JUS CANONICUM

NOVA METHODO EXPLICATUM,

OMNIBUS CAPITULIS TITULORUM
PROMISCUE, ET CONFUSE POSITIS, IN ORDINEM DOCTRINÆ DIGESTIS.

Respondens Libro tertio Decretalium,

IN QUO DE OBLIGATIONIBUS, BENEFICIIS,
ALIISQUE JURIBUS CLERICORUM SÆCULARIUM, ET REGULARIUM AGITUR : ATQUE EA, QUÆ AD CONTRACTUS, ULTIMAS VOLUNTATES, ALIASQUE MATERIAS JURI CANONICO, ET CIVILI COMMUNES, PERTINENT, SECUNDUM UTRUMQUE JUS, PLENE, ET THEORICE PROPONUNTUR, ET EXPONUNTUR.

ADDITUS EST, PRÆTER SYNOPTICUM ET METHODICUM, ALIUS INDEX ALPHABETICUS A PLURIBUS DESIDERATUS.

A U C T O R E

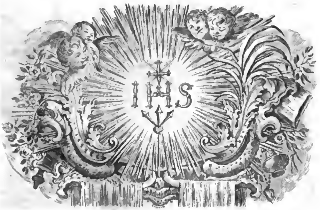
R. P. ERNRICO PIRHING

SOCIETATIS JESU THEOLOGO, SS. CANONUM

IN ALMA, CATHOLICA, ET EPISCOPALI UNIVERSITATE DILINGANA PROFESSORE EMERITO.

T O M U S T E R T I U S.

EDITIO NOVISSIMA,

V E N E T I I S,

MDCCLIX.

Ex Thipographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO
PRINCIPI S. R. E. CARDINALI

NIDHARDO, SERENISSIMI

REGIS HISPANIARUM

CONSILIARIO INTIMO,

NEC NON

APUD SANCTAM SEDEM

ORATORI CATHOLICO

PRINCIPI SUO CLEMENTISSIMO.

NAtalis ſoli dulcedo non tantum homines, ſed meos quoque Canones trahit, Reverendiſſime & Eminentiſſime Princeps. *Romæ nati ſunt ſanctiſſimis Parentibus, ſummis Pontificibus: Romam anhelant. Non diſtuliſſem juſtiſſima deſideria, ſi occurriſſet Patronus, cui diutinos peregrinos commendarem. In mentem quidem primo venerat* Eminentia Tua; *nec enim ſolus vacuus eram a luce gloriæ Tuæ, Mundum implentis: ſed verecundia cum ſtudio Te colendi luctabatur. Invitabat communis Patria, & veteris vitæ ratio: repellebat timor, ne forſan ignotus obturbarem. Tandem ipſe Liber litem diremit, tot titulos audendi ſuggerens, quot ipſe continebat, nempe* Tertius Decretalium, *quinquagenis non pauciores. Ut omitterem cæteros, Primus effecit, quia ſolus videbatur ſuffecturus. Is, qui* Vitam & Honeſtatem Clericorum *depingens, imago Tuarum Eminentiſſimarum Virtutum eſt, ſed rudis; Neque enim Gregorii, Innocentii, & Honorii, qui ibi fingunt mores ſuorum præſcribere auſi ſunt eam ſapientiæ menſuram, Prudentiæ cautelam, Modeſtiæ decentiam, Vitæ accuratiſſimam integritatem, erga omnes ſuaviſſimam Humanitatem, cum Majeſtate junctam, atque in Deum ſummam pietatem, quas in Te Roma cum admiratione prædicat, & Germania de te Glorioſa, cum plauſu, audit. Et merito minus exigebant illi, quia plebem attonſorum informabant. Tua* Vita *Hierarchas docet* Honeſtatem, *tanto cum exceſſu, quanto* Galeri *oſtrum ſuperat* Lintei *nives. Iſte Muriceus tantorum decorum ſuccus in Te jam olim notatus, Eminentiam Tuam prodidit, ut quamvis Religioſæ demiſſionis, (& quidem illius, quæ ſplendidos Titulos maxime fugit) Teſta Te involveres ad latendum, nihilominus, velut pretioſum Conchylium, una cum latebra, rapereris ad Purpuram exornandam.*

Liceat apertius loqui, & veram cauſam dare propoſiti mei, Eminentiſſime Princeps. *Primus es, quem Germana Societas Jeſu Cardinalitiæ Familiæ peperit, ſalva Matris integritate. Hinc ego ejuſdem alumnus minimus* Eminentiæ Tuæ *per hunc meum qualemcunque Legatum humillime gratulor, non quia Cardinalis es (ignoſce Theutonico Candori, & ſenſui Loiolæo) ſed quia talis, & ſic creatus, natuſque es, illæſis Matris viſceribus, id eſt, nulla legum ruptura, & nonniſi Summi Capitis authoritate, & peccati intentati minis, ad altiſſimum culmen perpulſus. Vive itaque ſecurus in apice, ad quem cautiſſime aſcendiſti. Meumque hunc librum clementiſſima manu ita accipe, ut ſi Tuo Sapientiſſimo judicio dignus fuerit viſus, per ipſum velut publicum inſtrumentum Romanæ Sanctiſſimæ Sedi, ac Tuo Eminentiſſimo Patrum Purpuratorum Collegio teſtatum facias, Germanos Pontificiarum Conſtitutionum Sanctitatem, eo, quo decet, id eſt, ſummo loco habere, atque inter illos Dilingam noſtram pro viribus conari, ut meliore luce reparet, quod olim* Wittenberga *infami flamma in eaſdem peccavit. Illuc vero vel maxime conniti (& niſi me fallo, feliciter) ut contrafrendenti licet hæreſi extorqueat confeſſionem, ex tanto Papalium Sanctionum toti populo Chriſtiano propoſitarum Oceano, ne unam quidem guttam eſſe, quæ erroris convinci poſſit: ingenti argumento, Apoſtolicum Oraculum adeo veri, & ſinceri eſſe ſecurum, ut non tantum, cum credenda pro-*

ponit, errare non possit, sed etiam cum sequenda, fugiendaque sancit, nequeat halucinari. Qua certitudine legat Purpuratos Senatores, jam non attinet dicere, in Tua Eminentia *erratum non fuisse, speratissimus eventus docet, & secundissima Mundi gratulantis fama. Hanc, contra alias consuetæ inconstantiæ suæ genium, Tibi esse constantissimam, & quod Religiosissimo animo Tuo multo antiquius est, Cœlum Tibi manere faventissimum, ut obstrictissime, ita enixissime precor, cum mei, Collegii Dilingani, & Totius Nostri Ordinis demississima, commendatione. Dilingæ ipso die festo S. Patriarchæ Nostri Ignatii. Anno* 1676.

EMINENTIÆ TUÆ,

Servus Obstrictissimus
ERNRICUS PIRHING SOC. JESU,

INDEX ALPHABETICUS
TITULORUM
LIBRI TERTII DECRETALIUM,

LIBER

LIBER III.

DECRETALIUM.

Actum est Libro præcedente de Ecclesiasticis Judiciis, eorumque processu, & actis probatoriis, sententia, appellatione &c. sequitur nunc, ut agatur de rebus, seu causis, quæ in iisdem judiciis tractari solent: & hæ vel civiles sunt, vel criminales. Civiles vel concernunt personas Ecclesiasticas, de quibus agitur in hoc libro III. videlicet de Clericis & Religiosis, eorumque juribus & obligationibus: vel concernunt personas laicas, de quibus agitur in libro IV. ideoque de sponsalibus & matrimonio, quod laici ineunt, eique annexis: Denique in Libro V. de causis criminalibus seu criminibus, eorumque inquisitione, accusatione, & punitione in foro, seu Tribunali Ecclesiastico.

TITULUS I.

De vita & honestate Clericorum.

DUO sunt genera Christianorum, unum Clericorum, alterum Laicorum. *Can. Duo sunt*; 7. *caus.* 12. *q.* 1. Clerici vocantur, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse sors, id est, pars Clericorum est, Κλῆρος enim græce, sors latine, vel hæreditas dicitur. *c.* 1. *dist.* 21. *c. Clericus*; 5. *cit. caus. & q.* Clerici ergo dicuntur, qui electi seu deputati sunt ad servitium DEI, seu Ecclesiæ Christi, *cit. c. Clericus*; in quacunque sint dignitate constituti, etiam Episcopi: quamvis in materia odiosa nomine Clericorum non comprehendantur Episcopi, aliique Clerici existentes in dignitate, vel Canonici Ecclesiarum Cathedralium, propter eminentiam, quam habent supra alios Clericos inferiores, ut notat Abb. Panormitanus in proœmio hujus libri *n.* 4. Contra vero etsi populi, seu laicorum nomine non veniant Clerici; comprehenduntur tamen in materia favorabili, ut si privilegium concessum sit populo, *Abb. in c.* 1. *n.* 1. *h. t.* Porro honestas Clericorum, de qua in hoc titulo agitur, in tribus præcipue consistit. Primo, in vitæ, morumque probitate, & honesta conversatione: Secundo, in honesto ac decente vestitu & habitu: Tertio, in officiorum & negotiorum statui convenientium exercitio; de quibus ordine agemus. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis, & Extravagantibus communibus.

§. I.

Qualis vitæ probitas, & conversatio requiratur in Clericis?

I. Assertio 1. Clerici, præsertim in sacris constituti, continenter & caste vivere debent, prout statutum habetur in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. quod refertur in *c. Ut Clericorum* 13. *h. t.* ubi decernitur, omnes ,, Clerici, præsertim in sacris Ordinibus constituti, continenter & caste vivere studeant, ut ab omni libidinis vitio abstinentes, maxime illo, propter quod venit ira DEI in filios diffidentiæ, (scilicet crimine contra naturam, seu sodomiæ, *c. Clerici*, 4. *de excessibus Prælat. Gl. hic V. ira DEI*,) quatenus in conspectu DEI, puro corde, ac mundo corpore valeant ministrare. Quod, si Clerici in incontinentia deprehensi fuerint, secundum Canonicas sanctiones, juxta delicti gravitatem, puniendi sunt, ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquenti: & ut, quos DEI timor a malo non revocat, temporalis saltem pœna a peccato cohibeat. Si quis vero, ob eam causam ab officio suspensus celebrare præsumpserit, privandus est Ecclesiasticis Beneficiis, ac perpetuo deponendus, quia duplicis culpæ reus est. Prælati vero (hoc est, locorum Ordinarii, eorumque Vicarii & Visitatores) qui Clericos concubinarios incontinentes tolerant, & in suis iniquitatibus perseverare sinunt: maxime vero, si ob pecuniam, vel aliud temporale commodum, eos punire negligant, eisdem pœnis subjacere debent. Illi autem, qui secundum Regionis, seu gentis suæ consuetudinem, non abstinent a copula conjugali (ut sunt Græci Sacerdotes, aliique in sacris Ordinibus constituti) si in carnis vitium lapsi fuerint, (adulterium committentes) gravius etiam, quam alii, puniri debent, cum legitimo matrimonio uti possint.

II. Notandum I. Non tantum Clerici in sacris Ordinibus, sed etiam in minoribus constituti, tenentur servare continentiam, quamvis illi gravius peccent, maxime Sacerdotes; quia quasi matrimonium spirituale per votum solemne Castitatis ex ordinatione Ecclesiæ annexum sacris Ordinibus contraxerunt, *Abb. hic n.* 2. De Pœnis vero Clericorum incontinentium dicetur *tit. seq.*

Notandum II. Prælati graviter delinquunt, si Clericos concubinarios, vel fornicarios tolerant, eosque non puniunt, & pari pœna privationis beneficii & depositionis sunt afficiendi; præsertim, si ob pecuniam, vel alia commoda temporalia, id permittant, ut patet ex *hoc c.*

Notandum III. Orientales Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi uti possunt uxoribus, quas ante susceptum Sacerdotium, vel sacrum Ordinem duxerunt, ut notat *Gl. fin. hic*: idque ipsis etiam a Romanis Pontificibus concessum fuit, quamvis, postquam Sacerdotes facti sunt, vel Diaconi, nunquam, nec in Oriente quidem, matrimonium contrahere, vel illicite contracto uti potuerit, *Laym. lib.* 5. *Theol. mor. tract.* 9. *c.* 11. *Sanch. lib.* 7. *de matr. c.* 28. *n.* 6.

III. Porro non tantum Clericis non licet cohabitare fœminis, de quo tit. seq. sed etiam illis, uti & cæteris viris, prohibitus est accessus ad Monasteria Monialium; adeo, ut, ,, si quispiam Clericus Monasteria Sanctimonialium frequentare præsumpserit, sine manifesta & rationabili causa, ab Episcopo arceri, seu prohiberi debeat: & si non destiterit, ab officio Ecclesiastico suspendendus: si laicus vero ex- ,, communicandus sit: prout statuitur *in c. Monasteria*; 8. *h. t.* ubi notat *Gl. V. Rationabili*; quod non sufficit causa rationabilis, nisi etiam sit manifesta, & V. frequentare ait, quod frequentia inducatur ex duabus vicibus, si bis adeantur Monasteria Monialium. Verum *Sanch. lib.* 6. *mor. c.* 16. *n.* 100. & alii apud ipsum, dicunt, id relinquendum esse prudentis viri arbitrio, ita, ut si quis v. g. semel singulis mensibus, vel ter per tres continuos dies accederet Moniales, censeretur illas frequentare, *Sanch. c. l. n.* 101. Extat vero de hac re nova Constitutio Bonifacii VIII. *in c.* 1. *de statu regul. in* 6. quam innovavit, & auxit Concilium Tridentinum *sess.* 24. *c.* 5. *de regul.* de quo infra Tit. 35.

IV. Assertio 2. Præterea in eodem Concilio Lateranensi sub Innocentio III. relato *in c. A crapula*; 14. *h. t.* statutum ,, est, ut omnes Clerici a crapula & ebrietate diligenter abstineant, neque ad bibendum aliquis incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium ac obscuritatem, & libidinis sit incentivum. Ille vero abusus maxime abolendus est, qui in quibusdam partibus invaluit, ut ad potus æquales se mutuo provocent potatores: & ille judicio talium plus laudetur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his culpabilem se exhibuerit, & a Superiore suo admonitus non se emendaverit, ab officio & beneficio suspendatur. Ubi nota, quod crapula dicitur quoad excessum ciborum, & ebrietas quoad excessum potus, *Gl. hic V. A crapula, & Abb. n.* 1. estque hic textus bene notandus, ad reformandum Clerum in Germania. Porro cum pœna hæc suspensionis ab officio vel beneficio alternative seu disjunctive feratur, arbitrio Judicis seu Superioris relinquitur, an Clericus a crapula & ebrietate, post monitionem non abstinens, sit suspendendus ab officio, vel a beneficio; quia in pœnis alternativis est electio Judicis, quando ad ipsum verba diriguntur, vel etiam absolute & impersonaliter proferuntur, *Gl. fin. hic, & Abb. n.* 4.

V. Assertio 3. Clerici ab omni avaritia maxime alieni sint, oportet; Et hinc Innocentius III. in *c. Cum ab omni*; 10. *h. t.* ,, statuit, ut Judices a Sede Apostolica delegati, præter expensas victualium, non accipiant decimam, vel aliam partem litis, non obstante contraria consuetudine Judicum secularium: neque cum litigantibus paciscantur pro salario, receptis pignoribus: nam cum Clericis Ecclesiastici reditus sint assignati, ex quibus honeste se sustentare possint, ideo ab hujusmodi exactionibus abstinentes, processum judiciarium litigantibus gratis impertiri seu exhibere debent, non obstante, quod aliqui prætendere solent, eas postulari a Judicibus non pro se, sed pro assessoribus Judicum, cum Judici nec justum quidem judicium vendere liceat, & sententiæ Judicum venales ab ipsis quoque legibus sæcularibus reprobentur.

VI. Pro explicatione hujus c. Notandum I. Judex ordinarius, sive Ecclesiasticus, v. g. Episcopus, Vicarius, seu Officialis ejus, Decanus, vel alius Ecclesiasticam jurisdictionem exercens: sive etiam Judex sæcularis, non potest licite accipere sportulas: quo nomine intelliguntur omnia munera, sive victualia sint, seu pecuniæ, quæ intuitu cujusvis muneris exequendi, aut sponte offeruntur, aut exiguntur, desumpto nomine a vase, in quo munera antiquitus deferri consueverunt: quia hujusmodi munera, utroq; Jure, Cannnico & Civili, Judicibus accipere prohibitum est, ut constat *ex cit. c. Cum ab omni*; *h. t.* quod etsi loquatur solum, de Judice delegato a Papa: tamen ratio decisionis æque locum habet in Judicibus Ordinariis, cum etiam ipsi beneficia habeant, & reditus Ecclesiasticos, ut jus dicant, *Abb. hic num.* 9. Idemque quoad Judices sæculares constat *ex l. Solet*; 6. *ff. de offic. Procons. & l. Venales*; 7. *Cod. quando provoc. non est necess.* ubi sententia lata ob mercedem irrita esse dicitur. Ratio patet ex dictis; quia Judices Ecclesiastici Ordinarii habent beneficia, aliosque reditus Ecclesiasticos, quibus contenti esse possunt, & onera beneficiis annexa sustinere. Similiter & Judices sæculares ex publico salaria & stipendia sibi assignata habent, ob quæ ex justitia obligati sunt, ad justitiam, partibus officium eorum implorantibus, ministrandam, ideoque non debent opera justitiæ venalia facere. Porro hoc est discrimen inter Judicem sæcularem & Ecclesiasticum, quod ille, si in causis civilibus pro sententia ferenda accipiat munus, tanquam pretium & mercedem, peccet contra justitiam, & ad restituendum obligetur: Judex vero Ecclesiasticus, insuper etiam crimen simoniæ committat, si pro sententia ferenda in causa Ecclesiastica seu spirituali, pecuniam vel aliam rem temporalem, ut pretium accipiat, ut tradit *Gl. in c. Vendentes*; 10. *V. Justitiam*; *caus.* 2. *q.* 3. *& Abb. hic n.* 7.

VII. Notandum II. Sed neque Judex delegatus a Papa potest pro labore judicandi munus aut salarium accipere a partibus litigantibus, præter esculenta & poculenta, dummodo ea sint modica, quæ paucis diebus absumi possint, & li-

& liberaliter offerantur, *c. Statutum*; 11. §. *Insuper*; *de Rescript. in 6.* ubi tamen excipitur, nisi necessitate compellente, talis Judex delegatus, extra domicilium suum, ad causam cognoscendam proficisci debeat: tunc enim expensas itineris integras, moderatas tamen a partibus æqualiter (cum commune earum negotium geratur) exigere potest, nisi notabiliter pauperes sint, quorum causa cognoscenda est. Ratio est, quia beneficia vel stipendia hujusmodi Judicibus delegatis non conferuntur cum hoc onere, ut jus dicant litigantibus, cum ea beneficia non habeant jurisdictionem ordinariam annexam ideoque non coguntur tales Clerici proficisci extra domicilium, propriis eorum sumptibus, nec deducere expensas, quas domi fecissent, cum indistincte jure ipsis concessum sit, expensas itineris exigere, & nemo cogatur suis stipendiis militare, *c. Cum ex officii 16. de præscr.* Gl. *in cit. §. Insuper*; *V. Moderatas*; *&* Gl. *in cit. c. Cum ab omni V. Præter expensas*; *h. t. & Abb. ibid. num.* 13. Imo, si hujusmodi Delegati congruam sustentationem non habeant aliunde, ex beneficio, aut reditibus Ecclesiasticis, etiam a partibus salarium accipere possunt, pro suo munere exequendo; quia jura supra dicta loquuntur de Judicibus delegatis, qui beneficium Ecclesiasticum habent, *Abb. c. l. n. 11. h. t. Molin. tr. 2. de justit. disp. 84. n. 12.* At vero Ordinarii Ecclesiastici nec esculenta & poculenta possunt accipere a partibus litigantibus, imo neque expensas itineris; quia plerumque habent beneficia aut stipendia sufficientia, ratione quorum obligantur ad judiciarias lites per se, vel per delegatos definiendas. Excipiuntur duo casus, in quibus potest Judex ordinarius, v. g. Episcopus esculenta & poculenta, vel expensas accipere: si nimirum egrediatur domicilium, ad visitandam vel consecrandam Ecclesiam, *c. Cum Apostolicus*; *6. c. Sepita*; 14. *c. Cum nuper 25. de censib. c. Cum sit* 10. *de Simon.* Gl. *in cit. c. V. eod. & Abb. ibid. n. 12. Mol. cit. disp. 84. n. 7. & disp. seq. n.* 1. *&* 2. Porro Jure novo in Auth. *Ut Judices sine quoque suffragio &c. §. Scriptam exemplar*; *coll. 2. statutum est*; ut xenia, hoc est, esculenta & poculenta a Judicibus ordinariis nonnisi sponte oblata, & in modica quantitate accipi possint, si ex publico salarium non habeant. *Mol. cit. disp. 84. n. 1.*

VIII. An autem etiam Judex delegatus, non a Papa vel Principe, sed ab inferiore Judice ordinario, v. g. Episcopo, possit accipere a partibus victualia ejusmodi vel expensas, dubitatur? Affirmat Gl. *in cit. c. Statutum*; §. *Insuper. V. Moderatas*; *de rescript. in 6. Abb. in cit. c. Ab omni*, n. 13. *h. t.* si non ad universitatem causarum, qui æquiparatur Ordinario, sed ad specialem causam delegatus sit. Verum negativa sententia, spectato Jure communi, videtur verior, quam tenet Gl. *in c. jam cit. V. Præter expensas*; *& Mol. c. disp.* 84. nempe non posse, sed ea ab Ordinario delegante præstanda sunt, quippe ad quem ratione officii sui pertinet causas expedire: ideo enim reditus beneficii accipit, ut onus hoc subeat, & cætera muneris sui exequatur. Idque confirmatur; quia in *cit. c. Statutum*; §. *Assessorem*; decernitur, si Delegatus Papæ indigeat assessore ad causam exequendam, & definiendam, is assumi possit, ita ut partes æqualiter ei salarium competens, ac moderatum solvere debeant: & tamen, si Judex ordinarius assessorem assumat, salarium non a partibus, sed ab ipso Ordinario, qui ejus auxilio utitur, ei solvendum sit, ut docet *Abb. c. l. n. 14. Mol. c. l. n. 9.* & alii communiter: ergo similiter si alicui causam deleget, non a partibus, sed ab ipso Ordinario delegante, victualia & expensæ solvenda erunt.

IX. Notandum III. Potest per consuetudinem introduci, ut Judices sæculares, eorumque assessores a partibus pro labore suo aliquid certum loco salarii exigere, & accipere possint; ut tradit *Abb. in cit. c. Cum ab omni n. 4. h. t.* dummodo id, quod exigitur, & solvitur, sit moderatum: nam, si immoderatum quid exigatur, vel irrationabiliter, ita, ut præbeatur occasio pervertendi justitiam, vel exactio cedat in detrimentum Reip. tunc nulla consuetudine id induci potest: v. g. ut victor causæ notabilem partem rei in Judicium deductæ Judicibus relinquat, vel, si permittatur, ut Judices sine ullo discrimine munera pro labore judicandi accipere possint. Contra vero nulla consuetudine induci posse videtur, ut Judices Ecclesiastici, qui beneficia & alia stipendia sufficientia ad sustentationem habent, munera, aut salaria a partibus exigant. *Arg. cit. c. Cum ab omni*; ibi: *more secularium super decima litis, vel parte alia pro diversa terrarum consuetudine &c.* quæ ibid. reprobatur, *Abb. ibid. n. 4. & n. 10. Molin. c. l. n. 8.* Idque tum propter periculum perversionis Justitiæ, imo & simoniæ, si causa sit spiritualis; tum propter speciem mali: Ecclesiastici vero magis, quam alii, ab omni specie & periculo mali abstinere debent, qui cæteris exemplo esse debent. Neque dicas, pecuniam pro labore judicandi non accipi, ut pretium, sed ut stipendium vitæ, quamvis Judex sufficiens salarium habeat pro munere judicandi: quo modo etiam per consuetudinem legitime præscriptam introduci potest, ut fideles aliquid solvere debeant Parocho, licet alioqui sufficientes proventus ad sustentationem habeat, pro administratione Baptismi, & aliorum Sacramentorum, vel pro funere, ad quam ex officio tenetur, ut docet *Lay. m. l. 4. Theol. mor. tr. 10. c. ult. n.* 16. Nam disparitas est; quia oblationes prædictæ continent causam pietatis; ideoque facilius per consuetudinem firmari possunt, quam eæ præstationes, quæ fiunt pro munere judicandi: hæ enim non pietatem, sed potius turpitudinem continent, seu præseferunt ex parte exigentium, aut accipientium. Si tamen in aliqua Diœcesi reditus Ecclesiastici assignati non sufficerent pro sustentatione Judicum: tum posset induci talis consuetudo; quia tunc manifeste constaret, quod munera seu xenia moderata a partibus exigantur, non ut pretium, sed ut stipendium ad vitam sustentandam. Quod autem dictum est, procedit solum de Judicibus Ecclesiasticis ordinariis, non item de Judicibus delegatis a Papa: nam cum hi salarium vel stipendium non accipiant ob causas speciales, ad quas delegantur; ideo facilius per consuetudinem induci potest, ut a partibus salarium, vel stipendium exigant, & accipiant pro munere judicandi, ut notat *Mol. cit. disp. 84. n. 14.*

X. Assertio 4. Quod ad conversationem communem & externam Clericorum attinet, olim etiam sæculares Clerici in Collegiis simul sub Præposito & Decanis degebant, & in communi vivebant, ita, ut omnes in uno dormitorio dormirent, & in uno reficerentur refectorio, & quidquid ab Ecclesiis ei competebat, communiter possiderent, ut constat ex *c. Frater hoc 6. disp. 32. c. Necessaria 3. caus. 12. q. 1. c. In omnibus 34. dist. 5. de consecr.* Unde, quia omnibus certa vivendi regula præscripta, & constituta fuit, Canonici, id est, Regulares dicti sunt.

XI. Verumtamen ab hac vivendi ratione postea Clerici sæculares passim defluxerunt, sciente & tolerante Pontifice, Gl. *in c. Quoniam 9. V. In una domo h. t.* quamvis Episcopi, ex justa causa, Clericos suos in ordinem redigere, & ad pristinam vivendi rationem in communi reducere possint; ut colligitur ex *cit. c. Quoniam*; *h. t.* Ubi Greg. VII. vel, ut in „ plerisque exemplaribus legitur, Gregor. VIII. decrevit: „ quod Episcopi Ecclesiarum facultatibus, proventibus & „ expensis diligenter perspectis, in iis certum numerum „ Clericorum statuere possint, qui bona in communi possideant, & in una domo versentur, ac degant, & sub uno tecto dormiant. Quod, si contradictores fuerint, liceat ipsis Episcopis eos per suspensionem, ab officio & beneficio; vel, si opus fuerit, per graviorem etiam pœnam „ ad observantiam compellere, non obstante appellatione: „ concedit insuper eisdem Episcopis; ut, si quisquam eorum, qui in communi vivunt, ob manus injectionem in „ socium Clericum excommunicationem Canonis incurrerit, talem absolvere, & imposita ei pœnitentia reconciliare possint: nisi atrocitas facti graviorem pœnam exposcat: nam si percussio atrox sit, ejus absolutio Papæ est reservata, *juxta c. Cum illorum 32. de sentent. excomm.* loquitur autem hoc c. de Clericis sæcularibus, non, quod hi obligentur de jure ad vivendum in communi; sed quia datur Episcopo facultas Ecclesiam erigendi in Collegiatam, ita ut Clerici in communi vivant, *Abb. hic n. 6.* in qua numerus Canonicorum institui debet major vel minor, secundum facultates & reditus Ecclesiæ, & habita etiam ratione expensarum, ut habetur *in hoc c.* & ibi Gl. *mag. in notatis*.

XII. Prædictis addendum. Primo, ut Clerici majorem honestatem servent in Choro, statutum est *in c. Ut laici 1. h. t.* quod est desumptum ex Conc. Moguntino, vel potius ex Conc. Turonensi 11. *c.* 4. „ Ut laici, dum sacra mysteria Missæ celebrantur, prope Altare stare, vel sedere inter Clericos non præsumant: sed ea pars Templi, quæ ab Altari cancellis dividitur (chorus scilicet) Clericis psallentibus cantum patere debet. Verum ad orandum, & communicandum, etiam laici, ipsisque fœminis licet intrare „ in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum. Quod, ut melius intelligatur, sciendum est, tria loca, juxta antiquam consuetudinem, in Templo distingui: primus est propinquus Altari, in quo stant, vel sedent Sacerdotes, & qui Missæ sacrificio inserviunt; & de hoc est sermo in prima parte hujus cap. Secundus locus est Chorus; qui plerumque cancellis includitur, de quo sermo est in secunda parte hujus cap. & *in c. Sacerdotum 30. disp. 2. de consecr.* ubi dicitur, quod nulli laicorum liceat in eo loco, ubi sacerdotes & reliqui Clerici consistunt, quando Missa celebratur (vel alia officia Divina) consistere, ut libere ac honorifice possint sacra officia exercere. Ex quo infertur, quod extra tempus, quo celebrantur officia Divina, laici non prohibentur ingredi Chorum, orandi causa: imo etiam sub Missæ sacrificio, communicandi causa, vel offerendi ad Altare. Sed & per consuetudinem induci potest, ut laici etiam tempore, quo celebrantur sacra officia, sint in Choro, ut tradit *Innoc. hic*, modo Clericos psallentes confabulando non impediant. Tertius denique locus est, extra chorum, qui navis, seu corpus Ecclesiæ appellatur, & in hoc laici considere debent, dum sacra ministeria celebrantur.

„ XIII. Addendum secundo, quilibet Presbyter habens populum seu Parochus, socium habere debet Clericum, qui „ cum ipso cantet, & epistolam vel lectionem legat, & qui „ scholas habere, & doctrinam Christianam, seu fidei fundamenta juventuti & rudi populo (videl. Orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, præcepta Dei, & Ecclesiæ) tradere possit; prout statuitur *in c. Ut quisque 3. h. t.* quod est desumptum ex Conc. Maticensi. Hinc infertur, quod Ecclesia parochialis eos fundationis reditus habere deberet, ut ex iis, præter Parochum seu Rectorem, alius Clericus Cooperator ali possit, cum solus Sacerdos congrue ac decenter, sine Ministro, Divina officia celebrare, non possit, *c. Proposuit 6. junct.* Gl. *V. Solvit de filiis presbyt.* Gl. *in hoc c. V. Clericum*; & sumitur *ex c. 1. caus. 1. q. 1. & c. 9. juxt.* Gl. *V. Cantorem*; *dist. 1. de consecr.* quamvis hoc pluribus locis consuetudine non observetur. Similiter licet, qui Evangelium, Epistolam, aut lectiones sub Missæ Sacrificio solemniter in pulpito cantant, sacris vestibus induti, debeant esse Clerici ad hoc ordinati, *c. Non liceat 3. dist.* 29. alioquin irregularitatem contrahunt, *c. 1. & 2. de Cleric. non ordin. minist.* Consuetudo tamen multis in locis jam obtinuit, ut etiam laici officium cantandi, & ad Altare ministrandi, sine vestibus sacris & propriis ordinatorum, obeant, quod in necessitate licite fieri potest, *Abb. hic n.* 3. Verumtamen mos ille, ut Sacerdotes sine ministro respondente, Missas dicant, sicut fieri interdum solet in pagis in Germania nostra, difficulter excusari potest; quia ex antiquissima traditione requiritur Minister aliquis, qui loco ac vice populi respondeat, & *in c. Proposuit 6. de fil. presbyt.* in fine dicitur, quod non potest solus Presbyter Missarum solemnia, & alia Divina officia sine Ministro celebrare, nihilominus tamen urgente gravi necessitate, Sacerdos etiam sine tali Ministro sacrificare potest. *Azor. p. 1. Institut. l. 10. c. 29. q. 3.* & alii communiter.

XIV.

XIV. Addendum tertio, ad honestatem Clericalem etiam pertinet, quod statutum habetur in „ *Extravag. doctæ unic. Inter communes*; *h. t.* ubi prohibuit Joan. XXII. ut nullus musicas lascivas in officiis Divinis, præsertim Horis Canonicis, vel Missis solemnibus cantare præsumat, sub pœna suspensionis ab officio per octo dies. Per hoc tamen non intenditur prohibere, quin interdum ultra cantum Ecclesiasticum, aliquas consonantias, quæ melodiam faciant, canere liceat.

§. II.

De habitu & vestitu Clericorum.

XV. Assertio 1. Clerici in sacris Ordinibus constituti, & Beneficiarii, etiamsi minoribus Ordinibus tantum sint initiati, debent vestem Ordini Clericali congruentem deferre, *c. Clerici 15. h. t. Clement. 2. eod. & Concilium Trident. sess. 14. c. 6. de reform.* ubi rationem reddit, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant. Quare in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. relato in *tit. c. Clerici*; 15. *h. t.* præcipitur, ut Clerici Coronam & Tonsuram congruentem (majorem vel minorem, secundum Ordinem suum, *Hostiens. hic V. Congruentem*) in capite gerant, & se in officiis Ecclesiasticis, aliisque bonis studiis diligenter exerceant: clausa desuper vestimenta ferant, non nimia brevia, nec nimis longa: pannis rubris, aut viridibus, manicis item & sotularibus consutitiis, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis non utantur: cappas manicatas intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi, qui Sacerdotes sunt, aut personatum habent, nisi ob justam causam timoris necesse sit, habitum transformare. Fibulas etiam non ferant, auro vel argento onustas: sed nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis, Episcopi autem in publico & in Ecclesia omnes superindumentis lineis utantur, nisi Monachi fuerint, quos Monachalem habitum ferre oportet: palliis vero diffibulatis non utantur in publico, sed vel ante pectus, aut collum, vel post collum connexis.

XVI. Præterea in Clement. *Quoniam*; 2. *h. t.* statutum habetur; ut quicumque Clericus Beneficiatus, sine rationabili causa) videlicet timoris, ut si transiturus sit per loca Infidelium vel Hæreticorum, *Gl. hic V. Rationabili.*) utitur publice veste virgata vel partita (hoc est, habente diversos colores intextos, vel artificiose superinductos ipsi panno. *Gl. hic V. Partitas*; *& Barb. in Collect. num. 2.*) per sex menses (inchoandos post talem publicam gestationem *Gl. hic V. Sex menses*) eo ipso, sive ipso jure sit suspensus a perceptione fructuum beneficiorum (omnium, *Gl. hic V. Beneficiorum*) si vero non est beneficiatus, sed Diaconus vel Subdiaconus, redditur eo ipso inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idemque est de aliis Clericis (qui nec beneficiati sunt, nec in sacris) talem vestem simul & tonsuram Clericalem publice deferentibus, (si ergo portarent talem vestem sine tonsura, non incurrerent hanc pœnam *Gl. hic V. Et tonsuram.*) Qui vero dignitatem, personatum, vel aliud beneficium curatum obtinent, nec non alii Sacerdotes, & Religiosi quilibet, si publice ferant talem vestem (secus ergo, si solum in domo. *Gl. hic V. Publice in addit.*) aut infulam seu pileum lineum in capite: sint eo ipso beneficiati quidem suspensi a fructibus beneficiorum, quos obtinent, per annum: cæteri vero Sacerdotes & Religiosi per idem tempus inhabiles sint ad quodcunque beneficium Ecclesiasticum obtinendum (sub quo nomine comprehenduntur etiam præstimonia, & pensiones perpetuæ, quæ dantur in titulum, *Gl. hic V. Quodcumque beneficium.*) Sed & tales, & cæteri utentes talardo foderato usque ad oram, ita brevi, ut vestis interior notabiliter videatur, dare tenentur talardum pauperibus intra mensem, si sint Clerici sæculares, vel Religiosi habentes administrationem: Cæteri vero Religiosi non habentes administrationem, intra idem tempus, tenentur illud consignare suis Superioribus, in usos pios convertendum: alioquin Beneficiati suspensionis; cæteri vero prædictas inhabilitatis pœnas, per idem tempus (annale, vel etiam semestre, secundum diversas qualitates Clericorum, *Gl. hic V. Per idem tempus*) incurrunt. Denique Clerici, præsertim beneficiati, publice uti non debent caligis rubris & viridibus. Porro hæc Constitutio Clementis V. in Concilio Viennensi innovata & ampliata est in Concilio Tridentino *cit. sess. 14. c. 6.* remota etiam appellatione.

XVII. Pro explicatione utriusque hujus Capituli notandum I. licet certæ formæ & colores vestium Clerici sint prohibitæ, veluti rubeus, & viridis, *cit. c. pen. & Clement. 2. h. t.* exceptis S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quibus ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunensi anno 1240. concessus fuit rubri galeri, & purpuræ usus, ut ex Platina refert Piasecius in praxi Episcop. *p. 2. c. 3. art. 2. num. 29.* de cætero tamen nullus in specie certus & proprius habitus Clericis est præscriptus, ut tradit *Gl. in Clem. 1. de elect. V. Sæcularis*; *& Abb. ibid. num. alt.* nam etsi *in cit. c. pen. h. t. & Clement. 2. eod.* interdicitur Clericis, ne utantur certis quibusdam vestibus, tanquam indecentibus; non tamen præscribitur, quibus uti debeant, *Sanch. lib. 7. Moral. dis. 46. nu. 6.* Porro honestas vestium Clericalium ponderanda est ex usu, & communi consuetudine cujusque Regionis *c. Si quis virorum*; 15. *dis. 30. junct. Gl. V. Veste*; *& Gl. in cit. pen. V. Deauratis*; nimirum, ut non sint communes cum illis, quibus laici & militantes in illa Regione utuntur, sed ut per illas Clerici a laicis quocunque discernantur, & cognoscantur, *Piasec. c. l. & Sanch. c. l.*

Notandum II. Clerici in sacris constituti, & Beneficiati ab Ordinariis per censuras Ecclesiasticas compelli debent, ut Tonsuram, & vestem Ordini Clericali congruentem portent: non autem laicalem, & profanam, ut patet ex juribus citatis.

XVIII. Notandum III. Clerici annulos aureos gestare non debent, nisi sint Episcopi, vel in Ecclesiastici officii dignitate constituti, *cit. c. pen. h. t.* Et licet plerique extendant hoc etiam ad Doctores Clericos, quod & ipsis concessum sit annulum ferre, eo, quod hoc unum sit ex Insignibus, quibus inaugurantur Doctores, cum creantur; idque etiam probari posse videtur *ex Clement. 2. de Magist.* ubi Doctoratus vel Magisterium honor, adeoque dignitas dicitur. Contrarium tamen colligitur *ex cit. c. pen. h. t.* ubi prohibetur, ne annuli aurei a Clericis ferantur, nisi eis ex officio dignitatis competat: Doctoratus vero, honor est in Ecclesia, non autem dignitas nisi late & improprie, quo sensu dignitas vocatur *in c. Quanto*; 3. *de Magistr.* proprie autem loquendo dignitas Ecclesiastica habet adjunctam aliquam superioritatem, aut jurisdictionem, vel saltem officium, seu administrationem rerum Ecclesiasticarum, qualem non habet Doctor, ut notat *Abb. in cit. c. pen. nu. 7. h. t.* Neque refert, quod annulus sit symbolum inaugurationis Doctoralis: nam etiam cingulum aureum confertur Doctoribus, tanquam symbolum seu Insigne inaugurationis suæ, quod tamen in publico gestare non possunt Doctores Clerici, ex recepta Ecclesiæ consuetudine. Excipiendi tamen videntur Clerici, qui sunt Professores scientiarum in Academiis, quibus jurisdictio vel superioritas aliqua in Studiosos competit.

XIX. Notandum IV. Præter pœnas *in cit. Clem. 2. h. t.* statuit Concil. Trid. *cit. sess. 14. c. 6. de reform.* ut omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcunque exemptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, vel qualiacunque beneficia Ecclesiastica obtinuerint, si postquam per Episcopum suum, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum Clericalem illorum Ordini & dignitati congruentem, & juxta Episcopi ordinationem & mandatum, non detulerint, per suspensionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, atque fructibus & reditibus beneficiorum: nec non, si semel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujusmodi coerceri possint, ac debent. Hæ autem pœnæ, sicut & aliæ, quæ in aliis Constitutionibus SS. Pontificum sunt latæ in deferentes habitum Clericalem, & Tonsuram, non habent locum: Primo, in Clerico, qui una vice tantum habitum honestum ac decentem non defert: non enim ideo privatur beneficio & privilegio fori Ecclesiastici, sed requiritur, ut perseveranter non ferat, ita ut publice ac communiter existimetur laicus, *Farin. in praxi crim. lib. 1. tit. de inquisit. q. 8. n. 68. Piasec. c. l. n. 30.* Secundo non habent locum in eo, qui ratione paupertatis, habitum suo Ordini congruentem gestare non potest. Tertio nec in eo, qui non potest propter infirmitatem Tonsuram deferre. Quarto, neque in eo, qui ob probabile periculum, habitum Clericalem dimittit, vel quia spoliatus est ab hostibus, non defert. Quinto, qui domi suæ & in occulto non gestat, *Ugolin. de offic. Episc. c. 12. n. 3. Barb. lib. 1. Jur. Eccles. c. 40. n. 32. & seqq.* Sexto, licet vestes Clericorum debeant esse talares, ita, ut pertingant usque ad talos; in itinere tamen licitum est, portare vestes breviores: imo vero alias etiam sufficit, quod pallium pertingat usque ad talos; toga vero tegat genua, *Barb. c. l. n. 30. & 37.*

XX. Porro quod supra dictum est, Clericos debere Tonsuram Clericalem deferre, id extenditur etiam ad Clericos conjugatos, ut patet *ex c. Clericus*; 6. *h. t.* quod est desumptum ex Concilio Triburiensi, ubi statuitur: "si Clericus non in gradu seu Ordine sacro constitutus, nec Religionem professus, dimissa Tonsura uxorem duxerit, eam retinere potest, imo & debet: iterum tamen tonderi debet, si Canonis & fori Clericalis privilegio gaudere velit, *Abb. hic. n. 2.* modo non sit bigamus, sed Virginem duxerit, & Ecclesiæ alicui serviat juxta Concil. Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* de quo infra *tit. 3.* Ex quo infert *Gl. fin. hic*, quod Clericus conjugatus debet portare coronam.

„ XXI. Assertio 2. Clericus neque comam nutrire debet, neque barbam; prout statutum est in Concilio Carthaginensi IV. *Can. 44. Relato*; *in c. Si Clericus*; 5. *h. t.* Nam olim in occidente Clerici tonsi esse debebant, & quidem toto capite superius, relicta inferius solum circulari corona, ut Monachi; prout constat ex Concilio Toletano 4. *Can. 40.* Quamvis hoc tempore alia sit consuetudo, ut notat *Laym. lib. 5. Theol. mor. tract. 9. c. 1. & 2.* Ita, ut ad aures usque, coma sive capilli licite ac decenter ferantur. Similiter consuetudine in multis locis receptum est, ut Clerici barbam non radant, sed nutriant. *Navarr. in manuali confess. c. 25 num. 110. Barb. in cit. c. Si Clericus*; *num. 5.* Possunt autem Clerici, qui comam nutriunt & barbam, etiam inviti a suis Archidiaconis tonderi (vel ab alio ex ejus mandato) prout rescripsit Alexander III. *in c. Clericus*; 7. *h. t.* "Et habetur etiam *in c. Clerici*; 22. *dis. 23.* Quin imo si quis ex Clericis comam nutriat, anathema sit; prout rescripsit Gregorius IX. *in c. Si quis 4. h. t.* A consentit *c. Si quis 23. dis. 23.* ubi per anathema intelligitur, quod excommunicandus sit per sententiam Judicis, ut notat *Gl. fin. ibid.* Si scilicet Clericus admonitus, ut tonsuram ferat, non pareat, *Gl. ibid. in casu*: Nisi tamen ex justa causa comam nutriat. *Gl. ibid. Relaxaverit.*

Et hinc infert *Abb. in cit. c. Si quis*; *nu. 1.* Quod Clericus in sacris constitutus, vel beneficiatus, si Tonsuram vel habitum clericalem non ferat, peccat mortaliter, cum sit excommunicandus; excommunicatio autem non incurritur, nisi propter peccatum mortale. Sed verius est, seclusa contumacia & contemptu, non esse peccatum mortale, nisi spectatis circumstantiis personæ, loci, temporis diuturnitate &c. neglectus tonsuræ & habitus Clericalis notabiliter repugnet honestati, & bono exemplo Clericorum, ob quod talis habitus lege Ecclesiastica est præceptus, *Laym. c. l. n. 3.*

XXII. Assertio 3. Clerici arma portare non debent, ut constat *ex c. Clerici*; 2. *h. t.* ubi dicitur, Clerici arma portantes, vel usurarii excommunicentur, quod est desum-

ptum ex Concilio Pictaviensi: Nam cum Clericis non sit permissum pugnare, nec arma ferre debent. Est autem hæc excommunicatio sententiæ non latæ, ipso facto, sed ferendæ per Judicem, si Clerici admoniti non deponant arma, adeoque contumacia accesserit, *Abb. hic n. 8.* Verum si Religiosi, intra septa monasterii, arma teneant, absque Prælati sui licentia, ipso facto sunt excommunicati; *Clement. 1. §. Quia vero; de statu Monachorum.* Ex justa tamen causa permissum est Clericis portare arma, ut si per loca periculosa sint transituri, ad resistendum latronibus, *Gl. hic V. Clerici arma.* Imo ea recepta jam consuetudine, Clerici, maxime sæculares, dum iter faciunt, arma defensoria deferre possunt.

XXIII. Porro supra dictis de habitu Clericorum addendum, si propter diversos Religiosorum habitus, scandalum in aliquo populo generetur, possunt Religiosi illi in uno habitu exteriori se conformare, ut scandalum illud evitetur, prout sumitur *ex c. DEUS; c. 1. juxt. Gl. in casu h. t.* Nam, „ cum Sinonienses de novo conversi fuissent ad fidem, eis „ datus fuit Episcopus, & ad eos missi fuot Monachi, & „ Canonici Regulares, ad prædicandum illis Evangelium „ Christi; sed quia ex dissimili eorum vivendi ratione, & „ diverso habitu in populo scandalum, & murmurationes „ suscitabantur; ideo mandat Innoc. III. Episcopo, ut non „ obstante Ordinis diversitate, hi Monachi, & Canonici „ Regulares, vel etiam alii diversam vitam Regularem „ professi, unum, eundemque vivendi modum teneant, & „ honestum habitum Evangelii Prædicatoribus convenientem „ gerant, ne Neophyti propter observationum, & habitua „ diversitatem scandalum accipiant. Hinc colligitur, quod „ ex justa causa ad fructum animarum majorem referendum, & scandalum vitandum, possunt Religiosi habitum suæ Religionis exuere, & deponere, & alium honestum, & regulari vitæ congruentem assumere, ut tradit *Gl. in c. In nova; 22. caus. 36. q. 7.* Nam habitus non pertinet ad substantiam ordinis, nec Monachum aut Religiosum facit, multo magis autem possunt Religiosi habitum proprium sui Ordinis occultare, aliis vestibus superindutis, *Gloss. hic V. professi;* quia minus quid est, habitum occultare, quam omnino mutare ac deponere.

§. III.

De negotiis & exercitiis, quæ Clericis sunt prohibita.

„ XXIV. Assertio 2. Clerici officia, & commercia, ac „ negotia sæcularia, maxime inhonesta, exercere non de„ bent; prout statuitur *in c. Clerici; 15. in princ. h. t. juxta* „ *illud Apostoli 2. ad Timoth. 2.* nemo militans DEO impli„ cat se negotiis sæcularibus. In specie vero prohibetur in „ *cit. c.* ne Clerici mimis, joculatoribus & histrionibus in„ tendant, & tabernas omnino evitent, præterquam ob „ necessitatem in itinere constituti: neque ad aleas & ta„ xillos ludant, imo neque hujusmodi ludis intersint.

XXV. Ubi notandum, ludus alearum (quo nomine omnis ille intelligi debet, qui magis fortuna, quam arte & industria ludentium regitur) prohibitus est Clericis, non solum in Conc. Lateranensi relato in *c. pen. h. tit.* sed etiam in Canonibus Apostolorum, *Can. 41.* qui refertur *in c. 1. dist. 35.* ubi decernitur: Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, vel ebrietati deserviens, aut desinat, aut deponatur: qui Canones renovati sunt, etiam quoad pœnas in Conc. Trid. *sess. 22. c. 1. de reform.* Quare Dd. ex Canonicis illis gravibus pœnis depositionis, aut privationis colligunt esse peccatum mortale, si Clericus in magna quantitate ludat aleis vel chartis. Verum id intelligendum est, si frequenter, aut publice, cum scandalo populi, ludant: secus, si privatim, ac sine scandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam reditibus beneficiorum suorum, sed in quantitate modica, spectato statu suo, & redituum copia, recreationis causa, ludant: præsertim, cum hoc tempore rigori antiquorum Canonum per desuetudinem derogatum videatur, *Less. lib. 2. de Justit. c. 26. dub. 2. num. 5. & 6. Laym. lib. 3. Theol. Mor. tract. 4. c. 21. n. 5. & 2.* ubi addit, Clericos ludentes raro & moderate ob recreationem, omnino excusari a peccato, si lex Diœcesana ipsis non prohibeat tales fortunæ ludos, & consuetudo loci permittat, ac quodammodo cohonestet. Notat etiam *Abb. in cit. c. pen. n. 4. h. t.* ludum schaccorum, seu latrunculorum non esse prohibitum Clericis, sicut neque omnis ille, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis, *Barb. in Collect. ibid. n. 7.*

XXVI. Præterea prohibentur etiam in Templis fieri, & exhiberi ludi theatrales & scenici, si inhonesti, scurriles, aut profani sint; prout deciditur *in c. Ut decorem; 12. h. tit.* „ nam cum intellexisset Innoc. III. quod interdum in Ec„ clesiis ludi theatrales fiant, in quibus prodeunt mon„ stra larvarum, sive personæ larvatæ: imo in quibusdam „ festivitatibus etiam Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi „ hujusmodi ludibria exercere præsumunt; ideo Papa man„ dat, ut talis consuetudo, quæ potius corruptela est, & „ turpitudo censenda, per quam inquinatur Ecclesiæ hone„ stas & decor, extirpetur, *Gl. fin. hic.*

Notandum primo. Lege Cæsarea quoque in *Auth. de sanctiss. Episc. c. ult. collat. 9.* prohibitum est, ne quis in schemate seu habitu Monachi aut Monialis, vel alterius Ecclesiasticæ personæ, theatralia exerceat ludibrii causa: qui contra facient, corporalia supplicia sustinebunt, & exilio tradentur, *Gl. hic V. Monstra larvarum.* Sed neque Sacerdotes, & alii Clerici hujusmodi spectaculis ludicris, & sæpe obscœnis, quæ in nuptiis & scenis exhibentur, interesse debent; *c. Non oportet; 37. dist. 5. de consecr. c. Presbyteri; 19. dist. 37.*

Notandum secundo. Non tamen prohibentur in Templis fieri & exhiberi ludi honesti, sive comœdiæ aut tragœdiæ & spectacula pia, quæ ad devotionem excitant, veluti præsepe vel sepulchrum Domini, *Gloss. hic V. Monstra, & Abb. n. 2.*

„ XXVII. Assertio 2. Si Clerici, prætermissis Ecclesia„ sticis officiis, sæcularia negotia exerceant, & tertio ab „ Episcopo vel Prælato suo moniti, ab iis non abstinue„ rint, amittunt privilegium Clericale, quod ipso facto „ censentur abjecisse, ita, ut dum hujusmodi sæcularibus „ negotiationibus se immiscent, secundum statuta, & con„ suetudines patriæ, seu Regionis, in qua degunt, quoad „ facultates suas, perinde ac laici, jurisdictioni seu Magi„ stratui subjaceant sæculari, nec defendi debent ab Ec„ clesia; prout statuitur *in c. Ex literis; 16. & ult. h. t.*

XXVIII. Notandum primo. Si Clerici sæcularibus negotiationibus se immisceant, & post trinam admonitionem non resipiscant, ipso facto amittunt privilegium Clericale, quoad facultates seu bona, quæ sunt propria ac patrimonialia Clericorum; ut patet ex hoc c. ibi: *de suis facultatibus;* quia reddunt se indignos suo privilegio, & frustra invocat auxilium Ecclesiæ, qui committit in eam, *c. Contingit 36. de sentent. excomm.* & frustra implorat legis auxilium, qui committit in legem, *c. Quia; 14. de usuris; Gl. hic V. Cum facto:* requiritur tamen, ut præcedat trina admonitio talis Clerici, nec una sufficit: quia quando agitur de pœna incurrenda, & jus exigit trinam citationem, una citatio, etiam peremtoria, non habet vim trinæ citationis, quia in pœnalibus verba stricte accipienda sunt, non large, *Abb. hic n. 5.* At vero quoad bona ipsius Ecclesiæ, quibus propterea, quod Prælatus v. g. vel alius Beneficiatus, neglectis Divinis officiis, sæcularibus negotiationibus se immisceat, & a Superiore suo ter monitus desistere non vult, præjudicium non generatur, sed ea subjecta manent jurisdictioni ac potestati Ecclesiasticæ; quia delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare, juxta *Reg. 76. in 6. Cl. hic V. suis facultatibus.* Sed neque tales Clerici amittunt privilegium Clericale, quoad personas suas; adeoque nec privilegium fori Ecclesiastici, neque Canonis; quia ex illa, cum sit pœnalis, non debet a facultatibus Clericorum extendi ad personas illorum, ad quos pertinet utrumque hoc privilegium, *Suar. disp. 22. de Cens. sect. 3. n. 17. contra Navarr.*

Ex quo infert *Abb. hic n. 12.* quamvis Clerici administratores, si exerceant negotiationem ipsis illicitam, obligentur ad solvendum vectigal, aliaque tributa ex rebus Clericorum propriis, *juxta c. Quamquam 4. de censib. in 6.* cum enim Clerici negotiationibus & lucris sæcularium hominum propriis inhiant, merito etiam onera eorum sustinent: non tamen id locum habere, si hujusmodi negotiationem illicitam exerceant ex bonis ad Ecclesiam pertinentibus; quia delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare. Verum aliter observari in praxi, si negotiatio sit lucrosa, notat *Laym. l. 4. tr. 9. c. 6. n. 9. in fine,* neque id colligi ex hoc c.

XXIX. Notandum secundo. Non tantum bona Ecclesiæ, sed etiam ipsorum Clericorum propria ac patrimonialia sunt exempta a Magistratus secularis jurisdictione, & exactionibus, tributis ac vectigalibus, ut ex communi DD. sententia tradit *Abb. hic n. 4.* ideoque quoad hoc gaudent eodem jure ac privilegio bona propria Clericorum, & bona Ecclesiarum. Quare si Magistratus sæcularis Clericos cogat ad solvendas exactiones & tributa, vectigalia, pedagia &c. adversus immunitatem Ecclesiasticam, Prælati Ecclesiastici ipsos defendere debent, videlicet per censuras, aliosque modos licitos, ut per sensum contrarium colligitur ex fine hujus c. & notat *Gl. fin. ibid.*

Notandum tertio. Quamvis Clerici per spontaneam renunciationem, vel conventionem privilegia Clericalia admittere non possint, *c. Si diligenter 12. de foro compet. c. Contingit; 36. de sentent. excomm.* possunt tamen illa amittere, ipso facto, seu per delictum ex juris dispositione, *Gl. hic V. Cum facto.*

Notandum quarto. Clerici, qui sæculari negotiationi se immiscent, possunt amissum privilegium clericale, quoad bona sua, recuperare, si postea resipiscant, & emendentur; ut colligitur ex hoc c. ibi: *dum his se implicant, Gl. fin. ibid. & Molin. tr. 2. de Justit. disp. 345. concl. 1. n. 3.*

„ XXX. Assertio 3. Si Clerici quicunque Clericalis Or„ dinis dignitati (late accipiendo hoc nomen: nam Cleri„ ci ratione Ordinis sui, sunt honoratiores, & eminentio„ res laicis, *c. ult. dist. 4. juxt. Gl. V. Dignitas.*) adeo detra„ hunt, ut se faciant joculatores, galiardos aut busones „ (id est, mimos, seu histriones) & talem artem ignomi„ niosam per annum (continuum) publice exerceant, ipso „ jure, omni privilegio Clericali privati existunt. Idem di„ cendum, si tempore breviore, hoc est, infra annum, ta„ lem artem exerceant, postquam ter ab Episcopo, vel Su„ periore suo moniti non resipuerint; prout statutum est in „ *c. Clerici; unic. h. t. in 6.* Ratio hujus Constitutionis est; quia cum tales Clerici multum detrahant dignitati Ordinis Clericalis, & ipso jure sint infames, *juxta l. 2. §. ult. juxt. Gl. V. Definic. ff. de his, qui notant. infam.* ubi dicitur, quod joculatores, qui omnibus faciunt sui spectaculum, ipso jure sunt infames; ideo merito privantur omni privilegio Clericali, etiam privilegio Canonis, *si quis suadente,* & tametsi sint constituti in Sacris, *Phil. Franc. hic n. 6. in Cl. fin.* Licet Jo. Monach. hic contrarium teneat. Requiritur tamen ad hujus pœnæ executionem declaratio Judicis Ecclesiastici; ut tradit *Suar. disp. 30. de cens. sec. 2. n. 7. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 5. n. 3.*

Porro Verba significantia exercitium artis, vel officii non verificantur ex unico actu, seu exercitio, sed nonnisi ex repetito, v. g. mercator non dicitur, qui semel tantum pannos, vel alias merces vendidit; sed, qui sæpius ultro, citroque negotiando, *Anch. hic not. 4.* idemque in delictis est saltem in ordine ad pœnam incurrendam; ut in proposito, qui semel tantum joculatorem, vel histrionem egit, non incurrit pœnam privationis omnis privilegii Clericalis, *Franc. hic n. 3.* & colligitur ex hoc c. ibi: *si per annum artem illam ignominiosam exercuerint.*

„ XXXI.

„ XXXI. Assertio 4. Praeterea *in Clem. Diœcesanis*; 1. *h. t.* statuitur, ut si Clerici conjugati carnificum, seu Macellariorum, idest, laniorum, vel tabernariorum (in quorum domibus panis, vinum, & carnes coctæ venduntur, *Gl. hic V. Tabernariorum*,) officium publice, & personaliter (secus, si occulte, & per alium: tunc enim cessat pœna, Gl. *hic V. Publice & personaliter*) exercent, & ab Episcopis nominatim (propriis eorum nominibus expressis) & tertio moniti, ut intra certum terminum ab ipsis præfigendum, desistant, non obtemperaverint: vel ipsa exercendo (post elapsum terminum) reassumpserint, ipso jure omni careant privilegio Clericali. Non conjugati vero in rebus (propriis, in quibus alias gauderent immunitate, Gl. *hic V. In rebus*) & si incedant habitu laicali, etiam in personis, privilegium Clericale eo ipso amittunt, quamdiu in præmissis præstiterint. Additur in fine hujus Clem. ut Diœcesani, seu Episcopi adversus alios Clericos, qui aliis negotiationibus, vel commerciis secularibus, vel Officiis non convenientibus Clericali proposito, ac Statui, publice insistunt, vel arma portant, sic canonica servare studeant instituta, & illi ab hujusmodi excessibus compescantur, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

XXXII. Pro explicatione notandum primo. Appellatione Diœcesanorum intelliguntur hoc loco Episcopi, qui ordinariam jurisdictionem Episcopalem exercent, *juxta* Gl. *hic V. Diœcesanis*; quin etiam Prælati inferiores Episcopo, si tamen quasi Episcopalem jurisdictionem obtineant in loco, excluso Episcopo: non autem ii Prælati inferiores, qui solum concurrunt in Episcopalis jurisdictionis exercitio cum Episcopo; no tamen non excluso; ad hos enim hæc Decretalis Constitutio non extenditur; ut notat *Abb. hic n. 1.* quia alias Clerici exercentes officium laniorum, & tabernariorum in loco, in quo inferior Prælatus, v. g. Archidiaconus obtinet quasi Episcopalem jurisdictionem, excluso Episcopo, impune possent talia officia publice exercere; siquidem alii Ordinarii non comprehenduntur nomine Diœcesanorum, & sic debet intelligi Gl. *hic*.

Notandum secundo. Pœnas hujus Clementinæ incurrunt Clerici, etiam exempti, si delinquant, exercendo talia officia in loco non exempto; quia tunc ratione delicti subjiciuntur Diœcesano loci: non vero eas incurrunt, si delinquant in loco exempto; quia, quando generaliter a jure datur potestas procedendi contra Clericos, non censetur data etiam in exemptos, nisi specialiter id exprimatur, Gl. *hic V. Clericos*; *& Abb. n. 2.*

Notandum tertio. Si Clerici conjugati, post terminum ipsis præfixum, adhuc exerceant officia prohibita, vel reassumant dimissa, amittunt privilegia fori, & Canonis: si vero intra terminum, v. g. mensis, intermisissent officia prohibita exercere per aliquot dies sed postea illa rursum exercerent, non esset locus pœnæ, dummodo postea ante finem præfixi termini iterum intermittant illa exercere. Gl. *hic V. Reassumpserint*.

Notandum quarto. Ad pœnas has incurrendas non sufficit una monitio peremptoria, sed requiritur trina per aliquot dierum intervalla distincta monitio, tum enim fine; alia sententia Judicis condemnatoria, ipso facto, incurritur privatio privilegii Clericalis, Gl. *hic V. tertio & V. Eo ipso*.

Notandum Quinto. Si Clerici exercentes officia prohibita desistant ab illis, recuperant privilegium Clericale amissum, ut tradit Gl. *hic V. Quamdiu*. Alii vero requirunt, ut cum tali Clerico privato omni privilegio Clericali, post emendationem, dispenset saltem Episcopus. *Franc. in c. un. n. 7. in fine h. t.* Quamvis alii putent solum Papam cum tali dispensare posse; quia regulariter in pœnis Ecclesiasticis, quæ tanquam veræ pœnæ jure communi infliguntur, inferior Papa dispensare non potest, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 4. n. 2. & 3. & p. 5. c. 9. n. 1.*

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

Cum ad vitæ honestatem vel maxime conducat, ut Clerici consortia & familiaritatem mulierum vitent, ideo Titulus iste priori subjungitur. Est autem cohabitatio, personarum in una domo sub eodem tecto commorantium conversatio, ut notat Dan. Venator in Analysi Juris Pontifici h. t.

§. I.

An & quatenus Clericis cum mulieribus cohabitare liceat vel non?

I. Assertio I. Permitti non debet, ut mulieres cum Clericis habitent: Exceptis illis personis, in quibus naturale fœdus (hoc est, conjunctio sanguinis) nihil sævi criminis suspicari permittit, prout respondit Papa Innoc. III. *in c. a nobis 9. h. t.* Nam inter personas valde conjunctas non debet esse suspicio de incestuosa carnis copula, quippe a qua ipsa natura abhorret, *c. pen. de præsump.* Cujusmodi sunt personæ conjunctæ in primo aut secundo gradu consanguinitatis, ut mater, avia, amita, matertera, soror, neptis, sive filia fratris, & sororis, *c. Cum omnibus*; 27. *junct.* Gloss. *dist.* 81. Et habetur etiam in Nicæno Concilio *can. 3. relato*; *in c. Interdixit*; 16. *dist.* 32. Et refertur etiam a Siricio Papa in *c. Fœminæ* 31. *cit. dist.* 81. Additur in *cit. c. Ab omnibus*, quod Clerici etiam habitare possint cum ancillis & pedissequis, quæ cum eis erant, antequam ordinarentur: item cum uxoribus filiorum, quas hi acceperunt jam ordinatis parentibus, sicut etiam cum filiabus & uxoribus servorum.

„ II. Assertio 2. spectato Jure communi Canonico, omnes fœminæ extraneæ prohibentur cohabitare cum Clericis, de quibus suspicio sceleris esse potest: Quin imo neque illas mulieres conjunctas, quas alioquin Canones permittunt cohabitare cum Clericis, Sacerdoti vel alii Clerico in sacris constituto licet secum retinere, si suspicio aut periculum criminis subsit: Quia instigante Diabolo, etiam in personis conjunctis scelus, seu incestum perpetratum fuisse, comperitur, & facilius cum pedissequis, seu ancillis, & sociis earum. Quod si tales personæ opere Presbyteri indigeant, ex degere poterunt in domo, in qua eis, quæ necessaria sunt, subministrentur, ita statutum est in *c. Inhibendum*; 2. *h. t.* Quod est desumptum ex Concilio Moguntinensi, in cujus fine additur, & prohibetur etiam, ne ulla fœmina ad Altare præsumat accedere, aut Sacerdoti ministrare, aut inter cancellos stare, vel sedere.

III. Notandum 1. Hoc est discrimen inter mulieres extraneas & consanguineas, quod illæ eo ipso suspectæ esse solent, quia juvenes sunt, ideoque earum cohabitatio prohibita est Clericis, Jure communi Canonico; At vero mulieres consanguineæ seu valde conjunctæ, tametsi juvenes sint, non sunt suspectæ, ideoque cohabitare possunt Sacerdoti, ordinarie ac per se loquendo, nisi per accidens adsint tales circumstantiæ, & indicia, ut locus sit suspicioni mali seu sceleris, sive propter ipsasmet consanguineas, sive propter famulas, aut socias, quæ cum illis esse solent, ut notat Gl. *in c. Volumus*; 24. *cit. dist.* 81. *& Abb. hic n. 2.* Unde S. Augustinus, teste Possidonio, in vita ejus, nec cum sorore sua habitare voluit, dicens, quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt, prout refertur *in c. Legitur*; 25. *cit. dist.* Sicut etiam socius socii mei socius meus non est *l. nam socii 20. ff. pro Socio*.

Porro hoc *c. 9.* Non adversatur *c. pen. h. t.* In quo conceditur Clericis habitare cum mulieribus illis in quas naturalis conjunctio non sinit cadere malam suspicionem, prout ordinarie, & plerumque fieri solet: Si vero mulieres etiam conjunctissimæ suspectæ sint, prout factum fuit in casu, *cit. c. 9.* Tunc neque illis cohabitare licebit Clericis, *Barbos. in Collect. in cit. c. 1. n. 3.*

Notandum 2. quod dictum est mulieres valde conjunctas habitare posse cum Sacerdote, vel alio Clerico, id intelligi debet, si solus habitet: secus si cum aliis Sacerdotibus: præsertim si collegialiter vivant, quia tunc oriri potest suspicio mali, quoad alios Sacerdotes, quibus tales mulieres non sunt ita conjunctæ, *Abb. hic n. 2.*

Notandum 3. Clerici beneficiarii possunt ex reditibus suis Ecclesiasticis superfluis subvenire consanguineis egentibus, ut colligitur ex hoc c. Imo juxta legem charitatis, his potius succurrere debent, quam extraneis, *c. Non satis*; 14. *dist.* 86. Secus, si sint divites, & non egeant, Gl. *in cit. c. 1. V. subministrant h. t. & ibid. Abb. n. 4.*

IV. Assertio 3. Licet consanguineæ in primo & secundo gradu lineæ transversalis, licite possint habitare cum Sacerdotibus & Clericis, si non subsit suspicio sceleris seu incestus, ut constat ex *c. Cum omnibus*; 27. *dist.* 81. *& tradit* Gl. *in c. 1.* Non tamen id extendi debet ad affines in primo & secundo gradu, quia in SS. Canonibus, in quibus prohibetur cohabitatio mulierum cum Sacerdotibus, & Clericis, nominatim excipiuntur consanguineæ, non autem affines, constat enim majus esse fœdus, seu conjunctionem naturalem inter consanguineos, quippe per se immediate conjunctos, quam inter affines, qui per accidens tantum, sive mediantibus consanguineis junguntur. Excipiendæ sunt mulieres in primo gradu affinitatis junctæ, v. g. Noverca, Nurus, aut Uxor fratris defuncti: vel etiam in secundo gradu, si alter alteri reverentiam debeat, v. g. Sacerdos uxori patrui sui defuncti, his enim permittendum videtur, ut cohabitent, si aliunde nulla adsit suspicio incontinentiæ; idque colligitur ex *cit. c. Interdixit in fine*, ubi dicitur aut etiam eas idoneas personas, quæ fugiant suspiciones. Unde etiam inter tales personas, in veteri Lege prohibita fuit conjunctio carnalis, *Levit. c. 18.*

V. Assertio 4. Sed & Episcopus matri, aliisque mulieribus in primo & secundo gradu junctis (sicut alii Sacerdotes & Clerici) licite cohabitare potest, intra eandem domum, cum ancillis, & pedissequis; sed in cubiculis seu conclavibus distinctis, ut docet *Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t.* Nam & olim in antiqua Ecclesia Episcopi, aliique Sacerdotes cum uxoribus suis tanquam sororibus, in eadem domo, sed in separatis cubiculorum mansionibus degebant, easque alebant, ut constat ex *c. Episcopus*; 6. *junct.* Gl. *V. Sequestrato*; *dist.* 77. Quamvis honestius sit, & magis consultum, ut Episcopus, vel similis Prælatus sæcularis Matrem v. gr. vel sororem, non intra domum, seu Palatium suum, sed in alia domo separata habeat, & alat; Idque maxime propter alios Clericos cum Episcopo commorantes. Etsi contrarium teneat Gl. *in cit. c. Legitur*; 24. *V. Mea dist.* 81. ubi ait, Episcopum nullam mulierem, ne quidem Matrem, aut Sororem, secum habere posse, *juxta Auth. Episcopo C. de Ep. & Cler.* Verum Lex Civilis disponens de materia Juri Ecclesiastici contra Jus Canonicum, nullam vim obligandi habere potest: nulla autem talis prohibitio facta Episcopis, vel Clericis reperitur in Jure Canonico, sed potius permissum esse colligitur, *ex cit. c. Interdixit*, *Abb. c. l.*

§. II.

De pœnis, quæ Jure Canonico sunt statutæ in Clericos conversantes cum fœminis suspectis, vel concubinarios.

VI. Assertio 5. Si quis Sacerdotum, videlicet Presbyter, Dia-

Diaconus, vel Subdiaconus, nam Nomine Sacerdotis late sumpto comprehenduntur omnes Clerici in Sacro ordine constituti, quasi DEO sacrati, *Abb, hic num.* 3.) de crimine fornicationis cum fœminæ suspectos, post primam, secun-
„ dam. & tertiam admonitionem, inveniatur contabulari,
„ vel conversari cum eadem, excommunicetur: Fœmina
„ vero canonice puniatur. Ita statuit Eugenius Papa in *c.*
„ *Si quisquam*; 2. *h. t.*

Notandum primo. Etiamsi super crimine fornicationis inquisitio non sit facta, nec probationes receptæ sint, ob solam tamen conservationem, seu notorie scandalosam familiaritatem cum fœmina, excommunicari quis potest, si in ea post admonitionem contumaciter persistat, ut paret ex hoc c.

Notandum secundo. Si fœminæ delinquant cum Clerico, contra decorem Ordinis Ecclesiastici, ea subjicitur Jurisdictioni Judicis Ecclesiastici; quia committit quasi sacrilegium, *Abb, hic n.* 4. *&* Gl. *recepta in c. Ets, qui*; 10. *disp.* 32. Accedit, quod si plures simul delictum committant, omnes ab eodem Judice puniendi sunt, ne causæ continentia dividatur, *juxta l. Nulli*; *C. de judic.* Ac proinde si Clericus cum Laico delinquat, uterque reus coram Judice Ecclesiastico velut digniore forum sortitur ratione delicti, ut docent plures apud Menoch. de *arbitr. judic. casu* 371. *num.* 12. *&* 13. Qui tamen addit, id in praxi non observari, cum passim Judices sæculares contra Mulieres suspectas, & concubinas delinquentes cum Clericis procedere soleant, ut notat etiam *Laym. l.* 4. *tr.* 9. *c.* 4. *n.* 10. Porro mulier, quæ cum Clerico fornicata est, vel nimiam familiaritatem habet, olim in Monasterium detrudi debebat, juxta *c. Fraternitatis*; 7. *disp.* 34. Gl. *fin. in cit. c.* 2. *V. Canonice*, ubi addit, quod ipsa concubina, si hoc publicum sit, debeat excommunicari, juxta *c. Si concubina*; 55. *de Sentent. Excomm.*

„ VII. Assertio 2. Si Clerici in sacris Ordinibus constituti
„ concubinas habeant, & ab Episcopo moniti, ut eas a se
„ removeant, nec iterum recipiant, eas dimittere contem-
„ pserint, a beneficiis Ecclesiasticis suspendi debent, donec
„ congrue satisfecerint: Si vero suspensi adhuc illas retine-
„ re præsumpserint ab iisdem beneficiis in perpetuum re-
„ moveri debent, prout rescripsit Alexander III. in *c. Sicut*;
4. *h. t.*. Nam crescente contumacia, crescere debet & pœna, Gl. *fin. hic*, & habetur in *c. ult. Ut lite non contestata* &c. & *l. Relegati*; 4. *ff. de pœnis*, ubi dicitur, quod contumacia cumulat, id est, auget pœnam.

Notandum primo. Clericus concubinarius, etiam in sacris constitutus, non debet statim privari beneficio, sed in primis moneri, juxta *c.* 2. *h. t.* deinde suspendi, ac denique privari, ita tamen ut in optione Judicis sit, quam pœnam volit prius imponere mitiorem, vel graviorem, consideratis facti circumstantiis, & loci consuetudine, quia Jura seu Canones de Clericorum concubinariorum, vel fornicariorum pœnis, quoad ordinem & modum eas infligendi, varie loquuntur, *Abb. hic n.* 2. Quid autem Jure novo Concilii Tridentini de hoc sit statutum, infra dicetur.

Notandum 2. Ex eo, quod in hoc c. dicitur, Clericos in Sacris constitutos, posse compelli ad dimittendas concubinas, non recte infertur, Clericos minoribus ordinibus initiatos non posse compelli, sed ideo solum fit hic mentio de Clericis in Sacris, quia hi severius puniuntur, quam alii, *Abb. hic n.* 1.

„ VIII. Et hinc in *c. Si autem*; 6. *h. t.* præcipitur, ut Cle-
„ rici concubinarii, sive in sacris Ordinibus constituti, si
„ post secundam, & tertiam commonitionem, concubinas
„ non dimiserint, ita ut ulteriorem quoque monitionem
„ non admissuri videantur, tum Ecclesiis, vel earum portioni-
„ bus (si nimirum partem solum habeant in præbenda, Gl.
„ *hic V. portionibus*) priventur, postposita appellatione, & ab
„ officio etiam suspendantur. Ex quo paret, quod non solum in majoribus, de quibus loquitur *cit. c. Sicut h. t.* sed etiam in minoribus Ordinibus constituti, si post monitionem non dimittant concubinas, suspendi possint ab officio, & si se non correxerint, omnino privari beneficiis, vel portionibus eorum, Gl. *hic V. Spoliare.*

„ IX. Porro quod dictum est de Clerico concubinario
„ suspenso ab Officio, id extenditur, ut si Presbyter con-
„ cubinarius ab Episcopo suo suspensus sit ab Officio, ideo-
„ que ad Papam appellet, petens, ut absolvatur, & Lite-
„ ras Apostolicas testantes de absolutione ei collata impe-
„ tret, eæ Literæ non valent, si facti seriem non conti-
„ neant, nempe causam, ob quam appellans, seu conque-
„ rens censura constrictus, sive suspensus, vel excommuni-
„ catus erat. Ut statuitur in *c. Super eo*; 5. Et ibi Gl. in casu *h. t.* Ratio est, quia tales literæ sunt impetratæ, veritate tacita, seu causa vera, quæ si expressa fuisset, Papa eas non concessisset, ideoque non valent, quippe subreptitiæ, Gl. *hic V. Seriem*; *&* *Abb. n.* 2.

„ X. Assertio 3. Ordinarii locorum, seu Episcopi, non
„ debent cogere Clericos in sacris Ordinibus constitutos,
„ qui publice sunt concubinarii, ad jurandum, quod con-
„ cubinas deserere velint, ne Diaboli instinctu, in idem
„ fornicationis peccatum relapsi, perjurii etiam reatum
„ seu peccatum incurrant: sed per sententiam suspensionis,
„ aut interdicti cogere debent Clericos, ut eas a se amo-
„ veant, ita ut nulla amplius sinistra suspicio mali de illis
„ haberi possit. Quod si vero ad easdem concubinas redire,
„ vel alias reassumere præsumpserint, tum in aliquos eo-
„ rum perpetua excommunicationis sententia (id est, do-
„ nec resipiscant) proferenda erit, ut alii horum exem-
„ plo perterriti, a talibus excessibus abstineant, prout sta-
„ tuitur in *c. Clericos*; 3. *h. t.*

XI. Hinc colligitur primo, quod juramentum non sit exigendum a peccatoribus, quorum relapsus, ob fragilitatem carnis timeri potest, de abstinendo imposterum a certo peccato; idque propter periculum perjurii, cujus materiam aut occasionem Superior aut Judex subministrare non debet. *c. Illa*; 5. *caus.* 22. *q.* 5. ideoque imprudenter agunt illi Confessarii, qui a pœnitentibus recidivis exigunt juramentum de hoc, vel illo peccato deinceps non patrando, vel de tollenda occasione, ut docet *Suar. tract.* 2. *de relig. l.* 2. *de juram. c.* 14. *n.* 18. cujus ratio est; quia cum juramentum sit remedium subsidiarium & periculosum, ideo ad illud non est recurrendum, quando adsunt alia remedia æque apta, ad finem propositum obtinendum; ut in casu hujus c. ubi aderant alia remedia ad cogendos Clericos, ut a concubinis abstineant, nempe per suspensionis, vel depositionis, vel denique etiam per excommunicationis sententiam. Aliud est, si alia remedia æquivalentia non adsint, tunc enim, non obstante periculo perjurii, potest Judex, vel publica persona ab aliquo juramentum exigere, si ita sit necessarium, *Covarr. in c. Quamvis*; *de pact. in* 6. *p.* 1. § 6. *n.* 2. *Suar. c. l. n.* 10. & alii communiter. Et hinc *in c.* 2. *qui Clerici vel Voventes*, &c. coguntur Clerici in sacris constituti abjurare uxores, cum quibus de facto sacrilege matrimonium contraxerunt, ut per juramentum constaret de ipsorum dissensu: quia eorum dissensus internus cognosci non poterat aliter exterius, ea enim, quæ pendent ab alicujus animo, non possunt probari, nisi per ipsius juramentum. Similiter *in c. ad Abolendam*; 9. *de hæretic.* exigitur juramentum; quia nullum aliud remedium apparet æque opportunum, quam ut hæretici, vel qui de hæresi suspecti sunt, abjurent suum errorem, eumque publice & solemniter detestentur, *Barb. in Collect. in cit. c. Clericos*; *n.* 3. *h. t.* Colligitur secundo, licet in prædicto c. fiat mentio de Clericis in sacris constitutis, qui publice concubinas habent tamen idem quoad hoc dicendum est de Clericis minoribus ordinibus initiatis, & aliis qui privatim tenent concubinas, a quibus multo minus exigendum est tale juramentum. Colligitur tertio. æquum & conveniens est, ut Episcopus Clericos concubinarios aliosque delinquentes non statim excommunicet, sed prius leviores pœnas & censuras ei infligat, veluti suspensionis aut interdicti, ut patet *ex hoc c. Abb. ibid. n.* 3. nisi sit crimen atrox, vel valde perniciosum. Colligitur quarto, excommunicatio dicitur hic perpetua, non quod perpetuo durare debeat, cum enim sit pœna medicinalis, non debet inferre mortem perpetuam, *c.* 2. *de sentent. excomm. in* 6. sed dicitur perpetua aptitudine, quia potest ferri, sine præfinitione certi temporis, & quia potest durare usque ad mortem delinquentis, si ante illam non se corrigat, *Abb. in hoc c. in additione.*

XII. Assertio 4. Tametsi olim Clerici in sacris constituti, si in vitium fornicationis aut incontinentiæ lapsi sint, deponebantur, *c. Presbyteri* 12. *disp.* 85. *c. Sacerdotes*; 37. *dis.* 50. *c. a multis*; 9. *de ætat. & qual. &c.* posteriore vero tempore, jubebantur tales Clerici per suspensionis, aut interdicti, ac deinde etiam excommunicationis, ac denique depositionis sententias ab Episcopis suis coerceri, ut patet *ex c.* 2. *& aliis hoc tit. supra allatis.* Nunc vero in Concilio Tridenti-
„ no: quod hodie observari debet, *Sess.* 25. *c.* 14. *de reform.*
„ prohibetur inprimis, quibuscunque Clericis, ne concu-
„ binas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspi-
„ cio, in domo, vel extra, detinere, aut cum iis ullam
„ consuetudinem habere, audeant: alioquin pœnis a SS. Ca-
„ nonibus vel Statutis Ecclesiarum impositis puniantur. Se-
„ cundo, si a Superioribus moniti ab iis se non abstinue-
„ rint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum
„ beneficiorum suorum quorumcunque, & pensionum, ipso
„ facto sint privati, quæ Fabricæ Ecclesiæ, aut alteri pio
„ loco, pro arbitrio Episcopi, applicentur. Tertio, si vero
„ in delicto eodem cum eadem vel alia fœmina perseve-
„ rantes, neque secundæ monitioni paruerint, non tantum
„ fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum eo ipso
„ amittant, qui prædictis locis applicentur: sed etiam ab
„ administratione ipsorum beneficiorum suspendantur,
„ quamdiu Ordinario visum fuerit, aut ipse etiam, uti
„ Sedis Apostolicæ delegatus arbitrabitur. Quarto, si ita
„ suspensi nihilominus eas non expellant, aut cum eis ver-
„ sentur, tunc beneficiis ac portionibus, & officiis ac pen-
„ sionibus Ecclesiasticis quibuscunque perpetuo priventur,
„ atque inhabiles ac indigni quibuscunque honoribus, be-
„ neficiis, & officiis in posterum reddantur, donec post
„ manifestam emendationem, eorum Superioribus, ex justa
„ causa, cum iis visum fuerit dispensandum. Quinto, si
„ postquam eas semel dimiserint, sed consortium semel
„ dimissum repetere, aut alias hujusmodi scandalosas mu-
„ lieres sibi adjungere ausi fuerint, præter prædictas pœ-
„ nas, etiam excommunicationis gladio plectantur. Nec
„ per quamvis appellationem aut exceptionem prædicta exe-
„ cutio impediatur, aut suspendatur, & cognitio de his
„ non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores,
„ sed ad ipsos Episcopos pertineat, qui sine strepitu & fi-
„ gura judicii, sola facti veritate inspecta, procedere pos-
„ sint. Alii vero Clerici, qui beneficia Ecclesiastica aut pen-
„ siones non habent, juxta delicti qualitatem, & contuma-
„ ciæ perseverantiam, pœna carceris, suspensione ab Or-
„ dine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisque mo-
„ dis, juxta SS. Canones puniantur, propter dictum incon-
„ tinentiæ crimen. Episcopi denique, si, quod absit, ab
„ hujusmodi crimine non abstinuerint, & a Synodo Pro-
„ vinciali admoniti, se non emendaverint, ipso facto sint
„ suspensi: & si perseverant, ad S. Pontificem ab eadem Sy-
„ nodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per pri-
„ vationem, si opus fuerit, in eos animadvertat.

XIII. Circa hoc novum Decretum Conc. Trident. notandum primo, Clericus concubinarius dicitur, non solum ille, qui concubinam, domi suæ, instar uxoris continuo retinet, sed etiam qui extra domum alibi habet, & assiduam cum ea tenet consuetudinem, *Barb. in Collect. in c. Sicut*; 4. *n.* 3. *h. t.* & alii apud ipsum.

Notandum secundo hoc decretum non est extendendum ad sim-

simplicem incontinentiam, absque qualitate concubinatus, juxta declarationes Cardinalium Concil. *apud Jo. Gallemart. ibid. in princ.* quia Concil. loquitur de eo Clerico, qui consuetudinem habet cum muliere lasciva, quam non censetur habere, qui cum aliqua semel tantum fornicatur, sed requiritur, ut saltem bis id fecerit, & pœnæ sunt restringendæ quamvis contrarium teneat *Navarr. lib. 3. Consil. 1. edit. 2.*

Notandum tertio, sub tertia parte fructuum quorumcunque, qua privantur ipso jure Clerici concubinarii, comprehenduntur etiam distributiones quotidianæ, ut docent plures, *apud Barb. c. l. nu. 5.*

Notandum quarto monitiones, quæ fieri debent, ad incurrendum & infligendum pœnas contra Clericos concubinarios latas, debent esse speciales in personam factæ, nec sufficit monitio generalis in Synodo facta, etsi alias trinæ monitionis vim habeat, & trinæ monitiones requirantur, tam secundum Juris communis dispositionem, quam etiam Concilii Tridentini; idque procedit quoque in concubinario notorio, qui etiam, sine trina monitione prævia, beneficiis privari non potest, prout plures docent, *apud Barbos. loc. c. numer. 6.*

§. III.

Quomodo procedendum sit contra Clericos, qui publice concubinas habere dicuntar, sed citati & examinati negant, se concubinarios esse?

„ XIV. De hoc agitur *in c. Tua nos*; 8. *h. t.* nam cum ex „ Papa Innocentio III. quæsitum fuisset, si Clerici, qui pu„ blice concubinas habent, citati & examinati ab Episco„ po suo, negent se esse concubinarios, quia nullos adest „ contra eos legitimus accusator, credendum sit testimoniis „ bonorum virorum, inter quos habitant? Ad hoc respondet „ Papa Innocentius III. si crimen illorum ita publicum sit, „ ut merito notorium censeri debeat, tunc nec testis nec „ accusator est necessarius, cum hujusmodi crimen nulla „ possit tergiversatione seu excusatione celari. Si vero cri„ men Clericorum publicum sit, non ex evidentia facti, „ sed ex fama, hoc casu, sola testimonia bonorum virorum „ (inter quos Clerici illi habitant) non sufficiunt ad con„ demnationem, cum non testimoniis (simpliciter datis sine „ juramento, *Gl. hic V. Testimonio*) sed testibus credendum, „ & ita judicandum sit. Cæterum si de ipsis Clericis talis „ orta sit suspicio, ut ex ea scandalum generetur in popu„ lo, licet adversos eos nullus accusator compareat, purga„ tio tamen Canonica est eis indicenda, quam si præstare „ noluerint, vel si in ea præstanda defecerint, tunc secun„ dum Canones puniendi sunt.

XV. Pro explicatione hujus c. Notandum primo, si crimen fornicationis ita sit publicum, ut adsint valde propinqua & vehementia indicia, & conjecturæ criminis, ut si v. g. Clericus publice secum in domo detineat suspectam mulierem, quam ut uxorem tractet: maxime si publice alat filios ex ea susceptos, tum etiam nullo existente accusatore, & sine testibus, aliave probatione, talis Clericus condemnari potest & puniri, *Gl. hic V. ex evidentia*, & tunc enim nulli tergiversationi est locus, *Gl. hic V. ex evidentia*, & *Abb. num. 7.* Nam ut dicitur, *in c. Super eo*; 3. *de testib. cogend.* si factum est notorium, non eget testium probationibus, cum talia probationem vel ordinem judiciarium non requirant. Quod si tamen tali casu reus neget crimen esse notorium, testes producendi sunt, qui de notorio testificentur, nisi aperte frivola sit negatio, ut ex infra dicendis patebit.

Notandum secundo, si crimen Clerici, non ex evidentia facti, sed ex fama solum sit publicum, tunc probatio per testes est necessaria, ad condemnandum & puniendum reum, quia ut dicitur, *in l. 3. §. idem D. Hadrianus ff. de testib.* Testibus, non testimoniis credendum est, id est, non dictis eorum, qui deponunt sine juramento, vel eorum, qui deponunt de auditu alieno, vel non testimoniis extrajudicialibus in populo, quæ non sufficiunt ad probandum: sed ipsis testibus productis & legitime examinatis, & sub juramento deponentibus in judicio, est credendum, *Abb. hic. nu. 7. in fine*: oritur tamen ex ejusmodi testimoniis seu dictis publica fama de crimine, *Gl. hic V. Testimoniis*, quæ etsi non sufficiat ad condemnandum reum, sufficit tamen, ut Judex inquirere possit de crimine, & multo magis, ut admittat accusatorem adversus Clericum ad querelam, & testes producendos, qui de ipso etiam crimine testentur.

Notandum tertio, si Clericus sit suspectus de crimine, quod tamen sufficienter de illo probari non potest, tunc indicenda est ei Canonica purgatio, si quidem suspicio sit juncta cum scandalo populi, quia publice est infamatus de crimine, ut colligitur *ex hoc c.* & tradit *Gl. fin. hic.* Idque etiam sumitur, *ex c. Presbyter*; 5. *junct. Gl. V. Jusjurandum caus. 2. quæst. 5.*

§. IV.

An, & qualiter Sacerdos aut Clericus concubinarius seu fornicarius vitandus sit in Missis, & aliis Officiis Divinis?

„ XVI. Assertio 1. olim secundum antiquos Canones (*c. Nullus*; 5. *& c. Præter hoc*; 6. *dis. 32.*) prohibitum fuit, ne „ quisquam Sacerdotis concubinarii vel fornicarii Missam „ audiat, si notorium sit, illum concubinam habere. Alibi „ vero dicitur (*videlicet can. ult. caus. 15. q. ult.*) non potest „ aliquis Sacerdos, quantumcunque pollutus fuerit, Divina „ polluere Sacramenta, quæ purgatoria sunt cunctarum con„ tagionum; ac proinde qualiscunque Sacerdos sit, non po„ test, quæ sancta sunt, coinquinare; quia omnia in Christi „ fide, id est, per fidem Christi purgantur. Verum aliud „ est crimen concubinatus vel fornicationis notorium, aliud „ occultum: notorium est, de quo Presbyter vel Clericus „ canonice est condemnatus; occultum vero, quod ab Ec„ clesia toleratur. Si crimen concubinatus sit notorium, „ quia illud Presbyter non negat, sed confitetur, vel quia „ de illo est canonice condemnatus, tunc ab ejus Missis & „ Officiis Divinis abstinendum est, juxta priores Canones, „ ut ea ratione cæteri a peccandi licentia retrahantur, & „ ii, qui peccaverunt, ad pœnitentiam & emendationem „ perducantur. Si vero crimen concubinatus vel fornica„ tionis sit occultum, & ab Ecclesia toleretur, tunc ta„ lium concubinariorum vel fornicariorum Missæ licite au„ diuntur a fidelibus, & alia Sacramenta ab iis percipiun„ tur, quamdiu ipsi ab Ecclesia tolerantur, & crimen ope„ ria evidentiam non habet: cum ipsa Mysteria seu Sacra„ menta ab ejusmodi concubinariis administrata, nequa„ quam tanquam immunda sint, aut minoris virtutis respui „ debeant. Ita rescripsit Papa Lucius III. *in c. Vestra 7. h. t.*

Hinc colligitur, quod ex malitia Sacerdotis non polluitur; nec inquinatur Missæ sacrificium, quia virtutem & efficaciam habet ex opere operato, nempe consecratione Corporis & Sanguinis Christi, in quo essentialiter consistit oblatio, *c. Utrum*; 72. *dist. 2. de consecr.* & patet *ex Concilio Tridentino Sess. 22. de Sacrif. Miss. c. 1.* ubi dicitur, Et hæc quidem illa munda oblatio est, *Malach. 1.* quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari potest, & tenent omnes Theologi. Unde cum dicitur, omnia oblata pollui, quæ offeruntur a polluto in anima, *c. Sic populus*; 61. *& c. Multi* 84. *caus. 2. q. 1.* id intelligendum est, quod quantum in se est, polluat Sacramenta, vel rectius, quod polluat semetipsum, *Fagnan. in c. Vestra*; 7. *nu. 9. h. t.*

XVII. Assertio 2. Licet quilibet Clericus existens in pec„ cato mortali sit suspensus, quoad seipsum, non tamen est „ suspensus, ob crimen Concubinatus vel fornicationis, „ quantum ad alios, ac proinde fideles illum in Divinis of„ ficii vitare non debent; nisi crimen ejus sit notorium per „ sententiam Judicis, vel per confessionem factam in jure „ seu judicio, vel per evidentiam facti, seu rei, quæ nul„ la tergiversatione celari possit, prout rescripsit Gregorius „ IX. *in c. Quæsitum*; 10. *& ult. h. t.*

XVIII. Pro utriusque hujus c. explicatione notandum primo, Sacerdos jure suspensus propter notoriam fornicationem, illico post pœnitentiam recuperat officii executionem quoad alios, ita ut licite possint fideles audire ejus Missam, & ab eo percipere Sacramenta, ut colligitur *ex cit. c. ult. in princ.* ubi dicitur, *quæsitum est de Clericis in fornicationem prolapsis, an eorum officium, priusquam pœnituerint, sit audiendum?* Ergo a contrario sensu, post actam pœnitentiam, cessat hæc pœna juris seu suspensio quoad alios, ita ut audiri possit eorum officium, *c. Si qui*; 15. *Gl. V. emendent dis. 8. Abb. hic nu. 2.*

Notandum secundo, quilibet Clericus non solum propter fornicationem, sed etiam ob quodvis aliud peccatum mortale, est suspensus quoad se, ita ut non possit licite in tali statu peccati mortalis Missam dicere, aut Sacramentum aliquod administrare, vel aliud alicujus Ordinis ministerium exercere, *c. fin. de temper. Ordin. Abb. hic nu. 2 not. 3.*

Notandum tertio, non quilibet notorie criminosus est vitandus in Divinis Officiis, sed tantum notorius Concubinarius seu Fornicarius, qui est vitandus quoad se, & quoad alios, ut colligitur *ex hoc c.* ubi postquam generaliter dictum est, quemlibet Clericum existentem in peccato mortali esse suspensum quoad se, postea ad ipsum, cum agitur de suspensione quoad alios, restringitur ad peccatum fornicationis, ut colligitur ex illis verbis: *in casu proposito, & V. hujusmodi, Gl. hic V. in casu proposito, scilicet fornicationis.* Ubi rationem reddens ait; quia in hoc crimine magis est vitandus, cum in aliis ipso jure non sit suspensus, quamvis crimen sit notorium: excepto crimine Simoniæ, in quo suspensus est ipso jure, etiamsi crimen sit occultum: in aliis ergo criminibus, notorius Clericus criminosus non est vitandus in Divinis, quamdiu ab Ecclesia toleratur, *c. Præter hoc*; 6. *§. verum dis. 32. Abb. hic num. 3.*

Notandum quarto, hæc suspensio notorii concubinarii, vel fornicatoris Clerici quoad se, non est censura Ecclesiastica proprie dicta, ob cujus violationem Clericus fiat irregularis, & quæ per Ecclesiastici Prælati relaxationem, vel absolutionem tolli debeat, sed ea per pœnitentiam aut confessionem Sacramentalem tollitur, ac proinde Clericus etiam in sacris constitutus non incurrit suspensionem proprie dictam, ob crimen concubinatus etiam notorium, & consequenter celebrando, vel ministrando in tali suspensione non fit irregularis, ut ex probabiliore sententia docet *Suar. dis. 31. de Censur. sect. 4. num. 9. & seqq.* quia talis irregularitas non reperitur in ullo Canone expressa, cum tamen jure Canonico tantum omnes irregularitates sint inductæ, *Fagnan. in cit. c. ult. num. 24. h. t.*

XIX. Notandum quinto, hodierno jure, juxta Concilii Constantiensis Extravagantem, quæ incipit *Ad evitanda*, non tenentur fideles a Sacerdotis concubinarii vel fornicarii etiam notorii Missa abstinere, eumque vitare in Divinis Officiis, etiamsi vere esset suspensus, *Suar. c. l. nu. 16.* & plures alii apud *Barbos. in Collect. in cit. c. ult. h. t. num. 3.* Secundum quam, nunc solum sunt vitandi excommunicati nominatim, ac publice denunciati, & notorii percussores Clericorum. Quare cum suspensio, quoad se, non sit proprie dicta censura inducens irregularitatem; suspensio vero, quoad alios, per Constitutionem Extravag. sit sublata, hinc sequitur, quod notorius concubinarius celebrando non fiat irregularis, nisi monitus desistat, & per sententiam Judicis fuerit ab officio suspensus.

Idque probatur etiam *ex Concilio Tridentino Sess. 25. cap. 14. de reform.* ubi inter pœnas impositas Clericis concubinariis, nulla fit mentio de suspensione ipso facto, sed jure incurrenda, sed præcipitur solum, ut puniantur ab Episcopo pœna sus-

na suspensionis ab Ordine, ergo non sunt suspensi ipso jure, sive a Canone, *Fagnan. c. l. num. 29. & 30.*

Notandum sexto, possunt tamen fideles, etiam post Constantiensem Constitutionem, *Ad evitanda;* a notorio concubinario tolerato, & non vitando abstinere, si velint, & nolle ad ejus Missam audiendam venire; quia per prædictam Constitutionem nullus favor factus est ipsis excommunicatis, & ideo possunt fideles illos adhuc vitare, quamvis non teneantur, sicut secundum jura antiqua poterant, quæ quoad hoc revocata esse nusquam legitur, *Laym. lib. 2. tract. 5. p. 1. 4. num. 4.* & alii communiter.

Notandum septimo, tres sunt modi, per quos etiam crimen concubinatus fieri potest notorium. Primo si delinquens sit condemnatus per sententiam Judicis, definitivam scilicet. Secundo per confessionem Rei factam in judicio. Tertio per evidentiam facti, quod tergiversatione aliqua celari non potest *cit. c. ult. h. t.* ut si Clericus publice concubinam habeat, sicut uxorem, alendo filios ex ea procreatos, ita ut sine tergiversatione crimen negari non possit, *cit. c. ult. ac quo supra num.* 25. Prædictis autem tribus modis addi posset alius modus, per quem crimen fieri potest notorium, nempe per legitimam & juridicam probationem in judicio, contra quam nihil opponi potest, quia in causa conclusum fuit: sed de hac nulla fit mentio, *in cit. c. ult. h. t. ut notat ibid. Abb. num.* 4. quia nimirum populus plerumque scire non potest, an probationes fuerint plene convincentes, ideoque ante Judicis sententiam non debet censeri crimen esse notorium, ex eo capite; quia aperiretur via injuriis & infamiæ. Verum si publice constet, quod reus Clericus per legitimas probationes convictus sit in judicio, tum non minus ex illis censeri debet induci notorium, quam ex confessione judiciali, cum reus non minus per legitimam probationem, quam per propriam oris confessionem de crimine convinci possit.

§. V.

Proponuntur quæstiones quædam circa notorium, quid, & quotuplex sit, & an probari debeat?

Occasione eorum, quæ hic dicta sunt de Clericis concubinariis, seu fornicatoribus notoriis, ad illa melius intelligenda, agunt hoc loco Canonistæ communiter de notorio generatim, quæ materia difficilis est, & aliis locis sæpius recurrit, etiam in Jure Canonico.

XX. Quæritur 1. quid & quotuplex sit notorium? Resp. Notorium in genere sic describitur apud *Fagnan. in c. Vestra; 7. num. 68. h. tit.* notorium est jus vel factum transiens in notionem seu notitiam omnium, vel majoris partis eorum, nam per majorem partem totus populus repræsentatur, *l. quod major 19. ff. ad munic.* Est autem notorium triplex, ut tradit *Gl. in c. Vestra; 7. V. Notorium h. t.* nempe notorium juris, facti, & præsumptionis, & *ex Ant. Butrio tradit Fagn. c. l. num.* 69. licet *Abb. in cit. c. Vestra; num.* 14. dicat, sub notorio juris contineri etiam notorium præsumptionis, neque esse distinctam speciem, de quo infra.

Notorium juris dicitur, quod oritur ex iis, quæ in judicio aguntur, idque triplex est, sive ex triplici capite oritur. Primo ex spontanea confessione facta in judicio, ut habetur *in cit. c. Vestra; junct. Gl. V. non diffitetur, & c. ult. h. t. c. Cum olim; 24. de V. S.* quia confessus pro judicato habetur, *l. 1. ff. de confess. & l. unic. C. eodem.* Quod si is, qui confessus est in judicio crimen, ante sententiam latam revocet confessionem suam, uti potest, ostendendo per errorem vel metum, vel similem causam se confessum esse, per quam debilitatur & dubia redditur talis confessio, juxta *l. error. 7. C. de jur. & fact. ignor. Gl. in c. Ex parte; 23. V. si vero dubia de V. S. & ibid. Abb. nu.* 7. tum per talem confessionem judicialem, cum ejus fides vacillet, non inducitur notorium, *Mascard. Concl.* 1106. *nu.* 9. Secundo, oritur notorium juris ex probationibus & actis in judicio, quæ nimirum vel a Notario coram Judice in Protocollum relata, vel coram Judice legitime probata sunt, *cit. c. cum olim, & ibid. Abb. nu. 3. Mascard. c. l. nu. 13. & 17.* Sic per Testes legitime examinatos, item per Instrumentum authenticum in judicio productum inducitur notorium, & efficitur probatio probata, *l. ult. C. de probat. Masc. c. l. num. 18. & 19.* Verum cum dicitur, quod probationes inducant notorium juris, id intelligendum est, postea quam in causa conclusum est, seu probationibus & exceptionibus in utramque partem renunciatum fuit, ita ut nihil contra eas amplius opponi possit, ut docet *Abb. in cit. c. cum olim nu. 3. & Masc. c. l. n. 24. & 25.* Tertio, inducitur notorium juris per condemnatoriam sententiam definitivam, ut constat ex *cit. c. Vestra; & c. ult. h. tit.* Quæ non potest amplius retractari, nam res judicata pro veritate habetur, *l. 1. ff. de re judic.* Imo etiam per sententiam interlocutoriam inducitur notorium, si cum causæ cognitione lata sit, & postquam transivit in rem judicatam, adeoque indubitata definita, & plene discussa est. *Masc. c. l. nu. 32.*

Notorium facti in genere est, quod ita se exhibet conspectui populi, vel majoris ejus partis, ut nulla tergiversatione, vel negatione celari possit: sive quod ita clarum, & evidens est, ut celari minime possit, quippe cujus universus populus, aut major ejus pars testis esse possit, ut tradit Menoch. *de arbitr. judic. casu* 166. *Masc. de probat. concl.* 1105. *Clarus in pract. crim. §. fin. q. 9. nu. 2. Silvest. in summa V. Notorium q. 1.* Et hinc infertur, si publice constat factum esse notorium, illud per negationem non reddi dubium, neque adversus illud negationem admittendam esse, *arg. c. Super eo; 3. de testib. cogend. & docet Abb. in c. Tua nos; 8. num. 4. h. t. Masc. c. l. num.* 7. Verum, quia multa dicuntur, & videntur esse notoria, quæ tamen non sunt: ideo reus, v. g. notorius concubinarius, negare potest delictum, de quo accusatur esse notorium: nam aliud est notorie constare de delicto, aliud liquide constare, delictum esse notorium: priore enim casu, si notorie constet crimen esse commissum per facti evidentiam, vel per confessionem, aut legitimam probationem in Judicio, non opus est ulteriore probatione, quod crimen fuerit a reo commissum: posteriore vero casu, si reus neget delictum notorium esse, sive neget, esse notorium: quod ipse crimen illud commiserit: tunc Judex ordinarie loquendo, priusquam contra reum tanquam notorium criminosum procedat, si neget, & ostendere velit notorium non esse, crimen a se commissum esse, audire eum debet: & tunc etiam contra reum negantem produci debent, ac recipi testes idonei, qui deponant esse notorium, sive liquide constare, quod Titius v. g. illud crimen commiserit: & tunc Judex juridice declarare debet, crimen illud esse notorium quo facto, absque alia probatione, aut processu, Judex progredi potest ad executionem, & punitionem Rei, *juxta cit. c. Super eo; de testib. cogend. Et c. Tua nos; h. t.* Quandoquidem inquisitiones, ac probationes fieri debent circa rem dubiam, non circa notorium, *Clar. c. l. num. 5. Masc. c. l. num. 10. & 12.*

Ubi præterea notandum, ad hoc, ut delictum alicujus notorium censeatur, non satis est, factum ipsum esse notorium secundum se, sive de eo publice constare, v. g. quod Titius occiderit Cajum: sed insuper requiritur, ut etiam notoriæ sint qualitates seu circumstantiæ ipsius facti, ita, ut ex iis nulla defensio, aut excusatio culpæ competere possit reo, ut notat *Clarus c. l. nu. 3. Masc. c. l. nu. 9. Tuschus V. Notorium; concl.* 112. *nu.* 4. v. g. Titius Cajum occidit in foro publico, præsente populo, ita ut factum negari non possit: hoc casu, factum est quidem notorium secundum se, non tamen quoad omnes circumstantias, fieri enim potuit, quod Titius Cajum occiderit, ob necessariam sui defensionem, aut subito calore iracundiæ, vel quia mentis inops erat: vel quia Cajus alias impune occidi potuisset, & ideo excusationem prætendere potest, ita ut nullo modo, vel saltem minus graviter deliquerit, proinde etiam vel nullam pœnam, vel minus gravem meruerit.

XXI. Porro notorium facti est triplex, ut tradit *Abb. in cit. c. Vestra; nu. 15. h. t. Silvest. c. l. q. 2. 2.* Et alii communiter. Primum est facti permanentis, quod se continue exhibet hominum oculis, & notitiæ, ita ut illud videre possint, quando volunt, v. g. palatium in foro. Et hoc notorium non eget probatione, cum per se ipsum demonstretur, & nulla possit tergiversatione celari, vel negari, neque in dubium venire, aut vocari: ideoque etiam contra sententiam latam, & rem judicatam, & quamcunque contrariam præsumptionem Juris, & de Jure admittitur; quia probatio seu ostensio, quæ fit per facti evidentiam, nunquam exclusa censetur, etsi omnes, aliæ exclusæ sint, *Masc. concl.* 1107. *num. 4. & 7. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 67. nu. 2. & 3.* Licet autem notorium facti permanentis probari non debeat, debet tamen allegari a parte, ut tradit *Gl. communiter recepta in Clem. appellanti 5. V. Alias causas; de appellat. Menoch. c. l. n.* 5. Nam Judex ea, quæ in facto quamvis notorio consistunt, non supplet ex officio, nisi ex actibus resultent, v. g. nisi nota sit, ut Judici, contumacia rei absentis, quia eum peremptorie citaverat, ut explicat *Tusch. concl. 108. nu. 2. & 3. Masc. conclus.* 1108. *num.* 5. Exemplum facti notorii permanentis est, si Clericus in carcerem parentem oculis hominum detrudatur, vel si domi suæ detineat concubinam publice, & omnibus scientibus, *Fagnan. in cit. c. Vestra; n. 97. & 80. h. t.*

Secundum notorium facti est transeuntis, si quis v. g. in conspectu populi sit occisus: tale notorium est etiam vox præconis, quæ cito transit; & paucis innotescit, videlicet audientibus tantum, & quibus hi dixerunt. Edictum vero in publico foro propositum, & affixum per plures continuos dies omnibus liquet, ut notat *Gl. in Auth. qui semel V. tunc innotescit. c. Quomodo & quando Judex* &c. Et ad hoc notorium facti transeuntis requiritur etiam, ut probetur plene per testes, cum istud notorium jam non sit, sed fuerit, *Abb. in cit. c. Vestra; n. 19. h. t. Masc cit. concl. 1107. nu. 7. Menoch. c. l. num.* 3. Ideoque ejus probatio contra rem judicatam, & præsumptionem juris & de jure non admittitur.

Tertium est notorium facti interpolati, quod fit publice quidem, ita ut aliqua tergiversatione celari non possit, non tamen fit continuo, sed sæpius per intervalla iteratur. Sic dicitur aliquis usurarius notorius, vel meretrix notoria, non, quod ille continuo mutuetur cum usura, vel illa continuo peccet, sed quia usurarius semper est paratus ad mutuandum sub usuris, & meretrix ad peccandum, quoties ab illo, vel ab illa petitur, *Abb. c. l. num.* 25. Et ad hoc notorium, quod veluti medio modo se habet inter notorium facti permanentis, & transeuntis aliquoties etiam probatio requiritur, sed non tam exacta, ac plena, sicut ad notorium facti transeuntis, secundum *Gl. in c. Cum in Diœcesi, V. Manifestos de usuris, Abb. in cit. c. Vestra; n. 19. h. t.*

Denique notorium præsumptionis est, quando ex publicis circumstantiis jus vehementer aliquid præsumit, & pro veritate habendum judicat ita, ut ex tali præsumptione ferri possit sententia definitiva, adeoque æquivaleat plenæ probationi. Sic jus vehementer præsumit eum esse filium alicujus qui publice habitus est pro filio, *Abb. c. l. nu.* 14. Sic si quis publice detineat fœminam suspectam in domo, jure præsumitur fornicario, *Fagnan. c. l. nu. 85. & a. seqq.* Ubi addit, ad inducendum notorium præsumptionis, præter violentam præsumptionem, requiri, ut factum, ex quo oritur præsumptio, sit notorium facti vel juris.

XXII. Quæritur 2. Quid sit occultum, prout notorio facti opponitur? R. occultum v. g. crimen in primis dicitur, quod a nemine alio scitur, & nulla ratione probari potest in judicio: cui æquiparari debet, quod scitur ex sola Sacramentali confessione; quia perinde est, ac si non sciatur, cum alias revelari non possit *Suar. tom. 4. de relig. lib. 6. de profes. c. 10. num.* 19. Secundo. Quod aliquis scit acceptum sub secreto naturali; quia nimirum expresse, vel tacite promisit, se id non reve-

revelaturum: tunc enim quod ita secreto scitur, non potest revelari, nisi id necessarium sit ad avertendum grave damnum injuste inferendum Reipubl. seu Communitati, vel privatæ personæ, sive propriæ, sive alterius tertii, sive etiam ipsius revelantis, *Laym. lib. 3. tr. 3. par. 2. cap. 15.* & alii apud ipsum. Horum occulti, seu secreti, species quædam est, si quis commissum occultum crimen amico, aut alteri viro prudenti, consilii capiendi causa revelavit, is enim ad illud non revelandum, tam graviter & stricte obligatur, ut ordinarie loquendo, nonnisi in gravissimum damnum Communitatis concessum sit, illud revelare, *Suar. cit. l. num. 29.* Quia alioqui miseris, & afflictis hominibus maximum remedium salutis suæ, cum magno etiam ipsius Reipubl. detrimento, adimitur, si viro prudenti arcana sua, consilii capiendi causa, sincere, & sine nocendi proposito, tuto credere non possint. Tertio. Quod uni soli, extra secreti obligationem, cognitum est, si neque id indiciis ostendi possit, censetur simpliciter occultum, ita ut revelare aut denunciare Superiori, non liceat. Quarta. Quod per unum tantum testem, præter ipsum denunciatorem, vel aliis indiciis, semiplene tantum probari potest, censetur simpliciter occultum. Quinto. Dicitur occultum, quod publice v. g. tribus 4. vel 5. testibus notum est, ita ut coram Judice probari possit, licet publice notorium non sit, nec fit, nec censeatur, *Suar. cit. c. 20. num. 19.* Porro prædictis omnibus factis occultis opponitur publice notorium facti, sive sciatur a majore parte populi, seu Communitatis, quæ saltem 10. personas habeat, quot censetur facere plebem: sive non a majore parte, tamen a tot personis Communitatis, ut impossibile sit, moraliter loquendo, celari aut occultari, quo minus paulatim deveniat ad aliorum plurium noticiam, *Abb. in cit. c. Vestra: 7. nu. 16. h. t.* Ubi ait, quod Judex, seu vir prudens ex variis circumstanciis loci, temporis, personarum, & qualitate actus arbitrari debeat, num factum vet. grat. crimen notorium sit, nec ne?

XXIII. Quæritur tertio, quot testes requirantur ad probandum notorium? Resp. Sufficere duos vel tres testes, licet enim non sufficiant duo, (testes ad inducendum notorium, sufficiunt tamen, ad illud probandum; quia in ore duorum vel trium testium stat omne verbum; sicut etiam ad infamandum aliquem, non sufficiant duo vel tres, *c. Inquisitionis; 21. de accus.* sufficiunt tamen ad probandam infamiam. *Abb. in cit. c. Vestra; num. 17. h. t.*

TITULUS III.

De Clericis Conjugatis.

POstquam actum est, præcedente Titulo, de illicita cohabitatione Clericorum cum mulieribus: nunc agitur de licita, videlicet an, & qua ratione permissum sit Clericis ducere uxores, iisque cohabitare. Extat hic Titulus etiam in Sexto.

§. I.

An Clerici conjugati ad Ordines, vel beneficia Ecclesiastica promoveri possint.

I. „ ASsertio 1. Clerici conjugati ad sacros Ordines, & „ ad Ecclesiastica beneficia, aut Administratio„ nes debent admitti; præterquam si quis perpetuam conti„ nentiam voverit, & unicam, eamque Virginem (ab alio „ non corruptam) uxorem duxerit, prout statuit Alexan„ der III. *in cap. Sane; 2. h. t. & ibi Gl. V. Virginem.* Ratio decisionis est, quia cum Clerici obire debeant officia, & ministeria sacra & Divina, quorum pleraque sacros Ordines requirunt, vel saltem propositum illos aliquando suscipiendi: ideo non est conveniens, ut Conjugati promoveantur ad sacros Ordines, quibus annexum est votum continentiæ, quod est incompatibile cum statu conjugali, neque ad Ecclesiastica beneficia admittendi sunt; quia beneficium datur propter officium, officia autem Divina pleraque continentiam requirunt. Excipitur, nisi talis Clericus conjugatus perpetuam continentiam voverit, cum consensu uxoris, tunc enim cessat ratio, ob quam status Conjugalis repugnat statui Clericali: quo casu, tamen insuper requiritur, ut uxor, si in sæculo manere velit, votum quoque perpetuæ continentiæ edat, & ea ætate sit, ut extra periculum incontinentiæ esse videatur, alioquin vero si juvenis sit, Religionem ingrediatur, juxta *c. Conjugatus; 5. de convers. Conjug. junct. Gl. V. ab uxore,* & habetur etiam in Concilio Agathensi relatu *in c. Episcopus; 6. & ibi Gl. V. religione dist. 77. Sanch. lib. 7. de Matr. dis. 42. num. 16. de quo plura infra tit. 32.*

II. Ubi præterea notandum primo, nomen sacrorum Ordinum *in hoc c.* generaliter & late est accipiendum, prout comprehendit omnes Ordines, etiam minores, quia neque ad hos promoveri debet Clericus conjugatus, præter casum supra exceptum, *Abb. hic num. 3.* quia Ordines minores ordinarie conferuntur in ordine ad majores suscipiendos. Unde neque prima Tonsura conferri debet conjugato, nisi Religionem intrare, vel ad sacros Ordines promoveri velit, *c. ult. de temp. Ordin. in 6.*

Notandum secundo, Clericus conjugatus est incapax beneficii obtinendi, nam Laicus non est capax beneficii Ecclesiastici, *c. Cum adeo; 17. de rescript.* At Clericus conjugatus habetur in omnibus, ut Laicus, exceptis casibus expressis, *in c. Unic.; h. t. in 6.* de quibus infra: imo cum amittat beneficia prius habita, multo magis erit incapax ad nova obtinenda, & consequenter collatio beneficii ipsi facta, est ipso jure nulla, *Sanch. cit. dis. 42. num. 16.* sed neque Clericus conjugatus juvatur regula de triennali pacifica possessione beneficii, ita ut postea non possit molestari, sicut neque Laicus; quamvis ea regula juvetur alii inhabiles, ut excommunicatus & irregularis, quia hi non sunt omnino incapaces beneficii, licet enim illud eo tempore obtinere non possint, at prius obtento non privantur, sed illud retinere possunt: Laicus vero & Clericus conjugatus non possunt ullo modo beneficium acquirere, vel acquisitum, ante matrimonium retinere, *Sanch. c. l. num. 15.*

Excipitur casus expressus *in cap. h. t. de quo supra,* vel nisi vir emisso voto castitatis (sicut uxor emisit) initietur minoribus Ordinibus, animo ad sacros Ordines ascendendi; tunc enim matrimonium solutum est, non quidem quoad vinculum, sed quoad usum & cohabitationem, ideoque est capax beneficii. Idemque dicendum, si vir legitimam divortii causam habens, verb. grat. ob uxoris adulterium, ad Ordines promoveatur, tunc enim etiam cessat usus conjugii, & non est recursus ad uxorem, *Sanch. cit. l. n. 16.*

Notandum tertio, quamvis Clericus minoribus Ordinibus initiatus, & conjugatus non possit obtinere beneficium Ecclesiasticum in titulum, potest tamen habere, ratione stipendii, vel pensionis pro officio vel ministerio temporali, ut pro pulsandis campanis templi, vel organis; quia sicut status Laici non est cum his incomparibilis, ita nec status conjugalis, *Sanch. cit. l. 7. dis. 44. num. 4.* est tamen Clericus conjugatus incapax pensionis, quæ titulo Clericali conferri solet, nisi ex dispensatione Pontificis, *Sanch. c. l. nu. ult. Barb. in Collect. hic nu. 2.*

Notandum quarto, Clericus conjugatus est etiam incapax cujuscunque administrationis Ecclesiasticæ, quæ per Ecclesiasticam personam obiri solet, etiamsi non sit beneficium, *cit. cap. 2. h. t.* Ex quo infertur, quod Clericus conjugatus non possit esse Vicarius generalis Episcopi in spiritualibus, *Abb. in cit. c. 2. nu. 3. h. t.*

„ III. Assertio 2. similiter Clerici conjugati ad Ecclesia„ sticas dignitates admitti non debent, si quas obtinent, „ cogendi sunt, ut eas dimittant, cum non valeant eas, si„ ne pravo exemplo, & gravi scandalo retinere, prout sta„ tuit Innocentius III. *in c. Cum decorem, 8. h. t. ubi Gl. fin. addit,* quod, ob solum scandalum quandoque repellitur quis a beneficio. Idemque dicendum est de aliis quibusvis beneficiis etiam simplicibus, quæ Conjugati possidere possunt, ideoque eis privandi sunt, *Gl. hic V. Dimissis:* multo magis ergo ad ea de novo obtinenda admitti non debent, ut ex dictis patet. Quin imo nec consuetudo valet, ut conjugatus possit habere beneficium Ecclesiasticum; quia non valet consuetudo juncta cum pravo exemplo & gravi scandalo, *arg. hujus c. Abb. ibid. not. 2.* Porro etsi *in hoc c.* sermo sit de publice uxoratis, idem tamen procedit in iis Clericis de quibus publice non constat esse uxoratos, dummodo id probari possit, *Abb. hic in fine.*

§. II.

An Clerici matrimonium contrahere, eoque contracto, beneficia retinere possint?

IV. Assertio 1. Clerici sacro Ordine initiati matrimonium nec licite, nec valide contrahere possunt, est enim Ordo sacer seu major, impedimentum dirimens matrimonii contrahendi, ita ut post Ordinem sacrum susceptum, matrimonium de facto contractum sit ipso jure irritum, ob votum solenne continentiæ Ordini sacro ex Constitutione Ecclesiæ annexum, *c. Meminimus; 3. c. pen. & ult. infr. Qui clerici vel „ voventes. &c.* Quod si Clerici in Subdiaconatu, vel in a„ lio Ordine sacro superiore constituti de facto uxores du„ cere præsumpserint, ad easdem dimittendas, & de com„ misso scelere pœnitentiam agendam, per suspensionis & „ excommunicationis sententiam compellendi sunt, prout „ statuit Alexander III. *in c. Si qui; 2. §. sed si h. t.* Ratio patet ex dictis, quia matrimonium non tenuit, & beneficiis sunt privandi, *Gl. fin. hic* Imo tales Clerici ipso facto excommunicationem incurrunt, juxta *Clement. unic. de consang.*

V. Assertio 2. Etsi Clerici in sacro Ordine non constituti matrimonium licite & valide contrahere possint, *c. Si quis; 7. c. Lectores; 8. c. Placuit; 13. & seq. dist. 32.* Si tamen Cleri„ ci, qui infra Subdiaconatum, adeoque in minoribus Ordi„ nibus sunt constituti, de facto matrimonium contraxerint, „ per Ecclesiasticam censuram ab beneficia Ecclesiastica re„ linquenda, & retinendas uxores compelli debent, prout „ statuitur *in c. 1. in trunc. h. t.* quia matrimonium tenet.

VI. Similiter Clericos in minoribus Ordinibus constitutos, si uxorem duxerint non posse Ecclesiastica beneficia retinere, „ sed iis privandos esse statutum habetur *in c. Diversis; h. t.* Nam cum intellexisset Innocentius III. quod aliqui Cleri„ ci in quadam Diœcesi contrahere matrimonium, & ta„ men beneficia Ecclesiastica retinere, contenderent, idcir„ co idem Papa mandavit Episcopo loci, ut hujusmodi Cle„ ricos beneficiis Ecclesiasticis, quæ in sua Diœcesi sunt „ adepti, privet, appellatione remota. Tum quia in Cleri„ corum conversatione Cithara male concordat cum Psalte„ rio (id est, laicalis conversatio cum Clericali ministerio, „ ut explicat *Gl. hic V. Cithara:*) Tum quia alligatus uxori „ cogitat, quomodo placeat uxori, & sic divisus est quasi in „ duo, & minus aptus est ad serviendum Ecclesiæ: tum „ denique quia per tales rerum Ecclesiasticarum substantia „ perire solet: periculum enim est, ne ea, quæ Ecclesiæ „ sunt, filiis & nepotibus largiantur, *cap. De Syracusano: 23. dist. 28.* Quod si tamen Episcopus Clerico con„ jugato (vel alii inhabili, v. g. irregulari, vel criminoso) „ beneficium Ecclesiasticum scienter contulit, non ipsemet „ collator eum privare debet, sed per Superiorem ejus (vi„ delicet Metropolitanum vel Papam) privandus est. Ratio „ est, quia Superior v.g. Episcopus non potest proprio facto suo contradicere, illudq; oppugnare vel rescindere, juxta *c. Venien:*,,

de fi-

de filiis Presb. & *notat Gloss. hic V. non per te*, dummodo scienter beneficium contulerit, secus si ignoranter, tum enim ipse Episcopus per se posset eos privare, *Gl. hic V. scienter.* Si vero tali casu Clericus beneficiatus, qui uxorem duxit, beneficium deserere nolit, poterit Episcopus Superiori eum denunciare, videlicet Papæ, licet accusare eum non possit, quia quem semel aliquis approbavit, accusando reprobare non potest, ut docet *Innocent. hic nu. 2. & 3. arg. l. si uxor, 13. §. ult. ff. ad leg. Jul. de adult.*

„ VII. Præterea *in c. Quod a te; 3. h. t.* statuit Alexand. III. ut Clerici in minoribus Ordinibus constituti & beneficiati, si ad incontinentiam proni, accipiant uxores, priventur beneficiis Ecclesiasticis; quia simul carnalibus desideriis, ac Divinis & Ecclesiasticis Officiis vacare non valent, atque propter immunditiam suam Sacramentis tractandis sunt indigni. Veruntamen si hujusmodi Clerici Ecclesiis, in quibus intitulati fuerunt, seu beneficium nacti sunt, aliqua bona sua contulerunt, illa ipsis, postquam ab earundem Ecclesiarum ministerio ac beneficio remoti, restitui debent. „

VIII. Pro explicatione *hujus c.* Notandum primo, usus conjugii non bene congruit cum ministerio Altaris, a quo abesse debet omnis immunditia, propter ejus sanctitatem: quamvis opus conjugale propter rationem Sacramenti sit cohonestatum & sanctificatum, ideoque etiam concubitus cum propria uxore *in c. Nicæna; 12. dis. 32.* castitas vocatur; materialiter tamen, & quoad speciem naturæ, convenit cum opere fœdo & immundo, ut docet *S. Thom. 3. p. q. 49. numer. 5.* ideoque non potest decenter consistere cum ministerio Altaris. Ex hinc etiam in Veteri Testamento Sacerdotibus interdictus fuit usus conjugii, tempore vicis suæ, seu dum in Templo ministrare, & sacrificare debebant: cum ergo in nova Lege decens sit ut Sacerdotes continuo ministrent in Ecclesia, & jugiter DEO Sacrificium longe excellentius & purius afferant, ideo jubentur Ministri Altaris, maxime Sacerdotes, ab omni commercio carnali, etiam a propria uxore abstinere, *Laym. lib. 5. tract. 9. c. 12. num. 9.*

IX. Quare etiam Orientales seu Græci Sacerdotes nunquam poterant uxorem ducere, post susceptum Sacerdotium, sed hoc solum ipsis concessum fuit, si ante Clericatum, vel in minoribus Ordinibus constituti, matrimonium cum Virgine iniissent, possint postea ad sacros Ordines, etiam Sacerdotium, promoveri, & matrimonio antea contracto uti, quia Ecclesia Orientalis votum continentiæ non admisit, ideoque etiam conjugati ad Sacerdotium in illa admittuntur, non exacto voto continentiæ, prout sumitur *ex c. Cum olim; 6. hoc t.* „ Nam cum Canonici Ecclesiæ Anglorienfis Cantorem Tricatiensem in Episcopum elegissent, Archiepiscopus Antherontinus electionem illius examinans, reperit, quod pater ejus Græcus & Sacerdos fuerit, & juxta morem Græcorum, in minoribus Ordinibus constitutus uxorem duxerit, ex qua in Sacerdotio istum electum suscepit: alioquin & formam electionis esse canonicam, & personam idoneam. Consultus Papa Innocentius III. respondit: Orientalem Ecclesiam votum continentiæ non admisisse, adeoque Orientales in minoribus Ordinibus constitutos matrimonium contrahere, & post susceptum sacrum Ordinem, vel etiam Sacerdotium, matrimonio contracto uti posse. Quare mandat Archiepiscopo, ut electum Episcopum, si aliud impedimentum Canonicum non obsistat, confirmet, & consecret: nisi consuetudo Regionis repugnet, ac vetet, ne Græci inter Latinos conversentur, hoc est, ritu latino ordinentur: „ *ubi Gl. fin. ait*, quod consuetudo facit ineligibilem, qui alias eligibilis est; & ut, qui de Jure communi habilis est ad matrimonium contrahendum, per consuetudinem fiat inhabilis.

Hinc etiam colligitur, quod in Ecclesia Occidentali votum continentiæ sit annexum ex Constitutione Ecclesiæ Subdiaconatui, & aliis Ordinibus superioribus, ita, ut qui promoventur ad sacrum Ordinem, tacite censeantur vovere continentiam, etiamsi nulla fiat expressa mentio de tali voto, *Gl. hic V. votum continentiæ in fine.*

X. Notandum secundo, si Clerici in minoribus constituti contrahentes matrimonium privati sint beneficiis, debent illis restitui bona, quæ Ecclesiis, in quibus erant intitulati, obtulerunt, *cit. c. Quod a te in fine h. t.* Nam olim non infrequens erat, ut Clerici Ecclesiæ seculari, vel etiam regulari, se & possessiones suas seu bona offerrent alicui Ecclesiæ seculari, vel etiam regulari: quia tamen regulares non erant nec votis Religionis in manibus Prælati emissis obstricti, ideo poterant libere recedere, imo etiam uxores ducere, si nullum Ordinem sacrum recepissent. Porro hujusmodi Conversi seu Oblati, vel se principaliter obtulerunt Ecclesiæ; bona vero sua solum accessorie, sive cum habitudine ad personam suam: & tunc Oblatus, si recedat ab Ecclesia uti potest, ei reddenda sunt bona sua; quia accessorium sequitur principale, adeoque & bona personam, censetur enim talis recedendo, tacite revocare donationem bonorum tanquam factam ob causam, causa non secuta. Vel tales Oblati bona sua principaliter & per se donarunt Ecclesiæ: & tunc non poterunt eadem repetere, nec recuperat illa Oblatus, si ab Ecclesia recedat, nisi ea gratia fiat restitutio, *Abb. in cit. c. 3. in fine h. t.* Si tamen pauper sit, & non habeat, unde vivat, ei restituenda sunt bona sua, ut tradit *Hostiens. in summ. num. 2. §. & in quo relevantur h. t.* quia donatarius, si donatio in magna quantitate facta sit, debet donatorem ad inopiam redactum alere, ut docet *Laym. lib. 3. tract. 4. num. 27. & alii communiter.* An autem in dubio censeri debeat donatio facta principaliter, & absolute, an vero solum accessorie ad personam: distinguendum est, si enim donatio facta sit omnium bonorum, vel majoris partis, vel saltem valde magnæ & notabilis partis, tunc censetur donatio facta accessorie ad personam; quia nemo præsumitur in dubio velle bona sua in notabili quantitate profundere: alias vero censeri debet donatio facta principaliter & absolute, *Abb. in cit. c. 3. num. 5. & 6. h. t. Sanch. lib. 7. mor. c. 12. num. 6. & seqq.* ubi agit de donatione facta a Novitio seu volente ingredi Religionem, de qua suo loco.

§. III.

Utrum Clericus, matrimonium contrahendo, amittat beneficia obtenta ipso jure, an vero solum per sententiam Judicis?

XI. Assertio 1. si Clericus in minoribus Ordinibus constitutus matrimonium valide contrahat, ipso jure vacant ejus beneficia, quæ obtinuit, etiam ante sententiam Judicis, ut tradit *Gl. in c. 1. V. Relinquenda h. t. & ibid. Abb. nu. 4. Sanch. lib. 7. de matr. dis. 42. & alii DD. communiter apud eund. & apud Barb. in Collect. in cit. c. 1. nu. 2. h. t.* Ratio est, tum quia matrimonium validum est incompatibile cum beneficio Ecclesiastico, ac proinde cum Clericus sciat, vel scire debeat, quod simul beneficium retinere, & uxorem habere non possit, hoc ipso, quod uxorem ducit, censetur tacite, & ipso facto renunciare beneficio, *arg. c. Ex transmissa; 3. de renunciat. &c. Cum renunciatur: 9. caus. 32. q. 2.* contrario enim facto ceditur jure proprio, *arg. l. 2. C. de furtis.* Tum quia sub ea tacita conditione confertur Clerico beneficium, ne statum incompatibilem, eo retento, assumat, cujusmodi est status matrimonii; qua eo assumpto, hoc ipso, tanquam deficiente conditione, statim perdit beneficium. Ex quo patet, Clericum talem ineuntem matrimonium validum, non amittere beneficium in pœnam delicti, quæ non incurritur, ante sententiam Judicis saltem in conscientia, nullum enim delictum est, quod Clericus sacro Ordine non initiatus matrimonium contrahat: sed amittitur beneficium ex eo, quia sponte assumit statum incompatibilem cum beneficio, ut notat *Sanch. c. l.*

XII. Non obstat primo, quod *in c. 1. & 3. h. t.* dicitur, si Clerici infra Subdiaconatum uxores acceperint, compelli debeant ad relinquenda beneficia, & iis privandi sint, ergo non sunt privati ipso jure seu facto. Nam ibi non dicitur compellendos esse Clericos illos, ad relinquenda beneficia, vel privandos, quasi non vacaverint ipso jure: sed quia ipso jure vacabant, ideo statuitur privandos esse possessione beneficiorum, & ad illam dimittendam compellendos esse, quam injuste adhuc detinebant. Non obstat secundo, quod, si quis ab initio sit habilis ad beneficium obtinendum, illud non perdat, etiamsi postea fiat inhabilis, v. g. irregularis; cum ergo Clericus in minoribus, tempore, quo obtinuit beneficium, fuerit habilis, non perdit illud, ratione conjugii subsequentis, per quod inhabilis fit ab obtinendum. Nam respondetur, id verum esse, quando quis excluditur a beneficio ob inhabilitatem personæ; at hic perdit beneficium, ob tacitam renunciationem, *Sanch. c. l. n. ult.* Non obstat tertio, quod *in c. Si qui vero; 3. dis. 32.* dicitur, & *in c. Quia tua, 8. caus. 12. q. 1.* repetitur: Si Clerici sacro Ordini non initiati continere nequeant, uxores ducere debent, & stipendia accipere. Verum ibi sermo est de stipendio, quod datur ratione laboris, quem canendo v. g. vel organa pulsando in Ecclesia præstant, non tamen in titulum, *Sanch. c. l.*

XIII. Extenditur autem primo, ut per matrimonium contractum per verba de præsenti, etiamsi non sit consummatum, Clericus in minoribus constitutus ipso jure perdat beneficia; quia per sponsalia de præsenti, etiam copula non secuta, vere est assumptus status incompatibilis cum beneficio, *Sanch. c. l. nn. 5. Garcias tract. de beneficiis p. 11. c. 8. nn. 1.* Imo & si post matrimonium contractum, uxor nondum cognita moriatur, vel Religionem ingrediatur, & sic matrimonium ratum dissolvatur, non ideo recuperat Clericus beneficia, quæ jam per matrimonium per verba de præsenti contractum vacarunt; quia postquam semel vacarunt, non possunt recuperari, sine nova collatione, jus enim semel extinctum, non reviviscit amplius, licet causa extinguens cessarit, *arg. Clement. Gratia 4. de rescript. junct. Gl. V. Resignaveris*, ubi ait, gratia perempta non reviviscit, licet res revertatur in pristinum statum, ut si Clericus contraxit matrimonium, quod postea dissolvitur per professionem sponsæ non cognitæ *Abb. in cit. c. 1. nn. 6. h. t. Sanch. c. l. num. 6. Garc. cit. loc. num. 3.*

Extenditur secundo, per matrimonium validum talis Clerici amittuntur insuper accessus, regressus, ac quælibet alia jura ad beneficium Ecclesiasticum ipsi contrahenti competentia: ut si quis impetravit rescriptum ad beneficium vacaturum, & antequam vacaret, valide contraxit matrimonium, sed postea defuncta uxore, vacavit beneficium impetratum, non potest illud petere, vi talis rescripti: ratio est, quia cum matrimonium sit status incompatibilis cum beneficio, ipso contracto, non sola beneficia: sed etiam omnia jura ad illa, tanquam derelicta habentur; idque probatur *ex cit. Clement. Gratia, ubi habetur*: cum gratiæ, ut de dignitate vel beneficio curato sibi provideatur, tacite renunciare, si ante collationem ejusdem, aliud beneficium incompatibile pacifice assequatur, quamvis illud postea resignaverit, vel si resignare paratus sit. Ratio est, quia cum per acquisitionem secundi beneficii incompatibilis vacet prius beneficium, multo magis vacabit jus ad illud, fortius enim est jus in re, quam ad rem, & facilius hoc amittitur. *Sanch. c. l. num. 7. Garcias cit. c. 8. num. 2.*

Addit *Sanch. c. l. nn. 9.* per matrimonium non extingui dispensationem, v. g. cum illegitimo, ad obtinendum beneficium, quo minus, soluto matrimonio, possit virtute illius obtinere beneficium; quia per dispensationem nullum jus acquiritur, nec in re, nec ad rem: sed tantum amovetur impedimentum, ob quod aliquis incapax & inhabilis est redditus, ita ut habilis, fiat, ac maneat.

Extenditur tertio, per matrimonium contractum a tali Clerico, non solum amittuntur beneficia: sed etiam pensiones

nes Ecclesiasticæ titulo Clericali alicui collatæ; quia per assumptionem status conjugalis censetur illis renunciari, sicut & beneficiis, quorum loco subrogantur hæ pensiones, subrogatum autem sapit naturam ejus, cui subrogatur, ac proinde, qui est incapax beneficii Ecclesiastici, est etiam incapax pensionis Clericalis, *Sanch. lib. 7. de matr. dis. 44. n. 5. & alii apud eundem*. Aliud est pensione assignata Clerico in minoribus pro ministerio mere temporali, ut quia est Advocatus Ecclesiæ, vel Sacrista; quia ea pensio non datur in titulum beneficii, ideoque non vacat per matrimonium contractum, *Sanch. c. l. nu. 4.* Excipiuntur etiam milites Lauretani, & alii quidam Ordinum militarium, quibus ex speciali privilegio SS. Pontificum concessum est, ut retinere possint pensiones Ecclesiasticas etiamsi contrahant matrimonium cum unica & Virgine, prout refert. *Barb. in cit. c. 1. n. 6. h. t.*

XIV. Limitatur autem prædicta assertio, quod, quando contrahuntur sponsalia per verba de futuro, non amittuntur beneficia Clerici in minoribus, ipso jure; quia sicut per adeptionem secundi beneficii incompatibilis, non vacat primum, dum plena possessio secundi non est obtenta, *c. Commissa; 30. de elect.* ita per sponsalia de futuro non vacant beneficia, quia per illa non assumitur status plene incompatibilis cum beneficiis, sed sunt tantum via ad illum statum obtinendum, *Sanch. cit. dis. 42. nu. 2. Garc. c. l. nu. 19. Barb. in cit. c. nu. 11. h. t.*

XV. Ex dictis infertur primo, quod Clericus contrahens matrimonium validum, non possit retinere priora beneficia, sed tenetur statim ea dimittere, alioqui enim est injustus detentor rei non suæ, ac proinde etiam tenetur ad restituendos omnes fructus a se, post matrimonium initum, perceptos, *Sanch. c. l. num. 10. & 12. Barb. c. l. n. 2. & alii apud ipsos*. Infertur secundo, beneficium talis Clerici conjugati tanquam vacans de jure impetrari potest ab alio Clerico, & ipsi conferri, licet de facto non vacet, si Clericus conjugatus illud adhuc possideat, inito enim matrimonio, non jure, sed solo facto illud possidet, *Sanch. c. l. nu. 11.* Et ideo in isto casu requiritur sententia Judicis, per quam declaret Clericum privatum esse beneficio, & tum eam ita exequi debet, ut a tempore ductæ uxoris beneficium vacasse intelligatur. Infertur tertio, cum Clericus beneficiatus contrahens matrimonium valide, ipso jure privatus sit beneficio, consequens est, quod illud non possit in favorem tertii resignare, quia nullum jus in illud beneficium amplius habet, *Sanch. c. l. nn. 2. & 13.*

XVI. Assertio 2. si Clericus Beneficiatus in minoribus Ordinibus constitutus matrimonium invalide contrahat, ob defectum seu impedimentum aliquod, etsi secundum communem fere sententiam, beneficium ipso jure vacet: probabilius tamen est, ita contrahentem, beneficio per sententiam Judicis privandum esse, nisi cum ipso dispensetur, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t. Sanch. l. 3. de matr. dis. 43. nu. 3. Less. l. 2. de just. c. 34. nn. 113. Laym. lib. 4. tr. 2. c. 14. nn. 7. Garc. de benef. p. 11. c. 8. n. 17.* Ratio est, quia invalide contrahens matrimonium non amittit beneficium, ob tacitam renunciationem, quia tacita renunciatio non potest habere majorem vim, quam expressa: at hæc non inducit vacationem beneficii, nisi facta sit in manibus legitimi Prælati seu Superioris, *c. Nisi, 10. c. Quod in dubiis; 8. de renunc.* Neque etiam amittitur beneficium, ob assumptionem status incompatibilis cum illo, quia vere non assumitur status incompatibilis, cum matrimonium sit irritum, nec voluntas assumendi, quantum est in se, adeoque etiam dimittendi beneficium, sufficit ad inducendam vacationem beneficii, cum talis voluntas seu conatus non sortiatur effectum: sicut nec renunciatio expressa non facta in manibus Superioris ad id sufficit. Neque etiam talis Beneficiatus amittit beneficium, ob juris dispositionem, quia Canones ipso facto privantes Beneficiatum, si uxorem accipiat, loquuntur de matrimonio valido, cum dicatur *in cit. c. 1. h. t.* tales Clericos conjugatos per censuram Ecclesiasticam compellendos esse ut uxores retineant, adeoque hic supponitur matrimonium fuisse validum. Confirmatur, quia non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, juxta *Regul. Jur. 52. in 6.* & quod nullum est, nullum potest producere effectum, *l. si se a. §. condemnatum ff. de judic.* cum ergo tale matrimonium nullum sit, non inducit juris effectum. Accedit, quod nullus textus juris reperiatur disponens, in tali casu solam attentationem facti sufficere; licet id in aliis quibusdam casibus reperiatur dispositum, quod tamen cum sit pœnale quid, extendendum non est ad casus non expressos.

XVII. Ex dictis deducitur primo, si Clericus beneficiatus in minoribus contrahat invalide matrimonium, non vacant beneficia illius ipso jure: sive matrimonium irritum sit, ob impedimentum consanguinitatis, sive ob aliud diriment: & sive contrahens Clericus noverit illud impedimentum, sive ignorarit, *Sanch. c. l. num. 5. & alii apud ipsum*. Secundo, idem dicendum, si matrimonium sit irritum, ob defectum ætatis, quia uterque contrahens, aut alter est impubes, nec malitia supplet ætatem, nam matrimonium tale habet vim sponsalium, *c. unic. de despons. imp. in 6.* sed per sponsalia de futuro inita non vacant beneficia, ut patet ex supra dictis, *Sanch. c. l. nu. 6.* Tertio, non vacant etiam beneficia, si matrimonium irritum sit, ob defectum consensus voluntarii; quia nimirum Clericus non erat sanæ mentis, vel gravi metu coactus fuit ad contrahendum matrimonium, vel ficte consensit, *Sanch. c. l. num. 7. Laym. c. l. Garc. c. l. 10. & 11.* hoc enim casu, tacita renunciatio Clerici manifeste cessat. Quarto denique non vacant ipso jure beneficia talis Clerici si matrimonium sit irritum, eo quod sit clandestinum, nempe celebratum sine præsentia Parochi & testium, quæ cum juxta *Concil. Trident. Sess. 24. cap. 1. de reform.* ad formam substantialem matrimonii pertineat, ea intermissa, matrimonium est nullum, adeoque non potest inducere vacationem beneficiorum ipso jure, *Sanch. cit. l. nu. 8. Garc. cit. l. num. 14. & 15. Laym. cit. l.*

Cæterum si talis Clericus invalide contrahat matrimonium, poterit beneficium resignare in favorem alterius, antequam per Judicis sententiam eo privetur, cum necdum vacet, *Sanch. c. l. n. 9. & Laym. c. l.*

XVIII. Assertio 3. probabilius est, si Clericus in sacris Ordinibus constitutus matrimonium invalide contrahat, eum non privari beneficiis ipso jure, quamvis in pœnam privari possit ab homine seu Judice per sententiam, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. 5. h. t. Jo. Andr. in c. Joannes; 7. nu. 29. eod. Sanch. cit. dis. 43. nn. 4. Less. c. l. nn. 31. Laym. c. l. cit. c. 8. num. 17. contra Abbat. in cit. c. 5. nu. 7. & alios.* Idque sumitur ex *cit. c. 1. h. t.* ubi discrimen fit inter Clericos minorum Ordinum, & Clericos in sacris constitutos: atque de prioribus dicitur cogendos esse ut beneficia Ecclesiastica dimittant, uxores vero retineant: de posterioribus vero solum dicitur cogendos esse, ut uxores dimittant: quamvis per sententiam Judicis, donec uxores dimiserint, & se emendaverint, ac plene satisfecerint, ab officio & beneficio suspendendi sint, ut colligitur ex *c. Sane; 4. h. t.* Deinde idem probatur ratione, quia si Clericus in sacris Ordinibus existens, & ducens uxorem, privatus est ipso jure beneficiis, tum vel iis privatus est propter assumptionem status incompatibilis, adeoque tacitam renunciationem, vel in pœnam delicti. Non primum, quia cum matrimonium sit irritum, non potest vere dici eum assumere statum incompatibilem cum beneficio. Non secundum, quia talis constitutio pœnalis in proposito casu non extat.

XIX. Sed contra objicitur Primo. Si quis Ordines sacros suscipiat, & ad secundum matrimonium de facto transeat, censetur bigamus, & ut talis punitur, etsi vere bigamus non sit, quia quantum in ipso fuit, secundam duxit uxorem, *c. Nuper; 4. de bigam. non ord.* Item si is, qui habet unum beneficium curatum, alterum curatum per vim accipiat, seu se intrudat, licet adeptio secundi beneficii sit irrita, tamen ipso jure vacat primum, & amittitur, *c. Eum qui; 18. de præben. in 6.* Ubi ratio redditur, quia non decet, ut invasor melioris conditionis sit, quam is, qui juste accepit alterum beneficium: hæc autem argumentatio similiter locum habet in Clerico in sacris constituto, si matrimonium temere, & invalide contrahere præsumat. Rursum in *c. Quanto; 3. de transl. Episc.* similiter decernitur, quod si Episcopus ad alterum Episcopatum, propria auctoritate, se transferat, etiam priore legitime habito Episcopatu carere debeat: Ergo etiam in præsenti Clericus, qui de facto matrimonium valide contraxit, erit ipso jure privatus beneficio, quod antea possedit. *Resp.* Leges pœnales, etiam ob paritatem rationis non esse extendendas ad casus diversos: nisi necessitas cogat; quia nimirum alioqui iniquitas, contradictio jurium, vel aliud absurdum sequeretur, præsertim cum obstent hic omnia jura, quæ clamant, quod irritum est nullum producere effectum, *Sanchez cit. dis. 43. n. 3.*

Objicitur secundo. Talis Clericus, assumendo, quantum est in ipso, statum conjugalem incompatibilem cum beneficio, censetur ex ipso facto renunciare, *arg. cap. 3. de renunc.* Respondetur non satis esse, quod aliquis velit assumere statum incompatibilem, si voluntas effectum non sortiatur, ut supra dictum, quia voluntas seu conatus inefficax non reputatur pro facto, quando agitur de pœnis vel impedimentis incurrendis, nisi id jure sit expressum.

§. IV.

An Episcopus possit dispensare cum Clericis conjugatis in minoribus, ut possint obtinere beneficium, vel cum Clericis in sacris constitutis, qui uxores de facto duxerunt, ut officia sacri ordinum iterum exercere possint.

XX. Assertio 5. Episcopus non potest dispensare cum Clerico conjugato, quamvis unicam, eamque virginem duxerit, & Clericalem habitum, ac Tonsuram ferens Ecclesiæ alicui servire velit, ut Ecclesiasticum beneficium obtineat, sive curatum, sive simplex, sed solus S. Pontifex id potest, ut docet *Gl. fin. in addit. in cap. Joannes 37. h. t.* ubi ait, Clericus conjugatus, ex dispensatione Papæ, potest beneficium habere, & *Abb. ibid. n. 7. Sanch. cit. dis. 42. num. 18. Garc. par. 3. de benef. c. 3. n. 41.* contra Innoc. & Imol. Idque sumitur ex *c. Diversis. 5. h. t.* Ubi præcipitur Episcopo, ut Clericos conjugatos beneficiis obtentis privet, & mox additur. *Nisi forte talibus scienter contulerit Ecclesiastica beneficia, quibus eos non per se, sed per Superiorem decernimus spoliandos.* Ergo non potest Episcopus dispensare, nam alias si sciens Episcopus contulisset Clerico conjugato beneficium, eum eo tacite ac ipso facto dispensasset, adeoque collatio fuisset firma, ac valida, neque Clericus talis privandus esset beneficio ab Episcopo collato, quod tamen repugnat illi textui. Idem ulterius probatur, tum quia Episcopus non potest dispensare contra decreta SS. Canonum, nisi id expresse ei concessum sit, inferior enim legem Superioris tollere non potest: At secundum SS. Canones, Clerici conjugati in ordine ad res Ecclesiasticas, seu beneficia, censentur ut Laici, adeoque sunt incapaces beneficiorum Ecclesiasticorum, sicut Laici: ergo non potest contra Canones Episcopus cum illis dispensare, cum id nullibi expresse concessum sit Episcopis, sed potius prohibitum conjugatis conferre beneficia in *c. 1. & 2. seqq. h. t.* Tum quia Clerici conjugati non admittuntur ad Ecclesiasticas administrationes, *cit. c. 2. h. t.* Ergo neque ex dispensatione Episcopi capaces sunt beneficii, quia hoc etsi simplex, datur solum ratione administrationis, vel officii Ecclesiastici, *c. Pervenit; 6. de filiis Presb. c. Conquerente 56. tit. seq.*

Non obstat *cit. c. Joannes*; ubi supponitur, Clericum conjugatum posse aliquando habere beneficium Ecclesiasticum: nam id intelligi debet, non ex Episcopi, sed Papæ dispen-

sa-

satione. Neque etiam obstat, quod Episcopus potest dispensare cum homicida & irregulari, ad beneficium simplex obtinendum, *c. ad audientiam*; 12. *de homic.* Et cum deposito ab Ordine, & Officio, *c. Salmitana*; 24. *dis.* 63. Ergo etiam cum Clerico conjugato. Nam ut bene notavit *Abb. in cit. c. Joannes*; *n.* 8. in materia dispensationis, quippe quæ est exorbitans, non valet argumentum a casibus permissis, ad non permissos, etiamsi hi majores sint, quæ enim exorbitant a jure communi, non sunt in consequentiam trahenda: prætterquam, quod non sit eadem ratio in Clerico conjugato, quæ in aliis prædictis, ut ostendit *Abb. c. l.*

„ XXI. Assertio 2. Episcopus potest dispensare cum Sacer-
„ dotibus (& aliis Clericis in sacris constitutis) qui matri-
„ monium contrahere (de facto, non de jure) præsumpse-
„ runt, ita ut post longam pœnitentiam actam, & vitam
„ laudabiliter in continentia ductam, officiis suis restitui,
„ easque exercere possint, prout statuit Alexander III. *in c. Sane*; 4. *h. t.* Imo ut etiam ad Sacerdotium promoveri possint, *juxta c. 1. junct. Gl. V. Dispensative*; Qui Clerici vel voventes, &c.

XXII. Cæterum dispositio hujus c. intelligi debet de Sacerdotibus, & aliis Clericis in Sacris, qui cum una, eaque virgine, matrimonium contraxerunt, etsi in textu id non exprimatur, non autem si cum vidua, aut corrupta, vel si cum duabus fœminis contraxerit, etsi virginibus, *Gl. fin. hic in fine*, quia alioqui adversaretur *c. Nuper*; 4. *& c. ult. de bigamis*, in quorum priore dicitur, non posse dispensari cum Clericis, qui in Sacris constituti secundas mulieres sibi matrimonialiter conjunxerunt: in posteriore vero dicitur, non licere dispensare, quando tales Clerici cum vidua contraxerunt, *Sanch. lib. 7. de matr. dis.* 86. *num.* 20. Ratio vero, cur cum tali Clerico ducente unicam virginem, post susceptos sacros Ordines, dispensari potest, est, quia talia non veram, neque interpretativam bigamiam incurrit, sed similitudinariam tantum, ut dictum supra *l. 1. tit.* 21. *num.* 31. Imo nec hanc bigamiam, sed solum irregularitatem quandam incurrit, ut censet *Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 6. num. 6.* eo quod in Titulis Decretalium, in quibus de matrimonio a Clericis illegitime contracto agitur, nulla unquam bigamiæ mentio fiat, de quo etiam dictum supra *c. l. num.* 21. Illud hic addendum, quod, qui in Sacris constituti de facto contrahunt matrimonium sacrilege, suspecti fiant de hæresi, ut notat, *Gl. marginalis in cit. c. Sane*; 4. *h. t.*

§. V.

An: & qua ratione Clerici in minoribus Ordinibus constituti, & conjugati gaudeant privilegiis Clericalibus, vel contrahendo matrimonium, illa perdant.

XXIII. Assertio 1. Si Clericus in minoribus constitutus matrimonium contrahat, tanquam Laicus censetur, ita ut privilegia Clericorum non participet, exceptis duobus, de quibus infra. Et hinc Clericus uxoratus, etiamsi Tonsuram ferat, & habitum Clericalem, non gaudet privilegio Clericali, adeoque ad Tonsuram ferendam, & habitum ab Episcopo compelli non potest, ut constat ex *c. Joannes*; 7. *hoc t.*
„ Ubi habetur, quod cum quidam, Joannes nomine, in A-
„ colythum ordinatus uxorem duxisset, Episcopus Pictavi-
„ ensis volebat illum ad Tonsuram Clericalem ferendam
„ compellere, de quo Joannes conquestus est apud Papam
„ Innocentium III. allegans, quod ex gestatione Tonsuræ in-
„ ter ipsum, & uxorem scandalum generetur, & quod se-
„ cundum consuetudinem loci illius, Clerici uxorati non
„ cogantur inviti gestare Tonsuram. Ad hoc respondet Papa,
„ cum Clericus conjugatus, etiamsi Tonsuram ferat, non
„ possit privilegio Clericali gaudere, idem dictum Joannem
„ non esse cogendum ad Tonsuram ferendam, dummodo nul-
„ lum Ecclesiasticum beneficium obtineat, ratione cujus Ton-
„ suram Clericalem deferre deberet: alioquin vero, si bene-
„ ficiatus non sit, cum ipsum sæcularia negotia tractare o-
„ porteat, Tonsura ipsi (& habitus Clericalis) in Ecclesia-
„ stici Ministerii vituperium redundaret.

XXIV. Hinc colligitur primo. Quod per contractum matrimonium non desinat quis esse Clericus; etiamsi Tonsuram, & habitum Clericalem non deferat, quia character Ordinis est indelebilis; & Tonsura non pertinet ad substantiam Ordinis, sed est solum externum signum illius, *Abb. hoc num.* 2. Quia tamen Clerici conjugati ab officiis, & beneficiis Ecclesiasticis repelluntur, imo nec privilegiis Clericalibus gaudent, ideo non debet illis hoc onus, seu obligatio imponi, deferendi Tonsuram, & habitum Clericalem: at vero si ex dispensatione Papæ officium, & beneficium Ecclesiasticum habere permittantur, tum jure compelli possunt ad Tonsuram, & habitum Clericalem ferendum ut patet ex hoc *c.*

Colligitur tertio, potest per diuturnam consuetudinem præscribi contra Legem, seu Canonem Ecclesiasticum latum de ferenda Tonsura, & habitu Clericali, v. g. ut Subdiaconi clericaliter non incedant. Ratio est, quia per diuturnum non usum abrogari potest lex positiva, si non usus in se implicite contineat quasi actum contrarium dispositioni Legis, ut tradit *Abb. in cit. c. Joannes*; *n.* 9. Sed non deferre habitum, & Tonsuram Clericalem, est quasi actus contrarius Legi, seu Canoni præcipienti delationem, nam juxta *reg. jur.* 21. *in ff. qui non facit, quod facere debet, videtur facere adversus ea, quæ facit*, ac proinde accedente bona fide, si nimirum communis persuasio sit in populo, Subdiaconos in tali loco non esse obligatos ad deferendum habitum, & Tonsuram Clericalem, potest induci, via præscriptionis, consuetudo contraria. Verumtamen Ordinarius loci potest per novum Statutum, quod Juri communi Canonico conforme est, v. g. in Synodo Diœcesana conditum, talem consuetudinem iterum abrogare, & sic pristinam legem, vel Canonem rursum in observationem deducere.

XXV. Similiter in c. Ut consultationi 10. & *ult. h. t.* sta-
„ tuit Honorius III. Quod, si quis in minore ætate consti-
„ tutus Tonsuram, & Coronam Clericalem accepit, & po-
„ stea miles factus fuit, non sit cogendus deferre habitum
„ Clericalem, quia nimirum transeundo ad militiam, qui est status incompatibilis cum Clericatu, huic ipso facto renunciasse censetur, *Gl. fin. hic.* ita ut postquam in Matriculam militarem relatus est, etiamsi statum, vel habitum Clericalem reassumat, non recuperet beneficia prius obtenta, aut privilegia Clericalia, ut notat *Barb. in Collect. hic n.* 3. Idem dicendum est de aliis Clericis tonsuratis, vel in minoribus Ordinibus constitutis, non enim cogi possunt ad Tonsuram, & habitum Clericalem ferendum, etiamsi conjugati non sint, nec militiæ nomen dederint, *Abb. hic n.* 2. Quia tales ad statum Laicalem redire, non prohibentur: neque cogi possunt ad ferendum habitum, & Tonsuram Clericalem, nisi sub conditione, si gaudere velint privilegiis Clericalibus. Quare quod in hoc c. mentio fiat de Clerico, qui miles factus est, solum exempli loco allatum est, & quia ad casum, seu speciem facti pertinet.

„ XXVI. Assertio 2. Clerici, qui a minoribus constituti,
„ Clericali habitu, & Tonsura relictis, uxores duxerunt,
„ & postea habitum Clericalem reassumpserunt, ut decli-
„ nent Jurisdictionem potestatis sæcularis: vel etiam
„ matrimonium contraxerunt, licet habitum, & Tonsuram
„ nunquam deposuerint, non gaudent privilegiis Clericalibus
„ in bonis, seu rebus suis, adeoque tributa, vectigalia, a-
„ liasque exactiones Regibus, & Principibus sæcularibus sol-
„ vere debent, & hi a talibus Clericis conjugatis, perinde
„ ac ab aliis uxoratis, & laicis debitas justitias, & consue-
ta servitia exigere possunt, prout respondit Honorius III. Reginæ Angliæ *in c. Ex parte*; 9. *h. t.* & consentit *c. unic. eod. in* 6. ubi hoc magis clare est decisum, de quo mox plura.

„ XXVII. Assertio 3. Clerici (in minoribus constituti)
„ qui cum una, eaque Virgine matrimonium contraxerunt,
„ si habitum, & Tonsuram Clericalem ferant, retinent pri-
„ vilegium Canonis *c. Si quis suadente*; 29. *caus.* 17. *qu.* 4. ut
„ nimirum violentas manus injiciens in Clericum, excom-
„ municationem latæ sententiæ incurrat) editi in favorem
„ totius Ordinis Clericalis: sed & privilegium fori retinent,
„ ita, ut ad judicium sæculare, propter commissos ab eis
„ excessus vel delicta, trahi non possint, sive criminaliter a-
„ gatur, sive civiliter. Sed nec a judice aliquo sæculari ta-
„ les Clerici conjugati in persona, vel in pecunia, seu bo-
„ nis ullo modo condemnari, aut puniri possunt (juxta *c.* 2.
„ *de foro compet.* quod est desumptum ex Concilio Parisiensi)
„ ne per unam viam concedatur Judicibus sæcularibus, quod
„ per aliam denegatur. Aliis autem Clericorum privilegiis
„ (scilicet quod Clerici, qui cum una virgine matrimonium
„ contraxerunt, sint exempti a solutione vectigalium, & a-
„ liorum tributorum) non gaudent Clerici conjugati: imo
„ neque iis privilegiis (videlicet Canonis & fori) nisi Ton-
„ suram, habitum Clericalem deferant, prout statuitur *in c. Clerici*; *unic. h. t. in* 6.

Porro hæc Constitutio Bonifacii VIII. confirmata est in Concilio Trident. *Sess.* 23. *cap.* 6. *de reform.* ubi præter duas prædictas conditiones, ut Clericus conjugatus frui possit privilegiis Canonis, & fori, additur tertia, nempe ut alicujus Ecclesiæ servitio, vel ministerio ab Episcopo deputatus eidem Ecclesiæ inserviat, vel ministret, nemini quoad hoc privilegio, vel consuetudine etiam immemoriali suffragante.

XXVIII. Ex dictis infertur primo, quod Clericus vere bigamus, quia duplex contraxit matrimonium, & utrumque consummavit, vel quia duxit viduam, aut ab alio prius corruptam, non gaudeat privilegio Canonis, aut fori: secus si duxit a se solo prius corruptam, aut, si ab alio, matrimonium cum illa non consummavit: vel si duplex iniit matrimonium, sed alterutrum non consummaverit, vel si duxit unicam, & virginem, eamque post patratum adulterium etiam notorium, carnaliter non cognovit: nam in his casibus, talis Clericus non perdit privilegium Canonis & fori; quia conditiones requisitæ *in cit. c. unic. h. t. in* 6. ut illis privilegiis gaudeant, in illo reperiuntur, utpote qui unicam, & virginem, sive ab alio prius non cognitam duxit, *Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q.* 36. *nu.* 9. *Sanch. l.* 7. *de matr. dis.* 46. *n.* 3.

Infertur Secundo. Ut Clericus conjugatus perdat privilegium fori propter bigamiam, requiritur, ut tempore delicti commissi illam contraxerit, si enim post commissum delictum primum factus est bigamus, iniens aliud matrimonium prima uxore virgine defuncta, adhuc gaudet privilegio fori Ecclesiastici, quoad illud delictum, quia in hac re spectatur semper status, in quo erat tempore delicti commissi, *Clar. cit. l. num.* 21. *Sanch. c. l. nu.* 4. v. g. Si Clericus non conjugatus commisit aliquod delictum, de quo fuit accusatus, sed postea fiat bigamus, non debet remitti ad Judicem sæcularem, ut is de illo delicto cognoscat, sed ad Judicem suum Ecclesiasticum, quia attenditur status, in quo reus erat tempore delicti.

Infertur tertio. Clericus conjugatus amittit privilegia Clericalia, contrahendo matrimonium, imo etiam privilegium Canonis, & fori, si non servet conditiones requisitas, sine omni prævia monitione, & sententia declaratoria Judicis, quia privatio hæc non imponitur in pœnam delicti, sed ob defectum conditionis requisitæ ad fruendum privilegiis Clericalibus, ut docet *Sanch. cit. dis.* 46. *num.* 19. Non obstat, quod trina monitio requiritur, ut Clericus in minoribus constitutus non deferens Tonsuram, & habitum amittat privilegium Clericale, *c. In audientia*; 25. *de sent. excomm.* Nam ibi sermo est de Clerico non conjugato, qui spectato illo Jure, non perdebat privilegium Clericale per dimissionem habitus, donec ter moneretur: secus est de jure novo Concilii Trid. *cit. sess.* 23. *c.* 6. *juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Joan. Gallemart. ibid. n.* 5. ubi declaratur, quod Clericus conjugatus, qui diu sine habitu, & Tonsura incedens, Ecclesiæ alicui, etiam de mandato Episcopi, inservit, i

fo-

so facto, sine aliqua monitione præcedente, amittat fori privilegium.

XXIX. Infertur quarto. Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, cum prædictis conditionibus, non tantum in causis criminalibus, sive criminaliter ad vindictam agatur, sive civiliter ad restitutionem damni illati: sed etiam in causis civilibus, quæ ex contractu, vel quasi contractu descendunt, ut colligitur ex *cit. c. un. h. t. in 6.* ubi postquam dictum est, non posse hujusmodi Clericos trahi ad judicium sæculare, sive criminaliter, sive civiliter: subditur: *vel etiam pecuniariter nullatenus condemnari*: ne ergo hæc verba frustra sint posita, sed aliquid operentur, debent intelligi de causis mere civilibus, nam de criminalibus jam ante dictum erat. Secundo. Conc. Parisiense allatum in *c. 2. de foro compet.* absolute prohibet Judicibus sæcularibus quemcunque Clericum condemnare, neque distinguit inter causas criminales, & civiles, & habet locum etiam in Clerico conjugato non bigamo, si incedat in habitu, & Tonsura, ut tradit *Joa. Andr. ibid. num. 2.* nec corrigitur per *cit. c. un. h. t. in 6.* imo per illud declaratur, ergo hæc Constitutio declarata debet intelligi juxta interpretationes, quas prior Constitutio declarata recipit. Tertio Verba illa posita in *cit. c. un. pro commissis ab eis excessibus*, comprehendunt etiam illum, qui contrahendo promisit aliquid, illudque non implet, is enim vere excessum committit, ob quem convenitur. Quarto alias sequeretur meliorem esse conditionem Clerici conjugati delinquentis, & per furtum v. g. acquirentis pecuniam, quam contrahentis, *v. g.* qui mutuo accepit: hic enim potest coram Judice sæculari conveniri, non item prior. Et hanc sententiam tenet *Franc. in cit. c. un. §. & cum nu. 4. h. t. in 6.* & alii apud Sanch. *cit. dis. 46. nu. 21.* & est sententia valde probabilis.

Contrarium tamen tenet *Joan. Andr. in cit. c. un. num. 2. Anchar. ibid. not. 4. Abb. in cit. c. Joannes; nu. 3. Sanch. c. l. num. 23.* & est communior sententia DD. nempe quod hujusmodi Clerici conjugati in solis causis criminalibus, sive agatur criminaliter, sive civiliter, gaudeant privilegio fori Ecclesiastici, non autem in mere civilibus, quia text. in *cit. c. un.* expresse tantum loquitur de causis criminalibus, idque satis aperte videtur colligi ex illis verbis: *ne per unam viam* (scilicet pecuniariæ condemnationis) *concedatur eisdem* (punitio Clericorum) quod per aliam (nempe corporalis punitionis) *denegatur*. Neque obstant verba subsequentia generaliora, ibi: *trahi non posse, sive criminaliter, sive civiliter ad judicium sæculare*: quia non est infrequens, verba restringi ad casum præmissum, & solius declarationis causa addi. Neque etiam obstat Concilium Parisiense in dicto *c. 2.* nam hoc loquitur de Clericis in genere; at vero *cit. c. unic.* tantum de restringendis privilegiis Clericorum conjugatorum; neque vero in causa civili proprie committitur excessus, seu delictum, quamvis negari non possit esse peccatum, si non adimpleatur contractus, *Sanch. c. l. num. 24.* Quod autem tantum causas criminales excipiat Pontifex *in cit. c. un.* Ratio est, quia decentius est in causa criminali, in qua agitur ad vindictam publicam, Clericum subjici foro sæculari, quam in causa mere civili, in qua agitur de restitutione debiti. Addit *Sanch. cit. l.* Judicem secularem posse in causa mere civili Clericum conjugatum etiam capere, & in carcerem conjicere, non obstante privilegio Canonis; quia tunc non injicit manus violentas in illum, sed justas, quippe qui in ea causa est Judex competens Clerici conjugati, secundum hanc sententiam.

XXX. Restant adhuc duæ quæstiones circa privilegia Clericorum conjugatorum hic expediendæ. Prima quæstio est, an Clericus in minoribus, qui matrimonium contraxit cum unica, & virgine, si Tonsuram, & vestes Clericales deponat, penitus ac in perpetuum amittat privilegia clericalia, etiam Canonis, & fori: an vero potius ea sint suspensa, ita ut recuperentur, si Clericus Tonsuram, & habitum Clericalem reassumat? Resp. Probabilius est, ea non esse penitus amissa, sed recuperari a Clerico posse, si reassumat habitum, & Tonsuram Clericalem, ut docet *Joan. Andr. in c. unic. h. t. in 6. nu. 2. & nu. 4. in fine. Franc. ibid. §. & cum n. 6. Clar. cit. q. 36. nu. 15. Sanch. cit. dis. 46. num. 29.* Idque colligitur *ex cit. c. un.* ubi Pontifex dicit in fine: *eos gaudere volumus privilegio Clericali*, quæ verba indicant tales Clericos privari privilegiis, solum quoad eorum usum, & exercitium, non autem quoad proprietatem, ergo reassumpto habitu, & Tonsura tanquam sublata causa privationis, iis iterum fruuntur. Idem probari potest *ex c. Clericus; 6. de vit. & honest. Cleric.* ubi de Clerico, qui dimissa Tonsura uxorem duxit, dicitur, ut iterum tondatur, cur autem retonderi debet, nisi ut recuperet duo privilegia Clericalia Canonis & fori, *Abb. ibid. nu. 4.* Confirmatur ex Clement. I. *eod. t.* ubi decernitur: si Clerici macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & personaliter exerceant, atque tertio moniti ab Episcopo non desistant, si conjugati sint, ut privilegiis Clericorum omnium priventur: sin autem non conjugati, privilegiis iisdem priventur, quoad bona, nisi in habitu laicali incedant, tunc enim etiam quoad personas privilegia Clericalia amittunt, quamdiu iisdem officiis institerint, ubi *Gl. V. quamdiu* ait, recuperabunt ergo privilegium, si desistant: nam particula illa *quamdiu* referri debet ad omnia præcedentia in una eademque oratione posita; clausula enim in fine posita determinat omnia contenta in eadem oratione, *Sanch. c. l.* Accedit, quod hoc privilegium non cedat in alicujus præjudicium, sed illud Clericus conjugatus solum eximitur, quoad personam suam, & quoad forum in causis criminalibus, *Sanch. cit. loco* Ad ea, quæ in contrarium afferuntur respondetur, illa procedere, quando privilegia Clericalia sunt omnino extincta, ut si Clericus bigamus fiat: non autem quando solum sunt suspensa, dum non reassumuntur habitus, & Tonsura, *Sanch. cit. loco num. 31.*

XXXI. Hinc infertur, quod Clericus conjugatus, qui unicam uxorem, eamque virginem duxit, ea mortua, omnia privilegia Clericalia recuperet, quæ Clerici non conjugati, & tonsurati habent, si clericaliter vivere velit, & ad propria Clericorum ministeria redeat, ut docet *Covarr. pr. qq. c. 31. nu. 8. vers. 5. in fine, Clar. cit. q. 36. nu. 18. Sanch. c. l. n. 30.* Ratio est, quia privatio ista privilegiorum Clerico in minoribus constituto uxorem virginem ducenti non est imposita in pœnam delicti alicujus, per modum cujusdam depositionis: sed ideo, quod alium statum assumpserit incompatibilem, & repugnantem statui Clericali, ergo soluto matrimonio, adeoque eo statu, veluti impedimento quodam remoto, privilegia quippe non extincta, sed suspensa tantum, per se redire possunt, & recuperari a Clerico, cum fundamentum privilegiorum, videlicet Ordo Clericalis, qui ob characterem indelebilis est, semper maneat.

XXXII. Altera quæstio est, an Clericus conjugatus, qui unam uxorem, & virginem duxit, & Tonsuram, ac habitum Clericalem ferens alicui Ecclesiæ servit, juxta Decretum Concilii Tridentini, amittat privilegium Canonis & fori, si seculares negotiationes exerceat? Affirmant multi DD. apud *Sanch. cit. l. nu. 25.* idque probari videtur ex *c. Joannes; 7. hoc tit.* ubi dicitur, quod Tonsura sæcularia negotia exercentis, videatur in ministerii, sive status Clericalis vituperium, seu opprobrium redundare. Sed contrarium est probabilius ac verius, ut docet *Franc. in cit. c. un. §. & cum nu. 5. h. t. in 6. Covarr. c. l. num. 8. in fin. Sanch. c. l. nu. 26.* & alii apud ipsum. Ratio est, quia Clerici conjugati (præter casus jure expressos) in omnibus reputantur tanquam Laici: atqui in Jure Canonico nullibi reperitur expressum, quod Clerici conjugati non possint exercere licite negotiationem honestam, victus causa, quamvis aliis Clericis non conjugatis ea sit interdicta *arg. cit. c. Joannes; in fine*, ubi sermo est de Clericis non conjugatis, qui absolute statum Clericalem & conversationem profitentur, ideoque indecens est, si sæcularibus negotiis, etiam alioquin licitis, & honestis, se immisceant. At vero non indecens, ut Clerici conjugati sæcularia negotia, & negotiationes licitas exerceant; quia cum conjugati magis accedant ad statum Laicorum, quam Clericorum, ideoque illis, sicut Laicis, permissum est, sæculares negotiationes exercere.

TITULUS IV.

De Clericis non Residentibus in Ecclesia, vel Præbenda.

I. AD vitæ honestatem in Clericis requiritur, non tantum ut in victu, vestitu, & conversatione moderate ac decenter se habeant, fœminarum consortia vitent, caste ac continenter vivant, de quibus in superioribus Titulis actum fuit: sed etiam, ut in Ecclesiis ac Titulis Beneficiorum suorum resideant, & Officium, ratione Beneficii, debitum præstent, ideo hic Titulus prioribus subnectitur, qui etiam extat in Sexto. Dicitur autem hoc loco residere is, qui pene continuo seu assidue commoratur in loco Beneficii, causa servitii seu obsequii Ecclesiastici personaliter præstandi; nam si Clericus personaliter quidem moretur, seu versetur in loco Beneficii sui, sed Officium, propter quod datur Beneficium, nunquam præstet, v. g. si Canonicus nunquam ad Chorum, vel ad Capitulum veniat, non censetur residere, quia frustranea est ejus residentia, quippe quæ fine & effectu suo omnino caret, *Silvest. in summa Vers. Residentia, in princip. Laym. lib. 4. Theol. mor. tract. 2. cap. 6. in princ.*

SECTIO I.

De Beneficiis Residentiam postulantibus, & causis ab illa excusantibus, ac pœnis non residentium.

§. I.

An omnia beneficia personalem residentiam, sive assiduam præsentiam Beneficiarii requirant?

II. Præmittendum primo, duplex est necessitas seu obligatio residendi, ut ex Innocentio *in c. fin. h. t. notat Navarr. lib. 3. consil. 4. nu. eod. in 2. edit. Laym. c. l.* Una est solum ad fructus lucrandos, nam in multis Ecclesiis Canonici, seu Capitulares residere simpliciter non tenentur, sed solum sub conditione, si fructus percipere velint: interim vero etsi non resideant, suffragium sive vocem activam & passivam in electionibus, & aliis actibus retinent: quod neque a ratione, neque a jure alienum esse videtur. Altera vero strictior; & magis propria necessitas residendi est, ad præstandum servitium Ecclesiæ, expedit enim, ut Beneficiarii officia, ad quæ ratione redituum suorum obligantur, personaliter & per seipsos, non per alios exequantur: & de hac posteriore residendi necessitate seu obligatione ex instituto hoc loco agitur.

Præmittendum secundo, duplex est residentia; una vera, quando Beneficiarius vere & realiter præsens est in loco Beneficii, & per se ipsum seu personaliter exercet officium seu ministerium spirituale, propter quod datur Beneficium: altera est residentia ficta, quæ ex juris dispositione est inducta quando scilicet absens a loco Beneficii pro præsente reputatur, vel absolute, etiamsi per alium non deserviat; saltem in ordine ad lucrandos fructus grossos, vel etiam distributiones quotidianas; vel quando per Vicarium deservit, *Barb. in Collect. ad rubric. hujus tit. nu. 9.*

III. Assertio 1. Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Priores, Præpositi, Parochi, & omnes alii,

alii, qui Beneficia obtinent, quibus cura animarum annexa est, obligantur personaliter residere in suis Ecclesiis & Beneficiis. Idemque dicendum de iis, qui Ecclesiasticam Dignitatem, seu Personatum, administrationem vel officium obtinent, prout sumitur *ex c. Quia nonnulli; 3. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Lateranensi celebrato sub Alexandro III. *Can.* 15. ubi ita statuitur: Quia nonnulli mo„ dum avaritiæ non imponentes, diversas Ecclesiasticas Di„ gnitates, pluresve Ecclesias Parochiales, contra SS. Ca„ nonum instituta, accipere nituntur: ut enm vix unum „ officium implere possint, plurium stipendia absumant, „ ideo ne id de cætero fiat, Concilium stricte prohibet. „ Quod si Ecclesia, vel Ecclesiasticum ministerium seu offi„ cium conferri debeat, talis persona quæratur, quæ resi„ dere in loco, & curam ejus per seipsam exercere valeat. „ Si vero collatio aliter facta sit, & qui beneficium contra „ SS. Canones accepit, illud amittat: & qui contulit, „ ferendi potestate (ea vice, *Gl. fin. hic*) privetur. Ra„ tio decisionis est, quia in his maxime Beneficiis requiritur residentia personalis, nam si Beneficium est curatum, Pastor diu abesse non debet, sed gregi suo ipsemet invigilare, eumque pascere & regere, & non alteri tanquam mercenarius committere debet, juxt. *Concil. Trident. Sess. 6. c. 2. de reform. & Sess. 23. c. 1. de reform.* Accedit, quod in operibus artificialibus, & executionibus, ad quas ingenium, doctrina, & industria requiritur, censetur electa industria personæ, ut opera vicaria uti, aut se obligatione liberare non possit, *l. inter 31. & ibi Bart. & Gl. junct. Gl. marg. ff. de solut. c. ult. §. Is autem de offic. deleg.* Unde DD. in reg. jur. *Qui facit per alium 72. in 6. apud Joan. And. ib. n. 2.* resolvunt, quod Doctor obligatus alios docere, non possit, extra casum necessitatis, alium substituere, nisi manifestum sit, eum esse æque, vel magis idoneum: ergo neque satisfacit suæ obligationi, qui per alium seu Vicarium, seclusa necessitate, beneficio curato deservit, cum regimen animarum sit ars artium, *c. pen. de ætat. & qual. Rebuff. in praxi benefic. tit. dispensatio de non residendo, nu.* 20.

Similiter ad Ecclesiæ cujusque necessitatem ac decorem spectat, ut non destituatur præsentia illarum, personarum quibus collatæ sunt Dignitates seu Personatus. Quæ vero de pœnis in fine hujus *c.* dicuntur, infra explicabuntur.

IV. Assertio 2. Sed & Canonici, vel qui aliam Præbendam habent in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, ad residentiam personalem obligantur, ut constat *ex c. Clem. ad hoc; 16. h. t.* Nam cum Papa Gregorius IX. intellexisset, „ quod Ecclesia Antiochena multis Canonicis aliisque Cle„ ricis, qui in illa deservire deberent, absentibus, fere de„ stituta esse Ministris: idcircò mandat Patriarchæ, ut „ non obstantibus Apostolicis indulgentiis, & licentia ab „ Antecessoribus Patriarchis data, absentes Canonicos, & „ Assisios (hoc est, alios Beneficiatos, qui servire debent Ecclesiæ, & non sunt Canonici, sic dicti quasi assidui, qui aliis etiam mansionarii vocantur, *Gl. hic V. Assisios*; vel portionarii, quis præter Canonicas portiones habent in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis integras vel dimidias, *Azor. „ p. 2. lib. 3. c. 9. p. 1.*) revocet ad residendum in Ecclesia: „ si vero non venerint, tunc de ipsorum absentium Præ„ bendis, seu Beneficiorum reditibus, dum absentes fue„ rint, alios tanquam Vicarios ad serviendum Ecclesiæ sub„ stituat, data eis congrua portione, & si quid residuum fit „ ex reditibus, in utilitatem Ecclesiæ convertat.

V. Hinc colligitur quod privilegium concessum in favorem alicujus, etiam Ecclesiæ, si nocivum esse incipiat Ecclesiæ, vel Reipubl. revocari potest, ac debet ab eo, qui concessit, vel ejusdem successore aut Superiore; imò nec Papa aut alius Princeps supremus solet, & plerumque non potest concedere privilegium, cum notabili aliorum, præsertim Communitatis, aut Ecclesiæ præjudicio & damno, *Abb. hic nu. 3.* ideoque *in hoc c.* dicitur privilegium non residendi Canonicis & Beneficiatis aliis concessum, revocandum esse, si Ecclesia patiatur Ministrorum defectum, & absentes ad residendum cogendi sunt per subtractionem proventuum: non tamen privantur beneficiis omninò, propter privilegium enim absentiæ ipsis concessum a Papa, mitius cum eis agitur: quamvis, si diu in contumacia absentiæ persistant, in totum eis privari poterunt, *Gl. fin. hic & Hostiens. V. Deservire.*

VI. Confirmatur hæc Constitutio *in Concilio Tridentino Sess. 24. c. 12. de reform.* Ubi statuitur, ut obtinentibus in Eccle„ siis Cathedralibus aut Collegiatis, Dignitates, Canonica„ tus, Præbendas aut Portiones, non liceat, vigore cujus„ libet statuti, aut consuetudinis, ultra tres menses ab eis„ dem Ecclesiis, quolibet anno, abesse: salvis nihilominus „ earum Ecclesiarum Constitutionibus, quæ longius servi„ tii tempus requirunt. Et infra: omnes vero Divina per „ se, & non per substitutos, compellantur obire officia.

Veruntamen hæc Constitutio in multis Ecclesiis (præsertim Germaniæ nostræ) non est recepta; nam alicubi tantum medio anno, alibi tribus tantum mensibus, Canonici residere coguntur, ad lucrandos fructus grossos, teste *Garcia tr. de benef. p. 3. c. 2. n. 330. & Laym. lib. 4. tr. 2. c. 6. n. 2.* ubi addit *ex Pet. Nav.* quod in quibusdam Ecclesiis, Canonici, qui uno certo die v. g. S. Michaelis resident, & Divinis intersunt, totius anni reditus lucrentur. Imo neque recepta est prædicta Constitutio Tridentina in plerisque Ecclesiis, ut Canonici per se ipsos psallant, & Divina officia peragant, sed per Vicarios solum, eamque consuetudinem approbat *Lessius l. 2. de just. c. 34. dub. 33. num. 185.* ubi Divina officia cantu figurato peragi solent: tunc enim cum a Vicariis magnificentius ea peragantur, sufficit si Canonici, tanquam majores Clerici, reverenter iis intersint, atque ob talem præsentiam distributiones jure percipiunt.

VII. Assertio 3. Spectato Jure communi Canonico, omnia etiam Beneficia simplicia ad residentiam personalem obligant, sicut colligunt passim *DD. ex cit. c. Quia; 3. h. t.* ubi dicitur: talia ad Ecclesiasticum ministerium seu Beneficium personæ quæratur, quæ residere in loco, & curam ejus (scilicet Beneficii & officii adjuncti) per seipsum valeat exercere, nam & simplex beneficium datur propter ministerium seu officium Ecclesiasticum. Idem colligitur *ex c. Ad hoc; 13. de præbend.* ubi dicitur: *cum singula officia in Ecclesiis assiduitatem exigant personarum.* Ratio est, quia beneficium Ecclesiasticum propter officium seu servitium spirituale Ecclesiæ præstandum datur, *c. ult. de rescript. in 6.* sicut pro temporali servitio constituta sunt Feuda; cum autem alicui officium, seu servitium injungitur, hoc intenditur, ut per seipsum id præstet, sive ut præsens ipsi invigilet, ac curet id fieri, propter quod stipendium vel Præbendam accipit, nullus enim per substitutum servire potest, nisi hoc ei specialiter concessum sit, *l. nullus 60. C. de decurion. lib. 10.* ideoque qui non servit beneficium perdit, *c. unic. de Vasallo milite lib. 2. tit. 22 in Usibus feudor.* Sic etiam beneficia Ecclesiastica sunt stipendia Ministrorum, *c. Pastoralis; 9. de his quæ fiunt a Prælat.* &c. fundata in honorem Dei, ut in eis perpetuo ipsi serviant, adeoque ex se perpetuam residentiam personalem requirunt, *Rebuff. in praxi benef. 1. p. tit. Quare instituta sint beneficia, & tit. Dispensatio de non residendo n. 2. & 7. Azor. p. 2. lib. 7. c. 3. q. 1. Garc. cit. c. 2. n. 5.*

VIII. Idque extenditur etiam ad Beneficium modicum ac tenue, quod etiam illud exigat residentiam personalem, sive perpetuam præsentiam, sicut colligitur *ex c. Conquerente; 6. h. t.* ubi habetur, quod Presbyter R. conquestus fuit „ Papæ Alexandro III. cum vix necessaria ad vitam ex Ec„ clesia seu Parochia sua percipere possit, nihilominus Cle„ ricus G. XX. solidos annuos ex eadem Ecclesia exigat, „ asserens sibi tale Beneficium collatum esse, quamvis idem „ Clericus alia sufficientia beneficia habeat, & Ecclesiæ illi non „ deserviat. Quare mandat Pontifex, ut si constiterit, quod „ dictus Clericus G habeat alia Beneficia sufficientia ad necessa„ riam vitæ sustentationem, vel quod Ecclesiæ Parochiali „ non deserviat, ipsi super Beneficio illo, appellatione re„ mota, silentium imponatur, adeoque illud ipsi auferatur.

IX. Notandum hic primo, si Ecclesia v. g. parochialis abundantes reditus habeat, potest auctoritate Episcopi novum beneficium ex illis erigi & constitui, *Abb. hic n. 1.*

Notandum secundo, de Jure communi, si quis duo beneficia Ecclesiastica habeat, quorum alterum sufficit ad vitam beneficiati sustentandam, potest altero legitime privari, ut colligitur *ex hoc c. Gl. fin. hic, & Abb. num. 2.* de quo plura infra.

Notandum tertio, de Jure communi, etiamsi beneficium simplex sit tenue, & modicos reditus habeat: requirit residentiam personalem, alias potest quis illo privari, & contra Clericum petentem reditus sui beneficii excipi potest, quod non resideat. *Gl. hic V. deserviat, & Abb. nu. 3.* Excipi tamen debent illa beneficia, quæ dicuntur portiones sive præstimoniæ, & quasi stipendii aut cujusdam subsidii loco, Clericis etiam absentibus, secundum primam suam institutionem, v. g. causa studiorum, conferuntur. hæc enim quamvis obligationem aliquam, sive Officii Canonici privatim recitandi, sive B. Virginis annexam habeant, quia tamen nullum aliud servitium spirituale postulant, ideo qui ea obtinent, neque per se, neque per alium Ecclesiæ inservire tenentur, *Azor. c. l. q. 2. Garc. cit. c. 2. n. 5. Laym. cit. c. 6. n. 2. q. 1.*

Notandum quarto, per solidos hoc loco intelliguntur solidi, non aurei seu legales, sed usuales, qui communiter currunt, adeoque non requiritur, ut 72. faciant unam libram auri, ut putat *Abb. hic num. 1. not. 2.* unde si accipiantur solidi hic pro parvis & communiter currentibus, recte ex hoc *c.* probatur, beneficium, quantumvis tenue, de Jure communi obligare ad personalem residentiam, *Alex. de Nevo hic nu. 5. Fagnan. ibid. n. 3.*

Notandum quinto, quamvis impetrans beneficium, tempore collationis, possit opponere, illud esse nimis tenue, nec sufficiens ad sustentationem necessariam, non tamen postea; sed sibi imputare debet, quod sponte acceptavit beneficium tam tenue, *Fl. hic V. Percipere; Azor. cit. c. 3. q. 3.* Et colligitur ex hoc *c.* Sicut autem beneficiatus, ob tenuitatem beneficii, non excusatur ab assidua residentia: ita nec a recitatione Officii Divini, *Silvest. V. hora n. 3. dicto 2.*

X. Assertio 4. etiam Episcopi, Abbates, Præpositi vel Priores, qui non in titulum, sed in commendam, vel administrationem Ecclesias obtinent, in eisdem residere, & præsentes adesse debent, sicut illi, qui jure tituli eas possident, dummodo sint Commendatarii perpetui; quia commendationes seu administrationes perpetuæ dantur in titulum, ideoque beneficiis æquivalent: idque præsertim procedit, post decretum Concilii Tridentini super residentia, & Constitutionem Pii IV. quæ incipit: *Suprema*; & habetur apud *Azor. cit. lib. 7. c. 4. q. 6.*

§. II.

Utrum Jure Divino, an humano solum, Episcopi, aliique inferiores Curati teneantur ad residentiam personalem?

XI. In hac celebri controversia verior & communior est sententia, tam Theologorum, quam Canonistarum, quod Episcopi, Parochi, & omnes alii curam animarum habentes, non solum jure seu præcepto Ecclesiastico, sed etiam Divino obligentur ad residendum per se personaliter in suis Ecclesiis & beneficiis, prout inprimis clare probatur *ex Conci„ lio Tridentino Sess. 23. c. 1. de reform.* ubi in princ. ait: Cum „ præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus anima„ rum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sa„ crificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacra„ mentorum administratione, ac bonorum omnium operum „ exem-

„ exemplo pascere, pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præstari & impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt, &c.; Ex quibus verbis Concilii jam formatur tale argumentum: „ Episcopi, & omnes, quibus cura animarum incumbit, tenentur ex præcepto Divino ad supra dicta munia pastoralia exercenda, ut expresse dicit *Concil. l. c.* sed hæc omnia ab his præstari non possunt, qui gregi suo non assistunt, sed mercenariorum more deserunt, ut asserit idem Concilium, & habetur etiam *in c. 1. Sess. 6. de reform.* ubi dicitur, implere autem illud se nequaquam posse sciant (Episcopi) si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, cum non sit possibile, ut oves pascantur ab eo, qui illas deserit; ergo Episcopi, & omnes Curati ex præcepto Divino obligantur gregi suo assistere, eumque non deserere, & consequenter ex eodem præcepto Divino in suis Episcopatibus & Parochiis residere, *Faguan in c. Ex parte; 8. n. 29. h. t.* Confirmatur, quia verbum *assistere*, vi propriæ significationis, importat, non tantum vigilantiam, & solicitudinem animi, sed etiam corporalem præsentiam, ut idem sit, quod adesse, *c. Si quem; 8. junct. c. Quamvis; 2. in fine de procurat. in 6.* Similiter verbum *deserere*, proprie significat subtrahere corporalem præsentiam, & recedere ab Ecclesia, ideoque in Jure Canonico absentes dicuntur deserere Ecclesias, *c. 2. caus. 7. qu. 1. c. Inter; 20. & c. Ex tua; 11. h. t. Faguan. c. l. num. 31.*

XII. Atque hoc quidem procedit, per se loquendo, nam quia Episcopi, & alii Ecclesiarum Pastores obligantur ad exequendum Pastorale Officium, & consequenter ad personalem residentiam, propter spiritualem salutem animarum, eorundem curæ commissarum; ideo ubi hæc exigit personalem Pastoris presentiam, non potest Pastor gregem suum deserere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter propriæ animæ Periculum declinandum, cum bonus Pastor animam suam pro ovibus suis ponere debeat, *Joan. 10.* Si vero spirituali saluti ovium sufficienter possit in absentia Pastoris, per alium æque idoneum Vicarium provideri: tunc licet Pastori, vel propter aliquod commodum Ecclesiæ, vel etiam propter propriæ personæ periculum, corporaliter abesse a grege suo, ut docet *S. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 5. in corp.* Tali enim casu, consideratis circumstantiis personæ, loci, temporis, cessat obligatio residendi personaliter, sive obligatio præcepti affirmativi de residendo, quæ ex Jure Divino aut naturali orta est, ob circumstantias mutatas, & manet tantum obligatio Juris Ecclesiastici, in qua Papa dispensare potest, & sæpe solet, idque vel in casibus specialibus, vel lege generali, *Laymann. lib. 4. tract. 2. c. 6. num. 3. qu. 2.* Vel etiam potest Papa declarare, Jus Divinum de residendo tali casu, propter mutatam materiam vel circumstantiam, non obligare, sicut in votis & juramentis, quæ non est proprie dispensatio, *Covarr. lib. 3. var. resol. cap. 13. num. 9.* Porro ut recte notavit *Fagnan. c. l. num. 18. & seq.* Concilium Tridentinum *in cit. cap. 1.* noluisse declarare residentiam Pastorum esse ex jure vel præcepto Divino, tanquam articulum vel dogma fidei, ideoque decretum de residentia Pastorum non fuit positum intra Canones ad dogmata fidei pertinentes, sed inter alia decreta de reformatione pertinentia ad mores, neque Ecclesia nullum hactenus condemnavit ideo, quod docuerit vel affirmaverit, etsi pertinaciter, præceptum de residentia Pastorum esse tantum de jure positivo Ecclesiastico, quod tamen factum esset, si talis articulus ab Ecclesia fuisset definitus.

§. III.

Utrum per consuetudinem induci possit, ut Prælati, aliique Clerici non teneantur personaliter residere in Ecclesiis, vel beneficiis curatis, vel non curatis, aut simplicibus?

XIII. Assertio 1. nulla consuetudine, ne quidem immemoriali, introduci potest, ut in beneficiis curatis Rector non per se ipsum, nec per alium seu Vicarium residat, ut ex communi docet *Abb. in c. Extirpanda; 30. in repet. §. qui vero de prabendis.* Ratio est, quia talis consuetudo est irrationabilis & cedit in damnum Ecclesiarum, & periculum continet animarum, nemo enim gregis curam gerere potest, nisi præsens sit, vel aliquem habeat loco sui præsentem, saltem ita in propinquo, ut commode & sine periculo advocari possit.

XIV. Assertio 2. per consuetudinem, saltem immemorialem, ex justa causa induci potest, ut Parochi, aliique, qui curam animarum habent non teneantur personaliter residere in Ecclesiis & beneficiis suis curatis, dummodo Pastorale officium per vicarium perpetuum, vel etiam per temporalem, & ad nutum amovibilem exerceatur, ita ut grex seu populus ex absentia Pastoris seu Rectoris principalis, nullum notabile damnum spirituale patiatur, ut docet *Abb. in cit. c. extirpanda §. qui vero num. 8. & in repet. §. qui vero num. 13. limit. 3.* prout etiam resolvit *Navarr. lib. 3. Consil. in consil. 21. h. t. num. 4. & seqq.* quem sequitur *Laym. cit. c. 6. num. 3.* Ratio est, quia consuetudo temporis immemorialis æquipollet privilegio, ita ut quicquid induci potest per privilegium, possit etiam per consuetudinem, *l. Hoc jure; 3. §. aqua ductus ff de aqua quotid. & æstiv. Super quibusdam; 26. §. præterea de V. S.* At per privilegium Papæ induci potest, ut Rector Ecclesiæ Parochialis non teneatur exercere curam animarum per seipsum, sed per alium, sicut de facto jure communi statutum est, ut id fiat per Vicarios perpetuos; ergo etiam id induci potest per consuetudinem, saltem immemorialem.

Contrariam tamen sententiam, quod nec per consuetudinem immemorialem induci possit, ut quis in beneficiis curatis inserviat per Vicarium, docent plures apud *Faguan. in c. Ex parte; 8. num. 77. h. t. & in c. Cum omnes; 6. num. 36. supr. de constit.* Quia cum Beneficiatus curatus sit obligatus ad residendum personaliter, ut per seipsum curam exerceat, ex præcepto juris Divini, & naturalis, non potest per ullam consuetudinem contrarium induci, quæ juri Divino & naturali derogare non potest, ideoque *in Conc. Trident. cit. c. 1. Sess. 23.* dicitur, quod talis consuetudo, etiam immemorialis, potius corruptela censenda sit. Verum respondetur, Pastorem seu Curatum obligari ex præcepto Divino, ut exerceat curam pastoralem per seipsum, si salus animarum id exigat, ita, ut per alium exerceri non possit, sine gravi detrimento salutis earum, ut *ex S. Thom.* dictum *§. præcedd.* adeoque non potest etiam per consuetudinem immemorialem induci, ut Pastor per alium exerceat curam populi, si salus animarum ejus præsentiam exigat, cui cura commissa est: alioquin vero, si æque bene provideri posse saluti animarum per alium, potest absque violatione juris, seu præcepti Divini, per alium Officium pastorale exerceri. Similiter cum dicitur, in Pastore, cui animarum cura commissa est, electam esse operam & industriam personæ; id ita accipi debet, quod non possit, sine justa & gravi causa, alterius opera uti, vel alium substituere, ut ex infra dicendis de causis excusantibus ab assidua residentia personali Pastorum patebit.

XV. Assertio 3. In dignitatibus non curatis & Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium vel Collegiatarum, potest per consuetudinem introduci, ut nec per Vicarium quidem in iis resideatur, sed possit Canonicus v. g. in absentia fructus percipere, etiam non constituendo alium, qui loco ipsius Ecclesiæ deserviat, dummodo per talem absentiam, ob paucitatem Ministrorum, cultus Divinus non minuatur, & consequenter talis consuetudo Ecclesiæ noxia non sit, ut docet *Abb. in cit. c. Extirpanda; 30. in princ. num. 8. de praben.* idque sumitur *ex c. Cum omnes; 6. junct. Gl. fin. de Constit.* & tenent plures alii apud *Fagnan. ibid. nu. 18. & 19.* quia quilibet Clericus, cum in sortem Domini sit assumptus, inservit Ecclesiæ universali.

Veruntamen hujusmodi consuetudo inserviendi per substitutum, & percipiendi fructus in absentia, in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, sublata est per Concilium Trident. *c. 12. §. præterea Sess. 24. de reform.* ubi dicitur: obtinentibus in Cathedralibus Ecclesiis & Collegiatis dignitates Canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat, vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis, ultra tres menses, quolibet anno, abesse. *Fagnan. c. l. num. 22.* ubi tamen non videtur exclusa consuetudo immemorialis, de qua ibi nulla fit mentio expressa, & in multis locis hæc Constitutio usu non est recepta, ut supra dictum.

XVI. Assertio 4. Valida est consuetudo, quæ in omnibus ferme Ecclesiis obtinuit, vi cujus, personalis residentia in simplicibus beneficiis non requiritur etiam in iis, quæ proprie in titulum dantur, sed Clerici, etiam in absentia, fructus percipere possunt, ut docet *Abb. in repet. cit. §. qui vero num. 31. de prabend.* & est communis sententia DD. nam cum constet, quod Clerici simplicia beneficia obtinentes, non jure Divino, & naturali, sed Ecclesiastico tantum teneantur residere in suis Ecclesiis, per contrariam consuetudinem huic juri derogari potest; dummodo alii substituantur, qui loco ipsorum Ecclesiis inserviant, *Rebuff. in praxi tit. dispensatio, de non residendo num. 8. Azor. p. 2. lib. 7. c. 3. q. 1. §. qua res itidem.* Imo per consuetudinem etiam quorundam locorum inductum est, ut neque per se, neque per Vicarios in quibusdam beneficiis simplicibus residere necesse sit; dummodò tamen Ecclesiæ illæ aliis necessariis ministris non careant, & diminutio cultus Divini per hoc non introducatur, atque absentia hujusmodi beneficiatorum eis non præbeat otiose vagandi libertatem: nam jus naturale solum requirit, ut Ecclesia necessario sibi ministerio non destituatur: quod autem beneficiarius quisque per se, vel per alium inservire debeat, etiam cum aliunde Ecclesiæ commode inservitur, id solum Jure Canonico statutum est, cui per consuetudinem derogari potest, *Azor. c. l. q. 2.*

XVII. Notandum hic præterea primo, si consuetudo legitime præscripta contra Jus Commune, ut simplices beneficiati residere non teneantur, incipiat tendere in notabile alicujus Ecclesiæ detrimentum, quia caret idoneis, & necessariis Ministris, hoc casu, Episcopus, condendo novum statutum, talem consuetudinem abrogare potest, requisito prius consensu Capituli, quem si neget, potest Episcopus nihilominus procedere, & per statutum consuetudinem tollere, nam consuetudo, quæ incipit esse Ecclesiæ perniciosa, tolli debet, cum & privilegium alicui concessum, si noxium esse incipiat Ecclesiæ vel Reipubl. revocari possit, neque verò Capitulum bonum Ecclesiæ impedire potest. Si vero consuetudo illa non residendi non cedat in grave damnum Ecclesiæ, quia hæc abundat Canonicis, vel quia absentes per Vicarios inserviunt Ecclesiæ, tunc requiritur consensus, saltem majoris partis Capituli, ad tale statutum faciendum, cum per consuetudinem illam beneficiariis jus quoddam non residendi sit acquisitum, dummodo non in commodum proprium, sed Ecclesiæ, ab Episcopo, cum majore parte Capituli, id statuatur, *Abb. in c. Ad audientiam; 15. nu. 4. h. t.*

Notandum secundò. Si per diuturnam consuetudinem sublata sit obligatio residendi, potest ea denuo per contrariam consuetudinem, & quidem breviore tempore, videlicet X. annis, introduci, ut docet *Gl. in c. ult. V. Consuetudo de consuet. in 6.* ubi generaliter ait, si consuetudo non sit contra jus, sive juri non resistat sufficit ad ejus inductionem temporis longum, scilicet X. annorum.

Notandum tertio. Si dubitetur, an beneficium aliquod requirat personalem residentiam, necne, judicandum est pro

parte

parte affirmativa, juxta *c. Cum dilectus* ; 8. *de consuet. juncta Gl. V. Jure communi.* idque ob favorem Juris communis, secundum quod interpretatio in dubio facienda est, præsertim si etiam in aliis locis ejusdem Diœcesis vel Provinciæ, talia beneficia residentiam requirant.

§. III.

Ad ad breve, & modicum tempus Episcopi vel Parochi ab Ecclesiis suis licite, abesse possint.

XVIII. Assertio 1. Episcopi possunt, quotannis, sive continue, sive interrupte, a suis Ecclesiis Cathedralibus, ad duos, vel ad summum ad tres menses abesse; quia qui aliquantisper, sive ad modicum tantum tempus absunt, ea veteri Canonum sententia non videntur abesse, parum enim secundum Canones, & Leges pro nihilo reputatur: dummodo id æqua ea causa fiat, & absque ullo gregis detrimento, scilicet gravi, prout habetur statutum in Concilio Tridentino *Sess. 23. c. 1. §. Quoniam autem de reform.* ubi insuper eosdem admonet, & in Domino hortatur Concilium, ne per illius temporis spatium, Dominicis Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes, item & Corporis Christi diebus, ipsi ab Ecclesia Cathedrali ullo pacto absint, nisi Episcopalia munia in sua Diœcesi eos alio vocent.

XIX. Assertio 2. Parochi quoque, aliique curam animarum habentes, singulis annis, nonnisi tempore bimestri abesse possunt: ultra duos vero hos menses, nisi ea gravi causa per Episcopum prius cognita, & probata, abesse non possunt, debetque discedendi licentia in scriptis, gratisque concedi, ipsique Parochi, qui ultra bimestre absunt, loco sui, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione, relinquere debent, ut decernit Concil. Trident. *c. l.* §. Eadem omnino.

XX. An autem etiam ad absentiam duorum mensium, necesse sit, ut a Parochis licentia Episcopi impetretur, ibidem clare non exprimitur. Negat Navarrus *in Man. c. 25. num. 51.* & probabile censet *Azor cit. lib. 9. c. 4. q. 10.* quia id jure antiquo licebat, sicut colligi videtur *ex c. præsentium; 3. caus. 7. qu. 1.* Quod jure novo expresse correctum esse nuspiam legitur. Idque confirmant etiam ex Concilio Tridentino *c. l.* ubi dicitur, quod qui aliquantisper tantum absunt, non videntur abesse, quia statim reversuri sunt: id vero tempus modicum seu moderatum absentiæ definit Concilium esse duos vel ad summum tres menses: postea vero subjungit, eadem, quæ de Episcopis dicta sunt etiam de Parochis, aliisque inferioribus curatis accipienda esse: quare quod postea dicitur, discedendi licentiam Parochis, causa per Episcopum cognita, non ultra duos menses, nisi ex causa gravi concedendum esse, intelligunt DD. isti, de aliis duobus mensibus, præter duos, aut tres ipsorum Parochorum conscientiis relictos. Contrariam vero & affirmativam sententiam tenent *Less. cit. c. 34. nu. 159. Garc. p. 3. de benef. c. 2. num. 22. Piasecius in praxi Episc. p. 2. c. 3. art. 3. nu. 34.* Idque colligi videtur ex verbis Concilii Trident. *c. l.* ubi ait, *discedendi licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, sine gravi causa, non obtineant*, ergo videtur Concilium decernere etiam licentiam discedendi ad duos menses dari debere Parochis ab Episcopis, quamvis sine scripto ea concedi possit, & ad eam dandam gravis causa non requiratur, sed sufficiat quævis causa justa, veluti recreationis, vel visitandi propinquos. Porrò in hac re securissimum esse cujusque Diœcesis statutum vel consuetudinem sequi, ait *Laym. cit. c. 6. nu. ult.*

XXI. Illud certum est, quod Parochus, vel alius inferior Curatus etiam, non petita licentia ab Episcopo, abesse possit ad modicum tempus, ita ut statim sit reversurus, *arg. l. 3. ff. de divortiis* ibi: *Si brevi reversa est uxor, non divertisse videtur*: dummodo interim Ecclesia, cujus cura ei incumbit, notabile damnum non patiatur. In qua re tamen consideranda est qualitas causæ, præjudicium, seu damnum Ecclesiæ, facilitas, aut difficultas petendi licentiam, ad hoc, ut determinari possit, an Beneficiatus, etiam curatus, abesse possit, etiam non petita licentia Superioris sui, ut notat *Abb. in c. Relatum; 4. num. 6. h. t.* Verumtamen si talis necessitas occurrat, quæ dilationem non patitur, ita ut ob distantiam loci Parochus Episcopum adire non possit, ad impetrandam facultatem discedendi, licitum est ei abesse, etiam ultra tempus bimestre, & sine consensu Episcopi, ob periculum in mora: debet tamen hoc casu, quamprimum Ordinarium de discessu suo, & occurrente necessitate certiorem facere, ut de causa cognoscat, & det licentiam, *Garc. c. l. nu. 54.*

Ex dictis colligitur, tempus longum, vel breve absentiæ, respectu diversorum locorum, statutorum, ac personarum, diversimode æstimari. Quare licet Concil. Trident. absentiam per duos aut tres menses, non censuerit longum esse, tamen in Parochis longa videri potest; quia tanto tempore Vicarium ipsimet sibi constituere non possunt, sicut Episcopus non potest Vicarium in sua Diœcesi relinquere.

Porro quanto tempore, juxta Concilium Trident. *Sess. 24. c. 12.* singulis annis abesse possint Canonici, & Præbendatii, in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, dictum est supra *n. 6.*

§. IV.

De causis a continua residentia excusantibus.

XXII. Quænam sint justæ causæ a continua residentia excusantes, expressum habetur in Concilio Trident. *Sess. 23. c. 1. de reform.* ubi quatuor enumerantur, videlicet Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ, vel Reip. utilitas, *Azor. p. 2. l. 7. c. 4. q. 4.*

Ad primam causam Christianæ charitatis, ob quam Parochus vel alius a sua Ecclesia vel beneficio, cum consensu Papæ, vel Ordinarii, abesse potest, pertinet, si Parochus, vel alius Curatus absit a loco beneficii, causa succurrendi spirituali saluti proximorum, v. g. ut graves inimicitiæ, aut lites inter aliquos ortæ componantur, *Laym. cit. c. 6. n. 4.* dummodo absentia non cedat in notabile detrimentum commissæ plebis, quippe cum Curatus ex justitia obligatus sit ad subveniendum suis ovibus, non item aliis, *Barbos. de Offic. Episc. alleg. 53. n. 6.*

XXIII. Ad secundam causam urgentis necessitatis spectat bellum, & hostium incursiones, *arg. c. Pastoralis ; 42. caus. 7. q. 1.* vel propter aeris intemperiem, aut sævientem pestem, vel corporis infirmitatem, si in loco parochiæ curari non possit, *c. Præsentium; 3. caus. 7. q. 1. c. Ad audientiam; 15.* ibi: *illis exceptis, quos infirmitas excusat*, *h. t.* non potest tamen Parochus etiam tempore grassantis pestis, plebem suam deserere, nisi idoneum substitutum relinquat, & plebis curam etiam absens non omnino negligat, *Rebuff. in prax. benef. cit. tit. dispensatio de non resid. n. 30. & 31. Laym. l. 2. c. 3. tract. 3. cap. 3. num. 3.* Item parochus a loco beneficii abesse potest per aliquod tempus propter capitales inimicitias, quas ibi habet cum Domino v. gr. vel Præfecto loci donec discordia sit composita. *Gl. fin. in c. ult. h. t. Azor. cit. l. qu. 4. §. ad secundum caput*: potest autem ac debet hoc casu Episcopus interdum Vicarium idoneum constituere, v. g. per annum, si Parochus extra culpam esse videatur, qui loco Parochi inserviat Ecclesiæ, assignata ei ex illius fructibus mercede, ut docet *Quaranta in summa Bullar. V. Residentia; §. Qua vero sint, nu. 76.* addunt aliqui, quod Parochus, vel alius Curatus, etiam ob causam piæ peregrinationis, maxime ex voto, abesse possit, impetrata tamen licentia Prælati, *c. Relatum; 4. junct. Gl. V. Prælatorum h. t.* & alii apud *Garc. p. 3. de benef. c. 2. n. 393.* Verum contrarium esse dicendum, monet *Garc. c. l. n. 394.* eo quod peregrinatio etiam ex voto suscepta, non sit ex causis jure expressis, excusantibus a residentia, seu præsentia, ultra tempus absentiæ a Concilio Tridentino permissum, ad lucrandos fructus præbendæ, juxta declarationem Congregat. Concil. ibid.

XXIV. Ad tertiam causam excusantem a residentia, videlicet ob debitam obedientiam pertinet, si Beneficiarius mandato Papæ avocetur, ut in ejus servitio sit: Nam Beneficiarii, qui Romæ in servitio Papæ occupantur, pro præsentibus in Ecclesia sua haberi debent, ita ut lucrentur fructus præbendæ: non obstante contraria Constitutione Episcopali, vel Capituli, ut statuitur *in c. Cum dilectus; 24. hoc tit.*
„ Cum enim in Ecclesia Metensi a Capitulo statutum factum
„ fuisset, ut Canonici absentes nihil perciperent (vel saltem certa parte fructuum privarentur) M. Otto ejus-
„ dem Ecclesiæ Canonicus, inter familiares Papæ existens,
„ fructus beneficii sui petiit, quos ipsi Capitulares Canonici
„ denegarunt. Quare rescribit, & mandat eisdem Honorius
„ III. ut dum dictus Otto commoratur in suo servitio, fru-
„ ctus præbendæ suæ ipsi tribuant, non obstante statuto illo;
„ quia qui in obsequio Papæ sunt, non minus censendi, sunt
„ inservire suæ Ecclesiæ, quam si præsentes essent; quia
„ per illos, dum in Romanæ Sedis servitio occupantur, non
„ minus negotia omnium Canonicorum, (sive particularis
„ suæ Ecclesiæ) sæpe promoventur. Idem habetur *in c. Ad audientiam; 15. hoc. tit.* ubi a statuto, quo privantur non residentes, excipiuntur etiam ii, qui in Apostolicæ Sedis servitio occupantur. Ratio decisionis est, quia cum Ecclesia Romana sit universalis, & omnium Ecclesiarum Mater, & Magistra, ideo qui in Ecclesiæ Romanæ obsequio versantur, & ei serviunt, censentur etiam inservire, & prodesse aliis Ecclesiis particularibus, ut notat Imola hic *nu. 3.* eo quod honor & utilitas Ecclesiæ universalis, & matricis quodammodo etiam redundat in alias particulares Ecclesias subjectas, *arg. c. Bonæ; 3. de postul. prælat.* unde dici solet, Clericum Romæ residentem ubique residere.

XXV. Notandum hic primo. Clerici Beneficiarii absentes occupati in servitio Papæ pro residentibus haberi, adeoque & fructus Beneficiorum percipere debent, non obstante statuto contrario loci particularis: tum quia inferior Papa non potest quippiam statuere contra Jus commune Canonicum, secundum quod tales pro præsentibus habendi sunt juxta hoc c. tum quia non valet statutum, per quod Superioris potestas, & jurisdictio impeditur, ut docet *Bart. in l. omnes 9. n. 27. ff. de just. & jure*, nisi Superior scienter tale statutum approbet: per tale autem statutum privans absentes, propter servitium Papæ, fructibus Beneficiorum, impediretur potestas Superioris, videlicet Papæ.

Notandum secundo. Quod dictum est, occupatos in servitio Papæ habendos esse pro residentibus in propria Ecclesia, cum serviant Ecclesiæ universali, id non debet extendi ad omnes, qui in Curia Romana commorantur, sed de iis solum intelligi debet, qui ex mandato Papæ ibi morantur, & in Divinis Officiis vel Ecclesiasticis negotiis, Papæ obsequium seu auxilium præstant: non item de iis, qui propria voluntate, & principaliter ob suum commodum, & lucrum in Curia Papæ versantur, v. g. *Notarii arg. l. Reipub. 36.* ubi dicitur, Reipubl. causa eos solos abesse intelligimus, qui non sui commodi causa, sed coacti absunt, videlicet propter publicam necessitatem, aut præceptum Principis, & *l. Non vero; 41. ff. Ex quibus. caus. majores & c. Silvest. V. Residentia; q. 7. dicto 2. Rebuff. c. l. num. 32. & 33.* Porro Cantores Capellæ Pontificiæ sunt veri familiares Papæ, ac proinde illis debentur fructus Canonicatuum, ac Præbendarum suarum in absentia, prout resolutum fuit a S. Congreg. Concil. ut refert *Barb. in Collect. in cit. c. Cum dilectus; n. 2. h. t.* ubi addit, non obstare, quod hujusmodi Cantores recipiant salarium; quia hoc non excludit, quo minus vere præstent servitium, & obsequium Papæ.

Notandum tertio, Episcopi, Parochi, & alii Beneficiarii

cura-

curati non possunt longo tempore in servitio Papæ Romani detineri absentes a suis Ecclesiis, nisi ex causa gravis necessitatis, vel majoris utilitatis publicæ, cum enim Curati ad residentiam obligentur ex jure Divino, vel naturali, non potest Papa in eo, sine gravi & justa causa, dispensare, seu potius declarare, illud hic & nunc non obligare. Aliud est de Canonicis, & aliis Beneficiariis non curatis; cum enim hi Jure tantum positivo, & Canonico ad residendum teneantur, hoc ipso, quod Papa sciens mandat, eos sibi inservire, censetur tacite cum ipsis dispensare, ut absint a suis Ecclesiis, & quamvis Papa sine justa causa dispenset; valida erit dispensatio, cum tantum sit relaxatio Juris Canonici, *Azor. cit. c. 4. quæst. 3. §. Quinta causa est.*

Notandum quarto, Familiares Papæ existentes in servitio Papæ, non percipiunt distributiones quotidianas, sine speciali privilegio Papæ, *Abb. hic num. 9. Garc. cit. c. 2. no. 38. & seq. barb. c. l. nu. 9.*

XXVI. Præterea ad secundam causam excusantem a continua residentia etiam pertinet, si aliqui ex Canonicis a proprio Episcopo in auxilium, seu servitium suum asciscantur, tunc enim, etiamsi absentes sint, pro residentibus, seu præsentibus habentur, & fructus Beneficiorum integre, & sine subtractione recipere debent, prout habetur in c. *De cætero; 7. h. t.* Ubi Papa Alexander III. statuit, ne Canonicis, dum sunt in servitio Episcopi, quicquam subtrahatur, vel auferatur, quod de Communitatis beneficio ipsis debetur: nisi forte sint victualia, quæ absentibus dari non solent.

Ubi notandum primo, quia Papa in hoc c. tantum loquitur de Canonicis, sequitur, quod Episcopus Parochos, vel alios Curatos non possit abstrahere a suis Ecclesiis, & illos occupare in suo, vel Ecclesiæ Cathedralis servitio, saltem sine gravi causa, ut ex *Quoniam c. l. tradit Barbos. hic nu. 9.* de quo plura infra.

Notandum secundo, Canonici absentes propter servitium Episcopi, lucrantur quidem proventus, seu fructus grossos, ut vocant, Præbendarum suarum, qui scilicet ex communi massa (quæ & Mensa Capitularis dicitur) ab Oeconomo singulis Canonicis annuatim distribuuntur: non autem lucrantur victualia, sive distributiones quotidianas, quæ interdum in pecunia, interdum in esculentis, & poculentis consistunt, & nonnisi præsentibus in Ecclesia dari solent, *Abb. hic nu. 9.* An autem dispositio hujus c. procedat, non tantum de Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, sed etiam Collegiatarum, cum indifferenter, seu generaliter loquatur de Canonicis & utrum non solum in Episcopis; sed etiam in aliis Prælatis inferioribus locum habeat, infra dicetur.

XXVII. Porro similis priori Constitutio extat in c. *Ad audientiam; 15. h. t.* ubi habetur; quod in Ecclesia Meldensi Constitutio erat facta, & a Canonicis juramento, ac insuper Auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata, ut Canonici, qui in eadem Ecclesia non residerent, fructus Præbendarum suarum non reciperent; exceptis illis, qui ob infirmitatem excusantur: vel qui in Apostolicæ Sedis servitio occupantur; (vel quos in legitimam peregrinationem, aut studium literarum abesse contingeret, prout habetur in integra lectione hujus c.) quare Decanus, & Capitulum Meldense, vi hujus Constitutionis, Canonicis, qui in servitio Episcopi occupati erant, subtrahebant fructus Præbendarum suarum. Re hac delata ad Papam Honorium III. is respondit, & decrevit, quod duo Canonici in Episcopi sui servitio existentes Præbendarum suarum fructus integre percipere debeant, cum absentes dicendi non sint, sed præsentes qui in Episcopi, ejusque Ecclesiæ servitio commorantur.

XXVIII. Ratio decisionis est, quia statutum disponens circa materiam Jure communi determinatam, sive de qua disponit Jus commune, recipit omnes conditiones, seu limitationes ejusdem juris, ac proinde debet intelligi secundum Jus commune, ut ab eo non recedat; ut docet *Abb. in cit. c. Cum dilectus, nu. 5. & in cit. c. Ad audientiam; nu. 2. h. t. & Gail. lib. 2. obs. 33. nu. 9.* ubi ait, quod statuta generaliter recipiant interpretationem declarativam a Jure communi. Exemplum habetur in eodem hoc c. ubi mentio fit de statuto Diœcesano jurato, quod etiam approbatum fuit a Sede Apostolica, ut Canonici non residentes non perciperent fructus Præbendarum suarum, exceptis quibusdam casibus, videlicet infirmitatis, & si detineantur in servitio Sedis Apostolicæ: in quo statuto tamen non erat exceptus alius casus, qui Jure communi etiam est exceptus, nempe ut Canonici, qui existunt in servitio Episcopi, debeant, etsi absentes, percipere fructus Præbendarum suarum: ideoque iste casus debet intelligi esse exceptus etiam in statuto illo, licet non fuerit in eo expressus, sicut exceptus est Jure communi: nam licet alias casus expressus sive exceptus a Regula, Lege seu statuto, confirmet illud, quoad alios casus non expressos, sive non exceptos, ita ut hi comprehensi censeantur in Regula, Lege vel statuto, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Dominus; 6. caus. 32. q. 7.* Si tamen statutum quosdam casus Juri communi conformes excipiat, qui nimirum etiam Jure communi sunt excepti: tum id exempli causa factum esse intelligi debet, ita ut etiam ad alios similes casus, qui in statuto non sunt expressi, eodem tamen communi jure sunt excepti, propter identitatem rationis extendi debeat tale statutum, *Abb. in cit. c. Ad audientiam; num. 2. h. t. & Alex. de Nevo, ibid. n. 2. 3. & 4.* Id ipsum confirmatur ex doctrina *Bartoli in cit. l. omnes populi ff. de justit. & jure num. 56.* ubi dicit, quod argumentum a contrario sensu (quando videlicet uno casu in statuto v. g. expresso, infertur contrarium esse sentiendum de casu non expresso) non habeat locum si casus ille non expressus sit decisus a Jure communi: tunc enim dicendum est, quod casus omissus remaneat sub dispositione Juris communis, *mox cit. receptam in l. Et cum dotem; 33. junct. Gl. marg. ff. solut. matrim. Arg. c. pen. de imp. in. Sie*

Piching Jus Canon. Tom. III.

militer si statutum disponat circa materiam Juris communis; tunc a casu vero debet extendi etiam ad casum fictum, seu qui talis est, non secundum rei veritatem, sed juris interpretationem, quia scilicet a Jure communi pro vero habetur, seu vero æquiparatur, *Bart. c. l. nu. 62. Abb. in cit. c. Cum dilectus nu. 5. & seq. n. 2. h. t.* ut in exemplo supra allato, nam quia statutum erat confirmatum a Papa, ut Canonici absentes, seu non residentes fructibus Beneficiorum privarentur; ea pœna non est extendenda ad duos Canonicos, qui in servitio Episcopi detinentur: quia hi secundum Juris communis interpretationem, cui statutum particulare se conformare velle censetur, non pro absentibus, sed præsentibus, seu residentibus reputantur. Aliud vero dicendum est, si sit statutum contra Jus commune, & odiosum, tunc enim dispositio in casu vero non debet extendi ad casum fictum; quia verba proprie plerumque accipi, neque ultra propriam significationem extendi debent: & sic casus non exceptus censetur inclusus: quod tamen *Alex. de Nevo c. l. nu. 3.* intelligendum esse ait, quando alias statutum nihil operaretur ultra Jus commune, nam alioqui interpretari debet, ut quantum fieri potest, minus lædat Jus commune.

XXIX. Cæterum circa id, quod dictum est, duos Canonicos existentes in obsequio sui Episcopi haberi pro præsentibus, & percipere fructus Canonicatuum, præter distributiones quotidianas, juxta *cit. c. De cætero; & c. Ad audientiam; h. t.* Notandum præterea primo, quod utrique huic Constitutioni non sit derogatum per Conc. Trid. *Sess. 24. c. 12. de reform. §. Præterea;* ubi decernit, quod omnes Canonici non possint abesse ultra tres menses ab Ecclesiis suis, quolibet anno, vigore cujuslibet statuti, aut consuetudinis, quia sicut Lex generalis prior non tollitur, sed limitatur, & determinatur per Legem posteriorem specialem: ita etiam Lex generalis posterior limitatur, & determinatur per Legem priorem specialem, *l. Sed & l. 28. ff. de legib.* cum ergo Constitutio prædicti Concilii sit generalis, & dicta duo capp. sint Leges speciales, eis non derogatur per illam, sed per hæc ea limitatur, ut docet *Navarr. lib. 3. consil. 1. num. 2. h. t. Garc. p. 3. c. 2. 345. juxta declaration. Cardin. ibid. nu. 347.*

Notandum secundo, Episcopus non potest ultra duos Canonicos occupare in suo servitio, ob Ecclesiæ bonum; quod si plures velit, requiritur etiam Capituli consensus, *Abb. in cit. c. De cætero; num. 3. h. t.* quem tamen negare non debet, si necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, & sine notabili detrimento Ecclesiæ Cathedralis, quia aliunde abundat Canonicis, & sufficientes habet Canonicos pro servitio Ecclesiæ id fieri possit, *Rebuff. c. l. num. 37.* Adde quod nec duos Canonicos Episcopus secum habere potest, si idcirco cultus Divinus, & necessarium Ministerium Ecclesiæ impediretur, *Rebuff. c. l. nu. 42.*

Notandum tertio, ut duo Canonici, tanquam Episcopi familiares, pro residentibus habeantur, & fructus Beneficii etiam absentes percipiant; non debent versari in ejus obsequio, & familia ob suum privatum commodum: sed neque ob privatum commodum, aut solatium ipsius Episcopi, v. g. ut venationibus cum ipso intersint: sed debent ita Episcopo servire, seu assistere, ut eorum servitium in Ecclesiæ Cathedralis commodum cedat, ut clare colligitur ex *cit. c. Ad audientiam; in fine*: hoc ipso autem quod aliquis Clericus servit Episcopo, juvando ipsum in negotiis ad Episcopale ejus Officium pertinentibus, ut si v. g. fungatur munere Sacellani, vel Consiliarii apud ipsum, censetur servire ipsi Ecclesiæ Cathedrali, ut docet *Gl. fin. ibid.* propter unionem videlicet, quæ est inter Episcopum ejusque Ecclesiam, veluti inter Caput, & reliqua membra ejusdem Corporis.

XXX. Notandum quarto, quamvis aliqui velint, quod non solum Canonici Ecclesiæ Cathedralis, sed etiam Ecclesiarum Collegiatarum Civitatis, vel Diœcesis, gaudeant privilegio hoc, ut absentes, ob servitium Episcopi, possint fructus Beneficiorum suorum percipere; eo quod *c. de cætero; 7. h. tit.* indistincte loquatur de Canonicis: *in cap. vero Ad audientiam;* sermo sit de Canonicis Cathedralibus, quia casus de illis fuit propositus Pontifici, ut tradit *Barb. in cit. c. De cætero; num. 4.* & alii apud ipsum: nihilominus tamen probabilius est, quod in *cit. c. De cætero* sermo sit etiam de solis Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, ut patet ex *Gl. ibid. in casu.* Et ratio est, quia alii Canonici Ecclesiarum Collegiatarum, sicut etiam inferiores Beneficiarii, non ita ab Episcopo ad servitium suum assumi possunt, ut occupati in ejus servitio etiam absentes pro residentibus haberi debeant, & fructus suarum Præbendarum percipere, ut docet *Abb. in cit. c. Ad audientiam; nu. 8. Layman. lib. 4. tract. 3. c. 6. num. 6.* quia utrumque c. tantum loquitur de Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, ac proinde concessio illa seu privilegium Juris, ut absentes habeantur pro præsentibus, quoad fructus percipiendos, cum sit exorbitans a regula communi, & per juris fictionem contra veritatem inducta, non debet extendi ad alios casus, præsertim disparatos seu non similes. At vero dispar est ratio, in proposito isto casu, inter Canonicos Cathedralis, & alios Beneficiarios non Canonicos, vel saltem non Cathedrales; quia Episcopi, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis arcte inter se uniuntur, tanquam Caput, & proxima membra, non item Canonici non Cathedrales cum Episcopo, ut notavit etiam *Abb. in c. Cum dilectus 14. numer. 7. h. t.* Ideoque Canonici Cathedrales existentes in servitio Episcopi, juris fictione censentur præsentes, & servire ipsi Ecclesiæ Cathedrali & Capitulo, *Arg. c. Requisisti; 15. de testam.* quæ in unione non reperitur inter Episcopum, & alios non Canonicos Cathedrales, aliosque Beneficiarios inferiores, & consequenter neque inter illos locum habet fictio juris ex illa unione orta.

Excipi debet, nisi Beneficiarius, qui non est Canonicus Cathedralis, occupetur ab Episcopo, vel alio mittatur ob urgentem necessitatem; quia ex Cathedralibus Canonicis idoneum habere non potest ad tale obsequium, vel ob communem utilitatem Diœcesis, vel Ecclesiæ Cathedralis quia præ cæteris ad hoc idoneus & industrius censetur; tum enim etiam absens fructus sui Beneficii percipere debet, cum nemini

 officium

officium suum debeat esse damnosum, c. Cum non deceat; 30. de elect. in 6. Abb. in cit. c. Ad audientiam; n. 8. Garc. cit. c. 2. n. 370. & alii apud ipsum.

Notandum quinto. Probabile est, quod non tantum Episcopi, & Archiepiscopi, quoad Clericos suæ Diœcesis; non autem suorum Suffraganeorum, & Legati Sedis Apostolicæ, quoad suam Provinciam: sed etiam Prælati inferiores v. g. Ecclesiarum Collegiatarum Rectores Canonicos suæ Ecclesiæ, saltem unum assumere possint, & occupare in suo obsequio, ita ut etiam absens fructus Beneficii sui percipiat: quia hoc cap. generaliter loquitur, & non apparet, cui loquitur, & eadem videtur esse ratio, ut docet Abb. in cit. c. De cætero n. 3. h. t. Navarr. in consil. 2. h. t. Garc. cit. c. 2. n. 381. ubi n. 382. hoc extendit, quod idem sit in Legato Sedis Apostolicæ, & Archiepiscopis, quoad Clericos suæ Diœcesis. Verumtamen rectius dicitur, distinguendum esse inter Prælatos exemptos, sive immediate Sedi Apostolicæ subjectos, & inter non exemptos; quia Prælatus exemptus habet quasi Episcopalem jurisdictionem in suos subditos, & æquiparatur Episcopo, atque absoluta loquendo, est Ordinarius Ecclesiæ suæ; ideoque ob identitatem rationis, talis facultas etiam ipsi concessa esse, censeri potest. Secus vero dicendum esse videtur de aliis Prælatis inferioribus Episcopo, & non exemptis; nullum enim jus reperitur vel afferri potest, quo ipsi concessa sit talis licentia assumendi unum, vel plures ex suis Capitularibus, cum privilegio percipiendi fructus Beneficiorum suorum etiam in absentia. Ex justa tamen causa, si necessitas, vel utilitas Ecclesiæ hoc exigat, poterit etiam Prælatus non exemptus, saltem unicum Canonicum Ecclesiæ suæ in Adjutorem suum, sive pro obsequio suo assumere; ut docet Navarr. c. l. n. 1. Ratio est; quia Prælatus qualibet, & Capitulares faciunt unum Corpus, tanquam caput cum membris, ideoque par est, ut membra adjuvent suum caput, si hoc opera eorum indigeat.

XXXII. Porro ob eandem rationem valde etiam probabile est, quod neque Legatus Papæ Canonicos, sive Cathedralis, sive Collegiatæ Ecclesiæ suæ Provinciæ, possit assumere in servitium suum, cum eo privilegio, ut etiam absentes pro præsentibus habeantur, quoad fructus percipiendos: quia non est eadem ratio in Legato Apostolico, quæ in Episcopo vel simili Prælato, qui cum Canonicis unum Corpus efficit; ideoque obsequium, quod ipsi præstant, censentur quasi propriæ Ecclesiæ præstare: cujusmodi conjunctio, seu unio non apparet inter Legatum Papæ & Capitulares Cathedralis, vel Collegiatæ Ecclesiæ; ideoque neq; ob identitatem rationis illa juris concessio ad servitium Legati extendi potest, ut docet Abb. in cit. c. Cum dilectus n. 6. h. t. Laym. cit. c. 6. §. Sed nunquid.

XXXIII. Denique quarta causa excusans a continua residentia est evidens Ecclesiæ vel Reipublicæ utilitas, si nimirum Beneficiarius etiam Curatus, pro magno commodo Diœcesis vel Reipubl. cujus membrum est, abesse debeat: veluti, si absit vocatus ad Synodum Generalem, vel Provincialem, vel Diœcesanam, Azor cit. c. 4. q. 4. in fine. Vel si absit ad prosequendam litem super juribus sui Beneficii vel Ecclesiæ, cui est incorporatus, & ad ea defendenda, ut est casus in c. Ex parte 1. 13. h. t. Navarr. lib. 3. consil. 24. n. 1. h. t. Huc etiam spectat, si Curatus, vel alius Beneficiarius ad residentiam obligatus, absit studiorum causa; potest enim interim in absentia fructus Præbendæ suæ percipere, juxta c. Relatum, 4. ibi: vel studio literarum &c. Tua, 12. ibi: quibus studiorum gratia est indultum, ut in absentia sua fructus percipiant Præbendarum suarum; h. t. de quo plura §. seq.

§. V.

An & qua ratione Clerici possint abesse a suis Ecclesiis vel Beneficiis, ob causam studiorum.

XXXIV. Assertio 1. Beneficiarii, etiam Curati possunt quinque annis in Universitate aliqua, Theologiæ (vel Juri Canonico; prout DD. omnes communiter extendunt.) studere, & quamdiu voluerint, docere, ita, ut fructus Beneficiorum suorum in absentia integra percipere possint; prout statutum habetur in c. ult. extr. de Magistris; exceptis tamen quotidianis distributionibus; ut notat Gl. ibid. V. Integre. Neque vero ad hoc requiritur licentia Episcopi vel Prælati; cum enim ea facultas, seu privilegium a Papa jure communi concessum sit, sine alia licentia ab Episcopo impetrata, tam studentes, quam docentes uti eo possunt; ut tradit Gl. in cit. c. ult. V. Licentia quamvis hoc idcirco Episcopo sit impediendum, ut idoneum Vicarium substituere possit, si curatus sit Beneficiatus, qui docat vel studet, Navarr. in man. c. 25. n. 125. Quare si Episcopus impedire velit, quo minus Curatus, qui non sufficienter in his disciplinis instructus, & ad studia idoneus est, iis operam dare possit, is poterit tanquam gravatus appellare; quandoquidem indultum a jure Beneficiario non est alicui auferendum, juxta Reg. jur. 17. in 6. Ideo autem absolute concessum est etiam Clericis curatis docere in Scholis; quia docendo plus Ecclesiæ prosunt, quam serviendo in Ministeriis Ecclesiasticis; quandoquidem facere idoneos Ecclesiæ Ministros, melius est, quam ministrare Laym. cit. c. n. 5.

XXXV. Præterea in c. Cum ex eo; 34. de elect. in 6. concessum est, ut Episcopi, ac similes Prælati cum obtinentibus Ecclesias parochiales dispensare possint ad septennium, causa studii literarum; & quidem in quacunque Facultate, etiam Grammatica, juxta Gl. ibid. V. Literarum.

Notandum primo. Ut Beneficiarius, ratione studiorum (exceptis studiis Theologiæ & Juris Canonici, de quibus supra) absens & reditus suos integre percipere possit, requiritur licentia Episcopi, ut tradit Gl. in c. Relatum; 4. Prælatorum; h. t. & colligitur ex eodem c. ubi dicitur, quod Clerici abesse possint, cum licentia Prælatorum suorum, vel studio literarum, vel ob aliam causam honestam: ubi alternativa vel referri debet non ad licentiam, sed ad alias honestas causas; ut notat Barb. in cit. c. Relatum; n. 7. ubi Gl. V. Prælatorum, ait, quod Clericus, sine licentia Prælati sui, abesse non possit, etiam ex justa causa: & quidem non sufficit licentiam esse petitam, sed debet esse obtenta Abb. ibid. n. 5. Ratio est; quia ad Episcopum, vel similem Prælatum pertinet examinare: num Beneficiarii ætas, ingenii aptitudo, aliæque qualitates permittant ut ad studia mittatur: neque enim dispensare vel licentiam dare debet, nisi idoneis ad studia, de quibus sperari potest, quod post absoluta studia, uberiores Ecclesiæ fructus allaturi sint, quibus compensatur jactura, si quam Ecclesia, in qua instituti fuerunt patiatur, Gl. in cit. c. Cum ex eo; V. Literarum, & Jo. Monach. ibid. num. 1.

XXXVI. Notandum secundo. Facultas dispensandi Episcopis concessa, ut causa studiorum Parochi in absentia fructus suæ Ecclesiæ percipere possint, locum etiam habet in obtinentibus Beneficia simplicia, v. g. Canonicatum: idque ob majoritatem rationis: nam si potest Episcopus dispensare in graviore casu, poterit etiam in minore Abb. in c. Tua; 12. n. 6. h. t. & hoc praxis etiam confirmat: neque tamen requiritur, ut Beneficiariis non curatis, studiorum causa, absentibus substituatur Vicarius, sicut Beneficiariis curatis substitui debet juxta cit. c. Cum ex eo; Abb. cit. l. n. 6. in fine. Porro hodie post Concil. Trid. Sess. 23. cap. 1. de reform. non datur obtinentibus Parochiales Ecclesias licentia studendi, & in absentia fructus percipiendi: debet autem dari ab Ordinario obtinentibus Beneficia non curata, & Canonicis absentibus studiorum causa, dummodo id status Ecclesiæ patiatur, & sint mores 30. annis juxta decl. Congreg. Concil. decl. 4. apud Garziam cit. c. 2. n. 81. Barb. in cit. c. Relatum; n. 7. h. t.

Notandum tertio. Quod dictum est, absentes studiorum causa non lucrari quotidianas distributiones, id limitandum est, nisi Beneficium constet solum ex distributionibus quotidianis; quia illæ loco fructuum succedunt, & alioquin Beneficium esset inutile his Beneficiatis Garc. c. 2. n. 113. & duobus seqq. plura de hoc infra lib. 5. tit.

XXXVII. Assertio 2. Canonici, vel alii Beneficiati „ quibus studiorum gratia concessum est (ab Episcopo suo) „ ut in sua absentia percipiant fructus Præbendarum suarum, „ si ad Villas, vel Castella, seu alia loca, in quibus nullum „ vel minus competens, seu non congruum est studiorum exercitium, se conferant, non debent dicto privilegio percipiendi fructus frui; quia fraus & dolus nemini patrocinari debet; prout rescribit Innocentius III. in c. Tua; 12. h. t. Ratio est: quia verba Legis seu Constitutionis debent intelligi cum effectu, ita, ut finem intentum consequatur, & non frustranea atque inutilis fiat, c. Commissa; 35. de elect. in 6. h. t. 7. Hæc autem; ff. Quod quisque juris &c. l. pen. §. Docere; ff. De quis eum, qui in jus &c. l. Nomen; 164. in fine ff. de V. S. ergo etiam indulgentia seu gratia hæc percipiendi redit. ne Beneficiales, quæ studentibus in absentia competit, debet intelligi de iis, qui versantur in loco, ubi exercitia studiorum vigent. Imo non sufficit, si ibi tantum morentur, & aliis rebus vacent potando, saltando, ludendo, vel, ut linguam peregrinam addiscant; sed etiam requiritur, ut ipsi in studiis se exerceant, ut ex communi docet Abb. in cit. c. ult. de Magist. n. 6. Unde studiosi, qui non frequentant scholas, vel non student, non gaudent privilegiis Studiosorum, Abb. in c. 1. n. 30. de judic. Arg. c. Generaliter 40. caus. 16. qu. 1. ubi omnibus Clericis & Monachis conceditur immunitas a Tutela & Cura; sed iis tantum, qui apud Ecclesias vel Monasteria permanent, non divagantes neque circa Divina Ministeria desides sunt; quia cessante causa cessat privilegium, Gl. ibid. V. Divagantes; & privilegium datum Religioni cessante Religione, cessat. Gl. margin. ibid.

XXXVIII. Hinc nonnulli DD. deducunt, quod ad hoc, ut Beneficiarius lucretur fructus in absentia, requiratur, ut studeat Universitate, seu studio generali & publico, Abb. in cit. c. Tua n. 2. h. t. Garc. cit. c. 2. n. 9. juxta declarat. Cardinal. apud eund. n. 82. Ubi dicitur, quod vere, & actu debeant in famosa Universitate studio S. Theologiæ, vel SS. Canonum operam dare, alioquin fructus suos non faciant. Sed contrarium tenet Hostiens. & Abb. in cit. c. Tua; n. 4. idque colligitur ex eod. c. ubi solum dicitur, non gaudere indulgentia seu privilegio lucrandi fructus in absentia, qui in fraudem se conferunt, prætextu studiorum, ad talia loca, in quibus nullum, vel competens est studiorum exercitium; ergo si in tali loco studia vigeant, adeoque finis & utilitas, ob quem privilegium hoc studentibus Clericis concessum est, obtineri possit, eodem gaudebunt, qui ibi student, sive locus ille sit Civitas, seu Villa sive Castellum: non enim Cathedra facit Magistrum, sed Magister Cathedram, Abb. n. 4. Idque verum est, spectato jure communi Canonico, licet in praxi oppositum in multis locis sit receptum, eaque servanda sit.

§. VI.

De aliis quibusdam causis, de quibus dubitatur, an excusent a residentia?

XXXIX. Quæritur primo. An justa causa sit non residendi, si Episcopus versetur in Curia Romana? Resp. primo, Papa licite potest Episcopum aliquem, si alii idonei desint, constituere Curiæ Romanæ Camerarium, vel Vicecancellarium, vel Summum Pœnitentiarium, vel Auditorem Rotæ &c. facultate ei concessa, ut ab Ecclesia sua absit: ut docet Azor. 2. l. 7. c. 4. q. 3. Ratio est, quia tunc Ecclesiæ Universalis necessitas, vel major utilitas absentiam cohonestat: publicum enim bonum præferendum est privato bono; adeoque & bonum Ecclesiæ Universalis & Romanæ quæ est omnium Ecclesiarum Mater & Magistra præponi debet bono Ecclesiæ particularis. Eodem modo potest Episcopus, cum licentia S. Pontificis abesse a sua Ecclesia, ut fungatur munere v. g. Præsidis Concilii, vel Supremi Cancellarii in Curia Regis, vel Prin-

cipis

ejus sæcularis, si alii satis idonei ad hujusmodi munera non reperiantur; quippe quæ pertinent ad publicam Rei-publ. Christianæ salutem & utilitatem, ac commune bonum privato Lege charitatis præponendum est, *Azor. c. l. q. 6.*

Resp. secundo. Etsi Episcopus Cardinalis creatus, vel Cardinalis Episcopus factus, auctoritate Papæ, excusetur ab obligatione residendi in Ecclesia sua Episcopali, si ejus præsentia in Curia Romana, ob commune totius Ecclesiæ bonum sit necessaria, vel valde utilis, ob rationem supra allatam: Verumtamen ipsum præcise Officium Cardinalatus, si alii non desint, quorum consilio & ope S. Pontifex uti possit, non excusat a residentia personali in propria Ecclesia, *Azor. c. l. q. 7.* Ratio est; quia Episcopus & Cardinalatus censentur Jure communi esse incompatibilia Officia: nam cum Cardinales teneantur in Curia residere apud S. Pontificem: Episcopus vero in sua Diœcesi residere obligetur; hinc sequitur, quod Cardinalatus incompatibilis sit cum Episcopatu; quia una, eademque persona non potest simul in pluribus locis existere, *Abb. in c. Bona; 3. n. 6. de postul. Prælat.*

Excipiuntur tamen Episcopatus Romæ vicini, quibus annexus est Cardinalatus; quia facile in urbe residentes eos administrare possunt, & non solum per Vicarios, sed etiam per seipsos illos visitare, & cætera negotia curare possunt, *Azor. c. l.* Idque confirmatur ex Concilio Trident. *Sess.* 23. *c.* 1. *de reform.* ubi habetur Episcopos, etiamsi S. Ecclesiæ Romanæ Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia & Diœcesi residentiam.

XL. Cæterum etiam Cardinales teneri residere in Ecclesia Tituli sui, decernitur in *c. Ex gestis*; 2. *h. t.* ubi habetur, quod Anastasius Presbyter Cardinalis Tituli S. Mar-„ celli, qui per quinque annos, contra Canonum statuta, a „ Parochia sua, sive Ecclesia titulari absuit, eamque dese-„ ruit, in alienis terris moratus, sæpius admonitus redire „ noluit, in Concilio Romano canonice fuit depositus, id „ est, a Dignitate sua remotus. Porro rationes, ob quas Cardinales tenentur in Ecclesia sui Tituli, & sic in Romana Curia residere, ita, ut sine licentia Papæ inde recedere non possint; plures recenset *Fagnan. hic nn.* 11. *& seqq.* Tum quia Cardinalis in Ecclesia sui Tituli habet curam animarum, tam in foro pœnitentiali, quam contentioso, *c. His, quæ; 11. de major. & obed.* Et hinc Cardinalis S. Marcelli, dicitur hic deseruisse parochiam suam, quia scilicet erat Presbyter; adeoque habebat in Titulum Ecclesiam Parochialem; ut notat *Abb. hic num.* 2. omnes autem, quibus cura animarum commissa est, tenentur in suis Ecclesiis personaliter residere, *c.* 3. *&* 4. *h. t.* Tum quia Cardinales sunt Coadjutores & Consiliarii Papæ; quin & membra seu pars Corporis Papæ, & ejus Collaterales; ergo ipsi S. Pontifici personaliter assistere debent, nec ab eo discedere, nisi ex gravi causa.

Hinc colligitur etiam, unam legitimam causam deponendi Cardinalem a Dignitate sua esse, si deserta Parochia seu Ecclesia, in alienis partibus demoretur, scilicet tanquam vagus, spreta Ecclesia sua, ut explicat *Hostiens. hic in fine*: prius tamen legitime monendus est, ut redeat, alioquin licet vagabundus discurrat, non est privandus, *Gl. fin. hic, & Hostiens. V. Canonice.*

XLI. Quæritur secundo. An sit sufficiens causa, ut Parochus ab Ecclesia sua, ultra duos menses; adeoque etiam ad longum tempus absit, eo, quod ipsi ab Episcopo Visitatoris, vel Vicarii Generalis, vel aliud Officium in sua Diœcesi sit demandatum. Negat *Garc. cit. c. 2. num. 40. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 3. art. 3. num.* 35. Sed contrarium tenet *Navarr. l. 3. consil. 55. h. t.* quia etiam Jure antiquo licite potuit Parochus, ex justa & gravi causa, abesse a sua Ecclesia, etiam ad longum tempus; non est autem recedendum a jure antiquo, nisi ei per novum jus contrarium, & expressum sit derogatum. Atqui Concil. Trident. *cit. c. 1. sess. 23. de ref.* hoc jus antiquum non abrogavit, cum permittat, ut Episcopus, ex gravi causa, licentiam dare possit Parocho discedendi a propria Ecclesia, ultra duos menses. Cujusmodi gravis causa occurrere potest, si in aliqua Diœcesi, ad aliquod tempus, non adsint alii idonei, qui munere Visitatoris, vel Vicarii Generalis aut Fiscalis fungantur, & sine detrimento Ecclesiarum, loco Parochorum, Vicarii temporales substitui possint: non enim mens Concilii fuit, velle impedire majus bonum cujusque Diœcesis: quamvis non facile aut ob levem causam, Parochi a suis Ecclesiis avocati, & aliis Diœcesis Officiis applicari debeant, ita, ut Parochiæ interim per Vicarios administrentur, si alii Clerici ad ea munera idonei haberi possint; ut colligitur ex Trident. Conc. *cit. c.* 1. Ut autem talis causa absentiæ a propria Ecclesia, censeatur justa, ita, ut excuset: requiritur, ut sit vere, ac per se causa absentiæ: nam, si per accidens tantum, & concomitanter incidit, v. g. infirmitas; ut quia alioquin Curatus, vel alius Beneficiarius residere non solebat, etiamsi infirmitas non accidisset, tum non erit excusatus, & in foro etiam externo puniri poterit, *Rebuff. c. l. num.* 43.

Porro quænam causa gravis & sufficiens ad non residendum censeri debeat, non potest in genere definiri: sed ex variis circumstantiis Episcopi, seu Ordinarii judicio determinandum permittitur; quandoquidem gravitas & levitas, nonnisi prudenti intellectus discretione, consideratis omnibus adjunctis, judicari potest.

§. VII.

Qui possit dare facultatem non residendi, sive ab Ecclesia, aut loco Beneficii discedendi?

XLII. Ad hanc quæstionem respondetur. Is, in genere loquendo, potest licentiam dare non residendi, qui necessitatem residendi imponit, ut sit *Rebuff. in praxi benef. tit. de dispens. sup. non resid. nu.* 75. nam, qui condemnare potest, is absolvendi quoque potestatem habet, *l. 3. ff. de re judic.* & ejusdem est ligare, cujus est solvere. Quare inprimis, quando Beneficiati ad residendum obligantur ex Communi Jure Canonico, v. g. Curati, aut Dignitatem obtinentes, solus Papa potest iis facultatem dare non residendi, ut ad longum tempus, vel etiam perpetuo absint a suis Ecclesiis, vel Beneficiis. Et quidem Papa, cum sit supremus Legislator, & Juri Universali Canonico præsit, & specialiter in Beneficiis Ecclesiasticis plenissimam potestatem habeat, potest, pro suo arbitratu, obligationem personaliter residendi omnino relaxare, etiam sine justa causa saltem valide, quamvis non soleat licentias dare absentiæ perpetuæ: ut notat *Gl. in c. Licet Canon; 14. V. Ad tempus; de elect. in* 6. & colligitur ex *c. ult. de rescript. in 6. Azor. p. 2. lib. 7. c. 5. q.* 1. Excipiuntur Beneficia curata, quæ cum Jure Divino vel naturali obligent ad residentiam, non potest in iis dispensare Papa, nec valide quidem sine justa & legitima causa, *Azor. cit. l. 7. c. 4. q. 3. in 5. causa.* Nam talis dispensatio est in jure Superioris, nempe DEI, ideoque sine justa causa facta irrita est, sicut in juramentis & votis, *Laym. l. 2. tr. 4. c. 22. n.* 11. quamvis hæc non sit proprie dispensatio, sed potius interpretatio, qua declaratur Legem Divinam hic & nunc per se ipsam cessare, *Suar. l. 10. de legib. c. 6. nu. 7. & seqq.* solus etiam Papa potest Episcopos, aliisque Superiores liberare ab obligatione residendi, *Azor. cit. c. 5. q.* 1.

II. Episcopi, & similes Prælati licentiam non residendi Parochis, aliisque curam animarum habentibus tantum dare possunt, ex justa causa, ad tempus, dum ea causa durat: nam Inferior non potest tollere, aut relaxare legem Superioris, nisi quatenus id ipsi concessum est: solet autem Papa, propter necessitatem, & casus frequenter occurrentes, facultatem relaxandi Legem, seu obligationem personalis residentiæ concedere Episcopis, aliisque similibus Prælatis in Beneficiis curatis; nonnisi limitate, ut videlicet Curati non permittantur abesse a suis Ecclesiis ultra duos menses, nisi ex gravi causa; ut patet *ex supra dictis.* Tempus autem breve, in quo Episcopus cum Curato super residentia dispensare potest, relinquendum est boni viri arbitrio, cum in jure non sit expressum, secundum exigentiam necessitatis, seu rationabilis causæ, *Laym. in c. Licet; 14. nu. 2. de elect. in* 6. ubi addit, quod hoc tempus videatur ad annum restrictum in Concil. Trident. *sess. 7. c. 12. de ref.* ubi excipitur casus expressus *in c. Cum ex eo; 34. de elect. in* 6. In quo conceditur Episcopo, ut ad longius tempus, videlicet ad septennium, causa studiorum, cum Curatis dispensare possit super absentia, de quo supra §. 5. *num.* 35.

XLIII. III. Si statutum Synodale, seu Diœcesanum conditum sit obligans ad personalem residentiam; tum Episcopus in eo dispensare, seu licentiam absentiæ ex justa causa dare potest: imo etiam ipsum Capitulum, seu Collegium Canonicorum, si ab ipso simile statutum sit factum de residendo, ita, ut sine illo nulla esset obligatio residendi, licentiam absentiæ dare potest; quia & punire potest non residentes: multo magis autem talis potestas ad tempus competit Capitulo Cathedrali, Sede vacante; quia in iis, quæ sunt jurisdictionis necessariæ, in ea succedit Capitulum; *Azor. cit. c. 5. q.* 3.

IV. Etiam Prælati inferiores Episcopo, si ordinariam jurisdictionem in Clericos sibi subjectos habeant, possunt dare facultatem Parochis & Beneficiariis curatis, ut ob justam causam absint ab Ecclesiis suis ad aliquod tempus; ut docet *Abb. in c. Relatum; 4. nu. 4. h. t. Azor. cit. c. 5. q.* 4. & colligitur *ex cit. c. Licet; de Elect. in 6. in fine,* ubi dicitur: *super residentia vero facienda possit Ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.* & ibi *Gl. V. Ordinarius*; ait, quod ejus nomine intelligatur Superior suus, seu proprius, sive sit Episcopus, sive major, sive inferior Episcopo. At vero, si Prælatus inferior Episcopo non habeat jurisdictionem ordinariam in loco, v. g. Abbas Regularis, aut Prælatus, seu Rector Ecclesiæ Collegiatæ; etsi habeat quidem potestatem conferendi Parochiam, vel aliud Beneficium curatum: Provisus tamen, seu Curatus jurisdictioni Episcopi subsit, ab eoque circa administrationem, & curam Parochiæ pendeat: tunc ab eodem licentiam absentiæ petere; & si illegitime absit, puniri debet, maxime, si agatur ad privationem ipsius Beneficii; quia habens potestatem conferendi, non habet etiam potestatem destituendi, propter delictum non residentiæ, ut ait *Abb. in cit. c. Relatum; num. 4. h. t.* Addit ibidem *Fagnan. num.* 9. quod Prælati inferiores Episcopo non possunt licentiam dare discedendi ab Ecclesia, vel loco Beneficii, nisi habeant jurisdictionem ordinariam, & quidem excluso Episcopo.

§. VIII.

Quomodo intelligendum sit Juramentum præstitum de continua, aut perpetua residentia?

XLIV. Is, qui juravit, quod in Ecclesia sua residere velit, sed postea se absentat, non in fraudem, sed ad jura Ecclesiæ suæ prosequenda & defendenda, non incurrit perjurium, cum pro residente haberi debeat; ut constat *ex c. Ex parte; 33. h. t.* Nam cum cuidam Præpositura collata fuisset, „ juravit se residere velle in eadem (& insuper juramento „ promisit, se jura ipsius Præposituræ defensurum; ut habe-„ tur *in integra lectione hujus c.*) sed quia ob negotia ejus-„ dem Præposituræ procuranda, interdum abesse debebat, „ consuluit Honorium III. an non obstante juramento suo, „ licite abesse possit. Respondit Papa, si fraudulenter se „ non absentet, sed Præposituræ suæ jura fideliter prosequa-„ tur, quod (etiam absens) pro residente haberi debeat; adeo-„ que juramentum suum non violet, nec perjurium incurrat. „ Ratio decisionis est; quia juramentum præstitum circa materiam juris recipit omnes limitationes, seu exceptiones Juris; sive intelligi debet secundum limites materiæ subjectæ, ita ut ad plus non obliget, quam jus requirat. At vero Jus commune non requirit residentiam ita stricte, quin ob plures causas Beneficia-

tii abesse possint, & non residere, propter negotia & utilitatem Ecclesiæ, vel Beneficii sui: nam etiam secundum Jus commune habetur pro residente, qui pro servitiis Ecclesiæ sæpe est absens; imo etiam propter proprium negotium, seu utilitatem, *juxta Gl. V. hic V. Per jurium*; ideo etiam juramentum adjectum, juxta materiam subjectam, & Jus commune intelligi debet, ita, ut non obliget ad residendum in casibus Jure communi exceptis, *Abb. hic*, nu. 4. *& Alex. de Nevo ibid. num.* 4.

XLV. Notandum hic primo. Beneficiatus non tenetur præstare juramentum de residentia facienda tempore receptionis suæ, vel collationis, nisi statutum, vel consuetudo Ecclesiæ id exigat, vel ipse sit suspectus de non residendo: alioquin ad id cogi non potest; quia Jure communi non requiritur præstatio juramenti, quod tamen præstitum fuit a Præposito in casu *hujus c.* forte ex speciali statuto, aut consuetudine, *Abb. hic un.* 2. *& Alex. nu.* 2.

Notandum secundo. Obligatio continuo seu perpetuo residendi non debet ita stricte intelligi, ut nunquam possit discedere ab Ecclesiis, sed solum ut resideat, congruis temporibus, aut horis consuetis, *Abb. hic num.* 3.

Notandum tertio. Si in juramento, aut promissione speciali aliquid expresse adjiciatur, ultra limites Juris communis; tunc jurans, vel promittens illud implere tenetur. Sic in multis Cathedralibus Ecclesiis Germaniæ tenentur Canonici, toto primo anno residere, ita, ut nulla unquam nocte extra Civitatem manere possint; quia ab initio promiserunt secundum statuta loci.

XLVI. Verum decisioni *hujus c.* obstare videtur *text. in c. Ad nostrum*; 7. *supr. de jurejur.* ubi habetur, quod juramentum debet impleri in forma specifica, & non in casu ficto tantum; nam ibi debitor juravit, se non molestaturum creditorem super pignore; donec debitum ipsi solutum fuerit, & deciditur, non esse observatum juramentum per hoc, quod sit creditori satisfactum ex fructibus pignoris computatis in sortem; sed oportet, ut fiat realis solutio, & non compensatio, quæ est ficta tantum solutio: ergo similiter in casu *hujus c.* non est impletum juramentum de facienda residentia per hoc, quod postea jurans absit ob Ecclesiæ utilitatem, quia sic absens non vere residet; sed ficte solum; quia habetur pro residente. Respondent communiter DD. quod per fictam illam residentiam, quæ fit ab eo, qui ob utilitatem Ecclesiæ abest, non læditur Ecclesia, cui jurata est perpetua residentia; sed potius tendit in ejusdem utilitatem: & ideo merito censetur juramentum per illum impleri in casu *hujus c.* secus est, si juramentum tendat in favorem ejus, cui juratum est, qui læderetur, & contra intentionem ipsius esset, si non juramentum in forma specifica impleretur: tunc enim in ea debet impleri, ut in casu *cit. c. Ad nostrum*; *Abb. hic nu.* 3. & alii. Aliam responsionem dat *Barb. in Collect. hic num.* 2. quæ apud ipsum legi potest.

§. IX.

Quæ pœna Jure antiquo Canonico decreta sint in Beneficiarios non residentes?

De his agitur *in pluribus cap. h. t.* quæ hoc §. explicabimus.

XLVII. Et in primis quidem *in c. Quia*; 3. *in fine h. t.* decernitur, ut si habenti unum Beneficium curatum, vel Dignitatem, alterum collatum fuerit, & qui accepit contra SS. Canones, illud amittat: & qui dederit, seu contulerit, conferendi potestate privetur.

Ubi notandum primo. Recipiens secundum Beneficium curatum, vel Dignitatem, aut Personatum, illud amittit: non quidem ipso jure; sed per sententiam eo est privandus, secundum tempus Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de quo loquitur *hoc c.* quod est desumptum ex eodem Concilio, id vero postea est correctum, ut dicetur *tit. seq.* & notat *Abb. hic num.* 4.

Notandum secundo. Conferens Beneficium curatum, vel Dignitatem ei, qui non potest personaliter residere in illo, privandus est pro ea vice potestate conferendi illud Beneficium, vel Dignitatem, per sententiam scilicet: non autem est privatus ipso facto; ut notat *Abb. hic num.* 8. ubi in fine addit, alium esse casum *hujus c.* a casu allato *in c. Cum in cunctis*; 7. §. *fin. de elect.* ubi pœna privationis eligendi, pro una vice, ipso jure infligitur iis, qui personam indignam, seu inhabilem quoad ætatem, scientiam, mores, vel natales ad Prælaturam, vel Dignitatem elegerint: Episcopus quoque privatus est, ipso jure, potestate eligendi pro ea vice, si tali personæ Dignitatem contulerit. At vero *in cit. c. Quia nonnulli*, *h. t.* infertur pœna privationis non ipso facto; sed per sententiam incurrendæ iis, qui Clerico, etsi alioquin habili, quodcunque Beneficium residentiam postulans contulerint, qui personaliter residere non potest: hoc enim casu alium Clericum, qui residere possit, superior Prælatus constituere debet.

„ XLVIII. Secundo, quia in Concilio Lateranensi (relato *in cit. c. Quia*; 3. *h. t.*) statutum fuit, ut Ecclesia, „ vel Beneficium Ecclesiasticum tali personæ conferatur, „ quæ residere in loco, & curam ejus per se valeat exercere, nonnulli ad Ecclesias vel Beneficia præsentati affirmarunt, se id præstare posse; sed postea id facere omiserunt „ ideo Archiepiscopus Eboracensis consuluit Papam Alexandrum III. an posset tales præsentatos repellere, vel institutos removere. Respondit Papa, cum verba prædicti Decreti accipienda sint cum effectu; ideo tales Clericos, si „ præsentati fuerint, non debere admitti; admissos vero removeri posse; nisi forte cum Prælatorum suorum licentia, „ vel ob studium literarum, vel ob alias honestas causas absint: alioquin vero nec appellatio eis patrocinari debet, si „ contra illius Decreti intentionem eam interposuerint; ita „ statutum habetur *in c. Relatum*; 4. *h. t.* Ratio decisionis patet ex textu; quia verba Legis, seu Constitutionis cum effectu sunt accipienda, ita, ut non frustranea, & inutilis fiat; sed finem intentum consequatur; prout etiam habetur *in c. Commissa*; 35. *de Elect. in* 6. ubi dicitur, *ne statutum ipsum fiat ludibrio, debitoque frustretur effectu, & non rebus, sed verbis lex imposita videatur.* Idem quoque habetur *in c.* 1. §. *Hac autem*; *ff. Quod quisque juris &c. l. pen.* §. *Decere*; *ff. Ne quis eum qui in jus &c. l. Nomen*; 164. *in fine ff. de V. S.* At vero in cit. Decreto Concilii Lateranensis præcipiebatur, ut Ecclesiæ & Beneficia conferantur talibus, qui in loco possint residere, & per se curam illius exercere: quæ verba etsi voce tenus potentiam significare videantur; tamen cum effectu accipienda sunt, sive de actuali residentia & cura intelligi debent; quia alioquin Decretum, seu statutum inane esset, si actu & reipsa non residerent, vel curam per se non exercerent. Quare omnis Lex seu Constitutio ita intelligi debet, ut habeat aliquem effectum, cum sit imposita rebus, & non verbis, *Abb. hic not.* 3.

XLIX. Hinc colligitur præterea primo, ut Clericus curatus, vel Beneficiatus abesse possit ab Ecclesia vel Beneficio, duo copulative sunt necessaria: scilicet licentia Prælati, & honesta, seu justa causa, ita, ut unum sine altero non sufficiat ut patet *ex hoc c.* quia Prælatus non potest, sine justa causa contra Jus commune dispensare, *Abb. hic not.* 4. Unde verba illa *de licentia Prælatorum* in hoc *c.* referri debent ad sequentes casus de studio, & aliis honestis causis, & verba posteriora, *vel studio litterarum* intelligi debent expositive, non disjunctive, ita, ut sensus sit: *nisi forte, vel studio litterarum, aut pro aliis honestis causis eos abesse contigerit, de licentia suorum Prælatorum Fagnan. hic nn.* 10. & 11. & dictum supra.

Colligitur secundo. Si Clericus appellet, ne resideat in Ecclesia vel Beneficio; cum tamen teneatur residere, ut quia obtinet Beneficium curatum, non valet appellatio; quia appellatio contra juris dispositionem facta non est admittenda, nec valet, *Gl. hic in notat. Abb.* n. 3. *not. ult.* idemque est, si Clericus habens simplex Beneficium expresse promisit residentiam, *Gl. hic V. Diffugium*

L. Tertio. Prælatus, vel alius Clericus, qui ab Ecclesiis vel Beneficio residentiam postulante diu abfuit, si vocatus, intra tempus legitimum, non redeat; adeoque contumax appareat eo privandus est, & alius eligi, vel Beneficium alteri conferri potest; prout sumitur ex *c. Ex parte*; „ 8. *h. t.* Nam cum Decanus alicujus Ecclesiæ se in aliam „ Regionem contulisset, & ibi per decem annos moratus „ fuisset ab Ecclesia sua absens, Canonici rem hanc ad Cœlestinum III. detulerunt, qui ipsis rescripsit, se nolle ut Ecclesia eorum Officio Decani destituatur: ideoque mandat, „ ut eidem scribant, & moneant, ut revertatur, & in Ecclesia sua Officium Decani exerceat: alioquin, si non redierit ad terminum ipsi præfixum, liberam eis Pontifex dat „ facultatem, alium Decanum eligendi, qui eorum Ecclesiæ „ valeat præesse, & prodesse. Ratio decisionis est; quia tametsi quis longo tempore, v. g. per decem annos ab Ecclesia sua vel Beneficio abfuit, dummodo aliud incompatibile Beneficium non accepit, non censetur priori renunciasse, sive illud pro derelicto habere, ut tanquam vacans alteri conferri possit; ideoque absens prius moneri debet, seu vocari ut redeat, antequam privetur, quamvis ob culpabilem absentiam, præsertim tam diuturna, aliter puniri possit, *Gl. hic V. Per decem annorum & ibid. Abb. num.* 2. *&* 3.

LI. Notandum hic præterea primo, non requiritur hoc casu solennis, seu trina citatio absentis, neque etiam privatio per sententiam, sed ipso facto Beneficium illegitime absenti, postquam monitus est, ut resideat, & non venit, auferri, & alteri conferri potest; sicut colligitur ex *cit. c. Ex parte*; & ibi docet *Innoc. & Jo. Andr. nu.* 2. *Abb. nu.* 4. *Garc. de benef. p.* 3. *c.* 2. *nu.* 127. *&* 130. Ratio est; quia in facto notorio non requiritur ordo juris, sive processus judiciarius, *c. Ad nostrum*; 21. *de jurejur.* atqui notorium est, Beneficiario prohibitam esse absentiam sine causa a Beneficio: ergo, si postquam personaliter monitus est, non veniat, ipso facto potest contra eum procedi: ita tamen, ut si postea Beneficiarius redeat, & justam causam absentiæ suæ alleget, ac probet restituendus sit; ut tradunt DD. *cit. Arg. c. Præsentium*; *caus.* 3. *q.* 1. *& c. Bertholdus*; 18. *de sent. & re judic.* Licet autem absolute necessarium non sit, ut Beneficiarius illegitime absens, post monitionem, privetur Beneficio per judicialem sententiam, causa prius cognita, quod culpabiliter & contumaciter adsit; consultius tamen est, ut id fiat *Abb. in cit. c. Inter*; 10. *n.* 2. *h. t.* neque tamen sufficit, ut Beneficiarius revertatur, nisi etiam permaneat; si enim rediret, & statim, vel paulo post iterum abiret, non videatur rediisse *l. Aliud*; 71. *ff. de V. S. Jo. Andr. hic num.* 3. *Alexandr. de Nevo n.* 8. *&* 9. Quod, si Beneficiario absenti certus terminus assignatus sit ad redeundum, si ultra illud tempus abfuerit, privari potest, sine alia monitione, nisi justum impedimentum probet, quia dies interpellat pro homine, *Jo. Andr. hic n.* 4. ubi id limitat, dummodo in concessione licentiæ monitus fuerit, & redeat intra terminum.

Notandum secundo. Capitulum Prælatum, vel Decanum ab Ecclesia sua illegitime absentem revocare quidem potest & charitative monere, ut redeat, ita, ut si non veniat, Superiori suo postea denunciari, & apud eum accusari possit. non tamen potest illum auctoritative citare, in ordine ad privationem Beneficii, ita, ut citatus non comparens, in contumacia constituatur sed ea a Superiore fieri debet, qui destituendi eum potestatem habet, cum inferiores in superiorem jurisdictionem non habeant, *c. Inferior*; 16. *de majorit. & obed.* neq; par in parem, *c. Innotuit* 20. *de elect. Abb. hic n.* 5. Unde neque Capitulum potest tali casu procedere ad eligendum alium Prælatum, vel Decanum, sine auctoritate illius, in cujus manibus ille potest renunciare, vel, qui jurisdictionem habet in eum, ut ipsum amoveat, *Innoc. in c. Qualiter* 9. *V. Eligatis*; *h. t.* Quod, si citatio, seu monitio Decani in casu hujus *c.* facta a Capitulo fuit judicialis; tunc fuit facta Papæ auctoritate sine qua non potuisset procedere ad novam electionem, *Abb. c. l. & Alex num.* 7.

LII.

LII. Quarto similia priori Constitutio habetur in *c. Qualiter*; 9. *h. t.* Nam cum Archiepiscopus Ragusinus, propria temeritate, ab Ecclesia sua recessisset, & quamvis a Capitulo per literas revocatus, & ultra quadriennium expectatus, non rediisset, petiit Capitulum ab Innocentio III. facultatem alium eligendi. Sed Pontifex adhuc expectandum censuit, si forte resipiscens ad Ecclesiam suam redeat (*prout habetur in integra lectione hujus c.*) ac tandem mandat Capitulo, ut nisi jam redierit Archiepiscopus, ipsi post mensem a receptione literarum Apostolicarum numerandum, ne diutius Ecclesia pastorali cura sit destituta, aliam personam idoneam in Archiepiscopum eligant.

LIII. Pro explicatione hujus *c.* notandum primo, Archiepiscopus vel Episcopus, qui propria auctoritate recessit ab Ecclesia sua, id est, sine licentia Romani Pontificis, si admonitus non redeat, potest privari Archiepiscopatu; ut patet *ex hoc c.* quod autem hic de quadriennio dicitur, narratur solum factum; quia de facto fuit tanto tempore expectatus cum tamen nec per annum quidem abesse debuisset, sine licentia Superioris sui, scilicet Papæ & sine justa causa: non autem dicitur, quod debuerit expectari per quadriennium, *Gl. hic V. Quadriennium*; & *Abb. n. 4. Alex. n. 1.*

Notandum secundo. Capitulum, cum sit inferius Episcopo Canonici enim sunt membra, & Episcopus est Caput, *c. Novit*; 4. *de his, quæ fiunt a Præl. &c.* non potest juridice citare Episcopum, vel alium Prælatum similem absentem ad residendum; quia citatio est actus jurisdictionis & Superioritatis; quamvis illum requirere & revocare possit ad residendum ipsum Capitulum, propter proprium interesse, *Abb. hic n. 1.*

Notandum tertio. Superior non debet statim procedere ad privandum Beneficio, ac deponendum eum, qui abest, seu non residet, sed prudenter facit, si etiam postquam monitus est, ut redeat, adhuc expectet aliquamdiu, donec clare appareat quod Prælatus vel alius Beneficiarius contumaciter & temerarie absit: vel quod Beneficium pro derelicto habeat, eique tacite renunciet; sicut colligitur ex *cit. c. Qualiter*: ubi licet Archiepiscopus Ragusinus revocatus fuerit a Capitulo: tamen eidem mandat Papa, ut nonnisi post mensem a receptione literarum suarum, alium in Archiepiscopum eligant: dummodo tamen ex eo, quod Ecclesia diutius Pastore careat, vel Beneficiario, notabile damnum non incurrat.

Notandum quarto. Tres sunt modi, quibus Prælatus, vel alius Clericus Ecclesiæ, vel Beneficio suo renunciare, vel illud pro derelicto habere censetur; ut tradit *Gl. in c. ult. V. Redierint*; *h. t.* & *in cit. c. Qualiter*: *V. Quadriennium*; & *ibid. Abb. n. 5. & 6. h. t.* Primo, si reipsa miles factus sit: tunc enim se obligat ad statum incompossibilem cum Clericatu, *Arg. l. pen. ff. Ex quibus caus. majores &c.* ubi dicitur quod Milites omnes discedere a signis, sine periculo (perjurii, vel mortis, *Gl. ibid. V. Periculo*) non possint. Secundo, si Beneficiarius matrimonium contraxit, *c. 1. de Cler. conjug. junct. Gl. V. Relinquendo*; ubi ait, vacare tunc Beneficia ipso jure. Tertio, si admonitus ut redeat, non pareat; adeoque contumaciter absit, ut in *hoc c. Abb. hic n. 6.* & tunc præsumitur evidenter præsumptione juris, & de jure, quod Ecclesiam habeat pro derelicta, approbante hoc Papa in *hoc c. Hostiens. hic in fine.* Et in his casibus nec judicialis citatio, nec sententia requiritur; ut colligitur ex *hoc c.* ubi Papa dedit licentiam Canonicis Ragusinis eligendi alium in Archiepiscopum: tametsi non præcesserit solemnis citatio, nec sententia privationis; ut notat *Abb. hic n. 3. Gl. di in c. ult. V. Redierint*; *h. t.*

„ LIV. Quinto idem Innocentius III. statuit in *c. Inter*; 10. *h. t.* Si Clerici Beneficiarii Ecclesias vel Præbenda sibi concessas, sine justa & necessaria causa, & sine consensu ac licentia sui Prælati, deserant, atque congruo tempore expectati (ab arbitrium Episcopi seu Prælati considerata circumstantiis viarum ac distantiæ, *Gloss. hic V. Congrue*) non redeant, eis juste privari possunt, dummodo justo impedimento non sint detenti, quo minus scilicet post monitionem revertantur, & nisi redierint, intra terminum iis constitutum post admonitionem, *Gl. hic V. Juste privari*; impedimento vero probato restituendi sunt, *Gl. fin. hic.*

LV. Hinc colligitur primo. Licet subsit justa causa discedendi a loco Beneficii nihilominus tamen peti debet licentia abeundi a Prælato, *Gl. hic V. Sine justa causa*; nisi ad modicum tempus quis absit. Colligitur secundo, quamvis Beneficiarius, sine justa causa, & absque Prælati sui licentia, discedat a Beneficio; si tamen postea impedimentum indicat, quo minus redire possit, v. g. ob periculum pestis grassantis in loco Beneficii, vel hostium incursum, non potest privari Beneficio; quia impedimentum superveniens excusat a pœna decreta in eos, qui citati non se sistunt, *Innocent. hic* ubi rationem reddit. quia absens debet prius moneri, ut redeat; monitio autem non potest obligare impeditum venire: dummodo non sit impedimentum voluntarium, seu affectatum & procuratum; ut docet *Bart. in l. 2. §. Simili modo*; *ff. Si quis cautionibus in judicio sistendi &c.* requiritur tamen, ut propter impedimentum superveniens non possit venire: nam si Beneficiarius citatus ad terminum præfixum comparere amplius non potuisset; etiamsi impedimentum non supervenisset, non erit excusatus ut docet *Imola hic in fine.* Porro per impedimentum excusans hic intelligi debet, non tantum absoluta, seu physica impossibilitas sed etiam non levis difficultas, spectatis personæ loci, aliisque circumstantiis: nam sicut difficultas excusat a mora, ita & a pœna decreta ob moram, *Bart. in l. Continuus*; 137. *§. Illud. n. 7. ff. de V. O.*

„ LVI. Sexto, si Clerici Beneficiarii fraudulenter & malitiose se absentent ab Ecclesia sua, ita, ut citatio ad ipsos pervenire non possit; tunc tribus publicis edictis ad valvas Ecclesiæ affixis citari debent: & si postea expectatis adhuc sex mensibus, non venerint, secundum Canones, Beneficiis privari debent prout statuitur *in c. Ex tua*; 11. *in princ. h. t.*

LVII. Notandum primo. Si Clericus Beneficiatus ab Ecclesia sua absit, licet ex injusta causa, nunquam citandus est per edictum, sed personaliter citari debet ad residendum per nuntium, aut literas ad ipsum missas, si sciatur ubi sit & citatio ad ipsum pervenire possit; ut ex communi docet *Abb. hic num. 3. not. 3.* & sufficit unica citatio, si ea ad notitiam ejus pervenit; imo etiam sufficit simplex revocatio, seu monitio *Abb. hic num. 10.* Si citandus latitet, vel ignoretur, ubi sit, vel ita longe distet, ut commode personaliter citari non possit; tum citandus est per tria publica edicta affixa in valvis Ecclesiæ; ut colligitur *hoc c.* ibi: *in earum Ecclesiis*: Ratio autem, cur priore casu sufficiat una personalis citatio: requiratur autem trina per edictum in casu posteriore est quia si quis personaliter citatus non veniat, etsi venire possit, vere contumax reputatur: constat enim de illius contumacia; quia scitur, quod nolit venire; ideoque in tali casu, in quo etiam proceditur simpliciter, & de plano, sine strepitu judicii, una citatio personalis sufficit, etiam non peremptoria, juxta *Clem. 2. junct. Gl. V. Citationem*; & *V. Non peremptoria*; *de V. S.* At vero, si quis citetur per edictum cum certo sciri non possit an citatio reipsa pervenerit ad notitiam absentis citati; adeoque is fiat tantum ficte & præsumptive contumax: idcirco merito statutum est, ut fiat trina citatio per edictum, & sic defectus personalis citationis suppleatur, *Urtan. in Rat. hic*

LVIII. Notandum secundo. Etsi alias regulariter una citatio peremptoria per edictum æquivaleat tribus per intervalla distinctis citationibus, *juxta l. Contumacia*; 53. *ff. de re judic.* dummodo tantum temporis spatium pro uno assignetur, quantum alias pro tribus, ita, ut si pro singulis citationibus rec repetitis dentur decem dies ad comparendum, pro una peremptoria citatione, per unicum edictum affixum, præfigatur terminus triginta dierum; nihilominus tamen, si Lex requirat trinam citationem in ordine ad pœnam incurrendam a citato, non sufficit unica peremptoria, etsi personalis & cum termino tribus æquivalente facta; quia facilius potest pervenire ad notitiam absentis, edictum per intervalla ter affixum, quam unicum, licet peremptorium: forte enim amicus citati, qui non interfuit primæ citationi, aderit in secunda vel tertia, & poterit hoc citato denuntiare, *Gl. in Clem. 1. V. Tertio*; *de vita & honest. Cler. Jo. Andr. in cit. c. Ex tua. n. 4. h. t.* & *ibid. Abb. n. 4. Felin. in c. Consuluit*; 24. *n. 14. de Offic. jud. deleg.* Verum hanc doctrinam limitat *Imola in hoc c. n. 4.* ut solum procedat, si ex consuetudine præmittatur proclamatio per vocem præconis in loco publico, *juxta Clement. 1. de Judic.* quæ, si ter fiat, citius illius rei notitia perveniet ad absentem, quam si semel tantum fiat proclamatio. Sin autem absque proclamatione præconis publicatio citationis tantum fiat, per affixum edictum ad Ecclesiæ valvas, *juxta c. ult. de dolo & contum.* tunc non citius perveniet citatio ad notitiam absentis citati, si tria edicta per decem dierum intervalla affigantur, quam si unum edictum, adjecto termino peremtorio, continuis triginta diebus affixum prostet; adeoque tunc unum edictum peremptorium tribus per intervalla affixis æquivalebit, *juxta cit. l. Contumacia*; *ff. de re jud.*

Notandum tertio. Clericus absens a sua Ecclesia si ignoretur, ubi sit post trinam citationem, insuper exspectari debet per sex menses, antequam privetur Beneficio, ut patet *in hoc c.* quia tempus semestre est terminus, ultra quem Beneficia regulariter vacare, & Rectore vel Administratore carere non debent, *c. 2. de concess. præb.* quo elapso, jus præsumit, quod citationis edicta intra tot menses ad notitiam citati pervenerint, *Abb. hic n. 5.* & quod Beneficium, si interim non est reversus, nec legitimum impedimentum suæ absentiæ allegavit, & probavit, pro derelicto habeat, & in contumacia existat, ideo merito Beneficio est privandus *Urtan in Rat. h. t.*

LIX. Preterea alio adhuc modo procedi potest contra Clericos non residentes, & fraudulenter, se absentantes, videlicet per censuram suspensionis & excommunicationis, ut sic ad obedientiam compellantur. Quod si nec tunc obediant, & veniant ad residendum, tunc demum iis a spiritualium (hoc est, Ecclesiarum, vel Beneficiorum suorum) administratione remotis, alii idonei in locum eorum constituantur: non tamen in eos ferenda & promulganda erit sententia degradationis, ut si expediat, secundum indulgentiam & misericordiam cum iis agi, & citius restitui possint, prout statuitur in *cit. c. Ex tua*; 11. *§. Contra eos*; *h. t.*

LX. Porro in Casu *hujus c.* agitur de quibusdam Prælatis seu Episcopis subjectis Archiepiscopo Panormitano, qui absentarunt se ab Ecclesiis suis, ita ut citari personaliter non possent, nec citati per edictum comparerent: Unde quæsivit Archiepiscopus a Papa, qualiter cum illis procedere debeat, ut refert *Gl. magna hic*, & respondit Papa, *prout in textu.*

Est autem hic notandum, quamvis pœna ordinaria Clericorum non residentium sit privatio Beneficii, ut patet ex pluribus *cc. hujus tit.* non tamen incontinenti, postquam moniti sunt, ut redeant, si non veniant, Beneficiis privari, eaque aliis tanquam deserta conferri debent, sed post ter repetitas monitiones, præsertim si eorum reditus & reductio ad residendum speretur utilis futura Ecclesiæ, per illatas censuras suspensionis, & excommunicationis ad reditum & obedientiam sunt compellendi, ut notat *Abb. hic n. 6.* si vero in suspensione & excommunicatione contumaciter persistant, neque redeant, tunc quidem Beneficiis privari possunt, & debent; sed non ita, ut per sententiam omnino degradentur, seu ab officio deponantur, absque ulla spe restitutionis, sed mitius cum illis est agendum: ita ut si a contumacia resilierint, a censura, qua ligati sunt, absolvantur, & post emendationem officio suo restituantur. An vero Episcopus Clericum Beneficiatum, ob contumaciam in non residendo, depositum ab officio & Beneficio, possit restituere, tradit hic *Abb. num. 16.* qui videri potest.

Illud hic addendum, si intelligatur *hoc c.* de Episcopis deserentibus Ecclesias suas, posse Archiepiscopum contra illos procedere, excommunicando, & suspendendo: non autem potest ab Episcopatu vel administratione eos removere, seu deponere, id enim in *hoc c.* specialiter concessum fuit Legato Sedis Apostolicæ a Latere, ut noravit *Innoc. hic nu.* 5. nam depositin Episcoporum reservata est S. Pontifici, *c. 2. De transl. Episcop.*

LXI. Seprimo denique in *c. Clericos; 17. & ult. h. t.* statuit Gregorius IX. „ si Clerici Beneficia obtinentes, quæ residentiam personalem requirunt, absque licentia Ordinaril sui, ad aliam Diœcesin transierint, ibidem commorandi causa, atque moniri reversi non fuerint, potest Episcopus, vel alius Prælatus ordinaria jurisdictione (Episcopali vel quasi Episcopali) præditus, ipsos Beneficiis suis ipso facto spoliare, seu privare, nisi rationabilem causam absentiæ suæ ostenderint (v.g. infirmiratem) tunc enim restitnendi sunt.

LXII. Hinc infertur primo, quod Clericus habens Beneficium, requirens personalem residentiam, cum licentia Prælati sui, possit transire ad aliam Diœcesin, etiam ibi morandi causa, ut colligitur a contrario sensu ex *hoc c.* ibi: *absque licentia*, scilicet Episcopi, ergo cum licentia ejusdem id potest, ut infert *Abb. hic nu.* 2. Ubi id limirat primo, dummodo licenria fuerit concessa, ex justa causa, prout hoc indicat verbum *licentia*, quæ non nudam voluntatem importat, sed concessionem ex causa rationabili factam, sine qua Episcopus in residenria dispensare non potest. Secundo modo Beneficiarius absens inserviat Ecclesiæ per Vicarium seu Substitutum, quod requiritur in Ecclesia, quæ unicum habat Rectorem non autem in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis.

Inferrur secundo, Clericum Beneficiatum posse ad aliam Diœcesin transire, etiam sine Episcopi licentia, si transeat, non morandi causa, sed ad breve rempus, quia, qui aliquantisper rantum absunt, & statim reversuri sunt, non videntur abesse, *Fagnan. hic n.* 6.

Infertur rertio, Beneficiatus absens, etiam diutius, non potest privari Beneficio, propter non residentiam, si justam causam seu excusationem probet, ut colligitur ex fine *hujus c. Imola ibid. n.* 4. & patet ex supra dictis.

§. X.

De pœnis, quæ Jure novo Concilii Tridentini statutæ sunt in Clericos illegitime absentes a suis Ecclesiis vel Beneficiis.

LXIII. Quæritur primo quæ pœnæ statutæ sint in Episcopos, iisque Superiores illegitime absentes a suis Ecclesiis, tum etiam in Parochos, aliosque Curatos inferiores? Resp. in *c. 1. Sess. 6. de reform.* „ SS. Synodus inprimis innovat antiquos Canones, qui temporum atque hominum injuria pene in desuetudinem abieruot) qui habentur in *c. Pervenit* 20. *& multis sequentibus caus. 7. q. 1. & extra tit. de Cleric. non reside.*) adversus Pastores non residentes promulgatos. Et insuper de iis, qui Patriarchali, Primatiali, Metropolitanæ, seu Cathedrali Ecclesiæ præsunt, decernit, si absque justis & rationabilibus causis per sex continuos menses extra suam Diœcesin morando, absfuerint, quartæ partis fructuum unius anni, Fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus loci applicandorum pœnam privarionis ipso jure incurrant. Quod si per alios sex menses absfuerint, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittant: crescente vero contumacia, qui absentes permanent, si Suffraganei sint Episcopi, per Metropolitanum: hic vero si absens sit, per Suffraganeum antiquiorem, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ, eo ipso incurrenda, intra tres menses, per literas seu nuocium Romano Pontifici denunciandi sunt, qui in ipsos absentes, prout major aut minor contumacia exegerit, animadvertere, & Ecclesiis ipsis de Pastoribus utilioribus providere poterit.

Similiter *Sess. 23. c. 1. de reform. §. Si quis autem* statuitur: si Cathedrali Ecclesiæ cuicunque præsidens ultra duos, aut summum tres menses (exclusa necessitate, sive causa rationabili) absfuerit, „ præter peccati mortalis rearum, pro rata temporis absentiæ, fructus suos non faciat, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi retinere possit, sed Ii Fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus loci applicari, aut ipso cessante, per Superiorem Ecclesiasticum erogari debent: prohibita quacunque conventione aut compositione, & non obstantibus quibuscunque privilegiis.

Eadem omnino etiam quoad culpam amissionem fructuum, & pœnas de Parochis, aliisque Curatis inferioribus intelligenda esse dicitur *in cit. c.* 1. Quaro & ipsi, „ si ultra bimestre tempus absfuerint (nisi ex causa gravi longius absentiæ tempus ab Episcopo suo impetraverint) fructus restituere teneutur, & ad id ab Episcopo compelli possunt. Quod si per edictum cirati, etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum est Ordinariis, per censuras Ecclesiasticas, sequestrationem & subtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam usque ad privarionem eos compellere: neque executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuscunque Beneficii, pactione, statuto, etiam juramento, vel quacunque auctoritate confirmato, consuetudine etiam immemoriali, sive appellatione aut inhibitione, etiam in Romana Curia, suspendi posse decernitur.

LXIV. Porro circa hæc decrera quædam sunt notanda, primo, *in c. 1. Sess. 6. de reform.* innovantur Canones antiqui adversus Pastores non residentes, quoad culpam videlicet, ut Episcopi residere teneantur, & quoad pœnam privationis Tituli, de qua *in Conc. Trid.* nihil statuitur: quare quod spectat ad privationem tituli, ejusque modum privationis, servandum est, quod statuitur *in c. ult.* & in aliis Canonibus, præsertim *in c. Ex tua* 11. *Fagnan. in cit. c. ult. n.* 10. Secundo, quando *in cit. c. 1. Sess.* 6. dicitur, quartam partem fructuum unius anni subtrahendam esse, sermo est de fructibus tempore residentiæ legitime acquisitis: at vero *in c. Sess.* 23. dicitur, quod omnes fructus, tempori absentiæ pro rata correspondentes, integre & in totum subtrahendi sint, *Castr. Palao tr. 13. de Benef. disp. 5. punct. 3. n. 2.* Verum *Less. l. 2. de justit. c. 34. dub. 29. n. 157.* ait, quod in priore loco dicitur de quarta parte fructuum amittenda, in posteriore loco esse auctum, ut nimirum fructus omnes pro rata absentiæ amittantur. Tertio, licet ordinarie loquendo, lex pœnalis etiam ipso jure lata non obliget delinquentem ad executionem, sine sententia Judicis saltem declaratoria: excipi tamen debet, nisi hujusmodi lex humana consistat in privatione, ita ut faciat aliquem inhabilem ad acquirendum, v.g. ut fructus Beneficii suos non faciat: tunc enim in conscientia, ante omnem Judicis sententiam, aut declarationem, obligatur ad restitutionem fructuum, sicut lex pœnalis requirit, & expresse habetur *in cit. c. 1. Sess. 23. Less. cit. & Palao c. l. n.* 3. Verum *Layman. l. 1. tr. 2. c. 6. n. 6.* air, hoc in eo rigore receptum non esse, si per absentiam culpabilem Clerici, notabile damnum Ecclesiæ illatum non fuit, quia Vicarius interim constitutus erat.

LXV. Quæritur secundo. Quæ pœnæ in Concil. Trident. decretæ sint in eos, qui Dignitates vel Canonicatus, Præbendas aut portiones in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis obtinentes, sine legitima facultate absunt? Resp. *Sess. 24. c. 12. de reform. §.* „ *Præterea*; statuitur, ut primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam Præbendæ, ac residentiæ facit suos: quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: crescente vero contumacia, contra eos, juxta SS. Canonum Constitutiones procedatur, quæ extant extra *in Titul. de Cleric. non resident.* nempe ut si talis Canonicus, vel Beneficiarius perseveraverit in absentia, privandus sit, non modo fructibus, sed etiam Beneficio, ex declarat. Congreg. Concil. apud *Jo. Gallemart. in cit. c. 12. n.* 35. Porro duas novissimas Constitutiones Pii IV. & Urbani VIII. refert *Fagnan. in citat. c. ult. n. 81. & seqq. h. t.*

§. XI.

An & qualiter liceat Episcopo transire a suo Episcopatu ad alium, vel Clerico ab una Diœcesi ad aliam?

Restant duo adhuc Capitula hujus Tituli in antiquis Decretalibus Greg. IX. explicanda, quæ tamen directe ad hunc Titulum non pertineot, sed primum *ad Tit. 7. l. 1. de translatione Episcopi*: Alterum *ad Tit. 22. de Clericis peregrinis.*

„ LXVI. Inprimis igitur *in cap. Non liceat 1. h. t.* quod est desumptum ex Conc. Sardicensi, statuitur, ut nullus Episcopus, de sua Civitate, vel Ecclesia transeat ad aliam sine licentia Papæ, *Gl. hic V. Transire*;) nam manifesta causa, ob quam transire attentat, est, ac præsumitur esse ambitio & avaritia, cum nullus Episcopus sit inventus, qui a majore (seu opulentiore ac digniore) Civitate vel Ecclesia ad minorem seu inferiorem transierit: argumentum autem, quod sumitur a communiter accidentibus, est validum, *Abb. hic n.* 4.

Porro Episcopus non potest, propria auctoritate, relicto suo Episcopatu, acceptare alium, etiam vacantem, tametsi fuerit ad illum electus vel postulatus, *Abb. hic n.* 2. alioquin si sine licentia Papæ acceptaverit secundum, utroque privabitur, non ipso facto, sed per sententiam, *Abb. hic n.* 6.

„ LXVII. Præterea *in c. Fraternitati tuæ 9. h. t.* prohibetur, ne Clericus ex aliena Diœcesi veniens absque commendatitiis literis proprii Episcopi sui, recipiatur, nisi mandatum Sedis Apostolicæ ab eo exhibeatur. Dicuntur autem hic literæ commendatitiæ, quæ dantur Clericis peregrinaturis, ut eis liceat in aliena Diœcesi Missam, vel alia Officia Divina celebrare, vel Sacramenta administrare, in quibus etiam perhibetur testimonium de vita & moribus illorum, *Gl. hic V. Commendatitias*: sine quibus literis non debet Clericus alterius Diœcesi admitti, nec ad Ordines promoveri, nec Beneficium eidem conferri, *Abb. hic n.* 1. plura de hujusmodi literis, & Clericis peregrinis dicta sunt, *l. 1. tit.* 22.

S E C T I O II.

De Distributionibus quotidianis.

§. I.

Quæ sint & dicantur distributiones quotidianæ, & quotuplices, & ex quibus bonis deduci debeant?

LXVIII. Assertio 1. Distributiones sic dictæ, quia juxta cujusque merita ac laborem distribuuntur, duplicis sunt generis; nam quædam non distinguuntur a Præbendis, sed ipsæmet Præbendarum vice funguntur, ut sunt distributiones illarum Ecclesiarum, in quibus non sunt distinctæ Præbendæ, neque etiam fructus grossi: sed fructus omnes in communi reponuntur, & Canonicis vel Clericis distribuuntur residentibus in loco Ecclesiæ, quibus dantur singulis diebus, cuique pro victu tot libræ panis, vel tot mensuræ vini, etiam absentibus privilegiatis, etsi non intersint Horis vel Officiis Divinis, de quibus fit mentio *in c. Olim 16. de V. S.* Et tales potius sunt Præbendæ, quam distributiones, alioquin esset Canonica sine Præbenda, seu Beneficium sine ullis fructibus, ut tradit *Gl. in c. unic. V. Receperit*; *Vers. sed quid dicas h. t. in 6. & Franc. ibid. §. Qui vero*; *num. 8. Azor. p. 2. l. 7. c. 7. q. 7.* Quædam vero sunt distributiones separatæ, ac distin-

Ctæ

ctæ a Præbendis, quæ sunt portiones Ecclesiasticorum redituum, quotidie distribui solitæ, iis tantum Clericis, qui statutis horis, Divinis officiis intersunt, de quibus fit mentio *in cit. c. unic. h. t. in 6. & in c. Licet 32. de Preb. & in Extravag. Cum nonnulla 11. de Preb. inter communes, & in Clem. 2. de atat. & qualit.* Et hæ sunt proprie dictæ distributiones, quæ præter fructus grossos Præbendæ dantur, & dicuntur quotidianæ, quia quotidie distribuuntur, vel potius, quia distribuuntur iis, qui quotidie Divinis Officiis intersunt, & quasi quotidianum & diurnum stipendium: appellantur etiam interdum manualia Beneficia, interdum vero victualia; & alicubi dantur in certis mensuris frumenti, vel vini, alibi in pecunia, *Azor. cit. c. 7. q. 1.* vulgo autem Præsentiæ vocantur.

LXIX. Porro appellatione fructuum, seu redituum Beneficii sive Præbendæ, tum in Jure Communi Canonico, tum in Constitutionibus sive Literis Apostolicis, ordinarie non comprehenduntur distributiones quotidianæ. Unde si Beneficiario, seu jure Communi, seu per privilegium concedatur, ut fructus seu proventus Beneficii in absentia percipiat, ac si præsens esset, v. g. ob causam studiorum, hac concessione non censentur concessæ distributiones quotidianæ ut constat *ex c. Licet 32. de Preb.* Similiter Canonicus, qui absens est in servitio Episcopi, percipit fructus Beneficii tanquam residens, præter victualia, seu distributiones quotidianas, *c. De cætero 7. h. t.* Ratio est, quia diverso fine institutæ sunt distributiones ab eo, quo fructus Præbendæ: illæ enim principaliter dantur, ut Clerici tanto libentius & studiosius intersint Officiis Divinis, si præsentem remunerationem accipiant. Neque vero in eo Simonia committitur, quia distributiones hæ non dantur pro ministeriis spiritualibus, ut pretium ex pacto, sed ut temporale stipendium pro victu & labore, *Barb. l. 3. Jur. Eccl. c. 18. n. 12. & 13.* Et hinc est, si alias in impetratione Beneficii, quæ fit a Papa, valor ejusdem, sive redituum æstimatio sit exprimenda: tamen sufficit exprimere æstimationem redituum, qui absque quotidianis distributionibus ex eodem Beneficio percipiuntur, non enim illæ augent Beneficii valorem, cum dantur ratione personalis operæ & laboris, *Cov. l. 3. resol. c. 13. n. 1.* Pari ratione, si quis ob delictum privetur fructibus Beneficii non censetur privatus distributionibus; vel si pensio sit imposita alicui Beneficio, non intelligitur distributionibus imposita, siquidem Beneficium habeat fructus separatos a distributionibus, nisi Papa id expresserit, *Azor. c. l. q. 2.*

LXX. Assertio 2. Ex quibus bonis distributiones quotidianæ deduci debeant, novum Decretum condidit *Conc. Trid.*
„ *Sess. 21. c. 3. de reform.* Ubi præcipitur, ut in Ecclesiis tam
„ Cathedralibus, quam Collegiatis, in quibus nullæ sunt di-
„ stributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut verisimiliter
„ negligantur, tertia pars fructuum, & quorumcumque pro-
„ ventuum & obventionum, tam Dignitatum, quam Cano-
„ nicatuum, Personatuum, Portionum, & Officiorum, se-
„ parentur, & in distributiones quotidianas convertantur,
&c. Quæ tamen Constitutio non ubique recepta est, & in praxim deducta ut notat *Laym. l. 4. tr. 2. c. 7. q. 2.* Ex quo patet, quod pars illa tertia in distributiones convertenda, non potest deduci nisi ex Canonicatibus & aliis Beneficiis residentiam postulantibus, & in Cathedralibus seu Collegiatis Ecclesiis existentibus; non autem potest detrahi ex Beneficiis, quæ sunt extra Ecclesiam Cathedralem, aut Collegiatam, nisi ea Beneficia sint perpetuo unita Præbendis talis Ecclesiæ, juxta declarat. S. Congreg. Conc. quam refert *Garc. tract. de Benef. p. 3. c. 2. n. 47. & seq.* Antequam vero ista detractio fiat, deducendæ sunt prius pensiones, & alia onera legitime imposita, quamdiu ista duraverint, sed de novo imposita non comprehendunt istam tertiam partem, juxta eandem declarationem apud *Garc. citat. loc. num. 468.* non autem hæc detractio tertiæ partis habet locum, quando distributiones sunt tolerabiles, ita ut verisimiliter non negligantur, juxta declarat: S. Congreg. Conc. apud *Garc. cit. l. num. 70. & seq.*

§. II.

Quibus distributiones quotidianæ dari debeant, & ex quibus causis etiam absentes illas percipere possint?

LXXI. Assertio 1. Jus percipiendi distributiones quotidianas competit Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Canonicis, ac etiam aliis Clericis beneficiatis earundem, qui in Ecclesiis suis non tantum resident, sed etiam Divinis Officiis, quibus debent horis, intersunt, ut constat *ex c. Consuetudinem, un. h. t. in 6.* Ubi Papa Bonifacius VIII. reprobat
„ consuetudinem, quæ in quibusdam Ecclesiis introducta est,
„ ut Canonici, aliique Beneficiati seu Clerici Cathedralium,
„ & aliarum Collegiatarum Ecclesiarum distributiones quoti-
„ dianas (quæ alias manualia Beneficia, seu victualia appel-
„ lantur, & tantum residentibus tribuuntur) integre perci-
„ perent, dummodo præsentes essent in Civitate, in qua
„ Ecclesia sita est, tametsi Divinis Officiis non interessent:
„ atque statuit, ut dictæ distributiones quotidianæ, in qui-
„ buscunque rebus consistant, Canonicis, aliisque Beneficiatis
„ & Clericis earundem Ecclesiarum, qui officiis Divinis in ipsis
„ Ecclesiis intersunt, tribuantur, juxta cujusque Ecclesiæ
„ rationabilem Ordinationem jam factam aut faciendam,
„ nempe ut tantum detur ei, qui interfuerit Missæ, & tantum qui in Matutino adfuerit, & sic de aliis singulis horis, *Gl. hic V. Ordinationem.* Ratio hujus Constitutionis est; quia quid prodest præsentia Clericorum in loco, quo sita est Ecclesia, si non officiis Divinis intersunt, cum Beneficia ad Divinum cultum, & Ecclesiastica ministeria obeunda sint instituta. *Gl. hic V. præsentes.* Et hanc Constitutionem Conc. Trid. *Sess. 24. c. 12. de reform.* innovat, & in usum revocat non obstantibus quibuscumque statutis & consuetudinibus.

LXXII. Circa hanc Constitutionem Notandum primo, aliud est Beneficiarium residere, seu præsentem esse in loco Beneficii, & aliud Divinis Officiis interesse, ut notat *Anchar. hic not. 4. Cov. l. 3. var. resol. c. 13. n. 3. & Nav. l. 3. consil. 13. h. t. nu. 2.* Nam qui in loco, ubi est Beneficium, assidue commoratur, habetur quidem tanquam residens in sua Ecclesia, non tamen lucratur distributiones quotidianas, si, statutis horis, Officiis Divinis non intersit, quamvis talis lucretur fructus residentiæ, etiamsi culpabiliter a Divinis absit, *Laym. l. 4. tr. 1. c. 6. n. 1.* ubi addit, quod Canonicus, qui juravit residentiam, non censeatur perjurus, etsi sæpius Divina Officia culpabiliter negligat, modo interdum se sistat, tum in Ecclesia, tum in Capitulo, tunc enim residentia non omnino caret fine suo.

LXXIII. Notandum secundo, ex eo, quod nulla consuetudine introduci potest, ut distributiones quotidianæ percipiantur ab iis, qui a Divinis Officiis absunt. Infertur primo, quod neque consuetudine induci possit, ut is, qui duos Canonicatus habet in diversis Ecclesiis, in utraque distributiones percipiat, cum in una tantum resideat, *Barb. hic n. 5.* Secundo, neque ut Canonici, qui una hebdomada intersunt Divinis Officiis, possint lucrari distributiones etiam sequentis hebdomadæ, quamvis illis non intersint, *Azor. c. l. c. 7. q. 5. Barb. hic n. 7.* Tertio, neq; ut mortuo Canonico, distributiones primi anni proxime sequentis hæredibus illius dentur, licet talis consuetudo valeat, ut fructus præbendæ primi anni in usus Canonici defuncti expendantur, *Azor. c. l. q. 2. a §. quæres.* Quarto, neque consuetudine induci potest, ut Beneficiarii lucrentur quotidianas distributiones, qui ad breve tempus non intersunt Divinis Officiis, v. g. tribus mensibus, singulis annis, animi relaxandi gratia: vel ut, qui nocte Matutino intersunt, possint lucrari distributiones, quæ dari solent iis, qui reliquis horis Divinis intersunt, ut tanquam probabilius & ex communiore sententia docet *Azor. c. l. q. 6. Garc. citat. cap. 2. num. 279. & 2. seqq. juxta declarat. Congreg. concil. apud eund. & in cit. c. unic. h. t. in 6.* Universim reprobatur consuetudo, per quam distributiones dentur Beneficiariis absentibus ab officiis Divinis, nec ibi excipitur hic casus.

LXXIV. Nihilominus tamen non desunt plures DD. qui universim ajunt, validam esse consuetudinem, vel statutum, ut Canonici quotidianas distributiones percipiant cum legitime sive ob causam a jure concessam absentes sunt, v. g. necessariæ recreationis causa, quinque diebus in quolibet mense, aut duobus vel tribus mensibus quolibet anno: eamque sententiam etiam probabiliorem videri, vel saltem probabilem post decretum Conc. Trid. *Sess. 21. c. 3. confer Laym. l. 4. tr. 2. c. 6. n. 3.* Nam cum in hoc Decreto permittatur Episcopo, ut, ubi nullæ sunt distributiones, aut tenues, possit tertiam partem fructuum Beneficii detrahere, & convertere in distributiones quotidianas, hoc nimis grave accideret Canonicis, si etiam ob legitimam absentiam cogerentur carere magna parte redituum, nempe tertia parte, quæ ex illis detracta fuit, & conversa in distributiones, cum tamen res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debeat *c. 2. de Const.*

Præterea probabile est, etiam valere consuetudinem, ut Beneficiarius rediens ex via, per duos vel tres dies, distributiones lucretur, etsi ad Divina officia non accedat; quia post laborem paulisper est quiescendum: & quia *in cit. c. un. h. t. in 6.* damnatur solum consuetudo, per quam Canonici absentes continuate lucrantur distributiones, adeoque ad plures, non ad paucos dies, *Jo. Monach. in cit. c. un. in princ.* & hanc consuetudinem etiam approbat *Azor. c. l. q. 5. §. Quæres 2.* Si Canonicus abfuit ob negotia Ecclesiæ gerenda, & redeat, secus si ob res suas & commoda privata. Quod autem dictum est de reverso ex itinere, etiam extendi potest ad profecturum, ita ut ei concedantur duo vel tres dies, pro præparatione ad iter, quibus pro præsente in Choro habeatur, etiam in ordine ad lucrandas distributiones, *Castr. Palao p. 2. de Relig. pun. 9. §. 15. n. 16.*

Notandum tertio, non tantum consuetudo, sed etiam ordinatio seu statutum factum a Capitulo, circa quotidianas distributiones certo modo dividendas inter Canonicos, valet, dummodo non sit contra dispositionem *cit. c. un. h. t. in 6.* ut colligitur *ex eod. c.* & tradit *Gl. ibid. V. Ordinatione, Anch. not. 5. Azor. cit. c. 7. q. ult. Franch. n. 2. in princ.* Nam quamvis Capitulum non possit statuere aliquid circa ea, quæ contingunt Episcopum vel ejus jura, ut generalem statum Ecclesiæ seu Diœcesis, poterunt tamen Capitulares statuere circa ea, quæ contingunt propria & particularia Capituli negotia, etiam sine consensu Episcopi, ut circa distributionum obventiones, *Gl. in c. 2. §. Cæterum, V. Statutum; de V. S. in 6.*

LXXV. Assertio 2. Sunt tamen plures casus excepti seu causæ, ob quas distributiones quotidianæ absentibus quoque dari, & competere possunt, quarum tres generales causæ afferuntur *in cit. c. un. §. Qui vero, h. t. in 6.* Ubi Bonifatius VIII. ita statuit: Qui
„ vero aliter de distributionibus ipsis quicquam acceperit (ex-
„ ceptis iis quos infirmitas, seu justa & rationabilis corporalis
„ necessitas, aut quos evidens Ecclesiæ utilitas excusat) earum
„ sic acceptarum dominium non acquirat, nec eas faciat suas.
„ Et ideo ad omnium restitutionem, quæ contra hanc Consti-
„ tutionem acceperit, teneatur. Additur in fine; idem ob-
„ servandum esse, etiam in distributionibus, quæ in anniver-
„ sariis defunctorum dari solent.

LXXVI. Pro explicatione hujus §. Notandum primo, prima causa, ob quam etiam absentes Clerici, qui non intersunt Divinis officiis, percipere possunt distributiones quotidianas, est infirmitas, per quam impeditur quis ad Ecclesiam & Divina officia se conferre, etiamsi propria culpa in eam quis inciderit, quia *in cit. c. unic.* non excluduntur infirmi, qui causam infirmitati dederunt, *Cov. l. 3. res. c. 13. n. 8. Vers. 7. Azor. p. 2. l. 7. c. 7. q. 11.* Neque obstat, quod famulo ægrotanti non debeatur salarium, durante infirmitate, juxta magis receptam sententiam: idque sumitur *ex l. excanducto 13. §. Item cum quidam; 6. ff. Locati*, ubi

qui locavit operas suas, non recipit mercedem, pro eo tempore, quo impeditus est eas præstare: imo nec alimenta infirmo debentur, secundum aliquorum sententiam, licet oppositum sit probabilius, teste *Covarruvias cit. l. Vers. quinto*. Nam aliud est de Canonico infirmo, cui distributiones non dantur, tanquam merces & salarium laboris impensi: sed tum in alimenta, tum propter obligationem ad laborem seu Ministerium, quando per ipsum non stat, quo minus laboret aut ministret: voluit enim Ecclesia cum suis Ministris mitius agi, eosque non ut famulos conductos, sed ut filios tractari *Covarr. c. l. Palao p. 2. de Relig. disp. 3. pun. 9. §. 1. n. 3.* Limitatur autem tradita doctrina, ut solum procedat, si Canonicus infirmus, dum sanus erat, solitus sic personaliter præsens esse Divinis officiis, alioquin enim si non consueverat interesse, infirmitas non est causa absentiæ, si quidem ea etiam cessante, adhuc abesset, *Covarr. c. l. Vers. 6. Azor. c. l. q. 11. Palao c. l. n. 4.* Qui n. 5. ait, contrarium etiam esse probabile.

LXXXVII. Secunda causa, ob quam etiam absentibus e choro distributiones dantur, est justa & rationabilis corporalis necessitas, *cit. c. un. §. Qui vero*. Ut si Canonicus senio confectus sit; quia licet senium non sit infirmitas, proprie loquendo, est tamen justa & rationabilis corporis necessitas, *Azor. c. l. q. 12.* Vel si sic valetudinarius, vel medicinam sumpsit, vel sanitatis causa ad balnea ivit: vel qui abest e choro, vel loco Beneficii, ob metum pestis ibi grassantis: vel quia habet ibi inimicum, a quo grave damnum sibi inferendum timet, *Palao c. l. §. 2. ubi n. 1.* ait, quodlibet grave damnum vitæ, honoris, vel fortunæ censendum esse justam & rationabilem necessitatem, ob quam possit quis abesse a choro, & distributiones percipere.

LXXXVIII. Præterea qui in carcerem injuste conjectus est, vel in exilium pulsus, censetur quoque legitime impeditus, quo minus Divinis officiis intersit: aliud est, si causam condemnationi dedit, tunc enim ipse est causa absentiæ & abest ob suam malitiam, *Covarr. c. l. Vers. undecimo. Azor. c. l. q. 11.* Sed dices, qui culpa sua infirmitatem contraxit, ideoque absens est a choro, non perdit distributiones, ut supra dictum: ergo neque is, qui crimen commisit, ob quod conjicitur in carcerem, debet perdere distributiones, quia non impeditur proxime a præsentia in choro ob culpam, sed ob pœnam ex culpa resultantem, videlicet incarcerationem, quam ipse vitare non potest. Resp. Neg. conseq. disparitas est; quia infirmitas est effectus proximus culpæ, non pœnæ: at vero incarceratio non est proximus effectus culpæ, multi enim delinquunt, & non incarcerantur; quia v. g. fugiunt, sed est effectus pœnæ, sive punitionis, *Palao c. l. n. 3.* Aliter etiam responderi potest, & forte melius, culpam plerumque & ordinarie non esse causam moralem, sed solum physicam infirmitatis, hæc enim non est pœna illius culpæ, sed ex illa velut naturalis effectus sequitur, adeoque neque culpa censetur esse causa moralis absentiæ a choro: sed soli infirmitati ea adscribenda est. At vero qui crimen commisit, ob quod conjicitur in carcerem, est causa moralis illius pœnæ, scilicet incarcerationis, pœna enim infertur propter culpam seu delictum, adeoque etiam illud delictum censetur causa moralis absentiæ a choro, ac proinde ipse reus ob delictum merito privatur distributionibus quotidianis.

LXXXIX. Similiter injuste excommunicatus non perdit distributiones, quia corporali necessitate impeditur, quominus præsens sit in choro, timore scilicet gravioris damni, *Covarr. c. l. Vers. duodecimo, Navarr. l. 3. cons. 11. n. 6. h. tit. Garc. p. 7. de Benef. c. 13. n. 120.* Si vero juste excommunicatus sit, & ob eam causam absit a choro, distributiones non lucratur; quia non ob necessitatem, sed malitiam suam abest a choro, propter quam in excommunicationem incidit, & in ea persistit, si in mora sit petendæ absolutionis, *Covarr. c. l. Garc. c. l. n. 123. Palao c. l. n. 4. & alii communiter.* Idemque dicendum est de suspenso injuste a Divinis Officiis, vel a Beneficio, & de interdicto, injuste, ab ingressu Ecclesiæ, percipere enim debet distributiones, etiamsi absit a Divinis; quis non debet absque culpa puniri, & timere merito potest grave damnum, si contempta illa injusta censura, Divinis interesset, *Covarr. c. l. Barb. de offic. Episc. alleg. 53. n. 153. & seq. Palao c. l. n. 9.* & contra secus est, si juste sit suspensus.

XC. Tertia causa, ob quam Clericus a Divinis Officiis absens percipere potest distributiones quotidianas, est evidens Ecclesiæ utilitas, *cit. §. Qui vero*; & quidem propriæ Ecclesiæ, non alienæ: vel etiam probabiliter utilitas Ecclesiæ universalis, cum utilitas communis propria sit cujusque, & commune bonum præferendum sit privato ac particulari: si ergo ob utilitatem propriæ Ecclesiæ licet abesse a choro, & nihilominus distributiones percipere, multo magis ob utilitatem propriæ & reliquis Ecclesiis communem, *Palao citat. pun. 9. §. n. 1.*

XCI. Hinc infertur primo, quod Canonicus lucretur etiam absens a choro, distributiones quotidianas, si Romam mittatur, ut negotia Ecclesiæ suæ agat vel si absit, ut defendat jura suæ Ecclesiæ, seu Capituli vel Beneficii sui *Barb. de Offic. Episc. alleg. 53. n. 171. & seqq.* Secundo, si quis visitet Ecclesiam, jura & reditus Præbendæ suæ, v. g. Archidianus Archidiaconatum suum, *Azor. cit. c. 7. q. 10. in fine & q. 14. Barb. in Collect. in cit. c. un. n. 12. & lib. 3. Jur. Eccles. c. 18. n. 49.* Aliud est, si Archidiaconus v. g. etiam habeat Canonicatum, cujus fructus, & distributiones sunt distinctæ a fructibus Dignitatis; quia tunc visitatio non redit in utilitatem Canonicatus, ideoque non percipit illius distributiones: nisi Canonicatus sic portio accessorie annexa, & unita Dignitati, tunc enim censetur unum Beneficium cum Dignitate, *Garc. cit. c. n. 338. Palao c. l. n. 9.* Tertio, si alicui ex Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis, de jure seu consuetudine, jurisdictio, administratio, vel officium non competat, sed extra Civitatem in Diœcesi cura animarum immineat, cui is, qui Dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in Ecclesiis curata resederit, ac ministraverit, tanquam præsens sit, ac Divinis intersit, in Ecclesiis Cathedralibus ac Collegiatis habeatur, prout decrevit *Concil. Trident. Sess. 22. c. 3. de reform.* quod tamen non procedit de Canonicis habentibus Ecclesias Parochiales, non tamen unitas Canonicatibus, juxta declarat. *S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart ibid. n. 8.* Quarto, si Canonicus Vicarius generalis Episcopi constituatur, non potest percipere distributiones quotidianas in absentia, tunc enim deservit non tam suæ Ecclesiæ, quam Episcopo, nec illud officium cedit in specialem utilitatem Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ, in qua est Canonicus, sed in utilitatem aliarum Ecclesiarum Diœcesis, *Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicario Episc. n. 4. & 5. Garc. cit. c. 2. n. 357.* Ubi tamen addunt, quod Vicarius Canonicus percipiat fructus Præbendæ suæ, etiam absens; quia est in servitio & obsequio Episcopi. Vicarius tamen Capituli, Sede Episcopali vacante, etiam percipit distributiones; quia censetur esse in servitio Ecclesiæ, cum magis commodum sit Ecclesiæ, ut jurisdictio Episcopalis exerceatur per unum Vicarium deputatum, & non per totum Capitulum, *Garc. c. l. numer. 358.* Quinto, Canonicus, vel alius Beneficiatus, etsi non sit de Capitulo, si mittatur ab Episcopo ad visitanda limina Apostolorum, vel eum in illa causa comitetur, lucratur absens etiam distributiones, tunc enim negotium suæ Ecclesiæ agit, *Garc. c. l. num. 349. & seq. Palao c. l. num. 4.* Sexto, qui a Capitulo missi ad Concilium Generale, vel etiam Provinciale aut Synodale, ut tanquam Theologi vel Canonistæ ei intersint, *Barb. cit. c. 58. num. 45. & seqq.* Septimo, si a Capitulo quis deputetur ad recipiendas rationes redituum & bonorum Ecclesiæ, *Palao c. l. n. 6.* Octavo, Pœnitentiarius Ecclesiæ Cathedralis, dum Confessiones audit in Ecclesia, interim præsens in Choro habetur, juxta decretum *Concil. Trid. Sess. 22. c. 8. de reform.* Nono Canonicus, qui habet Præbendam Magistralem vel Lectoralem, cum in propria Ecclesia concionatur aut legit, lucratur distributiones, & non solum eo tempore, quo concionatur aut legit, sed etiam toto die reputatur præsens in Choro, *Garc. cit. c. 2. num. 119.* Decimo, si Canonicus vel alius Beneficiarius, tempore Divinorum officiorum in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata privatim celebrat, etiam sine obligatione, & solum ex devotione, habetur pro præsente in choro & lucratur distributiones, ex recepta consuetudine, *Garc. cit. c. 2. num. 40.* Excipitur, nisi Canonicus Beneficium Capellæ in eadem Ecclesia, vel Parochiale in alia Ecclesia obtineat, tunc enim interim, dum absens esse cogitur, in serviendo suo Beneficio distributiones recipere non debet, juxta declarat. *Card. supr. Sess. 24. capit. 12. l. numer. 137. Garc. capit. numer. 97. & seqq.*

XCII. Verum decisioni *cit. c. un. §. Qui vero h. t. in 6.* obstat *c. Cum non deceat 30. de elect. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. rescribit; Cum Ecclesiarum suarum prosequentes utilitatem censeri debeant residentes, fructus Beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis Ecclesiis, quarum negotia prosequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent, vel possent recipere, in ipsis Ecclesiis residendo, integre (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant. Varie respondetur ad hoc *c. Dd. Gl. hic. V. Utilitas*; hos Canones ita conciliat: Vel distributiones dantur Canonico absenti ab iis, qui præsentes sunt, & Divinis officiis intersunt: & tunc licite eas Canonicus absens retinet, nec tenetur restituere; & de hoc sermo est *in cit. c. unic. h. t. in 6.* Vel non dantur: & tunc Canonicus absens a Divinis Officiis non potest eas, tuta conscientia, recipere; quia Canonici non censentur distributiones absentibus concedere. Aliqui, *teste eadem Glossa*, sic respondent: vel Beneficiati sunt absentes, extra locum Beneficii, etiam ob utilitatem Ecclesiæ, vel aliam justam causam: & tunc spectato Jure communi, distributiones non accipiunt, juxta *cit. c. Cum non deceat.* Vel Commorantur in loco Beneficii, absentes autem tantum sunt a Choro, ut in eadem Ecclesia Sacramenta ministrent, vel sacrificent, vel alio simili officio occupentur, & tunc pro præsentibus in Choro habentur, & distributiones lucrantur, juxta *cit. c. un. h. t. in 6.* & colligitur ex *Concil. Trid. Sess. 24. c. 8. de ref.* ubi dicitur, quod is, qui dum in Ecclesia Confessiones audit, interim præsens in Choro censeatur, *Covar. l. 3. res. c. 13. Vers. octavo Garc. cit. c. 2. l. 359. 361.* Alii apud *Palao disp. 3. de Relig. pun. 9. §. 2. n. 6.* dicunt, in priore non ideo negari distributiones, quod absint a loco Beneficii, sed quia non omnino evidens erat eorum absentiam utilem esse Ecclesiæ. Alii denique prædictos Canones ita conciliant, quod scilicet Beneficiatis, si propter Ecclesiæ utilitatem, vel corporalem necessitatem, absint a loco Beneficii, de Jure communi, non debeantur distributiones quotidianæ, quippe quæ secundum propriam institutionem, nonnisi iis, qui Officiis Divinis intersunt, dari debent, sicut statuitur, *in cit. c. 30. de elect. in 6.* Nihil tamen obstat, quominus per statutum decerni, vel per consuetudinem induci possit, ut ob talem justam causam absentes distributiones acquirant: & hanc consuetudinem approbat Bonifac. VIII. *in cit. c. un.* juxta explicationem *Gl. ibid. V. Utilitas; in addit. & Jo. Andr. ibid. n. 4. Covarr. c. l. Azor. c. l. q. 143. Navarr. l. 3. consil. 8. n. 4. h. t. Laym. cit. c. 7. n. 3.* Et hæc conciliatio videtur esse probabilior cæteris.

XCIII. Et hinc etiam patet Responsio *ad c. De caetero; 7. h. t.* in quo dicitur, victualia, hoc est, distributiones non cedere existenti in servitio Episcopi, quia absentibus eæ exhiberi non solent, cum tamen qui servit Episcopo censeatur servire ipsi Ecclesiæ, & consequenter lucrabitur distributiones, quippe quæ dantur iis, qui propter Ecclesiæ utilitatem absunt, juxta *cit. c. un. §. Qui vero.* Sed respondetur, quod spectato Jure communi, nemo potest percipere distributiones, nisi intersit Officiis Divinis, etiamsi pro utilitate Ecclesiæ

clesiæ absit, præterquam si consuetudine aliud receptum sit, de quo casu loquitur *cit. c. un. Franc. ibid. §. Qui vero. n. 4.* Vel etiam dici potest, quod ad percipiendas distributiones non sufficiat utilitas totius Diœcesis in genere, sed requiratur utilitas Ecclesiæ in specie, in qua aliquis Beneficium habet, *Jo. Andr. in cit. c. un. n. 3. V. Evidens.*

XCIV. Notandum secundo. Præter tres exceptiones supra allatas, *& in cit. c. un. §. Qui vero*, expressas, addi debet quarta exceptio, si nimirum fructus Beneficii in solis distributionibus consistant; quia Ecclesia non habet distinctas Præbendas, sed diebus singulis dantur cuilibet pro victu certi proventus in fructibus, vel pecunia, quæ cum potius sint præbendæ, quam distributiones, ut supra dictum, ideo hujusmodi reditus dantur etiam absentibus, quibus Jure communi, vel speciali, sive ex privilegio, proventus Beneficiorum debentur, ut tradit *Gl. in cit. c. un. V. Receperit; h. t. nu 6. arg. cit. c. olim de V. S.* Cum tamen quotidianæ distributiones proprie dictæ non dentur privilegiatis absentibus, juxta *c. Licet; 32. de præbend.* Imo etiam probabile est, quod quando ex communibus proventibus Capituli (quæ Mensa Capitularis vocatur unde Beneficiorum fructus singulis annuatim distribuuntur) aliqua pars deducitur, vel olim deducta fuit pro quotidianis distributionibus, tali casu statutum fieri potest, vel consuetudo induci, ut qui ex justa causa absentes sunt, lucrari possint fructus Beneficiorum in absentia, v. g. Canonici si in anno per tres menses non resideant, sicut possunt, juxta *Concil. Trident. Sess. 24. c. 12. de reform.* etiam distributiones percipiant: quia cum distributiones hæ in locum præbendæ succedant, quippe quæ ex præbendis sunt detractæ, ac iis veluti substituantur, judicatur de iis, sicut de præbendis, & eadem de iis fit dispositio; & sic subrogatum sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur, ut tradit apud *Jean. Monach.* Probus *in addit. nu. 6. & Laym. cit. c. 7. nu. 3.*

Aliud vero dicendum est, de iis distributionibus (sicut & de portionibus Anniversariorum) quæ ex prima sua fundatione seu institutione tantum iis dari debent, qui Divinis officiis sunt præsentes, nulla enim particulari consuetudine vel statuto induci potest ut hæ distributiones, contra naturam primæ fundationis, absentibus dentur, talis enim consuetudo, quippe cedens in diminutionem cultus Divini, reprobatur *in cit. c. un: & Trid. Concil. cit. c. 12.*

XCV. Addi potest quinta exceptio, si nimirum a Papa Canonicis privilegium, ex causa justa daretur, ut etiam legitime absentes distributiones quotidianas percipere possint, *Joan. Andr. in cit. c. un. n. 4. Barb. cit. c. 58. nu. 47.* debet tamen id ipsum in concessione exprimi, cum alioquin nomine fructuum non comprehendantur distributiones quotidianæ, siquæ sint separatæ ac distinctæ a fructibus præbendæ: neque etiam solet Papa tale Privilegium facile concedere, ut quotidianæ distributiones etiam ab absentibus percipi possint, *Jo. Andr. c. l.* Porro tale privilegium percipiendi fructus & distributiones in absentia, si detur, stricte est interpretandum, salva verborum proprietate, quia cedit in diminutionem Divini cultus, & in præjudicium aliorum Clericorum præsentium, & in derogationem Legis communis obligantis ad residentiam, & præsentiam in Choro, *Palao cit. pun. 9. §. 10. nu. 4.*

XCVII. Notandum tertio. Qui præter casus supra allatos, non intersunt Divinis officiis, dominium distributionum receptarum non acquirunt, nec illas suas faciunt: sed omnes restituere tenentur, ut patet *ex cit. §. Si vero.* Ex quo colligitur a contrario sensu, quod si intersint Divinis, distributionum dominium acquirant, easque faciant suas, ita ut libere de illis, sicut de patrimonialibus, disponere possint, *Azor. cit. lib. 3. c. 9. 10. Barb. in Collect. hic nu. 22.* Porro distributiones perceptæ ab absentibus a Choro, ante Constitutionem *cit. c. un.* non sunt necessario restituendæ secundum *Gl. hic V. Receperit*, ita ut non comprehendat præterita, ut colligitur ex illis verbis, *qua contra hujusmodi nostram Constitutionem receperit*, nam quamvis jam ante statutum esset, ut quotidianæ distributiones solum iis dentur, qui Officiis Divinis intersunt, non tamen erat expresse statutum, consuetudinem contrariam non valere: eaque prius communi errore licita putabatur, *Barb. hic nu. ult.* Verum hæc privatio dominii acquirendi in distributionibus, non est proprie pœna Legis; quia ex prima institutione distributionum Beneficiatus non habet jus ad illas, nisi sub ea conditione, si intersit Divinis, præter casus jure exceptos, adeoque ex rei natura videtur obligatus ad restitutionem earum, si Divinis non interfit.

XCVIII. Notandum quarto. Quæ hactenus dicta sunt de distributionibus quotidianis, quæ dantur iis, qui Divinis officiis personaliter intersunt: eadem omnino intelligenda sunt esse decreta de distributionibus, quæ in anniversariis defunctorum dari solent, prout habetur *in cit. c. un. in fine.* videlicet ut iis tantum, qui præsentes sunt funeralibus exequiis, obveniant, & consuetudo contraria non valeat, & si absentes, sine justa causa, eas recipiant, sive extra casus *in cit. c. un.* exceptos, ad restitutionem teneantur, *Gl. fin. ibid. Azor. cit. c. 7. q. 4. Barb. in cit. c. unic. num. 23.* Porro eadem procedunt, non tantum in distributionibus, quæ dantur in anniversariis defunctorum, sed etiam quæ in ipso die depositionis, vel septimo, vel tricesimo, vel alio die ab obitu defunctorum dantur, *Franc. in cit. c. un. §. fin. n. 1. Azor. cit. q. 4.* Quia portiones funerales etsi non veniant nomine distributionum, iis tamen æquiparantur, & eodem jure ac privilegio gaudent.

§. III.

Aliæ quædam Quæstiones circa distributiones quotidianas proponuntur & resolvuntur.

XCVIII. Quæritur primo, pro quibus horis debeant assignari distributiones quotidianæ? Resp. Honestius est, ipsique Juri magis consonum, ut pro singulis Horis Canonicis, & Missa Conventuali eæ constituantur, ut docet *Gl. in Clem. 2. V. Certis horis de ætat. & qualit. & Gl. in cit. c. un. V. Ordinationem; Garc. cit. c. 2. nu. 478. & 2. seqq. juxta declarat. S. Congreg. Concil.* Est tamen consuetudo in aliquibus Ecclesiis ut quibusdam tantum Horis, v. g. in Matutino & in Vesperis, item in Missæ Sacrificio, distributionum partitio fiat, ut notat *Gl. in cit. c. Clem. 2.* eaque valida est, ut ex communi tradit *Navarr. consil. 9. h. t.* Porro distributiones hæ faciendæ sunt præsentibus, quantum fieri potest, æqualiter; cum enim in omnibus par sit onus, scilicet assiduitas & frequentia in Divinis Officiis, ideo etiam merito debet esse par lucrum seu commodum: non est tamen inconveniens, quominus alicui secundum Officii & Dignitatis qualitatem constituatur major portio, cum & majus onus habeat, *Zœsius in Comment. ad Decret. nu. 13. h. t.*

XCIX. Quæritur secundo. Utrum ad hoc, ut Canonici quotidianas distributiones lucrentur, requiratur, ut non solum Divinis Officiis intersint, sed etiam ut ipsimet in choro cantent & psallant? Resp. Id spectato Jure communi, requiri: saltem si integras distributiones lucrari velint, nec sufficere, si privatim, vel submisse in Ecclesia Horas Canonicas recitent; idque denuo præcipit *Concil. Trident. Sess. 24. c. 12. de reform.* ubi præcipit, ut omnes per se, & non per substitutos compellantur Divina obire Officia, & docet *Azor. p. 1. lib. 10. c. 51. q. 3. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. de Horis c. 12. num. 10. Less. l. 2. c. 34. dub. 33. num. 184. Laym. cit. c. 7. nu. 6. Barb. cit. c. 18. nu. 80.* Ratio est, quia distributiones non dantur Canonicis, ratione solius præsentiæ, sed præcipue propter officium psallendi in Ecclesia: at quod datur ob causam, ea non secuta, non debetur. Neque refert, quod Canones dicant, distributiones deberi his, qui Horis Canonicis adfuerint, vel qui in Ecclesiis præsentes fuerint, quia id intelligi debet, qui præsentes fuerint ad præstandum officium, propter quod præsentes esse debent. Veruntamen etsi non psallentes in choro, distributiones integras lucrari non possint, possunt tamen saltem partem illarum, si psallentibus in choro assistant, tametsi ipsi non canant; quia dum præsentia sua officium exornant, aliquid saltem præstant. *Suar. c. l. Laym. c. l.* Addunt tamen *DD. citt.* quod ubi consuetudo viget, vel statutum extat, ut Canonici solum præsentes sint in choro, etsi per se non canant, sed per Clericos ad id sibi substitutos, possint acquirere, & licite sibi retinere distributiones, dummodo horas privatim recitent; quia in hujusmodi Ecclesiis, Canonicis distributiones dantur, non ob canendi officium, sed ob moralem tantum præsentiam, *Azor. c. c. 55. q. 6. Suar. c. l. n. 11. Less. c. l. n. 185. Laym c. l.* aliique communiter: idque procedit etiam post Conc. Trid.

C. Quæritur tertio. An qui in eadem Ecclesia duo Beneficia habet, v. g. Dignitatem Archidiaconi, vel Præpositi, & Canonicatum, simplices tantum, an vero duplices distributiones quotidianas recipere debeat? Affirmant duplices deberi: *Abb. in c. Cum olim 12. n. 6. de sent. & re judic. Covarr. cit. c. 13. n. 6. Laym. in c. 1. n. 3. & 6. de consuet. in 6.* idque valde probabiliter: & ratio est, quia potest quis duplici munere fungi, modo exercitium unius alteri non repugnet, vel alterius usum non impediat, v. g. Præpositi & Canonici: quia cum utrique officio per se debeantur distributiones quotidianæ, si quis utroque munere simul fungatur, duplices ei debentur, cum vere Officiis Divinis præsens sit, non tantum ut Præpositus, sed etiam ut Canonicus: nihil enim prohibet diversa jura in eandem personam devenire, *l. Tutorem 22. ff. de his, qui ut indignis, &c.* idque confirmatur *ex cit. c. Cum olim*, ex quo colligitur, quod si quis simul sit Archidiaconus & Canonicus, in eadem Ecclesia, duplicem vocem in Capitulo habere debeat, nisi alia sit Ecclesiæ consuetudo, ut limitat *Jo. Andr. ibid. nu. 8.* Contrarium tamen tenet *Azor. cit. c. 7. q. 13.* Quia licet quis præsens sit, ratione duorum officiorum in choro, non tamen magis præsens est, qui simul Archidiaconus & Canonicus est, quam sit Canonicus tantum, quod verum est de physica præsentia, sed non de morali. Verum hac in re ejusque Ecclesiæ consuetudo servanda est, ut monet *Laym. cit. c. 7. num. 4.* Qui addit, ubi juxta *Concil. Trident.* tertia pars redituum, ex omnibus Beneficiis detracta est pro quotidianis distributionibus, æquum omnino esse, ut qui duplicem Præbendam in eadem Ecclesia obtineat, etiam duplices distributiones recipiat.

CI. Quæritur quarto. An distributiones quotidianæ, quas Canonici, ob absentiam a Divinis Officiis amittunt, aliis præsentibus accrescant? Resp. Affirmative, cum *Gl. Communiter recepta, in Clem. 2. V. pars dimidia de ætat. & qualit. &c. & in Clem. 2. V. Suspensus; de vita & honest. Cleric.* Id vero intelligendum est de distributionibus communibus & ordinariis, quæ vel ex fidelium fundationibus proveniunt, vel ex communibus Beneficiorum reditibus detractæ fuerunt, ut significat *Concil. Trident. Sess. 21. c. 3. de reform.* Si vero ex propriis, & distinctis a Mensa Capitulari fructibus quarundam Dignitatum vel Officiorum pars aliqua, videlicet tertia, detracta sit, ut per modum distributionum dentur iis, qui illas Dignitates vel Officia obtinent, si præsentes sunt, tunc his absentibus, Fabricæ Ecclesiæ, vel alteri loco pio applicandæ sunt, sicut statuit *Concil. Trident. Sess. 22. c. 3. de reform. Garc. cit. cap. 2. nu. 446. ubi num. seq.* ex pluribus declarationibus S. Congr. Concil. id probat *Laym. c. l. q. 5.*

Porro probabilius est, quod legitime absentes a choro, etsi recipiant distributiones proprias, ac si personaliter interessent: non tamen lucrantur distributiones, quas amittunt illegitime absentes, sed, solis præsentibus eæ accrescunt; quia id in nullo textu juris exprimitur *Castr. Palao dis. 3. de Relig. pun. 8. num. 8.*

CII. Quæritur quinto. An Canonici absentes, distributiones quotidianas, quas propter absentiam ab Officiis Divinis non lucrantur, tuta conscientia, accipere, & retinere pos-

re possint, si eas ipsis reliqui præsentes remittant, & donent, quibus alias acrevissent? Affirmat *Gl. in cit. c. ut. V. Suas*; *h. t. in 6.* Sed negative respondendum est, cum Archidiacono in addit. *Gl. ibid.* Nam illas reciperent contra mentem, & prohibitionem hujus Constitutionis, in qua absolute decernitur, quod Canonicus illegitime absens recipiens distributiones nullo modo suas faciat, quin ad restitutionem teneatur, ergo non potest illas recipere. Idque expresse statutum est in Concilio Tridentino *Sess. 24. c. 12. de reform.* ubi dicitur: *Distributiones vero, qui statis horis interfuerint, recipiant: reliqui quavis collusione aut remissione exclusa, his careant*: quia alioqui daretur occasio Canonicis se absentandi a choro, sub spe Concanonicos suos condonaturos sibi distributiones, quas ob absentiam amiserunt, *Barb. lib. 3. Juris Eccl. c. 18. nu. 91. & 93.* Veruntamen si Canonici præsentes, distributiones, quas absentes a choro amiserunt, & quæ præsentibus jam datæ sunt, & jure accrescendi acquisitæ, postea nullo præcedente pacto, vel metu, liberaliter absentibus donent, tunc possunt absentes eas licite recipere, quia *Concil. Trident. c. l.* non dicit, quavis donatione, *sed quavis collusione, & remissione exclusa*: at remissio est, cum debitum creditori solvendum condonatur, ac proinde debitor a solvendo liberatur, & hoc est prohibitum a Concilio *cit. loc.* non autem quando jam solutum redonatur, *Azor. cit. c. 7. quæst. 9. §. Quæres*, *Barb. cit. c. 18. nu. 25.* quamvis contrarium teneat *Palao cit. §. 9. & §. 13.*

TITULUS V.

De Præbendis Et Dignitatibus.

Cum æquum & necessarium sit, ut Clerici habeant Præbendas in Titulis Ecclesiarum, in quibus resident, & Officium præstant, unde necessaria ad vitæ sustentationem percipiant, ne in opprobrium Ordinis Clericalis, vel mendicent, vel negotiari cogantur: & ut quidam eorum, videlicet qui aliis præsunt, aut majora Officia in Ecclesia administrant, Dignitates obtineant: ideo subjicitur iste Titulus, de Præbendis & Dignitatibus qui etiam extat in Sexto, Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.

I. Cæterum pro intellectu hujus Rubricæ notandum est: aliud est Canonia, sive Canonicatus, aliud Præbenda, ut notat *Gl. in c. Cum M. 9. de Constit. V. Receperunt*; *Hostiens. in summa nu. 1. h. t.* Canonia est jus quoddam spirituale, quod ex electione, collatione, vel institutione, & receptione alicujus in Canonicum oritur, sive acquiritur, ac tribuit stallum sive sedem in Choro, & vocem seu jus suffragii in Capitulo, si quidem in Sacris sit constitutus: Præbenda vero est jus percipiendi proventus Ecclesiasticos tanquam uni de Collegio competens, & ex Canonia procedens, sicut descendit actio ex obligatione, & filia ex matre: nam ei qui obtinuit Canoniam, etiam Præbenda debetur, *c. Relatum*; 9. *& c. Dilectus*; 19. *h. t.* potest autem aliquis Canonicus esse, & nullos adhuc reditus habere, non enim Præbenda Canonicum facit, sed collatio juris spiritualis facta ab eo, qui potestatem conferendi habet, ut ait *Abbas Panormitanus in c. Cum super*; 8. *de Concess. Præb. n. 2.* quamvis talis Canonicus proprie Beneficium non habeat, nec proprie Beneficiarius dici possit, sine Præbenda. Sic v. g. Religiosus in Monasterio, maxime si sit ex Ordine Mendicantium, jus spirituale obtinet, ut sit unus de Conventu, seu Collegio, absque Præbenda *Abb. in cit. c. Dilectus, nu. 7. h. t.* Contra vero fieri potest, ut aliquis, sive Clericus, sive Laicus, Præbendam ex reditibus Ecclesiasticis habet, pro labore seu officio temporali, v. g. Cantor aut Æditiuus, Magister, Advocatus, &c. nullam autem Canoniam, seu jus spiritualis officii, quæ est Præbenda temporalis solum, neque Beneficium Ecclesiasticum, *Greg. Tholosan. in Instit. novis rei benefic. c. 11. nu. 15.* Præbenda autem spiritualis, quæ est jus percipiendi proventus Ecclesiasticos, ratione Canoniæ vel spiritualis Officii, dupliciter sumitur vel specifice & stricte pro Præbenda Cathedralis vel Collegiatæ Ecclesiæ, sive Canonicatui annexa, propria accipitur *in cit. c. Cum M. 9. de Constit. & in cit. c. Dilectus.* Vel generice & late, pro omni Beneficio Ecclesiastico saltem inferiore, prout accipitur *in c. pen. de V. S.* Et in hac posteriore significatione sumitur in hoc Titulo, *Barb. in rub. h. t. n. 6. & seqq.* Nam licet Præbenda Ecclesiastica a Prælatis Ecclesiæ ex officio sit conferenda Clericis, nemini tamen in particulari, stricto jure justitiæ, debetur, sed est gratuita concessio, sive gratia, ideoque Beneficium recte appellatur. Quæ autem sint, & dicantur hic Dignitates, infra explicabitur.

SECTIO I.

De Beneficiis seu Præbendis in communi & de necessaria sustentatione vitæ Clericorum.

§. I.

Quid sit Præbenda, seu Beneficium Ecclesiasticum?

II. Beneficium Ecclesiasticum communiter sic definitur, prout videre est apud *Lessium, l. 2. c. 34. dub. 1. Laym. l. 4. Theol. mor. c. 1.* de alios; *Jus perpetuum percipiendi reditus ex bonis Ecclesiasticis, propter aliquod servitium spirituale, auctoritate Ecclesiæ, constitutum.* Pro cujus explicatione notandum *ex Lessio c. l.* tria in Beneficio Ecclesiastico distinguenda esse; Primum ipsum Officium, seu obligatio ad illud, qua quis tenetur spiritualem aliquam functionem obire, veluti recitare Horas Canonicas, administrare Sacramenta, prædicare Verbum Dei, & hoc non est Beneficium, sed fundamentum illius, & causa, datur enim Beneficium propter Officium, *c. fin. de rescript. in 6.* Secundum est Jus percipiendi reditus ex bonis Ecclesiasticis ob tale Officium: & hoc Jus proprie est Beneficium; quod secundum se præcise spectatum, non est spirituale, sed temporale, videlicet ad percipiendum temporales reditus Ecclesiasticos, quia tamen oritur ex spirituali Officio, in quo fundatur, eique inseparabiliter est annexum, ideo est aliquo modo, scilicet per accidens, & extrinsece spirituale: quo sensu Beneficium, Jus spirituale dicitur *in c. Dilecto*, 25. *h. t.* Tertium sunt ipsi fructus, & proventus ex bonis Ecclesiasticis; hoc est, Deo dicatis & Ecclesiæ donatis percipiendi, qui temporales sunt.

III. Itaque in definitione Beneficii dicitur primo *Jus*, quia Beneficiatus, ratione Beneficii sibi collati, habet potestatem exigendi, ac percipiendi proventus ex bonis Deo dicatis. Est autem hoc Jus spirituale, non in se formaliter, sed in radice quia ex Officio, & Ministerio spirituali oritur, cui est annexum, ut jam dictum, sive quia non competit, nisi habenti Officium Clericale, ut inquit S. Thom. 2. 2. *qu. 100. artic. 4. in corp.* adeoque quia Clericatum supponit.

Dicitur secundo *Perpetuum*, quia Beneficium Ecclesiasticum non datur ad tempus, sed in Titulum perpetuum. *c. 2. dist. 70.* ibi: *in qua Ecclesia quilibet intitulatus est, in ea perpetuo perseveret*, id est, ut explicat *Gl. ibid. V.* perpetuo, dum vivit, ut colligitur *ex c. pen. de Cleric. ægrot. & c. Si gratiose*, 5. *de rescript. in 6.* Ubi notandum, Beneficium dici Jus perpetuum, videlicet ex institutione sua, vel saltem secundum aptitudinem, quia potest esse perpetuum, ut sub hac definitione comprehendantur etiam Beneficia manualia sive ad nutum revocabilia, *Garc. tract. de benef. p. 1. c. 2. §. 2. n. 79.* ac proinde sufficit, quod Beneficium ex se sit perpetuum, quia in perpetuum conferri potest, & ordinarie confertur; quamvis non semper, qui illud habet, perpetuo habeat, sed dependenter a voluntate Superioris, quæ dependentia non mutat naturam ipsius Beneficii, cum nihilominus ob Officium spirituale detur: nam Beneficia sæcularia, quæ suapte natura sunt perpetua, saltem per Papam possunt fieri temporalia, sive ad tempus concedi, & ad nutum revocabilia, *Garc. cit. c. 2. n. 70. & 71.* Quare ad rationem Beneficii non requiritur, ut Beneficiatus perpetuo, quamdiu vivit, irrevocabiliter illud habere debeat; sed sufficit, quod ipsum Beneficium ex se sit ita perpetuum, ut maneat penes Beneficiatum, donec ei ex legitima causa auferatur, & ut morte Beneficiati, vel amotione ipsius a Beneficio, ipsum Beneficium non extinguatur, sed vacet possessore, ita ut alteri sit conferendum; adeoque in se perpetuo durat, *Azor. p. 2. l. 3. c. 1. q. 2. Laym. c. l. n. 1.* Addi potest, quod Beneficia manualia auferri possint ad nutum Superioris, id non habent ex sua institutione, sed ex eo, quod ea obtinentes subjecti sint Superioribus suis, quoad officia, habitationem, totamque vitæ directionem, *Less. c. l. nu. 3.* Verum negari non potest, Beneficia ad nutum revocabilia, quæque in Titulum perpetuum non conceduntur, tametsi in se perpetua sint, aliquo modo deficere a ratione Beneficii stricte accepti, ideoque in regula Cancellariæ de reservatione non comprehenduntur, neque sufficiunt pro Titulo ad Ordines sacros suscipiendos, ut docet *Bern. Diaz in pract. Canon. crim. c. 18. n. 8. Garc. cit. c. 1. n. 38. & seqq.* & alii communiter, licet alias juxta Conc. Trid. Beneficium sit sufficiens Titulus ad Ordines *Castr. Palao part. 2. tractat. 13. de benef. disp. 1. punct. 1. num. 6. & 7.*

Porro per illa verba *Jus perpetuum*, a ratione Beneficii excluditur. Primo Commenda temporalis, quippe quæ non datur in Titulum, neque tribuit jus in Beneficio, sed solam administrationem ad tempus, ut notat *Navarr. lib. 3. Consil. 9. n. 2. h. t.* Secundo. Vicaria temporalis, & non collativa, non est proprie Beneficium, sicut & Capellania, quæ non est perpetua, ob eandem rationem, *Navarr. Consil. 7. n. 1. Less. cit. c. 34. n. 3. Laym. cit. c. 1. n. 1.* Tertio Pensio Ecclesiastica non est proprie Beneficium, quia per mortem pensionarii extinguitur, & non tantum vacat *Azor. cit. c. 1. qu. 2. §. & his in fine.*

IV. Dicitur tertio. *Ex bonis Ecclesiasticis*, nam Dominium bonorum immobilium, & aliorum jurium, ex quibus reditus Beneficiorum percipiuntur, ad particulares quasdam Ecclesias, aut alia pia loca, quibus sunt collata, applicata pertinent, nomine Ecclesiæ intelligendo ipsam Communitatem, seu Universitatem Clericorum, cum suo Capite, aut subordinatis Capitibus, quorum bonorum administratio, ac dispensatio, non ad ipsas Ecclesias, sed ad earum Prælatos, videlicet Episcopos aliosque Ordinarios Rectores Ecclesiarum, tum Sæcularium, tum Regularium, ac præcipue ad S. Pontificem, tanquam Caput totius Ecclesiæ universalis spectat, sicut habetur in *c. Expedit*; 13. *& ibi Gl. V. Communes*; *cap. Episcopus*; 23. *& seqq. caus. 17. q. 1.* Quare quando *in c. Cum secundum* 316. *h. t. & in c. Cum ex eo*; 34. *De elect. in 6.* res & bona Ecclesiastica appellantur Patrimonium Christi; *& in c.* 5. *& c. Qui abstulerit*; 6. *tit. caus. 12. q. 2.* pecuniæ Christi, & cum in Conc. Trid. *Sess. 25. c. 1. de reform.* dicitur, res Ecclesiasticas esse Dei, id intelligendum est, quod a fidelibus Ecclesiæ donata sint, ad cultum & obsequium Dei, & Christi, ita ut non in usus profanos converti, sed in Ministrorum Ecclesiæ, & pauperum sustentationem, aliosque similes pios usus expendi debeant, *Molin. c. l. Laym. c. l. n. 2.*

V. Dicitur quarto. *Propter Officium spirituale*, nam omne Beneficium datur propter Officium, hoc est spirituale, seu Ecclesiasticum servitium *c. ult. de rescript. in 6.* potest autem jus percipiendi reditus Ecclesiasticos, seu Præbenda dupliciter constitui, vel prout est annexa Juri Canoniæ, seu spiritualis Officii præstandi, & sic idem est, quod Beneficium Ecclesiasticum, nec in Laicum cadere potest, ut infra dicetur, vel prout est præcisa, seu separata a spirituali Jure seu Titulo, & sic mere temporale quid est, & Laico etiam conferri potest, propter servitium temporale, quod præstat v. g. Organa vel Campanos pulsando, *Abb. in c. Majoribus*; 8. *n. 4. h. t.* Et patet ex supra dictis.

VI. Di-

VI. Dicitur quinto & ultimo, *Ecclesiastica auctoritate constitutum*, videlicet ab Episcopo, vel alio Prælato Ecclesiastico Ordinario legitimo institutum, seu erectum, & collatum, secundum formam & modum a SS. Canonibus præscriptum, nam Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine Canonica institutione obtineri, juxta *reg. jur. 1. in 6.* adeo quidem, ut ante Episcopi ordinationem, non censetur beneficium Ecclesiasticum, ut colligunt DD. ex *c. Nemo, 9. & c. Nullus 25. dis. 1. de consecr.* Quare per hanc particulam excluduntur s ratione Beneficii Capellaniæ, etiam perpetuæ, sed non collativæ: nam si aliquid relictum sit, etiam in perpetuum, pro celebrandis Missis, sine auctoritate Episcopi, id non erit Beneficium Ecclesiasticum, sed simpliciter pia donatio, vel pium Legatum, *Rebuff. in praxi tit. quorr instituta sint Beneficia, nu. 10. Less. cit. cap. 34. nu. 4.* quia ad potestatem solius Prælati Ecclesiastici spectat Officia in Ecclesia instituere, eisque proventus Ecclesiasticos annectere.

VII. Porro illud hic præterea notandum, postquam cessavit communis Clericorum vita, & cohabitatio, reditus sive proventus bonorum Ecclesiasticorum in quatuor partes divisi sunt, ut constat *ex c. De reditibus; 8. caus. 12. q. 2.* Quarum prima pars assignata est pro Mensa, seu sustentatione Episcopi: secunda pro Fabrica Ecclesiæ: tertia pro pauperibus, ac peregrinis: quarta pro Canonicis, aliisque Clericis, ut ea pro singulorum meritis distribueretur: & ex illis postea auctoritate Ecclesiæ erecta, & instituta sunt Beneficia Ecclesiastica, adeoque tum Episcopo, tum aliis Clericis assignata est certa portio redituum, ex prædiis seu bonis immobilibus Ecclesiæ, & jus collatum eos percipiendi, *Less. c. l. num. 1. Laym. l. 4. tr. 2. c. 2. an. 3.*

§. II.

De Divisione, seu distinctione Beneficiorum.

Variæ sunt divisiones beneficiorum, prout videre est apud Rebuffum *in praxi tit. quotuplex sit Beneficium, Azor. p. 2. lib. 3. c. 1. q. 4. Gregor. Tholosan. syntagm. jur. univers. lib. 17. c. 2. in Instit. novis rei Beneficiariæ c. 10. Garc. tr. de benef. p. 1. 1. 6. & alios.*

VIII. Nam primo beneficia alia sunt sæcularia alia regularia. Sæcularia sunt, quæ Clericis sæcularibus, id est, qui nullam Religionis Regulam sunt professi, sed in sæculo DEO militant ac serviunt, conferri solent, ac debent. Regularia vero, quæ Regularibus competunt, sive pro Religiosis sunt instituta, & per eos administrari debent, ita quidem ut non sufficiat, quod ad Regulares beneficii alicujus collatio, vel præsentatio pertineat, neque quod ipsi Religioni v. g. Monasterio unitum sit, cum hæc omnia etiam sæculari beneficio competere possint, sed necessario requiritur, ut per Regulares administretur, ut docet *Castr. Palao p. 2. tract. 13. de benef. dis. 1. pun. 2. nu. 2.* Porro beneficium sæculare, ordinarie non potest conferri Clerico Regulari, neque vice versa beneficium regulare Clerico sæculari, ut colligitur ex *c. Cum de Beneficio; 5. &c. Cum singula; 32. h. t. in 6.* in dubio autem omne beneficium censetur esse sæculare, nisi constet, vel probetur esse regulare: probari autem potest, vel ex literis fundationis, seu erectionis, vel institutionis, in quibus ita cautum reperitur: vel si probetur beneficium, quod ante per Clericos sæculares administrabatur, per 40. annos continuos ab uno vel pluribus Regularibus pacifice fuisse possessum, & administratum, ut ex communi docet *Navarr. l. 3. Consil. 3. h. t. Azor. cit. l. 3. c. 26. q. 3. Barb. l. 3. De benef. c. 4. num. 43.* de quo infra.

IX. Secundo dividuntur beneficia, tam sæcularia, quam regularia, in duplicia, & simplicia. Beneficium duplex est, quod aliquam eminentiam, jurisdictionem, vel administrationem habet. Inter beneficia duplicia quædam sunt majora, ut Papatus, *juxta c. 1. De maledic.* ubi Clemens III. ait, quod *Clericus quidam verba quadam in depressionem Officii, & Beneficii nostri protulit*, ideoque & ipse Papa canonice eligi, & institui debet. Item inter majora beneficia numeratur Cardinalatus, nam in *c. fundamenta, 17. Decret. de elect. in 6.* Cardinales appellantur Fratres, Consiliarii, & Coadjutores Rom. Pontificis. Præterea Patriarchatus, vel Primatia, quæ est veluti prima Sedes, seu Major alicujus Regni; nam Primates prærogativam aliquam Dignitatis habent, ante reliquos Archiepiscopos, *c. 2. dis. 99.* Item Archiepiscopatus, cui præest Metropolitanus in præcipua Civitate Provinciæ residens, & habens sub se Suffraganeos Episcopos, *c. unic. dis. 101.* Denique Episcopatus *c. Felicis; 5. Quod si quis*; ubi Pontificalis, seu Episcopalis Dignitas appellatur Beneficium *de pan. in 6.* quanquam sublimes hæ Dignitates communi appellatione beneficiorum, præsertim in pœnalibus Canonibus, & aliis, quæ strictæ interpretationis sunt, non soleant comprehendi; quippe cum sint culmina beneficiorum, & Dignitatum, sicut dicitur *in c. pen. h. t.* & notat *Gl. in c. 2. V. Dignitatum eod. in 6.* idcoque dispensatio impetrata ad omnia beneficia, non extenditur ad Episcopatum, propter eminentiam Dignitatis, quæ est specialis nota digna, *Garc. cit. c. 6. num 66. Barb. cit. c. 4. nu. 50. & 51.*

X. Alia vero ex beneficiis duplicibus dicuntur media, ut tradit *Abb. in c. Majoribus 8. nu. 1. h. tit.* ut sunt reliquæ Dignitates, præter illas sublimes, de quibus supra, item Personatus, & Officia. Dignitas est præeminentia, adjunctam habens administrationem & jurisdictionem fori interni, seu pœnitentialis, teste *Abbate in c. De multa 28. num. 21. h. t. Rebuff. in praxi tit. Beneficium sæculare quotuplex nu. 7.* Cujusmodi beneficia obtinent Abbates, & Abbatissæ, & alii Prælati, tam Regulares, quam Sæculares, sive in Ecclesiis Cathedralibus, sive Collegiatis. Item Archidiaconus, qui post Episcopum veluti ejus Vicarius, jurisdictionem habet in omnes Clericos Diœcesis, *c. 1. de offic. Archid.* quam potestatem hodie in multis Ecclesiis Vicarius Generalis Episcopi exercet.

Personatus est honor, & præeminentia in Ecclesia, sine jurisdictione fori externi, & administratione proprie dicta, sic is, qui obtinet sedem eminentiorem in choro, aliisque Canonicos, etiam antiquiores præcedit in processionibus, & suffragiis ferendis in Capitulo, aliisque Conventibus, is dicitur habere Personatum, qualem habent Præpositi Cathedralium, & Collegiatarum Insignium Ecclesiarum in Germania. Non est autem proprie Dignitas, ideoque si quis impetret literas, ut ei provideatur de Personatu, non potest illi provideri de dignitate, cum jurisdictione, *Cochier in præcib. primar. sec. 2. V. Personatus*; Quamvis interdum Personatus & Dignitas pro eodem accipiantur, prout videre est in *c. Cum decessissent; 8. De Constit.* Primiceriatus primo appellatur Personatus, & postea Dignitas.

Denique Officium (intellige simplex, nam & Præpositura appellatur Officium in *c. Dudum; 22.* ibi *hujusmodi Officium, de elect.* sed non simplex) est quædam administratio rerum Ecclesiasticarum, sine præeminentia, & jurisdictione fori externi: quale habet Archipresbyter, qui olim velut Decanus Presbyteris præfectus erat, sed sine jurisdictione in foro externo, prout colligitur *ex c. ult. de Offic. Archipresb.* Hodie vero in plerisque Ecclesiis Cathedralibus Archipresbyter, seu Decanus jurisdictionem, vel præeminentiam habet, ideoque inter Dignitates, vel Personatus etiam numeratur, *Laym. l. 4. tr. 2. c. 4. n. 4.* Tale Officium habet etiam Primicerius, qui Diaconis præest, sine jurisdictione in foro externo: ut colligitur *ex c. un. de offic. Primic.* item Sacrista sive Thesaurarius, Custos &c. qui omnes sunt Archidiacono subjecti de Jure communi, & ratione Officii sui alios Canonicos non præcedunt, de quibus supra *lib. 1. tit. 25. 26. & 27.* Debet autem in his attendi consuetudo locorum, nam quod in una Ecclesia est Dignitas, vel Personatus, in alia est Officium tantum, & vice versa, *Greg. Tholos. in Instit. novis cit. c. 20. n. 18.* In multis locis Dignitas appellatur Personatus, & in quibusdam locis quodlibet Beneficium curatum vocatur Personatus, ut notat *Abb. in cit. c. De multa 28. n. 21. h. t.*

XI. Porro inter Beneficia duplicia numerantur etiam Beneficia curata, seu animarum curam habentia, eaque sunt duplicis generis, quædam enim curam animarum exercent, sive jurisdictionem spiritualem, seu Ecclesiasticam, in foro externo, & contentioso, ut est visitare, inquirere, excommunicare, &c. Quædam tantum in foro pœnitentiali, & in ordine ad forum internum conscientiæ, *Abb. in cit. c. De multa; n. 24. Garc. cit. c. 6. n. 5. 6. & 7.* Et hæc sunt Beneficia stricte ac proprie curata: & Beneficia duplicia minora, cujusmodi Beneficium est Parochia, quæ dicitur Beneficium duplex, quasi duplici cura, seu onere constrictum, quia præter obligationem Divini Officii recitandi omnibus Clericis communem, aliquam administrationem habet, absque ulla tamen jurisdictione fori judicialis, sive contentiosi, cum Parochus solum habeat in foro externo potestatem sive jurisdictionem administrandi Sacramenta suis Parochianis, ut alibi dictum. Tale Beneficium curatum habet etiam Vicarius perpetuus, *Azor. p. 2. l. 3. c. 1. q. 5.* Item Commendatarius perpetuus, cui Beneficium curam animarum habens, commissum est ad vitam in ejus directe utilitatem, *Azor. p. 2. lib. 6. c. 31. q. 1.* Atque hactenus de Beneficiis duplicibus, & curatis.

XII. Jam vero deveniendo ad alterum membrum divisionis, Beneficium simplex dicitur, quod nullam jurisdictionem, neque in foro externo, neque interno pœnitentiæ, neque specialem præeminentiam, neque administrationem habet, sed solum obligationem Divina Officia celebrandi, & frequentandi. Talis est inprimis Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ. Secundo Commenda perpetua Beneficii simplicis seu non curati. Tertio Beneficium Assisii, seu Mansionarii, quales sunt illi, qui præter Canonicos, in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis portiones habent integras, vel dimidias: & quidem integras portiones habere dicuntur, qui habent dimidiam Præbendam Canonicalem, sive dimidiam partem annui proventus, qui singulis annis Canonicis obvenit: dimidias vero, qui quartam partem annui proventus Præbendæ Canonicalis percipiunt, *Azor. cit. c. 2. q. 5. & tit. 9. q. 1. & c. 10. q. 1. & 2.* Quarto Præstimonia, hoc est, portiones ex Ecclesiasticis reditibus detractæ, quæ Clericis adolescentibus v. gr. conferuntur ad studia literarum prosequenda, & dantur in titulum perpetuum, habentque spirituale Officium annexum, sunt etiam Beneficia simplicia, ut colligitur *ex c. ult. De conceß. præb. in 6.* Ubi inter cætera Beneficia numerantur Præstimonia: Secus si dentur solum, ut vitæ subsidia, *Azor. cit. lib. 3. c. 7. qu. 1.* Quinto Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, quibus præest Rector curam animarum non habens, sunt simplicia Beneficia, modo locus ille sit sacer, & religiosus, alias non *Azor. cit. l. 3. c. 3. qu. 5.* Sexto Capellaniæ in perpetuum auctoritate Episcopi erectæ, item Altaria, & Oratoria, quæ dantur Clericis in titulum perpetuum *Azor. cit. l. 3. 1. 2. q. 5. Barb. cit. c. 3. num. 58. & seqq.* Porro in dubio non præsumitur Beneficium duplex, vel curatum, sed simplex, & non curatum, quia qualitas non præsumitur, nisi probetur, *Garc. cit. c. 6. n. 8.*

XIII. Quod vero attinet ad Beneficia regularia, illa quoque dividuntur in duplicia, & simplicia, prout videre est apud *Rebuff. in praxi in proœmio tit. Beneficia regularia.* Duplicia sunt primo Abbatia, vel Præpositura regularis, quia eas obtinentes duplici cura fungi debent, tam circa personas, quam res Monasterii. Secundo, Prioratus Conventualis, de quo fit mentio in Clement. 1. *de rescript.* ubi *Gl. V. Conventualem* ait, hunc Prioratum esse Dignitatem. Dicitur autem Prior Conventualis, qui Conventui Religiosorum est præfectus, ut Prior Eremitarum S. Augustini, Carmelitarum, &c. Tertio Prioratus claustralis, qualem obtinet, qui post Abbatem Religiosis in Claustro, seu Monasterio præest, & cu-

& curam Regularis disciplinæ gerere debet, de quo est sermo *in cap. Cum ad Monasterium, 6. de stat. Monach. & Clement. 5. eod.* Quarto, Officium, cujusmodi est Officium Custodia, Procuratoris &c. Multa enim in Religione sunt Officia, de quibus fit mentio *in cit. c. §. Tales autem.*

Simplicia vero Beneficia sunt Canonicatus regulares, & Monachatus, ut tradit *Gl. in Clem. 2. in princ. V. Beneficiis de Judic. Rebuff. c. l. nu.* 6. Item Capellaniæ fundatæ in Monasteriis, quia præsumuntur Regulares, nisi per Sæculares possideri sint solitæ, *Rebuff. tit. tit. quotuplex sit beneficium; nu. 16. Barb. cit. c. 4. n.* 69.

XIV. Tertio dividuntur Beneficia in manualia, & non manualia. Hæc sunt, quæ in perpetuum titulum conferuntur, & irrevocabiliter, ita, ut Beneficiatis, sine gravi, & justa causa, auferri non possint, neque per Legem, neque per sententiam Judicis. Cujusmodi sunt Beneficia sæcularis, quæ suapte natura, & jure ordinario perpetua sunt, & irrevocabilia, nisi ex causis Jure expressis, ut constat ex *c. Præcepta, 16. dis. 55. c. Satis; 7. dis. 56. & c. 2. dis. 70.* Nihil tamen obstat, quominus etiam sæcularia quædam Beneficia per Papam, vel consuetudinem immemorialem, vel in prima fundatione, temporalia, & ad nutum revocabilia instituantur, imo etiam per speciale statutum ad tempus tantum concedantur, ut docet *Garc. p. 1. §. 1. n. 71. 72. & 73.* ubi tamen excipit Beneficia curata, juxta *c. unic. De Capell. in 6.* Manualia Beneficia sunt, quæ in titulum quidem conferuntur, sed revocabiliter, quia ad nutum seu voluntatem Prælati conferentis, vel a Patrono revocari, & Beneficiato auferri possunt, *Azor. cit. c. 1. q. 5. Laym. cit. c. 4. nu.* 5. Talia Beneficia manualia sunt ferme omnia regularia, quæ nec curata, nec electiva sunt, sed auctoritate Prælaturum regulariter conferuntur, ac proinde ab iisdem, qui contulerunt, iterum auferri Religiosis sibi subjectis possunt. Hujusmodi Beneficium regulare ad nutum revocabile est, Prioratus Claustralis, nam talis Prior est sub obedientia Abbatis constitutus, ideoque ab eodem ad nutum revocari potest, juxta Clem. *unic. de suppl. neglig. Prælat.* Item Officium Custodis, Procuratoris. At vero illa Beneficia regularia, quæ per electionem factam a Capitulo, seu Collegio Regularium conferuntur, ad nutum Superioris auferri non possunt, quia non sunt ab eo simpliciter, sed a Capitulo collata; cujusmodi est Prioratus Conventualis, qui per Electionem Capituli confertur: unde talis Prior a Capitulo electus perpetuam Dignitatem obtinet, ita ut removeri non possit ad nutum Superioris, sed nonnisi ob grave delictum, vel ex alia gravi causa, *c. 2. §. Priores autem de statu Monach.* Item Beneficia regularia, quæ curam animarum annexam habent, non sunt ad nutum Abbatis revocabilia; quia hoc ipso quod tales Beneficiatii curam animarum, seu populi habent, nonnisi cum consensu, & auctoritate Episcopi constituuntur, ac proinde, sine ipsius consensu, a Prælatis suis regularibus removeri non possunt. *Azor. c. l. 3. c. 26. q.* 5.

XV. Similiter Capellaniæ spirituales, & collativæ, quæ auctoritate Episcopi institutæ sunt, sed ad certum tempus conferuntur, vel ad nutum Episcopi, aut Patroni Capellano auferri possunt, Beneficia sunt manualia: secus si in perpetuum alicui sint collatæ, tunc enim revocari non possunt. At vero Capellaniæ temporales, & non collativæ, quæ a Fundatore, ejusque hæredibus conferuntur, sine ulla Episcopi auctoritate, cui ipsi voluerint, quamvis in perpetuum, non sunt Beneficia Ecclesiastica, sed mere temporalia stipendia Capellanorum, *Azor. cit. lib. 3. c. 8. q. 3. Laym. cit. c. 4. n. 6. Garc. cit. c. 2. §. 1. n. 81. & 82.* Sic etiam Vicaria temporalia, seu ad nutum revocabilis, non est Beneficium Ecclesiasticum, quia non confertur in Titulum, sed est simplex stipendium, seu salarium laboris, *Garc. c. l. n. 93.* Cæterum in dubio, spectato Jure communi, & ordinario, Beneficia sæcularia præsumuntur esse perpetua; Regularia vero censentur esse manualia, seu revocabilia, quia perpetuitas est qualitas propria Beneficii sæcularis: ideoque in impetratione Beneficiorum non est necessario exprimendum, num Beneficium sit perpetuum, an vero manuale, quia hæ qualitates insunt Jure communi, quod Papæ cognitum esse præsumitur, juxta *c. 1. de Constit. in 6. Laym. c. l. n.* 6.

XVI. Quarto denique Beneficia alia sunt collativa, sive libera, quæ libera voluntate eorum, ad quos collatio spectat, conferuntur iis, quibus ipsi voluerint, modo sint idonei. Alia electiva, quæ per electionem Capitularium, accedente postea confirmatione Prælati Ecclesiastici, communiter institui solent: Alia denique sunt Beneficia mixta, sive patronata, quæ ad præsentationem Patroni, ab Episcopo, vel alio Prælato Ecclesiastico conferuntur, quomodo plerique Parochi, & Capellani institui solent, *Azor. cit. l. 3. c. 1. q. 4. in fine, Garc. cit. c. 6. n. 14. Laym. l. 4. tr. 2. c. 10. n. 1.* Porro in dubio Beneficium nunquam præsumendum est esse electivum, vel patronatum, sed libere collativum: tum quia esse electivum, aut patronatum, sunt qualitates extrinsecæ, & accidentales, non propriæ Beneficii: tum quia per eas præjudicatur liberæ provisioni Prælati ordinarii, ad quem collatio spectat, *Cast. Palao cit. dis. 1. pun. 2. nu.* 5. Huc etiam revocantur Beneficia patrimonialia, quæ conferenda sunt, sive libera, sive ad præsentationem, aut nominationem Patronorum, iis qui degunt in tali Patria, Parochia, Civitate, vel Castro, quippe fundata a Parentibus, vel Majoribus eorum, ut conferantur filiis, consanguineis, aut popularibus.

§. III.

De sustentatione necessaria assignanda Clericis, & imprimis, an & qualis Titulus sustentationis requiratur ad suscipiendos Ordines.

XVII. Pro intellectu eorum, quæ dicentur, quatuor tempora distingui debent, ut notat Abbas *in c. Episcopus 4. nu. 3. h. t. Laym. lib. 4. tr. 2. c.* 2. Primum tempus est, quo in primitiva Ecclesia Christiani prædia sua seu bona immobilia vendebant, eorumque precia ad Apostolos tanquam Ecclesiæ Prælatos afferebant, ut per manus Diaconorum singulis in communi habitantibus distribuerentur, prout cuique opus erat, ut constat *in Actis Apostolorum c. 2. & 5.* Secundum tempus est, quo postea magis expedire visum est, ut Ecclesiæ bona immobilia possiderent, ex quorum reditibus Clerici nihil proprium possidentes, & in communi viventes alerentur in sacris ædibus, seu Collegiis, præfixo illis Titulo v. g. S. Crucis, vel Salvatoris, vel Sancti Apostoli, aut Martyris, tanquam Patroni tutelaris, neque tunc ullus in Clericorum numerum, & Ordinem assumebatur, nisi sub titulo alicujus Sacræ Domus, seu Collegii, & ex communibus Ecclesiæ bonis sustentationem aliquam haberet, ut constat ex *cap. 2. dis. 70. & ex pluribus Canonibus relatis caus. 12. q.* 1. Tertium tempus est, quo permissum fuit, ut Clerici extra communitatem viverent, & propria, seu patrimonialia bona possiderent, ex quibus sustentabantur, quia licet Ecclesiæ ministrarent, nihil tamen illis ab Ecclesia dabatur loco Præbendæ, ut colligitur ex *c. certa 18. & c. illi 25. cit. caus. 12. & q.* 1. Quartum denique tempus est, quo posterioribus sæculis Clerici Beneficiarii etiam Canonici, qui Ordinem Religiosum non sunt professi, non tantum extra communitatem vivere, & propria, seu patrimonialia bona retinere, sed etiam Præbendam, seu reditus sufficientes Beneficii ex bonis Ecclesiæ, in qua intitulati sunt, accipere possunt, & de facto accipiunt. His præmissis sit.

XVIII. Assertio 1. Ad promovendos Clericos, seu Ministros ad Ordines, requiritur Titulus necessariæ sustentationis, videlicet Beneficii alicujus, vel saltem patrimonii, loquendo de Clericis sæcularibus. Idque probatur primo, ex *c. Non liceat, 2. h. t.* quod est desumptum ex Corpore Canonum, ubi dicitur, quod non liceat ulli Episcopo ordinare
„ Clericos, nisi eis alimenta, & sustentationem vitæ provi-
„ deat: sed duorum alterum eligere debet, ut vel non fa-
„ ciat Clericos, vel si fecerit det illis, unde vivere possint.
Ratio est, tum quia non decet eos, qui Divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis Clericalis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quæstum exercere, *c. Diaconi; 23. §. Nunc autem; dis. 93. Abb. hic n. 1. not.* 2. Tum quia justum est, ut qui obligantur ad serviendum Altari seu Ecclesiæ, ex proventibus Ecclesiæ alantur, juxta illud Apostoli *1. ad Corinth. 9 qui Altari deserviunt, cum Altari participant.* Sed Clerici in sua Ordinatione obligantur ad inserviendum Ecclesiæ, *c. 1. dis.* 21. ergo æquum est, ut illis in Ordinatione sua assignetur titulus, ex quo vitæ necessaria percipiant, *Fagn. hic n.* 3.

XIX. Idemque tenendunt communiter DD. quod spectato Jure antiquo, neque minores Ordines alicui conferendi sint, sine titulo necessariæ sustentationis juxta *c. 1. Juncta; Gl. V. Neminem, & V. Absolute; id est, sine titulo; & c. 2. dis.* 70. Idque colligitur etiam *ex hoc c.* ubi generaliter, & indistincte sermo est de omnibus Clericis: appellatione autem Clericorum omnes, non solum in majoribus, sed etiam in minoribus Ordinibus constituti continentur, *c. 1. dis. 21. Gl. hic V. Clericos*; præsertim in materia favorabili, qualis est hæc. Verum Jure noviore, quod consuetudo approbavit, solum ad sacros Ordines requiritur titulus sustentationis, ut constat ex *c. Episcopus, 4. & c. Cum secundum, 16. h. t.* per quos antiqui Canones generaliter, & indistincte loquentes restringuntur ad sacros Ordines, & eos, qui in sacris constituti sunt, de quibus specialiter loquuntur, & declaratur, quod in his solum titulus requiratur. Consentit Concilium Tridentinum *Sess. 21. c. 2. De reform.* Ratio est, quia Clerici in minoribus constituti ad sæculum redire possunt, deserto statu Clericali, & ideo Ecclesia non tantum eis subvenit, etiamsi mendicare cogantur, quam aliis constitutis in sacris, quia illi nondum sunt in Ecclesia radicati, imo quotidie ab ea recedunt, *ut ait Hostiens. hic.* Nec obstat, quod cuivis Ordini etiam Minoribus, suum peculiare officium sit assignatum in Ecclesia, *c. Acolythus, 16. & 3. seqq. dis.* 23. Nam inde solum sequitur, quod stipendium ipsis assignari debeat pro obsequio, ne cogantur militare propriis stipendiis, *c. Charitatem 45. caus. 12. q.* 2. non autem quod illis in ordinatione sua assignandus sit titulus sustentationis, ita ut alias Ordinator teneatur de suo illis providere, *Fagn. hic n.* 14.

XX. Assertio 2. Non licet Episcopo quempiam, ad ullum ex Sacris Ordinibus promovere, sine titulo; quamvis talis jam fuerit in Sacro Ordine constitutus, prout sumitur ex *c.*
„ *Episcopus 4. h. t.* ubi Alexander III. in Concilio Lateranensi
„ decernit: si Episcopus aliquem, sine certo titulo, unde
„ necessaria vitæ percipiat, in Diaconum (idem est de Sub-
„ diacono, *Gl. hic V. Diaconum*) vel Presbyterum ordinave-
„ rit, ipsemet ei necessariam sustentationem subministrare
„ debet: donec ipsi in aliqua Ecclesia conveniens Clericale
„ stipendium assignet: præterquam si ordinatus ex sua vel
„ paterna hæreditate vitæ subsidium habere, sive se alere
„ possit. Ratio est, quia Clerico, qui Ecclesiæ inservit, seu ministrat, non minus ex justitia debetur stipendium necessarium, ad congruam sustentationem, quam militanti in militia sæculari, ut significavit Apostolus *1. Cor. 9. quis militat suis stipendiis unquam?* & Christus ipse ait *Luc. 10. dignus est operarius mercede sua.*

XX. Notandum hic primo, Episcopus tenetur præstare alimenta ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, sine titulo, & sic etiam ei, qui prius erat saltem Subdiaconus, *ut ex Decio notat Fagn. hic. nu.* 2. Nam quamvis *Hostiensis hic in princ.* putet ideo non fieri mentionem in hoc *c.* de Subdiacono; quia tempore Concilii Lateranensis sub Alexandro III Subdiaconatus nondum habebatur pro sacro Ordine, adeoque non requirebatur ad illum titulus sustentationis: id tamen dici non potest, cum multo ante jam cœperit haberi pro Ordine sacro, nempe tempore Gregorii I. ut patet *ex c. 2. dis.* 31.

dist. 31. & tempore Urbani II. ut ex *c. a multis 9. de ætat. & qual. &c.* Sed ideo in hoc nulla facta est mentio de Subdiaconatu, quia non erat dubium, quin ad illum recipiendum titulus ordinato assignari debeat; quia cum per collationem Subdiaconatus constituatur primo, Ordinatus in tali statu, a quo recedere non possit, absque omni dubio obligatus erat Ordinator ipsi de necessariis providere, si ordinavit sine titulo: sed majus dubium erat, de ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, quia cum esset jam constitutus in sacro Ordine, non videbatur jure prohiberi, quin ad superiores Ordines sacros promoveri possit, etiam absque titulo, cujus contrarium hic deciditur, nempe non posse aliquem promoveri ad quemlibet sacrum Ordinem, etiam Diaconatus, Presbyteratus, sine certo titulo, tametsi jam antea sit in sacro Ordine Subdiaconatus constitutus *Fagn. hic n.* 3.

Notandum secundo. Clericus Beneficiarius, qui Ecclesiæ servit, potest honestam vitæ sustentationem ex reditibus Beneficii Ecclesiastici accipere, reservatis bonis patrimonialibus, eorumque reditibus, suis hæredibus, vel in quemvis alium usum, idque generali consuetudine est receptum: quamvis olim, antequam Clerici haberent Beneficia separata, non poterant vivere ex reditibus Ecclesiasticis ii, qui ex propriis bonis patrimonialibus alere se poterant; quia illi reditus erant deputati solum pro indigentibus, ut constat ex *c. Videntes* 8. §. *Ipsi vero caus.* 12. *p.* 1. Hodie vero cum Beneficia principaliter deputata sint pro Clericis, iisque dentur, non propter indigentiam, sed tanquam stipendium propter servitium, *c. ult. caus.* 1. *q.* 2. ideo licite vivunt de reditibus Beneficii, *Abb. hic n.* 3.

Notandum tertio, potest quis ordinari sine titulo Ecclesiastico, si habeat de suo, unde honeste vivere possit, ut dicitur *hic in fine* & ibi *Gl. V. Subsidium*; neque tamen requiritur, ut habens bona patrimonialia expresse sit ordinatus ad titulum patrimonii, sed sufficit Clericum habere patrimonium, ex quo sustentari possit, licet non assignetur in titulum; quia censetur tacite ordinatus ad titulum patrimonii quoad hoc, ut non possit petere, ab Ordinario Beneficium, vel necessaria alimenta, *Joan. Andr. hic n.* 2. & *Abb. n.* 2. Quid autem post Conc. Trid. de hoc sit statutum, infra dicetur.

XXII. Assertio 3. Similiter Episcopus conferens alicui Ordinem sacrum, sine titulo, nemine præsentante, compellitur ipse, vel Successor illius, ei de necessariis providere, donec titulum habuerit, prout statuitur in *c. Cum secundum* ,, 16. *h. t.* Nam quia secundum Apostolum 1. *ad Cor.* 9. Qui Altari servit, vivere debet de Altari, & qui ad onus admovetur, non debet repelli a mercede, ideo & Clerici vivere debent de patrimonio Christi, cujus obsequio deputantur: quod etiam ipsum nomen indocit, dicti enim sunt Clerici a κλῆρος quia in sortem, seu hæreditatem Domini sunt assumpti, vel quia in ipso hæreditatem Domini assequuntur, ut vere cum Propheta dicere possint: Dominus pars hæreditatis meæ, &c. iden dignum est, ut Ecclesiæ stipendiis sustententur, per quam Divinis obsequiis adscribuntur. Quare licet secundum antiquos Canones (*c.* 1. & 2. *dist.* 70.) Ordinationes Clericorum, qui sine certo titulo promoventur, propter odium Ordinantium irritæ sint (scil. non quoad valorem Ordinis, qui semel valide collatus amitti non potest, sed quoad executionem, seu suspensionem ab exercitio Ordinis, *Gl. hic V. Juribus*;) Innoc. III. ,, tamen benignius agere volens, statuit, ut Ordinatores, & Successores eorum, tamdiu de vitæ necessariis, Ordinatis provideant, donec Ecclesiastica Beneficia consequantur. Quamobrem cum Episcopus Zamorensis Clericum G. quondam in Subdiaconum ordinaverit, nullo præsentante, ideo mandat Papa Episcopo Successori, ut si ab Examinatoribus ad id constitutis, Ordinatus idoneus fuerit judicatus, tamdiu Episcopus ei necessariam vitæ sustentationem subministret, donec per ipsum in Zamorensi, vel alia Ecclesia competens Beneficium Ecclesiasticum fuerit assecutus, alioquin, si juxta mandatum Pontificis Episcopus Beneficium ei non providerit, per censuram Ecclesiasticam ad id compellatur.

XXIII. Notandum hic primo. Quamvis alias regulariter Successor non teneatur ex delicto defuncti, vel antecessoris, cum delicta morte delinquentis extinguantur, *l.* 2. *C. Si reus, vel accus. mort. fuer.* & *l. unic. C. Ex delict. defunct. c. Quorundam* 14. *in* 6. *Gl. V. Non potest dist.* 23. attamen in hoc c. etiam Successor Episcopi ordinantis sine titulo tenetur ad alendum Ordinatum, ut constat ex hoc c. ibi, *per Ordinatores, vel Successores eorum*, nam Clericus ordinatus fuit ad Subdiaconatum ab Episcopo Antecessore, & tamen Pontifex mandat Episcopo Successori, ut sic ordinato sine titulo vitæ necessaria ministret: Idque specialiter statutum fuit, ne is in Clericalis status opprobium mendicare cogatur. *Glos. hic V. Successores*. Vel melius dici potest, *cum Gl. margin. hic lit. e. & Abbate n.* 10. quod hoc casu Successor obligetur, non ex delicto prædecessoris, sed ex eo, quod si Episcopus aliquem initiet Ordine sacro, qui titulum, seu sustentationem non habet, censetur se obligare; imo ex Decreto hujus Canonis debet se obligare, quod ex mensa sua eum alere velit, donec Beneficium consequatur, quæ obligatio cum sit reale onus, quo gravatur mensa Episcopalis, ad Successorem transit. Hoc autem onus, seu obligatio realis alendi Ordinatum sine titulo, etiamsi Episcopus ordinans renunciaverit Episcopatui, vel depositus sit, vel ad aliam Ecclesiam translatus sit, nihilominus adhuc transit ad Successorem in Episcopatu; at non eo mortuo ad hæredes, qui succedunt Episcopo in bonis patrimonialibus: cum enim sit obligatio realis, non sequitur personam Ordinantis, adeoque nec ad hæredes ipsius transit, sed sequitur reditus Episcopales, qui sunt hoc onere gravati: præterquam si Episcopales reditus non sufficerent ad alendum Ordinatum, tum enim dici potest, quod Episcopus ordinans, si in culpa aliqua fuit, ordinando sine titulo, post mortem ipsius, heredes ejusdem, in defectum, ex patrimonialibus bonis Episcopi Ordinatum alere cogantur, ita ut hæredes Ordinatoris non obligentur, nisi in subsidium, si Ecclesia non possit alimenta subministrare, *Abb. hic n.* 11.

Notandum secundo, si Ordinatus sine titulo fuit ab alio præsentatus, & examinatus, tunc non tenetur Episcopus, qui eum ordinavit, ipsi providere de alimentis necessariis, sed ille qui præsentavit, & examinavit, ut colligitur *ex hoc c. ib. nullo præsentante*, a contrario sensu, *Gl. hic V. Successores, vers. Et hoc intellige*.

XXIV. Notandum tertio. Si Episcopus ordinavit aliquem ad titulum Beneficii, quod erat alteri debitum, illudque postea evincatur, & repetatur ab eo, ad quem pertinebat, tum Ordinans non tenetur providere Ordinato de alio Beneficio, si bona fide ad talem titulum illum ordinavit, nesciens Beneficium alteri esse debitum, nec poterit tunc Episcopus ordinans conveniri ex obligatione proveniente, ex dispositione speciali *hujus c.* quamvis tenetur, ei providere de necessariis alimentis, ex generali obligatione, qua tenetur Episcopus subvenire omnibus indigentibus Clericis suæ Diœcesis; si vero scivit Ordinans Beneficium ad alium pertinere, tunc etiam vi hujus Canonis, tenetur illi de alio providere, & interim illum alere, *Abb. hic num.* 15. *Fagnan. ibid. n.* 41. & *seqq.* Eodem modo non tenetur Episcopus, qui contulit Ordinato sufficiens Beneficium ad sustentationem, quod postea effectum est insufficiens, providere de alio, nisi ex prædicta generali obligatione *Fagnan. c. l. n.* 45. & 46.

Notandum quarto. Ordinati ad Sacros Ordines sine Titulo non sunt suspensi ab executione Ordinum, nec si in eis ministraverint, irregulares fiunt, post Conc. Trid. *Sess.* 21. *de reform.* quod innovavit antiquorum Canonum pœnas; quia cum pœna suspensionis ab executione Ordinum jam fuerit sublata per hanc Decretalem, non censetur innovasse pœnam illam, quæ per posteriores Canones jam erat abrogata, sed solum innovavit Concilium pœnam, qua tenebatur Mensa Episcopalis, ita Ordinato vitæ necessaria suppeditare, juxta hanc Constitutionem: non autem innovavit pœnam, qua olim Ordinatus sine Titulo suspensus fuit ab executione Ordinis, *cap.* 1. & *dist.* 70. *ex declarat. Congreg. Concil. apud Fagnan. hic n.* 63. & *seqq.* Nisi tamen Ordinatus deceperit Ordinatorem, affirmando se habere Titulum Beneficii, vel Patrimonii, cum non haberet, tunc enim Ordinans non tenetur eum alere, & ipse Ordinatus est suspensus ab exercitio Ordinum, & si exerceat, fit irregularis; quia hæc pœna antiquorum Canonum, quoad hunc casum non est sublata per Conc. Trid. neque enim correctio pœnæ Juris antiqui debet extendi ad casum, in quo Ordinans non est in culpa, sed solus Ordinatus, ut ex tutiore, probabiliore sententia docet *Nav. l.* 11. *consil. ult.* & *Fagnan. hic n.* 68. & *seqq.*

,, XXV. Assertio 4. Clerici in minoribus Ordinibus constituti, tamen Beneficium Ecclesiasticum, nondum obtinuerint, si tamen ex bonis patrimonialibus congruam vitæ sustentationem habeant, ad Sacros Ordines ab Episcopo (dummodo aliud Canonicum impedimentum non obstat) promoveri possunt, prout statuit Innocentius III. *c. in Tuis* 23. *h. t.* Ratio est, quia cum tales Clerici habeant, unde possint congrue sustentari, non est periculum, quod in opprobrium status Clericalis cogantur mendicare, & sic cum cesset ratio, cur non debeat quis sine titulo ordinari, cessat etiam ipsa prohibitio, nam tale patrimonium servit loco Tituli, & in locum Beneficii succedit. Et quamvis in Clericis non vituperetur paupertas voluntaria, quam ipsi etiam Apostoli sectati sunt, *Act. c.* 2. reprobatur tamen necessaria, *c. Diaconi.* 23. §. *Nunc autem dist.* 23. ubi dicitur: *mendicat infelix Clericus in plateis, & servili operi mancipatus; publicam a quolibet deposcit alimoniam.*

XXVI. Notandum primo. Si Prædia patrimonialia eorum, qui ad Sacros Ordines sunt promoti, inundatione, vel alluvione pereant, debet Episcopus Ordinans de Beneficio Ecclesiastico ipsis providere, ne cum ad statum sæcularem redire non possint, mendicare cogantur, *Gl. hic V. De Patrimonialibus*; Idque procedit saltem secundum obligationem generalem, quam habet Episcopus, ut provideat Clericis non habentibus, unde vivant, *Abb. hic n.* 5.

Notandum secundo. Dispositio *hujus c.* hodie intelligenda est juxta Conc. Trid. *Sess.* 2. *c. de reform.* ubi decernitur, quod patrimonium obtinentes post hac ordinari non possint, nisi illi, quos Episcopus judicaverit assumendos, pro necessitate, & commoditate Ecclesiarum suarum, adeoque non sufficit, ut habeant patrimonium, sed exigitur, ut expresse ad Titulum patrimonii ordinentur dispensative, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, ad quam ordinandi non sunt, nisi constet Patrimonium ab illis vere obtinendum, *Fagnan. hic n.* 24. & *seqq.*

,, XXVII. Assertio 5. Præterea statutum habetur *in c. Si Episcopus* 37. *h. t. in* 6. Si Episcopus proprius in sua Diœcesi alieni Episcopo indeterminate & generatim, nullis certis personis expressis, licentiam concessit, & commisit vice sua, Clericos ordinandi, isque Sacrum Ordinem contulit Clerico Titulum sustentationis non habenti, tum ipsemet Ordinans, cum in culpa fuerit sic ordinando (scilicet sine certo Titulo) debet Ordinato ministrare vitæ necessaria, donec ei per Episcopum Ordinantem, vel alium, de competente Beneficio fuerit provisum: Si vero certas Personas (easque nominatim expressas, *Gl. hoc V. Certas*;) ordinandas commisit (quæ carebant Titulo sustentationis) hoc casu, Episcopus, qui commisit, tenetur eis providere vitæ necessaria, donec Beneficium ipsis contulerit (vel per alium fuerit collatum, *Gl. hic V. per te*) quia hoc casu Episcopus (committens determinate, ut certæ Personæ ordinentur) inquirere debuit, an Titulum sustentationis haberent? Quod si Episcopus Diœcesania suis literas dimissorias dedit, seu licentiam, ut a

,, quo-

„ quocunque voluerint Episcopo (Catholico, & non rebelli Sedi Apostolicæ, *Gl. hic V. A quo voluerint*;) ad omnes etiam Sacros Ordines promoveri possint: tum non Episcopus ordinans, sed is, qui talem licentiam dedit, vitæ necessaria providere debet Ordinatis si Titulum non habeant) donec de competente Beneficio eis sit provisum, *Gl. hic V. Ad præmissa*; quia talem licentiam non debebat dare iis qui Titulum sustentationis non habent.

XXVIII. Notandum primo. Si ab Episcopo proprio alteri Episcopo, generalis, & indeterminata commissio facta sit ordinandi suos subditos, tunc ea ita debet intelligi, ut ordinetur, sicut SS. Canones requirunt: adeoque, ut promovendi ad Sacros Ordines habeant Titulum sustentationis: quare si Episcopus ordinans conferat Sacrum Ordinem, non habenti Titulum, est in culpa, ideoque merito alimenta suppeditare debet Ordinato donec Beneficium acquirat, *Anchar. hic not. 3.* Si vero specifice alieni ab Episcopo proprio commissio facta sit, ordinandi certas Personas nominatim expressas, tunc præsumitur Episcopum proprium, sive mandantem examinasse Ordinandos, & de necessario Titulo illis providisse, quia ad hoc tenetur, ideoque Episcopus Ordinans non est in culpa, etiamsi non inquirat de Titulo sustentationis, & consequenter non tenetur etiam alere talem Ordinatum sine titulo, *Gl. magna hic in notat. & Anchar. n. 4.* Monet autem *Gl. magna hic*, quod hodie ab Episcopis in literis dimissoriis, ad cautelam, hæc clausula apponi soleat, dummodo vobis constiterit de sufficiente Titulo sustentationis, in quo conscientiam vestram oneramus; sin autem talis Clausula non sit apposita in litteris dimissoriis tunc Episcopus ordinans non tenetur solicite inquirere de Titulo sustentationis, saltem si literæ dimissoriæ specialiter ad certum Episcopum sint destinatæ.

Notandum secundo. Necessaria ad vitam debent Ordinato suppeditari, vel per Episcopum mandantem, vel per mandatarium, sive enim, qui vice alterius ordinat, saltem si generalis commissio facta sit: quæ tamen obligatio alendi, qua Ordinator tenetur, tollitur, & cessat, hoc ipso, quod Ordinatus Beneficium est consecutus, sive per ipsum Ordinantem, sive per alium: ut patet ex hoc *c. Anchar. hic not. 5. & 6.*

Porro cætera, quæ hic adhuc desiderantur, circa Titulum, ad quem ordinandi sunt Clerici, tradita sunt supra *l. c. Tit. II. Sect. 1. §. 8.*

§. IV.

An Canonicis debeatur Præbenda seu Beneficium, tanquam congrua sustentatio.

XXIX. Ad hanc quæstionem respondetur, quamvis possit aliquis in Canonicum recipi, ita ut non habeat Præbendam, sive fructus Beneficii percipiat, debet tamen ei conferri Præbenda Canonicalis qua primum poterit, prout statutum est *in c. Relatum*; *in 9. h. t.* „ Nam cum Archiepiscopus Cantuariensis in sua Ecclesia M. Jacobum in Canonicum instituisset, cum promissione Præbendæ, quæ proxime vacaverit, eidem conferendæ: attamen licet plures Præbendæ successive vacaverint, nulla tamen ipsi collata fuit. Quare mandat Papa Alex. III. ut si dictus Jacobus in Ecclesia illa canonice institutus fuit, & in Choro & Capitulo aliisque, quorum usus communis est, sicut alii Canonici, potestatem accepit, ei Præbenda si quæ nunc vacat, vel quæ primo vacarit, secundum promissionem, liberaliter conferatur, quia non est conveniens, ut qui in Canonicum est receptus, Præbenda careat, ex cujus redditibus scilicet alatur.

XXX. Similis Constitutio extat in *c. Cum dilectus 19. h. t.* „ Nam cum Episcopus Lincoliensis, ex mandato Papæ Cœlestini, Tito quandam Præbendam contulisset in Ecclesia Linconiensi, Capitulum illum recipere noluit, quam causam Innocentius III. qui successit Cælestino, Archiepiscopo Rhemensi commisit, qui simul tunc erat etiam Episcopus Prænestinus, & Cardinalis Legatus Sedis Apostolicæ: cujus auctoritate talis inter Titum, & Capitulum simoniaca compositio facta est, ut prædictus Titus receptus in Canonicum, Stallum in Choro, & participationem Divinorum Officiorum, (& vocem in Capitulo, *Innoc. hic V. Participatione*) haberet, sed ipse fructus Præbendæ non perciperet, donec Præbenda aliqua proxime vacaverit. Hoc cognito, Innoc. III. ad Archiepiscopum, & Archidiaconum Ecclesiæ Senonensis rescripsit, quod dictus T. in Canonicum sit receptus, id non adversari Canonicis Sanctionibus, ideoque se illud tanquam licitum approbare: at vero expectare Præbendam vacaturam, illud esse contrarium Conc. Lateranensi (sub Alex. III. relato *in c. 2. de concess. præb.*) ideoque se tanquam illicitum hoc reprobare. Quia igitur indignum videtur, ut in Canonicum receptus beneficio Præbendæ carere cogatur, ideo mandat Pontifex prædictis Judicibus delegatis, ut Episcopum, & Capitulum Linconiense ad Præbendam dicto Tito, cum se facultas obtulerit, sine dilatione conferendam, remota appellatione, compellant, eidemque quotidianas portiones, seu distributiones, quæ in Ecclesia Linconiensi fiunt, sine diminutione, dari curent. Ratio decisionis est, quia cum is, qui in Canonicum receptus est, etiam sine præbenda, vocem in Capitulo, & in Choro Stallum acquirat, & Præbenda ipsi conferri debeat, quamprimum facultas se obtulerit (dummodo habeat qualitates requisitas, videlicet ætatem, & Ordinem sacrum requisitum ad vocem Capitularem, *juxta Clement. 2. de ætat. & qualitat.*) consequenter etiam distributiones quotidianas, si Divinis Officiis interfit, percipere debet, *Abb. hic num. 4.*

XXXI. Verum hoc c. adversari videtur priori *c. Relatum 6. h. t.* in quo dicitur, quod ei, qui receptus est in Canonicum sine Præbenda, debeat assignari præbenda proxime vacatura, secundum promissionem ipsi factam. At vero *in cit. c. Dilectus*; reprobatur talis promissio, tanquam repugnans Concilio Lateranensi in *c. 2. de concess. præb.* Si quis videlicet in Canonicum recipiatur, eo pacto, seu promissione facta, ut proxime vacaturam præbendam obtineat. Sed respondetur, disparem esse utriusque c. casum: nam in casu prioris *c. Relatum*; Pontifex mandat assignari Præbendam ei, qui in Canonicum receptus erat, non vi promissionis præcise, sed ratione Canoniæ, sive Canonicatus, quia postquam in Canonicum quis receptus est, congruum, seu consentaneum est, & æquitati naturali, & SS. Canonibus, ut ipsi etiam præbenda, quamprimum fieri potest, conferatur, ideoque Pontifex ibidem ait, quod Archiepiscopus ipsi præbendam liberaliter conferre debeat, adeoque non ut proprie, & ex justitia debitam, sed quia non est congruum, ut præbenda careat, qui in Canonicum actu est receptus: quare promissio illa de conferenda præbenda proxime vacatura non fuit illicita, cum per illam id promissum fuerit, quod SS. Canonibus congruum est, & ipsi Canones fieri jubent, ac proinde etiam ad hoc ipsum faciendum Archiepiscopus ex Officio Superioris, videlicet Papæ compelli poterat. At vero in posteriore casu *cit. c. Dilectus*; promissio illa de conferenda præbenda proxime vacatura, ita fiebat, ut veniret in pactum compositionis factæ, antequam reciperetur in Canonicum, ita ut recepto verum jus competeret, ex præcedente promissione ad præbendam proxime vacaturam, determinate petendam, cum tamen Jure Canonico prohibita, & irrita sit talis promissio, *in cit. c. De concess. præb. & c. 2. eod. in 6. Innoc. in citat. c. Relatum*; *in princip. & ibid. Imol. num. 2. & 3. & Abb. num. 6. & in cit. c. Dilectus*; *num. 5.* Quare in priore *c. Relatum*; facta est promissio conferendæ præbendæ recepto in Canonicum, tali conditione, prout ea de jure Communi inest: non autem in posteriore *c.* in quo fiebat promissio ea conditione, ac modo, quæ in Jure Canonico est prohibita, ut ex dictis patet.

XXXII. Porro pro declaratione utriusque hujus c. quæ circa eandem fere materiam versantur, notandum præterea; licite potest aliquis in Canonicum recipi, sine Beneficio, vel præbenda, quia præbenda non est de substantia Canonicatus, ut patet *ex cit. c. Relatum*; *& c. Cum M. 9. ibi*: in Canonicos receperunt, *nullis præbendis assignatis eisdem*, *sup. de Constit.* Idque maxime procedit, quando in aliqua Ecclesia nullus certus est numerus Canonicorum, certæ autem & distinctæ sunt præbendæ, ut notat *Abb. in c. 2. c. Relatum*; *n. 2.* etsi talis Canonicus non diu debeat esse sine præbenda, *c. Super 8. de Concess. Præb.* cum enim habeat locum in Choro, & vocem in Capitulo, aliisque oneribus Canonicorum subsit, decens est, ut etiam Beneficium habeat, cujus redditibus alatur, quod datur propter officium; requiritur tamen, ut receptio in Canonicum sine præbenda, fiat ex causa, v. g. ut receptus instruatur in Officiis Ecclesiasticis, & non multi sic recipiantur, nec pactum fiat, ut receptus in Canonicum nihil de præbendis vel communibus redditibus percipiat, hoc enim Simoniacum foret, *Gl. in cit. c. Cum M. V. nihil perciperent*, *Fagnan. in citat. cap. Dilectus*; *num. 9. & 10.*

Notandum secundo. Jus stalli seu Sedis in Choro, & jus suffragii in Capitulo provenit ex Jure Canoniæ, adeoque competit recepto in Canonicum, etiam sine præbenda. *Abb. in cit. c. Relatum n. 3.* Ubi tamen distinguendum est, nam vel aliquis a Capitulo est receptus, ultra numerum Canonicorum definitum, simpliciter sine præbenda, tunc seclusa consuetudine, quæ hac in re servanda est, sic receptus habere debet stallum in Choro, vocem in Capitulo, & distributiones quotidianas; tum quia, cum sit receptus ad Jus Canoniæ, consequenter habere debet omnia Jura Canonicalia: tum quia per voluntariam receptionem unius, ultra numerum Canonicorum, jam fractus est numerus, dum Capitulum recessit a definito numero. Vel Capitulum recepit aliquem non simpliciter, ultra numerum, sed eo adjecto, quod recipiatur tanquam supernumerarius: & tunc non censetur voluisse numerum definitum excedere, sed solum sic recepto gratiam extraordinariam facere, unde sic receptus non habet jus integrum Canoniæ, sed solum præparatorium quoddam ad jus integrum aliquando obtinendum, *Abb. in cit. c. Cum M. n. 31. de Constit.* Similiter si quis Superioris, nempe Papæ auctoritate receptus sit in Canonicum supra numerum simpliciter, is debet consequi omnia Jura Canonicalia, & sic vocem in Capitulo, & distributiones quotidianas, ut ex Imola *in cit. c. Cum M. n. 28. de Const.* tradit *Fagn. in cit. c. Dilectus n. 25.* idque colligitur *in eod. c.* ubi ex mandato Papæ, aliquis receptus fuit simpliciter in Canonicum, & tamen deciditur, quod debeat habere distributiones quotidianas.

XXXIII. Notandum tertio. Etsi promissio de præbenda proxime vacatura non teneat, si quis tamen pure & absolute receptus sit in Canonicum, ea receptio non vitiatur, propter promissionem vacaturæ Præbendæ adjectam: quia aliud est Canonia, aliud præbenda, & receptio in Canonicum, & promissio præbendæ, sunt actus separati, & distincti, etiamsi simul fiant, utile autem per inutile non vitiatur, quando unum ab altero separari potest, *Abb. in cit. c. Dilectus*; *n. 6. h. t. & Imol. n. 4. & 5.* Quod tamen procedit, si quis recipiatur in Canonicum, ita, ut statim sit Canonicus, sed præbendam non habeat, nisi cum ea vacaverit, prout factum est in casu *cit. c. Dilectus*; nam conventum fuit inter partes, ut receptus in Canonicum statim haberet ea, quæ ad Jus Canoniæ pertinent, nempe stallum in choro, vocem in Capitulo, &c. sed præbendam non haberet, nisi cum vacaverit, & ideo Pontifex receptionem ad Canoniam approbavit, tanquam actum licitum: promissionem vero præbendæ vacaturæ reprobavit, tanquam actum illicitum & repugnantem Conc. Lateranensi. Aliud est, si effectus tam receptionis, quam promissionis differatur in tempus vacaturæ præbendæ; quia tunc licet spectato verborum tenore, videantur esse duo a-

sint diversa, receptio scilicet & promissio; tamen in ordine ad effectum, censetur unicus & individuus actus, & neuter actus tenet, quia conventum est, ut simul sortiantur effectum, ita ut quamvis nunc recipiatur in Canonicum, verbo tenus, re ipsa tamen, & in effectu tunc demum habeatur pro recepto, & Jura Canonica adipiscatur, cum præbenda vacabit, & ea ipsi conferetur, tunc autem non solum est vitiosa promissio præbendæ non vacantis, sed etiam promissio Canonicatus non vacantis, & non tenet; quum utile per inutile vitiatur, si separari non possint, *Innoc. in cit. c. Dilectus s nu. 1. V. proxima & Hostiens. V. nisi loco proximo & Jo. Andr. n. 10. Fagnan. num. 3. & 2. seqq.*

Notandum quarto. Receptus in Canonicum, sine præbenda, potest, cum præbenda Canonicalis vacaverit, implorato Judicis Officio, petere, ut ea sibi conferatur, prout sumitur *ex cit. c. Dilectus*; nam licet talis Canonicus non habeat determinate jus ad Præbendam primo vacaturam: habet tamen, ratione Canoniæ, jus in genere ad Præbendam aliquam, ut ipsi provideatur, vel ex redditibus superabundantibus Mensæ Capitularis: vel etiam ut Præbenda proxime vacatura potius sibi, quam alteri, qui non habet Jus Canoniæ, vel post ipsum in Canonicum est receptus, conferatur *Abb. in cit. c. Dilectus; n. 7.*

Notandum quinto, In Ecclesia, in qua sunt Præbendæ Canonicales distinctæ, si quis receptus sit in Canonicum, ut supernumerarius, præbenda proxime vacans morte antiquioris Canonici, qui fuit intra numerum definitum Canonicorum, conferri debet Canonico supernumerario, cujus Canonia tum extinguitur, ipseque in numerum antiquorum Canonicorum ingreditur, & sic juri consentaneum est, ut præbenda illi conferatur, *Imola in cit. c. Dilectus; n. 26. §. Sed adverte, Fagnan. ibid. num. 13. & 14.*

Notandum sexto. Quod dictum est, recepto in Canonicum, quam primum fieri potest, conferendam esse præbendam: id limitari debet. Primo, Si in una Ecclesia sufficientem præbendam habeat, tunc potest quidem in alia Ecclesia Canonicatum accipere, non tamen præbendam, nisi ex rationabili causa, ita, ut possit quidem in pluribus Ecclesiis simul esse Canonicus, non tamen præbendatus, sed sine præbenda in altera, ut docet *Innocent. in c. ult. num. 2. de Cleric. non resid. Imol. ibid. num. 15.* Secundo, si in Ecclesia aliqua sit certus ac determinatus numerus præbendarum, sed non Canonicorum, & plures actu sint recepti, quam sint præbendæ, tum una præbenda vacante, ea non debet conferri ultimo recepto in Canonicum, sed ei, qui prius est receptus, & sic fieri potest, ut talis diu sit sine præbenda, & expectare debeat, donec præbendam obtineat.

§. V.

Qualis sustentatio necessario assignari debeat Parochis, aliisque beneficiatis Curatis?

XXXIV. Præmittendum, generatim loquendo, ad honestam & decentem vitæ sustentationem Clericis debitam, sive obtineant Dignitates aut Beneficia curata, sive simplicia, pertinet inprimis, ut habeat Beneficiatus ea, quæ ad ipsum, ejusque familiam honeste alendam sunt necessaria, *c. Quaedam 39. dist. 90.* Nomine autem alimentorum intelliguntur cibus & potus, vestitus, habitatio, pharmaca necessaria ad morbos curandos, libri item necessarii pro officio. In quibus tamen habenda est ratio dignitatis & status personæ, nobilitatis, scientiæ & literaturæ, & qualitatis ac conditionis ipsius Beneficii, an sit Dignitas vel Personatus, an Beneficium curatum, vel non curatum, aut simplex, quin & quantitatis redituum ipsius Beneficii, *Molin. tr. 2. de just. disp. 249. n. 7. & 8.* Appellatione autem familiæ veniunt famuli & ancillæ, parentes, fratres & sorores egentes pro statu: item filii suscepti ex legitimo matrimonio, ante Beneficium obtentum, si quod Beneficiarius habeat: imo & spurii, quia & his ex æquitate Canonica alimenta debentur, *Azor. lib. 6. c. 10. q. 8. & 9.* Imo sub honesta & decente sustentatione Clericorum comprehenduntur etiam ea, quæ ad hospitalitatem exercendam erga consanguineos, & amicos, præsertim egentes & peregrinos, sunt necessaria. *Mol. c. l. nu. 9.* tum vero etiam, quæ ad præstandas donationes remuneratorias beneficiorum, quin interdum etiam liberales & non prodigas requiruntur: ac denique ad honestas animi ac corporis relaxationes, spectata personæ & officii dignitate, & redituum copia ac quantitate, *Mol. c. l. n. 9. & 10. Laym. l. 4. tr. 2. c. 2. n. 2.* Et hinc plus requirit ad sustentationem suo statui convenientem Præpositus vel Decanus quam simplex Canonicus, plus item Episcopus, quam Decanus vel Præpositus, plus quoque Episcopus, si etiam Cardinalis sit, vel Illustri aut Regio stemmate ortus, vel Princeps Romani Imperii quam alius Episcopus, *Mol. c. l. n. 7. Laym. c. l.* jam ergo sit,

XXXV. Assertio 1. Rectoribus Ecclesiarum seu Parochiis debet ex reditibus earum congrua ac sufficiens portio assignari, unde vivant, non obstante quacunque consuetudine contraria, prout statutum fuit in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. quod refertur *in c. Exstirpandæ; 30. in princ. h. t.* Ubi queritur Pontifex, quod in quibusdam Provinciis vi-
„ tiosa consuetudo obtinuit, ut Patroni Ecclesiarum Paro-
„ chialium, & aliæ quædam personæ (quibus v. g. Parochiæ
„ sunt incorporatæ) proventus Parochiarum sibi penitus ven-
„ dicantes, Presbyteris ad servitia & curam earum depu-
„ tatis adeo exiguam portionem relinquant, ut ex ea se con-
„ grue nequeant sustentare: imo quod in quibusdam Regio-
„ nibus Parochi pro sua sustentatione nonnisi quartam quar-
„ tæ, id est, decimam sextam partem decimarum perci-
„ piant: Unde fit, ut in his Regionibus pene nullus repe-
„ riatur Parochus, qui ullam vel modicam habeat scientiam
„ literarum. Cum igitur *os bovis triturantis* ligari non de-
„ beat, *Deut. c. 25.* & qui Altari servit, cum de Altari vi-
„ vere deceat, *1. Cor. 9.* statuit Concilium, ut Presbyteris
„ Curatis Parochiarum sufficiens portio assignetur non ob-
„ stante quacunque consuetudine, sive Episcopi, sive Patro-
„ ni, sive cujuslibet alterius. Ratio patet ex ipso *c.* quia talis consuetudo repugnat legi Divinæ & naturali justitiæ, cum operarius sit dignus mercede sua, *Luc. 10.* imo etiam repugnat primævæ Beneficiorum & Parochialium proventuum institutioni, quippe qui principaliter e fidelibus dantur Parochis & Curatis, ut Divina ab ipsis percipiant. Accedit, quod si Beneficia, præsertim curata, nimis tenues reditus habeant, non reperiantur viri docti & idonei, qui ea suscipere velint, quod in magnum Ecclesiæ damnum cedit, ideoque talis consuetudo tanquam vitiosa & corruptela est extirpanda, ut dicitur *in princ. h. c.*

XXXVI. Ubi notandum primo. Patroni vel Administratores Ecclesiarum Parochialium non possunt prætextu consuetudinis, reditus ipsarum ita sibi vendicare, ut congrua portio Rectoris seu Parochi diminuatur, *Abb. hic n. 2.* Imo hodie ex decreto *Concil. Trident. Sess. 25. c. 9. de reform.* generaliter interdictum est omnibus Patronis Beneficiorum, sive Clericis, sive Laicis, ne in perceptione quorumcunque proventuum Beneficiorum se ullo modo ingerant, sed illos libere Rectori seu Beneficiato distribuendos dimittant, non obstante quacunque consuetudine.

Notandum secundo. Nulla, vel modica scientia æquiparantur, *ut colligitur ex hoc c.* imo pejus est interdum habere modicam scientiam, id est, minus sufficientem, & infra mediocritatem, quam nullam; quia modica aliquando in errorem inducit, sed qui prorsus imperitus est, cogitur alios consulere, *Abb. hic n. 3.*

XXXVII. Porro idem statuitur de Vicario perpetuo *in cod. §. Qui vero; h. t.* Ubi dicitur, qui Ecclesiam Paro-
„ chialem habet, non per Vicarium, sed per seipsum illam
„ administrare debet, in ordine requisito ad Curam talis
„ Ecclesiæ: nisi illa sit annexa seu unita Dignitati, vel Præ-
„ bendæ Ecclesiæ Cathedralis vel Collegiatæ, ob quam ip-
„ se in majore Ecclesia residere debeat: hoc enim casu,
„ concessum est ei, qui talem habet Dignitatem vel Præ-
„ bendam, in ipsa Parochiali Ecclesia, Vicarium idoneum
„ ac perpetuum canonice institutum habere, cui de ejusdem
„ Parochiæ redditibus congruam portionem assignare debet:
„ alioquin illa Parochia (ipso jure) sit privatus, ita, ut li-
„ bere alii possit ac debeat conferri, qui velit, ac possit,
„ quod dictum est adimplere: illud vero penitus prohibe-
„ tur, ne quis ex proventibus Ecclesiæ Parochialis pensio-
„ nem alteri in fraudem loco Beneficii, conferre præsumat.

XXXVIII. Pro declaratione hujus §. Notandum primo. Rectores Ecclesiarum Parochialium tenentur personaliter residere, eisque non per Vicarios, sed per seipsos deservire, *cit. §. Qui vero; ut dictum sit. præced.* Ratio est, tum quia electa est industria personæ, *Abb. hic n. 2.* tum quia, ii quibus cura animarum commissa est, tenentur gregem suum pascere, officium autem pascendi est personale, adeoque per alium exerceri non potest, ut supra etiam dictum, *Fagn. hic n. 2. & 3.* ubi tamen *n. 4.* addit, quod non repugnet SS. Canonibus, si Parochi quædam munia pastoralia aliis in certis casibus committant. Tenetur autem Parochus personaliter residere, & per seipsum Parochialia officia exercere, etiamsi fructus Parochiales sint valde tenues, & numerus ovium exiguus, juxta declarat. S. Congregat. Concilii apud *Fagnan. hic numer. 6. & 11.* & habitare tenetur in ædibus Parochialibus: si vero domum propriam non habeat, debet aliquam conducere, saltem intra limites Parochiæ, *ex declarat. ejusdem Congreg. apud Fagnan. hic n. 22.*

Notandum secundo. Qui promovetur ad aliquod Beneficium, debet habere Ordinem ad tale Beneficium requisitum, ut si Curatum sit, debet esse Sacerdos, ut colligitur *ex cit. §. Qui vero; ibi; In Ordine, quem ipsius Ecclesiæ cura requirit, h. t. Abb. hic n. 1. not. c.* quod tamen per posteriores Canones est mutatum, *cap. Cum in cunctis; 6. §. Inferiora de elect. c. Licet; 14. eod. in 6. & c. Præterea; 3. de ætat. & qual.* ut alibi dictum.

XXXIX. Notandum tertio, Si Ecclesia Parochialis accessorie unita sit Dignitati, vel Præbendæ Canonicali in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, tunc, qui talem Dignitatem vel Canonicatum obtinet, debet residere in Dignitate vel Canonicatu, eique per seipsum deservire: in Parochiali vero Ecclesia per Vicarium perpetuum, ut colligitur *ex cit. §. Qui vero ibi; Cum oporteat eum in majori Ecclesia deservire, &c.* Quod tamen non ita intelligendum est, quasi Præbenda Canonicalis sive Canonicatus, præsertim Ecclesiæ Collegiatæ, secundum se sit dignior, quam Beneficium Curatum, cum sit simplex tantum Beneficium; adeoque inferius Beneficio Curato secundum se, & ex objecto suo, cujus officia præstantiora sunt: sed quia, quando Parochia est accessorie & perpetuo unita Præbendæ Canonicali, tunc induit quasi naturam, & sortitur proprietates etiam Canonicatus simplicis, cui accessorie tanquam principali unita est, & ut sic censetur Canonicatus vel Præbenda Canonicalis dignior Beneficio Curato, seu Parochiali: & hoc respectu *in cit. §. Qui vero;* Dignitas aut Præbenda dicitur major, seu dignior Parochiali Ecclesia, ita ut illam obtinens, debeat residere in Præbenda Canonicali, eamque per seipsum administrare, Parochiam vero, per Vicarium substitutum, licet ea secundum se, & absolute sit dignior. Quod si vero ex dispensatione obtineat aliquis duo Beneficia incompatibilia, tunc si illa sint æqualia, v. g. duæ Parochiæ æque principaliter unitæ, & perpetuo: potest is pro arbitrio residere, in qua voluerit, *Garc. p. 2. c. 2. n. 45.* Si vero sint Beneficia non æqualia, v. g. Dignitas & Parochia, debet residere in Dignitate, quippe majore, & illam per se administrare, juxta *cit. §. Qui vero; Garc. cit. loc. Layman. cit. capit. 8. num. 8.* Quod si vero habeat quis Dignitatem vel Canonicatum Cathedralem, cui Parochia, non perpetuo, sed ad vitam tantum ipsius, & æque principaliter, non accessorie, est unita; tunc debet re-

sidere

sidere in Ecclesia Parochiali, licet non sit Beneficium dignius; quia cura animarum praecipue spectanda est, juxta declarat. Cardin. Concil. apud *Garc. c. l. n. 40. Barb. de Offic. Episc. alleg. 53. n. 83.*

Notandum quarto. Qui Ecclesiam Parochialem obtinet, & in ea personaliter non residet; vel qui obtinet Dignitatem, vel Praebendam Canonicalem, cui annexa est Parochia, si in illa Vicarium idoneum, absque justa causa, non instituat, cum congrua & sufficiente portione, Parochia privatus existit, & quidem ipso jure, *Gl. hic V. Privatum*, ita ut alteri conferri debeat, prout sumitur ex *§. cit. Qui vero*; & docet *Innoc. hic n. 2. Imol. n. 14. Abb. in repet. §. Qui vero; n. 28.* qui ajunt, hanc poenam privationis ad utrumque casum praecedentem referendam esse; quia Clausula in fine posita, regulariter, quamvis odiosa sit, refertur ad omnia praecedentia. Ratio est, quia cum omne Beneficium detur propter officium, *c. ult. de rescript. in 6.* ideo si Clericus officium non praestet; sive id, ad quod obligatus est, non faciat; merito Beneficio privatur, illudque ab eo repeti potest condictione tanquam dati ob causam, causa non secuta, juxta *tit. 3. l. 12. ff.* An autem haec poena privationis, absque omni monitione, & ante omnem sententiam Judicis etiam declaratoriam, incurratur, alibi dicetur.

Notandum quinto. Illud praeterea prohibitum est in *cit. §. Qui vero in fine*; ne ea reditibus Ecclesiae Parochialis pensio alteri, Beneficii loco, conferatur; quia id posset imposterum esse perniciosum Ecclesiae, nam Ecclesia videretur esse quasi censualis, & portio debita proprio Parocho diminueretur, *Gl. fin. hic*. Hoc autem ex causa rationabili ab Ordinario fieri posse, infra dicetur.

XL. Assertio 2. Non possunt Praelati Regulares vel Monasteria, reditus Capellarum ipsis incorporatarum dividere, & minuere, ita ut per hoc portiones Capellanis aut Parochis ad necessariam sustentationem assignatae minuantur, prout sumitur ex *c. Avaritiae 10. h. t.* „ Nam cum quidam Canonici Regulares & Monachi, qui Parochias quasdam Ecclesiis vel Monasteriis suis incorporatas habebant (quoad temporalia) ex quibus certas pensiones sive reditus annuatim percipiebant: sed ipsi Canonici & Monachi portionem redituum ex antiquo tempore Clericis sive Rectoribus, vel Vicariis in iisdem Ecclesiis pro sustentatione assignatis, diminuebant, & Parochias dividebant. Quare Papa Alexander III. iisdem mandat, ut si quas portiones, vel antiquos reditus Clericorum, sine consensu Archiepiscopi vel Episcopi sui diminuere, vel Parochias dividere praesumpserunt, omnia ad pristinam integritatem revocent. Ratio est, quia Praelatus Regularis, vel Capitulum, seu Monasterium non exemptum, non potest, absque Episcopi sui consensu, Ecclesiarum, quae ipsis incorporatae sunt, quoad temporalia, statum mutare, nec unam Parochiam in duas dividere, vel portiones aut reditus Rectoribus earum debitos euferre, vel minorare; quia haec omnia ad Officium Episcopi spectant, *Abb. hic n. 2.* Consentis *Clem. un. §. Eadem quoque; de suppl. neglig. Prael.* Ubi id extenditur etiam ad Praelatos regulares exemptos; & statuitur, ut Episcopi non permittant, sed prohibeant (auctoritate Apostolica, si Praelati sint exempti) ne dicti Praelati Beneficia quaecunque, regularia aut saecularia, quorum collatio ad eos spectat, suis Mensis applicent, aut novas pensiones ipsis imponant, aut veteres augeant, vel ita auctas accipiant.

XLI. Notandum hic primo. Dupliciter possunt Parochiae alicui Ecclesiae Collegiatae, vel Monasterio uniri, seu incorporari; vel ita, ut omnes reditus temporales percipiat Ecclesia Collegiata vel Monasterium, cui sunt incorporatae Parochiae, praeter certas portiones, quae Vicariis, aliisque Clericis ministrantibus in iisdem Parochiis, pro necessaria sustentatione sunt assignatae, ut notat *Gl. hic V. Portiones*: Vel ita, ut e contra Collegium Canonicorum regularium, vel Monasterium, certam partem redituum percipiat: reliqui vero reditus omnes Parochiae vel Vicariis, & Capellanis in iisdem Parochiis ministrantibus assignati, sint tanquam in Beneficia eorum. Et utroque casu locum habet haec Constitutio, nempe quod non possint Canonici Regulares, vel Monachi portiones seu reditus antiquos Capellanorum vel Vicariorum diminuere, vel Beneficia Parochialia dividere, *Gl. hic V. Reditus*.

Notandum secundo. Potest tamen Episcopus, vel ipsi Canonici Regulares, cum consensu ejusdem, portiones seu reditus Capellanorum, & Vicariorum in Ecclesiis ipsis incorporatis, ex justa causa diminuere, vel Parochiam in duas dividere, *Gl. hic V. Reditus*; ubi addit *Gl. Margin. lit. C.* quod si Episcopus nolit consentire, possit Praelatus cui incorporata est Parochia ad Superiorem ejus, videlicet ad Metropolitanum vel Papam recurrere, ut eum cogat consentire, si justa causa exigat, ut talis diminutio vel divisio fiat.

„ XLII. Assertio 3. Monachi Vicarios, in Ecclesiis Monasteriis suis incorporatis, Episcopo praesentent, ab eo instituendos, non debet Episcopus illos recipere, nisi tanta eis, coram ipso, ex proventibus Ecclesiae portio fuerit assignata, ut jura Episcopalia solvere, & congruam sustentationem habere possint, & hospitalitatem exercere, prout Alexander III. rescripsit in *c. De Monachis 12. h. t.* Idque procedit, quando Ecclesiae Parochiales incorporatae sunt Monasteriis, quoad temporalia tantum, tunc enim omnes reditus ad Monasterium pertinent, praeter honestam sustentationem debitam Parocho, vel Vicario in Ecclesia incorporata, ut colligitur *ex hoc c.* idque multo magis locum habet, si Ecclesiae incorporatae sint Monasteriis, quoad spiritualia & temporalia, *Gl. hic V. De proventibus*. An autem & quando in Ecclesiis Monasteriis incorporatis poni debeant Vicarii perpetui, vel temporales, infra dicetur.

XLIII. Porro notandum hic primo, Parochi eorumque Vicarii sufficientes reditus habere debent, ut praeter sustentationem honestam, etiam hospitalitatem & charitatis officia exercere possint: major tamen portio ex reditibus Ecclesiae pro sustentatione necessaria assignanda est proprio Rectori seu Parocho, cui cura principalis incumbit; & qui omnia onera Parochiae sustinere debet, quam Vicario: praesertim si sit Vicarius temporalis tantum, non investitus, sed ad nutum amovibilis. Secus est, si sit Vicarius intitulatus, & actualem curam Parochiae solus sustineat, cura animarum penes Rectorem principalem solum habitu remanente: tum enim secundum onerum qualitatem, ei major etiam portio designari debet, juxta *Clementin. 2. §. Sane de Jure patronatus*.

Notandum secundo. Si reditus Parochiales non sint sufficientes ad sustentationem congruam Parochi vel Vicarii, tum is, qui Parochiales decimas accipit, v. g. Abbas Monasterii, cui Parochia est incorporata, vel Nobilis loci, qui decimas in feudum accipit, ex iis supplere debet, quod deest competenti portioni Parochi vel Vicarii, ut docet *Gurlever l. 1. qq. pract. q. 17. num. 12.* Nam proventus Parochiales non possunt a Praelato Ecclesiastico, sive per unionem, sive per donationem, aut infeudationem aliter transferri, nisi ut Parocho salva maneat sua competens portio, & necessaria sustentatio; cum reditus Parochiales a jure ipso principaliter deputati sint ad Ministrorum sustentationem, sicut & ad Fabricae Ecclesiae conservationem, juxta *c. De his 4. de Eccles. aedif.* Deinde si reditus Parochiales non sufficiant ad sustentationem necessariam, possunt etiam augeri per unionem alterius Beneficii, aut subtractis ex eo aliquibus fructibus, juxta *c. 3. De Eccl. aedif.* Vel denique si prioribus modis succurri non possit, ut Parochiani contribuant, quae ad sustentationem Rectoris vel Parochi sunt necessaria, juxta Conc. Trid. *Sess. 14. c. 13. de ref. Gurler. c. l. n. 14. & 15.*

XLIV. Notandum tertio. Si dubitetur, an portio, quam Monasterium v. g. dare vult Parocho, vel Vicario in Ecclesia incorporata, sit sufficiens & congrua, ad Episcopum pertinet, id determinare, ut colligitur *ex hoc c. & Clem. 2. de Jure patron.* Debet autem in ejus assignatione considerari necessitas & honestas sustentationis, secundum statum, & dignitatem personae, ejusque scientiam, nobilitatem, vires corporis, labores, qui sunt sustinendi, & alias circumstantias, ac denique etiam quantitas redituum Parochialium consideranda est, *Rebuff. tract. de congrua portione nu. 62. Azor. p. 2. l. 6. c. 10. q. 8.* Quod si Praelati Monasteriorum, quibus Parochiae sunt unitae, congruam portionem, intra terminum ipsis ab Episcopo Dioecesano praefixum, Vicariis perpetuis, qui ab ipsis praesentantur, assignare neglexerint, ea potestas ad Episcopum loci devolvitur, qui Praelatos, etsi exemptos, per censuras Ecclesiasticas ad id compellet, *cit. Clem. 1. de Jure patron.* ubi *Gl. magna in no. ut.* ait, hunc esse casum, in quo cessat privilegium exemptionis. Potest etiam Vicarius, vel alius Curatus, cui debetur congrua portio ex reditibus Beneficii, si ea non detur, Officium Judicis implorare contra Praelatos, vel alios, qui eam debent, *Barbos. in Collect. in cit. c. De Monachis n. 6.*

Notandum quarto. Reditus incerti, quos vocant pedem Altaris, non computantur in portionem congruam Curatis debitam, ut ex *Rebuff. cit. l. nu. 83. & 96.* docet *Barbos. c. l. n. 7.* Quia venter non debet pendere ab incerto, cum non patiatur dilationem, ut ait quidam Jurisconsultus apud eundem *c. l.* per reditus autem incertos intelliguntur oblationes, quae sponte fiunt, item quae dantur Stolae nomine, sive pro administratione Sacramentorum, & pro funeralibus.

XLV. Caeterum Constitutio *cit. c. de Monachis*; extenditur etiam ad Religiosos exemptos in *c. Sua nobis 1. h. t. in 6.* Ubi Papa Clemens III. sic rescribit: „ cum per Sedem Apostolicam statutum fuerit, (*in cit. c. 12. h. t.*) ut Dioecesani locorum nullum Clericum praesentatum a Religiosis ad aliquam Ecclesiam Parochialem recipiant, nisi tantum ex reditibus ejusdem Ecclesiae ei assignent, unde jura Episcopalia solvere (hospitalitatem observare, *Gl. hic V. Solvere*) & congruam sustentationem habere possit. Verum quia Religiosi quidam exempti, ad quos jus Patronatus, sive Praesentatio ad Ecclesias Parochiales pertinet, tantos reditus annuos ex illis percipiunt, ut ex residuo Rectores ipsarum Ecclesiarum commode sustentari, & jura Episcopalia, aliaque onera praestare non possint, ideoque saepe contingit, ut personae idoneae non reperiantur, quae hujusmodi Ecclesias recipere velint, sicque frequenter minus idoneis personis eae conferri debeant, cum animarum periculo: Papa remedium afferre volens, statuit & mandat praedictam Constitutionem, tam ab exemptis quam non exemptis Religiosis, aliisque Ecclesiarum Parochialium Patronis inviolabiliter observari, non obstante contraria consuetudine.

XLVI. Ubi notandum primo. Episcopus Dioecesanus non debet aliquem praesentatum ad Parochiam instituere, imo nec recipere praesentationem, nisi prius a patrono, si is reditus Parochiales percipiat, assignata fuerit congrua portio Clerico praesentato, ex qua sustentari possit, *Gl. Magna hic in notat.* Quod si Religiosi, etiam exempti, nolint congruam portionem assignare; ad id ab Episcopo loci compelli possunt: & sic est etiam unus casus, in quo exempti subjiciuntur Ordinariis, dummodo Ecclesia Parochialis & populus sint subjecti jurisdictioni Episcopi Ordinarii, *Gl. l. c.* Si enim Ecclesia plenissimo jure ad Religiosos exemptos spectet, ita, ut non tantum quoad jura Parochialia, sed etiam Episcopalia sit exempta a jurisdictione Ordinarii loci, tunc non posset Episcopus Religiosos compellere ad assignandam portionem Clerico praesentato coram ipso, juxta Conc. Trid. *Sess. 24. de Regular. c. 11. Barb. in cit. c. n. 2. h. t. n. 6.*

Notandum secundo. Non potest ulla consuetudine induci, ut ex reditibus Ecclesiae Parochialis congrua portio Presbytero Curato non detur, talis enim consuetudo est Ecclesiis noxia, imo etiam Juri naturali & Divino contraria; cum is,

qui

qui Altari servit, de Altari vivere debeat, ideoque illa non observanda, nec toleranda est, *Gl. fin. hic.*

XLVII. Postremo hoc loco prædictis addendum est primo, quod Episcopus aliusque Prælatus ex præbendis Beneficiorum, quæ ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ deputata sunt, vel ex iis, quæ ad Ecclesiæ Fabricam relicta, non possit quippiam ad proprios usus convertere, sive ad suam Mensam derivare, prout sumitur *ex c. Ratio*; 3. *h. t.* ubi di„citur: Nulla ratio permittit, ut propriis cujusdam usibus „applicetur, quod pro communi utilitate datum est, id est, ut explicat *Gl. ibid. V. Applicetur*; ut sibi, quod est Ecclesiæ, appropriet, quod est desumptum *ex lib. 12. Registri S. Gregorii I.* Et hinc etiam Beneficiati non possunt de Præbendis suis, sive bonis Ecclesiasticis, ex quibus sustentationem necessariam accipiunt, pro arbitratu suo, disponere, eaque alienare, *Gl. hic in casu*; quod tamen non obstat divisioni Præbendarum, quomiona habeant distinctos ac proprios reditus, & sic exponendum est, quod dicitur *in c. Qua ad perpetuam*; 3. *caus.* 25. *q.* 2. & *c. Nulli*; 27. *caus.* 12. *q.* 2. ut notat *Gl. hic. V. Applicetur.*

XLVIII. Addendum secundo. Appellatione fructuum Præbendæ, qui spectant ad congruam sustentationem Clerici Beneficiati, non continentur distributiones quotidianæ, prout „sumitur *ex c. Licet*; 32. *h. t.* Ubi decernitur, quod quam„vis Beneficiatius qui studiorum causa in sacra Pagina (vel „Theologia) abest, ibique studet, fructus integros Beneficii „sui percipere debeat, non tamen debent ei dari distribu„tiones quotidianæ, quippe quæ eis tantum tribuendæ sunt, „qui in Ecclesia resident, & horis Canonicis intersunt. Ra„tio est, quia fructus seu proventus Præbendæ sunt reditus certi, qui ad ipsum Corpus Præbendæ spectant, & dantur residentibus, tametsi in Ecclesia quotidianum ministerium seu personale servitium, horis statis, non præstent. Distributiones vero quotidianæ sunt reditus incerti, qui ad Corpus Præbendæ non pertinent, & dividuntur, pro rata servitii, inter eos tantum, qui Horis Canonicis intersunt, *Fagnan. in cit. c. Licet*; *n.* 5. & 27. *h. t.*

XLIX. Ubi notandum. Si concessum sit Clerico, sive Jure Communi, sive per privilegium, ut fructus Beneficii, etiam absens, percipere possit, v. g. studiorum causa, sub tali concessione non censentur comprehensæ distributiones quotidianæ: ratio est, quia privilegium hic concessum, ut possit quis etiam absens fructus Præbendæ percipere, sed habeatur pro residente, non debet extendi ad quotidianas distributiones, quia hæ ad alium finem sunt institutæ, quam fructus Præbendæ: dantur enim distributiones ad augendum Divinum cultum, ut Canonici tanto promptius & diligentius Horis Canonicis intersint, *Abb. hic n.* 3. Ex quo infert, si privilegium, ex una parte, sit favorabile, late explicari debere, cujusmodi est, ut absens integros fructus Præbendæ percipiat: si vero ex altera parte sit odiosum, stricte interpretandum esse, quatenus scilicet præjudicat Ecclesiæ, vel cultum Divinum minuit: quale est privilegium percipiendi distributiones quotidianas in absentia. Sed Decisioni hujus *c.* obstare videtur, quod *in c. ult. de Magist.* generaliter sit concessum, ut Clericus absens, Theologici studii causa, per quinquennium possit integre percipere fructus sui Beneficii: frustra ergo in casu hujus *c.* id ipsum Archidiacono Pontifex per specialem ventur privilegium denuo concessit. Resp. cum *Abb. hic nu.* 4. id factum esse, vel quia tunc, cum Archidiacono isti hoc concessum fuit, nondum emanavit dictum *c. fin.* Vel quia Canonici de facto nolebant Archidiacono tribuere proventus suos: vel denique, quia Diaconus impetravit hoc privilegium a Papa ad cautelam, plus enim solet timeri, aut observari, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter impetratur, *c. Si adversus*; 11. *de Hæretic.*

SECTIO II.

De Modis acquirendi Beneficia Ecclesiastica, & modo observando in eorum collatione.

§. I.

Quot & quibus modis acquirantur Beneficia, tum in genere, tum in specie?

L. Assertio 1. Generatim loquendo, duobus modis acquiruntur Beneficia, juste seu legitime, & injuste seu illegitime, ut tradit *Rebuff. in praxi Benef. tit. quot modis Beneficia acquirantur*. Juste acquiruntur per Canonicam Institutionem, nam juxta *reg.* 1. *jur. in* 6. Beneficium Ecclesiasticum non potest licite sine Canonica Institutione obtineri. Ubi nomen *Institutionis* late accipitur, prout comprehendit quamlibet legitimam provisionem, seu modum, quo acquiritur Beneficium: sive sit Electio specialiter sumpta, cum sequente confirmatione, sive Postulatio, cum admissione Superioris: sive Institutio facta ad præcedentem præsentationem Patroni, vel ad nominationem alterius, sive libera collatio, ut notat *Rebuff. c. l.* & *Canis. in cit. reg.* Canonica vero institutio dicitur, quæ est facta secundum Canones, & ab illis approbata, ut notat *Rebuff. in praxi tit.* Canonica institutio quæ dicatur. Ad quam requiritur, tam legitima potestas ex parte instituentis seu conferentis, quam ex parte ejus, qui instituitur, sive cui confertur Beneficium decens habilitas, ac denique ut servetur solemnis forma institutionis jure requisita, *Gl. in cit. reg. 1. V. Obtineri*; *Dynus ibid. n.* 17. *Rebuff. c. l. num.* 5. & 7. Injuste vero acquiruntur Beneficia, quando obtinentur sine Canonica institutione, vel quia non est servata debita forma institutionis seu provisionis, vel quia facta ab eo, qui potestatem non habuit instituendi vel providendi, vel quia facta est inhabili seu indigno, &c.

LI. Hinc infertur, illum injuste, & non canonice obtinere Beneficium, qui jure consanguinitatis in illud successit, prout constat *ex c. Ut nullus*; 1. *h. t.* quod est desumptum ex Concilio Pictaviensi, ubi decernitur, ut nullus, sive ex Cle„ro, sive ex populo, Ecclesiastica bona jure consanguinita„tis sibi vendicet, aut postulet habenda. Ratio est, quia cum bona Ecclesiastica sint a fidelibus DEO oblata, pro sustentatione Ministrorum Ecclesiæ, hinc sequitur, quod Clerici jus Præbendæ seu Beneficii, non a defuncto Beneficiario per successionem (sive per ultimam voluntatem, sive ab intestato) sed ab Ecclesia seu Prælato ejus per Canonicam institutionem seu collationem habere debeant, *Abb. hic n.* 3. Unde neque Clerico Beneficium dari potest ultra tempus vitæ suæ, cum enim Officium seu Ministerium Ecclesiæ per mortem cesset, propter quod datur Beneficium, consequenter etiam hoc cum vita Beneficiarii cessat, neque ad hæredes ejus transit. Et hinc etiam, remoto Beneficiario, ob delictum, vel aliam causam Præbenda ad Ecclesiam devolvitur, *c. Relatum*; 12. *de testam.*

LII. Cæterum non solum Jure Canonico prohibita est successio in Beneficii Ecclesiasticis, sive ab intestato Jure consanguinitatis, sive ex Testamento, sed etiam omne id, quod vel speciem ac similitudinem talis successionis præfefert. Quare pactum de succedendo alteri in Ecclesiastico Beneficio post mortem ejus, reprobatur, *c.* 2. *de Concess. præb.* quia pactum de futura successione, etiam jure Civili, non valet, *l. ult. C. de pact. Gl. in cit. c. 2. V. Condemnare*; Similiter irritum est pactum, si quis in Ecclesia instituatur, ea conditione, ut post mortem ejus, alius certus succedat, v. g. consanguineus ipsius, *c. Accepimus*; 5. *de pact.* Unde neque filius, etsi legitime natus, in eodem Beneficio patri immediate succedere, sive substitui potest, *c. Veniens*; 5. & *c. seq. de fil. Presbyt.* Item non potest, vivente Prælato, vel alio Beneficiario, de successore eligendo tractatus institui, etiamsi paulo post moriturus sit, *c. Bonæ* 36. *de Elect.* & *c. Nullus*; 7. *dis.* 79. neque etiam Episcopo, vel simili Prælato Coadjutor dari potest, cum potestate succedendi, *c. Petisti*; 17. *caus.* 7. *q.* 1. & tradit Concil. Trid. *Sess.* 25. *c.* 7. *de reform.* excepta plenitudine potestatis Papalis, per quam id fieri potest: quia nimirum, secundum Canones Ecclesiæ & Beneficia Ecclesiastica, non per successionem veluti hæreditariam, sed per Canonicam electionem aut institutionem obtineri debent, & quidem non antequam illa vacent, ideoque & promissiones de Beneficio nondum vacante prohibitæ sunt, *c. Relatum*; 3. *de Concess. præb.* Neque obstat, quod jus Patronatus sit jus Ecclesiasticum, & tamen in eo locum habeat successio jure consanguinitatis, cum transeat, una cum bonis hæreditariis, ad hæredes & proximos agnatos. Nam hoc jus non est mere & intrinsece spirituale, sed solum spirituali annexum, & ex sola gratia Laicis conceditur, ut excitentur ad fundandas & dotandas Ecclesias, juxta *c.* 3. *De jure Patron. Abb. in cit. c.* 2. *n.* 4. *h. t.*

LIII. Assertio 2. Tribus potissimum modis in specie acquiruntur Beneficia Ecclesiastica, videlicet electione, ad quam reduci potest postulatio: præsentatione, & collatione: de electione dictum est supra *lib.* 1. *tit.* 6. de præsentatione agetur infra *tit.* 38. de collatione vero agitur præcipue *in hoc tit.* quæ est assignatio seu concessio Beneficii vacantis, facta ab habente potestatem, v. g. ab Ordinario. Eaque dividitur in voluntariam seu liberam, quæ libere fieri solet, unde ea donatio vocatur *in c. fin. de Offic. Vicar. in* 6. & in necessariam seu obligatoriam, quam Collator facere tenetur, & proprie institutio dicitur, & fit præcedente præsentatione vel nominatione, ex quadam necessitate, si præsentatus vel nominatus idoneus sit: nam quod collatio stricte accepta differat ab institutione habetur *in c. Cum illis*; 16. *§. Cum autem*; *h. t. in* 6 *Rebuff. in praxi Tit. de Collatione numer.* 1. & 2. *Garc. tract. de Benef. p.* 4. *c.* 1. *n.* 3. & 2. *seqq.*

§. II.

An, & quale Jus per Collationem alteri factam acquiratur in Beneficio, sive post, sive etiam ante acceptationem illius?

LIV. De hoc agitur *in c. Si tibi*; 17. *h. t. in* 6. Ubi Papa „Bonifacius VIII. ita rescribit: si Episcopus tuus tibi ab„senti (& ignoranti) Beneficium conferat, licet per talem „collationem, (donec illam ratam habueris seu accepta„veris) jus in Beneficio non acquiras, ita, ut tuum dici „possit: ipse tamen Episcopus, vel quicunque alius Colla„tor idem Beneficium alteri conferre non potest, nisi tu ac„ceptare recusaveris: adeo ut si alteri conferatur, aut alius „in eo instituatur, collatio, quippe facta de Beneficio non „libero, sit irrita. Sed si Episcopus collationem Beneficii „tibi factam notificet, & competentem tempori terminum „præfigat, intra quem consensum seu voluntatem acceptan„di Beneficium, vel non declarare debeas: eo elapso, si „non consenseris seu acceptaveris, Episcopus Beneficium, cui „ipse judicaverit expedire, libere conferre poterit. Cæte„rum priusquam illud actu contulerit, potes tu etiam, post „elapsum terminum, consensum præstare, seu acceptare „Beneficium tibi collatum, ita, ut ex eo tempore, post„quam acceptasti Beneficium, Episcopus illud alteri con„ferre amplius nequeat.

LV. Pro declaratione hujus *c.* Notandum primo. Beneficiarius, cum primum Beneficium sibi collatum, vel in quo est institutus, acceptavit, etiam ante possessionis apprehensionem, acquirit jus in re & quasi dominium illius, ita, ut illud vendicare ac petere possit a possessore aut detentore, ut pro ejus juribus agere, prout sumitur *ex hoc c.* & *ibid. tradit Franc. n.* 3. *Garc. cit. p.* 4. *c.* 2. *n.* 1. Licet enim in aliis rebus, solus consensus non sufficiat, ad acquirendum dominium earum, sed insuper requiratur traditio & apprehensio rei, *l. Traditionibus*; 20. *C. de pact.* tamen in provisionibus Beneficiorum, per solam collationem & subsequentem acceptationem (quæ etiam inter absentes fieri potest) seu per consensum expressum voluntatis, acquiritur jus in re, & qua-

si dominium Beneficii, ante ejus apprehensionem, nam facilius in istis juribus spiritualibus acquiritur jus in re quam in rebus corporalibus, ut tradit *Anchar. in hoc c. not. 1. Laym. l. 3. tract. 1. c. 5. n. 8.* Dicitur autem per collationem & acceptationem Beneficii acquiri quasi dominium Beneficii; quia Beneficiarius proprie non est Dominus Beneficii, nam in spiritualibus rebus non datur proprie dominium, sed quasi dominium, sicut nec proprie possessio, sed quasi, ut alibi dictum: & quia hoc ipsum jus, seu quasi dominium Tituli, ultra vitam, ipsi Beneficiario non est concessum, idem non est jus proprietatis, quod ad successores transmittitur. Et hinc is, qui habet jus in re, & Canonicum Titulum Beneficii, potest propria auctoritate, vacantem ejusdem possessionem apprehendere, sine alio Superioris vel Judicis decreto; quia non tam sua, quam conferentis auctoritate hoc facit, ut ex veriore & communiore sententia docet *Rebuff. in praxi tit. de Missione in possess. n. 5. Covarr. l. 3. resol. c. 16. n. 7. Garc. cit. c. 2. n. 6.* licet contrarium teneat *Dyn. in reg. 1. in 6. n. 26.* & alii apud *Garc. c. l.* Non obstant textus *in c. Ad aures; 3. de excess. Prel. c. 3. de instit. c. Quia; 5. de concess. preb.* Quia illi loquuntur de his, qui sine prævia institutione seu collatione, adeoque sine justo & Canonico titulo, & propria auctoritate, possessionem Beneficii apprehendunt, *Garc. c. l. n. 8.* requiritur tamen, ut possessio sit vacans, ita, ut alius non sit in possessione Beneficii, quia neque violentum aut injustum possessorem, propria auctoritate, sine sententia Judicis, possessione sua spoliare licet, *Rebuff. c. l. n. 3. Covarr. c. l. Garc. c. l. n. 7.* Deinde id non procedit, si is, qui contulit Beneficium, non habeat potestatem tradendi corporalem possessionem, eo quod investitura ad alium, sive ex consuetudine, sive secundum Canonicas Sanctiones, spectet, tunc enim non potest possessionem apprehendere is, cui Beneficium collatum est, sine consensu ejus, ad quem investitura spectat, *Covarr. c. l.*

Notandum secundo. Quamvis, si Beneficium Ecclesiasticum ab Episcopo, vel alio Collatore absenti & ignoranti collatum sit, non acquiratur jus in Beneficio, reale scilicet, ut suum dici valeat, donec illud acceptet, non tamen potest Episcopus, ante consensum vel dissensum provisi, illud alteri conferre, *cit. c. Si tibi.* Ratio est quia per solam collationem, quamvis absenti factam, & nondum ab illo acceptatam, acquisitum est ei jus ad Beneficium, non quidem jus in re, sed ad rem, sive obligatio & actio personalis, ideoque non est amplius liberum tale Beneficium, sive libera ejus collatio, ut colligitur *ex cit. c. Si tibi ibi: Ordinatio facta, & Beneficio non libero:* quia collatione facta, Collator functus est officio suo *Vivian. in Rat. hic* Non obstat, quod collatio Beneficii censeatur esse donatio, *c. Consultationibus; 4. de donat.* At donatio per expressum consensum donatoris facta obligationem, vel vim aliquam non sortitur, sed revocari potest, donec donatarius sciens eam acceptaverit, *l. 2. Sed si quis; & l. Absenti; 10. ff. de donat. l. Qui absenti; 38. ff. de acquir. possess.* Nam hoc non procedit in Beneficiis Ecclesiasticis, dispensationibus, & similibus gratiis, quæ non ex mera liberalitate, sicut donatio, sed ex debito Ecclesiasticæ potestatis officio, adeoque ex quadam necessitate fiunt, hæc enim semel concessæ, per declaratam voluntatem ejus, ad quem talis potestas concedendi pertinet, non possunt ab illo revocari, sed expectari debet, an is, cui concessio facta est, consentire velit, *Laym. l. 3. tract. 4. c. 1. n. 6. Barb. in cit. c. Si tibi; n. 2.* Ratio est, quia licet collatio Beneficii Ecclesiastici respectu Beneficiarii, censeatur esse donatio; quia cedit in ejus commodum & lucrum: non est tamen proprie donatio ex parte conferentis Beneficium, cum collatio Beneficiorum vacantium, non ex mera liberalitate fiat sed ex obligatione officii, non enim illa sibi retinere potest, sicut donator, quæ donat; ideoque hic merito ante acceptationem donatarii, revocare potest donationem, uti & postea ex causa ingratitudinis; *c. ult. de donat.* non item Collator Beneficiorum, *Barb. c. l.* Porro Collator, postquam Beneficium contulit v. g. Titio, non potest illud alteri conferre, ne quidem sub conditione, si Titius illud non acceptaverit, *arg. c. 2. de elect. in 6. & reg. jur. 50. in 6.* ubi habetur, quod actus legitimi conditionem non recipiunt, *Gl. in tit. cit. c. Si tibi V. Personam, h. t.* Sicut neq; Beneficium non vacans conferri potest sub conditione, si vacabit.

LVI. Notandum tertio. Si is, cui collatum est Beneficium, intra terminum ipsi præfixum non declaret voluntatem suam, poterit illud, eo elapso, alteri conferri; quia eo ipso, quod intra illum terminum non consentiat, censetur dissentire, & collationi sibi factæ renunciare, *Gl. hic V. eo elapso:* potest tamen etiam post elapsum terminum, consensum præstare, ita ut, ex eo tempore Beneficium alteri conferri non possit; quia quando actus pendet ex alterius voluntate, & lex non assignat certum tempus ad declarandum consensum, vel dissensum (sicuti electo a jure præfixus, est Mensis, sive xxx. dies ad electionem ipsi intimatam acceptandam, vel recusandam, *c. Quam sit; 6. de elect. in 6.* Ita, ut consentire postea amplius non possit) tunc terminus ab homine præfigi potest, ita tamen ut si res adhuc sit integra, etiam post terminum elapsum, is cui collatio facta est, adhuc consentire, & Beneficium, vel similem gratiam acceptare possit, ut tradit *Gl. in cit. c. Si tibi V. Terminum, & Franc. n. 6. Gl. in Clem. unic. V. Intra mensem de Concess. preb.* quia non prohibetur quis mutare consilium, quando alteri non fit præjudicium, juxta *reg. jur. 33. & ibi Gl. V. Mutare; in 6.*

Notandum quarto. Potest Beneficium acceptari, non tantum ab eo, cui collatum est, sed etiam ab alio, ejus nomine videlicet Procuratore, aut nuncio a se ad id destinato, modo is speciale mandatum habeat ad acceptandum Beneficium saltem in genere, & indeterminate, videlicet, cum aliquod vacaverit, vel in occasio obtulerit; quia acceptatio seu consensus est actus personalis, licet speciatim aliquod Beneficium in eo nominatum non fuerit, *Gl. in cit. c. Si tibi V. habueris; & ibid. Franc. n. 8. Covarr. lib. 3. resol. c. 16. n. 4. Barb. hic n. 81.* Quod si Beneficium absenti & ignoranti collatum sit, & ab alio, qui speciale mandatum non habuit, v. g. Procuratore generali, negotiorum gestore, vel amico, ejus nomine, acceptatum fuerit, censetur ei, cui collatum est, a tempore acceptationis acquisitum esse; modo ille intra tempus ad acceptandum præfixum, id ratum habeat: quia etiam in his, quæ speciale mandatum exigunt, ratihabitio locum habet, *c. ult. de jurejur. in 6. Covarr. c. l. n. 3.* cum aliud hic non desit quam consensus partis qui per ratihabitionem suppleri potest, *Laym. in c. Nonnullis; 28. §. sunt & alii n. 5. de Rescript.*

LVII. Notandum quinto. Quod dictum est per collationem Beneficii alicui factam, non acquiri jus in re, sive quasi dominium, donec illam acceptaverit, vel ratam habuerit, id extenditur primo, quod idem dicendum sit de quacunque donatione, juxta *l. Absenti; 10. ff. de donat.* Secundo extenditur etiam ad quamcumque gratiam seu beneficium, aut privilegium Principis, ita, ut non sortiatur suum effectum, neque prosit absenti & ignoranti, donec sciverit & acceptaverit. Idque probatur *ex c. §. ex parte tantæ; §. fin. de Concess. preb.* ubi dicitur, quod privilegium vim suam habeat a tempore scientiæ ejus cui datum est, & *ex l. Qui absenti; 38. ff. de acq. possess. & ex Auth. quib. modis natural. effic. legit. §. generaliter autem collat. 7.* & docet *Sanch. lib. 3. de matrim. disp. 36. n. 2. & seqq.* & alii apud ipsum. Ratio, est quia alioquin invito Beneficium daretur, contra *Regulam Juris 69. in ff.* Veruntamen intelligenda est hæc doctrina de privilegio dato per rescriptum particulare, non autem de privilegio concesso per Legem vel statutum generale, tunc enim cum primum promulgatur, vim suam accipere censetur ad instar aliarum legum, ut tradit *Bart. in l. Omnes populi; 9. n. 37. & 38. ff. de Just. & Jure*, & alii apud Sanch. *c. l. n. 3.* Aliud est de pœna lege decreta, ad quam incurrendam requiritur notitia legis, cujus probabilis ignorantia, sicut excusat a culpa, ita & a pœna: rem enim, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, *Sanch. c. l. n. 3. Laym. lib. 1. Tract. 4. c. 20. n. 1.* Tertio, extendi debet, ut locum habeat etiam in jurisdictione delegata, cujus exercitium nullam vim habere potest, nisi Judex sciverit & consenserit in jurisdictionem sibi demandatam, ut tradit *Bart. in l. Barbarius; 3. in relect. 2. n. 18. ff. de Offic. Pret. & Sanch. l. 2. de Matrim. disp. 36. n. 3.* ubi ex Felino ait: non valere processum si Judex errer in fundamento jurisdictionis; quia licet vere eam habeat, ignorat tamen veram habere, *arg. l. Hoc autem; 3. §. Non defendi; ibi: constare Pretore, ff. Ex quib. caus. in possess. eatur.* Quarto, extenditur, quod etiam licentia ab Ordinario Pastore seu Parocho concessa alteri Sacerdoti assistendi matrimonio, valide exerceri non possit, quamdiu ignorat eam sibi concessam esse: quia hæc licentia est quoddam privilegium, imo & exercitium quasi jurisdictionis: at neque usus privilegii, neque exercitium jurisdictionis valet, donec concessio innotescat ei, cui facta est, *Sanch. c. l. n. 8.*

Notandum sexto. Quod dictum est Beneficium alicui collatum ei, non acquiri, pleno jure, nisi post acceptationem ejusdem. neque privilegium, vel gratiam, vel licentiam alicui datam ei prodesse, priusquam sciverit, & acceptaverit: id procedit, si quis, proprio motu Beneficium alicui conferat, vel privilegium, aut licentiam tribuat: secus si ad instantiam seu præcedentem petitionem impetrantis, tunc enim vim habet & effectum, quam primum a Superiore, sive eo, a quo petitor beneficium, vel alia gratia, concessa est, ut ex infra dicendis patebit.

§. III.

Ad quid teneatur, qui scienter contulit Præbendam alicui ignoranti, quam conferre non poterat?

LVIII. Ad hanc quæstionem Respondetur, si Collator alicui ignoranti, & bonam fidem habenti Beneficium conferat, quod scit, se conferre non posse, tenetur, eo evicto, cum primum potest, aliud Beneficium vacans, vel proxime vacaturum, postquam vacaverit, eidem valide conferre, ita, ut si illud ei non conferat, sed alteri, collatio sit irrita, prout statutum habetur *in c. Inter cetera; 17. h. t.* Nam cum duo
„ Canonici H. & G. suas Præbendas permutare vellent, eas
„ in manus Papæ resignarunt, permutationis causa. Verum
„ Episcopus Cardunensis Præbendam, quæ erat Canonici
„ G. contulit Magistro P. eumque in illa investivit, quæ
„ tamen juxta formam permutationis, & mandatum S. Pon-
„ tificis Canonico H. assignari debuisset, cum quo Canoni-
„ cus G. suam Præbendam permutaverat, approbante Papa,
„ Quare orta inter hos duos Canonicos controversia, Papa Cœ-
„ lestinus III. quæ acta fuerunt retractavit, & utrique Ca-
„ nonico restituit suum Beneficium. Postea vero Successor ejus
„ Innocentius III. mandavit dicto Episcopo Cardonensi, ut
„ ipse deinceps nulli alii Præbendam in illa Ecclesia va-
„ cantem, vel vacaturam assignare præsumat, donec M. P.
„ Beneficium præbendale in eadem Ecclesia sit consecutus
„ adeo ut irrita sit collatio alteri facta; decet enim ut quia
„ Episcopus Præbendam alicui assignavit quam de jure non
„ potuit, eam, quam de jure potest, assignet: ne alioquin
„ Præbendam ei prius fraudulenter videatur assignasse, eum-
que deludere voluisse. Similis Constitutio extat *in c. Præsentium; 3. caus. 7. q. 1.* ubi *Gl. V. in alia ait.* Si concedo alicui Ecclesiam (vel Præbendam) quæ ab eo evincitur teneor ei aliam concedere. quia adjuvari nos beneficio, non decipi oportet, *l. in Commodato; 17. §. Sicut in fin. ff. Commodati.*

LIX. Ratio autem, cur post resignationem Præbendarum a duobus Canonicis factam, in manus Papæ, *in casu hujus c.* permutationis causa, non potuerit tertio una ex Præbendis permutatis conferri ab Episcopo, est; quia collatio Beneficii permutati alteri facta, præter permutantes, non valet, juxta *c. unic. de rer. permut. in 6.* Nam permutantes non absolute resignant; sed certo modo, nempe ut Beneficia resignata permutantibus conferantur. Quare in odium Colla-

lato-

latoris, qui alicui Beneficium contulit, quod scivit se conferre non posse, & ut subveniatur Clerico in collatione decepto, statutum est, ut aliud Beneficium, quod potest, eidem conferatur, ne Collator illi fraudulenter assignasse censeatur qui est casus *hujus c.* Si vero Episcopus, vel alius Collator ignoravit, se non posse conferre tale Beneficium, sed bona fide contulit, tum non debet ei, cui contulit, providere de alio Beneficio; quia tunc cessat fraus, in qua fundatur decisio *hujus c.* si denique non solum Collator, sed etiam is, cui facta est collatio, scivit, Episcopum non posse conferre tale Beneficium, tum non potest aliud petere ab Episcopo, vel alio Collatore, *Gl. fin. hic*, sed dolus cum dolo compensatur, nec ille tunc fuit deceptus ab alio, sed potius a seipso: nisi tamen Episcopus tenebatur ei conferre Beneficium ratione Ordinis collati, tum enim debet ei providere de alio etiamsi sciverit Episcopum primum conferre non potuisse, *Abb. hic n.* p.

Objicit *Gl. hoc V. Assignandi*; donator non tenetur de evictione, si rem donatam statim tradidit, & non tantum promisit, *l. Ad res*; 62. *junct. Gl. ff. De ædil. edict.* ne liberalitatis suæ pœnam patiatur: atqui collatio Beneficii æquipollet donationi factæ non per nudam promissionem, sed subsecutam traditionem, cum provisus jus in re, & quasi dominium per eam acquirat, ergo Collator non tenetur de evictione. Resp. cum *Gl. fin. cit.* collationem Beneficii non esse proprie donationem, cum collator ad eam faciendam obligatus sit, saltem indeterminate etsi non teneatur conferre certæ personæ ut tradit etiam *Gl. fin. in c. Relatum*; 9. *h. t.* præterquam, quod etiam liberalis donator de dolo, quem commisit, si sciens rem alienam donavit, obligatus sit donatario, ut tradit *Gl. in cit. l. Ad res 1. ff. De dolo ff. de ædilit. edicto*, *arg. l. 9. C. de jure dotium.*

§. IV.

Quomodo Beneficia conferri debeant, & an etiam possint sub conditione, vel modo?

LX. Assertio 1. Beneficia Ecclesiastica imprimis conferri debent gratis, hoc est, nullo interveniente pretio, præmio, seu mercede, vel aliquo quod sit pretio æstimabile, *c. Si quis 3. c. Si quis objecerit*; 7. *&c. Salvator*; 8. *§. Igitur & ibi Gl. V. Ecclesiasticam*; *c. 1. q. 3.* alioquin committitur Simonia & collatio est nulla de quo *inf. lib. 5. tit. 3.* *Azor. p. 2. lib. 6. c. 26. q. 1. Garc. de Benefic. p. 8. c. 1. n. 1. & 3.* Secundo Beneficia conferenda sunt libere, hoc est, non per metum, nec per vim, *c. 2. & 3. de his, quæ vi &c.* nam collatio Beneficii est veluti liberalis quædam donatio, quæ coactionem excludit, *Azor. c. l. q. 2.* Tertio Collatio Beneficii non debet esse sub, aut obreptitia, alioquin non tenet, *c. Cum adeo*; 17. *de Rescript.* quia subreptio tollit liberum consensum, ac proinde vitiat concessionem gratiæ. Id tamen solum procedit, si a Papa, vel ejus Legato fiat collatio Beneficii, vel alterius gratiæ: nam collatio Ordinarii, qui non per sonis, uti Pontifex & Legatus, ejus, sed motu proprio, & Ecclesiis providere censetur, non potest de subreptione impugnari, *Clem. 2. de Off. Ordinar.* quia cum Ordinarii existant in loco, & paucioribus sint occupati, præsumuntur bene informati de qualitatibus Beneficiorum & provisorum, *Abb. in c. Cum Nostris*; 6. *n. 19. de concess. Præb. Garc. cit. p. 8. c. 3. n. 3.* Quarto Provisio Beneficiorum debet fieri palam, coram aliis, & non clandestine ac secrete, nam actus clandestini sunt suspecti, propter periculum fraudis, *Gl. in c. Consuluit*; 24. *V. Odit lucem*; *de Offic. deleg.* & colligitur ex *c. un. §. Porro*; *Ut Ecclesiast. Benef. sine dimin. confer.* ubi dicitur, quod donatio seu collatio Clerico facta fuerit occulta, ideo suspicione non careat: non tamen propterea, quod occulte facta sit collatio Beneficii, vel de nocte, est irrita, sed valet, *Gl. ibid. V. Occulta*; cum nullum Jus extet statuens, quod collatio Beneficii debeat publicari: in quo differt ab electione ad Cathedrales Ecclesias, vel Regulares Conventuales, quæ si clandestina sit, & non publicata fuerit, non valet *c. Quia propter*; 42. *de elect. Azor. cit. 26. q. 2. & 4. Garc. cit. p. 8. c. 4. n. 3. & 4.* Veruntamen ad fidem faciendam de collatione Beneficii, requiruntur duo testes, vel Instrumentum, quibus probetur collatio, *Garc. c. l. n. 20.* Quinto Beneficium, quod confertur, debet esse vacans, nam antequam vacet, alteri conferri non potest, *c. 2. de concess. Præb. de quo ibid. Azor c. l. q. 2.* Sexto Beneficia conferri debent, sine diminutione, *c. un. infr. Ut Beneficia sine dimin. &c.* de quo ibi. Septimo Beneficia conferri debent in perpetuum, hoc est, ad vitam ejus, cui conferuntur, non ad certum & determinatum tempus *Azor. c. l. q. 2.* quia Beneficium est jus perpetuum ad percipienda fructus, ut ex supra dictis patet. Et quamvis aliqua Beneficia sint manualia, quæ videntur ad tempus solum conferri, eo quod ad nutum conferentium auferri possunt: non tamen conferuntur ad certum, sed incertum, & indeterminatum tempus, quod quodammodo pro perpetuo habetur, siquidem aliquando Beneficium etiam ad nutum revocabile, Beneficium, dum vivit, habere permittitur, *Azor. c. l. q. 7.*

LXI. Octavo. Collatio Beneficii non debet fieri alternative sive disjunctive, v. g. confero Beneficium Petro vel Paulo, *arg. c. 2. junct. Gl. V. Incerta*; *de elect. in 6.* quia sic voluntas conferentis redditur incerta & dubia, ex cujus tamen voluntate collatio vim habet, *Azor. c. l. q. 6.* sed neque unum idemque Beneficium vacans simul & conjunctim duobus conferri potest, v. g. Titio & Cajo, vel ad illud duo simul eligi possunt, juxta *c. Tua* 10. *h. t.* ubi Innocent. III. rescribit: Cum sæpe contingat, ut duo Clerici ad unam Præbendam, propter importunitatem petentium, eligantur, (sive duobus una Præbenda conferatur) idcirco considerans Papa, quod si duo unam Præbendam simul obtineant, id esset contra Concilium Turonense (*in c. Majoribus*; 8. *h. t.* (quod Præbendarum sectionem seu divisionem prohibet: si vero unus solus ex electis vel receptis Præbendam obtineat, alter vero sub expectatione ejusdem Præbendæ si forte postea iterum vacaverit) existat „ hoc vero adversatur Concilio Lateranensi (sub Alexandro III. *in c. de concess. Præbend.*) ideo Papa decernit talem electionem vel receptionem duorum ad unam Præbendam, secundum juris rigorem, (id est, secundum ordinem juris, ut explicat. *Abb. hic in fine*) esse cassandam. Ex quo patet, quod duobus modis, potest simul duobus conferri una eademque Præbenda, vel ita, ut uterque percipiat certam portionem fructuum, & unus v. g. dimidiam, alter vero alteram dimidiam partem ejusdem Præbendæ ei annexæ percipiat, & tunc unum idemque Beneficium divideretur in duo, ita ut ex uno fierent duo nova ac distincta Beneficia, quod jure Canonico regulariter est prohibitum, *Abb. hic n. 2.* Vel ita conferretur unum idemque Beneficium vel Præbenda, ut unus ex receptis solus habeat jus in Beneficio & actu obtineat Præbendam, percipiendo omnes fructus, alter vero solum sit sub expectatione obtinendi illam Præbendam, si aliquando vacaverit per mortem, vel resignationem moderni possessoris: & hoc etiam est prohibitum, cum gratiæ expectativæ ad vacatura Beneficia sint jam sublatæ in *c. 2. de concess. Præb.* Idem habetur in *c. Dilectis*; 29. *h. t.* de quo infra plura.

LXII. Nono. Denique si Beneficium conferatur, sine scriptura, valida est collatio, quamvis ea sit necessaria ad probationem, ut de collatione facta, si de ea dubium oriatur, in judicio constare possit *Azor cit. 26. q. 5.* Porro Constitutio Extravagans *c. Quæ incipit Injunctæ de elect. inter communes*, in qua ad obtinendum Beneficium ejusque possessionem requiritur, ut quis Litteras Apostolicas impetret collationem continentes, alioquin collatio irrita est, habet locum tantum in collatione Beneficiorum facta a Romano Pontifice, vel ab ejus Legato, non autem ab Ordinariis locorum inferioribus, de quorum collatione facilius constare potest, *Azor. c. l. q. 5. Rufinus in Comment. ad hunc tit. n. 93.*

LXIII. Assertio secunda. Non Potest Beneficium conferri sub conditione proprie dicta, quæ in futurum actum, cui adjicitur, suspendit & conditionalem efficit, v. g. confero tibi Beneficium, si intra annum Sacerdos factus fueris, irrita est enim talis collatio ipso jure, prout sumitur ex *c. 2.* ubi id statutum est de electione & postulatione; idem tamen habere locum in collatione seu alia provisione Benefic. ii tradit *Gl. Communiter recepta* (*ibid. V. Incerta & Franc. n. 4.* Ratio est, quia electiones & collationes Beneficiorum numerantur inter eos actus legitimos, qui secundum legis præscriptum fieri debent absolute ac simpliciter, ita ut conditionem, nec diem recipiant, juxta *Reg. Juris* 50. *in 6.*

LXIV. Sed neque collatio Beneficii facta sub conditione de præsente, vel de præterito omnino extrinseca & impertinente ad Beneficium, valet, ut si quis dicat, confero tibi Beneficium, si pater tuus vivit, si nobilis es, si pater tuus tributum solvit Ecclesiæ, &c. Quia collatio absolutum & determinatum consensum conferentis requirit. Et licet talis conditio non suspendat actum, habet tamen adjunctam incertitudinem, ideoque rejicitur. Idemque multo magis obtinet in electione, si fiat sub tali conditione, fit irrita, *cit. c. 2. De elect. in 6. & ibid. Jo. Monach. n. 5. & 6. & Franc. n. 5.* Excipe, nisi talis sit conditio adjecta, quæ suapte natura, sive ipso jure tacite inest, tunc enim valet collatio sub tali conditione facta; v.g. confero tibi Beneficium, si vacet, si es idoneus, *Gl. in cit. c. 2. V. Incerta*; *Franc. ibid. n. 5. Azor. cit. c. 26. q. 3. Garc. cit. p. 8. c. 2. n. 4.* Ratio est, quia per talem conditionem, quæ de jure tacite inest, nihil additur, vel demitur ipsi actui, cui adjicitur, sed quod implicite continetur explicatur, *Jo. Monach. in cit. c. 2. n. 8.* quare collatio Beneficii facta sub conditione; si jam vacat, valet, licet ipse conferens ignoret, illud vacare, modo reipsa vacet, sive per mortem, sive alio quovis modo, illa enim conditio, non est vera conditio, cum collationem non suspendat, sed absolutam relinquat, quamvis executio fieri non possit, nisi de vacatione constet, *Franc. in cit. c. 2. n. 4. Covar. l. 3. resol. c. 16. n. 2.* Idemque ob paritatem rationis dicendum est de electione quod & illa valeat sub conditione, quæ est de præterito vel præsente, & ipso jure inest v. g. eligo Titium, si Dignitas vel Beneficium vacet, si est legitime natus, si vivit &c. *Garc. cit. c. 2. n. 5.* Licet *Gl. in cit. c. 2. & ibid. Franc. n. 5. & Covarr. c. l.* contrarium teneant: quibus hoc saltem dandum est, quod in electionibus, & fere etiam collationibus Beneficiorum, non satis convenienter talis conditio apponatur, quæ incertitudinem rei in se continet, eo quod per eam indicetur, debitam causæ cognitionem non præcessisse.

LXV. Assertio tertia. Collatio Beneficii facta quoque sub modo, qui de jure inest, valida est, v. g. confero tibi non Sacerdoti Parochiam, ita tamen, ut obligatus sis, intra annum Sacerdotium suscipere, vel ut curatam prius obtentam mox dimittas, *Azor. c. l. q. 3. Garc. c. l. n. 12.* Ratio est, quia talis conditio de jure requiritur, & tacite inest adeoque subintelligitur, etiamsi non exprimatur, *c. Licet*; 14. *de elect. in 6. c. De multa*; 28. *h. t.* non tamen valeret talis collatio si modus non exprimeretur, prout inest de jure, sed suspensive & conditionaliter, v.g. confero tibi Beneficium, si intra annum Sacerdos factus fueris, *Garc. cit. l.* idque in rigore juris verum est: possunt tamen in collatione facta hujusmodi verba, quæ quoad externam speciem videntur conditionem proprie dictam vel suspensivam significare, benignius explicari, ita ut non stricte dictam conditionem contineant, sed modum, quia verba cujuslibet dispositionis in dubio sic intelligi debent, ut actus valeat potius, quam pereat, *c. Abbate*; 25. *de V. S.* Similiter si pactum adjectum sit collationi Beneficii, aut resignationi, continens id præcise quod jure communi requiritur, & tacite inest, illud non est vitiosum, nec Simoniacum, v. g. resigno tibi Beneficium, eo pacto, ut fructus Beneficii resignati usque ad acceptationem seu admissionem resignationis ad me pertineant, *Garc. c. l. nu. 15.* Porro Papa, cum supremam & plenissimam potestatem habeat in Beneficiis, potest ea conferre, sive pure sive sub conditione, etiam de futuro, & suspensiva, & sub modo, qui

de jure

de jure non insit, item alternative, vel copulative, unum scilicet duobus, & non in perpetuum tantum, sed etiam ad certum tempus *Azor. cit. l. 6. c. 25. q. 1. & c. 26. q. 2. Garc. cit. c. cit. q. 2. nu. 50.*

§. V.

An possit Beneficio novum onus imponi, in collatione ejusdem?

LXVI. Assertio prima. Potest Episcopus, cum consensu Capituli sui, ex causa rationabili, onus aliquod spirituale, licitum & honestum imponere Beneficio, dum vacat: antequam alicui conferatur, ita ut sic Beneficium ad quemcunque possessorem, cum eo onere transeat: v. g. ut Beneficiarius deinceps docere debeat S. Scripturam, vel Catechesin, ut tradit *Gl. in c. Significatum; 11. in notandis h. t. & Abb. ibid. nu. 7. Gl. in c. pen. V. Unius Præbendæ de Magistris. Azor. cit. c. 26. q. 3. in fine.* Idque sumitur ex *eodem c.* ubi Præpositus, & Capitulum Ecclesiæ Insulanæ, cuidam Sacerdoti „Præbendam contulerunt, cum eo onere, ut Missam de B. Virgine Maria quotidie celebraret, nisi corporis infirmitate gravatus esset; nec Beneficium illud sine Præpositi & Capituli consensu dimittere possit. Sed nec alteri Præbendæ illius anniversarium (hoc est, officium suum annuum, *Gl. hic V. Delegare*) committere possit, quam institutionem Papa Alexander III. confirmavit, ea moderatione, ut Sacerdos ille, nisi infirmitate sit impeditus, assidue debeat suum servitium Ecclesiæ illi impendere, & quanto frequentius poterit, Missam celebrare, salva tamen honestate; & debita devotione ac dispositione sua, neque liceat ipsi voluptatis causa (secus est, si Religionis causa id fiat, *Gl. fin. hic*) se subtrahere, sive ad aliam Ecclesiam se transferre."

LXVII. Pro explicatione *hujus c.* notandum, primo colligunt ex *hoc c.* plures DD. posse Prælatum, cum consensu Capituli, vacanti Præbendæ novum onus honestum imponere, ad quod Præbendarius teneatur, *Imola hic n. 4.* & alii: Verum Prælati inferiores Episcopo, & Capitula Cathedralium vel Collegiatarum Ecclesiarum, tametsi habeant potestatem conferendi Beneficia, vel jus præsentandi, ut Patroni etiam Ecclesiastici, non tamen possunt naturam & institutionem Beneficiorum per nova statuta mutare, adeoque neque nova onera eis imponere, sine consensu & auctoritate Episcopi ordinarii, ut notat *Abb. hic nu. 2.* Unde & in casu *hujus c.* Præpositus & Capitulum insulanum imponentes novum onus Præbendæ vacanti petierunt confirmationem a Papa alioquin illa nova institutio, nisi a Papa confirmata fuisset, valida non fuisset, ut notat. *Fagnan. hic nu. 2.* quia inferiores Prælati & Capitula non possunt alterare seu mutare statum Ecclesiæ suæ, sine licentia Papæ, vel saltem Episcopi sui, *arg. c. Cum pridem; 4. de pact.* & sumitur ex *c. Cum dilectus; 8. de consuet. Abb. in c. Ad audientiam; 5. nu. 3. de Eccles. ædific.*

Notandum secundo. Si Capellanus ex fundatione Capellaniæ obligatus sit, per se ipsum quotidie celebrare, id non ita stricte intelligendum est, ut singulis diebus, sine aliqua intermissione sacrificet, sed ut celebret quotidie, quatenus potest, salva honestate, & debita devotione, ac Sacramenti reverentia, cum ob humanam fragilitatem Sacerdotes, præsertim sæculares, ad celebrandum omnibus diebus non sint rite dispositi, *Abb. hic num. 4. Fagnan. nu. 8.* Aliud est dicendum, si obligatio quotidie celebrandi annexa, seu imposita sit, non personæ, sed loco, seu certo Altari, tum enim Capellanus illis diebus, quibus ipsemet celebrare non potest, vel non vult, potest ac debet alium substituere ad celebrandum in loco, *Laym. l. 5. tr. 5. c. 3. nu. 6. Fagn. c. l.*

Notandum tertio. Capellanus, vi fundationis, non potest obligari, ut quotidie Missam dicat, v. g. de B. Virgine, vel alio Sancto, quin possit aliam Missam, præsertim Festis occurrentis, dicere, ut colligitur ex *hoc c. Abb. hic num. 3.* quamvis hujusmodi obligatio possit imponi loco, ut quotidie per totum annum in tali Altari vel Capella dicatur Missa de B. Virgine vel pro Defunctis, non ab eodem, sed aliis, *Navarr. l. 3. consil. 9. de celebr. Miss. nu. 8. Laym. cit. l. 5. tr. 5. c. 3. nu. 16.*

Notandum quarto. Non valet statutum factum communi consensu Præpositi & Capituli, ut Beneficiarius renunciet Præbendæ suæ, nisi accedat consensus Episcopi seu Ordinarii; quia id cederet in præjudicium ipsius, a quo admitti debet renunciatio Beneficii, juxta *c. Admonet; 4. de renunc.* Neque obstat *hoc c.* quia statutum non valuit, nisi vi confirmationis Apostolicæ, ideoque ea fuit petita, ut supra dictum. Si vero in tali statuto, præter consensum Episcopi, requiratur etiam consensus Præpositi & Capituli, tum valet statutum, etiamsi non sit confirmatum a Papa, ut colligitur ex *hoc c.* ibi: *nonnisi communi tam Præpositi, quam Capituli consensu possit dimittere*; quia tale statutum non est contra, sed solum præter jus commune, nec per illud derogatur juri Episcopi *ut ex Butrio notat Fagnan. hic nu. 12.*

LXVIII. Assertio secunda. Quamvis tale onus aliquando ex justa causa imponi possit ipsi Beneficio vacanti, non tamen potest imponi personæ, cui confertur Beneficium, per modum adjectæ conditionis, vel modi, vel pacti v. g. onus docendi Theologiam, vel aliud hujusmodi, ut docet *Gl. in cit. c. pen. V. Unius; Vers. item nunquid de Magistr. Navarr. l. 3. in consil. unic. Ut Benef. sine dimin. &c.* contra *Jo. Andr. & Abb. in cit. c. pen. in fine de Magist.* ratio est, tum quia onus impositum rei minuit pretium ejus, adeoque videtur Beneficium conferri cum diminutione: tum quia Beneficia Ecclesiastica debent conferri simpliciter ac pure, sine omni pactione & conventione, *c. ult. de pact. &c. 2. caus. 1. q. 2.*

Limitari id tamen debet, nisi consuetudo vel statutum existat in aliqua Ecclesia, quod requirat, ut recepturi Beneficium, ante collationem aut institutionem promittant, vel Beneficium accipiant, animo illud retinendi, & non dimittendi statim alterius gratia, quod sine collatoris vel successorum ejus consensu, nolint resignare, cum reservatione pensionis. Item quod si aliud incompatibile Beneficium, etiam simplex, obtineant, prius obtentum statim dimittere velint &c. Quia ad hæc servanda obligantur, non vi pacti præcisa, sed vi consuetudinis aut statuti, quod ad tale juramentum illos obligat, si Beneficium obtinere velint: Sicut & jurare debent promovendi seu instituendi, quod statuta Ecclesiæ servare velint; licite autem ex jure talia juramenta seu pacta jurata, ob utilitatem Ecclesiæ exigi, & præstari a Beneficiatis, docet *Azor. p. 2. lib. 12. c. 5. in fine & p. 2. lib. 6. c. 9. q. 9.* dummodo ipsa Beneficia ita conferantur, ut collatores inde nullum nec directe, nec indirecte commodum temporale percipiant.

LXIX. Assertio tertia. Si duo electi ad aliquam Dignitatem vel Beneficium, uterque simul compromittant in eundem Judicem, potest is pro bono pacis & concordiæ, uni assignare & adjudicare Dignitatem vel Beneficium cum hoc onere, ut ex proventibus ejusdem alteri parti solvat annuum censum, vel pensionem, ita tamen, ut non sit onus reale impositum ipsi Beneficio, quod ad successores transeat, sed tantum personale impositum personæ Beneficiati ad certos annos vel ad tempus vitæ ipsius, prout statutum est in *c. Nisi essent; 21. h. t.* Nam cum vacante quodam Prioratu, ad illum duo electi essent, Judices delegati ad hanc controversiam, in quos partes litigantes compromiserunt, pro bono pacis statuerunt, ut unus ex electis Prioratum haberet: alter vero viginti libras ex redditibus Capituli, & quadraginta ex proventibus Prioratus annuatim perciperet. Re delata ad Innocentium III. a quo confirmatio petita fuit hujus compositionis: Is respondet, quod illam suspectam haberet propter malum exemplum, etsi tam illi, qui eam fecerunt, quam circa quos facta est, essent viri providi, & honesti: quod enim ordinatum fuit post longam disceptationem, ut unus ex electis Prioratum haberet, id ex jurisdictione delegata, secundum justitiam videtur: quod vero alteri tot libræ ex Capituli & Prioratus redditibus fuerint assignatæ: id ex arbitraria potestate emanasse videtur, cum Judices delegati, in quos partes compromiserunt, retenta jurisdictione delegata, pro bono pacis & utilitatis, se id fecisse, sint professi: Quare Papa ait, se ordinationem istam ab omnibus receptam tolerare, cum hac tamen declaratione & moderatione, quod illa ordinatio, non ex partium pactione, sed ex Judicum arbitrorum dispositione subsistat; & ut ad præstationem quadraginta librarum non Dignitas Prioratus obligata sit, sed Persona Prioris, ne alioquin circa proventus Prioratus aliqua sectio seu divisio fiat, ideoque isto Priore defuncto, successor ipsius ad dictam præstationem quadraginta librarum non tenebitur. Ratio est, quia si ipsi Beneficio tale onus imponeretur, ita ut ad successorem Beneficiati transiret, id cederet in præjudicium Collatoris ordinarii, videlicet Episcopi, adeoque saltem sine ejus consensu id fieri non potest." Consentit *c. De cætera; 5. supr. de transact.*

LXX. Porro pro intellectu *hujus c.* de quo *Abb. in princ.* hic ait, quod sit pulcherrima dispositio, cui in toto Corpore Juris non habeatur consimilis; Notandum primo in dubio, an aliquid licite & juste factum sit, potest, propter honestatem ac prudentiam personæ agentis præsumi actus esse licitus, *Gl. hic V. honesti; & Abb. nu. 3.* ubi exempla dat, v. g. etsi citatio videatur injusta, si tamen aliqua ratione possit justificari, & Judex sit vir providus, ac circumspectus, præsumi potest justa. Sic etiam ad probitatem & peritiam exercentis aliquem actum, potest præsumi solennitatem aliquam extrinsecam, v. g. consensum Capituli, intervenisse.

Notandum secundo. Compositio amicabilis facta super jure Beneficii, ita ut temporales fructus assignentur alteri parti, videtur habere speciem Simoniæ, nisi talis assignatio facta sit, auctoritate Superioris, *c. Cum pridem; 4. de pact.* quamvis transactio stricta in spiritualibus non valeat, *Imol. hic num. 2.* requiritur tamen, ut talis compositio initium sumat ab auctoritate Superioris, & non ex pactione partium, ut hic dicitur. Et hinc, qui inter se faciunt compositiones super Beneficiis, & postea eunt ad Judicem, ut suam auctoritatem interponat, non excusantur a Simonia in conscientia, *Imola hic num. 10.*

Notandum tertio. Potest compromitti in Judicem delegatum, tanquam in amicabilem Compositorem, retenta judiciaria potestate, ita ut utraque uti possit, ac in casu *hujus c.* quod Judices delegati fecerunt secundum terminos juris, censentur fecisse judiciaria potestate, tanquam Delegati, dum uni ex litigantibus assignarunt Prioratum; at vero, dum alteri parti reservarunt pensionem ex proventibus Prioratus, id fecerunt, non tanquam Judices, & vi delegationis, secundum quam non poterant contra jus pronunciare, sed tanquam Arbitratores, & amicabiles compositores, qui pronunciando, pro bono pacis & concordiæ, possunt limites juris excedere, *Abb. hic nu. 4. Imol. nu. 5. & 6.* nam pro conservanda pace, multa de jure conceduntur, quæ alias licita non essent, ut notat *Barb. hic num. 3.*

Notandum quarto. Sicut Dignitas & Beneficium non potest dividi, quoad jus & substantiam Beneficii, ita nec quoad reditus seu fructus, quando divisio est realis & perpetua; secus quando est temporalis, et in *hoc c. Gl. fin. hic & Imol. num. 11.* Porro Prioratus, de quo in *hoc c.* fit mentio, dicitur Dignitas, quia fuit Prioratus Conventualis, & fortassis regularis habens Collegium, & per consequens jurisdictionem in illos, qui sunt de Collegio, ut notat *Abb. hic n. 6. in fine.*

Notandum quinto. Pensio auctoritate Superioris imposita super redditibus Beneficii, cum consensu Beneficiati, non transit ad Successorum, sed morte ipsius Beneficiati extinguitur,

tur, ut patet ex *hoc c.* Idemque est, si is fuerit depositus, vel ei renunciaverit, modo non in fraudem, quia statim iterum fuit electus, tunc enim adhuc tenetur ad solutionem pensionis, vel si alio modo Beneficium dimiserit, aut illud vacaverit; nam militat eadem ratio, quia persona fuit obligata, non dignitas, adeoque nec Successor, *Imola hic num.* 17. *Vers. tertio tangit*, & *Abb. nu.* 10. Porro an Episcopus pensione gravare possit Beneficium in perpetuum, dicitur infra *tit.* 12.

§. VI.

An ad Collationem Beneficiorum, quorum provisio ad Capitulum spectat, vocandi sint etiam Capitulares absentes?

LXXI. Assertio prima. Quando in Ecclesiis (Cathedrali-
„ bus, vel Collegiatis) Canonici recipiendi sunt, vel Be-
„ neficiorum aut Præbendarum collatio facienda est, absen-
„ tes Canonici (si id commode fieri potest, quia valde re-
„ moti non sunt, & commode accedere possunt) vocandi
„ sunt, nisi consuetudo sit, ut ad talia non vocentur absen-
„ tes: alioquin, quod in eorum absentia fieri contigerit, ad
„ illorum instantiam, seu petitionem irritari debebit, pro-
„ ut statuitur in *c. Cum in Ecclesiis*; 33. *h. t. in* 6. Idemque
„ locum habet in electione Prælatorum, juxta *c. Coram*;
35. & *c. Quia propter*; 42. *de elect.*

LXXII. Ubi notandum primo. Licet Canonici, qui de jure vocari debebant, non fuerint vocati; Electio tamen & Collatio valida est, dummodo duæ partes Capitularium ex iis, qui præsentes esse voluerunt & potuerunt, actu interfint, & major pars præsentium consenserit, *Franc. hic nu.* 2. *ver. alt.* Verum absentes non vocati agere possunt de contemptu, & petere, ut collatio ipsis absentibus, & non vocatis facta rescindatur, quamvis etiam collationem ratificare possint, si velint, *Gl. fin. hic & Franc. cit. l.* Idque procedit, sive Beneficia conferenda sint in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, sive extra illam, modo Collatio Beneficii spectet ad Capitulum, *Franc. hic num.* 3.

Notandum secundo. Per consuetudinem potest induci, ut Capitulares absentes non sint necessario vocandi ad collationem Beneficii; quia consuetudo, sicut dat jurisdictionem & potestatem judicandi, ita etiam dat, sine absentibus Capitularibus, eligendi vel conferendi Beneficia: neque vocatio absentium pertinet ad substantialem formam Electionis vel Collationis, *Gl. hic V. Si commode*; ideoque per consuetudinem tolli potest.

Sed contra id, quod quilibet ex Canonicis absentibus non vocatis rescindere possit Electionem vel Collationem factam a Capitularibus præsentibus, objici potest, quia electio vel collatio Canonicatus spectat ad Canonicos tanquam ad Collegium, non ut singulos, quia jura Collegii vel Universitatis non sunt singulorum, *l. Sicut*; 7. *§. Si quid*; *ff. Quod cujusque univ. nom.* ergo unus solus Canonicus non potest petere, ut irritetur actus gestus a Collegio, vel majore ejus parte. Resp. licet jus eligendi, vel conferendi spectet ad Collegium vel Capitulum, ipsi tamen actus scilicet eligere, vel conferre, sunt singularum personarum, & exercentur a singulis Canonicis, jure suo singulari, ut est pars Collegii, ideoque pertinent ad Canonicos, ut ad singulos; secus est, si aliquis actus pertineat ad plures, ut ad Collegium, sive si sit communis, non ut singulis, sed ut universis: tum enim non potest unus solus illum rescindere, *Jo. Monach. hic n.* 2. *& 3. Jo. Andr. ibid. in Gl. ult. & nu.* 2. *Anchar. not.* 4. *§. Opponitur.*

LXXIII. Assertio secunda. Si receptio Canonici, vel collatio Canonicatus aut alterius Beneficii non sit libera, sed necessaria, quia a Capitulo fieri debet, ad mandatum Superioris, tunc non requiritur, ut vocentur Canonici absentes, cum necessario parendum sit illi mandato, sed sufficit, si duæ partes, vel major pars Capituli congregati Canonicatum, vel aliud Beneficium conferant, Lapus in *cit. c. Cum in Ecclesiis*; *nu.* 3. *h. t. in* 6. *Anchar. ibid. not.* 2. *Franc. nu.* 3. ubi addunt, quod si hoc casu aliqui Capitulares non sunt vocati, non possunt quidem agere de contemptu, possunt tamen agere contra Rescriptum beneficii impetratum, aut contra formam processus, vel contra personam, cui collatio facta est, ne per subreptionem vel indignus aliquis promoveatur ad Beneficium: nam ea eadem ratione alios actus Capitulares, quod ipsis absentibus illegitime facti sint, impugnare possunt, quippe cum ipsorum intersit, sunt enim membra pertinentia ad Capitulum.

Sed hic præterea distinguendum est, vel Superior, videlicet Episcopus, aut alius Prælatus, mandat Capitulo aliquid quod juris est, v. g. ut Canonicatum, vel aliud Beneficium alicui conferat; & tunc id fieri debet a majore parte Capituli congregati, quia collegialiter perfici debet. Vel mandat aliquid, quod est solum facti, v. g. si Superior Canonicatus vel Beneficii collationem fecit, & Capitulo mandet, ut id exequatur, & personam, cui contulit, installet, sive possessionem ei tradat; hoc casu, singuli Capitulares mandatum seu gratiam jam factam, etiam aliis nolentibus, exequi possunt: & quidem etiam extra Capitulum, & qui in excommunicatione existunt, quando non est mandatum de jure aliquo, v. g. eligendi vel conferendi datum, sed de solo facto, ut tradunt DD. *supra citt. & Abb. in c. Eam te*; 7. *n.* 12. *de rescript.* ubi tamen id limitat cum *Hostiens.* si Capitulum sit in negligentia, & monitum exequi mandatum Superioris recuset, tunc enim quilibet Capitularis illud exequi potest. Ubi etiam monet hoc notandum esse, eo quod locum habere possit in omnibus Universitatibus, quibus aliquid a Superiore est mandatum. Consonat *Gl. in cit. c. Eam te*; *V. Deberes.* Porro an ad alios etiam actus Capitulares vocandi sint omnes absentes, v. g. ad alienationem bonorum, dicetur *infr. tit.* 11.

Præter allatos ordinarios modos acquirendi Beneficia Ecclesiastica, sunt & alii duo extraordinarii, scilicet Optatio & Commenda, de priore, actum *supra lib.* 1. *tit.* 4. *num.* 77. *& pluribus seqq.* de posteriore *tit.* 6. *nu.* 88. *& aliquot seqq.*

SECTIO III.

Quibus jus, seu potestas conferendi Beneficia Ecclesiastica competat?

§. I.

Quam potestatem habeat S. Pontifex in conferendis Beneficiis, & quibus modis ea conferre possit?

LXXIV. Assertio prima. Papa est supremus & universalis omnium Beneficiorum Collator, sive ea electiva sint, sive collativa, eaque libera, vel non libera, prout constat ex *c. Licet*; 2. *h. t. in* 6. *in princ.* Ubi dicitur: *Licet Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Rom. noscatur Pontificem pertinere &c.* Idem habetur *in Clement.* 1. *in fine. Ut lite pendente &c.* Ratio est, quia si Beneficia vacent, nemo in iis jus habet, ideoque dicuntur vacare de jure, & consequenter redeunt ad Ecclesiam, sicut omnia vacantia Ecclesiastica jura ac bona, *arg. l.* 1. *C. de bonis vacant. lib.* 10. atque eorum provisio ac dispositio ad Ecclesiæ Prælatos pertinet: & inprimis ad Romanum Pontificem, tanquam ad Supremum omnium bonorum Ecclesiasticorum Dispensatorem: quippe cum is sit generalis omnium Ecclesiarum totius orbis Episcopus, *Gl. fin. in c. ult. de pœn. in* 6. & Ordinarius Ordinariorum, cum ad eum spectet facultas de omnibus judicandi, *c. Cunctas*; 17. *caus.* 9. *q.* 3. a quo etiam alii Episcopi potestatem Beneficia & jura vacantia conferendi & providendi, acceperunt, cum subordinatione ad Apostolicam Sedem, *c. Qui se*; 12. *caus.* 2. *q.* 6. *Garc. p.* 2. *de Benef. c.* 1. *nu.* 2. nam ab initio omnium Beneficiorum collatio in toto Orbe ad Romanum Pontificem spectabat, ut tradit *Paris. lib.* 1. *de resign. Benef. q.* 10. *num.* 47. *&* 49. Et hinc potest Papa omnia Beneficia conferre in toto Orbe terrarum, non tantum vacantia, sed etiam non vacantia, *c.* 2. *h. tit. in* 6. & quidem non tantum absolute & in perpetuum, sive ad vitam Collatarii, sed etiam sub conditione, & ad tempus, & pro arbitratu suo potest uni Beneficium adimere & alteri dare, & quidem valide etiam sine justa causa, ac denique libere disponere de Beneficiis, quoad ea quæ sunt juris positivi, *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 25. *q.* 1. *& c.* 26. *q.* 1. *Garc. c. l. nu.* 2. *& seqq.*

LXXV. Assertio secunda. Tribus potissimum modis Papa conferre potest ac solet Beneficia Ecclesiastica, ut docet *Rebuff. in praxi cit. de devolut. num.* 46. *Less. l.* 2. *c.* 34. *dub.* 10. *num.* 45. *Laym. l.* 4. *tract.* 2. *c.* 1. *nu.* 2. Et in primis quidem jure præventionis, cum certæ personæ Pontifex mandat provideri de Beneficio, quod vacat in Ecclesia, vel proxime vacaturum est, nam cum tunc Papa præveniat eum, qui ordinariam potestatem habet conferendi Beneficia vacantia: collatio Papæ, quippe prior & potior prævalebit, prout constat ex *c. Dudum*; 14. *h. tit. in* 6. Nam cum Boni-
„ facius VIII. Episcopum Prænestinum Cardinalem in Gal-
„ lias Legatum destinasset, potestatem ei dedit, resignatio-
„ nes ab obtinentibus Beneficia Ecclesiastica in iis partibus,
„ Auctoritate Apostolica recipiendi, qui ea vellent libere
„ (absque pactione vel conditione *Gl. hic V. Libere*;) resi-
„ gnare, & eadem personis idoneis conferendi. Postea vero
„ idem Papa Canonicatum Ecclesiæ Lexonensis contulit Ni-
„ colao, Camerario Cardinalis Tit. S. Laurentii in Damaso,
„ nulla facta mentione de concessione Legato prius facta con-
„ stitutis etiam executoribus, qui eidem Camerario præben-
„ dam in dicta Ecclesia nulli alii de jure debitam, si quæ
„ tunc vacet, assignarent. Si vero nulla talis præbenda
„ (scilicet Canonicalis & nulli alii de jure debita) ibi va-
„ caret, Papa præbendam proxime vacaturam suæ disposi-
„ tioni reservavit, eidem Camerario conferendam, irritum
„ declarans, si quid contra hoc a quopiam fuerit attenta-
„ tum. Sed postmodum contigit, ut Nicolaus vasallus Cle-
„ ricus Canonicatum & præbendam, quam in eadem Ec-
„ clesia Lexonensi obtinebat, in prædicti Episcopi Præne-
„ stini & Legati Apostolici manus resignaret, qui eandem
„ (forte ignorans collationis & reservationis a Papa prius
„ facta, in favorem Camerarii) Gulielmo Presbytero con-
„ tulit: sed Executores Apostolici eandem præbendam, non
„ obstante prædicta collatione (ab Episcopo & Legato fa-
„ cta) auctoritate Litterarum Papalium, dicto Camerario
„ assignarunt tanquam ipsi debitam: quem Gulielmus pos-
„ sessor illius præbendæ, vi collationis sibi ab Episcopo Le-
„ gato, admittere noluit, ideoque Camerarius Papæ sup-
„ plicavit, ut sibi de opportuno remedio provideret. Qua-
„ re Bonifacius VIII. rescripsit, tametsi dicto Episcopo &
„ Legato suo potestatem illam recipiendi Beneficia, & ea
„ aliis conferendi concesserit, majorem tamen penes se,
„ hoc est, ipsum Papam remansisse: quin imo potestas Epis-
„ copo tanquam Legato suo data censeri debet Pontificia,
„ & potior esse Pontificis eam præoccupantis conditio. De-
„ inde secundum Canonicas & legitimas sanctiones (*c.* 1. *de
„ rescript. in* 6.) generi per speciem derogatur, quamvis de
„ genere in derogante specie mentio nulla fiat. Sed etsi in
„ supplicatione narratum fuisset Pontifici, de dicta potesta-
„ te (scilicet Episcopo concessa) nihilominus tamen hujus-
„ modi gratias in illis partibus fecisset Pontifex, nulla de
„ illa concessione facta mentione; quia absurdum foret, si
„ tam late patens Pontificis potestas impediretur, eo quod
„ in omnibus literis provisionum ad partes Gallicanas mis-
„ sis, specialem de potestate Legato suo concessa mentionem
„ facere deberet. Præterea rescriptum Pontificis, maxime
„ in hoc casu, in quo Camerarius, ante renunciationem Ca-

„ nonicatus, quem obtinuit Nicolaus in Ecclesia Lexoviensi, ab eodem factam, jam per provisionem Papæ Canonicus ibi effectus fuit, ignorantes quoque ligare debuit, cum non fuerat super incerto editum (nam certum jam est Canonicatum Lexoviensem, proxime vacaturum, Camerario esse conferendum) neque ex alieno penderet arbitrio, seu voluntate alicujus, qui acceptandi potestatem haberet, & ideo Papa hoc ipso prohibuisse videtur, ne alius posset conferre, & sic potestatem Episcopo Legato concessam revocasse (nam Papa non solum retinuit eandem potestatem, scilicet conferendi Beneficia aliis, sed etiam majorem, nempe revocandi tacite potestatem concessam Legato, *Gl. hic V. revocasse*) Et vero Papa talem potestatem revocare poterat a Legato etiam ignorante, quandoquidem hic de lucro tantum agitur ipsius Guilielmi, non autem de præjudicio dicti Episcopi & Legati: & consequenter non potuit Episcopus, post revocationem potestatis ipsi concessæ, in alium, licet ignorantem, jus aliquod circa rem revocatam transferre. Idque confirmat Papa per duo legalia argumenta. Veluti si servus Calendario (id est nominibus debitorum præpositus) post mortem Domini præponentis, pecunias mutuas det, non facit eas accipientium (*l. Ejus qui*; 41. *ff. de reb. cred.* tametsi mors Domini, & revocatio potestatis a contrahentibus fuerit ignorata. Similiter si Dominus peculium servo concesserit, statim illud revocare censetur, si voluntatem suam mutaverit (*junta l, Statim* ; 8. *ff. De pecul.* (Denique mandat Papa alicui a se delegato, ut Guilielmum Presbyterum, præmissa canonica monitione, per censuras Ecclesiasticas compellat: ut non obstante prædicta collatione Canonicatus & præbendæ sibi ab Episcopo facta, quippe quæ irrita fuit, Camerario præbendam Canonicalem cedat, & super ea ipsi deinceps nullam molestiam inferat.

LXXVI. Pro explicatione hujus proxime c. notandum primo. Si Papa alicui conferat Canonicatum in aliqua Ecclesia, per eam collationem præbenda, quæ tunc vacat, vel proxime vacatura est, censetur affecta, ita ut si alteri conferatur ab alio Collatore, etiam ignorante collationis Papalis, ea posterior collatio sit irrita, ut tradit *Gl. hic V. Canonicatum, & Anchar. not.* 3.

Notandum secundo. Plures rationes pro decisione *hujus c.* adducuntur in ipso textu. Veluti primo. Quia licet Papa alicui concedat potestatem conferendi Beneficia, vel alium actum exercendi, tamen per hoc ipse non se privat eadem potestate, sed illa penes ipsum, & quidem major ac potior remanet; nam potestas alicui delegata major est, & excellentior in delegante, quam in delegato: quemadmodum aqua dignior & præstantior est in fonte, quam in rivulo, ut ait *Gl. hic V. Eadem*; *in addit.* Potestas enim delegata est a delegante derivata & dependens, ideoque quodammodo delegantis, quæ est ordinaria. Accedit quod collatio Beneficii facta a Papa in casu *hujus c.* etiam tempore fuit prior collatione facta ab Episcopo Legato, ideoque merito ei præferenda fuit. Altera ratio allata in *hoc c.* est, quia concessio facta a Papa Episcopo Legato, erat generalis conferendi suo nomine Beneficia vacantia: concessio vero unius Beneficii vacantis, vel proxime vacaturi, facta Camerario erat specialis: at vero per speciem generi derogatur, sive per specialem collationem Beneficii vel alterius gratiæ derogatur generali, licet de hac in speciali derogatione nulla fiat mentio, ut habetur in *hoc c. Consensit*; *c.* 2. *& c. Pastoralis*; 14. *de Rescript.* ubi habetur, quod rescriptum speciale deroget generali, licet nullam de eo faciat mentionem. Ratio est, quia in iis, quæ dependent a voluntate Principis concedentis, non censetur is concedendo alicui gratiam generalem, sibi auferre potestatem alteri concedendi gratiam specialem, per quam derogatur gratiæ generali. Similiter in *c.* 2. *De offic. Legat.* dicitur, quod mandatum speciale deroget generali, ita ut si aliquis generalem commissionem habeat, omnia negotia expediendi, aut omnes causas cognoscendi; alius vero habeat commissionem specialem super certa causa, specialis iste Commissarius superet generalem, et is immiscere se non debeat, nec impedire specialem. Licet autem per mandatum vel gratiam specialem derogetur & adimatur aliquid mandato vel gratiæ generali, non tamen, proprie loquendo, est ipsi contraria; nam species extracta de genere non continetur in genere, ut notat *Jo. Andr. hic V. Conditione*; sicut exceptio non est contraria ipsi regulæ, quippe sub qua non comprehenditur. Cum ergo Pontifex conferendo Canonicatum & Præbendam Lexoniensem Camerario, illum extraxerit ex potestate generali conferendi Beneficia Legato concessa, ideo non potuit amplius illum conferre. Tertia ratio allata in *hoc c.* est, quia etsi in supplicatione expressum fuisset, dictam potestatem conferendi Beneficia Legato a Papa concessam esse, tamen nihilominus hanc gratiam specialem Pontifex Camerario concessisset; ideoque impetratio Canonicatus in Ecclesia Lexoviensi non fuit subreptitia, quod in illa non sit facta mentio de generali illa potestate concessa Legato: nam absurdum foret, si Pontifex in omnibus Litteris, quibus specialiter confert Beneficia semper mentionem facere deberet potestatis Episcopis concessæ, impediretur enim generalis & suprema potestas, quam habet in provisione Beneficiorum, *ut habetur in textu*. Quarta denique ratio allata in *hoc c.* est, quia cum provisio facta Camerario, sive jus expectativæ ipsi concessum, non sit datum super incerto, veluti si mandatum fuisset, ut alicui provideatur de Beneficio, quod primo vacabit in Civitate vel in Provincia, *Gl. hic V. incerto*; sed super Beneficio aliquo modo determinato, videlicet quod jam vacat vel proxime vacabit in hac Ecclesia, & quod Canoniam jam erat certum, *Gl. cit. hic*, & quia hæc gratia sive Beneficium non pendebat ex alieno arbitrio seu voluntate alicujus, qui acceptare deberet; nam Camerarius illud jam acceptavit: ideo eo ipso censetur Papa prohibuisse, ne alius conferre posset tale Beneficium al-

teri, sic potestatem Legato concessam, quoad eam speciem revocasse: & quidem etiam ignorante Legato quia non agitur de ejusdem præjudicio, sed solum de lucro ejus, cui Legatus Canonicatum resignatum contulerat: consequenter Legatus non potuit, post revocationem Papæ, in alium, licet ignorantem, jus aliquod circa rem revocatam transferre, ut patet etiam ex textu.

LXXVII. Ex dictis patet, quod mandatum vel delegatio conferendi Beneficia facta, per speciale rescriptum Papæ revocetur, & tollatur, quamvis revocatio non pervenerit in notitiam ejus, a quo revocatur mandatum, ita ut delegatus ex eo tempore, quo revocatio potestatis facta est, etiam ipse ignorante, non possit amplius valide conferre Beneficia; quia in tali revocatione non agitur de vitando damno, sed tantum de lucro seu commodo non capiendo, cujus ratio haberi non debet, *juxta cit. c. Dudum*; Aliud est si revocatio in notabile damnum seu incommodum alterius cedere possit; tunc enim non est præsumendum, Papam velle (nisi id exprimat) ut revocatio per particularem sententiam aut rescriptum speciale facta effectum sortiatur, antequam illius notitia ad eum, a quo revocatur commissio, pervenerit, aut ei insinuata fuerit. *Anchar. in cit. c. Dudum, not.* 12. *& Franc. ibid. nu.* 12.

LXXVIII. Assertio 3. Secundus modus, quo Papa conferre potest Beneficia, est jure concursus, nam Papa in conferendis Beneficiis Ecclesiasticis quibuscunque, cum aliis inferioribus Collatoribus concurrit, ita ut si beneficium vacet in quacunque Diœcesi, non tantum Episcopus, aliusve Ordinarius Collator illud conferre possit, sed etiam S. Pontifex, estque inter hunc & inferiorem Collatorem, spectato Jure communi, locus præventioni, ut qui prior contulerit, ejus collatio præferatur, *Rebuff. c. l. num.* 47. & alii supra *cit.* Ratio est, quia, sicut Papa cum Episcopis concurrit in jurisdictione, *c. Quis se*; *caus.* 2. *q.* 6. ita etiam in potestate conferendi Beneficia, nam Ecclesiastica jurisdictio, & potestas ordinandi Ecclesias residet in Successoribus S. Petri tanquam in Capite & origine: in aliis vero Prælatis per communicationem & derivationem tanquam in membris, ac proinde quamvis S. Pontifex potestatem conferendi Ordinariis dederit, sibi tamen majorem reservavit, *juxta cit. c. Dudum*; *§. Nos igitur*; *h. tit. in* 6.

„ LXXIX. Hinc infertur, si a Papa vel ejus Legato (de Latere) & ab Ordinario alteri idem Beneficium, eodem die, collatum sit, nec appareat, utri ex duobus collatio prior facta sit, tum potior debet esse conditio possidentis isque non possidenti præferendus est in acquisitione Beneficii, si vero neuter possideat, is, cui Papa vel Legatus ejus contulit, propter majorem conferentis prærogativam, præferendus erit alteri, cui contulit Ordinarius prout statutum habetur in *c. Si a Sede*; 31. *h. t. in* 6.

LXXX. Notandum primo. Si diversis idem Beneficium sit collatum duobus, ut a Papa, vel ejus Legato, Titio, ab Ordinario vel Episcopo, Cajo, & non constet, cui prius collatio facta sit, tum præferendus est is, qui prius adeptus est possessionem beneficii, & in ea est, quia, ut hic dicitur, tunc melior est conditio possidentis, *c. In pari*; 65. *de R. J. in* 6. *Barb. in Collect. hic num.* 9. adeoque tunc provisus ab Ordinario: etiam proviso a Papa præferri debet, modo is sit in possessione justa, nam violentus vel injustus possessor non debet gaudere privilegio seu commodo possessionis, *Franc. hic num.* 2. si vero constet de prioritate collationis, neque provisus ab Ordinario sit in possessione, tunc provisus a Papa, vel etiam a Legato de Latere (quia alii Legati Beneficia conferre non possunt, nisi specialem ad hoc potestatem habeant, *Gl.* hic *V. Legati*) præferri debet, ob prærogativam majoris dignitatis, ut hic dicitur.

Notandum secundo. Si neuter ex duobus provisis possideat, sed in Litteris provisionis factæ ab Ordinario seu Episcopo, non solum apposita sit dies, sed etiam hora, qua Beneficium collatum est, vel illa per testes probari possit, cum tamen in Litteris Papæ vel Legati non sit apposita hora, tum collatio Ordinarii quamvis inferioris, præferenda erit collationi Superioris, videlicet Papæ vel Legati: nam ob illam expressionem horæ, præsumitur collatio Ordinarii prius facta, quia est certior probatio, quam illa quæ expressione horæ caret, cum per expressionem horæ tempus magis determinetur, *Gl. hic V. Nec appareat*, *& Barb. in Collect. ibid. numer.* 7.

Notandum tertio. Si Vicarius Generalis, ex speciali concessione Episcopi, Beneficium vacans contulit Cajo, & Episcopus eadem die idem Beneficium contulit Titio, nec sciatur, uter ex illis alterum prævenerit in conferendo; & neuter ex provisis possideat, tum præferenda est collatio Episcopi, tanquam facta a majore ac digniore, major enim est potestas Episcopi, quam Vicarii, cujus potestas dependet ab Episcopo, quam, cum is possit ab eo auferre, tam quoad partem, quam quoad totum, conferendo idem Beneficium alteri, censetur Episcopus illam adimere voluisse, quoad illud Beneficium, *Franc. hic nu.* 4.

„ LXXXI. Hoc pertinet, quod statutum est in *c. Hi qui*; 22. *h. t. in* 6. videlicet quod hi, qui auctoritate Apostolica in aliqua Ecclesia in Canonicos sunt recepti, sub expectatione Præbendæ proxime vacaturæ, in assecutione ejusdem præferri debeant illis, qui Auctoritate Legatorum, vel aliorum quorumcunque) prius in Canonicos sunt recepti in eadem Ecclesia. Quod si Legato (a Latere) vel alii specialiter mandetur a Papa, ut aliquem Auctoritate Sedis Apostolicæ in Canonicum recipiat, is ex tali mandato receptus, Auctoritate Apostolica receptus censeri debet.

Ratio prioris partis est, quia *Regul. Juris*; 54. *in* 6. *Qui prior est tempore, potior est jure*, locum habet in iis, quorum par est causa, sive æquale utriusque jus, non item si causa dispar, aut jus inæquale sit; quia gratiæ & privilegia non æstimantur ex tempore, sed potius ex causis & personis

et,

ut notat *Gl. hic V. Antea; Anchar, nu. 3.* Ubi ait, quod hæc regula fallit, quando plures concurrunt ex diversis titulis, tunc enim prærogativa tituli præfertur prærogativæ temporis, hoc est, is qui a digniore & majore promotus est, præferri debet ei, qui a minore seu minus digno, etsi prius tempore promotus est. Cum ergo S. Pontifex majorem, quam alii, auctoritatem habeat in conferendis Beneficiis, *§. Dudum; ra. §. Nos igitur; b. c. in 6.* ita ut ipse jus expectativæ ad Præbendam proxime vacaturam dare possit, quod alii non possunt; ideo qui Auctoritate Apostolica receptus est in Canonicum, aliis, qui ante ipsum inferiore Auctoritate recepti sunt, in assecutione Præbendæ præferendus est; quia licet alii priores sint tempore, non tamen habent jus, per se ac directe, ad Præbendam primo vacaturam, sicut posterior, quia inferiores collatores tale dare non possunt, *Jo. Andr. hic n. 1. & Franc. n. 3.*

Deinde prædicta regula intelligi debet, quando agitur de jure ad rem, sive ad Beneficium, tunc enim habens gratiam, seu provisus a Papa, licet posterior tempore, prior est jure omnibus habentibus gratiam, sive provisis ab inferiore Collatore, licet priores sint tempore, sive prius provisi, *juxta cit. c. Hi qui*; Secus vero est de jure in re, sive in Beneficio, si enim constet alicui collatum esse Beneficium vacans ab inferiore, ab eoque acceptatum, tunc is præferri debet ei, cui posterius idem Beneficium etiam a Papa est collatum; quia tunc prior tempore habet jus in re, in Beneficio, & non tantum jus ad rem, ut colligitur ex *cit. c. Si a Sede; 31. hoc tit. in 6. Gloss. magna in cit. cap. Hi qui; not. s. & Franc. ibid. n. 3. & 5. not. 3. in fine.*

LXXXII. Ratio autem posterioris partis *cit. c. Hi qui*; est, quia si Legatus Papæ a Latere, vel alius habens ordinariam potestatem conferendi Beneficia, conferat sua auctoritate, tum procedit ut Ordinarius, non ut delegatus: si autem idem Legatus, vel alius ex speciali commissione Papæ, adeoque auctoritate Papali conferat Beneficium, tunc procedit ut Delegatus; major autem & potior est potestas Legati, si procedat ea potestate sibi specialiter a Papa delegata, quam si procedat ex potestate Legati ordinaria, *juxta c. 2. de Offic. Legat. Gl. marg. in cit. c. Hi qui, lit. C. & Jo. Monach. ibid.* ac proinde sic receptus in assecutione Præbendæ præferri debet omnibus aliis receptis seu provisis etiam prius tempore ab inferioribus; quia censetur provisus Auctoritate Papæ delegantis, *Gl. hic V. Specialiter*; imo etiam præfertur prius provisis a Legato a Latere, quia provisus a Papa, vel potestate a Papa delegata præfertur proviso a Legato etiam a Latere, *Gl. in cit. c. Si a Sede; V. Legato; Vers. quid dicas hoc t. in 6.*

LXXXIII. Porro si Papa Legato a Latere, vel alteri ordinariam potestatem conferendi Beneficia habenti mandet, ut Beneficium Titio conferat, vel aliud quippiam agat, ad quod agendum ordinariam potestatem habet, non addens, ut id faciat auctoritate Apostolica, adeoque ut Delegatus Papæ, tunc censetur excitare officium ejus, & potestatem ordinariam, ut procedat velut Ordinarius. Si vero Papa, vel alius Superior inferiori aliquid committat simpliciter & absolute, cujus agendi potestatem ordinariam non habet, v. gr. si Papa Episcopo mandet, ut contra exemptos procedat, vel Episcopus Vicario suo Generali, ut Beneficia conferat, etiamsi non addat, Auctoritate Apostolica vel Episcopali: tum non debet censeri, quod Papa, vel alius Superior, ejus ordinariam potestatem prorogare velit, sed novam delegare, & concedere, ut ex *Gl. fin. in cit. c. Hi qui; tradit Franc. ibid. in fine.*

Superest tertius modus, quo a Papa conferri possunt Beneficia, scilicet jure devolutionis, *Rebuff. c. l. num. 51.* sed de hoc agetur infra *Tit. 8.*

§ II.

An, & qualem potestatem conferendi Beneficia habeant Episcopi, aliique inferiores Collatores.

LXXXIV. Assertio 1. Spectato jure communi, institutio, & collatio dignitatum, Canonicatuum, Parochiarum, & aliorum Beneficiorum in sua Diœcesi ad Episcopum pertinet, *c. 3. de instit. c. Conquerente; 16. de Offic. Jud. Ord. cap. Cum ex injuncto; 12. de hæret.* ubi dicitur, ad cujus (Episcopi) Officium, tam institutio, quam destitutio Sacerdotum noscitur pertinere, *c. 1. de Capell. Monach.* quia cura Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum Beneficiorum Episcopo est demandata, *c. 2. in princ. h. t. in 6. c. Regendæ; 4. caus. 10. q. 2. c. Omnes Basilicæ; 10. & c. Nullus; 11. caus. 16. q. 7.* Quare Episcopus fundatam habet intentionem super institutione, & destitutione in Beneficiis suæ Diœcesis, ita ut si quis speciali jure id sibi competere asserat, illud probare debeat *Laym. l. 4. tr. 2. c. 20. n. 4.* Requiritur tamen ad Beneficiorum collationem, ut fiat cum consilio Capituli, *c. novit. 4. de his, quæ fiunt a Præl. sine consen. Cap. & c. Unic. §. Cum vero Ne Sede vacante & c.* Imo plerique probabiliter arbitrantur requiri, non tantum consilium Capituli, sed etiam consensum, alioquin irritam fore collationem, quia interest Capituli, quales Canonici, & fratres illis aggregentur, ita tamen, ut Capitulum consentire debeat, si justam causam contradicendi non alleget, & ostendat, nam cum Episcopus & Capitulum sint unum Corpus, *cit. c. novit in princ.* æquum videtur, ut simul concurrant in provisione Canonicatuum, dignitatum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiæ Cathedralis, *Azor. p. 2. lib. 6. c. 25. q. 9. Garc. tr. de benef. p. 5. c. 4. n. 13. & 17.* Hoc vero procedit, spectato Jure communi; quia ex speciali privilegio, vel statuto, vel consuetudine legitime præscripta, interdum collatio Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum, ad Episcopum, & Capitulum, simul pertinet, ut videre est in *cit. c. unic. in princ. & in c. pen. de concess. præb.* vel etiam propter juris, & æquitatis rationem; quia præbendæ ex communibus Ecclesiæ bonis fundatæ, & institutæ sunt; tunc enim etiam Jure communi collatio earum ad Episcopum, & Capitulum simul spectat, *Azor. c. l.* Interdum collatio ad solum Capitulum, cum consilio Episcopi spectat, ex speciali Ecclesiæ statuto, vel consuetudine, *cit. c. unic. §. Ubi vero*, vel etiam sine consilio Episcopi, sive illo irrequisito, ut patet ex *c. Cum Ecclesia; 31. de elect.* ubi approbatur consuetudo, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi, sive creandi Canonicos habeat facultatem. Aliquando vero collatio competit singulis Canonicis per Turnum, ut vocant, ita ut per ordinem singuli conferant Beneficia vacantia, vel etiam habeant certas hebdomadas, vel menses, in quibus unus Canonicus, post alterum, secundum ordinem antiquitatis confert: aliquando denique collatio Beneficiorum ad Episcopum, & Capitulum alternative, seu per Turnos spectat, *Garc. cit. c. 4. num. 72. Azor. cit. c. 24. q. 20.*

LXXXV. Porro hic distinguendum est inter Beneficia; nam potestas conferendi Dignitates, Canonicatus, seu præbendas Canonicales Ecclesiæ Cathedralis, spectato Jure Communi, simul Episcopo, & Capitulo competit: si quidem fuerint ex communibus bonis erectæ, seu institutæ, quod in dubio præsumendum est, si Præbendæ patronum non habeant; si vero patronatæ sint, tum ad Episcopum pertinet præsentatos a patrono instituere, *Abb. in cap. Cum Ecclesia 31. num. 8. de elect. & ibid. Laym. num. 5. Azor. cit. c. 25. qu. 9. Garc. cit. cap. 4. num. 17.* ubi *num. 23. & 27.* excipit dignitates Ecclesiarum Cathedralium, quæ de Jure communi non sunt electivæ, adeoque earum collatio ad solum Episcopum spectat. Reliqua vero Beneficia minora, seu inferiora Ecclesiæ Cathedralis, ut portiones Capellaniarum, si participant de mensa Capitulari, spectant etiam ad collationem simultaneam Episcopi, & Capituli: si vero sint extranea a Capitulo, & non pertineant ad mensam Capitularem, a solo Episcopo conferri possunt, sine consensu, vel consilio Capituli, *Abb. cit. loc. & Azor. cit. loc.* Contrarium tamen, quoad Beneficia minora Ecclesiæ Cathedralis, tenet *Garc. cit. c. 4. num. 237.* Si vero sermo sit de dignitatibus, Canonicatibus, & præbendis Ecclesiæ Collegiatæ, præsentatio, vel electio, juxta communiorem sententiam, spectat ad immediatum Prælatum, si quem habeat, & simul ad Capitulum, sive Collegium earundem: & institutio, seu confirmatio ad Episcopum; *Abb. cit. loc. & Azor. Garc. cit. c. 4. num. 46. & seq.* Quia tales præbendæ censentur ex communibus bonis illius Ecclesiæ constitutæ: neque est tanta communio inter Episcopum, & Ecclesiam collegiatam sibi subjectam, quanta inter Episcopum, & Ecclesiam suam Cathedralem: ideoque non collatio, seu electio, sed solum confirmatio, aut institutio ad Episcopum pertinet. Jura vero, quæ in contrarium adferuntur, loquuntur de jure, vel consuetudine speciali Ecclesiæ, de qua ibi agebatur, *Garcias cit. loc. num. 6.* Denique collatio Beneficiorum aliarum Ecclesiarum totius Diœcesis, ad solum Episcopum pertinet: etiam sine consensu, & consilio Capituli Cathedralis, saltem ex generali consuetudine, & salvo jure patronatus, *Garcias cit. l. num. 335. & seq.* quæ consuetudo valet *arg. 3. De consuet. in 6.*

LXXXVI. Assertio 2. Non solum Episcopis, sed etiam aliis Prælatis, sive Sæcularibus, sive Regularibus, similem Episcopali jurisdictionem obtinentibus, qui scilicet pleno jure sunt exempti ab Episcopo, etiam quoad populum, competit potestas conferendi Beneficia, & in iis instituendi, ac destituendi, independenter ab Ordinariis locorum, *Abb. in cap. Lateranensi; 31. hoc tit. numer. 4. Laym. l. 4. tractat. cap. 10. numer. 4.* Et hinc etiam Cardinales non Episcopi, sed Presbyteri, vel Diaconi Jus habent conferendi Beneficia in Ecclesiis suorum Titulorum, in quibus habent quasi Episcopalem jurisdictionem, *Azor. cit. cap. 5. quæst. 5.* & alii apud ipsum. Sed & Prælati Episcopo inferiores possunt ex consuetudine legitime præscripta, vel ex privilegio, seu concessione Papæ, vel Episcopi, Interdum Beneficia conferre, etiamsi aliam ordinariam jurisdictionem non habeant, ut patet ex *cap. Tenore; 13. de concess. præb. & cap. ultim. De instit.* ubi collatio Custodiæ spectabat ad quendam Abbatem, ex privilegio scilicet, vel consuetudine, ut tradit *Abb. ibid. num. 2. Azor. cit. c. 25. qu. ult. Garc. cit. c. 4. n. 1. & 2.*

LXXXVII. Cæterum notandum hic præterea primo, quando collatio Beneficiorum simul ad Episcopum, & Capitulum pertinet, tunc Capitulum habet unam vocem, & Episcopus alteram dimidiam, hoc est, tantum valet vox, seu suffragium solius Episcopi, quantum vox totius Capituli, vel majoris partis illius: ac proinde si in discordia contulerint, & Episcopus uni, Capitulum vero, vel major ejus pars alteri contulerit Beneficium, tum neutra collatio valet, etiamsi ad suffragium Episcopi aliqui Canonici accesserint, sed minor pars, *Garc. cit. c. 4. n. 28. & 29.* & alii apud ipsum.

Notandum secundo. Potest Episcopus, vel alius ordinarius Collator, etiam cum versatur extra Diœcesin, vel Territorium suum, Beneficia ad suam collationem spectantia conferre, sicut & eorum resignationes admittere; quia utrumque est voluntariæ jurisdictionis, & causæ cognitionem non requirit, *Azor. cit. c. 25. q. 12. Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 5. art. 3. n. 87.*

Notandum Tertio. Episcopus, seu Prælatus electus, & confirmatus, etiam ante consecrationem, imo etiam antequam adeptus est Ecclesiæ possessionem, spectato jure communi antiquo, potest conferre Beneficia; quia ad administrationem solum requiritur confirmatio, ut ex communiore sententia docet *Azor. cit. c. 25. q. 10. & 11. Garc. cit. c. 4. n. 257.* Idque procedit, nisi alius adhuc in possessione sit Episcopatus, vel Prælaturæ: item nisi alicubi consuetudo obtineat, ut Episcopus, vel alius Ordinarius non administret, ante obtentam possessionem, tunc enim ea necessaria est, *Azor. c. l. & Garc.*

Garc. c. l. num. 244. & n. 257. Hodie vero *juxta Extravag. 1. de Elect. Inter communes*; Episcopi, & alii Prælati, & Abbates etiam Regulares, qui apud Sedem Romanam promoti sunt, vel confirmationem, consecrationem, aut benedictionem acceperunt, non possunt bonorum Ecclesiasticorum administrationem recipere (& consequenter neque Beneficia conferre) priusquam Literæ Apostolicæ eorum promotionem, confirmationem &c. continentes, expeditæ, & ostensæ fuerunt Capitulo, *Garc. c. l. n. 251. & pluribus seqq.*

Notandum quarto. Episcopus existens in Romana Curia, non potest conferre Beneficia vacantia extra illam, in Ecclesiæ suæ Diœcesis, sed exire debet e Curia, ut valide ea conferre possit, prout praxis testatur, ut refert *Covarr. l. 3. resolut. c. 20. num. 9.* Idque conformiter Juri Cæsareo, quo Proconsul Imperium statim deponit, cum primum Romam ingressus est, *l. fin. ff. de Offic. Proconf.* nam minoris apud majorem cessat jurisdictio. Neque refert, quod collatio Beneficiorum sit actus voluntariæ jurisdictionis, qui etiam in alieno Territorio exerceri potest: nam etiam voluntaria jurisdictio in Urbe exerceri non potest, *juxta l. 2. ff. eod.* ubi dicitur, quod Proconsul statim atque Urbe egressus est, habet jurisdictionem voluntariam, non autem contentiosam, quam solum habet in ea Provincia, quæ ei decreta est, *l. 2. ff. eod.* Ergo intra Urbem nec voluntariam habet.

§. III.

Quinam præterea Beneficia conferre possint, vel non possint?

LXXXVIII. Quæritur primo. An qui est in possessione juris conferendi Beneficia licite, & valide ea conferre possit? Resp. sufficit, ut is, qui confert Beneficium, sit in quasi possessione juris conferendi, licet penes eum non sit proprietas, modo sit bonæ fidei possessor; nam collatio, electio, præsentatio &c. sunt veluti fructus juris conferendi, eligendi, vel præsentandi; fructus autem ad bonæ fidei possessorem spectant, non ad Dominum proprietatis, *juxta l. bona fidei 48. ff. de acquir. rer. dom. & §. Si quis a non Domino, Instit. de rer. divis.* ut de electione dictum supra *lib. 1. tit. 6. num. 20.* Quare is, cui talis bonæ fidei possessor Beneficium contulit, præferri debet ei, cui a proprietario, sivo vero collatore ordinario Beneficium est concessum, *Azor. cit. cap. 25. q. 16. Garc. p. 5. c. 5. n. 12. & 3. seqq.* Porro si quis provisus sit ab eo, qui bona fide extitit in quasi possessione juris conferendi, non debet removeri a Beneficio, quantumvis postea constet ad alterum proprietatem conferendi Beneficium pertinere, etiam ante obtentam possessionem Beneficii: quia per collationem acceptatam acquiritur jus in re, sicut per institutionem; *c. Si tali; 17. h. t. in 6.* Neque obstat, quod proprietas absorbet causam possessionis, cum de proprietate clare constat, *c. Cum Dilectus 6. de caus. poss. & propr.* quia id verum est respectu futurorum eventuum, non autem præteritorum, ac proinde respectu collationum subsequentium, non autem, quæ jam factæ sunt, *Garc. c. l. n. 57. & seq. contra Abbatem.*

LXXXIX. Quæritur secundo. An Sequester per Judicem constitutus rei litigiosæ, cui annexa est provisio Beneficii, lite pendente, conferre possit Beneficia? Resp. Probabilius est, quod possit, modo Clericus sit, ut docet *Azor. cit. c. 25. q. 17. Garc. cit. p. 5. c. 6. num. 1. & 2.* dicens, esse sententiam magis communem, *Castro Palao tract. 13. de benef. Disp. 2. punct. 28. n. 5.* Ratio est, quia Sequester habet administrationem rei sequestratæ, non tantum quoad temporalia, sed etiam quoad spiritualia, *Clem. unic. de sequest. poss.* atqui ad rectam illius administrationem requiritur, ut jura illius exequatur, inter quæ est etiam jus conferendi Beneficia. Et quamvis sequester non possideat, neque administret nomine proprio, administrat tamen nomine Judicis, seu Superioris, qui illum administratorem constituit, cum non possit administrare nomine Domini, ignoratur enim, quis in causa victurus sit. Neque vero sequester fructus rei sequestratæ servare debet, nisi illos, qui servari possunt, & solent, cujusmodi non est conferre Beneficia, cederet enim in grave Ecclesiæ detrimentum, si Beneficiorum provisio differretur usque ad litis decisionem. Aliud est de creditore, respectu pignoris, cui est annexum jus providendi de Beneficio, quia pignus certum dominum habet qui providere potest, non item sequestrum. Aliud item est de conductore ad certum tempus, qui conducit annuos proventus ad Episcopatum pertinentes, is enim non potest conferre Beneficia, quia sub conductione redituum annuorum non censeatur comprehendi fructus spirituales, inter quos numeratur jus conferendi Beneficia, *Azor. c. l. qu. 18. Garc. cit. c. 6. num. 10. & 12.*

XC. Quæritur tertio. An potestas conferendi Beneficia cadat in Laicum? Respond. Jure Communi in personam Laicam cadere non potest, cum sit potestas spiritualis, cujus Laicus est incapax, *c. 2. De Judiciis*; adeo ut nec ulla consuetudine vel præscriptione, etiam temporis immemorialis, acquiri possit Laico, *c. Causam; 7. de præscrip.* quia sine possessione non procedit præscriptio: at Laicus est incapax possidendi jus spirituale, *cit. c. Causam*; *Abb. in c. Dilectus; 34. n. 6. hoc tit.* Ex speciali tamen privilegio Imperatori, & Regibus aliquando ea potestas concessa reperitur, ut colligitur *ex cit. c. Dilectus*; ibi; *ex donatione Regis Præbendarum ejusdem Ecclesiæ collationem haberet. Abb. ibid. num. 6.* Et *in c. Dilecto; 40.* legitur, donationem Beneficiorum competiisse Comitissæ Flandriæ: ubi tamen plerique per donationem, non collationem, sed præsentationem intelligunt, sicut & in priore *c. Dilectus; h. t.* Sed & Regi Galliæ potestatem conferendi Beneficia vacantia, in Ecclesia Pastore destituta, concessam esse a Sede Apostolica, exceptis parochialibus refert *Azor. cit. c. 25. qu. 19.* Porro non solum Beneficia in perpetuum conferre non possunt Laici, sed neque ad tempus, sive ut manualia; cum etiam illa sint vera Beneficia Ecclesiastica in spirituali jure consistentia, quod Laici dare non possunt, & qui ab ipsis Beneficia accipiunt, excommunicati sunt, *c. Si quis 16. caus. 16. qu. 7. c. Generali; 13. de elect. in 6. c. Relatum; 21. de jure patron.* & collatio irrita est, *c. Quod autem; 5. eod.* ubi etiam ratio exprimitur; *quia pro non dato habetur, quod ab eo datur, qui non potest de jure dare.* Similiter tam institutio, quam destitutio, Ecclesiastici juris est, & potestatis, quæ in Laicum non cadit, *c. Præterea; 4. de jure patron.* Imo etsi Laico per speciale privilegium institutio, vel collatio concessa sit, non tamen ea debet extendi ad depositionem, *Laym. in c. 1. n. 16. & 17. de elect.*

SECTIO IV.

De iis, quibus Beneficia conferri possunt, vel debent.

§. I.

An, & qua ratione Beneficia Ecclesiastica nonnisi dignis, & idoneis sint conferenda, & de pœnis illa conferentium indignis?

XCI. De hac re agitur in *c. Grave; 29. hoc. t.* quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. *c. 30.* „ ubi ita statuitur: Grave nimis & absurdum, quod qui„dam Ecclesiarum Prælati, cum possint viros idoneos ad „Ecclesiastica Beneficia promovere, carnali affectione du„cti, non rationis judicio, non verentur indignos assume„re, quos nec morum honestas, nec literarum scientia „commendat: onde gravia damna Ecclesiis provenire con„stat. Volens igitur Concilium huic malo mederi, præci„pit, ut prætermissis indignis, idonei, qui DEO, & Ec„clesiæ velint, ac possint gratum servitium impendere, as„sumantur, de quo in Concilio Provinciali diligens inqui„sitio (generalis, sive semiplena, *Gl. hic V. Inquisitio*) sin„gulis annis fiat. Quod si Prælatus aliquis in hoc repertus „fuerit culpabilis, is post unam, & alteram correctionem „(si se non emendet) in Concilio Provinciali a collatio„ne Beneficiorum suspendi debet, aliaque persona provi„da ei substitui, quæ suspensi defectum in conferendis Be„neficiis suppleat. Idemque circa Capitula, si in his ne„gligentiam commiserint, observari debet. Si vero ipse „Metropolitanus in eo delinquat, Superiori suo (videlicet „Papæ, aut Patriarchæ) a Concilio denunciandus erit, „ejusque arbitrio relinquatur. Prædicta autem suspensionis „sententia a nemine relaxari potest, præter Romanum „Pontificem, & proprium Patriarcham, ut sic quatuor Se„des Patriarchales specialiter honorentur. Consentit *cap.* „*Cum in cunctis, 7. §. inferiora de elect. & Clement. 1. de* „*ætat. & qualit. &c.*

XCII. Est autem hic notanda differentia quoad pœnam decretam *in cit. c. Cum in cunctis; §. fin. & in præsenti c.* Nam in priore eligens (idemque est de collatore) indignum ad Beneficium curatum, pro ea tantum vice, seu quoad ejusdem Beneficii collationem, est suspensus, seu privatus: & si Episcopus indigno contulerit Beneficium, vel electum indignum confirmarit, ea etiam vice, potestate conferendi, vel confirmandi privatus est, & in ea potestas devolvitur ad Capitulum, vel Metropolitanum. At vero in hoc *c. Grave*; si Prælati personis indignis conferant Beneficium quodcunque, & moniti se non corrigant, suspendantur a collatione omnium Beneficiorum, & ea potestas non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiscopum, sed ad Papam juxta *c. Quia 5. de concess. præbend.* Licet illud aliter explicat, *Gl. hic V. Persona*; sed non bene; ut notat *Abb. hic num. 12.* Deinde notandum, quod in hoc c. Concilium Generale Lateranense non suspendit a collatione Beneficiorum Metropolitanum, per cujus negligentiam collatum est Beneficium indigno, sed jubet suspendi a Concilio Provinciali, ut patet ea summa apud Abbatem hic, & notavit *Fagn. hic n. 2.*

Porro decretum hoc Generalis Concilii Lateranensis innovatum est per Concilium Tridentinum *Sess. 7. c. 3. de reform.* ubi statutum est ut inferiora Beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus conferantur: alioquin si aliter facta sit collatio, seu provisio, ea omnino irritetur, & ordinarius collator pœnas Constitutionis Concilii Generalis, quæ incipit *Grave nimis*, incurrat, quæ irritatio collationis, seu provisionis intelligenda est de collatione facta indigno, non autem de illa, quæ fit digno, prætermisso digniore, *Barb. hic n. 2. de quo §. seq.*

XCIII. Ex dictis colligitur Primo. Per se loquendo, nunquam licitum est conferre Beneficia indignis, si digni, & idonei haberi possint. Est communis sententia *Less. l. 2. c. 34. dub. 12. nu. 53 Laym. l. 4. tr. 2. c. 15. num. 1.* Probatur, tum quia id sub gravibus pœnis prohibitum est in *cit. c. Cum in cunctis, & cit. c. Grave; h. t.* tum quia Beneficium datur propter Officium, ergo qui ineptus est ad præstandum officium, inhabilis est etiam ad Beneficium, & jure naturæ non est ad illud admittendus: tum quia gravissima inde incommoda Ecclesiæ accidere solent, si Beneficia conferantur indignis. Quare non tantum is, qui confert Beneficium indigno, peccat mortaliter, sed etiam tenetur ad restitutionem omnium damnorum, ex mala administratione indigni Ecclesiæ obvenientium, ut docet *Rebuff. in praxi tit. de pœnis contra Collatores indignis, &c. num. 6. & 8. Silvest. in summ. V. Restitutio; 3. q. 5. Sanch. lib. 2. Consil. c. 1. dub. 45. num. 2. & 4.* & alii DD. communiter, quia est causa illorum damnorum per injustitiam, cum enim Beneficia Ecclesiastica (sicut & Officia publica in Republica seculari) sint instituta, ut ipsa stipendia habeat, quibus idoneos Ministros alere possit, ideo conferens Beneficia, eaque distribuens tanquam bona com-

munia

munia tenetur ex justitia commutativa eligere, sive assumere Ministros idoneos, faciendo scilicet æqualitatem inter stipendia quæ Ecclesia dat, & ministros, quos illi præficit ergo si indignum assumat, peccat contra justitiam commutativam, sive damnum injustum Ecclesiæ infert, ideoque ad ejus compensationem obligatur: imo tenetur etiam stipendium indigno Mininistro datum restituere, nempe suis stipendiis providendo de alio digno Ministro.

XCIV. Colligitur secundo. Si digni & idonei Sacerdotes, vel alii Ministri, reperiri non possint in Regione aliqua v. g. quæ recenter ad fidem Catholicam conversa est, tum in primis curandum est, ut aliunde alii idonei advocentur, etiam Regulares, si Seculares Sacerdotes haberi non possint, pro tempore durantis necessitatis, seu donec Seculares possint institui. Deinde consultius erit, ut in tali penuria idoneorum Sacerdotum, uni idoneo plures Parochiæ committantur, quas per se, vel per alium administret, quam ut non idonei, seu mali Sacerdotes assumantur, *arg. c. 2. caus. 21. q. 1. juncta Gl. V. In villis.* Denique si idonei nullo modo haberi possint, tum necessitate cogente, Ministri etiam indigni, quandoque assumi poterunt ad Beneficia etiam curata, ad Majora mala impedienda, si Parochiæ, vel Beneficia omnino vacua relinquantur, prout colligitur ex *cit. c. Grave ibi: Cum Prælati possunt viros idoneos ad Ecclesiastica Beneficia promovere* ergo a contrario sensu, in defectu idoneorum poterunt assumi indigni *Abb. ibid. n. 2. Less. c. l. n. 55. Laym. cit. c. 15. n. 2.* nam juxta declarat. *Cardin. cit. Sess. 7. c. 4. de ref.* stante penuria idoneorum Ministrorum, Episcopus providere debet Beneficiis ea ratione, qua potest meliori. *Limitat hæc Abb. c. l.* Nisi tanta sit indignitas promovendi, ut sine peccato mortali, & gravi aliorum scandalo assumi non possit: deinde addit *Less. c. l. & Laym.* quod si Beneficium collatum sit indigno, is operam dare debeat, ut se, quantum commodo potest, dignum & idoneum reddat, ut si v. g. sufficientem scientiam non habeat, alioquin ad fructuum restitutionem tenebitur.

§ II.

An licitum sit Beneficia conferre dignis, & idoneis, prætermissis dignioribus, vel dignissimis?

XCV. Assertio 1. Prælati aliique, ad quos spectat Beneficiorum collatio vel alia provisio, ut electio, præsentatio &c. semper tenentur curare, quantum in ipsis est, ut Beneficia conferantur dignissimis, vel saltem dignioribus, ac proinde illicitum est, & quidem peccatum mortale, libere conferre Episcopatus, vel alia Benefica curata, quæ Ecclesiasticam Jurisdictionem, vel non modici momenti administrationem annexam habent, minus digno, si prætermittatur, qui notabiliter dignior, & aptior est, *Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 7. n. 4. Less. cit. c. 3. dub. 4. n. 62. & 64. Garc. p. 7. de benef. c. 26. n. 16. & 17. Laym. cit. c. 15. n. 6. & 8. Et aliter communiter cum S. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3.* Idque probatur ex Concil. Tridentino *Sess. 24. cap. 1. de reform.* ubi dicitur: „omnes, qui ad promotionem præficiendorum quodcunq; „jus habent, monet S. Synodus, ut inprimis bonos Pastores, „& Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoveri studeant, eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, „nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, & præficii diligenter curaverint. Et quamvis Concilium loquatur de promovendis ad Episcopatus: tamen eadem *Sess. c. 18.* idem statuit de promovendis ad Ecclesias Parochiales, ubi dicitur: Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri collatio Ecclesiæ Parochialis vacantis) ab eo fiat, ad „quem spectabit eam conferre: Ratio est, quia, qui Beneficium, præsertim Curatum confert minus digno, omisso digniore, facit contra fidelitatem, quam Ecclesiæ ex officio debet; privando eam magno commodo, quod ipse tenebatur ei procurare, & promovere, assumendo Ministrum magis idoneum præ altero minus digno, violare autem fidem debitam in re gravi, est peccatum mortale.

XCVI. Assertio 2. Etsi quoque illicitum sit conferre Beneficia non curata, & simplicia, v. g. Canonicatus, Capellanias &c. minus digno, præterito digniore, non tamen videtur esse peccatum mortale, dummodo ei, qui vere dignus est, & idoneus, conferatur, *Less. c. l. n. 66. & seqq.* ubi tamen id limitat, si id raro fiat, secus si passim, & frequenter, tum enim censet esse peccatum mortale. Sed alii absolute negant esse peccatum mortale, secluso particulari statuto vel juramento, *Garr. cit. c. 26. n. 16. & 17. Laym. c. l. n. 8.* Prius quod sit illicitum, adeoque peccatum, saltem veniale, probatur; quia Beneficia sunt instituta saltem secundario fine, & minus principaliter etiam ob commodum, & favorem Ministrorum ad ea promovendorum, & ut præmia illorum ergo justitia distributiva nonnihil violatur, si Beneficia conferantur minus dignis, & idoneis, & Ecclesia aliquod idcirco incommodum patitur. Ratio posterius est, quia Ecclesia plerumque non magnum idcirco damnum patitur, si digno conferatur, præterito digniore: vel dignissimo. Imo Tamburinus *p. n. in explic. decal. lib. 8. tr. 3. c. 4. §. 4. n. 5.* asserit, non esse peccatum mortale, si beneficia non solum minora, sed etiam majora, & Curata, ut Cardinalatus, Episcopatus, Abbatia, & Parochia dignis, & idoneis conferantur, etiamsi prætereantur digniores, & aptiores: idque probat ex eo, quia sufficit, quod Episcopus v. g. in negotiis etiam gravibus gerendis, adhibeat moralem, & humanam diligentiam, quam adhibere potest, qui absolute dignus, & aptus est ad munus Episcopale, alioquin nec quidem dignus erit ac idoneus: non autem obligatur ad exactissimam diligentiam adhibendam, quam dignissimus posset, quia id onere esset intolerabile, imo etsi dignissimus assumptus sit ad Episcopatum, non obligatur sub mortali ad diligentissimam administrationem, licet eam possit adhibere, sed sufficit, si humano more, & moralem diligentiam adhibeat. Ex quo sequitur, quod si promoveatur ad Episcopatum, vel aliud Beneficium Curatum vere dignus & idoneus, etiam omisso digniore, per hoc non graviter lædatur Ecclesia.

Verum quamvis hæc sententia, propter allatam rationem sit probabilis, in praxi tamen omnino tenendum est, majora & Curata Beneficia sub gravi peccato conferenda esse dignioribus, juxta Trident. *cit. Sess. 24. c. 1. & c. 18. de ref.* ut fatetur etiam ipse Tambur. *c. l. n. 11.* At vero quoad beneficia inferiora, & non curata sufficere, si conferantur dignis & habilibus, colligitur ex eodem Trident. *Sess. 7. c. 3. de ref.* ubi dicitur, inferiora beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus conferenda esse. Neque obstant antiqui Canones, qui videntur requirere, ut beneficia conferantur digniori, *c. Metropolitano 1. 19. dist. 63. c. Licet 15. caus. 8. qu. 1. c. 2. de Off. Cust. & c. unic. Ut Eccles. benef. sine dimin. conf.* Nam, vel loquuntur solum de Episcopatibus, aliisque beneficiis Curatis, non de simplicibus: vel intelligendi sunt, non de obligatione ex necessitate sed ex honestate, & consilio: vel denique sunt per consuetudinem, vel per Concilium Trident. *c. l.* abrogata, quoad beneficia inferiora, *Garc. p. 7. de benef. c. 26. n. 20. & 21. Tambur. c. l. num. 7.*

XCVII. Assertio 3. Conferens beneficium, sive Curatum, sive simplex, prætereito digniore, & magis idoneo, vel etiam dignissimo non tenetur ad restituitionem, neque digniori, neque Ecclesiæ: sicut nec ipse Beneficiarius, qui procuravit tale beneficium, modo sit vere idoneus, & beneficium non fuerit per oppositionem, seu concursum conferendum: nam cum hoc casu pactum ineatur cum iis, qui in examine concurrunt, ut digniori beneficium conferatur, magna fieret injuria vincenti, si promisso præmio non potiretur, *Tambur. c. l. n. 14.* At vero extra concursum, nullam esse obligationem restituendi docet *Covarr. c. l. n. 6. Sanch. cit. dub. 1. n. 10. & 15. Less. c. l. n. 72. & seqq. Garc. cit. c. 16. n. 42. & seqq. Laym. cit. c. 15. n. 8.* idque probatur. Nam in primis neque conferens minus digno, neque ipse provisus, si vere dignus sit, tenetur ad restitutionem ipsi digniori; quia huic non est beneficium debitum, stricto jure, cum non habeat jus in re, neque etiam jus ad rem, nempe ad Beneficium digno collatum; quia non potest illud petere in judicio, sicut habet præsentatus, vel electus, sed solum jus habet, late loquendo, quod consistit in majore aptitudine seu proportione, idcirco non fit ei proprie dicta injuria. Sed neque Ecclesiæ obligatur restituere, quia cum inter Ministrum dignum, & stipendium, ac officium, ad quod assumitur, sit æqualitas conferens digno, omisso digniore, non peccat contra justitiam commutativam, nec aliqua intervenit inæqualitas, quæ per restitutionem sit reparanda.

Dices primo. Collator tenetur ex officio promovere ad Beneficium saltem Curatum, digniorem, ob bonum commune Ecclesiæ, sed officium obligat ex justitia commutativa, ergo &c. Resp. non tenetur ex officio, sub obligatione strictæ justitiæ, adeoque sub onere restitutionis providere Ecclesiæ Ministros digniores, sed tantum vere dignos, & idoneos: neque enim Collatores censent, se sub tali onere obligari: idque tum ob multas perplexitates conscientiæ, quæ inde orirentur: tum quia conferens digno Beneficium, omisso digniore, non tam censetur damnum Ecclesiæ intulisse, quam majus ejus commodum non procurasse, ad quod potius ex fidelitate, vel charitate, quam ex justitia obligatur. Idem est de Oeconomo Principis, qui non conduxit optimos operatores, sed mediocres, *Sanchez c. l. n. 20. Less. c. l. n. 74. Laym. c. l.* Dices secundo. Beneficia sunt bona communia ex Ecclesiæ, & Fundatorum ordinatione distribuenda pro cujusque meritis, adeoque dignioribus, ergo talis violat justitiam distributivam in ordine ad digniorem. Resp. Beneficia non sunt bona communia talia, quæ principaliter & immediate sunt instituta in bonum, & utilitatem Ministrorum Ecclesiæ, ut pro cujusque dignitate, vel meritis distribuantur, non enim sunt principaliter præmia meritorum, vel dignitatis cujusque, sed sunt bona communia, ut sint stipendia eorum qui deserviunt Ecclesiæ: quamvis minus principaliter sint etiam instituta, ad excitandos homines ad studia, ac virtutes, ut iis præditi Beneficiis præficiantur, ad quod satis excitantur, si sciant dignos præficiendos. Neque vero violatio justitiæ distributivæ inducit obligationem restitutionis, quando non principaliter ipsius ratio habetur, sed tantum secundario: tunc tantum, quando intervenit etiam violatio justitiæ commutativæ, restitutio enim est actus justitiæ commutativæ, ut docet S. Thomas *2. 2. q. 62. art. in Corp. Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 7. n. 6. Sanch. c. l. n. 15. Less. c. l. n. 73. Tambur. c. l. n. 12.*

XCVIII. Porro circa prædicta, quædam adhuc notandum sunt. Primo Dignior hoc loco, censendus est non qui absolute doctior vel sanctior, seu majore virtute præditus est, sed qui ad Officium, cui præficiendus est, aptior est; quare interdum, qui minus sanctus est, vel minus doctus, præferendus est probiori, & doctiori; quia propter potentiam, nobilitatem, vel agendi industriam, magis idoneus judicatur ad regendam Ecclesiam, ut docet S. Thom. *2. 2. q. 63. art. 2. in Corp. Covarr. c. l. n. 4. Laym. cit. c. 15. n. 6.* Secundo Si Beneficium ex fundatione, statuto vel consuetudine conferendum sit alicui ex certa familia, vel patria: vel si eligendus sit aliquis ex decreto Canonum in Episcopum, vel Prælatum, ex Clericis ejusdem Ecclesiæ, tunc conferri debet magis digno, & idoneo inter illos: non aliis extraneis & dignioribus, modo aliquis inter eos sit idoneus, *Less. cit. c. 34. n. 59. Laym. c. l. Gar. p. 7. c. 25. n. 12.* ubi generatim ait, quando Beneficium debet conferri certæ personæ, vel certo generi personarum, id intelligitur, si illa sit idonea, & non alias. Tertio. Si Patronus præsentet dignum, huic conferri debet Beneficium, etsi adsint alii magis digni: idque procedit etiam in præsenta-

sentato ad Beneficium curatum a Patrono Laico, secus a Patrono Ecclesiastico, tunc enim dandum est dignissimo, ut colligitur ex Concil. Trident. *Sess.* 24. *c.* 18. *de ref.* & *docet Less. c. l. n.* 58. *Layman c. l.* 3. *Garc. cit. p.* 7. *c.* 16. *n.* 18. & 19. Similiter & is, qui resignat Beneficium suum in favorem alterius non tenetur quærere dignissimum, sed sufficit, si resignet digno; quia ipsi non incumbit ex officio præficere Ecclesiæ Ministros, *Less. c. l. n.* 61. & *Laym. c. l.* Quarto non est illicitum, si Episcopus Dignitates, vel Beneficia Ecclesiastica conferat potius consanguineis suis, quam aliis, modo cætera sint paria; tum quia juxta ordinem charitatis, tenetur magis subvenire, & benefacere propinquis suis, quam extraneis; tum quia, cum majore charitate ipsis conjunctus sit, tanto facilius reget Ecclesiam *Abb. in c. Dilecto* ; 26. *n.* 2. *h. t. Laym. cit. c.* 15. *n.* 8. Et hinc etiam expedit, ut Beneficia conferantur potius indignis quam extraneis, modo illi sint idonei ut docet *Abb. in c. Ad decorem* ; 3. *n.* 4. *de institut.* quia præsumuntur utiliores futuri Ecclesiæ, magis enim diligunt Patriam, in qua sunt nati, & educati: ob quam causam ait S. Thom. *cit. art.* 2. *ad* 4. eligi in Prælatum aliquem, qui est de gremio Ecclesiæ.

XCIX. Postremo hoc loco addendum est quod statuit Concilium Trident. *Sess.* 24. *c.* 18. & *Sess.* 25. *c.* 9. *de ref.* ut in Beneficiis curatis, seu Parochialibus, quæ liberæ collationis sunt, aut etiam quæ sunt Patronatus Ecclesiastici, examen instituatur per concursum a deputatis, & juratis examinatoribus, ita ut unum ex iis qui idonei ab examinatoribus judicati fuerunt, digniorem seu magis dignum eligat Episcopus, vel si patronatum sit Beneficium, Patronus Ecclesiasticus; atque huic, non alteri Beneficium curatum ab eo, cui de jure competit conferatur: quod si aliter collatio fiat, ea subreptitia, & irrita erit, & provisio, si ad Episcopum spectabat ad Sedem Apostolicam devolvatur, juxta Bullam Pii V. quæ incipit, *In conferendis Beneficiis* edita anno 1657. Calend. Aprilis, quam etiam allegat *Less. cit. c.* 34. *num.* 81. Quod si Patronus laicus sit, debet is dignum seu idoneum præsentare, qui si, præmisso examine, ab Episcopo, talis repertus fuerit, absque concursu instituendus est, *Less. c. l.* Est autem hoc examen per concursum adeo necessarium, ut etiam Doctores Theologiæ ad Parochias examinari debeant ab Episcopo, ut respondit S. Congreg. Concil. Trid. apud *Less. c. l. n.* 82. imo etiam ii, qui notorie docti & probi adeoque idonei sunt: quia examen hoc a Concilio requiritur tanquam forma, sine qua collatio est irrita, ut ex communi docet Parisius *lib.* 8. *de resign. benef. q.* 9. *n.* 83. & *seqq. Barb. de offic. Episc. alleg.* 60. *n.* 86. Verum forma conferendi Parochias per concursum, in Germania non est usitata, quamvis expediret, ut ea reciperetur & in usum deduceretur, ut monet *Less. c. l. n.* 85. cum alioquin multi indigni, aut minus digni promoveantur ad Ecclesias Parochiales, non sine magno damno spirituali animarum.

§. III.

Quænam qualitates, seu conditiones in particulari requirantur in iis, quibus Beneficia Ecclesiastica conferuntur?

C. Plures requiruntur quarum præcipuas hic referemus. Prima est, ut sit ex legitimo matrimonio natus, nam illegitimi inhabiles sunt ad Ecclesiastica beneficia etiam simplicia obtinenda, nisi a S. Pontifice, vel alio habente Ecclesiasticam ad id potestatem fuerint legitimati, *c. Innotuit* 20. *de elect. c. fin. de fil. Presb. c.* 1. *eod. in* 6. de quo actum supra *lib.* 1. *partim tit.* 6. *n.* 71. *de elect. partim tit.* 17. *de fil. Presb. n.* 1. & *seqq.*

Secunda qualitas est legitima, & conveniens ætas; nam pueri non sunt idonei ad Ecclesiastica beneficia obtinenda, constat ex *c. Super* ; 35. *h. t.* ubi Gregorius IX. rescribit: „ Cum illi ad beneficia censeri debeant idonei, qui in Ecclesiis servire possunt, & volunt, pueri autem, & Beneficiati qui non possunt in eadem Ecclesia deservire, non „ debent reputari idonei ad serviendum in ea, & consequenter nec ad obtinendum aliquod beneficium.

CI. Ubi notandum primo. Etsi *Gl. hic. V. Pueri* dicat appellatione puerorum intelligi, qui sunt infra septem annos post septennium vero eos reputari idoneos, ad minores Ordines, & consequenter ad beneficia simplicia. Verum *Abb.* ait *hic n.* 4. quod puer proprie dicatur qui a septimo anno usque ad XIV. a quo incipit adolescentia, ita ut spectato Jure communi antiquo, non sit quis idoneus ad obtinendum etiam simplex beneficium, quod requirit maturitatem judicii, ut Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis: quamvis ad alia Beneficia simplicia quæ maturitatem judicii non requirunt, olim sufficiebat septennium completum *Abb. hic n.* 12. Nec obstat *c. Ex eo* ; 32. *de elect. in* 6. Ubi quidam impubes, adeoq; minor 14. annis, factus est Canonicus: Verum ibi non quærebatur, an ille impubes esset legitime promotus ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis nec ne, sed an haberet vocem in electione, quod ibi negatur, ut dictum supra *l.* 1. *tit.* 6. *n.* 26. Oppositum tamen, quod etiam impuberes, majores tamen septennio, olim poterant promoveri ad canonicatus Cathedrales, dictum est *c. l.* quæ autem ætas requiratur ad singula Beneficia dictum est, *l.* 1. *tit.* 14. §. 2. *n.* 7. & *pluribus seq.*

Notandum secundo spectato Jure communi antiquo, obtinens etiam simplex Beneficium non potest aliud obtinere, primo retento, si hoc sit sufficiens ad sustentationem, ut colligitur ex hoc *c. junct. Gl. V. Beneficiati* ; Nam hic dicitur, quod propterea Beneficiati non sint idonei ad Beneficium aliud obtinendum quia cum teneantur personaliter, ac per seipsos in Ecclesia, vel beneficio suo servire, non possunt simul servire alteri beneficio in alia Ecclesia per seipsos, nam quod Beneficiatus, etiam puer, per alium substitutum servire possint in alia Ecclesia, vel Beneficio per se notum est: ergo de jure communi ad Beneficia etiam simplicia requiritur personalis residentia, ut patet ex illis verbis hujus *c. ibi, Cum illi sint in Ecclesiis idonei reputandi, qui servire possunt & volunt ipsi*, scilicet per se ipsos: nam nemo potest corporaliter, & per se ipsum simul ministrare in duabus Ecclesiis, vel Beneficiis, *Abb. hic n.* 5. & *Fag. n.* 3. 4. & 5.

CII. Tertia qualitas est Clericatus, seu Ordo, nam Beneficiatus debet esse Clericus, saltem initiatus prima Tonsura, per quam Clericalis Ordo confertur, *c. Cum contingat* ; 11. *de arat. & quasit.* Et Laicus, seu non Tonsuratus non est capax Beneficii, *c. Ex literis* ; 6. *de transact. c.* 2. *de justit.* & est communis sententia DD. apud *Garc. p.* 7. *de benef. c.* 1. *n.* 1. & 2. Ratio est, quia Beneficium fundatur in officio spirituali, ob quod confertur, cujus Laicus non est capax. Ex quo infertur, quod Laico possit quidem conferri Præbenda Canonicalis quia est quid temporale, non autem jus Canoniæ, quæ est jus spirituale, quod non cadit in Laicum *Abb. in cit. c.* 2. *de institut.* 4. Adeo autem necessario prærequiritur Clericatus, ante omne Beneficium obtinendum, ut non sufficiat aliquem esse destinatum ad Clericatum & habitum Clericalem jam deferre, v. g. cras suscepturum primam Tonsuram, sed necessarium est, ut ante illam jam receperit, alioquin invalida erit Beneficii impetratio, & collatio: sicut non valet electio, vel provisio ejus qui hodie nondum ætatem legitimam attigit sed cras ad eam perveniet: *non enim firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non subsistit Reg. jur.* 18. *in* 6. *Et quod initio vitiosum est non potest tractu temporis convalescere l.* 29. *ff. eod Azor. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 2. *q.* 5. *Garc. cit.* 1. *n.* 9. & 10. Addit *Azor c. l.* neque capacem esse Beneficii qui primam Tonsuram accepit ab alieno Episcopo sine consensu proprii adeoque, vitiose ordinatus est cum paria sint nullam habere Tonsuram Clericalem & vitiosam, seu inutilem habere: quare sic Tonsuratus dispensatione S. Pontificis opus habet, ut valeat Ordinatio, & Beneficium obtinere possit.

Præterea non valet collatio Beneficii facta ei, qui communi hominum existimatione reputabatur Clericus, si revera talis non erat; quia licet gesta per Clericum existimatum sint valida, non tamen hic communis error facit illum habilem ad Beneficium obtinendum: cum enim hæc communis existimatio nitatur præsumptione veritatis, postquam constat de contraria veritate, videlicet aliquem non esse Clericum, cessat prior præsumptio, eique veritas præfertur. *Paris. de resign. benef. l.* 4. *q.* 2. *num.* 19. & *seqq. Garc. c. l. nu.* 11. Sufficit tamen ad obtinendum Beneficium, quod quia communi opinione existimetur esse Clericus, quamdiu de opposito non constat, *Garc. c. l. n.* 12. Non obstant exempla contraria de quibusdam Sanctis, ut Nicolao & Ambrosio, qui adhuc Laici assumpti sunt ad Episcopatum, *c. Statuimus* ; 8. §. *His omnibus* & *dist.* 61. quia, ut respondet *Gl. V. Eodem* ; id factum est Divino instinctu, vel dispensative, *Garc. c. l. n.* 13. & 14. Porro an & qualis Ordo in singulis Beneficiis requiratur, dictum est supra *lib.* 1. *tit.* 14. *de ætat. & qual. & c.* §. 5.

CIII. Cæterum illud hic prædictis addendum, quod statutum habetur in *c. Si pro Clericis* ; 8. *h. t. in* 6. Si Papa mandet, ut Clericis pauperibus, vel aliis de Beneficio provideatur, etiamsi curam animarum annexam habeant, potest „ eis conferri Beneficium etiam curatum, licet in sacris Ordinibus non sint constituti, nec de defectu illo Ordinum „ in Literis Apostolicis mentio fiat. Oportebit tamen, ut „ ad Ordines, quos Beneficium collatum requirit, se faciant „ (in proximis a jure statutis temporibus) videlicet in IV. „ temporibus anni, & in Sabbato Sancto, & in Sabbato „ ante Dominicam Passionis, *Gl. hic V. a Jure*) promoveri.

CIV. Notandum primo. Si alicui conferatur Beneficium curatum, non requiritur, spectato jure communi, ut Ordinem sacrum ad illud requisitum actu habeat, sed satis est, si proximo tempore illum suscipiat, & quidem noviore jure intra annum ab eo tempore quo quis possessionem pacificam Beneficii est adeptus (cessante impedimento, vel si per eum stetit, quo minus eam acciperet, numerandum) *juxta c. Licet* ; 14. *de elect. in* 6. & ibi *Gl. V. Annum*; ubi id statuitur de promotis ad Ecclesias Parochiales, *Et in Clem.* 2. *de ætat. & qual.* & *in Conc. Trid. Sess.* 22. *c.* 4. ubi idem statuitur de Canonicis in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, ut intra annum Ordines requisitos suscipere teneantur (justo impedimento cessante) alioquin vocem in Capitulo non habeant. Idem statuitur *Sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* ubi Concilium præcipit, ut nemo deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiatur, nisi qui Ordine sacro sit initiatus, quem Beneficium requirit, aut in tali ætate, ut intra tempus a jure & ab hac Synodo statutum (annum videlicet) initiari valeat, de quo supra plura *l.* 1. *Tit.* 6. *n.* 79. & 83. & *Tit.* 14. *n.* 43. & *pluribus seqq.*

Notandum secundo. Non tantum, Jure communi, sed etiam si in aliquo statuto particulari, vel in fundatione alicujus Canonicatus, aut Capellaniæ requiratur simpliciter Sacerdotium v. g. nihilominus potest conferri ei, qui intra annum ad Sacerdotium promoveri potest, etiamsi adhuc in minoribus sit constitutus, ut docet *Anchar. hic not.* 2. quia in dubio verba statuti intelligenda sunt, secundum Jus commune, *c. Cum dilectus* ; 8. *junct. Gl. V. Jure communi, de Consuet.* & *l.* 2. *C. de noxal. action.* nisi tamen in statuto exprimatur, quod Beneficium non debeat conferri, nisi ei, qui Sacerdotium suscepit, tunc enim debet esse actu Sacerdos tempore collationis; quia qualitas juncta verbo, debet determinate accipi, secundum tempus verbo expressum, *Anchar. c. l.*

Notandum tertio. Etsi impetratio Beneficii, etiam curati, non vitietur ob defectum Ordinis sacri ad illud requisiti, vel quia in literis provisionis non fit mentio de Ordine, ut patet ex *hoc c.* vitiatur tamen impetratio Beneficii, ob defectum ætatis, scientiæ, aut morum, si de illis in Literis nulla fiat mentio, ut tradit *Gl. hic in casu* & *V. De defectu ordinum*; Rationem diversitatis dat *Anch. hic. not.* 3. quia defectus Ordinum potest suppleri ab impetrante Beneficium, si sit in eo statu, ut intra breve tempus possit Ordines requisitos suscipere: non ita

vero

vero defectus ætatis, & scientiæ suppleri potest ab impetrante Beneficium.

CV. Præterea sunt & aliæ qualitates, seu conditiones requisitæ ex parte promovendi ad Beneficium, videlicet ut nulla censura Ecclesiastica sit irretitus, ideoque non excommunicatus, seu ligatus excommunicatione majore, vel minore: non suspensus ab officio, vel Beneficio, non interdictus personaliter, alioquin collatio Beneficii est ipso jure irrita; cum tales non possint exercere officium spirituale, adeoque non potest eis etiam conferri beneficium, quod datur propter Officium. Item requiritur, ut promovendus ad beneficium, non sit irregularis, alioquin collatio est vel ipso jure irrita, vel saltem irritanda, *Azor. p. 2. l. 6. c. 7. q. 2.* & videri potest *Garc. p. 7. de benef. c. 11. 13. & 14.* Et hinc etiam non sunt capaces beneficii criminosi aut infames infamia juris, vel facti, *Azor. c. l. q. 3.* quæ omnia patent ex dictis *sup. l. 1. Tit. 14. §. 4. n. 27. & seq. & Tit. 6. §. 5. n. 103. & 3. seqq. de elect.*: Nam, qui non possunt eligi ad Prælaturas, vel beneficia Ecclesiastica, iis neque conferri illa possunt. Requiritur etiam in promovendo ad beneficium Ecclesiasticum, vitæ, ac morum honestas, seu probitas, de qua supra *Tit. 1.* item scientia debita, & competens pro qualitate, seu conditione beneficii, de quo actum supra *l. 1. Tit. 14. §. 3.* & cœlibatus, nam conjugati sunt incapaces Beneficiorum Ecclesiasticorum, de quo supra *T. 3. §. 1.*

CVI. Denique inter conditiones requisitas ad obtinendum beneficium, numeratur etiam intentio status Ecclesiastici: Unde quæritur, an, & qualis intentio necessaria sit ad acquirendum beneficium? In qua re dicendum primo. Non est necessarium, ut qui beneficium simplex, vel etiam curatum accipit, habeat propositum omnino absolutum, ac determinatum permanendi in statu Clericali, vel sacros Ordines suo tempore percipiendi, sed sufficit si habeat voluntatem conditionatam perseverandi in illo, & Ordines recipiendi, nisi nova justa causa mutandi propositum supervenerit. v. g. si status Clericalis postea minus convenire ei videatur, vel si primogenitus, aut unicus frater moriatur, aut nullos liberos habeat: vel si opimum matrimonium ad familiam conservandam, vel ad lites extinguendas opportunum ei oblatum fuerit &c. Ita docent *Sanch. l. 7. de matrim. disp. 43. n. 22. Less. l. 2. c. 34. dub. 26. n. 131. Laym. l. 4. tr. 2. c. 14. n. 9.* & alii apud ipsum. Ratio est, tum quia talis vere habet propositum permanendi in statu Clericali, etsi non absolutum, & conditionatum: intentio autem conditionalis est vera, & non ficta tantum intentio: tum quia Ecclesia non intendit ita firmiter beneficium obligare ad statum Ecclesiasticum, ut ob nullam causam possit illum deserere, hoc enim nimis durum foret, & sæpe majora bona impedirentur. An autem is, qui beneficium Parochiale accepit, animo non suscipiendi Sacerdotium, intra tempus jure præscriptum, & quando ad restitutionem fructuum teneatur, dictum est supra *l. 1. Tit. 6. n. 83. & 2. seqq.*

CVII. Dicendum secundo. Qui Beneficium non curatum, cui annexa est obligatio sacri Ordinis suscipiendi, v. g. Capellaniam Sacerdotalem accepit, animo fruendi Ordinem sacrum, intra tempus, & absque intentione suscipiendi Ordinem sacrum, intra tempus requisitum, non obligatur ad fructuum restitutionem, ut ex probabiliore sententia docet *Sanch. c. l. n. 13. Less. 2. l. n. 135. Laym. c. l. n. 11. contra Rebuff. in praxi tit. De non promotis intra annum; n. 83. Garc. p. 3. de benef. c. 4. n. 37.* Ratio est, quia jure positivo, & Ecclesiastico *in c. Commissa 35. de elect. in 6.* id solum statutum est de habentibus Beneficia curata, quare cum levius delictum sit accipere Beneficia simplicia, sine intentione suscipiendi Ordinis sacri eis annexi, non debet Constitutio illa pœnalis extendi ad Beneficia simplicia. Sed neque jure naturali obligatur talis ad restitutionem fructuum, ante Judicis sententiam; quia cum collatio Beneficii fuerit valida, & qui cum tali fraudulenta mentione Beneficium accipit, Beneficii titulum, & fructuum perceptorum dominium acquisierit, eo privandus non est, ante condemnationem Judicis, dummodo officium saltem per Vicarium præstet. Illud tamen indubitatum est, quod talis mortaliter peccet; quia qui suscipit officium aliquod habens annexam certam obligationem, omni Jure Divino, & humano curare debet, ut se ad id idoneum efficiat, *Sanch. c. l. num. 24. Less. & Laym. locis cit.*

CVIII. Dicendum tertio, qui Beneficium simplex non habens annexam obligationem ordinis sacri, v. g. Capellaniam, quæ per Vicarium administrari potest, accipit, cum intentione nullius sacri Ordinis suscipiendi; aut in statu Clericali permanendi, & satisfaciendi oneribus, ad quæ Beneficium obligat, is nullum omnino peccatum committit, *Sanch. c. l. n. 17. & Laym. c. l.* Nam cum nullum jus hunc obliget ad Ordines suscipiendos, nec Beneficium eos exigat, nullum præceptum violat, qui tali intentione caret, ac proinde nec venialiter peccat. Qui vero Beneficium simplex, cui nullus sacer Ordo annexus est, accipit, aut retinet, eo animo, ut ad tempus fructus percipiat, posteaque, eo deserto, ad sæcularem statum redeat, is non tenetur ad ullam restitutionem, neque etiam peccati mortalis damnari potest, dummodo interim, dum Beneficium retinet, officio suo satisfaciat. Ratio est, quia tali Beneficiato, secundum Jus Canonicum, permittitur libera facultas transeundi ad statum sæcularem, & ad nuptias, modo Beneficium relinquat; *v. Jo. 7. c. Diversis 5. supr. De Cler. conjug.* Ergo si hoc ab initio intendat, nullam fraudem committit, nec injuriam contra Ecclesiam. Verum, quia talis intentio aliquo modo repugnat Beneficiorum Ecclesiasticorum institutioni, quippe quæ instituta sunt, ut conferantur iis, qui statum Ecclesiasticum sincere amplectuntur, animo, divino servitio se perpetuo dedicandi, nisi nova causa justa eum statum mutandi emergat, negari non potest, quin aliquam debiti Ordinis, ac finis perversionem hoc contineat, ita ut a culpa veniali excusari non possit. *Sanch. c. l. n. 19. Laym. c. l. n. 12. Quamvis Garc. c. l.* putet, talem nullo modo peccare.

§. IV.

De aliis duabus Conditionibus, an ea necessaria requirantur, vel requiri possint ad obtinenda Beneficia.

CIX. Quæritur primo. An præsentia illius, cui confertur Beneficium, sit conditio necessaria ad obtinendum Beneficium ejusque possessionem? Resp. negative, nam Beneficium Ecclesiasticum etiam Clerico absenti per intermediam personam conferri potest, isque in eo investiri, ut constat ex *c. Accedens 24. h. t.* ubi Pontifex rescribit, quod Clericus ab„sens per alium, vel alius magis pro ipso (idest, nomine „& vice absentis) potest in Beneficio Ecclesiastico investiri. Quis ille dicitur investiri, cujus nomine alius investitur, *Gl. mensu hic*, sicut ille dicitur possidere, cujus nomine alius possidet, *l. Quod meo 18. in pr. ff. de acq. poss.*

CX. Ubi notandum primo. Dupliciter potest conferri Beneficium absenti, ut notat *Abb. hic n. 3. & 2. seqq.* Primo, nulla interveniente, seu mediante persona; & tunc collatio quidem valida est, ex parte conferentis, ita, ut eam revocare non possit, donec absens declaraverit, quod acceptare nolit: non tamen per illam acquiritur proviso jus in Beneficio, donec is sciens illud acceptavit, *c. Si tibi 17. h. t. in 6. & dictum supra num. 52. & seqq.* Idque procedit etiam in aliis electionibus vel provisionibus, quibus confertur sæcularis Dignitas, vel administratio, non ex mera liberalitate, sed ex necessitate, sive obligatione officii; quia eam vacantem alicui conferre debet, non enim potest collationem factam absenti revocare, quia censetur functus officio suo, *Abb. c. l. Covarr. l. 3. resol. c. 16. n. 2. & Sanch. l. 3. de matr. disp. 36. num. 4.* Secundo, potest conferri Beneficium absenti, mediante persona, quæ loco illius acceptet; & tunc, vel ipsa persona intermedia nullum habet mandatum ad acceptandum loco absentis, vel habet. Priore casu, non acquiritur jus absenti in Beneficio, nisi postquam, re intellecta, id quod suo nomine gestum est, ratum habeat, juxta *l. Si ego 24. juxt. Gl. V. Imputare, de negot. gest. & tradit Gl. in c. Quam sit 6. V. Petere, de elect. in 6. & in cit. c. Si tibi, V. habueris, & ibid. Franc. num. 3.* Quia sine animo non acquiritur alicui dominium vel jus aliquod. Posteriore vero casu, vel persona illa intermedia habuit generale solum mandatum; & non sufficit in istis Beneficialibus, aliisque actibus spiritualibus, ad acquirendum jus absenti; tum propter qualitatem rerum, tum propter præjudicium, adeo ut nec conjuncta persona, v. gr. consanguineus pro conjuncto absente acceptare possit Beneficium, cum mandato solum generali. Vel habet speciale mandatum ad acceptandum in specie, seu in individuo hoc Beneficium, vel saltem in genere, ad acceptandum Beneficium, si quod sibi collatum fuerit: & tunc per talem collationem acquiritur jus, & quasi dominium in Beneficio absenti, sive in illo investiatur per Procuratorem sive Procurator nomine absentis, juxta dispositionem hujus *c. Abb. hic num. 4. & 5.* Non tantum autem jus vel quasi dominium Beneficii acquiri potest absenti per intermediam personam, sive Procuratorem habentem speciale mandatum ad acceptandum Beneficium, sed etiam possessio actualis, si accedat investitura, non verbalis solum, sed realis, nam per Procuratorem etiam possessio absenti, & ignoranti domino acquiri potest, ut constat *ex l. 1. §. Per Procuratorem; & l. Possessio 49. §. ult. ff. de acq. possess. & l. 1. C. eod.*

Notandum secundo. Duplici etiam modo, seu forma verborum potest conferri Beneficium absenti, per intermediam personam Procuratoris. Primo, si Superior dicat: conferimus absenti Titio tale Beneficium, vel investimus te de tali Beneficio; sive investimus illum de tali Beneficio, per te Procuratorem ipsius. Secundo, conferimus tibi Beneficium nomine & loco Titii absentis; & iste posterior modus magis probatur Papæ in hoc cap. ut colligitur ex vocula *magis*: quo casu se habet Procurator, ut merus internuncius Domini, seu Principalis, nudum ministerium præstans, cujus nomine Beneficium, vel ejus possessionem acceptat, juxta *l. Quod meo 18. juxt. Gl. V. Præstat; ff. de acquirend. possess.* ita, ut nihil juris ex collatione tali ipsi Procuratori acquiratur, *Abb. hic n. 2.*

Notandum tertio. Licet tutius sit, & usitatum, ut Clericus constituatur, qui loco Beneficiati absentis, Beneficium acceptet, & in eo investiatur: absolute tamen potest etiam Laicus esse Procurator Clerici in tali causa, *argum. c. 2. de Procur. in 6.* quia jus spirituale Beneficii non acquiritur ipsi Laico præsenti: sed per ipsum velut canalem, seu exhibentem nudum ministerium, transit id ipsum Dominum, seu Principalem, ut notat *Jo. Andr. hic n. 2. & Abb. nu. 6.*

CXI. Quæritur secundo. An per consuetudinem induci possit, vel per statutum decerni, ut soli Nobiles & Illustres, exclusis Ignobilibus cæteroquin idoneis, admittantur ad Dignitates, & Canonicatus in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis? Resp. Talis consuetudo reprobatur *in c. Venerabilis 37. h. t.* „Nam cum Episcopus Portuensis Legationis Apostolicæ munere in Germania fun„geretur, Præbendam Canonicalem, quæ in Ecclesia Ar„gentinensi tanto tempore vacaverat, ut ejus collatio ad „Sedem Apostolicam esset devoluta, contulit Clerico J. „& petiit a Papa, ut collationem suam faceret observari. „Sed Capitulum Cathedrale per Procuratorem suum se op„posuit, allegans antiquam consuetudinem hucusque in„violabiliter observatam, juxta quam, nullum nisi Nobi„lem, Liberam, & ab utroque parente Illustrem, honestæ „conversationis, ac eminentis scientiæ, in suum Collegi„um recipiant, & ideo ne quid contra hanc Ecclesiæ suæ „consuetudinem attentaretur, ad Sedem Apostolicam ap„pellavit, maxime cum nulla tunc Præbenda vacaret, an„tequam monitorias, & executorias Literas ex Curia Ro-

„ ma-

„ mana accepisset. Ad hoc respondit Gregorius IX. exce-
„ ptiones illas Capitum non esse admittendas, cum non ge-
„ neris, sed virtutum nobilitas, vitæque honestas gratum
„ faciat Deo, & idoneum servum Dei se Ecclesiæ, & ad
„ regimen Ecclesiæ non multos nobiles, secundum carnem,
„ & potentes elegerit Deus, sed ignobiles ac pauperes:
„ non enim acceptio personarum est apud Deum, & cum in-
„ super vix ad culmina Dignitatum, nedum ad Præbendas,
„ nisi eminentis scientiæ, reperiri possint. Quare mandat Pon-
„ tifex suis delegatis, ut si constiterit, prædictam Præben-
„ dam eo tempore vacasse, quando Episcopus Portuensis
„ eam Clerico J. contulit, ipsum ad illam recipi fa-
„ ciant.

CXII. Notandum primo. Per nullam consuetudinem quan-tumvis diuturnam induci potest, ut soli Nobiles recipiantur ad Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ; quia talis consuetudo repugnat primæ institutioni, & fundationi Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quippe quæ sunt fundatæ ad sacra ministeria rite celebranda, & ad cultum ac servitium Dei, ad quæ requiritur nobilitas virtutum, & scientia, non autem nobilitas generis, ideoque talis consuetudo, per quam excluduntur ab iis Ecclesiis ignobiles, etsi virtute sint prædıti ac scientia, irrationabilis censenda est, nec observanda.

Notandum secundo. Multo minus valet statutum, excludens ignobiles alioquin idoneos a Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum; nam consuetudo majorem vim habet contra SS. Canones, quam statutum: per consuetudinem enim rationabilem & legitime præscriptam abrogari potest Jus commune Canonicum, *c. ult. de consuetudin.* non item per statutum, Episcopus enim vel alius Prælatus Papa inferior nihil contra Canones statuere potest, *c. Quod super his p. de Major. & obed. Abb. hic n. 4.* & patet ex alibi dictis.

CXIII. Notandum tertio. Etsi consuetudo ejusmodi recipiendi in Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis solos Nobiles rejiciatur *in hoc c.* tanquam illegitima: de facto tamen ab Ecclesia, ob graves causas toleratur. Quod si ex prima fundatione alicujus Ecclesiæ sæcularis, vel regularis hæc conditio expresse requiratur, ut ad eam Ecclesiam tantum Nobiles aut Illustres recipiantur, valida erit talis fundatio, seu institutio, *argum. c. Verum 4. de condit. apposit. & ibi Gl. V. conditione donatur:* cum talis modus, pactum, vel conditio fundationi apposita, ut non nisi Nobiles aut Illustres recipiantur in aliqua Ecclesia, secundum se & ex objecto suo non sit illicita, dummodo alias etiam sint idonei, sivo virtute & scientia prædıti. Idque confirmatur, quia frequens est, & usu receptum, ut fundationes Beneficiorum fiant pro certa familia, aut ex certa Civitate oriundis, ita, ut si idonei sint, reliquis sint præferendi, nec admittantur extranei: ergo etiam fieri possunt hujusmodi fundationes pro solis Nobilibus aut Illustribus: Sic etiam in Episcopatu Constantiensi extat consuetudo, vel statutum, ut nullus recipiatur in Canonicum Ecclesiæ Cathedralis, nisi sit oriundus ex Provincia Moguntina, in qua existit ille Episcopatus. Quare probabile est, quod hujusmodi Capitulares non admittentes ad suum Collegium ignobiles, se etiam tueri possint titulo præscriptionis, seu consuetudinis, per tempus immemoriale, a prima fundatione continuatæ, etiamsi forte talis conditio in ipsis Literis fundationis non sit expressa, quia adest capacitas, tam in præscribentibus, quam in illis, qui admittuntur. Accedit, quod ad Canonicatus illarum Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, in quibus, non recipiuntur, nisi Nobiles vel Illustres, etiam in Curia Romana non admittuntur Ignobiles, si v. gr. in tali Ecclesia vacet Canonicatus aliquis in mense, in quo juxta Concordata Germaniæ, collatio ad Papam spectat, ergo saltem quoad Germaniam, Papa approbavit talem consuetudinem, & dispositioni hujus *c.* derogavit.

§. V.

An, & quando Beneficia Sæcularia conferri possint Regularibus, & Regularia Sæcularibus.

CXIV. Regula generalis est, quod Beneficia secularia Clericis sæcularibus, & vice versa, regularia non nisi Regularibus conferri debeant; quia rationi non congruit, ut homines disparis professionis vel habitus, simul in eisdem Ecclesiis socientur *Clem. 1. de Elect. c. In nova 22. caus. 16. q. 7.* Est autem hæc regula desumpta *ex c. Cum de Beneficio 5. h. t. in 6.* ubi ita statuitur: Si Papa mandet alicui pro-
„ videri de Beneficio Ecclesiastico, quod Clericis sæcula-
„ ribus consuetum est assignari, de illo debet intelligi,
„ quod ab uno vel pluribus sæcularibus Clericis, tanquam
„ Rectoribus in eo institutis, tanto tempore continue ac
„ pacifice fuit gubernatum, quantum ad legitimam præscri-
„ ptionem complendam sufficit: etiamsi ante vel post illud
„ tempus Religiosi quandoque in eodem Beneficio ministra-
„ verint. Si vero mandetur a Papa, ut Clerico sæculari
„ provideatur de aliquo Prioratu, non potest ei provideri
„ de Prioratu, qui per Religiosos, tempore ac modo su-
„ pra dicto gubernatus fuit, (scilicet per 40. annos con-
„ tinue & pacifice, ab uno vel pluribus in illo institutis,
„ *Gl. fin. hic*) nisi id in mandato fuerit expressum.

CXV. Notandum primo. Clerici, seu Ministri Ecclesiæ instituendi sunt in Beneficiis seu Præbendis secundum qualitatem Beneficii: sæculares scilicet in sæcularibus, regulares in regularibus: & hinc Clerici sæculares non possunt esse Præbendarii in Ecclesiis regularibus, nec regulares in sæcularibus, *Anchar. hic notat.* 3. Quare si Papa mandet Titio, v. g. Clerico sæculari conferri Rectoriam, Prioratum, vel aliud Beneficium, tale illi conferendum est, quod per sæculares clericos solitum fuit gubernari, quamvis in mandato id non fuerit expressum, ut constat *ex hoc c.*

Notandum secundo. Concessio Papæ, vel alterius Principis, licet verbis generalibus facta sit, restringi debet secundum qualitatem personæ impetrantis, & materiam subjectam: licet enim Prioratus sit nomen generale, & commune ad sæcularem & regularem, si tamen impetrans sit Clericus secularis, non debet extendi ad Prioratum Regularem, sed restringi ad sæcularem, *Gl. hic V. Prioratu: Joan. Monachus num. 3. & 4. Franc. num. 3.* Consentit Text. *in c. 10. infr. de reb. Eccles. non alien.* ubi habetur, quod Episcopus non debeat Ecclesias, in quibus Monachi ministrare consueverunt, Clericis assignare.

CXVI. Porro prædicta Regula generalis Limitatur primo, quod per plenitudinem potestatis Papalis potest Beneficium sæculare conferri Clerico regulari, & vice versa, regulare sæculari, ut significatur *in hoc c. in fine*, & notat *ibid. Anchar. not. 3.* Limitatur secundo, nisi urgeat necessitas, quando scilicet non inveniuntur idonei Clerici sæculares, tunc enim præfici possunt regulares Beneficiis sæcularibus; & vice versa sæculares regularibus, deficientibus idoneis regularibus, ut colligitur *ex c. Inter 5. de Relig. dom. & c. Abbate 25. in fine de V. S.* & tradit *Rebuff. in praxi benef. tit. de Dispens. cum Regular. num. 40. Garcias p. 7. de Benef. c. 10. n. 16. Castr. Palao disp. 1. pun. 3. §. 1. num. 1.* Nam convenientius est Beneficium gubernari per Clericos diversæ professionis, quam omni gubernatione destitui, vel malegubernari, & necessitas non habet legem.

CXVII. Limitatur tertio, ad Dignitatem Episcopalem, sive in regulari, sive in sæculari Ecclesia, promoveri possunt Regulares, etiam Monachi, & quamvis non expresse, sed tacite solum in Religione sint professi; quia ad eam etiam Ordinis Novitii, & Clerici sæculares admittuntur, *c. Nullus 28. de Elect. in 6. Clem. 1. in fine eodem, Garc. c. l. num. 30. & alii.* Ubi nomine Dignitatis Episcopalis communiter comprehendunt DD. quamlibet aliam Prælaturam sæcularem curam animarum habentem, ita, ut ad illam regularis absque ulla dispensatione eligi, vel assumi possit; cum in iis procedat eadem ratio, quæ in Episcopatu, videlicet favor animarum, quarum cura geritur, *Gl. in citat. Clem. 1. V. Sæcularis; Abb. in c. Quod Dei 5. n. 5. de Statu Monach. Sanch. l. 7. Mor. c. 29. n. 35. Laym. l. 4. tr. 2. c. 4. n. 1.* An autem etiam regularis non ex mendicantium Ordine assumi possit ad Prælaturam Ecclesiæ Collegiatæ sæcularis, dubitatur? In affirmativam sententiam inclinat, *Gl. in citat. Clem. 1. V. Sæcularis; Abb. c. l.* & docet *Sanch. l. c. num. 73.* quia eadem videtur ratio, quæ de Episcopatu; nam & Propositus talis habet curam eorum, qui ad Collegium pertinent. Alii vero probabilius negant apud *Abb. c. l.* & sequitur post *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 3. cap. 19. num. 27. Palao c. l. nu. 7. & 8.* Nam Canonica Regula est, Beneficia sæcularia Clericis sæcularibus, regularia autem regularibus conferenda esse, juxta *hoc c.* Item Religiosos ad sæculares Ecclesias assumendos non esse, ne a professione sua deficiant, *c. Super eo 9. de Regul.* a qua regula non est recedendum, nisi exceptio habeatur in jure expressa, cujusmodi nulla habetur, nisi de Ecclesiis Cathedralibus *in cit. Clem. 1. de Elect.* & de Parochialibus *in cit. c. Quod DEI; de Stat. Monach. Laym. n. 97. Canon. de Præl. Elect. q. 254.* Illud certum est, Religiosos Mendicantes non posse ad Ecclesias Cathedralibus inferiores, sine licentia S. Pontificis postulari, vel assumi, ut expresse habetur *in Extrav. unic. de Postul. Præl. inter communes Sanch. c. l. n. 73.*

CXVIII. Limitatur quarto. Spectato Jure communi antiquo, Monachi poterant Beneficiis Curatis seu Parochialibus præfici, si id necessitas Ecclesiæ, vel utilitas postularet, *c. In Parochia 31. c. Cum pro utilitate 34. c. Ne per cujuslibet 37. caus. 16. q. 1.* Ratio erat, quod officium prædicandi, vel Cura animarum esset privilegiata, ut ob eam Monachos a contemplatione ac solitudine sua revocare liceret. Postea vero id immutatum fuit quoad Monachos, ut absque dispensatione, Parochiis præfici non possint, si illæ a Conventu aut societate Fratrum sejunctæ essent: quamvis quoad Canonicos Regulares, pristinum jus manserit incorrectum, ut constat *ex citat. c. Quod DEI; de Statu Monach.* Porro ut Regularis eligi possit, vel assumi ad Cathedralem, vel Parochialem Ecclesiam, requiritur proprii Prælati Regularis licentia, *c. Si Religiosus 27. in princip. de Elect. in 6.* non vero consensus Conventus, *§. Quia vero; ibid.* Et quamvis ibi solum mentio fiat de Electione ad Prælaturam, requiritur tamen ea licentia ad quodlibet aliud Beneficium a Religioso obtinendum; cum ratio Textus etiam in aliis locum habeat, quia Religiosus liberam voluntatem non habet, sed subjectam suo Superiori, & constat etiam *ex c. 1. disp. 58. Sanch. cit. cap. 29. nu. 57.* & alii apud ipsum. Neque sufficit licentia generalis concessa ad quodcumque Beneficium, si ad aliquod eligi contigerit, ut constat *ex Clem. fin. de Elect.* sed licentia debet subsequi electionem vel collationem, *Sanch. cit. loc. num. 59. & 60.* quam Superior tenetur dare, & ad eam dandam compelli potest a suo Superiore, si necessitas vel utilitas Ecclesiæ postulet, *Argum. c. Nullus 7. de Jure Patron. Sanch. cit. loc. num. 68.* Verum hodie Jure novo, nulli Religiosi, neque Canonici Regulares, ad Ecclesias Parochiales, aliasve sæculares Curatas, (nisi Monasteriis unitæ sint) absque Papæ dispensatione, promoveri possunt, juxta Responsa Pontificum, & Cardinalium declarationes, quas allegat *Sanch. c. l. n. 72. & Garc. cit. c. 10. n. 31. & seqq.*

Simplicia vero Beneficia sæcularia, v. gr. Canonicatus, ne quidem spectato Jure antiquo, conferri possunt Regularibus, nullaque est collatio eis facta, *cap. Super eo 9. de Regular. & c. Quod Dei, de Stat. Monach.* Ratio est, quia si conferantur Religiosis Beneficia simplicia sæcularia, daretur eis occasio otii & vitæ mollioris, contra professionem

Re-

Regularem, nec potest Episcopus in hoc dispensare: quia nullibi reperitur ei talis facultas concessa, *Abb. in citat. c. Quod DEI; num. 5. Sanch. citat. loc. num. 75. & 76. Garc. citat. cap. 10. num. 28. Less. lib. 2. cap. 41. num. 99. in fin. & alii DD. communiter.* Nec obstant Textus, qui in contrarium adseruntur, *cap. DEUS; 11. de vita, & honest. Cleric. cap. Quorumdam; 6. dist. 74.* quia Ecclesiæ, de quibus ibi est sermo, fuerant Regulares, *Sanch. citat. loc. num. 75.* Illud certum est, quod Monachi aliique Religiosi ex dispensatione Papæ possint fieri capaces Beneficiorum sæcularium, ita, ut illa possint obtinere, etiam in Titulum perpetuum: potest enim Papa dispensare in Jure Canonico statuente, ut Beneficia sæcularia Regularibus conferantur, *Garc. c. l. n. 39. & 40.*

CXIX. Limitatur quinto, supra dicta regula generalis: nisi Prælaturæ vel Beneficii qualitas, aut status per continuam & pacificam possessionem sit mutatus, ita, ut ex Regulari Beneficio fiat sæculare, adeoque deinceps conferri possit Sæcularibus: vel e converso, ex sæculari fiat regulare, ita, ut de cetero conferri possit Regularibus: Nam si Prioratus, vel Capellania, vel aliud Beneficium ex prima institutione fuerit regulare, id est, pro Regularibus fundatum: postea vero collatum sit clericis sæcularibus, uni vel pluribus, qui in eo tanquam Rectores fuerint instituti, ita, ut continuis 40. annis, quiete, sive sine contradictione; bona fide, ab uno vel pluribus Clericis sæcularibus fuerit possessum, & gubernatum, tunc tale Beneficium, quod ante fuit regulare, efficitur sæculare: nihil obstante, quod postea (post completam præscriptionem 40. annorum) iterum instituatur in eo Clericus regularis, dummodo non tanto tempore videlicet continuis 40. annis, is administraret tale Beneficium, ut nova præscriptio introducatur, & prior aboleatur, prout habetur *in citat. Cum de Beneficio; hoc titul. in 6. juxt. Gloss. V. legitima, & V. post.* Similiter si Beneficium, quod ante fuit sæculare, annos 40. continue ac pacifice administretur ab uno vel pluribus Regularibus, efficitur, & censetur esse regulare, saltem in ordine ad hoc, ut deinceps Sæcularibus Clericis conferri non possit, sed solum Regularibus, ut colligitur *ex citat. cap. §. Quando vero; Sanch. citat. loc. num. 15.* Et hinc patet, per unum actum, si habeat tractum successivum, ita ut relinquat aliquo modo effectum continuatum, per tempus legitimum jure requisitum ad præscriptionem, sufficere ad illam perficiendam, prout sumitur *ex hoc cap. ibi: quod tanto tempore ab uno:* Nam si unus Rector, sive Sæcularis Beneficium regulare, sive Regularis sæculare, per 40. continuos annos possideat, & administret bona fide, perficietur præscriptio, ita ut Beneficium, quod fuit regulare, fiat sæculare, & vice versa.

CXX. Ex dictis infertur, plures conditiones requiri, ut ex Beneficio sæculari fiat regulare, vel vice versa, ex regulari sæculare, ut notat *Sanch. citat. cap. 29. num. 16. & seqq.* Primo, continua & pacifica possessio per 40. annos; quia præscriptio legitima adversus Ecclesiam, regulariter est quadragenaria *cap. De quarta 4. & cap. Ad aures 6. de Præscript.* Idque procedit, non solum si Beneficium, quod antea sæculare erat, per præscriptionem transeat seu mutetur in regulare; nam talis præscriptio adversatur juri, quod Beneficia sæcularia intendit, ac præsumit esse Beneficium seculare, si dubitetur de qualitate Beneficii: sed etiam ut Beneficium regulare transeat in sæculare, in utroque enim casu requiritur præscriptio 40. annorum; quia *citat. cap. Cum de Beneficio, hoc tit. in 6.* loquitur eodem modo, in utroque eventu, requirens legitimam præscriptionem, ut aperte colligitur ex illis verbis: *de Prioratu, qui per Religiosos, juxta modum promissum*) scilicet per 40. annos continue & pacifice, *Gloss. fin. ibid.* est solitus gubernari, *Sanch. citat. loc. num. 17. Garc. citat. cap. 10. num. 34. & 35.* Quamvis aliqui, hoc posteriore casu, putent sufficere præscriptionem x. annorum, ut Beneficium regulare mutetur in sæculare, eo quod tunc Beneficium reducatur ad suum primævum statum Juri communi conformem, *Palao cit. punct. 3. §. 4. n. 4.* Verum dicta intelligi debent, quando de anteriore statu Beneficii constat, vel legitime probatur, illud prius fuisse regulare, vel contra, sæculare: nam si de priore statu & contraria qualitate Beneficii non constat; quia nimirum quandoque fuit administratum per Clericos sæculares, quandoque fuit per Religiosos, non tamen tanto tempore, ut sit legitime præscriptum, tunc, cum non sit probatum naturam Beneficii mutatam esse, ultimus Beneficii status attendi debet, maxime si sit sæcularis, qui est magis juri communi conformis, *Franch. in cit. c. Cum de Beneficio n. 3. §. Et prædicta locum habent, hoc tit. in 6. Sanch. c. l. n. 18. Garc. c. l. n. 34.*

CXXI. An autem ad prædictam præscriptionem requiratur etiam Titulus, dubitatur? Ubi distinguendum est, nam vel præscribitur status Beneficii sæcularis, si dicatur Beneficium hoc solitum esse gubernari per sæculares, tempore ad legitimam præscriptionem requisito, adeoque censendum esse sæculare: & tunc sufficiunt 40. anni sine Titulo, quia talis præscriptio est solum contra jus privatum, non autem contra jus commune, sed ei potius conforme, cum secundum jus commune, omnia beneficia præsumantur esse sæcularia. Vel præscribitur status sæcularis beneficii, quia dicitur tanto tempore gubernatum fuisse beneficium per Religiosos, adeoque esse censendum beneficium regulare: tunc etiam ad repellendum Clericum sæcularem, sufficit beneficium administratum esse per 40. annos, etiam sine Titulo. At vero ad præscribendum contra jura Episcopalia, non sufficit, quod beneficium, v. gr. Capella vel Ecclesia Parochialis per 40. annos administrata fuerit per Regulares, sed requiritur insuper Titulus, vel tempus immemoriale sine Titulo, *Argum. cap. 2. de Præscript. in 6.* quia Jus Canonicum resistit, ut Capellæ vel Ecclesiæ Parochiales a cura Episcopi sive Lege Diœcesana abstrahantur, a qua alioquin loca Religiosa sunt exempta, *Lapus in citat. 6. Cum de Beneficio, numer. 6. Ancharan. ibid. notat. 4. Franc. num. 9. Sanch. citat. loc. num. 19.* Non est autem hic sermo de Parochiis, quæ Monasteriis sunt unitæ, salvia juribus Episcopalibus, neque de Ecclesiis Parochialibus, in quibus Canonici Regulares sunt instituti, ita, ut maneant Parochiæ sæculares, *Quod Dei 5. de Statu Monach.* hæ enim per Religiosos administrantur, non ut beneficia regularia, sed ut sæcularia, *Anch. tit. c. in fine.*

CXXII. Secundo requiritur, ad hoc ut transeat beneficium regulare in sæculare, vel e converso, ut possidentes tale beneficium sint in eo instituti, ut patet *ex citat. cap. ibi; Clericis institutis*, non enim sufficit, ut de facto solum possideant *Gloss. ibid. V. institutis*; quia sine Canonica institutione non potest obtineri beneficium *cap. 1. de R. J. in 6.* ubi tamen institutio late accipitur pro collatione, vel quavis alia provisione, *Rebuff. in Concordatis de Collat. §. Volumus, V. regularia in 2. Requisito, Sanch. c. l. n. 21.*

Tertio requiritur, ut sint in eo Instituti tanquam Rectores, *citat. cap. ibi. Institutis in eo Rectoribus, juxt. Gloss. V. institutis*: neque enim suum statum amittere potest, si unus vel plures illud rexissent, solum ut Vicarii, vel conductitii Clerici, Vicarius enim non suo, ut proprium, sed alieno nomine Beneficium possidet, *Franc. in hoc cap. num. 3. in Gloss. 2. Rebuff. cit. loc. §. 3. Requiritur, Sanch. cit. loc. n. 22.*

Quarto, ad hoc ut Beneficium sæculare transeat in regulare requiritur ut possidentes illud administraverint tanquam Regulares, nam si Religiosus præficiatur Ecclesiæ sæculari certæ, non ut Regularis, sed instar Clerici sæcularis, tunc ad mutandum statum Beneficii, non sufficit administratio quadragenaria: & vice versa, Beneficium Regulare non potest transire in sæculare, nisi per 40. annos administratum sit a sæculari tanquam sæculari, *Franc. in hoc cap. num. 9. & §. Intellige, Sanch. citat. loc. num. 23.* notat tamen *Felin. in cap. In nostra 35. num. 41. §. 2. nota de Rescript.* sufficere, si ea qualitas sit expressa in primo instituto, ita, ut ipse fuerit institutus, tanquam in Beneficio Regulari, si prætenditur regulare: vel tanquam in sæculari, si prætenditur sæculare, quia Successoribus præsumitur eodem modo conferri, ipsosque possessionem habitam continuare.

Quinto requiritur, ut Beneficium conferatur, animo & intentione velut imprimendi alium statum Beneficio, ideoque conferens in collatione dicere debet Regulari, *confero tibi Beneficium sæculare*, & sæculari; *confero tibi Beneficium regulare*, licet non sit illius qualitatis, *Rebuff. citat. loc. §. 3. Requiritur, Sanch. citat. loc. num. 25.* Ex quo sequitur, si Beneficium regulare Clerico sæculari, vel sæculare Regulari conferatur ex dispensatione, etsi possideatur ab ipso spatio 40. annorum, non mutari naturam Beneficii collati, tum quia non confertur ex intentione mutandi statum Beneficii: tum quia ea collatio non fit in Titulum: sed potius jure administrationis seu Commendæ, *Rebuff. citat. loc. in 4. Requisito, Sanch. citat. loc. num. 24.* ubi addit, quod cum talis possideat beneficium ex speciali indulto aut privilegio, ea possessio nihil juvat ad præscriptionem. Sexto denique requiritur bona fides in possidente, quia malæ fidei possessor nullo unquam tempore præscribit, *Rebuff. c. l. §. 2. Requiritur, Sanch. c. l. n. 26.*

CXXIII. Superest hoc loco una adhuc Quæstio, an Novitiis Religionum conferri possint beneficia regularia vel sæcularia? Resp. primo, Novitio non potest conferri Prælatura, vel Beneficium Regulare, quod administrationem habet, *cap. Nullus 28. de Elect. in 6.* excepta dignitate Episcopali, ad quam eligi potest, sive sæcularem, sive regularem, *citat. cap. Nullus; in fine.* Sed neque alia beneficia regularia, spectato Jure antiquo, conferri possunt; quia hæc solis Professis sunt conferenda, *Clem. unic. de Suppl. Negl. Prælat. & Clem. 1. §. Sane de Stat. Monach. Sanch. lib. 7. Mor. cap. 4. num. 24. Garc. citat. cap. 30. num. 4.* At vero juxta Decretum Conc. Trident. *Sess. 14. cap. 10. de reform.* Regularia Beneficia vacantia nondum Professis, imo & iis, qui habitum nondum susceperunt, conferri possunt, dummodo habitum illius Religionis, in qua beneficium, suscipere, & professionem emittere teneantur, & ad id se obligent, alioquin beneficium resignare, aut eo privari debent, *Sanch. cap. 1. ubi num. 5.* addit, quod Papa soleat Beneficium Regulare concedere Clerico sæculari ad certum tempus, intra quod Religionem profiteri debet, & post professionem illud habeat in Titulum.

Respond. Secundo, Beneficia sæcularia Novitiis conferri possunt, estque collatio valida, quamvis id non deceat, *Sanch. citat. loc. num. 22. Garc. citat. loc. num. 5. & 6. contra Gloss. in cap. 4. de Regul. V. Conferendum.* Ratio est, quia Novitius est adhuc sui juris, & proprii retinendi capax, ac proinde potest acceptare beneficium, & redire ad sæculum, & si capax est retinendi beneficii, ante ingressum Religionis obtenti, usque dum professionem emittat, erit etiam capax illud accipiendi, & nullus Textus juris extat, in quo prohibeatur beneficium conferri Novitio, quamvis id non deceat, ne ipsi ansa detur redeundi ad sæculum: neque vero acceptando beneficium sæculare simplex, vel curatum censetur Religioni renunciare, cum etiam simplex non sit incompatibile cum Novitiatu, quamvis secuta professione, vacabit: si vero egrediatur, illud possidere poterit perpetuum, *Sanch. citat. loc.* Hinc sequitur primo, quod Novitius cum altero beneficium suum commutare possit, non minus, quam alius sæcularis Clericus, *Sanch. citat. loc. num. 22.* Secundo, si beneficium vacet, quod in fundatione sua primogenito v. gr. ex certa familia debetur isque sit Novitius, illud non potest conferri alteri, sed expectandum est usque ad illius professionem vel tempus, quo renunciare bona sua potest, constituto interim Vicario in beneficio, alias collatio alteri facta erit nulla, *Sanch. c. l. n. 23.*

SECTIO V.

De Pluralitate Beneficiorum compatibilium & incompatibilium, sæcularium & regularium.

§. I.

An licitum sit plura Beneficia simul obtinere & retinere, ac qualia?

CXXIV. Notandum primo. *Ex S. Thoma quod lib. 9. art. 15.* habere simul plura beneficia Ecclesiastica, non est intrinsece malum, sicut fornicatio vel adulterium, quæ nunquam licite fieri possunt, alioquin in nullo casu dispensatio locum haberet: neque etiam est aliquid omnino indifferens ad bonum & malum, sicut est comedere, & bibere, ambulare, &c. sed est tale aliquid, quod tametsi speciem mali præseferat, & inordinationem aliquam involvat: potest tamen, concurrentibus certis circumstantiis, ita cohonestari, ut sit licitum, sicuti est hominem occidere.

Notandum secundo. Plura beneficia simul obtinere ex duplici capite deformitatem continere potest. Primò, si unum beneficium alicui ad honestam vitæ sustentationem sufficiat, tunc enim superfluum & indecens est, adeoque rectæ rationi non congruit, habere alterum. Secundo, si quædam beneficia, ex prima sua institutione, non possint simul ab eodem obtineri, & administrari, ut notat *Laym. l.4.Theol. Mor. tr.2.c.8.not.2.* Et hinc beneficia alia incompatibilia dicuntur, alia compatibilia. Incompatibilia sunt, quæ vel jure naturali, vel jure communi Ecclesiastico, vel ex consuetudine, statuto, aut fundatione, continuam residentiam personalem requirunt, ideoque simul obtineri & retineri non possunt: cujusmodi sunt duo Episcopatus, duæ Abbatiæ, duæ Parochiæ, duæ perpetuæ Vicariæ, & cætera beneficia curata; item duæ dignitates sive personatus, & beneficia uniformia sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia, v. gr. duo Canonicatus ejusdem Ecclesiæ. Compatibilia vero beneficia sunt, quæ personalem residentiam non requirunt, ideoque simul obtineri & retineri possunt, qualia sunt duo beneficia simplicia, personalem residentiam non requirentia, *Azor. p. 2. Instit. l. 6. c. 10. q. 1.* de quo infra.

Rursum beneficia incompatibilia, alia sunt primi generis, sive simpliciter incompatibilia, ita, ut unum ipso jure excludat alterum, posterius prius; nam obtento secundo ipso jure, vacat primum: qualia sunt beneficia supra nominata. Alia sunt secundi generis, sive incompatibilia secundum quid, quæ scilicet licite simul retineri non possunt, absque dispensatione, non tamen ita pugnant inter se, ut prius vacet, obtento posteriore, quamvis altero quis privari possit per Superiorem; cujusmodi sunt duo Canonicatus in diversis Ecclesiis, & reliqua, quæ personalem residentiam quidem requirunt, non tamen habent dignitatem, personatum, vel curam animarum annexam, nec sunt uniformia sub eodem tecto, licet sint simplicia, *Azor. citat. cap. 10. quæst. 1. §. Alii respondent. Less. lib. 2. de Justit. cap. 34. dub. 27. nu. 140.* Dicuntur autem beneficia uniformia, quæ in eadem Ecclesia instituta sunt ad eundem finem, habentque idem prorsus munus & officium, eodem tempore, explendum, *Piasec. in praxi Episc. part. 2. cap. 3. n 3. num. 73.* Sub eodem autem tecto esse dicuntur, non solum illa beneficia, quæ sunt sita, vel erecta in ipsa Ecclesia principali, sed etiam in Capella, Cœmeterio, vel ambitu contiguo Ecclesiæ: non item, quæ sunt sita in Capella vel Cœmeterio non contiguo Ecclesiæ principali, sed extra septa illius, *Garc. part. 11. de Benef. cap. 5. num. 256.* His præmissis, sit.

CXXV. Assertio prima. Ordinarie non est licitum Clerico obtinere ac retinere duo aut plura beneficia qualiacunque, etiam simplicia, & quæ continuam residentiam personalem non postulant, quando unum illorum beneficiorum ad honestam & commodam sustentationem Clerici sufficit. Ita docet *Gloss. in cap. Dudum 54. V. Retinere; de Elect. Abb. in cap. Extirpandæ 30. §. Qui vero, num. 34. hoc tit. Silvest. V. Beneficium, 4. quæst. 1. in pnc. Azor. citat. cap. 10. quæst. & quæst. 7. Layman. citat. c. 8. num. 2.* & alii plerique Theologi & Canonistæ. Idque probatur *ex cap. 2. disp. 70.* ubi dicitur: *omnino in duabus* (Ecclesiis) *aliquem intitulari non licere, sed unusquisque, in qua intitulatus est, in eo tantum Canonicus habeatur.* Idem decernitur *in cap. 1. & 2. caus. 21. quæst. 1. cap. 1. caus. 13. quæst. 1. cap. Episcopo 3. juxt. Gloss. V. Singuli; disp. 80. cap. 1. disp. 89.* & sumitur etiam *ex c. Cum adeo, 17. &c. Postulasti, 27. de Rescript.* Idem decretum est in Conc. Lateranensi sub Alex. III. relato *in cap. Quia in*
„ *tantum, 5. h. t.* Ubi cum relatum esset, quod Clerici ali-
„ qui, ex nimia ambitione, non tantum duas, vel tres,
„ sed plures etiam Ecclesias (sive plures in iis Præbendas
„ seu beneficia) haberent, cum nec duobus possint simul
„ debite deservire: ideo præcipit Pontifex, cum Concilio,
„ hoc per Episcopos emendari; quia multitudo Præbenda-
„ rum Canonibus inimica est: dissolutionis & evagationis
„ occasionem præbet, certumque continet animarum peri-
„ culum: Quare cavendum est, ne plures Præbendæ uni
„ conferantur, sed ut indigentibus Clericis subveniatur,
„ qui Ecclesiis deservire possint. Consentit Concil. Trid. *Sess. 24. c. 17. de reform.* ubi statuit, ut in posterum, unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, si quidem ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam sufficiat.

CXXVI. Porro multæ causæ, ob quas prohibetur unum obtinere plura Beneficia seu Præbendas, colliguntur *ex hoc cap.* quas refert *Abb. hic num. 1. not. 2.* Nam primo, id procedit ex radice ambitionis. Secundo, quia non potest quis simul pluribus Ecclesiis, sicut par est, servire, cum vix unum officium digne implere valeat, *cap. 3. supr. de Cleric. non resident.* Tertio, quia præbet ansam dissolutionis, tam in moribus, quam in vestibus, & aliis. Quarto, quia dat licentiam vagandi ab una Ecclesia ad alias etiam longe dissitas. Quinto, quia continet periculum animarum, nam peccatum est plura Beneficia simul obtinere, scilicet sine dispensatione & justa causa, *Gloss. fin. hic.* Denique multa alia incommoda invehi pluralitas ista Beneficiorum quæ recensentur *in Extravag. Execrabilis univ. Joann. XXII. in princ.*
„ *hoc titul.* Videlicet quod interdum unus, qui unicum,
„ quamvis modicum officium vix implere sufficeret, pluri-
„ morum sibi vendicet stipendia, id est, arroget, & ap-
„ plicet, quæ multis & probis viris, qui nunc mendicant,
„ posset abunde sufficere, æqua distributione facta: Divi-
„ nus cultus minuitur, dum unus, loco plurium, institui-
„ tur: hospitalitas debita non servatur: Ecclesiarum com-
„ modis decrahitur, & bonorum (quoi carent Rectorum,
„ & defensorum auxilio) ædificia magnifice extructa pa-
„ tent ruinis, & cura animarum negligitur, & vitia foventur. Videri potest *Rebuff. in praxi benef. titul. de Dispens. ad plura beneficia num. 2. & seqq.* Verum quia hujusmodi incommoda & inordinationes separari possunt, & abesse, propter alias circumstantias supervenientes, ideo tunc non erit malum, vel illicitum plures Præbendas obtinere, ut ex infra dicendis patebit.

CXXVII. Ex dictis infertur, quod per nullam consuetudinem induci, nec per privilegium, vel dispensationem etiam S. Pontificis concedi possit, ut Clericus, si unum, vel plura Beneficia ad decentem ejus sustentationem sufficiant, aliud insuper recipiat, & retineat, præterquam si justa & rationabilis causa excusans adsit, ut ex communi docet *Abb. in citat. cap. Quia tantum; num. 3.* idque fusius probat *in cap. Exstirpandæ, 30. §. Qui vero, num. 36. Azor. citat. lib. 6. cap. 12. quæst. 7.* Ratio est, quia consuetudo repugnans juri naturali, adeoque juncta cum peccato non valet, sed potius corruptela est & abusus, *cap. penult. & ultim. de consuetud.* & privilegium seu dispensatio concessa contra jus naturale, aut naturalem æquitatem, secundum D. Bernardum, potius dissipatio est, quam dispensatio: pluralitas autem Beneficiorum sine rationabili causa, est contra jus Divinum & naturale, adeoque tunc Pontifex dispensaret, non in jure positivo, sed Divino, in quo sine justa causa, nec valide nec licite dispensare potest, ut si votum, vel juramentum, sine justa causa relaxaret: quamvis Clericus sic dispensatus a Papa non incurreret pœnas a jure statutas in eos, qui multa simul obtinent Beneficia, quia in jure positivo dispensare potest Pontifex, saltem valide, etiam omni causa, *Azor. citat. loc.*

CXXVIII. Assertio 2. Nullus Clericus potest simul habere duas dignitates vel personatus, seu in una, seu in diversis
„ Ecclesiis, prout statuitur *in cap. Ad hæc; 17. hoc tit.* Ubi
„ dicitur, omni rationi contrarium est, quod unus Clericus,
„ in una vel diversis Ecclesiis, plures dignitates vel perso-
„ natus obtineat, cum singula officia earum dignitatum vel
„ personatuum) in Ecclesiis assiduitatem personarum exigant. Excipe, nisi quis dispensationem Sedis Apostolicæ, ex justa causa, obtineat, *cap. De multa; 28. hoc titul. Gloss. fin. hic.*

Notandum primo. Habere simul plur. Beneficia, alienum est a recta ratione, ut dicitur *in hoc cap.* adversatur enim juri naturali, & Divino, quod exigit, ut unus unam habeat conjugem carnalem, ergo etiam unam conjugem spiritualem, *cap. Sicut, 4. caus. 21. quæst. 2.* Adversatur rationi Juris Canonici, ex cujus dispositione singula officia singulos ministros requirunt, ut hic & *cap. Cum singula, 32. eod. in 6.* Adversatur rationi Juris Civilis, qua cavetur, ne unus ascribatur in duabus militiis, *lib. 8. §. Imposterum; Cod. qui militar. non poss. lib. 12.* Denique hæc pluralitas adversatur etiam rationi congruæ locutionis, si enim Petrus duos Canonicatus habeat, cogimur dicere, Petrus Canonici venit, *Abb. hoc num. 1.*

Notandum secundo. Non tantum in una, sed etiam in diversis Ecclesiis prohibitum est, habere plures dignitates vel Beneficia: magis tamen Canones horrent, ut quis plura Beneficia habeat in una Ecclesia, ut *ex infra dicendis patebit.*

Notandum tertio. Omnes dignitates & personatus requirunt continuam residentiam in Ecclesiis, ut colligitur *ex hoc c. ibi: Assiduitatem;* & notat *Abb. hic n. 3. & Imol. n. 2. de quo tit. præced.*

CXXIX. Porro habens plures dignitates, una retenta, quam maluerit, alteram dimittere compellitur, prout sumi-
„ tur *ex cap. Præterea; 11. hoc titul.* Nam cum Clericus G.
„ in duabus Ecclesiis, Burdegalensi & Tolosana, Archi-
„ diaconus constitutus esset, Alexander III. mandat, ut uno, quem maluerit, Archidiaconatu contentus, alterum dimittat. Est autem probabilius hic sermo, non de Canonico Regulari, sed de Sæculari Clerico, secundum unum intellectum hujus cap. qui constitutus fuit Archidiaconus in duabus Ecclesiis sæcularibus, & in sua institutione ac investitura, in utraque Ecclesia, obedientiam Episcopo regulariter, id est, canonice est professus, nam Canon idem est quod regula, *Abb. hic num. 1.* Alii vero intelligunt hoc c. quod in utraque illa Ecclesia fuerit Regularis & Cathedralis, & quod optio eligendi Archidiaconatum, quem mallet, ex speciali gratia ei a Papa concessa fuerit; quia alias posterius collatum retinere debuisset, cum professus in una Ecclesia vel Monasterio, desinat esse professus in altero, *c. constitutis, 47. de Elect. Innoc. hic & Abb. nu. 2.* Procedit autem dispositio hujus c. secundum tempus antiquum ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. Nam hodierno jure habenti duas Dignitates non datur optio retinendi, quam malueris: sed prius obtenta vacat ipso iure, ita, ut alte-

alteri non possit resignari, *cap. De multa*, 28. *hoc tit.* de quo infra.

CXXX. Assertio 3. Non solum autem plures Dignitates Ecclesiasticas, vel personatus, sed etiam plures Ecclesias Parochiales simul recipere, contra SS. Canonum instituta, non licet, prout habetur *in c. De multa*; 28. *princ. & §. Hoc idem h. t.* Sed neque duas Vicarias perpetuas unus simul habere potest: neque etiam Rectoriam & Vicariam, *Rebuff. in praxi benef. tit. de Dispens. rat. ætat. §. Incompatibilia*, n. 3. & 9. Porro duæ, vel plures Dignitates, & Beneficia curata censentur incompatibilia, ita, ut nulla ratione duo simul obtineri, & retineri possint, nisi unum eorum conferatur in titulum, alterum in Commendam temporalem, v. g. ad sex menses, quæ non dat Titulum, nec incompatibilitatem inducit, secus est de Commenda perpetua, quæ fit ad vitam ejus, cui datur Beneficium, hæc enim confert Titulum Canonicum, *Piasec. in praxi Episcop. p. 2. c. 5. art. 3. n. 75. & n. seqq.*

CXXXI. Assertio 4. Nemo potest duo Beneficia uniformia seu similia, etiam simplicia; v. g. duos Canonicatus sub eodem tecto, id est, in eadem Ecclesia simul obtinere, & retinere, ut ea communi docet *Azor. p. 2. l. 6. 21. qu. 2. Garc. p. 11. c. 5. n. 182. Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. n. 5.* & sumitur *ex cit. c. De multa; §. Hoc idem, ibid. in eadem Ecclesia, &c. Literas, 9. de Concess. Præb. & Clem. ult. h. tit.* Ratio est, quia si aliquis duo beneficia conformia seu similia in eadem Ecclesia habeat, v. g. duos Canonicatus, minuitur numerus Canonicorum, adeoque etiam cultus Divinus. Et quidem Jure Communi longe difficilius conceditur, ut quis simul habeat duo beneficia uniformia, sive similia, in una eademque Ecclesia quam in diversis. Unde cui a Papa concessum est, ut duo Beneficia simul possit obtinere, non intelligitur ei concessum, ut in eadem Ecclesia duo beneficia similia simul obtineat, etiamsi fuerint simplicia. *Azor. c. l.*

CXXXII. Assertio 5. Non potest quis simul habere duo beneficia simplicia, etiam in diversis Ecclesiis, si ambo requirant personalem residentiam incompossibilem; cum unus idemque simul in duobus locis residere non possit, ut ea communi docet *Abb. in c. Extirpanda*, 30. §. *Qui vero*, n. 50. *h. t. Rebuff. in praxi tit. de Dispens. rat. ætat. §. Incompatibilia*, n. 9. *Garc. cit. c. 5. n. 261. Laym. c. l. n. 6. & constat ex Decreto Concil. Trident. Sess. 24. c. 17. de ref.* Talia beneficia sunt imprimis duo Canonicatus diversarum Ecclesiarum, in quibus observatur Decretum Conc. Trident. *Sess. 25. c. 12. de ref.* juxta quod Canonicis una licet, ultra tres menses quolibet anno, Ecclesia suis abesse. Verumtamen in iis Ecclesiis Cathedralibus Germaniæ nostræ, in quibus, ex recepta immemoriali consuetudine, non requiritur perpetua totius anni residentia, sed tantum residentia medii anni, vel 4. aut trium mensium, earum Canonicatus seu Præbendæ non debent computari inter Beneficia incompatibilia, cum non requirant residentiam incompossibilem, sed illis satisfieri possit, residendo singulis annis per tot menses in singulis Ecclesiis quot in iis requiruntur, ut notat *Laym. c. l.* Præterea inter beneficia, quæ ratione residentiæ personalis incompossibilia sunt, numerandæ etiam sunt duæ Capellaniæ ubtentæ in Ecclesiis diversis, & longe dissitis, quarum utraque personale servitium ex prima fundatione requirit, ideoque neutra per Vicarium administrari potest, cum justæ fundatorum voluntates sint servandæ, *Laym. c. l.*

CXXXIII. Assertio 6. Potest quis simul obtinere, & retinere duo beneficia curata, unum per se, & alterum accessorie, absque dispensatione, v. g. Archidiaconatum habentem curam animarum, cui accessorie annexa, seu unita est Ecclesia Parochialia, ut constat *ex c. Super eo*; 6. *h. t. in 6.* „Ubi Bonifacius VIII. rescribit, quod si quidam personatum (quandoque etiam curam animarum habentem) in „Ecclesia Cathedrali vel Collegiata obtineat, una cum „Præbenda, cui ex antiqua & approbata consuetudine est „unita Ecclesia Parochialis, simul possit utrumque beneficium & Personatum, & Parochiam ei annexam retinere, „absque dispensatione Papæ, (*Gl. fin. hic*) quia hoc non „est contrarium Concilio Lateranensi (sub Innocentio III. *in c. De multa*, 28. *h. t.*) Ratio est, quia in decreto illius Concilii solum prohibetur, ne quis plures Dignitates curatas, vel plures Ecclesias Parochiales simul obtineat, at qui Dignitatem habet, seu Personatum, etiam cui per se imminet cura animarum, ut est Archidiaconatus, vel Decanatus, etsi simul accessorie & per accidens ei annexa sit Ecclesia Parochialis, extra Cathedralem Ecclesiam, non censetur habere duo beneficia curata: quia Ecclesia Parochialis accessorie annexa Dignitati, vel etiam Præbendæ Canonicali, dicitur esse suppressa, & extincta, ideoque censetur simplex Beneficium, ut ait *Gl. hic in casu*, eique æquiparatur; quia nimirum cura animarum actu, & quoad exercitium, est penes Vicarium, quem is, qui Dignitatem vel Canonicatum habet, in Ecclesia Parochiali sibi substituere debet, juxta *c. Extirpanda*; 30. §. *Qui vero*; *&c. Exposuisti*; 33. *h. t.* penes principalem vero Rectorem, qui constituit Vicarium, cura solum est in habitu, loquendo de cura fori pœnitentialis; quamvis cura sive jurisdictio fori externi & contentiosi maneat penes eum, qui habet Dignitatem, vel Personatum, cui annexa est Parochia, si quidem illi talis jurisdictio competat, *Franch. hic n. 2.* Quare Dignitas vel Præbenda Canonicalis, cui annexa est Ecclesia Parochialis, non ut duo, sed ut unum Beneficium reputari debet, ut ait *Jo. Monach. hic n. 5.* Nam Ecclesia Parochialis, propter unionem seu accessionem ad alterum Beneficium, sortitur naturam & conditiones ipsius Beneficii principalis, *arg. Accessorium*; 42. *de R. J. in 6.* ideoque Archidiaconus vel Canonicus non tenetur per seipsum residere in Parochia suæ Præbendæ annexa, *Gl. hic V. non obviat*, cura enim, quæ venit accessorie, non est attendenda, sed natura tantum & qualitas Beneficii principalis, etsi hoc sit minus dignum, seu simplex, cui Beneficium curatum subjicitur, & accessorie annectitur, *Anchar. hic nor. 3.* Et hinc etiam non est necessarium, ut in impetratione Beneficii principalis fiat mentio de Beneficio curato, vel Parochiali, cum per se non vacet, sed accessorie veniat: secus est, si utrumque Beneficium, Dignitas, vel Canonicatus essent per se instituta, & neutrum alteri subesset, nec esset accessorium alteri, tunc enim de utroque mentio facienda esset, *Anch. c. l. & Franc. n. 5.*

CXXXIV. Porro licet aliquis simul obtinere possit duo curata Beneficia, unum per se, & alterum accessorie, ut ex dictis patet: non tamen potest quis simul obtinere duos Canonicatus, v. g. sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia, unum per se, & alterum accessorie, prout statutum habetur *in Clem. si juxta 6. & ult. h. t.* Ubi decernitur, si „quis ex mandato Papæ Canonicatum & Præbendam sit „adeptus in una Ecclesia, poterit in eadem Ecclesia acce„ptare Dignitatem inibi postea vacantem, v. g. Archidia„conatum, tametsi illi certa Præbenda sive Canonicatus „annexus sit; sed priorem Præbendam seu Canonicatum „amittet, eaque hoc ipso vacabit, post obtentam pacificam „possessionem secundæ Præbendæ, cum Archidiaconatu. Nam ut inquit *Gl. ibid. V. Vacabit*, jura plus abhorrent ab eo, quod unus habeat duas Præbendas simplices in eadem Ecclesia, quam ut habeat duo Beneficia curata: prius enim non permittitur etiam jure accessionis, quia curatum annexum est Præbendæ, juxta *cit. c. Super eo*; Addit *Gloss. ibid.* quod nemo possit esse triplex in eadem Ecclesia, sine dispensatione Papæ, hoc est, præter Dignitatem, vel Personatum habere duas Præbendas, etiamsi altera sit accessorie annexa Dignitati, *Garc. p. 11. c. 5. n. 587.* nec valet consuetudo contraria, *c. 5. de Consuet. in 6. n. 7.*

CXXXV. Assertio 7. Licite potest quis simul obtinere, & retinere plura Beneficia sæcularia, quæ ratione residentiæ personalis, sunt compatibilia, si unum ad congruam vitæ sustentationem non sufficiat. Est communis sententia apud *Laym. cit. c. 8. n. 9.* & colligitur *ex Concil. Trident. Sess. 24. c. 17. de ref.* ubi statuitur, ut unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod quidem, si ad vitam honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens (dummodo utrumque personalem residentiam non requirat) eidem conferre. Ubi ex declar. Cardin. apud *Jo. Gallem. ibid. nu. 5.* habetur, quod Episcopus potest conferre secundum Beneficium, si primum non sufficit ad sustentationem, sed si duo non sufficerent, non potest conferre tertium, absque dispensatione Sedis Apostolicæ.

CXXXVI. Hinc infertur primo, quod potest quis licite simul obtinere, non solum duo Beneficia simplicia, quæ residentiam non requirunt; sed etiam unum residentiam non requirens, cum alio eam requirente, si alterum eorum non sit sufficiens ad honestam sustentationem, *Garc. cit. c. 5. nu. 262.* & colligitur *ex Concil. Trident. c. l.* quando dicit, dummodo utrumq; personalem residentiam non requirat.

Infertur secundo, quod quis simul potest obtinere plura Beneficia in diversis Ecclesiis, si id necesse sit ad honestam sustentationem, quæ incompossibilem residentiam non exigunt, ut duos Canonicatus, qui perpetuam residentiam, totius anni non requirunt, ut supra dictum: item plura beneficia in eadem Ecclesia, quæ difformia sunt, verb. gr. Dignitatem, ut Præposituram, vel Decanatum, & simplicem Canonicatum; quia per hoc non minuitur numerus Canonicorum si quis plura beneficia, continuam residentiam non postulantia in diversis Ecclesiis, vel difformia in eadem Ecclesia obtineat; cum possit aliquis simul servire Ecclesiæ, v. g. ut Præpositus, & ut Canonicus: & qui est Canonicus in diversis Ecclesiis, potest diversis temporibus in utraque residere, & suffragium dare in Capitulo: secus est, si habeat duo beneficia uniformia, v. g. duos Canonicatus in eadem Ecclesia, tunc enim magis minuitur numerus Canonicorum, qui est certus ac definitus, v. g. duodenarius, & magis Ecclesia necessariis sibi Ministris destituitur, dum enim eidem duo Canonicatus conferuntur, jam Ecclesia unius Canonici consilio, opera, & ministerio privatur, *Abb. in c. Cum jam dudum*; 18. *n. 9. h. t. Nav. l. 3. Consil. 21. & 24. n. 4.* Unde neq; jure accessionis id licet: si enim Præbendatus aut Canonicus dignitatem, vel Personatum cum cura, vel sine cura adeptus sit in eadem Ecclesia, cui similis Præbenda, sive Canonicatus, qualem antea habuit, annexus sit, prior Canonicatus & Præbenda ipso jure vacat, *Abb. in c. Literas*, 9. *de Concess. Præb. num. 2.*

Dices, habens unum beneficium curatum, potest habere, & retinere aliud beneficium simplex, cui est annexum aliud curatum, *c. Super eo*, 6. *h. t. in 6.* ergo multo magis habens unum beneficium simplex potest obtinere alterum beneficium curatum, cui est annexum aliud beneficium simplex, tum quia magis incompatibilia sunt duo beneficia curata, quam duo beneficia simplicia, tum quia annexum, seu accessorium sequitur naturam principalis, & ab eo regulatur: ergo cum beneficium curatum, v. g. Rectoria, sit compatibile cum priore beneficio simplici, etiam beneficium, quod est Rectoriæ annexum, erit compatibile cum priore Beneficio simplici. *Resp. cit. c. Super eo*, loquitur de duobus Beneficiis curam animarum habentibus, sed non sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia: & sic non licet habere in eadem Ecclesia, duo beneficia curata, etiamsi alterum habeat per annexionem alicui beneficio non curato: sicut non potest quis simul habere duo beneficia, etiam simplicia, si sint uniformia in eadem Ecclesia, *Navarr. l. 5. Consil. 23. num. 3. h. t.* ubi addit quod hic non sit eadem ratio in beneficio principali, & in accessorio, simplici unito Dignitati, v. g. Decanatus, quia beneficium principale est difforme priori beneficio simplici, ideoque cum illo compatibile, posterius vero simplex est uniforme, ideoque incompatibile.

CXXXVII. Porro etsi spectato jure antiquo, Dignitas & Canonicatus, & omnia alia beneficia requirant personalem residentiam, ideoque sint incompatibilia secundi generis, ita, ut

ut sine dispensatione, saltem Episcopi, simul retineri non possint: est tamen ei jam per consuetudinem derogatum, quoad Beneficia simplicia, ita, ut attento etiam Concilio Tridentino, sine ulla dispensatione, possit quis simul habere Dignitatem, v. g. Decanatum & Canonicatum in eadem Ecclesia. Neque obstat *cap. Litteras, 9. de Concess. Præbend. & Clement. ultim. hoc titul.* quia loquuntur de beneficiis ejusdem speciei & uniformibus, non autem difformibus in eadem Ecclesia, *Navarr. lib. 3. Consil. 24. num. 5. Garc. cit. c. 5. n. 235. Less. cit. c. 34. n. 144. Laym. c. l. n. 7.*

CXXXVIII. Infertur tertio. Probabile quoque esse, quod docet *Navarr. in consil. 16. hoc titul.* posse aliquem simul habere duas Capellanias in duobus Altaribus ejusdem Ecclesiæ, cum onere, ut in uno Altari bis, v. gr. in hebdomada celebret, in altero ter, aliis diebus, quia licet uno nomine generali Capellaniæ appellentur, reipsa tamen non sunt beneficia uniformia, sed difformia censenda, cum distincta onera seu officia in diversis Altaribus habeant. Idque saltem licitum est, si consuetudo sit recepta, ut unus Capellanus duas Capellanias hujusmodi in eadem Ecclesia habeat, quarum altera non est sufficiens ad sustentationem Capellani, *Garc. citat. cap. 5. num. 229. Laym. citat. loc. num. 7.* Unde potest etiam Rector, seu Parochus alicujus Ecclesiæ, præter Rectoriam, seu beneficium curatum, simul retinere Capellaniam in eadem Ecclesia existentem, *Navarr. citat. Consil. 16. num. 2.* quia etiam addit *in Consil. 22. num. 2. hoc titul.* quod vi consuetudinis immemorialis, possit quis etiam duas tales Capellanias in eadem Ecclesia retinere, una cum dignitate vel officio, quod obtinet si dignitas illa vel officium non sit sufficiens, ad decentem sustentationem ipsius, quia non sunt Beneficia uniformia.

CXXXIX. An autem possit quis plura beneficia simplicia non requirentia personalem residentiam simul retinere, etiam quando unum eorum est sufficiens ad honestam sustentationem, dubitatur? Affirmat *Innocent. in cap. fin. numer. 1. de Cleric. non resid. & in cap. Cum jam dudum, 18. num. 4. hoc tit. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. rat. etat. §. In Cathedralibus Vers. Quod est verum*, Ubi ait, istam sententiam consuetudine invaluisse, eamque Papam scire, & tolerare. Negativa tamen sententia verior est & communior, quam tenet *Abb. in citat. cap. Cum jam dudum, num. 8. & in cap. Extirpanda, 30. §. Qui vero, num. 34. hoc titul.* quæ probatur ex *cap. Conquerente, 6. de Cleric. non Resident. & Concil. Trident. Sess. 24. cap. 17. de reform.* Quia habentes plura beneficia non necessaria ad vitæ sustentationem, vendicant, & appropriant sibi stipendia plurium, & occupant locum Clericorum pauperum instituendorum in illis beneficiis. Idque procedit spectato Jure communi, nam an consuetudine contrarium induci possit dicetur §. *seq.*

§. II.

An, & quia ratione per consuetudinem induci possit, ut quis simul plura Beneficia obtineat, & retineat, in eadem vel diversis Ecclesiis.

CXL. Assertio 1. Nulla consuetudine, nec quidem immemoriali, ac juramento firmata, introduci potest, ut Canonicus cum præbenda Canonicali, duas dignitates vel personatum, & officium simul obtineat in eadem Ecclesia, absque dispensatione Sedis Apostolicæ, ut constat ex *cap. 1. de consuetud. 6.* & dictum supra *l. 1. Tit. 4. n. 97.* Ratio est, quia talis consuetudo, quæ ex radice ambitionis procedere solet, & tendit in diminutionem cultus Divini, præbet occasionem negligendi administrationem rerum Ecclesiasticarum, adeoque cadit in grave Ecclesiæ detrimentum, ut ex supra dictis patet. Sed neque per consuetudinem, etiam immemorialem, induci potest, ut quis in eadem Ecclesia simul habeat duas simplices Canonicatus sive Præbendas, ob eandem rationem, *Gloss. in citat. cap. Litteras de concess. Præb.* ubi ait, quod talis consuetudo potius censenda sit corruptela, cum quot Præbendæ sunt in Ecclesia, tot Canonici debeant constitui, *Abb. ibid. n. 2. & in tit. §. Qui vero, num. 41. Navarr. l. 3. Consil. 24. h. t. n. 5. Garc. cit. cap. 5. n. 182. & 184.* Valet tamen consuetudo, ut unus in eadem Ecclesia, cum Præbenda Canonicali obtineat dignitatem & personatum, v. g. ut sit simul Præpositus vel Decanus & Canonicus, ut constat ex *c. Eam te; 7. de Rescript.* & ex *tit. c. 1. de consuet. in 6.* Ubi in fine dicitur, nulli liceat de cætero nisi unicum, vel dignitatem aut præposituram, vel officium simul cum Præbenda, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, in eadem Ecclesia obtinere, vel jam obtenta retinere, cum ergo in *cit. c.* dicatur, duas dignitates vel officia in eadem Ecclesia a Canonico obtineri non posse, sine dispensatione Papæ; colligitur per sensum contrarium, unam dignitatem seu personatum, vel unum officium cum Canonicali Præbenda, absque dispensatione Papæ obtineri posse, videlicet ex dispensatione Episcopi, vel vi statuti, aut consuetudinis Ecclesiæ, *Gl. ibid. V. Nisi unicum.*

CXLI. Assertio 2. Non valet etiam consuetudo simul obtinendi plura beneficia curata, in diversis Ecclesiis, ut docent *Abb. in c. Exstirpandæ, 30. §. Qui vero, n. 36. h. t. Rebuff. in praxi Tit. de dispens. de non residendo n. 66.* quia talis consuetudo nimis etiam est Ecclesiis & animabus damnosa, ideoque in *c. De multa, 28.* reprobatur talis consuetudo, & præsumptio ac cupiditas appellatur. Veruntamen probabile est, quod per consuetudinem immemorialem induci possit, ut non requiratur residentia personalis, etiam in beneficiis curatis, sed per idoneum Vicarium ea administrari possint, ut docet *Navarr. l. 3. in Consil. 31. de Cleric. non resident. n. 4. junct. Consil. 24. h. t.* Nam consuetudo immemorialis æquipollet privilegio, ut quicquid per privilegium vel dispensationem S. Pontificis obtineri potest, idem etiam possit per consuetudinem immemorialem; atqui per privilegium vel dispensationem Papæ, ex justa causa, obtineri potest, ut quis non teneatur personaliter residere in dignitate, aut beneficio curato, etsi præter illud, aliud curatum obtineat, ut constat ex *cit. c. Multa, h. t.* & ex praxi: ergo etiam per consuetudinem immemorialem id obtineri potest: modo alterum beneficium curatum aut dignitas administratur, seu officium præstetur saltem per Vicarium, ne Ecclesia detrimentum patiatur. Accedit quod communiter DD. notant, sublata per legem consuetudine, vel præscriptione quacunque non censeri sublatam immemorialem, nisi id specialiter exprimatur, dummodo consuetudo Juri naturali vel Divino non repugnet. Adde, quod consuetudo immemorialis faciat præsumptionem Tituli a S. Pontifice olim impetrati, licet modo ille exhiberi non possit. Talis consuetudo adhuc hodie viget in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, ut personatus v. g. Præpositura residentiam non requirat, vel non diuturnam sicut exigit Conc. Trid. videlicet, ut quis ultra tres menses abesse non possit. Item ex recepta passim consuetudine Germaniæ, Parochiæ solent conferri Præpositis, Decanis, & Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, constituto in iis Vicario perpetuo, & assignata ipsi competente sustentatione. Monet tamen *Laym. cit. c. 6. nu. 11.* nulla consuetudine etiam immemoriali excusari posse, si passim, & sine justa causa, hoc fiat, cum id juri Divino repugnet; secus est, si ex justa causa fiat, quia v. gr. Præpositus vel Decanus Ecclesiæ Cathedralis aut Collegiatæ tenues reditus habet: & ob auctoritatem ac prudentiam beneficium curatum per Vicarium bene administratum iri putatur: tunc enim talis consuetudo immemorialis non residendi in beneficiis curatis seu Parochiis non ita facile damnari potest, præsertim, cum inter justas causas excusantes a residentia etiam numerari soleat rationabilis consuetudo, ut videre est apud *Less. l. 2. c. 34. n. 163. Covarr. l. 3. resol. c. 13. n. 5. & 9. Garc. p. 3. c. 2. n. 197.* quamvis dicant, Conc. Trident. *Sess. 24. c. 12. de ref.* sustulisse talem consuetudinem etiam immemorialem: nam quando per legem consuetudo aliqua reprobatur & damnatur tanquam iniqua & irrationabilis, tunc censetur damnata consuetudo quælibet etiam immemorialis. Et tunc dicendum erit, illam Constitutionem Tridentinam in quibusdam Ecclesiis receptam non esse, ut notat *Laym. c. l.* eam tamen receptionem non excusare putat *Garc. c. l. n. 199.*

CXLII. Assertio 3. Potest per consuetudinem induci, ut quis simul plura Beneficia simplicia habeat, etiamsi spectato Jure communi, personalem residentiam requirant; quia per consuetudinem tolli potest obligatio residendi, ut docet *Nav. l. 3. in cons. 24. n. 1. not. 4. h. t.* ubi ait, quod ubique sit hujusmodi consuetudo in Beneficiis simplicibus, saltem secularibus; & consequenter potest etiam per consuetudinem induci, ut quis simul plura beneficia simplicia habeat, & retineat, quod omnes admittunt, si unum vel plura talia beneficia non sufficiant ad honestam sustentationem Clerici, vel justa causa adsit, ob quam uni plura beneficia conferri possunt, etiamsi quodlibet ad sustentationem sufficiat ex dispensatione Superioris, *Azor. p. 2. l. 6. c. 13. n. 6.* eo quod extra hos casus, pluralitas beneficiorum, & per consequens etiam consuetudo habendi simul plura beneficia, repugnaret juri naturali, cui consuetudo derogare non potest. Verum quod talis consuetudo valeat, probabiliter docet, *Garc. cit. c. 5. n. 272. & seqq. post Innoc. & Nav.* Idque ex contrario fundamento probatur, quia multitudo beneficiorum non habentium curam animarum, lege naturali vel divina non est prohibita, modo non nimis multa hujusmodi beneficia coacerventur.

§. III.

An, si is, qui jam obtinet Beneficium residentiam postulans, electus fuerit a Canonicis, vel aliis Clericis ad aliud Beneficium, quod similiter residentiam requirit, possit utrumque simul retinere?

CXLIII. Resp. negative, ut constat ex *c. Cum non ignores 15. h. t.* ubi habetur, quod quidam Presbyter in una Ecclesia intitulatus, ad aliam Ecclesiam ab Archipresbytero, seu Decano, & Clericis ejusdem electus fuerit in Rectorem illius Ecclesiæ, sed cum Præsbyter priorem Ecclesiam deserere nollet, Clerici alterius Ecclesiæ causam detulerunt ad Papam Alex. III. Qui respondit, quod non sit conveniens, sed Canonibus contrarium, ut unus idemque Presbyter in duabus Ecclesiis locum habeat, ideoque mandat Archiepiscopo Genuensi, ut Presbyterum illum Beneficio suo (quod prius habuit) contentum esse jubeat: Et quamvis Clerici alterius Ecclesiæ in ipsum prius consenserint, quia tamen jam dissentiunt (adeoque ab electione prius facta recedant) non debet, cum illorum scandalo, in eadem Ecclesia recipi.

CXLIV. Hinc colligitur primo. Quod de jure communi non potest quis simul in duabus Ecclesiis esse intitulatus, sive non debet habere duas Ecclesias, quibus præsit, absq; dispensatione, quia id est contra Canones, *ut hic dicitur*. Sicut enim una Ecclesia unum tantum debet habere Rectorem, cum in uno corpore duo capita esse non debeant, ita nec unus Rector, debet præesse pluribus Ecclesiis, *Gl. magna hic in not. & Abb. n. 2.* Similiter non potest quis simul, sine dispensatione, habere duas Præbendas, vel Beneficia requirentia personalem residentiam in diversis Ecclesiis, *Abb. hic n. 3.* & patet ex supra dictis.

Colligitur secundo. Si Clerici ignorantes aliquem beneficium habere, illum eligant ad aliam Ecclesiam, possunt resilire ab electione, nisi electus prius beneficium dimittere, vel resignare, vel in eo non residendi dispensationem impetrare velit, ut docet *Innocent. in c. ult. n. 2. circa finem de Cleric. non resid. & Abb. hic n. 8.* Ratio est, quia præsumendum

est

est, quod eligere voluerint conformiter statuto suo, vel juri Canonico, secundum quod non potest aliquis in duabus Ecclesiis esse intitulatus, idque quia ad assiduam residentiam & servitium personale est obligatus. Si autem scienter aliquem esse beneficiatum, illum eligant ad aliam Ecclesiam, tunc iterum distinguendum est: nam vel eligunt ad beneficium dignius, aut multo melius eo, quod ante obtinet, ita ut electus censeatur ascendere seu promoveri: & tunc censetur fieri electio sub conditione, vel modo, ut electus prius beneficium dimittat, & in altero resideat, quod si facere nolit, Clerici electores ab electione resilire possunt: Vel ipsi eligunt ad beneficium æquale, sive non notabiliter melius: & tunc præsumi potest, Clericos illos vel a statuto suo obligante ad residentiam recedere, eamque obligationem remittere: vel denique si residentia jure communi exigatur, censendum est electores contentos esse, ut electus, impetrata dispensatione absens prius beneficium retineat; quia alias non possunt Capitulares, sine consensu Episcopi, obligationem residendi remittere, cum non possint statum Ecclesiæ suæ, sive nova statuta condendo, sive vetera abrogando, sine Episcopi auctoritate mutare, vel tollere *juxta c. Consuetudinis 9. de consuet.* Ideoque Episcopus tali casu contra electionem se opponere potest, *Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. n. 12. in fine.* Porro si electus vellet primam Ecclesiam vel Præbendam dimittere, & secundam acceptare, tunc non possent Capitulares Clerici recedere ab electione Presbyteri, postquam semel in eam consenserunt. *Gloss. hic V. Consenserint.*

Colligitur tertio. Propter scandalum interdum receditur a jure, *Gl. fin. hoc*, ut in casu *hujus c.* Clerici, qui prius consenserunt in Presbyterum, eum eligendo, poterant postea dissentire, & electionem revocare propter scandalum: quia electus noluit dimittere primam Ecclesiam, vel Præbendam, sed simul retinere, quod licite non poterat, *Gl. magn. hic in not.*

§. IV.

De incompatibilitate Beneficiorum & vacatione unius, per assecutionem alterius.

CXLV. In hac re distinguenda sunt quatuor tempora ante Conc. Trid. ut notat *Abb. in c. Quia nonnulli 3. n. 4. de Cleric. non resid. in Eccl. Azor. p. 2. l. 6. c. 13. q. 1. Garc. de Benef. p. 11. c. 5. n. 1. & seqq.* Primum tempus est ante Conc. Lateranense sub Alex. III. habitum, quo tempore si quis duas Parochias, vel duas dignitates, vel alia Beneficia incompatibilia simul obtinebat, non vacabat primum, ipso jure, per assecutionem secundi, neque privabatur, ipso facto, secundo, si utrumque retinere præsumeret, sed dabatur ei optio, ut unum retineret, & alterum dimitteret, ut constat ex „ *c. Referente 7. h. t.* Nam cum J. Presbyter duas Ecclesias obtineret, Archidiaconus ei unam de facto ademit, & illam alteri Presbytero G. contulit. Quare dictus J. appellavit ad Metropolitanum suum, nempe ad Archiepiscopum Rhemensem, qui illi Ecclesiam restituit. Postea Archidiaconus ille dictum J. quia vocatus venire contempsit, excommunicavit. Re delata ad Alex. III. is Presbyterum J. ab excommunicatione absolvit: & mandavit Episcopo Diœcesano, ut eidem, relicta, ex duabus Ecclesiis una, quam voluerit alteram dicto Clerico G. si Ecclesiam non habeat, sine mora assignet, alioquin alteri personæ idoneæ Beneficium non habenti illam conferat. Consentit *c. Præterea 14. h. t.* de quo supra.

CXLVI. Porro dispositio *hujus c.* cum generaliter loquatur de Ecclesiis, adhuc hodie locum habere potest, in Ecclesiis seu Beneficiis, non curatis, v. g. in duobus Canonicatibus, vel uno Beneficio curato, & altero simplici residentiam requirente, quæ cum sint incompatibilia, & utrumque retineri non possit, cogendus est Beneficiarius, ut alterum, quod voluerit, resignet, quamvis neutrum ipso jure vacet, ac proinde *hoc c.* per posteriora jura correctum non est: quippe quæ loquuntur de pluribus dignitatibus seu personatibus, vel de Ecclesiis Parochialibus, nam correctio jurium, quoad fieri potest, vitanda est, sed jura juribus potius concordanda sunt, *Abb. hic n. 3.*

Deinde probabile etiam est, quod hæc Constitutio procedat, ita ut locus sit optioni retinendi beneficium, quod provisus maluerit, quando duæ dignitates, vel duæ Ecclesiæ Parochiales alicui collatæ sunt, eodem tempore, ita ut constare non possit, cujus possessionem prius acquisiverit, quia hic casus non est decisus in posterioribus juribus, quippe quæ loquuntur in illo casu, in quo Clericus prius obtinuit unam dignitatem, vel unam Parochiam, & postea pacifice consecutus est alteram, tunc enim ipso jure vacat prima, ut infra dicetur: hic vero est sermo de illo casu, quo eodem tempore assecutus est utrumque Beneficium, ita ut constet, quod unius possessionem prius obtinuerit, quam alterius, ergo hujusmodi casus tanquam omissus, & jure non expressus remanet sub dispositione juris antiqui, & communis, secundum quod, proviso optio datur unum retinendi, & alterum dimittendi, prout voluerit, ut habetur in *hoc c.* & docet *Imola in c. Quia nonnull. 3. n. 12. de Cleric. non resid. & Alex. de Nevo ibid. q. ult. n. 22.* quos sequitur *Fagnan. hic n. 9.*

CXLVII. Secundum tempus est Conc. Lateranensis sub Alex. III. *c. 13.* quod refertur in *c. Quia nonnulli 3. sup. de Cler. non resid.* In quo decretum fuit, ut nullus diversas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales reciperet, alioquin privaretur dignitate, vel Parochia posterius accepta (non quidem ipso jure, sed per sententiam, sive officio judicis, *Abb. ibid. n. 4.*) & conferens potestate conferendi pro illa vice. Ubi tamen notandum, quod licet hæc decretalis sit posita in priore Titulo, non ideo tamen censeri debet prius esse editam, quam decretalem *c. Referente*; quæ in hoc Titulo est collocata, & prius edita, quam illa, tametsi utraque sit ejusdem Papæ Alex. III. neque enim ordo scripturæ sive compilationis in hoc est attendendus, *Abb. cit. l. n. 4. Alex. de Nevo in cit. c. Quia nonnulli, n. 9.* quod autem *hoc c.* sit posterius *c. Referente 7. h. t.* colligitur ex *c. De multa 28. h. t.* ubi *in princ.* refertur dicta Constitutio Conc. Lateranensis posita in *cit. c. Quia nonnulli*, tanquam tunc vigens, *Garc. cit. c. 5. n. 5.*

CXLVIII. Tertium tempus est Conc. Lateranensis sub Innoc. „ III. *c. 29.* relati *in c. De multa, 28. h. t.* Ubi sic statuitur: Etsi jam olim in Conc. Lateranensi (sub Alex. III. in *c. Quia nonnulli, 3. de Cleric. non resid. in Eccles.*) prohibitum erat, ut nullus plures dignitates Ecclesiasticas, vel plures Ecclesias Parochiales reciperet, contra SS. Canonum instituta: alioquin alterum tale Beneficium recipiens illud amitteret, sive ipsi adimeretur, & qui ipsi contulit potestate conferendi privaretur. Quia vero propter quorundam cupiditatem, nulla, vel exigua ex hoc decreto utilitas provenit, ideo Innoc. III. *in Conc. Lateranensi c. 29.* statuit, ut quicunque beneficium curatum jam obtinens, alterum etiam curam animarum habens receperit, in curato beneficio prius obtento, ipso jure, sit privatus: Sin autem illud retinere contenderit, etiam secundo privetur. Is vero, ad quem collatio spectat, prius beneficium curatum, post receptionem secundi, libere conferat, cui merito conferendo judicaverit: sin autem ultra sex menses conferre distulerit, non solum collatio ad alios devolvatur *juxta Conc. Later. in c. 2. de conc. Præb.*) sed etiam tantum de proventibus Ecclesiæ ejus, cujus est beneficium illud, dare teneatur, quantum a tempore vacationis ipsius perceptum fuit. Quod autem de curatis Beneficiis dictum, similiter de personatibus observandum decernitur, ut scil. nullus plures dignitates aut personatus, maxime in eadem Ecclesia, habere præsumat, etiamsi curam animarum non habeant. Verum circa sublimes (Illustres aut nobiles) & Litteratas personas, quæ majoribus Beneficiis sunt honorandæ, si ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam dispensari poterit.

CXLIX. Pro explicatione hujus celebris *c.* notandum primo. Quando in *hoc c.* dicitur, per vacationem secundi beneficii vacare primum, ipso jure, dummodo utrumque sit curatum: per sensum contrarium infertur, quod si obtinens Beneficium curatum recipiat non curatum, vel e converso, obtinens non curatum recipiat secundum curatum, primum non vacat, ipso jure, licet non curatum personalem residentiam requirat; vel alias sit incompatibile, quia in *hoc c.* requiritur, ut primum Beneficium sit curatum, sicut & secundum, ut patet ex illis verbis, *si prius tale beneficium habeat*, ut ex veriore & communiore sententia docet *Abb. hic n. 2.* Idque procedit, spectato Jure communi Canonico, ante Conc. Trid. nam hoc *sess. 7. c. 4. de ref.* extendit hanc Constitutionem etiam ad alia quæcumque incompatibilia beneficia Ecclesiastica, „ ubi statuit, ut quicunque de cætero plura curata, aut alia „ incompatibilia beneficia Ecclesiastica, quocunque modo & „ titulo, contra SS. Canones & præsertim contra hujus Constitutionis (nempe *c. De multa*) dispositionem recipere, ac „ simul retinere præsumpserit, Beneficiis ipsis, etiam præsentis Canonis sive hujus decreti Concilii) vigore, ipso „ jure, privatus existat, *Garc. p. 11. de Benef. c. 5. n. 83. & 84.* quem sequitur *Barb. hic n. 7.* & plures declarationes Cardinalium adfert, *Garc. c. l.* ubi etiam *n. 26. & seq.* ait, hanc sententiam receptam esse in Cancellaria Apostolica, & a Rota Romana, quia Concilium ibi loquitur generaliter de quibuscunque beneficiis incompatibilibus, vigore quorumcunque Canonum, nec restringi potest ad dictum *c. De multa*, quia addit, *præsertim*, quæ dictio est ampliativa, & includit etiam alia, *Garc. 2. l. n. 1.* ubi *n. seq.* ait, verba illa, *juxta ipsius Constitutionis (c. De multa) dispositionem, etiam præsentis Canonis vigore ipso jure vacent*, ita intelligenda esse, quod quia dicta Constitutio *De multa*, non loquitur de quibuscunque Beneficiis incompatibilibus, etiam vigore præsentis Canonis seu decreti Conc. illam extendentis ad quæcunque incompatibilia, ipso jure vacant per assecutionem secundi.

Verum contrarium, secundum jus, esse respondendum censet *Nav. lib. 3. Consil. 17. h. t.* nempe quod per assecutionem secundi Beneficii incompatibilis, quia utrumque personalem residentiam requirit, qui v. gr. duo Canonicatus, vel quia alterum est per se sufficiens ad congruam sustentationem, primum non vacat ipso jure, quia *Conc. Trid. h. c.* solum loquitur expresse de beneficiis curatis, & de aliis incompatibilibus generaliter, & sine correctione juris antiqui & communis, a quo non debet recedi, nisi id per novum jus sit expresse correctum: possunt autem per beneficia incompatibilia *c. l.* intelligi dignitates & personatus non curati, de quibus loquitur *c. De multa 28. h. t.* & quod ibi a Trid. Conc. allegatur, vel beneficia simplicia uniformia sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia si quis enim duo beneficia, etiam simplicia, in eadem Ecclesia obtineat, ipso jure vacat primum, si similia fuerint *c. Litteras 9. de concess. Præb.* Deinde particula *etiam* ibid. apposita, videlicet *ipso jure etiam præsentis Canonis vigore privatus existat*, satis indicat, noluisse Concilium vacationem seu privationem novam ipso jure inducere, sed veterem confirmare & innovare, statuendo, ut beneficia incompatibilia, quæ juxta Jus antiquum ipso jure vacabant, etiam secundum novum vacent ipso jure. Neque vero ibid. particula *præsertim* accipienda est ampliative, ut includat omnia alia beneficia incompatibilia: ex adjunctis enim patet restrictive potius accipiendam esse. Atque hæc sententia Navarri est valde probabilis & in praxi tuta, saltem ubi decretum hoc Conc. Trid. in eo sensu & rigore non est receptum.

Porro *cit.* decreto Concil. Trident. non adversatur illud decretum ejusdem Conc. *sess. 24. c. 17. de ref.* ubi statuitur, ut illi, qui in præsenti plures Parochiales Ecclesias, aut unam

Cathedralem, & alteram Parochialem obtinent, una tantum retenta, teneantur alteram intra sex menses dimittere: ex quo aliqui inferunt, obtinentem Beneficia incompatibilia, habere sex menses ad dimittendum, quod voluerit: nam illud decretum loquitur solum de pluribus Parochialibus, aut aliis incompatibilibus Beneficiis obtentis ante Concil. Trident. non autem de obtentis vel obtinendis post illud, de quibus loquitur idem *Concil. cit. c. 4. sess. 7. Garc. cit. c. 5. n. 77.*

CL. Notandum secundo. Quando in *cit. c. De multa*, dicitur eum, qui beneficium aliquod habens curam animarum annexum recepit, cum prius tale Beneficium haberet, esse priore, ipso jure, privatum, per beneficium curatum intelligitur, quod curam animarum habet in foro interno seu pœnitentiali, adeoque stricte curatum est: vel quod curam jurisdictionalem habet in foro tantum externo, seu contentioso, ut est Archidiaconatus, Decanatus Cathedralis &c. *Abb. hic in addit. nu. 24.* quamvis *Barb. in Collect.* hic dicat, quod in *hoc c.* per beneficium curatum non intelligatur, quod curam habet seu jurisdictionem in foro externo, adeoque hanc incompatibilitatem cum altero Beneficio Parochiali non inducere, ita ut hoc per assecutionem alterius v. g. Archidiaconatus, ipso jure, non vacet. Sed hæc expositio nimis restringit *cit. c. De multa*, sine fundamento solido.

Porro illud magis certum est, quod Beneficium actu curatum, ipso jure, non vacet per adeptionem alterius, quod non est actu curatum, sed habitu tantum, ut si omnes parochiani peste, fame vel bello sublati sint, & perierint, sola que Ecclesia parochialis remanserit: nam Constitutio pœnalis non debet extendi ultra strictam proprietatem verborum, præsertim cum in tali Beneficio, quod est curatum habitu tantum, cesset principalis ratio hujus Constitutionis pœnalis, potest enim quis simul deservire uni beneficio curato actu, & alteri curato habitu tantum, adeoque utrumque est compatibile, & saltem ex dispensatione Episcopi utrumq; simul retineri potest, *Abb. hic in addit. in fine Barb. c. 4. nu. 2.* Excipi debet, nisi sit spes, quod parochiani, qui omnes discesserant, proxime sint reversuri: tunc enim censetur actu curatum Beneficium, non habitu tantum *Fagnan. hic num. 43.*

Notandum tertio. Ut recipiens secundum Beneficium curatum, non tantum primo, quod ipso jure amisit, sed etiam secundo privetur, requiritur, ut idem beneficium, una cum primo, retinuerit usque ad litis contestationem: si enim ante illam destiterit retinere primum beneficium, illud solum amittit: sed secundo non est privandus, ut tradit *Gl. V. Contenderit*, quamvis secundum alios, ob solam retentionem prioris beneficii sit privandus etiam secundo, licet quando incipit conveniri in judicio; velit illud dimittere, quia non obedivit Canoni id præcipienti, & furtum committit percipiendo fructus prioris beneficii, quod jam ipso facto amisit, *Jo. Andr. hic, num. 17.* sed quæstio novo jure cessat, ut infra dicetur.

Notandum quarto. Beneficium curatum obtinens, & aliud simile recipiens, spectato jure antiquo, non erat secundo privatus, ipso jure, sed privandus per sententiam Judicis, ut colligitur ex *hoc c.* ibi *etiam alio spolietur*, scilicet per sententiam, *Innoc. hic nu. 2. V. Contenderit*; Hodie tamen etiam secundum beneficium, si retineatur simul cum primo, vacat ipso jure per Constitutionem, *Execrabilis, Fagnan. hic num. 8.*

CLI. Notandum quinto. Is, ad quem spectat collatio beneficii, potest ac debet post obtentam possessionem pacificam secundi beneficii, primum vacans conferre personæ idoneæ, etiam irrequisito possessore, ut colligitur ex *hoc c.* ibi: *libere conferat*, id est, illo non monito vel vocato, ut explicat *Jo. Andr. hic nu. 10. V. Libere Imola ibid. nu. 6. Abb. nu. 3.* & post sex menses e tempore receptionis secundi beneficii, & notitiæ vacationis numerandos, *c. Quia*; *5. de concess. Preb. Jo. Andr. hic V. Sex menses*; Idque obtinet etiam in aliis casibus, in quibus Ecclesia vel Beneficium, ipso jure vacat, *Innoc. hic nu. 3. Vers. quantum ad hoc*. Quod si Episcopus, ad quem spectat collatio, intra sex menses, primum Beneficium vacans per receptionem secundi non conferat, jus conferendi devolvitur ad proximum Superiorem, & ipse tenetur tantumdem ex suis proventibus assignare illi Ecclesiæ, cujus Beneficium distulit conferre, quantum ex fructibus ipsius, durante vacatione, constiterit esse perceptum, ut habetur in *cit. c. De multa*; alias si collator proprios proventus non habeat, aliter punietur, ad arbitrium judicis, *Gl. hic V. Proventibus*; *Jo. Andr. ibid. nu. 22. V. Constiterit*,

Notandum sexto. Constitutio *hujus c.* & pœna illius habet locum etiam in personatibus, ut habetur hic §. *Hoc idem*; quod dupliciter intelligi potest. Primo, secundum *Hostiens. hic V. Hoc idem*; quod habeat locum, non tantum in Beneficiis curam animarum habentibus, sed etiam in personatibus diversarum Ecclesiarum non curatis; quia cum in *princ. hujus c.* generaliter fuerit dispositum de Beneficiis, quibus cura animarum connexa est, utique sub illa dispositione erant comprehensi etiam Personatus Curati; alioquin frustra decerneretur postea, idem servandum esse in personatibus curatis, ergo id intelligi debet de personatibus non curatis, cum de curatis jam hoc statutum fuerit: idque etiam tenet *Gl. hic V. In eadem Ecclesia*; ubi ait, idem esse judicium de personatibus curatis, & non curatis. Secundo *Innocent. hic n. 4. V. Hoc idem*; intelligendum esse etiam de personatibus curatis, ita ut sensus sit, quod in *princ. hujus c.* dictum est in genere de Beneficiis curam animarum habentibus, quod primum, recepto secundo simili, ipso jure vacet: idem etiam dicendum est de personatibus diversarum Ecclesiarum, quæ similiter curam animarum habent; Idq; colligitur ex eo, quia statim additur, in eadem Ecclesia nullum posse habere plures dignitates aut personatus, etiamsi curam animarum non habeant: ergo quod prius statutum est, intelligi debet de personatibus diversarum Ecclesiarum, quibus cura animarum est annexa, alioquin nihil in hoc §. additum fuisset; quia cum prohibitum sit habere plures personatus in diversis Ecclesiis, multo magis intelligi debet, esse prohibitum habere plures personatus in eadem Ecclesia: & hinc dispensatus ad plures dignitates in diversis Ecclesiis, non censetur dispensatus ad plures dignitates, in eadem Ecclesia, nisi hoc exprimatur, *Jo. Andr. hic nu. 13. Abb. num. 4.* Et hæc expositio magis congruit Litteræ textus. Verum hodie, juxta decretum Concilii Trident. *c. l.* pœna hujus Constitutionis extenditur ad omnia Beneficia quomodocunque incompatibilia, adeoq; etiam ad dignitates vel personatus non curatos in eadem Ecclesia, qui sine dubio sunt incompatibiles, ut patet ex *hoc c. §. Hoc idem*; *V. Addentes*; *& c. Ad hæc*; *13. h. t. Fagnan. hic num. 8.* Porro quæ in fine *hujus c.* adduntur de dispensatione, infra explicabimus.

CLII. Denique quartum tempus est Constitutionis Extravag. Joan. XXII. quæ incipit: *Execrabilis h. t.* in qua statuitur „primo, quod obtinentes nunc (scilicet tempore publicationis hujus decretalis) ex legitima dispensatione, plures Dignitates, Personatus, Officia, Prioratus, aut Beneficia, quæ alias, absque dispensatione, obtineri non poterant: unum tantum ex Ecclesiis vel Beneficiis hujusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu, Officio, vel Beneficio, sine cura, quod habere maluerit, licite possint retinere: quæ tamen (scilicet unum cum cura, & alterum sine cura) teneantur eligere intra mensem, numerandum a tempore notitiæ hujus Constitutionis. Cætera vero Beneficia (scilicet non electiva) cum cura, vel sine cura, quæ ex dispensatione obtinebant, & quæ aliter de jure licite retinere non poterant (ut sunt plures personatus vel dignitates etiamsi sine cura, *Gl. hic V. Non poterant*;) & ex tunc (scilicet lapso mense) vacare censentur, coram Ordinario (id est, Episcopo, vel Sede vacante, Capitulo) sub testimonio publico (videlicet vel Instrumento publico seu Litteris Authentico sigillo obsignatis, vel fide dignorum testium) *Gl. hic V. Sub testimonio*; intra idem tempus, verbaliter, id est, verbis expressis, & realiter, id est, ipso facto, & in effectu dimittere teneantur, nec ad ea redire, aut eorum administrationi, sine nova collatione, ab eo, qui poterat, facienda, se immiscere, præsumant: alioquin tam his (scilicet non dimissis) quam aliis (nempe uno curato & altero non curato, quæ virtute hujus Extravagantis retinere poterant) ipso jure, privati, & ad similia Beneficia obtinenda prorsus inhabiles fiant. Tertio. Excipiuntur tamen in princ. hujus Constitutionis Cardinales S. Rom. Ecclesiæ, qui universali Ecclesiæ inserviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac Regum filii, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem, potioris gratiæ prærogativa sunt attollendi. Quarto. Illi vero, qui duo Beneficia juxta moderationem hujus Constitutionis, per electionem a se factam obtinent (unum scilicet cum cura, & alterum sine cura) & ad alia similia Beneficia, auctoritate Apostolica, gratiam expectativam habent, possunt cum vacaverint, intra mensem, ea eligere, & dimissis aliis in forma supra præscripta recipere, ea licite retinere, alioqui, si contra faciant, pœnas, similes incursuri, prout habetur in §. *Per hoc autem hic*. Quinto. Qui plura hujusmodi Beneficia, sine legitima dispensatione, retinere præsumunt, eo tantum retento, quod ultimo receperunt, si in eo ex Canonica collatione jus eisdem competat, intra idem tempus (scilicet mensis) verbo & facto, ac sine fraude, coram Ordinario, sub testimonio similiter publico, omnia illa dimittere tenentur: alioquin etiam illo (licet ultimo recepto) ipso jure sint privati, in quo jus eis alias competebat, & ad quæcunque Beneficia Ecclesiastica obtinenda penitus inhabiles censeantur. Sexto. Qui vero deinceps dignitatem, personatum, officium, vel aliud Beneficium curam animarum habens annexam, receperint, si antea simile obtinebant, illud (quo ipso jure post habitam possessionem secundi pacificam, vel si per eos steterit, quominus haberent, sunt privati) sine mora in manibus Ordinariorum, pari modo, dimittere debent: alioquin & tunc sint etiam secundo ipso jure privati; & non tantum ad sacros Ordines suscipiendos, sed etiam ad obtinendum quodcunque Beneficium Ecclesiasticum sint inhabiles. Septimo. Omnia etiam & singula Beneficia vacatura, vel dimissa Papæ & Sedis Apostolicæ dispositioni sunt reservata, ita, ut si quis de illis, quavis auctoritate, vel quocunque modo disponere attentet, id irritum sit. Octavo. Per Ordinarios in his casibus intelliguntur Episcopi, in quorum Diœcesibus sunt Beneficia sic dimittenda, aut vacantibus Sedibus Episcopalibus, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, qui de Beneficiis tam dimissis, quam perditis, Papam, quamprimum commode poterunt, certiorem facere studeant, ut de illis disponat. Nono. Denique per Beneficia curata, quæ possunt retineri cum alio Beneficio, sine cura, hic intelliguntur illa, tantum, quæ Parochias habent, in quibus animarum cura, non per Vicarios perpetuos, sed per Rectores, aut Ministros Beneficiorum, vel per Vicarios illorum temporales exercetur: & quorum Ministris, ratione hujusmodi Beneficiorum, jus competit visitandi, inquirendi, censuras ferendi, & ab illis absolvendi, sive de consuetudine, aliis juribus, quæ de cura animarum loquuntur, quoad cætera in suo robore permanentibus.

CLIII. Pro declaratione hujus decretalis notandum primo. Inhabilitas, quæ in hac *Extravag. Execrabilis*, inducitur ad beneficia quævis obtinenda, non incurritur ad jam obtenta, ut tradit *Garc. p. 11. de Benef. c. 5. num. 17.* Habet autem hæc Constitutio locum, & ejus pœna, non solum, si quis duo beneficia curata stricte, vel etiam large, cum jurisdictione fori contentiosi: sed etiam si quis retineat Beneficium curatum, stricte, sive large, cum dignitate, personatu, vel officio sine cura, etiam fori externi: vel duas dignitates, personatus, aut officia, vel dignitatem, cum personatu aut officio sine cura; ac proinde hæc Extravagans severior est & strictior,

quam

quam Constitutio c. *De multa*; nam in hac Extravag. non requiritur, ut ambo Beneficia sint curata: illa enim verba in §. qui vero deinceps *receperit Beneficium animarum curam habens annexam*, solum referri debent ad verbum immediate præcedens, *aut aliud Beneficium*, & non ad dignitatem, personatum, vel officium, ut ex contextu patet; alias enim debuisset dici in plurali, *animarum curam habentia annexam* Gl. hic V. *Simile*; Garc. cit. c. 5. n. 24. Azor. p. 2. lib. 6. c. 13. q. 1. Barb. hic n. 4. Neque vero per hoc pœna ipso jure ibi imposita extenditur, sed comprehenditur in verbis hujus Extravag. ibi: *dignitatem, personatum, vel officium*, & ibi: *simile*, Garc. c. l. n. 29.

Notandum secundo. Hæc Constitutio, ejusque pœna non habet locum in eo, cum quo legitime dispensatum est ad plura Beneficia, etiamsi illa non canonice receperit, quia etsi male agat recipiendo, sine Canonico titulo: nontamen incurrit pœnam, quod plura simul obtineat, cum habeat dispensationem, Garc. hic n. 18. Barb. hic n. 5. ubi alias limitationes adfert.

Notandum tertio. Quamvis *in priore parte hujus Extravag.* ubi agitur de Beneficiis obtentis, dimissio primi Beneficii incompatibilis debeat fieri intra mensem: at vero in sequenti §. *Qui vero*: in quo agitur de Beneficiis deinceps obtinendis dicta dimissio primi Beneficii debet fieri statim & incontinenti (juxta arbitrium boni viri, & subjectam materiam) ut colligitur ex illis verbis, *absque mora, dispendio*: verba autem subjuncta, *pari modo*, non possunt referri ad tempus, de quo ibi jam specialiter fuit dispositum immediate ante: sed ad modum referenda sunt, ut nimirum dimissio fiat verbo & facto, & sine fraude, & cum effectu, ne sub testimonio publico, Gl. ibid. V. *Pari modo*, Garc. c. l. n. 36. & 2. seqq. Barb. hic n. 9. quamvis contrarium teneant Rebuff. & Zerola apud Garc. n. 35.

CLIV. Notandum quarto. Ad evitandas pœnas *hujus Extravag.* saltem ex recepta & approbata jam consuetudine, non requiritur, ut adeptus secundum Beneficium, prius habitum resignet verbaliter, sub publico testimonio, coram Ordinario, sed sufficit, si realiter & cum effectu primum, ejusque possessionem dimittat, Zerola in praxi Episc. V. *Beneficia ad 3. prope fin.* Garc. c. l. n. 40. & seq. Requiritur tamen, ut si quis pacificam possessionem secundi beneficii sit assecutus, vel per eum steterit, quominus assequeretur, dimissio primi Beneficii libere & absolute fiat, non in alterius favorem, aut ex causa permutationis, neque cum reservatione pensionis vel fructuum, Garc. c. l. n. 58. & 2. seqq. cum enim tunc prius Beneficium ipso jure vacet, non potest proprie resignari, sed dimissio illa solum ad factum spectat, ut nimirum a se possessionem illius abdicet, ut tradit Gl. hic in cit. §. *Qui vero*, V. *Dimittere*, qui enim nullum jus habet in Beneficio, non potest illud resignare, Paris. l. 3. de resign. Benef. q. 1. n. 80. & 113. plura de hoc videri possunt apud Garc. c. l. n. 61. & 3. seqq.

Notandum quinto. In hac Extravag. §. *Quæ Omnia*: non reservantur Papæ Beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorum vacant, vi cap. *De multa*, hoc tit. sed solum posteriora, quæ propter indebitam & illicitam retentionem prioris beneficii vacant virtute hujus Extravag. Garc. c. l. n. 45. Barbos. hic n. 10. sed de reservatione Beneficiorum agetur infra.

Ex dictis colligitur, quod, non obstante hac Constitutione, possit quis simul obtinere duos Canonicatus simplices in diversis Ecclesiis, quia hic solum prohibetur, ne quis simul habeat duo Beneficia curata, vel unum curatum, cum dignitate vel personatu non curato: simplex autem Canonicatus non est personatus, neque dignitas simpliciter, quia ad hanc requiritur, ut quis habeat præeminentiam non solum super alios Clericos inferiores, sed etiam super alios Canonicos; ut alibi dictum.

§. V.

Quænam præterea requirantur; ut primum Beneficium vacet per adeptionem secundi incompatibilis.

CLV. Assertio 1. Ut prius Beneficium curatum, dignitas, personatus, vel etiam officium administrationem habens, & non nudum ministerium, (ut est v. gr. esse Procuratorem Ecclesiæ) vacet per adeptionem alterius similis: Requiritur primo, ut secundum Beneficium, non tantum sit collatum, & acceptatum: sed etiam ut Beneficiatus pacificam possessionem secundi Beneficii sit adeptus, vel per eum steterit, quominus eam adipisceretur, Abb. in cit. c. *De multa*, n. 16. c. Azor. p. 2. l. 7. c. 16. q. 9. Garc. cit. c. 5. n. 100. Et quidem ad inducendam vacationem, per assecutionem secundi incompatibilis, non solum requiritur, ut de facto secundum pacifice possideatur, sed etiam sit de jure, ita ut Beneficium secundum non sit litigiosum, sed absque controversia juris & facti, sive judiciali, & extrajudiciali, pacifice possideatur, Abb. & Azor. locis cit. Garc. c. l. n. 105. & alii apud ipsum. Ratio est, quia alioquin talis Beneficiatus bis puniretur, scil. prioris Beneficii amissione, & periculo etiam amittendi posterius, propter litis aut possessionis ambiguæ ancipitem aleam. Non tamen requiritur ad inducendam vacationem primi Beneficii, ut utrumque pacifice possideatur: nam quamvis primum sit litigiosum, per adeptionem tamen secundi pacifice possessi vacabit prius, Less. l. 2. c. 34. dub. 27. n. 141. Garc. c. l. n. 107. Addit tamen Less. c. l. quod si quis, obtento Titulo unius talis Beneficii, absque possessione, accipiat secundum litigiosum, & postea antequam incipiat esse pacificus possessor secundi, obtineat pacificam possessionem primi, non ideo amittit secundum litigiosum; quia id jure statutum non est, nam licet jure cautum sit, quod prius Beneficium non vacet, ante pacificam possessionem secundi; ex nullo tamen jure probari potest, quod per adeptionem possessionis pacificæ primi Beneficii subsecutam, post obtentum litigiosum secundum, vacet prius obtentum: & jura pœnalia sunt restringenda, ut docet Navarr. libr. 3. Consil. 14. numer. 1. hoc titul. Porro non censetur quis pacificam possessionem adeptus, si statim & incontinenti, seu in limine legitimæ possessionis fuit turbatus, vel lis ei mota, juxta Gl. in c. *Commissa* 35. V. *Pacificam de elect.* in 6. Abb. cit. loc. Garc. cit. l. n. 116. Censetur autem turbatio possessionis incontinenti fieri, si intra annum fiat, vel secundum alios, intra duos menses lis superveniat, vel illa turbatio, de quo videri potest Garc. c. l. n. 111. & seqq.

CLVI. Secundo ad hoc, ut vacet ipso jure primum beneficium incompatibile, per assecutionem secundi similis, requiritur, ut quis habeat pacificam possessionem, non tantum, quoad titulum & exercitium curæ, vel officii annexi beneficio, sed etiam bonorum & fructuum beneficii, vel majoris partis eorum: si enim fructus posterioris beneficii, vel saltem majorem partem eorum non possit quis percipere, quia ex privilegio, statuto, vel ex alia causa, illi alteri ad tempus reservantur, non vacat interim prius beneficium Abb. c. l. n. 16. Azor. c. 26. q. 9. §. *Quæras*, Garc. c. l. n. 113. & alii DD. communiter. Idque probatur ex c. *Si tibi* 26. h. t. in 6.
„ ubi statuitur: Si Pontifex Episcopo alicui concedat, ut
„ ad debita Ecclesiæ suæ solvenda, reditus Beneficiorum in
„ diœcesi sua vacantium, usque ad certum tempus percipere
„ possit; Episcopus autem postea beneficium curam ani-
„ marum annexam habens, quod vacabat, alicui Clerico con-
„ ferat qui simile curatum jam antea obtinebat, hoc casu
„ æquum est, ut prius beneficium, propter adeptionem se-
„ cundi, non debeat reputari vacare, quamdiu Episcopus hu-
„ jus secundi fructus percipit. Ratio est, quia talis non cen-
„ setur plene & perfecte obtinere alterum beneficium, quandoquidem nullos ex eo fructus percipit, nec per ipsum stat, quominus percipiat, Gl. hic V. *Vacare*, ideoque Jus illud generale & commune (quod post obtentam possessionem secundi beneficii curati, prius curatum, ipso jure, vacare debeat, ita ut alteri mox conferri possit, juxta c. *De multa* 28. h. t.) non debet extendi ad hunc casum, sed is ab eo per epicheiam excipi debet, cum in jure maxime spectanda sit æquitas l. *In omnibus* 90. ff. de R. J. ipsaque juri scripto sit præferenda, l. *Placuit* 8. C. *de Judic.* quod verborum proprietati tenaciter inhæret.

CLVII. Ubi notandum primo. Si hoc casu provisus ex duplici beneficio curato fructus percipiat, non est in ipsius electione, utrum ex duobus beneficiis dimittere velit, cum ex eo tempore prius beneficium vere vacet, etiam in effectu, ut docet Jo. Andr. in cit. c. *Si tibi*, n. 3. & ibid. Anchar. not. 3. & Franc. n. 2. Idque colligitur ex textu, quia Pontifex non absolute dicit, non vacare prius beneficium curatum, sed non debere reputari ut vacans, ita ut alteri conferri possit, donec provisus ex posteriore fructus percipiat, adeoque non intendit omnino tollere vacationem prioris beneficii inductam jure communi in cit. c. *De multa*, sed tantum suspendere ejus effectum, quamdiu fructus ex eo non percipit. Contrarium tamen non minus probabiliter tenet Garc. p. 11. c. 5. n. 131. nimirum, quod durante tempore, quo alius percipit fructus beneficii, is qui obtinet secundum beneficium, etiam post adeptam ejus possessionem, possit illud dimittere, & primum retinere, sicut posset ante adeptam possessionem, quia non videtur adhuc adeptus plene secundum beneficium, ut ait Gl. fin. in cit. c. *Si tibi*; adeoque interim nullo modo vacat primum beneficium re ipsa, sed prorogatur tempus vacationis usque dum fructus quoque ex illo secundo provisus perceperit.

Notandum secundo. Qui impetrat Beneficium aliquod, debet facere in petitione etiam mentionem de tali beneficio, ex quo alius fructus percipit, ut ex probabiliore sententia docet Barb. in Collect. in cit. c. *Si tibi*, n. 2. Sicut etiam de beneficio in habitu, ex quo non potest quis ob hostium v. gr. incursum, fructus percipere, Barb. c. l. n. 4.

CLVIII. Tertio ut inducatur vacatio primi beneficii per adeptionem alterius incompatibilis, requiritur, ut utrumque beneficium sit collatum in perpetuum, sive in Titulum, sive in commendam, ut indicat Conc. Trid. Sess. 7. c. 4. ibi: *Sive per viam unionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ*, ubi ref. & tradit Abb. in cit. c. *De multa*, nu. 28. concl. 5. ex quo n. 23. infert, quod per acceptationem Vicariatus Episcopi non perdatur dignitas, vel beneficium curatum prius habitum, quia Vicariatus Episcopalis non est dignitas perpetua; cum Vicarius ad nutum Episcopi amoveri possit, Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. n. 4. advert. 4. At vero Vicaria perpetua Ecclesiæ Parochialis, vel Commenda perpetua, per assecutionem alterius Vicariæ vel Commendæ perpetuæ vacat ipso jure, cum censeantur esse beneficia curata, juxta Clem. un. de ætat. Vitar. & Conc. Trid. c. l.

CLIX. Assertio 2. Sunt tamen plures casus, in quibus primum beneficium curatum, vel dignitas seu personatus non vacat, etiam per pacificam adeptionem alterius similis. Nam primo: Si quis secundum beneficium curatum, vel dignitatem seu personatum, cum dispensatione Papæ, obtinuit, tali modo, ut licite possit utrumque retinere, etiam si forte non fuerit sufficiens causa dispensandi, vel licet dispensatio fuerit subreptitia: nihilominus tamen non incurrit pœnam statutam in obtinentes secundum incompatibile beneficium, ut videlicet ipso jure sint privati primo beneficio, ut docet Garc. cit. c. 5. n. 22. ubi id limitat: nisi subreptio & insufficientia causæ dispensandi esset clara & evidens. Ratio est, quia collatio secundi beneficii ita subreptitie impetrata, est nulla, ideoque non potest inducere effectum vacationis, aut reservationis in priore beneficio, quamvis talis in pœnam criminis per sententiam judicis privari possit. Si vero Papa nolit dispensare super pluralitate beneficiorum incompatibilium, tunc secundum Stylum Curiæ Romanæ, in collatione secundi beneficii adjici solet Clausula, ut beneficium prius obtentum libere dimittatur, alioquin tam primum, quam secundum vacet, ut tra-

tradit *Flamin. l. 3. resign. Benef. q. 1. n. 64.* Secundo, Si quis subito iracundiæ calore motus, recepit secundum beneficium incompatibile, in eoque se institui petiit, sed mox pœnitentia ductus ei renunciet, non vacat primum, *arg. c. Divortium, 28. dist. de pœnit.* quod est desumptum ex *l. 3. ff. de Divort.* ubi dicitur, quicquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantia apparuit judicium animi fuisse, *Abb. in cit. c. De multa, num. 13. Laym. cit. cap. 8. n. 3. advert. 2.* Tertio. Si is, qui alterum Beneficium curatum obtinuit, expensas fecit in primo ex bonis suis patrimonialibus: tum enim cogi non potest, ut primum illud dimittat, nisi prius restituantur illi expensæ, *arg. c. 2. caus. 12. q. 3. Abb. c. l. n. 14.* ubi addit, quod etiam hæres ejus ab intestato tales expensas repetere possit, nisi ex conjecturis appareat, quod eas fecerit in favorem Ecclesiæ, sine animo repetendi, *Laym. c. l. n. 4. advert. 4.* Quarto. Si Episcopus primi beneficii nollet habere ratam collationem secundi, sed Clericum suum repetat, tunc enim non vacat primum per adeptionem secundi. Ratio est, quia Clericus non potest renunciare beneficio, neque expresse & directe, neque tacite & indirecte, recipiendo alterum beneficium, sine consensu Superioris, seu Prælati sui, qui non tenetur renunciationem ratam habere, *juxta cap. Admonet, 3. de renunc. Abb. cit. l. num. 15. Laym. tit. l. in advert. 2.*

CLX. Assertio 3. Huc pertinet, quod statuitur in *cap. Licet, 28. hoc t. in 6.* Licet Episcopus (vel alius collator ordinarius) postquam aliquis curatum beneficium obtinens, aliud consimile recepit, ejusq; pacificam possessionem consecutus est, vel per eum stetit, quominus ejus possessionem caperet (nam paris sunt possidere, vel per aliquem stare, quominus possideat, *arg. reg. jur. 41. in 6.*) prius illud beneficium (quippe quod ipso jure seu per juris constitutionem vacat) statim alteri conferri possit (etiam possessore non vocato, *Franc. hic in princ.*) non tamen debet eum, cui contulit, in possessionem corporalem beneficii collati inducere, nisi prius vocato possessore, sive eo, qui prius beneficium per adeptionem secundi amisisse censetur, quia fortasse jus ipsi illud retinendi competit. Ratio prioris partis *hujus cap.* est, quia regulariter is, qui habet jus seu potestatem rem alteri conferendi, vel in alium transferendi, potest hoc jure suo uti, non obstante alterius possessione, seu detentione, *Gl. hic V. conferre*; nam *juxta Reg. jur. 26. in ff. Quipotest invitis alienare, multo magis & ignorantibus, & absentibus potest.* Recipiens autem secundum Beneficium curatum, omne jus, quod habebat, amisit in primo curato. Ratio secundæ partis est, quia nec ex Rescripto Principis, nec Judicis interlocutione debet possessor non citatus turbari in possessione sua, *l. ult. C. si per vim &c.* atqui licet Beneficium primum, post adeptionem secundi, vacet de jure, non tamen etiam postquam illud alteri collatum est, vacat de facto, quamdiu antiquus possessor adhuc in quasi possessione illius est, qua non debet privari, nisi prius audiatur; quia forte allegare poterit causam illud retinendi, v. g. privilegium seu dispensationem, vel quod jus habeat Beneficium possidendi, donec sumptus factos in ejus melioratione vel refectione receperit, vel quod nondum percipiat fructus secundi Beneficii, *Gloss. sup. hic*, & patet ex paulo ante dictis.

CLXI. Limitatur autem hoc primo. Nisi certum sit, & indubitatum, possessorem aut detentorem primi beneficii, post collationem ejusdem alteri factam, nullum jus habere retinendi illud, ac detinendi, tunc enim absque illius citatione vel causæ cognitione, novus provisus, cui collatum est illud beneficium, mitti debet in possessionem ejusdem, ut tradit *Lapus in hoc c. n. 1.* idque colligitur ex *eod. c.* ubi dicitur *illum possessorem esse vocandum, quia forte ei jus potest competere retinendi*, ergo si ei nullum jus competat, non debet vocari, neque opus est causæ cognitione. Limitatur secundo, nisi collationem beneficii alteri factam præcesserit monitio, seu citatio possessoris, & causæ cognitio, tunc enim potest provisus mitti in possessionem non citato ulterius possessore, quia tunc datio possessionis est executio collationis prius factæ, cum causæ cognitione, ut ait *Jo. Monach. in hoc c. c. 1. & Laym. n. 1.*

Porro cognitio ista fieri debet summarie, & de plano sine figura ac strepitu judicii, *juxta Clement. 2. de judic. Lapus hoc n. 2.* & sufficit, si is, cui facta est collatio, probet eam factam esse, si negatur ab adversario, nec requiritur, ut eam probet canonicam, quia præsumitur esse canonica & legitima. Neque etiam admittitur contra illam quælibet exceptio impediens collationis effectum, seu immissionem in possessionem beneficii: nisi opponatur crimen junctum cum infamia, vel opponatur exceptio subreptionis, vel alia, per quam negatur petentem possessionem, habere canonicum Titulum in beneficio, vel nisi talis exceptio sit manifesta, vel incontinenti probari possit. *Lapus hic n. 2. & 3. Anchar. ibid. not. 7.* Ratio est, quia cum etiam appellatio interposita a collatione beneficii non suspendat, nec impediat ejus effectum, quia ea non obstante, fiat immissio in possessionem, *juxta c. Consultationi, 46. de appellat.* multo minus id poterit opposita exceptio, *Lap. c. l. n. 6.*

§. VI.

Quænam præterea Beneficia vacent per adeptionem alterius?

CLXII. Quæritur primo, An per promotionem alicujus ad Episcopatum amittantur & vacent Beneficia promoti? Resp. Postquam in Episcopum electus, vel alia ratione promotus confirmationem accepit, & bonorum Ecclesiasticorum pacificam possessionem ac denique consecrationem vel si tempus a SS. Canonibus definitum, post acceptam confirmationem, sit elapsum, consecrationem per negligentiam intra illud tempus intermissa, ipso jure, vacant omnia ejus Beneficia, ita ut libere conferri possint ab eo, cui ordinaria conferendi potestas competit, *c. Cum in cunctis, 7. §. Cum vero, de elect. & ibi Gl. V. Tempore & V. Ad quem spectat*, & dictum supra *lib. 3. tit. 6. an. 350.* Et quidem vacant omnia Beneficia Episcopi, etiam simplicia, imo & pensiones, nisi promotus ad Episcopatum non percipiat fructus Episcopatus, quia ii ex causa ad certum tempus alteri reservantur, tunc enim etiam post consecrationem, & obtentam possessionem Beneficia promoti non vacant, *Garc. cit. c. 5. n. 124.* multo minus vero tali Episcopo beneficia de novo conferri valide possunt, ut colligitur ex *c. Cum nostris, 6. de concess. præb.* nisi vel Papa specialiter dispenset, aut justa, & necessaria causa postulet ut Episcopo v. g. exulanti, vel reditus sufficientes non habenti beneficium aliud conferatur, *cit. c. Cum nostris, & tradit Abbas, 16. num. 7. & 15. Garc. cit. p. 11. c. 6. n. 44. Laym. l. 4. tr. 2. 8. n. 4.*

CLXIII. Excipitur secundo, nisi sit Episcopus tantum titularis, qui possessionem Ecclesiæ, ad quam est promotus, non est adeptus, nec per eum stat, quominus assequi possit, cujusmodi sunt Suffraganei Episcoporum, quibus Episcopatus in terris Infidelium conferuntur, horum enim beneficia non vacant per assecutionem talis Episcopatus *Azor. p. 2. lib. 7. c. 16. q. 1. Garc. cit. c. 6. n. 34. Laym. c. l.* Unde talibus Episcopis valide etiam conferri potest Beneficium alioquin compatibile, sicut & iis, qui Episcopatui renunciarunt, *Garc. c. l. n. 45. & Laym. c. l.*

Excipitur tertio, nisi Episcopatus sit pauper, vel debitis gravatus, tunc ei enim beneficia saltem simplicia, & compatibilia conferri possunt, quia licet talis Episcopus amittat priora beneficia, non tamen caret jus, quo reddatur inhabilis ad Beneficia simplicia deinceps obtinenda: *Less. l. 2. c. 34. n. 139. Garc. c. l. n. 44. Laym. cit. l.* Et hinc infertur, quod Episcopo pauperi, qui sufficientes reditus non habet, Beneficia saltem simplicia & compatibilia ante obtenta relinqui possint, imo, & incompatibilia ex dispensatione Papæ, quia si licite potest Episcopo pauperi conferri beneficium, multo magis licebit beneficium ante habitum ipsi relinquere, cum hoc minus sit, quam prius, *Laym. cit. l.* ubi addit, hinc defendi posse factum illud, quo Archiepiscopi Salisburgenses, ad quos collatio aliquorum Episcopatuum ex Papæ indulto spectat, interdum contulerunt eos Metropolitanæ Ecclesiæ Canonicis, vel aliis beneficiatis, relinquendo illis suos Canonicatus, vel beneficia.

CLXIV. Porro licet per Episcopatum vacent beneficia prius obtenta, non tamen per adeptionem dignitatis, v. g. Abbatiæ, vel alterius beneficii vacat Episcopatus, *Abb. in cit. c. Cum nostris, n. 4. Garc. c. l. n. 43. Laym. c. l. num. 3. vers. quarto.* Ratio est tum quia in materia odiosa nomine generali dignitatum, vel personatuum in *c. De multa, 28. h. tit.* non censetur comprehendi Episcopatus, ob specialem prærogativam, & excellentiam: tum quia Episcopatus, propria auctoritate, non potest deseri, sine speciali licentia Papæ *c. 2. de Translation. Episcop.* imo nec Abbatia per adeptionem alterius Beneficii vacat, *Rebuff. in praxi in reg. 36. Cancell. §. pen. Garc. c. l. n. 43.*

An autem, sicut per assecutionem Episcopatus, ita etiam per adeptionem Cardinalitiæ dignitatis, vacet Canonicatus, & alia beneficia minora prius habita, dubitari potest: Sed verius est, non vacare, si Cardinalis non sit factus Episcopus: imo etiam de novo conferri ei possunt ejusmodi beneficia si residentiam personalem non exigant. *Abbas in c. Ecclesiam, 53. n. 3. de elect. & ibid. Laym. a. 1.* Sin autem beneficium residentiam postulet, vel sit curatum, aut personatus; tum opus est dispensatione Papæ, ut una cum Cardinalatu retineri possit, *Laym. c. l.*

CLXV. Quæritur secundo, an is, qui alterum Beneficium curatum per vim, vel injuste obtinet, prius habitum ipso jure amittat: item & is, qui Beneficium quodcunque, ad quod jus habet, per vim, aut propria auctoritate occupat? Respond. Affirmative, prout deciditur in *c. Eum qui, 18. h. t. in 6.* Ubi dicitur, is, qui Beneficium, cui cura animarum incumbit, vi occupat, seu scienter, & injuste se intrudit, ipso jure est privatus Beneficio curato, si quod prius obtinebat; quia non decet, ut stultus, id est delinquens, melioris conditionis existat, quam peritus (id est, non delinquens, *Franc. hic num. 4.*) vel ut invasor eo, qui juste ingreditur (possessionem Beneficii) privilegio potiore, seu ampliore gaudeat. Insuper violenti, qui propria auctoritate, seu potius temeritate, dignitates, personatus, aut alia quæcunque Ecclesiastica Beneficia occupare non verentur, eo ipso jus, si quod in talibus modo occupatis dignitatibus, personatibus, aut Beneficiis habent, vel ad ea ipsis competit, amittant, ut, si non virtutis amore, saltem pœnæ formidine a suæ temeritatis audacia refrenentur.

CLXVI. Circa hanc Constitutionem notandum 1. Quamvis illa quoad priorem partem tantum loquatur de Beneficiis curatis, quod ea vacent ipso jure, si alterum curatum acquiratur per vim vel injustam intrusionem; sicut si quis obtinens Beneficium curatum, alterum, curatum, sine vi, & intrusione, recipiat, ac possessionem ejus consequatur, prius habitum ipso jure amittit, illudque vacat, *juxta c. De multa, 28. h. tit.* Nihilominus tamen *Gl. magna hic in notat. & Franc. num. 2.* aliique DD. communiter hanc Constitutionem extendunt: ut locum etiam habeat in dignitatibus, & personatibus non curatis, sive quibus cura animarum non est annexa: quia hæc Constitutio est declaratoria Constitutionis in *c. De multa, h. t.* At vero Constitutio declaratoria, tametsi sit pœnalis, & strictius loquatur, debet extendi ad omnes casus, aut clausulas Constitutionis declaratæ, nisi in hac aliud dicatur, secundum *Gl. communiter receptam in c. Is qui, 19. V. vel elect. Gl. marg. li. 2. de elect. in 6.* Cum ergo Constitutio *cap. De multa*, locum habeat, non solum in Beneficiis curatis,

curatis, seu Parochialibus, sed etiam in dignitatibus, seu personatibus; ergo etiam hæc Constitutio in iisdem locum habebit: præsertim cum etiam ratio expressa *in hoc c.* locum habeat in occupante vel injuste se introdente in dignitatibus, vel personatibus.

Verum contrarium probabiliter tenent alii apud *Franc. hic in princip.* Quod videlicet pœnalis Constitutio *hujus c.* non habeat locum in dignitatibus, & personatibus non curatis: quippe cum in priore ejus parte tantum sermo sit de Beneficiis curatis, & tamen in posteriore ejusdem parte expressa mentio fit de dignitatibus, & personatibus, adeoque etiam in priore parte Pontifex expressisset dignitates, & personatus, si in illis etiam banc Constitutionem suam, quoad illam partem, locum habere voluisset. Quare dicendum videtur, quod prior pars hujus Constitutionis non sit mere declaratoria, sed extensiva; nam regula juris est, quod Constitutio pœnalis, vel odiosa cum effectu debet intelligi, *c. Relatum* ; 4. *de Cleric. non resid. &c. & non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum*, *arg. c. Perpetua* ; 7. *de elect. in* 6. At, qui per vim, vel injuste, ac sine titulo intrusus, accipit aliquod beneficium, vere, & reipsa illud non consequitur, ac proinde sic intrusus in Beneficium Parochiale prioris Beneficii curati privationem decretam in *c. De multa* ; non incurreret, nisi declaratio extensiva, ad illum etiam casum violentiæ, & injustæ intrusionis *in hoc c.* facta fuisset. Cum autem talis extensio sit pœnalis, & odiosa, ea ulterius ad dignitates, & personatus non curatos, *in priore parte hujus c.* non expressos, fieri non debet. Accedit, quod major sit ratio, cur prohibeatur, ne possessio beneficiorum curatorum illegitime acquiratur, quam non curatorum, ob majus damnum, & periculum animarum in curatis.

CLXVII. Notandum secundo. Aliud est per vim occupare aliquod Beneficium: aliud, se injuste intrudere, cum ponantur *in hoc c.* ut diversa, *Franc. hoc n.* 5. Nam intrusio latius patet, quam violentia, quia non tantum is, qui sine Titulo Canonico Beneficium assequitur: sed etiam is, qui post collationem sibi factam, illud propria auctoritate occupat, & sine legitimi Superioris consensu, possessionem Beneficii apprehendit, dici potest injuste intrusus; quia non Canonice possessionem occupat, & administrationem exercet, ut testatur *Rebuff. in reg.* 29. *Cancellar. §. Dummodo intrusus non fuerit*. Quia licet Clericus, spectato jure communi, post legitimam collationem Beneficii, vel verbalem institutionem in eo a Superiore factam, eo ipso facultatem consecutus censeatur, possessionem, si vacet, apprehendi: nisi alia sit Ecclesiæ consuetudo, videlicet ut provisus, aut verbaliter institutus, non per se possessionem accipiat, sed per alium corporaliter introducatur, quæ installatio vocatur; tamen id locum non habeat, si alius quispiam in possessionem existat: tunc enim si quis, propria auctoritate, possessionem capiat, pristinum possessorem per vim expellendo, eum injuste spoliasse, & se ipsum injuste intrudere censetur, *arg. l. Si ex stipulatione*; 5. *ff. de acquirend. poss. Laym. in qq. Canon. de Præl. Eccles. elect. quæst.* 123. At vero e contrario non omnis, qui se injuste intrudit, violentiam infert, ut per se constat.

Notandum tertio. Si is, qui obtinet Ecclesiam, seu Beneficium curatum, postea violenter occupet, vel injuste se intrudat in Beneficium simplex, hoc non vacat nec amittit primum, sed perdit jus in re, vel ad rem, si quod habuit in secondo, ut colligitur ex *hoc c. in princ.* quod loquitur de curato, *Gl. hoc V. Cura*.

CLXVIII. Notandum quarto. Qui per vim occupavit, vel injuste se intrusit in Beneficium, inhabilis fit ad id obtinendum adeo ut in ejus adeptione necessario mentio fieri debeat intrusionis; quia alioquin præsumitur Papam, si vitium intrusionis scivisset, idem non concessurum fuisse, ut ex communi tradit *Abb. in c. Cum jam dudum* 18. *num.* 3. *h. t.* Qui vero dignitatem, personatum vel aliud quodcunque Beneficium Ecclesiasticum per vim propria auctoritate occupat, illud ipsum, si quod jus in illo, vel ad illud habet, amittit, *juxta hoc c. §. Insuper* ; Ubi tamen notandum est discrimen inter eum, qui, curatum Beneficium per vim occupat, vel injuste se intrudit, & eum qui Beneficium non curatum per vim accipit: nam prior illud ipsum, si jus in eo habet, amittit, & alio prius habito ipso jure privatur, modo scienter id fecerit, non ignoranter ut patet *ex hoc c. in priore parte: ibi scienter.* alias enim hanc pœnam non incurret, nisi hoc factum sit ex ignorantia, non facti, sed juris, *Gl. hoc V. scienter*; At vero posterior, illud solum Beneficium, quod per vim propria auctoritate accepit si in eo jus habet, amittit, non item aliud prius obtentum, ut *hic §. Insuper* ; ubi de amissione prioris Beneficii obtenti nihil dicitur, etsi contrarium teneant plures DD. ut ex supra dictis patet.

CLXIX. Quæritur tertio. An per adeptionem alterius Beneficii simplicis, personalem residentiam requirentis, ipso jure vacet, & amittatur simile Beneficium prius habitum? Resp. primo. Si Canonicus v.g. in loco prius Beneficii non resideat, ideoq; fructus non percipiat, certum est, quod possit in alia Ecclesia alium Canonicatum accipere, & retinere; & in eo residendo fructus lucrari, ac proinde per adeptionem hujus secundi Canonicatus, non vacat, neque amittitur prior Canonicatus, & vice versa. Sed satis est, quod fructibus careat ejus Beneficii, in quo non residet, secundum consuetudinem vel statutum loci *Abb. in c. ult. n.* 9. *de Cleric. non resid.* Sic interdum accedit, ut quis, sit Canonicus in pluribus Ecclesiis, sed non Præbendatus, in omnibus, *Imol. in cit. c. ult. n.* 53. Resp. secundo. Sed neque per adeptionem alterius Canonicatus, vel Beneficii simplicis vacat, seu amittitur ipso jure prior Canonicatus, vel aliud Beneficium simplex prius habitum, si ratione residentiæ personalis, secundum loci consuetudinem requisitæ, sint compatibilia, *Abb. c. l. n.* 4. Quia talis utrique deservire potest, cum neutrum requirat residentiam totius anni, sed ad certum tempus taxatum v.g. ad novem menses, quomodo secundum Concil. Trident. *Sess.* 24. *c.* 12. *de reform.* Canonici aliique Beneficiati in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis, quolibet anno abesse possunt tribus mensibus, ut etiam dictum supra.

CLXX. Resp. tertio. Probabilius est, quod neq; per adeptionem alterius Canonicatus, vel Beneficii simplicis, prior Canonicatus, aliudve Beneficium simile ipso jure vacet, vel amittatur, etiamsi utrumq; perpetuam residentiam personalem requirat *Imol. in cit. c. ult. n.* 23. *de Cleric. non resid. Azor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 16. *q.* 9. *Navarr. l.* 3. *consil.* 37. *h. t.* contra *Gl. in c. Ex parte*; 8. *V. Per decem annorum*, *Abb. c. l. num.* 5. Sed probatur, quod non vacet, quia non est recedendum a jure antiquo, nisi quatenus illi per jus novum, seu posterius specialiter derogatum reperitur, *l. Præcipimus*; 32. *in fine C. de appell.* At spectato Jure antiquo, qui plura Beneficia incompatibilia, ob personalem residentiam, vel ob aliam causam accepit, neutrum ipso jure amisit, sed alterum, quod maluerit dimittere debuit, ut constat ex *c. Referente* ; 7. *&c. præterea*; 28. *h. t.* Neque hoc Jus antiquum correctum reperitur, nisi quoad Beneficia curata, dignitates, & personatus, *in c. De multa* ; 28. *h. t. & in Extravag. unic.* Jo. XXII. *eod.* Ergo quoad Beneficia simplicia incompatibilia, quoad residentiam, adhuc servanda sunt Jura antiqua, ut nimirum per adeptionem alterius similis incompatibilis, non amittatur prius ipso jure, sed Beneficiatus cogi debeat ad resignandum, vel dimittendum alterutrum, quod voluerit. Similiter, si is, qui unum Beneficium simplex obtinet, ad congruam sustentationem sufficiens, acquirat postea alterum Beneficium simplex itidem sufficiens, non perdit ipso jure prius; quia licet omne Beneficium sufficiens ad sustentationem, sit incompatibile cum quolibet alio simplici Beneficio, non tamen omne Beneficium incompatibile vacat ipso jure, per acquisitionem cujuslibet alterius ipsi incompatibilis, sed solum, si sit Beneficium curatum, vel dignitas, seu personatus, vel Officium, *juxta cit. c. De multa* ; *& cit. Extravag. unic.* in quibus longe major ratio illam pœnam statuendi occurrebat, *Navarr. l.* 3. *con l.* 23. *h. t.*

CLXXI. Non obstat primo. Quod qui acceptat alterum Beneficium incompatibile, post obtentam ejus possessionem, hoc ipso tacite, & ipso facto priori renunciare videtur. Nam respondetur, quod hæc tacita renunciatio non sit præsumenda, nisi Beneficiarius assumat statum incompatibilem cum statu Clericali, videlicet uxorem ducendo, vel militiæ nomen dando, ut docet *Gl. in c. ult. V. Redierint* ; *de Cleric. non resid.* vel nisi talis præsumptio ipso jure introducta sit, cujusmodi tamen jus in hoc nullum extat. Et hinc *Gl. in c. Ex parte*; 8. *V. Per decem annorum eod. tit. & Abb. ibid. num.* 2. & alii communiter docent, quod per solam absentiam, quamvis longam, seu decem annorum, non censeatur Beneficiarius pro derelicto habere Beneficium, seu ei renunciare: ideoque nec privatus illo sit ipso facto, seu jure, sed opus est, ut prius citetur quam ei id auferatur, & alteri conferat. Nisi tamen propter nimis longam absentiam, & desertionem, spectatis circumstantiis, censeri possit aliquis Beneficium velle pro derelicto habere.

Non obstat secundo. Quod Lex, seu Constitutio etiam pœnalis, ob rationis identitatem, ad similem causam extendi potest: cum ergo *in cit. c. De multa* ; decretum sit, ut obtinens secundum Beneficium curatum, vel dignitatem, ipso jure privatus sit dignitate, vel Beneficio prius obtento, illudque amittat, idque propter incompatibilitatem, quæ eodem modo reperitur in Beneficiis simplicibus, quæ residentiam incompatibilem postulant; ideo hoc ipsum etiam in illis locum habebit. Sed respondetur, falsum esse, quod Lex pœnalis exorbitans, vel correctiva juris antiqui, ob rationis similitudinem, vel identitatem, extendi debeat ad casus non expressos, nisi necessitas cogat, ut quia alioquin iniquitas juris contradictio, vel aliud absurdum sequeretur, *Laym. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 18. *n. in fine*, & alii communiter, & sumitur ex *l. Si vero* ; 64. *§. De vero* ; *& ibi Bart. in summa ff. solut. matr.* Accedit, quod non sit eadem ratio in Beneficiis simplicibus etiam incompatibilem residentiam postulantibus, quæ in Beneficiis curatis, dignitatibus, aliisque Beneficiis duplicibus: nam in his magis requiritur personalis, & continua residentia propter periculum animarum, quod in curatis subest, & quia in dignitatibus absentia Beneficiatorum magis nociva est Ecclesiis, ideoque recte statuta est major pœna Canonica in eos, qui plura Beneficia curata, vel dignitates simul obtinent, non item qui plura Beneficia simplicia etiam incompatibilem residentiam postulantia, *Abb. in cit. c. ult. n.* 6. *de Cleric. non resid.*

Porro simplex Canonicatus etiam Ecclesiæ Cathedralis, non est talis dignitas, de qua fit sermo *in cit. c. De multa* ; *h. t. & in Extravag. unic.* Jo. XXII. *eod.* Etsi enim habeat eminentiam, & dignitatem super reliquos Clericos inferiores, non tamen dicitur, nec reputatur dignitas simpliciter, quæ requirit præeminentiam super reliquos Clericos, non tantum inferiores, sed etiam supra ipsos Canonicos Cathedrales; quo sensu sumitur dignitas in Canonibus citatis, ideoque potest quis simul habere duos Canonicatus simplices in diversis Ecclesiis etiam Cathedralibus.

CLXXII. Quæritur quarto. An qui tertium vel quartum Beneficium incompatibile obtinet, amittat ipso jure duo, vel tria priora? Resp. *in Clement. Si plures* 3. *h. t.* sic statuitur: „ Si obtinens (per legitimam dispensationem, *Gl. hoc V. Obtinens*); plures dignitates (vel personatus, vel Beneficia curata, vel alterum cum altero, v.g. dignitatem cum personatu, vel cum Beneficio curato, cum sit eadem ratio, *Gl. hoc V. dignitates*; aliam dignitatem similem, vel Beneficium curam animarum habens acceptet, sine legitima dispensatione, super hoc (scilicet super illa, vel illo retinendo, una cum prius habitis vel cum altera illarum, *Gl. hoc V. Super hoc*); obtenta, post adeptam pacificam possessionem ejus (dignitatis, vel Beneficii ultimo collati, & acceptati, *Gl. hic V. eius*) ; dignitates omnes (vel Be-

„ neficia curata) quas prius habebat, ipso facto, vacant: sicut „ si dignitatem unicam obtinenti, alia similis conferatur, „ post ejus pacificam possessionem habitam, prima, de jure „ vacaret, juxta Decretalem de multa 28. h. t. & Extravag. Execrabilis, Gl. fin. hic. Idemque est, si per Beneficiarium staret, quominus possessionem Beneficii consequatur, Gloss. hic V. adepta, Azor. p. 2. l. 6. c. 23. q. 20. Quare sicut si obtinenti Beneficium, conferatur aliud incompatibile, post pacificam ejus possessionem, vacat primum: ita si habenti duo, vel plura Beneficia incompatibilia aliud conferatur, post ejus pacificam possessionem obtentam, ipso jure vacant omnia priora, Garc. p. 11. c. 5. n. 169.

CLXXIII. Sed huic decisioni obstare videtur text. in c. Ordinarii 3. §. in conferendis de Offic. jud. ordin. in 6. ubi dicitur, quod habenti duo Beneficia, vel plura incompatibilia (cujusmodi sunt Beneficia curata, ac dignitates, seu personatus) aliud simile conferri non debet, nisi prius ostendat, se super prioribus simul possidendis legitimam dispensationem Papalem obtinuisse: ea autem ostensa, tamdemum aliud simile dispensato conferri potest, si vel una cum obtentis, vi ejusdem dispensationis, aliud consequi valeat: vel si prius obtenta dimittere paratus sit, alioquin novi Beneficii collatio irrita erit. Si ergo collatio tertii non valet, non potest inducere vacationem priorum, juxta reg. juris 52. non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. Verum respondetur, licet collatio tertii Beneficii non valeat, tamen, post ejus possessionem pacificam adeptam, vacant priora, ne fit melioris conditionis, qui acceptat collationem tertii illicitam, quam qui licitam, arg. c. Eum quis 18. h. t. in 6. Gloss. hic V. vacare in fine, Garc. cit. cap. 5. num. 171. & seq.

Hinc colligitur: Si cum aliquo dispensatum sit super duobus Beneficiis incompatibilibus, & postea ea dispensatione conferatur tertium, post hujus pacificam possessionem, ipso facto duo priora vacant; quia dispensatio, impetrata ad duo Beneficia incompatibilia non extenditur, nisi ad duo Beneficia, quæ primo obtinebat, Gl. magn. hic in notat. Verum in caso, quo per adeptionem secundi Beneficii non vacat primum curatum, quia nimirum confertur alicui Beneficium simplex, cui annexa est Ecclesia Parochialis, ut in c. Super eo. h. t. in 6. tunc etiam non vacant plura Beneficia priora curata, quæ provisus ex dispensatione obtinebat, Gl. hic V. obtent, & Abb. ibid. n. 2. in fine.

CLXXIV. Cæterum hoc loco addendum est supra dictis pœnis, quod obtinens plures dignitates, vel præbendas ineligibilis est, & inhabilis ad Beneficia obtinenda, vel si electus se ingerat administrationi, ante confirmationem, vel post illam cassatam, prout statutum est, in c. Cum jam dudum 18. h. t. Nam cum vacante Præpositura Sielunensi in „ Præpositum illius Ecclesiæ, in discordia electus esset Jo„ annes, quidam Canonicus opposuit, multa proponens con„ tra illum, videlicet quod plures dignitates, & Beneficia, „ seu Præbendas obtinebat, non sine ambitionis, & avari„ tiæ vitio, & quod insuper se ingesserit, & ante confir„ mationem administrare præsumpserit, imo etiam post con„ firmationem cassatam. Quare mandat Papa Innoc. III. E„ piscopo Tornacensi, & ejusdem Ecclesiæ Cantori, ut si „ repererint, Joannem habere plures dignitates, aut præ„ bendas, vel aliquid aliud ex prædictis, scil. quod ante „ confirmationem administravit, vel post cassationem con„ firmationis, Gl. hic V. Aliud; quod ad cassationem ejus „ sufficiat, verum esse invenerint, Joanni super dicta Præ„ positura silentium imponant, & Ecclesiam Sielunensem „ ab illius impetitione absolvant; quia multa per patien„ tiam tolerantur, quæ si in judicium deducta fuerint, exi„ gente justitia, tolerari non debent.

CLXXV. Notandum primo. Qui plures dignitates, vel Beneficia, seu præbendas obtinet, quas dimittere non vult, si eligatur ad aliud Beneficium, vel præbendam, sine dispensatione Apostolica, ejus electio cassari debet, & multo magis si ipsemet se ingerat, & intrudat in Beneficium, vel etiamsi electus sit, ante acceptam confirmationem Superioris, administrare præsumpserit, cum non habeat legitimum titulum, vel etiamsi post cassatam confirmationem administret, intrusus censetur, & inhabilis est ad idem Beneficium obtinendum, Abb. hic n. 4. quia paria censentur esse, administrationi se ingerere, ante confirmationem, & post cassatam confirmationem, quia tunc perinde est, ac si confirmatio non præcessisset, Hostiens. hic V. Cassata; ideoque ob utrumque vitium redditur ineligibilis. Fagnan. hic n. 4. & 5. Imo etiamsi talis intrusus postea Beneficium, in quod se propria auctoritate ingessit, impetret a Papa, non facta mentione intrusionis, impetratio subreptitia est, & irrita, Abb. hic n. 3. Ex quo a sensu contrario colligitur, quod priusquam confirmatio cassata fuit, possit electus libere administrare, nisi fuerit a confirmatione appellatum, qua pendente, non debet administrare, Imol. hic n.

Notandum secundo. Quando hic dicitur, quod non possit quis simul habere plures dignitates, atque præbendas; particula atque intelligi debet non copulative, sed disjunctive, ita ut sive quis plures dignitates habeat, sine præbendis, seu Beneficiis simplicibus, sive plures præbendas, sine dignitatibus, non possit eligi ad aliud Beneficium, si utrumque personalem residentiam requirat, vel sufficiens sit ad necessariam sustentationem. Fagnan. hic n. 23. Quomodo autem plura Beneficia simplicia simul habere liceat, vel non, dictum est §. præced. q. 4.

CLXXVI. Notandum tertio. Quando hic in fine dicitur, quod multa per patientiam tolerentur, quæ tolerari non deberent, occurrit Pontifex tacitæ objectioni: quod multi ad plures dignitates, aut Beneficia (quorum unum, aut pauciora ad sustentationem vitæ sufficerent) promoveantur, & tamen promotio eorum a Papa non reprobatur, vel cassatur. Nam respondetur, quamvis Papa fortasse hoc sciat; & motu proprio, ac sua auctoritate non impedit, vel impediat, sed per patientiam toleret: non tamen id approbat, sed exspectat, donec causa per querelam in judicium deducatur, ut ad instantiam partis ex officio teneatur justitiam administrare. Ex quo infertur, quod non omnis patientia, seu taciturnitas Superioris censenda sit dispensatio, sive relaxatio juris: nam interdum ideo tacet, & dissimulat, ac tolerat, quia facile impedire non potest, ac proinde talis tolerantia non inducit dispensationem, nec consensum approbativum Superioris, sed est voluntas permissiva tantum. Gloss. hic & ibid. Abb. numer. 5. & 10. Quare quando Princeps solo facto, seu impunitate dissimulat aliquid, & permittit, non censendus est velle dispensare, Sanch. l. 2. de matrim. disp. 58. numer. 12. Cui non obstat text. in c. Quia circa 6. de consang. & affinit. Nam ibi conjuges, bona fide existimabant, se esse legitime conjugatos, & detecta veritate, sive impedimento occulto consanguinitatis timebatur, ne ex separatione Conjugum grave scandalum oriretur, ideoque Pontifex judicavit illud dissimulandum esse, & tacendum, eosque relinquendos esse in suo matrimonio putativo, cum ob invincibilem ignorantiam a peccato excusarentur, Sanch. c. l. Barb. in Collect. hic n. 3. de quo suo loco.

§. VI.

De pluralitate, & incompatibilitate Beneficiorum regularium.

CLXXVII. Supponendum inprimis, quod sicut in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis secularibus, sunt Præpositoræ, dignitates, personatus, & Beneficia secularia Clericorum: ita & in Monasteriis, ac Religiosis, domibus, & Ecclesiis sunt Prælaturæ, dignitates, & personatus, ac Beneficia regularia Religiosorum: videlicet Abbatia, Præpositura, Prioratus regularis: sed & Canonicatus Regularis Ecclesiasticum Beneficium simplex est, ut tradit Gl. recepta in Clem. 2. V. Beneficiis de judic. Imo, & Monachatus, quatenus est jus accipiendi victum, aut portionem determinatam Monachalem. Nav. in Comm. 4. de Regul. n. 25. ex Hostiens. & Abb.

CLXXVIII. Quæritur nunc primo. An Monachus aliquis, vel Religiosus simul obtinere possit duo, aut plura Beneficia regularia? Resp. in c. Cum singula 32. h. t. in 6. prohibe„ tur, ne aliqui Monachi, vel alii Religiosi pluribus Prio„ ratibus (etiam non curati, Gl. hic V. Prioratibus; & con„ sentit Clem. un. in fine de suppl. negl. Prælat.) vel Ecclesiis „ curam animarum habentibus, etiamsi cura illa non per „ ipsos, sed per Presbyteros Vicarios, ad illorum præsen„ tationem ab Episcopo institutos, exerceri soleat, absque „ Sedis Apostolicæ auctoritate, seu dispensatione præesse „ præsumat: nisi unus Prioratus (vel aliud Beneficium re„ gulare) ab alio dependeat, vel illi sit annexus. Ratio „ hujus prohibitionis affertur in princ. hujus c. ubi dicitur, „ quia singula officia Ecclesiastica singulis personis sunt con„ ferenda, non autem uni plura, cum vix unum officium „ recte implere quis sufficiat, ut dicitur in c. 3. de Cler. non „ resid. (consentit c. disp. 89.) & quia dissolutionis, & eva„ gationis materia, seu occasio Religiosis, præ cæteris, est „ auferenda. Præterea in eod. c. §. statuentes decernitur, ut si „ Religiosus Prioratum, vel curatam Ecclesiam obtinens „ aliud simile Beneficium recipiet, priore sit ipso jure priva„ tus, & statim dimittere debeat, ut ab eo, ad quem id „ pertinet, libere alteri conferri possit. Quod si non fecerit, „ ex eo tempore, eo ipso ineligibilis efficiatur, & tanquam „ ambitiosus ab utroque Beneficio omnino removeatur. Quod „ vero ad eos attinet, qui tempore hujus editæ Constitutio„ nis, plures Prioratus, vel Ecclesias curam animarum ha„ bentes obtinebant, statuitur, ut intra mensem (a die, quo „ notitia illius ad eos pervenerit, numerandum) unum ex iis, „ quem retinere voluerint, aliis dimissis, eligere teneantur, alioquin ex tunc, id est, post mensem, eisdem supra „ dictis pœnis subjaceant.

Hinc colligitur, quod Prælatus non potest subditum suum Regularem habilem facere, ad duo Beneficia etiam ejusdem Ordinis, vel Monasterii simul acquirenda: tametsi duo tantum sint Beneficia simplicia, sine dispensatione Papæ; quia quodlibet Beneficium est incompatibile cum primo, si conferatur utrumque Religioso in Titulum, ut patet ex hoc c. Quamvis Papa unum possit conferre in Titulum, & alterum in Commendam Rebuff. c. l. n. 8. & 9. Sanch. l. 7. mor. c. 39. n. 8. Nav. in Comment. 4. de Regul. n. 23. q. 7. vers. 5. Nisi tamen unum Beneficium dependeat ab altero, sive ipsi sit annexum, seu unitum; tunc enim non est necessaria dispensatio, ad illa obtinenda, cum hujusmodi duo Prioratus, vel Beneficia curata, aut simplicia pro uno reputentur, Gl. hic V. Annexi; Nav. c. l.

CLXXIX. Quæritur secundo. An Monachus, vel Religiosus possit obtinere duo, vel plura Beneficia regularia, in diversis Monasteriis, vel Ecclesiis? Resp. Negative, ut constat ex cit. c. Cum singula §. Prohibemus; h. tit. in 6. Ubi „ insuper prohibetur, ne Prioratus, vel Ecclesiæ, vel ad„ ministrationes, seu officia unius Monasterii, quæ per e„ josdem Monachos gubernari consueta sunt, deinceps abs„ que Sedis Apostolicæ auctoritate, alterius Monasterii Mo„ nachis committantur gubernanda, & quæ hactenus eis„ dem commissa sunt, dimittantur, ut per eos, ad quos „ pertinent, libere conferri, & ordinari possint: quip„ pe cum Monachis non liceat habere locum in diver„ sis Monasteriis, quorum unum ab altero non pendet, si„ ve si ad invicem non sint connexa: neque Prioratus, „ Ecclesiæ administrationes, vel officia aliorum Monasterio„ rum (nisi ad ea canonice transferantur) liceat eis gu„ bernare. Quæ vero contra præsentem prohibitionem in„ posterum Prioratum, administrationem, vel aliud ex

„ præ-

„ prædictis, alienis Monachis, commiserint, vel commissa
„ reliquerint: si in pœnam ea vice, ordinandi, seu com-
„ mittendi potestate sint privati, eaque ad Diœcesanum (si
„ Monasteria non sint exempta) alioquin ad Sedem Aposto-
„ licam (vel Legatum de Latere, si sit in Provincia, *Gl. hic V. per Sedem*;) devolvatur. Si vero Monachi, qui con-
„ tra eandem Constitutionem, Prioratus, Ecclesias, admi-
„ nistrationes, vel officia alieni Monasterii suscipere, vel
„ jam suscepta detinere præsumpserint, ipso jure ineligibi-
„ les redduntur.

CLXXX. Notandum primo. Monachus, vel alius Religiosus agendo contra hanc Constitutionem, non solum fit inhabilis, ut eligatur; sed etiam, ut ei Beneficium conferatur: collatio enim non valet, ut tradit *Gl. hic V. Ipso jure*, & *Rebuff. in prax. tit. de dispensat. cit. Regular. facta*; *num. 3.* Licet enim appellatione electionis alias non veniat ordinaria collatio: id tamen fallit, nisi sit eadem ratio utriusque, ut in proposito, quia nimirum rationi non convenit, ut homines diversæ professionis, vel habitus simul in eisdem Monasteriis socientur, ut dicitur *in Clem. 1. de elect.* sive per electionem, sive per collationem: utitur autem Pontifex *in cit. c. Cum singula*; verbo *Ineligibiles* quia frequentius fieri solent electiones ad Prioratus, & officia in Monasteriis, *Rebuff. c. l. n. 4.*

Notandum secundo. Non potest quis simul obtinere duo Beneficia regularia in Titulum, adeoque neque Monachus esse, seu Professus in duobus Monasteriis, etiam ejusdem Ordinis, & Regulæ, ut ex communi docet *Anchar. in cit. c. Cum singula*; *not. 6. & Franc. ibid. Rebuff. c. l. num. 9. & 10. Navarr. c. l. 23.* Ratio est, quia si Religiosus duo Beneficia sui Ordinis in Titulum haberet, in diversis, seu distinctis Monasteriis, esset sub diversa obedientia, & diversis Prælatis subjiceretur, *contra c. ult. de Relig. dom.* Et cum Monachus professionem faciendo, spirituale velut matrimonium contrahat erga hoc Monasterium, eique totaliter se tradat, ut ex communi docet *Abb. in c. Non potest*; *7. de regular.* consequenter non potest jus ac Titulum habere in duobus, seu distinctis Monasteriis. Excipe, nisi duo sint Monasteria, quorum unum ab altero dependet, sive alteri subjectum est: tunc enim potest Religiosus in utroque simul, sine dispensatione, Jus Collegii, & Beneficii habere, ut in inferiore v. g. sit Prior subjectus alterius Monasterii majoris Abbati, in quo est Professus, quia hoc casu non subest diversis, sed uni tantum Prælato, *Rebuff. c. l. num. 12. Navarr. c. l. Laym. in qq. de Prælat. Eccles. elect. q. 202.* idque firmatur ex *cit. c. Cum singula*; *junct. G. V. Annexi.*

CLXXXI. Notandum tertio. Prædicta dispositio de Monachis extenditur etiam ad Clericos, seu Canonicos Regulares, quod neque ipsi possint esse professi, & habere Beneficia, vel Officia regularia in diversis Ecclesiis, etiam ejusdem Ordinis: nam omnia Beneficia regularia videntur in *cit. c. Cum singula* adæquari, quoad prohibitionem duorum Beneficiorum, vel Officiorum in diversis locis, seu Monasteriis, ut docet *Navarr. in Comment. 3. de Regular. nu. 43. §. 2 um quia per prædictum c. Cum singula*, ubi nu. 42. Regulam generalem tradit, quod ea, quæ jure communi statuuntur de Monachis, quamvis alioquin odiosa sint, vel pœnalia, etiam de Regularibus Canonicis, aliisque Religiosis statuta censeantur, si in iis eadem ratio locum habeat, ut in proposito, quandoquidem Regulares Canonici non minus, quam Monachi professionem edunt ad stabilem locum, & in Monasteriis sui jus Collegii, atque cujusdam Beneficii obtinent.

Notandum quarto. Abbas, seu Prælatus, spectato jure communi, & ordinario, non potest cogere Monachum, vel Religiosum, ut ad aliud Monasterium etiam ejusdem Ordinis transeat: tum quia, sicut illud Monasterium solum, in quo est professus, tenetur illum alere, ita ipse illi soli tenetur servire: tum quia sicut Beneficiati Seculares non possunt cogi ad relinquenda sua Beneficia, sine culpa ipsorum: ita nec Regulares possunt cogi ad relinquenda jura Monasteriorum, in quibus sunt professi, & alimenta sibi inde debita, *Navarr. cit. Comment. 4. de Regular. nu. 22. Laym. cit. q. 202. de Prælat. elect.* Verum de hoc plura infra *Tit. 31.* ubi est proprius agendi locus.

§ VIII.

Quis possit dispensare in pluralitate Beneficiorum? & quæ sint justa causa in ea dispensandi?

CLXXXII. Assertio 1. Si sint Beneficia incompatibilia de Jure communi, videlicet dignitates, personatus, Beneficia curata, vel officia, solus Papa ob justam, causam dispensare potest ut quis plura simul obtineat in eadem, vel diversis Ecclesiis. Ita docet *Gl. in c. Dudum*; *54. V. Per Sedem de elect.* & *in c. De multa*; *28. Gl. V. Per Sedem*; *h. t.* ex eo quod ibi dicitur, *cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari*, ait, patere a contrario sensu, quod per alios in talibus non potest dispensari; quia quod de uno conceditur, de alio negatur, & quod de uno negatur, de alio conceditur. Idem docet *Gl. in c. 1. V. Absque dispensatione de consuet. in 6. Abb. in c. Extirpanda*; *30. § Qui vero nu. 38. h. t. Azor. p. 2. lib. 6. c. 2. q. 2. Less. lib. 2. c. 38. nu. 149. Garc. p. 22. c. 5. nu. 337. Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. nu. 9. & alii DD. communiter.* Ratio sumitur ex *Clement. 1. Ut lite pendente &c.* ubi dicitur: *quia ad Rom. Pontificem Ecclesiarum, personatuum, dignitatum aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plena, & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.* Idemque habetur in *c. 2. in princ. h. t. in 6. & in c. Proposuit*; *4.* ubi dicitur, *qui secundum plenitudinem potestatis de jure possumus supra Jus dispensare, de concess. præb.*

CLXXXIII. Dices primo. Si irrationabile est, & bonis moribus repugnat, ut unus duas dignitates in eadem Ecclesia, vel duo Beneficia curata in diversis Ecclesiis obtineat: tum sequitur, neque Papam id permittere posse, vel in eo dispensare. Resp. Licet statutum, vel consuetudo, ut ordinarie conferantur, & conferri possint uni, duæ dignitates in eadem Ecclesia, vel duo Beneficia curata in diversis Ecclesiis, merito damnanda sit, tanquam Ecclesiæ noxia, aut bonis moribus contraria: non tamen ita reprobata est, aut noxia dispensatio S. Pontificis, pro una, aut altera vice, aut in casibus extraordinarie subinde occurrentibus; cum illa ob peculiares circumstantias cohonestari, & utilis esse possit. Idemque dicendum est, si unus duo vel plures Episcopatus, aut Prælaturas simul retineat. Simili modo non valet consuetudo, vel statutum, ut injustis homicidis, aut latronibus vita condonetur, si mulctam pecuniariam solvant: quia hoc, si ordinarie fieret, ansam daret delinquendi, & injurias inferendi: attamen Princeps, seu is, qui Reipubl. præest, potest in certo casu vitam reo condonare, aut supplicium mortis in aliam mitiorem pœnam commutare, *Laym. in c. 2. nu. 4. de Consuet. in 6.*

Dices secundo. Papa non potest dispensare in jure naturali, & Divino. Resp. non potest dispensare in eo, quod est contra jus naturæ stricte sumptum, & nulla ratione fieri potest tamen in eo, quod est contra jus Divinum, & naturale late sumptum, & appositis quibusdam circumstantiis potest fieri bonum, cujusmodi est pluralitas Beneficiorum, *Sanch. lib. 2. Consil. c. 2. dub. 5.* & alii apud ipsum.

CLXXXIV. Sed quid si Papa sine justa causa dispenset, ut unus duas dignitates, vel duo Beneficia curata simul obtineat, eritne dispensatio valida? Certum est apud omnes esse illicitam, adeoque tam ipsum Pontificem, sine rationabili causa, dispensantem, quam illum, qui dispensationem petit, vel oblatam acceptat, peccare, nisi ignorantia excusetur: tum quia Papa non est Dominus Beneficiorum, sed Dispensator, qui non potest pro arbitrio dispensare bona Ecclesiis relicta & DEO donata, sed nonnisi in utilitatem earum: tum quia est contra jus Divinum, & naturale, ut unus habeat plura Beneficia, nisi justa causa id excuset: atqui Pontifex non potest, saltem licite, dispensare in iis; quæ sunt Juris Divini naturalis, nisi ex justa causa, quæ difformitatem, seu inordinationem tollat, ut patet in votis, & juramentis, *Less. c. l. nu. 151. ubi tamen addit num. 152.* collationem Beneficii secundi, & cæterorum posteriorum, etiam sine justa causa dispensandi factam, esse validam, & conferre verum Titulum, nam ad nullum eorum provisus est inhabilis jure naturæ: quamvis in conscientia teneatur resignare ea Beneficia, quæ secundum statum suum ei non sunt necessaria, vel in quibus justa causa dispensandi non intervenit: fructus tamen interim perceptos non tenetur restituere, si obligationibus Beneficiorum, saltem per Vicarium satisfecit. Idem tenet *Laym. c. l. & in cit. c. 1. de consuet. in 6.* ubi *num. 5.* ait, Dispensationem Papæ super pluralitate dignitatum, vel Beneficiorum curatorum, sine justa causa necessitatis, vel utilitatis factam, esse invalidam, si obreptio aliqua ex parte impetrantis intervenerit; alioquin valida quidem est dispensatio, *arg. c. 2. h. t. in 6.* sed illicita, neque potest sic dispensatus plura hujusmodi Beneficia, tuta conscientia retinere, maxime si eorum fructus abundantes inutiliter consumere pergat.

Verum *Sanch. c. l. dub. 6. nu. 16.* docet, eum, qui obtinuit plura Beneficia incompatibilia, per dispensationem Papæ, sine justa causa, factam, peccasse quidem mortaliter, dum actu procuravit, & recepit talia Beneficia: posse tamen licite retinere illa, si per se, vel substitutos bene ea administret, & consulat damnis inde pullulantibus; quia accepit ab eo, qui poterat legitime conferre, ac sciens, & prudens contulit illa Beneficia, & cum talis receptio solum sit contra justitiam distributivam, non obligat ad restitutionem.

CLXXXV. Assertio 2. Episcopi aliique Prælati Papa inferiores, quasi Episcopalem jurisdictionem exercentes, non possunt dispensare in prædictis Beneficiis incompatibilibus de Jure communi, ita ut unus simul plures dignitates personatus, vel Beneficia curata obtineat, sive in eadem, sive in diversis Ecclesiis; quia non possunt contra Jus Pontificium dispensare, præsertim contra Decreta Concilii Generalis, præterquam in causa magnæ necessitatis, vel publicæ, & evidentis utilitatis, ut docet *Abb. in cit. c. Extirpanda*; *§. Qui vero*; *nu. 38. h. t. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura Beneficia nu. 26. 28. 30. & seqq.* Quod tamen, saltem hodie locum non habet, nisi in casu, quo Papa consuli, & ab eo dispensatio peti non potest, ut notat *Garc. p. 11. c. 5. n. 340.* quamquam rarissime accidere, ut ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, uni eidemque conferenda sint plura Beneficia incompatibilia, ita ut periculum sit in dilatione ad consulendum Pontificem, monet *Less. c. l. nu. 150. & Laym. cit. cap. 8. nu. 9.*

CLXXXVI. Assertio 3. Potest Episcopus, spectato Jure communi dispensare, ut quis simul obtineat duo Beneficia simplicia, v. g. duos Canonicatus, vel duas Capellanias, in diversis Ecclesiis, quin & in eadem Ecclesia duo simplicia Beneficia, si sint difformia, seu dissimilia, v. g. Canonicatum, & Capellaniam, non autem si sint uniformia, seu similia; quia per hæc magis diminuitur cultus Divinus, & Ecclesia magis necessariis sibi Ministris destituitur, *Azor. p. 2. l. 6. c. 12. q. 6. § Quæres, & dictum supra, Fagnan. in c. Cum jam dudum 17. num. 47. h. t.* Verum hodie post Concilium Tridentinum, Episcopus non potest dispensare, ut quis simul habeat duo Beneficia simplicia, v. g. duos Canonicatus in diversis Ecclesiis: nam si primum Beneficium simplex est insufficiens, ad necessariam sustentationem, tum potest obtineri secundum non requirens residentiam, absque ulla dispensatione, etiamsi hoc per se sit sufficiens ad congruam sustentationem, juxta Concil. Trident. *Sess. 24. c. 17. de reform.* ubi statuitur, quod si alicui unum Beneficium, ad vitam ejus honeste sustentandam, collatum sit, liceat nihilominus

aliud simplex sufficians eidem conferre, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat. Nam quamvis non possit is, qui haber unum Beneficium sufficiens, obtinere secundum etiam insufficiens, *juxta Concil. Trident. c. l.* ubi statuit, ut unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur: ita ut si habens unum sufficiens, obtineat alterum etiam insufficiens, hoc vacet ipso jure: permittit tamen, ut qui habet secundum sufficiens, possit illud retinere cum primo insufficiente: Ratio diversitatis est, quia qui habet primum sufficians, cum jam habeat congruam sustentationem, videtur ad impetrandum secundum moveri ex avaritia, & ambitione, quæ sunt præcipuæ causæ, ob quas prohibetur pluralitas Beneficiorum at, qui habet primum non sufficiens, juste petit secundum ad honestam sui sustentationem, & quamvis ex accidenti contingat, ut secundom per sa solum sufficiat, petendo tamen illud non peccat, cum id faciat, lege permittente, ideoque non debet privari primo insufficiente, quia quod legitime factum est, pœnam non meretur, *Fagnan. in cit. c. Cum jam dudum nu. 49. 57. & 58.* Si vero primum Beneficium est sufficiens, tunc Episcopus non potest dispensare, quia obstat Concil. Trid. *c. l.* contra quod potestatem dispensandi non habet, *Fagnan. c. l. nu. 29.*

Quod si vero duo sunt Beneficia simplicia sub eodem tecto, sive in eadem Ecclesia, tum, si quidem sunt uniformia, seu similia, v. g. duo Canonicatus, vel duæ Capellaniæ, Episcopus dispensare non potest, sicut nec Jure communi; quia per talem collationem minnitur numerus Canonicorum. Si autem Beneficia sint disformia, v. g., dignitas, vel personatus cum Canonicatu, vel Canonicatus cum Capellania, tum vel primum est sufficians, & similiter Episcopus dispensare non potest, obstante Concil. Trid. *c. l.* Vel est insufficiens, & hoc casu potest dispensare, dummodo utrumque personalem rasidentiam non requirat, tunc enim obstaret Concil. & opus esset dispensatione Sedis Apostolicæ, *Fagnan. c. l. nu. 30. & in c. litteras 9. nu. 39. & seqq. de concess. præb.*

CLXXXVII. Præterea non potest Episcopus dispensare, ut quis plura, quam duo Beneficia, tametsi ambo non sufficiant ad congruam sustentationem, simul obtineat, *juxta declarat. S. Congreg. Concil. in cit. c. 17. Apud Jeannem Gallem. num. 3.* ubi dicitur Episcopus potest conferre secundum Beneficium, si primum non sufficit ad sustentationem: sed si duo non sufficerent, non potest conferre tertium, absque dispensatione Apostolica. Porro ante Concil. Trident. potuisse Episcopum dispensare in pluribus Beneficijs simplicibus, etiam ultra duo, si v. gr. viro nobili, vel literato duo non sufficiant ad honestam sustentationem, docet *Abb. in c. De multa; 28. nu. 19. h. t.* quia id nullibi in Jure communi antiquo reperitur prohibitum *&c. Quia in tantum; 5. t.* loquitur tantum de illis, qui ea ambitione, vel avaritia plura Beneficia receperunt, non de iis, qui ex justa causa necessitate honestæ sustentationis.

CLXXXVIII. Denique Episcopus potest ex justa causa, v. g. ob redituum tenuitatem, dispensare, ut quis plura simul obtineat Beneficia compatibilia disformia, etiam in eadem Ecclesia, videlicet dignitatem, seu personatum, vel officium, vel Beneficium curatum, simul cum Canonicatu, aut Capella, dummodo tamen unum non sufficiat Clerico ad honestam vitæ sustentationem, *Azor. cit. l. 6. c. 21. qu. 4. & cap. 12. p. 6. §. Quares; Garc. cit. cap. 5. nu. 369. & 376.* Imo hodie nulla opus est dispensatione, etiam Episcopi, ad simul obtinenda, & retinenda duo, vel etiam plura (secundum quosdam) Beneficia simplicia, dissimilia, vel etiam similia in diversis Ecclesiis, quia Jus, vel consuetudo id permittit, dummodo pluribus ad honestam vitæ sustentationem provisus indigeat, *Rebuff. c. l. nn. 29. Laym. cit. c. 8. nu. 9.*

CLXXXIX. Assertio 4. Legatus a Latere S. Pontificis potest dispensare quoad pluralitatem Beneficiorum, in Provincia sibi demandata, ex iisdem causis, & in iisdam Beneficiis, in quibus id potest Episcopus in Ecclesiis suæ jurisdictioni subjectis. Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, vacante Sede Episcopali, non potest dispensare, ut unus plura simul obtineat. Sed neque Vicarius Generalis Episcopi potest, sine speciali commissione ejusdem dispensare, ut uni plura Beneficia conferantur, sicut neque ipse conferre potest plura uni, etsi ipsi concessa sit facultas conferendi Beneficia, *Azor. cit. c. 12. p. p.* ubi addit, quod etiam Reges, ac Principes qui ex Ecclesiæ concessione nonnunquam Beneficia conferre possunt, duo plura ve dare nequeunt, sine speciali Romani Pontificis auctoritate.

CXC. Porro prædictis addendum primo. Etsi Jure antiquo poterat Episcopus dispensare, ut quis simul obtineret plura Beneficia, animarum curam habentia, ut patet ex *c. 2. dis. 70.* ibi: *Licet Episcopi dispositione unus diversis possit præesse Ecclesiis:* tamen per Decretum Concil. Lateran. *in c. De multa; 28. h. t.* postea correctum fuit, propter indiscretas Episcoporum dispensationes, ut notat *Gl. fin. ibid.*

Addendum secundo. In iis Ecclesiis Cathedralibus Germaniæ, in quibus consuetudine immemoriali non requiritur perpetua totius anni residentia, poterunt ex dispensatione Episcopi, saltem duo ejusmodi Canonicatus uni conferri, non obstante Concil. Trid. quia non censentur Beneficia incompatibilia, cum continuam residentiam non requirant: & quia tales Canonicatus sunt in diversis Diœcesibus, ideo necessa est, ut utriusque Episcopi dispensatio interveniat, sicut de duobus Beneficiis simplicibus, vel curato, & simplici in diversis Diœcesibus sitis, notat *Abb. in cit. c. De multa; nu. 19.*

Addendum tertio. Si habenti duo Beneficia quovis modo incompatibilia de jure communi conferatur tertium, collatio est ipso jure nulla, et sumitur ex *c. Ordinarius; 3. §. In conferendis de Offic. jud. ord. in 6.* ubi *Franc. in princ. §. In conferendis, nu. 2.* ait, quod habens plura Beneficia incompatibilia, etiam ex dispensatione, censetur inhabilis ad aliud Beneficium simile obtinendum, *Fagnan. in cit. c. Cum jam dudum nu. 64. h. t.* Idq; colligitur etiam ex Decreto Concil. Trid. *Sess. 24. c. 17.* quod dum tribuit facultatem Ordinariis ad summum duo Beneficia uni conferendi, consequenter prohibet collationem tertii, & tacite illam irritat; Nec obstat, quod Concilium ibi similiter prohibet collationem secundi Beneficii, quando primum est sufficiens; & tamen collatio secundi non est irrita, *ex declar. S. Congreg. Concil.* nam ideo obtinenti unum, potest conferri secundum, quia unum obtinere non est contra Jus commune, idemque illud obtinens non censetur inhabilis ad aliud etiam incompatibile consequendum; quare Concilium solum ibi prohibet collationem secundi Beneficii, ita ut utrumque simul retineri possit: at vero duo simul obtinere est contra Jus commune; ideoque plura obtinens non est habilis ad aliud obtinendum, sine dispensatione S. Pontificis, cum sit transgressor Canonum, *Gl. fin. in cit. c. 3. In conferendis; Fagn. n. c. l. nu. 69. & 70.*

CXCI. Assertio 5. Tres communiter justæ causæ dispensandi in pluralitate Beneficiorum a DD. afferri solent, prout videre est apud *Abb. in c. De multa; 28. n. 7. h. t. Azor. cit. c. 12. q. 2.* & alios. Videlicet necessitas Ecclesiæ, magna utilitas ejusdem, & evidens prærogativa meritorum, ut sumitur ex *c. Tali; 17. caus. 1. p. 7.* Ob necessitatem Ecclesiæ possunt quandoq; alicui plura Beneficia supra necessariam vitæ sustentationem conferri, si desint idonei Ministri, v. g. in locis, in quibus Hæretici Beneficiis se intrudere conantur. Ob utilitatem vero Ecclesiæ, si quis unus solus magis putatur profuturus Ecclesiæ, etiam absens, sua auctoritate, & potentia, vel doctrina, ac prudantia, quam alius præsens, vel alii plures: sic filiis Principum conferuntur interdum plures Episcopatus, etiam ante ætatem, ut Ecclesiæ adversus Hæreticos defendantur. Denique etiam ob prærogativam meritorum conferuntur uni plura Beneficia, ut constat *ex cit. c. De multa; h. t.* "Ubi cum Innocentius III. in Concilio Lateran. pluralitatem Beneficiorum curatorum, & dignitatum ac Personatuum prohibuisset, addit in fine: circa sublimes tamen & Litteratas Personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari. Item in Extravag. Execrabilis Joan. XXII. cum Pontifex sanxisset, ne quis acciperet plures dignitates, Personatus, Officia, Prioratus, & Beneficia, quibus inest cura animarum, excipit Cardinales S. Rom. Ecclesiæ, qui Universali Ecclesiæ serviendo, singularum commoditatibus se impendunt; Ac Regum filios, qui propter sublimitatem eorum, & generis claritatem, sunt potioris prærogativa gratiæ attollendi."

CXCII. Ubi notandum primo. Quod hæc ultima causa dispensandi in pluralitate Beneficiorum etiam duplicium, & curatorum, reducatur ad secundam; quia non ob generis nobilitatem vel doctrinam secundum se ac præcise spectatam, dispensatur; sed quia tales Personæ plerumque sunt magis utiles Ecclesiæ, & ideo pluribus Beneficiis honorandæ, & sic hæc ipsa dispensatio principaliter ac ultimate tendit, & redundat in bonum publicum Ecclesiæ, juxta id, quod tradit *S. Thom. 2. 2. p. 97. art. 4. ad 1. Abb. in cit. c. de multa; num. 7.*

Notandum secundo. Personæ litteratæ in *cit. c. De multa;* æquiparantur Sublimibus sive Nobilibus, nam scientia nobilitat hominem, ut ait *Gl. ibid. V. Sublimes.* Idque etiam in Romano Imperio receptum est, saltem si Personæ litteratæ publicum doctrinæ testimonium in Universitate approbata, sive Doctoratum sint assecutæ, ut vere nobiles esse censeantur, iisdemque privilegiis gaudeant, quia eorum scientia totus illuminatur Orbis, ut ait Imperator Fridericus in *Auth. Habita, C. Ne filius pro patre &c.*

Notandum tertio. Non censetur justa causa dispensandi in pluralitate Beneficiorum, eo quod aliquis propositum habeat, superfluos reditus in pios usus bene erogandi; quia alii idem propositum habere possunt, & per hoc non tolluntur deformitates, quæ reperiuntur in pluralitate Beneficiorum, quorum unum vel pauciora ad honestam substentationem sufficerent, videlicet Divini cultus diminutio, inæqualitas distributionis redituum Beneficialium, Ecclesiæ damnum &c. nisi hæc majore, vel æquali utilitate publica exhonestentur, *Azor. cit. c. 12. p. 3. Laym. cit. c. 8. nu. . §. Illud vero contra Cajet. & Navarr.*

§. IX.

Quomodo intelligi debent, & explicari dispensatio facta super pluralitate Beneficiorum?

CXCIII. Assertio 1. Si Clericus impetret dispensationem, "ut scilicet plura Beneficia simul habeat, & vel modicum Beneficium in ea petenda reticeat, dispensatio ei non prodest, & est ipso jure irrita, prout statuitur in *c. Non potest; 21. in princ. h. t. in 6.*" Ratio est, quia taciturnitas qualitatis, cujus expressionem jura vel stylus Curiæ necessario requirunt, reddit dispensationem, & quodvis gratiæ rescriptum, quod ad petitionem alicujus conceditur, inhabile, & vitiosum: etsi constet, etiam expressa qualitate illa Papam similiter gratiam illam concessurum fuisse, ut in *hoc c.* quod Beneficium sit modicum, *Franc. hic nu. 2. Covarr. l. 1. resol. c. 20. nu. 5. §. Verum; Laym. lib. 1. tr. 4. c. 22. nu. 18.* & alii communiter. Idque propterea, quia expressio talia qualitatis requiritur quasi forma legitimæ postulationis: quare non valet dispensatio impetrata super pluralitate Beneficiorum, nisi omnia Beneficia, quantumvis modica, quæ quis obtinet, expressa sint in petitione: nam si non valet impetratio Beneficii secundi, nisi impetrans mentionem faciat de Beneficio etiam modico, quod obtinet, vel ad quod jus habet *c. Si proponente; 42. de rescript. &c. Si motu 23. h. t. in 6.* de quo infra: multo minus valebit dispensatio super pluralitate Beneficiorum concessa, si in ea non fiat mentio de Beneficio etiam modico prius obten-

obtentu, *Gl. hic V. Modicum*: nam hujusmodi dispensatio propter ambitionem impetrantis, & quia dispositioni juris communis est contraria, tanquam odiosa stricte intelligenda est, *c. Si gratiose; 5. de rescript. in 6.*

CXCIV. Quod autem dictum est, Extenditur primo. Quod etiam qualitas coram, si Beneficium, quod quis jam habet, curatum sit, exprimi debeat, quia difficilius dispensatur super plotalitate Beneficiorum, si alterum curatum sit, ut constat ex *Clem. 1. in princ. juxta Gl. V. Vel alteri; h. t.* ubi rescribit Pontifex: si dignitatem habenti de alia provideri mandamus, dispensantes cum eo, ut simul utramque retinere possit, de animarum cura, quæ illi vel alteri illarum imminet, nulla facta mentione, gratia hujusmodi (dispensationis) velut sobreptitia, nullius penitus est momenti, etsi Litteris sit insertum, ut cura animarum nullatenus negligatur. Extenditur secundo. Quod etiam de pensione fieri debeat mentio, si in Titulum Beneficii detur; cum enim in locum Beneficii succedat, perinde est ac si quis Beneficium haberet, *Cochier. in Reg. 61. Cancell. Garc. p. 2. cap. 3. num. 81.* Extenditur tertio. Quod etiam de Beneficio injuste obtento ac possessu fieri debeat mentio in petitione dispensationis, alioquin invalida erit dispensatio, ne melioris conditionis sit is, qui injuste possidet, quam qui juste *Gl. in c. Si eo tempore; 28. V. Obtinebat; h. t. in 6. Franc. hic n. 3. in fine*. Denique etiam debet fieri mentio quantitatis redituum, sive de valore Beneficii impetrati, *Franc. c. l. & Cochier c. l.* Verumtamen in Germania & Gallia non solet exprimi verus valor Beneficii, sed tantum fieri mentio, quod Beneficii valor, sive reditus annui 24. ducatos, secundum communem æstimationem, non excedant, *Rebuff. in praxi de forma nova provis. §. Cujus & illi;* Beneficiorum vero jam obtentorum ab impetrante valorem exprimere non est necesse, quia eum Papa jam pro expresso habere solet, *Gl. in cit. Clem. 1. V. Vel alteri; h. t. Rebuff. c. l.*

CXCV. Assertio 2. Indultum Apostolicum sive dispensatio alicui facta, ut possit duo Beneficia curam animarum habentia, canonice ipsi collata recipere, & simul retinere, intelligi debet, de duobus primis Beneficiis curatis, sive de duobus, quæ proxime, post dictum indultum, ipsi collata fuerint, ita ut si unum ex obtentis forte dimiserit, tertium recipere non possit, prout statuitur in *cit. c. Non potest; §. Illud autem; h. t. in 6.* Ratio est, quia quamprimum talis duo Beneficia curata obtinuit, jam gratia dispensationis est impleta, ideoque ad alia, tertia vel quarta vice vacatura, extendi non debet.

CXCVI. Ubi notandum primo. Si dispensatum sit cum aliquo, ut possit duo Beneficia, quæ continuam personalem, adeoque incompatibilem residentiam exigunt, cum hoc ipso censetur etiam dispensatum super ipsa residentia, ut in uno eorum residere sufficiat, ut tradit *Gl. in c. Quia in tantum; 5. V. Plures; h. t. & Abb. ibid. n. 4.* Ubi rationem reddit, quia licet dispensatio sit stricti juris, ideoque etiam strictæ interpretationis, extenditur tamen ad consecutiva seu necessario connexa, & dependentia ab eo, super quo est dispensatum: quare si sit dispensatum super pluralitate Beneficiorum requirentium personalem residentiam, dispensatum etiam est super ipsa residentia; ut in uno eorum residere sufficiat, plura exempla infra adferentur. Porro hoc casu, in arbitrio Beneficiarii est, in quo residere velit, in hoc vel illo Beneficio, constituto in altero, in quo non residet, Vicario perpetuo, vel nunc in una, nunc in altera Præbenda, seu Beneficio, *Gl. hic V. Retinere; & Abb. c. l. n. 4.* Idque procedit, quando Beneficia, vel Ecclesiæ sunt æquales, alioquin in digniore personaliter residere debet, & in altera deservire per Vicarium, *arg. cap. Extirpandæ; 30. §. Qui vero; h. t. Franc. hic n. 5.*

Notandum secundo. Quamvis in dispensatione super pluralitate Beneficiorum, adjecta sit clausula, dummodo in Beneficio, in quo non residet, per Vicarium faciat deservire, idquo postea non servetur; valet tamen ipsa dispensatio & provisio, cum ea absolute facta sit, non enim clausula illa proprie habuit vim conditionis, sed potius cujusdam admonitionis, ac veluti modi servandi, ob quem non servatum provisus puniri, & post monitionem, Beneficio propter omissionem servitii juste privari poterit, *juxta c. Relatum; 4. de Cleric. non resid. Gl. hic V. Retinere.*

CXCVII. Assertio 3. Si alicui de Beneficio provideatur, adjecta clausula, *non obstante, quod jam antea aliud Beneficium habeat*: non ideo cum ipso super pluralitate Beneficiorum, seu ut duo Beneficia simul retinere possit, dispensatum censetur: quandoquidem expressio illa, seu adjecta clausula id solum operatur, ut impetratio Beneficii secundi subreptitia censeri non debeat, sed ea valeat si provisus petat, & impetret dispensationem, prout statutum habetur in *cit. c. Non potest; §. Cum vero; h. t. in 6.* Ratio est, quia in dubio gratia Principis ita intelligi debet, ut dispensationem contra jus non inducat, cum dispensationes sint odiosæ, *c. 1. de fil. Presb. in 6. Franc. hic n. 2. not. 2.* Qui *n. 2.* ait, prædictam clausulam alium adhuc effectum operari posse, videlicet, ut provisus Beneficium prius habitum, ad vitandam pluralitatem, vel incompatibilitatem libere dimittere possit, & secundum acceptare, sine licentia Ordinarii primi Beneficii, quod alias non potuisset. Quod si prædictæ clausulæ, *non obstante, quod aliud Beneficium habeat*, adjiciantur in Litteris, *super quo retinendo; una cum priore Beneficio dispensamus*, tunc utiq; inducetur dispensatio, *Franc. hic n. 1. not. 1. & Jo. Andr.* Simili ratione si Papa plura curata Beneficia obtinenti gratiam concedat, ut præter obtenta, aliud curatum habere possit, non censendus est, velle etiam in prioribus dispensationem facere, si ante obtenta non fuerat, cum hæ gratiæ sint odiosæ, & restringi debeant, *Innocent. in c. Dudum; 54. n. 17. & 18. de elect. Laym. ibid. n. 7.*

CXCVIII. Ex dictis infertur primo. Quod dispensatio extenditur ad ea, quæ necessario consequentia, seu inseparabiliter accessoria, sive connexa sunt, sine quibus scilicet dispensatio nullum sortiretur effectum, ut tradit *Gl. in cap. Quia in tantum; 5. V. Plures; h. t. Abb. ibid. n. 4. & Rebuff. in praxi tit. de dispens. ad plura Benef. num. 70. & seqq.* cujus unum exemplum supra allatum est n. 9. & plura alia affert *Abb. c. l. & Rebuff.* Veluti primo, minor XXIII. annis dispensatus ad Beneficium curatum recipiendum, censetur etiam dispensatus, ut non teneatur intra annum ad Sacerdotium promoveri, *juxta cap. Licet; 14. de elect. in 6. Abb. c. l. Rebuff. c. l. nu. 73.* Secundo, si cum illegitimo sit dispensatum, ut possit Sacerdotium suscipere, etiam omnes alios Ordines recipere potest, *Rebuff. c. l.* Tertio, illegitimus, vel aliter inhabilis, si dispensetur cum eo ad Sacrum Ordinem suscipiendum, consequenter etiam Beneficium simplex obtinere potest, *arg. c. Proposuit; 6. de fil. Presb.* Quarto Si cum aliquo sit dispensatum, ut tempore interdicti locatis, Divinis officiis interesse possit, is consequenter etiam secum adducere potest tot famulos, quot statum ipsius decent: *c. Licet; 11. de privil. in 6.* Verum ad accessoria contingenter, seu quæ separari possunt, non extenditur dispensatio, *Rebuff. cit. nu. 76.* Exemplum habetur primo, in *cit. c. Non potest; h. t. in 6.* Si cui concessum sit habenti sufficiens Beneficium, ut aliud recipere possit, non ideo cum eo dispensatum censetur, utrumque simul retinere posse; quia hæc posterior concessio separari potest a priore, ita ut hæc effectum suum nihilominus consequi possit, nimirum ut posterioris Beneficii impetratio non sit subreptitia, etsi cum priore retineri non possit. Secundo, si cum minore 24. annis dispensatum sit, ut Sacerdos fieri possit, non ideo cum eo dispensatum censetur, ut Beneficium curatum, ante acquisitam ætatem legitimam, ei conferri possit; quia hoc posterius non consequitur necessario ex priore, sed est separabile ab illo, *Rebuff. c. l. n. 76.* Tertio, si cum aliquo nondum habente legitimam ætatem ad Canonicatum Ecclesiæ Cathedralis sit dispensatum, non ideo censetur dispensatus, ut habeat vocem in Capitulo, *Rebuff. c. l. n. 78.* Quarto, si dispensatum sit cum illegitimo, vel alias inhabili, ut ad Sacrum Ordinem promoveri possit, non ideo censetur dispensatus ad Beneficium curatum, ut ex communi docet *Jo. Andr. in c. 1. de fil. Presb. in 6. n. 5.*

Infertur secundo. Quamvis decretum Concilii Trident. *Sess. 24. c. 17. de ref.* in quo statuitur, ut in posterum unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur, quod si ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non sit sufficiens, liceat nihilominus aliud ei conferre simplex sufficiens, dummodo utrumq; personalem residentiam non requirat quamvis, inquam, in praxi hoc decretum observari non soleat, ut tradit *Garc. p. 11. c. 5. num. 325. & seq.* frequentissime enim Clerico habenti unum, aut duo Beneficia simplicia, aliud conferri solet, etiam non adject. dispensatione, neque apposita clausula, ut prius habitum, vel habita dimittere debeat; sicuti; talis clausula adjicitur, si Beneficia sint incompatibilia: tamen dictum decretum hunc effectum adhuc habet, ut nec Papa, & multo minus Episcopus censeatur super pluralitate Beneficiorum dispensare, quorum unum, aut duo sufficientia sunt, ad decentem sustentationem personæ, sed requiritur expressa dispensatio, cum causæ cognitione, quod provisus ob merita vel labores singulares, ampliores etiam reditus habere debeat.

SECTIO VI.

DE UNIONE ET DIVISIONE

seu sectione Beneficiorum Ecclesiasticorum.

§. I.

Quid, & quotuplex sit unio Beneficiorum, & quot modis fieri possit?

CXCIX. Assertio 1. Unio est duorum vel plurium Beneficiorum aut Ecclesiarum ab Episcopo, vel alio legitimo Superiore facta annexio. Ita definitur ea *Rebuff. in praxi Benef. Tit. de Unionib. Benef. num. 1.* Ubi nomine Ecclesiarum comprehenduntur Episcopatus, quia regulariter non venit nomine Beneficii Episcopatus, qui est culmen dignitatis: nomine autem Beneficiorum, quæcunque alia Beneficia majora vel minora, secularia, vel regularia, & dignitates, personatus ac officia, *Rebuff. c. l. n. 3. & 4. Sanch. lib. 7. Moral. cap. 29. num. 245.*

CC. Assertio 2. Hæc unio duplex est, perpetua, & temporalis. Illa est, cum duæ Ecclesiæ vel Beneficia, auctoritate Prælati Ecclesiastici connectuntur in perpetuum, eaque fit, quando exprimitur, ut perpetuo duret *juxta c. Exposuisti 33. ibi: de capellis in perpetuum annectendis h. t.* vel quando dicitur, *ad perpetuam rei memoriam; vel ad beneplacitum Sedis Apostolicæ, c. Si gratiose; 5. de rescript.* vel si fiat contemplatione Ecclesiæ, *c. 1. Ne Sede vacante &c.* quæ non moritur, *cit. c. Si gratiose; Rebuff. c. l. num. 7. Sanch. c. l.* ubi dicit, quod quando est perpetua, solet dici: *in perpetuum unimus*. Temporalis autem unio est, quæ fit ad tempus, & contemplatione personæ, seu in utilitatem Beneficiati; ideoque durat tantum ad vitam ejus, in cujus favorem fit eoque mortuo, expirat. *Rebuff. c. l. n. 9. Sanch. c. l.* Hæc autem non est proprie dicta unio, sed potius dispensatio seu reservatio, per quam reservatur Beneficium illi, in cujus favorem fit unio, ad ejus vitam, ut notat *Rebuff. c. l. n. 9. Azor. p. 2. l. 6. c. 28. q. 17.* Quare cum hæc unio ad vitam odiosa sit, in dubio non præsumitur, sed potius facta contemplatione Ecclesiæ, non personæ, *Rebuff. c. l. n. 10. Sanch. c. l. n. 145. in fine.*

CCI. Assertio 3. Unio hæc Beneficiorum tribus modis fieri potest, ut docet *Gl. in c. Ex temporis; 48. V. Unire; caus. 16. q. 1. Glos. in cap. 2. V. Uniende; Ne Sede vacante &c. Rebuff. cit. loc. n. 11. Sanch. cit. loc. num. 146. Azor cit. c. 28. qu. 2. Greg. Tholosan. in Institut. rei Beneficiariæ cap. 2. n. 7. Garc. p. 12. de Benef. c. 2. n. 7.*

Pri-

Primus modus est, si ex duobus Beneficiis fiat unum, ita ut ambo in unum veluti corpus tertium & distinctum coalescant: ut si v. g. ex duobus Episcopatibus, quorum reditus sunt tenues, unus Episcopatus fiat, auctoritate Papæ, teste Gratiano ad *c. Decimas 47. caus. 16. q. 1.* Vel si ex duabus Parochiis fiat una, *Rebuff. c. l. & Sanch.* Effectus hujus unionis est, ut consuetudo & privilegia uni Ecclesiæ, vel Beneficio data, etiam alteri competant, & si sint contraria, meliora & favorabiliora conserventur, & Canonici, qui sunt in una Ecclesia, sint quoque Canonici in altera, & faciant unum corpus, *Greg. Tolos. c. l. n. 15. Garc. c. l. n. 10. & 11.* qui tamen modus unionis non est in frequenti usu.

CCII. Secundus modus unionis est, si una Ecclesia, vel Beneficium alteri antequam Superiori subjiciatur, & velut accessorium principali perpetuo uniatur: & tunc in Ecclesia vel Beneficio inferiore sive accessorie unito, Vicarius, qui munus & officium in eo obeat, constitui solet, *juxta c. Extirpanda 30. §. Qui vero; h. t.* cujus unionis vis & effectus est, ut Beneficium accessorie unitum quasi extinguatur, neque per se Beneficium censeatur, quia assumit naturam, qualitates, ac privilegia Beneficii principalis, cui adhæret, *Gl. in cit. c. Et temporis; V. Unire; Rebuff. c. l. n. 10. Sanch. c. l. n. 246.* Quare si exempta Ecclesia alteri non exemptæ accessorie uniatur, jus exemptionis amittit, & e contrario acquirit illud, si non exempta uniatur exemptæ: item si Ecclesia secularis regulari uniatur, fit quoque regularis, & vice versa, *Azor. c. l. q. 2.*

Hinc sequitur primo. Quod Beneficium accessorie unitum non vacet, mortuo vel remoto principali Rectore; quod enim est extinctum, quoad nomen & titulum, vacare non potest, *Garc. c. l. n. 15. & 26. Rebuff. c. l. n. 12.* ideoque etiam per se permutari non potest, nec resignari, *Castro Palao disp. 6. de Benef. punct. n. 2. §. 5. n. 5.* Et in impetratione Beneficii, solius principalis mentio fieri debet: non item uniti accessorie; & facta collatione Beneficii principalis, acquiritur etiam alterum ipsi unitum, sicut & accepta possessione Beneficii principalis, censetur etiam acquisita possessio uniti *Garc. c. l. n. 20. & 2. seqq.* & universim attenditur solum qualitas & natura Beneficii principalis, non autem annexi, *Garc. c. l. n. 57.*

Sequitur secundo. Si Ecclesia parochialis accessorie, & perpetuo unita sit dignitati, vel Canonicatui, non requiritur in recipiente illam ætas viginti quinque annorum, quæ ad parochiæ curam exigatur; cum institutus non per se ipsum, sed per Vicarium, qui sufficientem ad curam ætatem habeat, eam regere debeat, sed sufficit ut ætatem habeat alias ad dignitatem vel Canonicatum requisitam, *Garc. c. l. num. 56. Laym. l. 4. tract. 2. c. 9. num. 2. & supra dictum l. 1. Tit. 14.*

Sequitur tertio. Non potest, nec debet (seclusa plenitudine Papalis potestatis) beneficium dignius uniri accessorie minus digno, v. g. Ecclesia parochialis Capellaniæ; quia non decet, ut magis dignum fiat accessorium minus digni, eique subjiciatur: potest autem Beneficium minus dignum uniri digniori, v. g. Ecclesia parochialis dignitati vel personatui *juxta c. Super eo 6. h. t. in 6.* Capellania Canonicatui, *Rebuff. c. l. n. 17. & 18. Laym. cit. c. 9. Coroll. 3.*

CCIII. Tertius modus unionis est, si duo Beneficia, videlicet duæ Ecclesiæ Cathedrales, vel parochiales æque principaliter uniantur, ita ut ambæ propriam naturam, qualitates, & privilegia sua retineant, & neutra Ecclesia saltem subjiciatur, vel adhæreat, sed utraque proprios reditus habeat, & Titulum suum retineat, sub eodem tamen Episcopo vel Rectore, qui utrique Ecclesiæ præficitur, & in utraque intitulatur, *Rebuff. c. l. n. 15. Sanch. cit. c. 29. nu. 146. Garc. cit. c. 2. n. 37.* Exemplum hujus unionis habetur in *c. 1. inf. Ne Sede vacante &c.* Ubi Monasterium quoddam unitum fuit alicui Episcopatui, ita tamen, ut Ecclesia regularis non extingueretur, sed permaneret, & idem esset utriusque Ecclesiæ Prælatus, idem videlicet, qui fuit Episcopus Ecclesiæ Cathedralis, simul etiam esset Prælatus Ecclesiæ regularis sive Monasterii, convenienter *cap. Et temporis 48. caus. 16. q. 1.*

Hinc sequitur primo. Quod in impetratione alterius Ecclesiæ vel Beneficii, æque principaliter uniti, de utroque mentio facienda sit eo quod vacante uno, vacat similiter & alterum *Azor. cit. c. 58. q. 20. Garc. c. l. n. 43.* Secundo, utrumque permutari, & resignari potest, sed non unum separatim ab altero, cui est unitum, alias dissolveretur unio: & si alterum totum sit curatum, vel incompatibile, impedit assecutionem alterius similis, sine dispensatione, quamvia ipsa Beneficia alias incompatibilia invicem unita, non sint incompatibilia, ratione unionis, *Garc. citat. loc. numer. 41. & 42. Castr. Palao citat. loc. numer. 8.* Tertio; si hujusmodi Beneficia æque principaliter unita, diversis Episcopis, aut Metropolitanis subsint, & ad diversos collatores spectent, neuter eorum jus conferendi per unionem amittit, sed utriusque Episcopi consensus requiritur ad collationem, vel confirmationem, sicut etiam in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis sic unitis, quamvis Canonici unius Ecclesiæ non sint Canonici alterius; electio tamen fieri debet ab omnibus communiter, & ab utroque Collegio simul in loco, de quo in unione conventum est, vel in digniore, nempe in Cathedrali, quando una est Cathedralis, alia Conventualis, vel prout alias conventum fuit, *Garc. c. l. n. 47. & 48.* Aliud est in unione secundi modi, quando unum Beneficium alteri est unitum accessorie: tum enim sufficit consensus Episcopi, seu Prælati majoris sive principalis Beneficii: cum enim Beneficium accessorie unitum non censeatur vacare, ideo ejus collatio secundum se cessat, *Garc. c. l. n. 49. Laym. c. l. §. Tertius modus.*

§. II.

Qui potestatem habeat uniendi Beneficia, & ob quas causas ea fieri possit, ac debeat? & de Conditionibus ad illam requisitis.

CCIV. Assertio 1. Potestas uniendi Beneficia, tum majora, tum minora, & Ecclesias quascunque inprimis spectat ad Papam, quippe qui plenam in Beneficiis potestatem habet, *c. 2. h. t. in 6. Rebuff. in praxi Tit. de union. Benef. n. 23.* & alii communiter. Et quidem solus Papa unire potest Ecclesias Cathedrales, & Metropolitanas, *cap. Sicut; 8. de excess. Prael.* Verum per unionem etiam auctoritate Papæ factam non aufertur Episcopo potestas visitandi Ecclesiam, vel Beneficium unitum, subditos puniendi &c. quia unio censetur fieri, salvo jure Episcopi, in cujus Diœcesi Ecclesia, vel Beneficium unitum, situm est, *c. 8. de Relig. dom.* Papa enim cuilibet sua jura servare intendit, non derogare, *Gl. fin. ibid. Laym. c. l. n. 2. in fine.*

CCV. Secundo Episcopus ex justa causa potest unire Ecclesias, & Beneficia suæ Diœcesis, *cit. c. Sicut; Rebuff. cit. l. n. 22. Sanch. l. 7. Mor. c. 29. n. 247.* sicut etiam potest unum Beneficium in duo dividere, de quo infra.

Excipitur primo. Nisi Beneficia sint exempta a jurisdictione Episcopi, vel collationi seu provisioni Papæ specialiter ac perpetuo sint reservata: cujusmodi sunt v. g. dignitates majores in Cathedralibus, post Pontificalem, & principales in Collegiatis, nam qui Beneficium non potest conferre, ob defectum potestatis disponendi de illo, multo minus unire potest, *Azor. p. 2. l. 6. c. 58. q. 6. Sanch. c. l. num. 150. Laym. c. l. n. 3.* Excipitur secundo. Dummodo unio sit perpetua, nam ad tempus solum, sive ad vitam Beneficiati, Episcopus unire non potest Beneficium alteri; tum quia tales uniones temporales sunt odiosæ, quippe contra, vel saltem præter formam juris, per quas non Ecclesiis, sed personis providetur, & in effectu duo Beneficia conceduntur, ita ut is absit ab altera Ecclesia toto vitæ suæ tempore: tum quia unio temporalis nonnisi nomine tenus est unio, reipsa vero quædam dispensatio, seu juris relaxatio, *Azor. c. l. quæst. 17. Sanch. c. l. n. 152.*

CCVI. Extenditur autem hæc potestas primo, ut Episcopus possit, non tantum Ecclesiam secularem unire seculari; sed etiam Ecclesiæ vel loco religioso, licet exempto, Ecclesiam aut Beneficium suæ Diœcesis, ut constat ex *Clem. 2. de reb. Eccles. non alien. & c. Consultationibus 4. de donat. Sanch. c. l. n. 148. Garc. c. l. n. 77. & 78.*

Extenditur secundo, ut Episcopus possit unire Beneficia etiam quorum collatio est devoluta ad Papam, ob negligentiam conferendi, ut docet *Azor. c. l. q. 13. Sanch. c. l. n. 149. Garc. c. l. n. 91. Laym. cit. c. p. n. 3.* Ratio est, quia jus devolutum ad Papam solum dat ei potestatem conferendi illud ob negligentiam alterius, non autem adimit Episcopo potestatem uniendi; nam etsi Episcopus Beneficium uniat non tamen impedit Papam, quominus illud tunc conferre possit: devolutio enim concernit Titulum Beneficii, & impedit, ne illud Episcopus in Titulum dare possit: unio autem respicit proprietatem Beneficii, sive jus ordinandi, seu dispensandi de Beneficio, quod non semper habet Collator ordinarius: nam inferior Episcopo, etsi quandoque habeat potestatem conferendi Beneficium, non tamen habet potestatem ordinandi, seu de eo disponendi. Id vero limitat *Castr. Pal. cit. disp. 6. pun. 2. §. 2. nu. 3.* quod talis unio Beneficii devoluti ad Papam non habeat effectum, nisi post primam vacationem Beneficii; nam si haberet effectum unio, antequam Papa Beneficium ad se devolutum conferret, tolleretur jus per devolutionem ipsi Papæ quæsitum, cum facta unione extinguatur Beneficium, & amplius conferri non possit, ergo unio effectum habere non potest, quousque Beneficium alteri a Papa collatum denuo vacet. Limitatur secundo, ut solum procedat in Beneficiis devolutis ad Papam, ob negligentiam, vel ignorantiam prædecessorum, non autem si devoluta sint, ob propriam Episcopi negligentiam, tunc enim in pœnam adimitur ipsi etiam potestas uniendi, *Barb. de offic. Epis. alleg. 66. n. 16. & Pal. c. l. n. 4.*

Extenditur tertio, ut Episcopus possit unire etiam Beneficia generaliter reservata, v. g. ut eorum collatio, alternis mensibus, ad Papam spectet, quo unione facta, extinguitur mensis Pontificius, quem Papa sibi reservavit, quia Beneficium cum effectu unitum eo ipso suppressum censetur, ita ut deinceps amplius non vacet, nec conferri debeat, dummodo talis unio non fiat in fraudem, ut si Episcopus talia Beneficia vacantia, non in mense proprio seu Ordinarii, sed Papali uniri attentet, vel si Beneficium statim vacaturum exsumetur in mense Papali, videlicet instante morte Beneficiati, tunc enim Episcopus non posset unire Beneficia reservata post ipsorum vacationem, *Rebuff. c. l. n. 31. Garc. c. l. n. 105. Laym. c. l.*

Porro quod dictum est, Episcopum posse unire etiam Beneficia generaliter reservata Papæ, id limitari debet primo, dummodo ex hujusmodi unione non fiat præjudicium expectanti illa Beneficia ex provisione Apostolica: quare talis unio non habebit effectum, nisi post obitum expectantis, vel postquam eo Beneficio fuit privatus, vel illud dimisit: quia sicut potest Episcopus, dum alius possidet Beneficium, illud unire, non ut statim habeat effectum unio, in præjudicium possidentis, sed postquam illud dimiserit, *Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* Ita etiam poterit Episcopus Beneficia hæc reservata unire, sed sine præjudicio expectantis, *Rebuff. cit. l. n. 32. Azor. p. 2. l. 5. c. 29. q. 17. Sanch. c. l. n. 150.* Idemque dicendum de Beneficiis familiarium Papæ, quæ per eorum obitum in Curia vacabunt; non enim potest Episcopus ea unire, vel saltem unio effectum non habebit, donec Beneficium iterum vacaverit per mortem, vel depositionem instituti a Papa, *Laym. c. l. n. 4.* Limitatur secundo, si reservatio fiat verbis ita generalibus, ut censeatur S. Pontifex, non tantum collationem

Bene-

Beneficii, sed quamlibet de illo dispositionem sibi reservare, & aliis interdicere, ut si dicat tale Beneficium nostræ dispositioni reservamus, tunc Episcopus illud unire non posset, *Abb. in c. Sicut; 8. n. 7. de excess. Prael. Azor. l. 6. c. 8. q. 16. Sanch. c. l. n. 150.*

Tertio Vicarius Generalis Episcopi non potest unire Beneficia nisi id specialiter ipsi ab Episcopo sit commissum, quia nec Beneficia conferre potest, sine speciali commissione, quod est minus, *Rebuff. c. l. num. 37. Azor. c. l. qu. 10. Sanch. c. l. num. 153.*

CCVII. Quarto Capitulum Cathedrale, Sede vacante, potest unire Beneficia, quæ alioqui Episcopus poterat, dummodo per illam unionem juri Episcopali nihil derogetur; quia ea, quæ sunt jurisdictionis, ad Capitulum transeunt, *c. unic. de major. & obed. in 6. Rebuff. c. l. n. 36. Azor. c. l. q. 9. Sanch. c. l. n. 155. Garc. c. l. nu. 67.* At dices, Capitulum non habet potestatem conferendi Beneficia, ergo nec uniendi, cum duo Beneficia unire nequeat, nisi conferat unum ei Ecclesiæ, cui conjungit. Resp. Non recte id sequi; tum quia Episcopus non potest conferre Beneficia spectantia ad collationem inferioris Ordinarii, & tamen potest ea unire: tum quia Beneficium nondum vacans non potest conferri, & tamen potest uniri alteri, *Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* tum denique quia non idem jus est de conferendo, & uniendo; nam conferre est voluntatis, & liberalitatis; at unire est necessitatis, cum unio fieri non debeat, nisi ob necessitatem vel utilitatem Ecclesiæ, *Azor. c. l.* Porro an Capitulum possit unire Beneficium suæ Mensæ Capitulari, eum consensu Episcopi, infra dicetur *Tit. 13.*

Quinto etsi Archiepiscopus unire possit Ecclesias & Beneficia suæ Diœcesis, sicut Episcopus in sua, non tamen potest ea unire in Diœcesibus suorum Suffraganeorum, ut constat ex *c. Sicut; 8. in fin. de excess. Prælat.* quia in his jurisdictionem non habet, nisi in certis casibus jure expressis, *Rebuff. cit. l. num. 29. & 30. Azor. cit. loc. quæst. 7. Sanch. cit. l. num. 156.*

Sexto Legatus a Latere potest unire Beneficia suæ Provinciæ, quæ conferre potest, imo etsi non spectent ad collationem ipsius, ut quia devoluta sunt ad Papam, *Abb. in cit. c. Sicut; n. 5. de excess. Prael. Rebuff. c. l. n. 24. Azor. c. l. q. 8. Sanch. c. l. n. 251. Garc. c. l. n. 65.* Idque potest etiam sine consensu Episcopi, cum quo in potestate concurrit, *Garc. c. l. n. 221. & 222.* non tamen per unionem factam a Legato de Latere potest præjudicari in aliis juri Episcopali, ut in potestate excommunicandi, visitandi, corrigendi in iis, quæ ad Ecclesias vel Beneficia curata pertinent, *c. fin. de confirm. util. & notant. DD. ibi.* Alii vero Legati Papæ, non a Latere, nequeunt unire Beneficia, quia nequeunt illa conferre, quod minus est, *Sanch. c. l. Garc. c. l. n. 66.*

Septimo. Prælati Episcopo inferiores, jure communi, Beneficia unire non possunt, etiamsi ea conferendi jus habeant: nisi ex speciali privilegio, vel legitima præscriptione quadragenaria, cum Titulo, vel immemorialis temporis, sine Titulo, id eis competat; non enim, qui Beneficium conferre potest, illico etiam unire illa potest, cum potestas uniendi major esse censeatur, quam potestas illa conferendi. Vel nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem, in Ecclesias plene sibi subjectas, tunc enim etiam unire poterunt, cum unio non sit actus consecrationis Episcopalis, sed jurisdictionis, unde etiam Episcopus confirmatus, etsi nondum consecratus, unire potest Beneficia *Azor. c. l. q. 11. Rebuff. c. l. n. 32. & seqq. Sanch. c. l. n. 106. Garc. c. l. n. 71. & seqq.*

CCVIII. Assertio 2. Causæ, ob quas fieri possunt, ac interdum debent uniones Ecclesiarum, vel Beneficiorum, sunt duæ: scilicet evidens necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, prout statuitur in *c. Exposuisti; 33. h. t.* Nam quia decretum fuit
„ in Concil. Lateranensi (sub Innocentio III.) relatu in *c. Extirpandæ; 30. §. Qui vero; h. t.* ut habentes Capellam sive Ecclesiam parochialem, ei per se, non per Vicarium deservire teneantur, unde factum, ut Canonici Ecclesiæ Cathedralis Vesprimensis ea redditibus Præbendarum suarum non possent habere sufficientem sustentationem, siquidem Capellas amplius illis retinere non liceret: quare petiit Episcopus a Papa Honorio III. ut huic necessitati provideret. Respondit Pontifex, si evidens necessitas vel utilitas exigat, posse Episcopum Præbendas Ecclesiæ suæ Cathedralis, earumque reditus augere, annectendo iis in perpetuum Capellas Diœcesis suæ; reservata tamen, seu relicta congrua Capellarum Presbyteris portione.

CCIX. Notandum primo. Prima causa justa uniendi Ecclesias vel Beneficia, est evidens necessitas Ecclesiæ, si nimirum ob Præbendarum tenuitatem non reperiantur, qui velint Ecclesias, vel Beneficia acceptare, præsertim Canonicatus in Ecclesia Cathedrali, & ita Ecclesia debito servitio, seu necessariis Ministris destituatur, *Abb. hic n. 4.* Item talis necessitas est, si duæ Ecclesiæ vicinæ adeo tenues reditus habeant, ut ad sustentationem duorum Rectorum non sufficiant, *c. Unio; 3. caus. 10. q. 3. Clem. 1. §. Ad hæc de stat. Monach. Rebuff. c. l. n. 40. Azor. c. l. q. 4.* Si Ecclesia per hostes devastata sit, *c. 2. de Relig. dom.* si populus bello aut peste imminutus, *c. Et temporis; 48. caus. 16. q. 1. Rebuff. c. l. n. 40. Sanch. c. l. n. 161.* si status alicujus Ecclesiæ deformatus sit, & disciplina in ea non servetur, *arg. c. Relatum; 7. Ne Clerici vel Monachi &c. Laym. cit. c. 9. num. 8.* Altera causa justa est magna Ecclesiæ utilitas; quia licet reperiantur quidem, non tamen idonei, & Ecclesiæ, præsertim Catedrali, utiles Clerici, qui in ea institui seu servire velint, *Abb. c. l. Rebuff. c. l. num. 41. Sanch. cit. loc.* qui aliam causam justam addit, ut Divinus cultus augeatur.

Porro licet propter merita personæ dispensari possit, ut quis simul duo, vel plura Beneficia incompatibilia obtinere queat, *c. De multa: 28. h. t.* non tamen evidens prærogativa, sive excellentia personæ est sufficiens causa uniendi unam Ecclesiam, vel Beneficium alteri; quia per talem unionem perpetuam, fit præjudicium ipsi Beneficio, quod unitur, & immutatur ejus natura, ita ut fiat accessorium alteri, *Abb. hic num. 5. Laym. cit. loc.* nam cum prærogativa meritorum extinguatur cum persona, non potest fieri uni perpetua in præjudicium Beneficii annexi, ideoque in *hoc cap.* nulla facta est mentio de prærogativa personæ, *Fagnan. hic num. 6. & 7.*

Notandum secundo. Si Præbendæ Canonicali unita sit Capella, seu Ecclesia parochialis (nam ea etiam venit sub appellatione Capellæ, ut notat *Abb. hic numer. 6.*) ita ut Vicarius, sique perpetuus in ea constitui debeat, *juxta c. Extirpandæ; 30. §. Qui vero; h. t.* tum cura animarum in habitu pertinebit ad Canonicum, tanquam Rectorem principalem: ad Presbyterum vero pertinebit in actu, tanquam ad Vicarium, *Abb. hic num 10. Laym. in qq. Canon. de Prælat. Eccles. Elect. qu. 208.* Aliud vero dicendum est, si non unio, sed dismembratio Beneficii curati, seu Ecclesiæ parochialis facta sit, ita ut ex Capella, seu parochiali Beneficio certa portio redituum detracta, & pensionis titulo adjuncta sit Præbendæ Canonicali, tunc enim Canonicus nullam omnino curam habet Capellæ seu parochiæ, sed ea tota est penes Presbyterum, qui est institutus in Capella, *Abb. hic n. 10. in fine.*

Notandum tertio. Si justa causa, præsertim necessitatis, unionem exigat, tenetur Episcopus eam facere, alioquin si recuset, potest adiri Papa, ut eum cogat, *arg. c. Nullus; 27. de jure patron. Laym. cit. c. 9. n. 8.*

Notandum quarto. Episcopus potest de jure communi Capellas seu Ecclesias parochiales unire Præbendis Canonicalibus & dignitatibus, ob tenuitatem redituum illarum, & quidem non tantum auctoritate Papæ, sed etiam propria sive Ordinaria Episcopi, *Hostiens. hic & Jo. Andr. V. Peterit;* id est, auctoritate sua, cum consensu tamen Capituli, *juxta Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* an autem hoc procedat etiam post Conc. Trid. dicetur §. *seq.*

§. III.

Qua forma & solemnitas, sive quæ conditiones requirantur Jure communi ad unionem Beneficiorum instituendam, & quo pacto Jure novo Concilii Tridentini Beneficia uniri possint?

CCX. Ad primam Quæstionem respondetur, de jure communi antiquo ad unionem Beneficiorum rite faciendam requiritur primo, ut præcedat causæ cognitio, ut colligitur ex *Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* alioqui enim subreptitia est ipsoque jure nulla, nisi justitia causæ probetur, *Rebuff. c. l. n. 43. & in reg. 1. de unionib. Gl. 9.* imo etsi Papa unionem faciat, requiritur, ut etiam de causa inquiratur in partibus, alias non valebit unio, *Rebuff. c. l. nu. 16. Sanch. cit. c. 29. n. 162.* Secundo requiritur, ut vocentur ii, quorum interest, sive in quorum præjudicium unio cedere potest, *juxta reg. jur. 29. in 6. quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet:* idque indicatur in *cit. Clem. 2. & Clem. 1. §. Ad hæc de statu Monach. Rebuff. in cit. reg. 2. Gloss. 11. n. 1. & 7. Sanch. c. l. n. 162.* alioquin similiter irrita est ipso jure talis unio, *Azor. c. l. q. 14. Sanch. c. l. n. 173.* non tamen necessario vocari debet plebs, ad unionem faciendam, licet videatur quodammodo sua interesse, quia interdum laborat contra propria sua commoda, quamvis si causam justam allegavit impedientem unionem, audiri debeat, *Rebuff. c. l. n. 11. & 12. Sanch. c. l. n. 163.* Tertio requiritur, ut accedat consensus Capituli Cathedralis, si unio expresse facienda sit, prout habetur in *cit. Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* Quia unio est veluti alienatio quædam, in qua consensus Capituli intervenire debet, *Rebuff. cit. Gl. 51. n. 2. Sanch. c. l. n. 164. Azor. c. l. q. 12. Garc. cit. c. 2. num. 145.* Non tamen requiritur solennis tractatus, cum unio non habeat rationem veræ & proprie dictæ alienationis, *Rebuff. c. l. n. 22. Sanch. c. l. n. 172. Garc. c. l. n. 146.* Et hic consensus Capituli intervenire potest, etiam post unionem factam, *arg. c. Cura 11. de jur. patron. Rebuff. c. l. n. 20. Sanch. c. l. n. 165. Garc. c. l. n. 147.* Quod si Capitulum, aut alii, quorum interest sine justa causa, consentire nolint, poterunt ad id a Papa compelli: imo etiam, ipsis invitis, potest Episcopus unionem facere, si causa evidens necessitatis adsit; quamvis alias, si justa causa contradicendi subsit, etiam unius contradictio sufficiat ad impediendam unionem, *Rebuff. c. l. n. 3. & 4. Azor. cit. q. 12. Sanch. c. l. nu. 164.* In unione tamen facienda a Legato a Latere non exigitur consensus Capituli, *Garc. c. l. n. 150.* sed rectius distinguit *Sanch. c. l. n. 164.* qui videri potest.

CCXI. Præterea non potest Episcopus unire Ecclesiam vel Beneficium, sine consensu Abbatis, vel alterius Prælati inferioris, ad quem talis Ecclesiæ vel Beneficii administratio, aut collatio alias pertinet, sicut colligitur ex *cit. Clem. 1. §. Ad hæc de statu Monach.* cum ipsi per unionem jus administrandi, vel conferendi auferatur: quia etiam requiritur consensus Clericorum constituentium Capitulum, cum illo Prælato inferiore, imo & consensus Capituli Ecclesiæ Cathedralis *Sanch. c. l. n. 163.* Denique si Ecclesia vel Beneficium uniendum sit juris patronatus, requiri etiam debet consensus patroni, *justa c. Pastoralis; 7. de donat.* non tantum Laici, sed etiam Ecclesiastici, cum utrique juri præsentandi per unionem præjudicium fiat, quippe quod patronus amittit. *Sanch. c. l. num. 168. Laym. cit. c. 9. num. 9.* Licet aliqui quoad patronum Ecclesiasticum, dissentiant: sufficit autem si patroni consensus, vel Prælati inferioris unionem subsequatur, sicut de consensu Capituli supra dictum est, nam universaliter satis est, consensum eorum, quorum interest, subsequi, *Sanch. c. l. n. 170.*

Porro consensus Beneficiati, seu immediati Rectoris Ecclesiæ, vel Beneficii, ab Episcopo uniendi non requiritur, sicut neque defensoris, si vacet, sed iis etiam non vocatis, potest Episcopus illud unire, ut constat ex *cit. Clem. 2. junct.*

Cl. V. de reb. Eccl. &c. Ratio est, quia etsi Beneficium illud nondum vacans uniatur alteri, nullum per hoc possessori præjudicium infertur; quia unio nulla non mandabitur executioni, nec effectum sortietur, donec Beneficium per mortem ipsius vacaverit, vel is alio modo dimiserit. Neque ideo denuncianda est unio Rectori vel Beneficiario, quia posset forte illud permutare, vel resignare in favorem alterius: nam hoc præjudicium non est considerandum, cum permutatio, & resignatio Beneficii pendeat a voluntate Superioris, & sint modi extraordinarii acquirendi Beneficia, ideoque non obstante eo qualicunque præjudicio, Episcopus procedere potest ad unionem, ob bonum commune Ecclesiæ, *Robuff. c. l. nu. 8. p. & 10. Azor. r. l. q. 12. Sanch. c. l. nu. 171.*

Quarto, requiritur, ut exprimatur verus annuus valor, secundum communem æstimationem Beneficii uniendi, & ejus, cui annectitur, secundum *Reg. 21. alias 22. Cancellariæ de unionibus*; alioqui enim constare non posset unionem esse necessariam, vel utilem. Verum hoc procedit solum, si petatur fieri unio a Papa, vel ejus Legato, qui ignorant valorem Beneficii: secus si ab Ordinario, cui valor Beneficii satis perspectus esse præsumitur, *Robuff. in tit. Reg. Gl. 5. Cast. Palao cit. dis. 6. pun. 10. §. 2. nu. 28.*

CCXII. Ad alteram Quæstionem quod attinet, Concil. Trident. in primis *Sess. 7. c. 6. de ref.* statuit, quod Ordinarii possunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, examinare uniones perpetuas, post quadraginta annos factas, & quæ per sub-, vel obreptionem fuerint obtentæ, irritas declarare: quæ vero a dicto tempore non fuerunt sortitæ effectum vocatis iis, quorum interest, tanquam per subreptionem obtentæ præsumi debent, nisi ex legitimis probatisque causis factas fuisse constiterit. Sunt autem quadraginta illi anni computandi a die, quo Concil. Trident. Auctoritate Apostolica est promulgatum, *Azor. l. 6. cit. c. 18. q. ult. Sanch. l. 7. Moral. 29. nu. 178.* Secundo eadem *Sess. 7. c. 7. de ref.* statuitur primo, ut Beneficia curata Cathedralibus, Collegiatis, seu aliis Ecclesiis, vel Monasteriis, Beneficiis, Collegiis, aut piis locis quibuscunque perpetuo unita, singulis annis visitentur ab Ordinariis locorum, in quibus per idoneos Vicarios etiam perpetuos, assignata illis, tertiæ partis fructuum, majori vel minori, arbitrio Ordinariorum, portione; super re certa assignanda, cura animarum exerceatur, nisi ipsis Ordinariis pro bono animarum regimine, aliter expedire videbitur, videlicet ut per Vicarios temporales cura administretur, non obstantibus privilegiis & exemptionibus quibuscunque, & appellationibus. Ex quo infert *Sanch. cit. c. 29. n. 191.* Quod si Beneficium curatum sit unitum Monasterio Monialium, vel Collegio, aut alii loco pio, etiamsi in temporalibus, & spiritualibus, cum privilegio nominandi Vicarium ad nutum amovibilem, potest Episcopus in eo temporalem, vel perpetuum constituere: addit tamen plures casus esse exceptos, in quibus non potest Episcopus in Beneficio unito ponere Vicarium perpetuum, sed solum temporalem, *quos ibid. refert.* Sed de hoc quoque dictum *supr. lib. 1. Tit. 28. num. 6. & seqq.* Tertio, *Sess. 14. c. 9. de ref.* statuitur ne Beneficia unius Diœcesis uniantur perpetuo cum Beneficiis alterius Diœcesis, ex quacunque causa, in quo correctum est jus commune antiquum, secundum quod id fieri poterat cum consensu Episcopi alterius Diœcesis, *Sanch. c. l. nu. 180. Garc. c. l. nu. 85.* Quarto, *Sess. 21. c. 5. de ref.* conceditur Episcopis, ut propter paupertatem Ecclesiarum parochialium & in cæteris casibus, sive causis a jure permissis, iis unire possint in perpetuum alia Beneficia curata, vel non curata, sine præjudicio tamen obtinentium, etsi illa essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercunque affecta, quæ uniones etiam revocari non possunt. In quo decreto augetur Episcopis potestas ordinaria uniendi Ecclesias & Beneficia suæ Diœcesis, etiam si illa reservata essent, ut id possint benedicto etiam tanquam delegati Sedis Apostolicæ, ut notat *Sanch. c. l. nu. 181.* Requiritur tamen consensus Capituli, quia in dicto decreto non absolute delegatur Episcopis potestas uniendi, sed juxta formam juris, quæ requirit Capituli consensum *Clement. 2. de reb. Eccl. non alien. Sanch. c. l. num. 183. Garc. c. l. n. 183.* qui ait, ita decisum esse a S. Cong. Concilii.

CCXIII. Quinto. Ex decreto Concilii Tridentini *Sess. 23. c. 18. nu. 27. 28. & 29. de ref.* Beneficia aliquot simplicia (non omnia) cujuscunque qualitatis & dignitatis fuerint, & etiam præstimonia, vel portiones præstimoniales, etiam ante vacationem, sine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, Episcopus potest alicui Collegio seu Seminario applicare, & incorporare, etiam si sint reservata, vel affecta: nec per resignationes ipsorum Beneficiorum uniones & applicationes suspendi, nec ullo modo impediri possunt. Porro vi hujus decreti non possunt uniri Seminario Beneficia residentiam postulantia, ne divinus cultus minuatur, nec simplicia ad inferiorum collationem spectantia, neque Beneficia juris patronatus, etiam Ecclesiastici, nec reservata Sedi Apostolicæ, post eorum vacationem: neque Beneficia, ante eorum vacationem si tempori unionis erant affecta, ut quia erant sub collectorum, familiarium, vel Officialium Curiæ, juxta Declarat. S. Congreg. Concil. apud *Garc. cit. 2., nu. 102. & 106. Barbos. l. 3. Jur. Eccles. c. 26. nu. 30. Palao tit. pun. 12. §. 3 nu. 14.*

Sexto. *Sess. 24. c. 13. de ref.* Prohibetur, ne Ecclesiæ parochiales Monasteriis quibuscunq;, aut Abbatiis seu dignitatibus, aut Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, aliisve Beneficiis simplicibus, aut Hospitalibus militiisve uniantur: quæ tamen antea unita erant, non infirmantur, sed præcipitur, ut revideantur ab Ordinariis. Imo neque pars fructuum ex Parochiis prædictis Ecclesiis, aut Præbendis applicari potest, sine licentia Papæ, ut colligitur ex *cap. 6. sess. 25. de reform. & ex Cardinal. declar. notat Garc. p. 12. c. 2. nu. 87.* Et in hoc correctum etiam est Jus commune antiquum, juxta quod poterant Episcopi unire Beneficia curata Monasteriis, aut aliis Beneficiis, *Sanch. c. l. nu. 184.*

Septimo *Sess. 24. c. 15. de refor.* Statuitur, ne in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis Insignibus, ubi frequentes, eoque tenues sunt Præbendæ, ut simul cum distributionibus quotidianis, sustinendo Canonicorum gradui, pro loci & Personarum qualitate, non sufficiant, liceat Episcopis, cum consensu Capituli, aliquot simplicia Beneficia, non tamen regularia iis unire, vel etiam omnino supprimere, cum Patronorum consensu, si sint de jure Patronatus Laicorum: non obstante quacunq; eorum reservatione, generali, vel speciali, aut affectione. Ex quo a contrario sensu colligitur, posse id Episcopum facere, etiam sine consensu Patroni Ecclesiastici, *Sanch. c. l. nu. 185.*

Octavo. Denique *Sess. 25. c. 9. §. Insuper de refor.* Insuper prohibetur, ne quæcunque Beneficia libera cum Ecclesiis parochialibus, vel aliis quibuscunque Beneficiis, etiam simplicibus, Dignitatibus, vel Hospitalibus, quæ sunt juris Patronatus, uniantur: sed hujusmodi uniones, dum plenam sortitæ sunt effectum, per subreptionem obtentæ censeantur: quæ vero a 40. annis citra factæ, effectum & plenam incorporationem sunt consecutæ, ab Ordinariis tanquam a Sedis Apostolicæ Delegatis revideantur, & examinentur, & quæ per subreptionem obtentæ fuerint, simul cum unionibus irritæ declarentur, ac Beneficia ipsa separentur, & aliis conferantur: per quod Decretum Jus commune etiam correctum fuit, ut notat *Garc. c. l. n. 90.*

CCXIV. Ex dictis infertur primo. Per Concilium Tridentinum non esse ablatam Episcopis potestatem uniendi Beneficia Monasteriis, vel alteri loco Religioso, sicut Jure communi antiquo idem licebat, modo Beneficium sit intra Diœcesin, in qua est Monasterium, vel locus Religiosus, cui est uniendum, neque sit curatum: quia nullibi Concil. Trident. prohibuit unionem Beneficii loco Religioso, præter duos hos casus, ergo in reliquis manet Jus commune incorrectum, *Sanch. c. l. nu. 187.* Ex quo ulterius infert *nu. 188. & seqq.* posse Episcopum præcipere, ut Beneficium a se unitum Religioni regatur per Religiosos ad nutum amovibiles; quia per unionem jam Beneficii natura mutata est, & regulare factum. Infertur secundo, si Beneficium a tempore immemoriali, sine propria collatione, tanquam unitum alteri, possessum fuit, id in dubium revocari non debet, quamvis Titulus vel Instrumentum unionis legitime factæ, exhiberi nequeat, *Garc. c. l. n. 231. Laym. tit. c. 9 n. 5.* imo etiam ad præscribendam unionem sufficit tempus 40. annorum, cum titulo præsumpto, ut colligitur ex *Concil. Trident. Sess. 7. c. 6. de ref.* & docet *Garc. c. l. num. 238.* ubi *num. seqq.* id limitat procedere saltem in unione accessorie facta, per quam Titulus extinguitur: non item in unione æque principaliter facta, cui jus commune non ita resistit, adeoque ad eam sufficere videtur præscriptio 40. annorum, sine titulo, cum bona fide.

§. IV.

Quid juris, seu potestatis habeat Prælatus, vel ejus Monasterium, Ecclesia Cathedralis, aut Collegiata, cui Ecclesia parochialis, vel aliud Beneficium est incorporatum, seu unitum.

CCXV. Præmittendum, quod duobus modis potest fieri hujusmodi incorporatio, seu unio, ut notat *Gl. Communiter recepta; in c. 2. V. Pleno jure; de privileg.* Primo, quoad temporalia tantum, adeoque non pleno jure, quia nimirum relicta congrua portione Presbytero, seu Vicario constituto in Ecclesia vel Beneficio unito, reliqui reditus ad Monasterium vel Capitulum pertinent. Secundo, pleno jure, quoad temporalia, & spiritualia simul, cujusmodi unio rursum dupliciter fieri potest: vel enim Ecclesia parochialis Monasterio aut Capitulo, cui est incorporata, plenissimo jure subjecta est, ita, ut etiam populus ab Episcopo Diœcesano sit exemptus, & in spiritualibus etiam subjectus Prælato Monasterii, aut Capitulo; vel Parochia incorporata quidem est Monasterio, vel Capitulo, etiam quoad spiritualia, sed non plenissimo jure, quia populus in spiritualibus est subjectus Episcopo Diœcesis. His præmissis sit.

CCXVI. Assertio 1. Si Monasterio, vel Capitulo v. g. incorporatio parochiæ facta sit, quoad temporalia tantum, tum Monasterium, vel ejus Abbas, vel Capitulum, cui incorporatio redituum parochialium facta est, nihil fere juris habet, sive circa personam Presbyteri, qui est positus in parochia, sive circa curam populi: ac proinde non potest Monasterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum in Ecclesia unita instituere, vel destituere Presbyterum, sine consensu Episcopi loci, cui populus est subjectus, *Abb. in cit. c. 3. nu. 6. de privil. Laym. in c. 2. de suppl. neglig. Prælat. nu. 7.* Et hoc casu, non est necesse, ut præsentatio Presbyteri ad Monasterium, vel Capitulum pertineat, quando solum reditus temporales ei donati fuerunt, & non etiam jus præsentandi Presbyterum, seu Rectorem parochiæ incorporatæ, *Laym. c. l.* Quod si jus præsentandi habeat Monasterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum tum potest Presbyterum, seu idoneum Vicarium præsentare Episcopo Diœcesano, ab eodem instituendum, prout constat ex *c. In Lateranensi; 31. h. t.* Nam in Concilio Lateranensi sub
„ Alexandro III. *c. 9.* (quod refertur in *c. 3. inf. de privileg.*)
„ prohibitum fuit, ne Religiosi Ecclesias parochiales, & decimas a Laicis præsumant accipere, sine consensu Episcoporum: neque excommunicatos, vel nominatim interdictos ad Divina admittant. At vero Innocentius III. in Concilio Lateranensi *c. 61.* dictam Constitutionem Alexandri III. innovans, & ejus transgressores punire volens, insuper statuit, ut Religiosi in Ecclesiis Parochialibus, quæ ad ipsos pleno jure non pertinent (id est, quoad spiritualia & temporalia eorum Monasteriis non sunt unitæ) Presbyteros, seu Vicarios Episcopis instituendos præsentent, qui eisdem Episcopis circa curam plebis respondere debent: (quia circa hanc & jura Parochialia Episcopis sunt subjecti) rationem vero administrationis in rebus tempora-

„ poralibus ipsis Religiosis, sive Prælato Monasterii redde- „ re debent; institutos vero Presbyteros, seu Vicarios (si „ perpetui, seu intitulati sint) removere, Episcopis incon- „ sultis, non audeant. Idem habetur *in cit. c. 3. §. De Eccle-* „ *siis de privil.* Additur *in fine hujus* r. quod Religiosi tales „ Vicarios Episcopis præsentare debeant, quos, vel ipsa „ conversatio bona notos, & probatos reddit, vel probabi- „ le Prælatorum testimonium commendat.

Hinc colligitur, quod in Ecclesiis, & Beneficiis, quæ pleno jure Religiosis incorporata non sunt, institutio & destitutio Presbyterorum, seu Vicariorum, non ad ipsos, sed ad Episcopum pertinet. Etsi vero Monasterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum rationem administrationis rerum temporalium exigere possit a Rectore, seu Vicario Ecclesiæ unitæ, ratione juris Patronatus Ecclesiastici, si jus præsentandi in ea Ecclesia habeat, ut constat *ex hoc c.* non tamen hoc jus competit Patrono Laico, ut notat *Abb. hic n. 3.*

CCXVII. Assertio 2. Si Ecclesia Parochialis plenissimo jure incorporata sit Monasterio, aut Capitulo Cathedrali, ita, ut etiam populus, quoad spiritualia, sit Monasterio subjectus, & Abbas Monasterii, vel Capitulum habeat jurisdictionem quasi Episcopalem in Ecclesia incorporata, tunc potest Monasterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum Presbyteros, aut Vicarios in Ecclesia unita instituere, & destituere, independenter ab Episcopo loci, *Laym. in cit. c. 2. n. 7. de suppl. negl. Præl.* Adeoque, & visitare, rationem administrationis exigere, & alia facere potest, quæ ad jus Ordinarii spectant, prout constat *ex c. Quoniam 31. de Privil.* ubi *Gl. magna in notat.* ait: Ecclesia Parochialis tunc subjecta est Abbati utroque jure (sive plenissimo jure) quando Episcopus nullum jus Episcopale in ea exercet, *Abb. in c. de Monachis; 12. n. 9. h. t.* Porro talem donationem, seu incorporationem Ecclesiæ Parochialis, ita pleno jure, ut etiam populus ab Episcopali jurisdictione sit exemptus, Episcopus, seu Ordinarius nunquam facere potest, sed solus Papa, ut docet *Franc. in c. unic. de Capell. Monach. in 6. nu. 3.* Quia Episcopus, vel quicumque alius Prælatus officium, sive jurisdictionem sibi commissam, sine consensu Superioris committentis, abdicare non potest, *Arg. l. pen. ff. de Offic. Præsid.* & tradit *Gl. in c. Pastoralis; 7. V. Cathedraticum; de Donation.* Sed neque Papa Ecclesiam Parochialem ita censetur donare, & incorporare Monasterio, vel Religioni, ut etiam populus sit exemptus a cura, & jurisdictione Episcopi; quia grande periculum esset, si Episcopus populo Sacramenta ministrare non posset, quæ alius Prælatus non potest, sicut est confirmare, Sacros Ordines conferre, Ecclesias & Altaria consecrare, & similia, *Innoc. in cit. c. Pastoralis; n. 6. & 7. & Joan. Andr. ib. n. 5.*

CCXVIII. Assertio 3. Si Ecclesia Parochialis unita sit Monasterio, vel Capitulo, quoad temporalia, & spiritualia, adeoque pleno jure, ita tamen, ut ratione populi non sit exempta ab Episcopo: sed ejus spirituali jurisdictioni subjecta, tunc idoneum Vicarium Episcopo præsentare debet, ab ipso examinandum, & instituendum in Ecclesia unita: neque hoc casu refert, utrum Monasterium secundum se sit exemptum, vel non exemptum, *Laym. in cit. c. 2. n. 7. in fine de suppl. neglig. Prælat.* & quidem jure novo Concilii Trident. *Sess. 7. c. 7. de ref.* datur facultas Episcopis ponendi in Ecclesiis, seu Beneficiis curatis perpetuo unitis, quoad spiritualia, & temporalia, Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, vel Monasteriis, vel aliis piis locis, idoneos Vicarios, etiam perpetuos: nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, *& juxta declarat. Cardinal. apud Joan. Gallemart. ibid. num. 4. Garc. p. 21. de Benefic. c. 2. num. 4. Barb. de Offic. Episc. allegat. 7. numer. 190.* Etiamsi antea semper Vicarium temporale, seu secundum voluntatem Prælati Ecclesiæ, vel Monasterii amobilem habuerit: nisi in Litteris unionis, a Sede Apostolica factæ, post Concil. Trident. expressum sit, quod Parochia per Vicarium temporalem administrari debeat, *Laym. in cit. c. 2. num. 8. & in 99. Canon. de elect. Prælat. qu. 207.* An autem Vicarius ponendus in Ecclesia tali modo unita, debeat esse regularis, an secularis dubitatur? Resp. Si Rector principalis Ecclesiæ, cui Parochiæ incorporatio facta est, sit secularis, v. g. Præpositus, aut Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, non potest in ea institui Vicarius regularis: ubi tamen attendi debet, quidnam in Litteris fundationis, seu unionis contineatur, vel ante hac consuetum fuerit, quia status Ecclesiæ non debet facile mutari. *Arg. c. 2. de suppl. neglig. Prælat.* Si vero Parochia sit unita Monasterio, potest Abbas Vicarium regularem, ad nutum ejusdem revocabilem, seu obedientiarium constituere, *c. Cum ad Monasterium; 6. §. tales de Statu Monach. & Clem. unic. de suppl. neglig. Prol.* Nisi in Litteris unionis expressum sit, ut Parochia per Vicarium secularem administretur: vel nisi longissimo tempore per Vicarium secularem Parochia sit administrata, præsertim si intitulatus fuerit, *Laym. in cit. c. 2. num. 8. & de Elect. Prælat. quæst. 206. & 207.* ita tamen, ut si Vicarius regularis sit deputatus, solus ibi non habitet, sed cum socio sui Ordinis, *Garc. cit. c. 2. num. 23. Laym. in cit. cap. 2. num. 8. & cit. qu. 206. in fine.*

CCXIX. Porro plura adhuc alia circa hujusmodi uniones sunt curanda, & observanda. Nam primo Monasterium, vel Capitulum Cathedrale, cui Ecclesia est unita, quoad spiritualia & temporalia, debet conservare ejus sarta tecta, & paramenta Altaris reparare, in defectum redituum, qui pro Fabrica deputari solent, ut colligitur, *ex cap. 1. & cap. De his; 4. de Eccles. ædif.* Ratio est, quia cum Monasterium, vel Capitulum ex Ecclesia unita commoda percipiat, videlicet annuos reditus, etiam onera sustinere debet; juxta *l. un. C. de Caduc. tollend. §. Pro secundo; in fin. Laym. in cit. cap. 2. de suppl. neglig. Prælat. num. 9. & in 99. Canon. quæst. 209.* Excipitur primo, nisi tenues sint reditus, qui Rectori principali proveniunt: tunc enim aliter succurrendum est, videlicet ut populus contribuat, cum enim Divina percipiat, tenetur ad reparationem Ecclesiæ, *Abb. in cit. cap. 1. num. 4. de Eccles. ædif.* Excipitur secundo, nisi obligatio conservandi Fabricam Vicario perpetuo in institutura sit imposita, propter abundantes reditus, qui ipsi sunt assignati, nam ad eundem etiam spectat jura Episcopalia solvere, *c. 2. de suppl. neglig. Præl. & Clem. unic. de jure Patr.* Id vero intelligi debet secundum proportionem, quæ ipsi ex reditibus parochialibus relinquitur, *Laym. cit. q. 209.*

Notandum secundo. Vicarius constitutus in Ecclesia Parochiali unita Monasterio, etiam in spiritualibus, non tantum perpetuus, sed etiam temporalis tantum, seu ad nutum amovibilis, tametsi Religiosus sit Ordinis exempti ab Episcopo seu Ordinario loci, cui populus est subjectus, quoad ea, quæ ad curam animarum & administrationem Sacramentorum pertinent, jurisdictioni Episcopi quoque subest, ita, ut ab eo visitari, & corrigi possit, juxta *Decretum Concilii Trident. Sess. 25. cap. 11. de Regular. junctis declarat. Cardinal. ibid. num. 1. apud Jo. Gallem.* Possunt tamen tales Vicarii, non tantum regulares, sed etiam seculares, si ad nutum amovibiles sint, visitari in parochialibus, etiam a Prælato Monasterii, dummodo approbati sint ab Ordinariis, *juxta ult. declarat. Cardin. ibid.* quia & ipsi in spiritualibus, tanquam immediato Rectori suo sunt subjecti a quo & amoveri possunt, *Laym. in c. 2. numer. 10. de suppl. negl. Præl. & in 99. Canon. q. 208.* Ratio est, quia exemptus, ratione rei non exemptæ, subjacet jurisdictioni Ordinarii, ut ait *Innoc. in cap. Cum Capella; 16. in fine de privileg.* Si enim Parochia, ipsique Parochiani subjecti sint curæ & jurisdictioni Episcopi: sequitur, quod etiam Rector Parochiæ, in pertinentibus ad curam animarum, ei subjectus sit; quia accessorium sequi congruit naturam principalis, *Reg. Jur. 42. in 6.* Accedit quia Parochus est propter Parochianos, & curam eorum, & non vice versa, Parochia est propter Parochum, *Lapus in c. unic. de Capell. Monach. in 6. nu. 7.* Idque confirmatur, tum quia quicumque officium, & curam ejus accipit, etiam conditiones illius officii suscipit, & subjectionem erga eum, cui officium illud subjicitur; tum quia Episcopus non posset sufficienter habere curam, & inspectionem Parochiæ, nisi etiam haberet erga Parochum. Excipitur autem *in tr. Decreto Trident. cap. 11.* Monasterium Cluniacense, deinde etiam omnia illa Monasteria, seu loca, in quibus Abbates, Generales, seu Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, nam Parochiæ illis incorporatæ, & ibi sitæ, non subjacent visitationi Episcopi. Deinque excipiuntur etiam illa Monasteria, seu domus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem quasi Episcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent, ut habetur *in fine cit. c. 11.* Quia tunc etiam populus est exemptus a jurisdictione Ordinarii.

CCXX. Notandum tertio. Vicarius constitutus in Ecclesia, v. g. Parochiali unita Monasterio, si sit temporalis tantum, seu ad nutum amovibilis, nullum jus, seu Titulum habet in Parochia: sed omne jus est penes principalem Rectorem, videlicet Prælatum Monasterii. Si vero sit Vicarius perpetuus, tum Jus ac Titulum in Parochia obtinet, tum cura Parochiæ ipsi sit attributa, eaque ad ipsum pertinet in actu, ad principalem vero Rectorem solum in habitu, a quo proinde in spiritualibus parum dependet, si ab Episcopo sit institutus, & intitulatus, *Laym. in cit. c. 2. nu. 10. de suppl. neglig. Præl.* Cum enim Jus, seu Titulus Beneficii sit indivisibilis, ideo simul actu non possunt esse duo Parochi unius Parochiæ, bene tamen unus, videlicet Vicarius actu, Rector vero solum in habitu, quæ potestas habitualis etiam in actum exire potest, si Parochia per mortem vel resignationem Vicarii perpetui vacat: tum enim Rector principalis, v. g. Abbas Monasterii, cui incorporata est Parochia, integram eam administrare poterit. *Laym. cit. q. seq.* Porro de Vicariis, tum perpetuis, tum temporalibus ex instituto actum est *supr. l. 1. Tit. 28. fer. 1. §. 1.*

Notandum quarto. Si Abbas, vel Monasterium, aut Capitulum Collegiatum, Ecclesiam ædificavit, fundavit, vel dotavit, acquirit quidem jus Patronatus, non tamen curam, vel reditus Ecclesiæ: quare talis Patronus Ecclesiæ curatæ, etiamsi Ecclesiasticus sit, non potest in ea Presbyterum, aut Rectorem instituere, & multo minus destituere, sive amovere: sed debet Episcopo personam idoneam præsentare, a quo instituatur: neque etiam potest reditus Parochiarum, in quibus jus præsentandi habet, usibus Monasterii, vel Capituli applicare, *cit. c. 2. de suppl. neglig. Præl.* Nisi in Litteris fundationis, cum Episcopi consensu, moderata aliqua pensio Patrono fuerit reservata, *c. Præterea; 23. de jure Patron.* Et licet permissum sit Patrono, sive Ecclesiastico, sive Laico, ut attendat, num Rector suum Officium recte administret, an non forte reditus Parochiales ad alium usum applicet: non tamen potest Patronus etiam Ecclesiasticus circa curam populi, & Sacramentorum administrationem, Rectori ab Episcopo loci instituto quippiam præcipere: sed Episcopo id denunciare potest, si officium male administret, *Laym. in cit. cap. num. 2. de suppl. negl. Præl. & in 99. Canon. q. 205.*

CCXXI. Restat adhuc una Quæstio hic expedienda, a quo, & ex quibus causis possit dissolvi, seu revocari unio Ecclesiarum, vel Beneficiorum semel facta? Resp. Primo, ille potest unionem dissolvere, qui potuit illam facere; quia ejusdem potestatis est utrumque oppositorum: ac proinde Episcopus potest unionem, non solum a se factam, sed etiam a Papa, vel ejus Legato ex justa causa revocare; quia Papa uniendo non censetur voluisse tollere potestatem Ordinarii, nisi ex plenitudine potestatis unio ab eo facta esset, *Rebuff. in prax. Benef. Titul. de Unionis revocar. num. 25. & 26. Azor. p. 2. l. 6. c. 29. q. 23. Garc. p. 12. cap. 2. n. 302. & seqq.*

Secundo, Unio Beneficiorum potest revocari, cessante causa, propter quam facta est, v. g. ob paupertatem, vel bellum: vel

vel ob evidentem necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ, vel quia redundat in ejus damnum *Rebuff. c. l. n. 1. & seqq. Azor. c. l. q. 4. Garc. c. l. n. 305.* Tertio, sicut ad faciendam, ita etiam ad revocandam unionem requiritur causæ cognitio, consensus Capituli, vocatio eorum, quorum interest unionem non dissolvi, *Rebuff. c. l. n. 25. & seqq. Azor. c. l. n. 6. Garc. c. l. nn. 307. & 308.* Effectus autem hujus revocationis est, quod Ecclesia unita, post revocationem unionis, maneat in eo statu, in quo erat ante unionem, *Rebuff. c. l. n. 78. Garc. l. n. 309.*

§. V.

De dismembratione Beneficiorum Ecclesiasticorum, & requisitis ad illam.

CCXXII. Præmittendum, discrimen esse inter Beneficii dismembrationem seu diminutionem, & inter Beneficii divisionem seu sectionem: dismembratio, seu diminutio Beneficii, tunc fieri dicitur, quando unitas Beneficii non tollitur, sed pars bonorum vel fructuum, sive redituum Beneficii ab eo separatur, & aufertur, v.g. si in Ecclesia aliqua sint duæ Capellaniæ collativæ, quarum una abundantes reditus habet, altera vero tenues, & ex illa pars redituum dematur, eaque huic applicetur: vel si pars aliqua ex fructibus abundantibus ad Fabricam Ecclesiæ deputetur, tunc dicitur fieri dismembratio, *Garc. p. 12. de Benef. cap. 3. num. 1. & 2.* At vero divisio, seu sectio Beneficii dicitur, quando ex uno fiunt duo, vel plura Beneficia, & sic ex una Ecclesia Parochiali fiunt duæ, ex uno Canonicatu, duo Canonicatus, ex una Capella duæ, ita, ut divisis fructibus, duo in posterum Parochi, duo Canonici, duo Capellani instituantur, tunc dicitur Beneficii divisio seu sectio, *Garc. cit. p. 12. c. 4. n. 1. Cast. Palao tract. 13. de Benef. disp. 6. punct. 9. §. 20. num. 3. de qua §. seq.*

CCXXIII. Assertio 1. Episcopus, ex justa causa, potest portiones, seu reditus Beneficiorum in Ecclesiis seu Parochiis, quæ Monasteriis aut Collegiis incorporatæ sunt, minuere seu dismembrare, imo & dividere Parochiam, si justa causa postulet, salva tamen unione, ut colligitur *ex c. Avaritiæ 10. h. t.* Nam ex eo, quod ibi dicitur Religiosis, quibus est incorporata Parochia, non debere portiones, quas relinquunt Vicariis vel Capellanis suis, diminuere, sine consensu Archiepiscopi, vel Episcopi sui: infertur per sensum contrarium, quod id cum consensu ipsius facere possit, & diminuere, ac Parochias dividere ex justa causa, ut tradit *Gl. Recepta; ibid. V. Reditus.*

CCXXIV. Assertio 2. Si Beneficium non vacet, tum vel dismembratio, seu diminutio Beneficii instituitur, ad petitionem ipsius Rectoris adhuc superstitis, v.gr. Parochiæ, quæ reditus abundantes habere videtur: & tunc præter justam causam, si Ecclesia illa Parochialis non sit collegiata, neque incorporata Ecclesiæ Collegiali, vel Conventuali, solum requiritur auctoritas Episcopi, velut Ordinarii: alioquin vero, si Ecclesia Parochialis habeat Collegium, insuper etiam consensus Collegii, seu Capituli requiritur, ut tradit *Garc. cit. c. 3. n. 12.* Vel ipse Episcopus eam dismembrationem instituit ex officio, seu motu proprio: hoc casu, præter justam causam, requiritur etiam consensus Capituli Cathedralis, tanquam solennitas quædam, juxta *c. 2. de reb. Eccl. non alien. in 6.* ut tradit *Gar. cit. loc. numer. 11.* Consensus vero Rectoris non requiritur, tanquam necessaria solennitas, sed solum tanquam ejus, cujus interest: quare si necessitas postulet dismembrationem seu diminutionem, vel etiam divisionem Beneficii fieri, potest ea fieri, etiam invito & contradicente Rectore, saltem in Beneficiis Parochialibus, prout habetur *in cap. Ad audientiam; 3. de Eccles. ædif.* ut patet etiam *ex Concil. Tridènt. Sess. 21. c. 4. de Reform.* Ubi idem statuitur, si divisio Parochiæ necessario fieri debeat, *Palao cit. loc. num. 5.* Si vero Ecclesia vel Beneficium, cujus dismembratio fieri debet, vacat, hoc casu, Curator, seu defensor constituendus est, *cap. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6.* Ratio prædictorum est; quia dismembratio Beneficii censetur esse quædam alienatio perpetua, sicut unio, ideoque ad illam etiam requiruntur consuetæ juris solennitates, imo etiam vocatio defensoris, vel etiam Rectoris, licet hæc ad unionem unius Ecclesiæ cum alia, non requiratur, ut tradit *Rota Romana in novis decision. decis. 1. alias 229. de reb. Eccles. non alien. Garc. cit. c. 3. n. 3.*

§. VI.

An, & quo pacto Beneficium Ecclesiasticum dividi possit, seu secari in duo, vel plura?

CCXXV. Assertio 1. Divisio seu sectio Beneficiorum prohibita, est in Concilio Turonensi relata *in c. Majoribus; 8. h. t.* „Nam cum quidam Episcopi aut Prælati, minora Be„neficia, seu præbendas Clericorum dividerent, majora Be„neficia in sua integritate relinquentes, Concilium Turo„nense id indecorum judicans, statuit, ut sicut in magnis, „ita, & in parvis membris suis, Ecclesia firmam servet „unitatem, ideoque nec præbendarum divisio, neque Digni„tatum permutatio fiat, intellige, sine justa causa, & ab„sque auctoritate Superioris: nam cum hujus auctoritate, & ex justa causa, sicut divisio præbendarum, ita, & permutatio Dignitatum institui potest, *Gl. hic V. Divisionem; & Gl. fin.* Ratio autem, cur nec majorum, nec minorum Beneficiorum divisio fieri debeat, est; quia per divisionem alteratur, seu mutatur status Ecclesiæ, ideoque non debet institui, sine justa causa: & cum æquum sit, ut in Communitate servetur æqualitas, ita, ut nemo abundet, nemo penuriam patiatur, *arg. c. cum M. 9. in fine de Constit.* idcirco non debent minora Beneficia dividi, & majora relinqui integra, sed idem juris debet esse, & servari in parvis, quod in magnis, & in parte, quod in toto, *Gl. hic V. in minimis.*

CCXXVI. Notandum primo. Beneficium, quoad jus spirituale Canoniæ, sive spiritualis officii præstandi, dividi non potest, seu secari in duo; cum hujusmodi jus spirituale sit indivisibile, *c. Cum dilecta; 25. juncl. Gl. V. Dividi, h. t.* sed quoad annexam temporalitatem, quatenus est jus percipiendi reditus temporales, potest dividi, quia ut sic præcise spectatum, est aliquid temporale, & cadit etiam in Laicum, si separetur a Titulo, seu jure Canoniæ, *Abb. hic n. 4.* & patet ex supra dictis *sec. 1. n. 5. h. t.*

Notandum secundo. Alium intellectum hujus c. adferunt aliqui apud *Abbat. hic num. 3.* nempe per hoc c. prohiberi, ne duo simul accipiantur ad unam præbendam, sive majorem, sive minorem; quia cum unius Beneficii jus sit unicum, & indivisibile, non debet esse simul Titulus duorum, licet ex justa causa unus Titulus possit dividi in duos, seu potius mutari in duos, ita, ut pro uno, v.g. Canonicatu de novo constituantur, seu erigantur duo Canonicatus, divisis etiam, secundum proportionem reditibus, juxta *c. Tuas 20. h. t.* Verum idem *Abbas hic n. 5.* notat, quod si duo recipiantur ad unam Canoniam sive Canonicatum, multiplicetur ipso facto jus Canoniæ, ita, ut sint duo Canonici, & habeant jus Canoniæ distinctum, etiam supra numerum determinatum Canonicorum; quia cum sit jus spirituale, seu incorporale, sola animi destinatione sive voluntate multiplicari potest. Si vero duo recipiantur ad unam præbendam, quæ in temporalitate consistit, non valet receptio, nisi etiam de facto fiat divisio præbendarum & redituum.

CCXXVII. Cæterum Constitutio Concilii Turonensis, quæ refertur *in cit. cap. Majoribus*; prohibens, ne una præbenda dividatur in duas, Limitatur; nempe quod Episcopus possit ex rationabili causa unam præbendam dividere in duas, dummodo quælibet portio sit sufficiens ad honestam sustentationem utriusque præbendati, alias tenetur Episcopus redintegrare præbendam divisam, prout habetur *in c. Vacante; 26. hoc t.* „Nam vacante præbenda Canonicali in quan„dam Ecclesia Cathedrali, Episcopus in ea, cum Capitu„li consensu, duos Canonicos assumpsit, seu instituit, & „altero eorum mortuo, præbenda illius, auctoritate Sedis „Apostolicæ collata fuit Clerico Hyppolyti, qui postea Li„teras Apostolicas contra Episcopum impetravit, ad præ„bendam suam integrandam: idemque alter Canonicus pe„tiit ab Episcopo, simile jus prætendens. Ad hoc respon„det Innocentius III. cum Turonense Concilium præben„darum sectionem prohibuerit (*in c. Majoribus; 8. h. tit.*) „teneri Episcopum ex Beneficiis, quæ vacaverint, integra„re præbendas; nisi ob causam rationabilem, ea vacante „præbenda duæ fuerint constitutæ (ita, ut duo nova ju„ra, seu Beneficia fiant, *Gl. fin. hic.*) & cum sint utriusque „præbendæ proventus, ut utrique Canonico de competen„te Beneficio sit provisum.

CCXXVIII. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Etsi Episcopus ex rationabili causa Beneficium vacans possit dividere, ita, ut ex uno fiant duo, necessarium tamen est, ut Beneficium divisum habeat sufficientes reditus pro duabus præbendis, sive ad duos Beneficiatos honeste alendos, alioquin divisio fieri non debet: non tamen necesse est, ut Præbendæ de novo erectæ, sint æquales antiquis, sive æquales reditus habeant: sed satis est, si habeant sufficientes reditus pro sustentandis singulis Beneficiatis, *Abb. hic num. 2. not. 4.* non enim jure improbatur inæqualitas præbendarum, *Arg. c. ult. de Consuet. in 6. Jo. Andr. hic nu. 2. V. Competentis.*

Notandum secundo. Si post divisionem Beneficii factam, reditus non sufficiant, pro honesta sustentatione utriusque Beneficiati de novo instituti, tum obligatus est Episcopus ex Beneficiis, quæ vacaverint, integrare præbendas, ita, ut portio aliqua ex Beneficiis abundantibus, cum vacaverint, adimatur, eaque tenuioribus adjiciatur, possuntque provisi actionem instituere, contra Episcopum, ad integrandas præbendas, quia ad hoc is tenetur, *Gl. hic V. Integrare; Abb. n. 2. not. ult. & nu. 4.* Ubi tamen addit, quod ex præbenda pingui non debeant tot reditus detrahi, ut ex residuis non possit præbendatus congruenter vivere. Si vero nec ex Beneficio aliquo vacante, nec alio simili modo, videlicet ex bonis Ecclesiæ, aut Capituli communibus, integrare possit præbendas Episcopus, tenebitur interim novis Beneficiatis providere ex suæ Mensæ reditibus, si in culpa fuit, illegitime dividendo Beneficium, *Jo. Andr. in cit. cap. Cum vacante; num. 2. V. Quæ vacare; & Abb. ibid. n. 3.*

CCXXIX. Assertio 2. Regulariter una præbenda, etiam vacans, non est dividenda ad aliam integrandam: sed ea integra conferri debet, prout statuitur *in c. Cum causam; 36. h. t.* „Nam orta controversia inter Joannem Canonicum S. „Crucis, qui integram præbendam non habebat, & Epi„scopum Aurelianensem, is ab eo petiit, ut præbendam „suam integraret, quam causam Gregor. IX. quibusdam de„legavit, qui dubitabant, num aliam præbendam dividere „deberent, ad integrandam præbendam Joannis. Respondit „Papa, quando mandavit præbendam dicti Canonici inte„grandam esse, non fuisse intentionem suam, ut propte„rea alia præbenda divideretur. Ratio est, quia non de„cet unum Altare denudari ad operiendum alterum, *Abb. hic n. 2.* nec est uni subveniendum, cum gravi damno alterius. Hoc autem intelligi debet, quando præbenda aliqua non est sufficiens ad integrandam aliam, & providendum congrue Beneficiato, de novo instituendo, ut notat *Abb. hic n. 3.* Nam si una præbenda abundantes reditus habeat, ab illa aliqua pars redituum, quando vacat, auferri potest, eaque alteri præbendæ indigenti, quæ non est integra, & sufficiens ad sustentationem Beneficiati, applicari; si alio faciliore modo, videlicet ex bonis Ecclesiæ, vel Capituli communibus ei succurri non potest, ut ex supra dictis patet: dummodo unus Titulus non divisus inter duos censeatur, cum dividi nequeat: sed cujusque præbendæ Ti-

tulus

tulus integer de novo conferatur, juxta *cap. Tua*; 20. *h. t.* *& c. unic. Ut Eccles. Benef. sin. dimin. conf.*

CCXXX. Assertio 3. Electionem, seu receptionem duorum ad unum Canonicatum, vel præbendam vacantem, etiamsi interveniente auctoritate Legati Sedis Apostolicæ facta sit, non valere, habetur etiam statutum *in c. Dilecto*; 25. *h. t.* Nam cum Archiepiscopus Rhemensis Apostolicæ Sedis Legatus nepoti suo G. de Beneficio providere desideraret, Cellarius Trecensis Ecclesiæ Canonicatus sui præbendam, quam ibi obtinebat, liberaliter (id est pure, sine aliqua conditione, aut modo) in manibus ejus Legati resignavit qui utrumque (& nepotem suum, & Cellarium) simul in Ecclesiæ Trecensis Canonicos instituit, atque dictæ præbendæ fructus, communiter inter se dividendos, iisdem assignavit, donec G. nepos integram præbendam assequeretur; Capitulum vero stallum illis in Choro, & locum in Capitulo assignavit. Insuper Procurator generalis Episcopi Trecensis tunc absentis, hanc receptionem Cellarii in Canonicum approbavit, dictus vero Cellarius postea plurea actaa solis Canonicis competentes exercuit. Verum Procurator dicti Episcopi Trecensis, coram Auditore a Papa dato, ex adverso proposuit, quod ad unum jus spirituale, seu Beneficium tunc in Ecclesia Trecensi vacans, Legatus duos simul in Canonicos recipere, seu instituere non potuerit; nam ut duo eandem præbendam obtineant, id repugnat Concilio Turonensi (*in c. Majoribus*: 8. *h. t.*) quod sectionem præbendarum inhibet. Sin autem recepti in Canonicos, uni tantum præbenda assignetur, altero manente sub expectatione præbendæ vacaturæ, id contradicit Concilio Lateranensi (sub Alexandro III. *in c. 2. de Concess. Præb.*) Præterea licet in Ecclesia, in qua non est certus numerus Canonicatuum, & præbendarum definitus, nulla etiam vacante præbenda, possit quis in Canonicum recipi, cum censeatur ad jus quoddam eligi, quod ea electorum consensu de novo creatur, & ipso defuncto, desinit: attamen in Ecclesia, quæ determinatum numerum Præbendarum habet (*ut in casu hujus Cap.* Ecclesia Trecensis) uno Canonicatu, tanquam individuo, jure vacante, duo simul ad illud eligi non possunt, propterea quod tale jus dividi, seu communicari simul pluribus non possit, (nam ut *Gl. hic V. Dividi ait*, unitas non recipit divisionem, ita ut maneat unitas). Quamvis vero interdum ii, ad quos electio spectat, communi consensu augere possint numerum præbendarum, creando de novo jus quoddam spirituale, si statutum non obsistat, quod juramento ab ipsis firmatum, vel a Sede Apostolica, cum clausula irritante approbatum sit, ut si contra quippiam factum fuerit, non valeat. Attamen quia in Trecensi Ecclesia numerus præbendarum fuit determinatus, & Capitulum, vel Legatus Sedis Apostolicæ non habuit voluntatem, eum numerum augendi, aut jus aliquod de novo creandi: ideo receptio Cellarii Trecensis in Canonicum fuit irrita. Quare Papa Innocentius III. illum per sententiam condemnavit ad restitutionem eorum, quæ ratione illius institutionis tenebat, ei super præbenda ipsa, vel portione ejus silentium imponens, ita tamen ut prædicto G. qui cum illo receptus est in Canonicum, nullum præjudicium generetur, cui lis non est mota, cum res inter alios acta, regulariter aliis non obsit.

CCXXXI. Porro explicatione hujus c. Notandum primo Potest quis licite resignare Beneficium suum, ea intentione, ut alteri conferatur, dummodo actum renunciationis expresse, vel tacite non deducat in pactum, sed pure, & liberaliter resignet, *Imola hic n. 2. & Abb. num.* 3.

Notandum secundo. Ex actibus, qui active vel passive non competunt, nisi solis Canonicis, recte probatur quasi possessio Juris Canonicalis, sive illis competant ea dispositione juris, sive ea consuetudine, *ut patet ex hoc c.* Ubi Cellarius allegabat, se habuisse domum Canonicalem, quæ consueverat solis Canonicis assignari, & admissum esse ad osculum pacis ab Episcopo consecrato, eo tempore, quo soli Canonici admittebantur, *Abb. hic n.* 7.

Notandum tertio. Unum Beneficium non potest simul duobus conferri, adeoque duo ad unum Beneficium, seu eandem præbendam recipi, sed collatio, sive receptio est irrita, ita, ut neutri jus acquiratur, *ut patet ex hoc cap.* & *c. Tua*; 20. *h. t.* Excipi tamen debet, nisi collatio, vel receptio eo animo fiat, ut ex uno Beneficio, vel præbenda desinente duo alia & distincta Beneficia, seu præbendæ fiant, & de novo erigantur, quod ex justa causa ab Episcopo fieri potest, ut ex dictis patet.

CCXXXII. Notandum quarto. Si Ecclesia aliqua non habeat determinatum numerum Canonicatuum, vel præbendarum, sed pro arbitrio Episcopi, vel Capituli possint plures, vel pauciores Canonici, aut Beneficiati institui, aut præbendæ conferri, tum mortuo uno Canonico, vel præbendario, non vacat ejus Canonicatus, vel præbenda, sed omnino cessat, seu extinguitur, quod autem jam extinctum est, vacare non potest, *c. Ex par. 10. de Concess. Præb.* Si vero novus Canonicus recipitur, seu instituitur, tum novum jus creatur, ipsique confertur, & cum eo defuncto iterum desinit, seu extinguitur, *ut dicitur in hoc c.* Secus est, si Ecclesia habeat determinatum numerum Canonicorum, vel Beneficiatorum, tunc enim uno mortuo, vacat illius Canonicatus vel Beneficium, in uno alius succedit, *Abb. hic n.* 9. Idemque est, si quis in Canonicum sit receptus supra numerum determinatum, adeoque tanquam supernumerarius: talis enim non habet Beneficium stabile: & perpetuum, sed tantum ad tempus vitæ suæ.

Notandum quinto. Si in Ecclesia aliqua sit determinatus numerus præbendarum, possunt ii, ad quos spectat electio, seu receptio Canonicorum, augere numerum Canonicorum, & præbendarum, creando novum quoddam jus spirituale, *ut habetur in hoc c.* & docet *Abb. ibid. n.* 10. & quidem non obstante statuto de certo numero Canonicorum instituendo, per Papam confirmato; quia cum talis confirmatio censeatur facta in favorem Capituli, potest hoc illi renunciare, ut docet *Gl. hic V. Hujus modi clausula*; & *Abb. nu.* 10. ubi ait, quod sola confirmatio Superioris non impedit, quominus numerus Canonicorum augeri possit. Excipitur primo, nisi statutum a Canonicis Capitularibus factum, de non augendo numero præbendarum, eorum juramento sit confirmatum, tunc enim numerus augeri non potest, propter periculum perjurii, ut habetur in hoc c. *ibi: nisi forte statutum aliquod obviaret, quod esset juramento firmatum*. Quamvis valida esset hoc casu receptio Canonici ultra numerum; quia actus gestus contra juramentum valet, licet operans perjurium incurrat: sicut etiam matrimonium initum contra juramentum contrahentis valet, licet ipse fiat perjurus, *c. Sicut*; 22. de *Sponsal.* Unde in hoc c. non dicitur, quod non valeat receptio Canonici ultra numerum facta, contra statutum juratum, sed quod fieri non debeat, *Jo. Andr. hic n.* 7. *& Abb. n.* 14. Quin imo etiam licita erit talis receptio, si ratio, seu objectum velut formale juramenti mutatum sit, aut cessavit, quia nimirum reditus Capitulares notabiliter aucti sunt, ita, ut pro pluribus congrue sustentandis Canonicis sufficiant, tunc enim etiam licite potest quis recipi supra numerum, non obstante juramento confirmatorio statuti; quia hæc clausula, sive exceptio tacite subintelligitur in quovis privilegio, vel statuto, quod tum numerus augeri possit, *Gl. in c. ult. V. Excrevisse*; *de V. S. Abb. hic nu.* 18. videri possunt, quæ de hoc dicta sunt *supra lib. 1. tit. 2. n.* 307. *& seq.*

Excipitur secundo, nisi statutum a Papa confirmatum sit, adjecta clausula, ut si quicquam contra factum fuerit, non valeat, prout habetur *in hoc c. & ibi*: *Gl. V. Hujus modi in fine*; quia talis confirmatio censetur esse facta in favorem Ecclesiæ, cui Capitulares renunciare non possunt, *Abb. hic num.* 14. *Garc. par. 12. de Benef. cap. 1. num.* 10. *&* 12. Vel melius, quia Princeps confirmando statutum, adjecta tali clausula irritante, censetur illud velle facere suum, ut proinde ab inferioribus statuentibus tolli, seu abrogari non possit, ut docet *Suar. lib. 6. de leg. c. 26. n.* 22. ubi addit requiri tamen, ut de tali voluntate Principis revocantis ad se statutum, satis expresse constet: alioquin revocari poterit a propriis statuentibus, etiamsi ob publicum favorem factum videatur.

Notandum sexto. Si legatus Papæ *in casu hujus Cap.* intendit, idem jus & eandem præbendam conferre duobus, scilicet nepoti G. & Cellario, non valuit collatio; quia contra Canones est, ut unum Beneficium duobus conferatur, *cap. Tua*; 20. *hoc tit.* Si vero intendisset utrumque eligere in Canonicum, sive utrique conferre duos distinctos Canonicatus, sive præbendas de novo erectas, tum valuisset electio, seu collatio, dummodo reditus pro duobus sufficerent, *Glos. hic Vers. Augmentare*. Quamvis vero priore casu etiam collatio Canonicatus facta nepoti G. stricto jure videatur fuisse irrita, sicut facta Cellario, quia tamen ipsi G. non fuit lis mota, ideo Pontifex collationem Canonicatus ipsi factam, veluti ex dispensatione approbavit.

CCXXXIII. Ex hactenus dictis colligitur, quænam requirantur ad divisionem Beneficii valide, & licite instituendam. Primo, justa & rationabilis causa, videlicet necessitatis, vel utilitatis, *cap. Vacante*; 26. *hoc tit.* Cujusmodi est defectus Canonicorum, & augmentum Divini cultus. In genere vero loquendo, causa justa censetur, si muneri vel obligationi Beneficii, secluse divisione, non possit satisfieri. Secundo, præter justam causam, requiritur etiam consensus Capituli Cathedralis, *Arg. cap. Novit*; 4. *de his quæ fiunt a Prælatis*, *&c.* *& Clem. 2. de reb. Eccles. non alien. & cit. cap. Vacante*; *hoc tit. Gratianus in cap. præcipimus* 53. *§. Sicut*; *caus. 16. qu.* 1. Cum per divisionem alteretur status Ecclesiæ, eaque sit species quædam alienationis. Tertio, ut reditus præbendæ, quæ in duas dividitur, sufficientes sint ad congruam sustentationem utriusque præbendati, *cit. cap. Vacante*; *in fine*. Quarto, ut Episcopus, vel alius habens potestatem dividendi, intendat eligere, sive promovere duos ad duo jura, seu Beneficia de novo creata, seu erecta, *cit. cap. Dilecto*: 25. *§. Præterea*, *& ibi Gl. Vers. Augmentare*, *Abb. in cit. cap. vacante*; *numer. 2. notat.* 2. *hoc tit.*

SECTIO VII.

De mandatis Apostolicis, sive Literis Beneficialibus, quæ emanant a Sede Apostolica.

§. I.

Quodnam sit, & dicatur Mandatum Apostolicum, & quot sint genera, seu species hujusmodi Mandatorum, seu Literarum Beneficialium?

CCXXXIV. Assertio 1. Mandatum Apostolicum est, & dicitur, hoc loco, omne Rescriptum, quo S. Pontifex concedit alicui facultatem conferendi Beneficia, vel mandat alicui conferri Beneficium in aliqua Ecclesia, *c. Mandatum*; 38. *de Rescript.* Nam cum quidam Episcopi olim potestate conferendi Beneficia abuterentur, indignos præferendo dignis, & Sacris Ordinibus a se initiatos repellendo a Beneficiis, cœperunt Romani Pontifices per Diplomata Pontificia Ordinariis locorum præcipere, ut his, vel illis Clericis Beneficia vacantia, vel proxime vacatura conferrent: & hujusmodi Literæ Apostolicæ vulgo appellata sunt, Mandata Apostolica de providendo, vel etiam Gratiæ expectativæ, ut notat *Azor p. 2. Instit. lib. 6. cap. 32. qu.* 1. Hujusmodi Literæ Apostolicæ olim fuerunt triplicis generis, monitoriæ, præceptoriæ, & executoriæ, *de quibus dictum supra libr. 1. Decretal. Titul.* 3.

CCXXXV.

CCXXXV. Assertio 2. Mandata Apostolica, sive Pontificia Rescripta & Literæ, quæ expediuntur pro Beneficiis vacantibus, & etiamnum in usu sunt, in multiplici sunt differentia, ut notat *Azor. c. l. q. 5. Pala dis. 2. de Benef. punc. 38. §. 1. numer. 1.* Aliæ enim dicuntur *in forma pauperum*, seu *in forma communi*, per quas, paupertate allegata, alicui de Beneficio providetur: quæ etiam vocantur rescripta justitiæ; quia æquum & justum est, ut pauperi Clerico & ad Ordines promoto Beneficium conferatur, licet alioqui gratis & liberaliter conferatur. Aliæ Literæ Apostolicæ vocantur rescripta gratiæ, per quæ Beneficia conferuntur, nulla facta mentione paupertatis. Et hæ, vel dantur *in forma Dignum*; in quibus rescribitur, ut Beneficium alicui conferatur, si post diligentem examinationem dignus, seu idoneus reperiatur, vel dantur *in forma gratiosa*, quæ provisum dignum, sive idoneum ad Beneficium supponunt.

Præterea alia sunt Rescripta, sive Literæ Apostolicæ, quæ vocantur, *si alteri*, *si neutri*, *nulli*. Aliæ vocantur, *si rationi congruit*; quia tale initium habent. Et quidem quando inter duos lite orta de Beneficio Ecclesiastico, alter illorum impetrat a Papa Literas, ut sibi Beneficium conferatur, ea conditione, si alteri litiganti jus in Beneficio quæsitum non sit, dicuntur Literæ *si alteri*. Quod si duobus litigantibus, tertius a Papa impetret Literas hac lege, ut si neutri litigantium jus conveniat, ipsi Beneficium detur, dicitur obtinuisse Litteras *si neutri*; quando vero tres de Beneficio litigant, & alius Literas impetrat a Papa, ut si nulli litigantium sit jus in Beneficio acquisitum, ipsi Beneficium conferatur, dicuntur Litteræ *si nulli*. Omnes igitur hujusmodi Literæ Apostolicæ super Beneficio litigioso dantur, quod si litigiosum non fuerit, nullius sunt momenti, nec effectum habent, quando alteri est jus in Beneficio acquisitum, *Azor. c. l. q. 5. §. Sunt etiam.*

CCXXXVI. Assertio 3. In Mandatis Apostolicis de providendo, comprehenduntur omnia Beneficia, præter illa, quæ nominatim in Jure excepta reperiuntur *Azor. c. l. q. 6.* Cujusmodi Beneficia excepta sunt, inprimis Personatus, vel Dignitates electivæ, *c. Cum in illis*; 16. *§. Illis vero h. t. in 6. Clem. 1. eod.* Secundo Beneficia, quibus cura animarum, annexa est, post Litteras datas a Papa, *cit. Clem. 1. h. t.* Tertio. Beneficia, quæ sunt juris Patronatus Laici. Quarto. Beneficia, quæ Mensæ Episcopi, vel alterius Prælati sunt unita. Quinto Beneficia, jam ante suppressa, & extincta, *c. Cum accessissent*; 8. *de Constit.* Sexto Beneficia affecta, seu Papæ reservata. Septimo. Beneficia, ante mandatum a Papa datum, jam alteri unita, ne jus alteri jam quæsitum auferatur. Octavo. Beneficia monocula, vocatur autem Beneficium monoculum, quod unicum in aliqua Ecclesia, vel Civitate, ad potestatem conferendi alicujus Ordinarii pertinet, *Azor. c. l.* & magis patebit ex dicendis infra.

§. II.

De quibusdam conditionibus, seu qualitatibus Beneficiorum, quæ necessario exprimi debent in Mandatis Apostolicis seu Litteris Beneficialibus obtinendis.

CCXXXVII. Assertio 1. In Mandato Apostolico de providendo, necessario fieri debet mentio de Beneficio potius ab impetrante obtento, prout constat *ex c. Cum teneamur*; 6. *h. t.* Ubi Alexander III. ita rescribit: Si Papa mandet „ Ordinario loci, vel Executori, ut alicui Clerico, qui alias „ Beneficium habet, de quo commode sustentari possit, „ provideatur, non tenetur is, cui præcipitur, tale Man„ datum exequi, si in Litteris ipsis de hoc mentio non fiat, „ (scilicet quod impetrans aliud Beneficium ad commodam „ sustentationem sufficiens jam habeat) aut si non possit ei sine „ scandalo provideri. Ratio primæ exceptionis est; quia Papa non solet mandare, ut Clerico habenti sufficiens Beneficium, aliud conferatur, nisi id exprimat, quare si de hoc in Litteris provisionis non fiat mentio, censetur gratia esse subreptitie impetrata, & irrita, *c. Cum adeo*; 27. *de Rescript.* Ratio secundæ exceptionis est; quia non est censendum, Papam velle, ut adimpleatur rescriptum, seu mandatum ipsius, si sine scandalo impleri non possit, *c. quando 5. de Rescript. & arg. c. 2. de Præscript.* Imo propter scandalum & perturbationem in populo vitandam, aliquando recedendum est a jure suo, vel etiam a Regula Juris Communis, ut tradit *Gl. in cit. c. 2. V. Nihil cum scandalo, & in 2. V. Pro scandalo tollendo, de novi oper. nunciat.* Dummodo jus illud Commune sit dispensabile, juxta *c. Ut constitueretur*; 25. *junct. Gl. V. Detrahendum est, dis. 50.* Secus est si jus illud commune sit indispensabile, adeoque sine peccato ab eo recedi non possit, tunc enim satius est scandalum permittere, quam ut veritas relinquatur, secundum *Gl. in c. 3. V. Veritas de R. J.* Quod si Papa, seu Princeps absolute jubeat, suum mandatum executioni mandari, non obstante scandalo, tum ei parendum est nisi appareat mandatum esse injustum, ita, ut sine peccato impleri non possit, *Abb. hic num. 2.*

CCXXXVIII. Idque extenditur, quod etsi Beneficium sit modicum, ac tenue, de eo fieri debet mentio, tam in petitione Beneficii, sive supplicatione, quam in responsione, seu ipso rescripto, seu mandato Pontificio; quia rescriptum, seu responsio adaptatur petitioni, ex eoque colligi debet, quid fuerit propositum, seu petitum in supplicatione ut constat *ex c. Si proponente*; 42. *Rescript. in c. Si motu 23. h. t. in 6.* Non obstat, quod *in c. Is cui*; 19. *h. t. in 6.* præcipitur, ut fiat mentio de Beneficio sufficiente ad vitam, ergo a contrario sensu, si quis obtineat aliud Beneficium, quod ad vitam non sufficit, de eo mentionem facere non tenetur. Sed respondetur, argumentum a contrario sensu in jure non esse firmum; si contrarium ipso jure sit expressum, sicut expresse statuitur *in c. pen. de Rescript. & c. Si motu*; 23. *h. t. in 6.* ut mentio fiat de Beneficio etiam modico obtento, ergo cum *in cit. c. Is cui*; non negetur faciendam esse mentionem de Beneficio non sufficiente ad sustentationem, manet firma decisio posteriorum Canonum, in quibus habetur, quod cujuslibet Beneficii etiam modici mentio fieri debeat *Azor. cit. l. c. 33. q. 3.*

CCXXXIX. Cæterum hic distinguendum est, utrum Beneficium alicui sit collatum, motu proprio Papæ, an vero ad petitionem illius, vel alterius? Nam si Papa Clerico „ obtinenti jam Beneficium, motu proprio, aliud conferat, „ nulla facta mentione prioris Beneficii, non ideo gratia „ hujusmodi Pontificia, quæ ex mera liberalitate processit „ invalida censenda est. Si vero talis gratia facta, sit, ad „ petitionem illius Clerici, vel alterius pro eodem oblatam, „ tum quantumcunque modicum Beneficium taceatur in „ petitione, gratia seu collatio Beneficii subreptitia, seu „ nulla erit. Motu autem proprio, tunc solum gratia fieri „ censetur, cum id in Litteris est expressum, prout statuitur „ *in cit. c. Si motu*; *h. t. in 6.*

CCXL. Consentit *Clement. si Romanus*; 4. *eod. tit.* ubi declaratur, si Papa alicui de Beneficio motu proprio, provideat (vel provideri mandet, cum eadem sit ratio, *Gl. hic* „ *V. Provideat*) de Beneficiis, quæ obtinet, non facta men„ tione, provisio seu gratia hujusmodi valida erit (id est „ non subreptitia, *Gl. hic V. Valida*) qualiacunque fuerint „ Beneficia, Dignitates aut Personatus cum cura, vel sine „ cura & in quantocunque numero, quæ is habebat, „ cum ipsi provisio facta fuit. Ratio est quia, cum hujusmo„ di gratia ex mera Papæ, seu Principis liberalitate pro„ cedat, nec in ea possit Beneficiatus de ambitione, vel subreptione notari cum proprio motu Principis facta sit; præsumitur Principem, si veritatis conscius foret, æque illam concessurum, *Sanch. l. 8. de matr. dis. 21. num. 47.* Neque refert, qualia & quot sint Beneficia a proviso jam ante obtenta; quia Clausula motus proprii tollit subreptionem collationis, seu provisionis, sive curata Beneficia sint obtenta, sive simplicia & sive unum, sive plura; quamvis per hoc non censeatur dispensatum, quoad retentionem Beneficiorum, juxta *c. Non potest*; 21. *in pur h. t. in 6. Gl. fin. in hac Clement. 4.*

CCXLI. Circa utramque hanc Constitutionem, Notandum primo. Motus proprius tollit vitium subreptionis, ob tacitam veritatem necessario exprimendam, sive gratia sit concessa motu proprio Papæ, vel Principis supremi, sive alterius Superioris Ordinarii, ut Legati Apostolici de Latere, vel Episcopi, ut docet *Gl. in c. ult. V. mentio & effic. Leg. in 6. Franc. in cit. c. Si motu*; 23. *n. 2. h. t. in 6. Sanch. c. l. num 48.* ubi ex Rebuffo ait: Clausulam, *motu proprio*, magis convenire Ordinariis locorum, quam Papæ, quippe qui majorem cognitionem personarum suæ Diœcesis habent, & ideo per illam subreptio, ob taciturnitatem veritatis, facilius excludi potest, non tamen per hanc Clausulam tollitur subreptio ob expressionem falsitatis, *Sanch. c. l. n. 52.* Sicut neque per illam tollitur inhabilitas personæ impetrantis, nec dispensatio inducitur super impedimentis illius: neque etiam Clausula motus proprii supplet defectum intentionis rescribentis, sive mandantis, de qua si appareat, illi stabitur, *Gl. in cit. Clem. 4. V. Validam in fin. Franc. in cit. c. Si motu*; *n. 5. Joan. Andr. in cit. c. Si motu*; *n. 1. Anchar. not. 2. Franc. ibid. n. 5. & dictum supra Lib. 1. Tit. 3. Sect. 4. §. 6.*

Notandum secundo. Clausula motus proprii debet exprimi in Litteris Papæ, alias nihil operatur, & sic est hic unus casus in quo necessario requiritur scriptura, *Franc. in cit. c. Si motu*; *num. 4. a. t. alt.* Nam quia motus proprius negationem includit, videlicet Principem nullius precibus motum esse ad concedendum, ideo aliter probari non potest, quam per Litteras Principis id asserentis, *Franc. in cit. c. Si motu*; *n. 8. Sanch. l. 8. de matr. dis. 4. n. 5.*

Notandum tertio. Si Papa Beneficium, vel aliam gratiam concedat, ad petitionem, seu instantiam alterius tacita veritate, & circumstantia, quæ in petitione necessario exprimenda erat, ut si Beneficium etiam modicum non exprimatur, tale rescriptum gratiæ est subreptitium, & irritum ipso jure, sive pro se, sive pro alio Beneficium, vel alia gratia sit impetrata, ut constat *in cit. c. Si motu*; *& ibi Franc. numer. 3.* Idque procedit, sive per malitiam, sive per ignorantiam inculpabilem ea veritas taceatur; quia cum omittatur forma corruit actus, & ignorantia excusat solum a culpa, *Gl. in cit. c. Si motu*: *V. Taceatur*, *Sanch. cit. dis. 21. numer. 14.*

CCXLII. Assertio 2. Exprimi præterea debet in impetratione Beneficii, si illud sit curatum: nam hoc sub communi nomine Beneficii in mandatis Apostolicis non comprehenditur, *c. Cum in illis*; 16. *in princ. h. t. in 6. Pro illorum*; 22. *extr. eod. Menoch. de Arbitr. judic. casu 201. numer. 61. & 62. Azor. p. 2. lib. 6. c. 32. q. 6. & c. 33. q. 11.* Secundo, exprimi debet in specie Beneficium impetratum esse juris Patronatus; quia non præsumitur Papam præjudicare velle Patrono, *Menoch. c. l. numer. 71. Azor. cit. q. 11.* Tertio, si sit Beneficium Ecclesiæ Cathedralis, quod non venit nomine Beneficii in rescriptis ambitiosis, *c. Quamvis*; *4. h. t. in 6. Menoch. c. l. numer. 73.* Quarto, quod sit Beneficium requirens residentiam; quia saltem ex consuetudine Beneficia simplicia non requirunt residentiam, *Menoch. c. l. nu. 74.* Quinto, quod Beneficium sit electivum; quia nunquam censetur Papa velle juri eorum, ad quos electio spectat, derogare, *Menoch. numer. 84. Azor. cit. q. 12.* Sexto exprimendum est, quod Beneficium impetratum sit unitum alteri etiamsi apposita sit Clausula motus proprii; quia non præsumitur Papam velle jura unionis dissolvere, nisi tamen unum non per se, & principaliter, sed accessorie solum esset unitum altari, tunc enim sufficit exprimere principale, *Menoch. c. l. n. 91. & 2. seqq.* Unde etiam exprimi debet, quod Beneficium sit monoculare, hoc est quod unicum in Ecclesia aliqua ad Ordinarii collationem spectat,

Menoch

Menoch. c. l. num. 94. Septimo, modus vacationis est exprimendus, an Beneficium vacaverit per obitum, an per resignationem, *c. Susceptum; 6. de Rescript.* Octavo, exprimi debet, quod sit regulare, si secularis impetret; vel seculare, si regularis: idque procedit, etiamsi adjecta sit Clausula motus proprii; quia hæc non supplet personæ impetrantis inhabilitatem, *Menoch. nu.* 86. *&* 87. Plura de his videri possunt apud *Menoch. & Azor. cit. loc.* Sicut etiam quæ dicta sunt, *super. lib. 2. Decret. Tit. 3. de Rescript. Sec. 3. §. 3. & 4.* ubi etiam de hac ipsa materia agitur.

§. III.

Quomodo interpretari oporteat, late, an stricte Mandatum, seu Rescriptum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia: vel in quo mandatur alicui conferri Beneficium, aut actu confertur.

CCXLIII. Assertio 2. Mandatum, seu Rescriptum Apostolicum, in quo conceditur alicui a S. Pontifice facultas conferendi Beneficia, non late, sed stricte interpretari oportet, quatenus derogat juri communi, & dispensationem requirit, vel aliis Ordinariis Collatoribus præjudicat, prout universim de rescriptis etiam gratiæ, in quibus scilicet indulgetur Beneficium, sive gratia conceditur; sed quæ in alterius grave præjudicium tendit, tradit *Gl. fin. recepta in c. Olim, 16. de V. S.* Ubi ait, Beneficium seu privilegium Principis, ita interpretandum esse, ut non multum lædat jus tertii. Idque sumitur *ex c. Is cui; 19. h. t. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: si alicui gratia concedatur, ut „ auctoritate Apostolica, uni personæ idoneæ (quod sub„ intelligitur, etiamsi non exprimatur esse idoneam, *Gl. „ hic V. Idonea;*) in sua, vel alia Ecclesia Beneficium pro„ videre possit, non potest *vigore* talis concessionis, provi„ dere jam aliud Beneficium (etiamsi simplex) obtinenti, „ nisi, quod jam obtinet, omnino dimittat: vel nisi in con„ cessione gratiæ, seu facultate concessa conferendi Benefi„ cia expressum sit, quod personæ etiam jam alias Benefi„ ciatæ providere possit: hoc enim casu, poterit providere „ alicui unicum duntaxat Beneficium habenti, dummodo „ illud curatum non sit. Quod si vero alicui concessum „ sit, ut possit providere illi, qui alia Beneficia jam ha„ bet, ista pluralitas ad duo solum non curata restringi „ debet, alioquin provisio contra prædicta facta, est irrita „ ipso facto, ita ut Beneficium aliter collatum, alteri con„ ferri possit, *Gl. fin. hic.* Constitutio hæc tres partes habet: ratio primæ partis est, quia Beneficiatus, secundum Jus commune, non est persona idonea, cui Beneficium conferatur, *Gl. hic V. Non potest, suabl. addit.* cum de jure communi habens Beneficium sufficiens, non possit aliud obtinere, primo retento, *ut patet ex supra dictis:* secus est, si prius Beneficium non sit sufficiens, tunc enim aliud illi dari potest, *Gl. hic V. Sufficiens.* Ratio secundæ partis est, quia nomine Beneficii, in hac materia odiosa & stricti juris, non comprehenditur curatum, *Franc. hic nu. 2. not. 3.* Ratio tertiæ partis est, quia pluralis locutio duorum numero contenta est, *Reg. Jur. 40. in 6.* Ideoque si utrumque, vel etiam alterum tantum sit Beneficium curatum, non poterit tali provideri; quia cum pluralitas Beneficiorum sit odiosa, restringenda est, non autem extendenda ultra duo, *Gl. hic V. Sine Cura.*

CCXLIV. Notandum hic præterea primo, quod Beneficium Principis, sive gratia ab ipso concessa, ita est interpretanda, ut non extendatur ad id, quod Juris communis dispositioni repugnat; cum enim Jus commune favorabile sit, ideo quæ ei adversantur odiosa censeri debent, ac proinde strictam interpretationem merentur. Et hinc si concessa sit alicui facultas conferendi Beneficia, ea debet intelligi esse concessa, juxta dispositionem Juris communis: hoc autem non permittit, sed prohibet, ut habenti unum Beneficium sufficiens, aliud etiam simplex, & sufficiens conferatur, ergo concessa alicui facultate conferendi Beneficium, intelligi debet esse concessa ad conferendum iis, qui nullum, aut non sufficiens habent Beneficium, nisi aliud exprimatur, nempe ut plura conferri possint. *Anchar. hic not. 2. & 4.*

Notandum secundo. Concessa alicui potestate conferendi Beneficia, non potest censeri esse etiam ei concessam potestatem dispensandi super pluralitate Beneficiorum, *Franc. hic num. 2. not. 2.* quippe cum hæ sint diversæ facultates, a diversis autem non fiat illatio.

Notandum tertio. Si alicui sit concessa facultas conferendi Beneficium ei, qui aliud Beneficium jam obtinet, tum potest conferri etiam habenti personatum non curatum: quia *in hoc c.* excipitur tantum Beneficium curatum, & licet alias dignitas vel personatus non curatus æquiparetur quoad pluralitatem, quæ odiosa est: hic vero agitur de facultate, & gratia providendi Beneficium, quæ non est odiosa, si juri communi non adversetur, vel alteri tertio non præjudicet, adeoque non est restringenda plus quam verba sonant: & si Papa, idem voluisset statuere de dignitatibus, vel personatibus non curatis, id expressisset. Accedit, quod Canones specialiter prohibent, ne Curatis alia Beneficia conferantur, ob specialem residendi obligationem aliorumque onerum, quam annexam habent, *Anchar. hic not. 4.* ubi ait, quod in curatis major cura est adhibenda.

CCXLV. Objicitur primo. Facultas concessa conferendi Beneficia, est gratia, seu Beneficium Principis, hoc autem largissime interpretandum est, *c. Cum olim; 16. de V. S.* propria enim Principum est liberalitas, & magnos viros magna donare decet, ergo etiam facultas conferendi Beneficia, late est interpretanda, ita, ut etiam curata comprehendat. Resp. Beneficium, seu gratia concessa a Principe, adeoque & potestas conferendi Beneficia, late est interpretanda, quando agitur solum de præjudicio ipsius concedentis, quod ex tali concessione ipsi gignitur, verb. grat. si Papa deleget alicui potestatem conferendi Beneficia in mensibus Papalibus, quorum collatio tunc ad ipsum tantum spectat, ea potestas late interpretanda est, ut comprehendat etiam Beneficia curata. Secus est, si concessio gratiæ, vel potestatis conferendi Beneficia vergat in præjudicium tertii, & quidem grave; quia de minimis non curatur, tunc enim tanquam odiosa stricte est interpretanda, ut si præjudicet aliis Ordinariis Collatoribus; quia Princeps non censetur velle, ut Beneficium, seu gratia alicui facta, cedat in grave præjudicium tertii, ut docet *Franc. in cit. c. Is cui; num. 3. §. Sed in contrarium; Sanch. l. 8. de matrim. disp. 2. num. 3.* Idque sumitur etiam *ex l. 2. §. Merito. ff. Ne quid in loco publico, &c.* ubi dicitur, quod etiam Princeps, ita soleat permittere aliquid fieri in publico, ut sine injuria cujusquam fiat, & *Gl. in c. Tuorum, 5. V. Permittas; de usur. & usu pall.* ait, quod licet Papa det alicui privilegium, non vult tamen, ut utatur eo, in præjudicium alicujus.

Objicitur secundo. Quamvis dispensatio super pluralitate Beneficiorum strictæ interpretationis esse debeat, quippe exorbitans a Jure communi & odiosa *c. 1. in fin. de fil. Presb. in 6.* Quia dispensatio principaliter, directe, & immediate tendit ad relaxandum Jus commune, eximendo quempiam ab ejus obligatione: at vero ipsa facultas dispensandi concessa, late est interpretanda; quia etsi remote, & mediate etiam tendat in præjudicium, & relaxationem juris communis, tamen directe, & principaliter eo tendit, ut afficiat favore quodam, & beneficio eum, cui conceditur: quare cum quoad principale intentum, contineat gratiam, & favorem Principis, late est interpretanda, cum in omni re principale propositum sit inspiciendum, *l. Si quis; 4. l. Rogasti; 11. in princ. ff. de reb. credit.* Resp. Ordinarie quidem verum est, quod facultas dispensandi late interpretanda sit, quippe cum ea intentione ac proposito a Principe concessa sit, ut Jus commune relaxaret, idque ex gratia, & favore erga personam, cui talis facultas conceditur: excipi tamen debet, nisi facultas dispensandi versetur circa materiam, seu objectum valde præjudiciale tertio; tum enim magis attendi debet odium rei, quæ conceditur, quam favor personæ, cui gratia est concessa, ideoque strictam interpretationem meretur: ut docet *Felin. in c. Postulasti; 23. num. 11. de Rescript. Anchar. in cit. c. Is cui, not. 4. Sanch. cit. disp. 2. num. 3.* Idque maxime procedit, si gratia concessa versetur circa materiam valde præjudicialem, & noxiam Ecclesiis, vel Reipubl. cujusmodi est pluralitas Beneficiorum, quæ valde perniciosa est Ecclesiis; cum inducat paucitatem Ministrorum, & consequenter etiam Divini cultus diminutionem & alia gravia mala, ut ex supra dictis patet, ideoque facultas dispensandi in ea pluralitate stricte interpretanda est.

CCXLVI. Assertio 2. Litteræ a Papa impetratæ, super Beneficiis obtinendis, non late, sed stricte etiam interpretandæ sunt, prout decidicur *in c. Quamvis; 4. h. t. in 6.* „ ubi dicitur: quamvis plenissima sit alias in Beneficiis in„ terpretatio facienda: tamen Litteræ impetratæ super Be„ neficiis obtinendis, debent restringi; quia sunt ambitio„ sæ: ideo si Papa mandat alicui Clerico, usque ad cer„ tam summam (redituum Ecclesiasticorum) provideri, „ id non de pensione, sed de Beneficiis Ecclesiasticis, cum „ vacant, debet intelligi: præterquam si de pensione in Lit„ teris Pontificiis expressa mentio fiat. Ratio prioris partis, cur provisio Beneficiorum stricte interpretanda sit, redditur in textu; quia tales Litteræ sunt ambitiosæ, hoc est, quia Beneficia per ambitionem impetrari solent: sunt enim de genere illorum, quæ honestius dantur, & accipiuntur, quam petuntur, sicut dignitates, & officia publica, *arg. l. Si quemquam; 31. C. de Episc. & Cleric.* Ratio secundæ partis est, quia assignatio pensionis odiosa est, & exorbitans a Jure communi, & ordinario, pensionarius enim non intitulatur, nec ad residentiam tenetur; quia etiam Laico concedi potest pensio, ideoque proprie Beneficium Ecclesiasticum non est, nec in Litteris Beneficialibus appellatione Beneficiorum continetur, *Gl. hic V. In pensione; in addit. & Franc. num. 2.*

CCXLVII. Additur *in cit. c. Quamvis; §. Quamquam; h. t. in 6.* quod licet alioquin nomine Ecclesiarum Civita„ tis, etiam Cathedralis Ecclesia contineatur: si tamen S. „ Pontifex mandet, alicui provideri de Beneficio in ali„ qua Ecclesiarum Civitatis, vel Diœcesis, tale manda„ tum ad Ecclesiam Cathedralem non extenditur; quia „ propter specialem ejus honorem Pontifex non vult eam „ sub generali Ecclesiarum appellatione hoc casu compre„ hendi. Secus est, si mandetur, ut Clerico in aliqua „ Ecclesia certæ Provinciæ (v. g. Moguntinæ, vel Salis„ burgensis) provideatur de Beneficio, tunc enim, & Me„ tropolitana, & aliæ ejusdem Provinciæ Ecclesiæ Cathe„ drales, sub tali mandato comprehendi censentur; quia in „ hoc posteriore casu, ampliorem videtur Pontifex velle fa„ cere gratiam impetranti, quam in priore.

CCXLVIII. Circa quod Notandum primo. Non esse insitatum, & infrequens, ut in materia strictæ interpretationis species una, aut pars præcipua, ita usurpetur, ut sub communi nomine, seu generali appellatione totius non comprehendatur: sic enim Episcopus est præcipuus Clericorum, & tamen sub nomine Clericorum is non comprehenditur, nec nomine Diœcesis Civitas, quæ est Sedes Episcopalis, *c. Rodulphus; 35. de Rescript. & dictum supra l. 1. eod. Tit. num. 23.* Ex quo infertur, si Papa mandavit alicui conferri Beneficium in Diœcesi, v. g. Augustana, non posse ipsi conferri in Civitate Episcopali Augustana; quia in materia stricta (qualis est hæc circa rescripta Beneficialia) nomine Diœcesis non comprehenditur Civitas Episcopalis, *Gl.*

Gl. hic v. Accepimus; 23. V. In majore Ecclesia; de atat. & qualit. & c. Jo. Andr. in cit. c. 1. Rodulphus; nu. 1. & 5. & ibid. Abb. nu. 5. Similiter licet Ecclesia Cathedralis sit Caput omnium Ecclesiarum Diœcesis: tamen in rescriptis impetratis ad obtinenda Beneficia, quæ est materia odiosa, nomine Ecclesiarum Civitatis, aut Diœcesis, non comprehenditur Ecclesia Cathedralis, propter ipsius honorem, juxta *cit. c. Quamvis; §. Quanquam;* Contra vero, si mandatur alicui provideri in aliqua Ecclesia Provinciæ: tunc eo nomine comprehenduntur omnes Ecclesiæ Cathedrales, & ipsa etiam Metropolitana, quæ nomine Provinciæ principaliter comprehenditur; deinde etiam propria Diœcesis Archiepiscopi, & tandem etiam cæteræ Ecclesiæ Cathedrales Suffraganeorum; quia Papa censetur fecisse pleniorem gratiam, *Gl. magna hic; & Joan. Monach. num. 6.* Verumtamen in his attendi debet stylus Curiæ; cum alioqui sufficiens ratio diversitatis assignari non possit, cur sub nomine Ecclesiarum Provinciæ comprehendantur omnes Ecclesiæ Cathedrales ejusdem Provinciæ, ipsaque Metropolitana, juxta *posteriorem decisionem, cit. §. Quanquam;* non item sub nomine Ecclesiarum, Civitatis, aut Diœcesis comprehendatur ipsa Ecclesia Cathedralis, juxta *priorem decisionem ejusdem; §. Nisi*, quia ita per Papam est declaratum, *arg. c. In causis; 19. de sent. & re judic.* & stylus Curiæ id habet, *Gl. fin. hic V. Uberiorem.* Unde etiam *Gl. V. Non extendit;* ait, si quis a Papa impetret rescriptum, ut ipsi in Ecclesia S. Petri, v. g. Bononiæ, vel Ratisbonæ provideatur de Beneficio, & non sit in Civitate illa alia Ecclesia S. Petri, quam Cathedralis, videtur gratia subreptitie impetrata, propter stylum Curiæ Romanæ, secundum quem Cathedrales Ecclesiæ non solent appellari Titulo Sancti, seu Patroni, sed tantum inferiores, *Arg. c. Dudum; 22. & c. Cum una; 30. & c. seq. de elect.* nisi aliunde ex Litteris appareat, Papam de Ecclesia Cathedrali gratiam concessam intellexisse.

Notandum secundo. Sicut in materia odiosa verba accipi debent stricte, ut jam dictum, & patet etiam *ex c. Si sententia; 16. de sent. excom. in 6.* ubi dicitur, quod interdicto populo, si aliud non exprimatur, non censetur interdictus Clerus; quia cum populus sæpe ita accipiatur, ut a Clero distinguatur, ideo in materia pœnali & odiosa, videlicet interdicti, vocabulum *populus* in dubio in stricta significatione accipi debet. Ita vice versa, in materia favorabili, si privilegium, vel alia gratia concedatur populo, verba late accipi debent, ut etiam Clerici, & Religiosi incolæ comprehendantur, *Arg. §. Plebs autem Instit. de jur. nat. gent. & c.* ubi dicitur, quod appellatione populi universi cives significantur, connumeratis etiam Patritiis & Senatoribus, *Silvest. V. Clericus, 1. q. 2.* ubi addit, idem dicendum in materia indifferente. Similiter etsi in materia odiosa nomine Clericorum non veniat Episcopus, nec Religiosi: at vero in materia favorabili comprehenduntur, cum vere ac proprie sint Clerici, imo & Novitii, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 4. c. 4. nu. 3. & in cit. c. Rodulphus; num. 5. de Rescript.* Excipitur, nisi aliud ex verbis dispositionis, aut adjunctis circumstantiis appareat, vel nisi fraus, aut elusio statuti, seu dispositionis sequi possit, tunc enim etiam in materia odiosa amplior interpretatio fieri debet, ut colligitur *ex c. Si Civitas; 17. de Sent. excomm. in 6. Laym. cit. loc. num. 2.*

CCXLIX. Cæterum quod dictum est, Rescripta Beneficialia stricte interpretanda esse: id limitari debet, nisi gratia, motu proprio Papæ, concessa sit, vel collatio Beneficii facta, tunc enim ampliationem recipit, seu latissime interpretanda est, cum illa ex mera Principis liberalitate procedat, & omni ambitione careat, juxta *c. Si motu; 23. h. t. in 6.* Sicut contra gratia, vel provisio ad instantiam, vel petitionem alterius facta, restringenda est, *cit. c. Si motu; Abb. in c. Cum in cunctis; 7. §. Cum vero; num. 8. de Elect. & ibid. Joan. Andr. num. 28. Felin. in c. Postulasti; 27. n. 33. de Rescript. Sanch. l. 8. de matr. disp. 3. nu. 5.* Ubi loquitur de dispensatione, ita tamen, etiam gratia motu proprio concessa, non extendatur ultra intentionem concedentis probabiliter præsumptam, nec ultra verborum proprietatem, & communem acceptionem, quo sensu *Gl. dixit in Clement. 2. V. Directas;* quod motus proprius non ampliat gratiam, vel vim verborum, extendat tamen, quatenus propria verborum significatio patitur, *Sanch. cit. l. Laym. l. 1. tract. 4. cap. 23. num. 7.*

CCL. Et hinc in *c. Si pluribus; 24. h. t. in 6.* statuitur, „si pluribus Dignitatibus, vel præbendis in aliqua Ecclesia simul vacantibus, Papa ejus rei ignarus, Dignitatem, vel præbendam indeterminate, & in genere (si qua nulli alii de jure debita in ipsa vacat) alicui, v. g. Titio conferat, motu proprio, cum tunc plenissima ejus interpretatio fieri debeat: gratia hujusmodi ad Dignitatem, vel præbendam, quæ inter illas majoris censetur esse valoris, seu dignior, referri debet. Sin autem sint æquales, ad eam, quam is, cui gratia facta est, intra X. dies post notitiam de ejus vacatione acceptam, elegerit, referenda est, sive illa ipsi assignanda est. Si vero gratia ad petitionem alterius concessa fuerit: tunc, quia talis gratia strictam interpretationem meretur, restringi debet ad eam Dignitatem, vel præbendam, quæ est minoris valoris, seu dignitatis: vel si æquales sint, ad eam, quam is, ad quem alioquin ipsarum collatio spectat, intra dictum tempus (scilicet 10. dierum) a nota sibi vacatione elegerit, referri debet. Quod si vero alteruter ex prædictis, intra debitum vel dictum tempus, eligere negligat, electio ad alium (ejus Superiorem scilicet) ex eo tempore devolvatur.“

CCLI. Pro declaratione *hujus c.* Notandum primo. Si Præbenda aliqua in genere, motu proprio, sit concessa, debetur illa quæ est majoris valoris, non quoad æstimationem rei secundum se, sed ratione redituum, qui ex illa re percipiuntur: quia Clericis, quibus conferuntur Beneficia, reditus tantum debentur; cum res ipsæ alienari sint prohibitæ, ac proinde frustra fieret earum æstimatio, ut si Clericus ex re magnæ æstimationis haberet nullos, vel paucos reditus, *Anchar. hic not. 2. & Franc. nu. 4.* Quamvis alias in obligatione generis, quod minus est debeatur.

Notandum secundo. Si Papa motu proprio expresso in Litteris conferat, vel mandet conferri Beneficium, vel mandet provideri alicui usque ad certam summam, v. g. 500. aureos, tunc talis provisio late interpretanda est, propter exclusam suspicionem obreptionis, juxta *cit. c. Si motu; 23.* Ita, ut si unicum Beneficium tot reditus non habeat, ei duo, vel etiam plura Beneficia, sed non curata, neque de jure incompatibilia conferenda sint; quia de curatis non est facta mentio in Litteris: & motus proprius tollit quidem subreptionem: non tamen extendit gratiæ concessionem, ultra verborum proprietatem, si ea extensio sit contra jus commune, nec inducit dispensationem, *Franc. in cit. c. Quamvis in princ. nu. 4. h. t. in 6.*

Notandum tertio. Licet alias sub concessione Beneficii, ad alterius petitionem, facta, non intelligatur pensio, quia hujusmodi concessio restringenda, *cit. c. Quamvis:* si tamen facta sit, motu proprio, virtute illius, etiam de pensione fieri potest provisio, ut docet *Felin. in c. Causam; 28. de Rescript. num. 7. Barbos. in Collect. in cit. c. Si pluribus; num. 3. h. t. in 6.*

Sed contra hactenus dicta obstare videtur: Quod gratia motus proprii strictam interpretationem habere debeat, quatenus tendit in præjudicium tertii, *ut patet ex supra dictis:* At vero si Papa conferat alicui Beneficium, spectans ad collationem Ordinarii, v. g. Episcopi, ea provisio vergit in præjudicium ejusdem, cujus juri derogat, ergo talis concessio, etiam motu proprio facta, stricte est interpretanda. Resp. cum *Anchar. in cit. c. Si pluribus; not. 1.* negando, quod talis concessio Papæ vergat in proprie dictum præjudicium Ordinarii Collatoris; cum potestas conferendi omnia Beneficia Orbis Christiani jure communi, & ordinario, seclusis concordatis, pertineat etiam ad Papam, tanquam supremum Collatorem, tum jure concursus, tum jure præventionis; ideoque qui Beneficium recepit a Papa, aliis præferendus est, qui recepti sunt ab aliis Collatoribus, juxta *c. Dudum; 14. & c. Hi qui; 12. & c. Si a Sede; 31. h. t. in 6.* Nisi ante provisionem Papæ jam tertio in Beneficio jus in re, vel ad rem acquisitum sit, cui etsi Papa derogare posset, ex plenitudine potestatis, ob eandem rationalem, non tamen secundum potestatem ordinariam solet, de quo infra.

§. IV.

Quomodo præterea alia quædam Mandata Apostolica de providendo, sive Rescripta Beneficialia sint interpretanda, seu intelligenda?

CCLII. Assertio 1. Si Papa provideat, vel mandet alicui provideri Beneficium in aliqua Ecclesia, nomine Beneficii non comprehenditur Rectoria, vel aliud Beneficium curatum, nec Dignitas electiva, sive quæ per electionem confertur: sed tantum de simplici Beneficio conferendo, tale mandatum intelligi debet, prout statuitur *in cap. Cum nostrum; 38. & ult. h. titul.* Ubi cum Gregorius IX. Priori cuidam mandasset, „ut G. Diacono in aliqua Ecclesia Civitatis, aut Diœcesis Lucanensis, Apostolica auctoritate provideret, isque eum in Ecclesia S. Petri Rectorem instituisset, excommunicationem proferens contra se opponentes, cum tamen Rector illius Ecclesiæ Collegiatæ a Clericis eligi consuevisset: rescripsit Pontifex, quod mandatum hujusmodi, & intentio mandantis Papæ ad talia (scilicet ad Rectoriam, vel Dignitatem) se non extendat: sed pro simplici Beneficio emanarit, ideoque tam institutionem dicti Diaconi, quam excommunicationem promulgatam non tenere.“ Ratio est, tum quia Litteræ Beneficiales, cum sint ambitiosæ, restringi debent, & stricte interpretandæ sunt, *c. Quamvis; 4. h. t. in 6.* Tum quia non omnis, qui censetur dignus ad Beneficium simplex, dignus est etiam, seu idoneus ad dignitatem, seu personatum, vel Rectoriam, aut Beneficium curatum: cum ergo ad hæc major dignitas, seu habilitas requiratur, non continentur sub generali mandato de providendo, nisi expresse de illis fiat mentio, *Gl. fin. hic & Abb. nu. 3.*

CCLIII. Notandum hic primo. In Litteris Beneficialibus concessis ad petitionem supplicantis generaliter, sine expressione certæ qualitatis, non intelliguntur Beneficia curata, & dignitates: idque non ideo, quod hujusmodi Beneficia non contineantur, secundum propriam significationem, sub communi nomine Beneficii Ecclesiastici: sed ex defectu intentionis, ex parte concedentis; quia Papa non intendit, in hujusmodi generali mandato talia Beneficia comprehendere, mandatum autem omnem suam vim habet ab intentione mandantis, *Abb. hic nu. 4. Garc. p. 1. de Benef. c. nu. 40. & 50. Barb. hic nu. 3.*

Notandum secundo. Non tantum institutio *in casu hujus c.* sed etiam sententia excommunicationis lata a Delegato Papæ, vel executore fuit irrita, ipso jure; quia utraque facta fuit, præter, vel ultra intentionem mandantis Papæ, fines autem mandati extendi non debent. *c. Diligenter; 5. ff. Mandati. Gl. fin. hic*, cum ergo in hoc casu defuerit jurisdictio, seu potestas in negotio principali institutionis, ex parte Delegati, seu executoris, etiam defuit in accessorio, videlicet in excommunicatione, *Abb. hic nu. 5.* Verum decisioni *cit. c. ult.* obstare videtur *Text. in c. Pro illorum; 22. h. t.* Ubi Papa mandavit in aliqua Ecclesia Beneficium alicui conferri, & tamen vi illius mandati, collatus est ipsi ab Executore Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, qui longe honoratior est, quam aliud Beneficium simplex; unde Canonici dicuntur Clerici primi gradus; ergo non semper quando

Papa

Papa mandat alicui providere Beneficium, id ita stricte intelligendum est, ut ipsi conferatur simplex tantum Beneficium, prout statuitur *in c. cap. ult. h. tit.* Resp. cum Abbate *in eodem c. num.* 6. Si mandatur a Papa, ut alicui provideatur Beneficium in aliqua Ecclesia, in qua sunt Præbendæ Canonicales, & alia Beneficia simplicia minora, seu inferiora, mandatum stricte interpretandum esse, ut vi illius conferatur ipsi solum Beneficium simplex minus, juxta *cit. c. ult.* Cui non obstat, quod statuitur *in cit. c. Pro illorum; h. t.* Quia in illo mandatum fuit, ut impetranti rescriptum Beneficium competens conferretur: competens autem intelligi debet, secundum qualitatem personæ, quæ si mereatur Canonicatum, poterit ille, vi talis mandati, ipsi conferri; licet in eadem Ecclesia sint alia Beneficia simplicia minora.

CCLIV. Porro *in citat. c. Pro illorum*, talis casus proponitur. Alexander III. mandavit Archiepiscopo Burdegalensi, ut in aliqua Ecclesiarum suarum (sub quibus comprehenduntur omnes Ecclesiæ totius Diœcesis, etiam Episcopales, *Gl. hic V. Ecclesiarum suarum*;) Magistro P. competens Beneficium conferri curaret, contradictores Ecclesiastica censura compescens. Is Decano, & Capitulo Xantonensi auctoritate Apostolica mandavit, ut dictum M. P. in Canonicum, & fratrem admitterent. Cum autem Canonici opponerent privilegium de non admittendo, ultra quadragenarium numerum Canonicorum: Archiepiscopus autem sciens, illos ad eludendum Mandatum Apostolicum id agere: utpote, qui ab eo numero jam antea recesserunt, dictum P. in Præbenda & Canonia Ecclesiæ Xantonensis investivit, contradicentes vinculo excommunicationis constringens. Quare Pontifex mandavit Delegatis suis, ut si ipsis constiterit, Canonicos Xantonenses privilegium de certo Canonicorum numero concessum non servasse, sed ultra eum, aliquem in Canonicum propria auctoritate recepisse, sententiam excommunicationis ab Archiepiscopo in eos latam tamdiu, sublata appellatione, servandam denuncient, donec prædictum P. in Canonicum recipiant, illique ea, quæ ad Canonicatum pertinent, cum stallo in Choro, & loco in Capitulo, assignent. Ratio affertur in textu, quia non decet, ut Canonici (prætextu privilegii sibi concessi) veluti legem imponere velint Pontifici, quam ipsi negligunt observare.

CCLV. Hinc colligitur primo. Si Capitulares Canonici habeant privilegium, vel statutum speciale a Papa confirmatum, ut *in casu hujus c.* de certo Canonicorum numero, videlicet quadragenario, non augendo, & postea, vel una vice ab eo recedant, aliquem ultra constitutum numerum recipiendo: tum etiam Pontifex justam contraveniendi causam, & aliquem ultra constitutum numerum in Canonicum admittendi habere censetur; quia non est æquum, ut Papa, seu alius Princeps servare debeat statutum, quod inferiores, seu subditi non servant: præterquam quod Papa per plenitudinem suæ potestatis possit privilegio a se concesso, vel statuto a se confirmato derogare, vel in totum illud revocare, etsi illud sine gravi, & justa causa, facere non soleat; quia decet concessum a Principe Beneficium esse mansurum, juxta *reg.* 16. *n.* 6.

Colligitur secundo. Si Canonici isti non propria, sed Papæ auctoritate, contra suum privilegium, vel statutum egissent, recipiendo Canonicum ultra numerum constitutum, nihil illis id obfuisset, quia auctoritas Papæ semper censetur excepta, *Gl. hic V. Auctoritate propria.*

Colligitur tertio. Capitulares excommunicati possunt recipere aliquem in Canonicum, ita, ut valeat receptio; quia ea, quæ faciunt excommunicati in suum præjudicium valent, *ut patet ex hoc cap.* ubi Canonici Xantonenses, etsi excommunicati ab Archiepiscopo, jubentur M. P. recipere in Canonicum, *Gl. hic V. in Canonicum*: mandat autem hic Papa, ut dentur Canonico recepto, quæ pertinent ad Canonicatum, non autem ad Præbendam, & sic dabuntur ei quotidianæ distributiones, si interfit Officiis Divinis, donec vacet Præbenda, vel reditus aucti fuerint, *Gl. fin. hic*, ubi addit, si Canonici recipiant aliquem ultra numerum, etiam propria auctoritate, non augetur numerus præbendarum, bene tamen numerus Canonicorum.

CCLVI. Assertio 2. Cum Pontifex mandat, ut aliquibus in Ecclesia aliqua provideatur, de Personatibus, Dignitatibus, vel aliis Beneficiis quibuscunque (nulla, de animarum cura, facta mentione) non possunt, vi talis mandati, ipsis provideri dignitates, vel Beneficia, quibus cura animarum incumbit, prout statuitur *in cap. Cum in illis*; 16. *in princ. h. t.* 6. Ubi etiam ratio redditur; quia in illis, quibus Beneficia cura animarum habentia committuntur, major idoneitas requiritur quam in aliis Beneficiariis. Est enim ars artium cura animarum, *c. pen. de etat. & qualit. & cap. Gloss. hic V. Requiratur*: ideoque nomine Dignitatis, Personatus, & Beneficii cujuscunque in materia stricta (cujusmodi est impetratio Beneficiorum, ad petitionem provisi, quippe ambitiosa, *cap. Quamvis*; 4. *hoc tit. in* 6.) non comprehenditur Dignitas, Personatus, aliudve Beneficium, si curatum sit: sed necessarium est, ut in supplicatione, & impetratione exprimatur, quod Beneficium curam animarum annexam habeat, alioquin Litteræ erunt subreptitiæ: licet alias in materia favorabili, nomine Beneficiorum etiam Beneficia majora, ut dignitates, & personatus, & curata comprehendantur, *Gloss. hic not.* 1. & *V. Provideri, & dictum supra*, idque ob defectum intentionis in concedente, ut indicatur *hic V. Intentionis*: sicut etiam appellatione dignitatis, non venit dignitas curata, nisi de cura specialis mentio fiat, *Franc. hic not.* 1.

CCLVII. Id vero declaratur, & extenditur etiam, ut procedat, si dignitatem habenti, Papa de alia ipsi provideri mandet, dispensando, ut simul utramque retineat: de animarum cura autem, quæ vel utrique, & dignitati prius habitæ, & acquirendæ annexa est, vel alteri earum incumbit, nullam faciat mentionem; est enim impetratio talis gratiæ subreptitia, & nullius momenti, etsi Litteris sit insertum, ut animarum cura (si quæ dignitatibus ipsis, vel alteri earum incumbat) nullatenus negligatur, prout statuitur *in Clem. Si dispositionem*; 2. *in princ. h. t.* ubi *Gl. V. Mandemus* ait, idem dicendum, si Papa ipse provideat, non tamen motu proprio. Ratio est, quia clausulæ executivæ non ampliant, sive augent, nec mutant principalem dispositionem: ut docet *Covarr. in Rubr. de Testam. part. 2. n. 23. in 3. Conclus. Barbos. in Collect. hic n.* 3. Si ergo dispositio, seu provisio Papæ non faciat mentionem de cura animarum in ipsa concessione, licet postea circa executionem inseratur hæc clausula, *ut non negligatur cura animarum*, ea non facit, ut de Beneficio curato, vi illius, possit impetranti provideri: neque enim clausula hæc apposita est, per modum conditionis provisioni adjectæ: sed potius monitionis causa, unde valeret provisio, etiam monitione illa non servata, *Gl. hic V. animarum cura.* Unde dispositio *hujus Clement.* procedit, etiamsi non dispensetur super pluribus dignitatibus, vel Beneficiis retinendis: sed simpliciter provideatur de Beneficio obtinendo, non facta tamen de cura ei annexa mentione: prædicta enim Clausula in fine posita non extenditur ad dignitatem vel Beneficium non curatum, *Gloss. hic V. Dispensantes*; & *Abb. ibid. n.* 3. Hinc colligitur etiam, quod Litteræ Beneficiales subreptitiæ, quia v. g. non faciunt mentionem curæ annexæ dignitati, vel Beneficio, sint ipso jure nullæ, *Gl. marg. hic*; ubi ait: quod hoc melius probetur *ex hoc cap. quam alibi.*

CCLVIII. Similiter *in citat. cap. Cum in illis §. Illis vero hoc titul. in* 6. statuitur, si Papa mandet aliquibus provideri de personatibus, vel dignitatibus (etiamsi curam habeant animarum), spectantibus ad collationem, provisionem, præsentationem, vel dispositionem quorumcunque: non posse, vi talis mandati, provideri de Prælaturis, personatibus, vel dignitatibus electivis, sive ad quas per electionem, qui eis præficiuntur, assumuntur. Ratio est, quia cum talia Rescripta Beneficialia sint odiosa, per quæ adimitur facultas eligendi iis, ad quos ea spectat: ideo sub generali vocabulo Beneficii, aut dignitatis pertinentis ad quorumcunque provisionem, aut dispositionem, non comprehenditur Beneficium, aut dignitas electiva, præsertim si Prælaturæ sunt majores dignitates, nisi in rescripto specialiter exprimantur, *Gl. hic in casu §. Illis vero, & V. Electionem*; *Franc. ibid. n.* 2. Neque est verisimile, quod Papa voluerit gravare per suum rescriptum Universitatem, seu Collegium, ad quod jure communi spectat electio, nisi id exprimat. Confirmatur, quia etsi Papa rescribat, ut provideatur alicui de Beneficio spectante ad præsentationem quorumcunque: non posset tamen provideri de Beneficio, cujus præsentatio spectat ad Patronum Laicum, quia per hujusmodi verbum generale, non censetur derogatum Patronatui Laico, ut docet *Gl. Recepta, in Clem.* 2. *V. Apostolicis*; *h. t. Franc. cit. loc. n.* 4.

CCLIX. Idem confirmatur *ex cit. Clem.* 1. *h. t. §. Ad hæc*, ubi rescribit Pontifex, si mandet alicui provideri de dignitate, ad cujuscunque vel quorumcunque collationem, provisionem, seu quamvis aliam dispositionem, in certa Ecclesia pertinentem, quam intra mensem voluerit (a tempore vacationis) acceptare, inhibendo simul, ne interim (scilicet intra mensem acceptationis) ad collationem, provisionem, vel electionem (de qua prius in ipsa provisione, vel dispositione nulla facta fuit mentio, sed solum in prohibitione) procedatur: vi talis mandati, non potest impetranti provideri de dignitate electiva; quia in concessione gratiæ, seu provisione (ad quam non augendam, sed exequendam, quæ sequuntur de inhibitione, referri debent) nulla de electione facta fuit mentio.

CCLX. Hinc colligitur primo. Quod verbum generale adjectum speciei quamvis ampliet speciem illam, cui adjicitur, quoad ejus significationem, tamen illam non includit, maxime in materia strictæ interpretationis, sicut in hoc §. Verbum generale, *Dispensationis*; non includit electionem; cum sint quasi diversæ species, *Gloss. hic V. Quamvis*; *Abb. ibid. num.* 7. Colligitur secundo, si mandetur alicui provideri de dignitate, vel Beneficio aliquo in certa Ecclesia, in qua unica tantum est dignitas principalis, vel Beneficium de illa, vel illo provideri non poterit; quia relativum *aliquo* supponit plura esse Beneficia, non unum tantum, alioquin non in Ecclesia, sed de Ecclesia illa provideretur, *Gloss. hic V. in certa*; & *Abb. num. ultim.*

CCLXI. Præterea *in citat. c. Cum in illis*; *§. Cum autem*, rescribit Pontifex, quia inter liberam collationem, præsentationem, & institutionem in Beneficio magna est differentia, ideo si mandetur alicui provideri de Beneficio, spectante ad collationem alicujus, v. g. Episcopi, non potest, vi illius mandati provideri de Beneficio, quod ad ejusdem præsentationem, vel institutionem pertinet; nec e converso; cum enim unus casus, ac veluti una species expressa fuerit in mandato, non debet illud, quia strictæ interpretationis est, adeoque restringendum, ad alios casus, seu species extendi.

CCLXII. Notandum hic primo. Si in Litteris Beneficialibus unus modus providendi exprimatur, alii modi censentur exclusi, ut tradit *Franc. in citat. §. Cum autem num.* 1. *quo facit c. Susceptum* 6. *de Rescript. in* 6. ubi habetur, quod rescriptum de conferendo Beneficio per renunciationem vacante, non potest extendi ad Beneficium vacans per obitum, neque vice versa; quia sunt diversæ vacationes; nam in materia strictæ interpretationis non fit exten-

tensio verborum ab uno casu ad alium non expressum, ne quidem propter similitudinem, vel etiam majoritatem rationis, *Franc. hic n. 5. Gl. marg. in cit. c. Susceptum, V. non potest*: neque propter æquiparationem juris, præterquam in casibus jure expressis, *Gl. ibid. V. non morte*, & constat ex *l. ex parte not. §. in insulam*; *juxt. Gl. V. amissis moriente*; *ff. de V. O.* ubi habetur, quod mors civilis (cujusmodi est depositio, vel renunciatio Beneficii) non æquiparatur morti naturali, nisi in casibus jure expressis.

Notandum secundo. Licet nomen provisionis, vel ordinationis, seu dispositionis, sit nomen generale, comprehendens omnem modum, per quem providetur de Beneficiis, adeoque collationem, institutionem, & electionis confirmationem: in materia tamen stricta non comprehendit electionem, ejusque confirmationem, ut notat *Gloss. in cit. c. Cum illis §. illis vero*; *V. Electionem*, & *Franc. ibid. n. 7.*

„CCLXIII. Denique *in cit. c. Cum in illis §. Si vero in fin.* dicitur, si Papa mandet provideri de Beneficio spectante ad aliquorum (id est plurium) collationem, vel præsentationem, non potest provideri Beneficium spectans ad collationem, vel præsentationem unius tantum: nisi adjecta sit clausula, *communiter, vel divisim*. Et vice versa, si Papa mandet provideri de Beneficio spectante ad collationem unius, v. gr. Episcopi, non potest provideri de Beneficio, cujus collatio ad eum, una cum alio, pertinet. Ratio prioris partis est, tum quia quando Papa mandat alicui provideri de Beneficio spectante ad collationem duorum, v. g. Episcopi, & Decani Ecclesiæ Cathedralis, non censetur velle singulos gravare seorsim, & in solidum: sed pro parte tantum, & conjunctim: ergo vi illius mandati, non potest provideri de Beneficio spectante ad collationem alterius tantum, sive Episcopi, sive Decani, nisi addatur in Litteris, *communiter, & divisim*: alioqui enim alterum tantum, sive seorsim gravare non intendit, *Gl. hic V. non adjecta*, & *Anchar. not. 6.* Nam si mandatum, vel alia dispositio referatur ad rem spectantem ad plures, non debet intelligi de re spectante, ad alterum tantum: sed de re communi ad eos spectante, ut in proposito de collatione Beneficii, pertinente ad duos simul, non ad alterum tantum, *Franc. hic in §. Si vero; num. 2.* Tum quia a pluribus conjunctim non licet descendere ad singulos seorsim: v. gr. si mandatum sit de duobus Judicibus Delegatis, ut causam cognoscant, non possunt singuli seorsim illam cognoscere: nisi addatur, ut cognoscant conjunctim, vel divisim, ut colligitur *ex c. ult. h. t. in 6.* Ratio posterioris partis est, tum quia mandatum de providendo, sive rescriptum Beneficiale non debet extendi, ut plures gravet, quam expressum est in mandato: tum quia, quod ad plures pertinet, non est proprie singulorum, quod enim commune mihi, & alteri, proprie non est meum, *l. Illud 46. ff. de Ritu nupt.* Quare distinguendum est, *cum Bart. in l. Servi 5. §. 1. ff. de legat. 1.* Quod est commune pluribus, tanquam universis, seu Universitati, id singulorum dici non potest: quod autem commune est pluribus, ut singulis, id singulorum dici potest: sed non vere ac proprie, quia etsi de parte, non tamen de re tota, pro libito, singuli disponere possunt, *Gloss. in l. Si quod nostrum 25. ff. de R. J. Franc. hic num. 3.*

„CCLXIV. Assertio 3. Si Papa mandet alicui provideri de Beneficio proxime vacaturo, cujus collatio spectat ad Capitulum alicujus Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, in tali mandato comprehenduntur, non solum Beneficia, quæ ex statuto, aut consuetudine a Capitulo in communi conferri solent: sed etiam ea, quæ a singulis Canonicis, vice & auctoritate Capituli conferuntur. Verum ad Beneficia, quorum collatio specialiter annexa est dignitatibus, personatibus, vel officiis, quæ nonnulli Canonici in illa Ecclesia obtinent, mandatum hujusmodi se non extendit. Idemque dicendum, si collatio Beneficiorum ad Canonicos, ratione Præbendarum suarum, singulariter pertineat; nisi in mandato expressum sit, ut alicui provideatur de Beneficio ad collationem Capituli communiter, vel divisim pertinente: tum enim in tali mandato etiam ea Beneficia comprehenduntur, & de iis vi ejusdem mandati poterit provideri, quorum collatio ad singulos Canonicos, ratione Præbendarum suarum, pertinet. Ita statuitur *in cap. Mandatum, 41. & ult. h. t. in 6.* per quod declaratur Decretalis *in c. Cum in illis 16. in fin. eod. in 6.*

CCLXV. Ubi notandum primo. Collatio Beneficiorum tribus modis pertinere potest ad Canonicos, ut colligitur *ex hoc c.* Primo conjunctim, seu capitulariter, ita, ut collatio Beneficii spectet ad totum Capitulum, & illi sit conferendum, in quem major pars consenserit, sicut communiter collatio fieri solet a Capitulo. Secundo, ut unus ex Canonicis conferat, sed vice & auctoritate Capituli, idem enim est facere aliquid per alium, ac si id faciat per seipsum, *Gl. hic V. Capituli*. Cujusmodi mos, seu consuetudo est in multis Ecclesiis Gallicanis, teste *Gl. hic V. Statuto*. Imo & in multis Germaniæ, ut singuli Canonici, unus post alterum, secundum ordinem antiquitatis, in certis mensibus (exceptis mensibus Pontificiis) vacantia Beneficia, seu Canonicatus conferant, nomine, & auctoritate Capituli, cujus vicem repræsentant. quem modum conferendi vulgo Turnum vocant, *ut supra dictum*. Tertio, si jus conferendi Beneficium sit certo officio, vel dignitati, vel Præbendæ Canonicali annexum: & tunc singuli Canonici singulariter conferunt, & non quasi vice Capituli, *Gl. hic V. Singulariter*; quod si jus conferendi pertineret ad aliquos singulares Canonicos propter alia Beneficia, quæ forte habent in alia Ecclesia, tunc tale mandatum illa non comprehenderet; *Gl. fin. hic*.

Notandum secundo. *In hoc c.* tres casus, seu species facti circa collationem Beneficiorum deciduntur. Ratio primæ decisionis est, quia quando Beneficium confert unus Canonicus, vice & auctoritate Capituli, tum idem est, ac si totum Capitulum conferret cujus vicem is repræsentat, ac proinde mandatum de providendo factum principali, v. gr. Capitulo, etiam includit, & obligat gerentem vices ejus, cui mandatur, *Franc. hic n. 2. not. 3.* Ratio secundæ, & tertiæ decisionis est, quia sub simplici non comprehenditur simplex, nisi in materia favorabili, & late interpretanda, *ut ex Mendoz. tradit Barb. in Collect. hic n. 3.* Non ergo mandatum de providendo Beneficio, cujus collatio pertinet ad Capitulum in communi, debet extendi ad Beneficium, cujus collatio pertinet ad unum Canonicum singulariter, vel ratione dignitatis, Præbendæ, Personatus, vel Officii, cui jure singulari, seu speciali annexa est collatio, sive ratione Præbendæ suæ, nisi mandatum habeat adjunctam clausulam *communiter vel divisim*: nam per tale mandatum de providendo Beneficio spectante ad collationem Capituli, Papa non intendit gravare, seu obligare singulos de Capitulo, sed totum Capitulum, seu Collegium, mandatum enim factum in materia pertinente ad Collegium, vel Universitatem, non includit spectantia ad singulos de Universitate, ut notat *Franc. hic n. 2. not. 4.* Quare si quis Collegium, vel Universitatem quamcunque, non tantum in communi, sed etiam divisim, & singulariter obligare velit ad aliquid faciendum, necesse est, ut id exprimat, adjecta clausula *communiter vel divisim*; quia nomen Capituli, seu Collegii, cum sit collectivum, seu nomen communitatis, sive multitudinis, non significat singulos seorsim, sed universos, & conjunctos.

„CCLXVI. Assertio 4. Si Papa mandet alicui provideri de non Sacerdotali Præbenda, non potest ipsi, vi talis mandati, conferri Sacerdotalis (cui scilicet annexus est Ordo Sacerdotalis, sive obligatio eum suscipiendi) etiamsi ipse velit habere Sacerdotalem. Similiter, si in Ecclesia aliqua sint Præbendæ integræ, & dimidiæ (ex quibus scilicet percipitur tantum medietas redituum, respectu integrorum) & mandetur alicui conferri integra, non potest dimidia conferri, etsi ille velit esse contentus. Eadem ratione, cum mandatur alicui provideri de Præbenda certi valoris, non potest tale mandatum impleri in Præbenda minoris valoris, etiamsi voleate eo, cui jubetur provideri, prout statuitur *in c. Cui de non; 27. h. t. in 6.* Ubi etiam in fine ratio redditur: quia hujusmodi mandata (quorum fines diligenter observandi sunt) ad casus alios, quam expressos, extendi non debent.

Porro adeo mandatum in forma specifica impleri debet, neque ad aliud, quam mandatum extendi, etiam parte consentiente, juxta *l. Diligenter 5. ff. Mandati*, & *l. Cum Mandati 13. C. eod.* ut quamvis forma præscripta in mandato cedat in commodum impetrantis, tamen ipse huic suo commodo renunciare non possit, ita ut mandatum in alia forma, seu specie mandetur executioni; nam qui mandati formam, seu fines excedit, aliud quid facere videtur, *cit. l. Diligenter*.

CCLXVII. Sed huic decisioni obstat *reg. 110. Digest. In eo quod plus est, semper inest & minus*, & *reg. 35. in 6. plus semper in se continet, quod est minus*: & *reg. 53. eodem*: *cui licet quod plus est, licet utique quod est minus*: ergo si Papa mandet alicui conferri præbendam integram, vel certi valoris, v. gr. 200. aureorum annuorum, censetur, velle, ut conferatur dimidia, si is, cui providendum est, sit contentus: nam ubi majus conceditur, etiam minus concessum esse videtur, *c. Ex parte 27. de decimis*. Resp. cum Dyno *in cit. reg. 35. num. 6.* & *Decio in reg. non debet 25. num. 5.* quod prædictæ regulæ locum habent, quando plus & minus sunt ejusdem speciei, sive id, quod minus est, continetur ut species, seu ut pars saltem virtualiter sub majore: secus si id, quod minus est, se habet ad majus, non ut pars ad totum, sed ut species distinctæ, & separatæ: tunc enim non habet locum argumentum a majore quantitate ad minorem; sed potius tunc locum habet alia regula, quod in dispensationibus, delegationibus, mandatis, & rescriptis Beneficialibus, & aliis ejusmodi, quæ stricte interpretanda sunt, non debeat, nec possit fieri extensio a casu expresso, ad non expressum, ne quidem ob identitatem, vel etiam majoritatem rationis, sed fines mandati, seu forma actos diligenter, & specifice observanda est, *Decius in cit. reg. Non debet; num. 7. & in cit. reg. In eo; num. 14.* Exemplum prioris membri distinctionis, quando scilicet, quod minus est, continetur velut species, aut pars in majore, habetur *in cit. cap. Ex parte*; Nam cum novalia sint veluti species quædam decimarum; ideo si Papa Religiosis concedat, ut ex terris Parochiarum integras decimas percipiant, non detracta quarta parte Episcopali, id etiam de Novalibus intelligendum est. Aliud exemplum habetur *in l. Nec in ea; 22. §. Sed qui ff. ad leg. Jul. de adulter.* ubi dicitur, quod qui potest aliquem occidere, multo magis potest eum contumelia afficere. Item si cum illegitimo sit dispensatum ad Sacerdotium, consequenter censetur etiam dispensatum ad Ordines inferiores, *Sanch. l. 8. de matrim. disp. 2. num. 35.* Exemplum vero posterioris, si quod minus est, sit quasi species diversa, & non contenta in majore, seu potiore habetur, *in l. Solemus 61. §. ult. ff. de judic.* ubi dicitur, quod judex constitutus ad causas criminales, non potest cognoscere causas civiles, seu pecuniarias, licet illæ sint majores istis, ut notat *Decius citat. Regul. non debet, num. 5.*

CCLXVIII. Assertio 5. Sub mandato generali providendi alicui de Beneficio, vel Præbenda proxime vacatura, non comprehenditur Canonicatus, vel Præbenda Episcopalis, prout sumitur *ex c. Cum in Ecclesia; 25. h. t. in 6.* Ubi talis casus proponitur: „In quadam Ecclesia erant XII. Canonici, & XII. Præbendæ, Episcopus enim ex longa consue-

„tu

„ tudine habebat vocem in Capitulo, tanquam Canonicus, licet Canonicus non esset, & unam ex dictis præbendis obtinebat, sicut Canonici. Cum ergo Papa mandasset, ut auctoritate Apostolica alicui provideretur de præbenda, quæ proxime vacaverit in illa Ecclesia, nulli alteri debita, accidit, ut per mortem Episcopi proxime vacaret præbenda Canonicalis, quam obtinebat Episcopus. Consultus super hac re Pontifex rescribit, eum, cui ex mandato Papæ providendum erat in illa Ecclesia, non posse, vi illius mandati habere ejusmodi præbendam morte Episcopi vacantem; sed expectandum ipsi esse, donec alia præbenda vacaret: Papa enim per mandatum suum non intendit derogare antiquæ illius Ecclesiæ consuetudini, neque futurum, sive successorem Episcopum defraudare præbenda ipsi debita, neque augere numerum Canonicorum.

CCLXIX. Hinc colligitur primo, quod valeat statutum, vel consuetudo, ut in aliqua Ecclesia major sit numerus præbendarum Canonicalium, quam Canonicorum; quia aliquorum una præbenda, vel plures assignantur v. g. Episcopo, vel Rectori Academiæ, vel Cantori, qui non sunt Canonici: Sicut & e converso, statuto decerni, vel consuetudine induci potest ut plures sint Canonici, quam Præbendæ; cum possit quis fieri Canonicus, etsi non habeat præbendam Canonicalem, *Gl. hic V. 13. Præbendarum; junct. addit. Anchar. ibid. in princ.* Colligitur secundo, quod Papa non censetur velle derogare per sua mandata, & rescripta statutis, consuetudinibus, & juribus particularium Ecclesiarum, nisi id exprimat, prout etiam habetur *in c. Constitutus; 19. de Rescript.* & notat *Franc. hic num. 2. not. 2.* Idque procedit, etiamsi Papa, proprio motu, mandet alicui provideri, *Franc. in c. Si motu; 23. num. 6. h. t. in 6. & dictum supra.* Colligitur tertio, potest quandoque Episcopus habere præbendam Canonicalem, & vocem in Capitulo, tametsi vere Canonicus non sit, sed solum habeatur pro Canonico, sive loco talis, ut patet *ex hoc c. & tradit Anchar. hic not. 2. & 4.* Neque vero si in Ecclesia aliqua sit determinatus numerus Canonicorum, & præbendarum, in dubio censetur Papa mandando, ut alicui conferatur præbenda, in tali Ecclesia augere velle numerum Canonicorum, sed impetrans expectare debet, donec præbenda aliqua vacet, ut habetur hic, *Anchar. hic not. 5. & Franc. nu. 2. not. 3.*

CCLXX. Assertio 6. Per Litteras a Sede Apostolica, vel „ Legatis ipsius (de Latere) super provisione Clericorum quorumlibet ad aliquem, vel aliquos executores directas, nulli potest provideri de Xenodochiis, Leprosariis, Eleemosynariis, seu Hospitalibus, etiamsi Ecclesias vel Capellas, decimas, (id est, jus percipiendi decimas) aut alia spiritualia jura (ut Cœmeterium & jus funerandi) annexa habeant: nisi hoc in Litteris Apostolicis sit expressum, prout decernitur *in Clement. per Litteras 2. 2. h. t.* Ratio est, quia ista loca pia non sunt deputata, ut sint Beneficia Clericis in Titulum conferenda, sed ut in illos pios usus, juxta eorum fundationem, & institutionem illorum reditus dispensentur, *Clement. 2. supra de Relig. dom.* Ideo ad alium usum, sine licentia Papæ, converti non debent, *Gl. hic V. Eleemosynariis;* ubi addit, idem esse de Fabricis, ob eandem rationem, *Abbas ibid. num. 1.* Idque confirmatur, quia regulariter hujusmodi loca pia non veniunt appellatione Beneficii in Mandatis Apostolicis, quæ strictæ interpretationis sunt, quamvis illa auctoritate Episcopi sint erecta, nisi quando dantur in Titulum, & conferuntur in perpetuum, *Barbos. in Collect. hic num. 2.* Neque vero, ut vi mandati Apostolici hujusmodi loca conferri possit alicui Clerico, sufficit clausula generalis, ut provideatur alicui de Beneficio Ecclesiastico, *cujuscunque conditionis, & qualitatis sint:* sed requiritur, ut de illis fiat expressa mentio, videlicet, sive sint Xenodochia, sive Leprosaria, seu Hospitalia, *Gl. magna hic in notat. & Gl. fin.*

Porro idem dicendum est, si Litteræ Apostolicæ emanent super reservatione fructuum Beneficiorum: non enim talia includuntur in illis, nisi exprimantur, *Gl. hic V. Provisione, & Abb. ibid. num. 1.* Habet etiam locum hæc decretalis Constitutio, tametsi motu proprio Litteræ Apostolicæ emanassent; quia motus proprius non ampliat gratiam, vel vim verborum, licet excludat subreptionem in Litteris ejus, pro quo scribitur *Gl. hic V. Devotus; & Abb. numer. 2.* de quo supra.

CCLXXI. Illud hoc loco addendum: si Hospitali, vel alii pio loco, & Religioso, Episcopi auctoritate, ædificato, accessorie tanquam principali sit annexa Ecclesia, vel Capella, tunc non debet talis Ecclesia in Titulum conferri, quia sequitur naturam sui principalis. Secus est, si Hospitale sit accessorie annexum alicui Ecclesiæ, vel Capellæ, tunc enim Ecclesia est principale, adeoque potest conferri in Titulum, sicut alia Beneficia, quia Hospitale tantum accessorie venit. Si vero Hospitale, & Ecclesia aliqua, seu Capella sint quidem conjuncta, seu unita, ita tamen, ut utrumque sit æque principale, & neutrum alteri accessorie unitum, tunc quoad hospitale habet locum dispositio *hujus Clement.* neq; in Litteris Apostolicis comprehenditur talis Ecclesia, vel Capella. Idemque est, si ignoretur, quodnam ex illis sit principale, quia impetrans debet fundare, & probare suam intentionem, *Gl. hic V. Ecclesias; & Abb. nu. 3.*

„ CCLXXII. Assertio 7. Si Beneficium ad cujuscunque Episcopi (exempti, vel non exempti, vel etiam Episcopo Superioris, ut Archiepiscopi) collationem spectante, alicui conferendo Papa scribit, non poterit illud conferri, cujus collatio, ob negligentiam Episcopi ad Capitulum devoluta est; licet possit ipsi provideri de illo etiam Beneficio, cujus collatio ex negligentia Capituli, vel alterius cujuscunque Collatoris ad Episcopum fuit devoluta, sicut etiam de illo Beneficio, cujus collatio, propter negligentiam ipsius Episcopi, & aliorum in hoc ei succedentium, ad Papam fuerit devoluta, prout deciditur *in Clement. Si de Beneficio; 5. h. t.* Ratio primæ decisionis est, quia Papa per suum mandatum intendit gravare, sive obligare solum Episcopum, & non Capitulum, quod non intendit jure conferendi, ob negligentiam Episcopi, ad ipsum devoluto privare, adeoque mandatum non debet extendi ab Episcopo ad Capitulum in illo non expressum, *Gl. hic in casu.* Idemque est, si jus conferendi sit devolutum ad alium, quam Capitulum, cum sit eadem ratio, *Gl. hic V. Capitulum.* Ratio secundæ decisionis est, quia cum Papa Episcopum gravare voluerit, conferri debet ab executore, vi mandati, Beneficium ei, pro quo scriptum est, quamdiu hoc in manibus Episcopi est, & potestas conferendi ad ipsum spectat, sive jure proprio, sive jure devolutionis, ideoque mandatum comprehendit etiam collationem Beneficii, quæ ex Capituli, vel cujuscunque alterius negligentia ad Episcopum fuit devoluta, *Gl. hic V. Existit.* Ratio tertiæ decisionis est, quia licet alias in Beneficiis stricta fieri debeat interpretatio, lata tamen facienda est contra ipsum concedentem, *c. Olim; 16. de V. S.* ideoque potest, vi talis mandati, etiam provideri de Beneficio impetranti, cujus collatio, ob negligentiam Episcopi primi Collatoris, vel aliorum in jure conferendi ei succedentium, ad Papam est devoluta, *Gl. hic V. Sive ad nos prope finem.* Hinc colligitur, quod Executor, cui mandatur, ut provideat alicui de Beneficio spectante ad collationem certi Episcopi, non potest de illo providere, quod tempore provisionis, ad alterius collationem est devolutum, licet tempore dati mandati pertineret ad collationem illius Episcopi, nam quamdiu Beneficium pertinet ad collationem Episcopi, confert illud Executor a Papa deputatus, illo vero ad alium inferiorem Collatorem devoluto, non confert illud, donec ad Episcopum collatio devolvatur, quem solum gravare voluit Papa, *Gl. hic V. Existit; & Abb. ibid. n. 2.*

SECTIO VIII.

De effectu & usu, seu executione, ac revocatione, seu extinctione Mandatorum Apostolicorum, seu Litterarum Beneficialium.

§. I.

Quo tempore Mandata Apostolica, seu Litteræ Pontificiæ de conferendis Beneficiis vacantibus effectum suum consequantur, & quo tempore impetrans debeat esse capax Beneficii?

CCLXXIII. Præmittendum, de triplici tempore potest esse quæstio: num scilicet tempore concessionis Beneficii, vel alterius gratiæ, an expeditionis Litterarum, an vero præsentationis ipsarum, mandata Apostolica, seu Litteræ Beneficiales, aliæ gratiosæ suum effectum consequantur? Deinde distinguendum est inter gratiam factam, & faciendam: gratia facta dicitur, quando alicui in favorem ipsius, aliqua facultas, vel gratia a Superiore est concessa, quamvis interdum executio alteri demandetur, ut si Papa Romæ Beneficium conferat Titio, & Episcopum, seu Ordinarium loci, constituat Executorem, ut eum in possessionem Beneficii inducat. Gratia autem facienda dicitur, cum ipsi, in cujus favorem gratia tendit, nihil directe concessum est a Superiore, sed alteri mandatur, ut talem gratiam illi conferat: tunc enim nondum est gratia facta, sed mera commissio, & mandatum faciendi, ut si Papa mandet Episcopo, ut Titio Beneficium conferat, *Laym. l. 4. tract. 4. c. 23. nu. 18.*

CCLXXIV. Assertio 1. Beneficia & aliæ gratiæ Principis statim, ac concessæ sunt, per verbum *placet*, vel *fiat*, *quod petitur*, sive subscriptum supplicationi, sive voce prolatum, sine ulla scriptura, jam sunt perfectæ, omnemque vim suam, ac valorem habent secundum se, & quoad substantiam, adeoque in foro conscientiæ: quamvis in foro externo ad faciendam probationem, intra, vel extra Judicium, requiratur insuper, ut gratiæ, & privilegia, in scripturam sint redactæ, sive ut Litteræ super iis fiant expeditæ, ut ex communi docet *Molin. tract. 2. de Justit. disp. 599. num. 1. Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 29. nu. 2. Garc. p. 4. c. 3. nu. 11.* Idque sumitur *ex c. Instituris; 6.* ibi: *Sive quæ scripto decernimus, sive quæ in nostra præsentia videntur esse disposita, caus. 25. q. 2.* ubi *Gl. V. Præsenti;* ait, quod sententia Principis facit jus, licet non redigatur in scriptis, & quod Princeps sine scripto, dat privilegium. Idque etiam constat ex *Clem. dudum 2.* ibi: *Universa privilegia, gratias, indulgentias, verbo, seu scripto, sub quacunque forma concessas &c. de Sepultur.* ubi *Gl. in V. Verbo* ait, hic videtur expressum, quod valeat privilegium, vel gratia Apostolica, licet scriptura super ea confecta non sit. Ratio est, quia concessio gratiæ est quædam donatio, donatio autem statim ut fit, in se est perfecta, etiam nullo donationis Instrumento confecto; nam ad hanc plus non requiritur, quam ex parte donantis, vel concedentis gratiam, ut eam velit concedere, supposita potestate donandi; ex parte vero ejus, cui fit donatio, vel concessio gratiæ, ut eam petat, vel acceptet.

CCLXXV. Cæterum supra tradita doctrina procedit, spectato communi Jure Canonico, at vero secundum stylum, & praxim Curiæ Romanæ, omnes provisiones, & gratiæ Beneficiales, quæ fiunt a Sede Apostolica, per collationem vel per confirmationem, vel per unionem, aut dispensationem super retinendis Beneficiis, vel alio modo, requirunt, ut Litteræ sint expeditæ, nec ante sunt validæ, adeo, ut qui absque Litteris Apostolicis possessionem apprehenderit cujuscunque Beneficii, aut Prælaturæ, pro intruso habendus sit, nec faciat fructus suos, & inhabilis reddatur ad Beneficia obtinenda, prout videre est apud *Azor. p. 2. Instit. lib. 5. cap. 2. quæst. 5. Paris. l. 6. de resign. benef. q. 4. numer. 36.* Dicuntur autem Bullæ, seu Litteræ expeditæ,

quando sunt plumbatæ, sive quando illis appensum est Sigillum plumbeum Papæ, *Garc. cit. c. 2. nu. ult.*

Præterea *secundum Regulam 53. Cancellariæ Apostolicæ.* Dispensationes Pontificiæ non suffragantur cuiquam, antequam super iis Litteræ Apostolicæ sint confectæ: quod tamen solum intelligi debet, quoad forum externum, in quo secundum dispensationes procedi, & judicari non debet, antequam Litteræ sunt expeditæ: at vero in foro conscientiæ, gratiæ dispensationum valent, etiam Litteris nondum expeditis. Unde *incit. Regula Cancellariæ*; non dicitur, dispensationem non valere, Litteris non expeditis, sed non suffragari. Imo postquam Litteræ semel sunt expeditæ, etiam in foro externo, gratiæ dispensationum suffragantur a tempore concessionis, & non solum a tempore expeditionis Litterarum, etiamsi Papa, qui gratiam dispensationis concessit, mortuus sit, & Litteræ expeditæ sint nomine Pontificis succedentis, ut tradit *Molin. cit. l. §. ad ea vero, Sanch. cit. dis. 29. num. 9. Cochier in prædicta reg. 53.* Hinc infertur, quod in foro conscientiæ possit quis uti gratia dispensationis, v. g. in lege jejunii, si sciat eam a Pontifice esse concessam; etiamsi Litteræ nondum sint expeditæ, *Sanch. c. l. numer.* 4. & aliis apud ipsum: quamvis in foro externo talis puniri possit, si Litteras dispensationis exhibere nequeat. Denique Litteræ concedentes jurisdictionem Judicibus delegatis, vel quæ ad Executores diriguntur, non tantum ante Judicii initium expeditæ esse debent, sed etiam ipsis intimatæ, seu præsentatæ: alioquin si Judicium inchoetur, post concessam delegationem, nondum tamen expeditis, & præsentatis Litteris, etiamsi postea in judicii progressu expediantur, & præsententur, Judicium erit nullum; cum Jurisdictionis exercitium non acquiratur ante Litterarum authenticarum præsentationem, juxta *reg. Cancellar. 25. de non judicando &c. Molin. c. l. num. 2. Sanch. c. l. num. 10.* adeo quidem, ut non sufficiat Protocollum Notarii manu scriptum, aut ab eo transsumptum, sed requiratur præsentatio Litterarum originalium, vel alias autheticarum, teste *Garcia p. 6. c. 2. nu. 16.*

CCLXXVI. Assertio 2. Ad alteram quæstionem quod attinet, etsi ordinarie Clericus debeat esse habilis, & idoneus ad obtinendum Beneficium, tempore impetrationis, sive datæ Litterarum Apostolicarum, juxta *c. Si eo tempore; 9. de rescript. in 6.* Aliquando tamen sufficit, si Clericus impetrans sit capax, & idoneus ad Beneficium tempore vacationis, aut promotionis, quo Beneficium vacans ei conferatur, tametsi tempore impetrationis non fuerit capax, prout sumitur ex *c. Ei cui; 29. h. t. in 6.* ubi rescribit Pontifex:
„ si mandatur simpliciter, sive absolute alicui provideri de
„ præbenda proxime vacatura, non potest illi conferri præ-
„ benda Sacerdotalis, quæ postea vacat, si tum nondum sit
„ in ea ætate, in qua ad Sacerdotium possit promoveri, sed
„ debet aliam expectare: scilicet non Sacerdotalem, vel Sacerdotalem, si tunc, cum vacat alia, habeat ætatem ad Sacerdotium requisitam, ut tradit *Gl. fin. hic.* Ex quo colligitur, eum, qui tempore impetrationis, seu datæ Litterarum, non erat habilis ad obtinendam Sacerdotalem præbendam, propter defectum ætatis, posse nihilominus aliam præbendam Sacerdotalem, vi ejusdem mandati, obtinere, si tempore vacationis ipsius, ad legitimam ætatem pervenerit, adeoque inspiciendam esse, hoc casu, *ubi* mandatum detur de Beneficio vacaturo conferendo, non tempus datæ, seu impetrationis, sed vacationis, seu collationis Beneficii, quo fit executio ejusdem mandati, quoad habilitatem personæ, *Gl. hic V. Nondum; & Franc. num. 8. Azor. p. 2. l. 6. c. 33. q. 10.*

CCLXXVII. Verum quia *huc c.* adversari videtur, *c. Si eo tempore; 9. de rescript. in 6.* adeo pro eorum conciliatione, & declaratione notandum primo. Quasdam esse inhabilitates, seu defectus, qui de Jure communi, vel secundum stylum Curiæ, universim impediunt impetrationem Litterarum Apostolicarum, tam ad Beneficia obtinenda, quam ad lites, ut si v. g. impetrans sit excommunicatus, juxta *c. 1. de rescript. in 6.* alias vero esse inhabilitates, seu defectus, qui non requirunt, nec irritam reddunt impetrationem Litterarum, sed solum respiciunt collationem Beneficii, & in defectu alicujus conditionis, quæ ante provisionem potest, ac debet impleri, consistunt: cujusmodi est, defectus ætatis requisitæ, vel dimissio prioris Beneficii sufficientis, quæ prærequiritur, ut alicui possit provideri de alio Beneficio, ut patet ex *hoc.* Inter has inhabilitates, hoc est discrimen, ut notat *Barbos. in Collect. hic c. n. 5.* quod in prioribus inspiciendum sit, & attendendum ad tempus, quo Litteræ datæ, & impetratæ sunt: nam supposita tali inhabilitate, rescriptum non valet: aliud vero dicendum est de posterioribus inhabilitatibus, in quibus inspiciendum est tempus vacationis Beneficii, vel collationis, & executionis mandati, dummodo in Litteris Apostolicis nulla sit subreptio, alioquin si subreptitie fuerint impetratæ, non tempus vacationis, vel collationis, sed tempus datæ, seu impetrationis attendendum erit, ut docet *Abb. in c. Dilectus; 27. nu. 7. h. t.*

Et hinc jam conciliari possunt prædicta duo capitula, nam in priore *c. Si eo tempore; de rescript. in 6.* supplicans impetravit mandatum, de providendo sibi Beneficio curato, vel non curato; non facta mentione de defectu ætatis, ideoque erat subreptitia impetratio; quia debebat exprimere, se tunc non habere ætatem requisitam ad Beneficium curatum; Beneficia enim curata, quippe ad quæ obtinenda major habilitas requiritur, speciali indigent expressione. At vero *in casu hujus c.* non fuit commissa subreptio, quia supplicans impetravit mandatum, de providendo sibi Beneficio in genere, & indefinite, nulla facta mentione de præbenda Sacerdotali, vel Diaconali, ideoque ætatis defectum exprimere non debuit. Quare licet impetrans, tempore datæ Litterarum, non habeat ætatem requisitam, ad obtinendam præbendam Sacerdotalem, si tamen eam habuit tempore, quo vacat, sive eadem, sive alia præbenda Sacerdotalis, ea ipsi conferri debet. Secus est si alicui ab initio mandatur provideri de Beneficio curato, vel non curato disjunctive; tum enim si legitimam ætatem non habeat, tempore datæ, seu impetrationis, tametsi eam habeat tempore vacationis, Beneficii curati, non potest hoc ipsi conferri, etsi possit Beneficium non curatum, *juxta cit. c. Si eo tempore, de rescript. in 6.* quia rescriptum, quoad Beneficium curatum, fuit ab initio subreptitium, & irritum, ideoque non potest tractu temporis convalescere, *Abb. in cit. c. Dilectus; nu. 8. h. t. Barb. hic nu. 66.* Non obstat prædictis, quod in impetrationibus Beneficiorum, sub nomine dignitatis, vel Beneficii non venit dignitas, vel Beneficium curatum, *juxta c. Cum in illis; 16. in princ. h. t. in 6.* ac proinde nec sub appellatione Præbendæ, seu Beneficii in genere continebitur Sacerdotalis Præbenda, seu Beneficium. Nam respondetur neg. conseq. Ratio disparitatis est, quia major idoneitas, seu habilitas requiritur in curatis, propter majus periculum, quod in illis est, quam in aliis, *Franc. hic nu. 2. not. 3.* Sicut autem sub nomine dignitatis, non venit curata, ita neque sub nomine præbendæ Sacerdotalis, comprehenditur præbenda Sacerdotalis non curata, nulla autem *in hoc c.* fit mentio, vel dispositio de præbendis, vel Beneficiis curatis.

CCLXXVIII. Notandum secundo. Quod dicitur in *cit. c. Ei cui; h. t. in 6.* quod ei, cui mandatur provideri simpliciter de præbenda proxime vacatura, non sit conferenda præbenda Sacerdotalis, si nondum sit in tali ætate, in qua possit promoveri ad Sacerdotium, id extendi debet, ut procedat, etiamsi in Litteris Papæ, adjecta sit clausula, *non obstantibus quibuscunque, per quæ gratiæ effectus possit impediri, vel differri*: ut contra *Gl. hic V. Simpliciter docet Anchar. hic not. 5. & Franc. nu. 4.* quia per hujusmodi clausulam generalem, non censetur Papa velle derogare Juri communi, aut particulari statuto Ecclesiæ, sed opus est, ut in specie exprimantur inhabilitas personæ, seu defectus, in quo dispensatur, aut jus, seu statutum, cui derogatur.

§. II.

Quis ex pluribus Impetrantibus, diversa Mandata, seu Rescripta Apostolica de providendo, in eadem Ecclesia sit præferendus?

„ CCLXXIX. Assertio 1. Si alicui v. g. Titio a Sede A-
„ postolica Canonicatus collatus sit in quadam Ecclesia, sine
„ præbenda, cum mandato tamen, ut ei recepto in Cano-
„ nicum, præbenda proxime vacatura conferretur, postea
„ vero similis gratia, ac provisio, seu collatio Canonicatus
„ facta sit alteri, v. g. Cajo in eadem Ecclesia, qui ta-
„ men prius Litteras Pontificias præsentavit Decano, &
„ Capitulo, ideoque citius in Canonicum est receptus quam
„ Titius, qui tardius illas præsentavit: hoc casu, si præ-
„ benda aliqua postea vacaverit, in assecutione illius præ-
„ ferri debet Titius, illique ea conferri, cui prius colla-
„ tio Canoniæ facta est, licet posterior impetrans, nempe
„ Cajus; prius Litteras collationis sibi factæ, præsentave-
„ rit Capitulo, & prius in Canonicum receptus, & in pos-
„ sessionem missus fuerit, prout statuitur in *c. Eum cui; 7. in 6.* Ratio decisionis est, quia per solam collationem, & acceptationem Beneficii acquiritur in eo jus, & quasi dominium, etiamsi quis nondum illius possessionem nactus sit, & apprehenderit, *c. Si tibi; 17. h. t. in 6.* ergo is, cui collatum est a Papa Jus Canoniæ, sive Canonicatus, post acceptationem illius, etiamsi nondum in Canonicum receptus sit, & præbendam assecutus, habet jus reale in præbenda, quamprimum vacat, quæ ipsi tanquam connexa cum Jure Canoniæ, sive Canonicatu debetur, & eidem jus tribuit in præbenda, ita ut collatio alteri facta, sit ipso jure irrita, & provisus illam a quolibet detentore vendicare, & petere possit; quia in istis spiritualibus, postquam sunt debita, acquiritur dominium sine traditione, ut docet *Ancharan. hic not. 3.* Ex quo patet, quod in impetratione, & collatione Beneficiorum inspicitur tempus datæ, & non tempus præsentationis Litterarum, vel receptionis, ob rationem jam allatam, *Gl. hic V. Eum cui*; Accedit, quod absurdum foret, si is, cui posterius collatus est Canonicatus, citius præsentando Litteras suas posterius impetratas, prævenire posset eum, cui collatio prius facta est, in jure jam ipsi acquisito, & eodem illum privare, *Gl. fin. hic.*

CCLXXX. Ubi pro majore declaratione *hujus c.* notandum, hæc Constitutio tum demum locum habet, quando collatio Canoniæ, sive Canonicatus a Papa duobus successive facta fuit, hoc enim casu præferendus est is, qui Litteras collationis prius expeditas accepit, ita ut collatio postea alteri facta, non valeat, etiamsi is prius Litteras collationis suæ posterius factæ præsentaverit executori: neque enim unum idemque Beneficium a duobus simul, & eodem tempore in Titulum obtineri potest *c. unic. Ut Eccles. benef. sin. dimin. & cet.* & inter eos, qui obtinent gratias similes, eadem auctoritate, concessas, locus est regulæ juris 54. *in 6. Qui prior est tempore, potior est jure.* Si vero Papa non actu conferat, sed solum mandet successive duobus provideri de Canonicatu, vel alio Beneficio in aliqua Ecclesia, v. g. Titio & Cajo, tum si Titius prius Litteras impetravit, in assecutione præbendæ præferri debet Cajo, qui postea Litteras beneficiales impetravit, sed prius eas præsentavit; præterquam si eo tempore, quo Litteræ a Titio priore impetrante sunt præsentatæ, collatio præbendæ jam facta sit Cajo, tum enim ea relinquenda est ipsi Cajo priori Litterarum præsentatori, *juxta c. Tibi; 12. de rescript. in 6.* Ubi tamen certi casus excipiuntur, de quo dictum supra *l. 1. Tit. 3. nu. 170.* Quare *cit. c. Tibi de rescript. in 6.* non adversatur huic c. quia illud loquitur de provisione, seu collatione Canonicatus in forma; *Dignum*; a Papa facta, per quam jus in re, & quasi dominium Canonicatus, vel Beneficii acquiritur; in illo vero *c. Tibi*; sermo est de gra-

tia

tia expectativa, seu mandato providendi: longe autem diversa sunt conferre, & mandare conferre, ut ait *Gl. hic V. Collatur.*

„ CCLXXXI. Assertio 2. Si Papa mandet alicui Clerico provideri de præbenda proxime vacatura, in certa Ecclesia, & postea (scilicet postquam illi provisum est de præbenda) eundem recipi in Canonicum: ipse vero Clericus providendus præbendam primum vacantem, tanquam sibi debitam petere neglexerit: hoc casu, dictus Clericus non potest virtute illius mandati Apostolici, aliam præbendam, si quæ in eadem Ecclesia vacaverit, petere, nec potest executor de ea ipsi providere, cum facta ei gratia per negligentiam ipsius sit extincta. Si vero idem Clericus prius auctoritate Apostolica Canonicus sit effectus, (quia Papa ei contulit, vel mandavit conferri Canonicatum in certa Ecclesia) cum mandato, ut provideatur ipsi de præbenda proxime vacatura, tum etiamsi eam vacantem petere negligat, potest nihilominus aliam præbendam, quæ postea vacaverit, & nulli alii de jure debita est, petere; quia ratione Canonicatus, aliis omnibus in assecutione præbendæ præferendus est, dummodo non adsint alii eadem auctoritate Apostolica præbendas in illa Ecclesia expectantes. Verum hoc ipso caso, non executor constitutus, præbendam posterius vacantem dicto Clerico conferre debet, quia is accepit solum mandatum, ut ipsi provideret de præbenda primo vacatura: non autem de conferenda ipsi præbenda, quæ postea vacabit: sed Collator Ordinarius, ad quem scilicet collatio præbendarum in illa Ecclesia spectat, dicto Clerico præbendam illam conferre debebit, ita, ut si altori conferat, in præjudicium ejusdem Clerici collatio sit irrita, ita statuitur in *c. Si Clericus; 22. h. t. in 6.*

CCLXXXII. Hinc patet primo: Si mandetur alicui provideri simpliciter de Beneficio: id intelligitur, de primo vacaturo, non de secundo, quia dispositio simpliciter facta intelligitur de primo actu, *Franc. hic n. 2.* Patet secundo. Si Papa det alicui gratiam exspectativam, ad præbendam proxime vacaturam, isque eam petere negligat, ea gratia est extincta, postquam præbenda alteri collata est, & consequenter etiam extinguitur mandatum executoris, ad illam gratiam exequendam; cum illa potestas executoris sit accessoria gratiæ, ideoque naturam principalis sequi congruit, *c. Si super, 9. de Offic. deleg. in 6. Gl. Magna; hic in notat.* Quod si expectans neglexit petere præbendam sibi debitam, ea tamen nondum est alii collata, adhuc illam potest petere, quasi re adhuc integra, admittatur purgatio moræ, *Gl. hic V. Aliam, & Ancharan. not. 2.* Notat enim *Gl. hic V. Postea*, hanc esse novam formam, neque multum habere usum in Curia, ut alicui prius provideatur de præbenda, & postea primum de Canonicatu. Patet tertio. Si Papa alicui dedit Jus Canoniæ, isque in Canonicum sit receptus, sub expectatione præbendæ proxime vacaturæ, potest eam vacantem, quippe sibi jure debitam, petere: quod si illam petere neglexit, ideoque ea alteri collata fuit, collatio valet, sed potest talis expectans aliam præbendam, quæ post hanc vacaverit, petere; quia Jus Canoniæ retinet, ratione cujus habet jus petendi præbendam, *Gl. magn. hic in notat.* Excipi debet, nisi in eadem Ecclesia sit alius expectans, eadem auctoritate Apostolica, qui ante ipsum in Canonicum sit receptus, tum enim illi expectanti debetur præbenda illa, *Gl. eadem hic in notat.* quamvis etiam posterior expectans, hoc casu, præferretur receptis auctoritate inferioris Collatoris, v. g. Episcopi, *Gl. hic V. Eadem auctoritate.*

„ CCLXXXIII. Assertio 3. Si Papa conferat alicui v. gr. Titio Canonicatum in certa Ecclesia, cum mandato, ut eidem de præbenda proxime vacatura, & nulli alii de jure debita, provideatur: illi vero, ad quos in ea Ecclesia collatio præbendarum spectat, jure ordinario, v. g. ad Capitulum, præbendam proxime vacantem, proprio motu, (secus enim est, si conferrent expectanti auctoritate papali, *c. Unanum; 13. h. t. in 6.*) alteri conferant, licet ignorantes gratiam expectativam prius factam fuisse a Papa Titio, ad præbendam proxime vacaturam in illa Ecclesia: hoc casu, collatio hæc ab ordinariis Collatoribus facta, in præjudicium Titii, non subsistit: nam hoc ipso, quod is auctoritate Apostolica Canonicus effectus fuit, jus ad præbendam proxime vacaturam, & nulli alii debitam, est consecutus, eamque proinde, quam primum vacavit, juste petere potuit, ideoque ea alteri a prædictis, licet ignorantibus, valide conferri non potuit, prout statuitur *in c. Postquam; 13. h. t. in 6.* Rationem aliam assignat *Gl. magna hic in not.* quia gratia, per quam Papa contulit alicui Canonicatum, sub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarii Collatoris, etiam ante scientiam ipsius, ut alteri etiam ignoranti talem gratiam expectativam prius a Papa factam esse, conferri nequeat, & si alii conferatur, non valet collatio. Et iste est principalis effectus, quem intendit Papa, in hoc *c.* ut notat *Gl. magna hic.*

CCLXXXIV. Porro dispositio hujus *c.* procedit, non solum, si Papa conferat alicui Canonicatum, sive jus Canoniæ, sub expectatione Præbendæ proxime vacaturæ: sed etiam, & multo magis, si Præbenda illa jam vacat; quia difficilius Papa mandat alicui provideri de Præbenda vacatura, quam vacante, ut notat *Gl. hic V. Vacaturam*, utroque enim casu, si Præbenda jam tunc vacans, vel quæ postea vacabit, conferatur alteri etiam ab ignorantibus gratiam esse prius factam alicui, irrita est collatio, juxta decisionem hujus *c.* quamvis is, cui collata est Præbenda, quæ ex mandato Papæ conferenda fuisset alteri, Beneficium ab ordinario Collatore contra mandatum Papæ, si dimisit aliquod Beneficium, ut obtineret Præbendam, illud recuperet, dummodo sine difficultate illam Præbendam dimisit, sive cognovit illam ex collatione Papæ alteri deberi; *juxta c. Si Beneficia; 20. h. t. in 6.* *Gl. fin. hic*, de quo infra.

CCLXXXV. Verum aliud dicendum est, si Papa ipse non conferat Canonicatum, vel aliud Beneficium alicui, sed solum mandet Collatoribus ordinariis, ut ipsi conferant Canonicatum, vel aliud Beneficium, alicui, v. g. Titio: tum enim, si hi ad quos collatio spectat, spreto mandato Papæ, alteri illud conferant, valida est collatio, prout statuitur in *c. Dilectus; 27. h. t.* Nam quidam Clericus G. nomine impetravit „ ab Innocentio III. Litteras ad Capitulum Novariense, in quibus ei mandatum fuit, ut in Canonicum ipsum G. reciperet, & Præbendam, si quæ tunc vacaret, eidem conferret. Sed Capitulum, neglecto mandato Apostolico, non solum illum in Canonicum non recepit: sed etiam Præbendam tunc vacantem alteri contulit. De hac re cunque-stus Clericus G. apud Papam fuit; sed Procurator Clericum opposuit, quod dictus Clericus per subreptionem Litteras Papales impetrarit, falso allegans, in Ecclesia Novariensi Præbendam tunc vacare, cum tamen nulla vacaret, ideoque tanquam mendax precator carere debeat impetratis (prout habetur in integra lectione *hujus c.*) Quare Papa rescripsit ad Episcopum Vercellensem, eique mandavit, ut si ipsi constiterit, quod eo tempore, cum Canonici ejusdem Ecclesiæ Litteras Papales receperunt, Præbenda vacatit, quam ipsi cum elusione mandati Apostolici conferre præsumpserunt, ipsi Canonici dictum Clericum, si sufficiens Beneficium Ecclesiasticum non habeat, in Canonicum recipiant, & de reditibus Ecclesiæ annuos proventus ipsi assignent, donec ei de Beneficio præbendali sit provisum.

CCLXXXVI. Ex quo patet, differentiam esse inter receptionem in Canonicum, sive collationem Canonicatus a Papa alicui factam, cum mandato, ut provideatur ei de Præbenda primo vacatura: & inter mandatum Papæ Collatori ordinario factum, ut quis recipiatur in Canonicum, vel ut ei Canonicatus conferatur: nam priore casu, afficitur Præbenda vacans, vel vacatura, ita ut collatio alteri facta non teneat, juxta *cit. c. Postquam; h. t. in 6.* Posteriore vero casu, per talem mandatum Apostolicum de conferendo alicui Canonicatu, vel Præbenda, non afficitur Præbenda vacans, vel vacatura, quominus collatio ejus alteri facta, contra mandatum a Collatore ordinario teneat, ut docet *Gl. hic V. Duxerint conferendam, & Abb. hic n. 3. & 4.* Nam per tale mandatum, non tribuitur provisio Jus in re in Beneficio, priusquam actu conferatur; unde in casu hujus *c.* alteri, cui Capitulum contulit Canonicatum, & Præbendam vacantem contra mandatum Papæ non jubetur removeri a Beneficio, ut notat *Gl. hic V. recipi*; ideoque collatio fuit valida. Et ratio est, quia per tale mandatum indirectum Papæ, quo præcipit Titio, v. g. conferri Beneficium, & consequenter tacite prohibet, conferri alteri, non aufertur potestas ordinaria alias competens mandatario, & sic collatio alteri facta tenet, quamvis puniendus sit, propter spretum mandatum Apostolicum; secus est, si Papa directe mandaret Collatori ordinario, ne certum Beneficium conferat, tunc enim non teneret collatio; quia censetur ipsi auferre potestatem conferendi, *Abb. hic n. 13.* Vel nisi Papa mandans ordinario Collatori, ut conferat alicui Beneficium vacans, vel cum primum vacaverit, adjiciat clausulam, quod si contra fecerit, id irritum sit, & inane, tunc enim non valeret etiam collatio, *Gl. hic V. Duxerint* conferendam in fine.

CCLXXXVII. Atque hinc præterea infertur, si Collator inferior Papa, v. g. Capitulum, recipiat aliquem in Canonicum v. gr. Titium, auctoritate propria, sub spe Præbendæ proxime vacaturæ, & postea Præbendam, quæ proxime vacat non Titio, sed alteri conferat, sive extraneo, sive alicui de Collegio posterius recepto in Canonicum, talis collatio alteri facta subsistit, quia cum Capitulum, vel alius Collator ordinarius jus expectativæ dare non possit, ideo si quis auctoritate Capituli in Canonicum recipiatur, non consequitur jus proprie dictum, ad Præbendam proxime vacantem, ac proinde valide ea alteri conferri potest: tenetur tamen hoc caso Capitulum, vel alius Collator ordinarius, Canonico prius recepto, interim dum Præbendam acquirit, providere ex communibus Ecclesiæ reditibus; nam sicut Capitulum ad talem provisionem faciendam obligatur, propter transgressionem mandati Papalis, si contra illud Præbendam alteri contulit, *juxta cit. c. Dilectus; 27. h. t.* itam etiam obligatur ad illam, propter transgressionem mandati legalis, si Præbendam proxime vacantem alteri posterius recepto contulit, contra Constitutionem *c. Relatum 9.* ubi in fine dicitur, quod receptus in Canonicum non debeat carere præbenda *h. t. Abb. in c. Inter cætera, 17. n. 6. h. t.*

CCLXXXVIII. Cæterum illud hoc loco addendum. Receptus in Canonicum, ultra numerum Canonicorum, sine Præbenda, sed cum spe Præbendæ vacaturæ, sive auctoritate, Papæ, sive etiam auctoritate, & consensu Canonicorum Capitularium, qui id facere possunt, si certus numerus Canonicorum a Papa non sit confirmatus, ut docet *Azor. p. 2. Instit. lib. 3. c. 11. q. 3.* talis inquam Canonicus, non habet quidem in rigore Beneficium, neq; Præbendam; quia nondum habet Jus in illa, sed tantum ad illam, & quidem solum indeterminate, ad aliquam Præbendam, si auctoritate, non Papæ, sed Capituli tantum, vel alterius Collatoris ordinarii in Canonicum sit receptus, juxta *cit. c. Relatum*; potest tamen dici habere Beneficium, latius loquendo, quia cum sit vere Canonicus, jure potest percipere distributiones quotidianas, si sit præsens Divinis Officiis, simulque habet vocem, seu suffragium in Capitulo, & Stallum, sive Sedem in Choro, *Azor. c. l. qu. 4. & 5.*

„ CCLXXXIX. Assertio 4. Si a Papa Canonicatus alicujus Ecclesiæ successive sit collatus duobus, v. g. Titio, & Cajo, cum mandato, ut primo provideatur de Præbenda, si quæ tunc vacaret, alioquin de proxime vacatura: secundo vero, sive Cajo provideatur de Præbenda, & dignitate, personatu, vel officio, cum occasio se obtulerit: accidat vero, ut proxime vacarent Præbenda, & dignitas, vel officium in illa Ecclesia (v. gr. per mortem, aut renunciationem Decani, vel Custodis) hoc casu, si Præbenda, quæ proxime vacat, separata est a dignitate, „ vel

vel officio, ea, vi primi mandati Apostolici, debet conferri primo impetranti, scilicet Titio, quippe cum is sit tempore anterior (ac proinde etiam jure potior, ac prior) neque enim intentio Papæ mandantis fuit, per secundum mandatum præjudicare primo impetranti, vel jus ipsi per primum mandatum acquisitum auferre, nisi de contraria mandantis intentione appareat, seu constet. Sin autem Præbenda annexa sit dignitati, vel officio, tunc in assecutione illius Præbendæ, secundus impetrans primo præferri, eaque ipsi, Cajo scilicet, conferri debet; prout statutum est in *c. Quia sæpe*; 15. *h. t. in* 6. Ratio prioris decisionis habetur expressa in textu, quia collatio secundo facta intelligitur fieri, sine præjudicio alterius, adeoque primi Impetrantis: & quia Præbenda utriusque impetrantis est separata, & non annexa alteri dignitati, vel officio, consequenter quoad hoc par est causa utriusque, ideo primus impetrans tanquam prior tempore præferri debet in assecutione Præbendæ, *Gl. hic V. Anterior*; & *V. præjudicari*. Ratio posterioris partis, & decisionis est, quia Præbenda annexa alicui dignitati, vel officio regulatur secundum dignitatem, vel officium, cui annectitur, juxta *reg. jur.* 40. *in* 6. Constat autem, quod *in casu hujus cap.* Papa non mandavit priori impetranti providere, de dignitate, vel officio, sed de Præbenda tantum vacante, vel proxime vacatura: Præbenda vero, quæ jam vacat, vel proxime vacabit, est unita dignitati, vel officio, ideoque sequitur illius naturam, & ei veluti accessorie concessa intelligitur, cui concessa est principalis gratia, videlicet dignitas, vel officium: ergo merito in ejus assecutione præfertur secundus impetrans, non vero primus, qui de principali, nimirum de dignitate, vel officio, cui Præbenda est accessorie annexa, non fuit provisus, *Barb. in Collect. hic n.* 2.

CCXC. Ubi notandum primo. Sæpe accidit, ut aliquis, ratione annexionis, aliquid accipiat, quod per se, ac separatum accipere non posset, ut patet ex *hoc c.* in quo secundus impetrans acquirit Præbendam, quia annexa est dignitati, quam alias non obtineret, nam inter connexa, qui unum obtinet, etiam alterum obtinere debet, *Gl. fin. hic*.

Notandum secundo. Si ille cui mandatum est, provideri de dignitate, & Præbenda, habeat aliam Præbendam in Ecclesia, licet possit postea acceptare dignitatem vacantem, cui accessorie est annexa aliqua Præbenda, tamen per adeptionem dignitatis vacabit prima Præbenda, quam prius obtinebat, juxta *Clement. ult. h. t. Franc. hic n.* 3.

Notandum tertio. Ei, cui mandatur provideri de Præbenda, & dignitate copulative, potest provideri de Præbenda tantum, vel de dignitate tantum, si una sine altera vacet, nisi tamen sit alius, cui prius mandatum est de Præbenda provideri, ut in casu hujus *c. Franc. hic n.* 5.

CCXCI. Assertio 5. Si Legatus Sedis Apostolicæ (Cardinalis, sive de Latere) det Litteras ad Capitulum Cathedrale alicujus Ecclesiæ, eique mandet, ut Clericum v. g. Titium in Canonicum recipiat, sibique Præbendam primo vacaturam reservet, eidem conferendam: Capitulum vero hujusmodi mandato non obtemperet, ideoque Titius Papæ supplicans ab eo petat, ut Litteras Legati approbet: & Papa mandet Capitulo, Apostolica auctoritate, ut dictum Titium in Canonicum recipiat, ipsique de Præbenda provideat, juxta continentiam seu tenorem Litterarum Legati: hoc casu, Titius auctoritate Papæ, & non Legati receptus censetur: ideoque in assecutione Præbendæ omnibus aliis, post illum, eadem Apostolica auctoritate, in Ecclesia receptis, est præferendus, prout statuitur in *c. Si eum*; 9. *h. t. in* 6.

CCXCII. Pro declaratione *hujus c.* notandum primo, Legatus a Latere non potest quidem, spectato communi Jure Canonico, certæ personæ expectativam, sive jus proprie dictum dare ad Beneficium vacaturum, sed solus Papa; quia per talem gratiam datur ansa procurandi mortem alterius, *c.* 2. & 3. *de conc. præb. c.* 2. *eod. in* 6. potest tamen talis Legatus certum Beneficium collationi suæ reservare, in favorem certæ personæ, *c.* 3. *de Offic. Leg. in* 6. *c. Cum dilectus*; 28. *de jure Patron.* & executores, cum vacabit, ad illud conferendum dare, *Gl. hic. V. Litteras*; quia Legatus potest recedere a reservatione facta in favorem certæ personæ, & Beneficium reservatum alteri conferre, & sic cessat ratio, ob quam Jus ad Beneficium vacaturum per collationem dare non potest, *Gl. hic in casu lit.* a.

Notandum secundo. Si Papa mandet, aliquem in Canonicum recipi, sua auctoritate, juxta tenorem Litterarum sui Legati, talis censetur receptus auctoritate Papæ, & non Legati: quia quando Papa dispositionem inferioris, ob defectum potestatis invalidam, Apostolica auctoritate, confirmat, tunc dispositionem ad se revocare, seu suæ auctoritatis Papalis facere censetur: Legatus autem non potest dare Jus ad Beneficium vacaturum: adeoque *in casu hujus c.* Clericus ille nullum Jus assecutus est ad Beneficium vacaturum per factum Legati, sed per mandatum Papæ, qui confirmavit mandatum Legati; ideoque post jam impertitam auctoritatem, sive confirmationem Papæ, censetur talis gratia, seu provisio esse Papalis; *Gl. magna hic in notat.* & *V. Receptus*: & *Franc. ibid. n.* 4.

Notandum tertio. Inter receptos Canonicos, auctoritate Apostolica, adeoque qui similes gratias obtinent, locum habet regula Juris, 54. *in* 6. *Qui prior est tempore, potior est jure*: sed illa prioritas attendi debet, secundum tempus datæ, seu impetrationis Litterarum, & non a tempore præsentationis earundem, *juxta c. Eam cui*; 7. *h. t. in* 6. *Gl. magn. hic in notat.* Quare receptus v. gr. in Canonicum auctoritate Papali sub expectatione præbendæ vacaturæ, præferendus est omnibus aliis, eadem auctoritate, posterius receptis, *ut habetur in fine hujus c.* Imo etiam iis, qui prius auctoritate ordinaria minore, videlicet Legati Apostolici, vel Episcopi, sunt recepti, *juxta c. Hi qui*; 22. *h. t. in* 6. & tradit *Gl. fin. hic*. Secus, si prius actu collatum fuisset alicui Beneficium, v. g. Canonicatus, auctoritate Legati, vel Episcopi: tum enim is præferendus esset posterius receptis in Canonicos, etiam auctoritate Papali, *ut dictum supra n.* 81. *h. t.*

CCXCIII. Cæterum *cum prædicto c. Si eum*; concordat alia Constitutio decretalis in *c. Si Apostolica*; 22. *h. t. in* 6. ubi similis casus proponitur, differens non in jure, sed solum in facto, ut notat *Gl. ibid. V. Si Apostolica*; ubi sic statuitur: Si Apostolicæ Sedis Legatus (scilicet de Latere; quia alius nec conferre, nec reservare posset Beneficium vacaturum, *Gl. hic V. Legatus*) in Ecclesia aliqua suæ Provinciæ, auctoritate ordinaria Legationis suæ, (nam si auctoritate specialis delegationis, hoc faceret, non esset necessaria alia confirmatio Apostolica, *Gl. hic V. Legationis*;) volens alicui v. g. Titio providere, reservet collationi suæ Canonicatum, & præbendam nulli alii de jure debitam, proxime vacaturam: & irritum decernat, si quid contra hanc reservationem fuerit attentatum, deputatis certis executoribus, qui Canonicatum, & Præbendam, si vacaverint, ei conferant: postea vero Pontifex, re plene intellecta, & cognita, id ratum habens, Apostolica auctoritate confirmet (non in forma communi, sed ex certa scientia, *Gl. V. Confirmamus*;) atq; iisdem, vel aliis executoribus mandet, ut in hoc provisionis negotio auctoritate Apostolica procedant, juxta Litterarum ipsius Legati continentiam, seu tenorem: hoc casu, talis provisio, post impertitam a Papa auctoritatem, censetur Apostolica effecta, ideoq; Clericus sic provisus aliis omnibus, quibus postea Papa in eadem Ecclesia provideri mandavit (etiamsi ipsis Canonicatum actu, & re ipsa contulerit,) assecutione Præbendæ postea vacaturæ, de Jure præferri debet. Ratio decisionis est, quia factum inferioris confirmatum per Superiorem, v. g. Papam, sua auctoritate, & ex certa scientia, censetur esse factum ipsius confirmantis, eiq; principaliter tribuitur, *omnia enim nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur*, ait Imperator *in l.* 1. § *Sed neque*; *Cod. de Vet. jure enucl. Franc. hic n.* 2. & *Anchar. ibid. n.* 4. Cur autem Canonici postea recepti, auctoritate Papæ, in assecutione Præbendæ proxime vacaturæ, præferri debeant ei, cui Legatus Præbendam reservavit, vel Canoniam contulit, causa est, quia per talem reservationem, vel collationem Canoniæ, auctoritate ipsius Legati, alicui factam, non est ipsi jus quæsitum, cum jus expectativæ ad Præbendam vacaturam Legatus dare non possit, ut supra dictum: alioquin si jus quæsitum esset super Præbenda vacatura, proviso a Legato, non intenderet Papa ipsius juri derogare, conferendo postea Canoniam, vel jus expectativæ dando alteri; quia nec collatio, nec confirmatio a Papa facta trahitur retro ad tempus, in quo actus confirmatus fuit factus, cum præjudicio juris jam acquisiti tertio, *Franc. hic n.* 6. *in fine*.

CCXCIV. Notandum hic præterea primo. Quæ Legatus Sedis Apostolicæ agit ex officio ordinario, seu auctoritate Legationis suæ, non censetur agere auctoritate Sedis Apostolicæ, seu Papali, ut colligitur ex *hoc c.* ubi id notat *Dominicus in Gl. marg. lit. A. n.* 2. adeoque factum Legati non censetur factum Papæ, licet Legatus ejus vices gerat, ut notat *Franc. in c. Si a Sede* 31. *h. t. in* 6. *n.* 1. ubi ponuntur, ut diversi.

Notandum secundo. Confirmationis Papalis factæ *in casu hujus cap.* plures sunt effectus. Nam primo per talem confirmationem reservatio, vel collatio Beneficii, per inferiorem, scilicet Legatum facta, alioquin irrita, fit valida, ut dictum supra *n.* 289. *not.* 2. Secundo provisus a Legato, post confirmationem, & auctoritatem Papalem impertitam, in assecutione Præbendæ præferendus est aliis, quibus postea a Papa jus expectativæ datum est, vel etiam Canonia collata; quia collatio censetur facta, sine præjudicio tertii, *cit. c. Si Apostolica in fine*. Secus est, si Papa dedisset aliquibus jus expectativæ, vel Canoniam contulisset, medio tempore, scilicet post reservationem, & mandatum Legati, & ante confirmationem Papalem: tunc enim illi præferrentur proviso a Legato. *Glos. fin. hic*. Tertio per talem confirmationem Papæ, gratia fit perpetua, nam si ea non intervenisset, finito Legationis officio, vel Legato mortuo, ante collationem Beneficii vacantis factam, gratia reservationis expirasset: sed cum per Papalem confirmationem jus sit acquisitum proviso, ad Præbendam vacaturam, illud non amittitur morte concedentis, ut tradit *Gl. hic V. Præferri*. Quarto impetrans aliud Beneficium de tali confirmatione Papali, seu jure expectativæ ad Præbendam vacaturam, facere debet mentionem; cum per eam acquiratur novum jus ad rem, *Gl. hic eod. V. præferri*, & *Franc. in cap. Si motu* 23. *num.* 6. *in Gl. V. Tacerat eod. in* 6.

CCXCV. Assertio 6. Accidere potest, ut si Beneficium, v. gr. Canonicatus duobus in aliqua Ecclesia sit concessus, cum expectatione Præbendæ vacaturæ, ea postea vacans neutri debeatur; prout sumitur *ex cap. quodam*; 40. *h. tit. in* 6. ubi talis casus proponitur. Quidam v. g. Titius per Litteras Papæ Nicolai IV. obtinuit Canonicatum sub expectatione Præbendæ vacaturæ in certa Ecclesia: postea vero Cælestinus V. ejus Successor alteri, v. g. Cajo, similem gratiam in eadem Ecclesia concessit, addita Clausula, seu Decreto irritante, ut is aliis omnibus, etiam ante ipsum, & prius, auctoritate Apostolica, vel quavis alia, receptis, in illa Ecclesia anteferretur: Accidit autem; ut Executores ignorantes similem gratiam a Sede Apostolica postea esse factam etiam Cajo, Præbendam, quæ proxime vacabit, Titio priori impetranti conferrent. Deinde Successor Bonifacius VIII. omnes gratias a duobus Antecessoribus suis concessas (quibus jus in re acquisitum non fuit) revocavit (quæ Constitutio revocatoria extat *in c. Sicut*; 39. *h. t. in* 6. unde dubitatum fuit, cuinam debeatur ea Præbenda, Titione, an Cajo? Respondit Bonifacius VIII. neutrum habere jus in prædicta præbenda: non priorem impetrantem, seu Titium, quia collatio Canoniæ ipsi facta

fuit,

fuit, quamvis ignoranti, & ab ignorantibus, post & contra Decretum Cælestini, quo voluit Cajum omnibus prioribus receptis anteferri, adeoque prioribus gratiis derogaro. Neque secundum, scilicet Cajum jus haberu in illa præbenda, quia cum ante Decretum Bonifacii revocatorium gratiarum, quæ a duobus Antecessoribus datæ sunt habuerit solum jus ad præbendam illam, non in præbenda: quia ejus collatio non fuit ipsi facta, ante illud Decretum, adeoque nec jus in re ei quæsitum in illa, ideo per revocationem Papæ Bonifacii jus ad rem, quod Cajus habebat in illa præbenda, penitus fuit sublatum. Aliud ergo dicendum esset, si collatio præbendæ præcessisset revocationem Papæ: tunc enim secundus impetrans Cajus habuisset jus in re, & non tantum ad rem in illa præbenda, adeoque non fuisset per sequens Decretum revocatorium sublatum, ut notat *Gl. fin. hic*.

CCXCVI. Hinc colligitur primo. Quod Decretum Papæ revocatorium gratiarum, vel irritans facultates a se, vel Antecessoribus suis concessa, ligat etiam ignorantes, imo ipsum etiam Papam, ejusque Executores, nisi aliud exprimatur, *Joan. Andr. hic in fine*, & *Lapsus n. 1. Anchar. not. 3.* adeo ut gestum contra illud, sit ipso jure nullum, *Franc. hic n. 2.* nam dictio illa *penitus* nullitatem actus ipso jure importat, *Garc. p. 8. c. 1. n. 5.* & alii apud ipsum.

Colligitur secundo. Si gratia alicui facta sit, cum Decreto per quod revocatur, vel irritatur gratia prius alteri concessa postmodum vero gratia posterius facta revocetur, ut *in casu hujus c.* non ideo reviviscit sive convalescit gratia prius data, quæ per Decretum revocatorium, & irritans jam fuerat cessata; quod enim semel extinctum est, non potest reviviscere sive nova concessione, *Anchar. hic not. 5.* Excipe, nisi gratia posterius data, fuerit subreptitia, vel ab initio nulla propter impedimentum, sive inhabilitatem impetrantis, vel vitium aliquod rescripti, tunc enim prior gratia non revocatur per posteriorem, quippe nullam, & invalidam, sicut Testamentum solenne non revocatur per minus solenne, *Anch. hic not.* & *Franc. n. 6.* quia non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum, *juxta reg. jur. 52. in 6.*

§. III.

Quod Beneficium conferri debeat, si Mandatum Apostolicum de providendo plures collationes, ad diversos spectantes, alternative continent.

CCXCVII. De hoc agitur *in c. Mandato; 10. h. t.* Ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: Si Papa Episcopo v. g. mandavit, sub hac forma, ut alicui provideat de Beneficio ad ipsius Episcopi, vel alterius, v. g. Coepiscopi collationem pertinente, tum debet Episcopus providere ei, pro quo scribitur, de Beneficio, quod primo, seu proxime vacabit (sine fraude *Gl. hic V. Primo vacabit*) sive ad suam, sive ad alterius collationem, pertineat. (Secus ergo, si Beneficium solum pertineat ad præsentationem, vel institutionem Episcopi, tunc enim non posset providere, nec è converso juxta *c. cum in illis; 16. §. Cum autem; h. t. in 6. Gl. hic V. Ad collationem*) Si vero duo Beneficia ad Episcopi, vel alterius collationem spectantia simul vacent (quia v. g. Clericus qui habebat illa duo Beneficia, mortuus est, vel promotus ad dignitatem vel aliud Beneficium incompatibile, vel quia duo Clerici simul mortui sunt, aut promoti, vel renunciarunt: nec appareat, quis prius *Gl. hic V. Simul vacant*); tunc ordo scripturæ, seu Bullæ Pontificiæ servari debet, ita ut Episcopus provideat de Beneficio ad suam collationem pertinente; quia in mandato Papali Episcopus præpositus est alteri Collatori v. g. Coepiscopo. Ratio prioris decisionis est, quia si non provideretur de Beneficio primo, seu proxime vacaturo, adeoque de illo mandatum non intelligeretur, neque de secundo, nec de tertio, & sic deinceps de ceteris; vi talis mandati deberet providere Episcopus, vel alter Collator; cum non sit major ratio, quare de reliquis debeat provideri, vi talis mandati, si de primo vacaturo non debeat, & sic gratia concessa posset extingui, & frustratoria reddi, ut notat *Gl. hic V. Ad illius*; Ubi tamen id limitat, nisi in mandato de providendo addita sit clausula, *ut provideatur de Beneficio; quod duxerit acceptandum*: tunc enim vi talis mandati, non necessario ei provideri debet de Beneficio primo vacante, si id acceptare nolit provisus, sed expectandum est, donec aliud vacet, *Barbos. hic in Collectan. numer. 6.* Ratio posterioris decisionis est, quia alias esset in potestate Episcopi, cui mandatum est, providere de Beneficio primo vacaturo, se ipsum exonerare, & alterum Collatorem gravare, providendo videlicet ex pluribus Beneficiis simul vacantibus, non de Beneficio ad suam, sed ad alterius collationem, pertinente, *Gl. fin. hic junct. Gl. margin. lit. A.* Quod si in mandato de providendo scriptum sit; ordine inverso, ut Episcopus provideat de Beneficio ad alterius, vel suam collationem pertinente, tunc similiter ordo scripturæ servandus erit, ita ut pluribus, Beneficiis simul vacantibus, Episcopus providere debeat de Beneficio, pertinente ad collationem alterius, quia is, mandato primo loco positus, & nominatim est, *Gl. fin. cit. hic* & *Barb. n. 3.*

Hinc inferunt DD. communiter. Quod interdum attendi debeat ordo scripturæ: ita ut quando agitur de honore, vel commodo conferendo, vel onere imponendo, certis personis nominatim expressis, quod tamen non potest simul & eodem tempore deferri, vel imponi: inspici debeat ordo scripturæ, seu nominationis, & qui primo nominatus, ei censeatur primo onus, vel commodum delatum, *Tusch. V. Ordo Scriptura: concl. 196. num. 12.* & *8. Everhard. in locis argum. legal. loco 2. ab ordine num. 7.* Ubi exemplum dat, si Testator duos equos habeat, quos legit Titio, & Cajo, ita ut singulis unus eorum dandus sit, & unus eorum sit longe pretiosior altero, tum electionem inter illos equos spectare ad Titium prius nominatum: quia ex ordine verborum præsumitur voluntas disponentis, & ordo intellectus. Aliud exemplum habetur in *l. Quoties 34. junct. Gl. V. Deinde 3 ff. de usufr.* Ubi dicitur, si Titio & Mævio ususfructus legatus sit ita ut alternis annis utantur, prius Titio, deinde Mævio Legatum esse, ita ut hic secundo anno fructus percipere debeat, ille primo.

Præterea ex ordine scripturæ inducitur ordo prælationis, ut is dignior censeatur, qui prior nominatus fuit, sicut vice versa, ubi agitur de vitio, primo nominatus censetur magis vitiosus, *Tusch. c. l. n. 15. & 16.* Sic ex tribus nominatis tanquam idonei ad dignitatem, is qui primo loco nominatur, aliis dignior censetur. Ostenditur etiam ex ordine scripturæ major affectus charitatis erga eum, qui prius a testatore vel donatore est nominatus, *Tusch. c. l. n. 10. & 12.* Limitari tamen debet, quod ordo juris magis attendi debet, quam ordo scripturæ, adeo ut præposterus ordo juris reducendus sit ad ordinem juris & intellectus, ut si quis debitor solvat creditori pro sorte & usuris, censetur primo pro usuris, quam pro sorte capitali solvisse, quia sic ordo juris requirit, qui præfertur ordini scripturæ, *Tusch. c. l. n. 30.* Porro tales conjecturæ ex ordine scripturæ desumptæ, procedunt in casu dubio: si vero constet, vel ex aliis vehementioribus conjecturis præsumi possit de voluntate disponentis, tunc non est habenda ratio ordinis scripturæ *c. Auctoritate; 2. de concess. Præb. Ancharan. hic in fine*.

§. IV.

De Executione & Executoribus Mandatorum, seu Litterarum Apostolicarum Beneficialium.

CCXCVIII. De his specialis fit mentio in *c. Dilectus; 34. h. t.* Ubi Papa Honorius III. mandavit Decano & Capitulo Andegavensi, ut Clericum G. cum primum se facultas obtulerit, in Canonicum reciperent, constitutis etiam super hoc certis Executoribus. Sed coram his procurator Decani & Capituli excepit, Litteras Apostolicas non valere, eo quod in iis nulla mentio fiat, Decanum ex donatione Regis Præbendarum in Ecclesia collationem habere. Hoc intellecto. Executores a Papa constituti, interloquendo pronunciarunt, se non esse executores, sive mandatum Apostolicum exequi non debere, ideoque duæ Præbendæ interim vacantes aliis Clericis sint collatæ. Verum Pontifex mandat dictis Executoribus, ut non obstante ea exceptione, (quippe quæ frivola esset) mandatum Apostolicum executioni mandari curent.

CCXCIX. Pro explicatione hujus *cap.* Notandum primo. Mandata, seu Litteræ Sedis Apostolicæ, circa Beneficiorum collationes, aliæ sunt de providendo, aliæ vero executoriales. Mandata de providendo sunt duplicis generis, alia de Beneficiis proxime vacaturis, ut si Papa scribat ad aliquem, v. g. Episcopum, eique mandet, ut Clerico alicui sibi supplicanti, quam primum Beneficium aliquod in Ecclesia quadam suæ Diœcesis vacaverit, illud ei conferat. Verum hæc mandata, quæ gratiæ Expectativæ appellantur, sublata sunt per Concilium Tridentinum *Sess. 24. c. 19. de reform.* Ita ut nemini amplius ea concedere, nec hactenus concessis cuiquam uti liceat, nec quidem Collegiis, Universitatibus Senatibus, & aliis singularibus personis, etiamsi illa facta sint de consensu Ordinariorum, juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud *Jo. Gallemart. ibid. n. 1. Garc. p. 6. de Benef. c. 8. n. 4.* Excipiuntur illi Canonici Expectantes, qui Titulares dicuntur & instituuntur Canonici, sine Præbenda, nec super numerum definitum Canonicorum: tales enim expectativæ ad vacaturam Prebendam non sunt sublatæ per Concilium Tridentinum, quippe quod non derogat consuetudini immemoriali hactenus observatæ juxta declarationem ejusdem S. Congregat. apud *Garc. c. l. n. 5. & 6.* Quales expectantes adhuc hodie sunt in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus Germaniæ.

Alia vero mandata de providendo, seu Litteræ Beneficiales dantur de Beneficiis vacantibus, eaque in duplici forma concedi solent a Sede Apostolica, ut notat *Garc. cit. p. 6. c.* Vel in forma gratiosa, quando scilicet Papa confert alicui Beneficium, v. g. Canonicatum mensis Pontificii, sed cum his Litteris provisionis expediri solet alia Bulla executoria, seu mandatum ad deputatos Executores, ut provisum in possessionem Beneficii inducant. Alia vero mandata de providendo, sive Litteræ Beneficiales dantur in forma *Dignum* quando Papa non confert Beneficium, sed mandat Ordinario vel ejus Vicario, ut certæ personæ præmisso examine, si illam idoneam repererit, intra XXX. dies, postquam Litteræ Apostolicæ ipsi sunt præsentatæ, auctoritate Apostolica, Canonicatum, vel aliud Beneficium eidem conferat, quibus Litteris principalibus adjungitur alia Bulla executoria, in qua mandatur uni ex vicinis Episcopis, vel Vicario seu Officiali illius, ut si Ordinarius, intra prædictos 30. dies, Beneficium non conferat, ipse executor, si eum, pro quo scribitur, idoneum repererit, eidem Beneficium conferat, & provisum in possessionem ejusdem inducat, *Garcias c. l. n. 5.* apud quem plura de hoc videri possunt.

Notandum secundo. Si oriatur dubium, num executor ad Beneficia datus competentem potestatem habeat? potest de hoc ipso cognoscere, idque dubium decidere, sicut quilibet alius Judex, etiam delegatus, potest in dubio, an sit competens, necne, id definire. Quod si Judex delegatus, vel executor pronunciet jurisdictionem sibi non competere, eo quod v. g. rescriptum vel gratia impetrata sit subreptitia: non ideo amittit jurisdictionem, cum possit ab eo appellari, & si justificata fuerit appellatio, causa vel executio ad eundem remitti, ut contigit in casu hujus *cap.* in quo ab interlocutoria sententia executorum, se executores non esse, appellatum fuit, ut constat ex antiqua & integra lectione illius, & testatur *Abb. ibid. n. 1. & 2. & Imola n. 4.*

CCC. Notandum tertio. Exceptio opposita in *cit. c. Dilectus*, fuit

fuit frivola, quia postquam Rex jus præsentandi, quod ipsi ex fundatione competebat, transtulit in Decanum, adeoque in Clericum, ratione dignitatis suæ, vel in Ecclesiam: jus patronatus factum fuit Ecclesiasticum, cui proinde Pontifex potuit derogare, sive sine consensu patroni Ecclesiastici, eoque inconsulto, Beneficium alicui conferre, juxta c. *unic. de jure patron. in 6.* & tradit *Gl. hic V. frivolum*; ideoque rescriptum Apostolicum non fuit subreptitium, etsi in eo de donatione Regis non fuit facta mentio. Quare Abb. generalem regulam tradit in *cit. c. Dilectus*; *n.* 3. si res Laici confertur Ecclesiæ, assumit naturam rerum Ecclesiasticarum, earumque privilegiis gaudet, & ideo non debet amplius subjici gabellis, & aliis oneribus. Potest etiam juxta aliam explicationem *cit. c. Dilectus*; videlicet, quod Rex Beneficiorum collationem habuerit, ex privilegio Papæ, dici ideo exceptionem illam fuisse frivolam, quia Papa, potest tali gratiæ derogare per concursum: nam sicut cum ordinariis Collatoribus Ecclesiasticis Papa concurrit, ita etiam cum Laicis, & consequenter in proposito etiam cum Rege, cujus juri derogare potuit, *Barb. in cit. c. Dilectus*; *n.* 4. Præterquam si facta sint specialia concordata, quibus Papa non censetur vere derogare, nisi id exprimat: derogare autem voluisse Papam in *eodem c.* juri præsentandi vel conferendi, ex privilegio Regi concesso, patet ex eo, quia supplendo defectum prioris mandati per clausulam, *non obstante*; voluit illud executioni mandari ut habetur *in fine ejusd. c.*

Notandum quarto. Executores in casu *cit. c. Dilectus*, debent exequi prius mandatum, non auferendo aliquam ex prædictis præbendis, quæ aliis jam sunt collatæ dandum illi Clerico, pro quo scriptum fuit (collatio enim illa, etsi aliis facta contra mandatum Papæ, valida fuit, *Gl. ibid. V. collata*); sed curando, ut impetrans mandatum statim recipiatur in Canonicum, & quam primum se facultas obtulerit, ei Beneficium assignetur, secundum tenorem prioris mandati, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Dilectus*, *h. t.*

CCCI. Porro circa prædictos executores ad Beneficia deputatos restant quædam quæstiones hic expediendæ. Quæritur igitur primo, utrum sint meri, an mixti executores. Resp. Primo, interdum sunt meri executores, interdum mixti. Merus executor tunc censetur, quando deputatus ad exequendum non potest assumere partes Judicis; quia ipsi commissum est, ut Beneficium conferat, vel certam personam in possessionem ejusdem inducat, ab eo, qui ex jure speciali solam collationem habet, v.g. Capitulo, sine jurisdictione & potestate judicandi: tunc enim talis executor potest quidem cognoscere, & examinare, imo & debet, an persona illa qualitates requisitas habet, ut narrata in impetratione, quæ ad rem pertinet, verificare possit, *Garc. p. 6. de Benef. c. 2. n.* 162. Non tamen judicialiter, sed extra judicialiter tantum; quia cum talis committens executionem, non habeat jurisdictionem adeoq; potestatem judicandi, non potest illam alteri committere ut docet *Innoc. in c. ult. de præsumpt. n. 2. Felin. ibid. n.* 19. Item si committens prius plene cognovit de juribus partium, etiam quoad executionem faciendam, tunc censetur esse merus executor, sive datus ad meram executionem, ideoque nec ullam exceptionem admittere debet, *Felin. c. l. n.* 20. & *in c. De cætero* 5. *n. 4. de sent. & re judic.* Idq; procedit, etiamsi in commissione adjecta sit clausula, *contradictores*, *appellatione postposita compescendo*, scilicet per censuras, nam jurisdictio data per talem clausulam, non se extendit ad cognoscendam causam principalem, vel eos, qui de jure contradicunt, sed tantum qui de facto se opponunt, aut resistunt executioni, *Gl. in c. Pro illorum*; 22. *V. Contradictores*; *h. t.* & *Abb. ibid. n.* 9. *Garc. cit. c. 2. §. 2. n.* 125.

CCCII. Resp. Secundo. Executor deputatus ad Beneficia in pluribus casibus censetur esse mixtus, ita ut partes Judicis assumere, & judicialiter procedere, cum causæ cognitione, possit, imo & plerumque debeat, *Felin. in cit. c. ult. n.* 16. Veluti primo, si in Litteris commissionis adjecta sit clausula, *vocatis*, *vocandis* tunc enim executor citare, & judicialiter procedere debet, alioquin provisio esset irrita, *Felin. c. l. n.* 23. *Abb. in c. Exhibita*; 19. *n. 6. de judic.* ubi addit, quod ii, quorum interest, specifice & nominatim vocari debent, si vero ignorantur, per generale Edictum. Secundo, si alius sit in possessione Beneficii, adeoque illud de facto non vacet, etsi injustus detentor sit; aut intrusus, nihilominus prius vocandus est, & audiendus, *c. Licet*; 28. *junct. Gl. V. Non vocato h. t. in* 6. quia non censetur esse Principis intentio, ut quis removeatur a possessione sine causæ cognitione, *l. 2. C. Si per vim, vel alio modo &c.* imo nec injustus possessor & detentor Beneficii removeri debet, non servato juris ordine, *Felin. c. l. n.* 24. *Garc. cit. c. 2. §. 2. n.* 110. Tertio si executor sit datus, cum clausula, *sine conditione*, in qua agitur de præjudicio alterius, tum tacite videtur mandata cognitio, *Felin. c. l. n.* 25. v.g. si commissio sit facta hac forma: si Titius Beneficium suum sponte, & nec vi, nec dolo inductus, resignavit Cajo, conferatur huic Beneficium, aut in possessionem inducatur. Quarto, si executor datus sit ad compellendum ordinarium collatorem, ut conferat, debet enim eum prius monere ac citare, & si legitimas quasdam exceptiones opponere velit, audire, *arg. c. Accepimus*; 13. *de ætat. & qualit. in fine*, *Felin. c. l. n.* 26. Quinto, generaliter quotiescunque comparet aliquis, qui prætendit aliquod præjudicium, executor cognoscere potest, debet enim audiri, non tantum si ratione privati interesse velit contradicere, & se opponere, sed etiam si ratione publici boni, dicendo v.g. impetrantem non esse idoneum, vel dignum ad Beneficium obtinendum, *arg. c. ult. de præsump. in fine*, *Felin. c. l. n.* 27.

CCCIII. Resp. Tertio, si alicui absolute commissa sit executio, ut Beneficium vacans conferat Titio v.g. vel eum in possessionem inducat, sive addatur clausula, *si dignus est*, sive ea subintelligatur, quamvis possit, si velit, assumere partes Judicis citando eos quorum interest, & judicialiter inquirendo, an impetrans sit idoneus, necne, quia commissa alicui provisione vel executione, videntur etiam commissa ea, sine quibus illa commode & plene non potest fieri, ut docet *Innocent. in cit. c. ult. n. 2. de præsumpt. Felin ibid. n.* 16. & *seqq.* Ad id tamen non tenetur, sed potest, sine ulla causæ cognitione, sive processu judiciali, statim providere de Beneficio vacante, si nullus contradictor in jure compareat, nec agatur de præjudicio tertii; quia tunc sufficit, si extra judicialiter cognoscat & inquirat de personæ qualitate, *Innoc. c. l. Felin. c. l. n.* 22. Præterea quamvis Executor possit citare partes, & eis deferre juramentum, imo & excommunicare sive censuras infligere, nihilominus censendus est merus executor, ita ut talis executio alteri cuicunque Clerico etiam simplici subdelegari possit quia hanc potestatem habet Executor solum in ordine ad compellendum non parentes, non autem principaliter ad judicandum & cognoscendum inter partes, *Garc. cit. c. 2. §. 2. n.* 206. & *seqq.* Veruntamen si adsit intrusus, vel compareat legitimus contradictor, tunc non est merus executor, sed mixtus, & debet assumere partes Judicis, ac judicialiter procedere, cum causæ cognitione, *Garc. c. l. n.* 210.

CCCIV. Quæritur secundo. An Executor deputatus ad Beneficia possit vices suas alteri committere? Resp. Affirmative, ita ut etiam examen Personæ providendæ possit alteri subdelegare, seu committere; idque in praxi esse receptum testatur *Garc. cit. p. 6. c. 2. §. 2. n.* 210. Et hoc procedit, etsi clausula sit adjecta, *super quo conscientiam tuam oneramus*, quia per illam non censetur electa industria personæ, nec prohibita subdelegatio, sed potius apposita in vim monitionis, quam in vim formæ delegationis, *Abb. in c. Cum in veteri*; 54. *n. 4. de elect. Garc. c. l. Sanch. l. 8. de matr. disp.* 27. *n.* 43. *in fine*. Et quidem si nodum ministerium, v.g. examen, sine forma judicii seu extra judicialiter instituendum, vel inductio in corporalem possessionem, quæ sine causæ cognitione fieri possunt, neque per alium, ac per se, alicui committatur, potest illud a delegato Sedis Apostolicæ, aut Executore cuicunque Clerico idoneo, etiam in Dignitate Ecclesiastica non constituto committi, ut tradit Rot. Roman. in *Decisionib. novis decis.* 29. *alias* 269. *de rescript.* & *Tusch. tom. l.* 497.

CCCV. Illud postremo hoc loco addendum. Si Ordinarius, sive primus provisor designatus, ad quem directe sunt Litteræ principales in forma: *Dignum*, intra 30. dies Beneficium non contulerit, sub prætextu, quod impetrans non sit idoneus repertus, vel quod Litteræ sint subreptitiæ &c. hoc casu non potest, ordinarie loquendo, ad Executorem substitutum Collatori Ordinario, in Bulla executoria, quæ rigorosa dicitur, & simul cum alia conceditur, ut is examinet provisi habilitatem, vel valorem Litterarum, prout sumitur ex *c. Si Capitulo*; 5. *de concess. Præb. in* 6. Quia Executor Litterarum Beneficialium non absolute constituitur ad exequendum, sed sub conditione, si Ordinarius intra 30. dies provisionem non fecerit, sive Beneficium non contulerit, intellige ex mora culpabili, ut tradit *Garc. cit. c. 2. n.* 62. & 65. & constat ex *cit. c.* 5. Nam iste terminus 30. dierum præfixus est, non in favorem sed in odium negligentiæ ipsius Ordinarii, seu primi provisoris. Et hinc si addit contradictor, cum quo lis est, ita ut non possit Ordinarius provisor intra 30. dies conferre Beneficium; adeoque cesset negligentia, non potest adiri Executor, ut ipse conferat, *Garc. c. l. n.* 71. Si vero primus provisor ex negligentia omiserit 30. dies conferre, tunc appellari poterit ad Superiorem, videlicet Papam, vel etiam Metropolitanum, *Garc. c. l. n.* 73. & 74. Quod si tamen notorium esset, Ordinarium seu primum provisorem frivole rejicere provisum, ut quia v.g. eum sine prævio examine, pronunciat, non esse idoneum, vel quia non præmissa causæ cognitione pronunciat, Litteras provisionis esse subreptitias, tunc probabile est, Executorem post 30. dies elapsos, valide posse conferre Beneficium.

§. V.

Quando, & quibus modis Mandata de providendo, seu Litteræ Beneficiales tollantur; & expirent?

CCCVI. Quæritur primo. Quando, & quomodo hujusmodi mandata de providendo, seu Litteræ Beneficiales tollantur per revocationem? Resp. De hoc agitur in *c. Si gratiose*; 39 *h. t. in* 6. Ubi præmittendum, quod Bonifacius VIII. statim post promotionem suam ad Papatum, revocavit omnes gratias ab Antecessoribus suis Nicolao IV. & Cælestino V. super quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis vacaturis, curatis, vel non curatis, concessas, per quas jus tantum ad rem, non item jus in re iis, qui gratias hujusmodi impetrarunt, quæsitum fuerat prout videre est in *Gl. hic V. Siis & V. Verbo*. Hoc ergo supposito, idem Pontifex ita rescribit: Si quis ex prædictis Antecessoribus suis Canonicatum contulit v.g. Titio Clerico in aliqua Ecclesia, cum mandato, ut ipsi Præbendam, & dignitatem, seu Personatus, vel officium conferat; Titius vero, ante revocationem gratiarum (a Bonifacio VIII. factam) assecutus fuit Præbendam dignitati, vel officio alicui non annexam (secus ergo de Præbendis annexis, *Gl. hic V. Non annexam*, expectans tamen in futurum dignitatem vel officium in illa Ecclesia. Hoc casu, Titius, non obstante revocatione quæ postea subsecuta fuit non est privatus jure, quod in Canonicatu & Præbenda canonice est assecutus, per collationem ipsi factam, sed retinere potest Præbendam: jus tamen, quod ad dignitatem, Personatum vel Officium eidem competebat, per dictam Constitutionem Bonifacii fuit revocatum, quia non habuit jus in re quoad illam dignitatem vel officium) Alia vero ratio est, si Titius Canonicatum, cum dignitate seu Personatu vel Officio, Canonico tantum conferri consuetis, fuerit assecutus sub expectatione Præbendæ: tum enim, si interim fuerint revocatæ gratiæ concessæ, & postea Præbenda vacat, nihilominus Præbenda ei debetur; quia ob jus dignius, quod Titius in dignitate seu Personatu, vel officio jam habebat, jus minus dignum Canonicatus retinet, ratione cujus Canonicatus etiam jus ad Præbendam nulli alii debitam, eidem „ fal-

salvum remanet. Sed etsi Titius, qui Canonicatum auctoritate Apostolica jam habebat, ex Episcopi vel alterius cujuscunque collatione (ad quem ea pertinet) assecutus fuerit in eadem Ecclesia dignitatem vel Officium, quæ conferri tantum solent Canonico, & postea revocatæ fuerint gratiæ concessæ, idem erit censendum, scilicet quod Titius Canonicatum retineat, & ratione Canonicatus Præbendam, *Glossa hic*. Ratio prioris dispositionis est, quia Constitutio seu dispositio revocatoria superveniens, tollit quidem ea quæ sunt in fieri, sive jus ad rem, non autem tollit ea, quæ sunt in esse perfecto sive jus in re, *Gl. magna hic in notat.* Sive non tollit jus jam acquisitum alicui, nisi id exprimatur, ut patet ex *hoc c.* ubi statuitur, quod jus acquisitum Titio in Canonicatu, & Præbenda per subsequentem Constitutionem Bonifacii non fuit revocatum, sed solum jus, sive gratia expectativa, quam habebat ad dignitatem vel officium obtinendum. Ratio posterioris dispositionis, cur tunc non revocetur gratia est, quia æquitati magis conveniens est, ut propter jus ad rem, quod habet ad Præbendam, amittat jus, quod quis habet in re majore, ver. gr. dignitate vel officio Canonicatui, quem assecutus est, annexo, retineat jus ad rem minorem, verb. gr. Præbendam quam ius propter jus ad rem, quod habet ad Præbendam, amittat jus in re quod jam assecutus est in dignitate vel officio, *Gl. hic V. Consuetis*; præsertim cum ratione Canonicatus, qui Titio sub expectatione Præbendæ collatus fuit a Papa ipsi debeatur Præbenda proxime vacatura, & nulli alii de jure debita, *juxta cap. Postquam* 13. *h. tit. in* 6.

CCCVII. Porro ex iis, quæ dicuntur in *hoc cap.* colligitur primo. Quod per mortem Papæ concedentis gratiam, etiam non extinguitur gratia, etiam si res sit integra, ideoque opus est, ut revocetur a Successore. Secundo, si in Ecclesia aliqua statutum sit, ut dignitas non conferatur, nisi Canonico, satis est, quod talis habeat jus Canoniæ, etsi Præbendam non habeat, nisi dicatur in statuto, ut non detur, nisi Canonico Præbendato. Tertio quod consuetudine induci potest, ut quis simul in eadem Ecclesia habeat Dignitatem & Canonicatum, *Glos. magna hic in notatis*.

Colligitur quarto. Quod hæc Constitutio habeat locum, si Præbenda acquisita non sit annexa Dignitati, Personatui, vel Officio; nam si annexa foret uni, vel alteri ex illis, tum ratione connexionis reputaretur pro uno Beneficio, & acquisita Præbenda, acquireretur etiam dignitas, vel officium, & vice versa; dignitate obtenta, etiam esset obtenta Præbenda ei annexa, & vacante Dignitate, vacaret etiam Præbenda, & sic expectatio non haberet locum, si quidem una illarum collata, & altera collata esset, *Lapus hic, & Anchar. not.* 6.

CCCVIII. Quæritur secundo. An mandata de providendo seu Litteræ Beneficiales extinguantur morte mandantis, sive concedentis? Resp. Si a Papa alicui v. g. Episcopo, generaliter & indeterminate, nulla nominata, seu expressa persona, facultas concedatur, Apostolica auctoritate providendi de Beneficiis aliquibus Personis idoneis in certa Ecclesia: vel Beneficia, quorum collatio ad Sedem Apostolicam legitime est devoluta, conferendi, & contradictores, eadem auctoritate, per censuram Ecclesiasticam compescendi: talis gratia seu concessio, etiam re integra (id est, si is, cui talis gratia seu facultas concessa est, ea nunquam usus fuerit) non expirat per obitum concedentis; quia cum sit gratia specialis (sive merum Beneficium) decet: eam esse mansuram. Si vero Episcopo concessa sit a Pontifice potestas providendi de Beneficio certæ Personæ, v. g. Titio, idque in favorem seu gratiam ipsius Personæ, cui mandatur provideri de Beneficio, non autem in gratiam Episcopi, cui mandatur providere, seu conferre Beneficium: tale mandatum seu potestas expirat morte concedentis, tametsi res adhuc integra sit (id est, si mandatum nondum cœptum sit executioni mandari) mandans, seu concedens moriatur, prout statuitur in *c. Si cui*; 36. *h. t. in* 6. Idemque est, si Papa mandans renunciet Papatui, juxta *c.* 1. *de renunc. in* 6. *Gl. hic V. Moriatur*. Ratio prioris dispositionis est, quia decet concessum a Principe beneficium esse mansurum, *reg. jur.* 16. *in* 6. donec scilicet revocetur: nam privilegium subdito concessum omnino gratis & liberaliter revocari potest, nisi transierit in pactum, ut docet *Suar. l.* 8. *de Legib. c.* 37. *Laym. l.* 1. *tract.* 4. *c.* 23. *n.* 25. Ratio posterioris dispositionis est, quia mandatum morte mandantis, si res adhuc integra sit, finitur, *§. fin. Instit. de mandato l. Mandatum*, 15. *C. eodem*. Quod si potestas conferendi Beneficium certæ & nominatæ Personæ, non in favorem ipsius, cui jubetur provideri, sed in favorem ipsius providentis, seu conferentis, vel in favorem utriusque, vel in Ecclesiæ, in qua mandatur provideri, favorem, fuerit concessa, tum ea non expirat per mortem concedentis, etiam re integra, *Franc. hic n.* 3.

CCCIX. Porro hinc inferunt DD. generalem regulam seu doctrinam, si a Papa, vel alio Superiore alicui sit gratia facta absolute, seu facultas concessa quippiam agendi indeterminate erga Personas aliquas, v. g. absolvendi a peccatis, vel censuris, dispensandi in voto, juramento &c. ea non expirat morte concedentis, etiam re integra: secus, si hujusmodi gratia, vel facultas alicui sit concessa limitate solum, & in ordine ad certam Personam, eam absolvendi, vel cum ea dispensandi, tum enim si talis facultas in favorem ipsius Personæ tantum, quæ absolvitur, vel cum qua dispensandum est, concessa sit, expirat re integra, per mortem concedentis; non autem, si concessa sit in favorem ipsius absolventis, aut dispensantis, vel in favorem utriusque simul, nimirum tam absolventis, quam absolvendi, dispensantis & dispensandi, conferentis Beneficium, & recipientis, vel in favorem Ecclesiæ, tunc enim talis facultas, etiam re adhuc integra, per mortem concedentis non extinguitur, ut colligitur ex *c. Si cui*; *h. t. in* 6. a sensu contrario: nam ibi dicitur, quod mandatur Beneficium conferri, non in gratiam conferentis, sed, ejus, cui provideri mandatur, gratia, expirat per mortem concedentis; e contrario non expirat, quando ob suam, nempe conferentis Beneficium vel gratiam, ea datur, *Sanch. l.* 8. *de matr. dis.* 28. *n.* 80. *&* 81. *& n.* 89.

CCCX. Prædictis non obstat *tex. in cap. Si super*; 9. *de Offic. jud. deleg. in* 6. Ubi dicitur, si a Papa gratia alicui facta sit, aliusque constitutus sit, qui eam gratiam exequatur postea vero, re adhuc integra, moriatur Papa, qui gratiam concessit, hoc casu executorem nihilominus posse procedere ad executionem. Verum respondetur, quod *illud c.* loquitur de gratia facta ut si v. g. Papa Titio Romæ Canonicatum, seu Canoniam conferat, & Præbendam, si quæ vacat, vel proxime vacaverit, constituto executore, ei conferri mandet, sed postea moriatur Papa, antequam gratia sit executioni mandata: hoc casu non extinguitur gratia, sive collatio Beneficii jam facta, & consequenter neque executio alteri demandata, quippe gratiæ accessoria, expirat, sed adhuc fieri potest. At vero in posteriore casu *hujus c.* agitur non de gratia facta, sed facienda alicui ab ipso mandatario seu executore, ut si Papa non ipse conferat, sed mandet Episcopo v. g. ut Canonicatum, una cum Præbenda, si quæ vacat, vel proxime vacatura est, conferat Titio: hoc casu, si res adhuc sit integra, seu nondum cœpta executioni mandari, gratia, & consequenter etiam potestas executoria expirat morte mandantis; nam hæc non est gratia facta, sed facienda; quia nullam omnino provisionem seu collationem ex parte Pontificis continet, cum ad incertum, & nondum vacans Beneficium data, sed merum mandatum providendi continet, quod morte mandantis expirat, *Gl. hic V. Moriatur*; *Garc. p.* 6. *c.* 2. *num.* 305. *& seq. Laym. in cit. c. Si super in fin. de offic. deleg.* In priore vero casu *hujus c.* si cui jam erat gratia facta, videlicet potestas conferendi Beneficia concessa erat a Papa providenti, nulla autem gratia sive collatio erat facta personis providendis, ideo ea facultas non extinguitur morte concedentis, etiam re integra, *Gl. magna hic in notat. & Gl. V. Moriatur in fine*. Plura de hoc, an & quando mandata beneficialia, seu Litteræ gratiæ expirent morte mandantis, seu concedentis, re integra, vel non, dicta sunt *sup. l.* 1. *Decret. Tit.* 29. *Sec.* 7. *§.* 5.

CCCXI. Quæritur tertio. An, & quomodo in mandatis seu rescriptis beneficialibus per gratiam seu concessionem specialem tollatur prior gratia generalis? Resp. De hoc agitur in *in c. Quamvis*; 38. *h. t. in* 6. ubi decernitur: si Papa alicui v. g. Episcopo det facultatem conferendi, Auctoritate Apostolica, seu Beneficia, quæ vacaverint per obitum vel renunciationem Clericorum suorum, personis idoneis: postea vero mandet specialiter cuidam alteri executori, ut certæ Personæ de Canonicatu vel Præbenda in eadem Ecclesia provideatur: hoc casu, non potest Episcopus Canonicatum, vel Præbendam, post mortem, vel renunciationem unius ex prædictis Clericis, vacantem alicui conferre; quia primæ gratiæ generali derogatur per posteriorem gratiam specialem, quamvis in ea mentio fiat non gratiæ generalis. Similiter si Pontifex alicui Episcopo concesserit facultatem conferendi Beneficia suæ Diœcesis, quorum collatio ad Sedem Apostolicam devoluta est: postea vero unum ex talibus Beneficiis, antequam Episcopus conferat, ipse Papa alicui conferat, vel conferri mandet, nulla facta mentione facultatis prius Episcopo concessæ, collatio facta auctoritate Papæ, canonica est censenda, prout etiam statuitur in *cit. c. Quamvis*; *§. Simili ratione*. Ratio hujus dispositionis est, tum quia per mandatum seu rescriptum speciale derogatur generali, etiamsi de hoc mentio in illo non fiat, *c.* 1. *de rescript. & in c. Dudum*; 24. *§. Non igitur h. t. in* 6. Tum quia Papa per generalem gratiam conferendi Beneficia alicui factam, non censetur sibi velle præjudicare, quominus in specie ei derogare, vel ipsemet per se providere, vel alteri in casu particulari licentiam providendi dare possit: nam in Beneficialibus, ac rerum Ecclesiasticarum dispositione, Papa ita aliis gratias & facultates concedit, ut tamen sibi majorem potestatem reservet, *cit. c. Dudum*; *§. Nos igitur*; *& Gl. fin. hic*.

CCCXII. Porro ex decisione *hujus c.* infertur per sensum contrarium, si secunda gratia, seu concessio esset generalis, sicut prima, tunc prævaleret prima facta per Papam, seu ab alio, ejus auctoritate, si in secunda de illa non fieret mentio, *Joann. Andr. hic n.* 2. *Franc. ibid. n.* 2. *not. ult.* Idemque est, si utraque gratia esset specialis, tunc enim valeret prima, nisi in secunda de prima fieret mentio, *Gl. hic V. Ingenere*; *& Franc. ibid. not. ult.*

Præterea quod dictum est, Litteras gratiæ speciales posteriores derogare Litteris generalibus prioribus, etiamsi de his in illis mentio non fiat: id solum procedit, si posteriores speciales non sint proprie ac directe contrariæ prioribus, sed cum iis consistere possint: secus vero est, si directe repugnent quia nimirum gratia prius concessa in effectu non est generalis, sed specialis, ut in casu *cap. Ex parte*; 12. *de offic. Jud. deleg.* ubi *Abb. n.* 6. hanc regulam tradit: si dispositio generalis in certa specie verificari debet, tum dispositio posterior specialis ei non derogat, nisi de illa faciat mentionem, v. g. si Papa Titio mandet conferri Beneficium primo vacaturum in Diœcesi, postea vero mandet conferri Cajo primo vacaturum in Civitate Diœcesis, tum si accidat, primo vacare Beneficium in Civitate, illud debetur Titio, non Cajo: nisi appareat, quod Pontifex voluerit derogare juri Titii; quia prius mandatum de providendo Titio, in effectu & quoad eventum, non est generale, sed speciale, *Laym. in cit. c. Ex parte num.* 3. ut etiam dictum *supr. l.* 1. *Tit.* 29. *n.* 63.

CCCXIII. Quæritur quarto. An mandatum de providendo alicui factum, ob causam paupertatis, si causa cesset, etiam ipsum mandatum cesset, & expiret? Resp. Primo, si mandetur a Papa Episcopo, ut pauperi Clerico v. g. Titio nullum Beneficium Ecclesiasticum habenti, juxta merita

„ suæ paubitatis, de Beneficio provideat: is vero, ante-
„ quam eidem sit provisum, aliunde Beneficium fuerit consecutus, providere ipsi Episcopus (cum causa mandati cesset,) de cætero non tenetur. Ita statuitur in *cap. Si pauper* 30. *in* 6. Ratio redditur in textu, quia cessante causa mandati, cessat mandatum, etiam si non fuerit adimpletum; *Gl. magna hic in notat.* nam finalis & principalis causa mandati de providendo, in forma pauperum est paupertas seu inopia Clerici: sed si hic obtineat aliud Beneficium sufficiens ad necessarium & congruam illius sustentationem, cessat causa finalis & principalis talis mandati de providendo, ergo etiam ipsum mandatum cessat, nec executioni tradi debet.

CCCXIV. Ubi notandum primo. Quod rescripta sive Litteræ Beneficiales, quæ dantur in forma pauperum, seu eorum necessitati provident, censentur esse, & appellantur Litteræ justitiæ, vel quasi, quia non sunt meræ gratiosæ, sed aliquo modo debitæ Clericis ordinatis, si nec patrimonium habeant, nec Beneficium sufficiens ad honestam sui sustentationem, *Gloss. hic V. Pauper*. Imo etiamsi Clericus aliquis habeat bona patrimonialia, ex quibus se honeste alere possit, si tamen non sit ordinatus ad Titulum sui patrimonii, adhuc censebitur pauper, si Beneficium Ecclesiasticum non habeat: quia Clericus etsi habeat dives patrimonium proprium, tamen non tenetur de illo vivere, sed potest vivere, ac debet aii ex reditibus Ecclesiæ, *Franc. hic num.* 1. *& not.* 1.

Notandum secundo. Si Clericus impetret Litteras in forma pauperum, ut illi provideatur de Beneficio, postea aliunde acquirat Vicariam perpetuam, expirabit mandatum: secus si temporalem solum; quia talis Vicarius non est Beneficiatus, cum Beneficia proprie dicta sint perpetua, *Gloss. fin. hic*. Quod talis Clericus habeat certam pensionem Ecclesiasticam, datam in titulum, & sufficientem ad necessariam sustentationem, Litteræ impetrationis, si in illis non fiat mentio de pensione, subreptitiæ erunt, *Gloss. marg. hic lit. A. & Franc. num.* 3.

CCCXV. Respond. Secundo, si Papa Clerico pauperi contulit Beneficium, & Episcopo ver. gr. mandet, ut id exequatur, eumque in possessionem mittat: hoc casu, si Clericus provisus tempore collationis, fuit pauper, quia Beneficium non habuit etiamsi postea, antequam investiatur in Beneficio, sive in possessionem mittatur, desinat esse pauper, quia interea aliud Beneficium canonice est consecutus, adhuc valet collatio prius facta, ut docet *Dominic. hic col.* 2. Ratio est, quia quamvis ad mandatum de providendo, sive conferendo Beneficio pauperi, si gratia impetrata a Papa, videlicet collatio nondum sit facta, sed facienda a Commissario, sive Executore, requiratur, ut causa finalis & principalis mandati, nimirum paupertas verificetur, & subsistat, non tantum tempore impetrationis mandati seu Litterarum, sed etiam tempore gratiæ a Commissario seu Mandatario faciendæ, videlicet actualis collationis, *juxta cit. c. Si pauper*; prout idem de dispensatione super voto, vel impedimento matrimonii a Papa non facta, sed a Commissario, auctoritate Papæ facienda, docet *Sanch. lib.* 8. *de matrim. disp.* 30. *n.* 12. *& Laym. l.* 1. *tract.* 2. *cap.* 22. *qu.* 2. *n.* 14. Aliud tamen dicendum est de mandato exequendi, si nimirum Beneficium a Papa collatum sit pauperi Clerico, adeoque gratia jam facta, & solum executio ejusdem demandata sit Commissario sive Mandatario: tum enim sufficit, quod causa conferendi, videlicet paupertas, substiterit & vere adfuerit tempore collationis a Papa factæ, tametsi non subsistat, sed cessarit tempore executionis, quo provisus investitur in Beneficio, quia interim aliud Beneficium sufficiens obtinuit, non enim ideo corruit collatio Beneficii jam prius facta, juxta *reg. juris* 73. *in* 6. *factum legitime retractari non debet, licet postea casus eveniat a quo non poterat inchoari.*

CCCXVI. Resp. Tertio, si Papa Clerico pauperi nullum Beneficium habenti mandarit, provideri de Beneficio in forma gratiosa, sive in Litteris gratiosis, isque interea Beneficium sufficiens consecutus sit, potest nihilominus Executor seu Commissarius mandatum exequi, & Beneficium illi conferre, dummodo illud Beneficium, quod ex Papæ mandato confertur, non sit incompatibile cum prius obtento, ut quia v. g. utrumque curatum est, ut docet, *Gl. in cit. c. Si pauper; V. Pauper; h. t. in* 6. *& ibid. Jo. Monach. an.* 1. *Anchar. not.* 2. *& Franc. n.* 1. Ratio est, quia Litteræ Beneficiales gratiosæ, quæ pro Clericis non indigentibus ex speciali gratia a Sede Apostolica conceduntur, non expirant per adeptionem alterius Beneficii: cum Papa sæpe mandare solet, ut habenti Beneficium aliud conferatur, adeoque carentia Beneficii non est causa adæquata talis mandati de providendo, nisi secundum Beneficium esset incompatibile cum primo, tum enim primum per adeptionem secundi vacaret ipso jure, *juxta cap. De multa*; 28. *h. t.* Adeoque cum hoc casu tolleretur jus in re, multo magis tolleretur jus ad rem *Gl. in cit. c. Si paper; V. Pauper; Jo. Monach. ibid. n.* 4. *& Anchar. num.* 2. Et hæc quidem sententia certa est, si prius Beneficium non sit sufficiens ad necessariam sustentationem Clerici: si vero sit sufficiens, id solum obstare videtur, quod Papa mandando, ut alicui provideatur de Beneficio, non videatur velle conferri Beneficium, qui jam ante sufficiens habet, nisi id exprimat *arg. c. Postulasti*; 27. *de Rescript*. Verum cum hujusmodi Litteræ gratiosæ emanent ex favore & mera liberalitate Papæ, & hoc tempore frequenter soleant plura Beneficia simplicia, si compatibilia sint, impetrari & conferri, ideo hæc sententia, saltem secundum consuetudinem moderni temporis, in praxi tuto servari potest.

SECTIO IX.

De Reservationibus Beneficiorum.

§. I.

De reservatione Beneficiorum in Communi, ejusque causis & effectu.

CCCXVII. Quæritur primo. Quid & quotuplex sit reservatio Beneficiorum? Respond. Primo reservatio sic definitur *ex Ænea de Falconibus in Tract. proprie* apud *Azor part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 36. *quæst.* 1. *est alicujus Beneficii Ecclesiastici vacaturi per habentem ad id potestatem ad se facta avocatio*: ac proinde ea Beneficia dicuntur reservata, quorum collationem Superior, videlicet S. Pontifex ita sibi propriam vendicat, ut ab aliis inferioribus Collatoribus Ordinariis conferri non possint.

Ubi notandum primo. Olim Romanos Pontifices nulla reservasse Beneficia, saltem ex Juris communis dispositione; nam in toto volumine Decretorum, quæ Gratianus collegit, nullæ Beneficiorum reservationes reperiuntur, ut notat *Azor c. l. qu.* 2. Quamvis ex antiqua consuetudine multa sibi reservarint, quas reservationes fere omnes Concilium Basileense *Sess.* 23. abolere tentavit. Verum decreta illius Concilii auctoritate Ecclesiæ non fuerunt confirmata, sed reprobata, paucis exceptis, teste *Azor. c. l.* Nec dubitari potest, Romanum Pontificem Beneficia sibi reservare posse; cum amplissimam potestatem habeat de Beneficiis Ecclesiasticis disponendi, ut constat ex *c.* 2. *h. t. in* 6. *& Clement.* 2. *in fine, Ut lite pendente &c.* quam nullum Concilium tollere, vel restringere potest.

Notandum secundo. Proprie ac stricte loquendo, aliud est Beneficium aliquod esse affectum, aliud esse reservatum: nam reservatio fit per actum verbis expressum, quo declarat Pontifex se Beneficium suæ dispositioni reservare. affectio vero fit ipso facto, ex quo tacita reservatio oritur, ut cum Papa apponit manum super dispositione alicujus Beneficii, *Cochier in reg.* 8. *Cancellariæ Gloss.* 19. *Barb. l.* 3. *Jur. Eccl. c.* 13. *nu.* 43. Veluti si Papa contulit alicui Beneficium, sed invalide ob Canonicum impedimentum Clerici, vel subreptitiam impetrationem, tale Beneficium est affectum, ita ut pro illa vice a solo Papa, & non ab Ordinario inferiore conferri possit, *de quo infra*. Item si Papa det alicui Beneficium in Commendam, tunc per obitum Commendatarii Beneficium illud manet affectum, ita, ut tunc cum vacat, solus Papa, & non inferior Ordinarius conferre illud possit. Præterea si Papa Beneficii renunciationem acceperit, vel Electoribus præcepit, ne ad electionem procedant, illa Ecclesia vel Beneficium dicitur affectum. Idemque est, si Papa mandet alicui provideri de Beneficio proxime vacaturo, *Azor. c. l. q.* 3. *Barb. c. l. nu.* 90. *& seqq.* Quare Beneficium affectum a reservato in eo distinguitur, quod reservatum nunquam amplius inferior ordinarius conferre possit: affectum vero possit quidem, sed non tunc, cum jam Papa manum apposuit super provisione illius, ideoque affectio potestatem conferendi non aufert Ordinariis in perpetuum, sed ad tempus tantum, ita, ut cum primo vacare contigerit, pro illa vice ab alio quam a Papa conferri non possit: postquam vero provisio Papæ effectum est consecuta, cessat illius Beneficii affectio seu reservatio, ita ut deinceps, si iterum vacaverit, ab Ordinario conferri possit, *Azor. cit. loc.*

CCCXVIII. Resp. Secundo, duplex est Beneficiorum reservatio, generalis & specialis, prout tradit *Azor cit. cap.* 36. *q.* 3. *Garc. p.* 5. *de Benef. n.* 52. & aliquot *seqq.* Generalis est, qua reservantur plura Beneficia in communi, sive plura ejusdem rationis, & generis, ut cum v. g. Papa reservat omnes Ecclesias Metropolitanas, Patriarchales, Cathedrales Abbatias, Prioratus & Beneficia electiva, vel in Curia Romana vacantia: vel omnia Beneficia familiarium Papæ, & Cardinalium, quandocunque vacaverint. Specialis reservatio est, qua reservantur certa beneficia, vel ratione loci, ut cum beneficia certæ Ecclesiæ reservantur: vel ratione beneficii, ut cum certa dignitas, v. g. Præpositura resignatur: vel ratione personæ, ut cum Papa mandat Beneficium certæ Ecclesiæ, cum vacaverit, Titio vel alteri Clerico conferri

CCCXIX. Quæritur secundo. Quæ sint causæ, ob quas reservari possunt & solent Beneficia? Resp. Plures istæ causæ solent afferri. Prima est, quia potestas conferendi Ecclesiastica Beneficia vacantia originaliter descendit a S. Pontifice, *juxta c.* 1. *dist.* 22. Ubi dicitur, quod omnes Patriarchales, Metropolitanas, Cathedrales Ecclesias, & aliarum Ecclesiarum dignitates instituit Romana Ecclesia, ideoq; ab initio ad Romanum Pontificem collatio omnium Beneficiorum in toto Orbe spectabat: qui cum Episcopis, aliisque inferioribus collatoribus eam potestatem conferendi concessit, censetur majorem penes se retinuisse, *c. Dudum*; 4. §. *Nos igitur*; *h. t. in* 6. & cumulative tantum, non privative, eam potestatem illis dedisse, ideo potest conferendi potestatem aliis concessam restringere, & sibi reservare Beneficia, *Farls. lib.* 1. *de resign. Benef. q.* 10. *n.* 47. 56. *&* 57. Secunda causa affertur a *Gl. in Extravag. unic. Jo. XXII.* quæ incipit *Execrabilis*, §. *Quæ omnia*: *V. Reservamus*; *h. t.* quia cum ad Papam pertineat, ut omnes, qui de Ecclesia bene meriti sunt, remuneret, & præsertim erga illos, qui ipsi, vel Antecessoribus suis servierunt: & erga indigentes Clericos, qui undequaque ad Sedem Apostolicam confluunt, se liberalem ac munificum exhibeat, iisque paterna provisione subveniat: & ut etiam Magnatum, qui vel ipsi, vel quorum Antecessores multas Ecclesias fundarunt, & dotarunt, aut defensores Ecclesiæ fuerunt, preces interpositas pro aliis ad conferenda ipsis Beneficia admittat: ideo justum & æquum fuit, ut Papa habeat amplissimam potestatem, Beneficia vacantia tanquam bona communia aliis conferendi, & de multis Beneficiis providendi,

&

& consequenter etiam illa suæ collationi reservandi. Tertia causa est, ut Ecclesiarum & Ecclesiasticarum personarum in toto orbe existentium, major sit communicatio cum Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum matre dum non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus Beneficiorum proventibus ab ea dependent, & influxum accipiunt, *Less. l. 2. de justit. c. 34. n. 28. Cochier in reg. 8. Cancell. n. 9.*

CCCXX. Quæritur tertio: Quis sit effectus reservationis Beneficiorum? Resp. Effectus reservationis, cui appositum est decretum irritans, est, quod collatio vel reservatio Beneficii facta per Papam, afficit sive ligat manus inferioris ordinarii Collatoris, ita ut Beneficium a Papa collatum, vel reservatum valide conferri non possit ab ordinario, tametsi ignoret collationem vel reservationem ejusdem a Papa prius esse factam, prout sumitur ex *c. si Beneficia; 10. h. t. in 6.* Ubi „ statutum habetur: si postquam Papa Beneficia quædam contulit, vel collationi suæ reservavit, decreto interposito (sola enim reservatio sine decreto, sive inhibitione Papæ non impediret, quominus Ordinarius inferior valide conferre posset, cum utrumque copulative requiratur, *Anchar. hic not. 2. V. sed hic quæro, Franc. n. 1. not. 2.*) & Ordinarii collatores ea„ dem Beneficia (sive sciant, sive ignorent collationem vel „ reservationem a Papa esse factam, quia ignorantia non requiritur in conferente, sed solum in eo, cui confertur Beneficium, *Gl. hic V. Aliis*;) aliis conferant ignorantibus colla„ tionem, vel reservationem eorundem a Papa jam esse fa„ ctam: hoc casu, si isti provisi ab ordinariis Collatoribus pro„ pterea Beneficia sua prius obtenta (sive ex juris necessitate propter incompatibilitatem seu pluralitatem, vel ea ignorantia, vel ex sola voluntate, *Gl. hic V. Dimissa*;) dimiserint, vel „ resignarint, eaque Beneficia sic divisa aliis per Ordinarios „ Collatores fuerint assignata: statuit Bonifacius VIII. ut si „ ipsi, postquam certiores facti de prædicta collatione, seu „ reservatione Papæ facta, Beneficia ita sibi de novo collata „ absque difficultate dimiserint, ad priora sua Beneficia, non obstante, quod jam aliis personis collata fuerint, libere re„ vertantur, ne scilicet inculpata eorum ignorantia ipsis præ„ judicet, seu damnosa sit. Si vero difficiles se exhibeant in „ novis Beneficiis dimittendis, ipsis facultas ad priora re„ vertendi omnino est interdicta. Idemque observandum cir„ ca alios, qui ob his Beneficia dimissa acceperunt, & pro„ pterea prius habita Beneficia dimiserunt; nam si sine dif„ ficultate dimittant recens accepta, ad priora dimissa libe„ re redire possunt, alioquin vero non possunt.

Ratio decisionis desumitur ex prærogativa & plenitudine potestatis Papalis, per quam præveniendo collationem Beneficiorum, vel eadem suæ collationi in futurum reservando, potest impedire a collatione alios inferiores collatores, *arg. c. 2. h. t. in 6.* Ratio autem, cur provisi ab inferioribus collatoribus, si nova Beneficia cum difficultate dimittant, non recuperent prius dimissa, ratio, inquam, est; quia tunc sunt in culpa, nbi enim est in dimittendo difficultas, præsumitur in obtinendo fuisse pravam cupiditatem: sicut etiam, si scivissent collationem vel reservationem a Papa esse factam, fuissent in culpa, ideoque Beneficia prius dimissa non recuperarent, *Gl. hic V. Sine culpa.*

CCCXXI. Pro majore declaratione hujus *cap.* Notandum primo. Beneficia fieri affecta, seu impedita, quominus ab Ordinario inferiore conferri possint, non solum per veram & validam collationem, vel reservationem Papæ, sed etiam per solam appositionem manus illius, ut si Papa Beneficium contulerit, vel conferri mandarit alicui inhabili, seu incapaci, ita ut collatio seu provisio irrita sit, vel mandatum de providendo executioni non detur, quia subreptitium est, aut ob mortem provisi intervenientem, vel ob alium defectum seu impedimentum, tunc enim Beneficium remanet affectum Papæ, etiamsi alias non fuisset reservatum, ut multis citatis tradit *Garc. cit. p. 5. c. 1. n. 138. & seq.* Verum *Abb. in c. Inter 11. n. 20. de excess. Prael.* id limitat dum ait; quamvis si Papa Beneficium sibi reservavit, illudque alteri contulit, etiam invalide, non possit Ordinarius inferior de illo disponere: si tamen Papa beneficium non reservavit, & collatio ab ipso, vel ad mandatum ejus, a delegato vel executore certæ personæ nominatim expressæ facta, irrita fuit, tum potestas conferendi redit ad Collatorem ordinarium; quia cessante causa cessat effectus: Papa autem tantum intendit providere certæ personæ, quæ cum non fuerit capax Beneficii, collatio iterum devolvitur ad Ordinarium. Sed etsi collatio Papæ effectum sit consecuta, videlicet per acceptationem provisi, si tamen is moriatur, ante obtentam possessionem Beneficii, hoc vacat per mortem istius provisi, ita ut Ordinarius ad collationem ejusdem procedere possit, *Greg. Tholosan. in Institut. rec Benef. c. 24. n. 18.*

Notandum secundo. Si quis resignet Beneficium ex falsa causa, quam putat esse veram, ut quia in casu *cit. cap. Si Beneficia*, ex ignorantia probabili, adeoque bona fide existimat collationem alterius Beneficii ab Ordinario sibi factam validam fuisse, talis resignatio ipsi non præjudicat, quominus libere ad primum Beneficium resignatum redire possit, ut docet *Franc. in c. cit. n. 3. not. 4.* Ratio est, tum quia pœna non imponitur, nisi propter culpam, sed ignorans probabiliter, non potest dici culpabilis, *Gl. marg. apud Franc. ibid. lit. A.* tum quia erranti nullus est consensus, iste autem Beneficium prius habitum resignavit ex probabili errore & ignorantia, & nonnisi sub tacita conditione, si posterioris Beneficii collatio sit valida: deficiente autem conditione, etiam tacita seu subintellecta, actus habetur pro non facto, *Paris. l. 1. de resign. Benef. q. 3. num. 30.*

Notandum tertio. Quando error, sive ignorantia est causa læsionis plurium successive, tunc gradatim primo restituto, adversus secundum, restituitur etiam secundus adversus tertium: & sic de cæteris, ut notat, *Franc. in cit. c. Si Beneficia; n. 4. not. ult. h. t. in 6.* Quia vitium, quod ex una radice nascitur, consequens est, ut una lege tollatur, *l. pen. in fin. C. De appell.*; si ergo propter erroneam & invalidam collationem ordinarii, Titius v. g. dimisit suum prius Beneficium, illudque collatum fuit Cajo, poterit ab hoc illud repetere: etsi Cajus quoque, eadem occasione, dimisit suum Beneficium, quod prius habebat, illudque fuit collatum Sempronio, poterit Cajus similiter a Sempronio illud repetere, & sic de cæteris: modo singuli Beneficium sibi posterius collatum sine tergiversatione dimiserint, *Gl. fin. in cit. c. Si Beneficia.*

CCCXXII. Porro reservatio Beneficiorum eum insuper effectum habet, ut liget manus inferioris Ordinarii Collatoris; adeoq; ut collatio ab ipso post illam facta, nec quidem titulum coloratum præbeat proviso, neq; si is, qui illud obtinet eo spolietur, non possit agere de spolio, ut docet *Cochier in reg. 8. Cancellar. n. 15. & 18.* ubi n. 19. & 20. rationem reddit, quia non solum possessio Beneficii reservati est nulla, sed etiam detentio illius omni adminiculo juris caret, siquidem decretum irritans, quod in omnibus reservationum regulis apponi solet, non modo titulum, sed etiam possessionem vitiat. Adde, tantam esse vim reservationis, ut si alicui generalis, sive a jure, sive ab homine videlicet, Papa conferendi omnia & quæcunque Beneficia facultas concessa sit, sub ea nunquam censeantur comprehensa Beneficia generaliter, vel specialiter reservata Sedi Apostolicæ; quia requiritur, ut specialis & expressa mentio eorum fiat, *Franc. in c. 2. n. 4. in 6. argum. ejusdem cap.* quod, licet loquatur tantum de uno genere reservationis, videlicet de Beneficiis in Curia Romana vacantibus, tamen hoc fuit positum exempli causa tantum & locum habet etiam in omnibus aliis reservationibus, *Cochier c. l. n. 27. Barb. l. 3. jur. Eccl. n. 40. & 41.*

§. II.

Quænam Beneficia sint Romano Pontifici reservata, spectato communi Jure Canonico?

CCCXXIII. Assertio 1. Beneficia vacantia in Curia Romana sunt reservata sedi Apostolicæ, ita ut nullus alius, quam Papa, illa conferre possit, alioquin collatio est irrita, prout statuit Clemens III. vel (ut habetur in vetustioribus Codicibus) Clemens IV. in *c. Licet; 2. h. t. in 6.* his verbis: „ Licet plena dispositio de Ecclesiis, personatibus, dignita„ tibus, aliisque Beneficiis Ecclesiasticis, ad Romanum Pon„ tificem pertineat, ita ut non solum ea, cum vacant, „ de jure conferre: sed etiam in vacaturis (quod alius non „ potest, nec quidem Legatus de Latere *Gl. hic V. vacaturis;* „ & patet ex supra dictis) jus expectativæ tribuere possit: „ collationem tamen Ecclesiarum, personatuum, dignitatum „ & Beneficiorum apud Sedem Apostolicam vacantium, ex „ antiqua consuetudine, Romanus Pontifex specialius sibi re„ servavit. Hanc itaque laudabilem consuetudinem appro„ bans Clemens, & volens ipsam inviolabiliter observari, „ decrevit, ne Ecclesias, dignitates, personatus & Benefi„ cia, quæ in Curia seu apud Sedem Apostolicam deinceps „ vacaverint, præter Romanum Pontificem, aliquis quacun„ que auctoritate seu potestate conferendi præditus, sive ex „ jure ordinario eligendi, providendi, aut conferendi ad e„ um pertineat: sive ex Litteris Apostolicis super provisione „ facienda ad ipsum destinatis, iisque seu generalibus, seu „ etiam specialibus, aut sub quacunque verborum forma con„ ceptis (præterquam si specialis & expressa facultas de con„ ferendis Beneficiis in Curia Romana vacantibus ab ipso „ Papa alicui tributa fuerit) conferre alicui, vel aliquibus „ præsumat. Si secus a quopiam actum, vel attentatum fue„ rit, id irritum & inane erit.

Hoc colligitur primo. Id quod antea dispositum fuit, vi antiquæ consuetudinis, potest postea statui etiam Jure communi, ita ut ex consuetudine fiat jus commune, sive ea approbetur per Jus commune, quamvis Papa, etiam seclusa consuetudine idem statuere potuisset, & vacantia Beneficia sibi reservare, *Gl. magna hic in notat. & V. Statuimus.* Colligitur secundo. Sub concessione conferendi Beneficia, quantumvis generalibus verbis facta, non venit potestas conferendi Beneficia vacantia in Curia, nisi de his fiat specialis & expressa mentio, *Franc. hic n. 3.* Ubi addit, etiamsi Papa, proprio motu, det hujusmodi facultatem.

CCCXXIV. Limitatur autem hæc Constitutio, quod Beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam sint reservata dispositioni S. Pontificis: non habent locum in Episcopatibus, & Abbatiis, quæ non comprehenduntur sub reservatione vacationis in Curia; quia specialiter exprimi debent, *Gl. hic V. Dignitatum, Jo. Monach. n. 1. & Franc. n. 4. & 5.* nam cum Constitutio hujus *cap.* sit odiosa, quippe per reservationem derogans ordinariæ potestati Collatorum: non comprehendit Episcopatum & Abbatiam, licet alias in materia favorabili, appellatione dignitatis etiam veniat Episcopatus & Abbatia. Contrarium tamen quoad Abbatiam tenet post *Dominic. Garc. cit. c. 1. nu. 114.* Verum quicquid sit de jure antiquo hodie etiam Episcopatus, & Abbatiæ, seu Monasteria sunt reservata Papæ, quia in reservationibus in *Extravag. Ad regimen; 13. inter communes h. t.* quæ per omnes SS. Pontifices innovatur) exprimuntur Episcopatus, Monasteria, Prioratus, ut notat *Garc. c. l.*

Limitatur secundo. In Beneficiis vacantibus in curia, quæ ad jus Patronatus Laicorum pertinent, ea enim non comprehenduntur sub reservatione facta in *hoc cap.* ut ex communi docet, *Gl. hic V. Collatio, Covarr. pract. qq. c. 36. n. 2. Azor. cit. t. 36. q. 7. Garc. cit. c. 5. n. 571.* & alii apud eosdem. Ratio est, quia de præsentatione in *cit. c. 2.* nihil dicitur, neque Papa censetur juri Laicorum ex fundatione, constructione, vel donatione Ecclesiarum acquisito, derogare, nisi id specialiter exprimat, ne scilicet Laici a fundandis, & dotandis Ecclesiis retrahantur. Imo etsi in Litteris, reservationis addatur, *etiam Beneficia, quæ sunt juris Patronatus Laicorum*, non comprehenditur jus Patronatus Regum, Principum, vel Marchio-

chionum, nisi exprimant, *Covarr. c. l.* Comprehenduntur tamen, & reservantur illa Beneficia, in quibus jus Patronatus competit Laicis, non ex fundatione, ædificatione, vel dotatione Ecclesiæ, sed ex privilegio Apostolico, aut præscriptione fundata in privilegio; quia in his cessat prædicta ratio, cum hi nihil contulerint in Ecclesias, *Covarr. c. l. n. 6. Garc. c. l. n. 575. & seq.* Sicut etiam comprehenduntur sub reservatione illa Beneficia, quæ sunt juris Patronatus Ecclesiastici, etiamsi illud ab initio originem habuerit ex patrimonio Laici, & postea in Ecclesiam, vel Collegium Ecclesiasticum sit translatum; quia huic juri facile derogatur, & præsentatio Patroni Ecclesiastici habet vim electionis, unde Beneficia ad eum pertinentia, si vacaverint in Curia, includuntur in hoc *c. 2.* ibi: *sive juri ordinaria potestatis ipsorum electio ad eum pertineat* Gl. *hic V. Collatio. Azor tit. c. 36. q. 7. §. Quares, Covarr. c. l. nu. 5. §. Secundo illud Garc. c. l. n. 552. & seq.* Quod si vero Beneficia sint juris Patronatus mixti, ita, ut jus præsentandi simul spectet ad Clericum, & Laicum, non comprehenduntur, si vacant in Curia, sub reservatione Papæ, quia non est æquum, ut quis in re individua, quæ illi communis est, cum alio, patiatur præjudicium, ratione societatis, v. g. Laicus ex societate Clerici, *Covarr. c. l. n. 5. §. Tertio, Azor c. l. Garc. c. l. n. 582.* Porro probabilius est, quod in Beneficiis minoribus pertinentibus ad Patronos Laicos, non solum jus nominandi, seu præsentandi ad ipsos Patronos spectet, sed etiam jus instituendi ad locorum Ordinarios; quia cum hæc Beneficia sint excepta, & exempta a reservationibus, ideo nec quoad institutionem, nec quoad præsentationem sub illa continentur: quamvis aliud dicendum sit in Episcopatibus, Abbatiis, & cæteris dignitatibus Papæ reservatis, in his enim Patroni Laici retinent jus præsentandi, sed potestas instituendi reservatur Papæ, *Covarr. c. l. nu. 5. §. Sed Quamvis, Azor c. l. q. 9.*

CCCXXV. Limitatur tertio. Reservationes Papales locum habent tantum in Beneficiis perpetuis, non autem in manualibus, seu ad nutum revocabilibus, sive ea regularia sint, sive secularia, *Garc. c. l. n. 520. Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. n. 1. §. Porro.* Hæc enim in odiosis nomine Beneficii non comprehenduntur *Barb. de Offic. Episc. alleg. 57. n. 29.*

Limitatur quarto. Non reservantur etiam Beneficia Ecclesiæ non numeratæ, sed receptivæ: hoc est, in qua non est certus numerus Beneficiorum ac Præbendarum; quia a Papa reservantur Beneficia vacantia, vel vacatura: at ista Beneficia nunquam censentur vacare, sed cum defuncto Beneficiato exspirant & extinguuntur, *Garc. c. l. Laym. c. l.*

Limitatur quinto. Nec sub reservatione Papæ comprehenduntur Beneficia resignata ex causa permutationis, quia non censetur proprie vacare, *Laym. c. l.* Imo neque ea, quæ vacant causa resignationis in manibus Ordinarii, semper comprehendi sub reservatione censent aliqui apud *Laym. cit. loco, & Garc. num. 542.*

Limitatur sexto. Reservatio Beneficiorum vacantium apud Sedem Apostolicam, non habet locum in Beneficiis, quæ vacant in Urbe, & ad eos pertinent qui in Urbe degunt, sed Curiam non sequuntur, sive Curiales non existunt, *Barb. in cit. c. 2. n. 14. h. t. & cit. alleg. 57. n. 31. & 32.* quia horum Beneficiorum collatio spectat ad Papam, non jure reservationis, sed jure proprio, tanquam ad proprium Episcopum Urbis, & Ordinarium Collatorem (exceptis Cardinalium Titulis, in quibus quasi Episcopalem jurisdictionem habent) *Castro Palao disp. 2. de Benef. pun. 16. n. 9. in fine.* Similiter Beneficia devoluta ad Papam, ob negligentiam inferiorum Collatorum, proprie non sunt reservata; quia jure devolutionis providentur; sicut neque Beneficia exempta, sive immediate Papæ subjecta, quorum collatio non jure reservationis, sed ordinario ipsi competit, *Palao c. l. punct. 15. n. 3.*

Limitatur septimo Gl. *fin. in c. Cum in Ecclesia; 25. h. t. in 6.* Ut non comprehendantur in reservationibus, nec in Litteris Apostolicis, quæ Exspectativæ dicuntur, Beneficia, quæ ex consuetudine Magistris Theologis, aut Doctoribus Juris Canonici sunt conferenda, vel etiam secundum alios, Beneficia patrimonialia vacantia apud Sedem Apostolicam. Verum *Covarr. c. l. n. 4. §. Similiter* ait, rem esse dubiam, eo quod in *cit. c. 2. h. t. in 6.* generatim reserventur Papæ quæcunque Beneficia, quæ apud Sedem Apostolicam vacaverint, ac proinde monet, id observandum, quod fuerit usu receptum & Christianæ Reipublicæ ac Divino obsequio utilius.

CCCXXVI. Assertio 2. Si Papa Beneficia vacantia non conferat intra mensem, a die vacationis numerandum, ii, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre, prout Constitutionem Clementis IV. de dignitatibus & Beneficiis „ in Curia Romana vacantibus, non per alium, quam Ro„ manum Pontificem conferendis (quæ refertur in *c. 2. h.* „ *t. in 6.* temperavit, & moderatus est Gregorius X. in „ Concilio Generali Lugdunensi (relata in *c. Statutum; 3.* „ *h. t. in 6.*) Ut scilicet non obstante prædicto statuto Cle„ mentis, (in quo reservantur dignitates & Beneficia in „ Curia vacantia) ii, ad quos eorundem Beneficiorum, & „ dignitatum collatio spectat, per seipsos tantum, vel si in „ remoto loco versentur, per Vicarios suos Generales in „ eorum Diœcesibus existentes, quibus id specialiter com„ missum sit, post elapsum mensem a die, quo Beneficia „ ipsa & dignitates vacaverint, numerandum, ea confer„ re valeant, si Papa intra illum non contulerit.

CCCXXVII. Pro declaratione notandum primo. Idem est Beneficium vacare in Curia Romana, & vacare apud Sedem Apostolicam, ut tradit, Gl. *hic V. In Curia*; & aperte colligitur ex *hoc c.* & præcedente *c. 2.* In quo cum Clemens Papa statuisset, ut Ecclesias & Beneficia, quæ apud Sedem Apostolicam deinceps vacaverint, nullus præter Romanum Pontificem, conferre præsumat: mox infert exceptionem, *nisi sit ei super conferendis eisdem in Curia Romana vacantibus specialis, & expressa auctoritas ab ipso Summo Pontifice attributa*: ubi quam prius vocavit, vacationem apud Sedem Apostolicam, postea vocat vacationem in Curia Romana: ergo utramque vacationem utrobique sumit pro eodem, exceptio enim debet fieri de re diversa ab illa, quæ in generali lege continetur, ut tradunt communiter DD. & in sequente *cap. Statutum; 3.* vocatur a Gregorio Papa vacatio in Curia Romana, quæ *in priore cap. 2.* appellata fuit vacatio apud Sedem Apostolicam. Verumtamen *Covarr. cit. cap. 36. num. 4. §. Cæterum*; putat, quod multa Beneficia vacant in Curia tanquam reservata, quæ tamen non dicuntur vacare apud Sedem Apostolicam, v. g. Beneficia familiarium, & Officialium Papæ dicuntur vacare in Curia, quocunque loco decesserint. Sed huic adversatur *Extravag. Ex debito; 4. de elect. Inter communes*, ubi beneficia Officialium, & Commensalium Papæ, sive Romæ, sive alibi decesserint, indistincte dicuntur vacare, & apud Sedem Apostolicam, & in Curia.

CCCXXVIII. Notandum secundo. Tempus hoc mensis seu XXX. dierum, intra quod si Papa Beneficium in Curia vacans non conferat, Ordinarius postea illud conferre potest, numerandum est a tempore vacationis, & non a tempore scientiæ, seu notitiæ, adeoque etiam si Papa nescjverit vacare Beneficium, Constitutioni huic locus est, ita, ut post mensem ab Ordinario conferri possit: quia tempus hoc, non in odium, sive ob negligentiam Papæ omittentis conferre Beneficium vacans (tunc enim non nisi a tempore scientiæ vacaret, sicut tempus sex mensium ad conferendum Beneficia præfixum, *c. 2. de concess. Præb.* principaliter est statutum in odium negligentis conferre, ideoque currit a die scientiæ, non autem currit ignoranti, *Quia diversitatem; 5. eod. Franc. in cit. c. Statutum; h. t. n. 3.*) sed hoc tempus unius mensis fuit in favorem Ecclesiarum præfixum: ne Beneficia, cum detrimento illarum, diu vacare contingeret, ut notat Gl. *in cit. c. Statutum, 3. V. Numerandum; h. t. in 6.* Ubi aliam rationem affert, quia per moderationem istius mensis reditur ad jus commune, secundum quod collatio Beneficii vacantis ad Episcopum, velut Ordinarium, pertinet: ideoq; tanquam dispositio favorabilis est extendenda, ut currat etiam contra ignorantem, res enim de facili ad suam naturam primævam redit, ubi eadem Gl. *addit not. 3.* quod dies vacationis, a quo incipit numerari iste mensis, non computatur in mense.

CCCXXIX. Præterea moderatio ista, sive restrictio ad tempus mensis, de qua loquitur *cit. c. Statutum; 3. h. t. in 6.* habet tantum locum in Beneficiis Papæ reservatis, propter vacationem in Curia, hæc enim si intra mensem non conferantur a Papa, potest illa conferre Collator Ordinarius: non autem habet locum in Beneficiis reservatis Papæ, alio modo, sive ex alia causa: ad hæc enim conferenda Ordinarius nullo tempore se potest intromittere, cum ipsi Papæ nullum tempus sit definitum ad conferendum, sicut aliis Collatoribus, nisi prout in jure est expressum, ut in *cit. cap. Statutum: & in c. Si Apostolica; 35. h. t. in 6.* de quo postea, *Franc. in cit. c. Statutum: n. 6. Garc. c. l. n. 97.* Quare in aliis beneficiis Papæ reservatis habet locum hæc regula: quæcunq; beneficia Papali reservatione, aut quacunq; dispositione, seu manus appositione semel effecta sunt, de iis postea disponere Ordinarius omnino prohibetur, ita ut dispositio, vel collatio illorum ab alio facta, quam a Romano Pontifice, non valeat *juxta Extravag. Romanus 14. & ult. h. t. Inter communes, Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. nu. 1. §. Verumtamen.* Porro per restrictionem hanc ad mensem non omnino excluditur Papa, ut amplius conferre non possit beneficia vacantia in Curia, post mensem elapsum: sed solum hoc operatur, ut post mensem manus Ordinarii Collatoris ulterius non sint ligatæ ad conferendum, nihilominus tamen potest etiam Papa beneficia vacantia in Curia, quæ intra mensem non contulit, postea conferre, & moram purgare, si tamen res adhuc sit integra, & præventus non sit, ita ut Ordinarius ea post mensem nondum contulerit, *Barbos. in Collectan. in cit. c. Statutum; n. 7. h. t. in 6.*

CCCXXX. Notandum tertio. Constitutio *cit. c. Statutum; 3.* etiam locum habet in beneficiis electivis, sive quæ obtinentur per electionem, nam cum *hoc cap.* moderetur & restringat *cap. 2.* immediate præcedens, quod habet locum in electivis, ut patet ex illis verbis, *electio provisio, seu collatio* ideo etiam *cap.* subsequens, prius modificans debet habere locum in omni casu, quo præcedens, adeoque etiam in beneficiis electivis vacantibus in Curia, Gl. *magna in cit. cap. Statutum; nu. 2. Franc. ibid. num. 1. not. 1.* Ubi addit, aliud esse in impetrationibus Litterarum beneficialium, in quibus velut odiosis, sub nomine collationis non comprehenditur electio, *juxta cap. Cum in illis, 16. §. Illis vero h. tit. in 6.*

CCCXXXI. Notandum quarto. Ne Episcopi, aliique Ordinarii Collatores, per procuratores, quos forte habent in Curia, Romana cum mandato, ut statim post mensem elapsum Beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam conferant, & sic Papam præveniant (cum & ipse etiam post mensem elapsum, ea conferre possit, si velit, dummodo ab Ordinariis Collatoribus præventus non sit, ut ante dictum) sicut olim facere solebant, ante Constitutionem Clementis IV. in *cit. cap. 2. hoc tit. in 6.* Idem in *cit. cap. Statutum eodem in 6.* decernitur, ut Collatores Ordinarii beneficia vacantia in Curia, post mensem elapsum, nonnisi per seipsos conferre possint, vel si ipsi remote absint, per Vicarios suos Generales, intra Diœcesin eorum existentes, & specialiter ad id mandatum habentes, Gloss. *hic Vers. per seipsos*, ubi etiam addit, quod Episcopi, si præsentes sint, per alios conferre non possint. Porro beneficia vacantia apud Curiam quorum collatio, elapso mense, si intra illum non fuerint collata a Papa, devolvitur ad ordinarium, debent conferri ab eodem, intra legitimum tempus, videlicet, semestre, quod est præfinitum in aliis quoque beneficiis conferendis, *juxta cap. 2. & cap. Quia, 3. de concess. Præb.* Alioquin collatio iterum devolvitur ad Papam, ita ut Ordinarius postea conferre non possit „ *Zerola in praxi Episc.*

pisc. part. 2. Vers. Reservatio 1 §. Praterea pro practica 2 §. ultim.

CCCXXXII. Notandum quinto. Etsi plures DD. censent, Constitutionem cit. c. Statutum; h. t. in 6. Ut Episcopus, aliusque Ordinarius Collator conferre possit beneficia vacantia in Curia, v. g. per obitum beneficiarii, si Papa intra mensem conferre neglexerit, revocatam esse per Extravag. Pia; 1. inter communes h. t. In qua Bonifacius VIII. Dignitates, Per„ sonatus, Præbendas, Ecclesias, & alia Ecclesiastica Bene„ ficia, quæ apud Sedem Apostolicam, vel hactenus intra „ unum mensem a data præsentium computandum vacave„ rant, vel quæ nunc apud eam in futurum vacabunt, pro„ visioni ejusdem Sedis reservat, decernens irritum, si se„ cus, scienter, vel ignoranter, per quemcunque quavis au„ ctoritate fuerit attentatum. Vel saltem revocatam esse per Extravag. Ad regimen, 13. eodem tit. ibi: non obstantibus quibuscunque Constitutionibus a Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus editis &c. ut censet Garc. cit. c. 1. n. 100. & alii apud ipsum. Nihilominus tamen valde probabile est, imo probabilius, dictam Constitutionem Gregorii X. per neutram illam Extravag. revocatam esse, sed illam adhuc hodie locum habere, ut tenet Æneas Falconius apud Barbos. in cit. Statutum; 3. h. t. in 6. nu. 2. Zerola c. l. V. Reservatio not. 7. & p. 1. V. Beneficia §. Ad 13. Ratio est, quia correctio Juris, præsertim si favorabile sit, aut a Generali Concilio constitutum (quorum utrumque reperitur in Constitutione cit. cap. Statutum;) non debet affirmari, nisi sufficienter sit expressa, quod in dicta Extravag. Ad regimen, non apparet, cum solum clausula generalis revocatoria sit adjecta: & licet Papa ibi sibi reservet beneficia vacantia in Curia, non tamen negat, neque prohibet, quin post mensem conferri possint ab Ordinario, si Papa illa non contulerit, ac proinde secundum moderationem, & declarationem in cit. c. Statutum, factam, dicta Constitutio ad regimen intelligenda est, ut notat Vrvian. in ration. ibid. Sed neq; revocata fuit illa Constitutio per dictam Extravag. Pia, cujus Auctor fuit ipsemet Bonifacius VIII. qui Constitutionem Antecessoris sui Gregorii X. positam in cit. c. Statutum; h. t. in 6. nunquam inseri voluisset Sexto Libro Decretalium jussu suo compilato, si illam per dictam Extravag. Pia ante Sextum Decretalium a se editum, revocare voluisset; quia jura abrogata non solent inseri in Corpus Juris Canonici, prout ipsemet Bonifacius VIII. in proœmio ejusdem Sexti asserit: Decretales, quæ vel temporales, vel sibi ipsis, vel aliis contraria videbantur, revocatas fuisse.

CCCXXXIII. Assertio 3. Prædicta Constitutio Clementis „ IV. (in c. 2. h. t. in 6.) de Beneficiis apud Sedem Apostoli„ licam vacantibus non conferendis per alium, quam per „ Romanum Pontificem, extenditur & declaratur a Bonifa„ cio VIII. in c. Præsenti; 34. h. t. in 6. Non solum habere lo„ cum, si in ipso loco, ubi est Papa, ejusque Curia: sed etiam „ si in locis Curiæ vicinis decedunt Legati, aut Nuncii Se„ dis Apostolicæ, vel quivis alii (sive Curiales, sive non; „ Gl. hic V. Alii;) ad Romanam Curiam venientes, vel ab „ ea recedentes, perinde ac si in loco, ubi eadem Curia re„ sidet, morerentur: sunt enim Beneficia, quæ obtinent, & proprie in Curia vacare dicuntur, videlicet per obitum Beneficiariorum, Papæ reservata, etiamsi non in ipsa Curia, „ sed in locis vicinis Curiæ moriantur. Ratio est, quia vi„ cinia videtur quodammodo pertinere ad Curiam vel Civi„ tatem. Unde præsens censetur, qui est in hortis, l. Præsens; 5. ff. De procurat. l. ult. C. De præscript. long. temp. Gl. hic V. Vicinis. & ex loci vicinitate contrahitur quædam communio, etiam quoad præmium, pœnam, & mores, arg. c. Sed contibus 46. dist. 1. de pœnis, Gl. marg. hic in princ. & Anch. not. 3.

„ Extenditur secundo Dicta Constitutio Clementis IV. ad „ Curiales, qui etiam Ecclesia Romana vacante, peregrina„ tionis, infirmitatis, recreationis, vel ex alia quavis causa, „ ad locum Curiæ vicinum recedentes, ibi decedunt, dum„ modo ibidem (etsi ad Curiam erant reversuri, adeoque a„ nimo cito redeundi recesserint) domicilium, vel domum „ propriam non habeant, cit. c. Præsenti, §. item est. Loca au„ tem vicina Curiæ hic censentur, quæ ultra duas dietas le„ gales, seu duorum dierum iter a loco, ubi Curia moratur, „ non distant, quæ specialiter hoc casu sic computari debent, „ cit. c. Præsenti §. Loca vero. Si quis autem in loco, ubi de„ git Curia, domum originis habeat (vel etiam continuum „ domicilium habitationis, licet inde sit oriundus, imo etiam „ domum non propriam, sed conductam, cum eadem sit, ra„ tio, Gl. hic V. Originis.) ibique moriatur, Beneficia ipsius in „ dicto statuto Clementis IV. non includunt (adeoque neque „ Papæ reservantur) nisi antea Curialis fuerit, & ibidem „ occasione Curiæ moratus sit cit. c. Præsenti; §. Sane. Ratio est, quia alias grave præjudicium inferretur Clericis, si omnia Beneficia tunc ibi vacantia, v. g. Romæ, reservata essent collationi solius Papæ Gl. hic V. moreretur. Quare si accidat, Curiam Romanam alio transferri, v. gr. Parisios, Beneficia Clericorum ibi decedentium, si Curiales non sunt, non censentur vacare apud Sedem, seu in curia, adeoque non reservata sunt Papæ, sed solum Beneficia Curialium, si decedant in loco, ubi est Curia, juxta cit. §. Sane.

„ Denique prædicta Constitutio, & reservatio Beneficio„ rum vacantium in Curia (juxta cit. c. 2. h. t. in 6.) exten„ ditur etiam ad illos Curiales, qui, cum Curiam de uno „ loco ad alium transferri contingit, eam sequentes, sed in„ firmitate forte impediri, in itinere, dum Curiam sequun„ tur, vel in loco, unde Curia recedit, cum eam sequi non „ possint, remanentes, ibi moriuntur; talium Beneficia quan„ tumvis locus, ubi decedunt, sit remotus, & a Curia lon„ ge distet, apud Sedem seu Curiam vacare censentur, adeoq;) reservata sunt Papæ juxta cit. c. 2. h. t. in 6. prout habetur in cit. c. Præsenti; §. Porro; in fine h. t. in 6.

CCCXXXIV. Pro declaratione hujus cap. Notandum præterea primo. Etsi plures DD. allegati apud Garc. p. 5. de Benef. c. 1. §. 9. n. 387. & seq. Curiam Romanam esse dicunt, ubi est Papa: alii vero ajunt, ibi etiam esse Curiam, ubi est causarum & Litterarum Apostolicarum audientia, sive ubi tractantur, & audiuntur causæ, licet ibi non sit Papa, uti colligunt ex Clementina 2. §. Sane, de elect. Ubi habetur, quod „ si in certo loco causarum & Litterarum Apostolicarum Au„ dientia remanente, Papa alibi moriatur, non ibi, seu ubi „ prædicta fuerit Audientia, electio celebranda sit: stricte tamen loquendo, sicut Curia Regia est locus, ubi Rex est, cum suis Consiliariis, & aliis, qui ejus Lateri assistunt, ut ei consulant in Regimine totius Regni, teste Covarruvia, pract. qq. c. 4. n. 10. Ita Curia Romana seu Apostolica est ibi, ubi est Papa, cum Cancellaria, & Tribunalibus, seu Officialibus suis, quos ad regimen Ecclesiæ adhibet; ac proinde tunc Curia Apostolica proprie transfertur, non tantum quando Papa alio discedit, sed quando una cum Papa, alio transfertur Cancellaria, cum Tribunalibus & Consiliariis suis, tunc enim, juxta communem modum loquendi, & concipiendi, transferri Curia dicitur, ut tradit Garcias c. l. n. 391. & seq. Ubi ait, quod quando Papa tantum alio proficiscitur, non dicitur transferri Curia, sicut quando Clemens VIII. Roma abiit Ferrariam, ad colloquium habendum cum Carolo V. & Francisco Rege Galliarum. Veruntamen quoad effectum reservationis Beneficiorum vacantium apud Sedem Apostolicam, sive in Curia, de qua in c. 2. & cit. c. Præsenti; h. t. in 6. reservata censentur, tam Beneficia vacantia, ubi est Cancellaria, & audientia causarum, & Litterarum Apostolicarum, licet ibi non sit Papa; quia ibi quoque est Curia, ut ex dictis patet, quam vacantia in loco, ubi est Papa, quamvis ibi non sit Cancellaria, & dicta audientia, nam revera vacant apud Sedem Apostolicam, quia ubi est Papa, ibi est Sedes Apostolica, secundum Gl. in Clemen. Execrabilis un. Jo. 22. V. Romana Ecclesia h. t. Nam ut declaravit Paulus III. in sua Constitutione 36. si contingat Papam alio proficisci, relicta Romæ Cancellaria, & Tribunalibus, ac Officialibus, tum locus, ubi est Papa, unam eandem Curiam constituit cum loco, ubi remansit Cancellaria, & utrobique censetur esse Curia: ibi in suo capite, hic in suo corpore; adeoque Beneficia illorum, qui sive in loco, ubi est Papa, sive ubi remansit Cancellaria, vel in loco intra duas dietas inde distante moriuntur, reservata sunt Papæ per supra dictos canones n. 395. & seq. nisi constet constitutionem illam Pauli III. non esse receptam.

Notandum secundo. Curiales ad prædictum effectum reservationis dicuntur illi, qui Papæ aut Cardinalibus, seu Officialibus Romanæ Curiæ inserviunt, aut alias occasione Curiæ, propter negotia propria, vel aliena in Urbe commorantur, ut post alios notat Barb. hic n. 4. & l. 3. Jur. Eccl. c. 23. n. 24. Neque vero sufficit, quod quis aliquando fuerit Curialis, sed requiritur, ut probetur, quod continuo usque ad mortem talis fuerit, Barb. in c. Præsenti; n. 4. & cit. c. 13. n. 26. Ubi etiam n. 27. addit, præsumi Curialitatem continuatam usque ad mortem, nisi probetur mutata, etsi adversus illam præsumptionem admittatur levior probatio, etiam per alias præsumptiones & conjecturas.

CCCXXXV. Notandum tertio. Tametsi alias communiter judicis arbitrio, spectatis negotii circumstantiis, relinquendum sit, quis locus sit vicinus, aut remotus, secundum Gl. in c. Felicis 5. §. Præsenti, V. Vicinarum; de pœnis in 6. in quo etiam consuetudo loci, & Vulgi opinio attendenda est, secundum quam plerumque vicini appellantur, qui in una eademque platea habitant, dummodo non sit valde longa, neque inter se non sint nimia dissiti, ut advertit Menoch. de arbitr. Judic. casu 222. n. 16. Veruntamen in proposito, locus vicinus dicitur, qui ultra duas dietas legales non distat, quas hoc casu sic specialiter computari debere, ait Pontifex in cit. c. Præsenti; §. Loca vero. Dieta autem legalis continet XX. milliaria Italica, quæ in singulos dies dinumerari Prætor jubet, cum aliquem in judicium citari oportet juxta l. 1. ff. Si quis cautionibus &c. Gl. in cit. c. Præsenti; V. Legales; ac proinde duæ dietæ legales continent 40. milliaria Italica: mille autem passus, quorum quilibet 5. pedes continet, faciunt unum milliare Italicum, secundum Gl. in l. Itinere; 3. V. Millia, & in l. Mille passus; 154. ff. de V. S. Itaque dieta legalis continet circiter 4. vel ad summum 5. milliaria Germanica: duæ autem dietæ 8. vel 10. quæ peraguntur per biduum. Unde si quis ex supra dictis in loco distante circiter 8. vel 10. milliaribus Germanicis a Romana Curia decedat, ejus Beneficia censentur vacare in Curia, seu apud Sedem Apostolicam.

Notandum quarto. Sub prædicta reservatione non continentur Beneficia collata quidem, sed non acceptata, nam in cit. c. Præsenti; non dicitur Beneficium vacare in Curia, nisi quando moriens illud obtinebat: non dicitur autem quis obtinere Beneficium, nisi ante mortem sibi collatum acceptarit, adeoque nec vacare dicetur in Curia per mortem, nisi ante illam fuerit acceptatum, ut notat Franc. ibid. n. 2. not. 2.

CCCXXXVI. Assertio 4. Hoc speciale est in Beneficiis parochialibus, seu Curatis, quod vacante Sede Apostolica, si in Curia vacaverint per obitum Beneficiarii seu Curati, cesset eorum reservatio, & libera de iis dispositio ad Ordinarios proprios Collatores spectat, prout statuit Bonifacius VIII. in c. Si Apostolica; 35. h. t. in 6. ubi ita rescribit: Si Aposto„ lica Sede vacante, aliquas Ecclesias parochiales vacare con„ tigerit apud ipsam (quia v. g. aliquis Parochus decessit in „ Curia Romana, vel in locis vicinis Curiæ, Gl. hic in casu) „ inferiores Collatores, v. g. Episcopus, vel Capitulum, li„ bere, (etiam ante elapsum mensem a die vacationis, qui „ alias expectandus est, vivente Papa, juxta c. Statutum; „ 3. h. t. in 6. Vrvian. in ration. hic) de iis disponere, ac pro„ videre possunt, non obstante Constitutione Clementis IV. „ (In c. Licet; 2. h. t. in 6.) de Beneficiis apud Sedem ipsam „ vacantibus per alium, quam Romanum Pontificem, non „ conferendis, vel alia quavis contraria Constitutione, ne „ diuturna vacatio Parochiarum periculum afferat animarum.

„ Quin

„ Quin imo etsi Parochiæ aliquæ, sive ejusmodi Beneficia curata, vivente adhuc Pontifice, in Curia vacaverint: si tamen ante obitum suum, nihil de eis disposuit, poterit Ordinarius Collator inferior statim illa conferre, etiamsi mensis nondum sit elapsus, intra quem Papa decessit: nam post mensem elapsum etiam vivente adhuc Papa posset Ordinarius conferre Beneficium vacans in Curia, *Gl. in fin. hic, & Gl. fin. junct. addit.*

CCCXXXVII. Notandum primo Dispositio hujus *c.* solum habet locum in Parochiis, & aliis Beneficiis curatis, in Curia Romana vacantibus, in aliis vero Beneficiis, quæ curata non sunt, servatur adhuc Jus commune antiquum, *juxta Gl. hic in notatis & V. Parochiales*; cum in his cesset ratio hujus specialis dispositionis, quæ est periculum & favor animarum. Quare respectu Beneficiorum, quæ curata non sunt, non currit mensis, vacante Sede Apostolica; ideoque Pontifex Successor poterit Beneficium non curatum, quod vacavit in Curia, Sede vacante, post electionem suam adhuc intra mensem integrum illud conferre, ita ut Ordinarius Collator inferior interim de illo disponere non possit ut tradit *Anchar. in hoc c. not. 4. & Gl. in c. Statutum; 3. h. t. in 6. V. Numerandum*; Ubi ait: licet tempus istud unius mensis currat ignoranti Papæ, non autem Sedi vacanti, ut probatur ex *hoc c. Si Apostolica*, in quo cum exprimatur casus specialis, quod nimirum Parochiæ vacantes in Curia, Sede Apostolica vacante, etiam ante elapsum mensem conferri possint ab Ordinario, ergo ipsius contrarium est regulare, quod nempe in aliis Beneficiis non parochialibus, vacantibus apud Curiam, Sede Apostolica vacante, non currat mensis ille, ita ut Ordinarius Collator, dum Sedes vacat, ea conferre non possit, etiam per mensem a vacatione, sicut alias potest, Sede non vacante.

Notandum secundo. *Etsi Archidiaconus & Franc. hic nu. 2.* tenent, quod dispositio hujus *cap.* habeat tantum locum in Ecclesiis parochialibus, non autem in aliis Beneficiis curatis, non parochialibus, neque in parochialibus Collegiatis: eo quod constitutio Correctoria juris antiqui non debeat extendi ultra casus in ea expressos; In hac autem Decretali tantum expressa mentio fit de parochialibus: Contrarium tamen probabilius tenet *Gl. hoc in casu & V. Parochiales in addit.* quia est eadem ratio in aliis quoq; Ecclesiis curatis, videlicet periculum animarum, si diu vacent. Veruntamen hæc Constitutio non debet extendi ad Ecclesias parochiales habitu tantum, & non actu; cum cesset tunc ratio in illa expressa, nam talis Parochia nullam plebem habet seu curam animarum actu. Neque etiam extendi debet ad Beneficia devoluta ad Sedem Apostolicam, ob negligentiam inferiorum Collatorum, quia illud statutum est ob culpam ipsorum in Concilio Lateranensi latato in *c. 2. de concess. Præb.* quod per hanc Constitutionem non est correctum, in qua nulla reperitur culpa ipsorum Collatorum, *Franc. hic nu. 2.* Neq; etiam extenditur ad Ecclesias parochiales vacantes extra Curiam, vel reservatas alia ratione, *Franc. in cit. Statutum. 3. n. 6. h. t. in 6. Garc. p. 5. c. 1. n. 103.* Quamvis contrarium probabiliter teneat *Zerola V. Beneficia; §. Ad; 3. dicto 10.* quoad vacantes extra Curiam in mense Papali, & quocunque alio modo sint reservatæ: quia est eadem, imo major ratio, reservatio enim ob vacationem in Curia est omnium potissima, quippe quæ est perpetua, & in Corpore Juris contenta: si ergo in favorem Ecclesiarum parochialium tollitur hæc reservatio Sede Apostolica vacante, multo magis quævis alia reservatio tolli debet, *Castro Palao dis. 2. de Benef. pun. 16. n. 9.*

CCCXXXVIII Cæterum huic speciali dispositioni de Ecclesiis parochialibus in *cit. c. Si Apostolica*; non est derogatum per *Extrav. 1. h. t. inter communes*, ubi reservantur dignitates & Beneficia, sive cum cura, sive sine cura vacantia apud Sedem Apostolicam: nam licet illa sit edita quoq; a Bonifacio VIII. tamen Constitutio hæc in *cap. Si Apostolica* est illa Extravag. posterior & sic quoad Ecclesias parochiales est correcta per hoc *c. Gl. in cit. Extravag. V. Pia, Garc. c. l. n. 102.* Neque etiam prædictæ Constitutioni *c. Si Apostolica*, est derogatum *per Extravag. Etsi; 3. h. t.* quæ est Clementis V. adeoque illa posterior, ubi etiam generatim reservantur Ecclesiæ, & Beneficia cum cura, vel sine cura, vacantia apud Sedem Apostolicam; nam illa Constitutio erat solum temporalis, ideoque cum suo Conditore exspiravit, *Franc. hic n. 2. in fine Garc. c. l. n. 106.* Ut patet ex ipso textu, ibi: *quæ apud Sedem Apostolicam ad præsens &c.* Sed neq; per *Extravag. Ad regimen; 13. h. t.* est derogatum Constitutioni hujus *c. Si Apostolica*; quoad Ecclesias parochiales, vivente Papa, vacantes in Curia, de quibus ante ipsius obitum, non fuit ordinatum; nam in illa Papa illas reservat solum suæ dispositioni, non autem Sedis Apostolicæ, & sic non repugnat Constitutioni hujus *cap.* quæ mortuo Papa, solum permittit provisionem Ordinariis, *Garc. c. l. n. 108.* Nec denique derogatum est *cit. c. Si Apostolica; per Extravag. ult. eod. Tit.* quæ est posterior Constitutione dicti *c.* ubi dicitur, quod omnia Beneficia, etiam curata, semel affecta per reservationem vel manus appositionem Papæ, semper manent affecta, ita ut nullus alius, præter Romanum Pontificem, de illis pro ea vice disponere possit. Nam hæ, & aliæ similes Extravagantes generaliter & indistincte loquentes debent restringi & determinari per *cit. c. Si Apostolica; h. t. in 6.* quoad Ecclesias parochiales in Curia vacantes, mortuo Pontifice, vel etiam eo adhuc vivente, sed de quibus, ante obitum, nihil ordinavit: quippe quod & specialem casum vacationis, & specialem rationem decidendi continet, videlicet propter periculum animarum, *Garc. c. l. n 3.* & ratio est; quia lex, licet posterior generaliter & indistincte loquens, restringenda, & limitanda est per specialem legem priorem & juxta illam intelligenda, nisi expressis verbis illis contradicat, *juxta l. Novum) 26. & l. Sed & posteriores; 28. ff. de legib. Sanch. l. 2. de Matr. dis. 24. n. 6.* Ubi addit, id verum esse, etsi in lege nova sive posteriore addita sit clausula; *non obstante &c.* debet enim intelligi de lege priore contraria, quæ non possit cum superiore subsistere per aliquam limitationem, vel distinctionem. Verum hæc magis intelligentur ex dicendis in *§. seq.*

§. III.

De Beneficiis reservatis Papæ per Extravagantes.

De Beneficiis reservatis Papæ in *Extravag. Execrabilis unic.* Joannis XXII. dictum est supra, quæ etiam ponitur quarta inter *Extravag. Communes*; nunc ergo.

CCCXXXIX. Quæritur primo. Quænam Beneficia reserventur Papæ in Extravagantibus communibus? Resp. Inprimis in *Extravag. Pia; 1. h. t.* Bonifacius VIII. dignitates, „ personatus, Ecclesias, aliaque Beneficia Ecclesiastica, quæ apud Sedem Apostolicam intra unum mensem a data præsentium Litterarum numerandum, hactenus vacarunt, & quæ ex tunc apud eam in futurum vacabunt, reservat provisioni Sedis Apostolicæ: decernens irritum, si secus per quemcunque, quacunque auctoritate, fuerit scienter, vel ignoranter attentatum: quæ tamen reservatio intelligi debet, juxta determinationem *c. Statutum; 3. & c. Præsenti. 34. h. t. in 6. Vivian. in ration. hic.*

CCCXL. Secundo, in *Extravag. Etsi; 3. h. t.* Papa Clemens V. ubi specialiter reservat Ecclesiam Burdegalensem, ex „ qua ad Pontificatum fuit assumptus, & Monasterium S. Crucis ibidem vacans. Deinde generaliter omnia Beneficia, majora & minora, cum cura & sine cura, apud Sedem Apostolicam vacantia, & vacatura, toto tempore Pontificatus sui, dispositioni suæ, & Sedis Apostolicæ; hac vice, eadem auctoritate, reservat, decernens irritum, quicquid in contrarium fuerit attentatum, non obstantibus quibuscunque Constitutionibus Pontificiis contrariis. Ex quo patet, quod Constitutio hæc fuerit tantum temporalis, ad dies vitæ hujus Pontificis, ideoque jam expiravit.

CCCXLI. Tertio, in *Extravag. Execrabilis; 4. h. t.* quæ est eadem cum *Extr. Execrabilis unic.* Joan. XXII. nisi quod diversos Glossatores habeant, reservantur Sedi Apostolicæ omnia & singula beneficia, quæ vacant per assecutionem alterius, cum primo, seu prius obtento Incompatibilis, ubi dictus Papa Joannes XXII. in §. *Qui vero deinceps & §. Quæ omnia ita statuit*: Qui deinceps receperint dignitatem, vel Personatum, vel Officium, aut aliud Beneficium curam animarum habens annexum, si antea simile Beneficium obtinebant, non solum illo ipso jure privati sint, post obtentam possessionem secundi, vel si per eos steterit, quominus illud possideant, sed etiam tunc statim primum dimittere debeant coram Ordinario: alioquin etiam secundo ipso jure sint privati, & nec dum ad Sacros Ordines suscipiendos, quin etiam ad quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum obtinendum inhabiles. Quæ omnia & singula Beneficia vacatura, vel dimissa, idem Papa suæ & Sedis Apostolicæ dispositioni reservat, ita ut nemo præter Romanum Pontificem, quacunque auctoritate sit munitus, de hujusmodi Beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alia ratione quippiam innovare quoquo modo præsumat, alioquin irritum erit, si quid secus actum fuerit, vel attentatum.

„ Additur in eadem *Extravag. §. Cæterum*; per Ordinarios in his casibus intelligi Episcopos, in quorum Diœcesibus Beneficia hujusmodi vel eorum aliqua existunt, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur: vel Ecclesiis Cathedralibus vacantibus, Capitula earundem. Et hi quamprimum poterunt de Beneficiis tam dimissis, juxta hanc Constitutionem, quam perditis (quia non dimiserunt, ideoque iis privati sunt) Sedem Apostolicam certificare debent, ut de illis disponere possit. Beneficia autem Ecclesiastica quomodocunque nuncupata, illa hoc loco animarum curam habere censentur, quæ Parochias habent, in quibus animarum cura, non per Vicarios perpetuos, sed per Rectores aut Ministros ipsorum Beneficiorum, vel illorum temporales Vicarios exercetur: item quorum Ministris, ratione Beneficiorum hujusmodi, competit visitare, inquirere, procurationes recipere, censuras infligere, & ab his absolvere, sive de jure, sive de consuetudine, remanentibus aliis juribus, quoad cætera, in suo robore, quæ de cura animarum loquuntur, ut habetur *in cit. Extravag. §. Quantum autem ult. h. t.* Videri potest pro explicatione hujus *Extravag. Utraque Glossa.* Porro de aliis, quæ in illa continentur, dictum est supra.

CCCXLII. Quarto, in *Extravag. Postulast.; h. t.* agitur de reservatione fructuum primi anni ex decimis collectorum, quos Pontifex Joannes XXII. sibi ad certum tempus, nempe triennium, pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus reservavit; & declaratur, quod Collector decimarum possit cum obtinentibus beneficia convenire, sive compositionem facere, & quod Altaria leviter ditata non comprehendantur sub hujusmodi reservatione, *Vivian. in Ration. hic.*

Quinto, in *Extravag. Cum nonnulla; 11. h. t.* Respondet idem Papa ad plures quæstiones & ambiguitates ortas circa reservationem, & solutionem fructuum decimalium, qui sunt reservati Papæ in priore *cap.*

Sexto, in *Extravag. Nonnulla; 12. h. t.* declaratur, quod si obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium Ecclesiasticum curatum, aliud beneficium conferatur, & ambo beneficia successive vacant, fructus eorum primo anno, quo vacant, qui pro Ecclesiæ Romanæ necessitatibus sublevandis sunt deputati, ac reservati, Cameræ Apostolicæ debeant conferri, & ab ea possint exigi, ac percipi.

CCCXLIII. Septimo, in *Extravag. Ad regimen; 13. h. t. Inter communes*, Papa Benedictus XII. reservat provisioni Se-

dis

dis Apostolicæ, inprimis omnes Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesias; item Monasteria, Prioratus, dignitates & officia, necnon Canonicatus, Præbendas, Ecclesias, cæteraque beneficia Ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, secularia & regularia, quæcunque, & qualiacunq; fuerint, etiam consueta conferri per electionem, vel quemvis alium modum nunc apud Sedem Apostolicam quocunque modo vacantia, & in posterum vacatura. Secundo, reservat itidem vacantia, & vacatura per depositionem, vel privationem, vel translationem, aut muneris consecrationis suspensionem a Prædecessore suo Joanne factas & a se in posterum faciendas ubilibet: nec non si tempore dicti Joannis, aliqui in concordia, vel discordia electi, vel postulati fuerint, eorumque electio vel postulatio cassata, sive repulsa, vel renunciatio per ipsos facta, & per eundem Papam admissa fuerit, aut si hæc in posterum per ipsum cassari, repelli; aut admitti apud Sedem Apostolicam prædictam, vel alibi ubicunque contigerit. Tertio similiter reservantur beneficia per obitum Cardinalium, ac Officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarii, Vicecancellarii, Notariorum &c. nec non Commensalium, & aliorum quorumlibet Capellanorum Sedis ejusdem: quorumcunque itidem Legatorum, sive Nunciorum: ac in terris Romanæ Ecclesiæ Rectorum & Thesaurariorum per dictum Joannem, vel per se deputatorum, seu hactenus missorum vel deputandorum, aut mittendorum, in posterum vacantia, aut vacatura, ubicunque eos, antequam ad Curiam redierint, aut venerint, mori contigerit. Quarto, reservantur Beneficia quorumcunque pro quibuscunque negotiis ad Romanam Curiam venientium, vel inde recedentium, nec non Curialium, quacunque ex causa ad quævis loca recedentium, si ante reditum ad Curiam, intra duas dietas legales ab ea distantia, decesserint: dummodo Curiales ibi non habeant proprium domicilium. Quinto, rursum Monasteria, Prioratus, Decanatus, Dignitates, Personatus, Administrationes, Officia, Canonicatus, Præbendæ, & Ecclesiæ, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, secularia, & regularia, cum cura, vel sine cura, etiamsi illæ Personæ consueverint, & debuerint per electionem, aut quamvis alium modum assumi, quæ promoti per Joannem Prædecessorem ad Patriarchalium, Archiepiscopalium, Episcopalium, nec non Monasteriorum regimina, tempore promotionis suæ obtinebant, aut per ipsum Benedictum promovendi, tempora similis promotionis obtinebant, reservantur. Sexto, denique quæcunque beneficia per assecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, & Præbendarum, Ecclesiarum, & aliorum Beneficiorum, auctoritate ejusdem Joannis, vel sua collatorum aut conferendorum, nunc vacantia, & in posterum vacatura reservantur dispositioni Papæ Benedicti, donec Deus universalis Ecclesiæ regimini præesse concesserit, & decernitur irritum & inane, quicquid secus scienter vel ignoranter attentatum fuerit, non obstantibus quibuscunq; Constitutionibus Prædecessorum. Datum Avenione 3. Idus Januarii anno MCCCXXXV. Hæc Constitutio intelligetur ex eis, quæ infra dicentur in §. 5. quippe quæ est inserta Concordatis Germaniæ.

CCCXLIV. Denique in *Extravag. Ad Romani*; 14. *& ult. h. t. Inter communes*, Papa Paulus II. declarat, Constitutiones Antecessorum suorum Pontificum, qui reservationes Beneficiorum ab eis factas tantum tempore Pontificatus sui duratura voluerunt, per mortem illorum non esse revocatas. Quare decernit, omnia & singula beneficia secularia, & cujusvis Ordinis regularia, etiamsi Præpositurae, Dignitates, Personatus, Canonicatus, Administrationes, vel Officia, aut beneficia electiva, vel Curata fuerint, per Romanos Pontifices hactenus reservata, vel in posterum reservanda, ac etiam quovismodo vacantia, vel vacatura, per ejusmodi reservationem remansisse, & remanere semper affecta, nullumque de illis præter Romanum Pontificem, illa vice, quovis modo disponere posse, & quicquid contra attentatum fuerit; decernit irritum. De hac reservatione etiam mentio facta est supra.

CCCXLV. Quæritur secundo. Quidnam in aliis Extravagantibus Constitutionibus communibus, quæ continentur in hoc titulo, sit statutum? Resp. In *Extravag. Et superna*; 2. *h. t.* Papa Clemens V. omnes & singulas provisiones sub titulo Commendæ, Custodiæ vel Curæ seu administrationis, sive perpetuo ad vitam, sive ad certum tempus, de Ecclesiis Patriarchalibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & Monasteriis, ad petitionem Regum & Magnatum, factas quibuscunque etiam Cardinalibus, revocat, cassat, & annullat.

In *Extravag. Salvator*; 5. *h. t. Joann. XXII.* contra impedientes erectionem Episcopatus Toletani in Ecclesiam Metropolitanam, seu Archiepiscopatum, cui pro Ecclesiis Suffraganeis assignantur ex reditibus Ecclesiæ Toletanæ quatuor villæ in Civitate de novo erectæ, profe», profeœ profe profe

In *Extravag. Nuper*; 6. *h. t.* Papa contra impedientes dictam erectionem Episcopatus Tholosani, ejusque divisionem in quinque Diœceses, ultra pœnas ex priore *cap. Insistat*, ut perdant feuda, & quæcunque Beneficia spiritualia, & si sint personæ Ecclesiasticæ, inhabiles sunt ad quæcunque Beneficia Ecclesiastica obtinenda.

In *Extravag. Nuper*; 7. *h. t.* deputantur quatuor Executores, qui contra impedientes prædictas pœnas solemniter publicent.

In *Extravag. Nuper*; 8. habetur, cum Papa Joannes XXII. Ecclesiam alicujus Abbatiæ in Cathedralem erexisset, & Abbatem illius Episcopum constituisset, dispensavit cum eodem in defectu ætatis, & Ordinum, & licet primum in ætatis 27. anno esset, & necdum consecratus, nec Litteras Apostolicas promotionis suæ accepisset, Episcopatum in spiritualibus, & temporalibus administrare posset.

In *Extravag. Ad Cujuslibet*; 9. *h. t.* idem Pontifex hortatur quendam Abbatem scientia, & vitæ ac morum honestate multum commendatum, ut Ecclesiæ Monasterii sui, quam in Cathedralem Ecclesiam Papa erexit, eique eum Episcopum præfecit, ejusdem curam & administrationem in spiritualibus & temporalibus suscipiat.

§. IV.

De Beneficiis reservatis Papæ per Regulas, Ordinationes, & Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ.

De his agunt *Azor p. 2. lib. VI. c. 36. q. 10. Garc. par. 5. de Benef. c. 1. §. 3. 4. & pluribus seqq. Gochier in Comment. in Reg. Cancellar.* ab Innocentio VIII. & aliis Pontificibus editas, & publicari jussas, quarum aliquas hic adferemus.

CCCXLVI. Per primam Regulam Cancellariæ reservantur Papæ omnia Beneficia reservata in *Extravag. Ad regimen*; & in *Extravag. Execrabilis*; vacantia aut vacatura; Et insuper additur, reservationem etiam locum habere in illis Beneficiis, quæ Officiales Sedis Apostolicæ ibi expressi, tempore, quo Officiales erant, obtinebant: licet ante obitum Officiales esse desierint, imo etiam in iis Beneficiis, quæ Notarii ejusdem Sedis, etiam dimissis ipsis Officiis, & quandocunque fuerint assecuti. Denique reservantur etiam omnia Beneficia, tam obtenta, quam obtinenda, de quibus Ordinarii, aliique Collatores contra Decreta & formam Concilii Tridentini disposuerunt, vel in posterum disponent, prout videre est apud *Gochier in reg. 1. Cancellar. n. 8.* Ut si contulerint Beneficia non habentibus ætatem, vel alias qualitates a Concilio, vel non servata forma ab illo præscripta. Porro per hanc regulam primam renovantur omnes reservationes contentæ in *Extravag. Ad regimen*; quia in ea reservationes factæ fuerunt solum ad tempus, quæ morte Papæ Conditoris exspirarunt: ideoque quilibet Pontifex illas renovat, itaque fiunt perpetuæ, *Azor. cit. loco §. Quæres.*

CCCXLVII. Per Regulam secundam reservantur generaliter omnes Ecclesiæ Patriarchales, Primatiales, Archiepiscopales Episcopales, nec non omnia Monasteria virorum, ducentorum florenorum auri communi æstimatione excedentia, qui excessus in Litteris exprimi debet: reservantur autem hujusmodi Ecclesiæ, non solum si apud Sedem Apostolicam vacaverint, ut in *Extravag. Ad regimen*; sed absolute & simpliciter, quomodocunque vacaverint. *Azor c. l. in 2. reg.* Ubi addit, hoc loco reservati solum Monasteria, quæ vel destituta sunt Monachis, vel commendari solita.

Præterea per eandem regulam reservantur dignitates, & Beneficia omnia ad collationem, præsentationem, electionem, & quamcunque aliam dispositionem Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, nec non Abbatum, & aliorum quorumcunque Collatorum secularium & regularium (non tamen ad collationem cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius præsentationem, vel electionem) quomodolibet pertinentia, quæ post obitum illorum aut Ecclesiarum seu Monasteriorum, vel aliarum dignitatum suarum dimissionem, seu amissionem, vel privationem, seu translationem, vel alias quomodocunque vacaverint, usque ad provisionem Successorum, ad easdem Ecclesias, aut Monasteria, vel dignitates, auctoritate Apostolica faciendam, & adeptam ab eisdem Successoribus pacificam illorum possessionem, quomodocunque vacaverint, vel vacabunt in futurum, *Garc. cit. c. 1. §. 4. in reg. 2. in princ.*

Porro hæc regula non habet locum in Germania, nec quoad priorem partem; quia per Concordata permittitur libera electio, nisi in casibus expressis in *Extravag. Ad regimen* quæ ipsis Concordatis est inserta. Neque etiam quoad posteriorem partem, quia electi Episcopi, aliique Collatores, provident de Beneficiis, quæ Sede vacante contigerint vacare, & ad suam collationem proprie spectant, ut notat *Gochier in reg. 2. num. 9.*

CCCXLVIII. Per III. Regulam reservantur generaliter omnes dignitates majores, post Pontificales, in Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, nec non principales in Collegiatis Ecclesiis, valorem X. florenorum auri, communi æstimatione, excedentes. Reservantur etiam Prioratus, Præpositurae, ac aliæ dignitates Conventuales, & Præceptoriæ generales Ordinum quorumcunque, sed non militarium. Item quæcunque Beneficia, quæ familiares & continui Commensales Papæ, etiam dum adhuc Cardinalis esset, aut aliorum Cardinalium nunc viventium, & qui erunt suo tempore, Cardinalium familiares, continui Commensales, obtinuerunt, vel obtinebunt, familiaritate eorum durante, & in quibus, vel ad quæ jus illis competit, vel competierit etiamsi ab ipsa familiaritate per obitum eorundem Cardinalium, vel alias recesserint, *Garc. cit. c. 1. §. 5. de regul. 3. in princ. Gochier in reg. 3.*

CCCXLIX. Circa hanc regulam Notandum primo. Per dignitates majores in Ecclesiis Cathedralibus intelliguntur illæ, quæ ex consuetudine Provinciarum & Ecclesiarum tales habentur. Sic enim in Gallia & Hispania Decanatus est major dignitas, post Episcopalem, teste *Azor c. l. in 3. reg.* in Germania vero Præpositura. Sic etiam licet Archidiaconi major sit dignitas, quam Archypresbyteri, secundum Jus commune: secundum statuta vero & consuetudinem locorum, major est aliquando dignitas Archipresbyteri in Ecclesiis Collegiatis, qui toti Canonicorum Collegio præest, præcipuam habet dignitatem, qui aliquando vocatur Abbas, alibi Prior, apud nos plerumque Præpositus. Notandum secundo. Si in una Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata duæ sunt dignitates majores, post Pontificalem, vel duæ principales æquales, ambæ sunt reservatæ, vel etiam omnes, si sint plures; cum verba regulæ aptari possint omnibus, & non sit ratio specialis, ob quam magis unam, quam alteram reservatio afficiat, *Azor. c. l. §. Quæres, & Garc. c. l. n. 265. Barb. de potestat. Episc. alleg.*

alleg. 57. *n.* 101. Notandum tertio. Per hanc Regulam servantur Prioratus, Præposituræ, & aliæ dignitates principales non seculares, sed regulares Conventuales perpetuæ, quæ non reguntur per Abbates, & quarum Priores ac Propositi non eliguntur a Religiosis simul congregatis: non tamen reservantur dignitates hujusmodi temporales, quæ ad nutum Superioris auferri possunt, ut Ordinum Mendicantium, *Azor. c. l. §. Quæres*; 3. *Garc. c. l. n.* 101. *& seq. Barb. c. l.* Ubi sciendum, esse quosdam Ordines, qui ex instituto proprio non militiæ, sed hospitalitati dant operam, ut in Urbe Ordo S. Spiritus in Saxia, & de his agitur hoc loco, non de militaribus, qui excipiuntur, *Azor. c. l. Barb. c. l. n.* 103.

CCCL. Per Regulam IV. reservantur generaliter omnia Beneficia Ecclesiastica, quæ quicunque Collectores vel Sub collectores, in quacunque Civitate vel Diœcesi, fructuum Cameræ Apostolicæ debitorum, durante hoc eorum Officio, obtinebant, & in quibus, seu ad quæ jus tunc eis competebat, de qua videri possunt plura apud *Garc. cit. capitul.* 5. *in reg.* 4.

Per regulam V. reservantur omnia & singula Beneficia quorumcunque Curialium, quos, dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam sequendo decedere contigerit, in quovis loco quantumcunque etiam a dicta Curia remoto Quare hæc regula est ampliatio, seu extensio quædam Constitutionis in *c. Præsentium*; 34. *§. Porro, h. t. in* 6. quia ubicunque moriatur Curialis, etiam ultra duas dietas a Curia Romana, censentur ejus Beneficia reservata, dummodo illam sequendo moriatur, ut habet Glossator in *reg.* 5. *apud Cochier. n.* 3. *Azor. c. l. in reg.* 5. Ubi ait, hanc regulam etiam in Germania habere locum, eo modo, quo declaratur in Concordatis Germaniæ, de quo infra.

Per Regulam VI. reservantur omnia Beneficia Cubiculariorum, & Cursorum S. Pontificis: & debet intelligi de Cubiculariis extra muros, seu honoris causa nuncupatis: nam cæteri, qui familiares continui & commensales Papæ dicuntur jam comprehensi erant in tertia Reg. *Azor. c. l. in reg. Cochier. ibid. in Gl. num.* 1.

CCCLI. Per Regulam VII. reservantur generatim omnes Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, Personatus, & Officia in Basilica Principis Apostolorum, S. Joannis Lateranensis, ac B. Mariæ Majoris de Urbe Ecclesiis: nec non Beneficia quæcunque ad collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, a Romana Curia absentium, ratione suorum Episcopatuum, Cardinalatus, ac ipsorum Cardinalium Titulorum, ac Diaconiarum spectantia quamdiu absentia ipsorum duraverit, sive sint Canonicatus Præbendæ, Dignitates Personatus, Administrationes, vel Officia, sive cætera Beneficia Ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, vacantia, vel vacatura, tam in Urbe, quam in Ecclesiis dictorum Episcopatuum consistentia, ac decernit irritum &c.

CCCLII. Ubi Notandum primo: Licet Episcopus Urbis Romæ jure ordinario habeat potestatem conferendi Beneficia in Ecclesiis Urbis constituta, specialiter tamen Papa sibi reservavit Beneficia prædictarum trium Ecclesiarum propter dubium, quod oriri posset in Beneficiis vacantibus in dictis Ecclesiis: quæ cum suos habeant Archipresbyteros, & Decanos, qui sunt Cardinales, potuisset dubitari, an jus conferendi dicta Beneficia in illis vacantia ad illos pertineret, ideoque opus fuit declaratione, ne tanquam Cardinales, jus ea conferendi sibi competere arbitrentur, *Azor. c. l. in* 7. *regul. Cochier. ibid. num.* 9.

Notandum secundo. Reservantur hic Beneficia Cardinalium absentium a Romana Curia, sine legitima causa: secus si absint ob servitium Sedis Apostolicæ, cum licentia Papæ vel ob residentiam in suis Ecclesiis, *Azor. c. l. in reg.* 7. *§. Quæres.* Imo *Garc. cit. c.* 1. *in reg.* 7. *n.* 404. *& seqq. Barb. cit. alleg.* 57. *num.* 153. existimant, hic solum reservari Beneficia vacantia in Ecclesiis Titularibus Cardinalium de Urbe, sive in Diœcesibus sex Episcoporum Cardinalium, quorum Episcopatus sunt annexi Cardinalatibus, & vicini Romæ videlicet Ostiensis, Portuensis, Sabinensis, Albanensis, Prænestinus, Tusculanus, quorum Officium est assistere Papæ. Unde in dicta regula verbum *Cardinalatus* additur, ad restringendum verbum præcedens *Episcopatuum*, ut intelligatur de Episcopatibus Cardinalitiis: Alii vero Cardinales, qui accidentaliter obtinent Episcopatus, vel Archiepiscopatus, non ratione Cardinalatus, & ordinarie absunt a Curia Romana, & in suis Ecclesiis resident, non comprehenduntur sub hac Regula, *Cochier. in reg.* 7. *n.* 12. *Barb. cit. alleg. n.* 128. Notandum tertio, Decretum irritans appositum *in fine cit. reg.* 7. refertur non solum ad omnia contenta in hac regula, sed etiam ad omnes regulas præcedentes, *Garc. c. l. num.* 407. *Cochier cit. num.* 23. *lit.* C. *Barb. c. l. n.* 138.

CCCLIII. Per vero. Regulam, quæ est Clementis VIII. reservantur dispositioni Papæ omnia Beneficia Ecclesiastica, cum cura, & sine cura, secularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercunq; qualificata, & ubicunq; existentia, in singulis mensibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris; & Novembris, usque ad Papæ beneplacitum voluntatis, extra Romanam Curiam, alias quam per resignationem quocunque modo vacatura ad collationem præsentationem, electionem & quamvis aliam dispositionem, quorumcunq; Collatorum & Collatricum secularium, & quorumvis Ordinum Regularium (non tamen S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, aut aliorum sub Concordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscunque; alios initis comprehensorum) quomodolibet pertinentia. Voluit autem Papa in supplicationibus seu concessionibus gratiarum, de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam motu proprio, fiunt, de mense in quo vacaverint, fieri mentionem, alioqui gratias nullas esse. Consuetudines vero etiam immemoriales optandi majores & pinguiores Præbendas, nec non privilegia (etiam in limine erectionis concessa) quibuscunque & quomodo libet etiam sub quibusvis Clausulis derogatoriis & irritantibus concessa, vult adversus reservationem hujusmodi minime suffragari. Insuper Papa Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, quamdiu in Ecclesiis aut Diœcesibus suis personaliter resederint, tantum de omnibus, & quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, & sine cura, secularibus, & regularibus, ad liberam ipsorum duntaxat, non autem aliorum cum eis dispositionem, vel præsentationem, vel electionem, non etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus mensibus Februarii Aprilis, Junii Augusti Octobris & Decembris, extra Curiam ipsam, vacare contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicæ reservata, vel affecta non fuerint) libere disponendi facultatem concessit. Ac etiam voluit, ut si ipsi in collationem, aut alia dispositione, Beneficiorum in aliis sex mensibus, videlicet Januarii, Martii, Maii, Julii, Septembris & Novembris vacaturorum (quæ etiam dispositioni suæ reservaverit) seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ Sedis alias quomodo libet reservatorum, vel affectorum sese intromiserint, aut quo minus provisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur, impedimentum quoquo modo præstiterint, usu & beneficio prædictæ facultatis eo ipso privati existant: ac collationes, & aliæ dispositiones de Beneficiis, illius prætextu, deinceps faciendæ, nullius sint roboris, vel momenti. Illi vero, qui gratiam prædictæ alternativæ acceptare voluerint, acceptationem hujusmodi per patentes litteras manu propria subscriptas, suoque sigillo munitas, & in sua quisque Civitate, vel Diœcesi datas declarare, & litteras ipsas huc ad Datariam Sanctitatis suæ transmittere teneantur], quibus receptis, & cognitis, tunc demum, & non antea, uti incipiant gratia supra dicta: decernens sic in prædictis omnibus, per quoscunque &c. judicari debere, ac irritum &c.

CCCLIV. Porro circa primam partem hujus Regulæ octavæ in qua reservantur omnia Beneficia vacantia in octo mensibus, curata, & non curata, secularia, & regularia, electiva & patronata, sive spectent ad provisionem virorum, sive mulierum, tam secularium, quam regularium, & quomodocunque vacantia præterquam per resignationem, vel in Romana Curia, vel quæ sunt comprehensa sub Concordatis. Notandum primo, sub hac regula comprehendi solum Beneficia proprie & stricte dicta; non autem manualia, sive ad nutum revocabilia, sive sint secularia, sive regularia; quia non sunt stricte loquendo, Beneficia, neque vacant, si perpetua non sint; Papa autem non reservat, nisi Beneficia vacantia *Garc. cit. c.* 2. *numer.* 510. *Cochier in reg.* 8. *Cancell. in Gl. num.* 15. *Barb. cit. alleg.* 57. *numer.* 141. *Palao tr. de Benef. disp.* 2. *punct.* 22. *§.* 2. *n.* 1. Neque etiam per hanc regulam reservata censentur Beneficia de mensa Episcopali, aut Capitulari, aut Abbatiali, cui sunt perpetuo incorporata, ita, ut nunquam vacent: in dicta autem regula solum reservantur Beneficia vacantia, aut vacatura, *Cochier. c. l. n.* 16. Neque etiam hac comprehenditur Commenda, sive temporalis, sive etiam perpetua; quia etsi per obitum Commendatarii cesset Commenda: non tamen vacat per ejus obitum, sed semper ut prius, *Cochier. c. l. n.* 20. Porro quamvis in hac regula reserventur Beneficia quorumcunque Ordinum; non tamen ea comprehenduntur Prioratus, & Prælaturæ regulares Ordinum Mendicantium; quia non sunt perpetui, *Cochier. c. l. in Gl.* 3. *n.* 5. Neque etiam Beneficia regularia Ordinum Militarium, quæ excipiuntur specialiter in 3. *Reg. Cancellar.* adeoque sub generali reservatione non comprehenduntur. Item non comprehenduntur hac regula Canonicatus Doctorales & Magistrales, qui conferendi sunt per concursum; *Cochier. in cit. reg.* 8. *in Gl.* 4. *n.* 3. *Barb. c. l. n.* 178. Neque Beneficia consistentia in Ecclesia non numerata, in qua non est certus numerus Canonicorum, vel aliorum Beneficiatorum, sed juxta quantitatem fructuum Beneficia, sive Præbendæ crescunt, & augentur: non enim talia Beneficia morte Beneficiarii vacant, sed extinguuntur, & supprimuntur, *c. Dilectos*; 25. *§. Præterea h. t. Cochier in cit. reg.* 8. *in Gl.* 4. *n.* 8. apud quem plura de hoc videri possunt.

Notandum secundo. In dubio, si non constet quo mense Beneficium vacaverit, num in Apostolico, an Ordinario, etiam facta indagatione, pro Ordinario est præsumendum, si hic Papam prævenit, & prius contulit Beneficium: & si non constet, quis prævenerit, & neuter provisus est in possessione, probabilius est pro Ordinario præsumendum, & ab hoc provisum esse præferendum; quia Ordinarius habet suam intentionem fundatam in jure communi juxta quod provisio omnium Beneficiorum suæ Diœcesis ad eum spectat, dummodo non sint reservata: quo jure privari non debet quamdiu non constat de reservatione facta. Aliud est, quando Papa non speciali jure reservationis, sed generali jure ordinario concursus cum inferioribus Collatoribus ordinariis, intendit provideri, tum enim in dubio, quis prævenerit provisio Papæ præferenda est provisioni Ordinarii inferioris, propter Pontificiæ auctoritatis prærogativam; *c. Si a Sede* 31. *h. t. in* 6. *Garc. c. l. n.* 527. *& seq. Palao cit. punc.* 22. *§.* 2. *n.* 3. Imo probabilius est, etiamsi Papa prævenerit collationem Ordinarii, & provisus Papæ sit in possessione Beneficii collati, adhuc præferendum esse provisum ab Ordinario: nam quando constare, non potest, in quo mense Beneficium vacaverit, præsumptio juris stat pro Ordinario, ideoq; onus probandi transfertur in adversarium existentem in possessione. Confirmatur, quia hoc casu Pontifex solum intendit conferre jure reservationis: ergo, si de illa non constet, nullum est jus acquisitum in Beneficio proviso Apostolico, adeoque tanquam provisus sine vero titulo est repellendus, *Garc. c. l. n.* 530. *& Palao c. l. n.* 5.

Notandum tertio. Hæc regula VIII. reservatoria (sicut & aliæ) non est perpetua, sed personalis, ac temporalis & exspirat morte Papæ illius Conditoris, ut patet ex verbis illis, *usque ad sui voluntatis beneplacitum*, quod morte disponentis finitur. Unde Sede vacante, cessat omnis reservatio men-

sium

tum, ita, ut Episcopi libere possint conferre omnia Beneficia vacantia in omnibus mensibus, idque donec novus Papa fuerit electus, isque Regulas Cancellariæ denuo publicaverit, quod solet facere postridie suæ electionis, *Garc. cit. c. 2. nn. 623. Barb. c. l. nu. 190. & 191. Cochier in Comment. in reg. 8. nu. 28.*

Notandum quarto. Beneficia existentia in Curia Romana, ibique vacantia non continentur sub hac reservatione; quia jure communi illorum collatio spectat ad Papam, tanquam Romanum Episcopum in quocunque mense vacent: neque etiam alibi existentia, sed vacantia in Curia Romana; quia per hanc regulam reservantur solum Beneficia vacancia, extra Curiam Romanam: quæ enim in illa vacant, non egent reservatione hujus regulæ, quia semper & in quocunque mense vacant, jam sunt reservata jure communi, *c. 2. h. t. in 6.* adeoque fortiori reservatione in Corpore Juris contenta, *Barb. c. l. nu. 193. Palao cit. §. 3. num. 2.*

CCCLV. Notandum quinto, per hanc regulam reservantur Beneficia, quocunque modo vacatura, sive de jure & facto simul, sive de jure tantum, sive de facto tantum, *Garc. c. l. nn. 547. & seq. Barb. c. l. nu. 195.* Excipitur, si vacent per resignationem: & quidem generaliter, & indistincte, sive sit resignatio pura, seu simplex, sive conditionalis, vel in favorem tertii, ut censet *Cochier. in reg. 8. Gl. 6. nu. 3.* Verum probabilius videtur, quod hic excipiantur tantum Beneficia, quæ vacant per resignationem puram, seu simplicem, quæ in manibus Ordinarii fieri potest: nam vi hujus Regulæ, reservantur Beneficia quocunque modo vacatura, extra Romanam Curiam aliter, quam per resignationem: sed extra Curiam, non potest vacare Beneficium per resignationem conditionalem, & in favorem, quæ fit coram Papa, *juxta Const. LVIII. Pii V.* sed solum per resignationem puram & simplicem, quia hoc solum Ordinarius potest admittere, & Beneficium vi illius vacans conferre; ergo de illa sola regula hæc intelligenda, *Garc. c. l. nn. 542. Palao c. l. §. 3. nu. 5. contra Gonzales.* Excipi tamen etiam debent Beneficia vacantia per resignationem ex causa permutationis, tum quia in hac Beneficia vere resignantur pure, & non in favorem, *c. un. de rer. permut. in 6. & Clement. 1. eod.* tum quia Ordinarius potest has permutationes admittere, *Garc. c. l. nu. 523.* Hinc fit, quod possit quis in quolibet mense Beneficium alias non reservatum resignare in mensibus Ordinarii pure, vel ex causa permutationis, cum vacans ex hoc titulo non sit reservatum, *Garc. c. l. nu. 542. Palao c. l. nu. 7.*

Notandum sexto, sub hac regula comprehenduntur, non solum Ordinarii Collatores, quales sunt Episcopi in suis Diœcesibus; sed etiam Extraordinarii, quibus competit collatio ex privilegio, vel jure speciali: omnia enim ea Beneficia reservantur, nisi sint juris patronatus, laicalis aut mixti, *Garc. c. l. num. 620. Barb. c. l. num. 258.* Item numero Collatorum comprehenduntur etiam Præsentatores, Electores, & alii Provisores, ut patet ex eo; quia in hac regula præmittitur reservatio Beneficiorum pertinentium ad collationem, & præsentationem, electionem, &c. *Garc. c. l. num. 621.* additur, & *collatricum*, quia licet regulariter masculinum contineat in se fœmininum, majoris tamen explicationis gratia, & ut omnia dubitandi occasio tolleretur, additum est verbum *collatricum*: licet enim fœminæ de jure non possint conferre Beneficia, potest tamen ex privilegio Apostolico hoc jus eis competere, *Garc. c. l. num. 622.*

Notandum septimo. Excipiuntur ab hac regula Cardinales, respectu quorum nulli menses sunt reservati: quæ tamen exceptio intelligenda est, de Cardinalibus Ordinariis Collatoribus tantum, ut de Cardinalibus Episcopis residentibus in suis Diœcesibus, non autem de aliis Cardinalibus, etiam Legatis a Latere, in suis Provinciis degentibus; cum Papæ intentio tantum fuerit non afferre præjudicium Cardinalibus in sua ordinaria collatione, sive resideant in Curia, sive non, sed in suis Diœcesibus, *Garc. c. l. nu. 624. & seq. Cochier in reg. 8. Gl. 10. nu. 4. & 5.* Excipiuntur item ab hac regula, Reges, & Principes, qui ex privilegio Sedis Apostolicæ conferunt Beneficia: hi enim in generalibus reservationibus non comprehenduntur, nisi expressa de illis mentio fiat, idque propter excellentiam illorum, *Garc. c. l. nu. 639. & Gonzal.* Denique excipiuntur etiam Beneficia, quæ vigore Concordatorum initorum cum Sede Apostolica, libere providentur, & reservata non sunt, de quo plura §. *seq.*

Notandum octavo. In impetratione Beneficiorum debet fieri mentio mensis, in quo tale Beneficium vacavit, ut Papa sciat, an vacatio contigerit in mense reservatu, vel ordinario: nam Papa non intendit præjudicare Ordinariis Collatoribus in suis mensibus; debet autem exprimi mensis vacationis dispositive, ut ait regula, id est, affirmative, & absolute, non dubitative, *Garc. c. l. num. 655. & seq.*

CCCLVI. Cæterum deveniendo nunc ad secundam partem dictæ Regulæ VIII. quæ agit de gratia alternativa, sive alternis mensibus conferendi Beneficia Episcopis concessa. Notandum primo, eam concessam esse solis Episcopis, non autem aliis Episcopo inferioribus Collatoribus, sub conditione residentiæ in suis Ecclesiis, vel Diœcesibus: cum enim Ordinarii, seclusa hac gratia, solum libere providere possint de Beneficiis alias non reservatis vacantibus in IV. mensibus, Marcio, Junio, Septembri, & Decembri per hanc gratiam alternativam conceduntur illis sex menses alterni, ex quibus duo menses, Martius & September, antea non erant reservati Pontifici: nunc autem sunt reservati per alternativam. Ex quo infertur, quod sive Ordinarius resideat, sive non, possit providere Beneficia vacantia in menses Junii & Decembris, quia, cum hi duo menses neque nunc sint, vi alternativæ, neque olim erant reservati Pontifici, Ordinarii in illis provident, non vi alternativæ, sed ex jure communi antiquo, cui per alternativam non est derogatum, quo jure poterat in quatuor mensibus Ordinarius providere, etiamsi non resideret. Quare licet in alternativa, prædicti duo menses, Junius & December, denuo concedantur Ordinariis, simul cum aliis quatuor mensibus, iisque annectatur obligatio residendi, ut alternativæ locus sit: non tamen cogitur adversarius uti facultate gratiæ alternativæ, sed potest adhuc uti ea, quæ jure antiquo Ordinariis concessa fuit, sine obligatione residendi, *Garc. cit. c. 2. nn. 506. Palao cit. dis. 2. p. 23. 9. 1. nn. 3. & 4.*

Notandum secundo: In gratia alternativa illa solum Beneficia comprehenduntur, quæ ad liberam Episcopi collationem pertinent: nam Beneficia, quæ Episcopus conferre non potest sine consensu, consilio, vel interventu Capituli, vel nonnisi ad præsentationem, vel electionem alterius, non continentur sub alternativa; quia talis collatio non est libera, quippe quæ non pendet a collatione solius conferentis: quare ea provideri possunt solum in quatuor mensibus ordinariis, Martio, Junio, Septembri, & Decembri perinde, ac si alternativa acceptata non esset, *Garc. c. loc. num. 475. Palao c. l. §. 3. num. 1. & 9. Cochier in reg. 8. Gl. 16. nn. 2.* Unde gratia ista alternativa concessa Episcopis residentibus, non habet locum in Germania; Episcopi enim Germaniæ, licet in Ecclesiis suis resideant, passim non habent jus conferendi Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, nec quidem in alternis mensibus; illorum enim collatio in mensibus ordinariis, seu non Pontificiis, ex consuetudine, vel privilegio, vel statuto, aut alio jure speciali pertinent ad Capitula Cathedralia. Nam quamvis Jure communi, provisio dignitatum & Canonicatuum in Cathedralibus pertineat simul ad Episcopum, & Capitulum; tamen ex speciali jure vel consuetudine, potest ea pertinere ad solum Episcopum, vel e converso, ad solum Capitulum, *Cochier in cit. Reg. 8. Gl. 16. nn. 3. 4. & 5.*

Notandum tertio. Gratia alternativa acceptata, & recognita a Dataria cessat primo. Si ad alium Episcopatum quis sit translatus; quia acceptatio solum facta est, quoad Episcopatum prius obtentum, *Garc. c. l. nu. 484.* Secundo, per renunciationem illius, si a Papa acceptetur, quamvis illam non teneatur acceptare, si causæ legitimæ renunciationis non allegentur, *Garc. c. l.* Tertio, per mortem Pontificis, per quam expirant omnes Regulæ Cancellariæ. Quarto, si Episcopus se intromittat in provisione Beneficiorum, quæ per hanc regulam, vel alias Papæ sunt reservata, ut habetur in textu, ubi dicitur, quod eo ipso usu & Beneficio dictæ facultatis alternativæ privati existant; adeoque sine alia sententia declaratoria, *Garc. c. l. nu. 248. & Cochier. in reg. 8. Gl. 2. nu. 2. & seqq.* Porro sublata gratia alternativa, statim iterum habet locum reservatio, quoad menses Februarii, Aprilis, Augusti, & Octobris, qui semper sunt menses Apostolici, seu Pontificii, seclusa alternativa, *Cochier c. l. num. 7.* Plures alias Regulas Cancellariæ adfert *Cochier in suo Commentar. in has regulas*, quæ apud ipsum explicatæ legi possunt: nobis sufficiat in præsenti præcipuas attulisse.

§. V.

De provisionibus, & reservationibus factis per Concordata Germaniæ.

CCCLVII. Inter Papam Nicolaum V. per ejusdem Legatum de Latere ex una parte, & Imperatorem Fridericum III. & Principes Germaniæ Ecclesiasticos, ac Seculares, ex altera, inita sunt Concordata Anno M. CCCCXLVIII. xiv. Calendas Aprilis, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ etiam per eundem S. Pontificem in Constitutione, quæ incipit *Ad sacram Petri Sedem*, auctoritate Apostolica sunt confirmata, & approbata. In hac Constitutione inprimis Pontifex dispositioni suæ reservat Ecclesias, & Beneficia Ecclesiastica, quorum provisio, sive collatio Sedi Apostolicæ per *Extravag. Constitutionem Execrabilis Joannis XXII. & Extravag. Ad regimen, inter communes*, cujus Auctor est Benedictus XII. quæ jam supra *numer. 340.* est allata, & posita, eaque inserta est Concordatis Germaniæ, adjectis tamen quibusdam modificationibus, seu limitationibus. Et inprimis quidem in dicta *Extravag. Ad regimen*, Beneficia etiam vacantia per muneris consecrationis suspensionem reservantur, non item in Concordatis Germaniæ. Secundo. In his non reservantur illa Beneficia, quibus Joannes XXII. Antecessor Papæ Benedicti XII. manum apposuit, qui plus, quam centum annis, ante Nicolaum V. erat mortuus, adeoque nullus amplius erat superstes ex illis de quorum Beneficiis Joannes XXII. aliquid disposuerat. Tertio. In *Extravag. Ad regimen* indistincte reservantur Beneficia Officialium Sedis Apostolicæ vacantia per illorum obitum. At vero in Concordatis id restringitur ad tempus, quamdiu ipsi Beneficia actualiter tenent, ac proinde non reservantur illa Beneficia, quæ ante susceptum Beneficium, aut post illud depositum, tenebant, cum morerentur. Quarto. In *Extravag. prædicta* inter Officiales absolute ponuntur Commensales, & quilibet alii Capellani Pontificis; At vero in Concordatis ponuntur Officiales quidam certo numero, videlicet Officium Vice cancellarii, Camerarii, septem Notariorum, Auditoris litterarum contradictarum, & Apostolici Palatii causarum Auditorum, & XXIV. Pœnitentiariæ ejusdem Sedis, & XXV. Abbreviatorum: nec non verorum Commensalium Papæ, & aliorum XXV. Capellanorum Sedis ejusdem in Epitaphio (hoc est, Syllabo, seu Albo Curialium) descriptorum. Quinto. In Concordatis reservantur Papæ Ecclesiæ, aut Beneficia quæcunque & qualiacunque, auctoritate Litterarum Apostolicarum, immediate collata, sive conferenda in postremum, præterquam si virtute gratiæ expectativæ assecutio fiat, in *Extravag.* vero *Ad regimen* non habetur vox *immediate*, neq; sequens illa exceptio, quæ in Concordatis Germaniæ forte ideo addita fuit, ne Ordinarii Collatores nimium gravarentur, si non possent Beneficia vacantia, per assecutionem pacificam alterius Beneficii incom-

incompatibilis, virtute gratiæ expectativæ, alicui collati, aliis libere conferre. Ipsi vero *Extrav. Execrabilis Jo. XXII.* nulla est adjecta modificatio in Concordatis Germaniæ. Porro reservatio Ecclesiarum, & Beneficiorum facta in *Extrav. Ad regimen, prout extat in Corpore juris inter communes*, solum est temporalis, & exspiravit per mortem Papæ Benedicti XII. Auctoris ejusdem, ideoque illa Extravagans renovari solet per regulam Cancellariæ Apostolicæ, quando novus Pontifex eligitur. At vero per Concordata Germaniæ sunt perpetuo reservata Sedi Apostolicæ, sicut ipsa Concordata sunt perpetua, & non expirant morte Papæ. Additur vero, in dicta Constitutione, Decretum irritans, si secus a quoquam super præmissis scienter, vel ignoranter attentatum fuerit, id ipso jure irritum esse.

§. VI.

Item placet nobis.

,, CCCLVIII. In hoc §. Papa Nicolaus V. concedit primo, ut in Metropolitanis, & Cathedralibus, etiam immediate non subjectis Sedis Apostolicæ Ecclesiis, & in Monasteriis immediate illi subjectis fiant electiones Canonicæ: (*juxta c. Quia propter, 42. de elect. c. Cum expedit 29. eod. in 6.*) quæ ad dictam Sedem pro obtinenda confirmatione, intra tempus præfinitum a Nicolao III. *in c. Cupientes 16. de elect. in 6.* (ubi electo statuitur mensis, post consensum ipsius, vel habitam de electione notitiam, ad arripiendum iter, & quam primum commode fieri potest, ad comparendum coram Sede Apostolica, *prout fusius ibid. continetur.*) Quod si dictæ electiones, post lapsum tempus præfinitum, Pontifici præsentatæ non fuerint: vel si præsentatæ, deprehendantur non fuisse Canonicæ, ipse Pontifex Ecclesiis providebit; si autem fuerint Canonicæ, easdem confirmabit: nisi ex rationabili, & evidenti causa, ac de Cardinalium consilio, de digniori, & utiliori persona duxerint providendum. Curabit autem Pontifex, ut confirmati, vel per ipsum provisi Metropolitanis suis, & aliis præstent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure tenentur. At vero in Monasteriis Sedi Apostolicæ immediate non subjectis, & aliis regularibus Beneficiis, pro quorum confirmatione, seu provisione ad dictam Sedem non solet recurri, electi, sive providendi pro confirmatione, & provisione ad Curiam Romanam venire non tenebuntur, ipsaque Beneficia regularia sub expectativis gratiis non cadunt. In illis autem Monasteriis, pro quibus ad Romanam Curiam recurri, seu veniri solet, Pontifex electos aut providendos, non aliter confirmabit, vel providebit, quam supra de Ecclesiis Cathedralibus dictum est. Denique de Monasteriis Monialium non disponet Papa, nisi sint exempta, & tunc per commissionem ad partes.

CCCLIX. Pro explicatione eorum, quæ hactenus dicta sunt, Notandum, per Concordata Germaniæ non omnes Ecclesiarum, vel Beneficiorum reservationes Papales sublatæ sunt, sed eæ tantum, quibus Concordata specialiter, & expresse derogant; cæteris salvis, & in suo vigore manentibus. Sic v. g. per Regulas Cancellariæ reservantur S. Pontifici omnes Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, item Monasteria & Prælaturæ: huic autem reservationi derogatur per Concordata Germaniæ, quatenus in iis decernitur §. *Item placet*, ut in Metropolitanis, & Cathedralibus Ecclesiis etiam non immediate subjectis Sedi Apostolicæ, & in Monasteriis immediate eidem subjectis, Canonicæ electiones fiant, & confirmatio a Papa petatur, intra tempus constitutum, *in c. Cupientes 16. de elect. in 6.* in quo discessum fuit a Jure communi antiquo, quo Episcopus, ab Archiepiscopo confirmabatur, *c. Cum dilectus 32. de elect.* Verum tamen hoc non obstante, si Episcopatus, vel Prælatura aliqua in Curia Romana vacet per obitum Episcopi vel alterius Prælati, sive secularis, sive regularis, libera provisio ad S. Pontificem spectat, *propter Extravag. Ad regimen* cui per Concordata, quoad hoc, non est derogatum, *ut refert Georg. Brandon Canonicus Augustanus q. 6. Super Concordatis Germaniæ; n. 5. & 6.* Similiter, si Episcopus, vel alius Prælatus secularis, vel regularis, Cardinalis factus, etiam extra Curiam Romanam mortuus sit, Capitulum non potest eligere, sed libera provisio novi Episcopi ad Papam pertinet, *vigore dictæ Extravag. Ad regimen* in qua Papæ reservantur Episcopatus, & Prælaturæ, aliaque Beneficia vacantia per obitum Cardinalis vel alterius Officialis Sedis Apostolicæ, etiam extra Curiam, ubicumque decedat. Item Ecclesiæ Cathedrales, Monasteria, Dignitates, & Beneficia omnia, quæ vacant per depositionem, privationem vel translationem, auctoritate Sedis Apostolicæ, factam: sicut & ea, ad quæ aliqui in concordia, vel discordia electi, seu postulati sunt, si electio eorum cassata, vel postulatio repulsa, aut renunciatio ab iis facta, & admissa per eandem Apostolicam auctoritatem fuerit, sunt reservata liberæ dispositioni Papæ, *vigore dictæ Extrav. Ad regimen.* Cui etiam, quoad hoc, nihil est derogatum per Concordata Germaniæ: imo ea Constitutio etiam inserta fuit ipsis Concordatis, & est pars illorum. Præterea, si Decanus Ecclesiæ Cathedralis, vel Canonicus in Episcopum eligatur, ejus Decanatus, vel Canonicatus, aliaque Beneficia vacant in Curia, seu Papæ sunt reservata, *juxta eandem Extrav. Ad regimen, & Concordata Germaniæ*, quibus illa ,, est inserta *in princ.* §. *Rursus*; ubi dicitur, quod Monasteria, Prioratus, Dignitates, Decanatus, Personatus, Administrationes, Officia, Canonicatus; aliaque Beneficia Ecclesiastica, secularia, & regularia, cum cura, & sine cura, etiamsi electiva sint, vel alio modo providentur, quæ tempore promotionis suæ obtinebant, vacant per promotionem a Papa factam ad Ecclesiarum Cathedralium, & Monasteriorum regimina, seu Prælaturas. Non tamen inducitur vacatio Beneficiorum prius habitorum, antequam electos confirmationem a Papa acceperit, & possessionem pacificam adeptus sit, ut docet *Garc. p. 11. de Benef. c. 6. n. 5. Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. n. 2.* §. *Secundo reservat*; & satis constat *ex cit. Extrav. Ad regimen.* Quin imo generatim omnia Beneficia vacantia aut imposterum vacatura per assecutionem alterius incompatibilis, auctoritate Apostolica facta, sunt reservata Papæ, juxta *cit. Extrav. Ad regimen*, §. *Rursus in fin.* & docet *Garc. cit. p. 11. c. 5. n. 51. & 52. & Laym. c. l.*

CCCLX. Porro ex dictis decidi potest. Quæstio non ita pridem in his partibus multum agitata: an scil. si Episcopus Germaniæ Episcopatum in manus Papæ resignet, & resignatio ab eodem sit acceptata, electio novi Episcopi spectet ad Capitulum Cathedrale, vi Concordatorum Germaniæ: an vero hoc casu ad Papam provisio pertineat, eique sit reservata? Prius nonnulli opinati sunt, dicentes per sequentem §. *Item placet*, modificari & limitari immediate præmissa *in Extrav. Ad regimen*, ibid. inserta. Sed contra est, vel per §. *Item placet*, modificatur *Extravagans Ad Regimen*, quoad omnes casus ibi expressos, vel quoad aliquos tantum, v. grat. quoad resignationem Episcopatus factam coram Papa, & ab eo admissam, uti isti volunt. Non primum; quia si nulla omnino esset reservatio facta a Papa in Concordatis; adeoque frustra illis inserta esset illa Constitutio, cum tamen Papa Nicolaus V. *in princ.* ibi præmittat: *Placet nobis super Ecclesiarum & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcunque provisionibus, uti Juris scripti reservationibus, & Execrabilis, & Ad regimen Constitutionibus modificatis, ut sequitur*; ergo non potest dici, quod nullus casus ibi expressus sit reservatus Papæ, sed omnes excipiantur a reservatione per §. *Item placet*, immediate sequentem. Sed neque secundum dici potest; quia cum omnes casus ibi expressi & reservati ponantur eodem verborum contextu, & pari modo dicantur reservati: non est ulla ratio, cur iste potius casus, v. gr. resignationis a Papa admissæ, dicatur modificari per *cit.* §. *Item placet*; quam alii immediate præcedentes, & sequentes: ergo nec potest dici, quod quoad aliquos tantum casus fiat in illo §. *modificatio*, sed necessario dicendum est in §. *Item placet*, solum concedi Capitulis Cathedralibus electiones Canonicas, præter casus *in Extrav. Ad regimen* immediate præcedente exceptos, & expresse ibi reservatos Papæ, cum quibusdam modificationibus illius Extravagantis; prout continetur in Corpore Juris, de quibus supra. His addendum, quod cum in *cit.* §. *Item placet*; nulla continentur clausula, nec specialis, nec generalis derogatoria, vel revocatoria præcedentium: gratis & sine omni fundamento asseritur per illum §. modificari, seu a reservatione excipi aliquos casus reservatos, vel aliquem *in Extravag. Ad regimen*; immediate præcedente.

§. VII.

De Cæteris, in Concordatis ibidem.

,, CCCLXI. In hoc §. concedit idem Pontifex Nicolaus V. ut de cæteris dignitatibus & Beneficiis quibuscunque, secularibus & regularibus vacaturis (majoribus dignitatibus post Pontificales in Cathedralibus, & principales in Collegiatis Ecclesiis exceptis) ultra reservationes prædictas (videlicet in *Extrav. Execrabilis*; & *Ad regimen*, quæ Concordatis sunt insertæ) jure ordinario provideatur per Collatores inferiores, ad quos alias collatio seu provisio pertinet; ita quidem, ut si dignitates & Beneficia vacent in mensibus alternis, numerum parem fere habentibus, videlicet in Februario, Aprili, Junio, Augusto, Octobri, Decembri, per nullam aliam reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, auctoritate Apostolica, sub quacunque verborum forma factam, vel faciendam Pontifex impediat, quo minus de illis libere disponatur per illos, ad quos collatio, provisio, præsentatio, electio, vel quævis alia dispositio pertinet, non obstantibus aliis reservationibus: (præter præmissas: quæ scil. continentur in Concordatis) aut dispositionibus contrariis quibuscumque. Beneficia vero vacantia in Januario, Martio, Majo, Julio, Septembri, Novembri, speciali dispositioni Sedis Apostolicæ manent reservata. Si autem non apparuerit, intra tres menses a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo (vel de illis Beneficiis reservatis Papæ in prædictis mensibus) Apostolica auctoritate provisum fuerit, ex tunc, & non ante, Ordinarius, vel alius, ad quem illius dispositio pertinet, de illo libere disponere poterit. Denique, ut hæc Ordinatio collationum Beneficiorum non reservatorum per alternos menses possit per Germaniam publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant, eam acceptandi; vult Pontifex, ut ex parte Sedis Apostolicæ a Calendis Junii Anno M. CCCCXLVIII. proxime futuri, ipsi currere incipiat; nisi in futuro Concilio, de consensu dictæ Nationis, aliter fuerit ordinatum.

CCCLXII. Pro intellectu *hujus* §. Notandum primo. Licet alias sub generali concessione, aut mandatu Papæ, ut aliquibus provideatur de Beneficiis quibuscunque, non comprehendantur Beneficia curata, juxta *c. Cum in illis; 16. in princ. h. t. in 6.* Nihilominus tamen, vi Concordatorum Germaniæ, possunt Ordinarii Collatores in alternis mensibus sibi concessis, & propriis, conferre Beneficia etiam curata, sicut potest ipse Papa in mensibus suis Pontificiis: cum Ordinariis Collatoribus simili modo concessa sit gratis alternis mensibus conferendi quæcunque Beneficia in iis vacant (exceptis illis, quæ in ipsis Concordatis reservantur Papæ) quæ ipse Papa confert, alioquin alternativa illa gratia, ex parte Collatorum Ordinariorum, foret manca, & hic non æquale jus haberent, quod Papa: cum tamen in Concordatis & compositionibus æqualitas servanda sit inter partes, nisi aliquid specialiter reservetur, vel excipiatur. Quare per Concordata

Ger-

Germaniæ limitatur *cit. c. Cum in illis*; ut non habeat locum in gratia alternativa, sed locum habeat si Papa in Germania, extra alternativam alicui generatim concederet facultatem conferendi quæcunque Beneficia, vel mandaret provideri alicui de quibuscunque Beneficiis: non enim in tali concessione vel mandato censebuntur comprehensa esse Beneficia curata. Porro etiam in alternis mensibus, tam Papa, quam Ordinarii, rarius conferunt Beneficia curata; quia plurima ex illis pertinent ad jus patronatus laicorum, cui per generalem concessionem conferendi Beneficia non derogatur.

Notandum secundo. *In dictis Concordatis §. De cæteris*; excipiuntur a gratia alternativa Ordinariis Collatoribus facta, majores dignitates, post Pontificiales, seu Episcopales in Ecclesiis Cathedralibus, & principales, seu præcipuæ in Collegiatis Ecclesiis, quales sunt in Germania Præpositura, in quibusdam vero Ecclesiis Decanatus Cathedrales, ac proinde alternativa provisio locum non habet in prædictis dignitatibus majoribus, sed eæ semper sunt, & manent reservatæ Sedi Apostolicæ etiamsi vacent in mensibus Ordinariorum: quamvis aliquæ Ecclesiæ Indultum habeant a Sede Apostolica eligendi Præpositum, ut Ecclesia Metropolitana Salisburgensis, & Augustana Cathedralis, *Layn. in cit. c. 11. n. 2. in princ.*

Notandum tertio. Si vacante per obitum Beneficio, in mense aliquo Pontificio, illud Papa non conferat, intra tres menses numerandos a die, in qua vacatio cognita est, in loco Beneficii, tunc devolvitur potestas, seu jus conferendi illud Beneficium, ad Collatorem Ordinarium, juxta *Concord. Germ. §. De cæteris*; ita tamen, ut locus sit præventioni, id est, sive Papa, sive Episcopus, aliusve Collator inferior præveniat, prius conferendo, ejus collatio rata erit, & valida: ac proinde, si Papa prius conferat, etiam post tres menses Beneficium, quod vacat in mense aliquo Pontificio, vel etiam in mensibus Ordinariis concessis, ejus collatio præferetur collationi Ordinarii: Papa enim cum omnibus Ordinariis concurrit, non obstantibus Concordatis Germaniæ quæ non impediunt collationes Papæ, etiam in mensibus Ordinariorum per concursum, sed solum tollunt gratias præventivas, quas olim habebant expectantes, *Branden. q. 6. super Concordat. Germ. num. 18. Cochier in Reg. Cancell. 8. in Gl. 11. num. 9. & 16.* Idemque docet de Legatis a Latere *cit. loc. num. 15. & Branden. c. l. q. 12. num. 20.* quod concurrant, sicut Papa, cum quibusvis Ordinariis in sua Provincia; ac proinde possint conferre Beneficia vacantia in mensibus Ordinariorum, etiam in Germania, quamvis non soleant, sed contenti sint reservationibus mensium Papalium, sicut nec ipse Papa solet.

CCCLXIII. Notandum quarto. Id quod statutum habetur in *cit. §. De cæteris*; videlicet, si vacante aliquo Beneficio in mensibus Pontificiis, non apparuerit intra tres menses a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo, Apostolica auctoritate, provisum fuerit: id non ita intelligendum est, quasi intra tres menses a die notæ vacationis Beneficii, per obitum v. g. Canonici vel alterius Beneficiati, in ipso loco Beneficii, v. g. Augustæ apparere, sive constare debeat, esse alicui Romæ de Canonicatu, vel Beneficio tali provisum; ac proinde posse Ordinarium Collatorem, nisi antea finitos tres menses, nuncium de provisione Romæ facta acceperint, ejusmodi Beneficium vigore Concordatorum conferre; quantumvis Pontifex de illo, ante elapsos tres menses, Romæ disposuisset. Sed id ita ut intelligendum est, prout declaravit Gregorius XIII. in Bulla Anno M. D. LXXVI. quæ incipit: *Qua in Ecclesia DEI*, ut verba illa: *in loco Beneficii*, cum verbis: *notæ vacationis*, quæ protinus antecedunt; non autem cum verbo *Apparuerit*, conjungi, & ad illa priora duntaxat, non ad hoc posterius preferri debeant: ita ut sufficiat saltem alicubi, id est, Romæ apparere, sive constare de provisione intra tres menses a Pontifice facta: etsi propter distantiam locorum, quia v. g. provisio Papæ facta est sub finem trimestris, vel propter alia impedimenta, in Germania, necdum de illa constare possit adeoque in loco Beneficii intra trimestre provisio Apostolica publicata non sit, *Branden in Collectan. Concordat. not. 1. num. 6. & 7. not. 2. num. 4.* Quare per alternativam Concordatorum Ordinarii Collatores nihil disponere possunt de Beneficiis in mensibus Pontificiis vacantibus, aut vacaturis, de quibus intra tempus trium mensium a die vacationis in loco Beneficii, per Romanum Pontificem, qualiscunque gratia, aut dispositio, vel concessio facta fuerit, ut declaravit Gregorius XIII. *in cit. Bulla*: & quamvis ibidem Pontifex subjungat, ut illi, quibus deinceps gratiæ hujusmodi concedentur earum concessionum fidem & testimonium, intra tres menses a die notæ vacationis, in loco Beneficii hujusmodi vacantis, vel dictis Collatoribus (id est, Episcopo vel Capitulo) vel in ipso Beneficii loco publicare quocunque modo teneantur: non tamen annullat provisionem a Sede Apostolica obtentam, si hoc omissum fuerit, sed irritas declarat omnes, & quascunque dispositiones, seu provisiones de dictis Beneficiis ab eisdem Collatoribus factas, post publicationem gratiæ, sive provisionis Apostolicæ, *Branden. c. l. not. 2. n. 5. Cobier. c. l. n. 4.*

Notandum quinto. Exceptio de non receptis Concordatis, vel de non usu eorundem, non potest opponi, nec in judicio, nec extra illud ut fuse probat *Branden c. l. q. 3. & 4.* cum illa sint per Principes Germaniæ acceptata, sicque in pacta abierint, *Chochier. in reg. 8. Cancell. Gl. ss. 11. num. 12.* Deinde SS. Pontifices semper declararunt, & Rota sæpius judicavit, omnes, & quascunque provisiones ab Ordinariis contra Concordata attentatas, fuisse nullas, & irritas, ut refert *Branden cit. q. 4. n. ult.* Adde, quod ubi Concordata non habent locum, ibi procedunt reservationes Regularum Cancellariæ quæ sunt ampliores, & Ordinariis duriores, quibus nihil opponi potest, nisi specialia Nationum Concordata, ut notat idem *Branden cit. q. 4. n. 43.* Sed neque exceptio præscriptionis Concordatis Germaniæ opponi potest, ut bene probat idem *c. l. q. 2.* quia præscriptio non habet locum, ubi deest titulus, & bona fides cum possessione: At ii, qui opponere volunt præscriptionem contra Concordata, nec titulum, nec possessionem, nec bonam fidem habere possunt, ut patet tum ex Decreto irritante adjecto Concordatis Germaniæ, ubi in fine Bullæ dicitur; *decernentes irritum & inane: si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari*: Decretum autem irritans inficit titulum, & possessionem, ut docet *Parisius l. 6. de resign. benef. q. 5. num. 57.* & obligat etiam ignorantes: idque etiam constat ex Constitutione declaratoria super Concordata Germaniæ Clementis VII. edita Anno M. D. XXXIV. Calendis Julii, quæ incipit: *Admonemur*; & habetur annexa Concordatis Germaniæ apud Henricum Canisium, ubi Pontifex ait. Declaramus prætensas ,, collationes & alias dispositiones de quibuscunq. Beneficiis ,, Ecclesiasticis Nobis, & Sedi Apostolicæ reservatis, contra tenorem Concordatorum, quomodolibet factas, & in posterum faciendas, nisi fuerint nostra, vel Sedis Apostolicæ auctoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem ipsa Beneficia possidendi tribuisse, aut in futurum tribuere sed & illos, pro malæ fidei possessoribus, & mere intrusis ab omnibus haberi, & censeri, ac fructus per eos ex Beneficiis hujusmodi perceptos, & percipiendos, nullo unquam tempore suos facere, sed in utroque foro ad illorum restitutionem obligatos esse &c. & paulo post; & eos nullo unquam tempore Beneficio regularum de annuali & trienniali pacifico possessore, gaudere potuisse, aut posse.

§. VIII.

Placet similiter nobis; fin. in iisdem Concordatis.

CCCLXIV. Denique in hoc §. quædam subjunguntur de ,, Annatis solvendis. Videlicet primo, ut de Ecclesiis Cathedralibus omnibus, & Monasteriis virorum duntaxat, vacantibus, & vacaturis, solvantur pro fructibus primi anni a die vacationis, pecuniæ in libris Cameræ Apostolicæ taxatæ. Secundo, si quæ Ecclesiæ excessive taxatæ sint vult Pontifex eas retaxari, & ut provideatur, ne nimium prægraventur: ad quod spondet se datum petentibus Commissarios in partibus, qui diligenter inquirant & retaxent. Tertio. Taxæ prædictæ, pro media parte infra annum a die habitæ possessionis pacificæ, totius, vel majoris partis, solvantur, & pro alia media parte, intra sequentem annum: & si intra annum bis, vel pluries vacaverint, semel tantum solvantur, nec debitum hujusmodi (si illud Antecessor non solvit) in Successorem in Ecclesia, vel Monasterio transeat. Quarto. De cæteris dignitatibus, personatibus, officiis, & Beneficiis, secularibus, ac regularibus quibuscunque, quæ auctoritate Sedis Apostolicæ conferuntur, vel de quibus providebitur (præterquam vigore gratiæ expectativæ, aut causa permutationis, quibus nullum onus est impositum) solvantur Annatæ sive medii fructus, juxta taxam solitam a tempore possessionis intra annum, & debitum hoc similiter in Successorem non transeat. Quinto. De Beneficiis, quæ valorem viginti quatuor florenorum auri de Camera non excedunt, nihil solvatur. Sexto. Duret hæc observantia deinceps, nisi eam similiter in futuro Concilio, de consensu ipsius Nationis, contingat immutari. Additur denique, quod in aliis, quæ per Eugenium IV. pro Natione Germaniæ usque ad tempus futuri Concilii Generalis permissa, concessa, vel decreta sunt, ac per ipsum Papam Nicolaum V. confirmata, in quantum Concordatis non obviant, nihil vult hic, & nunc immutatum, & si in his Concordatis, vel aliis Litteris, Alemannia nominetur, non alia, quam Natio Germanica intelligi debet.

CCCLXV. Notandum primo, Annatæ vocari solent fructus primi anni, qui ex Archiepiscopatibus, Episcopatibus (etiam non exemptis) & Prælaturis immediate Sedi Apostolicæ subjectis, eidem solvuntur, postquam novus Prælatus electus est, partim ad subveniendum necessitatibus Ecclesiæ Romanæ, & in sustentationem Cardinalium indigentium, & Officialium Curiæ. Et quidem Annata integra solum solvitur ex Beneficiis Consistorialibus, sive quæ conferuntur consistorialiter, hoc est, in Consistorio Cardinalium, rogatis a S. Pontifice illorum sententiis, qualia sunt Archiepiscopatus, Episcopatus, Prælaturæ immediate subjectæ Sedi Apostolicæ, ut sunt in Germania Fuldensis, Ervacensis, Campidonensis, quorum Prælati sunt Principes Imperii. De aliis vero non Consistorialibus solvitur solum media Annata, sive media pars fructuum primi anni, quorum valor sive æstimatio non excedit viginti quatuor ducatos, ut tradit *Card. Tuschus V. Annata; concl. 328.* Porro hæc Annata solvitur juxta taxam Cameræ Apostolicæ quæ tamen ita moderata est, ut pro Annata integra, etiam de Beneficiis Consistorialibus, non petantur integri fructus, sive reditus unius anni, sed fere quinta pars tantum, ut ex praxi constat: ut si reditus alicujus Episcopatus ascendant ad centum millia florenorum, taxa integræ annatæ erunt circiter viginti millia florenorum, ad quam solvendam conceduntur duo anni, si intra unum annum duo, vel plures Episcopi eligantur, in eadem Ecclesia: adeoque Sedes sæpius vacet, semel tantum Annata integra solvitur, qua non soluta ab Antecessore, Successor non cogitur ad illam solvendam, ut habetur in *cit. §. fin.*

Notandum secundo. Hodie ex generali consuetudine & stylo Curiæ Romanæ, omnes Canonicatus Germaniæ & Hispaniæ non æstimantur in Camera Apostolica, juxta verum Beneficiorum valorem, sed non nisi ad valorem viginti quatuor ducatorum; ideoque de iis non debent solvi Annatæ ut notat *Branden c. l. notat. n. 7. Cochier. in reg. Cancellar. 61. n. 21.* v. g. si verus valor redituum annuorum unius Canonicatus sint mille ducati, Curia non æstimabitur, nisi viginti quatuor ducatis.

Notandum tertio. De quibusdam Beneficiis, videlicet pontio aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, quæ non vacant, solvuntur quindennia, hoc est, singulis quindecim annis una integra Annata, vel media, secundum proportionem Beneficiorum, ut refert *Tusch. c. l.* Similiter de illis Beneficiis, quæ sublata reservatione Pontificia, fiunt electiva, aut collativa, solvi debent ab Ordinariis Collatoribus quindennia, sive quindenæ, v. gr. de Præpositura Augustana, quæ cum vi Concordatorum Germaniæ esset reservata S. Pontifici, per speciale privilegium Alexandri V. facta est electiva.

CCCLXVI. Porro superest una adhuc Quæstio: an S. Pontifex possit derogare Concordatis Germaniæ? Resp. etsi absolute loquendo, ex gravi causa ad bonum publicum pertinente, iis derogare possit, per plenitudinem potestatis suæ: non tamen id solet: imo nec convenienter facere posset, nisi gravis & extraordinaria causa ad bonum publicum Ecclesiæ pertinens id postulet. *Coch. in cit. reg. §. in Gl. 22. nu. 22. Laym. l. 4. tr. 2. c. 30. nu. 3.* Ratio est, quia Concordata habent vim pacti & contractus, & quidem reciproci: nam Nicolaus V. vicissim promisit in Concordatis, quod per quamcunque aliam (præter prædictas) reservationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam dispositionem, sub quacunque verborum forma, per se, vel auctoritate sua factam, vel faciendam, non impediatur, quo minus in sex mensibus alternis, sibi non reservatis, libere de Beneficiis disponatur per illos, ad quos eorum collatio, provisio, præsentatio, electio, seu quævis alia dispositio pertinet; ergo non potest talia pacta revocare, sine gravissima causa, in præjudicium eorum, quibus jus ex iis quæsitum est: nam & princeps pacta inita servare debet, cum sint de jure naturali ac gentium, secundum *Gl. in l. 2. V. Quoties; C. de precib. Imper. offerend.*

§. IX.

De Beneficiis reservatis, ex Indulto Pontificio, Romanorum Imperatori per Preces Primarias.

CCCLXVII. Concessum est Imperatori Romanorum recens electo, ex Apostolicæ Sedis privilegio, & antiquissima consuetudine, ut in quavis Ecclesia intra Romanum Imperium personam aliquam idoneam per Preces (quæ Primariæ vocantur, quia præferuntur cuivis juri conferendi, præsentandi, vel nominandi aliorum: vel Preces primæ, quia sunt veluti prima Cæsaris electi petitio) offerre possit Collatoribus, cui Beneficium quodcunque vacans, vel proxime vacaturum conferri debeat, non obstantibus reservationibus Papalibus, iis exceptis, quæ in *Extravagante Ad regimen* continentur. Cujus Indulti summam referemus ex Cochier in scholiis super preces primarias, juxta tenorem concessionis a Paulo V. factæ Imperatori Ferdinando II.

„ In hoc Indulto §. *Hinc est*; conceditur inprimis suæ Cæsareæ Majestati facultas preces primarias offerendi, seu personas idoneas nominandi quibusvis Collatoribus, seu Collatricibus, quacunque illi, illæve dignitate præfulgeant, ad quæcunque Beneficia Ecclesiastica per S. Romanum Imperium ubilibet constituta, in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, Collegiatis, vel quibusvis aliis Ecclesiis, sive sint cum cura, sive sine cura, sive secularia, sive regularia, etiamsi Beneficia hujusmodi Canonicatus, præbendæ, dignitates, personatus, administrationes vel officia, etiam majora, & electiva fuerint, easque personas sic nominatas ad hujusmodi Beneficia, postquam ipsis canonice de illis provisum fuerit, prædicti Collatores seu Collatrices recipere, & admittere teneantur, sive ad eorundem Collatorum & Collatricum collationem, provisionem, præsentationem, electionem, seu quamvis aliam dispositionem, communiter vel divisim, pertineant. Hæc tamen facultas restringitur primo; dummodo Cathedralibus & Metropolitanis, post Pontificales majores, aut in Collegiatis principales non existant. Secundo, dummodo singulæ collationes, & singulæ Ecclesiæ ex hoc ultra, quam in uno Beneficio, non graventur. Tertio, dummodo & ipsi Collatores aut Collatrices saltem quatuor Beneficia conferendi facultatem habeant. Additur in eodem Indulto §. *Ita quod*, tametsi Cæsar unam & eandem personam supra dictis Collatoribus & Collatricibus simul, vel successive nominare possit: ita tamen, ut quam primum persona sic nominata de aliquo Beneficio provisa fuerit, ejus nominatio, quoad alios Collatores, vel Collatrices, ipso jure expiret, & quoad easdem preces, Canonicatum & præbendam, ac dignitatem, seu personatum, administrationem, vel officium in una Ecclesia, pro unico duntaxat Beneficio computari debere.

CCCLXVIII. Pro explicatione hujus Indulti. Notandum primo. Cæsari per hoc Indultum non conceditur jus conferendi Beneficia proprie dictum, sed nominandi tantum personas idoneas Collatoribus ad Beneficia vacatura, quas ipse facit per Executores suos recipi, ex concessione Precum primariarum; ideoque hæc nominatio Cæsaris Precum nomen habet, *Cochier in proœmio Precum primariarum fol. 1.* Non solum autem nominati a Cæsare gaudent hac prærogativa Precum, sed etiam nominati ab illo, cui jus hoc Cæsar cessit; quia nominatus de mandato alterius, censetur nominatus a mandante, *Cochier in prec. primar. Sec. 2. §. Quod si per te in scholiis fol. 21.*

Notandum secundo. Imperatoris preces hæ conceduntur tantum per Romanum Imperium, prout nunc est, secundum statum præsentem; quia per illud nunc tantum superioritatem habet, non autem in aliis Regnis & dominiis, etsi olim ad Romanum Imperium spectabant, *Cochier cit. l. Verb. Per Sacrum Romanum Imperium fol. 32.* Unde etsi Collator, vel Collatrix, v. g. Episcopus, Abbas, vel Abbatissa in Germania domicilium non habeat: Beneficia tamen saltem quatuor sita sint in Imperio, quorum collatio ad ipsum pertinet, videtur teneri ad recipiendas preces primarias, quia S. Pontifex indistincte ad eas recipiendas obligat Collatores, qui quatuor Beneficiorum in Imperio sitorum collationem habent neque tam respexit domicilium Collatoris, quam locum, ubi Beneficia sita sunt, *Cochier c. l. f. 32.* E contrario vero, etsi Collator sit in Imperio, non tamen preces primariæ extendunt se ad Beneficia extra Imperium sita; quia Indultum ad ea non extenditur, cum sit limitatum ad Beneficia existentia in Imperio; limitata autem causa limitatum producit effectum, juxta vulgare Juris dogma, neque privilegium egreditur suos terminos, *Cochier c. l. fol. 33.* Ubi etiam aut, si Beneficia principalia sint extra Imperium, aliqua vero illis annexa in Imperio, hæc non comprehenduntur sub precibus primariis: accessorium enim sequitur suum principale quod in proposito est extra Imperium, juxta, *Reg. jur. 42. in 6.*

Notandum tertio. Sub precibus Imperatoriis non comprehenduntur Beneficia, quæ sunt Patronatus Laici, de quo plura infra, neque officia, quæ cadunt in Laicos: neque Hospitalia etiam Religiosa; quia non sunt Beneficia Ecclesiastica, nisi dentur in titulum perpetuum: neque Beneficia manualia, sive ad nutum revocabilia: neque Beneficia servitutis, sive ministerialia, quibus annexum est onus canendi in Choro, ut Vicariatus Chori: nec quæ dantur Scholaribus, ratione studii in aliqua Universitate, cum non sint perpetua: nec Beneficia vacantia, ex causa permutationis, vel resignationis simplicia, in manibus Papæ, secus si in manibus Ordinarii; neque Beneficia erecta post preces Cæsareas, juxta probabiliorem sententiam: nec Beneficia spectantia ad collationem duorum, si ad unum tantum preces directæ sint: nec Vicariæ temporales; nec Beneficia monocularia, si nimirum alicui competat unius tantum Beneficii collatio: nec pensiones Ecclesiasticæ, nisi sint datæ in Titulum: neque Beneficia incorporata Mensæ Episcopali, Capitulari, Abbatiali; nec Beneficia exempta, nec denique commendata, ut ex communi docet *Cochier c. l. V. Super singulis, fol. 34. & 36.*

Notandum quarto. In precibus Cæsareis exprimuntur Beneficia curata, quia alioquin in materia favorabili non venit Beneficium curatum nisi exprimatur, *c. Cum in illis 16. h. t. in 6. Cochier c. l. V. Cum cura.* Exprimuntur etiam Beneficia regularia, quia illa etiam sub generali reservatione Beneficiorum non comprehenduntur, nisi specialiter exprimantur, *Cochier c. l. V. Secularibus, &c.* Porro ad Beneficia regularia non potest Cæsar dare preces, saltem secularibus, cum illa sint affecta ac debita regularibus *c. Cum de Beneficio 5. h. t. in 6.* Equidem raro solet Cæsar nominare aliquem ad Beneficium regulare, ut notat *Cochier c. l. fol. 38.* nam vel sunt Beneficia regularia ex natura rei, quæ scilicet requirunt, imo supponunt statum Religiosum, ut Abbatia, vel Præpositura regularis, Prioratus, aut Decanatus Conventualis, qui habent administrationem, & jurisdictionem: item Canonicatus, & Monachatus simplex; & hæc non cadunt sub precibus Cæsareis, ut patet ex praxi, & consuetudine, neque Imperator electus nominat Abbates, Præpositos, Decanos, vel Priores in Monasteriis, & multo minus Canonicos, aut Monachos. Vel sunt Beneficia regularia solum per accidens ex fundatione, vel si de ea non constet, ex longæva præscriptione 40. annorum pro regularibus habentur, juxta *cit. c. Cum de Beneficio*; quæ professionem religiosam per se non requirunt: & neque ad hæc solent Cæsares nominare quempiam, ne turbent disciplinam Religiosam: sed totam dispositionem Prælatis, & Superioribus Ordinum Religiosorum relinquunt.

CCCLXIX. Notandum quinto. Exprimuntur etiam in dictis precibus Cæsareis Ecclesiæ Cathedrales (sic dictæ, quia ibi Cathedra, & Sedes Episcopalis sita est) eo quod regulariter sub dispositione generali, ob sui dignitatem, non comprehenduntur, nisi de iis specifica mentio fiat, juxta *c. Quamvis; 4. §. Quamquam; h. t. in 6.* Exprimuntur etiam Ecclesiæ Metropolitanæ, quia in materia odiosa, appellatione Cathedralis, non venit Metropolitana, seu Archiepiscopalis Ecclesia, licet & ipsa sit Cathedralis. Unde illegitimus obtinens dispensationem, ut possit habere Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, non poterit habere in Metropolitana, nisi exprimatur, *Cochier c. l. V. In singulis; fol. 39.*

Notandum sexto. Exprimuntur etiam in Indulto Apostolico precum dignitates, quia in materia odiosa (cujusmodi est facultas nominandi, vel conferendi, quæ derogat potestati Ordinariorum, ideoque restringenda est) non veniunt nomine Beneficii, nisi exprimantur, *cit. c. Quamvis.* Imo licet alicui concedatur mandatum ad Beneficia curata, & quæcunque alia, non continetur dignitas curata, *Clement. 1. §. Ceterum de statu Monach. Cochier c. l. V. Dignitates, fol. 39.* Personatus, stricte loquendo, non est dignitas, nisi ex fundatione, statuto vel consuetudine talis habeatur: hinc statutum loquens de personatu non complectitur dignitatem, *Cochier c. l. V. personatus.* Per administrationes hic intelliguntur Ecclesiasticæ, quæ erectæ sunt auctoritate Episcopi, & in Titulos: sicut & officia Ecclesiastica, ut sunt Scholastria, Cantoria, & Custodia, in quibus locum habent preces *Cochier c. l. V. Administrationes, & V. Officia, fol. 40.* Quanquam administrationes ab officiis vix differre videntur.

Notandum septimo. Indultum Precum habet locum etiam in Beneficiis proprie electivis, quæ scilicet conferuntur per electionem Capituli, aut Conventus, & requirunt confirmationem Superioris, sive Papæ, sive Episcopi, aut alterius, juxta *Gl. in Clement. 2. V. Electionem; de Relig. domib.* ut est Episcopatus, Præpositura, Decanatus, eaque necessario exprimi debuerunt, quia alias sub nomine collationis, provisionis, præsentationis, institutionis, vel cujuscunque alterius dispositionis, non includuntur Beneficia electiva, nisi specialiter exprimantur, *Cochier c. l. V. Per electionem, fol. 40.* Alia vero Beneficia, quæ dantur quidem per viam electionis,

nis, nec tamen requirunt confirmationem Superioris, sunt potius collativa, aut mixta, seu participant de electione, & collatione, ut cum Capitulum confert alicui Canonicatum, Vicariatum Chori, Capellam, &c. Et quidem Canonicatum conferri posse, vi precum primariarum, etiam in mensibus Capituli, certum est, & patet ex praxi: non item alia Beneficia ejusmodi electiva, quæ ordinantur ad nudum ministerium canendi, vel simile.

Notandum octavo. Et si S. Pontifex in Indulto precum permittat Cæsari nominationem Beneficiorum, ad præsentationem quorumcunque pertinentium, non tamen per hoc censetur derogasse juri Patronatus Laico; quia Papa non præsumitur velle juri quæsito Patronis Laicis ex fundatione, vel dotatione Ecclesiarum derogare, ne ab hujusmodi piis fundationibus deterreantur, ideoque generalis dispositio ad Beneficia Patronata Laicorum non extenditur, *Cochler c. l. Sec. 2. V. Præsentationum, fol. 42. & 43.* Idemque dicendum est de Patronatu mixto, qui Laico simul & Ecclesiastico competit; quia in favorabilibus potius attendenda est qualitas Laicalis, ne Laicus propter Clericum perdat suum privilegium: nisi duo, vel plures sint Patroni Clerici, Laicus vero tantum unus, vel pauciores Patroni Laici, talis enim Patronatus magis est Ecclesiasticus, quam Laicus, *arg. l. Quæritur 20. ff. de Statu homin.* Secus est de Beneficiis pertinentibus ad jus Patronatus Ecclesiasticorum, cui facile derogatur: vel etiam ad jus Patronatus Laicorum, quod illis competit, non ex fundatione, vel dotatione Ecclesiæ: sed ex præscriptione, consuetudine, vel privilegio: hæc enim subjacent primariis precibus; quia cessionarius jure cedentis uti debet, *Cochler c. l. V. Præsentationem, fol. 43. & 44.* & in simili dictum supra de reservationibus Papalibus.

Notandum nono. Preces istæ primariæ, non tantum comprehendunt Beneficia, quorum collatio communiter spectat ad totum Capitulum, Conventum, Collegium, vel Universitatem: sed etiam divisim ad singulos de Capitulo, vel Collegio, aut aliquos illorum, v. g. ad duos vel plures Canonicos, ratione Canonicatus, debent enim admittere Preces Cæsareas, ut constat *ex ipso Indulto Pontificio*: quia ratione Canonicatus sunt de Capitulo. Secus est, si Canonicus, v.g. habeat jus conferendi Beneficia, ex jure speciali, v.g. ratione dignitatis suæ, vel familiæ, vel alia, non tamen vice Capituli, vel ratione Canonicatus, tum enim non tenetur admittere preces Cæsareas directas ad Capitulum, etiam cum clausula, *conjunctim vel divisim, Cochler c. l. V. eod. fol.* 44. Quod si collatio communiter spectet ad Episcopum, sive Prælatum, & Capitulum, preces autem Cæsareæ insinuentur soli Prælato, eæ afficiunt etiam Capitulum, licet ei non sit facta insinuatio, *Cochler cit. loc.* quia nimirum quod agitur cum capite, censetur agi cum toto corpore.

CCCLXX. Cæterum hoc Indultum precum primariarum Limitatur primo: Ut se non extendat ad Dignitates majores post Pontificales in Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitanis, nec ad principales in Collegiatis. Quæ autem sint dignitates majores, aut principales, id cognosci debet, ex praxi, & consuetudine cujusque loci, aut Provinciæ, ut recte advertit *Alphonsus Soto in reg. 3. Cancell. n. 1. apud Cochler. ibid. in Gl.* In Germania nostra Præpositura, & Decanatus videntur esse majores in Cathedralibus: imo & Collegiatis Ecclesiis; nam quamvis Præpositura censeatur major Decanatu, cum Præpositus Decanum præcedat: quia tamen S. Pontifex in Indulto precum Cæsarearum utitur numero plurali, *post Pontificalem majores aut principales*, videtur, non unam tantum dignitatem majorem, vel principalem, sed plures excipere a precibus Cæsareis, si plures sint: Unde sicut Cæsar non potest vi precum aliquem nominare ad Præposituram Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ: ita non videtur posse nominare ad Decanatum, quia ambæ sunt majores, seu principaliores, quamvis in hoc ipso attendi debeat ad usum, & praxin.

Limitatur secundo, quod preces Cæsareæ locum solum habeant, & admittendæ sint pro uno Beneficio tantum: non enim Papa intendit eundem Collatorem ordinarium gravare per preces Cæsareas, ut teneatur a Cæsare nominatum admittere ad plura Beneficia; quorum collatio ad ipsum spectat, sed ad unum tantum: quare si nominatus a Cæsare ad primum Beneficium vacaturum, negligat illud petere, non potest secundum petere, sed extincta est gratia Cæsaris, sicut in aliis expectativis, extinguitur gratia a Papa concessa, juxta *c. Si Clericus 11. h. t. in 6. Cochler c. l. V. In uno Beneficio, fol. 45.*

Limitatur tertio hoc Indultum: Ut per id non graventur, nisi illi Collatores, qui habent jus conferendi, saltem quatuor Beneficia, noluit enim Papa ita gravare Collatores ordinarios, ut forte toto vitæ suæ tempore nunquam uti possent jure suo conferendi; quod facile contingere posset, si intra breve tempus plures Cæsares morerentur, & novi succederent: quilibet enim de novo electus habet jus nominandi ad Beneficia aliquam personam idoneam: quare monocularia Beneficia non comprehenduntur sub his precibus; quia generatim ejusmodi Beneficia non cadunt sub generalibus, & indeterminatis gratiis expectativis, juxta *Gl. Communiter receptam in Clem. 1. V. In curia h. t. Cochler c. l. V. Saltem 4. Beneficia, fol. 46.*

Limitatur quarto. Etsi Cæsar simul (hoc est, in continenti, & sine temporis intervallo, quamvis unum fiat post aliud, juxta *Gl. in l. Quærebatur 19. V. Simul ff. de testam. milit.*) uno eodemque contextu, potest aliquem nominare ad plura Beneficia, v. g. Canonicatus in diversis Ecclesiis constituta, ut in Augustana, Ratisbonensi, Passaviensi, totque censebuntur esse nominationes, quot sunt Beneficia, ad quæ quis nominatur, licet uno diplomate comprehensa: vel etiam successive (hoc est distinctis & interruptis aliquo intervallo temporibus) potest quempiam nominare ad diversas Ecclesias, quo casu, quælibet nominatio distinctum solemne diploma requirit,

Veruntamen acceptatione unius Beneficii in una Ecclesia, v. g. Canonicatus in Ecclesia Augustana, cæteræ nominationes in aliis Ecclesiis extinguuntur, prout habetur *in ipso Indulto precum: §. Ita quod, & ibid. Cochler Sect. 3. V. Simul, vel successive, fol. 48.* Neq; enim ideo plures nominationes ejusdem personæ ad diversas Ecclesias a Cæsare fiunt, ut plura Beneficia ipsi concedantur: sed ut citius, & certius pluribus Ecclesiis assignatis, eveniat alicujus Beneficii in aliqua Ecclesia vacatio, qua eveniente, & collatione subsequente, omnes reliquæ nominationes cessant; ne præter intentionem concedentis, plura Beneficia quis consequatur: quamvis nihilominus Cæsar possit alias preces eidem personæ concedere, post prioris nominationis, seu gratiæ extinctionem; cum per hoc nec præjudicetur Sedi Apostolicæ, ejus enim non interest, cui fiat collatio: neque Collatoribus ordinariis, qui semel tantum super uno Beneficio gravari possunt: neq; Ecclesiis, quia semel quoque quælibet tantum gravari potest; nec denique juris dispositioni præjudicium infertur, ratione pluralitatis Beneficiorum; quia per assecutionem alterius Beneficii incompatibilis cum priore, hoc vacat. Et ita hanc clausulam explicat *Rota Romana allegata a Cochler c. l. V. Ita quod, fol. 49.* ubi ait, hanc Rotæ interpretationem omnino sequendam esse, cum constet decisionem Rotæ, magnæ esse auctoritatis, & majoris, quam communem Doctorum opinionem.

Limitatur quinto. In precibus Cæsareis Canonicatus, & Præbenda, dignitas, sive personatus, administratio, vel officium, in una Ecclesia, pro unico duntaxat Beneficio computari debent, prout habetur *in Indulto precum, cit. §. Ita quod*: ac proinde Cæsar non potest unam personam nominare pro Canonicatu, aliam pro Præbenda: quamvis alias per mandatum Apostolicum provideri alicui possit de Canonicatu in præsenti, de Præbenda vero solum in futurum, vel e converso, juxta *c. Si Clericus; 11. h. t.* Idque statutum est, tum ne Ecclesiæ nimium graventur: tum quia Rescripta gratiæ, seu privilegia, in quantum a Jure communi recedunt, odiosa sunt, & restringenda, *Cochler c. l. Sect. 3. V. Canonicatum & Præb. fol. 29.*

CCCLXXI. Restant adhuc aliquæ Quæstiones circa hactenus dicta, hic expediendæ. Quæritur primo, an Imperator electus, ante confirmationem a Papa acceptam, possit uti Indulto precum primarum; Resp. affirmative, ut patet ex usu, & consuetudine, quia quamvis spectato Jure communi Canonico, electus in Imperatorem ex sola electione non habeat jus & auctoritatem administrandi Imperium, adeoque nec concedendi privilegia, & gratias, aliaque faciendi, quæ sunt potestatis Imperialis, ante confirmationem; quia nondum est absolute, & simpliciter Imperator, sed tantum designatus, nemo autem operatur, antequam sit: attamen spectata consuetudine jam diuturno usu recepta, sicut Imperator electus statim, etiam ante confirmationem, Imperium administrat; ita potest etiam concedere privilegia, & alias gratias Imperatori competentes, ante confirmationem acceptam, ut docet *Azor. p. 2. Inst. l. 10. c. 6. q. 2.* adeoque & primarias preces conferre, etsi nondum confirmatus sit. Quamvis autem hoc jus nominandi personas idoneas ad Beneficia, quippe non mere temporale, sed spirituali connexum, competat Imperatoribus ex concessione, & privilegio S. Pontificis: nihilominus etiam ante confirmationem, & actualem concessionem hujus Indulti, eo utuntur Imperatores, ex præsumpta mente & voluntate S. Pontificis, qui id scit, & tolerat, adeoque tacite approbare censetur; cujus concessio, & Indultum postea datum retrotrahitur ad tempus electionis, juxta *reg. jur. 10. in 6.* cum SS. Pontifices ab immemoriali tempore semper consueverint Regibus & Imperatoribus Romanorum tale Indultum sine tergiversatione concedere: & licet ipsis illud auferre, vel negare possent, merito tamen id non faciunt, nec convenienter facere possent; quia si sit scandalum in auferendo, melius est, id illis relinqui, ut notat *Jo. Monach. in c. 2. h. t. in 6. n. 5.* præsertim in iis Ecclesiis, quas ipsi, vel progenitores ipsorum fundarunt, & dotarunt, ut ait *Jo. Andr. ibid. num. 7.* ubi loquitur de potestate conferendi Beneficia Ecclesiastica concessa Laicis.

CCCLXXII. Quæritur secundo. An Imperator, postquam unum nominavit ad Beneficium, possit variare, & resilire, nominando alium? Resp. affirmative, ut tradit *Cochler citat. Sect. 2. in Scholis q. 2. fol. 22.* Ratio est, tum quia, & Legatus Sedis Apostolicæ de Latere, qui reservavit sibi Beneficium pro certa persona, potest id revocare, & alteri conferre, tum quia per nominationem ad Beneficium conferendum, nominatus non acquirit jus in Beneficio, sed tantum ad implorandum officium Executoris, ut sibi provideat, vel faciat provideri, juxta *Gl. in c. Vniens; 13. V. Renunciasse ad Renunciat.* Nec obstat, nominationem habere vim præsentationis: quia hoc solum verum est, si quis præsentatur ad Beneficium vacans, tunc enim res non est amplius integra: secus est de Beneficio vacaturo, ad quod dantur Preces primariæ, sunt enim omnes expectativæ odiosæ: ideoque censetur res manere integra, si quis nominatus sit ad Beneficium vacaturum, *Cochler c. l.* Hinc infertur, quod Cæsar primarias preces alicui concessas possit revocare, si necdum jus quæsitum sit Precistæ, sed tantum nomen ejus in Albo, seu Rotulo Cæsaris descriptum; nam per talem inscriptionem non acquiritur jus in re, vel ad rem proprie dictum, sed tantum annotatur nomen alicujus, ad Principis memoriam: secus est, si jus nominato sit quæsitum, tunc enim Princeps non debet sine causa gratiam jam factam ab illo auferre, *Cochler c. l. q. 17. fol. 32.*

CCCLXXIII. Quæritur tertio. An si preces alicui concessæ non sint sortitæ effectum, ob mortem, v. gr. Precistæ, hoc est, ejus, cui preces conferuntur, possit Cæsar alium nominare? Resp. affirmative *Cochler c. l. q. 5. fol. 24. & 25.* Ratio est, quia quando actus non habet effectum, secundum intentionem disponentis non restringitur ad unum actum, sed de ulteriore actu semper intelligitur, donec res sortiatur

esse-

effectum, ut docet *Baldus in l. Invitus ; 27. in fine Cod. de Procurat.* Sic & commissio alicui facta de providendo, intelligi debet cum effectu. Non obstat, quod omnis facultas disponendi, intelligi debet de unico actu, & prima vice, *arg. l. Bonus 89. §. Hoc sermone, ff. de V. S.* quia Cæsar non intendit, nisi semel conferre preces, modo nominatio habuerit plene suum effectum, unde illius iteratio potius est ejusdem jam coeptæ continuatio, & complementum, quam variatio, *Cochier cit. loc.* Similiter si Precista non admittat gratiam, seu nominationem ipsi factam, potest Cæsar libere alteri eam conferre, & si is repudiat, iterum alteri, donec preces plene sint sortitæ effectum, *Cochier c. l. q. 7. fol. 26.* Plures alias ejusmodi Quæstiones resolvit *Cochier l. c.* quæ tamen raro in usu sunt, & ex eodem, vel simili fundamento dissolvi possunt.

§. X.

Continuatur eadem materia de Cæsareis precibus primariis.

„ CCCLXXIV. Præterea concedit Pontifex *in §. Quodque quicunque*, ut in quibusvis dignitatibus constituti, & Ecclesiarum Cathedralium Canonici, quos pro singulis personis precum, & nominationum hujusmodi Cæsar Executores constituerit, per se, vel per alium, sive alios, possint eisdem personis prædicta Beneficia, cum omnibus juribus, & pertinentiis conferre, & assignare, in quibusvis, etiam Ordinariis Collatoribus per Litteras alternativas, aliaque privilegia concessis, aut concedendis mensibus vacaverint, si intra mensem, postquam vacatio ejusmodi Beneficiorum ipsis innotuerit, duxerint acceptanda. Idque extenditur primo, etiamsi ipsa Beneficia dispositioni Apostolicæ, alias quam per *Extravagantem Ad regimen*, generaliter fuerint reservata. Secundo, etiamsi ex diversis personis vacaverint. Tertio, etsi personæ nominatæ, tempore assecutionis Beneficii, ad quod nominatæ sunt, aliud Beneficium in eadem Ecclesia jam ante obtineant. Quarto, etsi secundum statuta & consuetudines Ecclesiarum, in quibus Beneficia hujusmodi constituta fuerint, eorum capaces non fuerint, ob defectum legitimæ ætatis, aut legitimorum natalium, dummodo quoad ejusmodi qualitates requisitas, cum illis sit dispensatum, & Beneficia in eadem Ecclesia obtinenda, talia sint, quæ sine dispensatione Papæ simul obtineri possint, ac consueverint; nec dictorum Beneficiorum collatio ad Sedem Apostolicam legitime fuerit devoluta, neque super illis inter aliquos lis pendeat indecisa. Quinto, etsi personæ ejusmodi duo, vel tria, vel plura cujuscunque qualitatis, & annui valoris Beneficia (in diversis Ecclesiis) obtineant, aut expectent.

„ Denique super his, ut preces, seu nominationes Cæsareæ effectum habeant, datur a Papa Executoribus plena, & libera, etiam per censuram Ecclesiasticam, exequendi potestas: ipsis vero nominatis conceditur, ut una cum primariis precibus, aliis quoque ex apostativis, ac nominationibus, seu gratiis specialium reservationum de quibus Beneficiis aut mandatis de providendo, si ipsis concessæ sunt, uti possint, nec aliqua gratiarum hujus extincta, reliquæ cassæ, vel irritæ censeantur.

CCCLXXV. Pro declaratione *hujus* §. Notandum primo. Quia Ordinarii non facile parebant indulto primarum precum, quas concedere solent Pontifices Cæsari recens electo, ideo Papa constituit Delegatos suos pro executione nominationis Cæsareæ, qui compellant Ordinarios ad conferendum. Debent autem isti Executores (quos Cæsar ipse elegit) esse in Ecclesiastica dignitate, vel personatu constituti, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici, his enim solis causæ, auctoritate Litterarum Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ejusdem committi possunt, juxta *c. Statutum 11. in princ. de Rescript. in 6. Cochier in precib. primar. Sect. 4. in Scholiis V. quodque quicunque fol. 62.* Possunt autem Executores hi constituere Subexecutores, cum habeant jurisdictionem delegatam a Principe, videlicet a Papa, ejusmodi Delegati subdelegare possunt, ut constat *ex l. a Judice 5. C. de judic.* dummodo isti Subdelegati, sive Subexecutores habeant qualitates requisitas *in cit. c. Statutum. Cochier cit. l. V. Per se, vel per alium, fol. 55.* Porro sicut Cæsar, mortuo Precista potest nominare alium, ut supra dictum: ita etiam mortuo Executore, vel Subexecutore, antequam hic contulerit, potest alium deputare, si Preces Cæsareæ nondum plenum sortitæ sunt effectum, qui non solum per mortem Precistæ, sed etiam Executoris vel Subexecutoris impeditur. Aliud vero esset dicendum, si Executores, non a Cæsare ex concessione Papæ, sed ab ipso Papa deputarentur, tum enim iis mortuis, recurrendum esset ad Papam, a quo tum nulli alii potestas deputandi Executores concessa foret, ut bene quoad hoc ait *Cochier c. l.*

CCCLXXVI. Notandum secundo. Potest Imperator concedere preces primarias ad Beneficia, in quibusvis etiam Ordinariis Collatoribus, per Constitutiones Pontificias, aut Litteras alternativas (videlicet per Regulam VIII. Cancellariæ, per quam dantur illam acceptantibus, & residentibus sex menses alterni ad conferendum Beneficia in suis Ecclesiis vacantia, sicut & per Concordata Germaniæ) aliaque privilegia quæcunque quomodolibet concessis, & inposterum concedendis mensibus, *prout habetur in Indulto Pontificio precum Cæsarearum cit. §. quodque quicunque*, cui non est derogatum per Concordata Germaniæ: tum, quia hoc privilegium primariarum precum est multo antiquius ipsis Concordatis, nec Imperatoribus post Concordata concessum, sed pluribus seculis ante, eo tempore, quo Papa potuit in omnibus mensibus indistincte Beneficia conferre: adeoque non est præsumendum, Imperatorem Fridericum III. permisisse, ut tam antiquo, & insigni privilegio, Imperatoribus recenter electis concesso, per Concordata cum Sede Apostolica ab ipso inita præjudicaretur; renunciatio enim juris proprii non est præsumenda, nisi specialiter exprimatur. Tum quia neque præsumendum est, Pontificem voluisse illi privilegio per Concordata derogare, cum per generale Rescriptum, seu dispositionem non tollatur speciale privilegium alicui prius concessum, nisi illius mentio specialis fiat, juxta *Gl. communiter receptam ; in l. 3. C. de Silentiariis, lib. 12.* præsertim si sit privilegium remuneratorium, quale est illud, quod conceditur Imperatoribus, ob merita illorum in Ecclesiam, *Cochier c. l. V. Cum in quibusvis etiam Ordinariis, fol. 59. 60. & 61.* Tum quia in Rota Romana Anno MDCXVIII. die xv. Maii decisum fuit, quod indultum precum Cæsarearum comprehendit etiam Beneficia vacantia in mensibus Ordinariorum, non obstantibus Concordatis Germaniæ; cum illis nominatim & expresse, prout requiritur, fuerit derogatum in eodem Indulto posterioribus temporibus concesso, quam decisionem refert *Cochier c. l. fol. 63. & 64.* Tum denique quia idipsum praxis confirmat, cum Imperatores in quibusvis mensibus etiam Ordinariorum soleant primarias preces concedere, alioquin nimis angusta foret hæc gratia, si ad solos menses Pontificios restringeretur, *Cochier. c. l. fol. 62. & 63.*

CCCLXXVII. Notandum tertio. Nominatus per preces Imperatorias ad Beneficium, debet illud intra mensem, numerandum a tempore, quo ipsi vacatio Beneficii (intellige per obitum) innotuit, acceptare, id est, declarare per se, vel alium ejus Procuratorem, etiam Laicum) speciale ad hoc mandatum habentem, quod Beneficium vigore precum Imperatoriarum petat, prout habetur *in eodem Indulto cit. §. Quodque ; Cochier ibid. V. per se, vel per alium, fol. 55. & 56. & V. intra mensem.* Idque statutum fuit, quia diuturna Ecclesiarum vacatio est ipsis dispendiosa, *c. Quam sit 6. de Elect. in 6.* Et hinc debet Precista Rescriptum precum Imperatoriarum, etiam ante elapsum mensem insinuare Collatori Ordinario, v. g. Episcopo, vel ejus Vicario, vel Capitulo (si collatio ad illud spectet) & quidem Capitulariter congregato, cum singuli Canonici seorsim Capitulum non repræsentent: alioqui enim Ordinarii Collatoris manus non essent ligatæ, possetque, cum vacat Beneficium illud, alteri conferre, *Cochier cit. loc. V. Duxerint acceptanda, fol. 73.*

CCCLXXVIII. Sed hic circa prædicta occurrunt plura dubia. Nam primo dubitatur, a quo tempore mensis iste datus ad acceptandum Beneficium incipiat currere? Respond. a tempore vacationis publice notæ, in loco, vel Ecclesia Beneficii vacantis, *arg. Clem. 1. de Concess. præb.* Nisi tamen Precista alleget, & probet absentiam, vel aliam justam causam ignorantiæ, *Cochier c. l. V. intra mensem, fol. 66.* Imo probabile est, quod Precista possit acceptare Beneficium, etiam post mensem a tempore vacationis elapsum, si res adhuc sit integra, hoc est, si Beneficium nondum alteri sit collatum, *Cochier c. l. fol. 67.* Ratio est, quia per Cæsareas preces, non agitur de novo jure acquirendo, sed de acquisito per nominationem conservando, & in effectum deducendo, ideoque per acceptationem invalidam dispositio, sive facultas acceptandi non extinguitur, *l. Matrimonii 21. ff. qui & a quib. manumiss. &c.* Adde, licet per negligentiam Precista non acceptet Beneficium, quod scit vacare, poterit nihilominus postea acceptare, idque propter Clausulam extraordinariam adjectam in ipso indulto precum *§. fin.* ubi dicitur, quod non obstent Precistæ, quæ alioquin Constitutiones Apostolicas requirunt de insinuatione, & publicatione gratiarum expectativarum, & diligentiis desuper faciendis, in favorem Ordinariorum Collatorum: quamvis adhuc, si non essent istæ clausulæ derogatoriæ adjectæ, Precista excideret suis precibus, qui intra mensem per se, vel per alium Beneficium non acceptaret; quia non acceptando intra tempus præscriptum, non observaret formam Litterarum Apostolicarum, & per consequens actus esset nullus, & secundus impetrans præferretur primo impetranti, ut notat *Cochier c. l. fol. 68.*

CCCLXXIX. Dubitatur secundo. An si Precista sit negligens in acceptando primum Beneficium vacans, possit postea petere secundum nulli adhuc debitum, si aliquod vacaverit? Resp. negative, *Cochier. c. l. V. intra mensem, fol. 68.* Ratio est, quia cum Papa mandat alicui provideri de Beneficio, id intelligitur de primo vacaturo: unde si is negligens fuerit in petendo Beneficio, extincta est ea gratia, ut constat ex c. *Si Clericus ; 11. in princ. b. t. in 6. & ex c. Gratia 7. junct. Gl. V. Eligas, de Rescript. in 6.* Excipitur primo, ut non procedat, quando primus actus fuit invalidus, tunc enim iterari potest: nam dispositio loquens de actu, intelligi debet de primo actu valido, *arg. l. Qui per salutem 33. ff. de jurejur.* Secundo, nisi acceptans non possit consequi istud, quod acceptavit. Tertio, nisi acceptans protestetur in sua acceptatione, quod non intendit acceptare Beneficium, nisi quatenus de jure sibi debetur, & in quantum potest pacifice obtinere ejus possessionem. Quarto, nisi Precista per errorem elegerit, seu acceptarit Beneficium jam alteri collatum, vel debitum, vel Beneficium simplex pro dignitate: tum enim poterit aliud eligere, & acceptare, juxta *Gl. Receptam, in c. 1. in fine V. Causa ; de Concess. præb. in 6.* Has limitationes affert *Cochier c. l. 69. & 71.* Porro etsi Papa in suo Indulto relinquat in arbitrio Precistæ, acceptare Beneficium vacans, quandocunque maluerit, aut duxerit acceptandum, per hoc tamen aliud non tribuit eidem, quam, ut possit acceptare primum vacans, si velit: vel si nolit, possit expectare secundum, illudque acceptare, & si nec istud, tertium, & sic de ceteris: quod si semel unum acceptavit, non datur illi facultas variandi, & eligendi aliud, ut ex dictis patet, *Cochier c. l. n. 70.*

CCCLXXX. Dubitatur tertio. Si Precista acceptavit Beneficium, & petiit sibi conferri, dicens vacare per obitum Petri, cum tamen vacet per obitum Pauli, an valeat acceptatio? Resp. affirmative, modo constet de Corpore Benefi-

cii,

cii, *ut post Rebuffum* docet *Cochier c. l. fol. 72. §. Absolute Quæstio*: Ratio est tum quia diligent jus, quod sibi falsa opinione ductus putat competere, illud, quod sibi vere competit, non amittit, *l. Mater; 19. §. Cæterum ff. de inoffic. testam. l. Legitimum; 8. ff. de petit. hæred.* tum quia falsa demonstratio non vitiat actum, si de corpore, sive re constet, *l. Demonstratio; 17. ff. de Condit. & Demonstr.* Non obstat, quod non valeat impetratio Beneficii vacantis per obitum Petri, si vacet per obitum Pauli, etiamsi opponatur clausula, *aut quocunque alio modo vacet*, non enim debetur impetranti, si vacet per aliam personam, quam expressam, cum expresso uno modo vacandi, non veniat alius, *c. Susceptum; 6. de Rescrip. in 6.* Nam respondetur, id procedere de provisione Beneficii, quæ non valet facta ei, qui in petitione, seu supplicatione dixit, vacare per obitum Petri, cum vacet per obitum alterius: secus autem est in acceptatione, quæ non est, nisi quædam voluntatis declaratio, acceptandi tale Beneficium, & tendit ad executionem gratiæ, ideoque non impeditur, etiamsi erretur in modo vacationis, dummodo sequatur postea vere, & actualis provisio, quæ dat jus in Beneficio, *c. Si Tibi; 17. h. t. in 6. Cochier cit. loc.*

CCCLXXXI. Dubitatur quarto. An tempus istud unius mensis currat contra Minorem xxv. annis, vel legitime impeditum? Resp. probabile est non currere, durante minore ætate, vel impedimento, *arg. l. 2. C. de annali exceptione, l. Ob commissa; 21. C. ad leg. Jul. de adult.* ex quibus, & similibus juribus sumitur illa regula, quod legitime impedito non currit tempus, dummodo impedimentum illud non sit affectatum, sicut neque de absentibus justa de causa, *l. 1. ff. Ex quib. caus. major. Cochier fol. 72.* Non obstat, quod in spiritualibus minor censetur major, *c. Ex parte; 14. de restit. spoliat. c. ult. de judic. in 6.* censendus enim est sui juris, sicut filiusfam. in Castrensi peculio. Nam hoc solum verum est in his, quæ sunt mere spiritualia, ut matrimonium, ingressus Religionis, votum &c. secus est in aliis, quæ non sunt mere spiritualia, sed spiritualibus tantum annexa, ut sunt Beneficialia: in istis enim contra Minorem non currit tempus præscriptionis, vel saltem conceditur illi enormiter læso restitutio in integrum, *Cochier c. l.*

CCCLXXXII. Notandum quarto. Indultum precum primariarum, & potestas illarum Executoribus in eo concessa, extenditur primo, ad Beneficia quævis Sedi Apostolicæ reservata, ut possint conferri Precistis, quos ad illa Cæsar nominavit: exceptis iis, quæ Papæ reservata sunt *in Extravag. Ad regimen*, videlicet Beneficia Cardinalium, & Officialium Curiæ Romanæ, ubicunque decedunt: eorum item Beneficiatorum, qui aliunde cujusvis negotii causa ad Curiam veniunt, si in Curia, vel in accessu, & recessu, intra duas dietas a Curia distantes, moriantur: præterea Beneficia, quæ vacant per privationem, depositionem, translationem, promotionem, assecutionem alterius Beneficii incompatibilis, si talis privatio, seu depositio, translatio, promotio, seu collatio Beneficii per Sedem Apostolicam facta fit, &c. hæc enim Beneficia non comprehenduntur sub precibus primariis: alia vero omnia, etsi reservata Papæ, sub iis continentur: exceptio enim aliquorum casuum firmat regulam in contrarium, quoad casus non exceptos, *Auth. Ut autem lex, & ibi Gl. V. in auxilio, junct. Gl. Margin. de non alienan. &c. Cochier c. l. Sec. 4. V. Aliis quam per Consist. Ad regimen; fol. 73.* Extenditur secundo, ad Beneficia ex diversis personis vacantia, videlicet quando plures simul, & eodem tempore, vel intra breve tempus moriuntur: vel quando plures de Beneficiis contendunt, & simul si aliquod habeant, privantur. Non comprehenduntur autem hic Beneficia, quæ vacant ex causa resignationis; privilegium enim nominandi, vel conferendi Beneficia, non habet locum in iis, quæ vacant per resignationem in favorem, *Pauli. lib. 10. de Resign. Benef. qu. 7. num. 22.* Ubi rationem dat: quia resignans in favorem, non intendit jus a se abdicare, nisi Beneficium resignatum acquiratur resignatario. *Cochier c. l. V. Vacaverint, fol. 74.*

Extenditur tertio. Etiamsi Precista jam ante Beneficium habeat in aliqua Ecclesia, potest enim vi precum Cæsarearum aliud in eadem Ecclesia obtinere, dummodo tamen talia sint, ut sine dispensatione Apostolica in eadem Ecclesia simul retineri possint, qualia sunt Beneficia difformia, sive diversi generis, ut dignitas, & Canonicatus, Beneficium curatum, & simplex, Canonicatus, & Capellania: hæc enim de jure sunt compatibilia, etsi residentiam requirant, cum enim in eadem Ecclesia consistant, potest quis in utroque simul residere, nisi ratione oneris, vel ministerii, sive servitiis sibi repugnans, quod utrique eodem tempore incumbat, *Garc. p. 12. de Benef. c. 5. n. 135.* licet *ibid. n. 249.* dicat contrarium resolvisse S. Congreg. Concil. quæ tamen declaratio, vel non est autentica, vel non recepta, *Cochier c. l. V. Personæ nominatæ; fol. 74.*

Extenditur quarto. Quod Executores precum possint nominatis a Cæsare conferre Beneficia, etsi non habeant qualitates, secundum statuta, & consuetudines Ecclesiarum requisitas, ut si Precista careat nobilitate, quæ requiritur ex statuto vel consuetudine alicujus Ecclesiæ, imo etsi non habeant qualitates secundum Jus commune requisitas, v. g. ætatem, aut legitimos natales, modo super inhabilitatibus, quæ ex Jure communi proveniunt, legitime cum illis sit dispensatum: nam licet Pontifex det potestatem Executoribus conferendi Beneficia incapacibus, etiam de Jure communi, vult tamen cum eis esse legitime dispensatum: non enim concessa potestate conferendi Beneficia, hoc ipso censeri debet esse concessa potestas dispensandi, aut conferendi Beneficia inhabilibus, sine dispensatione, cum hæc potestas specialem concessionem requirat, *arg. c. Audientiæ; 4. de privil. in 6.* ut bene advertit *Cochier c. l. V. Secundum statuta, fol. 75.* Quamvis quoad inhabilitates, quæ introductæ sunt per specialia statuta, & consuetudines Ecclesiarum, non requiratur dispensatio, cum illæ per hoc Indultum, & clausulam appositam, quoad preces Cæsareas sublatæ videantur, *Cochier cit. loc.*

Extenditur quinto. Quod Executores precum Cæsarearum conferre, & assignare possint, ac debeant Precistis Beneficia, ad quæ a Cæsare sunt nominati, etsi illi habeant duo, vel tria, vel plura Beneficia qualiacunque in aliis Ecclesiis, & cujuscunque valoris annui, *Cochier c. l. V. Etiam duo, vel tria, fol. 78.* Neque illis obstant aliæ gratiæ exspectativæ, seu nominationes, aut mandata iis providendi de Beneficiis vacaturis, si præter preces Cæsareas, alias a Sede Apostolica impetrarunt, ut habetur *in fine cit. §. Quodque*: imo nec exprimere tenentur Beneficia, quæ alibi habent, *Cochier cit. loc.*

CCCLXXXIII. Notandum quinto. Sub precibus Cæsareis non comprehenduntur Beneficia ad Sedem Apostolicam legitime devoluta, de quo *in c. Cum ex nostris; 6. de Concess. præb.* ut habetur in *cit. §. Quodque*: Secus autem est dicendum de Beneficiis, quorum collatio devolvitur ad immediatum Superiorem, v. gr. a Prælato, seu Abbate non exempto ad Episcopum, talia enim Beneficia subjacent precibus Cæsareis; quia in Indulto solum excepta sunt Beneficia devoluta ad Papam, ergo secus de devolutis ad alios inferiores Papa, exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis, *Cochier c. l. V. Ad Sedem Apostolicam legitime devoluta, fol. 76. & 77.* Ubi id limitat, nisi Papa præveniret immediatum Superiorem in conferendo Beneficio, cum possit concurrere cum Episcopo, vel alio inferiore Collatore Ordinario. Præterea preces Cæsareæ non comprehendunt Beneficia litigiosa (si illa post litem inceptam concessa sunt, secus si ante) nec tenetur Precista illa acceptare, quamvis si sciens Beneficium litigiosum acceptet, debeat litem prosequi, *ut ex Probo notat Cochier c. l. V. Lis pendent indecisa, fol. 77.* Imo generatim gratias expectativas non cadere super Beneficia litigiosa, decisum est *in Rota decis. 28. de Concess. præb. in antiquis, apud Cochier c. l.* Verum si lis sit notorie frivola, preces locum habent, lis enim injusta, vel calumniandi causa intentata, non inducit vitium litigiosi, *l. 1. ff. de litigios.* sicut neque inducitur in Beneficiis, si lis tantum sit super possessione illorum, *Cochier cit. loc. fol. 77.*

CCCLXXXIV. Notandum sexto. Executores deputati a Cæsare debent iis, qui ab illo nominati sunt ad Beneficia, conferre, & assignare Beneficia, & postquam ipsis canonice provisum est, Collatores eosdem recipere, & admittere debent, prout habetur *in Indulto precum, §. Hinc est, in fine*; adeoque collatio semper fit Executoribus, Collatoribus vero nudum receptionis, sive installationis ministerium, quam Canonica provisio præcedere debet; quia Precista habet validum Titulum coloratum ex concessione precum ipsi facta a Cæsare, *Cochier c. l. fol. 79.* Quod si Collatores nolint Precistas recipere, Executores eos compellant per censuras Ecclesiasticas ad recipiendum, & dandam possessionem, *Cochier c. l. V. Conferre, fol. 78.* ubi addit, quod sine justa causa contradicentes executioni precum Cæsarearum, possunt Executores excommunicare, & tunc eo ipso cadunt jure, si quod in illo Beneficio habeant.

CCCLXXXV. Notandum septimo. Etsi concessio precum primariarum pertineat ad gratias exspectativas, cum Cæsar jus habeat nominandi ad Beneficia proxime vacatura, non tamen ea adversatur SS. Canonibus, *c. 2. c. Constitutus; 13. de Conc. præb. c. 2. eod. in 6. & similibus*, in quibus Expectativæ ad Beneficia vacatura, per quas votum captandæ mortis alienæ inducitur, reprobantur, & prohibentur; quia hujusmodi concessio & gratia Cæsaris generalis, est incerta, ut advertit *Andr. Gail. lib. 2. obs. 155. num. 7. in fine*, adeoque non ita inducit periculum captandæ mortis, cum expectans nesciat, quis proxime sit moriturus, aut cui sit successurus. Sed neque adversatur *Concilio Tridentino Sess. 24. c. 19. de reform.* Ubi tollit quascunque gratias expectativas ad Beneficia vacatura, ita, ut neque hactenus concessis uti liceat: imo & reservationes mentales, per quas scilicet Papa reservabat Beneficium aliquod, vel in specie, vel in genere per Bullam, vel per Breve, ut personæ gratæ, quam non exprimebat, sed in mente retinebat, provideret, ideoque dicebatur reservatio mentalis. Nam in dicto Decreto Concilii non comprehendi primarias preces Cæsareæ Majestatis, censuit, ex sententia Congregationis Concilii, ipse Papa Gregorius XIII. in Litteris Apostolicis editis Anno Domini 1575. die 25. Januarii, prout habetur *in Declarationibus Cardinalium ejusdem Decreti, apud Jo. Gallemart. ibid. n. 2. & apud Cochier in Proemio precum primariarum, fol. 2. & 3.* Non enim in illo Decreto Concilii nominatur Imperator, qui cum sit speciali nota dignus, nominatus fuisset, si Concilium voluisset illum comprehendere, sicut nominavit Cardinales, qui & ipsi sunt speciali nota, seu expressione digni.

CCCLXXXVI. Postremo *in dicto Indulto Pontificio precum Cæsarearum, §. Non obstantibus*, subjunguntur clausulæ derogatoriæ eorum, quæ eidem obstare possent. Et in primis derogat Pontifex Constitutionibus Apostolicis de non utendo gratiis Expectativis: item de diligentiis faciendis in favorem ordinariorum Collatorum, de quibus supra. Secundo, Litteris exspectativis concessis in forma pauperum, juxta *c. Si pauper; 30. h. t. in 6.* sive mandatis de providendo pauperibus Clericis, non habentibus Beneficium: item Litteris de providendo personis illustribus, ac Graduatis, omnes enim hujusmodi Litteræ non obstant precibus Cæsareis, si contingat illas concedi super talibus Beneficiis, quominus dictæ preces iis conferantur. Tertio, derogat Regulis Cancellariæ Apostolicæ, quandocunque publicatis, & publicandis, quibus expresse, & specialiter derogari debuit; quia per clausulam derogatoriam generalem, *non obstantibus Constitutionibus Apostolicis*: non censetur derogatum, nisi Constitutionibus ordinariis, non extraordinariis, qualis sunt Extravagantes, & Regulæ Cancellariæ, *Cochier c. l. Sec. 5. §. 1.*

§. 1. *V. Publicatis*, *& publicandis*, *fol.* 90. Quarto, derogat statutis, & consuetudinibus aliarum Ecclesiarum, etiam juramento, & confirmatione Sedis Apostolicæ roboratis; quia similiter per clausulam generalem derogatoriam non tolluntur statuta jurata, vel per Principem confirmata, *Cochier c. l. V. Juramento*, *& V. Confirmatione Apostolica*, *fol.* 91. Cui etiam Indulto non vult derogari Pontifex, per quascunque Litteras Apostolicas, non facientes plenam & expressam, a verbo ad verbum, de eodem mentionem. Quinto derogat etiam Ipsis Concordatis Germaniæ, eorumque confirmationi, quatenus huic Indulto adversantur. Sexto, denique derogat quibusvis aliis privilegiis, Indultis & Litteris Apostolicis, Indulto huic quocunque modo adversantibus, etiam motu proprio Papæ, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam cum clausulis derogatoriarum derogatoriis, & aliis insolitis concessis, & decernitur quicquid contra, quacunque Auctoritate attentatum fuerit, irritum, & inane. Plura videri possunt apud *Cochier Sec.* 5. §. 3. *& n.*

TITULUS VI.

De Clerico Ægrotante vel Debilitato.

Dictum est supra, quod Beneficia, & Præbendæ nonnisi iis, qui per se residere, & Ecclesiis deservire possint, conferenda sint, cum Beneficia Ecclesiastica dentur Clericis propter præstandum officium, cap. ult. de Rescript. in 6. Sed quia merito dubitari poterat, quid agendum sit, si Clericus Beneficiarius propter ægritudinem, vel mutilationem, officium præstare nequeat: ideo subjicitur hic Titulus, in quo de hac re agitur, qui extat etiam in Sexto Decretalium.

§. I.

An Clericus propter ægritudinem, vel mutilationem amittat Beneficium suum, vel saltem fructus illius, & quando ei dari possit, vel debeat Coadjutor.

I. ASSERTIO I. Clericus, qui infirmitate impeditus est, quominus Ecclesiæ serviat, & officium præstet, non solum non amittit Beneficium suum: sed etiam pro serviente, ac residente habetur, ita, ut omnes fructus Beneficii sui integre percipere debeat, ac si Ecclesiæ inserviret. Ita statutum habetur *in c. Cum percussio*; 1. *h. t.* Ubi rescribit Papa Gregorius I. Episcopo Candido, quod propter „ ægritudinem, per quam Clericus a servitio Ecclesiæ im„ peditur, non debeant illi subtrahi, aut minui debita sti„ pendia, sed omnia ei ipsi præberi, quæ, si sanus esset, „ ab ipsa Ecclesia percipere poterat; quia alioquin alii e„ xemplo deterrerentur, ac proinde idonei Ministri non „ reperirentur, qui Ecclesiæ servire velint. Consentit *cap. Cum percussio*; 2. *caus.* 7. *q.* 2. ubi dicitur, quod afflictio „ non debeat addi afflictis.

II. Ampliatur autem assertio: Quod non tantum fructus Beneficii, sed etiam quotidianas distributiones debeat percipere Clericus infirmus, ut constat *ex cap. unic. de Clericis non resident. in* 6. Limitatur autem, ut solum procedat, quando infirmitas est causa principalis, & proxima non serviendi Ecclesiæ. Nam si ante infirmitatem, dum sanus erat Clericus, non residebat, nec serviebat Ecclesiæ, tum propter infirmitatem supervenientem, non habebitur pro residente; nam casus superveniens recipit declarationem, secundum statum proxime præcedentem, *arg. cap. Majores*; 3. *in fin. de Baptis.* ac proinde, sicut ante morbum non debentur illi distributiones quotidianæ, ita nec post morbum, *Abb. hic n.* 6.

III. Assertio 2. Sed neque Clericus propter mutilationem amittit Beneficium, quod habet, quin & fructus ejus nihilominus percipere potest: Quamvis Presbyter mutilatus, „ cui v. g. duo digiti, cum medietate palmæ, abscissi sunt, „ non permittatur Missam celebrare; quia nec secure pro„ pter debilitatem, nec sine scandalo, propter deformita„ tem, potest celebrare; veruntamen alia officia Sacerdota„ lia (v. g. audire Confessiones) e quibus non est impedi„ tus per mutilationem, talis exercere non prohibetur, prout rescribit Papa Eugenius *in c. Presbyterum*; 2. *h. t. qui est casus illius c.*

IV. Ex quo colligitur primo. Quod duæ generatim sint causæ, quæ inducunt irregularitatem ex corporis vitio, sive inhabilem faciunt ad exercendum officium Sacerdotale, vel in totum, vel saltem ex parte, quarum quælibet per se sola sufficit, videlicet propter debilitatem, per quam impeditur congruum exercitium Ordinis, vel propter notabilem deformitatem, quæ parit scandalum, vel horrorem aliquem affert spectantibus, *Abb. hic num.* 2. Colligitur secundo Vitium, seu defectus corporis, absque culpa proveniens (*ut in casu hujus c.* ubi Presbyter mutilatus fuit a prædone) per quod impeditur congruum exercitium Ordinis, propter impotentiam, seu debilitatem, vel notabilem deformitatem, licet ante susceptos Ordines absolute irregularitatem inducat: tamen post susceptos Ordines, non facit aliquem irregularem simpliciter, sed solum inhabilem, & impeditum ad exercendum illum actum, seu officium Ordinis suscepti, quod propter debilitatem, sine periculo, & irreverentia, vel propter notabilem deformitatem, sine scandalo, obire nequit, *Abb. hic num.* 4. *Garc. p.* 7. *de Benefic. c.* 12. *num.* 18. ubi *num.* 19. addit, quod in casu *hujus c.* 2. ei, qui duos digitos, & dimidiam palmam amisit sine sua culpa, possit conferri Beneficium non requirens celebrationem Missæ, non autem requirens illam, & sic posset illi conferri Beneficium simplex.

„ V. Assertio 3. Si Rector Ecclesiæ, seu Parochus lepra „ infectus sit, ita, ut Altari servire non possit, nec sine „ magno scandalo Ecclesiam ingredi, Coadjutor ei dandus „ est, qui curam animarum gerat, eique ex reditibus Ec„ clesiæ ad suam sustentationem congrua portio assignari debet, ita statuit Lucius III. *in c. De Rectoribus*; 3. *h. t.* Ratio est, quia nihil cum scandalo fieri debet, dummodo sine peccato vitari possit *Gl. hic V. Scandalo*. Hinc colligitur primo. Leprosos, a communi hominum consortio separandos esse, ne sani contagione morbi inficiantur, *c. Resecanda*; 16. *caus.* 24. *q.* 3. Ideoque etiam ingressus Ecclesiæ leprosis interdici potest, *Abb. hic num.* 4. Colligitur secundo. Quod Rector Ecclesiæ, seu Parochus leprosus, vel alia infirmitate diuturna, aut perpetua, quæ incurabilis videatur, laborans, a sua Ecclesia, vel officio non sit removendus: sed dandus est illi Coadjutor, ita, ut cura animarum habitualis penes Rectorem, vel Parochum infirmum, quoad exercitium vero, sit penes Coadjutorem, *Hostiens. hic V. Animarum*, *& Jo. Andr. num.* 5.

VI. Cæterum decisio *hujus cap.* procedit, quando Rector Ecclesiæ, seu Parochus leprosus, vel alia simili infirmitate laborans, non potest suum officium spirituale exercere, ipsique Ecclesiæ servire, ita tamen, ut administrationem in temporalibus adhuc retinere, & gerere possit, hoc autem casu, ei Coadjutor dari debet in spiritualibus, & cura animarum exercenda, ipse vero Rector Ecclesiæ, seu Parochus infirmus omnes reditus percipiet, congrua portione ex iis Coadjutori assignata, juxta *cit. c.* 3. *h. t. Abbas ibidem num.* 5.

Si vero Rector Ecclesiæ, vel Parochus propter lepram (vel alium similem morbum incurabilem, non tantum officio spirituali præesse non possit: sed neque administrationi rerum temporalium, tum ab officio administrationis (in „ utrisque) propter scandalum, & abominationem popu„ li removeri debet, & juxta facultates Ecclesiæ, ei„ dem necessaria ad sustentationem, quamdiu vixerit, sup„ peditanda sunt, prout statuit Clemens III. *in cap. Tua „ nos*; 4. *hoc t.* ubi, ut notat *Abbas ibid. numer.* 2. Rector Ecclesiæ Parochialis vocatur Prælatus, non stricte, sed late loquendo; quia saltem in foro pœnitentiali jurisdictionem habet, & exercet.

VII. Porro an hoc casu, si Parochus incidet in lepram, vel alium morbum Incurabilem, omnino removendus ab Officio, & Beneficio, ejusque administratione, congrua ei ex reditibus Ecclesiæ portione assignata, & alius in locum Ipsius substituendus, & intitulandus sit, controvertitur inter DD. Affirmat *Gl. Margin. lit. A. in cit. cap. De Rectoribus*, *& Gl. in cit. cap. Tua nos V. Administrationis*, *h. t. & ibid. Innocent.* saltem si morbus sit talis, ut quis sine gravi scandalo, & horrore, in communi societate hominum vivere non possit, tunc enim privari potest, non solum administratione, sed etiam jure Beneficii, propter bonum publicum, adeoque talis privabitur sine culpa, sed non sine causa; idque satis colligi videtur *ex cit. cap. Tua nos* ubi absolute dicitur, quod talis ab administrationis officio debet removeri, & consequenter alius ei substituendus est in officio, qui proinde non erit Coadjutor, sed Rector principalis, & totalis.

Contrarium tamen non minus probabiliter tenet *Jo. Andr. in cit. c. Tua nos*: *num.* 3. ubi ait, quod talis Rector non removetur ab Officio prælationis, sive Rectoriæ, sed ab officio administrationis, *Abb. ibid. num.* 4. *Suar. dis.* 51. *de Cens. Sec.* 2. *n.* 18. *Garc. p.* 4. *de Benefic. c.* 5. *n.* 6. *& novissime Fagn. in cit. cap. De Rectoribus*; *num.* 7. *h. t. & alii.* Qui docent, Parochum, vel alium Beneficiarum nunquam posse, etiam propter infirmitatem perpetuam, removeri, aut privari jure, & Titulo Beneficii, nisi ipse consentiat, seu renunciet: sed solum posse removeri ab Officio, & Beneficio, quoad actuale exercitium, & administrationem, si neque in spiritualibus, neq; in temporalibus propter infirmitatem ei præesse possit; & sic intelligendum esse *cit. c. Tua nos.* Et hoc casu, tota administratio in spiritualibus, & temporalibus, pertinet ad Coadjutorem, qui congrua portione Parocho, vel Beneficiario data, & sibi etiam sufficiente retenta, reliquos Beneficii fructus, si abundantes habeat, in utilitatem Ecclesiæ expendere debet, *Abb. in cit. c.* 3. *n.* 5. *h. t.*]

VIII. Illud hic addendum, si reditus Ecclesiæ non sufficiant ad sustentationem utriusque, Rectoris, seu Parochi, & Coadjutoris, etsi *Gl. fin. in cit. c. De Rectoribus*; dicat, providendum esse Coadjutori, qui servit Ecclesiæ, ex reditibus Ecclesiæ, infirmo vero Rectori ab Episcopo, *cap.* 1. *dist.* 82. ubi tamen solum generaliter disponitur, ut Episcopus pauperibus & infirmis, qui suis manibus laborare non possunt, victum, & vestitum largiatur. Contrarium vero probabilius tenet *Abb. in cit. c. De Rectoribus*; *n.* 6. inprimis ex reditibus Ecclesiæ providendum esse infirmo Parocho, & deinde si pro utroque reditus Ecclesiæ non sufficiant, Coadjutori providebit Episcopus, vel cogendi sunt Parochiani, ad subveniendum ipsi, si aliunde se sustentare non possit, *Azor. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *q.* 9. *Fagnan. in cit. c. De Rectoribus*; *n.* 52. *h. t.* ubi rationem, cur hoc casu, ipse Parochus infirmus præferendus sit Coadjutori, eique prius subveniendum ex reditibus Ecclesiæ, hanc reddit; quia Parochus æger censetur Ecclesiæ nihilominus inservire, *c.* 1. *h. t.* ergo illi prius subveniendum est ex reditibus Ecclesiæ, qui servit Altari, *c. Cum secundum*; 16. *de præb.* Et cum habeat titulum, & possessionem Beneficii, una cum servitio, præferendus est Coadjutori, qui nec jus, nec titulum habet in Beneficio: sed tantum exercitium, & administrationem: Imo nec possessionem, cum illam habeat ipse Parocus, seu Beneficiatus, possessio autem non possit esse penes plures in solidum, *Fagn. c. l. n.* 35.

IX. Assertio 4. Si Episcopus, propter morbum gravem, & incurabilem, pastorale officium exercere non possit, ei Coadjutor est adjungendus, prout statuitur *in cap. Ex parte*; „ 5. *h. t.*

„ 5. *h. t.* Nam cum Episcopus Aorasiensis gravi ac incurabili morbo fere per quadriennium laborasset, ita, ut pastorale officium nullatenus posset exercere, Princeps illius Regionis, & Cives petierunt ab Archiepiscopo Arelatensi Metropolitano suo, ut alium ipsis Episcopum provideret. Verum Archiepiscopus hoc significavit Papæ Innocentio III. Qui respondit, cum Episcopus iste ad renunciationem compelli non possit, nec debeat, & afflictio non sit addenda afflicto: sed potius ejus miseriæ condolendum sit, eo quod ipse vir bonus extiterit, & Ecclesiam sibi commissam bene gubernaverit: ideo mandare se Archiepiscopo, ut illi adjungat virum providum, & honestum, per quem tam Episcopo, quam populo utiliter consulatur.„ Rationem aliam, præter allatas in Texto, dat *Gl. fin. hic*: quia Beneficia Ecclesiastica (& maxime Episcopatus) non solent conferri ad certum tempus: sed in perpetuum, sive ad vitam eorum, quibus conferuntur.

X. Cæterum Episcopus nunquam propter infirmitatem incurabilem, vel decrepitam senectutem amoveri potest ab Officio Episcopali, idque speciali etiam ratione; quia inter Episcopum, & Ecclesiam suam veluti indissolubile matrimonium & spirituale intercedit, *c. 2. de transl. Episc.* ut ex *Hostiensi notat Joan. Andr. in cit. c. Tua nos; in fine h. t.* Etsi vero Episcopus, propter morbum etiam perpetuum, & incurabilem, non possit cogi ad cedendum officio suo, potest tamen compelli ad recipiendum Coadjutorem, qui datur etiam invito, *ut patet ex hoc cap.* Si vero sit morbus temporalis, & curabilis, nec Curator ei dandus est, *Abb. hic num. 2. not. 2.* quamvis hoc casu possit constituere Vicarium temporalem, *Fagnan. hic num. 4.*

Utrum vero, si Episcopus electus, & confirmatus, sed nondum consecratus sine culpa sua, amittat usum linguæ, vel oculorum, vel alias inhabilis fiat ad officium Episcopale, debeat omnino amoveri, an non, sed Coadjutor illi dandus sit, dubitatur: Ratio dubitandi est quia aliud sacramentum adhuc superest, juxta *c. 2. De ætat. & qualit.* in quo non debet admitti minus idoneus. Sed oppositum tenet *Joan. Andr. in cit. c. Ex parte; num. 2. & Abb. ibid. num. 4.* quia consecratio nihil addit ad Conjugium spirituale Episcopi, & nullus Prælatus, sine culpa sua, removeri debet ab officio.

XI. Assertio 5. Etiam Prælati Episcopo inferiores non sunt removendi ab officio propter supervenientem morbum incurabilem, & perpetuum: sed si ad officium exercendum facti sint inhabiles, dandus est illis Coadjutor, prout sumitur *ex c. Consultationibus; 6. & ult. h. t.* Ubi Honorius III. „ rescribit, quod Archidiacono, qui morbo Paralytico laborans, officium, seu usum linguæ amisit, dandus sit „ Coadjutor. Idemque est, si usum oculorum amisisset, *Gl. hic V. Officium linguæ*: Sed & personatum habentibus, vel quodcunque Beneficium certi officii ac ministerii, ob morbum perpetuum impeditis, dari debet Coadjutor, *Hostiens. hic & Fagnan.*

XII. Prædictis addendum, quod non solum propter morbum diuturnum, & incurabilem, senium, furorem, vel amentiam, &c. sed etiam propter imperitiam dari possint Parochis, aliisque Curatis Coadjutores, prout statuit Concilium Tridentinum *Sess. 21. c. 6. de reform.* ubi dicitur: quod Episcopi etiam tanquam Apostolicæ Sedis Delegati, Rectoribus Ecclesiarum Parochialium illiteratis, & imperitis, si alias honestæ vitæ sint, Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum iisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint, quacunque appellatione, & exemptione remota, adeoque etiam in Parochis exemptis hoc potest Episcopus, *Zerola in praxi Episc. p. 1. V. Parochia in Respons. ad 7.*

Porro propter concessionem Coadjutoris, non liberatur is, cui datus est, a residentia, v. g. Parochus, ut tradit *Gars. p. 4. c. 3. num. 8.* & in specie si Parochus sit inhabilis, vel illiteratus; ne alioqui melioris sit conditionis illiteratus, quam litteratus, *Barbos. lib. 3. Jur. Eccl. c. 30. num. 29. & 30.* juxta declarat. S. Congregat. Concil. *cit. c. 6. apud Jo. Gallemart. ibidem numer. 2.* Sed neque ex eo, quod is, cui datus est, liberatur a residendo ipse Coadjutor; quia etiam Coadjutores Rectorum Parochialium auctoritate Apostolica institutos ad personalem residentiam teneri, sicut ipsos Rectores, censuit S. Congregatio Concil. apud *Barb. cit. loc. numer. 32.*

§. II.

Quis assignare, seu dare possit Coadjutorem, & quomodo, ac qualis dari debeat?

XIII. Assertio 1. Episcopis, & Prælatis, iis Superioribus, videlicet Archiepiscopis, & Patriarchis Coadjutorem dare, ad solum Papam spectat, prout statuit, & declarat Bonifacius VIII. *in c. Pastoralis; unic. h. t. in 6.* ubi in primis „ ait, quod datio Coadjutorum Episcoporum, & Prælatorum iis superiorum numeranda sit inter causas majores, „ ideoque ad Sedem Apostolicam referenda, & ab ea tantum petenda est, non obstante contraria consuetudine. „ Ne vero ea ex re Ecclesiæ, præsertim ab Urbe remotæ, detrimentum patiantur: ideo decernit Pontifex, ut „ si Episcopus senio, vel corporali invaletudine gravatus, „ vel ex alia causa in perpetuum impeditus, Pastorale officium exercere non valeat, ipse Episcopus, cum consilio, & consensu sui Capituli, vel majoris partis ipsius, „ unum, vel duos Coadjutores auctoritate Apostolica sibi „ assumere possit, ad officium suum exequendum. Si vero „ Episcopus amens factus sit, ita, ut voluntatem suam exprimere, seu declarare non possit, tunc Capitulum ejus, „ vel duæ partes Capituli, eadem Apostolica auctoritate unum, vel duos Coadjutores idoneos designent, & assumant, qui illius officium exequantur. Sin autem Episcopus senio, vel morbo incurabili affectus, vel perpetuo impedimento detentus, ideoque ad sui officii executionem „ inutilis redditus, sed sui compos, nolit Coadjutorem sibi „ assumere, licet a Capitulo suo de hac re monitus, quia „ forte illius auxilio se non indigere asserit; tunc Capitulum nihil innovet, sed Episcopi, & Ecclesiæ suæ conditionem, omnesque circumstantias facti, quam citius fieri „ potest, ad Sedem Apostolicam fideliter, & expresse referat, ac perscribat, & quod ab eadem Sede ordinatum „ fuerit, humiliter efficaciter implebit.

XIV. Pro declaratione hujus cap. Notandum primo, Ideo datio Coadjutorum censetur esse inter causas majores, quæ in signum specialis prærogativæ Sedi Apostolicæ sunt reservatæ; quia & mutationes Episcoporum sunt de majoribus causis, *c. Mutationes; 34. caus. 7. q. 1. c. Nisi; 3. De offic. Legati;* per dationem autem Coadjutoris, etsi non fiat mutatio quoad dignitatem, fit tamen quoad administrationem, *Joan. Monach. hic numer. 3. & Franc. ibidem num. 3.*

Notandum secundo. Licet Archiepiscopus sit Superior Episcopo, non tamen potest dare Episcopo Coadjutorem; quia dare Coadjutorem est actus jurisdictionis, non in personam Episcopi, sed in ordine ad Diœcesin: atqui Archiepiscopus, seu Metropolitanus nullam jurisdictionem potest exercere erga Diœceses Coepiscoporum, nisi id ipsi in jure specialiter concessum sit, *c. Pastoralis; 11. De offic. Ordin.* vel ex antiqua consuetudinem introductum, *Gl. hic V. Tantummodo; in addit. & Joan. Andr. ibid.*

Notandum tertio. Senio affectus censetur Episcopus, si sit major 70. annis, ut *ex Archidiac. tradit hic Franc. §. Verum; num. 2.* Quamvis Gonzal. apud *Barbos. in Collectan. hic nu. 7.* putet, quod ætas 60. annorum sufficiat ad dandum Coadjutorem Episcopo propter senium: alii vero apud *Franc. c. 1.* rectius dicunt, seorsim considerandum esse, secundum Episcopi complexionem, cum alii citius, & alii tardius senescant.

Notandum quarto. Licet Capitulum Episcopo consentienti Coadjutorem, seu Curatorem dare possit, vel ipsi petenti, aut designanti consensum dare: imo etiamsi Episcopus sit amens, ita, ut consensum dare non possit, ipsum Capitulum unum, aut duos Coadjutores, ex delegata potestate Papæ vi hujus Canonis, designare, & assumere possit, sicut patri furioso filius Curatorem bonorum petere potest, *l. 3. C. de Curat. furios.* imo ipsemet filius Curator patri dari potest, si idoneus sit, *l. 1. in fine, & l. 2. ff. eod.* Capitulum autem habet se instar filii erga Episcopum, tanquam patrem: non tamen potest Capitulum Episcopo, si demens non sit, invito Coadjutorem dare, vel ad eum acceptandum ipsum cogere; quia inferior jurisdictionem erga Superiorem exercere non potest, *c. Inferior; 16. de major. & obed.* Capitulum autem est subjectum Episcopo, veluti corpus, seu membra capiti, *Gl. hic V. Demens, & V. Noluerit*, ubi addit, quod Capitulum in hoc casu, si Episcopus Coadjutorem assumere, vel habere nolit, mandatum, sive potestatem delegatam a Papa, ad quem spectat ejus datio, non habeat, ad Coadjutorem Episcopo invito dandum. Porro eo casu, quo Capitulum Episcopo amenti Coadjutorem unum, vel duos potest, requiritur consensus duarum partium Capituli, nec sufficit consensus majoris partis, ut alias regulariter: quod speciale est, sicut etiam in electione S. Pontificis, & postulatione, quæ concurrit cum electione, *Gl. hic V. Duæ illius partes.* Neque vero hoc casu Capitulum plures, quam duos Coadjutores dare potest; quia quando lex, vel statutum determinatum numerum præfigit, non potest is excedi, & cum Capitulum non nisi ex delegata potestate Papæ, unum, vel duos Coadjutores dare possit, debet servare limites mandati, *Gl. hic V. Aut duos Franc. ibid. §. Si vero; num. 3.* Ideo autem Jus statuit plures, quam duos, dari non posse, ne nimium graventur Ecclesiæ, ex quarum redditibus ali debent Coadjutores, *Gl. hic V. Aut duos.*

Notandum quinto, Coadjutor Episcopo datus ex proventibus Prælaturæ, seu Episcopatus portionem moderatam accipere debet, ut habetur *in hoc c. §. Præsenti*, non enim cogitur propriis militare, seu servire stipendiis, *Gl. hic V. Moderatam.*

Notandum sexto. Aliis Prælatis Episcopo inferioribus non exemptis, si officio suo præesse nequeant, sicut & Parochis, Coadjutores dare potest proprius eorum Prælatus superior, videlicet Episcopus, qui potest eosdem, & instituere, seu privare, ut ex communi tradit *Jo. Andr. in c. ult. nu. 7. h. t. Abb. in cit. c. unic. nu. 1. not. 2. h. t. in 6.* Quare etsi collatio Beneficii spectet ad Prælatum inferiorem Episcopo, nihilominus dare Coadjutorem illi Beneficiato, pertinebit ad Episcopum; quia qui habet tantum potestatem conferendi, non potest institutum destituere, seu deponere, nec renunciationem ejus admittere, nisi Beneficium illud pleno subjectum sit illi Prælato inferiori: tunc enim ille habet quasi Episcopalem jurisdictionem, respectu illius Beneficii, adeoque etiam datio Coadjutoris ad eundem pertinebit, *Abb. c. l.*

XV. Assertio 2. Si Coadjutor datus sit tantum ad temporalium rerum administrationem, debet esse prudens, & in ea re exercitatus: si vero ad spiritualia administranda, & animarum curam gerendam datus sit, debet habere scientiam ad illam necessariam, una cum vitæ, morumque honestate, *Abb. in cit. c. ult. nu. 2. q. 2. h. t.*

Quod vero ad ætatem attinet, in ea esse debet Coadjutor, quæ requiritur ad Beneficii administrationem: quare si Parocho datus sit, ad gerendam curam animarum, debet attigisse xxv. ætatis annum. Si vero Episcopo detur Coadjutor, vel datur ad spiritualium administrationem, & debet complevisse xxx. annum; vel datur solum ad temporalium administrationem, & sufficit, si compleverit xxv. annum: nam hæc censetur in jure perfecta ætas, ita, ut Tutor, vel Curator, vel Procurator esse possit, *l. Si reliquero; 8. junct. Gl. V. Si perfecta ætatis; ff. de legit. Tutor. & l. ult. C. eod. c. Qui generaliter; 5. §. fin. de Procurat. in 6. Abb. c. l. q. 3.* Et geno-

generatim si datus sit aliis Beneficiariis, sufficit, si eos ætatis annos attigerit, vel excesserit, quos requirit Beneficium, vel Officium, ad cujus administrationem datur, *Azor. p. 2. l. 2. c. 2. qu. 6.*

Præterea Coadjutor Parocho, vel alii Beneficiario datus, debet esse Clericus; nam Laicus dari non potest ad rerum spiritualium administrationem, nec etiam ad temporalium; quia Laicus generalis Administrator Ecclesiæ esse non potest, *c. Judicatum; 5. dist. 89.* posset tamen a Papa dari Laicus Coadjutor, etiam ad spiritualia quædam gerenda, cum possit Papa Laico potestatem excommunicandi, & causam spiritualem committere, *Abb. c. l. nu. 2. q. 4. Azor. c. l. q. 7.* Religiosus vero potest dari Coadjutor Episcopo, vel Parocho, cum Abbatis sui, seu Superioris regularis consensu; quia cum necessitate exigente, vel ob utilitatem publicam, possit præfici Ecclesiæ sæculari, esseque Episcopus, vel Parochus, ergo etiam illorum Adjutor, *Abb. c. l. nu. 4. q. 6. Azor. c. l. q. 8.* Denique etiam fæmina, v. g. Monialis, sicut potest esse Abbatissa, vel Priorissa ita etiam dari in Coadjutricem ejusdem, *Abb. c. l. nu. 3. q. 5.*

§. III.

Quæ sit potestas, sive Officium Coadjutoris, & quando exspiret?

XVI. Assertio 1. Officium Coadjutoris Episcopo, vel alteri Prælato, aut Rectori, seu Parocho propter senium, aut infirmitatem assignati est, ut Episcopi, vel Rectoris curam gerat, & Ecclesiæ, sive populi, ut colligitur *ex c. Ex parte; 5. in fine ibi; per quem tam Episcopo, quam populo utiliter consulatur, h. t.* Ubi tamen distinguendum est, nam vel Coadjutor datur, ut loco Prælati, vel Parochi administret bona temporalia tantum, propter dilapidationem bonorum a Prælato factam, vel suspicionem illius *ut in casu c. Venerabili; 37. De offic. deleg.* & tunc officium illius tantum versatur, & se extendit ad temporalia, *Jo. Andr. in c. ult. nu. 8. h. t.* Vel est datus simpliciter, propter senium, vel amentiam, cum plena potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus: tunc exercere potest fere omnia quæ poterat Episcopus, vel alius, cui datus est Coadjutor, sive ea pertineant ad legem Diœcesanam, sive jurisdictionis Episcopalis: imo etiam ea, quæ pertinent ad Ordinem & Pontificalem dignitatem, poterit exercere Coadjutor, si sit Episcopus, sicut ipse Episcopus poterat, *Franc. in cit. c. un. §. Si vero; h. t. in 6.* Ubi etiam addit, quod Coadjutor datus Ecclesiæ vacanti, possit exercere ea quæ competunt Episcopo, vel alii Prælato ex jure delegato: expresso tamen nomine dignitatis, secus expresso proprio nomine personæ, juxta *c. Quoniam; 14. de offic. deleg.*

XVII. Veruntamen Coadjutori Episcopi, vel Prælati interdicta est alienatio rerum Ecclesiæ, immobilium scilicet: imo & mobilium pretiosarum, ut habetur *in cit. c. unic. §. Præsenti; h. t. in 6.* ubi sancitur, ut Coadjutores hujusmo„di, ex proventibus Prælatorum, in quorum auxilium as„sumuntur, moderatam portionem accipiant, & ab alie„natione qualibet ex bonis Ecclesiasticis, sive ipsorum Præ„latorum, sive Ecclesiarum suarum, quomodolibet facien„da abstineant. Excipiuntur ea bona mobilia, quæ servando servari non possunt: ea enim Coadjutores alienare possunt, sicut & Tutores pupillorum, juxta *l. Lex quæ; 22. C. de administrat. Tut. & tradit Gl. fin. in cit. §. Præsenti, & Franc. ibidem numer. 3.*

„ Præterea *in cit. §. Præsenti;* statuitur, ut Coadjutores „ hujusmodi plenam administrationis suæ rationem redde„re teneantur, cum ipsis Prælatis, si sanæ mentis fue„rint: tum & Capitulis eorundem, vel etiam Prælatis „ Successoribus, si antea rationem non reddiderunt. Pos„sunt autem rationes etiam sæpius computatæ iterato peti, ut reddantur, dummodo super rationibus factis non sit transactum, vel super illis judicatum, juxta *l. unic. C. de errore Calculi, Franc. in cit. §. Præsenti; nu. 2.* Porro licet alias Tutor, vel Curator rationes reddere non teneatur, durante officio administrationis, *l. 2. C. de administrat. Tut.* Coadjutor tamen, etiam ante officium finitum, eas reddere tenetur, *Franc. c. l. num. 3.* Rationem disparitatis affert *Anchar. in cit. c. unico not. 11. h. t. in 6. ex l. Nisi finita; 4. §. Cum furiosi; ff. de Tutel. & ration. distrah.* quia Tutoris, & Curatoris officium habet tempus determinatum, quo finitur: Coadjutoris vero officium habet tempus indeterminatum, & incertum, cum nesciatur, quando moriturus sit Prælatus, cui est Coadjutor datus. Et hinc etiam a Prælatis, & Rectoribus Ecclesiarum, potest peti ratio administrationis; quia cum sint perpetui, nescitur quanto tempore vivant: secus est de Officialibus Civitatis, qui constituuntur ad certum tempus: non enim possunt, durante officio, conveniri, vel cogi, ut rationem administrationis reddant, *Anchar. cit. loc.*

„ Denique *in citat. §. Præsenti; in fine*, additur, quæ *in* „ *hoc Cap.* de Episcopis dicta sunt, etiam ad Superiores „ Prælatos referenda esse.

XVIII. Cæterum an Coadjutor Episcopi, vel Prælati Beneficia conferre possit, dubitatur? Ubi distinguendum est, vel enim Episcopus est sanæ mentis, itaque constitutus, ut consensum, seu auctoritatem per se ipsum præstare possit: tunc ad eum pertinet conferre Beneficia, cum consilio tamen, & consensu Coadjutoris, si is ipsi, non tantum ad temporalia, sed etiam ad spiritualia administranda datus sit, ut docet *Jo. Andr. in c. ult. num. 9. h. t. Jo. Monach. cit. c. unic. eod. in 6. & Franc. ibid. num. 3.* Ratio est, quia cum Titulus Dignitatis, & Officium in Episcopo maneat, ipse omnia expedire potest, cum consilio Adjutoris ipsi adjuncti, ita tamen, ut gesta per Episcopum, etiam Coadjutore non adhibito, sint valida: nam ejus consilium, vel consensus non requiritur ad substantiam actus, cum officium, & titulus dignitatis, adhuc in Episcopo resideat: Vel Episcopus, cui datus est Coadjutor, est demens, aut ita affectus, ut ipsemet conferre Beneficia, vel ad ea conferenda consensum, seu auctoritatem præstare non possit, & tunc solus Coadjutor illa conferre potest, *Jo. Andr. c. l. & Franc.* Non obstat, quod *in cit. c. unic.* prohibetur Coadjutori omnis alienatio, collatio autem Beneficii, præsertim libera, censetur quædam donatio, *c. ult. de Offic. Vicar. in 6.* Nam nomine alienationis, quæ prohibita est administratori, intelligi debet mere voluntaria, non autem necessaria, *arg. l. Alienationes; 13. ff. famil. hercisc.* atqui collatio Beneficii est alienatio, seu donatio quædam necessaria, ne alioqui Beneficia diu vacare debeant, cum periculo salutis animarum, & diminutione cultus Divini, *Franc. c. l.*

XIX. Assertio 2. Officium Coadjutoris finitur, & expirat, non morte dantis Coadjutorem; sed morte naturali, vel civili, videlicet depositione, aut renunciatione Episcopi, vel alterius Prælati, seu Rectoris, cui datus est Coadjutor, ut ex communi tradit *Jo. Andr. in c. ult. nu. 10. h. t. Anchar. in citat. cap. unic. not. 10. eod. in 6.* & habetur expressum *in c. Grandi; 2. De suppl. negl. Præl. in 6.* de Coadjutore dato Regi, sicut etiam officium tutoris finitur per mortem naturalem, vel civilem pupilli, *§. 2. & 3. Institut. quib. mod. tutel. finit.* Ratio est, tum quia si superveniat Administrator legitimus, cessat officium tutoris, vel administratoris dativi, *l. Si tutor; 9. §. 1. ff. de tutel. & ration. distrah.* Sed Capitulum, vacante Sede Episcopali, est legitimus Administrator, videlicet a Canone datus, *c. His quæ; 11. c. Cum olim; 14. de Majorit. & obed.* ergo cessat officium, seu administratio dativa concessa Coadjutori a Superiore: Tum quia Titulus Episcopatus, & Episcopalis jurisdictionis residebat in Episcopo, a quo velut principali dependebat officium Coadjutoris, tanquam accessorium: ergo sicut mortuo Episcopo, vel eo translato, aut deposito, extinguitur Titulus, & jurisdictio Episcopalis: ita, & exspirat officium Coadjutoris ei accessorie annexum: idque probatur etiam ex Etymologia nominis: Coadjutor enim dicitur a coadjuvando, sublato autem Episcopo, non est ulterius, quem coadjuvet, adeoque jurisdictio, ejusque exercitium devolvitur ad Capitulum, vel eum, ad quem spectat, Sede vacante, *c. 2. & 3. de suppl. neglig. Prælat. Fagnan. in c. Ex parte; 5. num. 12. & 13.*

XX. Cæterum hactenus dicta procedunt in Coadjutore simpliciter dato, seu temporali, videlicet ad tempus vitæ illius, cui datus est: non item in Coadjutore perpetuo, sive dato cum futura successione, hoc est, cum facultate, & jure succedendi in Episcopatu, seu Prælatura, Dignitate, Beneficio, vel Officio, post obitum ejus, cui est Coadjutor datus. Hujusmodi autem Coadjutoriæ non sunt Jure communi introductæ, sed ex usu, more ac stylo Curiæ Romanæ, easque tollendas esse, decernit Concilium Trident. *Sess. 25.* „ *c. 7. de reform.* Ubi ait: In Coadjutoriis quoque, cum fu„tura successione, idem post hac observetur, ut nemini in „ quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis permittantur. Quod „ si quando Ecclesiæ Cathedralis, aut Monasterii urgens ne„cessitas, aut evidens utilitas postulet, Prælato dari Coad„jutorem, is non alias cum futura successione detur, nisi „ hæc causa prius diligenter a sanctissimo Romano Pontifice „ sit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum „ sit, quæ a jure, & decretis hujus S. Synodi in Episcopis, „ & Prælatis requiruntur: aliter concessiones super his fa„ctæ, subreptitiæ esse censeantur. Ratio hujus decreti est, quia successio in Prælaturis, & Beneficiis Ecclesiasticis Jure communi semper damnatur; quia præbet occasionem captandæ, ac procurandæ, vel saltem optandæ mortis illius Beneficiarii, cui Coadjutor, cum futura successione, datur, *c. 1. de Concess. præb. c. 2. & 3. eod. in 6.* Nihilominus tamen solus Romanus Pontifex dare potest, & interdum solet hujusmodi Coadjutores, prout olim jam factum esse colligi videtur *ex c. Petiisti; 17. caus. 7. q. 1.* & hodie ex praxi constat; quia id Ecclesiæ aliquando necessarium, vel saltem utile esse potest, ut nimirum sic Coadjutor, majore cum auctoritate, munus suum exerceat, diligentius eo fungatur, & magis colatur, pluribusque habeatur a subditis, *Azor. p. 2. l. 2. c. 2. q. 2.*

XXI. Præterea circa Coadjutoriam perpetuam, cum futura successione, Notandum primo. Quod per illam acquiritur Coadjutori jus ad rem in Prælatura, vel Beneficio, quod jus, eveniente vacatione per obitum ejus, cui Adjutor datus est, efficitur jus plenum, sive jus in re, ita, ut non sit opus nova collatione, ut ex Garcia notat *Fagnan. in cit. c. Ex parte num. 16. h. t.*

Notandum secundo. Sicut Coadjutoria temporalis non est Beneficium Ecclesiasticum, quia Adjutor non habet Titulum, seu Jus Beneficii: sed solum administrationem illius neque curam animarum, nisi solum quoad actum, seu exercitium, quæ quoad actum primum, & habitu manet penes Prælatum, vel Parochum: tum quia non vacat Prælatura, vel Beneficium per mortem illius, cui Adjutor datus est, *Azor. cit. cap. 2. quæst. 4.* ita similiter Coadjutoria perpetua non est Beneficium; quia per futuram successionem datur solum jus ad Prælaturam, vel Beneficium, non autem jus in re, neque per obitum Coadjutoris vacat, sed per mortem Coadjuti, *Azor. c. l.* plures Quæstiones de Coadjutore perpetuo cum successione, videri possunt apud *Garc. p. 5. c. 5. nu. 53. & seqq.*

TITULUS VII.

De Institutionibus.

I. Supra dictum est de Beneficiis, eorumque collationibus nunc sequitur de Institutione, quæ etiam est modus acquirendi Beneficia: Institutio vero accipitur, vel late, prout etiam collationem includit: vel proprie ac stricte, & ut sic *est juris Beneficii ad præcedentem præsentationem, vel nominationem alicujus, legitima auctoritate facta translatio*, per quam scilicet jus ac Titulus Beneficii acquiritur instituto. Differt a collatione stricte accepta; quia hæc est juris Beneficii libera translatio, Collator enim non tenetur Beneficium conferre, huic vel illi: sed libere cui vult, dummodo sit idoneus, *cap. Relatum*; 9. *de Præb.* Institutio vero est translatio non libera, quia Ordinarius superior, velit, nolit, tenetur jus, sive quasi dominium Beneficii conferre præsentato, si idoneus reperiatur, *Azor par. 2. lib. 6. cap. 22. qu. 2.* Accipitur præterea institutio interdum pro investitura, seu missione in corporalem seu actualem Beneficii possessionem, quæ jure communi ad Archidiaconum spectare dicitur *in cap. Ad hæc*; 7. *& c. Ut nostrum*; 9. *de Offic. Archidiac. & notat Gl. in c. Auctoritate*: 4. *V. Instituetur. hoc t.* Fit autem investitura, sive introductio in possessionem, interdum nulla præcedente collatione, vel institutione, & tunc habet vim collationis; quia per illam transfertur jus Beneficii in investitum: Aliquando vero præcedente collatione, institutione, vel confirmatione, subsequitur investitura, & tunc per eam transfertur possessio corporalis, sive realis, si in loco Beneficii fiat, *Abb. in cit. c. Auctoritate*: *num.* 9. Variis autem modis fit investitura: nam Abbas, v. g. investitur per inductionem in Templum, & collocationem in Sede: Canonicus, per assignationem loci in Choro, & Capitulo: Pastor per ingressum Templi, pulsum campanæ, &c. *Zoes. in Comment. Decretal. hoc t. num.* 4. Extat hic Tit. etiam in Sexto.

§ I.

Ad quos spectat jus instituendi Clericos in Beneficiis Ecclesiasticis?

II. Assertio 1. Jure communi, jus, sive potestas instituendi Clericos a Patronis præsentatos, spectat ad Episcopum, ut docet *Abb. in cap. Ex frequentibus*; 3. *numer. 2. hoc t. Azor par. 2. lib. 6. cap. 22. qu. 2. & alii communiter.* Idque probatur *ex cap. Cum ex injuncto*; 22. *in fine infr. de hæretic. & ex cit. cap. Ex frequentibus*: Ubi Alexander III. reprobat „ quandam pravam consuetudinem in quibusdam Ecclesiis „ Anglicanis introductam, ut Clerici Ecclesiastica Beneficia, sine consensu Episcoporum Diœcesanorum (adeoque „ etiam sine institutione eorum) vel Officialium eorum (seu „ Vicariorum Generalium in spiritualibus) qui hoc de jure possunt, accipiant: eo quod id a statutis SS. Patrum „ alienum, & Ecclesiasticæ honestati sit contrarium; quamobrem sententiam excommunicationis ab Archiepiscopo „ Cantuarensi, tam in eos, qui Ecclesiastica Beneficia tali „ modo occupata, retinent: quam imposterum ita occupare „ præsumant, Pontifex auctoritate Apostolica confirmat, „ ac mandat, ut Clerici, qui sententiam excommunicationis incurrerunt, nisi congrue satisfaciant, non absolvantur.

III. Pro declaratione hujus *Cap.* Notandum primo. Nomen institutionis in hoc c. a DD. latius accipitur pro omni provisione non libera, quæ scilicet fit, non solum ad alicujus præsentationem, aut nominationem, sed etiam electionem: tunc autem semper requiritur examen, & citatio per affixum edictum eorum, quorum interest, juxta *cap. ult. de Elect. in* 6. quod licet tantum loquatur de Beneficiis electivis, tamen etiam locum habet in Beneficiis, quæ providentur ad præsentationem Patroni, ut tradit *Gl. in d. ult. V. Electione*; *de Elect. in 6. & Franc. ibid. num.* 5. eo quod utriusque provisionis par sit ratio, *arg. cap. 2. de jur. Patron.* alioquin non solum electio, sed etiam institutio facta, sine Edicti citatorii publicatione, erit nulla *Garc. p. 9. de Benef. c. 4. nu. 1. & 6.* qua in re tamen spectanda est consuetudo Ecclesiarum. Præterea in Concil. Trident. *Sess. 7. c. 13. de reform.* præcipitur ut præsentati, vel nominati a quibuscunque Ecclesiasticis personis (multo magis ergo a Laicis) etiam Sedis Apostolicæ Nunciis, ad quævis Ecclesiastica Beneficia non instituantur, nec confirmentur, nec admittantur, etiam prætextu cujusvis privilegii, aut consuetudinis, etiam ab immemoriali tempore præscriptæ: nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti, & nullus appellationis remedio se tueri possit, quominus examen subire teneatur, *Garc. c. l. 3. n.* 5. Quomodo autem in provisione Beneficiorum curatorum, seu Parochialium examen præmitti debeat, explicat Concil. Trident. *Sess. 24. cap. 18. de reform. Garc. c. l. cap.* 2.

Notandum secundo. Licet ordinarie, præter casus in jure exceptos, Archiepiscopus, seu Metropolitanus non possit exercere jurisdictionem erga subditos Coepiscoporum, eos v. g. excommunicando, *c. Nullus*; *7. caus. 9. q. 3. c. Pastoralis*; 11. *De offic. Jud. ordin.* potest tamen in eos jurisdictionem exercere in casu pertinente ad statum totius Provinciæ, tollendo v. g. pravam consuetudinem, quæ in ea viget, & excommunicando eos, qui illam observant, si Episcopi sint negligentes, ut in casu *hujus cap. Abb. hic num. 4. & Gl. in ca. q. 3. in summa V. Quid autem.*

Notandum tertio. Clerici, qui a Laico v. g. Patrono institutionem verbalem, per quam jus & Titulus Beneficii confertur, vel realem per quam fit introductio in possessionem, in Beneficiis Ecclesiasticis accipiunt, pœnas excommunicationis, & depositionis, aliasque inhabilitates incurrunt, prout videre est *in c. Si quis deinceps*; 12. *& pluribus seqq. caus. 16. q. 7.*

IV. Assertio 2. Officialis, seu Vicarius Generalis in spiritualibus potest ex officio suo Clericos præsentatos instituere in Beneficiis, licet speciale mandatum ad id non habeat ut colligunt DD. *ex cit. c. Ex frequentibus*; *ibi: Officialium suorum, qui hoc de jure possunt, h. t. V. Officialium, & Abb. nu.* 7. licet Textus hic posset intelligi, quod loquatur solum de iis Officialibus, quibus hoc specifice commissum est ab Episcopis. Neque refert, quod Vicarius ex officio suo non possit conferre Beneficia, nisi id ei fuerit specialiter commissum, ergo nec instituere potest. Nam neg. Conseq. Ratio discriminis est; quia instituere est necessitatis, cum sit provisio non libera, is enim, qui præsentatus est a Patrono, institui debet, si sit idoneus: collatio vero est provisio libera, quæ fit sine præcedente præsentatione alicujus ad Beneficium, ideoque cum sit quædam donatio, non comprehenditur sub generali concessione Vicario facta, *Abb. in cit. c. Ex frequentibus*; *n. 7. Azor. cit. c. 22. q.* 3.

„ V. Assertio 3. Etsi Capitulum, Sede vacante, Beneficia, „ quæ ad collationem Episcopi, (solius) pertinent, conferre non possit: (*c. 2. infra Ne Sede vacante*) præsentatus tamen a Patronis, si idonei sint, admittere, eosque „ in Beneficiis, ad quæ præsentati fuerint, instituere potest: licet „ talis admissio, & institutio ad Episcopum pertineret, si „ in vivis esset, prout statuitur *in c. Etsi*; *1. h. t. in* 6. Ratio est, quia institutio non est donatio gratuita, sed ex „ necessitate debita, si præsentatus sit idoneus: neque per illam præjudicium fit Episcopo successori, cui nulla donationem seu liberalitatem exercendi occasio aufertur. Cum ergo Capitulum succedat in omni jurisdictione, & administratione Episcopali necessaria, sive in iis quæ ratione Episcopalis officii necessario expedienda sunt, *c. His quæ*; 11. *& c. Cum olim*; 14. *supr. de major. & obed.* ideo potest præsentatos a Patronis instituere, *Abb. in c. 2. num. 6. Ne Sede vacante*; *& c. Azor c. l. q. 3. Barb. in Collect. hic num. 4. Garc. p. 5. c. 7. num. 52. 54. & 55.*

Porro ex hoc cap. colligitur, quod aliud sit admittere, aliud instituere, ut tradit *Gl. magna hic in notatis communiter recepta*, quia ut diversa ponuntur: quamvis DD. hoc diversimode explicant: nam admittere, est idem, quod recipere, seu approbare, & in titulum tradere: instituere vero est, mittere, seu introducere in corporalem Beneficii possessionem, ut tenet *Jo. Monac. hic, & Jo. Andr. ibid. nu.* 1. quo sensu etiam videtur loqui Concil. Trident. *Sess. 7. c. 13. de refor.* At vero secundum *Ancharan. hic not. 2. & Franc. n.* 2. admittere idem est, quod ad examen recipere: instituere autem est, approbare, sive jus & titulum tribuere.

VI. Assertio 4. Etiam Prælatis Episcopo inferioribus competere potest potestas instituendi ex jure, seu causa speciali videlicet privilegio, præscriptione vel consuetudine, ut constat *ex c. Super eo*; 15. *De offic. Deleg.* ubi dicitur, institutionem ad Archipresbyterum, vel Archidiaconum, vel Episcopum pertinere posse, *Azor. c. l. q.* 3. Et quod per præscriptionem, seu consuetudinem præscriptam possit Abbati, vel Præposito jus instituendi acquiri, constat *ex c. Cum olim* 18. *& c. Auditis*; *15. de præscript.* & docet *Abb. in cit. c. Ex frequentibus*; *n. 3. h. t.* In quo solum reprobatur consuetudo ut recipiantur Beneficia ab iis, qui non habent potestatem conferendi, vel instituendi, nec jure communi, nec speciali. Præterea interdum etiam ex fundatione, vel dotatione Prælatus inferior habere potest jus instituendi, ut si Capellania a Laico fundetur, ea conditione adjecta, cum consensu Episcopi, ut certæ Ecclesiæ Præpositus, vel Decanus habeat potestatem instituendi Clericos a Patrono præsentatos, vel ut penes certum aliquod Collegium Clericorum, vel Monasterium, vel Universitatem studiorum, sit potestas instituendi, *Azor cit. q. 3. Barb. De offic. Episc. alleg. 72. n. 184. & l. 3. Jur. Eccl. c. 10. nu. 281.* quamvis Concil. Trident. *Sess. 14. c. 12. & 13. de reform.* decreverit, ut si Patronatus alicui concedatur, institutio ipsi Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.

Porro ad Prælatos etiam regulares in Ecclesiis, quæ pleno jure iis subjectæ sunt, jus instituendi pertinere potest, ut colligitur *ex Clement. unic. de excessib. Prælat.* Secus est de Ecclesiis, quæ pleno jure ad eas non spectant: in iis enim institutio, & destitutio ad illos non pertinet, sed Presbyteri, seu Vicarii instituendi sunt ab Episcopo, juxta *c. In Lateranensi*; 31. *& c. De Monachis*; 12. *supr. de praebend.* etiamsi fuerint Patroni exempti, *Barb. cit. alleg. 72. n.* 188.

VII. Cæterum quod dictum est, institutiones Clericorum in Beneficiis posse etiam pertinere ad Prælatum Episcopo inferiorem, probari etiam potest *ex c. Cum venissent*; *6. h.* „ *t.* Nam controversia orta inter Archiepiscopum Eboracensem, & Archidiaconum Richemundiæ, super institutione „ personatuum & custodia Ecclesiarum vacantium: Archiepiscopus dicebat, hæc jura, tam de jure communi, quam „ de generali consuetudine, ad se in Diœcesi sua pertinere: quosdam vero Antecessores suos Archidiaconis quibusdam Richemundiæ institutiones, & custodiam Ecclesiarum personaliter, sive tanquam personale Beneficium concessisse. E contrario vero Archidiaconus respondit, quod „ prædictus Archiepiscopus non personaliter Archidiacono, „ qui tunc erat, sed in perpetuum ipsi Archidiaconatui, „ cum consensu Capituli Cathedralis, tam institutiones, „ quam custodias reali concessione donasset. Cum autem Archidiaconi Antecessores sui in continua possessione istarum „ aliarumque libertatum, & exemptionum, longo tempore „ fuissent, Archiepiscopum postea ipsi Archidiaconatum „ absolute, & sine conditione concessisse. At vero post factam concessionem asseruisse, Archidiaconatum se ipsi concessisse, exceptis institutionibus, & custodiis Ecclesiarum „ vacantium. Tunc vero Archidiaconus timens, ne id diserte negaret, cum nondum esset possessionem Archidiacona-

„ conatus adeptus, vel penitus impediretur, vel saltem diutius ejus consecutione differretur, dixit: quod non solum de illo, sed etiam de omnibus reditibus suis faceret Archiepiscopus, quod sibi placeret. His utrinque propositis, Papa Innocentius III. interlocutorie pronunciavit, Archidiaconum esse in plena libertatum ejusdem Archidiaconatus possessione defendendum, donec ex parte adversa legitime probetur, ipsas libertates Archidiaconis ab Archiepiscopis personaliter concessas fuisse: quandoquidem Archiepiscopus tam ante, quam post, & in ipsa concessione, eas libertates, videlicet institutiones, & custodias, retinere potuerit tanquam suas, & non retinuerit: vel donec legitime probatum fuerit, ab eodem Archiepiscopo, easdem libertates Archidiaconum abjurasse, sive per juramentum iis renunciasse. Quanquam in hoc posteriore casu, posito, quod concessio illa realiter, sive ipsi dignitari Archidiaconatus concessa fuerit, Archiepiscopo nihil juris, vel auctoritatis accederet; quia Pontifex vel ad petitionem Ecclesiæ Eboracensis, vel ex officio per seipsum Archidiaconatui consulat. Quod si igitur alterutrum prædictorum fuerit legitime probatum, Archidiacono super ipsis libertatibus: sin neutrum, ipsi Archiepiscopo silentium imponendum erit.

VIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Ratio cur *in dicto cap. Cum venissent*; possessio adjudicata fuit Archidiacono, & onus probandi in petitorio Archiepiscopo impositum, est: quia tametsi jus commune stabat pro Archiepiscopo contra Archidiaconum, nam spectato Jure communi, institutio, & consequenter etiam custodia Ecclesiarum vacantium pertinet ad Ordinarium loci in tota Diœcesi, ita, ut ipse super hac re intentionem fundatam habeat, *c. Omnes*; 20. *& c. seq. caus.* 16. *q.* 7. *c. Ex injuncto*; 12. *in fine de heretic.* ad quem autem spectat institutio alicujus Ecclesiæ, is etiam plerumque custodiam ejusdem habere censetur, prout colligitur *ex hoc cap.* Veruntamen quia Archiepiscopus in judicio confessus fuit, Archidiaconis quibusdam a suis Antecessoribus jus tam institutionum, quam custodiæ Ecclesiarum vacantium concessum fuisse, licet adjecerit in sua confessione, quod fuerit concessum personaliter solum, sive tanquam personale jus, quod cum persona extinguitur: & quia Archidiaconi erant in antiquissima, & continuo quieta possessione utriusque prædicti juris: ideo præsumptio erat, quod ea concessio fuerit realis facta perpetuo ipsi dignitati Archidiaconatus, ita, ut si Archiepiscopus, vel alius Ordinarius loci proponat, quod Archidiaconi institutionem, aut custodiam Ecclesiarum vacantium exercuerint, non ex concessione reali, vel jure proprio dignitatis, seu Archidiaconatus: sed personali solum, sive precario, aut nomine, & auctoritate Archiepiscopi concedentis, id probare debeat, propter præsumptiones, quæ stant contra ipsum pro Archidiacono, ut tradit *Gl. hic V. Probatis*, *& Abb. ibid. numer.* 7. *&* 8. Quamvis alias regulariter sola possessio, si nulla stat præsumptio pro possessore, non possit contra proprietarium in judicio petitorio, seu proprietatis, uti sumitur *ex capit. Cum Ecclesia*; 3. *de caus. possess. & propriet. & potat. Abb. hic numer.* 8. Porro licet de Jure communi ad Archidiaconum non pertineat jus instituendi Clericos in Beneficiis auctoritative, conferendo eis jus in re: spectat tamen ad illum investitura, sive jus inducendi in corporalem possessionem Beneficii, *c. Ad hæc*; 7. *De offic. Archidiac. Gl. hic V. Communi*, *& Jo. Andr. n.* 15.

Notandum secundo. Consuetudo potest simul concurrere cum Jure communi, tametsi idem disponat, quod Jus commune: addit tamen ei confirmationem, seu majorem quandam firmitatem, *Abb. hic n.* 3.

IX. Notandum tertio. Potest Episcopus, cum consensu Capituli, concedere inferiori Prælato, ejusque dignitati, jus spectans ad dignitatem Episcopalem, *ut in casu hujus capit.* Archidiacono jus institutionis, & custodiæ Ecclesiarum vacantium, ita, ut per Successores Episcopos revocari non possit, *Abb. hic num.* 5.

Notandum quarto. Si quis alteri, præsertim Superiori suo dicat, ut faciat de bonis suis, vel juribus quod placet: hujusmodi verba non inducunt obligationem, sed intelligenda sunt, secundum arbitrium boni viri, ut faciat, quod rationabile, & æquum est. *Ut in hoc cap.* quando Archidiaconus dixit, ut Archiepiscopus faciat de reditibus suis, quod placet, non ideo obstrictus fuit cedere juribus institutionum, & custodiarum in Ecclesiis vacantibus ab Archiepiscopis concessarum *Abb. hic n.* 5.

Notandum quinto. Juramentum præstitum per Prælatum super juribus Ecclesiæ tenet, & servandum est ipsi Prælato: non autem quatenus præjudicat Ecclesiæ, *ut in casu hujus cap.* Archidiaconus, qui abjuravit libertates Archidiaconatus, scilicet institutiones, & custodias Ecclesiarum vacantium, sive juratus ipsis renunciavit, non potest eisdem uti, & contravenire juramento: nam hic dicitur: Archidiaconum esse defendendum in quasi possessione libertatum, donec probetur ipsum eas abjurasse: Ex quo infertur, si constet de abjuratione, non esse audiendum contra juramentum, unde hic dicitur, silentium ipsi imponendum esse. Non autem per tale juramentum Prælati præjudicatur ipsi Ecclesiæ, ut in proposito dignitati Archidiaconatus, quominus non obstante tali abjuratione, ad petitionem Ecclesiæ, vel etiam ex mero officio Judicis concedatur dignitati Archidiaconatus, *ut habetur in Textu*, *Abb. hic numer.* 14. Quare vel juramentum, aut aliud factum Prælati potest separari a præjudicio Ecclesiæ, & soli Prælato nocet, non autem Ecclesiæ: vel non potest separari, sed cedit in damnum Ecclesiæ, & tunc non tenet, *Abb. hic num.* 18.

§. II.

De instituendis in Ecclesiis, vel Beneficiis Ecclesiasticis.

X. Quæritur primo. Quinam: & quales instituendi sint in Beneficiis? Resp. primo, instituendi debent esse Clerici; nam Laici non possunt in Canonicatibus, vel aliis Beneficiis institui, ut constat *ex c. In Ecclesia*; *h. t.* ubi habetur. „ Quod in quadam Ecclesia erat certus numerus Canonicorum per statutum Capituli juramento firmatum institutus, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* cum autem numerus ille imminutus esset, & plures Canonicatus vacarent, & in eadem Ecclesia quidam Laici Præbendas obtinerent: quæsitum fuit, an iis numerus Canonicorum constitutus impleri possit? Respondet Papa Eugenius, cum Laici non debeant in Canonicorum numero computari (quia non sunt idonei quippe Laici: neque juris Canonici capax est, nisi Clericus, *Gl. hic V. Tales*) ideo implendus est numerus Canonicorum decretus, & determinatus, intra tempus præscriptum (videlicet sex mensium, alioquin devolvitur potestas, instituendi ad Superiorem, juxta *c. 2. Tit. seq. Gl. hic V. Differre*) ex Clericis tales, qui in Ecclesiasticis Ordinibus constituti DEO in Divinis officiis congrue servire possit. Porro licet Monachatus cadat in Laicos conversos, qui censentur personæ Ecclesiasticæ, seu Religiosæ, ita, ut gaudeant privilegio fori, & Canonis: non tamen ex his impleri potest numerus determinatus Canonicorum; cum non sint Ordinibus Ecclesiasticis initiati, ac proinde servire non possint DEO in officiis Divinis, ut tradit *Innoc. hic num.* 1. sed requiritur, ut Laicus tonsuratus, sit ordinatus, antequam fiat Canonicus, *Abb. hic in fine*.

XI. Resp. secundo, non sunt in Ecclesiis, & Beneficiis instituendi Clerici unius originis, seu Nationis tantum: sed viri litterati, & alias idonei, undecunque originem ducant, in Ecclesia institui debent prout decernitur *in c. Cum dererem*; 3. *h. t.* Ubi improbatur factum Patriarchæ Constantinopolitani, qui aliarum Nationum Clericos spernens, Venetos tantum in Ecclesia Constantinopolitanis instituere voluit. Rationem reddit Papa Innocentius III. quia in omni Gente, qui facit justitiam, acceptus est DEO, neque Sanctuarium DEI convenit jure hæreditario possideri. Quare mandat idem Papa suo Legato, ut Patriarcham moneat, ut viros litteratos, & alias idoneos in prædictis Ecclesiis, maxime in majore, seu Cathedrali Ecclesia instituere non prætermittat, alioquin indignum se reddet, ut aliarum Nationum Clerici ad illius obedientiam compellantur. Multo magis autem id reprobari debet, si certæ Genti, aut Familiæ promissio fiat, quod ex illa tantum ad Canonicatus, & alia Beneficia Ecclesiastica sint assumendi, ideoque *in hoc c. in fine*, mandat Papa Legato, ut ad ipsum referat, verumne sit, Patriarcha Venetis hac de re promissionem fecisse; quia tale pactum iniquum foret, cum Beneficia Ecclesiastica, sine pacto sint conferenda, *Gl. fo. hic*, per quod impeditur libera Beneficiorum collatio, adeoque fit, ut multi idonei prætereantur, & minus idonei promoveantur.

Excipiendum est, si aliquod Beneficium primitus fundatum sit pro personis ex certa Gente, Civitate, vel Familia oriundis: tum enim post acceptatam fundationem, alii in illo instituendi non sunt; sed conditio adjecta impleri debet; cum non sit inhonesta, dummodo ii, qui præsentantur, sint idonei, idque praxis Ecclesiarum confirmat. Sed neque ea consuetudo plurium Ecclesiarum improbari potest, secundum quam in promotione ad Canonicatus aliaque Beneficia, indigenæ, modo idonei sint, aliis cæteris præferuntur, *arg. c. Nullus*; *dist.* 61. Quia indigenæ facilius inducuntur ad perpetuo residendum in Patria, quam extranei, *Abb. hic n.* 4.

„ XII. Resp. tertio, si Patronus ad Parochialem Ecclesiam vacantem præsentet aliquem, qui Sacris Ordinibus non est initiatus, sed adhuc in minoribus est constitutus, is non debet repelli, sed admitti, & institui, dummodo alioqui sit idoneus, & intra tempus a jure statutum (videlicet intra annum, *c. Licet*; 14. *de Elect. in* 6. *c. Præterea*; 5. *de ætat. & qualit.*) ad Sacerdotium promoveri possit, prout statuitur *in c. Si is*; 2. *h. t. in* 6. Nam generatim loquendo, si Beneficium certum Ordinem Sacrum requirat, spectato Jure communi, non est necessarium, instituendum actu habere illum Ordinem: sed satis est, si intra annum illum suscipiat, juxta *Clem.* 2. *de ætat. & qualit. & c. Laym. l.* 4. *tract.* 2. *c.* 14. *n.* 2. Requiritur tamen, ut præsentatus a Patrono in minoribus constitutus sit, & non solum sit in tali ætate, quod possit intra annum promoveri ad Sacerdotium: sed etiam, ut tempore præsentationis ad Beneficium parochiale, sit in ætate requisita per Concilium Lateranense *in cit. c. Licet*; videlicet xxiv. ætatis annum compleverit, & xxv. attigerit, *Franc. hoc n.* 8.

XIII. Quæritur secundo. Quot in Collegiis Clericorum instituendi sunt Canonici, & Ecclesiæ Ministri, & in Monasteriis Monachi, aut Moniales? Resp. tot sunt instituendi, quot ex reditibus Ecclesiæ Collegiatæ, vel Monasterii commode, & absque penuria ali possunt, nec plures sunt recipiendi, prout inprimis statuitur *in c. Auctoritate*; 4. *h. t.* Ut nullus in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, invitis Canonicis, vel Clericis instituatur, ultra numerum Clericorum, qui juxta facultates Ecclesiarum, commode sustentari possint. Idem habetur *in c. Quoniam*; 9. *de vita & honest. Cleric. & in c. ult.* juxta *Gl. V. Facultates*; *de V. S.*

Ubi Notandum. Licet in illis Ecclesiis, in quibus numerus Canonicorum, seu Clericorum non est determinatus, Prælati, & Capitula a Superiore suo compelli possint, ad tot suscipiendos, quot ex reditibus Ecclesiæ decenter, & commode sustentari possunt, ut docet *Abb. in c.* 2. *n.* 2. *h. t.* Attamen ultra facultates Ecclesiæ cogi non possunt, ut aliquem recipiant, juxta *cit. c. Auctorit. h. t.* Quare, si Superior,

v. g.

v. g. Episcopus, vel etiam Papa, alicui Prælato, seu Rectori Ecclesiæ, ejusq; Capitulo præscribet Clericum, mandando, ut eum instituat, potest is contra hoc mandatum excipere, quod Ecclesiæ facultates non sufficiant, ad plures alendos, ut docet *Abb. in c. Ex parte; 20. num. 2. de concess. preb.* Verum possunt Clerici, si ultro consentiant, & parcius vivere velint, etiam ultra facultates Ecclesiæ aliquem suscipere, ob cultum Divinum augendum, ita tamen, ut non egeant, ut notat *Gl. fin. in cit. c. Auctoritate; junct. Gl. marg. lit. A. h. t.*

XIV. Præterea *in c. Non amplius, 1. h. t.* (quod est de„ sumptum ex Concilio Arelatensi) statuitur, ut in Mona„ steriis, tam virorum, quam mulierum, & Collegiis Cle„ ricorum (regularium, de quibus est sermo in hoc cap. „ non de sæcularibus Clericis, ut notat *Fagnan. hic numer.* „ 7.) non plures recipiantur, quam quot ex eorum bonis „ ac reditibus absque penuria sustentari possint.

Similiter in Concilio Tridentino *Sess. 25. c. 3. de Regularib.* decernitur, ut in Monasteriis, & domibus, tam virorum, quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari. Ratio hujus prohibitionis est, tum ne Religiosi sæcularibus curis implicentur, gratia necessarii victus comparandi, vel egestas ad indecentia exercenda eos cogat, vel æs alienum contrahatur, cui postea solvendo non fiat, cum injuria creditorum, *Sanch. lib. 7. moral. cap. 23. num. 2. qui num. 6. ait*, hoc decretum Concilii Tridentini quoad Monasteria virorum, non ita stricte receptum esse.

XV. Porro circa prædicta Notandum primo. Facultates, seu reditus Ecclesiæ vel Monasterii æstimandi sunt habito respectu, non tantum ad sustentandos Clericos, vel Religiosos: sed etiam ad alia Ecclesiæ onera & expensas in Fabricâ & eleemosynas faciendas, ad hospitalitatem erga peregrinos exercendam, & ad solvendum jura Episcopalia &c. *argum. c. De Monachis; 12. de Præbend. Gloss. in citat. c. 2. V. Absque penuria, & Abb. ibid. num. 2. h. tit. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 16. num. 1.* Licet autem præceptum *cit. cap. 2.* negative sit conceptum, ut non plures recipiantur in Ecclesiis vel Monasteriis, quam possint ibi sustentari; includit tamen in se præceptum affirmativum, ut tot sint recipiendi, quot ex reditibus Ecclesiæ sine penuria ali possunt, & ad hoc Prælati, vel Conventus a Superioribus suis, v. g. Episcopo compelli possunt, *Abb. c. l.* Ubi ait, hoc non esse oblivioni tradendum, *Fagn. ibid. n. 5.*

Notandum secundo. Si Ecclesia numerata sit, sive certos in ea Canonicorum, aut Regularium numerus perstatutum sit determinatus, tum ob modicum redituum augmentum, numerus is augeri non debet, ut monet *Gloss. cit. loc. & Abb. ibid. num. 5.* Sed reditus excrescentes vel mensæ Capitulari, si bona communia possideantur, accrescunt, & in fine anni inter Canonicos dividuntur: vel propriis Beneficiatis accrescunt, si Præbendæ, sive reditus Beneficiorum sint distincti, *Abb. citat. loc. num. 3.* Si vero reditus Ecclesiæ notabiliter augeantur, sive in tantum facultates Ecclesiæ excrescant, ut pluribus Canonicis, vel Clericis competenter sustentandis possint sufficere, tum etiam numerus Præbendarum, & Canonicorum augeri debet, tametsi a Papa definitus sit, & confirmatus, *c. Cum M. 9. de Constitut.* quia clausula illa, *nisi redditus excrescant*, etsi non sit expressa, tacite subintelligi debet, cum id secundum stylum Curiæ & SS. Canonum sit requisitum, *Laym. in cit. c. Cum M. de Constitut. nu. 7.* Ubi ex Felino & aliis DD. generalem regulam tradit, quod clausula secundum loci consuetudinem, aut instrumenti vel contractus naturam apponi solita, si non exprimatur, subintellecta censetur: de hoc etiam diximus *supr. l. 1. Tit. 2. nu. 167. & seq.*

Notandum tertio. Si vice versa reditus Ecclesiæ notabiliter decrescant, ut non sufficiant tanto Canonicorum, vel Monachorum numero sustentando, is imminui poterit: dummodo augmentum, vel decrementum redituum stabile futurum esse existimetur, non obstante confirmatione Papæ, ut docet *Abb. in c. Cum accessissent § 8. num. 4. de Constitut.* Vel etiam quod numerus Præbendarum juramento sit confirmatus; quia tam confirmatio Papæ, quam juramentum de retinendo certo numero Præbendarum, intelligi debet, si res in eodem statu permaneat: non autem, ut etiam, in eum casum se extendat, si res notabiliter mutata fuerit, ita ut secundum æquitatis rationem, & SS. Canonum præscriptum, mutatio facienda sit; nam in Ecclesiæ dedecus tenderet, si Canonici, aliique Clerici se ex reditibus honeste alere non possent, *Azor. p. 2. l. 6. c. 30. q. 22. & q. 23. Garc. p. 20. c. 1. n. 2. Laym. cit. c. 19. n. 3. & in cit. c. Cum M. num. 4.*

XVI. Quæritur tertio. An is, ad quem spectat jus sive potestas conferendi Beneficium, aut instituendi, possit seipsum instituere? Respondetur negative, prout constat *ex c. Cum ad nostram; 7. & ult. h. t.* Nam vacante quadam Ab„ batia, electus fuit in Abbatem, qui in eadem Ecclesia „ prius Custos erat, isque nihilominus Custodiam sibi reti„ nebat. Unde quærebatur utrum de jure possit retine„ re? Consultus Papa Innocentius III. respondit, quod „ idem Abbas Custodiam de jure obtinere non potest; quia „ cum ratione Abbatiæ, tam Custodiæ, quam aliarum di„ gnitatum & Præbendarum illius Ecclesiæ, donatio sive „ collatio ad ipsum Abbatem pertineat, non potuit illam „ a seipso recipere: cum inter dantem, & recipientem de„ beat esse distinctio personarum: sed neque ab alio reci„ pere potuit, cum alii jus conferendi non haberent.

XVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si quis habens Dignitatem, Personatum, vel etiam Officium, acquirat aliam dignitatem, eo ipso vacat prima, sive dignitas, sive Officium, *Gloss. magna hic in notatis*, ut in casu hujus cap. per adeptionem Abbatiæ ipso jure vacabat Officium Custodia, quod promotus ad Abbatiam prius obtinebat, ita ut alteri conferri deberet, & quidem ab ipso promoto, si quidem jus conferendi annexum erat dignitati Abbatiæ, cujus possessionem erat assecutus.

Notandum secundo. Sicut nemo potest ligare, aut solvere seipsum; imo nec per se & directo dispensare secum ipse, sic nec dignitatem vel Præbendam Ecclesiasticam sibi ipsi conferre potest; quia inter dantem & accipientem debet esse distinctio personarum, sicut inter vendentem, & ementem, locantem, & conducentem, restituentem, & electum, præsentantem, & præsentatum, quia nemo oritur a seipso. Unde nec eligere seipsum quis potest, *cap. In scripturis, 9. caus. 8. quæst. 2.* Neque se ipsum præsentare, quamvis Clericus & idoneus sit, *cap. Per nostras; 26. de jure patronat.* & universim loquendo, nemo potest in facto proprio auctoritatem præstare, *Clement. 2. junct. Gloss. V. Mensa sua, de reb. Eccles. non alien.* ac proinde etiam nemo potest habens jus conferendi, vel instituendi sibi conferre Beneficium, vel seipsum instituere, *Abb. hic n. 4. & 5.*

Notandum tertio. Quando dicitur in fine hujus cap. quod Prælatus, cui competit jus conferendi, non possit Beneficium accipere ab alio: id intelligi debet de omni eo, qui Proprio nomine illud conferre non potest. Et hinc, etsi prælatus potestatem conferendi alteri deleget, non tamen potest Delegatus conferre Beneficium vel dignitatem ipsi Delegranti; quia Delegatus non confert jure & potestate propria, sed jure & auctoritate Delegantis, cum Delegatus nihil proprium habeat, sed jurisdictione ejus, qui mandavit, utatur, ut dicitur in *lib. 1. ff. de eo, cui mandat. est jurisdict.* & vices Delegantis gerat, *cap. Sane; 11. de offic. Deleg.* & sic in effectu censebitur Delegans sibi ipsi illud conferre, & eadem persona in proprio facto sibi ipsi auctoritatem præstabit, cum tamen non possit quis esse auctor in rem suam, *lib. 1. ff. de autor. tutor.* & qui facit per alium, perinde est, ac si faciat per seipsum, *juxta reg. jur. 72. in 6.* Verum Collator inferior, cui jus conferendi Beneficium competit, poterit illud accipere a Papa, vel Legato a Latere, quia illi jure communi in Beneficiis conferendis concurrunt cum inferioribus Collatoribus ordinariis, eaque jure proprio conferunt, *Abb. hic num. 6. in fine.* Idemque est, si inferiori Collator legitime transferat in alium absolute potestatem conferendi Beneficia, eaque se omnino abdicet tunc enim ab alio poterit recipere Beneficium, quia hic novus Collator proprio nomine confert, *Abb. c. l.*

XVIII. Sed contra obstare videtur: S. Pontifex dat, seu delegat suo Confessario jurisdictionem seu potestatem absolvendi a peccatis seipsum, a quo etiam in foro conscientiæ ligatur, & solvitur, ergo potest aliquis alteri dare, seu delegare jurisdictionem vel potestatem exercendam erga seipsum, ergo multo magis poterit quis dare potestatem alteri conferendi Beneficium sibi, vel investiendi seipsum? Resp. hoc argumento probari contra plures Theologos recentiores, quod Confessarius Papæ eundem non absolvat per potestatem jurisdictionis proprie delegatam ab ipso Papa; quia sequeretur, quod Confessarius ipsum absolvat, nomine & auctoritate ejusdem Papæ Delegantis, adeoque quod per se, directe & principaliter ipse Papa exerceat jurisdictionem in seipsum, & a peccatis (quoad potestatem jurisdictionis, non Ordinis) absolvat seipsum. Nec refert quod per alium, nempe per Delegatum id faciat; quia quod quis per alium facit (tanquam principalis mandans) perinde est, ac si faciat per seipsum, *juxta reg. jur. 72. in 6.* ergo si Papa absolvitur a peccatis per alium, tanquam suum Commissarium sive Delegatum, perinde est, ac si absolveretur a seipso, actio enim, quæ fit per aliquem, nomine & vice alterius, non tribuitur ipsi immediate agenti, sed principali, sive mandanti, ut patet in matrimonio contracto per Procuratorem, Legato Principis, Patrino suscipiente aliquem a Baptismo per alium &c. Sicut ergo Ordinarius Collator, ad quem spectat potestas conferendi Beneficia, non potest alteri delegare potestatem conferendi aliquod Beneficium sibi ipsi, *juxta cit. c. ult. h. t.* Ita neque potest aliquis potestatem jurisdictionis absolvendi a peccatis committere, seu delegare alteri exercendam in seipsum: nam ideo non potest Collator delegare alteri potestatem conferendi Beneficium sibi ipsi, quia Delegatus conferret illud, nomine & auctoritate ipsius Delegantis, cujus vices gerit, & personam repræsentat, *cit. l. 2. §. Qui mandatam; ff. de offic. ejus, cui mand. est jurisd. & c. Sane; 11. de offic. Deleg.* Sic Delegans in effecto & re ipsa conferret Beneficium sibi ipsi: atqui etiam Delegatus ad absolvendum a peccatis, absolvit per potestatem jurisdictionis sibi delegatæ, nomine, vice & auctoritate ipsius Delegantis, ergo cum vi jurisdictionis delegatæ absolvitur ipse Delegans, censendus est in effectu & reipsa absolvere a peccatis seipsum, & sibi ipsi auctoritatem præstare, & jurisdictionem fori interni directe & principaliter exercere in seipsum, quod utrumque Jus, Canonicum & Civile, imo etiam ipsa ratio naturalis vetat & reprobat; nam sicut inter conferentem, & eum, cui confertur Beneficium, ita multo magis inter absolventem a peccatis & absolutum debet esse distinctio personarum, non tantum physica, sed etiam moralis.

Quare directe respondendo ad objectionem allatam, Dicendum est, cum Abbate in *cit. c. fin. num. ult. h. t.* quod in isto casu Sacerdos absolvens non sit merus Commissarius, sive Delegatus Papæ: sed potius Legatus & Vicarius Dei; quia Deus dedit potestatem absolvendi a peccatis Apostolis, & consequenter etiam Sacerdotibus riteordinatis, tanquam eorum Successoribus, *c. Firmiter; 1. de S. Trinit.* Ac proinde ad absolvendum aliud non requiritur, nisi persona subdita: Papa vero voluntarie se subjiciendo Sacerdoti, complet, & velut actuat radicalem ejus potestatem, quam in Ordinatione sua a Deo accepit absolvendi a peccatis: nam cum S. Pontifex nullius hominis potestati, vel jurisdictioni subjectus sit, non po-

test

test ullus homo in illum exercere jurisdictionem, nec quidem fori interni, adeoque neque ipsum absolvere, nisi ipse se alicui Sacerdoti sponte subjiciat, ut in ipsum exerceat potestatem absolvendi a Deo acceptam. Itaque Sacerdos absolvit Pontificem, non potestate ipsi delegata ab ipso Papa, sed jure ac potestate propria a Deo immediate accepta, supposito, quod se illi voluntarie subjiciat.

XIX. Postremo illud prædictis addendum, quod ad institutionem præsentati, sicut & ad confirmationem electi, non sit certum tempus a jure præfinitum, intra quod facienda sit institutio, sicut est præfixum collationi liberæ & voluntariæ, ut ex communi docet *Abb. in c. 2. num. 12. & 13. de concess. Præb. Garc. p. 11. c. 4. num. 1. Barb. de offic. Episc. alleg. 72. num.* 191. Idque ne Beneficia nimia diu vacent, nam cum Patronus habeat, si Laicus sit, quatuor menses ad præsentandum, Ecclesiasticus vero sex menses: si Superior haberet alios sex menses, ad instituendum, vacaret Beneficium per annum, antequam potestas instituendi ad Superiorem devolveretur, ut notat *Abb. c. l.* Si tamen habens potestatem instituendi v. g. Episcopus sit negligens, sive recuset, vel differat institutionem, recurrendum erit ad illius Superiorem, nempe Metropolitanum, vel Legatum seu Nuncium Sedis Apostolicæ, qui tempus præfigat, intra quod, si non instituerit, ipse supplebit defectum, vel compellendo illum, vel per seipsum instituendo, *Garc. c. l. nu.* 5. quin etiam si habens potestatem instituendi differat instituere, sine legitima causa, poterit appellari ad Superiorem illius, propter gravamen illatum, *Garc. c. l. n. 9. Barbos. n.* 193.

TITULUS VIII.

De Concessione Præbendæ, & Ecclesiæ non Vacantis.

I. Dictum est in præcedentibus Titulis de Præbendis & dignitatibus, earumque collatione & institutione, sed quia illæ sæpe conferuntur, vel promittuntur, antequam vacent, vel non conferuntur, ita ut diu maneant vacantes, ideo hic Titulus subjicitur, in quo traditur, quod Beneficia non sint conferenda, nec quovis modo concedenda, nisi cum ea vacant: deinde etiam de negligentia in conferendo Beneficia vacantia agitur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus Joannis XXII. Vacans autem tunc dicitur Beneficium, quando caret uno possessore, sicut locus dicitur vacare, qui caret corpore, cum eo soleat repleri: & bona vacantia, quæ a nomine saltem juste possidentur. Quare per mortem v. gr. Beneficiarii vacat Beneficium, quia hoc non extinguitur, sive perit, sed a nemine possidetur: pensio vero Ecclesiastica per mortem pensionarii non vacat, quia finitur ac desinit, adeoque extingui dicitur, sicut usufructus morte usufructuarii finitur, *Azor. p. 2. l. 7. c. 26. q. 1.*

§. I.

Utrum Beneficium non vacans possit conferri, vel promitti?

II. Assertio 1. Beneficium viventis, adeoq; non vacans conferri non potest, sed institutio vel collatio Beneficii non vacantis est ipso jure irrita: imo si quis passus est se institui in loco seu Beneficio viventis Sacerdotis (vel alterius Beneficiarii) ab Ecclesiastica communione (id est, participatione Corporis & Sanguinis Domini) removendus est, prout statuit Gelasius Papa in *c. Nisi in veritatum; 6. h. t.* & ubi *Gl. V. Communione*, & nihilominus deponendus est, ut addit *Gl. ibid. V. Pellendi*: Consentit *c. Imprimis; 7. §. De Episcopi caus. 2. qu. 2. Abb. hic num.* 3. Similiter in *c. Eum qui; 40. caus. 7. q. 1.* S. Gregorius scribit, „eum, qui contra justitiæ regulam in Archidiaconatum alterius se provehi consensit, ab ejusdem Archidiaconatus honore deponimus: qui si ulterius in loco eodem ministrare præsumpserit, se participatione Communionis Sacræ noverit esse privatum." Ratio autem, cur collatio Beneficii non vacantis sit irrita, est, quia Beneficium uni collatum non potest, eo vivente, alteri conferri; cum duo simul idem Beneficium habere non possint, *c. Tua; 20. de Præbend.* Neque debet Beneficiarius, sine justa & gravi causa, suo Beneficio privari, cum Beneficia concedantur in perpetuum, sive ad vitam Beneficiati, *Abb. hic numer.* 2. Neque certum est, quod Beneficium viventis non possit conferri alteri ab aliquo, qui est Papa inferior, tametsi Papa ex plenitudine potestatis, id facere posset, quod tamen non reperitur unquam fecisse, sine causa, ut notat *Abb. c. l.*

III. Ubi Notandum primo, Prædicta pœna incurritur solum ab eo, qui scienter se passus est institui in Beneficio viventis, non autem qui ignoranter, ut tradit *Gl. in cit. c. Et in primis; V. Repellatur*, & sumitur ex *c. Præsentium; 3. & cit. c. Eum qui; caus. 7. q. 1.* Neque etiam hæc pœna habet locum, si quis succedat in Beneficio viventi justa ex causa deposito, *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t.* Notandum secundo, is, qui scienter occupavit Beneficium viventis nondum vacans, non potest deinceps illud Beneficium obtinere, sine dispensatione Papæ: sicut is, qui vivente marito, contraxit cum aliqua matrimonium de facto, non potest eam, etiam eo mortuo, ducere in uxorem, *c. Sig. de eo, qui duxit in matrimon. &c.* Quod si is, qui scienter se institui permisit in Beneficio non vacante, & postea eodem vacante, illud impetret a Papa, non facta mentione suæ intrusionis, & illegitimæ institutionis, per quam inhabilis factus est ad illud Beneficium obtinendum, collatio eidem facta non valet, quippe subreptitia; quia si Papa id scivisset, ipsi non contulisset, vel non ita facile, *arg. c. Super Litteris; 20. & c. Postulasti, 27. de rescript. Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t.*

IV. Assertio 2. Non tantum Ecclesiastica Beneficia, antequam vacent, nemini conferri: sed nec promitti possunt, prout constat ex *c. Nulla; 2. in princ. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. *cap. 8.* „Ubi statuitur: nulla Ecclesiastica ministeria (id est, Officia, vel dignitates, *Gl. hic V. Ministeria*) vel Beneficia Ecclesiæ conferuntur alicui, antequam vacent; ne quis desiderare mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium se credit successurum: cum enim in ipsis etiam legibus gentilium pactum de futura successione, vivente eo, cui succedendum, prohibitum sit: multo magis turpe est, & Divini plenum animadversione judicii, si in Ecclesia Dei futuræ successionis expectatio locum habeat." Similiter hujusmodi pactum Jure civili damnatum est, tanquam bonis moribus adversum *in l. Donari; 29. §. Donationem; ff. De donat. & in l. ult. C. de pact.* Ubi dicitur, quod omnes hujusmodi pactiones odiosæ esse videntur, & plenæ tristissimi & periculosi eventus, ideoque talia pacta, quæ contra bonos mores sunt inita, observari non debere.

V. Ubi Notandum. Licet pactum de futura successione valeat (saltem per modum donationis mortis causa factæ) si is, de cujus hæreditate pactum est, consenserit, & in eadem voluntate usque ad mortem perseveraverit, prout habetur in *cit. l. ult. C. de pact.* promissio tamen de Præbenda seu Beneficio viventis, adeoque non vacante, non tenet, etiamsi facta sit, cum consensu ejus, qui illud obtinet; cum non possit Beneficium illud alicui concedere, seu conferre, *Gl. hic V. Condemnare.* Veruntamen promissio facta ab eo, qui conferendi jus habet, de conferendo alicui Beneficio vacante, valet, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* ibi: *antequam vacent*, ergo a sensu contrario postquam vacant, promitti possunt Beneficia. Sed quia per talem promissionem non acquiritur jus in re in Beneficio promisso, ideo non obstante illa promissione, potest illud Beneficium postea alteri valide conferri, *arg. l. Quoties; 15. C. De rei vendit. & l. Sicut; 22. de sponsal.* Ubi habetur, quod sponsalia de futuro, etiam jurata, solvantur per posteriora sponsalia de præsenti, *Abb. in cit. c. 2. n. 2. h. t.*

Sed hic objici potest, si collatio vel promissio Beneficii non vacantis, sed vacaturi, involvit votum mortis alienæ, ut dicitur in *cit. c. 2. h. t.* sequitur, id prohibitum esse jure naturali & Divino, ergo nec Papa in ea re dispensare potest, vel id concedere? Resp. Non involvit tale votum causaliter, sed tantum occasionaliter, potest enim talis promissio alicui fieri, qui non habet tale votum seu desiderium, sed mallet carere Præbenda, quam optare mortem proximi, & ideo cum promissio hæc, nec formaliter, nec causaliter includat votum hujusmodi, potest a Papa dispensative concedi, vel promitti Beneficium vacaturum, *Jo. Andr. in c. Proposuit; 4. n. 3. V. Vacatura; h. t.*

VI. Præterea quod dictum est, promissionem Beneficii vacaturi non valere, confirmatur ex *c. Ex tenore; 13. h. t.* „Nam orta controversia inter Clericum J. ex una parte, & Abbatem ac Conventum de Bello ex altera, super provisione ipsius Clerici J. hic coram Judicibus delegatis, lite contestata scripturam quandam Abbatis & Conventus de Bello produxit, in qua continebatur, quod primo vacaturam Ecclesiam ad collationem ipsorum spectantem eidem conferre velint. Sed Abbas & Conventus excipiendo dicebant, promissionem illam non tenere, utpote repugnantem statuto Concilii Lateranensis, decernens irritas hujusmodi expectativas. Consultus Papa Innocentius III. respondit, promissionem prædictam non teneri: ideoque mandavit, ut Abbas, & Conventus ab impetitione Clerici absolverentur, eique super hac re silencium imponeretur."

Ex quo patet, quod promissio Beneficii vacaturi, etiamsi fuerit per scripturam firmata, non valet; quia actus nullus regulariter per scripturam non fit validus, *Abb. hic n. 2. qui n. 3.* addit, quod nec per juramentum confirmatur; quia contra legem emanantem principaliter in commodum publicum non valet juramentum, nec potest quis se obligare.

VII. Ubi præterea Notandum, licet allegans propriam turpitudinem, sive agendo, sive excipiendo, audiendus non sit, *c. Inter dilectos; 8. de donat.* & sumitur etiam ex *c. Cum super; 8. h. t.* ne quis scilicet ex dolo suo, sive propria iniquitate commodum ferat, *l. 1. a diman; 23. ff. De receptis, qui arbitrium & c.* & docet *Bart. in l. Jusjurandum; 17. §. Procuratoris num.* 3. Id tamen non procedit, si etiam actor turpitudinem propriam alleget, vel fateatur, tunc enim cum in pari causa vel delicto melior sit conditio possidentis, *juxta reg. 65. in 6.* exceptio Rei allegantis turpitudinem suam admittitur, *l. 2. C. De condict. ob turp. caus.* Ut in casu hujus *cap.* in quo Clericus actionem suam fundavit super promissione ei facta de Beneficio proxime vacaturo contra Lateranense Concilium, ideoque tanquam propriam turpitudinem, & in odium illius recipientis [illegible] promissionem, reus conventus, videlicet Abbas & C[illegible]ntus ipsum repellere potuit, licet ejusdem delicti particeps fuerit, *Gl. fin. hoc.* Nec obstat, quod in *c. Cum super; 8. h. t.* dicatur, Capituli exceptio, quod Clericus sit receptus per gratiam expectativam vacaturi Canonicatus, contra Concilium Lateranense, nequaquam admittendam esse, utpote allegans propriam turpitudinem: Nam in casu illius *cap.* Clericus non fundabat se super promissione Canonicatus, sed nec illam confitebatur: ac proinde Capitulum allegans ejusmodi promissionem præcessisse, ideoque factam a se collationem jure repelli debuit: quare in illo *cap.* est casus omnino diversus; tum quia in isto Clericus ille non tantum promissionem habuit Canonicatus, sed etiam receptus fuit in Canonicum; tum quia a Capitulo non fuit probatum, quod Clericus ille contra Concilium Lateranense receptus fuisset, *Gl. in cit. c. Cum super; V. Posse in fine, & Gl. fin. in cit. c. Ex tenore; h. t.* Sunt & alii præterea casus, in quibus allegans

pro-

propriam turpitudinem audiri debet, de quibus videri potest *Abb. in cit. c. Cum super; n. 9. h. t.*

VIII. Cæterum doctrina supra tradita, nec conferri, nec promitti posse Beneficium nondum vacans: Extenditur primo quod Beneficium postquam vacat sit conferendum alteri non obstante appellatione illius, cui promissum fuit, antequam vacaret, ut constat ex *c. Relatam, 3. h. t. junct. Gl. in casu ibid.* Ubi habetur, quod Clerici quidam recipiebant ,, promissiones de Beneficiis non vacantibus, sive gratias expectativas ad Beneficia proxime vacatura, & postea cum vacabant, appellarunt extra judicialiter ad Sedem Apostolicam, ne aliis conferrentur: quæsitum fuit an tali appellationi sit deferendum? Ad hoc respondet Papa Alexander III. cum hujusmodi promissiones in Lateranensi Concilio sint cassatæ (*c. 2. h. t.*) non debet, prætextu appellationis eorum, qui dictis promissionibus innituntur, omitti, quo minus Ecclesiæ vel Beneficia, cum vacaverint, personis idoneis conferantur. Ratio est, quia promissio Beneficii vacaturi, cum ab initio ipso jure sit irrita, non potest per solam subsequentem vacationem ejusdem reddi valida, quod enim initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere: *l. 29. ff. de R. J.* & cum ex tali promissione, quippe secundum Canones irrita nullum jus acquisitum sit promissario, adeoque illius non intersit, ideo contra collationem Beneficii, ne ea, postquam vacavit fiat alteri personæ idoneæ, appellare non potest *juxta l. 1. ff. de appellat. recip.* Neque appellatio illegitima impedit jus, seu potestatem liberam conferendi Beneficia, *Gl. fin. & ibid. Abb. num. 2. & 3.*

IX. Extenditur secundo. Quod non possit Episcopus, vel alius, ad quem spectat jus conferendi Beneficia, delegare, vel concedere alicui potestatem conferendi Beneficia proxime vacatura: quamvis possit alteri delegare potestatem conferendi Beneficia, postquam vacant, ut constant ex *c. Constitutus; 11. h. t.* Ubi cum Episcopus Laudunensis Henrico Ca- ,, nonico potestatem concessisset, proxime vacaturam Præbendam in illa Ecclesia conferendi, idque Rhemensis Archiepiscopus tunc Legatus Sedis Apostolicæ confirmasset: Henricus de hac potestate sua adhuc dubitans accessit ad Papam, petiitque, ut eandem confirmaret. Annuit Innocentius III. mandatque Episcopo & Capitulo Laudunensi, ut personam illam, cui prædictus Henricus Præbendam Sacerdotalem cum contigerit vacare, Canonice (id est, personæ idoneæ & modo Canonico, *Gl. hic V. Canonice*, conferendam censuerit, eum sine contradictione admittant, & Episcopus eam alteri contra formam concessionis a se factæ, Henrico conferre non præsumat. Verutamen quia ejusmodi concessiones, si in exemplum traherentur, in SS. Canonum fraudem fieri possent, per quos prohibentur Ecclesiastica Beneficia concedi, vel promitti, antequam vacent (*in c. 2. & aliis pluribus h. t. & c. 3. eod. in 6.*) ideo declarat Papa, se nolle, ut occasione hujus mandati (quo concessio Episcopi, quæ nulla erat, facta fuit valida per concessionem Papæ, *Gl. hic V. contra formam concessionis*) personalem sive specialem gratiam continentis, talis licentia aliis in fraudem abuti volentibus concedatur. Ratio hujus prohibitionis est; quia posset quispiam tali facultate conferendi Beneficium proxime vacaturum abuti in fraudem Concilii Lateranensis: si enim aliquis certum Beneficium nondum vacans obtinere vellet posset subornare amicum, ut impetraret ab Episcopo facultatem illud beneficium, cum vacaverit, conferendi, & sic spe fretus quod amicus ille sibi id Beneficium conferat, posset desiderare, & machinari mortem alicui Beneficiario, cui ipsi succedere cuperet, *Abb. hic n. 3.* Excipitur quod Episcopus possit committere Generali suo Vicario facultatem conferendi Beneficia vacatura, in genere & indeterminate, non autem in specie, & determinate, sive respectu certi Beneficii, sive respectu certæ personæ, *Abb. hic n. 5. Laym. in c. 3. n. 3. de offic. Vicar. in 6. & dictum supra l. 1. Tit. 28 num. 50.* Ex dictis colligitur, quod Episcopus possit in genere delegare administrationem rerum suarum, non autem in specie; quia id cedere posset in fraudem Constitutionis Concilii Lateranensis in *c. 2. h. t. Gl. V. contra formam Constitutionis.* Colligitur secundo. Privilegium personale, sive gratia specialis alicui concessa, non debet trahi ad jus commune, nec in consequentiam, ita ut aliis in simili casu idem concessum esse censeatur, *Gl. magn. hic in notat.*

X. Assertio 3. Spectato Jure antiquo Canonico, valet promissio de conferendo alicui Beneficio in genere, cum poterit, seu occasio se obtulerit, ut constat ex *c. Accedens; 12. h. t.* ,, & ibi *Gl. in casu.* ,, Nam cum quidam Abbas & Conventus cuidam Clerico promisissent, se collaturos ipsi Beneficium Ecclesiasticum, quando potuerint, sed eum postea conferre intermitterent, Clericus ille impetravit Litteras a Papa ad quosdam Judices delegatos, coram quibus petebar, Monachos compelli ad conferendum sibi Beneficium, sicut promiserant. Verum Monachi excipiebant, se non obligari illa promissione, cum sit facta contra Concilium Lateranense (*in c. 2. h. t.*) in quo prohibentur omnes promissiones de Beneficiis vacaturis conferendis. Re delata ad Papam Innocentium III. is respondet: aliud esse, si Prælatus (vel alius Collator) promittat se Beneficium collaturum, cum potuerit: & aliud, cum vacaverit; siquidem in multis casibus facultas conferendi se offerre potest in quibus collatio non cadit sub expectatione Beneficii vacaturi: ideoque mandat Papa, ut Abbas & Monachi dicto Clerico, cum potuerint, Beneficium Ecclesiasticum assignent.

XI. Hinc colligitur, quod collatio Beneficii, vel ejus promissio facta cum hac clausula, *cum potero*, generalior est, quam ista, *cum vacabit*, & prior quidem valet, non autem posterior: quia in priore in pluribus casibus contingere potest, ut non expectetur mors alterius, ut si vacet Beneficium, non per mortem Beneficiarii, sed per ejus renunciationem, vel depositionem: vel si nova Præbenda erigatur, aut divisio fiat Præbendæ; in his enim & similibus casibus per promissionem factam de Beneficio conferendo, cum facultas se obtulerit, non datur gratia expectativa, per quam desideretur mors alterius, adeoque cessat ratio prohibitionis Concilii Lateranensis, *Gl. hic V. Casibus, & Gl. in c. 2. V. Indirecte eod. in 6.* & multa sunt permissa in genere & indeterminate, quæ non permittuntur in specie seu determinate, *c. 2. de Offic. Ordin.*

,, XII. Consentit cum priore *c.* Constitutio decretalium in *c. Cum super, 8. h. t.* Nam orta controversia inter Clericum C. & Capitulum Cathedrale Ecclesiæ Tridentinæ, Clericus sibi assignari petebat Præbendam in eadem Ecclesia, eo quod in Canonicum fuerit receptus. Sed Capitulum excipiendo proposuit, receptionem illam factam esse contra decretum Concilii Lateranensis (*in c. 2. h. t.*) ideoque illos non obligari ad assignandam Præbendam. Hoc cognito, Innocentius III. per sententiam decrevit, ac definivit, quia hoc a Capitulo probatum non fuit, & quia ipsi Canonici faterentur, se contra statutum Concilii Lateranensis Clericum illum in Canonicum recepisse, adeoque de jure hoc opponere non possit, nec audiri debeat (quia frustra legis auxilium invocat, qui committit in legem, *c. Quia; 14. infr. ff. de usuris, Gl. hic V. Posse*) ideo mandat Papa, ut quamprimum se in eadem Ecclesia Tridentina facultas seu occasio obtulerit, dicto Clerico Præbendale Beneficium conferatur quia receptus in Canonicum Præbenda carere non debet. Ratio autem, cur Episcopus & Capitulum recipere possint Canonicum, cum provisione Præbendæ conferendæ, quando potuerint, vel occasio se obtulerit, est, quia tunc Præbenda ei debetur, non ea vi solius promissionis generalis, vel specialis, sed ex vi receptionis, & juris dispositione, nam hæc conditio & obligatio de jure inest, & ideo nova non imponitur, *c. Relatam; 9. & c. Dilectus; 19. Gl. in cit. c. 2. V. Indirecte h. t. in 6. Franc. ibid. num. 4.*

Porro hoc casu receptus in canonicum a Capitulo potest agere contra illud, & petere, ut sibi provideatur de Præbenda, cum se occasio obtulerit, *Abb. hic n. 6.* Ubi addit, quod licet ex obligatione contracta sub conditione non competat actio, ante ejus eventum, *§. Ex conditionali Instit. de V. O.* tamen in casu hujus *c.* obligatio a Capitulo contracta ad conferendam Præbendam non fuit conditionalis, sed pura & absoluta, licet ad obligationem exequendi requireretur facultas, seu occasio, quæ fortassis se obtulit, sed neglecta fuit a Capitulo, & ideo Clericus contra illud agere potuit, & petere, ut compellatur ad Præbendam conferendam.

XIII. Assertio 4. Jure novo Decretalium, omnis promissio de Beneficio conferendo, adjecta clausula, *Cum potero, vel cum se facultas seu occasio obtulerit*, vel per quam directe aut indirecte via aperitur ad Beneficia vacatura, est prohibita & invalida, prout statuit Bonifacius VIII. in *c. Detestanda, 2. h. t. in 6.* ubi dicitur: Licet olim Canonica Constitutione fuerit decretum, (*in cit. c. Accedens extra; h. t.*) ut ii, qui promittunt se provisuros de aliquibus Beneficiis Ecclesiasticis, cum potuerint, vel cum se facultas obtulerit, promissiones suas, facultate se postea offerente, debeant adimplere: quia tamen per hujusmodi promissiones, teste experientia (quæ est rerum magistra, *Gl. hic V. Experientia*) quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda sæpe conceduntur) & per ambitionem improbam ut plurimum extorquentur, aperitur via sub tali pallio verborum ad promittenda Beneficia vacatura, contra Concilium Lateranense & mortis alienæ votum ingeritur, Ecclesiis ac Prælatis & Personis Ecclesiasticis plurima gravamina inferuntur: ideo tales promissiones sub quovis modo aut forma verborum (ut si in genere promittatur alicui Beneficium, Ecclesiasticum, *Gl. hic V. Forma verborum*) de cætero faciendæ, per quas directe vel indirecte via aperiri possit ad Beneficia vacatura, auctoritate Apostolica, penitus reprobantur, & cassantur, nullumque per tales promissiones obligari deinceps decernitur. Ratio patet ex textu; quia quando prohibitio respicit certum finem censetur tunc prohibita quælibet via, per quam directe vel indirecte ad illum finem prohibitum pervenitur, *Franc. hic n. 2. not. 2.* Concilium autem Lateranense in *c. 2. h. t.* prohibuit, ne Beneficia vacatura promittantur, ut tollatur occasio desiderandi mortem alicujus, ideoque promissiones hujusmodi, quæ eo tendunt, sub quovis modo aut forma verborum, omnino reprobantur. Non extenditur autem hæc Constitutio ad præterita, tum quia non est juris veteris declaratoria, sed correctoria: tum quia de præteritis in ea non cavetur, *Gloss. hic V. De cætero.* Neque etiam per illam corrigitur jus antiquum, si recepto in Canonicum promittatur Præbenda, cum primum fieri poterit, vel facultas se obtulerit, *Gloss. hic V. Indirecte*, & dictum *supr. n. 12.* secus si promittatur Præbenda simpliciter cum vacabit, non enim tenet promissio, *Gl. hic c. l.*

XIV. Præterea quod dignitas, vel aliud Beneficium non vacans non possit alteri conferri, probatur etiam ex *c. Post electionem; 7. h. t.* ut notant *Gl. ibid. Joan. Andr. & Abbas in* ,, *summa*. Nam cum Eboracensis Archiepiscopus Archidiaconatum Richemundiæ vacantem M. Honorio contulisset, mandans Capitulo Eboracensi, ut ipsum reciperent: Capitulares huic mandato parere noluerunt; quia Antecessor Innocentius III. Decano & Capitulo Eboracensi privilegium concessit, ut Canonicorum seu Personarum Ordinatio, sive institutio libera esset, ita ut idonea & honesta persona, cui Archiepiscopus vacantem in Ecclesia Eboracensi Præbendam, vel dignitatem putaverit conferendam, secundum antiquam illius Ecclesiæ consuetudinem, dictis Decano & Capitulo præsentaretur. Si quis autem contra consuetudinem hujusmodi per aliquem in eadem Ecclesia esset introductus, pro Canonico vel Persona non reputaretur. Quod si vero Archiepiscopus intra tempus Lateranensis Concilii, videlicet sex mensium, Præbendam, vel dignitatem non

conferret liceret Decano & Capitulo, auctoritate Apostolica, conferre. Quia igitur in Litteris Archiepiscopi ad Capitulum directis, nulla de Decano mentio fuit facta (quæ tamen necessario fieri non debebat, cum pars contineatur in toto, Decanus autem est pars, & quidem præcipua Capituli, *Gl. hic V. Mentio*) per quem in Capitulo investiri debebat: ideo Capitulares hoc mandatum exequi noluerunt: sed existimantes Archidiaconatus collationem, tum propter Concilii Lateranensis constitutionem, tum propter Apostolici privilegii tenorem, ad Capitulum esse devolutum, Romano de S. Eadmondo Archidiaconatum unanimiter contulerunt, eumque solenniter investiverunt. Progressu vero temporis idem Archiepiscopus postquam Honorius cum juramento, prout referebatur, Archidiaconatui senunciavit, eandem dignitatem contulit dicto Romano, qui proinde tum ratione hujus posterioris, tum ratione præcedentis collationis, a Sede Apostolica confirmationem petivit. His ita propositis, Innocentius III. respondit: quandoquidem Archiepiscopus Eboracensis Honorio primitus Archidiaconatum contulit; eaque institutio seu collatio reprobata non fuit (quæ prius debuit reprobari, antequam transitus fieret ad secondam, *Gl. hic V. Reprobata*) ideo dignitas ista, cum non vacaret, secundum juris ordinem, nec debuit, nec potuit in alium transferri. Quare Papa supra dicto Romano, qui contra justitiæ regulam Archidiaconatum alteri collatum affectavit, & se ad illum promoveri consensit, silentium in hac causa imposuit, decernens, ut collatio Honorio facta ab Archiepiscopo effectum sortiatur. Veruntamen si super renunciatione jurata, vel alio quopiam, aliquis adversus Honorium eenfuerit quippiam proponendum, is judiciario ordine experiri poterit.

XV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si dignitas vel Beneficium uni collatum postea alteri conferatur, irrita est ea collatio: imo si quis tale Beneficium scienter recipiat, sive in eo institui se permittat, inhabilis fit ad illud postea sine dispensatione obtinendum, ut patet *ex hoc c.* ubi Romanus se permisit institui in Archidiaconatu, credens Capitulum habere potestatem conferendi jure devolutionis: & tamen Papa perpetuum silentium ipsi indicit, ut notat *Gl. hic V. Resignationem, & Abb. n. 5. & 11.* Aliud est, si quis per ignorantiam probabilem a legitimo Collatore Beneficium non vacans accipiat, tum enim potest nihilominus petere ab eodem, ut sibi quodcunque Beneficium vacans conferat, ut tradit *Gl. in c. Præsentium; 3. V. In alio; caus. 7. q. 5. Gl. marg. hic V. Resignationem, lit. C. Abb. ibid. n. 5.*

Notandum secundo. Is, cui Beneficium ab habente legitimam potestatem collatum est, potest agere interdicto adipiscendæ possessionis, non obstante exceptione renunciationis ei a possessore Beneficii objectæ; cum enim per collationem Beneficii non vacantis nullum jus ipsi possessori acquiri possit, repellitur ejus exceptio, tanquam cujus nihil interest: ut in casu hujus cap. non enim Romano competebat jus ad Archidiaconatum, ratione institutionis factæ a Capitulo, quia institutus fuit in dignitate non vacante: neque ratione secondæ Institutionis seu collationis factæ ab Archiepiscopo, quia enim scienter acceptavit dignitatem alteri prius collatam, non fuit eam obtinendi amplius capax, *Abb. hic n. 6. & 13. in 3. intellectu.* Veruntamen quia non fuit probatum, Honorium sponte renunciasse dignitati Archidiaconatus, ut notat *Gl. hic V. Resignationem*, ideo a Papa fuit ipsi adjudicata possessio ejusdem, reservata quæstione proprietatis, si propter factam renunciationem ab eodem, ut referebatur, vel aliam causam legitime in judicio experiri vellet, *ut habetur in fine hujus cap.*

XVI. Assertio 5. Sicut collatio Beneficii non vacantis non potest promitti, nec facultas alicui concedi, illud conferendi, ut patet ex dictis: ita neque Patronus potest promittere, se præsentaturum aliquem ad Beneficium vacaturum, neque potestatem dare alteri in specie, ut præsentet ad certum Beneficium, cum vacabit, si id faciat, præsentatio non valet, prout decernitur ab Honorio III. *c. Cum dilecta; 16. & ult. h. t.* Nam cum Comitissa Flandrensis promissiones quasdam de Beneficiis Ecclesiarum non vacantibus, in quibus jus Patronatus obtinebat, fecisset, & præsentationem ad illa aliis commisisset: ideo mandat Papa Episcopo, & præposito Capituli Cameracensis, ut hujusmodi promissiones de Beneficiis nondum vacantibus, & ad illa præsentationes aliis commissas, seu concessas irritas declarent, & inhibeant dictæ Comitissæ, ne de cætero talia attentare præsumat. Ratio decisionis, est, quia eadem ratio, quæ est in collatione, etiam militat in præsentatione, idemque subest periculum; nam aliquis sperans se fore præsentandum ad Beneficium (a quo præsentatus, si idoneus sit, repelli non potest) procuraret, ut hæc potestas præsentandi suo amico a Patrono committeretur, & sic daretur ansa desiderandi, & machinandi mortem alicui Beneficiario, spe assequendi Beneficium vacaturum per illius mortem, *Abb. hic n. 6.* Potest tamen Patronus aliquis, præsertim Laicus, generatim alicui, tanquam Procuratori suo committere facultatem præsentandi ad Beneficia, si vacaverint: maxime si causa subsit, ut quia Patronus vult peregre proficisci, diu absuturus; nam tunc cessat periculum insidiandi vitæ alicujus propter Beneficium vacaturum. Accedit, quod jure communi cuilibet sit permissum generalem bonorum Procuratorem constituere, neque uspiam id in jure Patrono prohibitum reperiatur, eo quod usus Procuratorum valde sit necessarius, cum dominus rebus suis interesse non potest, *l. 1. ff. De Procurat. Abb. hic num. cit.*

§. II.

Quinam sint generales modi; quibus Beneficia vacant, & qualis vacatio requiratur, ut impetrari, vel conferri aliis possint.

XVII. Assertio 1. Beneficia, in genere loquendo, tripliciter vacare dicuntur, ut notat *Azor. p. 2. Instit. lib. 7. c. 16. q. 2. Rebuff. in praxi Benef. Tit. requisita ad collationem bonam &c. n. 56. & seqq. Greg. Tholosan. in Instit. eor Benefic. [?] c. 55. n. 2. Garcias p. 11. de Benef. c. 1. num. 2.* Vel de facto tantum, vel de jure tantum, vel de facto simul, & de jure. De facto tantum vacat Beneficium, quando quis possessionem Beneficii amittit, non autem Titulum, ut si quis vi dejectus fuit possessione Beneficii, vel si legitime electus coactus fuit renunciare Beneficio per metum injuste incussum, vel si Beneficium absenti collatum sit, & ab eo necdum acceptatum. De jure tantum tunc vacat Beneficium, quando possessor amittit jus ac Titulum Beneficii, vel ex juris dispositione illo privaretur, sine ulla alia monitione, vel citatione privati, aut sententia privationis per hominem seu judicem lata: quamvis is, qui sic ipso jure privatus est, de facto adhuc detineat, vel possideat Beneficium. Denique vacat Beneficium de jure, & de facto simul, quando quis ipso jure illo privatus est, & nec possessionem detinet, sive quando nec jus sive Titulus, nec possessio Beneficii apud aliquem est, ut cum per obitum Beneficiarii vacat, modo alius in illius possessione etiam colorata non existat, *Azor. c. l. Tholos. c. l. c. 25. n. 1. c. 27. & 28. n. 1.*

XVIII. Assertio 2. Beneficia vacantia, non tantum de jure, sed etiam de facto, quoad possessionem, quia nullus est in possessione eorum, impetrari, & conferri posse non est dubium, ut aperte colligitur ex *cap. 2. hoc tit.* a contrario sensu; nam hoc ipso, quod ibi dicitur, Ecclesiastica Beneficia non posse conferri, nec promitti, antequam vacent: sequitur, quod postquam vacent, conferri possint, si aliud non obstet, *Abb. in c. Cum nostris; 6. num. 18. h. t. & alii communiter.*

XIX. Assertio 3. Beneficia vacantia de facto tantum non possunt impetrari, neque conferri aliis, quia non vere vacant, vel saltem non habentur pro vacantibus, *Abb. cit. loco* & sic privatis datur regressus ad Beneficium, ut si quis vi injuste dejectus sit possessione Beneficii, *c. 2. 3. & 4. de his, quæ vi metusve caus. fiunt, Zœsius in Commen. in h. t. n. 2.* At vero Beneficia, quæ de jure quidem vacant, non tamen de facto, quia alius est in possessione, eaque colorata, possunt quidem impetrari, & conferri: requiritur tamen necessario, ut in præscripto impetrationis aut provisionis mentio fiat possessionis coloratæ, alioquin impetratio & collatio subreptitia erit, & invalida, prout sumitur ex *c. Cum nostris; 6. h. t.* Ubi cum Præpositura Ecclesiæ Lausanensis (cujus collatio, secundum statuta Concilii Lateranensis in *c. 2. h. t.* ad Pontificem fuit devoluta, ob elapsum tempus ad conferendum præfixum) ex mandato Papæ conferri deberet Thesaurario Lausanensi, constitutis ad id Executoribus fecit Episcopus & Capitulares Canonici opponerent, dictam Præposituram non vacare, quia licet is, qui antea Præpositus erat, in Episcopum Ecclesiæ Sedunensis electus fuisset: tamen post consecrationem suam, denuo a Canonicis electum fuisse ad eandem Præposituram, cum assensu Episcopi Laodunensis, & eam, sicut antea, ab ipso possideri: Executores tamen, eo non obstante, Præposituram illam, quippe de jure secundum Canones vacantem, Thesaurario contulerunt. His propositis coram Auditore a Papa dato, is decrevit, ut quicquid factum fuerat ab Executoribus, censeretur irritum & inane (videlicet collationem Præposituræ Thesaurario factam) eo quod Litteræ per Thesaurarium impetratæ a Sede Apostolica fuerint subreptitiæ, propter expressionem falsi, & veri suppressionem, siquidem Præpositura illa, etsi de jure, non tamen de facto vacabat, alio adhuc existente in possessione: constat autem possessionem plus facti habere, quam juris: quam sententiam Auditoris Innocentius III. approbavit, mandans Episcopo Basiliensi, & Abbati S. Mariæ, ut Episcopum Sedunensem ad resignationem Præposituræ, si sponte noluerit, compellant, nisi ostenderit illam sibi ex speciali indulgentia Sedis Apostolicæ, vel ex alia justa & necessaria causa, post consecrationem suam, fuisse collatam. Deinde mandat Pontifex iisdem Delegatis, ut Capitulum Laudonense ad eandem Præposituram Thesaurario conferendam inducant. Ratio decisionis est, quia in impetratione certi Beneficii vacantis non sufficit simpliciter facere mentionem, quod vacet, si alius est in colorata possessione facti, cum verbum *vacare* possit vere intelligi, tam de vacatione de jure, quam de facto: in Litteris autem Beneficialibus, quippe ambitiosis, verba narrativa verificari debent omni modo, quo possunt, adeoque non tantum de vacatione de jure, sed etiam de facto, ut in casu hujus cap. Si enim Papa scivisset Episcopum in pacifica & colorata possessione Præposituræ existere, non ita facile & absolute Thesaurario illam contulisset, ne videretur conferre Beneficium adhuc viventis, sed potius inquiri mandasset, an pristinus possessor habeat jus in dignitate illa, & eo non habente, mandasset illum amoveri, & illam alteri conferri, ideoque rescriptum a Thesaurario impetratum fuit subreptitium; quia in eo aliquid non fuit expressum, quo cognito, Papa non ita facile, vel non tali modo concessisset, aut contulisset, *juxta c. Litteris; 20. de rescript. Abb. hic n. 7. & 17.* Qui *ibid. n. 51.* ait, Litteras hujusmodi non facientes mentionem de possessione colorata facti, subreptitias esse, si non mere gratiosæ, sed executoriales sint, sive Executori datæ, etiamsi in iis apposita sit clausula, *quolibet injuste detentore amoto*: quia quæ apponuntur in executione gratiæ, non confirmant rescriptum adversus vitium

subre-

subreptionis. Si vero non sit apposita talis clausula, tunc Litteræ sunt subreptitiæ, ut in casu hujus cap.

XX. Notandum hic præterea primo. Episcopatus per adeptionem alterius dignitatis, vel personatus non vacat ipso facto, prout sumitur ex hoc cap. Ubi Episcopo Sedunensi collata fuit Præpositura, nec collatio talis dignitatis tenet; tum quia Episcopatus non potest deseri sine licentia Papæ, *c. 2. de transl. Episc.* tum quia generali nomine dignitatum seu personatuum non comprehenditur Episcopatus, propter suam prærogativam & excellentiam, adeoque Constitutio *c. De multa*; 28. *de Præb.* in eo non habet locum, quippe pœnalis & odiosa, *Abb. hic nu. 4. Laym. l. 4. tr. 2. cap. 8. nn. 3. & 4. in fin.*

Notandum secundo. Tunc dicitur Clericus in possessione colorata Beneficii existere, si Beneficium accepit a legitimo Collatore, & institutio sive collatio notorie non sit irrita, licet jus ac Titulus illius non subsistat propter occultum defectum, ut in casu hujus cap. Ubi Episcopo Sedunensi collata fuit Præpositura a Capitulo Lausanensi, cum consensu Episcopi, sub colore sive prætextu justæ ac necessariæ causæ. At vero si quis Beneficium, propria auctoritate, accepit, sive absque legitimi Collatoris consensu, is pro intruso, & manifesto injusto possessore habendus est: ideoque de tali injusta possessione in rescripto non debet necessario fieri mentio; quia etiamsi illa expressa fuisset, Papa non solum tardius, sed potius facilius dedisset Litteras, in quibus alteri concessit Beneficium, ne ille notorie intrusus diutius illud retineret, *Abb. hic n. 16.* Similiter si Beneficium alieni collatum sit, manifestum defectum habens, ita ut collatio notorie irrita sit, tunc colorata possessio dici non potest, *Abb. hic num. 23.* adeoque de illa mentio in rescripto impetrationis fieri non debet.

Notandum tertio. Si quis existat in colorata possessione alicujus Beneficii, non potest illud alteri conferri, nisi prius possessore citato, & præcedente summaria cognitione causæ, cassatus sit color possessionis, sive ejus injustitia ostensa, prout sumitur ex hoc *c. Hostiens. hic col. 3. Abb. ibid. num. 19.* Secus est, si possessio non sit colorata aliquo titulo: sed evidenter injusta, tunc enim Beneficium potest alteri conferri, etiam non vocato possessore: quamvis etiam hoc casu possessio non debet illi auferri, eo non vocato, ne si forte haberet aliquam causam retinendi illam, suo jure inauditus privaretur, *Hostiens. c. l. in fine, & Vivian. in Ration. hic*

Notandum quarto. In Beneficialibus potest haberi possessio, absque justo Titulo, ut patet ex hoc cap. quamvis reipsa sit injusta possessio, *Abb. hic n. 6.* ita ut tali Beneficium auferri non possit, nisi sit evidenter injusta.

Notandum quinto. Superior potest, ex justa causa, a Clerico Beneficii possessore, ex officio petere, ut jus ac Titulum sui Beneficii exhibeat, ac ostendat, si nimirum jus possessioni illius resistat, ut quia incompatibilia obtinet; *c. 3. de Offic. Ordin. in 6.* vel quia Episcopatum quis obtinet, cum quo aliud Beneficium, spectato jure communi, consistere non potest, ut in casu hujus *c. Abb. hic n. ult.*

XXI. Assertio 4. Quamvis si habens Beneficium sive Præbendam, v. g. Canonicatum, in eadem Ecclesia, recipiat aliam similem Præbendam, vel dignitatem, cui annexa est Præbenda Canonicalis, prima Præbenda per pacificam assecutionem alterius, ipso jure vacet: non tamen vacat de facto, quamdiu illius possessio retinetur a pristino Beneficiario, prout sumitur *ex c. Litteras; 9. h. t.* Nam H. Clericus, qui in Ecclesia Collegiata S. Viscardi simplex Canonicus erat, postea factus est Canonicus Ecclesiæ Majoris, seu Cathedralis, ac demum post annum promotus est ad Præposituram dictæ Ecclesiæ S. Viscardi, cui annexa erat Præbenda Canonicalis, & utramque Præbendam tam priorem Canonicalem, quam posteriorem ejusdem Ecclesiæ Præposituræ annexam retinebat, quam Clericus D. quia ad Papam, juxta Concilium Lateranense, ejus collatio fuit devoluta, impetravit, datis super hoc ro Executoribus. Coram quibus comparens Præpositus allegavit inprimis generalem consuetudinem, secundum quam idem plures Præbendas in eadem Ecclesia possidere possit: & quod Archiepiscopus Bremensis ipsum Canonicum H. non solum in Præpositura, & Præbenda ei annexa solemniter investivit: sed etiam in utraque, tam Præpositura, quam priore illa Præbenda communi consensu Canonicorum illum confirmavit: Unde quæsitum fuit, utrum, si quis Clericus ab una Præbenda eligatur ad aliam, eo ipso prius habita vacet, an vero per sententiam ei abjudicari, seu auferri debeat: & an forte, propter confirmationem Episcopi censendum sit, Præbendam illam non vacare? Ad hæc respondet Papa Innocentius III. Si res ita se habeat, Præbendam priorem, etsi non de facto, de jure tamen vacare, ideoque Præpositum, ad ejus resignationem, appellatione remota, cogendum esse, qua facta, cum tunc etiam de facto vacet, Clerico D. qui illam a Papa impetraverat, conferendam esse.

Ratio est, quia non potest quis in eadem Ecclesia simul habere duas Præbendas uniformes, etiamsi altera annexa sit dignitati, sed per assecutionem secundæ de jure vacat prima: licet possit habere simul duas simplices Præbendas in diversis Ecclesiis, *Abb. hic n. 2.* & patet ex supra dictis: idque non obstante contraria consuetudine generali, quæ reprobatur in hoc c. in quo Clericus obtinuit Præbendam Canonicalem in una Ecclesia, deinde aliam Præbendam in diversa Ecclesia, quam retinuit cum priore, nec ideo hæc vacavit per assecutionem secundæ, saltem vi consuetudinis generalis: postea vero in prima Ecclesia promotus est ad Præposituram, cui annexa erat alia Præbenda simplex, per hoc vacavit ipso jure prima Præbenda, quam habuit in eadem Ecclesia; quia quot sunt Præbendæ in una Ecclesia, tot debent institui Canonici, seu Beneficiati, & consuetudo contraria est corruptela, & abusus, ut notat *Gl. hic V. Ex consuetudine.*

XXII. Ubi præterea notandum primo. Ad duos Canonicatus, vel Præbendas in eadem Ecclesia Episcopus dispensare non potest, ut clare colligitur ex *hoc c. Abb. hic nu. 3.* quod intelligendum est de Beneficiis uniformibus, seu similibus, de quo supra dictum *Tit. 5.*

Notandum secundo. Quamvis in casu hujus cap. Archiepiscopus Bremensis investiverit Canonicum H. in Præpositura, & Præbenda ei annexa, illumque in priore etiam Præbenda Canonicali, cum communi consensu Canonicorum confirmarit; nihilominus tamen declarat Pontifex, quod prior Præbenda de jure vacavit, ideoque ab alio valide impetrari potuit, ob rationem jam allatam; quia Episcopus dispensare non potest, ut quis simul in eadem Ecclesia habeat plura Beneficia uniformia, *Gl. fin. hic.*

Notandum tertio. Litteræ impetrationis Beneficii vacantis de jure, sed non de facto, validæ sunt, etiamsi in illis non sit facta mentio de possessione facti, quæ non est colorata, ut in casu hujus c. Præbenda Canonicalis in Ecclesia S. Viscardi ipso jure vacabat per assumptionem Canonici H. ad Præposituram, cum Præbenda ei annexa, in eadem Ecclesia, sed non vacabat de facto, quia Præpositus possessionem illius retinebat. Nec obstat, quod de illa priore Præbenda, quæ tanto tempore vacavit de jure, ut ejus collatio ad Sedem Apostolicam devoluta fuerit, quam Clericus D. impetravit, non fuerit facta mentio, illam de facto non vacare, sed adhuc possideri a Præposito H. non enim necesse erat, ut de hoc mentio fieret; quia collatio, vel confirmatio Beneficii, quæ manifeste est contra Canones adeoque irrita, non facit possessionem coloratam, si quis vi talis collationis instituatur, adeoque impetratio prioris Præbendæ seu Beneficii a Clerico D. fuit valida, etsi in ea non facta sit mentio de possessione facti, in qua erat Præpositus H. cum Titulus illius prioris Beneficii jam fuerit extinctus, quia de jure vacabat, *Abb. hic num. 5.* & ideo jubentur Executores in fine hujus cap. conferre primam præbendam vi talis impetrationis, Clerico *D. Fagnan. hic numer. 19. & 2. seqq.*

§. III.

Quibus modis in specie vacent Beneficia?

XXIII. Assertio 1. Beneficia Ecclesiastica imprimis vacant per mortem naturalem Beneficiati, *cap. Susceptum; 6. de rescript. in 6.* nam mors omnia solvit, *authent. de nuptiis §. Deinceps, collat. 4.* adeo ut, etiamsi Beneficiatus a morte miraculose resurgeret, nullum amplius jus haberet ad Beneficium illud recuperandum, *Barb. l. 3. Jur. Eccles. cap. 14. num. 2. ex Gonzal.* Requiritur tamen, ut habuerit jus in re in Beneficio, sive quasi dominium, alioquin per mortem ipsius non censebitur Beneficium de novo vacare; ut si provisus ante mortem non sit confirmatus in Beneficio electivo, vel nondum acceptarit Beneficium collativum. *Covarr. lib. 3. resol. cap. 16. n. 3. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 17. n. 5.*

XXIV. Excipitur primo. Si Beneficium sit suppressum ab habente potestatem, vel unitum accessorie alteri Beneficio: tunc enim non vacat, sed omnino extinguitur per suppressionem, & per unionem censetur, ut prædium ejus, cui unitur, *Garcias p. 12. de benef. c. 2. n. 2. & p. 12. c. 12. n. 12.* & alii apud ipsum. Secundo excipitur. Si Beneficium pertineat ad mensam Prælati, vel Capituli, tunc enim per mortem Clerici ei inservientis non vacat; quia ille non est proprio Rector, seu Beneficiatus: cum non proprio, sed alieno nomine, videlicet Prælati, vel Capituli ei inserviat, *Garc. cit. p. 11. cap. 2. n. 3.* Tertio. Si Beneficium situm sit in Ecclesia non numerata, in qua scilicet numerus Canonicorum ver. gr. non est determinatus, sed plures, vel pauciores institui solent pro arbitrio Episcopi, vel Capituli, adeoque Præbendæ Canonicales non sunt distinctæ, sed reditus omnes ad communem Capituli mensam pertinent: tunc mortuo Canonico, non vacat illius Canonicatus, sed cum defuncto cessat, seu extinguitur, juxta *c. Dilectis, 25. de præb. & dictum ibid. num. 232. & c. Ex parte; 10. h. t. Garcias cit. loc. num. 27.* Quod si novus Canonicus instituatur, novum jus creatur, ipsique confertur, *cit. c. Dilecte;* Si vero numerus Canonicorum sit determinatus, per statutum, tunc vacat Canonicatus per mortem Beneficiati, *Laym. cit. tr. 2. cap. 16. n. 5.* ut infra dicetur. Quod si Canonicus super numerum definitum instituatur, ut sit supernumerarius, eo mortuo, non vacat Canonicatus, sed extinguitur, quia Beneficium illius non est stabile, ac perpetuum, sed ad tempus vitæ ejus concessum, ex gratia speciali, & dispensative, *Laym. cit. loco.*

XXV. Assertio 2. Vacant, & amittuntur secundo Beneficia ex dispositione Juris statuentis ipso facto Beneficium vacare, aliique conferri posse. Veluti primo, Si Clericus Beneficiarius professionem expresse, vel tacite emisit in Religione approbata, *c. Beneficium 4. de regular. in 6.* de quo ibidem. Secundo. Si quis matrimonium valide contraxit, *c. 1. & 3. de Cleric. conjug.* vel si Clericus miles factus sit, *c. ult. eod.* de quo ibid. Tertio. Si quis Episcopatum, aut aliud Beneficium incompatibile accepit, *c. Cum in cunctis, 7. §. Cum vero de elect. c. De multa; 28. De præbend.* Quarto. Si obtinens Parochialem Ecclesiam non suscepit Sacerdotium infra annum a die adeptæ possessionis, vel quo stetit per ipsum, quo minus adipisceretur, *c. Licet; 4. de elect. in 6.* Quinto. Si Episcopus electus, justo impedimento cessante, intra tres menses post consensum electioni præstitum, non petiit confirmationem, *c. Quam sit; 6. eod. in 6.* Sexto. Si obtinens Episcopatum, post pacificam possessionem illius, non petiit consecrationem, intra tempus a jure definitum, *cit. c. Cum in cunctis; §. Cum vero;* Septimo. Si electus, aut præsentatus ad dignitatem, vel Beneficium, ante confirmationem, vel institutionem se ingessit administrationi, uterque privatur jure sibi acquisito, & Beneficium vacat, ut prius, *In-*

firmatum; 13. *de elect.* Octavo. Si quis legitimam dispensationem super pluralitate Beneficiorum incompatibilium intra tempus exhibitioni ab Ordinario præstitutum non exhibeat, ipso jure vacat Beneficium prius, ita, ut alteri conferri possit, *c. 3. de offic. Judic. Ordin. in 6.* Nono, Si quis litigans de Beneficio sequestrationem decretam impedit, vel fructus sequestratos quoquo modo sequestrare præsumitur, eo ipso jus in Beneficio amittit, *Clem. unic. de sequestr. poss.* Decimo. Si Prælatus alienet bona Ecclesiæ, vel Monasterii, sine forma jure præscripta, vel inconsulto Romano Pontifice *Extravag. unic. Inter communes; de reb. Eccl. non alien.* de quo infra, *Tit.* 13. Undecimo. Si quis vi occupavit possessionem Beneficii, perdit eo ipso jus, quoad ad illud habet, idque vacat ipso jure; *Eum qui*; 18. *de præbend. in 6.* Duodecimo. Denique, si quis crimen, seu delictum commisit, ob quod privatio Beneficii, ipso jure, seu facto incurritur; quænam autem sint hujusmodi delicta, dicetur suis locis. Plura de his videri possunt apud *Rebuff. in praxi Benefic. Tit. De modis amittendi Beneficia, Azor cit. l. 7. c. 17. Garc. p. 11. c. 10. Barb. cit. lib. 3. c. 14.*

Porro privati ipso jure Beneficiis ob crimen commissum, non tenentur ea dimittere, ante sententiam Judicis declaratoriam criminis, ut ex communiore sententia docet *Azor p. 2. lib. 8. c. 13. q. 8. Sanchez lib. 2. moral. c. 26. num. 7. Laym. cit. c. 17. num. 1.* Imo etiam requiritur, ut executio sententiæ privationis fiat per Judicem, ante quam non teneatur se jam condemnatus Beneficiis privare, seu abdicare, nisi Judex in sententia præcipiat, ut condemnatus statim Beneficium dimittat, *Covarr. in Epitome in 4. Decret p. 2. c. 6. §. 8. n. 8. Sanch c. l. n. 8. Laym. c. l.*

XXVI. Assertio 3. Amittuntur tertio, & vacant Beneficia per depositionem, seu privationem factam per sententiam Judicis, ob crimen, cui talis pœna inferenda a jure decreta est, ut si Clericus homicidium simplex committat, *c. Clericis, 5. Ne Clerici, vel Monachi &c.* vel perjurium, ut tradit *Gl. in c. Querelam*; 10. *V. Necessitate de jurejur.* vel Sacrilegium, *c. Si quis*; 22. *dist. 50. c. Si quis*; 10. *caus. 12. q. 1.* vel Sodomiam *c. Clerici*; 4. *de excess. Prælat.* adulterium, aut publicum concubinatum, vel aliud simile delictum grave, ac depositione dignum, *Rebuff. cit. loc. n. 55. & 61.* apud quem plura de his legi possunt *num. 50. & seqq. Azor cit. lib. 7. c. 18.* Nullum tamen crimen etiam depositione dignum inducit privationem Beneficii ipso jure nisi sit expressum jure: sed reus privandus est per sententiam Judicis, & ita in dubio est præsumendum, ut docet *Garc. p. 11. c. 10. num. 5.* & alii apud ipsum.

XXVII. Ubi præterea notandum, magnum esse discrimen inter privationem Beneficii ipso jure decretam, & eam, quæ per judicis sententiam inferenda est. Nam primo committens delictum, ob quod privatur ipso jure, seu facto Beneficiis, ita illorum amittit Titulum, ac dominium, ut post latam sententiam declaratoriam judicis, privetur non solum Beneficio sed etiam fructibus, a die commissi criminis perceptis, ad quem retrotrahitur sententia lata, ita ut illos restituere debeat: at vero, si quis privandus sit Beneficio per sententiam a Judice ferendam, fructus ante illam perceptos condemnatus non tenetur restituere, *Covarr. c. l. Azor cit. c. 17. q. 2. Sanch. cit. c. 26. q. 10. Laym. cit. c. 17. numer. 2.* Secundo. Beneficium vacans ipso jure ob commissum crimen, non potest permutari, nec resignari in favorem tertii ab eo, qui ante sententiam tenetur illud dimittere, alioquin valida quidem est commutatio, vel resignatio, quippe facta ab eo, qui adhuc jus possidendi, & fruendi Beneficio habet; potest tamen per sententiam postea latam ea rescindi; quia sententia retrotrahitur ad diem commissi criminis, adeoque tunc Beneficium aufertur ei, cui simpliciter, vel causa permutationis Beneficium resignatum fuit, *Less. l. 2. de justit. c. 34. n. 90. Sanch. c. l. n. 9.* Aliud est de eo, qui privandus est Beneficio, per sententiam Judicis ferendam: nam permutatio vel resignatio Beneficii ab eodem facta, ante sententiam, rescindi non potest, *Rebuff. c. loc. n. 53. Azor cit. c. 17. q. 2. Laym. c. l.* Tertio. Si quis Beneficium ob crimen amittat, ipso jure illud etiam ante sententiam declaratoriam criminis, tanquam jure vacans impetrari, & alteri conferri potest criminoso non citato; quia is jam amisit Titulum, & jus Beneficii, quo ipso jure privatus est, *Azor c. l.* quamvis possessio alteri conferri non possit, eo non vocato, quia illam adhuc de facto habet, *Sanch. c. l. n. 12.* Si vero Beneficium ob crimen amittatur per sententiam Judicis ferendam non potest impetrari, nec criminoso auferri, aliique conferri, ante sententiam privationis in ipsum latam, *Laym. c. l.* Quarto. Si post vacationem ob crimen vel aliam causam, ipso jure incursam, moriatur privatus, tum Beneficium non vacat per mortem ipsius; cum ante jam vacaret ex causa delicti; vel alia, adeoque prima vacatio impedit secundam: cum enim tempore mortis jam privatus fuerit Beneficio non potest hoc vacare per mortem ipsius. Contra vero, si ob crimen non privetur quis Beneficio jure, sed per sententiam ferendam, & reus ante sententiam latam moriatur, tum Beneficium vacat per mortem ipsius, non ex causa delicti, *Azor c. l.*

Cæterum præter allatos, sunt & alii duo modi, quibus vacant Beneficia, videlicet per liberam resignationem factam coram legitimo Superiore eam acceptante de qua actum *supr. lib. 1. Tit. 9.* & per translationem Prælati ad aliam Ecclesiam, vel Beneficium, de qua dictum *Tit. 7. eod. libro.*

XXVIII. Postremo hoc loco addendum. Licet si in supplicatione, seu impetratione Beneficii, fiat mentio de vacatione simpliciter, non expresso certo modo vacandi, comprehendatur omnis vacatio, ut docet *Gl. in c. Si propter*; 10. *V. Vacabunt; de Rescript. in 6.* regulariter tamen expresso uno modo vacandi, v. g. per resignationem, non venit alius, v. g. per obitum, juxta *c. Susceptum*; 6. *red. in 6.* quia hi sunt diversi modi, ac veluti species Beneficiorum vacantium, a diversis autem non fit illatio, ideoque quod de una specie dicitur, non potest de alia diversa intelligi, *l. Sede tibi*; 17. *ff. de except. l. Maritus*; 52. *C. de donat. inter. vir. & uxor.* Idque procedit etiam in aliis modis, sive speciebus vacationis, ut si mandetur alicui conferri Beneficium, quod vacat per adeptionem alterius incompatibilis, non potest ei conferri, quod vacat per matrimonium contractum, nisi clausula adjecta sit, *vel quovis alio modo*, per quam includitur omnis modus vacandi, *Gl. in cit. c. Susceptum*; *V. Expresse, Franc. ibid. num. 9. & Laym. num. 1.* Imo hoc non tantum locum habet in rescriptis Beneficialibus, quæ strictæ interpretandæ, & in propria specie, ac forma implendæ sunt, *l. Diligenter*; 5. *ff. mandati*; sed etiam in omnibus rescriptis gratiæ, seu Beneficiis Principis, etsi amplam interpretationem mereantur. *Franc. in cit. c. Susceptum*; *n. 6.* ubi exemplum dat: si alicui data sit facultas conferendi quæque Beneficia vacantia in Diœcesi per mortem, non potest is, vi hujus privilegii, conferre vacantia per renunciationem quia nulla gratia, vel dispositio extendi debet, ultra mentem, vel intentionem concedentis, vel disponentis: hujus autem mens, seu intentio ex verbis colligi debet, secundum propriam, & communem eorum acceptionem. *Laym. ibid. num. 2.* ubi addit, hanc doctrinam etiam habere locum in gratia motu proprio Principis concessa, & in rescriptis, aut concessionibus aliorum Ordinariorum, ob supra dictam rationem, quæ etiam in illis procedit.

§. IV.

Intra quod tempus conferri debeant Beneficia vacantia?

XXIX. Assertio 1. Beneficia vacantia conferenda sunt ab eo, ad quem spectat provisio, intra sex menses, prout statuitur in *c. Nulla.* 2. *§. Cum autem h. t.* ubi dicitur: cum Ecclesiasticas Præbendas, & quælibet officia in Ecclesia aliqua „ vacare contigerit, non diu maneant in suspenso: sed intra „ sex menses personis, quæ digne administrare valeant, con„ ferantur. Ratio est, quia diutina vacatio Beneficiorum, & officiorum est damnosa Ecclesiis, & periculosa animabus, *c. Quam sit*, 6. *de elect. in 6.* Id autem locum habet, non solum in collatione, sed etiam in electione ad dignitates, & Beneficia in quibuslibet Ecclesiis Cathedralibus, & aliis Ecclesiis, tam Secularibus, quam Regularibus constituta, prout sumitur ex *c. Dilectus*; 12. *h. t.* & docet, *ibid Abb. num. 2. Garc. p. 10. de Benef. c. 2. num. 2. & 5.* Habet etiam locum hoc tempus semestre vacationis in Hospitalibus quæ conferuntur in Titulum Beneficii, *Garc. cit. loc. n. 8.* Prædicta autem constitutio non habet locum in Prælaturis principalibus Ecclesiarum Cathedralium, & Regularium: hæ enim ultra tres menses vacare non debent, propter majus periculum imminens animabus ex his Ecclesiis destitutis Pastore, alioquin qui eligere debuerunt, pro ea vice, privati existunt potestate eligendi, & ea ad proximum Superiorem devolvitur, *c. Ne pro defectu*; 41. *de elect. Garc. c. l. num. 3. & 4.* de quo actum *supr. lib. 1. Tit. 6.*

XXX. Assertio 2. Hoc tempus semestre, ad conferendum Beneficium a jure præfixum non currit impedito, quominus conferat, neque ignoranti vacationem: ac proinde numerari debet, non a tempore, quo Beneficium vacavit, sed a tempore, quo Collator habuit notitiam vacationis, prout utrumque decernitur in *c. Quia diversitatem*; 5. *h. t.* Nam, cum „ Archiepiscopus Eboracensis conquestus esset Innocentio „ III. quod quamvis ad ipsum in Ecclesiis Diœcesis suæ col„ latio Præbendarum pertineat, tamen tempore suspensio„ nis suæ, & postea quidam intruserint se sine auctoritate „ ipsius, in Præbendas: Idcirco mandavit Pontifex Legato „ suo a Latere, ut illos, qui Præbendas, vel dignitates ad „ Archiepiscopi collationem spectantes, sine ejusdem aucto„ ritate in iisdem Ecclesiis acceperunt, ad eas resignandas, „ præmissa monitione, per excommunicationis sententiam, „ & aliorum Beneficiorum subtractionem, appellatione re„ mota, compellat: non obstante confirmatione a Sede A„ postolica forte obtenta, in forma communi, per quam Be„ neficia, & Præbendæ confirmantur, sicut juste & pacifice „ possidentur, præterquam, si aliqui, vel ex speciali man„ dato Sedis Apostolicæ, vel ex decreto Concilii Latera„ nensis per devolutionem ad alium Collatorem (*juxta c. 2. h. t.*) Beneficia fuit adepti. Veruntamen in tempore sex „ mensium (intra quod collatio Beneficiorum fieri debet, „ alioqui potestas conferendi, pro ea vice, alio devolvitur) „ non debet computari tempus suspensionis; cum illa Late„ ranensis Concilii constitutio contra negligentes tantum „ fuerit promulgata: suspensus autem, etsi velit, non tamen „ potest Beneficia conferre: & licet ob suam culpam a po„ testate conferendi Beneficia suspensus fuerit, non tamen „ ideo ad ipsum Capitulum est devoluta collatio: sed ad il„ lum, tempore suspensionis, pertinere debet jus conferen„ di, qui etiam non existente negligentia Collatoris, Præ„ bendas conferre potest. Sed neque tempus illud, quod Ar„ chiepiscopus ad Apostolicam Sedem accessit apud eandem „ remansit & ab illa recessit, computari debet in tempore „ semestri, quod etiam non a die vacationis Præbendarum, „ sed a die notitiæ ejus computari debet.

XXXI. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo Intrusus proprie dicitur, qui sine auctoritate Superioris, ad quem pertinet collatio, Beneficium obtinuit, ut patet ex *hoc cap.* & notat *Abbas hic n. 2.* & cogi potest talis ad resignandum Beneficium, in quod se, propria auctoritate, intrusit.

Notandum secundo. Tempus sex mensium jure præfixum ad conferenda Beneficia vacantia non currit juste impedito, sive sit Impedimentum juris, sive facti, ut patet ex *hoc c.* ubi ponitur exemplum, & de impedimento juris, quia Archiepiscopus

copus erat suspensus ab officio & jurisdictione; ideoque non poterat conferre Beneficia, *Glos. hic V. A qua*; & de impedimento facti; si suspensus post absolutionem adhuc maneat apud Sedem Apostolicam, vel dum ab illa recedit: interea enim tempus semestre ei non currit, ob impedimentum facti, *Abb. hic n.3. & Imola n.4.* Ratio habetur in textu; quia hoc tempus semestre ad conferendum statutum fuit contra negligentes: juste autem impeditus non potest dici negligens, & ideo tempus ei non currit. Unde etiam fit ut tempus hoc sex mensium ad conferendum datum, non currat a tempore vacationis Beneficii: sed a die notitiæ vacationis ipsius computari debet, qui autem ignorat, negligens, aut culpabilis, dici non potest, ut nota *Gl. in c. Statutum; 3. V. Numerandum; de præb. in 6.* Et is, qui nescit, potestatem experiendi non habet, *l. Annus, 6. in fine ff. de calumniat. Gl. sup. hic*, ac proinde non debet hoc tempus currere probabiliter ignoranti vacationem, *Abb. hic n. 8.*

Notandum tertio. Quod dictum est, hoc tempus semestre non currere juste impedito, vel ignoranti. Id intelligi debet, si tempus sit præfixum, in odium negligentiæ; secus vero dicendum, si sit præfixum, ob merum favorem alterius: tum enim currit etiam impedito, & ignoranti, *Abb. hic n. 3. & Imola num. 4.* Idque sumitur ex *leg. Genero: 8. ff. de his, qui not. infam.* Ubi tempus anni (intra quem mulier, post mortem mariti, jure civili nubere prohibetur, alioqui fit infamis) currit etiam uxori ignoranti mortem mariti. Item, si executor testamentum non potuit exequi intra annum, nihilominus potestas devolvitur ad Episcopum, *Arg. c. Nos 3. de testam.* Ratio est; quia tempus illud fuit præfixum, non in odium executoris, sed potius in favorem defuncti, ne diu differatur executio ultimæ voluntatis ipsius, *Abb. hic num. 3. & Imola n. 4.* ubi tamen addit: quando agitur de præjudicio juris alterius, quod quis habet ad agendum intra certum tempus, non reperiatur jure expressum, quod ipsi currat tempus, si fuerit impeditus, sed potius contrarium, ut colligitur ex *hoc c. in. hic*.

Notandum quarto. Si in casu *hujus c.* Archiepiscopus fuisset in culpabili mora petendi absolutionem a suspensione, tunc tempus semestre ei cucurrisset, in qua tamen non fuit cum protinus ad Apostolicam Sedem se contulerit, ad obtinendam absolutionem, *Innoc. hic num. 4. V. Culpa Hostiens. V. Non valuerit.*

XXXII. Notandum quinto. Tempus hoc semestre noncurrit impedito, tametsi ob culpam propriam in tale impedimentum v. g. suspensionis censuram inciderit, modo culpa non sit causa proxima, & immediata impedimenti, sed solum remota & mediata, ut in casu *hujus n.* Nam quod Archiepiscopus non potuerit intra tempus semestre conferre Beneficia, non provenit immediate ex culpa præcedente, ob quam suspensus fuit, sed ex pœna, sive ex ipsa sententia suspensionis quæ fuit causa immediata hujus impedimenti, ideo hoc non imputatum fuit ipsi ad culpam: quia non debet quis duplici pœna affici: secus, si culpa sit causa immediata impedimenti: tunc enim hoc ei imputatur, *Abb. hic n. 12. & 13.* quia regulariter non causa mediata, sed immediata inspici debet, *Arg. c. Occidendes; 8. caus. 23. q. 5.*

Notandum sexto. Hinc patet, tempus hoc semestre collationi Beneficiorum præfinitum, non esse continuum, sed utile; quia non currit impedito, & ignoranti; ut tradit *Glos. margin. in c. Bene novit; 18. ibi. B. dis. 61.* quamvis alio respectu, etiam sit continuum, quia currit etiam diebus feriatis, *Abb. in c.2.n.21.h.t.* Quare hi sex menses computantur de momento ad momentum, a tempore scilicet scientiæ, seu vacationis notæ: ita, ut si Beneficium vacavit, ejusque vacatio fuit nota 1. Maij hora 9. pomeridiana, conferri possit usque ad 1. Novembris, horam 9. & non post illam, *Sanch. l. 2. de matrim. dis. 24. numer. 16. Garc. p. 10. c. 2. num. 43.* ipsique menses computari debent, secundum quod occurrunt, ita, ut quod ex primo mense deficit, accipiendum sit ex ultimo, v. g. si Beneficium vacat 8. Februarii, semestre finietur 7. Julii etiamsi annus sit bissextilis; quia in favorabilibus duo dies mensis bissextilis computantur pro uno, *Sanch. c. l. n. 15. & 16. Garc. c. l. n. 42.* & alii apud ipsum.

An autem, si Collator ordinarius, ultra sex menses a tempore vacationis, differat conferre Beneficia, in dubio præsumi debeat notitia vacationis, dubitatur? Et videtur respondendum affirmative; ut docet *Garcias cit. c. 2. n. 27. & duobus seqq. Barb. de offic. Episc. alleg. 58. n. 6.* quia Ordinarius sive Episcopus præsumitur habere certam notitiam Beneficiorum vacantium in sua Diœcesi: cum eam teneatur visitare singulis annis, ac proinde prædicti sex menses debent computari ab eo tempore, quo scire potuit, ac debuit Collator, seu Episcopus ea vacare, quod tamen limitat, *Abb. hic n. 7.* ubi videri potest. Porro ad quem fiat devolutio potestatis conferendi, si Episcopus non possit conferre Beneficia; quia suspensus est, vel excommunicatus, dicetur §. sequenti.

§. V.

Ad quem devolvatur Jus conferendi Beneficia vacantia, propter negligentiam, seu moram culpabilem ordinarii Collatoris.

„ XXXIII. Assertio 1. Si Episcopus, quando ad eum collatio spectat, intra tempus sex mensium præfixum, Beneficia vacantia conferre intermisit, ad Capitulum collatio ea vice, devolvitur: Sic autem ad Capitulum collatio pertineat; & hoc intra tempus semestre conferre negligat, Episcopus, cum Religiosorum virorum, seu Deum timentium consilio, conferre debet. Si denique uterque, & Episcopus, & Capitulum conferre neglexerint, Metropolitanus, sine ipsorum contradictione, conferre debet „ prout statuitur in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relatu in *cit. cap. Nulla: 2. §. Si autem; h. t.*

Pirhing Jus Canon. Tom. III.

XXXIV. Pro explicatione hujus §. Notandum primo: Potestas conferendi Beneficia devolvitur gradatim ab Inferiore ad proximum Superiorem, donec perveniatur ad Papam: nam, si Prælatus inferior habeat jus conferendi Beneficia vacantia, eo negligente, conferendi potestas devolvitur ad Episcopum loci, in quo Beneficium situm est, tanquam ad proximum Superiorem: nisi contraria sit consuetudo, vel privilegium, ut docet *Rebuff. in praxi benefic. Tit. de devolut. numer. 25. Azor par. 2. l. 6. cap. 29. qu. 4.* Idque procedit etiam in Collatoribus regularibus: horum enim potestas, ob negligentiam in conferendis Beneficiis, devolvitur ad Episcopum, sive Ordinarium loci, in quo sita sunt Beneficia, ita, ut illa conferre possit, tanquam Ordinarius, si Prælati illi non sint exempti alias vero conferet, tanquam Delegatus Sedis Apostolicæ, si illi sint exempti, & Papæ immediate subjecti, juxta *Clement. unic. de suppl. negl. Prælat.* & tradit *Rebuff. c. l. n. 37. & 39. Barb. l. 3. juris Eccl. c. 19. n. 109.*

Notandum secundo. A Capitulo Cathedralis Ecclesiæ negligente in conferendis Beneficiis ad suam collationem tantum pertinentibus, ad Episcopum, tanquam immediatum Superiorem fit devolutio: Et vice versa, ab Episcopo negligente, intra debitum tempus, conferre Beneficia ad suam collationem tantum spectantia, fit devolutio ad Capitulum, *cit. c. 2. §. Cum autem*; idque jure ita disponente, propter communionem, quæ est inter Episcopum, & Capitulum, tanquam inter Caput, & membra ejusdem corporis, ut merito unius defectus ab altero suppleatur, *Abb. in cit. c. 2. n. 6. & 8.* Quod quidem locum tantum habet in Beneficiis spectantibus ad collationem Episcopi jure proprio, quatenus est illius Ecclesiæ Episcopus, in quo jure etiam Capitulum aliquo modo participat: non vero in iis, quæ spectant ad Episcopum jure devoluto; quia ordinarius Collator inferior negligens fuit in conferendo: tunc enim etiamsi Episcopus quoque negligens fuerit in conferendo, non devolvitur potestas conferendi, ea vice ad Capitulum, sed ad proximum Superiorem Episcopi, videlicet Metropolitanum, *Abb. c. n. 8. Rebuff. c. l. n. 23. Azor c. l. q. 8. Garc. cit. p. 10. c. 3. n. 34.* Ratio differentiæ est; quia quando Episcopus confert jure devolutionis, non est tanta communio inter Episcopum, & Capitulum, sicut in Beneficiis spectantibus ad illum, jure proprio: nam in devolutis non confert, tanquam Episcopus Ecclesiæ suæ, sed mere per accidens, quatenus est Superior ordinarii Collatoris, ob cujus negligentiam devolutum est jus conferendi ad ipsum; ideoque licet Episcopus jure ad se devoluto conferre neglexerit, Capitulum non habet jus conferendi, sed illud ad proximum Superiorem Episcopi devolvitur. Quod si, Episcopo negligente, conferre Beneficia, proprio jure, ad ejus collationem spectantia, etiam Capitulum negligat conferre jure devolutionis; tum jus conferendi ad Metropolitanum devolvitur, ut pertinet, cui subjectus est Episcopus, & Metropolitano non conferente, tempus præscriptum, ad Patriarcham, cui ille subest, & tandem ad Papam, *Abb. c. l. n. 7.* Si vero Episcopus sit exemptus, tunc illo negligente conferre, potestas conferendi, non ad Capitulum, sed ad solum Romanum Pontificem immediate devolvitur; quia, qui non est Superior, non potest supplere negligentiam alterius sibi non subjecti, *Abb. cit. l. num. 7. Rebuff. c. l. nu. 36. Barb. c. l. nu. 112.*

Notandum tertio. Si is, ad quem spectat collatio, non jure proprio, sed devoluto, Beneficium conferat ante devolutionem factam, non valet collatio, ob defectum potestatis in conferente: nec si ante devolutionem contulerit, postea ea facta, convalescit collatio ab initio nulla: sed necesse est, ut postquam ad ipsum jus conferendi Beneficium devolutum est, illud denuo conferat; quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, quod non potest dare, seu donare, *Rebuff. cit. loco numer. 32. Azor cit. cap. 27. quæst. 6. Garc. cit. cap. 3. num. 31.* Idque extenditur, ut procedat, etiamsi is, qui jure devoluto contulit, verb. gr. Episcopus, antequam ad eum jus illud devolveretur, haberet potestatem conferendi illud jure ordinario, nihilominus enim collatio facta jure devolutionis non valebit; quod enim potuit, scilicet conferre jure ordinario, noluit: quod autem voluit scilicet conferre jure devolutionis, adimplere nequivit, *cap. Cum super; 23. de offic. Deleg. l. Multum; 6. §. Si vero: C. Si quis alteri, vel sibi &c. Rebuff. cit. loc. num. 52.* quamvis aliqui oppositum teneant apud *Azor cit. loc. quæst. 59.* quia si non fecit, quod voluit, certe fecit, quod potuit.

XXXV. Notandum quarto. Quando jus conferendi Beneficia inferiora, ob negligentiam alicujus in conferendo, devolvitur ad Superiorem, is liberam habet potestatem conferendi intra alios sex menses, computandos, non a die, quo ad ipsum jus hoc devolutum est: sed a die, quo scivit illud ad se devolutum esse, *Azor cit. cap. 27. quæst. 10.* Imo non solum proximus Superior, ad quem jus conferendi primo est devolutum, ver. gr. Episcopus, sed etiam alii Superiores, ad quos gradatim fit devolutio, verb. gr. Archiepiscopus, vel Patriarcha, singuli alios sex menses habent, intra quos jure ad se devoluto conferre possunt, ac debent Beneficia, *Abb. in cit. cap. 2. numer. 7. hoc tit. Azor cit. loco quæst. 12.* & sic contingere potest, ut Ecclesia, vel Beneficium ad unum annum, vel etiam duos vacet.

Notandum quinto. Elapso tempore semestri ad conferendum jure præfixo, non potest Ordinarius Collator, ver. gr. Episcopus, moram purgando, Beneficium conferre; quia potestas conferendi jam ad alium ipso jure translata est; ideoque etiamsi Ordinarius Beneficium conferat statim post sex menses, collatio non valet, quia tempus certum jure præfixum ad conferendum, vel aliquid aliud agendum, censetur pertinere ad substantiam, sive formam rei; ideoque hoc casu purgatio moræ non habet locum, ut alias, *Rebuff. c. l. n. 27. & duobus seqq. Azor cit. c. 27. q. 16.* Veruntamen potest is, ad

quem jus conferendi devolutum est, v. g. Archiepiscopus, Collatori inferiori ordinario, v. g. Episcopo, qui intra semestre tempus conferre neglexit, concedere facultatem conferendi, etiam post sex menses; quia tunc Episcopus non conferet jure proprio, quo est pro ea vice privatus, sed jure ad Archiepiscopum devoluto, quod ipsi cedit. *Rebuff. c. l. nu. 30. Azor. c. l.*

Notandum sexto. Cum ob negligentiam Collatoris ad alium devolvitur jus conferendi Beneficium, illud transit cum iis conditionibus, quæ prius annexæ erant ipsi juri conferendi, etiam post sex menses; quia res cum sua causa, jure, & onere transit, *l. Alienatio*; 67. *ff. de contrah. empt. l. Traditio*; 20. *ff. de acquir. rer. domin.* Quare, si Episcopus debeat conferre Beneficium, ad nominationem alicujus, etiam Archiepiscopus, ad quem jus illud devolvitur, hoc modo conferre debet. Item, si quis conferre debet alicui Beneficium ex certa familia, gente, vel loco, is etiam, ad quem jus conferendi devolutum est, eidem conferre debet; quia id, quod in alterius locum subrogatur, subit naturam, & conditionem ejus, cui sufficitur, *l. 1. ff. de solut. Rebuff. c. l. num. 40. & 2. seqq. Azor. c. l. q. 8. Garc. citat. l. num. 45.*

XXXVI. Notandum septimo. Si Episcopus non possit conferre Beneficia, ob suspensionem ab officio, vel excommunicationem; tunc jus conferendi non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiscopum, sed ad Papam, ad quem pertinet interim Ecclesiis providere, etiamsi non fuerit negligens in conferendo Collator inferior, prout sumitur ex *c. Quia diversitatem*; 3. *h. t.* ubi dicitur, quod Episcopo suspenso, potestas conferendi Beneficia spectantia ad collationem Episcopi, non devolvitur ad Capitulum, vel Metropolitanum, *sed ad illum, tempore durantis suspensionis, Prebendarum donatio pertinebit, qui etiam non existente defectu, & negligentia, poterat Prebendas donare, seu conferre*, videlicet Papam, *Gl. ibid. V. Præter ejus*; quia Pontifex potest concurrere in collatione Beneficiorum cum quolibet Ordinario *Abb. ibid. num. 3.* & devolutio non fit, nisi propter negligentiam Episcopi per sex menses, sed Episcopus suspensus non potest dici negligens in conferendo, *Abb. cit. l. num. 4.* & dictum §. *Præced.* Quod tamen limitandum est, si collatio spectet ad solum Episcopum: secus simul ad Episcopum, & Capitulum: tunc enim suspenso, vel excommunicato Episcopo, ad Capitulum collatio pertinet, juxta *c. unic. Ne Sede vacante &c. in 6. Abb. c. l. num. 4.* Consentit *c. 1. de suppl. neglig. Prælat. in 6.* Ubi habetur, quod si Episcopus fuerit excommunicatus, jurisdictio ipsius non ideo devolvitur ad Superiorem, ut explicat *Gl. ibid. in notand.* ubi tamen excipit, nisi Episcopus excommunicatus, vel suspensus esset negligens in petenda absolutione: tunc enim sex illi menses incipient currere a tempore negligentiæ: alioquin secus, si Papa, durante excommunicatione, vel suspensione Episcopi, non provideat, Metropolitanus debet expectare, donec Episcopus a censura absolvatur, & postquam fuit absolutus, integrum adhuc semestre habere debet ad conferendum, ita, ut antequam illud elapsum sit, non fiat devolutio ad Capitulum, vel Metropolitanum, quia post absolutionem a censura primum incipiunt currere illi sex menses, *Gl. c. l.*

Notandum octavo. Devolutio hujusmodi ad Superiorem fit, non solum ob negligentiam Collatorum ordinariorum non conferentium Beneficia, intra tempus jure præfixum: sed etiam si ii conferant indignis, & inhabilibus, juxta *c. Cum in cunctis*, 7. §. *Clerici sane de Elect. in fine*, ubi statuitur, si Episcopus contra hæc fecerit (cum ad eum pertineat collatio Beneficii, conferendo illud indigno, *Gl. ibid. V. Fecerit*;) aut consenserit fieri (confirmando scienter indignum, si ad alios pertineat collatio, seu electio *Gl. ibid. V. In conferendis*; vel instituendo indignum a Patrono præsentatum, *Azor. cit. cap. 27. quæst. 3.*) ea vice, potestatem conferendi, aut confirmandi, aut instituendi amittit, eaque ad Capitulum, vel si id concordare non potest, ad Metropolitanum devolvitur, *Azor. c. l. Garc. cit. cap. 3. num. 2. Barbos. c. l. num. 113. Laym. de Elect. Prælat. q. 100.* Quod si Prælati exempti, vel etiam Capitula exempta, in conferendo delinquant, scienter conferendo indignis, devolutio statim fit ad S. Pontificem, ut colligitur ex *Clement. unic. junct. Gl. V. Negligentiam de suppl. negl. Prælat.* Sin autem Collatores non exempti, aut Capitula Ecclesiarum inferiorum conferant Beneficia indignis, potestas conferendi devolvitur ad Episcopum Diœcesis, in qua Beneficia, aut Ecclesiæ ipsi subjectæ existunt, *c. Quanquam*; 18. *in fine de Elect. in 6. Laym. citat. quæst. 100.*

XXXVII. Assertio 2. Quod dictum est, potestatem conferendi, propter negligentiam non conferentium Beneficia vacantia infra sex menses, pro ea vice devolvi ad proximum Superiorem, juxta *c. 2. h. t.* Id non debet extendi ad Archiepiscopatus, vel Episcopatus: sed tantum intelligendum est de dignitatibus, seu personatibus, & aliis Beneficiis minoribus, prout statuitur *in c. Dilectus*; 12. *h. t.* Nam
„ cum mortuo Episcopo cujusdam Ecclesiæ, Archiepiscopus
„ existimaret, potestatem eligendi ad se devolutam esse, eo
„ quod Canonici per negligentiam electionem ultra sex men-
„ ses distulerant: ideo ipse Archiepiscopus M. G. in Epis-
„ copum elegit ejusdem Ecclesiæ. Re delata ad Papam In-
„ nocentium III. is respondit, quod Canon Lateranensis
„ Concilii ab Alexandro III. editus (*in c. 2. h. t.*) ad Ar-
„ chiepiscopatum, vel Episcopatum se non extendat; sed
„ solum ad personatus, & alia Beneficia minora: & ideir-
„ co electionem hujusmodi, exigente justitia, cassavit. Ratio decisionis est, quia in materia odiosa, sub generali nomine dignitatis non comprehenditur Episcopatus; cum non sit simplex dignitas, sed culmen dignitatum, *Abb. hic nu. 1.* Ex quo etiam patet, quod sicut jus conferendi, propter negligentiam non conferentium intra sex menses, devolvitur ad Superiorem, juxta *c. 2. h. t.* ita jus eligendi; si quidem in hoc c. electio reprobata fuit, tantum quoad Episcopatus, & dignitates iis superiores, non autem quoad dignitates, & Beneficia Episcopatu inferiora, ut notat *Abb. hic num. 2.*

XXXVIII. Ubi præterea notandum primo. Licet tempore Concilii Lateranensis sub Alexandro III. & tempore etiam Innocentii III. devolutio electionis, a Capitulo Cathedrali, propter negligentiam Canonicorum non conferentium, intra trimestre, non fieret ad Archiepiscopum, ut colligitur ex *hoc c.* postea tamen aliter decretum fuit in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. ut constat ex *c. Ne pro defectu*; 41. *de elect.* videlicet ut propter negligentiam non eligentium infra tres menses in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus, potestas eligendi Episcopum devolveretur ad proximum Superiorem, adeoque ad Archiepiscopum, seu Metropolitanum; ut notat *Gl. hic V. Extendat*; non item si Capitulares ob aliam causam, eligendi potestate privati sint, ut quia indignum elegerunt, vel formam electionis vitiarunt, tunc enim devolutio fit ad Papam, *juxta c. Quanquam*; 18. *de elect. in 6.* Nam Canon correctorius Juris antiqui, non debet extendi ultra casum expressum, *l. Præcipimus*; 32. *in fine, C. de appell.* At vero *in cit. c. Ne pro defectu*; contra Jus antiquum fuit constitutum, ut in casu negligentiæ, etiam in Cathedralibus Ecclesiis, devolutio fieret ad immediatum Superiorem, videlicet Metropolitanum, ergo id non est extendendum ad alios casus privationis, *Laym. in cit. c. Quamquam nu. 2.*

Notandum secundo. Quod dictum est potestatem eligendi in Ecclesiis Cathedralibus devolvi ad proximum Superiorem, propter negligentiam non eligentium, tempore jure præfixo: id intelligendum est de eo Superiore, ad quem spectat potestas confirmandi electum, ita ut propter negligentiam non eligentium, unico actu possit exercere electionem, jure devoluto, & simul confirmationem jure proprio, videlicet tanquam Metropolitanus, adeoque talis provisio habeat vim electionis, & confirmationis, *Abb. in cit. c. Dilectus; n. 3. h. t.* Quare cum hoc tempore, postquam promotio Episcoporum Romano Pontifici est reservata, *juxta Extravag. ad regimen de præbend.* plerumque non Archiepiscopus, sed S. Pontifex electos Episcopos confirmet, ideo jus eligendi propter negligentiam Collegii Canonicorum, non ad Metropolitanum sed ad Papam devolvitur, etiam in Germania nostra, vi Concordatorum, & multo magis in iis Regnis, in quibus jus eligendi Episcopum Capitulis Cathedralibus ademptum est, *Laym. de elect. Prælat. quæst. 98.* Nam ex recepta doctrina, quam tradit *Gl. in Clement. un. V. Dispositionem; de suppl. neglig. Prælat. junct. Gl. margin. lit. B. Abb. in c. 1. nu. 18. de Elect. Rebuff. in praxi Tit. de devolut. num. 18.* propter negligentiam Collegii, vel mortem omnium de Collegio, jus providendi devolvitur ad Superiorem, qui habet potestatem confirmandi electum, sive Episcopus sit, sive alius Prælatus, de quo plura dicta sunt supra *lib. 1. Decretal. Tit. 6. Sect. 5. §. 1. q. 3.*

„ XXXIX. Assertio 3. Quando Collatio Beneficiorum si-
„ mul, & communiter pertinet ad Episcopum, vel Archi-
„ episcopum, & Capitulum, cum propter negligentiam con-
„ ferendi intra tempus semestre, devolutio fit neque ab E-
„ piscopo, ad Capitulum, neque a Capitulo ad Episcopum,
„ vel Archiepiscopum: sed ad Superiorem ipsorum juxta La-
„ teranensis Concilii Constitutionem sub Alexandro III. (*in*
„ *c. 2. h. t.*) præterquam, si Episcopus, vel Archiepiscopus
„ conferendi jus habeat, non ut Prælatus, sed ut Canoni-
„ cus: Quamvis etiam in isto casu, si dolose impedierit, ne
„ collatio fieret, intra tempus jure præscriptum, dolus ei
„ suffragari non debeat, prout deciditur, *in c. Postulastis*;
15. *h. t.* Ratio primæ partis est, cum enim tam Episcopus, quam Capitulum sit in culpa, seu negligentia, ut supponitur, neutra pars inde commodum reportare debet, & si in tali casu potestas conferendi devolveretur ad Episcopum, tanquam ad Prælatum, seu Caput, videretur fieri devolutio ab eodem, ad eundem, & ipsemet impleret negligentiam propriam, quam commisit, ut Prælatus, sive Caput Capituli, *Abb. hic num. 4. & 10.* Idemque est dicendum, si potestas illa conferendi devolveretur ad Capitulum: suppleret enim etiam negligentiam propriam, ob quam debet potius puniri. Quod si Capitulum Beneficia conferre vellet, intra tempus legitimum, sed ab Episcopo impediretur: hoc casu non currit Capitulo tempus semestre, quominus etiam eo elapso conferre posset, vel restitueretur in integrum, ut notat *Joan. Andr. hic nu. 12. in fine.* Ratio secundæ partis, sive exceptionis est, quia, si Episcopus ex consuetudine, vel concessione speciali, simul etiam sit Canonicus Capitularis suæ Ecclesiæ Cathedralis, tunc duplicem personam repræsentare potest, ita, ut actibus Capitularibus intersit, vel ut Episcopus seu Prælatus, vel ut Canonicus: Si interfuit collationi v. g. Beneficii, tanquam Episcopus, sive Prælatus, hoc casu, cum ipse collationem fecerit, tanquam Prælatus, quamvis cum Capitulo, non potest fieri devolutio, ob negligentiam ad eundem, ut ex jam dictis patet. Si vero interfuit collationi, tanquam Canonicus, tunc devolutio, ob negligentiam, fit ad eundem, ut Episcopum, sive Caput Capituli, quia tunc non supplet negligentiam propriam, sed Capituli; cum collationi Beneficii interfuerit, non tanquam Prælatus, sed tanquam Canonicus, adeoque ut Prælatus non fuit negligens, non enim ipse solus potuit conferre Beneficium illud, ut Prælatus, sed ut singularis Canonicus negligens fuit, una cum reliquis Capitularibus, *Abb. hic nu. 10.* Exemplum habetur *in c. pen. de appellat. in 6.* Si contingat appellari a provisione Capituli, potest appellari ad Episcopum, si ipse interfuit, ut Canonicus: secus, si interfuit, ut Prælatus. Ratio tertiæ partis est, quia si Superior per dolum impediat, quo minus inferior collationem faciat intra tempus debitum, tunc non debet fieri devolutio ad ipsum: quia non debet proprios dolos ipsi patrocinari; nec ex propria iniquitate commodum referre, *cap. Sedes*; 15. *de rescrip.* Ergo

tala

tali casu devolutio non fit ad Episcopum, etiamsi ipsius, sed ut Canonicus: sed devolutio fit ad Papam, vel ad se interfuit collationi in Capitulo, non tanquam Episcoproximum Episcopi Superiorem, videlicet Metropolitanum, nisi dolus ille Episcopi Capitulum probabiliter excuset a negligentia; tunc enim Capitulum restituetur in integrum, *Gl. fin. hic & Abb. num. 6. & 15.*

XL. Notandum hic præterea primo. Collatio Canonicatuum, & Præbendarum in Ecclesia Cathedrali, de Jure Communi, simul spectat ad Episcopum, & Capitulum, prout sumitur ex *hoc c.* ibi: *Cum ad vos, & Archiepiscopum vestrum simul collatio præbendarum Ecclesiæ vestræ pertineat*, ubi vocula *cum* exponi debet non conditionaliter, sed causative, ita ut sensus sit, de jure ad vos (scilicet Capitulares) & Archiepiscopum, simul collatio Præbendarum pertinet, ut explicat *Fagnan. in hoc c. num. 3.* Quamvis *Hostiens. hic V. Pertineat c.* hoc intelligat de consuetudine, secundum quam collatio Præbendarum Ecclesiæ Cathedralis pertineat simul ad Episcopum, & Capitulum, non de jure communi.

Notandum secundo. Si dubitetur, an Episcopus intersit Capitulo, ut Prælatus: an vero solum, ut Canonicus? prius, quod tanquam Prælatus, colligi potest ex eo; quia primum locum in Capitulo obtinet, ut tradit *Gl. in c. pen. V. Prælatus; de appellat. in 6. & Abb. hic nu. 8.* posterius vero, quod tanquam simplex Canonicus, si in Capitulo sedeat secundo loco, post Archidiaconum, Præpositum, vel Decanum, vel alium, qui Capitulo præest, *Gl. cit. & Abb. c. l.* In dubio censetur interesse, ut Prælatus, in qua re primum recurrendum est ad statutum Ecclesiæ, si quod extat & deinde ad communem consuetudinem loci, *Abb. hic nu. 8. Fagnan. num. 30.*

XLI. Assertio 4. Si Præbendæ Canonicorum non sint divisæ in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus vel Collegiatis, sed reditus omnes ad communem Capituli mensam pertineant, atque numerus Canonicatuum, & annexarum Præbendarum determinatus non sit, tum proprie non vacat Canonicatus, aut Præbenda, per mortem, vel renunciationem Canonici, sed potius extinguitur, ac proinde non est locus devolutioni ad Superiorem, propter negligentiam conferendi, intra tempus semestre, prout statuitur in *c. Ex parte; 20. h. t.* Nam cum in Ecclesia Astensi quædam Præbendæ „ Canonicales plus quam quatuor annis vacassent, Episco„ pus Astensis quosdam Clericos in illis instituit, sed insti„ tuti existimantes institutionem illam esse contra Conci„ lium Lateranense, adeoque invalidam, ad Archiepisco„ pum Mediolanensem accesserunt, qui in Præbendis Ec„ clesiæ Astensis eos instituit, & in corporalem possessionem „ earum induxit, cum consensu Capituli ejusdem Ecclesiæ: „ tribus tantum exceptis, qui se hujusmodi institutioni op„ ponebant, dicentes, quod nec Episcopi, nec Archiepis„ copi institutio valeret, quia & iste intra tempus sex men„ sium, a Canone indultum, in conferendo fuit negligens: „ sed altera pars Capituli replicabat quod tempus indultum „ a Canone, non ei currebat, nisi a tempore, quo de va„ catione Præbendarum cognovit, prout habetur in inte„ gra lectione *hujus c.* sed postea utraque pars concorditer „ confessa fuit, quod in dicta Ecclesia Astensi non sint di„ stinctæ, seu divisæ Præbendæ, nec certus Canonicorum „ numerus definitus. Quare Innocentius III. Respondit, „ Constitutionem de Beneficiorum ultra sex menses vacan„ tium devolutione, in Præbendis istis locum non habere, „ etiamsi forte Ecclesia Astensis Canonicorum defectum pas„ sa sit, ideoque institutiones, seu collationes, tam ab E„ piscopo Astensi, quam Archiepiscopo Mediolanensi factas, „ quas jure devolutionis ad se pertinere existimarunt, irri„ tas esse declaravit. Veruntamen quia totum Capitulum „ Astense tribus tantum exceptis, qui se opponebant, sed ni„ hil rationabile afferebant, institutos recipere desiderabant: „ Ideo mandat Papa, ut si facultates Ecclesiæ Astensis suppe„ tant, secundum hactenus observatam consuetudinem dicti „ Clerici pro Canonicis habeantur. Ratio hujus decisionis „ est, quia in Ecclesia non habente certum numerum Cano„ nicorum definitum, cum recipitur quis in Canonicum, jus „ quoddam spirituale de novo creatur, *c. Dilecto; 25. §. Præterea de præbend.* quod per mortem Canonici recepti omni„ no extinguitur, adeoque non vacat: ubi autem non est „ vacatio Beneficii, ibi nec devolutio ad Superiorem locum „ habere potest, quippe quæ fit propter negligentiam infe„ rioris Collatoris in conferendo Beneficia vacantia, ergo „ cum in tali casu cesset negligentia, cessare etiam debet „ devolutio. *Vivian. in ration. hic.*

XLII. Notandum præterea primo. Superior, ad quem fit devolutio collationis, non solum potest conferre, sed etiam inducere in possessionem Beneficii, vel saltem præcipere, ut provisus in eam inducatur, *Abb. hic nu. 2.* quia inductio in possessionem accessorie consequitur ad jus per legitimam collationem acquisitum.

Notandum secundo. Etiam pauci, vel unus solus e Capitulo, vel Conventu, aut alio Collegio, se opponere potest, ne aliquid contra Canones, vel Ecclesiæ perniciosum decernatur, & in specie ne aliquis extraneus se immisceat actibus Collegii v. g. electioni, cui tale jus non competit, juxta c. 8. de his, quæ fiunt a majore parte Cap. *Gl. hic V. Ex parte: & Abb. num. 9. Layn. de Elect. Prel. quæst. 67. Resp. 9.*

Notandum tertio. Si in Ecclesia aliqua seculari, vel regulari, non sit certus numerus Canonicorum, vel Conventualium definitus, potest Superior v. g. Episcopus Prælatum, & Capitulum, seu Conventum compellere, ut recipiant tantum numerum Canonicorum, vel Conventualium, quantum, secundum redituum facultates Ecclesiæ commode alere possunt: & in tali casu potest Superior immediatus terminum præfigere, intra quem institutio, seu receptio fieri debet: cum enim certus terminus temporis jure non est definitus, terminus ab homine definitus, seu a Superiore censetur succedere termino a jure definito, *Abb. hic n. 15. Laym. l. 4. tract. 2. c. 16. num. 5.* Porro licet, si hoc casu institutio pertineat ad Episcopum, Archiepiscopus non possit supplere negligentiam ipsius, nec eum negligentem compellere, ut instituat; quia Archiepiscopus regulariter non habet jurisdictionem in Diœcesi sui Suffraganei, nisi in casibus jure expressis, inter quos non est casus iste: attamen Episcopo negligente, institutio devolvitur ad Archiepiscopum; quia terminus hominis succedit in locum termini juris, sive censetur esse instar illius: sed si esset terminus jure definitus, devolutio fieret ad Archiepiscopum, *c. 2. h. t.* ergo similiter, si hoc casu terminus Episcopo sit præfixus ab Archiepiscopo, devolvetur institutio ad illum, *Abb. hic n. 16. & 17.*

Pirhing Jus Canon. Tom. III.

§. V.

De variis exspectativis, sive mandatis de providendo Beneficio vacaturo.

De his agitur in *c. Propofuit; h. t. & tot. tit. eod. in 6. & in Clem. unic. eod.* Quare nos de iisdem etiam hoc loco agemus. Ubi præmittendum, quamvis omnes hujusmodi gratiæ exspectativæ, ad Beneficia vacatura hodie sint sublatæ per Concil. Trident. *Sess. 24. c. 19. de reform.* non tamen ideo quæ de talibus gratiis in Jure Canonico in hoc Titulo, & alibi traduntur, omnino negligenda, vel prætermittenda sunt, ut nonnulli existimant; tum quia per Concil. Trident. non est adempta S. Pontifici potestas adhuc hodie dandi mandata de providendo ad Beneficia vacatura, cum in Beneficiis plenissimam potestatem habeat. Tum quia in his Capitulis continentur multæ utilissimæ doctrinæ, quæ ad alias materias Canonicas pertinent.

XLIII. Assertio 1. Si Papa mandet alicui, ad quem spectat collatio, ut aliquem recipiat in Canonicum, eique assignet Præbendam proxime vacaturam, dato etiam ad id Executore, & hic præsentet Litteras Papæ Collatori: tum censetur Beneficium, seu Præbenda illa esse affecta, ut si postquam vacat, alteri conferatur, collatio irritari debeat, ac proinde tanquam adhuc vacans, conferenda est nominato a Papa, prout decernitur in *c. Propofuit 4. h. t.* „ Nam „ cum Papa Cælestinus III. mandasset Præposito, & Capi„ tulo Cameracensi, ut Titum Presbyterum reciperent in „ Canonicum, & Præbendam proxime vacaturam eidem „ assignarent, quæ ad ipsorum collationem pertineret, „ constituto ad id Executore, Decano Rhemensi: Sed Capi„ tulum contumax esset in recipiendo Tito, Decanus eun„ dem, Auctoritate Apostolica, in Præbenda proxime vaca„ tura in illa Ecclesia investivit. Postea vero cum Præben„ da quædam ad collationem Capituli pertinens in Eccle„ sia Cameracensi vacasset, Capitulum alteri eam contu„ lit: quod cum Titus significasset Cælestino III. is factum „ Decani ratum habens, collationem Capituli alteri factam „ irritavit, Titum vero per annulum investivit. Re postea „ delata ad Innoc. III. Cælestini Successorem, is respon„ dit, licet per plenitudinem potestatis Papalis de jure „ possit supra jus dispensare: tamen nolle se ratam habere „ investituram de Præbenda vacatura, quæ a Decano con„ tra Canonum statuta facta est. Verum cum dictus Pres„ byter, non de vacatura, sed jam vacante Præbenda „ fuerit investitus, quæ postquam collatio Capituli irrita „ declarata fuit, vacasse censebatur: ideo mandat Papa „ Capitulo, ut amoto a Præbenda illa quolibet detento„ re, eam Tito, cum honoris Canonici plenitudine, assignet. Ratio hujus decisionis est, quia per hujusmodi præsentationem Litterarum Apostolicarum ab Executore factam, satis constabat, quod Papa sibi reservarit illam collationem, ablata ipsi Ordinario, pro ea vice, potestate eam alteri conferendi, ideoque per solam præsentationem ita erat ligata potestas Ordinarii, ut collatio Beneficii postea ab illo alteri facta non valeret, *Abb. hic num. 2. & 7.* qui ait, hunc esse verum intellectum hujus cap. Nec obstat *cap. Cum dilectus; 27. de Præbend.* Ubi collatio alteri facta contra mandatum Papæ tenet, nec irritatur: nam ibi soli Collatori ordinario mandatum fuit a Papa de conferendo; in casu vero hujus c. simul mandatum fuit datum Executori, de providendo, in defectum ordinarii Collatoris, si is parere nolit, *Abb. hic cit. n. 7.*

XLIV. Porro in casu hujus c. quod valde intricatum est, Canonici dicuntur contumaces; quia Titum in Canonicum recipere noluerunt, nam quamvis Præbenda non vacans non possit conferri, tamen secundum mandatum Papæ illum in Canonicum recipere debebant. Neque vero adversantur sibi invicem Papa Cælestinus, & Innoc. quia prior voluit factum Decani habere ratum in effectu; posterior vero illud reprobavit quoad formam, quia Titus investitus fuit in Præbenda vacatura, sed in effectu approbavit, dum jussit Præbendam, quam Capitulum alteri assignaverat, conferre Tito jam vacantem, *Abb. hic cit. n. 7.*

Hinc colligitur primo. Executor datus ad providendum alteri de Beneficio, cum proxime vacabit, non potest conferre Beneficium non vacans, nec investire aliquem in Præbenda vacatura: sed exspectare debet, donec vacat, licet possit statim conferre Canoniam, *Abb. hic num. 3. & 8.* Nam conferre Præbendam vacaturam pertinet ad plenitudinem potestatis Papalis, sive ad potestatem ipsius Papæ, non ordinariam, sed absolutam, secundum quam in dubio Papa, vel alius Princeps non censetur agere, quippe cum sit contra jura, atque odiosa, *Gail. l. 1. obs. 54. nu. 5.* quare solus Papa ad Beneficia vacatura jus tribuere potest, etsi communiter non soleat, nec debeat, *juxta cit. c. Propofuit; h. t.* Ubi id tradit *Abb. n. 5. Garc. p. 10. c. 5. n. 3.*

Colligitur secundo. Per investituram, seu institutionem in Beneficio, quæ in absentia rei fit, v. g. per traditionem annuli

nuli tribuitur tantum Titulus seu jus in re, non vero ipsa corporalis possessio, nam in hoc cap. Cælestinus investivit Titum per annulum, & tamen in fine mandatur, ut Capitulum assignet ei Præbendam, dando scilicet possessionem, cum jus ipsius Præbendæ jam obtinuerit per investituram sive institutionem Cælestini, non tamen possessionem corporalem, *Gl. in. hic n. 4. Laym. de Elect. q. 114.*

XLV. Assertio 2. Si mandetur a Papa alicui provideri de ,, dignitate vacatura, quam is duxerit acceptandam, & postea vacet dignitas pertinens ad collationem Ordinarii eamque Ordinarius conferat alteri, antequam is, qui impetravit mandatum de providendo, illam acceptet: tunc non obstante tali mandato, collatio Ordinarii tenet: neque per reservationem, inhibitionem, & processum factam ab Executore impetrantis mandatum super prima Præbenda vacatura, ligantur manus ordinarii Collatoris, quominus Præbendam ante acceptationem vacantem conferre possit, prout statuitur in *c. Quia in cunctis; t. h. t. in 6.* Et hæc est summa hujus prolixi cap. Ratio decisionis est, quia per tale mandatum non tollitur Ordinario potestas conferendi, nisi post acceptationem impetrantis: *factum autem legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari, juxta reg. jur. 73. in 6.* ipseque etiam Executor nullam habet potestatem super dignitate vel Beneficio vacante, ante acceptationem illius, cui collatio facta est: nam jurisdictio vel potestas concessa in eventum conditionis, exerceri non potest, antequam ea purificetur, *Franc. hic §. parte; nu. 5. & Vivian. in ration.* Quare Papa Innocentius IV. *in fine hujus cap.* præposituram quam Ordinarius contulerat Capellano suo, priusquam alter, cui Papa dignitatem primo vacaturam conferri mandaverat, eandem acceptaret, eidem adjudicavit, quippe quæ ipsi canonice ab eo, qui illam conferre potuit, collata fuit.

Porro ex hoc cap. colligunt DD. quod gratia vel Privilegium non sit perfectum, nec sortiatur effectum, priusquam is cui conceditur, de eo certior fiat, illudque acceptet, *Azor. p. 1. l. 5. c. 3. q. 5. Barbosa. in Collect. hic numer.* & alii apud ipsum.

XLVI. Assertio 3. Si quis impetravit Litteras a Sede Apostolica, ut ei provideatur de Præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio Beneficio, in aliena Provincia, Diœcesi, vel Ecclesia, quod duxerit acceptandum, deputatis etiam ad id certis Executoribus: licet is primum Beneficium in eadem Diœcesi vel Ecclesia vacaturum, aut secundum vel ulterius, si rationabilis causa subsit) acceptare possit; certum tamen & expressum acceptare non potest prout statuitur in *c. Nocaptanda; h. 3 1. in 6.* Ratio decisionis est, quia per acceptationem Beneficii in genere & indeterminate, quod primo vacabit, non ita datur occasio captandæ mortis alienæ, cum impetrans non sciat, cujus nam Beneficium primo sit vacaturum, & sic potest aceptare Beneficium primum, quod vacat, & non secundum, nisi ex justa causa, nempe quia forte primum debetur alteri, vel dubitatur, an debeatur, tunc enim poterit acceptare secundum, vel tertium, si & hoc ex causa rationabili non videatur ei deberi, sed alteri, & sic de cæteris, *Gl. hic V. Causa subsit*: nam mandatum Principis intelligi debet de eo, quod sine alterius præjudicio fieri potest, *Franc. hic nu. 7.* At vero certum & determinatum Beneficium, priusquam vacet, acceptare non potest; quia per talem acceptationem daretur occasio desiderandi mortem certæ personæ, ut dicitur *in princ. hujus cap.* & sic hoc cap. est limitatio & declaratio *cit. c. 1. h. t. in 6. Gl. hic in casu.* Ex quo patet, quod quædam licita sunt in genere, quæ non sunt licita in specie: sic licitum est acceptare Beneficium, quod primo vacabit, vel quod secundo, vel quod tertio, quando justa causa subest, ut non acceptetur Beneficium, quod primo vacabit: sed non licet acceptare in specie certum Beneficium, v. g. talem Præposituram, vel Præbendam, ob rationem jam allatam.

XLVII. Additur in *cit. c. Captanda; §. Quod si fuerit; h. t. in 6.* quod acceptatio certi Beneficii, sine justa causa facta, & secundum illam, per Executores facta reservatio, inhibitio, atque processus, ac sententiæ promulgatæ non valent, (quia cum quid prohibetur una via, prohibentur etiam omnia, quæ sequuntur ex illo, *reg. jur. 39. in 6.*) adeoque neque ligantur manus ordinarii Collatoris, quominus possit Beneficium illud (non obstantibus prædictis acceptatione, & Executorum processibus inde secutis) cum vacaverit libere alii conferre: præterquam si ei, qui Dignitatem, Personatum, Præbendam vel Beneficium (scilicet certum expressum, vel secundum, aut ulterius, sine causa, *Gl. hic V. Taliter*) acceptavit, sit postmodum collatum, tale Beneficium vacans, ita, ut ei per talem collationem vel institutionem jus in ipso sit acquisitum: tunc enim illud obtinuit, non vi acceptationis, sed vi collationis post vacationem ipsi factæ, *Gl. magna hic in notat.*

,, XLVIII. Assertio 4. Si Executor per Litteras generales a Sede Apostolica deputatus sit in aliqua Provincia, ut provideat alicui de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, non potest ipse Executor generaliter inhibere Prælatis, & aliis, ad quos collatio Beneficiorum in eadem Provincia spectat, ne Beneficia illa vacantia conferant, donec illi, pro quo scribitur, sit provisum; nisi hujusmodi (generalis inhibitionis, *Gl. V. Hujusmodi*) facultas in ipsis Litteris expresse concedatur. Potest tamen talis Executor reservare, & eisdem inhibere specialiter, ne alteri, quam eidem Clerico, pro quo rescriptum emanavit, primum, vel etiam secundum, vel ulterius (si id Executori in Litteris concessum sit) Beneficium ibidem vacaturum conferatur, ita ut collatio Beneficii contra talem specialem reservationem, inhibitionem Executoris ab ordinario Collatore facta, sit ipso jure invalida, prout statuitur in *c. Executor; 4. h. t. in 6.* Ratio decisionis est, quia licet in mandato generali videatur id concessum, sine quo non potest mandatum expediri, *Præterea; 5. de offic. deleg. l. 2. ff. de jurisd. omn. judic.* non tamen videtur concessum id, sine quo mandatum potest commode expediri. At sine generali reservatione ac inhibitione potest tale mandatum commode expediri, non item sine speciali: ergo hæc permittitur, generalis vero prohibetur: nam valde durum & grave esset, per generalem reservationem & inhibitionem, collationem omnium Beneficiorum totius Provinciæ impediri, ablata ordinariis potestate conferendi Beneficia vacantia: ergo rescriptum, quod hoc specialiter non concedit, non est eo usque extendendum, cum sit odiosum *Jo. Andr. hic n. 2. V. Inhibere, & Ancharan. ibid. nu. 5.*

Porro nonnulli putant, similiter non posse generalem hujusmodi inhibitionem fieri ab Executore, etiam in aliqua Civitate, Diœcesi, vel Ecclesia, etsi possit specialis, ob eandem rationem: contrarium tamen tenet *hic Gl. V. Provincia*, quia non est eadem ratio, cum gravius sit totam Provinciam impediri a collatione Beneficiorum per generalem inhibitionem, quam aliquam Civitatem, Diœcesin, vel Ecclesiam. Ex dictis patet, quod aliquando liceat aliquid in genere, quod non liceat in specie, *ut in casu hujus cap.* licita est reservatio generalis, non item specialis, & e converso aliquando licet aliquid in genere, quod non licet in specie, *ut in casu cap. præcedentis, de quo supra, Franc. hic num. 1.*

XLIX. Assertio 5. Si Capitulo alicujus Ecclesiæ, ad quod ,, spectat Canonicorum receptio, ac Præbendarum collatio (ex speciali privilegio, vel præscripta consuetudine, *Gl. hic V. Pertinebat*) mandatur a Papa, ut Titium v. g. recipiat, & Præbendam, si quæ tunc vacat, vel si occasio se offerat, quæ proxime vacatura est, ipsi conferat, dato Executore ad providendum, qui eodem Capitulo negligente, Apostolicum mandatum exequatur, ipseque provideat: tunc solam præsentationem Litterarum Apostolicarum (quæ ad Capitulum directæ sunt) factam Capitulo, absque alia etiam Executoris insinuatione, inhibitione, vel reservatione, Beneficium, de quo Titio conferendo rescriptum, seu mandatum Apostolicum emanavit, (secus si emanasset de eo Beneficio, quod Titius duxerit acceptandum, *juxta c. 2. & 3. h. t. in 6. Gl. hic V. Conferendo*) adeo est affectum, ut si vacet, Capitulum illud alteri conferre non possit, sed collatio sit invalida. Imo si Capitulum, intra terminum competentem ipsi ab Executore præfixum, mandatum Apostolicum pro Titio ad ipsum directum, in quantum poterit (videlicet recipiendo ipsum statim in Canonicum, & cum occasio se obtulerit, conferendo ei Præbendam, *Gl. hic V. Poterit*) non adimpleat: tunc in ipsum Executorem potestas providendi transferatur, ipseque incontinenti poterit Titio Canonicatum conferre, & Præbendam, postquam vacat, vel, cum se facultas obtulerit, absque alia Capituli vocatione, vel monitione, prout statuitur in *c. Si a Capitulo 5. h. t. in 6.*

L. Ratio prioris partis est, quia cum Papa dat Executorem ad providendum, censetur ad se, vel ad suum Executorem revocare potestatem providendi, adeoque ordinario Collatori illam adimere, *arg. c. Ut nostrum; 56. de appellat.* ergo per solam præsentationem Litterarum Apostolicarum de providendo, in quibus datur facultas providendi Executori, negligente id Collatore, ita ligantur manus ejus, ut alteri Beneficium conferre non possit. Secus est, si datus sit Executor ad compellendum tantum, ut in casu *c. seq. de quo postea Gl. hic V. Exequatur.* Ratio posterioris decisionis est, quia cum Executor habeat potestatem libere conferendi Beneficium vacans, sicut habebat Capitulum, a quo, ob illius negligentiam, ea translata est in Executorem: ideo non est necesse, ut ad conferendum Canonicatum vel Præbendam Executor vocet, vel moneat Capitulum, sine ulla citatione, vel monitione: nam contumax in uno actu, non est citandus ad faciendum alium actum, qui necessariam connexionem habet cum actu præcedente, sicut in proposito, Præbenda necessariam connexionem habet cum Canonicatu, quia Canonico debetur Præbenda: ergo Capitulum, quod fuit contumax in conferendo Canonicatu, vacante postea Præbenda, non est necessario monendum, vel vocandum, ut illam conferat; quia cum fuerit semel contumax in recipiendo ad Canonicatum, ideo præsumitur etiam contumax futurum in assignatione Præbendæ, *Gl. hic in notat. & Gl. fin. Franc. ibid. nu. 7.* Est autem differentia inter vocationem, & monitionem: nam vocatio est citatio, monitio autem etiam circa citationem fieri potest, eaque fit a Judice ipsi parti præsenti, & plus operatur quam citatio, cum habeat vim peremptorii, *Franc. hic num. 3.*

Ubi præterea Notandum, quamvis sufficiat, ut præsententur Capitulo Litteræ Papæ ad ipsum directæ, modo ex illis constet de intentione Papæ, sive dato ab eodem Executore ad providendum: securius tamen est, ut præsententur Capitulo Litteræ Apostolicæ ad ipsum Executorem directæ, *Gl. hic V. Illorum.*

,, LI. Assertio 6. Si soli Ordinario (ad quem scilicet collatio pertinet) mandetur a Papa, ut provideat alicui de Beneficio, Executore non dato: vel Ordinario, & Executori simul, ut eum ad faciendum, quod mandatur, compellat (secus si fuisset datus ad providendum, *juxta cit. c. Si a Capitulo; h. t. in 6. Gl. hic V. Compellat*) aut soli Executori mandetur, ut faciat alicui de Canonicatu & Præbenda, vel alio Beneficio in certa Ecclesia, Diœcesi vel Provincia provideri: per talis mandati præsentationem Ordinario factam, non aufertur ei potestas conferendi, quin collatio alteri facta valeat: licet si contra faciat, sit puniendus: nisi in mandato Apostolico decretum esset, ut quidquid contra illud fieret, irritum sit & inane. Vel nisi Executor hujusmodi Ordinario suam insinuans potestatem, eidem interdixisset, præsertim cum interpositione Decreti; ne alteri conferret Beneficium, quam ei, cui vi mandati Apostolici

licet est providendum: Vel nisi is, cui vi dicti mandati est providendum, jam receptus esset in Canonicum. In his enim tribus casibus, vel uno eorum, non potest Ordinarius Præbendam talem vel Beneficium conferre, sed collatio alteri facta non valet, prout statuitur in *c. Si soli; 7. b. t. in 6.*

LII. Ratio decisionis, est quia per tale mandatum Papa non revocat ad se, vel ad Executorem datum solum ad exequendum, potestatem conferendi, adeoque eam non adimit Ordinario: sed potius penes ipsum eam relinquit, dum vult eum ad providendum compelli, *Gl. in c. Si a Capitulo, 4. Exequutus b. t. in 6.* adeoque non obstante præsentatione illius mandati, Ordinarius adhuc valide conferre potest Beneficium. Ratio exceptionis est, quia in his tribus casibus, scilicet cum apponitur in mandato Decretum irritans, si quid contra fiat, (& tunc etiam ante præsentationem mandati affecta est Præbenda vel Beneficium, ut alteri conferri non possit ab Ordinario, *Gl. hic V. Contra ipsum*) vel cum Executor id inhibuit: vel cum jam facta est receptio Canonici, intervenit directum mandatum, per quod Papa vel ad se, vel ad suum Executorem revocat potestatem conferendi, & Ordinario eam adimit, pro ea vice, ut alteri conferre non possit *juxta c. 1. §. Ex parte; b. t. in 6.* adeoque collatio facta, est invalida, *Vivian. in ration. hic in fine.*

LIII. Assertio 7. Si Papa præcedens v. g. Martinus det gratiam expectativam Titio, ad Præbendam vacaturam in certa Ecclesia, & postea ejus Successor Bonifacius det Cajo gratiam ad similem Præbendam in eadem Ecclesia, ac deinde Sempronio, cum prærogativa gratiæ, ut omnibus Auctoritate Antecessorum suorum, non autem suæ receptis, in assecutione Præbendæ proxime vacaturæ præferri debeat: hoc casu Præbendam, quæ primo vacat in Ecclesia, debet obtinere secundus, videlicet Cajus, secundo vacantem tertius nempe Sempronius, & tertio vacantem primus, nimirum Titius, alias forma mandati minime servaretur (quæ tamen diligenter servanda est *Gl. hic V. Servaretur*) nam ex tenore gratiæ, a Papa Successore concessæ evidenter apparet, ipsum voluisse primo tertium, & secundum tertio anteferri, sicut contingit in successione ab intestato: ac proinde consequitur quis ex persona alterius, sive per alium, quod alias ex persona, sive per se consequi non posset; ut in proposito, secundus consequitur per alium, scilicet per tertium quod per se non potuisset consequi, videlicet Præbendam primo vacantem, secundo vacantem tertius, & tertiam primus, prout statuitur in *c. Auctoritate, 7. b. t. in 6. & ibi Gl. V. Auctoritate.* Ratio, est, quia si in eadem Ecclesia sint plures v. g. tres habentes gratiam expectativam ad Præbendam vacaturam, debet attendi voluntas seu intentio Papæ, intentio autem Papæ fuit secundum præferri tertio, quia prior in data fuit, & tertium primo, quia in Litteris tertii posita erat clausula prælationis derogans primo non secundo, scilicet quod in Præbenda omnibus anteferri debeat receptis Auctoritate Papæ Martini, & aliorum Antecessorum: non autem receptis auctoritate Bonifacii, cujus auctoritate receptus fuit secundus, non primus ideoque secundo conferri debet prima Præbenda, tertio secunda, cui Papa voluit præferri secundum cum hic illum ordine præcedat, & primo tertia, *Gl. hic in casu & V. Primum secundus, junct. Gl. margin. lit. B. & C.* Dicitur autem in *hoc. c.* quod secundus consequatur per alium, scilicet tertium, quod per se non potuisset consequi, videlicet Præbendam primo vacantem, quia secundo non est facta gratia exspectativa per se, & immediate cum prærogativa prælationis, quæ expressa solum fuit in Litteris tertii.

LIV. Assertio 8. Si Papa revocet omnes collationes, provisiones, reservationes & concessiones super Canonicatibus, Dignitatibus, Personatibus, Præbendis, Officiis, portionibus, præstimoniis, Ecclesiis Parochialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque Beneficiis Ecclesiasticis vacaturis: ac etiam super Canonicatibus, sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque Beneficiorum (in quibus jus non est quæsitum in re licet ad rem) a Prædecessoribus suis factas, sive concessas, easque auctoritate Apostolica casset, irritet, & nullius firmitatis esse decernat (sicut fecit Bonifacius VIII. in *c. Pen. & ult. super de Præb. in 6.* Ubi revocavit concessiones factas a Nicolao IV. & Cælestino V.) sub tali revocatione comprehenduntur ii, qui ultra statutum numerum, per prædictos Antecessores sub expectatione Præbendæ distinctæ, vel portionis in Canonicos sunt recepti. Si vero hujusmodi recepti, ultra numerum in Canonicos, non expectent Præbendam distinctam, sed per cessionem vel decessum (vel etiam depositionem, *Gl. hic Decessum*) illorum, qui erant intra numerum, ex vi prioris gratiæ, nihil amplius assequi expectent, nisi distributiones, vel portionum suarum augmentum (quia forsan in illa Ecclesia Canonicatuum, non autem portionum, vel Præbendarum erat distinctio, quantoque inter pauciores cujusvis Ecclesiæ proventus dividuntur, tanto majores fieri possunt singulorum percipientium portiones) hoc casu, ad illos, qui per Prædecessores sunt recepti in Canonicos, licet Præbendas, vel alia Beneficia expectarent, prædicta Constitutio revocatoria Bonifacii VIII. Successoris non extenditur prout ipsemet declaravit in *c. Quamvis 18. & ult. in princ. & §. Si autem; b. t. in 6.*

LV. Ratio prioris partis est quia qui expectat Præbendam a Canonicatu distinctam, non habet adbuc jus in re, quoad illam Præbendam sed solum jus ad rem licet habeat jus in re quoad Canonicatum sibi collatum *c. Si is cui; 39. de Præbend. in 6.* Ideoque sub illa revocatione talis expectans comprehenditur, quoad ipsam Præbendam, cum se illa extendat ad omnes gratias, per quas nondum est acquisitum jus in re, licet sit acquisitum jus ad rem, *ut patet ex textu.* Ratio posterioris partis est, quia illud augmentum portionis non est jus distinctum a jure Canoniæ, sed est ei accessorium, ideoque sequitur suum principale, nam in tali Ecclesia non sunt Præbendæ distinctæ, sed portiones dividuntur inter Canonicos, secundum numerum ipsorum: augmentum enim censetur esse ejusdem juris & conditionis, cujus est res principalis, cui adjicitur, *Franch. hic §. Si autem; n. 1. not. 1.* Ubi exemplum dat, si quis habeat privilegium transeundi per territorium alicujus, sine solutione gabellæ, is gaudet etiam eodem privilegio, si transeat per territorium illi adjectum, & auctum; quia disposita in principali intelliguntur tacite repetita in augmento, sive eo, quod illi adjectum est. Quare similiter in proposito, receptus in Canonicum, si expectat solum pinguiorem portionem, non comprehenduntur sub constitutione revocatoria, quoad illud augmentum portionis, quia nec jus Canoniæ, cujus est accessorium sub illa comprehenditur.

LVI. Præterea *in eod. c. §. in Illis vero*; statuitur, quod in illis, qui ultra numerum in Canonicos recepti, quoad Capitulum & Chorum, ac perceptionem etiam distributionum quotidianarum expectant Præbendam, quæ solum datur iis, qui sunt de numero, prædicta Constitutio revocatoria non habet locum, ratione talis expectationis: Ratio est, quia distributiones quotidianæ, quæ dantur iis Canonicis, qui Divinis officiis intersunt, non pendent a jure Præbendæ, sed a jure Canoniæ, *c. unic. de Cleric. non resid. in 6.* dantur enim Canonicis præsentibus rei Divinæ, etsi Præbendam non habeant; unde licet tales percipiant quotidianas distributiones, si tamen expectant Præbendam, quoad hanc comprehenduntur sub hac revocatione, *Gl. hic V. Non existis, & Vivian. in ration.*

Denique prædicta Constitutio revocatoria Bonifacii VIII. habet etiam locum in iis, qui a Prædecessoribus ipsius super Canonicatibus, Dignitatibus, Præbendis, Ecclesiis Parochialibus, vel aliis Beneficiis quibuscunque Litteras impetrarunt, adeoque jus ad Beneficia vacatura, etiam per Executores illorum factæ fuerint reservationes, decreti interpositiones, aliique processus: & etiamsi eadem Beneficia tunc vacabant, & impetrantes petierint ab Executoribus, ut eis conferrent: modo nondum tunc processum sit ad collationem Beneficiorum vacantium: nam per Litteras Beneficiales, & quoscunque actus præcedentes collationem (etiamsi intervenerit reservatio & interpositio Decreti) non acquiritur jus in re impetrantibus, sed tantum jus ad rem; ideoque hujusmodi gratiæ sive concessiones Beneficiorum, si collatio nondum facta sit censentur revocatæ, prout statuitur in *cit. c. ult. §. Sane b. t. in 6. & tradit. Franc. ibid. n. 2.*

LVII. Assertio 9. Mandatum Papæ conditionale de providendo alicui Beneficio Ecclesiastico vacante, vel proxime vacaturo, ut si per inquisitionem Executoris repertus fuerit esse vitæ laudabilis & honestæ conversationis, non afficit, sive ligat potestatem Ordinarii, vel alterius Collatoris ante conditionem impletam, etiamsi additum sit Decretum irritans, si secus a quopiam fuerit attentatum. Vel si Papa mandet Ordinario, ut provideat alicui de Beneficio certi valoris v. g. XX. librarum, vel minoris si Clericus voluerit acceptare, potest hoc casu, Beneficium præfixi valoris: imo etiam minoris priusquam impetrans super hujusmodi valore voluntatem suam declaret, Collator ordinarius, vel Executor ad providendum datus libere illud conferre quia Decretum hujusmodi, ante eventum conditionis, effectum suum non sortitur. Secus est si Papa mandet alicui provideri de Beneficio, si illud, intra mensem a notitia vacationis ipsius, duxerit acceptandum adjecto Decreto irritante: tunc enim collatio alteri ab Ordinario vel Executore facta, ante mensem & acceptationem impetrantis, non valet, ut scilicet appositio mensis aliquid afficeat impetranti (alioquin frustra adjectum esset tempus, nihilque operaretur) Porro acceptare censetur impetrans Beneficium, si petat per suum Executorem illud sibi conferri, vel si præsens recipiat sibi collatum. Notitiam autem prædictæ vacationis, tum censetur habere impetrans, si vacatio Beneficii in loco vel Ecclesia, ubi illud situm est sit publice nota: sibi enim imputet, si de casu, quod de ipsius commodo agitur, ignoravit id, per quod se, vel per alium, scire potuit inquirendo, ita statuitur in *Clement. Cum ei unic. b. t. in Concilio Viennensi.*

LVIII. Pro explicatione hujus c. Notandum primo Decretum conditionale, etiam adjecta clausula irritante, non impedit, quo minus Collator ordinarius possit conferre Beneficium alteri, ante conditionis eventum, ut in proposito, antequam constiterit de scientia & laudabili vita Clerici impetrantis *Gl. hic in casu & in notatis.* Notandum secundo. Si mandetur alicui conferri Beneficium sub conditione, si velit illud acceptare, sed antequam illud acceptasset, Ordinarius contulit alteri valet collatio, *Gl. hic in casu.* Notandum tertio. Si mandetur Clerico provideri de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, cum Decreto irritante, si intra mensem, illud acceptet, sed Ordinarius contulit illud intra mensem non valet collatio; quia tempus censetur apponi in favorem acceptantis, *Gl. ibid. in casu.*

Notandum quarto. Censetur autem Clericus acceptare Beneficium, sive verbo id exprimat, sive facto ipso declaret voluntatem suam, petendo, ut sibi conferatur, vel sibi collatum recipiendo *Gl. ibid.* Notandum quinto. Currit mensis iste a tempore notitiæ, quo Clericus scit Beneficium vacare imo etiam ex eo tempore, quo publice vacat, *Gl. ibid.* Notandum sexto. Mensis iste currit etiam ei, qui non fuit in culpa, quia v. g. tam procul abfuit a loco Beneficii, ut ejus vacationem intra mensem scire non potuerit, *Gl. hic V. Non erit*: idque specialiter statutum est in hoc casu; tum ne alias Beneficia diutius vacent, tum ut occurratur fraudibus & litibus, dum impetrans fraudulenter negaret, se intra mensem de Beneficio vacante notitiam habuisse, *Vivian. in ration. hic in fine.*

LIX. Restant adhuc duæ Constitutiones Extravagantes Pa-

pæ

pæ Joannis XXII. *h. t. in Extravag. Sedes* 2. habetur, quod quando dantur alicui Litteræ Apostolicæ continentes gratiam vel justitiam pro aliqua Diœcesi, si illa dividatur in duas, vel plures, tum omnes gratiæ super Beneficiis vacaturis concessæ, ante divisionem, etiam post illam, in Diœcesibus divisis per Executores datos ad executionem deduci possunt, ac debent, sicut prius. Idem dicendum de Litteris Apostolicis, quæ gratiam continent, quod Judices dati possint procedere, ac si dictæ Diœceses integræ mansissent. Videri potest explicatio, *Glossa ibid.*

LX. In *Extravag. Ad Apostolatus* 2. *h. t.* statuitur, si Papa dividat Episcopatum in duos, vel plures, per hujusmodi divisionem non intendit quippiam derogare velle juribus Ecclesiarum antiquarum, vel personarum Ecclesiasticarum, quominus in Ecclesiis noviter divisis ab illis antiquis visitare, procurationes recipere, & jurisdictiones ac alia officia exercere possint, nisi quatenus in Litteris Apostolicis hujusmodi divisio expresse contineatur. Per quod declaratur Extravag. præcedens. Hinc colligitur, quod nullus possit Episcopatus dividere, præter Papam, *Gloss. hic Vers. Auctoritate Apostolica.*

TITULUS IX.

Ne Sede Vacante, Aliquid Innovetur.

I. Dictum est in superioribus Titulis de institutionibus & collationibus Beneficiorum, sed quia posset dubitari an vacante Sede succedat Capitulum in collatione ipsorum: ideo hic Titulus subjicitur, qui extat etiam in Sexto, Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.

Porro nomine Sedis, hic intelligitur Sedes Episcopalis, vel alia Prælatura, aut dignitas inferior, cui facultas conferendi Beneficia competit, ut tradit *Gl. in c. 1. V. Ecclesia, de reb. Eccles. non alien. in 6. Hostiens. in Summ. h. t. num. 3. & Barbos. in Collect. hic in Rubr. num. 2.* Per vacationem intelligitur omnis vacatio Sedis, sive per mortem, sive per renunciationem, translationem, depositionem, vel quemvis similem modum, per quem Titulus amittitur, *Gl. in c. unic. V. Mortuo; in 6. Barb. ad rubr. h. t. n. 5.* Imo etiam, si interpretative vacet, ut quia Prælatus est hæreticus, excommunicatus, suspensus &c. Adeoque de jure ad agendum inutilis, *Hostiens. summa h. t. num. 2.*

§ 1.

An, & qua ratione nihil sit innovandum, Sede vacante?

II. Assertio 1. Generalis regula negativa, seu prohibitoria est, quod Sede vacante, nihil innovari debeat, in præjudicium scilicet ipsius Sedis; nisi id jure expresse cautum sit, nec status Ecclesiæ mutari, ut colligitur, *ex rubrica hujus Tituli; & c. 1. eod.* ubi dicitur: *Episcopali Sede vacante non debet aliquid innovari, cum non sit qui Episcopale jus tueatur;* sive quia tunc Ecclesia defensore caret, *Abb. Ad rubr. hujus Tituli*, ubi ait, valere argumentum a rubro ad nigrum. Quare licet Sede Episcopali vacante (vel alia simili Prælatura) jurisdictio & administratio rerum & jurium Episcopalium ad Capitulum devolvatur, *c. His quæ; 11. c. Cum olim; 14. de majorit. & obed.* Non tamen potest res Ecclesiæ alienare, vel donare, *cap. Si qua; 42. caus. 12. q. 2.* quia Capitulum res Ecclesiæ vacantis non auferre, vel distrahere, sed usque ad tempus Episcopi substituendi conservare debet, *c. Hac hujus 38. q. cit.* Id vero solum procedit de rebus, quæ servari possunt: ea enim, quæ servando servari non possunt, potest ex justa causa Oeconomus seu Administrator, vel ipsum Capitulum administrationem gerens, vacante Sede alienare, sine alterius licentia, sicut & Tutor potest tales res pupilli alienare, *l. Lex qua; 22. C. de administr. Tutel. Abb. in cit. cap. 1. num. 7. hoc tit.*

III. Ubi tamen ulterius distinguendum est: nam vel bona quæ servando servari possunt, ad Ecclesiam Cathedralem, seu Episcopatum pertinent: & hæc Capitulum, Sede Episcopali vacante, alienare non potest; quia Ecclesia tunc caret defensore, nisi licentia a Papa petita & concessa, *cit. c. 2. h. t. Abb. ibid. n. 7.* Vel nisi ab eodem Curator seu defensor specialiter in hunc finem datus sit: Nam Administrator Ecclesiæ Cathedralis vacantis generaliter solum, etiam cum plena & libera potestate in spiritualibus & temporalibus a Papa constitutus cui soli id competit, bona immobilia Ecclesiæ alienare nequit, *juxta c. Is cui; 42. de Elect. in 6.* quamvis alienatio rerum mobilium, etiam pretiosarum, tali Administratori ex justa causa concessa videatur, secundum *Gl. ibid. V. Immobilium, & dictum supr. l. 1. Tit. 6. Sec. 3. §. 6. n. 156* Ergo multo minus potest Capitulum, Sede vacante, bona immobilia Ecclesiæ alienare (imo nec mobilia pretiosa, quæ asservari possunt) nisi Papa suam auctoritatem interponat per se, vel per alium, Abb. *c. l.* Idemque dicendum est de Ecclesia exempta, & immediate Romano Pontifici subjecta vacante, cui etiam in casu alienationis dandus est a Papa Curator, seu defensor bonorum, *arg. c. 2. de reb. Eccles. non alienand. Laym. in disp. Canon. de rer. Eccles. alien. c. 3. Thes. 49.* Vel agitur de bonis alienandis, quæ pertinent ad Ecclesiam inferiorem, v. g. Collegiatam, aut Conventualem Episcopo subjectam: tum Capitulum seu Conventus, Sede inferiore seu Prælatura vacante, una cum Episcopo, qui immediati Prælati vicem subit, præcedente tractatu & causa cognita, alienationem facere potest, *Laym. cit. thes. 49.* dummodo sit valde gravis causa (nam major necessitatis aut utilitatis causa requiritur, ut res Ecclesiæ alienentur, Sede vacante, quam non vacante, *arg. Rubr. hujus Titul.* & tradit *Gloss. in cit. cap. 1. Vers. Sede vacante; hoc tit.*) ob quam expectari non possit, dum novus Prælatus constituatur, alioquin ordinarie expectandum est, *Abb. in cap. 3. num. 5. hoc tit.* At vero vacante etiam Sede Cathedrali, bona Ecclesiæ inferioris vacantis alienari non possunt, nisi licentia a Papa petita, vel Curator seu defensor in hunc finem datus sit, *Abb. in cit. cap. 1. num. 7. & cap. ult. num. 5. hoc tit. Laym. c. l.*

IV. Assertio 2. Si una Ecclesia unita sit alteri Ecclesiæ Cathedrali, non debet, Sede Episcopali vacante, fieri ejus dissolutio, prout sumitur ex *cap. Novit; 4. h. t.* Ubi Monasterium quoddam erectum fuit in Ecclesiam Cathedralem, & alteri Episcopatui unitum, ita ut idem esset utriusque Ecclesiæ Episcopus. Sed cum Monachi quererentur eam unionem in grave Monasterii præjudicium tendere, quia per eam religiosa observantia pereat, & eleemosynæ, ac hospitalitatis officia tollantur: Mandavit Innocentius III. ut Monasterium sub Prioris regimine gubernaretur, Episcopo vero certa redituum portio assignaretur, unione tamen Ecclesiarum permanente. Mortuo Episcopo, adeoque Sede vacante, Monachi denuo eidem Innocentio supplicarunt, ut quia tempus advenerat, quo sine scandalo, ruina Monasterii reparari, seu Monasterium restitui posset, Monasterium, dissoluta unione, ad pristinum statum a Prælato regulari gubernandum reduceretur. Verum Papa id concedere noluit; eo quod vacante Episcopali Sede, non debeat aliquid innovari, cum nemo tunc adsit, qui Episcopalia jura tueatur. Deinde, quia si unionem, quam vivente Episcopo fecerat, eo mortuo, statim dissolveret, videri posset, eum plus favisse personæ, quam Ecclesiæ (hoc est, eum magis supplicantium potentium favore, quam publica Ecclesiæ utilitate motum fuisse ad mutationem, ac dissolutionem illarum Ecclesiarum faciendam. Quare mandavit, ut monasterium sub cura Prioris gubernetur, donec novus Episcopus ordinatus fuerit, relicta Priori & Conventui libera facultate, postea jus suum apud Sedem Apostolicam prosequendi.

V. Notandum primo. Dupliciter potest Ecclesia regularis seu Monasterium uniri alicui Episcopatui: primo, ut regularis Ecclesia vel Monasterium subjiciatur Ecclesiæ Cathedrali, ita ut Prælatura & Titulus Monasterii omnino extinguatur, & Sedes Episcopalis sit tantum apud Ecclesiam, cui fit unio, Secundo, ut Ecclesia conventualis seu regularis erigatur in Cathedralem, & alteri Ecclesiæ Cathedrali antiquæ uniatur, ita tamen, ut idem sit Episcopus utriusq; Ecclesiæ, & de hac unione est sermo in hoc *c. Gl. hic V. uniende; Fagnan. hic n. 2. 4. & 10.* Et hoc casu, si Episcopus resideat in Ecclesia seculari, non in Monasterio, in hoc constitui debet Prior seu Præpositus regularis, qui curam gerat disciplinæ regularis, ejusque officium durat, etiamsi mortuus sit Prælatus seu Superior Monasterii, videlicet Episcopus adeoque Sedes vacet, *ut colligitur ex hoc c.*

Notandum secundo. Sicut solus Romanus Pontifex potest de novo erigere Ecclesias Cathedrales, & unam alteri unire ita etiam solus potest illarum uniones dissolvere, *ut colligitur ex hoc cap.* ibi, *Auctoritate Apostolica, indulgentes &c.* quia eadem auctoritas, quæ requiritur in constitutione actus, requiritur etiam in ejusdem destructione, *arg. Clement. 2. de Elect.* Ubi dicitur, quod lex Superioris per inferiorem tolli non potest, ergo nonnisi eadem auctoritate Superioris, qua constituta est, tolli potest, *Fagnan. hic n. 34. & 37.* Porro præcipuus effectus hujus dissolutionis est, quod unione dissoluta, Ecclesia quæ unita fuit alteri, redeat in primævum statum, in quo erat ante unionem: *Rebuff. in praxi Benef. Tit. de union. revocat. n. 38. Garc. p. 12. c. 2. n. 309.* Unde si Ecclesia, ante unionem, erat curata, vel sine cura, talis etiam manet post revocationem unionis: item si erat secularis, vel regularis manet etiam postea talis: item si Monasterium unitum erectum sit in Cathedralem, per unionem cum altera, etiam soluta unione manebit Monasterium, & desinet esse Ecclesia Cathedralis: quia res facile redit ad primævam suam naturam, *Fagnan. hic n. 43. & 44.*

VI. Sed hic objici potest, vacante Ecclesia Episcopali, potest fieri unio Ecclesiarum, *Clement. 2. de reb. Eccl. non alienand.* ergo etiam dissolutio, quod negatur in hoc c. Sed respondetur, neg. conseq. Ratio disparitatis est; quia per unionem neutri Ecclesiæ præjudicium affertur, sicut per dissolutionem, per quam Ecclesia unita reincidit in pristinam paupertatem, quæ per unionem fuerat reparata, vel saltem amittit privilegia digniora, quæ ratione unionis acquisivit: Ecclesiæ vero alteri, cui unio facta est, affertur præjudicium per dissolutionem; quia minuuntur ejus reditus aucti per unionem, ac proinde non habet hic locum *reg. jur. 35. in ff. & reg. 1. extra eod.* per quascunque causas res nascitur, per easdem dissolvitur, quia non est eadem ratio in Constitutione unionis, & dissolutione ejusdem, ideoque potest, vacante Sede unio fieri, non autem dissolvi, *Barb. in Collect. in cap. 1. hoc tit. num. 2.*

VII. Assertio 3. Vacante Sede, sive mortuo Prælato, non tantum judicium de bonis ac juribus Ecclesiæ inchoari non potest (extra casum magnæ necessitatis) sed neque inchoatum continuari, sive agendo, sive defendendo, potest: nisi defensor Ecclesiæ sit constitutus, ideoque etiam testes, Sede vacante, recipi non possunt; prout sumitur ex *c. Constitutis; 3. & ult. h. t.* Nam orta controversia inter Episcopum Burgiensem, & Ecclesiam S. Mariæ de Castro Forti, Procurator Ecclesiæ petiit ab Episcopo, ipsi restitui libertatem eligendi libere Prælatum, & quasdam terras ac res alias, quibus dictam Ecclesiam spoliatam esse dicebat, prout habetur *in integra lectione hujus cap.* Lite igitur coram Judicibus Delegatis contestata, factæ sunt positiones & responsiones, ac receptiones testium, ac deinde causa sic instructa remissa fuit ad Papam Innocentium III. Qui pronunciavit, depositiones testium, quia vacante Eccle-

„ sia Cathedrali, & carente legitimo defensore, sunt receptæ, reprobandas esse.

VIII. Notandum primo. Sede vacante, judicium, non solum institui, sed etiam continuari non potest, sive Ecclesia agat, sive conveniatur, sed expectari debet, donec novus Prælatus constituatur, *Abb. hic num.* 3. Excipi debet, nisi testes sint senes, aut valetudinarii, aut propter periculum moræ eorum testimonia recipi debeant, *Joan. Andr. hic num.* 2. *& Abb. nu.* 4. vel quia alio discessuri, nec reversuri sunt, *arg. ult. post princ. Ut lite non contestata &c. Laym. cit. disp. de rer. Eccl. alien. Thes.* 48. nam sicut judicium ac sententia lata contra minores indefensos non tenet, *l. alia.* 25. *in fine ff. de re judic.* ita nec contra Ecclesiam vacantem, & carentem defensore, cum Ecclesia gaudeat jure minoris, *c.* 1. *de in integr. restit.*

Notandum secundo. Si quæratur, an judicium, Sede vacante, agitari possit? distinguendum est: vel agitur de bonis ac juribus Ecclesiæ Cathedralis, aut exemptæ, & Romano Pontifici immediate subjectæ: vel agitur de bonis ac juribus Ecclesiæ inferioris. Si agatur de bonis Ecclesiæ Cathedralis, tum rursum distinguendum est: nam vel agitur de bonis ac juribus propriis Episcopi, seu Prælati, aut de communibus Prælato aut Capitulo: & tunc Capitulum, seu Conventus etiam de bonis communibus agere non potest in judicio, per Syndicum, vel Procuratorem, vacante Prælatura, *Abb. hic n.* 5. Ratio est, quia cum administratio, & consequenter etiam jus agendi in judicio per se, vel per Syndicum, circa bona & jura communia Ecclesiæ magis ad Prælatum, quam ad Capitulum seu Conventum pertineat; ideo dum Prælato seu Pastore Ecclesia destituta est, Capitulum in judicio agere non potest; quia contendere in judicio competit ei, qui a lege administrationem habet, Prælatus autem generalem & liberam bonorum Ecclesiæ administrationem obtinet, *Gl. in c. ult. V. Quia Episcopus, in fine caus.* 3. *qu.* 3. Tutius tamen est, imo in causis arduis necessarium, ut consensus etiam Conventus accedat, *Laym. c. l. Thes.* 48. Vel agitur de bonis propriis Capituli seu Conventus, illisque divisis, ac separatis a bonis Episcopi, seu Prælati: & tunc Capitulum, Sede vacante, per Syndicum agere potest, ut colligitur ex *c.* 3. *de caus. poss. & propr.* & tradunt omnes. Imo tali casu, si agatur de juribus, aut bonis propriis Capituli, non admittitur Prælatus ad agendum sine mandato, vel nisi caveat de rato, *Laym. c. l.*

Si vero agatur de bonis ac juribus inferioris Ecclesiæ Collegiatæ, aut Conventualis Episcopo subjectæ: tunc Capitulum seu Conventus accedente auctoritate Episcopi, qui immediati Prælati vices subeat, agere poterit in judicio, vel jura Ecclesiæ defendere, præsertim si necessitas id exigat, aut vacatio diu duret, alioquin exspectandum est donec novus Prælatus constituatur, *arg. c. Ne pro defectu*; 41. *de Elect.* quia defensio jurium primo loco spectat ad Prælatum Collegii, *Abb. in cit. c.* 3. *n.* 5. *in fine h. t. Laym. cit. Thes.* 49. Ubi addit, idem dicendum, si Prælatus in partibus remotis versetur, nec spes sit brevi tempore reversurum; quia in tali casu Ecclesia veluti vacans censetur, *c.* 3. *de suppl. neglig. Prælat.* Si vero Ecclesia non sit Collegiata, poterit Episcopus agere, & defendere jura Ecclesiæ vacantis, maxime si diu vacet, *Abb. c. l.*

Notandum tertio. Si cum Capitulo, Sede vacante, nullo constituto Ecclesiæ defensore, extra vel intra judicium, aliquis actus, vel contractus fuerit celebratus, poterit Prælatus postea electus & confirmatus pro arbitrio acta rescindere, vel approbare, *c. Si quis*; 42. *& c. Precaria*; 44. *caus.* 12. *q.* 2. *Gl. in c. Edocere*; 43. *V. Debeant de rescript. Laym. c. l. Thes.* 47. Excipitur casus magnæ & notoriæ necessitatis, in quo Capitulum, vacante Sede, alienare potest, *Gl. recepta in cit. c. Si qua V. Rescissa*, & consequenter in casu gravis necessitatis, potest Capitulum etiam in judicio litigare; quia qui alienare potest, is etiam rem in judicium deducere potest, *Gl. in cit. cap. Edocere*, *V. Debeant. de rescript. Layman. cit. loco.*

§. II.

An Sede vacante Capitulum possit conferre Beneficia.

IX. Assertio 1. Capitulum Cathedrale non succedit Episcopo in collatione Beneficiorum; adeoque non potest Sede vacante conferre Beneficia vacantia, quorum libera collatio ad Episcopum tantum spectat, prout statuitur in *c. Illa*; 2. *hoc tit.* „Ubi cum vacante quadam Ecclesia Cathedrali, Capitulum existimans collationem Præbendarum ad se devolutam esse, Præbendam vacantem alicui contulisset, quam postea Papa alteri contulit, ideoque orta fuisset controversia inter provisos: consultus Honorius III. respondit, se collationem a se factam confirmare (ex certa scilicet scientia, ideoque is, cui collatio facta est, plenum jus consecutus fuit in Beneficio, *Gl. hic V. Confirmandum*) non obstante priore collatione alteri facta a Capitulo: quamvis & ea a Sede Apostolica, in forma communi fuerit confirmata. Quia talis confirmatio non dat valorem actui secundum se invalido, *Gl. hic V. In forma communi*, & dicta supra *Lib.* 2. *Tit.* 30. cum in Jure nusquam cautum reperiatur, quod Capitulum, vacante Sede, fungatur vice Episcopi, sive ei succedat in collationibus Præbendarum, sed neque in hoc casu dici potest, quod potestas conferendi Præbendas ad Capitulum devoluta fuerit, ob negligentiam Superioris in conferendo, cum nullus tunc ibi fuerit Superior seu Prælatus, qui eas de jure vel de facto conferre posset. Ratio decisionis est, quia collatio libera Beneficiorum est gratia & donatio quædam, *c. ult. de offic. Vic. in 6.* potest enim Episcopus in collatione exercere liberalitatem, cui vult, dando Beneficium, dummodo idoneo: donare autem & fructus distrahere (inter quos etiam computatur collatio, quæ est quidam veluti fructus juris conferendi) Capitulum non potest, sed fructus & jura Episcopatus debent, vacante Sede fideliter custodiri, & Successori reservari, *c. Cum vos*; 4. *de offic. jud. ordin. c. Si qua*; 43. *caus.* 12. *q.* 2. ideo cum per talem liberam collationem fiat præjudicium Episcopo Successori, non potest Capitulum, vacante Sede, conferre Beneficia ad Episcopi collationem spectantia, *Garc. P.* 5. *de Benef. c.* 7. *num.* 69.

X. Idque extenditur primo. Quod Capitulum non succedat Episcopo, Sede vacante, in potestate eligendi, vel præsentandi, quæ proprie ad Episcopum spectat, *Garc. cit. loco num.* 52. quia electio & præsentatio est species quædam donationis seu dationis gratuitæ, cum fiat ei, qui jus non habet ad dignitatem, vel Beneficium, ad quod eligitur vel præsentatur. Extenditur secundo. Quod Capitulum, Sede vacante, non possit etiam conferre Beneficia, quorum collatio ad Episcopum spectat jure devoluto, propter negligentiam aut delictum inferioris Collatoris, ut docet *Abb. in c. Cum olim*; 24. *num.* 2. *de majorit. & obed.* (Etsi in *cap.* 2. *hoc tit. num.* 3. oppositum dicat, sibi ipsi contrarius) *Garc. cit. num.* 53. *Laym. de Elect. Pr. L. Eccles. qu.* 102. Ratio est eadem, quia collatio Beneficiorum liberorum, quæ ad Sedem Apostolicam devoluta sunt, propter negligentiam inferiorum Collatorum, non minus, quam propriorum Beneficiorum, est donatio quædam, *cap. ult. de offic. Vicar. in* 6. *& c. Licet*; 3. *de suppl. neglig. Prælat.* ipsaque ea, tum devolutio, tum collatio inter fructus Episcopatus recensetur, qui Successori reservari debent, ut supra dictum. Idque confirmatur ex *cit. c.* 2. *h. tit.* quando dicitur, quod Capitulum, Sede vacante, non possit conferre Beneficia, nisi in casibus, in quibus jure reperitur id ei concessum: cum ergo versemur in materia prohibitoria, hoc ipso, quod aliquid non reperitur concessum, intelligitur esse prohibitum, *Gl. in cit. c.* 2. *V. Cum nusquam* 4. *t.* Sed neque propter negligentiam Prælati in conferendo, devolvi potest jus conferendi ad Capitulum, Sede vacante, cum enim tunc nullus sit prælatus, nulla ejus negligentia esse potest, ut habetur in textu, *Gl. fin. ibid.*

XI. Cæterum etsi Capitulum non succedat Episcopo, Sede vacante, in collatione libera Beneficiorum: succedit tamen in provisionibus Beneficiorum, quæ fiunt per præsentationem instituti, & confirmationem electi, ideoque Beneficia non libera, sed patronata & electiva Capitulum etiam Sede vacante conferre potest, *cap.* 1. *de Institut. in* 6. *& cap. Cum olim*: *de major. & obed. Abb. in cit. c.* 2. *num.* 6. *hoc tit. Rebuff. in praxi Tit. de devolut. num.* 87. *&* 88. *Garc. c. l. num.* 94. *&* 95. *Laym. cit. q.* 102. & dictum etiam supra *Lib.* 1. *Tit.* 33. *sec.* 2. *§.* 3. *num.* 53. Rationem discriminis dant DD. citt. quia libera collatio inter meras gratias ac donationes numeratur, *cit. c. ultim. de offic. Vicar. in* 6. at vero institutio & confirmatio ex quadam necessitate & debito justitiæ fiunt, si præsentatus, aut electus reperiatur idoneus; Capitulum autem exercere debet ea, Sede vacante, quæ sunt necessario expedienda, ut colligitur ex *cit. cap. Cum olim*. Ex quo constat Capitulum succedere in confirmatione electi; quia ea est necessaria & debita, *Garc. cit. loc. num.* 59. Neque dicas: Si potest Capitulum, Sede vacante, confirmare Prælatos non exemptos, quod est plus, ergo etiam conferre potest Beneficia libera, quod est minus: nam confirmare non est plus, quam conferre, tum quia, qui libere confert, donat, non item qui confirmat, *Gl. in cap.* 1. *V. Non possit. de Institut.* Tum quia electus habet jus, ante confirmationem, non item is, cui confertur Beneficium, ante factam collationem, *Rebuff. cit. loco num.* 89. Tum denique quia confirmatio est necessitatis; quia est debita velut ex justitia electo, cui jam est jus quæsitum per electionem: collatio vero est voluntatis, & sapit gratiam. At Capitulum succedit, Sede vacante, Episcopo in jurisdictione necessaria tantum; quia est Administrator necessarius, & non voluntarius: *Gl. Communiter recepta in Clem.* 1. *V. Capituli de hæretic.* nec succedit in his, quæ sapiunt gratiam, *Gl. in cit. V. Præsentatos de Institut. in* 6. *Fagnan. in cit. c.* 2. *h. t. n.* 12. *&* 13.

Et hinc etiam Capitulum, Sede vacante, etsi non possit libera Beneficia, ad Episcopi collationem spectantia conferre: potest tamen ea commendare ad sex menses, & si interea Episcopus non eligatur, vel confirmetur, tempus hoc prorogare; quia hoc ad ordinariam; quin & necessariam jurisdictionem, & Ecclesiæ gubernationem pertinet, ut in Beneficiis vacantibus interim, dum Beneficiatus instituatur; Administrator constituatur, sive cura eorum alteri commendetur: Capitulum autem regulariter succedit in omnibus Episcopo, quæ sunt jurisdictionis necessariæ, *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 4. *h. t. Rebuff. c. l. num.* 73. *&* 2. *seqq. Laym. cit. q.* 102. Imo universim loquendo, qui habet Custodiam Ecclesiæ, vel Beneficii vacantis, potest Administratorem constituere, qui illud gubernet, ut tradit *Abb. c. l.* Quod extendi etiam potest ad potestatem secularem, ut si jus Guardiæ seu Custodiæ, alicui v. g. Regi, vel Principi tanquam Advocato competit, ad custodiendam Ecclesiam, vel Monasterium, *juxta c. Generali*; 13. *de Elect.* possit is non, præsertim cum vacat, Administrationem in temporalibus ponere.

„ XII. Assertio 2. Si collatio Præbendarum sive Beneficiorum ad Episcopum & Capitulum communiter pertineat, mortuo Episcopo (idemque est, si quocunque alio modo vacat Sedes, renunciatione, depositione &c.) vel a Beneficiorum collatione suspenso, potest Capitulum ea conferre, etiamsi collatio pertineat ad Episcopum, ut ad Prælatum, & non ut ad Canonicum. Similiter potest Episcopus conferre Beneficia ad collationem ipsius Capituli pertinentia, si Capitulum a collatione Beneficiorum sit suspensum, vel singulariter omnes de Capitulo fuerint majore excommunicatione ligati, prout statuitur *in c. Si ad Episcopum*; *unic. in princ. h. t. in* 6. *junct. Gl. V. Mortuo*, *& V. Singulariter.* Ratio est, quia Episcopus, & Capitulum sunt unum corpus, quoad illa, quæ eis simul, & communiter sunt facienda, & ideo uno illorum facto inhabili ad conferendum,

devol-

devolvitur jus conferendi ad alterum, *Gl. hic. V. Etiam in addit. Franc. ibid. in princ.*

XIII. Ubi Notandum primo: Sicut mortuus naturaliter non potest conferre Beneficia, ita nec mortuus civiliter; quia v. g. suspensus, vel excommunicatus est, & sic mors naturalis æquiparatur civili, quoad collationes Beneficiorum, *Franc. hic num. 2.* Secundo, non tantum si ad Episcopum, ut ad prælatum, simul cum Capitulo pertineat collatio Beneficiorum: sed multo magis si pertineat tanquam ad Canonicum, eo mortuo conferet Capitulum, *Franc. hic num. 3.* Tertio, etsi Capitulum possit suspendi, non tamen totum Capitulum, velut Collegium, seu Universitas, potest excommunicari, *c. Romana; 5. de sent. excommun. in 6.* Possunt tamen singulariter omnes de Capitulo excommunicari, & requiritur, ut omnes, & singuli sint excommunicati; nam si vel unus esset, qui non esset singulariter excommunicatus, Episcopus sine illo non posset conferre Beneficia; quia jus Capituli, si omnes cæteri Capitulares fiant inhabiles, remanet etiam in uno solo, *Franc. hic n. 3.* Id autem intelligendum est de ligatis majore excommunicatione, nam minore irretiti conferre possunt, vel eligere, *c. ult. de Cleric. excommun. Gl. hic V. Majoris.*

XIV. Assertio 3. Si collatio Beneficiorum spectet ad solum Episcopum, ita tamen, ut ea conferre debeat cum consilio, vel consensu Capituli: tunc defuncto, vel suspenso Episcopo (generaliter, sive a collatione Beneficiorum, sive etiam ab officio) Capitulum illa conferre non potest, nisi Episcopus in petenda relaxatione suspensionis in culpabili mora fuerit, prout statuitur *in cit. c. unic. §. Cum vero, h. t. in 6.* Ratio est, quia etsi Episcopus, seu Prælatus conferre debeat Beneficia, cum consilio, vel consensu Capituli, adhuc collatio censetur spectare ad ipsum Episcopum solum: nam etiam in his, quæ Prælatus agere debet cum consilio vel consensu Capituli sui, administratio & gubernatio ad solum Prælatum pertinet: licet consensus, vel consilium Capituli tanquam conditio requiratur, adeoque Capitulum in his se intromittere non potest, *Franc. in cit. §. Cum vero; num. 4.* Ratio exceptionis est, quia si Episcopus suspensus relaxationem petere intermittat, ex eo tempore censetur negligens esse in conferendo, adeoque post elapsos sex menses ad Capitulum potestas conferendi Beneficia devolvitur, juxta *c. Quia; 5. de concess. præb.* Quod potest Episcopi negligentiam in conferendo supplere, licet ejus defectum, seu inhabilitatem ad conferendum, ut quia suspensus est, supplere non possit, *ut patet in cit. §. Cum vero; Gl. ibid. V. in mora, & Franc. num. 4. in Gl.*

Id autem intelligi debet de Beneficiis, quæ pertinent ad collationem Episcopi jure proprio, etsi cum consilio, vel consensu Capituli; nam si ex jure ad eum devoluto ad ipsum pertineant, quia scilicet inferiores Collatores negligentes fuerunt in conferendo, tunc non ad Capitulum, sed ad proximum Superiorem Episcopi, videlicet ad Archiepiscopum, vel ad Papam, devolvitur talis potestas, *arg. c. Ne pro defectu 41. de Elect. & dictum Tit. præced.* Ratio diversitatis est, quia major est communicatio inter Episcopum, & Capitulum in his, quæ pertinent ad Episcopum jure proprio, quam quæ jure devoluto, aut aliunde obveniunt, *Franc. hic in cit. §. Cum vero; num. 3.*

XV. Præterea *in cit. c. unic. §. Ubi vero; h. t. in 6.* statuitur, ut si ex speciali alicujus Ecclesiæ consuetudine, vel statuto collatio Beneficiorum ad aliquem pertineat, ita tamen, ut non debeat ab eo fieri, nisi cum consilio Episcopi, isque mortuus sit, vel in loco remoto versetur, ita, ut consilium ejus intra breve tempus peti non possit: non erit propterea collatio Beneficiorum vacantium differenda: idque propter periculum, quod in petendo, vel expectando consilio Episcopi, vacanti Beneficio imminere possit. Ratio est, quia periculum vacationis immutat jus, quod alias servandum esset, & difficultas præstationis reddit obligationem inutilem, *Gl. fin. hic.*

Hinc infertur, si quis aliquid agere debeat, cum consilio alterius ex obligatione legis, seu statuti, vel consuetudinis, tunc etiam, non requisito consilio agere potest, si illud requiri non possit, & periculum sit in mora, prout firmatur *ex hoc c. Authoritat. ibid. not. 8.* Idque procedit, non solum si mandatum sit a lege, vel statuto: sed etiam si ab homine sub ea forma datum sit, ut quippiam agatur, cum consilio alterius, v. g. si Episcopus mandet alicui Clerico, ut Beneficium conferat, cum consilio alicujus Prælati, quod tamen non debeat necessario sequi; nam si consilium illud requiri non possit, quia Prælatus ille decessit, vel longe abest, vel si consultus, tempore competente responsum non det, & periculum in mora sit, sive negotium expeditionem postulet, valida est collatio etiam sine consilio Prælati facta, nisi appareat aliam fuisse mentem mandantis, ut docet *Abb. in c. Cum in veteri, 52. n. 13. de Elect. Laym. ibid. n. 7.* licet *Franc. in cit. c. unic. §. Ubi vero numero 3. limitat. 3.* contrarium teneat, quoad mandatum hominis; quia potestas data ab homine, sive mandatum hominis magis stricti juris esse censetur, quam mandatum a lege. Aliud vero dicendum est, si mandetur, sive a lege, sive ab homine aliquid fieri, v. gr. collatio Beneficii, cum consensu alterius, tum enim actus, sive collatio irrita erit, si consensus requisitus, seu peti non potuit, quia v. g. is, cujus consensus requirendus erat, mortuus fuerat, aut impeditus, quo minus eum daret; quia potestas conferendi tradita est Executori sub certa forma, quam transgredi non potest, & sub conditione, qua non existente, cessat ipsius potestas, ut tradit *Gl. in c. Si pro te 23. V. assensus de rescript. in 6. & ibid. Laym. n. 3. Franc. c. l. num. 3. limit. 4.* idque colligitur *ex cit. c. unic. §. fin. h. t.* Nam licet in præcedente, *§. Cum vero;* mentio facta sit de consilio, vel assensu Capituli, in sequenti tamen, *§. fin.* de solo consilio fit mentio, omisso assensu videlicet quod si alicui conferri debeat Præbenda, cum consilio alterius, & hoc requiri non possit, nihilominus conferri possit: ergo aliud dicendum, si requiratur assensus alterius: alioquin Papa si idem voluisset statuere de consensu, quod de consilio, etiam de illo expressisset, ac dixisset, quod etiamsi consensus non sit petitus, quia peti non potuit, Beneficium conferri possit. Ratio diversitatis est, quia actus non ita necessario pendet a consilio personæ, quod aliquis requirere tenetur, sicuti pendet a consensu, quandoquidem, si consilium alicujus requirendum sit, non ideo, ordinarie loquendo, persona illud sequi debet *Gl. in cit. cap. Si pro te; V. Assensus, & Laym. ibid. num. 2.*

Cæterum quam potestatem habeat Capitulum, Sede vacante, & in quibus præterea succedat Episcopo, vel non, dictum est *Lib. 1. Tit. 33. Sec. n. §. 2. & 3. tradit. Barbos. in Collect. c. 2. h. t. n. 3. & seqq.*

XVI. Restant duæ Extravagantes Constitutiones, quarum prior est *Extravag. si Fratrum unic. Joannis* XXII. *h. t.* in qua habetur, quod vacante Sede Imperiali, jurisdictio, seu administratio imperii devolvitur ad Papam, quæ tamen, vel nunquam usu est recepta, vel jam antiquata. Posterior est *Extravag. Suscepti unic. h. t.* quæ extat inter Communes, in qua deciditur, ad quos pertineant Ecclesiarum, & Beneficiorum vacantium fructus primi anni, vel secundi, vel tertii, aut sequentium annorum, qui in solutione decimæ taxari solent, & quomodo ii dividendi sint. Verum ea quoque Constitutio usum non habet in his partibus, & proprie ad hunc Titulum non spectat, ideoque illam quoque prætereimus.

TITULUS IX.

De his, quæ fiunt a Prælatis, sine Consensu Capituli.

Dictum est Titulo præcedente de potestate Capituli, quam habet Sede vacante circa jura Episcopalia: sed quia dubitari poterat, an Sede non vacante, Episcopus, vel alius Prælatus disponere possit de rebus Ecclesiæ sine Capitulo, ideo hoc Titulo explicatur, an, & quatenus in administratione dependeat a Capitulo.

§ I.

Ad quos actus Episcopi, vel alterius Prælati requiratur consensus Capituli, & qualis.

I. ASSERTIO 1. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ, quæ immobilis est, aut mobilis pretiosa, & servando servari potest, requiritur, præter consensum Prælati, etiam consensus Capituli, seu Conventus, alioquin irrita est alienatio prout habetur *in c. Sine exceptione; 52. caus. 12. q. 2. & in c. Irrita; 1. h. t.* ubi statuitur, quod donatio venditio, aut permutatio rei Ecclesiasticæ ab Episcopo facta sit irrita, absque collaudatione, id est, approbatione, & subscriptione Capituli, seu Clericorum. Ratio est, quia alienatio rerum Ecclesiasticarum facile potest cedere in grave præjudicium Ecclesiæ, ideoque potestas alienandi Prælatis olim in solidum concessa, qua fortassis abutebantur, restricta fuit: ut non nisi cum consensu Capituli fieri possit, nam etsi olim petebatur consilium Capituli, illud tamen non erat decisivum, sed consultivum tantum, *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 2. c. 29. num. 9.* Porro si Episcopus Capitulum non habeat, propter bellum, vel ex alia causa, debet loco Canonicorum convocare alios Clericos, *arg. c. Si forte; ult. dist. 65.* neque cum illis tractata, accedente eorum consensu, res Ecclesiæ alienare, si ita expedire visum fuerit, *Abb. hic n. 7.* ubi ait utiliter id observari etiam in alienatione facienda a Prælato inferioris Ecclesiæ, *Molin. tract. 2. de justit. disp. 468. num. 6. in fine.*

II. Ubi præterea Notandum primo. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ, quæ fit nomine Ecclesiæ, & in perpetuum, vel ad longum tempus, videlicet per locationem, vel similem concessionem, per quam dominium utile transfertur, non sufficit consensus Capituli tacitus, seu præsumptus, videlicet, quod fiat, sciente, & tacente Capitulo: sed requiritur expressus *Abb. hic. n. 1. Gl. in c. 2. V. Contradicente; ub. 1. & Gl. in c. 1. V. Perpetuus; de reb. Eccles. non alien. in 6.* Idque innuitur etiam *in hoc c. 1.* ubi requiritur collaudatio, id est approbatio, & consensus expressus Capituli, ad alienationem rei Ecclesiasticæ. At vero ad collationem, vel concessionem, quæ fit ad tempus breve, videlicet infra decennium, non requiritur consensus expressus Capituli, sed sufficit præsumptus, & ejus scientia ac patientia, *arg. c. 2. h. t. Abbas ibid. numer. 6. Laym. in dict. Canon. de rer. Ecclesiast. alien. cap. 2. numer. 12.*

Notandum secundo. Consensus requisitus ad alienationem rei Ecclesiasticæ debet fieri a Capitulo legitime congregato, id enim significat vox *Capituli* juxta *c. Tertio loco; 3. de præbend.* quia singuli Canonici seorsim sumpti, sive singulares ac separati non faciunt Capitulum, *arg. c. unic. in princ. Ne Sede vacante, &c. in 6.* neque singulorum consensus aut decretum est Capituli consensus aut decretum, *Laym. in cit. disp. Thes. 15.* Non autem requiritur, ut omnes de Capitulo consentiant, sed sufficit, si major pars Capituli congregati, sive Capitularium, qui tunc præsentes sunt, consentiat, *c. Ex; 6. h. t. c. 1. de his quæ fiunt a majore, &c. Molin. cit. disp. num. 6.* Neque requiritur consensus absentium sed sufficit, si major pars præsentium consentiat, *Abbas in cit. c. 2. num. 3. h. t. Molin. cil. de quo plura Tit. seq.*

Notandum tertio. Non sufficit tamen, si major pars Capituli

pituli conſentiat, niſi etiam ſit ſanior, juxta *c. Ea noſcitur*; 6. *h. t.* ac proinde etiamſi major pars conſenſum præbeat, nihilominus minor pars ſanior ſe opponere poteſt, oſtendendo alienationem neceſſariam non eſſe, neque utilem Eccleſiæ, ſed potius inde damnum ei proſecturum, juxta *c. 1. Tit. ſeq.* & ideo recte etiam legitur in Textu *cit. c. Ea noſcitur*; disjunctive, *majoris, vel ſanioris partis*; quia tametſi major pars Capituli alienationi diſſentiat, & repugnet: poteſt tamen altera pars, etſi minor oſtendere alienandi neceſſitatem, vel utilitatem, & ita contra majorem partem, ſaltem ad Superiorem provocando, obtinere, *Gl. in cit. c. Ea noſcitur*; *V. Majoris h. t. Laym. c. l. n. 17.*

III. Notandum quarto. Etſi totum Capitulum in alienationem conſentiat, ſi tamen Prælatus diſſentiat, non poteſt fieri alienatio rei Eccleſiaſticæ, ut ex communi, DD. docet *Suar. cit. c. 25. num. 10.* quia utriuſque ſimul, Prælati ſcilicet, & Capituli conſenſus eſt neceſſarius: nam Prælatus non privatur ſua poteſtate diſponendi de rebus Eccleſiaſticis: ſed ſolum ea limitatur, ut non poſſit illam exercere, ſine conſenſu Capituli, ac proinde ſemper requiritur, ut in alienatione interveniat auctoritas ac poteſtas Prælati, quod fieri non poteſt, ſine conſenſu ejuſdem.

Notandum quinto. Quando agitur de alienatione rei pertinentis ad Eccleſiam Cathedralem, requiritur conſenſus Canonicorum Capitularium, non item aliorum Clericorum, qui non ſunt Canonici Capitulares, etſi ſint Beneficiati in eadem Eccleſia. Si vero agatur de alienatione rei pertinentis ad Eccleſiam inferiorem, tunc requiritus conſenſus Clericorum illius Eccleſiæ, cujus res alienantur, *Abb. in cit. c. 1. n. 5. h. t.* An autem hoc caſu requiratur conſenſus, vel ſaltem conſilium Capituli Eccleſiæ Cathedralis, infra dicetur *Tit. 13.*

Notandum ſexto. Præter conſenſum, ſpectato Jure communi Canonico, inſuper requiritur etiam ſubſcriptio Capituli, ſeu Conventus ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, alioquin ea irrita eſt, *cit. cap. 1. & cap. Tua*; 8. *hoc tit.* Ubi ſimiliter dicitur, quod irrita ſit Epiſcoporum donatio, venditio & commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque conniventia, ſive conſenſu, & ſubſcriptione Clericorum.

Quare iſte eſt unus caſus ſpecialis, in quo ad valorem contractus, vel actus requiritur ſcriptura & ſubſcriptio: cum alioqui ſit univerſalis regula negativa, ad ſubſtantiam pacti, vel contractus ſcripturam non requiri, *l. Pactum*; 17. *C. de Pact.* niſi id jure ſit expreſſum; quia regulariter in qualibet conventione, ſpectato jure naturali, requiritur ſolum conſenſus contrahentium, in quo fundatur, *Abb. in cit. cap. 8. numero 4. hoc tit.* Porro licet contractus cum Eccleſia initus in ſcripturam redigi debeat, id tamen in pluribus locis non obſervatur, ut manu Capitularium, ſive ſecularium regularium, ſubſcriptio fiat; ſed ſatis eſt, ſi in inſtrumento manu Notarii publici ſcripto, de adhibito Capituli conſenſo, mentio ſeu conteſtatio fiat, vel is manu ſua ei ſubſcribat, *Abb. c. l. n. 7. Laym. in cit. diſ. Theſ. 26.*

„ IV. Aſſertio 2. Alienatio rei Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo „ facta (vel alio Prælato) Capitulo reclamante, ſeu contra„ dicente, non tenet, & a Succeſſore reſervari non debet, „ niſi Capitulum conſenſu ſuo etiam poſtea, ſive ex inter„ vallo præſtito eam approbet, ſeu ratam habeat, prout „ ſumitur *ex c. Cum nos*, 3. *h. t. & ibi Gl. Ferme communiter recepta*; *V. ratam, Innocent. ibid.* ubi tamen addit, requiri etiam tractatum, cognita cauſa neceſſitatis, aut utilitatis, niſi alienatio fiat in rebus modicis. Idem Innocentius *in c. 8. n. 3. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. Laym. in cit. diſp. num.* 23. quia ratihabitio ſubſequens eſt inſtar mandati, & retrotrahitur ad tempus præcedentis alienationis, modo per illam utilitas Eccleſiæ procuretur, *Hoſtienſ. hic in princ. V. Conceſſionem & V. Ratam.*

Similiter in alienationibus, aut tranſactionibus rerum immobilium nomine Minorum factis, ſatis eſt, ſi decretum, vel auctoritas Iudicis poſtea accedat, vel ſi conſenſus Domini requiſitus ad alienationem, feudi ex poſt facto ſuperveniat, ſive adjiciatur, ut docet *Bart. in l. Si quis*; 25. §. *Juſſum*; *n. 5. de acquirend.* & expreſſius Baldus *in l. Cum ipſa*; 5. *n. 5. C. de contrah. empt.* Sed alia ratio eſt de Tutore, qui pupillo contrahenti conſenſum, ſeu auctoritatem ſtatim in ipſo negotio, aut in continenti poſt, & non ex intervallo (id eſt, antequam ad alia negotia fiat tranſitus) præſtare, aut interponere debet: alioquin contractus non eſt validus, *l. Obligari 9. junct. Gl. V. debet, ff. de Auctoritat. Tut. §. Tut. Inſtit. eod.* Idque ſpecialiter ſtatutum eſt, eo quod pupillus ſpectato Jure Civili, non cenſetur habere conſenſum in contractibus, niſi per conſenſum Tutoris veluti informatus ſit, *Laym. cit. Theſ.* 23. ideoque non poteſt ratificare contractum pupilli, in quo debuit auctoritatem ſuam præſtare, niſi paulo poſt: Capitulum vero non præſtat auctoritatem alienationi rei Eccleſiaſticæ, ſed tantum conſenſum: ideoque etiam ex intervallo eum præſtare poteſt, *Gl. margin. in cit. c. Cum nos*; 3. *C. h. t.* Porro quod dictum eſt, auctoritatem, ſeu conſenſum Tutoris debere ſtatim interponi: id intelligi debet, in ordine ad obligandum pupillum, ſeu firmandum contractum, ex parte ipſius pupilli: At vero ad obligandum alterum contrahentem voluntas, ſeu conſenſus Tutoris etiam poſtea accedere poteſt, juxta *l. Julianus*; 13. §. *Si quis a pupillo*; *ff. de action. empt.* Ideoque contractus interim ex una tantum parte ſubſiſtere, ac veluti claudicare dicitur; quia obligat alterum contrahentem, non item pupillum, donec Tutor conſenſum adjiciat, idque favore pupillaris ætatis *Gl. in cit. §. V. Obligat*; *Laym. c. l.* Pari ratione contractum initum cum Capitulo, Sede vacante, poteſt Succeſſor, ſive novus Epiſcopus conſenſo ſuo ratificare, *juxta c. Si qua*; 42. *cauſ.* 12. *q.* 2. adeoque contractus etiam ex altera parte claudicat: idque ſtatutum eſt in favorem Eccleſiæ, quod enim in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum, *Reg. Jur. 61. in 6.*

V. An autem, quando alienatio facta eſt a Prælato ſine conſenſu Capituli, ſi is poſtea una cum tractatu ſuperveniat, ipſa alienatio cenſeatur ab initio valida fuiſſe: an vero ſolum ex eo tempore, quo præſtitus eſt conſenſus Capituli? controvertitur inter DD. Affirmat poſterius *Abbas in cit. c. Cum nos*; *num. 5. h. t. Quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit. reg. 18. in 6.* & conſentit *reg. 29. in ff. Quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis convaleſcere.* Eaque doctrina vera eſt, ſi alienatio facta ſine extrinſecis juris ſolemnitatibus, ſit omni jure etiam naturali, & in foro conſcientiæ irrita, ita, ut per illam dominium non transferatur, ut docet *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 2. c. 27. nu. 20.* quia impoſſibile eſt actum, qui ab initio fuit omni jure irritus, poſtea ita convaleſcere, ut ab initio ſemper valuerit, niſi forte ſecundum Juris fictionem. Verum quia contraria ſententia valde probabilis eſt, videlicet quod ſi intervenerint ea, quæ ad ſubſtantiam alienationis factæ requiruntur, nimirum mutuus conſenſus, & vera cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, nullaque fraus commiſſa, neque Laico facta ſit, ſpectato Jure naturali, valeat talis alienatio, ita, ut tota conſcientia retinere rem poſſit is, cui alienatio facta eſt, donec Beneficio Juris Civilis, vel per ſententiam Judicis ea reſcindatur: licet propter omiſſam ſolemnitatem illa ſpectato jure poſitivo non ſubſiſtat, ut docet *Navarr. Tom. 1. in Comment. de alienat. rer. Eccl. nu. 17. & in Commentar. de Spoliis Cleric. §. 2. nu. 6. Silveſt. V. Alienatio*; *n. 12. & 13.* ubi ait, id generatim procedere in omni actu, in quo ſervatum eſt jus naturale, licet prætermiſſa ſit ſolemnitas juris poſitivi: cum enim hoc jure hujuſmodi ſolemnitates extrinſecæ inductæ ſint, ob vitanda ſcandala, & fraudes, ſi hæc abſint, & interveniat verus conſenſus; validus eſt actus, ſpectato jure naturali, & in foro conſcientiæ: adeoque per ſupervenientem poſtea ſolemnitatem jure poſitivo requiſitam, ita actus omnimode confirmari poteſt, perinde ac ſi ab initio etiam jure poſitivo valuiſſet, *arg. l. unic. C. de contract. Judic. Laym. in cit. diſ. num.* 24. Nam tunc actus non confirmatur per ſolum tractum temporis, ſed per ſupervenientem conſenſum, ſeu voluntatem expreſſam, vel tacitam, ut tradit *Gl. magn. in cit. reg. 29. in ff.* vel per ſolemnitatem omiſſam, v. g. conſenſum Capituli, qui ſpectato ſolo jure naturali non pertinet ad ſubſtantiam alienationis rei Eccleſiaſticæ. Videri poſſunt, quæ dicta ſunt *Lib. 1. Tit. 35. §. 2. numer.* 12.

VI. Aſſertio 3. Si jus præſentandi ad Beneficium pertineat ſimul ad Prælatum, & Capitulum, ſeu Conventum, tum debet Prælatus præſentare, cum conſenſu majoris & ſanioris partis Capituli: alioqui præſentatio non valet, neque inſtitutio exinde conſequens: niſi ex conſuetudine, vel privilegio ſoli Prælato jus præſentandi competere probetur, prout ſtatuitur *in c. Ea noſcitur*; 6. *h. t.* Ubi cum in quadam Provincia jus præſentandi ad Eccleſias Parochiales pertineret „ ad Collegia Regularium, eorum Abbates per ſe, vel per „ miſſas litteras, perſonas idoneas Epiſcopis Diœceſanis præ„ ſentarunt: ſed Monachi, vel antequam eæ præſentatæ, & „ receptæ erant: vel poſtea, præſentationi contradixerunt. „ Ad hoc reſpondet Cœleſtinus III. præſentationes factas a „ Prælatis hoc caſu non valere, niſi fiant cum conſenſu Col„ legiorum ſuorum. Quare ſi conſtiterit, conſenſum Conven„ tus, vel majoris, & ſanioris partis illius non interveniſſe, „ inſtitutionis hujuſmodi reſcindendas eſſe (cum non ſint „ factæ ſecundum jus: ſed contemptis iis, quorum conſen„ ſus requiri debet, *Gl. hic V. Evacuari*) niſi ex antiqua, & „ approbata conſuetudine, vel per privilegium conceſſa li„ bertate, Abbates probaverint, in collationibus Eccleſia„ rum, aut Beneficiorum non debere requiri conſenſum Conventus. Idemque pari ratione dicendum, ſi collatio Beneficiorum ſimul ſpectet ad Prælatum, & Capitulum, *arg. unic. Ne Sede vacante, &c. in 6.*

VII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Poteſt aliquis etiam per litteras, vel Procuratorem abſens præſentare Clericum ad Beneficium; modo is, qui præſentetur, perſonaliter ſit præſens, ut videri, & cognoſci poſſit ab eo, cui ſit præſentatio, niſi illi antea ſatis notus ſit, prout ſumitur *ex hoc c. & ibi Gl. V. Per litteras, & Abb. nu. 3. Barb. in Collect. hic num. 3.*

Notandum ſecundo. Si præſentatio Clericorum ſpectet ad Prælatum, & ad Collegium, non poteſt Prælatus ſine Capituli, ſeu Conventus conſenſu præſentare. Sufficit autem hoc caſu tacitus conſenſus Capituli, ſeu Conventus; quia nimirum ſcit præſentationem, aut collationem a Prælato fieri, & non contradicit, cum tamen poſſit actum impedire, aut ſe opponere, *Gl. hic V. Contradicunt*; *& Abb. numer. 8.* nam in alienationibus non perpetuis & quæ modici præjudicii ſunt, ſufficit tacitus conſenſus Capituli, ut docent communiter DD. *in c. 2. h. t.* Idque verum eſt, ſi præſentatio, vel collatio ſpectet ad ſolum Prælatum, etſi dependenter a conſenſu Capituli; ſeu Conventus, tunc enim ſufficit, ſi Capitulum tacite conſentiat. Secus vero eſt, ſi præſentatio, vel collatio communiter pertineat ad Prælatum, & Capitulum, ſeu Conventum, juxta *c. unic. Ne Sede vacante, &c. in 6.* tunc enim tacitus conſenſus non ſufficit; quia in hujuſmodi actibus legitimis, quales ſunt præſentatio, collatio, electio, &c. qui verbis aut ſcripto declarari, aut expediri debent, tacitus conſenſus non ſupplet defectum conſenſus expreſſi. *Silveſt. in ſumm. V. Conſenſus*; *qu. 2.* conſentit *Abb. hic in fine*, ubi ait: ubi requiritur conſenſus expreſſus, nunquam præſumitur pro conſenſu; quia eſt ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumitur, ſed probari debet.

Notandum tertio. Poteſt Epiſcopus, vel alius Prælatus per conſuetudinem legitime præſcriptam acquirere, ut illa negotia, quæ ſecundum jura cum conſenſo, vel conſilio fieri debent, ipſe ſolus expediat, ut habetur *in fine hujus cap. &c.*

& c. ult. de consuetud. de quo dictum supr. Lib. 1. Sec. 2. au. 76.

VIII. Assertio 4. Episcopus non potest sine consensu Capituli concedere, seu unire in perpetuum Ecclesias aliis Ecclesiis, etiamsi habeat jus Patronatus in Ecclesiis concessis, prout statuitur *in c. Tua nuper*; 8. h. Ubi quæsitum fuit „ ea Innocentio III. utrum Episcopus, seu electus (nam „ Episcopus, etsi electus, & confirmatus, antequam consecratus sit, non vocatur absolute Episcopus, sed cum additio electus Episcopus, uti sumitur *ex hoc c. & notat Abb. hic. n.* „ 8.) cum consensu solius Archidiaconi, sine Capituli Cathedralis assensu, possit vacantem Ecclesiam Baptismalem, „ seu Parochialem alicui Monasterio, vel Ecclesiæ Conventuali, ad quam in ea Parochia jus Patronatus pertinet, „ perpetuo conferre, sive donare & incorporare? Respondet Papa ex decreto Leonis I. (*in c. Sine exceptione*; 25. *caus.* 12. *q.* 2.) Quod nullus Episcopus de rebus Ecclesiæ quicquam „ donare, vel permutare, vel vendere audeat: nisi forte bonorum aliquid faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius „ Cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium Ecclesiæ profuturum: irrita enim Episcoporum donatio, venditio, & commutatio erit (nisi forte sit res, „ quæ servando servari non potest, *Gl. hic V. Vendere*) absque „ conniventia, seu consensu, & subscriptione Clericorum: „ concessiones autem (seu uniones) Ecclesiarum perpetuas „ non est dubium, ad alienationes pertinere. Ratio decisionis patet ex Textu; quia cum ejusmodi perpetua collatio, donatio, & incorporatio Parochiæ facta Monasterio, vel alteri Ecclesiæ, sit quædam alienatio, ideo sine requisitis ordinariis solennitatibus juris fieri non potest. Porro illa hoc loco dicitur esse perpetua collatio, aut unio, quæ fit Ecclesiæ & non personæ quia Ecclesia non moritur: quamvis alias etiam quandoque dicatur perpetua concessio, vel donatio, quæ fit personæ, sine temporis præfinitione, ad vitam ipsius, ut notat *Gl. fin. hic*. Censetur autem talis concessio, sive donatio, aut unio facta in perpetuum alteri Ecclesiæ, esse species quædam alienationis; quia Ecclesia collata, aut unita non habet amplius proprium Rectorem, sed alteri subjicitur, & quasi capite diminuitur, & a jure suo ac statu alienatur, ideoque ad illam requiruntur solemnitates, quæ jure adhiberi debent in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, *Abb. hic num.* 4.

IX. Assertio 5. Episcopus non potest, sine auctoritate Papæ, vel saltem, sine consensu Capituli conferre alicui Monasterio Ecclesias Parochiales, vel obventiones, seu fructus ipsarum, etiam cum consensu Patroni, prout decernitur *in c. Pastoralis*; 9. *h. t.* Ubi quæsitum fuit ex Innocentio III. cum „ ex decreto Dionysii Papæ (quod refertur *in Can. Ecclesias* „ 1. *caus.* 13. *q.* 1.) Parochiæ fuerint divisæ, ita, ut singulorum proventus in usus cujusque Ecclesiæ necessarios „ cederent, & in stipendia Ministrorum, utrum Episcopo „ liceat, sine auctoritate S. Pontificis, vel saltem sine Capituli sui consensu, Religiosis, conferre alicujus Ecclesiæ „ Parochialis obventiones id est, fructus, seu reditus sustentatione sufficienti, & necessaria Vicarii reservata. „ Præterea cum in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. „ *c.* 7. (quod extat *in c. Prohibemus*; 7. *infra de censib.*) prohibitum sit, ne Ecclesiis novæ pensiones imponantur, „ nec veteres augeantur, an Episcopus possit Religiosis, „ consentiente Patrono, totam Ecclesiam Parochialem, vel „ aliquam portionem ejusdem de novo conferre in proprietatem? Ad hæc respondet Papa, quod neque primum, „ neque secundum facere possit Episcopus, sine Capituli sui „ consensu, nisi Romanus Pontifex ei licentiam concedat: salva tamen manente Constitutione Canonica (quæ habetur *in* „ *c. Bonæ rei*; 74. *caus.* 12. *q.* 2.) quod quinquagesimam partem „ redituum Episcopus locis piis dare, vel ad causas pias applicare possit. Ratio decisionis, est, quia talis collatio Parochiarum, vel proventuum ipsarum, est quædam perpetua alienatio, ideoque fieri non potest ab Episcopo, sine consensu Capituli, *c. Ex noscitur*; 6. *h. t.* nec quidem cum consensu Patroni; quia Patronus non potest statum Ecclesiæ mutare neque res Ecclesiæ, cujus est Patronus, alienare.

X. Ubi Notandum primo. Ex eo, quod hic dicitur Episcopum non posse Ecclesiam Parochialem dare Religiosis, nec novam pensionem imponere, aut veterem augere assignandam piis, seu religiosis locis, præter voluntatem, seu consensum Capituli: videtur per contrarium sensum inferri, quod cum consensu Capituli id facere possit, cum tamen hoc sit contra prohibitionem Generalis Concilii Lateranensis *in c. Prohibemus*; *de censib.* in quo Episcopus dispensare non potest. Verum Papa hic non dicit hoc affirmative, quod id possit Episcopus cum consensu Capituli, sed solum negative, quod id non possit, præter voluntatem, seu consensum Capituli: ex quo non licet arguere a sensu contrario, ergo cum consensu Capituli hoc potest; quia argumentum a sensu contrario non valet, quando contrarium reperitur in jure expressum prout est expressum hoc casu *in cit. c. Prohibemus*: *& notat. Fagnan. hic num.* 4.

Notandum secundo Ecclesia Parochialis habens fundatam intentionem de Jure communi super omnibus spiritualibus reditibus intra limites ejusdem, ut colligitur *ex hoc c. ibi singulorum Parochiarum proventus*. *Abb. hic not.* 2. Ex quo infert, quod obventiones, seu oblationes, quæ fiunt intra fines Parochiæ, v. g. in Capella aliqua sita intra illam, pertineant non ad Capellam, sed ad Ecclesiam Parochialem, de quo commodius agetur *infra Tit.* 30. ubi agitur de oblationibus.

Notandum tertio. Episcopus, cum consensu Capituli olim poterat Ecclesiæ, quæ abundantes reditus habet, imponere novam pensionem, vel veterem augere, ut alteri Ecclesiæ pauperi, vel Beneficiariis indigentibus succurratur, ut colligitur *ex cit. c. Pastoralis*; *h. t. & ibid.* docet *Abb. nu.* 3. *& S. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. dummodo tali Ecclesiæ per impositionem hujusmodi pensionis non subtrahantur reditus necessarii ad ejus Fabricam, & sustentationem Ministrorum, non enim oportet discooperire unum Altare, ut aliud cooperiatur. Idque adhuc hodie fieri solet ab Episcopis ex justa causa, vacante Beneficio, & saltem quamdiu necessitas durat, *Laym. in cit. ass. Canon. de reb. Eccles. non alien. Thes.* 4. *in hac*.

Notandum quarto. Episcopus potest quinquagesimam partem redituum Ecclesiæ piis locis assignare, non obstante juramento de non alienandis rebus Ecclesiæ, & quidem etiam sine consensu Capituli, ut colligitur *ex hoc cap* Ubi cum Pontifex generaliter dixisset, quod Episcopus non possit Ecclesiam Parochialem, vel portionem redituum ejusdem dare piis locis, sine consensu Capituli: excipit deinde hanc quinquagesimam partem. Ex quo apparet, quod ea dari possit sine consensu Capituli, ut tradit *hic Gl. In notatis*, *& V. Salva Constitutione*: Verum de hoc infra *Tit.* 24. *de donat.* ubi ex instituto de hac re agitur.

XI. Assertio 6. Etsi Prælatus non possit rem immobilem Ecclesiæ alienare, sive concedere in perpetuum: Imo nec ad longum tempus, v. g. 10. annorum, aut ultra, sine expresso consensu Capituli, ut colligitur *ex Clement.* 1. *de reb. Eccl. non alien.* quia per talem concessionem, seu locationem transfertur saltem utile dominium rei, ejusque possessio in alium, ideoque alienationis rationem habet ex communi sententia docet *Covarr. lib.* 2. *var. resol. c.* 16. *num.* 1. *& patebit ex infra dicendis*. *Tit.* 16. Potest tamen Prælatus Ecclesiæ immobilem, v. g. feudum concedere alteri, vel locare ad tempus breve, seu non longum, absque consensu expresso Capituli. Et ita intelligendum esse videtur *Cap. Continebatur*; 2. *h. t.* videlicet, quod ibi sermo de alienatione rerum Ecclesiasticarum temporali, sive concessione ad tempus non longum facta, ad quem non requiritur consensus Capituli expressus, sed sufficit tacitus; quia taciturnitas Capituli scientis, & non contradicentis in his habetur pro consensu, ut tradit *Gloss. Ferme communiter recepta a Canonistis*; *ibid. V. Contradicente*. Nam in casu illius cap. Abbatissa quædam „ cuidam Clerico concessit decimas (ad tempus non in perpetuum, *Gl. fin. hic & Hostiens. V. facta*) non requisito Capituli sui, seu Conventus Monialium consensu: postea „ vero easdem decimas eidem concessit cum Conventus assensu. Quærebatur, utra concessio valeret? Respondet Alexander III. priorem concessionem valere, si Conventu „ sciente, & non contradicente facta sit: sin vero Conventu „ ignorante, aut contradicente, decimæ prius concessæ sint, „ valere concessionem secundam, sive posteriorem quæ cum „ consensu Capituli, seu Conventus facta est. Ratio est, „ quia Abbatissæ, non obstante fœmineo sexu, competit libera administratio rerum ad Monasterium pertinentium, „ sicuti Abbati in Monasterio virorum, ideoque potest de „ iis disponere interveniente consensu Capituli expresso, si sit alienatio perpetua, vel concessio ad longum tempus, v. g. ad vitam alicujus, quæ æquiparatur, quoad solemnitatem servandam, alienationi perpetuæ, vel cum consensu tacito Capituli, si fiat concessio ad tempus breve tantum, seu non longum; quia in alienatione temporali, seu ad breve tempus, non potest Ecclesia ita graviter lædi, sicut in perpetua, vel ad longum tempus, *Abb. hic num.* 4. *&* 6. ubi addit, quod in concessione rei magnæ etiam ad tempus, debeat intervenire consensus expressus Capituli: secus si sit res modica, alioquin necessarius esset non solum consensus Capituli, sed etiam Superioris, v. g. Episcopi, *Hostiens. hic V. Præjudicare*. Porro quod in hoc cap. dicitur, *non post multum temporis*; id non ita intelligendum est quod si multum tempus elapsum esset, & Conventus semper tacuisset, videretur consensisse, nam factum solum narratur, non jus, *Gl. hic V. Non post multum*.

§. II.

Proponitur, & declaratur unus casus specialis, in quo alienatio rei Ecclesiasticæ fieri potest a Prælato, absque consensu Capituli.

XII. Plures sunt actus, quos Episcopus, vel alius Prælatus facere potest sine consensu Capituli, de quibus agemus infra *Tit.* 13. *de Reb. Eccles. non alienand.* quorum unus habetur *in c. Cum Apostolica Sede*; 7. *h. t.* Videlicet si Laicus decimas, quas in feudum a Prælato Ecclesiastico ante Concilium Lateranense sub Alexandro III. accepit, dare velit alteri Ecclesiæ, vel Monasterio, a quo eas in feudum non recognovit: talis donatio sive translatio subsistit, si cum Episcopi Diœcesani consensu facta sit, tametsi non requisito consensu Capituli; quia per illam non tam alienatur, sed potius revocatur res Ecclesiastica (scilicet jus decimarum) sive redit ex manu, seu potestate Laici ad Ecclesiam, saltem universalem, ad quam principaliter spectat, prout decernitur *in cit. Cum Apostolica*; ubi talis casus proponitur: „ Cum controversia quædam orta fuisset inter quosdam „ Canonicos, & Monachos super decimis, Monachi coram „ arbitris compromissariis proposuerunt, decimas sibi a „ quodam milite donatas, & donationem Archiepiscopi „ tanquam Diœcesani consensu confirmatam fuisse, idemque ipsos auctoritate S. Hieronymi defendi, qui ad Damasum scripsit (ut refertur *in c. ult. caus.* 16. *q.* 1.) Si „ aliqua fuerint a Laicis male detenta, quæ Divini juris „ esse noscuntur, & in usum transierint Monachorum, Episcopo præbente consensum, constabunt eis omnia perpetua „ firmitate subnixa. Sed pars adversa videlicet Capitulum „ Canonicorum e contrario allegabat, consensum Episcopi sine Clerici consensu non sufficere, ex auctoritate „ Leonis I. qui *in Can. Sine exceptione*; 52. *caus.* 12. *q.* 2. decernit, ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, nisi cum totius „ Cleri consensu, atque tractatu. His utrinque allegatis, „ Papa Innocentius III. ab arbitris consultus, an si Laicus „ deci-

„ decimas detineat, easque Ecclesiæ conferat, ad confirmandam donationem auctoritas, sive consensus Episcopi sine Clerici consensu sufficiat? Resp. quod Laicus, qui decimas detinet, monendus sit, ut eas Ecclesiæ restituat, ad quam de jure pertinent, & a qua ab antiquo illas accepit: sin autem ad hoc induci non possit, & eas alteri Ecclesiæ, cum consensu Diœcesani assignaverit, præsertim Religioso Conventui, donatio talis perpetuo firma erit. Nam auctoritates, seu Canones allegati, licet diversi sint, non tamen adversi sunt, seu contrarii: cum enim aliud sit alienare rem, quæ ab Ecclesia possidetur, aliud vero rem, quæ a Laico detinetur, ad usum Ecclesiasticum revocare: ideo in alienatione illa consensus Episcopi, sine consensu Clericorum, non sufficit, juxta Leonis Papæ decretum: at vero in revocatione, juxta Hieronymi sententiam, sufficit consensus Episcopi, cum etiam per hanc revocationem Ecclesiæ consulatur. Accedit, quod etiam in Lateranensi Conc. sub Alex. III. c. 9. (quod refertur *in c. Cum & plantare 3. §. Ecclesiis igitur, infr. de privileg.*) inhibitum fuit, ne personæ religiosæ Ecclesias, & decimas, sine Episcoporum consensu, a Laicis accipiant, per quod indirecte indicatur, quod Episcopi consensus sufficit, ut licite a manibus Laicorum accipiantur decimæ. Id vero de iis decimis intelligendum est, quæ Laicis in feudum perpetuum sunt concessæ. Simile exemplum est, similes ex Ecclesia aliqua consecratum calicem abstulisset, vel quem non posset vel non vellet eidem restituere, tum posset induci, ut alteri alicui Ecclesiæ illum restitueret, cum Episcopi tamen consensu, *Laym. in cit. d'f. Can. Thes.* 39. Hinc colligitur ex eo quod *in hoc c.* dicitur, necessarium esse, ad translationem decimarum a Laico ad Ecclesiam, vel Monasterium, consensum Episcopi, nulla facta mentione Cleri, vel Capituli, per obliquum, sive sensum contrarium inferri, consensum Clerici non esse necessarium, *Gl. hic V. Datur intelligi*, ubi ait, hoc argumentum esse fortissimum: quod tamen limitandum est, nisi ex sensu contrario sequatur absurdum aliquod, vel antiqui juris correctio, ut notat *Gl. in c. De multa 28. V. Per Sedem Apostolicam; in fine de prab.* ubi ait, quod jus vetus non tollitur, nisi expresso revocetur, seu derogetur.

XIII. Cæterum hic præterea distinguendum est: Vel enim Laicus ab antiquo, ante Conc. Lateranense, juste obtinuit decimas a Prælato Ecclesiastico sibi in feudum concessas: vel injuste eas acquisivit, & detinuit. Priore casu, si decimas reddere velit Ecclesiæ proprietariæ, a qua illas Laicus in feudum accepit, potest id facere, etiam Episcopo non requisito, *arg. c. 2. §. Sane de decim. in 6.* ubi *Gl. In casu aut*, certum est, quod illas decimas possit Laicus donare Ecclesiæ Parochiali, a qua illas accepit, etiam sine consensu Episcopi: sin vero alteri Ecclesiæ, vel Monasterio, a quo decimas non accepit, Laicus tradere velit, accedere debet consensus Episcopi Diœcesani, prout habetur, *in cit. c. 2. §. Sane, & in c. 3. de privil.* quia Laici nullam habent facultatem disponendi de rebus Ecclesiasticis, (cujusmodi est jus decimarum) sine auctoritate, & consensu Prælati Ecclesiastici, *c. 1. & seq. c. Decimas 39. caus. 16. q. 7.* Posteriore vero casu, si Laicus decimas, ante Conc. Lateranense, injuste acquisivit, tunc moneri, & si fieri possit, induci debet, ut eidem Ecclesiæ, ad quam de jure pertinent, eas restituat: sin autem adduci non possit, tunc cum consensu Episcopi Loci, possunt illi donari Ecclesiæ, vel Monasterio, juxta *cit. c. Cum Apostolica h. t.* cum melius sit, ut jus decimarum apud aliquam Ecclesiam permaneat, quam apud Laicum injustum detentorem: ideoque hoc casu altera Ecclesia, ad quam decimæ de jure pertinerent, ob bonum publicum, & auctoritatem Prælatorum Ecclesiasticorum rationabiliter contenta esse debet, ut alteri Ecclesiæ conferantur; præsertim cum omnes Ecclesiæ sint una Ecclesia, & membra Ecclesiæ universalis, cujus favore hoc statutum fuit, ut facilius hujusmodi jura spiritualia e manibus Laicorum eriperentur, *Abb. in cit. c. Cum Apostolica n. 10. h. t. Suar. Tom. 1. de relig. l. 1. de Divin. cultu, c. 26. n. 13.* ubi ait, ex pia dispensatione Ecclesiæ fieri, ut hoc casu aliter, quam in rigore fieri deberet, restitutio decimarum fiat; quia minus inconveniens est, decimas transferri ab una Ecclesia ad aliam, quam a Laico possideri, & injuste detineri. Accedit, quod de decimis, ante Conc. Lateranense, Laicis concessis, vix constare possit, an juste, vel injuste concessæ fuerint, & ideo indistincte concessum est, ut omnes illæ restitui possint quibuscumque Ecclesiis, dummodo consensus Episcopi accedat, *Suar. cit. l.* Quod si denique constet, post Conc. Lateranense, Laicum decimas acquisivisse, sine consensu Romani Pontificis, tunc certum est, quod eas restituere debeat Ecclesiæ, vel Monasterio, ad quod pertinent, cum post Conc. Lateranense non sit concessum Prælatis Ecclesiasticis decimas Laicis dare in feudum, sine consensu S. Pontificis, *Abb. in cit. c. Cum Apostolica n. 11.* Verumtamen si hujusmodi decimæ non possint restitui illi particulari Ecclesiæ, ob quamcunque causam, etiam propter iniquitatem, & violentiam Laici detentoris, tunc interveniente auctoritate Episcopi Diœcesani, possunt transferri in alteram Ecclesiam, vel Monasterium, ut colligitur *ex cit. c. Cum Apostolica, & c. ult. junct. Gloss. V. Episcopo; caus. 16. q. 1. Laym. cit. Thes. 29. in fine.*

An autem in prædicto casu, quando Laicus induci non potest, ut restituere velit decimas Ecclesiæ, ad quam de jure pertinent, Episcopus consensum præstare possit, ut mensæ suæ Episcopali conferantur, seu applicentur, dubitatur? Sed resp. negative, quia Episcopus in proprio facto auctoritatem interponere non potest, *Clem. 2. & ibi Gl. V. Mensa sua de reb. Eccl. non alien.* ubi ob eandem rationem dicitur, Episcopum non posse unire Beneficium Mensæ suæ. At vero Mensæ Capitulari talis applicatio decimarum, auctoritate Episcopi fieri potest; quia consensus Capituli ad ejusmodi alienationem de jure non requiritur, juxta *cit. c. Cum Apostolica; h. t. Laym. c. l. Thes. 60.*

§. III.

Quinam actus fieri debeant cum consilio Capituli?

XIV. Assertio 1. Episcopus, vel alius similis Prælatus personas Ecclesiasticas instituere, ac destituere, aliaque negotia Ecclesiæ peragere debet, cum consilio Capituli sui, alioquin quicquid agitur, tanquam contra SS. Canones actum irritum censeri debet, prout statuitur *in c. Novit. 4. h. t.* ubi „ Papa Alex. III. rescribit: Quia Episcopus (vel alius Prælatus) cum Fratribus, seu Canonicis suis unum est corpus, cujus ipse Caput est, & illi membra: ideo non decet, ut Prælatus omissis membris aliorum consilio in tractandis Ecclesiæ negotiis utatur, cum id honestati, & SS. Patrum constitutionibus sit contrarium. Quare auctoritate Apostolica prohibet Patriarchæ Jerosolymitano, ne sine Fratrum suorum, sive Canonicorum consilio, Abbates, & Abbatissas, aliasque personas Ecclesiasticas instituat, & destituat: alioquin tales institutiones, ac destitutiones irritas esse decernit. Et quidem ipso jure, ut tradit *Gl. fin. hic*; quia factæ contra jura, juxta *l. Non dubium; 5. C. de legib.*

XV. Excipitur primo. Nisi contraria consuetudo in aliqua Ecclesia sit legitime præscripta, & inducta, ut Episcopus, vel alius Prælatus negotia Ecclesiæ tractet, & jurisdictionem exerceat, non requisito Capituli consilio, juxta *c. Non est; 3. de consuet. in 6.* Non obstat, quod *in cit. c. Novit*; dicitur, id esse contrarium honestati, contra quam non valet consuetudo. Nam respondet *Abbas hic nu.* 5. non valere forte consuetudinem, ut Prælatus in negotiis tractandis requirat consilium aliorum prætermissis Canonicis: valere tamen consuetudinem, ut solus Prælatus ea tractet. Verum quia supra dictum est, *Lib. 1. Tit. 4. num.* 76. valere consuetudinem, ut Prælatus solus expedire possit, etiam negotia ardua, non adhibito consilio Capituli sui, ideo dicendum est, talem consuetudinem esse contra honestatem, & consequenter non valere, si id sine justa, & rationabili causa fiat, alioquin vero non repugnat id honestati, vel rationi, si ex justa causa fiat, ut tradit *Hostiens. in cit. c. Novit. V. Aliorum consilio, & ibi Gl. Margin. lit. A.* Et hinc si v. g. agatur de controversia orta inter Episcopum, & consanguineos Canonicorum Capitularium, non tenetur Episcopus requirere consilium illorum, ob periculum, ne ipsi consanguineis suis secreta revelent, *Hostiens. hic, & Abbas num.* 6. Ex quo generaliter infert, quod existente causa rationabili, juxta arbitrium boni visi, non teneatur Prælatus, etiam in causis arduis requirere consilium Capituli. Ergo etiam consuetudine id induci potest, si causa rationabilis subsit, quia v. g. in aliquo loco alii extranei idonei in consilium adhiberi possunt. Excipitur secundo, quod Episcopus, seu Prælatus possit negotia exigua, & minoris momenti solus expedire, sine consilio Capituli sui, *Abbas hic num.* 6. quia ad solum Prælatum principaliter spectat administratio, & cura Ecclesiæ: sicut neque in causis notoriis tenetur requirere Prælatus consilium Capituli, *Abbas hic num. 7. in fine.* Excipitur tertio, quod Prælatus, videlicet Episcopus, vel Archiepiscopus in iis, quæ agit jure, ac potestate ad se devoluta, v. g. propter negligentiam, aut delictum Prælati inferioris, nec solum non tenetur habere consensum Capituli: sed nec consilium ejusdem requirere ex necessitate: sed tantum ex honestate, aut quadam æquitate, ut tradit *Gl. in c. Ne pro defectu; 41. V. Consilio; de Elect. & Abbas ibidem nu. 6. & Laym. in c. Cum in cunctis; 7. §. fin. n. 7. eod.* quia ad ipsum Prælatum solum devolvitur illa potestas, & non ad Capitulum.

XVI. Cæterum aliquando non sufficit petere consilium Capituli: sed insuper etiam consensus requiritur. Veluti primo, in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, de quo infra. Secundo, in iis, quæ communiter ad Prælatum, & Capitulum pertinent. Tertio, in iis, in quibus Capitulum speciale interesse habet, ac denique quotiescunque Ecclesiæ, vel Successoribus præjudicium generari potest, *Abbas in cit. c. Novit; num. 7. Laym. in disput. de jurisdict. Ordinar. conclus.* 83. Quod si in aliis negotiis tractandis Prælatus, & Capitulum inter se dissentiant, magis decet, ut membra Capiti se conforment, quam ut Caput membris adhærere debeat; quia Capitulum subest Prælato tanquam Capiti, ad quem etiam administratio rerum Ecclesiæ principaliter spectat.

Illud præterea *ex cit. c. Novit; 4. h. t.* colligitur, quod in dispositione favorabili, sub voce *si quis*, vel *si qua*, vel *quicunque* comprehendatur etiam Capitulum, vel aliud Collegium, seu Universitas, cum sit quoddam corpus fictum, ac veluti persona ficta; secus vero si dispositio odiosa sit, tum enim non comprehenditur, nisi specialiter exprimatur, cum non sit propria persona, nec verum corpus, in odiosis autem verba in stricta, & propria significatione accipienda sunt, *Abbas in cit. cap. Novit; num.* 2.

XVII. Assertio 2. Præterea quod Episcopus, vel alius similis Prælatus negotia Ecclesiæ suæ cum consilio Capituli sui tractare debeat, statutum habetur *in c. Quinte; 5. h. tit.* Nam cum Alexander III. intellexisset, quod prædictus Patriarcha Jerosolymitanus in Beneficiorum collationibus & confirmationibus, & aliis negotiis Ecclesiæ suæ tractandis, prætermissis Canonicis Capitularibus, aliorum extraneorum Clericorum, imo & Laicorum consilio uteretur: interdum etiam Canonicorum absentium nomina in instrumentis, & privilegiis concessis subscribi faceret, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* Idcirco mandat eidem Patriarchæ, ut „ hujusmodi negotia, cum Fratrum suorum, seu Canonicorum consilio, vel sanioris partis eorum [illegible]ergat, & tractet, & quæ statuenda sunt, statuat, [illegible] corrigat, atque evellenda evellat. Absentium autem Canonicorum nomina in instrumentis subscribi non sinat; quia talia instru-

„ ftrumenta irrita sunt, & falsa, & ipse Patriarcha de cri-
„ mi- falsi merito argui poterit.

XVIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Dupliciter potest intelligi *hoc cap.* 1. quod sufficiat, si Episcopus in negotiis pertractandis adhibeat consilium sanioris partis Capituli, sive eorum Capitularium, qui magis idonei sunt ad consilium dandum, prout videtur colligi, *ex hoc cap. ibi: cum eorum consilio, vel sanioris partis*. Idque indubitatum est, si consuetudo talem consultandi modum confirmet; quia ea est optima legum interpres. Secundo potest intelligi, quod Episcopus debeat in tractandis negotiis Ecclesiæ, adhibere consilium Capituli, vel saltem majoris, & sanioris partis, ita ut sola pars sanior non sufficiat, si non sit etiam major, quia de Jure communi, quando ad actum aliquem expediendum requiritur consensus Capituli, intelligi debet de majore parte Capituli, justa *c. 2. Tit. seq. de quo ibid. Abb. hic num. 3.*

Notandum secundo. Quando Prælatus in expeditione alicujus negotii tenetur adhibere, & requirere consilium Capituli, non tenetur illud sequi, cum consensus non fuerit requisitus: sed sufficit consilium audivisse, juxta *c. Cum in veteri; 52. de Elect. & c. Cum olim; 7. de arbitris*, & tradit *Abb. hic n. 5.* quia satisfactum est præcepto juris, sola petitione consilii, & expectatione responsi congruo tempore. Neque tamen propterea frustra requiritur, vel auditur consilium Capituli; quia potest Prælatus, auditis aliorum rationibus, forte sententiam mutare, & Capituli consilio se conformare, *Hostiens. in summa §. In quibus consilium Vers. Si opponas; h. t.* Quod si Capitulum nolit dare consilium petitum, sed dissentiat, acta tamen ab Episcopo valent, si Capitulum nihil rationabile contra illa opponat, *Abb. hic n. 5.*

Notandum tertio: Qui nomina absentium Canonicorum in instrumentis subscribi sinit, ac si præsentes essent, & tanquam præsentes consensum dederint, de crimine falsi tenetur, & argui potest, juxta *l. Qui velut; 23. Cod. ad leg. Cornel. de fals.* & talia instrumenta sunt irrita, & faciens sic inscribi tanquam falsarius puniri potest, ut habetur *in fine hujus cap. & tradit Gl. ibid. Absentium. & Abbas ibidem num. 7.*

XIX. Postremo hactenus dictis addendum, quod statutum est *in cap. Etsi membra; 10. & ult. hoc tit.* Ubi rescribit In-
„ nocentius III. quod Capitula Ecclesiarum Cathedralium
„ invitari ad Concilia Provincialia, & si per se, vel per
„ nuncios, seu procuratores suos adveniant, etiam ad tra-
„ ctatus admitti debeant, maxime in iis negotiis, quæ ad
„ ipsa quoque Capitula pertinent, quod enim omnes tangit
„ ab omnibus debet approbari, *Reg. 29. in 6. Gl. fin. hic.*

XX. Notandum primo. Capitula Ecclesiarum Cathedralium invitari debent ad Concilium Provinciale: non autem cogi possunt ad veniendum, sicut Episcopi, nisi alia sit Ecclesiarum consuetudo, *Abb. hic n. 2.* possunt autem comparere in Concilio per Procuratores, quia non ita facile singuli per se venire possunt, & non sine desertione cultus Divini in Ecclesiis, *Abb. hic n. 3.*

Notandum secundo. Aliud est aliquem admitti ad tractandum, aliud ad decidendum, ut colligitur *ex cap. 2. dis. 63.* nam tractatus, sive discussio causæ præcedit, decisio vero, sive sententia sequitur: quare si quis ex statuto, aut mandato admitti debeat in Concilio, non sequitur, quod etiam in eo habere debeat vocem decisivam, seu suffragium. Sic Capitula Cathedralia debent quidem admitti ad tractandum, & consulendum, non autem ad decidendum; quia spectato Jure communi, vocem decisivam in Conciliis non habent, sed soli Episcopi, *Abb. hic n. 2.* nisi illorum proprie intersit, ita, ut consensus illorum requiri debeat, ut colligitur *ex hoc c. in fine*. Quin imo Capitula Ecclesiarum Cathedralium debere admitti ad Synodum Provincialem, etiam in negotiis, quæ ipsa Capitula non concernunt, colligunt communiter ex illis verbis cap. *Maxime super illis*, etiamsi non appareat de eorum interesse; quia potest fieri, ut intersit, ita, ut si præsentes essent, contradicerent, & appellarent, *Hostiens. hic & Jo. Andr. nu. 3. in fine, & alii apud Fagnan. hic nu. 13.* nisi Episcopi, seu Prælati aliqua secreta haberent, quæ revelare non possent sine violatione juramenti, vel obedientiæ, vel nisi alia justa causa subesset, ea non admittendi, *Fagnan. c. l. n. 24. & 25.*

Notandum tertio. Etsi Laici potestate præditi, vel eorum Procuratores, Conciliis etiam Generalibus interesse possunt, tanquam testes, Patroni ac defensores, si specialiter invitentur, vel si tractetur causa Fidei, vel causa Matrimonialis, cum tales causæ eos contingant, ut tradit *Gl. fin. hic*: non tamen possunt ipsas controversias Fidei, aliaque negotia Ecclesiastica tractare, multoque minus decidere, *arg. cit. cap. 2. dis. 63.* & notat *Joan. Andr. hic in fine*, quia Laici Ecclesiastica negotia tractare non debent *c. 2. de judic.* putat tamen *Abb. hic n. 5. in fine*, quod Laici possint vocari ad Concilium etiam ad consultandum, si sint periti Juris Canonici, vel Civilis, quando agitur de defensione jurium Ecclesiasticorum, ut colligitur *ex c. 2. de sent. & re judic. in 6.* Verum de Conciliis & Synodis alibi redibit sermo.

TITULUS XII.

De his quæ fiunt a majore parte Capituli.

I. Postquam Titulo præcedente actum fuit de negotiis Ecclesiæ, quæ a Prælato cum consensu vel saltem consilio Capit[illegible] expediri debent: nunc hoc Titulo agitur de negotiis, [illegible] proprie ad Capitulum tantum pertinent. Nomine autem, seu appellatione Capituli Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, secularis, aut regularis, comprehenduntur soli Canonici, vel Capitulares collegialiter congregati, & in majoribus, seu Sacris saltem Subdiaconatus Ordine constituti, juxta *Clementina. 2. de ætate & qualitat. &c.* Portionarii autem & certi Beneficiati in eadem Ecclesia, qui non habent vocem in Capitulo, non sunt de Capitulo, seu Collegio, ut docet *Abb. in cap. 1. num. 11. de Elect.* Decanus autem continetur nomine Capituli, cum sit pars præcipua capituli, pars autem in toto continetur, ut tradit *Glos. in cap. Post Electionem; 7. Vers. Mentio de concess. præb. & ibid. Abb. num. 9.* idque sumitur *ex illo cap.* ubi licet in Litteris directis ad Capitulum expressa mentio non esset facta Decani, non tamen exclusus videri poterat, cum sit pars Capituli. At vero Episcopus vel Prælatus, nomine capituli comprehendi non solet: sed Episcopus & Capitulum, tanquam diversa, & unum in altero non contentum communiter accipiuntur, ut constat *ex Rubrica præcedentis Tituli, De his, quæ fiunt a Prælatis, sine consensu Capituli.* Ubi Prælatus ut a capitulo distinctus ponitur, ut tradit *Glos. Communiter recepta in cit. Clement. 2. Vers. In eisdem, & Abb. cit. loc.* quia jus Prælaturæ est distinctum a jure Capitulari: licet Prælatus & capitulum faciant unum Corpus & unam Ecclesiam, tanquam Caput & membra. Caput autem distinguitur a reliquis membris.

§. I.

An, & qua ratione gesta a majore parte Capituli valeant?

II. Assertio 1. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ, vel alium actum gerendum a Capitulo, non requiritur, ut totum Capitulum, sive Collegium consensum præstet, sive omnes e Capitulo: sed requiritur, & sufficit ordinarie, ut pars major congregatorum, seu præsentium vocem decisivam aliis in capitulo habentium consentiat, quandoquidem in minore parte Capitulum non repræsentatur, sed quod ea majoris partis consensu decretum est, id a Capitulo decretum censetur, *l. Quod major; 19. ff. ad municip.* dummodo duæ partes eorum, qui adesse possunt, debent ac volunt, sive in loco præsentium, & vocandorum sint congregatæ, *arg. l. Nulli 3. ff. quod cujusq. univers. nom.* ubi *Gl. V. Duæ partes ait*: duæ partes Ordinis in Urbe positæ totius Curiæ instar exhibent, sive totum Ordinem repræsentant, & *Glos. margin. ibid. lit. G.* inquit: si pars major præsentium consentiat, sufficit, ut Universitas consensisse censeatur, *Abb. in c. Cum in cunctis; 1. n. 16. h. t. Laym. in disput. Canon. de rer. Eccles. alienat. Thesi 26.* Et hinc regulariter in actibus Universitatum, gesta a majore & saniore parte Capituli, seu Universitatis valent, etiam contradicente parte minore, prout statuitur *in c. Cum in cunctis; 1. h. t.* quod est desumptum ex Con-
„ cilio Lateranensi sub Alexandro III. ubi dicitur: quod in
„ quibusdam Ecclesiis interdum pauci, non tam ex ratione,
„ quam propria voluntate ordinationem Ecclesiasticam impe-
„ diunt, & procedere non permittunt, quod grave & di-
„ gnum est reprehensione: cum in cunctis Ecclesiis (ut ip-
„ sa ratio dictat) id quod pluribus & sanioribus Fratribus
„ (videlicet capitularibus) visum fuerit, sine cunctatione
„ erit observandum: Ideo Concilium Lateranense statuit;
„ ut nisi pauciores & inferiores rationabiliter aliquid obje-
„ cerint, atque ostenderint contrarium, id quod a majore
„ & saniore parte Capituli statutum fuerit, appellatione
„ remota, semper prævaleat, & effectum suum consequa-
„ tur. Neque Constitutioni isti obstat, si forte aliquis di-
„ cat, se juramento obstrictum ad conservandam Ecclesiæ
„ suæ consuetudinem, non enim juramenta, sed potius per-
„ juria sunt dicenda (sive temeraria juramenta) quæ con-
„ tra Ecclesiæ utilitatem, & SS. Patrum instituta tendunt.
„ Quod si quis talem consuetudinem, quæ nec ratione ju-
„ vatur, nec SS. Canonibus congruit, jurare, seu juramen-
„ to firmare præsumpserit, a perceptione Dominici Cor-
„ poris, donec dignam egerit pœnitentiam, sit alienus.

III. Assertio 2. In omnibus dispositionibus seu decretis, quæ fiunt a capitulo, seu Collegio aliquo aut Universitate, ut firmitatem obtineant, requiritur, ut non solum pars major numero, sed etiam auctoritate & dignitate, adeoque pars sanior Capituli consentiat, prout statutum habetur *in cit. c. 1. h. t.* ubi expresse dicitur, *ut semper prævaleat, & suum consequatur effectum id, quod a majore & saniore parte Capituli fuerit constitutum*; quamvis in dubio, major pars censeatur etiam sanior; quia præsumitur pro pluralitate, nisi contrarium probetur, ut patet *ex hoc cap.* Quamvis autem minor pars Capituli ex rationabili causa possit impedire decretum majoris partis: non tamen potest aliquid decernere, nomine totius capituli seu Collegii, nisi pars major numero esset privata potestate disponendi, seu decernendi, ob delictum suum, quia tunc potestas totius Universitatis remanet in aliis non delinquentibus, licet numero paucioribus, *Abb. hic n. 11.* & patet ex alibi dictis. Quæ autem sit, & dicatur pars major, & quæ pars sanior, dictum est supra *Lib. 1. Decretal. Tit. 6. Sec. 4. §.* Idque locum habet, non tantum in electionibus, sed etiam in aliis decretis & actibus, qui fiunt a capitulo aut Universitate, prout etiam docet *Laym. in c. Cum Eccl. 57. n. 4. de Elect. & alii.*

IV. Porro pro declaratione *cit. c. 1. h. t.* Notandum præterea primo, si quid a majore parte capituli irrationabiliter, aut damnum Ecclesiæ sit decretum, possunt alii pauciores, & minores numero, imo etiam unicus, allata rationabili causa, contradicere, & se opponere ad impediendam, & rescindendam ordinationem, seu decretum majoris partis ut colligitur *ex cit. c. 1. h. t.* & docet *Gl. fin. in cit. c. Nicæn. 12. dis. 31. & Gl. margin. ibidem. ait*, quod unus Canonicus potest se opponere pro defensione Ecclesiæ suæ: debet tamen pars minor contradicens probare, quod objicit contra majorem partem capituli, & quidem coram Superiore Capituli, seu Collegii, vel coram electis arbitris;

quia

quia pars major non est Judex, & suspecta est parti minori ipsi contradicenti, *Gl. in cit. c. 1. V. Ostensum*, *Abb. ibid. n. 5. & 12.* Neque vero in hoc casu necessarium est, ut contradicens appellet, sed satis est contradicere, sive agatur de suo præjudicio, sive tertii, sive ipsius Collegii, seu Universitatis; quia potest contradicens nihilominus querelam ad Superiorem deferre, & petere, ut quod decretum est irrationabiliter per partem majorem Capituli retractetur: cum enim Capitulum non procedat judicialiter, sed extrajudicialiter solum, ideo ejus decretum non transit in rem judicatam, *Abb. c. l. n. 13. arg. c. Concertationi 8. junct. Gl. V. Gravatum de appell. in 6.* sed etsi appellatum sit a minore parte Capituli, uno aut paucioribus contradicentibus, videlicet extrajudicialiter: potest tamen major pars Capituli, non obstante tali provocatione, ad executionem decreti sui procedere, ut docet *Jo: Andr. in cit. c. 1. n. 2.* valet tamen talis appellatio, ita ut si postea rationabilis & legitima fuisse cognoscatur, revocetur, & rescindatur, quod actum fuit, vel decretum per majorem partem Capituli, *Innoc. in cit. c. 1. n. 2. h. t. & Abb.* n. 6. Quamobrem expedit parti minori contradicenti, ut appellet, sive ad Superiorem provocet; quia talis provocatio præter alios effectus etiam hoc operabitur, ut Prælatus inferior eo, ad quem est appellatum, se immiscere, seu de causa cognoscere non possit, si ad Superiorem illius provocatum sit, *Innoc. in cit. c. 1. n. 1. Jo: Andr. ibid. n. 3. & Abb. n.* 13. Sin autem a contradicente appellatum non sit, tunc Capitulum, siquidem & quatenus jurisdictionem habet in singulos Capitulares, vel Superior immediatus ejusdem potest compellere contradicentem, ut obediat decreto, seu ordinationi factæ a majore parte; cum pro illa stet præsumptio æquitatis, tanquam facta communi aut plurium consensu, ut docet *Innoc. cit. loc. n. 3. Laym. in cit. disp. Canon. de rer. Eccl. alienat. Thesi 28.*

Notandum secundo. Licet gesta a majore parte Capituli valeant, si cedant in utilitatem Ecclesiæ, etiamsi alii Capitulares contradicant: tamen unius contradictio impedire potest, quominus valeant gesta a majore parte ad delictum, & damnum Ecclesiæ imputandum, *Laym. in c. Cum inter 8. n. 2. de majorit. & obed.*

V. Notandum tertio. Quilibet Capitularis tenetur expresse contradicere his, quæ male fiunt, vel decernuntur in Capitulo, sive per ea lædatur Ecclesia aut Collegium, sive ipse contradicens, sive alius tertius, alioquin si taceat, consentire censebitur; quia ex communi & recepta doctrina tacens consentire censetur, si contradicendo possit impedire, & ratione officii sui debeat, & approbare nolit, quia cum sit pars & membrum Capituli, ideo quæ a Capitulo fiunt, etiam ad ipsum aliquo modo spectant: & sic si non contradicat, particeps fit ejusdem peccati & pœnæ, cum aliis expresse consentientibus, *Innoc. in cit. c. 5. n. 4. Jo. Andr. ibid. n. 4. & Abb. n. 13.* Addit tamen Innocentius, quod si aliquid a Capitulo decretum sit in damnum Ecclesiæ, vel singulorum, possit Capitularis non consentiens appellare ad Superiorem; non item, si quid decretum sit in damnum personæ tertiæ privatæ, cum tunc nihil intersit appellantis: quamvis hoc casu peccatum Capitularium Evangelice denunciari possit Superiori, ut emendentur, & puniantur. At vero quando ad actus alicujus valorem necessario requiritur expressus consensus, ut ad alienationem perpetuam rei Ecclesiasticæ, vel ad electionem, tacens non potest haberi pro consentiente, ut patet ex dictis Tit. præced. Imo neque in omni alienatione ardua & onerosa, taciturnitas, quoad valorem actus habenda est pro consensu, *Sylvest. V. Electio 2. q. 2. Laym. in citat. disp. Thesi.* 19. & tradunt communiter DD.

Notandum quarto. Non valet statutum vel consuetudo etiam juramento firmata, vi cujus omnes de Capitulo seu Collegio debeant consentire, alioquin decretum vel actus Capituli non sit validus: vel ut non valeat, nisi duæ saltem partes Capituli consentiant, ut colligitur ex *cit. c. 1. h. t.* nam nullum juramentum tendens contra utilitatem Ecclesiæ obligat, sed potius perjurium censetur: at vero tale statutum vel consuetudo, ut actus Capitularis non valeat, nisi omnes consentiant, damnosa est Ecclesiæ, cum per hoc facultas decernendi, vel statuendi, quæ justa & utilia sunt, impediatur, & quilibet Capitularis commoda Ecclesiæ præpedire posset, sunt enim homines valde proni ad dissentiendum ab aliis, ergo etiam juramento non firmatur, *Abb. in cit. c. 2. n. 8. & 9. h. t.*

Notandum quinto. Potest Capitulum seu Universitas, communi consensu, si justa causa subsit, tollere statutum vel consuetudinem etiam juratam; nam ut ait *Jo. Andr. in cit. c. 1. n. 7.* juramentum, quo singulares e Collegio jurarunt, servare statuta, non impedit, quominus illa collegialiter per eos, ad quos pertinet, tolli possint; arctat enim juramentum singulares, quamdiu sunt statuta; & sicut juramentum de obediendo Prælato non obligat, illo remoto: sic nec juramentum de obediendo statuto obligat, illo sublato. Adde, quod juramentum obliget singulares singulariter contravenientes; non autem si contravenient collegialiter, tollendo statuta, ut inquit *Abb. in cit. c. 1. n. 7.*

VI. Cæterum quod supra dictum est, etiam unum e Capitulo appellare posse contra decretum factum a majore parte Capituli: id fallit in eo, cui non competit jus appellandi, sive qui justam causam contradicendi, seu appellandi, non habet; quia per talis contradictionem vel appellationem, non debet impediri communis ordinatio Ecclesiæ seu Capituli totius, vel majoris illius partis, prout sumitur ex *c. Ex ore 3. h. t.* nam cum pro Canonico B. impetratum fuisset mandatum Apostolicum ad Decanum & Capitulum Ecclesiæ Augustensis, sive ut alii legunt, Augustanæ, ut in Præpositum ejusdem Ecclesiæ eligeretur intra spatium unius mensis, misso etiam annulo in signum investituræ, & constitutis Executoribus; ipsum tamen Capitulum, postquam intellexit, quod suus Præpositus in Episcopum Brixinensem electus, & confirmatus fuisset, licet dictum mandatum recepisset, Decanum Augustanum H. in Præpositum ejusdem Ecclesiæ elegit, cui dictus B. reverentiam, quæ Præposito debetur, exhibuit: & H. mortuo, statim istum, cui Papa hic scribit, idem Capitulum in Præpositum elegit: tunc vero dictus B. se contra electionem istam opposuit, & ad Sedem Apostolicam appellavit. Verum Innoc. III. electionem Capituli auctoritate Apostolica, confirmavit, & ipsi B. super Præpositura silentium indixit. Tum quia legitime constituit, ipsum in Præpositura nunquam investitum fuisse (licet annulum acceperit, per quem non traditur possessio, quia in possessionem missus non fuit, *Gl. hic V. Annulo*;) etsi mandatum fuit, ut investiretur: tum quia, quamvis investitus fuisset, ea tamen investitura a Cœlestino III. ex certa ratione, fortassis propter defectum ætatis, vel quia in minoribus Ordinibus erat constitutus, *Gl. hic V. Ratione*;) cassata fuit. Tum quia etsi cassata non fuisset, tamen exhibendo reverentiam electo Præposito, dictus B. juri suo (tacite & ipso facto, *Gl. hic V. Renunciasse*;) censetur renunciasse, ideoque non potuit ei jus competere, ut per appellationem communem Ecclesiæ Ordinationem impediret. Tum denique quia jam alius a majore, tum dignitate, tum numero parte Capituli in Præpositum canonice electus fuit.

VII. Notandum hic primo. Papa potest mandare, ut ante tempus jure præfixum ad eligendum, electio Prælati fiat, ut in casu hujus c. intra unum mensem; & ut certus eligatus, cum tamen alias de jure talis electio sit invalida; quia tollitur libertas eligendi, *c. Cum terra 14. de Elect. Abb. hic* n. 3.

Notandum secundo. Si quis prætendat jus in Beneficio, v. g. Præpositura, vel Parochia, non debet possessorem ejus, vel intrusum, contra quem agit in judicio, absolute vocare Præpositum, vel Parochum, ne id fateri censeatur: sed quasi se asserit, aut nominat Præpositum, vel Parochum, *Abb. hic n. 5.*

Notandum tertio. Tacita renunciatio, in præjudicium renunciantis, idem operatur quod expressa, *Gl. hic V. renunciasse*, *& ex hoc ipso c.* id docet *Parisius l. 5. de resign. Benef. q. 13. n. 11. & 12. Addit Gl. cit.* quod tacita renunciatio dignitatis, vel Beneficii valeat, etiam sine auctoritate Superioris, non autem expressa: quod verum est, si quis habeat solum jus ad rem, cui potest renunciari sine consensu Superioris: non autem juri in re, saltem sine tacito consensu Superioris, ut si is sciat renuntiationem factam, nec contradicat, videtur tacite acceptare illam, *Abb. hic n. 10.*

Notandum quarto. Præpositus, vel Decanus electus a Capitulo, cui tale jus eligendi competit, si postea in Episcopum sit electus, potest resignare Præposituram, vel Decanatum, data ei facultate libera alium eligendi; cum Beneficia electi in Episcopum non vacent, ante ejus consecrationem, ideoque vacant per renunciationem; quia in favorem electi tantum est introductum, ut non vacent ipsius Beneficia ante consecrationem, *c. Cum in cunctis 7. de Elect.* cui favori suo potest renunciare, *Abb. hic in fine.*

§. II.

An major pars Capituli, seu Collegii possit aliquid decernere, cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus spectantibus ad singulos de Collegio?

VIII. Ad hanc Quæstionem respondetur; major, & sanior pars Capituli, seu Collegii potest, etsi contradicente parte minore, cum Episcopo, seu Prælato, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ decernere, ac disponere, non solum de bonis ac juribus communibus Collegii, juxta *c. 1. h. t.* sed etiam de bonis, ac juribus spectantibus ad singulos de Collegio, cum præjudicio, seu diminutione juris singulorum, si singuli jure illo non participent, ut proprio ac singulari jure ejusdem Collegii decernentis, prout sumitur *ex c. Ex parte* 4. *& ult. h. t.* „ Nam cum Archiepiscopus Rothomagensis Canonicis suis proposuisset, ut ad restaurandam Ecclesiam „ Cathedralem singuli pariter cum ipso, aliquam redituum „ suorum portionem tam pio, & necessario operi deputarent, & aliqui ex Canonicis nollent id facere; Archiepiscopus Papæ Inocentio III. id significavit, qui respondit: „ si aliqui contradixerint statutis ab Archiepiscopo, & majore ac saniore parte Capituli, prævalere debeat, & firmitatem obtinere sententia plurium, sive majoris partis. Ratio est, quia jus percipiendi reditus Ecclesiasticos Beneficiorum principaliter spectat ad Capitulum, seu Ecclesiam, licet secundum partes, seu portiones proventuum, divisam, seu attributum sit singulis Canonicis, pro eorum sustentatione: ac proinde singuli percipiunt fructus Beneficiales, non jure proprio ac singulari: sed jure Capituli, seu Ecclesiæ. Cum ergo inter Ecclesiam materialem, quam constituit Prælatus cum Capitulo, sit quædam communio: adeo quidem, ut secundum primævam institutionem Beneficiorum Ecclesiasticorum, proventus eorum dividendi sint in quatuor partes, quarum prima applicetur Mensæ Episcopali: secunda Mensæ Capitulari: tertia Fabricæ Ecclesiæ: quarta pauperibus, juxta *c. Vulterana 25. & seqq. caus. 12. q. 2.* consequenter ex lege charitatis, & communionis, ipsaque primæva bonorum Ecclesiasticorum institutione, tenetur Episcopus, & Capitulum, si commode possint, ex suis partibus subsidium afferre, si una pars v. g. Ecclesiæ, Fabrica indigeat, *Laym. in cit. disp. de rer. Eccles. alien. Thesi* 20. Imo si evidenter constet, Capitularem Mensam habere abundantes reditus, Ecclesiæ Fabricam vero pati necessitatem, potest solus Episcopus compellere Capitulum, ut ex superfluis reditibus subveniat Fabricæ indigenti: cum de jure sit ad hoc obligatum, ubi autem est obligatio juris, non requiritur consensus obligati, *Abb. in cit. c. ult. n. 7. in fine h. t. Laym. c. l.* & sumitur *ex c. 1. & c. de his 3. de Eccles. ædific.*

Ubi præterea Notandum primo. Quod dictum est, posse majorem partem Capituli, etiam contradicente minore, una cum Episcopo, seu Prælato, statuere, ut cum diminutione redituum Ecclesiasticorum portio aliqua deputetur ad restaurandam, v. g. Fabricam Ecclesiæ, *cit. c. ult. h. t.* Hoc solum procedit, & locum habet, quoad reditus, pertinentes ad singulos Canonicos jure Collegii, & quidem ob necessitatem, vel utilitatem, (quæ necessitati comparatur) ipsius Ecclesiæ. Sin autem fiat opere alioquin pio, sed extraneo, sive tali, quod ad Ecclesiam, aut Capitulum non multum pertinet, vel sine necessitate: tunc potest pars minor, vel etiam unicus se opponere, & impedire decretum factum a majore parte Capituli, prætendendo proprium, seu singulare suum interesse, juxta *reg. jur. 29. in 6. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet*; quia *doctrina cit. c. ult.* fundatur super opere pio, & necessario, ergo cessante causa necessaria, & pia, sive necessitate, & utilitate Ecclesiæ, non potest pars major Capituli disponere in præjudicium partis minoris, *Abb. in cit. c. ult. n. 4. not 1. Laym. c. l. Thes. 21.*

Notandum secundo. Pars major, & sanior Capituli potest, cum Episcopo, statuere aliquid, etiam contradicente parte minore, & cum diminutione redituum Beneficialium singulorum Canonicorum, pro aliis piis, & necessariis operibus, ut si v. g. aliquid sit contribuendum pro erigendo Seminario Clericorum, vel pro pauperibus Studiosis, *Abb. in cit. c. ult. num. 2.*

Notandum tertio. Pars major alicujus Collegii, seu Universitatis, etiam secularis, potest decernere, non obstante contradictione partis minoris, cum præjudicio, seu diminutione juris singulorum, si singuli non participent, seu utantur eo jure, ut proprio ac singulari: sed tanquam jure ejusdem Collegii, seu Universitatis, v. g. pacisci, seu transigere circa jus pascendi, aut ligna cædendi, ad eandem Communitatem spectans, ita ut singuli cives, vel oppidani eo jure in proprium commodum utantur, cum tamen non sit jus singulorum proprium, sed jus Universitatis, licet usus, seu fruitio sit singulorum, *Laym. cit. Thes. 21.*

Notandum quarto. Major pars Collegii, seu Communitatis, sive Ecclesiasticæ, sive secularis, non potest aliquid statuere, contradicente parte minore, & in ejus præjudicium etiam pro opere pio ac necessario, de bonis, vel reditibus spectantibus ad singulos jure proprio ac singulari, & non jure Collegii, seu Universitatis, *arg. l. Per fundum; 11. ff. de servitut. prædior. rustic.* ubi habetur, quod in fundo communi pluribus, jus eundi per illum non fiat meum, nisi omnes cedant. Ratio est, quia pars major Collegii, seu Universitatis non habet jurisdictionem in partem minorem: ideoque non potest aliquid statuere de personis, vel bonis ad singulos pertinentibus jure proprio, ipsis contradicentibus. Secus est quando pars major disponit de bonis Collegii, seu Universitatis; quia cum pars major censeatur tota Universitas, censetur disponere de bonis propriis, cum bona Universitatis non sint bona singulorum, sed totius Collegii, seu Universitatis, quam pars major repræsentat, *Abb. in cit. c. ult. nu. 5. h. t.* ubi *n. 6.* addit, quod quando Universitas non habet, unde satisfaciat obligationibus, seu debitis suis, possint per Superiorem singuli cog. ad contribuendum Communitati ex bonis suis propriis, se privatis.

§. III.

An possit ferri Interdictum locale ab Episcopo sine consensu Capituli? Et an ad negotia a Capitulo tractanda debeant vocari Canonici absentes?

X. Ad primam Quæstionem respondetur, ut Interdictum locale ab Episcopo ferri possit præter delictum valde grave, junctum cum Ecclesiæ injuria, seu dehonestatione, & admissum non a privata persona, sed a Communitate, vel a persona publica, seu Capite, aut Gubernatore Communitatis, ut docet *Suar. disputa. 36. de Censuris, Sec. 3. num. 6.* requiritur insuper etiam, ut feratur cum auctoritate Episcopi, & consensu Capituli, prout fumitur *ex c. Quæsivit; 2. h. t.* Ubi cum Cœlestino III. relatum esset, quod

,, interdum aliqui ex Canonicis, etiam minimis, Ecclesiam
,, (Episcopi jurisdictioni subjectam, *Gl. hic V. Ecclesiam suam*, ver. gr. Parochialem vel aliam) interdicto subjici-
,, ant, sine Episcopi & aliorum Canonicorum assensum,
,, eo quod pensio Ecclesiæ debita non sit soluta, vel Paro-
,, chianus aliquis deliquerit. Ad hoc respondet Papa: In-
,, terdictum tale per aliquem, vel aliquos ex Canonicis, si-
,, ne Episcopi, & aliorum Canonicorum assensu, latum,
,, observandum non esse, nec etiam permittendum, ut ab
,, aliis observetur: Sed si quis deliquerit, is ipsi Ecclesia-
,, sticæ correctioni subjiciatur, sive puniatur; cum pecca-
,, ta auctores suos tenere debeant, nec pœna sit ulterius ex-
,, tendenda, quam delictum fuerit in excedente repertum.
,, Ratio decisionis est, quia talis sententia lata ab eo, qui

non habet jurisdictionem, non tenet, *Gl. hic V. Assensu*, ferre autem censuram interdicti, ad Episcopalem potestatem pertinet; non ad Capitulum, quod vivente Episcopo, jure ordinario, & seclusa consuetudine, vel privilegio, non habet jurisdictionem fori externi in Territorium, vel Civitatem Episcopalem, ut docet *Suar. cit. disput. 36. Sec. 1. num. 5.* multo minus talis potestas competit singularibus Canonicis, ut colligitur *ex hoc c.* ubi dicitur, interdictum a Canonico, vel Canonicis positum, sine consensu Episcopi, non esse servandum.

XI. Ubi Notandum primo. Inter Canonicos alii dicuntur & censendi sunt majores, qui scilicet ætate, scientia, morum gravitate, antiquitate, officiis & dignitate supra alios eminent, quorum proinde suffragia & sententiæ plus æstimari debent, *arg. c. Dudum; 22. de Elect.* alii vero dicuntur minimi seu minores, ut notat *Abb. hic n. 2.*

Notandum secundo. Ad ferendum Interdictum, præter consensum Episcopi, requiritur etiam consensus Capituli, ut colligitur ex hoc cap. & tradit *Gl. ibid. in notatis*: notat tamen *Suar. cit. dis. 36. sec. 1. n. 6.* ad ferendum interdictum ab Episcopo, non requiri necessario consensum Episcopi, sed hoc esse per contrariam consuetudinem legitime præscriptam, abrogatum.

Notandum tertio. Licet nullus innocens propter culpam alterius nocentia sit puniendus: cum peccata suos auctores tenere debeant, ut dicitur in hoc cap. potest tamen quis ob justam causam, vel bonum publicum, absque culpa sua, privari jure suo, *juxta Reg. Jur. 23. in 6. sine culpa, nisi causa subsit, nemo est puniendus*, vel jure suo privandus, *Gl. in cap. 2. Vers. Culpa vacat; de Constitut.* Sic tempore interdicti localis cessatur a Divinis Officiis, adeoque iis carere debent etiam insontes.

XII. Ad alteram Quæstionem respondetur, spectato Jure communi, & ordinarie ac generatim loquendo, ad tractatus, vel alios quosvis actus Collegii, seu Universitatis, v. g. si statutum sit faciendum, non sunt necessario vocandi absentes, vel expectandi, ut docet *Gl. communiter recepta in c. V. Ipsorum de Testib. in 6. Abb. in c. 1. num. 15. h. t.* Excipitur primo, quod in Electione Prælati, etiamsi absentes, si commode vocari possint, vocandi sunt, *c. Quia propter; 42. de Elect. Gl. jam cit. & Abb. cit. loc.* Secundo, si negotium arduum sit, seu magni momenti, & periculum non sit in mora, *Gl. margin. lit. B. in cit. c. 2. de Testib. in 6. Abb. in cit. cap. 1. num. 15. h. t.* licet quidam contrarium sentiant. Sed hoc saltem securius est, ut nimirum in rebus valde arduis, etiam absentes, quatenus fieri potest, vocentur, ut tradit. *Laym. in c. ult. num. 3. de majorit. & obed.* Tertio, Si quod decernendum est, tendat in singulare præjudicium absentium: tunc enim præsentes nihil statuere possunt, licet duæ partes sint præsentes, *Gl. in cit. c. V. Constitutam; h. t. Abb. ibid. n. 15.* nam ex recepta doctrina Glossæ *in cap. Cum omnes; 6. V. Constitutum; de Constitut.* si quid statuendum sit quod tendat in præjudicium singulorum, sive agatur de juribus non Universitatis, quæ congregata non est, sed singulorum propriis: tum non sufficit consensus majoris partis, sed omnes consentire, est necesse, *arg. l. Per fundum; 11. ff. de servitut. præd. rustic.* Quarto denique, si ex consuetudine legitime præscripta etiam absentes vocari debeant, *arg. cap. ult. de consuet. Laym. in cit. dis. de ver. Eccles. alien. Thes. 16.*

TITULUS XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia, sine Diminutione Conferantur.

Postquam actum est in præcedentibus Titulis de Beneficiis, eorumque collationibus, & num conferri, & an ea Prælatus conferre possit sine Capitulo, & quomodo Capitulum ea conferre, vel alia negotia tractare debeat: nunc subjicitur iste Titulus, in quo generalis Regula, seu Doctrina traditur, quod Beneficia Ecclesiastica integre, & sine diminutione conferri debeant. Sumitur autem hic verbum collatio, seu conferre generaliter, prout comprehendit etiam præsentationem, institutionem, & quamlibet aliam provisionem Beneficii, ut notat Garcias p. 5. de Beneficiis cap. 6. numero 32.

§. I.

Quomodo Beneficia sine diminutione sint conferenda?

I. De hoc agitur *in c. Ut nostrum unico; h. t.* ut explicat *Glossa magna ibidem, juncta Additione*. Postquam in-
,, tellexit Papa Innocentius III. quod Cancellaria Ecclesiæ
,, Mediolanensis vacaverit ultra annum, ideoque potestas il-
,, lam conferendi ad Sedem Apostolicam sit devoluta: man-
,, davit, ut certæ personæ conferretur, cum autem Archie-
,, piscopus varia, imo contraria allegaret, quod nimirum
,, Cancellariam non contulerit alicui, postea vero assereret
,, contrarium, quod illam contulerit Clerico H. reservatis
,, sibi fructibus; Papa ipsi Archiepiscopo onus probationis,
,, super tribus articulis imposuit. Primo, quod Cancellari-
,, am personæ idoneæ contulit: Secundo, quod modo Cano-
,, nico: Tertio, quod tempore competente. Nam cum Ar-
,, chiepiscopus Cancellariam Clerico H. occulte contulerit,
,, ideoque collatio suspicione non careat, & elapso anno,
,, nullus Cancellarius compareret, justa præsumptio erat,
,, collationem Cancellariæ ad Papam esse devolutam, juxta
,, statuta Concilii Lateranensis (*in c. 2. supr. de Concess. præb.*)
,, ideoque ab ipso statim conferri potuisse, non enim potest
,, Papa de occultis divinare: quare ob hanc præsumptionem
,, ac præsertim etiam quia Archiepiscopus prius responde-
,, ret, se Cancellariam non contulisse (licet alias actore
,, non probante, reus conventus, etsi nihil præstiterit, ab-
,, solvi debeat) tamen hæc facultas probandi collationem
,, legitime factam esse, ipsi Archiepiscopo concessa, non de-
,, bet censeri gravamen injustum, sed potius gratia, nec ex
,, malitia, sed benignitate profecta. Item quod etiam de
,, modo collationis Canonico Papa ab Archiepiscopo probatio-
,, nem exigeret, ipsemet dedit causam; quia sæpe per litte-
,, ras Papæ significavit, ac demum per testes probavit, quod
,, Cancellariam contulerit, retentis sibi proventibus; ideoque
,, Papam ex debito officii sui inquisitionem fieri mandasse.
,, Omnibus igitur diligenter examinatis, Archiepiscopus
,, in tribus fuit culpabilis repertus. Circa contrarietatem
,, responsi, quia non debuit ulli, præsertim Sum. Pontifi-
,, ci, ex certa scientia contraria respondere: circa car-
,, nalitatem animi, quia non ex affectu carnali, sed judi-
,, cio discreto debuisset Offic., & Beneficium Ecclesiasticum

per-

„ personæ magis idoneæ conferre; ac denique circa inhonestatem facti, quia non est licitum ea quacunque pactione, seu conventione, aut sub modo, seu præscripto tenore (quia modus æquipollet conditioni; ideoque sicut conditio, ita modus Simoniam inducit, *Gl. hic V. Sub modo*) nudum Officium Ecclesiasticum conferre, & sibi proventus retinere, cum in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. (relato *in cap. Prohibemus; 7. de censibus*) prohibitum sit, ne quis conferendo Ecclesiasticum Beneficium, partem aliquam proventuum suis usibus aut commodis retinere præsumat; & alibi cautum reperiatur (*cap. ult. caus. 1. quæst. 3. cap. Majoribus; 8. c. Vacante; 26. c. Cum causam; 36. de præbend.*) quod Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferri debent. Quamobrem hic distinguendum est, an qui confert spirituale Beneficium, proventus ipsius ante collationem perceperit, nec ne? Si enim ipse eos non percepit, sed alius, & ex collatione consequatur (apposita scilicet in illa pactione, *Gl. hic V. Consequatur*) ut ipse percipiat proventus, non est dubium pravitatem Simoniæ intervenire. Sin autem ante collationem ipse conferens perceperit proventus, tum iterum distinguendum est, num Collator prius, sive ante collationem statuerit, seu convenerit, (cum Capitulo suo, non cum eo, cui conferendum est Beneficium, *Gl. fin. hic*) ut pro justa & necessaria causa, proventus ad tempus ipsi retineantur: An vero conveniat cum eo, qui Beneficium accepturus est, vel cum mediatore aliquo, ut Beneficio illo collato, retineat ipse Collator, sive percipiat proventus illius: prius illud licitum censeri debet, non item posterius, ne via aperiatur iis, qui Simoniacam pravitatem satagunt palliare. Hactenus *Innocentius III. in cit. c. unic. h. t.*

II. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Etsi actore non probante, reus absolvendus est, licet nihil præstiterit, sive innocentiam suam non ostenderit: ratione tamen præsumptionis contra reum transfertur interdum onus probandi in ipsum, ut patet *ex hoc cap.* in quo Archiepiscopo impositum est onus probandi propter præsumptionem, quæ ex collatione Beneficii occulte facta, orta fuit contra ipsum, ideoque probare debuit, eam canonice & legitime factam fuisse, *Gl. hic V. Actore non probante*, ubi plures exceptiones adfert, de quibus suo loco.

Notandum secundo. Occulte collatio Beneficii suspecta quidem est, & præsumitur illegitime facta, quia in his, quæ clandestine & secreto fiunt, præsumitur fraus, *Barbos. hic num. ult.* non tamen est irrita talis occulta collatio; quia nullo jure reperitur expressum, quod collatio Beneficii debeat palam, seu publice fieri, sicut statutum est de Electione in Ecclesiis Cathedralibus, & Regularibus, quod debeat publicari, alias non tenet, *c. Quia propter; 42. h. t. Gl. hic V. Occulta*.

Notandum tertio. Collator Beneficii non potest, nec debet retinere reditus, vel aliquam partem redituum, & si in collatione de eo paciscatur cum eo, cui confert Beneficium, committit Simoniam; quia ex pacto accepit aliquid temporale pro re spirituali, *Abb. hic nu. 14.* Verum si Episcopus, cum consensu Capituli, non ex pacto, sed per auctoritatem, & potestatem suam ordinariam, partem aliquam redituum Beneficii vacantis, ob justam & necessariam causam subtrahat, sibique ad tempus reservet, etiamsi id in ipsius Episcopi conferentis commodum aliquo modo cedat, v. g. ad solvenda debita Episcopatus contracta, nomine Ecclesiæ, & non suo privato nomine, id per se & suapte natura Simoniacum non est, ut tradit *Abb. hic nu. 15. & 20.* Sic Papa solet exigere Annatas, seu fructus primi anni ex Prælaturis, quæ ab ipso Papa confirmari debent.

III. An autem, spectato Jure communi, Episcopus possit ex justa causa reservare sibi ad tempus integros reditus Beneficii vacantis, dubitatur. Affirmat *Gl. fin. hic Innocent. ibid. num. 6. & 7. Hostiens. in summa eod. §. Quamvis autem Beneficia, & alii apud Barb.* quia Episcopus potest cum Capitulo ex justa causa Dignitatem vel Beneficium omnino extinguere, ergo multo magis ad tempus retinere ejus reditus illius. Neque obstat *c. pen. t. de V. S.* ubi per privilegium Papæ concessum fuit, ut fructus Beneficiorum in Diœcesi sua vacantium ad solvenda debita Ecclesiæ, per biennium sibi retinere ac percipere possit, quod privilegium necessarium non fuisset, si jure communi id Episcopis licitum esset. Nam respondent DD. citt. Licet requiratur privilegium Papæ, si omnium Beneficiorum fructus in Diœcesi reserventur Episcopo, quæ ea interim vacant, si omnium Beneficiorum reditus retineantur: non tamen tali privilegio opus est, si pars fructuum reservetur ex uno, vel pluribus Beneficiis vacantibus, & Beneficium conferatur. Vel etiam dici potest, privilegium in casu *cit. c. pen.* esse impetratum a Papa solum ad majorem securitatem, aut quia Capitulum Episcopo contradicebat, ut in simili tradit *Abbas in c. Cum olim 6. de consuet.* Neque etiam obstat *Clement. 2. de reb. Eccles. non alien.* ubi permittitur Episcopo, ut unire possit Beneficia cum consensu Capituli, ita tamen, ut suæ vel Capituli Mensæ non uniantur: Nam ibi est sermo de perpetuis unionibus Ecclesiarum vel Beneficiorum, ideoque non debet id extendi ad reservationes fructuum Beneficiorum ab Episcopo ad tempus factas, *Barb. c. l.*

IV. Contrarium tamen tenet valde probabiliter *Abb. h. nu. 20.* videlicet spectato jure communi, id non esse licitum Episcopis, sine privilegio, vel licentia Papæ, *arg. Rubric. hujus Tit. & c. ult. caus. 5. q. 3. item arg. cit. Clem. 2. de reb. Eccl. & c.* ubi perpetua unio Beneficiorum facta Mensæ Episcopali, vel Capitulari prohibetur Episcopo, etiam cum consensu Capituli; quia Episcopus auctoritatem præstaret in proprio facto, seu in proprium commodum, *Gl. ibidem V. Mensa sua:* quia ratio etiam locum habet in unione temporali, vel in reservatione fructuum Beneficii facta ab Episcopo ad tempus, alioquin posset Episcopus fraudem committere, post tempus illud elapsum, renovando temporalem unionem, vel reservationem, & sic indirecte illam facere perpetuam, ut notat *Abb. ibid.* Quare licet Episcopus, cum Capitulo possit statuere, ut reditus, vel pars redituum Beneficiorum vacantium ad tempus reserventur in utilitatem Ecclesiæ Cathedralis, v. g. pro Fabrica, vel ad solvenda debita nomine Ecclesiæ contracta, juxta *cit. c. unic. h. t.* dummodo Beneficium, cui fit detractio, reditibus abundet, *Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. num. 4.* non tamen statuere potest Episcopus, ut reserventur in utilitatem suæ Mensæ, vel Capituli; quia auctoritatem præstaret in proprio facto. Nec refert, quod in casu *cit. c. unic.* Archiepiscopus reservavit fructus Cancellariæ usibus suis: nam quod postea dicitur in *§. Unde credimus, Versic. si vero*, non est referendum ad factum illius Archiepiscopi: sed ibi generalis regula traditur, an, & quando possit Episcopus retinere fructus Ecclesiæ, vel Beneficii vacantis: & dicitur, quod ob justam, & necessariam causam id possit, non est autem justa causa ut retineat in utilitatem propriam, ne in proprio facto auctoritatem præstet, licet alioquin causa secundum se esset justa, *Abb. hic nu. 20.* Neque etiam obstat, quod Tutor possit emere rem pupilli, dummodo id palam faciat, *l. Pupillus; 5. §. Sane, ff. de auctorit. Tut.* ergo potest quis auctoritatem præstare in facto proprio contra *Clem. 2. de reb. Eccles. & c.* Nam id verum est in contractu oneroso, seu non gratuito, ut est venditio, quæ palam fit, tunc enim cessat suspicio contra Tutorem: secus est in donatione gratuita, cujusmodi est collatio Beneficii, de quo sermo est *in cit. Clement. 2.* ibi enim semper est suspicio fraudis si fiat in utilitatem propriam, *Abb. c. l.*

Similiter Episcopus, cum Capitulo statuere potest, ut certa pars fructuum primi anni ex Beneficiis in Diœcesi vacantibus applicetur ad Fabricam Ecclesiæ Cathedralis, si urgeat necessitas ejus reparandæ: non tamen potest, etiam cum Capituli consensu, statuere, ut primi anni proventus suæ Mensæ applicentur: quia auctoritatem præstaret in facto proprio, ideoque in hoc casu ad S. Pontificem recurri debet, ut docet *Joan. Andr. in c. Si propter, 10. nu. 5. & ibid. Laym. nu. 2. de rescript. in 6.* Idque procedit, spectato Jure communi. nam in quibusdam Ecclesiis Germaniæ adhuc hodie consuetudo viget, ut annatæ, seu primi fructus anni, vel potius moderata eorum pars reservetur Episcopo, ad ejus proventus augendos, ut refert *Laym. c. l. & l. 4. tract. 10. c. ult. §. 5. num. 46.* qui etiam addit, non satis constare, num per Concilium Tridentinum *Sess. 24. cap. 14. de reform.* hujusmodi primorum fructuum subtractio ex vacantibus Beneficiis simpliciter sit prohibita an vero tantum, ne ita accipiantur, ut Simoniæ speciem habeat, quasi pro collatione aut institutione accipiantur.

V. Cæterum huc pertinet illa Quæstio, quando Beneficia Ecclesiastica diminui, vel etiam omnino extingui possint? Resp. ob tenuitatem redituum, si illi notabiliter decreverunt, possunt ab Episcopo, cum consensu Capituli Beneficia Ecclesiastica sive numerus Præbendarum diminui, vel etiam omnino supprimi, & extingui, prout sumitur *ex c. Cum accessissent; 8. de Constit.* sicuti etiam, ob redituum notabile augmentum, potest Beneficiorum & Præbendarum numerus augeri, *Abbas ibid. numero 2. & 4.* Ratio est, quia tot Canonici, & Ecclesiæ Ministri institui debent; quot ex reditibus decenter sustentari possunt, ut habetur *in cap. 1. de institut. cap. ult. juncta Gloss. V. juxta Facultates; de V. S.* cum ergo talis Præbendarum diminutio SS. Canonibus sit consentanea, non prohibetur Episcopus cum consensu Capituli, eam facere, ut docet *Gl. in c. Ex parte; 10. V. Diminui; h. t. Innocent. in cit. c. Cum accessissent; n. 2. Jo. Andr. ibid. n. 2. Imola n. 4. & Abb. n. 4. Laym. in c. Cum M. 9. n. 5. de Constit.*

VI. Excipitur primo, ut dignitas in Ecclesia extinguatur, requiritur insuper auctoritas Papæ, juxta *Gl. in cit. c. Cum accessissent; V. Confirmatum*, quod verum est, si secundum Jus commune Canonicum, talis dignitas in Ecclesia esse debeat, ut colligitur *ex cit. c.* quia inferiores Papa non possunt statuere contra Jus commune Ecclesiasticum, *Laym. in cit. c. Cum accessissent, num. 2.* Quod si nova dignitas a Papa instituta, vel pro bono alicujus Ecclesiæ confirmata sit, non potest illam deinde tollere Episcopus, sine ejusdem auctoritate extra hos vero casus, potest Episcopus cum Capituli consensu, etiam dignitatem ex justa causa extinguere, ut post *Gloss. in Clement. 2. de reb. Eccles. non alien. V. Vacabat*, docet *Jo. Andr. in cit. c. Cum accessissent, num. 59. & Laym. cit. cap 8. numer. 2.*

Excipitur secundo, si Beneficia seu Præbendæ, non ab Episcopo, vel Capitulo; sed ab alio sint fundata, tunc enim sine talis Patroni consensu, supprimi, aut diminui non possunt: præterquam si necessitas id exigat, tum enim si Patronus requisitus consentire nolit, etiam eo invito, diminutio Beneficii fieri potest; nam Patronus non potest impedire magnum bonum Ecclesiæ, *Abb. in cit. c. 8. n. 5. Laym. in c. Cum M. 9. n. 2. except. 5. de Constit.*

Excipitur tertio, quod nec Beneficia supprimi, vel diminui possint ab Episcopo, cum consensu Capituli, si id cedat in commodum utriusque, quia bona communia habent, sed tunc ad superiorem Archiepiscopum, vel Papam recurrendum est, ut is consentiat; quia Episcopus, vel Capitulum in proprio facto auctoritatem præstare non potest, juxta sæpe *cit. Clement. 2.* Sin autem bona Episcopi, & Capituli sint divisa, sicut plerumque esse solent, tunc potest Episcopus ex justa causa Beneficium extinguere, aut Præbendas minuere, in commodum Capituli, aut Fabricæ, & si forte per accidens & indirecte Episcopus inde commodum ferat, *Abb. in cit. c. Cum accessissent; n. 5. & Laym. in cit. c. Cum M. 9 n. 2. in except. 2. de Constit.*

Excipitur communiter quarto; nisi numerus Præbendarum juramento sit confirmatus, cum clausula irritante: tum enim non potest mutari vel minui, propter periculum perjurii, *Abbas in cit. cap. Cum accessissent; numero 4. & alii.* Verum juramentum de certo numero Prebendarum, vel Canonicorum servando, intelligi debet, si res in eodem statu per-

permaneat: non autem si notabiliter mutata sit, nam tunc, non obstante tali Juramento, quia v. gr. reditus notabiliter imminuti sint, mutatio fieri potest, & numerus Canonicorum, & Præbendarum diminui, sicut etiam augeri, auctis reditibus, dummodo augmentum vel decrementum existimetur stabile futurum, *Laym. c. l. nu. 4. except. 3.*

§. II.

De Pensionibus, per quas diminuuntur reditus Beneficiorum.

De pensionibus nullus extat Titulus in jure Canonico, in variis tamen locis sparsim hinc inde de illis agitur, & ad Tractatum de Beneficiis propter magnam affinitatem, quam cum illis habent, pertinent; ideo de illis hoc §. agemus.

VII. Quæritur primo, quid sit pensio, & quo modo a Beneficio distinguatur? Resp. pensio, prout hic accipitur, est jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio, prout definit *Less. l. 2. de justit. c. 34. nu.* 301. vel ut explicatius alii, est certa portio ex alieno Beneficio Ecclesiastico ad tempus justa de causa detracta, & separata, *Azor. p. 2. l. 8. c. 5. q. 1. Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. nu. 1.* Dicitur primo certa portio, quia est pars quædam de reditibus Beneficii detracta, & alteri assignata, adeoque jus quoddam per se distinctum, & separatum a Beneficio, sicut ususfructus a proprietate separatus est, prout colligitur *ex c. Quamvis; 4. ibi: eis non in pensione, sed in Beneficiis Ecclesiasticis tantum volumus provideri, de præb. in 6. & ex Concilio Trident. Sess. 21. c. 2. de refor.* ubi deciditur, quod possit quis ordinari ad Titulum Beneficii Ecclesiastici, non item ad Titulum pensionis; nisi necessitas, vel commoditas Ecclesiæ aliud suadeat, prout Episcopus judicaverit. Nec obstat, quod pensio loco Beneficii subrogatur, subrogatum autem capit naturam ejus, cui subrogatur: non tamen eandem qualitatem habet cum illo, ut patet ex patrimonio, quod subrogatur in locum Beneficii ad Ordines suscipiendos, *cit. c. 2.* & tamen Beneficium non est, *Castro Palao tract. 13. disp. 1. pun. 11. §. 2. num. 5.* Dicitur secundo, ad tempus, quia pensio in hoc a Beneficio distinguitur, quod Beneficium sit suapte natura perpetuum, nam Beneficiarii morte, aut renunciatione non finitur: sed vacat, ita, ut alteri conferendum sit. At vero pensio ad tempus confertur, videlicet ad vitam pensionarii, per cujus mortem, vel renunciationem (quæ etiam sine Superioris auctoritate fieri potest) omnino extinguitur, sicut ususfructus morte usufructuarii, *§. Finitur Instit. de usufructu*: nunquam autem vacat, ita, ut alteri conferri debeat: quamvis ex causa nova pensio Beneficio imponi potest, & denuo alteri assignari, *Azor. c. l. & Laym.* Verum Papa ex plenitudine potestatis constituere potest, ut pensio sit perpetua, & de uno ad alterum transferatur, *Less. c. l. num. 208. & Laym.* Dicitur tertio, ex justa causa, tum quia, cum jure communi statutum sit, ut Beneficia sine diminutione conferantur, *c. un. h. tit.* non possunt fructus Beneficii, sine justa causa diminui, sive alteri assignari loco pensionis: tum quia, cum pensio sit quædam servitus imposita Beneficio, & onus quoddam, per quod gravatur Beneficiarius, ideo sine justa causa constitui non potest, *Azor. c. l.*

Cæterum nomine pensionis hic definitæ non comprehenditur illa, quando ex Beneficio pingui certa portio fructuum detrahitur, & alicui in Titulum Beneficii perpetui conceditur, v. g. perpetuæ Vicariæ aut Commendæ, talis enim portio proprie dicti Beneficiarii rationem habet, ut notat *Azor. cit. loc. q. 5. Garc. p. 1. de Benefic. c. 5. nu. 164. Laym. c. l.* Aliæ autem pensiones, sive dentur in stipendium labori, aliquo officio fungentibus: sive in subsidium vitæ, ob doctrinam alicujus, vel morum honestatem: sive loco Beneficii, quod dimisit, vel simpliciter, vel alterius gratia, vel permutatis, vel quo cessit litis finiendæ causa, appellatione pensionis supra definitæ comprehenduntur; quia proprie dicta Beneficia non sunt, cum non conferantur in titulum perpetuum, licet in multis cum Beneficiis conveniant, si sint pensiones, Clericales & non mere Laicæ, ut ex mox dicendis patebit, *Azor. cit. q. 1. & q. 5. Laym. cit. loc.*

VIII. Quæritur secundo, quotuplex sit pensio? Resp. duplex, Laica seu temporalis, & Clericalis seu spiritualis. Laica dicitur, quæ datur ob ministerium temporale, vel aliam causam temporalem, & Laico etiam conferri potest, v. g. Oeconomo Ecclesiæ, Cantori, Æditno, vel etiam Ecclesiæ defensori aut Patrono. Pensio vero Clericalis, seu Ecclesiastica dicitur, quæ solis Clericis competere potest. Ea rursum duplex est, una simpliciter spiritualis; quia datur Clerico ob ministerium spirituale, v. g. Coadjutori Episcopi, vel Concionatori, vel Vicario, aut Cooperatori Parochi. Altera est media sive mixta, quæ fundatur quidem in statu Clericali, adeoque non nisi Clericis dari potest: non tamen propter spirituale ministerium confertur: sed ob aliam causam, cujusmodi est ea, quæ datur Clerico pauperi, vel Parocho seni in necessariam sustentationem; vel quæ datur ei, qui Beneficium alteri resignavit, reservata sibi, cum auctoritate Episcopi, pensione: vel ei, qui Beneficium suum cum altero tenuiore permutavit, vel denique ei, qui lite Beneficiaria cedit, *Less. c. l. nu. 202. Azor. cit. q. 5. Laym. c. l. num. 2.*

Porro inter pensionem Ecclesiasticam, & Laicalem magnum est discrimen: hæc enim nihil fere commune habet cum Beneficio Ecclesiastico, cum non requirat statum Clericalem, nec officium spirituale, si sit simpliciter spiritualis, ideoque est jus spirituale, vel potius spirituali annexum, & eisdem fere modis, quibus Beneficium amittitur: imo etiam annexam habet obligationem recitandi Officium B. V. ex Constitutione Pii V. *Laym. c. l.* quamvis ea constitutio non ubique sit recepta, teste *Lessio cit. loc. num.* 208.

IX. Quæritur tertio, quis possit pensionem imponere Beneficiis? Resp. primo, potestas imponendi pensiones ob justam causam absolute competit S. Pontifici, quippe qui plenissimam habet in Beneficiis disponendi potestatem, *c. 2. de præb. in 6.* Dixi, ob justam causam, quia si sine justa causa imponatur pensio etiam a Papa, ea saltem illicite obtinetur, adeoque in conscientia retineri non potest; cum Papa non sit absolutus Dominus Beneficiorum, neque fructuum illorum; sed solum Administrator & Dispensator, ut docet *Less. cit. cit. c. 34. num. 204. Vasq. tract. de Benef. c. 2. §. 3. dub. 11. n. 50. Garc. p. 1. c. 5. nu. 277. & alii communiter*, quamvis talis impositio sine causa facta sit valida, *Azor. cit. c. 5. q. 8. & Garc. num. 275.* Porro plures causæ justæ, ob quas imponi potest pensio, supra sunt allatæ, & generatim loquendo debet esse causa necessitatis, vel concernens utilitatem Ecclesiæ, ut mox dicetur.

X. Resp. secundo, etsi ordinarie loquendo, Episcopus non possit pensionem imponere ipsis Beneficiis, quia hæc sine diminutione conferri debent: idque stylus Curiæ Romanæ confirmat, per quem constitutio pensionum reservatur S. Pontifici, teste *Lessio c. l. nu.* 206. In causis tamen specialibus, ex justa & necessaria causa vel evidentem Ecclesiæ utilitatem concernente, adhuc hodie talis potestas Episcopo competit. Et inprimis quidem Episcopus potest imponere pensionem Beneficiis, non in perpetuum, nec cum facultate transferendi ad alterum: sed duraturam ad vitam gravati Beneficiarii, cum quo & pensio extinguitur, ut ex receptissima sententia DD. tradit *Fagn. in c. Nisi; 21. de Præbend. 6. nu. 28. & seqq.* ubi Papa declarat, potuisse decerni, ob bonum pacis & concordiæ, ut unus ex duobus electis ad eandem dignitatem, habeat dignitatem, & alter annexam pensionem ex reditibus illius solvendam, ita tamen, ut talis pensio non debeat solvi, nisi dum vivit Beneficiarius gravatus; quia per talem etiam pensionem personalem, seu ad vitam tantum eam solventis non dividitur Beneficium. An autem Episcopus possit imponere pensionem Beneficio ad vitam pensionarii, id est, ejus, cui pensio solvitur, ita tamen, ut post mortem Beneficiarii transeat ad Successorem illius in Beneficio, quamdiu pensionarius vivit, major est difficultas. Affirmativam tenent *Suar. l. 4. de Simonia c. 52. num. 18. Laym. l. 4. tract. 2. c. 28. nu. 3. Garc. p. 1. de Benef. c. 5. nu. 295. & seq. & num.* 333. videlicet, quod Episcopus ex causa justa & necessaria, vel utilitatem Ecclesiæ concernente, possit pensiones imponere Beneficiis ad vitam pensionarii, & quæ transeat ad Successorem in Beneficio. Quamvis *Garc. c. l. nu.* 334. excipiat, quod Episcopus ex causa pacis & concordiæ, ut a lite recedatur, non possit imponere pensionem, quæ transeat ad Successorem in Beneficio: sed solum quæ duret ad vitam Beneficiarii onerati, & cum illo extinguatur, *arg. c. Nisi; 21. de præbend.* ubi hæc ratio datur, quia cum agatur de jure personali, non potest obligari Successor in Beneficio, quippe de cujus utilitate non agitur, de quo infra: Porro sententia affirmativa probatur *ex c. De cætero; 5. de transact.* ubi dicitur, quod census vel pensio imposita ex causa transactionis, sine consensu Episcopi, non excedat vitam ejus, qui pensionem solvit: ergo per sensum contrarium, cum consensu Episcopi, potest excedere vitam Beneficiati solventis, adeoque ipsi Beneficio imponi pensio, quæ transeat ad Successorem. Unde *Gl. fin. ibidem* ait, talem impositionem esse personalem, nec transire ad Successorem illius, qui solvit nisi facta fuerit auctoritate Episcopi, & *Abb. ibid. nu.* 2. Concordat *c. 3. de collus. detegend.* ubi aperte supponitur, per viam transactionis, quæ arbitrio Episcopi fieri solet, posse ita imponi, ut pensionario sit solvenda, etiamsi Beneficiarius, qui solvit, sit mortuus, ut notat *Suar. c. l.* Nec obstat *cit. c. Nisi essent; de prob.* quia ibi non fuerat pensio imposita auctoritate Episcopi, sed coram Judicibus arbitris aut Delegatis, etiam a Papa, qui non possunt, sine consensu Episcopi, imponere censum vel pensionem Beneficiato, ita, ut excedat vitam illius; quia per hoc præjudicium fieret juri Episcopi, qui non posset Beneficium alteri conferre, sine diminutione fructuum, *Suar. c. l. & Laym.*

Contrariam tamen, & negativam sententiam tenet *Azor. p. 2. l. 8. c. 6. q. 1. Sanch. l. 7. mor. c. 29. nu. 99.* & novissime fuse probat *Fagnan. in cit. c. Nisi essent, de præbend. nu. 40. & pluribus seqq.* quæ tamen non plus probare videntur, quam quod ordinarie & regulariter non possit Episcopus ipsis Beneficiis in perpetuum, vel ad Successores in Beneficio transeat, pensionem imponere sine licentia Papæ: non autem quod id non possit ex justa & necessaria causa, vel ob utilitatem Ecclesiæ in quibusdam casibus specialibus, qui ex jure vel consuetudine sufficienter colliguntur, ut supra dictum, & quicquid sit de jure stricto, saltem usu videtur esse recepta sententia affirmativa, in quibusdam casibus, *Suar. c. l.* ubi ait, quod usus videtur ita declarasse juxta supra allata.

XI. Cæterum prædictis addendum primo, quod non possit Episcopus resignanti coram ipso Beneficium in favorem alterius, reservare, seu assignare pensionem solvendam ex Beneficio illo; quia nec potest talem resignationem admittere, sed solus Papa, *Suar. lib. 4. c. 33. n. 3. Garc. c. l. num. 340. & 342. Laym. c. l.* Secundo, Episcopus non potest conferre Beneficium cum pacto seu conditione solvendi pensionem, hoc enim Simoniacum est, juxta *cit. c. Nisi; 21. ibi: non quidem ex pactione partium, de præb.* sive conveniatur, ut pensio solvatur ipsi Episcopo, sive alteri, *cit. c. Nisi; Fagnan. ibid. nu. 18. & 19.*

XII Quæritur quarto, Quinam pensiones obtinere possint? Resp. etsi pensio temporalis Laico concedi possit, non tamen Ecclesiastica; hæc enim non nisi Clerico saltem prima tonsura initiato, constitui potest; cum sit jus fundatum in statu Clericali, imo ex Constitutione Pii V. etiam officium spirituale annexum habet, ut supr. dictum *Less. c. l. nu. 293. Azor. cit. l. 8. cap. 7. q. 3. Garc. cit. c. 5. nu.* 10. quin etiam talis pensionarius habitum, & tonsuram Clericalem ferre debet, saltem si pensio excedat summam 60. Ducatorum auri de Camera, juxta *Constitut. 3. Sixti V. apud Garc. citat. l. num.* 14. Secundo, non potest pensio Ecclesiastica concedi infanti, qui scilicet est infra septennium; quia hæc ætas requiritur ad

pri-

primam tonsuram, & ad simplex Beneficium jure antiquo, *Azor. c. l. qu. 1. Garc. c. l. n. 177.* Verum jure novo Concilii Trident. sicut nullus potest obtinere Beneficium ante annum xiv. ita nec pensionem Ecclesiasticam, *Garc. cit. l. num. 129.* Tertio, universim loquendo, qui non est capax Beneficii, non est etiam capax pensionis Ecclesiasticæ, saltem secundum stylum Curiæ, qui est servandus, *Garc. c. l. n. 121.* Et hinc sicut excommunicato, suspenso, interdicto, irregulari non potest conferri Beneficium, ita nec pensio, *Azor l. 8. cap. 7. q. 2. Garc. c. l. n. 125. 135.* nec spurio, seu illegitimo, *Azor cit. c. 7. q. 6. Garc. cit. c. 5. n. 119.* Item sicut Religiosus est incapax Beneficii sæcularis, ita & pensionis detractæ ex Beneficio sæculari, sine dispensatione Papæ, *Azor c. l. qu. 11. Garc. cit. c. 5. n. 139.* Adde, quod si incapax sit absolute & generaliter dispensatus ad Beneficium obtinendum, censetur etiam dispensatus ad pensionem; nam inhabilitas ad pensionem fundatur in habilitate ad Beneficium, hac igitur sublata per dispensationem, etiam censetur sublata altera, quia pensio succedit loco Beneficii, *Garc. cit. loco num. 150.* Secus est in dispensato specialiter tantum ad certum Beneficium, *Garc. cit. loco num. 151.*

XIII. Quæritur quinto, in quibus Beneficiis pensiones constitui possint, & in qua quantitate? Resp. primo, etsi Beneficiis curatis, & non curatis imponi possit pensio, saltem a S. Pontifice: tamen Concilium Tridentinum *Sess. 24. cap. 13. de reform.* statuit, ut inposterum omnes Cathedrales Ecclesiæ, quarum reditus summam mille ducatorum, & Parochiales, quæ summam centum ducatorum, secundum verum annuum valorem, non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum graventur: idque ipsum usus observat, ne Parochialis Ecclesiæ Rector plus, quam æquum est, oneretur: In Beneficiis vero simplicibus nulla pensio imponi solet, nisi reditus annui Beneficii 24. Ducatorum summam excedant. Item si Beneficium, quod resignatur, est Canonicatus aut Dignitas, non solet onerari pensione, nisi reditus ejus centum Ducatorum quantitatem excedant, *Azor p. 2. l. 8. c. 8. q. 7. in fine.*

XIV. Resp. secundo, Pensio, quæ imponitur Beneficiis, debet esse moderata, ut tantum remaneat Beneficiato, præsertim Ecclesiæ Rectori, seu Parocho, ut commode se sustentare, officium misericordiæ erga pauperes, & hospitalitatis erga peregrinos exercere: jura item Episcopalia solvere, & alia onera ipsi incumbentia præstare possit, juxta *c. De Monachis; ra. de præb.* alias pensio imposita ad debitam quantitatem reducenda est, *Less. cit. c. 34. nu. 206. Azor cit. c. 8. q. 5. Laym. cit. c. 18. n. 6. Garc. c. 5. n. 366. & seq.* Est autem ferme consuetum, ut nomine pensionis tertia pars redituum ex Beneficio extrahatur, ita, ut si pensio tertiam partem non excedat, justa censeatur, *Azor c. l. q. 5. & Laym.* Verum in Beneficiis simplicibus hodie de stylo Curiæ regulariter imponi pensionem usque ad medietatem fructuum, tradit *Parisius l. 6. de resign. Benef. q. 2. n. 26. Garc. c. l. nu. 371.* Porro non censetur pensio imposita super reditibus incertis, vel distributionibus quotidianis, nisi id exprimatur, etiamsi adjecta sit clausula generalis, per quam pensio imponitur super reditibus, fructibus & proventibus universis, quia hæ distributiones, & reditus incerti, non sunt fructus Beneficii, sed stipendium & merces laboris, ideoque sub generali nomine fructuum, & redituum non comprehenduntur, nisi aliunde ex subjecta materia, vel stylo Curiæ contrarium constaret, *Azor cit. c. 8. q. 17. Garc. cit. c. 5. n. 379. & seq. & nu. 388. & seq.*

XV. Quæritur sexto. An ad pensionem imponendam Beneficio requiratur consensus Beneficiarii, vel Patroni, si Beneficium sit Patronatum? Resp. primo, requiritur consensus Beneficiarii, alioquin invalida est constitutio pensionis, sive fiat ab Episcopo, sive a Papa ut docet *Azor cit. c. 8. q. 6. Garc. cit. c. 5. n. 320.* Nam etsi Papa possit imponere pensionem, etiam sine consensu Rectoris Beneficii, non tamen id facere solet, ut constat *ex Reg. 43. Cancell. Apostol. apud Chocbier*, ubi habetur, quod Litteræ resignationis, vel assignationis, etiam motu proprio, cujusvis pensionis annuæ, super alicujus Beneficii fructibus expediri non possint, nisi de consensu illius, qui dictam pensionem persolvere tunc debebit: ergo multo minus Episcopus poterit pensionem imponere, sine consensu Beneficiarii; cum non possit derogare Constitutioni S. Pontificis. Imo probabilius est, quod etiam Beneficio vacanti non possit imponi pensio Ecclesiastica, nisi constituatur defensor aliquis, qui loco Beneficiarii in pensionem consentiat, ut docet *Azor cit. q. 6. Palao cit. disp. 1. pun. 15. §. 4. num. 1.* Ratio est, tum quia etsi constitutio pensionis Ecclesiasticæ non sit proprie alienatio, est tamen quasi alienatio, ejusque naturam imitatur, ideoque ad eam defensor requiritur, sicut ad alienationem rerum Ecclesiæ, ea vacante: tum quia *cit. Reg. Cancellar.* non distinguit, num pensio imponatur Beneficio vacanti, vel non vacanti.

XVI. Resp. secundo, ad imponendam pensionem Beneficio patronato non requiritur necessario consensus Patroni: sed solum ex honestate, spectato jure communi, & seclusو speciali privilegio, aut consuetudine, *Abb. in c. unic. n. 20. h. t. Azor cit. c. 8. q. 1. Less. c. l. n. 207. Laym. cit. c. 18. nu. 4.* Ratio est, tum quia nullo jure cavetur, requiri ad hoc consensum Patroni: tum quia per nullum fit præjudicium Patrono, non enim confertur Beneficium sine consensu ejus; sed postquam collatum est ei, quem præsentavit, pensio sine ejusdem consensu alteri reservatur ab Episcopo non in perpetuum, sed tantum ad vitam pensionarii, adeoque nihil Patroni juri derogatur, cum ipse fructus ex Beneficio percipere non possit, nisi in necessitate quæ hic supponitur abesse: dummodo tamen pensio imposita sit moderata, & non nimis onerosa: alioquin Patronus petere potest, ut extinguatur, vel ad debitam quantitatem redigatur, ut notat *Azor c. l. qu. 1. & 2.* Aliud vero est in permutatione, resignatione facta in favorem alterius, & in unione Beneficiorum: in his enim ordinarie requiritur consensus Patroni; quia per illas suo jure præsentandi privatur Patronus, *Less. c. l. n. 203.* monet tamen *Laym. c. l. nu. 4.* consultum esse, ut consensus Patroni prius requiratur; nam si Patronus sine justa causa consentire nolit, poterit Episcopus nihilominus pensionem imponere.

Cæterum in Litteris pensionis constitutæ a Papa fieri debet mentio de jure, quod in Beneficio habet Patronus, si sit Laicus, cui jus Patronatus competit ex fundatione, ædificatione, vel dotatione Ecclesiæ, alioquin litteræ erunt subreptitiæ; quia tacetur aliquid, quod si expressum fuisset, difficilius impetrata fuisset pensio, non enim solet Papa facile derogare juri Patronatus Laicorum. Aliud est, si Patronus sit Ecclesiasticus, vel etiam Laicus jus Patronatus habens ex præscriptione, consuetudine, vel privilegio, tunc enim non est necesse facere mentionem, quia facilius onerat Papa talia Beneficia Patronata, *Azor cit. c. 8. q. 3. Less. n. 207.*

XVII. Præterea in impetratione pensionis fieri debet mentio prioris pensionis constitutæ in Beneficio: quia non præsumitur Papam velle duplici onere gravare Ecclesiam, ut ex communi docet *Azor cit. l. 8. c. 9. qu. 3.* Non autem necessario fieri debet mentio de Beneficiis prius obtentis, nullus enim Textus juris id requirit, licet enim in impetratione Beneficii mentio facienda sit cujusvis Beneficii obtenti, juxta supra *dictum Tit. de Præben.* tamen sub nomine Beneficii non comprehenditur pensio in odiosis & pœnalibus: & sicut in impetratione Beneficii non est opus facere mentionem de pensione obtenta, cum hæc non sit Beneficium Ecclesiasticum, nisi impetretur Titulo paupertatis, *Azor. cit. l. 8. c. 12. q. 24. Garc. cit. c. 5. n. 75.* ita neque vice versa, in impetratione pensionis fieri debet mentio de Beneficio obtento *Palao cit. c. pun. 11. §. 5. n. 5.* An autem etiam exprimendus sit valor pensionis, aliqui affirmant, alii vero negant apud *Garc. c. l.* de quo videri potest, *idem n. 9. & pluribus seqq.*

XVIII. Quæritur septimo, quando fieri possit designatio seu reservatio pensionis? Resp. fieri posse, tum ante collationem Beneficii, tum etiam postquam collatum est, cum consensu tamen ejus, cui collatum est, quia jus habet in Beneficio, etsi frequentius fieri soleat, cum Beneficium confertur, *Azor cit. c. 8. q. 4.* monet tamen *Laym. cit. c. 18. n. 9.* quod Episcopus debeat reservare pensionem ante collationem Beneficii, si ex tali reservatione pensionis aliqua utilitas in collatorem directe, vel indirecte redundet, alioqui enim, si ipsam reservet in ipsa collatione, requisito consensu Beneficiati, periculum erit pactionis Simoniacæ, ut patet *ex cap. unic. h. t. in fin.* Porro postquam causæ reservationis pensionis, seu subtractionis fructuum ex Beneficio alterius cessavit, iterum sine diminutione conferri debent Beneficia, sicut jure communi, & ordinario debent, juxta *cit. c. unic. Laym. c. l.*

XIX. Quæritur octavo, an pensionarius obligatus sit ad solvendum onera annexa Beneficio? Resp. per se, & spectato Jure communi, pensionarius pro rata pensionis suæ obligatus est contribuere ad subsidium charitativum Episcopo: item ad solvendas collectas, tum ordinarias, tum extraordinarias, quæ ob necessitatem, vel publicam causam a Clericis interdum exiguntur, & alia similia onera, Beneficiis imposita, *Azor cit. l. 9. c. 9. qu. 2. Laym. cit. c. 18. nu. 7. Garc. cit. c. 5. n. 172.* Ratio est, quia qui commodum percipit, debet & onus ei annexum perferre, juxta *Reg. 77. in 6.* At vero pensionarius percipit partem aliquam fructuum, sive redituum ex Beneficio, ergo secundum proportionem, debet etiam subire onera Beneficio imposita, & annexa. Excipitur, nisi assignata sit alicui pensio libera, & exempta ab omnibus hujusmodi oneribus, tunc enim solus Titularis, seu Rector Beneficii præstare debet, quo casu eo minor pensio constitui solet, *Azor cit. l. & Laym. Garc. cit. loco num. 172.*

XX. Quæritur nono, an obligatio Beneficiarii solvendi pensionem transeat ad Successorem ejus in Beneficio? Resp. affirmative, ratio est, tum quia pensio est onus reale impositum fructibus, seu reditibus Beneficii, quod ad Successorem cum suo onere transit: tum quia Successor hoc ipso, quod libere acceptet Beneficium pensione gravatum, videtur quasi contrahere, & se obligare ad illud onus præstandum, *Azor cit. c. 8. qu. 13. & alii communiter.* Et hinc etiam, vacante Beneficio, pensio solvenda est ex reditibus illius ab Oeconomo, seu Administratore, quia est onus reale fructibus Beneficii annexum, *Azor cit. l. 6. c. 12. q. 10. Garc. cit. c. 5. nu. 188.* ubi *n. seqq.* addit, quod etiam sequestrato Beneficio, pensio solvenda sit a sequestro.

Extendunt traditam doctrinam nonnulli, ut Successor in Beneficio pensione onerato solvere teneatur etiam pensiones, quas Beneficiarius mortuus, præteritis annis, non solverat, sive eas in utilitatem Ecclesiæ converterit (secus si in utilitatem sui hæredis, tunc enim hic eas solvere debet) sive in usus suos privatos, vel male illas consumpserit Antecessor: nam pensio est onus reale impositum Beneficio, ut supra dictum, quod cum illo transit ad possessorem, & licet ad Successorem in Beneficio non pervenerint pensiones præteriti temporis: pervenit tamen ad ipsum Beneficium, quod est obligatum pensionario, cum onere reali, *Azor cit. c. 8. q. 14.* Verum alii apud eundem censent, hæredem Beneficiarii, si is pensiones præteriti temporis male consumpsit, vel in privatos suos usus impendit, debere eas solvere, cum Successor in Beneficio nihil perceperit ex fructibus præteritis, quos Antecessor ipsius consumpsit. Denique Rota Romana apud *Garc. c. l. n. 199.* sæpius decidit, Beneficiarium, vel ejus hæredem, pro solutione pensionum præteriti temporis prius conveniendos esse, quam Successor in Beneficio conveniatur, quia ipsi sunt directe obligati, maxime si fructus aliquos Beneficii retineant, tunc enim actione hypothecaria conveniri possunt: Successor vero, qui nullos fructus Beneficii adhuc percepit, solum in subsidium obligatus videtur ad solvendum, ideoque non est æquum, ante excussionem Antecessoris, ejusq; hæredis illum conveniri. Quamvis plures DD. relati a *Garc. c. l.* dicetine li-

liberum esse pensionario, contra ipsum Antecessorem Beneficii adhuc viventem, vel defuncti hæredem, contra ejus in Beneficio Sneceflorem agere, at tutius esse, contra Successurem agere.

Illud magis eerrom est, facta executione Beneficiarii, vel ejus hæredis, pensionarium posse petere solutionem pensionum eatantlum a Successore in Beneficio, quia ad hunc transit Beneficium cum onere anneao, & consequenter contrabit obligationem pensionis solvendæ: nam licet fructua Beneficii percepti tempore Antecessoris, obligati sint ipso jure pro solutione pensionis: quia vero hi amplius non extant, subrogatur in eorum locum fructus reliquorum sequentium annorum ex eodem Beneficio percepti, *Palao cit. punt. 11. §. 6. n. 4.*

XXI. Quæritur decimo, quibus modis pensiones extinguantur? Resp. varii sunt modi, quibus illæ extinguuntur, prout videre est apud *Azor cit. l. 8. c. 10.* Primo, obitu pensionarii, quia hæc servitus Beneficio imposita solum ad ejus vitam durat, ex communi apud *Azor cit. c. 10. in princ.* Secundo, per matrimonium contractum per verba de præsenti vacant pensiones Ecclesiasticæ, sicut & Beneficia: quia talis pensio loco Beneficii succedit, cui æquiparatur, ejusque naturam imitatur, *Azor. c. l. q. 1. Garc. cit. c. 5. n. 106. & 2. seqq.* Tertio, per promotionem ad Episcopatus sicut vacant Beneficia, ita etiam extinguuntur pensiones, nisi fuerit per dispensationem, vel privilegium Pontificium concessum, ne pensione promoti priventur, quod aliqui etiam extendunt ad eum, qui promotus est ad Abbatiam, *Azor c. l. q. 2. Garc. cit. c. 5. n. 110. & 112.* Quarto, per professionem expressam, vel tacitam Religionis, *Azor c. l. q. 3.* ubi addit, quod sicut ante professionem emissam non vacant Beneficia, ita nec pensio extinguitur, *Garc. c. l. n. 114.* Quinto, si pensionarius miles factus sit, & monitus militiam non deserat, tunc sicut Beneficium, ita & pensionem Ecclesiasticam amittit, quia privilegio Clericorum privatur, *Azor c. l. qu. 4. Barb. lib. 3. Jur. Eccles. c. 11. n. 50.* Sexto, si pensionarius in perpetuum pensionem remiserit, etiam absque Papæ consensu, illa extinguitur; quia licet Clericus Beneficium dimittere nequeat, propria auctoritate, sine Superioris consensu, potest tamen pensionem: Ratio disparitatis est, quia cum Beneficium dimittitur, vacat, quod cedere potest in damnum Ecclesiæ: at vero cum pensio dimittitur, non vacat, sed extinguitur, quod Beneficio & Ecclesiæ potius prodest, quam nocet, quia Beneficium liberatur ab onere & servitute, qua tenebatur. Deinde cum pensio constituatur in commodum pensionarii, potest is suo commodo & juri renunciare, *Azor cit. c. 10. q. 6.* Septimo, si pensionarius obtineat Beneficium, in quo fuerat ei pensio reservata, tunc cessat jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio, in quo jure sita est pensio, sicut cessat ususfructus acquisita rei proprietate. Hoc autem procedit solum si jure obtineat Beneficium, in quo sita est pensio ipsi assignata, tunc enim pensio omnino extinguitur, ita, ut si postea Beneficium illud dimittat, pensio semel extincta, non reviviscat, nisi per Superiorem denuo conferatur. Si vero pensionarius Beneficium, in quo sita est pensio, obtinuit solum de facto, non de jure, ideoque illud dimittere cogatur, quia alius, lite ei intentata, illud obtinuit, & quasi evicit, tunc potest pensionem exigere ex Beneficio illo ab eo Beneficiato, uti prius exigebat; quia pensio interea tantum sopita fuit, non extincta, ac proinde etsi Beneficium illud, in quo erat ei pensio reservata, pensionario ablatum fuit, non tamen aufertur ei jus iterum petendi pensionem a Beneficii possessore, sicuti simile jus habet usufructuarius, ut colligitur *ex l. Dominus; 57. ff. de usufruct. Azor cit. c. 10. q. 7. Palao cit. punct. 11. §. 10. n. 13.* Cæterum pensio alicui reservata in Beneficio non statim extinguitur per assecutionem alterius Beneficii, quia pensio simul cum Beneficio obtineri potest, cum Canones id non prohibeant, neque enim pensio est Beneficium Ecclesiasticum, *Azor c. l. q. 8.* Plures quæstiones de pensionibus Ecclesiasticis videri possunt apud *Azor p. 2. lib. 8. c. 5. & pluribus seqq.*

TITULUS XIII

De rebus Ecclelæ alienandis, vel non.

DIctum est Titulis præcedentibus, num alienatio rerum Ecclesiasticarum fieri possit a Capitulo, Sede vacante, & an a Prælato, cum consensu Capituli, vel sine consensu illius: idcirco nunc subjicitur hic Titulus, in quo universim & exactius tractatur de prohibita rerum alienatione. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De rerum Ecclesiasticarum alienatione, & rebus, quæ alienari possunt.

§. I.

Quænam alienatio rerum Ecclesiasticarum Jure Canonico sit prohibita, & quæ hic intelligantur nomine Ecclesiæ.

I. PRæmittendum inprimis, quod nomen alienationis in Jure dupliciter accipitur, ut notat *Molin. tract. 2. de Justit. dis. 465. & Azor p. 2. Instit. lib. 9. cap. 1. quæst. 2.* Primo, stricto pro eo tantum actu, per quem dominium directum rei traditæ in alterum transfertur, cujusmodi est venditio, donatio, permutatio, &c. ut constat *ex l. 1. C. de fund. dotal. & ex l. Alienum, 61. in princ. ff. de V. S.* ubi dicitur, alienatum non proprie dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet; *& ex l. 1. C. de jure emphyteut.* ubi dicitur, contractum emphyteuticum alienationis nomine non contineri quia ut, *Glos. ibid. ait, V. Alienationis*, dominium directum rei emphyteuticæ remanet penes dominum, cum tamen alienatio sit actus, per quem dominium in alterum transfertur. Secundo, sumitur alienatio latissime, pro omni eo actu, per quem dominium directum, vel etiam utile tantum, retento directo, ut aliud jus in re transfertur, ac proinde qui sic alienare prohibetur rem aliquam, eam nec in feudum concedere potest, nec in emphyteusin, neque locare ad longum tempus, neque etiam tradere in pignus, aut hypothecam, saltem specialem; quia res ita obligata obnoxia manet alienationis periculo, cum per pignus facile perveniri possit ad alienationem, ut inde satisfaciat creditori, si aliud non sit aut suppetat, unde debitum solvatur. Imo neque servitutem, sive realem, sive etiam personalem, videlicet usum fructum, constituere quis potest in re alienari prohibita, prout hæc omnia expresse habentur, *in l. fin. C. de reb. alien. vel non alien.* ubi subjungitur, eum, qui sic alienare prohibetur, sive lege, sive testatoris voluntate, sive pacto, nihil prædictorum facere posse, nisi is, qui alienationem interdixit, aliquid tale fieri permiserit.

II. Assertio 1. In hac materia prohibitæ alienationis rerum Ecclesiasticarum, quippe Ecclesiis valde favorabili, nomen istud latissime accipitur, ut constat *ex c. Nulli; 5. h. t.*
„ ubi sic ſtaruitur: Nulli (scilicet Clerico, sive majori, si-
„ ve minori, seu inferiori, & multo minus Laico, *Hostiens.*
„ *hic V. Nulli*) liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ suæ
„ sive agrum, sive rusticum mancipium, neque specialis hy-
„ pothecæ titulo obligare: nomine autem alienationis conti-
„ netur conditio (aliqui legunt conductio) donatio, vendi-
„ tio, permutatio, & emphyteuticus contractus perpetuus.
„ Quare omnes Sacerdotes ab ejusmodi alienatione abstinere
„ debent, alioquin pœnas timere possunt, quas Leonis Im-
„ peratoris Constitutio comminatur, quæ extat *in l. Jubemus; 14. §. Oeconomus C. de SS. Eccles.* & refertur etiam *in Authent. de non alienandis rebus Ecclesiæ Collat. 2. §. Quia vero Leonis, de quibus infra.* Est autem *hoc c. desumptum ex Concilio apud Sylvanensem.* Ratio Constitutionis est, quia Prælati & Rectores Ecclesiarum, & multo magis inferiores Clerici non sunt domini, sed dispensatores tantum, seu administratores rerum & bonorum Ecclesiasticorum, *cap. 2. de donat.* ideoque potestatem absolutam illas alienandi non habent, nisi in casibus a SS. Canonibus ipsis permissis, de quibus infra. Occasio autem hujus decreti prohibitorii erat, quia Prælati Ecclesiarum, aliique Clerici frequenter alienabant bona Ecclesiarum in damnum earundem, ut notat *Gl. hic in casu, & Abb.*

III. Ubi pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Per mancipium rusticum hic intelligitur, quod excolendo agro est destinatum, & adscriptum, nam talia servus rusticus deputatus ad culturam agri seu prædii quodammodo illi adhærere, ejusque pars esse videtur, ideoque inter bona immobilia computatur, *Hostiens. hic V. Rusticum, & Abb. n. 2.*

Notandum secundo. Non tantum res immobilis Ecclesiæ alienari non potest, ita, ut dominium rei transferatur: sed nec specialis hypothecæ titulo obligari, licet dominium directum & utile penes Ecclesiam remaneat, ut patet *ex hoc cap.* an autem titulo generalis hypothecæ possit obligari, infra dicetur.

Notandum tertio. Nomine alienationis hic continetur conditio, donatio, venditio, permutatio, & emphyteusis perpetua, ut habetur *in hoc cap.* Quid autem per conditionem hoc loco intelligatur, dubium est? Aliqui per illam intelligunt conditionem Testamenti, nam assignatio seu dispositio, quæ fit in Testamento, dici potest alienatio, ut tradit *Bartol. in Authent. res, quæ subjacent C. Communia de legat. n. 5.* Alii vero probabilius intelligunt concessionem sub conditione, quando res immobilis, videlicet prædium transfertur sub conditione, *Gl. hic V. alienationes*, vel quando fit tributarium, quia sub conditione tale prædium cadit in commissum, si tributum non solvatur, *Innocent. hic V. Conditionem, Hostiens. V. eod. & Joan. Andr. n. 2.* Alii, sed male legunt, conductio; non enim omnis conductio est prohibita, imo permissa, ut infra dicetur. Alii denique legunt condictio, sed omnino vitiose, nam inauditum est, nomine alienationis contineri condictionem, quippe quæ est actio, per quam aliquis jus suum prosequitur in judicio *Zasius in Comment. hic n. 2.* Per emphyteusin vero perpetuam hoc loco intelligitur, quæ fit ad 30. annos, *Abb. hic n. 4.* vel ad vitam conductoris, seu emphyteutæ, vel quamdiu solvitur pensio seu Canon, *Innocent. hic V. Perpetuum, & Hostiens.* vel si locatio, seu concessio fiat ultra tertiam generationem, *Hostiens. hic V. Eodem* sed de hoc infra Tit. 18.

IV. Assertio 2. Sicut alienationis nomen in materia ista Ecclesiis favorabili latissime accipitur, ita etiam nomen Ecclesiæ extenditur ad omnem locum pium, auctoritate Episcopi constitutum, ita, ut res ejus alienari non possint, sine requisita juris solennitate; nam Constitutio Imperat. Leonis *in l. Jubemus 1 C. de SS. Eccles. de non alienandis rebus Ecclesiæ*, postea extensa est ad omnem locum pium *in Authent. Hoc jus porrectum C. eodem* & refertur *in c. 2. caus. 10. q. 2.* eaque *in cit. c. Nulli; h. t.* fuit approbata, ac veluti canonizata ut notat, *Abb. ibid. n. ult.* quemadmodum etiam Beneficium restitutionis in integrum Ecclesiis concessum, ratione læsionis, extenditur ad Xenodochia, & alia loca pia, si auctoritate Episcopali constituta sint, quæ in hujusmodi æquiparantur a jure Ecclesiis, *arg. c. Requisisti; 15. §. Secus autem; de Testam. Abb. c. l. Laym. lib. 3. tract. 4. c. 10. n. 1.*

V. Ex dictis infertur primo, etsi prohibitum sit, res Ecclesiasticas subjicere hypothecæ speciali, non tamen prohibita est constitutio hypothecæ generalis, ac proinde Prælatus ad firmandum contractum legitime initum, bona Ecclesiæ obligare potest sub hypotheca generali, etiam absque consensu Superioris, vel alia solennitate Canonica, ut colligitur *ex cit. cap. Nulli;* per sensum contrarium, eo ip-

fo

so enim, quod ibi prohibetur solum hypotheca specialis in rebus Ecclesiasticis, permissa censetur hypothecs generalis, *Ioan. Andr. ibid. nu.* 1. *& Abb. nu.* 3. *Covarr. l.* 2. *var. resol. c.* 6. *nu.* 7. *Molin. tract.* 2. *disc.* 466. *nu.* 1. *Redoanus tract. de reb. Eccl. non alien. q.* 2. *c.* 6. *nu.* 11. & 12. *Laym. cit.* 10. *nu.* 5. *Ratio* disparitatis est, quia per hypothecam generalem non ita facile deveniri potest ad alienationem, seu venditionem rei generaliter solum obligatæ, seu oppignoratæ, quam per hypothecam specialem, per quam plus juris in rem transfertur in creditorem, cum periculo eam alienandi. Licet autem generalis hypotheca non sit prohibita, non tamen est simpliciter permissa absq; justa causa, *Redoan. c. l. nu.* 12. & 13. ubi *nu.* 56. addit, aliam rationem, cur prohibita sit hypotheca specialis, non autem generalis; quia per illam magis præjudicatur, cum acquiratur jus in re: per generalem vero minus, quia acquiritur jus ad rem tantum. Addit *Covarr. cit. c.* 16. *nu.* 7. quod in materia stricta, seu odiosa, appellatione alienationis non comprehenditur hypotheca aut pignus; quia per illam non transfertur dominium, ideoque proprie alienatio dici non potest. Excipi debet, nisi pignus sit constitutum pro tanta quantitate, ut non sit spes facile illud redimendum fore; ideoq; probabili periculo alienationis, seu distractionis exponatur; quia prohibito actualiquo, censetur etiam prohibitum omne illud, per quod pervenitur ad actum illum, ut *ex Redoano cit. c.* 6. *nu.* 3. & 4. *nu.* 10. & 11. tradit *Laym. cit. c.* 5. *nu.* 2.

VI. Infertur secundo. Nomine alienationis in hac materia quoque comprehenditur translatio bonorum vel redituum unius Ecclesiæ particularis ad aliam Ecclesiam. Quare Episcopus, vel alius simili jurisdictione præditus, non potest res & jura unius Ecclesiæ pro suo arbitratu transferre ad aliam Ecclesiam, prout constat *ex c. Ecclesia*; 43. *caus.* 16. *q.* 2. & *ex c. Non liset*; 1. *h. t.* quod est desumptum ex Conci-
„ lio Lugdunensi IV. ubi statuitur: Non licet Episcopo,
„ vel Abbati (qui quasi Episcopalem jurisdictionem in Ec-
„ clesiis pleno jure sibi subjectis obtinet, *Abb. hic nu.* 3.)
„ terram, v. g. agrum vel prædium unius Ecclesiæ aufer-
„ re, & dare alteri, quamvis ambæ ipsius potestati sint sub-
„ jectæ: potest tamen terras, sive bona earum, cum utrius-
„ que partis consensu, commutare. Ratio est, quia ejusmodi translatio est veræ alienationis species, quæ est interdicta Prælatis Ecclesiæ. Verum ex justa causa, si videlicet una Ecclesia abundet reditibus & bonis, alia vero indigeat, non prohibetur Episcopus translationem ejusmodi instituere, *arg. c.* 3. *de Eccles. ædific.* & docet *Gl. in cit. c.* 1. *V. Ad aliam, h. t. in c.* 1. *V. Tenues*, & *ibi Franc. nu.* 5. *eod. in* 6. *arg. ejusd. c.* Requiritur tamen, ut Capituli consensus interveniat, *arg. c. Tua*; 8. *de his, quæ fiunt a Prælat* &c. imo & Patroni, si Ecclesia sit patronata. Ratio est, quia si necessitas talem translationem fieri postulet, nemini fit injuria, quia Ecclesiæ particulares sunt membra unius Ecclesiæ universalis, ideoque sibi invicem subvenire debent, sicut membra unius corporis, *Abb. hic nu.* 5. & *Laym. in dis. Canon. de rer. Eccles. alien. Thesi* 4. Verumtamen prius provideri debent ex cujusque Ecclesiæ reditibus necessaria Rectori, & Ministris ejus, atque Ecclesiæ Fabricæ, *cap. pen. de his, quæ fiunt a Prælat.* quin & eleemosynæ erogandæ in pauperes loci illius, *Abb. c. l.* & *Laym.* Præterea non potest Episcopus permutare jura, & bona Ecclesiarum sibi subjectarum inter se, sine consensu Clericorum utriusque Ecclesiæ, ut constat *ex cit. c.* 1. *h. t.* & *Abb. ibid. nu.* 4. ex quo infert, quod Canonici non possunt commutare domos sibi assignatas, sine licentia sui Superioris sive Episcopi.

VII. Infertur tertio. Nomine alienationis hic comprehenditur etiam unio perpetua unius Ecclesiæ, vel Beneficii cum alia Ecclesia, vel Beneficio. Quare Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiasticus Papa inferior ejusmodi unionem facere non potest; quia est species quædam alienationis, *c. Tua*; 8. *de his, quæ fiunt a Prælat.* &c. *c. Pastoralis*; 7. *de donat.* & ex communi docet *Rebuffus in praxi Benefic. in Reg. Cancell.* 21. *de unionib. Gl.* 11. *nu.* 2. *Laym. in cit. dis. Thesi* 3. potest tamen Episcopus, cum consensu Capituli, unire unam Ecclesiam alteri, vel etiam loco Religioso, etiam non vocato Rectore, vel illius Ecclesiæ Defensore: Mensæ tamen suæ, vel Capitulo, etiam cum illius consensu, unire non potest, prout
„ decernitur *in Clem.* 2. *h. t.* ubi dicitur: si una Ecclesia al-
„ teri Ecclesiæ, vel Dignitati alicui aut Præbendæ per E-
„ piscopum, suo consentiente Capitulo, uniatur, aut Religio-
„ so loco donetur, ex eo quod Rector ipsius ad hoc vocatus
„ non sit: vel si vacabat, Defensor ei super hoc datus non
„ fuit, nequaquam id poterit impugnari. Quod si Episcopus
„ (etiam accedente consensu sui Capituli) Mensæ suæ, vel
„ ipsi Capitulo aliquam Ecclesiam univerit, hoc irritum erit
„ & inane, non obstante contraria consuetudine.

VIII. Pro explicatione hujus *Clement.* Notandum primo. Episcopus potest, cum consensu Capituli, unionem facere, vocandi tamen sunt ii, quorum interest, videlicet Patronus, si Ecclesia vel Beneficium sit Patronatum: cujus etiam consensus requiritur, saltem si Patronus sit Laicus, *c. Pastoralis*, 7. *de donat. Rebuff. c. l. nu.* 6. & 7. *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 28. *quæst.* 12. non tamen exigitur consensus Rectoris Ecclesiæ sive possessoris Beneficii uniendi; nam talis unio, vel donatio fit sine præjudicio Rectoris, *c. Consultationibus*, 3. *de donat. Glos. in citat. Clement. Vers. Vocatus*, quia illius non interest, non obstante enim tali unione, ipse retinet Ecclesiam, vel Beneficium, neque unio effectum suum habitura est, nisi post mortem, aut amotionem Rectoris, *Azor. c. l. Sanch. lib.* 7. *moral. cap.* 29. *numer.* 172. *Barb. in Collectan. in cit. Clem.* 2. *num.* 3. *h. tit.*

Notandum secundo. Licet una Ecclesia per Episcopum possit uniri alteri, etiam Rectore ejus non vocato, ut habetur *in cit. Clement.* 2. non tamen talis unio fieri potest sine consensu illius Prælati, seu Superioris, cui Ecclesia unienda est subjecta, *Gl. in cit. Clement.* 2. *V. Rector*; Ratio diversitatis est, quia Rectori nullum fit præjudicium, sicut fit Prælato, saltem in potestate providendi, *Abb. in citat. Clement.* 2. *numer.* 5.

Notandum tertio. Quamvis si vacet Ecclesia non Collegiata, v. g. Parochialis, non possit Episcopus etiam cum consensu Capituli, rem aliquam Ecclesiæ vacantis, v. g. partem decimarum, aut redituum unire alteri Ecclesiæ, vel Præbendæ, nisi prius constituatur Ecclesiæ vacanti Curator, vel Defensor, qui vicem Rectoris suppleat, juxta *c.* 1. *h. t. in* 6. potest tamen Episcopus, cum consensu Capituli, vacante Sede, instituere unionem unius Ecclesiæ, vel Beneficii cum alia Ecclesia, aut Beneficio, etiam non constituto Curatore aut Defensore, prout decernitur *in c. Clement.* 2. *h. t.* Ratio autem differentiæ, cur tota aliqua Ecclesia, vel Beneficium vacans possit per Episcopum uniri alteri, etiam Defensore non dato: non possit autem pars bonorum, vel redituum, assignatur a *Gl. in cit. Clement.* 2. *V. Defensor*; quia priore casu, id permittitur ad augendum Divinum cultum, vel ut pauperes sustententur: diminutio vero partis bonorum, vel redituum cederet in præjudicium futuri Rectoris vel Beneficiati, cujus necessaria sustentatio minueretur. Quare tametsi regulariter, cui conceditur majus, & minus concessum censetur; adeoque licet Episcopo permissum sit unire Ecclesiam alteri, non dato Defensore, & ita liceat majus: non tamen licet minus, videlicet partem bonorum concedere, idque ex justa causa; quia per unionem totius Ecclesiæ nullum fit præjudicium Rectori Ecclesiæ, vel Beneficii, cujus reditus augentur, & neutri etiam Ecclesiæ, nec unitæ nec ei, cui fit unio, præjudicium infertur: at vero per unionem partis bonorum, seu redituum magnum fieret præjudicium futuro Rectori, ut ostendit *Barb. in Collect. in cit. Clem.* 2. *num.* 13. & 14.

IX. Notandum quarto S. Pontifex, etsi Ecclesias, aliaque Beneficia unire aliis, non requisito consensu Capituli, possit, cum plenissimam in Ecclesiasticis Beneficiis potestatem habeat, *c.* 2. *de præb. in* 6. non tamen solet id facere, nisi prius requisito consensu Episcopi seu Ordinarii, & Capituli Cathedralis, & vocatis iis, quibus interest; quia non facile solet juribus particularium Ecclesiarum derogare, & alienationes facere pro suo libitu, *Laym. cit. dis. Thes.* 3.

Notandum quinto. Etsi Episcopus possit, cum consensu Capituli, Ecclesiam unire Dignitati, vel Præbendæ Canonicali, etiam Cathedralis Ecclesiæ, non tamen potest unire ipsi Capitulo, seu Mensæ Capitulari; quia in hoc posteriore casu Capitulum auctoritatem præstaret in facto proprio, non autem in priore, *Gl. in cit. Clem.* 2. *V. Capitulo*; *Abb. ibidem nu.* 14. Id vero intelligendum est, si unio fiat Capitulo principaliter ac directe; secus si in consequentiam, & indirecte in utilitatem Capituli, *Garc. p.* 12. *de Benefic. c.* 2. *nu.* 169. ubi *nu. seq.* addit, quod posset fieri unio omnibus Præbendis Canonicatuum, non simul, sed successive, ac distributive singulis; quia tunc non fieret ipsi Capitulo, adeoque posset fieri ab Episcopo, cum consensu Capituli imo etiam omnibus Præbendis simul, *ex declarat. Congreg. Concil.* non tamen Mensæ Capitulari, *Garc. c. l. nu.* 171.

Notandum sexto. Consuetudo, per quam per Episcopum, cum consensu Capituli, fit unio Ecclesiæ, vel Beneficii ipsi Mensæ Capitulari, non valet, etiamsi sit temporis immemorialis, ut patet *ex cit. Clement.* 2. *in fine*, ubi reprobatur quævis contraria consuetudo, adeoque etiam immemorialis, juxta *Gl. fin. hic*, & *Abb. nu. ult.* Imo generatim loquendo, non valet consuetudo, per quam concessum sit, bona Ecclesiastica a Prælato libere, & sine solennitatibus a jure requisitis alienare; quia talis consuetudo non potest non cedere in grave detrimentum Ecclesiæ, nec apparet, quomodo hoc damnum aliunde compensari & res cohonestari possit, ut docet *Abb. in cit. c. Nulli*; 5. *n.* 6. *h. t. Franc. in c. Non est*; 3. *nu.* 2. *de consuetud. in* 6. & *in c. ult. nu.* 7. *extra eodem.*

X. Infertur quarto. Nomine alienationis hic comprehenditur etiam transactio, per quam res Ecclesiæ traditur, sive possessio ejus transfertur in alium; ea enim fieri non potest sine requisitis juris solennitatibus: secus est de ea transactione, quæ fit super re, cujus possessio non est penes Ecclesiam, & per quam ea acquiritur Ecclesiæ, ut *ex Rebuffo tradit Quaranta in summa Bullarii V. Alienatio rerum Ecclesiæ nu.* 19. §. 5. *Amplia*: & *nu.* 39. §. 12. *Limita.*

Infertur quinto. Nomine alienationis comprehenditur hic etiam constitutio servitutis, sive realis, sive personalis quam in re Ecclesiastica alienari prohibita non est concessum constituere, juxta *l. ult. C. de reb. alien. vel non alien. Molin. tract.* 2. *de justit. dis.* 464. *in fine.* Quare non potest Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiarius alteri concedere usumfructum fundi Ecclesiastici, *cap.* 2. *de locat.* Quamvis ipsam fructuum commoditatem ac perceptionem libere vendere, aut locare possit, sine præjudicio tamen Successoris, *cit. c.* 2. *de quo infra Tit.* 18. Similiter etsi Parochus, vel alius Beneficiarius, non possit alienare, sive in alium transferre jus decimarum, *c. ult. de rer. permut.* Fructus tamen decimarum vendere, vel locare alteri etiam Laico non prohibetur, ita tamen ut is eos percipiat, non suo, sed Parochi, seu Beneficiarii nomine, *Laym. in cit. dis. Canon. Thesi* 8. Idemque obtinet in quolibet usufructuario, qui licet ipsum jus utendi, fruendi, vendere, vel aliter in alium transferre non possit, sine consensu domini, alioquin usumfructum amittit, *l. Usufructus*; 65 *ff. de jur. dot.* §. *Finitur Institut. de usufr.* potest tamen libere alteri locare, vel donare ipsam facultatem, ad fructus, suo, id est, usufructuarii nomine percipiendos, etiam inscio, vel invito domino, quamvis non ultra vitam usufructuarii; quia dissoluto jure concedentis, dissolvi etiam debet jus accipientis, *arg. l.* 31. *ff. de pignorib. Laym. c. l.*

Infertur sexto. Nomine alienationis hic etiam venit cessio litis motæ super tali re, quam Prælatus solus, sine Capituli consensu, alienare non potest: nam cedens liti, nisi intentionem suam aliam esse clare exprimat, censeri etiam

debet juri, si quod habet, renuociare velle, ut colligitur *ex l. Postquam*; *4. Cod. de pactis*, *& l. Litis*; *36 ff. de V. S.* quia talem renunciationem, seu cessionem Prælatus, qui jus alienandi non habet, solus facere non potest, ne videlicet iodirecte faciat, sive alienet, quod directe facere non potest, contra *Reg. Jur. 84. in 6.* cum quid ona via prohibetur alicui, ad id alia noo debet admitti, *Abb. in c. Dudum*; *54. nu. 17. de Elect. Laym. ibid. nu. 8.* Denique infertur, nomine alienationis prohibitæ jure novo *Constitut. Extravag. Ambitiosæ*, *h. t.* venit locatio noo solum ad longom tempus, sed etiam ultra triennium, de qoo infra. Plures alienationum species propooentur infra suo loco.

XI. Cæterum cum dicitur alienationem rerum Ecclesiasticarum esse prohibitam; id intelligi debet de alienatione, quæ fit sine justa causa, & præter juris formam, alioqui vero regulariter valida est, & licita, adeo quidem, ut etsi Prælatus juravit se res Ecclesiæ non alienaturum, nihilominos tamen possit alienare, ex caosa necessitatis, aut utilitatis, & fervata forma jure præscripta, ut habetur *in c. Ut super*; *8. h. t.* & tradit *ibid. Abb. nu. 15. Azor. p. 2. lib. 9. c. 1. q. ult.* Ratio est, quia juramentum circa materiam juris præstitum intelligitur secundum terminos juris, & ideo restringitur ad illicitam, ac jure probibitam alienationem.

§. III.

Quænam res Ecclesiastica alienari non possint, nisi ex causis jure permissis, & servata juris forma ac solennitate?

XII. Assertio 1. Alienari ioprimis prohibeutur res Ecclesiæ immobiles, seu quæ soli suot, *c. Nulli*; *5. h. t.* ubi dicitur, nulli liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ suæ, & *in l. Jubemus*; *14. in princ. ibi rem immobilem C. de SS. Eccles.* ubi est sermo de rebus Ecclesiasticis immobilibus. His accesentur, & æquiparantur, quoad solennitatem requisitam ad alienationem, res mobiles, quæ pretiosæ sont, & servando servari possunt, ut vasa aurea, & argentea gemmæ, & vestes pretiosæ, si asservari possint, *arg. l. Lex qua*; *22. C. administr. Tut.* ubi mobilia pretiosa prohibeotur alienari a Tutoribus, ut constat ex *Extravag. unic. Inter communes*, ibi: *immobilia, & pretiosa mobilia Deo dicata*; *h. t.* modo etiam servando servari possint. *Abb. in cit. c. Nulli*; *nu. 8. h. t. Redoanus in tract. de reb. Eccles. non alienand. q. 8. nu. 1. & 2.*

Præterea inter bona mobilia Ecclesiæ alienari prohibita numerantor etiam ea bona mobilia, ex quibus utilitas, & fructus diuturnus percipi potest: cujusmodi est grex ovium, vel caprarum, etsi enim permissum sit vendere singulas seorsim oves, aut capras, ooo tamen licet alianare totum gregem, ex quo Ecclesia reditus annuos accipere consueverit, ob continuam multiplicationem fructuum, sine solemnitate requisita, *Molin. tr. 2. dis. 465. nu. 4. in fine.* Item hoc pertinent jomenta ad fundum colendum depotata, eique longo tempore affixa: hæc enim alienari non possunt, nisi superflua esse appareret, *l. ult. C. Quando decreto opus non est*, & *in Auth. de non alienand. reb. Eccles. §. Nos igitur*; *collut. 2. Laym. in cit. dis. Thesi 5.* Arbores item, quæ ita prædio necessariæ, vel utiles sunt, ut illis excisis, notabiliter deterius fieret, bonis immobilibus annumerantur, ita ut sine consensu Superioris, & Capituli, seo Conventus, succidi oon possint, & vendi: Secus est de arboribus non fructiferis, vel quæ opacitate soa augmentum fructuum impediunt, eæ enim a Prælato, vel Rectore Ecclesiæ, sine consensu Capituli, & Superioris, exscindi possunt, & vendi, *Navarr. l. 3. consil. 6. & 7. h. t.* Denique generatim loqoendo, inter res, quæ servando servari possunt, adeoque alieoari sont probibitæ, numerantur illæ, quæ fructum ferunt, & triennio durant, seu non pereunt, ut tradit *Gl. in l. unic. §. Licet*; *C. si advers. usucap. Azor. p. 2. lib. 9. c. 3. q. 5.*

XIII. Assertio 2. Sed & jura ac census, seu reditus annui, si rei immobili adhæreant, sive ex re immobili, v. g. prædio, aut fundo proveniant, inter bona immobilia numerantur, ideoque sub prohibitionem alienationis cadont, *arg. c. 2.* & ibi: *Gl. communiter recepta*; *V. Jura*; *h. t. in 6.* & expressius habetur *in Clement. 1.* ibi: *cumque annui reditus inter immobilia censeantur a jure de V. S.* qoia ejusmodi jura firma, ac stabilia sunt. Imo etsi ex rebus mobilibus solvendi siot, v. g. ex pecunia in societatem locata, rebus immobilibus annumerantur, *Molin. cit. dis. 465. nu. 3. §. Fit etiam ut jura*; Multo magis vero reditus annui, & stabiles aut pensiones ex rebus immobilibus provenientes, ut agris, vineis &c. alienare, aut hypothecæ subjicere prohibitum est, ut ex communi tradit *Redoanus cit. tr. q. 14. nu. 22. Laym. c. l. thesi 6.* Verum recte *Gail. lib. 2. obs. 10. nu. 6.* in quibusdam Germaniæ locis receptum est, ut reditus redimibiles etiam super bona immobilia constituti, inter bona mobilia numerentur. Præterea pecunia, quæ ad bona immobilia emenda Superioris auctoritate, cum Clericorum Collegii consensu, est destinata, inter res immobiles computatur, ac proinde nequit alienari, *Azor. cit. c. 1. q. 5.* Item ea pecunia, quæ comparata est ex venditione rei immobilis, vel mobilis pretiosæ pertinentis ad proprietatem Ecclesiæ; quia subrogatur in locum ipsius rei venditæ, eamque repræsentat: sicut ergo ipsa res immobilis vendi nequit sine solemnitate jure requisita: ita nec pecunia ex re vendita acquisita, ut tradunt plures apud *Redoan. cit. tr. q. 16. nu. 13. Piasec in praxi Episc. p. 2. c. 5. art. 4. nu. 19.* Quamvis alias pecunia, non ad servandum, sed ad expendendum, vel eiocandum, comparata sit, *c. Ejiciens*; *11. dis. 88.* ubi dicitur, quod pecunia non ad alium usum disposita sit, nisi ad emendum: ideoque Tutor non tantum licite potest, sed etiam debet pecuniam in utilitatem sui pupilli expendere. *l. Lex*; *32. C. de admin. tut.* Idemq; est de Prælatu Ecclesiæ, *Abb. in cit. c. Nulli*; *5. nu. 21. h. t. Laym. in cit. disp. thesi 6.*

XIV. Assertio 3. Actiones, & nomina atque instrumenta debitorum proprie, & per se loquendo, nec inter bona mobilia, nec immobilia numeranda sunt: sed tertiam, ac distinctam speciem bonorum constituunt *juxta l. a D. Pio*; *15. §. In venditione junct. Gl. V. ad jura ff. de re judic.* quia appellatio bonorum immobilium, & mobilium convenit eis tantum, quæ certo loco continentur, nam immobile dicitur, quod a loco moveri non potest, mobile, quod a loco ad locum suapte natura moveri potest, vel etiam se movere, ut animalia, *l. Moventium*; *93. ff. de V. S.* Actiones vero, & jura, com sint incorporalia, loco non circumscribuntur, *Abb. in cit. c. Nulli*; *n. 9. Azor. cit. c. 1. q. 6. Anchuran. in c. 2. Notand. 1. h. t. in 6. & ibid. Franc. nu. 9.* Unde si testator alicui omnia bona mobilia legavit, vel Titio bona sua immobilia reliquit, nomina debitorum ex mutuo, venditu &c. neutra appellatione bonorum comprehenduntur; quia verba testamenti proprie sunt accipienda, *l. qui heredi 44. ff. de condition.* Quod, si testator universaliter de omnibus suis bonis disponere, seu testari volens, de mobilibus tantum, & immobilibus boois faciat mentionem, tunc cum necessarium sit, sub alterutra specie nomina, sive actiones debitorum comprehendi, eæ accessorie pertinent ad eas res, quarum sunt debita, ita videlicet, ut actiones, quæ tendunt ad res immobiles inter bona immobilia: at vero actiones, quæ sunt ad pecunias, & alias res mobiles acquirendas, inter mobilia bona oumerentur, ut tradit *Gl. Recepta*; *in Auth. de non alien. reb. Eccles. in princ. V. Numeranda*, *Abb. in cit. c. Nulli*; *nu. 9. Azor. cit. 2. quæst. 6. §. Aliquando.* Quare cum Jure Canonico generatim statutum sit, ut bona Ecclesiastica immobilia, & mobilia pretiosa, quæ & servari possuot, alienari nequeant: alia vero alienari valeant, in hac generali bonorum distributione, jura etiam actionum, seu nomina, & instrumenta debitorum accessorie continentur, ita, ut si sint jura, seu debita, & actiones rerum immobilium, vel pretiosarum quæ servari possunt, alienari nequeant. Si vero aliarum rerum mobilium, v. g. pecuniaria debita, absque solemnitate, alienari possint, *Anchuran. in cit. c. 2. not. 1. h. t. in 6. Silvest. in summa V. Alienatio*; *q. 9. Laym. cit. c. 10. nu. 2. & in cit. dis. thesi 7.*

XV. Cæterum ex eo, quod supra dictum est, res immobiles Ecclesiæ alienari non posse, sine requisitis juris solemnitatibus, Infertur, quod Episcopus, vel alius Prælatus non potest alienare bona Ecclesiæ, quæ ad mensam ipsius pertinent, vel de quibus dubitatur, an ad mensam Prælati pertineant, prout sumitur ex *c. Ut super*; *8. h. t.* Nam com Ar-
„ chiepiscopus Ravennatensis consuluisset Cælestinum III. num
„ possessiones, & reditus a Rege, vel ex aliis certis locis in
„ compensationem decimarum subtractarum, seu retenta-
„ rum provenientes, quos Antecessor ipsius, quoad vixit,
„ in suos usus percepit, neque alii infeudavit, censeri de-
„ beant esse de mensa Episcopali, ita, ut ipse ratione ju-
„ ramenti Sedi Apostolicæ præstiti, de non alienando res
„ Ecclesiæ suæ, contractum alienationis (late sumpto hoc
„ nomine, sive transferatur dominium, sive non, *Gl. hic V.*
„ *Alienationis*) super talibus instituere noo possit. Respon-
„ det Papa, sive intelligantur esse de mensa, sive non esse
„ consultius fore, ut non alienentur; quia, ut ait *Gl. ibid.*
„ *V. Si non*; præsumitur esse de mensa Archiepiscopi, cum
„ ipse sit in possessione earum possessionum seu redituum.
„ Porro quæ habeotur hic *§. Possessiones*; *§. seq.* adserentur.

XVI. Notandum primo. Illæ possessiones, seu bona dicuntur esse de mensa Ecclesiæ, vel Monasterii, quæ pertinent ad sustentationem Prælati, Conventualium, ministrorum, pauperum, & universim eorum qui de Ecclesiæ reditibus vivere debent, ut tradit *Molin. tr. 2. de justit. dis. 468. nu. 20.* vel ut ait *Abb. in cit. c. Ut super*; *h. t. nu. 11.* illa bona dicuntur esse de mensa Ecclesiæ, vel Prælati, quorum proprietas, & utilitas ad Ecclesiam pertinet, & quæ antiquis temporibus fuerunt in bonis Ecclesiæ, & aliorum indigentium. Illa vero bona, in quibus Ecclesia habet solum dominium directum, alius vero dominium utile, ut sunt Feuda, & bona emphyteutica, non possunt dici de mensa Ecclesiæ, vel Prælati ipsius, cum nullos fructus, seo reditus ex iis percipiat, *Gl. in Clement. unic. V. Ad mensam de Excess. Prælat. Abb. hic nu. 9.* Si vero bona & reditus possessionum Ecclesiæ sint divisi, ita ut partem redituum percipiat Episcopus vel Prælatus, aliam partem Capitulum, tum etiam mensæ censentur esse diversæ, ut alia sit mensa Episcopalis, vel Abbatialis, cujus bona, & reditus deputati sont ad sustentationem Episcopi, vel Prælati: alia mensa Capitularis, cujus bona, & reditus pertinent ad sustentationem Capitularium seu Canonicorum Conventualium: a quibus bonis, ac reditibus distincta sunt, quæ pertinent ad Fabricam, *Molin. cit. dis. nu. 20. in fine.*

Notandum secundo. Quando fundus aliquis Ecclesiæ feudalis, vel emphyteuticus per mortem Vasalli, vel Coloni sine hæredibus decedentis, vel propter delictum ejusdem, vel quia tempus concessionis finitum fuit, quoad utile dominium revertitur ad Ecclesiam: non censetur esse de mensa Ecclesiæ, seu Prælati, quamdiu mensæ non applicatur per Episcopum, vel Prælatum, cum consensu Capituli: tunc vero censetur esse de mensa, quando Prælatus, vel Conventus declaravit illum esse de mensa, vel si fundus reversus ad Ecclesiam per Officiales ad hoc deputatus inscriptus sit inter possessiones mensæ incorporatas, *l. Si quando*; *3. C. de bon. vacant. lib. 10.* & ibi *Bart. in l. ult. nu. 8.* In dubio vero si non constet, an Episcopus, vel Prælatus illum fundum applicaverit mensæ suæ, postquam Prælatus per annum illum retinuit, nec alteri in Feudum, vel Emphyteusin concessit, sed ipsemet coluit, censetur hoc ipso mensæ suæ eum applicasse, seu incorporasse, ita ut illum deinceps sine solemnitatibus requisitis, alienare non possit, ut ex Archidiacono tradit *Abb. in cit. c. Ut super n. 10. h. t.* Alioqui vero si fundi, vel agri in Feudum, vel Emphyteusin dati utile dominium ad Ecclesiam sit reversum is in eodem statu, in quo prius erat, permanet: ita ut iterum

in

in Feudum, vel Emphyteusin simili modo a Prælato alteri concedi possit, modo eadem alienandi causa, seu utilitas Ecclesiæ perseveret; quia hæc non dicetur nova alienatio, sed ordinationis antiquæ executio, *Innocentius hic V. Provenientes*; *& Abb. hic n. 1. 11.* ubi exemplum dat, si v. g. Ecclesia, seu Prælatus Castrum aliquod in Feodum propter custodiam, sive præsidium militum, quod in illo habere debebat, aoncessit, & tale Castrum postea redeat ad Ecclesiam, potest Prælatus illud itarum alteri in Feudum concedere, sine omni solemnitate; quia eadem causa tale Castrum, quoad dominiom utile alienandi, perseverat: secus ast, si esset causa primæ concessionis, ot si ager sterilis in feudum, vel Emphyteusin alicui sit concessus, cum debita solemnitate, ea de causa, ut coleretur, & fertilis redderetor: nam si talis fundus, postquam froctuosus est effectus, redeat ad Ecclesiam, non potest iterum in Feudum, val Emphyteusin concedi, sine debita solemnitate, & nova justa causa, *Abb. cit. l. & Molin. cit. disf. 468. n. 20.* Si vero res aliqua immobilis Ecclesiæ de novo acquiratur per donationem, hæreditatem, vel legatum, vel alium titulum, statim ea Ecclesiæ vel mensæ Prælati incorporata censetur, hoc ipso quod dominiom Ecclesiæ sit acquisitum, ita ut sine justa causa, & debita solemnitate alienari non possit, *Innocent. in cit. c. Ut super: V. de mensa, Abb. & ibid. n. 12.*

XVII. Similiter in *c. Possessiones*; 10. *h. t.* statuitur, quod Episcopus possessiones ad mensam suam, vel Capituli pertinentes alienare non debet, nisi ex causa, & cum consensu Capituli, *Gloss. ibid. V. Alienare*, & colligitur *ex c. ult. caus. 12. q. 3.* ubi dicitur, quod Episcopus potest tertiam partem de rebus Parochialium Ecclesiarum sibi debitam, vel ipsi Ecclesiæ conferre, a qua recipiebat, vel altari Ecclesiæ, cui voluerit, cum consensu tamen Canonicorum, alias Successor potest illud revocare, *Gl. ibid. V. Irrevocabile*. Additur in eodem cap. quod Episcopus Ecclesias (Beneficia regularia) in quibus Monachi ministrare (sive quæ longissimis temporibus administrare) consueverunt, Clericis, vel Laicis assignare non debet. Ratio est, quia regularia Beneficia Regularibus conferri debent, *c. Cum de Beneficio*; 5. *de præb. in 6.* quamdiu inveniri possunt regulares, *Gloss. hic V. Clericis*; sicut & vice versa, Beneficia secularia, Secularibus, de quo dictum supra; *Tit. 5. sec. 4. §. 5. h. t.* multo minus debent attribui Beneficia regularia Laicis, ut per se constat: sed neque Superior, v. g. Episcopus, ad quem devoluta est potestas providendi, propter negligentiam Prælati Regularis, potest ponere Clericos Seculares in Ecclesiis Regularibus, juxta *Clement. unic. de suppl. neglig. Præl.* quia succedens in locum negligentis, debet de iis personis providere, de quibus tenebatur providere ipse negligens, adeoque in Ecclesiis regularibus nonnisi regulares instituere, ex generali illa regula, quod non est major potestas in eo, qui successit, quam in eo, qui neglexit, *Abbas hic in fine*.

§. III.

Quæ res Ecclesiæ alienari possunt libere & sine juris solemnitate, & quibus casibus prohibitæ sunt alienationes rerum Ecclesiasticarum, etiam servata forma, ac solemnitate Juris?

XVIII. Assertio 1. Res mobiles Ecclesiæ, quæ servando servari non possunt, libere alienari possunt, sine juris solemnitate alias requisita: cujusmodi sunt ferme ea, quæ usu absumuntur, vel brevi tempore inveterascunt, ut fructus, vinum, oleum, frumentum, pecudes, pleræque vestes: Item pecunia quotidiano usui deserviens, quæ servata nullum fructum parit, *Hostiens. in summa*; *hoc tit. numer. 2. Abb. in cit. c. Nulli*; 5. *num. 8. h. t.* quia leges & Canones prohibentes res Ecclesiæ alienari, loqui videntur de rebus immobilibus tantum, non autem de mobilibus, ut colligitur etiam ex *c. Nulli*; 5. *in princip.* ubi dicitur, nulli liceat alienare rem immobilem Ecclesiæ, ubi nihil habetur prohibitum, de non alienanda re mobili, quod autem non reperitur prohibitum, regulariter intelligitur permissum, *Redoan. in cit. tract. q. 4. numer. 1. & seqq.*

Et hinc potest Episcopus, vel Prælatus etiam pecunias ex reditibus Ecclesiæ acquisitas erogare in pias causas vel in pauperes, vel etiam bene meritis de Ecclesia sua remunerandi causa donare sine omni juris solemnitate: dummodo donationes, aut largitiones sint moderatæ, & Ecclesiæ non damnosæ, *Authent. Licentiam*; *C. de Episcop. & Cleric. cap. Ad hæc*; 8. *de testam.* Sed & res quasdam mobiles pretiosas, v. g. annulos, torques, vasa aurea, vel argentea emere potest Prælatus, non ut Ecclesiæ, aut Prælaturæ incorporentur, sed ut bene meritis dentur, *Navarr. de reditib. Eccles. monito 47. Laym. in cit. disf. thes.* 43. Imo etiam non prohibetur Prælatus ex pecuniis, quas remunerandi causa donare potest, v. g. suo Officiali, emere prædium, eique donare sine consensu Capituli, aliaque solemnitate, quia subrogatum sequi debet naturam ejus, cui subrogatur, *l. Si cum*; 10. *§. Qui injuriarum*, *ff. Si quis cautionibus & c. Laym. c. l.*

XIX. Assertio 2. Etiam res immobiles, seu possessiones, quæ Ecclesiæ minus sunt utiles pro aliis utilioribus Episcopus, seu Prælatus, cum consilio, & consensu tamen Canonicorum, vel majoris partis Capituli, liberam habet alienandi, vel permutandi facultatem, prout statuitur, *in cit. cap. Ut super* 8. *§. Possessiones*; *h. t.* ubi tamen *Gloss. V. Assensu*; ait, consensum Capituli in his non requiri ex necessitate, sed ex honestate solum. Ratio est, quia Prælatus potest conditionem Ecclesiæ facere meliorem, non autem deteriorem, *c. 2. De donat.* Quamobrem in locum rei minus utilis, aut incommodæ, quæ alienata est, alia res magis utilis & commoda, si fieri possit, comparari debet, *Suar. Tom. 4. de Relig. leg. 2. cap. 27. numer. 3. Laym. in cit. disf. thes.* 85. multo magis vero possunt alienari res, quæ Ecclesiæ damnosæ sunt, sine ullis solemnitatibus, v. g. ædes quibus conservandi plus impendendum est, quam inde utilitatis capiatur, ita tamen ut pro pretio emantur alia bona utilia, ut colligitur *ex c. Non liceat*; 18. *& c. Sine exceptione*; 52. *caus. 12. q. 2.* Ratio est, quia hoc moraliter non tam est donare, quam bona Ecclesiæ conservare, & recte administrare.

XX. Pari ratione potest terra Ecclesiæ sterilis a prælato dari in Emphyteusin ei, cujus labore primum facta est fertilis, & culta, vel hæredibus illius, ut constat ex *c. Ad aures*; 7. *h. t.* Ubi cum Prælatus quidam silvas Ecclesiæ eradicari, & terram arabilem per agricolas fieri curasset: quæsivit an ea terra iisdem agricolis pro annuo censu, in Emphyteusin hæreditario jure dari possit. Respondet Alexander III. posse eam dari in Emphyteusin tali pacto ipsi vel filiis eorum (adeoque in emphyteusin perpetuam) nisi aliis tunc (scilicet tempore contractus *Gl. fin. hic*) cum majore Ecclesiæ utilitate, simili modo, & sub eodem onere posset. Ratio est, quia talis concessio fit in utilitatem Ecclesiæ, cum plerumque sit manifesta utilitas, vel necessitas terras incultas in Emphyteusin dandi, adeoque tradi possunt usque ad primam, & secundam generationem, *Authent. de non alienand. reb. Eccles. §. Emphyteusin*, *collat.* 2. requiritur tamen de Jure communi, ut id fiat adhibito consensu Superioris, & Capituli nisi consuetudo aliud obtineat.

Ubi Notandum primo. In casu hujus c. terra illa non potuit aliis in Emphyteusin dari, quam illis, qui illam labore suo fertilem reddiderunt, vel eorum hæredibus præterquam in casu alias permisso, & servata juris solemnitate; quia non erat amplius silva, sed terra arabilis *Abbas hic numer.* 5. Secundo notandum, Episcopus, seu Prælatus fundos Ecclesiæ suæ debet eo modo elocare, vel in Emphyteusim dare, ut majorem inde utilitatem consequi possit, *Gloss. hic in casu*, *& Abb. n.* 4. idque sumitur ex *c. Sine exceptione*; *caus.* ra. ubi prohibetur, ne Episcopus alienationem faciat rerum Ecclesiæ, nisi eam magis profuturam Ecclesiæ perspiciat, est enim Administrator, non dominus.

XXI. Assertio 3. quamvis servi, seu mancipia Ecclesiæ inter res mobiles pretiosas computentur ideoque alienari, vel permutari prohibeantur, *c. Mancipia*; 3. *& c. seqq. de rer. permutat.* nisi sint servi fugitivi *c.* 54. *caus.* 12. *q.* 2. potest tamen Prælatus, vel Rector Ecclesiæ, si quippiam Ecclesiæ contulit, vel sua industria acquisivit, servum ejusdem Ecclesiæ manumittere, prout definivit Concilium Toletanum IV. *c.* 68. quod refertur *in c. Consensu* 3. *h. t.* videlicet, quod Rectores, qui aliquid Ecclesiis suis relinquunt, vel eisdem prædia, aut familias acquirunt, possint aliquos ex familia ejusdem Ecclesiæ suæ (id est, ex numero servorum, & ancillarum) manumittere, sive libertate donare (etiam non bene meritos nam servus bene meritos potest Prælatus, vel Rector Ecclesiæ manumittere licet Ecclesiæ nihil contulerit, nec acquisiverit, *c. Si quos*; 57. *caus* 10. *q* 2. *Gloss. hic V. de familia*); juxta rei collatæ modum (id est, secundum quantitatem, & æstimationem rerum Ecclesiæ adjectarum, ita ut hæ duplum valeant, quam servos manumissus, *Gl. hic V. Modum*; Sicuti antiqui Canones decreverunt, *c. Episcopus*; 38. *caus.* 10. *q.* 2. *& aliis*. Ita tamen ut manumissi cum peculio, & posteritate sua, sub patrocinio Ecclesiæ maneant, & utilitates sibi injunctas (id est, operas obsequiales tempore manumissionis ipsis a domino impositas, *Gl. fin. hic*) quatenus poterunt, prosequantur. Idque concessum est Rectoribus Ecclesiæ in præmium, seu remunerationis loco. Requiritur tamen, ut in tali manumissione interveniat consensus Superioris, secundum *Abb. hic numero* 4. qui tamen id limitat, ut procedat solum, si servus manumittatur, non remanente Patronatu apud Ecclesiam: secus si remaneat, tunc enim sine consensu manumissio a Rectore fieri potest.

Hinc colligitur primo. Quod Prælatus acquirens bona Ecclesiæ liberius possit disponere de bonis Ecclesiæ, etiam donando ex justa causa, secundum quantitatem meritorum, & obsequii, ac utilitatis præstitæ Ecclesiæ, *Abbas cit. loc.*

Colligitur secundo. Libertus Ecclesiæ sive ab ea, vel ejus Prælato manumissus, debet tum ipse, tum posteritas ejus operas officiales præstare Ecclesiæ, juxta *cit. c. h. t.* alioquin, si ad Ecclesiam redire noluerint irrita est manumissio.

XXII. Verum e contrario in eodem Concilio Toletano, quod refertur in *c. Episcopi*; 4. *h. t.* Statuitur, ut Episcopi, qui nihil ex suo contulerunt Ecclesiæ suæ, nulli ex servis ejusdem libertatem dare possint; quia impium & iniquum est, ut si quis nihil ex rebus suis Ecclesiæ dedit, damnum ei inferat. Quare Successor Episcopus tales manumissos, seu Libertos absque ulla oppositione, ad ejus Ecclesiæ, sive in servitutem revocabit. Non obstat huic *c. text. in c. Si quos*; 57. *caus.* 12. *q.* 2. ubi dicitur, si quos de servis Ecclesiæ bene meritos Episcopus libertate donaverit, collatam libertatem a Successoribus placuit custodiri, nam ut notat *Gl. hic V. Inferas*; in c. in contrarium allato sermo est, ut hi libertate donentur in compensationem meritorum, ideoque a Successoribus non potest eorum manumissio revocari, cum ea Ecclesiæ noxia esse non censeatur. Vel in priore c. Servi Ecclesiæ sunt manumissi, retento jure patronatus, non itam in hoc *c. Gl. marg. hic lit. B.*

Porro ea, quæ a Prælato Ecclesiæ male seu illegitime alienata sunt, potest Successor in officio revocare ita, ut illi non possit opponi aliqua exceptio, ne quidem defectus dominii, sed sufficit probare, quod res illa fuerit in bonis Ecclesiæ, & illegitime alienata per Prælatum, *l. Jubemus*; 14.

§. Sane

§. *Sanc C. de SS. Eccles.*; quia sæpe difficile est probare dominium, *c. Sape*: 18. *de restit. spol. Abb. hic num.* 1. & colligitur ex hoc cap. ibi: *absque aliqua oppositione*. Neque etiam delictum Prælati debet nocere Ecclesiæ, juxta receptam *Reg. jur.*

XXIII. Assertio 4. Plures sunt casus, in quibus res Ecclesiasticæ alienari nullo modo possunt, nec quidem adhibitis solemnitatibus Jure Canonico requisitis, quos enumerat *Gl. in authent. Hoc jus porrectum*; *V. Perpetue*; *C. de SS. Eccles.* quæ auth. est canonizata in *cap. En enim*; 2. §. *Hoc Jus*; *caus.* 10. *quæst.* 2. & *Gl. in authent. de alienat. & Emphyt. c.* 7. §. *Ea vero*; *V. concedimus*; *collat.* 9. Primus est, si ex Imperatoria donatione, vel fundatione res immobilis ad Ecclesiam pervenerit, *cit. auth. hoc Jus porrectum*, & *cit.* §. *Ea vero*; nam hac tacita conditione res Ecclesiæ ab Imperatoribus, vel Regibus donatæ censentur, *Rosenthal. Tract. de feudis*; *cap.* 4. *conclus.* 19. quare ad alienationem rerum Ecclesiasticarum immobilium, si ab Episcopis, & aliis quibusdam Prælatis fiat, etiam consensus Imperatoris requiri solet, tum quia hujusmodi bona quandoque sunt Feuda Imperialia, ideoque sine consensu Domini, videlicet Imperatoris, alienari non possunt: tum quia cum tali conditione Ecclesiæ sunt donata, ut non alienentur, ut jam dictum, *Layman. in cit. dis. de rer. Eccles. alien. Thesi* 53. Secundus casus est, quod ipsa Ecclesia, aut Monasterium alienari non potest, ita, ut in usum privatorum transferatur, *cit. auth. de alienat.* §. *Et quoniam*. Tertius quod ipsemet Episcopus, vel alius Prælatus ex suis propriis bonis rem Ecclesiæ emere non potest, ne quidem per interpositam personam, *cit. auth.* §. *Oeconomis vero*; ne scilicet in proprio facto auctoritatem præstet, seu interponat contra *Clement.* 2. *hoc titul.* ob quam causam etiam non videtur Episcopus rem Ecclesiæ emere posse ab inferiore Ecclesia sibi subjecta, *Layman. cit. loco* Quartus casus est, si res sub ea conditione sit Ecclesiæ data, ne alienetur, *cit. auth. cap.* 9. §. *Sanctissimus*; ubi *Gloss. V. Alienent*, ait, quod tale pactum est servandum, & *l. ultim. C. de reb. alien. vel non alien.* excipi debet casus magnæ & evidentis necessitatis, *Layman. cit. loco* Quintus est, quod res Ecclesiasticæ alienari non possunt, sive transferri in hæreticum, vel Judæum, *auth. de Ecclesiasticis Titulis*; §. *Jubemus*; *collat.* 9. His casibus prohibetur alienatio rerum Ecclesiasticarum, etiamsi tali modo fieret, in quibus alias permitteretur, *Gloss. in cit.* §. *Ea vero*; *V. Concedimus*.

S E C T I O II.

De causis, & forma, seu solemnitate requisita ad rerum Ecclesiasticarum alienationem.

§. I.

Ob quas causas alienari licite possint res Ecclesiastica, etiam mobiles pretiosa?

Duæ conditiones requiruntur ad legitimam alienationem rerum Ecclesiæ, quæ immobilea sunt, vel mobilea pretiosæ, & quæ servando servari possunt: videlicet justa causa, & debita forma, seu jure requisitæ solemnitates, *cap. Sine exceptione*; 52. *causa* 12. *qu.* 2. *c.* 2. *h. t. in* 6. *De causis hoc*, §. *Agemus*, de solemnitatibus, *in seqq.*

XXIV. Inprimis igitur quod ad causas attinet, quatuor communiter numerantur, ut tradit *Gl. in summa*; §. *Novo quæritur*; *caus.* 12. *qu.* 2. *Abb. in c. Nulli*; 5. *n.* 5. *h.* 1. *Silvest. in summa*; *V. Alienatio*; *q.* 1. *Azor p.* 2. *lib.* 9. *c.* 8. *q.* 3. *Molin. tract.* 2. *de just. disp.* 468. *num.* 2. ad quas omnes aliæ reduci possunt. Prima est necessitas, cujusmodi est, si debita Ecclesiæ aliter solvi non possint, *c.* 2. §. *Hoc Jus*; *caus.* 10. *q.* 2. vel alia justa, & evidens necessitas, cui alia via subveniri non possit *c.* 1. *h. t. in* 6. *Clement.* 1. *eod.* quia ut dici solet, necessitas non habet legem, *c.* 2. *de observat. jejun.* & quod non est licitum, necessitas facit licitum, juxta *reg.* 45. *infr. de reg. jur.*

Secunda causa est evidens utilitas Ecclesiæ, *cit. cap. Sine exceptione*, ibi, *Quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ*, *caus.* 12. *qu.* 2. & *c.* 1. *h. t. in* 6. & *Clement.* 1. *eod. junct. Gloss. V. Necessitas, aut utilitas*; ubi ait, quod hæc duo æquiparentur, & sufficiat alterutrum. Talis utilitas censetur, si res aliqua Ecclesiæ alienetur, ut res alia melior, & utilior Ecclesiæ comparetur: & ratio est, quia quod in favorem, sive utilitatem Ecclesiæ est introductum, non debet retorqueri in ejus incommodum *l. Quod favore*; 6. *C. de Legib.* Neque vero sufficit, ordinarie loquendo, alienationem Ecclesiæ noxiam non esse, sive in damnum ejus non cedere: sed requiritur, ut sit utilis, sive profutura, ut tenent communiter DD. contra *Gl. in cit. cap. Sine Exceptione*: *V. Profuturum*; ubi ait, eo ipso quod Ecclesia non est facta pauperior, intelligitur locupletior. Quanquam si instituto super ea re tractatu, & communi opinione censeatur alienatio Ecclesiæ profutura, postea vero oppositum appareat, valida est nihilominus alienatio, nec revocari potest: Ecclesia tamen, si læsio probetur, restituenda erit in integrum, ut tradit *Gl. Receptu*; *in c. Apostolica*; 7. *V. Profuturum*; de his quæ fiunt a Prælatis, &c. *Laym. in cit. dis. thes.* 12.

XXV. Tertia causa est pietatis, cum nimirum necessaria est alienatio rerum Ecclesiasticarum, pro redemptione captivorum: vel ad sublevandam, non solum extremam, sed etiam gravem necessitatem pauperum, *c. Sacrorum*; 15. & *c. Sicut*; 16. *c. Aurum*; 70. *caus.* 12. *q.* 2. & *in authent. de alienat. & Emphyt. capit.* 9. §. *Sanctissimus*, *collat.* 9. Imo tali casu licitum est etiam in valde gravi necessitate vasa sacra frangere, & pretium erogare, si alia subsidia desint in captivos, aut pauperes: nam ut dicitur *in cit. c. Aurum*; melius est, ut vasa viventium serventur, quam metallorum, scilicet Ecclesiæ: & in *l. Sancimus*; *ar. C. de SS. Eccles.* dicitur: non est absurdum animas hominum quibuscunque vasis, vel vestimentis præferri. Neque tamen licitum est bona Ecclesiæ alienari pro liberandis a justa pœna malefactoribus, tametsi illa gravis sit, & valde molesta, *Mol. c. l.*

Porro in alienatione bonorum Ecclesiæ hoc casu, incipiendum est ab iis, quæ non sunt destinata ad Altaris ministerium, nec cultui Divino dicata, nisi hæc superflua essent, nec necessaria ad competentem cultum Divinum. & inter illas res, quæ ministerio, & cultui Divino destinatæ sunt, prius alienandæ sunt eæ, quæ non sunt consecratæ, sed tantum benedictæ, ut casulæ, & pallia Altaria: eæ autem quæ sunt consecratæ, ut sacra vasa, & calices, nonnisi ex urgentissima causa sunt alienandæ, pignori tradendæ, præsertim Laicis, *Covarruv. lib.* 2. *var. resolut. c.* 16. *num.* 8. *Molin. in cit. dis.* 468. *conclus.* 2. ad hanc causam pietatis haud dubie etiam referri debet, quod sacra vasa, & supellex sacra vendi, & alienari possint, ut Ecclesiæ, & animæ fidelium ab hostibus fidei defendantur.

Quarta causa est incommoditas, ut si res alienanda plus damni, vel incommodi, quam utilitatis Ecclesiæ afferat, quia v. g. longe distat, vel si res sint exiguæ, *c. Terrulas*; 53. *caus.* 10. *quæst.* 2. Vel si plures sumptus in rei culturam faciendi sint, quam sit utilitas inde proveniens; nam tunc in talis rei alienatione utiliter negotium Ecclesiæ geritur, *Molin. c. l. num.* 2. Verum hæc quarta causa continetur sub secunda; sicut & tertia ad primam reduci potest.

§. II.

Qua forma servanda sit, sive qua juris solemnitates requirantur ad rei Ecclesiastica alienationem.

XXVI. Assertio 2. Inter Juris solemnitates requisitas ad alienationem rei Ecclesiasticæ requiritur inprimis, ut tractatus Capitularis præcedat, *c. Sine exceptione*; 52. ibi: *cum totius Cleri tractatu, atque consensu*; *caus.* 12. *q.* 2. videlicet ut in Capitulo, aut Conventu simul congregato deliberetur, an justa causa rem alienandi adsit, & num alienatio necessaria, vel utilis Ecclesiæ futura videatur, *Abb. in c. Tuæ nos*, 8. *n.* 6. *de his quæ fiunt a Pral.* & *c. Molin. tract.* 2. *dis.* 468. *n.* 5. Idque sumitur etiam *ex c. Dudum*, 1. *h. t. in* 6. ubi deciditur, quod alienatio perpetua facta de rebus Ecclesiæ vacantis, non præcedente tractatu, & sine justa causa, non valet, ut habetur *in Summa ibid.* ubi talis casus proponitur.
„ Vacante aliqua Ecclesia Parochiali, Episcopus Dulmensis, cum consensu Capituli sui, decimas illius Parochiæ donavit, seu concessit Archidiaconatui Dulmensi, quia ita tenues reditus habebat, ut non sufficerent ad commodam sustentationem Archidiaconi: postea vero cum Ecclesia illa Parochialis alteri collata fuisset, petiit Parochus decimas ab Archidiacono sibi restitui. Sed Archidiaconus respondit, illas decimas non debere restitui Parocho, eo quod illæ ab Episcopo Dulmensi sibi donatæ, seu concessæ fuerint, cum consensu sui Capituli, produxitque instrumentum, in quo continebatur prædictas decimas eidem Archidiaconatui concessas, seu donatas esse, eo quod reditus illius tam tenues, & viles essent, ut non sufficerent ad onera annexa ferenda (scilicet ad congruam sustentationem, hospitalitatem exercendam, & Episcopalia jura præstanda, *Gl. hic V. Onera*; Re hac delata ad Papam Innocentium IV. Is respondit; quia Ecclesia Parochialis, dum vacaret, legitimo caruit defensore, qui ipsi ab Episcopo Dulmensi debuerat deputari, ante factam translationem, seu concessionem decimarum: & quia etiam tractatus solemnis, ac diligens, qualis in ejusmodi perpetuis concessionibus, & alienationibus rerum Ecclesiasticarum exigitur, & præcedere debet, non fuit habitus: præsertim cum dictæ concessionis, aut alienationis nulla evidens necessitas, vel utilitas subesset, aut appareret: ideo dictus Pontifex, cum Concilio Cardinalium, illam irritam declaravit, & decimas tanquam ad Parochialem Ecclesiam pertinentes (de jure communi, *c. Cum contingat*; 29. & *c. seqq. de decim. Gl. fin. hic*) eidem per sententiam adjudicavit.

XXVII. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Licet Ecclesia vacans possit concedi, vel uniri alteri Ecclesiæ, non dato ipsi legitimo defensore, vel Curatore, *Clem.* 2. *h. tit.* tamen bona ipsius Ecclesiæ vacantis alienari non possunt, non dato prius defensore, ut patet ex hoc cap. *Gl. hic V. in concess.* eo autem dato valeret alienatio, alias secus *Franc. hic nu.* 2. Et quidem dandus est Ecclesiæ vacanti Curator, seu Defensor a Papa, si sit Ecclesia Cathedralis, vel ab Episcopo, si sit Ecclesia inferior, cum quo tractari debet, ac discuti, num causa sufficiens alienandi adsit, *Abb. in cap.* 1. *numer.* 7. Ne Sede vacante &c. *Layman. in cit. dis. thesi.* 50.

Notandum secundo. Ad rei Ecclesiasticæ alienationem perpetuam requiritur, ut in Capitulo, vel Conventu congregato, tractatus fiat, hoc est, collatio mutua de necessitate, vel utilitate alienationis, an scilicet necessaria, vel utilis Ecclesiæ sit futura, vel saltem probabiliter existimetur, ac judicetur futura. At vero in alienationibus temporalibus, seu ad tempus, vel ad vitam factis, non requiritur tractatus, in quibus tacitus consensus Capituli postea subsequens sufficit, *Gl. hic V. Perpetuus*, & *Franc. num.* 3. 15. & 16. quamvis autem utile sit sæpius fieri tractatum in rerum alienatione perpetua, non est tamen id necessarium, ut patet ex *hoc c.* quod loquitur in singulari, *tractatus solemnis, & diligens*, *Gloss. hic V. Tractatus*; *junct. Gloss. marg. lit. E. Franc. hic n.* 9.

XVIII. Notandum tertio. In dubio non præsumitur tractatum istum antecessisse, sed id probari debet, vel de eo constare, ut ex communi docet *Abb. in c. Ea*; 6. *n. ult.* de his

his quæ fiunt a Præl. &c. nam solemnitatem extrinsecam actui in eo intervenisse non præsumitur, sed probari debet, *l. Quæcunque* 13. §. *fin. ff. de public. in rem act.* & ibi *Gl. V. Tutore auctore*; ubi habetur, quod auctoritas Tutoris, & decretum judicis non præsumitur intervenisse in contractu pupilli, sed probari id debet, *Mascard. vol. 3. de probat. conclus.* 1315. multoque minus præsumitur Capituli consensum intervenisse, *Abb. cit. loc.* Verum, si in instrumento alienationis a Prælato, & Capitulo legitime subscripto, & obsignato, vel Notarii manu confecto, mentio fiat præcedentis tractatus, vel consensus Capituli, tunc fides ei habetur, & præsumptio oritur, justam quoque causam necessitatis, vel utilitatis intervenisse, licet contra talem præsumptionem admittatur probatio in contrarium, *Mascard. c. l. num.* 10. & 11. & *Volumen.* 1. *de probat. conclus.* 73. *numer.* 21. *Laym. in cit. disput. thesi* 13. Neque vero necessarium est, spectato Jure Communi, ut de præcedente tractatu, in quo specialiter discussum est, an alienatio Ecclesiæ sit necessaria, vel utilis, speciale, & separatum instrumentum fiat; cum id nullo jure expressum reperiatur, ut docet *Suarez. tom. 4. de Religione tract. 8. lib. 2. cap. 27. num. 8. contra Rebuff.* Sed sufficit, si in eodem instrumento alienationis mentio de eo fiat. Si vero in illo nulla mentio fiat præcedentis tractatus, sed tantum narretur, sive dicatur in eodem alienationem factam esse, propter Ecclesiæ necessitatem, vel utilitatem, v. g. ad dissolvenda debita Ecclesiæ, quibus aliter satisfieri non poterat, vel quia fundus non erat utilis Ecclesiæ; vel ut prædium utilius Ecclesiæ comparetur, &c. talia verba non sufficiunt; cum per illa quippe mere narrativa non ostendatur præcessisse tractatum Capitularem, nam in ejusmodi solemnitatibus, quibus partes renunciare non possunt, non sufficiunt sola verba assertiva, seu narrativa, nisi aliter probentur, vel de iis constet, *Mascard. cit. loc. conclus.* 1315. *numer.* 16. *Anchar. in cit. cap.* 1. *not.* 3. *hoc titul. in* 6. & *ibid. Franc. num.* 4. *Laym. in cit. dis. thesi* 14.

Notandum Quarto. Concessio decimarum Ecclesiæ vacantis facta Archidiacono in casu, *cit. c.* 1. invalida fuit, ob triplicem causam: nempe quia caruit defensore, & quia non intervenit tractatus Prælati cum Capitulo suo, qui prius fieri debet, quam consensus, juxta *cit. c. Sine exceptione*; ibi *totius Cleri tractatu atque consensu*, argumento deducto ab ordine scripturæ, ut notat *Barbos. hic num.* 3. ac denique, quia non constabat, necessitatem, vel utilitatem alienandi subesse, *Gl. hic V. Præsertim.*

XXIX. Assertio 2. Altera conditio, seu solemnitas necessario requisita ad alienationem rerum Ecclesiasticarum est consensus Capituli, seu Collegii, quoad majorem partem tunc præsentium, *cit. c. Sine exceptione*; & *cap.* 1. *de his quæ fiunt a Prælatis &c.* & quidem Canonicorum Cathedralium, si res alienanda sit Ecclesiæ Cathedralis, vel cum consensu Canonicorum, seu Clericorum inferioris Ecclesiæ Collegiatæ, si res ad illam pertineat: vel cum consensu Religiosorum Capitularium, si sit Conventus Regularis, vel Clericorum Beneficiatorum, si sit Ecclesia Parochialis, plures habens Beneficiatos: quod si Ecclesia Collegio careat, sive nullos Beneficiatos habeat, alienare poterit solus Rector, cum consensu Episcopi, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 5. *Silvest. V. Alienatio*; *num.* 2. *Molin. cit. dis.* 468. *n.* 14. *Concl.* 5. sed de hoc dictum supra *Tit.* 10. §. 1. *n.* 1. & 2. *seqq.*

XXX. Cæterum alienatio rerum Ecclesiasticarum facta sine legitimo consensu personarum Ecclesiasticarum, non tenet, licet approbetur per Constitutionem Laicorum, prout statutum habetur in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 44. quod refertur *in cap. Cum Laicis* 12. & *ult. hoc tit.* ubi ita decernitur: cum Laicis, etiam Religiosis,
„ seu piis, nulla de rebus Ecclesiasticis disponendi sit attri-
„ buta potestas, quippe quos obsequendi manet necessitas,
„ non auctoritas imperandi: ideo dolendum est, quod qui-
„ dam Laicorum, refrigescente charitate, immunitatem
„ Ecclesiasticæ libertatis, quam non tantum SS. Patres, sed
„ etiam seculares Principes multis privilegiis munierunt, con-
„ stitutionibus suis, vel potius destitutionibus impugnare præ-
„ sumunt: dum alienationes Feudorum & aliarum possessio-
„ num Ecclesiasticarum facere, jurisdictionem Ecclesiæ usur-
„ pare, seu exercere, mortuaria, & alia quæ juri spirituali
„ annexa sunt, sibi vendicare audent. Quare idem Innocen-
„ tius IV. volens consulere indemnitatibus Ecclesiarum,
„ & tantis gravaminibus providere, statuit, sacro appro-
„ bante Concilio, Constitutiones, & venditiones hujusmo-
„ di Feudorum, & aliorum bonorum Ecclesiasticorum, sine
„ legitimo personarum Ecclesiasticarum assensu præsum-
„ ptas, sive factas, occasione, sive prætextu Laicæ potesta-
„ sis (cum talis non constitutio, sed destitutio, seu destru-
„ ctio dici possit, atque usurpatio sit jurisdictionis Ecclesia-
„ sticæ) non tenere, & præsumptores tales per censuram
„ Ecclesiasticam ad desistendum compellendos esse. Imo Jure novo tales violatores sunt ipso jure excommunicati, *c. Noverit*; 49. & *cap. Gravem*; *de sentent. excom.* & in Bulla Cœnæ Domini.

Hinc colligitur, quod Laici nihil statuere possunt, vel disponere de rebus Ecclesiasticis, non solum de iis, quæ per se & intrinsece sunt spirituales: sed neque de iis, quæ secundum se quidem temporales sunt, attamen spirituali juri annexæ, cujusmodi sunt mortuaria sive oblationes funebres, & proventus pecuniarii Ecclesiarum, & Monasteriorum, qui annexi sunt spirituali ministerio, & Titulo Beneficiorum, prout sumitur *ex hoc c.* & tradit *Abb. ibid. n.* 3. quia de annexis idem est judicium *c.* 3. *de Constit.* Imo neque de bonis mere temporalibus Ecclesiarum possunt disponere potestates Laicæ; cum sicut personæ Ecclesiasticorum sunt exemptæ a jurisdictione Laicorum ita & bona eorum, *Abb. hic num.* 4. Ubi tamen *n.* 6. ait, quod Laici possint statuta facere circa minuendam mundanam pompam funebrem, ne sumptus excedantur circa vestes lugubres, quod Ecclesia non approbat.

XXXI. Assertio 3. Conditio tertia, seu solemnitas jure requisita est, ut fiat subscriptio a Capitulo, seu Conventu, *cit. c. Sine exceptione*; 52. *caus.* 10. *q.* 2. ubi in fine dicitur, quod irrita sit venditio, & commutatio rei Ecclesiasticæ, absque subscriptione Clericorum, *junct. Gl. fin. ibid.* & *in c.* 1. *de his quæ fiunt a Præl.* & *c.* Requiritur autem spectato Jure communi, subscriptio Capituli, seu Conventus, saltem in casibus jure expressis, videlicet in donatione, venditione, & permutatione rei Ecclesiasticæ, *juxta cit. c.* 1. & *c. Tua*; 8. *de his quæ fiunt a Præl. &c.* adeoque in alienatione proprie dicta, per quam rei dominium directum transfertur, cum alias regulariter non requiratur scriptura in qualibet dispositione, nisi jure specifice sit expressum, ut adhibeatur, sed sufficiat consensus, *Abb. in cit. c.* 1. *n.* 4. ubi addit, quod in pluribus locis non observetur, ut subscriptio fiat in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, *Molin. cit. dis.* 468. *n.* 7. *Less. l.* 2. *c.* 24. *n.* 63. *Azor. cit. c.* 1. *q.* 4. Imo consuetudine jam receptum est, ut sufficiat subscriptio Notarii, ut tradunt DD. *cit.* & *dictum supr. Tit.* 10. §. 1. *n.* 3.

XXXII. Porro circa instrumentum alienationis manu publici Notarii confectum, notandum primo. Non est necessarium, ut in illo exprimantur nomina singulorum Capitularium: sed satis est, si in illo testetur Notarius de consensu majoris partis Capitularium, vel etiam unanimi eorum consensu, alienationem factam esse, nam late loquendo, consensus majoris partis Capituli unanimis consensus censetur: unde asserenti majorem partem Capituli actui non interfuisse, vel non consensisse, onus probandi incumbit, *Abb. in c. Quanto*; 5. *n.* 2. *de his quæ fiunt &c.* & *in c. Inter dilectos*; 8. *n.* 2. *de donat.* & *ibi. Imol. n.* 6. *Laym. cit. dis. thesi*; 29. Quod si in instrumento simpliciter dicatur Capitulum consensisse, præsumi debet, quod major pars consenserit; quia præsumendum est, Notarium tanquam juris peritum, verba usurpasse, secundum veram significationem juris, non potest autem juridice & proprie loquendo, consensus Capituli dici, nisi major pars saltem præsentium, & legitime congregatorum Capitularium consenserit, *Imol. citat. loc. numer.* 9. & *Laym.*

Notandum secundo. Si Notarius non sit adhibitus, instrumentum factæ alienationis fieri debet, eique loco subscriptionis sigillum Capituli apponi; nam sigillum instrumento apponens id videtur ratum habere, ut tradit *Gl. in l.* 2. *V. Conquisita*; *junct. Gl. marg. C. de reb. alien. non alien.* Vel si instrumentum Notarii publici manu confectum sit, sufficit ipsius contestatio de adhibito consensu Capitulari, *Laym. in cit. dis. thesi* 26.

Denique quarta conditio, sive solemnitas jure requisita ad alienationem rei Ecclesiasticæ est, ut interveniat auctoritas, sive consensus Superioris, hoc est, ejus, qui ex munere publico Ecclesiæ præest, v. g. Episcopus, juxta *c.* 1. *de his quæ fiunt &c. Abb. in c. Nulli*; 5. *nu.* 6. *h. t.* de quo agemus infra.

XXXIII. Sed jam hinc oritur quæstio: an & quando præsumi possit, solemnitates jure requisitas, in alienatione rerum Ecclesiasticarum intervenisse? In qua re dicendum primo. Quamvis in instrumento alienationis rei Ecclesiasticæ, Prælati sigillo, & subscriptione munito, mentio fiat, sive narretur alienationem factam esse, præcedente tractatu Capitulari, & de Capituli consensu, ex causa legitima: videlicet ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ: tamen id non sufficit ad valorem alienationis, nisi constet, vel aliter probatum sit, prædictas solemnitates intervenisse; ob regulam receptam, quod in solemnitatibus jure requisitis, quibus partes libere renunciare non possunt, non sufficiunt verba assertiva, sive nuda, & non probata narratio: nam alioqui facile esset legis decreta, & requisita eludere, apponendo requisitas juris solemnitates intervenisse, cum non intervenerint, *Anch. in capit.* 1. *not.* 3. *hoc titul. in* 6. *Franc. ibid. numer.* 4. *Masc. volum.* 1. *de probat. concl.* 75. *numer.* 15. *Laym. in cit. dis. thesi* 26. & colligitur *ex cit. cap.* 1. ubi verbis Episcopi, & Capituli asserentium tenues esse reditus Archidiaconi fides habita non fuit; quia licet causa illa justa fuisset transferri decimas in Archidiaconum, non tamen apparuit vera, seu probata non fuit, ut notat *Gl. ibid. V. Tenues*; Similiter licet donatio, quæ fit, remunerandi causa valeat, etiamsi de meritis donatarii aliter, quam per assertionem donantis non constet, si quidem fiat donatio ab eo, qui potest libere donare, etiam citra ulla merita præcedentia: secus autem est, si fiat a persona, quæ libere, & mere liberaliter donare prohibetur, v. g. a patre, filiofam. a marito, uxori, a Prælato ex rebus Ecclesiæ: tum enim etiam in instrumento donationis dicatur, eam factam esse ob merita præcedentia, non valebit donatio, sed revocari poterit, nisi constet, vel probatum sit, merita præcessisse; quia alias si standum esset nudæ assertioni, facile eludi posset prohibitio legis, affirmante donatore merita antecessisse, cum non præcesserint, *Jul. Clar. lib.* 4. *sent.* §. *Donatio*; *q.* 3. *n.* 2. *Consentit Gl. in c. Sicut*; 16. *V. Exprimantur*; *de sent.* & *re judic.* ubi ait, qui allegat solemnitatem, sive circa sententiam, sive circa instrumentum intervenisse, debet id probare. Si vero constet in alienatione rei Ecclesiasticæ intervenisse tractatum Capitularem, & consensum Capituli, potest ob ejus auctoritatem præsumi, ex justa & legitima causa illam factam esse, *Layman. in cit. dis. thesi* 26. & dictum supra *numer.* 28.

XXXIV. Dicendum secundo. Quamvis in instrumento alienationis rei Ecclesiasticæ nude narretur seu dicatur, illam factam esse a Prælato, cum Capituli consensu, ex causa legitima, citra aliam probationem, imo etsi in illo nulla omnino mentio fiat de adhibitis solemnitatibus; si tamen talis alienatio diuturno tempore non fuerit impugnata, sive nunquam ei contradictum, præsumi potest, omnia in eo legi-

legitime facta cum requisitis solemnitatibus, fuisse, ut ex plurium doctrina tradit *Masc. cit. concl. 75. n. 14.* ubi ait, quod ex temporis diuturnitate solemnitates extrinsecæ præsumantur intervenisse; nam potuit peculiare instrumentum de tractatu Capitulari facto, & causa legitima alienandi confectum fuisse, quod tamen postea amissum fuit: vel potuit etiam publice omnibus constare de necessitate alienationis, ita, ut nullus tractatus fuerit necessarius, consensus vero Capituli potuit postea accessisse, & alienatio facta per publicum instrumentum editum confirmari. Cum ergo requisitæ solemnitates potuerint intervenisse, ex temporis diuturnitate præsumendum est illas intervenisse, ita tamen ut talis præsumptio probationem in contrarium admittat, *Rosenthal tract. de feudis c. 4. concl. 32. num. 4. & 6. Laym. in cit. dis. thesi 17.* Verum tamen ad hujusmodi præsumptiones faciendas, præter temporis diuturnitatem, seu vetustatem, insuper necessario requiritur scientia, & patientia eorum, qui alienationem, si illegitime facta fuisset, revocare, & impugnare poterant, & probabiliter revocassent, *arg. c. Pervenit; 4. de empt. & vend.* & ex communi docet *Felin. in cap. Sicut; 16. numer. 33. de sent. & re judic. Rosenthal. c. l. num. 1. & 2. Gail. l. 2. observ. 161. Laym. c. l.* Hinc resolvit *Felin. c. l.* Testamentum Cardinalis antiquum, in quo nulla fit mentio licentiæ a Papa impetratæ sine qua fieri non potuit, censendum esse validum, si in Curia Romana testatus sit; quia tunc probabile est Papam id scivisse; non item si testatus sit extra Curiam, quia tunc Pontifex probabiliter præsumitur id ignorasse.

Ubi notandum, tempus longum, seu diuturnum, quoad faciendam præsumptionem solemnitatis extrinsecæ, censetur esse tempus XXX. annorum, ex communi apud *Abbat. in cit. c. Pervenit; numer. 7. & 10. arg. illius text.* saltem si res alienata sit magni præjudicii seu momenti vel solum X. annorum, si sit parvi præjudicii, *Rosent. cit. c. 4. concil. 31. Gail. observ. numer. 7.* Verum rectius dicitur, id Judicis arbitrio committendum esse, ut ex conjecturis determinet, quanti temporis lapsus sit necessarius, ut adhibiti consensus, aliarumque solemnitatum præsumptio induci possit, cum id tempus a lege non sit definitum, *Menoch. de arbitr. jud. cas. 433. num. 28. Laym. c. l. thes.* Illud indubitatum est, ex diuturnitate temporis immemorialis præsumi omnes solemnitates in alienatione rerum Ecclesiasticarum requisitas intervenisse, *Gail. c. l. num. 7.*

§. III.

An alienatio rei Ecclesiasticæ prohibitæ alienari, facta sine legitima causa, & forma, sine solemnitate requisita, sit valida, etsi non licita?

XXXV. Assertio 1. Quamvis forma, sive solemnitas jure præscrita servata sit, si tamen causa alienandi rem Ecclesiasticam, videlicet necessitatis, aut utilitatis non adsit, ipso jure irrita est alienatio, *Abb. in c. pen. n. 7. h. t. Covarr. lib. 2. var. resol. c. 17 numer. 2. Azor p. 2. l. 9. c. 5. q. 8. Molin. cit. disp. 468. concl. 6. n. 15. contra Gl. in cit c. Sine 52. V. Profuturum in fine.* Sed probatur ex *cap. 1. h. t. in 6.* alienatio quædam declaratur nulla, vel maxime, quia defuit legitima causa necessitatis vel utilitatis: & *in Clement. 1. eod.* locatio ad vitam, vel ad longum tempus, pronunciatur nulla, si facta sit sine necessitate, aut utilitate Ecclesiæ: idem habetur *in Extravag. unic. eod.* ubi omnis alienatio, nisi in casibus jure permissis, adeoq; ex causa justa facta, nullius omnino roboris esse declaratur. Ratio est, quia quando duo copulative requiruntur ad valorem alicujus actus, alterutrum solum non sufficit: ut in proposito, ad valorem alienationis Ecclesiasticæ non sufficit: quod solemnitas sit servata: sed requiritur insuper, ut in casu jure permisso, sive ex causa justa sit facta: nam consensus Capituli, & aliæ solemnitates solum requiruntur, ut provideatur Ecclesiæ utilitati, & res ejus non facile alienentur, sine causa scilicet justæ necessitatis, vel utilitatis. Sufficit tamen ut alienatio sit valida, causam fuisse probabiliter existimatam, esse validam a contrahentibus, quando facta est alienatio, etsi postea reperiatur insufficiens. *Molin. c. l. n. 15.*

XXXVI. Assertio 2. Alienatio rerum Ecclesiasticarum immobilium aut mobilium pretiosarum, quæ asservari possunt, si fiat a Prælato ex justa quidem causa, sed sine tractatu, & consensu Capituli, ac proinde sine debita forma, & solemnitate Canonica, est ipso jure, videlicet Ecclesiastico, irrita, saltem in judicio & foro externo, prout constat ex *c. Si quis; 6. junctas Gl. V. Ab initio nullas;* Ubi ait, ex hoc manifeste patet, quod alienatio, quæ fit contra formam juris nulla est ipso jure; quia sine forma, quæ dat esse rei, non potest res subsistere, & quod contra jus factum est, pro infecto habetur, *l. Non dubium; 5. C. de leg. & reg. jur. 64. in 6. Azor p. 2. l. 9. c. 1. q. 8. Mol. cit. dis. concl. 3. a. 3. Henric. Canisius in c. Nulli. 5. n. 53. h. t.* Id tamen non ita intelligendum est, quod ex tali alienatione nulla etiam naturalis obligatio oriatur, si Prælato alienanti administratio competebat: sed quod talis alienatio ita rescindi possit, ac plerumq; debeat, ac si ab initio omnino irrita fuisset. Et hinc talis alienatio per accedentem postea Capituli consensum, si ei aliud non desit, ratificare seu confirmari potest, ita ut jure etiam positivo convalescat, perinde ac si ab initio semper omni jure valida fuisset, *juxta c. 3. de his quæ fiunt a Prælato & c. Laym. in c. Auditis; 29 n. 1. de elect.* Quare si hujusmodi alienatio a Prælato (ad quem alias jure naturali pertinet potestas alienandi, quippe cui commissa est administratio Ecclesiæ & bonorum illius) facta sit sine tractatu & consensu Capituli, vel etiam sine auctoritate Superioris, adeoque non servata forma Juris positivi sive Ecclesiastici, spectato Jure naturali, injusta non est, quia substantialia contractus intervenerunt, videlicet mutuus consensus contrahentium, & justa causa alienandi subest nec ulla fraus, aut injuria seu læsio cujusquam intercessit: talis inquam, alienatio valida est in foro conscientiæ, ita ut is, cui alienatio v. g. venditio facta est, tuta conscientia, rem retinere possit, si nemo se ei alienationi opponat aut rescissionem ejus a judice petat, & re ipsa utilis sit Ecclesiæ ipsa alienatio, ut docet *Abbas in c. 1. numer. 29. de restit. in integr. Navarr. de Tract. de alien. rer. Eccles. numer. 17. & in Tract. de spoliis Cleric. §. 2. numer. 6. Azor cit. q. 8. §. Secundum est, Laym. in cit. c. Auditis, & lib. 1. tr. 4. cap. 16. num. 9. in fine, & in cit. disp. de rer. Eccles. alien. Thesi* 24. Ratio est, quia hujusmodi solemnitates non pertinent ad substantiam intrinsecam alienationis, secundum naturam & primævam institutionem actus: Unde cum rerum Ecclesiæ alienationes aliquando licite fiant, sine tractatu & reliquis solemnitatibus, ut patet in casibus supra allatis ideo potius accidentales & extrinsecæ sunt censendæ quam substantiales, ut notat etiam *Barbos. in Collectan. in c. 1. h. t. in 6. num. 7. & 8.* & spectato jure naturæ, ac in foro conscientiæ, tales alienationes etiam sine illis sunt validæ. Confirmatur, quia SS. Canones solemnitates adhiberi volunt in alienatione rerum Ecclesiasticarum ad vitandas fraudes, quæ intervenire possent: hæ autem cessant in foro conscientiæ, ut supponitur, & consequenter etiam cessat illa præsumptio juris positivi. Idque generaliter procedit in omni actu, in quo est prætermissa solemnitas juris positivi, servato solo jure naturali, *Abb. c. l. Silvest. V. Alienatio num. 13.*

XXXVII. Contrarium tamen tenet *Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 2. cap. 77. numer. 20. & 7.* & alii DD. recentiores, videlicet, quod is, qui etiam juste accepit v. g. emendo a Prælato bona Ecclesiæ, sine solemnitatibus jure requisitis, non possit illa in conscientia retinere, donec repetantur, nec fructus; imo si in mora sit restituendi, teneatur ad damna Ecclesiæ compensanda, nisi propter bonam fidem a culpa excusetur. Idque probat primo. Quia effectus legis & obligatio non cessat, etsi finis & ratio legis in casu particulari cesset. Secundo, quia hic deest potestas alienandi, quippe quæ non aliter est Prælato concessa, nisi adhibitis juris solemnitatibus. Tertio quia hic deest forma substantialis alienationis: ubi autem forma deficit, actus est ipso jure nullus cum sine forma actus non subsistat. Verum inprimis falso supponitur, alienationem rei Ecclesiasticæ sine solemnitatibus jure requisitis, a Prælato factam, ita per leges vel Canones irritari, ut neque naturaliter seu in foro conscientiæ valeat, nam quamvis lex Canonica vel S. Pontifex possit alienationem sive contractum celebratum circa rem Ecclesiasticam ita prohibere, ut omni jure etiam naturali sit irritus, non tamen censetur, id velle facere, nisi id sufficienter exprimat; alioquin vero, si contractus, suapte natura, sive spectato jure naturali sit validus, censetur is per legem sive Canonem solum esse infirmatus, seu rescissus civiliter, & in ordine ad forum externum, non autem naturaliter, seu quoad forum conscientiæ, ut docet *Laym. cit. c. 16. n. 6. & 3. seqq.*

Porro ad primum Argumentum contrariæ sententiæ respondetur: distinguendum esse inter forum externum seu contentiosum, & forum internum conscientiæ: nam in foro externo locum habet hæc regula, quando lex fundatur in præsumptione fraudis, tanquam causa principali & adæquata ita ut Judex debeat secundum præsumptionem a jure seu lege factam in omnibus casibus occurrentibus procedere, & sententiam ferre: tunc lex præsumens periculum fraudis non cessat obligare, etiamsi cognita veritate præsumptio fraudis absit, ac cesset in casu aliquo particulari, sed requiritur, ut periculum seu præsumptio fraudis absit & cesset in communi & generaliter ut docet *Covarr. in c. Cum esses; numer. 9. de Testament. Laym. l. 1. tract. 4. c. 17. num. 4.* sic lex irritans & prohibens matrimonium clandestinum fundatur in præsumptione fraudis, & tamen invalidum est, etiamsi in casu particulari constet, abesse fraudem. Et ratio est, quia leges formantur pro foro externo de iis, quæ communiter & ut plurimum accidunt, licet ergo lex fundata in præsumptione periculi vel fraudis interdum in casu particulari cesset, non tamen desinit obligare, sæpius & communiter fraus intervenire soleat.

At vero in foro interno conscientiæ hæc regula locum habet, fundata in jure naturæ præsumptio cessat, ubi de veritate constat, & consequenter cessat etiam lex positiva fundata in præsumptione, in foro animæ, si de veritate constet, nam præsumptio cedit veritati, ut docet *Abb. in c. Quia plerique; 8. num. 18. de immunit. Eccles. Laym. l. 1. tr. 4. c. 21. num. 4.* Itaque lex irritans alienationem rei Ecclesiasticæ factam, sine debitis solemnitatibus, ob vitandas fraudes, cessat obligare in foro animæ, si constet de veritate, donec per sententiam judicis rescindatur talis alienatio, vel alius actus factus sine solemnitatibus jure positivo requisitis.

Ad secundum argumentum respondetur: potestatem alienandi non deesse in Prælato, saltem si Capitulum sciat, & non contradicat, adeoque tacite, consentiat in alienationem faciendam, ac proinde alienatio etiam sine solemnitate facta valet, saltem jure naturali, & effectum aliquem producere potest. Ad tertium dicitur solemnitates iure requisitas pertinere ad formam substantialem alienationis spectatæ secundum effectus juris positivi, & fori externi, non item secundum jus naturale, & forum internum conscientiæ, ut patet ex supra dictis.

Non obstat, quod in pluribus Canonibus supra allatis dicatur, alienationes rerum Ecclesiasticarum esse absolute irritas, & nullas, nullius roboris, & momenti, &c. quia ex eo solum sequitur, esse irritas, ipso jure positivo, & in foro externo non autem jure naturæ, & in foro conscientiæ: nam licet alias regulariter, quod est licitum, vel illicitum in foro interno, est etiam licitum, vel illicitum, validum, vel in-

vel invalidum in foro externo, & e converso, id tamen non procedit, quando forum externum fundatur in præsumptione aliqua, & secundum illam procedit, præter rei veritatem secreto cognitam; tum enim si constet de veritate contraria, in foro conscientiæ præferenda est veritas præsumptioni falsæ, ut dictum *supr. l. 2. Tit. 2. sec. 1. §. 1. n. 4.* & tunc nullo modo licet argumentari a foro externo ad internum, ut in proposito, invalida est alienatio rei Ecclesiasticæ, sine solemnitatibus jure Canonico requisitis, ergo etiam invalida est talis alienatio in foro interno conscientiæ, quia tunc non idem obtinet in utroque foro.

Confirmatur primo. Quia in effectu per talem alienationem nihil omnino præjudicatur Ecclesiæ, cum ea rescindi possit per officium, vel sententiam Judicis, perinde ac si ab initio nulla fuisset: & in arbitrio sive optione Ecclesiæ est, an velit agere contra possessorem, ad restituendam rem, cum fructibus, vel contra illegitime alienantem, ut resarciat damnum Ecclesiæ illatum, ut infra dicetur, & nimis durum est, eum, qui rem ad Ecclesiam pertinentem emit justo pretio, & quæ ex justa necessitatis vel utilitatis Ecclesiæ ipsi vendita fuit, & sine omni fraude ac dolo possidet, obligare ad restituendam rem, cum fructibus, antequam id petatur in judicio.

XXIX. Confirmatur secundo. Prædicta sententia ex generali illa & receptissima doctrina, quam tradit *Gl. in c. 1. V. Sede Vacante supr. Ne Sede vacante &c. & Sanch. Lib. 7. moral. c. 32. nu. 28.* Ubi ait, generale id esse in omni contractu celebrato cum Ecclesia, absque debita licentia & solemnitate, ut favore Ecclesiæ claudicet contractus, ita ut contrahenti cum illa non liceat resilire. At Ecclesia, si velit, poterit stare illo contractu, aut non stare: sicut accidit etiam in contracto cum pupillo, aut minore XXV. annis absque Tutoris, vel Curatoris auctoritate, *l. Julianus; 13. §. Si quis a pupillo, ff. de action. empt.* vel cum Religioso, sine licentia sui Superioris, quamvis contrahenti cum minore, vel Ecclesia, vel Religioso concessum sit agere, ac petere, ut minor, vel Ecclesia, vel Monasterium compellatur declarare, num velit stare contractui, an ab eodem recedere, *juxta c. l. Julianus, §. Si quis colludente, Sanch. c. l. n. 31.* Ex quo sequitur, Ecclesiam sic contrahendo, aliquo modo obligari, scilicet naturaliter, etiamsi extrinsecæ juris solemnitates, nempe tractatus, consensus Capituli expressus, licentia, seu auctoritas Superioris non intervenerint; quia id est contra rationem contractus reciproci v. g. venditionis & emptionis: impossibile enim est, ex contractu reciproco seu ultro citroque obligatorio aliquem ita obligari, ut alter contrahens nullo modo vicissim sit obligatus, *Laym. in citat. dis. Thesi 25.* Similiter in contracto cum infante vel furioso, nulla omnino obligatio ex utraq; parte oritur, ut docet *Laym. l. 3. Tr. 4. c. 9. n. 9.* si vero pupillus sit proximus pubertati, ita ut sufficientem consensum præstare possit, & contractum celebret, sine Tutoris auctoritate, naturaliter obligatur, *l. 2. in fine ff. de novation. l. Pupillus; 21. ff. ad leg. falcid. Laym. cit. Thesi 25.*

§. IV.

An Prælatus, sine consensu Capituli, aliisque juris solemnitatibus, valide renunciare possit hæreditati, vel legato rei immobilis, aut mobilis pretiosæ relicto Ecclesiæ?

XL. Negat *Molina cit. dis. 408. nu. 12. §. Dubium est; Azor. cit. c. 1. q. 12.* Ubi dicit hanc opinionem esse probabiliorem. Ratio est, quia licet ante hæreditatem aditam, jus in re sive dominium non sit acquisitum Ecclesiæ, est tamen ei acquisitum jus ad rem, cui juri Prælatus sine consensu Capituli renunciare non potest; cum jura ad bona immobilia, vel mobilia pretiosa, quæ servari possunt, inter res immobiles Ecclesiæ computentur, ut supra dictum, ideoque ejusmodi juris abdicatio species quædam alienationis censenda est in materia Ecclesiæ favorabili. Idque magis locum habet in legato, cujus dominium a morte testatoris statim acquiritur legatario etiam ignoranti, *l. Cum Pater; 77. §. Surdo, & l. Legatum; 80. ff. de legat. 2. l. a Tit; 64. in fine ff. de furtis.* Similiter pupillus fundum sibi legatum repudiare non potest, sine Prætoris auctoritate; esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat, inquit JCtus in *l. Magis 5. §. Fundum autem, ff. de rebus eorum, qui sub tutela &c.* Et hæc sententia est valde probabilis.

XLI. Contraria tamen sententia affirmativa est communior, quam tenet *Abb. in c. Tua; 8. num. 9. de his, quæ fiunt a Præl.* Licet addat hanc quæstionem esse dubiam, *Silvest. V. Alienatio; 9. 19. Less. l. 2. de justit. c. 24. num. 65. Sanch. l. 6. de matrim. dis. 4. n. 12. Laym. l. 3. tr. 4. c. 10. n. 7. & alii plures.* Ratio est, quia talis repudiatio seu renunciatio hæreditatis vel Legati non est alienatio rei Ecclesiæ: sed potius non acquisitio, cum ante aditam hæreditatem, vel acceptationem Legati a Prælato factam, nondum sit vere ac perfecte acquisitum ejus dominium Ecclesiæ: unde licet Prælatus non possit alienare rem Ecclesiæ immobilem, vel mobilem pretiosam, quæ servari potest, sine debitis juris solemnitatibus, potest tamen illam non acquirere, sine illis: quia non sunt paria, lucra non capere, & quæsita perdere, ideoque etiam sine illis potest Prælatus repudiare rem Ecclesiæ nondum acquisitam, cum talis repudiatio non sit alienatio, ut constat ex *l. Si sponsus; 5. §. Si maritus hæres, ff. de donat. int. vir. & uxor.* Ubi permittitur marito repudiare hæreditatem aut Legatum, ut uxori obveniat, nec censetur esse alienatio, seu donatio inter Conjuges. Et ex *l. Qui autem; 6. §. Perinde & §. Sed & illud, ff. Quæ in fraud. credit.* Ubi repudiatio hæreditatis vel Legati, non censetur alienatio facta in fraudem creditorum: cujus ratio est, quia talis debitor nihil alienat, cum nihil acquisierit, jus enim alienandi hæreditatem, antequam ea acceptetur, non censetur esse in bonis nostris, *l. Pretia; 63. §. Sed nec hæredem, ff. Ad leg. falcid.* Et quamvis, si res in specie legata sit, ejus dominium statim a morte Testatoris transeat in legatarium, etiam ante aditam hæreditatem, *juxta ll. supra allegatas*, & ita videatur ejus repudiatio esse imminutio proprii patrimonii, & quædam alienatio: revera tamen talis non est, quia ante acceptationem, dominium Legati nonnisi imperfecte & revocabiliter acquiritur Legatario, & sub tacita conditione, nisi repudietur, unde si postea repudietur, juris fictione perinde est, ac si non esset acquisitum dominium, *Gl. in cit. l. Qui autem §. & Sed illud, V. Legatum, Sanch. cit. loc. num. 8.* Neque etiam obstat, quod pupillus non possit repudiare hæreditatem, vel legatum, sine Tutoris auctoritate; tum quia is caret omni administratione rerum suarum; non item Prælatus, qui habet administrationem rerum Ecclesiæ, ut respondet *Abb. cit. loc.* tum quia pupillo & minori prohibita est, non solum vera alienatio, per quam res jam acquisita transfertur in alium, sed etiam omissio lucri sive non acquisitio lucri, quæ est quodammodo alienatio. At vero in bonis Ecclesiæ solum requiruntur solemnitates jure præscriptæ, quando fit vera ac proprie dicta alienatio, cum scilicet rei acquisitæ dominium, vel jus in re transfertur, *Sanch. cit. l. num. 12.* Idque confirmatur ex *cap. Cum Apostolica; 7. de his, quæ fiunt a Prælatis &c.* Ubi habetur, quod illud solum non possit alienari a Prælato, sine consensu Capituli, quod ab Ecclesia possidetur, adeoque ei jam acquisitum est. Denique ad primum fundamentum contrariæ sententiæ dici potest, illa jura & actiones computari inter bona immobilia Ecclesiæ, quæ illi competunt, post factam acceptationem hæreditatis vel Legati, vel alterius rei immobilis, aut mobilis pretiosæ: antequam vero Prælatus acceptet rem, non habet proprie dictum jus ad rem, & consequenter neque actionem, quæ non datur, nisi supposita acceptatione. Porro etsi Prælatus solus, sine consensu Capituli valide repudiet hæreditatem, vel Legatum relictum Ecclesiæ, non tamen licite, sed peccat, si sine justa causa id faciat, *Sanchez cit. loc. numer. 14.* & patebit ex dicendis.

XLII. Ex dictis infertur, licet Prælatus seu Rector Ecclesiæ solus, sine consensu Capituli, aliisque solemnitatibus, non possit Ecclesiæ suæ obesse, ac præjudicare, agendo & contrahendo, seu jura ac bona acquisita alienando: potest tamen solus obesse ac præjudicare Ecclesiæ in non acquirendo, seu bonis ac juribus Ecclesiæ acquirendis renunciando, ut ex communi docet *Gloss. in cap. ultim. V. Meliorem caus. 16. quæst. 6. Abb. in capit. ultim. numer. 15. de locat. & in citat. capit. Tua; numer. 9. de his, quæ fiunt &c.* Ubi ait, quod Prælatus in acquirendis potest Ecclesiæ conditionem facere deteriorem, *Layman. in cit. cap. 10. num. 6. & cit. dis. de alien. rer. Eccles. Thesi 25.* quia aliud est nocere, aliud non prodesse. Quare Prælatus solus valide repudiare potest donationem Ecclesiæ suæ oblatam seu faciendam, & Abbas valide renunciare potest hæreditati, quæ post Novitii sui professionem, & mortem patris, Monasterio esset obventura, cum enim possit renunciare hæreditati jam delatæ, sed nondum aditæ, ut supra dictum: multo magis potest hæreditati, quæ nondum delata est, nec acquisita, sed deferenda, & acquirenda, *Sanchez Lib. 7. moral. cap. 6. num. 4. Laym. cit. cap. 10. num. 6.* Item potest Prælatus præjudicare Ecclesiæ, sine consensu Capituli, aliaque solemnitate in judicialibus, si per negligentiam sinat ferri sententiam contra Ecclesiam, & omittat appellare; & in usucapionibus permittendo res Ecclesiæ ab alio usucapi seu præscribi, *Layman. cit. loc. & in cit. Thesi 25.* Verumtamen in his casibus, tenetur Prælatus ex propriis bonis resarcire damnum Ecclesiæ, per dolosam vel negligentem administrationem illatum; quia ex officio adeoque ex justitia tenetur bene administrare, *cap. 2. caus. 12. quæst. 4.* ubi *Gloss. V. Neglectum ait*: si Prælatus aliquid negligit acquirere Ecclesiæ suæ, cum possit, hoc imputatur ei, & de hoc tenetur, instar Tutoris, *juxta l. Quicquid; 7. C. Arbitrium Tutelæ.* Præterea Ecclesiæ in his casibus competit etiam Beneficium restitutionis in integrum, ob negligentiam Prælati in acquirendo lucro Ecclesiæ, ita ut in optione ipsius sit vel agere contra Prælatum, vel petere restitutionem in integrum, *Sanchez cit. dis. 4. numer. 15. Layman. cit. capit. 10. numer. 7.*

XLIII. Illud hic addendum, licet Prælatus in multis comparetur Tutori & Curatori, in aliis tamen quibusdam ab eo differt, ut notat *Gloss. Receptus in capit. ultim. caus. 5. qu. 3. in fine casibus.* Nam primo, Tutor est temporalis, seu ad tempus datus: Prælatus vero plerumque est perpetuus. Secundo, Tutor non potest uti, nec frui rebus pupilli: at vero Prælatus potest uti & frui bonis Ecclesiæ, ex quibus sustentationem accipit, ideoque usufructuario, quia ejus jus morte finitur, sicut usufructuarii, vel saltem usuario comparatur, secundum *Gloss. in cap. ultim. V. Reservari de offic. Ordin. in 6.* Tertio, tutela est onus: Prælatura est honor ac dignitas, continet enim præeminentiam inter alios juncta cum jurisdictione externa. Quarto, Prælatus habet liberam & generalem administrationem in bonis Ecclesiæ, adeoque ampliorem, quam Tutor, aut Curator, nisi quod donare non possit *c. 3. de donation. de quo infra Tit. 24. Laym. in cit. disp. Thesi 46.*

SE-

SECTIO III.

De consensu, vel Auctoritate Prælati necessaria ad rerum Ecclesiasticarum alienatinuem.

§. I.

An, & quando Superioris Prælati consensus vel auctoritas requiratur ad alienationem rerum Ecclesiasticarum?

XLIV. Præmittendum primo. Prælatus v. g. Episcopus duobus modis potest auctoritatem suam præstare alienationi rei Ecclesiasticæ. Primo, ut ipsemet alienet, sitque principalis alienationis auctor: ut si v. g. Episcopus, cui rerum administratio competit, rem immobilem pertinentem ad mensam suam, cum consensu Capituli Cathedralis alienet, qui tanquam quædam solemnitas juris & conditio necessario requisita accedere debet, ut supra dictum. Vel si Episcopus rem aliquam immobilem pertinentem ad Ecclesiam inferiorem vacantem alienet, constituto ei defensore, cum consensu Capituli seu Conventus ejusdem Ecclesiæ inferioris, si collegiata sit, *juxta c. 1. h. t. in 6.* Secundo ut non ipsemet Prælatus Superior, v. g. Episcopus alienet, sed Collegium. Prælatus, aut Rector seu Parochus Ecclesiæ inferioris: Superior autem Prælatus, videlicet Episcopus, vel alius cui Ecclesia illa subjecta est, consensum seu potius auctoritatem præbeat alienationi: nam qui in minoribus seu inferioribus absolute vocari solet consensus, is in eo, qui ex officio publico præest, vel legitimam administrationem habet, auctoritas appellatur, *Gl. in c. 1. V. Tractatus; h. t. in 6. Innocent. ibid. n. 3.* Ubi ait, consensus est etiam minorum, sed auctoritas tantum majorum, seu Superiorum, *Molin. cit. dis. 468. concl. 3. num. 4.* Requiritur autem ut hic consensus Superioris seu auctoritas expresse adjiciatur actui, *c. Abbatibus; 41. caus. 12. quæst. 2. Innoc. in cit. cap. 1. num. 5.* Imo etiam, ut in scriptis detur, quod etsi non ad substantiam actus, ut censet *Innocent. in cit. cap. 1. num. 5.* saltem ad probationem actus faciendam requiritur, *Laym. in cit. disp. th. 30.*

Præmittendum secundo. Plures sunt inter auctoritatem priore modo, & auctoritatem posteriore modo acceptam, differentiæ. Nam primo quando Prælatus vel Rector Ecclesiæ ipsemet alienat, tanquam Auctor principalis alienationis: tum ipsius consensus sive auctoritas necessario intervenire debet in ipso contractu, sive negotio: quia iste consensus pertinet ad substantiam contractus seu actus, cum quilibet contractus necessario includat utriusq; partis contrahentis consensum in idem: at vero auctoritas sive consensus Superioris, posteriore casu, quando non est principalis Auctor, neque ipsemet alienat, potest intervenire ex post facto, sicut & Capituli consensus, ut ex communiore sententia tradit *Franc. in cit. c. 2. n. 12. h. t. in 6.* Secundo, si Prælatus ipsemet debeat esse principalis Auctor alienationis, & non consentiat, contractus omni jure, etiam naturali, est irritus, ob defectum potestatis effectricis, sive consensus unius partis principaliter contrahentis. At vero si inferior Prælatus, seu Rector habens potestatem administrandi, res Ecclesiæ alienet, non petito, vel non impetrato consensu Superioris Prælati, probabile est contractum, si alioqnin non cedat in damnum Ecclesiæ, sed in ejus utilitatem, esse validum, donec per legem seu jus positivum rescindatur, ut indicat *Innoc. in cit. c. 1. h. t. in 6.* Ubi ait, quando contractus alienationis capit substantiam, non e scriptura, sed a consensu contrahentium, *Laym. in cit. dis. Thes. 31.* His præmissis sit.

XLIV. Assertio 1. Si bona alienanda spectent ad Ecclesiam sæcularem inferiorem Cathedrali, & subjectam jurisdictioni Episcopi, quæ Collegium Clericorum, vel Conventum non habet, v. g. ad Ecclesiam parochialem, tunc si Prælatus Superior, v. g. Episcopus bona illa ita alienet, ut ipse alienationis sit Auctor, necessarius est etiam consensus sui Capituli Cathedralis; nam ita jure statutum est de unione *in Clement. 2. hoc. tit.* videlicet quod Episcopus Ecclesiam sibi subjectam unire debeat, interveniente consensu Capituli sui, ergo pari ratione non poterit etiam alias alienationes bonorum talis Ecclesiæ facere, sine tractatu & consensu Capituli sui Cathedralis, ut docet *Gl. in c. 2. Tenues & ibid. Franc. num. 24. Vers. Sed in contrarium; h. t. in 6. arg. illius c. Abb. in cap. 1. num. 5. de his, quæ fiunt a Præl. &c. Mol. cit. dis. 468. concl. 5. n. 14. Laym. in cit. dis. Thes. 33.* Si vero Prælatus Superior sive Episcopus non sit Auctor talis alienationis, sed ipse Prælatus inferior, aut Rector Ecclesiæ bona Ecclesiæ suæ alienet, tunc si ea Ecclesia inferior Collegiata sit, seu Collegium proprium aut Conventum habeat, præter consensum seu auctoritatem Superioris Prælati, videlicet Episcopi requiritur consensus Capituli seu Conventus inferioris illius Ecclesiæ, non autem consensus Capituli Cathedralis; quia hæc conditio seu solemnitas nullibi in jure reperitur expressa, ut tradunt *Franc. Abb. Molin. locis cit. & Laym. Thesi 32.* Ratio autem diversitatis inter hunc posteriorem casum, & priorem, ista communiter assignatur, quia in priore alienatio fit per ipsum Episcopum, ne ergo forte dissipet bona inferioris Ecclesiæ non Collegiatæ merito requiritur, ut adhibeatur consensus Capituli Cathedralis. In casu vero posteriore, alienatio fit ab ipso Prælato seu Rectore Ecclesiæ inferioris Collegiatæ, & ideo requiritur quidem, præter intervenientem auctoritatem Prælati Superioris seu Episcopi consensus Capituli seu Collegii inferioris Ecclesiæ, non autem consensus Capituli Cathedralis, sed sufficit adhiberi consensum proprii Capituli inferioris Ecclesiæ, *Abb. c. l. & Molin.* veruntamen etiam in hoc casu, Episcopus vel alius Prelatus Superior simili potestate præditus, si consensum seu auctoritatem præstet alienationi, quæ fit a Prælato seu Rectore inferioris Ecclesiæ Collegiatæ debet spectato jure communi, in hoc quoque negotio adhibere saltem consilium Capituli sui Cathedralis, sicut in aliis negotiis, quæ alicujus momenti sunt, *juxta c. Novit 4. & c. Quanto; 5. de his quæ fiunt a Præl. & c. Abb. c. l. & Laym. Thesi 32.* Si deniq; Ecclesia inferior, v. g. parochialis, Collegium seu Conventum non habeat solus Rector alienare potest bona suæ Ecclesiæ cum consensu seu auctoritate Prælati Superioris, videlicet Episcopi, qui tunc sufficit, ut tenent DD. supra cit. quia justa regulam traditam apud *Abb. in c. ult. n. 14. de locat. & alios*: Rector Ecclesiæ non Collegiatæ tantam potestatem habet in alienando (cum auctoritate Prælati sui Superioris) quantam Prelatus Ecclesiæ Collegiatæ una cum Capitulo suo. Porro non solum in alienationibus, sed etiam in transactionibus super juribus Ecclesiæ inferioris, requiritur consensus Episcopi, cui talis Ecclesia est subjecta, uti sumitur ex *c. 2. de transactionib.* Ubi requiritur consensus Episcopi, ut firma sit compositio inter personam Ecclesiasticam, & Laicos super decimis facta, *Lamy. ibid. n. 1.*

XLIV. Assertio 2. Si Prælatus Regularis non sit exemptus, sed subjectus Episcopo, præter consensum Conventus sui, *juxta c. 1. & tot. Tit. De his quæ fiunt a Prælat. &c.* etiam consensus & auctoritas Episcopi requiritur in alienationibus rerum Ecclesiæ suæ, prout statuitur in *c. Abbatibus; 41.* Ubi requiritur etiam subscriptio Episcopi, & *c. Placuit; 52. caus. 12. q. 2. c. In venditionibus; 40. caus. 17. q. 4.* & tradit *Gl. communiter recepta in summa caus. 12. q. 2. & Gl. in Clem. 1. V. Non habeat, & V. Proprii h. t.* Si vero Prælatus sit exemptus & immediate subjectus S. Pontifici, a quo confirmationem accipit, tunc ejusdem consensum & auctoritatem requirere debet; nam ille est proprius Prælatus sive immediatus Superior talis Abbatis vel Prioris exempti, ut tradit *Gl. in cit. Clement. 1. V. Proprii, Franc. in cit. c. 1. num. 23. h. t. in 6. Suar. Tom. 4. de Relig. Lib. 2. c. 27. num. 15.* Quod si vero Prælatus Regularis exemptus Ordinis sui Generalem habeat, tunc ipsemet Generalis, vel ex illius concessione Provincialis loco Episcopi esse censetur adeoque illius consensus in alienationibus rerum Ecclesiæ vel Monasterii requiritur, & sufficit, quia cum sit Prælatus exemptus, consensus Episcopi non est necessarius, ut notat *Turrecremata super caus. 12. q. 2. n. 4. & Franc. c. l. Suar. c. l. num. 13.* nam auctoritatem interponere in alienatione rerum Ecclesiasticarum ad jus Episcopale pertinere censetur, *cit. c. Abbatibus, & in c. In venditionibus*, ideoque iis tantum Prælatis competit, qui Episcopalem vel quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent in Ecclesias sibi subjectas, sive aut Regulares, sive Sæculares, ut ex communi docet *Abb. in c. 1. n. 3. h. t.* In qua re tamen, quod ad Regulares attinet cujusque Ordinis consuetudo & statuta approbata spectanda sunt, an nimirum consensus Generalis intervenire debeat, an vero sufficiat consensus Provincialis? *Suar. c. l. & Laym. in cit. dis. Thesi 34.*

Cæterum in Religione Societatis Jesu ad alienationem rerum immobilium, vel mobilium pretiosarum non requiritur consensus Capituli, nec immediate Superioris: sed solum tractatus cum Consultoribus, non tamen consensus: sed sufficit consensus Prepositi Generalis, justa Bullam Gregorii XIII. anno MDLXXVI. die XVIII. Decembris editam. Neque etiam necessaria est facultas a Papa concessa, nisi in casibus a jure non concessis, ut constat ex Bulla Pii V. edita anno MDLXVI. *Molin. cit. dis. 468. concl. 4. num. 13.*

XLVII. Verum juxta decretum Urbani VIII. die 7. Septembris anno MDCXXIV. editum, prohibetur Regularibus omnium bonorum immobilium, vel pretiosorum mobilium alienatio, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, census perpetui seu vitalitii, hypotheca, locatio & conductio ultra triennium, concessio in feudum, vel emphyteusin: præterquam in casibus jure permissis, *sine* expressa licentia S. Congregationis Concilii Tridentini in scriptis allegata, & gratis concedenda, sub pœna privationis omnium officiorum, quæ tempore alienationis obtinebant, vocisque activæ, & passivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea in posterum obtinenda, quam ipso facto incurrent, & refertur etiam a *Tanner. Tom. 3. dis. 4. de justit. q. 7. dub. 7. num. 193.*

XLVIII. Assertio 3. Si alienanda sit res Ecclesię inferioris subjectæ Prælato non exempto, v. g. Abbati Episcopo subjecto, tunc non sufficit consensus dicti Abbatis vel Prælati, cui subjecta est illa Ecclesia, v. g. Prioratus aliquis: sed requiritur etiam consensus sive auctoritas ipsius Episcopi, ut ex communi docet *Franc. in cit. c. 1. n. 23. h. t. in 6.* quia auctoritatem præstare in alienationibus rerum Ecclesiasticarum: est actus ipsis Episcopis reservatus, sive jurisdictionis Episcopalis, *cit. c. Abbatibus, caus. 12. q. 2. & c. In venditionibus, 40. caus. 17. quæst. 4.* Excipi debet, nisi Abbates vel Prælati inferiores non Episcopi habeant Ecclesias pleno jure sibi subjectas, & in illis jurisdictionem quasi Episcopalem exerceant tunc enim possunt præstare auctoritatem in alienationibus bonorum cujuscunque Ecclesiæ sibi subjectæ, cum consensu illius Rectoris, quia tales Prælati vices Episcoporum gerunt in illis Ecclesiis, etsi alias non sint exempti, *Gloss. in cit. Clem. 1. V. Proprii. & ibid. Abb. num. 7, Franc. in cit. cap. 1. numer. 23. eod in 6.*

XLIX. Cęterum in casu supra dicto; quo Episcopus auctoritatem præstat alienationi Ecclesiæ inferioris factæ a Prælato non exempto, sed Episcopo subjecto, non Episcopus, in cujus Diœcesi sita est Ecclesia, cui facienda est alienatio, neque Episcopus cujus Diœcesi situm est prædium alienandum: sed Episcopus in illius Diœcesis, in qua posita est ipsa Ecclesia, cujus est res, sive prędium alienandum, consensum seu auctoritatem præstabit, ut tradit Archidiaconus *in cit. c. In venditionibus; n. 3.* Ubi addit secundum quosdam, utriusque Episcopi auctoritatem esse necessariam, nam si v. g. auctoritate S. Pontificis Ecclesia unius Diœcesis non exempta subjiciatur, & incorporetur Ecclesię vel Monasterio alterius Diœcesis non exempto, utriusque Episcopi consensus requiritur, si

præ-

prædium Ecclesiæ incorporatæ alienandum sit, *arg. l. Juris peritos*; 30. §. *Cum oriundus*, *ff. de excusat. Tutor.* quia alienatio in utriusque Ecclesiæ tam incorporatæ seu subjectæ, quam alterius principalis, cui altera subjecta, & incorporata est, damnum cedere potest, consentit *Laym. in cit. dis. num.* 35.

L. Assertio 4. Si bona alicujus Ecclesiæ inferioris, v. g. Prioratus alicujus, qui, a Priore aliquo, sine proprio Conventu administratur, & regitur, sint ita unita, & incorporata alicui Ecclesiæ superioris, v. g. Monasterio, ut censeantur etiam bona illius esse, ideoque talis Prior sit subjectus Prælato, seu Abbati illius Monasterii: hoc casu, bona Prioratus illius non possunt alienari, nisi tum Prælati Superioris tum etiam Conventus ejusdem consensus accedat; quia ipsemet Prælatus non potest dare suum consensum ad alienanda bona Monasterii, sine consensu Capituli, seu Conventus sui; illa autem bona Prioratus sunt etiam talis Monasterii bona, quia ipsi incorporata, ergo præter consensum Prælati, requiritur etiam consensus Capituli seu Conventus sui; illa autem bona Prioratus sunt etiam talis Monasterii, cum illius etiam proprie intersit, num alienatio bonorum Prioratus illius fiat, necne, *Suar. cit. Lib. 2. cap. 27. numer.* 15. *Laym. cit. dis. de rer. Eccl. alien. Thesi* 33.

LI. Cæterum quod Prælatus Regularis seu Prior non habens Conventum aut Capitulum, in alienatione rerum Ecclesiasticarum debeat adhibere consensum Prælati Superioris habetur statutum in *Clement. Monasterium* 1. *h. t.* Ubi edicto perpetuo prohibetur, ne quis Religiosus (seculares ergo hæc constitutio „ non comprehendit, *Gl. hic V. Religiosus saltem quoad pænam*) „ Monasterio, prioratui, Ecclesiæ seu administrationi cuivis „ præsidens (sive perpetuæ, sive temporali, *Gl. hic V. Cuivis*) „ jura, reditus, aut possessiones ejusdem, alicui ad vitam ejus „ (recipientis, vel concedentis, *Gl. hic V. Ejus*) vel certum „ tempus, etiam inde recepta pecunia, quovis modo concedat: nisi necessitas aut utilitas Monasterii, Prioratus, „ Ecclesiæ aut administrationis hujusmodi hoc exposcat: „ Conventus sui, vel si Conventum non habeat, Prælati proprii assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem „ hoc fecerit, pœnam suspensionis ab officio (quæ suapte „ natura est perpetua, cum tempus non adjiciatur, *Gl. hic V. Pænam*) eo ipso incurrat, nec ex concessione ipsius jus „ aliquod recipienti acquiratur. Verum præmissa ad locationes, vel etiam redituum aut fructuum venditiones ad tempus modicum, arbitrio judicis determinandum, vel intra „ decennium, *Gl. hic V. Ad tempus modicum*, hodie vero triennium, *Extrav. unic. h. t.*) faciendas non sunt extendenda.

LII. Ex hoc cap. constat, quod quando Prælatus, vel Prior aliquis non habet Conventum, requiratur ad alienandum solum consensus Prælati proprii, videlicet Episcopi, si sit Prælatus non exemptus, ut explicat *Gl. hic V. Proprii*: ex quo per contrarium sensum colligi videtur, quod quando Prælatus vel Prior aliquis habet Conventum, sufficiat consensus utriusque, videlicet Prælati, & Conventus, nec requiratur consensus Superioris Prælati, videlicet Episcopi, si Prælatus non sit exemptus, quia iste specialiter requiritur solum, quando Prælatus vel Prior non habet Conventum, *juxta cit. Clement.* 1. *h. t.* ergo quando habet Conventum, sufficit ejusdem consensum sine consensu Superioris Prælati: consequens autem est falsum, quia Prælatus non exemptus non potest alienare bona Ecclesiæ, sine consensu Episcopi, etiamsi Conventus seu Capitulum consentiat, ut constat ex *citat. cap. Abbatibus caus.* 12. *quæst.* 2. & *cap. In venditionibus caus.* 17. *quæst.* 4. sicut etiam Prælatus Conventualis exemptus requirere debet consensum sui Generalis, vel saltem Provincialis, qui est loco Episcopi, ut patet ex supra dictis.

Sed respondetur cum *Suar. cit. c. 27. n. 13. in dicta Clement.* 1. non requiri consensum Superioris Prælati, quando Prælatus aut Prior alienans habet Conventum, & ita ex vi illius constitutionis non esse necessarium consensum Episcopi: tamen quia in illa non revocatur Jus antiquum, nec positive aliquid de hoc disponitur, ideo ea non obstante, standum est Juri antiquo, ita ut etiam hoc casu requiratur consensus Episcopi; nam argumentum a contrario sensu desumptum ex *cit. Clem.* 1. est quidem efficax ad probandum, ex vi illius juris non requiri consensum Superioris Prælati: non tamen per illud efficaciter probatur, non requiri ex vi aliorum jurium, quæ correcta non sunt; argumentum enim a contrario sensu non procedit, si oppositum ejus, quod per tale argumentum inferendum esset, in jure claro decisum sit, *argum. l.* 2. & ibi *Gloss. V. Non exemplum*, *junct. Gloss. margin. C. de conditionibus insert.* & tradit *Gloss. recepta in c. Significasti*; 18. *V. Clerici tamen*, *de foro compet.* & *Laym. in c. pen. num. 7. de Elect.* & alibi dictum.

Hinc colligitur præterea primo. Quod prohibitus alienare, vel vendere, potest nihilominus locare, sed nonnisi ad modicum tempus. Secundo, potest Prælatus locare ad modicum tempus, & fructum vendere, sine Superioris sui vel proprii Capituli, auctoritate & consensu, *Abb. hic n.* 13.

§. II.

An in alienationibus rerum Ecclesiasticarum etiam intervenire debeat consensus seu auctoritas Romani Pontificis?

LIII. Ad hanc quæstionem respondetur affirmative, spectato Jure novo, prout constat ex *Extravag. Ambitiosæ unic. h. t. inter communes*, ubi Papa Paulus II. omnium rerum & „ bonorum Ecclesiasticorum alienationem, & omne pactum, „ per quod ipsorum dominium transfertur; concessionem, „ hypothecam, locationem & conductionem, ultra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus a jure permissis ac de „ rebus & bonis in emphyteusin ab antiquo concedi solitis, „ & cum Ecclesiarum evidenti utilitate; ac de fructibus „ & bonis, quæ servando servari non possunt, pro instantis „ temporis exigentia, & constitutiones ac decreta a Prædecessoribus super hoc edita non tantum confirmat, sed etiam innovat. Addit præterea Pontifex, si quis contra hanc „ prohibitionem de bonis & rebus Ecclesiarum quicquam „ alienare præsumpserit (nisi consulto prius & facultatem „ concedente S. Pontifice) alienatio, hypotheca, concessio, „ locatio, conductio & infeudatio hujusmodi nullius omnino „ sit roboris, vel momenti. Et tam qui alienat, quam is, „ qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam „ excommunicationis incurrat. Quod si Episcopus vel Abbas, fuerit, qui bona Ecclesiarum, Monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconsulto Romano Pontifice, aut contra præsentis Constitutionis tenorem alienavit „ ingressus Ecclesiæ illi penitus sit interdictus & si in tali „ interdicto obstinate perseveravit, per sex menses immediate sequentes eo ipso ab omni regimine & administratione suæ Ecclesiæ vel Monasterii, cui præsidet in spiritualibus & temporalibus sit suspensus. Inferiores vero Prælati, Commendatarii, & aliarum Ecclesiarum Rectores „ qui Beneficia vel administrationem quomodolibet obtinent, „ dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis „ Canonicatibus, aliisque Ecclesiasticis, cum cura & sine „ cura Secularibus & Regularibus Beneficiis, quorum res „ & bona alienarunt duntaxat, ipso facto sint privati, ita „ ut tanquam vacantia, libere possint aliis per locorum Ordinarios conferri (exceptis illis, qui propterea iisdem „ privati fuerunt) nisi Sedi Apostolicæ specialiter aut generaliter sit reservata: res autem & bona hujusmodi alienata, „ ad Ecclesias, Monasteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem hujusmodi pertinebant, libere revertantur. Nulli „ ergo hominum &c.

LIV. Pro declaratione hujus Constitutionis Notandum primo. Omnis alienandi species, per quam non solum dominium directum, sed etiam utile tantum transfertur, etiam in casu licito, & servatis juris solemnitatibus, inconsulto Romano Pontifice, prohibetur per hanc Extravag. exceptis tribus casibus in illa expressis. Primus est locationis & conductionis intra triennium: Secundus est infeudationis vel emphyteusis, cum tribus tamen conditionibus, scilicet in casibus a jure permissis & de bonis antiquo solitis dari in feudum vel emphyteusim, & cum evidenti utilitate Ecclesiæ: tertius est alienationis fructuum, qui servando servari non possunt, *Quaranta in summa Bullarii V. alienatio rerum Ecclesiæ num.* 5. Quare antiquis Canonibus duo hæc Constitutio addit, primo, ut non possit fieri locatio ultra triennium, declarando verba illa, *ad modicum tempus*, posita in *Clement.* 1. *h. t. in fine*, cum antea fieri potuerit usque ad longum tempus, id est, 10. annos, *Gloss. fin. ibid.* Secundo prohibetur, ne quælibet alinationis species fiat, inconsulto Romano Pontifice, & sic additur nova solemnitas, quæ non requiritur in prædictis tribus casibus in hac Extravag. exceptis *Quar. c. l.*

Videtur autem, quod secundum hanc Constitutionem Paulinam, permittatur alienatio rerum Ecclesiæ in casibus a jure permissis, videlicet justa de causa, & servata forma Juris Canonici, ut tradit *Navarr. in Comment. de alien. rer. Eccl. num.* 2. adeoq; quod tunc non requiratur consensus aut licentia Pontificia de necessitate, quia in dicta Extravag. alternative dicitur, quod alienatio sit nulla, facta inconsulto Romano Pontifice, aut contra hujus Constitutionis tenorem, ergo si sit facta, servata ejus forma, est valida, absq; alia solemnitate vel auctoritate Papæ, ut censet *Roodanus Tract. de reb. Eccl. non alien. q. 36. nu.* 3. & 4. Cui expositioni obstat stylus & praxis Curiæ Romanæ, ut refert *Quaranta c. l.* Quare verba illa, *præterquam in casibus a jure permissis*, referenda, & restringenda sunt tantum ad verba immediate præcedentia, scilicet infeudationem, & contractum emphyteuticum, quæ immediate ante sunt posita: non autem ad omnes alios contractus in præcedentibus verbis expressos; alioquin si in omnibus casibus jure permissis liceret alienare, dicta Extravagans nihil novi operaretur, quia etiam secundum antiquos Canones, ob evidentem Ecclesiæ utilitatem, & in casibus licito, ac servata juris solemnitate, concessum fuit bona Ecclesiæ alienare, *Fagnan. in c. Nulli*; 5. *numer.* 13. & 14. *h. t.*

LV. Notandum secundo. Licentia obtenta a S. Pontifice alienandi res Ecclesiæ, hoc operatur, ut non requirantur aliæ solemnitates; quia plenissimam habet potestatem disponendi de bonis Ecclesiasticis, modo tamen ea non sit subreptitie impetrata, sed auctoritas legitime & absolute, non conditionaliter interposita, & alienatio ex certa scientia ejus confirmata, ita ut Papa habuerit notitiam tenoris rei confirmatæ: deinde licet auctoritas, & consensus Papæ suppleat solemnitates jure requisitas, non tamen supplet defectum causæ, ut si alienatio non fieret ex causa necessitatis vel utilitatis Ecclesiæ, quæ in hac constitutione expresse etiam requiritur, *Quarant. c. l. nu.* 7. Ubi etiam ait, quod assensus Apostolicus suppleat quidem tractatum & consensum Superioris, non tamen consensum Capituli, seu majoris ejus partis.

Notandum tertio. Quod in hac Constitutione prohibita sit etiam generalis hypotheca, quia simpliciter loquitur de hypotheca, tenent plures apud *Quarant. c. l. numero* 27. alii vero dicunt, prohibitam tantum esse hypothecam specialem, *juxta cap. Nulli*; 5. *hoc tit.* de qua ibi tantum fit mentio, non de generali, *Molin. Tract. 2. dis. 466. numero* 1. *Redoan. in cit. Tract. quæst. 51. cap.* 29. Ubi ait Prælatum posse generaliter obligare bona Ecclesiæ, sine licentia Episcopi.

Notandum quarto. Quando locatio rerum Ecclesiasticarum in hac Extravag. prohibetur, id intelligi debet de illis rebus seu fundis, qui quot annis coluntur, & ex quibus fructus quolibet anno colliguntur, alioquin si fundi Ecclesiæ ejus sint conditionis, ut ex eis quolibet triennio semel tantum fructus percipiantur, poterunt in novem annos locari,

ri, sine licentia Papæ; quia primum triennium æqui valet unico anno, vel si alternis annis fructificant, ad sex annos *Covarr. lib. 2. resol. cap. 16. numer. 6. Navarr. in cit. Tract. numer. 21. Quar. cit. loco num. 18.* Utrum autem locatio rerum Ecclesiæ facta ultra triennium in totum invalida sit, an vero quoad triennium teneat, infra dicetur *Titul. 18.*

Notandum quinto. Fructus & bona Ecclesiæ, quæ servando servari non possunt, quin usu atterantur, vel consummantur, possunt alienari, etiam inconsulto Pontifice, juxta hanc Extravag. quænam autem, sint tales, supra dictum est.

LVI. Notandum sexto. In hac Constitutione Paulina plures pœnæ imponuntur. Prima est nullitas contractus. Altera quoad personas, excommunicatio universalis lata tam contra alienantes, quam recipientes, quæ tamen non est reservata, & a qua excusat ignorantia juris, vel facti: modo non sit conjuncta cum ingenti temeritate, *Navarr. consil. 19. in novis hoc tit. Barb. in Collect. hic num.* 23. Tertia pœna est interdictus ingressus ipso jure Episcopis & Abbatibus, & post sex menses, suspensio eo ipso ab administratione & regimine. Quarta est, ultra excommunicationem Prælati inferiores, & alii Beneficiati ipso facto sunt privati Beneficiis, quorum bona alienarunt, eaque vacant ac denique bona alienata redeunt ad Ecclesiam, ad quam pertinebant, *Quar. cit. loco num.* 49. Excusantur autem a pœnis prædictis, qui bona fide alienarunt, ut colligitur ex verbo, *præsumpserit*, item qui alienarunt res Ecclesiæ, absque debita solemnitate, vel inconsulto Pontifice, si pœnitentia ducti alienationem revocarunt, ante realem & pacificam traditionem bonorum, *Quar. c. l. n.* 50.

Notandum septimo. Hæc Constitutio Paulina in pluribus locis non est usu recepta, saltem secundum illum rigorem, & quoad pœnas & censuras suspensionis, ac privationis, & quoad locationem ultra triennium, ut testatur *Navarr. in Manu. cap. 27. nu. 249. & lib. 3. Consil. 20. hoc tit. Covarr. lib. 2. resol. cap. 16. num. 6. Less. lib. 2. cap. 24. & 64.* & alii apud *Quarantum cit. loco num. 48.*

LVII. Unde dubium hic occurrit, an Prælatus, qui juravit se non alienaturum bona Ecclesiæ, inconsulto Romano Pontifice, eo juramento non obstante, valide & licite ex causa justa & a jure concessa, & servata forma ac solemnitate juris ea alienet? Respondetur negative, ita ut sic alienans, inconsulto Papa, non tantum sit perjurus, sed etiam alienatio jure novo dictæ Extravag. Paulinæ, sit invalida, ut docet *Abb. in cap. Ut super; 8. numer. 16. hoc tit. Silv. Vers. Alienatio; quæst. 16. Navar. in cit. Tract. num. 12. 13. & 14. Azor part. 2. l. 9. cap. 1. quæst. 9. Laym. cit. cap. 10. num. 9. & 10. & alii communiter.* Ratio est, quia tale juramentum extenditur etiam ad alienationem alioquin licitam, & jure concessam, quia illicitæ alienationes non debent fieri, etiam cum licentia Papæ, & eo consulto: tum quia verba juramenti, debent aliquid operari, nihil autem operarentur, si eo non obstante, alienatio fieri posset in casu licito, & servata juris forma, non requisito consilio Papæ: tum quia omne juramentum, quod potest servari sine peccato, servandum est, hoc autem potest, cum sit licitum: tum quia actus, qui debet fieri cum consilio alterius, non valet, nisi prius consilium petatur & expectetur: tum denique quia multa licita & utilia prohibentur, ne fiant sine consilio Papæ, quo fiant cautius & consultius. Quare Episcopi, & alii Prælati, qui a Papa confirmantur, non possunt alienare bona Ecclesiastica, etiam in casu alias licito, & servatis solemnitatibus, inconsulto Romano Pontifice, ob juramentum, quod præstare debent in consecratione sua, se non alienaturos quovis modo, etiam cum consensu Capituli sui, inconsulto Romano Pontifice, cujus juramenti formula habetur apud *Less. cit. loc.*

LVIII. Excipitur primo. Quod in casu magnæ necessitatis, quæ non patitur dilationem, ut consulatur Papa, non obstante tali juramento, alienatio fieri potest. *Azor cit. c. 1. quæst. 15. Laym. cit. loco.* Secundo, licitum etiam est nihilominus res modicas aut Ecclesiæ parum utiles alienare, *arg. can. Terrulas; 53. caus. 12. quæst.* 2. quia tales res in hac materia non censentur comprehensæ nomine alienationis quæ solemnitatem aliquam vel consensum Superioris requirit, *Abb. in cit. cap. Ut super; num. 15. hoc tit. Azor cit. l. qu. 13. Laym. cit. l.* Tertio, hoc juramentum de non alienando, inconsulto Romano Pontifice, non extenditur etiam ad emphyteusin, sive ad res ab antiquo in emphyteusin concedi solitas, quia hic casus in *cit.* Extravag. Paulina expresse excipitur, *Azor cit. cap. 1. qu. 9.* Ubi licet excipiantur tantum bona in emphyteusin dari solita: tamen id locum habet etiam in bonis feudalibus, & quidem non per viam extensionis, sed comprehensionis; quia decisiones loquentes de feudo habent etiam locum in emphyteusi, & e converso, quando est eadem ratio, & contrarium non est in jure expressum: quia etiam, quod statuitur in hac Extravag. de emphyteusi, jure communi statutum quoque est de bonis infeudari solitis, *cap. 2. de feudis, Fagnan. in cap. Nulli; 5. num. 20. & 21. hoc. tit.*

LIX Cæterum alius præterea casus prohibitæ alienationis, seu donationis bonorum immobilium & jurium Ecclesiasticorum, absque speciali licentia Papæ, habetur in *cap. Consultissimo; 2. hoc tit. in 6.* quod est desumptum ex Concilio Generali Lugdunensi sub Gregorio X. ubi prohibetur ,, omnibus Prælatis, ne Ecclesias sibi commissas, earumque bona immobilia, aut jura (quæ inter immobilia numerantur, *Glos. hic V. Jura*) Laicis submittant, seu subjiciant, absque Capituli sui consensu (qui alias regulariter in alienationibus requiritur, & secluso etiam hoc decreto, jure antiquo requirebatur, *Gl. hic V. Consensu*) ex speciali Sedis Apostolicæ licentia: etiam non concedendo talia bona aut jura in emphyteusim, seu alias alienando (v. g. vendendo, vel permutando) quamvis in forma & casibus alioquin a jure permissis: neque recognoscendo, seu profitendo a Laicis, tanquam Superioribus, ea se tenere. Sed neque liceat eis Patronos aut Advocatos Ecclesiarum, aut bonorum earumdem perpetuo, vel ad tempus longum constituere. Contractus autem omnes (sine dictæ Sedis licentia, & Capituli consensu) celebrati, etiamsi juramenti (quod non debet esse vinculum iniquitatis, *Gl. hic V. Eodem*) aut pœnæ, vel alterius firmitatis adjectione muniti sint, irriti decernantur, quicquid ex eis secutum fuerit; adeo ut neque jus ex iis, neque præscribendi facultas acquiri possit. Ipsi autem Prælati taliter contrahentes, ipso facto, ab officio (imo & a Beneficio, *Gl. hic V. Offic.*) & administratione (rerum temporalium) & Clerici, si scientes contra inhibitionem hujus Canonis aliquid præsumptum esse, quid Superiori denunciare neglexerint, a perceptione Beneficiorum, quæ in Ecclesia sic gravata obtinent, per triennium sint suspensi (quod referendum est, tam ad suspensionem Prælatorum, quam Laicorum: *Gl. hic V. Triennio*) Laici vero, qui Prælatos, vel Capitula Ecclesiarum, vel alias personas Ecclesiasticas ad hujusmodi submissiones faciendas hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem (scilicet trinam, *Gl. hic V. Competentem*) remissa submissione seu subjectione, quam per vim aut metum exegerant, Ecclesias & bona Ecclesiastica eis taliter submissa, seu subjecta in sua libertate dimittant. Illi vero, qui in posterum Prælatos vel personas Ecclesiasticas ad talia facienda compulerint, cujuscunque conditionis aut status sint, excommunicationis sententia sint obstricti. Sin autem ejusmodi contractus hactenus initi, vel in posterum ineundi sint (interveniente dictæ Sedis licentia, & Capituli consensu) ex iis, vel occasione eorum Laici aliquid non usurpent ultra id, quod natura ipsius contractus, & adjecta, lex seu conventio (ex qua contractus legem accipiunt, *Glos. hic V. Leg.*) permittit. Qui autem secus egerint (usurpando aliquid contra naturam contractus, vel pactum appositum, *Gloss. hic Vers. Secus*) si legitime moniti, ab ejusmodi usurpatione non destiterint, restituendo etiam, quæ ita usurparunt, eo ipso excommunicationem incurrunt: & ex tempore ad Terram ipsorum, si opus fuerit, Ecclesiastico interdicto supponendam libere procedatur.

LX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Huic Constitutioni occasionem dedit, ut refert *Ancharanus in c. 1. hoc tit. in 6. in princ.* quod quidam Prælati & Rectores Ecclesiarum oppressi invocabant, contra opprimentes, nobiles & potentes ad se defendendos, constituendo eos Advocatos, vel defensores Ecclesiarum suarum, & bonorum ac jurium earundem & propterea illi vendicabant sibi jus quoddam dominii, & advocationes in Ecclesiis & earum bona sibi submissa, seu subjecta. Quare in Concilio Lugdunensi prohibitum fuit Prælatis, & Rectoribus Ecclesiarum, ne Ecclesias vel bona immobilia & jura earum submittant, seu subjiciant Laicis, ita ut ab ipsis de novo tanquam Dominis vel Advocatis ea recognoscant.

Notandum secundo. Licet regulariter omnis alienatio rei Ecclesiasticæ sit vetita, exceptis casibus in jure expressis, & concessis: in *cit. cap.* 2. specialiter prohibetur prædicta submissio seu recognitio, ne fiat, non tantum sine consensu Capituli, sed neque sine speciali, & ut notat, *Gloss. marg. hic litt. C.* sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, adeoque non sufficit hoc casu generalis: idque ita statutum est, quia in hujusmodi submissionibus seu subjectionibus majus periculum vertitur, ideoque cautius, quam in alienationibus est agendum, quia talis submissio est quædam servitus, ut tradit *Gloss. hic Vers. Speciali.* Est etiam talis recognitio species quædam alienationis, sive contractus, ut colligitur ex *cit. cap. 2. §. Contractus*, & donatio quædam, per quam attribuitur Laicis dominium directum bonorum Ecclesiasticorum, ut notat *Ancharanus ibidem not.* 2. nam potest etiam per solam pactionem, sine interveniente traditione, dominium vel jus reale in alterum transferri, si verus dominus constituat se alieno nomine deinceps rem detinere velle, sive si paciscatur, quod rem velit alterius nomine precario, vel ut conductor, aut usufructuarius, tenere, *leg. Quisquis; 28. Cod. de donation.* Imo etiam possessio in alium transfertur juris fictione, si is, qui donat, vel recognitionem promittit, dicat, se alterius nomine deinceps possidere velle, is enim possidet, cujus nomine possidetur, *Quod me; 18. in princ. ff. de acquirend. possess.* & docet *ibidem Bartolus num. 2. & 3. Anchar. cit. l.*

Notandum tertio. Quamvis tam bona mobilia, quæ asservari possunt, quam immobilia Ecclesiastica alienari prohibeantur; hic vero prohibetur fieri submissio seu recognitio, & donatio rerum immobilium & jurium, non item mobilium, ut tradit, *Gl. hic V. Immobilia*, nam de donatione rerum mobilium certa regula tradi non potest, sed attendendum est ad quantitatem doni, sit ne magnum, an parvum, & ad qualitatem donatarii, sitne bene meritus de Ecclesia, necne, & num Ecclesia, ex cujus bonis sit donatio, sit dives, indigens, *juxta cap. 3. de donat. cit. Joan. Monach. in cit. cap. 2. hoc tit. num. 1. & 2. & Anchar. not. 1.*

Notandum quarto. Prælati Ecclesiarum non possunt Laicos Patronos, sive Advocatos Ecclesiarum suarum constituere in perpetuum, aut ad longum tempus, id enim cedit in detrimentum Ecclesiarum: quia Domini sæculares sub titulo ac prætextu juris advocatiæ sibi competentis Ecclesias, & personas Ecclesiasticas solent gravare variis modis, jurisdictionem sibi in eas arrogando, & usurpando, ut colligitur ex hoc cap. Et hinc in eodem Concilio Generali Lugdunensi *c. 12. relato in cap. Generali; 13. de Election. in 6.* excommunicantur omnes, qui jus advocationis seu defensionis in Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis piis de novo sibi vendicant, & ob eum titulum eorum bona usurpare præsumunt: quamvis possit hoc jus advocationis ex fundatio-

datione, vel antiqua & præscripta consuetudine Laicis competere, ita tamen, ut potestate sua non abutantur, sed Ecclesiam defendant, & curam habeant, ne bona illius dilapidentur, & pereant, ut colligitur ex *cit. cap. Generali*. Deinde possunt Prælati & Rectores Ecclesiarum, etiam de novo, sibi asciscere Laicos in Advocatos seu defensores ad modicum tempus, Judicis arbitrio, spectatis circumstantiis, determinandum; quia cum tunc jus advocatiæ revocari possit, vel per se finiatur, non adest tantum periculum gravandi Ecclesias, ut tradit *Gl. in cit. c. 2. V. Non modicum; h. t. in 6. & Anchar. not. 6.* sicut etiam locatio rei Ecclesiasticæ ad longum tempus prohibita est, *Clem. 1. h. t.*

Notandum quinto. Clerici tenentur denunciare Superiori suo, si videant Ecclesiam, vel ejus bona servituti subjici, vel illegitime alienari, ut colligitur ex *cit. c. Anchar. ibid. not. 9.* apud quem plura de hoc videri possunt.

§. III.

An ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requiratur auctoritas & consensus Patroni, vel consensus Principis sæcularis loci, in quo ea sita sunt?

LX. Assertio prima. Etsi Patroni Ecclesiæ consensus quandoque requiri debeat, non tamen potest Patronus, tametsi fundator, vel dotator Ecclesiæ sit, alienationes rerum Ecclesiasticarum, si cum legitima auctoritate Superioris seu Prælati Ecclesiastici, & observatis solemnitatibus Jure Canonico requisitis, fiant, impedire, neque iis contradicere, aut se opponere, adeoque tales alienationes, si causa alienandi, videlicet necessitas vel utilitas Ecclesiæ manifesta seu evidens sit, etiam invito Patrono, si consentire nolit, subsistunt; quia Patronus Laicus nullam jurisdictionem aut potestatem habet administrandi, adeoque nec conferendi, nec alienandi res Ecclesiasticas, ut constat ex *c. 6. caus. 10. q. 1.* qui est desumptus ex *Conc. Toletano IV. c. 34.* in quo ita decernitur: No-
„ verint conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ec-
„ clesiis conferunt, nullam se potestatem habere, sed juxta
„ Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ejus ad
„ ordinationem Episcopi pertinere. Consentit *text. in c. De rebus 22. caus. 12. q. 2. In Canonibus; 57. caus. 16. q. 1. Abb. in c. Cum accessissent; 8. nu. 9. de constit. & cum Georg. Everharde. vol. 2. consil. 5. n. 11.* tradit *Laym. in cit. dis. Cunon. de rer. Eccl. alien. Thesi 51. & 58.*

LXII. Excipitur primo. Si bona Ecclesiæ a Domino sæculari, non absolute fuit donata, sed in feudum tantum concessa, tunc enim sine consensu ejusdem Domini, ea alienari non possunt; quia Ecclesia & personæ Ecclesiasticæ, quoad bona & jura feudalia, subjiciuntur jurisdictioni Domini directi feudi, sicut Laici, ut constat ex *c. Transmissa; & c. Verum; 7. de foro compet.*

Excipitur secundo. Nisi fundator seu dotator Ecclesiæ ab initio bona illa Ecclesiæ donaverit, ea adjecta conditione, ut non alienentur, eaque conditio accepta sit, tunc enim, sine ejus consensu, alienari non possunt, etiam servatis aliis juris solemnitatibus; quia cum talis conditio SS. Canonibus non repugnet, ea servari debet, *c. Cum dilecti 6. de donat. c. Verum 4. de condit. appos. Rosenthal. Tract. de feudo c. 2. concl. 19. Laym. c. l.* Quin imo si expresse conventum sit, ut si non servata fuerit ea conditio, ne res Ecclesiæ donatæ alienentur, revocari possit donatio ipso facto, res alienatæ cadunt in commissum, ita ut fundator, ejusque hæredes, propria auctoritate ingredi possessionem earum possint, quamvis decentius sit, ut eam occupent cum auctoritate Judicis Ecclesiastici, *Imola in c. Cum dilecti 6. n. 4. de donat. Laym. c. l.* Aliud vero dicendum est, si expressum non sit, ut non servata ea conditione, donatio revocari possit, tunc enim ea revocari non potest, sed agi debet ad conditionem observandam, *cit. c. Verum de condit. appos. Laym. cit. Thesi 51.* Ubi addit, si Dominus Laicus fundavit Ecclesiam, aut Monasterium certi Ordinis Religiosi, hac conditione expresse adjecta, ut si ii Monasterium deserant, Fundator, aut ejus hæredes aliis Religiosis vel Clericis sæcularibus donare possint, multo magis talem conditionem servandam esse. Verum contrarium tanquam probabilius tenet *Azor. cit. l. 9. c. 2. q. 9.* & alii apud ipsum videlicet, si Ecclesiæ bona donata sint sub ea conditione, ne ea alienare possit, non obstante illo pacto, licitum esse, ea alienare, ex causis jure permissis, & servatis debitis solemnitatibus; quia talis conditio adjecta velut turpis, & repugnans utilitati Ecclesiæ, pro non adjecta habenda est. Idemque dicendum est, si Ecclesiæ donata sint bona, ea adjecta pœna, ut si alienet, illa amittat, nam illa conditio solum sic intelligi debet, ut non possint alienari bona illa, extra causas legitimas, & sine præscripta forma juris, *Azor. c. l.*

LXIII. Assertio 2. Quamvis Princeps, vel Magistratus sæcularis non possit per statutum prohibere, ne res Ecclesiasticas in territorio suo sitæ alienentur, sine consensu suo requisito, idque nec directe prohibendo Clericis, ne alienent sine prædicto suo consensu: nec indirecte, prohibendo subditis Laicis, ne rem quampiam ad Ecclesiam pertinentem emant, sine consensu ejusdem Principis aut Magistratus: potest tamen per consuetudinem diuturnam ac immemorialem introduci, accidente licentia & patientia Prælatorum Ecclesiasticorum, ut talis consensus in alienationibus rerum Ecclesiasticarum requiri debeat, *Laym. in cit. dis. Thes. 52.* Prior pars sumitur ex *c. ult. de immun. Eccles. in 6.* Ubi id notat *Gl.* & ratio est, quia tale statutum præ se fert usurpationem jurisdictionis in causas & res Ecclesiasticas, per quod impediantur Prælati Ecclesiæ, aut prohibentur facere ea, quæ ipsis Jure communi Canonico sunt concessa, videlicet potestas alienandi res Ecclesiæ, ex causa necessitatis vel utilitatis, adhibitis præscriptis juris solemnitatibus, adeoque tale statutum adversatur libertati Ecclesiæ, & non valet, juxta ea, quæ alibi dicta sunt. Ratio posterioris est quia per talem consuetudinem non derogatur libertati Ecclesiasticæ, cum sit tacito consensu Prælatorum Ecclesiasticorum inducta, sicut per statutum sæcularis potestatis, per quod derogari non potest Juri Canonico.

Ex dictis infertur, quamvis Constitutiones Imperatoris Justiniani, circa formam observandam in alienationibus rerum Ecclesiasticarum latæ, & in Corpus Juris communis Civilis relatæ, nullam per se & suapte natura vim obligandi habeant, quia Laicis disponendi de rebus Ecclesiæ nulla est attributa potestas, *c. ult. h. t.* cum res & personæ sint extra limites jurisdictionis sæcularis: habent tamen prædictæ Leges & Constitutiones Civiles vim obligandi etiam Clericos, si a Pontificibus in Corpus Juris Canonici redactæ ac veluti canonizatæ, vel per Ecclesiasticam consuetudinem diuturnam approbatæ sint, *Laym. c. l.* & patet ex alibi dictis.

SECTIO IV.

De revocatione alienationis & repetitione rerum alienatarum, ac pœnis alienantium res Ecclesiæ contra Canones.

§. I.

Quinam, & quomodo revocare possint alienationes rerum Ecclesiasticarum illegitime factas, & repetere res Ecclesiæ ita alienatas?

LVIV. Assertio 1. Alienationem rerum Ecclesiasticarum a quocunque Prælato vel Rectore Ecclesiæ illegitime factam inprimis potest ac debet revocare ipsemet Prælatus, qui res alienavit, easque repetere, prout sumitur ex *c. Si quis h. t.* ubi inprimis dicitur: Si quis ex Presbyteris, Diaconis, vel Defensoribus (idest, Advocatis vel Procuratoribus, *Gl. hic V. De-*
„ *fensorum*) alienanti prædium Ecclesiæ subscripserit, cum
„ id Deo exosum sit, anathemate feriatur, idest, solenni-
„ ter excommunicetur, nisi forte is, qui alienavit, & qui
„ accepit, celeriter restituendo sibi prospexerint: alioquin si
„ id neglexerint præter pœnam prædictam, instrumentum
„ alienationis, quod ab initio infirmum ac invalidum fuit, re-
„ scindatur, sive irritum declaretur.

LXV. Ubi Notandum primo. Is, qui rem Ecclesiæ male seu illegitime alienavit, potest, ac debet alienationem revocare, & rem alienatam repetere, ut colligitur ex hoc c. ibi: *nisi forte & alienator* (per repetitionem, ut supplet *Gloss. ibid.*) *& qui accepit, celeri restitutione sibi prospexerit*, quia ipsa alienatio ab initio fuit nulla, *Gloss. ibid. V. Ab initio nulla*, & consequenter etiam instrumentum alienationis, quia quando alienatio non valet, nec instrumentum super illa confectum valet, *Gl. magn. hic in notat.* Quod autem dictum est alienatorem posse revocare alienationem male factam & repetere res alienatas, id intelligendum est, quamdiu ab administratione non est amotus, sed in ea toleratur, *Gl. hic V. Prospexerit*, nam quamvis ordinarie loquendo, non liceat alicui contravenire facto proprio, & allegans propriam turpitudinem in judicio non sit audiendus, *c. Cum super 8. junct. Gl. V. Posse de concess. Præb. c. Inter 8.* ibi: *prope, imo potius contra se turpitudinem allegabant*, *inf. de donat. l. 2. ff. de condit. ob turp. caus.* Excipi tamen debet primo, nisi vertatur periculum animæ, *c. Consanguinei 1. de sent. & re judic. & tradit Gl. in cit. c. Inter & Turpitudinem de donat.* Secundo, nisi agatur de favore aut jure Ecclesiæ, *c. 3. caus. 35. q. 9.* ubi ait, quod in illicita alienatione rerum Ecclesiæ, de qua ibi est sermo, potest quis contra factum proprium venire. Tertio, si exceptio allegantis suam turpitudinem, seu delictum notorie elidat jus agentis, tunc admitti debet, *Abb. in cit. c. Inter n. 7.*

Notandum secundo. Contra Prælatum revocantem alienationem illicitam non potest opponi aliqua exceptio, nec quidem defectus dominii, sed sufficit probare, quod res illa, quæ repetitur, fuerit in bonis Ecclesiæ, & illegitime alienata sit per Prælatum Antecessorem, prout sumitur ex *c. Episcopi 4. in fine h. t.* ibi: *successor Episcopus, absque aliqua oppositione, ad jus Ecclesiæ revocabit.* Quia cum sæpe valde difficile sit probare dominium, *c. Sæpe 18. de restit. spoliat.* Ecclesia damnum incurrere posset, si non deberet ipsi restitui res alienata, nisi probato dominio, *Abb. in cit. c. Episcopi, n. 1. Laym. cit. disp. Thes. 38.*

Notandum tertio. Qui alienationi rei Ecclesiasticæ male & illegitime factæ subscribit, non alieno, sed suo nomine, & scienter, is eidem consentire censetur, & ejusdem criminis ac pœnæ se reddit consortem, *Gl. hic V. Subscripserit; & l. Jubemus 4. §. Oeconomus*, ibi: fieri passos: ubi *Gl. V. Imo ait*, quod agentes & consentientes pari teneantur pœna, quia pariter delinquunt. Unde prohibitus alienare, prohibetur etiam alienationi consentire, *Barb. in Collect. hic n. 7.*

LXVI. Porro prædicta assertio & doctrina extenditur primo. Quod alienans illegitime res seu bona Ecclesiæ potest ac tenetur res alienatas repetere, & alienationem revocare, etiamsi juraverit, se eas non repetiturum, vel non revocaturum, ut docet *Gl. in cit. c. Si quis; V. Alienator; h. t. & Abb. ibid. n. 7. & alii communiter*: nam juramentum tendens contra utilitatem Ecclesiæ, perjurium potius dicendum est, quam juramentum, *c. 1. de his, quæ fiunt a Præl. & c.* etiamsi per alium possit indemnitati Ecclesiæ consuli: & cum talis Prælatus ex justitia sit obligatus ad revocandum, & repetendum, ideo juramentum non fuit obligatorium, cum non possit esse vinculum iniquitatis & injustitiæ, *c. Quanto 18. de jurejur.* consultius tamen est, & honestius, ut hoc casu alius pro Prælato alienationem factam revocet, qui non juravit, & cujus aliquo modo interest, v. g. Capitulum, vel Prælatus Superior, ut insinuat *Gl. in c. 1. Contractum de restit. in integr.* idque ad vitandum scandalum; quia jurans saltem secundum externam speciem videtur agere contra suum juramentum, illudque violare, *Laym. c. l. Thes. 39.*

I Ex-

Extenditur secundo. Qoamvis Successor vel Superior alienationem illegitime factam postea confirmarit, nihilominus eam revocare potest, ac debet, ut ea communi docet *Rosenthal tr. de feudis c. 4. concl.* 40. quia cum hæc sit confirmatio solum in forma communi, nullum valorem de novo tribuere potest actui ipso jure invalido, *c. 1. & tot. Tit. de confirm. util. Laym. c. l.*

LXVII. Assertio 2. In defectum eorum, qui ex officio res Ecclesiasticas illegitime alienatas repetere debent, ipsamque alienationem revocare, videlicet Prælatus, qui alienavit, Capitulum & Superior, qui consensum & auctoritatem alienandi tribuit, & Successor Prælati alienantis; si hi nolint, aut non possint revocare, & repetere, potest quilibet e Clero, sive quælibet persona Ecclesiastica agere ad rei illegitime alienatæ restitutionem, prout statuitur in *cit. c. Si quis in fine h. t.* Ubi dicitur, quod quibuscunque Ecclesiasticis personis liceat se alienationi opponere, atque res alienatas, cum fructibus, implorata Ecclesiastica auctoritate, reposcere; quod intelligendum est de Clericis ejusdem Ecclesiæ, quia eorum interest, *Gl. hic V. Personis.* Quin imo etiam parochiani Laici admittuntur ad repetendum res Ecclesiæ illegitime alienatas; quia ipsorum quoque interest, ne Ecclesia parochialis illorum vergat ad inopiam, *Gl. c. l. & Abb. ibid. n. 8.* ideoque possunt agere pro Ecclesiæ bonis ac juribus, etiam sine Litteris de rato seu mandato, *Gl. in cit. c. Si quis V. Alienata in fine*, præferendi tamen sunt ejusdem Ecclesiæ Clerici parochianis Laicis, sicut etiam extraneis Clericis: at illis negligentibus, etiam extranei agere possunt, quia jus publicum consistit in sacris sive Ecclesiæ, *c. pen. dist.* 1. Ubi autem agitur de jure publico, quilibet admittitur ad agendum, *c. Inprimis 7. caus. 2. q. 1. Gl. in cit. c. pen. V. Jus publicum*, ubi ait, qui lædit Sacerdotes, & res sacras violat, ab omnibus tanquam de publico crimine potest accusari, *Abb. in citat. c. Si quis num. 9. hoc tit. Laym. in citat. disp. Thes.* 40.

LXVIII. Cæterum Notandum hic primo. Si Prælatus vel Rector Ecclesiæ per malam & illicitam alienationem damnum Ecclesiæ intulit, neque illam revocando sustulit, obligatus est ad resarciendum damnum ex bonis propriis, ideoque hoc nomine conveniri potest in judicio, *c. 3. de pign.* quemadmodum etiam hoc casu contra Tutorem pupilli male alienantem res pupilli agi potest, *l. 1. in princ. ff. de tutel. & ration. distrah.* Veruntamen in electione Ecclesiæ læsæ, aut Prælati Successoris est, num velit directa via agere adversus illum, qui rem male a Prælato aut Rectore distractam detinet, ut eam restituat: an vero contra ipsummet Prælatum aut Rectorem, ut Ecclesiam indemnem servet, *Gl. in cit. c. 3. V. Necessitate; in 3. Respons. de pign. & Gl. in c. Placuit 15. V. Pertineant, caus. 16. quæst. 3.* idque sumitur ex *l. ultim. C. Si Tutor vel Curator interven. &c.* Ubi habetur: si Tutor vel Curator rem minoris natu male distraxerit, posse minorem, vel petere, ut restituatur, vel contra Tutorem aut Curatorem agere, ut damnum resarciat; Ecclesia autem minori natu æquiparatur, *c. 3. de in integr. restit. Laym. cit. l. Thes.* 3. Verum & vice versa, si Prælatus aut Rector Ecclesiæ ex propriis quippiam pro utilitate Ecclesiæ expendit, aut damnum passus fuit, idque probavit, integre id ipsi restitui debet, *Abb. p. 2. Consil. in consil. 10. Laym. c. l. Thes.* 45. quia nemini officium suum debet esse damnosum, *l. Si servus 61. §. Quod vero, ff. de furtis.*

LXIX. Notandum secundo. Ecclesia, in casu illegitimæ alienationis, duas actiones habet, quas instituere potest: unam personalem contra Prælatum, vel Rectorem male alienantem, ut damnum illatum Ecclesiæ resarciat, eaque ad hæredem quoque transit, ut docet *Abb. in cit. c. 3. n. 3. de pig.* Alteram vero in rem, seu realem, quæ datur contra possessorem rei alienatæ, ut tradit *Gl. in cit. c. Si quis V. Alienata: h. t.* & colligitur ex *l. 3. C. Si Tutor vel Curat. interven.* quia cum alienatio rei Ecclesiasticæ facta contra Canones sit ipso jure nulla, non censetur dominium per eam translatum in accipientem. Nisi quis malit dicere, hanc actionem esse Interdictum possessorium recuperandæ; quia ad illam non requiritur probatio dominii, sed solum quod alienatio illegitime facta fuerit, *Laym. c. l. Thes.* 38. Porro si damnum Ecclesiæ illatum per restitutionem rei alienatæ sit resarcitum, non potest amplius contra Prælatum illegitime alienantem prædicta actio personalis intentari, *l. 1. §. Si plures, ff. de eo, per quem factum fuerit &c.* cum enim sit actio rei persecutoria tendens ad interesse, & Ecclesia jam suum consecuta sit, & ita ejus interesse desierit, non potest amplius agere ad interesse; non enim bona fides patitur, ut idem bis exigatur, *Reg. jur. 32. in ff. Gl. in c. Monemus 18. V. Reddere caus. 12. q. 2.* potest tamen adhuc Ecclesia accusationem instituere contra male alienantem, sive agere criminaliter ad pœnam seu satisfactionem pro injuria illata, *Gl. c. l. Abb. in cit. c. Si quis n. 20. h. t. Laym. in cit. dis. Thes.* 38.

LXX. Notandum tertio. Is, qui emit, sive cui alienatio rei Ecclesiasticæ illegitime facta fuit, compelli potest ad rem ipsam, cum omnibus fructibus exinde perceptis, restituendam, *cit. c. Si quis; h. t.* & meliorationes, quas in re accepta fecit, perdit, *l. Jubemus 14. §. Sane 1. C. de SS. Eccl. c. Non licet 20. caus. 14. q. 2. Abb. in cit. c. Si quis; n. 1. & 6. h. t.* poterit tamen tunc emptor contra Prælatum illegitime alienantem agere ad recuperandum pretium, si bona fide, & sine dolo emit; non autem contra Ecclesiam, nisi in defectum, si Prælatus non sit solvendo ex propriis, tunc enim ab ipsamet Ecclesia pretium repetere poterit, quatenus inde locupletior facta fuit, cum æquitas non permittat, aliquem cum alterius damno fieri locupletiorem, *l. Nam hoc 14. ff. de condict. indeb.* Secus vero est, si emptor mala fide, sive sciens alienationem illegitime esse factam emit, tunc enim in pœnam amittit pretium, illudque Ecclesiæ læsæ acquiritur, *cit. l. Jubemus §. Sane 1.* fidei, prius convenerit de evictione cum alienante, tunc enim agere poterit contra Prælatum male alienantem ad recuperandum pretium, *l. Si fundum 27. C. De evict. Abb. in cit. c. Si quis n. 13. h. t. Silv. V. Alienatio 9. 14. Mol. cit. dis. 468. Concl. 6 n. 16. Laym. l. 3. Th. mor. tr. 4. c. 10. n. 4. in fine.*

LXXI. Confirmantur prædicta ex *c. Ad audientiam 9. h. tit.* „ Nam cum quidam Canonici Cathedralis Ecclesiæ Exonensis, aliis Canonicis inconsultis, quædam prædia in damnum ejusdem Ecclesiæ, in perpetuum locassent colonis: re hac intellecta, Papa Celestinus III. mandavit Episcopo Exonensi, ut si ita esse compererit, locationes istas tanquam illegitime factas revocet, & si aliter non possint revocari prædia, nisi pensiones pecuniariæ, quas coloni Canonicis locatoribus solverunt, eisdem restituantur, prædictos locatores Canonicos ad pecunias illas refundendas conductoribus colonis remota appellatione, compellat.

LXXII. Ubi Notandum primo. In Ecclesiis, in quibus distinctæ sunt Præbendæ, & bona seu prædia Ecclesiæ singulis Canonicis in Præbendas sunt assignatæ, ut in casu hujus c. teste *Abb. hic n. 2.* ea non possunt in perpetuum locari, sine licentia Superioris, & consensu majoris partis Capituli, aliisque juris solennitatibus, alioquin locatio est ipso jure nulla, *Gl. hic V. inconsultis*: ratio est, quia prædia quoad proprietatem, non pertinent ad Beneficiarium, sed ad Ecclesiam; ad Beneficiarium vero v. gr. Canonicum tantum pertinet ususfructus, qui per mortem usufructuarii exspirat, & consequenter etiam locatio ab eo facta: resoluto enim jure dantis, resolvitur jus accipientis, *l. Lex 31. ff. de pignorib.* Unde Beneficiarius non potest prædium Præbendæ suæ locare, ultra tempus vitæ suæ, adeo ut si locavit etiam ad certum tempus; & ad paucos annos tantum, v. gr. sex & ipse ante illud tempus finitum moriatur, expiret locatio, ut tradit *Abb. hic n. 2.*

Notandum secundo. Res Ecclesiæ illegitime sive contra Canones alienatæ, ut in proposito, prædia in perpetuum locata colonis, possunt revocari ab Ecclesia, vel Episcopo (de facto, non de jure, cum ipso jure non teneat talis locatio, *Gl. hic V. Locationes revocare*) etiam pretio seu pensione non reddita conductori seu colono; quia hic in pœnam pretium sive pensionem solutam amittit, *arg. hujus c. & juxta c. l. Jubemus §. Sane 1. C. de SS. Eccl.* si tamen emptor aut conductor fuit bonæ fidei, potest agere contra locatorem ad restituendam pensionem solutam, & locator, videlicet Prælatus aut Beneficiarius, ad ejus refusionem compelli debet, *juxta decisionem hujus cap.* quia delictum personæ non debet in damnum Ecclesiæ redundare, *Reg. jur. 76. in 6.* Si vero mala fide, sive sciens conduxit quis prædium Ecclesiasticum, sine jure requisitis solemnitatibus, non potest repetere pensionem solutam a Prælato vel Beneficiario locante, nisi de evictione cum eo pactus sit, *juxta cit. l. Si fundum Cod. De evictiom. Gloss. hic V. Refundendum, & patet ex supra dictis num. 3.*

§. II.

An, & quando Ecclesia læsa ob alienationem vel Ecclesiasticæ competat Beneficium restitutionis in integrum, & quæ sint pœna illegitime alienantium res Ecclesiasticas, aut male accipientium?

LXXIII. Assertio 1. Si rei Ecclesiasticæ alienatio facta sit in casu licito, seu ex causa jure permissa, & adhibitis solemnitatibus præscriptis, tunc valida quidem est: sed si exinde Ecclesia enormiter læsa reperiatur, petere potest restitutionem in integrum, prout sumitur ex *c. Ad nostram 11. h. t.* Ubi cum Monasterium quoddam maximis debitis gravatum esset, Abbas & Conventus ejusdem, villam quandam cuidam Laico in Feudum concesserunt, tali pacto apposito, ut 80. libras solveret, pro quibus villa illa erat obligata, id quod Laicus statim implevit. Postea vero cum Abbas & Conventus adverterent, quod Monasterium ex tali contractu enormiter læsum esset, supplicarunt Innoc. III. ut prædictum Feudum ad Monasterium revocaretur, allegando Laicum illum primo anno ex reditibus villæ, ultra 80. libras percepisse, & per multos postmodum annos fructus ex eadem villa lucratum fuisse. Quare Papa mandat Episcopo & Præposito, ut si prædictum Monasterium tam enorme dispendium seu damnum incurrisse compererint; dictum Laicum compellant Feudum illud liberum & quietum Monasterio postposita appellatione, dimittere: pecunia tamen ab Abbate & Conventu prius recepta, quam pro exoneratione debitorum, vel in utilitatem Monasterii, Laicus ille expendit, cum fructus percepti ipsi debeant sufficere in compensationem laboris.

LXXIV. Pro explicatione hujus c. Notandum primo. Licet *Host. hic V. Revocari, Jo. Andr. nu. 2.* existiment, alienationem seu contractum infeudationis in casu hujus cap. fuisse ipso jure nullum, ob defectum consensus Superioris, sive Episcopi Diœcesani, ideoque non per remedium restitutionis in integrum, sed per viam nullitatis, & jure actionis ordinariæ contractum illum sive concessionem Feudi fuisse revocatam: Contrarium tamen verius est, quod tenet *Gl. hic V. Enormia, Innoc. in princ. & Abb. n. 5. & 7.* nimirum quod alienatio illa seu concessio Feudi fuerit valida, quia facta fuit in casu licito, sive ex causa jure permissa, & consensus Capituli, & Episcopi, aliæque debitæ solemnitates intervenerunt, sed ob gravem læsionem Ecclesiæ seu Monasterii, per restitutionem in integrum rescindenda fuit: idque aperte convincitur ex *ipsa textu hujus c.* in quo Papa non se fundat super nullitate contractus, sed super enormi læsione, ideoque mandat Delegatis, ut, an eam Ecclesia seu Monasterium incurrerit, cognoscant, alioquin si contractus non fuisset validus, Papa simpliciter mandasset, illam villam restitui Monasterio, tanquam quæ invalide fuerit alienata, & Monasterio competeret rei vindicatio ad illam recuperandam. Si tamen Eccle-

clesia decepta esset ultra dimidiam partem justi pretii, tum ei subveniretur jure communi per remedium *l. 2. C. de rescind. vendit. c. 3. infr. de empt. Gl. hic V. Enorme.*

Non obstat, quod *in hoc c.* dicatur, per multos annos, Laicum villam illam possedisse, adeoque plus quam per quadriennium, quo elapso, non habet ultra locum restitutio in integrum, *c. 1. de Restit. in integr. in 6.* Nam inprimis per multos annos, *Gl. in hoc c. V. Per multos*, ait intelligi forte per duos, vel tres; quia pluralis locutio duorum numero est contenta, & duo dicuntur multi, *Gl. marg. ibid. lit. B.* Deinde ob valde enormem læsionem, etiam post quadriennium succurrit Ecclesiæ per restitutionem in integrum, præsertim si Prælatus, qui alienavit, mortuus fuit *Abb. hic n. 5.* Non obstat secundo, quod si Ecclesia in alienatione rei Ecclesiasticæ damnum passa est, non videatur posse locum habere restitutio in integrum; quia talia alienatio non fuit utilis Ecclesiæ, sed potius damnosa, adeoque ea ob defectum causæ irrita censeri debet. Sed respondetur, ut alienatio sit valida, satis est, quod ea facta sit præcedente tractatu, & cognitione causæ, & cum consensu eorum, qui consentire debent, ob causam, quæ tunc probabiliter existimata fuit justa, & legitima, etsi postea insufficiens deprehendatur, eo quod talia alienatio, non in utilitatem, ut putabatur, sed in damnum Ecclesiæ cesserit, talis enim error non impedit, quominus alienatio mero jure sit valida, licet per restitutionem in integrum rescindi possit, si Ecclesia per illam enormiter læsa sit, *Gl. in hoc c. V. Enor., Molin. cit. dis. 468. concl. 6. n. 15. §. Observa tamen.*

LXXV. Notandum secundo. Si Ecclesia enormiter læsa sit in alienando, potest, si velit, petere restitutionem in integrum coram Judice Ecclesiastico contra Laicum, si bona non sint feudalia: ac proinde habetur hic casus specialis, in quo actor non sequitur forum Rei, sed trahit reum ad suum forum; quia in tali alienatione supponitur quædam deceptio saltem materialis & reipsa intervenisse, ideoque late loquendo, potest dici quoddam sacrilegium, quod ad Ecclesiasticum forum pertinet, *cap. Cum sit; 8. de foro compet. Abb. hic n. 1. & n. 6.* qui ait, hoc generale esse in omni privilegio concesso Ecclesiæ. Verum in Imperio Romano coram Judice seculari restitutio in integrum, tali casu, si reus sit Laicus, peti solet, ut notat *Laym. in cit. dis. Thes. 73.*

LXXVI. Notandum tertio. Si Ecclesia, ob gravem læsionem in alienando, restituatur in integrum, potest is, cui alienatio facta est, si quippiam in utilitatem Ecclesiæ expendit, v. g. emptor pretium solutum pro re alienata, & meliorationes repetere: item mercedem laboris sui, & industriæ collocatæ in rem alienatam, sibi traditam, nisi ex perceptis fructibus compensationem laboris jam acceperit, ut colligitur *ex cit. cap. Ad nostram h. t. c. 1. de in integr. restit. & ex l. Quod si; 24. §. Restitutio ff. de minorib.* ubi dicitur, quod restitutio ita facienda sit, ut unusquisque integrum jus suum recipiat, adeoque cum aliquis restituitur, omnia debent restitui in pristinum statum, ut neutra pars sit in damno, vel in lucro, ut ait, *Gl. V. Sufficere; in cit. c. Ad nostram.* Unde in casu istius cap. colonus ille potuisset petere mercedem laboris sui, si voluisset restituere fructus ex villa perceptos: nam posito, quod expendisset in villam mille florenos, & ex fructibus solum percepisset centum, iniquum foret, si fructibus perceptis deberet esse contentus: nam sicut Ecclesia restituitur in pristinum statum, ita & illi, qui cum ea contrahunt, restitui debent, *Abb. in cit. c. Ad nostram; n. 8. h. t.* Si vero alienatio rei Ecclesiasticæ revocetur, quia nulla est, & invalida, tunc distinguendum est: vel enim is, in quem facta est alienatio, v. g. emptor, bona fide rem accepit, videlicet ex probabili ignorantia facti, quia nescivit rem emptam ad Ecclesiam pertinere, vel putavit venditionem ex causa justa & cum debitis solemnitatibus, esse factam, vel etiam ex probabili ignorantia juris, si emptor sit talis persona, cui ignorantia juris non nocet, videlicet minor 25. annis, fœmina, miles, vir rusticanus, *l. Regula; 9. ff. de jur. & fact. ignorant.* Et tunc emptor bonæ fidei pretium ac meliorationes repetere potest, *cap. Vulterana; 25. junct. Gl. V. eod. caus. 12. q. 2.* Imo etiam fructus interim perceptos lucratur, si venditio retractetur, quia ipso jure fuit nulla, *Abb. in c. ad nostram; 11. h. t.* Idque procedit saltem eatenus, ut emptor bonæ fidei non sit in damno, Ecclesia vero in lucro; non enim æquum est, aliquem cum alterius detrimento locupletari, *l. Nam hoc; 14. ff. de condict. indeb.* Si vero quis mala fide rem Ecclesiæ emit, quia sciens venditionem factam esse sine justa causa, ut requisita juris solemnitate, vel ex ignorantia juris, quia putavit alienationem sine solemnitatibus factam esse validam; tunc emptor pretium datum amittit, eoque, sicut & fructibus perceptis, a Judice in pœnam privari potest, *l. Jubemus; 14. §. Sane C. de SS. Eccles. Gl. in cit. c. Vulterana V. Emptori, Abb. in cit. c. Ad nostram; n. 9. h. t. Redoan. in tractat. de reb. Eccl. non alien. q. 78. c. 4. n. 5. & seqq.*

LXXVII. Assertio 2. Ad pœnas quod attinet, si alienatio rei Ecclesiasticæ contra Canones facta sit, tam alienator, quam is, in quem alienatio facta est, imo & qui alienationi subscripserunt, ipso facto excommunicationem incurrunt, prout statuitur *in c. Si quis, 6. h. t. c. Apostolicos; 13. §. Quisquis caus. 12. q. 2.* nisi intra tempus a Superiore Prælatu præfixum contractum alienationis, quantum in ipsis fuerit, rescinderint nam pœnæ Canonicæ ipso facto non incurruntur, nisi effectus secutus fuerit, quia verba Constitutionis (præsertim pœnalis) cum effectu accipienda sunt, *c. Relatum, 4. de Cleric. non resident.* non autem censetur effectus secutus, si statim sit reparatus, quia alienatio celeriter revocata, aut res alienata cito restituta est, *cit. c. Si quis;* Sin autem Prælatus, vel Rector Ecclesiæ illegitime alienans, in revocando alienationem contumax sit, etiam a Prælatura deponi, vel ab administratione, & officio removeri debet, *c. Monemus; 28. junct. Gl. in casu, & c. Quisquis; 19. §. Quod si calliditate; & c. Diaconi, 35. & ibi Gl. In casu caus. 12. q. 2. Gl. in cit. c. Si quis; V. Pœnam. h. t. Laym. in cit. dis. Thes. 41.* Porro si Religiosus, qui Ecclesiæ Rector est constitutus, vel administrationi præpositus fuit, jura aut reditus ejus alicui ad vitam, vel ultra tempus modicum concedat, suspensionem ab officio ipso jure incurrit, *juxta Clement. 1. h. t. de quo sup. n. 52.*

LXXVIII. Præterea in *c. Quivis; 2. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Lugdunensi IV. *c. 22.* statuitur, ut si aliqui res & bona „Ecclesiæ a Regibus petant, & obtineant, acceptio seu acqui-„sitio sit irrita, & qui acceperunt a communione Ecclesiæ, cu-„jus facultates auferre cupiunt, excludantur. Ratio est, quia Reges & Principes seculares non possunt res & bona Ecclesiastica etiam temporalia conferre, vel donare, cum administratio, & dispositio earum ad Ecclesiasticos Prælatos spectet, Laici autem nullam de his disponendi potestatem habeant, *c. ult. h. t. Abb. hic n. 2.* ideoque talis donatio est irrita; quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de jure donare, *c. Quod autem; 5. de jure patronat.* Eadem pœna excommunicationis decreta est in *c. de rebus; 22. caus. 12. q. 2. & in c. In Canonibus; 57. in cis. 16. q. 1.* ubi dicitur: si quis oblata Deo dederit, vel acceperit, præter Episcopum (id est, sine licentia Episcopi) & qui dat, & qui accipit, anathema sit. Porro res & bona Ecclesiæ dicuntur hic esse egentium seu pauperum, quia tam res Ecclesiarum, quam res Clericorum tempore necessitatis pauperibus erogari debent, *juxta c. ult.* & ibi *Gl. V. Quicquid; cit. caus. 16. q. 2.* Aliæ pœnæ & censuræ decretæ in illegitime alienantes res Ecclesiasticas habentur in *c. 2. h. t. in 6.* pœna scilicet suspensionis ab officio & administratione, ipso facto, incurrendæ, lata in Prælatos submittentes Ecclesias vel earum bona Laicis: in Clericos vero, qui id negligunt denunciare Superiori, suspensio a Beneficio per triennium: at vero Laici, qui compellunt Clericos ad faciendam talem suspensionem, sunt excommunicati, & si aliquid accipiant, nisi restituant, & resipiscant, ultra excommunicationem, Terræ eorum interdicto Ecclesiastico supponi possunt, ut dictum supra *n. 60. & seq.* plura de pœnis alienationis illegitime factæ videri possunt apud *Rhedoanum in Tract. de reb. Eccles. non alienand. qu. 76. c. 1. & 2.*

TITULUS XII.

De Precariis.

Postquam præcedente Titulo actum fuit de alienationibus rerum Ecclesiasticarum in genere, nunc ad species alienationis, sive ad contractus in specie, per quos fit alienatio, descenditur, de quibus tractatur in hoc & pluribus seqq. Titulis usque ad XXIV. inclusive. Priusquam vero de contractibus in specie agamus, pauca quædam de contractibus in genere scitu necessaria præmittenda sunt.

§. I.

De Contractibus in genere.

I. Quæritur primo. Quid sit contractus? Resp. contractus in jure, tum late, tum stricte accipitur: late sumptus est duorum vel plurium consensus seu conventio in idem, obligationem ex una tantum parte inducens, quomodo non distinguitur a pacto, quod definitur in *l. 1. ff. de pact. Duorum vel plurium in idem placitum & consensus sive conventio.* Talis contractus sive pactum gratuitum est donatio, ante traditionem rei, quæ soli donatori obligationem imponit, ut rem donatam tradat, & non revocet, extra casus jure concessos: item simplex promissio acceptata, *Less. l. 2. de justit. cap. 17. dub. 1. n. 4. & 5.* Secundo, accipitur contractus stricte & proprie, pro pacto reciproco sive oneroso, quod ex utraque parte paciscentium seu contrahentium obligationem parit, ideoque definitur in *l. Labeo; 19. §. Contractum; ff. de V. S. ultro citroque obligatio*, subintellige ex justitia commutativa, nam alioquin etiam ex aliis virtutibus oriri potest mutua seu reciproca obligatio, ut inter parentes & liberos obligatio pietatis reciproca: inter Superiorem & subditum est etiam mutua obligatio, ille enim obligatur ad gubernandum, præcipiendo, prohibendo &c. subditus ad obediendum, quæ tamen obligationes rationem contractus non habent. Talis contractus stricte sumptus est emptio, & venditio, locatio, & conductio &c.

II. Quæritur secundo. Quotuplex sit contractus? Respond. præcipua divisio contractuum est in nominatum, & innominatum. Contractus nominatus est, qui habet speciale & proprium nomen a lege ei tributum, quo ab aliis contractibus distinguitur, ut emptio & venditio, locatio & conductio, societas, commodatum, depositum, precarium, mutuum &c. Innominatus contractus dicitur, qui nullo specifico & proprio nomine accepto, in communi commutationis seu permutationis vocabulo persistit, *l. 3. ff. de præscr. verb.* Quorum quatuor recensentur in *l. Naturalis; 5. in princ. ff. eod.* videlicet, *Do ut des*, v. g. do tibi frumentum, ut des mihi vinum, non enim est emptio & venditio, quia non datur pretium pro merce; nec est mutuum, quia non recipitur res ejusdem speciei, post certum tempus: nec locatio aut conductio, quia non datur pretium pro usu vel opera: sed datur una res pro alia, quarum neutra est pretium alterius, qui contractus specie nomen non habet, sed solum genericum permutationis, quod etiam convenit emptioni & mutuo, *Less. cit. c. 17. n. 13.* Secundus contractus innominatus est, *Do ut facias*, v. g. do tibi avenam, ut colas meum agrum, do tibi frumentum, ut desistas a lite, nam sub faciendo continetur etiam negatio, *non facias.* Tertio, *facio ut des*, ut colo tibi agrum, ut mihi des panem. Quarto, *facio ut facias*, ut colo tibi agrum, ut vehas mihi ligna. Præterea contractus alii sunt bonæ fidei, qui benignam interpretationem admittunt, secundum æquum & bonum, etiamsi id verbis expressum non fuerit, quales sunt, qui enumerantur in *§. Actionum Instit. de action.* Alii dicuntur contractus stricti juris, in quibus stricta interpretatio fieri debet, secundum id, quod expressis verbis conventum fuit, & natura contractus stricti exigit, ita tamen ut verba non accipiantur contra mentem & inten-

tionem proferentis, quales sunt, qui non recensentur in *cit.* §. *Actionum*; ut stipulatio donatio, mutuum, feudum, emphyteosis. Alii denique contractus sunt onerosi, in quibus utrique parti contrahentium aliquod onus imponitur dandi vel præstandi: alii lucrativi, qui unam tantum partem gravant, ut donatio, commodatum, precarium &c.

III. Quæritur tertio. Quot, & quibus modis perficiantur contractus? Respond. quatuor: re, verbis, scriptura, sive Litteris, & consensu, §. *fin. Institut. de obligat.* Contractus, qui re sive quorum obligatio traditione seu interventu rei perficitur, sunt ferme omnes illi, qui ipso nomine dationem aut factionem significant, ut mutuum seu mutatio, commodatum, depositum, permutatio: si enim conventum fuerit, ut mutuo detur, non antè censetur contractus firmus, neque civilis obligatio oritur, quam pecunia numerata fuerit, neque in plus potest quis per hos contractus obligari, quam accepit. Idemque est in commodato, precario & deposito. Verbis dicuntur perfici contractus, qui certam & determinatam verborum formulam continent, & requirunt, erat enim olim certa interrogandi, & respondendi formula præscripta, per quam promissiones Jure civili firmatæ censerentur, *l. Stipulationem*; 5. §. 1. *ff. de V. O.* ubi dicitur: stipulatio est *verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur daturum facturumve se, quod interrogatus est, responderit, v. g. spondes mihi dare 50. aureos, spondeo.* At vero secundum Jus naturale & Canonicum, non attenditur ad hujusmodi verborum solemnitatem: sed potius ad intentionem promittentis, an & qualiter is obligare se voluerit. Scriptura seu Litteris tunc contractus perfici censentur, quando non ad probationem tantum, sed ad substantiam contractus scriptura requiritur, sive ut cum subscriptione contrahentium fiat, ita ut antequam instrumentum factæ v. g. venditionis, aut donationis, vel permutationis scriptum, & subscriptum sit, contractus firmus non censeatur, sed per alterius partis pœnitentiam recedere liceat, *juxta leg. Contractus*; 17. *C. de fide instrum. junct. Gl. mag. princ. Instit. de emptione*; *junct. Gl. V. Scripturu conficiuntur.* Idque in his Regionibus maxime usitatum est in rerum immobilium alienatione. Interdum vero ex Constitutione Juris Civilis aut Canonici, ad contractus alicujus substantiam scripturæ solennitas requiritur, ut ad donationem Summæ exigentis insinuationem apud Judicem: ad feudum & emphyteusin, præsertim Ecclesiasticam, qui actus non censentur perfecti & rati, donec instrumentum seu scriptura publica a Notario super iis sit confecta, de quibus infra suo loco.

Denique consensu solo manifestato per verba vel alia signa externa, perficiuntur illi contractus, ad quorum substantiam seu naturam, neque certa verborum forma, neque scriptura, neque rei traditio requiritur, ut in emptione, & venditione, locatione & conductione, societate, & mandato, *l. 2. in princ. & §. 1. ff. de oblig. & action.*

IV. Quæritur quarto. Quæ obligationes oriantur ex quasi contractu? Respond. quasi contractus dicitur quando unus obligatur alteri ex legis dispositione, licet ex alterius parte nulla intercesserit conventio, nisi interpretativa ex juris fictione: nam accidit interdum, ut quis alteri obligetur sine præcedente ipsius consensu, ad aliquid dandum, vel accipiendum, adeoque non proprie ex contractu, sed neque ex delicto, vel quasi delicto obligatur, cum nullus præcesserit dolus, vel culpa: itaque obligatio ista oritur ex quasi contractu, proinde ac si mutuo consensu contractum fuisset, Jure ipso plerumque supplente consensum. Ut si quis absentis negotium, absque ejus mandato, vel eo etiam ignorante utiliter gerendum suscipiat, de quo videri potest, quæ traduntur in *Tit. Instit. de obligat. qua ex quasi contractu nascuntur.*

§. II.

De contractu Precarii.

Nomen hujus contractus reperitur in Jure in triplici genere acceptum, vel in neutro, precarium, vel in fœminino in numero singulari, precaria, vel in plurali, precariæ. Et licet *Hostiens. in summa in princ. hoc. tit.* velit precariam vel precarias distinctos esse contractus: tamen verius est, eos non differre inter se, ut tradit, *Gloss. fin. in cap. ult. hoc tit. & Abb. in cap. 1. num. 3. eod. & alii communiter*, quamvis precaria sive præcariæ distinctus contractus sit a precario. Nos de precario in hoc §. de precaria vero sive precariis §. *seq. agemus.*

V. Quæritur primo. Quid sit precarium, & quomodo a commodato differat? Resp. primo, precarium definitur ab *Ulpiano in l. 1. in princ. ff. de precario*: precarium est, *quod precibus petenti utendum conceditur, quamdiu is, qui concedit, patitur*, id est non revocat, consentit *c. 3. h. t.* Est autem precarium species quædam liberalitatis, adeoque contractus gratuitus, quamvis differat a donatione, quia qui donat sic dat, ne recipiat: at, qui precario concedit, sic dat, quasi tunc recepturus, cum sibi libuerit precarium solvere, *cit. l. 1. §. 1. & 2.* Itaque donatio simul traditione perfecta revocari nequit, nec repeti quod donatum est, ac per illam dominium transfertur: per precarium vero non dominium, sed usus rei transfertur, & sic datur, ut qui dedit, repetere semper possit, ut ex dicendis patebit.

VI. Resp. secundo, precarium a commodato differt primo, ac præcipue, quia id, quod commodatur, conceditur utendum ad certum ac specialem usum, & ad certum tempus expressum vel tacitum, ut si alicui commodetur liber ad transcribendum, ad quod certum tempus requiritur, videlicet quantum ad commode transcribendum sufficit, & exigitur, *l. Interdum*; 73. *in princ. & l. Continuus*; 137. §. *Cum ita ff. de V. O.* ideoque ante transactum hoc tempus, vel usum finitum, commodatum revocare, vel repetere non licet, ne damno afficiatus, qui commodatum accepit, ut infra dicetor. Precarium vero non datur ad certum, sed ad indeterminatum usum, & tametsi ad certum etiam tempus concedi possit, v. g. ad Calendas Julias, ut constat ex *l. Cum precario 12. in prin. & l. In rebus*; 4. §. *ult. ff. h. t.* sed quamdiu intra illud tempus voluerit, qui dedit, ideo eo pacto datur, ut semper integrum sit danti revocare rem precario concessam, etiam ante tempus illud finitum, *cit. l. 1. princ. & ex c. Precarium 3. ult. in princ. h. t.* ubi dicitur: precarium utendum conceditur, quamdiu pariter, qui concessit. Quod si aliquando detur ad certum usum, is tamen usus certum tempus, nec expresse, nec tacite in se includit, aut requirit, ut cum liber alicui precario conceditur ad studendum, is non commodatum sed precario accepit; quia non habet ad certum tempus, expresse vel tacite, nam posset quis velle uti illo ad studendum toto vitæ suæ tempore, ideoque potest revocari, & repeti ante illum usum finitum, ad quem datus est, quandocunque placuerit ei, qui dedit. *Gl. in cit. ult. V. Precarium, & Abb. ibid. n. 10. & 2. seqq. Azor. p. 3. lib. 7. c. 1. q. 1. & c. 2. q. 5.* Quare precarium non ex eo præcise a commodato differt, quod in hoc res concedatur ad certum tempus, in illo ad tempus incertum: sed discrimen in hoc consistit, quod commodatum semper concedatur ad tempus, sive expresse, sive tacite determinatum, v. g. si equus commodetur Viennam usque, ita ut ante hoc tempus transactum revocare illud non liceat. At vero precarium etsi aliquando concedatur ad certum ac definitum tempus, tamen etiam ante illud elapsum revocare potest, *cit. l. Cum precario, Gl. in cit. c. ult. V. Per conventionem h. t.*

III. Secundo differunt, quod qui rem commodatam accepit, nec civiliter, nec naturaliter possidet, quia possessionem & proprietatem rei commodatæ retinet is, qui commodat *l. Rei*, 8. *ff. Commodati*: & commodans retinere potest possessionem etiam corporalem seu naturalem, per eos, quibus res commodavit, §. *Possidere Institut. de Interdict.* is enim possidet, cujus nomine possidetur, *c. §. Possidere, & l. Quem mae*; 18. *ff. de acquir. possess.* at vero is, qui precario rem accepit, naturaliter possidet, remanente possessione solum civili penes Dominum concedentem, *l. Et habet*; 15. §. *Eum qui*, & ibi *Gl. V. Corpore & V. A possessione, ff. h. t. Gl. in cit. ult. V. Precarium, h. t. Azor. cit. c. 2. q. 4.* adeo ut si is, qui precario rem possidet, turbetur in possessione (non ab ipso Domino, quem rogavit, sed ab alio) interdictum Uti possidetis possit intentare, *l. Qui precario*; 17. *ff. Eodem*, imo etiam interdictum Unde Vi, *Menoch. remed. in possess. recup. n. 56.*

IV. Tertio, differt precarium a commodato, quia is, qui rem precario accepit, tenetur solum ex dolo & lata culpa, quæ dolo in jure æquiparatur, *l. Contractus*; 23. *ff. de R. I. l. Quæsitum*; 8. *Eum quoque, ff. h. t.* non tamen tenetur præstare culpam levissimam, vel levem, sicut is, qui commodatum accepit, *cit. §. Eum quoque*: ubi etiam ratio affertur; quia precarium totum ex liberalitate procedit, in principio, in medio, & in fine, nunquam enim astringit concedentem ex necessitate, quin illud semper revocare possit, *Gl. ibid. V. Ex liberalitate*, ac proinde is, qui concessit, non censetur accipientem arcte obligare velle. Nec refert, quod precarium datur in gratiam seu favorem accipientis tantum, adeoque is, qui accepit, videatur obligari ad præstandam culpam, etiam levissimam, *juxta c. l. Contractus*. Nam cum precarium semper dependeat a mera liberalitate concedentis, qui id potest, quandocunque vult, revocare: commodatum vero revocari non potest ante usum completum, ideo is, qui precario accepit, non tenetur tantam diligentiam adhibere in custodia rei precario acceptæ, quam commodatarius: præsertim quia is, qui precario rem dedit, sibi imputare debet, si accipiens levem culpam admisit in ejus custodia, siquidem ipse libere poterat precarium revocare, quandocunque voluisset, *Gl. in cit. §. Eum quoque, V. Ex liberalitate, Abb. in cit. c. ult. nu. 14. h. t. Azor. cit. c. 2. q. 3.*

V. Ex dictis colligitur primo. Quænam ad precarii naturam seu substantiam spectent: nam requiritur primo consensus tam dantis, quam accipientis, est enim precarium contractus. Secundo, ut fiat traditione rei, est enim inter contractus, qui re perficiuntur. Tertio, ut qui precario dat, possit, quando voluerit, eam revocare, *cit. l. 1. ff. eod. & c. ult. h. t.* etiam sine ulla causa, cum pendeat ex libera voluntate ejus, qui dedit *Azor. cit. c. 2. q. 1.* Et si vero precarium libere a concedente revocari possit, non tamen statim revocari debet sine urgente necessitate, vel causa rationabili, ita ut prorsus omni usu & commodo careat is, cui precario res concessa est, alioqui censebitur frustra & illusorie res concessa fuisse, & accipiens opponere poterit exceptionem de dolo; nam talis concessio est quoddam beneficium, adjuvari autem nos, non decipi aut lædi beneficio oportet, *l. In commodato*; 17. §. *Sicut*; *ff. Commodati*: quantum autem temporis spatium permitti debeat accipienti, Judicis arbitrio relinquitur, qui ob urgentem necessitatem statim precarium revocari posse, censeri poterit, *Abb in cit. c. ult. n. 13. h. t. Cov. l. 3. resol. c. 15. in 6. Molin. Tract. 2. de just. disp 298. n. 2.* Idemq; locum habet in mutuo dato, nullo præfixo certo tempore.

VI. Colligitur secundo, Etsi precarium semper revocari possit, non tamen ideo frustra conceditur ad certum tempus, ver. gr. ad mensem vel annum, nam cum per precarium possessio juris, seu facultatis re utendi transferantur in eum, cui concessio fit, potest is rem retinere usque ad tempus præfixum, nisi intra illud tempus revocetur: quod si post transactum illud tempus, ad quod precarium concessum est illud non revocetur: censetur precarium iterum concessum ac veluti renovatum esse a Domino concedente, *cit. l. In rebus §. ult.* & ibi *Gl. V. Possidere, & V. Rursus ff. h. t.* Quare majus est beneficium precarii, quam commodati; nam commodatarius debet post finitum tempus, ad quod res commodata est, cam restituere Domino: qui vero precario rem accepit, potest illam retinere, etiam post tempus, ad quod res concessa est donec repetatur a Domino.

VII. Colligitur tertio, Non posse in pactum deduci, ut is, cui

sum

rem precario concessit, non possit illam ab accipiente repetere ante certum tempus, ad quod concessum est; tale enim pactum est contra naturam, & substantiam contractus precarii, ideoque irritum est, ut constat ex *l. Cum precario 10. in pr. ff. h. t.* ubi dicitur, nulla vis est hujus conventionis, ut rem alienam, Domino invito (id est eo, qui concessit precario, licet non sit rei Dominus, dicitur enim Dominus respectu ejus, qui habet rem precario, *Gl. ibid. V. Domino invito;*) possidere liceat, *Abb. in cit. c. ult. n. 3. & 4. Molin. c. l. n. 4. Azor. c. l. qu. 2.* Quare *Bart. in cit. l. Cum precario:* generalem tradit, quod pactum contra substantiam contractus adjectum sit nullum, unde nec consuetudo contra naturam contractus valet: *Abb. in cit. c. ult. n. 4.* Ubi tamen id limitat, nisi contractus, cui pactum adjectum est, ita explicari possit, ut transeat in naturam alterius contractus, *arg. l. Ubi ita; 77. ff. de donat. caus. mort.* Nam natura hujus donationis est, ut possit revocari, *l. ult. cap. de donat. caus. mort.* & tamen si pactum adjiciatur, ut non possit revocari, valet pactum, quia transit in donationem inter vivos: nam ut ibid. generalem regulam tradit Bartol. conditio adjecta contra naturam contractus, si possibile est, & significatio id patitur, facit illum transire in alium contractum. Sic in proposito, talis conditio adjecta precario, in dubio explicari potest, ut valeat, eo quod concedens voluerit commodare, licet precarii nomine usus sit.

„ VIII. Quæritur secundo. Quando, & quomodo precarium finiatur. Resp. Precarium solvitur, seu finitur obitu ejus, cui concessum est, non autem morte concedentis, prout habetur in *c. Precarium 3. & ult. h. tit.* Ratio primæ partis est, quia Precarium est Beneficium personale, ac proinde cum persona extinguitur, *juxta Reg. jur. 7. in 6.* nec transit ad Successorem, aut hæredem, ejus, cui concessio facta est, *l. Cum precario in fine ff. h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 5.* Excipe, nisi concessio precarii non simpliciter facta sit personæ, sed dignitati, tunc enim ad Successorem in dignitate, v. g. Prælatura transit, ut indicat *Abb. cit. l.* Secunda pars, quod precarium non extinguitur morte concedentis, adeoque ad hæredem, qui concessit, transit, habetur etiam *in cit. c. Precario in fine, & in c. Quæsitum 8. §. Quod a Titio ff. eod.* ubi dicitur, quod a Titio precario quis rogavit, id etiam ab hærede ejus precario habere videtur], & a cæteris successoribus, etiamsi ignoret quis hæredem. Ratio est, quia precarium est quædam species gratiæ, ac veluti privilegium, sicut ergo gratia, seu privilegium concessum tam diu manet, donec fuerit revocatum: ita & precarium datur, ut eo utatur is, qui accipit, donec per voluntatem ejus, qui concessit, revocetur, *l. 1. ff. h. t.* at vero per mortem concedentis non censetur revocata gratia facta, seu jam concessa, *c. Si super, 9. de offic. deleg. in 6.* ubi dicitur quod gratia cuiquam ab Apostolica Sede facta) licet nondum sit in ejus executione processum) morte non perimitur concedentis, quia ad revocationem gratiæ alteri factæ, seu facultatis concessæ requiritur actus positivus, & contrarius ordinario, seu voluntas, quæ si a concedente, dum viveret, non fuit facta, manet gratia, seu privilegium, donec ab hærede ejus, vel successore fuerit revocata, *Covarr. tit. c. 25. n. 1. & 3. Molin. cit. disp. 298. n. 8. Laym. l. 2. tr. 4. c. 23. n. 17.*

Aliud vero dicendum est, si gratia, vel res aliqua precario concessa a Principe, vel alio, usque ad placitum voluntatis suæ, seu quamdiu ipse voluerit, ita ut gratia, seu concessio pendeat a positiva voluntate concedentis: tunc enim eo mortuo, ipsa gratia, seu concessio, sine alia revocatione, exspirat, *juxta c. Si gratiose 5. de rescript. in 6.* Ratio est, quia ex verbis hujusmodi colligitur, gratiam, sive rem non absolute concedi, sed cum limitatione, quandiu perseveraverit concedentis voluntas, seu beneplacitum: cum itaque per mortem hoc omnino extinguatur, sequitur, etiam gratiam, sive rem ita concessam extingui, neque enim necessarius est actus contrarius, quo revocetur. Idque sumitur etiam ex *l. Locatio; 4. ff. locati*, ubi dicitur, locatio precariive rogatio ita facta, quoad is, qui eam locasset, dedissetve, vellet, morte ejus, qui locavit tollitur. Ubi Bartol. rationem assignans ait, voluntas morte finitur, *Abb. in citat. cap. ultim. numer. 6. Covarruv. citat. loc. numer. 2. & 4. Molin. cit l. num. 10. Laym. in cit. c. Si gratiose num. 2.* & dictum supra, *l. 1. Tit. 3. n. 184.* & pluribus sequentibus, ubi plura de hac re dicta sunt.

IX. Resp. secundo. Si is, qui rem precario alicui concessit, eam alienavit, tunc emptor eam revocare potest, ac proinde per ejus revocationem finitur, & tollitur precarium, prout statuitur *in cit. c. 3. & ult. h. t.* ubi dicitur, „ solvitur item precarium, cum ipsum alienari contingit „ alicui hoc revocare volenti (hoc est, si concedens rem „ alienarit alicui, isque precarium revocet,) ubi etiam „ ratio redditur: quia per alienationem hujusmodi non licet rem alienam, invito Domino, possidere vel retinere: nam cum precario datum semper sit gratia, & liberalitas, potest a Domino repeti, quando libuerit. Si vero Successor, seu universalis, videlicet hæres, seu particularis, v.g. Emptor, aut Donatarius, precario datum non revocet, tunc ab eo res precario haberi, seu possideri incipit, & ipsi eam precario concedere censetur, *l. Quæsitum 8. §. Quod a Titio, & §. Illud ff. h. t.*

Sed contra obstare videtur, quod per solam venditionem, absque traditione, adeoque non apprehensa naturali possessione, non transferatur dominium rei venditæ in emptorem, *l. Traditionibus 20. C. de pact.* cum igitur non venditor, qui rem precario dedit, sed is, qui precario rem accepit, sit in naturali possessione rei, ut supra dictum, consequenter emptor rei precario concessæ non potuit fieri Dominus rei venditæ, sine reali traditione rei, & sic ratio expressa, *in citat. cap. ultim.* quod non liceat rem alienam, invito Domino possidere, non procedit, cum ipse emptor non fuerit Dominus rei precario concessæ, quippe quæ ipsi a venditore non fuit tradita. Ad hoc respondet *Abb. in cit. c. ult. n. 8. & 9. h. t.* & alii Canonistæ communiter, quod forte venditor se constituit possidere nomine emptoris, & sic per viam constituti transferatur dominium in emptorem, juxta *l. Quodam 77. ff. de rei vindic.* nam constituens se possidere, nomine alterius, transfert possessionem in illum, non solum si per se, sed etiam si per alium possidebat, v.g. per colonum, vel qui rem ab eo precario accepit. Verum non videtur hac responsione satisfactum difficultati: nam licet venditor, si naturaliter rem possideat, possit vendendo emptorem dominum efficere, absque reali traditione, constituendo, seu declarando, quod deinceps rem possidere velit nomine emptoris, sive simpliciter, sive ut Custos, aut Commodatarius, vel ut Conductor, vel ut precario habens ab illo juxta *cit. l. Quodam.* Attamen in casu proposito, is, qui precario rem dedit, nonnisi civiliter rem possidebat, naturalis vero possessio rei erat penes alterum, cui res precario concessa fuit, ut patet ex supra dictis: quomodo ergo potuit venditor, rem vendendo, emptorem dominum facere, constituendo se nomine ipsius naturaliter possidere, cum in naturali possessione ipse non fuerit, sed is, cui res precario concessa fuit. Itaque melius responderi potest, si dicatur, hunc esse casum specialem, in quo dominium transferri potest, etiamsi naturalis rei possessio non penes alienantem, sed penes alterum existat, ita tamen, ut etiam intervenire debeat quædam traditio rei, dum nimirum is, qui rem precario habet, ac possidet, constituit, ac declarat, se rem illam ab emptore habere tanquam domino, & sic erit quædam, velut nova precarii concessio. Et hoc quidem procedit in Successore particulari, ut emptore, donatario &c. At vero in Successore universali, sive hærede continuatur precarium, licet is, qui precario rem accepit, ignoret illum hæredem esse nihilominus enim censetur rem habere precario ab eodem, *cit. §. Quod a Titio;* quia nimirum hæres dominium omnium rerum, ac bonorum defuncti acquirit per solam additionem hæreditatis, ante earum apprehensionem, ac naturalem possessionem, *juxta l. Cum hæredes 23. ff. de acq. possess.* Similis alius casus, in quo dominium alicui acquiritur, etsi possessio apud alium existat, habetur in *l. Qui mihi 13. ff. de donat. juxt. l. 1. §. Per procuratorem, ff. de acq. poss.* Si nimirum ex mandato domini res procuratori datur, quam tamen ipse pro se accipiat.

§. III.

De contractu Precariæ, seu Precariarum.

X. Quæritur primo. Quid sit Precaria, sive Precariæ, & quomodo a Precario distinguatur. Resp. Est contractus Jure Civili ferme incognitus, in quo res mobilis alicui, ad preces ejusdem, conceditur in perpetuum, vel ad vitam accipientis, vel ad tempus longum, ita ut Beneficii cujusdam loco sit, vel etiam ad tempus breve, sed certum, & determinatum, ita ut ante illud elapsum, revocari non possit, *Gl. in c. 1. V. precariæ; h. t. Abb. ibid. n. 1. & 3. Molin. cit. disp. 298. n. 20. Laym. in cit. dis. de rer. Eccl. alien. thes. 91.*

Est autem contractus Precariæ, seu Precariarum longe diversus a contractu Precarii, de quo actum *§. prec.* Nam precario dari possunt, tam res mobiles, quam immobiles, item jura, & servitutes, v.g. iter, vel actus per fundum alterius, *l. 2. §. fin. & l. In rebus; 4. in princ. ff. de precar.* Quamvis nemo rem propriam precario habere, sive possidere possit; quia receptum est, rei suæ precarium non esse, *cit. l. In rebus; §. Item si rem meam; ff. eod.* nisi cum debitor pignus rogat precario a creditore possidere, *l. Si debitor 11. ff. h. t.* Idque ratione possessionis, non proprietatis, *l. Certe 6. §. fin. ff. eod. Gl. in cit. c. ult. V. Precarium; h. t.* at vero Precariæ locum tantum habent in possessionibus, sive rebus soli, & immobilibus, *c. 2. §. Si Oeconomus, & c. Si Precaria 4. caus. 10. qu. 2.* Secundo Precarium ad certum, & determinatum tempus non conceditur: precaria vero ad certum tempus, secundum quod contrahentes convenerunt, concedi potest, *Abb. in cit. c. 1. num. 1. & 3. h. t.* Tertio precarium semper potest revocari pro arbitrio concedentis: at precariæ revocari non possunt, antequam tempus concessionis elapsum sit, „ *cit. cap. 3. & ult. in fin. h. t.* ubi dicitur: Precariæ, quæ „ quandoque de Ecclesiarum Possessionibus fieri solent, non „ sunt pro voluntate concedentis revocandæ, scilicet ante„ quam tempus constitutum concessionis sit elapsum, nisi „ talis contractus irrationabiliter, & in damnum Ecclesiæ „ factus sit. *Gl. fin. hic.*

XI. Porro si concessio precariæ irrationabiliter, seu indebite facta sit in damnum Ecclesiæ, tunc a Successore revocari potest, etiamsi ab Antecessore pœna sit adjecta tali contractui, prout statutum habetur in *c. De Precariis 2. h. t.* „ Nam cum quidam Rectores Ecclesiarum contractus „ precariarum irrationabiliter, seu illegitime, & in damnum „ Ecclesiarum instituissent, obligando se, & suos Successo„ res sub certa, eaque gravi pœna ad observationem: Sta„ tuit Conc. Carthaginense, in hoc casu Successores res ita „ concessas, & irrationabiliter alienatas, non obstante ad„ jectione pœnæ, qua non obligantur, ad Ecclesiam revoca„ re posse. Imo etiam ab ipso Prælato, sic concedente, & „ alienante, contractus revocari, & rescindi potest, ac de„ bet, si is in administratione toleretur. *c. Si quis 6. tit. prox. Gl. fin. hic*, ubi addit, & ita Successor potest revocare, quod Prædecessor illicite fecit.

XII. Hinc infertur, licet Prælatus, vel alius habens potestatem administrandi res Ecclesiæ, aut Communitatis, possit adjicere pœnam conventionalem contractui, qua obligetur tum ipse, tum Successores ejus, ut colligitur ex *cit. c. 2. & c. Dilecti 4. & c. 9. de arbitr.* Si tamen contractus sit invalidus, vel rescindendus, quia est initus contra jus, sive jure ipsi resistente, tum etiam pœna ei adjecta non valet, sed con-

cornit, quia pœna est accessoria contractus, ideoque sequitur naturam sui principalis, *Reg. Jur. 42. in 6. Gloss. in citat. cap. 2. V. Pœna, & Abb. num. 3.* aliud vero dicendum est, si contractus non sit contra Jus, sed præter jus, quia jus ei non resistit, sed tantum non assistit, tunc enim adjectio pœnæ valet, etsi contractus non valeat, *Abb. in citat. cap. 2. nu. 4. h. t.*

XIII. Quæritur secundo. Quomodo contractus precariarum differat a contractu Emphyteutico? Respond. In plerisque convenit cum illo, in duobus tamen distinguitur. Primo quod Precariæ ferme, ac plerumque fiant gratis, & ad preces alicujus, ut constat ex Etymologia vocabuli, ut si Laico, vel Clerico, bene merito, vel pauperi, aut peregrino detur aliqua possessio, seu fundus Ecclesiæ utendus, ac fruendus ad vitam suam, omnino gratis, *c. Clerici; 11. caus. 16. quæst. 3. cap. Possessiones; 6. ead. caus. quæst. 1.* & tunc est donatio quædam usufructus, a quo differt solum, quod certo tempore concessio renovari debeat, ut postea dicetur: Precaria autem dicitur, quia conceditur ad preces alicujus, *Abb. in cap. 1. num. 4. hoc tit.* Interdum tamen potest, ut solet in Precariis etiam pensio aliqua constitui, quot annis solvenda, ut si quis petat ab Ecclesia fundum sibi ad vitam suam concedi, in quo molendinum ipse ædificet, promittens certam pensionem annuam se soluturum, v. gr. sex scaphas tritici, & tunc talis contractus precariatum non differt ab Emphyteusi, nisi quoad tempus revocationis, ut mox dicetur, *Abb. in cit. cap. 1. num. 3. h. t. Laym. in citat. disp. Thes. 91.*

XIV. Differt secundo. Contractus precariarum ab Emphyteusi, quia ille, maxime si pensio annua in signum recognitionis solvi non soleat, singulis quinquenniis renovari de-
„ bet, juxta *cap. Precaria; 5. hoc tit.* ubi dicitur, precariæ
„ de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem
„ (SS. Canonum) & antiquam consuetudinem, renovari
„ debent. Idem statuitur in *cap. Precaria; 5. caus. 10. quæst. 2.* nam licet possessores rei precario concessæ nullo tempore præscribere possint, cum proprietas rei maneat penes Ecclesiam, *cit. cap. Clerici; 11. caus. 16. q. 3.* ideo tamen requiritur renovatio contractus, ne alioquin ob temporis longinquitatem concessionis memoria depereat, atque res ab Ecclesia penitus alienata censeatur, *cap. Longinquitate; 64. caus. 16. quæst. 2.* ubi dicitur, *Longinquitate soposit temporis, ut non pateat conditio originis, Gloss. fin. in cit. cap. 1. & ibid. Abb. nu. 3.* ob quam causam etiam præcipitur, ut in hujusmodi precariarum concessionibus scriptura conficiatur, *cap. Sape; 72. citat. caus. & quæst.* Quare sicut Vasallos amittit jus suum, si investituram a novo Domino intra tempus legitimum non petat, & is, qui habet precarias, nisi renovationem elapso quinquennio petat, *Abb. in citat. cap. 2. num. 5. contra Gloss. ibid. V. Quinquennium;* ubi ait, quod etiam precariæ istæ, elapso quinquennio, renoventur, si Dominus patiatur eum, qui rogavit, in possessione permanere. Verum quando ad actum requiritur aliquid ultra patientiam, ut in proposito, renovatio contractus, non sufficit sola patientia, caque nihil operatur, *Barb. in Collect. in citat. cap. 1. numer. 6.* Porro elapso quinquennio, non de novo initur contractus, quasi prior tunc finiatur, alioquin nova opus foret concessione, & non tantum renovatione: sed ea fit, ne res per oblivionem Ecclesiæ pereant, & ne accipiens, vel hæres ipsius eas dicat esse suas ac proprias, *Abb. in citat. capit. 1. num. 3. & 5. Molin. citat. disp. 298. num. ultim.* Neque vero ad renovationem precarii requiritur consensus Capituli, *arg. cap. 2. De Feudo*, sed sufficit solius Prælati auctoritas; cum non fiat nova concessio, Imola *in citat. cap. 1. num. 3. in fine, Laym. citat. loc.*

XV. Ubi notandum præterea primo. In his ad cujusque loci consuetudinem est attendendum, *citat. cap. 1. ibi: secundum antiquam consuetudinem hoc tit.* secundum quam in dubio quilibet contractus intelligi debet, *arg. l. Quod si nolit; 13. §. Qui assidua; ff. de adil. Edict.* ex generali illa regula tradita a Bartolo; *in l. Nemo; 5. num. 5. in scholis lit. Cod. ff. de duob. reis. Abb. in citat. cap. 1. num. 2. hoc tit. Laym. cit. Thes. 91.* si nihil in contractu expressum sit, id tacite actum videtur, quod est de consuetudine loci. Sic v. g. Si in locatione non sit facta mentio de certa mercede, ea secundum consuetudinem præteritam solvenda est, *l. Excepto; 18. Cod. de locat.*

Notandum secundo. Si concessio fundi alicujus titulo precariarum fiat ad longum tempus, tunc censetur jus utilitatis sive ususfructus translatum in accipientem, non minus quam per Emphyteusin, cum etiam fundus ita concessus revocari non possit, ante tempus elapsum; idque sumitur ex *Precaria; 3. in princip. caus. 10. quæst. 2.* ubi habetur, si quia det proprietatem sui fundi Ecclesiæ, retento sibi usufructu, potest ab Ecclesia accipere duplum, sive usumfructum duorum fundorum, iisque frui ad vitam suam. Si vero det Ecclesiæ simul proprietatem, & usumfructum sui fundi, tum potest ab Ecclesia accipere triplum, sive usumfructum trium fundorum, iis utendo, toto tempore vitæ suæ: & his casibus tales Precariæ sunt quædam concessio ususfructus in compensationem proprietatis, quæ ab accipiente datur Ecclesiæ, vel etiam ususfructus, *Abb. in cit. cap. 1. num. 3. in fine hoc titul.* Quare cum contractus precariarum sit valde affinis, ac similia concessioni ususfructus, vel etiam contractui Emphyteutico, ideo nomine alienationis rerum Ecclesiasticarum prohibitæ, etiam comprehenditur, *Laym. c. l. in fine.*

TITULUS XV.

De Commodato.

QUia Commodatum magnam similitudinem habet cum Precario de quo actum est Titulo præcedente, ideo hic Titulus de Commodato subjungitur.

§. I.

Quid sit commodatum, & quomodo ab aliis contractibus distinguatur: Item quæ res commodari possint, & quis commodare possit?

I. ASsertio I. Commodatum sic dictum, quasi utentia, sive accipientis commodo datum; definitur a *Gloss. in cap. unic. V. Commodatum hoc tit.* & ab Hostiensi *in summa; num. 5. eod. Est alicujus rei ad aliquem specialem, seu certum usum gratuito facta concessio.* Dicitur primo. Ad certum, ac specialem usum; in quo differt a precario, quod datur alteri gratis, sed ad usum incertum, ad eum scilicet, quem voluerit is, qui accipit precarium: commodatum vero conceditur ad certum ac præscriptum usum, quem si quis excedat, & re commodata aliter utatur, furtum committit, *l. Si ut certo; 5. §. Quin imo; ff. commodati, §. Furtum autem; Instit. de obligat. quæ ex delict. nasc. Gl. in cit. c. Un. V. Commodatum; h. t.*

Dicitur secundo ad usum, quia in commodato proprietas, seu dominium rei non transfertur in accipientem, imo nec possessio: sed tam proprietas, quam possessio naturalis, & civilis penes commodantem remanet, *l. Rei 8. ff. h. t.* adeoque solus usus transfertur. In quo inprimis differt a mutuo, in hoc enim dominium rei datæ transfertur in accipientem, unde etiam in mutuo res non eadem, sed similis, sive ejusdem generis, seu qualitatis; in commodato vero res eadem numero, non deterior per culpam reddita restituenda est: *§. Item is cui Inst. quib. mod. re contrah. oblig.* Differt etiam a pignore, ac deposito, quia in his contractibus neque usus transfertur in accipientem, si enim creditor pignore, vel depositarius, re deposita, invito Domino, utatur, furtum committit, *cit. §. Furtum autem.*

Dicitur tertio. Gratuito facta concessio, in quo commodatum differt a locatione, quia si res concedatur utenda pro certa mercede, est locatio, gratuitum enim commodatum esse debet, *c. §. Item is cui;* Si vero non pro pecunia, sed pro aliquo alio, tanquam mercede res concedatur ad usum, est contractus innominatus, do, ut des, vel facio, ut facias, *Gl. in cit. c. un. V. Commodatum; h. tit. Azor. p. 3. l. 7. De Commodato; c. 1. q. 2. Molin. tr. 2. disp. 294. n. 2.*

II. Assertio 2. Omnes res tam mobiles, quam immobiles, v. g. domus, stabulum, commodari possunt, *l. 1. in princ. ff. h. tit.* etiam res incorporeæ, sive jura, ut servitutes, reditus annui, *Gl. hic cit. V. Commodatum;* exceptis iis, quæ usu ipso statim consumuntur, ut vinum, frumentum, pecunia &c. in quibus non commodatum, sed mutuum locum habet, quia per commodatum usus rei conceditur, salva ejus substantia: nisi forte quis ad pompam, vel ostentationem pecuniam v. g. commodato accipiat, ut dives appareat, *l. Sed mihi 3. §. ult. & l. seq. ff. h. t.* tunc enim dans pecuniam ejus possessionem, ac dominium retinet, ideoque non mutuum, sed commodatum tantum est, *l. Rei 8. & l. seq. ff. eod.* Item res sacræ commodari possunt, ab una Ecclesia alteri ad usus sacros: non autem ad usus communes, ac profanos, *Azor. cit. l. 7. c. 4. q. 3.* res aliena etiam commodari potest a bonæ fidei possessore: non autem a malæ fidei possessore, qui illam restituere tenetur Domino, quamvis in foro externo etiam furi, & prædoni, qui rem alienam commodavit, detur actio ad repetendam rem commodatam, *l. Commodare 15. & l. seq. ff. h. t.* quia interest ejus rem commodatam recipere, ut eam suo Domino exhibere possit, *Azor. cit. c. 4. q. 2.*

Commodare vero potest, non tantum Dominus rei, vel Prælatus, sed etiam Oeconomus, cui res Ecclesiæ administranda committitur. *Host. in summ. h. t. n. 4. Sylv. V. Commodatum q. 2.* non autem Religiosus sine licentia sui Superioris, *Azor. cit. l. 7. c. 3.* apud quem plura de hoc videri possunt.

§. II.

En qua culpa teneatur Commodatarius, si res commodata apud ipsum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur præstare casum fortuitum.

III. Pro intellectu eorum, quæ in hoc & sequentibus Titulis dicentur, notandum primo. Ex contractu potest quis teneri, non solum ex dolo, sed etiam ex culpa. Dolus malus committitur, vel mente, tacendo, quod quis detegere tenebatur, vel verbis, mentiendo, vel fraude, quæ in factis consistit, secundum *S. Th. 2. 2. qu. 118. Sylv. V. Culpa, num. 2.* Differt dolus a culpa, quia dolus committitur ex formali proposito, seu intentione nocendi, *l. 1. §. Eum; ff. De dolo,* non autem culpa; *Sylv. c. l. q. 1.* Est autem culpa Civilis, sive Juridica (non Theologica, quæ est peccatum contra mores, & legem, de qua hic non agitur) deviatio ab eo, quod bonum est, ac debitum, hominisque diligentia prævideri, ac præstari potest, prout definitur a Bartolo *in l. Quod nerva; 33. in repetit. n. 7. ff. Depositi:* ac proinde est omissio alicujus diligentiæ præstari debitæ, unde sequitur aliquod damnum, vel incommodum: eaque dividitur in culpam latam, levem, ac levissimam, prout videre est apud *Bart. c. l. & Abb. in c. un. n. 13. h. t.*

No-

Notandum secundo. Culpa lata, sive crassa est omissio ejus diligentiæ, & circumspectionis, quam passim omnes homines ejusdem conditionis, professionis, ætatis &c. adhibere solent, ut si quis librum commodatum relinquat foris ante ostium domus, in platea, isque auferatur, censebitur eum amisisse per latam culpam. Culpa levis est omissio ejus diligentiæ, quam solent diligentes ejusdem conditionis, seu professionis, vel ætatis, adhibere: ut si quis librum commodatum in conclavi domus suæ relinquit, non clauso ostio, censebitur eum amisisse per culpam levem. Levissima culpa est omissio ejus diligentiæ, quam nonnisi diligentissimi, & experientissimi ejusdem artis, professionis, ætatis, homines adhibere solent: ut si quis librum commodatum relinquit in conclavi clauso, sed non obserato, quia manu non tentavit, an sera inducta esset, censebitur amisisse per culpam levissimam, quod tamen limitat *Molin. tract. 2. disp. 293. n. 4.* nisi fuerit expertus, quod sera non facile induceretur, alias enim non ad culpam levissimam, sed ad casum fortuitum pertinere ejus amissionem. Casus vero fortuitus est rei inopinatæ eventus, qui nullo consilio humano prævideri potest, *lib. 1. §. Si et tempore; ff. de adminis. rer. ad civ. pertin. cap. Joann. 23. de homicid.* & vis, cui resisti non potest, *l. In rebus 8. in princ. ff. hoc titul.* ut incendium, naufragium, hostium incursus &c.

Notandum tertio. Nemo ex culpa juridica alteri obligatur, nisi vere, & in effectu fuerit causa illati damni: unde si librum commodatum in foro publico relictum nullus abstulit, non obligatur talis ad resarciendum damnum commodanti. *Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. n. 2.*

Notandum quarto. Contractus alii instituuntur in gratiam unius tantum contrahentium, vel dantis, ut depositum, si nulla merces interveniat; vel accipientis, ut donatio, commodatum, precarium: alii vero instituuntur in gratiam utriusque contrahentium, ut venditio, & emptio, locatio, & conductio, societas, pignus, dos &c. *l. Contractus 23. ff. de R. I.*

IV. Assertio 1. Quando aliquid commodatum fuit in gratiam unius tantum, videlicet accipientis, sive ejus, cui commodatum est, sicut plerumque fieri solet, tum is ex levissima etiam culpa obligatur, ut habetur in *cap. unic. h. t. in princ.* „ ubi dicitur, cum gratia sui tantum quia commodatum ac„ cepit, de levissima etiam culpa tenetur, *Gl. ibid. V. De levissima, & in l. In rebus 18. ff. eod. & l. 2. §. Is vero; ff. de Oblig. & act.* Ratio est, quia quo majus est Beneficium, eo magis cavendum, ne pro Beneficio injuria, vel damnum rependatur. Idque procedit, non solum in foro externo, sed etiam interno conscientiæ, ut Commodatarius ad damni etiam culpa levissima dati reparationem, ante omnem sententiam Judicis, sub peccato obligetur, quamvis in damno dato nullum peccatum, nec culpa Theologica intervenerit, ut docet *Molin. tr. 2. disp. 795. n. ult. Cov. in 4. Decret. c. 6. §. 8. n. 20. Azor. c. l. c. 7. q. 1. Less. l. 2. de just. c. 7. dub. 8. n. 40.* & alii communiter. Nam quamvis spectato jure naturali, nullus de damno in rebus alterius, nisi dolo, & lata culpa dato obligetur, quia hoc jure nemo tenetur majorem diligentiam adhibere, quam ejusdem conditionis homines adhibere solent in rebus propriis: nec etiam quispiam obligatur reliquis suæ sortis hominibus: imo etiam ipso rei Domino forte non tantam custodiam adhibituro, esse diligentior, & circumspectior, ideoque damnum ex culpa levi, aut levissima datum quodammodo casu fortuito evenisse censetur: quia tamen posita Legis, tum Civilis, tum Canonicæ justa dispositione, Commodatarius ex natura ipsius contractus, etiam ad culpam levissimam præstandam obligatur: nam implicite se obligat ad eam diligentiam præstandam, quam leges requirunt; ideo si eam non adhibet, quamvis ex mera oblivione, & sine peccato nihilominus in conscientia obligatur damnum illatum resarcire: nam æquitas postulat, ut is, qui gratis re alterius utitur in suam utilitatem tantum summam diligentiam adhibeat, ne pereat, vel deterior fiat, ad quod etiam ex gratitudine tenetur. Idemque dicendum est de aliis contractibus, in quibus præstari debet ex juris dispositione culpa levis, vel levissima. Neque vero dum lex ad damni levissima culpa dati, reparationem Commodatarium astringit, pœnam infert; cum damnum tale, ex parte commodantis, sit verum interesse, & rei propriæ amissio, imo ex vero contractu, adeoque ex justitia commutativa, supposita Legis dispositione, debeatur. Nihilominus tamen opposita sententia in praxi quoque est probabilis, quia non solum in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo, usu receptum videtur, ut reparatio damni illati semper, vel plerumque nonnisi ob culpam latam, non autem levem, aut levissimam, a contrahentibus peti soleat, adeoque leges humanas in eo rigore non esse usu receptas, ut tradit *Card. Lug. tr. t. de justit. disp. 8. sec. 8. n. 110.*

V. Assertio 2. Si contractus commodati instituatur in gratiam, vel utilitatem solius dantis, & non accipientis, tunc Commodatarius de dolo, & lata culpa tantum, quæ dolo æquiparatur, obligatur, *Gl. in cit. c. unic. V. De levissima.* Exemplum affertur *in l. Sicut tertio 5. §. Interdum; ff. h. t.* ut si quis sua duntaxat causa v. g. sponsæ suæ, aut uxori commodavit ornamenta, quo honestius culta ad se deduceretur: vel si quia populo exhibiturus ludos, scenicis quos ad id assumit, res ad repræsentandum necessarias tradat: quod tamen *Mol. cit. disp. 295. n. 1.* intelligendum esse ait, si scenicis ad comœdiam exhibendam nullum stipendium sit constitutum, alioqui enim utriusque causa commodatum initum censeretur. Ratio est, quia cum Commodatarius non tam accipiat, quam præstet Beneficium, non est conveniens, ut ad tam arctam diligentiam obligetur.

VI. Assertio 3. Si contractus commodati in utriusque gratiam, dantis scil. & accipientis, ineatur, ut si aurea, vel argentea supellex commodata fuerit alicui, ad recipiendum hospitio, in ædibus Commodatarii, communem utriusque dantis, & accipientis amicum, tunc Commodatarius tenetur ex culpa lata, & levi, sed non levissima, *l. In rebus 18. §. Hæc ita juxt., Gl. V. Æstimatio; ff. h. t.* & colligitur ex *l. Contract. 23. ff. de R. I. Gl. in cit. c. unic. V. De levissima*, nam cum minus Beneficium accipiat a commodante, non tenetur ad exactissimam diligentiam in re custodienda, *Abb. in cit. c. un. n. 12.* Porro, si res commodata usu deterior fiat, ad quem data fuit, v. gr. si vestis atteratur, sine ulla tamen culpa Commodatarii, id in commodantis damnum cedit, *L. Eum qui; 10. h. tit.* quia in hoc tacite consensisse censetur, cum ipse usus rei aliquam deteriorationem secum trahat, nisi aliter conventum sit, *Laym. l. 3. tr. 4. c. 14. n. 1.*

VII. Assertio 4. Si res commodata casu fortuito, v. g. incendio ex fulmine orto, vel naufragio, vel hostium incursu apud ipsum pereat, non tenetur eam præstare, prout deciditur in *cit. c. un. h. tit.* ibi: *licet casus fortuitus ipsi non debeat imputari:* & constat etiam ex *l. 1. §. Is vero; ff. de obligation. & action.* Idque locum habet in precario, & aliis similibus contractibus dominii non translativis, ut constat ex *l. Contractus 23. in fine ff. de R. I.* ubi dicitur animalium casus, mortes, quæque sine culpa accidunt &c. a nullo præstantur. Nam in his locum habet regula illa tradita *in l. Pignus 9. C. de pignorat. act.* Si res casu fortuito pereat, domino suo perit, ut pignus debitori, in cujus bonis est. Similiter & in commutationibus si res ante traditionem factam, adeoque priusquam contractus sit perfectus, casu pereat, domino suo perit, v. grat. si Titius paciscatur cum Cajo, se daturum ipsi duos boves, pro uno equo vicissim ab ipso tradendo, & equus a Cajo missus in via a prædonibus auferatur, vel alias casu pereat, id fit damno mittentis Caji: quia contractus permutationis non censetur impletus, donec res ex utraque parte sint traditæ: alia vero ratio de contractu emptionis, ut infra dicetur *tit. 17.*

VIII. Excipiuntur tres casus, in quibus Commodatarius etiam de casu fortuito tenetur, ut habetur expresse *in cit.* „ *c. un.* videlicet nisi casus fortuitus acciderit culpa sua, „ vel intervenerit pactum, vel si in mora fuerit. Primus igitur casus est, si culpa præcessit, ex qua secutus est infelix casus, seu eventus fortuitus, v. g. Si quis equum tibi commodavit, ut equitares ad villam, tu vero duxisti illum ad bellum, in quo si equus necisus fuit, debes damnum integrum resarcire commodanti, *l. Si ut certo 5. §. Sed interdum, ff. h. t.* Secundo. Si ab initio ita conventum fuit, sive Commodatarius periculum eventus fortuiti in se suscepit, *l. 1. C. h. t.* quia contractus ex conventione legem accipiunt, *l. 1. §. Convenit; ff. deposit. c. l. Contractus ff. de R. I.* Tertio. Si Commodatarius fuit in culpabili mora restituendi rem commodatam, quia eam tempore constituto non restituit, ideoque postea casu fortuito, periit, vel deterior facta est, tenetur is hoc damnum resarcire commodanti. Tum quia ex mora illa veluti causa secutus est interitus, vel alius infelix eventus, qui autem est causa damni, damnum dedisse censetur, ideoque illud resarcire tenetur: tum quia mora sua cuilibet est nociva, *Reg. jur. 25. in 6.* Id tamen intelligi debet de mora culpabili; nam si Commodatarius justam causam habuit differendi restitutionem rei commodatæ, ut quia legitime impeditus fuit, quominus constituto tempore restitueret, casum fortuitum præstare non tenetur, prout sumitur ex *l. Illud 40. ff. de hæred. petit. l. Utique 16. ff. de rei vendic. l. De eo 12. §. Si post ff. ad exibend.* Ex quibus patet, quod qui ex justa causa distulit rem restituere, quia v. g. putavit, se non debere, ideoque in judicio contendit, etiamsi post litem contestatam res sine culpa sua periit, non tenetur ad damnum præstandum; qui enim sine dolo malo ad judicium provocat, non censetur moram facere, *juxta Reg. 43. in ff. Laym. l. 3.* Neque obstat, quod post litis contestationem omnes incipiunt malæ fidei possessores esse, *l. Sed et si 25. §. Si ante; ff. de hæred. petit.* non enim proprie sunt malæ fidei possessores, cum causam dubiam statim actori cedere non teneantur, si antea bona fide in possessione fuerunt, *Laym. l. 3. tr. 2. c. 4. n. 1.*

Deinde, quod dictum est, Commodatarium, si in mora culpabili fuit restituendi, teneri ad casum fortuitum præstandum: Id limitari debet, nisi res commodata similiter peritura fuisset apud Dominum, etiamsi suo tempore, & loco restituta fuisset, tunc enim non tenetur ad compensandum damnum morosus debitor; quia ratione illius moræ, etsi culpabilis, non fuit causa interitus rei, sive damni illati, si quidem res eodem modo peritura fuisset proprio Domino, *l. Si Plures 14. in fine ff. Depositi, Mol. cit. disp. 295. n. 4. Azor. c. l. c. 7. q. 3. §. Quæ res;* Quod tamen intelligendum est, si Dominus non erat rem distracturus, tunc enim nihil ei deest, *Zœsius ff. h. t. n. 11.* Verum fur, raptor, vel violentus invasor, apud quem res periit sine illius culpa, restituere tenetur æstimationem illius, licet similiter apud Dominum periisset, *arg. l. 1. §. Rectissime; & l. pen. juxt. Gl. V. Frustrata; ff. de Vi.* Idque statutum est in odium, ac pœnam furti, vel rapinæ. Denique quod dictum est, ob præcedentem moram culpabilem restituendi præstandum esse casum fortuitum, id intelligendum est, quando res certa, seu determinata, ac in specie est debita, tunc enim debitor damnum etiam casu fortuito illatum resarcire debet, *l. Si ex Legati 23. & seq. ff. de V. O. l. Promissor 23. ff. de const. pecun.* ubi dicitur promissor hominis (certi *Gothofr. ibid. V. Stichi:*) cum per eum staret, quominus traderetur, tenebitur ut pretium, seu æstimationem ejus solvat. Si vero res in genere, seu indeterminate sit debita, v. gr. Bos ex grege, vel pecuniæ certa quantitas, v. g. mille floreni, tum ipse debitor, etiamsi in mora non fuerit rem dandi, casum fortuitum præstare debet, quia genus perire non potest, *l. In ratione 30. 30. §. Incerta; ff. Ad leg. falcid. l. Incendium; 11. C. Si cert. petat. Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. n. 4.*

IX. Addunt aliqui quartum casum, in quo Commodatarius præstare debeat casum fortuitum, si res commodata detur æstimata Commodatario, *Gl. in l. Si ut certo, 5. V. Periculum; ff. h. t. & Bart. ibid.* Verum hoc ita videtur intelligendum, si ea lege fiat æstimatio rei, ut in omnem eventum,

aut res præstetur, aut ejus æstimatio, adeoque contractus transeat in venditionem, ut si fundus æstimatus detur loco dotis, *l. Quoties*; 5. *C. De Jure dotium*; & *l. Plerumque*; 10. *C. eod.* alioqui vero sola æstimatio rei non videtur aliud operari, quam ut re perdita, vel deteriorata, culpa Commodatarii, æstimatio præstari debeat, non item casu *Joann. Andr. in c. unic. num. 27. & Abb. numer. 23. h. t. Zasius in Comment. ff. eod. nu. 50.*

X. Prædictis addendum primo. Pactum de præstando casu fortuito adjectum commodato, non repugnat substantiæ hujus contractus, quia omnia, quæ requiruntur ad commodatum, nihilominus reperiuntur, & ad casum fortuitum præstandum tenetur Commodatarius, non ex vi, seu natura commodati, sed ex pacto adjecto; *Azor. l. 7. c. 7. qu. 3. §. Ex his perspicitur.*

Addendum secondo. Si commodans nuntium misit mandans ei, ut rem commodatam repeteret, & ferret, sed res culpa ipsius nuncii, vel casu fortuito pereat, ad nullum damnum tenetur Commodatarius, perit enim res domino; Secus est, si famulus mistus sit, tantum commorandi causa, ut res commodata referretur. Si vero Commodatarius commisit alicui ut rem referat, damnum culpa nuncii illatum ipse præstabit; sibi enim imputare debet, quod tali hoc commiserit, *l. Eum qui*; 10. *§. Sed etsi*; *& a. ll. seqq.* Quod si Commodatarius remisit per servum, qui communi opinione idoneus, & fidus habebatur, eaq; ipsi a prædonibus auferatur, ea damno commodantis perit, *l. argentum*; 20. *ff. h. t. Azor. cit. l. 7. c. 8. quæst. 5.*

„ XI. Addendum tertio. Adversus Commodatarium non „ potest agi, sive actio commodati, intentari, nisi post usum „ expletum, cujus causa res commodata fuit; cum non de„ cipi nos Beneficio oporteat, sed adjuvari, prout statuitur *in cit. c. unic. h. t. in fine* nam etsi commodare liberæ voluntatis sit, non necessitatis, postquam tamen commodatum est, quod principio Beneficii liberæque voluntatis fuerat, convertitur in obligationem, ex qua civilis actio oritur, *l. In commodato*; 17. *§. Sicut ff. h. t.* Est autem hic sermo de actione commodati directa, quæ datur commodanti adversus Commodatarium, & ejus hæredem, ut rem restituat eandem in specie, ut Jurisconsulti, vel eandem numero, ut Philosophi loquuntur, vel ad resarciendum damnum, si res dolo, vel culpa ipsius etiam levissima periit, aut deterior facta est, *l. Eum qui*; 10. *in princ. ff. h. t.* nam si res deterior reddatur, reddi non videtur, *l. 3. §. 5. ff. eod.*

Huic opponitur actio commodati contraria, quæ vicissim datur Commodatario, ad petendum, quod sua interest, ut si res commodata, ante usum expletum, ei auferatur, ipseque damnum incurrat: v. g. si ad restaurandas ædes quis tigna commodavit vicino, postea vero subtraxit, cum alia habere non posset: vel si sciens, quis vitiosas res commodavit tenebitur commodans de damno lecuto, *cit. l. in Commodato*, *§. Sicut in fine. & in cit. l. In rebus*; *§. Item qui sciens*; *ff. h. t.*

Porro quod dictum est, rem commodatam non posse repeti, ante usum rei expletum, vel tempus finitum, ad quod concessum est: id limitari debet, nisi inopinate eveniat, ut commodans, vel æquale damnum sit passurus, nisi rem commodatam non repetat; non enim censetur ad talem eventum se obligare voluisse, cum quisque magis sibi consulere voluisse, cum quisque magis sibi consulere voluisse præsumendus sit, quam alteri; licet aliud sit in donatione, quæ revocari non potest ob necessitatem donantis, quæ postea emergit; quia dominium jam est absolute translatum, *Azor. cit. l. 7. c. 8. qu. 2. Molin. tr. 2. dis. 294. num. 521. contra Navarr.*

TITULUS XVI.

De Deposito.

ALius contractus, qui non solo consensu, sed rei traditione perficitur, est depositum, qui in eo præcipue differt a precario, & commodato, quod hi duo contractus fiunt in gratiam accipientis, depositum vero plerumque, & ordinarie in gratiam deponentis, de quo proinde hoc Titulo agitur.

§. I.

Quid sit Depositum, & an Depositarius uti possit re deposita?

I. ASSERTIO I. Depositum definitur ab Ulpiano *in l. 1. ff. h. t.* Depositum est, *quod custodiendum alicui datum est*; ubi tamen Depositum accipitur pro re ipsa, quæ alicui custodienda traditur: prout vero sumitur pro ipso contractu, definiri potest; *Est contractus, quo aliquid alicui custodiendum traditur, sine mercede, ut integrum restituatur*, ut colligitur *ex cit. l. 1. junct. Gl. V. Datum*; *Molin. tract. 2. de justit. disp. 522. num. 2. Less. l. 2. de just. c. 23. nu. 1.* Ex quo patet, quomodo Depositum distinguatur a cæteris contractibus, a mutuo quidem, quia in hoc dominium rei mutuo datæ transfertur in accipientem, *l. Licet*; 17. *§. Rei*; *ff. h. t.* Non item in Deposito, in quo proprietas, & possessio rei depositæ penes deponentem manet, *l. Licet*, 17. *§. Rei*; *ff. h. t.* Nam Depositarius (idem est de Commodatario, conductore, creditore, qui rem in pignus accepit) non censetur possidere; cum non suo, sed alieno nomine rem possideat, sive non ut suam, sed ut alienam rem teneat, quare is, qui deposuit, per illum rem depositam possidere censetur, juxta generalem regulam, quisquis nostro nomine sit in possessione, nos possidere videmur, *l. Generaliter*; 9. *de acquirend. possess.* Secundo differt depositum a commodato, & precario, quia in his usus conceditur accipienti: in deposito autem solum ad custodiam res datur, non ad usum, *l. Saeculum*; 29. *ff. h. t. l. 3. C. eod.* Tertio differt a locatione, & conductione, quia in deposito res traditur custodienda gratuito, & sine mercede, *l. 1. §. Si vestimenta*; *ff. h. t.* Denique a pignore distinguitur, quia etsi pignus quoque non detur ad utendum illo: datur tamen creditori in cautionem, & securitatem debiti: depositum autem non in cautionem, sed in custodiam datur, *Azor. p. 3. lib. 7. De deposito; c. 2.* Porro ex deposito nulla oritur obligatio, nisi Depositarius, sive is, apud quem res deponitur, ejus curam, seu custodiam in se suscipiat per conventionem expressam, vel saltem tacitam, quia videlicet ratione officii rerum depositarum curam, vel custodiam gerere debet, ut caupo v. g. stabularius, nauta, auriga &c. tunc enim sufficit eo vidente, ac tacente, res in domo, navi, vel curru ipsius deponi. *Molin. tr. 2. disp. 522. num. 2. Less. c. l. numer. 2. Laym. l. 3. Tr. 4. c. 25. num. 1.*

Ex dictis colligitur, ad substantiam depositi requiri primo, ut res sit tradita; quia est contractus, qui re perficitur, non solo consensu, *§. Præterea, Instit. quib. mod. re contrah. oblig.* Secundo. Requiritur consensus utriusque, deponentis, & ejus qui depositum recipit. Tertio. Ut res deposita detur alicui ad custodiendum, & quidem gratis, ac sine mercede, est enim gratuitum officium. Quarto. Ut eadem res reddatur, quæ est deposita, *cit. §. Præterea*; *1. l. Lucius*; 29. *ff. h. t. Azor. c. l. c. 5.*

II. Assertio 2. Depositarius regulariter, & ordinarie non potest uti re deposita, absque consensu expresso, vel tacito ejus, qui deposuit, alioqui furtum committere censetur, *l. 29. ff. h. t. l. 3. C. eod. §. Furtum autem Instit. de oblig. quæ ex delicto nasc.* Ratio est, quia usus rei non est ei concessus, sed tantum res ipsa, ut eam custodiat.

Excipitur primo. Nisi usus rei a deponente ipsi sit concessus, tunc enim in depositum transit, vel in mutuum, hoc ipso, quod eo uti cœpit, si sit res usu consumptibilis, ut pecunia, triticum, vinum &c. vel in commodatum, si non sit talis res, *Less. c. l. nu. 6.* Secundo Excipitur, nisi is, qui depositum accepit, existimet bona fide, dominum rei haud invitum fore, etiamsi ea aliquando utatur, *Azor. cit. 7. quæst. 8.* Tertio Si Dominus pecuniam numeratam, non clausam, non obsignatam, apud aliquem deponat, tunc is nihil aliud debet, quam tantundem solvere, *l. In navem*; 31. *§. Idem juris ff. Locati*; quia tunc censetur intervenisse contractus mutui, vel quasi mutui, adeoque dominium transfertur in Depositarium, *Azor. cit. c. 7. q. 9.*

§. II.

An, & quando teneatur Depositarius ad præstandum dolum, vel culpam, vel casum fortuitum, si res deposita apud ipsum periit; vel deterior facta est?

III. Assertio 1. Depositarius tenetur de dolo, & lata culpa, *l. 1. §. In conducto in fine, & §. ult. ff. h. t.* ubi dicitur, *solus dolus in depositum venit*; quia nimirum in jure lata culpa sub appellatione doli comprehenditur, & præsumptive dolo æquiparatur, *l. Quod nerva*; 32. *ff. eod. l. Magna*; 226. *ff. de V. S.* ubi dicitur, magna, sive lata culpa dolus est. Præ„ sumitur autem dolus commissus esse, sive bona fides abes„ se, si rebus propriis salvis, eæ quæ apud ipsum depositæ „ fuerunt, in eodem loco existentes amissæ sint, prout di„ citur, *in c. bona fides*; 2. *in princ. h. t.* ubi autem bona fides præsumitur, ibi præsumitur dolus adesse, sunt enim contraria, *Gl. ibid. V. Rebus suis*; nec enim salva fide, minorem diligentiam in rebus depositis, quam in suis Depositarius præstare debet, *cit. l. Quod nerva in fine. ff. h. t.*

Porro, si Depositarius dicat, depositum casu fortuito amissum esse, ipsi asserenti incumbit probatio, *arg. l. Si creditor*; 5. *C. de pignor.* ubi id habetur de pignore amisso, ut tradit *Gl. pen. in §. fin. Instit. quib. mod. re contrah. oblig.* nisi de facto v. g. incendio domus, hostium irruptione &c. notorie constet. Probatur autem per conjecturas, si res deposita dicatur amissa per casum fortuitum occultum, v. g. per furtum nocte commissum, *Abb. in c. cit. 2. nu. 8. h. t.* Si vero constet de facto amissionis, vel illud probatum sit, dubium autem sit, an interveniente dolo, vel culpa Depositarii (vel Commodatarii) res deposita perierit, vel amissa sit, tunc distinguendum est: aliqui enim casus fortuiti non facile eveniunt sine culpa, ut incendium, vel furtum in domo propria; & in istis probare debet casum fortuitum is, qui illum allegat; quia præsumitur culpam intervenisse, nisi probetur casu id accidisse: aliqui vero casus fortuiti regulariter, & ut plurimum sine culpa evenire solent, ut vis, seu incursus hostium, impetus seu inundatio aquarum, ictus fulminis, mors animalium; & in istis præsumitur culpa abesse, & casu evenisse, & ideo alleganti incumbit onus probandi culpam, vel dolum, *Gl. marg. in cit. §. fin. Instit. ascio sit. Abb. in cit. c. 2. num. 9. h. t.* dolus vero nunquam præsumitur, *l. Quoties*; 18. *§. Qui dolo ff. De probation.* nisi adsint conjecturæ, ut in casu *cit. c. 2. & in cit. l. Quod nerva*; Cæterum adeo Depositarius tenetur de dolo, ut non valeat pactum de dolo non præstando; talis enim conventio est contra bonam fidem, bonosque mores, tribuens peccandi licentiam, *l. 1. §. Illud ff. h. t. Azor. cit. l. 7. c. 9. q. 5.* quamvis postquam dolus commissus est conveniri possit, ne quicquam exigatur ob dolum commissus *Laym. lib. 3. tract. 2. c. 23. nu. 1.*

IV. Assertio 2. Depositarius non tenetur ad resarciendum damnum, si res apud ipsum deposita ejusdem levi, vel levissima culpa periit, aut deterior reddita fuit; quia tenetur tantum de damno ex culpa crassa, seu lata, quæ est dolus præsumptus, *cit. l. Quod Nerva*; *ff. h. t. l. 1. C. eod. & l. 1. §. Is quoque 2. ff. de oblig. & act.* ubi dicitur, magnam negligentiam in doli crimine cadere. Ratio autem, cur non præstetur culpa levis, vel levissima est; quia cum depositum regulariter fiat tantum gratia deponentis, nullaque in illo versetur utilitas ejus,

apud

apud quem res deponitur, *l. Si ut certo*; 5. *s. Nunc videndum*; *1. ff. Commod.* ideo non tenetur ad tam arctam, ac diligentem rei custodiam, *Abb. in cit. c. 2. n. 3. h. t.*

V. Cæterum duo sunt casus excepti, in quibus Depositarius etiam de culpa, saltem levi, tenetur, videlicet, si se ipsum deposito obtulit, vel si aliquid pro custodia recepit, ut habetur *in cit. c. 2. h. t. & ibi Gl. V. De culpa*. Prius itaque casus est, quando Depositarius seipsum ad recipiendum depositum obtulit, *l. 1. §. Sæpe*; *ff. h. t.* tunc enim ad majorem, seu diligentiorem custodiam se obligare censetur. Imo *Abb. in cit. c. 2. num. 3.* putat, hoc casu Depositarium teneri etiam de culpa levissima, cum videatur illius tantum gratia depositum esse factum, ut colligitur ex *l. Si quis*; 4. *in princ. ff. de reb. credit.* Idemque docet *Bart. in cit. l. 1. §. Sæpe ff. h. t.* Ubi dicitur, si quis se deposito obtulit, periculo se depositi illigavit, ita tamen, ut non solum dolum, sed etiam culpam, & custodiam præstet, non tamen casus fortuitos: ubi nomen *custodiam* significare videtur exactissimam diligentiam, quæ opponitur culpæ levissimæ, ut colligi videtur ex *l. Si eum venderet*; 13. *in fine ff. de pignorat. act.* Alioquin si in *cit. l. 1. §. Sæpe*; custodia solum significat mediocrem diligentiam, quæ opponitur culpæ levi, dicendum erit, vel inepte, & superflue appositum esse nomen *custodia*: vel saltem bis idem per tautologiam inutiliter repetitum fuisse, quod nempe Depositarius de levi culpa obligetur, si per culpam, & custodiam ibi idem intelligatur, præsertim cum solus casus fortuitus ibi sit exceptus, unius autem exclusio sit alterius inclusio.

Secundus casus est, si Depositarius mercedem pro custodia accepit, tunc enim cum contractus celebratus utriusque contrahentis gratia in locationem transeat, ideo culpa etiam levis præstari debet, *cit. c. 2. h. t. & cit. l. 1. §. Si vestimenta*; & *§. Si quis servum*; *ff. eod. & l. Si contractus*; 23. *ff. de R. I. Abb. c. l. n. 3.* Porro quia in duobus prædictis casibus Depositarium de culpa teneri dicitur in *cit. c. h. t.* unde consequens videtur, ut sicut in posteriore casu, quando merces intervenit pro custodia, sola levis culpa præstanda venit, idem quoque in priore casu similiter dicendum esse, quando se sponte deposito obtulit, eum obligari solum de levi culpa, non de levissima, neque enim quæ simul ponuntur, diversi juris censeri debent, *arg. l. Quamvis*; 4. *C. de impub. & aliis substitut.* ut argumentatur Decius in *cit. cap. 2.* Verum responderi potest, *in cit. cap. 2.* tantum dici, quod in utroque casu culpa in genere præstetur, non tamen fieri æquiparationem, quoad culpæ species, sed ea distinctio sumitur ex *cit. l. 1. §. Sæpe*, *ff. eod.* Addi potest tertius casus exceptus, si nimirum expresse conventum sit, ut in deposito etiam culpa levis præstetur, contractus enim ex conventione legem accipiunt, *§. Si convenit*, *ff. h. t. Azor. cit. c. 7. quæst. 2.*

„ VI. Assertio 3. Depositarius non obligatur ad præstan-„ dum casum fortuitum, exceptis tribus casibus, si videli-„ cet pactum, culpa (crassa, vel mora culpabilis præcessit „ casum fortuitum, prout statuitur in *cit. c. 2. h. t.* De pacto idem statuitur in *l. 1. C. h. t.* De dolo vel culpa præcedente casum fortuitum, habetur etiam in *cit. l. 1. §. Si rem*; *ff. Eodem*, qui enim dat causam damni, damnum dedisse videtur. Denique etiam de mora culpabili in *l. Si in Asia*; 12. *§. fin. ff. h. tit.* saltem si res alioquin non fuisset peritura apud Dominum si suo tempore restituta fuisset, *Gl. ibid. V. Periculo*, *juxta Gl. marg. lit. B.* nam mora sua cuilibet est nociva, *reg. 25. in 6.* Illud quoque specialiter statutum est in *l. 3. §. At hoc edicto. ff. Nautæ*, *caupones*, *stabularii &c.* ad reprimendam improbitatem hoc genus hominum, penes quos itinerantes res suas deponere debent, ut teneantur, etiamsi sine culpa eorum res perit, vel damnum datum est, scilicet sine culpa levi, ita tamen ut levissima intervenerit, ut explicat *Gl. ibid. V. Sine culpa*, nisi quid damno fatali sive casu fortuito perierit, tunc enim non tenentur.

§. III.

An dominus semper possit pro libitu repetere rem depositam, & an in deposito locum habere possit compensatio?

„ VII. Assertio 1. Deponens potest statim, quandocunque „ voluerit, depositum revocare, & depositarius debet illud „ ei reddere, prout statuitur in *cit. c. 2. §. Sane*; *h. t.* ubi „ dicitur, *Depositori licet pro voluntate sua depositum revocare*: „ & in *l. 1. §. Est autem*, *ff. Eodem*. Imo potest etiam depositum repetere ante tempus constitutum, ut sibi redderetur, vel post mortem depositarii; cum enim deponentis gratia contrahatur, non prohibendus est pro arbitrio revocare contractum, & mutare voluntatem, *cit. l. 1. §. Si sic*, *& §. Proinde*, *ff. eod.* Unde etiam furi ac prædoni repetenti rem depositam apud aliquem restitui debet; quia interest illius, eo quod & ipse teneatur, *cit. l. 1. §. Si prædo*; *ff. eod.*

Sunt tamen plures casus, in quibus depositarius rem depositam repetenti domino, vel deponenti statim reddere non tenetur, sed restitutionem differre potest, vel etiam debet. Veluti primo, si ex restitutione certe vel probabiliter timeretur secuturum damnum spirituale, vel temporale ipsi deponenti, vel alteri inferendum, ut si furiosus repetat gladium depositum, *c. Ne quis*; 14. *caus. 22. q. 2. S. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 5. ad 1.* Secundo, quando bona ejus, qui deposuit, Fisco sunt addicta, tunc enim Fisco tradenda sunt, *l. Bona fides*; 31. *in princ. ff. h. t.* quia deponens amisit jus repetendi suum depositum. Verum *Lessius l. 2. c. 28. num. 14.* putat, hoc casu posse depositarium rem depositam reddere deponenti; cum is dominium bonorum, antequam actu occupata sunt a Fisco, nondum amiserit: licet possit etiam, si velit, depositum deferre ad Fiscum, quia & iste jus habet illud sibi vendicandi. Tertio, si dominus & fur in repetitione rei concurrunt, non est restituenda furi, qui deposuit; sed domino, *cit. l. Bona fidei*; *§. Incurrit hic*: quæ lex sic intelligenda est, ut furi prius repetenti res deposita reddatur, non comparente domino, ut colligitur ex *cit. l. Bona fides & Versic. quod si ego*; illo vero repetente, sive prius, sive postea etiam fur repetat, domino restituenda est, *Azor. cit. Lib. 7. c. 8. qu. 4. circa finem*. Idem dicendum, si furi sine detrimento domini restitui non possit, tunc enim æquitas postulat, ut domino potius restituatur, quippe majus jus habenti, *cit. §. Incurrit*, *Laym. l. 3. Tr. 4. c. 25. num. 2.* Quarto, quando fur deposuit rem apud dominum, cui illam surripuit, ignorantem esse rem suam, quam postea comperit esse suam, idcirco non tenetur illam reddere deponenti, sed retinere potest: imo etsi a domino ignorante tradita sit furi, quasi ex causa depositi, potest ab illo per condictionem indebiti repeti, *cit. l. Bona fides in fine*, *Azor. cit. q. 4. in fine*, *Silvest. V. Depositum*; *q. 10.*

VIII. Assertio 2. Non potest depositarius rem depositam velle compensare cum alio debito deponentis, vel penes se retinere, etiamsi a deponente repetatur, donec illi satisfiat, & solvatur id, quod ipsi ex alia causa v. g. venditionis deponens debet, prout statuitur in *cit. c. 2. §. Sane*; *h. t.* Ubi „ dicitur, contra quod (scilicet depositum) compensationi „ vel deductioni locus esse non potest (propter aliud debi-„ tum) ne alioquin contractus, qui ex bona fide oritur, ad „ perfidiam referatur, sive trahatur: licet in aliis contra-„ ctibus compensatio admittatur, si causa, ex qua postula-„ tur, liquida sit, & facile ad exitum perduci posse creda-„ tur. Idem habetur statutum in *l. Si quis*; 11. *C. h. t. & l. 1. C. De compensat.* Ratio patet ex textu, nam cum is, qui rem apud aliquem deponit, illam fidei ipsius committat, & tradat, ut fideliter & diligenter illam sibi custodiat, & depositarius rei custodiam in se suscipiat, contra fidem datam facere videtur, si rem depositam postea non restituat repetenti, sed sibi retineat. Idque extenditur, quod neque si ex utraque parte aliquid depositum fuerit, compensatio unius depositi cum altero deposito locum habet: sed res depositæ ab utraque parte, sine omni opposita exceptione restitui debent ei primum, qui primus hoc voluerit, sive prius repetit, *cit. l. Si quis*; *§. Sed etsi*; *C. h. t. Gl. in cit. c. 2. V. Contra quod*.

IX. Sicut autem in deposito non est locus compensationi, per quam scilicet aliquid in totum retinetur pro alio debito: ita neque deductioni, per quam pars depositi retinetur, *cit. §. Sane*; *h. t. & Gl. ibid. V. Contra quod*. Quare neque directa compensatio, quæ est debiti cum debito contributio, *l. 1. ff. de compens.* qua vult depositarius reddere rem depositam deponenti pro eo, quod ipsi aliunde debet: neque indirecta, qua res retinetur, donec a deponente aliud debitum solvatur, locum habet in deposito, *Mol. tr. 2. de just. disp. 526. n. 4.*

Verum in aliis contractibus (vel in actionibus sive realibus, sive personalibus) compensatio admittitur, si causa, ex qua postulatur aliquid, sit liquida, sive non sit disputabilis, *Gl. in cit. §. Sane*, *V. in aliis*, *& l. ult. C. de compensat.* Ratio est, quia in aliis contractibus res datur ad aliquem usum, ac proinde is, qui rem accipit, non tam proprie ac specialiter contra fidem facere videtur, si eam rem loco compensationis, pro alio debito retineat, *Azor. cit. c. 8. q. 3.* Admittitur autem compensatio in omnibus, saltem quæ in suo genere functionem recipiunt, id est, quando una res ex toto potest fungi vice alterius, cujusmodi communiter sunt, quæ in pondere, numero & mensura consistunt, ut pecunia, frumentum, vinum &c. In aliis vero non ita locum habet, ut in pecunia, v. g. & equo, *Abb. in cit. c. 2. n. 12. h. t.*

X. An autem etiam in commodato locum habeat compensatio, dubitatur. Negant aliqui per *text. in l. ult. C. de commodat.* Ubi dicitur prætextu debiti (a commodante commodatario solvendi, *Gl. ibid. V. Debiti*) restitutio commodati non probabiliter recusatur. Sed probabilius est, in illo compensationi locum esse, ut docet *Abb. in cit. c. n. 12. h. t. & alii communiter*, idque probatur ex *cit. c. 2.* & aliis juribus supra citatis, in quibus velut speciale & proprium depositi esse dicitur, ut retineri nequeat loco compensationis: ergo secus est in commodato, quia exceptio firmat regulam in aliis non exceptis. Ratio disparitatis est, nam qui depositum accipit, si non restituat repetenti, videtur facere contra fidem, cum tamen ad rem fideliter custodiendam, & consequenter etiam reddendam deponenti se obligarit: at vero qui accipit commodatum, id accipit, non ut custodiat diligenter & fideliter, sed ut eo utatur ad tempus, *Azor. p. 3. l. 7. de commodato*, *c. 7. q. 7.* Ad leg. ult. cit. respondet, *Gl. ibid. V. Debiti*, quod loquatur de debito non liquido, cum hoc enim compensari non potest commodatum, aliqui vero quod compensationi locus sit in commodato, sicut & in aliis contractibus, patet ex aliis juribus supra citt. sed quia hoc videri posset sine fundamento dici, ideo aliam responsionem dat *Gl. fin. ibid.* quod in illa lege non sit sermo de commodato, sed de deposito, ita ut perperam legatur *commodati* pro *commendati*, ut etiam notat *Gothofr. ibid.* nam depositum appellari commendatum, constat ex *l. Lucius*; 23. *ff. h. t.* Ubi dicitur, quid est enim aliud commendare, quam deponere, *juxta l. 186. ff. de V. S.* in deposito autem utique non habet locum compensatio, & probabiliter non recusatur illius restitutio, prætextu debiti, ut dicitur in *cit. l. fin. C. De commodat.*

XI. Cæterum in foro conscientiæ, si quis debitum liquidum alio modo consequi non possit, etiam depositarius potest licite compensatione uti, & rem depositam interim retinere, donec ipsi satisfiat; quia jure naturali & gentium id permissum videtur, ut possit quis sibi ex qualibet re alterius satisfacere, si aliter solutionem obtinere non possit, *Silvest. V. Compensatio*; *q. 2. Less. c. l. n. 26. Laym. l. 3. tr. cap. 9. num. 10.* Ubi tamen excipit, nisi vel scandalum timeatur, vel legitimus judex aliud præcipiat, vel beneficio compensationis sponte quis renunciarit.

§. IV.

§. IV.

An, si res aliqua penes Clericum, v. g. Canonicum, aut Religiosum sit deposita, & dolo vel lata culpa ejus sit perdita, Ecclesia, vel Monasterium obligetur ad resarciendum damnum?

XII. Ad hanc quęstionem respondetur, non obligari, nisi quatenus ad Ecclesiam vel Monasterium aliquid pervenit, seu in rem utilitatemque ipsius versum fuit: prout rescribit Alexander III. *in c. Gravis*; a. *h. t.* Nam cum Episcopus „ Londonensis summam quandam pecuniæ penes Canonicum „ quendam (qui ob iniquitatem Belial hic appellatur) de„ posuisset, isque illam surripuisset: hoc in casu, respondet „ Papa, quia non constat pecuniam illam in Ecclesiæ utili„ tatem conversam fuisse, neque pecunia illa Ecclesiæ fuit „ commendata, sed personæ, sive penes Canonicum, non „ penes Ecclesiam deposita fuit, ideo contra Canonicos „ agi non posse ad restitutionem pecuniæ sed contra ip„ sum furem institui debet actio. Quare mandat Papa qui„ busdam Judicibus, ut furem illum quæstionibus subji„ ciant, sive torturæ, & si opus fuerit, etiam vincu„ lis alligent, ut pecuniam ablatam restituere compella„ tur. Sin autem Episcopus eum Canonicis amicabiliter con„ venire possit, circa reditus aliquos percipiendos, id gratum sibi fore ait Pontifex. Ratio decisionis est, quia delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare, *juxta Reg. jur. 76. in 6.* depositarius autem non obligatur ex deposito, nisi ratione delicti: videlicet ex dolo vel lata culpa, quæ dicitur dolus præsumptus, & dolo æquiparatur, ut supra dictum. Ratio vero exceptionis est, quia nemo debet locupletari cum alterius jactura *l. Nam hoc*; 14. *ff. De condict. indeb.* si autem Ecclesia vel Monasterium non teneretur restituere res apud ipsius Clericum vel Religiosum depositas, quæ in ejus utilitatem versæ sunt, lucrum cum alterius jactura indebite reportaret. Quare licet ex contractu personæ in potestate constitutæ, v. gr. Religiosi, vel filiifamilias, aut servi non obligetur Prælatus, aut Monasterium, nec Pater vel Dominus, si sine ejus mandato expresso vel tacito contraxit: obligatur tamen Prælatus, vel Pater, aut Dominus ex contractu Religiosi, filii, vel servi, quatenus ex illo aliquid ad Prælatum vel Monasterium, Patrem vel Dominum pervenit, vel in rem ac utilitatem ejus versum fuit, *l. 2. & l. 3. §. In rem autem, ff. De in rem verso, Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 27. nu. 3.*

XIII. Extenditur autem tradita assertio, ut procedat, licet Clericus vel Religiosus, cum consensu Prælati sui, vel etiam ipsemet Prælatus, absque consensu tamen Capituli sui, depositum acceperit; non enim obligatur Ecclesia vel Monasterium, si dolo vel culpa Clerici vel Religiosi, etiam ipsius Prælati, perierit, vel deterior facta sit, nisi aliquid in rem Ecclesiæ vel Monasterii versum fuerit; quia neque delictum Prælati debet in Ecclesiæ detrimentum redundare, adeoque etiam ex delicto ipsius non obligatur, *Molin. tr. 2. de justit. dis. 525. nu. 3. Less. l. 2. c. 27. nu. 82. Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 25. num. 6. & in dis. Canon. de rer. Eccles. alien. Thesi* 108. si vero Prælatus, una cum Capitulo vel Conventu, rem depositam in suam fidem & custodiam receperit, obligatur Ecclesia vel Monasterium, sicut alii depositarii, ut colligitur ex *cit. c. 1. h. t.* & docet *Gl. communiter recepta ibid. V. Personæ in fine*, nam Prælatus & Capitulum repræsentant Ecclesiam, *juxta c. Requisivisti*; 15. *de Testam. junct. c. Scire*; 7. *caus. 7. q. 1.* Quare quando Prælatus, una cum Capitulo, voluntarie ac libere contraxit cum aliquo æquum est, ac decens, ut inde etiam obligetur juxta naturam contractus, ne Ecclesia alterum decipere voluisse videatur, contra *c. Per tuas*; 5. *de donation.* ubi dicitur: *Ecclesia in actibus non debet fraudem aliquam adhibere.* Neque vero in hoc casu deponens probare debet, pecuniam vel aliam rem a se depositam penes Ecclesiam, in rem ac utilitatem ejusdem versam fuisse; cum id jure statutum non repetiatur, sicut in contractu mutui, de quo infra. *Innoc. in cit. c. 1. num. 1. h. t. Molin. cit. dis. 425. num. 4. Laym. cit. Thes.* 108. In casu autem *hujus c. 1.* erat necessarium probare, pecuniam esse versam in utilitatem Ecclesiæ; quia illa non erat Ecclesiæ commendata, sive apud ipsam deposita, sed apud particularem Canonicum, ergo a contrario sensu aliud dicendum foret, si ea fuisset commendata Ecclesiæ, *Abb. hic nu. 9. in fine.*

XIV. Hinc colligitur primo. Quod Clericus, etiam in causa depositi contrectati sive surrepti, adeoque in causa civili habente delictum annexum, incarcerari potest, imo & torturæ subjici, ut tradit hic *Abb. nu. 6.* de quo plura suo loco. Colligitur secundo, licet alias transactio fieri non debeat, nisi super re dubia seu lite incerta, tamen in casu *cit. c. 1.* suasit Pontifex fieri amicabilem compositionem inter partes, licet constaret pecuniam non fuisse commissam Ecclesiæ, sive depositam apud illam, adeoque Ecclesiam ad restitutionem illius non teneri. Nam, ut post *Innocent.* respondet *Abb. ibid. num* 8. hoc factum fuit, vel ex speciali concessione Papæ, tametsi alias Prælatus non possit renunciare exceptioni competenti Ecclesiæ: vel quia Episcopus Londonensis dicebat, Ecclesiam illam consensisse in depositum pecuniæ apud Canonicum: vel illam conversam esse in utilitatem Ecclesiæ, ideoque propter dubium litis eventum locum habuit compositio.

XV Prædictis addendum primo. Si contra Ecclesiam vel Monasterium, in causa depositi sententia lata sit, vel executio facta, eo quod non quidem per dolum, sed per culpam latam, quæ secundum juris præsumptionem dolo æquiparatur, rem depositam destruxit, aut perdidit, potest illa petere restitutionem in integrum, *Laym. cit. c. 25. nu. 6.* Secundo, in Societate Jesu prohibitum est Præpositis & Rectoribus locorum, ne deposita, præsertim pecuniaria suscipiant; quia illi negotia non peragunt, cum consensu Capituli, sive Collegii. Tertio, Religiosus male facit, si sine consensu Prælati saltem rationabiliter præsumpto, munus depositarii suscipiat. *Molin. cit. dis. nu. 3. Laym. c. l.*

§. V.

An Depositarius Commodatarius, vel Conductor possit in periculo naufragii, hostilis incursus, vel incendii, præferre res suas, si utrasque periculo eripere non possit?

XVI. Assertio 1. Res, sive propriæ, sive alienæ, quæ pretiosiores sunt, tali casu, præ aliis periculo liberari possunt, ac debent, *Abb. in c. 2. num. 2. h. t. Less. cit. c. 27. num. 23. & 27. Laym. l. 3. Tract. 4. c. 7. num. 7.* De propriis, quod præferri possint, si pretiosiores sint, alienis vilioribus probatur; quia nemo tenetur pati majus damnum proprium, ad evitandum minus alterius, tenetur enim quisque prius sibi prospicere, deinde proximo. De rebus alienis pretiosioribus etiam probatur, quia in deposito, commodato &c. quisque tenetur adhibere saltem eam diligentiam, quam quisque prudens in rebus propriis adhibere solet, quisque autem res suas pretiosiores præ vilioribus suis periculo eriperet, ergo etiam debet res alienas præferre suis vilioribus. Excipe, nisi præferendo rem alienam pretiosiorem suæ viliori, notabile damnum incurret, si non sit moraliter certus se posse ejus pretium recuperare a domino rei alterius, quia nemo in his contractibus intendit se obligare ad expensas faciendas pro re aliena, cum notabili & gravi suo detrimento, vel probabili periculo eius, *Tamburinus in Decal. p. 2. l. 8. tr. 3. c. 5. §. 7. num. 4.*

XVII. Assertio 2. Si res propriæ & alienæ sint æqualis pretii, tunc potest quis in periculo præferre res proprias, si res alienæ sint acceptæ in utilitatem dantis tantum, ut in deposito, vel in utilitatem utriusque, ut in conductione & pignore. Si vero res alienæ sint penes accipientem in commodum ipsius tantum, tenetur præferre res alienas in communi periculo propriis æqualibus: est communis sententia apud *Less. cit. c. 27. num. 29. Mol. tr. 2. dis. 296. num. 7.* Ratio primæ partis est, quia rem acceptam in commodum dantis tantum, v. g. deponentis non tenetur accipiens, v. g. depositarius, cum proprio damno salvare, si utræque æquales sint. Idemque dicendum, si res in utriusque commodum concessa sit, ut res conducta vel oppignorata; quia in communi periculo potest quisque sibi prospicere præ aliis, quare tunc quæque res domino suo perit, *Less. c. l. num. 26.* Ratio secundæ partis est, quia cum hoc casu in utilitatem accipientis tantum sint res concessæ, v. g. commodatarii, adeoque occasione illius res alterius in periculum inciderint, tenetur cum jactura rerum propriarum, quæ minoris vel æqualis sunt pretii, conservare res alterius, quæ majoris sunt vel æqualis pretii, adeoque in pari alioquin causa, damnum ex fortuito casu alienis rebus illatum sustinere, cum in ipsius solius commodum contractus sunt institutus, *Less. c. l. nu. 28. Laym. c. l.*

XVIII. Prædictis addendum primo. Si res alienas pretiosiores, propriis etsi minus pretiosis præferendo, earum jacturam passus sit depositarius, vel conductor, compensationem damni exigere potest; quia utiliter negotium domini gessit, adeoque officium suum ipsi damnosum esse non debet, & quia nemo tenetur cum suo damno conservare rem alterius, etsi pretiosiorem, quando contractus est initus in gratiam utriusque, & multo minus si in gratiam alterius tantum: nam licet tunc teneatur salvare rem alterius pretiosiorem, cum damno rei propriæ vilioris, potest tamen id facere animo exigendi compensationem jacturæ, quam ideo passus est in re propria, *Molin. cit. dis. 296. num. 4. Less. c. l. num. 28.* Aliud vero dicendum est de commodatario, is enim non potest exigere compensationem damni, quod incurrit in re propria, dum pretiosiorem rem sibi commodatam salvavit præ sua viliore: tum quia quilibet vir prudens ac diligens, quæ pretiosiora sunt, præponit minus pretiosis: commodatarius autem ex natura hujus contractus se tacite obligat ad exactam rei commodatæ custodiam qualem quisque prudentissimus pater familias rebus suis adhibet, *l. In rebus*; 18. *ff. Commodati*: tum quia æquitas non patitur, ut is, qui commodavit, occasione illius contractus, quem iniit in gratiam solum commodatarii, damnum patiatur, ipse vero commodatarius nullum *Mol. c. l. num. 3. Less. c. l. num. 28. Laym. c. l.* Imo neq; potest exigere compensationem damni commodatarius, si relicta re sua, salvavit rem commodatam æqualis pretii, uti debuit, quia tenetur ad diligentissimam custodiam, *Molin. c. l.* ad quam illa jactura rei propriæ æqualis fuit necessaria, *Less. citat. loc. numer. 29.* Verum si commodatarius res suas pretiosiores salvavit, relictis alienis minus pretiosis sibi commodatis, quia illas simul cum suis servare non potuit, ad nullam restitutionem damni commodanti obligatur, quia tunc nullam omnino culpam commisit, cum diligentissimus quisque pretiosa præferre soleat minus pretiosis, *Silvest. V. Commodatum, q. 12. Azor. l. 3. de commod. c. 7. q. 6. Laym. c. l. Contra Molin.*

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

POstquam in superioribus Titulis actum est de contractibus, qui in gratiam vel accipientis tantum, vel dantis tantum instituuntur; sequitur, ut etiam agatur de contractibus, qui in gratiam utriusque contrahentis celebrari solent, inter quos præcipuus est Emptio & Venditio. Idem Titulus habetur in Extravagantibus communibus.

§. I.

Quid sit emptio & venditio, & quæ ad substantiam illius requirantur?

I. EMptio & venditio est contractus bonæ fidei ultro citroque obligatorius, qui consensu, re & pretio perficitur; sive in quo venditor cum emptore de re sive merce pro pretio paciscitur. Ita fere definitur apud *Molin. Tract. 2. de Instit. disp. 336. num. 5. Azor. p. 3. Instit. mor. lib. 8. c. 1. qu. 1. Castro Palao pun. 7. disp. 5. de justit. Commut. pun. 1. Tambur. lib. 8. in Decalog. Tract. 3. c. 7. §. 2. num. 1.* Et quidem quatenus res sive merx pro pretio promittitur, est venditio: quatenus pretium pro re offertur, est emptio. Dicitur primo *contractus*, qui ponitur loco generis, in quo differt ab ultimis voluntatibus, quæ nomine contractus non continentur, *l. Verbis; 20. ff. de V. S.* Dicitur secundo *bonæ fidei*; ut distinguatur a contractibus, qui sunt stricti juris, quia in eo multa ex æquitate præstantur, de quibus expresse conventum non est, *§. Actionum autem, Instit. de Actionib. & l. 2. fine ff. de oblig. & act.* Dicitur tertio, *ultro citroq; obligatorius*, quia emptor obligatur ad solvendum pretium venditori, venditor vero ad rem tradendam emptori, *l. Ex empto; 11. in princ. ff. de action. empt. cit. l. 2. §. fin.* & in hoc emptio distinguitur ab iis contractibus, vel quasi contractibus, qui tantum ex una parte obligant, ut donatio, *l. Aristo; 18. §. fin. ff. de donation. l. Adrer; 62. ff. de adilit. edict.* Dicitur quarto, *qui consensu perficitur l. 2. ff. de oblig. & act.* hic enim contractus quoad substantiam perficitur per solum mutuum consensum voluntatis, non quidem mere internum, sed verbis vel nutibus expressum; contractus enim cum inter homines fiant, signum aliquod externum requirunt, quo consensus internus exprimatur. Dicitur autem per consensum mutuum perfici emptio & venditio; quia non indiget rei traditione, ut mutuum, commodatum, depositum, pignus, qui contractus, præter consensum, postulant rei traditionem, ante quam resilire licet a contractu: neq; requirit certam verborum formulam, sicut stipulatio, neque litteras sive scripturam, ut Emphyteusis: ideoque etiam inter absentes per Procuratorem seu Nuncium, & cum muto ac surdo celebrari potest emptio & venditio, *l. 1. §. fin. ff. de contrah. empt. l. 2. ff. de oblig. & act.* Et in hoc distinguitur a prædictis contractibus qui vel re, vel verbis, vel litteris perficiuntur, *Azor citat. cap. 2. quæst. 2.* porro hic contractus perficitur solo consensu, quoad substantiam sive essentiam, ita ut post consensum mutuo præstitum neutra pars pœnitere possit: non autem perficitur quoad integritatem completam, seu quoad complementum: ad hoc enim requiritur etiam solutio pretii, ex parte emptoris, & traditio rei ex parte venditoris: per venditionem enim non est necesse, ut actu transferatur dominium, sed satis est, quod sit translativa dominii, ita ut venditor, ex vi factæ & acceptæ venditionis maneat obligatus ad transferendum dominium, ipsum autem dominium rei venditæ transfertur in emptorem, non quidem quando fit contractus venditionis per mutuum consensum, sed quando res traditur a venditore, & solvitur ab emptore pretium, vel pro soluto habetur, seu loco ejus datur æquivalens, quale est pignus, vel arrha, vel fidejussor, *Less. c. l. Tambur. cit. §. 1. nu. 2.* licet per accidens impediri possit, ut non transferatur dominium per traditionem, quia res aliena vendita fuit, & ita dominium non translatum per traditionem.

Dicitur quinto, *re & pretio*, ubi per rem intelligitur merx, id est, aliquid pecunia æstimabile, sic enim late accipi debet merx, ut sit correlativum pretii, si enim nomen mercis accipiatur stricte ac proprie, pro sola re mobili, prout accipitur in *l. Mercis; 66. ff. de V. S.* non comprehenditur eo nomine omnis venditionis materia, si quidem etiam res immobiles vendi, & emi possunt, ut fundus, item jura, nomina debitorum, servitutes, *Less. c. l. num. 1. Laym. lib. 3. tr. 4. c. 17. nu. 2.* per pretium hic intelligitur nummus, sive pecunia, quæ inventa est, ut sit publica mensura seu æstimatio omnium rerum sive mercium, quæ in commutationem sive contractus humanos venire possunt, prout habetur in *cit. l. 1. ff. de contrah. empt.* & ut sic appellatur pretium: nummus vero sive pecunia, quia lege & auctoritate publica omnia numerat, & adæquat, & æstimationis suæ quantitatem est consecutus. Quare res sive merx, & pretium sunt partes materiales, & consequenter substantiales hujus contractus, nam nec sine merce, nec sine pretio potest esse emptio & venditio: consensus vero contrahentium est veluti forma, per quam contractus hic in esse suo constituitur, *l. 2. §. 1. & l. Nec pretio; 8. l. seq. ff. de contrah. empt.* Et per pretium quidem distinguitur venditio & emptio, tum a permutatione, in qua res datur pro re, sive merx pro merce: tum a cambio, in quo datur pretium, sive pecunia pro pecunia, & tunc habet pecunia, non tam rationem pretii, quam mercis, ratione materiæ vel circumstantiæ alicujus, ut si moneta nova commutetur cum veteri, vel argentea cum aurea, quia commodius est ad transferendum. Distinguitur etiam a locatione, in qua non proprie pretium, sed merces sive pensio pecuniaria intervenit, *Gl. in l. 2. §. 1. V. Augenda, ff. de superficieb. Azor cit. c. 1. qu. 2.*

II. Notandum primo. In hoc contractu debet certum & determinatum pretium constitui, alioquin invalidus est, *§. Pretium Instit. h. t.* Ut si quis dicat, vendo tibi ædes meas pro justo pretio, non valet venditio, nisi quodnam sit justum pretium, arbitrio boni viri, sive officio Judicis fuerit determinatum. Valida autem est venditio, in qua determinatio pretii relinquitur arbitrio certæ personæ, v. g. vendo rem hanc, quanti Titius eam æstimabit, modo is postea pretium definiverit; secus si non possit, vel non velit illud definire, *cit. §. Pretium Instit. h. t. & l. ult. C. eod.* non autem valet venditio, in qua pretii definitio in voluntatem emptoris remittitur, *l. Quod sæpe; 35. §. Illud, ff. h. t. l. In vendentis; 13. C. eod.* sed neque sufficit pretium esse certum, sed etiam constitui debet in pecunia numerata, *§. Item pretium, Instit. eod.*

Notandum secundo. Sicut de pretio certo, ita & de re certa debet institui venditio, unde si vendatur æs pro auro nulla est venditio, *l. In venditionib. 9. ff. h. t.* quia tunc consensus contrahentium non versatur circa eandem rem; requiritur etiam ut res, quæ venditur, vel actu in rerum natura existat, vel saltem speretur extitura, ut fructus agri, fœtus animalium, & sic intelligi debet, quod dicitur in *l. 8. ff. h. t.* nec emptio, nec venditio, sine re, quæ veneat, intelligi potest. Similiter quando dicitur sine pretio nullam esse venditionem, *lib. 2. in fine*, & quod emptionis substantia consistit in pretio, *l. Pacta; 72. ff. h. t.* id non ita accipiendum est, quod pretium statim solvendum sit, sed quod necesse sit, vel statim solvi, vel fidem dari, & haberi de eo solvendo, *Azor cit. c. 2. q. 1.*

Notandum tertio. Aliquando tamen etiam sine traditione rei venditæ transfertur dominium in emptorem, in illis scilicet casibus, in quibus juris fictione res tradita censetur absque reali apprehensione possessionis, exempla habentur in *l. Qua ratione; 9. §. Interdum Instit. de rer. divis. & l. Quod meo; 18. ff. de acquirend. possess.*

§. II.

De emptione & venditione rerum sacrarum.

III. Præmittendum inprimis, quamvis contractus venditionis & emptionis solo consensu utriusque contrahentis perficiatur, *Instit. de oblig. princ. & dictum supr.* alienatio tamen proprie dici non potest, antequam res vendita sit etiam tradita emptori, quia nec ante dominium transfertur in emptorem, *l. Nunquam; 31. ff. de acquir. rer. domin. l. Traditionibus; 20. C. de pact.* ideoque nec pœnæ juris statutæ in Clericos alienantes bona Ecclesiarum incurruntur, nisi traditio sit secuta; quia leges, præsertim pœnales, cum effectu intelligi debent, *c. Relatum; 4. & ibi DD. communiter de Cleric. non resid. l. 8. §. Hæc autem verba, ff. Quod quisque juris & c. Laym. in dispur. Canon. de rer. Eccles. alienat. c. 5. §. 1. Thesi 46.*

Præmittendum secundo. Sicut specialiter statutum est de procuratore fisci, ut si rem ad fiscum pertinentem vendiderit, ac tradiderit emptori, res vendita non fiat illius, sed in dominio fisci permaneat, donec pretium fuerit solutum, *l. Si procurator; 5. in fine junct. Gl. fin. ff. de jure fisci*: ita similiter dicendum est de procuratore, vel alio mandatario Ecclesiæ, si vendiderit, ac tradiderit rem Ecclesiæ, non soluto pretio ab emptore, sed fide solum de eo habita, illam non acquiri emptori: sed dominium rei venditæ manere penes Ecclesiam, donec pretium numeratum sit, ut docet *Accursius in fine ibid. & in l. A D. Pio; 15. §. Sed si emptor, nu. 3. ff. de re judic.* quia Ecclesia gaudet privilegiis fisci. Rationem dat *Bart. c. l.* quia procurator fisci, minoris, vel Ecclesiæ, non potest vendere, nisi ex causa, ut creditoribus satisfiat, quam causam non implet, habendo fidem de pretio, ideoque non potest vendere, nisi præsente & numerata pecunia. Imo *Abb. in c. 2. nu. 6. de precar.* ait, idem dicendum esse de Prælato rem Ecclesiæ legitime vendente, quod non possit habere fidem emptori de pretio solvendo. Verum contrarium probabilius tenet *Laym. cit. Thes. 64.* quia Prælato major ac liberior potestas administrandi res Ecclesiæ competit, quam Procuratori aut Mandatario, eaque exigere videtur, ut in casu, quo jus alienandi habet, etiam fidem habere possit emptori ad tempus aliquod de pretio solvendo: præterquam si ratio seu causa alienandi cesset, si non pretium ab emptore statim numeretur, videlicet ut debita Ecclesiæ solvantur.

Jam ergo an & quatenus res sacræ, v. g. vasa aut sacræ vestes Ecclesiæ, vendi possint, in sequentibus explicabimus.

IV. Assertio 1. Res sacræ, id est, quæ ad cultum divinum specialiter deputatæ, & rite consecratæ sunt, vendi non possunt ad usum privatum sive profanum, *§. Sacrarer, Instit. de rer. divis.* Ratio est, quia non sunt humani, sed divini juris, adeoque neque in commercio hominum, *§. Idem juris Institut. de inutil. stipular. §. fin. Instit. h. t. quod autem semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum, Reg. jur. 51. in 6.*

V. Assertio 2. Si res sacræ sive consecratæ ita comparatæ sint, ut earum materia non possit tali modo separari, ut inter res profanas habeantur, tunc neque ad usum sacrum, seu divinum ministerium vendi possunt, prout sumitur ex *c. Si quis objecerit; 7. caus. 1. q. 3.* ubi generaliter statuitur: non tantum consecratione proveniunt, emi posse: *nam cum corporalis Ecclesia, aut Episcopus, aut Abbas* (id est, dignitas Episcopalis aut Abbatialis) *aut tale aliquid, sine rebus corporalibus in nullo proficiunt: quisquis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum relinquit*; quia nimirum idem juris est in uno connexorum, quod in altero, *juxta Gl. ibid. V. Neutrum*: quod intelligendum est, si inseparabiliter connexæ sint, videlicet si materia non possit separari a consecratione, *Laym. citat. dis. Th. 66.* nam tunc sicut consecratio non potest consistere sine tali re materiali: ita neque res illa semel consecrata potest consi-

consistere sine consecratione, quia manente, re, manet consecratio, ergo non potest vendi unum sine alio, quin etiam alterum vendatur, adeoque neque ipsa res materialis sive materia tunc vendi potest: exemplum unum vel alterum infra adferetur. Aliter tamen legendum putat textum *cit. can. si quis objecerit Deus dedit*, quem sequitur *Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 6. de Simon. c. 14. num. 13.* videlicet, *nam cum corporalis Ecclesia Episcopus vel Abbas &c.* videlicet in genitivo, cum corporalis Ecclesiæ Episcopus: adeoq; quod ibi non agatur de materiali Ecclesia, sed de dignitate Episcopi vel Abbatis, vel similibus beneficiis spiritualibus & Ecclesiasticis: & de hoc verum sit, quod qui vendit corporale annexum, nihil invenditum relinquit. Verum alii Collectores ac Interpretes, & vetusti Codices concordant cum vulgata lectione Gratiani, ut notatur ibid. quæ sic habet, *cum corporalis Ecclesia, Episcopus &c.*

VI. Excipiuntur ab hac regula, vasa sacra, aurea, & argentea, quæ ob necessitatem redimendi captivos, vel simile opus pium exercendi, vendi possunt, *c. Sacrorum; 14. & c. seq. c. Aurum; 70. caus. 10. q. 2. l. Sancimus; 21. C. de SS. Eccles.* & quidem integra, si vendantur Ecclesiæ, aut loco sacro: conflata autem sive confracta, ut calices sacri, vel diffusa, ut casulæ & vestes sacræ, si vendantur Laico aut privatæ personæ, *Auth. præterea C. eod. & cit. l. Sancimus Suar. cit. c. 14. nu. 15. Laym. c. l. Th. 65. & 71.* Ratio, cur integra vendi possunt Ecclesiæ est, quia tunc non venditur consecratio, cum ratione illius vas tale carius non vendatur: nec venditur usus sacer, quia qui calicem emit, ex vi emptionis, non obligatur ad usum illum: solum ergo venditur illud, quod est materiale in calice, vel re simili, & pretio æstimabile, nec amittit valorem ratione consecrationis, licet novum non acquirat. Quamvis *S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. ad 2.* & Canonistæ communiter apud *Suar. c. l. nu. 5.* existiment, hujusmodi vasa sacra non posse vendi etiam Ecclesiæ integra, & quamdiu consecrationem retinent: sed nonnisi confracta, aut conflata, tunc enim consecrationem amittunt, & postea illa materia sive purum metallum vendi potest.

VII. Addit *Suar. c. l. nu. 15. in fine*, quod etiam calix integer & non confractus vendi possit Laico, si absit periculum sacrilegii, sive abusus calicis ad actus profanos: quia emit illum, ut per Sacerdotem in Oratorio vel Capella sua eo utatur. Quod tamen limitat *Laym. c. l.* id solum verum esse, si Capella sit publica, & auctoritate Episcopi erecta: quo casu per venditionem non acquiritur dominium calicis emptori Laico, vel personæ privatæ: sed Ecclesiæ, seu Capellæ consecratæ, ac proinde si dominus, vendito v. g. Castro, juxta quod Capella constructa est alio migret, non poterit sacrum calicem a se emptum secum auferre. Si vero Oratorium sit privatum, in quo ex licentia Ordinarii Missæ Sacrificium celebrari potest: tunc non potest sacer calix ita vendi Laico, cujus est Oratorium, ut dominium ejus in ipsum transferatur, prout sumitur ex *c. Ex multis; 9. c. Vendentes; 10. c. Res Ecclesiæ; 12. caus. 1. q. 3.* nam Laicus rem sacram, sicuti & locum sacrum possidere non potest, *l. Qui universas; 30. §. Possessionem ff. de acquir. possess.* Addit *Laym. cit. l.* quod possit Laicus pecunia data redimere calicem sacrum, quem emit, a jure Ecclesiæ particularis, ad quam pertinebat, ita ut postea pertineat ad Ecclesiam universalem: ad nullam autem in particulari, ita tamen ut in hoc casu Laico licentia concessa videatur, illum sacrum calicem applicandi pro libito, ad certam Ecclesiam, Capellam, vel Oratorium.

VIII. Cæterum ex tradita doctrina infertur primo. Quod calix consecratus non possit vendi, ita ut non solum materiæ, v. g. auri & argenti pondus æstimetur, sed etiam artificium dato pretio compensetur: nam cum artificium materiale nunquam possit a sacra consecratione separari, non potest calix sacer, ratione artificii sui, si integer maneat & artificiatus, moralem seu profanum usum habere, adeoque nec inde æstimationem seu pretium consequi; quia res istæ materiales non æstimantur pretio temporali, nisi propter temporalem & communem usum, & ideo locum habet supra dicta regula, quod qui unum vendit, alterum invenditum non relinquat, *Laym. c. l. Th. 69.* Contraria tamen sententia etiam ob DD. auctoritatem est probabilis, quam sequitur *Suar. cit. c. 14. nu. 16.* quia figura seu artificium solet communiter conferre ad valorem rei, & distinguitur a consecratione, & ad illam præsupponitur: & licet res consecrata, quamdiu sacra manet, non possit adhiberi ad usum profanum, hoc tamen accidentarium est ad valorem rei materialis secundum se spectatæ: etsi negari non possit, cum ex eo, quod non possit applicari ad usus humanos, minus æstimetur, quoad valorem suum materialem, *Suar. c. l.*

IX. Infertur secundo. Quod Templum, seu Ecclesia materialis ad usum divinum deputata vendi non possit; nam de hujusmodi venditione facta, etiam ob necessitatem, nulla in jure fit mentio, ideoque cum in materia prohibitoria versemur, quod non reperitur concessum, prohibitum censeri debet, *c. 2. sanct. Gl. V. Non invenitur de translat. Episc.* Imo contrarium potius in utroque Jure expressum reperitur, nempe quod Ecclesia corporalis seu locus sacer vendi non possit, *§. alt. Instit. h. t. l. Æde sacra; 73. ff. Eodem, Auth. de Alienat. & Emphyteus. c. 2. §. Et quoniam cognovimus; collat. 9. & cit. c. Si quis objecerit, caus. 1. q. 3.* Ubi dicitur, si quis objecerit non consecrationes emi, sed res ipsas, quæ ex consecratione proveniunt, penitus desipere probatur: & tradit *Gl. in c. Ad quæstiones; 6. V. Per se queat*, & ibi *DD. de rer. permut.* Ubi rationem reddit quia nulla emptio est sine pretio, quod in pecunia numerata consistit. Contrarium tamen tenet *Suar. c. l num. 23.* qui calices & Ecclesias æquiparat, & ad *cit. can. si quis objecerit*, respondet, vel mendose illum allegari a Gratiano, vel certe intelligendum esse de Ecclesia, quatenus consecrata est, seu benedictionem includit, ut sic enim vendi non potest.

Verum cum Ecclesiæ dirutæ materia, scilicet ligna & lapides, ad usus profanos applicare non liceat, *c. Ligna, 38. dist. 1. de consecrat. c. Ad hæc; 4. de Relig. domib.* consequens est, quod Ecclesia, etiam respectu materiæ non possit esse vendibilis, seu pretio æstimabilis: quod enim Deo dicatum est, non est ad usus profanos ulterius transferendum. Aliud est de vasis sacris, quæ si conflata sint, aut confracta, ad usum profanum adhiberi possunt, adeoque respectu materiæ sunt pretio æstimabilia, *Laym. cit. Thes. 66.* quamvis probabile sit quod ob causam justam, cum consensu S. Pontificis, vel etiam Episcopi, lapides & ligna Ecclesiæ dirutæ ad profanos usus applicari, adeoq; vendi possint; quia enim talis materia desiit esse sacra, nec jure divino, nec naturali prohibitum est, illam applicare ad usus profanos, *Laym. c. l. & lib. 5. Theol. mor. tr. 9. c. 13. nu. 4.*

X. Porro illud hic Notandum, posse Clericos v. g. vel Religiosos suam Ecclesiam deserere, eamque aliis tradere, & ab iis pecunias accipere, non ut pretium, sed ut alibi Ecclesiam ædificare possint, dummodo id cum legitima Superioris Ecclesiastici auctoritate fiat: quemadmodum etiam licet area seu fundus Ecclesiæ dirutæ, si restauranda non sit, ordinarie vendi, & ad usus profanos applicari non debeat, quia non est locus profanus, sive non desinit esse sacer, *l. Ædes 73. ff. h. t.* ex causa tamen necessaria id fieri potest, ut docet *S. Thom. cit. q. 100. art. 4. ad 3.* ubi ait: *licet etiam nunc terram, ubi quondam fuit Ecclesia, vendere, aut emere, in casu necessitatis*, *Laym. c. l. Th. 68.* præterea potest Ecclesia, quæ habet calicem consecratum, vel vestem benedictam, seu Casulam minus ei convenientem, illam alteri Ecclesiæ, vel loco pio tradere, & ab ea pecuniam accipere, non ut pretium seu æstimationem calicis illius aut vestis: sed ut per pecuniam illam alia similis res sacra Ecclesiæ magis utilis comparetur. Ratio est, tum quia talis contractus in effectu habet vim permutationis, quæ in tali casu licite fieri potest, quia spirituale cum spirituali commutari potest, *c. Ad quæstiones; 6. de rer. permut.* tum quia, cum Ecclesiæ, quæ calicem suum alteri tradidit, intersit habere pecuniam ad alium similem calicem comparandum, ideo potest hujus interesse compensationem juste petere ab altera Ecclesia, *Laym. c. l.*

XI. Infertur tertio. Quod oleum benedictum, sive simplex, sive mixtum balsamo, quod Chrisma vocatur, panis, aqua, & similes res benedictæ, non possunt amplius vendi, etiam ratione materiæ, ut docent communiter Canonistæ apud *Suar. cit. c. 14. nu. 5.* quia in his consecratio inest inseparabiliter materiæ, ita ut amplius converti non possint, sive applicari ad usus humanos, ideoque nec vendi, quia talis venditio simoniam continet, *juxta c. Ea quæ; 16. & c. In tantum; 36. de Simon.* Aliud vero secundum prædictos Auctores, est dicendum de vasis sacris, quæ consecrationem recipiunt dependenter a certa forma artificiali, tanquam a necessaria dispositione subjecti. Et hæc etiam ratione materiæ vendi non possunt, quamdiu formam artificialem & consecrationem retinent; secus, si illam amittant per confractionem, vel alium similem modum.

Contrarium tamen tenet *Suar. c. l. nu. 7. & plures ab eo citati*, ob generalem regulam, quod omnia, quæ sunt antecedenter annexa spiritualibus, id est, quæ secundum se præcedunt spiritualitatem, sive spiritualem consecrationem, vendi possunt, secundum se spectata cujusmodi etiam est oleum, balsamum, aqua, & alii hujusmodi liquores benedicti. Ratio autem est, quia tales res, ratione substantiæ suæ & naturalis conditionis, sunt pretio æstimabiles, & non amittunt valorem ratione consecrationis, licet novum non acquirant: quod autem, postquam semel consecratæ sunt, non possint converti, sive applicari amplius ad usus profanos, id est mere accidentarium, ob reverentiam rei sacræ, non tamen propterea res ipsæ amittunt valorem suum. Deinde Chrisma jam consecratum solet ab Episcopo distribui pro Parochiis & Monasteriis, pro quo expensas factas exigere, non esset Simonia ex natura rei, quamvis sit Simonia juris positivi, quia id specialiter prohibetur in *c. Placuit; 100. & c. Dictum; 105. caus. 1. q. 1.* idque intuitu Religionis, *Suar. c. l. nu. 23.* Et hæc sententia etiam ob auctoritatem DD. est probabilis.

§. III.

An, & quatenus alia res & jura Ecclesiarum vendi possint, vel non possint?

XII. Præmittendum, res & bona ac jura Ecclesiarum, quædam sunt mere spiritualia, ut v. g. potestas absolvendi a peccatis, Ordo sacer, & actus Ordinum: alia sunt temporalia secundum se, annexa tamen rei spirituali, idque dupliciter fieri potest: vel enim temporale annectitur rei spirituali tanquam causæ suæ consequenter, ut fructus & proventus temporales juri spirituali beneficii vel decimarum. Vel temporale spirituali annexum antecedenter quia veluti subjectum præsupponitur spirituali, ut Ecclesia materialis vel Cœmeterium, calix vel vestes sacerdotales præsupponuntur tanquam subjectum, cui consecratio vel benedictio supervenit. Item prædium aut Castrum antecedenter connexum est cum jure spirituali vel quasi Patronatus, ad quod præsupponitur illud velut subjectum, cui tanquam potestas quædam ipsum jus Patronatus inest. Idque rursum duobus modis accidere potest: vel ut temporale cum spirituali sit connexum per se & inseparabiliter, vel separabiliter & mere accidentaliter, ut mox magis declarabitur: vel deniq; quædam res & jura Ecclesiastica sacra sunt seu spiritualia tantum, quoad extrinsecam habitudinem seu relationem, quatenus jure dominii ad Ecclesiam pertinent, cui a fidelibus eo fine donata, ac dedicata sunt, ut non aliter, quam ad Dei cultum & honorem applicentur. Et hæc bona Ecclesiæ, sive immobilia, sive mobilia, quæ ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ deputata sunt, pertinent ad ultimum gradum rerum sacrarum, per quarum violationem, vel injustam ablationem, aut occupatio-

pationem Sacrilegium committitur, pertinens ad tertiam speciem Sacrilegii ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. in corp. & alii Theologi communiter*.

XIII. Assertio 1. Res Ecclesiæ mere spirituales, cujusmodi sunt omnes actus procedentes a potestate Ordinis, v. gr. Sacrificare, absolvere a peccatis, consecrare Ecclesias, solenniter benedicere &c. nullo modo vendi, aut emi possunt; quia talium actuum venditio continet Simoniam contra Jus divinum & naturale, *c. ult. caus. 1. & q. 3.* cum sint actus proprie spirituales, nam & a potestate proprie spirituali ac supernaturali procedunt, & ad spiritualem finem ordinantur; spiritualia autem non possunt pecunia æstimari, *Actor. c. 8.* & ex communi docet *Suar. Thom. 2. l. 4. de Simon. cap. 54. num. 2. Laym. cit. Thes. 71.*

XIV. Assertio 2. Quando temporale annexum est consequenter rei spirituali tanquam causæ suæ, uti fit in beneficiis Ecclesiasticis, sive jure percipiendi proventus beneficiales, vel decimas Clericales, tale jus vendi non potest; quia venditio illius Simoniaca est, *c. pen. & ult. caus. 1. q. 3. cap. Presbyter; 3. cit. caus. q. 1.* Ratio est, quia licet ipsi proventus beneficiales vel decimales secundum se sint temporales, & pretio æstimabiles, attamen fundantur in jure spirituali, & ex institutione sua ad jus spirituale consequuntur, eique accessorii sunt, ita ut a nullo percipi possint, nisi qui jus spiritualis Officii seu Ministerii habet: quare reipsa & de facto non sunt duo jura, quorum unum versetur circa Officium seu Ministerium spirituale, alterum circa reditus temporales percipiendos, sed est unum idemque jus, quod ad unum terminatur, mediante altero, sive ratione alterius; nam proximum fundamentum juris ad reditus temporales, est ipsum officium, seu ministerium spirituale, ratione cujus stipendium sustentationis debetur Clerico, ergo jus beneficiale totum illud includit, scilicet, quod sit jus percipiendi reditus temporales, propter officium spirituale; ergo immediate ac primario versatur circa spirituale, nempe officium spirituale, & mediate solum circa temporale, tanquam accessorium, quod ex illo sequitur videlicet circa fructus temporales, ac proinde non potest vendi jus proventuum Clericalium, nisi una etiam vendatur, & transferatur jus spiritualis tituli seu officii: hoc autem cum sit spirituale & invendibile, sequitur neque jus beneficii sive proventuum beneficialium vendi posse, præsertim cum utrumque sit unum idemque jus, ut dictum. Itaque non possunt fructus temporales vendi, & percipi titulo spiritualis beneficii; quia ut sic venderentur, prout substant juri spirituali, adeoque jus spirituale venderetur: licet alias ipsi proventus Ecclesiastici secundum se, ut separati sunt a titulo beneficii, vendi possint, absque omni Simonia, *Suar. l. 4. de Simon. c. 24. nu. 8. & 10. & Laym. cit. dis. Thes. 69. & 70.* Cæterum S. Pontifex potest jus decimarum aut proventuum beneficialium, sive præbendam ut temporale quid est, separare a spirituali Titulo officii, & ex publico veluti privatum, & ex spirituali annexo facere mere temporale, & sic temporale factum pretio æstimabile, poterit etiam vendi sine Simonia: imo etiam donari ex justa causa Laico: sed antequam separatio fiat, venditio locum habere non potest, *Suar. cit. c. 24. nu. 3. Laym. c. l.*

XV. Assertio 4. Quando temporale spirituali est annexum antecedenter, velut subjectum præsuppositum spirituali, & quidem per se, ac inseparabiliter, videlicet Ecclesia, Cœmeterium, seu locus sepulturæ; tunc etsi hæc, quatenus temporalia sunt, absolute loquendo, & ex natura rei vendi possint: nec venditio illorum sit Simoniaca, modo non vendantur ratione consecrationis, sive ut consecrata, & benedicta sunt; cum secundum se sint res temporales ac pretio æstimabiles: non tamen possunt vendi, ob constitutionem seu prohibitionem Ecclesiæ, *c. Querelam; 15. de Simon.* quæ prohibitio cum sit facta intuitu Religionis, ideo talis venditio continet Simoniam juris positivi sive Ecclesiastici, *Suar. cit. c. 14. nu. 18. & 19. Laym. cit. Thes. 71.* Excipiuntur vasa sacra, quæ vel integra Ecclesiis, vel saltem confracta etiam Laicis vendi possunt, ut supra dictum.

XVI. Assertio 4. Quando temporale annexum est spirituali antecedenter, & separabiliter, tunc temporale vendi potest, v.g. Castrum vel prædium, cui jus Patronatus inest ac competit: nulla enim Constitutio Ecclesiæ id prohibet: nam quamvis jus Patronatus, secundum se, vendi non possit, *c. Quia Clerici 6. de jure patron.* quia est spirituale vel quasi: vendito tamen Castro vel prædio, una cum omnibus pertinentiis, etiam jus Patronatus ipsi adhærens accessorie transfertur in emptorem, *de quo infr. Tit. 38.* Neq; vero hinc sequitur, quod etiam jus percipiendi decimas, vel reditus beneficiales vendi possit, sed potius oppositum: Nam sicut vendito castro, vel prædio, sive in alium etiam Laicum translato, simul transfertur jus Patronatus spirituale, quia consequenter adhæret juri temporali, sive dominio prædii, cui accessorie est annexum. Ita ob contrariam & oppositam rationem, jus percipiendi proventus Ecclesiasticos temporales vendi non potest; quia jus spirituale Tituli beneficialis, cui consequenter adhæret, & in quo fundatur, vendi non potest, *Laym. cit. Thes. 70.* & patet ex dictis.

XVII. Assertio 5. Bona Ecclesiæ, etsi absolute loquendo, vendi possint, non tamen debent, si sint immobilia, & mobilia pretiosa, ac permanentia, nisi ex justa causa, & cum requisitis juris solennitatibus: alioqui enim prohibita est, secundum SS. Canones, eorum alienatio, & consequenter etiam venditio, ut patet ex supra dictis *Tit. 13.* Nam & de bonis dici potest, quod semel DEO dicata sunt, & ut sic quodammodo consecrata, & sacra effecta, ac Divini juris, ad humanos, seu profanos usus iterum transferri non decet *c. Mancipia; 3. in fine de rer. permut.* præsertim, si sint mancipia Ecclesiæ, hæc enim intrinsece sunt capacia servitii Divini, ut ad cultum DEI dedicari possint, *cit. c. 3. & 4. de rer. permut. Laym. in cit. dis. thes. 72.*

§. IV.

An exteris, & peregrinis carius liceat vendere merces, quam indigenis: & quæ sit pœna falsantium justas mensuras, ac pondera?

XVIII. Ad priorem quæstionem respondetur negative; quia merces, quæ ad vitæ sustentationem, videlicet ad victum, vestitum, & habitationem necessariæ, justo pretio vendi debent, non tantum incolis, sed etiam extraneis, prout sumitur ex *c. Placuit; 1. h. t.* ubi ita decernitur. Presbyte„ri, sive Plebani plebes suas admoneant, ut se hospitales ex„hibeant erga transeuntes peregrinos, & non carius ven„dant ipsis ea, quibus indigent, quam in mercato, sive pu„blico foro vendere possunt, alioquin ad Presbyterum (id „est, Episcopum, *Gl. fin. hic*) id referant, ut ad id justo ipsius compellantur. Ratio est, quia Episcopus habet jurisdictionem etiam in Laicos, ubi agitur de evitando peccato, & de exercendo opere pietatis, *c. 5. de offic. Jud. Ordin. & c. Novit. 13. de Judic.* At vero carius vendere rem, quam valeat, est secundum se injustum, & illicitum, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 77. art. 1. in corp.* & causa pietatis est, ut peregrini humaniter tractentur: ergo Episcopus potest vendentes compellere, etiam per excommunicationem, ut ultra justum pretium victualia ad victum necessaria peregrinis non vendant, *Gl. hic V. Hospitales, Abb. ibid. n. 5.*

XIX. Hinc infertur Primo. Quod Magistratus in iis, quæ ad vitam hominis sustentandam sunt necessaria, possit statuere, ac definire justum pretium; quia pertinet ad Superiorem providere necessitatibus subditorum, & Reipublicæ, & quia ad vitæ sustentationem spectat etiam taxare pretium in domibus aptis ad locandum, & in pannis, ac similibus, *Abb. hic nu. 6.* & docet etiam *Bart. in l. 1. C. de Episcop. audient.* Infertur secundo. Justum rerum pretium censetur esse illud, pro quo venduntur in foro publico, *Barb. in Collectan. hic n. 7.* & alii apud ipsum. Infertur tertio. Quod tempore gravis necessitatis, & inopiæ, ii, qui abundant victualibus ad vitam necessariis, non tantum cogi possunt ad vendendum: sed etiam implorato judicis officio, cogi possunt ad succurrendum pauperibus graviter indigentibus, juxta proportionem facultatum suarum, ut sumitur ex *c. Sicut; 8. junct. Gl. V. Esurientiam; dist. 47.* ubi ait, licet pauperes actionem directam non possint instituere ad necessaria sibi suppeditanda, possunt tamen Ecclesiæ illos denunciare, ut ab ipsa ad id compellantur, quia tunc Eleemosyna est in præcepto, & obligantur divites ex lege charitatis ad subveniendum valde graviter indigentibus, *Abb. hic n. 7. & 8.*

Cæterum quod dictum est, non posse merces carius vendi exteris, quam indigenis: id limitari debet, nisi per adventum multorum exterorum crescat multitudo emptorum, adeoque etiam augeantur pretia rerum, tunc enim exteris vendi possunt merces pretio illo aucto: civibus vero pretio minore, quod antea vigebat in illo loco, liberaliter illis remisso augmento novo pretii, *Molin. tr. 2. disp. 346. n. 2. Tamburin. in Decal. l. 8. tr. 3. c. 4. §. 3. n. 8.*

XX. Ad alteram quæstionem respondetur: Olim statutum „erat, ut si quis justas mensuras, & justa pondera, lucri „causa, mutare præsumpserit, per XXI. dies in pane, & „acqua pœniteat, prout refertur in *c. Ut mensuræ; 2. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Moguntinensi, quæ est pœnitentia imposita in foro animæ. Hodie vero Canones pœnitentiales antiqui non sunt amplius in usu, & pœnitentiæ a SS. Canonibus impositæ sunt arbitrariæ, seu relinquuntur judicio Confessarii, ut notat *Joan. Andr. hic n. 1. & Abb. n. 1. Barb. in Collect. hic nu. 5.* Jure vero Cæsareo, & in foro externo Civili falsatio in mensuris, & ponderibus inter species criminis falsi numeratur, & falsarius condemnatur in duplum, & relegatur, ut constat ex *l. pen. ff. ad leg. Cornel. de falsis*: Porro pœna, seu pœnitentia imposita in foro animæ, seu interno conscientiæ, non tollit pœnam imponendam in foro externo, seu judiciali, nec vice versa; quia prior imponitur ob læsionem DEI, posterior ob læsionem Reipublicæ, *Abb. hic n. 2.*

§. V.

An venditio, vel emptio ob læsionem ultra, vel infra dimidium justi pretii, sit invalida, vel saltem rescindi possit?

XXI. Assertio 5. Si venditor in venditione ultra dimidium justi pretii læsus sit, id est, nec dimidiam partem ejus, quod justum mercis pretium tempore contractus fuit, accepit: ut si v. gr. res, cujus justum pretium infimum tempore venditionis erat 100. florenorum, vendita sit minus 20. florenis: tunc valet quidem venditio, sed venditor agere potest adversus emptorem, & petere, ut vel rescissa venditione rem venditam sibi restituat, pretiumque suum recipiat, vel justi pretii defectum suppleat, prout ipse emptor maluerit. Ita statutum habetur in *l. 2. C. de rescind. vendit. & in c. Cum dilectis; 3. h. t.* ubi cum quidam Canonici Beluacenses, igno„rante Capitulo, silvam quandam ad ejusdem mensam perti„nentem Abbati, & Monachis vendidissent pro x. libris, cum „xl. Marcbas tunc valet, Capitulum Beluacense querelam „detulit ad Alexandrum III. qui causam delegavit Episcopo „Morinensi, & Decano Rhemensi, cum clausula ut si uter„que causæ cognitioni interesse non posset, alter solus pro„cederet, & definiret. Quare unus ex Delegatis Decanus „Rhemensis, Episcopo impedito, solus processit, & cum „per testes deprehendisset, Abbatem, & Monachos nec „dimidiam quidem partem justi prætii pro silva ipsis ven„dita solvisse, venditionem invalidam esse pronunciavit, & „silvam Canonicis Beluacensibus adjudicavit, eosque in pos„sessionem induxit. Quam sententiam Alexander III. quip-

„ pe

„ ne juri contrariam cassavit, secundum quod, si res infra
„ dimidium justi pretii sit vendita in arbitrio emptoris est,
„ vel supplere, si velit, quod deest justo pretio, vel ven-
„ ditionem rescindere, ideoque possessionem silvæ Abbati,
„ & Monachis restituendam esse mandavit: salva tamen
„ manente quæstione Canonicis Belnacensibus, si quam con-
„ tra Monachos proponendam existimaverint, sive super de-
„ ceptione justi pretii infra dimidium: sive super eo, quod
„ non intervenerit consensus Capituli ad alienationem re-
„ quisitus, sive quavis alia causa rationabili.

XXII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Licet venditio ignorante Capitulo facta, fuerit nulla, & de eo in libello mentio facta sit, quia tamen in progressu judicii ad hoc non fuit actum, neque id ab actore probatum, sed solum allegatum, ideo Papa non pronunciavit, venditionem fuisse nullam ob defectum consensus Capituli; ut notat *Gloss. hic V. Reddendum & Abb. num.* 4. Sed si ad hoc actum fuisset, Papa non mandasset silvam restitui Monachis. At vero secundum id, quod actum fuit, & qua ratione petitum fuit a Capitulo Belnacensi, ut rescinderetur contractus, male processum, & judicatum fuit (quia non poterat Capitulum absolute, & determinate petere rescissionem contractus ex *l. 2. C. de rescind. vendit.* sed solum alternative, sive disjunctive, ut vel rescindatur venditio, vel suppleatur justum pretium ab emptore, prout ipse maluerit: ideo sententia per quam fuit a Delegato venditio irrita pronunciata, a Papa fuit retractata, & consequenter, quia per illam Monachi injuste fuerunt spoliati possessione rei emptæ, illa ipsi fuit adjudicata, *Gl. cit.*

Notandum secundo. Etsi in casu hujus cap. Canonici Belnacenses ideo succubuerunt in judicio, quia determinate petiverunt rescindi venditionem, propter læsionem ultra dimidium justi pretii, cum tamen disjunctive id petere debuissent: nihilominus tamen adhuc postea agere potuerunt contra Monachos, ad rescindendum contractum, propter non adhibitum consensum Capituli, vel petere restitutionem in integrum, propter enormem læsionem; quia qui in uno judicio succubuit, sive quia causam, aut titulum probare non potuit, sive quia inepte libellum formavit, ut in casu proposito, is non prohibetur in alio judicio, ex alia causa, aut titulo eandem rem petere, sive personali, sive reali actione, prout sumitur ex hoc cap. & habetur in *l. Et ne eadem; 14. ff. de except. rei judic.* & expressius in *c. ult. junct. Gl. V. Jure de caus. poss. & propr. Gl. hic V. Quæstione.*

„ XXIII. Confirmatur supra posita assertio ex cap. *Cum*
„ *causa*; 6. *Si hoc tit.* Ubi cum Monachi S. Martini de
„ monte Civibus Viterbiensibus quædam casamenta, sive
„ casas vendidissent, & constaret Monasterium, ultra di-
„ midium justi pretii, deceptum fuisse. Ideo Innocentius
„ III. per sententiam decrevit, ut prædicti Cives, vel re-
„ cepto pretio, possessiones illas restituerent, vel supple-
„ rent, quantum tempore venditionis celebratæ de pretio
„ justo defuisse constaret. Porro electio quoad hoc est em-
„ ptoris, nam emptor, qui decepit, solvendo minus ultra
„ dimidium quam res valebat, est debitor; electio autem
in alternativis est debitoris, & sufficit alterutrum adimplere *Reg. jur. 70. in 6.* sicut e converso, electio est venditoris, si deceptus sit emptor, *l. 5. junct. Gl. V. Elegerit; C. de rescind. vendit.* & dicitur infra.

XXIV. Sed hic objici potest, si quis vendat rem suam minore pretio, quam valeat, animo donandi, non auditur, si petat rescissionem venditionis, *l. Si quis; 38. junct. Gloss. margin. ff. de contrah. empt.* At qui sine necessitate cogente & sine vi, ac metu, vendit rem suam infra pretium justum, censendus est voluisse donare, quod deest pretio justo, quia quilibet præsumitur scire valorem rei suæ, *l. Quisquis; 15. C. de rescind. vendit.* ergo non vendidisset infra pretium justum, nisi defectum donare vellet. Respond. Non præsumitur quis animo donandi vendidisse minore pretio, nisi talis animus ex adjunctis circumstantiis colligi possit, ut quia v. gr. emptor est consanguineus, vel amicus, erga quem venditor optime est affectus, tunc enim censetur donare voluisse defectum pretii, vendendo rem minore pretio: nec rescindi potest venditio, juxta *cit. l. Si quis*. Alioqui vero non debet præsumi animus donandi in dubio, cum nemo censeatur facile jactare suum, *l. Cum de indebito; 25. ff. de probat.* quare hoc ipso, quod venditor dicat, se vendere velle, debet præsumi, quod donare nolit, licet infra pretium justum vendat, nisi id exprimat, & hæc ipsa præsumptio, veluti fortior elidit alteram, quod quisque rei suæ pretium scire censeatur *Abb. in cit. c. penult. hoc tit. num.* 4. His adde, quod non præsumitur donatio, quando, vel ignorantia justi pretii, vel necessitas emendi, aut vendendi intervenit: sed requiritur, ut contrahentes sciant rerum pretia, & omnino libere, sine vi, metu, ac fraude, emant, vel vendant, tunc enim si quis sciens se non debere aliquid, solvat, donare præsumitur, *l. Indebitam; 9. C. de condict. indeb. Laym. l. 3. tract. 4. c. 17. §. 1. num.* 6.

XXV. Assertio 2. Non solum venditor, sed etiam emptor, si supra dimidium justi pretii summi læsus sit, restitui debet, ita ut vel rescindendus sit contractus, vel justum pretium sit supplendum, pro arbitrio venditoris, qui læsus est, ut est communis sententia DD. apud *Molin. disp. 349. num.* 1. Ratio est, quia licet remedium ex *l. 2. C. de rescind. vendit.* ob læsionem ultra dimidium justi pretii, soli venditori expresse concessum reperiatur in jure: tamen æquitas postulat, ut propter æquiparationem, sive æqualitatem, sicut venditori enormiter læso succurritur, ita & emptori enormiter læso succurratur, ne contractus ex una parte claudicet.

Verum gravis hic controversia oritur; quomodo dimidium justi pretii in emptore læso sit computandum? Omnes DD. conveniunt, læsionem ultra dimidium justi pretii, ex parte venditoris contingere, si rem valentem v. gr. 100. flor. vendat 48. vel minoris, non autem si 50. vel pluris: at vero in emptore non conveniunt, nam *Abb. in cit. c. Cum dilecti; num. 2. hoc tit. Mynsing. centur. 4. observ. 73. Fachin. par. 1. l. 2. controv. cap.* 16. & alii apud ipsos censent ut emptor dicatur læsus ultra dimidium, requiri, ut duplo plus solverit, quam solvere debuerat, v. gr. pro re valente 100. flor. solverit plus, quam 200. Ratio eorum est, quia sicut venditor tunc enormiter læsus censetur, si nec dimidiam partem justi pretii pro re vendita est consecutus: ita vicissim emptor enormiter læsus censeri debet, si nec dimidiam partem mercis æstimatæ est consecutus; vel clarius, tunc solum læso succurritur, si plus quam duplum dedit, minus autem quam dimidium accepit: id autem in venditore contingit, si mercem valentem 100. vendat infra 50. In emptore vero, si rem quæ valet 100. emat plus quam 200. florenis. Confirmatur, quia computatio fieri debet ex eo, quod quilibet dedit, & ex parte venditoris fieri debet computatio mercis traditæ cum pretio: ex parte vero emptoris ex pretio dato cum re accepta: sicut ergo ad hoc, ut venditor lædatur ultra dimidium justi pretii, necessarium est, ut res ab ipso tradita duplo magis æstimetur, quam pretium acceptum, quod fit, si pro re valente 100. accipiat minus, quam 50. ita vicissim ad hoc ut emptor sit læsus ultra dimidium justi pretii, necessarium est, ut pretium duplo excedat valorem rei emptæ, quod non fit, nisi pro re valenti 100. solverit plus quam 200. flor. quia res ipsa, quam emptor accepit, supplet 100.

Contraria tamen sententia est communis, & verior, ac æquior, quam tenet *Gloss. in l. 2. C. de rescind. vendit. & in cit. cap. pen. V. Dimidiam, hoc tit. Covarruvias l. 2. resol. cap. 3. numer. 8. Molin. cit. disp. 389. num. 2. Less. l. 2. cap. 2. numer. 20. Laym. cit. cap. 17. numer. 7. Castr. Pulao cit. disp. 5. pun. 17. §. 1. numer.* 3. videlicet quod etiam in emptore læsio ultra dimidium spectanda sit, in ordine ad justitiam pretii, ita ut si v. gr. res vendita ad summum valuit 50. flor. & emptor solvit supra 100. contractus sit rescindendus, vel excessus pretii justi emptori restituendus prout venditor voluerit. Ratio est, quia in contractu reciproco æqualitas servanda est, & quidem arithmetica, seu absoluta inter contrahentes: ac proinde æquum non est, ut jura permittant majorem læsionem in emptore, quam in venditore: at vero secundum priorem sententiam, duplo plus lædi posset emptor, quam venditor, nam si venditor rem valentem 100. flor. vendiderit minus 50. flor. ipse restituitur, quia dimidium pretium rei venditæ non accepit: emptor vero licet pro re valente 100. solverit 150. & 60. adeoque plus, quam dimidium justi pretii, non restituitur, nisi solverit pro ea duplo plus videlicet plus quam 200. flor. quod est contra jura, quæ læsionem ex parte pretii considerant, non ex eo, quod utrinque datur, sicut in permutatione pecuniæ cum re tanquam mercis cum merce; sed æstimatio valoris rei, per pecuniam tamquam pretium, ut bene advertit *Covarruv. c. l.*

Et hinc patet Responsio ad fundamentum oppositæ sententiæ, non enim læsio consideranda est ex eo, quod emptor accepit, sed ex pretio, quod dedit: unde si emptor dedit plus, quam dimidium pretii justi pro re empta, quam dare debuit, læsus fuit ultra dimidium, adeoque restituendus est: sicut si venditor accepit minus dimidio justi pretii, quod accipere debuit, læsus censetur ultra dimidium, adeoque etiam restituendus est, alias non servaretur æqualitas inter utrumque, quod admittendum non est, cum venditio, & emptio sint correlativa, ac proinde dispositum de uno censeri debet etiam dispositum esse de altero, *Castr. Pulao c. l. num.* 4.

XXVI. Cæterum circa læsionem ultra dimidium justi pretii in emptione, & venditione notandum præterea primo. Tripliciter potest quis lædi, vel decipi ex contractu, ut tradit. *Gloss. in cit. cap. Cum dilecti; V. Deceptione hoc tit.* Primo. Si deceptio det causam contractui, ut si quis dolo inductus sit a venditore ad emendum, alias non empturus, vel ab emptore ad vendendum, & tunc contractus est ipso jure nullus, sicut & cæteri contractus bonæ fidei, *l. Et eleganter; 7. in princ. ff. de dolo, l. Si dolo; 5. C. de rescind. vendit.* In contractibus vero stricti juris, etsi dolus det causam contractui, tenet contractus ipso jure, sed agens per exceptionem doli repelli potest, *l. Si quis; 36. ff. de V. O.* Secundo. Si dolus incidat in contractum, ut si quis rem quidem vendidisset, & emisset, sed dolo ab altero contrahente inductus minoris vendidit, vel pluris emit, tunc tenet contractus, sed agi potest ad supplementum ejus, quod deest, vel ad restituendum id, quanto pluris emit, *l. Julianus; §. Si venditor; ff. de action. empt.* Tertio. Si dolus neque dat causam contractui, neque incidit in contractum: sed error committitur circa pretium, propter ignorantiam justæ æstimationis, & tunc ait JCtus, *in l. In causa; 16. §. Idem Pomponius; ff. de minorib.* in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumvenire: quod intelligi debet, dummodo ea deceptio intra latitudinem justi pretii fiat, ut ait *Covarr. cit. cap. 3. num.* 2. vel potius, quod naturaliter, jure gentium scilicet, quod est jus naturale secundarium, liceat, id est, permissum sit, & impunitum maneat, si in emptione, & venditione pretii justi limites excedantur, ut explicat. *Molin. disput. 350. num. 8. juxta Reg. jur. 144. in ff.* ubi dicitur, non omne quod licet (hoc est, per leges permissum est, sive impunitum) honestum est: dummodo absit animus fraudandi, & deceptio, sive læsio non sit nimis magna, sive notabilis: nam si dimidium justi pretii excedatur, tum læso competit actio ex *l. 2. C. de rescind. vendit.* ne quis nimium locupletetur cum alterius jactura. At vero si deceptio, seu læsio contingat infra dimidium justi pretii, vel usque ad dimidium, non ultra, tum in foro externo, Civili, & Eccle-

cleſia-

clesiastico, læso non succurritur; idque ne propter læsionem qualemcumque impedianturrerum commercia, & ob litium multitudinem vitandam, quarum nullus finis foret, si ob quamlibet læsionem agi in judicio posset, *Laym. cit. cap. 17. num. 5. & 6.* & alii communiter. Porro tametsi etiam Jure Canonico deceptis infra dimidium justi pretii non detur actio judicialis, ut colligitur in *c. Cum dilecti; 3. & cap. pen. hoc titul.* ubi solum conceditur actio læsis ultra dimidium; neque ullus extat Canon, qui concedat actionem læsis infra dimidium: conceditur tamen illis denunciatio Evangelica, per quam deceptores, si admoniti de damno resarciendo, id non faciant, denunciari possunt Prælato Ecclesiastico, ut ad id compellantur, ad quod sub peccato mortali sunt obligati, ut colligitur ex *cit. cap. Novit. 13. de judic. Laym. cit. cap. 17. numer. 8. §. Tertium, Palao cit. pun. 17. §. 2. num. 7.* & alii.

Notandum secundo. In foro tamen conscientiæ, sive vendatur res ultra limites justi pretii, sive ematur infra latitudinem justi pretii, etiamsi non sit ultra dimidium, nec infra dimidium, talis venditio, & emptio est iniqua, & adversatur legi, & æqualitati justitiæ commutativæ, adeoque tam venditor, quam emptor sub peccato mortali (si sit quantitas notabilis, & sufficiens ad mortale) obligatus est restituere excessum, vel defectum pretii, ut docet S. Thomas *cit. qu. 77. art. 1. ad 1.* & alii communiter, tam Theologi, quam Jurisperiti, apud *Molin. cit. disp. 350. numer. 5.* nisi adsint conjecturæ, ex quibus probabiliter præsumi possit, quod deceptus liberaliter condonavit, vel remiserit id, quod minus accepit, vel plus dedit, quod tamen non præsumitur, si notabilis sit & læsio, & inæqualitas; *Laym. c. l. n. 5. & 6. Pal. c. l. n. 4.*

XXVII. Notandum tertio. Justum pretium rei venditæ in læsione, vel infra dimidium attendi debet, secundum tempus, quo celebratus fuit contractus, quanti videlicet res eo tempore valuit, & non quanti postea valuit, *c. pen. ibi: venditionis tempore, h. t. & l. Si voluntate; 8. ff. de rescind. vend. Molin. cit. disp. 349. num. 3.* & alii communiter. Neque vero, si emptor, qui læsit, eligat supplere pretium, satisfacit, si solum velit restituere, quantum fuit medietati justi pretii, ut si v. gr. rem valentem centum emit 40. adeoque infra dimidium justi pretii, non satis est, ad excludendum læsionem justi pretii, quod velit adjicere 10. quæ desunt ad 50. quod erat dimidium justi pretii: sed necesse est, ut integrum pretium, sive totum illud, in quo venditor fuit læsus, restituat, videlicet in allato exemplo 60. vel ut rem emptam restituat, ut colligitur *ex cit. c. Cum dilecti; & c. pen. h. t. & l. 2.* ibi: *Quod deest justo pretio C. de rescind. vend.* Similiter si venditor rem valentem 50. vendidit centum & 5. flor. non satis est, si reddat 5. florenos, quibus redditis, cessaret læsio ultra dimidium justi pretii: sed reddere debet omnem pecuniam, in qua deceptio facta est, videlicet 55. flor. vel rescindere debet contractum, & refuso omni pretio, quod accepit, videlicet 155. floren. recipere rem venditam, *Canis. in cit. c. Cum dilecti; 10. h. t. Palao cit. pun. 17. §. 13. n. 2.*

Porro cum pretium justum naturale, seu vulgare non consistat in indivisibili, sed latitudinem habeat, & sit infimum, medium, & summum, sive rigorosum, ut venditor censeatur læsus ultra dimidium, necesse est, ut vendiderit infra dimidium justi pretii infimi, quo æstimata fuit res tempore venditionis; non enim emptor tenebatur emere pretio summo, vel medio, sed satis erat, si infimo emit. Similiter ut emptor dicatur læsus ultra dimidium, necesse est, ut rem emerit ultra dimidium justi pretii, quo res empta tempore contractus æstimata fuit, secundum summum ejus valorem, seu pretium; nam nec venditor ea venditione secundum infimum pretium, nec emptor ex emptione secundum pretium summum, læditur, cum pretia illa sint justa; *Covarr. 2. resol. c. 3. n. 3. Mol. c. l. Palao cit. pun. 17. §. 2. nu. 5.*

Notandum quarto. Si contractus emptionis, ac venditionis propter enormem læsionem postea rescindatur, sive venditor sit læsus vendendo rem infra dimidium justi pretii, sive emptor, emendo ultra dimidium justi pretii, non debet fructus interim ex re empta perceptos, una cum re restituere, ut ex communiore sententia docet, *Molin. cit. disp. 349. nu. 12. Less. cit. c. 21. num. 122. Laym. cit. cap. 17. nu. 8. Palao cit. pun. 27. §. 13. nu. 3. contra Covarruv. c. l. n. 9.* Idque colligitur ex *c. Ad nostram; 11. de reb. Eccles. alien.* ubi res Ecclesiæ fuit alienata, infra dimidium justi pretii, ideoque restitutio fuit concessa, cum tamen fructus non fuerint restituti, sed possessori relicti: & jura, quæ concedunt læso, ut petat contractum rescindi, vel pretium suppleri, nullam de fructibus restituendis mentionem faciunt. Ratio est, quia fructus temporis intermedii ad emptorem tanquam dominum rei venditæ spectant, cum venditio fuerit valida, etsi pretium justum non fuerit solutum, & sic emptor percipit fructus ex re sua, & periculum rei ad eundem spectat, & venditor toto eo tempore potitus est pretio. Idemque dicendum, si emptor læsus agat adversus venditorem, isque rescissionem contractus eligat; non enim tenetur emptor cum re restituere fructus: alioquin facta restitutione rei, & fructuum, etiam emptori restituendum esset lucrum, quod ex pretio comparare poterat, quod ordinarie excedit fructus ex eo perceptos, *Palao c. l. num. 7.*

§. VI.

Quibus casibus cesset remedium rescindendæ venditionis, ob læsionem etiam ultra, vel infra dimidium? & an locum habeat etiam in aliis contractibus?

XXVIII. Assertio 1. Inprimis quando res casu fortuito periit, sive fuerit empta infra dimidium, sive vendita ultra dimidium justi pretii, in foro externo, neque emptori, neque venditori læso datur actio ad rescindendum contractum, vel supplendum defectum pretii, vel restituendum excessum; nam re perempta casu fortuito, cessat optio rescindendi contractum, & cum res reddi non possit, vel supplendi pretium, quam is habet, qui læsit, & consequenter cessat actio, quæ ex *cit. l. 2. C. rescind. vendit.* oritur, sibique læsus imputare debet, quod non convenienti tempore egerit, *Covarr. l. 2. resol. c. 4. num. 14. Mol. cit. disp. 49. nu. 6.* ubi addit, quod in foro conscientiæ, & venditor excessum pretii justi, quia rem pluris, quam valebat, vendidit, & emptor defectum justi pretii, quia rem minoris emit, quam valebat, restituere tenetur, etiamsi res perierit casu fortuito, quia nemo debet cum alterius jactura locupletari. Idque procedit, saltem si venditor, vel emptor conscius fuit injustæ læsionis, tunc enim illa obligatio oritur, non ratione rei emptæ, quæ periit: sed ratione injustæ venditionis, vel emptionis. Quod si vero res sit vendita, ultra dimidium justi pretii, bona fide, neuter restituere tenetur, etiam in foro conscientiæ, excessum, vel defectum pretii justi; quia venditor obligatus est restituere excessum, solum ratione injustæ acceptionis, quæ tunc abest, sicut & emptor: cum enim res apud ipsum non amplius extet, etiam æquivalenter, sed sine culpa ipsius perierit, non obligatur etiam ratione rei acceptæ, *Cast. Palao cit. pun. 27. §. 10. num. 19.* nisi quatenus inde uterque, vel venditor, vel emptor locupletior factus est, *Palao cit. loco num. 20.*

Secundo cessat beneficium dictæ *l. 2. C. de rescind. vend.* Si quis non generaliter tantum, sed specialiter, & expresse renunciavit, præsertim accedente juramento, ut docet *Covarr. l. 2. res. c. 4. nu. 1. & Molin. cit. disp. 349. nu. 26. & 27.* tum quia quilibet potest renunciare favori pro se introducto, *l. pen. C. de pact.* & remittentibus actiones suas, non est regressus dandus, *l. Quæritur; 24. §. Si venditor; ff. de ædil. edict.* tum quia omne juramentum servandum est, quod sine dispendio salutis æternæ servari potest. Excipitur tamen, si læsio ultra dimidium justi pretii fuerit gravissima, seu valde enormis; ea enim sub renunciatione etiam speciali, & jurata non comprehenditur, *Covarruv. citat. loco num. 5.*

Tertio non potest hoc remedium rescissionis intentari contra tertium rei possessorem, quando is acquisivit eam titulo oneroso, ac justo pretio, & bona fide, sive ignarus injustæ læsionis: secus est, si tertius ille acquisivit titulo lucrativo, vel sciens, quod infra dimidium justi fuerit empta, acquisivit: tum enim etiam adversus tertium possessorem agi potest, in defectum primi emptoris, ut vel rem emptam restituat, vel defectum pretii suppleat, de quo videri potest *Covarr. citat. cap. 3. numer. 10. & Molin. citat. disput. numer. 4. & 5.*

XXXIX. Assertio 2. Non solum in contractu venditionis, & emptionis; sed etiam in aliis contractibus locum habet remedium, *c. l. 2. & c. 3. & pen. h. t.* sive sint bonæ fidei, sive stricti juris, onerosis tamen, & reciprocis, in quibus scilicet utrinque aliquid datur, vel promittitur, ut in locatione, permutatione, emphyteusi &c. in his enim propter inæqualitatem in foro externo actio non conceditur, nisi læsis ultra dimidium justi *Abb. in c. pen. nu. 8. h. t. Molin. cit. disp. n. 54. Laym. cit. c. 17. n. 8.* In aliis vero contractibus lucrativis, vel non reciprocis, ut in deposito, mandato, commodato, & precario, ac donatione non habet locum rescissio, *ex l. 2.* sed alionde infirmandi sunt, *Palao citat. punct. 17. §. 8. num. 2.*

§. VII.

An Emptioni, & venditioni licite apponi possit pactum retrovendendi, vel redimendi?

XXX. Notandum, pactum hoc tribus modis apponi posse. Primo. In favorem venditoris, ut si Titius vendat fundum Caio, eo pacto, ut intra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit, reddito pretio, emptor fundum restituat, sive revendat eo pretio, quo Titius ipsi prius vendidit, Secundo. In favorem emptoris, si nimirum emptor cum venditore conveniat, ut si intra certum tempus, vel quandocunque voluerit emptor restituere rem emptam, v. g. fundum, venditor teneatur illam reemere, restituto pretio, quo prius res est empta. Tertio. In favorem utriusque, ita ut si intra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit reddere pretium, emptor teneatur reddere fundum emptum: & vice versa, si emptor voluerit reddere fundum emptum, venditor debeat reddere pretium, ita ut tam venditori, quam emptori liberum sit, intra certum tempus, vel quandocunque placuerit, contractum dissolvere.

XXXI. Assertio 1. Venditio, cum pacto redimendi, in gratiam solius venditoris apposito, facta ei potestate, oblato pretio, redimendi rem venditam, quandocunque voluerit, vel intra certum tempus, est licita, ut patet ex *l. 2. C. de pact. inter empt. & vend. compos.* modo in ea minuatur pretium rei venditæ, ita ut minoris vendatur, quam si absolute esset vendita. Est communis sententia apud *Less. l. 2. c. 21. dub. 24. num. 13.* Ratio est, quia tale pactum non cedit in ullius injuriam, ut patet ex *Levit. cap. 25.* ubi filiis Israel a Deo concessa est potestas redimendi possessiones venditas: modo, ut dictum, minore pretio vendatur; quia cum emptori in gratiam venditoris novum onus pretio æstimabile imponatur, quod non venit ex natura contractus; ita ut ipsi volenti teneatur rem revendere, sive restituere intra certum tempus, vel quando voluerit: ideo illud compensari debet diminutione pretii, quanti illud onus æstimabitur, & res onerata minus valet, quam libera.

XXXII. Ubi notandum primo. Non convenire inter DD. quantum de pretio rei cum tali pacto venditæ sit detrahendum, ut

ut censeatur justum. Aliqui censent pretium juste posse diminui usque ad tertiam partem, ut si v. g. res absolute vendita valeat 30. flor. cum tali pacto, valeat 20. Aliqui usque ad quartam partem, ita ut res, quæ valet secundum se 20. flor si cum tali pactu vendatur, valeat solum 5. *Azor l. 8. c. 22. q. 3.* Alii denique dicunt, id esse prudentis arbitriu, sive Judicis officio æstimandum, & desiniendum, spectatis circumstantiis, nempe expensis in rem faciendis, longitudine, & brevitate temporis, & cujusque Regionis consuetudine, *Covarruv. l. 3. resol. c. 10. nu. 2. Molin. tr. 2. disp. 375. nu. 8. Tambur. cit. c. 7. §. 8. nu. 19.*

Notandum secundo. Si res vendita sit cum pactu, ut eodem pretio possit venditor eam redimere, licitum est tale pactum; non enim tunc in redemptione initur novus contractus, qui requirit pretium currens tempore contractus, ac proinde postea dissolvitur prior emptio, ex vi pacti eidem appositi, & tunc eodem pretio potest ac debet redimi, quo res fuit ab initio empta (nisi esset notabiliter deterior facta) & non, quo valet tempore redemptionis, ut patet etiam in censibus, qui eodem pretio redimuntur, quo prius sunt venditi. Aliud est, si res primo fuit vendita, vel empta cum pacto de retrovendendo eo pretio, sive majore sive minore, quo res valebit tempore revenditionis: tunc enim permittitur, ut postea celebretus novus contractus, qui requirit, ut fiat pretio tunc currente. *Less. c. l. nu. 115. Tambur. c. l. nu. 20.*

XXXIII. Assertio 2. Venditio cum pacto redimendi in favorem emptoris tantum apposito, ita ut venditor redimere rem a se venditam, restituto pretio, teneatur intra certum tempus, v. g. duos annos, vel indeterminate, quandocunque placuerit, est licita, modo in ea augeatur pretium, ita ut emptor pluris rem emat, quam ipsa per se valeat, & consequenter majore pretio, quam possit illam revendere primo venditori, *Less. c. l. num. 117. Laym. l. 3. tract. 4. c. 16. n. 18.* Ratio est, quia ejusmodi contractus nullam continet injuriam, si gravamen impositum venditori redimendi ad arbitrium primi emptoris compensetur augmento pretii, quanti gravamen illud æstimabitur.

XXXIV. Assertio 3. In venditione facta cum pacto retrovendendi, ita ut tam venditor possit redimere rem, quam emptor, revendere, eo tempore, quo uterq; voluerit, res vendi debet minore pretio, quam per se valeat, & quam venderetur, si cum pacto in favorem solius emptoris venderetur: pluris tamen vendenda est, quam si venderetur cum pacto redimendi in gratiam solius venditoris. V. g. si res per se valeat centum aureos, addito vero pacto, in gratiam solius venditoris, valeat 80. poterit propter pactum appositum, etiam in gratiam emptoris, vendi circiter 88. vel 90. aureis, juxta prudentis arbitrium, *Less. c. l. num. 120. Tambur. cit. c. 7. §. 8. nu. 25.* Ratio est, quia tunc res minus valet, quam si pactum redimendi apponeretur in gratiam emptoris tantum, & plus valet, quam si apponeretur in gratiam venditoris tantum, sicut ergo pactum est appositum in utriusque gratiam, ita congruum est, ut ex parte utriusq; pretium aliquantum diminuatur. Porro in posterioribus duobus casibus, si fiat venditio in gratiam emptoris tantum, vel utriusque, potest etiam apponi pactum de revendenda re pretio majore, vel minore, quod habebit res tempore retractus, sive dissolutionis, si tunc res pluris, vel minoris valitura putetur, *Less. c. l. nu. 115.* & patet ex supra dictis.

XXXV. Verum hactenus dictis obstare videtur, quod venditio, & emptio facta modico pretio, cum pacto redimendi, post elapsos certos annos, præsumatur contractus usurarius, sive usura palliata, ob quam pœnæ juris in usurarios decretæ æque incurruntur, ac si expressa usura esset, prout constat ex *c. Ad nostram; 5. h. t.* ubi cum Laicus quidam „ a Marco pecunias accipere voluisset, Marcus creditor, ne „ usuras accipiendo incurreret pœnas Concilii Lateranensis, „ decretas (*in c. Quia 3. de usuris*) contra usurarios, & „ secundum Canonem illum conveniri posset, recepit a „ Laico mutuum petente domos, & olivas titulo, sive spe„ cie emptionis, cum tamen re ipsa esset contractus usura„ rius, quod ex eo patebat; quia creditor debitori promi„ sit, quod quandocunque, post exactum septennium, usq; „ ad novennium, venditor laicus, seu potius debitor pre„ tium venditionis solveret, videlicet 40. uncias argenti „ (vel 60. v. g. flor.) quæ vix dimidiam justi pretii par„ tem attingebant, creditor Marcus domos, & olivas resti„ tuere deberet debitori laico. Interim ante tempus redem„ ptioni præstitutum, mortuus est debitor laicus, cujus hæ„ res repetiit domos, & olivas. Consultus super hac re Pon„ tifex Innocentius III. respondet, ut si res ita se habeat, „ non obstante instrumento sub titulo venditionis, & em„ ptionis in fraudem Canonis confecto, simulatus emptor Mar„ cus, ad domos, & olivas restituendas hæredi defuncti „ laici, per pœnam in Lateranensi Concilio sub Alexandro „ III. c. 20. latam appellatione remota, compellatur; quia „ fraus, & dolus nemini patrocinari debet.

XXXVI. Hinc patet, quod hic contractus ideo a Papa reprobatus fuit in hoc c. quia simulate tantum fuit celebrata venditio, & emptio, cum tamen reipsa esset contractus pignoratitius, & usurarius, idque ex eo liquet, quia Laicus R. a Marco petebat, ut mutuum ipsi daret, is vero negavit se mutuum daturum, ne incurreret pœnas statutas in eos, qui in mutuo ultra sortem aliquid accipiunt, vel lucrantur: ideo dixit se empturum bona ejus, scilicet R. Laici, qui mutuum petebat, ac proinde instrumentum confici curavit, in quo domus, & olivæ ipsi vendebantur, vel potius vendi dicebantur a mutuum petente, modico pretio, & infra dimidium justi, adjecto pacto, ut venditor, seu potius mutuatarius, ac debitor posset res illas redimere, eodem pretio, & intra biennium tantum, ut nimirum interim ipse emptor, seu creditor Marcus fructus & pensiones inde per 7. annos lucraretur sub titulo, & specie emptionis, & sic re ipsa tantundem consecutus fuit Marcus, ac si pecunias mutuas dedisset, & pro iis in pign accepisset domos, & olivas R. Laici, ut inde per 7. ann fructus, & pensiones lucraretur: iis vero elapsis, nihilom nus mutuum rei restitueretur: quod si post septem annos u ad nonum, adeoque intra duos annos, domus, & olivæ n redimerentur, tunc loco debiti retineri possent in perp tuum a creditore, qui est contractus pignoratitius, & usu rius reprobatus in *c. Significante; 7. de pignor. & in Tit. C. pact. pignor.* Neque refert quod contractus iste sub titulo ve ditionis, & emptionis sit institutus instrumento desuper c fecto: nam in contractibus rei veritas potius, quam scrip ra inspici debet, *l. 1. C.* plus valere quod agitur, quam qu simulate concipitur; *& in l. 3. C. eod.* dicitur: *emptionem pign causa facta* (id est simulate titulo, & specie instrumenti e ptionis, quia emptor fructus lucrari volebat, ne teneret computare in sortem, quos sub titulo pignoris lucrari n potuisset, *Gl. ibid. V. Emptione;*) *non quod scriptum sed qu gestum est, inspicitur*, adeo ut talis contractus simulatus, n juramento firmetur, ut addit *Gl. ibid. junct. Gl. marg. Abb. cit. c. Ad nostram; nu. 4. & 5. h. t.* & ideo talis fictus empt incurrit pœnas jure statutas in apertos usurarios, cum reip vere sit usurarius, *arg. l. Non dubium; 5. C. de legib. & R ult. in 6.* ubi dicitur, *quod is committit in legem, qui gis verba complectens contra legis nititur voluntatem. Abb. num. 2.*

XXXVII. Notandum hic præterea primo. Ex eo quod ve ditio fiat cum pacto de retrovendendo, sive redimendo, i tra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit, j sto tamen pretio, non potest præsumi contractus usurariu & pignoratitius; cum tale pactum approbatum sit *in l. 2. de pact. inter empt. & vendit. &c. Abb. in cit. Ad nostram n. h. t.* Sed neque censeri potest contractus usurarius, quod r vendita sit modico pretio, sive pretio minore, quam per valet; tum quia cum per pactum redimendi appositum, en ptori onus aliquod sit impositum in favorem venditoris, id in compensationem illius potest res minore pretio emi, qu propter onus illud minus valet, *arg. l. Fundi 79. ff. de contra empt.* præsertim si venditor eodem pretio, & non majore p sit redimere, *Abb. c. l. nu. 9.* Tum quia etsi res cum tali pa vendita sit pretio minus justo, & nimis diminuto, ac mo co, non tamen ideo invalida est venditio: sed solum est i justa, & inæqualis, adeoque agi potest ad supplendum de ctum pretii justi, & compensandum damnum, vel lucru propterea cessans venditori, quod pretium ab initio justu constitutum non fuerit, nam per talem venditionem injusta emptor acquirit dominium rei emptæ, eaque ipsius peric lo perit, & non venditoris, ac proinde solum ad æqualit rem reducenda est talis venditio: ita ut solvi debe damna, & lucrum cessans inde venditori secuta, quod pr tium ab initio justum non fuerit, *Molin. cit. disp. 375. nu.* Neque tertio talis contractus debet præsumi usurarius, eo præcise, quod rogatus, ut mutuum daret, constituto p gnore, ipse id renuat, volens eam non in pignus acciper sed emere cum pacto, ut liceat venditori rem intra certu tempus, vel quandocunque voluerit, reemere, sive redimer ut notat *Abb. in cit. c. Ad nostram; num. 12.* Ratio est, tu quia cum consensu contrahentium, unus contractus pot mutari in alium, ut depositum in mutuum, *l. Certi; 9. ult. & l. seq. ff. de reb. credit.* modo id sincere, & bona fi fiat, non simulate, & in fraudem alterius contrahentis tum quia usura non habet locum, nisi in mutuo: atqui ta contractus, bona fide, & sine fraude initus, non est m tuum: sed mera emptio, ac venditio, cui pactum de retr vendendo, seu redimendo non repugnat, juxta *cit. l. 2. de pact. inter empt. & vendit. &c.* Nec denique præsumi d bet contractus usurarius, ex eo præcise, quod emptor co sueverit usuras exercere, nisi aliæ præsumptiones conc rant, ut in casu *c. Illo; 4. in fine de pignorib.* Alioquin ve etiam usurarii solent quandoque actus licitos exercere, i etiam malus potest non esse in omnibus malus, *c. Quid erg 48. dist. 3. de pœnit.*

Notandum secundo. Licet prædictæ circumstantiæ per singulæ, & seorsim non sufficiant ad præsumptionem contr ctus usurarii: si tamen hæ, vel aliæ hujusmodi circu stantiæ simul concurrant in aliquo contractu, potest ex simul junctis merito fieri gravis præsumptio latentis fra dis, & intentionis usurariæ, ac simulatæ venditionis, emptionis, uti factum est in casu *cit. c. Ad nostram; h. t.* Nam Laicus ille volebat pecunias mutuas accipere a Marc & non nisi necessitate coactus in emptionem consensit, qu aliter pecunias ab ipso consequi non potuit. Secundo. Pr ter modicum pretium, intervenit etiam pactum, per qu poterat venditor reemere, sive redimere res venditas, n absolute, quando ipsi placuerit: sed nonnisi post 7. ann elapsos, ut nimirum medio illo tempore, fictus emptor, s fœnerator Marcus posset titulo, ac specie emptionis fructu & lucrum, cum damno venditoris percipere, quos alioqui si in pignus accepisset, tanquam ex re aliena percipere n potuisset, sed in sortem computare debuisset: & sic grav præsumptio est, quod fuerit simulata emptio, & reip contractus pignoratitius usurarius. Tertio. Quia vi pa adjecti, venditor post elapsos 7. annos, usque ad novenniu tantum res venditas redimere potuit, ita ut si intra du illos annos non redimeret, emptor simulatus res illas, e vix dimidio pretio emptas, retinere posset, & non res tuere teneretur, quod utiq; usuram sapit. Quarto. Qu valde verisimile erat, quod Marcus ille jam ante sæpius us ras exercere solitus fuerit, adeoq; suspectus fuerit de usur vitio. *Abb. in cit. c. Ad nostram; num. 10. & 12. Molin. cit disp. 375. nu. 7. Azor p. 2. l. 8. c. 12. q. 5. Fach. l. 2. contro c. 52. in fine, Palao cit. disp. 5. pun. 31. §. 1. nu. 4.*

XXXVIII. Ex dictis infertur, quod propter solas pr sumptiones, & conjecturas urgentes, quæ in aliquo contr ctu simul concurrunt, possit, ac debeat judex illum pronu

ciare,

esse, & judicare usurarium, ut docet *Abb. in cit. c. Ad nostram; num. 7.* nam hæc est præsumtio juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium. Imo si hæc tria concurrunt, mutatio tituli, quis scilicet, qui petiit mutuum compulsus fuit ad vendendum: pretium modicum, & minus justo, pactum de retrovendendo restrictum ad certum tempus, ita ut intra illud non liceat venditori reemere, sive redimere rem venditam: vi cujus pacti simulatus emptor certus redditur de lucro percipiendo ex re empta: his inquam, tribus concurrentibus, probabiliter præsumi potest, quod sit contractus simulatus, & usurarius, *Abb. in cit. c. Ad nostram nu. ult.* alioquin vero si prædictæ circumstantiæ simul omnes non concurrant: sed una, vel altera solum illarum, vel aliæ similes, ex quibus colligitur intentio usuraria, tunc prudentis Judicis arbitrio definiendum relinquitur, an sint tam urgentes, ut ex iis fieri possit præsumptio tam evidens, ut sufficiat ad condemnandum aliquem de crimine usuræ, *Molin. cit. disp. nu. 7.*

XXXIX. Cæterum hoc loco addendum est, quod emptio, & venditio annui census, cum conditione, seu pacto revendendi, seu redimendi, in totum, vel ex parte: ita tamen, ut non possit cogi ad redimendum, non est usurarius, sed licitus, prout declaratur in *Extrav. Regimini 1. h. t. Inter communes.* Ubi in primis Clerus, Nobiles, & incolæ Civitatis, & Diœcesis Vratislaviensis proposuerunt, quod a centum annis, citra, & supra, per tempus immemoriale, rationabilis consuetudo in eadem Civitate, & Diœcesi, ac partibus vicinis observata fuit, ut Principes, Barones milites, cives, pro communi sua utilitate, vel necessitate, alicui personæ Ecclesiasticæ, vel Seculari, vel Collegio, aut universitati annuos census unius aut plurium marcarum, aut grossorum monetæ consuetæ per decem, undecim, tredecim, aut quatuordecim, plus, aut minus vendere solerent, secundum temporis qualitatem, prout inter se convenerunt. Secundo. Summa hujusmodi in pecunia numerata integre solvi consuevit venditori, bonis in ipso contractu expressis in perpetuum obligatis pro ipsius census exsolutione. Tertio. Interim ipsis venditoribus in ipso contractu data est facultas, ut ipsum annuum censum in toto, vel in parte, pro eadem summa pecuniæ, quam ab ipsis emptoribus acceperunt, quandocunque vellent, libere possint extinguere, & redimere. Quarto. Venditores ad hujusmodi census redimendos, vel extinguendos inviti per emptores adstringi non possunt etiamsi ipsæ possessiones, & bona obligata penitus fuerint perempta & destructa. Quinto. Hujusmodi contractus emptionis, & venditionis censuum per Episcopos Vratislavienses, & Dominos temporales locorum nunquam licitus, & communi utilitati deserviens sæpius fuit confirmatus, & approbatus. Sexto. Super hujusmodi censibus plurima Beneficia Ecclesiastica, Collegia, Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, & Officia &c. cum expresso consensu dominorum temporalium, sunt donata, & fundata. Septimo. Venditores eorundem censuum interdum pœnis, & censuris Ecclesiasticis, quibus se sponte submiserunt, ad eorum solutionem sunt compulsi: quamvis nunc nonnulli ex emptoribus contradicant, & hujusmodi census solvere recusent, & an ejusmodi contractus emptionis, & venditionis liciti sint, dubitent: id o supplicatum fuit Papæ Martino V. ut declaret, an hujusmodi contractus liciti sint, vel illiciti? Quare Pontifex, re diligenter examinata, prædictos contractus licitos, & juri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores ad illorum solutionem obligari, remoto contradictionis obstaculo, auctoritate Apostolica, ex certa scientia declaravit, non obstantibus contrariis quibuscunque. Alia Constitutio habetur in *Extravag. Regimini; 2. h. t. Inter communes.* in qua contractus quidam emptionis præcedenti similis a Papa Calixto III. declaratur esse juri consonus, & ab usuris alienus. Verum quia hujusmodi contractuum censualium cognitio, num liciti sint, an illiciti, ac usurarii, pendet ab iis, quæ dicentur infra, *Lib. 5. Tit. 19. de usuris*, ideo plura nunc hoc loco non addimus.

§. VIII.

De venditione rei donatæ propter nuptias a Viro uxori, eadem consentiente, alteri facta.

XL. De hac re agitur in *c. Pervenit; 4. h. t.* ubi habetur, quod quidam miles domum quandam, tanquam donationem propter nuptias, uxori suæ assignaverat, quam postea, cum consensu ejusdem, vendidit alteri mulieri. B. Milite defuncto, uxor relicta, sive vidua voluit repetere domum venditam, allegans, quod cum illa titulo donationis propter nuptias sibi assignata fuerit, nec quidem accedente suo consensu, eam alienari potuisse. Sed mulier emptrix opposuit, quod 30. annis, constante, seu durante matrimonio, domum illam, bona fide, & justo titulo possederit, ejusque pretium in communes usus utriusque Conjugis versum fuerit, ac tempore factæ venditionis maritus sufficientes facultates habuerit, ex quibus dicta mulier sibi consulere potuisset. Consultus super hac controversia Papa Cælestinus III. respondit, si ea, quæ allegantur, vera sunt, mulierem emptricem super domo, ex causis contra illam allatis, ulterius molestari non debere.

XLI. Pro intellectu cujus c. notandum primo. Non potest maritus rem donatam uxori, propter nuptias, alienare, nec hypothecæ nomine obligare, etiam cum consensu uxoris: quod si alienatio facta sit, mulieri in rem actio, seu utilis rei vindicatio datur, non obstante ejus consensu: præterquam si post exactum biennium, uxor secunda vice consentiat, & quidem consensu in scriptis dato, atque in bonis mariti aliæ res sint, ex quibus indemnitati mulieris sufficienter cautum sit, & prospectum, prout statutum habetur in *Authent. Sive a me C. ad SC. Vellejan. & in Auth. Ut immobilia ante nuptiales donationis &c. §. Et sancimus; Collat. 5.*

Notandum secundo. Si uxor in alienationem rei propter nuptias donatæ a viro consensit, modo is alias sufficientes facultates habeat pro dotis securitate, & postea 30. anni sint elapsi, in quibus mulier non contradixit, neque rem propter nuptias donatam repetiit: tunc præsumi potest, ipsam secundum consensum jure requisitum, post biennium, in alienationem præstitisse, prout sumitur ex hoc c. ubi mulier emptrix domus, quæ uxori propter nuptias donata fuit a viro suo, allegavit solum quietam possessionem domus illius per 30. annos, & Pontifex mandavit, ne deinceps super domo illa molestaretur, quæ præsumtio etiam ex eo adjuvabatur, tum quia pretium emptionis in communes utriusq; conjugis usus versum fuit: tum quia marito sufficientes facultates eo tempore non deerant, ad assecurandam dotem uxoris, quia ex temporis diuturnitate præsumitur extrinsecas necessarias solemnitates ad alienationem intervenisse, *Abbas hic nu. 7.* & dictum supra, *Tit. 13. nu. 34.* & quod ex spatio 30. annorum, & non minore, in alienatione facta per maritum in re dotali præsumatur solemnitatem intervenisse, ex hoc ipso c. probari asserit *Mascard. de probat. concl. 375. nu. 92.*

§. IX.

An, & quando venditor teneatur emptori de evictione, & in quibus casibus non obligetur?

Evictio nihil aliud est, quam rei suæ, quam alius legitimo titulo acquisierat, per Judicem recuperatio, *VVesenb. in parat. ff. de Eviction. nu. 1.* Nam quia etiam alienæ rei venditio valet, *l. Rem alienam; 28. ff. h. t.* & fieri potest, ut a vero domino res emptori auferatur, idcirco venditor emptori evictionem præstare debet, ut ex dicendis patebit.

XLII. Assertio 1. Venditor regulariter, ex natura ipsius contractus, etiamsi nihil super ea convenerit, obligatus est emptori de evictione rei venditæ, ita ut si quis illam ab emptore reperat, & evincat, ostendens se esse rei dominum, vel eam sibi realiter obligatam esse, teneatur venditor emptori restituere pretium, juxta æstimationem rei, eo tempore, quo evincitur: & præterea quanti ejus interest rem evictam non esse, atque ad damna inde secuta: modo tempore contractus emptor ignoraverit, rem alienam esse, & lite postea intentata, denunciaverit venditori, ut se defendat, ut constat ex *l. 5. l. Venditor; 8. l. Evicta re; 56. ff. de eviction.* Ratio est, quia ut dicitur in *l. Ex empto; 11. ff. de act. empt.* cum emptionis & venditionis sit bonæ fidei judicium, nihil magis bonæ fidei congruit, quam id præstari, quod inter contrahentes actum est: quod si nihil convenit, tunc ea præstabuntur, quæ naturaliter insunt (huic scilicet contractui) & imprimis ex contractu venditionis ipsam rem venditor præstare, id est, tradere tenetur emptori, cujus rei, si quidem dominus venditor fuit, etiam emptor sit dominus: si non fuit, tantum evictionis nomine venditor obligatur, si modo pretium est numeratum, aut eo nomine satisfactum: emptor autem nummos venditoris facere cogitur.

Porro tenetur venditor de evictione, sive tota res evincatur, sive pars, *l. 1. in princ. ff. de evict.* Unde etiamsi ususfructus rei alicujus evincatur, tenetur venditor de evictione, quanti is æstimabitur, *l. Sed si quid; 54. l. Vacca; 43. l. Si ab emptore; 89. ff. eod.* quia ususfructus velut pars rei, v. g. prædii censetur, *l. 4. ff. de usufr.* Item si servitus sive rustica, sive urbana evincatur, tenetur venditor de evictione, si quidem sciens rem esse servituti subjectam, tanquam liberam vendidit, vel liberam esse affirmavit. *l. pen. ff. de evict. l. 1. §. Venditor; l. Julianus; 13. in princ. l. Quæro; 39. ff. de action. empt.* si vero ignorans vendidit, non tenetur quidem ad interesse & damna inde secuta: sed quanto minus res illa valet, quæ servitute est gravata, quam si libera esset, *cit. l. pen. junct. Gl. V. Si tacite, Molin. tr. 2. de justit. disp. 380. nu. 4.*

XLIII. Assertio 4. Plures sunt casus, in quibus venditor non obligatur emptori de evictione, quorum tres referuntur in *c. Si venditore; 7. & ult. h. t.* Ubi dicitur, si emptor, post institutum contra se judicium venditori id non denunciaverit, ut rem sibi venditam defendat: vel si emptor, tempore sententiæ promulgatæ, contumaciter abfuit a judicio: vel si per injuriam Judicis sententia lata fuit contra ipsum emptorem: in his tribus casibus, secundum leges Cæsareas, emptor contra venditorem de evictione agere non potest, prout etiam habetur statutum in *l. Emptorem; 8. C. de evict.* ex qua hoc cap. est desumptum.

XLIV. Primus itaque casus exceptus, in quo venditor non tenetur emptori de evictione, est, si Emptor, post judicium sive actionem contra se intentatam, saltem post litem contestatam, ante testium publicationem, vel conclusionem in causa, ut docet *Covarr. l. 3. resol. c. 19. nu. 8.* non denunciet id venditori, ut causam defendat, *l. Emptor; 3. l. Empti; 25. C. de Eviction.* Ratio est, quia venditoris maxime interest, & ipse melius scire, & producere potest documenta juris & tituli, si quæ pro causa faciant, ideoque si emptor causam perdat, non ob defectum juris, sed propter ignorantiam juris competentis venditori, eam perdidisse præsumitur, ac proinde si res evincatur, culpa non venditori, sed emptori imputatur, qui litem motam venditori non denunciavit, ut eam defenderet, *Abb. in cit. c. ult. nu. 5. h. t.* Sed etsi venditor sciverit, litem esse motam, nihilominus denunciatio necessario ei fieri debet ab emptore, *l. Si parentes; 20. in fine C. de evict.* Ubi requiritur, ut denunciatio venditori facta sit, non simpliciter, sed ad hoc, ut rem seu negotium defendat. Nec obstat, quod certioratus non sit certiorandus, *c. Eum qui; 31. de R. I. in 6.* nam hoc verum est, quando certioratio fit in eum finem tantum, ut habeatur notitia rei, non item ut ultra assumatur rei defensio,

Covarr. c. l. n. 3. Quod si vero per venditorem steterit, quo minus lis ei mora denuncietur, nempe quia latitat, vel qua impedit, quo minus denunciatio ad eum pervenire possit, nihilominus de evictione tenebitur, *l. Si ideo, 55. in fine ff. Eodem, Gl. in cit. c. ult. V. Institutum, h. t.* Idemque est, si citra factum venditoris emptor cognoscere non potuit, ubi venditor esset, ut ei denunciaret, nam etiam tunc tenetur venditor de evictione emptori, *l. Si dictum; 56. §. Sed etsi; ff. Eodem.* Item si venditor hanc obligationem denunciandi litem per pactum expresse remisit emptori, tenebatur de evictione, etiamsi emptor litem ei non denunciaverit, *l. Herennius; 63. in princ. ff. de evict.* quia cum in favorem venditoris hæc obligatio sit emptori, potest venditor ei renunciare. Quod si generaliter conventum sit inter venditorem & emptorem, ut quocunque modo res vendita evinceretur, teneatur venditor de evictione, non tenetur emptor ei denunciare litem esse motam, si id scivit venditor; secus si ignoravit; tunc enim tenetur emptor admonere venditorem de lite mota, alioquin hic ad evictionem præstandam non erit obligatus, *Covarr. cit. c. 17. n. 7. Molin. cit. dis. n. 27.* Porro etiam Ecclesia, si rem emit, debet litem motam denunciare venditori, alioquin contra illum agere non poterit de evictione, ut tradit *Abb. in cit. c. ult. num. 4. h. t.* Alii tamen DD. communiter contrarium tenent, quia minor non tenetur ad hujusmodi denunciationem faciendam, *leg. In minorum 3. Cod. In quib. caus. restit. in integr. necess. &c.* ergo nec Ecclesia, quæ gaudet privilegio minorum, *Covarr. c. l. n. 4. Mol. cit. l. n. 13. §. Quando emptor.*

XLV. Secundus casus, in quo venditor non tenetur de evictione, est, si contra emptorem sententia condemnatoria lata fuit; quia tempore sententiæ se contumaciter a judicio absentavit, *cit. c. ult. h. t. & l. Si ideo; 55 ff. de evict.* Ubi etiam ratio adjungatur: magis enim propter absentiam victus videtur emptor, quam quod malam causam habuit, ideoque ipsi imputatur, quod fuerit per sententiam Judicis evicta, *l. Emptor; 8. C. eod.* dummodo absentia seu contumatia emptoris fuerit causa, cur condemnatus sit, quod etiam in hoc casu præsumitur, ut notat *Gl. in cit. l. Si ideo, V. Habuit,* & quidem præsumptione juris, & de jure. Aliud vero dicendum est, si certum sit, quod etsi emptor præsens fuisset, causa cecidisset, vel illam amittere debuisset; quia constat rem esse evincentis, seu vindicantis.

XLVI. Tertius casus est, si per Judicis injuriam vel imperitiam, aut errorem, contra emptorem sententia lata, sive per injustam ejus sententiam res empta evicta fuit, non tenetur venditor de evictione, *cit. c. ult. & l. Emptor, 8. C. de Evict. l. Si per imprudentiam; 51. ff. Eodem.* Ubi dicitur, *injuria enim quæ fit emptori, auctorem, id est, venditorem non debet contingere.* Ratio est, quia evictio facta per injuriam judicis censetur velut infortunium quoddam, casus autem fortuitus non imputatur venditori, sed post perfectam venditionem res vendita perit emptori, & ad ipsum tanquam dominum rei traditione facta, pertinet damnum per injuriam Judicis illatum, quod ipse ferre debet, si ab eo, qui illud intulit, compensationem damni acquirere non possit, *Abb. in cit. c. ult. num. 5. Mol. cit. dis. 380. n. 20.* Verum hoc casu emptor agere potest adversus Judicem, qui fecit litem suam, *princ. Instit. de oblig. quæ ex quasi delicto & c. l. 2. C. de pœna Judic. qui male judic. Gl. fin. in c. ult. h. t. Gl. in cit. l. Si per imprudentiam V. Auctorem, Mol. c. l.* Sed neque venditor tenetur de evictione, si emptor, extra judicium perdat rem emptam, quia per vim illa spoliatur; quia injuria, quæ fit emptori, non nocet venditori, culpa enim aut factum alterius non debet nocere tertio innocenti, *Abb. in cit. c. ult. num. 7. Azor. cit. l. 8. c. 9. q. 2.*

XLVII. Præter prædictos tres casus, sunt adhuc plures alii, in quibus venditor non tenetur ad præstandam evictionem emptori. Veluti primo, si sciens rem emit alienam, tunc enim sibi imputet, quod rem, quam sciebat alienam, evinci posse non adverterit: nisi tamen expresse convenerit de evictione, tunc enim agere poterit contra venditorem ad pretium recuperandum; non autem ad interesse, *l. Si fundum; 27. C. de evict. Mol. cit. dis. n. 22.* Secundo si emptor mota in lite circa rem emptam, compromisit in voluntarium arbitrum sine jussu venditoris, isque contra emptorem sententiam tulit, *l. Si dictum: 56. §. Si compromisero; 20. ff. eod.* Idemque dicendum, si emptor in judicem ordinarium extraneum sive non suum consensit, ejus jurisdictioni se voluntarie subjiciendo, *Gl. in cit. l. Si fundum, V. Fecit.* Tertio, si emptor potuit rem emptam usu capere & non fecit, imputatur ei & venditor non tenetur, si res evincatur ab alio, *cit. l. Si dictum, §. Si cum possess.* Quarto, si emptor a sententia lata, venditore in judicio absente, non appellavit quidem, sed appellationem deseruit: *c. Herennius; 63. §. Gaja, junct. Gl. V. Venditore, & §. fin. ff. eod.* secus, si eo præsente non appellavit emptor, *cit. l. Herennius; §. Gaja.* Quinto, si emptor, sua culpa, possessionem rei emptæ amisit, indeque factum, ut ex reo fieret actor, ideoque etiam forte litem amisit, *l. Si rem; 29. §. Simpla, ff. eod.* Sexto, quando venditor, bona fide, ignorans rem venditam esse alienam, cum emptore expresse convenit, ut non teneretur de evictione, tunc re evicta non tenetur quidem ad interesse, & damna emptori secuta: tenetur tamen ad pretium reddendum, nisi expresse fuerit conventum, ut neque ad pretium reddendum teneretur: quia æquum non est, ut ipse cum emptoris jactura locupletetur, *l. Ex empto; 12. §. Qui autem; ff. de actionibus empt.* Septimo, si emptor rem emptam pro derelicta habuit, amittit actionem pro evictione, *l. fin. ff. eod.* Octavo, non habet locum evictio, si res vendita periit ante evictionem, *l. Si quis; 26. C. de evict.* quin post emptionem contractam, sicut commoda rei venditæ ad emptorem spectant, ita & incommoda ac pericula. Plures alios casus, in quibus non habet locum evictio, videri possunt apud *Mol. cit. dis. 389.*

Cæterum evictio locum habet etiam in aliis contractibus onerosis, non autem lucrativis, ut in donatione, de quo videri possunt Legistæ.

§. X.

Ad quem pertineat periculum rei venditæ, ad venditorem, an ad emptorem?

XLVIII. Assertio 1. Si res vendita pereat, vel deterior fiat post traditionem, id fit damno emptoris, etsi pretium nondum sit solutum, modo fides de eo habita fuerit, ut constat ex *l. Lector; 12.* Ubi additur idem esse, si per emptorem steterit, quominus res traderetur, & *l. Quod si 14. ff. de pericul. & comm. rei vend. Less. l. 2. c. 21. n. 95.* Ratio est, quia per traditionem translatum est dominium in emptorem, res autem domino perit, *l. Pignus; 9. C. de pignor. act.*

XLIX. Assertio 2. Si res vendita sit absolute & pure, eaque fuerit res certa, ac determinata in individuo, v. g. hic equus, hæc domus &c. tunc si res illa, sine culpa vel mora culpabili venditoris, casu fortuito omnino pereat, vel deterior fiat ante traditionem, etiamsi dominium illius non sit translatum, damno emptoris id accidit, ita ut non obstante deterioratione, vel interitu rei, emptor teneatur totum pretium solvere, si forte nondum solvit, ut constat ex *§. Cum autem, junct. Gl. Instit. h. t. l. Quod sæpe, 35. §. Si res; ff. de contr. empt. l. necessario; 8. in princ. ff. de peric. & comm. rei vend. l. 1. l. & seqq. C. eod. Mol. l. 2. dis. 366. n. 12. Less. c. l. n. 96. & aliis communit.* Ratio a priori est, quia licet alioqui casus fortuitus, qui prævideri non potest, ad dominum rei regulariter pertineat, *l. 9. C. de pignorat. act.* emptor vero, ante traditionem factam, verum & reale dominium de jure gentium non consequatur: simul atque tamen emptio mutuo consensu fuit perfecta, actionem personalem ad rem venditam petendam habet, adeoque ex tunc censetur juris fictione ejusdem rei dominus, *juxta Reg. Jur. 15. in ff. Is qui actionem habet, rem ipsam habere videtur, & l. 143. ff. de V. S.* Ubi dicitur, id apud se habere quis videtur, de quo habet actionem, habetur enim quod peti potest, *& l. Si quis; 28. in fin. ff. de negot. gest.* Ubi id, quod debetur, debitori abesse dicitur, & consequenter creditori adesse censetur: unde & ipsi tanquam juris fictione jam domino res ipsa etiam ante traditionem perit, & fructificat, & tam commodum rei venditæ, quam incommodum ad ipsum emptorem pertinet, *juxta l. Secundum naturam; 10. ff. de R. J.* & habetur etiam in *l. Id quod; 7. ff. de peric. & comm. rei vend.* Confirmatur ex generali illa regula, quod debitor certæ speciei, ejusdem interitu liberetur, *l. Quod te; 5. ff. de reb. cred. l. Stich. legatu. 23. ff. de V. O.*

L. Aliud vero dicendum est, si res non absolute & pure, sed sub conditione de futuro sit vendita, tunc enim si res vendita, pendente conditione, pereat, id accidit damno venditoris, adeoque & pretium acceptum venditori restituendum est, *l. Necessario, 8. §. Quod si pendente ff. de peric. rei vend. & l. pen. junct. Gl. V. Suspenderat, C. eod.* quia ante impletam conditionem non est perfecta venditio, & interitu rei venditæ contractus dissolvitur. Quod si res vendita adhuc extet, sed deterior facta sit sine culpa venditoris, & postea conditio impleatur, adeoque venditio perficiatur, tunc id damno emptoris accidit, sicut & melioratio commodo ipsius; quia impleta conditione, contractus ad tempus, quo fuit initus, retrotrahitur, ac perinde est, ac si tempore contractus initi res vendita fuisset deterior facta, adeoque non tenetur venditor de pretio aliquid remittere, sicut colligitur ex *cit. l. Necessario,* ut tradit *Gl. in cit. l. pen. C. de peric. rei vend. V. Suspenderit, Mol. cit. dis. 366. n. 18* Si vero certa dies adjecta sit traditioni rei venditæ & solutioni pretii, ante illam diem periculum ad emptorem spectat, quia debita est certa species, *Zoesius in Commentar. ff. de pericul. & commun. rei vend. n. 2.*

Præterea, si venditio contrahatur in scriptis, & res casu fortuito pereat, vel deterior fiat, antequam venditio in scriptum redacta fuit, id fit damno venditoris, tunc enim ante confectam & absolutam scripturam, necdum perfecta est venditio, *l. Cum inter; 4. Cod. de peric. rei vend. Contractus; Cod. de fide instrum.* Aliud est, si scriptura non ad substantiam sed solum ad probationem contractus requiratur, *juxta leg. Contrahitur; 3. ff. de pignoribus, Azor. cit. l. 8. cap. 26. quæst. 2.*

LI. Cæterum plures sunt exceptiones & casus, in quibus periculum rei venditæ, etiam certæ, ac determinatæ, ante traditionem pertinet ad venditorem, quos recenset *Gl. in cit. §. Cum autem Instit. h. t. Mol. cit. dis. n. 12. & seqq.* Veluti primo si res dolo, vel culpa lata, vel levi venditoris pereat, aut deterior fiat, *cit. §. Cum autem Instit. h. t. & l. Quod sæpe, 35. §. Si res; ff. eod. l. Si vend. 12. ff. de peric. rei vend. l. Venditor; 36 ff. de act. empt.* In quibus legibus habetur, quod venditor debet in re non tradita, eam diligentiam adhibere, qualem diligens paterfamilias suis rebus adhibet, ideoque tenetur etiam de culpa levi, non autem levissima; eo quod contractus in utriusque, tam emptoris, quam venditoris commodum sit celebratus, *l. Contract.; 23. ff. de R. J.* Secundo si venditor in culpabili mora fuit tradendi rem venditam, eaque casu fortuito interim periit, vel deterior facta est ad venditorem damnum pertinet, *l. Illud 17 ff. de peric. rei vend.* nisi constaret rem eodem modo perituram fuisse, vel deteriorem reddendam apud emptorem, si ei tradita fuisset. In quo tamen variant auctores. Quod si post moram venditoris, emptor in mora fuit recipiendi rem emptam a venditore ipsi oblatam, tunc ipsi peribit; quia semper res ei perit, qui ultimo est in mora culpabili, *cit. l. Illud, & l. Si & per emptorem; 51. §. Quod si fundum. ff. de act. empt. Gl. in cit. §. Cum autem, V. Statim, Molin. cit. l. a num. 13.* Tertio, si in contractu expresse conventum fuit, ut periculum ad venditorem spectaret, pactum valebit, *cit. §. Cum autem, l. Si in venditione; 10. in princ. ff. de peric. rei vend.* Idemque est, si periculum, quod alioquin ad venditorem spectaret, emptor in se suscepit, tunc enim ipsi res periret, juxta jura citata, *Mol. c. l.* Quarto, si res vendita ante tradi-

traditionem publicetur, sive confiscetur ob delictum venditoris, tunc non perit emptori: sed restituendum est illi pretium, si illud jam solverat, *l. Si fundus*; 33. *ff. Locati*; *Gl. in cit.* §. *Cum autem*; *V. Statim*, *Mol. c. l. nu.* 15.

LII. Assertio 3. Si vendatur res determinata, sed alternative, sive sub disjunctione, v. g. Stichus aut Pamphilus, & unus eorum mortuus sit ante traditionem, venditori perit: si vero alter quoque superstes postea moriatur, emptori perit; quia jam determinate & in specie debebatur emptori, qui antea solum indeterminate & disjunctive erat debitor propter sublatam alterius interitu electionem. Idemque est, si uterque simul periit, nam alter perit emptori, qui pretium solvere debet venditori, unus enim periculo emptoris vixit, *c. Si in emptione*; 34. §. *Si emptio*; *ff. De contrah. empt.* Idemque est in quibuscunque aliis rebus sub disjunctione venditis, sola enim ultima perit emptori, priores vero venditori, *Mol. cit. dis. num.* 10. Similiter res venditæ in genere damno venditoris pereunt, quia genus perire non potest: quomodo & rerum fungibilium, quæ in numero, pondere & mensura consistunt, ut frumentum, vinum, oleum &c. interitus non ad emptorem, sed ad venditorem pertinet; quia censentur in genere venditæ, nec ante earum venditio habetur perfecta, quam si appensæ, admensæ, vel adnumeratæ fuerint, *l. Quod sæpe*; 35. §. *In his*; *ff. de contrah. empt. Zasius in comment. ff. de peric. rei vend. num.* 2. & 3. plura de hoc videri possunt apud *Mol. cit. dis. nu.* 5. & *seqq.*

TITULUS XVII.

De Locato & Conducto.

Quia contractus locationis & conductionis valde affinis est venditioni, & emptioni, iisdemque ferme juris regulis consistit, sive regitur, Instit. h. t. in princ. & l. 2. ff. eod. Ideo hic Titulus præcedenti subjungitur.

SECTIO I.

De Contractu Locationis & Conductionis.

§. I.

Quid sit locatio & conductio?

I. Locatio & conductio est contractus, quo persona, vel res aliqua alteri utenda vel fruenda pro certo pretio sive mercede conceditur, & ab eodem accipitur: sicut enim unus idemq; contractus, ex parte unius est, & dicitur venditio, ex parte alterius emptio: Ita etiam unus idemq; contractus, ex parte concedentis, est locatio, quæ est similis emptioni: ex parte accipientis est conductio, quæ est similis venditioni, conductor enim emit fructus rei, vel operas personæ, & locator vendit. Unde Locator dicitur, qui rem utendam tradit, & mercedem accipit: Conductor vero, qui rem utendam accipit, & mercedem solvit, *Azor p. 2. Instit. lib. 8. de locat. & conduct. c. 1. q. 1. & 2.* Et quidem is, qui in civitate domum conducit, inquilinus: qui vero prædium ruri, colonus appellatur, *l. Res pignoris*; 37. *ff. de acquir. possess.*

Dicitur primo. *Persona vel res*, quia non solum res locari potest, sive mobilis, ut equus ad equitandum, sive immobilis, ut domus ad habitandum, ager, vel vinea ad fructus percipiendos; sed etiam seipsum, aut servum suum potest quis locare alteri ad operandum, & varia ministeria exercenda. Dicitur secundo, *utenda vel fruenda*, quia quædam conceduntur conductori solum ad usum, ut domus, vel equus, & similia, quorum fructus consistit in usu ipsorum: quædam conceduntur etiam ad fructum, ut vacca, agri, pascua. Et per hoc distinguitur locatio & conductio ab iis contractibus, per quos dominium transfertur in accipientem, ut est venditio, donatio, mutuum; nam per locationem non transfertur dominium rei locatæ in conductorem, sed usus tantum, *l. Non solet*; 39. *ff. h. t.* item distinguitur a deposito, & pignore, in quibus res traditur accipienti custodienda, vel servanda, non autem ut illa utatur.

II. Dicitur tertio. Pro *pretio vel mercede*, & quidem in pecunia: nam si pro pretio detur alia res, seu contractus innominatus, do ut des, vel do, ut facias, v. g. do tibi equum ad usum, ut des mihi scapham frumenti: vel do tibi cotурnis vini, ut colas vineam meam. Idq; sumitur ex §. *Præterea Instit. h. t. & l. Naturalis*, 5. §. *At cum do*; *ff. de præscript. Verb.* Ubi habetur, cum do ut facias si tale sit factum, quod locari soleat, pecunia data, locatio erit, si res (quæ non est pecunia,) non erit locatio: ideoq; etiam ex tali contractu, non actio locati, sed in factum, seu præscriptis verbis conceditur ad interesse, vel ad repetendum, quod datum est. Et hæc est communis sententia apud *Azor. citat. loc. cap. 5. q. 4. Molin. tr. 2. de just. disp.* 486. *num.* 2. Et per hanc ultimam particulam locatio distinguitur tum a commodato & precario, in quibus res quidem conceditur ad usum, sed gratis & liberaliter: locatio autem non fit, nisi interveniente mercede, *l. Si convenit*; 23. *ff. Communi divid.* tum a contractibus innominatis, in quibus usus tantum transfertur in accipientem, non pro mercede pecuniaria, sed alia re, ut si fundus locetur pro certa mensura frumenti: vel potius societatis contractus censeri debet, si colono pensio fructuaria sit solvenda. Item distinguitur ab emphyteusi & contractu censuali, in quibus merces non necessario in pecunia numerata, sed in quavis re potest consistere. §. *Adeo autem*, *junct. Gl. V. Neque ad locationem instit. h. tit.* quamvis nonnulli DD. velint, quod in locatione merces possit constitui etiam in rebus fungibilibus, id est, quæ in pondere, numero vel mensura consistunt, vel etiam in quota parte fructuum, idq; probant ex *l. Et hæc*; 35. *in fine* ibi: *ut fructus mercedis nomine pensarentur*, sive compensarentur & *c. Si olei*; 21. *C. eod.* Ubi locatio agri certa olei ponderatione fieri dicitur. Sed dici potest, ibi non agi de locatione proprie dicta: vel regulariter quidem requiri mercedem in pecunia numerata, excepta tamen locatione, quæ fit, non ad solum usum rei, sed etiam ad rem fruendam, in ea enim pars fructuum recto solvitur, *Zasius in Comment. ff. h. t. nu.* 4.

§. II.

An Locator rei frugiferæ teneatur remittere de pensione seu mercede constituta, ob sterilitatem, hostium incursum, vel alium casum fortuitum, sine culpa Conductoris obvenientem?

III. Assertio 1. Si damnum casu fortuito illatum modicum sit, nihil colono vel conductori de pensione remittendum est, ut constat ex *l. Si merces*; 25. §. *Vis major*; *ff. h. t.* Ubi dicitur, modicum damnum æquo animo ferre debet colonus, cui immodicum lucrum non aufertur, nempe quia pensio ab ipso debita non augetur, si ob omnis anni fertilitatem majus lucrum & commodum capiat.

IV. Assertio 2. Si sterilitas, vel alia clades extrinsecus illata tanta sit, ut conductor anno aliquo nihil ex re conducta percipiat, totam pensionem locator ei remittere debet: quod si sterilitas tanta non sit, revera tamen magna, tunc remittenda est pensio pro rata, secundum proportionem damni illati. Est communis sententia DD. apud *Less. l. 2. cap. 24. dub. 3. nu. 15. & 16.* & constat ex *cit. l. Si merces*; §. *Vis major*; & *l. Ex conducto*; 15. §. *Si vis*; *ff. h. t.* & *l. Licet*; 8. *C. Eodem.*

Idem habetur statutum de conductoribus rerum Ecclesiasticarum in *c. Propter sterilitatem*; 3. *in princ. h. t.* Ubi rescribit Papa Gregorius IX. quod ob magnam sterilitatem, „ quæ magno incommodo conductores afficit, & sine culpa „ ipsorum, vel casu fortuito, evenit, ipsis colonis pensio ab „ Ecclesiæ Prælatis remittenda est pro rata (id est, secundum proportionem damni, quod passi sunt) nisi præcedentis, vel subsequentis anni ubertate damnum compensetur. Ratio est, quia pensio sive merces locationis promittitur, aut constituitur in compensationem fructuum, ex re vel fundo conducto percipiendorum, ergo si nulli ex illo fructus percipiantur, vel modica solum pars, tunc vel tota remitti debet pensio, vel saltem pro rata seu pro parte, secundum proportionem damni illati; id enim bona fides exigit, & æquitas dictat, ne conductor semper ferat periculum damnorum, locator vero sit securus. Aliud est quoad hoc in emptione & venditione, nam postquam illa mutuo consensu perfecta est, statim etiam ante ipsam traditionem, periculum rei, si casu fortuito pereat, ad ipsum emptorem pertinet, *l. Necessario*; 8. *ff. de peric. & comm. rei vend.* & dictum supra, nec ideo debet quippiam remitti de pretio, si venditor non fuit in culpabili mora rem tradendi, *Abb. in cit. c. Propter*; *num.* 3.

V. Verum illud est hic controversum, quænam censenda sit sterilitas aut clades magna, ob quam fieri debeat mercedis seu pensionis remissio? Nonnulli tunc censent esse sterilitatem aut cladem magnam, quando ex fundo non tantum fructuum colligitur, quantum seminis fuit jactum in terra, *Gl. hic V. Magno incommodo.* Sed hæc opinio nimis rigida est, ut notat *Abb. hic num.* 12. nam licet certum sit, tunc remitti debere totam pensionem, *juxta l. Ex conducto*; 15. §. *Si vis*; *ff. h. t.* Ubi hæc ratio redditur, *ne cogatur conductor supra damnum seminis amissi mercedem agri præstare* adhuc tamen quæstio manet, quænam sterilitas, sive læsio censeatur esse magna, quando collecta aliqua parte fructuum, pensio remittenda est pro rata, ut dicitur in *cit. c. Propter*; *h. t.* hoc est, secundum proportionem damni contingentis, sive pro ratione illius partis, quæ a solita fructuum collectione ob sterilitatem, vel aliam calamitatem defecit. Itaque aliqui censent immodicam cladem esse illam, si colonus non dimidiam partem, aut vix tertiam, aut duas tantum tertias fructuum, quos res conducta proferre consuevit, colligat, prout videre est apud *Abbat. hic num.* 13. *Covarr. pract. qq. c. 30. nu. 1. Azor cit. l. 8. c. 10. q. 2. Molin. tr. 2. dis. 49. nu. 2. & seqq.* Plerique vero DD. existimant, si detracto semine, & expensis in colendum agrum, & colligendos fructus factis (nam fructus esse constat, qui deductis impensis supersunt, *l. Fructus*; 7. *ff. solut. matr.*) tam exigui fructus supersint, ut nec dimidiam partem solvendæ pensionis, sive mercedis constitutæ adæquent, tunc remittenda erit pensio, pro rata fructuum perceptorum, ita ut pars pensionis, quæ respondet fructibus non perceptis, remitti debeat, v. g. pensio solvenda consistit in 12. modiis tritici, fructus autem tam pauci sunt percepti, ut deducto semine & expensis, non faciant 6. modios; tunc reliqui usque ad 12. sunt remittendi de solvenda pensione: si vero 6. modii vel plures remaneant, nihil erit de pensione remittendum, *Covar. c. l. Mol. c. l. nu.* 6. Ratio est, quia in jure læsio magna seu immodica censetur, quæ est ultra dimidium justi pretii, non autem si sit infra, ut patet ex dictis *Tit. præced.* Alii deniq; dicunt, vulgi judicio, & communi vicinorum opinione definiendum esse, num immodica sterilitas vel clades coloni, vel alterius conductoris censeri debeat, necne, ex loco enim & tempore rerum pretia variantur, *Gail. l. 2. obs. 23. numer. 1. Laym. l. 3. tr. 4. c. 22. nu. 7.* vel etiam relinquendum hoc erit prudentis Judicis arbitrio, ut ex Baldo tradit *Covarr. c. l.* Ex his opinionibus duæ posteriores sunt probabiliores cæteris.

VI. Limitatur autem tradita doctrina primo. Quod non remitti debeat pensio ob sterilitatem, si ob præcedentium, vel etiam

sequentium annorum fertilitate præsens damnum illatum conductori compensetur, c. l. Ex conducto; §. Papinianus, & cit. c. Propter; h. t. Quod si non quidem annis præcedentibus, sed sequentibus sterilitas præsens compensetur, tunc si quid remissum sit de pensione, annis præcedentibus, locator a conductore id repetere potest, ut ex communi docet Less. cit. c. 24. n. 19. quia æquum est, ut si ob sterilitatem facta sit remissio, id ob fertilitatem sequentem compensetur. Porro tunc censetur sterilitas compensari fertilitate annorum præcedentium, & sequentium, si his annis simul collatis, tantum commodi colonus perceperit, quantum damni anno sterilitatis accepit, ita ut omnibus inter se collatis, non censeatur esse in notabili damno conductor, Less. c. l. num. 20. Compensatio autem sterilitatis facienda est non tantum cum ubertate anni proximi præcedentis, vel subsequentis, sed etiam interpolati, Barbos. in Collect. c. Propter; num. 18.

Limitatur secundo. Si fructus a colono jam sint collecti, & a solo separati, etiamsi nondum in borreum sint reconditi: tunc enim cum colonus dominus fructuum factus sit, si fructus postea casu fortuito pereunt, remissionem pensionis petere non potest, res enim suo domino perit, l. Pignus; 9. C. De Pignor. act. Aliud est, si fructus nondum sunt percepti, sed adhuc pendentes, seu in solo existentes tunc enim sunt pars fundi, l. Fructus; 44. ff. de rei vindic. proprietas autem fundi ad locatorem spectat, ideoque ob sterilitatem, colono, qui ex re aliena nullum fructum percepit, pensio est remittenda, Gail. cit. obs. 25. numer. 13. Canisius in cit. c. Propter; num. 8. h. t. Quanquam Molin. cit. dis. 495. num. 19. Less. cit. cap. 24. numer. 18. Azor l. cap. 10. q. 2. putent, quando fructus in fundo seu area, casu fortuito pereunt, priusquam in horreum sint illati, faciendam esse remissionem pensionis; quia nondum censentur esse plene collecti, etsi a solo separati sint. Imo Lessius putat idem dicendum, si fruges in borreo reconditæ, fulmine, vel hostium incursu pereant. Sed contrarium verius est, arg. l. Damnum; 12. C. hoc titul. ubi dicitur, quod damnum illatum per latrones rebus coloni existentibus in prædiis conductis, non debet a domino seu locatore resarciri, sed illud ad colonum pertinet, ut si ver. gr. equi & pecora ex prædio conducto a prædonibus sint ablata.

Limitatur tertio. Si a principio expresse sit conventum, seu in pactum deductum, ut ob casum fortuitum nihil locatori de pensione ipsi solvenda a conductore detrahatur, juxta l. Si quis domum; 9. §. Julianus; h. t. valet enim regulariter pactum, quo quis casum fortuitum in se recipit, saltem in contractibus, qui ex conventione legem accipiunt, Gl. ibid. V. Præstaretur, & constat ex l. Juris gentium. 7. §. Item si quis, ff. De pact. & l. Negotium; 22. C. De neget. gest. non tamen tali pacto censetur comprehensus casus insolitus & plane extraordinarius, qui nonnisi rarissime contingit, nisi id exprimatur, l. Fistulas; 78. §. Frumenta; ff. De contrah. empt. & ex communi docet Molin. cit. dis. n. 20. Idque procedit etiamsi juramento renunciatum esset casibus fortuitis; quia juramentum non extenditur ad incognita & insolita, neque obligationem pacti, cui accedit, auget, sed tantum magis firmat, Gail. c. l. num. 20. porro hoc casu res locari debet pro minore pensione, quanti scilicet æstimatur illud onus, seu renunciatio casus fortuiti, Less. c. l. num. 13.

VII. Limitatur quarto. Si non certa & stabilis pensio conductori sit imposita, sed pars fructuum aliquota, ver. gr. tertia, aut quarta pendenda sit: tunc enim etiam ob sterilitatem nihil de pensione conductori remittitur, l. Si merces; 25. §. Vis major in fine ff. hoc titul. Ubi etiam ratio redditur, quia partionarius colonus, quasi societatis jure & damnum, & lucrum cum domino fundi partitur, Molin. c. l. num. 22. & alii communiter.

Limitatur quinto. Si culpa conductoris sterilitas, vel aliud damnum acciderit, ut quia in colendo agro, vel colligendis fructibus negligentior fuit, sive propria sive servorum culpa id factum sit, l. Videamus; 11. in princ. ff. h. t. Azor. cit. c. 20. q. 2. Mol. cit. dis. n. 13. Gail. c. l. n. 21. quia damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi non aliis imputare debet, Reg. jur. 86. in 6. Idemque dicendum, si sterilitas vel damnum, non casu fortuito, sed vitio rei locatæ proveniat, cit. l. Ex conducto; 15. §. Si vis; ff. h. t. quod tamen intelligendum videtur, si culpa conductoris vel coloni intervenerit, quia debitam diligentiam in curandis vitibus, vel colendo agro non adhibuit, Gl. in cit. c. Si Propter; V. Vitio rei; h. t. Canis. ibid. n. 3. quamvis Mol. c. l. n. 15. id intelligat de fructibus corruptis sine culpa conductoris, antequam integre collecti sunt, & in domum illati.

Limitant nonnulli sexto. Si sterilitas, vel alia calamitas in aliquo loco sæpe contingere solita sit: tunc enim non est remittenda pensio, ut si quis conduxit prædium juxta flumen, quod sæpius exundat, quia in damnum, quod prævidisse creditur, tacite consensisse videtur: ac proinde id non ascribitur casui fortuito, sed ipsi conductori scienti, & volenti imputatur: quod etiam aliqui extendunt, si quis conduxit fundum tempore belli, Azor c. l. Gail. c. l. num. 21.

Limitatur septimo. Quod pensio ob sterilitatem remitti non debeat Emphyteutæ: is enim principaliter, non propter usum rei, sive ratione perceptorum fructuum sicut colonus conductitius: sed in recognitionem dominii tantum canonem seu pensionem solvit; non habita ratione fructuum, & quidem ordinarie modicam tantum ideoque ob sterilitatem ab ejus solutione non liberatur, neque in totum, neque pro parte; sterilitas enim non aufert substantiam fundi cujus nomine pensio debetur domino, per quam diminuuntur fructus fundo manente integro, quorum periculum ad Emphyteutam spectat, l. 1. C. de jur. emphyt.

Verumtamen si Emphyteuta magnum canonem, sive pensionem solvere cogatur, ita ut ea correspondeat, & adæquet æstimationem fructuum (prout hoc tempore passim fieri solet) tum æquitas postulat, ut ob magnam sterilitatem incidentem etiam ipsi fiat remissio canonis, seu pensionis; quia tali casu censetur pensionem solvere magis propter usum rei, & in recompensationem fructuum, qui inde percipiuntur, sicut colonus conductitius, quam in recognitionem dominii: fructibus ergo non perceptis, non potest exigi pensio eorum nomine solvenda, quippe cessante causa, ob quam ea solvitur Gail. cit. obs. 23. numer. 24. & 25. Laym. lib. 3. tr. 4. c. 22. numer. 7.

VIII. Illud hoc loco præterea quæri potest, an sicut ob immodicam sterilitatem pensio solvenda a Conductore Locatori pro rata remittenda est: ita è diverso; ob multo majorem & extraordinariam fructuum ubertatem, qui uno, vel pluribus annis ex fundo conducto uberes proveniunt pensio possit a Locatore augeri? Resp. affirmative, si illa fertilitas ex cœli clementia, vel alio fortuito ob rerum mutationem proveniat. Ut si v. g. conduxit quis molendinum, ex quo percipere solebat quotannis lucrum 50. florenorum, nunc autem, quia impetu aquarum alia vicina molendina casu fortuito destructa sunt, percipit 100. fl. potest augeri pensio, ut majorem conductor locatori solvere teneatur: nam sicut æquitas dictat, ut ob insolitam sterilitatem aliquid detrahatur de pensione: ita etiam dictat, ut ob insolitam ubertatem aliquid addatur, quia contrariorum eadem est ratio, Abb. in c. Si propter; 3. numer. ult. h. t. Azor cit. c. 10. q. 3. Molin. cit. dis. num. ult. Less. c. l. n. 21. & alii communiter. Dixi casu fortuito, ita ut propter talem fertilitatem ex casu fortuito provenientem Conductor multo majus lucrum percipiat: si enim propter copiam & abundantiam fructuum, hi non multo pluris valeant, quam fructus consuetæ messis, quia fructuum abundantia facit decrescere valorem eorum, tunc non est augenda pensio, quia conductor non multo plus lucri percipit ex tali abundantia, Less. c. l. n. 22. & alii DD. cit. Quod si vero ubertas fructuum proveniat ex industria & opera conductoris, non est augenda pensio, neque enim ei sua industria damnosa esse debet. Nec denique si ex bonitate fundi proveniat ubertas, pensio augeri debet; hanc enim dominus censetur locasse, majore mercede, quam potuit, ut tradunt DD. cit. Quare quod dicitur in cit. l. Si merces; §. Vis major. quod colono immodicum lucrum, non auferrur, ac proinde nec propter lucrum, ac uberes fructus augeri possit pensio: id intelligendum est, quando lucrum & ubertas illa non provenit ex casu fortuito, alioqui vero augeri potest pensio, Mol. c. l. & Azor.

§. III.

An locator possit ante, vel saltem post finitum tempus locationis, Conductorem expellere ex fundo, vel domo conducta?

IX. Ad hanc quæstionem respondetur, sicut durante adhuc tempore locationis, non potest Locator Conductorem expellere ex fundo, vel domo locata, etiamsi alius majorem pensionem offerat, l. Ædem, & l. Si olei; 21. ff. h. t. ita post tempus locationis finitum, potest propria auctoritate, vel intentata actione locati, expellere Conductorem, etiamsi ipse eandem quam novus conductor, vel etiam majorem mercedem, seu pensionem vellet solvere, l. Ne cui; 32. C. eod. Ubi prohibetur ne conductor, finito conductionis tempore, impediat dominum uti, frui re sua, vel alteri locare, aut molestiam inferre novo conductori. Ubi tamen excipitur, nisi per speciale pactum in scriptis factum, aliud fuerit conventum, nempe ut non liceat locare alteri, quamdiu primus conductor rem conductam habere vellet, & tantum dare quantum alius daturus esset, Gloss. ibid. V. Pacto. Vel nisi consuetudine alicubi hoc inductum sit; nam quod potest fieri per pactum, potest etiam consuetudine induci, l. ult. & ibi DD. C. de fidejuss. Mynf. cent. 4. obs. 23.

X. Cæterum alius casus specialis circa hanc rem habetur
„ in c. Ex scripto; 1. h. t. Ubi sub pœna excommunicationis
„ (latæ sententiæ sive ipso facto incurrendæ Gl. ib. V. Sub ex-
„ communicatione) prohibetur, ut nullus ex Magistris (quo no-
„ mine comprehenduntur etiam Doctores cujoscunque facul-
„ tatis, Abb. hic n. 5.) vel Scholaribus Bononiensibus, super
„ conducendis hospitiis seu domibus, in quibus Magistri vel
„ Scholares habitant, cum hospite vel patrono conveniat, vel
„ contrahat, nisi prius constiterit tempus conductionis finitum
„ esse, & absque eorundem inquilinorum consensu: quam
„ Constitutionem a Legato Sedis Apostolicæ latam Papa Cle-
„ mens III. auctoritate Apostolica confirmat, & mandat in-
„ super Ordinario loci, ut eadem Constitutio singulis annis
„ coram Magistris & Scholaribus promulgando renovetur.

XI. Circa hanc Constitutionem Notandum primo. Quod ea, quatenus est pœnalis, excommunicationem inferens iis qui conducunt, ante tempus conductionis finitum, hospitia aliorum Professorum vel Studiosorum, absque consensu eorum, solum est localis, quippe tantum lata & promulgata contra Magistros, & Scholares Bononienses, in præjudicium aliorum conducentes, adeoque ad alios non est extendenda quoad pœnam, quia ut sic odiosa, ut notat Abb. hic n. 10. at vero quamvis quatenus est dispositiva, a principio edita fuerit solum in favorem Magistrorum & Scholarium Bononiæ commorantium, & sic tantum fuerit localis, postquam tamen a Papa simpliciter approbata, & confirmata fuit, atque redacta in Corpore Juris communis, facta est generalis, ita ut locum habeat in aliis etiam Universitatibus, in quibus eadem æquitatis ratio idem statuendum suadet, ut tenet, Hostiens. hic col. 2. §. Nec obstat; & Vivian. in Ration.

Verum alii censent dictam Constitutionem, etiam quatenus dispositiva est, esse tantum localem, ut docet Innoc. Jo. Andr. n. 5. Silvest. V. Excommunicatio; 9. n. 11. Clar. l. 5. sent. q. 77. n. 26. continet enim jus speciale derogans Juri communi, in cit. l. Ne cui; C. h. t. quatenus cit. c. 1. prohibetur, ut ædes conductas a Professoribus & Studiosis Bononiensibus, in eorum præjudicium, & alii Magistri Studiosi conducant, si, qui

prius

prius conduxerunt, pro eodem pretio illas ædes velint reconducere: ac proinde cum hæc Constitutio lata sit tantum in Ordine ad Universitatem Bononiensem, non videtur ad aliarum Universitatum Doctores & Scholares extendenda; quia causa ferendi illam non videtur fuisse favor publicus studiorum, sed speciales æmulationes & contentiones eicoccasionem dedisse, quæ inter Doctores & Studiosos Bononiæ erant exortæ.

Verum de reconductione in *cit. c.* 2. nulla fit mentio, sed neque per Constitutionem hujus *c.* 1. derogatur juri Civili in *cit. l. Ne cui*; *ff. h. t.* Ubi dicitur, secluso pacto speciali, post finitum tempus locationis rem alteri, cui dominus voluerit, posse locari. Ex quo colligitur etiam, quod ante finitum tempus locationis potest res alteri locari, ita tamen ut talis locatio & conventio referatur ad tempus finitæ locationis, & antea effectum & executionem non consequatur.

§. IV.

In quibus casibus Locator potest inquilinum etiam invitum, ante tempus locationis finitum expellere, & vicissim Conductor ex justa causa recedere.

XII. Assertio 1. Plures sunt casus, in quibus Locator potest inquilinum invitum e domo locata, etiam ante tempus locationis finitum expellere, vel amovere, qui recensentur in *l. Æde*; 3. *C. de locat. & cond. &c. Propter*; 3. §. *Verum h. t.* Videlicet si necessitas domum inhabitandi, vel reficiendi, quæ tamen tempore locationis non erat, id exposcat, ita tamen ut pensio pro residuo temporis remittatur: poterit enim conductor rationabiliter inde amoveri, si male conversatus fuerit in re conducta, vel si canonem per biennium non solverit, nisi celeriter satisfecerit.

XIII. Primus igitur casus est, si locator domum a se locatam propriis usibus esse necessariam probet, quia v. g. domus, quam inhabitabat, corruit, vel incendio absumpta est, vel quia uxorem duxit, ideoque familiam habere incipit, *Gl. in cit. §. Verum*; *V. Non imminebat*: quod etiam extenditur ad filios, ut si pater filios uxorem ducenti domum dare debeat: vel vicissim filius locans patri habitatione carenti &c. quia hi jure naturali conductori extraneo præferuntur: *Azor cit. l. 8. c. 8. q. 2.* quo tamen casu pensio pro rata seu proportione temporis conductori expulso, seu amoto remittenda est, *cit. §. Verum*, ibi. *quæ non imminebat locationis tempore*: alioquin dominus sibi imputare debet, quod tempore contractus sibi non prospexerit, sed ædes sibi necessarias futuras temere elocaverit, *arg. l. Si is*, 3. §. *fin. ff. Ut in possess. Legat. &c.* Quod si necessitas post locationem superveniat, merito locatori succurritur, eo quod contrahendo cum inquilino non censeatur consensisse in casum necessitatis, quæ fortuito & præter opinionem accidit, *Canis. in cit. §. Verum*; *n. 10. h. t.* Idque procedit, etsi pactum præcesserit de conductore non expellendo, quia pactum illud non extenditur ad casus jure exceptos, *l. Quæro*; 54. §. *Inter locatorem*; *ff. h. t.* nisi ex circumstantiis colligi possit, locatorem voluisse huic suo privilegio renunciare, *Molin. disp. 479. n. 8.* Porro licet alias regulariter contractus ab initio sint voluntarii, ex post facto vero necessarii, *l. Sicut*; 5. *Cod. de oblig. & act.* potest tamen contractus interdum propter supervenientem causam necessariam etiam invito altero contrahente, dissolvi, ut notat *Abb. in cit. c. Propter*; *h. t. nu. 6.*

XIV. Alter casus ejiciendi inquilinum est. Si domus locata necessario reficienda sit, quæ tamen tempore locationis non indigebat refectione, *cit. §. Verum & l. 3. §. Cum inquilinus*; *ff. Uti possidetis*: nam si dominus tempore locationis scivit domum indigere refectione, & nihilominus illam locavit, non excusat illum necessitas reficiendi, quin teneatur conductori ad interesse; neminem enim excusat necessitas, in quam volens se conjicit, *l. 2. §. Si quis tamen*; *ff. Si quis cautionib. &c.* monet tamen *Gl. margin. in cit. l. §. Cum inquilinus*; *ff. Uti possid. lit. C.* quod refecta domo, conductor locatorem cogere potest ad locationem repetendam, ita ut rursus in ea habitare possit. Item in hoc etiam casu debet locator mercedem remittere pro rata portione temporis, *cit. §. Verum*, *Azor. c. l. §. In tertio causa*.

XV. Tertius casus est. Si conductor in re conducta male seu perverse versatus sit, *cit. §. Verum*, *& cit. l. 3. C. h. t.* Id quod dupliciter contingere potest: vel quia conductor rem conductam deteriorem facit, tunc enim (sicut & emphyteuta) expelli potest, *juxta Auth. qui rem C. de SS. Ecclesiis*, ubi *Gl. marg. V. Deteriorem* ait, in illa deterioratione tria concurrere debere. Primo, ut sit notabilis, non modica, arbitrio scilicet judicis æstimanda. Secundo, ut sit perpetua seu durabilis deterioratio, sive destructio, ac proinde facta non in fructibus: sed in proprietate, ac substantia rei locatæ, v. g. in excisione magnarum arborum in prædio, ita ut damnum ad dominum fundi, non ad colonum vel emphyteutam tantum ob fructus destructos pertineat. Tertio, ut hujusmodi deterioratio proveniat ex dolo vel culpa conductoris. Vel conductor male in re conducta versatur, quia in eam recipit meretrices, fures, usurarios &c. & tunc similiter expelli potest. Ratio est, quia priore casu conductor damno afficit locatorem; posteriore domum ejus efficit infamem, *Azor c. l. In 4. causa*. An autem in hoc tertio casu locator debeat pensionem remittere pro rata temporis, vel etiam solutam reddere dubitatur. Aliqui apud *Gl. in cit. c. Propter*; *V. Perverse*, *& in cit. l. 3. V. Versatus es*, volunt, nihil remittendum esse de pensione, ad eam compensandam cum damno. Sed rectius distinguit *Abb. in cit. c. Propter nu. 16.* Vel inquilinus male versatur in domo, ita ut damno locatorem afficiat, & tunc fit remissio pensionis pro residuo temporis: quia eo casu posset locator conductorem convenire, vel actione locati, vel ex lege Aquilia, ad damnum resarciendum. Vel perverse, id est, inhoneste versatur in domo locata, sine damno illato, v. g. inducendo scorta in domum; & tunc locator nihil tenetur remittere de pensione, quia dominus non debet sentire damnum ex culpa inquilini.

XVI. Quartus casus est. Si conductor pensionem solvere intermittat, *l. Ædem. C. h. t.* & quidem in solidum, ut dicitur ibid. hoc est, integram; neque enim sufficit solvere per partes & intervalla, talis enim particularis solutio cum magna habeat incommoda, *l. Plane*; *ff. famil. hercisc.* conductorem non excusat, quominus expelli possit, *Gl. in cit. l. Ædem*; *V. In solidum*. At vero in *cit. c. Propter*; §. *Verum*, ad hoc ut conductor expelli possit, durante tempore locationis, requiritur, ut per biennium canonem non solverit, nisi moram celeri satisfactione purget. Id autem intelligendum est, secundum *Gl. ib. V. Canonem*, *& Abb. nu. 10.* de locatione facta ad tempus longum, videl. ad 10. annos, vel saltem ad 5. vel 6. annos. Sin autem res ad breve tempus locata sit, duos, vel tres annos, potest conductor statim debito tempore non solvens pensionem, expelli, *arg. cit. l. Ædem*; 3. a contrario sensu. Sed rectius *Molin. cit. disp. 499. nu. 3. & 4.* ait, spectato jure communi Cæsareo, non requiri certum tempus ad expellendum conductorem: sed sufficere, si tempore constituto pensionem contumaciter solvere negligat: quod secundum jura præsumitur si per biennium cessaverit: qui videtur esse sensus *l. Quæro*; 54. §. *Inter locatorem*, *& l. Cum domini*; 56. *ff. h. t.* cui consentit textus in *cit. c. Propter*; §. *Verum*.

XVII. Assertio 2. Sicut locator conductorem, etiam invitum, ex prædictis causis, potest expellere: ita e contrario colonus, vel conductor, ante tempus locationis finitum, etiam invito locatore, ex justa causa recedere potest. Veluti si impedimentum inhabitandi incidat, vel quo minus re conducta uti possit, quia v. g. domus spectris nocturnis infestatur, vel etiam ob incursionem hostium, aut grassantem luem per non modicum anni tempus inhabitare non potuit ædes conductas: tunc enim libere potest conductor emigrare e domo conducta, & remittendum est ei de pensione, secundum proportionem temporis, quo inhabitare, aut re conducta uti non licuit, ut constat ex *l. Sed addes*; 29. §. *Si quis cum in annum & l. Habitatores*; 27. §. *fin. ff. h. t.* Ubi dicitur, quod sufficiat justus timor periculi, etsi vere periculum non fuerit, ut fieri debeat remissio mercedis, *Azor. q. 2. l. 8. c. 9. §. Quanti neque*. Verum sine justa & probabili causa colonus vel conductor, ante finitum tempus locationis, rem locatam deserere non potest, alioqui debet integram pensionem solvere, & id quod locatoris interest, *l. Dominus*; 55. §. *Qui contra legem ff. h. t.* Porro finito locationis tempore, utrique parti locatori & conductori recedere licet, *l. Invitos*; 11. *& l. Ne cui*; 32. *C. h. t.*

§. V.

Ex qua culpa teneatur tum conductor, tum locator?

XVIII. Assertio 1. Si res conducta periit apud conductorem, vel deterior facta est dolo, vel culpa lata, vel etiam levi conductoris, debet ad hoc resarcire damnum: non item si casu fortuito, vel culpa levissima conductoris damnum evenerit, ut constat ex *l. Si ut certo*, 5. §. *Nunc videndum*, *ff. Commodat. & l. Contractus*; 23. *ff. de R. J.* cum hic contractus utriusque contrahentis gratia ineatur, & locatoris, qui mercedem pro re locata accipit, & conductoris, qui usum rei consequitur, *Azor cit. l. 8. cap. 7. q. 1. Molin. disp. 494. numer. 1. & alii communiter*.

Excipitur primo. Nisi conductor, culpa sua, causam dedit casui fortuito, ut quia in mora restituendi fuit: vel si v. g. convenit, ne ignem haberet, & habuit, tenebitur, etiam si fortuito casu acciderit incendium, quia ignem habere non debuit, *l. Videamus*; 11. §. *Si hoc ff. h. t.* Idemque est, si inter locatorem & conductorem convenit, ne in villa urbana fœnum componeretur, tenetur conductor, sive servus ejus, sive extraneus ignem incenderit; quia causam præbuit inferendo fœnum, contra pactum in conductione appositum, *cit. l. Videamus*, §. *fin. & l. seq.* Excipitur secundo, nisi expresse conventum sit, ut conductor teneatur de minore culpa, vel casu fortuito: vel etiam ut non teneatur de tanta culpa, standum enim est pacto, nisi id adversetur æquitati, vel bonis moribus, veluti si conveniatur, ne conductor, vel alius de dolo teneatur, *l. Si unus*; 27. §. *Illud ff. de pact. l. Pactum*; 6. *Cod. eod.*

XIX. Excipiunt tertio Nonnulli, nisi res valde pretiosæ locatæ sint, quæ suapte natura exactissimam diligentiam in custodiendo requirunt, ideoque conductor culpam etiam levissimam præstare tenetur, *Laym. l. 3. tr. 4. c. 22. q. 4.* Idque probari videtur ex §. *pen. Instit. h. t.* Ubi dicitur: qui pro usu vestimentorum, aut argenti, aut jumenti mercedem aut dedit, aut accepit, ab eo custodia talis desideratur, qualem diligentissimus pater familias suis rebus adhibet, quibus verbis culpam levissimam significari ex supra dictis constat. Sed contra est, quod in *l. In re*; 18. *ff. Commod.* respondet ICtus: si argentum utriusque causa commodatum sit, tantum culpam levem præstari: idem ergo in ejusdem locatione & conductione, quæ utriusque gratia est inita, erit dicendum: quare rectius respondetur cum *Azor cit. l. c. 7. q. 3. Mynsing. in cit. §. Qui pro usu Instit. h. t.* quod pro subjecti contractus materia, superlativus pro positivo, & e contra hic pro illo aliquando accipiatur; verba enim secundum subjectam materiam sumunt interpretationem: unde sicut diligentia in materia commodati, quod regulariter accipientis tantum gratia celebratur, custodiam exactissimi hominis significat, *cit. l. Si ut certo*; 5. §. *Videndum*, *& in l. In rebus*; 18. *ff. Commod.* ita & in contractu locationis, aut aliis, qui utriusque gratia ineuntur, custodia diligentissimi patris familias non summum diligentiæ gradum designat, sed diligentiam tantum mediocrem, & exactiorem, quam neque socors, neque diligentissimus, sed sedulus & diligens quisque rebus suis adhibet, *arg. l. Ea*; 14. *ff. de pignor. act.* Similis responsio est ad *l. Si merces*; 25. §. *Qui columnam*, *ff. h. t.*

Cæterum idem est dicendum de rebus, quæ ex natura sua facile franguntur, aut corrumpuntur, ut columnæ marmoreæ elaboratæ, vel vasa vitrea, quod nimirum conductor in his

custodiendis animali levem culpam præstare teneatur, sine peritiæ & artia professione eas conduxerit (alioqui si tanquam peritus & artifex operas suas locavit, obligatur etiam de culpa levissima) ut colligitur ea *cit. §. Qui pro usu instit. h. t.* Ubi eadem a conductore diligentia requiritur vestimenti, argenti & jumenti, nemo autem dixerit, conductorem jumenti teneri ad exactissimam diligentiam, adeoque de culpa levissima, ad custodiendum jumentum; imo aeque pro usu vel custodia argenti, si utriusque gratia sit commodatum, *c. l. In rebus*, ergo neque pro custodia vel usu vestimentorum conductor tenebitur ad præstandum culpam levissimam: sed solum levem, & consequenter etiam aliarum rerum, quæ facile corrumpuntur, *Mol. cit. disp. 494. n. 2. ff. Si quis*.

XX. Assertio 2. Similiter & locator si vitiosam rem locavit, indeque damnum patiatur conductor, tenetur ad illud resarciendum, si dolo vel culpa lata, vel levi locatoris illatum sit; non item si casu fortuito, vel ex culpa levissima. Ratio patet ex dictis, quia contractus locationis in utriusque commodum initur, *Azor. cit. c. 7. q. 6. Less. tit. c. 24. n. 90.*

§. VI.

De permissa; vel prohibita locatione & conductione rerum Ecclesiasticarum.

XXI. Assertio 1. Non potest Prælatus, aut Rector Ecclesiæ rem alienari prohibitam, sine cognita justa causa necessitatis, vel utilitatis, & juris solennitatibus, locare ad longum tempus, videlicet ad decennium, si locatio sit realis, sive nomine Ecclesiæ fiat. Potest autem Prælatus rem Ecclesiæ alienari prohibitam, sine expresso consensu Capituli, & non adhibita etiam auctoritate Superioris, locare ad breve tempus, sive intra decennium.

Prima pars sumitur ex *Clem. 1. de reb. Eccles. non alien.* Ubi prohibetur locatio seu concessio rerum Ecclesiasticarum ad vitam sive recipientis, sive concedentis, *Gl. ibid. V. Eius*, & ad certum tempus, longum scilicet; nam quamvis alias arbitrio judicis definiendum relinquatur, quodnam sit longum tempus, in hac re tamen locatio ad decennium censetur ad longum tempus facta, *juxta Gl. receptam in l. ult. Si ager vectigalis vel Emphyteut. & c. Gl. marg. in l. Sicut certo 5. §. Si duobus; ff. Commod.* ideoque talis locatio prohibita est Jure Canonico, si sine solennitatibus requisitis fiat; quia per eam jus utilitatis, sive dominium utile rei, ejusque possessio translata censetur, ut ea communi docet *Covarr. l. 2. resol. c. 16. n. 5.* Nam quod locatio longi temporis censenda sit, quæ sit tradit etiam *Azor. p. 2. l. 7. c. 10. q. 3. Sanch. l. 7. mor. c. 26. num. 34.*

Secunda pars sumitur etiam *ex cit. Clem. 1. in fine*, ubi habetur, quod locationes ad modicum tempus fieri possunt: modicum autem tempus dicitur, quod est infra decennium, *Gl. fin. ibid.* & constat *ex c. ult. Ne Prælati vices suas &c.* ubi de locatione ad septennium fit mentio, *Azor. c. l. & Sanch.* Si ergo infra tempus decennii locatio fiat, ea licita est, & valida; quia non censetur proprie dicta alienatio, cum per illam nec dominium utile transferatur: neque colonus suo nomine possidet, sed nomine domini locantis, *§. Possidere, Instit. de interdict. l. Si id quod 25. §. 1. ff. de acquir. possess. Laym. in disp. de rer. Eccles. alien. Thesi 78. & 79.* Veruntamen jure novo *in Extravagant. Ambitiosæ unic. de reb. Eccles. non alien. inter communes*, omnis rerum Ecclesiasticarum locatio sub censuris est prohibita, si fiat ultra triennium, perinde ac si ad longum tempus facta esset. Quæ Constitutio observari debet in iis locis, in quibus est recepta, & quatenus est recepta, de qua actum supra *Titul. 13. numer. 54. & seqq.*

XXII. Assertio 2. Locatio rei locari prohibitæ ultra triennium, vel ad longum tempus, non potest fieri ad sex, vel novem annos, vel etiam ad quatuor triennia, vel tria quinquennia, addito pacto, ut finito uno triennio, vel quinquennio, renovata censeri debeat locatio in aliud triennium, vel quinquennium; nam talis contractus locationis non valet, saltem quoad excessum, sive annos jure non permissos, ut ex communiore sententia docet *Covarr. cit. c. 16. n. 4.* & colligitur *ex Auth. de non alien. reb. Eccles. c. 3. §. Quod autem, V. Neque illud collat.* 2. quia tale pactum adjectum locationi fit in fraudem legis, perinde enim est, ac si locatio revera fiat ultra triennium, vel longum tempus. Veruntamen probabile est, talem locationem, etsi non valeat quoad excessum, seu annos jure non permissos, valere tamen quoad tempus jure permissum, v. gr. triennium, ut plures docent apud *Covarr. c. l. nu. 5. Laym. in cit. disp. Thes.* 80. Ratio est, quia in iis, quæ separari possunt, utile per inutile vitiari non debet, *Reg. 37. in 6.* at in proposito, tempus quoad excessum commode separari potest a tempore jure permisso: sicut ergo donatio facta absque insinuatione, ultra 500. solidos, sive aureos invalida solum est quoad excessum, valida autem quoad summam jure permissam, *l. Sancimus 34. in princ. & l. pen. C. de donat.* ita item dicendum est de locatione facta ultra tempus jure permissum, *Covarr. c. l. & Laym.*

XXIII. Assertio 3. Licet Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiarius non possit jus decimarum alienare, vel transferre in alium incapacem, v. g. Laicum, imo neque in Clericum, sine justa causa, & solennitatibus jure requisitis: potest tamen ipsos proventus decimarum, vel aliorum Ecclesiasticorum fructuum perceptionem, sine præjudicio Ecclesiæ & Successoris, locare alteri, etiam Laico, prout sumitur *ex c. Vestra 2. h. t.* Ubi cum quidam Episcopi statutum fecissent, „ ut subjecti ipsis Clerici, vel Religiosi fructus decimarum „ non dent ad firmam, sive pro censu annuo non locent a- „ liis, quam Presbyteris Parochialibus, seu Parochis: con- „ tra hoc statutum questi sunt Abbas & Conventus S. Petri „ Diœcesis Londonensis. Quibus respondet Innocentius III. „ quod non obstante contrario statuto Episcopi Diœcesani, „ proventus, seu fructus decimarum suarum libere (id est, „ sine consensu alterius, *Abb. hic n. 4.*) possint locare iis, cum „ quibus Ecclesiæ suæ conditionem poterunt meliorem fa- „ cere, ita tamen, ut ejusmodi locatio non extendatur ad „ Feudum, vel alienationem perpetuam scilicet, per quam „ dominium directum, vel utile rei transferatur. *Gl. fin. hic & Innocent. V. Alienationem*, seu ad locationem ad longum tempus, *Abb. hic num.* 5. Ratio est, quia quamvis Episcopus, cum Capitulo suo Cathedrali, possit condere statuta in iis, quæ pertineant ad jurisdictionem suam; non tamen potest statuere quidquam in præjudicium jurium Ecclesiarum sibi subjectarum, sine consensu, vel saltem præsentia eorum, quorum interest, qui si præsentes sint & taceant, pro præsentibus habentur, *Innoc. hic V. Statuta, & Abb. num.* 6. atqui spectato Jure communi, possunt Prælati, & Rectores Ecclesiarum, aliique Beneficiarii proventus decimarum, ac Beneficiorum suorum ad tempus modicum locare, quibus ipsi voluerint, etiam sine consensu Superioris, ut patet *ex hoc c. V. libere*; ergo non potest Episcopus hanc facultatem a jure communi ipsis concessam restringere, vel tollere in præjudicium, aut damnum Ecclesiarum, & ipsorum Beneficiariorum; cum indultum a jure beneficium non sit alicui auferendum, juxta *Reg. jur. 17. in 6.* Excipi debet, nisi causa aliqua cedens in bonum publicum aliud exigat, tunc enim poterit Episcopus Clericos, & Religiosos sibi subjectos cogere, ut v. gr. ædes suas locent scholaribus, vel militibus ante alios, vel, ut quamdiu illi inhabitare volunt, aliis non locent, etsi majorem pensionem offerant, *arg. c. 1. h. t. Imola hic in fine.*

Porro possunt fructus decimarum, aliique reditus Beneficiorum etiam Laicis locari pro pensione annua, ut docet *Abb. in cit. c. 2. n. 3. h. t. Covarr. l. 1. resol. c. 17. n. 5.* quia conductor Laicus non percipit, fructus nomine suo, sed nomine Clerici locantis.

§. VII.

An locationi facta per Prælatum, seu Rectorem Ecclesiæ, Successor, ejus stare teneatur.

XXIV. Assertio 1. Si Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, Capitulo sciente, & patiente, vel saltem non contradicente rationabiliter, fundum pertinentem ad ipsam Ecclesiam, cujus scil. reditus ad eandem pertinent, non ad ipsum Prælatum, vel Rectorem, ipsius Ecclesiæ nomine, pro annua pensione concessit, seu locavit ad tempus breve, videl. infra decennium, vel non ultra triennium, ubi supradicta Constitutio Paulina est recepta, & observatur, Successor in dignitate, vel officio tali locationi stare tenetur, ut docet *Abb. in c. ult. n. 5. Ne Prælati vices suas, &c. Cov. l. 2. resol. c. 15. n. 6. §. Primum.* Ratio est, quia talis locator est legitimus Administrator Ecclesiæ, & rerum ad Ecclesiam pertinentium, ergo si res Ecclesiæ locavit nomine Ecclesiæ, ad tempus jure permissum, contractus locationis est validus, adeoque Successor illi stare tenetur, sicut Tutor, qui alteri Tutori in administratione tutelæ successit, tenetur stare, vel etiam ipse pupillos, cujus tutela administrata est, *l. Si tutela 8. de administ. tut.* Si vero locatio sit facta ad tempus longum, videlicet decennium, vel ultra (vel etiam ultra triennium, ubi Paulinæ Constitutionis obligatio viget) neque successor, neque ipsemet locator tenetur stare locationi: nisi in casu jure permisso, & servata solennitate requisita ad perpetuas alienationes, tunc enim illi stare tenetur etiam successor, *Abb. in cit. c. ult. n. 5.* Veruntamen si Ecclesia se læsam esse ex tali contractu probare possit, restitutionem in integrum petere potest intra tempus quadriennii a jure definitum, *c. 1. in integr. restitut. cap. 1. eod. in 6. Abbas cit. loc. Covarr. citat. loc. §. Tertium; Laym. citat. disp. Canon. de rer. Eccles. alienat. num. 80.*

XXV. Hinc patet, locationem, mortuo Prælato vel Rectore, non finiri, nec ab ejus successore retractari posse, si ea facta fuit nomine Ecclesiæ, & ad tempus jure permissum, ab eo, qui eam rem locare potuit, ut legitimus Administrator rerum Ecclesiæ, & ipsius rei locatæ reditus ad Ecclesiam, non ad Prælatum, vel Rectorem pertineant. Idem procedit si Prælatus, vel Rector, qui locavit, tantum ad triennium sit constitutus, & in officio maneat, juxta Ordinis alicujus statuta, vel consuetudinem; vel etiam ad annum duntaxat, v. g. Rector alicujus Hospitalis Episcopi auctoritate locari, qui fundum ejus ad triennium, vel aliud tempus jure permissum locavit, successor enim obligatus est ad servandum contractum locationis nomine Monasterii, vel Hospitalis initum, alioquin Prælatus, vel Rector non haberet sufficientem, & legitimam potestatem administrandi, & deciperentur cum ipso contrahentes, *Cov. c. l. §. Ex hoc apparet, Laym. c. l.*

XXVI. Assertio 2. Quamvis Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, cujus reditus non ad Ecclesiam, sed ad ipsum Prælatum, seu Mensam ejus pertinent, adeoque non Ecclesiæ, sed nomine proprio, & ad utilitatem propriam, possit facere concessionem, seu locationem personalem, sive in personam sua fundatam, etiam non requisito Capituli consensu, & sine aliis juris solennitatibus, ita, ut etiam ultra decennium, & pro toto vitæ suæ tempore rem Ecclesiæ locare possit; quia tunc agitur tantum de suo præjudicio, ut docet *Abb. in c. 2. n. 7. supr. de his, quæ fiunt a Prælat. &c. Laym. in cit. disp. Thes.* 81. non tamen tenetur tali locationi stare Successor illius: imo talis locatio morte Prælati locantis expirat; adeoque præjudicium nullum Ecclesiæ, vel Successori in Prælatura affertur, ut docet *Gl. Communiter recepta, in cit. cap. ult. V. Statutum terminum, ne Prælati vices suas &c. Covarr. cit. c. 15. n. 6. §. Secundum. Laym. cit. Thesi* 81. Ratio est, quia Prælatus, aut Rector Ecclesiæ non potuit rem talem locare ultra tempus vitæ, vel administrationis suæ, & mortuo

Præ-

Prælato seu Rectore, qui locavit, fructus & reditus ad Successorem pertinent, eique reservari debent, *c. ult. de Offic. Jud. Ordin. in 6. & c. Relatum; 12. de Testam. Abb. in cit. c. ult. num. 8. Ne Prælati vices suas, & c.* ideoque locatio ejus morte extinguitur. Idemque est, si Rector Ecclesiæ, qui locavit, Beneficio renunciaverit ante finitam locationem; non enim tenetur ejus Successor stare locationi, imo etsi Successor stare velit locationi factæ ab Antecessore, non tamen conductor tenebitur stare conductioni, si nolit, cum contractus sit finitus, *Covarr. c. l.*

XXVII. Assertio 3. Si Prælatus seu Rector Ecclesiæ, v. gr. Parochus fundum Mensæ seu incorporatum, sive cujus reditus non ad Ecclesiam, sed ad Prælatum, vel Rectorem pertinent, nomine Ecclesiæ elocet ad tempus longum, sine requisitis solennitatibus; tunc conditionalis censeri debet ea locatio, videlicet si tam diu vivat Prælatus seu Rector Ecclesiæ; nam censetur illam voluisse elocare, quamdiu jus habet percipiendi illos reditus, *Covarr. c. l. numer. 6. in fine Laym. c. l. num. 82.*

XXVIII. Assertio 4. Si Beneficiarius aliquis non habens administrationem rerum Ecclesiæ, ver. gr. Canonicus vel alius Beneficiarius simplex, & non curatus, fundum ratione Beneficii sibi assignatum, pro certa pensione annua elocavit ad certum tempus, non longum, sive infra decennium sine consensu, & auctoritate Ordinarii, isque moriatur ante tempus locationis finitum non tenetur Successor stare contractui, quia simplex Beneficiarius non potest, imo nec Parochus, nomine Ecclesiæ fundum elocare ad longum tempus, nisi ex causa rationabili, & interveniente auctoritate Episcopi: alias vero non potest fundum Ecclesiæ concedere, seu locare alteri, ultra tempus vitæ suæ, nam conceditur ei præbenda solum ad dies vitæ suæ, *Abb. in cit. c. ult. num. 7. Ne Prælati vices suas, & c. & in c. Ad audientiam; 9. n. 2. de reb. Eccles. non alien.* Quod si in instrumento locationis nulla fiat mentio de consensu & auctoritate Ordinarii licet in iisdem contineatur, elocationem nomine Ecclesiæ esse factam, censeri debet, concessionem seu locationem non realem, sed personalem esse factam, ita ut affectum ulterius habere non possit, nisi dum Beneficiatus vivit; nam in dubio convenit actum quemlibet, seu contractum ita explicare, ut valeat potius quam ut pereat, *c. Abbate 25. §. Contra de V. S.* Beneficiatus autem non habens administrationem rerum Ecclesiæ, non potest, nomine Ecclesiæ, fundum elocare, ut jam dictum, ergo debet intelligi, quod rem seu fundum Ecclesiæ nomine proprio concesserit, seu locaverit, adeoque tantum ad vitam suam *Laym. cit. Thes. 82.*

XXIX. Sed quid si coloni, eorumque majores prædia ad Parochiam spectantia per continuos 60. 70. vel 80. vel plures annos, tanquam emphyteutica possederunt, etsi nihil constet ex instrumento contractus, seu concessionis consensu Episcopi seu Ordinarii intervenisse: possuntne Parochi de novo investiti ea prædia sibi vendicare; quandoquidem Parochi Antecessores, qui prædia elocarunt, non potuerunt suo jure, seu nomine, & auctoritate propria Successoribus præjudicium afferre? Ad hoc respondetur cum *Laym. cit. dis. Thes. 83.* inspiciendas esse litteras concessionis, si enim prædia illa sint in Emphyteusin concessa, vel locata ultra decennium, vel ad vitam conducentis, vel ad duas pluresve generationes, atque hoc titulo coloni possederint illa prædia, cum bona fide (uti præsumitur) & laudemium novis Parochis solverint, non debent, nec possunt e prædiis expelli: tum quia iniquum foret, si veluti decepti ab Ecclesia tot annorum possessione privarentur: tum quia posito etiam, quod alienationes, sive concessiones illæ factæ fuerint sine Ordinarii consensu, aliisque juris solemnitatibus: potuerunt tamen per tanti temporis possessionem, imo etiam 40. annis, bona fide, adversus Ecclesiam præscripsisse, juxta *c. Illud; 8. de præscript.* tum denique ob diuturnitatem temporis præsumi potest, ac debet, consensum Ordinarii intervenisse; ob temporis enim diuturnitatem omnia præsumuntur rite ac solenniter acta, ut docet *Gail. l. 2. obser. ult. num. 6.* præsertim cum hic adfuerit scientia, & patientia Ordinariorum, cum ipsi, vel eorum Vicarii in visitationentique inspexerint rationes Inventarii. Si vero ex litteris concessionis vel si eæ sint perditæ, ex communi fama, seu persuasione appareat, dicta prædia fuisse elocata jure & auctoritate solius Parochi vel alterius Beneficiarii: tunc illa possunt colonis auferri ob titulum concessionis manifeste vitiosum; cum simplices Beneficiarii, vel etiam Curati seu Parochi non possint in perpetuum, adeoque nec ultra vitam Beneficiarii, vel etiam ad longum tempus prædia suorum Beneficiorum elocare, sine consensu sui Ordinarii, & aliorum Capitularium, vel Clericorum, si Collegiata, *c. Ad audientiam; 9. de reb. Eccl. non alien.* Ubi autem deficit possessio bonæ fidei, ob titulum concessionis notorie vitiosum, ibi præscriptio procedere non potest.

XXX. Prædictis addendum, quod habetur *in Concilio Tridentino Sess. 25. c. 11. de reform.* ubi decernitur, ut omnes locationes bonorum Ecclesiæ, quæ (ad plures annos) repræsentata pecunia, sive anticipatis solutionibus fiunt in præjudicium Successorum, pro non validis habeantur, non obstante quocunque indulto aut privilegio, nec hujusmodi locationes in Romana Curia, vel extra illam, confirmentur.

SECTIO II.

De contractu Emphyteutico.

Quia Emphyteusis maximam affinitatem habet cum locatione, & conductione, ideo de illa sub eadem Rubrica agitur *in c. Potuit; 4. & ult. h. t.*

§. I.

Quid sit Emphyteusis, & quotuplex & an ad illam necessario requiratur scriptura?

XXXI. Assertio 1. Emphyteusis, (latine idem quod implantatio, seu ἐμφύτευσις) est contractus nominatus, quo res soli seu immobilis, cum translatione utilis dominii retento directo, seu proprietate, alicui colenda, & fruenda conceditur, vel in perpetuum, aut ad vitam ejus, cui conceditur: vel ad unam, aut plures generationes, sub onere certæ pensionis realis domino proprietatis solvendæ, *Molin. tract. 2. de justit. dis. 445. in princ. Less. l. 2. de justit. c. 24. n. 1. Azor. p. 3. l. 10. de Emphyt. cap. 1. q. 1. Laym. l. 3. tract. 4. c. 23 n. 1. & 2. & alii communiter.* Qui vendit, sive concedit rem, seu feudum, dominus directus, seu proprietarius: qui autem emit, seu accipit, Emphyteuta dicitur.

Porro Emphyteusis est contractus distinctus a locatione, ut patet ex *§. Adeo Instit. h. t. & l. 1. C. de Jur. Emphyt.* a qua distinguitur primo: quia Emphyteusis solum in rebus immobilibus, quæ cultura meliores effici possunt, constitui potest, locatio etiam in rebus mobilibus. Secundo, quia per Emphyteusin transfertur utile dominium rei, *l. 1. & 2. ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus, & c.* secuta traditione, res prout regulariter fit in omnibus contractibus, *l. traditionibus; 20. C. de pact.* at vero in locatione ne quidem utile, seu jus reale transfertur in conductorem, sed usus tantum, seu commoditas fructuum, *l. Non solet; 39. ff. h. t.* saltem in illa locatione, quæ non fit ad longum tempus, nempe ad decennium vel ultra. *Covarr. l. 2. var. resol. c. 16. num. 1. Zæsius in Comment. ff. h. t. num. 14.*

Differt. 2. Emphyteusis a contractu censuali reservativo: quia, in hoc non tantum dominium utile, sed etiam directum, adeoque plenum, & perfectum transfertur in censualistam, reservato censu, sive annua pensione solvenda: ita tamen, ut tametsi pensio, sive census biennio, vel triennio non sit solutus, non tamen res censualis cadat in commissum sicut fit in Emphyteusi, quippe per quam jus, sive dominium utile non ita absolute translatum esse censetur: sed sub conditione, si canon, sive pensio solvatur, *Jul. Clarus lib. 4. sent. §. Emphyteusis 9. 1. num. 2.* ubi etiam aliam differentiam adfert, quia censum solvimus ex re nostra, Canonem vero, sive portionem Emphyteuticam ex re aliena, cum dominium directum, seu proprietas maneat penes concedentem.

Distinguitur tertio Emphyteusis a Feudo: quia in illa annua realis pensio solvitur: in Feudo vero personale tantum servitium ac fidelitas a vasallo Domino exhibetur, & præstatur, si sit Feudum merum, *Molin. cit. dis. 445. de quo infra.*

Distinguitur quarto Emphyteusis a contractu Libellario, qui tunc fit, quando Vasallus: & Emphyteuta condit alteri prædium pro annua pensione, quod ipse habuerat ab alio in Feudum, vel Emphyteusin, ac proinde in contractu libellario concedens non est dominus directus, rei, seu proprietarius: sed qui illam in Emphyteusin acceperit, ideoque vulgo appellatur Emphyteusis subalterna: quando vero dominus proprietatis dat rem utendam, & fruendam alteri tunc proprie est contractus emphyteuticus, *Jul. Clar. cit. §. Emphyteusis; 9. 1. n. 1. Azor c. l. c. 1. q. 5.* ubi plures differentias inter hunc utrumque contractum adfert.

XXXII. Assertio 2. Emphyteusis est duplex, alia Ecclesiastica, quæ est constituta in re, cujus dominium directum, seu proprietas spectat ad Ecclesiam, vel Collegium Canonicorum vel Monasterium, vel alium locum pium, seu Religiosum, sive utile dominium sit penes Clericum, sive Laicum. Alia est Emphyteusis profana, sive sæcularis, cujus dominium directum est penes Laicum, sive quoad dominium utile res sit concessa Laico, sive Clerico: inspicitur enim persona, ad quam spectat dominium directum rei emphyteuticæ, non illa ad quam spectat dominium utile, *Azor c. l. c. 4.*

XXXIII. Assertio 3. Ad substantiam, & valorem contractus emphyteutici, spectato Jure communi, requiritur scriptura, sive Instrumentum scriptum, ut ex communi docet *Clar. c. l. quæst. 4. Molin. dis. 447. num. 4. Azor c. l. cap. 5. quæst. 3. Laym. cit. cap. 23. numer. 6.* idque colligitur *ex leg. 1. C. de Jure emphyteut. ibi: pactionibus scriptura interveniente, habitis.* Quod multo expressius habetur de Emphyteusi Ecclesiastica *in Auth. de non alien. reb. Eccles. juxta Glossa V. Pragmatica, & §. Quod autem dictum est collat. 2.* ubi tamen consuetudo viget, ut contractus Emphyteuticus sine scriptura fiat, ea servanda est, *Molin. cit. loc. numer. 5. cit. loc.* quia consuetudo præscripta derogat Juri communi utrique. Sunt plures DD. qui censent etiam de jure communi scripturam non requiri ad substantiam hujus contractus: sed solum ad faciliorem probationem pactorum, quæ adjici solent, propter diuturnitatem, in quod emphyteusis extendi solet, & ut evitetur falsitas, ac proinde *in cit. leg. 1. Cod. de jure emphyt.* scripturam non requiri tamquam conditionem necessariam ad ipsum contractum, *Glossa ibid. V. Scriptura, Zæsius in Comment. ff. hoc titul. §. De Jure Emphyteutico, numer. 55.*

§. II.

An ad substantiam, ac valorem contractus Emphyteutici requiratur ut Canon seu pensio annua solvatur Domino, & quam pœnam incurrat Emphyteuta, si non solvat?

XXXIV. Assertio 1. Emphyteuta in recognitionem dominii directi penes proprietarium remanentis, & in compensationem dominii utilis sibi concessi debet solvere annuum canonem, sive pensionem, sicut statuitur *in §. Adeo Instit. de locat. & conduct.* Neque refert, magna sit, an modica pensio; quia absolute loquendo, potest esse adæquata fructibus, detractis expensis, & habita ratione laudemii, communiter tamen, & ex consuetudine solet esse minor, & modica, ut ex communi tradit *Azor cit. l. 10. c. 7. q. 1.* Neque etiam interest, utrum in pecunia, an in fructibus pensio annua sit constituta: neutrum enim determinate requiritur ex natura contractus: sed id servandum est, quod conventio, vel statutum speciale loci, vel consuetudo hac in re præscribit, *Azor cit. c. 7. q. 4.* solet autem communiter canon sive pensio solvi ad finem anni, nisi aliud pacto sit conventum, vel consuetudine loci inductum, *Clar. c. l. q. 12. n. 1. Azor c. l. q. 2.*

XXXV. Assertio 2. Si Emphyteuta canonem sive pensionem tribus annis continuis in Emphyteusi laica seu civili, vel duobus annis, si sit Ecclesiastica, solvere domino negligat, emphyteusis in commissum cadit, id est, rem in emphyteusio acceptam is amittit, eaque ad dominum redit, ita ut utile dominium consolidetur cum directo, & dominus illum expellere possit, ut constat *ex l. C. de jure emphyt. & ex c. Potuit; 4. & ult. §. Emphyteuta quoque; h. t.* ubi Gregorius IX. ait si Emphyteuta aliter (quam præscriptum est) vendide„rit, vel in solutione canonis per biennium cessarit, nisi „celeri satisfactione moram purget, juste expelli potest „tametsi de solutione facienda a domino monitus non fuerit „quia in hoc casu dies statuta pro domino interpellat. Quod „autem minus tempus requiratur in emphyteusi Ecclesiastica, quam Civili, ad incurrendam hanc pœnam caducitatis, seu commissi: id statutum est in favorem Ecclesiæ, & piorum locorum, ut rebus eorum tanto magis consulatur, *Zœs. ff. h. t. §. De emphyteusi num. 76.*

XXXVI. Idque extenditur primo, ut procedat, etiamsi res emphyteutica sit magni valoris, canon vero, sive pensio modica nihilominus tamen ob omissionem solutionis, intra tempus statutum emphyteusis tota in commissum cadit, quia pensio solvitur ab Emphyteuta potius in recognitionem dominii directi, quam ratione rei in emphyteusin datæ in qua longior cessatio inducere posset oblivionem emphyteuseos, ideoque non attenditur quantitas pensionis, *Clar. cit. §. Emphiteusis; q. 8. n. 3. Zœsius c. l.* Extenditur secundo, quod Emphyteuta amittat totam emphyteusin, si integram pensionem culpabiliter negligat solvere, etsi partem solverit; quia nonnisi integra, & tota pensio datur in recognitionem dominii: neque dominus partem pensionis ex re emphyteutica, & locata recipere cogitur, *l. Ædem; 3. junct. Gloss. V. in solidum, C. h. t.* quia solutio partium non minima incommoda habet, ut dicitur *in l. 3. ff. famil. hercisc.* Extenditur tertio, si ex pluribus hæredibus, ad quos res emphyteutica pervenit, unus non solvit partem pensionis, quam debet, cæteris suas pensiones, solventibus, nihilominus tota res in commissum cadit; quia defunctus erat in solidum obligatus ad totam pensionem solvendam, quæ obligatio non potest mutari facto hæredum: sed in solidum ad omnes, & singulos hæredes transit, *l. 2. §. Ex his igitur ff. de V. O.* ac proinde hæc obligatio solvendi canonem est aliquatenus individua, ita, ut ab omnibus heredibus pœna committatur, juxta *l. Eadem; 4. §. Caio, ff. eod. Sylvest. V. Emphyteusis q. 4. num. 10. Clar. cit. q. 8. n. 13. Zœsius c. l. num. 78.* quia licet ad singulos hæredes pertineat portio canonis, non tamen satis fit a singulis hæredibus, nisi totus sit solutus. Quamvis contrarium teneat *Fachin. leg. 1. Controv. cap. 97.* quia putat hæredes defuncti Emphyteutæ non esse obligatos ex persona defuncti tanquam hæredes, sed tanquam novos Emphyteutas ex propria persona.

Extenditur quarto, ad pœnam caducitatis incurrendam non requiritur sententia judicis, vel declaratio: sed Emphyteuta ipso jure privatus existit re emphyteutica modo manifestum sit, quod per triennium, vel biennium solutionem canonis culpabiliter intermiserit, & dominus declaraverit: se velle ut pœna privationis locum habet, ut colligitur *ex l. 2. ibi: Si dominus solverit; C. de jure emphyt. Silvest. V. Emphyteusis, q. 2. n. 7. Clar. cit. §. Emphyteusis q. 9. Mol. dis. 453. num. 21. Laym. cit. c. 32. num. 8. Mynsing. cent. 3. obs. 65. Zœs. c. l. num. 91. & 92.* ubi tamen addit, id esse dubium Sed & probabile est, posse dominum directum, post declaratam caducitatem, propria auctoritate rem emphyteuticam occupare, eumque resistentem vi expellere quamvis tutius sit, ut id fiat auctoritate Judicis ad vitandam scandalum, *Gl. in cit. l. 2. V. repellere, Abb. in cit. c. ult. num. 13. h. t. Mynsing. cit. obs. 65. num. 4. Laym. c. l.* Extenditur quinto. Emphyteuta ob non solutum canonem a domino expelli potest, etiamsi prius monitus non fuerit, ut solvat, *cit. c. ult. h. t. in fine, & l. 2. C. de jure emphyt.* Nam si dies, sive tempus solvendi a lege, vel ab homine partium conventione definitum sit, non est opus, ut debitor admoneatur: sed post diem, sive tempus transactum is in mora constituitur, ita, ut pœnæ sit obnoxius, *l. Magnam; 12. C. de contrah. stipul.* Extenditur sexto, quod pœnæ commissi, ob non solutum canonem, sit locus non solum si privatus accepit rem Ecclesiæ in emphyteusin: sed etiam si una Ecclesia ab alia non enim natura contractus mutatur ex eo, quod Ecclesia habeat rem emphyteuticam. *Zœsius c. l. q. 76.*

XXXVII. Cæterum quod dictum est Emphyteutam non solventem intra tempus statutum Canonem sive pensionem annuam cadere jure suo, id limitatur communiter primo: nisi dominus sit debitor Emphyteutæ, ita, ut tantum debe[at] quanta est pensio, quæ ipsi debetur; tunc enim Emph[y]teuta potest uti compensatione retinendo pensiones, qu[as] alias solvere deberet, nec ideo cadit jure suo, quia fa[c]tem in materia odiosa, & ad evadendam pœnam hab[et] locum hujusmodi compensatio, ut docet *Abb. in c. 2. num. [...] de depos. Silvest. V. Emphyteusis; q. 2. num. 8. Mol. cit. dis. 45[3] num. 10. Azor cit. l. 10. c. 6. q. 4. Laym. c. l.* & quamvis no[n] fuerit opposita ab homine, tamen odio pœnæ ipso ju[re] fit compensatio, *Silvest. c. l. & Mol.* Limitatur secundo, ob probabilem ignorantiam, vel aliam justam causam pens[io] non solvatur; quia v. gr. hæres nescivit, rem esse emphy[t]euticam: tunc enim etsi stricto jure res habeatur pro com[]missa, quia emphyteuta sibi imputare debet, quod ignoravi[t] rit rei conditionem: tamen ex æquitate restituetur in inte[]grum, ob justum errorem, vel ex clausula generali, *si qu[a] mihi justa causa videbitur, l. 1. in fine ff. ex quib. caus. majores &c.* nam ubi culpa non est, nec pœna commissi locum habe[re] debet, *Gl. in l. 2. V. Secundum legem, C. de jur. emphyt. Clar[.] cit. q. 8. n. 9. Laym. c. l.*

Limitatur tertio, si Emphyteuta reipsa obtulit pensione[m] domino, loco, & tempore congruo, sed per dominum stet[it] quominus reciperetur, tunc enim evitat pœnam caducita[]tis, secundum *Gloss. in cit. l. 2. V. Eod.* quamvis ad hoc u[t] Emphyteuta omnino liberetur ab obligatione pensionis, r[e]quiratur, ut pensio oblata obsignetur, & deponatur, *Cla[r.] cit. q. 8. num. 10.*

Limitatur quarto, nisi Emphyteuta celeriter postmodu[m] satisfecerit, sive post elapsum biennium moram purgaverit statim offerendo canonem nondum solutum; tunc enim l[i]beratur pœna commissi prout de emphyteusi Ecclesiastic[a] expressum est *in cit. c. ult. h. t.* Porro tempus, intra quod po[]test mora purgari, vel est decem dierum, secundum *Gl. i[n] cit. c. ult. V. Celeri*; quia id tempus modicum reputatur, *Promisso; 21. §. 1. ff. de constit. pecun.* vel potius illud arbitri[o] judicis relinqui debet, cum in jure determinatum non sit *Gl. c. l. Abb. ibid. num. 12. Azor cit. c. 7. q. 7. Clar. cit. q. 8. num 15. & alii communiter*: idque commune est etiam aliis debitis quia patria sunt solvere tempore constituto, & intra pauco[s] dies, juxta *l. Si duo; 16. & l. seq. junct. Gl. marg. ff. de constit. pecun.* dummodo notabile damnum ex tali dilatione credito[r] non inferatur. Verum in emphyteusi Civili, seu Laica no[n] admittitur purgatio moræ; quia cum in hac non incurratu[r] pœna commissi, nisi post triennium elapsum, adeoque po[st] longius tempus, quam in emphyteusi Ecclesiastica, merito [in] seculari non admittitur purgatio moræ: idque procedit d[e] rigore juris Civilis, ut bene probat *Fachin. l. 1. Controv. 9[...]* quamvis secundum æquitatem possit purgatio moræ admitt[i] etiam in emphyteusi Laica, & in foro seculari, *Clar. c. l.*

Limitatur quinto, licet Emphyteuta ob sterilitatem, v[el] incursum hostilem, non excusetur, quin teneatur solvere int[e]grum canonem, modo aliquos, etsi modicos fructus perceper[it] ex re emphyteutica, & pensio sit parva, ut dictum supra [...] *7. Limit. 7.* excusandus tamen est tunc Emphyteuta a cad[u]citate, ob non solutum canonem, *Clar. cit. q. 8. n. 6. & 7. Zœ[]sius ff. h. t. n. 88. & 89.* Plures Limitationes videri possunt apu[d] Auctores cit.

XXXVIII. Cæterum non tantum, ob non solutum can[o]nem Emphyteuta cadit jure suo, ita, ut expelli possit: se[d] etiam si res, seu fundus emphyteuticus notabiliter per dolu[m] culpam latam, vel levem Emphyteutæ in seipso sit deteri[or] factus, tunc enim potest privari jure suo, & expelli, ut v. gr. arbores fructiferas succidit, vel omisit culturam fun[]di, vel necessarias reparationes; quia legi contractus non sa[]tisfecit. Idque procedit, non solum in emphyteusi Ecclesia[]stica, juxta *Auth. Qui rem, C. de SS. Eccles.* sed etiam in Civi[li] seu Laica, *arg. l. Rem quæ ritur; 13. ff. h. t.* ubi conductor [re] abutens expelli potest *Clar. cit. §. Emphyteusis, quæst. 26. Azor. c[it.] l. 10. c. 9. q. 1.* requiritur tamen, ut deterioratio sit perp[e]tua, & quoad ipsius rei proprietatem ac substantiam: nam fundus deterior sit redditus solum quoad perceptionem fr[u]ctuum, & ad tempus, quo colonus est fruiturus, non pote[st ex]pelli; cum sit dominus fructuum, & ad eum damnum spectet *Mynsing. cent. 6. obs. 86. Laym. c. l. num. 7.*

S. III.

De alienatione rei emphyteuticæ & laudemio.

XXXIX. Quæritur primo. An, & qua ratione liceat Em[]phyteutæ fundum emphyteuticum alienare per venditione[m] Resp. Emphyteuta non potest jus, quod obtinet in re em[]phyteutica, sive dominium utile rei alteri vendere, n[isi] servato modo præscripto *in c. Potuit; 4. & ult. in princ. h. [t.]* „videlicet ut prius requirat Ecclesiam, eique denunciet „quantum pretium ab alio sibi offeratur: quod si Eccle[sia] „se emere nolle, dixerit: vel si post elapsum spatium du[o]„rum mensium, non declaraverit, se emere velle tunc p[o]„test Emphyteuta jus sibi competens, & meliorationes ve[n]„dere iis, qui ab hujusmodi emptione non prohibentur „Consentit *Lex ult. C. de jure Emphyt.*

Ex quo patet, quod tres conditiones requirantur ad ve[n]ditionem juris emphyteutici. Primo, ut Emphyteuta sign[i]ficet domino directo, quod velit rem vendere, eidemq; d[e]nunciet, quantum pretium ab alio accipere possit, idq[ue] ideo, ut deliberare possit dominus, num ipsemet, oblato e[o]dem pretio, rem emphyteuticam emere velit: quod si domin[us] nolle se emere dixerit, potest Emphyteuta statim vender[e] Secunda conditio est, ut si dominus, post denunciatione[m] venditionis, non declaraverit se empturum, aut non empt[u]rum, per duos menses expectetur antequam venditio fiat. Tert[ia] est, ut non vendatur iis, qui emere prohibentur. Quod Emphyteuta aliter, quam dictum est, Emphyteusin vendid[e]rit, expelli potest, & jure suo privari, *cit. c. ult.* Porro ratio, e[...]

per

permittatur Emphyteutæ vendere sub dictis conditionibus jus suum, est tum necessitas, qua premi potest Emphyteuta, tum amissio lucri, quod percipere posset ex venditione, *cit. l. 3. Zæs. in ff. h. t. §. de jure emphyteutico, n.* 100. Requiritur autem consensus domini, & ut ei denuncietur pretium ab alio oblatum; quia is dominium directum sive proprietatis sibi reservavit, ideoque præferri debet, si velit dominium utile rei tanto pretio, quantum alius offert, emere, *Azor. cit. l. 10. cap. 8. quæst.* 2.

XL. Extenditur autem tradita doctrina, quod alienans rem emphyteuticam sine prædictis conditionibus, cadat jure suo, etiam sine sententia condemnatoria, vel declaratoria Judicis *Clar. cit. §. Emphyteusis, qu. 13. nu.* 2.

Extenditur secundo, etiamsi in alienatione protestetur, se alienare, salvo, & reservato consensu domini, sive jure directi dominii, adhuc enim cadit jure suo; quia protestatio est facto contraria, nisi sit geminata protestatio; ut si dicat, salvo & reservato consensu domini, & non alio modo, *Clar. ibid. n.* 5. Extenditur tertio, etiam Emphyteuta, post alienationem, & venditionem facta, rem recuperet, non ideo evadit pœnam privationis; quia jus jam est quæsitum domino directo per privationem ipso jure incursam, quod ipsi sine consensu suo, & facto alterius, auferri non potest, *Clar. ibidem n.* 6. Extenditur quarto, quod Emphyteuta neque melioramenta, sive emulcenta, quæ suo labore fecit in re emphyteutica, vendere possit sine consensu domini, *cit. c. ult. & l. ult. C. de jure Emphyt.* quia in his etiam præferri debet dominus, si ea emere velit, quippe quæ facta sunt in re, cujus ipse directum dominium, sive proprietatem habet, *Azor. cit. c. 8. quæst.* 2.

XLI. Limitatur autem primo, si in ipsa investitura, sive concessione Emphyteuseos, conventum sit, quod liceat Emphyteutæ vendere rem emphyteuticam: tunc enim potest vendere, etiam domino non requisito, ut ex communi tradit *Clar. cit. q. 13. n.* 9. Secundo, si concessa sit alicui Emphyteusis pro se, & aliis, quibus ipse dederit: intelligenda enim est talis clausula, ut consensus domini non requiratur alioqui enim ultra jus commune nihil operaretur. *Clar. c. l. n.* 7. Tertio, si dominus a novo Emphyteuta, cui res est vendita, quamvis sine consensu domini directi canonem seu pensionem accipiat: tunc enim censetur consentire in alienationem, & pœnam caducitatis ab Emphyteuta incursam remittere, *Laym. cit. c. 23. n. 9. Limit.* 6.

XLII. Notandum hic præterea primo. Non sufficit ad incurrendam pœnam caducitatis, ut contractus alienationis sit initus: sed requiritur etiam, ut secuta sit traditio rei emphyteuticæ, vera, vel ficta; quia ante illam non dicitur res perfecte alienata, cum adhuc maneat in dominio venditoris Emphyteutæ, *l. Alienatum; 67. ff. de V. S. Clar. cit. q. 23. n.* 3. ubi *n.* 4. addit, quod secundum æquitatem requiratur etiam actualis, & realis traditio. Secundo requiritur, ut alienatio sit vera, non ficta, seu simulata; quia per talem non transfertur dominium, & consequenter causa pœnæ commissi non ponitur. Item ut sit alienatio valida; nam quæ invalida est, non venit nomine alienationis, *arg. l. Si se; 4. §. Condemnatum ff. de judic.* nec meretur pœnam comissi, cum dominium utile maneat penes Emphyteutam; dummodo alienatio sit invalida ex alia causa, quam quod inconsulto domino sit facta, quippe cui hæc pœna decreta est, juxta *l. 3. C. de jure Emphyt. Zæsius ff. h. t. n.* 97. Denique etiam, ut alienatio sit pura, non conditionalis, si v. g. dominus directus emere nolit, hæc enim ante eventum conditionis non est perfecta, *Less. cit. c. 24. n. 53. Zæs. c. l.*

Notandum secundo. Emphyteusis etiam in casibus, in quibus alioqui alienari potest ab Emphyteuta, non potest vendi personis emere prohibitis, *cit. c. ult. h. t. & l. 3. §. Sin autem C. de jure Emphyteut. junct. Gl. V. Vetari*: cujusmodi sunt curiales & milites, *l. Curialis; 30. & l. Milites; 31. & l. ult. C. h. t.* Item in Ecclesiam, Communitatem, vel aliam potentiorem, aut magis privilegiatam personam venditio, aut translatio Emphyteuseos fieri non potest, ut ex communi docet *Clar. in cit. §. q. 22. Molin. tract. 2. de just. dis. 459. nu. 4. Laym. cit. c. 23. nu.* 14. Ratio est, quia per talem alienationem conditio domini directi, seu proprietarii deterior redderetur, quia rarius laudemium consequeretur, & difficilius ad ipsum Emphyteusis reversura esset.

Notandum tertio. Emphyteuta alienans, sine consensu domini, partem rei Emphyteuticæ, partem tantum, non totam amittit, *arg. cap. unic. De vasallo, qui contra Constit. Lotharii, &c. Tit. 38. Lib. 2. Feudor.* ubi partem feudi alienans, tantum parte privatur, ne quis puniatur ultra, quam deliquit, *Clar. cit. q. 23. n.* 10. ubi ait: hanc sententiam esse communiorem, & æquiorem, *Zæs. in ff. h. t. n.* 98.

Notandum quarto. Licet Emphyteuta non possit vendere jus suum, sive dominium utile rei, irrequisito domino: non tamen contra dominus prohibetur jus suum, id est, directum dominium, sine consensu Emphyteutæ, transferre in alium, nisi aliter conventum fuerit, vel consuetudine inductum: neque ideo contractus claudicat; quia domini interest, ne invitus alium sibi habeat obligatum, qui forte non sit æque industrius: at vero Emphyteutæ nihil interest, cui canonem solvat, ut *ex Durand. in spec.* tradit *Zæsius c. l. nu.* 59. Plura de his videri possunt apud *Barb. in Collect. in c. ult. h. t. num. 46. & multis seqq.*

XLIII. Quæritur secundo. An, & quibus modis, præter venditionem, alienari possit Emphyteosis, irrequisito domino? Resp. potest imprimis Emphyteuta jus suum, videlicet utile dominium alteri etiam extraneæ personæ donare, sine consensu domini, eoque non requisito, salvo tamen per omnia jure domini, seu proprietarii, ut docet *Cl. in cit. l. 3. V. Aliis vendere; junct. Cl. marg. lit. C. C. de jur. Emphyt. Abb. in c. ult. num. 9 h. t. Clar. cit. §. Emphyteusis q. 25. num. 2. Azor. cit. l. 10. c. 8. qu. 3. & alii communiter contra Bartolum.* Ratio est, quia *in cit. leg.* 3. prohibetur venditio, irrequisito domino, facta mentione pretii: ergo illa prohibitio debet intelligi de venditione stricte sumpta, adeoque non extendi ad donationem, vel aliam speciem alienationis, quæ fit sine pretio, *Abb. c. l.* Neque obstat, quod *in cit. l.* dicitur, minime licere Emphyteotæ, sine consensu domini, meliorationes suas illis vendere, vel jus Emphyteuticum transferre; quia verbum *transferre* non includit donationem: sed idem est, quod vendere, *Cl. ibidem V. Aliis vendere*: sicut etiam verbum *alienare* accipitur stricte *pro vendere*, uti *in §. Adeo Instit. h. t.* ubi pro verbo *alienare*, est positum *vendere*: *Gloss. in cit. leg. 3. V. Emptorem in addit.* Porro ad hoc, ut donatio ab Emphyteuta facta irrequisito domino valeat, requiritur, ut non fiat tali personæ, in quam res emphyteutica de jure communi, vel ex conventione alienari prohibetur: & ut nulla fraus subsit, qua res vendatur sub specie, ac titulo donationis: ac denique, ut donatarius non statim ab ipso Emphyteuta in possessionem mittatur: sed domino prius significetur, ut declaret, an ipsum tanquam idoneum ad Emphyteusin admittere velit, & investire, ideoque etiam duobus mensibus exspectandum est domini responsum; quia dominus non solum habet jus exigendi a donatario promissionem de solvendo canone annuo: sed etiam accipiendi ab ipso laudemium, si sit persona extranea, alioquin Emphyteuta donando cadet jure suo *Clar. cit. q. 25. nu. 2. Azor. cit. q. 3. Laym. cit. c. 23. nu.* 12. potest autem prædicto modo res emphyteutica donari, non tantum a privato Emphyteuta: sed etiam ab eo, cui ab Ecclesia res est concessa in Emphyteusin: non enim hoc casu alienatur jus proprium Ecclesiæ, scilicet dominium directum: sed jus competens ipsi Emphyteutæ, ideoque exprimi debet, quod donetur, salvo jure Ecclesiæ, *Abb. in cit. ult. n. 8. h. t. Azor. c. l.*

Secundo quod dictum est de donatione, idem etiam dicendum est de legato rei Emphyteuticæ, *Clar. c. l. Azor. cit. c. 8. q.* 4. quod tamen procedit, nisi alicubi contraria sit consuetudo, ut non possit res emphyteutica donari, aut legari, domino irrequisito, *Clar. c. l. n.* 3. potest etiam res emphyteutica in dotem dari, sine consensu domini, si detur non æstimata, *Azor. cit. q. 4. Silvest. V. Dos, q.* 8.

Tertio potest Emphyteuta, etiam sine consensu domini rem emphyteuticam cum alia permutare, cum solum venditio stricte accepta sit prohibita *in cit. l. 3. Abb. c. l. n. 9. Silvest. V. Emphyteusis, q. 17. Azor. c. l. q. 5. Clar. c. l. q.* 17. licet contrarium teneat, *post Durand. in spec. & alios, Zæsius c. l. n.* 103. quia permutatio videtur esse species alienationis, & hoc nomine venit omnis actus, quo res dominum mutat. Verum si res emphyteutica permutetur cum ejusmodi rebus, quas civiliter etiam proprietarius solvere potest, tum de tali permutatione prius admonendus est dominus, utrum ipse acceptare velit, & servatis aliis, quæ de venditione rei emphyteuticæ supra dicta sunt, *Molin. dis. 462. num. 2. Azor. cit. c. 8. q. 5. Laym. cit. c. 23. n.* 9.

XLIV. Quarto potest Emphyteota rem emphyteuticam oppignorare, seu hypothecæ subjicere, etiam irrequisito domino: idque eo magis, quia res oppignorata manet in dominio Emphyteutæ, qui canonem domino solvit, ideoque etiam sub generali hypotheca omnium bonorum comprehenduntur bona emphyteutica, salvo tamen semper jure domini directi, *Clar. in cit. §. q. 28. Azor. cit. c. 8. q.* 7. ubi addit, id non habere locum in Emphyteusi Ecclesiastica; res enim Ecclesiæ sub speciali hypotheca obligari non possunt, nisi in casibus jure permissis, & servatis juris solennitatibus.

Similiter potest Emphyteuta censum, usumfructum, vel aliam servitutem imponere rei emphyteuticæ, sine consensu domini; cum habeat jus reale in feudo emphyteutico: non tamen in præjudicium domini directi, ideoque finita Emphyteusi, etiam servitus ei imposita finitur, *Clar. c. l. q. 21. Laym. c. l. n.* 10. non enim potest rem onerare ultra, quam penes ipsum manet, cum resoluto jure dantis, resolvatur jus accipientis, *Zæsius c. l. n.* 109.

Quinto non potest tamen Emphyteuta, irrequisito domino, rem emphyteuticam alteri in Emphyteusin concedere, qui dicitur contractus subemphyteuticus, & est species quædam alienationis, per quam utile dominium in alium transfertur, *Clar. c. l. q. 20. Azor. cit. c. 8. q. 8. Zæsius ff. h. tit. num.* 102. imo nec ad longum tempus locare, quamvis possit ad breve, *Clar. c. l. q. 19. & Azor. c. l. §. Quæres*, quin etiam ad longus tempus, dummodo locatio non fiat ipsius rei emphyteuticæ simpliciter: sed solum commoditatis ex ea percipiendæ nomine ipsius Emphyteutæ, dum vivit, *Molin. cit. dis. 462. nu. 4. & 5. Laym. c. l. num.* 10.

Sexto possunt plures Emphyteutæ, irrequisito domino rem emphyteuticam inter se dividere: imo etiam unus in alterum alienando quocunque titulo jus suum transferre, cum enim omnes sint Emphyteutæ, per divisionem, vel alienationem non transfertur res emphyteutica in personam, quæ debeat de novo recognoscere dominium directum, neque domini interest, apud quem eorum res ipsa existat; nam qui alienant manent adhuc in solidum obligati ipsi domino, ad solvendum canonem, ratione rei emphyteuticæ, sicut erant ante divisionem, vel alienationem, adeoque non cedit id in præjudicium domini directi, *Clar. in cit. §. Emphyteusis, quæst.* 12.

Porro plures sunt casus, in quibus laudemium non debetur, veluti primo; Quando hæres necessarius accipit rem emphyteuticam titulo hæreditatis: secus est in hærede extraneo. Secundo, si alienatio sit necessaria, ut si pater dotet filiam non habens alia bona. Tertio, quando resoluto contractu, & pacto de redimendo, res redit ad venditorem. Quarto, quando plures hæredes eam inter se dividunt, *Silvest. c. l. n. 28. Less. c. l. Barb. in Collect. in c. ult. h. t. nu. 31. & seq.* ubi plures adfert.

§. IV.

§. IV.

An, & qua ratione Prælatus bona Ecclesiæ, cui præest, possit in Emphyteusin dare?

XLV. Assertio 1. Spectato Jure communi, & seclusa consuetudine, non potest Prælatus bona Ecclesiæ, quæ pleno jure ad illum spectant, dare in Emphyteusin perpetuam, aut in generationes aliquas, sine justa causa necessitatis, aut utilitatis, (cujusmodi plerumque adest, si terræ sint incultæ, & quæ sine labore excoli non possunt) & sine requisitis juris solemnitatibus, videlicet consensu Capituli, & Superioris auctoritate; nam cum in Emphyteusi jus utilitatis transferatur in alium, ideo alienationis nomine in rebus Ecclesiasticis prohibitæ comprehenditur, ut constat *ex c. Multis*; 5. *juxt. Gl. V. Alienationes de reb. Eccles. non alien.* & *Auth. de alienand. reb. Eccles. §. Vos igitur, collat.* 2. *& l. ult. C. de reb. alien. non alien.* Cum nec locare ad longum tempus Prælatus rei Ecclesiæ possit, *Clarus in cit. §. Emphyteusis, q. 6. nu. 1. Azor. l. 10. De Emphyt. c. 2. q. 8. Laym. in disp. Can. Thes.* 84. Porro etsi Prælatus Ecclesiæ eo modo, & iis personis in Emphyteusin dare debeat, sicut Ecclesiæ magis profuturum putatur, ut constat *ex c. Aures*; 7. *& ibi Gl. in notat. & Abb. n.* 4. *de reb. Eccl. non alien.* & sumitur etiam *ex c. Sine exceptione* 52. *caus.* 12. *q.* 2. ideoque loco rei minus, aut incommodæ, quæ alienata est, res magis utilis, & commoda comparari debet, ut docet *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 2. cap. 27. num.* 3. si tamen ratio pietatis, ac misericordiæ exigere videatur, ut Emphyteusis concedatur ad subveniendum indigentibus, id omittendum non erit, modo id sine notabili damno, aut periculo Ecclesiæ fieri possit, *Laym. c. l. n.* 85.

XLVI. Assertio 2. Si fundi, quia antea in Emphyteusin dati fuerunt, per mortem Emphyteutæ sine hæredibus decedentis, vel propter delictum ejusdem, vel quia finitum est tempus concessionis, vel ex alia causa, quoad utile dominii cum ad Ecclesiam reversi fuerunt, possunt ii a Prælato, sine consensu Capituli, & aliis juris solemnitatibus, simili modo iterum in Emphyteusin alteri concedi, etiam non obstante juramento de non alienando res Ecclesiæ; dummodo eadem alienandi, sive in Emphyteusin concedendi, cum Ecclesiæ utilitate, causa subsit, quæ olim erat, ut colligitur, *ex c. 2. De Feudis*, ubi dicitur, posse Episcopum rem Ecclesiæ, quæ in Feudum antea data fuit, iterum in Feudum concedere: ergo etiam potest dare in Emphyteusin, si antea data fuit: idque expresse etiam habetur, *in Extravag. Ambitiosæ un. inter communes de reb. Eccl. non alien.* ubi a prohibita alienatione rerum, & bonorum Ecclesiasticorum excipiuntur res, & bona ab antiquo in Emphyteusin concedi solita, *Abb. in c. Ut supr*; 8. *n.* 21. *de reb. Eccles. alien. & c. Clar. in cit. §. q. 6. nu.* 1. *Azor. cit. c. 2. qu. 8. & alii communiter*. Ratio est, quia hæc non censetur nova alienatio: sed potius executio ordinationis antiquæ, illius scilicet, qua olim decretum fuit, ut fundus ob utilitatem Ecclesiæ in Emphyteusin, vel Feudum daretur, *Abb. cit. l. & alii*, quo pertinet, quod dici solet, ex origine cujuslibet contractus & causæ, quid sit statuendum, distinguitur, *Gl. pen. in l. unic. C. de impenenda lucrativa descript. lib.* 10.

Porro sufficere videtur, si res semel in Feudum, vel Emphyteusin concessa fuerit, atque ad Ecclesiam reversa, eique non incorporata sit, *arg. cit. c. 2. de Feudis*, in quo plus non requiritur, ut docet *Abb. c. l.* ubi exemplum dat, si Ecclesia semel cum debita solennitate Feudum concessit, propter custodiam, sive præsidium militum, quod in illo habere debebat: vel quia alias magis damnosum fuit Ecclesiæ, quam utile: si tale Castrum postea redeat ad Ecclesiam, potest Prælatus illud iterum in Feudum concedere, sine omni solennitate: quia eadem causa tale Castrum quoad dominium utile alienandi perseverat. Idem est de Emphyteusi. Alii vero, præter unum actum, vel etiam duos infeudationis, seu concessionis, tempus legitimum ad inducendam consuetudinem necessarium requirunt, quo talis infeudatio, vel concessio in Emphyteusin duraverit, nempe tempus 40. annorum, quod requiritur, quoties juri Ecclesiæ derogatur, prout videre est apud *Rosenth. tract. de Feud. c. 4. concl.* 29. Illud magis certum est, quod si Ecclesia velit penes se retinere rem feudalem, vel emphyteuticam ad se reversam, hoc ei licere, neque cogi posse, ut de novo illam concedat alteri, v. g. propinquiori hæredi, aut cognato, ut ex communi tradit *Mynsing. cent. 5. obs. 47. n. ult. Rosenth. cit. c. 4. concl. 26. Laym. in cit. disp. Thes.* 86.

XLVII. Assertio 3. Si mutato rerum statu, causa primæ concessionis in Emphyteusin, vel infeudationis cessavit, non potest Prælatus rem ad Ecclesiam reversam de novo in Emphyteusin concedere, vel infeudare. Ut si v. g. Castrum in Feodum Laico potenti olim concessum sit, quia tunc Ecclesia indigebat defensore contra hostes, nunc autem ea causa cessavit: vel si Ecclesia nunc ipsamet fundum utilius colat, ob inopiam, qua laborat, cum olim fructibus abundaret: vel quia jam coloni apti haberi non possunt, quibus secure fundus ad culturam concedi possit, &c. *arg. c. Cum cessante*; 60. *de appellat.* & sumitur *ex cit. c. 2. De Feudis*; *ibi Libere, si videris expedire, concedas*, *Abb. in cit. c. Ut super*; 8. *n. 11. de reb. Eccl. alien. & alii Canonistæ communiter*. Addic *ibid. Abb.* si fundus sterilis, & incultus olim in Feudum, vel Emphyteusin sit concessus cum debitis solennitatibus, ea de causa, ut coleretur, & fertilis redderetur, isque postea fructuosus effectus redeat ad Ecclesiam, non posse illum in Feudum, vel Emphyteusin alii licite iterum concedi sine debita solemnitate, & nova justa causa primæ concessionis sublata est. Verum id nimis rigidum esse arbitratur *Laym. in cit. disp. Thes.* 87. quia possunt ex fundo, qui fertilis est redditus, pensiones jam exigi, & laudemia, atque Vasallis investituræ augere, ut non minorem utilitatem Ecclesia jam inde percipiat, quam antea. Ad hæc mutatio rerum modica non impedit, quo minus Prælatus res Ecclesiæ de novo, & sine solemnitatibus concedere possit, ut docet *Rosenthal. cit. c. 4. concl.* 39. maxime si nova jam concedendi causa adsit, *Laym. c. l.*

XLVIII. Cæterum concessio rei in Emphyteusin, vel Feudum dari solitæ, debet denuo fieri eodem modo, & non minus Ecclesiæ utili, quam olim facta erat, alioquin irrita est concessio, nisi tractatus & consensus Capituli, atque Superioris auctoritas interveniat, ita tamen, ut non tota, sed quoad excessum tantum sit irrita, ut ex probabiliore sententia docet *Clarus §. Emphyteusis, q. 6. n. 2. Rosenth. cit. c. 4. concl. 37. Laym. c. l.* quia utile per inutile non vitiatur, quando commode separari possunt, nisi aperte constet, aliam fuisse mentem contrahentium, ut scilicet vel in totum valeat contractus, vel non valeat. Quare si v. g. antea Feudum, vel Emphyteusis concessa fuit pro masculis tantum, nunc autem de novo concedatur etiam pro fœminis, irrita est concessio saltem quoad fœminas. Item si antea concessa fuit Emphyteusis ad vitam Emphyteutæ tantum, nunc autem ad plures generationes conceditur, vel antea ad duas, nunc ad tres generationes, valida erit quoad vitam concedentis: invalida autem quoad generationes, vel quoad tertiam generationem tantum. Similiter non potest res Emphyteutica reversa ad Ecclesiam denuo concedi pro minore utilitate: sed potius pro majore, si haberi possit, *Abb. in c. Ad aures*; 7. *nu. 4. de reb. Eccl. alien. Piasec. par. 2. in praxi c. 5. art. 2. c.* 20. Et hinc etiam res solita infeudari non potest concedi in Emphyteusin, quia non solito modo conceditur, nisi evidenter appareat, id factum esse in Ecclesiæ utilitatem, *Rosenth. cit. c. 4. concl. 38. n. 2. & 2.*

XLIX. Assertio 4. Si fundus Emphyteuticus, aut Feudalis postquam ad Ecclesiam est reversus, Mensæ Episcopi, vel Prælati sit applicatus, & incorporatus, non potest ille postea, sine consensu Capituli, aliisque solennitatibus, simili modo alteri concedi, vel alienari, ut ex communi sententia docet, *Abb. in cit. c. Ut super*, 8. *nu. 10. de reb. Eccles. alien. Azor. cit. lib. 12. c. 3. q.* 2. Censetur autem tunc facta unio, seu incorporatio, quando Episcopus, vel Prælatus declaravit, se velle illum feudum esse de Mensa sua, ipsique incorporatum: vel si fundus reversus ad Ecclesiam per Officiales ad id deputatos, seu potestatem habentes inscriptus sit inter possessiones ad Mensam pertinentes, *l. Si quando*; *C. de bonis vacant. l. 10. & ibi Bartol. in l. ult. n.* 8. In dubio autem si non constet, an fundus ille reversus ad Ecclesiam sit incorporatus Ecclesiæ, necne, postquam Episcopus per annum illum retinuit, nec alteri in Feudum vel Emphyteusin concessit, hoc ipso censetur Mensæ ipsius esse incorporatus, ita, ut illum deinceps sine solennitatibus requisitis alienare, sive alteri concedere in Emphyteusin, vel in Feudum non possit, *Abb. c. l. n.* 10. Verum rectius ait *Menochius de arbitr. Judic. casu 433. n.* 29. quem sequitur *Laym. in cit. dis. Thesi* 88. nullum tempus esse quoad hoc jure definitum: sed id Judicis arbitrio relinquendum esse, ut spectatis circumstantiis declaret, an ex lapsu temporis, quo Prælatus fundum de novo concedere in Emphyteusin, vel Feudum intermisit, colligi possit, quod suæ Mensæ, vel Ecclesiæ Fabricæ illum incorporatum esse voluerit.

L. Porro quod dictum est de Prælato, qui possessiones, olim in Feudum, vel Emphyteusin concedi solitas aliquo tempore retinuit, nec alteri concessit, id solum locum habet quoad Prælatum, ad cujus manus res iterum pervenerunt non autem per hoc præjudicatur ejus Successori, quominus is res illas concedere possit, sicut antiquitus solitæ sunt concedi, dummodo eadem concessionis causa subesse videatur, *arg cit. c. Ut super*; *de reb. Eccles. alien.* Ubi S. Pontifex non negat quod Prælatus Successor potuerit rem illam ad suum Antecessorem reversam, & ab eo possessam aliis infeudare: sed quod tutius sit, non alienare, sed consulere Sedem Apostolicam, *Menoch. c. l. n. 31. & 32. Rosenthal. cit. c. 4. concl.* 24. Quare consultius est, ut Successor in hoc casu id faciat cum Capituli ac Superioris consensu: imo id est necessarium, si longo tempore Prælatus Antecessor intermisit rem reversam ad Ecclesiam alteri concedere, quia tunc censeri potest incorporationem factam, & firmatam esse, *Laym. in cit. dis. n.* 89.

LI. Assertio 5. Si res aliqua immobilis Ecclesiæ de novo acquiratur per donationem, hæreditatem, legatum, vel alium acquirendi titulum, statim Ecclesiæ, vel Prælati Mensæ ea incorporata esse censetur, eo quod dominium pleno jure Ecclesiæ est acquisitum, ita, ut sine causa justa, & requisitis solennitatibus alienari non possit, ut docet *Innoc. in cit. c. Ut super*; *V. Provenientes, de reb. Eccles. alien. & ibid Abb. n.* 12. cum enim talia bona data sint Ecclesiæ in ejusdem utilitatem, non apparet ratio, cur alia bona dicantur esse de Mensa, & non ista quoque.

§. V.

Ad quem transeat, ac spectet Emphyteusis, si Emphyteuta Religionem profiteatur?

LII. Assertio 1. Si Religiosus ante Professionem nihil de Emphyteusi disposuit, & Religionem profiteatur, quæ non est capax stabilium bonorum ac redituum, ut est Ordo Minorum de observantia, & Cappucinorum, & Societatis Jesu quoad Domos Professas, in Emphyteusi non succedit Monasterium, vel Religio, si ea sit hæreditaria, quæ ad hæredes non solum necessarios, sed etiam extraneos transit sed tunc ea devolvitur ad proximum consanguineum, qui alias succedit ab intestato. Si vero Emphyteusis non sit hæreditaria, sed ex pacto & providentia, pertinet ad eos qui secundum investituram vocantur, seu vi primæ concessionis, seu institutionis eam accipiunt, etiamsi hæredes non sint. Si vero nullus talis adsit, expirat Emphyteusis, & revertitur ad proprietarium, sive dominum directum, *Molin tract. de just. dis. 482. num. 3. Sanch. l. 7. Mor. cap. 15. num* 52. *Laym.*

52. *Laym. cit. c.* 23. *num.* 14. *qu.* 2. Ratio est, quia Professio talis Religiosi æquiparatur morti naturali.

LIII. Assertio 2. Si Emphyteuta profiteatur Religionem, quæ est capax bonorum immobilium, tum distinguendum est, utrum sit Emphyteusis hæreditaria, quæ ad extraneos transire potest, necne? Si est hæreditaria, transit quidem ad Monasterium, seu Religionem, sicut & cætera bona talis Religiosi: debet tamen Monasterium, seu Ordo Religiosus (saltem post mortem sui Professi) eam vendere, vel alio modo alienare; quia alioquin redderetur deterior conditio domini directi, quippe qui omnem spem amitteret laudemium unquam accipiendi, & redeundi ad se utilis dominii. Ratio est, quia cum persona religiosa omnia illius jura ac bona transeunt in Monasterium, si capax sit, adeoque etiam Emphyteusis, & quilibet ususfructus, cum nullo jure excipiatur. Si vero Emphyteusis non sit hæreditaria, sed ex pacto, & providentia, tum ea non transit ad Monasterium, seu Religionem: sed illa succedunt post mortem Religiosi, qui ex investitura ad illam vocantur: commoditas tamen, seu utilitas Emphyteuseos, interim dum Religiosus professus vivit, ad Monasterium pertinet, & si post mortem illius nulli adsint, qui vocantur ex investitura, Emphyteusis revertitur ad dominum directum, seu proprietarium, *Mol. cit. dis. num.* 2. & 3. *Sanch. c. l. num.* 59. *Laym. cit. loco num.* 15.

Porro etsi in concessione, vel investitura Emphyteoseos expressum sit, vel pactum initum, ne illa transfertur in Ecclesiam, vel personam potentiorem: nihilominus tamen eo non obstante, succedit Monasterium, vel Religio in illa Emphyteusi: tum quia non est alienatio proprie, cum Monasterium possideat, & fruatur loco Professi, cum quo una veluti persona censetur. tum quia illa prohibitio alienationis intelligenda est de voluntaria alienatione, quæ provenit ex facto hominis: non vero de illa, quæ fit necessario ex legis dispositione, qualis est ista, ut bona Professi in Monasterium transeant, & quæ est accessoria ad personam ingredientis Religionem, ut loquitur *Abb. in c. In præsentia*; 8. *num.* 73. *de probat. Sanch. c. l. num.* 65. *Laym. c. l. num.* 15.

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

QUia non solum locatio & conductio, sed etiam contractus permutationis magnam cum venditione, & emptione affinitatem habet, ideo hic Titulus duobus præcedentibus subjungitur, qui etiam extat in Sexto & Clementinis.

§. I.

Quid sit permutatio, & quomodo a venditione distinguatur?

PRæmittendum, permutatio dupliciter accipitur: Primo, generaliter ac late. Secundo, specialiter & stricte, ut tradit *Molin. tract.* 2. *dis.* 396. *n.* 1. *Barb. in Collect. ad rubr. h. t.* Priore modo sumpta complectitur omnes contractus, non quidem gratuitos, sed respectivos, seu reciprocos, tam nominatos, quam innominatos, in quibus aliquid vicissim, seu ultro citroque datur, fit, aut promittitur in compensationem, seu commutationem pro alio: & in hoc sensu permutatio comprehendit etiam venditionem, in qua pecunia pro re, & locationem, in qua res, sive usus rei, aut operarum alicujus pro certa mercede commutatur: & societatem, item mutuum, in quo pecunia, vel alia res functionem recipiens, ut triticum, vinum, &c. pro alia ejusdem generis, & qualitatis commutatur, & cambium, in quo pecunia pro pecunia, v. g. aurea pro argentea, vel pecunia in uno loco pro alia solvenda in alio loco commutatur, & sic de cæteris contractibus reciprocis. Secundo, accipitur permutatio specialiter ac stricte, pro eo contractu, in quo una res pro alia commutatur, prout res contra distinguitur a pretio, & facto, ut equus pro bove, vel equus pro equo, triticum pro vino: & ut sic permutatio est contractus distinctus a contractibus nominatis, & innominatis, prout ex dicendis magis patebit, *Mol. c. l. nu.* 2. Et de permutatione in hac posteriore acceptione agitur *hoc tit.*

II. Assertio 1. Permutatio specifice, & stricte sumpta est certa rei pro altera, vicaria, seu mutua præstatio, ut describit *Hostiens. in summ. h. t. n.* 2. sive clarius: est contractus nominatus juris gentium, & bonæ fidei, re & consensu constans, in quo certa res in specie, seu individuo cum alia re certæ speciei, & individua commutatur, ut quando certus fundus pro certa domo datur, *VVesemb. in paratit. ff. de rer. permut. num.* 10. Dicitur primo, *contractus innominatus*, quia licet videatur habere proprium, & speciale nomen: hoc tamen permutationis non tam est specificum, quam genericum nomen, cum contractus fere omnes permutatione quadam constent. Dicitur secundo, *juris gentium*, & *bonæ fidei*, §. *Actionum*, *Instit. de Actionib.* ubi actio, quæ ex permutatione competit, inter actiones bonæ fidei numeratur a jure gentium originem trahens. Dicitur tertio, *re & consensu constans*, quia solo consensu non perficitur: sed demum ex re tradita initium obligationi præbetur, *l.* 1. §. *Item emptio*, *ff. h. t.* Dicitur quarto, *in quo certa res in specie*, &c. Nam si res incerta, sive in genere commutetur pro alia re in genere, seu incerta, v. g. equus aliquis indeterminate pro equo, vel bove indefinite, tum non videtur esse proprie permutatio: sed magis esse contractus innominatus, do, ut des; quia ex permutatione oritur actio bonæ fidei, ex contractu vero, *do, ut des*, actio stricti juris, ut docent *VVesenbec. c. l. Hostiens. in summ. h. t. n.* 2. quamvis plures DD. sint, qui negant esse differentiam inter permutationem, & contractum *do, ut des*, ut notat *Zœsius in ff. h. t. n.* 4.

III. Assertio 2. Licet permutatio in multis conveniat cum venditione, & emptione: in pluribus tamen differt, ut patet *ex l.* 1. *ff. h. t.* Nam primo, in venditione alius est venditor, alius emptor, aliud merx, aliud pretium: non item in permutatione; quia in hac datur res pro re, *cit. l.* 1. *in princ.* Secundo, permutatio non solo consensu contrahentium, sed rei traditæ interventu perficitur, *cit. l.* 1. §. *Item emptio*, ideoque ex hoc contractu non oritur obligatio, nec actio, nulla re secuta, nisi stipulatio intervenerit, *l. Ex placito*; 3. *C. de rer. permut.* Tertio, in venditione non transit dominium, nisi pretium sit solutum, vel fides de eo habita: in permutatione per traditionem rei transfertur dominium, etiamsi ab altera parte contractus non sit impletus, *cit. l.* 1. *in fine*, ubi dicitur, competere condictionem illi, qui ex sua parte satisfecit, quasi re non secuta, *Gl. fin. ibid.* condictio autem non datur, nisi uni domino, idque etiam colligitur *ex l. Cum precibus*; 4. *C. eod. Mol. cit. dis. numer.* 6. Quarto, in permutatione locus est pœnitentiæ, re adhuc integra, sive si contractus ab altera parte necdum sit impletus, *l. Naturalis*; 5. §. *Etsi quidem ff. de præscript. verb. Azor. p.* 3. *Instit. l.* 7. *de permutat. c.* 3. *in fine*, *Zœsius ff. h. t. num.* 3. Quinto, differt permutatio a venditione, quia hæc valida est, etsi res aliena emptori ignoranti vendita sit; quia venditor pro dato sibi pretio de evictione obligatur, *l. Venditori*; 18. *ff. de evict.* at res aliena permutari non potest, *l.* 1. §. *Ideoque Pedius*, *ff. h. t.* ubi dicitur, alienam rem dantem nullam contrahere permutationem, idque etiam constat *ex c. Cum venerabilis*; 6. *de except.* ubi dicitur, quod cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quam cum domino, vel cum eo, qui habetur loco domini, legitime valeat celebrari. Ratio discriminis est, quia permutatio non perficitur consensu: sed traditione, seu mutua rerum translatione: quare si hæc translatio dominii ex una parte non impleatur, ex altera parte locum habet revocatio, seu condictio dati ob causam, causa non secuta, *l.* 1. *C. h. t.*

§. II.

An, & quatenus prohibita, vel permissa sit rerum Ecclesiasticarum permutatio?

IV. Assertio 1. Res Ecclesiasticæ, immobiles, vel mobiles, quæ servari possunt, juxta SS. Canones, permutari non possunt, absque causa utilitatis, & sine requisitis juris solennitatibus: ideoque commutationes hujusmodi, quæ ab An„ cessoribus Prælatis inconsulte, seu illegitime factæ sunt, „ Successore emendandæ, seu revocandæ sunt, prout statuitur in *c. Ut commutationes*; 2. *h. t.* & *in c. Sine exceptione*; 52. *caus.* 12. *q.* 2. Imo etiam ipse Prælatus Antecessor, qui illegitime, & in damnum Ecclesiæ res commutavit, revocare eas potest, ac debet, dum in administratione toleratur, *c. Si quis*; 6. *de reb. Eccles. alien. Gl. in cit. c. V. Inconsulte*, *h. t.*

V. Ubi notandum primo. Minor causa sufficit ad permutandum, quam ad vendendum; quia permutatio rei Ecclesiasticæ cum alia re simili minus obest Ecclesiæ, & sæpe eidem est utilis, *Laym. in dis. Cau. rer. Eccles. alien. Thesi* 74.

Notandum secundo. Pœnæ juris decretæ in male alienantes non incurruntur a permutantibus illegitime res Ecclesiasticas, nisi permutatio per traditionem rerum ex utraque parte sit completa; quia antea non censetur contractus esse absolutus, cum non consensu, sed rei utrinque datæ traditione perficiatur, *Laym. c. l.* & dictum §. *Præced.* sicut idem obtinet in venditione Simoniaca, prout videre est apud eundem *Laym. l.* 4. *Theol. moral. tract.* 12. *c. ult. num.* 68.

„ VI. Assertio 2. Potest res immobilis Ecclesiæ cum alia „ re immobili, quæ majoris, vel æqualis sit pretii, seu va„ loris, licite commutari, si Princeps ex rationabili causa „ id petat: modo talis commutatio communi consensu utrius„ que partis (Principis & Ecclesiæ) fiat, & pragmatica san„ ctio promulgata sit, prout statuitur *in c. Si Princeps*; 1. *h. t.* „ quod est desumptum, *ex Auth. de non alienand. aut permutan. reb. Eccles.* §. *Ut autem Lex*, *Vers. Si non*; *Collat.* 2. Exemplum dat *Joan. Andr. hic num.* 2. Si Princeps velit ampliare suum Palatium, vel hortum construere, & Ecclesia habeat vicinum prædium, vel Castrum munitioni opportunum adversus hostium incursus, potest illud prædium, vel Castrum commutari, pro alio prædio, vel Castro majoris, vel saltem æqualis valoris, propter necessitatem, aut commoditatem Principis: tametsi ex illa commutatione Ecclesia non majorem utilitatem percipiat, modo nullum damnum inducatur. Ratio est, quia merita Principis erga Ecclesias, & honor ipsi debitus exigere videntur, ut justæ ipsius petitioni satisfiat, si absque Ecclesiæ incommodo, seu damno fieri possit. Veruntamen necessarium est, ut in hac commutatione interveniant etiam aliæ juris solennitates, videlicet tractatus Capituli, consensus, & autoritas Superioris, ut tradit *Joan. Andr. hic num.* 3. *contra Hostiens.*

VII. Notandum præterea primo. Licet alias in Jure, nomine Principis solus Imperator, vel Rex, aut alius, qui nullum Superiorem recognoscit, intelligi debeat: potest tamen hoc extendi etiam ad alios magnos Ecclesiæ Patronos, ac Fundatores; quia cum talis permutatio non sit coacta, sed petita ex rationabili causa, nec in damnum cedat Ecclesiæ, hoc ipso censeri debet eam utilem esse, quia fit propter honorem Patroni valde potentis, & de Ecclesia multum meriti, & ad majorem ejus benevolentiam conciliandam, *Laym. in cit. dis. Thesi* 75. Quare tali casu sufficiens adest causa permutandi, non item vendendi; quia venditio magis noxia est Ecclesiæ, quam permutatio cum re majore, vel etiam æquali: nisi Princeps, cui fit venditio, se obli-

get,

get, quod pretio constituto aliam rem Ecclesiæ utiliorem, vel saltem æque commodam comparare velit, juxta *cit. cap. Sine exceptione; caus. 12. q. 2. Laym. cit. Thesi 44.*

Notandum secundo. Pragmatica sanctio est decretum Principis super causa publica, cum consilio Procerum facta, juxta *l. ult. §. ult. ff. de divers. rescript.* hic autem accipitur pro confirmatione Imperatoris, vel alterius Principis scripto facta, cum causæ cognitione, super quadam permutatione, *Gl. hic V. Pragmatica.*

„ VIII. Assertio 3. Mancipia, seu servi Ecclesiæ non debent pro aliis mancipiis commutari, nisi in ordine ad libertatem, ita videlicet, ut mancipia, quæ erant Ecclesiæ, fiant libera, seu perpetuam libertatem consequantur: alia vero mancipia (Laicorum) quæ pro illis commutantur, subiiciantur servituti Ecclesiæ; quia quod semel DEO consecratum est, ad humanos (id est, sæculares) usus transferri non decet, prout statuitur *in c. Mancipia; 3. & ibi Gl. V. Ad humanos, h. t.* Mancipia autem, seu servi Ecclesiæ Divinis servitiis deputari censentur, & hinc non possunt etiam Laicis, seu privatis personis donari, vel alia ratione in earum dominium transferri, nisi ex licentia Papæ, juxta *c. Ecclesiasticis; 67. caus. 12. q. 2.*

„ IX. Similiter *in c. Injustum; 4. h. t.* statuitur, quod mancipia, quæ fideles Deo & Sanctis ejus pro remedio animarum suarum obtulerunt, & consecrarunt, non debeant per donationem; vel commutationem iterum in servitutem sæcularem redigi; cum SS. Canones servos tantum fugitivos distrahi permittant. (*c. Fugitivi, 54. caus. 12. q. 2.*) Et ideo Ecclesiarum Rectores; seu Prælati caveant; ne unius eleemosyna fiat peccatum alterius (quod tunc fit; quando piæ fundationes; & donationes majorum a posteris diripiuntur; vel minuuntur; *Abb. hic n. 1.*) Imo etiam absurdum est; ut servus ab Ecclesiastica dignitate (seu servitio Ecclesiæ) discedens humanæ fiat obnoxius servituti.

X. Assertio 4. Licet Ecclesiæ, & Beneficia non possint vendi, seu pro pretio dari: possunt tamen Ecclesiæ, & Beneficia, non tantum si teneantur, seu possideantur in titulum, *de quo §. seq.* sed etiam si teneantur jure proprietatis, seu incorporationis, ex justa causa utilitatis, & accedente Superioris auctoritate, aliisque juris solennitatibus, permutari, tum per se, tum quoad possessiones eis annexas. Est communis sententia DD. apud *Abb. in c. Ad Quæstiones 6. n. 3. h. t.* Prima pars, quod non possint vendi, probatur; quia Beneficia quippe spiritualia non possunt pretio æstimari, adeoque neque pro pretio, aut alia re temporali pretio æstimabili dari, vel comparari, *c. Cum pridem; 4. de pact. c. Super eo; 9. & c. Præterea; 9. de transact.* nulla autem emptio, & venditio est sine pretio, *§. Item pretium, Instit. de empt. Gl. in cit. c. Ad Quæstiones, V. Per se queant, h. t.* Secunda Pars, quod possint permutari, sumitur *ex eodem c.* Nam cum duæ Ecclesiæ Conventuales, sive duo Monasteria in quadam Diœcesi haberent sibi unitas duas Parochias, una cum possessionibus, seu reditibus suis, (quæ proinde a Monasteriis illis possidebantur, non in titulum Beneficii: sed in proprietatem, ad suorum Conventuum, seu Religiosorum sustentationem, ut notat *Abb. hic num. 3. & Suar. lib. 4. de Simon. c. 34. num. 13.*) utrumque Monasterium volebat duas illas Parochias permutare propter majorem vicinitatem, quia utraque Parochia erat magis vicina alteri Monasterio, quam illi, cui erat subjecta. Sed quia una ex illis Parochiis uberiores proventus temporales habebat, quam altera: ideo Ecclesia Conventualis, seu Monasterium, cui ditior Parochia erat subjecta, & incorporata, petiit certam aliquam pecuniæ summam superaddi, ut sic permutatio ad æqualitatem redigeretur: Quæsitum fuit, an id licite possit fieri? Respondet Clemens III. permutationem ipsarum Ecclesiarum Parochialium per se & seorsim esse instituendam (quia spirituale cum spirituali potest permutari, *Gl. hic V. Per se*) & permutationem possessionum, cum refusione certæ quantitatis pecuniæ, eo quod possessiones unius Parochiæ, majoris sunt valoris propter abundantiores proventus annuos, itidem per se ac seorsim faciendam esse (quia possessiones illæ sunt mere temporales, ideoque inter se permutari possunt) ita tamen, ut hi contractus permutationum inter se non misceantur.

XI. Circa prædictum Cap. Notandum primo. Potest una Ecclesia cum altera permutari, si ad Prælatos spectent jure proprietatis, sive incorporationis, consentientibus iis, quorum interest, de qua permutatione loquitur *cit. c. Ad Quæstiones;* idque etiam sumitur *ex c. Cum venerabilis; 6. de except.* ubi Ecclesia S. Viti, una cum possessionibus, & pertinentiis, cum aliis quibusdam Ecclesiis ab Episcopo cum consensu Canonicorum permutata fuisse asseritur. Quod si possessiones, & reditus Ecclesiarum æquales sint, tunc una cum Ecclesiis, tanquam accessoria, sive pertinentia transire possunt: & tunc sufficit unicus contractus permutationis. Si vero sint inæquales, tunc ad vitandam Simoniæ suspicionem, ne forte jus spirituale unius Ecclesiæ æstimari, & in ejus compensationem ejusdem reditus majores tribui videantur: consultum est, ac tutius, ut duo distincti contractus sub diversa verborum forma instituantur, quorum unus sit permutationis Ecclesiarum secundum se, in quo scilicet jus spirituale Ecclesiæ cum jure spirituali alterius Ecclesiæ seorsim permutatur: postea vero alter permutationis aut venditionis possessionum, quæ sunt annexæ Ecclesiis permutandis, in quo reditus utrinque collati secundum æqualitatem compensantur, prout tradit *Alex. de Nevo in cit. c. Cum venerabilis, num. 8.* absolute tamen loquendo, id non est necessarium: sed sufficere videtur, si fiat permutatio, per modum, seu formam unius contractus duobus æquivalentis, hoc modo: Parochiam N. una cum prædiis, & juribus adhærentibus, permutamus cum Parochia N. ita tamen, ut uberiores proventus alterius Parochiæ compensentur, solutis mille aureis: nam cum possessiones Ecclesiis annexæ secun
temporales sint, & pretio æstimabiles, ideo seorsim a
ratæ a jure spirituali Ecclesiarum, pecunia æstimari,
& permutari possunt: & quatenus ex una parte posse
& reditus unius Ecclesiæ superant possessiones, &
alterius Ecclesiæ, excessus ille pecunia compensari
sine vitio Simoniæ, & sub una forma contractus, qui
virtualiter duos partiales in se contineat: tunc eni
prie non miscentur contractus permutationum, quod
betur *in cit. c. Ad Quæstiones; h. t.* licet simul & conca
ter fiant, quia compensatio pecuniaria non fit pro ju
rituali Ecclesiæ: sed pro re temporali solum, nec
amplius aliquid temporale datur pro re spirituali, qu
set proprie miscere contractus, ut advertit *Suar. cit. n. 13. Laym. in cit. dis. Thesi 77.*

Porro in hoc ipso casu censeri debet institutus con
permutationis, quamvis ex altera parte una cum sp
datum, seu numeratum pretium, quia principalis in
contrahentium fuit permutare, quæ in contractibus s
da est, *arg. l. Tenetur; 6. §. Si vendidi, ff. de act. empt.*
bio autem, si non constet de intentione, inspiciendu
an species, seu merx sit majoris valoris; an vero p
præponderet; quia a potiori res accipit denominati
l. Si quis; 58. ff. de contrah. empt. l. Quæritur; 20. ff.
hem. l. Quicquid; 27. §. Partes. ff. de acquir. rer. dom.
consecr. Eccles. Abb. in cit. c. Ad Quæstiones, n. 4. h. t. L
c. l. Barb. in Collect. hic num. 2.

XII. Notandum secundo. Beneficia perpetuo unita
Ecclesiæ, vel Monasterio, non censentur amplius Be
sed potius quasi extincta, quoad titulum, & velut
subjecta temporali dominio ejus Ecclesiæ, cui sunt uni
communi Regula Canonistarum apud *Suar. c. l. & Lay*
tract. 10. c. ult. §. 5. q. 6. ideoque permutari possunt,
adjecta pecunia, quoad bona annexa, quæ sunt simp
temporalia, neque per se annexa titulo, seu juri spi
Ecclesiæ, cui sunt unita ipsa Beneficia.

Notandum tertio. Aliter requiritur consensus, seu
ritas Superioris, quando Beneficium aliquod permutat
alio, quod possidetur in titulum: & aliter, si perm
Beneficium, quod possidetur in proprietatem. Nam
casu, requiritur auctoritas Superioris; quia Beneficiu
Canonica institutione obtineri non potest, *c. 1. de R.*
posteriore vero casu, si permutentur Beneficia, quæ po
tur jure proprietatis, consensus seu auctoritas Superio
quiritur propter alienationem rei Ecclesiasticæ, quæ
mutatione intervenit, *c. Nulli; 5. de reb. Eccles. alien.*
exceptione; 52. caus. 12. qu. 2. Abb. in cit. c. Ad Quæstion
5. h. t. Laym. in cit. dis. Thes. 76.

§. III.

De permutatione Beneficiorum, & conditionibus ad illam req

XIII. Permutatio Beneficii est mutua, seu reciproc
rum Beneficiorum resignatio, per quam duo Clerici s
neficia dimittunt, ut quisque Beneficium alterius obt
v. g. si Titius suum Beneficium dimittat, sive illi renu
in favorem Sempronii, ut ipsi illud conferatur: & vi
Sempronius suum Beneficium dimittat, sive ei renunc
favorem Titii, ut ipsi conferatur, dicitur Titius & Se
nius sua Beneficia in vicem permutare, quare in om
mutatione continetur mutua renunciatio Beneficii, no
pliciter, sed ex causa permutationis facta, *Azor. p. 2.*
l. 7. c. 29. q. 1.

XIV. Quæritur jam primo, quæ conditiones necessa
quirantur ad validam, & licitam permutationem Ben
rum? Resp. requiritur primo, ut uterque permutans h
jus in Beneficio permutato, *Rebuff. in praxi Benef. Tit.*
mutatione, num. 9. Garc. tract. de Benef. p. 11. cap. 4. n
Nam si unus eorum nihil habeat juris in Beneficio,
permutat, ut quia per Simoniam, vel alias sine vero
illud obtinuit, irrita est permutatio; nemo enim pote
mutare cum alio, nisi rem suam, vel in qua jus hab
Venerabilis; 6. de except. & l. 2. ff. de rer. permut. ac pe
alter permutans redire potest ad Beneficium, cum no
solute renunciarit; sed ob causam permutationis, qu
cuta non est, *arg. c. Si Beneficia; 20. de præb. in 6. Abb.*
c. Venerabilis; n. 23. Idque procedit, etiamsi is, qui ju
habet in Beneficio, illud permutet cum legitima Supe
auctoritate; nam Superior non simpliciter, & libere e
tale Beneficium: sed causa permutationis, ergo cum
irrita, Superior non habet voluntatem Beneficium p
tandi, *Azor. cit. c. 29. qu. 19.* Et hinc, qui obtinuit
dam Beneficium incompatibile cum primo, non potes
mutare primum cum alio simili; quia illud ipso jure
ita, ut non sit amplius ipsius, *Less. l. 2. de just. c. 34.*

XVI. Requiritur secundo, ut uterque permutantiu
neficium suum resignet in manu Superioris Ordinarii
Beneficium est subjectum, sive is sit unus idemque, sive
Rebuff. c. l. numer. 4. Less. c. l. num. 196. ut colligitur
unic. ibi: In manibus tuis in ipsa resignat., hoc tit. in 6. S
jam dubitatur, an resignatione ab uno facta, si aliter p
tantium nolit, vel non possit vicissim Beneficium suun
gnare, adeoque permutationem complere, possit is, qu
gnavit, suum Beneficium repetere? Respondetur affirm
ut tenet *Azor. c. l. q. 21. Zœsius in Comment. h. t. num*
Nam qui resignavit, non absolute, & simpliciter ei r
ciavit; sed sub conditione, si non suspensiva, saltem
lutiva, ut cum alterius Beneficio commutetur, ergo
tione, seu modo non servato, potest Beneficium prius
tere per conditionem causa data, causa non secuta. Idqu
ligitur *ex c. Cum universorum; 8. h. t.* Ubi cum Canoni
„ & Clericus L. cœpissent se tractare de permutation
„ bendarum suarum; quia utrique parti ita expedire
„ b

,, bare, & G. præbendam suam resignasset, illa consangui-
,, gineo dicti L. assignata fuit: ipse tamen L. suam præben-
,, dam, sicut promiserat, vicissim resignare noluit. Re de-
,, lata ad S. Pontificem Clementem III. is respondit: licet
,, bi Clerici, per seipsos (sive propria auctoritate) de jure
,, non potuerint Ecclesiastica Beneficia permutare: quia ta-
,, men deceptis, & non decipientibus jura subveniunt, &
,, simplicitati venia danda est: ideo mandare se, ut si con-
,, stiterit, prædictum G. ita deceptum fuisse: amoto a
,, præbenda consanguineo ipsius G. vel quolibet alio injusto
,, detentore, ea supradicto Canonico G. restituatur.

Ex decisione hujus c. colligitur, licet dictus Canonicus G. qui propria auctoritate Beneficium suum, causa permutandi resignavit, & tradidit, de jure potuerit hac præbenda, quam resignavit, privari, tametsi vicissim nihil receperit, ut notat *Gl. hic V. Simplicitati*, ideoque ex gratia solum fuit illi præbenda sua restituta, tum ne alter, qui resignare noluit, ex malitia sua commodum reportaret, tum *ut simplicitati venia tribuatur*, ut habetur in Textu, quia jura deceptis ex simplicitate subvenire solent, eisque parere: præsertim si sint tales personæ, quibus juris ignorantia non obstet, ut sunt rustici, minores natu, fæminæ, & milites, *l. Regula 8. ff. de juris & facti ignor. Abb. hic num. 7.* Veruntamen si omnia legitime acta fuissent, potuisset Canonicus G. de jure, effectu permutationis non secuto, sive non recepta vicissim præbenda alterius, suam, quam resignavit, repetere, tanquam datam ob causam, causa non secuta, *Gl. hic V. simplicitati, in fine, & Abb. n. 8.*

XVI. Porro utrum hoc casu opus sit nova collatione Superioris, an vero propria auctoritate possit resignans redire ad suum Beneficium, non consentiunt DD. Posterius tenent *Gl. in cit. c. Cum universorum; V. Simplicitati, Less. cit. l. num. 193. Azor. citat. cap. 29. quæst. 21. §. Altera est, Paris. l. 1. de resignat. quæst. 12. num. 12. & seqq.* qui tamen requirunt sententiam Superioris declarantis permutantem posse redire ad suum Beneficium; quia Beneficium ab alio jam possessum non potest quis propria auctoritate occupare. Ratio illorum est, quia renunciatio Beneficii non fuit absolute, & simpliciter facta: sed limitate, ac dependenter ab effectu permutationis, ergo non secuta sine culpa resignantis, idem censetur, ac si resignatio facta non esset, eaque nihil operatur, defectu necessariæ conditionis. Sed prius & oppositum, quod opus sit nova collatione Beneficii, etiam permutatio effectum non habuerit, docet *Abb. in citat. cap. pen. num. 8. h. t. Rebuff. citat. loc. num. 12. & 16. Barb. lib. 3. Jur. Eccles. cap. 15. §. 5. num. 269. Zœsius in Comment. hoc tit. num. 2. & alii plures.* Ratio est, quia per resignationem factam, licet ex causa permutationis, Beneficium resignatum vere vacat, cum possit post resignationem alteri conferri, ut colligitur *ex Clement. unic. hoc tit.* ergo cum resignans titulum Beneficii resignati ex causa permutationis amiserit, non potest, propria auctoritate, illud denuo occupare, citra vitium intrusionis, alioqui incurreret pœnam decretam *in c. Eum qui, 18. de præbend. in 6.* Non obstat, quod videatur facta resignatio sub conditione, si & alter permutans resignet suum Beneficium: nam ea conditio, non tam est suspensiva, quam devolutiva, & tacite inest, quæ non facit actum simpliciter conditionalem, neque ejus effectum suspendit *l. Conditiones 99. ff. de condit. & demonst.* adeoque non impedit, quominus resignatio habeat suum effectum, ita ut jus, seu quasi dominium transferatur in alterum, quamvis decepto jus suum sit restituendum per Judicem. Idque confirmatur *ex l. 1. fin. ff. hoc titul.* ubi habetur, quod si unus permutationis causa tradidit rem suam alteri, alter vero nolit vicissim rem suam tradere, non vindicationi rei sit locus, quia per traditionem dominium est translatum: sed condictioni, quasi re non secuta, quæ supponit dominium rei traditæ esse translatum in accipientem, cum nemo rem suam possit condicere, *S. e itaque, Instit. de action.* Neque etiam obstat *Text. in cap. Si Beneficia 20. de præbend. in 6. ibi: Ad Beneficia sua priora libere revertantur*: nam id ita accipiendum, non quasi propria, sed cum Superioris auctoritate, illa reverti possint, juxta *cap. de R. I. 6.* atque hæc posterior sententia videtur probabilior.

XVII. Requiritur tertio, ut post permutationem Beneficiorum ea utraque parte factam, & a Superiore admissam, fiat collatio ipsorum Beneficiorum sic vacantium, *Less. citat. cap. 34. num. 197. Garc. cap. 4. num. 85.* ita tamen, ut Bene-
,, ficia, ea causa permutationis ab aliquibus resignata coram
,, Superiore, non aliis, quam ipsis permutantibus, confe-
,, rantur (ab illis, in quorum manibus facta est resignatio,
,, vel ab aliis collatoribus) alioqui si alteri alicui præter
,, permutantes conferantur, collatio est irrita; idque ne
,, concessione juris utentibus, præsertim circa spiritualia,
,, illudatur, prout statutum habetur *in Clement. Ne concessione, unic. hoc tit. & ibi: Gloss. V. Conferantur.* Ratio est, quia permutantes non omnino absolute resignant: sed adjecto modo, ut permutantibus Beneficia resignata conferantur.

XVIII. Ubi Notandum primo. Ante decisionem hujus Clement. Prælatus, coram quo facta est renunciatio Beneficii ea causa permutationis, summo juris rigore, seclusa æquitate, ita libere poterat conferre Beneficium, cui renunciatum fuerat, ac si ea pura renunciatione vacaret, ut tradit *Covarr. lib. 2. resolut. cap. 3. num. 5.* quia Beneficia permutationis causa resignata vere vacant, eo quod Titulus & possessio per talem renunciationem sint abdicata, sicut per renunciationem simplicem, juxta *cap. unic. hoc titul. in 6.* & ea communi docet *Paris. l. 11. de resignat. Benefic. q. 5. n. 20.*

Notandum secundo. Non est necessarium, ut resignationes ab utroque permutante, vel collationes ipsis simul, & eodem tempore fiant: sed possunt fieri ex intervallo, præsertim quando Beneficia sunt in diversis Diœcesibus, adeoque resignari debent coram diversis Episcopis, & ab illis postea conferri, *Rebuff. c. l. num. 36. Azor. cit. c. 29. q. 28. Less. c. num. 197.*

XIX. Requiritur quarto, ad liciteam permutationem Beneficiorum faciendam, ut fiat interveniente auctoritate Superioris Ecclesiastici, ut colligitur *ex cap. Quæsitam 5. h. t.*
,, in quo rescribit Urbanus III. quod non tantum commu-
,, tatio dignitatum in Concilio Turonensi (*relato in cap.*
,, *Majoribus 8. de præbend.*) sit prohibita: sed etiam gene-
,, raliter commutationes præbendarum de jure fieri non
,, possit (subintellige, sine auctoritate Superioris, ut notat
,, *Gloss. hic V. Non possent*) præsertim præmissa pactione, seu
,, conventione partium, quippe quæ circa jura spiritualia,
,, vel spiritualibus connexa Simoniam continet. Additur *in*
,, *fine ibidem*, quod si Episcopus ita necessarium esse perspe-
,, xerit, licite potest personas de uno loco ad alium trans-
,, ferre, ut quæ in uno loco minus utiles videntur; alibi
,, se utilius exercere valeant.

XX. Pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Quod Beneficia Ecclesiastica, quæ conferuntur in titulum, non possunt propria, seu privata auctoritate possidentium permutari, *Abb. hic num. 2.* prout etiam statutum est *in capit. penult. hoc titul.* ubi dicitur, quod ipsi Clerici per se, (sive propria auctoritate) de jure non possint Ecclesiastica Beneficia permutare. Ratio est, tum quia Beneficia Ecclesiastica sine Canonica institutione (adeoque absque auctoritate Superioris habentis potestatem instituendi, vel conferendi) licite obtineri non possunt, *cap. 1. de R. I. in 6.* Tum ne Clerici de Beneficiis, tanquam de rebus suis, in quibus idem jus & dominium habeant, quod in bonis patrimonialibus, libere disponere videantur: tum quia nemo potest Beneficium suum dimittere, & aliud obtinere, quod fit permutatione, sine consensu Superioris, *Azor. cit. c. 29. q. 2.*

XXI. Notandum secundo. Etsi Clerici non possint permutare inter se sua Beneficia & Præbendas, præmissa conventione, seu pactione mutua, sine consensu Superioris, imo tales pactiones tanquam Simoniacæ prohibitæ sunt *in hoc cap. & cap. ultim. de pact.* possunt tamen licite prius inter se tractare, & convenire de permutatione facienda, non quidem absolute, ita, ut illam statim pro rata, ac firma habeant: sed illam dirigendo in consensum, & auctoritatem Superioris, in cujus manu Beneficia resignare velint, permutationis faciendæ causa, ut tradit *Glos. in Clement. unic. V. Volentibus, hoc tit. Abb. ibid. num. 5. & in citat. cap. Quæsitam; num. 10. Garc. citat. cap. 4. num. 56. & alii.* Ratio est, quia hoc est medium moraliter necessarium ad finem permutationis obtinendum, ut partes prius inter se agant, & conferant de hoc negotio: concessa autem re aliqua, concessa etiam censentur omnia, sine quibus illa commode expediri, vel obtineri non potest, *cap. Præterea, 5. de offic. deleg. Suarez lib. 4. de Simonia cap. 23. num. 7.* Imo non tantum possunt permutantes inter se convenire, & se obligare, ad permutationem sub conditione, si Prælatus consenserit: sed etiam possunt se obligare, quod non velint illa revocare: sed stare conventione inita, nisi Superior eam ratam non habeat, seu consensum neget, talis enim conventio nullibi reperitur prohibita, *Suarez cit. loc. num. 8.* Neque obstat *citat. cap. pen. hoc tit.* quia in illis non improbatur præcise tractatus de permutando: sed permutatio ab utraque parte completa propria auctoritate.

XXII. Notandum tertio. Dupliciter fieri potest permutatio Beneficiorum. Primo, motu proprio Episcopi, vel alterius Superioris, etiam sine consensu eorum, qui permutantur, *Abb. in citat. cap. Quæsitam; num. 7.* Sic potest Episcopus, v. g. Parochum Dilinganum transferre ad Parochiam Lavinganam, hæc enim translatio respicit immediate personas, quæ ab una Ecclesia, vel Beneficio ad aliam Ecclesiam, vel Beneficium transferuntur, ut patet *ex Titul. de transl. Episc.* nec fit per modum contractus: sed solius Superioris, seu Prælati auctoritate, & per se, ac directe, non in utilitatem translatorum, sed Ecclesiæ, *Suarez citat. cap. 32. num. 4.* Unde ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesiæ, quia v. gr. Parochus ob odium apud plebem, etiam sine culpa sua, contractum, minus utilis in tali loco futurus putetur, auctoritate Episcopi, Parochia illa privari potest, & ad aliam transferri, *Abb. in citat. cap. Quæsitam, nu. 8.* Secundo, etiam ipsa Beneficia inter se mutuo consensu & conventione permutantium commutari possunt, cum Superioris auctoritate, ut patet *ex Rubrica hujus Tituli, de rerum permutatione*; nam jus spirituale cum alio simili jure spirituali secundum se permutari potest, sine Simonia etiam juris positivi; si accedat Superioris auctoritas, quæ ideo requiritur in Beneficiorum permutatione, ne alioquin jus spirituale Beneficii videatur dari, non pro alio jure spirituali Beneficii: sed pro temporali commodo annexo Titulis Beneficiorum, sive pro proventibus Beneficialibus.

XXIII. Notandum quarto. Non tantum prohibita est permutatio Beneficiorum inter se, quoad præbendas eis annexas, *Suarez citat. cap. 32. num. 16. & 17.* Ratio est, quia prohibitio juris est generalis, & sine ulla exceptione. Et quidem permutari non posse quoad titulos, propria auctoritate, certum est; quia nullus Beneficiatus potest se abdicare suo titulo, nec renunciare, nisi cum consensu Prælati, ut patet *ex Titul. de renunc. & Reg. 1. in 6.* Sed neque præbendæ titulis Beneficiorum annexæ, privata auctoritate, permutari possunt; quia nequeunt a titulis separari propria auctoritate permutantium; nam Canonicus, vel alius Beneficiatus non habet jus percipiendi fructus temporales præbendæ, nisi propter spirituale officium, ad quod tenetur ratione sui tituli, ergo quamdiu retinet eundem titulum, tenetur ad idem officium, ac proinde non potest ratione illius consequi aliam præbendam, quippe quæ inseparabiliter annexa est tali titulo Beneficii, & non alteri: quamvis possint Beneficiati, propria auctoritate, commutare ipsos fructus præsentes, vel futuros præbendarum suarum, cum etiam vendere illos possint; quia ut sic mere temporales, sunt, *Suarez cit. loc. num. 17.* Ex quo sequitur, quod non tan-

tantum præbendæ, quæ sunt in diversis Ecclesiis, vel in eadem: sed quæ diverso jure censentur, quia habent diversa onera annexa, vel munera, privata auctoritate permutari non possunt: sed neque illæ præbendæ, quæ sunt in eadem Ecclesia, & ejusdem rationis; cum generaliter omnis permutatio præbendarum indistincte jure Canonico sit prohibita, sine Superioris auctoritate, *Suarez. citat. loc. numer.* 17.

XXIV. Cæterum permutatio Beneficiorum, sine auctoritate Superioris, adeo est prohibita Clericis, ut si illa propria auctoritate inter se permutent, ea amittant, iisque per sententiam Judicis sint privandi, prout decernitur *in c. Cum olim 7. h. t.* Ubi cum duo S. & A. Archidiaconatum, & Præ-
„ posituram inter se commutassent; Archidiaconus coram Papa
„ Innocentio III. in Curia Romana sponte confessus fuit, per-
„ mutationem dignitatum inter ipsos peractam esse: Præposi-
„ tus vero B. idem negavit, asserens quod Præposituram pure,
„ & sine conditione resignavit, & Archidiaconatum, post
„ resignationem ipsius S. sibi factam, assecutus fuerit. Qua-
„ re Pontifex cum novisset, Præpositum B. permutationi
„ consensum dedisse, S. vero publice errorem suum confes-
„ sum fuisse, utrumque hunc Præpositura, illum vero Ar-
„ chidiaconatu per sententiam definitivam privari mandavit.
Hinc patet, qui dignitates & Beneficia, propria auctoritate, commutant, illis privandi sunt per sententiam, *Gloss. Magna hic in notatis, Garc. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 58. Hodierno vero jure permutantes Beneficia incurrere excommunicationem, iisque privatos esse ipso jure per *Extravag.* 2. *de Simon. inter communes*, tradit *Suarez lib.* 4. *de Simon. cap.* 57. *n.* 41. *Garc. citat. loco num.* 99. Contrarium tamen tenet, *Less. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 100. *& Laym. lib.* 4. *tract.* 10. *cap. ultim.* §. 5. *quæst.* 4. nempe ipso non amitti Beneficia; cum permutatio sine Superioris auctoritate facta sit irrita, adeoque nullum effectum producere possit, ac proinde sicut propria auctoritate resignarunt sua Beneficia, ita sua auctoritate ad eadem redire posse, saltem in foro conscientiæ, & quamdiu per sententiam Judicis in pœnam iis non privantur, juxta *cit. c. Cum olim h. t.*

XXV. Porro præter conditiones hactenus allatas, requiritur etiam ad legitimam permutationem Beneficiorum, ut fiat ex justa causa, quam Episcopus cognoscere, & de ea judicare debet, *Rebuff. citat. loc. num.* 19. *Garc. citat. cap.* 44. eaque generatim duplex est, videlicet necessitas, vel utilitas Ecclesiæ, *Azor. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 30. *quæst.* 4. Imo probabile est, quod etiam fieri possit in utilitatem, & commodum ipsarum personarum permutantium, dummodo illud commodum saltem indirecte & consecutive redundet etiam in ipsius Ecclesiæ utilitatem, & ex aliud inde incommodum non sit passura, *Gloss. in citat. cap. penult. V. Utilitati, & ibid. Abb. num.* 7. *& in citat. quæst. Quæsitum, num.* 6. *hoc tit. Azor. citat. loc. Garc. citat. loc. num.* 47. ut si v. g. Parochus nequeat in loco commorari, propter aeris intemperiem, vel quia propter linguæ imperitiam non potest ibi bene fungi munere suo, &c. sufficit autem causam subesse ex parte alterius, *Garc. c. l. n.* 49.

Præterea necessarium est, ut permutatio fiat, requisito consensu eorum, qui jus eligendi, vel conferendi, vel præsentandi ad Beneficium commutatum habent, *Gloss. in citat. cap. unic. V. Collationem, hoc titul. in* 6. *& in Clement. unic. V. Conferantur eodem, Abb. in citat. cap. Quæsitum; num.* 9. *Garc. citat. loc. num.* 72. *& alii*, nam in actibus, qui aliorum juribus præjudicare possunt, jure communi requiri debet eorum consensus, quorum ea res interest, *Azor. citat. l.* 7. *cap.* 29. *quæst.* 32. alioqui permutatio facta sine consensu illorum, invalida est ipso jure, vel saltem ad ipsorum petitionem rescindenda erit, *Azor. citat. loc.* Quod si permutatio fuerit Ecclesiæ necessaria, vel utilis, Patronus vel alius interesse habens consentire debet, si vero sine justa causa consentire recuset, nihilominus poterit Episcopus permutationem approbare; & admittere, *Abb. citat. loc. & Azor.*

Denique requiritur, ut antequam possessio Beneficii accipiatur, publicatio fiat permutationis in Ecclesiis permutatis, juxta formam Constitutionis Gregorii XIII. quæ incipit: Humano vix judicio: edita Anno 1573. 5. Januar. *Ugolin de offic. Episcop. cap.* 50. §. 20. *num.* 3. quamvis eam, quoad permutationes coram Ordinario factas, non esse receptam in pluribus locis referat *Garc. p.* 11. *c.* 3. *n.* 289.

XXVI. Quæritur secundo, cujus Superioris auctoritate Beneficia permutari debeant? Resp. non solum Papa: sed etiam Episcopus proprius loci, in quo Beneficium situm est, permutationes Beneficiorum ex causa utilitatis, vel necessitatis instituere potest, ut constat *ex cap. Quæsitum;* 5. *hoc titul.* ubi generaliter prohibetur commutatio Beneficiorum, & soli Episcopo datur facultas permutandi personas, seu transferendi ab uno Beneficio ad aliud, & *ex cap. unic. ibi: In manibus suis ipsa resignent. eod. in* 6. Ratio est, tum quia nemo potest se abdicare suo Beneficio, eique renunciare, nisi coram suo Superiore Ordinario: tum quia ad Episcopum spectat jure communi Beneficiorum collatio, & institutio, *cap.* 2. *Cum ex juncto;* 12. *in fine de hæretic.* ac proinde ad illum etiam spectat providere, ne indignis Beneficia conferantur etiam ex causa permutationis. Nomine autem Superioris Ordinarii intelligitur hic, non solum Episcopus, eoque Superior, ut Archiepiscopus: sed etiam quilibet alius Prælatus, qui ex consuetudine, vel privilegio quasi Episcopalem jurisdictionem habet, nullique Episcopo est immediate subjectus, etsi Episcopus non sit, sive dignitatem Episcopalem non habeat, ut docet *Abb. in citat. cap. Quæsitum; num.* 4. *hoc tit. Azor. cit. cap.* 29. *quæst.* 4. *Suarez cit. cap.* 32. *numer.* 14. *Garc. cit. cap.* 4. *nu.* 70. *& alii*, quia potestas interponendi auctoritatem in permutatione Beneficiorum competit Superiori, ratione jurisdictionis Episcopalis, non ratione dignitatis, vel Ordinis Episcopalis.

Verum *Sylvest. Verbo. Permutatio;* 2. *& alii*, nonnulli putant, quod auctoritatem possint præstare permutationi, etiam alii inferiores Episcopo, ad quos spectat collatio talium Beneficiorum, vel institutio, etiamsi forte nec dignitatem, nec jurisdictionem Episcopalem, vel quasi habeant: idque præcipue colligi videtur *ex cap. unic. hoc titul. in* 6. ex illis verbis: *Illos tamen, qui secundum juris formam, sua Beneficia in eadem Diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, libere ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignent.* Per quæ verba indicatur, permutationes Beneficiorum non pertinentium ad collationem Episcopi, non posse ipsum Episcopum instituere: sed requiri consensum Collatoris Ordinarii, qualis cum possit esse Prælatus inferior carens jurisdictione Episcopali; videtur ejus approbatio sufficere ad permutationem. Quæ sententia etsi non omni probabilitate careat: in praxi tamen prior, quæ communior, & tutior, servanda est, nisi inferior Collator Ordinarius, qui Episcopali jurisdictione non est præditus, ex consuetudine legitime præscripta acquisierit potestatem approbandi permutationes Beneficiorum; cum talis jurisdictio, ac potestas, secundum omnes, præscribi possit. Alias vero seclusa consuetudine, & spectato jure communi, approbatio permutationis Beneficiorum spectat ad Episcopum: & non ad inferiorem Collatorem, nisi jurisdictionem Episcopalem, vel quasi habeat: collatio vero Beneficiorum permutatorum, si ad Episcopum non spectet, fieri debet ab iis, ad quos ea de jure, vel consuetudine pertinet, neque fieri potest ab Episcopo, sine consensu illorum, *Suarez. citat. cap.* 34. *num.* 14. Et ratio est, quia cum permutatio Beneficiorum regulariter non fiat sine translatione personarum, quoad munera, seu officia, vel etiam quoad loca: ad Episcopum, vel similem Prælatum pertinet, ei auctoritatem præstare; quia interest Ecclesiæ & Diœcesis, ut cum ejusdem utilitate, vel saltem sine illius incommodo fiat: executio vero remittenda est ad eum, ad quem spectat collatio; quia non debet, cum illius præjudicio, permutatio fieri, *Suarez c. l.*

XXVII. Ubi notandum primo. Si Episcopus habeat jus conferendi Beneficium situm in aliena Diœcesi, ex consuetudine, vel alio jure speciali, non potest admittere resignationem illius, etiam, ex causa permutationis, sive præstare auctoritatem permutationi: sed id spectat ad Episcopum loci, in quo Beneficium est situm, *Garc. citat. capit.* 4. *numer.* 82.

Notandum secundo. Si Episcopi permutare velint Beneficia, quæ ipsi ex dispensatione Apostolica possident in sua Diœcesi, debent permutationem instituere coram Metropolitano, qui quoad hoc est Superior ipsorum, & loco Episcopi Ordinarii, *Suarez cit. c.* 32. *num.* 9. *Barbos. l.* 3. *Jur. Eccles. c.* 25. §. 5. *n.* 177. Item si Episcopus permutare velit cum Capitulo suo Beneficium, quod possidet, requiritur auctoritas Archiepiscopi: sed si permutet cum aliis, sufficit consensus Capituli sui, *Sylvest. V. Permutatio* 2. *n.* 2.

Notandum tertio. Si quis Beneficium in una Diœcesi situm, permutare velit cum alio, ad aliam Diœcesin pertinente, requiritur, ut intercedat utriusque Episcopi, cujus jurisdictioni subjecta sunt illa Beneficia, auctoritas, *Azor. cit. c.* 29. *q.* 8. Si vero Ecclesiæ vel Beneficia permutata sint exempta, ad Papam, non ad Episcopum pertinet approbatio, *Rebuff. Tit. de permutat. n.* 20.

Notandum quarto. Vicarius generalis Episcopi non potest præstare auctoritatem permutationibus Beneficiorum, nisi ex speciali mandato Episcopi, *Azor. cit. c.* 29. *qu.* 4. §. *Dubitatur.* Neque etiam sufficit, quod habeat speciale mandatum ad conferendum, *Garc. c. l. n.* 74.

Notandum quinto. Collegium Canonicorum, Sede vacante, non habet jus admittendi permutationes Beneficiorum, quorum collatio ad solum Episcopum spectat: quia licet ea, quæ sunt jurisdictionis Episcopalis, mortuo Episcopo, transeant ad Capitulum Cathedrale: non tamen potest conferre Beneficia, quorum jus conferendi soli Episcopo competit: & solus Episcopus potest Clericum ad Beneficium promovere, & amovere: nam permutare Beneficia, & permutationem approbare, non est actus necessitatis, sicut confirmare, vel instituere: sed jurisdictionis voluntariæ, in qua Capitulum non succedit, *Azor. cit. c.* 29. *q.* 4. §. *Deinde dubitatur, Garc. cit. c.* 4. *n.* 30.

Porro licet certum tempus jure non sit præfixum, intra quod Superior, in cujus manibus facta est renunciatio, ex causa permutationis, illud conferre teneatur: potest tamen, si Ordinarius Collator sit negligens, per suum Superiorem compelli, ad conferendum intra certum tempus ipsi præfixum, alioqui ipse permutationem exequatur, *Franc. in c. un. h. t. in* 6. *n.* 21. *Azor. l.* 7. *c.* 30.

§. IV.

Quænam Beneficia permutari possint cum aliis, vel non possint?

XXVIII. Assertio 1. Ordinarie omnia Beneficia inter se libere permutari possunt in manibus Superioris, ut ex communi docet *Suarez lib.* 4. *de Simon cap.* 34. *num.* 2. *Garc. citat. cap.* 4. *num.* 22. quia jura in hoc nihil distinguunt, ideoque nec nos distinguere debemus, & quod non reperitur prohibitum, censeri debet esse permissum: Imo etiam unum Beneficium cum pluribus, & plura cum uno licet permutare; quia pluralitas non vitiat permutationem, dummodo ea plura Beneficia sint compatibilia, vel saltem ex concessione Ordinarii, coram quo fit permutatio, simul obtineri possint. Secus est, si Beneficia plura, quæ permutantur, sint jure incompatibilia, ita, ut sine Papæ dispensatione simul, obtineri nequeant: tum enim permutari non possunt, cum Beneficio alterius; quia dispensatio non transit de persona ad personam:

nam: sed tunc opus est nova dispensatione Papæ, sine qua plura simul haberi nequeunt, *Azor. cit. c. 29. qu. 11.*

XXIX. Quod autem dictum est, Beneficia posse permutari ad invicem: Id extenditur primo, quod etiam Beneficia inæqualia licitè inter se permutentur, sive sint inæqualia in temporalibus, ut quia unum est pingue ubetes habens reditus, alterum tenue: sive quoad spiritualia, quia unum habet adjunctam dignitatem, vel administrationem, aut officium, alterum non: item, vel quia unum est curatum, alterum simplex; nam omnium eadem est ratio, quia permutatio solum fit, quoad spiritualem Titulum Beneficii, non attenta dignitate, vel præbenda ei annexa, aut redditibus temporalibus, ideoque inæqualiter ista non impedit, quo minus, accedente Superioris auctoritate, commutari possint, *Rebuff. c. l. num. 40. Azor. cit. c. 29. qu. 15.* Extenditur secundo, possunt Clerici permutare sua Beneficia, etiamsi non eorum possessionem sint adepti, quia sufficit quod quis habeat jus in re in Beneficio, licet non habeat ejus possessionem, ut teneat permutatio, *Franc. in c. unic. n. 16. h. a. in 6. not. 6. Garc. cit. c. 4. n. 15.* at vero, qui habet tantum jus ad rem, v. g. præsentationis, seu nominationis ad Beneficium, non potest hoc jus suum commutare cum alio simili jure, vel cum Beneficio; tum quia non habet jus in re, sed tantum in spe: tum quia hujusmodi gratiæ sunt personales, seu personis certis tantum concessæ, quæ ad alios transferri non possunt privata auctoritate, *Abb. in c. Cum olim; 7. num. 4. h. t.* ubi id docet, de habente gratiam expectativam ad Beneficium vacaturum, *Rebuff. c. l. nu. 23. Azor. cit. c. 29. q. 23. Garc. c. l. n. 17.* Quare talis permutatio non tam fieri nequit, quod sit Simoniaca, cum utrinque commutentur tantum jura spiritualia: quam quia ista jura sunt personalia, quæ non excedunt casum expressum, adeoque neque personam ejus, cui concessa sunt, *c. Cui; 27. de præb. in 6.* Et hinc hujusmodi permutationes non sunt irritæ, si interveniente Superioris auctoritate, ob justam causam fiant, *Less. cit. capit. 34. nu. 199.*

Extenditur tertio, etiam Beneficia manualia, sive ad nutum revocabilia permutari possunt, dummodo unum manuale cum alio manuali permutetur; nam qui illa obtinent, jus habent in istis Beneficiis, quamdiu illis non privantur, & possunt illa in perpetuum retinere, adeoque nihil est, quod impediat permutationem, *Azor. cit. c. 29. q. 9.*

Extenditur quarto, etiam Beneficium commendatum commutari potest, si datum sit in Commendam perpetuam, quæ vim, & effectum tituli habet, ac proinde perinde habetur, ac si collatum esset in titulum. At vero commendatum ad tempus permutari non potest; quia Commendatarius temporalis jus, & titulum non habet in Beneficio, ideoque illud transferre nequit in alterum, cum nemo, nisi rem suam permutet, *Abb. in cit. c. Cum olim; 7. n. 3. h. t. Azor. cit. c. 29. q. 11.* Qui tamen addunt, posse Beneficia commendata etiam ad tempus permutari, auctoritate ejus, qui illa commendavit, & non alterius; quia censetur alteri idem jus conferre, seu concedere.

Extenditur quinto, si pensio sit erecta in Titulum Beneficii; potest hoc cum illa permutari, etiam in manibus Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris; quia talis pensio vere est Beneficium *Suar. l. 4. de Simon. c. 33. n. 2.* Non autem potest Beneficium permutari auctoritate Episcopi, pro pensione Ecclesiastica, seu spirituali, ut ex probabiliore sententia docet *Suar. cit. c. 33. n. 4. & seqq.* quia jure tantum permissum est Episcopo, ut approbet, ac permittat permutationes Beneficiorum, ergo cum versemur in materia potius odiosa, quam favorabili, quippe quæ est contra antiquos Canones, quibus generaliter prohibetur omnia pactio in Beneficiis, & juribus spiritualibus; ideo non debet ea concessio juris extendi a permutatione Beneficiorum, ad permutationem pensionum, cum pensio proprie non sit Beneficium, non enim est jus perpetuum: sed morte pensionarii extinguitur, *Suar. c. l. n. 8.* At vero auctoritate Papæ talis permutatio fieri potest; quia cum in illa permutetur spirituale pro spirituali, non est prohibita jure Divino, adeoque si auctoritate Papæ fiat, nulla Simonia committitur, nec quidem juris positivi, quia Papa est supra jus positivum, *Suar. c. l. n. 3.* Multo minus vero potest Beneficium permutari cum pensione mere temporali, nec quidem auctoritate S. Pontificis; quia tunc venditur Beneficium pro re mere temporali, quæ est Simonia contra jus Divinum, ut ex communi docet *Suar. cit. c. 33. n. 9.* Id tamen cum Papæ auctoritate licite fieri posset, ut pensio temporalis, non in compensationem Beneficii detur: sed in congruam sustentationem resignantis Beneficium in manibus Papæ ipsi assignetur, *Suar. c. l. n. 10.*

XXX. Assertio 2. Sunt & quædam Beneficia Ecclesiastica, quæ cum aliis permutari non possunt. Veluti primo, Beneficia unita alicui Ecclesiæ, vel Monasterio, vel alteri Beneficio, permutari non possunt, *Azor. cit. c. 29. q. 7. Garc. cit. c. 4. num. 23.* Idque procedit primo, de Beneficiis unitis, postquam unio sortita est effectum; tum quia, cum per unionem extinctus sit Titulus, & nomen Beneficii, ita ut non censeatur Beneficium per se separatum, sed membrum ejus, cui est unitum, ideo sicut non potest resignari, ita nec permutari, *Garc. c. l. n. 24.* ubi tamen *num. 26.* addit, quod Beneficia unita, etsi non cum aliis, inter se tamen videntur posse permutari. Deinde idem dicendum de Beneficiis unitis, antequam unio sortita est effectum; quia permutatio subsequens unionem, impediret ejus effectum, nam Beneficium sic permutatum transiret ad alium, videlicet ad alterum ex permutantibus, & sic permutatio cederet in præjudicium ejus Ecclesiæ, vel Monasterii, cui Beneficium permutatum est unitum, *Azor. cit. c. 29. qu. 7. Garc. citat. loc. num. 27.*

Secundo, Beneficia reservata S. Pontifici non possunt permutari auctoritate Ordinariorum, vel etiam Legatorum Sedis Apostolicæ; quia Beneficia permutata debent conferri permutantibus: sed Beneficia reservata Papæ vacantia non potest conferre Ordinarius loci, vel Legatus Pontificius, *Azor. c. l. qu. 10.* Tertio, Beneficium litigiosum non potest permutari cum alio non litigioso; quia res litigiosa, quamdiu lis pendet, nequit alienari, nec pignori dari, & proprie non est sua, ac propria, *Azor. c. l. q. 4.* Quarto, non potest Beneficium permutari cum alio jure spirituali, v. gr. jure Patronatus, aut decimarum, ut ex communi docet *Azor. cit. c. 29. qu. 22. Suar. l. 4. de Simon. c. 31. num. 14. & seqq.* quia permutatio jure Canonico solum permissa est inter Beneficia: non autem cum rebus diversi ordinis, quæ non sunt Beneficia.

XXXI. Sed jam occurrit quæstio hic decidenda, an, & qua ratione, quando Beneficia sunt inæqualia, licitum sit inæqualitatem supplere, & compensare, data pecunia, vel alia re æquivalente, ac pretio æstimabili? Resp. primo, si Beneficia sint inæqualia in dignitate, & Titulo, sive officio spirituali, & pecunia vel alia res temporalis detur ad supplendum excessum, sive inæqualitatem in re spirituali, intuitu juris spiritualis, in quo unum Beneficium alterum excedit; tum id illicitum est, & Simoniam continet, non tantum contra jus positivum: sed etiam contra jus Divinum, quia tunc venderetur spirituale pro temporali, saltem ex parte, ideoque fieri non potest, etiam accedente auctoritate Superioris, quæ vitium Simoniæ contra jus naturale, & Divinum tollere non potest, ut docet *Abb. in c. Ad Quæstiones; 6. numer. 3. h. t. Silvest. V. Permutatio, 2. q. 6. Suar. l. 4. de Simon. c. 34 num. 3.* quare si Beneficium dignius, & tenuius commutetur cum Beneficio pinguiore, sed minus digno, ea intentione, ut compensetur excessus dignitatis in uno, per excessum fructuum in altero, Simonia committitur: quæ tamen nec in foro externo præsumi poterit, si pure, ac nude fiat talis permutatio in manibus Superioris, adeoque recta intentione, quæ in dubio præsumenda est, quamdiu non constat de mala intentione, ut notat *Suarez citat. loco.*

XXXII. Resp. secundo, si Beneficia sint inæqualia in redditibus temporalibus, non potest excessus fructuum Beneficii pinguioris compensari per pecuniam, vel aliam rem temporalem, solvendam ex parte Beneficii tenuis, etiamsi talis permutatio fiat, accedente auctoritate Prælati Superioris, nihilominus enim Simoniam continet, contra jus positivum, & Divinum, ut docet *Covarr. l. 1. resol. c. 5. num. 8. & 9. Suar. cit. c. 34. numer. 4. 6. & 9. contra Silvest. c. l.* Idque probatur primo, a priori, quia talis compensatio non potest fieri per pecuniam, quin vendatur id, quod in Beneficio est spirituale, ergo non potest fieri sine Simonia contra jus Divinum. Ant. probatur, quia licet talis contractus sit permutatio, quatenus spirituale pro spirituali jure, & integri reditus Beneficii tenuioris pro parte æquali redituum Beneficii pinguioris dantur: quatenus tamen certa pecunia datur pro reliquo excessu redituum, est emptio illius partis redituum Beneficii pinguioris, per quam emitur pro illa parte Titulus spiritualis: nam illa pars redituum non emitur, nisi quatenus annexa est spirituali Titulo Beneficii, & acquirenda per spirituale officium, propter quod datur Beneficium, ergo illa parte vendita, sequitur necessario etiam vendi ipsum spiritualem Titulum, cui est annexa, juxta *c. Si quis objecerit; 7. caus. 1. qu. 6.* ubi Paschalis Papa ait: *qui connexorum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum relinquit*, *Suar. c. l. num. 7.* Nec quippiam juvat, quod intentio contrahentium sit, pecuniam non dare pro Beneficio, quatenus quia spirituale est, sed solum, quatenus habet reditus temporales: nam permutantes sua intentione non possunt separare fructus annexos spirituali Titulo Beneficii ab ipso, ac proinde non possunt facere, quo minus pars illa redituum vendatur, & ematur, quatenus annexa est spirituali Titulo, & consequenter, ut illa vendita, non censeatur venditus Titulus spiritualis.

XXXIII. Probatur secundo a posteriori, quia alioqui etiam licitum esset, simpliciter alicui resignare Beneficium, non ex causa permutationis, dando illi gratis titulum spiritualem: sed vicissim recipiendo ab illo pecuniam in compensationem redituum Beneficialium, saltem quatenus excederent reditus necessarios ad congruam sustentationem: at hoc Simoniacum est, & illicitum, ut omnes concedunt, quia reditus illi venderentur ut annexi titulo spirituali, adeoque ipse etiam Titulus spiritualis Beneficii, cui reditus consequenter sunt annexi: ergo idem dicendum est in permutatione, quæ habet admixtam partialem venditionem, & emptionem, ut jam declaratum, *Suar. c. l. num. 8.* Neque vero talis permutatio licita redditur per auctoritatem Superioris Papa inferioris, v. g. Episcopi; quia permutatio rei spiritualis pro pecunia, vel alia re temporali ita jure est prohibita, ut nullius Superioris auctoritate possit cohonestari, *cap. ult. & c. Cum pridem; 4. de pact. Suar. c. l. num. 10.* Imo non tantum jure positivo: sed etiam Divino, quia Episcopus non potest separare fructus annexos Beneficio a titulo Beneficii, adeoque facere, quin pecunia detur pro illis, ut annexis spirituali titulo, & per consequens pro ipso titulo, quod est prohibitum jure Divino, *Suar. c. l. num. 11.* Non obstat *c. Quæsitum; 5. h. tit.* quia in illo non est sermo de permutatione rei spiritualis pro temporali: sed de pura Beneficiorum inter se permutatione, quod ea non debeat fieri sine auctoritate Episcopi. Neque etiam obstat *capit. Ad Quæstiones 6. h. t.* quia ibi tantum agitur de commutandis Ecclesiis quoad proprietatem, & quoad possessiones, seu bona patrimonialia Ecclesiarum, quorum reditus non sunt annexi spirituali juri, officio, aut titulo, sicut reditus Beneficiales, aut decimarum: sed sunt bona mere temporalia Ecclesiæ ad sustentanda ejus onera, ideoque seorsim ab Ecclesiis permutari possunt, *Suar. c. l. nu. 13.* & patet ex supra-dictis.

XXXIV. An autem auctoritate Papæ possit fieri talis permota-

mutatio sine Simoniæ vitio, dubitari potest? Probabile est posse, ut docet *Su. c. l. n.* 12. non quidem per modum propriæ permutationis, nec proprie dispensando cum, nec S. Pontifex dispensare possit in jure Divino: sed mutando materiam, potest cum Papa separare a pinguioria Beneficii titulo partem redituum, & applicare illos ei, qui tenue Beneficium recipit, & pingue dimittit, in sustentationem ejusdem, adeoque permittere, ut fructus sic separati pecunia compensentur ab eo, qui pingue Beneficium recipit, & pro tenui commutat, vel etiam ut is, qui pingue Beneficium recipit, det aliquid alteri, non in compensationem fructuum Beneficialium: sed in congruam sustentationem ejus, qui pro pingui tenue Beneficium recipit. Addit tamen *Suar. c. l.* quod Papa non soleat hoc ordinarie permittere; quia periculum est ut mali speciem habeat.

§. V.

An permutatio Beneficiorum fieri possit; non obstantibus gratiis expectativis?

XXXV. Sensus quæstionis est, an gratiæ expectativæ aliquibus concessæ e Papa ad Beneficia, si quæ jam vacant, vel proxime vacatura sunt, impediant permutationem Beneficiorum? Respondetur, tales gratiæ expectativæ non se extendunt ad Beneficia resignata ex causa permutationis, adeoque valida est permutatio Beneficiorum, non obstantibus gratiis expectativis, prout statuitur *in c. Licet; unic. h. t. in* 6. Ubi Bonifacius VIII. ita rescribit, licet aliqui „ in Diœcesi (sub qua comprehenditur etiam Civitas Episcopalis, *Gloss. hic V. Diœcesi*) auctoritate Apostolica Bene„ficia proxime vacatura expectent: illi tamen, qui secun„dum formam juris (*c. Quæsitum; 5. h. t.*) Beneficia ad col„lationem Episcopi in eadem Diœcesi spectantia permutare „ volunt, libere ac sine fraude ea in manibus Episcopi re„signare possunt: neque enim spectata æquitate, quæ rigo„ri juris præferenda est (*Placuit; 8. C. de judic.*) per tales „ gratias expectativas permutationes Beneficiorum hujusmo„di, quæ alias minime resignassent, ullo modo impediri debent. V. gr. si Titio a Papa concessa sit gratia expectativa, ita, ut ipsi Beneficium, quod jam vacat, vel proxime vacaturum est, conferendum sit ex mandato Papæ, sive sit Beneficium curatum, vel simplex: sive etiam dignitas aut personatus, dato certo executore ad compellendum: postea vero duo Clerici, in eadem Diœcesi sua Beneficia in manibus Ordinarii resignent, permutationis causa, & Titius petat unum ex Beneficiis resignatis sibi, ut gratiæ expectativæ conferri: hoc casu, licet secundum juris rigorem unum ex Beneficiis resignatis ipsi conferri deberet; quia dicta Beneficia per resignationem vere vacant, ideoque sub gratiis expectativis, quibus generatim alicui mandatur conferri Beneficium proxime vacaturum, comprehenduntur: nihilominus tamen ex æquitate hujusmodi gratiæ expectativæ resignationes Beneficiorum ex causa permutationis factas impedire non debent, neque in iis locum habent; cum eorum resignatio non sit facta, nisi causa permutandi, sive ea conditione, ut permutatio sequatur, *Gloss. hic in casu*. Neque vero hoc gratiam expectativam habenti aliquid decedit, vel in ejus præjudicium fit, ut notat *Gloss. fin. hic* nam isti resignantes non erant resignaturi, nisi causa permutationis, cum ergo resignatio ista Beneficiorum non sit facta, nisi animo permutandi, non debet actus agentium extendi ultra intentionem eorum, ut tradit *Gl. hic in notatis*. Quod si permutatio secuta non fuisset, Beneficia illa restitui debuissent ipsis permutantibus, ita, ut si alicui alteri præter permutantes, collata fuissent, collatio fuisset irrita, juxta *Clement. unic. h. t.*

XXXVI. Excipiendum tamen est, nisi resignatio, & permutatio Beneficiorum in fraudem facta sit, ut præcludatur via habenti gratiam expectativam, tunc enim probata fraude expectans posset petere unum ex Beneficiis permutatis, non obstante hujusmodi permutatione, perinde ac si vacasset per mortem vel resignationem, non ex causa permutationis: sed simpliciter, ut colligitur *ex hoc c.* & tradit *Gl. recepta hic in casu, & V. Sine fraude, arg. c. 2. de renunciat. in* 6. An autem in fraudem facta sit permutatio, colligi debet ex qualitate, & circumstantiis facti, juxta *cit. c.* 8. non autem ex eo præcise, quod habens Beneficium tenue illud permutet cum habente pingue, vel Clericus juvenis cum sene, sufficiens adest indicium ad præsumendam fraudulentam permutationem, *Arg. l. Dolus; 28. C. de rescind. vendit. inducta Gloss. marg.* & docet *Franc. in cit. c.* 2. *num.* 12. *h. t. in* 6. quia auctoritas Superioris, a qua permutatio sumit robur, tollit præsumptionem fraudis, nisi aliæ concurrant conjecturæ fraudis, ut si permutetur Beneficium tenue cum pingui proxime vacaturo, quia v. g. alter permutans est morti vicinus, vel si permutatio fiat inter consanguineos, &c. *Rebuff. in prax. Tit. de permut. num.* 42. *& seqq. Azor cit. c.* 29. *q.* 30.

§. VI.

An res, sive jus spirituale possit permutari pro re temporali, & e converso: Item an res spiritualis pro re spirituali?

XXXVII. Assertio 1. Jus spirituale, ver. gr. jus percipiendi decimas Clericales non potest commutari pro re temporali, sive pretio æstimabili; cum sit jus spirituale, & in spirituali titulo fundatum, prout sumitur *ex c. Exhibita; 9. & ult. h. t.* „ Ubi cum lis mota esset inter Abbatem & Conventum S. „ Martini in Pannonia ex una parte, & Præpositum Al„ banensem ex altera, super quibusdam decimis: ea dele„ gata fuit Capellano Papæ tunc in Hungaria commoran„ ti, in quem, & Magistrum M. tanquam in Arbitros partes „ compromiserunt: qui pronunciarunt, si dictus Præposi„ tus a Rege Hungariæ decem millia solidorum imp[...] „ concedenda, seu solvenda Monasterio, tunc ipsi M[...] „ desistere debeant a petitione decimarum. Super ho[...] „ trio consultus Papa Gregorius IX. mandavit quib[...] „ Abbatibus: cum permutatio spiritualium cum temp[...] „ bus sit reprobata, ideo si rem ita gestam esse ipsis [...] „ terit, prædictum arbitrium, & quicquid ex eo se[...] „ est, irritum esse decernant.

XXXVIII. Pro explicatione hujus Cap. Notandum [...] Si Arbitri causam dubiam super jure spirituali uni li[...] tium adjudicent, ita tamen, ut is propterea obligat[...] ad solvendam alteri parti pecuniam, vel aliud quid [...] æstimabile, tale laudum, seu arbitrium non valet, [...] *ult. h. t. & c. Super eo 7. de transact. & c. 2. de arbitris*. [...]tio est, quia id Simoniacam pravitatem continet, [...] pro jure spirituali accepto, vel remisso datur aliquid [...]porale. Non obstat, quod Arbitri, sicut etiam Judi[...]lite Beneficiaria possint uni litigantium adjudicare B[...]cium, eumque gravare, ut pro bono pacis pecuniam parti persolvat, juxta *c. Nisi essent; 21. de præbend.* Nam resp[...]tur, cum *Gloss. in c. 2. V. Ut super decimis, de transact.* transactio proprie dicta non possit fieri super re spirit[...] ita, ut pro illa vicissim detur aliquid temporale, tal[...] pactum esset Simoniacum: sive ipsæ partes litigan[...] inter se paciscantur. *c. pridem; 4. de pact. & c. Constitut[...] de transact.* sive ipsi Arbitri, vel Arbitratores ita pronunc[...] ut patet *ex cit. c. ult. h. t. & cit. c. 2. juncta Gl. V. Qu[...] Marchas, de arbitr.* nam si super jure spirituali, v. g. ju[...]cimandi, proprie dicta transactio fiat (hæc est talis, per [...] super re dubia, seu lite incerta fit pactio, non gratuit[...] colligitur *ex leg. 1. ff. de transact. & l. Transactio; 38. C.* [...]ite ut pro illo vicissim detur aliquid temporale: tun[...] jure spirituali, saltem dubio alteri parti competente [...] aliquid temporale, seu pretio æstimabile, adeoque est [...]niaca transactio.

XXXIX. Aliud vero dicendum est, si fiat transactio i[...]prie dicta, sive compositio amicabilis inter partes litiga[...] interveniente auctoritate Judicis ordinarii, vel Dele[...] vel etiam Arbitrorum compromissariorum: si enim d[...]tigent super Beneficio, v. g. coram Judice, potest is ex [...]tium consensu, aut compromisso, non in compensatione [...]bii juris (quod Simoniacum foret, ut dictum) sed ob [...] causam, & nominatim ob bonum pacis, & concordiæ, [...] e lite recedatur, partem, cui Beneficium adjudicatur, [...]sione pecuniaria gravare solvenda alteri parti: ita tame[...] tale onus pensionis personale solum sit, & non reale [...] fixum ipsi Beneficio, prout habetur *in cit. c. Nisi essent [...] præbend. & dictum supr. Tit. 5. numer. 69. & seqq.* qua[...] talis amicabilis compositio non possit fieri privata au[...]tate, seu pactione ipsarum partium, ut notavit *Gloss. [...] Ex jussione*: Ideoque si inter partes litigantes conventu[...] ut una pars lite, & jure Beneficiario cedat, altera ver[...] temporale quippiam det, seu offerat, v. g. expensas fact[...]stituat, talis transactio illicita est, & Simoniaca, [...] sumitur *ex cit. c. Cum pridem, de pactis; & ex Imola [...] ibid. Laym. num.* 1. neque a Superiore, seu Judice appro[...] seu confirmari debet. Ratio autem disparitatis inter ami[...]lem compositionem, quæ e partibus initium habet, & [...] illam, quæ fit auctoritate Judicis, hæc affertur a *Suar. [...] 2. de Relig. lib. 4. de Simon. c. 15. num.* 52. quia in priori [...]ventione a partibus facta periculum est, ne spiritual[...] temporale detur, ob utilitatem propriam, quam privati [...]rere solent, præsertim temporalem: Judex vero ration[...]cii præsumitur habere intentionem rectam, videlicet [...] & concordiæ.

XL. Porro aliter explicat, & concordat *cit. c. Nisi e[...] de præbend.* cum *c. ult. h. t. Barbos. in Collect. ibid. num.* 7 dupliciter potest quis dare temporale pro re, seu jure [...]tuali, & notat etiam *Suar. cit. l. 4. c. 50. num. 2. & nu[...]* vel post jus acquisitum in re, seu jure spirituali, v. g. [...]ficio: & tunc pro bono pacis, vel ob aliam justam causam [...]tum est, pro eo dare temporale; & de eo loquitur *cit. [...] essent*; ubi Arbitri Beneficium adjudicabant illi, qui ju[...] habebat, ut videtur colligi *ex verbis Textus ibi: habent [...] eorum: & ibi: secundum justitiam videtur esse statutum*. [...] datur temporale pro spirituali ab eo cui nullum in eo [...] huc jus acquisitum; tunc neque interveniente auctorita[...]dicis inferioris, id est licitum, ut *in cit. c. ult.* in quo non [...]stabat jus decimandi ad Præpositum pertinere: sed du[...] erat, & tamen per arbitrium ipsi illud adjudicatum [...] si impetravit a Rege certam pecuniam Monasterio, & sic [...]porale pro spirituali fuit commutatum, quod est Sim[...]cum. Ratio discriminis est, quia priore casu, quaedu[...] dat temporale pro bono pacis, vel ex alia justa causa, [...] censetur spirituale emere pro temporali, quippe cum [...] ipsi in illo jus quæsitum sit: sed solum redimere velle [...]tionem, seu gravamen ipsi in jure spirituali postea illa[...] quod jam suum erat: at vero posteriore casu, censetur [...] jus ipsum spirituale emere pro temporali; quia nullum [...] in ipso habuit: sed de novo illud consequitur. Et hæc [...]sitio est quoque probabilis.

XLI. Notandum secundo. *In cit. c. ult. h. t.* per arbit[...] non tam facta est transactio: quam potius venditio p[...]tua juris decimandi, unde verisimile est, illud arbi[...] ortum fuisse ex conventione partium, & fundatum fuis[...] in bono pacis, & concordiæ: sed in permutatione unie[...] pro alia, scilicet rei spiritualis, cum temporali, adeo [...] Papa arbitrium irritum fuit declaratum, *Suar. cit. loc.* 13. & consequenter etiam id, quod ex eo secutum est; [...] quando principale non tenet, nec accessorium tenet, [...] *hic in uerba*.

Notandum tertio. Cum jus percipiendi decimas Cler[...] non possit commutari pro re temporali, multo minus vendi, *Gloss. hic V. Temporalia*, quamvis ipsi fructus

pe[...]

porales possint vendi: imo etiam licitum est facultatem, illos percipiendi ad certum tempus concedere, seu locare, *c. 2. de locat.* Quod si jus decimarum legitima auctoritate Superioris absolute, & in perpetuum sit separatum a titulo spirituali, tum non est prohibitum illud vendere, cum tunc sit jus mere temporale, ut patet ex supra dictis.

XLII. Assertio 2. Res spiritualis (exceptis Beneficiis, de quibus sup.) potest permutari pro alia re spirituali, dummodo utraque sit res mere spiritualis, cui scilicet nihil pretio æstimabile sit annexum, ut docet *Gl. in c. Quam pio; 2. V. Pactio, caus. 1. q. 2.* ubi ait, per verba illa generalia, *dummodo omnis pactio, vel conventio cesset*, prohiberi inhonestas pactiones, non autem honestas: per inhonestas autem intelliguntur illæ, per quas spirituale promittitur pro re temporali obtinenda: & per honestas, quando spirituale pro spirituali promittitur, vel datur, talia enim pacta nullibi in jure reperiuntur prohibita, *Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. c. 31. num. 25.*

TITULUS XX.

De Feudis.

Actum est in præcedentibus Titulis de contractibus, quibus dominium rerum directum transfertur, videlicet de emptione ac venditione, & de permutatione, nunc subjicitur Titulus de Feudo; quia per contractum feudalem utile dominium, seu jus utilitatis transfertur, ideoque etiam inter species alienationis prohibitæ numeratur, sicut & Emphyteusis. Porrò Feudum vel a fœdere, vel potius a fide, seu fidelitate dictum, quam Vasallus singulariter Domino præstare debet, interdum accipitur pro ipsa re feudali, quæ in Feudum conceditur, in præsenti vero potissimum sumitur pro ipso Contractu feudali.

§. I.

Quid sit Feudum, & quotuplex?

I. ASSERTIO I. Feudum sic describitur apud *Jul. Clarum lib. 4. sent. §. Feudum, q. 4. Zæsium in Epitome Feudorum, p. 1. n. 3. Rosenth. tract. de Feud. c. 1. concl. 3. Less. l. 2. de justit. c. 24. num. 5.* Est benevola, libera ac perpetua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii, proprietate retenta, sub fidelitate, & exhibitione servitiorum, sive sub onere fidelitatis, & obsequii personalis exhibendi. Dicitur primo, *Benevola & libera concessio*, per quod distinguitur potissimum Feudum ab Emphyteusi, in qua annua pensio realis, seu canon solvitur: in puro Feudo vero solum obsequium personale domino exhibetur. Quamvis etiam in Feudo interdum aliquid solvatur in recognitionem dominii directi: sed tunc ea parte deficit a natura Feudi, & accedit ad conditionem Emphyteusis, ut notat *Less. c. l.* Additur *perpetua concessio*; quia quædam sunt Feuda, quæ non perpetuo: sed ad certum tantum tempus conceduntur, & proprie dicta Feuda non sunt: sed a natura Feudi degenerant, *Zas. in Epit. Feud. part. 1x. numer. 4. & seqq.* Dicitur secundo, *Rei immobilis, vel æquivalentis*, nam res mobilis, v. gr. pecunia separata, ac per se in Feudum dari non potest, *Lib. 2. Feudor. Tit. 1. §. Sciendum*; a sensu contrario. Ratio est, tum quia in rebus mobilibus dominium directum ab utili separari non potest, nec remanere penes dantem; nam res mobiles, vel usu consumuntur, & ita proprietas rei in Feudum datæ extingueretur, quæ tamen penes dominum remanere debet: vel si servarentur, nullam præstarent utilitatem, *Zæsius c. l. p. 4. num 21.* Nomine autem rei immobilis veniunt, non solum res soli, seu fundi, veluti prædium, ager, Castrum: sed etiam quicquid solo, vel fundo cohæret, ut vineæ, arbores, *cit. §. Sciendum*: imo & fructus pendentes, *Gl. ibid. V. Cohærentibus*, quia pars fundi censentur, *l. Fructus; 44. ff. de rei vindic.* Item in Feudum dari possunt, quæ inter res immobiles computantur, ut servitutes debitæ fundo, jurisdictio, quæ Castro; vel oppido in Feudum concesso cohæret, & alia jura incorporalia inhærentia fundo in Feudum dato, ut jus pascendi, venandi, piscandi, &c. *Rosenth. de Feudis c. 4. concl. 3. 4. & 5.* Imo etiam annui reditus in Feudum dari possunt; quia inter immobilia recensentur, *Clem. unic. §. Cumque annui reditus, de V. S.* sive ex re immobili; sive ex negotiatione aliqua proveniant, modo sint reditus perpetui, aut diu duraturi, *Zas. cit. loc. numer. 9.* Dicitur tertio, *Cum translatione utilis dominii, proprietate retenta*, quia in Feudo proprietas, seu dominium directum fundi manet penes dominum Feudi, sive eum, qui rem in Feudum concedit, qui & Senior dicitur, (*der Lehenherr.*) Ususfructus vero, hoc est, dominium utile rei transfertur in eum, qui Feudum accipit, qui, & Feudatarius, seu Vasallus appellatur, vulgo (*der Lehenmann*,) ut constat *ex lib. 2. Feud. Tit. 23. in fine*: ubi ususfructus non accipitur stricte pro servitute personali, quæ morte usufructuarii extinguitur, *§. Finitur, Instit. de usufruct.* sed pro jure utilitatis, quod etiam ad hæredes accipientis masculos: imo etiam ad fœminas (si de his nominatim sit dictum) in perpetuum pertinet, prout habetur *ibid.* Dicitur ultimo, *Sub onere fidelitatis, & obsequii personalis exhibendi*, nam in eum finem Feudum conceditur alicui, ut fidem, & obsequium, quasi compensationis vice, domino retribuat, ut ex infra dicendis patebit.

II. Hinc colligitur primo. Quomodo differat Feudum a locatione, & Emphyteusi, a priore quidem differt; quia locatio fit ad tempus, Feudum conceditur in perpetuum: Feudum tribuit quasi dominium, utile scilicet: locatio non item, nec possessionem quidem saltem civilem: ab Emphyteusi vero distinguitur Feudum; quia in hoc debetur domino obsequium personale: in Emphyteusi vero pensio realis, sicut & in locatione. Secundo, Feudum alienari non potest sine consensu domini, Emphyteuta jus suum alteri donare, vel legere: imo & vendere potest, requisito tamen prius domino. Tertio, Feudatarius non cogitur domino obsequium præstare, nisi dominus exigat: Emphyteuta debet pensionem solvere tempore constituto, etiamsi dominus non petat. Quarto, Feudatarius potest Feudum dimittere, sine domini voluntate, cum sit Beneficium: non item Emphyteuta, qui accepit, ut reddat rem meliorem. Quinto, in Feudo fœminæ nequit succedere, nisi sit Feudum fœmineum, vel nisi id expresse pactum fuerit: in Emphyteusi potest succedere, *Azor. p. 3. lib. 10. c. 3. q. 3.*

Colligitur secundo. Quænam sint qualitates, seu proprietates de jure, vel consuetudine requisitæ ad Feudum proprie dictum, quæ ipso jure ei insunt: videlicet ut sit res immobilis, vel æquipollens: ut ejus dominium utile transeat in accipientem, directum vero maneat penes concedentem: ut ad masculos descendentes transeat, idque in perpetuum: ut fidelitas jurata præstetur domino: ut ex illo servitium personale, & indeterminatum debeatur: ut gratis concedatur: ut sine consensu domini alienari non possit nec sine culpa Vasalli ei auferri, & similia, quæ pleraque ex definitione, seu descriptione Feudi elici possunt. *Rosenth. tract. de Feud. c. 2. concl. 52.* Porro ex prædictis conditionibus requisitis ad proprium Feudum, duæ tantum pertinent ad substantiam Feudi, videlicet, ut in Feudum detur res immobilis, vel quæ talis habeatur, & ut is, qui rem in Feudum accipit, fidelitatem, & obsequium domino promittat, ac præstet, sive cum juramento: sive sine illo, & consequenter, ut dominium directum maneat penes dominum, & utile in Feudatarium transeat. Reliqua vero in Feudo sunt præternaturalia, ac veluti accidentalia, quæ salva Feudi substantia, per pactiones mutari possunt, *Azor. c. l. q. 2. Rosenth. c. l. c. 53.*

Colligitur tertio. Feudum per emptionem acquisitum, sive a Vasallo, cum domini consensu, sive etiam ab ipso domino a principio sit emptum, degenerat quidem a natura Feudorum, quæ regulariter, & connaturaliter sunt gratuita, sive liberaliter concessa, adeoque hujusmodi Feudum non est proprium, seu stricte acceptum Feudum: in cæteris tamen propriam naturam Feudi retinet; quia non est de substantia Feudi, ut gratis concedatur, *Zæsius in Epitome p. 12. n. 2. Rosenthal. cit. c. 2. concl. 61.* Nec obstat, quod Feudum, interveniente pecunia, concessum non videatur esse Beneficium, & consequenter neque Feudum: Nam quia res in Feudum data, etiam pro pecunia, solet plerumque pretio multum præponderare, ideo a potiore merito sumitur denominatio, ita, ut adhuc Beneficium dici possit, *Rosenth. tract. de Feud. c. 1. concl. 2. num. 7. & 8.*

III. Assertio 2. Prima, ac præcipua divisio Feudi est; quod aliud sit antiquum, aliud novum; antiquum est, quod ab uno ex ascendentibus, qui caput fuerat, ac parens communis agnationis, est acquisitum: & hoc etiam interdum Feudum paternum dicitur, si a patre, vel aliquo ascendentium intra quartum gradum inclusive sit acquisitum, quamvis antiquum, & paternum sæpe pro eodem sumantur, *Jul. Clar. §. Feudum; q. 8. num. 1.* Feudum novum est quod primo alicui acquisitum est, beneficio solius domini conferentis, & ab eo de novo ipsi conceditur, adeoque initium habet in persona investiti nec ad eum ex alicujus successione pervenit, *Zæsius in Epitom. p. 2. num. 7. Clar. c. l.*

Dividitur secundo. Feudum in hæreditarium, vulgo (*Erblehen*) & gentilitium, sive ex pacto, & providentia (*Stammenlehen*), & in mixtum ex utroque. Feudum hæreditarium proprie dicitur, quod alicui simpliciter & absolute concessum est pro se, & quibuscunque hæredibus: ad quod sufficit, ut quis sit hæres ideoque tale Feudum transit ad quoscunque hæredes Vasalli, etiam extraneos. *Clar. c. l. num. 2.* Feudum ex pacto, & providentia dicitur, quod est concessum alicui pro se, & filiis suis, seu liberis: nulla facta mentione hæredum: & ad hoc ut aliquis succedat in tali Feudo sufficit, quod sit filius, vel descendens a primo acquirente, etiamsi non sit hæres illius, *Clar. cit. q. 9. num. 3. & alii communiter.* Feudum mixtum est, quod neque simpliciter hæreditarium est, neque simpliciter ex pacto & providentia: sed participat de utroque, ut si alicui concessum sit Feudum pro se & filiis, ac hæredibus suis, ad quod requiritur, ut is qui in tali Feudo succedit, simul sit filius & hæres, adeoque ut in eo jus sanguinis, sive agnationis, & jus hæreditatis simul concurrant, *Clar. cit. q. 9. num. 4.* quamvis *Rosenth. cit. c. 2. concl. 49.* nullum Feudum mixtum agnoscat.

Dividitur tertio. Feudum in Ecclesiasticum, & Sæculare: Ecclesiasticum est, quod Ecclesia dat alteri, vel ipsa accipit ab alio vel quod Clericus, ut Clericos, concedit. Feudum sæculare est, quod a secularibus datur & accipitur, *Azor. cit. l. 10. c. 2. Rosenth. cit. c. 2. concl. 5.* Verum *Fagnan. in c. Verum 7. num. 29. de foro compet.* ex Abbate, ait quod ad cognoscendum utrum Feudum sit Ecclesiasticum, an Sæculare, attendenda sit prima causa concessionis Feudi: si enim Ecclesia teneat aliquid in Feudum a Principe sæculari tale Feudum dicitur sæculare & si ipsa Ecclesia hujusmodi Feudum concedat alteri, non ideo ille dicetur Vasallus Ecclesiasticus, sed Sæcularis: & jurisdictio, quam habet Ecclesia in ipsum, vel in subditos Vasalli, non dicitur Ecclesiastica, sed sæcularis, quia tunc cognoscit de Feudo, non tanquam Episcopus, vel Prælatus Ecclesiæ, sed tanquam dominus Feudi: si autem Feudum, quod ab Ecclesia in alium etiam Laicum est translatum, originaliter & primo ab Ecclesia processit, nec ipsa Ecclesia in eo Feudo alium Superiorem cognoscat: tale Feudum si concedat Ecclesia alteri, censetur Feudum Ecclesiasticum, & jurisdictio etiam erit Ecclesiastica, & si appellandum sit, appellari debet ad Superiorem Ecclesiasticum, *c. 3. §. Debet de appell. in 6.*

Dividitur quarto. Feudum in masculinum, quod ad mares tantum

tantum transit, & fœmininum, quod ex speciali pacto, etiam fœminis conceditur, saltem in defectum masculorum, quod vulgo (*Weiber oder Kunkel-Lehen* appellatur, ut constat *ex Lib. 1. Feud. Tit. 8. §. Filia*, *Azor. cit. l. 50. de Feud. c. 4. Zaes. c. l. p. 2. num. 7.* plures divisiones Feudi videri possunt apud *Auctor. cit.*

§. II.

Quænam res Ecclesiæ in Feudum dari possunt, vel non possunt?

IV. Assertio 1. Res sacræ, Religiosæ & spirituales, sicut alienari non possunt, ita nec in Feudum dari; quia hominum commercio sunt exemptæ, & in nullius bonis existunt, *arg. l. Pacta; 72. §. fin. & l. seq. ff. de contrah. empt.* Veruntamen si totum Castrum, cum omnibus pertinentiis, alicui in Feudum sit concessum, etiam jus Patronatus, quod dominus Feudi in Ecclesia illius Castri habuit, accessorie una cum illo, transibit, *c. Ex Litteris; 3. de jure Patron.* quia multa in consequentiam permittuntur, quæ alias prohibentur, *Rosenth. tract. de Feud. c. 4. concl. 13.* quare Ecclesia, vel Monasterium per se in Feudum dari non potest, quamvis cum Universitate, v. g. Civitate, Opppido vel Castro in Feudum dato, accessorie transire possit, *Rosenth. c. l. c. 14. n. 2. & in Scholiis lit. A.*

V. Assertio 2. Res, seu bona Ecclesiæ, etsi non sacra, neque religiosa sint: sed bona temporalia, sive communia, ad Ecclesiæ Fabricam, vel ad Mensam Prælati spectantia, etiamsi ab ipso Prælato de novo ex Ecclesiasticis reditibus ipsi Ecclesiæ sint acquisita, in Feudum de novo concedi non possunt a Prælato, sine consensu Capituli, auctoritate Superioris, & aliis requisitis solennitatibus, ut patet *ex Lib. 1. Feud. Tit. 6. Episcopum, Abbatem, &c. Feudum dare non posse; in princ.* & ex communi docet *Zaes. cit. p. 9. nu. 13. Rosenth. cit. c. 4. concl. 15. n. 2. Laym. in dis. Can. de alien. rer. Eccl. §. 5. de Feudo Th. 92.* Ratio est, quia Feudum, sive Feudi concessio habet rationem alienationis, & quidem magis, quam Emphyteusis, ideoque difficilius in rebus Ecclesiasticis Prælato permittitur; partim quia Feudum magis ad naturam beneficii, ac donationis accedit, ut patet *ex Lib. 2. Feud. Tit. 23. Beneficium quid sit, & §. Imprimis*: donatio autem specialiter prohibita est Prælato, quippe non domino, sed administratori tantum rerum Ecclesiæ, *c. 2. de donat.* partim quia Feudum ferme difficilius, aut tardius ad Ecclesiam revertitur, quam Emphyteusis: nam Feudum est jus alieno prædio in perpetuum fruendi, quod pro beneficio dominus dat, ea lege, ut qui accipit, sibi fidem, & militiæ munus, aliudve servitium exhibeat, ut colligitur *ex Lib. 2. Feud. c. l. Laym. c. l.* Extenditur autem hoc etiam ad subinfeudationem, quod scilicet res, quas Ecclesia ab aliis in Feudum habet, sine adhibitis juris solennitatibus, subinfeudari non possint: quamvis Ecclesia in casibus licitis Feudum sibi concessum, non minus, quam Laici, subinfeudare, sive illud alteri in Feudum dare possit, *Rosenth. cit. concl. 15. n. 3. Laym. c. l.*

VI. Cæterum quod dictum est, bona Ecclesiæ in Feudum concessa, non posse alienari; vel de novo concedi in Feudum, sine requisitis solennitatibus: id limitatur primo, quia potest Prælatus res jam ante in Feudum concedi solitas renovare, sive iterum in Feudum concedere sine consensu Capituli, & aliis juris solennitatibus, ut patet *ex Lib. 1. Feudor. Tit. 1. de his, qui Feudum dare possunt in princ.* ubi dicitur, Feudum dare possunt Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, &c. si antiquitus consuetudo eorum fuerit Feudum dare, *Jul. Clar. §. Feudum, q. 23. nu. 6.* ubi ait, hanc esse communem sententiam, *Rosenth. cit. c. 4. concl. 21. de quo plura infra.* Ratio est, quia talis infeudatio non censetur nova infeudatio, vel alienatio proprie dicta: sed potius antiquæ alienationis, & infeudationis quædam executio, dum jam olim decretum fuit tanquam Ecclesiæ utile, ut talia bona in Feudum concederentur, prout etiam supra dictum de Emphyteusi, *Tit. 18. num. 47.*

Limitatur secundo, quod bona Ecclesiæ, & quæ in Feudum concedi non solent, denuo infeudari possint, sine solennitatibus aliis requisitis, si res sit modica, ut prædiolum; nam res parvæ etiam alienari possunt a Prælato, *Rosenth. cit. c. 4. conclus. 20.* aliquando tamen res Ecclesiasticæ, etiam servatis debitis solennitatibus, infeudari de novo non possunt, si ea conditione Ecclesiæ datæ sint, ut non alienentur, *Rosenth. cit. c. 4. concl. 19.*

§. III.

In quibus casibus, Feudum antiquum ad Ecclesiam reversum, denuo in Feudum concedi potest, non obstante juramento de non infeudando de novo res Ecclesiæ?

„ VII. De his agitur *in c. Ex parte, 1. h. t.* in quo Archie„piscopus Mediolanensis tria quæsivit ex Papa Innocentio „III. Primo utrum, si contingat Vasallum suæ Ecclesiæ de„cedere, ita, ut Feudum redeat ad Ecclesiam & Archie„piscopum, liceat ipsi Feudum alii dare, sive de novo in„feudare, non obstante juramento, quo est obstrictus, non „infeudare de novo, inconsulto Romano Pontifice? Secun„do, an si Vasallus Feudum alienavit (quod ab Ecclesia te„nebat) ipsius filius, vel consanguineus ejusdem Feudi con„sors possit in illo investiri? Tertio, si Feudum alienatum „sit, ita, ut Ecclesia, vel Archiepiscopus illud facile re„cuperare non possit, an licitum sit alicui Laico de novo „in Feudum concedere: hac conditione, ut illud recuperet, „& ab Ecclesia in Feudum recognoscat? Ad hæc tria quæ„sita respondet Pontifex, in primo casu, Feudum deceden„tis libere, si videatur expedire, ac licite posse concedi al„teri. In secundo casu, filium vel consanguineum alienan„tis investiendum esse. In tertio, posse Feudum alienatum
„ licite illi concedi, per quem ipsa Ecclesia illud re„ cuperare.

VIII. Pro intellectu hujus Cap. Notandum primo,
tur potest Feudum reversum ad Ecclesiam morte Va
cedentis sine masculis hæredibus, iterum libere (id e
arbitratu) & sine requisitis solennitatibus alteri con
& reinfeudare, si ita expedire ipsi visum fuerit, ut
ex hoc cap. in prima Responso, & quidem non obstant
mento præstito de non alienando, vel non infeuda
novo, inconsulto Romano Pontifice; quia tale jurame
intelligitur, & refertur tantum ad bona pertinentia a
sam Ecclesiæ, seu Prælati, id est, ad eas res, quar
minium directum, & utile est penes Ecclesiam, & qu
quam fuerunt infeudatæ: non autem ad res, vel bon
dataria, quæ ab antiquo solita sunt dari in Feudum
enim, si revertantur ad Ecclesiam, etiam quoad dom
utile, potest Prælatus de novo infeudare, non obstant
dicto juramento, *Abb. in cit. c. 2. num. 3. h. t. Rosenth.
4. concl. 21. & 22.*

IX. Porro quod dictum est, res infeudari solitas, & a
clesiam reversas, sine solennitatibus adhibitis, reinfe
posse: id limitatur primo. Nisi bona illa infeudari soli
aeversa, mensæ Ecclesiæ fuerint incorporata, tunc eni
sunt esse feudalia; quia utile dominium consolidatur
directo, adeoque sine consensu Capituli, & Superioris
& S. Pontificis, si Prælatus juravit, se, illo incon
non alienaturum res Ecclesiæ, reinfeudari non possun
ex communi docet *Rosental. cit. c. 4. conclus. 33.*

Limitatur secundo. Nisi mutato rerum statu, app
jam non expedite Ecclesiæ, ut res olim in Feudum da
litæ, de novo concedantur; quia v.g. Ecclesia, quæ
erat locuples, nunc valde inops facta est; tunc enim P
tus Feudum apertum non potest alteri concedere: se
Ecclesiæ ad inopiam redactæ usum illud servare, ej
mensæ applicari debet, ut colligitur *ex cit. c. 2. ibi: Si
tis expedire, h. t.* ergo si non expediret, contrarium fa
dum, *Rosental cit. c. 4. conclus. 35.* sed de hoc videri p
quod dictum supra *Tit. 16. num. 48.*

Limitatur tertio. Nisi sit specialis consuetudo alicuju
clesiæ, aut conventio inter Prælatum, & Capitulum, u
novatio, seu reinfeudatio bonorum feudalium ad Ecclesiar
versorum non debeat fieri a Prælato, sine consensu Ca
li; tunc enim ea observanda foret, *Rosenthal. cit. c. 4. c
22. num. 4.* Similiter si res feudalia reversa ad Eccle
communiter pertineat ad Prælatum, & Capitulum, rein
dari non potest sine consensu Capituli, *Rosental cit. c. 4. c
21. num. 2.* Quando autem res Ecclesiæ dicantur solitæ
Feudum dari, ad hoc ut possint etiam sine solennitate
rum infeudari, & an ad hoc cogi possint, dictum est si
cit. Tit. 18. num. 47.

X. Notandum secundo. Potest Prælatus, si Vasallus
clesiæ Feudum alienavit sine consensu Domini, ideoque
lud apertum, & reversum est ad Ecclesiam, ejusdem Va
li filio, vel consanguineo, vel ipsius consorti, id est, so
ejusdem Feudi de novo concedere, eumque in eo investi
prout respondit *Innocent. III. in cit. c. 2. ad 2. Quæsitum*,
idque non obstante juramento de non infeudando, & sine
quisitis alias solennitatibus; quia non tam novum, quam
tiquum Feudum, sive jam antea concessum confertur fil
vel agnato, *Gl. in cit. c. 2. V. Investire.* Verum quia prop
alienationem Feudi a Patre, vel agnato sine licentia do
ni factam, filius, vel agnatus ipso facto amisit Feudum,
loque privatus fuit, ideo opus fuit nova concessione, sive
vestitura in ipso filio, vel agnato, ut tradit *Abb. in cit.
n. 5. h. t.* Sicut autem Prælatus hoc casu posset illud F
dum apertum conferre alteri extraneo: ita etiam potest c
ferre denuo filio, vel consanguineo, non obstante delicto
tria, vel agnati, quod non nocet filio, vel consanguineo
Feudum rursus consequendo, licet nocuerit in Feudo perr
do, *Abb. c. l.*

XI. Notandum tertio. Si Feudum Ecclesiæ, ob delict
Vasalli: qui v. g. illud alienavit, sine consensu domini d
cti, ad Ecclesiam sit reversum, ita tamen, ut ab ipso Va
lo, vel altero, in quem ipse alienavit, facile recuperari
possit: hoc casu, Prælatus, etiam sine consensu Capitu
aliisque solennitatibus, & non obstante juramento de
infeudando, potest illud Feudum alicui potentiori Laico
cedere, ut mediante illo Ecclesia Feudum alienatum re
perare possit, isque ab Ecclesia rem alienatam in Fe
recognoscat, prout respondit Pontifex *in cit. c. 2. Ad casum
Quæsitum 3. Abb. ibid. n. 5. not. alt. Rosenth. cit. c. 4. concl.
n. 2.* Idque specialiter in favorem Ecclesiæ constitutum
nam alioquin aliam rem non feudalem Ecclesiæ non p
Prælatus concedere in Feudum alicui potentiori, eo quo
eo, qui illam occupavit, & possidet, recuperari non po
nisi requisitæ juris solennitates interveniant, ut docet
in cit. c. 2. n. 5. Rosent. cit. concl. 16. n. 1. & alii commun
Ratio est, quia alioquin via aperitur fraudibus, posset e
Prælatus permittere, ut res Ecclesiæ occuparetur ab a
& postea sub hoc prætextu illam concedere in Feudum
consanguineo, vel amico, ut illam a possessore recuper
Abb. c. l. Sed neque Feudum ad Ecclesiam reversum Pr
tus potest alicui potentiori in Feudum concedere, ita ut
clesiæ conditio deterior efficiatur, nisi necessitas urgeat
in casu supra allato, *Laym. in cit. dis. thes. 63.*

XII. Sed jam hic quæri potest, an Capitulum Feuda
aperta sunt, Sede vacante, reinfeudare, sive denuo in F
dum concedere possit: Respond. Si res Ecclesiæ infeudar
lits communiter spectet ad Episcopum, seu Prælatum
Capitulum: tunc si reversa sit ad Ecclesiam, Capitulum,
de vacante, illam denuo infeudare poterit, *arg. c. un
Sede vacante &c. in 6.* sicut etiam Capitulum, vacante
de, de controversiis circa Feudum ortis cognoscere po
ut docet, *Jo. Andr. & Abb. in cap. Verum; 7. numer.*

foro compet. & *Laym. in cit. dis. de reb. Eccl. alien. thes.* 94. Respon. secundo. Si Capitulum bona habeat separata, ac divisa a mensa Prælati & si solita fuerunt infeudari, postquam reversa sunt ad Capitulum, potest, sive Sede vacante sive non vacante, Capitulum, sine consensu Prælati, aliisque solemnitatibus, ea iterum in Feudum concedere, ut docet *Redoan. tract. de reb. Eccles. non alien. q.* 60. *n.* 5. *Rosenth. cit. c.* 4. *concl.* 26. *n.* 2. non tamen potest Capitulum, spectato jure communi, res feudales, postquam apertæ sunt, & mensæ Capitulari incorporatæ, sine solemnitatibus jure requisitis, ea de novo infeodare, vel aliter alienare, *Laym. c. l.* Resp. tertio, non potest Capitulum Feuda, quæ ad solius Episcopi, sive Prælati mensam proprie spectant, si aperta ad Ecclesiam redeant, eique incorporentur, vacante Sede, iterum infeudare; tum quia in iis juribus, quæ Episcopo, seu Prælato jure speciali, & extraordinario competunt, non succedit Capitulum, Sede vacante: sed succedit tantum in administratione, & jurisdictione necessaria: non autem in voluntaria, & in iis, quæ sunt liberalitatis & gratiæ, cujusmodi est Feudum ad Ecclesiam reversum de novo in Feudum concedere. Quare expectandum est, usque ad novi Episcopi, seu Prælati electionem, & confirmationem, *Laym. c. l.* quemadmodum etiam, si vacante Ecclesia lis in judicio mota sit circa Feudum ad solum Prælatum, spectans, ejus cognitio differri debet, donec Ecclesia novum Prælatum habuerit, ut tradit *Gl. recepta in cit. c. Verum; Quæstio mota de foro comp.*

§. IV.

An ob delictum Prælati, vel alterius Clerici beneficiarii, cui secundum leges Feudorum pœna privationis est decreta, Feudum amittat Ecclesia?

XIII. Assertio 1. Si sit Feudum patrimoniale, aut paternum, seu privatum, tunc Prælatus, vel Clericus delinquens, v. g. committens crimen parricidii, vel proditionis eo privari potest, ac debet, perinde ut Laicus, docet *Innocent. in c. Verum; 7. numer. 2. de foro compet. Rosenth. c. 10. de feud. concl. 3. num.* 1. & sumitur ex *lib. 2. feud. tit. 40. de Capitulis, Corradi §. Item si Clericus.* ibi *non solummodo persona, sed Ecclesia,* tam Clericus in Feudis æstimatur, ut Laicus *Laym. in cit. dis. de reb. Eccl. alien. thes.* 95.

XIV. Assertio 2. Si Prælatus, seu Rector Ecclesiæ Feudum habeat Ecclesiasticum, ratione Sedis ac dignitatis suæ, idque ad mensam solius Prælati pertineat, tunc ob delictum Prælati privatione dignum non amittit Feudum absolute Ecclesia; *quia delictum personæ non debet in Ecclesiæ detrimentum redundare, juxta Reg. jur. 76. in 6.* eo tamen vivente, & quamdiu in administratione est Prælatus, quoad omnium fructuum perceptionem, Feudum redit ad dominum directum, etiam Laicum, isque privatur Prælatus: Eo vero mortuo, vel deposito dominium utile, sive fructus revertuntur ad Successorem in Prælatura, ut expresse habetur in *cit. §. Item, si Clericus* & docet *Rosenth. cit. concl. 3. numero* 3. Quod si Feudum pertineat ad solum Capitulum, delictum Prælati ipsi non nocet; si vero pertineat communiter ad Prælatum, & Capitulum, tunc vel solus Prælatus deliquit, & hoc casu fructus amittuntur tantum secundum partem, quæ Prælato competit, ut ex communi docet *Alexand. de Nevo in c. Verum; 7. numero 16. de foro compet. Rosenth. cit. concl. 5. numero* 2. Nam quamvis, si causa seu jus commune pluribus sit indivisibile propter socium, qui damnari non potest, quia est innocens, etiam alter socius reus non sit damnandus: sed per accidens commodum referat, & immunitate gaudeat propter socium, *arg. l. Seis qui; 29. ff. de liberat. legat.* ubi *Bart. n.* 1. ait, quod socius incapax legati, vel hæreditatis, si cum alio bonorum societatem habeat, capax fiat, propter socium capacem: & Laicus in causa individua cum Clerico conveniri debet coram Judice Ecclesiastico, non Laico, ut docet *Gail. 1. observ. 37. n.* 2. Secus tamen est, si causa, vel res communis pluribus sit dividua, seu separabilis, ut in casu proposito, in quo fructus Feudi pertinentis communiter ad Prælatum, & Capitulum, dividi, ac separari possunt, ita ut Episcopus, sive Prælatus reus, aut delinquens, parte fructuum sibi competente privetur: Capitulo vero innocenti sua pars fructuum salva maneat, *Laym. in cit. disput. thes.* 95. Vel non solus Prælatus (quod est alterum membrum distinctionis) delictum commisit: sed etiam Capitulum ejusdem delicti fuit particeps. Et tunc probabilius est, & æquius, ut Ecclesia Feudum non amittat sed tantum delinquentes: tam Prælatus, quam Capitulares, dum vivunt fructibus priventur, ita tamen, ut iis amotis vel mortuis Feudum, sive ejus fructus & commoditates ad Ecclesiam, & Successores Prælatos & Capitulares revertantur ut docet *Alexander de Navo, c. l. Abbas in c. 1. n. 14. & 18. De dolo, & contum.* ubi id tradit de Emphyteusi pertinente ad Ecclesiam, quod illa non amittat dominium utile, ob non solutum Canonem, *Rosenth. cit. conclus. 3. numero 4. & 5. Laym. cit. loco* Ratio est. Tum quia licet ab initio Feuda tali conditione & pacto potuerint concedi Ecclesiis, ut ob delictum Prælati, si illius etiam Capitulum fuerit particeps, Feudum omnino amittatur, id tamen nullibi jure expressum est, sed contrarium potius indicatum *in cit. Tit. 40. §. Item, si Clericus.* Tum quia Prælatus, & Capitulum non possunt communi consensu rem Ecclesiæ alienare expresse, nisi subsit justa, & necessaria causa: ergo nec tacite scilicet delinquendo; nam prohibitus alienare in favorem tertii, ut in proposito, Ecclesiæ, nec delinquendo; alienare in favorem tertii, ut in proposito Ecclesiæ, nec delinquendo alienare potest: *Abbas cit. loco numer. 14. Rosenth. cit. loc.* Tum denique quia per se durum est, ac nimis rigidum, & æquitati contrarium, ut Ecclesia privetur in perpetuum bonis suis feodalibus propter delictum personarum: cui bona Ecclesiæ non tantum ad usum & commodum Prælati, & Capituli: sed inprimis etiam ad DEI honorem, Ministrorum perpetuam sustentationem, ad reparandam Ecclesiæ fabricam, ornatum Altarium, & alimoniam pauperum sint donata: ideoque iniquum foret, si delictum Administratorum in præjudicium omnium prædictorum redundaret, *Abb. in cit. cap. 1. numero 16. de dol. & cont. Rosenth. c. l.*

§. V.

De prohibita, & illicita, vel licita Feudi alienatione.

XV. Assertio 1. Generalis regula est in materia Feudorum, quod vasallus Feudum, sive novum, sive antiquum non potest alienare, sine consensu domini, alioquin alienatio invalida est, ipse alienans Feudum perdit, prout statutum habetur in *Cap. Imperialem de prohib. feud. alien. per Lotharium lib. 2. tit. 52. & Cap. Imperialem de prohib. feud. alien. per Fridericum lib. 2. tit. 55. Zasius in Epit. p. 9. numero 3. Clarus §. feudum, qu. 35. nu. 1. Rosenth. tr. de feud. c. 9. concl.* 1. Idque sumitur etiam ex *c. 2. h. t.* quando dicitur, Feudum ad Ecclesiam reversum, filio, vel consanguineo ejusdem Feudi consorti concedi posse, ergo supponitur ibi, filium fuisse, ipso jure privatum Feudo propter alienationem patris, sine consensu domini, factam, & dubium tantum erat, utrum illud, non obstante delicto patris, filio possit de novo concedi, *Gloss. ibid. V. Investire & Abb. num. 5. & 9.* Ratio hujus prohibitionis est, quia vasallus alienando Feudum, sine consensu domini, videtur eum contemnere, *c. un. §. fin.* quæ fuit prima causa benefic. amitt. &c. *lib. 2. tit.* 24. ideoque Feudum ad dominum proprietatis revertitur, exclusis filiis & agnatis: dummodo alienatio a vasallo scienter sit facta *§. Si vasallus Feudum, si de feud. defunct. content. l. 2. tit. 26. Clar. c. Rosenth. cit. c. 9. concl.* 60.

XVI. Assertio 2. nomine alienationis in materia feudali comprehenditur, & prohibetur, non tantum venditio; sed omnis contractus, & actus, per quem dominium, vel jus aliquod reale sive in re constitutum transfertur in alium, sine consensu domini, prout sumitur ex *cap. un. qualit. poter. olim. feud. alien. l. 2. tit. 9. & cap. un. §. Similiter de leg. Corradi. l. 2. tit. 34. & cap. un. §. Præterea, de Capitulis Corradi. l. 2. tit. 40. & cap. 1. de prohib. feud. alien. per Lothar. lib. 2. tit. 52. & cap. un. de prohib. feud. alien. per Frideric. l. 2. tit. 55. Mynsing. cent. 6. obs.* 30.

Hinc infertur, quod vasallus non potest Feudum, sine consensu domini, alicui in testamento relinquere, hæredem in eo instituendo; nec legare, nec donare inter vivos, vel mortis causa, nec permutare: nec dare Feudum in Emphyteusin, nec locare ad longum tempus vel ulterius. Sed neque Feudum a vasallo in dotem dari potest fœminæ, adeo ut nec pater quidem vasallus filiæ Feudum in dotem dare possit, quia in *c. un. §. Donare l. 2. tit. 9. qualiter olim. poter. feud. alien.* absolute negatur Feudum filiæ in dotem dare posse, *Clar. §. Feudum; q. 26. Rosenth. c. 9. concl.* 8. quia talis datio est quædam alienatio, cum dos apud patrem non maneat: sed ejus dominium vel saltem possessio naturalis in maritum transferatur. Aliud est, si ipsa mulier habeat proprium Feudum, id enim marito in dotem dare potest, sine consensu domini, & sic se ipsam dotare: licet tutius sit, requirere consensum domini: nam in hoc casu uxor non censetur Feudum alienare, quia dominium utile, & civilem possessionem fundi dotalis ipsa retinet, isque soluto matrimonio ad eam revertitur, isque marito tantum datur, ut durante matrimonio fructus, & utilitatem inde percipiat, ad familiam, ipsamque uxorem alendam, *Rosenth. cit. c. 9. concl. 9. n.* 10. Denique nec oppignorare vasallus potest rem feudalem sine consensu domini, ut constat ex *cap. unic. §. ult. in fin. de investit. de re alien. facta, & cap. unic. de prohib. feud. alien. per Frideric. Clarus §. Feudum quæst.* 35. Quare in generali bonorum omnium hypotheca, seu obligatione, sive expressa, sive tacita, non continentur bona feudalia, etiamsi non fuerint specialiter excepta, *Clar. cit. §. q. 31. num. 10. Rosenth. c. 9. concl.* 13.

XVII. Assertio 3. Potest tamen vasallus licite & valide alienare Feudum cum consensu domini ut habetur in *c. unic. §. Etsi Clientulus de alienat. feud. leg. 1. tit. 13. & in c. unic. §. Similiter de lege Corradi l. 2. tit. 34. & in cap. unic. de prohib. feud. alien. per Lothar. & in cap. unic. de prohib. feud. alien. per Frideric. Rosenth. cit. c. 9. concl.* 28. & alii: idque sive dominus Feudi expresse consenserit, sive tacite quia alienationi præsens non contradixit *Rosenth. cit. c. 9. concl. 28. numero* 3.

XVIII. Assertio 4. Potest vasallus in Feudo quod habet, alterum subinfeudare etiam sine consensu domini, ut constat ex *c. unic. §. Si vero in princip. qualiter olim poter. feud. alien. l. 2. tit. 9. cap. unic. §. Similiter de lege Corradi l. 2. tit. 34. §. Sed etiam res, per quas fiunt investit. l. 2. tit. 3. cap. unic. §. Beneficium, si de Feudo defuncti contentio l. 2. tit. 26. Clar. §. Feudum; quæst. 32. num.* 1. Ratio est, quia vasallus prior manet nihilominus in solidum obligatus domino suo, & subvasallos saltem mediate servire cogitur domino superiori, ex mandato subinfeudantis, qui ipsum ad id cogere potest & sic nihil, vel parum decedit domino superiori. *Rosenth. cit. c. 9. concl. 45. nu. 1. & 2.* Requiritur tamen, ut subinfeudatio fiat alteri, qui sit ejusdem conditionis, & qualitatis, cujus & ipse vasallus subinfeudans, & saltem non inferioris, ut si is miles sit, & subvasallus sit miles, *c. un. §. Similiter de lege Corradi;* ut fiat iisdem pactis, & conditionibus, sub quibus subinfeudans Feudum a Domino accepit. *Rosenth. cit. c. 9. concl. 44. num. 3. & 4.* Est autem Infeudatio permissa, non tantum in Feudo sæculari: sed etiam Ecclesiastico, *Clar. cit. q. 32. n. 2.* ubi tamen *n.* 3. excipit Feudum decimarum, in quibus Laicos canonice investitus ab Ecclesia alium Laicum subinfeudare non potest, etiam cum consensu Episcopi, quia Laici decimas, non sine periculo animæ, detinent.

§. VI.

An, si dominus a vasallo accipiat Feudum in pignus, teneatur fructus computare in sortem nec ne?

XIX. Respondetur, si quis habens ab Ecclesia possessiones, seu bona in Feudum, accepta mutua pecunia ab eadem, possessiones illas eidem Ecclesiæ oppignoret, non tenetur Episcopus ejusdem Ecclesiæ fructus illius pignoris computare in sortem, seu summam Capitalem mutuo datam, dummodo vasallus interim liberetur a præstando servitio, quod alias Ecclesiæ deberet, prout statuitur in *c. Ex insinuatione; 2. h. t.* Nam cum Episcopus Mariensis cuidam vasallo suæ „ Ecclesiæ pecunias mutuas dedisset, ipse debitor vicissim „ possessiones quasdam, quas ab Ecclesia Mariensi in Feudum acceperat, pignoris nomine dedit, & obligavit ipsi „ Episcopo: Unde quæsitum fuit, utrum Episcopus fructus „ perceptos ex illo Feudo teneatur computare in sortem, „ hoc est, diminutionem pecuniæ mutuo datæ? Respondit „ Innocentius III. quod Episcopus licite potest detinere Gageriam (id est, Feudum in pignus datum) fructibus in „ sortem non computatis, ita tamen, ut interea temporis, „ quo Ecclesia fructus ex Feudo in pignus accepto percipit „ (adeoque donec mutuum fuerit solutum) prædictus vasallus Ecclesiæ a servitio, ratione Feudi, Ecclesiæ, ipsique „ Episcopo præstando sit immunis. Ratio decisionis hæc communiter dari solet, quia cum dominium directum ab initio semper remanserit penes dominum proprietatis, si dominium utile ad eundem revertatur ex voluntate vasalli oppignorantis, consolidatur dominium utile cum proprietate, ideoque dominus non censetur fructus percipere ex re aliena, sed ex propria; cum enim vasallus interim liberetur ab obligatione exhibendi servitia domino, consequenter dissolvitur, vel saltem suspenditur obligatio inter eos contracta, & perinde est ac si res oppignorata non esset feudalis, & ita excusatur ab usuraria pravitate, *Abb. hic n. 5. & Imol. n. 7. & Fagnan. num. 2. & 3.* Verum inprimis; ut notat *Covarr. lib. 3. resol. c. 1. n. 4.* per dationem pignoris non consolidatur dominium utile cum directo, id enim nullibi in jure est expressum: sed utile dominium adhuc manet penes debitorem vasallum, & ejus nomine fructus a creditore percipiuntur, in quem habentem dominium directum, solum transit jus detinendi in pignus dominium utile, quod non ut proprium, sed pignoris nomine detinet. Deinde licet hoc excusari possit ab usura, si fructus non excedant servitium, quia tunc fructus loco interesse retinentur: non autem excusari posse videtur, si fructus excedant servitia, & non computentur in sortem quoad excessum, *Zœsius in comment. hic n. 5. & 6.*

Quare cum in hoc cap. generaliter dicatur fructus non esse computandos in sortem, sine distinctione, an fructus servitia excedant, vel non excedant: ideo ratio decisionis desumenda esse videtur ex natura, seu conditione Feudi, quæ est, ut fructus ex re oppignorata domino directo percipi debeant ab ipso vasallo, si præstet servitium: non autem, si non præstet, ut in casu hujus cap. Neque hic habetur ratio excessus fructuum, cum enim ab initio mere liberaliter ampliores fructus pro servitio sint dati, merito illi retineri possunt, si cessit servitium, *Zœsius hic n. 6.*

XX. Notandum hic præterea primo, Licet *Gl. in cit. c. 2. V. Immunis; h. t.* dicat, quod ibi dicitur de non computandis fructibus in sortem, id statutum esse in favorem Ecclesiæ, ut ocitius Feudum ad Ecclesiam revertatur: verius tamen est, id procedere non tantum in Feudo Ecclesiastico: sed etiam sæculari, si nimirum dominus directus Laicus accipiat Feudum in pignus a vasallo: Si enim semel legitime concessum est Feudum, non debet ideo committi usura, ut Ecclesia citius recuperet Feudum, imo multo magis Ecclesia, & Clerici abstinere debent ab usura exercenda, propter scandalum, quam Laici, ut notavit *Abb. in cit. c. 1. num. 5.* Quare vel hoc licitum est vel illicitum: si illicitum, multo minus debet concedi Clericis; quam Laicis, cum usura in Clericis sit magis execranda, & multa licita sint Laicis, quæ Clericis sunt illicita: Si vero hoc licitum est in Feudo Ecclesiastico, multo magis debet esse licitum in Feudo sæculari: Neque enim hæc constitutio continet privilegium datum Ecclesiæ; quia cum usuræ sint prohibitæ jure naturali, & Divino, non potest lex positiva super illis privilegium dare, *Fagnan. in cit. c. n. 4. 5. & 6. h. t.* Est autem iste casus specialis, in quo creditor fructus ex pignore perceptos non tenetur computare in sortem, si nimirum Feudum, sive ab Ecclesia, sive a Laico concessum, pignoris nomine obligatum sit domino directo, prout idem habetur in *c. Conquestus; 8. de usuris*, cum alias juris expressi sit, quod creditor pignus accipiens teneatur fructus ex eo perceptos in sortem conferre, prout patebit ex dicendis Tit. seq.

Notandum secundo. Si Feudum non sit gratis concessum: sed data pecunia, non potest id excusari ab usura, si non computentur fructus in sortem, sed retineantur fructus Feudi oppignorati. Similiter, si Feudum cura, & industria vasalli melioratum sit, & fructuosius redditum, quam fuerat tempore primæ investituræ, tunc æquitatis ratio suadet, ut dominus directus non lucretur integros fructus Feudi, dum illud pignoris loco detinet: sed eos tantum, qui ex Feudo percepti sunt tempore, quo primum est concessum, excessus vero reliquorum fructuum ipsi vasallo cedere debet, *Canisius in Comment. in c. 2. h. t. in fine, Zœsius hic n. 7.*

Notandum tertio, quod *in cit. c. 2.* statuitur de domino directo recipiente Feudum in pignus a vasallo suo, idem probabiliter etiam locum habet in domino recipiente rem Emphyteuticam in pignus ab Emphyteuta, cui pecuniam mutuavit, quod scilicet non teneatur fructus ex re Emphyteutica perceptos computare in sortem, cum eadem militet ratio. Quare Constitutio *cit. c. 2.* de Feudo disponens; tam extenditur ad contractum Emphyteuticum, quar in illa comprehenditur, cum Feudum, & Emphyteusi ejusdem naturæ, & quod decisum est, seu dispositu Feudo, etiam locum habeat in Emphyteusi, si utrobiqu sit eadem ratio, nec contrarium sit in jure expressum *gnan. in cit. c. 2. n. 7. & 2. seqq. h. t.* Videri potest Eve dus in locis *arg. legal. in loco a Feudo ad Emphyteusin.*

§. VII.

An Clerici, Monachi, aliique Regulares succedere possi in Feudis, vel ea acquirere?

XXI. Quæritur primo. An Clerici succedere possin Feudia, vel ea acquirere? Resp. Clericus in Feudo, sp tu Jure communi feudali, regulariter non potest succe ut constat ex *cap. un. De feudo fœminæ; lib. 3. tit. 30.* ub citur, Clericum nullo modo in Feudo paterno debere cedere: imo etiam qui Clericus efficitur, hoc ipso Feu quod habet, amittit, *cap. unic. §. Qui Clericus: , si de i defuncti contentio & c. l. 2. tit. 26. c. un. in fine An mutus alius imperfectus & c. l. 2. tit. 36.* cujus ratio redditur *unic. De vasallo milite, qui arma & c.* eo quod debit ess les sæculi, qui factus est miles Christi, nec Beneficium cinet ad eum, qui non debet gerere officium. Et est centia magis communis, teste *Mynsing. cent. 5. obs. 48. e Clarus §. Feudum; q. 38. Rosenth. c. 7. concl. 29.* Sed neq Feudia Ecclesiasticis succedere possunt Clerici, quia Jura dalia in iis etiam servantur, nisi aliud de iis dispositur periatur, *Rosenth. cit. concl. 29. n. 16.* Neque vero dici p Clericum obtinere posse Feudum, si per substitutum se domino suo velit, ac possit, *c. unic. §. similiter de prohib. alien. per Frideric.* Quia id solum procedit tunc, quando Feudum jure possidere, ac retinere potest: non it eum Feudum penitus est amissum: At Clericus factus dum omnino amittit, *juxta cit. §. Qui Clericus*, quomod go poterit servire domino per substitutum, & alioqui semper Clerici Feudum obtinere possent, si per substit servire possent, cum tamen regulariter a Feudis excluda *Vult. lib. 1. de feud. c. 9. n. 67. Fach. lib. 7. controv. c. 35.*

XXII. Sunt tamen plures casus excepti, in quibus C ci etiam succedere possunt in Feudis, vel illa retinere luti primo. Si ex prima institutione Feudum annexum gnitati Ecclesiasticæ, & sic accipiendus est Textus in *na. §. ult. de Capit. Corradi l. 2. tit. 40.* & colligitur ex *Transmissa; 6. & c. Verum 7. De foro compet.* quomodo in mania Episcopi, Abbates, aliæque personæ Ecclesiastico sim Feuda majora, & Imperialia annexa dignitati sua sidere videmus, ut notat *Fachin. cit. c. 34. in fine, Lay 2. tr. 4. c. 24. n. 20.* Idemque dicendum, si id ita statut rroductum, vel consuetudine receptum sit, *Rosenth. c concl. 30. n. 25.* Et ita hodie ex generali Germaniæ co rudine, Clericos, præsertim sæculares Feuda, quæ hal retinere, imo etiam in iis, si casus obtingat, succedere sunt, licet jure Feudali aliud cautum sit, ut refert *Vul c. 9. n. 67. §. Primus est.* Secundo. Si Feudum sit francun ve liberum ab omni obsequio præstando, quia tunc cessa tio, ob quam Clerici non admittuntur ad Feuda quia s tia militaria præstare non possunt. *Vult. c. l. §. Secundo Laym. c. l.* Tertio. Si servitium personale præstandum sit tale, quod per Clericum honeste possit expediri, *Rosenth concl. 30. n. 24. Vult. c. l. §. Tertius.* Quarto. Si tale sit dum, ex quo servitium non personale, sed reale tantum standum est, v. g. pensio pecuniaria: tunc enim cessat ratio quam Clerici, & similes personæ Feudum retinere non sunt quia servire nequeunt, *Rosenth. cit. 30. n. 23. Vult. Laym. c. l.* ubi tamen recte addit ex Silvest. quod Feuda quibus pensio realis solvitur, non sint propria Feuda: sed gis ad naturam Emphyteusis accedant. Quinto. Si servi militare quidem ratione Feudi debeatur, ita tamen, u sallo permissum sit per substitutum servire, *Rosenth. c. l. Vult. c. l. §. Quartus.* Sexto. Si Feudum sit vere hæreditar sive tale, quod ad quoscunq; hæredes transeat, *Rosent concl. 30. n. 25.* indeque etiam Clericus admittitur ad Feu fœmineum, quia Clericus & femina, quoad successionem dorum, eodem jure censetur, *c. un. in fin. An mutus, vel imperfectus & c. Vult. c. l. §. Nonus est.* Septimo. Clerici da possidere possunt, si quis sciens esse Clericos de nov Feuda concedat, *Rosent. cit. concl. num. 27.* Octavo. Cler minoribus Ordinibus constituti, si non sint Beneficiati, p de ac Laici sunt capaces Feudi, ideoq; etiam in iis suc re possunt. *Clar. cit. q. 7. n. 5.* & alii DD. communiter.

XXIII. Cæterum Jure Canonico, non solum Ecclesii Monasteriis Feuda de novo concedi possunt, ut ex com docet *Ros. de feud. c. 4. concl. 5.* sed etiam Clerici, & Rel Feudorum sunt capaces, ut de Clericis patet, ex *c. Tran sa; 6. & c. seq. de foro comp.* & de Religiosis est expressum in *§. Verum de stat. reg. in 6.* & est communis sententia apud *Z in Ep. p. 5. un. 71. Rosenth. cit. concl. 3.* Textus autem, qui in trarium allegantur de Clericis ex Libris feudalibus, ne quuntur de Clericis, qui de novo Feudum, postquam C facti sunt, acquirere volunt; nam Feudum concedens ei jam est Clericus, imputet sibi, quod tali personæ Feu concedat, quam scit per se servitia, ob quæ concedit, pra non posse. Sed loquuntur de his, qui cum Laici essent, & F haberent, postea Clerici facti sunt, & cum se casus succ offert, Clerici esse deprehenduntur, hoc enim ei, qui Feu dederat, imputari non potest, quod vasallus postea factus sit C cus, *Vult. l. 1. de Feud. c. 4. n. 9. §. nec obstat.* Sed quicquid sit de secundum SS. Canones Clerici, & Religiosi sunt capaces Fe rum. Quare consuetudines, seu leges feudales, quæ dispo ut personæ Ecclesiasticæ, non modo Feudum non acquiran in eo succedant; sed etiam, ut perdant, quod prius habebant

specifice disponant de rebus ad Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas pertinentibus, ratione utilis dominii, non valent ob defectum potestatis, ut constat ex *c. qua Ecclesiarum 8. de Const.* Nulla enim Jurisdictio se potest extendere ultra limites: *l. ult. ff. de jurisd.* & docet *Fagn. in cit. c. Qua Ecclesiarum*; *n. 52. Laym. ibid. num. 2.*

XXIV. Quæritur secundo. An Monasterium, seu Religio succedere possit in Feodum sui professi. Resp. primo. Si Religio sit incapax succedendi in communi, tum non succedit in Feudum Monachi, seu Religiosi professi, quia per professionem amittitur Feudum, & vel ad agnatos, qui ad Feudum sunt vocati, devolvitur, vel ad dominium directum redit *Azor p. 3. lib. 10. de feud. q. 4. in fin. Sanch. l. 7. Moral. c. 15. n. 35.* Sicut nec in alia bona sui professi talis Religio succedit. Idemq; dicendum de Feudis Coadjutorum formatorum in Societate Jesu in quibus non succedunt, eum per vota illa etsi simplicia, reddantur incapaces omnis successionis bonorum temporalium, *Sanch. c. l.*

XXV. Resp. Secundo. Si Monasterium, vel Religio sit capax successionis in bona, tunc in Feudum professi sui succedit, illudque ad Monasterium transit, modo Feudum sit francum, seu liberum a servitio, vel concessum sit cum onere talis servitii, quod Monasterium præstare possit; quia vel est reale, nimirum consistens in pecunia, vel alia re tradenda: vel si sit personale, honeste tamen ac decenter a Monasterio exhiberi possit: vel quamvis dedeceat Monasterium, concessum tamen sit Feudum, cum facultate præstandi tale servitium per alium substitutum; vel si sit Feudum fœmineum, alioquin vero Feudum professi ad Monasterium non transit, sed ad proximos agnatos devolvitur, si Feudum sit antiquum, vel ad dominum redit, si nulli agnati, qui ex tenore investituræ vocantur sint superstites. *Abb. in cit. c. In præsentia*; *8. n. 69. de probat Zæsius in Epit. p. 3. n. 78. Azor cit. c. 12. de feud. q. 4. Less. l. 2. de just. c. 41. n. 84. Mol. tr. 2. de just. disp. 140. n. 15. Sanch. cit. c. 15. n. 36. & 46.* eamque communem sententiam esse fatetur *Clar. §. Feudum*; *q. 78. n.* n. ubi tamen *n. 3.* ait, sibi eam non placere, quia Religiosi a suo instituto abstrahuntur, cum non debeant se implicare sæcularibus negotiis. Sed hæc ratio ipsius solum probat de Feudis, quæ requirunt servitium sæculare, Religiosis indecorum & prohibitum. Eandem sententiam novissime tenet *Fagn. in cit. c. Qua in Ecclesiarum*; *n. 60.* ubi *n. 78. & 79.* resolvit, de quodam Religioso ex Ordine Prædicatorum ad Episcopatum assumpto, quod postquam in Episcopum est consecratus, succedat Ecclesia, sive Episcopatus in Feudo postea aperto, in quo successisset Monasterium, si Feudum apertum fuisset ante assumptionem ejusdem Religiosi ad Episcopatum, quia servitium in Investitura illius Feudi expressum honeste a Religioso, per se, vel per substitutum expediri ac præstari potuit.

Ratio ergo supradictæ assertionis est, quia cum Monasterium succedat in alia professi sui bona, non est, cur non etiam succedat in Feuda, modo servitium eis annexum non obstet, tunc enim cessat ratio, ob quam Religiosi excluduntur a Feudis, quæ est inhabilitas ad præstandum servitium annexum Feudo. Non obstat, quod in *cap. unic. §. Qui Clericus si de Feudo defuncti contentio & c. l. 2. tit. 26.* dicitur: *qui Clericus efficitur aut votum Religionis assumit, hoc ipso Feudum amittit.* Idemque habetur in *cap. un. in fine*, de Feudo fœminæ, *l. 2. tit. 30.* nam illi textus intelligendi sunt de Feudo, quod statui Religioso repugnat, eo quod illius servitium ab ipso Religioso nec per se, nec per alium, sive substitutum decenter præstari potest, *Sanch. c. l. n. 36.* ubi *n. 37.* ait: tunc autem servitium personale annexum Feudo posse per alium exhiberi, si in eo non sit electa industria personæ, ut quia in Feudi concessione sit mentio hæredis.

XXVI. Limitatur autem prædicta Assertio 2. quod Feudum Monachi, seu Religiosi professi transeat ad Monasterium, non ut perpetuo penes illud remaneat, sed solum ut commoditas seu utilitas Feudi spectet ad Monasterium, quamdiu professus illius vivit; eo vere mortuo ad agnatos transit, vel ad dominium directum redit, *Clar. cit. quæst. 78. n. 2. Lessius c. l. Azor. cit. quæst. 4. Molin. c. l. Sanch. c. l. numer. 43.* Nec obstat quod Monasterium loco filii habetur: nam non habetur: loco filii naturalis: sed tantum filii civilis, qui in Feudis non succedit, *Zæsius in Epist. p. 8. num. 79. & 80.*

Limitatur secundo. Nisi Feudum habeat dignitatem annexam, ut Regni, Ducatus, Comitatus, tale enim Feudum non transit ad Monasterium, nec quoad commoditatem, post emissam professionem, *Clar. cit. quæst. 78. num. 3.* Idemque etiam extendendum est ad Castra; & Oppida, quæ jurisdictionem annexam habent *Molin. c. l. Sanch. c. l. num. 42.* quanquam *Fagnan. c. l. num. 107.* & alii apud ipsum teneant, quod hujusmodi Feuda non transeant quidem in perpetuum ad Ecclesiam, vel Monasterium, ita ut nunquam sint reversura ad dominium, juxta *c. unic. §. de alienat. Feud. l. 1. tit. 13.* transeunt tamen quoad commoditatem utilis dominii, vivente Religioso.

Limitatur tertio. Nisi Feudum in prima ipsius institutione habeat clausulam, ne ad Monasterium transeat, tunc id servandum est, *Molin. c. l. num. 40.*

Limitatur quarto. Quod illud tantum Feudum transeat ad Monasterium, ad quod requiritur certum servitium: secus si incertum, quia tunc eligitur industria personæ: cum enim nihil determinandum exigatur, ipsius vasalli arbitrio id relinquitur, *Abb. in cit. c. In præsentia*; *n. 69. Sanch. c. l. num. 44.*

Limitatur quinto. Si Feudum datum sit pro se, & filiis, intelligitur enim datum pro veris filiis, ideoque non transit ad Monasterium; quia non est verus, & naturalis filius & verba contrahentium stricte accipienda sunt, *Abb. c. l. n. 71. Sanch. c. l. num. 45.* ubi tamen declaratur, Feudum non transire post mortem vasalli in Monasterium, quamvis hoc Feudum retineat, durante ejus vita. & postea ad veros filios pertinebit quia servitium potest per alium præstari, nec est electa industria personæ.

XXVII. Notandum hic præterea primo hactenus dicta procedunt de Feudo ex pacto, & providentia, nam Feudum paternum simpliciter hæreditarium, quod ad omnes hæredes transit, & est instar proprietatis, etiam in Monasterium, post mortem vasalli professi, in perpetuum transit, ut ex communi docet *Felin. in cit. c. In præsentia*; *8. n. 48. de probat.*

Notandum secundo. Feudum proveniens ab Ecclesia Romana, est Feudum Ecclesiasticum, ideoq; Jura Feudorum, quæ prohibent Clericos, & Monachos succedere in Feudo sæculari concesso a Principibus sæcularibus, extenduntur ad Feuda Ecclesiastica, quia Clerici, & Religiosi serviendo Ecclesiis, non desinunt esse milites Christi, & Ecclesiæ, cui adhuc possunt impendere servitia feudalia, secundum eorum qualitatem, & conditionem, *Fagn. c. l. n. 103. & 104.*

Notandum tertio. Etsi Liber Feudorum sit authenticus, & allegari possit ad decisiones causarum in materia feudali, & obliget etiam Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, ut ex communi docet *Clarus §. Feudum*; *q. 3. in fine*, & consequenter etiam locum habeat in Feudis Ecclesiasticis; hoc autem solum procedit in illis juribus feudalibus, quæ generaliter loquuntur, hæc enim videntur approbata ab Ecclesia quando Canones non expresse contradicunt: secus autem est de illis juribus feudalibus, quæ nominatim, ac specifice de Ecclesiis, & earum personis, ac rebus disponunt in præjudicium illarum, talia enim jura, cum sint contra libertatem Ecclesiasticam, non valent, sed damnata sunt, & abolenda, *arg. c. Cum terra 14. de elect.* ubi dicitur, consuetudinem, quæ tendit contra libertatem Ecclesiasticam, damnandam, & absolvendam esse, nec vim privilegii habere, *Abb. ibid. not. 2. & Canonistæ communiter.* Quare cum jura feudalia, quæ excludunt Clericos, & Monachos a successione in Feudis, non habeant auctoritatem legis consequenter in hac re servandi sunt Canones, qui Clericos, & Monachos, seu Religiosos a Feodis non repellunt, *Felin. in cit. c. In præsentia*; *num. 44. de probat. Fagn. in cit. c. Qua in Ecclesiarum de probat. n. 95.* & pluribus seqq.

TITULUS XXI.

De Pignoribus, & Aliis cautionibus.

QUia alienationibus, & contractibus, de quibus actum est in superioribus Titulis, cautiones quædam in securitatem conventionis, ac debiti adjici solent, ideo de his tanquam accessoriis contractuum hoc loco agitur. Est autem cautio alia simplex, ut est nuda promissio, alia juratoria, quæ est promissio cum juramento: alia est cautio idonea, seu sufficiens, nempe quæ fit per pignora, aut fidejussores, quæ etiam satisdatio, seu satisfactio dicitur tit. ff. qui satisdare coguntur. Verum nomine cautionum simpliciter prolato, neque pignus, neque fidejussio intelligitur, ut constat ex l. Sancimus; 3. C. de verb. & rer. signif. & notat Abb. ad Rubr. h. t. In quo potissimum agitur de cautione pignoratitia tantum.

§. I.

Quid sit pignus, & quomodo ab hypotheca differat, & quotuplex sit hypotheca?

I. PIgnus dupliciter accipitur. Primo. Pro re se qua inter debitorem, & creditorem convenit, ut sit pro debito obligata: sic dicitur pignus creditori traditum, pignus venditum, vel alienatum. Secundo. Pro ipso contractu pignoratitio, sive & conventione, qua res obligationi subjicitur, *Azor p. 3. Instit. l. 7. tr. de pignorib. c. 1. q. 3.*

Assertio 1. Pignus late sumptum pro contractu, seu conventione, est obligatio rei licitæ pro debito facta ad securitatem, scilicet creditoris, prout definitur ab Hostiens. *in summa n. 1. & Silvest. V. Pignus, in princ.* quia tutius est pignori incumbere, quam agere in personam *§. Furti autem; instit. de oblig. Quæ ex delicto & c.* Dicitur autem rei licitæ, quia quædam sunt res, quæ pignori obligari non possunt de quo infra. Vel ut describit *Zæsius in Comment. ff. de pignorib. n. 3.* Pignus est contractus, quo creditori jus in re constituitur in securitatem debiti: nam finis pignoris est, ut creditoribus cautum super suo credito, iisque, si aliter satisfactum non fuerit inde satisfieri possit, quia tutius est habere sibi præter personam etiam res obligatas, juxta *l. Plus*; *25. ff. de R. J.* quamvis persona debitoris per donationem pignoris non liberetur a debito, sed obligata maneat, *l. 2. C. hoc tit.*

II. Assertio 2. Quamvis pignus, & hypotheca tantum nominis sono differant, ut dicitur *l. Res 5. §. inter ff. hoc titul.* proprie tamen, & stricte loquendo, inter se distinguuntur: nam pignus proprie locum habet in rebus, quæ manu traduntur creditoribus, ideoque fere in mobilibus rebus tantum locum habet, quæ plerumque creditori traduntur, unde a pugno appellatum est pignus, *l. Plebs*; *238. §. Pignus*; *ff. de V. S.* At vero hypotheca consistit fere tantum in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur creditoribus, sed penes debitorem manent, obligatæ tamen creditori, adeoq; hypotheca nuda conventione constituitur. *§. Item serviana*; *Inst. de act. Azor cit. c. 2. q. 2.* Quoad effectum tamen pignus, & hypotheca non differunt; cum per utrumque res sit obligata creditori in securitatem debiti: nam & per solam pignoris conventionem, etiam sine traditione, creditori acquiritur actio hypothecaria: seu jus rem sibi oppignoratam a quovis possessore petendi, si solutionem debiti sui consequi nequeat, *cit. §. Item serviana*, & vicissim debitor per actionem pignoratitiam pignus, soluto prius debito, utpote tunc sine causa penes creditorem existens repetere potest. *Zæsius ff. hoc tit. numero 2.*

III. Assertio 3. Pignus, seu hypotheca conventionalis alia est tacita, alia expressa, Tacita est, quæ licet inter contrahentas de ea nihil sit conventum, tamen ex legis dispositione intelligitur contracta, seu constituta, in quacunque conventione io legem expressa. Unde aliqui pignus, seu hypothecam tacitam, distinctum genus faciunt a pignore conventionali, eo quod tacita hypotheca : neque Judicis præcepto, aut senteotia : neque partium conventione expressa, sed legitimum pignus, seu hypotheca vocatur, *Laym. lib. 3. tr. 4. c. 30. n. 3.*

Expressum pignus, seu hypotheca, est de qua expresso consensu inter contrahentes convenit: eaque duplex est, genecali; quæ ad omnia bona, tam præsentia, quam futura se extendit : & specialis, seu particularis, in qua obligantur pignori una, vel plures res certæ, & in specie, seu individuo. Similiter pignus, seu hypotheca tacita, una est universalis omnium bonorum, alia specialis certorum, *Laym. c. l. Azor tr. de pignor. c. 2. in fine.*

§. II.

De tacita hypotheca, quam habet uxor in bonis mariti pro dote recuperanda: & Ecclesia in bonis Prælati male administrantis.

IV. Assertio 1. Uxor pro securitate allatæ dotis, ejusque in restitutione habet tacitam, seu ipsa lege constitutam hypothecam in omnibus bonis mariti, ut constat ex l. *unic. §. Ut plenius C. de rei uxor. action. & §. Fuerat; Instit. de action.* idemque sumitur etiam *ex c. Ex Litteris; h. t.* ubi talia casus proponitur : „Maritus mulieris A. nomioatæ spoliavit mercatorem aliquem, & graviter vulneravit, atque aufugit: ideoque Justitiarius, sive Judex Regius, fratre R. & uxore delinquentis capta (quamvis injuste) omnia bona ejusdem delinquentis distraxit, & mercatori ab eodem læso pecunias solvit; frater vero delinquentis mariti ejusdem possessiones quasdam ex mandato Curiæ, penes se retinuit, & inde mercatoris pecunias solvit; quia alius emptor propter possessionum minutias non reperiebatur : uxor vero dicti mariti ab ejusdem fratre instanter petit, ut sibi æstimatio dotis suæ restitueretur, vel ut in possessiones, quæ mariti fuerant, & frater illius detinebat, ex officio Judicis delegati immitteretur. Super hoc consultus Innocentius III. mandavit Judici a se delegato, ut si ipsi constiterit, & probatum sit, dotem a muliere illa viro allatam fuisse, & fratrem delinquentis aliqua ejusdem bona possidere, illum ad dictæ dotis, quatenus de bonis fratris sui possidet, restitutionem condemnetur, quia multus favor mulieribus pro dotibus recuperandis jure concessus est. Tum quia io jure cautum est, quod propter mariti maleficium, uxor indotata remanere non debeat : tum denique quia bona mariti mulieri pro dote allata tacite sunt obligata, seu hypothecata, eaque cum eo onere, ad quemvis possessorem transeunt.“

V. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Propter delictum mariti, vel aliam obligationem ejusdem non potest uxor conveniri in judicio, nec dote privari etiam, ut satisfiat læso a marito, *l. 1. & 2.* ubi dicitur, ob maritorum culpam uxores inquietari leges vetant, *C. Ne uxor pro marito &c.* colligitur ex hoc c. Unde nec ob delicta mariti immissio fieri potest in bona uxoris; quia certissimum est, ex alterius contractu neminem obligari, ut dicitur in *l. 3. C. eodem.*

VI. Notandum secundo. Si res oppignorata, vel hypothecæ titulo obligata vendatur alicui tertio, tum dominium quidem transfertur in emptorem, ita tamen, ut simul onus annexum seu obligatio pignoris ac possessionem transeat, ut patet ex hoc c. ibi : *& cum suo onere transiverit ad quemlibet possidentem*, & habetur in *l. Si debitor; 12. de distract. pignor.* Idque procedit, etiamsi res oppignorata vendatur, seu distrahatur ex mandato Judicis, quia per hoc non potest tolli jus pignoris competens creditori : Neque enim factum, seu sententia Judicis præjudicare debet tertio, *c. Ex tenore 11. de foro compet. c. Cum super; 17. de sentent. & re judic. l. 2. §. Si quis a princ. ff. Ne quid in loco publico. Imol. hic n. 2. & Abb. n. 3.* Id autem limitari debet, nisi cum consensu creditoris fundus hypothecæ subjectus sit alienatus, tunc enim Jus hypothecæ remisisse censetur, dummodo effectus venditionis sit secutus, adeoque alienatio, ac traditio rei sit facta, *l. Sicut; 8. §. Si voluntate, ff. quib. modo pignus solvit.* Idemque dicendum, si creditor convenit, ut res pignori ipsi obligata filiæ debitoris io dotem detur. *l. Lucius 11. ff. eod.*

VII. Notandum tertio. Creditor rem pignori obligatam a quovis possessore vindicare potest, *l. Pignoris; 17. ff. h. t.* donec ipsi pro debito satisfactum, adeoque pignoris obligatio sublata sit, *l. Si cum venditor; 66. ff. de evict.* possessor tamen liberatur solutione ejus, quod creditori debetur *l. Paulus; 12. §. Qui pignoris ff. quib. mod. pignus vel hypoth. solv.* quare si uxor agat contra possidentem bona mariti sibi pro dote tacite obligata, tunc in optione illius est, alternative petere, vel bona sibi tradi, tanquam tacite obligata, vel ut possessor debitum solvat, cujus causa hypotheca fuit constituta, ut patet ex hoc c. & tradit. ibid. *Abb. n. 4. & Imol. n. 3.*

VIII. Notandum quarto. Uxor habet tacitam hypothecam pro securitate dotis in omnibus bonis mariti, eamque privilegiatam, ut præferatur cæteris creditoribus anterioribus habentibus hypothecas tacitas anteriores similiter non privilegiatas, *Molin. tr. 2. de just. disp. 536. n. 2.* Hæc autem tacita hypotheca, quæ competit uxori non tantum habet locum io bonis dotalibus illius : sed etiam extenditur ad bona paraphernalia uxoris, quorum maritus administrationem habet, *l. ubi adhuc; 29. C. de jure dot.* secutus est, si uxor retineat bona illa penes se ita ut maritus illorum administrationem non habeat, tunc enim bona mariti non sunt tacite obligata quoad bona paraphernalia uxoris *Abb. hic nu. 10.* & si explicat, *Gloss. in cit c. Ex litteris V. obligata*, quæ negat ta[cite] hypothecam extendi ad bona paraphernalia uxoris, C[ovarr.] *l. 1. var. resol. c. 7. n. 1. Azor 3. p. lib. 7. tr. de pignor. c. 3. in p[rinc.] Sed nunquid; Abb. hic num. 10.* quin imo etiam uxor pro acceptis ex causa donationis propter nuptias tacitam [hy]pothecam habet in bonis mariti; *Covarr. c. l. & Azor* [l. c. v.] *Quæro.*

Verum neque in bonis paraphernalibus, neque in [dona]tione propter nuptias hypotheca tacita habet privil[egium] prælationis contra cæteros creditores anteriores, si q[uidem] uxor agat ad donationem propter nuptias sibi acquiren[dam]. Secus si agat ad donationem propter nuptias, non [ut] eam lucretur: sed tanquam sibi tacite obligatam pro d[ote]; tunc enim tacita illa hypotheca habet privilegium doti[s], per consequens etiam prælationis; quia hoc casu uxor potius pro dote, quam pro donatione propter nuptias, [agit], *in cit. c. Ex Litteris; num. 9. Covarr. c. l.*

IX. Notandum quinto. Sed & vice versa, maritus [habet] tacitam hypothecam in bonis uxoris pro dote promiss[a] præstanda *l. un. §. Et ut plenius C. de rei uxor. act. §. Fu[erat] Instit. de action.*

Notandum sexto. Hoc privilegium, quo omnia [bona] mariti tacite obligata sunt uxori, non competit illi[s mu]lieribus, quæ a Fide Catholica alienæ sunt, ut trad[it Gl.] *in cit. c. Ex litteris V. Obligare in fine, & l. 2. junct. auth. privilegium C. de hæret.*

X. Assertio. 2. Præterea omnia bona Prælati, vel [alio]rios Administrationis bonorum Ecclesiasticorum tacite [obli]gata sunt, seu oppignorata Ecclesiæ, si male ea ad[mini]stret : sicut enim omnia bona Tutorum, vel Curat[orum] sunt tacite obligata, seu hypothecata pupillo, vel [mino]ri 25. annis pro administratione neglecta, vel male g[esta], *l. Pro officio; 20. C. de administrat. tut. l. Si mater. 6. C. In [quib.] caus. pign. tacite contrah. l. ult. C. de legit. tut.* Ita & [bona] Prælati pro mala administratione bonorum Ecclesiæ, etsi jure expressum non sit, ratio tamen paritatis id [exi]gere, quia Ecclesia fungitur, sive gaudet jure minoris, *c. 1. & c. [Au]ditis; 3. de integr. restit.* ergo sicut bona Tutoris, & C[urato]ris pupillo ac minori sunt obligata tacite, nomine [pigno]ris : ita, & bona Prælati Ecclesiæ, *Gloss. in cit. c. ex [litteris] V. Obligata; h. t. Abb. ibid. num. 11. Hostiens. in summ. h. t. n[um.] Silvest. V. Pignus qu. 1.* & Alij Dd. communiter ac proind[e Ec]clesia potest agere contra tertium possessorem bonorum [Præ]lati, sicut uxor contra bona mariti pro dote.

§. III.

Quænam oppignorari, seu in pignus dari non possunt?

XI. Assertio 1. Res illæ quæ absolute, & per se ipsa[s ven]di cuique prohibentur, earum etiam oppignoratio pro[hibita] censetur, *l. 1. §. Eam rem; ff. Quæ res pign. oblig. non poss. junct. Gl. V. Vel hypothecam in addit. C. de reb. alien. non alien.* [Ra]tio est, tum quia oppignoratio est species quædam a[liena]tionis late sumptæ: tum quia est veluti via, ac disposi[tio ad] venditionem, ad quam per illam pervenitur, ideo [enim] creditori datur pignus, ut si debitor fuerit in mora s[olven]di, illud vendere, & ex eo sibi satisfacere possit; ut c[onstat] ex *Tit. ff. de distractione pignorum.*

Quare inprimis nec per specialem, nec per gene[ralem] hypothecam obligari possunt vasa, & supellex sacra [bene]dicta, quæ ad cultum Divinum, & Templi ornatum [perti]nent: nisi in causis jure concessis, in quibus res Eccle[siæ, et]iam sacræ, & benedictæ ob gravem necessitatem v[endi], & alienari possunt, prout constat ex *c. Nullus; 1.* [caus. 12. q. 2.] quod est desumptum ex Concilio Rhemensi, in quo [statui]tur, ut nullus Presbyter (vel alius Clericus haben[s ad]ministrationem Ecclesiæ) præsumat sacros calices [vel] patenas, vel vestimenta Sacerdotalia, aut Librum [Ec]clesiasticum (sive Missale) telonario, vel negotiatori, cuilibet Laico, vel fœminæ dare in vadium, (sive [pignus] pro securitate debiti) nisi justissima urgente necessitat[e, vi]delicet ob redemptionem captivorum, vel necessaria [su]stentationem pauperum, quibus aliter subveniri non [possit], *Cl. fin. hic* vel nisi Ecclesia superflua vasa sacra habeat, [&] debitum urgeat, quod aliunde ex rebus mobilibus solv[i non] possit, *c. 2. §. Hoc jus porrectum; caus. 10. q. 2. Auth. præterea [C. de] SS. Eccles.* dummodo etiam servetur debita forma, & sol[emni]tas requisita ad alienationem rerum Ecclesiasticarum, *[c.] Sine exceptione; 52. caus. 12. q. 2. Azor p. 3. l. 7. tr. de pig[nor. c. 3.] q. 4. in fine.* Ratio autem cur nec per generalem hypot[hecam] obligari possint res sacræ, est quia in generali pignori[s obli]gatione non veniunt res, quæ specialiter obligari non s[olent,] *l. 1. C. quæ res pign. oblig. poss. vel non*, cujusmodi sunt res, [sacræ,] religiosæ, seu ad cultum Divinum deputatæ, quæ a [com]mercio hominum jure Divino, & naturali sunt exem[ptæ,] *Abb. hic num. 4.*

XII. Ubi notandum præterea primo. Hoc est discrim[en in]ter venditionem, & oppignorationem quod vasa sacra, [vel] sacræ, aut benedictæ non possunt vendi Laico : nisi pri[us fue]rint conflatæ, vel confractæ, *l. Sancimus; 21. C. de SS. E[ccles.]* vero in pignus dari possunt etiam integræ, adeoque licet [sacræ,] aut benedictæ maneant, *Abb. in cit. c. 1. num. 3. h. t.* not[at au]tem *Gl. in cit. c. 2. §. Hoc jus porrectum; V. Conflata; caus[. 10. q.] 2.* quod hujusmodi res sacræ, aut benedictæ non [possunt] proprie pignori obligari Laico: nam per pignoris obli[gatio]nem proprie dictam acquiritur jus in re, quæ obligat[ur. Jus] vero Laicus non potest acquirere reale jus, seu obli[gatio]nem in re facta, *l. 3. C. Quæ res pign. oblig. poss. l. 1. §. Ea[m rem] junct. Gloss. V. Non potest ff. eodem.* Itaque Laicus non habe[t pro]prie dictum jus pignoris in rebus sacris constitutum [sicut] in rebus profanis : sed illæ solum ab eo detinentur [donec] nec pecunia debita ei reddatur : sicut alias creditor [rem] detinere potest, etiam pro eo debito, pro quo res non obl[igata]

Gl. in cit. c. 2. §. Hoc jus porrectum, V. Constata; Abb. in c. 2. n. 5. in fine.

Porro aliud discrimen inter res sacras, & religiosas, atque alias res Ecclesiæ est, quod illæ non possint oppignorari, nisi ob urgentem necessitatem, cum sint deputatæ ad cultum Divinum, ut constat *ex cit. c. 2.* aliæ vero res Ecclesiæ possunt pignori obligari, imo & vendi ob solam utilitatem Ecclesiæ, *cit. c. Sine exceptione, Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. t.*

Notandum secundo. Etsi res sacræ, ut Ecclesia, sepultura, jus Patronatus &c. per se vendi & oppignorari non possunt, per accidens tamen sicut vendi, ita & oppignorari possunt, quatenus transeunt cum loco, cui sunt annexæ, sicut colligitur ex *c. Ex litteris; 7. de jure Patronat.* Ut si locus ille pignori seu hypothecæ subjiciatur, ejus res hujusmodi in eo sensu censeantur subjectæ, seu oppignoratæ, ita ut si locus ille vendatur, quo ex pretio satisfiat debito vel obligationi, illæ pariter venditæ censeantur, ut docet *Molin. tr. 2. disp. 530. n. 1.*

XIII. Assertio 2. Non potest oppignorari liber homo, *juxta c. Lator. 2. h. t.* Ubi dicitur, liber homo pro debito de„ tineri non potest (scilicet pignoris loco) etsi res defece„ rint, quæ possint pro debito addici, id est, adjudicari, „ adeoque non habeat, unde solvat. Idque desumptum est ex *l. Obses 22. C. de obligat. & act. l. Qui filios, 6. C. Quæ res pign. oblig. poss. & Auth. ut nulli Judic. §. Quia vero; c. 7. nov. 134.* Ubi etiam pœna adjicitur, ut si quis ita deliquerit, non solum debito cadat: sed tantam illam pecuniæ quantitatem adjiciat dandam ei, qui retentus est ab ipso, aut parentibus ejus, & post hoc etiam corporalibus pœnis subdatur a judice loci. Ratio est, quia ea res, quæ non est in commercio nostro, ita ut vendi non possit, non potest pignori obligari, *cit. l. 1. §. Eam rem, ff. Quæ res pign. obl. &c.* atqui liber homo non est in commercio, nec in dominio seu bonis nostris, *cit. l. Qui filios, C. eod.* eo ipso quod liber est, adeoque pignoris loco accipi non potest.

XIV. Cæterum quod dictum est, liberum hominem, propter debitum, pignoris loco detineri non posse, id limitari debet; ut procedat solum, si is bonis cedere velit, tunc enim in carcerem detrudi non potest ob debitum, *l. 1. C. Qui bonis cedere poss.* alioquin vero, si condemnatus, post excussionem bonorum, solvendo non sit, capi & incarcerari potest, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t.* Secundo, creditor potest debitorem fugientem, etiam propria auctoritate capere, & reducere, si Judicis copia tam cito haberi non possit, *l. Ait Prætor; §. Debitorem, & ibi Gl. V. Locum fore; juxt. Gl. marg. ff. Quæ in fraud. credit.* Quin etiam debitor suspectus de fuga, etiamsi dies solutionis nondum advenit, adeoque nondum in mora sit, potest Judicis auctoritate capi, & incarcerari, ut præstet fidejussores, vel pignora, *Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. t.* Tertio, si debitor in judicio comparuit, & promisit, quod se sistere velit, postea vero non se sistit sed contumax est, potest capi a Judice, *l. Conventurum, 8. C. Quomodo & quando judex & c. Abb. c. l. n. 3.* quamvis commodius sit ut actor in possessionem bonorum immittatur, *Auth. de exhib. reis §. si vero semel.* Verum si debitor in domo sua lateat, verbaliter citari debet, non per vim inde extrahi ad judicium; cum domus tutissimum cuique refugium atque receptaculum sit, *l. Plerique 18. ff. de in jus vocando*, & nemo de domo sua extrahi debet, *Reg. 103. ff.* quod procedit in causis civilibus, non autem in criminalibus, ut tradit *Gl. ibid. V. Non debet*; Quarto, si debitor fisci solvere recuset, capi potest, *l. Sacrilegii; 9. §. Eum quoque; ff. Ad; l. Jul. peculat.* & si in contumacia persistat, incarcerari debet, *l. 2. C. de exact. tribut. Lib. 10. Abb. in cit. c. 2. n. 3.* plura de his dicta sunt alibi.

XV. Assertio 3. Tametsi res aliena vendi potest, ut supra dictum, *Tit. 17.* non tamen potest pignori vel hypothecæ subjici, si sit res penitus aliena, in qua quis nihil omnino juris habet, *l. 2. C. Si aliena res pign. data sit, & l. Qui filios; 6. C. Quæ res pign. oblig. & c. Azor. Tract. de pign. cap. 6. qu. 1. & §. Quæras, & alii DD. communiter.* Ratio diversitatis est, quia in venditore solum obligatur persona venditoris, ad evictionem præstandam, ita ut si res aliena evicta fuerit, teneatur venditor restituere pretium acceptum, & quicquid interest emptoris rem evictam non esse. At vero per pignus constituitur jus in re, sive obligata est ipsa res, ita ut si debitor non solverit, creditori fas sit illud vendere, quo satisfiat suo debito, nemo autem potest jus constituere in re aliena, sive realiter eandem obligare alteri, sine consensu aut ratihabitione proprii domini, *Gl. in cit. l. 2. V. Potuisse; C. Si aliena res pign. &c.*

§. IV.

An Prælatus, vel Rector Ecclesiæ res, seu bona ejusdem oppignorare possit?

XVI. Assertio 1. Non potest Prælatus, vel Rector res Ecclesiæ alienari prohibitas per specialem hypothecam obligare, etsi possit per generalem ut constat ex *c. Nulli; 5. de reb. Eccles. alien.* & ex communi docet *Azor. tr. de pignor. cap. 5. qu. 4. Redoan. tr. de reb. Eccles. non alien. qu. 2. cap. 6.* & dictum supra *Tit. 13. num. 5.* Ubi etiam ratio disparitatis allata est.

Quare licet Prælatus contrahens debita, nomine Ecclesiæ, bona ejusdem per generalem hypothecam obliget, nihil agit contra prohibitionem SS. Canonum de rebus Ecclesiæ immobilibus non alienandis; nam in executione seu reali apprehensione bonorum, ob moram in solvendo factam, prius distrahi debent bona mobilia debitoris, ad solvenda debita: si autem mobilia non sufficiant ad ea solvenda, tum etiam immobilia bona ob pignoris causam, vendere, aut justo pretio in solutum dare, licitum est, juxta *Auth. hoc jus porrectum C. de SS. Eccles.* quæ refertur in *cap. 2. caus. 10. quæst. 2.* quia lex naturalis, quæ obligat ad solvenda debita prævalet juri positivo de non oppignorandis, aut alienandis rebus Ecclesiæ, *Laym. in disp. de rer. Eccles. alien. Thes. 96.* Ubi ait, in omni alienatione prohibita exceptam videri necessitatem, seu obligationem solvendi debita.

XVII. Assertio 2. Prælatus aut Rector Ecclesiæ non potest res ejusdem oppignorare pro propria necessitate, vel utilitate, ut constat ex *c. Ex præsentium; 3. h. t.* Ubi Sacerdos „ seu Rector cujusdam Ecclesiæ calicem argenteum, & me„ dietatem unius breviarii ejusdem Ecclesiæ, pro propria „ sua necessitate (non personali, sed patrimoniali, *Gl. hic* „ *V. Necessitate in addit.*) pignori obligavit, sed morte præ„ ventus, ea non recuperavit. Quare mandavit Alexander „ III. Episcopo Exoniensi, ut si rem ita se habere compere„ rit, filium dicti Sacerdotis (ex legitimo matrimonio na„ tum, ante Sacerdotium, *Gl. hic V. Filium*) qui in patrimo„ nialibus ei successisse dicitur, moneat, & compellat, ut „ res illas obligatas redimat, & prædictæ Ecclesiæ restituat, „ quia indignum est, ut res ejusdem, præsertim ad sacra mi„ nisteria deputatæ, taliter debeant deperire. Ratio decisionis hujus cap. est quia manifestum est pignoris obligationem non consistere, nisi in his, quæ quis de bonis suis facit obnoxia, ut dicitur in *l. Qui filios; 6. C. Quæ res pign. oblig. poss.* at vero res Ecclesiæ non sunt in dominio, sive in propriis bonis Prælati, aut Rectoris, cum is eorum non sit dominus, sed administrator, *c. 2. de donation.* ergo si Prælatus vel Rector pignori obligavit res Ecclesiæ ob propriam necessitatem, vel utilitatem, non valuit obligatio, *Gl. in cit. c. Ex præsentium V. Necessitate.* Ratio autem, cur in hoc casu filius Sacerdotis jussus est, res Ecclesiæ a patre suo pignori obligatas redimere, est, quia non tantum Prælatus, sive Rector Ecclesiæ obligatus est ad resarciendum damnum Ecclesiæ illatum, ob dolum, vel negligentiam in administratione commissam: sed etiam hæres ejus, cum obligationes personales transeant ad hæredem, ut notat *Abb. hic n. 3. & 8. arg. l. Quicquid; 7. C. Arbitrium tutelæ.* Consentit *c. 2. caus. 12. q. 4.* ubi *Gl. V. Neglectum ait*: si Prælatus aliquid negligit acquirere Ecclesiæ suæ, hoc imputatur ei, & de hoc tenetur instar Tutoris, *juxta cit. l. Quicquid.* Quare cum in casu *cit. c. Ex præsentium*, res Ecclesiæ pignori obligatæ fuerint, non pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, nec pro necessaria personali sustentatione ipsius Rectoris: sed pro necessitate, vel utilitate proprii patrimonii ipsius Rectoris Ecclesiæ, ideo hæres ejusdem, sive successor in bonis patrimonialibus tenebatur pignora liberare, & restituere Ecclesiæ *Vivian. in Ration. in cit. c. Ex præsentium.* Si vero Prælatus, vel Rector Ecclesiæ, non habeat reditus ad propriam mensam deputatos, vel non habeat sufficientes ad suam sustentationem, ob causam accidentariam, quia forte infirmus factus, vel captus ab hostibus, vel quia quibusdam annis tenues fructus percepit, ideoque debita contraxit: tunc eo mortuo successor in Prælatura illa solvere debet, & pignora pro iis data redimere, *arg. c. 1. de solution. Abb. hic n. 5. & 6. Laym. in cit. disp. Thesi 97. de quo supra Tit. 23.*

Cæterum cum in casu dicti *c. Ex præsentium*, oppignoratio rerum Ecclesiæ, pro necessitate propria, fuerit irrita, ideo in optione Ecclesiæ fuit, vel directe agere contra creditorem, vel alium detinentem pignus, aut rem male a Rectore distractam, illamque repetere: vel convenire hæredem Presbyteri, seu Rectoris, illamque ab eo repetere, eumque cogere ad recuperandum: sive liberandum pignus, *Gl. in cit. c. Ex præsentium V. Necessitate in fine*, & colligitur ex *l. ult. C. Si tutor vel curator intervenerit*, ubi habetur, si Tutor vel Curator male alienaverit rem minoris natu, possit hic vel petere, ut restituatur: vel agere contra Tutorem aut Curatorem, ad damnum resarciendum: Ecclesia autem æquiparatur minori natu, *c. 3. de integr. restit.*

§. V.

An & quinam fructus pignoris in sortem sunt computandi, & in quibus casibus computari non debent?

XVIII. Assertio 1. Creditor fructus ex pignore perceptos in sortem computare debet, hoc est, in partem solutionis debiti, ita ut ob fructus ex re oppignorata perceptos a creditore quantitas debiti diminuatur, imo penitus dissolvatur, si tantum ex fructibus percepit creditor, quantum ipsum debitum, & expensæ factæ in rem pignoris nomine obligatam æstimatur, prout habetur in *l. 1. C. De pignerat. actione.* Ubi dicitur: ex pignore percepti fructus computantur in debitum, & si sunt sufficientes ad totum debitum, solvitur actio, & redditur pignus: si vero fructus excedunt, ipsi fructus redduntur. Idem habetur statutum in *c. 1. & 2. de usuris,* „ *& in c. Cum contra 6. h. t.* Ubi cum quidam, Laurentius „ nomine, creditori alicui, ob pecunias mutuas ab illo ac„ ceptas, possessiones quasdam seu bona hypothecæ nomine „ obligasset: eo creditore mortuo, hæredes ejusdem dictas „ possessiones alteri cuidam G. pignoris nomine obligarunt. „ Mortuo postea Laurentio debitore, ejus filius R. actionem „ instituit coram Papa Innocentio III. quod tum ab ipso G. „ tum ab illis, quibus prius a patre suo, hypothecæ nomi„ ne, erant obligatæ & traditæ, tantum ex fructibus fue„ rit perceptum, ut fructus sorti adæquarentur. Ad hoc „ respondet Pontifex, cum fructus percepti a creditore re„ stitui, & in sortis solutionem debeant computari, secun„ dum Canonicas sanctiones: in proposito autem casu tantos „ fructus creditor G. perceperit, ut totum debitum exhau„ serit, ipsamque pignoris obligationem dissolverit, idem di„ ctas possessiones ipsi R. actori restituendas esse, misso executore, qui eum in corporalem possessionem inducat. Ratio est, quia debitor manet dominus pignoris, ideoque fructus ex illo percepti ad illum tanquam dominum pertinent, vel æstimatio eorum ipsi debetur.

XIX. Assertio 2. Creditor debet computare in sortem fructus pignoris, non solum perceptos: sed etiam percipiendos,

dos, quos ipse creditor percipere potuisset, & per negligentiam intermisit, ut constat ex *l. Creditor; 3. C. de pignorat. act. & l. 2. C. de pact. pignor. Gl. in cit. c. Si contra, V. Perceptum; h. t. & ibid. Abb. n. 9. Azor. cit. tr. de pign. c. 8. q. 2. Mol. tr. 2. de just. disp.* 535. *n.* 3. *& alii DD. communiter contra Hostiens. in summa h. t. n.* 9. Ratio autem est, quia fructus pignoris spectant ad debitorem tanquam dominum: & contractus pignoris, tam in bonum debitoris, quam creditoris celebratus est, ideoque creditor tenetur computare in debitum, vel tradere debitori, non solum fructus, quos ipse percepit: sed etiam quos culpa etiam levi non percepit, cum potuisset. Nec refert, quod possessor bonæ fidei (qualis est creditor) solum teneatur restituere fructus perceptos: non autem percipiendos, & quia debitor illos fructus pignoris alioqui ipsemet non percepisset, quia forte domum v. g. pignori datam, nec ipse inhabitasset, nec alii elocasset. Nam nihilominus creditor tenetur fructus pignoris, quos percepit, vel percipere potuisset, computare in sortem debiti, vel tradere debitori: quia hæc obligatio partim ex ipsa re descendit, sunt enim fructus rei pignori datæ, ac proinde debitori tanquam domino sunt tradendi: partim quia creditor, ex vi hujus contractus, ad hoc est obligatus, *Azor. cit. c. 8. q. 2. Molin. c. l.*

XX. Notandum primo. Creditor potest rem sibi oppignoratam alteri oppignorare, sicut & hæres illius, ut tradit *Gl. magna in cit. c. Cum contra h. t. in notae & Abb. n.* 4. ita tamen, ut primus creditor non possit in plus, sive pro majore quantitate debiti pignus obligare secundo creditori, quam ei fuerit obligata a domino, seu primo debitore, *l. 1. juxt. Gl. V. Placuit, & l. 2. C. Si Pignus pignori datum sit*. Verum dissoluto jure pignoris, quod primus creditor in re hypothecata habebat, quia debitor solvit totum debitum, per quam solutionem sublata est obligatio pignoris, extinguitur etiam jus pignoris in secundo creditore; resoluto enim jure auctoris sive primi creditoris, resolvitur etiam jus successoris sive secundi creditoris, qui a primo causam seu jus pignoris dependens habet, *c. l.* 2. & ibi *Gl. in casu, & l. Si lex; 31. ff. de pignorib. Abb. in cit. c. Cum contra; n.* 5. Non potest autem pignus ultra tres vices alteri dari, ita ut primus creditor possit rem sibi oppignoratam dare secundo creditori in pignus, & hic tertio, non ultra, idque ut vitetur processus in infinitum, a quo etiam natura abhorret, *arg c. 2. de rescript. in 6. Durand. in specul. lib. 4. part. 3. tit. de pignorib. & alii comm. n. 22. Abb. c. l. n.* 6.

XXI. Notandum secundo. Si fructus percepti a primo creditore extinguant debitum principale, una cum fructibus perceptis a secundo creditore, tunc tenetur hic secundus restituere rem oppignoratam sibi a primo creditore, licet ipse suum totum debitum ex fructibus pignoris non acceperit, sed satis est, quod debitum principale primi debitoris sit dissolutum, quia per solutionem debiti tollitur pignoris obligatio, ut supra dictum, & sumitur ex *l. 2. C. Si pign. Abb. c. l. n.* 5.

Notandum tertio. Quamvis actio pignoratitia sit actio personalis, ut tradit *Gl. Recepta in rubric. Tit. ff. de pignorat. act.* est tamen in rem scripta, ideoque competit debitori, postquam debitum solvit, saltem utilis actio pignoratitia contra quemvis pignoris detentorem, etiamsi cum ipso non contraxerit, scilicet cum secundo creditore, cui pignus a primo datum fuit, ut tradit *Abb. in cit. c. Cum contra n.* 6. & colligitur *ex eodem cap.* Ubi filius seu hæres primi debitoris actionem pignoris nomine, instituit contra secundum creditorem G. cum quo nec ipse, nec pater ejus contraxerat, aut pignoris ipsi dederat, idque etiam sumitur ex *l. 1. C. Si pign. dat. sit*.

XXII. Notandum quarto. Si pignus sive res oppignorata perest, vel deterior sit reddita dolo, lata culpa, vel levi creditoris, obligatur is ad resarciendum damnum illatum debitori; quia pignus utriusque, tam debitoris, quo magis pecunia ei credatur, quam creditoris, quo magis in tuto ei sit creditum, gratia datur & constituitur, *§. fin. Instit. quibus mod. re contrah. oblig. l. Si cum venderet; 13. §. Venit, junct. Gl. V. Sit in commodato, & l. seq. ff. de pign. act. & l. Creditor; 7. C. Eadem*, Ubi habetur, quod creditor damnum in decidendis arboribus, domibusque destruendis, ab eo datum in rationem seu compensationem debiti deducere cogitur: & si dolo vel culpa rem pignori suppositam deteriorem fecerit, eo nomine pignoratitia actione tenebitur, ut talem restituat, qualis fuerat tempore obligationis: non autem tenetur creditor de culpa levissima, multo minus de casu fortuito, *Si creditor; 5. & l. seq. & l. Pignus; 9. de pignor. act.* exceptis duobus casibus, si videlicet casus acciderit, post culpabilem moram creditoris in restituendo pignore: vel si expresse ab initio conventum sit, ut creditor etiam ex casu fortuito obstringeretur debitori, *l. Qua fortuitis; 6. C. eod. Azor. cit. Tract. c. 10. qu. 5. Mol. cit. disp.* 535. *n.* 9.

XXIII. Notandum quinto. Etsi creditor dominus pignoris non sit, potest tamen rem sibi oppignoratam vendere, etiam invito debitore, si ipsi debitum non sit solutum tempore constituto, idque sive inter ipsum & debitorem ab initio convenerit, ut vendere liceret, sive non, *l. Si convenit; 4. ff. de pignor. act. §. Contra autem Instit. quibus alien. licet.* multo magis potest creditor licite vendere fructus, quos ex re oppignorata percepit: sed pretium debet computare in sortem, quod succedit in locum fructuum, & ideo etiam sicut ipsi fructus, in sortem computari debet, *Abb. in cit. c. Cum contra; n.* 5. *in fin. h. t.*

Notandum sexto. Creditor potest sumptus necessarios vel etiam utiles, moderatos tamen, quos circa res oppignoratas fecit, repetere, si illorum compensationem ex fructibus non accepit, & interim donec solvantur, pignus retinere, *l. Necessarias; 8. in princ. & l. Si servos; 25. ff. de pign. act. l. Creditor; 7. in fine C. eod. juxt. Gl. fin. & l. In summ.; 6. C. De pign. Silvest. V. pignus, q. 13. Azor. cit. Tract. c. 7. post princ. Molin. c. l. n.* 7.

XXIV. Assertio 3. Tres sunt casus, in quibus fructus ex re oppignorata percepti in sortem seu summam capitalem computari non debent. Nam primo, si domino feudi a vasallo fundus feudalis in pignus datus sit, non debet eos computare in sortem; sed potest illos, sine diminutione sortis retinere, & percipere, *c. 1. de feud. de quo actum Tit. prae. n. 19. & seq.* Secundo, maritus fructus possessionem, id est, agrorum pro dote sibi obligatorum potest percipere, nec tenetur eos in dotem necdum sibi traditam computare, cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonii supportanda, *c. Salubriter; 16. de usur.* Tertio, Clericus potest beneficii sui fructus a laico injuste possessi, & sibi oppignorati, licite percipere, & retinere, ita ut non cogatur eos in extenuationem sortis conferre, *cap. 1. in fine de usuris*, quia sic per viam occultæ compensationis redimit id, quod ad se legitime spectabat: quod *Gl. ibid. V. Beneficium*, etiam extendit ad quemvis laicum, ut & is similiter possit redimere possessionem rei suæ ab injusto possessore, de quo plura infra *eod. Tit.*

§. VI.

Utrum venditio rei, cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, respondendo aliquid ultra sortem, sit vera, & licita venditio: an vero potius contractus pignoris, sed illicitus & usurarius?

XXV. De hoc agitur in *c. Illo vos; 4. h. t.* Ubi talis casus proponitur:

> Duo fratres acceperunt mutuo a quadam muliere G. nomine XXIII. libras argenti, cui dederant quasdam vineas, & illas postea repetere volebant, tanquam pignori pro pecuniis illis obligatas. Re delata ad Judices delegatos ab Innocentio III. coram illis propositum fuit, ex parte mulieris G. & filiorum seu hæredum ejus, vineas istas, quas dicti fratres repetebant, non fuisse pignori ipsis obligatas, sed pure venditas, prout ex instrumento super ea re confecto appareret. Contra vero duo prædicti fratres asseverabant, easdem vineas a se non pure venditas, sed pignori obligatas fuisse: idq; ex eo patere, quod venditioni talis conditio adjecta fuerit, ut si a tempore contractus, intra duos annos, emptio facta a Theobaldo eidem displiceret, venditor H. vel pater ejus intra annum, post displicentiam emptionis, XXVI. libras (computatis perceptis fructibus in eis, id est, in sorte, solvere deberet) Super hoc Judices delegati consuluerunt S. Pontificem, utrum is contractus pura & absoluta venditio: an vero pignus censeri debeat (considerata scilicet mente contrahentium, *Gl. hic V. Pura*) Respondet Papa, qualiscunque fuerit intentio contrahentium (cum de illa clare non constet) spectata autem forma contractus, non conditionalis: sed pura venditio esse videatur, quæ propter conditionem, seu pactum redimendi adjectum possit resolvi. Veruntamen ob duo, quæ in contractu expressa fuerunt, vehementem præsumptionem oriri contra ipsum emptorem, videlicet quod fructus percepti debeant in sortem, sive in solvenda pecunia numerari: & quod ultra summam acceptam, venditor 60. solidos solvere debeat: præsertim cum idem emptor alias quoque usuras consueverit exercere.

XXVI. Pro declaratione hujus c. Notandum primo, ut cognoscatur, qualis in specie sit contractus aliquis, non nuda verba conventionis: sed magis pacta apposita attendi debent, ut in casu hujus c. quamvis, secundum verba præcise, videatur esse initus contractus venditionis & emptionis: tamen propter pacta adjecta, quæ magis conveniunt pignori, censeri debet esse contractus pignoratitius, *Abb. hic n. 2. not.* 4.

Notandum secundo. Contractus initus in casu hujus c. simulata tantum venditio & emptio fuit: reipsa vero contractus pignoris, sive oppignoratio pro mutuo, adeoque mutuum usurarium, cum traditione pignoris. Idque ex tribus indiciis simul junctis præsumi poterat: Primo, quia fructus inter venditionem & redemptionem percepti computati sunt in sortem, quod non solet fieri in vera venditione & emptione; nam si venditio rei fiat, adjecto pacto redimendi rem venditam, ad arbitrium emptoris, fructus interea percepti, non ad venditorem, sed ad emptorem tanquam rei emptæ dominum pertinent, ut colligitur ex hoc *c. juxt. Gl. V. Percepti & ex l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendit. c. Cum contra; 6. h. t.* At vero in contractu, pignoris fructus computandi sunt in sortem, ideoque præsumitur in casu hujus c. contractui mutui adjectam esse oppignorationem, ad palliandam mutui usuram. Secundo, venditioni appositum fuit pactum redimendi, quando emptori placuerit, constituto majore pretio in redemptione, quam fuerit in prima emptione, nam pretium primæ emptionis erant 23. libræ; redemptioni vero 26. libræ: quia ergo vi pacti, venditor obligatus fuerat rem venditam redimere, si emptor vellet, hoc gravamen venditori impositum in partem pretii computari debebat, ideoq; contra naturam & justitiam venditionis & emptionis venditor gravabatur, ut duplo majore pretio rem redimere deberet, quam vendiderat: quare præsumptio est, palliatum mutuum fuisse, in quo onus impositum sit mutuatario rem aliquam oppignorandi ea lege, & pacto, ut cum mutuans voluerit, mutuatarius illud majore pretio redimere, & proinde aliquid ultra sortem dare teneretur, quod est usurarium, *Less. l. 2. c. 21. n. 119. Covar. l. 3. var. resol. c. 9. n. 2. Laym. l. 3. tr. 4. c. 16. n.* 28. Accessit denique tertium indicium, quod emptor ille solitus fuerit usuras exercere, ex quo etiam augetur suspicio, & præsumptio usuræ, si aliæ conjecturæ concurrant; nam & alias ex consuetudine alicujus, sive ex eo, quod aliquis facere solitus est, induci præsumptionem, colligitur ex *l. Vel universorum; 12. &* ibi *Gl. ff. de pignorat. act. l. Qui se miscet; 13. §. Quæsitum est, ff. de usuris.*

§. VII.

An pactum legis commissoriæ adjectum contractui pignoris sit licitum?

XXVII. Assertio 1. Pactum legis commissoriæ, per quod

inter

inter partes convenitur, ut si debitum v. g. ex mutuo, intra certum tempus a debitore solutum non sit, pignus pro eo datum committatur, id est, creditori cedat, & ad ipsum pertineat, vel postea nunquam repeti possit vel eidem sit venditum, aut in solutum, vel feudum datum: tale, inquam, pactum utroque Jure, Canonico & Civili, est reprobatum, ipsoque jure irritum, ita ut nulla ex eo obligatio oriatur, ut constat ex *l. 3. C. de pact. pign. & ex c. Significante; h. t.* Ubi talis casus proponitur: „ Civis Pisanus R. 250. „ libras mutuas accepit a concive suo G. & domum suam ei, „ loco pignoris, obligavit, addita promissione juramento fir„mata, quod nisi domum illam intra statutum terminum, „ soluta pecunia recolligeret, id est, redimeret ab obligatio„ne pignoris, ipsam ulterius repetere non posset, nec de„beret. Postea vero, ante elapsum tempus præfixum, idem „ debitor R. per certum & fidelem (prout ei videbatur) „ nuncium pecunias numeratas creditori suo transmisit, quas „ tamen idem nuncius, infideliter agens non tradidit, & „ persolvit, sicut mandatum fuit: & postmodum idem R. ab „ Imperatore detentus fuit, unde factum, ut dicto G. satisfacere non potuerit (ac proinde hic debitor, ob duplex impedimentum solutionis, excusatus fuit a mora culpabili „ in solvendo, intra tempus constitutum) postquam vero li„beratus est, pecunias debitas creditori solvere voluit, „ quas ipse recipere noluit, eo quod, termino constituto, „ solutio facta non fuit. Re intellecta, rescribit Innocen„tius III. cum pactum legis commissoriæ in pignoribus sit „ reprobatum, & prædictum R. quantum in ipso fuit, ju„ramentum impleverit, pecuniam per certum ac fidelem, „ qualis putabatur, nuncium, termino constituto, transmitten„do: postea vero in captivitate detentus, satisfacere dicto „ G. creditori non potuit: Ideo mandat Pontifex certis Judi„cibus, ut si ita se res habeat, prædictum creditorem per „ censuram Ecclesiasticam compellant, ut sorte capitali con„tentus, pensionibus ex oppignorata domo perceptis in rem „ computatis, etiam domum supradicto, sine omni dilatione „ restituat, non obstante ejus promissione, etsi jurata.

XXVIII. Ubi notandum, etsi pactum legis commissoriæ permissum sit in venditione & emptione, si nimirum res vendatur alicui, ea lege, seu pacto, ut nisi intra certum tempus: v. g. tres menses, emptor pretium ejus solvat, res sit inempta, *l. 1. & ibi Gl. V. Commissoria, & l. 2. ff. de lege commissoria*, ita tamen ut non solvente pretium emptore, tempore constituto, liberum sit venditori, velle rem esse inemptam, adeoque rescindere venditionem, vel petere pretii solutionem; una autem via electa, amplius variare non potest, *l. Si fundus: 4. §. Eleganter, ff. eod.* At vero tale pactum legis commissoriæ prohibitum est in contractu pignoris, ut constat ex hoc c. Ratio diversitatis est, quia res, quæ pignori datur, vel subjicitur, communiter longe plus valet, & majoris pretii est, quam sit quantitas debiti, pro qua obligatur, sæpe enim pro 50. v. g. florenis mutuo acceptis dat debitor pignus valens centum florenos, unde si tale pactum valeret, ut si debitor non solvat, intra certum tempus, creditoris sit pignus, debitor multum læderetur; qui cogeretur plus solvere, quam ipse debeat, & rem suam minoris vendere, quam ipsa valeat: & tamen pecunia indigens, & spe acquirendi mutui, in tale pactum iniquum & sibi noxium consentiret: & sic creditores occasionem haberent exercendi suam avaritiam, & usuras, saltem palliatas, si creditori liceret in compensationem mutui dati, vel ob dilatam solutionem, rem pignori datam minoris, quam reipsa valeat, pretio sibi addicere, ideoque hoc pactum fuit jure reprobatum. Hæc autem ratio cessat in contractu venditionis & emptionis, quia creditor ex eo, quod emptori vendat rem suam eo pacto, ut si emptor pretium, certo tempore constituto, non solverit, pro inempta habeatur, ejusque dominium ad se redeat, nullo damno vel injuria afficit emptorem, quia res plerumque & fere semper justo & æquali pretio vendi solent, ideoque tale pactum in emptione licite potest apponi, *Abb. in cit. c. Significante; n. 7. h. t. Azor. p. 3. lib. 7. tract. de pign. c. 10. in in princ. & alii DD. communiter.*

XXIX. Cæterum quod dictum est, pactum legis commissoriæ non valere in pignoribus. Id extenditur primo, etiamsi tali pacto juramentum accesserit debitoris, quod si intra tempus constitutum pecuniam mutuo acceptam non solverit, super pignore nullam molestiam exhibiturus sit creditori, ut in casu *cit. c. Significante; h. t.* quia per tale juramentum non confirmatur pactum legis commissoriæ, ita ut jus aliquod creditori ad servandum pignus acquiratur, non enim juramentum debet esse vinculum iniquitatis: quamvis tale juramentum obliget debitorem ex virtute Religionis, quia sine peccato, ex parte jurantis, observari potest, adeoque etiam metu perjurii debet, cum nihil involvat mali, rem suam minore pretio, quam valet, relinquere penes alium: licet iniquum sit juramentum, ex parte creditoris, ita ut is restituere teneatur, quicquid supra debitum ex pignore accepit, sive id, quod pignus ultra debitum valet, *arg. c. Debitores 6. de jurejur. Azor. cit. c. 10. §. Ego vero existimo.*

Quare si tale juramentum, ad petitionem jurantis a superiore sit relaxatum, ipsemet jurans, postquam debitum solvit, rem oppignoratam repetere potest a creditore. Imo etiam sine relaxatione juramenti, si debitor, ante tempus constitutum, impeditus fuit solvere, potest pignus repetere; juramentum enim non obligat, in casu justi impedimenti, ut patet ex *cit. c. Significante*, in quo debitor, ob duplex impedimentum solutionis excusatus fuit a mora culpabili in solvendo, tum quia pecunia transmissa non fuit tradita creditori per malitiam, seu fraudem nuncii: tum quia debitor fuit in captivitate detentus; nemo enim ad impossibile præstandum obligatur, ideoque non fit perjurus, qui non observat juramentum, quod non potest, *Abb. in cit. c. n. 3. Zæsius in Comment. h. t. n. 6.* Hæres autem debitoris, etiam impetrata relaxatione juramenti, pignus repetere poterit, quia ipse non juravit se non repetiturum: juramentum autem ex pacto jurantis est personale, sive obligat solum personam jurantis, nec ad hæredes ipsius transit, ut ex communi docet *Abb. in c. Veritatis; 14. n. 3. de jurejur. Gail. lib. 1. obs. 27. n. 3.*

XXX. Extenditur secundo. Pactum legis commissoriæ non valet, etiamsi debitor renunciaverit beneficio legis prohibentis tale pactum, ut docet *Abb. in cit. c. Significante; n. 4. Azor. cit. c. 10. §. Quares an valeat.* Ratio est, quia licet debitor possit renunciare juri principaliter in gratiam & favorem suum constituto: non tamen potest renunciare juri, quod etiam constitutum est in odium & pœnam creditorum, & quidem publicæ utilitatis causa, ne fraudibus & usuris, ac injustitiis occasio præberetur *l. Tamen; rt. junct. Gl. C. ad S. C. Macedon.* cujusmodi est lex prohibens pactum commissorium, ideoque ejus renunciatio nihil operatur: quin imo ea non obstante, debitor semper potest, oblato debito, pignus repetere. Extenditur tertio, pactum legis commissoriæ prohibitum est, non solum quando pignus datur creditori pro accepto mutuo, sed etiamsi detur pro alio debito, quam mutuo; quia *lex fin. C. de pact. pign.* generaliter loquitur, adeoque & generaliter est intelligenda, *Mozzius Tract. de pign. Tit. de accidentalibus pign. nu. 6. & 7.* Quarto, non valet tale pactum, etiamsi fiat per quæcunque verba æquivalentia, ut quod, elapso termino, non liceat amplius solvere debitum, vel offerre pro luendo pignore, *Gl. in cit. l. ult. V. Emissa C. eod. Moz. c. l. n. 12.* Quinto, extenditur, quod neque valeat tale pactum, etsi consuetudine sit approbatum; quia adversatur naturali & positivo juri, adeoque potius corruptela dicenda est, quam consuetudo, *Moz. c. l. n. 20.*

XXXI. Sexto extendunt nonnulli, quod non solum erga creditorem debitor non possit adjicere pactum legis commissoriæ: sed neque erga fidejussorem, ut si is pro debitore in mora solvendi existente solvere cogatur, res pignori data sit ipsi vendita; quia videtur eadem iniquitatis ratio subesse in fidejussore, quæ in creditore, ut docet *Covarr. lib. 3. var. resol. c. 2. n. 7. Zasius ff. h. t. n. 20.* Verum *Molina tract. 2. disp. 334. n. 5. Azor. cit. cap. 10. §. Insuper licitum est*, & alii DD. communiter tenent, pactum legis commissoriæ erga fidejussorem esse licitum, ut constat *l. ult. ff. de contrah. emp.* non solum ita, ut pactum ineatur de pretio justo in futurum, juxta boni viri arbitrium, statuendo videlicet, ut si fidejussor solvere cogatur debitum pro Titio debitore, domus oppignorata ipsi sit empta, eo pretio, quo vir prudens illam æstimaverit, cum tale pactum etiam cum creditore iniri possit, ut postea dicetur. Verum etiam ita, ut pretium aliquanto minus sit, quam res oppignorata valeat, modo certum pretium mox ab initio definiatur: v. gr. si fidejussor solvere cogatur, domus creditori oppignorata ipsi empta sit mille florenis: nam partim ratione pœnæ conventionalis, partim ratione compensationis alicujus, ob periculum, quod non raro penes fidejubentes manet, permitti, & tolerari potest talis conventio, etiam in foro conscientiæ, ut docet, *Mol. c. l.* ubi tamen monet, consulendum esse hominibus, ut ab hujusmodi pactis abstineant.

XXXII. Assertio 2. Sunt tamen nonnulli casus, in quibus pactum legis commissoriæ est licitum, Velnti primo, si conventum sit, hoc modo, ut si debitum, intra constitutum tempus, non fuerit solutum, pignus sit emptum, aut in solutum datum creditori pro justo pretio, sive quanti tunc arbitrio boni viri, vel Judicis, æstimabitur, *l. Fundus; 16. §. fin. ff. h. t.* Ubi hujusmodi contractus approbatur, quasi quædam conditionalis venditio, non enim eo læditur debitor, cum ultra sortem nihil accipitur a creditore, res enim venditur justo pretio, *Abb. in cit. c. Significante; n. 6. Covarr. l. 3. var. res. c. 2. n. 8. §. 2. Infertur, Mol. cit. disp. n. 3. Azor. c. l. §. At vero licitum.* Porro priusquam pretium æstimetur, & res emptori sit adjudicata, potest debitor creditori pecuniam debitam offerre, etiam post diem solutioni præfixum, & sic moram purgare, & distractionem pignorum perfectam impedire, *Covar. c. l.* Quin imo etsi absolute & simpliciter conventum esset, ut, si intra certum tempus debitum solutum non fuerit: pignus sit emptum, aut in solutum datum creditori, pactum foret validum; quia ex benigna interpretatione intelligitur emptum justo pretio, arbitrio boni viri, definiendo, *Abb. & Mol. cit. locis.* Secundo, valet hoc pactum, favore dotis, ut si uxor vel socer promisit dotem marito, vel genero in pecunia, sed interim dat fundum in pignus, cum pacto, si intra certum tempus pecunia non solvatur, fundus ille sit in dotem datus, *Azor. cit. c. 10. §. Quares, Mozius c. l. nu. 16.* quamvis aliqui dissentiant. Ratio est, quia mulier, aut socer potest, sua sponte, plus velle dare in dotem, quam ab initio promiserit, modo id sciens, ac volens faciat: & maritus dotem integram conservare debet, quæ etiam soluto matrimonio, redit ad mulierem, vel socerum.

XXXIII. Addunt nonnulli, quod pactum legis commissoriæ sit licitum, si non ab initio, vel incontinenti post: sed ex intervallo adjiciatur, quo res in pignus data vendita sit creditori eiq; cedat, si intra certum tempus solutio debiti facta non fuerit, quasi tunc cesset suspicio fraudis. Sed verius est, etiam ex post facto, sive ex intervallo adjectum tale pactum esse illicitum, quia in *l. 3. C. de pact. pign.* generaliter improbatur pactum legis commissoriæ in pignoribus: & non minor subest suspicio fraudis, usuramque sapit hoc pactum, si ex intervallo fiat, atque si ab initio adjiciatur, ut docet *Covarr. cit. c. 2. n. 8. §. Tertio, Zæsius ff. h. t. n. 29.* Nam negari non potest, quin creditor usuram committat, si ex intervallo recipiat aliquid, ultra sortem a debitore, causa mutui, & ratione dilatæ solutionis, quod hic fit, si quidem minus justo pretio pro pecunia credita venditur pignus, tum enim vere causa mutui creditor consequitur ultra sortem id, quod justo pretio deficit, adeoque tale pactum est illicitum, & usurarium. Unde neque valet ejusmodi pactum, si ex verbis contrahentium, aliisque circumstantiis appareat, mentem ipsorum fuisse, ut pro ipso debitu emptum sit pignus, aut in ejus dissolutionem datum. Nec obstat *Text. in l. Titius; 34. ff. de pign.*

Pignorat. ult. quia ibi non agitur de pacto legis commissoriæ, sed de datione in solutum, quæ fit a debitore creditori, interveniente certo ac justo pretio, non autem pro quantitate debita, *Covarr. c. l.* Plura de hujusmodi pactis illicitis & usurariis, quæ fiunt circa pignora & hypothecas: dicentur infra *Lib. 5. Tit. 19.*

§. VIII.

De Cautione Usufructuarii.

„ XXXIV. De hac agitur in *c. Cum constet* 8. *& ult. h. t.* „ Ubi talis casus proponitur: Quidam testamentum condi- „ dit, in quo proprietatem bonorum suorum reliquit Mariæ „ uxori J. usumfructum vero eorumdem matri suæ uxori Au- „ garii. Maria proprietaria, mortuo testatore, petiit a di- „ ctis uxore Augerii, ut idoneam cautionem præstaret, quod „ ipsa uti & frui velit rebus immobilibus (quæ in hæredi- „ tate inventæ fuerunt) salva rerum substantia, secundum „ arbitrium boni viri. Pecunia vero, & æstimationem eo- „ rum bonorum, quæ usu consumuntur, & in hæreditate re- „ perta fuerit, in morte sua Mariæ vel hæredibus ejus re- „ stitueret. Hoc approbans Papa Gregorius IX. mandat, di- „ ctam mulierem J. per censuram Ecclesiasticam compelli ad „ eam cautionem præstandam.

XXXV. Pro intellectu hujus c. Notandum primo, ususfructus est jus alienis rebus utendi, & fruendi salva rerum substantia, *l. 1. ff. de usufr. & princ. Instit. eod.* Ubi definitur ususfructus, prout est separatus a proprietate, & vocatur ususfructus formalis, nam ei conjunctus, non est servitus cum res sua nemini serviat, *l. Uti frui*; 5. *ff. Si certum petat*, quia dominus dicitur uti re sua, jure dominii, non servitutis, qui dicitur ususfructus causalis, quia causæ suæ, id est, rei cohæret, *Zasius ff. de usufr. n. 5.*

Notandum secundo. Omnes fructus, tam naturales, qui ex re nascuntur, quam civiles, qui occasione rei percipiuntur, ut pensiones ædium, & aliarum rerum locatarum, ad usufructuarium jure dominii pertinent, *l. Usufructu* 17. *& l. Item si*, 9. *ff. de usufr.* non tamen prius fit eorum dominus, quam ipse eos perceperit. §. *Is vero Instit. de rer. divis.* Ut si in horreo repositi sint, vel e spicis excussi, ut explicat *Gl. ib. V. Perceptus; junct. Gl. marg.* & hinc si usufructuarius, maturis licet fructibus decesserit, ii ad hæredes illius non pertinent, sed domino proprietatis acquiruntur, *cit.* §. *Is vero*, sed etsi fructus ab alio sint a terra separati (sine mandato tamen usufructuarii) hic eorum dominium non acquirit, sed condictio, seu potius vindicatio proprietario tanquam domino competit: fructuario vero actio furti, *l. Arboribus in* §. *Julianus*, *ff. de usufr.*

Notandum tertio. Licet usufructuarius sine consensu domini ipsum jus ususfructus in alium transferre non possit: sed cedendo extraneo usumfructum ipso facto amittit, & is proprietario acquiritur, *l. Si ususfructus*; 66. *ff. de jure dotium*, §. *Finitur*, *Instit. de usufr.* quia ipsum jus personæ cohæret, ideoque cum jus personale sit, ad alium transmitti non potest, sine consensu domini, potest tamen fructuarius commoditatem, seu facultatem fructus loco sui percipiendi, alteri vendere, locare, pignori dare, aut donare etiam inscio, vel invito domino, quia qui per alium fruitur, ipse frui videtur, *l. Arboribus*; 12. §. *Usufructuarius*, *ff. de usufr.* sed non ultra vitam ejusdem fructuarii *Mol. tr. 1. de just. dis. 7. n. 19.*

XXXVI. Notandum quarto. Ususfructus, proprie loquendo in iis tantum rebus consistere potest, quæ usu non consumuntur §. *Constituitur Instit. de usufr.* est enim jus utendi, & fruendi rebus alienis, salva rerum substantia, sive res illæ sint immobiles, ut ager, domus, sive mobiles, *l. 1.* §. *Harsti-pulatio*, *ff. usufr. quemad. cav.* quæ tamen usu non consumuntur aut minuuntur, ut sunt pecora & vasa aurea vel argentea *l. Vasorum*; 12. *junct. Gl. in casu ff. eod.* Quin etiam in vestimentis v. g. scenicis, vel funebribus, ususfructus constitui potest, *l. 15.* §. *Etsi*; *ff. de usufr.* Verum improprie loquendo etiam earum rerum, quæ usu ipso consumuntur, ususfructus constitui potest, ut constat ex *c. ult. h. tit. & toto Tit. ff. de usufr. earum rer. quæ usu consum. & cit.* §. *Constituitur Instit. de usufr.* tales res sunt, quæ in pondere, numero & mensura consistunt, ut frumentum, vinum, oleum & pecunia numerata, quæ ipso usu assidua permutatione quodammodo extinguitur, ut dicitur in *cit.* §. *Constituitur*, respectu alienantis, in cujus dominio esse desinit, *Gl. ibid. V. Permutatione*. Porro rebus, quæ usu statim consumuntur, seu quarum usus est ipsa absumptio, æquiparantur res illæ, quæ uso minuuntur & atteruntur, licet non omnino consumantur, cujusmodi sunt vestes, & aliæ similes res, quarum quasi usumfructum relinqui posse constat ex *l. 1. junct. Gl. V. Ususfructus*, *ff. de usufructu ear. rer. quæ usu &c.*

Notandum quinto. Licet ususfructus amittatur morte naturali, vel civili usufructuarii, §. *Finitur Instit. de usufr.* non tamen amittitur per ingressum Religionis, sive professionem, quæ alioqui morti civili æquiparatur: sed ususfructus acquiritur Monasterio, si sit capax bonorum in communi, quam diu vivit Professus, ut ex communi docet *Abb. in cap. ult. n. 2. h. t.* Jam ergo his præmissis.

XXXVII. Quæritur primo. Qualem cautionem usufructuarius præstare debeat? Resp. Primo, tenetur exhibere cautionem idoneam, videlicet pignoratitiam, vel fidejussoriam, quod rebus immobilibus, in quibus usumfructum habet, vel etiam mobilibus, aut se moventibus, quæ usu non consumuntur, salva rerum substantia, uti frui velit, secundum viri boni arbitrium, id est, se causam proprietatis deteriorem non facturum, sed usurum, sicut vir bonus, ac prudens rebus propriis uteretur, & frueretur, prout habetur in *l. 1. in princ. &* §. *Cavere*, *ff. Usufructuar. quemadmodum caveat*, *& in c. ult. junct. Gl. V. Cautionem idoneam h. t.* Deinde etiam cavere debet, quod finito usufructu, restituet proprietario (vel ejus hæredibus) quod ex re in usumfructum c[...] extabit, sive supererit, *cit. l. 1. in princ. &* §. *Habet* [...] *Cl. in cit. c. ult. V. Immobilibus*, *& ibid. Abb. n. 3.* Ratio est [...] usufructuarius earum rerum, in quibus proprie usus[...] locum habet, dominium non acquirit: sed jus uten[di] fruendi tantum, ideoque ut dominus sit securus de p[ro]prietate, idoneam & sufficientem cautionem fructuarius [præsta]re debet. Hinc infertur, si quid ex iis rebus, quæ u[su non] absumuntur, casu fortuito pereat, vel deterius reddat[ur,] ad damnum domini proprietatis pertinebit: si vero u[sufru]ctuarius rebus abutatur, aut dolo, vel culpa damnum [...] illud in utroque foro resarcire tenetur, *l. Si cujus*; 13. [...] *tuarius & seqq. ff. de usufr. Zasius ff. quemadm. usufr. cave[at]*

XXXVIII. Respondetur secundo. Usufructuarius in [pecu]nia & aliis rebus, quæ usu consumuntur, & in quib[us] jure quasi ususfructus constituitur, similiter idoneam c[autio]nem præstare debet, quod finito usufructu, tantunde[m] dem qualitatis res, vel illis consumptis, æstimatione[m ea]rum proprietario restituet, aut ejus hæredibus, & ad [hoc per] censuram Ecclesiasticam compelli potest, ut statuitur i[n cit. c.] *ult.* §. *Pecuniam vero*, *h. t. & l. Hoc SCtum*; 5. *in princ.* *Gl. V. Cæterarum*, *ff. de usuf. ear. rer. quæ usu &c. Abb.* *c. ult. n. 3.* Ratio est, quia pecuniæ, & aliæ res usu [consum]ptibiles æstimatæ traduntur usufructuario, ita ut ear[um do]minium sive proprietas ad eundem transferatur, ideoq[ue cau]tionem præstare debet, quod quandocunque is mortu[us fue]rit, aut capite diminutus, ejusdem qualitatis res rest[ituat,] vel æstimationem illarum, *l. Si vini*; 7. *ff. de usufr. ear. r[er.]* nam cum harum rerum usus consistat in abusu, sive a[bsum]ptione, non potest agi de restituendis iisdem rebus in [indi]viduo; sed solum ejusdem generis, vel de rest[ituen]da eorum æstimatione, quæ succedit in locum rei, [...] *ff. eod. Tit. n. 1.*

XXXIX. An autem si usufructuarius idoneam caut[ionem] per pignora, vel fidejussores præstare non possit, admit[ti pos]sit, ac debeat juratoria, dubitatur? Resp. affirmative [si per]sona fructuarii ob inopiam offerens juratoriam cautione[m] honestæ ac probatæ vitæ: hæc enim ordinarie admit[titur,] quando cautio sufficiens præstari non potest, ut collig[itur ex] *Aut. generaliter C. de SS. Eccles.* Secus est, si persona fr[uctua]rii sit suspecta, tunc enim res sequestranda est apud [virum] bonum, qui fructus præstabit fructuario, ut docet *Bu[...]* *l. Usufructu*; 4. *n. 6. C. de usufr. Abb. in cit. c. ult. n. 6.*

XL. Quæritur secundo. An testator, qui reliquit i[n testa]mento bona sua quoad proprietatem uni, usumfructu[m ve]ro eorum alteri (ut in casu *cit. c. ult. h. t.*) possit o[mnino fru]ctuario remittere cautionem, quamvis eandem præsta[ri jus]serit? Respondetur: cautio præstanda de rebus, quæ no[n sunt] usu absumptibiles, ut eis fructuarius utatur, boni vir[i arbi]tratu, non potest remitti a testatore prout habetur i[n l. ...] *C. de usufruct. Gl. in cit. c. ult. V. Cautionem.* Ratio est [...] quia per remissionem hanc induceretur fructuarius ad [delin]quendum, occasio enim ipsi daretur hæredi, seu pro[prieta]riu damna inferendi: tum præsertim quia hæc cautio [intro]ducta in favorem hæredis, cui lex consultum volui[t,] proinde ei testator contravenire non potest, *l. Nemo*; [...] *De Legat. 1.* hæres tamen omnem cautionem remitte[re po]test, ut tradit *Gl. in cit. l. C. de usufr. V. Cautione*; qui[a qui]libet favori suo renunciare potest, *l. pen. C. de pact.* no[n vero] testator, qui remitteret jus alienum. At vero altera [cautio] de restituenda eadem quantitate, seu æstimatione re[rum,] quæ usu consumuntur, vel minuuntur, a testatore r[emitti] potest, ut ex communi tradit *Abb. in cit. c. ult. nu.* a [...] quia cum restituere debeat fructuarius solam æstimat[ionem] rerum, ea remissio continet merum favorem testatori[s pro]prietarii, cui renunciare potest.

TITULUS XXII.

De Fidejussoribus.

POstquam actum est præcedente Titulo, de cautio[ne pi]gnoratitia, nunc subjicitur hic Titulus, in quo [agitur] de altera specie idoneæ cautionis, videlicet de fi[dejus]sione.

§. I.

De fidejussione in genere, & conditionibus ad illum requ[isitis.]

I. ASsertio 1. Fidejussio est contractus, in quo qu[is pro]mittit se soluturum, quod alius debet, si d[ebitor] principalis non solverit, ita fere *Less. Lib. 2. de just.* [...] *28. dub. 2. num. 1.* Et licet de jure Civili sit species [stipu]lationis, & requiratur certa verborum formula: de j[ure ta]men Canonico, & in foro conscientiæ, etiam nudo [pacto] fieri potest, & sufficit consensus verbis expressus, *Le[ss.]* Quare fidejussor est is, qui alienam obligationem in [se su]scipit, sive fidem suam interponit de solvendo debit[o credito]rius, casu, quo ipse illud non solverit, *Molin. tract[.]* *just. dis. 53. num. 1.*

II. Assertio 2. Fidejussio est obligatio accessoria alte[ri obli]gationi principali, quam supponit, & sine qua consiste[re non] potest. Quare si principalis obligatio sit omnino inv[alida,] ita ut nec naturalis, nec civilis obligatio ex illa or[iatur,] etiam fidejussoria obligatio velut accessoria est invali[da.] *Qui contra*, in. *l. Fidejussor*; 16. *in princ. l. Si a Reo*; [...] *Si a furioso*, *ff. de fidejuss.* quia principalis obligatio o[mnino] net, *Gloss. ibid. V. Certam*. Ut si quis fidejubeat in c[ontra]ctu, quem lex reprobat, v. g. pro venditione rei sacr[æ, vel] solutione usurarum, *l. Cum lex*; 46. & ibi *Gl. marg. ff. h[.]* *t. l. n. 5.* deficiente enim causa principali, deficit & a[...]

rium, *Reg. Cum principalis*; 178. *ff. de R. J.* Non est autem necesse, ut fidejussio subsequatur, vel comitetur principalem conventionem seu obligationem: sed potest illam etiam præcedere, §. *Fidejussor*; 3. *Instit. h. t.* quo casu nihilominus tamen adhuc est accessoria alteri obligationi principali, videlicet futuræ, potest enim quis fidejubere pro uno, vel etiam pluribus debitis, quæ alius contrahet in futurum, *l. Si ita stipulatus*; 55. *ff. h. t.* quod si nulla sequatur obligatio principalis, etiam ipsa fidejussio non subsistit, existeret enim accidens sine subjecto, quod fieri non potest.

III. Assertio 3. In omnibus conventionibus, seu obligationibus, sive re sive verbis, sive litteris, sive solo consensu contrahantur, possunt accedere, & adhiberi fidejussores; & sive ex contractu vel quasi, ex delicto, vel quasi oriantur, §. 1. *Instit. h. t. l. 1. junct. Gl. V. Omni & l. 2. l. Grace*; 8. §. 1. & §. *Et generaliter ff. eod.* Neque refert, utrum obligatio principalis, cui adjicitur fidejussor, sit naturalis & civilis simul, vel naturalis tantum, *cit.* §. 3. adeo ut hoc casu fidejussor adhibitus, non tantum naturaliter, sed etiam civiliter & efficaciter obligetur. Ut si quis pro servo, vel pupillo, sine Tutoris auctoritate contrahente, fidejubeat, qui naturaliter tantum obligantur ex contractu, *l. Naturaliter*; 13. *ff. de condict. indeb. l. Marcellus*; 25. *junct. Gl. V. Obligatio, ff. h. t.* Quin imo etiam obligationi criminali accedere potest fidejussor, si delictum sit tale, pro quo non imponitur, nisi pœna pecuniaria, vel similis, *l. Si quis*, 56. §. *fin. & l. Si a reo*; 70. §. *fin. ff. h. t.* Secus si crimen tale sit, propter quod infligitur pœna corporalis; nam ad hanc nemo se pro alio obligare potest, cum nemo sit dominus membrorum suorum, *l. Liber.* 13. *ff. Ad leg. Aquil. Abbas in rubr. hujus Tit.* Denique etiam pro fidejussore fidejussor accipi potest, *l. Grace*; 8. *in fine ff. h. t.* imo id frequens est, ut debitor principalis fidejussori suo constituat alium fidejussorem, qui priorem indemnem servet, ut notat *Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 19. n. 2.*

IV. Porro an, si quis fidejubeat pro Religioso, sine Superioris auctoritate, contrahente, obligetur ipse fidejussor, dubitatur. Negat *Abb. in c. Ex rescripto*; 9. *de jurejur. num. 1.* quia Religiosus nec naturaliter obligatur ex contractu inito, sine Superioris licentia, cum jus tali contractui resistat: nam Religiosus, sine licentia Prælati, nihil sibi vel alteri acquirere potest, ideoque videtur incapax esse omnis obligationis ex contractu, & consequenter neque fidejussor illius obligabitur. Contrarium tamen non improbabiliter docet *Less. c. l. nu. 6. Sanch. lib. 7. Moral. c. 31. num. 37.* quod nimirum Religiosus, saltem naturaliter, obligetur ex contractu inito, sine Superioris licentia, sicut ex voto, quamdiu a Superiore non irritatur, ob liberum consensum præstitum, ac proinde etiam fidejussor obligabitur, non solum naturaliter, & in foro conscientiæ: sed etiam civiliter, & in foro externo, dum contractus a Superiore fuerit revocatus, seu rescissus, *Sanch. c. l. nu. 42. & 44.* Similiter is, qui pro Religioso contrahente fidejubet, censetur ad id se obligare, quod Prælatus & Capitulum ratum habebit. Item ex delicto, v. g. furto vel damno illato obligatur Religiosus, quatenus satisfacere poterit, ideoque etiam eatenus efficaciter obligatur fidejussor ipsius, *Laym. c. l.*

V. Assertio 4. Non potest fidejussor extensive magis obligari, ita ut ad plus obligetur, quam debeat principalis, pro quo obligatur, potest tamen obligari in minus, prout habet in §. *Fidejussores Instit. h. t. & in l. Grace*; 8. §. *Illud commune, ff. eod.* Ubi dicitur, fidejussor non potest in duriorem, seu deteriorem causam obligari (duriorem, inquam, re, loco, tempore, & causa, *Gl. ibid. V. Duriorem*) nec in majorem quantitatem, potest tamen in leviorem causam, vel minorem summam obligari, §. *Gl. Fidejussores*: Ubi ratio redditur, quia non potest plus esse in accessione, quam in re principali, & in *l. Grace*, 8. §. *Illud commune ff. eod.* dicitur, non potest fidejussor in duriorem causam obligari, v. g. si quis debeat 10. aureos, non potest fidejussor obligari ad solvendos 15. obligaretur enim plus re, bene autem ad solvendos 5. & sic de cæteris, videri potest *Mol. tr. 2. de just. dis. 541. num. 2.*

VI. Porro etsi fidejussor non possit extensive obligari ad plus: potest tamen magis intensive, sive intensius, & efficacius obligari, quam debitor principalis, ut videlicet etiam civiliter & efficaciter obligetur, & debitor principalis tantum naturaliter, & inefficaciter, *Molin. c. l. num. 7.* & patet ex supra dictis. Et hinc fidejussor potest obligari cum juramento, etsi principalis debitor sit obligatus sine juramento item: cum hypotheca, etsi principalis debitor sine illa sit obligatus, vel sub pœna, quam non promisit principalis debitor, quia his casibus solum arctius, sive efficacius obligatur fidejussor, quam principalis, non ad plus, *Mol. c. l. num. 7. Zoes. in ff. h. t. nu. 13.*

VII. Verum dubitatur hic primo, an si fidejussor in plus se obligavit, quam principalis debitor, v. g. ad solvendum 20. aureos, debitore tantum obligato ad 10. fidejussoria obligatio omnino & in totum sit invalida, an vero solum quoad excessum, ita ut maneat obligatus ad id præcise, in quo obligatus ad id præcise, in quo obligatus est debitor principalis, v. g. ad 10. aureos. Prius affirmant plures per *Text. in cit. l. Grace*, §. *Illud commune*, ubi dicitur: si fuerint in duriorem causam obligati, placuit eos omnino non obligari. Sed verius est posterius, ut docet *Gl. 2. ibid. V. Omnino non. Molin. cit. dis. 541. nu. 3. Zoesius ff. h. t. num. 9.* quia utile per inutile non vitiatur in his, quæ divisionem seu separationem admittunt, quare excessus habetur pro non adjecto, neque fidejussor in plus obligatur, quam principalis; Idemq; locum habet in stipulationibus, *l. 1. §. Si stipulanti, ff. de V. O.* Ratio est, quia summa minor inest majori, ita ut majorem promittens, censeatur etiam promisisse minorem petitam. Nec obstat, quod dicitur in *cit. §. Illud commune*, eos omnino non obligari, id est, per omnia, sive quoad totum non obligari, vel si non possit fieri separatio, ut si quis fidejussit pure, & absolute pro obligato solum sub conditione, is enim nullo modo tenetur, quia obligatio pura non inest conditionali, sicut summa minor majori, *Zoesius c. l. nu. 10.*

VIII. Dubitatur secundo. An si fidejussor juramento se obligavit ad plus solvendum quam principalis debet, teneatur vi juramenti præstiti, solvere etiam id quod excedit? Affirmat *Molin. c. l. nu. 4. & alii DD. communiter*, quia omne juramentum servandum est, quod sine dispendio salutis æternæ, sive sine peccato jurantis servari potest, uti in hoc casu, cum quilibet possit libere se obligare, ad dandum plus, quam alias deberet. Negat *Zoesius ff. h. tit. nu. 12.* nempe fidejussorem, non obstante juramento, non teneri ad solvendum, ultra debitum principale; quia juramentum sequitur naturam actus, cui apponitur, eamque non mutat, nec alterat, *l. fin. De non num. pecun.* Idque procedit de fidejussore, quatenus fidejussor est: nam si quis scienter juret, se daturum summam excedentem debitum principale, tenebitur ad solvendum, non ut fidejussor, sed ut promissor principalis, quoad excessum, juramentum enim est argumentum enixæ voluntatis, *l. Cum pater*; 77. §. *Filius, ff. de Legat. 2.* in quo consentit etiam *Mol. c. l.*

IX. Assertio 4. Si debitor principalis fuit obligatus ad solvendam pecuniam, & fidejussor obligetur ad solvendam aliam rem, quæ non est pecunia, v. g. triticum, vel vinum, obligatio est nulla; quia est obligatio rei diversæ, contra vero, quando debitor principalis obligatus est solvere rem, quæ non est pecunia, & fidejussor obligatur ad solvendam pecuniam, non censetur obligatio rei diversæ, ac proinde est valida, *l. Si ita*; 42. *ff. locati.* quia scilicet pecunia est æstimatio omnium aliarum rerum, & earum quoad valorem mensura, *Mol. cit. dis. nu. 8.* ubi *n. 10.* id limitat, modo obligatio fidejussoris ex alio capite non reddatur durior, quam obligatio debitoris principalis.

X. Assertio 5. Obligatio fidejussoria transit etiam ad hæredes fidejussoris, sive hoc expressum sit, sive non, §. *Fidejussor* 2. *Instit. h. t.* & ibi *Gl. V. Relinquit obligatum, l. Potest*; 4. *ff. h. t. & l. Fidejussoris*; 24. *C. eod.* quod intelligendum est, si fidejussor se obligavit ratione contractus, vel quasi alterius: *Gl. in cit. §. Fidejussor.* Secus si obligatio descendat ex delicto vel quasi alterius, nisi fidejussor pro reo ad certam Pœnam se obligasset, tunc enim etiam hæredes ejus tenerentur, *Schneidew. in cit. §. Fidejussor.*

Ex dictis infertur, nec esse proprie fidejussorem illum, qui se constituit debitorem principalem pro alio; quia non se obligat ad solvendum debitum accessorie, & in defectum alterius: sed æque primo, ideoque statim etiam ante principalem debitorem conveniri potest, *Less. cit. c. 28. num. 3.*

§. II.

An Prælatus Ecclesiæ, vel alius Clericus, aut Religiosus fidejubere possit pro alio?

XI. Quæritur primo. An Prælatus Ecclesiasticus fidejubere possit pro alio? Resp. primo Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiasticus, secularis, vel etiam regularis, ex reditibus Mensæ suæ fidejubere potest pro alio, etiam non requisito Capituli aut Conventus consensu, dummodo id fiat ex justa causa, & non in magna quantitate, neque cum notabili detrimento Ecclesiæ; nam talis facultas ad liberam potestatem administrandi, quam Prælatus habet, pertinere videtur: & cum fidejubere sit officium charitatis, ac beneficentiæ, non debet censeri ab Ecclesiæ Prælatis alienum, *Silvest. V. Fidejussor, q. 4. Sanch. Lib. 6. Moral. c. 24. nu. 39. Laym. in dis. Can. de rer. Eccles. alien. Thes. 98.* ideoque etiam donationes simili ratione facere potest, *c. 2. de donat.* de quo infra. Non obstat, quod in *c. Te quidem*; 29. *caus. 12. q. 1.* dicitur, ne Episcopus (idemque est de aliis Prælatis & Clericis) fidejussor existat; quia id intelligi debet, ne fiat, cum Ecclesiæ detrimento, vel quod id non deceat, si fiat sine justa causa, aut frequenter, præsertim erga Laicos, *Abb. in c. 1. nu. 1. h. tit.* Resp. secundo, si Prælatus nomine Ecclesiæ suæ, cum consensu Capituli, aut Conventus sui, pro alio fidejubeat, Ecclesia, seu Monasterium ex tali fidejussione obligatur, *arg. c. pen. h. t.* & ibi Canonistæ communiter; quia Prælatus & Capitulum repræsentant totum Corpus Ecclesiæ dummodo fidejussio non sit talis, ut in defectum debitoris principalis, bona immobilia, aut mobilia pretiosa, & quæ servando servari possunt, necessarium sit alienare: talis enim fidejussio irrita est, cum per illam perveniri possit ad alienationem; nam cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia admitti non debet, *juxta Reg. 83. in 6. Abb. in cit. c. pen. n. 5. h. t.* Vel etsi valeat talis fidejussio, non tamen extendi debeat ad ea bona, quæ alienari sunt prohibita; cum ista tacite sive ipso jure excepta esse in fidejussione censenda sint. Quod si ex fidejussione damnum Ecclesiæ inferatur, quoad alia bona, quæ alienari possunt, Beneficium restitutionis in integrum Ecclesiæ competit, *Laym. in cit. dis. Thes. 99.* Si vero ipse Prælatus fidejubendo, sive pro alienis debitis solvendis spondendo, Ecclesiam notabiliter gravet, ab Ecclesiæ administratione in spiritualibus & temporalibus suspensionem ipso jure incurrit, *Laym. in cit. disp. Thes. 98.*

XII. Quæritur secundo. An Clericus possit fidejubere pro alio? Resp. primo. Clericus Beneficiarius, quoad obligationem bonorum suorum patrimonialium, vel quasi patrimonialium, ac si justum, sibique debitum stipendium accipiat, sine cujusquam injuria, fidejubere potest, ut ex communi tradit *Hostiens. & Joan. Andr. in c. 1. nu. 2. h. t. Laym. in cit. dis. Thes. 101. in fine.* quia ex iis etiam donare potest. Imo etiam quantum ad reditus ex titulis Ecclesiasticis perceptos, quorum liberum dominium & administrationem Clericus habet (secus est de reditibus superfluis, qui pauperibus, vel aliis piis causis applicari debent, de quo infra) ex causa rationabili, non tantum valide, sed etiam licite fidejubere potest Benefi-

neficiatius, præsertim pro Clerico, *Hostiens. in cit. c. 1. in fine h. t. Silvest. V. Fidejussor, q. 3.* Idque sumitur ex *c. Pervenit ; 2. h. t.* Ubi cum Clericus R. pro aliis duobus Clericis pecunias mutuo a mercatoribus Bononiensibus accipientibus fidejussisset, eisque non solventibus, ipsemet solvere coactus fuisset: querela de hac re delata ad Lucium III. Pontificem; is respondit, cum dictus Clericus R. exinde dispendium pati non debeat, ex quo præmium meretur, ideo se Bononiensi Episcopo mandasse, ut si ex prædictorum duorum Clericorum confessione, vel alius legitime constiterit, rem ita se habere, sicut Clericus R. retulit, iidem Clerici debitore moneantur, ut pecunias fidejussori, quas pro eis solvit, restituant, eumque indemnem servent: alioquin ex eorum reditibus (Ecclesiasticis) debita solvantur, & damna, quæ ob id passus fuit Clericus fidejussor, eidem resarciantur, vel reditus ipsorum debiturum eidem assignentur, donec damna compensata fuerint, & debita sine diminutione soluta. Prædicti vero Clerici si fidei & juramenti sui Religionem ipsos violasse constiterit, ab officio & beneficio suspendentur.

XIII. Notandum primo. Ratio, cur Clericus Beneficiatius fidejubere possit, etiam pro Laico saltem ob urgentem necessitatem, vel aliam justam causam, est, quia hoc est officium charitatis, & quandoque etiam misericordiæ, si is, pro quo fidejubetur, in gravi necessitate sit constitutus, ideo Clericis prohiberi non decet, *Abb. in c. 1. nu. 3. & 4. h. t.* Quod si Clericus, etiam sine urgente necessitate, vel justa causa, fidejubeat, sive pro Clerico, sive pro Laico, valida est fidejussio, ut tradit *Gl. in c. Te quidem; 29. V. Ne fidejussor caus. 12. q. 2. Mol. tr. 2. de justit. dis. 340. num. 21.*

Notandum secundo. Similiter etiam Religiosi, qui beneficium aliquod obtinent, ex rationabili causa, fidejubere pro aliis possunt, etiam irrequisito consensu Prælati; cum potestas administrandi reditus beneficiales ipsis, secundum SS. Canones, sit concessa, dummodo talis fidejussio non cedat in detrimentum Ecclesiæ, cui servit beneficiarius Religiosus, aut successoris, ut ex *Covarr.* tradit *Laym. cit. Thes. 102.*

Notandum tertio. Si de delicto perjurii commisso a Clerico non principaliter, sed incidenter solum, in judicio actum fuerit, ut in casu *cit. c. 2. h. t.* tum Judex ex officio potest illud punire pœna extraordinaria & mitiore, videlicet suspensione ab officio & beneficio, si per denunciationem crimen ad Judicem pervenit, cum alias pœna ordinaria criminis perjurii sit pœna depositionis, seu privationis, *c. Querelam; 10. de jurejur. Gl. fin. in cit. cap. 2. & Abb. ibid. nu. 4.*

XIV. Resp. secundo. Clericus fidejussionibus intervenicos abjiciatur, sive deponatur, prout statuitur in *c. Clericus; 1. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Cantuariensi, cujus cap. verior & expeditior explicatio est, quod Clericus qui beneficium, vel administrationem aliquam habet, non potest fide jubere in damnum seu præjudicium Ecclesiæ, aut redituum Ecclesiasticorum, quorum dominium seu potestatem libere & pro arbitratu suo de iis disponendi non habet: alioquin si frequenter id faciat, & pro quantitate non modica, deponi debet, ut tradit *Abb. in cit. c. 1. nu. 1. & 4. & c. 2. num. 12.* Ratio est, quia tales reditus ex Ecclesiastico Titulo provenientes, non possunt ad quoslibet usus etiam profanos expendi: sed in Ecclesiæ utilitatem expendi debent, ideoque neque per fidejussionem periculo exponi possunt, ut ad tales usus deriventur, *Laym. in cit. dis. Thes. 101.* Debet autem Clericus illicite fidejubens deponi ab Ecclesia, seu Ecclesiastico officio, sive Beneficio, nisi se correxerit, vel a Clero seu statu Clericali, post trinam monitionem, vel a fidejussione, ut ad illam non admittatur, prout varie explicant DD. *Imola hic num. 1. Abb. numer. 5.* Porro non potest creditor invitus cogi admittere Clericum fidejussorem, sed recusare illum potest, ut tradit *Abb. in cit. c. 1. num. 6.* quia minus ipsi provisum est, cum Clericus difficilius exconi possit, ob privilegium fori & competentiæ, quo gaudent Clerici. Deinde non potest Clericus dari a Laico fidejussor judicio sistendi causa; quia talis fidejussor debet esse ejusdem fori, cujus est principalis, vel renunciare foro suo, *l. 2. ff. Si qui in jus vocatus non ierit*, quod non potest facere Clericus, *c. Significasti; 18. de foro compet. Abb. in cit. c. 1. nu. 5.*

XV. Quæritur tertio. An Religiosus possit fidejubere? Resp. nullus Religiosus potest, sine licentia Prælati sui, & consensu majoris partis Capituli, pro alio fidejubere, prout statuitur in *c. Quod quibusdam; 4. h. t.* Ubi Papa Innocentius III. quod quibusdam Religiosis a Sede Apostolica prohibitum erat in Concilio generali Lateranensi, generaliter extendit ad omnes Religiosos, ne quis videlicet, absque licentia Abbatis sui, & majoris partis Capituli, pro aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat, ultra summam communi providentia (Capituli) constitutam: alioquin Conventus non tenetur pro his respondere, sive non obligatur ex fidejussione, nisi in utilitatem Domus (scilicet Ecclesiæ, vel Monasterii) pecuniam illam versam fuisse manifeste constiterit. Qui vero contra hoc statutum facere præsumpserit, gravius puniatur: (ad arbitrium Judicis, cum hic certa pœna non sit expressa) *Gl. fin. hic.*

XVI. Extenditur autem, quod talis fidejussio Religiosi, non tantum sit illicita, sed etiam irrita, ita ut Monasterium, vel Collegium nullam inde obligationem contrahat, ut post *Jo. Andr. in c. n. n. 6. Ne Clerici vel Monachi in 6.* licet *Molin. cit. dis. 540. num. 23. Sanch. l. 6. Moral. c. 14. numer. 41.* Ratio est, quia Religiosus proprium non habet, quod obliget alteri, ideo fidejussio, sine legitima licentia, est irrita, sicut & donatio, & quævis alia dispositio sine legitima facultate facta, licet fidejussio Clerici secularis sit valida, ut supra dictum. Extenditur secundo. Quod Religiosus fidejubere non potest, etiamsi ipsi peculium concessum sit ad certam causam, v. g. ad necessaria sibi comparanda, dum versatur in studio litterarum, vel ad iter faciendum; quia fidejussio est extra talem causam, sic
donare potest, nisi dando moderatam eleemosynam, ...
num. 3. & Sanch. c. l. nu. 42. Veruntamen si Religios...
stens in studiis litterarum, cum licentia Prælati, ...
cessaria sustentatione mutuas pecunias accipiat, ob...
Monasterium, *Sanch. c. l. & Laym. in cit. dis. Thesi* ...
quo suo loco. Porro ex *cit. c. 4. & pen. h. t.* per sensu...
trarium, colligitur, quod si Religiosus, cum licent...
consensu Prælati sui, & majoris partis Capituli, fide...
pro altero, fidejussionem valere, & Monasterium obl...
quia sicut Monasterium per se potest se obligare, ita
per Religiosum suum, dando ei consensum, tunc co...
rinde est, ac si Capitulum seu Monasterium obligar...
Gl. in cit. c. pen. V. Fidejubeat, dum enim consentit i...
obligationem, qui ex bonis suis obligari non potest
nihil proprium habeat, eam in se suscipere ipsum M...
rium censetur.

Limitatur autem, quod dictum est, Religiosum non
fidejubere, sine consensu Prælati & Capituli, si in
Religione consuetudo non sit, ut Capitulum, seu C...
tus congregetur, tunc enim solus Superior fidejube...
test, vel Religio facultatem hanc dare fidejubendi pe...
dummodo fidejussio non fiat cum notabili damno Col...
nec ultra quantitatem in hoc genere definitam, *Molin*
dis. nu. 23. Sanch. c. l. nu. 38. & Laym. c. l. plura ad h...
pertinentia dicentur *Tit. seq.*

§. III.

Quibus casibus fidejussor, etiam antequam solvat, agere adversus debitorem principalem, ut ipsum obligatione liberet?

XVII. Tres casus enumerantur in *c. Eum; 5. & ult* ...
Ubi Gregorius IX. ita rescribit, si is, qui se pro ...
fidejussorio nomine obligavit, diu in obligatione ...
quia debitor diu solvere cessavit, aut dissipare bo...
cœpit, vel si ipse fidejussor ad solvendum a Judic...
demnatus fuit, jure potest convenire debitorem, ...
tere, ut se a fidejussione liberet. Idemque habetu...
Lucius; 38. in fine ff. Mandati.

XVIII. Primus igitur casus est, si debitor diu ne...
solvere debitum, sive diu in culpabili mora solvendi
nam quamvis, ordinarie loquendo, fidejussor non poss...
re contra debitorem, pro quo fidejussit, priusquam ...
pro eo solverit, ut constat ex *l. Si pro ea; C. Mandat*...
tradit, *Imola hic. not. 1.* Id tamen fallit primo, si diu
dejussione stetit: quando autem diu cessasse in solutio...
stetisse in obligatione censendus sit, id Judicis arbitri...
nirodum relinquitur, ut tradit *Gl. in cit. l. Lucius; 38.*
tempore, & V. Condemnetur, & Gl. fin. in cit. c. ult. h. t.

Secundus casus est, si debitor principalis cœpit dis...
re bona sua, adeoque incipiat ad inopiam vergere, ...
fidejussor sit in periculo, tunc enim petere potest a J...
ut liberetur, etiam priusquam solvat, *cit. c. ult. h. t.*
l. Lucius, & cit. l. Si pro ea, C. Mandati, ubi *Gl.* com...
ter recepta ait, secus esse dicendum, si jam tempore
jussionis cœpit dilapidare bona; tunc enim fidejussor h...
ticulum sponte in se suscepisse censetur.

Tertius casus est, si fidejussor pro debitore princi...
Judice condemnatus fuit, tunc enim statim antequam
vat, agere potest adversus debitorem principalem, ...
sum liberet, & indemnem servet, *cit. c. ult. h. t. & cit.*
Lucius; & l. Fidejussor; 45. ff. h. t. quia perinde est, ac
visset, cum sententia paratam habeat executionem, ...
rem 56. ff. de re judic. Idque extenditur, ut etiam proc...
si post factam conclusionem in causa, evidenter appar...
dejussorem condemnandum esse, quia tunc habetur qu...
condemnato, *Barbos. in Collect. in cit. c. ult. nu. 9.* Ex...
nisi fidejussore condemnato, appellasset debitor, nam ...
pellationem sententia suspenditur, & exspectandus e...
eventus, vel nisi fidejussor culpa sua condemnatus sit,
c. l. num. 11. & 12. Præter prædictos tres casus expres...
cit. c. ult. potest quarto fidejussor, antequam solvat, c...
nire debitorem, ut ipsum liberet a fidejussione sua, ...
initio per pactum conventum sit, ut elapso certo tem...
vel aliqua conditione, fidejussor liberaretur, *cit. l. L*...
& l. Si pro ea, Gl. in cit. c. ult. V. Si diu, Barb. ibid. nu...
Quinto, si fidejussor vellet peregre proficisci in longi...
Regiones diu absuturus, ideoque periculum immin...
Abb. in cit. c. ult. nu. 4. Sexto, si graves seu capitales i...
citiæ ortæ sint inter debitorem, & fidejussorem, ...
culpa, tunc enim agere non potest, quia in fidejussor...
testate esset, se pro libito liberare a fidejussione, *Ba*...
l. num. 14. Ubi plures exceptiones ponit.

XIX. Cæterum huc pertinet, quod habetur in *c. Cu*...
rus; 3. h. t. Ubi talis casus proponitur: Cancellarius ...
tuariensis quandam pecuniæ summam mutuo accepit
ditoribus Bononiensibus, pro qua pecunia M. Simo...
jussit: cum autem Cancellarius debitum non persolv...
dictus Simon a creditoribus sæpe molestatus, & de...
augmentatum fuit. Re delata ad Lucium III. is m...
vit Archiepiscopo Cantuariensi, ut si de iis, quæ
sunt, ipsi legitime constiterit, Cancellarium debito...
ut eundem Simonem a fidejussione sua, sine mora ...
beret, per Ecclesiasticam censuram compellat. Si ...
tem Cancellarius debitum ejusque augmentum, siv...
cessiones negaverit, non obstante consuetudine tan...
legi contraria, debitorem juramentum calumniæ ...
cogat. Præterea, quia difficile foret fidejussori teste...
in Angliam adducere, ideo præcipit Pontifex, ut A...
episcopus Judicibus Bononiensibus per litteras significe...
tisfactione idonea a Cancellario accepta, quod ad ...
audiendos, intra terminum competentem, ire, ve...

„ tere velit) ut testes, vice sua, recipiant, & diligenter
„ examinent, ac depositiones eorum clausas transmittant,
„ simulque significent, quanta fides instrumentis vel testibus
„ adhibenda sit.

XX. Ubi Notandum primo. Si debitor principalis in culpabili mora solvendi existat, & fidejussor super solutione saepius molestetur, potest is agere contra debitorem, & petere, ut a fidejussione sua illum liberet, prout sumitur ex hoc *c. & notat Gl. hic V. Absolvat, & Abb. nu. 2.* & dictum paulo supra.

Notandum secundo. Si fidejussor ample, sive in omnem causam & eventum se obligavit pro debitore principali, tum tenetur praestare etiam accessiones, nempe interesse; seu damnum & lucrum cessans creditori, in defectum debitoris, si in culpabili mora solvendi fuerit, *l. Quare; 34. ff. Locati, l. Fidejussor; 10. C. h. t. Gl. hic V. Accessiones, & Abb. nu. 7. Silvest. V. Fidejussor. q. 13.* alias vero non tenetur, si nimirum fidejussit solum pro summa capitali, non procensibus aut usuris, *Hostiens. hic V. Accessiones.* Porro non semper id, quod accedit sorti, est usura: sed potest esse interesse, & non tantum debitor, sed etiam, in defectum illius, fidejussor illud praestare debet & potest ab eo peti, etiam secundum Canones, *Imol. in cit. c. Constitutus; num. 6. h. tit.*

Notandum tertio. Non potest consuetudine induci, ut recusetur juramentum calumniae, prout sumitur ex hoc cap. & dictum supra *Lib. 2. Tit. 7. nu. 6.*

Notandum quarto. Si testes sint extra Provinciam, vel in loco remote distante constituti, non debent inde evocari: sed Judici illius loci committi debet, ut testes suo juramento examinet, eorumque depositiones recipiat, easque clausas, & obsignatas transmittat Judici, qui de causa cognoscat, simulque significet, quanta fides testibus adhibenda sit, prout habetur in *cit. c. Constitutus; §. Praeterea,* & ibi *Gl. magna in notatis, & V. Quanta fides, & in l. 3. §. ult. ff. de testib.* sed haec alio pertinent.

XXI. Postremo illud hic addendum: duo potissimum beneficia seu exceptiones jure competere fidejussoribus. Primum est, exceptio seu beneficium ordinis sive excussionis; nam Jure novo, si quis ex fidejussoribus conveniatur a creditore, isq; petat debitum, potest contra eundem excipere, quod non tenetur solvere, nisi prius excusso debitore principali, notorie constiterit, ipsum solvendo non esse, sive in totum, sive in partem, *Auth. Praesente C. h. t.* quod beneficium tamen ei non competit, si debitor principalis sit absens, fidejussor vero praesens, nisi hic promiserit sistere debitorem principalem intra certum tempus a Judice definitum, *cit. Auth. Praesente;* Vel nisi fidejussor huic beneficio specialiter renunciaverit, quod facere potest, quia tantum in favorem illius est concessum, *Abb. in c. 2. nu. 6. h. t. Mynsing. cent. 2. obs. 15. Gail. l. 2. obs. 77. num. 21.* Neque tamen sufficit renunciatio generalis, *Zaes. ff. h. t. nu. 20.* Non habet etiam locum, si debitor sit difficilis conventionis, quia potens, injuriosus & rixosus, ita ut difficulter execui possit, *Gail. c. l. Mynsing. c. l.* vel si notorium sit, debitorem non esse solvendo, *Zaes. c. l. num. 19.* apud quem plura de hoc videri possunt.

Alterum est Beneficium divisionis: Nam si plures pro eodem debito fidejusserunt, etsi singuli in solidum obligentur, & conveniri possint, ita ut a quolibet ex fidejussoribus creditor totum debitum petere possit, dummodo omnes fidejussores sint solvendo, tempore propositae exceptionis, etiamsi postea desierint esse solvendo, competit eis exceptio ex Epistola D. Hadriani Imperatoris, ut obligatio debiti in portiones dividatur, ita ut quilibet ex fidejussoribus nonnisi pro virili parte conveniri possit, *§. Si plures Instit. h. t. in fine, l. Non recte; 3. Cod.* Quod si quis ex fidejussoribus, tempore divisionis, non sit solvendo, reliqui obligantur, & cogi possunt ad solvendum totum debitum, imo etiam unus, qui solvendo est, *cit. §. Si plures Instit. h. t.* neque enim hoc beneficium concessum est fidejussoribus, nisi quatenus fieri potest divisio, sine gravi damno creditoris, *cit. §. Si plures Instit. h. tit.* Si vero post factam legitime divisionem debiti, inter confidejussores, aliqui fiant non solvendo, id accidit damno creditoris, qui sibi imputare debet, quod illos tempestive non excusserit, & convenerit, dum adhuc solvendo erant. Neque hoc obesse potest aliis confidejussoribus, qui semel liberati non possunt inviti reduci in pristinam obligationem, *l. Inter eos; 51. §. Cum inter; ff. h. t. l. Liberum; 16. C. eod. Zaes. ff. h. t. nu. 28.* apud quem plura de hac re videri possunt.

TITULUS XXIII.

De Solutionibus.

Postquam in praecedentibus Titulis dictum est de pignoribus, & fidejussoribus, quae sunt cautiones quaedam, seu satisdationes de solvendo debito, ideo nunc hoc Tit. agitur de solutionibus. Porro solutio dupliciter accipitur, vel generaliter, & late, pro liberatione, seu satisfactione quocunque modo facta, l. Solutionis; 54. ff. de solutionibus l. Liberationis; 47. & l. Solutionis; 176. ff. de V. S. vel specialiter, & stricte, pro naturali praestatione, seu redditione ejus, quod debetur, l. Solutam; 49. & l. pen. ff. nu. 5. quia tamen potissimum hic agitur de solutionibus obligationis, seu debiti, quod ex mutuo dato, & accepto contrahitur, ideo de contractu mutui quaedam hoc loco scitu necessaria praemittemus.

§. I.

Quid sit mutuum, & de conditionibus requisitis ad substantiam & valorem ejusdem?

I. Assertio 1. Mutuum definitus a Bartolo in *l. 2. §. fin. nu. ult. ff. de reb. credit.* Est contractus celebratus ab aliquo, datione vera vel ficta rei consistentis in pondere, numero, & mensura, spe recipiendi tantundem in genere suo: quae definitio est communiter recepta a DD. ut videre est apud *Azor. p. 3. Instit. Tract. de mutuo c. 5. q. 2.* a quo non multum distat definitio Vulteji *Lib. 1. Jurisp. Rom. c. 33.* Mutuum, quae & mutuatio dicitur, est contractus re initus, quo rem nostram in quantitate consistentem ita damus, ut qui accipit, eandem reddat, non quidem in specie, sed in genere. Addunt aliqui ejusdem bonitatis & qualitatis, *Azor. c. l.* Dicitur contractus, quod ponitur loco generis, quamvis remotioris, nam proximum genus est creditum, cujus est species, *Zaesius ff. de reb. credit. num. 7.* & quidem est contractus nominatus, quippe habens nomen proprium, & speciale, cum aliis contractibus non communicabile, & is qui dat, mutuans, qui vero accipit mutuatarius appellatur. Dicitur autem mutuum contractus re initus quia non solo consensu, sed re perficitur, *Instit. dicto Tit. in princ.* Quare etsi quis promittat se pecuniam, vel aliam rem mutuam alicui daturum: non tamen prius est mutuum contractum, quam pecunia numeretur, vel res alia tradatur, *l. 2. §. Creditum ff. de reb. cred.* Ubi dicitur, mutuum non potest esse, nisi proficiscatur pecunia, vel alia res consistens in pondere, numero vel mensura, *Gl. ibid. V. Pecunia:* in quo etiam differt a credito in genere, quod potest esse sine rei interventu, *cit. §. Creditum.* Reliqua, quae loco differentiae posita sunt in allatis definitionibus, patebunt ex dicendis.

II. Assertio 2. Ad substantiam & valorem mutui sequiritur primo, ut dominium rei traditae transferatur in accipientem: nam dare est dominium transferre, *§. Si itaque, Institut. de action.* Ubi dicitur, dari cuiquam id intelligitur, quod ita datur, ut ejus fiat, ideoque in mutui datione oportet dominum esse dantem, *l. 2. §. In mutuo, ff. de reb. credit.* appellata est enim mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit, & ideo si non fiat tuum, non nascitur obligatio mutui, *cit. l. 2. §. Appellata:* vel saltem oportet mutuo dantem esse quasi dominum, secundum *Gl. in cit. l. 2. §. In mutui V. Dominum,* & tunc transfertur in accipientem usucapiendi conditio, *Vult. cit. c. 31. §. Est autem.* Et in hoc mutuum distinguitur a commodato, deposito, locatione, & pignore, in his enim dominium rei in accipientem non transfertur. Est autem duplex mutui datio, vera, vel quasi, sive ficta. Vera est, quae ab initio statim traditione & acceptione rei perficitur: quasi seu ficta est, quae cum ab initio non esset, ex post facto inducitur ex legis dispositione, *Vult. c. l. §. Mutui datio.* Ut si quis pecunia apud aliquem deposita, postea permittat, ut ea utatur, tunc pecunia, quae est deponentis, fit depositarii, *l. Certi; 9. §. fin. ff. de reb. cred.* nam hujusmodi consensus est loco traditionis, *Zaesius ff. eod. nu. 12.* Porro creditor non cogitur probare, pecuniam, quam mutuavit, esse suam; non enim inquirendum est, onde originem pecunia credita habuerit, sive ad eum pervenerit: sed sufficit, ut propriam creditam esse, *l. Non unde; 7. C. Si certum petat.* Et hinc etiam pecunia ex re furtiva redacta, mutuo dari potest, quia licet fur non sit dominus rei furtivae; ideoque, si ea vendatur, non transferatur dominium, est tamen dominus pecuniae ex illa acceptae, *l. Quivis; 48. §. fin. ff. de furtis, Accursius in cit. l. 2. In casu,* res enim vitio furti affecta est, non autem pecunia ex ea redacta, *Zaes. ff. h. tit. num. 13.*

III. Secunda conditio requisita ad valorem mutui est, ut dentur res, quae in quantitate, hoc est, in numero, pondere aut mensura consistunt, sive quae numerari, ut pecunia, vel ponderari, ut aurum, argentum, piper &c. vel mensurari, ut frumentum, vinum, oleum, non solum possunt, sed etiam solent, *princ. Instit. quib. mod. re contr. obl. l. 2. §. Mutui datio ff. de reb. credit.* Ubi additur, quoniam eorum datione possumus in creditum ire, quia in genere suo functionem recipiunt (id est, permutationem, *Gl. ibid. V. eod.*) per solutionem (magis) quam per speciem, hoc est, ut explicat *VVesenb. in paratit. ff. eod. nu. 11. & Vultej. c. l.* una, vice alterius fungitur, ita ut tametsi per solutionem una res pro altera reddatur, quia non idem corpus in specie, sive in individuo redditur, quod mutuo datum est: eo tamen ipso, quod res ejusdem generis seu speciei, bonitatis, & quantitatis redditur, in effectu, & quoad usum, idem est, ac si eadem numero, sive in individuo res redderetur, v. g. si quis tibi pro urna vini Gallici optimi mutuo data reddat urnam ejusdem vini, haec urna, quam recipis, fungitur vice ejus, quam tu mutuo dedisti; quia etsi revera sit diversa, hoc est diversum corpus, sive aliud vinum in individuo, cum illud, quod datum, forte jam sit absumptum: quia tamen hoc vinum tantundem valet substantia, quantitate, qualitate & usu, tantumque tibi praestat, quantum illud, quod mutuo dedisti, praestare poterat, ideo in effectu non aliud pro alio, sed idem tibi solutum, & redditum censetur. Quare in iis rebus, quae functionem non recipiunt in eodem genere, hoc est, non possunt facile reddi, in eadem bonitate & qualitate, non habet locum mutuum, sed vel permutatio, si dominium transferatur, vel commodum, si usus tantum concedatur: cujusmodi res sunt equi, oves & aliae pecudes: nam licet hae sint similes in eodem genere, seu ut Philosophi loquuntur, in eadem specie: ipsa tamen individua bonitate, qualitate & usu differunt, ideoque permutari quidem possunt, si conveniatur, ut alia ovis, alius equus reddatur, non autem proprie mutuo dari, *VVesenbec. c. l.*

IV.

IV. Tertio requiritur ad substantiam & valorem mutui, ut eadem res, non in specie seu individuo, sed in genere, hoc est, ejusdem naturæ, qualitatis, & quantitatis reddatur, *princ. Instit. quib. mod. re contrah. & l. 2. in princ. ff. de reb. cred.* alioqui si convenit, ut idem reddatur in specie, sive individuo idem corpus, aut eadem corpora, vel commodatum erit, ut si quis pecuniam v. g. alteri ad ostentationem vel pompam commodaverit, *l. 3. & l. seq. ff. Commod.* vel depositum, si quis solam pecuniæ custodiam alteri commodaverit, *cit. l. 2. in princ. ff. de reb. cred.* quod si convenit, ut non idem, sed aliud genus reddatur, v. g. pro tritico vinum, non est mutuum, sed permutatio, vel contractus innominatus, do ut des. *c. l. 2. in princ.* & ibi *Gl. V. Non erit.* Ratio est, quia si eadem res in specie sive in individuo reddenda esset, inutile foret mutuum, cum rerum, quæ in pondere, numero & mensura consistunt, & materia sunt mutui, non alius sit usus, nisi abusus, & consumptio, ideoque inutiliter mutuo darentur, si eædem numero reddi deberent, *VVesemb. in parat. ff. de reb. cred. n. 11. Zoesius ib. n. 17.* Necesse tamen est, ut quando res ejusdem generis redditur, ejusdem quoque sit bonitatis, neque enim satisfieret mutuo, si deterior redderetur, v. g. vinum novum pro vetere, quod intelligendum est de bonitate rei intrinseca, non de extrinseco rei valore, qui pro temporum varietate mutari potest.

V. Quarto requiritur ad mutuum, ut sit gratuitum, juxta illud *Luc. 6. Mutuum date nihil inde sperantes*; nam si pretium interveniat, est venditio: si merces, locatio: si lucrum, usura: adeoque peccatum, *Azor. tr. de mutuo c. 3. Vers. 4.* Etsi enim pro usu cæterarum rerum, quarum dominium non transfertur in accipientem, titulo locati & conducti mercedem accipere liceat: illicitum tamen est pro usu pecuniæ creditæ lucrum aliquod sperare, vel accipere, cum dominium pecuniæ penes creditorem non maneat, sed in debitorem transferatur, neque res aliena alteri, sed domino utilitatem afferre debeat. Et hinc qui, vi mutui dati, debitorem ultra sortem, sive id quod dedit, ad usuras solvendas obligat, satis ostendit, se non nisi spe lucri ex aliena pecunia acquirendi, & cum detrimento debitoris mutuum dare quod non solum est contra justitiam, sed etiam contra charitatem proximi, proficiscitur enim mutuum ex charitate, ut scilicet res ad necessarium usum opportunæ inter homines communicentur, adeoque sua natura gratuitum esse debet. Atque hinc usuraria pravitas principaliter, & proprie in mutuo committitur, quando ultra sortem aliquid ex mutuo accipitur, ut docent communiter DD. quamvis ex prava contrahentium intentione, etiam in cæteris contractibus aliquando usura reperiatur, ut constat ex *c. Consuluit; 10. de usur. c. Ad nostram; 5. de empt. & vend. c. Illo; 4. de pignor.* An autem ratione lucri cessantis, & damni emergentis, liceat aliquid ultra sortem accipere, suo loco dicetur.

VI. Cæterum illud hic addendum, si pecunia, vel alia res mutuo data, casu fortuito perierit, & multo magis si culpa, etiam levissima, debitoris seu mutuatarii, hic nihilominus reddere debet mutuum, ut constat ex *l. Incendium; 11. C. Si certum petat.* & ibi *Gl. V. Incendium.* Ratio est, quia per mutuum dominium rei creditæ transit in accipientem: res autem quælibet, si casu fortuito pereat, domino perit *l. Pignus; 9. C. de pignor. act.* Excipi debet, nisi debitor ex mutuo, seu mutuatarius obtulerit creditori quod debet, isque sine justa causa accipere recusaverit; nam si post oblationem factam, & recusatam, pecunia credita, vel alia res mutuata, sine culpa debitoris perierit, aut perdita sit, potest debitor contra creditorem, doli mali exceptione se tueri, quanquam aliquando interpellatus non solverit, *l. Qui Decem; 32. ff. de solut.* dummodo pecuniam, vel aliam rem mutuatam, opportuno tempore & loco, etiam nude & citra consignationem, vel depositionem, debitor obtulerit, *Gothofr. ibid. lit. S.* Secus si tempore importuno, vel loco alieno obtulisset, tunc enim periculum non creditoris, sed debitoris erit, *l. Si soluturus; 39. ff. Eodem*, ac proinde eadem species, v. g. frumenti vel vini, quoad quantitatem & qualitatem, cum ea, quæ mutuo accepta est, reddi debet, sive valor aut æstimatio extrinsecus imposita decreverit, sive aucta fuerit, quia idem frumentum vel vinum est, quando plus, & quando minus valet, *Bart. in l. 3. n. 26. ff. de rebus credit. Zoesius ff. eod. num. 25. Laym. l. 3. tr. 4. c. 15. n. 1.* At vero in pecunia reddenda est eadem quantitas, secundum valorem seu æstimationem extrinsecus impositam, quæ fuit tempore contractus & numerationis, sive valor extrinsecus pecuniæ postea auctus fuerit, sive decreverit; quia illa quantitas mutuo data est, non corpora, nisi aliter sit conventum, vel nisi, ob moram debitoris, creditor damnum pateretur, *l. Quod te; 5. ff. de reb. cred. Zoes. ff. eod. n. 24.*

§. II.

An Ecclesia, vel Prælatus, ejus nomine, possit mutuum dare, & an ac quo modo Ecclesia, vel Monasterium obligetur ex mutuo ipsi dato?

VII. Assertio 1. Si Ecclesia, vel ejus Prælatus habet reditus Ecclesiasticos abundantes, non prohibetur mutuum dare indigentibus pecunia, modo sors, sive summa capitalis assecuretur per pignora, vel fidejussores; quia hoc est opus pietatis & misericordiæ, & Ecclesia ex eo non gravatur, ut docet, *Jo. Andr. in c. n. 2. h. t. & Abb. ibid. n. ult. Laym. in dis. de rer. Eccles. alienat. Thes. 102.* alioqui vero si proximi necessitas non urgeat, ad bonam administrationem Prælati pertinet, ut res Ecclesiæ augeat, adeoque ut superfluos reditus vendat, pecunias ad emendum expendat &c. sicut hoc ipsum Tutores & Curatores minorum facere jubentur, ut patet ex *l. Ita autem; 3. in princ. & l. Tutor qui; 7. §. Si post. ff. de administ. & peric. T[utor.] Tutores; 24. C. Eodem. Laym. c. l.*

VIII. Et hinc in *c. Si quorundam; 2. h. t.* Grego[rius]
„ prohibet universis Ecclesiarum Prælatis, ne qui
„ Ecclesiam sibi commissam præsumat gravare pr[o]
„ debitis, sive aliena debita, nomine Ecclesiæ, [fidejubendo]
„ do, (mutuum accipiendo, vel alii dando, vel
„ fidejubendo, *Gl. hic V. Gravare*) aut litteras v[el]
„ tradendo, alicui (id est litteras sigillatas, per q[uas]
„ cedunt Prælati, ut quis possit pecuniam mutuo a[ccipere]
„ nomine suo, & Ecclesiæ suæ, *Gl. hic V. Litteras*)
„ Ecclesia obligari possit. Quod si hoc attentatum
„ Prælatis, Ecclesiæ ad solutionem talium debitor[um]
„ teneantur: adeoque obligatio est irrita (nisi quate[nus]
„ sum est in utilitatem Ecclesiæ, *Gl. hic V. Non te[neantur]*
„ is, qui contra prohibitionem hanc facere præs[umpserit]
„ ab administratione spiritualium & temporalium e[st]
„ sus, (ipso jure, & insuper Ecclesiam ipsam red[dere]
„ bet indemnem, si in aliquo gravata sit, *Gl. hi[c]*
„ *spensum*.

IX. Porro hæc Constitutio, quatenus infert pœn[am]
censuram, non comprehendit Episcopos, *juxta c.*
sum; 4. de sentent. excomm. in 6. & Gl. margin. in cit.
r. & docet *Suar. dis. 31. de censur. Sec. 3. n. 2.* po[test ta]
men Episcopus, vel alius similem jurisdictionem ha[bens]
ista suspensione absolvere; cum non sit reservata, &
perpetuo lata, sed indefinite seu sine definitione ce[rti tem]
poris, & si auctor hujus suspensionis, videlicet P[ontifex]
voluisset esse perpetuam, & irremissibilem, id ex[pressisset]
sicut alias sæpe solet, *Suar. c. l. & Laym. l. 5. tr.*
n. 3. Veruntamen non debet Episcopus dispensare
suspensione, nisi prius Ecclesiæ fuerit satisfactum,
Cum olim; 24. de V. S. Suar. c. l.

X. Assertio 2. Si Prælatus, nomine Ecclesiæ,
mutuas accipiat, & in eo potestatis suæ limites e[xcedat]
tunc Ecclesia non obligatur plus solvere, quam qua[ntum]
de in Ecclesiæ utilitatem versum fuisse, creditor
tuator probaverit, prout habetur in *Auth. hoc jus*
in fine C. De SS. Eccles. & refertur in *c. 2. caus.*
sed quoad ea, quæ non constiterit in Ecclesiæ u[tilitatem]
esse conversa, obligatus est Prælatus, qui Ecclesiæ
mutuum accepit, contra quem, ejusque hæredes
agere potest, ut ex communi DD. sententia docet
tr. 2. dis. 300. n. 2. post. *Covarr. l. 2. resol. c. 17.* a

XI. Porro tunc Prælatus excedere potestatem su[am cen]
setur, si ita mutuo accipiat, ut res Ecclesiæ imm[obiles]
aut mobiles pretiosas, quæ servari possunt, ac debe[nt]
oase, vel pignori obligare sit necesse ad debiti solu[tionem]
cum enim tales res a Prælato & Capitulo alienari
sit directe, sine evidenti Ecclesiæ utilitate, aut n[ecessita]
te, ut patet ex dictis supra *Tit.* 13. consequente[r]
indirecte, occasione accepti mutui, alienari possun[t]
bona, ut inde mutuum solvatur, etiamsi interveni[at con]
sensus Prælati, & Capituli simul: nisi constet mu[tuum in]
Ecclesiæ utilitatem esse acceptum, & expensum,
enim alienatio horum bonorum fieret a Prælato & [Capitu]
lo, sine manifesta necessitate, aut utilitate Ecclesiæ
in c. pen. n. 4. de fidejuss. Mol. cit. loc. Secundo, exce[dit Præ]
latus limites suæ potestatis, si quantitas pecuniæ
acceptæ tanta sit, ut ex fructibus seu reditibus su[æ Eccle]
siæ, aut suæ administrationi commissis, solvi non
tum enim etiam probare debet mutuator, mutuum
litatem Ecclesiæ versum fuisse, *Abb. in c. pen. n. 3*
in cit. dis. Thes. 503. Tertio, si Prælatus mutuum
supra summam ipsi per statutum vel capitulationem
tam, supra quam Ecclesiam, vel mensam suam deb[et gra]
vare non possit, ut colligitur ex *cit. c. pen. Barbos.*
lect. ibid. n. 52. Laym. c. l.

Aliud vero, quoad hoc est dicendum de Admin[istratore]
Civitatis, nam si is cum consensu, aut ex manda[to Civi]
tatis, vel Consilii seu Senatus civici mutuum accipi[at, mu]
tuans non tenetur probare, id conversum esse in C[ivitatis]
utilitatem, licet ad id necesse foret; alienare bona [immo]
bilia Civitatis; quia Civitas illa alienare potest, eti[am sine]
evidente ejus utilitate, aliaque solennitate, ut doc[et]
in l. Civitas; 27. n. 2. ff. de reb. cred. Quod civitas
alienationem rerum suarum statuere potest, sicut vul[t,]
in cit. c. pen. n. 3. Mol. c. l. n. 5. quia Civitas liberan
tatem habet distrahendi bona sua.

XII. Assertio 3. Si Prælatus, nomine Ecclesiæ,
mutuas accipiat, secundum limites facultatis, seu
strationis suæ, quia nimirum, vel cum consensu C[apitulo]
totam summam mutuo accepit, ad cujus solutione[m suffi]
ciunt reditus, & alia bona mobilia non pretiosa E[cclesiæ]
vel si Prælatus solus, etiam sine Capituli consensu
do is non requiritur, mutua accepit: hoc casu o[bligatur]
Ecclesia, etiamsi a mutuatore probatum non fuerit
nias reipsa versas fuisse in utilitatem Ecclesiæ sed [etiam]
si creditor seu mutuator ostenderit, ex voluntate
& Capituli, pecunias illas mutuo acceptas fuisse
clesia, seu ob utilitatem, vel necessitatem ejusdem
procedit, sive Prælatus, qui mutuum accepit, adhu[c super]
stes sit, sive jam decesserit, ut docet *Abb. in c. 1.*
t. & cit. c. pen. n. 5. & 6. de fidejuss. Mol. cit. dis.
Laym. in cit. dis. n. 504. Ratio est, quia Prælatus ve[l solus]
vel in quibusdam casibus, una cum Capitulo, libe[ram ad]
ministrationem bonorum mobilium non pretiosarum
adeoque etiam facultatem accipiendi mutuum ob o[pportunita]
tem, vel utilitatem Ecclesiæ, & eandem obligand[i]
satis erit, si hoc ipsum ostendatur, exhibendo v. g.
mentum Authenticum, in quo hoc scriptum conti[neatur,]
nempe pro hac, vel illa necessitate Ecclesiæ, pecun[ias mu]
tuas fuisse acceptas, vel alias conjecturas afferendo,
bus id probabiliter colligi possit, videlicet quod Ec[clesia]
tem

tempore, pecuniis indiguerit, vel circa id tempus novum ædificium exstructum fuerit, vel prædium Ecclesiæ emptum &c. juxta ea, quæ tradit *Menoch. de arbitr. jud. casu* 432. 33. *& seq.*

XIII. Idque probatur etiam ex *c. 1. h. t.* Ubi ad hoc, ut Successor Prælatus teneatur debita Antecessoris solvere, solùm exigitur, ut pro necessitate Ecclesiæ contracta fuerint: ergo satis est probare, quod propter imminentem aliquam necessitatem Ecclesiæ, pecuniæ sint mutuo acceptæ, licet non probetur, ad eam ipsam necessitatem illas expensas esse; talis enim probatio difficilis foret, ideoque non facile invenirentur, qui Ecclesiis, earumque Prælatis, in casu necessitatis mutuum dare vellent, id quod in Ecclesiarum detrimentum redundaret, *Abb. in cit. c. pen. n. 7. de fidejuss.* in quo dicitur: Si Religiosus, sine licentia sui Abbatis, & majoris partis Capituli, pecuniam mutuam ab aliquo accipiat ultra summam, communi providentia, constitutam, Monasterium non obligari, nisi constet in utilitatem ejusdem versam fuisse, tunc enim agitur actione de in rem verso, ut ait *Gl. ibid. V. utilitatem.* Ex quo per sensum contrarium infertur, si Religiosus, cum requisita licentia Prælati, & Conventus, vel etiam solius Prælati, quando is talem licentiam dare potest, pecuniam mutuam accepit, mutuator non cogatur probare, eam in utilitatem ejusdem Ecclesiæ, vel Monasterii versam fuisse, ut notat etiam *Gl. ibid. V. In utilitatem.* Ergo multo magis idem dicendum erit, si Prælatus, cum consensu Capituli, vel etiam solus, in casibus, in quibus id ei concessum est, mutuam pecuniam acceperit; cum ipsi plena & libera fructuum administratio sit concessa, *Abb. c. l. num. 5. Mol. cit. disp. num. 8. contra Covarr. loc. citat.*

Non obstat *Auth. hoc jus porrectum in fine C. de SS. Eccles.* Nam in illa continetur casus specialis, quando res Ecclesiæ immobilis data in solutum creditori, cum neque res mobiles ad dissolvendum debitum adessent: neque alius emptor reperiretur, hoc enim casu, creditor probare debet, pecuniam, quam credidit, in Ecclesiæ utilitatem versam fuisse: quia talis alienatio rei immobilis invalida est, nisi constet cum Ecclesiæ utilitate, illam factam esse, *Gl. fin. ibid.* Alii explicant dictam Authent. quod loquatur de eo casu, quoad solutionem debiti necesse est, alienare bona Ecclesiæ immobilia, vel mobilia pretiosa: non autem quando sufficiunt reditus, & alia bona mobilia *Abb. in cit. c. pen. n. 7. de fidejuss. Molin. cit. loc. num.* 8. Aliud est si Administrator Civitatis mutuum accepit, ejus nomine, sine mandato vel consensu Civitatis, tunc enim non satis est, si mutuator probet se mutuum accepisse ad sublevandam necessitatem Civitatis: sed opus est, ut probet mutuum in utilitatem Civitatis versum fuisse: *l. Civitas*; 27. *ff. De reb. cred. junct. l. 1. C. de solut. & liber. debit. Civit.* Nam hujus ratio est, quia Administrator non habet ita generalem & liberam ac independentem a Civitate, vel ejus Senatu, administrationem pecuniarum, & aliarum rerum mobilium non pretiosarum, sicut habet Prælatus Ecclesiæ, qui etiam sine consensu Capituli, in pluribus casibus, mutuum accipere potest, & ideo ipsi, vel ejus creditori non debet imponi onus probandi, mutuum versum fuisse in utilitatem Ecclesiæ *Abb. in cit. c. pen. n. 8. Mol. cit. loc.*

XIV. Cæterum quando supra dictum est si ad solutionem mutui necessarium sit bona immobilia, aut mobilia pretiosa vendere, aut in solutum dare, tunc creditor debeat probare pecunias in utilitatem Ecclesiæ fuisse versas: Id indubitare verum est, si tempore accepti mutui, jam apparebat, non posse eam pecuniæ mutuo acceptæ quantitatem solvi sine alienatione talium bonorum, ut constat ex *citat. Auth. hoc jus porrectum*, etiamsi Prælatus & Capitulum simul mutuum illud acceperint, ut docet *Abb. in cit. c. pen. num. 4. de fidejuss.* quia non sufficit, si Prælatus & Capitulum hoc ipsum fateantur, cum juxta regulam communiter receptam, confessio partis non sufficiat in eo casu, quo agitur de jure, cui ipsa renunciare, seu præjudicare non potest, *Laym. in cit. disp. Canon. Thesi* 105. Quod vero tempore accepti mutui nondum apparebat, solutionem non posse fieri sine alienatione bonorum immobilium Ecclesiæ, vel mobilium rerum pretiosarum, hoc casu, si Prælatus & Capitulum expresse, vel tacite profiteantur, se pro utilitate Ecclesiæ pecunias mutuas accipere, cum talem facultatem jure concessam habeant, satis erit, si creditor id ipsum ostendat, neque necessarium erit demonstrare, quod pecuniæ in utilitatem Ecclesiæ versæ fuerint: etiamsi postea appareat, necessarium esse, ad dissolvendum debitum mutuo acceptum, rem Ecclesiæ immobilem vendere, aut in solutum dare, ut ex Georgio Everhardo *Tom. 1. cons.* 36. *num.* 11. tradit *Layman. cit. Thesi* 105. Ratio est, quia talis alienatio non ad debiti obligationem, quæ ab initio tenuisse præsumitur, sed potius ad executionis eventum spectat, quæ in tali casu necessaria est, & jure permissa, *juxta cit. Auth. hoc jus porrectum in princ.*

XV. Assertio 4. Si mutuum, nomine Ecclesiæ, acceptum sit ab aliquo particulari de Ecclesia, v. gr. Canonico, vel Monacho, tunc vel definita est illi certa quantitas, seu summa, quam possit mutuo accipere, vel non. Priore casu, vel intra definitam summam is mutuum accepit, & tenetur Ecclesia id solvere, licet non ostendatur in ejusdem utilitatem conversum esse, ut aperte colligitur ex *cit. cap. pen. de fidejuss.* quia ipsi Ecclesiæ censetur esse mutuo datum, modo ad solutionem debiti non sit necesse alienare bona immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, juxta supra dicta. Vel summam constitutam excessit mutuatarius, & Ecclesia non tenetur quoad excessum, nisi quatenus constiterit id in ipsius utilitatem esse conversum, adeoque creditori onus probandi incumbit conversionem esse factam. Idemque dicendum posteriorem casu, si nulla certa summa sit decreta, ad mutuo accipiendum, *Molin. cit. disp.* 300. *num.* 9.

XVI. Notandum hic præterea primo. In proposito id dicitur conversum in Ecclesiæ utilitatem, quod in eam causam expensum est, in quam Ecclesia de suis bonis tantundem insumptura fuisset, *arg. l. In pupillo*, 47. §. *Plane*; *ff. de solut.* sed etsi Administrator Ecclesiæ sumptus, quos Ecclesia factura non fuisset, prudenter, & rationabiliter fecit ex mutuo accepto, Ecclesia ad totum solvendum tenetur, licet eventus non fuerit secutus, sive sumptus ob inopinatum eventum, non cesserint in commodum Ecclesiæ; quia v. g. res, in quam expensæ factæ sunt, casu periit, ut aperte colligitur ex *l. Sed an ultro*; 10. §. *Is autem*; *ff. de negot. gest.* Idque præsertim verum est, si is, qui sumptus tales fecit, facultatem habuit mutuo accipiendi, sed non limitatam. Si vero quod mutuo acceptum est, irrationabiliter, & imprudenter fuit expensum, v. g. in pompas, vel in picturas superfluas, tunc solum obligatur Ecclesia solvere, quantum inde locupletior facta est. Quod si plus utilitatis Ecclesia inde percepit, quam fuerit summa mutuo accepta, non plus tamen tenetur solvere, quam quantum mutuo accepit, *Abb. in cit. c. pen. nu. 8. & 9. de fidejuss. Molin. cit. disp.* nu. 10. Idemque quoad hoc dicendum de Civitate.

Notandum secundo. Hoc specialiter statutum est in mutuo dato Ecclesiæ, quod mutuator probare debeat, mutuum in utilitatem ejus versum esse: non vero in aliis contractibus cum Ecclesia initis, ut si v. g. aliquis vendat rem Ecclesiæ, vel ab illa emat, non tenetur probare rem venditam, vel pretium solutum in ejus utilitatem versum esse, quia id jure cautum non reperitur. Ratio specialis hujus dispositionis in mutuo est, quia Prælati, & Administratores bonorum Ecclesiasticorum solent faciles, & proni esse ad mutuum accipiendum, & fœneratores ad illud dandum, ideoque ne inde Ecclesia damnum pateretur in bonis suis, merito statutum fuit, ne ex mutuo obligarentur, nisi a mutuantibus probatum fuerit, illud versum fuisse in ejusdem utilitatem, *Abb. in c. 1. num. 9. Disposito Molin. cit. disp. n.* 21. Limitant nonnulli in venditione facta pro solvendis debitis Ecclesiæ, tunc enim emptor probare tenetur pretium ad solvenda debita cessisse, *Ricciue in praxi alien. rer. Eccles. resolut. 4. num.* 2. & alii apud *Barbos. in cit. c. pen. n.* 16. *de fidejuss.* Excipiunt nonnulli etiam depositum, in quo volunt requiri, ut probetur conversio in utilitatem Ecclesiæ, *Barbos. in cit. c. pen. num.* 10. sed oppositum dictum supra *Tit.* 16. *num.* 13.

Notandum tertio. Quando Ecclesia mero jure ex mutuo accepto obligatur, etiamsi mutuans non probet, pecuniam mutuatam in ejus utilitatem versam fuisse, potest petere restitutionem in integrum, si probare velit, læsionem, sive pecunias in utilitatem suam non fuisse conversas, *Covarruv. cit. c. 17. num. 3. in fine*, & alii apud *Barbos. in cit. c. pen. n. 14. de fidejuss.*

§. III.

An Successor in Prælatura, aut Beneficio teneatur solvere debita ab Antecessore suo contracta?

XVII. Assertio 1. Successor tenetur ex bonis, & reditibus Ecclesiæ solvere debita, quæ ab antecessore facta fuerunt pro Ecclesiæ necessitate, vel utilitate, prout rescripsit Papa Alexander III. *in c. Ad hoc*; 1. *h. t.* ubi ait: sicut filius „(si sit etiam hæres, *Gl. hic V. Filius*; debita patris solve„re tenetur: ita Prælatus sui prædecessoris pro Ecclesiæ necessitate contracta, vel etiam pro ejusdem utilitate, ut addit, *Barbos. in Collect. hic in summa, & alii.* Ratio est quia successor Prælatus, vel alius Rector Ecclesiæ est quasi hæres sui antecessoris, cui in Prælatura, vel Beneficio succedit, *Gloss. hic V. Prædecessoris*: Sicut ergo hæres succedit in universum jus defuncti, tam quoad jura, & commoda, quam quoad onera, & debita, seu obligationes, *l. Hæreditas*; 62. *ff. de R. I.* ita & Prælatus, seu Rector Ecclesiæ succedit in universum Jus Ecclesiæ, *c. Relatum*; 12. *de testam.* ideoque etiam debita, quæ is pro Ecclesia, seu in commodum ejusdem contraxit, solvere tenetur. Est tamen discrimen inter filium, seu alium hæredem, & Prælatum successorem, quia hæres accipit, sive consequitur Jus successionis a defuncto, ideoque obligatur ad omnia debita defuncti solvenda, saltem secundum vires hæreditatis. *C. 1. de testam.* si inventarium fecit, *l. ult. C. De Jure deliberat. G. hic V. Debita.* At vero Prælatus, & quilibet Beneficiarius jus successionis consequitur, non a defuncto antecessore, sed a Superiore, qui illum in Prælatura, vel Beneficio instituit, ideoque non tenetur ad omnia debita antecessoris solvenda, sed ad ea tantum, quæ is nomine Ecclesiæ, sive pro necessitate, aut utilitate ejusdem contraxit, ut colligitur ex *cit. c. h. t.* per sensum contrarium, *Gl. fin. ibid. & Abb. num.* 1.

XVIII. Assertio 2. Successor solvere debet non tantum illa debita, quæ ob necessitatem, aut utilitatem Ecclesiæ, sed etiam quæ pro necessaria, ac decente sustentatione personæ sui antecessoris sunt contracta, ea enim ex reditibus Ecclesiasticis Prælaturæ, vel Beneficii, in quo succedit, dissolvi debent, quia pro necessitate Ecclesiæ videntur contracta, cum Ecclesia teneatur Prælatum, vel Rectorem suum alere, & sustentare, etiamsi is bona patrimonialia habeat, *Abb. in cit. c. 1. num. 2. h. t.* ubi addit, quod successor tenetur solvere etiam debita, quæ antecessor in infirmitate contraxit, ex qua decessit, *Bart. in cit. c. 1. num. 3. Laym. in cit. disp. de alien. rer. Eccles. Thes.* 107.

XIX. Assertio 3. Si Prælatus, Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiarius defunctus nullos Ecclesiasticos reditus reliquit, tum distinctione opus est, vel enim habuit sufficientes reditus ab Ecclesia ipsi assignatos, vel non. Si prius, tum debita ab ipso etiam propter necessitatem, v. gr. infirmitatem contracta, ex patrimonialibus ejus bonis solvi debent, *arg. c. Ex præsentium*; 3. *de pignor.* Si posterius, quia scilicet sufficientes

cientes reditus Ecclesiasticos non habuit, tum iterum distinguendum est; vel enim, præter opinionem, & ob causam accidentariam id evenit, verb. grat. ob fructuum unius, aut plurium annorum sterilitatem, vel ob hostium incursiones: & tunc successor in Beneficio obligandus erit, ut ex futuris reditibus Beneficii debita a defuncto contracta solvat, dummodo tale onus sustinere possit, ut tradit *Abb. in citat. cap. 3. num. 5. supr. de pign. Paris. lib. 2. de resign. Benef. q. 26. nu. 51.* vel Beneficiarius ab initio sciut tenuitatem redituum, & nihilominus Beneficium acceptavit: hoc casu, quia ipsi imputari merito potest, quod tamen tenue Beneficium acceptavit, ita ut sua industria, vel ex patrimonio vivere debeat, ideo hæredes ex propriis, seu patrimonialibus bonis defuncti debita ipsius dissolvere debent. *Abb. citat. loc. num. 6.* & sumitur ex *l. Si pro re*; *junct. Gloss. V. Cœpisse Cod. Mandat*; *Laym. cit. Thes. 50.*

XX. Assertio 4. Si Beneficiarius nec reditus Ecclesiasticos, nec bona patrimonialia reliquit, tunc expensas necessarias, v. gr. factas in infirmitate, vel funeris causa, Ecclesia, aut successor in Beneficio solvere debet, *argum. cap. 1. hoc titul.* & tradit *Abb. in citat. cap. 3. num. 5. de pignor.* Ratio est, quia quod pro necessitate personæ, videlicet Prælati, Rectoris, vel alterius Beneficiarii expenditur, id pro ipsa Ecclesia, vel Beneficio expensum esse, censendum est, propter unionem, quæ est inter Prælatum, & Ecclesiam, Rectorem, aut Beneficiarium, & Beneficium. Quare tale onus, sive obligatio realis cuilibet Beneficio imposita esse censeri debet, ita ut ad successorem in Beneficio transeat, dummodo is hoc onus ferre possit, alioqui enim ad Episcopum spectat, aliunde providere, & subsidium adferre, *Laym. c. l.*

XXI. Illud hic addendum, si Prælatus, Rector Ecclesiæ, vel quivis alius Beneficiarius, qui debita contraxit propter sustentationem personæ suæ, non habeat alia bona patrimonialia, vel quasi patrimonialia, tunc reditus ejus Ecclesiastici in arresto ponuntur, & creditori assignantur, ut eos percipiat, donec debitum sit solutum, ut tradit *Abb. in cap. 2. num. 3. & num. 12. supr. de fidejuss.*; *Laym. in citat. disp. num. 106.* Et quidem hoc casu Ecclesia indulget Clerico tanquam pauperi, ob honorem etiam Clericalis Ordinis, ut omnia ejus debita, sive adhuc vivat, sive post mortem illius, ex reditibus Ecclesiasticis solvantur. Si vero patrimonialia bona habeat, tum debita solvenda sunt ex reditibus Ecclesiasticis, secundum eam tantum quantitatem, quam competens, & decens ejus sustentatio requirit, reliquum vero debitorum ex bonis patrimonialibus solvendum est, ac proinde ea pars redituum beneficialium, quæ honestæ, ac decenti sustentationi Beneficiarii superest, reservari debet, ut ad pias causas applicetur, *Laym. c. l.*

§. IV.

De Beneficio, seu privilegio competentiæ, quod datur Clericis debitoribus, qui non sunt solvendo.

XXII. Quæritur 1. Quale beneficium, sive privilegium competat Clericis, qui non sunt solvendo. Respond. Clericus, ob debita civilia, si ea propter inopiam solvere non possit, in totum, vel pro parte, non debet excommunicari, nec incarcerari, vel aliter molestari: sed neque ad cessionem bonorum compelli: neque conveniri potest a creditoribus suis, nisi in quantum facere potest, deductis scilicet alimentis, ne egeat, dummodo idoneam cautionem præstet, quod solvere velit, si ad meliorem fortunam pervenerit. Ita *Gloss. Abb.* & alii Canonistæ communiter, *in capit. Odoardus 3. hoc tit. Covarruv. lib. 2. resolut. cap. 1. numer. 9. Menoch. de arbitrar. Judic. casu 183. num. 29. & 30. Farinac. part. 1. quæst. 27. num. 65. & seqq. Barbos. lib. 2. Jur. Eccles. cap. 39. §. 6.* Idque statutum habetur *in citat. c. h. titul.* ubi „ Odoardus Clericus conventus fuit a creditoribus suis super quibusdam debitis pecuniariis coram Officiali, seu „ Vicario Archidiaconi Rhemensis: is vero debitum confessus, dixit propter inopiam se solvere non posse, nihilominus tamen eum Officialis excommunicavit. Hac re „ delata ad Papam Gregorium IX. is mandavit certis a se „ delegatis, ut si constiterit, quod prædictus Odoardus, sive in „ totum sive ex parte, non possit debita solvere, ut sententiam „ excommunicationis, sine difficultate relaxent, recepta „ prius ab eo idonea cautione, si ut, ad pinguiorem fortunam devenerit, debita illa persolvat. Ratio hujus decisionis est, quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludit, *l. Non is 6. ff. de dolo, & c. Olim. 16. de restitut. spoliat.* & qui nihil habet, nihil dare potest, *Gloss. hic V. Valentem.*

XXIII. Pro declaratione hujus cap. notandum primo. Clericus propter debitum civile, si contumaciter recuset solvere, potest excommunicari, etsi non debeat propterea in carcerem detrudi, ut notat *Abb. in citat. cap. Odoardus num. 2. & 3.* Quamvis hodie juxta Concilium Tridentinum *Sess. 25. capit. 3. de reformat.* debitores debeant primo in carcerem conjici, & in subsidium excommunicari; quia non potest hodie recurri ad remedium censurarum, nisi ubi executio realis, vel personalis fieri non potest, *Fagnan. hic num. 4.*

Notandum secundo. Sententia excommunicationis lata contra debitorem, qui notorie non est solvendo, est ipso jure nulla, etiam in foro externo; quia excommunicari nemo potest, nisi ob inobedientiam, & contumaciam, contumax autem in solutione esse non potest debitor, qui solvere non potest, cum impossibilium nulla sit obligatio, *Reg. 18. in ff.* Secus est, si de inopia evidenter non constet, tunc enim sententia tenet, propter dubium: sed veritate comperta, relaxari debet, ut in casu *citat. cap. Odoardus*; ubi non plene constitit Officiali, an allegatio inopiæ vera sit, nec ne, *Gloss. ibid. V. Non valentem, & Abb. num. 9. num. 11.*

Notandum tertio. Quod supra dictum est Clericu[m] debitum civile non posse incarcerari: id limitari de[bet,] nisi dolose egerit, & creditorem deceperit, quia v. g[r. fin]xit se esse Laicum: vel quia abscondit bona sua, ne [ex iis] solveretur debitum: vel quia coram Judice falso ne[gavit] debitum; tunc enim detrudi potest in carcerem, non [prœ]cise propter debitum civile, sed propter dolum, & [cri]men commissum, ut tradit *Molin. tract. de justit. disp.* [...] *num. 12.*

Deinde limitatur, nisi Clericus debitor suspectus s[it de] fuga, tunc enim auctoritate Judicis Ecclesiastici, per m[ini]stros laicos capi potest, & in carcerem conjici, donec [in]tegrum debitum solvat, vel de eo solvendo sufficien[tem] & idoneam cautionem præstet: Imo etiam ab ipso c[redi]tore, per se, vel per alium capi potest debitor Cleric[us,] si in actuali fuga sit, & captus deduci debet ad suum [Ju]dicem, *Covarr. cit. c. 1. n. 9. Molin. cit. disp. num. 22. Barbo[s.] cit. c. 3. n. 10.*

XXIV. Notandum quarto Clericus debitor, qui sol[ven]do non est, non potest cogi ad cessionem bonorum, ut [vi]tet carcerem, prout colligitur ex *citat. cap. Odoardus*; [nam] si Clericus ille cessisset bonis, non fuisset excommuni[can]dus, & Papa de hoc mentionem fecisset, nec mandas[set,] ut prius reciperetur ab eo cautio de solvendo, sed ut [ce]deret bonis, *Abb. ibid. num. 8.* alias vero spectato Jure c[om]muni, si debitor sit in mora solvendi, postquam conf[essus] est debitum, extra judicium, vel in judicio, vel a Ju[dice] condemnatus est ad solvendum per sententiam, quæ tr[ansiit] in rem judicatam, potest fieri executio in bonis illius, [*l.*] *penult. & ult. ff. de cessione bonor.* Quod si ex iis integra [so]lutio debiti obtineri non possit, creditore petente, in [car]cerem conjici potest, nisi bonis cedere velit debitor, j[ux]ta *lib. 1. Cod. qui bon. ced. poss.* cessione vero facta, debi[tori] auferuntur omnia ejus bona, & jura ad quæcunque d[ebi]ta, vel bona competentia, eaque creditoribus addicunt[ur,] & traduntur, præter viles vestes, quibus se contegat [...] tunc liberatur a carcere, & interim dum non effic[itur] solvendo molestari a creditoribus non potest; etiamsi bo[na,] quibus cessit, non sufficiant ad solutionem debitorum, [*l.*] *qui 4. §. Subimus ff. de cess. bon. & lib. 1. Cod. qui bon. [ced.] poss. Molin. disp. 572. num. 2. 6. & 9.* manet tamen obl[iga]tus debitor, ut si ad pinguiorem fortunam postea deve[ne]rit, reliquum solvere debeat, sed nonnisi quatenus com[mo]de facere potest, habita ratione, ne egeat, *citat. l[eg.] qui 4. in princip. & l. Qui bonis 6. ff. de cess. bon.* Idque lo[cum] habet etiam in foro conscientiæ, *Molin. citat. loc. num* [...]

Verum Clericus, etiamsi solvendo non sit, sive in tot[um] sive ex parte, non tamen compelli potest ad cessionem [bo]norum, siquidem etiamsi bonis non cedat, in carce[rem] conjici non potest ob debita civilia, juxta *citat. cap. [Odo]ardus*: & insuper Clericus eo gaudet privilegio, ut [post]quam condemnatus est ad solvendum per sententiam, [vel] postquam debitum confessus est, si in mora solvendi [con]stat, executio quidem fieri possit in reditibus, ac boni[s e]jus, ita ut assignentur ea creditoribus, donec debit[o sit] satisfactum; non tamen potest Privari omnibus bonis s[uis,] sed relinqui ei debet portio, ex qua se honeste susten[tare] valeat, ne egeat, vel cum probro Ordinis Clericalis m[en]dicare cogatur, ut colligitur ex *cap. 2. De fidejuss.* & communi tradit *Abb. in citat. cap. Odoardus num. 8. & [Mo]lin. citat. disput. 571. num. 29.* nam si miles secularis, [qui] in expeditione bellica versatur, hoc privilegium habet, [ut] non teneatur cedere bonis, neque creditoribus plus so[lve]re cogatur, quam quantum facere potest, ne egeat, *l. [Mi]les 6. in princip. ff. de re judic.* adeo ut illud privilegium [et]iam concessum sit quasi militibus, videlicet advocatis, [&] patronis causarum: multo magis idem privilegium con[ces]sum erit militibus sacris, seu militiæ cœlestis, hoc e[st] Clericis, & tradit *Gloss. in citat. lib. 6. V. Facere potest [&] Bartol. ibid.* præsertim cum hoc beneficium multis [...] personis privilegiatis competat, ut parentibus, patron[is,] eorumque liberis, marito, uxori, socero, socio bonor[um,] vel negotiationis alicujus &c. ut conveniri non possi[nt,] nisi quatenus commode solvere possint, deductis alim[en]tis, *leg. Sunt qui 16 & seqq. ff. de re judic.* consentit [*Re*]*gul. Jur. 173. in ff.* In condemnatione personaru[m,] quæ in id, quod facere possunt, condemnantur, non [to]tum, quod habent, extorquendum est, sed & ipsarum [ra]tio habenda est, ne egeant: esset enim inhumanum [spo]liatum fortunis suis in solidum damnari, ut dicitur, *[l.] ult. Instit. de action.*

Porro Clericus, cui semel concessum est beneficium [...] *citat. cap. Odoardus*: & postea factus locupletior, si ru[rsus] in paupertatem incidat, iterum frui potest hoc benefic[io,] sicut etiam cessio bonorum reiterari potest, *Barbos. Jur. Eccles. cap. 39. §. 6. num. 23. Fagnan. in cit. cap.* [...] *64. h. t.*

XXV. Quæritur secundo. Quænam requirantur, ut [Cle]ricus debitor fruatur beneficio hujus *cap. Odoardus*. R[esp.] Inprimis requiritur, ut sit Clericus; nam hoc benefic[ium] competit solis Clericis, qui in Sacris constituti, vel et[iam] in minoribus Ordinibus, aut saltem prima tonsura init[iati] sunt, dummodo incedant in habitu Clericali, cum to[nsu]ra, & alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviant, [vel] in studiis versentur, prout requirit Concil. Trident. [*Sess.*] *23. cap. 6. de reform.* & docet *Covarr. citat. cap. 1. nume[r.] Molin. citat. disp. 571. num. 20. Menoch. citat. loc. numer.* [...] *in fin.* Aliqui tamen Dd. quos sequitur *Fagnan. in cita[t.] Odoardus numer. 24. & 25. hoc titul.* probabiliter tene[nt,] quod Clericus in minoribus constitutus, vel habens [pri]mam tonsuram, modo non abjecto Clericali habitu, s[e pu]blice pro Laico gerat, gaudeat hoc beneficio compete[ntiæ.]

lic

licet nec beneficium Ecclesiasticum habeat, nec Ecclesiæ alicui inserviat; quia Concilium Tridentinum *c. l.* ademit solum Clericis non habentibus requisita ibi præscripta, privilegium fori, non item cætera privilegia, ut Canonia, exemptionis a vectigalibus, & similia: ut sæpius declaravit S. Congregatio Concilii, teste eodem. Unde licet hujusmodi Clerici possint conveniri coram Judice Laico, & ab eodem puniri: possunt tamen etiam puniri ab Episcopo, & est locus præventioni, *Fagnan. c. l.* De Clericis vero conjugatis omnes conveniunt, quod licet gaudeant privilegio fori, & Canonia, si cum unica virgine contraxerunt, & habitum, ac tonsuram Clericalem gerant: tamen etiam ante Concilium Tridentinum non gaudebant cæteris privilegiis Clericalibus, ut constat ex *c. unic. de Cleric. Conjug. in 6.* & consequenter neque privilegio dicti *c. Odoardus*, *Molin. c. l. & Fagnan. num. 23.*

Secundo. Requiritur, ut debitor propter inopiam solvere nequeat, sive in totum, sive pro parte, ut patet ex *cit. c. Odoardus*. Et hinc licet alias regulariter, si debitum sit liquidum, non admittatur solutio particularis, creditore invito, *l. Quidam; 21. junct. Gl. V. Ad accipiendum; ff. de reb. cred.* Si tamen debitor ad totum solvendum sit impotens, cogitur creditor partem, quam potest solvere, recipere, *Imol. hic n. 51. & Fagn. n. 29.* Veruntamen, si creditor pauperior esset ipso debitore Clerico, tunc non posset hic uti privilegio; *cit. c. Odoardus* contra illum, *Barb. in Collect. hic n. 7. & Fagn. 30.* quia privilegiatus non utitur privilegio contra privilegiatum *l. Verum, 11. §. Item quæritur; ff. de minor.* Excipe, nisi creditor pauperior, non ex onerosa, sed ex lucrativa tantum causa esset creditor, v. g. ex donatione, *Barbos. cit. c. 39. §. 6. num. 30.*

Tertio. Requiritur, ut de inopia, ob quam debitor non est solvendo, constet, ut patet ex *cit. c. 3.* ibi: *Si contigerit*, ideoque illam probare tenetur, saltem summarie, & præsumptive, ex fama, vel communi hominum æstimatione, aut redituum suorum tenuitate, *Barbos. hic n. 3. & Fagn. n. 31.*

XXVI. Quarto requiritur, secundum aliquos Dd. ut debitor Clericus non sit ad inopiam, & impotentiam solvendi redactus, propria culpa, nam si prohibitis ludis, vel luxoriose vivendo dissipavit bona, ac reditus suos, non fruetur hoc beneficio competentiæ, *Barb. in cit. c. 3. n. 21.* Contrarium tamen, quod nihilominus uti possit hoc beneficio, videtur tenere *Hostiens. hic V. Debitis & Joan. Andr. n. 1. Fagn. n. 43.* Et simile est in Clerico, qui propria culpa incidit in morbum, cui non propterea subtrahuntur emolumenta Clericis inservientibus divinis debita. Veruntamen si Clericus debitor non sit solvendo ob dolum commissum, non gaudet hoc beneficio, ut si debita contraxit, spe fruendi hoc beneficio, vel bona dissipavit in fraudem creditorum, vel alienavit, pendente lite super debito principali, *Barb. in cit. c. 3. n. 27. & 28. Fagn. ibid. n. 44. & n. seqq.*

Quinto requiritur. Ut Clericus conveniatur, ratione debiti in causa civili, prout sumitur ex *cit. c. Odoardus ibi: super quibusdam debitis*; sive quadam quantitate pecuniæ, *Glos. ibid. in casu*: Secus est, si sit debitum ex delicto, tunc enim capi, & incarcerari potest, nec frui potest hoc beneficio, *Barb. hic n. 13. Fagn. n. 47* Quare axioma illud, *Qui non habet in ære, luat in corpore, l. Si quis; 7. §. in servos; ff. de jurisd. l. fin. ff. de in jus vocand.* locum non habet in obligationibus, quæ ex contractu nascuntur: sed quæ ex delicto descendunt, sive delictum sit publicum, sive privatum, in quo pœna pecuniaria, quæ de jure infligenda foret, in corporalem commutatur, propter inopiam Rei, *l. 1. §. fin. de pœnis, c. Finem; 5. De dolo, & contum.* ne delicta maneant impunita, *Henric. Canis. in cit. c. Odoardus, n. 7. h. t.* Ubi tamen distinguendum est, vel enim convenitur debitor, qui non est solvendo, civiliter ad præstandum interesse: & non potest pœna pecuniaria commutari in corporalem, sed differri debet executio, donec debitor ad pinguiorem fortunam pervenerit, *cit. c. Odoardus & c. Olim; 16. de restit. spol.* Vel ex delicto agitur criminaliter contra debitorem ad pœnam: & tunc vel pœna illa applicanda est parti, sive actori, ut in furto, & non potest pœna pecuniaria commutari in corporalem, nisi actore consentiente, *arg. capit. Fraternitatis; 11. caus. 12. q. 2.* quia actoris tantum interest, qui fortasse mavult expectare, donec reus sit solvendo. Vel agitur ex delicto, ad pœnam applicandam fisco, & tunc potest pœna pecuniaria converti in corporalem, etiam accusatore invito; quia agitur tantum causa fisci, *Abb. in cit. c. Odoardus, n. 5. post Hostiens. & Joan. Andr. ibid.* Porro postquam pœna pecuniaria semel in corporalem est commutata, ipso jure liberatur reus ab obligatione solvendi pœnam pecuniariam, etiamsi postea ditior fiat, cum corporalis pœna successerit in locum pecuniariæ, *l. Sed si; 17. ff. de injuriis c. 1. caus. 24. q. 6. Canis. in cit. c. Odoardus n. 9. Fagn. ibid. n. 51.*

XXVII. Sexto requiritur, ut Clericus conveniatur actione personali; nam conventus actione reali, non potest uti hoc beneficio, quod personale est, *Barb. hic n. 20. Fagn. nu. 52.* Similiter si conveniatur ratione depositi, Clericus, quod penes se habet, non potest opponere hoc privilegium, *Barb. in cit. c. 3. n. 17. Fagn. hic nu. 54.*

Septimo. Requiritur, ut recognoscat debitum, id est, confiteatur, ut patet ex *cit. c. Odoardus, juxta Gl. V. recognoscentem*, nam si Clericus debitor cedat bonis, priusquam debitum confiteatur extra Judicium, vel in judicio, vel ad solvendum condemnetur, non debet audiri, *l. pen. ff. de cess. bon.* & ibi: *Gotfr. lit. Z. Gl. cit.* Ratio est, quia cum cedendo bonis non extinguatur obligatio, sed tantum exactio differatur, si ante cessionem non constet de debito, posset creditori perire copia probationis propter mortem, vel absentiam testium, ita, ut cum debitor factus esset solvendo, debitum probari non possit, ideoque ante cessionem de debito constare debet, *Abb. in citat. c. Odoardus num. 7.* multo magis vero Clericus debitor non gaudet hoc privilegio, si debitum pertinaciter neget, & postea de illo legitime fuerit convictus, *Barbos. citat. loc. numer. 22. Fagn. hic numer. 57.*

Octavo requiritur. Ut Clericus debitor, qui solvendo non est, præstet cautionem idoneam de solvendo, si ad pinguiorem fortunam devenerit, ut patet ex *c. cit. Odoardus*: cum enim inopia, & impotentia solvendi non extinguat substantiam obligationis: sed suspendat tantum illius effectum, in tempus melioris fortunæ, & ita civilis, & naturalis obligatio maneat, licet inefficax, durante inopia, *l. 1. C. qui bon. cess. poss.* ideo cessante inopia solvere debet, in quantum facere potest, *l. Is qui; 4. ff. de cess. bon.* sufficit autem præstare cautionem juratoriam, jurando se soluturum, si ad pinguiorem fortunam pervenerit; quia communiter qui non est solvendo, aliam seu pignora scilicet, vel fidejussores præstare non potest, *Gl. ibid. V. Idonea Hostiens. & Jo. Andr. n. 7. arg. c. Per vestras; de donat. inter vir. & uxor.* Sunt & alii præterea casus excepti, in quibus hoc beneficium non competit Clerico debitori, qui legi possunt apud *Barb. in cit. c. 3. h. t.*

XXVIII. Quæritur tertio. An Clericus possit dicto beneficio renunciare, ita ut quamvis in mora solvendi sit, non possit propter debita conjici in carcerem, nec conveniri, ultra quam commode solvere potest, non relicta ipsi congrua sustentatione? Resp. primo. Verius est, non posse renunciare, ut ex communiore sententia docet *Mol. cit. disp. 571. n. 25. Barb. in cit. c. Odoardus n. 24. Fagn. ibid. n. 70.* Ratio est, quia hoc privilegium non in favorem singulorum Clericorum: sed totius Ordinis Clericalis, concessum est, ne Clerici ob debita mere civilia indigne tractentur, aut cum opprobrio totius Cleri mendicare cogantur, quod fieret, si usque ad ultimum obulum, quem habent, & ultra necessariam, & competentem sustentationem solvere tenerentur: quamvis huic privilegio renunciari possit, si concedatur debitori, non ratione personæ privilegiatæ: sed ratione contractus, ut in actione pro socio, vel tutelæ, *l. Si convenerit; 26. ff. de re jud. Joan. Andr. in cit. c. 3. n. 9. & Hostiens. ibid. in fine h. t.* Et hæc procedunt in renunciatione expressa: at vero tacite, & ipso facto renunciare potest huic privilegio etiam Clericus debitor per actum contrarium, ut si pertinaciter neget debitum, vel nolit præstare cautionem de solvendo, cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, tunc enim censetur tacite renunciare huic beneficio, eoque ex juris dispositione privatur, ut patet ex supra dictis, prout simile habetur in privilegio fori, cui etsi Clericus expresse renunciare non possit, *c. Si diligenti; 2. §. de foro compet.* potest tamen tacite per actum contrarium, incedendo in habitu laicali, sive non deferendo habitum, & tonsuram, vel non inserviendo Ecclesiæ, secundum præscriptum Concilii Trident. *Sess. 23. c. 6. Fagn. c. l. n. 71. & 72.*

XXIX. Respondetur secundo. Verius etiam est, quod talis renunciatio non valeat, etiamsi facta sit a Clerico debitore, adjecto juramento, quia scilicet juravit, quod non velit uti hoc beneficio contra creditores, vel quod debitum solvere velit creditori, etiamsi egeat; cum tale pactum sit contra bonos mores, ut expresse dicitur in *l. Alia causa; 14. §. Eleganter ff. soluto matrim.* est enim contra reverentiam, & decentiam debitam toti Ordini Clericali, & consequenter renunciari non potest huic beneficio, etiam accedente juramento, sicut nec privilegio fori, ut docet *Covarr. lib. 7. resol. c. 1. n. 9. §. Quartus vero*, & ex communi tradunt Canonistæ apud *Fagn. in cit. c. Odoardus n. 74. & seqq.* quidquid in contrarium dicat *Molin. cit. disp. 571. n. 26.* Idque confirmatur ex eo, quia juramentum intelligendum est juxta promissionem, cui adjicitur, & quam confirmat ejusque naturam, & conditiones sortitur, ut dictum *Lib. 2. Tit. 24. nu. 114.* Si autem Clericus simpliciter, & sine juramento promittat, se soluturum totum debitum, etiamsi egeat, non tenetur illud solvere, nisi quantum commode facere potest, ut ex supra dictis patet; ergo neque cum juramento tenebitur.

§. V.

De solutione indebiti.

XXX. Præmittendum primo. Indebitum est quasi contractus re initus, quo is, qui rem indebitam per errorem solutam accepit, ad eandem reddendam obligatur, *l. Is, qui; 5. §. Is quoque ff. de oblig. & act. §. Item is cui; Inst. de oblig. quæ ex quasi contractu &c.* possunt tamen partes, cum indebitum solvitur, aperte convenire, ut si postea appareat solutum esse indebitum, restituatur, *l. 2. in princ. ff. de condict. indeb.* sed tunc non quasi, sed contractus innominatus, interveniente expresso consensu, seu pacto, celebratur, neque tacita, sed expressa obligatio contrahitur. Porro ex solutione indebiti nascitur actio personalis contra eum, cui quid indebite solutum est, quæ condictio appellatur; nam accipiens quod sibi non debetur, tacite se obligat ad ejus restitutionem, cum æquitas id postulet, quia iniquum est, id, quod per errorem sine causa datum est manere penes eum, qui accepit, cum alterius damno, *l. Hæc condictio: 66. ff. de condict. indeb.*

Præmittendum secundo. Sicut debitum, ita etiam indebitum variis modis dicitur, prout videre est apud *Abb. in c. u. t. nu. 8. h. tit.* & alios, potissimum autem tripliciter. Primo est indebitum naturaliter, & civiliter, quando scilicet solvitur, quod neque ex naturali, nec civili obligatione debetur, *l. Si non sortem; 26. §. Indebitum, ff. de condict. indeb.* quo revocari potest debitum sub conditione propria, cujus scilicet eventus incertus est, *l. Sub conditione, 16. ff. eod.* Secundo indebitum est jure naturali, sed jure civili tantum debitum: ut si quis v. g. spe futuræ numerationis chirographo suo fateatur, sibi numeratam esse pecuniam, quæ numerata non est, is intra biennium civiliter ex litteris obligatus est: non etiam naturaliter, cum nihil acceperit, ut patet ex *Tit. Inst. de litt. oblig.* Tertio Indebitum quoddam est jure civili,

naturali vero jure tantum debitum: sic ex nudo pacto sola obligatio naturalis, non etiam civilis nascitur, quæ actionem pariat, spectato Jure civili. *l. Juris gentium, 7. §. Sed cum nulla, ff. de pact. & ibi Gl. V. Obligationem.*

XXXI. Jam ergo quæritur primo. An, & quando indebite solutum repeti possit? Resp. primo. Qui errore ductus existimans debitum esse, solvit id, quod nullo modo erat debitum, nec naturaliter, nec civiliter, potest id condicere, seu repetere, ut constat ex *l. 1. & seq. ff. de condict. indeb.* & tradit, *Gl. in c. ult. V. Indebitum, h. t. Abb. ibid. nu. 15. Mol. tract. 2. de just. disp. 567. nu. 2. Zoesius ff. eod. n. 9.* v. g. Si debitor ignorans suum procuratorem, aut Oeconomum solvisse suo creditori, quod ipse ei debebat, iterum idem illi solvat, vel si hæres ignorans defunctum debitum solvisse, iterum solvat, tam debitor, quam hæres ipsius solutum repetere potest, idque indistincte procedit, non tantum si solutio debita facta sit per errorem facti: sed etiam per errorem juris: ut si v. g. is, qui pecuniam mutuam accepit, aliquid solvat ultra sortem, existimans se ea contractu mutui de jure obligatum esse, solutum repetere potest. Ratio est, quia cum quando id solvitur, quod nullo jure debetur, sine causa sit penes accipientem, naturalis æquitas non patitur, ut is cum alterius jactura locupletor, *l. Nam hoc; 14. ff. de cond. indeb.* Quamvis plures Dd. ex recentioribus teneant, quod per errorem juris solutum non possit repeti, etiamsi omnino fuerit indebitum. Idque probari potest ea *l. Cum quis; 10. C. de jur. & fact. ignor.* & aliis quibusdam, quæ tamen loquuntur in causa speciali: alioqui vero in multis textibus juris simpliciter, & sine ulla distinctione dicitur, indebitum per errorem solutum condici posse. Verum condictio indebiti nascitur ex naturali æquitate, *l. In summa, 65. §. Quod ob rem, & l. seq. ff. de cond. indeb.* atqui eadem est ratio æquitatis naturalis, sive per errorem juris, sive facti fiat solutio: semper enim jure naturæ iniquum est, ut is qui omnino indebitum accepit, cum damno alterius locupletetur, *cit. l. Nam hoc ff. de condict. indeb. l. Jure natura 206. ff. de R. J.*

XXXII. Resp. secundo. Si quis solvit, quod jure naturali tantum est indebitum, sed civiliter debitum, solutum repetere potest, sive per errorem facti, sive juris solverit, *Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum; h. t. & Abb. n. 14.* ut si quis v. g. spe accipiendi pecuniam mutuam chirographum dedit, in quo eam reddere promisit, sed postea pecuniam non recepit, chirographum repetere potest intra biennium, vel agentem per exceptionem non numeratæ repellere, *Quæst. 7. C. de non num. pecun.* & per consequens, si solvit quasi ex promissione chirographi, ad id obligatus fuerit jure civili, solutum repetere poterit: quia error juris non nocet, quando agitur de damno vitando, & non lucro captando, *l. Error; 8. in fine ff. de jur. & fact. ignor.*

XXXIII. Resp. tertio. Si quis solvit, quod jure civili indebitum est, licet jure naturali præcise spectato sit debitum tunc vel solvit per errorem, seu ignorantiam facti (modo ca non sit crassa seu supina, *l. Nec supina; 6. & l. Error, 8. ff. de jur. & fact. ignor.*) & solutum repetere potest: Vel solvit per errorem juris, & repetere non potest, *l. Cum quis; 10. junct. Gl. V. Cum quis C. de jur. & fact. ignor. l. 2. & seqq. ff. eod. Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum; h. t. & ibid. Abb. n. 11.* v. g. si hæres solvit legatum ex testamento imperfecto relictum, per errorem facti, quia putavit testamentum solemne esse, tum repetere potest: vel solvit per errorem juris, existimans ex testamento imperfecto legata solvenda esse, & tum repetere non potest, *l. Fideicomm. 7. junct. Gl. V. Solarum; C. de condict. in deb.* Excipi debet, nisi is, qui tale debitum solvit, sit persona, cui error juris non obest, *Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum; Abb. ibid. nu. 22.* ut miles, minor 25. annis, mulier, rusticus, & similes personæ; *l. Regula; 8. ff. de jur. & fact. ignor.*

Præterea is, qui exceptionem non temporalem, sed perpetuam habet, solutum per errorem, sive facti, sive juris, potest repetere, *l. Si sortem; 26. §. Indebitum; & §. ndeo autem, & l. Qui exceptionem; 40. in princ. ff. de condict. indeb.* quia talia non est obligatus naturaliter, nec civiliter, vel civiliter quidem non autem naturaliter, *Gl. in l. 1. V. Indebita; & V. Per errorem; ff. de Condict. indeb.* Ratio est, quia per talem exceptionem perpetuam redditur actio inefficax, ut quasi nihil debeatur, *leg. Nihil interest; 112. ff. de reg. jur. Zoesius ff. de cond. ind. n. 13.* dummodo exceptio perpetua sit favorabilis, veluti exceptio SCti Velleiani, quæ data est favore mulierum pro aliis fidejubentium: secus est, si sit odiosa, qualis est exceptio SCti Macedoniani, quæ non est data, favore filiorum fam. sed magis in odium fœneratorum; Si ergo filius fam. contra SCtum mutuum accepit, & postea paterfam. factus illud solvat, sive per ignorantiam facti, sive juris, non potest solutum repetere, *cit. l. Qui exception. in princ. Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum.*

XXXIV. Resp. quarto. Si quis sciens se aliquid non debere, nihilominus solvat, non potest illud postea repetere, *l. 1. & l. Si non sortem; 26. §. Indebitum; ff. de condict. indeb. & l. Indebitum, 9. C. eod.* Ratio est, quia donare præsumitur, cujus enim per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est, *Reg. jur. 53. in ff.* adeo autem indebiti scienter soluti repetitio cessat, ut quamvis ea mente quis solverit, ut repeteretur, non tamen possit repetere, *l. Quod si quis; 50. eod.* Aliud vero est de dubitante, quando quis mente ancipiti, & titubante solvit indebitum, huic enim, si postea constet, vel probari possit, non fuisse debitum, repetitio conceditur, si per errorem solverit, *l. ult. C. eod.* quia in re obscura melius est favere repetitioni, quam adventitio lucro, *Reg. jur. 41. in ff.*

XXXV. Resp. quinto. Si quid debeatur sub conditione contingente, & pendente in futurum, quæ potest non esse, & ante ejus eventum per errorem sit solutum, id condici potest, & repeti tanquam indebitum, *l. Sub conditione; 16. ff. de condict. indeb.* quia ante eventum conditionis nondum debeatur, sed tantum spes erat debitum iri. Aliud est, si quid debeatur sub conditione necessario futura, sive quæ certo est extitura, v. g. si moriar, tunc enim si ante mor vatur, repeti non potest, *l. Eam etsi; 17. & l. seqq. ff.*

XXXVI. Quæritur secundo. Cuinam incumbat p „ indebitum solutum esse. Respond. Si quis pecuni „ aliam rem) indebite a se per errorem solutam e „ ideoque eam condicere, seu repetere velit, pro „ netur, quod indebite soluta fuerit: nisi ejus adve „ seu reus conventus neget solutionem sibi facta „ tunc enim actor, si legitimis probationibus ostend „ solvisse, adeoque reus de solutione ipsi facta convi „ rit, onus probandi ipsi reo neganti incumbit, quo nia, seu res soluta sibi debita fuerit. Prout statuit *Is qui; 4. & ult. h. t. & in l. Cum de indebito; a prob.* Prima pars probatur, & declaratur, quia si initio confiteatur, se recepisse pecunias, dicat a debito sibi fuisse solutas, hoc casu, præsumptio est qui pecunias accepit, nam ut dicitur in *cit. l. Cum debito; §.* Sin vero ab initio, qui solvit nunquam ita nus est, ut facile suas pecunias jactet, & indebita dat, nemo enim præsumitur jactare suum, *c. Super de renunc.* ideo is, qui dicit se per errorem indebit se, regulariter id probare tenetur: sicut etiam vice si constet, contractum esse debitum, sed debitor illud solvisse, eidem onus probandi incumbit, *l. probar.* solutio enim est quid facti, ideoque non præ sed ab affirmante probari debet, ergo etiam solutio debite factam esse affirmans probare tenetur. Dix riter, nam excipiuntur pupilli, minores, mulieres, agricultores, forensium rerum expertes, seu imper alias simplices: imo & desides, his enim lex onus p se indebitum solvisse non imponit, nisi contendant soluti fuisse indebitam, partem fuisse debitam: alin qui accepit pecunias, probare debet ei debitas fui tas, prout decernitur *in cit. l. Cum de indebito; §. Sin au*

Porro quod dictum est, eum, qui dicit se pecunia aliam rem indebitam solvisse, hoc ipsum probare quia nemo præsumitur jactare suum, sed potius sol debitum: hoc ita demum procedit, si solvit, adjec expressa causa: v. g. ex accepto mutuo, ex empto, nam si tantum constet simpliciter numerationem esse factam, sive quod Titius v. g. pecuniam numera jo, nulla causa expressa; tum potius præsumi debet um, aut depositum esse contractum; quia nemo faci sumitur donare, nisi modica sit quantitas rei, ut te *in l. Cum quid; 3. V. Precauto, junct. Gl. margin. lit. reb. credit.* adeoque hoc casu, nisi ex qualitate pers aliud colligatur, si Titius dicat, se pecuniam num Cajo ipsi mutuam dedisse, vel apud illum deposuisse debet, nisi Cajus contrarium probet, *Abb. in cit. c. ult. n. 2.*

Secunda pars, sive exceptio allata in *cit. c. ult.* pr quia si reus, sive creditor conventus per condictio debiti ob errorem soluti, neget solutionem sibi facta eaque contra ipsum legitime probata sit ab actore, mendacium, de quo reus conventus est convictus, sumptio contra ipsum, quod malam causam fovea que intentio actoris confirmatur, videlicet, quod no niam debitam, sed per errorem indebitam solverit: inde adversarius, seu reus conventus, contra quem sumptio, probare cogitur, quod pecuniam debitam rit; nam ut dicitur in *cit. l. Cum de indebito in princ.* dum est eum, qui ab initio negavit, pecuniam se ac probationem non debiti, hoc est, indebiti ab adver xigere, licet enim alias actori incumbat probatio eju affirmat: tamen cum est præsumptio contra reum, i rejicitur onus probandi, *leg. sive; 16. Cod. de probat. in cit. cap. ult. h. tit.*

TITULUS XIV.

De Donationibus.

IN superioribus Titulis de contractibus onerosis, s procis, qui ex utraque parte contrahentium obliga continent, actum fuit, videlicet de venditione, & e ne, locatione, & conductione, item de permutatio Feudo; nunc sequitur, ut de contractibus gratuitis. quorum præcipua species est donatio.

§. I.

Quid sit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia divisione?

ASsertio 1. Donatio dicta a dono, quasi doni datio, *tus; 35. §. 1. ff. de mort. caus. donat.* communiter solet, apud *Hostiens. in sum. h. t. & Abb. ad rubr. hujus ti licita* (sive non prohibitæ donari) *nullo jure cogente, ex beneplacito facta collatio, seu datio,* prout sumitur *ex l. 29. ff. h. t. & l. Donari; 82. ff. de R. J.* Dicitur *Nullo jure* nec naturali, nec civili secundum *Gl. pen. in cit. l. Don R. J.* Ideoque requiritur, ut res donata non fuerit debi tem de jure, sive ex justitia, ac proinde videtur comp sub donatione sic definita etiam donatio antidotalis, siv neratoria, quæ fit ex obligatione gratitudinis, ex qua nulla actio, aut jus exigendi in externo, vel interno fo ducitur. Verum *Abb. c. l. & Clarus; §. Donatio, qu. 3. Azor. p. 3. lib. 11. tract. de donatio, c. 1. q. 1.* & alii co ter probabilius docent, quod donatio remuneratoria, ea causa, seu debito gratitudinis, vel quævis alia, ob causam, sive merita præcedentia, non sit mere lib ac perfecta donatio qualis hic definitur, prout consta *Aquilius; 27. & leg. ff. eod. hoc tit. in princ.* ubi pric donatio appellatur, quam quis propter nullam ali

sam facit, quam ut liberalitatem, & munificentiam exerceat: adeoque a donatione perfecta, & proprie dicta excluditur etiam obligatio gratitudinis. Porro *Barbos. in Collect. ad rubr. h. t. n.* 5. aliam definitionem adfert, quia putat hanc definitionem etiam aliis contractibus convenire, ut commodato, precario, & mutuo, in quibus etiam, nullo jure cogente, ex mera liberalitate aliquid datur, seu conceditur. Verum in his contractibus, quod datur, non mere liberaliter conceditur; cum reddi debeat, quod datum est: vel in specie, seu individuo, ut in commodato; & precario, vel aliud ejusdem generis, ut in mutuo. At, qui donat, is dat ea mente, ut statim velit accipientis fieri, nec ullo casu ad se reverti, *cit. l.* 1. *in princ. ff. h. t.*

II. Assertio 2. Jure novo ex Constitutione Justiniani in *l. Si quis*; 35. §. *ult. C. h. t. & §. Alia autem; Instit. eod.* donatione etiam simplici, seu nuda promissione facta, & a donatario acceptata (cum ad pactum seu contractum requiratur mutuus consensus duorum, *l.* 1. §. 2. *ff. de pact.*) etiam ante rem traditam, jus, & actio donatario acquiritur, per quam cogi potest donator, ad rem donatam tradendam: licet ante traditionem, veram, vel fictam rei donatæ ejus dominium donatario non acquiratur, sicut venditione mutuo consensu contracta, jus, & actio hinc mercis tradendæ, illinc pretii solvendi nascitur, quamvis dominium rei venditæ non prius acquiratur emptori, quam traditio facta fuerit; quia traditionibus, non nudis pactis transferuntur rerum dominia, *l.* 20. *C. de pact. Azor. cit. tr. a.* 5. *q.* 6. *Clar. §. Donatio*; *n.* 1. & 6.

Ex dictis infertur primo. Quod per donationem factam absenti, ante acceptationem ejusdem per se, vel per alium, non acquiratur ei dominium rei donatæ, sed nec obligatio ulla civilis, vel naturalis, ex tali donatione, ante acceptionem, oriatur *l. Absenti*; 10. *l. Hoc jure*; 19. §. *Non potest*; *ff. h. t. l. Qui absenti*; 38. *in princ. ff. de acquir. poss.* quia ante acceptationem donatio non est mutuo consensu perfecta, ideoque non valet, *Clarus*; *cit. §. qu.* 12. *n.* 1. Secus est, si fiat alicui præsenti, sed tacenti, tunc enim valet, quia talis tacite consentire censetur, *Clar. qu.* 14. *num.* 5. Infertur secundo. Is qui donavit, ante acceptationem donatarii, per se, vel per alium factam, potest donationem revocare, cum donatio nondum sit mutuo consensu perfecta, adeoque non obliget, priusquam alterius consensus accedat, *cit. l. Absenti*, *ff. h. t. Less. l.* 2. *c.* 18. *n.* 24. & 39. quia ante acceptationem potius donare voluit, quam donavit, licet contrarium teneat *Clar. q.* 13. *Azor. cap.* 5. *q.* 3.

III. Assertio 3. Donatio generatim dividitur in donationem inter vivos, & donationem causa mortis, *princ. Instit. h. t.* Donatio inter vivos dicitur, quæ fit sine ulla mortis cogitatione, §. *Alia autem; Instit. eod.* Eaque vel fit pure, absolute, & simpliciter, ita ut res donata statim fiat accipientis, nec temere revocari possit, & hæc est donatio perfecte, & propriissime dicta, de qua in hoc Tit. potissimum agitur. Vel fit sub conditione, v. g. dono tibi hunc equum, si Titius salvus Roma redierit, quæ non ante obligat, & sortitur effectum, quam conditio evenerit, a qua dependet, secundum naturam conditionis, quæ suspendit effectum. Vel fit sub certo modo, v. g. dono tibi mille florenos, ut eos applices ad pios usus, quæ statim valet, & obligat, nec ob modum adjectum suspenditur, licet modo non impleto revocari, & donatum repeti possit, *l.* 1. *C. De donat. sub modo.* Vel fit donatio ad certum diem, aut tempus futurum, v. g. ut res donata fiat donatarii post annum, *l. Quoties*; 3. *C. eod.* Vel ob causam, ut donatio dotis causa, quæ fit marito ab uxore, vel ab alio, ejus nomine, pro sustinendis oneribus matrimonii, & donatio propter nuptias, quæ vicissim fit a viro uxori, in vicem, & securitatem dotis. Item donatio remuneratoria, quæ fit in vicem præstiti Beneficii, vel obsequii, quanquam prædictæ donationes a proprietatibus perfectæ, & absolutæ donationis nonnihil recedant.

IV. Donatio vero causa mortis est, quæ fit propter mortis suspicionem, sive ejus intuitu, cum quis ita donat, ut si quid humanitus ei contigisset, haberet is, qui accepit: sin autem supervixisset, is qui donavit, reciperet, vel si eum donationis pœnituit, aut prior decesserit is, cui donatum est, prout habetur in §. *Mortis causa Inst. hoc tit.* cujus tres sunt species, seu modi, prout habetur *in leg.* 2. & *leg. Senatus*; 35. §. *Mortis causa*, *ff. de mort. caus. donat.* quæ tamen communiter ad duas species, seu modos revocantur. Primus est, cum quis nullo præsentis periculi metu conterritus, sed sola cogitatione mortalitatis, sive mortis aliquando futuræ, absolute donat in tempus, quo mortuus fuerit, *cit. l.* 2. quæ donatio non expirat, nisi donatarius ante donantem moriatur, vel a donante revocetur, *Laym. l.* 3. *tract.* 4. *c.* 22. *num.* 4.

Secundus modus est, quando quis, imminente periculo mortis, v. g. periculosæ infirmitatis, vel navigationis suscipiendæ, vel belli ineundi motus, adeoque sub conditione expressa, vel tacita mortis ex tali periculo secuturæ donat, *cit. l.* 2. Idque rursum dupliciter fieri potest, vel enim ita donatur, ut statim res fiat accipientis, quæ est secunda species donationis causa mortis, *cit. l.* 2. *ff. eod.* ita tamen, ut si mors non sequatur, donator rem sic donatam velit ad se reverti, sibique restitui, *l.* 1. §. *Item cum quis ff. de donat.* & tunc potest donator, morte non secuta, rem vindicare, & repetere, *l. Si mortis*; 29. *ff. de mort. caus. donat.* & donatio revocatur, *Gl. in cit. l.* 2. *V. Accipientis ff. eod.* Vel donator non sic donat, ut statim velit rem fieri accipientis, sed tunc demum, si mors fuerit secuta, sive si donator in illo periculo decesserit, quæ est tertia species donationis causa mortis in *cit. l.* 2. *ff. de mort. caus. don.* & tunc statim quidem tenet donatio, juxta *Gl. ibid. V. Tunc demum*, sed cessante tali periculo, si mors secuta non fuit, adeoque conditio, sub qua donatio facta est, non evenerit, ipso jure expirat donatio, sine ulla alia revocatione, quia tacite revocata censetur, *Gl. fin. in l. Mortis*; 3. *ff. eod.*

Porro donatio mortis causa quoad formam, & modum constitutionis convenit cum contractibus; quoad effectum vero, convenit fere cum ultimis voluntatibus, *l. ult. C. de donat. mort. caus. l. Illud*; 37. *in princ. ff. eod.* In dubio præsumi debet potius donationem inter vivos, quam mortis causa factam fuisse, ut docet *Gl. in cit. l. ult. V. Indigere C. de don. mort. caus.*

Præterea donatio inter vivos alia requirit insinuationem apud judicem, alia non requirit, de qua in §. *seqq.*

§. II.

Quæ donatio insinuationem exigit apud Judicem, & quæ non exigit?

Insinuatio donationis tunc fit, quando donator coram Judice, sive in judicio, sive extra, declarat suam voluntatem donandi, & petit illam in acta redigi, & scripturam super ea confici, *l. Donatio*; 25. *in fine & l. In donationibus*; 31. *C. h. t. Clar. §. Donatio q.* 23. *n.* 4. *Azor. cit. tract. c.* 6. *q.* 1. Imo ex recepta consuetudine sufficit, si donatio scripta ipsi Judici denuncietur, sine alia scriptura, *Clar. & Azor. locis cit.*

V. Assertio 2. Etsi olim donatio excedens 200. & postea 300. solidos insinuationem necessario requirebat, ut constat ex §. *Alia autem*; *Justit. h. t. & l. Sancimus*; 34. *C. eod.* hodierno tamen Jure, si 500. solidos excesserit, insinuanda est apud Judicem, alioquin invalida est donatio quoad excessum, non item infra illam summam, *l. pen. in fine*, & *l. Sancimus* 34. *C. h. t. & cit. §. Alia autem*; *Instit. eod.* Ratio autem, cur insinuatio requiratur, est, tum ut obvietur fraudibus, quæ in donationibus magnæ quantitatis facile intervenire possunt, ideoque magna exigitur observatio, *Bartol. in l. Modestinus*, 23. *nu.* 3. *ff. h. t.* tum ne profusis donationibus Cives ad paupertatem redigantur, cum damno Reipubl. cujus interest habere Cives locupletes. Porro solidus in Jure pro aureo accipiendus est, ut constat *ex l. fin. junct. Gl. V. Aureus*, *ff. de in jus vocando*, quorum 72. libram auri conficiunt, juxta *l. Quotiescumque*, 5. *V. de susceptoribus Lib.* 10. Quare 500. solidi circiter 700. aureos Italicos, seu scuta, vel secundum alios, 800. conficiunt, *Clar. cit. q.* 14. *nu.* 1. *Laym. cit. c.* 12. *nu.* 15. Verum ea generali, & passim recepta populorum consuetudine, per solidum intelligitur aureus Ungaricus, seu Ducatus, qui veteri illi solido seu aureo suffectus est, ita, ut quæ de solido in Jure Civili statuta sunt, ad nostratem aureum, seu Ducatum, utcumque levioris sit ponderis, restrenda sint *Mynsing. in §. Alia autem*; *Instit. h. t. Schneidevv. ibid. n.* 24.

VI. Assertio 2. Sunt tamen plures donationes exceptæ ab obligatione faciendæ insinuationis. Veluti primo, donatio facta alicui in reparationem ædium suarum, quæ corruerunt, vel incendio sunt consumptæ, *l. pen. §. Eandemque*, *C. h. t.* vel pro redemptione captivorum *in cit. l. pen. in princ.* Imo quævis alia donatio in quacunque quantitate facta Ecclesiæ, Monasterio, vel alii loco pio, vel ad quamlibet causam piam etiam sine insinuatione, est valida in utroque foro, conscientiæ, & externo; quia LL. Civiles irritantes donationes factas ad pias causas ultra 500. solidos, ut *in l. Illud*; 19. *C. de SS. Eccl. & l. Sancimus*; 34. §. *Alias vero C. h. t.* non sunt approbatæ a Jure Canonico, ideoque nullam vim habent, neque Principes seculares possunt quidpiam statuere in præjudicium bonorum operum, & salutis animarum: præsertim cum etiam ratio Legis prohibentis donationes in magna quantitate hic cesset, quia non est temerarium spoliare se bonis suis, ex pia causa: sed honestum, & pium, *Clar. §. Donatio q.* 17. ex communi opinione; & est communior Theologorum & Juristarum sententia. Secundo donatio remuneratoria beneficiorum, vel obsequiorum insinuationem non requirit, quia non est vera donatio, ut colligitur ex *l. Aquilius*; 27. *junct. Gl. V. Non meram*, & *l. pen. §. Si quis*, *ff. h. t.* & ex communi docet *Clarus §. Donatio*, *q.* 16. *num.* 6. Idque procedit, modo donatio non multum merita excedat, alioqui enim quatenus excedit, non est donatio remuneratoria, sed mere liberalis, adeoque ab insinuatione non excepta, *Clar. §. cit. q.* 3. *n.* 3. & 4. *Zæsius ff. h. t. nu.* 43. & 44. Et universim loquendo, omnis donatio, quæ fit ob causam, v. g. ad militiam, ad studia, ad nuptias, &c. non indiget insinuatione, *l. Hoc jure*; 19. §. *Labeo*, & §. *Sed & hæc ff. h. t.* quia hujusmodi donationes, non sunt propriæ, & perfectæ donationes; nam hæ fiunt ob solam liberalitatem, & munificientiam exercendam, *l.* 1. *ff. h. t.* cum autem Lex requirens insinuationem sit odiosa, quippe restringens liberam facultatem donandi, ultra donationem propriam, & perfectam non est extendenda, *Clar. cit. q.* 16. *n.* 6.

Tertio, si donationi factæ ultra summam Lege præscriptam sine insinuatione, adjiciatur juramentum, de ea non revocanda, confirmatur donatio, etiam quoad excessum, & subsistit in utroque foro, ut communior sententia Dd. apud *Gail. l.* 2. *obs.* 39. *n.* 12. & *seqq. Clar. q.* 18. *n.* 2. *Azor. cit. c.* 6. *q.* 10. Ratio est quia juramentum tale nihil continet bonis moribus naturalibus contrarium; alioquin nullo casu donatio supra summam Lege præscriptam subsisteret, ergo cum sine peccato, & dispendio salutis æternæ, servari possit, obligat & servari debet, *c. Cum contingat*; 28. *de jurejur.* Neque vero insinuatio a Lege requiritur principaliter, ob utilitatem publicam: sed solum in consequentiam, & secondario: principaliter autem respicit favorem donantium, ne domesticis fraudibus, præsertim conjunctarum personarum, prodigaliter donando, suis priventur bonis, *l. Data*, 27. *C. h. t.* Neque etiam hoc casu conceditur una via, quod alia prohibitum: aut permittitur per obliquum, quod directe fieri non potest; quia juramentum est actus separatus ab actu, cui adjicitur, & specialem, ac diversam obligationem inducit ex virtute Religionis, *Gail. c. l. n.* 26. Quarto, donatio mortis causa facta, etiamsi 500. solidos excedat, non requirit insinuationem, *l. fin. C. de donat. caus. mort.* plures casus excepti videri possunt apud Dd. citt.

VII. Assertio 3. Si donator renunciet Legi exigendi insinuationem simpliciter, & sine juramento, talis renunciatio non est valida. Ratio est, quia licet inducta sit Lex insi-

insinuationis principaliter in favorem donantis; quia tamen dat formam actui, ita ut is sine illa sit invalidus, non potest ei renunciari, nemo enim potest facere, quominus Leges locum habeant in suo Testamento, *l. Nemo 55. ff. de legat.* 1. Idemque est de contractibus. Præterea talis renunciatio est contra finem legis præscribentis insinuationem, eadem enim facilitate, qua ad donandum quis inducitur, induci etiam posset ad renunciandum insinuationi.

Denique frustranea esset illa Quæstio Dd. an renunciatio insinuationis sit valida, si fiat apposito juramento, siquidem absque illo etiam valida esset renunciatio, *Molin. tract. 2. disp. 278. num. 12.*

Porro facta donatione ultra summam Lege præscriptam, potest donatarius, tuta conscientia, etiam excessum retinere, donec a donante, vel ejus hærede repetatur, vel per Judicis sententiam rescindatur donatio, quoad excessum, *Molin. cit. c. 18. num. 99. Laym. cit. c. 12. num. 15.* Ratio est, quia talis donatio non censetur simpliciter irritata a Lege Civili: sed sub conditione solum, si donator illam revocaverit, adeoque valida est in foro conscientiæ, & translatum dominium in donatorem: sed revocabiliter, ac proinde retinere potest excessum, dum non repetitur. Et hanc sententiam, quicquid sit de rigore juris, hodie usui moribusque receptam esse, testatur, *Molin. cit. loc.*

§. III.

An, & qualem potestatem donandi habeant Episcopi, aliique Prælati, aut Rectores Ecclesiarum, &, an etiam, & quatenus Religiosi?

VIII. Assertio 1. Prælatus, sive Secularis, seu Regularis, ex rebus, & proventibus Ecclesiæ, vel Universitatis, seu Collegii, non potest facere donationes mere gratuitas, & liberales, quæ nullo titulo, aut causa sunt subnixæ, nisi meræ liberalitatis, saltem immodicas, & in notabili, seu magna quantitate, prout sumitur *ex c. Fraternitatem; 2. h. t.* Ubi Papa Alexander III. ad Episcopum Parisiensem, ita ,, rescribit: cum Episcopus, & quilibet Prælatus rerum Ec- ,, clesiasticarum Procurator, seu Administrator sit, non Do- ,, minus, conditionem Ecclesiæ meliorem, non deteriorem ,, facere debet. Quare si Antecessor Episcopus magnas, seu ,, gravis momenti donationes fecit ex rebus Episcopatus, ,, inconsultis Canonicis, in ipsius Ecclesiæ detrimentum, ,, quæ de jure non teneot, potest Successor Episcopus do- ,, nationes hujusmodi tam a Clericis, quam a Laicis legiti- ,, me revocare. Est autem hic sermo, de rebus & proventibus Ecclesiæ, qui nemini in particulari sunt assignati: non autem de illis redditibus Ecclesiasticis, quorum certa portio Prælato, aut alii Beneficiario est assignata in sustentationem vitæ, ut notat, *Laym. in disp. canon. de rer. Eccl. alien. §. 8. de donationibus Thes.* 109. de quibus dicetur, *Tit. seq.* Ratio decisionis hujus cap. est, quia tametsi Prælatus generalem, & liberam administrationem bonorum, & proventuum, seu redituum Ecclesiasticorum habeat, ut eos, tum ad augmentum Divini cultus, tum ad suam, & Capituli, seu Conventus sui sustentationem, (si propria portio ipsi non sit assignata) tum etiam ad pauperes alendos, fideliter, & studiose eroget, *c. Nullam 9. caus. 18. qu. 2. c. Apostolicos, 13. caus. 12. q. 2.* non tamen potest Prælatus ad libitum de iis disponere, cum non sit dominus bonorum Ecclesiasticorum, ideoque nec mere gratuitas, ac liberales donationes ex iis facere potest; nam talis donatio est rei suæ, (quia res aliena donari non potest, ita, ut statim fiat accipientis, & dominium transferatur in illum, *l. In ædibus; 9. §. fin. ff. h. t. & l. Si filius, 14. C. eod.*) nullo jure cogente, libere facta collatio, *l. 1. ff. h. t.* At vero non ex propriis, sed alienis liberalitatem exercere, est quædam species injustitiæ, ideoque in generali administratione alicui concessa, non continetur mera liberalis donatio, aut dilapidatio, *l. Contra; 28. ff. de pact. l. Filiusfam. 7. in princ. ff. h. t.* ubi id notant Dd. *Suar. Tom. 4. de Relig. Lib. 2. c. 26. n. 11. Laym. in cit. disp. Thes.* 10. Et hinc donationes mere liberales in magna quantitate illicite, & invalide factas a Prælato, Successor revocare potest, ac debet, ut patet *ex hoc cap. & ibid. Abb. n. 3. & ex c. Si quis; 6. de reb. Eccles. non alien.* Imo etiam ipse Prælatus alienans, vel donans, eas revocare debet, quamdiu ab administratione non est remotus, *Gl. in clt. 6. Si quis; V. Prospexerint, & V. alienata.*

IX. Assertio 2. Potest Episcopus, vel alius Prælatus, etiam sine consensu Capituli, & requisitis juris solemnitatibus ex reditibus Ecclesiasticis facere donationes, ob causam pietatis, & misericordiæ, sive titulo eleemosynæ: dummodo sint moderatæ, consideratis Ecclesiæ facultatibus, causa necessitatis, aliisque circumstantiis; quia tales donationes non sunt mere, ac proprie liberales, cum fiant ex quadam juris obligatione, & necessitate, *arg. c. 1. h. t. cit. l. Filiusfam. §. 1. ff. h. t.* & ex communi doctrina tradit *Suar. c. l. n. 12. & 13. Laym. cit. disp. Thes.* 111. nam & Tutor ex rebus pupilli ob talem causam donare potest, *l. Cum plures; 12. §. Cum Tutor ff. de admin. tut.* cum enim tales donationes justa ratione nitantur, velut necessariæ videntur, ac proinde expedit Ecclesiæ, vel pupillo eas fieri.

X. Similiter etiam potest Prælatus donationes remuneratorias facere, in compensationem meritorum erga Ecclesias vel personas, seu membra ejus, quia non sunt mere liberales donationes, cum fiant ex obligatione gratitudinis, prout constat *ex l. Sed etsi; 25. §. Consuluit, ff. de petit. hæred.* ubi dicitur: Antidora, seu remunerationes esse veluti genus quoddam permutationis, modo illæ sint commensuratæ meritis, seu obsequiis præstitis, *Molin. tract. 2. disp. 276. n. 2. & disp. 292. n. 2. & 2. seqq. Laym. c. l. & Lib. 3. tract. 4. c. 12. n. 9.* ubi loquuntur de Prælatis Regularibus. Imo Prælatus, etiam Regularis non tantum habet potestatem donandi, ad remuneranda Beneficia, vel obsequia jam præstita: sed etiam potest gratis irrogare, seu donare, ut præveniat, & excitet ad benefaciendum, habito semper respectu, tum ad proximorum ædificationem, tum ad utilitatem Ecclesiæ, vel Monasterii, *Suar. cit. c. 26. n. 14.*

XI. His adde, quod ob remunerationem magnorum beneficiorum, quæ Ecclesiæ, vel Prælato, ejus intuitu, præstita fuerunt etiam res aliqua immobilis Ecclesiæ alicui donari possit, præmisso tractatu, & aliis juris solemnitatibus, *cap. Quicunque; 66. & ibi Gl. caus. 12. q. 2.* & docet *Abb. in c. Per tuas; 5. n. 6. h. t. Laym. in cit. disp. Thes.* 112. Idque sumitur ,, etiam *ex cit. c. Per tuas; 5. h. t.* ubi habetur, quod quidam ,, Nobiles Episcopum Florentinum, tempore schismatis do- ,, mi suæ sustentarunt, ideo schismate delato, idem Episco- ,, pus ex mandato Papæ Alexandri, quatuor modios terræ in ,, Feudum eisdem concessit, & Successor ipsius, prout est ,, moris (imo & juris *Gl. hic V. Moris*) eosdem Nobiles in ,, illo Feudo investivit: sed post mensurationem terræ illius fa- ,, ctam, nonnisi duo terræ modii reperti sunt, ideoque dicti ,, Nobiles Feudum sibi integrari, instanter postularunt. Ve- ,, rum Episcopus dubitavit, an hoc facere possit, eo quod ,, nobiles illi non erant in possessione illius terræ, licet in ,, ea fuerint investiti, vel saltem non erant in possessione par- ,, tis adjiciendæ, ideoque videbatur Episcopus illis Feudum ,, de novo conferre. Ad hoc respondit Innocentius III. quod ,, Episcopus secure Feudum illud integrare possit, sive inte- ,, gre illis conferre; cum ipsi super quatuor modios terræ ,, fuerint infeudati, seu investiti: Ecclesia autem non debet ,, ullam fraudem in actibus suis committere: & adjuvari nos beneficiis oportet, non decipi, ut ait *Gl. fin. ibid.*

XII. Hinc colligitur primo, quod justa, causa rem immobilem Ecclesiæ donandi, aut in Feudum concedendi, sit remuneratio beneficiorum præstitorum, non solum ipsi Ecclesiæ, sed etiam ejusdem Episcopo, seu Prælato, intuitu Ecclesiæ: si enim Ecclesia ad liberandum Prælatum ex gravi periculo, & obligatione pietatis, si necesse sit, etiam bona immobilia alienare, vel vendere potest, ut patet *ex supra dictis Tit.* 13. Multo magis poterit rem immobilem in Feudum dare in remunerationem ejusmodi beneficii, vel obsequii Prælato exhibiti, intuitu Ecclesiæ. *Abb. hic n. 2.* Neque huic infeudationi obstabat juramentum Prælati forte præstitum de non infeudando de novo; quia non dicitur novum, quod jam ab alio fuit factum, ut ait *Gl. hic V. De novo*; nam Prælatus antecessor jam quatuor terræ modios ex mandato Papæ in Feudum concesserat; & licite potuit Episcopus donationem perficere, quia nihil nunc dat, sed ante datum declarat, *l. Hæredis; 21. §. Si quid, ff. de Testam. Gl. hic V. Eodem.*

Colligitur secundo, licet in casu hujus cap. Nobiles Florentini non habuerint possessionem duorum jugerum terræ; quia tamen in quatuor jugeris jam antea infeudati, seu investiti erant, ut patet *ex integra lectione hujus Cap.* per quam infeudationem jus illis aquisitum fuit, ut vi illius petere possent eorum traditionem, & possessionem accipere, ideo poterat Episcopus Florentinus illis Feudum integrare, absque eo, quod nova fieret infeudatio duorum jugerum. Quare per solam investituram non acquiritur possessio, *Gl. hic V. In possessione*, nisi fiat in præsentia rei, *Abb. hic n. ult.*

XIII. Assertio 3. Prælatus, etiam Regularis, potest ex rebus Ecclesiæ donationes modicas, seu moderatas facere, etiam mere liberales, cum consensu Capituli: imo etiam sine si loci consuetudo id permittat, prout sumitur *ex c. Cæterum 3. h. t.* Ubi consultus Papa Alexander III. quid faciendum ,, sit, si Abbas, vel solus, vel cum Priore, & quibusdam de ,, Conventu, donationem fecerit ex rebus Monasterii, & ,, postea reliqua pars Conventus contradicat? Respondet Pa- ,, pa, quod in hoc casu, tum rei donatæ quantitas, tum ,, Regionis consuetudo (quæ tamen SS. Canonibus non re- ,, pugnet) sit diligenter attendenda, & secundum hæc donatio ,, rata, vel irrita judicanda. Idque tradit etiam *Gl. In Cui; 42. V. Et libera; de Elect. in 6.* ubi ait: Prælatus donare non potest, nisi id habeat consuetudo, & modica, juxta *c. Cæterum; 3. de donat.* Ratio est, tum quia ipsa consuetudo, si irrationabilis non sit, jus & facultatem donandi tribuere potest, qualis non est, quæ tribueret facultatem donandi res immobiles, vel mobiles pretiosas Ecclesiæ, ut notat *Abb. hic n. 3.* Tum quia consuetudo facit, ut non possint donationes moderatæ facile omitti, sine querela, & avaritiæ suspicione, nisi reditus Monasterii sint diminuti, vel onera, & expensæ illius augeantur: tum quia rationabili, & diuturnæ consuetudini Capitulum, seu Conventus contradicere non potest.

XIV. Cæterum ex universali omnium fere Ecclesiarum consuetudine receptum esse videtur, ut Prælatis liceat minima, seu modica donare, ita, ut Ecclesia nihil lædi censeatur; quia hoc pertinet, ad directam œconomiam, & liberam administrationem, quam Prælatus habet, & per hujusmodi moderatæ liberalitatis demonstrationem, non solum vitatur suspicio avaritiæ, sed etiam conservatur bona existimatio, & benevolentia hominum, adeoque ea est Ecclesiæ utilis, ut notavit *Laym. cit. disp. Thes.* 114. Aliud est in Tutore, qui nihil donare potest ex rebus pupilli, nisi ex justa causa, ob quam id in utilitatem pupilli cedere posse videatur. Prælatus vero majorem potestatem habet, quam Tutor, quippe liberam & generalem in bonis Ecclesiæ, ideoque donare potest. Quin imo potest Prælatus moderatam donationem facere, ex rebus mobilibus Ecclesiæ non pretiosis, etiam cessante consuetudine, ut probatur *ex c. 2. h. t.* ubi dicitur, donationes graves, seu magnas revocandas esse, ergo per sensum contrarium, si non sint graves, seu magnæ, non debent revocari, ut notat *Gl. ibid. V. Graves*, & docet *Imola in cit. h. Cæterum; in fine h. t. Rodoan. in tract. de reb. Eccl. non alien. q. 52. n. 61.* Quænam autem modicæ, & non magnæ donationes mere liberales sint, quæ immodicæ & magnæ, adeoque non permissæ ex rebus Ecclesiasticis etiam immobilibus, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio æstimari debet, considerata

rata redituum Ecclesiæ abundantia, qualitate donantis, & ejus, cui donantur, aliisque circumstantiis, *Rodvan. cit. loc. num. 77. Layman cit. Thes.* 214.

XV. Illud hic Quæri solet, an si donatio mere liberalis ex reditibus Ecclesiæ a Prælato facta sit, immodica quidem, & in notabili quantitate, sed cum consensu Capituli, ea sit valida? Negat *Abb. in cap. 2. ult. hoc. tit.* ubi ait, quod donatio irrita sit, si Prælatus, cum consensu Capituli, rem Ecclesiæ donavit diviti, sine causa meritoria: idque sumitur *ex c. Sine exceptione*; 52. *caus.* 12. *q.* 2. ex quo colligitur, duo requiri, ut Prælatus rem Ecclesiæ donare possit, consensum Cleri, seu Capituli, & causam justam, videlicet Ecclesiæ utilitatem, ne gravetur; nam quamvis Ecclesia sit domina bonorum, ac jurium ad eam pertinentium, tamen hoc dominium non est absolutum, ac liberum, sed conditionibus, ac lege fundationis astrictum, ita, ut bona & reditus, non ad quemvis usum applicentur, sed ad divinum cultum, & sustentationem Ministrorum, ac pauperum. Nec obstat, quod *in cit. capit. 2. hoc tit.* dicitur, donationes graves, seu magnas esse invalidas, quia nimirum factæ sunt inconsultis Canonicis suis: ergo cum consensu illorum valent; nam ut explicat *Gloss. ibid. V. Inconsultis*, suppleri debet vocula, *maxime*, id enim aggravabat factum, quod ibi narratur, nempe donationes Ecclesiæ graves ab Episcopo factas esse, præsertim suis Canonicis inconsultis, licet nec cum eorum consilio, & consensu possit facere donationem Ecclesiæ damnosam.

Verum contrariam sententiam (quæ probabilior videtur) tenet *Joann. Andr. in citat. cap. 2. in fine, & Imol. ibid. num. 3. hoc tit. & Layman in cit. disp. Thesi* 113. nempe donationes etiam graves seu immoderatas, cum consilio, seu consensu Capituli, a Prælato factas, etsi illicitæ, & prodigæ sint, esse tamen validas, ut a contrario sensu colligitur *ex cit. cap. 2. hoc tit.* & ratio est, quia cum Prælatus, una cum Capitulo, repræsentet Ecclesiam, potest nomine Ecclesiæ agendo, seu contrahendo eidem obesse, etiam quoad bona Ecclesiæ acquisita, & non tantum acquirenda, quibus renunciare, adeoque Ecclesiæ obesse potest, etiam sine consensu Capituli, ut dictum supr. *Tit.* 13. *n.* 42. Id tamen limitandum est, dummodo talis donatio non fiat, ob quam necessarium sit, bona immobilia, aut mobilia pretiosa Ecclesiæ distrahere, talis enim donatio non valeret; quia hæc, nec cum Capituli consensu, alienari possunt, sine justa causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, ut patet etiam *ex supra dictis*. Quod si ex tali donatione facta, cum consensu Capituli, Ecclesia notabiliter læsa sit, potest per Beneficium restitutionis in integrum petere ejus rescissionem, *Joan. Andreas cit. loc.* Præsertim si per talem immodicam, & prodigam donationem portio necessaria pauperibus detrahatur, ideoque etiam in eorum præjudicium cedat, tunc enim etiam directe per implorationem Officii Judicis revocari potest *Layman cit. loc.* ubi addit, quod alioquin plerumque expediat etiam ipsi Ecclesiæ, donationes mere liberales, etsi sine rationabili causa a Prælato, & Capitulo factæ sint, servare, ne Ecclesia videatur beneficio suo magis voluisse decipere, quam adjuvare, seu prodesse, contra *cap. unic. supra de Commodato*.

Cæterum ad donationes mere liberales factas in immodica quantitate, ita, ut Prælatus mortaliter peccasse censeatur, non sufficit ea quantitas, quæ alias sufficit in materia furti: sed respectu redituum Beneficialium unius integri anni. Unde si Episcopus aliquis, vel Prælatus habeat, ver. gr. decem millia annuorum redituum, non censebitur immodica donatio, si v. gr. gtat. 500. florenos donat, ut colligitur ex iis, quæ tradit *Molina tract. de just. dis.* 144. *num.* 20.

XVI. Assertio 4. Religiosi, qui extra Monasterium degunt cum Superioris licentia, v. gr. Regulares Beneficiarii possunt de reditibus Ecclesiasticis, quorum libera est eis permissa administratio, æque ac Seculares Beneficiati inter vivos disponere, adeoque eleemosynas, aliasque donationes honestas facere, etiam sine consensu Prælati Ordinis, ut docet *Molin. tract. 2. dis. 276. num. 5. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 12. num.* 9. Illi vero Religiosi, qui non sunt Prælati, administrationem tamen bonorum Monasterii sibi commissam habent, uti sunt Procuratores, & Oeconomi, possunt donationes facere, aliasve alienationes, secundum facultatem ipsi a Superiore immediato, vel mediato concessam, & quantum ordinis statuta, aut consuetudo permittit, *Molina cit. dis. num. 3. Sanch. lib. 7. Moral. cap. 19. num. 92. Layman cit. loc. num. 10. §. Tertio sunt Religiosi*. Denique alii Religiosi, qui in Monasterio sub obedientia Prælatorum vivunt, & nullam bonorum administrationem habent, nullas omnino donationes, etsi alias justas facere possunt, absque expressa vel tacita Superioris licentia, juxta *cap. Cum ad Monasterium*; 6. *de statu Monach. & c. Non dicatis*; 11. *caus.* 12. *quæst.* 1. alioquin peccant contra votum paupertatis: & ratio est, quia tales nec dominium, nec ullam bonorum administrationem habent, sed solum usum. *Molina cit. loc. num. ult. Sanch. cit. loc. num. 95. Laiman cit. loc. §. Denique*. Cæterum quoad donationes Regularium, etiam Prælatorum, extat Bulla Clementis VIII. quæ incipit, Religiosæ Congregationes de largitionibus munerum, de qua videri potest, *Azor par. 1. lib. 12. cap. 9. quæst. 5. & Sanch. lib. 6. de matrim. disp. 4. num.* 7. quam tamen non esse ubique receptam testatur. *Suar. cit. cap. 26. num.* 15. cujus postea addita est declaratio ab Urbano VIII. in Bulla edita anno 1640.

§ IV.

De quibusdam donationibus, seu concessionibus Ecclesiarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, vel quæ fieri possunt aliunde Ecclesiis.

De his agitur in aliquot Capitulis hujus Tituli, de quibus etiam hoc §. agemus.

XVII. Et imprimis quidem *in c. Consultationibus*; 4. *hoc t.* sic rescribit Pontifex Alexander III. etsi donationes, seu concessiones Ecclesiarum, quæ priusquam vacant, seu viventibus illis, qui tales Ecclesias possident, privatis, seu particularibus personis conferuntur in Titulum, irritæ sint, & „nullius momenti: Si tamen ab Episcopo, vel ejus auctoritate, ipsæ Ecclesiæ, etiam antequam vacent, seu viventibus adhuc earum Rectoribus, piis seu Religiosis locis „donentur, seu concedantur in proprietatem (per unionem scilicet, seu incorporationem alicui Prælaturæ, seu „dignitati, vel Monasterio) ratæ sunt tales donationes, „seu concessiones: ita tamen, ut personæ, quæ dictas Ecclesias tunc possident, sine illarum consensu, quamdiu vivunt, ipsi privari non debeant; quia ut addit. *Gl. fin. ibid.* sine culpa sua non est aliquis Ecclesia, aut Beneficio suo spoliandus.

XVIII. Prima pars decisionis hujus Cap. constat etiam *ex c. 1. 2. & ult. de concess. preb.* & ratio est, quia donatio, seu collatio Ecclesiæ, aut Beneficii, quæ fit particulari personæ, fit in Titulum; cum autem Titulus Beneficii, quippe spiritualis, sit indivisibilis, isque sit penes Rectorem, seu Beneficiatum investitum, non potest eo vivente; vel non remoto, in alium transferri, quandoquidem unius Ecclesiæ, aut Beneficii cujuscunque non possunt simul esse duo Beneficiarii, seu intitulati, *c. Cum non ignores*; 25. *& c. Tue*; 20. *de preb.* sicut non possunt duo simul habere unam uxorem carnalem. Ratio secundæ partis est, quia quando collatio, seu concessio Ecclesiæ, aut Beneficii fit alteri Ecclesiæ, aut Collegio, seu Monasterio, vel dignitati Ecclesiasticæ per unionem, seu incorporationem, etiam pleno jure, sive quoad temporalia, & spiritualia, tum non transfertur Titulus, qui manet penes Rectorem viventem: sed jus proprietatis, quod est penes concedentem, ut notat *Abb. hic n.* 3. Et hoc casu Titulus, seu jus non est actu penes Rectorem Ecclesiæ, vel dignitatis, cui unita, & incorporata est Ecclesia, v. gr. Parochialis; sed habitu tantum, seu potentia, actu vero est penes Vicarium intitulatum, seu perpetuum, ut dictum supra *Titul. 5. nu.* 220. Porro alia ratio discriminis est, cur non possit Ecclesia, vel Beneficium non vacans conferri in Titulum personæ privatæ possit aut in proprietatem, seu uniri alteri Ecclesiæ, vel Collegio, aut Monasterio; quia nimirum a *SS.* Canonibus reprobantur pacta, & promissiones de futura successione in Beneficiis, ne unus alterius mortem desideret, ideoque non potest quodcunque Beneficium, vivente Beneficiario, alteri conferri, imo nec promitti, *c. 2. de concess. prebend.* At vero si Ecclesia, vel Beneficium, vivente adhuc ejus Rectore, concessum sit in proprietatem, sive unitum alteri Ecclesiæ, dignitati, vel Monasterio, mortuo, vel remoto Beneficiario, non habeat locum successio; quia Beneficium, quoad Titulum suum principalem, non censetur vacare: sed extinctum esse, nec quidquam præjudicatur ipsi Rectori, seu Beneficiario per unionem, cum non habeat effectum, quamdiu is vivit, patet ex dictis supra *Tit. 5. num.* 211.

XIX. Præterea possunt Hospitalarii se, & hospitale suum donando subjicere alteri Ecclesiæ, vel loco Religioso; prout sumitur *ex c. Inter dilectos*; 8. *h. t.* ubi talis casus proponitur; „Cum suborta esset inter Hospitalarios S. Sepulchri, & Hospitalarios S. Allucii super eodem Hospitali, priores semel & „iterum ex diversis causis judicium possessorium intentarunt „sed quia contrariam sententiam reportarunt, ad petitorium „transeuntes, proposuerunt, quod G. Rector, & Fratres, ac „Patroni Hospitalis S. Allucii constituerint illud subjicere „Hospitalariis S. Sepulchri, committentes vices suas tribus procuratoribus, ita, ut quod ab ipsis actum fuerit, „ipsi approbarent; qui convenerunt cum Hospitalariis S. „Sepulchri, ut aliquos mitterent, qui nomine omnium assignationem, & subjectionem Hospitalis S. Allucii acceptarent. Sed Procurator hujus Hospitalis respondit, donationem hanc retractandam esse, quia inconsultis multis Fratribus, & a Rectore, ac Fratribus paucioribus, iisque excommunicatis, ac perjuris facta fuerit, & in fraudem „tertii, Plebani scilicet, qui super eodem Hospitali, jam „ante litem ita moverunt. Verum Papa Innocentius III. „considerans, quod Fratres, & Patroni Hospitalis S. Allucii propriam turpitudinem pro se, vel potius contra se „allegarunt, videlicet perjurium, excommunicationem, & „fraudem ab ipsis commissam: & quod donatio illa fuerit „pura, & simplex, & dicti Hospitalarii se contra proprium factum legitime defendere non poterant, ideo prædictum Hospitale S. Allucii, cum pertinentiis suis, Hospitalariis S. Sepulchri adjudicavit, quia non deceptoribus, „sed deceptis jura subveniunt, ita tamen, ut Episcopo „Diœcesano, & tertio illi, sive Plebano, qui litem moverat super eodem Hospitali, per hanc sententiam nullum præjudicium fiat, quia res inter alios acta, non debet aliis præjudicium generare.

XX. Ubi Notandum primo. Si in authentico instrumento contractus, vel alienationis expressum sit, consensum Capituli intervenisse, & postea aliquis dicat non majorem, sed minorem solum partem Capituli interfuisse, & consensisse, allegenti incumbit onus probandi, ut patet *ex hoc Cap.* in quo Hospitalarii S. Allucii donarunt Hospitale suum Hospitalariis S. Sepulchri, & sic præsumptio fuit, eam donationem, ex consensu omnium Fratrum, vel saltem majo-

majoris partis totum, factam esse: sed quia postea allegarunt solum minorem partem consensisse, quod tamen probare non potuerunt, ideo succubuerunt in judicio, *Imola hic n. 16. Abb. num. 2.*

Notandum secundo. Ex decisione hujus Cap. ortus non exigua difficultas; nam Rector, & Fratres Hospitalarii S. Allucii, allegantes se in excommunicatione constitutos, & perjuros donationem fecisse, audiri debuissent, si quidem agebatur de subjectione unius Ecclesiæ, & Hospitalis alteri Ecclesiæ, & Hospitali, videlicet S. Sepulchri; cujusmodi donatio & subjectio non poterat fieri absque consensu, & auctoritate Episcopi Loci *c. Sicut 5 de Excessib. Prælat.* ac proinde invalida fuit, nec potuit a Papa approbari, & non recte dictum Hospitale, cum pertinentiis suis, adjudicatum fuit Hospitalariis S. Sepulchri. Ad quam difficultatem respondet primo, *Gl. in cit. c. Inter; V. Adjudicare, h. t.* quod Hospitalarii isti potuerint se subjicere alteri Hospitali sub conditione, si Episcopus Diœcesanus consenserit, *arg. c. Olim; 12. de restit. spol.* vel per talem subjectionem sibi poterant obesse, ne possent contravenire, non autem præjudicare Episcopo, nec Plebano, qui litem eis moverat; quia res inter alios acta, aliis non nocet, & sic donatio ista, vel subjectio valuit in præjudicium tantum Hospitalariorum.

Aliam responsionem dat *Innocent. in cit. c. Inter; n. 2. h. t. Hostiens. ibid. V. Receperunt, & Abb. n. 12.* qui dicunt, Hospitale illud non fuisse Sacrum, sive Ecclesiasticum, videlicet auctoritate Episcopi constitutum, & fundatum, sed Collegium seculari potestate erectum: cujusmodi Collegia secularia institui possunt, ad finem honestum, ita, ut Rectorem, Syndicum, & Patronos sibi constituere valeant, & se mutuo appellare fratres, ut tradit *Innoc. in c. Dilecti. 24. nn. 1. de excess. Prælat. & Bart. in l. ult. ff. de Colleg. illicit.* Nec refert, quod dictum Hospitale vocatum sit S. Alluccii; quia sic vocatum fuit, vel quia Sanctum illum in Patronum sibi elegit; vel a vicina aliqua Ecclesia: vel quia in domo Hospitalis illius erat Oratorium privatum, non sacrum, sub Titulo illius Sancti, quod tamen non est signum loci Sacri, si campanile non habeat ad convocandum populum, *Abb. c. l. n. 8.* Et quamvis Episcopus, & Plebanus, seu Parochus contenderent, dictum Hospitale esse Ecclesiasticum, & Sacrum, ideoque ipsis subjectum tamen id probare non poterant. Quare cum Hospitalarii illi fuerint in possessione suæ libertatis, & immunitatis a subjectione Episcopi, & Parochi loci, poterant communi consensu se, & Domum suam, una cum pertinentiis, subjicere Hospitali S. Sepulchri, etiam irrequisito consensu Episcopi, ideoque Pontifex hanc donationem, seu subjectionem ratam habuit, sine præjudicio tamen Episcopi, & Parochi, si forte in judicio probare possint, Hospitale illud sibi subjectum esse; ac proinde sine consensu Ordinarii non potuisse donari, vel alienari; res enim inter alios acta seu judicata non debet aliis præjudicare, prout etiam habetur *in c. pen. de sent. & re judic.* Et hæc responsio non caret etiam omni probabilitate.

XXI. Porro huc quoque pertinet, quod statutum habetur *in c. Apostolica; 9. h. t.* quod est desumptum *ex concilio Toletano 9. c. 5.* & refertur *in c. Bona rei.; 74. caus. 12. qu. 2.* ubi definitur, ut si Episcopus in Parochia sua (hoc est, Diœcesi, *Abb. hic num. 2.*) Monasterium construere voluerit, & de
,, rebus Ecclesiæ, cui præsidet, illud dotare, non amplius
,, eidem dare possit; quam partem quinquagesimam, cente-
,, simam autem census Ecclesiæ suæ, si ex Ecclesia seculari
,, velit facere Monasterium, vel in ea sepulchrum sibi elige-
,, re. Quia tamen in eodem cap. adjungitur, id cum tempe-
,, ramento concessum esse, videlicet ut, dum alienæ Eccle-
,, siæ competens subsidium confertur, propriæ Ecclesiæ gra-
,, ve damnum non inferatur: item ut Episcopus unam so-
,, lum ex his duabus, quam maluerit, donationem faciat,
,, ideo hoc observandum est, ita, ut Episcopus, sive idem
,, sive alius, neque tantum quidem, imo nec minus quin-
,, quagesima, vel centesima parte, sive simul, & semel,
,, sive sæpius, & successive, in pias illas causas de rebus
,, Ecclesiæ possit conferre, cum gravi detrimento ejusdem.
,, Alioquin si quid cum gravi detrimento Ecclesiæ suæ, si-
,, ve ex possessionibus, aut bonis, sive ex reditibus ad E-
,, piscopalem Mensam, vel Cathedralem Ecclesiam perti-
,, nentibus datum esse, constiterit, id poterit legitimo re-
,, vocari, nisi præscriptione, vel alia legitima exceptione
,, (v. g. rei judicatæ, *Gl. hic V. Exceptione*) actio, seu re-
,, vocatio excludatur. Nam etsi prima facie præsumi possit
,, quod per collationem quinquagesimæ partis non inferatur
,, Ecclesiæ grave detrimentum; ex variis tamen circum-
,, stantiis, quæ potius ex ostensione facti (quia v. g. Eccle-
,, sia alieno ære gravata est, vel quia graves expensas nunc
,, facere debet, *Gl. hic V. Ex ostensione*) quam expressione sta-
,, tuti cognosci queunt, interdum deprehendi potest, quod
,, nec quinquagesima, nec centesima pars, sæpius, vel se-
,, mel, sine gravi Ecclesiæ detrimento, conferri possit.
,, Quod si vero Episcopus ita abundet reditibus, & posses-
,, sionibus, ut sine gravi detrimento Ecclesiæ suæ, possit e-
,, tiam amplius, quam donatione quinquagesimæ, & cente-
,, simæ partis, alteri Ecclesiæ subvenire, non quidem per
,, se debet summam a prædicto Canone Concilii Toletani,
,, ad incautas donationes vitandas definitam, excedere: cum
,, Superioris tamen, videlicet S. Pontificis auctoritate, po-
,, rest etiam in majore quantitate alterius Ecclesiæ inopiam
,, sublevare.

XXII. Hinc infertur primo. Episcopus potest, etiam sine consensu Capituli, & licentia S. Pontificis, semel, vel successive donare, seu conferre partem quinquagesimam bonorum, ad dotandum Monasterium jam extructum, vel partem centesimam, ad subveniendum alteri Ecclesiæ extructæ, quia ad dotandum est obligatus, & est alienatio, seu donatio, quæ fit ex necessitate, seu obligatione juris, in qua non requiritur consensus Capituli, vel alia sollennitas, *Abb. in cap. Pastoralis, 9. de his quæ fiunt a Prælat. sine &c. n. 4. & ibid. Fagnan. n. 10. & 11.* non autem hanc potestatem donandi habent Prælati Episcopi inferiores, quia tam antiqua, quam nova jura de Episcopis tantum mentionem faciunt, *Abb. in cit. c. pen. num. 2. h. t.*

Infertur secundo. Ad hanc donationem faciendam requiritur primo, ut Monasterium, seu Ecclesia, cui fit donatio, intra Diœcesin Episcopi sita, non enim censetur tanta alienatio, quam si bona extra Diœcesin transferantur: potest tamen Episcopus talem donationem facere etiam Monasterio, seu Ecclesiæ exemptæ, sitæ intra Diœcesin; quia illa est in Diœcesi, licet non sit de Diœcesi, *Abb. in cit. c. pen. num. 3.* Et cum privilegium hoc Episcopis concessum, sit valde favorabile, large, & ample explicari potest, quatenus verborum proprietas patitur. Deinde requiritur, ut Monasterium ab initio sit extructum ab Episcopo, vel ejus Antecessore, aut Ecclesia Secularis in Monasterium sit conversa, cum consensu Capituli, ut colligitur *ex cap. Si Episcopus. 73. causa 17 qu. 2.* potest tamen Episcopus Ecclesiam, vel Monasterium jam extructum, etiam sine Capituli consensu dotare, cum id æquum, & necessarium sit, modo fiat sine gravi damno Ecclesiæ dotantis, *Abb. in cit. cap. penult. numer. 7. hoc tit. & in cit. cap. Pastoralis; 9 num. 4. de his quæ fiunt a Prælat. &c.*

Infertur tertio. Episcopus hanc donationem facere potest, non solum de reditibus seu proventibus, sed etiam de possessionibus, sive bonis Ecclesiæ, ut colligitur *ex Textu cit. cap. penu. ibi: de rebus Ecclesiæ, & ibi: de possessionibus, Abbas hic num. 8.*

XVIII. Infertur quarto. Episcopus talem donationem Monasterio, vel Ecclesiæ, non potest facere per testamentum, vel aliam ultimam voluntatem: sed solum per donationem inter vivos; quia dispositio per ultimam voluntatem extenditur, & refertur ad tempus mortis, in quo Prælatus non habet amplius administrationem rerum Ecclesiæ. *Abb. in cit. cap. pen. num. 9.*

Infertur quinto. Episcopus nec simul, & semel, nec etiam successive, & diversis temporibus, potest donare ultra quinquagesimam, vel centesimam partem; quia per donationes repetitas æque potest perveniri ad quantitatem prohibitam, & alioquin fraus fieri posset ipsi legi, prout sumitur *ex cit. c. pen.* nam plures parvæ summæ simul collectæ constituunt unam magnam, *Imol. ibid. n. 14.* Aliud est, si plures donationes fiant successive ex diversis causis, ita, ut moralem conjunctionem inter se habeant, de quo infra.

Infertur sexto. Si dotatio, vel donatio Monasterii, vel Ecclesiæ ab Episcopo facta fuit, sive ultra, sive etiam usque ad partem quinquagesimam, vel centesimam, cum gravi damno Ecclesiæ Episcopalis, ea ipso jure est irrita, quippe a SS. Canonibus in hoc casu non concessa: sed prohibita, ideoque revocari potest, ac debet. Si vero ab initio facta sit donatio, cum gravi damno Ecclesiæ, sed ex probabili errore, quia Episcopus probabiliter existimavit, eam dotationem non cessuram in grave damnum Ecclesiæ suæ, etsi postea de contrario constet, quod sit damnosa, valida tamen erit donatio, quamvis per Beneficium restitutionis in integrum rescindi, & revocari possit, ac debeat, *Abb. cit. loco num. ult.*

Infertur septimo. Si donatio rei immobilis, etiam cum gravi damno Ecclesiæ donantis facta sit, potest Monasterium, vel Ecclesia dotata, cum bona fide, & lapsu 40. annorum præscribere, ita, ut revocari non possit: quia est ignorantia, non juris, sed facti, utrum Ecclesia graviter lædatur, & ideo, cum præter bonam fidem habeat titulum, Ecclesia dotata potest præscribere, *Gl. in cit. c. pen. V. Præscriptione, h. t.*

XXIV. Denique huc etiam pertinet, quod statutum est, *in c. Pastoralis; 7. h. t.* Nam cum quæsitum fuisset ex Papa
,, Innocentio III. si Episcopus, consentiente Patrono, Ec-
,, clesiam aliquam Religiosis concedat, his verbis simplicibus
,, utendo: *concedimus vobis hanc Ecclesiam*: utrum is censen-
,, dus sit, eo ipso proventus Ecclesiæ illis donasse, sive in
,, usus eorum concessisse: an vero jus Patronatus tantum?
,, Ad hoc respondet Papa, si Episcopus Ecclesiam illis con-
,, ferat ex consensu Patroni, tum Patronus censetur ipsis vo-
,, luisse conferre, quod suum est, videlicet jus Patronatus:
,, Episcopus vero id donare, quod ex temporalibus proventi-
,, bus in eadem Ecclesia obtinet, ita, ut si Episcopus por-
,, tionem aliquam proventuum inde percipiat, ea in Reli-
,, giosorum usus convertatur. Quod si ex proventibus illius
,, Ecclesiæ nullam Episcopus portionem obtineat, tum om-
,, nes proventus, præter Cathedraticum, in eorundem u-
,, sus sunt convertendi. Sed ut hæc concessio, seu donatio
,, Episcopi sit legitima, consensus Capituli est requirendus.

XXV. Ratio primæ partis, & decisionis, quod tunc jus Patronatus censeatur concessum, ratio, inquam, est, quia si quis consentiat in donationem, vel alienationem rei, in qua jus habet; vel eidem subscribat, tunc censetur transferre voluisse, quod suum est, in alterum, seu jus, quod in re habet, a se abdicare, siquidem alienatio, sine ipsius consensu, valide fieri non potuit; ut in casu *cit. c. Pastoralis*; donatio Ecclesiæ, sine consensu Patroni, & patet *ex l. Fidejussor; 26. §. Pater, ff. de pignorib.* & tradit *Gl. in l. Cajus; 39 V. Non obesse, ff. de pignorat. act.* Secus est, si quis consentiat in alienationem rei, in qua jus habet, quam tamen alius, etiam ipso invito, alienare potuit, tunc enim consentiendo, vel subscribendo alienationi ab alio factæ, sibi sive juri suo non præjudicat, *Gl. in cit. lge. Cajus*; quia tunc adhibetur tantum, ut testis factæ alienationis ab altero. Ratio secundæ, & tertiæ decisionis, seu partis, est, quia licet verbum *concede*, quippe valde generale, ex sua generica significatione, non importet translationem dominii rei concessæ, cum etiam precarium, vel commodatum sit concessio rei, sed ad usum tantum: ideo ne frustratoria sit concessio Epi-

sco-

scopi, in casu proposito, ea accipi, & intelligi debet, secundum subjectam materiam, & qualitatem personæ donantis, & ejus, cui donatur: ac proinde interpretationem facere oportet, quod vel Episcopus transferre voluerit in Monasterium jus quoddam singulare, ita, ut si Episcopus portionem redituum ipsemet percipiat, eam donare voluisse Religiosis censeatur. Vel si in hoc sensu verbum, *concedo*, verificari non possit: quia Episcopus nullos reditus percipit ex illa Ecclesia, interpretatio fieri debet, secundum omnem dominii translationem, quatenus fieri potest, & solet, ita, ut quoad omnes reditus, Ecclesiam, quatenus potuit, unire, & incorporare voluerit Monasterio; interpretatio enim facienda est, ut actus magis valeat, quam pereat, *c. Quoties 12. ff. de reb. dubiis*, præsertim vero donatio, seu concessio gratiæ, *c. In his 30. de privil. Innocent. in cit. c. Pastoralis 1 n. 1. h. t. Abb. ibid. n. 2.* nam secundum *Innocent. c. l. Abb. ibid. n. ult.* si Episcopus Archidiacono, vel Archipresbytero in quibusdam Ecclesiis Parochialibus jurisdictionem habenti de novo concedat Ecclesiam aliquam, quæ antea ei subjecta non erat, interpretatio fieri debet, quod ipsi illam, non quoad fructus, seu proventus, sed quoad jurisdictionem subjicere velit. Sed quia Monasteria Parochias, quoad jurisdictionem, sibi subjectas, ordinarie habere non solent, ideo concessio, seu donatio Ecclesiæ ab Episcopo facta Monasterio, in dubio intelligi debet, id quod solvitur ac datur solvi, vel dari in signum, quod Ecclesia sit eidem incorporata, sive donata, quoad proventus, vel omnes vel quoad portionem, quam ipsemet percepit. Excipitur Cathedraticum, quod solvitur in signum subjectionis, & honorem Cathedræ Episcopalis; nam Episcopus non potest concedere, vel donare Ecclesiam sibi subjectam Monasterio, jure plenissimo, ita ut omnino sit exempta ab ejus jurisdictione, sed quantumcunque generalibus verbis illam eximat a jurisdictione Episcopali, semper tamen in illa retinet correctionem, visitationem, & Cathedraticum, *Gl. in cit. c. Pastoralis, V. Cathedraticum, & c. Venerabilis 21. de censib. Gl. in cit. c. 1. V. Tradita; caus. 16. q. 2.* ubi rationem dat, quia Episcopus non potest constituere Judicem ordinarium in sua Diœcesi, nec abdicare a se jurisdictionem Episcopalem. Denique ratio ultimæ decisionis, quod Episcopus non possit valide donare Ecclesiam Monasterio, sine consensu sui Capituli, est, quia est species quædam alienationis, ad quam requiritur consensus Capituli, *c. Cum nos 3. & c. Pastoralis 9. de his, quæ fiunt a Prål. & c. Abb. in cit. c. Pastoralis, 7. num. 5. hoc tit.*

§. V.

Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præsumi possit donatio?

XXVI. Assertio 1. Latissima facienda est interpretatio donationis inter vivos, in favorem donatarii, prout constat *ex c. Cum dilecti 6. hoc t.* Ubi cum quidam vir Nobilis quas„dam terras alicui Monasterio pure, & simpliciter in ele„mosynam donasset, & postea aliam terram, sive bona ei„dem concessit, sub conditione pensionis solvendæ, ita, „ut si soluta non fuerit, bona illa redigi possint in fore„stam (hoc est, in saltum, sive locum arboribus consitum, „& venationi aptum, in quo feræ includuntur (*G. hic V. „Forestam, juxt. Gl. Margir. h. t.*) filius illius Nobilis, A„lanus nomine, non tantum bona posterius, sed etiam pri„ua donata voluit de facto, & per violentiam auferre, & „redigere in saltum. Verum Abbas, & Conventus de hoc „conquesti sunt apud Innoc. III. ne molestarentur. Resp. „Papa, & mandavit Judicibus a se delegatis, ut pro Mo„nasterio sententiam ferant, appellatione postposita, cum „ex instrumento donationis transmisso evidenter appare„at, quod hæc fuerit mens, & intentio donatoris (ad „quam in omni dispositione recurrendum est, sive conside„randum, quid actum fuerit, *l. In conventionalibus 52. ff.* „(*de V. O. l. Semper 34. ff. de R. J. Gl. hic V. intentio*) ut clau„sula in fine instrumenti, vel dispositionis, posita de fore„sta facienda, non ad priorem donationem, quæ pura, & „libera fuit, ita, ut ab omni vexatione, & consuetudine „seculari esset immunis: sed ad posteriorem donationem, „quæ pensionem, & conditionem insertam habet, secun„dum sanum verborum intellectum, referri debeat: quia in „contractibus plena, in Testamentis plenior, in Beneficiis, „seu gratiis plenissima interpretatio facienda est.

XXVII. Notandum primo. Fundator, etiam Laicus, potest donationi, quam facit Ecclesiæ, adjicere pactum, seu conditionem (modo ea SS. Canonibus non adversetur) de certa pensione ipsi, & hæredibus ejus solvenda: alioquin si soluta non fuerit, res donata cadat in commissum, ita, ut a fundatore, ejusque hæredibus revocari possit, *cap. Verum 4. de condit. appos.* & tradit *Abb. in hoc capit. num. 3.* imo etiam, propria auctoritate, rem donatam hoc casu occupare, ejusque possessionem apprehendere possit juxta doctrinam *Bartol. in lib. 3. num. 1. C. de pignor. & Imol. hic num. 4.* Aliud vero est, si pactum simpliciter sit conceptum, ut Ecclesia pensionem solvat, vel aliud onus præstet, vel ne rem donatam alienet, non adjecta tamen clausula *Commissi*, ita, ut si pactum non impleatur, res donata ad donatorem redeat: tunc enim etsi pactum non servetur, non tamen res donata Ecclesiæ, vel alii loco pio revocari potest: sed solum agi adimplendum modum, seu onus adjectum, *citat. cap. Verum, de condit. appos.* Ratio est, quia hoc posteriore casu, donatio principaliter facta est, non propter onus adjectum: sed pietatis causa in DEUM, ideoque, etsi onus adjectum non præstetur, durat tamen, pia affectio donatoris, unde merito non revocatur donatio, sed ad impletionem oneris agitur. In posteriore vero casu, quando clausula commissi adjecta est, aperte constat de mente donantis, quod velit revocatam donationem, si oneri adjecto non satisfiat, *Canisius in citat. c. Cum Dilecti; numer. 3. & 4. hoc tit.*

XXVIII. Notandum secundo. Licet alias clausula in fine instrumenti, vel dispositionis posita, etiamsi onerosa, referatur ad omnia præcedentia, etiamsi diversa sint negotia, *cap. Secundo requiris 41. & c. Inquisitioni 71. de appellat.* hoc tamen non procedit in pluribus donationibus in eodem instrumento contentis, quarum prior facta est pure, & sine aliquo onere, ac conditione: posterior vero cum onere, seu conditione pensionis adjecta, tunc enim clausula onerosa in fine adjecta, non ad priorem, sed ad posteriorem tantum donationem referri debet. V. G. Si quis donet Monasterio alicui fundum Titianum, & Sempronianum, cum eo onere, ut ipsi donatario, ejusque hæredibus solvat ex eo 50. aureos annuos, vel cum reservatione in eo juris venandi, tunc onus, seu conditio in fine adjecta referetur solum ad donationem posterioris fundi, non prioris, quæ jam habuit determinationem, ut sit pura, ac libera ab omni impetitione secularium, *Abb. in cit. c. Cum dilecti; n. 6. & 7. hoc tit.* ubi addit, aliud esse, si utraque donatio sit pure facta, sine onere, vel conditione adjecta, tunc enim non apparet ratio, cur clausula onerosa adjecta in fine magis referatur ad proxime antecedentem, seu posteriorem, quam ad priorem.

XXIX. Notandum tertio. In contractibus plena: in Testamentis, seu ultimis voluntatibus plenior: in Beneficiis, seu donationibus, & gratiis, seu privilegiis plenissima interpretatio facienda est, ut habetur *in hoc capit.* Et in primis quidem, quod in contractibus bonæ fidei plena sit facienda interpretatio, ita, ut extensio fiat etiam ad id, quod verbis non est expressum, colligitur ex *l. Cum quid 3. ff. de reb. cred. & l. ultim. Cod. Quæ res pign. oblig. poss.* ubi dicitur cum sit justum voluntates contrahentium magis, quam verborum conceptionem inspicere. Ratio est, quia in contractibus, iisque reciprocis, sive ultro citroque obligatoriis, servari debet æqualitas inter contrahentes, ideoque verba non nimis stricte, nec nimis ample interpretari oportet, in favorem unius, & in odium alterius: sed prout bona fides postulat, ita, ut neutra pars gravetur. Secundo, in Testamentis, ac ultimis voluntatibus plenior, seu amplior interpretatio fieri debet, ut habetur in *l. Testamentis 12. ff. de R. J.* & colligitur etiam ex *l. Si cui 3. ff. de tritico, vino, & oleo legat.* Ratio est, quia qui testatur, vel legatum, aut aliquid mortis causa relinquit, is liberaliter donationem aliquam facit, ideoque largior interpretatio fit, quam in contractu, etsi non tam liberalem, quam is, qui inter vivos donat, vel beneficium, aut gratiam confert. Tertio, in beneficiis, donationibus, privilegiis, & gratiis, plenissima, seu amplissima interpretatio facienda est, ut habetur *in cap. Quia circa 22. de privileg.* præsertim vero Beneficia Principum largissime interpretari oportet, *cap. Olim 16. de V. S.* & sumitur *ex l. Immunitates 4. ff. de jure immunitat.* Ratio est, quia cum donationes inter vivos, & gratiæ concessiones ex mera liberalitate procedant, præsumitur, quod largissime etiam donator eas voluerit accipi, & intelligi, & nullo modo restringi, aut gravari, nisi id exprimat, *Abb. in cit. c. Cum dilecti, n. 4. h. t.*

XXX. Limitatur autem primo, quod beneficia, privilegia, & gratiæ debeant ample interpretari, quando agitur de præjudicio concedentis: non autem quatenus cedunt in præjudicium tertii, *lib. 2. C. de precib. Imperat. offer. & lib. 2. §. Si quis a Principe; ff. Ne quid in loco, vel itin. publ.* ubi dicitur, quod in rescripto, aut privilegio Principis non censeatur concessa, quæ aliis incommodum, seu præjudicium afferunt, nisi aliud in rescripto exprimitur. Secundo, neque beneficia, seu privilegia ample interpretari oportet, quatenus derogant Juri communi, ut dispensationes; nam omnis recessus a Jure communi est odiosus, cum magnus sit favor Juris publici, *Gloss. in capit. 3. V. Dispensationes de offic. Jud. Ordin. in 6. Abb. in citat. cap. Cum Dilecti; num. 5. hoc t. arg. cap. 1. in fine & c. 2. de filiis Presb. & c. Dilecti 3. de consang. & affin.*

XXXI. Assertio 2. Regula generalis est, donationem non præsumi, quoties alia interpretatio, vel conjectura fieri potest, *l. Cum de indebito 25. §. Sin vero, ff. de probat. Menoch. de arbitr. Judic. casu 88. num. 1. & 2.* adeo, ut neque ob solam sanguinis conjunctionem, etsi arctissimam, præsumatur donatio, nisi aliæ conjecturæ accedant, *Menoch. cit. loc. num. 9. & 10.*

Sunt tamen plures casus, in quibus donationem jura præsumunt. Veluti primo, si vir Nobilis, seu Illustris, & dives aliquid det, modo summa, vel res data non sit magna, *Gloss. in l. Si nunc 32. §. fin. ff. de legat. 3. Menoch. cit. loc. nu. 39. & 52.*

Idque confirmatur *ex cap. Prudentes 5. h. tit.* Ubi S. Gre„gorius Papa ita rescribit: Vir Nobilis hanc sibi quodam„modo legem imponit, ut si quid sponte tribuat, id se „debere existimet, & nisi in Beneficiis creverit, sive ea „augeat, nihil se præstitisse reputet: propria enim virtus „Nobilium est liberalitas. *Abb. hic num. 2.* Alius intellectus hujus cap. est, quod qui promisit aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur, *Abb. hic n. 1.* Secundo, donatio præsumitur, cum bene merita præcesserunt, quod enim postea datur, censetur donatum in remunerationem præcedentium meritorum *Menoch. citat. loc. num. 53.* Tertio, præsumitur donatio, si venditor, nulla necessitate, vel dolo inductus, rem magni valoris minimo pretio vendat, cum bene nosset justum ejus pretium; nam quod deest de justo pretio, & non accepit, donasse præsumitur, *Menoch. c. l. n. ult.* apud quem plures hujusmodi casus legi possunt, in quibus donatio præsumitur.

§. VI.

An, & quando donatio inter vivos revocari possit, ob ingratitudinem?

XXXII. Assertio 1. Donatio inter vivos, semel rite perfecta, nudo pacto, seu consensu, etiam nulla stipulatione interveniente, vel traditione nondum facta, regulariter revocari non potest sola voluntate, seu pœnitentia donatoris, *lib. n. & l. ultim. Cod. de revocat. donat.* Neque etiam rescripto Principis, *l. Si donationem* 5. vel propter amissionem instrumenti donationis revocari potest, *lib. 2. Cod. eod.* Ratio est, quia jus semel alicui acquisitum non debet ei sine causa auferri, ne quidem auctoritate Principis, nisi ob causam utilitatis publicæ, *Zœsius ff. hoc tit.* 73. Ab hac regula excipiuntur tres causæ generales & principales; propter quas donatio, quamvis traditione perfecta sit, revocari potest, de quibus in sequentibus agemus.

XXXIII. Assertio 2. Donatio inter vivos, propter ingratitudinem donatarii erga donatorem, in quatuor casibus revocari potest, enumeratis *in l. fin. C. de revocat. donat. & in c. Propter* 10. *& ult. hoc tit.* Ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: „ donator, propter ingratitudinem ejus, in quem „ libertas est collata, eam ex juris rigore revocare potest. „ Veluti, si forte impias in eum manus injecerit: vel si atroces injurias, vel grave rerum suarum damnum vel vitæ periculum ipsi inferre præsumpserit. Veruntamen si donator tacuit, jus revocandi ad successorem ejus qui hoc tacuit, non extenditur, adeoque is revocare donationem non potest.

XXXIV. Prima igitur causa ingratitudinis est, si donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit, sive id fiat manibus, sive pedibus, sive per lapidem, vel rem aliam, & sive per se, sive per alium, juxta *l. Non solum* 11. *in princip. ff. de injuriis*: modo percussio sit injuriosa, & non sine culpa mortali: nam si injectio manuum fieret, ob defensionem Reipublicæ, vel propriam, vel proximi, revocationi non esset locus; quia ubi non est culpa, nec pœna inferri debet. Idemque est, si quis injuriose percuteret donantem, quem tamen ex probabili ignorantia alium esse putabat; tunc enim deest animus injuriandi, seu offendendi donantem, sine quo non infertur injuria; *lib.* 3. §. 1. *ff. de injur. Molin. tract. 2. de just. numer.* 2. §. *Secunda est*. Altera causa ingratitudinis est, si donatarius atroces injurias in eum, qui donavit, effundat, sive verbis injuriosis, aut contumeliosis eum afficiat, absque manuum tamen injectione; quia tunc ad primam causam talis injuria pertineret, *Molin. cap.* leg. sive facto, ut si v. g. donatarius adulterium cum uxore donantis, vel stuprum cum ejus filia committat. Injuria autem atrox æstimanda est ex circumstantiis, & qualitate personæ, cui infertur, aliisque, ideoque prudentis Judicis arbitrio relinquitur judicandum, quæ sit injuria atrox, *Molin. cit. loc.* §. *Prima est*. Sufficit autem, si vel unica gravis injuria verbis, vel facto inferatur, ad revocandam donationem, neque enim lex requirit, ut iteretur, *Molin. cit. loc. Zœsius ff. hoc tit. num.* 85. Ad hanc causam reducitur, si donatarius non coactus, & nulla causa urgente donatorem accuset de crimine, ob quod pœna mortis, mutilationis, exilii, infamiæ, vel amissionis notabilis partis bonorum incurritur, vel si in tali causa sit testis, Advocatus, vel Procurator, *Molin. cit. loc.*

Tertia causa est, si donatarius grave damnum inferat donatori in rebus, seu bonis suis externis, id quod similiter Judicis arbitrio, spectatis circumstantiis, definiendum erit. Neque vero sufficit ad revocandam donationem, quod donatarius attentarit inferre grave damnum: sed requiritur, ut re ipsa damnum sit illatum, cum jactura notabili partis bonorum, ut patet *ex cit. l. fin. C. de revoc. donat. Molin. c. l.* §. *Tertia*.

Quarta causa est, si donatarius grave periculum vitæ donanti inferre præsumpserit, per se, vel per alium, absque justa causa, etiamsi mors secuta non sit: sufficit enim, quod insidias vitæ ipsius struxerit, ex quibus grave ipsi vitæ periculum imminebat, ut colligitur *ex cit. l. fin. & ibi Gl. V. Periculum, Mol. c. l.* §. *Quarta est*.

Porro quando *in cit. c. ult. hoc tit.* dicitur, donationem ex prædictis causis donatorem posse de rigore juris revocare, rigor juris ibi non accipitur, prout opponitur æquitati: sed pro jure scripto, quod præferendum est æquitati non scriptæ, sive in jure non expressæ, *cap. ult. de transact. Abb. in cit. c. ult. num. 3. in fine*.

Additur *in cit. l. fin. C. de revoc. don.* Quinta causa, si nimirum donatio facta sit, adjecto modo, vel gravamine; v. gr. ut donatarius pensionem præstet singulis annis: & hic modum, seu gravamen, sub quo donationem acceptavit, postea non implevit, potest enim revocari donatio. Verum hoc casu, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem seu modum, revocatur donatio.

XXXV. An autem, præter has quinque causas in jure expressas, etiam ob alias causas ingratitudinis majores, vel æquales, revocari possit donatio, controvertitur inter Dd. Affirmat *Gloss. in citat. l. fin. V. Valuerit, C. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. num. 3. hoc tit. Clar.* §. *Donatio, qu.* 21. *num. 2. & 3. Sylvest. V. Donatio quæst.* 13. *Libr. 2. capit.* 18. *num.* 104. *& alii passim*. Cujusmodi causa est, si donatarius non suppeditet alimenta donatori magnæ quantitatis egenti, eum necare censeatur is, qui alimenta denegat, *lib. 4. ff. de agnosc. liber.* & filius tenetur alere patrem inopem, *l. Si quis* 5. *in princip. &* §. *Parens ff. eod.* Ratio est, quia ubi est eadem, vel etiam major ratio, eadem etiam est juris dispositio, *l. Illud* 32. *ff. ad leg. Aquil.* ut in proposito, eadem vel major causa ingratitudinis. Neque obstat, quod in *cit. l. fin.* dicatur: *Ex his tantummodo causis donationes everti concedimus*; quia dictio *tantum*, non excludit similes, vel majores causas, sed minores duntaxat. Et hæc sententia communior est, & æquior. Contraria tamen sententia in puncto juris verior videtur, quam tenet *Molin. citat. disp.* 281. *numer.* 8. *Laym. citat. capit.* 12. *numer.* 17. *Zœsius in Comment. In Jus Canon. hoc titul. num.* 12. *& ff. eod. num.* 90. *&* 91. Nam *in c. l. fin.* absolute restringitur revocatio donationis ad causas ibi expressas. Lex autem pœnalis, etiam propter paritatem, aut majoritatem rationis, non debet extendi ad casus non expressos. Interim tamen æquitas postulat, ut donatarius, cui magna pars bonorum donata est, cogatur Officio Judicis ad præstanda alimenta donatori ad inopiam redacto, ut notat *Zœsius citat. loc. n.* 91. *in fine*.

XXXVI. Notandum hic præterea primo. Donatio ob ingratitudinem non revocatur ipso jure: sed revocanda est per sententiam Judicis, adeoque necesse est, ut ingratitudo probata sit a donatore in judicio, & sententia pro ipso lata *citat. l. fin. ibi: si fuerint in judicio dilucidis argumentis, cognitionaliter approbata C. de revoc. donat.* quare donatarius non tenetur ad restitutionem, ante sententiam. Quod si res nondum sit tradita donatario, potest donator, post commissam ingratitudinem, ei rem non tradere, & petentem excipiendo repellere; cui enim post solutionem, aut traditionem datur repetitio, ei ante illam datur exceptio. Si vero re tradita, donatarius vi, vel dolo impediat donantem, ne in judicio revocationem petere possit, potest is via occultæ compensationis uti: quia per injuriam damnum patitur, *Less. cit. c.* 18. *n.* 106.

Notandum secundo. Probata ingratitudine, & lata sententia pro donatore, revocantur etiam fructus, adeoque præter rem donatam, omnes restituendi sunt, qui percepti post litem contestatam, non autem, qui ante illam; quia illos percepit donatarius ex re propria, & cujus dominium habebat, *Molin. citat. disp. n. 6. Zœsius ff. hoc tit. numer.* 203. Quamvis *Palao disp. 2. punct.* 23. *num.* 14. putet, non obligari donatarium ad restituendos fructus perceptos, ante sententiam revocationis, spectato juris rigore, eum usque ad sententiam sit dominus rei donatæ. Verum hoc nihil probat; quia etiam bonæ fidei possessor est dominus fructuum, & tamen omnes fructus extantes, etiam ante litem contestatam perceptos, & post illam, etiam non extantes restituere tenetur, juxta *l. Certum* 22. *C. de rei vindic.*

Notandum tertio. Etsi ob ingratitudinem revocari possint omnia donata, quæ tunc adhuc sunt penes donatarium: non tamen illa, quæ ante litem ipsi motam, desiit possidere: quia nimirum vendidit, vel donavit, vel permutavit, vel in dotem dedit, vel alias legitime alienavit; juxta *l. His solis* 7. *C. de revoc. donat.* idque ne ei, ad quem res legitimo Titulo pervenit, præjudicetur per factum alienum: nisi alienatio facta sit in fraudem donatoris: scienteo, in quem alienatio facta est: juxta ea, quæ traduntur *ff. quæ in fraudem creditorum, Zœsius ff. hoc tit. num.* 100. Sed & res pignori, vel hypothecæ a donatario subjectæ revocari possunt a donatore; quia dominium earum manet penes debitorem oppignorantem, adeoque non sunt vere alienatæ, *Alienatum* 67. *ff. de V. S.* ita tamen, ut jus pignoris salvum maneat creditori: ideoque donator, revocans donationem, redimere debet pignus, ne revocando jus tertio acquisitum injuste lædatur; cum res transeat cum sua causa, seu onere, *l. Si convenerit* 18. §. *Si fundus ff. de pignorat. act. Zœsius ff. hoc tit. num.* 101.

XXXVII. Assertio 3. Sunt tamen quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non possunt. Veluti primo, donatio remuneratoria meritorum, vel ob causam facta, ut patet *ex l. penult.* §. *Si quis*; *juxt. Gloss. V. Irrevocabilis*, *& l. Aquilius* 27. *ff. hoc titul.* & tradit *Gloss. in citat. loc. fin. V. Inveniatur, Cod. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. numer.* 11. *hoc titul. Clar. citat. quæst.* 21. *numer.* 4. *Molin. citat. disput. numer.* 12. *& alii communiter*. Ratio est, quia talis donatio non est proprie donatio, sed potius commutatio, sive compensatio meritorum: Quod tamen limitat *Molin. citat. loc.* revocationem ob ingratitudinem, habere locum in iis donationibus remuneratoriis, quæ ex decentia solum sunt debitæ, seu ex honestate, ut si donatio fiat Ministris, ultra sua stipendia, ob præstita servitia, quæ non ex justitia dominus compensare tenebatur, hæ enim revocari possunt, ob supervenientem ingratitudinem. Sed alii absolute docent, etiam remunerationes debitas ex honestate solum, revocari non posse: cum etiam habeant vim, & rationem non meræ liberalis donationis, sed honestæ compensationis, *Palao citat. disp. 2. part.* 31. §. 3. *num.* 2. Illud magis certum est, quod donatio remuneratoria, quatenus excedit merita, ob ingratitudinem revocari possit, cum ut sic sit mere liberalis donatio, non compensatio. *Cancs. in c. ult. hoc tit. num.* 19.

Secundo donatio facta Ecclesiæ, Monasterio, vel alii loco pio, ob ingratitudinem Prælati, seu Administratoris, vel Capituli, vel etiam utriusque simul, revocari non potest, ut docet *Clar. citat. quæst.* 21. *num. 5. Less. C. l. num.* 103. *Zœsius ff. hoc titul. num.* 97. Ratio est, tum quia donatio facta Ecclesiæ censetur facta DEO, in quem nulla ingratitudo cadere potest, cum sit omnium donorum largitor: Prælatus vero, seu Administrator, ingratus non est donatarius: tum quia delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare, *Reg.* 76. *in* 6. potest tamen, si fructus rei Ecclesiæ donatæ ad mensam Prælati pertineant, iis privari Prælatus in pœnam ingratitudinis, ad tempus vitæ suæ, *Zœsius c. l.*

Tertio dos, quæ fuit assignata a patre filiæ, non potest, post contractum matrimonium, revocari ob ingratitudinem ipsius, vel mariti, *l. Si dotem* 24. *C. de jure dot.* quia fuit data ob causam, ob quam pater tenebatur illam dotare, *l. Qui liberos* 19. *ff. de ritu nupt.* & sic non mere liberaliter dedit:

diti sed magis debitum persolvit, *Molin. citat. disp. num. 23.* Idemque probabilius dicendum est de extraneo, qui dotem dedit, quod propter ingratitudinem uxoris, vel viri, etiam post dissolutum matrimonium, dos revocari non possit, sive extent liberi, sive non; nam licet non teneretur ad dotandum, quia tamen dedit ex causa onerosa, dos enim habet rationem contractus onerosi, ideo non videtur mere liberaliter dedisse, & consequenter revocatio locum non habet, *Molin. citat. loc. Zaesius ff. hoc titul. num. 96.* Idemque est de donatione propter nuptias facta, *Mol. cit. n. 53. in fine.*

Quarto Collator Beneficii non potest revocare collationem, ob ingratitudinem Beneficiarii, in ipsius personam commissam; quia non est mere liberalis donatio, respectu Collatoris, qui ex necessitate officii tenetur Beneficia conferre, & cum de suo nihil donet, non potest dici exercuisse liberalitatem, licet in eo, quod huic potius, quam alteri conferat, beneficentiam aliquam praestet, *Abb. in citat. cap. ultim. num. 9. hoc titul. Clar. citat. loc. num. 6. Molin. cit. loc. num. 12.*

XXXVIII. Assertio 4. Si donator scivit ingratitudinem commissam esse a donatario, & tacuit, sive voluntatem revocandi donationem non declaravit, ipso mortuo, ejus haeres, sive successor illam revocare non potest, prout statuitur *in citat. cap. ultim. in fine hoc tit. & l. fin. C. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. num. 4. Molin. citat. disp. num. 3. & alii communiter.* Ratio est, quia jus revocandi donationem, est jus personale, quod morte donantis extinguitur: jus enim hoc competit donanti, ob injuriam acceptam a donatario, sive propter ingratitudinem commissam adversus se a donatario, actio autem injuriam inferentis, nec haeredi donatoris, nec in haeredem donatarii datur: sed morte tum ejus, cui injuria facta est, tum injuriam inferentis, extinguitur, *l. Injuriarum 13. in princip. ff. de injur.* ideoque nec donator, mortuo donatario, potest revocare donationem, nec haeres, sive successor donatoris potest rem donatam repetere ab haerede donatarii defuncti, propter ingratitudinem ab ipso commissam, ut colligitur *ex c. l. ult. in fine C. de revoc. donat.*

Verum plures Dd. dicunt distinguendum hic esse, nam vel donans scivit injuriam, seu ingratitudinem ab ipso commissam esse, & non revocavit donationem in vita, tunc censetur illam remisisse donatario, quia sciens dissimulavit: vel ignoravit, aut morte praeventus, vel aliter impeditus revocare non potuit, cum vellet, & tunc jus revocandi donationem transit ad haeredes donatoris, ut colligitur *ex citat. cap. ultim. hoc tit. in fine*, ubi dicitur, quod jus revocandi donationem ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur successores: qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad revocandum, sive aliter impeditus fuit, non censetur tacuisse, & consequenter jus revocandi ad successores transmittit & actio datur: tam ex parte donantis haeredibus ipsius, quam ex parte donatarii, contra haeredes ejusdem, *Abb. ibid. numer. 7. & Molin. citat. disp. num. 3.* licet contrarium teneat, *Zasius ff. hoc tit. numer. 104.* quia actio, seu condictio *ex citat. loc. fin. C. de revoc. donat.* revocatoria donationis oritur ex delicto, adeoque contra haeredes delinquentis non competit, nisi lis cum defuncto fuerit contestata, *l. unic. C. Ex delicto defunct.* &c. Addit *Zasius citat. loc.* quod etiam stante ignorantia defuncti haeres donatoris non possit agere contra donatarium: quod verum est, loquendo de ignorantia culpabili, non autem de inculpabili, quae non adimit jus revocandi donationem, vel ipsi donatori, vel ejus haeredi.

XXXIX. Postremo hoc loco praedictis addendum, quod renunciatio, sive pactum, quo donator promittit, se non revocaturum donationem, ob ingratitudinem donatarii, factam, non valeat: sed ea non obstante, revocari potest donatio, si donatarius sit ingratus, *Molin. citat. disp. 181. num. 21. & alii Dd. communiter.* Ratio est, quia tale pactum praebet occasionem delinquendi, inducit enim ad committendam ingratitudinem, ideoque cum sit contra bonos mores, non est servandum, nec obligat, *l. Si unus 27. §. Illud, & §. Pacta, ff. de pact.* Idque extenditur, tametsi talis donatio juramento sit confirmata (modo in illa non sit expressum, quod donator ingratitudinem illam non revocabit) adhuc revocari poterit, non obstante juramento; quia hoc sequitur naturam, & conditionem actus, cui adjicitur: donationi autem ex juris dispositione haec tacita conditio inest nisi donatarius ingratus fuerit, *Molin. citat. loc. num. 1.* Excipi debet, nisi juramentum appositum sit ipsi revocationi, sive si donator juravit, se non revocaturum donationem, propter ingratitudinem futuram donatarii, tunc enim renunciatio valida est, & juramentum est servandum; quia sine peccato, & dispendio salutis jurantis servari potest: nam quamvis tale juramentum illicite sit praestitum, quia praebet ansam peccandi, objectum tamen permissum, sive illud, quod juratur, nempe non revocare donationem, secundum se est licitum, ideoque juramentum tale, postquam praestitum est, servari debet, & impleri id, quod juratum est; quia sine peccato potest: sicut juramentum factum uxori adulterae de illa non accusanda, quoad privatam utilitatem (licet non quoad publicam, cui privati promissione sua praejudicare non possunt) vel de non petendo divortio, servari debet, *cap. Quemadmodum 25. §. Illud de jurej. Molin. cit. loc. Laym. citat. cap. 12. num. 17. Zasius ff. hoc titul. num. 94.* potest tamen tale juramentum; ad petitionem donatoris relaxari, in poenam ingrati donatarii, non tantum a potestate Ecclesiastica: sed etiam a Saeculari, supplendo voluntatem subditi sui, cui juratum est, & loco ipsius, remittendo obligationem juramenti, prout alibi dictum, *Molin. & Layman. locis citt.*

§. VII.

De aliis duabus causis revocandi donationem inter vivos, ob supervenientiam liberorum, & inofficiosam donationem.

XL. Assertio 1. Si quis liberos non habens omnia bona, vel partem eorum donavit, & postea inopinato ac praeter spem, liberos suscipiat, tota donatio revocari potest, prout habetur *in l. Unquam 8. C. de revoc. donat.* quae licet loquatur de sola donatione facta a Patrono liberis communiter tamen a Dd. extenditur ad donationes factas a donatore quibuslibet aliis personis extraneis, hoc est, qui non sunt de numero liberorum, seu descendentium donantis; quia lex illa non statuit novum jus: sed jus naturae declarat, & fundatur in praesumptione juris, quod talis donatio facta est; cum virtuali, seu tacita conditione, nisi liberi nascantur; nemo enim censetur alienos, seu extraneos posteris suis, seu liberis praeferre velle, *Clar. §. Donatio quaest. 22. num. 1. Molin. tract. 2. disp. 282. num. 5.* revocatur autem talis donatio ipso jure, *Gloss. fin. in citat. loc. Si unquam*; quamvis in foro conscientiae non teneatur donatarius ad restitutionem, donec bona donata repetantur, *Less. citat. capit. 18. num. 110.*

XLI. Extenditur autem tradita assertio primo, quod non tantum donatio omnium bonorum, vel majoris, aut dimidiae partis: sed etiam cujuslibet notabilis partis, quamvis infra dimidium bonorum, quam verisimiliter donator non fecisset, si de filiis cogitasset, revocari potest, ob inopinatam susceptionem liberorum, ut colligitur *ex cit. l. Si unquam; ibi vel partem aliquam facultatum Clar. cit. q. 22. n. 5. Molin. cit. disp. n. 5.*

Extenditur secundo, quod revocari possit donatio, etiamsi unus tantum filius postea sit natus, nam etsi *in cit. l. Si unquam*; in numero plurali dicatur de liberis postea susceptis, appellatione tamen liberorum etiam unus filius comprehenditur, *l. Non est 108. ff. de V. S.* praesertim quia eadem ratio est in uno solo, quae in multis, quia etsi quis unicum filium habuisset, vel de eo cogitasset: non censetur donaturus fuisse, illique extraneum praelaturus, *Zaesius ff. hoc titul. numer. 119.*

XLII. Limitatur autem primo, quod donatio ob filios postea natos in totum revocari possit, nisi donator expresse illi juri revocandi renunciarit, *Clarus citat. quaest. 22. num. 4. Molin. citat. disp. num. 6.* Verum quia haec Lex lata est, non tantum in favorem patris: sed etiam liberorum, ideo in praejudicium illorum pater renunciare ei non potest, *Mynsing. centur. 5. observ. 63. num. 11.* Sed etsi pater donationem juramento confirmavit, potest tamen natis postea liberis, eam revocare; quia juramentum intelligitur juxta naturam actus, cui adjicitur, neque excludit tacitas conditiones, quas ex se, vel ex juris dispositione habet, secluso juramento, donatio, vel alius actus. Nisi donator jurasset, se non revocaturum donationem factam, etiamsi liberos postea susceperit, cum enim tale juramentum servari possit sine peccato, servandum est, ut in simili dictum §. *Praecd.* quatenus sine praejudicio legitimae filiorum servari potest, ideoque revocari non potest donatio, nisi usque ad praedictam legitimam, post mortem patris, *Less. cit. c. 18. n. 112. Mol. cit. disp. 282. n. 7.*

XLIII. Limitatur secundo, donatio facta Ecclesiae, vel ad aliam piam causam, nisi postea donanti liberi nascantur, stricto jure, non revocatur in totum: sed tantum usque ad legitimam filiis jure naturae debitam revocanda est, ut docet *Abb. in cap. ultim. num. 5. hoc titul. Clarus §. Donatio, quaest. 23. num. 2. Molin. citat. disp. num. 10. Laym. citat. cap. 12. nu. 19. & alii ex communiore sententia.* Ratio est, quia Ecclesia, vel Monasterium, aut alius locus pius instar filii habetur, ut tradunt communiter Dd. apud *Clar. citat. loc.* At donatio facta filio, si alii filii postea nascantur, non revocatur in totum: sed solum quoad eorum legitimas, *l. In. toties 5. & l. Si mater 7. C. de inoffic. donat.* ergo nec donatio facta Ecclesiae, vel alii loco pio: quamquam dici possit, quod Ecclesia non habeatur loco filii: nisi in casibus jure expressis, inter quos non est iste, *Zasius ff. hoc tit. numer. 128.* deinde quod donatur Ecclesiae, vel alii loco pio, donatur ipsi DEO, & pro salute animae, adeoque est causa aeque favorabilis, ac causa filiorum, *Auth. Si qua mulier C. de SS. Eccles.* Denique *citat. Lex si unquam*, quippe Caesarea, Ecclesias ligare non potest. Atque haec procedunt, spectato juris rigore; nam ex quadam aequitate naturali, & honestate, natis filiis, tota donatio prius facta Ecclesiae, revocari potest, ita, ut totum restituatur filiis postea natis, prout fecit S. Aurelius Carthaginensis Episcopus, ut patet *ex c. ult. caus. 17. q. 4. C. pen. & ult. ibid.*

XLIV. Limitatur tertio, donatio remuneratoria, vel ob aliam causam facta, quae commodum respicit donatoris, ob supervenientiam liberorum, revocari non potest, ut ex communi docet *Clar. citat. quaest. 23. num. 3. & Molin. citat. disp. num. ultim.* quia non est proprie dicta donatio ex mera liberalitate procedens: sed potius mercedis praestatio, ac congrua bonorum administratio, ideoque etiam irrevocabilis dicitur *in l. pen. ult. §. Si quis; ff. hoc titul.* At vero donatio, quae meram liberalitatem continet, ex parte donatoris, etsi causa, ob quam facta est, se teneat ex parte alterius tertii, ut si dotis causa donatum sit mulieri extraneae, revocari potest, natis postea liberis: sed non nisi quatenus praejudicat legitimae filiorum, *Molin. citat. loc.* Contrarium tamen tenet *Zasius ff. hoc titul. num. 132.* nam cum dos talis donata sit, ut alliciatur maritus ad contrahendas nuptias cum tali persona, injuria ei fieret, si revocaretur ista donatio. Imo probabile etiam est, quod docet *Fachin. libr. 3. controv. cap. 89.* donationem etiam remunerandi causa factam revocari posse, ob liberos postea susceptos; quia verisimile est,

dona-

donaturom non fuisse eum, qui beneficium accepit, omnia bona, vel majorem partem bonorum, si de liberis cogitasset, neque ad hoc obligat lex gratitudinis, hoc enim esset nimis durum.

XLV. Limitatut quarto, tota donatiu revocatur, si postea nascantur liberi naturales, & legitimi: non autem si naturales, & illegitimi, quamvis sint legitimati per rescriptum Principis; quia liberorum appellatione absolute iotelliguntur liberi juste, ac legitime nati, nisi sint legitimati per subsequens matrimonium, qui per omnia habeut jura legitime natorum ab initio, *Molin. citat. disp. num.* 9. *Zaesius ff. hoc titul. num.* 111. *&* 2. *seqq.* Limitaot quinto aliqui, quod etiam donatio facta uni asceodentium, v. g. patri, vel matri, avo, vel aviæ, non revocatur tota: sed solum usque ad legitimam debitam filiis postea natis, *Less. citat. cap.* 18. *num.* 109. *& alii apud ipsum.* Verum hæc limitatio nullo jure probari potest, *Mol. c. l. n.* 10. *in fine*, *Laym. c. l. n.* 20.

XLVI. Assertio 2. Revocatur præterea donatio iofficiosa, quæ nimirum facta est contra officium pietatis paternæ in filios, ut si pater, vel mater uni, vel pluribos filiis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima, hoc est, portio Lege ipsis debita auferatur, vel minuatur; tum enim hi possunt per querelam apud Judicem institutam, post mortem parentis donantis, revocare donationem, non quidem in totum: sed quateous modum excedit, & legitimam portionem ipsis diminuit, ut coostat *ex lib.* 2. *l. Si totas* 5. *l. Si mater* 7. *& l. sequ. C. de inoffic. donat.* Idque procedit, etsi talis donatiu jurameotu doontis confirmata sit, oihilominus enim revocari potest; juramentum enim præstitum in damnum tertii non obligat, *Clar. §. Donatio, q.* 24. *& alii communiter.*

XLVII. Præterea si donatio inofficiosa facta sit extraneæ personæ, tum vel re tantum inofficiosa fuit, absque animo fraudandi filios sua portione legitima; & revocari potest a filiis, non in totum: sed qua parte legitimæ filiorum præjudicat, ot constat *ex lib.* 1. *& l. Si mater* 7. *Cod. de inoffic. donat.* Vel fuit iofficiosa re, & consiliu, quia animo fraudaodi liberos sua legitima facta est: & tunc distioguendum est, vel eoim aliquid relictum filiis, & tum non io totum, sed usque ad legitimam debitam tantum revocatur donatio, juxta *l. Si liqueat* 8. *C. eod.* Vel nihil relictum est, & tota donatio revocator, idque in odium fraudis, ut post *Bartol.* docet *Abb. in cap. ult. num.* 5. *hoc titul. Clar. §. Donatio, quæst.* 24. *num.* 2. *&* 4. *Less. citat. cap.* 18. *num.* 112. *Zaesius ff. hoc titul. nu.* 76. Vernm *Molin. citat. disp.* 283. *num. Fachin. Libr.* 6. *Contr. cap.* 84. & alii existimant, iodistiocte dnnationem iofficiosam solum usque ad legitimam filiis debitam revocandam esse; quia nullo jure expressum est, illam esse revocandam in totum: sed tantum quoad legitimam portionem, ut constat *ex l. Si totus* 5. *l. Si mater* 7. *& l. seq. C. de inoffic. donat.* quæ licet loquaotur de donationibus factis filiis, vel nepotibus, tameo etiam donationes extraneis factas, oonnisi quoad legitimam filiis debitam revocandas esse, patet *ex lib.* 1. *C. eod.* Neque vero revocatio donatioois, cum sit odiosa, extendenda est ultra id, quod jure expressum est. Certe cum revocatio donatiunis in totum, mera pœna sit fraudis commissæ, saltem ante latam sententiam, non teoebitur donatarius ad restituendam totam. *Mol. c. l.*

XLVIII. Cæterum prædictis addendum primo, sicut liberis desccodenribus, ita etiam parenribus asceodentibus competit jus revocandi donationem inofficiosam factam a liberis, usque ad legitimam portionem ipsis debitam in boois descendentium, ot aperte colligitur *ex l. Si filius* 4. *C. de inoffic. donat.* namque querela inofficiosæ donationis ad similitudinem querelæ inofficiosi Testamenti, est introducta, *l. ult. C. eod.* At hæc competit oon minus parentibus, quam liberis, *l. Nam etsi* 15. *ff. de inoffic. testam.* ergo & illa, *Molin. cit. disp. §. ult. & alii communiter.*

Addeodum secundu, illam tantum donationem revocati, sive quia inofficiosa est, & legitimam liberis debitam diminuit: sive quia donanti, præter opinionem, proles postea nascitur, per quam in alium transferuntur bona, & jura acquisita, non vero acquirenda: quare si dooator repudiet legatum, vel renunciet hæreditati, sive speratæ tantum, sive etiam delatæ: sed nondum aditæ, non ideo revocatur donatio, etiamsi postea liberi ei oascantur, neque ea rescindi potest per querelam inofficiosæ donatioois; quia cum Leges Civiles de revocandis donationibus semel factis sint exorbitantes, eæ stricte interpretaodæ sunt, de donatione proprie dicta, per quam alienatur jus acquisitum: non autem de illa, per quam remittitur jus nondum acquisitum, quæ proprie non est alienatiu, adeoque nec donatio, *Laym. cit. c.* 12. *n.* 21. *Zaesius ff. de h. t. n.* 136.

TITULUS XXV.

De Peculio Clericorum.

POstquam de alienationibus, & speciebus quibusdam contractuum hactenus dictum fuit, idque ob eum maxime finem, ut appareret, an, & quomodo Prælati, & alii Clerici alienare, contrahere, & donare possint: nunc subjuogitur iste Titulus de peculio Clericorum; quia id necessarium erat, ad exacte cognoscendum, an, & quateous Clerici de peculio suo disponere possint, sive per contractus inter vivos, sive per ultimas voluntates, de quibus Tit. seq.

I. PRo intellectu Rubricæ notandum primo: Peculium se dictom, quasi pusilla, seu parva pecunia, aut patrimonium pusillum, *l. Depositi* 5. *§. Peculium, ff. de peculio.* Accipitur, vel late, vel stricte, & proprie, ut notat *Abb. Panorm. ad Rubric. hoc titul. post Gloss. Ad Rubric. ff. hoc titul.* Peculium late acceptum significat potissimum patrimonium alicujus, qui a potestate patria, vel dominica est liberatus: stricte vero acceptum: est portio patrimonii, quod sub alterius potestate existens, videlicet filiusfamilias vel servus, permissu patris, vel domini separatum a rationibus patris, vel domini, tanqoam proprium habet, & possidet, deducto inde, si quid patri, vel domino debetur, prout sumitur *ex c. l. Depositi; in fine.*

Est autem peculiom filiifamilias quadruplex, profectitium, adventitium, Castrense; & quasi Castrense, uc docet *Bartol. ad Rubric. ff. de peculio, Abb. ad Rubric. hoc titul. num.* 1. Profectitium est, quod proficiscitur a patre, filioque obvenit ex bonis paternis, vel ab alio, sed patria intuitu: & hoc pleno jure, tam quoad proprietatem: quam usum fructum ad patrem spectat, & ad illum revertitur, *§. Igitur Institut. Per quas personas cuique acquir.* Adventitium peculium est, quod advenit filio aliunde, quam ex re patris, vel intuitu patris, ut donatione matris, vel cognatorum, vel successione eorum: vel quod propria iodustria, aut ex prospera fortuna filius acquirit: & in his bonis, hodierno jure, proprietas filio, patri vero ususfructus, dum vivit, aeqoiritur, per se, & regulariter loquendo, *cit. §. Igitur, & l. Cum oportet* 6. *C. de bonis; quæ liberis, &c.* Castrense peculiom est, quod filiusfamilias acquirit in castris, sive bello, vel intuito militiæ, & in hoc filius plenum jus, tam quoad proprietarem, quam quoad usumfroctum, habet, & de illo libere disponere potest, tanquam paterfamilias, *citat. l. Cum oportet.* Quasi Castrense peculium est, quod acquirit filius ex advocatione, seu causarum patrocinio, ex publico munere, & actione aliqua, ox professione liberalium scientiarum: & hoc peculio Castrensi æquiparatur, & eodem jure censetur, *cit. loc. Cum oportet.* Porro hoc loco peculium late accipitur pro patrimonio Clericorum, *Abb. c. l.*

II. Notaodum 2. Triplex est peculium Clericorum, seu Beneficiatorum sæcularium, ut docet *Navarr. tract. de redit. Ecclesiastic. quæst.* 1. *Monito* 19 *Vasq. tract. de redit. Ecclesiastic. cap.* 1. *§.* 2. *dub.* 1. *num.* 16. *&* 17. *Less. Lib.* 2. *de justit. cap.* 4. *num.* 35. *Laym. Lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. *& alii Dd. passim.* Primum est patrimoniale peculium, sive bona patrimonialia, quæ Clericis ex hæreditate, donatione, vel aliis contractibus, vel arte, ac propria Industria: non autem intuitu Ordinis, vel Ministerii Ecclesiastici obveniunt, perinde ac aliis Laicis. Alterum est peculium quasi Castrense, sive bona quasi patrimonialia, quæ Clerici acquirunt, non ratione Beneficii: sed Officii, & Ministerii Ecclesiastici; ut præmia, ac stipeodia laboris sui, v. gr. celebrando, prædicando, confessiones audiendo, Sacramenta administrando, Vicarium temporalem obeuodo: quo etiam pertinent funeralia, & secundum quosdam, distributiones quotidianæ, quæ dantur illis, qui Divinis Officiis intersunt. Tertiom est peculium Profectitium, eorum scilicet bonorom, quæ sunt mere Ecclesiastica; quia secundum origioem suam ad Ecclesiam pertinent: sed a Prælatis Ecclesiasticis postea specialiter assignata sunt Clericis, tanquam Beneficium, sive stipendium, ob spirituale ab eis præstitum officium; cujusmodi sunt annui reditus, seu proventus, qui percipiuntur ex fundis, seu prædiis, & bonis Ecclesiasticis, ratione Decanatus, Canonicatus vel Titulo alterios Beneficii Ecclesiastici: item ex decimis Parochiarum, &c. & de his bonis Clericorum agitur potissimum hoc Tit.

§. I.

An Clerici sint veri domini bonorum, ac redituum Ecclesiasticorum, quos ratione Beneficii percipiunt etiam superfluorum: an vero sint eorum administratores tantum?

III. In hac re certum est primo, quod Clerici Beneficiarii sæculares sunt veri domini bonorum suorum patrimonialium, & de illis libere disponere possont, tam inter vivos quam per ultimam voluntatem, non minus, quam Laici, ut ex communi docet *Lessius citat. loc. num.* 36. & constat *ex cap. Quia nos* 9. *de testament.* Ratio est, quia per Ordinem, vel Clericatum oon fiunt incapaces dominii, neque eo se abdicaot, neque etiam se obligant ad bona sua patrimoonialia, in pauperes, vel pias causas eroganda, & Clericos posse habere bona propria constat *ex cap. Certe* 18. *caus.* 12. *q.* 1.

Certum est secundo, quod Clerici habeant etiam verum, & absolutum dominium bonorum, quasi patrimonialium, quæ in Clericatu acquisiverunt: sed non iotuitu Ecclesiæ, seu ex Titulis, & Beneficiis Ecclesiasticis, ac proinde de illis libere, & arbitratu suo, non tantum inter vivos: sed etiam per Testamentum, & mortis causa disponere possuot, sicut de bonis patrimonialibus, ut ex communi docet *Nav. c. l. n.* 2. *Less. cit. l. n.* 37. *& alii citt.* Ratio est, quia Clerici hujusmodi booa accipiunt, tanquam stipendium & mercedem laboris, ac operis, sine ullo onere, aut pacto expresso, vel implicito, distribuendi in pauperes, vel expendendi in alios pios usus: ergo non minus pleno jure domini ea sibi acquirunt Ministri Ecclesiastici, tum curati, tum non curati, ita, ut libere disponere possint, quam Officiales Laici, v. g. Judex, Tabelliu, Advocatus, cum non sint deterioris conditionis, quam illi, & dignus sit mercenarius mercede sua, *Luc. cap.* 10. Nec refert, quod hæc stipendia interdum excedunt laborem, ac operam præstitam, quia libere, & absolute a fidelibus iis donantur. Restat ergo quæstio solum de fructibus, seu reditibus Beneficialibus, sive illis boois, quæ Clerici, ratione Beneficii, tanquam fructus consequuntur.

IV. Assertio 1. Episcopi, Canonici, & Rectores Ecclesiarum, aliique Clerici Beneficiarii acquirunt dominium fructuum, seu proventuum, quos ex prædiis, seu bonis ad Ecclesiam, cui serviunt, pertinentibus, vel ex decimis percipiunt, iique pleno jure ad illos spectant, quoad illam partem, quæ ipsis ad hooestam vitæ sustentatiooem est necessaria, ita quidem, ut si Clericus Beneficiarius de reditibus necessa-

cessariis ad vitam, & decentem sustentationem aliquid propria parsimonia sibi detrahat, possit de illo arbitratu suo, dum in vivis est, disponere, etiam ad causas profanas, sicut de bonis patrimonialibus, ut cum *S. Thom. 2. 2. qu. 185. art. 7. in corp.* docet *Covarr. in c. Cum in officiis*, *7. num. 2. de testam. Navarr. de redit. Ecclesiastic. qu. 1. Monito*; *43. Less. cit. c. 4. num. 39. Laym. Lib. 4. tract. 2. c. 3. num. 2. & in dis. Can. de alien. rer. Eccles. Thes.* 115. Ratio est, quia hujusmodi reditus beneficiales, quatenus ad honestam, ac decentem sustentationem, considerata dignitate, ac statu Clerici, laboribus quoque, ac meritis illius erga Ecclesiam, iis indiget, sunt ipsi, ut stipendium justum, debiti, juxta *c. Cum secundum 16. de praebend.* ideoque quae ex illis reditibus per propriam parsimoniam, ac veluti industriam collegit, pleno, & absoluto jure dominii ad ipsum pertinent, & per consequens etiam libere de illis disponere potest, quippe quos, sine cujusquam injuria (reservatis etiam bonis, quae habebat, patrimonialibus) absumere potuisset. Idque extenditur etiam ad Praelatos, & Beneficiarios Regulares, ut & ipsi, quod ex reditibus beneficialibus ad decentem sustentationem ipsis assignatis, parcius vivendo, acquisiverunt, id ad quoscunque usus, etiam liberaliter inter vivos donando, applicare, & absumere, ex benigna concessione Ecclesiae, & SS. Canonum, possint, quia licet propter votum paupertatis, non sint capaces dominii redituum beneficialium acquirendi, libera tamen, & plena eorum administratio, quatenus decentem vitae sustentationem non excedunt, ipsis competit: quare cum residuum ex illis in proprios usus, ac sustentationem juste potuissent absumere, etiam aliis illud donare possunt, *Navarr. cit. qu. 2. Monito*; 8. & 33. *Sanch. Lib. 6. Moral. c. 6. n. 24. Laym. cit. c. 3. num. ult. & cit. Thes.* 115.

V. Assertio 2. Probabilius est, quod Clerici Beneficiarii saeculares non sunt meri dispensatores, seu administratores: sed acquirunt dominium redituum beneficialium, etiam superfluorum, qui scilicet ad decentem sustentationem Clericorum necessarii non sunt; & supra labores, ac merita eorum: licet hoc dominium eorum sit restrictum, ac limitatum, sive ex alia virtute, aut praecepto expendendi hujusmodi reditus in pios usus, *de quo §. seq.* Ita cum *S. Thom. c. l.* docet *Covarr. in cit. c. Cum in officiis*; *num. 3. Mol. tract. 2. dis. 143. n. 3. Garc. tract. de Benef. p. 2. c. 2. n. 5. Laym. cit. c. 3. n. 3. contra Navarr. & plures alios*. Sed probatur haec Assertio *ex c. unic. de Cleric. non resid. in 6.* Ubi dicitur, quod Clericus, sine justa, & rationabili causa, absens a Divinis Officiis, distributionum receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas. Ex quo aperte infertur a sensu contrario, quod si Clericus sit praesens, dominium illarum acquirat, easque suas faciat; quia alioqui poena, seu privatio dominii inflicta, ob absentiam, seu negligentiam, locum non haberet, & exceptio firmat regulam in aliis casibus non exceptis, juxta vulgatum axioma. Consentit *Concilium Trident. Sess. 22. c. 3. de reform.* Et quamvis *ibid. & in cit. c. unic.* sermo tantum sit de distributionibus quotidianis, quae numerantur inter bona quasi patrimonialia, ideoque Clericus non tenetur eas expendere in usus pios, nec prohibetur dare consanguineis, etiam divitibus: ex eo tamen, quod Clerici acquirant dominium distributionum quotidianarum, recte infertur, illos etiam acquirere dominium omnium fructuum, seu redituum Beneficialium; quia de his eodem modo loquitur *Concilium Trident. Sess. 23. c. 1. de reform.* ubi dicitur, Clericos non residentes, pro rata absentiae, fructus suos non facere: & *Sess. 24. c. 12. de reform.* statuitur, quod si Canonicus, vel Beneficiatus curam animarum, vel dignitatem habens, non faciat publicam professionem fidei, intra duos menses, fructus non faciat suos. Item Beneficiatum ultra tres menses absentem, primo anno, privandum esse dimidia parte fructuum, quos ratione etiam praebendae, ac residentiae fecit suos, & si iterum negligens sit, privandum esse omnibus fructibus, quos eodem anno lucrari, aperte significat dominii acquisitionem. Idemque probatur *ex c. Quatuor*; *27. caus. 12. q. 2.* ubi de divisione redituum, & oblatorum a fidelibus cuilibet Ecclesiae in quatuor portiones jam dudum ante facta dicitur, quarum sit una Pontificis (sive Episcopi) altera Clericorum, tertia pauperum, quarta Fabricis applicanda: dicitur ergo tota quarta esse Clericorum, & non solum sustentatio decens, & congrua. Idem denique etiam colligitur *ex c. 2. de fidejussor.* ubi praecipit S. Pontifex, ut creditoribus Clerici ex reditibus Beneficiorum satisfiat: quod argumento est, Clericum habere dominium ipsorum redituum, alioqui enim injuste ipsis satisfieret ex rebus alienis. Ratio est, quia cum Clerici Beneficiati omnes reditus Beneficiorum suorum promiscue percipiant, & quidem eodem Titulo Beneficii, sicut sunt domini eorum, qui ad ipsorum sustentationem sunt necessarii ita etiam superfluorum: quamvis cum obligatione superfluos expendendi in usus pios, quae tam est obligatio solum personalis: sicut alicui centum aurei dantur ad peregrinationem instituendam, eo modo, & pacto, ut quod superest pauperibus largiatur, is acquirit quidem dominium centum aureorum, cum obligatione tamen, quod superfuerit, pauperibus dandi, *Laym. cit. c. 3. nu. 3. §. Ad primam*.

Porro bona, & reditus Ecclesiastici a SS. Patribus dicuntur esse pauperum, non proprie sive, quoad dominium, ac proprietatem: sed quoad debitum, sive obligationem erogandi illos pauperibus, quatenus necessariam, ac decentem sustentationem excedunt, ut passim tradunt Dd. apud *Fagnan. in c. ult. n. 4. & 5. h. t.*

§. II.

Utrum Clerici Beneficiarii ex Lege justitiae teneantur reditus superfluos Beneficiorum erogare in pios usus, an vero ex alia Lege vel praecepto, sine onere restitutionis.

VI. Duplex est sententia: prima est omnium ferme Canonistarum, & plurimorum Theologorum, praesertim antiquiorum, teste *Navarro tract. de reditib. Eccles. q. 2. Monito*; *7. numer. 2.* & ex recentioribus Theologis sequitur *Tanner. Tom. 3. dis. 4. de justit. qu. 6. dub. 8. num.* 215. ubi ait, illam esse multo probabiliorem, imo speculative, & ex propriis principiis unice veram. Eandem etiam tanquam absolute veram amplectitur *Laym. cit. c. 3. numer. 3. & in cit. dis. Thes. 115. & seqq.* Qui omnes tenent, Praelatos aliosque Clericos Beneficiarios ex justitia obligatos esse ad reditus, quos ex bonis Ecclesiasticis tanquam fructus Beneficiorum percipiunt & qui ultra congruam vitae sustentationem supersunt, in pauperes, vel alias causas pias expendendos esse: alioqui si in profanos usus illos consumpserint, ipsos Clericos obligari ad restitutionem faciendam ex aliis eorum bonis, & consequenter etiam illis, quibus ex hujusmodi reditibus donationes sunt factae. Quae sententia non tantum est valde probabilis, & SS. Canonibus admodum conformis: sed etiam tanquam tutior omnibus Beneficiariis in praxi consulenda est, ut fatetur etiam *Less.* licet alias contrariam sententiam sequatur.

VII. Probatur primo, quia id satis aperte indicant SS. Canones. *c. Quia tua*; 8. *in fine*, *c. Episcopi*; 59. *c. Res Ecclesia*; 26. *caus. 12. q. 1. c. Similiter*; 58. *c. Quia juxta*, 59. ubi res Ecclesiae dicuntur esse vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, *c. Revertimur*; 65. *c. Decima* 66. *caus. 66. q. 2. c. Quod autem*; 3. *caus. 23. qu.* 7. in quibus locis habetur, quod reditus beneficiorum dentur Clericis, ut superflua erogent pauperibus. Consentit *Concil. Trident.*
„ *Sess. 25. c. 1. de reform.* Ubi Episcopis interdicit, ne ex re-
„ ditibus Ecclesiae consanguineos familiaresve suos augere
„ studeant, cum & Apostolorum Canones (*Can. 39. & 75.*)
„ prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quae DEI sunt, consan-
„ guineis donent: sed si pauperes sint, iis ut pauperibus di-
„ stribuant. Et paulo post: Quae vero de Episcopis dicta
„ sunt, eadem non solum in quibuscunque Beneficia Eccle-
„ siastica, tam saecularia, quam regularia obtinentibus, pro
„ gradus sui conditione, observari: sed & ad S. Rom. Ec-
„ clesiae Cardinales pertinere decrevit. Hoc autem decre-
„ tum Tridentinum haud aequum foret, si Clerici Beneficiarii absolutum dominium haberent redituum Ecclesiasticorum, etiam superfluorum, si quidem qui absolute dominus est, rerum suarum moderator est, & de iis, suo arbitratu, disponere potest, *Laym. in cit. dis. Thesi* 516.

VIII. Probatur secundo, cui datur aliquid eo pacto, & modo, sive cum onere dandi illud, vel partem ejus alteri, is ex justitia tenetur illud alteri dare, ita, ut si in alios usus impendat, vel inutiliter absumat, ad restitutionem sit obligatus, ut si v. gr. donetur alicui centum aurei Romam profecturo, eo modo, ut quod supra necessarias itineris expensas, pro suo statu, reliquum fuerit, in pauperes eroget, ut constat *ex l. 1. 2. & 3. C. de donat. quae sub modo, &c.* talis enim modus donationi, vel alteri contractui adjectus incontinenti, quamvis eum non suspendat, sicut proprie dicta conditio: obligationem tamen, & actionem ex justitia parit, ut vel modus impleatur, vel quanti interest, eum impletum non esse, praestetur: imo etiam quandoque datum revocari potest, *cit. l. 1. & 2. C. eod.* & docet *Navarr. tract. de redit. Eccl. q. 1. Monitio*; *42. n. 6. & q. 2. 2. Monitio*; *7. nu. 4. & 12.* At vero fideles nonnisi sub hoc modo, & sub hoc tacito pacto, seu onere annexo, tam abundantes reditus Ecclesiasticos fundarunt, & Praelatis, aliisque Beneficiariis assignarunt, ut quae eorum honestae, ac decenti sustentationi superarent, in pauperes, vel alios pios usus erogentur, ut patet *ex SS. Canonibus supra allegatis*. Ergo licet omnium redituum beneficialium dominium acquirant Praelati, & alii Beneficiarii, tamen cum hoc onere illud accipiunt, ut quod superest, in pios usus expendant, adeoque si id non faciant, ex justitia ad restitutionem tenentur, *Laym. citat. Thesi* 221.

IX. Probatur tertio, omnes Dd. etiam qui contrariam sententiam tenent, fatentur Clericos Beneficiarios graviter, seu mortaliter peccare, si reditus Ecclesiasticos superfluos, in notabili quantitate, non in pauperes, vel alios usus pios: sed in profanos expendunt. Jam ergo, vel peccant contra legem charitatis, & misericordiae: vel contra virtutem Religionis, aliud enim non videtur assignari posse. Non contra Legem charitatis, & misericordiae: tum quia haec Lex non obligat sub peccato mortali, ad subveniendum pauperibus, nisi in extrema, vel saltem gravi necessitate constitutis, ut cum *S. Thom. 2a. qu. 32. art 5.* docent communiter Theologi. Potest autem fieri, ut in aliquo loco, vel Provinciis nulli sint pauperes, qui gravem necessitatem patiuntur, vel si sint, ut illis per Magistratum, vel alios jam sit provisum: tali ergo casu, non potest dici, quod Clerici ex charitate, & misericordia sint obligati, ad erogandum superfluos reditus pauperibus, & tamen adhuc peccant mortaliter, si in profanos usus expendant, ergo contra aliam Legem quam charitatis, & misericordiae. Tum quia Laici saepe abundantiores reditus habent, eosque superfluos, quam Clerici, & tamen non obligantur, generatim loquendo, sub peccato mortali, ad erogandos eos in pauperes, vel alios pios usus, sicut Clerici secundum Canones: quare non potest dici, quod Clerici ex sola charitate, & misericordia obligentur sub peccato mortali, ad largienda superflua pauperibus, ubi Laici tantum obligantur sub peccato veniali; quia ob circumstantiam personae, vel status, non augetur pecca-

peccatum contra misericordiam, quod in Laico tantum est peccatum veniale in Clerico sit mortale, ut docet *S. Thom. 2.2. quæst. 186. artic. 10.* aliunde ergo provenire debet illa gravis obligatio Clericorum, *Navarr. cit. tract. quæst. 2. Monito 7. & 8. & 27. num. 1. Laym. cit. disp. Thes. 120.* Tum denique, quia vel portio illa quarta, quæ olim pauperibus ex reditibus Ecclesiasticis fuit assignata, aliunde illis obvenit, vel fuit cum Episcopi aliorumque Clericorum beneficiorum portione permixta. Si primum, non est cur Episcopi, & Clerici ea portione sua, tam graviter obligentur ad dandum superflua pauperibus, cum his jam aliunde fuerit prospectum. Si secundum (quod etiam præsumendum est, quando Episcopi, aliique Prælati, Canonici, & Beneficiati abundantes reditus habent: pauperum vero, & Fabricæ Ecclesiæ portiones, vel nullæ sunt, vel exiguæ) tum sequitur, quod ex Lege justitiæ obligantur, ad erogandа superflua pauperibus, vel ad Fabricam Ecclesiæ, cum ideirco tam abundantes reditus Prælatis, aliisque Beneficiatis sint assignati, *Laym. c. l.*

X. Sed neque secundum dici potest, quod Clerici, si expendant reditus Ecclesiasticos superfluos in usus profanos, peccant solum contra virtutem Religionis, ut censet *Card. Lugo Tom. 2. de just. disp. 4. Sec. 2. num. 16.* ubi ait: hæc obligatio erogandi bona superflua in pauperes oritur, non ex solo jure humano: sed naturali, quæ non tam est eleemosynæ faciendæ: quam prohibitio dissipationis orta, non tam ex conditione personæ: quam ex qualitate, & conditione ipsorum bonorum: quia nimirum res DEI sunt, ut ait *Tridentinum*. Et quamvis Ecclesiæ sint donata a fidelibus, sine ullo pacto, & conditione, ideoque valide possit de illis disponere, ad quemcunque usum: ipsa tamen bonorum conditio, & qualitas facit, ut indecens, & turpe sit ea expendere aliter, quam in res pias, & DEO gratas, ad cujus obsequium, & honorem sunt donata. Hactenus Lugo.

XI. Verum contra est primo. Si bona Ecclesiastica ex institutione & natura sua, hoc ipso, quod ad Dei cultum & honorem oblata, & donata sunt a fidelibus, non debent aliter applicari, & impendi, nisi in pios usus, sequitur, quod fideles fundatores non voluerint, nec potuerint illa aliter donare Ecclesiæ, nisi congruenter ipsi naturæ & primæ institutioni talium bonorum, adeoque cum tacito pacto & onere quodammodo inhibito in ipsa prima institutione eorum, ut nonnisi in pios usus expendantur, & per consequens qui aliter illa expendunt, non tam contra virtutem Religionis: quam contra justitiam peccant, quia expendunt illa contra præsumptam voluntatem fidelium fundatorum, & modum ac pactum, non quidem expressum, sed tacite subintellectum, quo ea Ecclesiæ donata sunt, & ab illa acceptata.

Deinde bona Ecclesiastica, eorumque reditus, secundum se & intrinsecam naturam suam, sunt res mere temporales, sicut bona & reditus laicorum, neque enim sunt res sacræ & benedictæ, sicut calices & alia vasa, vel vestes sacræ: ergo applicatio illorum ad usus profanos non est gravis abusus contra virtutem Religionis: alioquin neque ii reditus Ecclesiastici, quos Beneficiarius propria parsimonia collegit, possent expendi in usus profanos, si id foret contra naturam illorum, cum sint ejusdem omnino naturæ, & rationis cum aliis Ecclesiasticis reditibus superfluis, qui excedunt necessariam & decentem sustentationem Clerici, quod tamen neque ipsi adversarii admittunt: ergo sicut reditus beneficiales per propriam parsimoniam collecti expendi possunt in usus quoscunque, etiam profanos: ita etiam expendi poterunt reditus superflui in usus profanos, quantum quidem est ex natura præcise ipsorum bonorum, quæ secundum se mere temporalia sunt. Quare ideo solum grave peccatum est, hujusmodi reditus & bona superflua expendere in usus profanos, quia a fidelibus fundatoribus sunt oblata Deo, & Ecclesiis donata, ultra necessariam sustentationem Clericorum, eo pacto & onere, ut in causas pios, & non profanos expendantur. Nam seclusa hac obligatione justitiæ, non apparet, cur erogatio horum bonorum in usus profanos sit gravis culpa: cum dissipare bona propria ac temporalia, quæ absoluto jure dominii ad aliquem spectant, sine ullo annexo expresso, vel tacito pacto, vel onere dandi illa aliis, nonnisi vitium prodigalitatis sit, quod ex se & objecto suo, si per illud justitia non lædatur, grave seu mortale peccatum non est, etiam in magna quantitate, ex communi & certa omnium Theologorum sententia. Et sic patet responsio ad fundamentum Lugonis.

XII. Probatur quarto a posteriori, quidquid Episcopus seu Prælatus, vel alius rector Ecclesiæ aut Beneficiarius ex reditibus Ecclesiasticis, post consecrationem, aut ordinationem suam, acquisivit, de eo testari, seu per ultimam voluntatem disponere non potest: sed moriens Ecclesiæ suæ relinquere debet, ut habetur in *cap. 3. hoc tit.* nec quidem ad pias causas, ut patebit ex dicendis *Titul. seq.* hujus autem prohibitionis alia causa reddi non potest: nisi quia ea, quæ intuitu Ecclesiæ, sive Titulo Ecclesiastico acquisita sunt, inter bona profectitia numerantur, ideoque post mortem Clerici Beneficiarii, ipsi Ecclesiæ, unde profecta sunt, reservata manent, ad instar peculii profectitii filiifamilias, cujus bona ad patrem redire debent, a quo profecta, vel cujus intuitu acquisita sunt.

Ex quo sequitur, quod Clerici Beneficiarii non habeant dominium redituum beneficialium superfluorum omnino absolutum, sed restrictum, & limitatum, cum annexo onere & obligatione dispensandi illos fideliter, & in pios usus in vita, & post mortem relinquendi illos Ecclesiæ: alioquin si omnino absolutum dominium illorum haberent Beneficiarii, & non gravatum, sine ullo onere & obligatione justitiæ, expendendi illos reditus in usus pios, injuriam ipsis faceret Ecclesia, illos reditus sibi vendicando post mortem, & potestatem de illis testandi Clericis adimendo. *Nihil quod magis hominibus debeatur, quam ut supremæ volun... berum, quod iterum non redit arbitrium, liberum relinquatur ... di de bonis suis, lib. 1. C. de SS. Eccles.* Unde nullus, solnto jure est dominus bonorum, sine ullo gravami... onere annexo, (nisi sint fideicommissarii) prohib... illis testari, nisi ob gravissimas culpas, vel ob defe... tatis, aut judicii, aut potestatis administrandi bo... vel illa alienandi: ideoque etiam immerito auferret ... ricis Beneficiatis hæc facultas testandi, si absolut... domini redituum beneficialium superfluorum, sine p... onere annexo, *Laym. cit. c. 3. n. 6. & in cit. disp. Th...*

XIII. Denique non potest etiam talis obligatio o... solo præcepto, sive jure Ecclesiastico; quia nullum e... le Jus, ex quo solo id colligatur, nam & antiqui C... & Concilium Tridentinum fundant se in eo, quia ... sunt, & patrimonia pauperum, ergo agnoscunt oblig... fundatam in ipso jure naturæ, ac Divino. Secundo ... lum oritur ex Ecclesiæ præcepto hæc obligatio, pot... pa in ea dispensare, & sic dispensatus posset licite e... re reditus superfluos in usus profanos, quando autem ... quam talis dispensatio emanavit a Sede Apostolica? ... posset hæc obligatio per contrariam consuetudinem ... sicut potest contra alia præcepta, mere humana, ... præscribi. Confirmatur, quia alias sequeretur, qu... tantum sit malum, & illicitum applicare reditus su... Ecclesiasticos ad usus profanos, quia id prohibitum ... Ecclesia, & non ideo prohibitum ab Ecclesia, quia ... malum est, & illicitum, ut patet ex *Conc. Trident. c...* se fundat in eo, quia res Dei sunt, ideoque per se ... est res Deo donatas, & ab eo acceptatas ita dissipa...

XIV. Altera sententia est, quod post divisionem b... & redituum Ecclesiasticorum in quatuor partes seu ... nes, (quarum una Episcopo, altera aliis Clericis ... Fabricæ Ecclesiæ, quarta peregrinis & pauperibus ... signata in *cap. Vulterana 25. & pluribus seqq. caus. 12 ... 2.*) & post institutionem & erectionem Beneficioru... rici Beneficiarii fiant absoluti domini omnium redi... pro parte sua sibi assignatorum, ita ut quamvis part... cedentem necessariam, & decentem sustentationem ... fanos usus expendant, tamen ad restitutionem paupe... vel aliis piis causis non teneantur: peccant tamen o... ter, sive contra charitatem & misericordiam, sive ... virtutem Religionis, aut præceptum Ecclesiæ, si su... proventus in notabili quantitate in profanos sive n... usus expendat, Hæc, inquam, sententia hodie co... usu & consuetudine est recepta, ideoque in praxi d... non potest, sed ob Dd. auctoritatem est probabilis, ... ex Canonistis docet *Covarr. in cap. Cum in officiis 7. n... de testam. Garc. Tract. de Benef. part. 2. cap. 1. num. 5. & ... libr. 3. Jur. Eccles. capit. 27. num. 10. & seqq. Tamburin. ... Abbat. Tom. 3. disp. 21. quæst. 25. numer. 8. & seqq.* & n... *Fagnan. in cap. ult. hoc tit. num. 2. & seqq.* Eandem sent... etiam tenent plerique Recentiores Theologi, *Molin... 2. de just. disp. 114. Azor. part. 2. Instit. moral. lib. 7. cap. ... 2. Less. lib. 2. cap. 4. num. 43. & seqq. Vasq. tract. de redit. cap. 1. § 2. dub. 1. num. 27. & seqq. & alii Recent.* pro... tatur etiam *S. Thom. 2. 2. quæst. 185. in corp.* qui ca... clare non dicit, ideoque pro prima sententia ab ali... gatur. Fundamentum hujus sententiæ est primo, qui... constet bona Ecclesiastica esse donata a fidelibus Ecc... honorem, & cultum Dei, & eo fine, ut reditus, ... illis percipiunt Clerici, ad honorem Dei, & pios u... pendant: non tamen constat, nec solide probari ... quod illa data sint hoc modo, seu pacto, vel cum one... ut pars superflua expendatur in pauperes, vel alios ... sus, ideoque cum Clerici sint absoluti domini talium ... tuum, valida est eorum distractio, etiamsi in profan... expendantur, & consequenter ad restitutionem n... obligandi, nec expendentes, nec accipientes: cum ... tioni non sit obnoxium, nisi quod alienum est, ve... ex justitia debitum, nec dominus, etiamsi re prop... catur, ad restitutionem teneatur. Secundo SS. ...

SS. Canones, qui dicunt Clericos esse tantum di... tores bonorum Ecclesiasticorum, quippe quia spectan... peres, procedunt secundum illud tempus: quo redit... clesiarum principaliter erant deputati pro subsidio ... tium, & bona Ecclesiæ nondum erant divisa, & B... erecta: Secus autem dicendum de eo tempore, quo ... bonorum, & institutio Titulorum Beneficialium fac... eorumque reditus principaliter deputati sunt in su... Ministrorum Ecclesiæ. Tertio non constat, quo pars ... perum devenerit, & quod permixta sit cum parte E... & Clericorum, verisimile enim est, quod ex illa ... neficia sint instituta, cum appareret pauperibus jam ... de prospectum esse a fidelibus; vel quod ex illa Tem... dificata, Hospitalia & Seminaria erecta fuerint: ve... auctoritate S. Pontificis, ob graves causas, illa pars ... rum Clericis adjuncta sit, postquam constabat pauper... liunde non deesse subsidium: ergo in dubio Episcopi ... rici non sunt obligandi ad restitutionem ex hoc ... quod pars pauperum cum parte illorum fuerit co... Quarto, Ecclesia non rescindit donationes, quas Cle... abundantibus reditibus Ecclesiæ faciunt consanguine... quas in alios profanos usus expendunt, quod tamen ... deberet, si hujusmodi reditus ex justitia pauperib... aliis piis usibus applicari deberent. Verum quod ... talium bonorum & redituum ordinarie non fiat, id ... partim ex eo, quod sæpe satis discerni non possint ... reditus superflui ab aliis, cum Clerici Beneficiati ... reditus suorum Beneficiorum promiscue percipiant: ... quia ista obligatio restituendi per oppositionem co... sententiæ, quæ negat illam obligationem, & ob au...

tem tot Dd. probabilis est, in praxi impeditur, ideoque neque Ecclesia præcipit, ut notavit *Tancr. citat. dub. 8. numer.* 232. Ad reliqua autem fundamenta patet responsio ex dictis.

XV. Porro ex hactenus dictis deducuntur quædam corollaria. Primo, Clericos habentes patrimonium posse illud reservare, vel in alios usos, quos voluerint, expendere, & reditos suorum Beneficiorum in proprios usos erogare, vel si ex bonis patrimonialibus vixerunt, compensatione uti, & tantumdem ex reditibus Beneficiorum accipere, & detrahere, quia hæc est quædam compensatio, *Less. citat. cap. 4. num.* 33. & suse probat *Fagnan. in citat. cap. ult. numer. 6. & seqq. Barbos. cit. cap. 17. num. 26. & alii communiter*, nemo enim tenetur propriis stipendiis militare, etiamsi dives sit, *c. Urbanitatem 45. in fine caus. 12. q. 2.*

Infertur secundo. Quod Clerici possint elargiri Ecclesiasticos reditus superfluos iis, qui quamvis habeant necessaria ad victum: non tamen habent sufficientia ad decentiam status, & pro conditione, ac qualitate personæ, unde etiam de iis donare possunt consanguineis & familiaribus, quantum requiritur ad decentiam status illorum, ut docet *S. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 6. Navarr. Tract. de redit. Eccles. q. 1. monito 27. Molin. tract. 2. disp. 146. num. 3. Fagnan. cit. loc. num. 18. & 19.* & sumitur ex *can. studeat* 39. ibi: *Præcipimus, ut tale Beneficium sibi & Ecclesia sua concedatur; quo & ipsi & sui sufficienter possint habere sua sustentationis solatium.*

Infertur tertio. Beneficiarium posse ex reditibus Beneficii alere liberos, non tantum legitimos: sed etiam spurios, & illegitimos, & consequenter dotem dare filiæ etiam spuriæ; quia dos succedit in locum alimentorum, si alionde non habeat, unde eos alat, nec liberi propria bona sufficientia habeant, tum enim est opus pietatis & misericordiæ erga liberos *Molin. citat. disp. 146. num. ult. Azor part. 2. lib. 7. cap. 10. quæst. 10. Laym. citat. cap. 3. numer. 4. Barbos. citat. loc. num. 35. & 39.* Quin imo etiam Beneficiarius, qui patrimonialia bona habet, potest ex bonis Ecclesiasticis filium suum alere, vel etiam fratrem suum, aut aliom consanguineum, etsi pater ipsius posset illi sumptus ad studendum subministrare; cum enim ad id non teneatur pater, filius est vere egens, cum propria bona non habeat, *Navarr. Lib. 3. Tit. 1. consilia Laym. citat. loc. num. 5.* Infertur quarto, nomine pauperum in hac materia intelliguntur, non tantum ipsi pauperes: sed etiam omnia opera pia, quæ in cultum Dei tendunt, secundum *S. Thom. c. l. ad 2. Navarr. cit. tr. de redit. q. 1. monit. 20. n. 1. Fagnan. cit. l. n. 22.*

Infertur quinto. Clericus ex reditibus Ecclesiasticis potest remunerare accepta servitia, & Beneficia, quia censetur rei debitæ persolutio, alias enim incurreret vitium ingratitudinis, *Navarr. citat. quæst. 1. monit. 36. Fagnan. citat. loc. num.* 21. Infertur sexto, Beneficiarius potest ex Beneficii sui reditibus expendere, non tantum necessaria ad sustentationem suam, & familiæ: sed & ea, quæ decere conditionem personæ suæ videntur, habita ratione generis, gradus, seu dignitatis, & Ordinis, *Navarr. cit. l. n. 3. Fagnan. c. l. n. 17.*

Infertur septimo. Is qui percipit pensionem ex aliquo Beneficio debet, quod ultra decentem statum superest, etiam expendere in pauperes, aut alia pietatis opera, quia pensio æquiparatur Beneficio. *Navarr. citat. quæst. 1. monit. 32. num. 2. & 3. Barbos. citat. loc. num.* 33. quamvis plures apud eundem oppositum teneant, quod admitti potest de pensione, quæ non conceditur in titulum Beneficii.

§. III.

Ad quem pertineant bona acquisita a Clerico Beneficiario, & meliorationes facta in rebus Ecclesia; num ad Ecclesiam, an vero ad ipsum Beneficiarium?

„ XVI. Assertio 1. Si Prælatus vel Rector Ecclesiæ, aliusve Beneficiarius, cum promotus fuit ad Ecclesiasticum Ordinem (nempe ad Prælaturam, Parochiam, vel aliud Beneficium, quod occasione Ordinis habet) nihil vel parum patrimonii habeat, tum præsumendum est, prædia, sive bona ab ipso postea empta, ex reditibus Ecclesiasticis empta fuisse, adeoque Ecclesiam, ad quam nihil habens promotus fuit, spectare, prout statutum habetur in *C. Investigandam 1. hoc titul.* quod est desumptum ex Conc. Carthaginensi III. prout refertur in *c. 1. caus. 12. q. 3. Gloss. hic V. Debent, & Abb. num. 3. Laym. in citat. disp. de rer. Eccles. alien. Thes.* 125. Ratio est, quia cum Prælatus, vel alius Beneficiarius, qui nullum, vel exiguum patrimonium habet, reditus Ecclesiasticos habeat, ex quibus vivere potest, eosque sua industria augere, non decet, ut negotiando patrimonium acquirat, vel augeat, negotiatio enim Clericis est prohibita, ideo acquisita post promotionem ad Statum Ecclesiasticum præsumendum est, non per negotiationem: sed ex bonis & reditibus Ecclesiæ acquisita esse, sicut ea, quæ uxor acquisivit, constante matrimonio, ex bonis mariti acquisita censentur, prout habetur in *l. Quintus Mucius 51. ff. de donat. inter vir. & uxor. & l. Etiamsi 6. C. eod.* ne alioqui præsumatur, uxorem turpis quæstus gratia ea acquisivisse, *citat. lib. Quintus*, adeoque ne delictum præsumatur: nam uxores non solent plerumque suo nomine, sive ex propriis bonis negotiari, & patrimonium augere, sed potius res mariti & familiæ diligenter curare, & augere debent.

Aliud vero quoad hoc obtinet in Tutore & Curatore, nam si Tutor pauper tutelam suscepit, ea quæ postea acquisivit, non ex bonis pupilli, sed per propriam industriam acquisivisse censetur, *l. Si defunctas 10. Cod. Arbitrium tutela*, quia illi non est prohibita negotiatio, sicut Clerico, & rationem administrationis tutelæ reddere tenetur, *Abb. hic n. 6. & Laym. cit. disp. Thes.* 106.

XVII. Cæterum quod *Gloss. in citat. cap. 1.* docet, omnia, quæ Prælatus possidet præsumi de bonis Ecclesiæ acquisita fuisse, generatim loquendo, verum non est, neque id colligitur ex *citat. cap. 1.* sed potius contrarium; nam in illo præsumitur, quod Presbyter vel Clericus Beneficiarius acquisiverit ex bonis Ecclesiæ, si tempore promotionis suæ patrimonium nullum habuit, ergo per sensum contrarium, si habuit tunc patrimonium, cessat illa præsumptio, & præsumi debet, illud non acquisivisse ex bonis Ecclesiæ saltem non totum. Quare in hac re generalis regula tradi non potest, sed ex variis conjecturis, & circumstantiis id determinandum est, ut tradit *Abb. in cap. 3. num. 3. hoc tit. Laym. in cit. disp. Thes.* 125. Si enim Prælatus vel Rector Ecclesiæ amplum patrimonium habuit, Ecclesiæ autem seu Beneficii reditus tenues fuerunt, tum potius ex propriis, quam Ecclesiasticis reditibus acquisivisse censeri debet. Item si Prælatus, Rector, vel alius Beneficiarius, bona, quæ emit, vel comparavit proprio nomine, ita pacifico aliquamdiu possedit, in dubio pro ipso possessore, ejusque hærede præsumi debet, cum in dubio non sit præsumendum delictum seu dolus *l. Merito 51. ff. Pro socio*; ubi dicitur; in dubio præsumendum esse aliquem juste potius agere, quam injuste, & sumitur ex *cap. 1. juxt. Gloss. caus. 12. quæst.* 3. Præterea si Prælatus, aliusve Administrator bonorum Ecclesiasticorum, confecto inventario, rationes reddidit administrationis, tum si bona propria habuit, & aliquid acquisivit, quod in rationes non venit, ex propriis id acquisivisse, præsumitur, *Joan. Andr. in cit. c. 3. n. 2. & Abb. n. 3. h. t.* Denique si constet quidem, quod Beneficiarius sufficiens patrimonium habuerit, sed dubitetur, num ex patrimonio, an vero ex Beneficio bona illa sint acquisita, tunc bona post mortem relicta inter Ecclesiam & hæredes Beneficiarii sunt dividenda, secundum quantitatem patrimonii & proportionem redituum Ecclesiæ, *Abb. citat. loc. numer. 3. Azor. part. 2. lib. 7. cap. 9. quæst.* 8. Idemque dicendum, si Beneficiarius non habuit quidem patrimonium, valde tamen fuit industrius in acquirendis honestis lucris, tunc enim præsumi potest, saltem partem bonorum acquisivisse ex propria industria, ideoque bona relicta etiam dividenda sunt inter Ecclesiam, & hæredes. Secus, si nec patrimonium habuit, nec industriam adhibuit, ad lucrandum, & acquirendum, tunc enim præsumptio stat pro sola Ecclesia, *Abb. c. l.*

XVIII. Confirmantur hactenus dicta, quia etiam Officiales fisci & Principum, in dubio, non ex bonis fisci: sed ex propriis, ac licite acquisivisse censentur, nisi liquido contrarium probetur, ut ex communi docet *Gloss. margin. in l. Defensionis 7. C. De jure fisci lib. 10. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæst. 68. num. 30. Mascard. vol. 3. de probat. concl. 1134. num. 2. & 3.* quia in dubio delictum non est præsumendum: nisi conjecturæ adsint contra Officialem, ut quia ante officium susceptum fuit pauper, & in eo gerendo negligens, tum enim ex bonis Principis, & intuitu officii acquisivisse censetur, *Masc. citat. loc. num.* 4. Item ante redditam rationem administrationis suæ, præsumitur Officialis acquisivisse, quæ habet, ex bonis Principis & officio suo: post redditas vero rationes, si eæ approbatæ sint, censetur acquisivisse propria industria, *Masc. cit. loc. numer.* 5. Idem ergo similiter dicendum de Clerico Beneficiario, ita tamen, ut contra dictam præsumptionem, quod Prælatus, vel alius Beneficiarius patrimonium non habens, vel exiguum solum, censeatur ditatus ex bonis Ecclesiasticis, admittatur probatio in contrarium; cum non sit præsumptio juris, & de jure, sed conjecturis tantum nitatur, quæ per contrarias urgentiores conjecturas, vel probationes elidi possunt, *Gloss. fin. in citat. cap. 1. hoc t.* Ut si Rectori Ecclesiæ, vel Clerico pauperi postea hæreditas obvenit, vel legata, aut donationes ipsi factæ sint, proprio nomine: vel si per honestam negotiationem, vel artem liberalem, v. grat. docendo ex Cathedra, Consilia scribendo &c. non pauca lucratus sit, idque ab hærede Beneficiarii sit probatum, nam ista acquisita propria industria non acquiruntur Ecclesiæ, *argum. cap. Quia nos 9. & c. Relatum 12. de testam. Abb. in citat. cap. 1. num.* 5. sicut etiam si constet, vel probari possit, quæ uxor, constante matrimonio, acquisivit ex donationibus sibi a consanguineis factis, vel ex paraphernis, vel ex negotiatione, marito etiam sciente, facta, cessabit præsumptio, quod ex bonis mariti ea acquisierit, præsertim, si is pauper sit, *Abb. in cit. c. 1. n. 7. Laym. cit. Thes.* 126.

XIX. Assertio 2. Quæcunque Episcopus, vel Ecclesiæ Rector, vel alius Beneficiarius comparavit, vel emit, non ex patrimonialibus bonis, sed ex bonis & reditibus Ecclesiasticis, vel intuitu Ecclesiæ acquisitis, ea ad Ecclesiam pertinere censentur, & Ecclesiæ relinqui debent, prout habetur in *c. Fratrum; 4. caus. 12. quæst. 5. & in c. Unusquisque 3. h. t.*

„ Ubi statuitur, ut quicquid Episcopus, vel Rector Ecclesiæ, post consecrationem seu ordinationem suam, acquisierit (occasione sive intuitu Ecclesiæ, *Gloss. fin. hic*) propriæ Ecclesiæ relinquat. Ubi *Gloss. in princ. & Abb. notant*, quod hic textus intelligi potest, vel de Episcopo, & tunc verbum *consecrationis* accipiendum est in propria significatione, quia Episcopus proprie consecratur; & verbum *Presbyter* debet exponi, id est, Episcopus. Vel potest intelligi etiam de quolibet Rectore Ecclesiæ, sive de Presbytero aut Parocho, qui proprie loquendo ordinatur. Idem habetur in *Auth. Licentiam, C. de Episc. & Cleric.* Ubi bona tantum patrimonialia excipiuntur; reliqua vero, quæ intuitu Ecclesiæ, sive ex Ecclesiasticis titulis acquisita sunt, dominio Ecclesiæ reservata esse dicuntur, nisi in utilitatem Ecclesiæ, vel opera pietatis expensa sint, adeo quidem, ut si Beneficiarius talia bona ad alium usum applicare velit, tanquam rerum Dominicarum invasor habendus sit, *c. 1. caus. 12. q. 3. Laym. in cit. disp. Thes.* 127.

XX. Extenditur autem primo, Quod non tantum ea, quæ Cle-

Clericus Beneficiarius emit, Ecclesiæ nomine, vel ex bonis & reditibus ipsi Ecclesiæ incorporatis, verb. grat. pertinentibus ad Fabricam: sed etiam quæ emit suo ac proprio nomine, ex reditibus, qui intuitu Ecclesiæ, sive ex Beneficio suo ipsi proveniunt (si non fuerint in usus pios impensa) ad Ecclesiam pertineant, ipsique Ecclesiæ, unde profecta sunt, maneant reservata, post mortem Beneficiati, *juxta cit. Auth. Licentiam*, *& cap. 2 hoc tit.* & tradit *Gloss. summaria super c. 2. caus. 12. quæst. 3.* Ubi ait, certum est, quod quicquid Clericus acquirit de rebus Ecclesiæ, & intuitu Ecclesiæ, totum debet Ecclesiæ relinquere: si vero intuitu personæ aliquid acquisierit, potest relinquere, cui volet: quid autem sit intuitu personæ relinquere, explicatur a *Gloss. ibid.* nimirum acquisita ea donatione amicorum, vel successione ex testamento vel ab intestato. Eodem modo id explicat *Turrecremata super citat. cap. 1.* Ubi ait, quod Clericus emens aliquid suo nomine, ea pecunia Ecclesiæ, vel intuitu Ecclesiæ quæsita, nisi admonitus id restituat Ecclesiæ, ut invasor rerum Ecclesiasticarum, aut ut sacrilegus judicatur. Contrarium tamen non improbabiliter docet *Navarr. Tract. de reditib. Eccles. quæst. 1. Monit. 47. & Azor part. 2. lib. 7. cap. 10. quæst. 2.* nempe quod quæcunque Beneficiarius non ex bonis ipsius Ecclesiæ: sed ex pecunia & reditibus sui Beneficii, non nomine Ecclesiæ: sed suo proprio emit, sibi, & non Ecclesiæ acquirat, ut in vita de iis libere disponere possit, quia sicut ipsos reditus facit suos, eorumque dominium acquirit, ita & illarum rerum, quæ ex illis reditibus emit, quamvis de illis jure communi testari non possit, *de quo Tit. seq.*

Extenditur secundo. Quod non tantum Prælati, vel Rectores Ecclesiæ: sed etiam Canonici, & alii Clerici Beneficiati, qui administrationem non habent, si ex reditibus Beneficii sui quippiam suo nomine, emant, vel comparent, id non ipsis, sed Ecclesiæ suæ acquiratur, *c. 2. caus. 12. q. 3.* idque juxta priorem sententiam supra allatam.

Extenditur tertio. Quod non tantum res immobiles, ut agri & prædia, de quibus tantum loquitur *cap. 2. hoc tit. & cap. 1. caus. 10. quæst. 3.* sed etiam res mobiles, vel se moventes, ut equus, liber &c. quæ ex reditibus Ecclesiasticis comparantur, ad Ecclesiam pertineant, eique acquirantur, ut patet ex *c. Inquirendum 4. hoc tit. & cap. 1. caus. 12. q. 4. & cit. Auth. Licentiam C. De Episc. & Cleric.* qui Textus generaliter loquuntur de omnibus ex reditibus Ecclesiasticis comparatis. Ratio est, quia reditus Ecclesiastici hac conditione & pacto dantur Clericis, ut quod supra necessariam & decentem sustentationem ex iis reliquum est, in pauperes seu alios pios usus expendatur, vel Ecclesiæ, a qua proveniunt, relinquatur, ut aperte constat ex *c. Episcopi 19. & c. Res Ecclesiæ 26. & c. seq. caus. 12. q. 2.*

„ XXI. Assertio 3. Si Prælatus seu Rector Ecclesiæ ex „ reditibus Ecclesiasticis, vel oblationibus fidelium, res ali„ quas alieno nomine (v. g. amici sui) comparavit, illæ ac„ quiruntur Ecclesiæ; quia sicut non suo, ita alieno nomine „ fraudem facere debet de facultatibus, seu bonis Ecclesiæ: „ alioquin furtum, imo veluti sacrilegium quoddam commit„ tere censetur, par crimini Judæ furis, qui sacras oblatio„ nes asportabat, & furabatur, prout statutum est in *c. Inquirendum 4. hoc tit.* quod est desumptum ex Concilio Rhemensi.

XXII. Porro hoc speciale est in Ecclesia, quod res ex pecunia ejus emptæ, quamvis non Ecclesiæ, sed alieno nomine, ipsi Ecclesiæ acquiruntur, ita ut hæc eas vendicare possit tanquam suas, licet suæ non sint, ut tradit *Gloss. Communiter recepta hic V. Comparavit*; quia hoc privilegium etiam concessum est minori vel pupillo, & militi: ut de minore & pupillo constat ex *l. Si curator 3. C. Arbitrium tutelæ*: Ubi dicitur, quod si quis ex pecunia pupilli vel minoris emit v. g. prædium aliquod, suo proprio nomine, non pupilli, vel minoris, tunc potest hic illud ab emptore petere, nisi malit contra eundem agere, ut pecuniam; una cum usuris seu interesse, restituat. Idemque statutum est de milite in *l. Si ut proponis 8. C. De rei vindic.* Ubi militi, si ex ejus pecunia aliquis rem quandam suo nomine comparavit, utilis vindicatio rei emptæ conceditur. Cum ergo hoc speciali favore concessum sit minori, & militi, etiam Ecclesiæ concessum esse censendum est, ut emptum ex pecunia Ecclesiæ alieno nomine, ipsi Ecclesiæ acquiratur, *Gloss. margin. in cit. l. Si ut proponis*. Quamvis alias de jure communi aliud sit statutum, nempe ut si quis, etiam Procurator, vel Administrator ex pecuniis alienis, etiam ejus; cujus bona administrat, rem aliquam suo nomine emant, illa post traditionem emen ti acquiratur, ita ut dominus pecuniæ vindicare non possit rem emptam: sed solum personaliter agere possit contra emptorem, ad recuperandam pecuniam, *l. Si ex ea 6. C. De rei vindic. lib. 1. Cod. Si quis alteri, vel sibi & cit. loc. Si patronus 4. Cod. Communia utriusque judicii*, *Gloss. hic V. Comparavit*, *& Abb. num. 5.* Ubi hoc privilegium concessum minori, militi & Ecclesiæ, ait competere etiam cuilibet Clerico; quia privilegium tributum militi sæculari, extenditur etiam ad militem Dei, sive militiæ cœlestis, ut notat *Gloss. in l. Miles 6. Facere potest*, *& ibid. Bart. ff. de re judic.*

„ XXIII. Præterea in *c. Presbyter 2. hoc tit.* statuitur, ut „ si Episcopus seu Prælatus, vel Rector Ecclesiæ aliqua e„ mat ex rebus Ecclesiæ, seu reditibus Ecclesiasticis, in„ strumentum emptionis nomine Ecclesiæ conficiat, in quo „ contineatur, ea ad Ecclesiam pertinere, alioquin ab Ec„ clesiæ administratione amoveri debet, *Gloss. ibid.* Ratio est, quia ex pecunia illius præsumitur res empta, cujus nomine instrumentum emptionis est confectum: ut ergo appareat, rem esse emptam ex pecunia Ecclesiæ, & consequenter ipsi acquiri, ideo instrumentum emptionis nomine Ecclesiæ confici debet, *Abb. hic num. 3.* Deinde sicut Prælatus, si res Ecclesiæ contra Canones alienet, deponi debet, *cap. Nemenas 18. & cap. seq. §. Quod sit calliditate caus. 12. quæst. 2.* ita etiam, si res emptas ex reditibus Ecclesiæ ipsi non incorporet: sed sibi appropriet, deponendus est, *Abb. hic num. 5.* prius tamen Prælatus admonendus est, ut rem ex reditibus Ecclesiæ emptam ipsi Ecclesiæ incorporet, quod si monitus pareat, puniri debet; quia delictum ejus non censetur in effectum esse deductum.

„ XXIV. Assertio 4. Si Rector Ecclesiæ, vel alius Bene„ ficiarius terras, v. g. agros, vel vineas ad Ecclesiam, vel „ Beneficium suum pertinentes melioravit ex reditibus Ec„ clesiasticis, (v. gr. ex prato agrum, ex terra silvestri & „ inculta vineam faciendo) vitæ suæ sustentandæ causa, „ iis meliorationibus frui, easque possidere potest, quamdiu „ vivit: (etiamsi Beneficium dimittat) post obitum vero „ suum, eas Ecclesiæ restituere debet: non autem jure te„ stamenti, sive successionis ab intestato hæredibus suis, „ vel prohæredum alicui (id est, qui putat se, hæredem „ esse, cum non sit, *Gloss. hic V. Prohæredum*) relinquere „ potest: nisi forsan Episcopus eas alicui pro servitiis Ec„ clesiæ præstitis (ad tempus vitæ suæ) assignare volue„ rit, prout statutum habetur in *cap. Si quis 5. & ultim. hoc tit.* quod est desumptum ex Concilio Toletano. Ratio est, quia æquum est, ut illi, ad tempus vitæ, relinquatur terra possidenda, & fruenda, cujus labore exculta, vel ad fertilitatem redacta fuit, *Gloss. hic V. In terra*. Post mortem vero Beneficiarii eæ meliorationes penes Ecclesiam, vel Beneficium manere debent, ita ut neque impensas repetere possit Clericus Beneficiarius, si ex reditibus Ecclesiasticis superfluis illæ factæ sint; quia res acquisitæ ex reditibus Ecclesiasticis cedunt Ecclesiæ, ut supra dictum. Secus vero est dicendum, si ex patrimonialibus, seu propriis bonis Beneficiarii meliorationes factæ sint, tum enim ipse, vel hæredes ipsius, illarum, vel expensarum æstimationem repetere possunt: nisi appareat, vel ostendatur, Beneficiarium animo donandi meliorasse, prout colligitur ex *cap. 2. juxta Gloss. in causa 12. quæst. 4.* & docet *Abb. in citat. cap. ultim. num. 5. hoc tit. & Barbos. ibid. num. 2. Laym. in cit. disp. can. Thes. 118.*

XXV. Addit *Abb. in eod. cap. ult. num. 4.* quod etsi Beneficiarius ob delictum amoveatur a Beneficio, meliorationes tamen ipsi ad vitam sint relinquendæ, *arg. c. Ad aures 7. de reb. Eccles. non alien.* Verum ex illo *c. & c. ult. hoc tit. in fine*, plus non colligitur, quam quod Episcopus possit Beneficiario meliorationes relinquere, eas illi assignando pro servitiis præstitis Ecclesiæ, usque ad tempus vitæ ipsius *Gloss. fin. hic*, vel impensarum æstimationem eidem solvere: imo æquum esse, ut ipsi solvantur, nisi ob gravitatem delicti aliud videatur: alioqui vero si ob aliam causam Beneficium dimittat, v. g. permutando illud cum alio, vel resignando, conveniens est, ut cum Episcopi consensu æstimatio meliorationum ipsi solvatur in remunerationem, nisi Beneficiarius cedens eas remittat, & condonet.

XXVI. Ex dictis colligitur, licet Clericus Beneficiarius usufructuario comparetur in eo, quia etiam morte finitur ususfructus, sicut morte Clerici jus, quod in Beneficio habebat: in pluribus tamen differt ab usufructuario, ut tradit *Gloss. recepta in citat. cap. ultim. V. Obitus hoc tit.* Nam primo, quamvis merus usufructuarius reficere, ac restaurare possit, de novo tamen aliquid facere non potest, *l. Usufructu 37. in fine & l. seq. l. Usufructuarius 44. ff. De usufr.* At vero Beneficiarius potest de novo facere, v. g. plantare vineam, domos de novo extruere, vel ampliare. Secundo, usufructuarius facit fructus perceptos, sive a solo separatos, & reconditos absolute suos, ita ut de illis tam inter vivos: quam mortis causa libere disponere possit in quocunque casu, *l. Arboribus 12. §. Julianus, ff. de usufruct. & l. Si fructuarius 13. ff. quib. mod. ususfr. amitt.* Sed Beneficiarius non potest ita libere, nec inter vivos, nec mortis causa disponere de fructibus seu reditibus Beneficii sui restantibus, seu superfluis; nec de meliorationibus, ut patet ex dictis, & dicendis *Titul. seq.* ideoque *Gloss. citat.* ait, Beneficiarium comparari potius usuario, cui tantum ad usum quotidianum fructibus uti licet, quod tamen alii Dd. communiter negant. Tertio, usufructuarius tenetur satis dare, sive cautionem idoneam præstare, *cap. ultim. de pignorib.* & ibi. *Gl. V. Cautionem l. Usufructu 4. C. De usufruct.* Beneficiarius non item, quia id in jure cautum non reperitur, *Abb. in cit. cap. ult. num. 5. hoc tit. Fagnan. ibid. nu. 1. Laym. cit. Thes. 118.*

TITULUS XXVI.

De Testamentis & ultimis voluntatibus.

HActenus de actibus sive dispositionibus inter vivos dictum fuit, sequitur, ut de testamentis & aliis dispositionibus, quæ causa mortis fiunt agatur. Quoniam vero præmissus fuit Titulus de peculio Clericorum, & dubitari posset, an de omni peculio Clerici testari possint, vel per aliam ultimam voluntatem disponere; ideo iste Titulus priori subjungitur, qui extat etiam in Sexto & Clementinis. Porro tametsi Testamentum etiam sit ultima voluntas, sub illa generaliter sumpta, velut species sub genere contineatur: nam ultima voluntas, generatim loquendo, nihil aliud est, quam libera & gratuita dispositio de bonis in tempus post mortem disponentis, ut tradit Molin. tract. 2. de justit. disp. 124. num. 2. quia tamen non omnis ultima voluntas est testamentum, ideo in rubrica hujus Tituli specialis fit mentio de Testamento, quippe quod est potissima, ac præcipua species ultimæ voluntatis, & sub altera parte rubricæ comprehenduntur alia ultimæ voluntates quæ non sunt testamenta proprie dicta, de quibus etiam in hoc Titulo agitur, ut notat Panorm. ad Rubric. h. t. n. 1.

S E-

SECTIO I.

De Definitione & divisione Testamenti, & solennitatibus ad illud requisitis.

§. I.

Quid & quotuplex sit Testamentum: & quæ solennitates requiruntur ad illud, spectato Jure communi Civili?

I. **A**Ssertio 1. Testamentum sic dictum quod sit testatio mentis, *princ. Instit. de Testam. ordin.* definitur a Modestino Icto in *lib. 1. ff. Qui testament. fac. Est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit.* Ubi pro genere ponitur *voluntatis nostræ* sententia, id est, dispositio, in qua ultimæ voluntates cum pactis & contractibus inter vivos conveniunt. Dicitur autem primo, *voluntatis nostræ*; id est, non alienæ; nam testamenta ex alieno arbitrio pendere non debent, *l. Illa 32. in princip. ff. de hæred. instituend.* ac proinde si quis voluntatem suam conferat in alterius arbitrium, nihil agit, & perinde est, ac si nullum testamentum condidisset. Dicitur secundo, *justa sententia*, hoc est, legitima, sive juri congrua, & solennitatibus juris subnixa, ut explicat *Gloss. in citat. l. 1. V. Justa sententia*, sive habens solennitates a jure requisitas ad valorem testamenti, *argum. l. 1. ff. De injusto rupto & irr. testamen.* Ubi testamentum non jure factum dicitur, in quo solennia juris defuerunt, ergo a contrario sensu, testamentum justum dicitur, quod jure factum est, adhibitis scilicet solennitatibus a jure requisitis: per quam particulam excluduntur ultimæ voluntates non solennes, seu imperfectæ, in quibus non tot, nec tales solennitates requiruntur, quales ad solenne testamentum, vel ad probationem, solum, non ad valorem, *§. fin. juxt. Gloss. fin. Institut. de Codicil. de quo infra.*

Porro *Gloss. Accursii in cit. l. V. Justa sententia & V. Velit. Abb. ad rubr. hoc tit. num. 1. & Molin. cit. disp. 124. num. 4.* & alii plerique DD. in definitione testamenti, addunt hæc verba, *cum directa hæredis institutione*, per quam distinguitur Testamentum a Codicillis, & aliis ultimis voluntatibus, in quibus directa hæredis institutio fieri non potest, *§. Ante hæredis Instit. de Legat. l. Jubemus 29. C. De testam.* Verum quia durum videtur, Jurisconsultum in *c. l. 1.* mancam definitionem testamenti tradidisse, in qua aliquid subintelligi debeat, ideo *Bartol. ibid. n. 3.* per voluntatem justam intelligit perfectam, quæ scilicet contineat hæredis institutionem, sine qua nullum testamentum subsistere potest, nec est perfecta dispositio; cum sit veluti caput, basis, ac fundamentum testamenti hæredis institutio, *cit. §. Ante hæredis.*

Dicitur tertio. *De eo, quod quis post mortem suam fieri velit.* morte enim tantummodo testamenta confirmantur, juxta *Apostolum ad Hebræos 9. V. 16. & 17.* & ambulatoria est testatoris voluntas usque ad supremum vitæ exitum, ut dicitur in *l. Quod si 4. ff. De adimend. legat.* Et in hoc potissimum distinguitur testamentum a contractibus, qui ab initio quidem etiam sunt liberæ voluntatis: sed ex post facto necessitatis, *l. Sicut 5. C. de oblig. & act.* Ita ut revocari postea non possint, sicut testamenta ante mortem, *Covarr. Tit. de Testam. in 1. part. rubr. n. 5.* Intelligitur autem per mortem hoc loco mors naturalis, vel civilis per professionem Religiosam. Est autem testamentum origine & inventione Juris gentium, cum apud omnes gentes antiquissimus usus fuerit, ut de rebus suis in casum mortis disponerent: quamvis quoad formam præscriptam a Jure Civili, & solennitates ab eo requisitas, ab eodem sit introductum, *Clarus §. Testamentum quæst. 2.*

II. Assertio 2. Testamentum varie dividitur, nam aliud est perfectum, sive solenne, quale hactenus descripsimus: aliud imperfectum sive minus solenne, vel privilegiatum, quod etsi careat solennitatibus jure communi alioquin requisitis, ex privilegio valet, quale est testamentum ad pias causas, testamentum inter liberos conditum, testamentum militare, vel conditum tempore pestis, vel factum coram Principe, sive apud Acta Judicis, *Clar. §. Testamentum q. 3.* Rursus Testamentum solenne seu perfectum dividitur in Testamentum scriptum, & nuncupativum. Testamentum solenne in scriptis (quod etiam clausum vulgo appellatur, quia in eo plerumque testator latere vult tabellionem, & testes, quid in eo contineatur) est illud, in quo testator suam ultimam voluntatem in scriptis exhibet, adhibitis testibus, qui hujusmodi scripturæ subscribunt, & sigilla sua apponunt, ideoque non aliter, quam in scriptis, & cum solennitatibus jure requisitis fieri potest, de quibus infra. Nuncupativum vero Testamentum est, in quo testator voce, sine scripto, coram testibus declarat, quid post mortem suam fieri velit, *Clarus cit. §. q. 4. n. 1. Molin. cit. tr. 2. disp. 125. n. 1.* quanquam hodie plerumque talis nuncupatio seu declaratio ultimæ voluntatis in scripturam a Notario publico redigi soleat, non quod ad illam requiratur scriptura, tanquam forma ad substantiam actus: sed ut facilius probari possit voluntas testatoris, si fortassis testes interim mori, vel inhabiles reddi contingeret, antequam coram Judice voluntatem defuncti declararent, quorum defectus suppletur per publicum Notarii instrumentorum, ut insinuatio alia apud Judicem non sit necessaria, *Clar. cit. §. q. 4. n. 2.*

III. Assertio 3. Jure communi ad valorem testamenti solennis in scriptis requiritur primo, ut expressis verbis hæres instituatur, & nomen hæredis, propria manu testatoris, in eo subscribatur, vel si aliena manu testamentum sit subscriptum, ei testator propria manu subscribere debet, coram testibus, vel octavum testem adhibere, qui nomine & loco illius subscribat, *l. Hac consultissima 21. C. h. tit.* Deinde sive aliena conscriptum sit testamentum, requiritur, ut illud, etsi clausum involutumque ostendat testibus, dicatque in illo contineri suam ultimam voluntatem, *cit. l. Hac consultissimam.*

Secundo requiritur ad solenne testamentum scriptum, ut adhibeantur in illo septem testes, iique sint rogati, seu ad hoc vocati, & invitati, *cit. l. Hac consultissima, & l. Hæredes 21. §. In testamentis, ff. eod.* Debent autem hi testes esse idonei, videlicet primo, ut sint Cives Romani, sive liberi, *cit. l. Hac consultissima*, nam servus testis esse non potest, *cit. §. Testes autem Instit. de test. ordin.* Monachi autem, & Religiosi, licet alias in jure æquiparentur servis, possunt esse testes in testamento, cum licentia Superioris sui, *Clar. §. Testamentum q. 55. nu. 7.* Secundo, debent esse masculi, nam mulieres non admittuntur, *cit. §. Testamentum, & l. Qui testamento 20. ff. eod.* Tertio, debent esse puberes, *c. l. Hac consultissima*, nam impuberes excluduntur, *cit. §. Testes autem.* Quarto, debent adhiberi tales testes, qui possint hæredes institui, vel legatum capere ex testamento, *cit. §. Testes autem juxt. Gl. V. Factio.* Quinto, debent esse extra suspicionem falsitatis. Et hinc non potest esse testis in testamento ipse hæres in eo institutus, *cit. l. Qui testamento in princ. ff. h. t. §. Sed neque hæres Inst. eod.* nec domestici sive testatoris, sive hæredis, v. g. filius familias non potest esse testis in testamento patris, *§. Neque hæres Instit. h. t.* Legatarii tamen non prohibentur esse testes in testamento testatoris; quia licet emolumentum aliquod capiant, principaliter tamen deponunt in commodum hæredis, *§. Legatariis Instit. h. t. cit. l. Qui testamento ff. eod.* Denique qui alias non sunt idonei ad testificandum in judicio, ut furiosi, muti, cæci, damnati ob crimen &c. nec in testamento testes esse possunt de quibus dictum supra *Lib. 2. tit. 20.* Debent autem testes simul adesse in præsentia & conspectu testatoris, ut eum non tantum loquentem audiant: sed etiam coram intueantur, alioquin testamentum non valet, *l. Si non speciali 9. C. h. t.* idque ob fraudem vitandum.

IV. Tertia solennitas requisita ad testamentum scriptum est, ut omnes & singuli testes nomen suum subscribant, propria manu, *l. pen. ff. h. t.* & illud subsignent annulo characteres habente, sive suo, sive alieno, etiam a testatore accepto, *l. Ad testium 22. §. Si ab ipso, §. Signum autem ff. h. t. Possunt autem Instit. eod.* & ibi *Gl. V. Annulo*: requiritur autem conjunctim & subscriptio, & subsignatio testium, alioquin testamentum pro infecto habetur, *cit. l. Hac consultissima*, si quis enim subscribit tantum, & non obsignet, vel vice versa, habetur pro non adhibito, *cit. l. Ad testium, §. Si quis.* Potest tamen obsignatio fieri, etiam alio signo, sive sigillo characteres habente, quam annulo, prout hodie observatur in usu.

Quarta solennitas requisita ad testamentum in scriptis est, ut totum negotium testandi peragatur, uno eodemque loco, & tempore, unoque contextu, id est, nullo actu alieno sive extraneo (qui ad testamenti factionem non pertineat) interveniente, nisi ob urgentem necessitatem, ad modicum intervallum, interruptio aliqua facta sit, ea enim non obest, *cit. l. Hac consultissima, & l. Cum Antiquitas 28. C. h. t. Hæredes 21. §. fin.* & ibi *Gl. V. Alienum ff. eod.* Porro præsentia Notarii publici non est necessaria, quamvis consultum sit, ut instrumentum publicum fiat super contestatione testatoris, & subscriptione, ac sigillatione testium.

V. Assertio 4. Ad testamentum nuncupativum pauciores solennitates requiruntur: nam sufficit, si testator, coram septem testibus idoneis (quales supra descripti sunt) & ad id specialiter rogatis, simul uno eodemque tempore ultimam suam voluntatem, tam circa hæredis institutionem, quam circa legata, & alia palam articulata, sive distincta voce declaret, ut intelligi possit, *§. fin. Inst. h. t. c. l. Hac consultissima, §. Per nuncupationem, & l. De testamentis 26. C. eod.* neque requiritur certa verborum formula, quibus hæres nuncupatur, sed valida est nominatio hæredis, quam feminecis & balbutientia lingua profudit, *Quoniam 15. C. h. t.*

VI. Hinc jam patet, quæ sit differentia inter Testamentum nuncupativum, & illud, quod in scriptis conditur; nam in hoc plerumque celatur ultima voluntas & ignoratur hæres institutus: in nuncupativo vero debent palam nuncupari, ac declarari hæredes, ne sciant testes, quinam sint instituti *l. Hac consultissima, §. Per nuncupationem, & l. Jubemus 29. in princ. C. h. t.* Secundo, ad testamentum scriptum necessaria est scriptura, sine qua nullum est testamentum: nuncupativum vero potest fieri nuda voce, coram testibus, & quamvis redigatur in scripturam, manet tamen nuncupativum, cum scriptura tantum adhibeatur facilioris probationis causa, *arg. l. Jure 4. ff. de fide instrum. Zoes. ff. h. t. n. 57.* Tertio, in testamento nuncupativo testes nec subscribunt, nec subsignant, quorum utrumque requiritur ad testamentum scriptum. Addunt aliqui, quod in testamento nuncupativo testes non debeant esse rogati; sed contrarium est verius, *juxta Auth. rogati C. de testib.* quæ generaliter & indistincte ait, in testamentis testes debere esse rogatos, *Gl. in §. ult. V. Adhibitis; Inst. h. t. & alii communiter* apud *Cl. q. 58. n. 1.*

VII. Hinc colligitur præterea, quomodo Codicillus differat a Testamento: nam Codicillus sic dictus, quasi parvus Codex, est quasi imperfectum quoddam testamentum, sive ultima voluntas minus solennis de eo, quod quis post mortem suam fieri vult, in quo directe hæres institui non potest, sicut in testamento; nam in Codicillo neque hæreditas directe dari, neque auferri alicui potest *§. Codicillis autem Instit. de Codicil. l. Per manus 10. ff. de jure Codicil. l. 2. & l. Si idem 7. C. eod.* neque etiam directe substitui potest, neque conditio adjici hæredi scripto in testamento, *cit. §. Codicillis autem*: potest tamen in Codicillo fideicommissum relinqui, adeo hæres institui indirecte, *cit. §. Codicillis autem, & l. 2. C. eod.* Quod si hæreditas Codicillis directe relicta fuerit, institutio directa trahitur ad fideicommissariam, quasi hæres ab intestato succedens rogatus esset, restituere hæreditatem ei, qui scriptus est in Codicillis, *l. Si quis 3. in princ. ff. de*

jure

jure Codicill. Idque ut sustineatur voluntas ultima, eo modo, quo potest, *Zoesius ff. eod. num. 7.*

Præterea Codicilli, ad instar Testamentorum fieri possunt, vel in scriptis, adhibitis quinque testibus, uno eodemque tempore, non tamen necessario rogatis, neque masculis; nam & fœminæ in Codicillis testes esse possunt, in quibus solennitates requisitæ ad testamentum sunt remissæ, *§. fin. Instit. eodem.* nullibi enim fœmina prohibetur esse testis in Codicillis. Requiritur tamen ut testes se subscribant, si Codicilli fiant in scriptis, etsi non sit necesse, ut sigilla sua apponant, *l. fin. §. ult. l. Divi*; 6. §. 1. ibi: *neque signari necesse est, ff. de jure Codicil. l. fin. §. ult. C. eod.* vel etiam, possunt fieri Codicilli sine scripto, per nuncupationem sive voce declarata ultima voluntate, coram quinque testibus, licet ea postea in scripturam redigatur, *cit. l. fin. §. ult. C. eod.*

Denique licet duo Testamenta non possit quis condere, ita ut ambo valeant: potest tamen quis duos, vel plures Codicillos facere: modo inter se non sint contrarii, alioquin prior per posteriorem revocatus censebitur, *§. fin. Instit. de Codicill. l. Divi*, 6. §. 1 *ff. de jure Codicil. l. Cum proponatis*; 3. *C. eod.* Ratio est, quia in Codicillis res singulares tantum relinquuntur, non hæreditas, quæ est successio in universum jus defuncti, *l. hæreditas*; 62. *ff. de R. J.* ideoque in Codicillis directe dari, vel adimi non potest, *Zoes. ff. eod. n. 5.*

§. II.

An solemnitas Juris Civilis requiratur etiam ad Testamentum spectato Jure Canonico?

„ VIII. Respondetur negative, ut constat ex *c. Cum esses*; „ 10. *h. t.* Nam cum Episcopus Ostiensis Alexandro III. proposuisset, talem in suo Episcopatu vigere consuetudinem, „ ut testamenta penitus rescindantur, nisi fiant cum subscriptione septem, vel quinque testium, prout legibus „ Cæsareis decretum est. Respondet ad hoc Papa, quia id „ a Divina lege, & SS. Patrum institutis, & generali Ecclesiæ consuetudine alienum est, cum scriptum sit (*Deuteron. c. 17. V. 6. & c. 19. V. 16. & Matth. 18. V. 17.*) In „ ore duorum vel trium testium stat omne verbum, se prædictam consuetudinem improbare, ac decernere, ut testamenta, quæ Parochiani coram Presbytero seu Parocho suo, & tribus, vel duabus aliis personis, idoneis, „ per modum extremæ voluntatis fecerint, firma permaneant, prohibens insuper sub interminatione seu comminatione anathematis (id est, excommunicationis, non latæ sententiæ, sed ferendæ, *Gl. pen. hic*) ne quis hujusmodi testamenta rescindere audeat.

IX. Porro explicatione hujus celebris cap. Notandum primo, Testamentum factum, coram duobus testibus & Parocho, validum est de Jure Canonico, sive ad causas pias, sive profanas: idque certum est, loquendo de locis, temporali jurisdictioni Romani Pontificis subjectis, ut ex communi Dd. tradit Clarus *§. Testamentum q. 57. num. 2.* Neque vero per hanc Constitutionem decretalem universim sublatæ, & reprobatæ sunt solennitates ad testamentum requisitæ de Jure Civili; quia adhuc servandæ sunt in foro sæculari & terris Imperii: cum enim non agatur de causa spirituali, nec subsit peccatum, Jus Civile in suo suo observandum est: præsertim cum hæ solennitates testamentariæ inventæ sint ad vitandas fraudes, & excludendam omnem subornationem, quæ in testamentis sæpe intervenire solent, *Covarr. in Tit. de Testam. in c. Cum esses num. 3. & 12.* Quare cum S. Pontifex in hoc cap. dicit, alienum esse a Divina lege, & SS. Patrum institutis, & generali Ecclesiæ consuetudine, ut invalida sint testamenta, quæ sine septem, vel quinque testibus fiunt, non vult dicere, id esse contra legem Divinam, cum neque lex Divina, neque SS. PP. neque generalis Ecclesiæ consuetudo id fieri prohibeant: sed voluit dicere, esse alienum, id est, præter Legem Divinam, quia plures testes requiruntur, quam Lex Divina requirat, eique non conforme, etsi non sit positive difforme, sive contrarium. Neque etiam improbat illam consuetudinem, tanquam ipso jure invalidam, sed solum abrogat, quamvis præsceptam, ut in posterum non servetur in terris temporali jurisdictioni Romani Pontificis subjectis, prout subjicitur Episcopatus Ostiensis, ut bene advertit *Molin. tr. 2. de Justit. disp. 137. num. ult.* Nec obstat, quod Lex Divina duorum testimonium in qualibet re sufficiens esse dicat; quia solum vult iniquum esse, ut quis unius testimonio damnetur; non autem vetat, quin quandoque, pro negotii qualitate, plurium, quam duorum testimonium requiri possit, si ita Reipubl. expediens videatur, ut patet ex *c. Licet*; 23. *de test.* ubi dicitur, quod quædam sint causæ, quæ plures, quam duos; exigunt testes, alioquin Alexander, sibi ipsi, imo & legi Divinæ adversaretur, quia in hoc ipso *c. Cum esses*; ultra duos, vel tres testes, Parochi præsentiam requirit.

X. Notandum secundò. Testes requiruntur, non tantum ad probationem testamenti: sed etiam ad formam substantialem illius, cum sine illis testamentum non sit validum, nec effectum habere possit, ut docet *Covarr. in cit. c. Cum esses*; *n. 8.* & alii communiter. Idque procedit etiam de Jure Canonico: nam cum præter duos testes, qui spectato Jure naturali, & gentium, ad probationem alicujus actus sufficiunt, etiam requiratur Presbyter, sive Parochus, signum est, quod præsentia horum testium requiratur ad formam substantialem testamenti, ita ut si in terris Ecclesiæ testamentum fiat, adhibitis tantum duobus, vel tribus testibus, sine Parocho, illud sit invalidum. Neque etiam sufficit, si alius Præsbyter, tametsi curam animarum habens, sed extraneus adsit, cum duobus testibus: sed requiritur, ut sit proprius, & ordinarius Parochus testatoris, ut docet *Abbas in c. Cum esses num. 7. & in repet. ejusd. n. 6. Fagn. ibid. num. 24. & 3. seqq.* quia cum sit Pater spiritualis suorum Parochianorum, cessat, eo præsente, omnis præsumptio f tis,„ non enim verisimile est, ipsum consensurum in dem. Sufficit tamen, si quatuor testes fuit adhibiti, si rocho proprio; quia duo testes æquivalent Parocho, ces supplent unius, quantumvis maximæ auctoritatis f patet ex *c. Cum a nobis*; 28. *& c. Licet*; 47. *de testib. A cit. c. Cum esses*; *n. 7. Covarr. ibid. num. 12. & 13. Clarus quæst. 57. num. 3. Molin. cit. disp. 133. num. 4. & 5.* & alii muniter.

XI. Notandum tertio. Etsi spectato Jure communi, babile sit, quod Clerici etiam in terris Imperii, alic que Regnorum, possint condere testamenta, secundum c sitionem, & formam Juris Canonici, traditam in *cit. c. esses*; ita ut ubique servanda sit in foro Ecclesiastico, serit *Clarus cit. quæst. 57. num. 8.* Ratio est, quia cu formam septem, vel quinque testium Jure Civili pra ptam valde restringantur ultimæ voluntates, ideo ad tanquam odiosam, & onerosam Clerici non videntur obligati: sed conformare se possunt dispositioni Juris C nici, etiam in causis profanis. In praxi tamen attender est ad consuetudinem locorum, ut recte monet *Moli disp. num. 7. & 8.* Est autem in imperio Romano usu ptum, ut testamenta, aliæque ultimæ voluntates a Cl factæ ad causas profanas, & temporales, secundum Ju sareum regulari debeant, ita ut testamenta Clericorum dita in terris Imperii non valeant: sed rescindi possi facta fint sine septem testibus, aliisque solennitatibus Cæsareo requisitis, ut testatur *Laym. lib. 3. tract. 4. ca num. 5. & in c. Ecclesia*, 10. *num. 15. de Constit.* Ratio quia cum Clerici sint Cives, ac membra Reipubl. ub gunt, æquum est, & rectæ rationi consentaneum, ut rebus suapte natura politicis, Legibus sæcularibus loc conforment.

XII. Notandum quartu. Etsi valde probabile sit, quoc ctato Jure Canonico, in terris Ecclesiæ non requiratu valorem testamenti, ut testes sint rogati, aut masculi ut subscribant, & subsignent, ut tradit *Abb. in cit. c. esses*; *num. 3. & Molin. cit. disp. num. 6.* quia dispositio *c. esses*; in quo rejicitur numerus testium Jure Civili requi fundatur in Jure Civili, ac gentium, secundum quod e fœminæ possunt esse testes, nec opus est, ut rogentur subscribant, modo sint idonei testes de Jure naturali gentium. Nihilominus tamen oppositum etiam est prob le, nempe quod fœminæ, etiam secundum Jus Canonic non possint esse testes, in testamento ad causas profa qui in *cit. c. Cum esses*; immutata est forma testandi juri vilis, quoad numerum tantum: non autem quoad qua tem testium, ut patet ex eo, quod in illo c. etiam e tur, ut coram idoneis personis testamenta fiant, quale hac materia sunt masculi. Neque repugnantia inter Ju nonicum, & Civile induci debet, quando non reperitu qua Constitutio, seu dispositio Juris Civilis mutata, aut a gata per Jus Canonicum, *arg. c. 2. de novi oper. nuntiat Cu cit. l. n. 14. Clar. cit. § Testamentum*; *q. 55. num. 3. Zoesi h. t. num. 47. Fagn. in cit. c. Cum esses*; *n. 36.* & est sent communis. Similiter valde probabile est, testes duos, tres, qui secundum Jus Canonicum requiruntur ad t mentum, debere esse rogatos; quia dispositio Juris Ci id requirens non est expresse correcta per Jus Canonicu quin potius videtur approbata in *c. Relatum*; 11. *in fine tribus aut duobus legitimis testibus requisitis*, id est rogatis r. ideoque Lex Civilis, etiam quoad hoc servanda est i ro Ecclesiastico, *Fagnan. c. l. num. 18.* & aliquot seqq.

§. III.

An sicut Testamentum, sine solennitatibus Jure positivo req tis, factum ad profanam causam, in foro externo est inv lidum? ita etiam sit invalidum in foro conscientiæ?

XIII. Celebris, & gravis est hæc Controversia, in tres sunt sententiæ. Prima est. Testamenta minus sole condita ad causas profanas in foro conscientiæ esse vali ac proinde licite retineri hæreditatem, vel legatum ex testamento imperfecto acquisitum, nec restituendum esse redi ab intestato, modo constet hanc fuisse voluntatem statoris, ut hæres scriptus hæreditatem acquireret: enim hæres ab intestato in conscientia tenetur ipsi trac hæreditatem, & solvere legata ex tali testamento impe cto relicta, prout refert *Molin. tr. 2. de Justit. disp. 81. n* Eamque tenet *Less. lib. 2. de Justit. c. 19. num. 12. Fachin. 4. controv. cap. 5. Zoesius in comment. ad Decret. num. 19. & ff. eod. num. 43.* & alii Theologi, & Jurisperiti. Prob. primo. Quia ex Testamento minus solemni oritur oblig naturalis, ut ex communi sententia docet *Clarus §. T. mentum quæst. 90. num. 1.* Atqui hoc nihil aliud est, q tale testamentum in foro conscientiæ esse validum, ut hæres ab intestato teneatur ei satisfacere, & instit possit relictum retinere, etsi Jus Civile nullam actionem cedat ex tali testamento: sicuti etiam simplex promissio lida est in foro conscientiæ, & adimplenda, licet Jus vile nullam ex ea concedat actionem; quia naturalis obl tio est illa, quæ oritur ea natura actus, secluso omn. positivo, & ab hoc superveniente non irritatur. Quod tem ex tali testamento oriatur naturalis obligatio confir tur ex eo; quia si hæres ab intestato non esset natural obligatus, ad implendam testatoris voluntatem ex minus lenni testamento, liceret ei ob eam causam solutum r tere, *l. Quod indebitum*; 7. *l. Naturaliter*; 10. *in fine*, *& l. & l. Quod pupillus*; 41. *ff. de condit. indeb.* atqui solutum imperfecto testamento repetere, hæredi ab intestato no cet, *l. 2. C. de fideicommiss. l. Non dubium*: 16. *h. t.* ergo n raliter obligatur. Probatur secundo. Quia numeros test & aliæ solemnitates requiruntur tantum ad testamenta

omn

omnis fraus in eis evitetur, *l. fin. C. De fideicommiss.* ergo cum leges irritantes testamenta minus solennia fundentur in præsumptione fraudis, hæc autem præsumptio cessat, quando constat de voluntate contraria Testatoris, adeoque de falsitate præsumptionis, sequitur, quod tunc etiam cessent ipsæ leges irritantes.

Secunda sententia opposita est, testamenta, ob defectum solemnitatum, a Jure positivo in foro externo irritata, esse etiam invalida in foro conscientiæ, ita ut hæres in tali testamento institutus teneatur ad restitutionem hæreditatis acceptæ, faciendam hæredi ab intestato: nec possit illam retinere in conscientia, si hæredes ab intestato illam petant, quam sententiam tenet, *Cov. in cit. c. Cum esses; nu. 6. & seqq. Vasq. in opusc. moral. tr. de Test. c. 3. dub. 1. n. 3. Azor. p. 3. l. 6. c. 9. q. 1.* ubi id docet de contractibus initis, sine Juris solennitatibus, *& Clar. cit. q. 90. n. 2. & 6.* quoad hæreditatem relictam in testamento imperfecto: non autem quoad legata, & plures ex Theologis, præsertim recentioribus. Fundamentum præcipuum est, quia leges absolute irritantes contractum, vel actum aliquem censendæ sunt, irritare etiam in foro interno conscientiæ quippe in quo etiam obligant leges justæ, quales sunt Leges Civiles irritantes testamenta facta sine debitis solennitatibus. Utraque hæc sententia est probabilis, & in praxi secura, saltem ob Dd. auctoritatem. Tertia sententia est media, per quam fere conciliantur inter se prædictæ duæ sententiæ oppositæ, quam tenet *Tanner. Tom. 3. Theolog. disp. 4. q. 6. dub. 13. nu. 332. Laym. l. 1. tr. 4. c. 17. nu. 2.* alii apud ipsum, videlicet testamenta minus solennia, seu imperfecta, non esse quidem irrita ipso jure, in foro conscientiæ: posse tamen rescindi per sententiam Judicis: idque ipsum hæredem ab intestato licite petere in judicio, etiamsi sciat, fuisse voluntatem defuncti Testatoris, ut ex seqq. assertionibus magis patebit.

XIV. Assertio 1. Certum est in hac re, quod Lex humana, sive Ecclesiastica, sive Civilis, possit præscribere certam formam, & solennitates testamentis, vel etiam contractibus, ita ut iis non servatis, actus sit irritus, etiam in conscientia, & ante omnem Judicis sententiam condemnatoriam, nec per illam fiat dominii, aut alterius juris translatio. An autem de facto Leges Civiles irritarunt testamenta imperfecta, seu minus solennia, id controversum est. Secunda sententia affirmat, negat vero primo, atque Leges solum irritasse in foro externo, denegando actionem ex tali testamento imperfecto, eique non assistendo, ad vitandas plurimas lites, & fraudes: non autem ei positive resistendo. Similiter potest etiam Lex positiva solum velle, ut testamentum non habeat vim probandi in foro externo, nisi certas solennitates præscriptas habeat: licet in foro conscientiæ ex eo oriatur obligatio, & in hoc omnes conveniunt, loquendo de possibili.

XV. Assertio 2. Si hæres in testamento minus solenni institutus (idemque quoad hoc, est de Legatario, cui in tali testamento legatum est relictum) hæreditatem, absque vi, vel fraude consecutus est, non tenetur in foro conscientiæ restituere hæreditatem hæredibus ab intestato, si ipsi certo constet de voluntate Testatoris, quod ipsi voluerit hæreditatem acquiri, donec in judicio ab ipso repetatur, *Silvest. V. Hæreditas 3. q. 7. n. 9. Nav. l. 3. cons. 1. h. t. Menoch. l. 3. de præsumpt. q. 80. n. 4. Suar. l. 5. de leg. c. 32. n. 7. Laym. c. l. n. 4.* Ratio est, quia hæres ab intestato manet naturaliter obligatus, ad restituendam hæreditatem hæredi in scripto in tali Testamento, quæ obligatio naturalis oritur ex voluntate defuncti & per se sufficiens est, ad transferendum dominium: ac proinde potest, in foro conscientiæ retinere hæreditatem acceptam, quia ipsi naturaliter est debita, donec ab ipso repetatur, tanquam civiliter indebita.

XVI. Assertio 3. Si extraneus sit hæres scriptus in testamento imperfecto, ac minus solenni, vel alicui sit relictum legatum in tali testamento, & hæres Testamentarius, vel Legatarius agat in judicio ad obtinendam hæreditatem, vel legatum, eo quod constet, eam vere fuisse mentem, & voluntatem Testatoris: Judex autem, uti debet, sententiam ferat, per quam hæreditas adjudicatur hæredi ab intestato, isque liber pronunciatur a solvendis, quippe relictis ex testamento imperfecto, hoc casu, non tenetur hæres ab intestato, foro conscientiæ, hæreditatem relinquere hæredi scripto in testamento imperfecto, neque solvere legata in eo relicta, exceptis iis, quæ ad pias causas relicta sunt, de quibus infra: imo hæres scriptus tenetur in conscientia, tali casu, post latam sententiam condemnatoriam Judicis, restituere hæreditatem, si eam jam adiit, vel legatarius legatum jam acceptum hæredi ab intestato, *Suar. c. l. Menoch. c. l. n. 7. Laym. c. l. n. 2. & 3.* Ratio est, quia Judex non de legibus: sed secundum leges judicare debet, *c. In istis dist. 4.* At vero Testamentum imperfectum, secundum Leges Civiles, est nullum & pro infecto haberi debet, *§. Ex eo Inst. quib. mod. test. infirm. & l. Hac consultissima 21. §. Non subscriptum, & §. Ex imperfecto, C. h. t.* ergo Judex ita judicare debet & per consequens non solum hæres ab intestato huic sententiæ Judicis pro se latæ se conformare potest, & retinere hæreditatem, ac legata relicta ex testamento secundum leges Civiles invalido, sed etiam hæres institutus huic sententiæ parere debet; cum omnis Lex vel sententia justa etiam in conscientia obliget, & observari debeat.

Neque obstat quod leges Civiles solum irritent testamenta imperfecta, & minus solennia, civiliter tollendo actionem, & obligationem civilem, & non naturaliter, quia manet obligatio naturalis, ut supra dictum. Nam ex eo solum sequitur, quod hæres scriptus, vel legatarius hæreditatem, vel legatum ex testamento relictum accipere, & retinere possit, quamdiu non convenitur in Judicio, neque ab ipso repetitur: quia tamen hæc obligatio naturalis inefficax est, quippe quæ per exceptionem legis civilis elidi potest, & cum lex tali testamento imperfecto resistat civiliter, denegando ex illo actionem: imo & exceptionem, ita ut hæres in eo scriptus, neque exigere possit hæreditatem, vel legatum in eo relictum ab hærede ab intestato in Judicio, neque contra ipsum, si repetatur, excipere: sed saltem post sententiam condemnatoriam Judicis: ideo hæres ab intestato, neque in foro conscientiæ obligatus est, talem hæreditatem, vel legatum relinquere hæredi scripto, vel solvere Legatario, juxta regulam generalem traditam apud *Laym. c. l. Qui in foro externo justa, & recepta legis beneficio se tueri potest, quo minus solvat, is neque in foro conscientiæ de ea re conventus solvere ex justitia est obligatus.*

XVII. Et hinc jam patet responsio ad fundamenta primæ sententiæ, quatenus adversari videntur huic nostræ sententiæ mediæ. Nam ad primam dicitur, si hæres ab intestato hæreditatem tradidit hæredi instituto, in testamento imperfecto, vel legatum in illo relictum solvit, per errorem facti, quia putavit testamentum solenne esse, tum repetere potest: secus est, si restituit, vel solvit per errorem Juris, existimans in testamento imperfecto relictum solvendum esse, tunc enim retinere non potest, *l. Fideicommissum 7. juxt. Gl. V. Solutum; C. de condict. indeb.* Ad secundum argumentum dicitur, leges Civiles infirmantes testamenta minus solennia fundantur in generali quadam præsumptione fraudis, sive periculi fraudis, quæ sæpe in testamentis minus solennibus committi solet, ideoque non cessant obligare, etiamsi in casu particulari cesset, seu absit omnis suspicio fraudis, sed requiritur, ut etiam in communi, & universaliter, præsumptio fraudis cesset. Quare tunc tantum lex aliqua in præsumptione fundata censetur, & cognita veritate cessat, cujus principalis causa finalis (non impulsiva tantum) est præsumptio alicujus rei, sive per quam statuitur, & Judici præcipitur, ut in quovis casu particulari, secundum præsumptionem fraudis a jure factam, sententiam ferat. Cujusmodi est v. g. Lex prohibens, & irritans matrimonium clandestinum, quæ fundatur in præsumptione fraudis, in quovis casu particulari; adeoque invalidum est in quocunque casu, etiamsi constaret abesse fraudem: Leges autem infirmantes testamenta minus solennia, sunt fundatæ in præsumptione fraudis priore, non posteriore modo, ideo non cessant obligare, etiamsi in particulari casu de contraria veritate constet, *Laym. cit. c. 17. n. 4. & c. 21. n. 4* & patet ex dictis supra *Lib. 3. tit. 23. §. ult.* Ad fundamentum secundæ sententiæ respondetur, leges Civiles non irritant testamenta minus solennia absolute, etiam pro foro interno conscientiæ, sed solum pro externo, saltem ante sententiam Judicis condemnatoriam.

XVIII. Ex dictis infertur primo. Hæredem ab intestato posse, tuta conscientia, petere hæreditatem alteri relictam in testamento minus solenni, etiamsi ipsi constet de voluntate testatoris, quod est contra *Molin. c. disp. 82. n. 16. & 17.* qui oppositum probat ex *l. fin. C. de fideicommiss.* ubi tamen sermo est de fideicommissis, in quibus specialiter constitutum est, ut si hæres fateatur, suæ fidei commissum a defuncto, ut hæreditatem, vel legatum, etiam absque alia solemnitate relictum alteri tradat, & civiliter, ac efficaciter ad id obligetur, *Laym. cit. c. 17. n. 5.* Alioquin ex hoc sequeretur, quod neque in foro externo solemnitates juris ad testamenta requirerentur.

Infertur secundo. Hæredem in minus solenni testamento institutum, vel Legatarium non posse uti occulta compensatione, si hæreditas in foro externo hæredi ab intestato adjudicata sit, vel is liber pronunciatus sit, a solvendis legatis ex testamento imperfecto: nam si justa fuit Judicis sententia adjudicantis hæreditatem hæredi ab intestato, sequitur, quod iste jus habeat illam accipiendi, ac possidendi, & consequenter, quod hæres in minus solenni testamento institutus, vel Legatarius injuriam illi inferant, si hæreditatem, vel partem illius ei clam auferant, *Laym. c. l. n. 7. contra Mol. cit. disp. n. 22.*

§. IV.

An solennitas Juris Civilis requiratur in Testamentis ad pias causas?

XIX. Ad hanc quæstionem respondetur etiam negative; nam testamenta aliæque ultimæ voluntates, ac legata ad pias causas facta, quæ scil. principaliter, ac directe ob honorem Dei, ac Sanctorum, vel spiritualem animæ salutem fiunt, & Ecclesiis Monasteriis, vel aliis piis locis, vel ad redimendos captivos, alendos pauperes, etiam consanguineos, aut Religiosos, vel pro suffragiis mortuorum sunt relicta, seu donata; etiam sine solennitatibus Juris Civilis, valida sunt, in utroque foro externo, & interno conscientiæ, solumque requiritur, ut habeant id, quod jure naturali, ac gentium exigitur: modo de voluntate defuncti, qui de rebus suis disponendi facultatem habuit, constet, sive per testes duos, aut tres: sive per scripturam, seu subscriptionem testatoris propria manu factam, sive per confessionem hæredis &c. Est communis sententia DD. apud *Clarum, §. Testam. q. 6. n. 1.* & sumitur ex *c. Relatum 11. h. t.* Ubi cum quidam Judices pro valore testamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum,
„ in quibus hæreditas, vel legatum Ecclesiis relictum est,
„ judicare non solerent, nisi septem, vel quinque testes idonei intervenissent: id reprobans Alex. III. ait cum ejus-
„ modi causæ non secundum leges Civiles, sed secundum statuta Decretorum; sive SS. Canones tractari debeant: ideirco
„ sufficere, si talia testamenta, duobus, vel tribus legitimis
„ testibus requisitis, fiant: quoniam scriptum est: in ore duorum, vel trium testium, stat omne verbum. Ratio est,
quia S. Pontifex potuit in hac re legibus Civilibus derogare, quæ piis causis nihil præjudicare possunt: nam ad Ecclesiasticam potestatem, & inprimis ad S. Pontificem pertinet,

ordinare hominum actiones ad finem supernaturalem & spiritualem salutem animæ, & per consequens tollere omnia, quæ studium bonorum operum ad salutem animæ pertinentium impediunt. Cujusmodi sunt leges requirentes solemnitates Juris Civilis, etiam ad testamenta, & ultimas voluntates, quæ ad pias causas fiunt. *Less. l. 2. de justit. c. 19. n. 6.* Quare testamentum conditum ad pias causas, sine solemnitatibus Juris Civilis, validum est, non tantum in ditionibus Romanæ Ecclesiæ, sed etiam extra illas, in terris Imperii, & aliis Regnis, ut ex veriore, & communiore sententia docet *Abb. in cit. c. Relatum, nu. 2. Covarr. ibid. n. 1. & Clarus c. l. nu. 2.* licet contrarium teneat Hosticus Cassius in *cit. c. Relatum.* Sed ratio est, quia testamenta, & ultimæ voluntates conditæ ad piam causam censeri debent causæ Ecclesiasticæ, de quibus proinde Civilis Magistratus nihil statuere potest in præjudicium Ecclesiarum, *c. Ecclesia, 10.* & ibi Dd. *de Constit.* & sumitur ex *cit. Relatum*, ibi; *non secundum Leges, sed secundum Decretorum, seu Canonum Statuta eam tractetis h. t.*

XX. Ubi præterea notandum primo. Nec duos quidem testes de Jure Canonico esse necessarios ad substantialem formam, & valorem testamenti, vel legati ad pias causas, sed solum probationis causa, si alia non adsit probatio, ut docet *Covarr. in cit. c. Relatum, num. 8. Molin. tract. 2. dis. 134. nu. 7. Less. c. l. num. 7. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 2. nu. 3. Corel. 2.* & alii Licet *Clar. cit. §. num. 2.* contrarium teneat. Quare si aliunde sufficienter constet hæredibus ab intestato de voluntate testatoris disponentis ad pias causas, vel quia propria manu scripsit testamentum, vel aliam dispositionem, sine ullo teste adhibito, vel quia sola voce declaravit suam voluntatem, etsi sufficienter per testes probari non possit, tenentur in conscientia relictum solvere; quia talis dispositio jure naturali, & gentium non est invalida: neque jure Canonico uspiam reperitur irrita: quin imo potius approbata in *cit. c. Relatum*, ubi plus non requiritur ad tale testamentum, quam quod jure naturali, & gentium requiritur, neque etiam hoc opus est probatione, quando de veritate constat. Neque refert quod in *cit. cap. Relatum*, requirantur duo testes, quia in casu illius cap. deerant aliæ probationes, alioqui vero quod non semper determinate requirantur testes, videtur etiam colligi ex *c. Quia indicante, 4. h. t.* ubi cum maritus quidam confessus fuisset, quod ipsius uxoris scutellam auream Monasterio reliquisset, nudis verbis, hoc est, ut explicat *Gl. ibid. V. Nudis, & Barb. in Collect. ibid. nu. 4.* sine ulla testium, vel scripturæ solemnitate: mandat Pontifex voluntatem mulieris per omnia adimpleri, quamvis aliæ etiam sint hujus cap. interpretationes, de quo infra. Neque etiam obstat, quod de Jure Canonico testes duo, vel tres requirantur ad formam substantialem, & solemnitatem testamenti, juxta communiorem sententiam Dd. & dictum supra. Nam hoc verum est de testamento ad causas profanas, ad quod præter testes duos, vel tres, requiritur etiam præsentia Parochi, juxta *cit. c. Cum esses; h. t.* quæ tamen ad causas pias non requiritur, sed tantum duo, vel tres testes, *cit. c. Relatum*; si autem hi ad solemnitatem testamenti ad pias causas requirerentur, etiam præsentia Parochi foret necessaria: quare illa verba *cit. c. Relatum*, ibi: *secundum Decretorum statuta*, non sunt referenda ad *c. Cum esses*; præcedens, quippe quod est ejusdem Pontificis Alexandri III. sed ad veteres Canones, nempe ad *can. 1. caus. 2. q. 4. & can. 1. dist. 48.* qui est desumptus ex Concilio Nicæno, ut notat *Gl. V. Decretorum, in cit. c. Relatum, 11. h. t.*

XXI. Notandum secundo. Licet regulariter in testamento testes debeant esse rogati & masculi: tamen in testamento ad pias causas possunt esse testes non rogati, & fœminæ, idque procedit non tantum in foro Ecclesiastico, sed etiam sæculari; quia legitimi testes in hoc testamento censendi sunt, quibus jure naturali, & gentium fides adhibetur, *Abb. in cit. c. Relatum, num. 3. Covar. ibid. n. 4. & 5. Clar. cit. q. 6. n. 3. & 4. Molin. cit. dis. n. 4.* Neque obstat quod in *cit. c. Relatum*, dicitur; *tribus, vel duobus testibus requisitis*, id enim non ita est accipiendum, quasi rogati esse debeant a testatore, sed quia ad probationem requiruntur, si aliæ probationes desint, *Molin. ibid. n. 9. Abb. n. 2. Fagn. ibid. n. 12.*

Notandum tertio. Quamvis regulariter testamentum, in quo solo nutu, scriptura, vel voce institutus est hæres, non valeat, *l. Jubemus; 29. C. h. t.* tamen ad testamenta, & legata ad pias causas sufficit, defunctum quovis signo externo declarasse suam voluntatem, ut ex communi docet Clarus, *cit. q. n. Molin. cit. dis. n. 8. Laym. c. l. n. 3.* Imo in testamento ad pias causas non est necessaria ulla hæredis institutio, *Clarus c. l. n. 8. Molin. c. l. n. 3. in fine.*

Notandum quarto. Legata ad pias causas solvenda sunt, etiamsi hæreditas non fuerit adita, quia hæres mortuus est, vel hæreditatem repudiavit; nam hæc legata non subjacent dispositioni Juris Civilis, *Abb. in cit. c. Relatum, n. 6. Laym. c. l. nu. 9.* & alii.

XXII. Notandum quinto. Testamentum minus solemne, conditum ad piam causam, valet etiam quoad legata profana relicta in tali testamento; quia subsistente principali, subsistit etiam accessorium. Contra vero etsi testamentum, quoad hæredis institutionem, vel alia ultima voluntas quoad alia sit invalida, valet tamen quoad legata pia in illa relicta, quia ultimæ voluntates, quatenus se extendunt ad causas pias, ob defectum solemnitatum civilium non infirmantur, *Covarruv. in cit. c. Relatum n. 2. & 3. Clar. cit. q. 6. §. ult. Molin. cit. dis. n. 2.*

Notandum sexto. Testamentum inchoatum, sed non perfectum, quia testator morte præventus non potuit illud absolvere, licet aliar invalidum sit; *l. Si is qui, 21. ff. h. t.* valet tamen quoad legata pia, in eo relicta, quæ in illa imperfecta dispositione jam expressa erant, *Covarr. in cit. c. numer. 10. Molin. c. l. n. 9. Laym. c. l. n. 6. contra Clar.* Nec refert, quod testator voluntatem suam mutare potuerit; quia tamen reipsa non mutavit, ea firma manet, quoad causas pias de Jure naturali & Canonico.

Notandum septimo, Testamenta, & ultimæ voluntates conditæ ad causas pias sunt causæ mixti fori, ita ut in optione actoris sit, petere relicta ex testamento, aut in ultima voluntate, vel a Judice Ecclesiastico, vel a Judice sæculari, quorum uterque cogere potest ad illa præstanda, si hæres ab intestato, executor testamenti, vel hæreditatis possessor sit Laicus, ita tamen, ut tales causæ etiam a Judice sæculari, non secundum Leges Civiles, sed Statuta SS. Canonum tractanda sint, *cit. c. Relatum, 11. h. t. Abb. ibid. n. 8. in fine & Covar. n. 1.*

Notandum octavo. Statutum Laicorum impediens liberam facultatem testandi pro anima, seu ad pias causas; non valet, ut docet *Abb. in cit. c. Relatum, n. 5. h. t. & Canonist. in c. Ecclesia, 10. de Constit.* & patet ex ibi dictis.

XXIII. Cæterum ex dictis infertur validum esse testamentum, vel legatum ad pias causas, etsi in alterius arbitrium conferatur, v. g. instituo hæredes bonorum meorum pauperes, quos Titius elegerit: vel lego centum aureos alicui puellæ in dotem, si hæres meus voluerit, ut docet *Clarus cit. c. §. q. 6. n. 5. Molin. cit. dis. 134. nu. ult. Less. cit. cap. 19. num. 10. Laym. l. 3. tract. 4. c. 2. num. 7.* Ratio est, quia cum solum Jure Civili prohibitum sit, ut ultimæ voluntates alterius arbitrio committantur, ea prohibitio non debet extendi ad relicta ad pias causas, siquidem talis dispositio de Jure naturali, & gentium est valida. Quin imo etsi testator absolute dicat: *Committo omnia bona mea dispositioni Titii*, tale testamentum valet, ita tamen, ut Titius sit hæres, solo nomine, & obligatus totam hæreditatem in pauperes, vel alias causas pias distribuere, prout sumitur ex *c. Cum tibi 13. h. t.* ubi Innocentius III. rescribit, quod si quis extremam „ voluntatem in alterius dispositionem committat, non vi„ detur intestatus decedere: quod *Innocentius & Abb. ibid. num. 4. Covarr. n. 13.* & alii Dd. ferme communiter intelligunt, quod talis videatur testatus ad pias causas, prout etiam expresse habetur in summa ejusdem c. ita ut omnia sua bona censeatur voluisse ad pias causas relinquere, distribuenda per alium a se nominatum, quibus pauperibus, vel piis locis ipse voluerit. Ratio est, quia ultima voluntas, ac dispositio sic intelligenda est, ut potius valeat, quam pereat, *arg. c. Abbate, 25. de V. S. & l. Quoties 12. ff. de reb. dub.* at vero ultimæ voluntates, si in arbitrium tertii conferantur, irritæ sunt secundum leges Civiles, *l. illa 32. l. Si quis: 68. ff. de hæred. instit.* ergo ne talis dispositio pereat, sed potius valeat, ita illa explicanda est, quod defunctus voluerit ad pias causas sua bona relinquere: quæ interpretatio non est divinatoria, nec sit sine fundamento, & ratione, cum enim causæ piæ non subjaceant solemnitatibus Juris Civilis, recte explicatur extrema voluntas defuncti, quatenus ea subsistere potest, secundum Jus naturale, & gentium. Accedit quod is; in cujus arbitrium aliquid committiter, ita arbitrari debet, sicut quilibet vir prudens arbitraretur, præsertim quando aliquid commissum est alicui, ut id exequatur post mortem committentis, seu disponentis de rebus suis, tunc enim arbitrari debet, id, quod optimum defuncto videbitur, *l. Fideicommissa, 11. §. Quanquam, ff. de leg. 3. l. Fideicommissaria 46. §. 3. ff. de fideicommis. libert.* optimum autem defuncto erit, si ab eo, in cujus liberum arbitrium dispositio bonorum commissa fuit, ea in pauperes, aliosque pios usus, pro salute animæ ejusdem defuncti distribuantur. Nec obstat, quod in hoc c. nulla fiat mentio de causa pia; nam sufficit hoc colligi ex assignata ibi ratione, & auctoritate Dd. qui passim illud cap. ita interpretantur.

XXIV. Alia præterea expositio hujus cap. est, quam ex Hostiensi tradit *Barbos. in Collect. hic n. 2.* nempe, quod sive in pia, sive profana causa (cum in hoc c. nulla fiat specialis mentio de causa pia) sufficiat, ut vel nominatim hæres instituatur, vel illius dispositioni bona committantur, ac proinde quod per hæc verba: *committo ultimam voluntatem meam in dispositionem Titii*, videatur Titius hæres institutus; nam quid reipsa interest, sive testator dixerit: *Titius hæres esto*: sive *Extremam voluntatem meam.* (hoc est, bona, de quibus per ultimam voluntatem disponitur, contentum pro continente) *committo dispositioni Titii*: ac proinde censetur testator illum dominum facere bonorum suorum, & consequenter etiam hæredem, ut libere de omnibus disponere possit, quod est de ratione dominii, juxta *l. His verbis, 48. in princ. ff. h. tit.* quia hæres dominus dicitur, & est, *§. fin. Instit. de hæred. qual. & differ.* Et sic in hoc sensu non potest dici testamentum committi in alterius voluntatem, sed per illa verba censeri Titium hæredem esse institutum, secundum voluntatem propriam ipsius testatoris, sicut per illa, *Lucius hæres*, vel *Lucius esto, l. 1. §. Sin autem quæst. Gl. V. Esto, ff. de hæred. Instit.* vel per illa, *Titius hæreditatis meæ dominus esto, cit. l. His verbis*: quæ interpretatio non videtur improbabilis, idque suadet favor ultimæ voluntatis, in qua plenior, sive latior fit verborum interpretatio, *l. In testamentis; 12. ff. de R. I. c. Cum dilectus; 6. in fine de donation.*

SECTIO II.

De iis, qui Testamentum facere possunt, vel non possunt.

§. I.

Quinam Jure communi prohibentur testamentum facere?

XXV. Regula generalis est, quod omnes homines de bonis suis ante mortem per ultimam voluntatem libere disponere possint: nisi jure naturali, vel positivo prohibeantur, *l. 2. C. de SS. Eccl.* ubi etiam ratio adfertur, & in *l. Ex facto, 43. ff. de vulg. & pupill. subst.* dicitur, *iniquum esse auferre testamenti factionem homini sanæ mentis*, quod intelligendum est; nisi ob gravem causam prohibeantur jure naturæ, vel positivo

stitivo. Prohibentur autem in primis ob impedimentum naturæ testamentum condere, qui usu rationis carent, ut infantes, amantes, furiosi, *§. Item furiosi, Instit. quib. non est permissum fac. testam. Abb. ad rubric. n. 3. & seqq. h. t.* Secundo, Impuberes, ob judicii immaturitatem. Tertio. Mutus, & surdus simul a nativitate, secus si ex accidenti, modo scribere sciat, vel si mutus, aut surdus tantum sit, & voluntatem suam scripto declarare possit, *§. Item Surdus Instit. quib. non est permissum &c. & l. Discretis; 10. qui testam. fac. poss.* Quarto. Cæcus testari non potest, nisi nuncupative, & observatis solennitatibus, quæ præscribuntur in *l. Hac consultissima; 8. C. qui testam. fac. poss.* Quinto. Servus sive mancipium, *l. Filius fam. 16. ff. h. t. c. Illud, 5. caus. 13. q. 2.* Sexto. Prodigus, cui a Judice interdicta est bonorum administratio *§. Item Prodigus Instit. quib. non est permissum & c. l. & Is cui, 18. ff. h. t.* Septimo. Captivus, vel obses apud hostes detentus, interim testari non potest, *l. Ejus qui, 8. in princ. ff. hoc tit. l. Obses, 11. ff. eod.* Octavo. Damnatus ad mortem naturalem, vel civilem, *l. Ei qui, 8. §. 1. & seqq. ff. eod.* Nono. Filiusfam. qui sub patris potestate est, non potest testari, nisi de bonis Castrensibus, jure militari, & quasi Castrensibus, servatis solennitatibus Juris communis, si pubes sit, *l. pen. junct. Gl. V. Certis, & l. ul. C. qui testam. fac. poss.* de bonis vere adventitiis testamentum facere non potest, ne quidem patre consentiente, *l. Qui in potestate, 6. ff. eod. priar. Instit. quib. non est permissum &c.* Decimo Usurarius manifestus testari non potest, nisi prius satisfecerit, usurasque restituerit, vel idoneam cautionem præstiterit de iis restituendis, *c. 2. in fine de usur. in 6.* Undecimo. Aliqui Dd. putant excommunicatum, saltem notorium, & vitandum testari non posse. Sed contrarium tenent hodie Dd. communiter; quia nullibi reperitur jure expressum, excommunicatum testari non posse, cum actus ejus privati non sint irriti. Excipiuntur excommunicati propter hæresin *c. Excommunicamus, 13. §. Credentes in hæret.* vel ob percussionem Cardinalis, *c. Felicis 5. eod. in 6.* in aliis autem casibus testamentum excommunicati validum esse, vel ex eo patet; quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. Denique etiam Clericis, & Religiosis interdictum est condere testamentum, de quo plura 3. §§. seqq.

§. II.

An, & de quibus bonis Episcopi aliique Prælati Ecclesiastici, & Beneficiarii testari possint, vel non?

XXVI. Assertio 1. Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiæ potest de bonis suis propriis, seu patrimonialibus: sive ante, sive post susceptum Ordinem Episcopatus, acquisitis, testamentum facere, & quem voluerit hæredem instituere: non autem de bonis Ecclesiæ, vel ejus intuitu acquisitis, ut docet *Abb. in c. 1. n. 1. no. 3. h. t. Covarr. ibid. n. 3. Clar. §. Testamentum qu. 27. num. 2. Molin. tract. 2. dis. 147. nu. 1. & 2.* Prius quoad bona patrimonialia, patet ex *c. Episcopi, 19. caus. 12. quæst. 1. c. 1. quæst. 2. c. Fixum; 4. qu. 5. caus. cit.* Posterius de bonis Ecclesiæ, vel ejus intuitu acquisitis, constat ex *c. 2. cit. caus. 12. quæst. 5.* & ex *c. Quarundam, 1. h. t.* Nam cum quidam Episcopus testamentum condidisset, in quo Nepotem suum in octo unciis (id est, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. uncias dividitur, *Gl. ibi Vers. 8. unciis. §. hæreditas Instit. de hæred. instit.* instituit, Ec-
„ clesiam vero suam in reliquis quatuor unciis, (adeoque in
„ tertia parte hæreditatis) Hoc intellecto, Papa Gregorius
„ I. rescribit Antonio Subdiacono, eumque hortatur, ac præ-
„ cipit, ut solicite inquirat, unde bona ejus provenerint,
„ sive acquisita sint, neque patiatur a qualibet persona quip-
„ piam detineri, nisi quod ante Episcopatum, ipsum tan-
„ quam proprium habuisse constiterit. Quidquid autem co-
„ gnoverit Ecclesiæ fuisse, ante ejus in Episcopum conse-
„ crationem, vel quod postea in Episcopatu acquisivit (nem-
„ pe Titulo Episcopatus, seu intuitu Ecclesiæ, vel de re-
„ bus ejus secus de aliis, *Gl. fin. hic*) id in ejusdem dominio conservetur. Ratio est, quia Ecclesia habet fundatam intentionem super omnibus bonis a Prælato defuncto possessis; quod ad illam pertineant, nisi aliud probetur: ut docet, *Menoch. l. 3. de præsump. quæst. 51. num. 23.* & alii apud *Barb. in Collect. in c. 1. n. 8. h. t.*

XXVII. Porro, quod dictum est, Episcopos posse testari de bonis suis patrimonialibus, aut propria industria acquisitis: id extendunt nonnulli Dd. etiam ad Episcopos Religiosos, *Hostiens. in cit. c. 5. V. Ante Episcopatus*, & alii apud *Barbos. c. l. nu. 7.* quia id fieri potest sine dispensatione in voto paupertatis: sicut enim ad donandum in vita sufficit libera administratio bonorum: ita etiam ad testandum, sive relinquendum in morte. Sed contraria opinio est communior, & probabilior, quam tenet *Joan. Andr. in c. 5. n. 6. h. t. Navarr. de redit. Eccles. qu. 1. monit. 9. n. 22. Azor. p. 3. lib. 12. q. 2. in fine, Emman. Rodriq. qq. reg. tom. 3. q. 64. art. 4. Sanch. lib. 6. mor. c. 6. n. 50.* Ratio est, quia bona patrimonialia, & quidquid aliunde acquirit Episcopus Religiosus, acquirit Ecclesiæ suæ, & in iis solum liberam administrationem habet, quæ finitur in morte, per quam confirmatur testamentum, ita ut ex eo tempore valeat, ergo non potest de iis disponere post mortem, quod fit per testamentum. Ex quo ulterius infert *Sanch. c. l. n. 11.* quod Episcopus Religiosus obtinens à Papa licentiam testandi, etiam ad pias causas, debeat explicare duplex impedimentum testandi, & Religionis, & Episcopatus, si velit testari de bonis Ecclesiasticis: de aliis vero sufficit, si exprimat, se esse Religiosum.

XXVIII. Assertio 2. Similiter, & alii Clerici testari possunt de bonis patrimonialibus, quæ scilicet jure cognationis vel donatione, aut proprio labore, ac industria sunt acquisita; non tamen de bonis intuitu Ecclesiæ, sive ex Ecclesiasticis Beneficiorum Titulis acquisitis testamentum facere, seu mortis causa ea relinquere possunt; sed bona illa penes Ecclesiam remanere debent, prout inprimis statuitur in *cap.*
„ *Cum in officiis, 7. h. t.* ubi dicitur, quod quidam Clerici,
„ qui ab Ecclesiis suis multa Beneficia perceperunt, bona
„ per eas acquisita in alios transferre præsumunt; quia vero
„ id antiquis Canonibus prohibitum esse constat, ideo Ale-
„ xander III. in Concilio Lateranensi c. 15. decrevit, ut,
„ sive Clerici Beneficiarii intestati decesserint, sive aliis con-
„ ferre voluerint, illa bona penes Ecclesiam remaneant,
„ *Abb. hic num. 4.* Cur autem omnes Beneficiarii prohiben-
„ tur secundum Canones (*c. 2. & pluribus seqq. caus. 12. qu. 5. & in cit. c. Cum in officiis h. t.*) de fructibus, ac reditibus, quos ex Beneficiorum Titulis acquisiverint, testamentum condere, etiam ad pias causas, non alia est ratio; quam quia reditus beneficiales, qui tempore mortis Beneficiarii supersunt, aut quæ ex iis sunt acquisita, tanquam bona professitia ad Ecclesiam pertinent, alioquin si absolutum eorum dominium esset penes Clericos Beneficiarios, non potuisset Ecclesia, citra injuriam, facultatem de illis libere post mortem disponendi, eisdem adimere: nihil enim est, quod magis hominibus debeatur, quam ut supremæ voluntatis, postquam jam aliud velle non possunt, liber sit stilus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium, *l. 1. C. de SS. Eccles.* ideoque hac suprema testandi facultate nemo privatur, nisi ob gravissimas culpas, *Laym. in dis. Canon. de rer. Eccles. alien. Thes. 121.*

XXIX. Præterea in *c. Ad hæc 8. h. t.* rescribit Alexander
„ III. tametsi Clerici Beneficiarii de rebus mobilibus, &
„ multo magis de immobilibus, (*Gl. hic De mobilibus*) quas
„ per Ecclesiam acquisiverunt, de jure testari non possunt:
„ attamen in ægritudine constituti, si sui compotes adhuc
„ sunt, aliqua non per viam, seu modum testamenti: sed
„ intuitu eleemosynæ erogare, seu donare moderate possunt.
Quare Clerici Beneficiarii, non tantum, dum sani sunt, quantum voluerint, & potuerint, *c. ult. caus. 16. qu. 1.* sed etiam in ægritudine constituti, moderatas donationes in pauperes, vel alios pios usus facere possunt, *Abb. hic in fine, & Covarr. in cit. c. Cum in officiis nu. 5.* & alii.

XXX. Ubi notandum, licet Clericis Beneficiariis concessum sit, bona, seu reditus Ecclesiasticos superfluos in pauperes, aliasque causas pias erogare, dum in vivis sunt non tamen possunt de iis disponere causa mortis, etiam ad causas pias, *cit. c. Ad hæc*; Unde videbatur, quod neque tempore ægritudinis, sive in periculo mortis constituti, possint donare per modum eleemosynæ pauperibus, vel locis piis, quia juxta *Reg. jur. 84. in 6. Cum quis uno via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.* Quamvis autem Clericis prohibitum sit, disponere mortis causa sive per modum ultimæ voluntatis ad causas pias, possunt tamen in effectu id ipsum facere, per modum eleemosynæ, & sic quod una via ipsis prohiberetur, alia permitteretur. Nihilominus tamen, hoc non obstante, concessum est Beneficiariis, ut etiam in mortis periculo constituti, & intuitu, seu contemplatione mortis instantis, possint donationes facere per modum eleemosynæ pauperibus, vel in alias pias causas erogare: vel etiam donationes remuneratorias erga famulos, & officiales, dummodo eæ sint moderatæ, & non fiant ex bonis Ecclesiæ immobilibus, aut mobilibus pretiosis; hæc enim bona, quæ ex superfluis reditibus Ecclesiasticis, vel donationibus, aut legatis intuitu Ecclesiæ, Beneficiariis factis, sive relictis, ad eos pervenerunt, ita Ecclesiæ acquiruntur, & incorporatæ censentur, ut absque causa necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ, & aliis requisitis solennitatibus, alienari non possint. Quare donationes hujusmodi immoderatæ a Clericis, tempore ægritudinis, tanquam in fraudem Canonis eas prohibentis, factæ reprobantur, & revocari possunt, ut per sensum contrarium colligitur ex *cit. c. Ad hæc*, & notat *Abb. ibid num. 2. & Barb. in Collect. n. 4. & 5. Covarr. in cit. c. Cum in officiis, num. 5. h. t. Laym. in cit. dis. Thes. 123.*

Nec obstat prædicta Regula Juris in 6. Nam illa vera est, si res, seu effectus, secundum se & absolute sit prohibitus. non autem, si solum sit prohibitus ratione certi modi; quomodo mutuans pecunias alteri non potest, ex vi mutui, aliquid ultra summam capitalem accipere, licet non prohibeatur accipere ex alio titulo. Sic in proposito, Clerici, etiam in periculo mortis constituti, non prohibentur, secundum se, absolute ex superfluis reditibus Ecclesiasticis erogare in pauperes, & alios pios usus: sed solum prohibentur, ratione certi modi, ne scilicet disponant per modum testamenti, seu ultimæ voluntatis, ita ut dispositio tendat in id tempus, quo nihil juris amplius habent in ejusmodi bonis, quippe quæ post mortem suam ad hæredes transmittere non possint; nam licet Beneficiarii habeant dominium redituum Ecclesiasticorum, etiam superfluorum, ut dictum *Tit. præced. num. 5.* hoc tamen eorum dominium est ita restrictum ac limitatum, ut respectu redituum superfluorum, in effectu, non tam domini: quam administratores, seu dispensatores tantum censeantur, ac æstimentur; facultas autem administrandi, seu dispensandi per mortem cessat, & extinguitur, nec potest ultra tempus vitæ extendi: in quo administrator distinguitur a vero, & absoluto domino, quod hic libere, & independenter, tam in vivis quam etiam in mortis tempus possit disponere, *l. 1. C. de SS. Eccl.* non item administrator. Idque sumitur etiam ex *l. Eum qui; 13. ff. de jurisd.* ubi dicitur, quod Judex Ordinarius non possit demandare alteri, ut Judicet eo die, in quo finitum erit ejus officium, *Imol. in cit. c. Ad hæc; num. 5. & Abb. ibid. num. 3. & Covarr. Laym. in cit. dis. Thes. 103.*

XXXI. Ex dictis colligitur, in praxi consultum esse, ut si Rector alicujus Ecclesiæ, vel Xenodochii intelligat, quod aliquis Beneficiatus velit Ecclesiæ suæ, aut loco pio aliquid in testamento relinquere, vel legare, ipsi suadet, ut potius inter vivos donando, rem illam statim tradat; quia Beneficiarii habent ampliorem facultatem faciendi

talem donationem, quæ non refertur in tempus mortis, eaque non ita facile poterit impugnari, modo per instrumentum authenticum, vel duos saltem testes probari possit, *Abbas in cit. c. Adhæc n. 3. & Laym. cit. Thes. 123.*

XXXII. Denique in *c. Quia nos; 9.* Idem Alexand. III. rescribit, quod licet Clericis de his, quæ ex paterna successione, vel jure cognationis, aut ex artificio honesto, vel donatione consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, ad ipsos pervenerunt, libere disponere possint, ac proinde non tantum inter vivos: sed etiam per testamenta, & mortis causa, non tamen de iis bonis, quæ ab Ecclesia, seu ex Ecclesiasticis Titulis, sive quæ intuitu, non personæ, sed consideratione Ecclesiæ, acceperunt, sive ipsis donata, aut relicta sunt, testamentum de jure facere possunt. Ratio secundæ partis patet ex dictis, Ratio primæ partis est, quia Clerici propter susceptionem Ordinum non amittunt jura sanguinis, & nobilitatem, adeoque succedere saltem possunt in bonis parentum, & aliorum agnatorum, tum ab intestato, tum ex testamento, sicut Laici. *Abb. hic n. 2.* Idem dicendum de Religiosis, seu Professis, juxta *l. Deo nobis 55. §. Hoc etiam; C. de Episc. & Cleric.* cum hoc tamen discrimine, quod Clerici sæculares sibi per successionem acquirere possunt, *c. 1. caus. 12. qu. 3.* Religiosi vero suo Monasterio acquirunt, *c. unic. caus. 16. qu. 8. Abb. hic n. 2.* Porro Clericus sæcularis sub patria potestate constitutus, a qua Clericatus non liberat, potest nihilominus testari de bonis patrimonialibus, & aliis quæ ut Clericus acquisivit, suo tamen labore, & industria; cum illa ad quasi Castrense peculium pertineant; de quo filius familias testari potest, *Zœs. ff. Qui testam. fac. poss. n. 24.*

XXXIII. Assertio 3. Possunt Clerici Beneficiarii sæculares etiam de reditibus Ecclesiasticis, videlicet decimis, & fructibus fundorum ad Ecclesiam, cui succedunt, pertinentium, qui ex justitiæ lege, & propria Beneficiorum institutione, ipsis Beneficiariis, tanquam justum stipendium, debentur, quatenus ii ad honestam ac decentem sustentationem eorum, consideratis etiam laboribus, & meritis erga Ecclesiam, ac statu personæ: sunt necessarii, tanquam absoluti domini libere: tum inter vivos, tum per testamentum, seu ultimam voluntatem disponere, si quid per propriam parsimoniam ex illis sibi reservarunt: & collegerunt, ut cum S. Th. 2. 2. q. 185. *art. 7. in respons. ad 2.* docet *Cov. in cit. c. Cum in officiis 7. n. 2. §. Tertio; h. t.* & est communiter recepta sententia. Idemque dicendum de iis donationibus fidelium, oblationibus, & distributionibus quotidianis, quæ Clericis tanquam vitæ stipendium conferuntur, quia Missas celebrant, Divina officia cantant, vel cantantibus, & celebrantibus assistunt, vel quæ acquirunt ex funeralibus, & defunctorum exequiis, vel ex Capellaniis ad nutum revocabilibus; possunt enim de illis libere disponere etiam mortis causa, & per ultimam voluntatem, ut docet *Abb. in cit. c. Cum in officiis 7. h. t. n. 8. & ibid. Covarr. n. 4. Azor. p. 2. l. 7. c. 9. q. 10. Clarus §. Testamentum, q. 22. n. 10. Laym. in cit. dis. Thes. 127.* & alii apud *Barbos. in Collect. in cit. c. Cum in officiis; n. 4. & 5. contra Navarr. & Tanner.* Ratio est, quia licet quotidianæ distributiones (de quibus major est difficultas) videantur acquiri titulo Ecclesiæ, & ratione Canonicatus, seu Beneficii, & colligantur ex iisdem bonis, videlicet ex decimis, & primitiis, ex quibus reditus Beneficiorum, tanquam portiones ex iis detractæ: non tamen dantur Clericis, ut fructus Beneficii, sed principaliter, ut merces, seu stipendium præstiti laboris, & ministerii, adeoque intuitu personæ, non Ecclesiæ: ac proinde potest Clericus de iis disponere pro libito, tum inter vivos: tum mortis causa & per ultimam voluntatem: sicut potest operarius de mercede sui diurni laboris disponere, & Professor Grammaticæ, vel Casuum, cui solet præbenda conferri, ut Clericos doceat. Veruntamen in praxi in pluribus Ecclesiis contrarium observatur; ut etiamsi constet bona, quæ Clericus Beneficiarius relinquit, non ex abundantibus reditibus Ecclesiasticis, sed per ejus parsimoniam, ac veluti industriam quandam collecta esse, non tamen ad hæredes Beneficiati, sive ab intestato, sive ex testamento jure successionis transeant: sed penes Ecclesiam remaneant, eique applicentur, ut testatur *Laym. cit. Thes. 127.* qualis consuetudo improbari non potest, nisi forte in eo casu, quo hæredes necessarii adsunt, ut addit *Laym. ibid.*

XXXIV. Assertio 4. Sunt tamen quidam casus in quibus Prælati, aliique Clerici Beneficiarii etiam de reditibus Ecclesiasticis superfluis testamentum facere possunt. Veluti primo. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius ex bonis patrimonialibus, vel iis reditibus Beneficialibus, quos pro ratione sui status juste absumere potuisset, aliquid in utilitatem Ecclesiæ impendit, sive ædificando, sive bona Ecclesiæ emendo, tum enim potest ex superfluis reditibus Ecclesiasticis tantundem postea deducere, & de eo libere disponere; *c. Si quis? 56. caus. 12. q. 2.* imo etiam de eo testari in quoscunque usus, vel per aliam ultimam voluntatem relinquere consanguineis, vel aliis quibuscunque voluerit, *c. Si Episcopus; 3. caus. 12. q. 5.* & tradit *Abb. in cit. c. Cum in officiis; num. 4. h. t. Navarr. tract. de reditib. Eccles. qu. 3. Monitio 4. Laym. in cit. disp. Thes. 326.* quia tunc æquivalenter, seu virtualiter de bonis, seu reditibus patrimonialibus in effectu testatur, de æquipollentibus autem idem est judicium. Secundo. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius ex iisdem bonis suis patrimonialibus in pauperes, vel pias causas quippiam expendit, potest deinde ex reditibus Ecclesiasticis superfluis tantundem tanquam proprium retinere, & prout voluerit, de eo, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem disponere, *cit. c. Si quis; caus. 12. q. 2. & cit. c. Si Episcopus, ead. caus. qu. 5. Abbas in repetit. c. Cum esset; to. num. 31. Navarr. cit. l. Molin. cit. disp. 247. num. 4.* His adde, quod etsi Prælatus, vel alius beneficiarius nihil ex suo patrimonio, vel quasi patrimonio in Ecclesiam contulit, si tamen Beneficia Ecclesiæ præstitit labore suo, vel doctrina, vel consiliis &c. ita ut

bene meritus de Ecclesia censendus sit, tum ex redi[...] Ecclesiasticis, etiam iis, qui excedunt suam decentem [...] sustentationem; potest tanquam sibi debitos accipere, [...] quoscunque usus, etiam profanos, illos expendere, [...] *Gloss. in c. Conquerente; c. V. Sufficientia; de Cleric. non* [...] tradit. *Laym. cit. Thes. 126. argum. c. De multa; ss. [...] præb.*

XXXV. Assertio 5. Quæ Beneficiarii, non tantum [...] administrationem, & curam Ecclesiæ: Capellæ, vel [...] ris habent: sed etiam qui administrationem nullam ha[...] sed simplicem Canonicatum, seu præbendam, intuitu [...] clesiæ, sive ex Ecclesiastico Titulo acquisiverunt, ea, [...] immobilia, sive mobilia bona sint, penes Ecclesiam, a [...] sunt profecta, remanere debent, ac proinde de iis te[...] non possunt, prout decernitur in *c. Relatum 12. h. t.*, [...] „ cum in Lateranensi Concilio (quod refertur *in c.* [...] „ *officiis 7. h. t.*) sub Alexandro III. statutum fuerit, ut [...] „ na intuitu Ecclesiæ, vel ex Titulis Ecclesiasticis ac[...] „ ta, ad eandem Ecclesiam per Clericorum obitum, d[...] „ vantur: inde dubitatum fuit, an hoc de bonis immo[...] „ bus tantum: an etiam de mobilibus sit intelligendi[...] „ Ad quod resp. Alex. III. quod id generaliter de om[...] „ bonis intuitu Ecclesiæ acquisitis sit accipiendum, [...] „ quælibet bona (sive immobilia, sive mobilia, imo e[...] „ jura incorporalia, vel actiones, & nomina debitor[...] „ quæ alias tertiam speciem bonorum constituunt, *Ab[...] „ num. 2.*) juxta Conc. Lateranense, post Clericorum ac[...] „ rentium obitum, Ecclesiis debeant remanere. Porro [...] „ mine Ecclesiæ, ad quam bona Beneficiarii, post ejus [...] „ tem devolvi debent, non Episcopus, nec successor Cl[...] „ morientis, ubi est Collegium Clericorum: sed comm[...] „ Congregatio intelligitur, quæ rerum illarum canoni[...] „ distributionem facere, & curam habere debet. Qu[...] „ autem in locum defuncti unus tantum est substituen[...] „ quia nullum existit Collegium, tunc ipse successor in [...] „ officio bona relicta, sicut & alia Ecclesiæ bona, cum [...] „ timore dispenset: (bona enim Antecessoris non cedun[...] „ cro successoris, *Abb. hic n. 7.*) licet autem bona mobilia, [...] „ intuitu Ecclesiæ acquisita sunt, de jure in alios, pro [...] „ sui arbitrio, transferri non possint: tamen consuetu[...] „ non improbanda receptum est, ut aliqua de iis bonis [...] „ peribus & Religiosis locis, & illis, qui viventi Benefic[...] „ inservierant, sive consanguinei sint, sive alii, juxta m[...] „ servitii ipsorum, conferantur. Cæterum quæ Cleric[...] „ hæreditate, artificio vel doctrina acquisivit, ea pro arb[...] „ decedentis, distribuenda sunt. Quia vero aliqui Cl[...] „ sunt, qui in diversis Ecclesiis Beneficia possident, ill[...] „ mortuorum bona ex Titulis Ecclesiasticis acquisita i[...] „ easdem Ecclesias, pro rata, seu secundum proportio[...] „ redituum ex illis perceptorum, dividantur.

XXXVI. Pro declaratione hujus cap. Notandum prim[...] Prælatus, Rector, vel alius Beneficiarius administratio[...] aut curam Ecclesiæ vel Capellæ habens moriatur, bon[...] illius intuitu Ecclesiæ acquisita, secundum SS. Canones [...] Successorem; in Ecclesia, vel Capella devolvuntur, n[...] iis pro libito utatur, sed ut ea tanquam fidelis Admini[...] tor dispenset, sicut & alia Ecclesiæ bona, quorum cur[...] administratio ipsi commissa est. Si vero Canonicus, se[...] lius Beneficiarius non habens administrationem, sed sim[...] cem Præbendam in Ecclesia Collegiata, cui aliqua ex [...] munibus bonis Capituli portio præbetur, decedat, tun[...] na illius relicta non ad Successorem in Beneficio, seu Præ[...] da, (etiamsi ipsæ Præbendæ sint divisæ) sed ad Capitu[...] devolvuntur, quippe cui cura & administratio bonorum [...] pitularium commissa est, ut ea vel distribuat inter sing[...] Canonicos, vel alios simplices Præbendarios, vel in com[...] ni massa & corpore pro futuris necessitatibus asserventur[...] qua distinctione inter Clericum habentem administration[...] & non habentem videri potest *Gl. in c. ult. V. Reservari de [...] ædon. in 6.* Ratio diversitatis est, quia cum bona intuitu [...] clesiæ acquisita, post mortem Beneficiarii, devolvantu[...] Ecclesiam, unde sunt profecta, ideo dari debent illis; [...] bonorum, seu redituum ejusdem Ecclesiæ curam & a[...] ministrationem habent, videlicet Prælato, Archidiacono, [...] posito, qui separatos reditus habent, non assignatos ex [...] communibus Capituli, vel Rectori Ecclesiæ parochialis [...] alii Beneficiario habenti administrationem. At vero in [...] legiis Canonicorum, administratio, & cura bonorum [...] dituum, non ad singulos Canonicos: sed ad Capitulum p[...] net; ex quibus velut communi massa sive Corpore, sin[...] sua portio & Præbenda distribuitur, ideoque bona reli[...] post mortem Canonici, non Successori in Canonicatu, se[...] pitulo habenti administrationem talium bonorum seu re[...] um dantur dispensanda, *Abb. in cit. c. Relatum 12. n. 5. Cov[...] n. 2. h. t.* Ex quo ulterius infertur, quod custodia bonorum [...] bendæ vacantis, ut si bona Præbendarum sint divisa, [...] ad Episcopum: sed ad Capitulum pertinet; quia omnia [...] bona Capituli, & ita in dubio est præsumendum, *Abb. [...] c. Relatum n. 10. in fine.*

XXXVII. Notandum secundo. Beneficiarii, sive adı[...] strationem habeant, sive non, ex bonis mobilibus per E[...] siam acquisitis possunt facere moderatas Eleemosynas, & [...] nationes remuneratorias erga bene meritos de Ecclesia [...] etiam de ipso Beneficiario, *cit. c. Relatum 12. & c. Adhæc* [...] quia servitium impensum Prælato, vel alii Beneficiario [...] setur impensum ipsi Ecclesiæ, adeoque de bonis Ecclesia[...] cesse fieri remuneratio, *Abb. in cit. c. Relatum n. 8.* vel etiam [...] dispositionem absolutam inter vivos, de qua videtur s[...] loqui *cit. c. Relatum*, ut colligitur ex verbo, *conferantur* [...] etiam per dispositionem ultimæ voluntatis, si hoc sit co[...] tudine introductum, modo fiat in quantitate moderata, [...] pauperes, vel in alios pios usus, vel erga bene meritos [...] præstita servitia; quia quod Jure communi Canonico per[...] titur Clericis per dispositionem inter vivos, id secundum

si

suetudinem non improbatam, potest etiam concedi illis, ut fiat per modum ultimæ voluntatis, ut tradit *Covarr. in cit. c. Relatum* 12. *n.* 4. quamvis tutius sit, & SS. Canonibus conformius, si talia bona relinquant per modum donationis inter vivos, ut supra dictum.

XXXVIII. Notandum tertio. Si Clericus, qui decessit, plura Beneficia in diversis Ecclesiis habuit ab Ecclesiis profecta, bona ejus, sive non patrimonialia, aut quasi patrimonialia, inter Ecclesias, vel Successores in administratione, secundum proportionem, sunt dividenda, ita ut plus perveniat ad illam Ecclesiam, a qua Beneficiarius plus redituum accepit. Ut si v.g. is, qui simul Canonicus Augustanus, & Constantiensis fuit, ex Ecclesia Augustana duplo plus redituum percepit, quam ex Ecclesia Constantiensi, post mortem ipsius, duæ partes bonorum obtingent Ecclesiæ Augustanæ, & tertia Constantiensi, *cit. c. Relatum in fine* & ibi *Gl. fin. juxt. Gl. marg. lit. D.* Id autem ita intelligendum est, si res dubia sit: Aliud vero dicendum est, si constet, vel ex probabilibus conjecturis colligi possit, quod bona, quæ relicta sunt a Beneficiario defuncto, ab una Ecclesia profecta, & collata sint: alterius vero Ecclesiæ reditus, quantumvis abundantes fuerint, in ejusdem loci pauperes, Fabricam Ecclesiæ, & alias necessitates, vivente adhuc Beneficiario, distributi, vel expensi fuerint, tunc enim bona relicta ad solam priorem Ecclesiam pertinebunt, *Abb. in cit. c. Relatum, n.* 12. *Laym. in cit. disp. Thesi ult.*

Posterius porro Jure Pontificio statutum fuit, ut quæ a Beneficiariis ex reditibus occasione Ecclesiæ acquisitis, post mortem eorum remanent, seu relicta sunt, illa tanquam spolia Sedi, seu Cameræ Apostolicæ applicentur, de quo videri potest *Navarr. tr. de spoliis Clericorum, & Tuschus V. Spolia Clericorum concl.* 368.

§. III.

An per consuetudinem, saltem immemorialem, introduci possit, ut Beneficiarii de Ecclesiasticis reditibus superfluis, & quæ ex iis comparata sunt, libere, ac licite testari, seu per aliam ultimam voluntatem disponere possint, etiam ad usus profanos?

XXXIX. Affirmat Covarruvias in *cit. c. Cum in officiis* 7. *n.* 9. *h. t. Azor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 9. *q.* 5. *Garcias tr. de Benef. p.* 2. *c.* 1. *n.* 16. *& seqq. Less. l.* 2. *de justit. c.* 19. *n.* 43. *Zœsius in Comment. ad Decret. n.* 7. *h. t. Barbos. in Collect. in cit. c. Cum in officiis nu.* 6. *&* 7. Et alii apud illos, qui ajunt id consuetudine receptum esse in Gallia, & Hispania, quoad Clericos Beneficiarios Episcopo inferiores, ita ut ipsi de dictis reditibus licite, etiam in foro conscientiæ, testari possint ad usus profanos: modo non sint vani, & inutiles, & relinquere ejusmodi bona suis consanguineis, etsi divitibus, qui etiam ab intestato in iisdem bonis succedere possunt, de quo *Titul. seq.* Eademque consuetudo obtinuit in Germania in pluribus locis. Probatur hæc sententia primo, quia talis consuetudo non est contra Jus Divinum & naturale: sed solum contra Jus humanum & Ecclesiasticum, cui per contrariam consuetudinem, præsertim immemorialem, derogari potest, vel in totum vel pro parte. Secundo consuetudine induci potest, ut fructus Beneficii per aliquod tempus vacantis defuncti hæredibus, vel aliis personis applicentur, ut constat ex *c. Suscepti* 1. §. 1. *de Elect. in Extrav. Joan. XXII.* Tertio, quia totus Orbis Christianus, imo etiam ipse S. Pontifex, in talem consuetudinem tacite consenserunt, eam non improbando. Quarto, quia ex privilegio S. Pontificis possunt Beneficiarii de his bonis testari, ergo etiam per consuetudinem, saltem immemorialem, idem induci potest, hæc enim in jure æquiparatur privilegio, *c. Super* 26. *de V. S.* Contraria tamen sententia negativa est communior, ac verior; ut ex dicendis patebit.

XL. Assertio 1. Potest per consuetudinem introduci, ut Beneficiarii, etiam Episcopi, aliique Prælati, qui redituum Ecclesiasticorum ad Ecclesiam pertinentium tantum administrationem habent, testari possint ad pias causas de hujusmodi reditibus remanentibus, & bonis mobilibus, ac modicis. Ita *Abb. in cit. c. Cum in officiis n.* 5. *h. t. Molin. cit. disp.* 147. *n.* 25. *Laym. in cit. disp. can. Thesi* 124. & aperte colligitur ex *cit. c. Relatum* 12. *h. t.* Ratio est, quia per hoc nihil fit, quod adversetur naturali justitiæ, vel intentioni Fundatorum, adeoque cum sit jure positivo, seu humano tantum prohibitum Beneficiariis testari, etiam ad pias causas, de talibus bonis, potest illud per contrariam consuetudinem legitime præscriptam abrogari. Et hinc S. Pontifex, non tantum potest; sed etiam sæpe solet, talem licentiam testandi ad pias causas, etiam Episcopis concedere, teste *Molin. c. l.*

XLI. Assertio 2. Si Beneficiarii in aliqua Ecclesia, vel Diœcesi non habeant reditus abundantes sed solum necessarios ad honestam ac decentem vitæ sustentationem, vel tanquam justum stipendium ipsorum laboribus debeantur, tunc potest per consuetudinem introduci, ut liberam de illis testandi facultatem habeant ad causas etiam profanas, *Laym. cit. Thes.* 124. Ubi etiam addit, quod etsi paulo uberiores reditus aliqui interdum habeant, quam ipsis sint ad vitæ sustentationem necessarii, vel eorum laboribus debiti, nihil tamen obstat, quo minus, ubi talis consuetudo viget, testari possint, quia modici excessus non est habenda ratio, ut etiam notat *S. Th.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *in corp.* & in moralibus modicum non solet æstimari, sed velut pro nihilo reputari.

XLII. Assertio 3. Non potest per ullam consuetudinem, etiam immemorialis temporis, introduci, ut Episcopi, Prælati, aliique Beneficiarii inferiores, qui plura Beneficia, & abundantes, ac superfluos reditus habent, pro libitu de iis testentur, vel per aliam ultimam voluntatem ad causas, seu usus profanos disponant, ut docet *Abb. in cit. c. Cum in officiis n.* 5. Ubi ait, de magnis rebus eos testari non posse, *Navarr. tr. de reditibus Eccles. q.* 2. *monito* 33. *& q.* 3. *monit.* 1. 2. *&* 3. *Molin. cit. disp.* 147. *n.* 31. *Tanner. Tom.* 3. *disp.* 4. *q.* 6. *dub.* 8. *n.* 249. *Laym. in cit. disp. Thes.* 124. *Canisius in c.* 1. *n.* 18. *h. t. & alii ex communiore sententia.* Idque colligunt communiter ex *cit. c. Relatum* 12. *h. t.* Ubi approbatur consuetudo, quæ permittit, ut de mobilibus rebus per Ecclesiam acquisitis pauperibus & Religiosis locis, & illis, qui viventi servierunt, conferantur: quam Textum *Covarr. ibid. n.* 42. de dispositione per testamentum, vel aliam ultimam voluntatem explicat; ergo illa sola consuetudo testandi de redditibus Ecclesiasticis ibi approbatur, per quam relinquuntur bona in pia opera, vel in justam obsequiorum remunerationem: Et per consequens generalis consuetudo libere testandi de reditibus Ecclesiasticis, etiam superfluis, perinde ac de bonis patrimonialibus & propriis, ibi improbatur, hoc ipso, quod prior sola admittitur, *Nav. cit. q.* 3. *monito* 3. *nu.* 6. Neque vero Textum illum loqui de solis bonis stabilibus, seu immobilibus Ecclesiæ: sed de omnibus bonis acquisitis per Ecclesiam, adeoque etiam de reditibus Ecclesiæ pertinentibus ad ejus Rectorem, patet ex ipso Textu, ut ostendit *Nav. c. l. n.* 7. Ratio est, quia talis consuetudo, non solum Juri humano: sed etiam naturali & Divino repugnat: Nam Beneficiarii majorem facultatem habent a jure sibi concessam disponendi inter vivos ex reditibus Ecclesiasticis, quam de illis mortis causa disponendi. At vero omnes Dd. fatentur Beneficiarios mortaliter peccare, sive contra justitiam, sive saltem contra charitatem, vel Religionem, si reditus Ecclesiasticos superfluos in magna quantitate in usus profanos expendant, v. g. inter vivos, donando consanguineis divitibus, ergo similiter: imo magis mortaliter peccabunt, si de iisdem bonis, mortis causa, ad causas profanas disponant, siquidem facilius Clericis Beneficiariis permittitur facultas disponendi inter vivos, quam post mortem suam, post illam enim bona acquisita, intuitu Ecclesiæ, remanere debent penes ipsam, ut constat ex *c.* 3. *de pecul. Cleric. c. Cum in officiis* 7. *&* 3. *seqq. h. t.* Quare cum talis consuetudo universaliter tribuens omnibus Beneficiariis potestatem de omnibus reditibus Ecclesiasticis, arbitratu suo, testandi ad quascunque causas, etiam profanas, sit contra jus naturalis justitiæ, ac peccatum nutriat, Ecclesiis sit noxia, & SS. Canonibus adversetur; sequitur illam per nullam præscriptionem, etiam temporis immemorialis, induci posse: Multo minus approbari potest consuetudo, quæ in pluribus Germaniæ locis etiam viget, vi cujus, proximi consanguinei in omnibus bonis a defuncto Beneficiario, etiam intuitu Ecclesiæ, seu ex Titulis Ecclesiasticis acquisitis, ab intestato succedunt; quia talis consuetudo & primæ Beneficiorum Institutioni, ipsorumque Fundatorum voluntati, & SS. Canonibus, atque Ecclesiasticæ Traditioni repugnat: tametsi sententia, quæ talem consuetudinem approbat, propter quorundam Dd. auctoritatem videri possit aliquibus probabilis, *Molin. cit. dis.* 147. *n.* 21.

Confirmatur, quia de facto constat Episcopos, non obstante consuetudine contraria, de superfluis reditibus Ecclesiasticis testari non posse, nisi ad pias causas: imo nec ad has, sine speciali facultate S. Pontificis: At vero Episcopi ideo non possunt testari ad causas profanas, quia præsumuntur habere amplos & superfluos reditus, etiam plus quam exigatur ad honestam ac decentem sustentationem eorum: sed multi etiam Parochi, vel Canonici in Germania non minus abundantes reditus habent, quam nonnulli Episcopi Italiæ, v. gr. in singulos annos, duo, vel tria aureorum millia, ac proinde etiam illi multo ampliores reditus superfluos, ac residuos habent, quam ad necessariam sustentationem eorum, pro conditione personarum, & status requiratur. Si ergo Episcopi non habent facultatem testandi ad causas profanas de prædictis reditibus, nec de jure, nec de consuetudine: cur Parochis, aliisque Clericis Episcopis inferioribus talis potestas universim esse concessa censeatur, ut bene advertit *Tanner cit. dub.* 8. *n.* 246. *& seq.*

XLIII. Ex dictis infertur quod neque summus Pontifex ordinarie, & universim, possit concedere Clericis Beneficiariis facultatem libere testandi de proventibus Ecclesiasticis superfluis ad usus profanos, sive non pios, ita ut talis dispensatio, non solum illicita, sed etiam invalida sit, quia juri naturali repugnat, ut defunctorum voluntates seu dispositiones ad pias causas in alios usus profanos, sine justa causa, convertantur, vel ut ista convertendi potestas sic detur, nec enim S. Pontifex est absolutus dominus bonorum Ecclesiasticorum: sed Administrator a Deo constitutus, non ad dissipandum: sed ad legitime ea dispensandum, & rationabiliter expendendum, tanquam bona Dei, sive ad Divinum cultum oblata, & donata, *Abb. in repet. c. Cum esses* 10. *nu.* 30. *Navarr. cit. q.* 3. *monit.* 6. *n.* 3. *Molin. cit. disp. n.* 34. *Tanner. c. d. nu.* 251. *Laym. in cit. disp. Thes.* 124. *in fine.*

Dixi ordinarie, & sine justa causa, quia ex causa rationabili, v. g. remunerandi obsequia Ecclesiæ præstita a Clerico Beneficiario, aut consanguineis ejus, potest Papa etiam Episcopis concedere facultatem testandi, etiam ad causas profanas: Nam ipse est dispensator bonorum Ecclesiæ, secundum beneplacitum Dei, ideoque potest ex causa rationabili, quæ bonum Ecclesiæ concernit, in casu particulari, partem illorum bonorum, quæ alias ex primæva institutione sua expendenda essent ad causas & usus pios, ad alium usum, etsi profanum, sed per se licitum, ac honestum applicare, *Mol. c. l. n.* 33. *& alii DD. communiter.*

XLIV. Ex his jam patet responsio ad argumenta pro prima sententia supra allata. Ad primum respondetur posse consuetudinem derogare legi humanæ, quatenus humana est: non autem, quatenus in se complectitur legem naturalem aut Divinam *c.* 2. *disp.* 8. cui adversatur talis consuetudo, *Navarr. tr. de reditib. Eccles. q.* 3. *monit.* 3. *nu.* 3. Ad secundum dicitur, in illa Extravagante solum approbari consuetudinem, ut Beneficiatos post mortem percipiat reditus Beneficii primi, & secundi anni, ita ut hæredes Beneficiarii defuncti non possunt illos impendere, nisi in solutionem debitorum defuncti: alias vero non possunt illos fructus percipere, nisi tan-

tanquam pauperes, vel loco aliorum bonorum, quæ defunctus ea suis bonis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, prius in pios usus impendisset: Ex quo non sequitur, quod Beneficiarii ex consuetudine possint libere testari de fructibus primi, & secundi anni, post mortem, percipiendis, *Navarr. cit. tr. q. 1. monit.* 52. *n.* 6. *&* 7. licet *Abb. in cit. c. Cum in officiis n.* 5. *h. t. post Jo. Andr.* putet, quod possit Beneficiarius de talibus fructibus testari, quia potius præjudicat successori suo in Beneficio, quam Ecclesiæ. Ad tertium dicitur, talem consuetudinem testandi a Papa tolerari quidem, quia facile aboleri non potest, neque puniri, ob majora mala evitanda, non tamen tanquam bonam & laudabilem approbari, *Navarr. cit. q.* 3. *monito* 3. *n.* 5. Ad quartum, patet responsio ex dictis *n.* 43.

§. IV.

An & quatenus Religiosis sit prohibitum, vel permissum testamentum facere, sive Professis, sive Novitiis?

XLV. Assertio 1. Prælati Religiosorum Ordinum, aliique Religiosi professi non possunt testamentum condere, sed ab ipsis factum est irritum, prout constat ex *Auth. Ingressi C. de SS. Eccles. & c. Quia ingredientibus*; 7. *caus.* 19. *q.* 3. Ratio est, tum quia Religiosi sui juris non sunt, neque velle, aut nolle proprium habent, cui per professionem renunciarunt, *c. Non dicatis*; 11. *caus.* 12. *q.* 1. Tum quia ob solenne paupertatis votum, proprium aliquid, seu rerum dominium nullum habent, nec habere possunt, incapax autem dominii est etiam incapax testamentum faciendi, cum testari sit quidam actus dominii, *Navarr. in Comment.* 2. *de Regular. n.* 44. *Sanch. Lib.* 7. *moral. c.* 8. *n.* 2. Idem sumitur & colligitur ex *c. Quia ingredientibus*; 2. *h. t.* Ubi quædam Abbatissa alicujus Mona„sterii, postquam regendi officium suscepit, condito testa„mento, legata quibusdam reliquit, licet monachalem ve„stem nunquam induerit: sed in vestibus, quibus ejus loci „Presbyteri (sive ut alii legendum putant. Presbyteræ, id „est, uxores Sacerdotum conversæ, *Barb. in Collect. hic n.* 2.) „utebantur usque ad diem obitus sui permanserit, idque „pene ex consuetudine id licuisse. His propositis Grego„rio IX. vel potius I. Is respondit: Quandoquidem Abba„tissa illa solenniter ordinata (id est, consecrata, seu be„nedicta fuit, *Gl. hic V. Ordinata*) & Monasterio illi per „plurimos annos usque ad obitum suum præfuit, qualita„tem quidem vestis Episcopi culpæ imputari posse, quod „id permiserit: non autem per hoc potuisse Monasterio præjudicium afferri, sed res ipsius eidem, ex quo dictum Mo„nasterium ingressa, & Abbatissa constituta est, de jure competere. Ratio est, quia hoc ipso, quod mulier hæc se in Abbatissam ordinari, seu consecrari passa est, & per multos annos Monasterii Prælationem gessit, tacite, sive ipso facto, professionem Religionis edidisse convincitur; quia de Jure antiquo sufficiebat ad statum Religionis obtinendum tacita professio, *c. Vidua*; 4. *inf. de Regularib.* Licet jure novo requiratur expressa professio, ut ad Abbatiam, vel Prælaturam quis eligi possit, *c. Nullus*; 28. *de Elect. in* 6. *de quo infr. Tit.* 31. ac proinde per talem ingressum, seu professionem tacitam dicta mulier se suaque omnia dedicavit Deo, & consequenter de iis amplius testari non potuit, *cit. Auth. Ingressi, & Auth. si qua mulier. C. de SS. Eccles. Gl. fin. in cit. c.* 2. *h. t.* Nec refert, quod dicta Abbatissa habitum monachalem non gesserit; quia habitus non facit Monacham, sed professio regularis, *c. Porrectum* 13. *de Regularib.*

XLVI. Hinc colligitur primo. Quod sicut professio expressa, ita etiam tacita impediat testamenti factionem, *Fagnan. hic n.* 3. Colligitur secundo, ad inducendam tacitam professionem sufficit susceptio Prælaturæ, post ingressum, etiam habitu Professorum non assumpto; nam in casu hujus cap. ex eo solum, quod mulier illa munus Abbatiæ suscepit, sciens id solis Professis competere, declarat Pontifex bona illius tanquam Professæ ad Monasterium pertinere, *Joan. Andr. hic n.* 3. *& Fagn. n.* 28. & quamvis addatur, quod in eo officio per multos annos usque ad mortem permanserit in Monasterio, tamen hoc ad factum tantum pertinet: alioquin ad inducendam tacitam professionem satisfuit, si ultra annum in Monasterio hoc officium gessit, *arg. c. Ex parte*; 22. *de Regul. Barbos. in Collect. in cit. c.* 2. *n.* 3.

XLVII. Porro dicta assertio extenditur primo, quod Prælati, aliique Religiosi professi, nec ad pias causas testari possint; quia textus supra allati indistincte loquuntur, & ratio prohibitionis etiam in causis piis locum habet, quia nihil proprii habent, nec habere possunt, *Sanch. cit. c.* 8. *n.* 3. *Molin. tr. de justit. disp.* 141. *n.* 1. Imo nec de licentia cujuslibet Prælati S. Pontifice inferioris, Religiosus testamentum facere potest, ne quidem ad pias causas; quia prohibitio hæc æque afficit ipsos Prælatos regulares, sicut subditos, cum nec ipsi Superiores regulares testari possint, sine licentia Papæ, ut infra dicetur, *Navarr. c. l. n.* 44. *Sanch. cit. c.* 8. *n.* 5. *Less. l.* 2. *c.* 19. *n.* 40. *& c.* 41. *num.* 73. *Emman. Rodriq. Tom.* 3. *qq. regul. q.* 69. *art.* 2.

XLVIII. Extenditur secundo. Quod Religiosus professus nequeat, etiam cum Superioris licentia, Codicillum facere, vel aliam ultimam voluntatem; quia regulariter, qui de jure testari nequit, non potest etiam Codicillos facere, *Navarr. c. l. num.* 44. *Sanch. cit. c.* 8. *num.* 9. neque donare causa mortis, quia etiam hæc donatio est quædam species ultimæ voluntatis, eique quoad hoc æquiparatur, & ordinarie, qui non potest testari, nec donare causa mortis potest, *Navarr. l.* 2. *consil.* 2. *n.* 3. *de præsumpt. Rodriq. Tom.* 2. *q.* 48. *n.* 7. *in fine, & aliis*: Nisi tamen Professus aliquid modicum donet causa mortis, cum Superioris licentia; quia tunc solum non potest donare causa mortis, qui testamentum facere nequit, quando prohibetur testari, ob defectum naturæ, ita ut nec inter vivos donare possit: Secus est, si tantum ob prohibitionem juris positivi testari nequeat, ut patet in filio familias, qui testari non potest, etiam cum paterno consensu, potest tamen eo consentiente, donare causa mortis, quia ad testamenti factionem major potestas requiritur, quam ad donationem causa mortis, quæ magis ad naturam dispositionis inter vivos accedit, *Sanch. c. l. num.* 11. *Barb. in Collect. c.* 2. *n.* 8. *h. t. Laym. l.* 3. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 4. Ubi tamen addit, quod Prælatus licentiam datam donandi, mortis causa, rem modicam, revocare possit, ante mortem Religiosi; quia per hoc non infertur ulla injuria donatario, cui nullum jus adhuc quæsitum est, cum hæc donatio revocari possit, ante mortem donantis: neque etiam ipsi Religioso, quia Prælatus dando licentiam subdito, non abdicat se potestate illam revocandi.

XLIX. Extenditur tertio. Non solum Professi, sed etiam Coadjutores formati, sive spirituales, sive temporales in Societate Jesu, qui non sunt professi, testamentum facere non possunt; quia etsi vota simplicia solum emiserint, sunt tamen incapaces cujuscunque dominii acquirendi, vel retinendi, adeoque etiam potestatis testandi, *Mol. tr.* 2. *disp.* 139. *n.* 5. *Sanch. cit. c.* 8. *n.* 22. Illi vero, qui peracto biennio Novitiatus, tria vota simplicia emiserunt, cum licentia Superioris, testari possunt; quia dominium bonorum suorum retinent, donec de illis disponant ad pias causas, jubente Superiore, & interea propter votum paupertatis, usum illorum, & liberam dispositionem de illis, sine consensu Superioris, non habent: cum ejusdem vero licentia, possunt testamentum facere; quia sicut Superior potest protrahere tempus disponendi: ita etiam potest concedere, ut de iis disponant, sive per donationem inter vivos, sive per ultimam voluntatem, *Mol. cit. disp. n.* 11. Si vero sine licentia Superioris testamentum condant, illicite quidem agunt, & peccant contra votum paupertatis cum non sint sui juris: probabilius tamen est, testamentum fore validum, quia sunt adhuc veri bonorum suorum domini, ut constat ex Constitutione Gregorii XIII. quæ incipit, Ascendente Domino: nec dominium per simplex illud votum est restrictum, ut si actu de bonis suis disponant, sine licentia Superioris, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem, talis dispositio sit aliqua lege aut Constitutione Canonica irritata, ut docet *Azor. p.* 1. *Lib.* 12. *c.* 51. *q.* 8. *Sanch. cit c.* 8. *n.* 25. *Laym. cit. c.* 3. *n.* 6. contra *Molin. c. l. & Less. l.* 2. *c.* 4. *n.* 28. Aliud est de pupillo, ejus enim dispositio facta sine auctoritate Tutoris, est irritata jure positivo Civili.

Cæterum Commendatarii S. Jacobi, quibus permissum est contrahere matrimonium, & Equites S. Joannis; qui incapaces sunt matrimonii contrahendi: aliique professi Ordinum militarium, possunt testamentum facere, saltem cum licentia Superioris de bonis & reditibus suis; quia non vovent rigidam paupertatem, sed bona sua retinent, & de illis disponere possunt, *Sanch. c. l. n.* 28. *&* 29. *& n.* 36. *&* 37. Similiter & Eremitæ testari possunt, quia non sunt Religiosi tribus votis substantialibus illigati, *Abb. ad rubr. h. t. n.* 6. *Sanch. c. l. n.* 40. & alii apud ipsum.

L. Assertio 2. Etsi de Jure communi Religiosi professi nequeant testamentum facere, possunt tamen cum licentia S. Pontificis, ut docet *Covar. in cit. c.* 2. *n.* 10. *h. t. Navar. Comment.* 2. *de regul. n.* 57. *Less. l.* 2. *c.* 41. *n.* 73. *Molin. tr.* 2. *disp.* 141. *n.* 9. *Sanch. Lib.* 7. *Moral. c.* 8. *n.* 45. *&* 47. *Laym. in cit. c.* 3. *nu.* 5. *& alii communiter*. Nam potest Pontifex, ex justa causa, alicui Religioso professo concedere facultatem testandi de aliquibus rebus, quarum administrationem, vel usum habebat, sicut enim potest illi dare potestatem alienandi per donationem inter vivos, ita etiam per testamentum, vel aliam ultimam voluntatem: ad quod non requiritur, ut testator constituatur dominus illarum rerum, adeoque ut cum eo in voto paupertatis dispensetur; sed sufficit, quod libera administratio & usus talium rerum ipsi concedatur, cum potestate illas alienandi, etiam per ultimam voluntatem. Sic solet Papa concedere interdum potestatem testandi Religiosis Beneficiariis extra Claustrum degentibus, præsertim si Episcopatum, vel Cardinalatum obtineant: vel etsi Beneficium non habeant: tamen extra Claustrum degunt, de licentia Superioris, sibique necessaria alimenta, propria industria, vel labore, aut ex eleemosynis quæritant, nec quicquam accipiunt a Monasteriis in quibus sunt professi. Imo etiam facultas testandi aliquando concedi solet a Papa etiam illis Religiosis, qui intra Claustra vivunt: ita tamen ut ex consuetudine assignetur illis certa portio pro victu, & vestitu, & quod residuum est, sibi servare possint: Si autem aliquid desit, propria industria aut labore sibi comparare debeant. Requiritur autem justa causa, ut hoc licite fiat, cum sit contra Canones. Denique illis Regularibus, qui intra Claustra degunt, & aluntur ex communibus bonis Monasterii, nec ullam peculiarem, & propriam administrationem & usum habent, raro licentia testandi a Papa conceditur. *Navar. c. l. n.* 58. *Mol. cit. disp.* 141. *n.* 10. *& seqq. Azor. p.* 1. *Lib.* 12. *c.* 9. *q. ult. Sanch. cit. c.* 8. *n.* 60. Ubi quadruplices tales Religiosos distinguunt.

LI. Cæterum circa hanc facultatem testandi a Papa concedi solitam Religiosis, notanda sunt sequentia. Primo, quod ea absolute concessa, censeatur tantum esse concessa testandi ad usus, seu causas pias, ita ut vi illius non possit quis testari ad usus profanos, nisi aliud exprimatur; quia Papa generalem potestatem aliquid agendi concedens non censetur velle derogare juri communi, *Mol. cit. disp. n.* 14. *Less. l.* 2. *c.* 19. *n.* 40. *Sanch. c. l. n.* 51. Secundo, ut expresse concedatur Religioso licentia testamentum faciendi, *Sanch. c. l. n.* 15. Tertio, licentia testandi Religioso concessa intelligitur tantum, ut testari possit de iis bonis, quæ de facto possidet: non vero in præjudicium illius, cui bona, vi prioris testamenti, ante ingressum in Religionem, acquisita erant, nec in præjudicium Monasterii, quoad bona Religiosi, quæ per professionem illius acquisivit; quia facultas a Principe concessa non debet

intel

intelligi cum præjudicio tertii, *Sanch. c. l. nu.* 55. Quarto, hæc licentia testandi non extinguitur primo actu, sed vi illius licet testamentum facere, quoties libuerit, & prius revocare usque ad mortem. Neque etiam extinguitur morte Papæ concedentis, sed semel concessa est perpetua, dum ab alio Papa non revocatur, *Sanch. c. l. n.* 56. & *l.* 8. *de matr. disp.* 1. *n.* 17. & *disp.* 28. *n.* 82. Quinto, non requiritur, ut facultas testandi præcedat: sed per illam supervenientem validum redditur testamentum prius a Religioso factum sine illa; quia testamentum prius tempore mortis perfectum censetur, cum usque ad mortem ambulatoria sit voluntas testatoris, & revocabilis, & morte confirmetur, *Mol. c. l. n. ult. Sanch. cit. c.* 8. *n.* 59. Sexto facultas testandi concessa non extenditur ad faciendum Codicillos, vel donationem causa mortis; quia argumentum a majori ad minus non habet locum in dispensatione, quæ est stricti juris, neque extendenda, cum deroget Juri communi, *Sanch. c. l. n.* 53.

LII. An autem etiam per consuetudinem, saltem immemorialem, induci possit, ut Religiosus professus in casibus, in quibus ex privilegio Papæ facultas testandi ea concessa fuit, testamentum facere possit, dubitatur? Affirmat *Nav. Comment.* 2. *de Regul. n.* 44. *cit. c.* 8. *n. ult.* tum quia quod potest concedi per privilegium Principis, potest etiam per consuetudinem, saltem immemorialem, *arg. l. Hoc jure* 3. §. *Ductus aquæ, ff. De aqua quotid. & æstiv.* tum quia, cum Religiosis solum jure positivo humano, seu Ecclesiastico sit prohibitum testari, potest per consuetudinem abrogari. Sed contrarium est probabilius, quod docet *Rodriq. Tom.* 1. *qq. regul. art.* 2. *Laym. in c. ult. supr. de consuetud. n.* 8. Ratio est, quia posito quod Superior, videlicet Romanus Pontifex, nec per particularem licentiam, seu dispensationem: nec per universale indultum aut legem (qualis nulla extat) concessit Religiosis professis, ut de bonis temporalibus libere disponere possint, non apparet, qua ratione id consuetudine obtineri possit; cum talis consuetudo, supposito paupertatis voto, repugnet Religioni, & pietati, adeoque ipsi juri naturali: Imo contradictionem involvere videtur, ut manens Religiosus professus, ea quis agere licite possit, quæ repugnant statui Religioso, ut colligitur ex *c. Cum ad Monasterium* 6. *de statu Monach.* at vero repugnare illi talem liberam facultatem testandi, ex eo patet; quia proprietas, cui Religiosi renunciant per votum paupertatis, in eo consistit, quod quis habeat liberam, & a Superiore independentem de bonis temporalibus pretio æstimabilibus disponendi facultatem, qualem talis consuetudo tribueret Religiosis: ac proinde supposita paupertatis professione, non tantum jure positivo: sed etiam naturali, & Divino, prohibitum est Religiosis testari. Ex quo jam patet responsio ad secundum argumentum contrariæ sententiæ. Ad primum dicitur, illam regulam veram esse, si sit capacitas in subjecto: At vero Religiosus est incapax disponendi de bonis inter vivos, vel mortis causa, nisi ex concessione seu licentia Superioris, videlicet Papæ, per quam fit capax, *Laym. c. l.*

Idque confirmatur ex *c.* 2. *h. t. juxt. Gl. V. Ex consuetudine*, ubi ait, quod talis consuetudo, vi cujus Abbas, vel Abbatissa, ut in casu illius cap. testamentum facit, non prodest; quia non quid fiat, sed quid fieri debeat, considerandum est, & nullus annorum numerus tale factum excusat; Nam talis consuetudo est irrationabilis & Statui Religioso minime conveniens, *Hostiens. in cit. c.* 2. *V. Plena & Jo. Andr. ibid. n.* 2. & *Fagnan. n.* 12. & 52. *Laym. c. l.*

LIII. Assertio 3. Novitii Religionum possunt de suis bonis, pro suo arbitratu, testamentum facere, vel per aliam ultimam voluntatem de iis disponere, sive ante ingressum in Novitiatu, sive etiam tempore Novitiatus, ante editam professionem, nulla ad id petita licentia Superioris, ut constat ex *Auth. Nunc autem C. de Episc. & Cleric. & Can. si qua mulier.* 9. §. *fin. caus.* 19. *q.* 3. *Covarr. in cit. c.* 2. *n.* 3. *h. tit. Navarr. Comment.* 2. *de Regul. n.* 49. *Clarus* §. *Testamentum q.* 28. *num.* 2. *Mol. tr.* 2. *disp.* 139. *n.* 8. *Sanch. l.* 7. *mor. c.* 3. *n.* 3. & *alii communiter.* Ratio est, quia Novitii sunt adhuc simpliciter sui juris, & bonorum suorum domini, & liberam habent exeundi potestatem, & nullibi reperitur jure illis prohibitum testamentum condere. Nec obstat Textus in *c. Quia ingredientibus* 7. *caus.* 19. *q.* 3. & *Auth. Ingressi C. de SS. Eccles.* Ubi dicitur, quod ingressi Monasterium non possunt testari, nam ibi sermo est de ingressu irrevocabili, secuta Professione: non autem revocabili, tempore probationis.

LIV. Ubi prærerea notandum primo. Probabilius est, quod ad testamentum volentis ingredi Religionem, vel etiam Novitii, requirantur solennitates Juris communis, & quidem etiam Juris Civilis in Terris Imperii, conditis ad causas profanas, *Navarr. c. l. num.* 52. *Sanch. c. c.* 3. *n.* 18. & 20. & *alii apud ipsum.* Ratio est, quia nullibi in jure reperitur tale Privilegium testandi, sine solemnitatibus Juris communis, Novitiis concessum esse: Neque valet argumentum a milite sæculari ad Novitium, non enim hic proprie est miles cœlestis militiæ, nisi post professionem, cum jam testari amplius non potest: & sic proxime cingendus haberetur hac in re procincto, Novitius reputaretur tanquam professus, & sic testari non posset, cujus contrarium habetur in *Auth. de Monachis* §. *Illud quoque collat.* 1. Accedit, quod nulli ex Ecclesiasticis sint exempti ab illis Legibus, quæ non adversantur libertati Ecclesiasticæ, sed ad bonam administrationem Reipublicæ sunt latæ, & ad consulendum communi bono, & paci.

LV. Notandum secundo. Ut litibus obvietur, possunt Novitii, sive ante ingressum Religionis, sive etiam tempore Novitiatus, testamentum condere, etiam ante duos menses proxime præcedentes professionem, & sine licentia Episcopi, vel ejus Vicarii generalis, nonobstante decreto Concilii Tridentini *Sess.* 23. *c.* 16. *de Regularib.* quia ibi non adimitur illis facultas testandi: sed solum disponendi inter vivos, non servatis iis, quæ ibi præscribuntur, *Navarr. Comment.* 2. *de Regul. n.* 51. *Zoesius in Comment. ad Decretal. n.* 27. *h. t.* idque patet ex ratione Concilii, quod prohibet renunciationem bonorum, ne Novitius privatus bonis cogatur manere in Religione, nec ita libere redire ad sæculum possit; quia per testamentum non privatur quis bonis suis, cum hoc non sortiatur effectum ante mortem naturalem, vel civilem Novitii, quæ est professio sed semper adhuc revocari possit, de quo plura infra *Tit.* 31.

SECTIO III.

De hæredum institutione, ac substitutione.

§. I.

Quinam hæredes possint institui in Testamento, & an etiam Ordines Religiosi, eorumque Professi?

LVI. Assertio 1. Omnes homines, tam extranei, quam sui, tam liberi, quam servi, & non solum singuli, & privati, sive patres familias, sive filii familias sint, Laici, vel Clerici (etiam amentes, muti, surdi, & prodigi, imo & excommunicati, universim loquendo) sed etiam Communitates & Collegia hæredes institui possunt in testamento, nisi jure specialiter prohibeantur, *princ. Instit. de hær. instit.* & *l. Non minus* 31. *ff. eod.* & ibi *Zoes. n.* 56. & *seqq.* quinam autem jure prohibeantur hæredes institui, videri potest apud *Zoes. c. l. Et alios Legistas.*

LVII. Assertio 2. Omnes Ordines Religiosi, qui capaces sunt possidendi bona immobilia in communi, eorumque Professi hæredes possunt in Testamento institui, ita tamen, ut non sibi, sed Monasterio bona relicta acquirant, *juxta l. Deo* 55. §. *Hoc etiam, C. de Episc. & Cleric.* & colligitur ex *Clement. unic.* §. *Quia igitur de V. S.* & ex communi tradit *Clar.* §. *Testamentum q.* 29. *n.* 4. *Navarr. in Comment.* 2. *de Regul. n.* 43. *l.* 7. *mor. c.* 12. *n.* 2. & *c.* 25. *num.* 1. Tales autem jure novo Concilii Tridentini *Sess.* 23. *c.* 3. *de Regularib.* sunt omnes Ordines tam virorum, quam mulierum, etiam Mendicantes, præter Fratres Minores de observantia, & Capucinos, quorum neque Professi, neque Domus, aut Monasteria capacia sunt ullius hæreditatis. Idque etiam jam ante statutum erat in *cit. Clement. unic.* §. *Quia igitur de V. S.* Imo neque Ecclesiæ illorum possunt hæredes institui in testamento, ut ex probabiliore sententia docet *Sanch. cit. cap.* 23. *nu.* 14. contra *Rodriq. Tom.* 2. *qq. Regul. art.* 5. Ubi ait, Ecclesiæ Romanæ, hoc casu, hæreditatem acquiri. Sed contra est, quia Ecclesiæ Romanæ tali casu non acquiruntur bona, nisi mediante Religione Minorum, aut eorum Ecclesia: Sed ipsa Religio Minorum, tam in communi, quam in particulari, eorumque Ecclesiæ sunt incapaces omnis successionis hæreditariæ, alioquin enim etiam ipsorum Ecclesiæ succedere possent in bona suorum Professorum: ergo hæreditas non potest, mediante Ecclesia Minorum, acquiri Ecclesiæ Romanæ, sed devolvitur ad hæredes ab intestato. Quin probabilius est, quod FF. minoribus neque eo pacto hæreditas relinqui possit, ut illa vendatur, & pretium inde comparatum eis detur, ut tradit *Sanch. cit. cap.* 25. *num.* 11. & *Laym. l.* 3. *tr.* 3. *c.* 5. *n.* 4. Nam etiam hoc casu jus hæreditatis ipsis acquireretur, cum omnibus oneribus ei annexis, cum tamen omnis hæreditatis sint incapaces, *juxta cit. Clement. unic.* Aliud vero dicendum est, si non ipsi Minores instituantur hæredes: Sed alius, cum eo onere, ut hæreditatem vendat, & pretium in Fratrum necessitates convertat, tunc enim non ipsi Fratres sunt hæredes: sed ad institutum transit jus hæreditatis, una cum oneribus ei annexis *Sanch. c. l. n.* 12. & *Laym.* Quare nec per fideicommissum universale possunt prædicti FF. hæredes institui, velut si testator mandet, ut post mortem instituti hæredis, hæreditas ad ipsos devolvatur; quia fideicommissarius universalis est verus hæres, *Sanch. c. l. n.* 3.

LVIII. Porro non solum Collegia & Domus probationis: sed etiam Domus professæ Societatis Jesu possunt simpliciter hæredes institui, tam in bonis mobilibus, quam immobilibus, ita tamen, ut si in hæreditate relicta Domui professæ bona immobilia contineantur, illa retineri nequeant, sed vendi debeant (oblata opportuna vendendi occasione) & pretium in usus necessarios Domus professæ converti: Nisi hæc sint talia bona immobilia, quæ Professorum usui & habitationi inservire possint, illa enim retineri possunt, *Sanch. Lib.* 7. *mor. c.* 27. *n.* 13. quia Domus professæ non possunt habere, nec in communi, nec in particulari, ullos reditus annuos, aut bona stabilia, præter illa, quæ ad habitationem vel usum fuerint necessaria, aut conducentia, v. gr. hortum, ut constat ex *Const. p.* 6. *c.* 2. §. 5. alioquin vero nullibi in Constitutionibus habetur, quod Domus professæ sint absolute incapaces omnis hæreditariæ successionis.

Verumtamen Domus professæ non possunt succedere, imo nec Collegia, aut Domus probationis, si aliquis Religiosus Societatis institutus sit hæres, sive ex testamento, sive ab intestato, ratione, seu nomine alicujus Professi, aut vota formata habentis; quamvis ipsi Religiosi, dum ante Professionem, aut vota edita Coadjutorum formaturum, de bonis suis sive per donationem inter vivos, sive per testamentum disponunt, possint Domum professam aut Collegium Societatis instituere hæredem, quia nec Domus professæ reperitur hujus institutionis hæreditariæ esse incapaces redditæ, sed solius juris succedendi nomine suorum Religiosorum, *Sanch. c. l. n.* 16. Ipsi vero Professi, & Coadjutores formati, sive spirituales, sive temporales Soc. Jesu, sunt omnis successionis hæreditariæ, sive ex testamento, sive ab intestato incapaces, ut constat ex *cit. p.* 2. *Constit.* §. 12. & tradit *Sanch. cit. c.* 27. *n.* 24. Verumtamen ii, qui in Societate Jesu sola vota simplicia, post biennium Novitiatus emiserunt, simpliciter hæredes institui possunt; quia hi adhuc sunt capaces

dominii acquirendi, & ad tempus retinendi dominium suorum bonorum, quamvis non habeant illorum administrationem & usum, sine Superioris licentia, ut constat ex *tit. Bulla Ascendente Domino Gregorii XIII. Sanch. c. l. n. 2.* Denique Collegia, & Domus probationis Societatis, possunt etiam hæredes institui; quia possidere possunt bona stabilia in communi, & annuos reditus perpetuos, prout expresse habetur in Bulla Pauli III. qua confirmatum est Institutum Societatis.

LIX. Sed contra hactenus dicta objici potest, si Religiosi Ordines incapaces possidendi bona in communi, ut Minores de observantia, & Cappucini, nequeunt hæredes institui in Testamento, nec ipsi, nec Professi eorum, sequitur, quod neque ipsis legatum relinqui possit in testamento; nam qui nequit hæres institui in Testamento, non est etiam capax Legati, *§. Legari Institut. de Legatis*: Sed consequens est falsum, nam Religioni Minorum de observantia legari posse, sive legatum relinquatur toti Communitati, sive alicui in particulari, constat ex *c. Exiit*; *3. §. Adhæc quia Fratribus de V. S. in 6.* modo non in tanta quantitate relinquatur, ut videatur esse in fraudem, id est, hæreditatem, vel partem hæreditatis sub nomine Legati relinqui, *juxta Clement. 1. §. Cupientes de V. S.* sicut & Societas Professa in communi, & ipsius Professi in particulari sunt capaces Legati, ita ut hoc acquiratur Domui professæ, vel Collegio, ubi Professus ille habitat, ut docet *Sanch. l. 7. mor. c. 26. n. 9. & c. 27. n. 25. & 26.* ergo etiam poterunt institui hæredes in testamento. Respond. neg. seq. ad cujus probationem dicitur, illam Regulam locum habere in iis, qui ob juris communis prohibitionem, nequeunt hæredes institui, illis enim neque legari potest: Secus est de iis, qui ob solum votum paupertatis incapaces sunt hæreditariæ successionis ex testamento, vel ab intestato. Ratio autem diversitatis inter hæreditatem, & Legatum, est: tum quia hæreditas longe majus jus & dominium continet, quam Legatum: tum quia hæreditati sunt annexa varia onera & obligationes, quæ transeunt ad hæredes, & quibus plerumque lites & actiones judiciales solent esse conjunctæ. At vero Legatum, cum sit rei particularis, habet se instar eleemosynæ, seu rei donatæ, absque ulla obligatione Monasterii, vel Religiosi, cui Legatum est relictum, sicut ergo quilibet Religiosus, cum consensu Prælati sui, potest accipere & acquirere Ordini suo rem donatam, ita etiam Legatum, *Sanch. cit. c. 26. num. 30. Laym. cit. c. 5. num. 5.*

Prædictis addendum, si Professus Societatis Jesu, vel Coadjutor formatus hæres instituatur, intuitu ipsius Societatis, ita ut principaliter ipsa Domus professa, vel Collegium instituatur, valida est institutio, ut in simili docet *Sanch. lib. 7. moral. c. 23. n. 61.* Idque in dubio præsumi debet, si testator scivit Professum per se incapacem esse hæreditariæ successionis ex testamento; quia in dubio dispositionem ita interpretari oportet, ut potius valeat, quam pereat, *arg. l. ult. C. de usufr. Laym. c. l.*

§. II.

De substitutionibus, quæ hæredibus ut plurimum fiunt in testamento.

De his agitur in duobus valde celebribus & difficilibus *Capitulis 16. & 18. h. t. & in c. 1. eod. in 6.* & ibi *Canonistæ communiter.* Ad quæ intelligenda necessario prius explicandi sunt breviter termini.

LX. Quæritur primo. Quid sit substitutio, & quotuplex in genere? Resp. Substitutio est subordinata quædam hæredis institutio, in secundo, vel ulteriore gradu, prout sumitur ex *l. 1. in princ. ff. de vulgar. substit. & ibid.* tradit *VVesenbec. n. 2.* Generalius vero, prout comprehendit substitutiones etiam in Codicillis, vel aliis ultimis voluntatibus factas, definitur apud *Covarr. in c. Raynutius*; *16. §. 3. n. 1. & Mol. tr. 2. d. 182. n. 1.: Est unius, vel plurium in alicujus aut aliorum locum, in ultima voluntate, facta vocatio.* Est autem substitutio alia directa, quando hæreditas defertur substituto directe & immediate, ac sine ministerio instituti, v. g. instituo hæredem Titium & si is hæres non erit, Cajus hæres esto. Indirecta vero seu obliqua substitutio est, quando hæreditas defertur substituto, mediante alio, sine ministerio hæredis primo instituti, & hic gravatur, & obligatur, ut vel totam hæreditatem, vel ejus partem restituat, seu tradat alteri, quæ etiam fideicommissaria substitutio dicitur, de qua infra. Differt indirecta substitutio a directa potissimum in eo, quod in ista hæreditas tota devolvatur ad substitutum hæredem, sine diminutione, seu detractione alicujus partis: In fideicommissaria vero substitutione hæres directus, seu primo institutus detrahit quartam partem, ut ex infra dicendis patebit. Potest autem tam directa, quam indirecta substitutio fieri, etiam in legatis, & donationibus causa mortis, sed absque detractione quartæ partis, *Mol. cit. dis. n. 4. & 5.*

Porro substitutio directa dividitur in quinque alias species, vulgarem, pupillarem, exemplarem, reciprocam, compendiosam, seu breviloquam, quibus addunt aliqui militarem; quanquam non omnes sint diversæ species, sed tres posteriores ad duas priores revocari possint, *Zœs. ff. de vulg. subst. n. 1.*

LXI. Quæritur secundo. Quid sit vulgaris substitutio, & quis ejus effectus: Resp. est substitutio directa, & simplex, quæ a quolibet, (testandi facultatem habente) cuilibet (qui hæres institui valet) fieri potest, prout describitur a *Bart. in l. 1. n. 5. ff. de vulg. subst. & Covarr. c. l. nu. 3.* quia scilicet in illa cuivis ætati & personæ substituitur, in eum casum, quo hæres primo institutus hæreditatem non adit, v. g. Titius meus hæres esto, & si is hæres non erit, Cajus hæres esto, *Zœs. c. l. n. 2.* Effectus præcipuus hujus substitutionis est, ut si hæres institutus non potuit adire hæreditatem, morte præventus, vel noluit, quia repudiavit, substitutus succedat in bonis propriis testatoris, *l. Quamvis; 69. ff. de acquir. & omittend. hered.* & sic pereunt testamentum substineatur, *Zœs. c. l. n. 4.* non autem succedit in bonis propriis hæredis instituti, cui est substitutus, *Silvest. in summa V. Hereditas; 4. q. 4.* Expirat autem hæc substitutio, adita ab instituto hæreditate, tanquam deficiente conditione, sub qua est facta, nempe si institutus hæres non erit, *l. Post aditam; 5. C. de impub. & aliis substit.* vel si substitutus moriatur ante institutum, vel ante aditam ab ipso hæreditatem, adeo ut nullum jus substitutus ad hæredes suos transmittat, *l. unic. §. in novissimo C. de Caduc. tollend.* jus enim, quod necdum habuit defunctus, nisi in spe, & quod in bonis ejus non fuit, non potest transmitti ad hæredes illius: Nec hæreditas non adita a substituto potuit deferri ei præmortuo, *Molin. tract. 2. di. 183. n. 7. & 8. Zœs. ff. eod. Tit. n. 10.*

LXII. Quæritur tertio. Quid sit substitutio pupillaris, & quis illius effectus? Resp. est substitutio directa & simplex, per quam parens liberos impuberes in sua potestate constitutos, & qui post mortem suam in alterius potestatem non reincident, hæredes instituit, illisque alium hæredem substituit, sub conditione, si ante annos pubertatis decesserit, prout colligitur ex *princ. Instit. de pupill. substit. & l. 1. §. 2. ff. de vulg. & pupill. Covarr. in c. Raynutius; 16. §. 5. n. 1. h. t. Mol. dis. 182. n. 10.* v. g. Titius filius meus impubes mihi hæres esto, & si hæres mihi non erit (id est, si non adierit hæreditatem) vel si hæres erit, & intra pupillarem ætatem decesserit (hoc est, antequam pubes factus fuerit) Cajus hæres esto. Et tunc priore casu, si filius impubes non extiterit hæres, substitutus fit hæres patri: At vero posteriore casu, si filius extiterit hæres, sed ante pubertatem decesserit, substitutus fit hæres ipsi filio, *princ. Instit. de pupill. substit. & in fine & cit. l. 2. in princ. ff. Eodem.* Ubi ratio hujus innuitur, ut cum sibi impuberes testamentum facere nequeant, a patre sibi factum habeant. Effectus substitutionis pupillaris primarius est, quod per illam succedat substitutus pupillo ante pubertatem decedenti in omnibus bonis, ipsi sive a patre, sive a matre, aut a cognatis, vel aliunde acquisitis, quasi ab ipso institutus esset, *princ. Instit. de pupill. subst. & l. Sed si plures; 10. §. Ad substitutes, ff. eod.* Finitur hæc substitutio primo, adveniente pubertate, hoc est, completo XIV. in masculo, & XII. in fœmina, *§. Masculo Instit. de pupill. subst.* Secundo per emancipationem pupilli, per quam exit e potestate patris, in qua esse debet, non tantum tempore conditi testamenti: sed etiam mortis testatoris, *Zœs. ff. de vulg. & pupill. n. 57.* ubi plures effectus refert.

LXIII. Quæritur quarto. Quid sit substitutio exemplaris, reciproca & compendiosa? Resp. Substitutio exemplaris sic dicta, quia inducta est ad exemplum pupillaris, ideoque etiam quasi pupillaris vocatur, est directa & simplex substitutio, qua parens sibi faciens testamentum, liberis furiosis, aut mente captis, puberibus, etiam emancipatis, legitima portione ipsis relicta, hæredem substituit, ut colligitur ex *l. Humanitatis, 9. C. de impub. & aliis substit.* Effectus illius est, quod mente captis in morbo substitutus succedat in omnibus eorum bonis, undecunque acquisitis, *arg. l. Sed si plures; 10. §. Ad substitutos, ff. de vulg. Zœs. ibid. n. 79* Finitur, si amens seu furiosus resipiscat, & denuo mentis compos fiat, *l. Ex facto; 43. ff. eod.* Ubi etiam ratio redditur, quia jam potest sibi facere testamentum; idque ad similitudinem pupillaris, quæ expirat, si pupillus adoleverat.

LXIV. Præterea substitutio reciproca, seu breviloqua dicitur illa, in qua testator duos, vel plures hæredes instituit, eosque sibi invicem substituit, v. g. instituo Titium & Cajum hæredes meos, eosque invicem sibi substituo, ita ut si Titius non sit hæres, Cajus esto, & vice versa: *§. Et plures Instit. de vulg. substit. l. Qui plures; 23. l. Coheredi; 41. in fine l. Lucius; 45. ff. eod.* Non est autem substitutio simplex, sed mixta seu composita, plures in se substitutiones continens, nec diversa ab aliis substitutionibus species, cum qualitate tantum, seu modo differat, cujus respectu tertium genus substitutionis dicitur, in *l. Nam hoc jure; 4. ff. eod. Zœs. ibid. n. 82.*

LXV. Denique substitutio compendiosa est, quæ verborum compendio plures in se continet substitutiones, secundum diversa tempora, & ætates: v.g. instituo filium meum hæredem, & si is decesserit, vel quandocunque decesserit, substituo ei Cajum. tunc enim si filius, non adita hæreditate decesserit, vel ante testatorem obierit, Cajus succedet ex vulgari substitutione: Si vero filius, post aditam hæreditatem, sed ante pubertatem decesserit, succedet ex pupillari; si autem post pubertatem decesserit, locum habebit fideicommissaria substitutio, detracta tamen non solum legitima, sed etiam quarta Trebellianica; si denique post pubertatem amens fiat filius, succedet Cajus ex substitutione exemplari, *Covarr. in cit. c. Raynutius; §. 9. n. 2.*

§. III.

An per substitutionem pupillarem excludatur mater a successione impuberis filii?

LXVI. Ad hanc quæstionem respondetur, per substitutionem pupillarem expressam (qualis est illa, quæ supra descripta est, *num. 61.*) excluditur mater impuberis filii, & omnes ascendentes per lineam maternam a successione illius, etiam quoad legitimam, quam alioquin filius eis relinquere teneretur. Quare si pater filium impuberem hæredem instituit, eique Cajum substituit, & filius intra ætatem pupillarem decesserit, succedit Cajus substitutus, etiam exclusa matre, prout statuitur in *l. Lucius; 45. in fine princip. ff. de vulg. & pupill. subst. & l. Precibus, 8. C. de Impuber. & aliis substitut. & l. Papinianus; 8. §. Sed nec impuberis; ff. de inoffic. testam.* Ubi dicitur, quod mater impuberis filii testamen-

mentum ioofficiosum per querelam dicere non potest, quia puberi hoc facit. Idem deceroitor in *c. Si pater* 5. *h. t. in* 6. obi talis casus proponitur, justa *Gl. ibid.* Titius habens filium, ac filiam impuberes, filiam in certa se, seu pecuniæ quantitare instituit: filium vero in reliquis bonis hæredem uaiversalem fecit: uxori vero suæ (matri filiorum) aliqua legavit (usumfructum quorundam bonorum, *Gl. hic in casu, & V. Legavit*) adjecit vero, ut si filia decederet sine liberis, dicto filio: sio autem filius absque liberis obiret, dictæ filiæ moreretur; (hoc est, filia in commodum filii, & hic io commodum filiæ) denique pauperes iostituit hæredes, si utramque sine liberis decedere contingeret. Accidit autem, ut mortoo Testatore, etiam filius, & filia, matre superstite sine liberis, seu prole morerentur. Cum itaque vi Testamenti paterni, hæreditas restituenda esset pauperibus, qui filio, & filiæ erant substituti, mater voluit suam partem legitimam, & Trebellianicam deducere. Re delata ad Papam Bonifacium VIII. Is respondit, absque deductione portionis legitimæ jure naturæ debitæ, & Trebellianicæ, bona omnia ipsis pauperibus deferri, eo quod prædictæ substitutiones factæ filio in commodum filiæ, & vice versa, filiæ in commodum filii, & post hos in commodum pauperom, popillares directæ, non obliquæ, seu fideicommissariæ censeri debeant; cum in sobstitutionibus semper sit interpretatio facienda, dummodo verbis earum, & personis institutis convenire possit: (ut in caso proposito, in quo oterque, filius & filia erant impuberes, & ante tempus pubertatis sine liberis decesserant, *Gl. hic V. Pe jenis*;) ut potius directa substitutio censeatur esse facta, quam obliqua sive indirecta: quanquam directa substitutio interdum etiam ex causa ad fideicommissariam trahatur. Ratio autem, cur verba communia substitutionis potius intelligi debeant de directa, quam obliqua, si materia subjecta, & persona id patiantur, & aliuode probari non possit, aliam fuisse mentem Testatoris, est; quia substitutio directa, per quam hæreditas, absque facto intermediæ personæ, a Testatore ipso immediate defertur substituto, est magis simplex, & honesta, ac liberalis, quam sit substitutio obliqua, seu fideicommissaria, ideoque etiam in illa Trebellianica deduci non potest. Addit Pontifex in *cit. c. 5. in fine*, licet filius, aut filia in Testamento suo, matrem legitima portione jure naturæ ipsi debita privare non possint (nisi ex justa causa, *Gl. ibid. V. Non possit in addit.*) potest tamen pater in testamento, quod filio impuberi facit, matrem omnino excludere; cum Testamentom bnjusmodi pupillare, seu pupilio factum, potius paternum, vel pars quædam paterni esse sit censendum, prout etiam habetur in *l. Qui plures*; 38. *in fine, ff. de vulg. & pupil.*

LXVII. Pro explicatione hujus c. notandum primo. Extrancus substitotus pupillariter filio impuberi in testamento patris, excludit matrem superstitem, etiam a legitima portione ipsi in bonis pupilli debita, quam ipse filius excludere non posset, si liberam testaodi facultatem haberet; quia ex parte patris, mater impuberis, sive uxor sua non est hæres necessaria, cui maritus non tenetor aliquid in Testamento relinquere. Idque procedit, quoad omnia bona filii, etiam pet maternam lineam acquisita, *l. Papinianus*; 8. §. *Sed nec impuberi*; *ff. de inoffic. testam.* & colligitur es *l. Sed si plures*; 10. §. *Ad substitutos*; *ff. de vulg. & pupill.* & ex *cit. c.* 2. *h. t. in* 6. Imo etiam locum habet in foro conscientiæ, modo a substituto matri indigenti necessaria alimenta dentur: non item legitima, quando graviter illa non indiget, tunc enim illa non est jure naturæ debita, ut ex communiore sententia docet *Covarr. in c. Cum esses*; 10. *de testam. n.* 11. *Mol. tr.* 2. *disp.* 184. *n.* 49. Nec obstat, quod testamentum tale videatur esse Testamentum filii; quia licet in illo agatur de hæreditate filii, ipse tamen testamentum non fecit, adeoque non est testatus, sed pater ejus loco. Multo magis vero per substitutionem expressam pupillarem excluduntur ab hæreditate filii impuberis fratres, & alii consanguinei ipsius; com non teneatur pater faciens uni liberorum Testamentum, in eo instituere liberos suos, cum alii liberi nihil habeant juris in bonis fratris impuberis *Zœs. c. l.*

LXVIII. Notaodum secundo. Aliud vero dicendum est, quoad hoc, de substitutione pupillari tacita, quæ implicite continetur sub vulgari expressa, videlicet sub hac: *si filius impubes hæres non est, Cajus hæres esto*, nam qui filio non adeunti hæreditatem, alium hæredem substituit, videtur etiam hæreditate ab eo adita, sed intra pupillarem ætatem decedenti substituisse hæredem, qui proinde hoc casu succedet, non ex vulgari expressa, quæ adita ab eo hæreditate extincta est: sed ex tacita pupillari, idque ex Lege, præsumptam testatoris voluntatem ita interpretante, *l. Eam hoc jure*; 4. *in princ. ff. de vulg. & pupill. l. Quamvis*; 4. *C. de impub. & aliis substit.* Nisi aliunde de contraria voluntate testatoris constet, *cit. l. Quamvis*; *Zœs. c. l. n.* 16. Jam ergo per talem substitutiooem pupillarem tacitam, seu subintellectam in vulgari expressa, non excluditur mater impuberis a substituto sed ea præferenda est extraneis pupilli hæredibus ab intestato, *l. ultim. C. de institut. & substitut.* ubi substitutio pupillaris subintellecta in vulgari posthumo facta, non excludit matrem, *& in l. Precib.* 8. *C. de impub. & aliis substit.* ut docet *Bartol. in l. Centurio* 15. *nu.* 5. *ff. de vulg. Covarr. in c. Raynutius*; 16. §. 4. *n.* 6. *in fine h. t. Molin. cit. disp.* 184. *n.* 19. ubi dicunt, hanc esse communem sententiam, *Zœs. c. l. num.* 10. Ratio est, quia Leges tantum loquuntur de substitutione expressa pupillari, quod excludat matrem, ergo non debent, quippe odiosæ, extendi ad tacitam, & major est vis expressæ, quam tacitæ, præsertim quando agitur de odiosis, ut de exclusione, vel privatione alicujus. Excipitur, nisi ex conjecturis appareat, eam fuisse testatoris voluntatem, *Gl. in cit. l. Precibus*; *V. omni modo.* Vel nisi substitutus sit frater instituti, seu filius testatoris; tunc enim excludit matrem, etiam per tacitam pupillarem substitutionem, *Bart. in l. n. num.* 44. *ff. de vulg. & pupill.* quia tunc præsumptio est, quod testator voluerit filium suum uxori præferri.

Præterea viceversa, per tacitam vulgarem substitutionem contentam in pupillari expressa excluditur mater filii impuberis, ut docet *Gl. fin. in l. ult. C. de institut. & substitut. Molin. c. l. num.* 20. Ratio est, quia tacita vulgaris non habet locum, nisi quando filius non est hæres patris, vel quia repudiat hæreditatem, vel quia ante patrem decedit, ac proinde per illam non succeditur filio impuberi: sed patri testatori, ex cujus bonis nihil uxori debetur, quando alius hæres in eo est institutus, vel substitutus, & consequenter tunc substitutus matri pupilli est præferendus: Secus est de matre testatoris, quæ per tacitam vulgarem in pupillari contentam non excluditur, nisi substitutus sit unus ex descendentibus, *Covarr. c. l. in fin. Mol. c. l. num.* 20.

LXIX. Sed hic jam ulterius quæritur, an si pater filio impuberi verbis directis substituit, is autem post pubertatem mortuus sit, illa substitutio valeat, saltem ut obliqua, seu indirecta, ita ut hæreditatem substitutus consequatur per modum fideicommissi? Resp. primo. Si pater filio impuberi in potestate sua constituto verbis directis substituat in testamento: v. g. *Si filius meus in ætate pupillari decesserit, Cajus hæres esto*: tum si filius post pubertatem decedat, exspirat substitutio, & excluditur substitutus, ita ut tanquam obliqua, seu per modum fideicommissi valeat: sed omnino excludator substitutus, ut constat ex *l. Verbis*; 7. *ff. vulg. & pupill.* & ex communi docet *Bart. in l. Centurio*; 15. *nu.* 3. *ff. eod.* Ratio est, quia cum substitutio, quæ fit per verba directa, & illa, quæ fit per verba obliqua, seu indirecta, sint omnino oppositæ, ipsaque verba oppositas significationes habeant, non potest illa hanc in se continere, nec ad illam extendi. Hoc autem procedit, si substitutio fiat in testamento: nam si pater substituit filio suo impuberi directe in Codicillo (in quo directe hæreditas dari non potest) tunc ea substitutio, ex benigna interpretatione valebit, ut fideicommissum, & hæres, v. g. mater impuberis gravata censebitur, ad restituendam hæreditatem substituto, quia alioquin substitutio omnino corrueret, *l. Scævola*; 7. *ff. ad SC. Trebell. Bart. in cit. l. Verbis*; *n.* 4. *ff. de vulg.*

Excipitur, si miles verbis directis filio suo impuberi substituit, v. g. *filius meus hæres esto, & si intra* 25. *ætatis annum vita excesseris, Cajus hæres esto*; censetur substitutio facta, si hæres existat etiam post pubertatem, non quidem jure directo, cum jam testamentum ipsemet facere possit: sed per modum fideicommissi, ita ut substitutus bona tantum, quæ a milite substituente provenerunt, capiat, licet, si ante pubertatem filius decessisset, non solum paterna, sed etiam bona propria filii accepisset, jure communi, paganorum scilicet, *c. l. Centurio*; *ff. de vulg.* & ibi *Gl. V. Propria*; *& V. Communi, & Gl. in c. l. Scævola*; *V. Obligatur*, & Dd. communiter.

LXX. Respon. secundo. Substitutio compendiosa facta a testatore verbis directis, ut si v. g. dicat: *Instituo hæredem filiam meam impuberem, & quandocunque is decesserit, Cajus hæres esto*, censetur quidem esse substitutio directa vulgaris, si filius hæres non extiterit, directa vero pupillaris, si hæres extiterit, & ante pubertatem decesserit: at vero, si post pubertatem decesserit, valebit adhuc substitutio, non quidem ut directa, sed ut fideicommissaria, prout sumitur es *cap. Raynutius*; 16. & tradit *ibid. Gl. V. Vel substitutionis*; *hoc tit. & in l. precibus*; 8. *junct. Gl. magna C. de impub. & aliis substit.* Jo. *Andr. in c.* 1. *num.* 19. *h. t. in* 6. *Abb. in c. Raynutius*; *nu.* 16. 17. 20. *&* 21. *h. t.* Licet *Covarr. ibid.* §. 9. *n.* 25. & multi Legistæ, aliique Canonistæ contrarium teneant, velintque talem substitutionem, post tempus pubertatis, omnino exspirare, præterquam si a milite tali modo facta sit. Ratio autem prioris sententiæ est, quia licet testator substituerit per verba directa, hæres esto: ex adjunctis tamen colligitur, quod animum habuerit filio impuberi substituendi post pubertatem, adeoque fideicommissarie, cum directa substitutio tunc locum habere non possit, ac proinde tali casu magis ad mentem testatoris attendendum est, quam ad verba, quibus substituit, & interpretari oportet dispositionem illius, ut valeat eo modo, quo potest. Nec obstat, quod substitutio compendiosa facta a milite filio impuberi, & si is decesserit, post pubertatem, ex speciali tantum privilegio valeat, etiam post pubertatem, ergo id non debet extendi ad alios testatores non milites. Nam privilegium militis in eo tantum consistit, quod etiamsi constet, ipsum voluisse directe substituere filio impuberi, jam puberi facto, sive quia ex ignorantia juris nescivit id fieri non posse, sed putavit omnes etiam puberes, si adhuc minores sint 25. annis, prohiberi testamentum condere: sive quia putavit, ætatem pupillarem durare usque ad 25. annum: nihilominus tamen favore militis, cui ignorantia juris non obest, talis substitutio, etiam post pubertatem facta, jure sustinetur; saltem ut fideicommissaria. At vero hoc non procedit in alio testatore, qui per verba directa substituit, si enim constet, quod animum directe substituendi post pubertatem filii habuerit, nec per modum fideicommissi valebit ea substitutio. Sin vero de hoc non constet, in dubio, ex benigna interpretatione, substitutio talis trahetur ad fideicommissum, licet verba minus proprie accipienda, & verba directa obliquanda sint, ut ultima voluntas testatoris servetur, *l.* 2. *C. Communia*; *de delegat.* Quanquam *Covarr. c. l. num.* 6. velit, substitutionem impuberi factam a milite, post tempus pubertatis valere, ut directam jure militari.

LXXI. Respond. 3. Si testator filio impuberi substituit per verba communia (quæ scilicet tam directam, quam obliquam, seu indirectam institutionem, vel substitutionem significare possunt, cujusmodi est verbum *relinquo*, vel *substituo*: item *hæres substitutus moriatur Cajo*. sive in commodum Caii, *c.* 1. *h. t.* item verbum *perveniat, succedat, devolvatur, & c. Bart. in l. Centurio*; 15. *num.* 46. *& seqq. ff. de vulg. & pu-*

& pupill. Abb. in cit. c. Raynutius ; num. 15. neque illam restrinxit ad annos pupillares: tum si filius decessit post pubertatem, locum habet successio fideicommissaria, ut si v. g. testator dicat: *quandocunque filius meus decesserit, substituo illi Cajum*, hæc enim est compendiosa substitutio, quæ extendi debet ad annos pubertatis, ita ut si filius pubes decesserit, substitutus succedat, tanquam ex fideicommisso, & censetur esse facta substitutio obliqua, seu fideicommissaria, ut ex communi Dd. tradit *Bartol. in cit. l. Centurio ; nu.* 26. Quin imo, etsi non sit addita vocula *quandocunque*, si tamen simpliciter, ac indefinite testator substituit aliquem filio impuberi per verbum commune, v. g. instituo hæredem filium meum impuberem, & si is sine liberis decesserit, substituo ei Cajum, censebitur substitutio compendiosa post pubertatem, in se continens fideicommissariam, prout sumitur ex *c. Raynutius ; 16. h. t.* ubi fuit facta simpliciter substitutio, ut si Adjecta decederet sine liberis, Alterocha, & soboles ei succederet, nec expiravit ista substitutio, adveniente pubertate, *Abb. ibid. num.* 6. *Covarr. ibid.* §. 9. *num.* 17. *Gl. in cit. c.* 1. *V. Absque deductione ; h. t. in* 6. Ratio est, quia propositio indefinita, & indeterminata æquivalet universali, ac proinde quando testator dicit, si filius absque liberis decesserit, idem est, ac si dicat, quandocunque decesserit. Itaque utraque est substitutio compendiosa, continens in se plura tempora, idque sumitur etiam ex *l. Quidam ; 5. & l. Quoties ; 21. & l. seq. ff. de reb. dub.*

Porro potest pater filio impuberi etiam in substitutione compendiosa, quæ scilicet plura in se tempora comprehendit, verbis obliquis, sive per modum fideicommissi substituere, v. g. *Instituo filium hæredem meum ; & si, sive ante annos pubertatis moriatur, sive postea, hæreditatem tradat, vel restituat Cajo*, talis substitutio erit omni tempore fideicommissaria, id est, ante, & post pubertatem, ut constat ex *l. Cohæredi ; 41. §. Quod si hæredem ; ff. de vulg. Abb. in cit. c. Raynutius ; num.* 19. *Covarr. ibid.* §. 9. *n.* 18.

§. IV.

De substitutione, quæ fit per fideicommissum.

LXXII. Quæritur primo. Quid sit Fideicommissum, & quis illius effectus? Resp. Fideicommissum in genere dicitur quod alicui per intermediam personam, sive per ministerium, & quasi manum alterius relinquitur; estque duplex, aliud universale, in quo hæres, sive in testamento institutus, sive ab intestato succedens, rogatur, vel jubetur hæreditatem totam, vel ejus partem, alteri restituere, seu tradere, *§. Imprimis ; & §. Præterea, Instit. de Fideicom. hæred.* & is quidem, qui jubetur restituere, Fiduciarius, hæres, *leg. Seias ; 46. ff. ad SC. tum Trebellian.* Is vero, cui jubetur restitui, fideicommissarius appellatur, *§. Sed quia stipulationes ; Instit. eod.* Aliud est fideicommissum particulare, quando non universitas bonorum, sive tota hæreditas, aut pars illius: sed tantum res particularis, una, vel plures ab hærede alteri restitui, jubentur, de quo *Tit. Instit. de singul. reb. per fideicom. relict.* & hoc in plerisque sequitur naturam legati, & jure novo reipsa ab eo non differt, *Zœs. ff. ad SC. Trebell. num.* 9. Effectus autem fideicommissi universalis est, ut si hæres directus fideicommisso in testamento, vel etiam hæres ab intestato in Codicillo gravatus, restituere hæreditatem alteri, nolit illam adire, officio Judicis cogi possit, ut adeat, & ut eam aditam restituat fideicommissario, *§. Ergo ; Instit. de fideicommiss. hæred. l. Nam quod ; 14. §. 1. ff. dicto Tit. Molin. tr. 2. dis. 186. in princ.*

LXXIII. Quæritur secundo. An, & quatenus pater filium gravare possit, ut hæreditatem post mortem alteri restituat? Resp. primo. Si pater filium hæredem institutum jubeat, post mortem, hæreditatem alteri restituere, non aliter censetur, illam fideicommisso onerasse, quam sub tacita hac conditione, *si sine liberis mortuus fuerit* ; prout statuitur in *l. Cum Avus ; 102. ff. de condit. & demonstrat. & l. Cum acutissimi ; 30. C. de fideicommiss.* Ratio est, quia non est verisimile, testatorem, si de nepotibus cogitasset, fuisse gravaturum filium, ad restituendam hæreditatem extraneis, & alias successiones propriis voluisse anteponere, *cit. l. Cum acutissimi* ; quæ præsumptio etsi sit juris, non tamen est juris, & de jure, ideoque probationem in contrarium admittit, *Menoch. l. 4. de præsumpt. c. 89. num. 13. & 2. seqq. Zœs. ff. ad SC. Trebell. numero* 10.

Porro, si filio sub tali conditione gravato filii postea nascantur, quilibet substitutus excluditur, extraneus scilicet, etiam uxor testatoris; cum verisimile sit, testatorem liberos ex se descendentes voluisse præferre uxori, *Zœs. cit. l. in. numer.* 30.

LXXIV. Resp. secundo. Si filius gravatus in testamento patris hæreditatem alteri restituere, sub hac conditione, *si sine liberis decesserit* ; Religionem ingrediatur, ac profiteatur, tum excluso substituto, Monasterium succedit in bonis Professi, prout constat ex *Auth. nisi rogati, C. ad SC. Trebell. quæ est desumpta ex Auth. de SS. Episcopis, §. Sed & hoc, Coll.* 9. & habetur etiam in *c. Præsentia, 8. de probation.* ubi cum quidam testamentum fecisset, in quo Marcum filium suum hæredem instituit, præcipiens, ut si sine liberis decesserit, bona ad fratres suos devolverentur: Marcus autem postea Monasterium ingressus fuisset, & eidem se, & sua iterato obtulisset (per Professionem religiosam) sententia lata fuit pro Monasterio, & fratribus testatoris Marco filio substitutis, silentium est impositum super his, quæ a Monasterio postulabant, iique ad restitutionem condemnati sunt eorum, quæ ex bonis prædicti Marci occuparunt. Ratio autem hujus decisionis est, non quod Monasterium loco filii habeatur id enim in *cit. c. non dicitur*, sed quod habeatur loco hæredis, ut patet ex illis verbis, *quia intelligendum non erat sine hærede decedere, qui Monasterium sibi hæredem instituit*. Ideoque cum Monasterium juris solum fictione interdum habeatur pro filio, id non est extendendum ultra casus jure expressos sed ea potius vera ratio est, quod pia præsumptio esse debeat, si testatori in mentem venisset; cogitare de Religionis professione, talem casum excepturum fuisse, cum non minus causam piam Monasterii, quam liberos dilexisse censeatur, ideoque ea conditio, *si sine liberis decesserit*, habetur pro non scripta, quatenus in Monasterii præjudicium cedit, juxta *Auth. de SS. Episc. §. Sed & hoc præsenti ; Tit. 37. Coll.* 9. unde *cit. c. In præsentia est desumptum. Sanch. Lib. 7. mor. c. 16. numero 4. 5. & 8. Laym. in cit. c. In præsentia*, 8. & diximus *Lib. 2. Tit. 19.* in explicatione ejusdem *c. numer. 34. & seqq.*

LXXV. Extenditur autem tradita Constitutio primo. Ut habeat locum etiam in foro conscientiæ, in quo substitutus excluditur perpetuo, *Sanch. c. l. n.* 1. & alii apud ipsum.

Extenditur secundo. Si gravatus fideicommisso fiat Clericus secularis, tunc enim etiam excluditur substitutus, *juxta cit. Auth. Sed & hoc præsenti*, ibi: *Monasteria ingrediantur, aut Clerici fiant* : dummodo tamen perpetuo in Clericatu perseveret, adeoque sacris Ordinibus sit initiatus, & bona illa, quæ alias substituto restituere debuisset, relinquat Ecclesiæ, vel in alia pia opera expendat, *Menoch. cit. l. 4. c. 83. n. 61. & 2. seqq. num.* 32.

LXXVI. Limitatur autem supra dicta dispositio primo. Nisi de contraria voluntate testatoris nolentis, ut per Monasterium substitutus excludatur, expresse constet, vel ex manifestis conjecturis colligi possit, ut si v. g. substituat aliquem de sua familia, adjiciens, se velle, ut illa bona perpetuo apud familiam maneant; nam cum lex illa statuens, ut Monasterium excludat substitutum in fideicommisso, fundetur in prædicta præsumptione, ea cessat, quando de contraria veritate constat, & consequenter etiam ipsa Lex, *Menoch. cit. c. 38. num. 26. Sanch. cit. c. 16. n.* 12.

Limitatur secundo; ut excludatur substitutus a Monasterio, si hæres gravatus ingressus sit Monasterium bonorum capax, in eoque valide sit professus, quia per solam professionem Monasterium fit hæres bonorum Professi: si tamen postea fieret apostata, id non noceret Religioni, *Sanch. c. l. num.* 26. requiritur etiam, ut Monasterium reipsa successerit in illa Professi bona, & ea non repudiaverit, *Menoch. c. l. num. 72. Sanch. num.* 24.

Limitatur tertio. Si hæres gravatus ingressus sit Monasterium, quod bonorum in communi, & successionis omnino est incapax; tunc enim substitutus non excluditur, sed statim a die professionis admittitur, quia professio in tali Ordine quoad successionem æquiparatur morti naturali, *Menoch. c. l. num. 81. Sanch. c. l. num. 13. & 16.*

Limitatur quarto. Si alia causa pia substituta sit in defectum liberorum, v. g. si filius meus sine liberis decesserit, bona illius pauperibus dentur, vel in redemptionem captivorum, vel Ecclesiæ Parochiali, aut alii loco pio, hoc casu præferenda est causa pia substituta, neque per professionem filii illa excludetur, juxta *cit. auth. §. sed & hoc præsenti* : quia si privilegiatus concurrat cum privilegiato, tunc cessantibus privilegiis, servatur Jus commune, *Gl. fin. & Abb. in cit. c. In præsentia, num. 36. de probat. Menoch. c. l. num. 86. Sanch. c. l. num.* 34.

Limitatur quinto. Nisi hæres gravatus Religionem ingrediatur, animo fraudandi substitutum: tunc enim a Monasterio non excluditur substitutus, *Menoch. cit. c. 83. num. 76. Sanch. num. 54. & 55.* quia fraus sua nemini patrocinari debet, ideoque nec Monasterium, mediante professione gravati, in fraudem facta, bona illa consequi potest. Talis fraus v. g. præsumitur, si gravatus minatus est substituto, se in illius odium ingressurum Religionem ad eum excludendum, quem deinde ingressus est. *Menoch. c. l. Sanch. c. l. n.* 60.

Limitatur sexto. Nisi gravatus inductus sit ad ingressum Religionis suasionibus, & blanditiis Monachorum, tunc enim Monasterium nulla bona hujus Professi consequetur, adeoque nec substitutus excludetur, *Menoch. c. l. nu. 86. Sanchez num.* 62.

Limitatur septimo. Nisi illa conditio, *si sine liberis decesserit*, apponatur, non in testamento, vel alia ultima voluntate, aut contractu gratuito, ut si quis legaverit, vel donaverit aliquid Titio, sed in contractu oneroso, tunc enim excludetur Monasterium: quia cum Constitutio hæc sit exorbitans, & de solis ultimis voluntatibus, & contractibus gratuitis loquatur, ut patet ex *cit. Auth. Sed & hoc præsenti*, non est ad alios extendenda, *Sanch. c. l. num.* 86. Plures aliæ limitationes legi possunt apud *Menoch. l. 4. de præsumpt. c. 83. & Sanch. l. 7. c. 16. Barb. in Collect. in c. In præsentia ; 8. num. 31. & pluribus seqq. Fagn. ibid. n. 3. & seqq. de probat.*

§. V.

De deductione, tum Quartæ partis Trebellianicæ ex fideicommissariis hæreditatibus: tum Legitimæ.

LXXVII. Quæritur primo. An, & qua ratione ex fideicommissis deducenda sit Quarta Trebellianica? Resp. Si hæres per fideicommissum gravatus sit, hæreditatem alteri restituere, potest quartam partem, quæ Trebellianica dicitur a JCto Trebelliano, deducere, *§. Sed quia stipulationes, & §. Nihil autem interest, Instit. de fideicommiss. hæred.* ubi dicitur, perinde esse, sive quis ex toto, sive ex parte hæres sit institutus, potest enim quartam partem portionis, in qua institutus est, retinere. Ratio est, ne gravatus, ob nullum, vel exiguum lucrum, recuset adire hæreditatem, & sic fideicommissa extinguantur, *cit. §. Sed quia*. Idque probatur etiam ex *c. Raynutius ; 16. h. t.* In quo Innocentius III. confirmavit sententiam Judicis, per quam pronunciavit Trebellianicam detrahendam esse. Ubi talis casus satis intricatus proponitur, Raynutius ex uxore Adelasia duas habens filias,

nimi-

„ nimirum Alterocham, & Adjectam, Matrem vero Claram, in extremis positus condidit testamentum, in quo Alterochæ filiæ puberi, ultra dotem, quam prius dederat, domum cum horto: Adjectæ vero filiæ impuberi cætera bona sua reliquit, eidemque filiam Alterocham, & sobolem, quam in utero gestabat, substituit, ita ut succedere deberent dictæ filiæ impuberi, si absque filiis moreretur. Mortuo testatore Raynutio, Tutores Adjectam, cum omnibus bonis a patre ei relictis, jure Longobardorum, in matrimonium tradiderunt cuidam, nomine Petro, ex quo Adjecta filium quidem suscepit, sed eo mortuo, sine liberis decessit Adjecta: postea maritus defunctæ bona illius pacifice aliquamdiu possedit, & contracto matrimonio cum alia, liberis ex eadem susceptis, vita quoque defunctus est. Exinde inter Alterocham, ejusque filium ex una parte, & filios, quos Petrus reliquit, & eorundem Tutorem Raynerium, ex altera parte, controversia orta fuit super bonis Adjectæ, & coram Judice Tuscano agitata. Coram quo Alterocha, & filius ejus, bona Raynutii defuncti ex causa fideicommissi, vel substitutionis, quam in testamento suo fecerat, sibi debita petierunt, propterea quod mortua sit sine liberis. Sed ex adverso Tutor filiorum Petri objiciebat præscriptionem annualem, usucapionem pro dote, & longi temporis, (scilicet 10. vel 20. annorum) silentium. Insuper adjecit quod ex asse hæreditatis imprimis pars tertia Claræ matri Raynutii testatoris debita: tum vero pars tertia uxori ejusdem, ac denique Quarta Trebellianica, nomine Adjectæ, deducendæ fuerint. His utrinque propositis; Judex Tosculanus Raynerium Tutorem, nomine pupillorum: ad restitutionem bonorum condemnavit, parte tertia Claræ prius deducta, quam ipsa Adjectæ, & marito ejusdem donaverat, cum de hac tertia Raynutius in substitutione cogitasse, non videatur, deducta item parte Adelasiæ uxoris, quam ipsa supradicto marito suo vendiderat: easque tertias idem Judex, secundum Tuscanæ Civitatis consuetudinem (sive jus municipale, juxta quod, præmoriente marito, tertiam partem bonorum consequitur, uxor, etiamsi filios relinquat, & vir lucratur dotem) deduci præcepit. Denique etiam partem Quartam Trebellianicam deduci jussit, cum quilibet etiam hæres extraneus, restitutione gravatus, eam deducere possit.

„ Verum utraque pars, a sententia hujus Judicis ad Papam Innocentium III. appellavit. Qui Diaconum quendam Auditorem dedit. Coram quo cum diu litigatum esset, denique in sententiam dicti judicis in eo, quod judicavit, tertias Claræ, & Adelasiæ integre deducendas esse, pronuntiavit injustam, & ab ea recte appellatum fuisse, definiendo, quod illæ tertiæ ita deducendæ sint, ut legitima portio jure naturæ debita Alterochæ, in utraque tertia salva maneat, ad quam proinde portionem restituendam Tutorem condemnavit. In eo vero, quod Quartam Trebellianicam dictus Judex Tuscanus censuit retinendam, sententiam ejusdem confirmavit, ita tamen, ut fructus de bonis hæreditatis restituendæ a tempore litis contestatæ, a Petro, & filiis ejus, post mortem Adjectæ, computentur in illa Quarta: qui fructus si ad Quartam sufficiant, alia deductio fieri non debeat: si non sufficiant, computatio fiat, pro ratione fructuum perceptorum. Sed quia Raynutius filiam Adjectam in legitima portione gravare non potuit, ideo legitimam ipsam, videlicet ejus partis, quæ ab intestato ipsi deberetur, retinere debeat, ita ut deductio Trebellianicæ duntaxat fiat de his rebus, quæ secundum Tuscanæ Civitatis consuetudinem, fieri solet. In eo denique, quod dictus Judex Raynerium Tutorem, nomine pupillorum, ad residui restitutionem Alterochæ, & filio ejus faciendam condemnavit, sententiam ipsius confirmavit. Innocentius autem Papa dicti Cardinalis sententiam ratam habens, eam Apostolica auctoritate confirmavit.

LXXVIII. Pro declaratione hujus prolixi c. Notandum primo. Quamvis Jure communi Cæsareo, si quis decedat habens ascendentem, v. g. matrem, vel uxorem, & simul liberos, mater, vel uxor non sit necessario hæres, & ab intestato: sed liberi, seu descendentes: jure tamen municipali Longobardorum debetur matri, vel uxori tertia pars hæreditatis defuncti, sive triens, quam deducere possunt, ut colligitur ex hoc c. & tradit, *Gl. hic V. Tam. tertia.*

Notandum secundo. Si hæres necessarius, sive sit ex descendentibus, videlicet filius, vel filia, sive ex ascendentibus, ut pater, vel mater, sit gravatus, ut restituat hæreditatem alteri, ante omnia legitimam portionem hæreditatis deducere potest, ut patet ex hoc cap. quæ antiquo jure erat quarta pars hæreditatis relictæ, deducto ære alieno, & funeris espensis, *l. Papinianus, 8. §. Quoniam, & §. Quarta, l. Cum quæritur: 6. l. Parentibus, 8. ff. de inoffic. testam. & §. ult. Instit. eod.* Jure vero novo est triens hæreditatis, respectu descendentium, si quatuor, vel pauciores sint liberi, filiæ vel filii, id est, tertia pars bonorum patris, vel matris, inter eos æqualiter dividenda: si vero plures liberi, quam quatuor, legitima est semissis, sive dimidia pars bonorum, patris, vel avi, cui succeditur, juxta *Auth. de triente, & semiss. Novel. 18. §. 1. & Auth. novissima, C. de inoffic. testam. Gl. in cit. c. Raynutius V. Quartam partem.* Quod si minus legitima portione filiis relinquatur in testamento, possunt agere ad supplementum legitimæ, *l. Omnimodo, 3. C. de inoffic. testam.*

Notandum tertio. Hæc legitima portio relinqui debet filiis pure, & absque omni conditione, onere, aut gravamine *l. Omni modo, 30. C. de inoffic. testam.* & habetur etiam in *cit. c. Raynutius, ubi: quum vero pater ipsam in legitima non potuit aggravare, h. t.* ita ut si fideicommisso gravata, vel conditio dilatio, aut aliud gravamen sit adjectum legitimæ, illud pro non adjecto habeatur, *l. Quoniam, 32. C. eodem.*

Notandum 4. Legitima relinqui etiam debet Titulo institutionis hæreditariæ, alias non valet testamentum, juxta *Auth. Ut cum de appell. cognosc. §. Aliud quoque, collat. 8.* & tradit *Gl. in cit. c. Raynutius; V. Relinquens; h. t.* Neque obstat idem c. ubi pater habens duas filias testamentum condidit, in quo uni ultra dotem, quam ei prius dederat, domum cum horto, reliquit: alteri verò cætera bona sua, nulla facta mentione institutionis, & tamen non ideo rescissum est testamentum. Nam ut notat *Gl. ibid. cit. V. Relinquens; & Abb. num. 3.* Quamvis ordinarie loquendo, si testator rem certam v. g. domum, vel hortum relinquat, censetur, id esse legatum ab hærede præstandum; id tamen non procedit, si hæres sit necessarius, ut filius, vel filia, cui tale aliquid relinquitur, tum enim ne testamentum sit irritum, censeri debet rem illam, non ut legatum: sed tanquam partem hæreditatis jure, seu Titulo institutionis relictam esse, ut tradit *Gl. in Auth. novissima; V. Titulo, C. de inoffic. testam.* & juxta *cit. Auth. Ut cum de appell. cognosc. §. Hæc autem, junct. Gl. margin.* Adde quod verbum *Relinquo* adjectum universitati bonorum, importat hæredis institutionem, *ut relinquo omnia bona mea Titio*; ut colligitur etiam ex *cit. c. Raynutius*: in quo testator alteri filiæ suæ reliquit cætera bona sua, quod debet intelligi, jure institutionis, alias non valuisset testamentum, *Abb. ibid. num. 3.*

Notandum quinto. Legitima portio successionis in bonis parentum debetur liberis jure naturæ, *cit. c. Raynutius, & c. Raynaldus; 18. h. t.* in quibus dicitur jure naturæ esse debita; id autem intelligendum, quoad originem, & quatenus legitima vice alimentorum fungitur, & in eorum locum succedit: nam necessaria sustentatio debetur jure naturæ liberis a parentibus, *l. Cum ratio, 7. ff. de bonis damnat.* At vero quoad quotam, seu quantitatem determinatam est juris Civilis, ita ut a Lege augeri, vel minui possit, modo liberis relinquatur necessaria sustentatio, quæ est juris naturæ, & per legem, vel statutum, aut consuetudinem tolli non potest, *Abb. in cit. c. Raynutius numero 12. Barb. ibid. in Collect. num. 6. Gail. Lib. 2. obs. 102. num. 12. & seqq.*

LXXIX. Quæritur secundo. An hæres suus, & necessarius fideicommisso universali gravatus, possit simul Legitimam, & Trebellianicam detrahere? Respond. Si filius, vel alius ex descendentibus, gravatus sit, hæreditatem restituere alteri, sub conditione, si sine liberis decesserit, potest, & Legitimam deducere, atque insuper quartam partem Trebellianicam ex reliqua hæreditate, in quibus etiam potest legata relinquere, hæredes instituere, & pœnam imponere, ut colligitur ex *cit. c. Raynutius & c. Raynaldus; 18. h. t.* Ubi talis casus similiter intricatus proponitur: Pepo filium suum Raynaldum hæredem instituit, hoc modo: ut si is, absque filiis masculis moreretur, patruis suis hæreditatem restitueret. Mortuo Pepone, inter Raynaldum, & patruos, super quibusdam bonis hæreditatis ejusdem orta est controversia, in qua utraque pars in tres arbitros compromiserunt, ex quibus uno mortuo, reliqui duo (prout juxta formam compromissi poterant) procedentes, ita arbitrati sunt, quod neutri parti licentia competat, quoquo modo in alium bona illa transferendi, quam in filios eorum masculos, & legitime ex ipsis descendentes, & quicquid contra hoc factum fuerit, id non valiturum. Porro dictus Raynaldus prole carens testamentum condidit, in quo medietatem partis sibi competentis ex bonis paternis; avunculis suis legavit: alteram vero medietatem, & reliqua bona paterna uni patruo, (quia alii forte mortui fuerant) ac filiis ejus reliquit, hoc adjecto, ut si patruus, & filii impedirent, quo minus legatum ad avunculos perveniret, bona, in quibus ex testamento, vel ab intestato patruus, & filii possent sibi succedere, ad eosdem avunculos, secundum ratas ipsorum portiones denuo devolverentur. Post mortem Raynaldi, cum patruus ille solus adhuc superstes, hæreditatem adiisset, adversus eum, ac filios ejus, Avunculi testatoris coram Judice Urbeverensi litem moverunt, petentes, legata pro rata sibi relicta dari. Quod si vero patruus, & filii ejus legata illa detineant, & dare nolint, tunc restitui sibi, id est, Avunculis, quæcunque occasione testamenti dicti Raynaldi ad illos pervenerunt, aut pervenire potuerunt, petierunt. Judex absolvit patruum, & filios ejus a legato præstandu (motus scilicet ex sententia, seu pronunciato arbitrorum) & nihilominus eos condemnavit ad aliorum bonorum restitutionem, juxta formam testamenti. Ab hac sententia utraque pars appellavit ad Gregorium IX. petens, ut quatenus contra se lata esset sententia, ea infirmaretur, & quatenus pro se lata, executioni mandaretur. Causam istam Papa Cardinali cuidam commisit, qui lite coram se legitime contestata, consideravit, quod Raynaldo ex bonis patris sui Peponis tertia pars jure naturæ debita fuerit, in qua proinde gravari non potuit: & quod Quartam Trebellianicam, sicut quivis alius extraneus, ex reliqua hæreditate, in cujus restitutione gravatus fuerat, deducere potuerit: & consequenter quod ex iis portionibus per ultimam voluntatem avunculis suis valide legare potuerit, etsi portionum illarum expressam in legando mentionem non fecerint. Quare dictus Cardinalis (non obstante arbitrio, quippe quod prædictum legatum impedire non poterat) pronunciavit, supra nominatum Judicem, in eo, quod patruum, qui confessus fuit se mediatatem legati avunculis facti possidere, in totum absolvit, perperam judicasse: eundemque ad restitutionem ejusdem legati a se possessi condemnavit avunculis faciendam, pro rata portionum suarum. Porro in eo, quod idem Judex patruum, & filios ejus totaliter in iis, quæ in secundo articulo (scilicet circa pœnam appositam ut omnia, quæ ad patruum, & filios poterant pervenire ex testamento Raynaldi, si contra legatum avunculis relictum venirent) petita fuerunt, condemnavit, male ipsum

„ sum pronunciasse, decrevit; quia ostensum fuit, filius a-
„ liquid contra voluntatem defuncti testatoris commisisse,
„ cum nihil de petitis possidere reperti sint. sed quoad por-
„ tionem, quam patruus habuit in bonis illis, ratione me-
„ dietatis tertiæ, & quartæ, in qua medietate institutio
„ ejusdem patrui, & pœnæ adjectio valida erat, confirma-
„ vit sententiam Judicis, salvo tamen manente ipsi pa-
„ truo, & filiis ejus ex jure institutionis, beneficio Legis
„ falcidiæ circa restitutionem legati, dummodo intra tem-
„ pus legitimum voluntati testatoris paruerit; quia inven-
„ tarium fecit, atque etiam contra testatoris voluntatem
„ Lex Falcidia locum habet: quam sententiam Cardinalis
„ Gregorius Papa, auctoritate Apostolica, confirmavit.

LXXX. Ex decisione hujus cap. colligitur primo. Quod Papa in eo confirmat, & approbat sententiam Cardinalis Judicis a se delegati, qui pronunciavit, quod Raynaldo ex bonis patris sui Peponis legitima, quæ jam est triens sive tertia pars hæreditatis, jure naturæ debita fuerit, in qua proinde gravari fideicommisso non potuit; nec restitui ea debuit: & quod etiam Quartam Trebellianicam, sicuti quilibet alius hæres etiam extraneus, ex reliqua hæreditate, in cujus restitutione gravatus fuit, deducere potuit. Itaque si filius a patre rogatus sit, vel gravatus restituere hæreditatem alteri, poterit ex tota hereditate, quæ secundum Leges 12. unciis, seu partibus constat, pro legitima detrahere 4. uncias, quæ est triens, & pro Trebellianica quartam partem, sive duas uncias deducere, adeoque universim, sex uncias, sive dimidiam partem totius hæreditatis, & consequenter etiam poterit hæres gravatus, ex iis portionibus detractis, sive dimidia hæreditate, aliquid alteri legare per ultimam voluntatem, vel alio modo libere de illa disponere. Et quamvis in specie facti, sive casu *cit. cap. Raynaldus*; filius Raynaldus jussus sit hæreditatem patris restituere, non pure; sed sub conditione, si sine liberis decesserit: ideoque plerique Dd. existiment, si filius pure, & absolute gravatus sit fideicommisso universali, non posse, nisi vel solam legitimam suam, vel solam Trebellianicam detrahere, prout videre est apud *Covarr. in cap. Raynutius*; 16. §. 11. *num.* 5. *hoc tit. & Molin. tract.* 2. *disp.* 187. *numero* 5. Nihilominus tamen probabilius videtur, saltem spectato Jure Canonico, filium utramque posse simul deducere, sive pure, sive sub conditione sit gravatus restituere, quia Pontifex *in cit. cap. Raynaldus*; non se fundat in eo, quod filius sub conditione, si absque liberis decesserit, sit gravatus restituere hæreditatem: sed in eo, quod in legitima gravari non potuit, cum illa veluti naturali jure filiis debeatur; prout etiam dicitur in *cap. Raynutius*; 16. *eod.* & quod Quartam Trebellianicam quilibet, etiam extraneus, hæreditatis restitutione gravatus deducere possit, ac proinde non debeat deterioris conditionis esse filius, quam alius extraneus, quæ utraque ratio locum habet, sive filius pure, & simpliciter: sive sub conditione sit gravatus restituere hæreditatem, ut recte notat *Fachin. Lib.* 5. *controv. cap.* 2. quamvis de Jure Civili, unam tantum Quartam, vel Trebellianicam, vel legitimam deduci posse, teneant *Zoes. ff. ad SC. Trebell. numero* 92. & alii Legistæ plerique. Sed idem esse de Jure Civili probat *Fachin. cit. loc.* ubi ait, antiquas Leges quoad hoc correctas esse per *Novell. Justiniani de restit.* §. 1. quam ibi allegat. Quin imo contrariam Canonistarum sententiam in omnibus fere totius Orbis Tribunalibus esse receptam, testatur Guido Papa apud *Zoes. cit. loc.* Addit *Fachinaus, cit. loc. cap.* 3. probabilius esse, quod filius gravatus restituere hæreditatem, possit detrahere Trebellianicam, præter legitimam, etiamsi ea fuerit semis, ut quia quinque, vel plures sunt filii, qui rogati sunt restituere hæreditatem; quia nunquam legitima gravari potest propter numerum filiorum, ideoque etiam in restitutionem venire non potest.

Colligitur secundo. Quod testator hæredi non necessario pœnam privationis imponere potest, nisi legata, & alia jussa sua exequatur, ut patet ex *cit. cap. Raynaldus*; in quo testator hæredes instituit patruum & filios ejus, eosque gravavit, ut res quasdam certas, quæ dimidiam partem hæreditatis faciebant, nomine legati, suis avunculis restituerent adjecta pœna, ut si legatum impedirent, vel detinerent, omni commodo hæreditario privarentur.

Colligitur tertio. Si hæres gravatus restituere hæreditatem, confecit inventarium, potest etiam uti beneficio Legis falcidiæ, detrahendo quartam partem hæreditariæ suæ portionis ex rebus legatis: non autem detrahere potest Falcidiam de eo, quod pœnæ causa adjectum est, quia hæc quarta in pœnis locum non habet, *Gl. in cit. cap. Raynaldus V. Beneficio Legis Falcidia*; verum de Falcidis plura dicentur infra.

S E C T I O IV.

De Legatis, & Fideicommissis particularibus.

Legata ordinarie reliqui solent in Testamentis, vel Codicillis, ideoque de illis etiam hic breviter aliquid dicendum.

§. I.

Quid sit legatum, & an res aliena legari possit?

LXXXI. Assertio 1. Legatum sumptum, non pro re legata, sed pro actu legandi, definitur in *l. Legatum*, 15. *ff. de legat.* 2. & §. 1. *Instit. eod. Est donatio quædam testamento, vel melius, a defuncto relicta, ab hærede præstanda.* Donatio hic accipitur late, pro omni gratuita datione, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem, per quam particulam excluditur hæreditas; quia habet onera adjuncta, non item legatum, quod est gratuita, & liberalis donatio. Additur *quædam*, quia legatum est donatio rei alicujus particularis: quæ hæreditatis rationem non habet, ut excludatur fideicommissum universale, cui alias tota definitio conveniret, *Laym. Lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 10. *num.* 1. Donatio item importat jus directum, ideoque verbis directis fit, in quo etiam distinguitur a fideicommisso particulari, quod verbis obliquis, sive indirectis relinquitur. Differt legatum tum a donatione inter vivos, quæ non a defuncto relinquitur, sed a vivo donatore fit, roburque, ac firmitatem habet, ita ut revocari non possit, legatum vero revocari potest *l. Si quis*; 3. §. *fin. ff. de adimend. legat.* tum a donatione mortis causa, quæ etiam a vivente transit in donatarium, quamvis ante mortem illius non sit firma, sed revocari possit, & donatio causa mortis conventionem, sive acceptationem exigit, *l. Senatus*; 93. §. *Ergo qui mortis*; ibi; *negotium gest. & l. Inter* 38. *ff. de mort. caus. donat.* In legato vero nullum negotium geritur, sive conventio fit, idque verbum *relictum*, confirmat; nam relinqui proprie dicuntur, non quæ mutuo duorum, vel plurium consensu: sed unius solum voluntate, post mortem suam in alium conferre volentis transeunt, *Zoes. ff. de legat. numero* 9. Distinguitur etiam legatum ab hæredis directa institutione; quia hæreditas, non ab alio quodam, sed ab ipso testatore immediate: legatum vero ab hærede accipitur. *Molin. tract.* 2. *disp.* 193. *numero* 2. Verum cum hodierno jure legata relinqui possint, non solum in testamento: sed etiam in Codicillis, instar fideicommissorum, *l. Et in Epistola*, 22. *C. de fideicom.* & non tantum ab hærede: sed etiam a Legatario, & hæredis hærede, imo etiam testatore legata interdum præstentur, *l. Hujusmodi*, 84. §. *Si Titio ff. de legat.* 1. ideo nonnulli Dd. censent, verba illa, *ab hærede præstanda*, supposititia esse, & expungenda, quippe, quæ Juri antiquo magis, quam hodierno conveniant. *Zoes. c. l.* Porro legatum a fideicommisso particulari non differt quoad rem, & effectum: sed solum quoad verborum formam: nam si verba testatoris dirigantur ad Legatarium, ut si dicat, lego, vel relinquo Titio hoc vel illud, dicitur legatum: si vero ad hæredem, vel etiam Legatarium, quibus rogentur, vel jubeantur, ut talem rem dent alteri tertio, dicitur fideicommissum particulare; jure enim novo omnia legata fideicommissis sunt exæquata, ut nulla sit inter ea differentia, §. *Sed neque; Inst. de leg. l.* 2. *ff. de leg.* 1. Quare quæ de legatis dicenda sunt, similiter de fideicommissis particularibus sunt accipienda, quæ nomine legatorum hoc loco comprehenduntur, *Molin. cit. disp. n.* 1.

LXXXII. Assertio secunda. Res aliena, quæ ad omnino extraneum pertinet, qui nec hæres est, nec Legatarius, legari potest a testatore, §. *Non solum, Instit. de legat. & l. Cum rem alienam*, 10. *C. eod.* Ubi tamen distinguendum est: nam si quis rem alienam ignorans legavit, tanquam suam, nec res nec ejus æstimatio debetur; sed propter errorem vitiatur legatum, quia si Testator scivisset, esse alienam, forte non legasset, *cit.* §. *Non solum*; si vero sciens rem esse alienam, seu in ea nullum jus se habere legavit, valet legatum; quia censetur hæres gravatus, ut rem justo pretio sibi comparet, & Legatario tradat, vel si id efficere non possit, quia dominus non vult rem vendere, vel nonnisi immodico pretio, justam ejus æstimationem (arbitrio Judicis, *l. Qui quatuor*; 30. §. *fin. ff. de legat.* 3.) Legatario solvat hæres, *cit.* §. *Non solum*, & *l. Non dubium*, 14. *in fine ff. de legat.* 3. Idque statutum est ob favorem Testamenti, & ultimæ voluntatis, ut effectum sortiatur: dummodo res, quæ legata est, sit in commercio hominum; nam si res sit talis, cujus commercium non est, quia vendi non potest, vel non solet, sive alienari, non valet legatum, cujusmodi sunt sacræ, & religiosæ, vel publicæ, ita ut nec res ipsæ nec earum æstimatio debeatur, *cit.* §. *Non solum*; non res, quia eæ commerciis non sunt expositæ: nec æstimatio, nam earum rerum, quæ vendi non possunt, nulla fieri potest æstimatio, *l. Cum servus* 39. §. *Constat. usque ad finem*; *ff. de legat.* 3.

LXXXIII. Porro Legatarius debet probare, quod testator sciverit, rem esse alienam, non autem hæres, quod ignoraverit esse alienam; quia necessitas probandi incumbit ei, qui agit, *cit.* §. *Non solum*; *in fine*, cum enim eo fine sit inventa testamenti factio, ut de re sua propria quisque testari possit, *l. Verbis*, 120. *ff. de V. S.* obstat Legatario juris præsumptio, quod testator rem non legasset, si alienam esse, scivisset, ideoque hanc præsumptionem per contrariam probationem enervare cogitur Legatarius, nam juxta *Reg. jur.* 47. *in* 6. *præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur*. Verum hæc præsumptio per aliam præsumptionem tollitur, nam si quis rem alienam, per errorem putans esse propriam, leget personæ conjunctæ v. g. uxori, cognato, affini &c. valet legatum, etiam ab ignorante relictum; quia ei legaturus fuisset, etsi scivisset rem alienam esse, *l. Cum rem* 10. *C. de legat.* quæ autem hic dicatur persona conjuncta, Judex arbitrabitur, *Gl. ibid. V. Vel uxori*.

LXXXIV. Extenditur autem prædicta assertio, quod non tantum de Jure Civili, sed etiam Canonico legatum rei alienæ subsistit, prout colligitur ex *cap. Si Episcopus*; 5. *caus.* 12. *quæst.* 5. Ubi legatum rei alienæ, etiam ad proprietatem Ecclesiæ spectantis, valet, si æstimatio ejus domino solvatur, vel alia res ejusdem valoris ei detur. Neque enim differentia inter Jus Civile, & Canonicum est inducenda sine necessitate, & nisi aliud Jure Canonico sit expressum. Sed neque Lex Civilis generaliter disponens, quod Testator possit legare rem alienam, ita ut sciens rem, quam legat, esse alienam, velit ut hæres rem illam a Domino emat, vel si is vendere nolit æstimationem illius Legatario solvat, injusta censeri potest; cum Domino rei nulla injuria fiat, nam is invitus rem suam vendere non cogitur, *Covarr. in cap. Filius*: *num.* 6. *de testament.*

„ LXXXV. Verum multum obstare videtur *cit. c. Filius*;
„ *hoc tit.* ubi testator res quasdam alicujus Ecclesiæ, quas
scie-

„ sciebat esse juris, seu dominii alieni, legavit Cathedrali „ Ecclesiæ Messanæ, sepulturæ suæ causa: filius testatoris, „ patre defuncto, easdem res petiit ab Episcopo Messano, „ & cum illas obtinere non posset, id conquestus est Papæ „ Gregorio I. Qui rescripsit: tametsi secundum Leges secu„ larea, hæredes ad solvendum cogantur, si Testator rem „ alienam legavit: quia tamen Episcopi aliique Ecclesiasti„ ci, secundum Legem DEI, non autem Seculi, vivere de„ bent, injustum videtur, ut ea, quæ ad aliam Ecclesiam „ pertinere perhibentur, alteri Ecclesiæ legata, ab Episco„ po Messano detineantur, qui aliena restituere debuit.

Ex quo inferri videtur, quod Papa Gregorius, Civilem Legem de solvendo legato rei alienæ, saltem in ordine ad res Ecclesiasticas, & in foro Ecclesiastico observari noluerit, sed eam improbarit.

LXXXVI. Variæ sunt expositiones hujus cap. prout videre est apud *Abbat. & Covarr. ibid.* Prima expositio est, quam tradit *Gl. fin. in cit. c. Filius*; quod res aliena, domino invito, sub prætextu legati, detineri non possit: sed domino restitui debeat, ideoque in casu hujus c. injuria commissa fuerit; quia res legatæ, domino invito, detinebantur, cum is cogi non possit ad res suas vendendas, ut illæ Legatario, juxta defuncti voluntatem, tradantur: quamvis Legatarius petere possit æstimationem rei alienæ legatæ ab hærede, de quo tamen ibi nihil dicitur; quia hæres ad æstimationem rei legatæ non tenetur, nisi Legatarius prius probaverit, Testatorem scivisse, rem legatam alienam esse, ut supra dictum. Deinde in casu dicti cap. in specie legatus fuit calix, & puer alterius Ecclesiæ servitio addictus, pro sepultura sua, ut patet ea integra lectione ejusdem cap. ac proinde apparebat, quod Testator voluerit illas res in specie relinquere pro sua sepultura: & non tantum æstimationem earum.

Secunda interpretatio est, quod licet ordinarie loquendo, validum sit legatum rei alienæ, si Testator scivit illam esse alienam, ita ut saltem æstimatio illius ab hærede debeat solvi Legatario: id tamen non procedit, quando res legatæ sunt tales, quæ vendi, vel alienari facile non possunt, sive nonnisi magna necessitate urgente, quales erant res legatæ, in *cit. c. Filius*, quæ pertinebant ad Ecclesiam, & sine juris solennitatibus alienari non possunt, *Innocent. in rit. c. V. Tenebantur*.

Tertia, eaque cæteris probabilior expositio est, quod in dicto *c. Filius*; nihil absolute immutatum sit circa legatum rei alienæ: sed ibi solum sit sermo de casu speciali, quando videlicet Testator rem unius Ecclesiæ legavit alteri Ecclesiæ, sepulturæ suæ causa, & filios hæredes instituit, quibus modica hæreditas, seu exiguum patrimonium relictum fuit, ut patet ex integra lectione hujus cap. quam adducit *Fachin. Lib. 5. Controverf. c. 38.* Tunc enim nec ipsæ res legatæ, nec earum æstimatio debetur, *Covar. ibid. num. ult.*

Porro illud certum est, valere utroque Jure legatum rei alienæ ad pias causas, ut tradit *Menoch. Lib. 4. de præsumpt. præs. 116. & Barb. in Collect. in cit. c. Filius, n. 2. h. t.*

§. II.

An legata possint relinqui nudis verbis, sine scriptura, & hæredis institutione, & quomodo præstanda sint legata incerta?

LXXXVII. Assertio 1. Legata non tantum ad piam causam, sed etiam ad profanam, nudis verbis, sine hæredis institutione in Testamento facta, aliave scriptura, nuncupative relinqui possunt, prout sumitur *ex c. Indicante; 4. h. t.* „ Nam cum uxor Redempti moriens concham argenteam „ nudis verbis venundari, & libertis suis dari jussisset, & „ scutellam argenteam cuidam Monasterio reliquisset: S. „ Gregorius I. mandavit, voluntatem ejus per omnia adim„ pleri. Ubi per illa verba, *nudis verbis, Abb. hic num. 1. & Covarr. num. 1.* (præter alias interpretationes, quas adfert) intelligit, quod legata illa sint relicta nude, id est, sine Testamento, aliave scriptura, satis enim est, quod legatum relictum per duos, vel tres testes probari, vel aliter possit. Ratio est, quia licet alias legata pendeant a Testamento, & hæredis institutione, ita, ut si Testamentum corruat, etiam legata tanquam accessoria corruant, & invalida fiant *l. ex Testamento; 29. C. de Fideicommiss. l. ult. §. Illud, C. de Codicill. l. Si nemo; 9. C. de Testam. Tutel.* Si tamen defunctus, nudis verbis, seu nuncupative, absque hæredis institutione, nullove Testamento, vel Codicillo facto, legata reliquit, ea præstari debent; quia sic legans, censetur intestatus velle decedere, & ipsius hæredis ab intestato succedentis fidei committere, ut talia legata solvat, *l. Si quis; 3. in princ. ff. de jure Codicill: Abb. in cit. c. Indicante; num. 3.* Et tunc nulla testium solemnitas requiritur, *l. ult. C. de fideicommiss.* sed sufficit, quod de voluntate, ac dispositione defuncti obligantis hæredem ad solvendum legatum undecunque constet, *Gl. in cit. c. V. Nudis verbis Vivian. in Rat. ibid.* Id vero procedit, non tantum in legatis ad pias causas, sed etiam ad profanas, *Abb. in cit. c. num. 2.* & colligitur *ex eodem cap.* in quo legatum argenteæ conchæ relictum libertis, non fuit factum ad piam causam.

LXXXVIII. Cæterum legata ad pias causas relicta in Testamento, non pendent ab ejusdem valore: sed nihilominus præstanda sunt, sive Testamentum ab initio irritum fuerit, ob defectum solennitatum, vel postea irritum fiat, aut rumpatur; quia v. gr. hæres institutus mortuus est, non adita hæreditate, vel quia illam repudiavit, vel ob aliam causam, *& dictum supr. num. 22. h. t.* quæ sententia communiter recepta est, non tantum in terris Ecclesiæ, sed etiam in Imperio Romano, adeoque in utroque foro Ecclesiastico, & Seculari, ut tradit *Abb. in c. Relatum; 11. num. 6. h. t. Covar. in c. Raynaldus; 18. §. 3. num. 11. casu 4. eod. Clarus §. Testamentum, q. 6. & alii.*

LXXXIX. Assertio 2. Si legatum relictum sit loco, vel personæ incertæ, v. g. quia duo eodem nomine appellantur, vel colligi potest ex conjecturis, aut circumstantiis, cui illorum potius Testator voluerit relinquere, tum tale legatum corruit, *l. Si fuerit; 1. l. si quis; 28. ff. de reb. dub. Mol. tr. 2. disp. 197. n. 1.* ubi tamen *n. 2.* ait, in foro conscientiæ tale legatum esse dividendum inter legatarios, secundum proportionem dubii, æquitate naturali id exigente. Verum etsi hoc procedat, spectato Jure naturali præciso, tamen ob bonum publicum, ad litium occasionem tollendam, contrarium statutum est jure Civili, ut notat *Laym. Lib. 3. tract. 5. cap. 11. quæst. 3.*

Excipiuntur legata pia, quæ ob incertitudinem loci, vel Ecclesiæ, cui sunt relicta, non fiunt caduca, ut constat *ex Auth. de Eccles. Titul. §. Si quis in nomine, c. 9. coll. 9.* ubi statuitur, si quis in DEI honorem hæreditatem, vel legatum reliquerit, neque expresserit, cui loco sit applicandum, id erit illi Ecclesiæ applicandum, in qua ille habebat domicilium, id est, suæ Parochiæ. Item si quis Ecclesiam alicujus Sancti instituit hæredem, & in eo loco inveniantur plures Ecclesiæ illius Sancti, neque expressit, cui applicari debeat, ea applicanda erit pauperiori. Quod si in loco, in quo Testator habuit domicilium, non inveniatur Ecclesia ejus nominis, inveniatur vero in territorio, illi applicandum erit legatum, vel hæreditas, alioquin vero, si neque in territorio reperiatur, Parochiæ Testatoris. Hæc tamen omnia intelligi debent, nisi ex conjecturis probabiliter colligi possit, cui illorum voluerit Testator relinquere, cujus voluntas inprimis spectanda est, ut quia frequentius solebat in illa orare, vel in ea sepulchrum sibi constituit. Si vero de voluntate Testatoris nullo modo constet, & Ecclesiæ ejusdem nominis sint æque divites, neque magis urgentes conjecturæ adsint pro una, quam pro alia: tum vel in optione Episcopi erit, legatum applicare illi Ecclesiæ, cui voluerit, vel potius dividendum erit inter illas Ecclesias, *Abb. in cit. c. Indicante; num. 4. h. t. Covarr. ibid. num. 2. Molin. cit. disp. numer. 3. & 4.*

§. III.

Quid sit Falcidia, quomodo deducenda, & quando detrahi non possit?

XC. Assertio 1. Per Legem falcidiam (de qua fit mentio *in c. Raynaldus; 18. in fine, h. t.*) cautum fuit, ne plus legare liceat, quam dodrantem bonorum, hoc est, novem uncias, sive tres partes omnium bonorum, alioqui si ultra legatum fuerit, potest hæres, vel hæredes, si plures fuerint, quartam partem hæreditatis ex legatis detrahere, & retinere, per quod occursum fuit querelæ hæredum recusantium adire hæreditatem, propter nullum, vel minimum lucrum, *pri. c. Instit. de lege falcid. & l. 1. ff. eodem.* Porro Falcidia detrahi potest, non solum a legatis: sed etiam a fideicommissis particularibus, *l. 2. C. Ad leg. falcid.* quia sunt legatis exæquata, *l. 1. ff. de legat. 1.* Imo etiam ex donationibus mortis causa factis, *l. pen. C. eod. & l. 2. C. de mort. caus. donat.*

XCI. Assertio 2. In computanda hac quarta spectanda est inprimis quantitas hæreditatis, sive bonorum defuncti, secundum tempus mortis ejusdem, siquidem tunc hæreditas defertur hæredi tanquam domino, & ad illud tempus aditio retrahitur, *l. Omnis hæreditas; 138. & l. omnia; 193. ff. de R. I.* & tunc etiam cedit dies legati, id est, jus ad legata acquiritur. Quare, sive post mortem Testatoris aucta sint bona illius, hæreditate incerta, & nondum adita, sive diminuta, id non prodest, neobest legatariis, sed accrescit, vel decrescit hæredi, ejusque commodo, vel damno, *§. Quantitas autem, Instit. de leg. falcid. l. In ratione; 30. in princ. l. Cum quo; 56. in princ. l. In quantitate; 73. in princ. ff. eod.* quod si hæreditas ita decrevit post mortem Testatoris, ut hæres non possit quartam detrahere, tunc solida quidem, sive integra legata nihilominus præstare debet hæres, nec quippiam deducere potest: quia tamen non adita hæreditate, legata extinguuntur, nec debentur ab intestato, nisi specialiter Testator hoc voluerit, *l. Eam; 14. C. de fideicom.* neque etiam legatarii cogere possunt hæredem, ut adeat hæreditatem, *l. Eum quod; 14. §. Quare, & l. Cogi; 16. §. Et generaliter, ff. ad SC. Trebell.* ideo coguntur legatarii cum ipso hærede de certa legatorum portione pacisci, ut saltem partem illorum consequantur, *cit. §. Quantitas autem, Mol. tract. 2. disp. 213. num. 6.*

XCII. Præterea priusquam Falcidia detrahatur a legatis, deducendum est omne æs alienum defuncti, *§. Cum autem, Instit. de leg. falcid.* etiam, quod ipsi hæredi debetur, tempore mortis, *l. Qui fundum; 87. §. Si quis, ff. & l. in imponenda; 6. C. eod. Gl. in cit. §. Cum autem, V. Æs alienum,* nisi expresse Testator prohibuerit, *l. Si debitor; 12. ff. eod.* Ratio est, quia legata solvenda sunt ex bonis Testatoris, sed bona non intelliguntur, nisi quæ deducto ære alieno supersunt, *l. Subsignatum, 39. §. 1. ff. de V. S.* quia neque ipsa legata debentur, nisi ære alieno deducto, *l. Circa; 66. §. 1. ff. ad leg. falcid. & l. Successores; 16. C. eod.* Deinde deducuntur impensæ funeris, *cit. §. Cum autem*, & quod in morbum est impensum; cum & illa tanquam debita privilegiata, ante omnia, sint solvenda, *l. 3. C. de Religios. & sumpt. fun.* & aliæ quædam expensæ. His omnibus deductis, imo etiam iis legatis, in quibus Falcidia locum non habet, hæres, si hæreditate adita, inventarium confecit, & legata solvere paratus est, quartam partem, si totius reliquæ hæreditatis, si unicus ex asse est hæres, sive portionis, in qua institutus fuit, si plures sint hæredes, jus deducendi habet, *Molin. c. l. num. 19.*

XCIII. Assertio 3. Plures sunt casus, in quibus cessat detractio Falcidiæ, quos recenset *Gl. fin. in §. ult. Instit. de leg. falcid. Molin. cit. disp. 213. num. 9. & pluribus seqq.* Veluti primo,

mo, quando Testator expresse prohibuit, ne Falcidia detraheretur, non ignarus modi, seu virium patrimonii sui, *Auth. de hæred. & Falcid. c. 2. §. Si vero expressim, Coll. 1. Auth. Sed cum Testator, C. ad leg. falcid.* Non obstat, quod *in c. Raynaldus; 18. in fin. hoc tit.* dicitur, *quod contra voluntatem Testatoris Lex Falcidia inducatur*, & deduci possit. Nam ut constat *ex l. Titia; 86. ff. ad leg. falcid.* non ex voluntate Testatoris: sed potius contra illam, ex legis dispositione introducta est deductio Falcidiæ, præsertim in casu *cit. c. Raynaldus*, voluit Testator, ut res legatæ avunculis suis, sine contradictione, & diminutione, integræ illis darentur, ut notat *Gl. fin. ibid.* ac proinde contra ejus voluntatem fuit, ut retineretur, sive detraheretur ex illis Falcidia: & tamen ex juris dispositione deducenda fuit, nisi Testator expresse prohibuerit. Secundo, non potest deduci Falcidia de legatis ad pias causas, *Auth. Similiter, & ad leg. Falcid. & Auth. de Eccles. Tit. §. Si autem hæres, Coll. 9.* Licet *Pachin. Lib. 5. Contr. c. 17.* plures Leges Civiles adducat, secundum quas detrahi potest Falcidia etiam de legatis piis: monet tamen *Zas. ff. ad leg. Falcid.* in judicando a communi sententia non esse recedendum, quæ negat, a piis legatis Falcidiam detrahi posse. Excipit *Mol. c. l. n. 10. & alii*: nisi causa, vel locus pius sit hæres institutus, ut Ecclesia, Monasterium, vel pauperes, tum enim ejusmodi hæredes detrahere possunt Falcidiam de legatis piis; quia quando duo circa eandem rem æquali gaudent privilegio, cessat privilegium, & servatur Jus commune. Tertio, si hæres intra tempus, & juxta formam a jure præscriptam, inventarium non confecit, non potest Falcidiam detrahere. Quia etsi legata vires hæreditatis excedant, illa hæres integre solvere tenetur. *Auth. de hæredib. & Falcid. cap. 2. §. Hinc nobis, & §. Si vero non fuerit, Auth. Sed cum Testator C. ad leg. Falcid. Mol. c. l. n. 14.* Quarto, si res alicui sit legata, eo modo adjecto, ut alienari non possit: sed perpetuo apud successores ejus, cui relicta est, permaneat, deductioni Falcidiæ non est locus, *Auth. Sed cum, C. eod.* Quinto, si hæres a Judice admonitus, intra annum Testatoris voluntatem executus non fuit, eo elapso, non solum jus detrahendi Falcidiam amittit, sed etiam tota hæreditate spoliari potest, excepta legitima portione, quæ est debita hæredibus suis, & necessariis, *Auth. de hæredib. & falcid. §. His igitur, & §. Hinc nobis, & §. ult. Coll. 1.* quæ tamen lex cum sit pœnalis, non habet locum, nisi post latam sententiam, *Mol. c. l. n. 15.* Sexto, si hæres surripuit, aut negavit, vel detraxit, aut occultavit aliquid de bonis hæreditariis, in pœnam prohibetur ex omnibus legatis Falcidiam detrahere, *cit. Auth. de hæred. & Falcid. Vers. Hinc nobis.* Septimo, cessat deductio Falcidiæ ex privilegio in milite, qui legata reliquit in Testamento jure militari facto, *l. In Testamentis; 7. C. ad leg. Falcid.* plures casus excepti videri possunt apud *Mol. c. l.*

§. 4.

De portione Canonica debita Episcopo ex legatis piis, & quomodo illa legata distribuenda sint?

XCIV. De hac re agitur *in c. Requisisti; 15. h. t.* ubi quæsitum fuit ex Innocentio III. quomodo ea, quæ Testator pro animæ suæ salute in ultima voluntate legavit, inter Episcopum, & Ecclesiam sint dividenda? Ad quod respondet Papa, quod Episcopus regulariter ex his legatis Ecclesiæ factis, debeat, secundum diversas locorum consuetudines, tertiam, vel quartam portionem, seu partem habere. Insuper vero considerandum esse, an Testator legaverit hoc modo; *relinquo istud Episcopo*, an vero sic, *relinquo istud Ecclesiæ*; vel *relinquo Episcopo, & Ecclesiæ* (nempe conjunctim) vel denique, *relinquo hoc Episcopo, & illud Ecclesiæ* (separatim) In primo casu distinguendum est, an Episcopo relictum sit legatum ab extraneo, an a propinquo ejusdem: si ab extraneo, ordinarie præsumendum est, esse relictum, intuitu Ecclesiæ, non personæ: quare hoc casu, Ecclesia Cathedralis potest ex tali legato canonicam portionem petere: quemadmodum, & vice versa, Episcopo competit sua portio, si aliquid Ecclesiæ sit relictum. Quod tamen limitari debet, nisi Testator expresserit, quod velit illud Episcopi tantum esse, & non Ecclesiæ, tunc enim servanda est dispositio testatoria. Secus autem dicendum, si dixerit, quod velit illud esse tantum Ecclesiæ, & non Episcopi: quia privata dispositio testatoris non potest generalem Constitutionem Canonis immutare. Neque huic Constitutioni contrarium est, quod legitur in Canone (*Pontifices; 3. caus. 12. q. 3. qui est desumptus ex Concilio Agathensi, c. 6.*) quod si quid Episcopis, vel cum Ecclesia, vel sequestratim relinquitur, aut donatur, id non quasi proprium, sed quasi relictum Ecclesiæ computari debeat: quia qui ita relinquit, aut donat pro redemptione animæ suæ, & non pro commodo Episcopi, relinquere, aut donare censetur. Nam hoc verum est, si Testator ita separatim leget Episcopo, ut non exprimat, quod velit ad Episcopum tantum, & non ad Ecclesiam pertinere. In secundo vero casu, si legatum relinquatur Episcopo a suo propinquo (usque ad quartum gradum, vel secundum alios, usque ad septimum, *Gl. hic V. a propinquo*) præsumitur relictum esse, non intuitu Ecclesiæ, sed personæ, nisi contrarium probetur: & tunc Ecclesia nihil potest petere ex tali legato, quamdiu Episcopus vivit. In tertio casu, si aliquid relinquatur Episcopo, & Ecclesiæ conjunctim, quod relictum est, inter Episcopum, & Ecclesiam canonice dividendum est. In quarto denique casu, si separatim hoc Episcopo, illud vero Ecclesiæ relinquatur, sive ea æqualia sint, sive inæqualia, reduci debent ad divisionem canonicam inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralem, nisi ambo velint esse dispositione testatoris contenti. Id vero decens est, ut fiat, (etsi non necessarium, *Gl. hic V. Decens est*,) propter ultimæ voluntatis favorem, si fraus, aut dolus nullus intervenerit, & neutra pars nimium defraudetur debita portione. Porro secus dicendum est, si quippiam legetur Episcopo, & aliquo Capellis, vel Monasteriis, vel aliis piis locis; nam hoc casu, quod Episcopo legatur, ejus est præcipuum, una cum Ecclesia Cathedrali, perinde, ac si cuivis alteri legaretur (illudque dividi debet cum Ecclesia Cathedrali, *Gl. hic. V. Legatur*; nihilominus tamen Episcopus de illis, quæ aliis (scilicet Capellis, & Monasteriis) legata sunt, portionem canonicam percipiet, quoniam non est tanta communio, seu conjunctio inter Episcopum, & Capellas, vel Monasteria, quanta inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralem, cui ipse est spirituali conjugio copulatus, ideoque, quæ Episcopus acquirit, non illis, sed Ecclesiæ Cathedrali tantum acquirit.

„ Illud denique observandum est, si quispiam sit Clericus, qui proprium possidere potest, nullam habens prælationem, vel administrationem, seu curam, v. g. Canonicus, eique specialiter aliquid relinquatur, sive a propinquo, sive ab extraneo, illud censetur esse relictum, non intuitu Ecclesiæ, sed personæ, nisi probatio in contrarium afferatur: ideoque ex illo relicto neque Episcopus, neque Ecclesia potest intuitu Beneficiarii, sibi aliquid vendicare. Et hoc intelligi debet, si fraus non intervenerit, quæ si detecta fuerit, patrocinari non debet.

XCV. Pro majore declaratione hujus cap. Notandum primo. Episcopus ex iis, quæ pro salute animæ, Ecclesiis, Monasteriis, vel aliis piis locis intra Diœcesin suam sitis legata, aut mortis causa donata sunt, potest exigere, & detrahere portionem suam canonicam, quæ communiter quidem est quarta pars, *c. Conquerente, 16. de offic. Jud. Ordin. c. Vulterana; 25. & pluribus seqq. caus. 12. q. 2.* In quibusdam autem locis para tertia, *Abb. hoc num. 15.* quandoque vero est media pars eorum, quæ legantur, vel Ecclesiis obveniunt, ut tradit *Gl. hic V. Quartam.* Ratio vero est, quia cum Episcopus sit Caput, & Ordinarius Pastor omnium Ecclesiarum suæ Diœcesis, *c. Cum Episcopus; 7. de offic. Ord. in 6.* ideo non solum, si Ecclesiæ suæ Cathedrali, sed etiam aliis inferioribus Ecclesiis, vel locis piis, v. g. Hospitalibus aliquid relictum sit, pars aliqua, seu portio ex eo ad ipsum spectare debet, *Abb. hic num. 9.* Hæc autem canonica portio Episcopalis in pluribus locis per contrariam consuetudinem spatio 40. annorum cum titulo præscriptam, juxta *c. De quarta; 4. de præscript.* est omnino abolita, vel sine titulo per tempus immemoriale, *Silvest. in summ. V. Canonica portio, q. 2. & 3. de quo etiam dictum supr. Lib. 5. Tit. 31. num. 106.* Ubi autem hæc quarta portio, quæ vocatur etiam mortuariorum, aut funeralium, ante annos 40. solvi solita fuit, etiam posthac solvendam esse, non obstantibus quibuscumque privilegiis, statuit *Concil. Trid. Sess. 25. c. 13. de refor.*

Notandum secundo, Si Episcopo, vel alteri Prælato, aut habenti administrationem, seu curam alicujus Ecclesiæ, vel loci pii, aliquid legatum sit, aut mortis causa relictum, censendum est, esse legatum pium, adeoque intuitu Ecclesiæ relictum fuisse, etiamsi expresso tantum nomine proprio Prælati, vel Administratoris ei sit relictum, *Gl. hic V. Nec est, & Abb. num. 23. Mascard. de probat. concl. 967. n. 2. & 4.* Excipe, nisi ex conjecturis appareat contrarium, ut quia legatum factum est Episcopo, vel Prælato sanguine conjuncto, vel etiam valde amico, seu familiari ipsi Testatori; tunc enim intuitu personæ, & non Ecclesiæ illud relictum fuisse, censeri debet, etiamsi sub nomine appellativo Dignitatis, vel Officii ei sit relictum, *Abb. hic n. 8. & 24. Covarr. ibid. n. 1. & 7. Mascard. c. l. n. 6.* Quamvis vero hæc præsumptio sit juris, non tamen est de jure, adeoque probationem in contrarium admittit, eaque per contrarias conjecturas fortiores, & magis urgentes elidi potest, ostendendo, quod etiam a propinquo, vel valde amico Episcopo, aut alteri Prælato, vel Administratori, non personæ, sed Ecclesiæ intuitu, legatum sit relictum, *cit. c. Requisisti*; & sumitur *ex c. Litteras; 13. de præsumpt.* Tales conjecturæ sunt, si v. g. propinquus exprimat, se legare Episcopo, vel alii Clerico administrationem habenti, ob salutem animæ suæ, vel ob favorem Ecclesiæ, aut si legaret ei, v. g. sacrum calicem, tunc enim ratione causæ, vel qualitatis rei legatæ, etsi propinquus sit, præsumitur contemplatione Ecclesiæ reliquisse, *Masc. c. l. n. 9. & 11. Barb. in Collect. in cit. c. Requisisti; n. 4.* Contra vero, si quis etiam extraneus legaret, vel donaret Episcopo, v. g. canem venaticum, vel falconem, ex qualitate rei legatæ, vel donatæ, potest præsumi, quod non contemplatione Ecclesiæ, vel Dignitatis, sed personæ res sit relicta, *Abb. hic num. 20.* Quod autem dictum est, si quid legatum, vel mortis causa donatum sit Episcopo, vel alii Clerico administrationem habenti ab extraneo, censeatur intuitu Ecclesiæ esse relictum: si vero a propinquo, intuitu personæ, id etiam ad donationem inter vivos ob parem rationem extenditur, *Abb. c. l. num. 25.*

Notandum tertio. Si Episcopo quidpiam intuitu Ecclesiæ, aut ratione Episcopalis Dignitatis legatum, aut mortis causa sit donatum, portio aliqua ex eo debetur Ecclesiæ Cathedrali, non item aliis Ecclesiis inferioribus, non Cathedralibus; quia nimirum Episcopus majorem conjunctionem habet cum Ecclesia Cathedrali, quam cum aliis inferioribus Ecclesiis sibi subjectis. At vero si inferiori Ecclesiæ aliquid legatum sit, vel mortis causa relictum, etiam portio aliqua ad Episcopum pertinet, tanquam ad Caput, & Pastorem ejusdem, ut patet ex dictis.

XCVI. Notandum quarto. Si aliquid sit legatum, vel mortis causa relictum Ecclesiæ tantum, excluso Episcopo, nihilominus ex eo Episcopus portionem canonicam exigere potest;

potest; quia hæc portio est debita Episcopo ex dispositione Canonis, seu Juris publici, cui per privatam hominis dispositionem derogari non potest, *arg. l. Jus publicum*; 38. *ff. de pact.* ideoque Testator non potest aliquid Ecclesiæ relinquere, ea conditione ut Episcopus inde suam portionem accipiat, *Abb. hic n.* 21. ubi *n.* 22. ait: fundatorem Beneficii non posse statuere, ut institutio, vel confirmatio ad alium pertineat, quam ad Episcopum, vel eum, ad quem secundum Canones pertinere debet; at vero potest, vice versa, Episcopo aliquid legari, vel donari mortis causa, ita, ut ad eum solum pertineat, & nihil ad Ecclesiam; quia sicut alteri cuilibet legari, vel donari potest, ita & personæ Episcopi, & contemplatione illius tantum, non vero Ecclesiæ, nullibi enim jure cautum reperitur, quod ex eo, quod relictum ust personæ Episcopi, debeatur portio Ecclesiæ, sed potius innuitur contrarium, ut patet de eo, quod relictum est Episcopo a propinquo, *Abb. c. l. Gl. hic V. Secus autem.*

Notandum quinto. Si Canonicis Capitularibus seorsim, & personaliter quippiam legetur, vel mortis causa relinquatur, tum intuitu personæ relictum censetur, adeoque Episcopus nullam inde portionem percipere potest, dummodo id non fiat in fraudem: Sin autem Canonicis conjunctim, seu Capitulo quippiam relinquatur, tunc intuitu Ecclesiæ id relictum esse, censeri debet, ideoque Episcopus propter unionem Capitis cum Corpore portionem suam habere debet, *Imol. in cit. c. requisisti*; *n.* 30. *arg. l.* 2. *ff. de reb. dub.* & *ibi Bart.* n. 3. ubi dicitur, quod legatum relictum Civibus (conjunctim scilicet, non personaliter, seu seorsim singulis) Civitati, seu Universitati relictum videatur. Videri potest *Gl. in c. Pontifex*; 3. *caus.* 12. *q.* 3. *V. Ab extraneis*, & *in cit. c. Requisisti, V. Nec est.*

Notandum sexto. Si quid Clerico, seu Beneficiario seculari, qui proprium habere potest, sed nullam habet prælationem, vel administrationem Ecclesiæ, sive a propinquo, sive ab extraneo legetur, aut mortis causa relinquatur, v. g. Titio Canonico, censetur legatum, non intuitu Ecclesiæ, sed personæ factum, nisi ex conjecturis contrarium probetur, & idcirco ex illo, nec Episcopus, nec Ecclesia potest, dum is vivit, sibi aliquid vendicare, *cit. c. Requisisti, in fine*, & *ibid. Abb.* n. 13. *Bart. in cit. l.* 2. *n.* 1. *Masc. cit. conclus.* 967. *num.* 12. & 13. Sed post mortem illius Canonici, vel Beneficiarii, si intestatus decedat, & propinquos non habeat, in hoc, sicut & in aliis bonis ejus, succedit Ecclesia, *c.* 1. *de success. ab intest. c. ult. caus.* 12. *q.* 5. *Gl. fin. in cit. c. Requisisti*. Aliud vero dicendum de iis, quæ legantur, vel donantur Religiosis, qui proprium habere non possunt; ea enim censentur relicta, vel donata Ecclesiæ, seu Monasterio, eique acquiruntur, *l. DEO* 53. §. *Hujus autem*; *C. de Episc. & Cler. Bart. in cit. l.* 2. *in fine, Masc. c. l.* n. 23.

XCVII. Præterea in *c. Officii*; 34. *h. t.* quæsitum fuit ex „Innocentio III. Si quis in Testamento reliquit Episcopo suo propriam portionem, & alia multa Monasteriis, vel aliis, utrum Episcopus, non obstante, quod propriam portionem ex Testamento est consecutus, etiam Legitimam, seu Canonicam portionem ex aliis piis legatis, seu relictis in illo Testamento petere possit? Ad hoc respondet Papa, si Testator propriam portionem aliquam legavit Episcopo, cum ea conditione, ut illa sola esset contentus, & Episcopus acceptavit, non potest Canonicam portionem ex aliis piis relictis accipere; quia per hoc aliis renunciasse videtur. Si vero Testator portionem Episcopo absolute reliquit: tum nihilominus portionem sibi debitam ex aliis legatis, ac relictis petere potest. Sin autem constet, quod Testator in fraudem, modicum quid pro mortuario seu funeralibus constituerit, ut in cæteris Episcopus Canonica portione privaretur, nihilominus Episcopus ex aliis piis relictis portionem a Canone constitutam (*c. In nostra*; 10. *de sepult.* & *c. ult. h. t.*) exigere potest; quia dolus, & fraus alicui patrocinari non debent, salvis tamen privilegiis, quæ quibusdam Regularibus a Rom. Pontifice sunt concessa, de quibus infra *Tit. de sepult.*

XCVIII. Hinc patet, quod tria asserantur in hoc cap. Ratio primæ assertionis est, quia quilibet juri suo, seu favori renunciare potest; si ergo Episcopus portionem sibi legatam, ea conditione, ut illa sola contentus, portionem Canonicam, quæ ipsi ex funeralibus, & similibus piis legatis debetur, petere nolit, acceptavit, per consequens portionem Canonicam ex aliis piis relictis Episcopus petere non potest, quippe cum illi renunciarit. Ratio secundæ assertionis est, quia Episcopus portionem sibi absolute legatam accepit ex voluntate Testatoris: alteram vero ex piis legatis, & funeralibus accipit ex Constitutione Canonis a legatariis, seu Ecclesiis, quibus aliquid legatum est, vel mortis causa relictum, ac proinde dum Episcopus portionem sibi absolute legatam acceptat, non potest censeri, alteri portioni, quæ sibi, & aliis piis relictis debetur, renunciare; cum renunciatio sit stricti juris, neque sine necessitate asserenda sit.

Sed neque quando Testator portionem aliquam absolute reliquit Episcopo, potest dici, quod illam reliquerit, animo compensandi cum portione debita ex aliis relictis, seu legatis, eo quod quando debitor aliquid reliquit suo creditori, videtur in dubio relinquere, animo compensandi debitum, *arg. l. Cum dotem*; 22. §. *Si pater, ff. solut. matrim.* ubi dicitur, quod si pater tenebatur dare dotem filiæ, & aliquid ei reliquit in Testamento, non potest filia petere integrum legatum, & dotem, quia legasse videtur, animo compensandi dotem debitam. Nam respondetur, quod Testator non est debitor Episcopi, nec voluntarius, nec necessarius; quia portio Canonica non debetur illi a testatore: sed ab Ecclesiis, quibus legatum est relictum, ut patet *ex c. Requisisti*; 15. *h. t.* Quare si Testator aliquid absolute reliquit Episcopo, non potest dici, quod reliquerit, animo compensandi debitum, cum ipse non sit debitor Episcopi, si ergo vult compensationem fieri, debet id exprimere, & legare, adjecta conditione, seu pactu, ut Episcopus sit contentus portione legatu, ut patet ex prima parte hujus cap. *Abb. hic n.* 4. Confirmatur *ex l. unic.* §. *Primum itaque, Vers. Sciendum, C. de rei uxor. act.* ubi dicitur, si maritus absolute legavit uxori, quod censendus non sit reliquisse, animo compensandi dotem, quæ matrimonio soluto, ex Lege ipsi restitui debet: sed quod utrumque petere possit, nisi aliud exprimatur in Testamento.

Denique quod ad tertium assertum attinet, si Testator plura reliquit Ecclesiis, sed tali modo, ut portio Canonica ex illis Episcopo non debeatur; quia v. g. non pro animæ salute, sed pro servitio sibi ab Ecclesia præstito reliquit, vel ex alia causa, in qua portio canonica non debetur Episcopo: constet autem, ipsum hoc in fraudem fecisse, ut Episcopus defraudetur portione illa canonica tunc nihilominus illa Episcopo ex talibus relictis dari debet, prout habetur *in c. ul. h. t.* & tradit *Innoc. in cit. c. Officii*; *in fine*, & ex mox dicendis patebit.

XCIX. Postremo *in c. De his*; 20. & *ult. h. t.* enumerantur quædam legata pia, ex quibus non solvitur canonica portio Episcopo, aut Ecclesiæ Parochiali, nam ut ibidem „dicitur: Ex his, quæ pro ornamentis Ecclesiæ, vel pro Fabrica, aut luminibus, aut pro Anniversario, septimo, vigesimo, tricesimo die, aliisque ad perpetuum cultum Divinum pertinentibus legantur Ecclesiis, vel aliis piis locis (v. g. Xenodochiis Episcopi auctoritate erectis) Canonica portio deduci non debet; dummodo non in fraudem talia legata fiant, ut Episcopus, vel Ecclesiæ Parochialis sua portione debita defraudetur. Nam tunc ea portio etiam ex prædictis legatis detrahenda esset. Consentit *c. Ex parte*; 31. *de V. S.* Ratio cur de hujusmodi legatis, vel relictis non deducantur portiones canonicæ, est favor Religionis, & reverentia Divini cultus, *Gl. fin. hic.*

C. Prædictis addendum primo, si Testator nihil reliquit Ecclesiis, vel aliis piis locis, nullam portionem potest Episcopus petere, nec ipse tenetur aliquid legare Ecclesiæ pro Canonica portione; cum id nullo jure sit expressum, *Abb. in cit. c. Officii*; 14. *h. t.* Secundo, de iis, quæ Monasteriis, Ecclesiis, vel aliis piis locis donata sunt inter vivos, nulla portio debetur Episcopo; quia Canones supra allegati tantum loquuntur de relictis in Testamento, vel alia ultima voluntate, *Gl. fin. in c.* 1. *de statu Monach. Abb. in cit. c. Requisisti* n. 17. *h. t. Molin. tract.* 2. *dis.* 215. *n.* 2. Tertio, non potest Episcopus petere portionem canonicam ab Ecclesiis, vel Monasteriis intra ejus Diœcesin sitis, sed ab ejus jurisdictione exemptis, ut dictum supra *Lib.* 1. *Tit.* 31. *num.* 106. etsi contrarium spectato jure antiquo, non sit improbabile, ut docet *Hostiens. in summ. Tit. de sepult. num.* 15. *Laym. Lib.* 3. *tract.* 5. *c. ult. n.* 13. tum quia *in cit. c. Offic.*; *h. t.* & *c. Constitutum*, 60. *junct. Gl. V. Tertium, caus.* 16. *q.* 1. indistincte dicitur, tertiam, aut quartam ex ejusmodi obventionibus Ecclesiarum intra Diœcesin sitarum Episcopo deberi; tum quia S. Pontifex per privilegium exemptionis non censetur derogare solitis Episcoporum obventionibus, nisi id exprimat, *arg. c. Dudum*, 31. *de decim. in fine*, ub *Gl. V. Nullatenus*, ait, nunquam enim censetur derogari juri alterius, nisi id exprimatur.

S E C T I O V.

De Executione Testamenti, & aliarum ultimarum voluntatum.

§. I.

Quis possit, & esse debeat Executor Testamenti, vel alterius ultimæ voluntatis?

Præmittendum, Executores Testamentorum alii ab ipso Testatore dantur in Testamento, & vocantur Testamentarii Executores: alii dantur a Jure, sive Lege, qui Legitimi vocantur: alii denique a Judice, seu Magistratu constituuntur, & hi Dativi appellari solent, sicut de Tutoribus jura loquuntur.

CI. Assertio 1. Si nullus Executor sit nominatus a Testatore, executio Testamenti, vel alterius ultimæ voluntatis pertinet ad hæredes Testatoris defuncti, etiam quoad legata pia ut colligitur *ex c. Nos quidem*; 3. *ibi. famina ejus herede*, & *ibid. Abb. not.* 1. & *ex c. Si heredes*; 6. *h. t.* Excipiuntur ea, quæ pro redemptione captivorum, vel pauperum alimentis sunt relicta: horum enim executio non ad hæredes, sed ad Episcopum loci (originis, vel domicilii testatoris) tanquam patrem pauperum, & miserabilium personarum spectare debet, si nullus alius Executor sit designatus, ut patet *ex l. Nulli*; 28. & *ibi. Gl. V. Oritur C. de Episc. & Cleric. junct. Auth. de Ecclesiast. Tit.* §. *Si quis ædificationem*, *c.* 10. *collat.* 9. *Abb. in cit. cap. Nos quidem*; *n.* 4. & *Covarr. ibid.* num. 8. *bit. Molin. tract.* 2. *de just. dis.* 247. num. 2. & 3. spectanda tamen est in hac re cujusque loci consuetudo, *Laym. Lib.* 5. *tract.* 5. *c. c.* 11. *q.* 1.

CII. Assertio 2. Executores Testamenti constitui possunt a Testatore, unus, vel plures, sive ex hæredibus, sive ex aliis extraneis, *Molin. c. l. num.* 6. & non tantum mares, sed etiam fœminæ, ut colligitur *ex cit. c. Nos quidem*; *h. t.* & *l. A filio*; 15. *ff. de aliment. legat.* Quod si uxor a priore marito executrix sit constituta, non ideo amittit jus exequendi, quod ad secundas nuptias transeat, ut post *Bart.* docet *Covarr. in c. Tuæ* 17. *h. t. num.* 3. *Molin. c. l. n.* 13. & 14. sed & minor XXV. annis Executor Testamenti esse potest, modo XVII. annos excesserit; quia hæc ætas sufficit, ut quis sit Procurator ad negotia, *c. Quia generaliter*, 5. §. *fin.*

Jn. de procur. in 6. Cothar. c. l. n. 4. Mol. c. l. n. ult. Denique non tantum Laici, sed etiam Clerici, imo & Religiosi executores Testamenti, etiam ad causas profanas conditi, esse possunt, ut colligitur *ex cap. Tua*; 17. & *c. Joannes*; 19. *h. t.* quia exequi justam voluntatem defuncti, inter pia opera numerari solet; ut infra dicetur. Et possunt constitui executores etiam Laici, & Clerici, vel Religiosi simul, sive Testator sit Clericus, sive Laicus; nam licet alias in uno eodemque officio non debeat esse dispar professio, *c. In nova*; 12. *caus.* 16. *q.* 7. id tamen non procedit, quando, qui diversæ professionis sunt admittuntur ad aliquid agendum, non ut Collegium, vel ut Corpus unitum: sed ut singuli, ac diversa Capita, tum enim non obstat, quod diversæ professionis sint, modo utraque professio per se sit habilis ad id agendum, *Jo. Andr. in c. pen.* n. 19. *h. t. & Silvest. V. Testamentum*; 2. *q.* 1. *dicto* 2. & 4.

CIII. „ Assertio 3. Si pluribus a testatore simpliciter (sine clausula, ut ipsi, vel eorum alter procedat, aut si non omnes) deputatis executoribus, unus eorum sit mortuus, vel in remota Regione degens (vel ob aliud impedimentum) non possit, aut etiam nolit exequi, ne testatoris voluntatem diu impediri, vel nimis differri contingat, tum potest alter, vel alius deputatus Officium executionis injunctæ libere exequi, nisi Testator aliud expresserit, ut quia vetuit, ne unus sine altero ad executionem procederet, prout statutum habetur *in c. Religiosus*; 2. §. *Sane junct. Gl. V. Expresserit, h. t. in* 6.

Idque procedit, non tantum si duo executores sint constituti: sed etiam si plures, v. g. tres, quatuor, quinque, aut sex, pari, vel dispari numero; tunc enim unus etiam solus, si omnes cæteri sint impediti, aut exequi recusent, potest ad executionem procedere, ut docet *Francus in cit.* §. *Sane*, n. 5. *Versic. Tu adverte, h. t. in* 6. quia Textus indefinite loquitur, non de duobus tantum, sed pluribus, nempe quod si plures deputati sint executores, & unus illorum exequi non possit, vel non velit, alius exequatur; ne voluntas testatoris impediatur, vel diu differatur, quæ ratio generalis est, & locum etiam habet in hoc casu.

CIV. Hinc præterea colligitur primo, quod mors, & remota absentia æquiparentur, quoad tribuendam potestatem propter impedimentum alterius, ut notat *Franc. in cit.* §. *Sane*, n. 2.

Colligitur secundo, si impedimentum non sit diuturnum, ut quia absens Executor non longe distat, debet is vocari, & exspectari, & si in termino assignato non venerit, potest procedere ad executionem qui præsens est, & non impeditus. Si vero remotus sit (quod arbitrio boni viri determinari debet) vel nolit exequi, etsi posset, non debet vocari, nec expectari: sed statim ad executionem alter procedere potest, *Gl. in cit. c. Sane, V. In Remotis, junct. Gl. Marg. lit. F. & Franc. num.* 3. *vers.* 4. idque statutum est; quia interest Reipublicæ, ut voluntates defunctorum executioni mandentur, *l. Vel negare*; 5. *ff. quemadm. testam. aperiant.*

Colligitur tertio, quamdiu unus ex deputatis executoribus vult, ac potest exequi voluntatem defuncti, licet alii nolint, vel non possint exequi, Episcopus non potest se immiscere, nec in locum eorum alios executores substituere, *Franc. in cit.* §. *Sane nu.* 4. ubi addit, quod inter executores quoad eorum officium jus accrescendi habeat locum, nisi Testator id expresse prohibeat, ut patet *ex eod.* §.

CV. Porro quod dictum est, pluribus executoribus simpliciter datis, non posse unum exequi sine altero, vel aliis, nisi ille, vel illi nolint, vel non possint exequi, id non habet locum, si executio alicujus rei sit certa, & expedita, ut quia Testator dixit, Titio pauperi lego centum, tunc enim unus solus potest exequi, & solvere legatum sine altero, etiam si hic prohiberet; quia non refert, per quem fiat mera executio facti: si vero executio, vel modus exequendi sit incertus, tunc unus, sine altero, non debet exequi, quando non sunt dati executores in solidum, ut singuli seorsim exequi possint. Quod si hoc casu sint discordes in relictis ad pias causas, Episcopus, in profanis vero, Judex loci litem dirimat, *Franc. c. l. nu.* 5. Similiter si Executor datus sit ad rem certam, & in certo loco executioni mandandam, potest is eam alteri committere, & per alium tanquam Ministrum exequi, *arg. cap. Is cui*; 25. *de offic. deleg. in* 6. aliquin vero per ipsum, & non per alium executio fieri debet, *arg. c. Tua*; 17. *ibi: Per manus eorum, h. t. & l. Nulli*; 28. *ibi: Pro sua conscientia, C. de Episc. & Cleric.* idque quia fides, & industria personæ est electa, *Jo. Andr. in cit. c.* 2. §. *Sane*, n. 6. *h. t. & ibid. Anchar. q.* 3.

§. II.

Quo pacto Religiosi possint esse Executores Testamentorum?

CVI. Assertio 1. Religiosi possunt esse Executores Testamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, sive ad pias, sive etiam ad profanas causas: sed non nisi cum licentia sui Superioris, prout statuitur *in c. Religiosus*; 2. *h. t. in* 6. *in princ.* ubi dicitur: Religiosus (sive Monachus sit, sive Canonicus Regularis, Ordinis mendicantis, vel non, *Gl. hic V. Religiosus*,) ab aliquo (Clerico vel Laico, *Gl. ibid. V. ab aliquo*) in sua ultima voluntate deputatus Executor, non potest, cum velle, & nolle non habeat, hujusmodi officium suscipere, vel exequi, nisi a suo Superiore, petita super hoc licentia, & obtenta. Idem habetur *in Clement. unic. h. t.*

Quod autem Religiosi executores esse possint, etiam ad legata profana, cum licentia Superioris, patet ex eo; tum quia Textus allegati generaliter, & indistincte loquuntur de executione ultimæ voluntatis: tum quia tale officium, etiam circa causas profanas, est opus pietatis, & misericordiæ, ideoque Religiosum non decet, *Gl. in cit. c.* 2. *V. Obtenta*, & *ibid. Franc. num.* 2. *Sanch. Lib.* 6. *moral. c.* 11. *num.* 8. Idque approbat consuetudo, quæ tolerari potest, dummodo per hoc Religiosi non abstrahantur a servitio Divino, *Jo. Andr. in c. pen. num.* 18. *h. t.*

CVII. Limitatur autem dicta Assertio primo, ut solum procedat de Religiosis claustralibus, qui enim extra claustra degunt, & alicui Beneficio perpetuo, seu Ecclesiæ seculari sunt addicti, possunt, sine Superioris licentia, hoc munus obire; quia non sunt sub Abbatis, seu Prælati obedientia, ideoque in illis cessat ratio prohibitionis, cum proprium habeant velle, ac nolle, *Gl. in cit. c.* 2. *in princ. V. Religiosus*, & *ibid. Franc. num.* 5. *Sanch. c. l. n.* 4.

Limitatur secundo, nisi sit ipse Superior Religionis, v. g. Abbas, Prior, vel Quardianus; is enim potest, absque Superioris sui, v. g. Provincialis, vel Generalis licentia, munus Executoris suscipere, & exercere, quia hujusmodi Superiores possunt uti omnibus facultatibus, quas subditis suis concedere possunt: nisi aliud sit in aliqua Religione statutum, vel consuetudine inductum, *Silvest. V. Testamentum*; 2. *q.* 2. *dicto* 1. *Molin. cit. disp.* 247. *num.* 9. *Sanch. c. l. num.* 5.

CVIII. Assertio 2. Superior, qui licentiam dare potest Religioso, acceptandi munus Executoris Testamentarij, in Religionibus exemptis, est Prælatus Ordinis, & quidem etiam immediatus, nisi consuetudo, vel Constitutiones Ordinis præscribant, ut hæc licentia a solo mediato Superiore sit petenda, *Franc. in cit. c.* 2. in *princ. in* 6. *Sanch. c. l. n.* 15. & 16. quomodo in Societate Jesu nullus Superior, præter Præpositum Generalem, hanc licentiam concedere potest, ut constat *ex Constitut. par.* 6. *c.* 3. §. 7. *in declarat. lit. B.* In Religionibus vero non exemptis hanc licentiam dare potest, non tantum, Prælatus Ordinis: sed etiam Episcopus, quippe qui Prælato Conventuali Superior est: præsertim si Prælatus, seu Superior Ordinis sit mortuus, quam etiam dare potest, Episcopali Sede vacante, Capitulum, seu Conventus, si succedat in jurisdictione Prælati, vel Administrator, juxta constitutiones cujusque Ordinis, *Franc. c. l. n. ult. Sanch. n.* 19. & 20. Porro etsi Superior possit licentiam subdito concessam, ut possit obire munus Executoris, revocare, etiam re non amplius integra, ita, ut Religiosus non possit ulterius progredi, sed teneatur obedire; illicite tamen agit, si sine legitima causa eam revocet, quia injuriam infert ijs, quorum interest rem cœptam ad finem perduci, ideoque cogi potest non revocare, *Silvest. c. l. q.* 2. *dicto* 2. *Mol. cit. disp. num.* 10. *Sanch. c. l. num.* 10.

CIX. Ubi præterea quædam addenda sunt, & notanda. Primo. Gesta a Religioso, qui sine licentia Superioris, munus exequendi suscepit contra prohibitionem Canonum, sunt valida; quia adest sufficiens voluntas, & consensus Testatoris, & Executoris, spectato jure naturali: & licet Canones prohibeant, non tamen irritant executionem factam, *Sanch. cit. c.* 11. *Laym. cit. c.* 12. *n.* 5. quia quamvis Religiosus licite non possit aliquid velle, vel nolle, sine licentia Superioris, habet tamen consensum, vel dissensum naturalem, qui sufficit ad valorem actus, dum in nullo jure irritatur; licet contrarium probabiliter teneant, *Franc. in cit. c.* 2. *num.* 2. *Silvest. c. l. q.* 2. *dicto* 3. *Molin. cit. disp. num.* 9.

Notandum secundo. Etsi *Gl. in Clem. un. V. Obtenta, h. t.* & *Franc. in c.* 2. *n.* 3. & *alij*, velint, expressam licentiam Superioris requiri, ad acceptandum munus Executoris, probabilius tamen est, sufficere tacitam, ut docet *Silvest. c. l. C. Sanch. cit. c.* 11. *n.* 11. quia licentia potest expresse, & tacite concedi, & obtineri.

Notandum tertio. Religiosus Executor jussus legatum pauperibus, vel in causas pias erogare, potest illud applicare suo Monasterio pauperi, sicut etiam Beneficiatus suæ Ecclesiæ; quia sufficiens est distinctio inter dantem, & accipientem, vel etiam suis consanguineis indigentibus, etiam filijs illegitimis: imo etiam sibi ipsi, si vere pauper sit, illud applicare potest, aut paupertas postea ipsi superveniat, vel tempore conditi Testamenti erat ignota Testatori; quia tum eam eleemosynam censetur largiri, non tam ipse distributor, quam defunctus. Si vero paupertas Executoris fuit cognita Testatori, verisimile est, si voluisset partem legati, vel eleemosynæ ipsi applicari, id explicasset, *Silvest. c. l. dicto* 5. *Sanch. c. l. n.* 54. & 55. *Laym. cit. c.* 12. *n.* 6. & 7.

CX. Assertio 3. Religiosi, etiam exempti, Executores Testamentorum constituti, debent rationem reddere Ordinarijs locorum, & ab ipsis, si circa id delinquerint, puniendi sunt, prout statuitur *in Clement. Religiosis unic. h. t.* „ ubi dicitur, si Religiosi, etiam exempti, ad executionem „ cujuslibet ultimæ voluntatis, (sive sit Testamentum, sive „ Codicillus, sive donatio causa mortis, *Gl. hic V. Cujuslibet*, „ *in addit.*) sint deputati, circa talis officij executionem „ (quod non possunt, nisi a superiore suo petita & obtenta „ licentia suscipere) etiam si Prælationis officio fungantur, „ tenentur locorum Ordinarijs debitam reddere rationem, „ quam etiam ipsi Ordinarij locorum de susceptæ executionis officio, absque fraude, seu dolo, vel negligentia exigere debent, eosque etiam, si circa id deliquisse „ repererint, punire poterunt, non obstante quocunque „ privilegio.

CXI. Hinc colligitur primo, quod hæc Constitutio habet locum in Religiosis etiam exemptis, non autem in Clericis secularibus exemptis: licet eadem subsit ratio, quorum exemptioni non derogatur per hanc Constitutionem; quia cum sit odiosa, ac pœnalis, non debet extendi ad personas non expressas, *Gl. hic V. Tales*, ubi rationem impulsivam hujus prohibitionis dat: quia Religiosi plus in hoc delinquebant, quam Seculares, *Abb. ibid. n.* 8. ubi tamen addit, quod Clerici seculares non exempti debeant reddere rationem locorum ordinarijs, cum illis subsint.

Colligitur secundo, hæc Constitutio loquitur de Religiosis Claustralibus: nam non Claustrales, qui alicui Ecclesiæ seculari

seculari esemptæ a jurisdictione Episcopi sont præpositi, non Episcopo, sed ipsi Papæ, vel ejus Legato, vel legitimo suo Superiori rationem reddere tenentur, *Sanch. cit. c. 22. e. 23. & dictum supra.*

Colligitur tertio, nomine Ordinariorum hic comprehenduntur, non tantum Episcopi Diœcesani: sed etiam alii Ordinarii inferiores, qui quasi Episcopalem jurisdictionem habent, quibus etiam a subditis Clericis ratio de executione facta, reddenda est, *Gloss. hic Vers. Locorum Ordinarius, & Abb. num. 9.*

Colligitur quarto. Religiosi debent rationem reddere Ordinario, etiamsi non petat, *Gl. hic V. Exigere*, & etiamsi Testator eos liberaverit, *Abb. hic n. 10.* & pœna imponenda hujusmodi executoribus, est arbitraria, cum certo jure non sit statuta, *Gl. pen. hic, & Abb. in fine.*

CXII. Porro Fratribus Minoribus de observantia omnino prohibitum est, esse Executores Testamentorum, ita, ut neque eorum Superiores dispensare seu licentiam eis dare possint: tametsi præbere possint consilium circa Testamenti executionem, prout habetur statutum *in Clemene. 1. §. Cumque dicti Ordinis Professores, de V. S.* ubi etiam ratio prohibitionis affertur; quia pro nulla re temporali possunt in judicio experiri: Executoris autem munus sæpe expediri, & rite obiri non potest sine litigio. Potest tamen Testator præcipere Executoribus, ut ad executionem non procedant, nisi petito consilio a FF. Minoribus, quamvis illud sequi non teneantur, nec ad hoc ipsi Executores cogi possint, *Silvest. V. Testamentum; 2. dicto 6. Molin. cit. dis. n. 12.*

§. III.

Utrum Executor designatus a Testatore compelli possit ad acceptandum, & exequendum, & per quem?

CXIII. Assertio 1. Is, cui a Testatore munus Executoris, sive ad pias, sive profanas causas demandatum est, non cogitur, illud suscipere: postquam tamen suscepit, cogitur jussa defuncti implere, prout aperte colligitur *ex c. Joannes; 19. & ibi Gl. pen. h. t.* nam etiam mandatum non suscipere cuilibet liberum est, susceptum autem consummandum est, sive implendum, ut dicitur *in §. Mandatum, Instit. de mandat.* non autem requiritur expressa, sed sufficit etiam tacita acceptatio, quæ ex facto aliquo cognosci potest, ut si actum aliquem illius muneris exerceat, vel si literas, in quibus officium Executoris ipsi demandatum est, scienter accepit, neque contradisit, aut contra protestatus est, *arg. Clement. 2. de procurat.* & tradit *Bart. in l. Tutius; 24. ff. de constit.* Secus autem est, si quis præsens sciat, se esse executorem constitutum Testamenti, & taceat; non enim ideo censetur acceptasse munus Executoris, nisi sit propinquus, vel amicus Testatoris, *Abb. in cit. c. Joannes; c. 3. h. tit. & ibid. Covarr. n. 3. & 4. & Mol. tract. 2. dis. 238. nn. 3. & alii Dd. communiter.* Aliquando tamen potest quis compelli ad exequendum, etiam citra acceptationem: nam Episcopus potest Clericum sibi subditum, recusantem acceptare munus Executoris, si ita opus sit, compellere, ad exequenda pia legata, si non, ut Executorem Testamentarium, saltem, ut Delegatum, seu Commissarium suum, *arg. c. Pastoralis; 28. de Offic. deleg. & l. unic. C. quæ pro sua jurisdict. judic. &c.* ubi dicitur, quod & causa, & is, cui delegatur, debeat esse de jurisdictione Delegantis, *Abb. in cit. c. Joannes; n. 3. Silvest. V. Testamentum; 2. q. 3. dicto 1.*

CXIV. Assertio 2. Non tantum Judex Secularis, si hæres, vel Executor sit Laicus: sed etiam Judex Ecclesiasticus Diœcesanus loci, potest, ac debet compellere hæredes, vel Executores Testamentorum, sive Clericos, sive Laicos, ad exequendas ultimas voluntates circa legata pia, prout decernitur *in c. Tua, 17. h. t.* Nam cum Gregorius IX. intellexisset, quod
„ aliqui tam Religiosi, quam Clerici Seculares, & Laici pe-
„ cunias, & alia bona, quæ ab ipsis, secundum defuncto-
„ rum Testamenta, seu ultimas voluntates, ad usus pios ex-
„ pendi deberent, aliis usibus applicare, non vereantur: res-
„ cribit Pontifex cum in omnibus ultimis piis voluntatibus
„ per locorum Episcopos providendum sit, ut secundum de-
„ functorum voluntatem, omnia procedant, & peragantur,
„ licet a Testatoribus id Episcopis fuerit interdictum: id-
„ circo mandat, ut Episcopus loci hujusmodi Executores
„ Testamentorum, monitione præmissa, compellat, ut bo-
„ na ea relicta in prædictos usus pios fideliter, & plene
„ expendant. Idem habetur statutum *in c. Nos quidem; 3. & c. Si hæredes; 6. h. t. & in Auth. De Ecclesiast. Tit. §. Si quis autem pro redemptione, Coll. 9.*

CXV. Porro quamvis *Gl. in hoc cap. V. piis voluntatibus* putet, quod Episcopus non possit se immiscere nec compellere ad exequendum legata, seu relicta non pia, sive profana: contrarium tamen verius est, ut ex communiore sententia docet *Gl. in c. Si hæredes 6. V. Ab Episcopo, h. t. & ibid. Abb. num. 7. Covarr. n. 3.* & rursum *Abb. in relect. c. Cum non esset; 10. n. 33. Molin. dis. 250. n. 5.* Quamvis hæc sententia in praxi in multis Provinciis non sit olim recepta. Quare licet publicatio, seu insinuatio Testamenti, si Testator sit Laicus, fieri debeat coram solo Judice Seculari, etiamsi hæres, aut Executor sit Ecclesiasticus, seu Clericus: tamen compulsio ad exequendas ultimas voluntates, sive circa pia, sive circa profana relicta, aut legata, est mixti fori, & pertinet ad utrumque Judicem, Secularem & Ecclesiasticum, adeoque locus est præventioni, si Testator sit Laicus, *ut tradunt Dd. citati:* idque probatur *ex c. Si hæredes; 6. h. t.* ubi generatim dicitur, quod Episcopus loci, si hæredes (vel alii Executores) jussa Testatoris non adimpleverint, eos compellere debeat, interdicendo omnes res eis relictas, ut vota defuncti adimpleantur, nec ibi distinguitur, utrum jussa defuncti, seu legata pia sint, vel non pia, sed profana, & hæredes, sive Executores Clerici, vel Laici.

„ CXVI. Idem etiam sumitur *ex cap. Joannes; 19. hoc tit.*
„ Nam cum Clericus Ord. de bonis suis (propriis scilicet,
„ non Ecclesiæ, de quibus nihil legare potuisset, *Gloss. hic*
„ *Vers. Piis locis*) per ultimam voluntatem piis locis quæ-
„ dam legasset, Executores constituit Joannem Clericum,
„ & P. Laicum, quibus etiam mandavit, ut creditoribus
„ suis satisfacerent. Quare Gregorius IX. respondit, Exe-
„ cutores istos, post mandatum susceptum, per Diœcesa-
„ num Episcopum cogi debere, ad exequendam ultimam
„ voluntatem Testatoris. Ex quo patet, quod Episcopus loci etiam Laicos Executores compellere potest, ad exequendum, & quidem etiam causis non pias, seu profanas, *Abb. hic num. c. not. 2.* Nam in casu hujus cap. alter Executor erat Laicus, & negotium executioni mandandum erat etiam profanum, ut creditoribus satisfacerent. Idque procedit, saltem si Testator sit Clericus, ut *in casu dicti cap. Joannes;* Ideoque negotium ratione personæ non erat seculare, sed Ecclesiasticum, ut notat *Abb. ibi. num. 7.* & consequenter etiam insinuatio Testamenti coram Episcopo, seu Judice Ecclesiastico fieri debebat. Porro ratio, cur cura executionis etiam in relictis, aut legatis ad causas profanas, & quando hæres, vel Executor est Laicus, ad Judicem Ecclesiasticum, sive Episcopum spectet, est; quia Judex Ecclesiasticus subvenire debet personis miserabilibus, & destitutis omni auxilio, *cap. Super quibusdam, 26. de V. S.* sed defunctus est talis persona, cum ipsemet agere non possit, ut ultima voluntas sua impleatur, ideoque inter personas miserabiles, & auxilio destitutas merito numeratur, ut docet, *Abb. in cit. cap. Si hæredes; num. 7. hoc tit. & in repet. cit. cap. Cum non esset; 10. num 33. eod.*

CXVII. Assertio 3. Quamvis Testator prohibeat in Testamento, ne Episcopus, vel Judex etiam secularis, hæredem, aut executorem negligentem compellat, adimplere ultimam suam voluntatem, nihilominus ea prohibitione non obstante, potest, compellere saltem ad executionem piorum legatorum, ut constat *ex cit. cap. Tua; 17. hoc tit.* Ratio est, quia Testator, cum sit privata persona, non potest tollere, vel impedire publici Juris, sive generalis Legis, aut Canonis dispositionem, *Gloss. ibid. Vers. Interdict.* Si vero Testator prohibeat, ne Episcopus se executioni immisceat, nam vel alium executorem, casu, quo ab ipso constitutus executor sit negligens, ei substituit: & non devolvitur executio ad Episcopum, neque ille se potest immiscere. Vel nullum alium executorem Testator substituit: & tunc executio devolvitur ad Judicem Ecclesiasticum, vel etiam Secularem, non obstante dispositione, seu prohibitione Testatoris, quæ pro non adjecta haberi debet, *Abb. in cit. cap. Tua; num. 6. hoc tit. Molin. tract. 2 dis. 251. numer. 4.* nam voluntas ultima Testatoris est quidem omnino servanda *cap. Ultima, 4. caus. 14. quæst. 2.* sed illa tantum, quæ est rationabilis, & licita, ac secundum Leges, *Gl. in cit. cap. Tua; V. Voluntatem.*

CXVIII. Cæterum prædictis addendum primo, si is, cui aliquid in testamento relictum est, id non exigat, vel non possit exigere, potest, ac debet Judex, sive Ecclesiasticus, sive Secularis, compellere hæredem, vel executorem, ut id solvat, si sit in mora, ut colligitur *ex cap. Nos quidem; 3. hoc tit.* ubi processum fuit ad compulsionem, & executionem ultimæ voluntatis ex mero officio Episcopi: nemine petente, & tradit *ibid. Abb. num. 5. Mol. dit. dis. 251. n. 10. Laym. Lib. 3. tract. 6. cap. 10. nn. 15.* Unde quia FF. Minores non possunt in judicio petere, quæ ipsis Testamento sunt relicta, *cap. Exiit, 3. §. Cæterum cum in eadem regula, de V. S. in 6.* ideo ad officium Judicis spectat, ut ipse hæredes, aut executores compellat, ad ea illis solvenda: & solet interdum Syndicus constitui, qui petat ea, quæ dictis FF. sunt per ultimam voluntatem relicta, *Abb. cit. l. & alii Dd. citt. locis.* Addendum secundo, si dispositio ad pias causas executioni mandari negligatur, potest quilibet de populo querelam deferre, sive ad Ecclesiasticum Judicem, seu Prælatum, sive ad Secularem loci, *l. Nulli, 28. §. fin. C. de Episc. & Cleric. & Auth. de Ecclesiast. Tit. §. Si quis autem pro redemptione, in fine cap. 12. Collat. 9.* Addendum tertio, nomine Episcopi in hac materia onerosa, & jurisdictionis exercendæ comprehenditur quilibet Prælatus Ecclesiasticus, qui in foro externo quasi Episcopalem jurisdictionem exercet, is enim etiam potest, ac debet hæredes, & executores negligentes ad exequendum compellere, & Sede vacante succedit in hac potestate Capitum: quia est officium necessarium, *Abb. in cap. pen. hoc tit. num. 2.* Addendum quarto, Episcopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, curare debent, ut non tantum, quæ ad pias causas per ultimam voluntatem relicta, vel donata sunt, executioni mandentur: sed etiam quæ inter vivos, prout decretum est *in Concil. Trid. Sess. 22. cap. 8. de reform.*

§. IV.

Quando, sive intra quod tempus hæredes, & executores ultimam voluntatem defuncti implere debeant?

CXIX. Assertio 1. Si Testator ipse tempus determinavit, in quo voluntas ejus executioni mandari debeat, tum intra illud tempus ab ipso præfixum, ea implenda est, si fieri possit, ita tamen, ut etiam prius executioni mandari possit; quia talis præventio non censetur esse contra Testatoris voluntatem, *arg. l. Post mortem; 22. C. de fideicomm.* Ubi rogatus post mortem suam restituere hæreditatem alteri, potest etiam ante illam restituere. Currit autem hoc tempus a die scientiæ, & aditæ hæreditatis, juxta *l. 3. §. Si quis hæredi; ff. de statu liber.* ubi dicitur, si hæres dare justos sit intra dies 30. proximos a morte Testatoris, & hæres tardius adierit, numerandos esse a tempore aditæ hæreditatis, & ratio est; quia ante aditam hæreditatem impeditur executio Testamenti,

Abb. in c. c. Nos quidem 3. n. 10. h. t. Covarr. ibid. n. 1. & 3. Silvest. V. Testamentum 2. q. 6. Mol. cit. disp. 251. n. 1.

CXX. Assertio 2. Si a Testatore non fuit præscriptum tempus, ad executionem suæ ultimæ voluntatis, tum si hæres, vel alius Executor, post præviam monitionem, saltem unam, a Judice, sive Ecclesiastico, sive Seculari factam, ut Testatoris impleat voluntatem, illam intra annum non exequatur, eo elapso, potestas exequendi, præsertim circa legata, seu relicta pia, devolvitur ad Episcopum, *Gl. in c. Si hæredes 6. §. Adimpleverint, h. t. Silvest. V. Testamentum, q. 10. dicto 2.* Idque sumitur *ex Auth. De Ecclesiast. Tit. §. Si quis per ædificationem, Coll. 9. & Auth. Hoc amplius, C. de fideicomm. & ex cit. c. Nos quidem 3. h. t.* „ Ubi quidam, condito Testamen„ to, fœminam nomine Theodosiam hæredem instituit, præ„ cipiens de bonis suis Monasterium fundari, quæ tamen „ executionem hujus ultimæ voluntatis protraxit, sive di„ stulit. Quare Papa Gregorius I. hortatur Episcopum lo„ ci, ut dictam fœminam moneat, ad Monasterium, sicut „ jussa est intra annum construendum, sive ædificandum „ vel saltem inchoandum, si opus intra annum commode „ perfici non possit, *Abb. hic n. 9.*) & omnis secundum vo„ luntatem defuncti, sine tergiversatione, exequenda. Quod „ si vero intra hoc tempus, in loco, in quo constitutum „ fuit, vel si ibi non possit, in alio loco, ubi præcepit, „ cum Episcopo visum fuerit, Monasterium ordinare, seu „ ædificare intermittat, tum Episcopus ædificet, & omnia „ loco illi, absque diminutione, assignari curet; quia etiam „ secundum Leges Civiles (*l. Nulli 28. C. de Episc. & Cleric.*) „ decet Episcopum, dilatas defunctorum pias ultimas volun„ tates exequi, & adimplere.

CXXI. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis *Abbas hic n. 21. & Molin. cit. disp. 251. n. 2.* putent, quod si executor legata ad pias causas intra sex menses exequi intermittat, potestas exequendi ad Episcopum devolvatur, id tamen nullo jure expresso probari potest; quia *in Auth. de Eccles. Tit. §. Si autem hæres, V. Si autem legatum c. 32. Collat.* 9. solum dicitur, quod executor, si intra sex menses ab insinuatione, seu publicatione Testamenti numerandos, exequi negligat, seu differat, pœnas ibi expressas incurrat, *de quo §. seq.*

Notandum secundo. In eo non conveniunt Dd. an sufficiat, opus esse inchoatum intra annum, ad hoc, ut executio devolvatur ad Episcopum, etiamsi operis perfectio non diu postea differatur, ut censet *Abb. hic n. 9.* an vero requiratur, ut opus non tantum intra annum inchoetur, sed etiam compleatur, seu perficiatur, ut tradit *Gl. in cit. c. 3. V. Intra annum, Innoc. J. Andr.* & alii apud *Fagnan. ibid. nu. 7.* ita ut hæres, vel Executor opus, v. g. Monasterium, quantum fieri potest, intra annum a die monitionis perficere debeat, nisi aliud tempus Testator præfixerit: quod si opus sit ita magnum, ut intra annum compleri nequeat, tunc justa causa subest, ob quam Episcopus prorogare tempus, sive congruum terminum assignare ad perficiendum opus, potest, *Fagnan. c. l.*

Notandum tertio. Hæres, post aditam hæreditatem, cum primum potest, & cessante legitimo impedimento, sine mora, legata solvere, & alia jussa Testatoris exequi debet; & ad hoc tam ipse, quam executores a Judice cogi possunt, ut colligitur *ex l. Cum res 47. in princ. ff. de legat. 1.* Ubi dicitur, si res legata erat propria Testatoris, & hæres copiam illius habeat, teneri eum statim, & absque ulla mora solvere, *& l. Si domus 71. §. in pecunia: ff. eod.* ubi habetur, si pecunia legata sit, debere solvi intra breve tempus; quamvis hæres, vel etiam executores, ante annum, & quoad legata pia, ante completos sex menses, non incurrant pœnam privationis jure statutam, *Abb. in c. Si hæredes 6. n. 4. & 5. h. t. Covarr. ibid. nu. 3. Silvest. c. l. q. 6. Molin. cit. disp. n. 21.* Porro quamvis hæres, ante aditam hæreditatem, non possit cogi ad solvenda legata non pia; possunt tamen statim, post mortem Testatoris, exigi legata pia: & hæres, vel executor ad ea solvenda cogi; quia hæc legata non pendent ab aditione hæreditatis, *Silvest. citat. loc. quæst. 10. dicto 2. in fine.*

CXXII. Notandum quarto. Etsi valde probabile sit, quod tempus ab homine, vel jure statutum Executori, ad implendum jussa defuncti, sit continuum, ita, ut currat etiam ignoranti, & legitime impedito, quando definitum est, non in odium negligentiæ, sed in favorem, juxta doctrinam receptam, & traditam a *Gl. in c. Statutum 3. V. Numerandum, de præb. in 6.* ut in proposito in favorem eorum, quibus aliquid relictum est in Testamento, præsertim pietatis causa, ne legatis, sive relictis diu carere debeant, & tenet *Durand. in Specul. Lib. 2. part. 2. Tit. de instrum. addit. §. 13. nu. 39.* Contrarium tamen est probabilius, ut docet *Abb. in repetit. c. Cum esses, n. ult. h. t. Covarr. in c. 3. nu. 3. & 4. h. t. & Barb. in Collect. ibid. n. 3.* Nam quamvis currat tempus legitime impedito, vel ignoranti, si sit statutum in merum favorem alterius, non currit autem, si sit præfixum in favorem unius, & in odium alterius: atqui hoc tempus executoribus concessum, non in merum favorem legatariorum est statutum: sed etiam in odium, & pœnam negligentiæ executorum, ut patet *ex cit. c. 3. ibi: implere neglexerit*, negligens autem non est, qui est legitime impeditus. Sicuti si Executor in annum, post admonitionem, exequi neglexit, potestas exequendi ad Episcopum devolvitur, ut dictum; ita si Testator alicui concessit jus eligendi, v. g. Lego centum aureos pauperibus, quos Titius elegerit, eo non eligente intra annum, post factam monitionem, electio ad Episcopum pertinebit; quia utrobique est eadem ratio, & electio in eo casu est pars quædam executionis ad eam prærequisita, ideoque sicut executio devolvitur ad Episcopum propter negligentiam Executoris intra annum: ita & ejusmodi electio, quæ est præambulum necessarium ad executionem faciendam, *Covarr. in cap. 3. hoc tit. Silvest. c. l. qu. 8. dicto 2. Molin. cit. disp. 291. n. 13.* licet contrarium tenet *Abb. cit. loc. n. 22.*

CXXIII. Assertio 3. Si a Testatore aliquid legatum, relictum sit ad certum pium usum, aut locum: sed a lum applicari non possit, tum non ideo legatum fit caduc sed debet ad alium usum, vel locum pium applicari, ttio Episcopi, & Executorum, ita tamen, ut quantum potest, voluntas Testatoris servetur. Ut si v. g. Testator pr pit ædificari Monasterium, vel Ecclesiam in aliquo loco, que ædificari non possit, designandus est alius locus, ac bitrium Episcopi, & Executorum, in quo ædificetur colligitur *ex c. Nos quidem 3. h. t.* & docet *Abb. ibid. n. 6. C varr. n. 9. Mol. tract. 2. disp. 249. n. 7.* Sic etiam, si pecun gata ad certum usum pium, v. g. Ecclesiam exstruendam quam tamen non sufficit, potest ad alium usum pium a cari. Idque sumitur etiam *ex l. Legatum 16. de usu, & usufr* ubi dicitur, si quid Civitati legatum sit ad ludos illic quot annis in ea exercendos, id non cedere lucro hæred sed ad alium ejus Civitatis usum honestum, arbitrio, morum Civitatis, & hæredum, convertendum esse, ut moria defuncti alio licito modo celebretur. Ratio est, per talem commutationem principali intentioni Testat satisfit, quæ est honor, & salus animæ, non potest au fieri ab Episcopo talis commutatio, sine consensu hære vel aliorum executorum, nisi hi sine justa causa recu consentire, tum enim Episcopus, etiam iis invitis, pr dere potest, *Laym. cit. c. 25. n. 10.*

CXXIV. Aliud vero dicendum est, si quid a Testatore lictum sit in privatum usum, & privatæ personæ, nam tunc intuitu pietatis, & misericordiæ relictum est pers particulari, relictum alii pauperi, si ille pauper non esset hoc casu, illa persona defuncta, alteri pauperi dandum legatum; quia principalis intentio Testatoris manet: si v sit relictum magis contemplatione, & favore personæ, q pietatis causa, tum legatum fit caducum, & manet pene redem gravatum. Quare ex verbis Testamenti, & circum tiis rei colligendum est, quænam fuerit mens testatoris: licet in dubio præsumendum sit, legatum pauperi relict pietatis, & misericordiæ causa relictum esse, adeoque l tum pium censeri debeat: interdum tamen ex verbis, & cumstantiis apparet, quod Testator principaliter legaverit, reliquerit, propter servitia, vel merita personæ, adeo favore illius tantum, *Bart. in l. Pater 18. §. Tusculanus, ff legat. 3. Abb. in cit. c. 3. n. ult. h. t. Cov. ibid. n. 11. Mol. cit. disp. n.* Ubi aliud exemplum afferunt, videl. si quis certam pecu am legavit puellæ inopi pro dote, sub conditione, si nu rit, pietatis causa motus, tunc enim ea non nubente, etiam illa defuncta, in similem usum pium ea pecunia plicanda, vel alteri puellæ pauperi in dotem danda e si vero intuitu, seu favore personæ tantum legatum tis sit factum, ea defuncta, vel non nubente, illud ex rabit.

CXXV. Assertio 4. Legata ad pias causas integre, & ne diminutione præstanda sunt, ut colligitur *ex citat. c. quidem 3. ibi: Sine diminutione qualibet, h. tit.* adeoque eti cum fructibus medii temporis, *arg. l. Si ita 43. §. Pegasus de legat. 2.* ubi habetur, si prædium alicui sit relictum ad c tum diem, vel tempus, nempe post decem annos, vel c pubes factus fuerit, quod prædium debeat cum fructi antecedentis temporis præstari, si dies appositus fuit, fa re legatarii, non hæredis. Simili ratione, si fundus, certa pecunia fuit relicta, ut intra annum, v. gr. Mo sterium, vel Ecclesia ædificetur, tunc etiam fructus ex f do interea percepti, vel pensio ex pecunia elocata præs debet non hæredi, sed eidem piæ causæ; quia temp non in favorem hæredis, sed causæ piæ adjectum videt videlicet, ad coarctandum hæredem, vel executorem, exstructionem operis ulterius differat: ipsum vero fundu vel pecuniam Testator ad piam causam absolute dep voluit, *Abb. in tit. c. 3. n. 7. h. t.*

§. V.

Quam pœnam incurrat hæres, vel alius Executor, si negl exequi ultimam voluntatem Testatoris, intra tempus a jure definitum?

CXXVI. Assertio 1. Si hæres ultimam voluntatem de cti, post Judicis admonitionem, intra annum implere gligat, amittit totam hæreditatem, ita, ut nihil comm ex rebus a defuncto sibi relictis percipiat, prout exp habetur *in Auth. Hoc amplius C. de fideicom.* Consentit *A de hæred. & Falcid. §. Si quis autem, in princ. c. 1. Colla* ubi etiam una tantum monitio, ut præcedat, requirit ut notat *Gl. ibid. V. Admonitus*, quia hæres post annum mnm relictis privatur: si vero in continenti privetur, bina monitio exigitur. Idem sumitur *ex l. Si hæredes 6.* ubi sic statutum legitur: Si hæredes jussa Testatoris adimpleverint (intra annum, juxta *cit. Auth. Hoc amp & c. Nos quidem 3. h. t. Gl. hic V. Adimpleverint*) „ ab Ep „ po loci illius omnes res eisdem relictæ, ipsis can „ sunt interdicendæ, sive auferendæ, una cum fructi „ & cæteris emolumentis, ut hæc vota defuncti adimp „ tur, prout explicat etiam *Barbos. in Collectaneis hic n.* tio autem hujus pœnæ privationis datur in *l. Si parens Sed nec illud ff. ad SC. Trebell.* ubi dicitur, *Cur enim n deatur indignus, ut qui destruit supremas defuncti preces, quatur quid ex voluntate?* Verum aliam hujus cap. exp sitionem probabilem adfert *Gl. hic V. Interdicatur, & A 3. Covarr. nu. 4.* nempe quod juxta hoc cap. hæres negl implere voluntatem defuncti, etiam ante annum elap possit compelli ab Episcopo, cum de anno hic nulla fiat tio, non tamen privandus sit hæreditate: sed solum i dicendæ ipsi sint omnes res hæreditariæ, quousque adi verit ultimam voluntatem defuncti, ut sic indirecte pellatur ad eam implendam. Sed prior explicatio vi præferenda, quippe aliis juribus conformior,

Excipiuntur ab hac pœna privationis ii, qui sunt hæredes necessarii, videlicet liberi, seu descendentes, & ascendentes: qui etsi sint negligentes in exequenda ultima voluntate Testatoris, etiam quoad causas, & legata pia: non tamen ideo privantur sua portione legitima, quæ illis non ex voluntate Testatoris, sed juris dispositione obvenit, & quasi jure naturæ est debita, *arg. Auth. Hoc amplius, C. de fideicom. Abb. in cit. c. Si hæredes, n. ult. & ibid. Covarr. num. 9. h. t.* nisi tamen hæreditas sit talis, quæ dividi non potest, ut est Regnum, vel Ducatus, juxta *c. Licet, 6. de voto*, ubi filius Regis Hungariæ non implens voluntatem defuncti patris Regno est privatus; quia Regnum dividi non potest, ideoque nec legitima ex eo detrahi, *Gl. ibid. V. Privandum, Silvest. V. Testamentum, 2. q. 10. dicto 7.*

CXXVII. Assertio 2. Si hæres, cessante legitimo impedimento, negligat exequi, & solvere legata pia, intra sex menses a die insinuationis Testamenti numerandos, in pœnam legata restituere debet, cum omnibus fructibus, & omni augmento, seu emolumento, quod a tempore mortis Testatoris ex iis percipi potuit, juxta *Auth. De Eccles. Titul. §. Si autem hæres, Versic. Si autem legatum, c. 12. Coll. 9.* Quod si hæres, præmissa bona monitione ab Episcopo facta, per suum Oeconomum, vel publicum nuncium legata pia exequi neglexerit etiam ante annum elapsum, privatur omnibus commodis ex Testamento ipsi delatis, *arg. Auth. §. Si quis autem pro redemptione, Versic. Si autem qui hoc facere jussi, c. 12. Coll. §.* Si vero hæres perperam neget, legatum esse Ecclesiis, aut aliis piis locis, & in illa negatione persistat, usque ad sententiam, condemnandus est in duplum, prout statuitur *in §. Item mixta; Instit. de action. Abb. in cit. c. Si hæredes, n. 5. & Covarr. ibid. n. 5. Laymann. c. 81. n. 23.*

CXXVIII. Assertio 3. Non tantum hæres, sed etiam quilibet alius Executor, si voluntatem, & jussa defuncti adimplere negligat, (dummodo honeste impleri possint, quia de facto, & jure sunt possibilia) prædictam pœnam jure decretam incurrit, qua privatur omnibus commodis in Testamento ei relictis, & insuper munere Executoris privatur, *Covarr. in cit. c. Si hæredes, n. 6. Silvest. c. l. q. 10. dicto 2. Molin. cit. disp. 231. n. 2. & 3.* nam ratio *in c. l. Si parenti, ff. ad SC. Trebell.* generalis est, & in executoribus etiam locum habet; non enim est æquum, ut ex liberali voluntate Testatoris is aliquid commodi consequatur, qui ejusdem voluntatem destruit, aut illam implere negligit, cum deberet. Porro etsi hæc pœna privationis ipso jure incurratur, ut patet *ex supr. cit. juribus*, requiritur tamen ad ejus executionem declaratio, & sententia condemnatoria, ac proinde ante illam in conscientia non obligat, *Covarr. c. l. n. 8. Mol. c. l. n. 9. Laym. c. l.*

CXXIX. Assertio 4. Quamvis dicta pœna privationis non incurratur, nisi post elapsum annum a die admonitionis computandum, intra quem hæres, vel alius Executor neglexit implere voluntatem defuncti, ut ex dictis patet: potest tamen Episcopus per censuram Ecclesiasticam, vel etiam alius Judex per interdictum administrationis bonorum defuncti, vel per alias pœnas arbitrarias, etiam ante annum compellere hæredes, & executores testamentarios ad implendam voluntatem defuncti, non tantum quoad causas pias, sed etiam profanas; nam hæres cum primum potest, tenetur solvere legata, & alia relicta in testamento, ut supra dictum, *Abb. in cit. c. Si hæredes, n. 3. & Covarr. ibid. n. 4.* quia dominium rei legatæ, adita hæreditate, statim transit in legatarium, *§. Nostra autem, & ibi Gl. V. Per in rem, Dubio additione, Instit. de legat. l. A Titio, 64. ff. de furt.*

CXXX. Sed jam hic ulterius quæritur, si hæres, vel Executor propter negligentiam sit privatus, cui applicanda sint emolumenta, quibus privatus est hæres, vel executor? Resp. si Testator de emolumentis hæredi, vel executori relictis casu, quo negligens fuit, quippiam disposuit, id omnimode servari debet; nam licet Testator non possit imponere pœnam hæredi, vel legatario, cum in eum non habeat jurisdictionem: potest tamen sub nomine pœnæ ipsi adimere bona eisdem legata, vel relicta, nisi suam ultimam voluntatem, & jussa fuerint executi, ut colligitur *ex c. Raynaldus, 18. h. t. v. Et* si hæres, vel executor, cui aliquid in Testamento est relictum intra certum tempus non solverit legatum in eo relictum, solvat in duplum; quia Testator potest de suis bonis disponere pro arbitrio, apponendo gravamen, quod voluerit, *Silvest. c. l. q. 11.* Quod si vero Testator de alio executore, in casu negligentiæ ejusdem, non providit, nec expressit, cui emolumentum ei relictum esset applicandum, tum si quippiam ad piam causam dandum, vel exequendum sit, Episcopus succedit in executione, & facultatem habet vindicandi omne lucrum, seu commoda, quæ hæredi, vel executori relicta erant, & quibus ob negligentiam privatus est, ita tamen, ut ad pias causas ea applicet, prout habetur *in cit. Auth. De Eccles. Tit. §. Si quis autem pro redemptione, Versic. Si autem qui hoc facere, &c. & Auth. Licet C. de Episc. & Cleric. Mol. cit. disp. 252. num. 2.* Sin autem dispositio facta sit, non ad pias causas, sed profanas, tunc succedit in executione Judex Secularis loci (nisi ab Episcopo sit præventus, isque deposuerit executorem, ob negligentiam) lucrum vero, seu commoda relicta priori executori in Testamento, deferuntur aliis cohæredibus, vel collegatariis, vel etiam hæredibus ab intestato venientibus, ac deinceps aliis, secundum ordinem præscriptum, *in Auth. Hoc amplius, de fideicom. & in Auth. de hæred. & Falcid. c. 1. Collat. 1. Mol. c. l.*

CXXXI. Illud hic addendum, Episcopos bona incerta, & injuste ablata, quæ alias pauperibus restituenda esse dicuntur, posse in reparationem, v. g. Ecclesiæ Parochialis applicare, si necessario indigeat reparatione, & facultates ejusdem ad illam non sufficiant, atque Executor, si quis a Testatore sit constitutus, consentiat, *Joan. Andr. in c. 2. n. 6. h. t. in 6. Anchar. ibid. q. 2. & Franc. §. Sane, ibid. in fine.* Ratio est quia talia bona incerta, & restitutioni obnoxia, non ita præcise pauperibus debentur, quo minus etiam ad alios pios usus applicari possint, ut etiam docent communiter Theologi; imo inopes Ecclesiæ etiam in pauperum numero computandæ sunt, & ad Episcopum spectat, non tantum cura de alendis pauperibus, sed etiam de ædificandis, & reparandis Ecclesiis, & alendis Ministris Ecclesiarum, *Jo. Andr. c. l.*

§. VI.

Utrum Executores Testamentarii, propria auctoritate, ultimas voluntates defunctorum possint commutare? & an officium Executoris, eo mortuo, transeat ad hæredem vel successorem Prælatum?

CXXXII. Assertio 1. Executores non possunt a justa, & licita Testatoris voluntate discedere, vel eam in aliud opus, quantumvis melius, commutare: nisi interveniente auctoritate S. Pontificis, vel supremi Principis Secularis, ex justa, & necessaria causa, ut colligitur *ex c. Cum quesitus, 16. de fers tempor.* Ubi dicitur, quod valde sit iniquum, ea quæ collata sunt, pro remedio peccatorum, venerabilibus Ecclesiis, vel relicta, aut eis justis aliis modis acquisitis applicari. *Et in c. Nos quidem, 3. h. t.* ubi præcipitur Episcopis, ut curent, pias defunctorum voluntates adimpleri. Et in *Clement. 2. de Religios. domib.* dicitur, quod ea, quæ ad certum usum, largitione (in vita, & morte, *Gl. ibid. V. Largitione*) sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (etiam pium, *Gl. ibid. V. Non ad alium*) salva Sedis Apostolicæ auctoritate, converti. Consentit *Concil. Trident. Sess. 22. c. 6. de reform.* ubi supponit, commutationes ultimarum voluntatum, nonnisi ex justa, & necessaria causa, fieri debere a Sede Apostolica. Additur vero, quod si ejusmodi commutationes Episcopis a Sede Apostolica delegentur, prius summarie, & extrajudicialiter cognoscant, an in impetratione nulla subreptio tacitæ veritatis, vel suggestio falsitatis intercesserit. Idem habetur statutum Jure Civili *in l. 1. & l. Legatum, 4. ff. de administ. rer. ad Civit. pertinent.* Ubi dicitur: legatam Municipio, vel Civitati pecuniam in aliam rem, quam defunctus voluit, commutare, citra Principis auctoritatem non licet. Solius ergo supremi Principis, sive Ecclesiastici, sive Secularis, est proprium, ultimas voluntates Testatorum ex rationabili causa, commutare; cum enim is toti Reipublicæ præsit, providere debet, quæ ad ejus commodum spectant, *Abb. in c. Tua nos, 17. n. 4. h. t. & ibid. Covarr. n. 7. Molin. tract. 2. disp. 249. n. 5.*

Non desunt tamen DD. qui etiam Episcopo, ex causa legitima, potestatem commutandi legata, vel alia relicta in Testamento tribuant, si Testamentum, vel alia ultima voluntas, nondum sit executioni mandata, prout videre est apud *Silvest. V. Legatum, 4. q. 12.* Illud saltem negari non potest, quod interdum Episcopis, cum consensu hæredis, & aliorum Executorum, per Epichiam interpretari possit, non fore alienum a voluntate defuncti, si mutatio in aliam usum magis necessarium fiat. Ut si, v. g. Testator leget Ecclesiæ pecuniam ad Sacra vasa conficienda, quibus illa non indiget, sed magis casulis, *Covarr. c. l. Laym. cit. c. 11. num. 12.* ubi addit, quod facilius commutari possunt legata ad causam profanam, & privatam relicta, cum consensu hæredis, & legatarii, qui juri, & favori suo renunciare potest.

CXXXIII. Assertio 2. Officium Executoris, eo mortuo, non transit ad hæredem, prout colligitur *ex c. 2. §. Sane, h. t. in 6.* & tradit *ibid. Gl. communiter recepta, Silvest. V. Testamentum, 4. q. 4.* Ratio est, quia censetur electa industria, & fides personæ, *arg. cap. ult. §. Is autem, de offic. jud. deleg. Gl. ibid. in l. Tutela, 16. ff. de tutel.* transit tamen hoc onus ad hæredem executoris, quoad obligationes, si quas male exequendo contraxit; quia v. g. damnum intulit, *Bart. in l. A Titio, 13. n. 5. ff. de aliment. & cibariis legat.* quamvis onus personale tantum non transeat, *Anchar. in cit. c. 2. q. 7.*

CXXXIV. Quod vero attinet ad successorem Prælatum, si executio Testamenti alicui demandata sit nomine, appellatione Dignitatis, seu Officii, viz. Præposito Ecclesiæ S. Viti, vel Rectori Hospitalis SS. Trinitatis, ea transit ad ejus successorem in Dignitate, seu Prælatura, nisi ex circumstantiis colligi possit, quod hoc munus Executoris, intuitu personæ, fuerit alicui demandatum, ob affectionem erga illum quia v. g. propinquus, vel amicus fuit Testantis, *arg. c. Requisisti, 25. h. t.* vel sub nomine proprio tantum, *Gl. a plerisque recepta, in cit. cap. 2. V. Expresserit, h. t. in 6. & Anchar. ibid. q. 7. Silvest. c. l.* Idque in hoc casu speciale est, propter favorem ultimæ voluntatis, ne ejus executio diu differatur, ut colligitur *ex cit. c. 2. §. Sane h. t.* & docet *Franc. ibid. num. 3.* alioquin vero, quamvis jurisdictio delegata alicui sub nomine Dignitatis, transeat ad successorem in illa, *c. Quoniam, 14. de offic. deleg.* attamen si nudum ministerium, sive executio alicui commissa sine jurisdictione, talis commissio non transit ad successorem in Dignitate, vel Officio, cum personæ industria specialiter electa esse censeatur, *l. Mandatum, 57. ff. Mandati.*

Postremo notandum, quod Executor Testamentarius inventarium bonorum hæreditariorum conficere, & rationem acceptorum, & expensorum, seu distributorum reddere tenetur: & quidem conveniens est, ut ea reddatur hæredibus, & legatariis præsentibus; quia eorum plerumque interest, *Durand. in spec. de instrum. edit. l. 2. c. 2. n. 44. & 45.* quam rationem etiam Judex Ecclesiasticus, vel Secularis exigere potest, ac debet, ab Executore, etsi Testator id prohibuerit, *Silvest. c. l. q. 8. Mol. tract. 2. disp. 51. n. 8.* quia exactio hujusmodi rationis introducta fuit ob commune Reipublicæ bonum.

TITULUS XXVII.

De Successionibus ab intestato.

DUpliciter potest hæreditas deferri ad alium, vel ex Testamento, sive justa ultima voluntate defuncti, vel ab intestato, *§. fin. Instit. Per quas personas nobis acquirit.* Neque enim ex pacto, vel contractu hæreditas acquiri potest, *l. Hæreditas 5. Cod. de pact. convent.* Prior successio Testamentaria, *lib. 5. §. De illo, ff. pro socio*: posterior legitima successio dicitur, *l. Legitimam, 8. ff. de petit. hæred.* quia per illam ex Lege hæreditas defertur. Interdum vero hæ duo capita concurrunt, si quis hæredes in Testamento instituat, quos ex Legum necessitate instituere debet, videlicet proprios liberos. Postquam igitur Titul. præcedente actum est de successione ex Testamento, aliisque ultimis voluntatibus, tanquam potiore, & prima, quamdiu enim hæreditas ex Testamento adiri potest, successio ab intestato locum non habet, *l. Quamdiu, 89. ff. de R. J. l. Antequam 8. Cod. Communia de successione*, recto nunc convenienti ordine de successione ab intestato agitur.

Porro utraque hæc successio in pluribus convenit, in utraque enim succeditur in jus universum defuncti, *l. Hæreditas 62. ff. de R. J.* ab utraque fideicommissum relinqui potest, *§. Præterea, Instit. de fideicommiss. hæred.* ex utraque Falcidia detrahitur, *l. Filiusfamilias 18. ff. ad Leg. Falcid.* in utraque aditione opus est, *l. Si ex pluribus 9. ff. de suis, & legit. hæred.* alias hæreditas non transmittitur ad transversales hæredes, *l. unicam 7. C. de his qui ante apert.*

Intestatus autem hoc loco dicitur, qui nullum fecit Testamentum, vel quia non voluit, vel etiam, quia de jure Testamentum facere non potuit, ut furiosus, impubes, qui etsi proprie non sit intestatus, tamen pro intestato (negative scilicet, non privative) accipitur, & habetur in *l. 1. in princ. Versic. Plane, ff. de suis, & legitimis, &c.* Item is intestatus dicitur, qui Testamentum quidem fecit, sed non rite, ac legitime, sine debitis juris solennitatibus, *l. ult. C. famil. hercisc.* vel si id, quod fecit, ruptum irritumve factum sit, aut si nemo ex eo hæres extitit, *princip. Instit. de hæreditat. ab intestato deferuntur, leg. Institutus, 63. ff. de R. J.*

SECTIO I.

De Successione ab Intestato in bonis Laicorum, & Clericorum patrimonialibus, ac propriis.

§. I.

De computatione graduum in successionibus ab intestato, & modis quibus succeditur ab intestato.

II. Notandum primo. Aliter computat gradus cognationis Jus Civile, in ordine ad hæreditates, quæ secundum graduus prærogativam deferuntur, ita, ut proximior in gradu, potior sit in successione, & remotiorem excludat, *§. Si plures Instit. de legit. agnat. success.* & aliter Jus Canonicum, in ordine ad matrimonium contrahendum, ut constat ex *c. Ad sedem; 2. caus. 35. quæst. 5.* Equidem in linea recta ascendentium, & descendentium, eodem modo computat gradus consanguinitatis Jus Canonicum, & Civile, & ab utroque hæc recepta est Regula. *Tot sunt gradus in linea recta ascendentium, & descendentium, quot sunt generationes, sive personæ generatæ, una dempta*, nempe communi stipite, a quo prima origo consanguinitatis inducitur, & numeratio incipit. Unde pater, & filius primo gradu juncti sunt, avus, & nepos secundo, proavus, & pronepos tertio, & sic deinceps, *§. Primo gradu, & seqq. Instit. de gradibus cognationum.* In linea vero collaterali æquali, & inæquali, spectato Jure Civili, tot censentur esse gradus consanguinitatis, quot sunt personæ, stipite dempto, sive quot sunt personæ collaterales; qua ratione duo fratres sunt in secundo gradu, *§. Secundo gradu, Instit. eod.* quia duæ personæ collaterales; nam pater, qui est in linea recta, & communis stipes, ex quo duo fratres descendunt, non computatur. Quare de jure Civili nullus est primus gradus collateralium; quia frater fratri per se non conjungitur: sed per patrem, vel matrem, qui non numerantur. Similiter patruus, sive frater patris, & filius patris, hoc jure sunt in tertio gradu, *§. Tertio gradu, Instit. dicto Tit.* quia sunt tres personæ collaterales, dempto communi stipite, nimirum duo fratres, & filius fratris: idemque est de avunculo, sive fratre matris, & filio fratris matris. At vero filii fratrum, vel sororum sunt in quarto grado; quia sunt quatuor personæ collaterales, duo fratres, vel sorores, & duo patrueles, vel consobrini, *§. Quarto gradu, Instit. eod.* Idque etiam refertur *in cit. c. Ad sedem*, ubi ista hujus diversæ computationis ratio redditur; quia Leges Civiles, seu seculares gradus cognationis numerant, ut hæreditas ab una persona ad aliam deferatur, & ideo in singulis personis singulos gradus constituunt: SS. Canones vero computant gradus consanguinitatis propter matrimonium, quod cum nonnisi inter duas personas consistere possit, ideo non quælibet persona novum gradum constituit; sed duæ personæ in uno grado constituuntur. Nonnulli vero paulo aliter rem hanc explicant, quod nempe, secundum jus Civile, in linea transversali numerantur, & computantur, tam gradus, quibus unus ex consanguineis distat a communi trunco, seu stipite, quam etiam gradus, quibus alter consanguineus ab eodem distat. Hinc fratres sunt in secundo grado, patruus, & nepos ex fratre in tertio gradu, patrueles, sive filii fratrum, aut sororum sunt in quarto gradu, quia ambo distant duobus gradibus ab avo, & sic de reliquis.

Cæterum computatio Juris Civilis, quoad successiones in hæreditatibus, servanda est, non solum in foro Seculari, sed etiam Ecclesiastico: quia est approbata quoad hæreditates a Jure Canonico *in cit. c. Ad sedem*: sicut computatio Juris Canonici ubique servari debet: quoad matrimonia, non tantum in terris Ecclesiæ: sed etiam Imperii, ut docet etiam *Schmeidorv. Inst. de nuptiis, de Jure Canonica, e. 2.* de quo suo loco.

III. Notandum secundo. Dupliciter succeditur in hæreditatibus ab intestato, videlicet in capita, vel in stirpes: successio in capita tunc dicitur fieri, quando hæreditas, secundum numerum personarum succedentium, quibus defertur, in portiones, seu partes viriles, sive æquales dividitur, ita, ut tot fiant partes hæreditariæ, quot sunt capita, seu personæ, & unus tantum accipiat, quantum alter. At vero in stirpes tunc fit successio, quando plures succedunt in locum alicujus, non secundum numerum personarum, & æqualiter: sed in portionibus inæqualibus, ita, ut etsi plures sint, accipiant eam tantum partem, quam is, in cujus locum succedunt, accepisset, *§. Cum filius, Instit. de hæredit. quæ ab intest. defer. & l. 3. junct. Auth. in successione C. de suis, & legit. liber. & in Auth. de hæred. ab intest. venient. c. 1. Collat. 9.* Exempla infra afferentur.

IV. Notandum tertio. Tres sunt ordines succedentium ab intestato, primus est descendentium, seu liberorum, secundus, his deficientibus, ascendentium, seu parentum: tertius collateralium, hoc est, fratrum, & sororum, ac post hos, aliorum cognatorum, qui ex latere veniunt, & vocantur ad hæreditatem, *Auth. De hæredibus ab intestato, &c. c. 1. & 3. Coll. 9.*

Notandum quarto. Clericis eodem modo succeditur in bonis eorum propriis, ac patrimonialibus, seu quasi patrimonialibus, de quibus scilicet Clerici, pro arbitrio suo, tanquam veri domini libere disponere possunt, quo modo, ac ordine succeditur Laicis in bonis eorum, quandiu extant liberi, vel alii legitimi hæredes Clericorum.

§. II.

Quo ordine ab intestato succedant descendentes, sive liberi suis parentibus?

V. Assertio 1. Liberi primi gradus naturales, & legitimi simul, sive ex legitimo matrimonio nati, si omnes adhuc sint superstites, sublata sexus differentia filii & filiæ, sive sui sint, hoc est in patris potestate constituti, sive emancipati, sive Seculares, sive Clerici, aut Ecclesiasticæ personæ, succedunt parentibus tam patri, quam matri ab intestato, æqualibus portionibus, exclusis etiam nepotibus, & reliquis liberis ex iis descendentibus, & collateralibus, *Auth. in successione, C. De suis, & legit. liber. & Auth. De hæred. ab intest. venient. §. 1. Collat. 9. Nov. 118.*

VI. Extenditur autem primo, quod etiam filii legitimati per subsequens matrimonium succedunt ab intestato parentibus, si soli sint, vel una cum naturalibus, & legitimis liberis jam natis, vel nascituris æqualiter; cum habeantur per omnia tanquam ab initio legitime nati fuissent, *§. Quibus, de hæred. quæ ab intest. def.* succedunt etiam legitimati per oblationem Curiæ Principis æqualiter, cum legitimis liberis, *Auth. quib. mod. nat. eff. sui §. Et quoniam, c. 9. Coll. 7.* sed soli patri, *cit. Auth. §. Filium vero c. 4.* At vero legitimati per rescriptum Principis non succedunt patri, nisi quando nulli extant liberi justi, & legitimi, *cit. Auth. §. illud tamen, c. 9.*

Extenditur secundo, quod etiam filii legitimi tantum, sive adoptivi succedunt patri adoptivo ab intestato, si ab extraneo sint adoptati, cum naturalibus & legitimis liberis simul æqualiter, *§. Minoris autem, in fine & §. Sed & omnia, Instit. eod. l. pen. §. Sed ne Artisutum, C. de adopt.* Si vero adoptatus quis ab aliquo ascendente sit, v. g. ab avo materno, vel etiam paterno, qui filium, ex quo natus est iste nepos, emancipavit, talis adoptatus statim transit in potestatem Avi adoptantis, eique succedit una cum patre suo naturali *cit. l. pen. §. Si vero, C. eod.* Quod si quis sui juris sit, & se arrogandum det alicui, is succedit arrogatori ab intestato, sicut filius naturalis, & legitimus, *cit. l. pen. §. fin.* de quo plura videri possunt apud Legistas.

VII. Assertio 2. Quando cum filiis primi gradus concurrunt nepotes ex filiis primi gradus præmortuis, tunc nepotes illi subeunt in locum patris, vel matris, & succedunt avo, cum filiis ipsius, jure repræsentationis, non in capita, sed in stirpes, hoc est, non singuli nepotes accipiunt æquales portiones, pro numero capitum, seu personarum: sed tantam de hæreditate avi partem, quantum pater, vel mater illorum accepisset, si superstites fuissent, prout statuitur *in §. Cum filius, Instit. de hærod. quæ ab intest. &c. & in l. 3. junct. Auth. In successione, C. de suis, & l git. lib. & in Aut. de hæred. ab intest. venient. c. 1. Coll. 9. Nov. 118.* v. g. Titius habet filium, & ex altero filio mortuo nepotem, vel nepotes. Si nepotem unum habeat is in successione Titii avi, pariter, hoc est, æquis portionibus admittetur cum superstite filio, sive patruo: si vero plures habeat nepotes, hi non æqualiter, seu in capita, sed in stirpes succedunt, hoc est, omnes illi nepotes unam duntaxat patris sui præmortui, quando superstes habuisset, portionem capiunt, & sic tota hæreditas Titii dividetur in duas medietates, unam accipiet filius adhuc superstes, alteram nepotes ex filio mortuo, etsi plures sint: neque enim in hoc ordine descendentium proximior gradu excludit remotiorem, *cit. §. Si quis igitur*, ubi *Justin.* ait: *In hoc ordine graduum quæri nolumus.* Ratio est, cum enim nepos, vel nepotes illi, ideo cum patruo suo succedant, quia illi repræsentant,

seu

seu referunt patrem suum, alias non successuri, tanquam gradu remotiores, nam ipsi sunt in secundo, patruus vero in primo gradu, absurdum esset, eum, vel eos, plus capere, quam parens eorum, cum tunc non ex sua, sed ex patris sui persona veniant, & vocentur ad hæreditatem, cujus personam repræsentant. Idemque procedit, non solum in nepotibus ex filia, qui æque, & eodem modo succedunt avo, *cit. §. Filius, Instit. dicto Tit. in cit. Auth. §. Si quis igitur.* Et non solum in nepotibus, sed etiam pronepotibus; nam si quis decedat, relicto filio, & pronepote ex filio præmortuo, iste pronepos jure repræsentationis succedit in stirpes cum filio ipsius defuncti, sive proavi sui, & sic deinceps de reliquis descendentibus gradu remotioribus, in quibus jus repræsentationis locum habet in infinitum, *cit. §. Si quis igitur ibi: cujuslibet sexus sint, aut gradus, & §. fin. Instit. de hæred. qua ab intest. &c.*

VIII. Assertio 2. Quando quis decedit, omnibus filiis primi gradus præmortuis: sed relictis pluribus nepotibus ex diversis filiis, vel filiabus, diversi numeri, sed pari gradu, tales nepotes succedunt avo, non in capita, sed in stirpes, prout habetur *in cit. §. Cum filius, in fine, & §. ult. Instit. eod. & l. 2. C. de suis, & legit. hæred.* v. gr. Titius habens duos filios, & unam filiam, iis omnibus mortuis, decessit, relinquens ex primo filio unum nepotem, ex secundo duos, & ex filia tres, vel quatuor nepotes, & neptes, qui omnes, defuncto avo Titio sunt in pari gradu, secundo scilicet, & eidem succedunt, non in capita, sed in stirpes, ita ut hæreditas Titii avi dividenda sit, non pro numero nepotum in sex, vel septem partes viriles: sed in tres partes æquales pro numero filiorum Titii, sive parentum suorum, adeoque nepos unicus ex primo filio tantam partem capiet, quantam omnes nepotes ex secundo filio, & filia. Ratio est, quia licet nepotes isti non habeant opus jure repræsentationis, cum omnes sint in eodem, & pari gradu, nempe secundo, respectu avi, de cujus successione agitur, & suo jure succedant, sive vocentur ad hæreditatem avi: quia tamen illi Titio avo, sui, & proximi hæredes esse nequeunt, nisi in patris sui locum succedant, & ita primum gradum assumant, *§. Sui autem, Instit. de hæred. qual. & differ. l. Si retentus; 7. ff. de bon. poss. contr. tab.* hinc fit, ut respectu sui patris, in cujus locum intrarunt, eandem etiam partem capiant: neque enim aliter suo jure succedunt nepotes, nisi postquam jure repræsentationis in locum primum, suorum scilicet parentum, jurisfictione intrarunt. *Jason. in l. Si arrogator; 22. nu. 20. ff. de adopt.*

IX. Idque procedit, non solum in nepotibus, sed etiam pronepotibus, & ulterioribus descendentibus, quando soli sunt, & omnes in pari gradu, *cit. §. Cum filius, & §. fin. Inst. de hæredit. qua ab intest. &c.* Secundo, sive illi ulteriores descendentes sint in gradu æquali, ut soli nepotes, vel soli pronepotes; sive in gradu inæquali: ut si v. g. Titius habens duos filios, iis mortuis, relinquat post se ex uno filio duos nepotes, ex altero vero filio tres pronepotes: tunc enim jure repræsentationis pronepotes succedunt in locum patris sui, & cum nepotibus defuncti avi partem æqualem accipiunt, sive dimidiam, quam pater ipsorum, nepos Titii proavi eorum accepisset, si superstes fuisset, *cit. §. Cum filius, & in cit. Auth. §. 2. ibi: cujuscunque gradus.* Tertio procedit, non solum quando unus ex descendentibus ulterioris, quam primi gradus, solum uno gradu est remotior: sed etiam si pluribus gradibus distent, v. gr. si Titius decedat, relicto post se nepote, qui ei conjunctus est in secundo gradu, & tribus abnepotibus, qui ei sunt in quarto gradu, vel etiam ulterioribus descendentibus, hi enim remotiores, cum proximioribus, in infinitum succedunt Titio in stirpes, non in capita, ita, ut tametsi quinto, vel sexto, vel ulteriore gradu distent a Titio, tantam partem hæreditatis accipiant, quantam nepos Titii, qui ei est in secundo gradu, vel ipsius filius, qui est in primo, ut colligitur *ex c. 2. §. Si quis igitur, ibi: cujuscunque gradus, & infra ibi: in hoc enim ordine gradum quæri nolumus, Schneidew. Instit. de hæred. qua ab intest. &c. §. De success. fil. nat. & legit. n. 18. & seqq.* Ratio autem, cur descendentes utantur jure repræsentationis in infinitum, etsi pluribus inter se gradibus distent, ita, ut remotiores succedant cum proximioribus in stirpes, est, quia descendentes, quantumvis remoti, traxerunt sanguinem ab ascendente, de cujus successione agitur, ideoque *in l. Cum ratio; 7. in fine, ff. de bon. damnat.* dicitur, quod ratio naturalis liberis hæreditatem parentum addicat, velut ad debitam (jure naturæ, *Gothofr. ibid.*) successionem eos vocando, ac proinde non debent eorum hæreditate privari.

X. Cæterum quod dictum est, legitimos, & naturales liberos succedere parentibus utriusque sexus, id limitatur primo in illis, quorum parentes, propter crimen læsæ Majestatis, condemnati sunt; horum enim filii, neque patri, neque matri succedere possunt, sive ab intestato, sive ex Testamento, *l. Quisquis; 5. §. 1. C. ad leg. Jul. Majest.* Secundo, excipiuntur filii eorum, qui propter hæresin condemnantur, istorum enim bona etiam confiscantur, *c. Excommunicamus, 13. §. Damnati. De Hæreticis.* Tertio, nisi filiæ juratæ renuncient successioni paternæ, *c. 2. de pact. in 6.* vel nisi per statutum loci excludantur in favorem familiæ, sive agnatorum, de quo *Canis. in c. 2. h. t. nu. 10.* sic etiam apud quasdam Nationes primogenitus succedit, exclusis fratribus, qui Majoratus vocantur.

XI. Assertio 4. Filii naturales, & illegitimi, sive extra matrimonium nati ex concubina, uxoris loco, domi detenta, non succedunt ab intestato patri, si extent justi liberi, sive filii, sive nepotes, vel deinceps, aut legitima uxor, alioquin succedunt in duabus unciis tantum sive in sexta parte hæreditatis, juxta *Auth. quib. mod. natur. effici. &c. §. Disertis, Coll. 7. & Auth. Licet, C. de natur. liber.* Alii vero illegitimi filii, sive spurii, qui ex adulterio, vel alio damnato, ac Legibus punito concubitu sunt nati, nec ad patris, nec matris hæreditatem admittuntur, *cit. Auth. quib. mod. effic. &c. §. ult. c. 15.* At vero liberi naturales tantum, ex concubina scilicet nati, vel etiam ex meretrice, & vago concubitu, succedunt matri cum aliis legitimis liberis: cum ipsa sit certa, *§. Novissime Instit. de SCto Offic. l. 2 §. Sed & vulgo, ff. eod.* nisi mater fuerit persona Illustris *l. Si qua; 5. in fine, C. eod.* alioquin vero etiam vulgo quæsiti, seu ex incerto patre nati, succedunt matri, etiam extantibus legitimis liberis, *§. Vulgo, Instit. de success. agnat.* Imo etiam matri Illustri, si legitimi liberi non extent, *arg. cit. l. Si qua.* Quæ autem dicta sunt de successione liberorum naturalium tantum, sive patri, sive matri, a Jure Canonico non sunt reprobata, licet enim concubinatus, & usus meretricum a jure communi sit omnino interdictus, successionis tamen jura ex Legibus Civilibus descendunt, & jure etiam Canonico admittuntur, *c. fin. dist. 2. Canis. in cit. c. 2. h. t. n. 28.*

§. III.

Quo ordine vicissim ascendentes, seu parentes succedant ab intestato suis liberis?

XII. Assertio 1. Parentes liberis suis, si hi nullos post se descendentes relinquant, ab intestato succedunt æqualiter, servata tamen graduum prærogativa, ita, ut proximiores gradu excludant remotiores, *Auth. de hæred. ab intestat. venient. c. 2. Coll. 9. Nov. 118.* Quare si pater, & mater ambo sint superstites, & soli existant (sine fratribus, & sororibus utrinque conjunctis) æqualiter, sine discrimine sexus, & patriæ potestatis, succedunt filiis, excluso avo, & avia, *cit. Auth. c. 2. & Auth. Defuncto, junct. Gl. V. Soli C. ad SC. Tertull.* Quod si defuncto patre, & matre, extent avus, & avia in linea paterna, & simul avus, & avia in linea materna: sed ex parte patris solus avus, ex parte matris avus, & avia, aut vice versa, omnes ab intestato succedunt defuncto nepoti, pronepoti &c. idque in stirpes, non in capita, ita, ut hæreditas ex æquo inter illos ascendentes, qui eundem gradum obtinent, dividantur, & unam medietatem accipiant ascendentes a patre, alteram ascendentes, a matre, sive plures fuerint sive unus *cit. Auth. De hæredib. &c. c. 2.* succedunt autem pater & mater, aliique ascendentes, sive paternæ, sive maternæ lineæ, si paria gradus sint, æqualiter in bonis defuncti, sive ea a patre, sive a matre ad filium pervenerint, juxta probabiliorem sententiam, contra *Bartol.* nam & Imperator Justinianus *in cit. Auth. c. 2.* generaliter, & indistincte loquitur nulla facta distinctione bonorum, oritur enim vocabulo *hæreditatis*, quod omnes jus defuncti complectitur, *l. Hæredit. 62. ff. de R. J. & l. Nihil; 24. ff. de V. S.* & bona semel acquisita undecunque provenerint, consolidantur cum aliis, ita, ut unum patrimonium, ac hæreditatem efficiant, *l. Sed si plures; 10. §. Filio, ff. de vulg. & pupil. substit. Covarr. in Epitom. de success. ab intest. n. 2. Minsing. cent. 6. obs. 53. Fachin. Lib. 6. Contr. c. 4.*

XIII. Assertio 2. Si, deficientibus descendentibus, plures parentes, sive ascendentes extent, tunc proximior gradu remotiorem excludit, *cit. Auth. c. 2. ibi: qui proximi gradu reperiuntur, & cit. Auth. Defuncto, ibi: salva gradus sui prærogativa.* v. g. Titius defunctus sine liberis, reliquit superstitem patrem, & avum maternum, matre mortua, pater & avus maternus non concurrunt simul ad hæreditatem Titii defuncti: sed solus pater succedit Titio, excluso avo materno, etiam quoad bona materna: & vice versa, patre mortuo, mater superstes excludit avum paternum a successione filii, etiam quoad bona paterna, *Gl. in cit. c. 2. V. Proximi, & Gl. in cit. Auth. Defuncto, V. Gradus.* Idemq; dicendum de reliquis ascendentibus, ut semper gradu proximior præferatur remotiori, in succedendo filiis, vel nepotibus; nam jus repræsentationis non habet locum in linea recta ascendentium; quia naturæ repugnat, ut parens repræsentet filium, & ascendens, qui est natu grandior, substituatur in locum descendentis, qui est junior, cum parens nequeat fieri descendentis filius, vel seipso junior, quilibet autem descendentium possit pervenire ad ætatem sui patris, vel alterius ascendentis, *Covarr. c. l. n. 3. & 4. & alii DD. communiter.*

XIV. Assertio 3. Si, una cum patre, aut matre, adsint germani fratres, vel sorores, sive ex utraque parte defuncto conjuncti, tunc hi, una cum illis succedunt in capita, sive æqualiter, ita ut parentes & fratres defuncti accipiant æquales partes hæreditatis, *cit. c. 2. §. Si vero, & cit. Auth. Defuncto,* ubi additur, *exclusa omni sexus, & patriæ potestatis differentia,* hoc est, sive defunctus, cui succeditur, fuerit filius, vel filia, in patris potestate constitutus, sive emancipatus: & sive frater fuerit, qui succedit, sive soror, in patria potestate constitutus, vel non. Idque postea Justinianus *in Auth. De fratrum filii, &c. c. 1. Collat. 9. Nov. 127.* extendit, ut etiam filii filiæve fratris utriusque conjuncti præmortui, una cum parentibus, & fratribus ipsius defuncti, ad hæreditatem patrui admittantur, & jure repræsentationis succedant in stirpes, hoc est, ut eam hæreditatis partem accipiant, quam habuisset pater eorum, si is supervixisset: idque statutum est ex commiseratione, ne per mortem patris paterna portio iis auferretur, & patruis daretur, *Zœs. ff. de suis & legit. hæred. n. 28.* Si vero hujusmodi filii & filiæ fratris præ defuncti soli existant, sine alio fratre, tum ad successionem defuncti patrui non admittuntur: sed ab ascendentibus excluduntur, cum tantum admittantur cum patruis, ex quadam commiseratione, quæ ratio cessat, quando soli existunt, nam cum in *cit. Auth. Ut fratrum filii &c. cap. 1.* ad successionem patrui defuncti tantum admittantur liberi alterius fratris vel sororis jam defuncti vel defunctæ, quando adhuc est superstes aliquis frater, vel soror defuncti, de cujus successione agitur, ut cum illo, vel illa succedant, non debet illa Constitutio, cum sit correctoria Juris antiqui, extendi ad alterum casum in illa non expressum, nempe quando tantum liberi fratrum aut sororum existunt, tunc enim soli parentes defuncti, de cujus hæreditate agitur, si adhuc superstites sint, succedunt, *Zœs. c. l.*

Sed neque Privilegium hoc concessum filiis fratrum utrinque conjunctorum, extenditur ad nepotes, vel pronepotes fratris utrinque conjuncti præmortui, sed hujusmodi nepotes per parentes & fratres ipsius defuncti excluduntur, ut constat ex Rubrica *cit. Auth. Ut fratrum filii succedant pariter ad imitationem fratrum, etiam ascendentibus extantibus*; neque enim jus repræsentationis ultra fratrum filios locum habet in linea collaterali, *Auth. Post fratres fratrumque filios, C. de legit. hered.*

XV. Cæterum quod supra dictum est, germanos fratres & sorores simul succedere, cum parentibus, defuncto filio, & fratri eorum, id procedit, ut non solum cum patre & matre concurrant, sed etiam, illis mortuis, cum avo & avia, & ulterioribus ascendentibus, ita ut simul succedant in capita, neque avus vel avia per fratres etiam utrinque conjunctos a successione excludantur ut docet *Gl. commun. receptain cit. Auth. Defuncto V. Proximis, & in cit. Auth. de heredib. c. 2. V. Proximis, Covarr. c. l. numer.* 5. Non obstat, quod in *cit. Auth. Defuncto, & cit. c. 2. §. Si vero*, dicitur, quod fratres utrinque conjuncti vocantur cum ascendentibus gradu proximis: at gradu proximi sunt tantum pater & mater, non avus & avia, vel alii ascendentes. Nam respondetur, proximus jure dicitur, quem nemo antecedit, *l. Proximus*, 92. *ff. de V. S. Gl. locis citt.* ut proinde deficientibus patre & matre, avus est proximus parens. Neque etiam obstat Regula illa desumpta ex *l.* 14. *§. Etsi mihi, ff. de divers. & temp. præscript. Si vinco vincentem te, multo magis vinco te*: atqui fratres defuncti simul admittuntur cum patre, qui excludit avum, ergo & fratres illum excludunt. Verum hæc regula non habet locum, quando Lex contrarium statuit, ut tradunt communiter Dd. sicut in proposito, ex Lege generaliter ad successionem defuncti filii vocantur parentes & ascendentes proximi, parentum autem nomine omnes in infinitum ascendentes veniunt, *leg. Quisque*, 4. *§. Parentum, ff. de in jus vocand. Schneidevv. Instit. de hered. quæ ab intest. &c. §. De secundo gradu succedon. n.* 27. Porro parentes succedere ab intestato liberis suis, exclusis fratribus ex patre, vel matre tantum conjunctis, habetur in *cit. Auth. Defuncto C. ad SC. Trebell.* & colligitur ex *cit. Auth. de heredib. &c. cap.* 2. *§. Si vero*, ibi. *ex utrinque parentibus*.

XVI. Assertio 4. Filiis naturalibus & illegitimis, in illis casibus, in quibus tales liberi eisdem succedunt, succedunt etiam parentes in eorum bonis (de quo supra *n.* 11.) alias vero excluduntur, *Auth. quib. mod. natur. effic. &c. §. In quibus c.* 13. *coll.* 7. *Nov.* 89. *Covarr. c. l. nu.* 13. *Zœsius ff. de suis & leg. c. hered. n.* 44. Quomodo autem succedat pater legitimus tantum, sive adoptivus filio adoptato, videri potest *Schneidevv. cit. loc. §. De successione parentum legitim. tantum.*

§. IV.

Quo ordine ab intestato succedant defuncto fratres & alii consanguinei collaterales?

XVII. Assertio 1. Si deficiant hæredes descendentes, & ascendentes, admittuntur ad hæreditatem defuncti ejus collaterales consanguinei. Et in primis quidem fratres & sorores ex eodem patre, & eadem matre nati, exclusis fratribus & sororibus consanguineis, qui ex solo patre, & uterinis, qui ex sola matre juncti sunt, æqualiter succedunt, prout expresse habetur in *cit. Auth. de hered. ab intest. c.* 3. *in princ. collat.* 9. *Nov.* 118. *& Auth. Itaque C. Communia de success.* Ratio est, quia licet ex uno latere tantum conjuncti defuncto sint etiam in secundo (juxta Jus Civile) adeoque pari gradu cum utrinque conjunctis: quia tamen duplici vinculo agnationis per patrem, & cognationis per matrem sunt ei conjuncti, ideo merito in successione aliis fratribus præferuntur; duo enim vincula fortius ligant, quam unum.

XVIII. Secundo si adsint filii vel filiæ fratris utrinque conjuncti, etiam mortui, vel etiam sororis, illi, una cum fratribus & sororibus utrinque defuncto conjunctis, patruis, vel amitis ipsorum succedunt in stirpes, hoc est, eam tunc filii vel filiæ fratris præmortui, quotcunque fuerint, accipiunt partem hæreditatis, quam parens eorum, si viveret, accepisset, *cit. c.* 3. *§. Si autem defuncto, & in Auth. Cessante C. de legit. hered.* Ratio est, quia licet filii fratris sint in tertio gradu, comparatione ejus, qui intestatus decessit, & patrui ipsorum in secundo: attamen filius fratris, hoc casu, repræsentat personam patris sui præmortui, qui conjunctus erat defuncto in secundo gradu, & ideo juris fictione censetur etiam in secundo gradu, quia intrat in locum ipsius. Porro hoc jus repræsentationis habet tantum locum inter fratrum, & sororum filios, neque ulterius in linea collaterali extenditur, *cit. c.* 3. licet in linea recta descendentium duret repræsentatio in infinitum, ut supra dictum. Ratio diversitatis est, quia descendentes, quantumvis remoti, trahunt sanguinem, seu originem ab ascendente, de cujus successione agitur: in collateralibus vero consanguineis unus non trahit sanguinem suum ab alio, & his non ita debetur hæreditas ascendentis sicut descendentibus in recta linea, *Schneidevv. Instit. de heredit. quæ ab intest. §. De tertio ordine succed. n.* 12. *&* 13.

XIX. Tertio sicut fratres utrinque conjuncti, ita & filii fratrum utrinque conjunctorum excludunt fratres ex uno tantum latere conjunctos defuncto, sublata omni differentia sexus & emancipationis, prout habetur in *cit. Auth. Cessante, C. de legit. hered.* Ideque etiam propter jus repræsentationis, nam filius fratris, hoc casu, etiam repræsentat personam patris sui, & jurisfictione censetur esse in secundo gradu, sicut ipsius pater, qui erat frater defuncti, licet alioqui sit in tertio: quemadmodum ergo pater illius, si esset superstes, excluderet fratrem ex uno tantum latere ei conjunctum, propter duplex vinculum, quo non solum ex parte patris, sed etiam matris est conjunctus defuncto: Ita etiam filii fratris utrinque conjuncti, qui in locum patris sui subintrant, eundem excludunt, *cit. Auth. Cessante, & cit. Auth. de heredib. c.* 3. *§. Si autem defuncto coll.* 9. *Nov.* 118.

XX. Quarto filii fratris ex utroque latere conjuncti defuncto, in successione excludunt etiam patruum adhuc superstitem defuncti, id est, fratrem sui patris, vel avunculum, id est, fratrem suæ matris, vel amitam, id est, sororem patris, vel materteram, id est, sororem matris, prout habetur in *cit. Auth. de hered. c.* 3. *§. Illud palam Nov. cit.* Ubi per errorem in quibusdam Exemplaribus legitur *defunctis* pro *defuncto*, & in *Auth. post fratres autem, C. de legit. hered. junct. Gl. V. Similib.* Nam licet filius fratris, & patruus, respectu defuncti, cui succeditur, sint in tertio, adeoque pari gradu: tamen sicut frater defuncti excludit patruum, ita etiam filius fratris præmortui eum excludit, propter jus repræsentationis, quo fingitur esse defuncto conjunctus in secundo gradu, si sit filius fratris utrinque conjuncti, ut notat *Gl. Margin. in cit. §. Illud palam*, & patet ex supra dictis.

XXI. Quinto si soli filii diversorum fratrum, vel sororum extent, & nullus frater defuncti, neque utrinque junctus, neque ex uno latere tantum, tunc filii & filiæ fratrum utrinque conjunctorum, non in stirpes, sed in capita succedunt defuncto patruo, v. g. Titius habens duos fratres, Cajum, & Sejum, iis præmortuis, intestatus decessit, ita tamen ut ex fratre Cajo duo filii extent, & ex altero fratre Sejo 4. filii, vel filiæ: Hi sex filii duorum fratrum succedunt Titio patruo suo, non in stirpes, sed in capita, adeoque hæreditas Titii non videtur in duas partes, pro numero fratrum præmortuorum: sed in sex partes, secundum numerum filiorum dictorum duorum fratrum. Idque aperte probatur ex *cit. Auth. de heredib. &c. c.* 3. *§. Hujusmodi vero privilegium Nov.* 118. Ubi dicitur, filios, & filias fratrum, eo tantum casu, succedere patruo defuncto, quando existunt alii fratres eidem conjuncti, adeoque quando simul succedunt, cum patruis suis, vel avunculis: ergo si soli succedant, quia nulli existunt fratres vel sorores defuncti, non succedunt in stirpes, sed in capita, sicut antiquo jure statutum fuit, secundum quod frater, vel soror defuncti excludunt in successione alterius fratris, vel sororis filios, quippe remotiores, *juxta l.* 3. *C. de legitim. hered.* & filii fratrum vel sororum non in stirpes, sed in capita succedebant, *l. pen. C. eod.* Neque enim jus repræsentationis in linea transversali jure antiquo locum habebat: Cum ergo hoc solum sit correctum jure novo, quando filii fratrum succedunt cum patruis; non debet ea correctio extendi ad casum, quo filii fratrum soli succedunt; cum in correctoriis juris antiqui sit facienda stricta interpretatio, & casus exceptus firmat regulam in non exceptis: Ratio autem est, quia quando filii diversorum fratrum soli succedunt, tunc non repræsentant personam patruorum suorum, aut in eorum locum non intrant, sed proprio conjunctionis jure, sive ex propria persona ad hæreditatem patrui vocantur, ergo cum illi sint æqualiter conjuncti, etiam æquales partes hæreditatis accipere debent. Et hanc sententiam tenent nunc communiter Dd. *Covarr. in cit. Epit. num.* 8. *Molin. tract.* 2. *dis.* 164. *n.* 12. *Fachin. Lib.* 6. *contr. c.* 3. *& alii contra Gl. in cit. Auth. Cessante V. In stirpes, Bart.* & alios, quam sententiam etiam approbavit Carolus V, in Comitiis Imperialibus Spiræ habitis anno 1529.

Aliud vero dicendum est, si non extent quidem fratres utrinque defuncto conjuncti; extent tamen fratres ex uno latere tantum, & simul filii alterius fratris defuncti, cui is utrinque erat conjunctus, hoc enim casu, soli filii fratris utrinque conjuncti succedunt patruo, exclusis fratribus ex uno tantum latere conjunctis, prout habetur in *Auth. de hered. &c. cap.* 3. *§. Si autem, Vers. Unde consequens est*, & quidem in stirpes; quia succedunt, quatenus repræsentant patrem suum defunctum: alioquin excludere non possent fratres defuncto conjunctos ex uno latere tantum, quippe uno gradu remotiores, ut bene notavit *Fachin. c. l.*

XXII. Assertio 2. Si nulli legitimi liberi defuncti, de cujus hæreditate agitur, extent, tunc post fratres & sorores utrinque conjunctos, ab intestato succedunt fratres & sorores ex uno tantum latere conjuncti, sive per patrem solum, sive per matrem, exclusis omnibus aliis collateralibus, *Auth. Post fratres*; 1. *C. de legit. hered. & cit. cap.* 3. *§. His autem non existentibus, Nov.* 118. Et quidem si defunctus reliquit unum, vel plures fratres consanguineos tantum, ex eodem scilicet patre, sed diversis matribus genitos: vel unum, aut plures fratres uterinos tantum, ex eadem scilicet matre, sed diversis patribus genitos: tunc illi, vel illæ omnes æqualiter succedunt, undecunque provenerint. Si vero reliquit quosdam fratres consanguineos, & simul etiam quosdam fratres uterinos, tunc hi simul quidem ad hæreditatem vocantur, ita tamen ut qui ex parte patris conjuncti sunt defuncto, succedant in bonis paternis; qui ex parte matris, in bonis maternis: in reliquis vero bonis, quæ nec a patre, nec a matre provenerunt, sed aliunde, omnes æqualiter succedant, ut colligi videtur ex *l. De emancipatis*; 13. *§. Exceptis maternis rebus, C. de legit. hered.* & docet *Glos. ibid. in Auth. Post fratres*; 1. *Vers. Filii eorum, & Glos. in Auth. Itaque, Vers. Utroque parente, Cod. Communia de success. Covarr. in cit. Epit. de success. ab intest. num.* 8. *§. Tertio est advertendum, Molin. cit. dis.* 164. *concl.* 6. *& alii Dd. communiter.* Tametsi contrarium etiam sit probabile, quod docet *Fach. Lib.* 6. *contr. cap.* 5. Nempe fratres consanguineos, si nulli proximiores sint superstites, ab intestato æqualiter succedere fratri defuncto, nulla facta distinctione bonorum, utrum per lineam paternam, vel maternam ad defunctum pervenerint; quia in *cit. cap.* 3. *§. His autem non existentibus*, fratres ex uno tantum parente conjuncti, sive per patrem, sive per matrem, æqualiter vocantur ad hæreditatem defuncti, sine ullo discrimine bonorum, unde illa provenerint.

Porro

Porro sicut filii fratris utrinque conjuncti præmortui, cum aliis fratribus defuncti superstitibus, in stirpes succedunt, juxta supra dicta: ita etiam filii fratris ex uno latere tantum conjuncti jam mortui, cum aliis fratribus consanguineis, vel uterinis tantum, succedunt in stirpes patruo defuncto, juxta *cit. Auth. Post fratres*; 1. *C. de legit. hæred. Molin. c. l. concl.* 5. Quamvis contrarium non improbabiliter teneat *Zas. ff. de suis & legit. hæred. num.* 38. quia jus antiquum non est mutatum, nisi in filiis fratrum germanorum, & in his tantum habet locum repræsentatio, non in fratribus consanguineis, & uterinis. Si vero filii fratrum ex uno latere tantum conjunctorum soli existant, tunc patruo defuncto non succedent in stirpes, sed in capita, ut patet ex supra dictis: Deinde sicut fratres ex uno tantum latere conjuncti, ita etiam filii eorum excluduntur a successione patruum ejusdem defuncti, & similes personas, ut avunculum, amitam, vel materteram, cum sint pares defuncti fratribus, quando simul cum illis, qui adhuc superstites sunt, loco præmortui patris sui succedunt, cum alioquin sint in tertio gradu, respectu defuncti, cui succeditur, *c. Auth. Post fratres in fine*, & ibi. *Gl. finalis*.

XXIII. Assertio 3. Deficientibus fratribus & sororibus, utrinque, vel ex uno tantum latere conjunctis, eorumque filiis, succedunt reliqui cognati collaterales gradu propinquiores, exclusis remotioribus: & quidem non in stirpes, sed in capita, si plures existant ejusdem gradus, ita ut æqualiter secundum personarum numerum hæreditas inter eos dividatur, nullo habito discrimine sexus masculini, & fœminini, patriæ potestatis & emancipationis; agnationis, & cognationis, sive utrum ex utroque, an ex uno tantum latere sint conjuncti, quia in istis sola cognatio spectatur, *Auth. Post. fratres*; 2. *C. de legit. hæred. & in cit. c.* 3. §. *fin. & cap.* 4. *Nov.* 118.

Porro hodie sublata agnationis & cognationis differentia, succedere possunt ab intestato omnes cognati gradu proximiores, usque ad decimum gradum tantum, secundum computationem Civilem, ut tradit *Gl. fin.* communiter recepta in *Auth. In successione C. de suis & legit. hæred. & in cit. c.* 3. §. *fin. V. Cognates*, debetque hæres petens hæreditatem probare, se defuncto intra decimum gradum conjunctum fuisse, *Schneidevv. Instit. de hæredit. quæ ab intest. §. de tertio ordine succed. n.* 40. Sunt tamen plures Dd. qui probabiliter putant, hodie agnatos & cognatos etiam ultra X. gradum admitti ad successionem in infinitum, excluso Fisco; quia in *cit. c.* 3. §. *fin. & cap.* 4 omnes agnati, & cognati ad hæreditatem vocantur, secundum gradus prærogativam, nulla facta restrictione ad certum gradum: idem colligitur ex *l. Vacantia*; 4. *C. de bon. vacant. l.* 10.

An autem & quomodo sibi invicem succedant ab intestato fratres, & alii transversales cognati naturales & illegitimi, sive per lineam paternam, sive maternam, item legitimi tantum, sive adoptivi, vel non succedant, videri possunt, *Schneidevv. cap. l. Zas. ff. de suis & legit. hæred. num.* 36. *&* 45. *& alii Legistæ*.

XXIV. Cæterum duæ hic restant quæstiones. Prima, an & qualiter conjuges sibi invicem succedant ab intestato? Resp. conjuges de jure communi regulariter (secluso pacto dotali, & consuetudine, vel statuto loci) sibi invicem non succedunt; quia nulla est inter eos sanguinis conjunctio, nec etiam consanguinei sunt, nec affines, sed causa ac principium affinitatis, *l. Non facile*; 4. *junct. Gl. V. Ex nuptiis, ff. de gradib. affinit.* sicut & alioqui affinitatis jure nulla successio permittitur, *l.* 7. *C. Communia de success.* Excipitur, nisi deficiat omnis parentum, liberorum, & propinquorum seu collateralium consanguineorum, naturalis, vel legitima successio, & maritus defunctus sit intestatus, tum enim illi succedit uxor in omnibus bonis, & vicissim huic maritus, excluso Fisco, prout habetur in *l. unic. C. Unde vir & uxor*: ad quod requiritur, ut verum ac legitimum inter eos fuerit matrimonium, etsi non consummatum; cum nuptias non concubitus, sed consensus faciat, *l. Nuptias* 30. *ff. de R. J.* Deinde necesse est, ut uxor fuerit tempore mortis, nam si divortium fuerit inter eos secutum, etiam quoad habitationem, vel torum tantum, non habet locum successio; quia causa hujus successionis est illa individua conjunctio maris & fœminæ, & societas, qua cessante, cessat etiam vocatio ad successionem, *arg. c. Cessante*; 60. *de appell.* quamvis nonnulli putent, si conjux superstes non dedit causam separationis ac divortii, non sit illi jus successioni denegandum, *Zas. ff. Unde vir & uxor n.* 3. Excipitur secundo, si vir duxit uxorem, nulla dote ei allata, & viro mortuo, ipsa inopia laboret, tunc enim uxor superstes succedit, una cum liberis, in certa parte bonorum, prout statuitur in *Auth. de exhibend. reis §. Quoniam vero c.* 6. *coll.* 5.

XXV. Altera quæstio est, quando succedat Fiscus decedenti ab intestato? Resp. deficientibus consanguineis ultra x. gradum, & uxore, aut viro, ultimo loco succedit Fiscus in omnibus bonis vacantibus defuncti, *l.* 5. *& l. Vacantia*, 4. *C. de bon. vacant. Lib.* 10. Sæcularis Fiscus, si defunctus sit Laicus: Ecclesiasticus vero, si fuerit Clericus, *c.* 1. *h. t. de quo infra.* Quod si peregrinus aliquis in Hospitali decedat ab intestato, qui consanguineos non habeat, bona illius mobilia ibi reperta ab Episcopo loci distribuenda sunt in pias causas, *juxta Auth. Omnes peregrini, C. Communia de success.*

S E C T I O II.

De Successione Ecclesiæ ab intestato in bonis Clericorum.

§. I.

An, & quando Ecclesia succedere possit Clericis ab intestato decedentibus.

XXVI. Assertio 1. Si Clericus non habeat consanguineos, qui jure cognationis ei succedere possint; & intestatus moriatur, Ecclesia, cui servivit tempore mortis, succedit in bonis ejus propriis, seu patrimonialibus, quæ scilicet acquisivit jure hæreditario, donatione inter vivos amicorum, vel proprio labore, ac industria, de quibus testamentum facere potuisset; prout habetur in *c. Ad hæc*; 1. *h. t.* Ubi decernitur, quod Episcopi, Presbyteri, & Clerici ea, quæ per „ hæreditatem, vel alio modo, intuitu personæ, acquisiverunt, donare (inter vivos, vel per ultimam voluntatem, „ aut alia ratione disponere) possint, sicut volunt, dum vivunt: Si autem prius mortem obierint, quam disponant, „ ea Altari, seu Ecclesiæ, cui serviunt, sunt tradenda. „ Ubi *Gl. fin.* ait, id intelligendum esse, cum non habent consanguineos, qui eis ab intestato succedant, alias enim illi admitterentur, & non Ecclesia. Idem habetur in *c.* 2. *q.* 3. *& c. ult. q.* 5. *caus.* 12. Ratio congruentiæ est, quia Ecclesia est Beneficiato, loco uxoris; sicut ergo deficientibus consanguineis, vir & uxor sibi invicem succedunt, *l. unic. C. Unde vir & uxor*, ita & Ecclesia, *Vivian. in Ration. hic.*

XXVII. Porro si Clericus privilegiis Clericalibus gaudens nulli Ecclesiæ serviat, sive Beneficiarius non sit, & intestatus decedat, nullos habens consanguineos, bona ea devolventur ad Fiscum Ecclesiæ illius loci, in quo versatur, eaque Episcopus distribuet pro arbitrio ad pias causas, ut notat *Abb. in cit. cap.* 1. *h. t. in fine*, nam & Fiscus sæcularis succedit iis laicis, qui sine consanguineis decedunt, tanquam in bonis vacantibus defuncti, *l.* 1. *& l. Vacanti*; 4. *C. de bonis vacant. L.* 10. ergo etiam Fiscus Ecclesiasticus in bonis vacantibus Clerici, *arg. c.* 1. *h. t.* Est autem hic sermo solum de bonis patrimonialibus & propriis Clerici: Nam quod in bonis ex Ecclesiasticis Titulis, seu intuitu Ecclesiæ acquisitis succedat Collegium Clericorum, vel Successor in Beneficio, si Clericus defunctus bona separata possidebat, ab eodem distribuenda in pios usus, constat ex *c. Relatum*; 12. *vpr. de testam.* & dictum *ibid. n.* 35. *& seq.*

XXVIII. Assertio 2. Si servi Laicorum a dominis manumissi, Sacerdotes fuerint ordinati, & postea moriantur intestati, Laici ipsis in bonis eorum non succedunt, prout statuitur in *c. Sancte*; 2. *h. t.* Quod est desumptum ex Concilio Triburiensi, ubi prohibetur, ne Laici domini ex Sa„ cerdotum substantia post mortem eorum, partes sibi ven„ dicent, tanquam de propriis servis sive mancipiis; cum „ enim a Laicis dominis suis sint manumissi, & liberi fa„ cti, ad suscipiendum Ordinem Presbyterii, & Divinum „ Officium celebrandum, nihil ab iis, præter Divinum of„ ficium, exigi potest. Peculium vero seu bona ipsorum in „ quatuor partes dividenda sunt, quarum una Episcopo, „ altera Ecclesiæ, tertia pauperibus, & quarta parentibus „ assignatur: Quod si parentes non sint idonei, sive incapa„ ces sint ad accipiendum (nimirum hæretici, *c. Si Episco„ pus*; *de hæret. Gl. fin. hic*) tunc Episcopus eam portionem „ arripiat, & in usum Ecclesiæ fideliter distribuat. Si quis „ vero contra hoc agere præsumpserit, excommunicetur.

XXIX. Notandum primo. Licet alias Patronus Liberto, que a servitute manumisit, si absque liberis moriatur, succedat, §. *Sed nostra Instit. de success. libertor.* Postquam tamen, cum consensu domini, talis servus ad sacros Ordines est promotus, nihil Patronus ex temporalibus ejus bonis potest sibi retinere, neque ipsi ab intestato succedere, quamvis possit spiritualia officia sibi præstanda ab illo exigere, *c.* 1. *& c. Nullus*; 4. *de serv. non ordin. Abb. hic not.* 2. Ubi ait, quod dominus possit operas spirituales exigere a Clerico manumisso, si illas sibi reservavit.

Notandum secundo. Quia tales Sacerdotes consecuti sunt libertatem, propter Sacerdotium, ad quod sunt promoti, adeoque intuitu Ecclesiæ, & Ecclesiastici ministerii, ideo consanguinei ipsorum non succedunt ipsis in totum ab intestato, sicut consanguinei aliorum Clericorum: sed tantum in quarta parte, & reliquæ tres distribuuntur in opera pia, nisi tamen tales Clerici testamentum fecissent de bonis intuitu personæ: non Ecclesiæ acquisitis, quorum liberum dominium habent, tunc enim illud subsistere, *Abb. in cit. cap.* 2. *in fine*.

Notandum tertio. Quod in *cit. c. cap.* 2. *h. t.* dicitur de discrimine bonorum in 4. partes, id non videtur hodie locum habere: sed si talis Clericus manumissus consanguineos habeat, in iis, quæ intuitu Ecclesiæ acquisivit, illi succedent eidem ab intestato, alioquin vero Ecclesia ipsi succederet, *Gl. in cit. cap.* 2. *V. Morientium in fine h. t.*

§. II.

An, & qua ratione testamentum, vel alia dispositio ad pias causas, aut donatio excludat successionem ab intestato?

XXX. De hac re agitur in *cap. Cum dilectus*; 3. *& ult. h. t.* Ubi talis casus proponitur: Quidam Archipresbyter se & sua, pietatis causa, obtulit Monasterio de Brusia (etsi professione non edita, cujusmodi oblati, seu donati vocari solent, prout videre est in *Clement. unic. in fine de decim. &c.* „ *Ut privilegia*; 24. *de privil.*) eamque donationem seu obla„ tionem moriens coram Abbate Monasterii confessus est, „ nam cum prædictus Archipresbyter in extremis constitu„ tus admoneretur, ut testamentum conderet, respondit „ se testari non posse, cum se & sua Monasterio obtule„ rit, ac donarit. Hinc orta est controversia inter Abba„ tem Monasterii, & Episcopum Eduensem. Et ex parte „ Episcopi quidem allegatum fuit, dictum Archipresbyte„ rum sanæ mentis non fuisse, quando velut per ultimam „ voluntatem in extremis hanc donationem confessus est; „ ac proinde non valuisse hanc ipsius ultimam dispositio„ nem, cum furiosus seu amens testamentum facere non „ possit *l. Furiosum*; 8. *C. Qui testam. fac. poss.* Cum er„ go intestatus decesserit, ideo res omnes ejusdem Pres-

„ byteri spectare ad se, suamque Ecclesiam Cathedralem, siquidem nullus ex cognatis Archipresbyteri superstes esset, qui succedere posset. Re delata ad Innocentium III. is intellexit, sufficienter probatum esse, quod dictus Archipresbyter in extremis constitutus, velut ultimam exprimens voluntatem dixerit, quod se & sua Monasterio obtulerit; nam licet unus tantum testis dixerit, se vidisse, seu præsentem fuisse, quando se & sua Monasterio obtulit: quia tamen alii testes dixerunt, se audivisse ipsum in Abbatis præsentia confitentem id, quod supra relatum fuit: Ideo ii testes, non tanquam sufficienter probantes (scilicet quod se & sua obtulit) sed tanquam vehementer adminiculantes, intentionem Abbatis plurimum adjuvabant. Sed quia Episcopus asserebat, se velle probare, quod dictus Archipresbyter in extremis positus phreneticus fuerit, adeoque non valuerit ejus confessio, idcirco Papa causæ hujus cognitionem delegavit Episcopo Musenensi sub hac forma: Quod si Episcopus non probaverit, Archipresbyterum eo tempore, quo ultimam veluti voluntatem declaravit, mentis compotem non fuisse, perpetuum ei silentium imponatur, & restituere Monasterio cogatur, quæcunque ex bonis Archipresbyteri, vel etiam Monasterii occupavit: si vero legitime probaverit Episcopus, Archipresbyterum mente alienatum confessionem illam fecisse, tunc ad faciendam ipsi Episcopo, nomine Ecclesiæ parochialis, (cujus administrationem gesserat Archipresbyter) restitutionem bonorum, quæ ejusdem Archipresbyteri erant, Monasterium condemnetur; cum idem Archipresbyter ab intestato decesserit, ipsique Monasterio super impetitione Episcopi silentium imponatur.

XXXI. Ex decisione hujus cap. colligitur primo. Quod per verba enunciativa, etsi non principaliter, sed incidenter & propter aliud prolata, per quæ sufficienter declaratur consensus, & intentio loquentis, inducitur dispositio ad piam causam, ita ut successioni ab intestato non sit locus, nisi ostendatur per errorem esse probata, nam & in testamento militis sufficiunt talia verba, *l. Ex his verbis, 7. C. de testam. milit.* ergo multo magis in dispositione ad pias causas habebunt vim ultimæ voluntatis, in qua non requiruntur solennitates Juris Civilis, nempe hæredis institutio, scripto, vel verbo expresse facta, *Gl. in cit. c. Cum dilectus ult. h. t. V. Ultimam, & V. Monasterio, Abb. ibid. num. 14. & alii Dd. communiter.*

XXXII. Colligitur secundo. Quod unus testis & confessio facta, altera parte absente, adeoque duæ probationes per se sufficientes & semiplenæ, etiam diversi generis, si tendant ad eundem finem seu effectum, faciant unam plenam probationem; nam Judex non ex uno tantum probationis genere, sed ex omnibus animum suum informare debet, *leg. 3. §. Ejusdem quoque ff. de testib.* Idque sumitur etiam ex *cit. c. Cum dilectus h. t.* Nam cum quæreretur, an Archipresbyter se & bona sua Monastero obtulisset, affirmativa pars probata fuit, partim per unum testem de visu, & partim quia ipse Archipresbyter ante mortem confessus fuit, talem oblationem seu donationem a se factam esse; nam licet talis confessio extrajudicialis non probet plene, facit tamen quasi plenam probationem, quia parit non leve indicium, dummodo hoc sufficienter probetur, ut in proposito casu, per duos testes, *Abb. in cit. c. n. 15.* Porro in casu *cit. c.* 3. propria confessio Archipresbyteri non plene probabat; quia non fuit principaliter, & ex intentione, sed incidenter tantum facta, scilicet ad interrogationem ipsi propositam, an vellet testari, tunc ipse respondit, se non posse testari, cum se, & sua Monasterio obtulerit. Nec obstat, quod in *cit. c.* dicitur, hoc sufficienter probatum esse. Nam verum est, quod per testes sufficienter probata fuerit illa confessio Archipresbyteri, sed per illam confessionem, quippe quæ incidenter tantum facta fuit, plene probatum non fuit, oblationem, seu donationem Monasterio esse factam ab Archipresbytero, sed accedente uno teste de visu, fuit plena probatio, *Abb. in cit. c. 3. n. 17.* Deinde confessio propria non probat plene in præjudicium alterius, & quidem absentis, etsi faciat magnum indicium, & quasi plenam probationem, præsertim favore causæ piæ, *Bart. in l. Admonendi; 32. num. 48. ff. de jure jur.* & hic videtur esse casus *cit. c. 3. h. t.*

§. III.

An, & qualiter succedat Monasterium, vel Ordo Religiosus in bonis sui Professi?

XXXIII. Assertio 1. Si Religionem Professus de bonis suis, ante professionem, nihil disposuit, & Religio non sit capax successionis, tum omnia bona illius, professione facta, statim devolvuntur ad hæredes illius ab intestato, perinde ac si morte naturali obiisset, ex communi sententia Dd. apud *Less. l. 2. de just. c. 41. dub. 10. n. 86.* quia cum ipse per professionem se privet omni dominio, & possessione bonorum suorum, nec transeunt hæc in Monasterium, quippe quod incapax est bonorum immobilium, sequitur, illa jura immediate devolvi ad proximos cognatos & hæredes ab intestato, cum nemo alius jus ad talia habeat.

XXXIV. Assertio 2. Si Religiosus Professus, ante professionem, de bonis nihil disposuit, sive inter vivos, sive per testamentum, seu ultimam voluntatem, tum professione emissa, Monasterium, seu Ordo Religiosus, si successionis capax sit, succedit in omnia ejus bona, velut ab intestato mortui (morte spirituali) sive ab ipso, ante professionem, sive post illam, sint acquisita, sive Titulo donationis inter vivos, sive hæreditatis, legati, aut quocunque alio acquisierit, ita ut quicquid acquirit Monachus, Monasterio suo acquirat, ut constat ex *Auth. Ingressi, & Auth. Si qua mulier C. de SS. Ecclesiis, Auth. de SS. mis Episcopis §. Si qua mulier c. 38. coll. 9. Nov. 123. & Auth. de Monachis §. Illud quoque, c. 5. nov. 5.* Idque approbatum est in *cap. Ingredientibus, 7. caus. 19. quæst. 3. Azor par. 1. Lib. 12. cap. 8. qu. 1. Sanch. l. 7. moral. cap. 23. n. 4. & alii commun.* Ratio est, tum quia par est, ut Religiosus, qui se totum mancipat obsequio Divino, etiam omnia sua bona, non modo, sed Deo dedicet: tum quia æquum est ac decens, ut res ipsius potius cedant Monasterio, in quo vivere cupit, & a quo alimenta accipit, quam aliis, quibus nihil debet, & a quibus nihil accipit, *Less. c. l. n. 82.* Porro post *Concil. Trident. sess. 25. de Regular. c. 3.* omnia Monasteria Regularium, tam virorum: quam mulierum, etiam Mendicantium, possunt possidere bona immobilia in communi, & per consequens etiam jus succedendi in illis habent, præter Domos FP. Minorum, & Capucinorum. Item præter Domos & Collegia Societatis JEsu, quæ jus succedendi ab intestato in bonis suorum Religiosorum per suas Constitutiones non habent, *Less. cit. c. 41. n. 81.*

XXXV. Notandum hic præterea primo, si Professus Religionem habeat liberos seu descendentes, eis legitima portio relinqui debet, *Auth. Si qua mulier. Cod. de SS. Eccl.* quæ refertur etiam in *c. Si qua mulier, 9. §. Sed si persona caus. 19. q. 3.* Ubi dicitur, quod Professus habens filios, seu liberos, possit inter illos distribuere bona post professionem, si ante non facit, legitima non diminuta: si vero velit amplius, quam legitimam filiis relinquere, tunc debet pro sua persona, filiis connumerata, partem retinere, quæ Monasterio competat. Sed si Professus, post ingressum, moriatur, antequam inter filios bona dividat, filii legitimam percipere debent, reliqua vero substantia Monasterio cedet. Porro Religiosus Professus facit talem divisionem, non ut dominus: sed ut Administrator a jure constitutus ad hunc effectum, neque enim hæc distributio bonorum habet rationem testamenti: cum Professus amplius testari non possit, ut supra dictum sed est nuda distributio, quæ stare potest sine facultate testandi, hæc enim majorem speciem dominii præ se fert, *Less. c. l. n. 82. Sanch. Lib. 7. mor. c. 9. n. 10.* Habet autem prædicta Authentica vim obligandi, non ut est Constitutio Juris Civilis, nec quia præcise est a Gratiano inserta Decreto: sed quia est tacite approbata a SS. Pontificibus, *Less. c. l. Sanch. cit. c. 9. nu. 6. & 7.* de qua videri potest *Nav. in Comment. 2. de Regul. n. 45. & seqq.*

XXXVI. Notandum secundo. Si Professus non habeat liberos, seu descendentes, sed solos ascendentes, patrem, vel matrem, avum, vel aviam, debet illis relinquere portionem legitimam; quia etsi *cit. Auth. Si qua mulier,* loquatur de solis descendentibus: ob paritatem tamen rationis, illa extendenda est etiam ad ascendentes, cum & hi sint necessarii hæredes, deficientibus descendentibus: neque argumentum a contrario sensu locum habet, quando contrarium in jure est decisum: præsertim quia in dicta Auth. tantum dicitur, divisionem bonorum professo permitti inter liberos, non autem legitimam illis solis deberi: Neque Monasterium habetur loco filii, nisi in casibus jure expressis, nullibi autem est expressum, Monasterium excludere a legitima parentes Professi, *Less. c. l. n. 83. Sanch. c. l. n. 19.*

XXXVII. Notandum tertio. Quicquid sit de rigore Juris Civilis, saltem ex æquitate Canonica, post professionem patris, statim debetur filiis legitima portio, eamque mox filii petere possunt, non exspectata morte naturali patris, ut docet *Abb. in c. Præsentia; 8. n. 39. de probat. Covarr. in c. 2. nu. 7. de testam. Navar. Comment. 2. Regul. n. 48. & 55. Less. c. l. n. 83. Sanch. c. l. 7. c. 10. n. 3. & alii plures.* Idque colligitur ex *c. Cum simus, 22. de Regular.* Nisi quis velit dicere, quod pater jam ibi fuerit etiam naturaliter mortuus, quod est mere divinare. Tum quia nimis durum foret filiis, si deberent alimenta petere a Monasterio, quamdiu pater eorum vivit: Tum denique, quia in *cit. Auth. Si qua mulier;* permittitur patri Religionem professo legitimas portiones inter filios distribuere, quod non permitteretur, si Monasterium jus haberet illas retinendi usque ad mortem patris, privarentur enim jure sibi competente. Quamvis etiam contraria sententia non sit improbabilis, quam plures tenent apud Dd. citt. secundum quam necessario dicendum est, teneri Monasterium retinens bona patris professi, necessaria alimenta præbere filiis ipsius legitimis, & illegitimis, saltem si hi aliunde alimenta non habeant; quia bona transeunt ad Monasterium, cum illa obligatione, quam habebat pater, *Sanch. cit. c. 10. n. 18.* Simili ratione etiam pater jus habet statim exigendi legitimam portionem debitam ex bonis filii Religionem Professi, non exspectata morte naturali illius, cum hæ duæ legitimæ æquiparentur, & æqualiter debentur, *Sanch. c. l. n. 10.* Veruntamen si filius inter ascendentes dispositionem bonorum facere velit, ante professionem facere debet, postea enim non poterit, quia in *cit. Auth. Si qua mulier,* id soli patri inter liberos permittitur, quæ cum sit correctoria juris communis, non debet extendi ultra casum expressum, nempe ad dispositionem filii inter parentes; sic enim permittitur patri testamentum facere inter liberos, cum duobus testibus, non item filio ita testari inter parentes. Accedit, quod in hoc casu non sit eadem ratio, nam magis proprium est parentem dividere bona inter filios, quam e contra, *Sanch. cit. c. 9. n. 20. Laym. Lib. 3. tr. 4. c. 3. n. 8.*

XXXVIII. Notandum quarto. Quod dictum est patrem disponere posse de bonis suis inter filios, aliosque descendentes, ante & post professionem suam, & filium inter parentes ante illam, id intelligi debet de bonis acquisitis ante professionem: nam acquisita post illam pleno jure ad Monasterium pertinent, & ideo de illis non potest Professus disponere, neque illa acquiruntur tanquam a parente, aut filio, sed ut a Monacho, *Sanch. cit. c. 9. n. 22. Laym. c. l. n. 9.* Ubi autem id limitant, nisi hæreditas jure sanguinis tanquam cognato Monacho, post professionem, deferretur ab intestato, tunc enim, cum jus sanguinis sit immutabile, bona illa, veluti ante professionem acquisita censerentur, & legitima portio ex illis dari deberet ascendentibus, & descendentibus.

XXXIX. Assertio 3. Monasterium in bonis Religionem Pro-

Professi non succedit jure hæreditario, tanquam proprie dicta hæres: sed jure cujusdam acquisitionis naturalis, & accessoriæ personæ, nam eo ipso, quod persona per professionem transit in potestatem Prælati & Monasterii, consequenter transeunt quoque omnia bona illius, & acquiruntur Monasterio, quippe accessoria personæ: sicut bona ejus, qui per arrogationem transfertur in potestatem arrogantis, ad ipsum etiam hoc ipso devolvuntur; *l. Si adoptavero 26. ff. de precar.* & sumitur ex *Auth. Ingressi C. de SS. Eccles.* ibi: *ipso ingressu* (hoc est, ipso facto, quo quis Religionem ingreditur) *se suaque dedicat Deo*: & *in Auth. de Monachis §. Illud quoque*; ibi: *Ingredientem namque simul sequentur res*. Hoc est, ipso jure & per sequelam, *coll. 1.* ita ut non tantum dominium, sed etiam possessio omnium bonorum Professi, absque ulla apprehensione, transeat in Monasterium, accessione ad personam, cum Professus nihil amplius ex iis possit possidere: In quo distinguitur Monasterium ab hærede extraneo succedente ex testamento, vel ab intestato, qui non acquirit dominium bonorum hæreditariorum, ante aditam hæreditatem, nec illa adita, censetur bona illa possidere, ante actualem apprehensionem eorundem, *l. Cum hæredes 23. in princ. ff. de acq. poss.* & ita docet *Abb. in c. In præsentia 8. n. 74. de probat. Navarr. c. 1. n. 46. Less. cit. c. 41. n. 84. §. Sexto, Sanch. l. 7. mor. c. 12. nu. 21. & 23.* Id autem intelligendum est de bonis, quæ Professus habet tempore professionis, nam alia bona, quæ Professo obveniunt, post editam professionem, acquiruntur Monasterio, sine traditione solum quoad dominium, ex generali privilegio Ecclesiis concesso in *l. fin. Cod. de SS. Eccles.* non tamen possessio, sine interveniente traditione, *Sanch. citat. loc. n. 28.*

§. IV.

Alia quædam quæstiones circa successionem Ordinis Religiosi in bonis sui Professi, proponuntur, & resolvuntur.

XL. Quæritur primo. An hæreditas delata Religiosum professo acquiratur immediate Monasterio, sine aditione Monachi, seu Religiosi? Resp. probabilius est, quod hæreditas, sive ex testamento, sive ab intestato, delata Monacho, immediate acquiratur ipsi Monasterio, ita ut non sit opus aditione Monachi, ad illam acquirendam: sed solum Monasterium adire possit, *Abb. in cit. c. In præsentia 76. de probat. Covarr. in c. 2. de testam. n. 21. Molin. disp. 140. n. 19. Less. cit. c. 41. n. 87. Sanch. lib. 7. mor. c. 12. n. 36* & alii Canonistæ communiter contra nonnullos Legistas. Probatur, quia per professionem omnia jura Monachi, & omnis ejus voluntas in Monasterium sunt translata, cum ergo non habeat proprium velle, aut nolle, non ei acquiritur hæreditas: sed immediate Monasterio, in quod omnia sua jura transtulit. Et quamvis habeat, & retineat jus succedendi in commodum Monasterii, ut illi acquirat: non tamen habet jus succedendi in suum commodum, ut sibi aliquid acquirat, hoc enim totum est translatum in Monasterium.

Hinc infertur, quod Monasterium, etiam ignorante & invito Monacho, possit adire, vel repudiare hæreditatem ipsi delatam, exclusis aliis hæredibus, quia hæreditas immediate defertur Monasterio, etsi ex persona ipsius Professi, ideoque ad Monasterium pertinet potestas ac jus illam adeundi, vel repudiandi, *Less. c. l. Sanch. c. l. n. 40.* Nec obstat, quod hæreditas delata servo, non acquiritur domino, servo invito, vel nolente adire, *l. 3. C. de hær. instit.* ergo nec Monasterio, invito Monacho, qui servo comparatur. Nam Monachus in acquirendo, partim comparatur servo, partim filio familias: servo in eo, cui acquiritur, quia sicut servus quicquid acquirit, non sibi, sed domino acquirit: ita & Monachus, non sibi, sed Monasterio, filiofamilias vero comparatur in modo acquirendi, quia sicut hæreditatem delatam filio, potest pater adire, etiam invito, & repudiante illam filio, *l. fin. C. de bonis, quæ liberis &c.* ita & Monasterium potest adire, recusante, vel invito Monacho; nam comparatur Monachus interdum servo, interdum filio, prout Monasterio est utilius. Et hinc etiamsi hæreditas sit delata Religioso professo, & nondum adita, potest Monasterium, etiam illo postea mortuo, vel ad aliud Monasterium translato, adire illam, quia jus adeundi jam est per professionem acquisitum Monasterio, quod per mortem vel translationem Professi ei non aufertur, *Sanch. c. l. n. 47.* Ipse vero Professus, sine consensu Superioris, nec licite, nec valide hæreditatem sibi delatam adire potest, ob rationem supra allatam. Porro etsi dicatur, quod hæreditas immediate acquiratur Monacho, & mediante ejus persona, Monasterio, ac proinde, quod necessaria sit ejus aditio, ut tenent plures Legistæ: potest tamen Monasterium compellere Monachum, ad hæreditatem ipsi delatam adeundam, sicut potest alia, quæ Monasterio sunt utilia, ipsi præcipere, & ad ea compellere, *Sanch. cit. c. 12. n. 41.*

XLI. Quæritur secundo. An Monasterium succedat ei, qui tempore Novitiatus intestatus decedit? Resp. negative, nam sicut Religionem ingressus, ante professionem, nondum se obtulit, quoad personam, ita nec quoad bona, de quibus adhuc plenam libertatem habet disponendi, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem. Si tamen in Monasterio, post Novitiatum finitum, maneat, nulla facta dispositione, se, & sua ei censetur dedicasse, *Auth. Ingressi, C. de SS. Eccles. Zœs. in Comment. ad Decretales h. t. n. 8. & 9.*

XLII. Quæritur tertio. An per consuetudinem, vel statutum possit tolli jus succedendi, quod competit Monasteriis in bona Professorum? Resp. primo, per consuetudinem legitime præscriptam (spatio scilicet 40. annorum, quia minore tempore non præscribitur contra Ecclesiam) potest induci, ut Monasterium excludatur a successione in bona Professi, sive mobilia, sive immobilia, eaque omnino devolvantur ad filios, vel consanguineos Professi, *Cov. in c. 1. in fine de testam. Sanch. cit. c. 12. n. 14. & alii communiter.* Ratio est, quia cum hoc jus succedendi solo jure humano competat Monasteriis, per contrariam consuetudinem omnino tolli, & abrogari.

XLIII. Resp. secundo, nullo modo potest per statutum municipale, aut provinciale decerni, ut qui Religionem ingrediuntur, excludantur ab hæreditate seu successione parentum, aut aliorum consanguineorum, adeoque etiam Monasterium in bona eorum immobilia non succedat, vel, ut ingredientes parte aliqua hæreditatis, aut vitalitio sint contenti, sed tale statutum, quibuscunque verbis concipiatur, est irritum, ut docet *Abb. in repetit. c. Ecclesia 10. n. 35. de Constitut. & ibid. Laym. n. 7. Exemplo 5. Sanch. cit. c. 12. n. 18. & alii apud ipsum.* Ratio est, tum quia tale statutum, ejusque effectus dirigitur in illud tempus, quo Religionem ingressus jam est Professus, non enim ante professionem excluditur a successione, nec illius incapax redditur: tunc autem jam est omnino exemptus a jurisdictione sæculari, adeoque tali statuto sæculari nullo modo ligari potest: tum quia licet statutum hoc fiat tempore habili, scil. ante ingressum Religionis: quia tamen ejus effectus confertur in tempus inhabile, scil. quo ingressus Religionem jam est Professus, illud non valet; quia dispositio, quæ fit tempore habili, non valet, si ejus effectus conferatur in tempus inhabile, sed perinde est, ac si fieret tempore inhabili, ut colligitur ex *l. Ut sponso 4. C. de donat. ante nupt.* & dicetur *Tit. seq.* tum quia tale statutum retrahit ab ingressu Religionis, ideoque non obligat in præjudicium ejusdem, nec possunt Leges Civiles, quæ expresse & specifice faciunt mentionem, ac disponunt de Ecclesiasticis personis, illas obligare, etiamsi alioquin ipsi favorabiles sint, ut dictum supra *l. 1. tit. 2.* Tum denique quia supremus Princeps, videlicet Imperator, vel Rex non potest privilegia ab Imperatoribus Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis concessa, & ab eis acceptata auferre, sine consensu S. Pontificis, cum jurisdictionem in Ecclesiasticas personas non habeat. Jus autem succedendi Monasteriis, non tantum Jure Canonico, sed etiam Civili est concessum, *l. Deo 56. C. de Episc. & Cleric.* quicquid in contrarium dicat *Gail. l. 2. obs. 32. n. 8. Zœs. in Comment. ad Decret. h. t. n. 10. & 11.*

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

POstquam in superioribus Titulis actum est de Testamentis, aliisque ultimis voluntatibus, quæ morte testatoris confirmantur, & ante effectum non habent, sed mutari, & revocari possunt: item de successionibus ab intestato, quæ & ipsæ post mortem tantum fieri possunt; ideo nunc recte agitur de sepultura, quæ mortem proxime sequitur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clement. & Extrav. communibus. Est autem pro explicatione rubricæ notandum, tripliciter sumi posse sepulturam, ut notat Silvest. V. Sepultura in princ. & alii DD. communiter: primo, pro loco, in quo aliquis sepultus est, vel sepeliendus. Secundo pro jure sepeliendi, quod quis habet in aliquo loco. Tertio, pro ipso officio, quod impenditur corporibus humandis, sive pro ipso ritu, & actu sepeliendi.

§. I.

Quis sit locus sepulturæ sacro & Ecclesiastico, & quo in loco possit quis vel debeat sepeliri?

I. ASsertio 1. Etsi olim & antiquis temporibus prohibitum fuerit, ne Christiani intra Ecclesiam sepelirentur, ut patet ex *c. Præcipiendum 15. in fine caus. 13. q. 2.* nisi Episcopi, Abbates, vel aliæ insignes personæ, *arg. c. Nullus 18. cit. caus. & q.* ubi per fideles laicos *Gl. V. Fideles, & Turrecremata in fine*, intelligunt, non quoslibet baptizatos, sed eos, qui pro Sanctis sunt habiti, & miraculis coruscabant, vel in dignitate constituti erant: hodie tamen quilibet fideles Christiani, sive Clerici, sive Laici, in Ecclesia sepeliri licite possunt, ut constat ex *c. Cum gravis 17.* & ibi *Gl. V. Sepeliantur ead. caus. & q.* Ubi plures rationes referuntur, cur fideles in Ecclesiis sepeliantur, & ex *c. Ex parte 5. & c. seq. h. t. Barb. in Tr. de offic. & potest. paroch. c. 26. n. 8.*

II. Porro non tantum in Ecclesiis: sed etiam in Cœmeteriis fidelium corpora sepeliri solent. Et quamvis de Jure Civili, locus Religiosus fiat, si in illum sit illatum corpus hominis mortui, domino sciente, nec contradicente, ut in eo perpetuo sepultum permaneat, ita ut talis locus vendi non possit, quia est in nullius bonis, & extra commercium hominum, *l. 2. C. de Religios. & sumpt. funer. §. Nullius & §. Religios. Instit. de rer. divis.* Id tamen non procedit de Jure Canonico, secundum quod non ideo talis locus habet rationem sepulchri, seu loci Religiosi: sed requiritur, ut publica Episcopi auctoritate ad sepulturam fidelium sit deputatus, ut docet *Gl. communiter recepta in c. In Ecclesiastico 10. caus. 23. q. 2. V. Si terram: Abb. in c. pen. n. 4. h. t. Mol. tr. 2. de just. disp. 214. n. 4.* & colligitur ex *c. Ad hæc 4. de Relig. domib.* Etsi vero Cœmeterium plerumque vicinum esse soleat Ecclesiæ consecratæ, potest tamen etiam aliquantulum remotum constitui ab Ecclesia propter fœtorem, ut ait *Silvest. V. Sepultura q. 2.* præsertim ubi corpora sepeliuntur, qui peste moriuntur.

„ III. Assertio 2. Si quis habeat sepulchrum majorum seu pa-
„ rentum suorum (extra Parochiam propriam) in illo sepeliri
„ debet, Exemplo Patriarcharum, (qui in sepulturis Patrum
„ suorum sunt sepulti) nisi tamen alibi propriam sibi elegerit
„ sepulturam, etiam alienam, sicut & Christus alienam elegit,
„ (quia natus in Bethlehem, & nutritus in Nazaret sepultus
„ fuit in Jerusalem in sepulchro Joseph, prout statuit Leo II. in
„ *c. Nos instituta 1. h. t.* & ibi *Gl. V. Alienam elegit*, ubi additur,
„ si

» si quis extra Parochiam suam sepeliatur, tertia pars (ea legatis seu relictis illi Ecclesiæ, in qua sepulturam sibi elegit, » & non ex relictis, aliis locis, *Gl. hic V. Indicii*) tribui debet illi Ecclesiæ, in qua Sacramenta & Divina percepit; & ne aliter fiat, sub pœna excommunicationis prohibetur. Verum de hac portione parochiali dicetur infra.

IV. Ubi notandum, nomine majorum hic intelliguntur pater, avus, & alii Superiores, seu ascendentes, *l. Jurisconsultus 10. ff. de gradib. affinit.* Quod si pater sponte sibi elegit proprium sepulchrum diversum a sepulchro majorum suorum, tunc filius sepeliendus est in sepulchro patris sui, etsi hic adhuc superstes sit: secus est, si pater, præter voluntatem suam, casu aliquo ibi sit sepultus, tunc enim filius in sepulchro avorum sive majorum suorum sepeliri debet, ut docet *Abb. in cit. c. 1. n. 5. h. t. Mol. citat. disp. 114. nu. 15.* Quamvis *Gl. in c. Is qui 3. V. Ab antiquo, h. t. in 6. Silvest. V. Sepultura, q. 8. & alii apud ipsum putent*; quod indistincte si pater sit sepultus in uno loco, avus vero & alii majores in alio loco, filius sepeliendus sit cum avo, & aliis majoribus, ut innuitur in *cit. c. 3.* Ubi dicitur, quod quis sepeliri debeat in ea Ecclesia, in qua majorum prius ab antiquo sepultura extitit. Si vero pater & avus sepulti essent in uno loco, proavus vero & atavus in alio, filius sepeliri deberet cum patre & avo; quia sepultura inter mortuos comparatur domicilio inter vivos, filius autem sequitur originem & domicilium proximorum parentum, patris scilicet, & avi, non superiorum, sive remotiorum ascendentium, juxta *l. Assumptio 6. §. Filius; ff. ad municip. Silvest. c. l. q. 8. dicto 8. Barbos. cit. c. 26. n. 32.* His adde etiam filios illegitimos, & naturales, cum patre sepeliendos esse, nisi is in dignitate sit constitutus: non item filios spurios, hi enim in sepulchro matris sepeliri debent, nisi sit fœmina Illustris, *Silvest. c. l. qu. 4.* Filii vero adoptivi, vel arrogati, si vivente patre adoptante, in cujus potestate erant, moriantur, in sepulchro ejusdem sepeliuntur: secus si eo mortuo, decedant; quia tunc sepeliendi sunt cum patre naturali, expiravit enim adoptio, *Silvest. c. l. dicto 4.*

V. Assertio 2. Si quis sepulchrum majorum non habeat, vel in eo commode sepeliri non potest, sepeliendus est in propria Parochia, in qua domicilium habuit, Sacramenta percepit, & Divinis Officiis interfuit, ut colligitur ex *c. 1. h. t. & c. 1. eod. in 6.* Quod si quis in duabus Parochiis habuit domicilium, & in utraque pariter habitavit, & æque Sacramenta percepit, & Divinis interfuit Officiis, in illa sepeliri debet, quæ prævenerit; si autem neutra prævenit, vel uterque Parochus inter se litem hac in re componat, vel Episcopus se interponat, ejusque judicio stabunt, *Mol. c. l. n. 13.*

» VI. Similiter, si is, qui in Civitate vel Castro domicilium habens, quandoque ad Villam se transferat, recreationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem: accidat autem, ut non electa sepultura, in alia Villa decedat, » non in Ecclesia dictæ Villæ, sed in sua Parochiali Ecclesia, vel in ea potius, in qua majorum ipsius ab antiquo » sepultura extitit, sepeliri debet, dummodo absque periculo ad illam deportari possit, prout statuitur in *c. Is, qui 3. in princ. h. t. in 6.* Ratio est; quia per hoc, quod quis transeat a loco domicilii ad alium locum, ibique ad tempus habitet, non amittit prius domicilium, nec fit incola, aut Parochianus illius loci, ad quem migravit, nisi habeat animum stabiliter ibidem permanendi, prout sumitur ex *l. Domicilium 20. & l. Eum, qui 27. §. Celsus ff. ad municipal.*

Ex quo infertur, quod si quis propter bellum, vel pestem e Pago, in quo domicilium habet, se transferat in Civitatem, animo redeundi, accidat autem, ut ibi moriatur, & sepeliatur: portio canonica Parochialis, non debetur Ecclesiæ Civitatis, in qua mortuus est, ac sepultus, quia ibi defunctus non habebat domicilium, & consequenter, nec Parochiam, cum non migraverit, eo animo, perpetuo ibi manendi: sed debetur illa portio Ecclesiæ parochiali Pagi illius, in quo retinuit domicilium, *Abb. in l. In nostra 10. n. 10. & 11. Franc. in c. 1.* eodem *in 6. n. 1.*

VII. Assertio 3. Illi, qui alicubi domicilium habentes, se conferunt ad alium locum, negotii alicujus causa, animo; non quidem ibi perpetuo manendi, sed ad tempus non breve, v. g. unum annum, vel majorem partem anni, ut sunt litterarum studiosi, & famuli conducti &c. isti in tali loco quasi domicilium habent, adeoque etiam Parochiam acquirunt, ita ut a Parocho loci Sacramenta pœnitentiæ, Eucharistiæ: & Extremæ Unctionis ibi percipere possint; imo etiam Parochus ejusdem loci eorum matrimonio, dum ibi actu versantur, assistere potest, ut ex probabiliore sententia docet *Sanch. l. 3. de matrim. disp. 23. n. 12 & 13.* Quare etiam in Parochia loci illius, in quo mortui sunt, sepeliendi erunt nisi aliam sepulturam sibi eligant, *Abb. in c. 1. nu. 4. h. t. Molin. cit. disp. 114. c. 18.* Idque omnino necessarium est, propter casuum frequentiam, & distantiam a loco proprii domicilii, propter quam multa permittuntur, quæ alias non permitterentur, sed prohiberentur, ut ait *Gl. in c. Tum ex litteris 5. V. Locorum distantiam, de in integ. restit.*

VIII. Assertio 4. Peregrini, & advenæ, si moriantur in locis, per quæ transeunt, animo non ibi longam moram trahendi, neque commode ad sepulturam majorum: nec ad propriam Parochiam eorum corpora deferri possint, sepeliendi sunt, vel in Ecclesia Cathedrali, secundum quorundam sententiam, vel potius in Ecclesia Parochiali, in qua sunt defuncti, præsertim si a Parocho ejusdem loci Sacramenta perceperint, *Abb. c. l. Silvest. V. Sepultura; q. 8. dicto 2. Molin. c. loc. n. 17.* Qui addunt, hac in re consuetudini cujusque loci standum esse. Idem dicendum, de damnatis ad mortem, si sepeliri permittantur, quod de peregrinis *Silvest. citat. loc. dicto 3.*

IX. Ex dictis jam facile deduci potest, in quo loco alii quidam sepeliri debeant, de quibus dubium esse poterat. Nam primo Prælati Ecclesiarum regulariter sepeliri debent in Ecclesiis suæ Prælaturæ, quod si in duabus Ecclesiis fuerint Prælati, locus erit præventioni, vel potius sepeliantur in illa, in qua sunt mortui; Clerici vero inferiores sepeliri debent in Ecclesia, in qua sunt Beneficiati, *Silvest. cit. qu. 8. dicto 6.* quia ibi censentur habere domicilium.

Secundo. Famuli domestici Ordinum Mendicantium possunt in eorum Ecclesiis, vel Cœmeteriis sepeliri, etiam Parocho loci invito, si intra septa Monasterii, Collegii, vel Residentiæ moriantur, ex privilegio a Papa concesso etiamsi in eo sepulturam non elegerint, prout videre est apud *Rodriq. Tom. 2. q. 68. n. 2. Molin. c. l. num. 16.* & habetur *in Comp. privil. Societatis; V. Familiares; §. 1.*

X. Tertio. Uxor vidua, non in sepulchro majorum suorum: sed in mariti sepulchrum sepeliri debet, si nulla sepultura electa decessit, *c. 2. in fine, caus. 13. qu. 2.* ubi dicitur: *quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum sepulchrum, & c. seq.* Major enim est conjunctio uxoris cum marito, quam cum propriis parentibus juxta illud *Genes. II. 24. Relinquat homo patrem suum* &c. Hoc autem procedit solum in legitima uxore, cum jam consummatum est matrimonium, vel quæ saltem deducta est ad domum mariti: non autem in sponsa de futuro, quæ non est sepelienda in sepulchro sponsi, *Franc. in c. 3. §. Mulier. in fin. n. 3. h. t. in 6.* Deinde non procedit, si mulier propter adulterium sit separata a viro, facto divortio; quia tunc non est de domo, seu familia viri, nisi ei ante mortem sit reconciliata, *Silvest. cit. quæst. 8. dicto 5.*

» XI. Porro, si mulier, quæ plures viros successive habuit, & sepulturam non elegit, moriatur: cum viro ultimo, cujus domicilium retinet, & honorem, sepelienda » est, quia uxor non tantum vivente marito, sequitur domicilium, & forum mariti: sed etiam post mortem ejus retinet illud, & honorem, ac dignitatem mariti, *cit. §. Mulier; & c. Ex parte 15. de for. compet.* & habetur in *l. Quoties; C. de privil. scholar. l. 12.* Id tamen intelligendum est, dummodo uxor post mortem mariti, in viduitate permaneat, & honeste vivat: nam si ad aliud matrimonium transeat, sequitur domicilium, & honorem posterioris mariti, *argum. cit. §. Mulier; & l. His solis 7. C. de revoc. donat.* & multo magis perdit honorem, & privilegia mariti defuncti, si in viduitate impudice vivat, *arg. cit. l. His solis; Franc. in cit. §. Mulier; n. 1. & 2.* ubi tamen ait, quod vidua non teneatur in vita sequi forum, ac domicilium mariti; ne quod in ejus favorem concessum est, in ejusdem gravamen cedat, si eo uti in vita cogeretur.

XII. Notandum hic præterea primo. Uxor vidua debet sepeliri in sepulchro mariti, etiamsi eo mortuo reversa sit in domum patris, vel ad alium locum se transtulerit; quia retinet nihilominus domicilium, & honorem mariti, quod privilegium cum non detur loco: sed personæ, non amittitur ob varietatem locorum, *Franc. citat. loc. num. . Silvest. c. l. dicto 5.*

Notandum secundo. Prædicta procedunt, si uxor post maritum moriatur; si vero ante illum decedat, tunc vel maritus elegit sibi sepulchrum proprium, & in eodem debet sepeliri uxor mortua; quia animi destinatione videtur maritus ibi sepultus. Idemque dicendum, si maritus non elegit propriam sepulturam, intendit tamen sepeliri in sepulchro majorum suorum: nam & in eodem sepelienda erit uxor. Vel maritus non elegit sibi sepulturam, sed est absens, aut amens, ita ut non possit declarare suam voluntatem, circa sepulturam: & tunc uxor sepelienda est in sepulchro suorum majorum, vel si tale non habebat, aut si in eo non possit sepeliri, in Parochiali Ecclesia, in qua decessit. *Abb. in c. De uxore 7. n. 6. h. t. Franc. in cit. c. 3. §. Mulier.; n. 3. h. t. in 6. Silvest. cit. q. 8. dicto 5.*

XIII. An vero vice versa, si uxor prius decessit; electa sibi sepultura, & postea maritus moriatur, non electa sepultura, maritus debeat tumulari in sepulchro uxoris suæ, an vero in sepulchro majorum; dubitatur? Videtur affirmandum prius, nam propter unionem, quæ fuit inter conjuges in vita, jus disposuit, quod uxor debeat sepeliri in sepulchro mariti, ergo idem dicendum vicissim de marito; cum maritus, & uxor sint una caro, & æquali jure censeantur, ac gaudeant. Verum posterius est tenendum, nempe maritum sepeliendum esse in sepulchro majorum suorum, vel in Ecclesia Parochiali, nisi consuetudo alia vigeat, *Abb. in c. 7. n. 7. h. t.* ubi tamen dubitative loquitur, *Franc. in cit. §. Mulier; n. 3. vers. 2. Quæritur; Silvest. c. l. dicto 5.* Ratio est, tum quia in *c. 3. caus. 13. q. 2.* dicitur, unaquæque mulier sequatur virum suum: non autem ibi dicitur, quod e converso, etiam maritus debeat sequi uxorem, & absurdum videtur, si maritus sequatur dispositionem mulieris, *arg. l. Si ita 45. ff. de legat. 2.* Tum quia non est par ratio; quoad hoc, mariti, & uxoris, nam mulier sequitur domicilium, & honorem, ac jura mariti: non autem vice versa, maritus uxoris, nec censentur eodem jure, nisi quoad usum matrimonii. Quare cum a Jure communi non sit recedendum, nisi in casibus in eodem exceptis: nullibi autem in jure reperiatur permissum, quod maritus, si decedat, non electa sepultura, alibi possit sepeliri, quam in sepulchro majorum suorum, aut in Parochia, ideo sine fundamento asseritur, sepeliendum esse in sepulchro uxoris.

Porro ubi Religiosi, & Novitii sepeliendi sint, dicetur, §. seq.

§. II.

Quinam sibi, vel aliis sepulturam eligere possunt, vel non?

XIV. Assertio 1. Omnes regulariter, tam masculi, quam fœminæ, extra Parochiam suam, in aliena Ecclesia, vel Cœmeterio, sibi sepulturam eligere possunt, modo sint puberes, & liberum arbitrium, seu usum rationis habeant, ut ex communi docet *Silvest. V. Sepultura; quæst. 6. Molin. citat. disp. 224. num. 10.* & constat ex *cap. 2.* ibi: *nullatenus negamus propriam eligere sepulturam, & alienam hoc titul.* & ibi, *Gloss. V. Propriam*; & colligitur ex *cap. Is, qui, 3. eodem in 6.*

„ XV. Extenditur autem primo. Quod etiam filiusfamilias, seu filius in patris potestate constitutus, (si pubes sit) absque patris consensu, libere sibi potest sepulturam eligere: tametsi per ultimam voluntatem, etiam pro anima sua, non potest, sine patris assensu, aliquid relinquere, nisi Castrense, vel quasi Castrense peculium habeat, prout statuitur, in *c. Licet 4. §. Quamvis; hoc tit. in 6.* ubi *Gloss.* ait, *indicare*; ibi sumi pro ultima voluntate. Per Castrense vero peculium intelligitur, quod filiusfamilias occasione, vel intuitu militiæ, per quasi Castrense, quod advocando v. gr. acquisivit, *Gloss. ibid.* Ratio autem, cur filiosfamilias prius possit, etsi non posterius, est, quia quoad res, & jura spiritualia (cujusmodi etiam est jus sepulturæ, quippe res Sacra, & Religiosa, *c. Quæsta, 12. caus. 13. quæst. 2.*) filius non est ita subjectus patriæ potestati, sicut quoad bona temporalia, juxta *c. ult. §. fin. de judic.* sed potius sui juris, ideoque libere potest de illis disponere, sine consensu patris *Franc. in citat. §. Quamvis, in princ.* sicut etiam de bonis Castrensibus, & quasi Castrensibus, in quibus non est dependens a patria potestate, nec ei subjectus.

XVI. Extenditur secundo. Quod sicuti vir liberam habet „ potestatem eligendi sepulturam sibi, sic & uxor, ita ut nulla inter conjuges facienda sit distinctio, cum utrinque æqualis in hoc casu competat facultas, prout rescripsit Lucius III. in *c. De uxore 7. h. t.* ubi etiam ratio redditur; quia electio sepulturæ, quæ ab uxore fit, durante adhuc matrimonio, ad illud tempus refertur, & ad illum statum pertinet, in quo mulier soluta est a lege viri, nempe ad tempus mortis.

Ubi notandum cum Abbate *hic num. 2.* sicut non valet dispositio facta tempore habili, si effectus illius conferatur ad tempus inhabile: ita vice versa, valet dispositio, quæ fit tempore inhabili, si ejus effectus conferatur in tempus habile, ut colligitur ex *l. Quod Sponsa 4. C. de donat. ante nupt.* ubi dicitur, non valere donationem factam sponsæ, si ejus effectus conferatur in tempus nuptiarum, sive ut tunc effectum sortiatur: valet tamen donatio facta ante nuptias, vel post nuptias, si effectum primum habebit, post solutum per mortem matrimonium, *l. Cum hic status; 32. §. 1. §. & Si Sponsus; ff. de don. inter vir. & uxor.* Quia perinde est, aliquid fieri tempore habili, vel inhabili, si ejus effectus conferatur in tempus habile, ut tradunt DD. in *l. Si tempus 6. ff. de hæred. instit.*

XVII. Extenditur tertio. Quod etiam in loco minus religioso potest quis sibi eligere sepulturam, prout decernitur in *c. Cum quis 2. §. Si quis h. t. in 6.* ubi dicitur: Si quis, prætermissa sua antiqua sepultura, novam in loco minus religioso elegerit sepulturam, talis electio (licet jura de hac re diversa esse videantur) impugnari non debet, ubi juxta *Gloss. ibid. in casu*, per locum minus religiosum intelligitur talis locus, qui etsi sacer sit: tamen minus frequenter in eo Sacrificia, & alia Officia Divina, ac publicæ orationes peraguntur, per quæ longe magis religiosus efficeretur; nam cum libera cuique sit facultas eligendi sibi sepulturam, non debet quis prohiberi, quo minus etiam in loco minus religioso, v. g. in Capella, in qua nonnisi semel, vel bis in anno Missa celebratur, sepeliri possit, si velit, modo talis locus jus sepulturæ habeat, de quo infra.

XVIII. Sed huic decisioni adversari videtur, quod statutum est in *c. Fraternitatem 3. h. t.* nempe, quod si quis relicto sepulchro majorum suorum, eligat sibi sepulturam in loco minus religioso, non valet electio: ubi Innocentius III. „ ita rescribit: Cum sepulchra, & Cœmeteria apud Ecclesias, & Monasteria Religiosorum ab antiquo sint constituta, in quibus orationes, & Missarum solemnia, tam pro vivis, quam defunctis, frequentius celebrantur, unde devotioni, & ultimæ voluntati eorum, qui volunt ibi sepeliri, non est contradicendum. Qui vero relictis antiquis Ecclesiis, & sepulchris patrum suorum, ad nova, & minus religiosa loca se transferunt, contra Patrum antiquam consuetudinem, seu institutionem facere videntur, qui apud parentes suos sepeliri voluerunt. Quare mandat Papa, ut corpus defuncti reddatur illi Ecclesiæ, in qua sepulti sunt majores ipsius, ut cum eisdem ibi sepeliantur.

Ad hoc respondetur, dictum *c. Fraternitatem*; intelligendum esse, si quis sepulturam eligat in loco minus religioso irrationabiliter, aut malitiose, & quia relicta sepultura majorum suorum, in qua de jure, juxta antiquam consuetudinem, sepeliri debuisset, novam sepulturam in alia Ecclesia elegit, dolo inductus, vel ex contemptu antiquæ, aliam pro sua sepultura deputavit, vel in præjudicium illius Ecclesiæ, cui debitam portionem canonicam non reliquit, tunc enim Ecclesia, quæ præterita est, v. gr. Regularium, ut in casu *hujus cap.* corpus defuncti repetere potest, ut in illa cum majoribus suis sepeliatur, prout explicat *hoc c. Abb. hic num. 4. in fin.* Et si hoc c. non est correctum per *cit. c. 2. §. Si quis eod. in 6.* neque enim correctio jurium antiquorum, sine necessitate, asserenda est. Aliam explicationem hujus *c. 3.* affert *Abb. c. l.* videlicet in Ecclesia non habente Cœmeterium, non licere sibi eligere sepulturam; quia est contra institutionem SS. Patrum, cum corpora fidelium debeant requiescere in Cœmeteriis Ecclesiarum, *c. Aurum 70. caus. 12. qu. 2. & c. 1. caus. 13. qu. 1.* & juxta hanc expositionem, summa *hujus cap.* hæc erit; non potest quis, relicto majorum sepulchro, eligere sibi sepulturam in Ecclesia, quæ de jure, vel ex privilegio Cœmeterium non habet, *Fagn. bien. 2.* sed prior interpretatio est melior.

„ XIX. Assertio 2. Potest pater filios impuberes, qui antequam ad annos pubertatis perveniant, sepulturam sibi eligere nequeunt, sepelire, in qua Ecclesia ipse voluerit, si consuetudo Religionis id permittat: si vero consuetudo id non habeat, tunc cum majoribus suis tumulandi sunt, vel in parochiali Ecclesia, prout statutum est, in *c. Licet 4. in princ. h. t. in 6.* & in *c. De uxore 7. §. Utram autem extra eod.* ubi dicitur, quod pater filios minores, seu impuberes possit sepelire, ubi voluerit, id non reperitur definitum a SS. Patribus, & ideo consuetudini loci relinquendum est. Ratio est, quia ob defectum maturæ ætatis, & judicii, impuberes sepulturam sibi eligere non possunt, sed eorum voluntas a patre, vel tutore regi debet.

XX. Ubi notandum primo. Sicut consuetudo dat jurisdictionem, *c. Cum contingat 14. de foro compet.* & jus eligendi Prælatum, *cap. 3. de causs. possess.* ita & jus eligendi sepulturam dare potest, etiam contra Jus commune, secundum quod, qui non electa sepultura, mortui sunt, in sepulchro majorum, vel in parochiali Ecclesia sepeliendi sunt, *cap. 2. hoc & in cap. 3. eod. in 6. Gloss. in citat. cap. Licet V. Consuetude*; dummodo talis consuetudo legitime præscripta sit, videlicet 40. annis cum titulo, vel tempore immemoriali sine titulo, juxta *cap. 2. de præscript. in 6.* cum sit contra Jus commune, quamvis probabile sit; sufficere tempus 10. annorum; quia tali consuetudini jus non resistit, sed potius assistit, *Franc. in cit. c. Licet n. 2.*

Notandum secundo. Etsi pater, spectato Jure communi, possit filio impuberi facere Testamentum, sive hæredem ipsi substituere *lib. 1. ff. de vulg. subst. cap. 5. de testam. in 6.* non tamen potest eidem sepulturam eligere, seclusa consuetudine. Ratio disparitatis est, quia jus sepulturæ est spirituale, jus autem testandi temporale; potestas autem patris non ita se extendit in filium ad jura spiritualia, sicut ad temporalia, ut supra dictum.

Notandum tertio. Non tantum pater, sed etiam mater, imo & propinqui, si impubes ascendentes non habeant, possunt sepulturam ipsi eligere, si consuetudo talem potestatem eis concedat, *Franc. citat. loc. numer. 3. in fine.* Veruntamen Gloss. *in citat. cap. Licet; V. Vel in Parochiali*, tradit, quod consuetudo non dat liberam facultatem parentibus, & amicis eligendi sepulturam pro impubere, ubi voluerint; sed quod solum liceat ipsum sepelire, vel in sepultura majorum, vel in Parochia, prout voluerint. Imo *Ancharan. ibid. not. 4.* & alii putant, ordinem scripturæ inspiciendum esse, ita ut impubes sepeliendus sit in sepulchro majorum, si potest, alias in Parochiali Ecclesia, quia illud jura huic præferunt: nisi consuetudo tribueret potestatem eligendi alterutrum, tum enim illa servanda esset. *Franc. c. l.*

„ XXI. Assertio 3. Religiosi sibi sepulturam eligere non possunt, cum velle, & nolle non habeant, sed in Monasteriis suis sepeliri debent, nisi adeo remoti sint a propriis Monasteriis, ut eo commode post mortem deportari non possint, tunc enim jus habent eligendi sibi sepulturam, prout statuitur in *c. Religiosi, 5. & ultim. hoc titul. in 6.* Sed huic decisioni obstare videtur, quod uxor sibi eligere possit sepulturam, absque consensu mariti; quia talis electio refertur, & tendit in illud tempus, in quo mulier soluta est lege, & potestate viri, *citat. c. De uxore*; ergo similiter Religiosus poterit sibi eligere sepulchrum, absque consensu Prælati, cum & ipse disponat in tempus scilicet mortis, quo est solutus a lege, seu potestate Prælati. Sed respondetur cum *Gloss. fin. in citat. c. ultim. hoc tit. in 6.* disparem esse rationem; quia uxor non est subjecta potestati viri absolute, & omnimode, sed solum quoad legem conjugii, & actus, seu obligationes matrimoniales, ideoque ea lege cessante, ipsa potest pro arbitratu disponere: At vero Religiosus, cum propter votum obedientiæ, proprium velle, ac nolle non habeat, est absolute, & simpliciter subjectus suo Prælato, in omnibus saltem externis actionibus, & dispositionibus, ideoque nec in tempus mortis aliquid de se, & rebus suis disponere potest. Deinde licet Religiosus per mortem jugo obedientiæ liberetur, quia tamen tempore vitæ suæ non habet proprium velle, non potest eligere locum, in quo post mortem sepeliatur, quia non solum effectus, sed etiam initium hic spectatur, nam Regula illa, quod valida sit dispositio, si effectus referatur in tempus habile, solum procedit, quando jure aliquid prohibetur, spectato solo effectu; secus si prohibeatur, spectato etiam initio, tunc enim non sufficit, ut referatur etiam in tempus habile, ut constat ex *l. Si minor 4. ff. de servis exportand.* ubi minor 25. annis nequit servum manumittere, etsi manumissio referatur in tempus, quo complevit 25. annum, quia lex spectavit initium, quo tempore, non potest manumittere, ob defectum perfectæ ætatis, & maturi judicii, *Abb. in c. De uxore; num. 4. h. t. Franc. in cit. c. ult. n. 1. not. 8. eod. in 6. Sanch. l. 6. mor. cap. 14 num. 5.*

XXII. Pro explicatione *citat. cap. ultim.* Notandum præterea primo. Licet *Franc. citat. loc. num. 3.* & alii quidam putent, quod Religiosus, etiamsi moriatur in loco remoto a Monasterio non possit sibi eligere sepulturam, quia etiam tum caret proprio velle, ac voluntate. Contrarium tamen verius est, ut tenet *Jo. Monach. in citat. cap. ult. num. 2. & Ancharan. ibid. not. 3. Abb. extra eod. in cap. 7. num. 4. Silvest. V. Se-*

ſepultura; q. 6. Sanch. c. l. nu. 3. & alij. Idque ſatis aperte colligitur ex *cit. cap. ult. h. t. in* 6. ubi prohibitioni illi, ne Religioſi ſibi eligant ſepulturam, adjicitur hæc exceptio: *Niſi a propriis Monaſteriis adeo ſint remoti, ut ad ea, cum moriuntur, commode portari non poſſint*: ergo per contrarium ſenſum, tum poſſunt ſibi eligere ſepulturam, quia tunc ipſum jus tribuit Religioſis talem licentiam: nam, ut ait *Gl. ibid. V. Commode*; ratione diſtantiæ, difficultatis, ſeu incommoditatis interdum permittitur, quod alioquin non permitteretur. Idemque ſupponitur in *cap. Nimis*; 16. *de Exceſſ. Prӕl.* ubi arguuntur illi Clerici, qui Religioſorum decedentium, extra Monaſteria ſua, corpora ad ſua Monaſteria deportari cogunt, licet ipſi alibi ſibi ſepulturam elegerint, ut nimirum oblatione uſibus Clericorum cedant. Porro, ſi Religioſus in Academia degens, moriens ſibi elegit ſepulturam in Eccleſia aliqua, debet ex oblationibus funeralibus portio canonica dari illi Eccleſiæ parochiali, in qua Religioſus deceſſit, & conſuevit Sacramenta percipere, & accedere Divina officia, *Anchar. in cit. cap. ult. circa fin. Franc. ibid. num.* 4.

Notandum ſecundo. Etſi Religioſi intra Clauſtra Monaſterij degentes non poſſint ſibi eligere ſepulturam, poſſunt tamen illi, qui extra Clauſtra Monaſterij Beneficiis ſunt præpoſiti; quia hi in multis velle, ac nolle proprium habent, ut notat *Gl. in cit. cap. ult. V. Non habeant in addit. & Jo. And. ibid. in fin.*

XXIII. Notandum tertio. Si Religioſus a Monaſterio ſuo ita remotus moriatur, ut ad illud commode deportari non poſſit, nulla ſepultura electa, tum ſi in Civitate, vel loco, in quo deceſſit, ſit Monaſterium ejuſdem Ordinis, in quo commoratus, & mortuus eſt, in eodem ſepeliri debet, ut habetur in *cap.* 1. *cauſ.* 16. *q.* 5. Sin vero extra Monaſterium ſit commoratus, & mortuus, tum probabilius eſt, ſepeliendum eſſe in Eccleſia parochiali, in qua deceſſit talis Religioſus, & Sacramenta percipere debuit, cum non ſit ſubditus illius Monaſterij, *Gl. magna in cit. c. ult. not.* 1. *h. t. in* 6. *& Franc. ibid. n. ult. Abb. in c.* 2. *n.* 4. *extra eod.* Quamvis *Sanch. cit. c.* 14. *n.* 4. putet in Monaſterio ſepeliendum eſſe, quod certum eſt, ſi eo venerit animo in eo loco perpetuo reſidendi.

XXIV. Aſſertio 4. Non tantum Epiſcopus poteſt ſibi eligere ſepulturam, extra ſuam Eccleſiam Cathedralem: ſed etiam Prælatus Religioſi Ordinis, extra Monaſterium ſuum, ſaltem ſi Superiorem in Ordine non habeat, etſi ſubditus ſit Papæ, ut Præpoſitus Generalis, vel Epiſcopo, ut Abbas non exemptus, quia in multis habet velle, & nolle proprium, & ſubditos habet in ſua poteſtate, *Abb. in cit. c. de uxore*; *n.* 5. *h. t. Franc. in cit. c. ult. n.* 5. *Silveſt. V. Sepulchra*; *q.* 6. Ratio eſt, quia talis Prælatus non eſt ſub poteſtate alterius, niſi ſicut alij Clerici ſunt ſub poteſtate Epiſcopi: & quamvis in *cit. c. ult. h. t. in* 6. generaliter dicatur, Religioſos non poſſe eligere ſepulturam, ſub nomine autem Religioſi comprehenditur etiam Abbas: non tamen continetur ſub ratione in Conſtitutione illa expreſſa, ibi: *cum velle, & nolle non habeant*, Lex autem reſtringenda eſt ad limites cauſæ, ſive rationis principalis in illa expreſſæ, *Abb. cap. l.* Si vero Prælatus Regularis habeat Superiorem in Ordine, ut Guardianus, Prior, Provincialis, non habet liberam facultatem eligendi ſibi ſepulturam, extra Monaſterium, quia Dd. id non aſſerunt, neque conſuetudo id permittere videtur, *Laym. l.* 3. *tract.* 5. *c. ult. n.* 7. Quamvis contrarium tenere videatur, *Sanch. c. l. nu.* 7. Quod ſi Prælatus elegit ſibi ſepulturam, ſed poſtea Prælaturæ renunciet, vel ab ea deponatur, non in loco electo, ſed in ſuo Monaſterio eſt ſepeliendus; quia inſpicitur tempus mortis ad diſcernendum, an quis ſit habilis ad eligendam ſepulturam: at tempore mortis non erat ille Abbas, ſed tantum Monachus profeſſus, nec habebat velle, & nolle, *Rodriq. Tom.* 3. *qq. Reg. q.* 20. *art.* 1. *Sanch. c. l. n.* 8.

Porro licet Prælatus Regularis ſibi: non tamen pro Religioſo ſubdito ſuo poteſt eligere ſepulturam, ſpectato jure communi, ſicut nec pater, ratione patriæ poteſtatis pro filio impubere, ſed ratione conſuetudinis legitime præſcriptæ, *c. pen. h. t. in* 6. ideoque neuter id poteſt, ubi talis conſuetudo non exiſtit, *Sanch. cit. c.* 14. *n.* 6. *contra Rodriq.* Præterea Monachus, qui præeſt extra Monaſterium Prioratui manuali, ſeu ad nutum Superioris revocabili, poteſt ſepeliri, vel in Monaſterio, vel in illo Prioratu, ſecundum Abbatis voluntatem; quia cenſetur Monachus utriuſque loci, & Monaſterij, & Prioratus ipſi ſubjecti. juxta *c.* 1. *de privil. in* 6. *Franc. c. l. n.* 2. *Sanch. c. l. n.* 9.

XXV. Aſſertio 5. Denique Novitij Religionum poſſunt ſibi eligere ſepulturam, nam hæc electio eſt interdicta ſolis Religioſis in *cit. cap. ult. h. t. in* 6. ipſi autem non ſunt veri Religioſi, præſertim in odioſis, & habent adhuc proprium velle, ac nolle, *Franc. cap. l. nu.* 2. *Sanch. c. l. n.* 10. Quod ſi Novitius decedat, intra tempus probationis, ſive intra Monaſterium, ſive extra, in domo v. g. parentum, ubi verſabatur, cum licentia Superioris, retento habitu Religioſo, abſque ſepulturæ electione, ſepeliri debet in Monaſterio; quia Novitij gaudent juribus, & privilegiis ſui Ordinis, *Rodriq. Tom.* 2. *q.* 39. *artic.* 4. *Silveſt. q.* 8. *dicto* 7. *Sanch. c. l. nu.* 11. *Laym. c. l. num.* 8. *dicto* 4. Et quidem expenſis Monaſterij, ſeu Ordinis ſepeliendi ſunt Novitii, ſi proprium patrimonium non habeant; cum ſint membra Ordinis, admiſſi, ut probentur, qua in re ſervanda eſt conſuetudo recepta in quavis Religione, *Rodriq. c. q.* 60. *artic. ult. Sanch. c. l. n.* 12.

„ XXVI. Cæterum hoc loco addendum primo. Quod in „ *c. Animarum*; 2. *h. t. in* 6. ſevere prohibetur omnibus Re„ ligioſis, & Clericis ſæcularibus cujuſcunque ſtatus, vel „ conditionis exiſtant, ne aliquos ad vovendum, jurandum, „ vel fide interpoſita, aliove modo promittendum inducant „ (non enim facit DEUS differentiam inter juramentum „ & ſimplicem promiſſionem, *cap. juramenti* 12. *cauſ.* 22. „ *quæſt.* 5.) ut apud ipſorum Eccleſias ſepulturam eligant, „ vel jam electam ulterius non immutent. Quod ſi ſecus a„ ctum fuerit, talis electio penitus irrita eſſe decernitur, „ adeo, ut qui ita elegerunt, non apud Eccleſias ſic ele„ ctas ſepeliri, nec alibi (ne contra juramentum, aut pro„ miſſum hujuſmodi a ſe factum materiam agendi, ſeu con„ traveniendi habeant) eligere poſſint: ſed abſque ulla con„ tradictione ſepeliantur in illa Eccleſia, in qua de jure „ ſepeliendi fuiſſent, ſi nulla ſepultura electa, deceſſiſſent „ (ſcilicet ubi ſunt majorum ſuorum ſepulchra, *Gl. hic V.* „ *Apud quas*; vel in Eccleſia parochiali.) Si vero iidem „ Religioſi, vel Clerici ſæculares prædicti (quos ſic indu„ xerunt ad eligendum) in Eccleſiis, aut Cœmeteriis ſuis „ ſepelire præſumpſerint, ad reſtitutionem ſepultorum cor„ porum (ſi petantur) & omnium, quæ occaſione ſepultu„ ræ ad ipſos quomodolibet pervenerunt, intra decem dies „ integre faciendam, ſint obligati. Quod niſi fecerint, Ec„ cleſiæ ipſæ, in quibus corpora ſepulta fuerunt, & Cœ„ meteria earundem, ex tunc ipſo facto, ſint, & maneant „ interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſita; donec plena omnium „ (& corporum ſepultorum, & oblationum funeralium) „ reſtitutio facta fuerit. Ratio hujus Conſtitutionis eſt, quia ſepultura Chriſtiana eſt res Sacra, & Religioſa, ideo pactum de ſepeliendo aliquem in certa Eccleſia intervenire non poteſt; quia in rebus ſacris omnis pactio, ſeu conventio eſt prohibita, *c. ul. de pact.* de quo infra.

XXVII. Hinc deducitur primo. Quod hæc Conſtitutio non habet locum, ſi quis inductus ſit, ad eligendam ſepulturam in aliquo loco, ſine voto, juramento, vel promiſſione, v. g. precibus, *Franc. hic nu.* 2. *not.* 3. Secundo. Si quis inducatur voto, juramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam in aliena Eccleſia, ut ſi v. g. Religioſi S. Franciſci inducant aliquam in Eccleſia Prædicatorum, *Franc. ibid. nu.* 4. *Rodriq. Tom.* 3. *qq. reg. q.* 58. *art.* 7. *dub.* 4. Tertio. Si quis legitime elegit ſepulturam in una Eccleſia, & poſtea inducatur ad eligendam ſepulturam in alia Eccleſia, hæc electio nulla eſt, adeoque non tollit primam electionem, quæ de jure erat valida, quo minus in prius electa Eccleſia ſepeliri poſſit, *Rodriq. cap. l. art.* 7. *dub.* 9. Quarto. Non habet locum hæc Conſtitutio, ſi inductio non eſt ſortita effectum, quia inductus noluit vovere, vel jurare, *Rodriq. c. l. dub.* 5. Quinto, ſi quis ſponte, ac proprio motu, abſque inductione, vovit, juravit, & promiſit eligere ſepulturam in certo loco, ceſſat prohibitio hujus Conſtitutionis; quia ceſſat ejus ratio, & tenetur ſervare votum, vel juramentum, niſi nova cauſa ſuperveniat, ut quia mutatur ſtatus ipſius, ut ſi factus ſit Epiſcopus, vel ſtatus loci, quia is deſtructus eſt, *Hoſtienſ. in ſumm. h. t. n.* 8. *in fin. Rodriq. c. l. §. pen.* Sexto. Si quis juravit, ſe non mutaturum electionem ſepulturæ, inductus a Religioſis, vel Clericis, electio non valet: quia tamen talis electio accedit ad naturam ultimæ voluntatis, & eſt ejus pars, cujus libertas tolli non debet, cum ſit ambulatoria uſque ad mortem, ideo, videtur poſſe mutari: (ſicut poteſt jurans, ſe non mutaturum Teſtamentum, illud mutare, licet mutans ſiat perjurus,) ideoque juramentum, quantum ad ipſum jurantem, eſt ſervandum, & licite non poteſt alibi eligere ſepulturam, *Rodriq. cap. l. dub.* 6. Septimo. Obligatio iſta reſtituendi emolumenta, quæ occaſione ſepulturæ ad Religioſos, vel Clericos inducentes pervenerunt, ſtatim contrahitur, etiam ante ſententiam Judicis declaratoriam criminis, ut probat *Suar. diſ.* 37. *de cenſur. ſec.* 1. *n.* 25. & colligitur ex ipſo Textu *cit. cap.* 1. *h. t. in* 6. ibi: *ipſos obligatos eſſe cenſemus*, quæ verba innuunt, abſolute talem obligationem imponi. Addit *Suar. c. l. nu.* 26. Si unus Religioſus, vel Clericus ſolus, vel alter, aliquem induceret ad eligendam ſepulturam, & alij id ignorantes ſepelirent, non incurrerent hoc interdictum, quia bona fide ſepeliverunt.

XXVIII. Addendum ſecundo. Si Titius electionem ſepulturæ ſuæ commiſit arbitrio alterius, v. g. Sempronij, iſque, vivente Titio, non elegit, non poteſt, Titio mortuo, amplius eligere; quia per mortem Parochiani ſtatim jus ſepeliendi acquiſitum eſt illi Eccleſiæ, apud quam ſepeliri debebat, cum non electa ſepultura, deceſſit; *Lapus in cap. Is, qui*; 3. *n. ult. h. t. in* 6. Non obſtat, *c. Cum tibi*; 13. *ſupr. de teſtam.* Quia bene poteſt quis alteri committere, ut de bonis ſuis poſt mortem diſponat ad pias cauſas, pro arbitratu ſuo, cum ſic committens ſit abſolutus dominus bonorum ſuorum. At vero facultas eligendi ſepulturam eſt beneficium, ſeu privilegium a SS. Canonibus conceſſum contra Jus commune; ideo non debet extendi, its ut conceſſa poteſtate eligendi ſepulturam, cenſeatur etiam eſſe conceſſa poteſtas electionem hanc committendi alteri, ſaltem non ita, ut is, poſt mortem committentis, adhuc eligere poſſit; quia aliud eſt, ſepulturam eligere, aliud electionem ſepulturæ alteri committere, etſi committi potuit, expiravit commiſſio morte committentis, ante factam electionem illius, *cap. Gratum*; 20. *de offic. deleg.* quare Titius, hoc caſu, ſepelietur in ſepulchro majorum ſuorum, vel in Eccleſia parochiali, juxta ſupra dicta, *Lapus c. l.*

§. III.

Quibus Eccleſiis jus ſepulturæ competat, & quis poſſit jus ſepulturæ concedere.

XXIX. Aſſertio 1. Jus ſepeliendi de Jure communi competit ſolum Eccleſiis populum, ſive curam animarum habentibus, quales ſunt Parochiales, ut docet *Abb. in c. Certificari*; 9. *n.* 1. *h. t. Silveſt. V. Sepultura*; *qu.* 3. *Molin. tract.* 2. *diſ.* 214. *n.* 21. & alij communiter. Ratio eſt, quia ſicut Sacramenta adminiſtrare, verbum DEI prædicare, ita & officium ſepulturæ præſtare fidelibus ad curandum Paſtores pertinet, ut colligitur ex *Clement.* 2. *§. Verum*; *h. t. & c.* 1. *cauſ.*

caus. 25. *q.* 2. Sed obstat *Text. in c. Ubicunque*; 6. *caus.* 13. *q.* 2. Ubi Concilium Triburiense statuit, ut si fieri possit, primo quis sepeliatur in Ecclesia Episcopali: Deinde in Ecclesiis Monasteriorum, ubi Religiosa degit Congregatio. Tertio, ubi quia decimas percipiebat, ergo Monasteriis etiam jure communi competit jus sepulturæ. Verum Textus hic de Monasteriis habentibus populum intelligi debet, ut explicat *Abb. in c.* 3. *not.* 1. *h. t.*

XXX. Porro ex speciali privilegio Sedis Apostolicæ etiam Religiosis competere potest jus sepeliendi fideles in Templis, & Cœmeteriis, quale privilegium concessum fuit Ordini Prædicatorum, & Minorum in *Clement. Dudum*; 2. §. *Hujusmodi*; *h. t.* Ubi decernitur, quod prædicti Regulares libere possint in Ecclesiis, vel locis suis sepelire quoscunque, qui in illis sepulturam elegerint: dummodo ipsi Fratres de omnibus proventibus, tam funeralibus, quam quibuscunque, & quomodocunque relictis, distincte, vel indistincte; ad quoscunque usus, de quibus etiam quarta, sive canonica portio non consuevit solvi, vel non debet de jure, nec non de datis, vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo, vel in infirmitate dantis, in qua decessit, Fratribus ipsis, vel aliis pro iisdem, quartam partem (quam Papa taxat, & limitat) Ecclesiis Parochialibus, & earum Rectoribus integre dare teneantur. Quæ autem danda essent ipsis Fratribus in morte, non curent sibi dari in vita, ne quartam solvant, super quo illorum conscientia oneratur. Si quid autem fecerint fraude, vel dolo, præter peccatum, quod incurrunt, quartam etiam restituere teneantur, ultra quam non sunt obstricti ad aliud solvendum, revocantur etiam, & cassantur omnia privilegia, consuetudines, statuta, & pacta, in quantum sunt præmissis contraria.

Idem iisdem verbis jam ante statutum fuit a Bonifacio VIII. *Extravag. super Cathedram*, 2. §. *Hujusmodi quoque inter Communes*, *h. t.* Porro hoc privilegium libere sepeliendi postea aliis etiam Religiosis est concessum, ut notat *Molin. c. l. numer.* 21.

XXXI. Ubi etiam circa privilegium notandum est, quod Religiosi, quibus a Papa libera facultas sepeliendi eos Parochianos in Ecclesiis suis, qui id petierunt, concessa est, non teneantur permittere, ut funus prius ad Ecclesiam parochialem ducatur: sed si Presbyteri admoniti corpus defuncti deferre nolint ad Ecclesiam Regularium, possunt etiam contradicente Parocho, vel Episcopo, ipsimet Regulares illud levare, ac deferre ad Ecclesiam suam, alioqui enim non haberent jus libere, id est, sine ullius contradictione sepeliendi, *cit. Clem.* 2. §. *Hujusmodi*: nisi aliud habeat consuetudo, ut docet *Abb. in c. Cum liberum* 6. *n.* 4. & *in c. In vestra*; 10. *n.* 5. *h. t. Silvest. V. Sepultura*; *q.* 4. Ratio est, quia concesso fine, censentur etiam concessa esse media necessaria ad finem, ita ut nemo impedire debeat.

Porro quæ in *cit. Clement. dudum*; *h. t.* præterea statuuntur circa prædicationes Regularium, & confessiones eorum audiendas, ea ad præsentem Titulum non spectant; ideoque alibi commodius referantur.

XXXII. Assertio 2. Solus Papa potest universim in tota Ecclesia concedere jus, seu privilegium sepeliendi, item Legatus de latere intra suam Provinciam, *Barb. de offic. Paroch. c.* 26. *nu.* 9. Sed & Episcopus, vel qui quasi Episcopali jurisdictione est præditus, potest intra Diœcesin suam, vel Territorium jus sepeliendi concedere, sed non nisi ex justa causa, & accedente consensu Capituli, sine quo non potest Episcopus ardua expedire, nec jus competens uni Ecclesiæ, ut jus sepulturæ, Ecclesiæ Parochiali auferre, & dare alteri, cum præjudicio ejusdem. *Abb. in c. Certificari*, 9. *h. t. n.* 9. *Molin. cit. dis. n.* 21.

XXXIII. Notandum hic primo ex *Navarr. l.* 3. *consil.* 2. *h. t.* Tribus modis potest dari jus sepulturæ alicui. Primo. Ut is, cui datur, fiat dominus sepulturæ: & hoc modo nulli potest dari jus, vel locus sepulturæ, nec quidem cum auctoritate Episcopi; quia res Sacræ, & loca Religiosa (qualia sunt sepulchra) non possunt esse in dominio alicujus. Secundo, potest alicui dari jus, ut ipse, & sui in certa Ecclesia, vel loco sepeliantur, nec ipsis invitis, alius extraneus in eo sepeliri possit: hoc secundo modo non potest dari jus sepulturæ, sine auctoritate Episcopi, neque cum illa, sine justa causa, & consensu Capituli; quia licet per talem concessionem non transferatur rei, seu loci ad sepulturam deputati dominium: transfertur tamen usus ejus, & ejus sepeliendi, quod fieri nequit, nisi servata forma, ac solennitate requisita in alienatione rerum Ecclesiasticarum. Tertio. Potest quis habere jus, ut possit alios, in sua Ecclesia, vel Cœmeterio sepelire, qui id petierint: & hoc modo potest concedi locus sepulturæ, e quolibet habente liberam sepulturam, sive jus admittendi alios ad sepulturam in sua Ecclesia, vel loco sacro, sine speciali consensu Episcopi; cum habeat facultatem a Jure communi, vel ex legitimo speciali privilegio concessam.

XXXIV. Notandum secundo. Potest quis quoad usum habere sepulchrum proprium, vel commune toti familiæ, pro se scilicet, uxore, & liberis utriusque sexus per lineam masculinam descendentibus conditum, etiamsi hæredes non sint, in quo alius extraneus, sine consensu ipsorum, sepeliri non potest, quod sepulchrum familiare dicitur: vel pro se, & suis hæredibus etiam extraneis constitutum, quod hæreditarium appellatur, neque se extendit ad familiares, nisi sint hæredes, neque ad affines, aut cognatos, qui non sunt de familia, nisi ab iis sint hæredes instituti, *l. Familiare* 5. & *l. seq. ff. de Religios. & sumptibus funerum* & *l. In sepulchrum*; 2. & *l. Jus sepulchri*; 13. *C. eod.* Et quamvis olim tale jus sepulchri acquirebatur, si quis in loco, vel fundo suo sepulchrum ædificavit: hodie tamen ad acquirendum jus sepulturæ, pro se, & familia sua, vel hæredibus aliis exclusis, requiritur licentia ab aliis concessa,

qui illam dare possunt, ut Episcopus, sive Ordinarius loci, vel ex privilegio etiam Religiosi, qui illam in suis Ecclesiis, Capellis, Cœmeteriis, concedere possunt, modo reipsa actualis ædificatio sequatur *Mol. cit. dis.* 114. *nu.* 4. & 5. & 6. *Barb. de offic. Episc. c.* 26. *n.* 12. Porro tota familia extincta, vel hæredibus deficientibus, potest Ecclesia eundem locum pro sepultura denuo aliis concedere; quia tunc jus illud redit ad Ecclesiam, sicut mortuo usuario, usus redit ad proprietarium, *l. pen. C. de usufruct.* Quin imo, etiamsi quidam adhuc superstites sint ex familia, vel hæredibus, potest Prælatus Ecclesiæ, etiam invitis illis, propter necessitatem, vel aliam justam causam, extraneum aliquem admittere ad sepulturam in tali loco, *Abb. in c. pen. n.* 5. *h. t. Silvest. V. Sepultura*; *q.* 3. *dicto* 2. *Barb. c. l. n.* 13.

§. IV.

An pro sepultura aliquid exigi, vel accipi possit?

XXXV. Assertio 1. Fundus, sive Terra non sacra potest vendi & emi, absque simonia, eo fine, ut in sepultura fidelium consecretur, aut benedicatur, seu, ut ibi Sacrum Cœmeterium construatur, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. *Gl. in c. pen. V. Sepultura*; *h. t.* & *ibid. Innoc. n.* 2. *Silvest. V. Sepultura*; *q.* 2. *Suar. Lib.* 4. *de simon. c.* 54. *nu.* 17. & alii communiter. Ratio est; quia terra illa, secundum se, est res pretio æstimabilis, & mere temporalis; cum ergo non sit religiosa, vel sacra, potest licite vendi, & nemo compellendus est de suo beneficium facere, *c. Precaria*; 4. *caus.* 12. *q.* 2. quod autem ematur ad usum sacrum, id omnino est per accidens: unde etiam fundus emi potest, & vendi ad Ecclesiam ædificandam.

XXXVI. Assertio 2. Postquam fundus, vel terra aliqua ad sepulturam fidelium est consecrata, aut benedicta, vel publice dedicata, non potest, absque simonia, contra jus naturale, & Divinum, pro pretio vendi, vel emi, ita ut pretium detur, vel accipiatur ratione consecrationis, vel benedictionis. Est certa, & communis sententia apud *Suar. c. l. n.* 18. quia tunc venderetur pro pretio ipsa spiritualis consecratio, seu benedictio, adeoque spirituale pro temporali.

XXXVII. Assertio 3. Prohibitum est in SS. Canonibus tanquam simoniacum, vendere, vel pro pretio dare sepulturam in Ecclesia, vel Cœmeterio, ad sepulturam fidelium deputato, vel aliquem sine certa pecunia data ibi non admittere ad sepulturam, prout expresse statutum est in *cap. Abolenda*; 13. *h. t.* Nam cum relatum fuisset Innocentio III. „quod alicubi perversa consuetudo inolevit, ut pro mortuis sepultura non prius effodi permittatur, quam pro „terra in qua sepeliendi sunt, certum pretium Ecclesiæ „persolvatur; mandat Papa ejus loci Diœcesano, ut pro„hibeat Clericis; ne quidquam omnino, ob eam causam exigere præsumant. Idem decernitur in *c. Audivimus*; 46. *de simon.* & in *c. Quæsta*, 12. & *n. seqq. caus.* 13. *q.* 2. *c. In Ecclesiis*; 14. *ead. caus.* & *q.* aperte dicitur. Quare cum in prædictis Canonibus absolute, & simpliciter prohibeatur, exigi pretium pro sepultura, sive pro benedictione, sive pro terra exigatur: & quidem, cum prohibitio illa fiat, intuitu Religionis, ne locus Sacer negotiationi exponi videatur, sequitur, id esse simoniam saltem prohibitam Jure Ecclesiastico, *Suar. c. l. n.* 19. & 20.

XXXVIII. Et hinc ulterius infertur, esse simoniam Juris positivi, etiam dare, vel accipere pretium pro honoratiore loco sepulturæ, v. g. ut quis sepeliatur intra Ecclesiam, vel prope altare; quia licet forte motivum extrinsecum ementis sit honor humanus, tamen locus, qui venditur, est Sacer, & ille honor, est veluti quid annexum consequenter ad talem rem spiritualem, sicut est honor humanus annexus dignitati, vel Beneficio Ecclesiastico, unde vendi non potest, nisi etiam simul vendatur res ipsa spiritualis, fundamentum enim hujus honoris est major sanctitas loci, ob majorem propinquitatem ad altare majus, vel ad S. Eucharistiam, *Suar. cit. c.* 54. *n.* 22. Licet multi Dd. apud *Barb in cit. c. pen. n.* 2. id licitum esse teneant. Existimat tamen *Suar. c. l. nu.* 18. si quis habeat sepulchrum proprium, suis sumptibus emptum, vel ædificatum pro se & suis, non esse materiam simoniæ, si vendatur quoad proprietatem, juxta valorem fundi, & habito respectu ad solas expensas in eo ædificando factas. Verum *Innoc. in cit. c. pen.* & *Abb. ibid. nu.* 4. *h. t.* & *Laym. in disput. Canon. de rer. Ecclesiast. alien. Thes.* 71. absolute docent, quod postquam locus aliquis est consecratus, vel benedictus, vel publica auctoritate ordinarii Prælati ad sepulturam fidelium deputatus, vendi non possit, ob prohibitionem Ecclesiæ; quia in nullius privati est dominio, *l. Non tantum*; 6. §. *Sacra*; *ff. de rer. divis.* atqui talis locus est etiam sepulchrum proprium familiæ Christianæ in Ecclesia, vel Cœmeterio aliquo positum. Idemque dicendum est de structura & ornamentis sepulchri, ea enim cum sint super ædificata, & imposita loco Sacro, censentur etiam Sacra, & in nullius dominio esse. Neque dicas, non vendi jus spirituale sepulturæ, sed materiale; nam cum hoc sit inseparabiliter connexum cum spirituali, non potest quis vendere materiale, nisi etiam spirituale vendere censeatur, juxta *c. Si quis* 7. *caus.* 1. *quæst.* 3. & dictum supra *Tit.* 17.

XXXIX. Notandum hic præterea primo. Sicut jus Patronatus, etsi ad hæredes transit, non tamen vendi potest per se, ac seorsim: sed cum universitate bonorum, v. g. Castro vendito, transit etiam Jus Patronatus: ita etiam jus sepulturæ transit ad hæredes, etsi per se, ac seorsim vendi non possit; & sicut jus Patronatus ita & sepulturæ Laicus possidere potest, ex concessione Ecclesiæ, licet proprie neutrius dominium habeat, *Gl. in cap. Quanto*; 3. *de judic.* & *ibid. Innoc.*

Notandum secundo. Si Ecclesia, & sepulchra in ea cons-

di-

data tollantur, & diruantur, fundus tamen adhuc Sacer manet, *l. Æde; 73. ff. de contrah. empt.* Nisi eo proposito per Ecclesiasticam potestatem ædes Sacra diruatur, ut fundus profanus fiat, tunc eum etiam vendi potest, ut, patet ex supra dictis *Tit. 17.*

Notandum tertio. Feretrum funebre, si Ecclesiastici Prælati auctoritate sit deputatum ad Sacram sepulturam, vendi non potest: nisi in necessitate alteri Ecclesiæ, sicut etiam Sacra vasa tum vendi possunt: alias vero si non sit deputatum, licite vendi potest, *Abbasque in cit. cap. pen. num. 5. h. t.*

XL. Assertio 4. Etsi ii Clerici, quibus cura sepeliendi ratione Beneficii, incumbit, pro ipso officio sepulturæ, ut pro exequiis, & deductione funeris, non possint aliquid exigere: possunt tamen liberaliter oblatum, vel si consuetudo introducta sit, ut detur, absque turpi exactione, exigere, & Laici tenentur talem consuetudinem observare, & ad illam observandam compelli possunt, juxta *c. Ad Apostolicam; 42. de simon.* & tradit *Gl. in cit. c. pen. V. Exigere: h. t.* ubi ait, multa enim inhoneste petuntur, quæ honeste accipi possunt. Alii vero Clerici, qui ad tale officium non sunt obligati, ratione Beneficii, possunt aliquid pro eo accipere, non tanquam pretium: sed tanquam stipendium extraordinarii sui laboris, *Gl. in cit. cap. pen. Ver. Sepultura, junctin Gl. marg.* quæ ait, non ex pacto, *Abb. ibid. numer. 6. & 7. Silvest. Ver. Sepultura; quæstio 2. Suar. Liber. 4. de simon. cap. 15. num. 9.*

Idemque dicendum de loco sepulturæ, quando viget consuetudo, ut aliquid pro eo Ecclesiæ detur, ita tamen, ut prius officia funeralia a Clericis obeantur, priusquam fiat compulsio ad observandam talem consuetudinem, *Abb. c. l. n. 7. Silvest. V. Simonia; q. 12. dict. 1.* & sumitur ex *c. Cum in Ecclesia, 9. de simon.*

§. V.

Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum sepeliunt, vel qui cadaver illius, qui alibi sibi sepulturam elegit, in sua Ecclesia sepeliunt?

XLI. Asserito 1. Qui alienum Parochianum sepeliverunt, quem jure sepelire non poterant, tenentur restituere corpus, seu cadaver sepultum, una cum omnibus, quæ ratione illius acceperunt, vel amicabilem compositionem faciant, prout statuitur in *cap. Ex parte; 5. h. t.* Ubi cum „ Prior quidam Parochianum quendam Canonicorum (qui „ sepulturam in Ecclesia dicti Prioris non elegerat, *Gl. hic* „ *V. Parochianum,*) post appellationem ad Papam factam, „ in sua Ecclesia sepelivisset: mandat Alexander III. ut „ Prior dicti Parochiani corpus Canonicis restituat; & de „ aliis (quæ occasione illius corporis ipsi obvenerunt, *Gl. fin. hic*) amicabiliter cum eisdem conveniat. Ratio est; quia jus sepulturæ ad Ecclesiam Parochialem pertinet, ut colligitur ex *Clement. dudum, 2. §. Verum h. t.* ideoque ea intentionem fundatam habet, quod Parochiani sui in illa sepeliri debeant. Si ergo alia Ecclesia asserat, sibi competere jus sepulturæ ex causa speciali, ei incumbit onus probandi, nempe quod inibi defunctus sepeliri voluerit, vel quia in illa Ecclesia est sepulchrum majorum defuncti, *Abbasque hic num. 1. not. 2.*

Porro omnis appellatio prohibita est, per quam impeditur sepultura cadaveris, ut si appellaretur, ne corpora sepeliantur: quia sepultura hominis non recipit dilationem, *l. Ne corpora; 38. ff. de Relig. & sumpt. fun. Barb. hic num. 2. &c.* At vero hic appellatum fuit, ne Prior invaderet jus sepulturæ pertinens ad Canonicos, ut notat *Gl. hic Ver. Post appellationem*; idem esset, si appellatio non sit interposita, & ideo supplendum est *Maxime*, juxta *Gl. hic Ver. Parochianum.*

XLII. Assertio 2. Similiter, qui cadaver illius, qui alibi sepulturam elegit, violenter rapiunt, & in sua Ecclesia sepeliunt, tenentur illud restituere, cum omnibus, quæ occasione sepulturæ acceperunt, prout statutum est, in *cap.* „ *Cum liberum; 6. h. t.* ubi cum Presbyter quidam corpus „ cujusdam mulieris (quæ in ultima voluntate disposuit, „ ut in Ecclesia S. Martini sepeliretur,) ad eandem sepe„liendam deferret: Monachi S. Vincentii illud violenter „ rapere præsumpserunt. Querela delata ad Papam Alexan„drum III. Is mandavit, ut si ita se res habeat, dicti Mo„nachi S. Vincentii compellantur ossa illius mulieris, & „ beneficia (id est oblationes, *Gl. hic V. Eodem*; ratione fu„neris factas) & quicquid occasione illius receperunt (vel „ de jure percipere potuerunt, *Gl. hic V. Recepisse*;) integre „ restituere, & ut in posterum nihil tale attentare præ„sumant.

XLIII. Hinc colligitur, licet Ecclesia, quæ est in possessione juris sepeliendi, possit agere contra Ecclesiam, in qua corpus defuncti sepultum fuit, Interdicto possessorio: non tamen corpus est restituendum, nisi prius Ecclesia, quæ agit, probet jus seu, titulum proprietatis saltem apparenter ipsum: idque maxime propter evitandum incommodum, quod alias oriri posset; nam si para, sive Ecclesia conventa possessorio interdicto probaret titulum proprietatis, sive jus sepeliendi sibi competere, corpus iterum exhumandum, & restituendum esset, cum causa proprietatis absorbeat causam possessionis, eique prævaleat, *capit. Cum dilectus; 6. de causa possessionis & prop. Innocentio hic Abbasque numero 2.*

§. VI.

A quo, cui, & ex quibus rebus sit solvenda canonica portio Parochialis funeralium, & quando solvi non debeat?

Duplex est portio canonica, una Episcopalis, de qua actum supra *Tit. 26. Sec. 4. §. 4.* Altera Parochialis, de qua hoc loco agemus.

XLIV. Assertio 1. Si quis extra Parochiam suam sepeliatur: sive in sepulchro majorum suorum: sive quia alibi sepulturam elegit, de omnibus, quæ per ultimæ voluntatis dispositionem Ecclesiæ, in qua defunctus sepulturam elegit, obveniunt, vel occasione funeris deferuntur, Canonica portio solvi debet Ecclesiæ Parochiali, in qua defunctus alioqui sepeliri debuisset; sive in illa Parochia sit mortuus, sive non, sed in alia, prout constat ex *cap. 1. & aliis pluribus capp. h. t. Abb. in cap. Cum super; 8. num. 5. & alii Dd. communiter.*

Idque extenditur primo, ut non tantum de legatis piis: sed etiam de relictis jure institutionis, & de omnibus pro salute animæ suæ relictis per ultimam voluntatem Ecclesiæ, in qua defunctus est sepultus, & de omnibus oblationibus, & commodis, quæ, ratione funeris, ipsi obvenerunt, debetur canonica portio Ecclesiæ Parochiali, in qua defunctus Sacramenta percepit, & Divina audivit, vel percipere, & audire debuit, ut aperte colligitur ex *cit. cap. 1. h. t. Abb. ibid. n. 7. Mol. tr. 2. disp. 215. n. 4.*

XLV. Extenditur secundo. Quod etiam illæ Ecclesiæ, quæ ex privilegio jus habent, sepeliendi eos, qui apud ipsos sepulturam eligunt, debent dare canonicam portionem Ecclesiæ Parochiali, ex relictis a defuncto pro anima sua, ut constat ex *cap. In nostra; 10. h. t.* Nam cum Prior cujus„dam Ecclesiæ questus esset coram Innocentio III. contra „ Hospitalarios Diœcesis Claremontensis, quod quosdam „ Parochianos, quorum duo erant intra annos pubertatis, „ ad Ecclesiasticam sepulturam receperint: Respondit Pro„curator ipsorum, quod tam ex communibus privilegiis, „ quam ex speciali indulgentia, liceat Hospitalariis om„nes, qui apud ipsos sepulturam elegerint, præter ex„communicatos, & interdictos, sepelire; & legata in ul„tima voluntate relicta accipere, soluta tantum quarta „ Ecclesiæ Parochiali, e cujus Parochia mortuorum corpo„ra assumuntur, exceptis equis, & armis, quæ ipsis dona„ta sunt in subsidium Terræ Sanctæ ex his etiam quartam „ deducere non tenentur. Postea auditis utriusque partis „ allegationibus, Papa hanc tulit sententiam, quod Hospi„talarii non debeant deinceps recipere Parochianos supra„dicti Prioris, ad Ecclesiasticam sepulturam, nisi apud eos „ illam elegerint: & tunc Ecclesia Parochialis de oblatio„nibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima sua in „ ultima voluntate reliquit, præterquam de equis, & ar„mis, quartam accipiat, hospitalarii autem residuum ha„beant; nisi ipsorum dolo, aut fraude defunctus inductus „ fuerit, ad ejusmodi dispositionem faciendam. Insuper in„jungit Pontifex Hospitalariis, ut supra dicto Priori de „ tribus millibus solidorum, quartam solvant; cum constet „ Hospitalarios eos solidos a Parochianis (qui elegerunt se„pulturam apud eosdem) recepisse, neque sit sufficienter „ ostensum, fuisse ipsorum Oblatos, seu Conversos. Eisdem „ Hospitalariis præterea injunxit, ut nisi probaverint G. „ Parochianum Prioris, qui in campis interfectus fuit, a„pud ipsos sepulturam elegisse, omnia, quæ ipsius intuitu „ acceperunt, Priori restituant: sin vero ostenderint, quar„tam tantum portionem restituere teneantur. Denique, „ quæ pro illorum sepultura acceperant, quos constat in„tra annos pubertatis decessisse, universa restituant.

XLVI. Ex decisione hujus cap. colligitur primo, quod Privilegium concessum Religiosis libere sepeliendi, qui sepulturam apud illos elegerunt, intelligi debet, conformiter Juri communi, ita ut non se extendat ad excommunicatos & interdictos, quos sepelire non licet, *Abb. hic not. 1.* quia vox *libere* significat solum facultatem sepeliendi, sine cujusquam contradictione: non autem facultatem sepeliendi, etiam, quos Canones sepelire vetant, *arg. l. Si quando; 35. C. de inoffic. testam.*

Colligitur secundo. Exceptio a regula non confirmat regulam in eo, quod sub regula non contineri, ex alio jure constat, ut tradit *Abb. hic n. 2. not. 2.* sic etsi in Privilegio concesso Regularibus contineatur generalis permissio, sive facultas sepeliendi in sua Ecclesia omnes, qui sepulturam apud ipsos elegerint: constat tamen, in eo non contineri impuberes, quippe qui jure communi sepulturam eligere non possunt, quia nimirum privilegium, si effectum aliquem habere possit, ita intelligendum est, ut per id Juri communi non derogetur.

Colligitur tertio. Ex iis, quæ Oblati, & Conversi Religionum reliquerunt Monasteriis, non debet solvi quarta Parochialis: idque procedit, non solum in Conversis laicis, qui tria vota edunt, & vere sunt Religiosi: sed etiam in illis Oblatis, qui se suaque Religioni obtulerunt, etsi retento sibi usufructu, *juxta c. Ut privilegia; 24. de privilegiis Jo. Andr. hic num. 15. in fin. Silv. Ver. Canonica portio; nu. 48 casu. 5.*

Colligitur quarto. Si Religiosi aliquem Parochianum per fraudem inducant, ad sepulturam apud ipsos eligendum, ut oblationes & funeralia consequantur, tunc omnia acquisita, occasione sepulturæ, ipsis auferri, & Ecclesiæ Parochiali dari debent, *Gl. hic V. Nisi dolo, Abb. ibid. n. 7. arg. c. ul. caus. 20. q. 3.*

XLVII. Extenditur tertio. Generaliter ad omnes Ecclesias, seu loca pia, in quibus Parochiani, extra suam Parochiam sunt sepulti, quod solvere debeant canonicam portionem Ecclesiæ Parochiali, etiamsi illæ Ecclesiæ, vel loca

pia

pie sint exemptæ, ut satis colligitur ex *c. 1. h. t. & Clem. 2. §. Verum eod.* & est communis Dd. nam portio Parochialis solvenda est Ecclesiæ Parochiali, quia defunctus in ea Sacramenta percepit, & Divina Officia audivit, vel jure percipere, & audire debuit, quæ ratio æque procedit, sive Parochianus aliquid reliquerit Ecclesiæ exemptæ; sive non exemptæ. Porro si aliqui sepulturam eligant apud Prædicatores, & Minores, ii tenentur de funeralibus, & aliis sibi relictis solvere portionem Ecclesiæ Parochiali, *juxta Extravag. 2. §. Verum; h. t. inter communes*, quæ postea revocata fuit per *Benedictum XI. in Extravag. 1. §. Porro ut circa de privil. inter communes*: sed hodie iterum innovata est per *Clement. Dudum 2. §. Verum; h. t.* ut notat *Gl. in c. 2. V. Canonica; h. t. in 6.*

XLVIII. Extenditur quarto. Si Parochianus Ecclesiæ inferioris sepultus sit, in Ecclesia Cathedrali, sive, quia sepulturam majorum in illa habet: sive quia eam sibi ad sepulturam elegit, nihilominus portio Canonica ex mortuariis solvi debet Ecclesiæ Parochiali, ut docet *Abb. in c. Cum super; 8. n. 9. h. t. arg. c. 1. eod.* Ubi indistincte, & universim statuitur, canonicam portionem dari debere illi Ecclesiæ, in qua quis Sacramenta, & Divina percepit, ac proinde etiam de jure sepeliri deberet: nam hæc portio datur ratione laboris, & pro cura animarum, quam Parochus gessit, ad quem autem spectat onus, & commodum spectare debet, *cit. c. 1.* & ibi *Gl. V. Consolationum.*

„ XLIX. Extenditur quinto. Si ii, qui in infirmitate „ constituti sunt, ad Religionem se transferant, & in illa „ ægritudine decedant, tunc de bonis suis portio canonica „ debetur Ecclesiis Parochialibus, a quibus assumpti fue„ runt. Si vero, dum sani sunt, ad religiosa loca se tran„ stulerunt, & bona sua iis conferant, non possunt cogi, „ ut dictis Ecclesiis aliquid conferant; quia liberum ipsis „ tunc est, omnia sua bona, non tantum Religiosis, sed e„ tiam quibuslibet privatis conferre, prout statuitur in *c. De his, 4. h. t.* Ratio prioris partis est, quia oblatio bonorum, tempore infirmitatis, facta, censetur esse facta mortis causa, & ratione sepulturæ, de relictis autem, vel donatis Ecclesiæ intuitu sepulturæ, canonica portio debetur Parochiæ. Ratio posterioris partis est, quia oblatio facta tempore sanitatis, non censetur facta, intuitu sepulturæ, ideoque nihil inde debetur Ecclesiæ Parochiali, *Vivian. in Ration. hic.*

L. Ex quo infertur primo. Quod ex iis, quæ Novitii, vel Religionem ingressuri, dum sani sunt, Monasterio donant, si postea intra annum probationis decedant, non debeatur canonica portio funeralis Ecclesiis illis, in quibus erant Parochiani, ut tenent communiter Dd. apud *Mirand. in man. Præl. Tom. 2. q. 48. art. 9. concl. 3.* Nam Novitii gaudent privilegiis Religionis, & cum eam intrent, animo mutandi vitam, ac profitendi, censentur mutasse domicilium, & sic desinunt esse Parochiani, *Franc. in c. 2. n. 3. h. t. in 6.* nisi ostendatur, in fraudem eos esse ingressos, non animo profitendi, *Silvest. V. Canonica portio; n. 8. casu 5. Barb. in cit. c. De his; nu. 3.* Infertur secundo, de donatis in vita alicui Ecclesiæ non debetur canonica portio funeralis, nisi in fraudem Parochiæ, ut sua portione fraudaretur, essent donata, *Abb. in cit. cap. De his; num. 4. h. t. Mol. cit. disp. 225. num. 4.*

LI. Extenditur sexto. Quod etiam Ecclesiæ Cathedrali, si simul sit Parochialis, debeatur quarta canonica portio ex mortuariis illius Ecclesiæ, in qua Parochianus sepulturam sibi elegit, prout sumitur ex *cap. Cum super, 8. h. t. junct. Rubrica seu summa*: nam licet in illo cap. generali„ ter decernatur, ut si quis Parochianorum in alia Ecclesia „ sibi sepulturam eligat, ex piis legatis, sive aliis in testa„ mento relictis, quarta portio debeatur Ecclesiæ Paro„ chiali tamen ex inscriptione cap. quæ facta est Præposito & Capitulo Faventino, colligitur, quod ibi sermo sit de Ecclesia Cathedrali; cum enim ibi non exprimatur nomen Ecclesiæ, intelligi debet de Ecclesia principaliore, sive Cathedrali, ut notat *Abb. hic n. 3.* Ratio est, quia Ecclesia Cathedralis, quæ simul est Parochia, non debet esse deterioris conditionis, quam sint aliæ Ecclesiæ Parochiales, inferiores, ergo sicut istis debetur quarta portio canonica, ita & illis, *Vivian. in Rat. ibid.*

LII. Notandum præterea hic primo. Quod in tali casu quarta portio canonica debeatur Capitulo Cathedrali, & non Episcopo, ut colligitur ex *cit. c. Cum super, junctu inscriptione*, quæ est directa ad Capitulum Faventinum, & non ad Episcopum; quia quando Ecclesia Cathedralis habet adjunctam distinctam Parochiam, cura illius particularis, & jura Parochialia spectant ad Capitulum, & non ad Episcopum, *Abb. hic n. 4.* Secundo, debet tamen ex relictis Ecclesiæ inferioris, in qua defunctus est sepultus, etiam solvi sua quarta portio canonica Episcopo, *juxta c. Requisisti; 15. de testam.* Ita ut ex iis detrahantur duæ quartæ, una, quæ debetur Ecclesiæ, seu Capitulo Cathedrali, ratione juris Parochialis, quam Capitulum dividet cum Episcopo, ita ut quarta quartæ, quæ pervenit ad Ecclesiam Cathedralem, tanquam Parochialem, debeat tribui Episcopo: idque propter unionem, quæ est inter ipsum & Ecclesiam Cathedralem: alteram vero quartam detrahet Episcopus ex relictis Ecclesiæ, in qua est defunctus sepultus: sicut illam detrahit ex relictis in morte omnibus aliis Ecclesiis existentibus in sua Diœcesi, & sibi subjectis, *cit. c. Requisisti, Abb. ibid. in fine & in cit. c. Cum super; n. 8.* Tertio, ex his quartis probabilius est, quod prius deducenda sit quarta Parochialis, & postea quarta Episcopalis, ut docet *Abb. in c. Certificari; 9. n. 25. h. t. Covarr. in c. ult. §. ult. de testam. Molin. c. l. nu. 6.* quia Parochus habet magis specialem curam quam Episcopus. v. g. si Ecclesiæ, in qua quis elegit sibi sepulturam, legatæ sint 80. libræ argenti, ex his debent solvi Ecclesiæ Parochiali 20. sive ea sit Cathedralis, sive inferior: manent ergo 60. ex quibus quarta pars, videlicet 15. libræ debent dari Episcopo, cui ea Ecclesia est subjecta; quod reliquum est, manet Ecclesiæ legatariæ. Ex 20. autem libris prius deductis, debet dari quarta pars nempe 5. libræ, sive eidem Episcopo, sive alteri, si quidem alius forte fuerit Episcopus Ecclesiæ ad sepulturam electæ, & alius Episcopus Ecclesiæ Parochialis: Reliquæ autem 15. libræ manent Ecclesiæ Parochiali, cujus defunctus Parochianus fuit.

„ LIII. Extenditur septimo. Ut si quis Ecclesia, in qua „ majores ipsius ab antiquo soliti sunt sepeliri, dimissa, in „ alia Ecclesia, extra Parochiam suam, sepulturam sibi eli„ gat, portio canonica, non Ecclesiæ dimissæ, sed illi „ Ecclesiæ duntaxat, in qua defunctus Officia Divina au„ divit, & Ecclesiastica Sacramenta percepit, dari debeat, „ prout statutum est in *cap. Ex parte; 2. in princ. h. t. in 6.* Quin imo etsi quis nulla electa sepultura, in sepulchro majorum, extra Parochiam, sit sepultus, portio canonica Ecclesiæ Parochiali debetur, ut docet *Jo. Monach. in cit. c. 2. & Franc. n. 1.* Ratio est, quia portio canonica solvenda est in compensationem laboris, & curæ, quam habuit Rector Ecclesiæ Parochialis erga Parochianum, in celebrando Divina officia, & administrando Sacramenta, ideoque illi Ecclesiæ solvi debet, ut etiam consolationis illius sit particeps, *juxta cap. 1. h. t.* Operariis enim mercedis exhibitio debetur, ut dicitur in *Clem. 2. §. Verum; h. t.* In qua re tamen spectanda est cujusque loci consuetudo, ut infra dicetur.

„ LIV. Porro si quis duo habens domicilia in diversis lo„ cis, in quibus æqualiter, vel quasi æqualiter, per diver„ sa anni tempora habitare solitus est, moriatur, electa sibi „ sepultura in loco tertio, tunc Ecclesiæ domiciliorum inter „ se dividere debent portionem canonicam, prout statutum „ est in *cit. c. 2. §. Cum ab eo; h. t. in 6. arg. l. Ejus qui; 27. §. Celsus ff. Ad munic.* Ubi dicitur: si quis in duobus locis æqualiter sit instructus, neque hic, quam illic minus frequenter commoretur, in utroque domicilium habere: Ratio est, quia talis duas Parochias habere censetur, ita ut in optione ipsius sit Sacramenta percipere, in qua voluerit, ac proinde merito inter utramque æqualiter dividitur portio canonica.

LV. Ubi præterea Notandum primo, si is, qui habet duo domicilia, adeoque etiam duas Parochias, in una tantum ex illis solitus sit Sacramenta Confessionis & Communionis percipere, tunc in illa sepeliendus est; quia tacite illam præelegisse videtur, ut tradit *Franc. in cit. c. 2. §. Cum ab eo; n. 4. §. Sed circa*, nisi aliud expresse voluerit, vel ex fortioribus conjecturis contrarium colligi possit. Si autem in neutra Ecclesia Parochiali sepultura fiat, sed in alia, quam vel ipse, vel majores ipsius elegerunt, tunc portio canonica æqualiter inter duas illas Parochias dividenda est, juxta *cit. §. Cum ab eo*, quia defunctus saltem audire Divina officia in utraque solitus est. Idem dicendum, si quis habitet in confinio duarum Parochiarum, vel duas domos conjunctas habeat sitas in diversis Parochiis, tunc enim utrique Parochiæ debetur canonica portio, & inter eas æqualiter dividenda est, *Gl. in cit. c. 2. V. domicilia, & ibid. Franc. §. Cum ab eo; n. 3.*

Notandum secundo. Si quis in una Ecclesia solitus est Divina officia audire, & in alia percipere Sacramenta, portio canonica inter illas dividenda erit, saltem si utraque Ecclesia habeat Cœmeterium & curam, ut tradit *Innocent. in c. De his; 4. n. 2. h. t. & ibid. Joann. Andr. n. 8. & Abb. n. 4.* Oppositum tamen etiam probabile est, quod tota portio solvenda sit illi Ecclesiæ, in qua consuevit Sacramenta percipere; quia illa debetur Ecclesiæ Parochiali, quæ proprie est illa, in qua Sacramenta suscipiuntur, *Silvest. V. Canonica portio; qu. 24.*

Notandum tertio. Si quis extra Ecclesiam Parochialem eligat sibi sepulturam in alia Ecclesia, non relicta portione canonica Ecclesiæ Parochiali, valet quidem electio: sed Ecclesia Parochialis potest illam petere ab Ecclesia electa ad sepulturam, *Abb. in cit. c. Cum super; n. 7. h. t.* apud quem plura de hac re videri possunt.

LVI. Assertio 2. Portio canonica, quæ debetur Ecclesiæ Parochiali ex relictis alteri Ecclesiæ, occasione funeris, in qua defunctus est sepultus, quandoque esse solet quarta pars, subinde tertia, aliquando dimidia, ideoque quantitas ejus definienda est secundum consuetudinem cujusque loci, uc constat ex *c. Certificari; 9. h. t.* & docet *Molin. tr. 2. disp. 215. n. 5.* Et quidem de quarta fit mentio in *c. Cum super; 8. h. t. & in Clement. 2. §. Verum eod.* & illa, cessante consuetudine, de jure est portio canonica debita Ecclesiæ Parochiali, ut tradit *Gl. in c. 2. in princ. h. t. in 6. & Franc. ibid. nu. 1.* quia in quarta velut minore summa omnia jura concordant, ideo seclusa consuetudine, plus peti non potest a Parochiis, *Abb. in cit. c. Certificari; n. 3. in fine.* De tertia parte fit mentio in *c. 1. h. t.*

De dimidia vero parte fit mentio in *c. Relatum; 2. h. t.* „ In quo Leo Papa (ut patet ex integra illius lectione) cum „ intellexisset, quod Abbates quidam & Monachi, non ze„ lo charitatis, sed studio rapacitatis & avaritiæ, conantur „ seducere, & illaqueare sæculares, ut omnes res & pos„ sessiones suas, sive in morte, sive in vita, Monasteriis tra„ dant, nihil Ecclesiæ Parochiali, in qua Divina Sacra„ menta perceperunt, relinquentes: idcirco statuit, ut si „ quispiam sive in vita (in ægritudine tamen, ex qua dece„ dat, *Gl. hic V. in vita*, alioqui enim, si sanus ingrediatur Monasterium, nihil dari debet Ecclesiæ Parochiali, *c. De his; 4. h. t.*) tali modo in Monasterio convertatur, aut il„ lud ingrediatur, omnium rerum & possessionum, quas „ pro salute animæ suæ Ecclesiis relinquere decreverit, „ Ecclesiæ, ad quam pertinet, (Parochiali scilicet, in qua „ Sacramenta Divina recepit, *Gl. fin. hic*) medietatem re„ linquere debeat, secundum loci tamen consuetudinem,

quæ

quæ in hoc servanda est, *Gl. hic V. Medietatem.* Verum cum hæc Constitutio decretalis facta sit propter fraudem & illicitam attractionem sæcularium ad Monasteria, ut patet ex integra illius lectione, ideo illa, cessante fraude, locum non habet, ut colligitur etiam ex *c. De his*; 4. *h. t.*

LVII. Denique in *c. Certificari*; 9. *h. t.* decernitur, quod in portione Canonica Parochiali, (idem est de Episcopali) spectanda sit cujusque loci consuetudo, ita ut pro varietate locorum, vel dimidium priorum relictorum, vel pars tertia, vel quarta dari debeat. Nam cum ex Clemente III. quæsitum fuisset, quomodo illa clausula, quæ privilegiis a Sede Apostolica Ecclesiis non Parochialibus, v. g. Regularium, concessis inseri solet, nempe hæc, *salva Justitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur* (videlicet Parochialium) intelligi debeat & exponi. Respondet Papa, diversa de hoc SS. Pontificum Responsa emanasse, nam Leo III. (in *c. h. t.*) justitiam hanc censuit esse tertiam partem, & quandoque mediam (*c. 2. eod.*) Urbanus vero IV. quartam partem dixit esse Canonicam (cujus tamen Capitulum non habetur, sed Lucii III. *in cap. Cum super*; 8. *h. t.*) Ipse vero Clemens in hac varietate respondet: cum S. Hieronymus (*in Epist.* 28. ad Lucinium, prout refertur in *c. Illinam*; 11. *dist.* 96.) inquit, unaquæque Provincia in suo sensu abundet, ideo ad rationabilem consuetudinem cujusque Regionis attendendum est, ut juxta eam, vel medietas, vel tertia, vel quarta pars, pro locorum diversitatibus, canonica, & justa censeatur. Ratio est, quia verba, non solum legum, sed etiam privilegiorum, imo & ultimarum voluntatum & contractuum, in dubio quandoque recipiunt interpretationem a consuetudine loci, etiam contra verborum propriam significationem, ut docet *Innoc. in c. Olim*; 16. *n. 8. de V. S. Abb. in cit. c. Certificari*, *n. 2. Gl. in c. Nonnulli*; 28. *V. Ultra duas dietas de rescript. & Bart. in l. Omnes*; 9. *n. 58. ff. de justit. & jure* idque sumitur ex *l. Cum de lanionis*; 28. *§. Item, ff. de instructo & instrument. Legat. & l. Labeo*; 7. *§. Servis, ff. de supell. leg.* Quare si in Privilegio ita dicatur, concedimus, vobis jus sepeliendi, salva justitia, seu jure portionis debitæ Ecclesiæ Parochiali, attendi tunc debet, quanta portio, juxta cujusque loci consuetudinem legitime præscriptam, Parochiæ debeatur.

LVIII. Ubi præterea Notandum primo. Et si hæc Clausula, *salva justitia*, in Privilegio liberæ sepulturæ, vel alio, non exprimatur: tacite tamen subintelligi debet, ut tradit *Abb. in cit. c. Cum certificari*; *n. 10. h. t.* quia Privilegia, quatenus cedere possunt in aliorum præjudicium, vel per illa juri communi derogatur, stricte interpretari oportet; cum non sit verisimile, quod Princeps voluerit concedere Privilegium, cum præjudicio alterius, ut tradit *Gl. in c. Ex tenore*; 5. *in notat. de auct. & usu pall.* vel cum derogatione juris communis. Quare Privilegium libere sepeliendi quoscunque aliquibus Ecclesiis, vel Monasteriis concessum, non censetur illis concessum cum gravi præjudicio Ecclesiæ parochialis, sed ut illo utantur secundum modum a jure communi præscriptum, nempe salva portione Ecclesiæ parochiali debita. Idque confirmatur ex *l. Si quando*; 35. *C. de inoffic. testam.* Ubi dicitur, si alicui concessa sit libera testandi facultas, nihil aliud videri concessum, nisi ut habeat legitimam, & consuetam testamenti factionem, nempe secundum formam a jure communi præscriptam, neque enim credendum est, Principem, qui jura tuetur, hujusmodi verbo *libere* totam testamentorum observationem evertere voluisse.

LIX. Notandum secundo. Portio parochiali Ecclesiæ debita non abrogatur, nisi per consuetudinem præscriptam 40. annis cum titulo, vel tempore Immemoriali sine titulo, ut docet *Abb. in cit. c. Certificari*; *n. 6. & 7. h. t. Silvest. V. eod. q. 1. n. 3. Mol. cit. disp.* 125. *nu.* 7. Ratio est, quia Jus commune stat pro Ecclesia Parochiali, vel pro Episcopo, & consequenter, cum præsumptio sit contra possidentem, debet is allegare, & probare titulum, per quem talis præsumptio tollatur, vel cursum temporis immemorialis, quod habet vim Tituli præsumpti. Id vero procedit, si præscribatur, ut infra quartam, vel nihil omnino detur Ecclesiæ Parochiali; quia talis præscriptio est contra jus Ecclesiæ, ideoque 40. annorum cum titulo, juxta *c. De quarta*; 4. *de præscr. & cap. 1. eod in 6.* vel immemorialis, sine titulo, requiritur. Idemque est, si agatur de solvenda portione Parochiali ultra dimidium, v. g. ut dentur duæ partes ex tribus; quia & hæc est contra jus, cum nullo jure id sit cautum. At vero quia jure expressum est, quod portio Ecclesiæ Parochiali debita interdum sit, vel esse possit dimidia, quandoque tertia, vel quarta pars, ideo ad præscribendum intra hanc latitudinem, sufficit consuetudo 40. annorum sine titulo, quia talis consuetudo non est contra, sed præter jus, *Abb. c. l. n. 4. & 5. Silvest. c. l. n. 2. Mol. c. l. n. 7.*

LX. Cæterum licet *Concil. Trident. Sess.* 25. *c.* 13. *de reform.* revocet Privilegia Monasteriis, Hospitalibus, aliisque locis piis concessa, ne quartam funeralium Cathedrali, aut Parochiali Ecclesiæ solvere teneantur, ac decernat, ut a quibus jam ante annos abhinc 40. illa quarta solita est persolvi, ab eisdem etiam eodem modo solvatur: hoc ipso tamen tacite significat, hoc decreto non comprehendi illa Monasteria vel Ecclesias, quæ ab antecedentibus integris annis 40. illam quartam non solitæ sunt solvere, & sic per legitimam præscriptionem immunitatem ab hac quarta solvenda obtinuerunt, ut notat *Emm. Rodriq. Tom.* 1. *qq. Regul. q.* 39. *art.* 2. *Laym. lib.* 3. *tr.* 4. *c. ult. n.* 13. *in fine*, *juxta declarat. Cardin. Concil. apud Jo. Gallem. ibid. nu.* 1. His adde usu & consuetudine jam receptum esse, ut quarta non solvatur, nisi de iis tantum, quæ cum corpore defuncti deferuntur, neque de oblationibus factis, post diem sepulturæ; sed solum de his, quæ in die sepulturæ fiunt, ideoque Concil. Trident. tantum mentionem facit de quarta funeralium, quasi tacite innuens, quod illa solum solvitur de his, quæ offeruntur in die funeris, sive sepulturæ, *Mol. c. l. n. 9. Rodriq. c. l. in fine.*

LXI. Assertio 3. Sunt tamen plures casus, in quibus Canonica portio parochialis solvi non debet, quos recenset *Silvest. V. Canonica portio q. 9. nu. 8. Azor. p. 2. lib. 9. c. 13. q. 14. & alii.* Veluti primo, quando per expressum Sedis Apostolicæ Privilegium quædam Ecclesiæ sunt exemptæ a solvenda quarta, seu canonica portione Parochiali: requiritur autem, ut tale Privilegium concedatur cum speciali derogatione *Clementinæ Dudum 2. h. t. Barb. de offic. paroch. c. 25. nu. 8.* Secundo, non debetur hæc portio parochialis ex iis, quæ quis reliquit aliis Ecclesiis, quam in qua sepelitur, vel sepulturam elegit, *Gl. in c. 1. V. Judici. h. t.* neque ex relictis pauperibus in genere, *Gl. in cap. 2. V. decreverit, eod. & ibid. Abb. n. 8.* Tertio, quando aliquid Ecclesiis, vel piis locis relinquitur ad Divini cultus obsequium, nempe ob Fabricam Ecclesiæ, ob vasa vel vestes Sacras &c. modo sine fraude fiat, *cap. ult. de Testam. Gl. in cit. cap. 2. V. Decreverit.* Quarto, de armis & equis relictis in subsidium Terræ Sanctæ non detrahitur hæc portio, *c. In nostra*; 10. *h. t. Gl. in cit. cap.* 2. Quinto, quando legatum est Ecclesiæ Parochiali tantum, quanta est quarta legatorum, quæ quis reliquit Ecclesiæ electæ ad sepulturam, hoc enim computari debet in portionem Canonicam, *arg. c. De his*; 4. ibi: *Nihil sibi, vel Ecclesiis, a quibus acceperant salutis pabula, relinquentes, h. t. Abb. ibid. n.* 2. quod si minus sit, quod legatum est Ecclesiæ Parochiali, quam debita ejus portio, id supplendum est: si plus, id sibi retinebit, *Silvest. V. eod. nu. 8. in casu* 12. Contrarium tamen tenent plures apud *Bar. cit. c. 25. nu.* 18. quod debeat nihilominus integra portio parochialis dari. Sexto, quando Parochianus non potuit in sua parochia audire Divina, nec Sacramenta percipere, propter vacationem longo tempore, & alibi elegit sepulturam, non debetur quarta Ecclesiæ parochiali; quia hæc datur propter laborem, quo cessante, cessat legatum, *Silvest c. l. in casu* 14. Septimo, quando Ecclesia parochialis erat interdicta culpa sua, sive Parochi, non Parochiani defuncti, tunc enim quarta illi non datur, etsi quis extra Parochiam sepulturam elegerit, vel sepultus fuerit, *Silvest. c. l. in casu* 8. Plures casus, in quibus non debetur portio parochialis, allati sunt supra, & apud Dd. videri possunt.

§. VII.

Quibus sepultura Ecclesiastica sit concedenda, vel deneganda?

LXII. Assertio 1. Omnes fideles seu baptizati in loco Sacro sunt sepeliendi, nisi lege Canonica, vel consuetudine, ob crimen aliquod sepultura Ecclesiastica priventur, prout sumitur ex *c. Nullus*; 18. *junct. Gl. caus.* 13 *q. 2. & c. Ecclesiam*; 28. *de consecr. dist. 1. Laym. lib. 3. tr. 6. c. 12. q.* 5. Quare etiam damnati ad mortem propter crimina sua, si pœnitentes obierint, in loco Sacro sepeliri possunt; cum etiam Sacramenta Ecclesiæ talibus non sint deneganda, *c. Quæsitum*; 30. *caus.* 13. *q.* 2. & ex communi docet *Abb. in c. Ex parte* 12. *n. 4. h. t.* quamvis interdum in pœnam criminis, & ob aliorum exemplum, sepultura Sacra priventur, & ad tempus, vel etiam in perpetuum, eorum corpora in loco publico suspensa, & insepulta relinquantur, ut tradit *Covarr. l. 2. resol. c. 1. n.* 12. & praxis testatur. Neque tamen cadavera eorum, qui in patibulis sunt suspensi, vel rotis illigati, sine licentia Principis, vel Magistratus, deponi possunt, *Abb. c. l.* Verum ob debita contracta corpus defuncti a sepultura impediri non debet, donec debitum solutum sit *Covarr. c. l. n.* 10 *Silvest. V. Sepultura*; *q.* 12.

LXIII. Assertio 2. Sunt tamen plurima hominum genera, qui in loco Sacro sepeliri non debent, prout videre est apud *Silvest. V. Sepultura*; *q. 9. Ugolin. de offic. Episc. c. 27. n. 4. Barb. de offic. paroch. t. 26. n. 40. & seqq. & lib. 2. Juris Ecclesiast. c. 10. n. 40. & seqq.* Veluti primo, infideles, pagani & Judæi; *cit. c. Ecclesiam de consec. dis.* 1. Item hæretici, eorumque fautores, *cap. Excommunicamus*; 13. *§. Credentes de hæret.* etiamsi eorum hæresis primum post mortem sit manifestata, *c. Sane*; 6. *caus.* 24. *q.* 2. Inter infideles numerantur etiam infantes Christianorum, qui moriuntur ante baptismum susceptum: Si tamen certum sit, prolem in ventre matris esse mortuam, illa, una cum matre defuncta, sepeliri debet; quia fœtus est pars ventris, seu matris, *l. 1. §. Et ex rescripto ff. de inspicien. ventr. Gl. in c. Si quicquid*; 35. *de consec. dis.* 4. Si vero dubium sit, an mortua sit proles, necne, mater scindi debet, postquam est mortua, & fœtus extrahi, ut baptizetur: non autem scindenda est mater, dum vivit, si sine periculo mortis inferendæ scindi non possit, *Silvest. cap. l. q.* 10. *dicto.* 1. Sed neque Catechumeni sepeliendi sunt in loco Sacro, cum nondum sint baptizati, quamvis pro eis oret Ecclesia, si credentes decesserunt, ex communi apud *Laym. c. l. nu.* 11.

LXIV. Secundo, non est sepeliendus in loco Sacro, qui seipsum occidit, sponte ac voluntarie, ex desperatione, vel iracundia, *c. Placuit*; 12. *caus.* 23. *q.* 5. Secus, si quis casu in proximum mortis periculum se conjiceret, vel ex urgente causa, veluti si quia se præcipitem daret in flumen, vel per fenestras, ut malum ipsi impendens evaderet, v. g. ne in manus hostium incideret, vel si fugiat puella violare eam volentes; tales enim non sunt privandi Ecclesiastica sepultura, prout sumitur ex *c. Ex parte*; 11. *h. t.* Ubi cum quidam Nobilis puellam sæpe ad stuprum sollicitasset, accidit aliquando, ut viri illius garsiones (id est, famuli juniores, *Gl. marg. hic*) eidem super ponte occurrerent, volentes eam rapere, tunc illa aufugiens de ponte in amnem præterfluentem cadens, submersa fuit: quæsitum ergo fuit: an in Sacro loco sepelienda esset? Respondet Innocent. III. cum puella non sponte se præcipitavit: sed casu ceciderit de ponte in amnem, corpus ejus Ecclesiasticæ sepulturæ tradendum esse, præsertim cum ex honesta causa

" si fugerit, & cui communicamus vivo, etiam mortuo
" communicare debeamus.

LXV. Ubi Notandum primo. Si quis sponte & non coactus se præcipitaret in fluvium, cum certo moriendi periculo, etiam stupri vitandi causa, id non foret licitum, ideoque talis in Cœmeterio Ecclesiæ non esset sepeliendus, ut colligitur ex hoc cap. ibi. *non sponte*, per sensum contrarium, & *Gl. V. eod.* Secundo excipitur, nisi is, qui seipsum animo occidendi lethaliter vulneravit, aliquandiu supervixerit, & pœnituerit, tunc enim Ecclesiastica sepultura ei denegada non est, *Silvest. c. l. n. 3. Ugolin. c. l. q. 9.* Tertio excipitur, si quis reperiatur mortuus in puteo, vel e laqueo suspensus, nisi enim constet, quod seipsum interfecerit: non potest, nec debet Ecclesiastica sepultura privari: non enim præsumitur quia seipsum interfecisse, potuit enim per insidias, vel vim ab alio in puteum dejici, vel suspendi, vel ex furore, aut mentis alienatione id fecisse, de nemine enim est præsumendum in dubio, quod deliquerit, *l. Merito, 51. ff. Pro socio*, præsertim, quod quis tam grave delictum patrarit, *Navarr. l. 3. consil. 7. n. 2.* Et hinc etiam qui mortuus est vel interfectus, non præmissa confessione Sacramentali, quia illam facere non potuit, sepeliri debet in loco Sacro, *Abb. in cit. c. Ex parte, n. 3. h. t.* nisi aperte constet, eum in peccato mortali impœnitentem decessisse, ut quia v. g. in furto, vel latrocinio deprehensus, est occisus, nullo edito signo pœnitentiæ, *c. Placuit, 12. in fine caus. 23. q. 5. juncta Gl. ibid.*

LXVI. Tertio, publice & notorie excommunicati in loco Sacro sepeliri non debent prout statutum est in *c. 5. caus. 24. q. 2. & in c. Quicunq., 27. caus. 11. q. 3.* & expressius in *c. Sacris, 12. in princ. h. t.* Ubi dicitur: Sacris est Canonibus decretum, ut
" quibus non communicavimus vivis, neque defunctis com-
" municemus, & ut careant Ecclesiastica sepultura, qui pri-
" us ab Ecclesiæ unitate erant præcisi, nec in articulo mor-
" tis Ecclesiæ fuerint reconciliati. Ubi *Gl. V. non communicemus*, excipit, nisi viventes reconciliationem petierint, nec per eos steterit, quo minus reconciliarentur, tunc enim post mortem absolvendi sunt ab excommunicatione, *c. A nobis, 28. & c. Sacris, 38. de sent. excomm.* Similiter etiam nominatim ac publice interdicti in loco Sacro sepeliendi non sunt, *Clement. 1. h. t.* nam per omne interdictum, sive generale, sive speciale, locale, vel personale Ecclesiastica sepultura prohibetur, *c. Quod in te, 11. de pœnit. & remiss.* Ubi dicitur, quod per generale interdictum denegatur omnibus Ecclesiastica sepultura, & *c. Cum & plantare, 3. §. Quod si Templarii de privileg. Ugol. cit. c. 17. n. 4. Barb. de offic. paroch. n. 41.* Idemque dicendum de iis, quibus interdictus est ingressus Ecclesiæ: nisi pœnituerint, *c. Is cui, 20. §. Talis quoque de sent. excomm. in 6. Silv. c. l. qu. 9. dicta 32. de quo plura infra l. 3. Tit. 39.*

LXVII. Additur in *cit. c. Sacris, §. Unde si h. t.* Si excommu-
" nicati (vitandi) sint mortui, non tantum non licet eos
" sepelire in loco Sacro: sed etiam si per violentiam, seu
" alio quocunque casu, in Ecclesiastico Cœmeterio, vel a-
" lio loco Sacro sint sepulti, eorum corpora exhumari de-
" bent, & procul a Sacra sepultura abjici: quod si excom-
" municatorum corpora discerni non possint, ideoque nec ex-
" humari, quia simul etiam corpora fidelium (obedientium)
" extumulentur, utraque sepulta relinqui debent; quia sicut
" justis & bonis non obest sepultura, nulla vel vilis: ita im-
" piis ac peccatoribus celebris & speciosa non prodest.

LXVIII. Porro circa sepulturam excommunicatorum, Notandum primo, hæc prohibitio sepeliendi excommunicatos, post Concilium Constantiense in *Extravag. Ad evitanda*, solum habet locum in excommunicatis denunciatis ac vitandis, ut ex communiore ac probabiliore sententia docet *Suar. disp. 12. de censur. sec. 4. n. 5. Navarr. l. 3. Consil. 5. n. 2. h. t. Laym. lib. 2. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 4. & alii.* Ratio est, tum quia causa, cur excommunicatis denegatur sepultura, ea est, ut quibus vivis non communicamus etiam mortuis non communicemus, *cit. c. Sacris, h. t.* ergo a sensu contrario, quibus vivis communicare potuimus, etiam mortuis sepulturam communicare non prohibemur, cum sepultura nullibi excipiatur. Tum quia prohibitio sepeliendi proprie non cadit in ipsos excommunicatos: sed in alios fideles, ne corpora eorum sepeliant, quibus non aliter prohibita est communicatio per sepulturam, quam quævis alia communicatio, ut patet ex *c. Ut privilegia, 24. de privil. & c. Episcopor., 8. eod. in 6.* ac proinde hac permissa, etiam illa censeri debet esse permissa. Contrarium tamen tenet *Zœs. in Commentar. in l. 3. Decret. h. t. n. 9.* nixus falso fundamento, quod per sepulturam uniuscujusque excommunicati, etiam non vitandi, violetur Ecclesia, seu locus Sacer, quod paulo post refutabitur. Illud certum est, & admittunt omnes, quod occulte excommunicato sepultura non sit deneganda; nam cum privatio sepulturæ sit publica evitatio, requirit etiam causam publicam, ne alias pœna excedat delictum, & is, qui præsumitur bonus, hac ratione infametur, unde nec Eucharistia peccatori occulto est deneganda, *Suar. cit. sec. 4. n. 9.* & fatetur etiam *Zœs. c. l.*

LXIX. Notandum secundo. Si corpus excommunicati denunciati, & vitandi in Ecclesia, vel alio loco Sacro sit sepultum, ille violatus censetur, ita ut aspersione aquæ solenniter benedictæ reconciliandus sit, juxta *c. Consuluit; 7. de consecr. Eccles. & Altar.* nec in ea officia Divina peragere, nec alios fideles ibi sepelire est licitum, donec locus ille fuerit expurgatus, seu reconciliatus, *c. unic. eod. in 6. Suar. cit. sec. 4. n. 4.* & adeo exhumari debet, si a reliquis corporibus sepultis discerni possit: alioquin vero si discerni, & exhumari non possit, debet relinqui in loco, ubi sepultum est, quia ratione dubii, connexionis, vel difficilis separationis, aliquid interdum permittitur, quod alias non permitteretur, ut notat *Gl. in cit. c. Sacris, V. Excommunicatorum, h. t.* & si non potest puniri malus seu nocens, quin etiam puniatur bonus seu innoxius, potius tolerandus est malus, quam puniendus bonus, *c. Quam magnum, 10. caus. 23. q. 4. Abb. in cit. c. Sacris n. 4.* Satius enim est, impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari, *l. Absentem, 5. ff. de pœn.*

Veruntamen si corpus excommunicati vitandi exhumari non possit, non ideo locus ille fit perpetuo inhabilis ad Divina officia, vel sepulturam aliorum fidelium: sed reconciliandus est, quia violatus est per primam sepulturam, postea vero si corpus illud ita confusum sit cum aliis, ut discerni non possit, id non reputatur: sed habetur pro occulto defectu, qui non potest reconciliationem impedire, vel facere, ut reiteretur violatio, *Suar. cit. sec. 4. n. 4.* Ubi etiam distinguendum est, inter præceptum affirmativum exhumandi sepultum, quod non semper obligat, propter occurrentes difficultates: & inter præceptum negativum non sepeliendi defunctum in loco Sacro: hoc enim plerumque obligat; adeo ut, etiamsi quis cogatur ad sepeliendum mortuum indignum; non excusetur regulariter, si illum sepeliat; quia id cedit in contemptum loci Sacri & Religiosi.

LXX. Notandum tertio. Si publice excommunicatus; toleratus tamen; & non vitandus; v. g. Lutheranus; vel Calvinianus Prædicans in Germania; sit mortuus impœnitens; & in excommunicatione; quamvis illicitum sit ejus corpus sepelire in loco Sacro; quia indecens est; ut in tali loco sepeliatur; qui præcisus est ab Ecclesia; neque suffragiorum Ecclesiæ est capax; ideoque talis sepultura in irreverentiam loci Sacri cedit, si tamen ille publice denunciatus non fuit; tanquam vitandus, non censetur locus Sacer per illius in eo sepulturam violari, ita ut solenniter per Episcopum reconciliari debeat, ut docet *Suar. cit. sec. 4. n. 3. Laym. l. 1. tr. 2. p. 2. c. 4. n. 9. & lib. 3. tr. 6. c. 12. n. 12. & alii ferme communiter.* Ratio est, quia hæc violatio Ecclesiæ fundatur in prohibitione sepeliendi excommunicatum in loco Sacro, ergo cum per *Constitutionem. Ad evitanda* ea prohibitio sit limitata & restricta ad solos excommunicatos denunciatos & vitandos, per consequens etiam limitata est ad illos violatio loci Sacri, quia excommunicati tolerati hodie, quoad communicationem cum illis vitandam, non aliter reputantur, ac si non essent excommunicati, vel occulte solum excommunicati, qui etiam antiquo jure non erant vitandi.

LXXI. Atque hinc infertur primo, quod Ecclesiæ & Templa, in quibus diu exercitium sectæ hæreticæ viguit, & hæreticorum non denunciatorum corpora sepulta jacent, prout frequenter contingit in Germania, si a Catholicis recipiantur, non necessario debeant solenniter reconciliari per Episcopum, cum per exercitium falsæ seu hæreticæ Religionis non fuerint violatæ, neque per talium sepulturam, alioquin nec Divina officia in illis celebrare licitum esset, si violatæ fuissent, quamvis decens sit, ut tales Ecclesiæ simplici aqua benedicta per Sacerdotem aliquem aspergantur, ante quam Divina officia denuo in illis celebrentur, *Laym. l. 3. c. 5. num. 23. Addit. 3.*

Infertur secundo. Sed neque necessarium est, ut corpora hæreticorum non denunciatorum, nec vitandorum, qui in Ecclesiis ab Acatholicis occupatis in Germania, dudum sepulti fuerunt, postquam illæ reversæ sunt ad Catholicos, exhumentur, & foras projiciantur; cum Ecclesiæ illæ non fuerint violatæ, & id sine notabili incommodo ac perturbatione plerumque fieri non possit. Quare illorum tantum corpora sepulta in locis Sacris exhumanda sunt, qui sunt excommunicati denunciati, & vitandi, & tunc etiam locus sepulturæ est reconciliandus, ut ex dictis patet.

LXXII. Notandum quarto. Per locum Sacrum in ordine ad illum effectum, ut si in eo sepeliatur excommunicatus denunciatus, seu vitandus, vel homo infidelis, censeatur talis locus esse violatus, ideoque reconciliandus sit, intelligitur locus consecratus, vel saltem benedictus, scilicet Ecclesia vel Cœmeterium quod etiam solet esse benedictum, quia reconciliatio supponit consecrationem, vel benedictionem, velut formam, esse amissam, ita tamen, ut si Ecclesia fuit consecrata, requiratur solennis & Episcopalis consecratio. Si vero solum fuit benedicta, requiratur & sufficiat Sacerdotalis benedictio per aquam benedictam ab ipso Sacerdote, ut docet *Zerola in praxi Episc. p. 2. V. Pollutio Ecclesiæ Vers. 3.* Quin imo valde probabile est, etsi locus nec consecratus, nec benedictus sit, *v. g.* Cœmeterium: si tamen Episcopi auctoritate ad Sacrificium Missæ, & alia Officia Divina in eo celebranda: vel etiam sola fidelium consuetudine & usu, cum tacito consensu & approbatione Episcopi, ad Ecclesiasticam sepulturam sit deputatus, censeatur velut Sacer seu Religiosus locus, in ordine ad illum effectum, ut si in eo infidelis, vel excommunicatus denunciatus, seu vitandus sepeliatur, aliquo modo violetur, seu polluatur; ac proinde saltem per aspersionem aquæ a Sacerdote benedictæ ex decentia quadam reconciliandus, & expurgandus sit, quia per dedicationem ad cultum Divinum, vel Ecclesiasticam sepulturam legitima auctoritate factam, locus talis efficitur aliquo modo Sacer, ac veneratione dignus, ita ut ad profanos usus converti non debeat: & deputatio publica auctoritate Episcopi expresse, vel saltem tacite facta supplet defectum consecrationis, vel benedictionis, & est veluti quædam consecratio, aut benedictio, *Suar. cit. sec. 4. n. 6. Sanch. l. 9. de matr. disp. 15. n. 39.* Porro etiam in ordine ad illum effectum, ut non liceat publice excommunicatos, etsi non sint denunciati, vel notorios peccatores sepelire, non requiritur, ut locus sit consecratus, vel benedictus: sed satis est, quod ab Episcopo, vel communi populi usu, ad fidelium sepulturam, & funebria officia sit deputatus, quia a SS. Canonibus absolute excommunicatis prohibetur Ecclesiastica sepultura, ad hanc autem non requiritur, ut locus, in quo fit, sit specialiter benedictus, vel consecratus: sed sufficit, quod legitima auctoritate Pastorum Ecclesiæ ad illud munus sit deputatus, *Suar. c. l.* Ubi addit, quod etiam in Oratorio non consecrato, nec benedicto, non possit excommunicatus vitandus sepeliri; quia per ipsam Missæ celebrationem talis locus quodammodo consecratus est, ita ut Immunitate Ecclesiastica gaudeat, *c. pen. de consec. Eccles.*

LXXIII. Notandum quinto. Licet excommunicatus moriatur, editis magnis contritionis signis, si tamen mortem pie-

præventus a censura excommunicationis non est absolutus; sepeliri non debet in loco Sacro, donec ab Ecclesia fuerit absolutus, etiam post mortem, *juxta c. A nobis*, 28. *de sent. excomm.* Ubi etsi sermo sit de communicatione per suffragia, eadem tamen est ratio de communicatione per Ecclesiasticam sepulturam. Quod si ante absolutionem jam sepultus fuerat in loco Sacro, debet quam primum absolvi, *Suar. cit. sec. 4. nu. 3.* Ne alioqui, si fuerit excommunicatus denunciatus ac vitandus, exhumari debeat, quo casu etiam locus ipse reconciliandus erit, juxta supra dicta.

LXXIV. Notandum secundo. Si quis ante mortem per Sacramenta Ecclesiæ reconciliatus, & absolutus fuit ab excommunicatione a Presbytero suo, is mortuus sepeliri debet in loco Sacro, prout expresse statutum habetur in *cap. Parochiano*; 14. *& ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. ita rescribit: „si Parochianus, qui ob manifesta crimina, videlicet „homicidium, incendium, violentam manuum injectionem „in personas Ecclesiasticas, Ecclesiarum violationem, vel „incestum excommunicatus fuit, in extremis positus, a Pres„bytero suo, juxta formam Ecclesiæ absolutus fuit, non de„bet ei sepultura in Cœmeterio, & alia Ecclesiæ suffragia „denegari (nam cui communicamus vivo, etiam mortuo com„municare debemus, *Gl. hic V. Denegari*, *juxta c. Sane*, 3. *cons.* 24. *qu.* 2.) at vero hæredes & propinqui ejus, ad quos „bona defuncti pervenerunt, per censuram Ecclesiasticam „compelli debent, ut pro ipso satisfaciant. Excipi debent illi Rei, quibus in graviorum criminum quorundam detestationem, per sententiam condemnatis Sacra sepultura denegari solet, etsi ante mortem a peccatis, & annexis censuris fuerint absoluti, v. g. ob crimen hæresis, *Laym. lib. 3. tr. 6. c. 5. §. unic. q. 15. nu. 60.*

LXXV. Porro ex *cit. c. ult. h. t.* Colligitur primo, quod quilibet Presbyter in mortis periculo constitutum absolvere possit ab omnibus peccatis, & annexis excommunicationibus, sive a jure, sive ab homine latis, etiamsi alioquin Papæ sint reservatæ, *Abb. hic num.* 2. Ita tamen, ut si Sacerdos Ordinarius adsit, vel commode adesse possit, v. g. Parochus, vel qui delegatam jurisdictionem absolvendi habet, v. gr. Regularis privilegiatus, alius Sacerdos simplex, sive nullam jurisdictionem habens, nec licite, nec valide absolvere possit a peccatis mortalibus, & censuris, prout sumitur ex *cit. c. ult. h. t.* ibi: *per Presbyterum suum*. Qui scilicet jurisdictione ordinaria, vel delegata est præditus, ex communiore & veriore sententia apud *Laym. lib. 5. tr. 6. c.* 12. *num.* 14. Nam Sacerdoti simplici potestas absolvendi a quibusvis peccatis & censuris in mortis articulo conceditur jure extraordinario, ob necessitatem, ne hac occasione (si absolutio denegetur) aliquis pereat, ut inquit *Concil. Trident. Sess.* 14. *c.* 7. ergo cessante hac necessitate, cessat hæc potestas extraordinaria, *juxta Reg. traditam ab Abbate in c. Cum venerabilis*, 7. *in fine de Consuet.* cum aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quamdiu durat necessitas: quamvis plures Theologi & Canonistæ contrarium teneant, quod quilibet Sacerdos, etiam præsente Ordinario, possit in articulo mortis absolvere.

Colligitur secundo. Quod etiam in articulo mortis, non debeat quis absolvi ab excommunicatione, nisi secundum formam præscriptam a SS. Canonibus, in *c. Ex tenore*, 10. *& c. Cum desideres*, 15. *junct. Gl. fin. de sent. excomm. & c.* 2. *eod. in* 6. videlicet, ut excommunicatus prius non absolvatur, quam talem satisfactionem parti læsæ præstiterit: vel saltem, si statim exhiberi non possit, cautionem, seu promissionem satisfaciendi fecerit, prout etiam sumitur ex *cit. c. ult. h. t.* ibi: *juxta formam Ecclesiæ*, *Abb. ibid. nu.* 3.

LXXVI. Colligitur tertio. Obligatio satisfaciendi læsis, transit ad hæredes defuncti, saltem in quantum ad ipsos ex bonis ejusdem pervenit, prout sumitur ex *cit. c. ult.* & tradit *ibid. Abb. n.* 5. *h. t.* Ubi tamen distinguendum est, utrum agatur tantum de injuria illata alicui per defunctum, sine damno pretio æstimabili: an vero agatur, de satisfactione propter damnum voluntarie, & injuste illatum per delictum: priore casu ea obligatio satisfaciendi, cum sit mere pœnalis, seu præcise ex delicto orta, ad hæredem ordinarie non transit; delicta enim morte Rei delinquentis extinguuntur, *§. Non autem Inst. de perpet. & temp. action.* Excipitur, nisi pœna ipso jure sit imposita, & incursa a defuncto, v. gr. pœna confiscationis bonorum hæretico, *arg. l. Cajus*; 22. *ff. de SCto Silan.* tunc enim, quia non agitur ad pœnam imponendam, sed impositam exigendam, transit ea obligatio ad hæredes *Bart. in l.* 2. *n.* 6. *&* 3. *ff. de privat. delict.* Secundo, nisi lis cum defuncto fuerit contestata, tunc enim ex delicto defuncti Successores ejus in solidum obligantur, alioquin solum, in quantum ad eos pervenit, *l. unic. C. Ex delicto defunct.* Ratio est; quia per litis contestationem partes litigantes inter se quasi contrahunt, *l.* 3. *§. Idem scribit*, *ff. de peculi.* at vero obligatio, quæ descendit ex contractu, vel quasi contractu, transit ad hæredes, *Abb. in cit. c. ult. n.* 5. *h. t.* Tertio, nisi ex furto agatur conditione furtiva, qua non solum ipse fur obligatur, etiam re perdita, ad æstimationem illius, sed etiam hæres ejusdem, tametsi nihil ad eum pervenerit, *l. Si pro fure*, 7. *§. Condictio & 2. ll. seqq. ff. de condict. furtiv. Bartol. & Abb. locis cit.* idque statutum est specialiter in odium furti, ob frequentiam hujus criminis. Posteriore vero casu, si agatur de satisfactione propter damnum voluntarie & injuste illatum, v. g. homicidium, furtum, vel quasi delictum, tunc obligatio satisfaciendi ad hæredem transit, saltem secundum Jus Canonicum, & forum conscientiæ, ut colligitur ex *cit. c. ult. h. t.* in quo agebatur contra hæredes, ut satisfacerent pro damno illato per homicidium, & ex *c. In literis*, 5. *de raptorib. & c.* 2. *de usur. in* 6. Quamvis *Abb. in cit. c. ult. num.* 6. putet, nullam, quoad hoc, esse discrepantiam inter Jus Canonicum, & Civile, sed ideo de jure Canonico teneri hæredem ad satisfactionem damni illati per defunctum; quia ipse defunctus decedens, cum signis contritionis, saltem tacite promisit, & injunxit hæredi suo illius damni compensationem, qui proinde ratione hujus tacitæ promissionis, vel præcepti potius, quam ex delicto defuncti tenetur. Sed hoc bene refellit *Covarr. l.* 3. *resol. c.* 3. *n.* 7. nam non solum hæres usurarii *juxta c. Tua nos*; 9. *de usuris*, in quo, nulla facta distinctione inter usurarium pœnitentem, vel non pœnitentem, dicitur, hæredes ejus cogendos esse, ad restitutionem usurarum: sed etiam hæres furis, incendiarii, vel raptoris, tenetur ad satisfactionem damni illati, etiamsi defunctus impœnitens decesserit, saltem in foro conscientiæ, & externo Ecclesiastico; quia hæc obligatio non fundatur in pœnitentia defuncti delinquentis: sed in eo, quod sicut ipse reus obligatus ex delicto ad damnum resarciendum: ita & hæres maneat obligatus, ad quem transeant obligationes defuncti, & actiones rei persecutoriæ, *Zoes. in Comment. l.* 3. *Tit.* 28. *ad Decret. n.* 15. Quare vel adhuc asserendum est, esse discrepantiam quoad hoc, inter Jus Canonicum, & Civile: Vel potius dicendum est, etiam Jure Civili teneri hæredem ex delicto defuncti, si agatur ad rei persecutionem, sive damni injuste illati compensationem, quamvis nihil ex eo delicto ad hæredem pervenerit, nec lis fuerit contestata: ac proinde Leges Cæsareæ, quibus statutum est, hæredem ex delicto defuncti non posse conveniri, intelligendæ sunt quoad actionem pœnalem ut pœnam criminis solvat: non autem quoad damni illati persecutionem.

LXXVII. Assertio 3. Præterea in loco Sacro sepeliendi non sunt, qui in torneamentis, id est, hastiludiis, ex quibus probabile mortis periculum imminet, sunt mortui, etiamsi ante mortem Sacramenta Pœnitentiæ & Communionis perceperint, *c.* 1. *&* 2. *de torneamentis*. Idemque est de illis, qui in duello occumbunt, *juxta Concil. Tridens. sess.* 25. *c.* 19. *de reform.* Quamvis *Sanch. l.* 2. *Moral. c.* 39. *n.* 22. & alii plures censeant, Concilium de solo duello solenni, quod auctoritate publica initum est cum patrinis, locutum fuisse, quod tamen decretum postea Gregorius XIII. in motu proprio, qui incipit. Ad tollendam anno 1582. & Clemens VIII. in motu proprio, qui incipit. Illius vices anno 1590. & pœnas in eo contentas extenderunt ad duella privata, quæ fiunt ex condicto, certo loco & tempore designato, etsi sine patrinis, & sine litteris provocatoriis transmissis, aliisque ceremoniis fiant intra, prout videre est apud *Sanch. c. l. n.* 10. *&* 21. Item non sunt sepeliendi manifesti usurarii, nisi prius restituerint, vel de satisfaciendo idoneam cautionem præstiterint, *c.* 3. *de usuris*, *& c.* 2. *eod. in* 6. neque manifesti raptores, si impœnitentes decedunt, *c.* 2. *de raptoribus* neque blasphemi in Deum, & Sanctos, *c.* 2. *de maledic.* Item qui semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, & tempore Paschali Sacramentum Eucharistiæ suscipere voluntarie intermisit. Ecclesiastica sepultura privari debet, *c. Omnis*; 12. *de pœnit. & remiss.* nisi probabile impedimentum, seu causam excusantem allegare possit. Similiter Religiosus manifestus proprietarius, qui cum peculio, sine licentia Superioris, accepto, est mortuus, privandus est sepultura Sacra, *c.* 2. *&* 4. *de stat. Monach.* aut qui decimas Ecclesiæ non solvit, *c. Prohibemus*, 19. *de Decim.* Denique omnis publicus & notorius peccator decedens in peccato mortali, sepultura Ecclesiastica est privandus, si in peccato mortali decessisse præsumi debeat, *cap. Quibus*; 16. *caus.* 13. *quæst.* 2. ut si quis in aliquo facinore, quod nullo modo a peccato mortali excusari potest, occisus sit, vel derepente mortuus deprehendatur, non est præsumendum, contritum decessisse, quia mutatio animi est quid facti, quod non præsumitur, sed probari debet. Si tamen talis, post commissum crimen, signum pœnitentiæ, vel saltem pietatis edidit, quia v. g. in Templo visus est orare, posse sepeliri in loco Sacro, si non sit inter criminosos specialiter exceptos, putat *Laym. lib.* 3. *tract.* 5. *c. ult. n.* 12. & ad hoc probandum sufficit unus testis, *Silvest. V. Sepultura q.* 9. *dicto* 7. occulti autem peccatores sunt sepeliendi, neque enim propterea occulta eorum peccata manifestari debent, ut sepultura priventur, *Silvest. c. l. q.* 10. *dicto* 2. apud quem plura de his videri possunt.

Illud hic adhuc dubitatur, an leprosi, in eodem Cœmeterio, cum aliis sepeliendi sint? Affirmant nonnulli, quia causa prohibitionis, quæ fuit in vita, cessat in morte, non enim inficiunt aliorum cadavera: Sed tertius negat *Abb. in c. Sacris*; 12. *n.* 6. *h. t.* nam quibus non communicavimus in vita, nec in morte debemus, & timor infectionis adhuc durat in actu sepulturæ, fœtor enim corporum mortuorum inficit aerem, ideoque permittitur leprosis habere propriam Ecclesiam cum Cœmeterio, *c.* 2. *de Eccles. ædific.*

§. VIII.

Quam pœnam incurrant sepelientes eos, qui jure prohibentur sepeliri in loco Sacro, vel qui prohibitis, & illicitis modis inducunt aliquem, ad eligendam sepulturam in suis Ecclesiis.

LXXVIII. Assertio 1. Qui defunctos scienter sepeliunt, tempore interdicti, in casibus non permissis, in Cœmeteriis, vel publice excommunicatos, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos, sunt ipso facto excommunicati, ut constat ex *Clement. Eos qui*; 1. *h. t.* Ubi ita statutum legitur: Eos, „qui propria temeritate (etiamsi exempti sint, *Gl. hic V. Eos qui*) defunctorum corpora, non sine contemptu Clavium „Ecclesiæ, in Cœmeteriis, tempore interdicti, (quo prohi„bita est Ecclesiastica sepultura *Gl. hic V. Tempore*) in casibus „non concessis a jure, vel excommunicatos publice (excom„municatione majore, ab homine vel a jure, *Gl. hic V. Excommunicatos*, & quidem post Concilium Constantiense, non nisi denunciatos, seu vitandos, juxta supra dicta) aut nominatim interdictos (ac proinde qui non est nominatim interdictus, sepeliri poterit in loco Sacro, dummodo iste non sit „interdictus, *Gl. hic V. Nominatim*) vel usurarios manifestos, „qui usuras publice exercent, etiamsi nondum sint denunci„ati, ut ex *Bonacin.* tradit *Barb. in Collect. anct. hic nu.* 3.) sci„enter sepelire præsumant, decernimus, ipso facto, ex„communicationis sententiæ subjacere, a qua nullatenus absolu-

„ absolvantur, nisi prius, ad arbitrium Episcopi Diœcesa-
„ ni, eis, quibus fuit injuria irrogata, competentem satis-
„ factionem exhibuerint, nullo eis suffragante exemptionis,
„ vel quovis alio privilegio, sub quacunque verborum forma
concesso. Quare absolutio aliter facta, nulla est, ut colligi-
tur ex illa particula *nullatenus*, *Suarez disp. 12. de censur. Sec.
4. num. 8.*

LXXIX. Pro explicatione hujus Constitutionis, Notandum primo. Hanc excommunicationem non incurrunt ii, qui ex ignorantia, etiam culpabili, sepeliunt prædictos, ut colligitur *ex cit. Clement. 1.* ibi: *scienter præsumunt*, neque etiam, qui gravi metu coacti id faciunt, ut colligitur ex illis verbis *ibid. qui propria temeritatis audacia*, *&c. Suar. cit. disp. 12. de censur. Sec. 4. nu. 9.*

Notandum secundo. Non tantum in Cœmeteriis, & multo magis in Ecclesiis: sed etiam in aliis locis, ad sepulturam Ecclesiasticam ab Episcopo deputatis, etsi nec consecrata, nec benedicta sint, sepeliri non debent eorum corpora, qui jure prohibentur sepeliri, nam hoc ipso fiunt aliquo modo Sacra, *Suar. c. l.* Secus est, si sepelirentur in campis, & locis profanis, ac privatis, tunc enim non esset locus pœnæ, *Gl. hic V. Cœmeteriis*, *& Suar. c. l.* Similiter qui in loco vicino, vel etiam contiguo Ecclesiæ, aut Cœmeterio, qui tamen ad usum Ecclesiasticæ sepulturæ non est deputatus, adeoque profanus est, & communiter habetur, sepelit excommunicatum, non toleratum, non incurrit censuram excommunicationis, *Gl. hic V. Cœmeteriis. Suar. c. l. n. 7.* contra *Abb. in cit. c. Sacris*; *n. 3. arg. illius c. ibi, procul jactari*, quæ tamen verba non debent rigide accipi: sed idem significant, quod extra locum Ecclesiæ, vel Cœmeterii. Nec obstat *c. Quod tes 11. de pœnit. & remiss.* quia loquitur de excommunicato adhuc vivente, qui prohibetur Divinis interesse, etiam extra Ecclesiam e loco vicino, *Suar. cit. Sec. 4. n. 7.*

LXXX. Notandum tertio. Per sepelientes hoc loco intelliguntur; non tantum; qui propriis manibus sepeliunt; & corpus in sepulchrum immittunt: sed etiam, qui procurant sepulturam, adeoque mandantes, & exequentes, non autem qui funus comitantur, vel qui cantant, & Crucem; aut lumina deferunt; hi enim vere, & proprie non sepeliunt, adeoque censuram hanc excommunicationis non incurrunt. Contrarium tamen de his tenet *Abb. hic numer. 12.* qui addit, omnes cooperantes ad funus ducendum incurrere pœnam hujus *Clement.* sed non illi, qui remote solum cooperantur ad sepulturam, ut qui effodiunt sepulchrum, modo postea corpus ei non inferant, vel suis humeris cadaver ad sepulchrum deferunt; quia etiam hi proprie dici non possunt sepelire: quamvis de his aliqui contrarium teneant; quia magis propinque videntur cooperari. Neque etiam consulentes tantum, vel non impedientes, etsi possint, ac debeant; quia hæc Constitutio pœnalis non est extendenda: sed potius restringenda, *Gl. in cit. Clement. 1. V. Sepelire*, *Suar. Sec. 4. nu. 10. & 11.* addit tamen *Gl.* quod hæc Principis declarationem exposcerent. Similis excommunicatio lata est, *in c. 2. de hæret. in 6.* contra eos, qui hæreticos, vel eorum fautores, scientes præsumunt Ecclesiasticæ tradere sepulturæ, de qua *Suar. cit. Sec. 4. nu. 13.* & nos suo loco.

Notandum quarto. Excommunicati, qui privantur Ecclesiastica sepultura, hoc ipso, etiam privati censentur omni honore, & pompa funeris, quippe quæ ordinatur ad Ecclesiasticam sepulturam, & est quædam moralis communicatio cum defuncto, prout sumitur *ex c. Placuit*, *12. caus. 23. qu. 5.* & per se indecens est, ut talis defuncti corpus, cum pompa funeris, & Ecclesiasticis cæremoniis deferatur ad locum profanum, cum in Sacro sepeliri non possit, *Suar. cit. Sec. 4. num. 14.*

Notandum quinto. Si Regulares exempti publice excommunicatos, nominatim interdictos, vel usurarios manifestos *in cit. Clement. 1.* expressos, sepeliant in Ecclesiis suis, potest Episcopus, seu Ordinarius loci facere exhumari corpora illorum, etiam intrando in loca exempta; quia *in cit. Clement. 1.* derogatur omnibus privilegiis contrariis: alioqui vero extra eos casus, non potest talem potestatem exercere in loco exempto, qui perinde se habet, ac si non esset in Diœcesi ipsius: potest tamen Episcopus impedire sepulturam, ne transferantur corpora ad locum exemptum; cum enim delinquatur in suo territorio, potest obsistere, ne fiat, ut in loco privato, ac profano sepeliantur.

Notandum sexto. Etsi, qui minore excommunicatione ligati moriuntur, non sint sepeliendi in loco Sacro: non tamen sepelientes incurrunt pœnam excommunicationis hic decretam, ut notat *Gl. hic V. Excommunicatos*, *& Abb. ibid. n. 6.*

LXXXI. Assertio 2. Illi Religiosi, vel Clerici Sæculares, qui contra Constitutionem Bonifacii VIII. *in c. 5. h. t. in 6.* aliquos ad vovendum, jurandum aut promittendum inducunt, ut eligant sepulturam in eorum Ecclesiis, vel jam electam non mutent, ipso facto, sententiam excommunicationis incurrunt (pœna contenta in dicta Constitutione in suo robore perdurante,) a qua ab alio, quam a Sede Apostolica (præterquam in mortis articulo) absolvi non possunt, non obstantibus quibuscunque privilegiis, aut statutis, prout decernitur *in Clement. ult. §. Sane de pœnis*.

LXXXII. Postremo *in Extravag. Detestandæ 1. Bonifacii VIII. inter communes, h. t.* statuitur, quod corpora defunctorum e-
„ xenterantes, vel membratim, seu in frusta immaniter, id
„ est, crudeliter concidentes, & aquis decoquentes, ut os-
„ sa a carnibus separata in terras suas deferant tumulanda, sint
„ ipso facto excommunicati, cujus censuræ absolutio Papæ
„ (præterquam in mortis articulo) est reservata: & insu-
„ per corpus quoque sic inhumaniter tractatum Ecclesiastica
„ careat sepultura: idque in detestationem facti hujus, sive
carnificinæ, & sequelæ ejus: ac proinde hic punitus defunctus sine culpa sua, etsi non sine causa, *Gl. hic V. Sepultura*. Porro hæc Constitutio pœnalis, non habet locum in corpore mortui, quod datur Medicis ad Anatomiam, ut praxis testatur: vel si exenteretur cadaver, ne fœteat; quin ex rationabili causa sepultura differatur: item si fiat cum his qui moriuntur in terris infidelium, ubi non est Sacer locus, in quo sepeliri possit, *Navarr. in man. c. 27. num. 105.*

TITULUS XXIX.

De Parochiis, & Alienis Parochianis.

ACTUM est Titulo præcedente de sepulturis, quia vetus jus, sepeliendi de Jure communi ad Parochias pertinet; ideo nunc generatim est Titulus de Parochiis, earumque juribus subjungitur.

§. I.

Quæ sit; & dicatur Parochia, & quæ requirantur ad constituendam Ecclesiam Parochialem, & in quibus illius Jura consistant?

ASsertio 1. Parochia duobus modis accipitur, ut notat *Silvest. V. Parochia*, *& Azor p. 2. Instit. lib. 3. c. 22. qu. 2.* Primo late, & improprie, pro tota Diœcesi, *c. Si quis*; *4. & 2. seqq. dist. 92.* Secundo, proprie, pro certa alicujus Diœcesis Ecclesia, quæ habet populum certis limitibus distinctum. Et hoc modo sumpta Parochia committitur uni Presbytero, seu Rectori Ecclesiæ, ut in ea Baptismum, & reliqua Sacramenta populo sibi subjecto ministret, & conferat. Et dicitur Parochia, quasi partitio curæ; quia quivis Parochus, sive Rector Ecclesiæ curam habet animarum totius populi, intra illos limites constituti: Aliquando vero Parochia accipitur pro ipso loco, in quo hujusmodi populus alicui Ecclesiæ deputatus, & intra certos limites constitutus degit, *Abb. ad Rubr. h. t. num. 1.* Sic dicimus hunc, vel illum habitare in hac, vel illa Parochia. Et debet Parochia, non minus, quam decem Parochianos, hoc est, distinctas domus, seu familias habere, ut proprium super se habeat Sacerdotem, alioquin aliis conjungenda est Ecclesiis, *c. Unio*; *3. caus. 10. q. 3. Barbos. de offic. Paroch. c. 1. n. 20.*

II. Porro ad constituendam Ecclesiam Parochialem, regulariter tria requiruntur: primo, ut habeat Fontem Baptismalem. Secundo, Cœmeterium seu jus sepeliendi. Tertio, ac præcipue curam fori pœnitentialis, hoc est, potestatem ligandi, & solvendi in foro conscientiæ, & alia Sacramenta administrandi populo, intra limites certi territorii constituto, *Zerola in praxi Episc. V. Parochia*, *in resp. ad 2. Barb. lib. 2. Jure Eccles. c. 9. numer. 26.* quare etiamsi Ecclesia aliqua habeat Fontem Baptismalem, vel Cœmeterium, in quo aliqui jus sepulturæ habeant, ex consuetudine, privilegio, seu concessione Superioris Prælati, nisi tamen etiam simul habeat curam fori interni in populum certis finibus distinctum, non est, nec dici potest Ecclesia Parochialis. Id vero procedit regulariter: quia ordinarie eadem Ecclesia est Baptismalis, & Parochialis, in qua Parochiani baptizantur, & alia Sacramenta percipiunt. Interdum tamen propria est Ecclesia Baptismalis, in qua fons Baptismi est erectus pro aliis Parochiis, quæ Ecclesiæ Baptismales non sunt, sed pure Parochiales, quia fideles jam baptizati in eis recipere debent alia Sacramenta, licet ibi non baptizentur, sed in Baptismali, quæ ideo etiam vocatur Ecclesia Matrix; quia in illa regenerantur homines per Baptismum, & ordinarie etiam est Curata, seu Parochialis; quia habet potestatem administrandi omnia Sacramenta, quamvis non necessario, nec semper; quia Baptismalis stricte accepta non habet, nisi administrationem Baptismi, *Barb. c. l. num. 25. Pagnan. in cap. Cum contingat, 29. de decimis*.

III. Assertio 2. Jus Parochialis Ecclesiæ consistit in sequentibus, ut tradit *Innoc. & Abb. ad Rubric. h. t. Hostiens. in summa eod. nu. 2. Azor. cit. c. 12. qu. 4.* Primo, ut Parochiani in illa Baptismum, & alia Sacramenta percipiant. Secundo, ut ibidem diebus Festis rem Divinam audiant. Tertio, ut nuptiæ in illa solenni ritu celebrentur, & nubentes benedicantur. Quarto, ut in illa mortui sepeliantur, nisi elegerint sibi ipsi sepulturam, vel habeant sepulturas Majorum in alia Ecclesia, juxta dicta *Tit. præced.* Quinto, ut Decimas, Oblationes, & Primitias solvant, & præstent Ecclesiæ Parochiali, de quo *Tit. seq.*

„ IV. Porro *in c. Ut Dominicis*, 2. quod est desumptum ex
„ Concilio Nanetensi, præcipitur, ut Parochi in Domini-
„ cis, & Festis diebus, antequam Missam celebrent, ple-
„ bem interrogent, num alienus Parochianus in Ecclesia sit
„ qui proprio Parocho contempto, ibi velit Missam audire,
„ quem si invenerint, statim ex Ecclesia ejiciant. Ex quo
„ colligitur, quod spectato Jure communi Canonico, Paro-
„ chiani diebus Dominicis, ac Festis teneantur, in propria
„ Parochia Missam audire, si commode possint, eosque pec-
„ care, si ad aliam Parochiam his diebus se conferunt, ex
contemptu proprii Parochi, qui præsumitur, si sine legitima causa id fiat: secus si ex justa causa, ut si v. g. Parochianus
„ iter faciat, ut docet *Innocent. Jo. Andr. & Abb. hic nu. 1.* & similiter *ex c. 4. & 5. caus. 9. q. 2.* & expressius habetur *in Extravag. 2. inter communes sup. de treuga, & pace.* Ubi prohibetur, ne Fratres Mendicantes prædicent, populos Parochianos non teneri audire Missam in eorum Parochiis, diebus Festivis, & Dominicis, cum jure sit cautum (*in c. 2. h. t.*) illis diebus Parochianos teneri Missam audire in eorum Parochiali Ecclesia, nisi forsan ex honesta causa ab ipsa Ecclesia se absentarent. Verum hoc præceptum Juris communis, quo quisque in sua Parochia rem Divinam audire tenetur, partim per generalem consuetudinem abrogatum esse, tenent multi Dd. & dictum supra, *lib. 1. Decret. Tit. 31. n. 142.*

V. Assertio 5. Inter Jus Parochiale numerari etiam debet jus prædicandi, quod Parochis, ratione Officii sui Pastoralis, præcipue incumbit, prout sumitur *ex Clem. Dudum 2. de sepult.* ubi §. *Nos autem*, circa prædicationes, statuitur, & ordinatur, inprimis, ut FF. Ord. Prædicatorum, ac Mi-,, norum in Ecclesiis suis, & locis, ac communibus plateis ,, libere valeant prædicare Clero, & populo: hora illa duntaxat excepta, in qua Prælati locorum prædicare voluerint, vel coram se facere prædicari: nisi aliud Prælati per ,, specialem licentiam concesserint. Secundo, in studiis generalibus, illis diebus, quibus sermones fiunt, ad Clerum, ,, & solenniter prædicatur, & in Festis specialibus, sive ,, propriis Ordinis, possunt iidem Fratres libere prædicare, ,, nisi in illa loca Episcopus, vel Prælatus superior Clerum ,, ad se generaliter convocaret. Tertio, in Ecclesiis autem ,, parochialibus Fratres illi nullatenus audeant, vel debeant ,, prædicare, nisi a Parochis invitati, vel vocati, & de assensu ipsorum, aut licentia ab ipsis petita fuerit, ac obtenta, vel nisi Episcopus, aut Prælatus superior per eosdem Fratres prædicari; mandaret.

VI. Ubi Notandum, licet munus prædicandi possit ab Ordinario, videl. Papa, vel Episcopo, aliis non curatis, v. g. Regularibus committi, sine qua commissione nullus prædicare potest, & debet, ut notat *Gl. in c. Quod Dei 5 V. Privilegiatum, de statu Monach.* imo etiam *in c. Excommunicamus 13. §. Quia vero, de hæret.* dicitur, excommunicandos esse eos, qui officium prædicandi publice, vel privatim sibi usurpare præsumunt: tamen ejusmodi commissiones, vel privilegia concessa a Papa, intelligenda sunt, sine præjudicio Pastorum ordinatiorum inferiorum, nisi expresse eorum juri derogetur, ut tradit *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 9. c. 5. n. 3.* quia Papa non intendit per privilegium suum alterius juri derogare, juxta *Gl. communiter receptam, in c. 2. V. Cujus est; de Relig. domib.* Porro quamvis *in Extrav. 5. de privil. inter communes*, concessum fuerit FF. Prædicatoribus, & Minoribus, ut qui ad hoc a Superioribus deputati fuerint, in Ecclesiis, & locis ipsorum, ac in plateis publicis, libere, absque Diœcesanorum, & aliorum Prælatorum licentia petita, valeant Clero, ac populo prædicare, eique proponere verbum DEI: Id tamen per *Concil. Trident. Sess. 5. cap. 2. de reform.* nonnihil immutatum est. Nam primo, Regulares, cujuscunque Ordinis, non possunt, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare, nisi cum licentia suorum Superiorum personaliter se Episcopis præsentent, & ab eisdem benedictionem eorum petant, antequam prædicare incipiant. Additur *ibid. §. Si vero*, quod Episcopus Religioso, etiamsi in propria Ecclesia concionetur, & errores, vel scandala disseminaverit, prædicationem interdicere debeat. Quod si vero hæreses prædicaverit, secundum juris dispositionem, aut loci consuetudinem, Episcopus contra ipsum procedat, & quidem auctoritate Apostolica, & tanquam ejusdem Sedis delegatus, si Prædicator sit exemptus. Curare tamen debent Episcopi, ne Prædicator ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, justamve de iis occasionem conquerendi habeat. Idem *Trid. Sess. 24. de reform.* statuit, ut nullus Sæcularis, vel Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat.

Ex quo colligit *Suar. cit. c. 1. n. 4.* quod requiratur licentia Episcopi, saltem implicite; quia Concilium requirit, ut non contradicat, si autem non contradicit, tacite consentit, de quo actum supra *l. 1. Tit. 31. n. 91.* Sed quid si Episcopus nollit benedictionem dare Regulari præsentato a Superiore suo, ad prædicandum in Ecclesia sui Ordinis, vel contradicat, ne concionentur? Resp. si Episcopus absolute contradicat, & prohibeat, ne Regulares privilegiati in Ecclesiis suis concionentur, possunt, tali prohibitione non obstante, nihilominus concionari in illis; quia inferior non potest tollere privilegium a Superiore concessum: Si vero non absolute prohibeat id Episcopus, sed tantum velit, ne certa persona ad concionandum assumatur, tum Episcopo obtemperandum est, etsi alioquin persona idonea videatur: Nam vel de hoc non certo constat, sed dubium est; & tunc judicium Episcopi præferendum est; quia ad ipsum pertinet cura plebis, cui Verbum Dei prædicatur. Vel evidenter, & notorie constat, quod persona sit idonea, & tunc saltem propter vitandum scandalum, & perturbationem, quæ oriretur in populo, dum Superior Judex declarat, an persona idonea sit ad prædicandum, necne, magis expedit, ut alius ad concionandum Episcopo præsentetur, *Suar. c. l. n. 9.*

Secundo, si Regularibus privilegium concessum sit a Sede Apostolica, prædicandi Verbum Dei, extra Ecclesias, in publicis viis, & plateis, etsi olim non requirebatur licentia Diœcesanorum, ut constat *ex citat. Extravag. 1. de privileg.* hodie tamen ea requiritur, si commode peti possit: si tamen ea peti non possit: quia Episcopus est absens, prædicandum non est, repugnantibus Parochis locorum, ut aperte significat Gregorius XIII. in Bulla. Ad perpetuam rei memoriam anno 1545. Scolerati data, ut refert *Suar. cit. l. n. 5.* Tertio, in Ecclesiis Parochialibus non possunt Regulares privilegiati prædicare, nisi Curati earundem consentiant: vel nisi Episcopus facultatem concedat, tunc enim Parochus contradicere non potest, nisi rationabilem causam alleget, ut constat *ex cit. Extrav. 5. de privil. Suar. cit. c. 1. n. 6.* Potest autem hæc prædicandi licentia a Superioribus committi, etiam iis Religiosis, qui Sacris Ordinibus initiati non sunt, dummodo primam tonsuram habeant, & alias idonei sint, ut constat ex Bulla Gregorii XIII. quæ incipit Dilecti, data Societati Jesu anno 1585. *Suar. c. l. n. 10. & seqq.* quod privilegium (sicut & alia Religioni concessa) etiam Novitiis competit, *arg. c. Religione 21. §. Quamvis, de sentent. excomm. in 6. Suar. c. l. n. 58.*

VII. Denique prædictis addendum, quod *in cit. Clem. Dudum 2. §. Statuimus, de sepult.* etiam decernitur, & ordinatur, circa Confessiones fidelium audiendas, Veluti primo, Superiores Ordinum Prædicatorum, & Minorum in Civitatibus, & Diœcesibus, ubi loca habent, vel in vicinis, ubi ,, loca non habent, per se, vel per suos ad Prælatos (Episcopos, ,, & iis Superiores) se conferant, ac humiliter petant, ut ,, Fratres ad hoc electi in eorum Civitatibus, & Diœcesibus Confessiones subditorum suorum audire, & pœnitentias iis imponere, atque eisdem absolutionem impendere, ,, de eorum licentia, libere valeant. Secundo, ut Superiores horum Ordinum eligant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, ac peritas, casquæ præsentent, vel faciant præsentari Prælatis, ut de eorum licentia ,, confessiones audiant. Tertio, extra Civitates autem, & ,, Diœceses, per quas, & non per Provincias (forte divisi ,, sunt Ordines, & eorum domicilia) debent deputari, confessiones nullatenus audiant: numerus autem deputatorum, ,, ad audiendas confessiones, debet esse major, vel minor, ,, prout Clerici, & populi multitudo, vel paucitas exigit ,, Quarto, si iidem Prælati aliquem ex Fratribus præsentatis ,, ad hujusmodi officium, nollent habere, vel admittere, loco ,, illius, possit, ac debeat alius præsentari, & subrogari. ,, Quinto, si dicti Prælati Fratribus, ad confessiones audiendas electis, licentiam talem dare recusent, S. Pontifex ex ,, plenitudine Apostolicæ potestatis, ut confessiones ipsis confiteri volentium libere, ac licite audire valeant, gratiose ,, concedit: ita tamen, ut per hoc Fratribus sic deputatis non intendant ampliorem potestatem conferre, quam quæ Curatis, ,, seu Parochialibus Sacerdotibus a Jure est concessa, nisi Prælati Ecclesiastici uberiorem gratiam specialiter eisdem facerent. Hinc infert *Gl. hic V. Concessa*, quod tales Confessarii ,, deputati non possint absolvere a casibus Episcopis reservatis.

§. II.

An fines Parochiarum præscribi possint?

VIII. Ad hanc quæstionem respondetur, sicut fines, seu limites Provinciarum, & Diœcesium, secundum jura, præscribi nequeunt: ita nec limites Parochiarum, & quæ finibus cohærent, unquam præscribi possunt, prout statuitur *in c. Super eo 4. h. t.* ,, Nam cum dubitatum fuisset, an, quod de ,, finibus Provinciarum ac Diœcesium, iisque, quæ finibus ,, cohærent, non præscribendis per SS. Canones statutum reperitur (*c. Quicunque 4. & 3. seq. caus. 16. q. 3.*) etiam in ,, limitibus Parochiarum admittendum sit? Respondet ad ,, hoc Urbanus III. de utrisque esse intelligendum, dummodo per legitimam probationem, vel aliis indubitatam fidem constiterit; fines Ecclesiastica auctoritate esse constitutos. Ratio est, ne Diœcesium, seu Provinciarum, & Parochiarum termini confundantur, *cit. can. Quicunque 1* & ne usurpet quis terminos alienos, *c. Inter 6. ead. caus. & qu.* nam alias privata cujusque auctoritate, sublatis antiquis, passim novi limites constituerentur, & tam in jurisdictione, quam in aliis ad publicam utilitatem pertinentibus, frequens daretur occasio incertitudinis, & confusionis, ideo termini, sed fines hujusmodi publica auctoritate constituti, ac distincti, immutabiles esse debent, & merito prohibentur præscribi, *Barb. in Collect. hic n. 2.*

IX. Ubi præterea Notandum *ex Jo. And. in cit. c. 4. h. t. n. 2. & Abb. ibid. nu. 5.* quod limes est linea, seu longitudo distinguens spatium a spatio, & solet in confinibus poni aliquis lapis pro limite: in Diœcesibus vero, & Parochiis distinguendis, solent designari montes, flumina, & paludes, qui tamen proprie non sunt limites Diœcesis, vel Parochiæ: sed potius signa limitis, & adhærentia limiti dicuntur: ac proinde etiamsi auferantur, v. g. lapis limitaneus, vel fluvius exsiccetur, aut alium alveum acquirat, non ideo fines, seu limites censentur esse mutari; quia signatum non pendet a signo, ita ut hoc ablato, etiam illud mutari necesse sit. Quare cum dicitur, quod fines, seu limites Diœcesium, seu Parochiarum non possunt præscribi, id intelligendum est, de illis formaliter spectatis, quatenus hæc signa posita sunt ad constituendos terminos, seu fines Diœcesis, vel Parochiæ, mutari per præscriptionem non possunt; quia constituta sunt, ut in æternum maneant, v. g. usque ad hanc Ecclesiam, sitam in radice montis inclusive, tendit Episcopatus N. post Ecclesiam incipit Episcopatus confinis, nam si, ut sic præscriberentur, confunderentur termini antiqui Diœcesis, & mutarentur; quia Ecclesia, quæ antea erat hanc Diœcesim, transiret ad Diœcesin alteram, seu confinem. At vero nil vetat, quin Episcopus per præscriptionem, saltem immemorialem, vel annorum 40. cum titulo, præscribat Ecclesiam positam intra Diœcesim alterius Episcopi, quæ tamen non cohæreat finibus, sive non sit constituta ad designandos, & constituendos fines, prout sumitur *ex cit. c. Inter; Gl. magn. caus. 16. q. 3.* & tradunt Dd. apud *Jo. Andr. in cit. c. Super eo; n. 3. & Abb. n. 6. h. t.* & ratio est, quia si Episcopus Ecclesiam, quæ intra alienam Diœcesin sita est, per præscriptionem suæ jurisdictioni subjiciat, non ideo confunduntur termini antiqui Diœcesis, *Gl. lin. c. Quicunque; V. Provinciam*, ubi dicit, quicquid est, intra terminos alterius Diœcesis, præscribi potest, dummodo non sit in limite, vel conjunctum limiti; nam de cohærentibus, sive connexis idem est judicium, *Gl. in c. Quanto; V. Connexa; de judic. Barb. in cit. c. Super eo; n. 5. h. t.*

X. Porro quod dictum est, fines Parochiarum, & Diœcesium præscribi non posse: id extenditur primo, ut etiam per præscriptionem centenariam, vel temporis, immemorialis præscribi non possint, ut docet *Abb. in cit. c. Super eo; n. 2. h. t.* Ratio est, quia non potest ullo tempore valere illa præscriptio, cui Lex, vel Canon omnino resistit, cum a jure positivo, præscriptio omnem vim suam habeat, & inducta sit? atqui præscriptioni finium resistit Lex, tum Civilis, ut patet, *ex l. Agros 3. ibi; Cujuslibet spatii temporis præscriptione cessante, C. de fundis Limitrophis, lib. 11.* Propositio autem indefinita æquivalet universali, *Abb. c. l.* tum etiam Lex Canonica ut pa-

ut patet ex ratione adjecta *in c. Quicunque*, 4. *& c. seq. cit. caus.* 16. *q.* 3. videlicet ne termini Diœcesium confundantur, qui ab initio sunt constituti, ut perpetuis temporibus, ac immutabiles permaneant. Et licet *in cit. c. Quicunque*, sit sermo, de finibus, seu terminis Provinciarum, id est, Diœcesium, juxta *Gl. ibid. V. Provinciam*, ubi ait, quandoque Provincia sumitur pro Diœcesi, & è converso: idem tamen est de finibus Parochiarum, de quibus loquitur *cit. c. Super eo* cum eadem ratio fit in omnibus finibus, seu terminis, adeoque etiam idem jus, *Gl. ibid. V. Per Canones*.

Extenditur secundo, etiam ad fines, seu terminos Regnorum, Ducatuum, Comitatuum, & aliorum Dominiorum secularium, quod etiam illi nullo unquam tempore præscribi possint, *cit. l. Agros*, *Abb. hic n. ult.* ubi tamen addit, quod contrarium de facto ex consuetudine observetur, & hujusmodi termini sæpe mutentur, & a vicinis occupentur, ut etiam notat *Joan. Andr. in cit. c. Super eo*, *nu.* 1.

XI. Limitatur autem supra dicta assertio, dummodo de finibus legitima auctoritate constitutis constet: v. g. per Instrumentum, vel alias probationes, aut indicia, prout additur *in fine cit. c. Super eo*, nam si de finibus non constet, tum locum habere potest præscriptio; quia tunc non præscribuntur fines, ac proinde cessat etiam prædicta ratio, *Abb. in cit. c. Super eo*, *numer.* 3. *& Barb. in Collectan. ibid. numer.* 4. Videri possunt, quæ de hoc dicta sunt, *lib.* 2. *Tit.* 26. *de præscript. Sec.* 1. *§.* 3. *num.* 18. *&* 19. videlicet, quod limites Provinciarum, ac Diœcesium, & Parochiarum bene possunt præscribi, quoad jus proprietatis, ita, ut terra, seu solum præscribatur, quoad dominium alicui acquirendum: sed non quatenus fines, seu limites sunt, ita, ut limes unius Diœcesis, vel Parochiæ extendatur, & alterius restringatur, *Abb. in c. Indicante*, 9. *n.* 21. *de præscr.* interim tamen manent fines, quatenus fines sunt; quia etiam post præscriptionem retinent rationem finiendi, & limitandi, sicut antea, *Barb. in cit. c. Super eo*; 4. *in fine*.

§. III.

Quomodo dividendus sit Episcopatus, inter Episcopum lapsum in hæresin, sed reversum ad fidem, & ex dispensatione receptum, & inter Episcopum eidem substitutum?

XII. De hoc agitur *in c. Si Episcopus*, 2. *h. t.* quod est desumptum *ex Concilio Africano*, *cap.* 85. in quo talis casus proponitur. Episcopus quidam, cum magna parte plebis sibi commissæ, incidit in hæresin Donati, ideoque novus Episcopus in locum prioris est substitutus, qui gereret curam residuæ partis populi: postea vero Episcopus ille ad Catholicæ fidei rediit unitatem, cum parte populi, quæ cum ipso a fide defecerat, cum quo dispensatum fuit, propter multitudinem populi, qui illum secutus est, ut Episcopali Dignitati restitueretur. In hoc casu duo isti Episcopi debent Parochias, sive plebes illas inter se in partes æquales dividere, ita, ut una pars ad Episcopum reversum, altera pars dimidia, ad Episcopum novum, & priori substitutum pertineat. Divisionem autem hanc faciet, qui inter ipsos est antiquior in Ordine, ac Dignitate Episcopatus, & alter eliget. Quod si vero unus tantum locus sit, seu Parochia, in qua ab aliquo tempore Catholici, & Donatistæ fuerunt, tum ad eum Episcopum pertineat, in quem plebs consenserit. Si vero non consentiant, sed Catholici antiqui velint suum Episcopum, illi vero, qui recens conversi sunt, suum: tum ille, quem plures elegerunt, præferendus est ei, quem pauciores elegerunt: sin autem partes sint æquales, ille Episcopus preferetur, qui diutius Episcopatum gessit. Quod si plura loca, seu Parochiæ Diœcesis reperiantur, in quibus ambæ partes, utriusque Religionis incolæ fuerant, ut non possint æqualiter dividi, quia numero impares sunt: tunc divisis aliis locis, quoad unum locum remanentem fieri debet, prout supra dictum est in casu, si unicus tantum locus sit.

XIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si Episcopus, vel alius Beneficiarius lapsus in hæresin, postea revertatur ad Ecclesiam, non eo ipso recuperat jura amissa, ut Episcopatum, vel Titulum Beneficii, si quidem pœnam privationis ipso jure incurrit ob hæresin; vel si sententia privationis contra hæreticum, vel alium criminosum sit lata: et de Patrono, qui propter hæresin privatus est jure Patronatus, sed reversus est ad Ecclesiam, tradit *Gl. in cap. Maximum*, 29. *caus.* 2. *q.* 7. *V. Dignitate*. Ratio est, quia pœna ipso jure, vel per sententiam ab homine, semel inflicta, non potest tolli, nisi per restitutionem Principis, *arg. c. Vergentis*, 10. *de hæretic.* & docet *Abb. in c. Quia*, 5. *nu.* 9. *de Elect.* per quam recuperat omnia bona, & jura, quibus est privatus, *l.* 1. *C. de sentent. passis & restit.* Aliud est, si quis indulgentiam tantum criminis obtinuit, per quam sola pœna remissa est; non autem restitutio fit in pristinum statum, per quam omnia recuperantur, juxta *l.* 2. *C. eod. Bart. in cit. l.* 1. *n.* 8. *&* 2. Excipe, nisi bona & jura, quibus reus est privatus, in alium per Principis donationem sint translata, tum enim damnatus per restitutionem in integrum, ea non recuperat, quia hæc fieri censetur, sine præjudicio juris alieni, *arg. c. Quamvis*, 8. *de rescript. in* 6. *Abb. in cit. c.* 5. *& in c.* 1. *nu.* 2. *h. t.* Quare quando in casu hujus cap. Episcopo, qui in hæresin incidit, & ad Ecclesiam est reversus, restituta est sua Diœcesis, id factum est dispensative, & ex gratia speciali, propter circumstantias loci, ac temporis; dominabantur enim tunc in Africa adhuc Donatistæ, & quia Episcopi reversi in possessione adhuc erant, non facile poterant removeri, prout videre est *in c. Dillas*, 24. *caus.* 23. *q.* 4. *§. Si injuriar*, *& §. seq. qui est desumptus ex Epistola* 50. *S. August. ad Bonifac.* Itaque decisio hujus cap. non facit Jus commune, seu universale, secundum quod regulariter non possunt esse simul duo Episcopi in eadem Diœcesi, hoc enim monstrosum videtur, velut duo capita in uno corpore; ideoque ad alios casus, nisi omnino similes, quales tempore schismatis accidere possunt, extendi non debet, *Innocent. in cit. c.* 2. *& Joan. Andr. num.* 9. *h. t.* ubi *in fine*, addit, si hodie Episcopus in hæresin lapsus, ad fidem reversus, sic restitueretur, aliter provideretur substituto, dando illi alium Episcopatum, vel assignando certos reditus.

XIV. Notandum secundo. Si res communis dividenda est, v. gr. hæreditas paterna inter fratres, tum congruus modus est, ut major natu, vel peritior, vel qui res, seu bona dividenda diutius administravit, vel meliorem earum notitiam habet; divisionem faciat: alter vero; nempe minor natu: aut minus peritus: electionem habeat: exemplo divisionis factæ inter Abraham: & Loth: *Genes. cap.* 13. *vers.* 8. quam sententiam communiter tenent Canonistæ, *arg. c.* 2. *h. t.* ut refert *Guido Papa*, *decision.* 289. *& Mynsing. cent.* 4. *obs.* 37. Legistæ vero magis communiter tenent, quod divisio facienda sit per Judicem, electio vero per sortes, ut tradit *Gl. in l.* 2. *V. In sortem*, *quando & quibus quarta pars*, *&c. Lib.* 10. *& ibi. Dd.* Porro frater major natu non tenetur hanc divisionem facere, si nolit: sed velit, ut divisio bonorum fiat per judicium familiæ herciscundæ, vel communi dividundo: ipse vero Judex tenebitur dividere, quatenus ipsi æquum videbitur, considerata rerum qualitate: vel etiam munus dividendi imponere poterit ei, qui majorem rerum notitiam habet, *Abb. in cit. c.* 2. *h. tit. num.* 4. Quod si res commode dividi nequeat, tunc æquum est, ut tota res relinquatur ei, qui plus pretii obtulit, ad redimendum jus alterius, vel, ut electionem habeat is, qui majorem partem, seu jus potius habet in re dividenda, ut tradit *Gl. in cit. l.* 2. *C. quando & quibus &c.*

§. IV.

Explicantur alia duo Capitula, quæ adhuc restant in hoc Titulo.

„ XV. *In cap. Nullus*; 3. Hadrianus Papa sic rescribit: „ nullus Episcopus alterius Parochianum, id est, Diœcesanum judicare præsumat (absque ejusdem scilicet licentia) nam quem ordinare non potest, nec judicare potest. „ Ubi Papa argumentatur a minore ad majus, quod argumentum procedit negative, hoc modo, si Episcopus sibi „ non subditum, sive qui alterius Diœcesis est, ordinare non „ potest, *c.* 1. *caus.* 9. *q.* 2. qui est actus jurisdictionis voluntariæ, cui aliquis potest quia se sponte subjiceret multo magis non potest judicare alienum subditum; cum iste sit actus jurisdictionis contentiosæ quæ coactionem aliquam adjunctam habet, ideoque erga non subditum exerceri non potest, *Abb. in cit. c. Nullus*, *nu.* 2. *h. t.* Quare sicut Episcopus non potest alienum Diœcesanum ordinare (nisi eo domicilium transtulerit, *Gl. hic V. Præsumat*) sic nec judicare: quod procedit de Episcopis, non autem de Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis, qui judicare possunt suæ jurisdictioni subjectos, etsi non ordinare, *Gl. hic V. Ordinare*. Deinde hoc procedit in Judicibus Ordinariis: non autem in Delegatis, qui possunt judicare, non tamen ordinare, *Hostiens. hic in fine*, *& Joan. Andr. nu.* 2. *Fagnan. n.* 6. *in fine*.

XVI. Præterea in *c. Significavit*, 3. *& ult. h. tit.* decernitur, ut si quis ex una Diœcesi domicilium transferat in aliam, prior Episcopus non habeat jurisdictionem in ipsum spiritualem, nec etiam temporalia ab eo exigere possit; cum ei non administret spiritualia: sed secundus, nam in casu „ *cit. c. ult.* cum Civitas Aconensis recuperata esset a Christianis, multi se eo contulerunt, ad habitandum, qui ante „ occupationem Terræ Sanctæ, in aliis Regni Jerosolymitani Civitatibus habitarunt. Quia vero Prælati earundem „ Civitatum prædictos Aconenses habitatores, ad solvenda „ sibi Episcopalia jura, compulerunt, quippe qui spiritualia „ suæ jurisdictioni sint subjecti, ideo dicti Aconenses de hac „ re conquesti sunt apud Papam Cœlestinum III. Is respondit, ac mandavit, ut Prælati illi nullam in habitatores „ illos Civitatis Aconensis jurisdictionem usurpent, nec ab „ eis temporalia exigant, quibus spiritualia non ministrant. „ Quod si vero ex agris, in Parochia, seu Diœcesi eorundem Prælatorum constitutis, fructus percipiant, atque ratione prædiorum, decimæ solvantur, deinceps etiam eas „ integre solvere debeant. Prædicto vero Aconensi Episcopo, tanquam Diœcesano suo, subjectionem, & obedientiam præstare cogantur.

XVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Possunt Laici libere mutare domicilium, tam quoad temporalia: quam quoad spiritualia, conferendo se ab una Parochia, seu Diœcesi, vel Provincia, in aliam, etiam sine licentia Ordinarii, seu Diœcesani loci, animo ibi constanter habitandi, *l. Post liminii*, 3. *in fine*, *junct. Gl. fin. ff. de captivis*, *l. Placet*, 3. *junct. l. seq. ff. ad municip.* & tunc desinunt esse subjecti jurisdictioni prioris Episcopi, & subjiciuntur Episcopo novi domicilii, *Abb. in cit. c. ult. num.* 2. *&* 2. *h. t.* & colligitur *ex eod. cap.* Nam sicut quis potest libere sibi constituere domicilium, ita etiam illud mutare, & alio migrare. Aliud est de Clericis, qui non possunt ad aliam Ecclesiam, vel Diœcesin transire, nec ab aliis recipiendi sunt, sine licentia, ac Literis dimissoriis proprii Episcopi, *c.* 1. *& pluribus seqq. dist.* 71. *cap. Placuit*; 2. *caus.* 21. *qu.* 2. *Fagnan. in cit. c. ult. nu.* 4. *h. t.*

Notandum secundo. Ad hoc, ut quis se conferens ex una Diœcesi, vel Parochia in aliam, fiat Diœcesanus, vel Parochianus in altera, ita, ut ibi Sacramenta percipere possit, etiam matrimonii, sive illud contrahere, non requiritur intentio, in eo loco constanter habitandi: sed sufficit, quod habeat animum ibi habitandi, non ad breve tempus, modo id bona fide, & sine fraude fiat, ut quod, ob negotium aliquod vel impedimentum, v. gr. bellum, vel pestem, non possit commode reverti ad Diœcesin, vel Parochiam priorem, ubi domi-

dilium habebat, ut ibi Sacramenta susciperet, prout sumitur *ex cit. c. ult. h. t.* & docet *ibid. Navarr. in consilio 1. nu. 9. Fagnan. n. 28. & 27. & seqq.* idque sumitur *ex citat. c. ult.* Nam illi, qui prius habitarunt in Regno Hierosolymitano, propter occupatam Terram Sanctam, se transtulerunt ad habitandum in Civitate Aconensi, non animo ibi perpetuo manendi: sed solum, ut verisimile est, quamdiu in manibus infidelium maneret Terra sancta; attamen ibidem deciditur, ut spiritualia recipiant ab Episcopo Aconensi, & decimas personales ei persolvant, & obediant. *Fagnan. ibid. num. 30.*

Notandum tertio. Prælati, & Parochi, qui Parochianis suis spiritualia non ministrant, non debent ab illis exigere temporalia; quippe quæ debentur, & dantur Ecclesiæ Ministris propter spiritualia, prout sumitur *ex cit. c. ult. & ibi Gl. in notat. Jo. Andr. n. 4. & Abb. n. 3.* imo etiam accepta repeti possunt, tanquam data ob causam, causa non secuta, justa *T. ff. de condictione causa data, causa non secuta, & C. de condict. ob causam datorum.*

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

JUs accipiendi Decimas, Primitias, & Oblationes inter jura parochialia numeratur, & quidem velut unum ex præcipuis; ideo postquam precedente Titulo de Parochiis, quibusdam earum juribus actum est: nunc convenienter subjicitur hic Titulus de Decimis, Primitiis, & Oblationibus, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De Definitione, ac divisione Decimarum, & obligatione eas solvendi.

I. PRæmittendum, Decima in genere dicitur decima pars cujusque rei, sive bonorum, ex quibus penditur, prout patet *ex l. 2. §. 2. ff. de pollicitat.* ibi: *Si decimam quis bonorum vovit, &c.* Utimur autem nomine *decima* interdum in numero singulari, frequentius autem in plurali *decimarum*; quia plerumque multarum rerum decima pars simul solvitur, sive plures partiales decimæ solvendæ sunt v. grat. decima pars fructuum ex agris, vel arboribus, decima pars ex tritico, hordeo, vino, &c.

§. I.

Quid, & quotuplices sint Decimæ?

II. Assertio 1. Decimæ sunt pars decima omnium bonorum mobilium, sive fructuum juste quæsitorum, Ecclesiæ Ministris, quot annis, exsolvenda, prout describit *Hostiens. in summa h. t. n. 1. Azor. p. 1. Instit. moral. Lib. 7. c. 23. q. 1.* & sumitur *ex c. Ex transmissa 23. h. tit.* ubi dicitur, *Fidelis homo de omnibus, quæ licite potest acquirere, decimas erogare tenetur.* Vel secundum alios, apud *Barbos. de offic. Parochi c. 28. num. 2.* Decimæ sic describi possunt, sunt decima pars fructuum, ad quam petendam jus competit Ecclesiis Parochialibus, ratione ministerii Sacramentorum. Et sic Decimæ, prout consistunt in jure accipiendi fructus corporales, seu temporales, sunt jus spirituale, seu juri spirituali dependenter annexum; quia dependent ab officio spirituali, nempe ministerio Sacramentorum, ministrantibus enim spiritualia debentur temporalia, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 87. art. 3. in corp.* Idque procedit, sive Decimæ dentur in titulum, sive in proprietatem, *Barbos. cit. l. n. 3.*

III. Cæterum cur decima pars fructuum constituta sit, quot annis, solvenda Ministris Ecclesiæ in Novo Testamento, sicut & olim a Deo in Veteri Testamento, & non minor, v. gr. duodecima pars, aut vigesima, vel major, *v. g.* tertia, aut quarta, rationem hanc reddit *S. Thom. citat. qu. 87. art. 1. in corp.* quia denarius est numerus perfectus, & quasi primus limes, seu terminus numerorum, ultra quem non proceditur: sed fit reiteratio ab uno ad alium denarium duplicem, vel triplicem, &c. *Henr. Canisius tr. de decimis c. 1. n. 9. Barb. c. l. n. 4.*

IV. Assertio 2. Triplicis generis Decimæ communiter assignari solent, prædiales, seu reales, personales, aut ex utrisque mixtæ, ut tradit *Hostiens. in summa n. 3. Azor. cit. c. 23. q. 3.* Prædiales decimæ sunt, quæ ex prædiis, sive bonis immobilibus solvuntur, videlicet ex agris, vineis, hortis, silvis, ædibus elocatis, &c. Personales vero sunt, quæ ex lucro hominis industria quæsito penduntur, nimirum ex negotiatione, militia, artificio, vel alia professione: item ex venatione, piscatione, & similibus. Mistæ sunt, quæ partim prædiales, seu reales, partim personales sunt, veluti, quæ ex fructibus pecorum, vel avium, ut gallinarum, anserum, &c. in propriis prædiis, concurrente industria personæ, nempe ex caseo, lacte, ovis, &c. solvuntur. Verum aliqui Dd. existimant Decimas mixtas ad priores duas species, videlicet prædiales, seu reales, & personales commode reduci posse; quia vix dari possunt prædiales, ad quas colligendas non debeat etiam concurrere labor, & industria hominum: sic enim ad fructus ex prædiis, & agris percipiendos requiritur, ut homo cooperetur, arando, seminando, plantando, rigando, &c. sicut ad fructus animalium cooperari debet, custodiendo, pascendo, &c. ets negari non possit; quin circa animalia major cura, & industria hominum requiratur, *Suar. Tom. 1. de Relig. tract. 2. Lib. 1. c. 1. n. 4.* Unde *Gl. in c. Ad Apostolica 20. V. Personales, h. t.* duas tantum species Decimarum distinguit, personales, & prædiales, inter quas numerat Decimas, quæ ex animalibus penduntur. Sicut etiam in ipso Textu duo tantum genera Decimarum ponuntur: certum autem est Decimas animalium non esse personales. Quare justa hanc probabilem sententiam, duæ tantum erunt species Decimarum: prædiales seu potius reales, quæ debentur ex fructibus prædiorum, & animalium: & personales, quia debentur ex fructibus, seu lucris, humana solum industria, & ministerio quæsitis: cujusmodi sunt, quæ ab actionibus mere personalibus, sive corporalibus, sive doctrinalibus, vel artificialibus proveniunt, inter quas etiam venatio, & piscatio computandæ sunt, *Suar. c. l. Barb. c. l. n. 9.*

V. Præterea Decimæ aliæ sunt majores, quæ ex frumento, vino, & similibus solvuntur; aliæ minores, quæ ex hortis, fœtibus animalium, & aliis hujusmodi minutioribus penduntur, prout etiam in his Regionibus in frequenti usu est, *Laym. cit. c. 1. n. 4. in fine.* Denique Decimæ aliæ sunt profanæ, aliæ Ecclesiasticæ, ut tradit *Greg. Tolos. Lib. 2. Syntag. c. 20.* Profanæ sunt quoddam genus tributi, quod olim sæculares domini prædiis subditorum imponere solebant. Ecclesiasticæ vero sunt duplicis generis, quædam enim sunt, quæ justa primævam suam institutionem, & originem, Ecclesiæ Ministris penduntur, tanquam stipendium, ob spiritualia eorum ministeria, seu functiones, ideoque propriæ spirituales, & Ecclesiasticæ dicuntur: Aliæ vero sunt, quæ a Titulo spiritualis officii separatæ, ab Ecclesia, ob justam causam, etiam Laicis personis conceduntur, ideoque Laicales Decimæ appellari solent, *Laym. cit. c. 1. n. 5.* ubi *n. 6.* addit, si dubitatur, utrum sint Decimæ profanæ, an Ecclesiasticæ, præsumendum potius est, esse Ecclesiasticas apud Christianos, qui semper ex prædiis suis Ecclesiæ pendere Decimas ab antiquo solebant, idemque est, si dubitetur, num jus decimandi ad Clericos, an vero ad Laicos spectet: vel utrum sint Decimæ Spirituales, an Laicales, sive Laicis in perpetuum concessæ, mutatio enim, sive alienatio est quid facti, & cedit in præjudicium Ecclesiæ, ideoque non præsumi, sed probari debet, *Laym. c. l.*

§. II.

Quo jure Decimæ introductæ sint, & debeantur Ministris Ecclesiæ?

VI. Assertio 1. Decimæ materialiter, & secundum substantiam spectatæ, quatenus sunt stipendium necessarium, ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, jure naturali, ac Divino ipsis sunt debitæ, *S. Th. 2. 2. qu. 87. art. 1. in Corp. Azor. cit. c. 23. q. 4. Less. Lib. 2. c. 39. dub. 2. n. 4. Suar. cit. Lib. 1. c. 10. n. 3.* & alii Theologi, contra plures antiquos Canonistas. Probatur de jure naturali, quia Lex naturalis justitiæ præcipit, ut spiritualia Ecclesiæ necessaria ministrantibus, necessaria vitæ sustentatio, tanquam debitum stipendium præbeatur. Idemque jure Divino positivo præceptum esse, constat ex illo Christi, *Mat. 10. vers. 10. Dignus est operarius cibo suo, & 1. Corinth. 9. vers. 7. Quis militat suis stipendiis unquam? & ibid. vers. 11. Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si nos carnalia vestra metamus & vers. 13. Nescitis, quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt, & qui Altari deserviunt cum Altari participant: sic & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciaverunt, de Evangelio vivere.*

Ex quo infertur, quod Decimæ, quatenus præcise continent necessariam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, eis pendendæ sint, etiamsi aliunde habeant, ex quo se alere possint, v. g. ex patrimonio, artificio, &c. quia non dantur illis tanquam eleemosyna, ut pauperibus, ex mera misericordia, vel charitate: sed ex justitia, tanquam merces debita laborantibus, *Suar. cit. Lib. 1. c. 12. n. 9. Laym. cit. tr. 6. c. 2. n. 2.* Secus est, si Clerici sustentationem necessariam competentem habeant ex aliis reditibus Ecclesiasticis, tunc enim non eis deberentur, jure naturali, ac Divino; quia non haberent tunc rationem necessariæ sustentationis, ideoque cessaret ratio, cur Decimæ dicantur esse debitæ jure naturali, ac Divino, *Laym. cit. tract. c. 3. num. 9.* sicut de facto in multis locis Ministris Ecclesiæ aliunde providetur de necessaria sustentatione, quam ex Decimis.

VII. Assertio 2. Decimæ formaliter, & secundum determinationem, seu certam quotam, ut videlicet sint pars decima fructuum, ex jure positivo eoque Divino, tempore Legis scriptæ, seu Mosaicæ, Levitis debebantur. At vero tempore Novi Testamenti, Decimæ solum debentur ex jure positivo Canonico, seu Ecclesiastico, quamvis antiquissimo, ut docet *S. Th. c. l. & alii Theologi communiter*, imo & Canonistæ recentiores. Prima pars patet *ex c. 27. Levit. in quo Levitis Decimas dare præcipitur, vers. 30. Omnes Decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum Domini sunt, & illi sanctificantur.* Erat autem hoc præceptum de Decimis per se primo, ac directe ex Judicialibus, quæ spectabant ad justitiam, & æquitatem in populo Judaico recte administrandam: indirecte vero, ac remote erat etiam cæremoniale, quatenus Decimæ offerebantur ob Dei cultum, in signum supremi ejus in res omnes dominii, & ab hominibus egentibus, suamque imperfectionem agnoscentibus, ut docet *S. Thom. cit. l. & Suar. cit. c. 9. num. 8.* Secunda pars, quod solutio Decimarum, quoad certam quotam, in nova Lege non sit juris naturalis, nec positivi Divini: sed solum Ecclesiastici, probatur: nam imprimis Lex, & ratio naturalis plus non exigit, quam, ut ministrantibus spiritualia, congrua, & sufficiens sustentatio præbeatur: neque ex vi Legis naturæ, magis iis debetur pars decima, quam vigesima, vel octava. Unde etiam in Lege naturæ, ante Legem Mosaicam, nulla extabat Lex de Decimis solvendis: & probabile est, quod Abraham *Genes. c. 14.* & Jacob *Genes. c. 28.* non ex obligatione, sed libera voluntate Decimas obtulerint, *Azor. c. l. quæst. 2.*

Suar.

Suar. cit. c. 10. num. 4. Sed neque ex vi Juris Divini positivi, sive Legis Mosaicæ, Christiani obligari possunt, ad solvendas Decimas; cum hæc Lex, quoad præcepta illius judicialia, & cæremonialia, in nova Lege omnino sit abolita, ut constat *ex Apostolo ad Galat. vers.* 25. *& c.* 4. *vers.* 5. *& ad Hebræos* 7. *vers.* 12. 18. *&* 19. *& cap.* 8. *vers.* 6. *&* 7. imo etiam, quoad præcepta moralia, quæ non amplius obligant, vi Legis veteris: sed solum quatenus a Lege, sive ratione naturali dictantur, eique juri innituntur, *Suar. cit. c.* 10. *num.* 5. Nec denique extat præceptum aliquod novæ Legis Evangelicæ a Christo latum, quod obliget, ad solvendas Decimas; quia Christus in Novo Testamento, præter præcepta Decalogi, quæ sunt Leges naturæ, & minium, nullas alias Leges præscripsit, nisi quæ pertinent ad Fidem, Spem, & Charitatem, & ad substantiales ritus Sacrificii, & Sacramentorum, ut docet *S. Thom.* 1. 2. *qu.* 108. *art.* 1. *&* 2. reliqua vero Ecclesiæ statuenda reliquit, *Azor cit. c.* 23. *q.* 4. *Suar. cit. c.* 10. *num.* 6. Restat igitur, quod Decimæ solum sint solvendæ ex vi Legis Ecclesiasticæ, antiquissimæ tamen, quippe quæ ab Apostolis ad hæc usque tempora derivata.

VIII. Quare cum *in cap. Parochianus*, 14. *hoc tit.* dicitur, quod Decimæ, non ab homine: sed ab ipso Domino sint institutæ, & *in c. Tua*; 25. *eod.* quod Decimæ Divina Constitutione debentur, & *in c. Cum non sit*; 23. *eod.* quod in signum universalis dominii, quasi quodam Titulo speciali, sibi Dominus Decimas reservaverit, & aliis similibus locis: Id intelligi debet, quod sint juris Divini, non proprie: sed remote, & occasionaliter; quia nimirum Decimæ, ad imitationem, seu exemplum Veteris Legis, ab Ecclesia sunt receptæ, & constitutæ, seu per propriam Legem decretæ: qua ratione etiam jejunium quadragesimale dicitur nobis esse præceptum ex Lege, & ex Prophetia, & ex ipso Evangelio, apud *S. August. in Ps.* 100. *& alios SS. PP.* quia ad exemplum Prophetarum, & præcipue Christi Domini ab Apostolis fuit institutum, *Suar. cit. c.* 10. *n.* 7. *Less. cit. c.* 39. *nu.* 7. Deinde Decimæ dicuntur Deo deberi, sive quia jure naturali, ac Divino earum solutio est debita, quatenus penduntur Ecclesiæ Ministris, ad eorum necessariam sustentationem, & ut sic ex jure naturali, ac Divino, & ipsius Christi præcepto solvendæ sunt, *Mat.* 10. *V.* 10. non item, prout continent certam, ac determinatam partem fructuum, ut sic enim solvi debent, tantum ex Lege, seu præcepto Juris positivi, & Ecclesiastici, quod tamen latum est, ad imitationem Veteris Testamenti, ut dictum; non enim debent Ministri Ecclesiæ Christi deterioris esse conditionis, quam Sacerdotes, & Levitæ erant in Synagoga Judæorum. Simili sensu loquuntur, & accipiendi sunt SS. PP. & *Concil. Trident. Sess.* 25. *cap.* 10 *de reform.* quando ait, quod Decimarum solutio sit debita Deo.

IX. Hinc colligitur primo, Decimæ Ecclesiis Parochialibus sunt debitæ a fidelibus, juxta *c. Parochianus*, 14. *h. tit.* ubi dicitur, *prout habetur in integra lectione hujus c.* quod E-„ piscopus debeat Parochianos suos, ad Decimas solvendas „ per censuras Ecclesiasticas compellere; cum enim Deci-„ mæ, non ab hominibus: sed a Domino ipso sint institutæ „ quasi debitum exigi possunt. Ubi *Gl. fin.* notat, quod dictio *quasi* non denotet similitudinem: sed sit expressiva veritatis, hoc est, proprie accipienda, sicut illud, *quasi Unigeniti a Patre*, quia ex parte fidelium est obligatio solvendi Decimas, & ex parte Ministrorum Ecclesiæ, est actio orta, quæ sunt correlata: creditores autem accipiendos esse eos, quibus debetur ex quacunque actione, in personam, vel in rem, juxta *l. Creditores*, 10. *junct. Gl. ff. de V. S.*

Colligitur secundo. Non solum Decimæ prædiales: sed etiam personales non debentur jure Divino positivo, loquendo de certa quota, seu parte fructuum: imo neque in Veteri Lege ullum extabat præceptum Divinum, de personalibus Decimis solvendis, testes *S. Thom. cit. qu.* 87. *art.* 2. *ad* 1. In nova vero Lege personales tantum debentur ex præcepto Juris Ecclesiastici, *Azor cit. c.* 33. *q.* 6. *Suar. cit. c.* 10. *nu.* 7.

Colligitur tertio. Si solutio Decimarum spectetur, prout est debita Ecclesiæ Ministris, spiritualia præbentibus, est actus justitiæ, juxta *c. Cum secundum*, 16. *de prabend.* ideoque Ministri Ecclesiæ jus habent exigendi, & percipiendi Decimas. Si vero consideretur, quatenus solvuntur a fidelibus Decimæ ob Dei cultum, in signum supremi, & universalis ejus in res omnes dominii, ut dicitur *in c. Tua*, 25. *& c. Cum non sit*; 33. *h. t.* ut sic Decimarum solutio est actus Religionis, *Azor c. l. q.* 8. *Less. c. l. nu.* 8. Cæterum quod Ecclesia, justa ratione, in nova Lege gratiæ quotam Decimarum constituerit, ac definierit, fuse ostendit *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 88. *& Less. cit. c.* 39. *dub.* 1.

SECTIO II.

De Rebus, ex quibus Decimæ sunt solvendæ, & de modo, quo solvi debeant.

§. I.

Ex quibus rebus Decimæ, sive prædiales, sive personales, sunt solvendæ?

X. Assertio 1. Spectato Jure communi, ex fructibus, seu proventibus rerum omnium, tam immobilium: quam semoventium Decimæ sunt solvendæ. Est communis, ac certa omnium Dd. sententia, apud *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 32. *nu.* 2. cum *S. Tom.* 2. 2. *qq.* 87. *art.* 2. Idque sumitur *ex c. Nuncios*, 6. ibi: *& de omni fructu*, *&c. c. Ex parte*, 21. ibi: *de omnibus prædiorum fructibus Decimas*, *&c. & c. seq.* ibi, *& de omnibus bonis*, *&c. & c. Tua*; 26. ibi: *cum de cunctis omnino proventibus Decimæ sint reddendæ*, *h. t.* Ratio autem est, quia cum omnes fructus ex Dei munere provenerint, & omnes ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, & cæterum servientium ad cultum Dei possint esse necessarii, ideo non est ratio, cur ex quibusdam potius fructibus, quam ex aliis Decimæ pendantur, *Suar. c. l.*

XI. In specie autem exprimuntur in SS. Canonibus plures res, ex quibus Decimæ sunt pendendæ: nam *in c. Pervenit*, „ 5. *h. t.* Alexander III. mandat Episcopis, ut Parochianos, „ seu Diœcesanos suos moneant, & si opus fuerit, sub ex-„ communicationis censura compellant, ut de proventibus „ molendinorum (etiamsi sint ad ventum *Gl. hic V. Eodem*, „ *c. Ex transmissa*, 23. *h. t.*) & piscariarum (seu piscatio-„ ne) de fœno, & lana (lac enim, lana, & fœtus fructus „ pecorum censentur, *§. In pecudum*, *Instit. de rer. divis.*) De-„ cimas Ecclesiis, quibus debentur, integre persolvant. Ratio est, quia ad Prælatum, ratione muneris sui spectat, habere curam Ecclesiarum, ut earum jura non minuantur, vel tollantur: sed conserventur, ideoque etiam monere debet, si negligentes sint, vel in mora solvendi Decimas, & inobedientes etiam per censuram Ecclesiasticam compellere: alioquin Prælatus, ob negligentiam crassam, puniendus, vel etiam quandoque deponendus erit: ut tradit *Gl. in c. Ex qua*, 3. *V. Negligentia*, *de Offic. Archidiac.* Porro *Abbas in hoc c. num.* 3. notat, quod Decimæ debeant solvi ex frumento, antequam grana separantur a spicis, seu paleis: nam & palea inter fructus computatur, ut colligitur *ex l. Adeo*; 7. *§. Datur tamen*, *ff. de acquir. rer. dom.* ac proinde Decimæ debentur ex manipulis segetum, prout metuntur ex terra, cum & segetes, seu spicæ sint fructus terræ: nisi consuetudo aliud obtineat, ut frumentum, postquam separatum est a spica, seu palea, tribuatur ei, cui Decimæ debentur, *Suar. cit. cap.* 34. *num.* 2.

XII. Deinde *in c. Nuncios*, 6. *h. t.* mandat Alexander III. „ ut Episcopus Parochianos, seu Diœcesanos suos, de qui-„ bus (hoc est, fructu earum, videlicet melle, & cera) „ & de omni fructu Decimas persolvere compellat, per di-„ strictionem, sive censuram Ecclesiasticam, vel etiam per „ pœnam temporalem, pro qua etiam interdum sumitur districtio, ut notat *Abb. hic num.* 2.

Præterea Decimæ solvendæ sunt ex omnibus leguminibus, *c.* 3. *h. t.* ex vino, hortis, & fructibus arborum, ex pecoribus, & pascuis, *c. Non est*, 22. *c. Cum homines*, 7. *eod. c. Commissum*, 4. *h. t.* hoc est, ex pretio, quo pascua locantur, vel venduntur quotannis, *Abb. in cit. c. Commissum*, *num.* 2. Item ex pensionibus domorum, quæ locantur, etiamsi in pecunia solvantur, ut colligitur *ex c. Pastoralis*, 28. *h. t.* ubi domus numerantur inter res, ex quarum fructibus Decimæ debentur, *Abb. in cit. c. Commissum*, *num.* 2. *h. t. Suar. c. l. num.* 3. Ex lapidicinis, & metallorum fodinis, & lignis silvæ cedeæ, *Azor p.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *qu.* 9. Verum Decimæ, quæ ex multis hujusmodi rebus olim solvi solebant, jam per consuetudinem sunt abolitæ.

XIII. Porro quod dictum est, ex omnibus fructibus prædiorum solvendas esse Decimas, id extenditur, etiamsi sæpius in anno, & diversis temporibus seminati sint, ac producti, prout statuitur *in c. Ex parte*, 22. *h. t.* Nam cum re-„ latum fuisset Clementi III. quod agricolæ aliqui, qui di-„ versa semina, sive simul, & eodem: sive diversis anni tem-„ poribus, in hortis, vel agris suis spargerent, tamen nonnisi „ de unius generis fructibus Decimas persolvant, & insuper „ expensas deducant, quas pro deportandis ad aream, vel „ horreum fructibus, facere debent (*prout habetur in integra* „ *lectione hujus cap.*) Ad hoc respondet Papa, quia per hæc „ Ecclesiæ Dei non modica injuria irrogatur, cum in Ve-„ teri Testamento Levitis Decimas, absq; expensis deductis, „ solvi præceptum fuerit: ideo mandat, ut si rem ita se „ habere constiterit: agricolæ illi de omnibus prædio-„ rum fructibus, absq; diminutione, Decimas solvere per Ec-„ clesiasticam censuram compellantur. Ratio est, quia ob „ quam causam solvendæ sunt Decimæ, ex uno semine, ob „ eandem etiam solvi debent, ex alio semine, sive eodem „ tempore, sive diversis ejusdem anni: ratio enim, seu radix solvendi Decimas, est debitum, quo seminantibus spiritualia, debentur carnalia, juxta Apostolum 1. *ad Cor.* 9. quæ locum habet, quoad omnes fructus terræ, quocunque tempore anni seminatos. *S. Tom. cit. quæst.* 87. *art.* 2. *in corp.* & eadem res diverso jure censeri non debet, *Gl. in cit. c. Ex parte*, *V. Unius.*

XIV. Assertio 2. Spectato Jure communi, etiam Decimæ personales solvendæ sunt ex negotiatione, artificio, advocatione, procuratione, militia, sive stipendio, quod datur militibus, & omnibus per actionem, & industriam hominis licite acquisitis, ut ex communi docet *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 32. *num.* 2. *& c.* 32. *n.* 2. & statuitur *in c. Decimæ*, 66. *caus.* 16. *q.* 1. & expressius, ac generalius de Decimis, tam prædiali-„ bus: quam personalibus, *in c. Non est*, 22. *h. t.* Ubi Cœlesti-„ nus III. ita rescribit: Non est in potestate hominum posi-„ tum, cum arbores plantant, vel semina aliqua terræ man-„ dant, quid eis fructus, aut plantatio sit redditura, quia ju-„ sta Apostolum, *neque qui plantat; est aliquid; neque qui ri-* „ *gat: sed qui incrementum dat Deus.* Quare sicut SS. PP. tra-„ diderunt; de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus; „ hortis, negotiatione ipsa, etiam militia, venatione, & de „ omnibus bonis Decimæ Ecclesiæ Ministris sunt tribuendæ „ ita, ut qui de his eas solvere neglexerint, per Ecclesiasti-„ cam censuram ad id compelli debeant. Ubi in fine man-„ dat Pontifex, ut antequam ullæ expensæ ex omnibus bo-„ nis, seu fructibus deducantur, Decimæ Ecclesiis, ad quas „ de jure pertinent, integre persolvantur. Ratio autem, cur etiam Decimæ personales, de jure communi, præstandæ sint esse, quia fructus laborum nostrorum non minus sunt a Deo: quam fructus terræ, ideoque non minus decet, ut ex illis Deum colamus, quam ex istis: & cum Ministri Ecclesiæ operas suas in spiritualem salutem fidelium impendant, æquum est, ut de fructibus quasi carnalibus operum eorundem fidelium participent, *Suar. cit. c.* 32. *n.* 2. Hæc autem procedunt, spectato Jure communi, nisi per consuetudinem aliud sit inductum: nam hodie Decimæ personales fere ubique locorum per desuetudinem sunt abolitæ, ut refert *Suar. cit. cap.* 32. *num.* 1. *Raym. cit. tr.* 6. *c.* 1. *num.* 2.

XV. Porro pro explicatione *cit. c. Non est*; Notandum primo. Fructus segetum rectius appellantur fructus naturales, quam industriales; quia in illis plus operatur Deus, quam hominis industria, arando, seminando, &c. quod præcipue consideratur in solutione Decimarum: quamvis quia ad hos fructus producendos requiritur etiam labor, & industria hominis, ideo hi fructus etiam industriales appellantur, quos bonæ fidei possessor suos facit, *l. Fructus 45. ff. de usuris, Abb. in cit. c. Non est, n. 2.*

Notandum secundo. Non tantum ex stipendio militi dato: sed etiam ex præda in bello justo acquisita, Decimæ personales sunt solvendæ, ut docet *Suar. cit. c. 32. n. 3.* imo etiam ex lucro in ludo licito comparato; cum sit verum, & licitum lucrum ex actione, & industria hominis proveniens, licet fortuna sæpe etiam interveniat in ludis, *Suar. c. l. n. 5.*

XVI. Notandum tertio. Etiam de feris captis in venatione solvendæ sunt Decimæ, idemque dicendum de aucupio, & piscatione, *Abb. in cit. c. Non est, n. 5.* An autem Decimæ, quæ ex venatione penduntur, inter prædiales, vel personales numerandæ sint, dubitatur. Videntur prædiales, quia animalia capta ex terræ fructibus nutriuntur: alia vero ratione industriales, quia labore, & industria hominis capiuntur. Sed rectius distinguitur *cum Abb. c. l.* vel enim feræ istæ sunt conclusæ in vivariis, aut pisces in stagnis, aves in columbario, aut aviario: & Decimæ, quæ ex iis penduntur, censendæ sunt prædiales, & acquiruntur Ecclesiæ, in qua situm est prædium: Vel feræ non sunt conclusæ: sed libere vagantur: & annumerari debent Decimis personalibus, & acquiruntur Parochiæ propriæ; juxta *c. Apostolicæ 20. h. t. de quo infra.* Cæterum hæ Decimæ, quæ ex venatione penduntur; censeri etiam possunt esse mixtæ; ita, ut antequam feræ certo loco includerentur, sint Decimæ personales; postquam vero emptæ, & inclusæ nutriuntur; ex valore augmenti; fiunt prædiales; & debeantur Parocho ejus loci, intra cujus Parochiam pascuntur. *Abb. c. l. Laym. cit. tr. 6. c. 4. n. 5.*

XVII. Præterea quod ex omnibus lucris licite acquisitis debeantur Decimæ; expressum habetur *in c. Ex transmissa 23. h. t.* Nam quidam Rector Ecclesiæ, seu Parochus Papæ Cœlestino III. conquestus est, quod cum M. miles molendinum „ quoddam ad ventum (hoc est; quod a vento agitur; seu move„ tur) in terra quadam intra fines Parochiæ construxerit; „ de cujus terræ proventibus Ecclesia Decimas solebat perci„ pere; ipse miles de illius molendini obventionibus, seu „ lucris Decimas dare recusat (*prout habetur in integro lectione hujus cap.*) Resp. Papa; quia fidelis homo de omnibus, quæ licite potest acquirere (& de facto acquisivit: nam de acquirendis, quæ potuisset acquirere, nemo cogitur Decimas solvere, *Jo. Andr. & Abb. hic n. 2.*) Decimas dare tenetur: „ ideoque dictum militem de his, quæ de molendino ad ven„ tum proveniunt, ad Decimas, sine diminutione aliqua sol„ vendas; compellendum esse. Rationem dat *Abb. hic num. 1.* quia terra, sive fundus, in quo tale molendinum est constructum, subjacet oneri Decimarum: unde sicut Ecclesia ex tali terra perciperet fructus decimales, si coleretur: ita debet illos consequi ex reditibus ædificii ibi constructi. Porro *ex hoc cap. ibi: de omnibus, quæ licite potest acquirere*, videtur per sensum contrarium inferri, quod de illicite acquisitis non debeant solvi Decimæ, ut notat *Gloss. hic V. Licite de quo §. seq.*

§. II.

Utrum ex rebus illicite acquisitis debeantur Decimæ; & an ex acquisitis Titulo lucrativo?

XVIII. Assertio 1. Decimæ prædiales etiam ex rebus injuste, & illicite acquisitis solvendæ sunt, easque Ecclesia, tanquam sibi debitas, exigere, & recipere potest, etiam ab injustis possessoribus: ut si v. g. ager aliquis sit emptus pecunia usuraria, vel furtiva, possessor injustus tenetur ex fructibus illius Decimas dare; quia fructus illi non ex usura, vel furto sunt; sed ex Dei munere, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 2.* adeoque debentur non ex actione injusta; sed ex fructibus terræ qui a Deo sunt producti ex terra, cum ipsum prædium onus Decimarum sustineat, sive potius ipsi fructus ex prædio, sive terra provenientes ea obligatione sint affecti: & ideo in his Decimis nunquam attenditur, quisnam possideat, sed ipsum prædium cum suo onere transit ad quemvis possessorem, sive bonæ, sive malæ fidei: alioqui prædo, vel injustus invasor esset melioris conditionis, quam bonæ fidei possessor, quod esse non debet, cum & ipse Dominus, si prædium possideret, teneretur solvere Decimas, *Gl. in c. Decimas 66. V. Negotio, caus. 16. q. 1. & Gl. in cit. c. Ex transmissa; V. Licite, in fine, Innoc. & Abb. ibid. in fine, Azor. cit. Lib. 7. c. 24. qu. 13.*

XIX. Verum quod attinet ad Decimas personales, ubi illæ adhuc sunt in uso, distinguendum est, nam dupliciter possunt res illicite acquiri. Primo, contra justitiam commutativam, ut si res injuste sint, acquisitæ per furtum, rapinam, usuram, venditionem ultra justum pretium, vel per Simoniam, &c. ita, ut non acquiratur dominium talium rerum ipsi accipienti, vel res acceptæ ab eo repeti possint, & is ad restitutionem earundem teneatur: & tunc non debentur ex illis Decimæ, nec ab Ecclesia accipi possunt, ut docet *S. Th. c. l. Gl. in cit. c. Ex transmissa; V. Licite, h. tit. Abb. ibid. n. 3. Suar. cit. Lib. 1. c. 32. n. 6. & 7. & alii DD. sup. cit.* Ratio est, quia si accipiens non acquirat dominium rei datæ, non potest de illa disponere, nec illam alienare, adeoque non potest illam, aut partem illius Ecclesiæ tribuere. Item si rem acceptam teneatur restituere, revera non acquirit illam; quia res sic acquisita non computatur in bonis ejus, *l. Non possunt; 32. ff. de jure fisci*, cum juste non acquiratur, *Suar. c. l.* Secundo, si res sint acquisitæ, non injuste quidem, saltem ex parte dantis, quia acquiritur accipienti dominium rei, illicite tamen, & turpiter, quia acquiritur per actionem vitiosam contra temperantiam, seu castitatem, vel similem virtutem: Et tunc per se loquendo, ex rebus sic acquisitis debentur Decimæ, *Suar. cit. c. 32. n. 9. & alii sup. cit.* Exempla sunt, si meretrix accipiat pecuniam pro turpi opere, vel uxor, pro actu adulterii, vel conductus mercede, ad occidendum hominem: hi enim acquirunt dominium pecuniæ acceptæ; nec tenentur illam restituere post opus patratum, non enim talis acceptio continet formalem injustitiam, respectu dantis; quia accipitur tanquam merces pro usu corporis, vel labore præstito, qui est pretio æstimabilis, quamvis ipsa actio, pro qua accipitur pecunia, sit injusta, respectu occisi, vel mariti adulteræ, quibus injuria infertur, vel saltem illicita, ut fornicatio. Itaque ex rebus sic turpiter, & illicite acquisitis debent solvi Decimæ personales, alioquin sic male agens melioris esset conditionis, quam alius bene operans, & commodum ex sua malitia reportaret; quia totum lucrum percipere ex rebus turpiter acquisitis, sine onere solvendi ex illis Decimas, *Suar. cit. c. 32. n. 8. & 9.*

Hoc vero procedit, per se loquendo: nam per accidens ratione scandali, quod forte ex tali acceptione sequeretur, Ecclesia inde Decimas non accipit, v. g. a publica meretrice, vel adultera; ne videatur tale factum approbare, vel eorum peccato communicare, ut ait *S. Th. cit. art. 2. ad 2. Gl. in tit. c. Ex transmissa; V. Licite, Suar. c. l. n. 9.* Quod si delictum sit occultum, adeoque scandalum absit, potest ex hujusmodi lucris turpiter acquisitis Ecclesia, vel Parochus Decimas accipere, imo & exigere, quia nulla lege id prohibetur, *Suar. c. l. n. 10.* Imo addit *S. Th. c. l.* quod etiam a publico peccatore Decimas Ecclesia accipere possit, postquam pœnitentiam egit; & de vitæ emendatione constat, etiam ex anterioribus lucris. Quamvis peccator non teneatur, post conversionem suam, illas restituere; quia Ecclesia censetur illis Decimas jam remisisse, & non velle peccatoribus imponere talem obligationem restituendi, quæ ipsos a conversione retardare posset, *Suar. c. l. n. 10.*

XX. Assertio 2. Ex acquisitis titulo gratuito, seu lucrativo, ut hæreditatis, legati, vel liberalis donationis, Decimas esse solvendas, affirmant plures DD. *Silvest. V. Decima, q. 6. n. 10. Abb. in c. Pastoralis 28. h. t. nu. 8.* quamvis addant, standum esse hac in re consuetudini. Idque probant, quia Canones generaliter loquuntur, & dicunt, de omnibus bonis, & de omni lucro solvendas esse Decimas, *c. Non est 22. ibi: de omnibus bonis, c. Ex transmissa 23. ibi: de omnibus quæ licite potest acquirere, & c. Pastoralis 28. ibi: quasi de lucro, hoc titul.* at hæreditas, legatum, & donatio sunt Tituli lucrativi.

Limitatur id primo, quod de solis bonis mobilibus gratuito titulo acquisitis, dandæ sint Decimæ: non de immobilibus, *Gl. in cit. c. Pastoralis; V. Quasi de lucro*, quia frugum nomine res immobiles non veniunt, & quia si ex mobilibus bonis donatis, vel legatis, aut jure hæreditatis acquisitis Decimæ dandæ essent, omnia fere bona immobilia ad Ecclesiam pervenirent. Deinde limitant, quod filius succedens patri in hæreditate, non teneatur solvere ex illa Decimas, quia tunc non censetur de novo aliquid lucrari, vel incipere possidere, quod jure suum erat, & pater, ac filius una persona censentur: aliud est de hærede extraneo *Gl. l. c. Azor. c. l. 7. c. 24. q. 8.* Alii vero distinguunt inter hæredem ex Testamento, & ab intestato, quod prior debeat ex hæreditate solvere Decimas, quia titulo mere lucrativo illam accipit; non autem posterior, quia hæreditas ab intestato jure sanguinis, & sic veluti debita acquiritur, *Gl. in c. Decimæ 66. V. Negotio caus. 16. q. 1.* Verum etiam hæres ab intestato, saltem ex tacita voluntate defuncti, hæreditatem accipit; quia in Testamento potuisset alteri hæreditatem relinquere, & sic etiam titulo gratuito illam accipit, *Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 1. n. 27.* Item quod advocato datur pro patrocinio, & operario pro mercede, id acquirit tanquam sibi debitum, ratione operis, & tamen ex eo debentur Decimæ.

XXI. Quare probabilius est, quod ex bonis acquisitis per liberalem donationem, sive inter vivos, sive causa mortis, sive per legatum, sive per institutionem hæredis in Testamento, etiam extranei, non debeantur Decimæ, ut docet *Suar. cit. l. 1. c. 31. n. 6. Laym. l. 4. tr. 6. c. 1. n. 2. in fine, Barb. cit. c. 28. §. 1. n. 28.* quia ex nullo jure talis obligatio satis colligitur, ex quo solum constat, solvendas esse Decimas prædiales ex fructibus, & emolumentis rerum immobilium, aut animalium, vel Decimas personales ex acquisitis labore, & industria hominis: at bona illa, quæ alicui gratuito titulo obveniunt, nec sunt fructus prædiorum, vel animalium, nec fructus personarum; quia non ex labore, seu industria, & actione propria: sed ex alterius actione ei obveniunt, ergo non sunt materia, seu res Decimis obnoxiæ; quia non sunt fructus prædiorum, nec fructus personarum, qui sunt actiones, & labores ipsius personæ. Unde cum *in cit. c. Non est; h. t.* dicitur generaliter, Decimas esse solvendas ex omnibus bonis, id intelligi debet, secundum subjectam materiam, scilicet de omnibus proventibus, seu reditibus; alioqui enim etiam de rebus immobilibus bonis donatis, vel Testamento relictis Decimæ deberentur; quia etiam sunt bona acquisita: ea autem, quæ nobis donantur, vel legantur, non sunt proprie proventus; quia non sunt reditus. Similiter cum *in cit. c. Ex transmissa*; dicitur, de omnibus, quæ homo licite potest acquirere, Decimas erogare tenetur; id accipi debet active, & non passive tantum, hoc est, quæ nostra actione, vel industria acquirimus, & non de his lucris, quæ nobis acquiruntur, ex sola velut actione, aut donatione alterius; alias enim etiam ex bonis immobilibus, & iis, quæ ex eleemosynis nobis obveniunt, Decimæ deberentur, *Suar. cit. c. 31. n. 7. & 9.*

XXII. Porro illud hic notandum, si res fructiferæ; ut ager, vel animalia, Testamento, vel successione ab intestato,

vel

vel legato, aut donatione, alicui obveniant, cum suis fructibus, tunc, vel illis fructus jam sunt collecti, aut percepti, vel non? Si non sunt collecti, tunc ex illis rebus debent Decimæ solvi suo tempore ab eo, qui earum dominium, & possessionem acquisivit; quia transeunt cum suo onere, videlicet reali Decimarum, & ipse tunc fructus illos percipit ex rebus, & bonis suis. At vero, si fructus jam erant percepti, quando in alterius dominium transeunt, tunc, vel jam sunt decimati, sive Decimæ ex iis solutæ, ante mortem testatoris, vel ante donationem: & non debent amplius solvi ex reliquis novem partibus fructuum, propter novam illorum acquisitionem, jure hæreditatis, legati, vel donationis, ut jam dictum: vel non erant solutæ, & debent adhuc solvi, propter rationem jam allatam, *Suar. cit. c. 32. n. 10.*

§. III.

An, & qua ratione Decimæ sint integre, & absque diminutione solvendæ?

XXIII. Assertio 1. Decimæ prædiales integre solvendæ sunt, non deductis prius ex fructibus indecimatis, expensis, vel tributis, seu pensionibus, vel censibus, vel aliis aliis debitis, ut tradunt communiter Dd. apud *Suar. cit. lib. 1. c. 35. num. 1.* Idemque dicendum, de Decimis mixtis, quippe quæ, vel inter prædiales numerantur, vel saltem propius ad illas accedunt, ideoque etiam integre, & non diminutæ, sunt solvendæ, *Laym. lib. 4. tract. 6. de Decim. c. 1. nu. 4. & alii Dd.* communiter. Et quidem inprimis non esse deducendas expensas, expresse statuitur *in c. Cum homines; 7. h. t.* Nam „ incolæ de Hortona, qui de frugibus, novem partibus sibi „ retentis, Decimam Ecclesiæ, cujus Parochiani erant, sine „ diminutione solvere debebant, antequam id facerent, ser- „ vientibus, & mercenariis suis debitum totius anni salarium „ pro servitio suo, ex frugibus non decimatis solvere so- „ lebant, & ex residuo decimam partem Ecclesiæ tribue- „ re. Quo intellecto, mandat Alexander III. ut de collectis „ fructibus, decimam partem statim persolvant, atque de „ subtractis, & retentis dignam satisfactionem præstare, „ curent.

XXIV. Hinc colligitur primò, quod Decimæ prædiales solvi debent ex integris fructibus, nulla deductione prius facta. Secundo, solvi debent statim, ac fructus sunt collecti, citra præviam monitionem, de quo plura infra. Præterea quod Decimæ prædiales integre sint solvendæ, statuitur etiam *in c. Ex parte; 21. h. t.* ibi *Ut de omnibus prædiorum fructibus, absque diminutione,* (id est, nullis expensis deductis, *Gl. fin. ibid.*) persolvant; & *in c. Non est; 22. eod. tit.* item quod integre solvendæ sint, absque deductione seminis, culturæ, laboris, habetur etiam *in c. Pastoralis; 28. h. t.* de quo infra.

XXV. Similiter *in c. Tua nobis; 26. h. t.* habetur, Episcopum Vercellensem significasse Innocentio III. Pontifici, quod quidam Laici Ecclesiis, & Clerici Decimas per versis machinationibus subtrahere moliuntur: quidam „ enim dicebant, semen; & sumptus agriculturæ prius „ deducendos esse, & ex reliquo Decimam impendendam. „ Alii vero de portione, quam a colonis acceperunt, Deci- „ mam separabant, & eam Capellanis suis, vel aliis Cleri- „ cis, vel pauperibus, vel in alios usus pro sua libera volon- „ tate conferebant. Nonnulli etiam vitam Clericorum tan- „ quam abominabilem detestantes, Decimas idcirco ipsis sub- „ trahere, non verebantur. Quidam insuper asserebant, se „ possessiones, & omnia jura sua, cum omni honore, & di- „ strictu, per Imperialem concessionem adeptos fuisse, & ideo „ propter hanc concessionis generalitatem, a Decimis immu- „ nes esse. Aliqui denique occasione veteris decimationis si- „ bi concessæ, etiam Decimas novalium sibi usurpabant „ (*prout habetur in integra lectione hujus cap.*) Ad has prætensiones Papa respondet, si isti ad DEUM, a quo bona „ cuncta procedunt, prout par est, respicerent, jus Eccle- „ siarum diminuere, aut Decimas, quæ sunt tributa egentium „ animarum, detinere non præsumerent. Postea respondet ad „ primum, quod DEUS, cujus est terra, & plenitudo ejus, „ non debeat esse deterioris conditionis (sed potius melioris, „ *Gl. hic V. Deterioris*) quam Dominus temporalis, qui ex ter- „ ris suis, quas aliis excolendas tradit, partem fructuum „ integre, sine deductione sumptuum, aut seminis, sibi sol- „ vi, exposcit; ergo multo magis DEUS debitas sibi Deci- „ mas ex fructibus, in signum universalis dominii, sibi red- „ di præcipit, & iniquum foret, si occasione prædicta, vel „ excogitata magis fraudes diminui possent. Quare ad eas „ Clericis præstandas, quibus illas ipse ad suum cultum con- „ cessit, Laici, si moniti solvere noluerint, per Ecclesiasti- „ cam censuram cogendi sunt. Ad alterum respondet, cum „ de omnibus fructibus, qui e terra nascuntur Decimæ sint „ solvendæ; ideo sicut colonus de parte fructuum, ratione „ culturæ: ita Dominus de parte fructuum, quæ ipsi datur, „ ratione dominii terræ, Decimas sine diminutione solvere „ tenetur. Ad tertium dicit, quod prætextu vitæ improbæ „ Clericorum, non possunt, ipsi domini Decimas (quæ potius „ dantur intuitu Ecclesiæ, cui sunt debitæ, quam personæ, „ *Gl. hic V. Prætextu*) pro suo arbitrio aliis erogare; cum ne- „ mini sit licitum, aliena (uti sunt Ecclesiastica bona) alii „ dare, citra domini voluntatem. Quare cum ipse Pontifex „ pati nolit, ut Ecclesiarum, & Clericorum jura præsum- „ tione aliqua minuantur; ideo mandat dicto Episcopo Ver- „ cellensi, ut omnes Diœcesanos suos, qui ratione persona- „ rum, aut prædiorum; Decimas Ecclesiis; & Clericis suæ „ Diœcesis præstare tenentur; ad eas integre solvendas; remota appellatione; compellat.

XXVI. Notandum hic primo. Decimæ offeruntur in cultum DEI; & in signum supremi ejus in re omnes dominii: & dicuntur tributa egentium animarum; quia penduntur ab hominibus egentibus Divina gratia; & auxilio: *Abb. hic num. 2.* sicut ergo tributum; nulla facta deductione; solvitur, ita etiam Decimæ; *Hostiens. hic col. 2.*

Notandum secundo. Decimæ per se; ac principaliter debentur ipsis Clericis; quibus dantur propter Divinum officium; ita tamen; ut quod eis superest; dent pauperibus; *Abb. hic nu. 4.*

Notandum tertio. Clericis non debent denegari Decimæ, propter improbam illorum vitam; quia dantur potius intuitu Ecclesiæ; quam personæ; *Gl. hic V. Prætextu*; quamdiu spiritualia Parochianis suis ministrant: neque ad subditos Laicos spectat Pastorum delicta punire; privando eos suis fructibus, sed ad Episcopum.

Notandum quarto. Subditi cogendi sunt per censuram Ecclesiasticam; monitione præmissa; ad solvendas Decimas integre; appellatione remota; ut habetur *in hoc cap. in fine.* Excipitur; nisi duæ Ecclesiæ de jure decimandi inter se litigent; & utraque dicat; se esse potiorem; *Hostiens. hic col. 4. Vers. item scias*; vel si Collector Decimarum modum excederet; quia ab excessu potest appellari. *Barb. in Collect. hic num. 9.*

XXVII. Denique quod in solutione Decimarum deducenda non sint tributa, seu census; vel si prius tributa non decimata solvantur; & ipsa decimari debeant; sive Decimas inde solvere cogatur is, qui tributa accepit; expresse statuitur *in c. Cum non sit; 33. h. t.* quod est desumptum *ex Concilio Generali Lateranensi; c. 54.* sub Innocentio III. Ubi dicitur: „ Cum non sit in hominis potestate; quod semen seminanti „ respondeat; juxta verba Apostoli (*1. ad Corinth. 3.*) *neque* „ *qui plantat est aliquid; neque qui rigat: sed qui incrementum* „ *dat, DEUS*; ideo ipsum DEUM, qui de mortificato se- „ mine plurimum fructum affert; nimis avare quidam in De- „ cimis defraudare nituntur; qui census, & tributa, eaque „ interdum indecimata; prius de frugibus deducunt; quam „ Decimas solvant. Cum autem Dominus DEUS in signum uni- „ versalis dominii; quasi Titulo quodam speciali; sibi Deci- „ mas reservavit; ideo; ut tum Ecclesiarum damnia, tum „ animarum periculis obvietur; statutum est ab Innocentio „ III. in dicto Concilio Generali; ut in prærogativam domi- „ nii universalis; exactionem tributorum; & censuum præce- „ dat solutio Decimarum: vel saltem ii; ad quos census; vel „ tributa pervenerint (quoniam res cum onere suo transit) „ ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Eccle- „ siis quibus Decimæ de jure debentur. Ratio prioris partis est; quia Decimæ solvuntur DEO tanquam speciali Titulo; ac prærogativa in signum Dominis universalis; seu supremi; quod DEO competit in omnes res creatas: At vero tributum solvitur in signum particularis dominii, quod uni homini in alium competit: particulare autem dominium, & jus humanum est subjectum universali, ac Divino dominio, quod illi velut potius, ac principalius merito præfertur, idcirco Decimæ prius integræ solvendæ sunt, nec per tributa diminui debent, *Abb. hic nu. 3.* Ratio posterioris partis est, quia fructus prædiorum non decimati, transeunt cum suo onere, ad quemlibet possessorem, ut dicitur *in hoc cap. & in c. Pastoralis; 28. eod.* Ideoque si prius non fuerint decimati, adhuc Decimis sunt obnoxii, & decimari debent, si cum fructibus census, vel tributum ad dominum pervenerint; quia ipso ratione rei obligatus est, ad Decimas inde solvendas, *Abb. hic nu. 3.* & infra dicetur.

XXVIII. Assertio 2. Decimæ personales solvi debent: sed nonnisi deductis prius expensis necessariis, & lucro, per negotiationem, vel aliam industriam acquisito, prout sumitur „ *ex c. Pastoralis; 28. h. t.* Ubi cum quidam Episcopus ex „ Innocentio III. quæsivisset, utrum ex molendinis, & pis- „ cariis possit quis necessarias expensas deducere, priusquam „ Decimas ex eisdem solvat, sicuti id in negotiatione con- „ cessum est? Ad hoc respondet Papa, licet si res aliqua, „ v. gr. domus, ager, vinea, clibanus molendinum, grex, aut „ quælibet alia merx, quæ acquisita est, sive empta, aut fa- „ cta ex pecunia prius decimata, venditur, expensæ (factæ „ in quærendis, emendis, vel convehendis mercibus, vel rem „ meliorem faciendo, *Gl. hic V. Expensis*) deducendæ, & de „ residuo, tanquam de lucro, Decimæ persolvendæ sunt. At „ vero expensæ illæ, quæ antea factæ sunt, pro fructibus perci- „ piendis ex re illa frugifera, v. gr. agro, aut vinea, non sunt „ deducendæ: etiamsi expensæ illæ antea fuerint decimatæ, „ sive factæ ex pecunia decimata, quoniam, salva Decimas „ fructus efficiuntur eorum, qui faciunt expensas. Fructus „ autem ipsi vendi, seu alienari non possunt, nisi cum onere Decimarum (quia res transit cum suo onere, *c. Si quis; 42. junct. Gl. V. Inde detrahere, caus. 16. q. 1. l. Ex Litteris; 5. de pignor. l. Alienatio, 67. ff. de contrah. empt. Gl. hic V. Nisi cum* „ *onere*) sed neque expensæ illæ, quæ pro restauratione rei „ frugiferæ, ex qua Decimæ sunt solvendæ, factæ, fuerunt, „ deduci possunt, cum proventus sunt decimandi; quia penes „ dominum manet res restaurata. Ut si pars aliqua armenti „ moriatur, vinea deterior facta sit, pars aliqua mercis depe- „ reat, vel clibanus totus destruatur. Si quid enim ad con- „ servationem talia rei necessario sit expensum, illud deduci „ non potest, ut notat *Gl. fin. hic.*

XXIX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. In Decimis personalibus ex lucro deduci possunt expensæ necessariæ, & utiles, v. g. centum aureos quia expendit, in merces comparandas, quas postea vendidit 150. aureis, ex hac summa deducendæ sunt prius centum, quibus merces emptæ sunt, deinde vectigalia, & sumptus itineris, quibus deductis, si remanserint ex lucro 20. aurei, tenebitur nomine Decimarum solvere duos aureos, *Camil. tr. de Decim. c. 2. num. 2.*

XXX. Notandum secundo. Fructus, qui ex terra nascuntur, adhibita industria, & labore, dupliciter considerari possunt. Primo civiliter, seu ut lucrum domini, seu usufructuarii fundi, & in ordine ad restitutionem damni illati, aut compensationem lucri cessantis: & tunc non computan-

putantur fructus, nisi qui deductis expensis supersunt, juxta *l. Fructus*; 7. *in princ. ff. solut. matrim. l. Si a domino*; 36. *§. fin. ff. de petit. hæred.* Ubi dicitur, fructus intelliguntur, deductis impensis, quæ quærendorum, cogendorum, conservandorumque eorum gratia fiunt. Idem habetur *in l. 1. C. de fruct. lit. & lit. expens.* Ratio est, quia tantum debet restitui, quantum damni fuit illatum, & non plus: at Dominus, vel usufructuarius fundi non erat fructus ex illo percepturus, sine expensis, ergo nec illi restituendi sunt, nisi deductis expensis, *Suar. Lib. 1. tract. 2. c. 35. n. 5.* Secundo, considerari possunt fructus naturaliter, quatenus DEI beneficio ex terra proveniunt, potuisset enim post factas expensas nihil crescere: & tunc integre, & sine deductione expensarum solvendæ sunt ab eo, qui expensas facit; quia tunc considerantur fructus, non quatenus lucrum afferunt Dominis suis; sed secundum se, in quantum proveniunt ex Divino munere, ut ait *S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 4. in fine.* Sicut ergo, si locetur ager pro certis mensuria, vel certa parte, v. g. quarta fructuum, solvendi sunt fructus locatori, non deductis expensis, juxta *c. Tua*: 28. *h. t.* ita etiam ex fructibus prædialibus, vel mixtis Decimæ integre solvi debent, non deductis expensis; quia non agitur de restitutione damni, nec de commodo, vel lucro ejus; qui debet Decimas: sed de pensione certa DEO, & Ministris Ecclesiæ solvenda, adeoque ut naturales fructus, sunt, *Suar. c. l. n. 6.*

Et hinc etiam patet ratio differentiæ, cur prædiales, & mixtæ Decimæ integræ sint solvendæ, non deductis expensis; personales vero, nonnisi prius deductis expensis; quia nimirum fructus omnes a DEO ex terra substantialiter producuntur, & præcipue in illis operatur manus Dei, ut ait *Gl. in cit. c. Pastoralis*; *V. Deducendas*, ideo decima pars omnium fructuum integra, & non deductis expensis, vel aliis tributis, DEO solvenda est, in recognitionem supremi ejus dominii in res omnes, & in sustentationem Ministrorum ejusdem. At vero Decimæ personales non debent solvi, nisi de lucro, juxta *cit. c. Pastoralis*; lucrum autem communi hominum sensu, & æstimatione non censetur, nisi quod deductis expensis in re comparanda, facienda, conservanda superest, seu remanet; ut constat *ex l. Mutius* 30. *ff. Pro socio*; & in negotiatione: aut iis; quæ proprio labore; ac industria acquiruntur, operatur manus hominis: juxta *Gl. supr. cit.* non quod lucrum tale non pendeat; etiam ex DEI beneficio; & ope: sed quia magis operatio DEI cernitur in fructibus naturalibus: qui e terra producuntur; in quibus minus operatur industria humana; juxta illud Apostoli 1. *ad Cor. cap. 3. neque enim qui plantat est aliquid*; *&c. Suar. cit. c. 35. num. 8.* Addit *Gl. in cit. c. Pastoralis*; *V. Deducendas*; aliam rationem, cur Decimæ personales solvantur tantum deductis expensis, ne alias de eadem re Decimæ bis solvantur, si nimirum ex iis, quæ per pecuniam jam decimata sunt, acquisitis, denuo integræ Decimæ, sine omni deductione, solvendæ essent. Item ne Clerici videantur improbi exactores, & ne nimis locupletentur cum aliena jactura, ut notat *Gl. marg. ibid. lit. F. ex Hostiens. & Jo. Andr.* quia nimirum lucrum personale ex negotiatione regulariter est exiguum, ita ut singulis annis ex decem via unum acquiratur: fructus autem prædiales multo uberius augentur, ita, ut sufficiens lucrum remaneat, etiam ex illis solvantur integræ Decimæ, non deductis expensis, *Suar. cit. c. 35. n. 8. & c. 33. n. 3.*

XXXI. Notandum tertio. Quamvis *in cit. cap. Pastoralis*; tantum fiat expressa mentio de negotiatione: tamen id Dd. communiter extendunt ad omnes alias Decimas personales, quæ ex aliis actionibus debentur, etsi revera negotiationes non sint, ut venatio, piscatio, artificium, &c. idque ob paritatem rationis; omnes enim Decimæ personales debentur ex lucro, & ex omnibus licite acquisitis, *c. Ex transmissa*, 23. *h. t.* Non obstat quod *in c. Non est*; 22. *h. t.* postquam dictum est de vino, grano, fructibus, negotiatione, militia, venatione, postea subjungitur, *antequam deducatur ulla de prædictis expensa. Decimas cum integritate debita Ecclesiis persolvendas esse*, Nam respondetur cum *Gl. fin. ibid.* Id restringendum esse ad prædiales Decimas, & de illis solis intelligendum: non autem de personalibus: adeoque verba illa ultima accommodanda sunt ad materiam subjectam, & capacem: ne alioquin sequatur absurdum contra aliam Legem, seu Canonem posteriorem, videlicet contra *cit. c. Pastoralis*; in quo expresse disponitur; ex acquisitis per negotiationem deduci expensas, quia non potest cognosci, an remaneat aliquod lucrum, nisi deducantur prius expensæ, *Suar. cit. c. 33. n. 4.*

XXXII. Notandum quarto. Etsi impensæ illæ, quæ factæ sunt in percipiendis, & colligendis fructibus, v. g. in seminando, arando agro, pascenda vacca, deduci non possint, quando ager, aut vacca venditur: sed si fructus indecimati vendantur, cum hoc onere Decimarum ad quemvis possessorum transeunt, ut constat *ex cit. c. Pastoralis*, *h. t.* si tamen ager, vacca, vel alia res frugifera vendatur, potest venditor expensas factas, in re comparanda, deducere, videlicet pretium pro re vendita datum; quia ex hoc non debentur Decimæ, cum pretium neque sit fructus personæ, neque rei: sed valor, sive æstimatio rei, adeoque æquivalenter ipsa res vendita, *Cast. Pal. p. 2. disp. unic. de Decim. pun. 6. n. 4.*

Notandum quinto. Quando solvendæ sunt Decimæ ex fructibus, non possunt deduci expensæ factæ in restaurationem, seu meliorationem rerum quarumlibet, ex quibus solvuntur Decimæ; quia res ita restaurata penes dominum manet, illiusque est, qui expensas fecit, prout dicitur *in cit. c. Pastoralis*; & ideo expensis illius, non Ecclesiæ restauratio fieri debet: & cum ob illam restaurationem res ipsa plus valent, aut fructificet: ideo dominus jure Decimas omnium proventuum integre: & sine deductione expensarum solvere tenetur, *Suar. cit. c. 35. n. 9.* Idemque dicendum, si pars aliqua gregis moriatur, vel si pars mercium deperiret: juxta *cit. c. Pastoralis*; ac proinde etiam in Decimis personalibus: quæ ex negotiatione debentur: non possunt deduci impensæ in restaurationem factæ: ante solutionem Decimarum: ob eandem rationem: quia id quod reparatur, domini est, *Suar. c. l. n. 9.* ubi aliam rationem addit: quia nimirum impensæ factæ in partem mercis deperditæ: non fuerunt factæ ad acquirendum lucrum: ex quo Decima personalis solvitur: sed aliunde illud damnum accidit.

SECTIO III.

De iis, qui obligantur solvere Decimas, & iis, qui per privilegium sunt exempti.

§. I.

Quinam in genere teneantur solvere Decimas?

XXXIII. Præmittendum: dupliciter potest quis obligari ad solvendas Decimas. Primo per se: ratione personæ: quæ in spiritualibus subjecta est alicui Ecclesiæ, vel Parocho, ex qua consequenter etiam in ipsam rem, seu fructus rei ea obligatio derivatur. Secundo, per accidens tantum, ratione rei; quia persona alioquin per se non obligata ad Decimas possidet rem frugiferam, vel fructus ex illa percipit, quæ reali onere Decimarum est affecta, ut recte advertit *Suar. Tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 27. num. 8. & Laym. lib. 4. tract. 6. cap. 3. in princ.*

XXXIV. Assertio 1. Regula generalis est, omnes fideles Baptizatos, qui in spiritualibus subjecti sunt alicui Parocho, seu Sacerdoti proprio: & a quo Sacramenta recipere debent: per se: & ex debito personali obligari: ad Decimas solvendas: nisi legitimo aliquo titulo: seu jure sint exempti *S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. & 4. & alii Theologi*: & Canonistæ communiter apud *Suar. cit. lib. 1. c. 26. n. 2.* Idque probatur *ex c. Transmissa*; 23. *h. t.* ubi generatim dicitur: quod quivis homo fidelis: *de omnibus: quæ licite potest acquirere: Decimas erogare tenetur.* Et *in c. A nobis*: 24. *h. t.* dicitur: *quod quilibet Decimas solvere tenetur, nisi præstatione earum specialiter sit exemptus.* Ratio est, quia Decimæ dantur tanquam stipendium pro spirituali cura, ac ministerio, quod fidelibus præstatur a Parochis, & Ministris Ecclesiæ.

XXXV. Assertio 2. Ad Decimas solvendas ex debito, seu obligatione reali, quia quis possidet rem, quæ antequam ad ipsum perveniret, jam obligata erat, seu obnoxia Decimis, tenentur omnes cujusque Ordinis, Status, Religionis, ac dignitatis sint, etiam Reges, & Imperatores, aliique Principes, nisi quis legitima præscriptione, vel ex S. Pontificis dispensatione, aut privilegio sit exemptus. *Suar. cit. lib. 1. c. 27. n. 10. Laym. cit. c. 3. n. 5. & alii Dd. communiter.* Ratio est, quia postquam Diœceses in Parochias sunt divisæ, prædia Parochianorum intra Parochiam sita, habent annexum onus, sive debitum reale, solvendi ex iis decimam partem fructuum ipsi Ecclesiæ Parochiali, quod onus, seu obligatio ipsam rem, seu prædium comitatur, & sequitur, ad quemcunque possessorum illud perveniat, quia res transit cum suo onere.

XXXVI. Hinc infertur primo, quod etiam Hæretici teneantur ad solvendas Decimas, non tantum ratione prædiorum, quæ sita sunt intra Ecclesiam Parochialem: sed etiam per se, ratione personæ suæ, & ex debito personali, ut docet *Abb. in c. De terris*; 16. *in fin. h. t. Suar. in cit. c. 26. n. 3. & alii communiter.* Ratio est, quia Hæretici, cum fidem in Baptismo receperint, ac professi sint, una cum charactere, obligantur ratione hujus præcepti Ecclesiæ; a qua obligatione non eximuntur propter suam contumaciam, ne ex iniquitate sua commodum consequantur. Et licet de facto non recipiant spiritualia, & Sacramenta ab Ecclesiæ Ministris tenentur tamen illa accipere, & possunt cogi ab Ecclesia, ut ad illam redeant, & accipiant a Sacerdotibus, qui ad ministrandum ea sunt parati, imo ex officio tenentur.

XXXVII. Infertur secundo, Judæi, & alii infideles non baptizati, etiam Catechumeni, non obligantur, per se, ac directe, ad solvendas Decimas; quia quoad personas suas non sunt subjecti Ecclesiæ, & consequenter Sacerdotes Ecclesiæ non sunt illorum Pastores, nec ministrant illis Sacramenta, nec pro illis offerunt Sacrificium, ergo nec possunt ab illis exigere Decimas, nec ipsi tenentur illas solvere; cum in eis deficiat fundamentum, & causa obligationis solvendi Decimas, *Azor. cit. c. 24. q. 3. Suar. cit. c. 26. n. 3. & alii Dd. communiter.* At vero obligati sunt Judæi, & cogi possunt, ad solvendas Decimas prædiales Ministris Ecclesiæ, ex iis fundis, seu prædiis, quæ Decimis sunt obnoxiæ, antequam ad eorum manus pervenirent, ut constat *ex c. De terris*; 16. *h. t.* Ubi Alexander III. rescribit, ut Ju„dæi ad Decimas solvendas ex terris, quas colunt, vel „possessiones relinquendas, omni districtione compellantur; „ne alioquin contingat Ecclesias suo jure fraudari. Idem „habetur *in c. Quanto*; 18. *infr. de usuris.* ubi decernitur, Judæos compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro Decimis, & Oblationibus debitis, quas a Christianis de domibus, & possessionibus aliis percipere consueverunt, antequam ad Judæos quocunque Titulo devenissent, ut sic Ecclesiæ serventur indemnes. Ratio est, quia is, ad quem spectat fructuum perceptio, fructuum onera subire cogitur, *c. Ususfructus*; 7. *§. Hactenus, & l. Si pendentes*; 27. *§. pen. ff. de usufruct. Gl. hic V. Persolvendas*: Sic & onus Decimarum adhæret rei, seu prædio, ex quo solvendæ sunt, onus autem reale ad quemlibet possessorem transit, *c. Ex literis*; 5. *de pignorib. Suar. cit. c. 26. num. 6.* ubi ait, Decimas solvendas esse a Judæis, prout sunt onus annexum ipsi rei: non quatenus formaliter sunt Decimæ.

XXXVIII. Ubi notandum præterea primo. Judæi non sunt obligati, nec possunt compelli præcise ad solvendas Decimas; sed alternative, ut vel illas solvant, vel prædia relin-

relinquant, prout habetur *in cit. c. De terris;* quia gravatus onere reali potest se liberare a debito, relinquendo rem oneratam: Decimæ autem prædiales sunt onus mere reale, licet in consequentiam, & indirecte obligetur etiam persona, *Abb. hic n.* 4. Aliud vero est de aliis fundis, ac prædiis, quæ nunquam ante fuerunt possessa a Christianis, ex his enim Judæi, & alii infideles Decimas prædiales solvere non tenentur, ut colligitur *ex cit. c. De terris; & cit. c. Quanto;* nam cum in illis prædiis nullum jus sit ante Ecclesiæ quæsitum, & ratio, ob quam Decimæ sunt debitæ, in infidelibus cesset, consequenter cessat etiam obligatio illas solvendi, *Suar. c. l. n.* 8. *Barb. in Collect. in cit. c. De terris;* n. 2. Nec obstat, quod Deus sibi reservavit Decimas, in recognitionem supremi dominii in omnes res, *c. Tua;* 26. *h. t.* Judæi autem, etiam recognoscunt Deum, ut Dominum: Nam licet omnes homines teneantur Deum agnoscere, & colere, ut Dominum jure naturæ: non tamen ex vi ejusdem juris, per solutionem Decimarum, quæ tantum jure Divino positivo fuit præcepta populo Judaico, & jam abolita est per Legem Evangelicam, & solum præcepta est ab Ecclesia, cujus Legibus, & præceptis non tenentur infideles obedire, antequam fidem profiteantur per susceptionem Baptismi, *Suar. cit. c.* 16. *n.* 31. Porro etsi infideles, qui terras Christianorum injusto bello occuparunt, si illæ ad Ecclesiam revertantur, de rigore juris, obligati sint, satisfacere Ecclesiæ, etiam pro Decimis præteritis, quas non solverunt; quia Ecclesia nunquam fuit privata jure acquisito in illa prædia, neque contra hoc jus ab infidelibus præscribi potuit: moraliter tamen ad id infideles obligari non possunt, quia esset opus intolerabile, & magnum fidei impedimentum, Ideoque Ecclesia id facere non solet, *Suar. c. l. nu.* 9.

Notandum secundo. Judæi, aliique infideles non baptizati, non tenentur pendere Decimas personales; quia sunt extra Ecclesiam, & quoad personas suas Ecclesiæ non sunt subjecti, ut cum *Gl. in cit. c. De terris; in fine,* tenent communiter Dd. Non tamen improbabile est, quod Judæi per accidens, & indirecte cogi possint, prout in quibusdam locis etiam fieri solet, ut in defectum personalium Decimarum, & oblationum, quas aliqui fideles Ministris Ecclesiæ penderent ex domibus, quæ a Judæis inhabitantur, compensationem aliquam faciant damni, per hoc illati, vel cessantis interesse, *arg. cit. c. De terris; in fine, & arg. c. c. Quanto;* ibi: *Ut sic Ecclesiæ conserventur indemnes, de usur.* & tradit *Gl. in c. Tua;* 26. *V. Prætextu, h. t. & Abb. in cit. c. De terris;* num. 6.

§. II.

Quinam in specie obligentur solvere Decimas, vel non?

XXXIX. Quæritur primo. Utrum Clerici teneantur solvere Decimas? Resp. primo, S. Pontifex per se, & ratione personæ suæ, non potest obligari ad solvendas Decimas: potest tamen interdum per accidens obligari, ratione debiti realis; quia possidet bona patrimonialia, vel alio titulo propria, quæ jam ante erant obnoxia Decimis, *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 17. *n.* 8. *&* 9. *Laym. cit. c.* 3. *n.* 1. Ratio primæ partis est, quia nemo potest per se, & ratione personæ obligari, ad præstandas Decimas, nisi Ordinario alicui Pastori in spiritualibus sit subjectus, talem autem Pastorem Papa in terris habere non potest, cum ipse sit supremus Pastor omnium. Ratio secundæ partis est, quia res transit cum onere suo ad quemvis possessorem, ergo si Papa quocunque titulo temporali acquirat bona, seu prædia, quæ habent annexum onus Decimarum, tenetur ex iis Decimas solvere iis Ecclesiis, quibus antea debebantur: licet enim Papa sit supremus Dispensator Decimarum, & jurium illarum, non est tamen absolutus Dominus, & ideo non potest de illis pro arbitrio suo disponere, *Suar. c. l. n.* 10.

XL. Resp. secundo, Episcopi, & Parochi, per se, & ratione personæ suæ, non obligantur ad ullas Decimas solvendas, ex debito personali, spectato Jure communi Ecclesiastico, quamvis obligari possint debito reali, ad Decimas prædiales solvendas, ex prædiis patrimonialibus, sive temporali titulo acquisitis, *Suar. cit. c.* 27. *n.* 11. *&* 16. *Laym. c. l.* Prior pars ex eo constat, quia neque ex Jure Canonico, nec ex consuetudine talis obligatio ostendi potest: nam personales Decimæ non possunt exigi, nisi ab aliquo ordinario Pastore, a quo quis recipit Sacramenta, & alia spiritualia, & qui ex officio ad illa ministranda tenetur: quamvis enim Episcopus sit Ordinarius Pastor Parochorum sibi subditorum, adeoque ex eo capite adsit sufficiens fundamentum, ut solvant Parochi ipsi Decimas: non tamen Jus eis imposuit talem obligationem: imo non potest Episcopus Parochis, aliisque Sacerdotibus imponere Decimas, vel ab iis exigere, nec aliud tributum, præter id, quod jure communi concessum est, ut patet *ex c. Constitutum;* 60. *c. Nullo;* 62. *c. Prædicator;* 64. *caus.* 16. *q.* 1. *Suar. cit. c.* 17. *Laym. c. l.* Aliud vero, quoad hoc dicendum de S. Pontifice, is enim omnibus Clericis, etiam Parochis, & Episcopis de potestate absoluta imponere potest obligationem, solvendi Decimas, de omnibus bonis Ecclesiasticis, quamvis de facto id non soleat, nisi necessitas Ecclesiæ postulet; quia ipse est Pastor omnium fidelium, etiam Episcoporum, & supremus Administrator, ac Dispensator omnium bonorum Ecclesiasticorum, ut docet *S. Thom. cit. q.* 87. *art.* 4. *ad* 3. *Abb. in c.* 2. *nu. ult. h. t. Suar. c. l. nn.* 22. *&* 24. *Laym. c. l.* Posterior pars probatur, nam si prædia ipsa habeant annexum onus reale Decimarum, cum eo transeunt ad quemlibet possessorem, etiamsi Episcopus, vel Parochus sit: neque enim Ecclesia debet in bonis suis lædi, eo quod ad temporale dominium Episcopi, vel Parochi ea prædia perveniant. Id autem limitandum est, ad prædia patrimonialia, sive titulo sæculari acquisita: nam si prædia sint Ecclesiastica, quæ Episcopo, vel Parocho specialiter applicata sunt ad ejus sustentationem, non potest is ex illis obligari, ad Decimas solvendas, cum hæ ipsi debeantur, ac dentur tanquam stipendium, ratione officii, seu ministerii sui, adeoque libera ab omni onere Ecclesiastico, *cit. c.* 27. *n.* 25. *&* 26.

XLI. Resp. tertio, Clerici simplices, seu non Curati, qui ex officio non ministrant Divina aliis fidelibus, ex Decimis aliisque fructibus, quos ex Titulis, seu Beneficiis Ecclesiasticis accipiunt, non tenentur sibi invicem, sive aliis Clericis Decimas dare: At vero ex aliis lucris, ac reditibus suis, titulo temporali acquisitis, per se, ac personali debito tenentur dare decimas Pastoribus suis, a quibus Sacramenta, & alia spiritualia accipiunt, Ita *S. Thom.* 2. 2. *q.* 87. *art.* 4. *in corp. & ad* 1. *Covarr. Lib.* 2. *Res. c.* 17. *nn.* 8. *§. Primum hinc constat, Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 27. *n.* 21. *&* 25. *Laym. cit. c.* 3. *n.* 2. *&* 3. *& alii.* Idque sumitur *ex c. Novum;* 2. *h. t.* secundum probabiliorem ejus explicationem apud *Barbos. in Collectan. ibid. n.* 3. Ubi dicitur: novum genus exactionis est, si Clerici „ a Clericis Decimas exigant, cum nusquam in Lege Domini „ legatur, quod Levitæ a Levitis Decimas exegerint. Veruntamen Clerici, quibus alii Clerici spiritualium Ministeriorum labores impendunt, eisdem Decimas debent persolvere.

XLII. Prior pars hujus cap. loquitur de Decimis, quæ ex prædiis, seu reditibus Ecclesiasticis solvuntur, has enim Clerici non solvunt aliis Clericis, exemplo Levitarum, qui non solvebant Decimas aliis Levitis, quia alia bona, seu reditus non habebant, nisi Decimas, *cit. cap.* 2. Ratio est, quia Ecclesia voluit, ut Clerici reditus provenientes ex Titulis, seu Beneficiis Ecclesiasticis, integras, & absque diminutione perciperent, maxime Decimas Ecclesiasticas, ex quibus aliæ Decimæ non solvuntur. Unde originem traxit illud vulgare dictum, Clericus Clericum non decimat. Quare Clerici etiam non Curati, v. g. Canonici, non obligantur ad solvendas Decimas prædiales, ex Decimis, aliisque fructibus, quos Titulis Ecclesiasticis accipiunt, si bona, seu prædia, ex quibus fructus illos percipiunt, sita sint intra eandem Ecclesiam Parochialem, sive propriam eorum Parochiam; quia tales fructus percipiunt Clerici, ut Clerici sunt, seu Ministri Ecclesiæ, debentur enim ipsis ratione sui muneris Ecclesiastici, si ergo ex illis solverent Decimas, jam solverent, ut Clerici aliis Clericis, quod est contra *cit. cap.* 2. *in princ. h. t.* Ideoque non habent bona, seu prædia Ecclesiæ onus annexum, solvendi Decimas eidem Ecclesiæ, cujus sunt, sive ad quam pertinent, neque enim Clerici sibi invicem Decimas solvere tenentur, *cit. c.* 2. *in princ. Suar. cit. c.* 17. *nu.* 2. *&* 23. *Less. Lib.* 2. *de justit. c.* 39. *dub.* 5. *n.* 23. Sed neque etiam obligantur Clerici, non Curati solvere Decimas mere personales ex lucris, seu reditibus acquisitis spirituali titulo; tum quia cum illos reditus accipiant in sustentationem, & stipendium laboris, seu operis spiritualis, censentur illud accipere integrum, & liberum ab omni onere Ecclesiastico: tum quia ipsi Clerici acquirunt etiam talia lucra titulo, & actione spirituali, adeoque ut Clerici sunt, *Suar. cit. c.* 27. *n.* 4. 23. *&* 24.

In posteriore vero parte *cit. c.* 2. est sermo de illis Decimis prædialibus, quæ debentur ex fructibus prædiorum sæcularium, & patrimonialium, quæ Clerici possident jure hæreditatis, vel emptionis, aut quovis alio titulo sæculari: ad has enim solvendas suis Pastoribus, seu Parochis, a quibus spiritualia accipiunt, etiam Clerici tenentur; cum ut sic sint Parochiani aliarum, sicut Laici: Imo etiam, spectato Jure communi, tales Clerici obligantur, ad solvendas Decimas personales, per se, & debito personali ex lucris, & reditibus temporali titulo acquisitis ob eandem rationem, *Suar. c. l. n.* 21. *&* 22. *Less. c. l. Barb. de offic. Paroch. c.* 28. *§.* 3. *n.* 20. 21. sine causa vero *in cit. c.* 2. *in fine,* Textus illi intelligitur solum de Clericis conjugatis; tum quia is absolute loquitur, & ratio Textus locum habet in omnibus Clericis, qui bona patrimonialia obtinent, & Sacramenta percipiunt a Parochis locorum, *Suar. c. l. n.* 21. Confirmatur, quia respectu bonorum, seu redituum, & lucrorum temporalium per accidens est, quod talis persona sit Clericus, vel Beneficiatus, adeoque percipit illa, non ut Clericus sed ut Civis, & non est exemptus a solutione Decimarum ex talibus reditibus, aut lucris: sed illas debet solvere ei Sacerdoti, a quo accipit Sacramenta, sicut alii Parochiani, *Suar. cit. c.* 17. *n.* 3.

Porro decisio *cit. c.* 2. *h. t.* præsertim quoad Decimas personales, hodie vix locum habere potest; cum illæ ex lucris personæ non soleant pendi a Laicis, ergo multo minus a Clericis, sed tantum reales, ac prædiales, quæ tamen ipsæ, spectato Jure communi, debentur Ecclesiæ Parochiali, intra cujus fines prædium est situm, aut animalia pascuntur (quæ mixtæ Decimæ dicuntur) *c. Quoniam* 13. *h. t.* quamvis dominus prædii, aut animalium in alia Parochia Divina audiat, & Sacramenta percipiat, juxta *c. Apostolicas* 20. *h. t.* quo infra.

XLIII. Illud hic quæri potest, si prædia unius Ecclesiæ, seu Parochiæ sint sita in alia Parochia, an tunc Ecclesia, cujus est prædium, teneatur solvere Decimas illi Ecclesiæ, in cujus territorio prædium est situm? Affirmativa sententia est de jure verior, quam tenet *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 6. *h. t. Covarr. cit. c.* 17. *n.* 8. *§. Secundo,* eamque præfert *Suar. cit. c.* 27. *n.* 28. *&* 31. *Laym. cit. c.* 3. *nu.* 5. *& alii communiter,* licet contrarium teneat *S. Thom. cit. art.* 4. *ad* 1. Ratio est, tum quia prædia transeunt, cum onere reali ad alias Ecclesias, solvendi Decimas illi Ecclesiæ, cui prius solvi debebant. Tum quia alias posset una Ecclesia privari jure suo, & grave damnum pati, si aliæ Ecclesiæ prædia intra illius fines sita emerent, vel alio modo acquirerent, nec tenerentur Decimas ex illis solvere Ecclesiæ, in qua illa sita sunt. Idque confirmari potest *ex c. Ecclesias;* 43. *& cap. seq. caus.* 16. *q.* 1. Ubi statuitur, antiquiores Ecclesias non esse privandas Decimis prædiorum, propter novas Ecclesias in eis ædificatas.

XLIV. Quæritur secundo. An Religiosi teneantur ad præstandas Decimas? Resp. Religiosi, sicut & aliæ personæ Ecclesiasticæ, spectato Jure communi, obligantur ad Decimas

præ-

prædiales solvendas Parocho, in cujus Parochia eorum prædia sita sunt: nisi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem ab hoc onere sint exempti, *Suar. cit. c. 57. n. 23. Less. cit. c. 39. n. 23. Laym. cit. c. 3. & alii DD. communiter.* Idque colligitur *ex c. Ex multiplici 3. c. Commissum 4. c. Ex parte 20. h. tit.* & expressius *in c. Statuto 2. §. Cæterum, eod. in 6.*
" Ubi statuitur, Religiosi tam exempti: quam non exempti,
" ex terris, & possessionibus suis acquisitis, & acquirendis,
" Decimas illis Ecclesiis integre solvere debent, quibus eæ-
" dem terræ, & possessiones, priusquam ad ipsos devenirent, fuerunt decimales, nisi super hoc speciali jure (v.
" g. præscriptione, vel privilegio sint muniti. Et hinc etiam *in cit. c. 2. §. Diœcesani, eod. in 6.* statutum est, quod Diœcesani, sive Episcopi ad petitionem Rectorum Parochialium, compellere possunt Religiosos (etiam exemptos, ut satis colligitur ex Textu, & notat *Franc. ibid. n. 15.*) ut super Decimis, quas habent, vel habituri sunt, quæ alias ad Parochiales Ecclesias spectaverunt, in judicio se sistant, & respondeant: nisi non tantum personæ Religiosorum; sed etiam ipsæ res, sive Decimæ, quæ petuntur, sint exemptæ. Ubi notat *Gl. in casu*, quod hic casus sit specialis, in quo Religiosi exempti possunt conveniri coram Ordinario, seu Diœcesano, videlicet si exempti recusent solvere Decimas, tunc enim sunt subjecti foro, seu jurisdictioni Episcopi, seu Ordinarii, ratione rei subjectæ, sive Decimis obnoxiæ, quæ non est, ut supponitur, exempta, juxta *cap. ultim. de foro compet.* Idem confirmatur *ex c. Veniens; 8. de transact.* ex quo etiam constat, quod Religiosi teneantur integre solvere Decimas Parochiæ, in qua sita sunt prædia eorum, non obstante prætextu transactionis, *de quo ibidem.*

Ex dictis infertur, quod Religiosi, spectato Jure communi antiquo, etiam per se, & ratione personæ suæ, ad Decimas solvendas Ecclesiæ Parochiali teneantur; cum ipsi a Pastoribus Ecclesiæ Divina, & Sacramenta percipere debeant: nisi privilegio, vel consuetudine eximantur, *Suar. c. l. n. 25. Laym. c. l. n. 4.*

XLV. Quæritur tertio. Utrum pauperes teneantur ad præstandas Decimas? Resp. primo, ii, qui communi paupertate laborant, ita ut valde tenues quidem reditus habeant: absolute tamen sufficientes ad necessariam sustentationem suæ personæ, & familiæ, etiamsi Decimas solvant, hi, inquam, ad illas solvendas sunt obligati, ut docet *S. Th. cit. q. 87. art. 4. ad 4. Suar. Lib. 1. c. 16. n. 16. Laym. cit. c. 3. n. 5. & alii communiter.* Ratio est, quia licet Decimæ, & aliis reditus Ecclesiastici, si superflui sint, in pauperes erogari debeant, vel alios pios usus, ea tamen distributio est relicta ipsis Clericis, ideoque pauperes suæ obligationi prius satisfacere debent; cum speciale aliquod jus non habeant ad superfluos reditus Ecclesiasticos.

XLVI. Resp. secundo, non solum, qui in extrema: sed etiam, qui in gravi necessitate sunt constituti, ita, ut solutis Decimis, non habeant necessaria, ad se suosque congrue, & honeste sustentandos, non obligantur ad eas solvendas, saltem donec ad meliorem fortunam pervenerint, *Suar. cit. c. 16. n. 18. Laym. c. l. n. 6. Castr. Palao, p. 2. disp. unic. de decim. pun. 15. n. 2.* & alii contra *Abb. Rebuff. & Cansfium.* Ratio est, tam quia præceptum, de solvendis Decimis est Ecclesiasticum, & affirmativum, quod non pro semper obligat: sed non, nisi cum certis circumstantiis: non est igitur credibile obligare cum tanto rigore, præsertim cum Clerici, & Parochi obligationem habeant subveniendi ex suis reditibus Ecclesiasticis gravi paupertate pressis, ideoque hi possunt partem illam decimam retinere, quam Parochi ipsis dare debebant. Tum quia generatim debitor potest differre solutionem debiti, si gravi inopia laboret. Illud tamen interest inter gravem, & extremam necessitatem, seu inopiam, quod ob extremam omnino extinguatur debitum: ob gravem vero tantum differri possit solutio, donec debitor ditior fuerit factus, *Laym. c. l.*

XLVII. Cæterum huc pertinet, quod Bonifacius III. *in Extravag. Declarationes unic. h. t. inter communes in princ.* statuit: quod Moniales, aliæque Regulares personæ, quarum
" reditus adeo sunt tenues, ut de illis sustentari non pos-
" sint: sed pro habenda vitæ suæ sustentatione, mendicare
" debeant, Decimam non solvant. Ideoque ibidem statu-
" tum est de Clericis sæcularibus, quorum reditus annuè
" summam septem florenorum auri non excedunt. Est autem ibi sermo de Decima Papali, sive a Papa imposita Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ex causis ibidem expressis, ubi etiam multa dubia circa collectionem illarum Decimarum exorta, prolixe declarantur, quæ legi possunt in ipso Textu.

XLVIII. Quæritur quarto. Utrum Dominus prædii, an vero Colonus, seu Conductor ad Decimas præstandas, sit obligatus? Resp. vel Dominus conduxit operam Coloni pro pensione pecuniaria, ita, ut omnes fructus ad dominum pertineant: & tunc ipse dominus ad integras Decimas solvendas est obligatus; quia omnes fructus percipit ex fundo, nec potest deducere pensionem, quam solvit colono, quia debet solvere Decimas, non deductis expensis, *c. Non est 22. & c. Cum non sit 33.* colonus vero ex pensione illa, tanquam stipendio sui laboris, debet præstare Decimas personales, ubi eæ dari solent. Vel ipsemet colonus conduxit prædium, pro pensione pecuniaria, vel fructuaria, nempe certis mensuris fructuum, v. g. decem scaphis frumenti: & tunc Colonus debet ex illis integras Decimas solvere, & postea pensionem, vel censum solvere domino, juxta *cit. cap. Cum non sit.* Neque in eo nimium gravatur Colonus; cum propter hoc onus, quod sustinet, dominus minorem pensionem, seu censum ab eo exigere debeat, & proportionatam valori novem partium fructuum, sive illi tantum correspondentem: ideoque tunc dominus fundi non tenetur ad Decimas ex pensione, quam accipit; quia illa jam est virtualiter decimata, hoc ipso, quod fuit minor colono imposita, intuitu oneris Decimarum, ac proinde non debet illa pensio iterum decimari, cum ibi nullum sit distinctum lucrum personale. Vel denique dominus partem fructuum, & colonus etiam partem percipit: & tunc uterque ex parte sua, absque diminutione seminis, aut sumptuum, Decimas solvere tenetur, *c. Tua 26. h. t. Abb. ib. n. 14. & 15. Azor. cit. c. 24. q. 4. Suar. cit. l. 1. c. 35. n. 13. & 14.*

XLIX. Porro quod tam Dominus, seu elocator prædii, si ei certa pars fructuum, v. g. tertia, vel dimidia pendatur: quam conductor, seu colonus Decimas solvere debent de portione fructuum, quam quisque percipit, habetur etiam statutum *in c. A nobis 24. h. t.* Nam cum interrogatus fuisset
" Innocentius III. utrum ab iis Decimæ exigi possint, qui
" possessiones, seu prædia dant, vel accipiunt ad firmam,
" sive aliis conductoribus elocant, dum domini prædiorum
" ajunt, colonos ad Decimas persolvendas esse obligatos,
" & vicissim coloni, dominos, (*prout habetur in integra lectione hujus cap.*) Ad hoc respondet Papa: cum quilibet
" Decimas solvere teneatur, nisi a præstatione illarum specialiter sit exemptus, ideo tam a dantibus ad firmam, seu
" elocantibus: quam a recipientibus, seu conducentibus bona, seu prædia, de fructibus, quos percipiunt, Decimas
" esse solvendas, nisi ab ipsis ostendatur, quare ab hujusmodi Decimis sint immunes.

L. Ubi Notandum primo. Quando Domino, seu Locatori prædii certa pars fructuum datur, tum tam ipse, quam Conductor, seu Colonus, de portione fructuum, quam quisque percipit, Decimas dare debet, ut colligitur *ex hoc cap.* idque duobus modis fieri potest. Primo, ut ante omnia, ex fructibus adhuc integris, seu indivisis pars decima deducatur, sive separetur (qui est modus expeditior, & communiter usitatus) & postea, quod reliquum est, inter dominum, & colonum, juxta conventionem suam, dividatur: tunc enim si certa pars fructuum detur domino, post decimationem, seu separationem Decimæ, non obligatur dominus, ad Decimam partis suæ, quippe quæ jam decimata fuit, ut tradit *Gl. in c. Tua nobis 26. V. Sic & dominus, h. t.* Alter modus est, ut prius Dominus, seu Locator fructus inter se dividant, & postea pro sua quisque parte Decimas solvat, qui modus cum priore reipsa coincidit, *Suar. cit. lib. 1. c. 35. n. 13.*

Notandum secundo. Ecclesia, & ejus Rector habet jure fundatam intentionem, ut ei solvi debeant Decimæ fructuum, ex prædiis intra fines Parochiæ sitis, ut colligitur *ex hoc cap.* nisi Dominus, seu Locator prædii, vel colonus, qui fructus percipit, exemptionem a Decimis ostendere possit, *Abb. hic not. 2. & que §. seq.*

§. III.

An quis per privilegium possit eximi ab obligatione solvendi Decimas, & per quem?

LI. Assertio 1. Etsi Papa possit de potestate absoluta præceptum, sive obligationem solvendi Decimas, quoad omnes Christianos, tollere, & abrogare, saltem valide, ita ut factum teneat, dummodo Ministris Ecclesiæ aliunde suppeditetur necessaria, & congrua sustentatio: licite tamen, & de facto, ac simpliciter id non potest, *Suar. lib. 1. c. 14. n. 9. & 10.* Ratio primæ partis est, quia cum hæc obligatio, non ex jure Divino, sed mere Ecclesiastico descendat, si relinquatur Clericis necessaria sustentatio, potest absolute loquendo tolli. Ratio secundæ partis est, quia talis abrogatio cederet in grave damnum, non tantum temporale sed etiam spirituale totius Ecclesiæ, & esset dissipatio redituum Ecclesiasticorum, ideoque licite fieri non potest. Verumtamen per specialem privilegium quibusdam in particulari concessum, ea obligatio solvendi Decimas remitti potest, & aliqui ab illa eximi possunt, prout constat *ex c. A nobis 24. h. t.* & tradit *Gl. ibid. V. Exemptus*, & *Abb. n. 4.* & sumitur etiam *ex c. 2. §. pen. eod. in 6. Covarr. l. 1. resol. c. 17. n. 9. Silvest. V. Decima, q. 5. n. 11.* Ratio est, quia de jure naturali, ac Divino solum est, ut Ministri Ecclesiæ habeant a fidelibus, quibus Divina, & spiritualia ministrant, necessariam, & congruam sustentationem: quod vero ad hanc contribuere debeant omnes, & singuli fideles, non est de jure Divino positivo: quia nullum extat præceptum Divinum, a Christo traditum, quod omnes fideles obliget, in particulari, ad Decimas solvendas. Neq; etiam est de jure naturali, saltem quoad certam partem; quia per exemptionem unius, vel etiam plurium, non gravantur alii solventes Decimas, cum non plus solvant, quam si nullus esset exemptus: sed per talem exemptionem solum census, & stipendium Ministrorum Ecclesiæ minuitur: idque ex justa causa ab Ecclesia fieri potest, modo illis relinquatur necessaria, & congrua sustentatio: quod autem ultra hanc Ministris Ecclesiæ datur, potest Ecclesia augere, & minuere, prout ad commune bonum expedire, judicaverit. Cum ergo hæc dispensatio, seu relatio sit tantum in jure, & præcepto Ecclesiastico, nihil obstat, quo minus aliqui ab hoc onere eximi possint per Ecclesiam. Confirmatur, quia per consuetudinem legitime præscriptam potest quis omnino liberari ab obligatione solvendi Decimas, ut infra dicetur, ergo etiam per privilegium Papæ, *arg. c. 2. de Consuet. in 6. Suar. cit. lib. 1. c. 15. n. 2.*

LII. Assertio 2. Solus S. Pontifex potest privilegium exemptionis a Decimis concedere, non item Episcopi, & alii Prælati inferiores, ut ex communi docet *Suar. cit. lib. 1. c. 25. n. 2. & 12. & c. 18. n. 2. Barb. de offic. Paroch. c. 28. 49. & seqq.* Ratio est quia Prælati inferiores non possunt relaxare Legem Superioris, sive Juris communia Canonici, nec immutare ea, quæ per SS. Pontifices in eo statuta sunt, nisi in casibus ipsis concessis: cujusmodi facultas quoad Decimas nulla Episcopis facta reperitur in Jure, vel Concilii: sed solum in quibusdam casibus specialibus eis committitur, ut Decimas, vel aliquam illarum partem, aut Beneficia ex illis erecta,

ed

ad aliqua opera, vel loca pia applicare possint, uniendo, vel dividendo. Potest tamen Episcopus, ex justa causa, Decimas unus Ecclesiæ, alteri Ecclesiæ, vel personis Ecclesiasticis concedere, *c. Plures*; 4. *& c. Statuimus*; 55. *& c. fin. caus.* 16. *q.* 1. *Barb. c. l. n.* 54.

Cæterum duplicia sunt privilegia exemptionis a Decimis, quædam generalia a Jure communi Canonico concessa, sub quibus comprehenduntur omnia privilegia in corpore Juris contenta: quædam vero sunt privilegia particularia sive in scriptis concessa extra Jus commune, sive sine scripto per consuetudinem, ut notat *Suar. cit. c.* 18. *n.* 2. nos de prioribus, & generalibus potissimum agemus.

§. IV.

Quenam privilegia exemptionis a Decimis sint concessa Religiosis, vel etiam Clericis, Jure communi?

LIII. Assertio 1. Jure communi Canonico, Monachi, seu Religiosi, imo & Clerici Regulares in communi viventes sunt exempti a solvendis Decimis personalibus, & prædialibus, ex ijs scilicet prædijs, quæ proprijs manibus, seu laboribus, aut sumptibus excolunt, prout imprimis statuitur, in *c. Decimas*, 47. *caus.* 16. *q.* 1. Ubi dicitur a Monachis, seu Clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, ut milites, Episcopi, aut quælibet personæ Decimas de laboribus, seu nutrimentis suis proprijs extorqueant. Ubi per nutrimenta propria intelliguntur animalium, quibus nutrimur, educatio, aut cultura propriorum agrorum, & hortorum, ut notat *Suar. cit. c.* 18. *n.* 3. De eodem privilegio fit etiam mentio *in c. Ex multiplici*; 3. *h. t.* ubi Monasterium quoddam ab Adriano II. privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos proprijs sumptibus excolit, nulli Decimas solvere teneatur.

LIV. Præterea de alio simili privilegio Religiosis concesso agitur *in c. Ex parte*; 10. *h. t.* Ubi habetur, Cum Archie-„piscopus Terraconensis questus esset apud Alexandrum III. „quod Monachi albi, & nigri, & alij quidam Religiosi, „occasione privilegiorum, quæ ipsis Romana Ecclesia con-„cessit, Ecclesias Diœcesis suæ reditibus privare præsu-„mant. Respondit Pontifex, quod Antecessores Pontifices „fere omnibus Religiosis Decimas laborum suorum remi-„serint. Sed postea Adrianus Papa solis Cisterciensibus, „Templarijs, & Hospitalarijs Decimas laborum suorum, „videlicet ex prædiis, quæ proprijs manibus, vel sumpti-„bus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & „de hortis suis Decimas non persolvant, indulsit. Cæteris „vero Religiosis, ut de novalibus suis, quæ proprijs mani-„bus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis anima-„lium suorum, & de hortis suis Decimas non persolvant. „Et hanc Adriani Constitutionem, ait Papa, se securum fuis-„se, ideoque Religiosos, quibus id solum indultum fuit, „non posse Decimas ex alijs rebus Ecclesiarum suarum sub-„trahere, vel ulterius, quam dictum est, sibi vendicare.

LV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. *Ex Gl. hic communiter recepta, V. Laborum suorum*, quod Monachi olios ex prædijs, & laboribus suis Decimas date debuerunt Parocho, in cujus Ecclesia Divina audiebant, & Sacramenta percipiebant, sicut Laici; qui tunc ad Clericatum promoveri non solebant, ut colligitur *ex c. Alia causa*; 6. *c. Ecclesia*; 7. *c. Interdicimus*; 10. *& alijs Canonibus*. At vero postea Concilium Moguntinum, & Papa Paschalis II. prout refertur *in c. Questi*; 46. & *c. Decimas*; 47. *ead. caus. & q.* concessit, ut Monachi, & Clerici in communi viventes, ex laboribus suis, ac nutrimentis, adeoque etiam ex hortis, & prædijs, quæ ipsi proprio labore, aut sumptibus, pro vitæ suæ sustentatione colunt, Decimas solvere non teneantur, ut supra dictum. Sed privilegium hoc iam ample Reliogiosis concessum, ab Adriano IV. & Successore ejus Alexandro III. ad solos Cistercienses, Templarios, & Hospitalarios restrictum fuit, ut patet *ex hoc cap.* licet hoc ipsum postea revocatum fuerit *in c. pen. h. t.* de quo infra. Cæteris vero Religiosis tantum concessum fuit, ut ex novalibus suis, quæ proprijs manibus, vel sumptibus excolunt, & ex nutrimentis animalium suorum, seu pascuis, & hortis suis Decimas persolvere non teneantur; de alijs vero rebus omnibus illas solvere debeant, ut habetur *in cit. c. Ex parte*; ubi *Gl. V. Laborum suorum*, ait, & sic modo servatur.

Notandum secundo. Privilegium concessum *in hoc cap.* Intelligi debet primo, solum de illis novalibus, sive prædijs, aut fundis de novo cultis, qui nullos, aut modicos fructus antea afferebant, adeoque si grave præjudicium Ecclesiæ Parochiali non inferatur, etiamsi nunc ea tali loco, postquam est ad culturam redactus, nullæ Decimæ a Religiosis pendantur, ut infra dicetur. Secundo, debet hoc privilegium intelligi de animalibus, quæ ipsi Religiosi nutriunt, suis sumptibus: non autem de illis, quæ dant alijs nutriendis, nisi dent alijs, ut illa nutriant sumptibus ipsorum Religiosorum, *Abb. in cit. c. Ex parte*; *in fine*. Tertio, intelligendum est hoc privilegium, de illis hortis, quos colunt Religiosi ad proprium usum duntaxat: si vero ex agro ab antiquo, & supra hominum memoriam Decimis obnoxio, Religiosi facerent hortum, tunc dictum privilegium exemptionis non haberet locum; quia possent fraudulenter reducere prædia ad hortos, *Abb. c. l. n.* 3. De cætero vero etiam hodie salvum manet privilegium omnibus Religiosis, & Clericis Regularibus in communi viventibus concessum, quoad novalia, pascua, & hortos *in cit. c. Ex parte*; Simile privilegium concessum est leprosis *in c.* 2. *de Eccles. ædific.* ut, si in communi viventes propriam Ecclesiam cum Cœmeterio, ac proprium Presbyterum habere permittantur, de hortis, & nutrimentis animalium suorum Decimas tribuere non cogantur.

Notandum tertio. Si Religiosi curam populi gerant, seu Parochias, v. g. Monasterio incorporatas administrent, possunt Decimas prædiales, & personales exigere, perinde, ac Parochi, & Seculares Curati; nam tunc jure communi possunt jura Parochialia exigere, & exercere, *c. Moderamine*; 43. *caus.* 16. *q.* 1. & tradit *Gl. in cit.* 2. *Ex parte*; *V. Laborum suorum*, *& Abb. in c. Suggestum*; 9. *n.* 2. *h. t.*

LVI. Assertio 2. Privilegium concessum Cisterciensibus, Templarijs, & hospitalarijs (*in c. Ex parte*, 10. *h. t.*) ut immunes sint a solvendis Decimis ex prædijs quibuscunque, etiam novalibus, ad Monasterium spectantibus, si ea proprijs manibus, aut sumptibus colerent, postea restrictum fuit in Concilio Generali Lateranensi; sub Innocentio III. habito, ad prædia, quæ Religiosi isti, ante Concilium Lateranense possederunt, ut ex illis Decimas dare non teneantur. At vero quoad prædia, quæ Religiosi isti, & omnes alii Regulares, qui ijsdem gaudent privilegijs, post dictum Concilium Decimas acquisituri essent, sive emptione, sive pia fidelium donatione, vel quovis alio titulo, etiamsi illa proprijs manibus, aut sumptibus excolant, ex ijs Decimas solvere debeant illis, quibus dari solitæ sunt, prius quam ad Religiosos prædia illa pervenerunt, prout constat *ex c. Nuper*, 34. *h. t.* de-„sumpto, ex eodem Concilio Lateranensi: Ubi habetur, „quod Abbates Ordinis Cisterciensis in Generali Capitulo „congregati, & commonitione Papæ Innocentij III. provi-„de statuerunt, ne de cætero Fratres illius Ordinis emant „possessiones, seu prædia, ex quibus Decimæ debentur Ec-„clesijs, præterquam pro fundandis de novo Monasterijs. Et „si tales possessiones, seu prædia ipsis a Fidelibus fuerint „donata, aut ab ipsis empta, pro novis Monasterijs fundan-„dis, ut alijs excolenda committantur, a quibus Decimæ „Ecclesijs (ad quas prius pertinebant, persolvantur. Ne ve-„ro occasione privilegiorum Ecclesijs concessorum, Ecclesiæ „ulterius graventur: ideo decrevit Papa Innocentius hic, „ut dicti Religiosi imposterum de terris alienis (hoc est, „quæ ipsi conduxerunt) ex omnibus, quas in posterum ac-„quisituri sunt, etiamsi proprijs manibus, ac sumptibus eas „excolant, Decimas ijs Ecclesijs, quibus eæ ex illis terris, „seu prædijs jam antea solvebantur (priusquam scilicet ad „Religiosos pervenirent) etiam deinceps persolvant, nisi a-„liter cum ijsdem Ecclesijs componant. Addit Pontifex, & „hoc ipsum ad alios Regulares, similibus privilegijs gauden-„tes, extendendum esse, ut ita Ecclesiarum Prælati prom-„ptiores, & efficaciores sint, ad exhibendum Religiosis ad-„versus malefactores, sive jurium ipsorum violatores, justi-„tiam, & eorundem privilegia diligentius, & perfectius „studeant observare.

LVII. Porro circa hanc Constitutionem Concilij Lateranensis Notandum primo. Decimæ prædiales a Religiosis privilegiatis solvendæ sunt ex illis prædiis, quæ post Concilium Generale Lateranense III. acquisiverant, & quoad hujusmodi bona, privilegia omnium Religiosorum sunt revocata: non item quoad bona acquisita, ante Concilium Lateranense, circa quæ Constitutio ista nihil mutavit, ut a sensu contrario colligitur, & notat *Abb. hic n.* 2. *not.* 3. unde in illis adhuc hodie locum habet privilegium concessum Cisterciensibus, & alijs *in cit. c. Ex parte*; 10. *h. t.* ut mox dicetur.

Notandum secundo. Ex prædijs acquisitis post Concilium Lateranense, Regolares privilegiati tum demum tenentur solvere Decimas, etiam ex prædijs, quæ proprijs manibus, aut sumptibus colunt, si ex illis antea solvebantur, ut clare colligitur *ex verbis Textus* ibi: *quibus ratione prædiorum antea solvebantur*: ac proinde duo copulative requiruntur, ut Regulares privilegiati sint obnoxij solutioni Decimarum prædialium: primo, ut prædia fuerint acquisita post dictum Concilium: secundo, ut prædia, ex quibus solvendæ sunt Decimæ, ante acquisitionem fuerint Decimis obnoxia. Ex quo per sensum contrarium infertur, quod ex illis prædijs, etiam post Concilium acquisitis, ex quibus, antequam ad Religiosos pervenirent, nulli Ecclesiæ Decimæ solvebantur, neque hodie solvi debeant, *Hostiens. hic V. Solvebantur, & Fagnan. ibid. n.* 18. *&* 19. Ratio autem, cur Religiosi teneantur solvere Decimas ex prædijs, post Concilium Lateranense acquisitis, est; quia hujusmodi prædia ad Religiosos transeunt cum eodem onere Decimarum: nam Decimæ prædiales comitantur rem, seu fundum, qui si onere reali Decimarum sit affectus, illud onus ad quemcunque possessorem transit, non habito respectu ad personam, quæ possidet: nisi ex speciali jure sit exempta. Idque procedit, etiamsi ea prædia, pro dote, & fundatione, seu sustentatione Monasterii, aut Ecclesiæ ejus, vel etiam alterius Ecclesiæ secularis, sint assignata, adhuc enim ex illis debent solvi Decimæ illis Ecclesijs, quibus antea solvebantur, sive talia prædia dotalia sint a fidelibus donata, sive empta, quia res cum suo onere transit, *Gl. in c.* 1. *V. Ulla servitia, de censib. Abb. in c. c. Nuper*; *not.* 5. *h. t. Fagnan. ibid. n.* 20. contra *Gl. in c.* 2. *V. a Clericis*, *h. t.*

LVIII. Notandum tertio. Per Constitutionem dicti *c. Nuper*; *h. t.* nullo modo revocatum est privilegium concessum Religiosis *in c. Ex parte*; 10. *h. t.* per quod immunes sunt, a solvendis Decimis ex novalibus suis videlicet ex ijs terris, seu prædijs, quæ ipsimet proprijs laboribus, aut sumptibus excolunt, cum ante non essent frugifera, vel saltem non Decimis obligata, ut docet *Abb. in cit. c. Nuper*; *n.* 3. *in fine. Laym. cit. c.* 3. *n.* 4. *Fagnan. in cit. c. Nuper*; *nu.* 22. *&* 23. *& alij communiter*. Idque evidenter colligitur *ex ipso c. Nuper*; in quo nec verbo de Decimis perceptis ex novalibus fit mentio: sed solum revocatur privilegium quibusdam Religiosis concessum, ut immunes sint a solvendis Decimis ex prædijs, quæ proprijs laboribus, vel sumptibus colunt quoad ea prædia, quæ deinceps acquisituri essent, si ex illis antea, id est, antequam ad ipsos pervenirent, decimæ solvebantur: Atqui hoc nullo modo potest vere dici, aut intelligi de fundis, seu agris novalibus: cum illi de novo primum ad culturam sint redacti, & sic antea nullos fructus ferebant, ex quibus Decimæ alicui Ecclesiæ solvi deberent, vel possent: ergo nulla ratione dici potest, quod per dictum *Cap. Nuper*; sublatum sit privilegium Religiosis concessum,

quoad

quoad novalia, quippe in quo solum sermo est, de agris ab antiquo jam cultis, antequam ad Religiosos pervenirent, adeoque non novalibus dictumque privilegium etiam hodie in suo robore manet, *arg. c. Ad audientiam*; 12. *h. t.*

LIX. Notandum quarto. Constitutioni *cit. cap. Nuper*; de Decimis prædialibus solvendis a Religiosis, cum sit Concilii Generalis, nunquam censetur derogatum: nisi clausula illius derogatoria expresse adjiciatur, prout sumitur *in c. Ex parte* 3. *de Capell. Monach.* quia talis Constitutio censetur habere adjunctam clausulam derogatoriam, etiam futuris, seu sequentibus dispositionibus, ob defectum intentionis, ex parte concedentis, ideoque necessario requiritur, ut expresse ei derogetur, ut ex Rota tradit *Barb. de Offic. Paroch. c.* 28. *n.* 37. *&* 38. *& in Collect. in tit. c. Nuper*; *n.* 2. *& ibid. Fagnan. n.* 28. *&* 29. Nec obstat, quod dictum *c. Nuper*; sit relatum in Corpus Juris, ideoque Papa censetur de illo habere plenam notitiam: nihilominus enim adhuc requiritur expressa illius derogatio, juxta *cit. c. Ex parte*; quia adhuc adest defectus intentionis, ex parte concedentis, propter clausulam derogatoriam, quam includit Constitutio Concilii Generalis, *Fagnan. c. l.* sufficit tamen, si in privilegio exemptionis a Decimis prædialibus derogetur in Concilio Generali, addita clausula, *& aliis Conciliis*, vel si dicatur, *non obstante Constitutione aliqua*; *in Generali Concilio edita*, tunc enim censebitur derogatum etiam dicto Decreto Concilii Lateranensis, ut resolvit Rota, & Dd. apud *Fagnan c. l. n.* 31. *&* 32.

LX. Hinc infertur primo, si hodie a Sede Apostolica Religiosis privilegium concedatur, ut de prædiis suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, Decimas solvere non teneantur, vel etiam absolute, ut immunes sint a solutione Decimarum prædialium, cum expressa derogatione *c. c. Nuper*; id intelligendum est, non tantum de prædiis, tempore concessi privilegii acquisitis: sed etiam in posterum acquirendis, *arg. cit. c. Nuper*; Ex quo colligitur, quod privilegium immunitatis a Decimis prædialibus ante Concilium Lateranense, etiam ad prædia acquirenda extendebatur, & ex vi verborum privilegii prædia etiam acquirenda in illo comprehenduntur, cui quoad hæc tantum bona *in c. Nuper*; derogatur. Ergo quando nunc post Concilium Lateranense, conceditur aliquibus Religiosis privilegium, cum expressa derogatione dicti *c. Nuper*; vi illius, erunt illi exempti a Decimis solvendis, etiam ex bonis acquirendis. Idemque colligitur *ex c. Quia circa*, 22. *de privileg.* ubi dicitur, quod, qui indefinite remisit Decimas, intellexisse videtur, non tantum de Decimis bonorum illius temporis: sed & futuri, cum nihil exceperit, & potuerit excepisse, & in Beneficiis plenissima sit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque substantia diverso jure censeri: & ibidem dicitur, *maxime*, quia indefinita propositio æquivalet universali, quando est eadem ratio de omnibus: & tunc tantum res transit cum onere, quando privilegium illud non tollit, secus si tollat, *Suar. cit. Lib. c.* 19. *n.* 7.

LXI. Infertur secundo, tametsi in privilegio a Sede Apostolica concesso, non expresse derogetur dicto *c. Nuper*; nihilominus hodie etiam valet tale privilegium exemptionis a Decimis prædialibus, quoad prædia, ex quibus Decimæ antea non solvebantur, cum *in cit. c. Nuper*; non revocetur privilegium exemptionis, quoad illa prædia; adeoque non fuit opus illi derogare: secus est de illis prædiis, ex quibus, antequam pervenirent ad privilegiatos, Decimæ solvebantur Ecclesiis, tunc enim necessario requiritur expressa derogatio *cit. c. Nuper*; *Fagnan. ibid. n.* 27. *&* 28.

Unde cum quæritur, an valeat privilegium exemptionis a solutione Decimarum prædialium, post *cit. Constitutionem c. Nuper*; impetratum a Sede Apostolica, distinguendum est: vel enim in privilegio expresse derogatum est dicto *cap. Nuper*; & privilegium absque dubio est validum, & observandum; quia Constitutio a Papa edita, etiam in Generali Concilio, nullum generat successori præjudicium, quominus contra illam dispensationem, vel privilegium dare possit, *arg. c. Innotuit*; 20. §. *Quamvis autem*, *de Elect. Hostiens. in cit. c. Nuper*; *V. Nisi enim ipsi. S. Joan. Andr. ibid. n.* 3. *& Fagnan. nn.* 26. ubi ait: tale privilegium exemptionis a solutione Decimarum prædialium, cum specifica derogatione *hujus c. Nuper*; concessisse Gregorium XIII. Religiosis Societatis Jesu in Constitut. quæ incipit, *Pastoralis officii*. Vel in privilegio Sedis Apostolicæ non est derogatum *huic cap. Nuper*; & tunc quoad prædia, ex quibus prius Decimæ non solvebantur, privilegium est observandum; quia non est contrarium huic Constitutioni; quoad illa vero, ex quibus, ante acquisitionem prædiorum, Decimæ solvebantur, non valet, quia necessaria est derogatio *cit. c. Nuper*, ut ex dictis patet.

LXII. Infertur tertio, in generali communicatione privilegiorum alicui Religioso Ordini ample concessa, non continetur privilegium immunitatis a solvendis Decimis prædialibus; quia hoc privilegium non solet concedi, nisi cum magna difficultate, & causæ cognitione. Idque procedit, etiamsi in Literis communicationis privilegiorum, facta sit mentio de Decimis; quia id intelligi debet de exemptione a Decimis extraordinariis: non autem de ordinariis, seu prædialibus, *Fagnan. in cit. c. Nuper*; *n.* 33. *&* 2. *seqq. Barb. de Offic. Paroch. cit. c.* 28. §. 3. *n.* 41.

LXIII. Illud hic addendum, si idem privilegium pluribus sit concessum, v. g. Regularium Ordinibus, & quoad aliquos revocatur, non ideo censendum est, esse revocatum etiam quoad alios similiter privilegiatos, nisi id exprimatur, ut tradit *Abb. in cit. c. Nuper*; *n.* 3. *h. t.* quia in Constitutionibus correctoriis, seu revocatoriis non debet fieri extensio, etiamsi par, vel major subsit ratio, *Gl. in l. alt. Auth. Quas actiones*, *V. Excluduntur*, *junct. Gl. marg. & ibi Dd. C. de SS. Eccles. arg. l. Præcipimus*; 32. *in fine*, *junct. Gl. V. Intelligunt*, *C. de appell.* Exemplum habetur in privilegio concesso Ecclesiis, & Civitatibus, ut in hæreditatibus, legatis, & rebus ipsis donatis vel venditis non possit contra illas præscribi, nisi centum annis, excepta Ecclesia Romana, *cit. Auth. Quas actiones*: hæc revocatio non est extendenda ad Civitates, quarum privilegium centenariæ præscriptionis salvum manet, *Abb. c. l.* Idque sumitur *ex cit. c. Nuper*; ubi per hoc quod revocatum fuerit privilegium Cisterciensium, non censeretur revocatum similiter privilegium aliis Religiosis concessum, nisi Papa id expressisset, & extendisset. Excipitur, nisi privilegium quibusdam sit concessum primo, & principaliter: aliis vero solum ad instar, seu per communicationem, non tamen æque principaliter, tum enim revocatio privilegio principaliter concesso, censebitur etiam revocatum, quoad alios, quibus solum accessorie est concessum, *de quo Rodriq. Tom.* 2. *qq. Regul. q.* 8. *art.* 5. Cæterum an privilegium exemptionis a Decimis, etiam extendatur ad novalia, infra dicetur.

§. V.

De interpretatione privilegii exemptionis a solvendis Decimis.

LXIV. Quæritur primo, quomodo intelligendum sit privilegium a Sede Apostolica concessum Religiosis, ut ex prædiis, quæ propriis manibus, seu laboribus, vel sumptibus colunt, Decimas solvere non teneantur? Resp. hujusmodi privilegium non est intelligendum de prædiis conductitiis, nec ad illa extendendum, prout sumitur *ex cap. Dilecti*; 8. *h. t.* „ Nam cum Monachi quidam a Romano Pontifice privile„gium impetrassent, de non solvendis Decimis ex terris, „ seu prædiis, quæ suis propriis laboribus, aut sumptibus „ colerent: iidem Monachi postea multa prædia sita in Pa„rochia Abbatis, & Fratrum S. Crucis, ex quibus Deci„mas isti, ac magnam partem suæ sustentationis habebant, „ conduxerunt, & ad firmam, sive sub certa pensione an„nua, elocata acceperunt. Quare cum dictus Abbas, & „ Fratres se enormiter ea in re gravatos esse sentirent, id „ questi sunt Alexandro III. Is respondit, non fuisse suam, „ aut Antecessorum suorum intentionem, ut ex possessioni„bus, seu prædiis conductis Monachi isti privilegiati De„cimas non solvant, ideoque mandet iis, ut ex talibus „ prædiis, quæ conduxerunt in Parochiis dicti Abbatis, „ & Fratrum S. Crucis, ex quibus isti solebant antea De„cimas accipere, integre eisdem illas persolvant, vel cum „ ipsis amicabiliter componant. Ratio hujus decisionis est, „ quia privilegium Principis, quatenus cedit in alterius „ præjudicium, stricte interpretari oportet, nec ita intelli„gi debet, ut per illud grave damnum inferatur tertio, *l.* 2. *C. de precib. imper. offerend.* at si Religiosi, non tantum in propriis: sed etiam conductitiis prædia immunes essent a Decimis præstandis, id cederet in grave præjudicium, & damnum Ecclesiæ Parochialis, in qua sita sunt illa prædia, ergo privilegium immunitatis a Decimis concessum Religiosis, non de prædiis conductitiis: sed de propria tantum, quæ laboribus, ac sumptibus eorum coluntur, intelligi debet.

LXV. Idque confirmatur, vel ex ipsis verbis privilegii, nam vel conceditur sub hæc forma, *ut Religiosi non solvant Decimas laborum suorum, quos propriis manibus, vel sumptibus colunt*, prout habetur *in c. Ex parte*; 20. *h. t.* & necesse est, id intelligere, de laboribus, scilicet agrorum suorum; quia labores non coluntur: sed agri, & quidem de agris propriis, non conductitiis; quia hi non sunt proprii: sed alieni, nec laboribus culturæ sont vere proprii, nisi fiant in agris propriis, si enim in alienis agris impendantur, potius videntur esse alieni, & domini agri ad culturam locati, qui pro mercede eas operas, seu labores conduxit. *Suar. cit. Lib.* 1. *de Decim.* c. 19. n. 9. Vel conceditur privilegium, sub hac verborum forma, ne solvant Decimas ex suis, seu propriis suis fundis, vel ex prædiis, quæ habent, vel ex bonis possessis, &c. nam cum tale privilegium vergat in præjudicium tertii, ideoque stricte sit intelligendum, salva verborum proprietate, ideo non est extendendum ad prædia, seu bona conducta, quæ proprie loquendo, non habentur, seu possidentur, ut propria: sed solum habentur, seu possidentur, quoad usum, *Suar. c. l. nu.* 10. Idemque dicendum de prædiis Emphyteoticis, sive in Emphyteusin acceptis; non enim privilegium concessum Religiosis, non solvendi Decimas ex laboribus, seu prædiis suis, quæ proprio labore, aut sumptu excolunt, ad illa est extendendum, si antea Decimis obligata erant; nam bona emphyteutica, proprie, & stricte loquendo, non sunt propria ejus, cui in Emphyteusin data sunt, cum dominium directum eorum ad alium pertineat, adeoque ipse proprie non sit dominus illorum, *l.* 1. *juncta Gl. fin. ff. Si ager vectigal. &c.* alioqui enim hoc privilegium, etiam ad agros conductos ad longum tempus, extendi posset, cum Emphyteusis in effectu non sit, nisi locatio quædam ad longum tempus, quod tamen est contra *cit. c. Dilecti*; quod de agris conductitiis indistincte, & generaliter loquitur, atque, ex illis Decimas a Religiosis privilegiatis solvendas esse, si ante ex illis dari consueverunt. *Suar. c. l. n.* 12.

LXVI. Porro *ex cit. c. Dilecti*; colligitur prætérea primo, quod Religiosi possunt aliena prædia conducere, si propria non sufficiant ad eorum sustentationem, ut ea excolant, & fructus inde perceptos, vel absumant, vel vendant, non lucri, seu quæstus causa: sed ob necessariam sustentationem, ut notat *Gl. hic V. Conduxistis*, *& Abb. nu.* 3. *& Gl. in c. alt. dist.* 86. *V. Conductiones*. Colligitur secundo, quod inter Ecclesias valeat amicabilis compositio, ut non solvantur Decimæ integre, sed pars solum, *Gl. fin. hic*, de quo infra plura.

„ LXVII. Assertio 2. Privilegium Jure communi concessum Religiosis quibusdam, ut ex prædiis, quæ propriis „ manibus, vel sumptibus colunt, nemini Decimas solve„re teneantur (cujusmodi concessum fuit Cisterciensibus

Tem-

„ Templariis, & Hospitalariis, juxta *c. Ex parte* 10. *h. t.*) non „ debet extendi ad terras, seu prædia, quæ Religiosi tradunt aliis excolenda; nam de his Decimas solvere tenentur Ecclesiis Parochialibus, prout statuitur *in c. Licet* 11. *h. t. & in Clem.* 1. *eod.* Debet autem tale privilegium intelligi de prædiis propriis Religiosorum, quæ ipsimet colunt, vel propriis manibus, vel saltem suis sumptibus, pro necessaria sustentatione vitæ suæ, ut explicat *Gl. in cit. Clem.* 1. *V. Excolendas*, dummodo talia prædia acquisiverint, ante Concilium Lateranense sub Innoc. III. & hactenus possederint, juxta *c. Nuper*; *pen. h. t.* de quo supra. Ratio hujus decisionis est, quia privilegium cedens in præjudicium tertii, est stricte interpretandum, adeoque non est extendendum ad prædia, quæ per alios colonos excoluntur, *Abb. in cit. c. Licet n.* 2. Quare cum Religiosis conceditur privilegium exemptionis a Decimis, ex prædiis, quæ propriis laboribus, vel sumptibus colunt, si id per colonos faciant, tenentur ipsi Religiosi solvere Decimas ex illis fructibus, quos ipsi percipiunt; quia deficit conditio, sub qua privilegium est concessum, cum ipsi propriis manibus, vel sumptibus ea non colant, & ipsi etiam coloni tenentur solvere Decimas ex parte fructuum, quam ipsi percipiunt, *Suarez, citat. cap.* 19. *numer.* 13.

LXVIII. Ubi notandum præterea primo, variis modis potest alicui tradi prædium, vel fundus ad excolendum, ut notant *Dd. hic.* Primo, ut nudo ministro, seu famulo, qui sumptibus domini illud colere debet, pro mercede ipsi constituta in pecunia, vel frumento, vel pro concesso ipsi usu fructuum, qui inde proveniunt, & tunc prædium sumptibus domini, v. g. Monasterii, ut in casu *cit. c. Licet*; colitur, adeoque immune est a solvendis Decimis; quia etsi non colatur propriis laboribus, colitur tamen propriis sumptibus, cum prius non sit determinare necessarium, in privilegio enim solum alternative requiritur, sive sub disjunctione, ut propriis laboribus, vel sumptibus colatur. Secundo, interdum prædium alteri colendum traditur, pro certa pensione annua pecuniaria; & hæc est proprie locatio, vel Emphyteusis, & tunc ipse conductor, vel Emphyteuta Decimas solvere cogitur; quia omnes fructus ex prædio percipit. Tertio, alicui aliquando prædium colendum traditur, pro pensione fructuaria, v. g. frumenti, vini, &c. & hæc est improprie dicta locatio, & potius contractus innominatus, do, ut des, ut docet *Bart. in l. Si merces* 25. *§. Vis major*, *ff. Locat.* etsi possit, & soleat locatio appellari, *l. Si olei* 21. *C. eod.* quia illi æquiparatur. Quod si vero ultra decennium ita fundus elocetur, censebitur contractus emphyteuticus. Atque in his elocationibus, cum prædia coluntur sumptibus coloni censualis, ea non gaudent privilegio immunitatis a Decimis, *Abb. in c. Ex parte* 10. *n.* 2. *h. t.* Quarto, interdum prædium traditur excolendum colono partiario, qui velut jure societatis, v. gr. dimidiam, vel tertiam partem fructuum percipit, quod vero reliquum est, domino tradere debet; nam dominus dat fundum, & colonus operam in colendo fundo, ut docet *Bart. c. l.* Et hoc casu, siquidem colonus partiarius etiam suis sumptibus fundum colere debet, ut plerumque fieri solet, ex prædiis sic elocatis a Monasterio, v. g. privilegiato debent solvi Decimæ; quia Monasterium tunc nec suis laboribus, neque propriis sumptibus illa colit, *Abb. l. c.* Si vero Monasterium suis sumptibus fundum colat, ipsi vero colono pars fructuum, v. gr. quarta solvatur, tantum pro labore culturæ, tunc prædium gaudebit privilegio immunitatis a Decimis solvendis: si denique prædium colatur communibus sumptibus Monasterii, & coloni partiarii, Decimæ erunt solvendæ tantum ex illa parte fructuum, quam colonus percipit.

LXIX. Notandum secundo. Si privilegium immunitatis a solvendis Decimis sit, v. g. Religiosis concessum, intuitu personarum, adeoque sit privilegium personale, tunc non transit ad colonos; quia tale privilegium personam non egreditur, *l. In omnibus* 68. *ff. de R. J.* si vero sit privilegium reale, per quod etiam ipsa prædia eximuntur ab onere Decimarum, quamvis in favorem personarum, v. g. Regularium, ad quos pertinent, ut si in privilegio dicatur: Eximimus Religiosos hujus Ordinis, eorumque prædia ab onere solvendi Decimas: tunc extendi etiam debet ad colonos, qui prædia illa a Religiosis conduxerunt, ita, ut nec ipsi Decimas solvere debeant; cum immunitas ipsis etiam prædiis sit data, licet contemplatione Religiosorum, sive propter illos, & consequenter etiam ipsi coloni fiunt participes hujus privilegii, & liberi a solvendis Decimis, non propter se, sed propter Religiosos, qui majorem pensionem ipsis colonis imponent, intuitu hujus, quod Decimas non solvant Ecclesiæ Parochiali, quas alias debuissent, & sic in effectu solvunt Decimas ipsis Religiosis, quibus hæ per privilegium sunt applicatæ, *Gl. in cit. Clem.* 1. *V. Excolendas*, & clarius *Suar. cit. c.* 19. *n.* 14. & 15. qui arbitratur *ibid. n.* 16. idem dicendum esse, si Religiosi absolute eximantur, ad obligatione solvendi Decimas ex prædiis suis, non addita ulla restrictione, si illa propriis manibus, vel sumptibus colant: nec illa ampliatione, ut non solvant Decimas ex prædiis suis, etiamsi per colonos illa colant: nihilominus enim adhuc privilegium reale, non personale esse censendum; quia ex vi hujus privilegii: Eximimus vos a solvendis Decimis ex prædiis vestris; fiunt illa prædia immunia a solvendis Decimis, & applicantur Religiosis, quibus per colonos illæ sunt solvendæ, vel ratione illarum pensio augetur; *arg. c. Quia circa*; 22. *de privileg.*

LXX. Quæritur secundo. An privilegium exemptionis a non solvendis Decimis prædialibus Regularibus, vel aliis, quæ jure communi alias eas solvere tenerentur, concessum, censeri debeat, esse favorabile, an vero odiosum? Resp. primo, etsi ex parte eorum, quibus datur tale privilegium, favorabile censeri possit, quatenus scilicet favet Religioni: tamen absolute odiosum potius est, idcoque stricte interpretandum; tum quia Juri communi derogat, tum quia cedit in præjudicium tertii, scilicet Ecclesiarum Parochialium, & Parochorum, vel Clericorum, qui illis Decimis privantur, *Suar. lib.* 1. *de Decim. c.* 18. *n.* 6. in rescripto enim, sive privilegio Principis nihil videtur concessum, quod cum incommodo alterius sit, nisi exprimatur, *l.* 2. *§. Si quis a Principe in loco publico &c.*

LXXI. Porro quando dicitur, verba privilegii, quatenus aliis præjudicat, stricte interpretari oportere, id ita intelligendum est, ut ultra verborum propriam significationem, seu usitatam acceptionem, nulla extensio fiat, etiam ob majoritatem rationis, servata tamen communi verborum proprietate, & usitata significatione, ita, ut omnia in illa contenta comprehendantur, si nulla exceptio, seu limitatio sit apposita, *Suar. cit. c.* 18. *in fine*. Idque confirmatur *ex c. Ad audientiam* 12. *h. t.* „ Ubi cum quidam privilegium Cisterciensi„ bus concessum, ne de laboribus (hoc est, ex prædiis) „ quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, aliquis „ Decimas ab eis exigat, perperam interpretarentur, quod „ nomine laborum novalia tantum intelligi deberent: hoc „ intellecto, mandat Papa Alex. III. ut non permittatur, „ ab illis quempiam Decimas exigere; quia si ipse Pontifex „ per labores novalia tantum intelligere voluisset, novalia, non labores posuisset.

Ex quo patet, quod hoc privilegium de non solvendis Decimis ex propriis laboribus, intelligi etiam debet de aliis terris, seu prædiis, quæ non sunt novalia, & tamen propriis manibus, aut sumptibus coluntur; quia si Papæ mens, & intentio fuisset *in hoc c.* tantum immunitatem a Decimis novalium Cisterciensibus concedere, non usus fuisset verbis generalibus, sed magis strictis, scil. ne de laboribus, quibus novalia excolunt, aliquis Decimas ab eis exigat; cum enim per verba declaretur mens, & voluntas loquentis, præsumitur concedentem privilegium, verba accepisse, secundum communem, & usitatam eorum significationem, alioqui si aliud significare voluisset, id propriis, & usitatis vocibus expressisset. Excipi tamen debet, ex verbis adjunctis, vel ex adjecta ratione, vel ex aliis conjecturis contrarium appareat, nempe Legislatorem, vel dantem privilegium, verba minus proprie, vel in minus usitata significatione accepisse: tunc enim voluntas illius præferenda est; quia verba serviunt intentioni loquentis, non vice versa, hæc illis, juxta *l. Non aliter* 69. *in princ. ff. de legat.* 3. Ubi dicitur, non aliter a significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est, aliud sensisse testatorem: Vel nisi necessitas cogat, recedere a propria, & communi significatione verborum; quia alioqui sequeretur contradictio, vel contrarium Juri, vel aliud absurdum, tunc enim præsumendum est loquentem, aut disponentem ita verba intellexisse, ut dispositio Legis subsistat, juxta *l. Benignius* 18. & *l. seqq. ff. de legib. Abb. in cit. c. Ad audientiam*; *n.* 2. *h. t.* ubi etiam monet, Legis, aut privilegii dubii interpretationem ad Judicem pertinere, si eam ex aliis Legibus Civilibus, aut naturali rationis dictamine, vel ex consuetudine loci facere possit, quandoquidem talis interpretandi potestas etiam Doctoribus conceditur, *l. Unic. de Professor. qui in Urbe*, *&c. Lib.* 12. Sin autem dubium arduum occurrat, ita, ut nec ex Legibus Civilibus, neque ex naturali dictamine, aut communiter receptis principiis juris, nec ex consuetudine facile dissolvi possit, tum demum ad Principem, seu Auctorem recurrendum est; cum ejusdem sit Legem interpretari, cujus est condere, *cap. Inter alia* 31. *de sent. excom.* Porro an privilegium, de non solvendis Decimis, extendatur etiam ad novalia post privilegium obtentum coli cœpta, infra dicetur.

LXXII. Resp. secundo. Privilegium Papale, in quo Decimæ, vel alia jura, aut reditus Ecclesiæ aliis conceduntur, v. gr. Religiosis, & in eos transferuntur, ita intelligi debet, ne Ecclesia, cui Decimæ, vel alii reditus adimuntur, & Ministri ejus egeant: sed ut reditus ad alendos Ministros, & Fabricam Ecclesiæ, aliaque onera sustinenda necessarii ei relinquantur: alioqui Episcopus, sive Ordinarius compellere potest eos, ad quos Decimæ ejusdem loci, vel alii proventus pervenerunt, ut ex iis congruam portionem assignent Ecclesiæ, ad quam Decimæ antea pertinebant, & sufficientem ad alendos Ministros, & alia onera ferenda, prout statuitur in *c.* 2. *§. Ubi autem*; *h. t. in* 6. Ubi dicitur: si „ propter concessiones Decimarum aliis factas, adeo gravari contingat Ecclesias Parochiales, ut earum Rectores, „ ac Ministri ex reliquis reditibus earundem Ecclesiarum „ congrue sustentari, & Jura Episcopalia commode solvere „ non possint: tunc Ordinarii locorum providere, & ordinare debent, ut dictis Rectoribus, ac Ministris, ex Decimis Parochiæ, vel Ecclesiæ suæ in alios translatis, portio „ congrua, & sufficiens ad decentem sustentationem, & Episcopalia Jura solvenda aliaque onera debita præstanda, relinquantur. Ratio est, quia Decimæ, vel alii proventus parochiales, non sunt per privilegium Papæ aliis concessi, nec potuerunt aliter concedi, vel transferri, nisi sub ea conditione, ut si Ecclesia Parochialis, vel alia, ad quam de Jure communi spectant, indigeat, eidem ex Decimis, & aliis reditibus translatis subveniatur; non enim oportet unum Altare, seu Ecclesiam denudare, ut altera vestiatur, vel abundet: neque per privilegium, vel donationem Papæ alteri Ecclesiæ factam, potest propria Ecclesia ita privari suis reditibus, ut ipsa egeat, *Anchar. in cit. c.* 2. *§. Ubi autem*; *not.* 9. *h. t. in* 6.

§. VI.

Quibus modis privilegium non solvendi Decimas amittatur?

Tres modi communiter assignari solent, de quibus agemus hoc §.

LXXIII. Assertio 1. Primus modus est, si privilegium concessum

cessum, progressu temporis, cedat in grave præjudicium Ecclesiæ Parochialis, vel eorum, ad quos tales Decimæ alias pertinerent, secluso privilegio, ita, ut scandalum, & querelæ justæ inde oriantur, tunc debet cessare, & revocari tale privilegium, ut ex communi sententia docet *Suar. cit. Lib. 1. c. 20. n. 1.* Idque sumitur ex c. *Suggestum 9. h. t.* Nam „ cum Abbas, & Fratres Monasterii Dolonensis conquesti „ essent Alex. III. Pontifici, quod Abbas, & Fratres Mo„ nasterii Ursinensis Decimas ab ipsis exigere, & auferre „ conantur, contra privilegiorum suorum tenorem. Ad hoc „ rescribit Papa, & mandat, ut super illis Decimis utrum„ que Monasterium inter se componat; quia cum Roma„ na Ecclesia Ordini huic (Cisterciensium scilicet, *Innoc. „ hic V. Ordinis*) privilegium concessit de Decimis non sol„ vendis, raræ erant illius Ordinis Abbatiæ, ita ut exin„ de scandalum jure merito oriri non posset. Sed nunc adeo „ auctæ, & possessionibus locupletatæ sunt Abbatiæ ejus„ dem Ordinis, ut multi viri Ecclesiastici, ob illam exem„ ptionem querelam apud Sedem Apostolicam sæpe propo„ nant. Ratio est, quia non est intentio concedentis privilegium immunitatis a Decimis, illud concedere, etiam cedat in grave præjudicium, seu damnum alterius, præsertim Ecclesiæ, aut Communitatis esset enim talis concessio injusta. Idque sumitur etiam ex *c. pen. de Cleric. non resident.* Ubi habetur, quod privilegium non residendi, datum Clericis revocari possit, ac debeat, si mutatis rerum circumstantiis, tendat in gravamen, ac præjudicium Ecclesiæ. Et in *l. Ex facto 43. in princ. ff. de vulg. & pupill. subst.* habetur, quod privilegium concessum patri, ut possit testamentum facere pro filio muto, vel alias inhabili, revocatur, cessante causa privilegii.

LXXIV. Notandum hic preterea, Primo. Privilegium, postquam incipit esse onerosum, & tendere in grave præjudicium aliorum, ipso facto, seu jure cessat; ut colligitur ex *citt. juribus*; saltem si notorium, & indubitatum sit, quod privilegium in notabile damnum, seu gravamen aliorum cedat: alias vero ad Principem, vel eum, qui privilegium dedit, aut ejus successorem recurrendum est, ut declaret, an privilegium sit factum onerosum, vel graviter læsivum juris aliorum, *Abb. in cit. c. Suggestum, n. 4. Suar. cit. c. 20. nu. 2.* Id autem non procedit, quoad illa privilegia, quæ jam consecuta sunt effectum perfectum, & consummatum, nec actum successivum habent; illa enim non revocantur, licet causa privilegii postea cesset: ut si per rescriptum Principis filius naturalis tantum alicujus sit legitimatus, ut possit succedere etiam patri, sed postea nascatur ei filius legitimus, non revocabitur privilegium; cum filio naturali jam sit jus absolutum acquisitum. Aliud vero dicendum de illis privilegiis, quæ habent actum, seu effectum successivum, cujusmodi est privilegium exemptionis a solvendis Decimis; hoc enim etsi ab initio fuerit justum, ac validum, si tamen postea mutato rerum statu, fiat nimis onerosum Ecclesiis, cessare debet, & revocatur; quia ipse dans privilegium tale immunitatis non habuit intentionem, illud ad talem casum extendendi, cum gravi præjudicio aliorum, *Abb. in cit. c. Suggestum; n. 9. h. t.*

Notandum secundo. Privilegium hoc immunitatis a Decimis solvendis, sit postea fiat nimis onerosum Ecclesiis, ita revocatur, ut non debeat, nec possit reduci ad debitam, ac justam moderationem; sed omnino ac totum cessat, ut tradit *Abb. c. l. n. 4. in fine.* Quod tamen recte limitat *Suar. c. l. n. 2.* ut solum procedat, respectu inferiorum Judicum, si gravamen sit notorium, & indubitatum. At vero S. Pontifex potest moderari tale privilegium, quod antea erat injustum, propter notabile gravamen illatum aliis potest per moderationem fieri justum.

LXXV. Assertio 2. Amittitur præterea privilegium non solvendi Decimas, per non usum, seu potius per usum contrarium, si per annos 30. juxta *c. Si de terra 6.* vel 40. juxta *c. Accedentibus 15. de privileg.* decimæ solvantur a privilegiatis, seu exemptis: nam spectato Jure antiquo, tempus 30. annorum satis erat ad præscriptionem contra Ecclesias, de qua loquitur *cap. Si de terra*; At vero *cap. Accedentibus* procedit secundum Jus novum, quo 40. annorum præscriptio requiritur contra Ecclesias, *c. Illud 2. &c. De quarta 4. de præscript. Abb. in cit. c. Accedentibus; n. 4. Suar. cit. c. 20. nn. 4.* adeoque cap. prius correctum est per posterius, de quo agetur infra *Lib. 5. Tit. 33.* ubi ex instituto de hoc tractandum erit.

Porro dupliciter potest amitti privilegium immunitatis a Decimis, vel per viam tacitæ renunciationis, collectæ ex temporis diuturnitate, lapsu 30. vel 40. vel etiam 100. tantum annorum, ut aliqui volunt: non tamen potest hoc privilegium amitti per expressam, & absolutam renunciationem; cum in favorem Ecclesiæ, vel totius Religionis sit concessum, ideoque a privatis Domibus, vel Prælatis, aut Religiosis ei absolute renunciari non potest, *arg. c. Si diligenti 12. de foro compet.* quamvis tota Religio, cui datum est privilegium, illi ex causa justa, etiam expresse renuntiare possit, *Suar. cit. c. 20. n. 3.*

LXXVI. Assertio 3. Amittitur quoque privilegium non solvendi Decimas, per conventionem, seu pactionem, & compositionem partium factam, post privilegium rite, & valide obtentum, ut patet ex *c. Dilectis 8. in fine*, & *c. Suggestum 9.* Ibi: *Super ipsis Decimis componatis, & cap. pen.* ibi: *nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum, h. t.* Ratio est: quia talis conventio, seu compositio potest esse justa, & rationabilis, & utrique parti utilis, adeoque per illam poterit tolli privilegium, vel limitari, juxta conditiones conventionis, neque illa potest censeri absoluta, & mere liberalis renunciatio, quæ fieri non potest, ut dictum, *Suar. citat. cap. 20. num. 5.* An autem, & quomodo super Decimis transactio, seu compositio fieri possit, infra dicetur.

LXXVII. Addi potest quartus modus amittendi hoc privilegium, nempe per alienationem prædiorum, quæ ratione privilegii Religiosis v. g. concessi, exempta erant ab onere Decimarum; nam hoc ipso, quod prædium aliquod desinit esse sub dominio Religionis, vel Monasterii, & transit in dominium alterius privati, & non privilegiati, cui v. g. est venditum, desinit esse exemptum ab onere Decimarum; quia hoc privilegium est concessum principaliter, ac directe ipsi Monasterio, seu Religioni, & ejus intuitu, non in commodum alterius, cui tale privilegium non est concessum, adeoque cum prædio vendito, non transit in emptorem: neque etiam potest Monasterium, seu Religio, cum re vendita, vel alienata, ipsam immunitatem a Decimis transferre in alium; quia non habet ex se talem potestatem, nec ea est illi in privilegio concessa, *Suar. cit. c. 20. num. 6. Ant. Genuensis in pract. Eccles. q. 380.* Veruntamen, si Monasterium, vel Religio habens privilegium non solvendi Decimas prædiales, rem immobilem, v. g. prædium, cum alio commutaret, vel venderet, ut ex pecunia illa aliud emeret, tunc prædium illud emptum, postquam translatum est in dominium Monasterii, vel Religionis, esset quoque exemptum a Decimis, juxta tenorem privilegii, cum sit subrogatum in locum alterius prædii commutati, vel venditi, ideoque sapiat, & sequatur naturam, & conditionem ejus, cui subrogatum est. Idque procedit, etiam post Conc. Lateranense, secundum quod, privilegium immunitatis a Decimis concessum Religiosis non extenditur ad bona, seu prædia, deinceps acquirenda: sed solum ad acquisita, ut patet ex *c. Nuper; pen. h. t.* nam prædium commutatum pro altero, non est simpliciter de novo acquisitum, sed subrogatum loco alterius: neque per talem commutationem notabiliter crescunt bona Religionis, cum gravamine alterius Ecclesiæ, ob quod principaliter emanavit illa Constitutio Concilii, quæ cum insuper sit odiosa, ideo restringenda est ad bona, quæ simpliciter de novo sunt acquisita, *Suar. c. l.*

SECTIO IV.

De Personis, & Ecclesiis, quibus pendendæ sunt Decimæ, & tempore, ac loco, quo sunt solvendæ.

§. I.

Quibus personis, & Ecclesiis Decimæ sint solvendæ?

LXXVIII. Assertio 1. Etsi olim ante divisionem Diœcesium in distinctas Parochias, Decimæ totius Diœcesis Episcopo præstari debebant, ut eas postea inter Clerum, seu Ministros Ecclesiæ suæ, pro cujusque meritis, ac necessitate, distribueret, teste Clemente Romano, *Lib. 2. Const. c. 25.* & colligitur ex *c. 1. &c. Pervenit 3. caus. 16. qu. 7.* & tradit *Abb. in c. Cum contingat 29. n. 7. h. t.* Attamen etiam postquam Parochiæ intra Diœceses divisæ sunt, & singulis Parochiis, vel Ecclesiarum Rectoribus, seu Curatis Decimæ prædiorum assignatæ fuerunt, debet, spectato Jure communi, ex hujusmodi Decimis quarta pars solvi Episcopo, tanquam Superiori, & Ordinario fidelium suæ Diœcesis Pastori, *c. Conquerente 16. de offic. Jud. Ordin. c. De quarta 4. de præscript. c. Cum olim; 19. de censib. c. Quoniam; 13.* Ibi: *sua parte retenta; h. tit. Abb. c. l. Suar. l. 1. de Decim. c. 28. n. 9.*

Idque ad imitationem Legis Veteris statutum est, in qua quatuor genera Decimarum in usu erant, prout refertur in *c. Decimam; 1. h. t.* quod est desumptum ex *S. Hieron. super Ezech. c. 45.* „ nam primo Populus Israeliticus decimam par„ tem omnium frugum Leviticæ Tribui solvere debebat. „ Secundo, rursus Levitæ, hoc est, inferiorum Ministro„ rum gradus ex ipsis Decimis decimam partem dabant Sa„ cerdotibus (ut constat ex *L. 2. Esdræ c. 10. V. 37.*) Tertio „ erant & aliæ Decimæ fructuum, quas quisque e populo „ in horreis suis separabat, ut cum iret in Templum, in „ Urbe Jerusalem eas comederet, & in vestibulo Templi „ Sacerdotes, & Levitas ad convivium invitaret (*Deuter. c. „ 12. vers. 12. & 18. & c. 14. V. 23.*) Quarto. Erant & aliæ Decimæ, quas pauperibus recondere solebant (*Deut. c. 26. V. 13.*) Ex his primum genus Decimarum adhuc hodie est in usu, translatum in Clericos nostros, auctoritate SS. Canonum: secundum est sublatum, sed in locum earum successit quarta Episcopalis, pendenda Episcopo, *Abb. hic n. 3.* de qua supra actum. Tertium genus Decimarum est etiam abolitum, nisi quod in locum illarum successerint Oblationes, quas Laici hodie faciunt Clericis. Sed & quartum genus Decimarum antiquatum est, earumque vicem nunc supplent eleemosynæ, quæ dantur pauperibus, ut notat *Abb. hic n. 2. nar. 3.* Quæ autem in *cit. c. 1. §. At vero; h. t.* adduntur de Primitiis, infra proponentur.

LXXIX. Porro adhuc hodie in certis casibus integræ Decimæ Episcopo sunt solvendæ, ratione Parochiarum suæ Diœcesis. Primo, si sit immediatus Pastor, seu Curatus alicujus Ecclesiæ Parochialis, quam per Vicarium saltem administrat, sive illa sit Ecclesia Cathedralis, sive alia, tunc enim ad illum etiam pertinent Decimæ, quæ Parochis debentur. Secundo. Si prædia quædam intra Diœcesin suam sita, nulli Parochiæ in particulari sint assignata, tum Decimæ ex iis ad mensam Episcopalem spectant, juxta *c. Quoniam; 13. in fine h. t.* & notat *ibid. Abb. n. 2. Suar. Lib. 1. de Decimis; c. 24. n. 9.* Tertio, si adhuc hodie sit aliqua Diœcesis, quæ in Parochias non sit divisa: sed omnis cura animarum ad Episcopum spectet, tunc enim etiam omnes Decimæ de jure ad eundem pertinebunt, ita tamen, ut Capellanis, seu Vicariis, per quos curam administrat, necessariam, & congruentem sustentationem præbere debeat, sicut Parochi solent, *Abb. in cit. c. Cum contingat; n. 7. h. t. Suar. Lib. 1. cap. 29. n. 2. Laym. lib. 4. tr. 6. c. 4. n. 6. Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 2. num. 14. & 15.*

LXXX. Assertio 2. Spectato Jure communi Canonico, Parochis, sive Rectoribus Ecclesiarum Parochialium Decimæ ex fructibus prædiorum, quæ intra fines cujusque sita sunt, integræ solvendæ sunt, ut constat ex *c. Cum contingat 29. h. t.* ubi dicitur, *Quod perceptio Decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi pertineat.* Idemque habetur in *c. Cum in tua 30. in fine eod.* Quare Parochus loci intentionem pro se fundatam habet, nisi is, qui fructus prædiales percipit, videlicet dominus prædii, aut colonus, specialis juris privilegii, aut consuetudinis præscriptæ, se immunem ab iis solvendis probaverit, uti sumitur ex *c. A nobis 14. in fin. h. t.* & docet *ibid. Abb. n. 2.* Quin imo Parochus habet etiam fundatam intentionem, de jure communi, contra quemlibet possessorem juris decimandi, etiam Episcopum, ita ut non teneatur probare, illud ad se pertinere, sed contrarium asserenti, incumbit onus probandi; cum Jus commune illi resistat, & assistat Parocho, ut cum *S. Thom. 2. 2. qu. 87. art. 3. in corp.* docet *Silv. V. Decima; n. 14. Covarr. lib. 1. resol. c. 17. n. 7. Laym. cit. c. 4. n. 3. Barbos. de offic. Paroch. c. 28 §. 2. num. 7. 8. & 9.* Ratio est; quia Decimæ, ex primæva sua institutione, pendendæ sunt Ministris Ecclesiæ, qui populo præbent Sacramenta, vel alia spiritualia: ministrantibus enim spiritualia, debentur temporalia, secundum *S. Th. c. l.* imo etiam ipsum Apostolum *1. ad Cor. 9.* Atqui Parochis præcipue cura, & onus spiritualis Ministerii incumbit, ad quod ex officio, & peculiari titulo tenentur, ergo illis vel maxime debentur Decimæ, & quidem etiam ex justitia, ut docet *Suar. cit. c. 29. n. 2.*

LXXXI. Assertio 3. Non solum Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Capitulis; eorumque Membris, ut sunt Præpositi, Decani, Canonici, debentur Decimæ Ecclesiæ suæ, secundum illas portiones, quæ eorum Mensis, Dignitatibus, aut Beneficiis sunt applicatæ, sive quæ ex Decimis Ecclesiasticis legitime sunt fundata, ut de Canonicis patet ex *c. Ex parte 22. h. t.* Ubi Papa mandat, ut Canonicis; qui apud ipsum conquesti erant, de omnibus prædiorum fructibus, Decimæ sine diminutione persolvantur: Verum etiam omnibus aliis Clericis, qui titulo cujuscunque Beneficii Ecclesiastici proprie dicti, fructus Decimarum, vel aliquam eorum partem percipiunt, Decimæ sunt solvendæ, ut docet *Suar. cit. c. 29. n. 3.* Ratio est; quia hi omnes, proprio jure spirituali, ad se pertinente, Decimas percipiunt: postquam enim auctoritate Ecclesiæ reditus unius cujusque Parochiæ in plura Beneficia sunt divisi, unicuique Beneficiato, per se, ac directe competit jus ad portionem Decimarum suo Beneficio correspondentem, & assignatam in prima Beneficii fundatione, pro sustentatione ipsorum, ac proinde vere, & proprie cuique debentur illæ Decimæ, cum & illi ad spiritualia populo administranda sint obligati. Aliud vero dicendum est de Clericis simplicibus, qui nullum Ecclesiasticum Beneficium habent, nec ministrant, sive inserviunt populo in spiritualibus, ex obligatione alicujus officii spiritualis, ideoque proprium jus ad Decimas percipiendas non habent, neque enim hæ illis debentur ex vi solius Clericalis Ordinis, seu Characteris, per quem solum capaces sunt juris percipiendi Decimas, si illud ipsis aliquo titulo legitimo conferatur. Quod si inserviant in spiritualibus alicui populo, ex pacto cum illis inito, tum illis vi pacti tantum debetur necessaria sustentatio, seu stipendium, sive illud detur ex Decimis: sive ex aliis bonis Ecclesiasticis, vel secularibus: adeoque si ex Decimis detur, id est, velut per accidens, sic enim etiam laicis Decimæ conferri possunt, ut ex infra dicendis patebit; *Suar. cit. c. 29. n. 6.*

LXXXII. Extenditur autem tradita assertio, quod Decimæ debeantur prædictis Clericis beneficiatis, qui ex officio ministrant in spiritualibus populo, etiamsi ipsi sint divites; quia nemo militat suis stipendiis, & debentur illis Decimæ, ratione ministerii spiritualis, quod præstant, sicut creditori diviti debitum nihilominus est solvendum: nemo enim suo jure privandus est, propter divitias, quæ per accidens se habent, neque tollunt fundamentum obligationis, non enim dantur Clerico Decimæ, quia pauper est: sed quia ex officio ministrat in spiritualibus. *Covarr. lib. 1. resol. c. 17. num. 4. Suar. c. l. n. 5.* Idemque dicendum, si Clerici beneficiati sint malæ vitæ, nihilominus enim Decimæ iis solvendæ sunt; non enim dantur propter probitatem vitæ, sed propter servitium spirituale, quod si præstent, ut debent, propter malitiam eorum non liberantur, qui alioqui ad Decimas tenentur, ab obligatione illas solvendi, *Abb. in c. Tua 26. n. 1. h. t. Suar. c. l.*

LXXXIII. Ex dictis infertur, Religiosos; ex vi status sui, non habere proprium jus percipiendi Decimas, neque ipsis jure communi illas deberi; quia ex vi Status Religiosi, non constituuntur Ministri Ecclesiæ, nec obligantur servire perpetuo in spiritualibus, ut patet ex *c. Alia 6. c. Pervenit 8. & c. seq. caus. 16. q. 1.* ideoque nec populus obligatur ex justitia, ad Religiosos sustentandos, sed solum ex gratitudine, charitate, seu misericordia, aut religione potest populus illos alere, & ad id tenetur, si aliunde sustentationem non habeant, ita tamen, ut jus, quod habent Parochi, & Ecclesiarum Ministri ad percipiendas Decimas, integrum iisdem permaneat, quippe qui ex officio ad serviendum populo in spiritualibus sunt obligati, *Suar. cit. c. 29. n. 7. & 8.* & alii DD. communiter.

Cæterum hoc procedit de jure communi, & ordinario: interdum tamen etiam Religiosis conferri possunt Decimæ, veluti primo. Si illis conferantur per modum eleemosynæ, tanquam pauperibus, ut patet ex *c. ult. caus. 16. q. 1.* & notat *S. Th. cit. qu. 87. art. 3. ad 3.* tunc autem non confertur, illis jus Decimarum, sed tantum fructuum, idque non ex titulo justitiæ, sed solum ex charitate. Secundo. Possunt Decimæ conferri, ac deberi Religiosis, ratione Beneficii Ecclesiastici ipsis concessi, cui annexa est cura animarum, vel onus ministrandi populo in spiritualibus, quod in se suscipit Religio vel Religiosus, ut si Ecclesia, vel Beneficium Parochiale, aut etiam simplex uniatur alicui Monasterio, vel conferatur alicui particulari Religioso Clerico, adeoque capaci juris Decimarum, cum onere alicujus spiritualis ministerii. Tertio, si Decimæ conferantur Religiosis ex speciali privilegio de quo supra.

LXXXIV. Assertio 4. Personales Decimæ spectato Jure communi (ubi adhuc pendi solent) debentur illi Parochiæ, in qua aliquis Sacramenta percipit, & Divina Officia audit. At vero prædiales Decimæ ordinarie debentur Parochiæ, intra cujus fines ipsa prædia sita sunt, nisi alicubi alia sit diuturna consuetudo, quæ in hac re observanda est. Ita docet *S. Th. cit. q. 86. art. 3. ad 2. Silvest. V. Decima, n. 14.* & Canonistæ omnes apud *Suar. lib. 1. de Relig. c. 21. n. 1.* Prima pars de Decimis personalibus habetur in *c. De Decimis 45. & c. Quæsi 46. & c. Statuimus 55. & c. seq. caus. 16. qu. 1. & c. ult. de Paroch.* & in *c. Apostolicæ 20. h. t.* ubi dicitur, *æquum est, ut illi Ecclesiæ Decimæ personales reddantur ab eis, in qua Ecclesiastica percipiunt Sacramenta,* & ibi *Gl. V. Personales;* Ratio est; quia Decimæ personales non sunt onus reale: sed mere personale, ergo a persona debentur illi Ecclesiæ, vel Rectori ejusdem, qui Sacramenta, & alia spiritualia ministrat, & a quo aliquis illa accipit, cum Decimæ dentur in sustentationem illorum, qui ex officio spiritualia ministrant. Et hinc si quis, mutato domicilio, in aliam Parochiam migret, licet bona habeat in alia, Decimas personales solvere debet illi Parochiæ, in qua habet domicilium: quia ibi tenetur recipere Sacramenta, & audire Divina. Si vero non mutet domicilium, licet extra suam Parochiam laboret, negotietur, aut lucretur, etiam per magnam anni partem: nihilominus tamen Decimas personales solvere debet illi Ecclesiæ, in qua habet domicilium; quia ibi per se de jure percipere debet Sacramenta, & audire Divina, licet per accidens ratione absentiæ, & peregrinationis, alibi illa percipiat, & audiat. Quod si in duabus Parochiis domicilium habeat, tunc, si unum sit principale, alterum vero solum accessorium; priori Parochiæ solvendæ sunt Decimæ personales: si vero æque principaliter habitet in utraque Parochia, eæ dividendæ sunt inter illas, *Suar. cit. c. 21. n. 2.*

LXXXV. Secunda pars, quod Decimæ prædiales sint illi Parochiæ, intra cujus fines sita sunt prædia, etiamsi in alia Parochia, is, ad quem prædia illa pertinent, & ex quibus fructus percipit, domicilium habeat, & Sacramenta aliaque Divina percipiat, etsi id non sit clare in Jure Canonico expressum, & decisum, ut constat ex *c. Cum sint 8. h. t.* tamen satis colligitur ex *c. Cum contingat 29. & c. seq. h. t.* Et ratio est; quia cum Decimæ prædiales sint onera realia, quæ ipsis prædiis frugiferis inhærent, ideo non est attendendum, num possessor, aut colonus prædii seu fundi sit subditus Ecclesiæ, aut Parochianus: sed num res, seu prædium intra Parochiam sit situm: sicut ergo Decimæ personales debentur Ecclesiæ Parochiali, ad quam spectant ipsæ personæ: ita prædiales Decimæ debentur Parochiæ, intra quam prædia sunt sita; quia sunt onera realia cohærentia ipsis rebus, seu prædiis, quæ cum hoc onere transeunt ad quemlibet possessorem rei, sive sit subditus, & Parochianus ejusdem Ecclesiæ, sive alterius, *Gl. in cit. c. Ad Apostolica, V. Consuetudo; Abb. in cit. c. Cum sint, h. t. n. 6.* Idque probatur ex *cit. c. Cum sint 18. h. t.* nam cum
„ quæsitum fuisset ex Alexandro III. Si Parochiani unius
„ Ecclesiæ in illa habitent, & Sacramenta percipiant, in
„ alia vero Parochia prædia excolant, cui Ecclesiæ ex iis
„ prædiis Decimas solvere debeant, an illi, in qua divina
„ audiunt, & alia Ecclesiastica percipiunt Sacramenta;
„ an vero illi, in qua sita sunt prædia? Respondet Papa,
„ quia non est facile, super hoc, certum responsum dare,
„ cum SS. Patrum auctoritates de hac re diversæ extent (non
„ tamen adversæ, *Gl. hic V. Diversæ;*) Ideo in hoc dubio ad
„ consuetudinem recurrendum, num duæ Parochiæ in uno
„ an vero in diversis Episcopatibus sint constitutæ, quia ni-
„ mia difficile videtur, ut una Ecclesia ex alterius Episco-
„ patu Decimas recipiat, quia per id Episcopatuum, seu
„ Diœcesium fines non immerito confundi videntur.

Atque hinc patet ratio decisionis hujus cap. quia sicut inconveniens est, ut Decimæ prædiales Ecclesiæ alterius Diœcesis solvantur; quia inde sequitur Diœcesium confusio, ut dicitur in fine hujus cap. ita etiam minus conveniens erit, si Decimæ ex agris sitis in una Parochia alteri Parochiæ pendantur; quia inde etiam sequitur, ut jura Parochiarum confundantur, & cum personis, quæ frequentissime domicilia, & Parochias mutant, ab una Ecclesia ad aliam transferantur; cum tamen sicut Diœcesibus, ita etiam, post divisionem Parochiarum, singulis sint certi fines, ac termini designati, & jura propria, ac distincta habeant, quæ confundi non debent, nec transferri ab una Ecclesia ad aliam, sed quoad fieri potest, firma, & immutabilia permanere, ut statuitur in *c. 2. caus. 13. q. 1. & c. Si quis Laicus 42. & 2. seqq. caus. 16. q. 1. Suar. cit. c. 21. n. 4. & 5.*

LXXXVI. Tertia pars, quod in solutione Decimarum, præsertim prædialium, cui Ecclesiæ sint solvendæ, spectanda sit consuetudo legitime præscripta, sumitur ex *eod. c. Cum sint 18. h. t.* ubi: *Et ideo in hujusmodi dubitatione ad consuetudinem duximus recurrendum,* *arg. c. Cum dilectus 8.* ubi dicitur, quod consuetudo approbata sit optima Legum interpres, & *l. Si de interpretatione 37. & l. seq. ff. de Leg.* ubi dicitur, in ambiguitatibus, quæ ex Legibus proficiscuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuo judicatarum auctoritatem vim Legis obtinere debere.

Idem habetur in *cap. Ad Apostolica 20. hoc tit.* nam Lucius
„ III. intellexit, quod consuetudo invaluit Hungaria, ut si
„ quando accidat, ut populus coloniam ducat, & ex Paro-
„ chia, seu Diœcesi unius Episcopi migret in aliam Diœce-
„ sin, in eaque per multa etiam tempora moram trahat:
„ uterque tamen Episcopus, tam is, cujus Parochiam, seu
„ Diœcesin reliquerunt, quam is, cujus Parochiani, seu

„ Diœcesani facti sunt, Decimas ab ipsis exigant. Unde „ dubitatum fuit, utri ex duobus his Episcopis Decimæ „ sint solvendæ? Resp. Pontifex, æquum esse, ut Decimæ „ personales illi Ecclesiæ solvantur, in qua homines illi Ec„ clesiastica Sacramenta percipiunt. At vero quoad prædia„ les Decimas, videlicet messium, & ex fructibus arbo„ rum, si in una Parochia ortos, & prædia colant: in alia „ vero Parochia (sive ejusdem, sive alterius Diœcesis) habi„ tent, optimum esse, consuetudinem loci diuturnam ob„ servare, quæ quidem in diversis Regionibus est diversa, Consentit *c. In aliquibus* 32. §. *Illa h.t.* Ratio decisionis est, quia consuetudo habet vim derogandi juri positivo ordinario, si sit legitime præscripta, per quam mutari solent jura, ac dominia, *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 22. *n.* 1. de quo plura infra.

Porro talem consuetudinem, secundum quam Decimæ prædiales, non Parochiæ, in cujus territorio prædia sita sunt: sed illi Parochiæ, in qua Coloni Sacramenta percipiunt, & Divina audiunt, vigere in Episcopatu Civitatensi, testatur, & approbat *Gutierrez l.* 1. *pract. qq. q.* 17. quamvis contrarium in plerisque Regionibus usu observetur, ut Decimæ prædiales semper pendantur illi Parochiæ, intra cujus fines prædia sita sunt.

LXXXVII. Ex dictis colligitur, tametsi Decimæ pertinentes ad Parochiam unius, non debeant ordinarie applicari Parochiæ, vel Ecclesiæ alterius Diœcesis; quia tales uniones seu applicationes sunt difficiles & odiosæ, ut patet ex *c. Cum sint* 28. *in fine h. t.* per quas Decimæ, aliique proventus Ecclesiastici extra Diœcesin extrahuntur, & magnum præjudicium Episcopatui, ad quem pertinebant, ejusque Ecclesiis infertur, ideoque fieri non debet, ut patet ex Conc. Trid. *Sess.* 24. *c.* 9. *de reform.* nisi raro, & ex gravi causa: absolute tamen loquendo fieri possunt, vel per consuetudinem legitime præscriptam, ut tradit *Gl. in ult. c. Cum sint*, *V. Difficile*; vel per privilegium, seu dispensationem S. Pontificis, si ita necessarium, vel expediens sit ad bonum universalis Ecclesiæ, *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 23. *n.* 3.

LXXXVIII. Assertio 5. Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus, & fœtibus pecorum penduntur, ubi illæ in usu sunt, solvendæ sunt Ecclesiæ Parochiali, intra cujus terminos pecora pascuntur, ita, ut si diversis anni temporibus in diversis Parochiis pascantur, Decimæ inter Parochias sint dividendæ, & cuique Ecclesiæ pars fructuum sit præstanda, sive dimidia, sive tertia, sive quarta pro rata, seu proportione temporis, quo pascua habuerunt in hac, vel illa Parochia, nisi consuetudo aliud obtineat, ut tradit *Gl. Communiter recepta; in cit. c. Ad Apostolicæ; V. Personales; h. t. S. Th. cit. qu.* 87. *art.* 3. *ad* 2. *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 7. & 8. & alii communiter. Ratio est, quia mixtæ Decimæ magis prædiales esse censentur, quam personales, & sub illis simpliciter comprehenduntur, ut docet *Gl. cit.* & dictum supra, *n.* 4. ideoque prædialium naturam, & conditionem sequuntur. Idque confirmatur, quia Decimæ ex pascuis debentur Ecclesiæ, in qua pascua sunt sita, *arg. c. Commissum* 4. *h. t.* ergo quando pecora pascuntur ex prædiis alicujus Ecclesiæ, illi solvendæ sunt Decimæ ex fructibus pecorum.

LXXXIX. Ubi notandum præterea 1. Quando greges armentorum ab uno loco aguntur in alium distantem, ut ibi per hyemem v. g. pascantur, nullæ Decimæ pendi debent Ecclesiis locorum, per quæ transeunt, & in itinere pascuntur; quia talia pascua, respectu singularum Parochiarum sunt parvi momenti: & moraliter fieri non potest, ut Decimæ æqualiter dividantur inter omnes illas Ecclesias cum proportione: Tum quia peregrinatores non tenentur solvere Decimas personales Parochiis, per quas transeunt: sed solum ubi domicilium habent, vel quasi domicilium, ubi per majorem anni partem habitant, si nullum fixum domicilium habeant, *Navarr. l.* 3. *consil.* 1. *n.* 3. *h. t. Suar. cit. c.* 21. *n.* 9. Secundo, si greges pecorum in prædiis unius Parochiæ pascantur, in alia vero Parochia jaceant, sive accubent, & ovile habeant, tunc dividendæ sunt Decimæ inter utramque Parochiam, ut docet *Gl. in cit. c. Ad Apostolicæ; V. Personales in fine*, *Suar. cit. c.* 21. *n.* 10. Licet *S. Thom. c. l.* dicat, magis deberi Decimas Ecclesiæ, in qua grex pascitur, quam illi, in cujus territorio Ovile locatur. Tertio. Si oves, vel alia pecora, neque pascantur, neque morentur per ullam partem anni in Ecclesia Parochiali Domini sui, tunc huic Parochiæ nulla pars Decimarum debetur: sed eæ dividendæ sunt inter Parochias, in quibus pascuntur, vel morantur, *Suar. c. l. n.* 11. Licet *Navarr. c. l. n.* 10. putet, ex iis solvendam esse, saltem partem quartam Parochiæ Domini; quia existimat has Decimas ex parte esse personales.

XC. Assertio 6. Non solum Decimæ personales, spectato jure communi, solvendæ sunt Ecclesiæ Parochiali in qua Parochiani adulti Sacramenta suscipere, & officia Divina audire debent, etiamsi alia sit Ecclesia Baptismalis, ad quam tanquam matricem, & primariam baptizandi deferri debent: sed etiam Decimæ prædiales solvendæ sunt Ecclesiæ Parochiali, etsi Baptismalis non sit, si illa proprium territorium, certis limitibus, seu terminis, Episcopi auctoritate constitutum, & ab Ecclesia matrice distinctum habeat. Priorem partem de Decimis personalibus tradit *Abb. in c. Cum contingat* 29. *n.* 6. *h. t. Suar. lib.* 1. *c.* 24. *n.* 3. *Laym. lib.* 4. *n.* 3. Ratio est; tum quia Jure communi debentur hæ Decimæ Ecclesiæ Parochiali, in qua fideles Sacramenta percipiunt, & Divina audiunt, ut supra probatum. At Ecclesia Parochialis vere, & absolute est parochialis, etiamsi in illa Baptismus non conferatur: Tum quia, si quis alibi baptizatus motet domicilium, debet Decimas personales pendere illi Parochiæ, in qua domicilium fixit, ergo hæ debentur Ecclesiæ Parochiali, & non illi, in qua aliquis baptizatus est. Porro quamvis *Abb. c. l.* putet, quod aliqua pars Decimarum personalium sit danda Ecclesiæ Baptismali, propter collatum in illa Sacramentum Baptismi, & in recognitionem subjectionis erga Ecclesiam Matricem, in qua homo spiritualiter regeneratur: veruntamen hæc recognitio aliis modis fieri potest, ideoque nulla est obligatio solvendi illa partem Decimarum, nisi consuetudine fuerit receptam, *Suar. l. c.*

XCI. Posteriorem partem de Decimis prædialibus tradunt Auctores allegati, *Abb. c. l. n.* 8. *Suar. cit. c.* 24. *n.* 4. *Laym. c. l. Barb. cit. c.* 28. §. 2. *nu.* 16. Ratio est; quia de jure communi Decimæ etiam prædiales spectant ad Ecclesiam Parochialem, *c. ut de Paroch. cit. c. Cum contingat.* & *c. seq. hoc tit. c.* 2. *de restitut. spol. in* 6. At talis Ecclesia est per se, & simpliciter loquendo, Parochialis, habens proprium Curatum, qui jus habet Sacramenta ministrandi, ergo illi debentur Decimæ. Non obstat, quod interdum in SS. Canonibus dicatur, Decimas esse solvendas Ecclesiæ Baptismali, *c. Decimas* 45. & *c. Statuimus* 55. *caus.* 16. *qu.* 1. Nam cum regulariter, & plerumque in eadem Ecclesia Baptismus, & reliqua Sacramenta suscipiantur, adeoque eadem sit Ecclesia Baptismalis, & Parochialis, ut constat ex *c. In Sacris* 59. *citat. caus. qu.* Ideo in Jure Canonico Ecclesiæ, quibus Decimæ debentur, modo Baptismales, modo Parochiales appellantur. Vel certe loquuntur illa jura de illis Ecclesiis Baptismalibus, in quarum territorio prædia sunt sita, *Suar. cit. loc. num.* 4. Neque etiam obstat, quod antiquæ Ecclesiæ non debeant privari suis Decimis, propter novarum ædificationem, *c. Ecclesia* 43. & *c. Quicunque* 44. *citat. caus.* 16. *qu.* 1. Ecclesia vero Baptismalis, sive Matrix, ordinarie solet esse antiquior Ecclesia Parochiali. Nam hoc verum est, quando per novæ Ecclesiæ ædificationem Parochia antiqua non dividitur: secus est, si publica auctoritate Episcopi, ex necessaria, aut rationabili causa, nova Parochia erigatur, & prædia, ex quibus prius Decimæ debebantur Ecclesiæ antiquæ, eadem auctoritate, Parochiæ de novo erectæ assignantur, ita, ut una cum onere Sacramenta ministrandi, etiam commodum percipiendi Decimas in Ecclesiarum divisione, in novam Parochiam translatum sit, qualem divisionem, & translationem propter necessitatem, v. gr. distantiam loci, Episcopus facere potest, juxta *c. Ad Audientiam* 3. *de Eccles. ædific.* & Concil. Trident. *Sess.* 21. *c.* 4. *de reform.* Idque in dubio semper præsumendum est, nempe, quod hujusmodi translatio ad novam Ecclesiam Parochialem ex justa causa, ac legitimo modo facta sit, nisi oppositum probetur, *Abb. in cit. c. Cum contingat; n.* 8. *Suar. cit. c.* 24. *n.* 5. & 9. Et hoc procedit, etiamsi Ecclesia Baptismalis sit Cathedralis, vel cujuscunque dignitatis, semper enim in dubio præsumitur in favorem Ecclesiæ Parochialis, *Suar. c. l. n.* 8.

XCII. Limitatur autem, nisi aliunde constet, speciali jure Decimas ad Ecclesiam Baptismalem, vel antiquam Parochiam pertinere, vel illi reservatas esse, veluti primo. Si transactio, aut compositio, cum approbatione Episcopi, facta sit, in erectione novæ Parochiæ inter illam, & Baptismalem, sive Ecclesiam antiquam, ita ut ex vi illius, Decimæ remanere debeant penes Ecclesiam antiquam, & novæ Parochiali aliter sit provisum, de quo ex Litteris erectionis constare poterit. Secundo. Si Ecclesia Baptismalis, & antiqua simul sit Matrix, ita ut Ecclesia nova, non sit per se curata, & separata a Baptismali, nec erecta in Titulum distinctæ Parochiæ, aut Vicariæ perpetuæ, sed tanquam Filialis, seu Capella annexa, & subjecta sit Ecclesiæ Matrici: tunc omnes Decimæ ad Matricem Ecclesiam tanquam propriam Parochiam pertinent, & Rector ejusdem ex iis justum stipendium Capellano, ac veluti Cooperatori suo solvere debet, qui loco illius Capellam illam administrat, & curam ejus gerit. Tertio. Si ex antiqua consuetudine constet, ab initio Ecclesiam inferiorem hac conditione, & modo esse erectam, *Suar. cit. c.* 24. *n.* 7.

§. II.

De tempore, & loco, quo pendendæ sunt Decimæ.

XCIII. Assertio 1. Decimæ prædiales, postquam fructus a solo separati sunt, & collecti, statim solvi debent, ut constat ex *c. Cum homines* 7. *junct. Gloss. V. Fructibus collectis, hoc tit.* & *ibid. Abb. num.* 3. *Azor. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 24. *quæst.* 16. *Suar. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 2. & 5. & alii DD. communiter. Idque sumitur ex *cap.* 22. *Exodi*, ubi dicitur: *Decimas tuas, & primitias tuas, non tardabis reddere.* Ratio est, quia quisque tenetur quam primum commode potest, Alteri reddere, quod suum est, vel ipsi ex justitia debitum, quando jam tempus, quod debetur, advenit. Neque vero requiritur ad debitorem in mora constituendum, ut Parochus moneat Parochianum suum, ut Decimas solvat, vel ut illas ab eodem exigat; quia tenetur in conscientia illas solvere, etiam non requisitus, alioquin peccat, si sine justa causa solutionem notabiliter differat; nam ipse dies, sive tempus solutionis pro creditore interpellat: præsertim cum fructus realiter obligati sint ad Decimas, ex juris dispositione, *Abb. in c. Pervenit* 5. *num.* 3. *hoc tit. Suar. citat. cap.* 37. *num.* 2. quamvis opus sit, ut præcedat monitio, ad hoc, ut censura propter contumaciam ei, qui est in mora, inferri possit, ut ex communi docet *Azor. cit. cap.* 24. *q.* 27. & constat ex *cit. c. Pervenit*; ubi præcipitur Prælatis Ecclesiasticis, ut Parochianos moneant, (si in mora sint, aut negligentia) & si inobedientes sint, per censuram excommunicationis compellant, ut Decimas Ecclesiis, quibus debentur, integre persolvant. Consonat Concil. Trident. *Sess.* 25. *c.* 12. *de reform.* non possunt autem excommunicari, nisi post trinam monitionem canonicam, juxta *c. Omnes* 4. *caus.* 16. *qu.* 7.

Præterea Decimæ personales, ubi illæ adhuc in usu sunt, commodissime solvuntur sub finem cujusque anni, sicut alii census, & tributa tum solvi solent; quia si ex singulis operis statim Decimæ solverentur, id incommodum foret, tum ipsi debitori, tum Ecclesiæ; cum particularis solutio

mul-

multa incommoda soleat afferre, *l. 3. ff. fam. hercisc. Abb. in cit. c. Pervenit; n. 3. Suar. cit. c. 37. n. 3.* quamvis in hoc standum sit consuetudini, cum nihil, de eo jure sit præscriptam.

Denique Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus animalium percipiuntur, quædam rectius solvuntur, quam primum sunt percepti, ut lana ovium, cum sunt tonsæ: quædam non statim, ut fœtus animalium, sed paulo post partum, quando sine matre commode vivere possunt: item fructus ex lacte, ut casei, butyri &c. qui cum tractu temporis colliguntur, in fine illius temporis solvendi sunt cum proportione: qua in re tamen potissimum spectanda est consuetudo cujusque loci, vel tacita, vel expressa conventio cum iis, quibus Decimæ debentur. *Suar. c. l. n. 6.*

XCIV. Assertio 2. Ad locum quod attinet, spectato Jure communi, Dominus prædii, vel Colonus non tenetur suis expensis Decimas deferre ad horreum Ecclesiæ, vel Parochi, cum id nullo Jure probari possit, sed satis est, si Parochum moneat, ut Decimas a solo separatas, aut collectas curet avehi: quod si facere omittat & damnum aliquod inde patiatur, ipse id ferre, & sibi imputare debet, *Suar. cit. c. 37. num. 7. Laym. lib. 4. tr. 6. c. 5. n. 2.* Ratio est, quia Ecclesia, quoad Decimas, habet se sicut usufructuarius, sive pensionarius, cui pensio fructuum solvi debet, ubi res frugifera est sita. In qua re tamen cujusque loci consuetudo est servanda, *Suar. cit. c. 37. in fine.* Veruntamen non possunt domini, vel coloni prædiorum fructus in horrea sua condere, nisi prius Parochos certiores faciant, ut ipsi, vel eorum procuratores fructuum collectioni, & decimationi præsentes assistant ne ulla fraus committi possit in Ecclesiæ præjudicium. *Covar. lib. 1. resol. c. 17. n. 8. §. Ex his colligi, Suar. cit. c. 37. n. 8.*

XCV. Notandum hic præterea Primo. Si dominus prædii, vel colonus ad Decimas obligatus, sit in culpabili mora solvendi, & ob illam Decimæ fuerint ablatæ, vel perierint, aut damnum sint passæ, tenetur is Parocho ad præstandam satisfactionem, & reparandum damnum illatum, juxta *l. Cum res 47. §. ult. ff. de legat. 1.* & sumitur etiam ex *c. Cum homines 7. h. t.* ubi in fine dicitur: *atque de subtractis, & retentis dignam satisfactionem præstent.* Nisi tamen res, sive Decimæ eodem modo fuissent perituræ apud creditorem Parochum, ut notant DD. *ibid.* Ratio est; quia cum Decimæ ex justitia debeantur Parocho, ideo si debitor sit inculpabili mora solvendi, injustitia committitur contra Parochum, & damnum ratione illius moræ illatum resarciri debet Parocho, *Suar. lib. 1. c. 37. n. 20.* Quod si dominus, vel colonus paratus sit, solvere Decimas Parocho, vel eum monuit, ut eas reciperet, isque sine justa causa eas recipere recusavit, vel neglexit: tunc periculum, & interitus rei, si nulla culpa debitoris Parochiani intervenit, ad ipsum Parochum spectat, ipsiusque damno res perit, juxta *l. Qui decem 72. in pr. ff. de solut. Gl. in cit. c. Cum homines; V. Fructibus collectis, h. t.* Si vero postea Parochus iterum petat Decimas, vel acceptare velit, sed Parochianus debitor eas solvere recuset: tunc iste demum censetur esse in culpabili mora, & periculum, ac interitus rei iterum ad ipsum pertinet, semper enim posterior mora nocet, *l. Illud 17. ff. de peric. & comm. rei vendit. l. Si & per venditorem 51. §. Quod si; ff. de act. empt. Gl. in cit. c. Cum homines; V. Fructibus, Canis. tract. de Decim. c. 7. num. 2.*

XCVI. Notandum secundo. Non potest Parochus a domino prædii, vel colono per vim accipere Decimas, sive eum compellere, ut eas solvat, etiamsi is injuste easdem detineat, vel solvere recuset: neque etiam ob illam causam potest ipsi denegare Sacramenta, vel prohibere ingressum Templi, donec Decimas solvat, ut ex communi docet *Navarr. lib. 3. consil. 2. h. t. Suar. cit. c. 38. n. 2.* Ratio est; quia universim loquendo, non licet creditori, propria ac privata auctoritate, occupare bona debitoris sui, eumque possessione, & usu illorum privare, ut debitum suum recuperet; id enim est contra publicam pacem Reipublicæ, quæ hoc pacto turbatur. Quare cum Parochus non habet jurisdictionem fori externi in Parochianos suos, necesse est, ut publica Episcopi auctoritate illi ad Decimas solvendas compellantur: neque etiam potest illis denegare ideo Sacramenta, tanquam indignis, nisi delictum foret publicum, & notorium evidentia facti, quod non est in præsenti; cum Parochiani possint allegare jus aliquod, vel exceptionem, ob quam non teneantur solvere Decimas.

XCVII. Cæterum circa modum solvendi Decimas extat specialis Constitutio in *Clement. Si Beneficiorum 2. h. t.* ubi dicitur de Decimis Beneficiorum, quæ alicui a Papa (Prælato, Principi, vel alteri,) simpliciter conceduntur, ad „ tempus tantum (non in perpetuum) quod debeant sol- „ vi, & accipi, secundum taxationem in illis partibus con- „ suetam, in quibus fit concessio, & in moneta communiter ibi currente. Ubi *Gl. notat. V. Monetam;* quod hæ Decimæ beneficiales debeant solvi in pecunia, & non in ipsis rebus, & deductis expensis factis, pro fructibus colligendis, quod non est in communibus Decimis, *Gloss. hic V. Taxationem;* ubi etiam ait, quod in multis locis nulla fiat taxatio, sed plus, vel minus singulis annis solvitur, secundum quantitatem fructuum perceptorum. Additur in eadem *Clement. in fine,* quod Collectores Decimarum non debeant Calices, „ libros, & alia ornamenta Ecclesiarum ad Divina Officia „ deputata distrahere, vel quovis modo occupare.

S E C T I O V.

De Decimis Novalium.

§. I.

Ad quem pertineant Decimæ Novalium, spectato Jure communi?

XCVIII. Præmittendum, Novale in præsenti, & in ordine ad Decimas persolvendas, dicitur ager de novo ad cultum, seu culturam redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, prout dicitur in *c. Quid per novale 21. inf. de V. S.* requiruntur autem tria ad hoc, ut privilegium de non solvendis Decimis ex Novalibus habeat locum ut notat *Abb. in cit. c. Quod per novale; n. 1. de V. S.* Primo quod terra, sive locus ille noviter fuerit redactus ad culturam. Secundo. Quod locus talis ab hominum memoria non fuerit cultus, neque inhabitatus, ut addit *Hostiens. cit. c. 21. in fin.* Tertio. Quod Ecclesia Parochialis nullos, vel modicos solum fructus ex tali terra prius perceperit: nam si magnos proventus, Decimarum nomine prius percepit, v. g. ex pascuis, silvis, vel domibus, quæ postea in agrum sunt redacta, non censebitur talis terra, vel locus novale, in ordine ad privilegium solvendi Decimas: secus est, si modicos solum proventus, seu Decimas ex tali loco Ecclesia Parochialis percepit: nam si postea ex hujusmodi pascuis, silvis, vel domibus fiat terra culta, sive ager, tum is, qui privilegium non solvendi Decimas novalium habet, non tenebitur inde solvere Decimas Ecclesiæ Parochiali: sed integros fructus ex tali agro novali percipiet, ut colligitur ex *cit. c. quid per novale,* a contrario sensu, & tradit *Gl. ibid. V. Magnos, & Innocent. n. 4.*

XCIX. Præmittendum secundo. Terræ, sive prædia, quæ semel sunt novalia, semper, ac perpetuo debent censeri novalia, quoad immunitatem, de non solvendis ex illis Decimis, juxta *c. ult. de privil.* ubi dicitur, terra, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuerit, redacta per Religiosos viros de novo ad culturam, perpetuo debet, quoad immunitatem de non solvendis Decimis, novalium jure censeri; cum alias nonnumquam contingeret privilegium novalium, plus illis dispendii, quam utilitatis afferre, nempe propter magnas expensas, quas privilegiati fecerunt in redocendo terram, seu fundum infrugiferum ad culturam, *Gl. fin. ibid.* de quo plura infra. *Lib. 5. Tit. 33.* Jam ergo sit

C. Assertio 1. Decimæ novalium, spectato Jure communi, & seclusis privilegiis, ad Parochiam pertinent, intra cujus fines prædia de novo sunt sita, prout deciditur in *c. Quoniam 13. h. t.* „ Nam cum Episcopus Brixiensis ex Ale- „ xandro III. quæsivisset, quid de Decimis novalium suæ „ Diœcesis statuere debeat? Respondit Papa, si terræ il- „ læ, seu fundi de novo ad culturam redacti, intra cer- „ tam alicujus Ecclesiæ Parochiam existant, Decimas eo- „ rum (detracta portione, seu quarta Episcopali) eidem „ Ecclesiæ Parochiali esse assignandas, seu solvendas. Ratio est; quia Decimæ novalium sunt prædiales, sunt enim onus, non personale, sed reale, quod ipsæ terræ, seu fundi ab antiquo annexum habent, *c. Si quis 42. caus. 16. qu. 1.* & ibi: *Gl. V. Inde abstrahere;* adeoque sunt obligati ad Decimas Ecclesiæ Parochiali præstandas, intra cujus fines sunt siti, quemadmodum alia prædia, sive fundi, qui ab antiquo sunt culti, sicut etiam census, sive tributa mere realia, quæ non personis, sed ipsis rebus, seu fundis sunt imposita, solvi debent illi Civitati, in qua ager, sive fundus est situs, etiamsi ipse possessor in alia Civitate habitet, juxta *l. Forma 4. §. Is vero. ff. de censib.* & *l. Imperatores; 5. ff. de publ. & vectig.* Ubi dicitur, in vectigalibus, id est, tributis, ipsa prædia, non personas conveniri. Est tamen discrimen inter tributa, & Decimas; quia tributa ipsos fundos secundum se afficiunt, tanquam inseparabile eorum onus, *cit. l. Imperatores;* onus vero solvendi Decimas per se, & immediate non inhæret ipsi fundo: sed ipsis fructibus, ita ut ad quemcunque possessorem fructus pervenerint, is ex illis obligetur decimam eorum partem solvere, ut notavit *Laym. lib. 4. tr. 6. c. 2. n. 5.*

CI. Assertio 2. Si novalia fiant, sive fundi de novo coluntur intra Diœcesin: sed non intra fines certæ alicujus Parochiæ, cum Decimæ eorum ad Episcopum pertinent, qui eas, vel alteri Ecclesiæ deputare, seu assignare, vel ad suas necessitates, aut usus proprios retinere potest, prout statuitur in *c. c. Quoniam; in fine,* ibi: *aliquin ipsas, secundum „ discretionem a Deo tibi datam, alii Ecclesiæ deputare, vel ad opus „ tuum poteris retinere h. t. in fine.* Ratio est; quia Episcopus est Ordinarius Pastor, ac veluti Parochus totius Diœcesis suæ, qui, ubi non est proprius Parochus, providere debet, ne desit, qui Divina Officia celebret & Sacramenta populo administret, ideoque quilibet e Diœcesi dici potest Parochianus Episcopi, *c. Parochianos h. t. & c. ult. de sepult.* Ergo sicuti Decimæ novalium debentur Parocho, intra cujus Parochiam sunt sita: ita, quæ sunt intra Diœcesin, sed non intra certam Parochiam, Episcopo debentur, ut eas vel sibi, vel alteri Ecclesiæ applicet, prout magis expedire judicaverit, *Abb. in cit. c. Quoniam; n. 2.* & alii communiter.

CII. Ubi notandum primo. Episcopus Decimas novalium potest applicare alicui Ecclesiæ intra Diœcesin suam sitæ: etiam sine consensu Capituli, & aliis juris solemnitatibus, ut colligitur ex *cit. c. Quoniam,* & tradit *Abb. ibid. n. 4.* Ratio est; quia talis applicatio non est proprie dicta alienatio, cum Jus Decimarum in fundis de novo cultis nondum fuerit Cathedralis Ecclesiæ bonis incorporatum, adeoque acquisitum. Etsi vero Prælatus non possit obesse, sive præjudicare Ecclesiæ in bonis, ac juribus acquisitis, non adhibitis solemnitatibus jure requisitis: potest tamen illi obesse, & præ-

& præjudicare, per se solus in bonis, ac juribus acquirendis; quia aliud est alienare, aliud non acquirere, ita tamen, ut Ecclesia, si notabiliter læsa sit, petere possit restitutionem in integrum, vel contra ipsum Prælatum agere, si Ecclesiæ negotia male gessit, vel ejus commoda neglexit, ut dictum supra *Tit.* 13.

Notandum secundo. Si ager novalis in confinio duarum Parochiarum situs sit, tum Decimæ inter illas sunt dividendæ, pro ratione limitum, ita, ut si v. g. limites unius Parochiæ se extendant ad duas partes agri novalis; huic duæ partes Decimarum, tertia vero alteri Parochiæ detur, *Abb. in cit. cap. Quoniam; num. 5. Canis. tract. de Decim. cap. 11. num. 4.* Vel Episcopus, cui voluerit, poterit totas assignare.

§. II.

An privilegium de non solvendis Decimis extendatur etiam ad novalia, vel non extendatur?

CIII. Assertio 1. Probabilius est, non tantum privilegium eximens a solvendis Decimis ex propriis prædiis, quæ laboribus, & sumptibus propriis, coluntur: sed etiam absolute concessum, de non solvendis Decimis ex propriis prædiis, extendendum esse ad novalia, post concessum privilegium, coli cœpta, sive etiam illa comprehendere, *Suar. Lib. 1. c. 19. num. 4. Zoesius in Comment. ad Decret. Lib. 3. Tit. 30. n. 54.* Idque colligitur ex *c. Ad audientiam; 12. h. t.* ibi: *si intelligeremus tantum de novalibus &c.* ergo privilegium ibi concessum intelligitur etiam de novalibus, etsi non solis. Et ex *c. Ex parte, 10.* ibi: *cæteris vero ut de novalibus suis &c. eod.* ergo privilegium concessum aliis Religiosis ibi nominatis, ut Cisterciensibus, Templariis &c. de non solvendis Decimis laborum suorum, intelligitur datum, tam de novalibus, quam de aliis, etsi novalia in illo non sint expressa. Item in *c. Ex parte; 27. h. t.* dicitur: *cui majus conceditur, etiam minus concessum videtur*: at exemptio absoluta a Decimis prædialibus est quid majus, quam exemptio a novalibus tantum, ergo illa concessa, etiam hæc concessa intelligitur. Ratio est, quia sub hoc privilegio de non solvendis Decimis ex propriis prædiis, generaliter & indefinite concesso, secundum propriam verborum significationem, continentur etiam Decimæ novalium; quia illa sunt etiam propria prædia, & illa negatio non solvendi absoluta, ergo comprehendit omnia prædia etiam novalia, sive omnes Decimas, tam præsentis temporis, quam futuri, cum sub concessione generali, & indefinita etiam futura comprehendantur, *c. Quia circa; 22. de privil. in fine*. Et quamvis hoc privilegium sit odiosum, cum cedat in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, adeoque sit restringendum, non tamen debet restringi ultra propriam verborum significationem, ita ut excludat etiam prædia proprie dicta; quia hæc non est extensio, sed comprehensio, in omni enim concessione per verba generalia & indefinita facta, comprehenduntur omnes species, sive partes, sub illa contentæ, nisi aliquid sit exceptum: *Suar. c. l. n. 5. Fagnan. in c. Cum contingat; 29. n. p. h. t.* Id vero intelligendum est, per se loquendo, nam per accidens fieri potest, ut propter enormem læsionem Ecclesiæ Parochialis, non obstante tali privilegio, solvi debeant Decimæ ex novalibus, *c. Quod per novale, 21. in fine de V. S.* vel congrue fieri compositio, *c. Suggestum; p. h. t. Suar. c. l. n. 6.*

CIV. Assertio 2. Privilegium percipiendi Decimas ex prædiis ad aliam Ecclesiam Parochialem, vel non Parochialem pertinentibus, non extenditur ad Decimas Novalium; quæ post concessionem privilegii fiunt in tali Ecclesia, vel intra fines illius, idque procedit, sive Laicis, sive etiam Religiosis, & aliis personis Ecclesiasticis tale privilegium sit concessum, nisi illarum quoque Decimarum expressa mentio fiat. Ita docet *Covarr. Lib. 1. resol. c. 17. n. 13. Gutierr. Lib. 2. qq. Canonic. c. 21. n. 123. Suar. Lib. 1. c. 23. n. 5. & 6. Rodriq. tom. 2. qq. Regul. q. 42. art. 7. Barb. in c. Ex parte; 27. n. 3. h. t. Zoes. c. l. n. 56.* Idque sumitur ex *c. 2. in princ. h. t. in 6.* ut infra ostendetur. Ratio est, quia licet privilegium hoc, quoad Clericos, sit minus odiosum, quam quoad Laicos, qui Decimas possidere non possunt: simpliciter tamen est odiosum, quia præjudicat Ecclesiæ, vel Parochiæ, ad quam jure communi Decimæ etiam novalium spectant, ideoque est restringendum etiam respectu Clericorum, *arg. c. Cum olim; 6. de consuet.* quod ita intelligendum est, si verba privilegii talia sint, ut salva verborum proprietate possint restringi ad prius culta prædia, ita ut non extendantur ad novalia, tunc enim sive, Clericis, sive Laicis privilegium sit concessum, illud intelligi debet de jure Decimarum, quod tunc est, seu in ordine ad prædia sive fundos, qui onere Decimarum jam sunt affecti, non autem de jure Decimarum nondum existente: aut in ordine ad fundos, qui onus Decimarum nondum sustinent, cujusmodi sunt prædia novalia, quæ postea primum excoluntur. Secus est, si verba talis privilegii, salva verborum proprietate, non possint restringi ad fundos prius, & ab antiquo cultos, tunc enim vi verborum etiam novalia comprehenduntur. Nisi privilegium, juxta proprietatem verborum intellectum, contineret injustitiam, vel iniquitatem, quia cederet in nimis grave detrimentum alterius, si comprehenderet etiam novalia, ut in privilegio concesso personis Ecclesiasticis, vel Laicis percipiendi Decimas alterius Parochiæ: per illud enim si extenderetur etiam ad Decimas novalium, omnino privaretur Parochia illa jure Decimarum in toto suo territorio, & omni spe habendi commoditatem aliquam ex tota illa terra. Alia vero ratio est, de privilegio negativo, non solvendi Decimas ex propriis prædiis, sub quo comprehenduntur etiam Decimæ novalium, ut supra dictum; tum quia hoc ex vi verborum est magis universale, propter negationem absolutam, quam includit: tum quia longe minus grave præjudicium affert Parochiæ, sive Ecclesiæ, ad quam alias Decimæ spectant; quia illam solum privat Decimis prædiorum, pertinentium ad unam personam vel Monasterium, *Suar. c. l. n. 6.*

„ CV. Sed obstare videtur *cap. Ex parte; 27. h. t.* in quo
„ Abbas quidam Innocentio III. supplicavit, cum Monaste-
„ rio suo indultum fuerit, ut de laboribus terræ Parochia-
„ rum suarum Decimas integre percipere possit, dignaretur
„ etiam per privilegium concedere; ut de terris, quæ intra
„ Parochias suas de novo rediguntur ad culturam, Decimas
„ quoque percipere, & exigere possit Monasterium, *prout*
„ *habetur in integra lectione hujus cap.* Respondit Papa, cum
„ dicto Monasterio, quod majus est, sit concessum, videli-
„ cet ut Decimas de laboribus terræ Parochiarum ejus in-
„ tegre perciperet, consequenter etiam de novalibus eas exi-
„ gere posse; quia quando majus conceditur, etiam quod mi-
„ nus est, concessum esse videtur.

CVI. Verum ex hac responsione Pontificis magna oritur difficultas, nam vel Parochiæ, ex quarum terris Decimæ petebantur, pertinebant ad Abbatem, vel non? Non prius, quia tunc frustra, & inutiliter Abbas impetrasset privilegium percipiendi Decimas, quippe quæ de jure communi ad ipsum spectabant: nec ratio subjuncta, cui majus conceditur, etiam minus concessum censetur, tunc locum habere potest. Non posterius, ut patet tum ex illis verbis, *Parochiarum suarum*, ergo hæ pertinebant ad Abbatem. Tum quia privilegium percipiendi Decimas in aliena Parochia, cum cedat in præjudicium ejusdem, restringendum est, & non extendendum ad novalia, ut patet ex *c. Cum tua; 25. §. fin. h. t. & c. 2. in princ. eod. in 6.* Neque ratio illa subjuncta, *cum majus conceditur, etiam minus concessum videtur*, habet locum in concessionibus odiosis, & præjudicialibus, in quibus, etiam ob majoritatem rationis, non debet fieri extensio ad casum non expressum, ut colligitur ex *c. Cui; 27. de præb. in 6. & ex communi docet Sanch. l. 8. de matr. disp. 2. n. 32. Barb. de offic. Episc. alleg. 33. num. 15.* Ubi ait, quod in privilegiis particularibus & dispositionibus odiosis argumentum a majore ad minus affirmative non valet. Itaque rectius respondetur cum *Suar. Lib. 1. cap. 23. num. 6. & 7. Barb. in Collect. in cit. c. Ex parte; 27. num. 3. & 6. & aliis supr. cit.* non agi ibi de privilegio percipiendi Decimas ex alienis Parochiis, adeoque de privilegio contrario juri communi: sed de ordinario jure Parochiali, eo quod ab antiquo Parochiæ illæ pertinuerant ad Abbatem, & Monasterium, cui erant incorporatæ: sed earum Decimas, prætextu cujusdam consuetudinis, Episcopus alteri cuidam Canonico concessit, & assignavit, ut patet *ex integra hujus cap. lectione apud Rebuff.* Deinde vero Abbas a Sede Apostolica impetravit, ut antiquum jus Decimarum in Parochiis illis sibi & Monasterio restitueretur: postea vero etiam petiit, ut declararet Pontifex, in illa speciali concessione, etiam jus percipiendi Decimas ex novalibus sibi, & Monasterio restitutum esse: Ad hoc Respondit Pontifex, frustra hoc peti, eo quod Decimæ Novalium jure communi ad ipsum Abbatem, ac Monasterium pertinebant; imo nunquam ablatæ fuerunt, quandoquidem in illa speciali concessione ab Episcopo alteri facta: percipiendi Decimas in alienis Parochiis, Decimæ Novalium non fuerunt comprehensæ; cum enim talis concessio cedat in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, cui de jure communi competit jus Decimarum, ideo non comprehenduntur in illa Decimæ Novalium. Quare cum Abbati concessum fuerit, quod majus est, vel potius restitutum, videlicet jus percipiendi Decimas, quod jure communi ipsi Abbati, & Monasterio competebat ratione Parochiarum incorporatarum, sed speciali jure, sive concessione Episcopi Abbati, & Monasterio ademptum fuerat: multo magis concessum censebitur, quod minus, & facilius est, videlicet jus percipiendi Decimas Novalium, quod ei nunquam ablatum fuit, per specialem illam concessionem Episcopi: sed jure communi ad Parochias etiam spectat. Aliter explicant in *cit. c. Ex parte Innocent. & Hostiens. ib.* & sequitur *Canisius Tract. de Decim. c. 11. n. 9.* Nempe quod Abbas habebat jus Patronatus in illis Parochiis, alioquin nullum beneficium fuisset; cum Decimæ Novalium ipso jure spectent ad Ecclesias Parochiales: precibus autem frustra impetratur, quod a jure alias concessum est.

CVII. Assertio 3. Si Privilegium percipiendi Decimas ex novalibus concessum sit iis, qui antiquas Decimas in aliquo loco percipere solent, non debet illud extendi ad Decimas novalium, quas alii tempore impetrati Privilegii possidebant, tanquam jure sibi debitas: sed intelligi debet de iis tantum novalibus, quæ in futurum post impetratum Privilegium fiunt: (nisi specialis mentio de Decimis Novalium in Privilegio facta sit, *juxta c. Dudum, 31. de privil.*) Et intelligi etiam debet, privilegium illud esse concessum, secundum illam tantum partem, seu quantitatem, in qua antiquæ Decimæ ab impetrante privilegium percipiebantur, prout decernitur in
„ *c. Statute; 2. in princ. h. t. in 6.* Ubi Alexander IV. statuit, &
„ declaravit, quod privilegium Apostolicum pluribus, maxi-
„ me Religiosis, concessum, ut possint percipere Decimas
„ Novalium, secundum illam portionem, in qua antiquas De-
„ cimas iidem hactenus perceperunt, non debeat extendi ad
„ illas Decimas Novalium, quas tempore impetrati, seu con-
„ cessi privilegii, alii possidebant (nunquam jure sibi debitas.
„ *Gl. hic V. Possidebant*) nisi de his expressa quoque mentio fiat.
„ Sed neque ad alias Novalium Decimas extendi debet, nisi
„ in iis locis, in quibus tempore privilegii impetrati, ipsi im-
„ petratores Decimas antiquas habebant: & secundum eam
„ solum portionem, quam easdem antiquas Decimas ipsi im-
„ petratores, tempore impetrationis, percipiebant.

Declaratur res exemplo, Monasterium aliquid percipiebat, ex privilegio Sedis Apostolicæ, medietatem Decimarum ex prædiis sitis prope rivum, alteram medietate pertinente ad Parochiam: sed cum hoc privilegium non extenderetur ad Decimas Novalium, ideo petiit, & impetravit aliud privilegium, ut cum habeat jus percipiendi Decimas in eo loco, etiam ex novalibus percipere eas possit: hæc impetratio intelligi debet de novalibus, non jam factis, & quorum Decimæ ad

alios

aliam pertinent, v. g. Parochiam (nam privilegium non debet intelligi cum præjudicio tertii, nisi exprimatur) sed de iis novalibus, quæ post tempus impetrationis, seu datæ, fiunt in eodem fundo circa eundem rivum, & quidem secundum medietatem tantum, *Gl. hic V. Nec ad alias*. Ratio est, quia hæc est intentio, tam petentis, tam concedentis privilegium, ut non minus ex novalibus Decimas percipere liceat, quam ex fundis frugiferis certi alicujus loci ab antiquo percipiebantur, & ideo assimilatum intelligi debet secundum conditiones ejus, cui assimilatur, sive dispositio, quæ refertur ad aliam, determinatur per illam in loco, quantitate, & tempore, ut ait *Anchar. in cit. c. 2. not. 2. h. t. in 6.*

„ CVIII. Assertio 4. Sed etsi impetratores privilegium percipiendi Decimas Novalium, tempore impetrationis, integras Decimas antiquas, vel ultra medietatem percipere „ sint soliti: Impetratio tamen hæc decimarum ex novalibus, „ de medietate tantum, intelligi debet; quia non est verisimile, quod si tunc de plena, & integra perceptione ve„ terum Decimarum ab impetrante fuisset expressum, Apostolicam Sedem in tam gravi præjudicio Ecclesiarum Parochialium, majorem concessionem, nempe percipiendi integras Decimas Novalium facturam fuisse; ideoque statuit „ Pontifex, ne ratione talis indulti, sive jam impetrati, si„ ve impetrandi, deinceps plus possit, quam medietas Decimarum Novalium acquiri, aut percipi: sub qua tamen „ declaratione non comprehenduntur Cistercienses, & Carthusienses, prout habetur in *cit. c. 2. §. Statuimus 1. h. t. in 6.* Ratio est, quia privilegium de percipiendis Decimis ad aliam Ecclesiam spectantibus, valde odiosum est, & ideo hanc specialem declarationem, & limitationem fecit Papa, & quidem exorbitantem a jure communi; cum alioquin etiam odiosum privilegium, si absolute & illimitate concessum sit, omnia sub illo contenta comprehendere debeat, *Suar. lib. 1. c. 32. 4. 5.* & dictum supra.

„ CIX. Assertio 5. Si Religiosi (etiam exempti) in quibus„ dam Parochiis omnes antiquas & maiores Decimas, vel „ partem illarum, ex Laicorum ipsis facta concessione per„ cipiant, non ideo etiam Decimas Novalium, quæ postea „ fiunt, pro eadem vel simili portione percipere possunt, nisi „ rationabilis causa subsit, ob quam eas petere possint, prout statuitur in *cit. c. 2. §. ult. h. t. in 6.* Ratio est, quia si laico per legitimam auctoritatem Ecclesiasticam ex privilegio concessum sit jus percipiendi Decimas (de quo infra) ea concessio non se extendit ad Decimas Novalium, sicut enim ipsi laico non accrescebant Decimæ Novalium, nec ipse eas percipere poterat: ita quoque si Laicus donet Decimas alicui Monasterio, vel loco Religioso, in tali donatione Decimæ Novalium non comprehenduntur, & consequenter ipsi Religiosi illas percipere non poterunt; *nemo enim plus juris in alium transferre potest, quam sibi competere noscatur, juxta Reg. jur. 79. in 6.* Non obstat, quod si jus Patronatus Laicis competens, translatum sit in Ecclesiam, id assumat naturam juris Patronatus Ecclesiastici; ita ut competant sex menses ad præsentandum, & non tantum quatuor, *juxta c. un. de jure patron. in 6.* Nam respondetur cum *Gl. fin. in cit. c. 2. §. ult. h. t. in 6.* quod ibi res donata a laico Ecclesiæ, mutat naturam, sine alius præjudicio, ideoque lata sit interpretatio: hic autem fieret mutatio Novalium, cum præjudicio Ecclesiæ Parochialis, ideoque stricta facienda est interpretatio.

§. III.

An præscriptio decimarum, intra certum locum, extendatur ad Decimas Novalium, & an si fundus mutetur, ita ut v. g. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad Decimas solvendas sicut antea?

CX. Assertio 1. Qui præscripsit Decimas prædiales intra fines alienæ Parochiæ, non potest, vi illius præscriptionis, percipere Decimas Novalium postea factorum, intra eandem Parochiam, nisi ex rationabili causa ostendat, illas ad se pertinere, prout sumitur ex *c. Cum contingat 29. h. t.* & *ex summa ejusdem c.* „ Ubi ex Innoc. III. quæsitum fuit: cum interdum „ contingat, ut intra fines alicujus Parochiæ, alia Ecclesia „ non Parochialis, vel persona Ecclesiastica ab antiquo tem„ pore Decimas percipere soleat, & postea de novo fiant „ Novalia intra eandem Parochiam, ad quem hujusmodi „ Novalium Decimæ pertineant? Resp. Papa: cum perce„ ptio decimarum ad Parochialem Ecclesiam de jure com„ muni pertineat, ideo Decimas Novalium, quæ fiunt intra „ illam Parochiam, ad eandem pertinere: Nisi ii, qui alie„ nas Decimas hactenus percipere solebant, rationabilem „ causam ostendant, ex qua appareat, Novalium Decimas „ ad ipsos pertinere. Ratio est, quia præscriptio sine possessione, vel quasi possessione non procedit, & non plus quis præscribit, quam possidet: at vero Decimas Novalium, quippe quæ hactenus non existebant, præscribens non possedit, neque illas unquam percepit, cum nihil ex terris illis incultis decimarum nomine acceperit, antequam ad culturam redigerentur, ergo neque præscribere illas potuit, *Abb. in cit. c. Cum contingat n. 9. Covarr. lib. 1. resol. v. 17. n. 13. Suar. l. 1. c. ult. n. 9.*

CXI. Notandum hic primo: Potest una Ecclesia, etiam non Parochialis, vel etiam persona Ecclesiastica, ratione beneficii sui, Decimas præscribere in aliqua Parochia; quia talis præscriptio non repugnat juri Divino, nihil enim refert, an hæc, vel illa Ecclesia aut persona Ecclesiastica Decimas illas obtineat. Licet autem in hoc cap. nulla fiat expressa mentio de præscriptione, nihilominus tamen *Gl. hic V. ab antiquo, Abb. n. 2. & alii DD. communiter* hoc c. intelligunt de præscriptione, ita ut quando dicitur, ad quempiam pertinere aliquid ab antiquo, dicatur ad eum pertinere jure præscriptionis, quia possedit tanto tempore, quantum sufficit, ad præscribendum.

Notandum secundo. Si alicui generaliter, & indefinite concessum sit jus percipiendi omnes Decimas, intra fines certæ Parochiæ, sive per privilegium, aut transactionem sive alio modo, ille, quidem vi talis concessionis, acquirit jus ad omnes Decimas, præsentes, & futuras percipiendas: non tamen ad Decimas Novalium, cum enim Novalia tempore factæ concessionis, non extiterint, non potest censeri concessionem de iis aut jure earum, quod actu non est, vel fuit, factam esse. Excipe, nisi alicui per privilegium vel transactionem expresse etiam concessum esset jus ad Decimas Novalium percipiendas, si quando orta fuerint, ut colligitur ex *cit. c. Cum contingat in fin. Gl. fin. ibid.*

Notandum tertio. Si Monasterium aliquod, vel alia Ecclesia, ab antiquo tempore, quo percepit Decimas ex prædiis alienæ Ecclesiæ, decimarum nomine, ex terris incultis, v. g. nemoribus, pascuis, paludibus, saltem modicum aliquid, decimarum nomine, percepit, ut ligna, fœnum, glandes &c. postea vero terra illa ad culturam redigatur, & fiat ager novalis, tum Monasterium, vel Ecclesia illa jus acquisivit exigendi, & percipiendi Decimas ex fructibus agri illius novalis, *arg. c. Cum in tua 30. h. t.* quia ipsi terra ab antiquo jam fuit decimalis, & realiter obnoxia Monasterio, vel Ecclesiæ illi, & non respectu certorum tantum fructuum, seu proventuum, ideoque etiam exculta manet obligata ad Decimas, *Jo. Andr. in cit. c. Cum contingat in fin.* & ibi *Gloss. marg. & Abb. in fin. Barbos. num. 6. Suar. citat. cap. 22. n. 10.*

CXII. Assertio 2. Si prædium seu fundus ad Decimas obligatus mutetur, ac convertatur v. gr. ex prato in agrum, vel ex prædio Urbano fiat Rusticum, tum fundus, seu prædium novale, sive de novo cultum est obligatum ad Decimas prædiales solvendas eidem, cui antea debebantur, prout sumitur ex *c. Commissum 4. h. t.* Nam cum ad Adrianum IV. Pon„ tificem delatum fuisset, quod Monachi de Bosse Ecclesiæ „ S. Martini, in cujus Parochia commorabantur, Decimas in„ tegre non persolverent: mandat idem Papa Thomæ Archiepi„ scopo Cantuariensi (qui postea circa annum Christi 1171. „ pro libertate Ecclesiæ defendenda martyrio coronatus est, „ sub Alex. III. ut notat *Gl. marg. hic*) ut Monachos ad De„ cimas ex terris, sive fundis novis, in quibus olim domus „ constructæ fuerant, integre solvendas eidem Parochiæ „ compellat, sicut ex, priusquam Monachi in illa Parochia „ morarentur, persolvi consueverunt: (videlicet ex pensio„ nibus domuum. Et sicut olim ex pascuis Decimæ persolvebantur ita nunc ex eisdem fundis ad frugum fertilitatem „ perductis, Decimæ, absque diminutione persolvantur. Ratio est, quia tametsi terræ hujusmodi qualitas mutetur, non tamen substantia, ut ait *Jo. Andr. hic n. 2.* siquidem terra, quæ ab antiquo decimalis erat, non fuit obliata ad certum genus fructuum, sive proventuum, sed ad quoslibet *juxta c. Cum intra 30. h. t.* ideoque licet terra, sive fundus secundum qualitatem mutetur, adeoque accidentaliter, quia ex prædio urbano fit rusticum, vel ex pascuis ager, ipsa tamen obligatio ad decimas manet in substantia fundi invariata.

CXIII. Hinc colligitur primo. Quod dominus fundi decimalis potest, pro arbitrio, conditionem sive qualitatem illius mutare, v. g. ex agro facere vineam, vel hortum, aut vice versa, etiam sine consensu Ecclesiæ, cui fundus est ad Decimas obnoxius, dummodo ex fundo sic mutato etiam decimam partem fructuum, seu proventuum eidem solvat, ut colligitur ex *cit. c. Commissum*, & docet *Abb. ibid. n. 2. & Azor. p. 1. Inst. l. 7. c. 24. q. 10. & alii communiter*, ideo si prius ex re Decimæ non solvebantur, quia nullos ea fructus ferebat, sed postea fertilis reddita sit, debent Decimæ dari ex fructibus, qui percipiuntur. Item si res prius minus erat fertilis, & pauciores fructus reddebat, adeoque etiam minores Decimæ ex ea pendebantur, postea fertilior facta ex ea majores Decimæ sunt pendendæ.

CXIV. Colligitur secundo. Si per consuetudinem alicubi sit inductum, ut ad unum pertineant Decimæ ex vineis v. g. ad Monasterium, ad alium vero v. g. Parochum, Decimæ ex agris; postea vero agri in vineas convertantur: hoc casu, Monasterium percipiet decimas vinearum ex iis tantum prædiis, in quibus consuetudo est præscripta; non autem ex aliis, quæ de novo in vineas sunt conversa, has enim Parochus percipiet, sicut antea ex agris percepit, ut post *Hostiens.* docet *Jo. Andr. in cit. c. Commissum, n. 3.* Ratio est, tum quia licet mutata sit qualitas terræ, seu fundi, non tamen substantia: tum quia, cum Monasterium jus decimandi in prædiis sive agris de novo in vineas conversis, non possederit, non potest censeri illas præscripsisse, nam præscriptio sine possessione non procedit, & cum sit stricti juris, non est extendenda ad futura, etiam similia non possessa, ut docet *Gl. in c. Auditis 15. V. interrupt. de præscr. Abb. in c. Cum intra 30. n. 3. h. t.* Aliud vero quoad hoc dicendum est de transactione, *juxta c. 3. h. t.* vel de privilegio, *juxta c. Quia circa 22. de privil.* Si enim Monasterio v. g. concessum sit privilegium generatim, & indefinite percipiendi Decimas ex vineis, & agri postea convertantur in vineas, etiam ex istis Decimæ solvendæ sunt Monasterio, & non amplius Parochiæ; quia concessio generalis, & indefinita etiam ad futura extenditur, *cit. c. Quia circa*, nisi appareat aliam fuisse intentionem concedentis, ut patet ex *sup. cit. c. Cum intra 30. h. t.* Sed & viceversa si vineæ, ex quibus Monasterium per privilegium decimas percepit, in agros vertantur, illæ Parochiæ deinceps solvendæ erunt; nam qui ferre debet onus, etiam commodum percipere debet, *juxta Reg. jur. 55. in 6.* Excipi debet, nisi per talem concessionem privilegii Ecclesia Parochialis nimium gravetur, quia nimirum postquam agri plerique in vineas conversi sunt, ex quibus privilegiati Decimas percipiunt, Parochus, & alii Ministri Ecclesiæ necessariam, & decentem sustentationem non habeant: tunc enim vel implorato judicis officio, vel partium transactione subveniri debet. Ecclesiæ

Parochiali. quia privilegium cessat, si in grave præjudicium aliorum cedat, *c. Suggestum; 9. h. t.*

CXV. Cæterum quod dictum, præscriptionem non extendi ad similia futura: Id limitari debet, nisi consuetudo aliqua universaliter sit præscripta, tum enim ea extenditur ad omnes species sub universali contentas, ut docet *Innoc. in c. ult. n. 10. de offic. Archid.* sic si quis jurisdictionem generatim præscripsit ea præscriptio extenditur ad omnes ejusdem speciei, seu consimiles, ut *post Baldum tradit Jason in l. Imperium; 3. num. 23. ff. de jurisd.* Pari igitur ratione, si v. g. Monasterium aliquod probet, se a tempore immemoriali ex vineis, quæ de novo in aliquo loco intra Parochiam sito, plantatæ sunt, decimas exegisse, tanquam sibi debitas, ex omnibus vineis de novo plantatis: hoc casu, Monasterium per talem consuetudinem legitime præscriptam acquisivit jus universale percipiendi Decimas, in omnibus similibus casibus particularibus, videlicet percipiendi Decimas ex omnibus vineis, etiam de novo plantatis, intra eandem Parochiam.

SECTIO VI.

De variis modis, quibus acquiri potest Jus decimandi in alia Ecclesia, aut Parochia, vel immunitas ab obligatione solvendi Decimas.

§. I.

An & qua ratione per consuetudinem acquiri possit Jus decimandi in aliena Ecclesia vel Parochia?

CXVI. Assertio 1. Potest per consuetudinem legitime præscriptam, induci, ut Ecclesia aliqua, aut Monasterium, vel persona Ecclesiastica jus acquirat percipiendi Decimas, ex prædiis intra alienam Parochiam sitis, quæ alioquin de Jure communi ad illam Ecclesiam Parochialem pertinerent ut docet *Suar. l. 1. c. 22. n. 1. & alii Dd. communiter.* Idque patet ex *c. Cum sint; 18. in fine & c. Ad Apostolica; 20. h. t.* Ratio est quia consuetudo legitime præscripta derogare potest Juri communi positivo *c. ult. de consuetud.* & per consequens jus uni Ecclesiæ competens in aliam transferre, *c. Cum dilectus; 8. eod.* Neque vero absoluta necessarium est, ut Decimæ prædiales solvantur Ecclesiæ Parochiali, in qua sita sunt prædia, sed sufficit eas solvi Deo, in signum, & recognitionem universalis dominii, & in usum quorumcunque Clericorum, qui ex consuetudine, vel privilegio, vel alio justo titulo jus decimandi acquisiverunt, *Canis. Tract. de decim. c. 9. n. 3.*

CXVII. Porro ad hanc præscriptionem probabilius requiruntur 40. anni, cum titulo, vel tempus, cujus initii memoria apud homines non extat, sine titulo prout prius habetur in *c. Ad aures, 6. de præscr.* posterius in *c. 1. eod. in 6. junct. c. de restit. spol. in 6.* Ex quibus hanc regulam generalem desumunt Dd. quod ad præscriptionem contra Ecclesiam requirantur 40. anni, cum titulo, quando Jus commune, vel præsumptio est contra præscribentem, vel tempus immemoriale sine titulo. Atqui Jus Canonicum, non tantum præsumit Decimas ad Ecclesiam Parochialem, ejusque Ministros spectare: sed etiam severe prohibet, eas ab aliis Clericis, aut Ecclesiasticis personis percipi, cum sint institutæ, ut præstentur a plebe in alimenta, congruamque sustentationem Clericorum, eidem plebi ministrantium spiritualia, ut ait *Covarr. Lib. 2. resol. c. 17. n. 7. Suar. cit. c. 22. n. 3.* & tradit *Glossa. c. Cum sint; 18. V. Ad consuetudinem, h. t.* Ubi ait, per quam juri communi præjudicatur, & in *c. Ad Apostolica, V. Consuetudo; hoc. tit.* & sumitur ex *c. Si quis; 42. & c. seq. caus. 16. quæst. 1. & c. 1. causa 16. quæst. 2. & c. 1. caus. 13. quæst. 1. & aliis.*

Id autem intelligendum est, quando Ecclesia, quæ non est Parochia propria, præscribit contra Ecclesiam propriam, v. g. Monasterium contra Parochiam, in qua Prædia sita sunt, tunc enim requiruntur 40. anni cum titulo. Aliud vero est, si una Parochia, in qua Sacramenta percipiuntur, præscribat Decimas contra alteram Parochiam, in qua prædia sunt sita, ut in casu *cit. c. Cum sint, & c. Ad Apostolica; h. t.* tunc enim probabile est, quod ad præscribendum, aut consuetudinem introducendam sufficiat tempus 10. annorum inter præsentes, vel 20. inter absentes, cum titulo; quia jus huic præscriptioni, aut introducendæ consuetudini non resistit, adeoque illa non est contra, sed solum præter jus, quod potius illi assistit, ait enim in hoc casu sequendam esse consuetudinem diu obtentam, ut patet ex *cit. c. Cum sint, & c. Ad Apostolica;* tempus autem 10. annorum est diuturnum, seu longum, *Abb. in cit. c. Cum sint; nu. 6. in fine, & Covarr. c. l. nu. 8. §. Quarto, Gutier. cit. c. 21. Laym. Lib. 4. tr. 6. nu. 7.* Licet contrarium teneat *Suar. cit. c. 12. nu. 7.* Ubi tamen *nu. 8.* admittit, si dubium sit de ipso prædio, ad cujus Parochiæ fines pertineat, tum posse unum Parochum contra alium 10. annis præscribere.

CXVIII. Assertio 2. Qui præscripsit jus percipiendi Decimas in certa terra, vel fundo, is censetur etiam præscripsisse jus percipiendi Decimas ex omnibus fructibus, qui in terra, vel loco illo nascuntur, prout decisum est in *c. Cum in tua; 30. h. t.* Nam cum quædam Monasteria, sive Conventuales Ecclesiæ „ ab antiquo tempore Decimas majores, & minutas seu „ minores (ut ex fœtibus animalium, pullis, ovis & fru- „ ctibus ex hortis, *Gl. hic V. Minutas*) in multis Parochiis „ percepissent, sed de quibusdam fructibus (v. g. de lino, vel „ lupulis) Decimæ illis Monasteriis non fuit solutæ, postea „ factum est, ut in eisdem terris, seu prædiis prædicti fru- „ ctus seminarentur & provenirent. Unde quæsitum fuit, utrum „ hoc casu Decimæ horum fructuum ad Monasteria, quæ alias „ Decimas ab antiquo percipiebant (easque præscripserunt, „ *Gl. hic V. Antiquo,*) an vero ad Parochiales Ecclesias quæ „ nec majores, nec minores Decimas in illis prædiis antea „ percipiebant, debeant pertinere? Ad hoc respondet Papa „ Innocentius III. si ex illa terra, sive prædio, ex quo Mo- „ nasteria vel Conventuales Ecclesiæ ab antiquo aliquos, ra- „ tione decimarum, proventus percipiebant: cum ex fructi- „ bus, qui modo in illa terra proveniunt, (v. g. lini vel lupu- „ lis) Decimæ dictis Monasteriis sunt solvendæ, cum ab „ antiquo ipsis fuerit eisdem decimalis, & non debeat una „ eademque Ecclesia (alias legitur, *una eademque res,* ut „ notat *Gl. margin. hic*) diverso jure conferri: alioquin „ si terra illa non fuisset Monasteriis decimalis, Deci- „ mæ ex illis fructibus Ecclesiis Parochialibus solvendæ „ forent, ad quas jure communi spectat perceptio de- „ cimarum.

Ratio est, quia jus decimandi, quod diuturno usu, cum bona fide, acquiritur per se refertur ad ipsam terram, seu fundum, qui absolute fit decimalis sive obnoxius Decimis ei, qui ipsum præscripsit: ad certos autem fructus, qui ibi nascuntur, non nisi per accidens, & occasionaliter refertur, quia ibi fuint sati & nati. Exemplum dat *Abb. in cit. Cum tua; n. 3. & 5. h. t.* Si quis exercet, animo acquirendi jurisdictionem universaliter per annos 40. in certo loco seu territorio, jurisdictionem, circa omnes actus tunc occurrentes, capiendo, & plectendo fures, & alios sceleratos, nullum autem homicidam, vel quia nullum homicidium fuit ibi comissum, intra illud tempus, vel quia nulla occasio homicidas capiendi se obtulit, talis sane præscripsit jurisdictionem in territorio, illo, etiam quoad homicidas; quia sub generali ratione exercebatur jurisdictio in illo territorio, quoad omnes ibi delinquentes. Similiter si in aliqua terra per annos 40. percepti sint certi fructus, sub generali ratione juris decimandi, eadem ratio in aliis etiam fructibus procedere debet, adeoque quoad illos etiam præscriptum esse censetur jus decimandi, qui ea eadem terra colliguntur, v. g. per 40. annos tantum fuit seminatum triticum & siligo in aliquo prædio, seu agro, ex quo percepit Decimas Monasterium aliquod, postea fuit seminatum hordeum, vel avena, hoc casu Monasterium præscripsit etiam jus decimandi quoad hordeum, vel avenam; quia hoc ipso, quod prædium illud factum est decimale Monasterio quoad certos fructus, videlicet triticum & siliginem; etiam factum est decimale, respectu omnium aliorum fructuum; quia una eademque res non debet diverso jure censeri, ut nimirum quoad aliquos fructus eadem terra sit Decimis obnoxia, quoad alios non, cum in omnibus eadem militet ratio, & dum una Ecclesia Conventualis. v. g. fuit in quasi possessione juris decimandi triticum, fuit directe & consequenter etiam in quasi possessione decimandi hordeum, quod postea loco tritici fuit satum in eodem fundo, *Abb. in cit. c. Cum tua, num. 6. Covarr. pract. qq. c. 37. num. 5. Fagnan. in 4. Cum contingat: 29. num. 13. hoc tit.*

CXIX. Excipitur primo. Nisi Decimæ ex certis fructibus ab antiquo solutæ fuerint Ecclesiæ Parochiali, v. g. Decimæ minores olerum, lini, lupulorum &c. ex iisdem prædiis: alii vero fructus, sive Decimæ majores Ecclesiæ Conventuali, v. g. Monasterio, tunc enim hæc non potuit Decimas minores aliorum fructuum sub universali ratione præscribere, cum has Ecclesia Parochialis solita sit percipere, ut colligitur ex integra lectione *cit. c. Cum in tua, & ibid. Abb. n. 6. in fine.* Ex quo sequitur, quod unum idemque prædium sive fundus possit esse decimalis, partim uni Ecclesiæ, partim alteri. Nec obstat, quod una eademque res non debeat diverso jure censeri. Nam hoc ita intelligendum est, quando eadem ratio militat: secus si diversa, ut docet *Abb. c. l. n. 7.* hoc est: non potest eadem res, uno eodemque respectu, diverso jure censeri, nempe ut eadem Ecclesia, respectu ejusdem terræ, seu fundi, possit unum genus, seu speciem fructuum percipere, non item alteram, vel ut quis respectu ejusdem territorii, unam speciem jurisdictionis exerceat non item alteram; alioquin vero non est impossibile, neque insuetum, ut una eademque res diverso jure censeatur, videlicet, ut una eademque terra, quoad fructus majores, sit obligata ad Decimas solvendas uni Ecclesiæ, & quoad fructus minores alteri Ecclesiæ, vel Personæ, vel ut una eademque terra, quoad aliquos actus jurisdictionis, sit uni domino subjecta, quoad alios alteri.

Excipitur secundo. Nisi domini, vel coloni prædiorum immunitatem a solvendis Decimis ex certis fructibus v. g. minutioribus, ut oleribus, fructibus arborum &c. præscripserint, eo quod longissimo tempore 40. annorum, cum titulo colorato, vel saltem vulgari fama aut persuasione immunitatis, Decimas illas minores, etiam cum nascerentur, non solverint, licet Decimas majores pendere sint soliti. Nam si Decimas minores ideo coloni non solverunt, quia longissimo tempore nullos tales fructus minutiores terra, seu fundus protulit, adeoque occasio illas Decimas solvendi vel exigendi defuit, non potuit esse præscriptioni locus, quia nunquam fuerunt in quasi possessione immunitatis a solvendis talibus Decimis, quæ tali casu oriri non potuit, sine possessione autem non procedit præscriptio, de quo infra.

§. II.

An, & quomodo Jus decimandi per transactionem, & quibus præterea modis acquiri possit personis Ecclesiasticis?

CXX. Assertio 1. Potest persona Ecclesiastica v. g. Parochus cum alio Parocho super Decimis transigere, ita ut jus decimandi per talem transactionem, seu amicabilem compositionem, uni, vel alteri, vel utrique parti acquiratur, ut constat ex *c. 3. & c. 9. h. t.* Ut si v. g. lis sit, de jure percipiendi Decimas ex pluribus prædiis, inter duos Parochos, potest ea componi per transactionem; ut uni Parocho hæc: alteri alia prædia assignentur decimanda: vel si unum sit prædium, de quo contenditur, ut Decimæ inter partes dividantur: dummodo in tali transactione nullum pactum simoniacum inter-

interveniat, ita ut pro spirituali jure decimarum detur pecunia, vel alia res pretio æstimabilis. An autem ad talem transactionem requiratur consensus Superioris, dictum est supra, *Lib. 1. Tit. 36.* Porro si transactio absolute, & indefinite facta sit super solvendis Decimis, ea intelligi debet non tantum de præteritis, & præsentibus: sed etiam de futuris, adeoque si Monasterium v. g. cum quo Parochus super Decimis transegit, postea alia prædia acquisiverit, Decimæ ex iis Monasterio solvi debeant, prout conventum est in transactione, uti sumitur ex *c. Quia circa; 22. de privil.* & tradit *Gl. in c. 3. V. Quamdiu viveret, h. t.*

CXXI. Assertio 2. Per privilegium exemptionis a solvendis Decimis, non derogatur speciali conventioni, seu transactioni, quæ inter partes prius intercessit, nisi de ea in privilegio prius concesso mentio fiat, prout sumitur ex *cap. Ex multiplici; 3. h. t.* Ubi inter quendam Abbatem & Conventum, ex una parte, & Presbyterum quendam, ex altera, nomine Ecclesiæ suæ, talis facta est conventio, seu transactio, Instrumento Authentico Monachorum roborata, quod Monachi dicto Presbytero, & Ecclesiæ ejus de blado, & omnibus leguminibus, quamdiu is viveret, Decimas persolvere debeant, exceptis Decimis minutis, quas eis Presbyter remisit. Postea vero Abbas Monasterii a S. Pontifice privilegium obtinuit, ut de terris, seu fundis, quos propriis manibus, aut sumptibus Monasterium excolit, nullas teneatur solvere Decimas: post impetratum privilegium, idem Abbas Colonos ex villa Monasterio a Rege Angliæ donata, quæ intra Parochiam dicti Presbyteri sita erat, expulit, & totam illam terram propriis sumptibus ac laboribus colere cœpit, ideoque vi privilegii obtenti, reditus decimales prædictæ Ecclesiæ Parochiali debitos subtraxit, prout habetur *in integra lectione hujus c. 3.* Hoc intellecto, Hadrianus IV. rescripsit ad Episcopos quosdam, ut Abbatem, & Monachos ad supra dictam conventionem, seu transactionem (non obstante privilegio illo Apostolico, nisi de ipsa transactione in eo aliqua mentio fiat) cum Presbytero, seu Parocho loci initam, inviolabiliter observandam, nisi exinde aliter pacifice inter se conveniant, appellatione postposita, compellant: cum suæ (scilicet Pontificis) intentionis non fuerit, per privilegium prædictæ conventioni, seu transactioni derogare.

CXXII. Rationem duplicem hujus decisionis affert *Gl. hic V. Intentionis:* prima est, quæ habetur etiam in Textu; quia cum per transactionem jus parti fuerit acquisitum, non censetur Princeps ei derogare velle, nisi id exprimat, *arg. cap. Mandatum; 38. junct. Gl. fine. de rescript.* & habetur in *c. Ex tuarum; 5. de auctor. & usu pall.* ubi *Gl. V. Permittat*, ait, licet Papa alicui det privilegium, non vult tamen, ut utatur eo in præjudicium alicujus, & in *c. Super eo; 15.* ibi: *non est nostræ intentionis, Diœcesano Episcopo præjudicium generare, de offic. deleg. & in c. Licet; 12. de offic. Ord.* Altera ratio allata a *Gl.* est, quia Papa verisimiliter tale privilegium non concessisset, si transactionem prius factam esse, cognovisset, siquidem quæ inter partes transacta sunt, & composita, non facile sunt rescindenda, *juxta l. Causas; 16.* & ibi Dd. *C. de transact.* Ex quo infert *Gl. cit.* quod impetratio talis privilegii, in qua præcedentis transactionis nulla mentio est facta, fuerit subreptitia, ob tacitam veritatem necessario exprimendam, ideoque invalidam, *c. Super litteris; 20. de rescript.*

Hinc colligitur etiam, quod S. Pontifex, si velit, absolute possit derogare transactioni inter partes initæ super Decimis, vel aliis juribus spiritualibus, *Abb. hic n. 6.* quia in bonia & redditibus Ecclesiasticis plenissimam potestatem habet, *c. 2. de Præb. in 6.* Colligitur secundo, quod fieri possit cum Parocho, vel aliis Clericis compositio, ut non integræ Decimæ eis solvantur, vel ut de aliquibus rebus non præstentur, *Abb. hic n. 4. Barb. in Collect. n. 2.*

CXXIII. Assertio 3. Super jure decimarum potest in arbitros compromitti, uti sumitur ex *c. Apostolica; 7. de his quæ fiunt a Prælat.* & docet *ibid. Abb. nu. 2.* ac proinde per arbitrium, seu sententiam arbitrorum (cui partes stare debent) possunt Decimæ uni litigantium adjudicari, & alteri auferri, sive totæ, sive pro parte, alioqui frustra super Decimis fieret compromissum, *Canis. cit. c. 10. n. 3.* Porro in compromisso super jure Decimarum opus est, ut interveniat Superioris consensus, & aliæ solennitates, ad alienationem rerum, seu jurium Ecclesiasticorum, secundum Canones requisitæ, *Abb. in c. Dilectis; 4. nu. 8. de arbitr. Canis. c. l. Laym. Lib. 4. tract. 6. c. 6. nu. 1. ass. 2.* Quia prohibita alienatione, censetur etiam prohibitus omnis actus, per quem deveniri potest ad alienationem, *c. Cum quid; 39. de R. J. in 6.* at vero per compromissum indirecte perveniri potest ad alienationem Decimarum, quæ est directe prohibita.

CXXIV. Assertio 4. Jus Decimarum unius Ecclesiæ potest permutari cum jure Decimarum alterius Ecclesiæ, ut constat ex *c. ult. de rer. permut. arg.* ducto a contrario sensu, & tradit *Gl. ibid. V. Temporalia:* requiritur tamen, ut interveniat etiam Episcopi auctoritas, cum permutatio sit species alienationis, *c. Nulli; 5. de reb. Eccl. non alien. Canis. c. l. n. 3. Laym. c. l. n. 2.*

CXXV. Assertio 5. Jus Decimarum, si formaliter, & proprie accipiatur, quatenus est fundatum in Spirituali titulo ac jure, sive officio & obligatione ministrandi spiritualia, nec vendi, nec locari potest; quia Spirituale non potest pro temporali dari, vel comparari. Si vero materialiter spectetur, prout præcisum est a Spirituali jure, ac titulo, sive quoad utilitatem percipiendorum fructuum, hac ratione vendi, & locari potest, *Gl. in cit. c. ult. V. temporalia, Laym. c. l. n. 2. & 3.*

Dices, potest quis conducere Beneficium aliquod, & tunc titulo conductionis acquirit jus percipiendi Decimas, quod est jus temporale: & potest Parochus vendere Decimas, quæ provenient proxima messe, & tunc emptor habet jus ad illas percipiendas, ergo jus Decimarum non est spirituale, adeoque vendi, & locari potest. Resp. jus proprium Decimarum, prout est annexum spirituali officio, est jus spirituale. Beneficium enim, & Decimæ pertinentes ad illud, dantur propter officium, & obligationem ministrandi spiritualia, & hoc jus nec vendi, nec locari potest. Conductor autem, vel emptor Decimarum non acquirit, nec habet rale jus ad Decimas, scilicet percipiendi illas, ut debitum stipendium pro munere spirituali: sed tantum materialiter acquirit jus percipiendi Decimas prout sunt fructus temporales, seu pretio æstimabiles, quod est jus mere temporale, ideoque vendi, & locari potest, *Suar. cit. Lib. 1. cap. 25. num. 2.*

§ III.

An, & qua ratione obligati ad præstandas Decimas, ab illis liberari possint per consuetudinem non solvendi inductam, vel legitime præscriptam, vel per transactionem?

Primus modus, quo potest quis eximi ab obligatione præstandi Decimas, est privilegium concessum a S. Pontifice, de quo dictum supra *Sec. 3. §. 3. & 4.* nunc de reliquis agendum.

CXXVI. Assertio 1. Obligatio solvendi Decimas, sive reales, sive etiam personales, per contrariam consuetudinem tolli & abrogari potest, non tantum a Clericis, sed etiam a Laicis, & non solum ex parte, videlicet ut duodecima pars, vel vigesima duntaxat fructuum solvatur: sed etiam in totum, ut nihil omnino nomine Decimarum pendatur, modo Ministri Ecclesiæ aliunde, quam ex Decimis, congruam sustentationem habeant, v. g. ex amplis redditibus fundationis Ecclesiæ, oblationibus, aut Legatis piis. Ita est communiore, & veriore sententia docet *Covarr. Lib. 1. resol. c. 17. n. 8. Silvest. V. Decima, q. 4. Navarr. Lib. 3. cons. 2. h. t. Azor p. 1. l. 7. c. 26. q. 4. Suar. Lib. 1. c. 12. n. 8. Less. Lib. 2. c. 39. n. 25. Canis. tr. de Decim. c. 17. n. 8. Laym. Lib. 4. tr. 6. c. 6. nu. 10. Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 3. n. 64. & alii communiter,* contra plerosque Canonistas Veteres. Ratio est, quia Decimæ non debentur Ecclesiis, earumque Ministris jure naturali, vel Divino positivo, nec quidem quoad certam, & determinatam quotam, ut solvatur pars decima fructuum, nisi quatenus illa est necessaria ad congruam sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, cum jus naturæ, aut Divinum aliud non præcipiat, quam ut illis præbeatur necessaria, & sufficiens sustentatio, ut supra probatum est *Sec. 1. §. 2. h. t.* Si ergo aliunde ex aliis proventibus Ecclesiasticis, Pastoribus, & Ministris Ecclesiæ prospectum sit de necessaria sustentatione, Decimæ ipsis solvendæ sunt, ex vi solum Legis humanæ Ecclesiasticæ, quæ per contrariam consuetudinem legitime inductam, & præscriptam omnino tolli, & abrogari potest, *c. ult. de consuet. & l. De quibus 32. ff. de Legib.*

CXXVII. Quare cum in *c. Aliquibus; 32. §. fin. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Generali sub Innocentio III. habito, dicitur, illæ quippe Decimæ necessario solvendæ sunt, quæ debentur ex Lege Divina, vel loci consuetudine approbata: id ita intelligendum est, quod in solutione Decimarum in primis spectari debet, quid in Lege Divina Veteris Testamenti circa præstationem Decimarum decretum fuerit; quia nimirum Ecclesia ad imitationem ejusdem Legis, præcepit Decimas, sive decimam partem fructuum solvi Ministris Ecclesiæ, sicut olim in Veteri Lege solvebatur. Deinde videndum est, quid consuetudine loci approbata sit receptum, ipsoque usu observetur; quia in Decimis solvendis loci consuetudo attenditur, ut ait *Gl. communiter recepta in cit. §. Illæ;* nam per consuetudinem, sicut solutio Decimarum augeri potest, v. g. ut non tantum prædiales, sed etiam personales Decimæ præstentur, prout olim inter Christianos usitatum fuit, nunc vero ubique ferme est abolitum: ita etiam potest per consuetudinem minui, ut minus, quam decima pars fructuum v. g. duodecima tantum, vel alia minor solvatur, ut explicat *Suar. cit. c. 12. num. 10.*

CXXVIII. Hinc infertur primo contra antiquos Canonistas, quod præceptum de solvendis Decimis in nova Lege non sit juris naturalis, vel Divini: sed tantum Ecclesiastici; cum per consuetudinem tolli, & mutari possit, prout ipsi etiam fatentur, ut constat ex *cit. §. Illa;* Si autem potest per consuetudinem minui præstatio Decimarum, ut minor pars, quam decima solvatur, quia ejus obligatio solum ex jure humano descendit: consequenter potest etiam per consuetudinem penitus tolli, & abrogari, ut omnes non solum Clerici, sed etiam Laici solvendis Decimis omnino fiant immunes, in aliqua Provincia vel oppido, dummodo Ministris Ecclesiæ de necessariis alio modo sit prospectum, cujusmodi consuetudo dicitur esse in Italia, *Suar. cit. c. 12. n. 8. & 16. Canis. c. l. nu. 7.* Et multo magis poterit una, vel altera persona per consuetudinem legitime præscriptam eximi in totum a debito solvendi Decimas, *Suar. c. l.* Infertur secundo, supposita aliunde sufficienti sustentatione Ministrorum Ecclesiæ, potest per consuetudinem introduci mutatio in solvendis Decimis, veluti, ut nullæ Decimæ personales solvantur, quæ alias jure communi solvi debent: vel, ut ex certis fructibus, v. g. vino, oleo &c. vel ex fructibus minutis & fœtibus animalium nullæ omnino Decimæ solvantur: vel, ut ex eodem prædio una Ecclesia Decimas majores, & alia minores percipiat, vel, ut Decimæ uni Ecclesiæ debitæ alteri solvantur: vel, ut solum solvantur, si petantur a Parocho: vel denique, ut Parochianus suis expensis deferat Decimas ad domum, vel horreum Parochi, *Covarr. cit. c. 17. n. 8. §. Primum hinc constat. & seqq. Suar. cit. c. 12. n. 15. Barb. cit. c. 28. §. 3. n. 65. & seqq.*

CXXIX. Assertio 2. Immunitas a solvendis Decimis a privatis, seu particularibus personis, Clericis, vel Laicis, cum bona fide, præscribi potest 40. annis cum titulo, vel tempore

immemoriali, sine titulo, *Covarr. cit. c. 17. n. 10. Molin. Tract. 2. disp. 75. n. 5. Suar. Lib. 1. c. 13. n. 1. Laym. cit. c. 6. num. 7. & alii communiter*. Idque probatur ex *c. 2. de praescript. in 6.* Ubi cavetur, quod contra jus Decimarum, vel aliud jus Ecclesiae, quando jus commune resistit praescribenti, nonnisi 40. annis, cum titulo, qui possessori causam praescribendi tribuat, praescribatur, vel tempore immemoriali, sine titulo. Atqui Decimae antiquissimo jure Ecclesiastico debent solvi Ecclesiis, ergo contra illas immunitas a solvendis Decimis non praescribitur, nisi tempore, & modo praedicto.

CXXX. Sed contra objicitur primo. Laicus non potest praescribere jus percipiendi Decimas, ut hae ipsi solvantur ab aliis: cum enim hoc sit spirituale, cujus Laicus est incapax idem nunquam potest praescribere, *c. Causam 7. de praescript.* ergo nec potest praescribere jus retinendi Decimas, quas ipse solvere deberet Ecclesiae; nam retinendo Decimas quasi a se ipso illas accipit. Resp. neg. cons. quia jus percipiendi Decimas est spirituale; jus autem exemptionis a solvendis Decimis, non est spirituale, ideoque Laicus non est incapax quasi possidendi hoc jus; non enim est jus percipiendi, vel retinendi Decimas vere debitas Ecclesiae: sed jus percipiendi ex agris propriis fructus integros, sine detractione, sive onere Decimarum, quod onus solvendi Decimas inhaerens ipsi fundo, est quid temporale, ideoque etiam immunitas ab hoc onere, est tantum quaedam libertas, & commoditas temporalis, & consequenter a Laico praescribi potest, ut bene notavit *Covarr. cit. c. 17. n. 10. Suar. cit. c. 12. n. 17.*

Objicitur secundo. Videtur esse contra justitiam, quod Parochianus non solvat Decimas, quae sunt debitae Parocho tanquam stipendium curae, & laboris sui, ergo immunitas a Decimis nunquam potest praescribi: Resp. hanc consuetudinem legitime praescriptam non esse contra justitiam: Vel enim esset injustitia, respectu Parochi, vel respectu aliorum Parochianorum, qui solvunt Decimas: non primum, quia supposito, quod Parochus jam habeat sufficientem sustentationem, parum illius interest, utrum Decimae ab hoc, an ab alio solvantur, quae integrae non debentur Parocho, nisi juxta consuetudinem praescriptam. Non secundum, tum quia fieri potest, ut licet unus, vel alter Decimas non solvat, non ideo tamen caeteri Parochiani plus solvant Parocho; quia quilibet solvit tantum Decimas ex suis fundis, nec ideo plus dat, quod hic, vel ille nihil det. Tum quia potest aliquis privatus, ex rationabili causa, eximi a communi onere aliorum; cujusmodi causam intervenisse praesumitur, quando exemptio a Decimis per consuetudinem est legitime praescripta, vel etiam praesumitur privilegium aliquod esse concessum, vel saltem bona fide existimatum esse, illud praecessisse, cum non sit verisimile, quod Parochi, ad quos jus talium Decimarum pertinebat, tamdiu tolerassent non solvi sibi Decimas, sine justo aliquo titulo, *Suar. cit. c. 12. n. 18.*

CXXXI. Assertio 3. Ad hoc, ut tota aliqua Communitas se eximat ab obligatione solvendi Decimas, per consuetudinem contra legem Decimarum inductam, sufficit tempus 40. annorum, etiam sine titulo, *juxta cap. ultim. de consuet. junct. Gloss. V. Legitime sit praescripta, Covarr. citat. cap. 17. §. Decimo, Suar. Libr. 1. cap. 13. numer. 1. & alii*. Ubi tamen distinctione est opus, ut notat *Laym. citat. cap. 6. numer. 11.* Nam vel Decimae non solvuntur, sciente, & tolerante S. Pontifice, vel eo ignorante. Priore casu, lex Decimarum non abrogatur a Communitate, quae longo tempore non solvit Decimas, proprie via praescriptionis: sed potius via conniventiae, sive per tacitam revocationem Legislatoris, accedente praeterea expresso, vel tacito consensu eorum, quorum interest, solvi Decimas, & tamen illas non exigunt, censentur enim illas tacite remittere. Et tunc non requiritur certum, ac determinatum tempus ad abrogandam legem Decimarum: sed sufficit tantum tempus, & tot actus legi contrarii, ex quibus possit praesumi tacitus consensus Legislatoris, & quod actus illi, vel omissiones actuum pervenerint in notitiam illius. At vero posteriore casu, ad abrogandam legem Decimarum, per contrariam consuetudinem, cum bona fide, requiritur tempus 40. annorum, sine alio titulo, *juxta cit. c. ult. de praescript.* Imo sunt, qui putant minus tempus, videlicet 10. annorum sufficere. Sed prius saltem in hac lege Decimarum est tutius, & juri communi conformius, etsi non sit in illo satis expressum; quia talis consuetudo cedit in grave damnum Ecclesiae, ideoque longissimo tempore opus est, ut possit probabiliter praesumi tacitus consensus S. Pontificis, *Suar. cit. c. 13. n. 7.*

CXXXII. Porro quamvis per se loquendo, ad inducendam consuetudinem abrogatoriam legis Decimarum sufficit, quod populus, seu Communitas aliqua fuerit in possessione immunitatis a solvendis Decimis per annos 40. cum bona fide, continuata, sine alio titulo: reipsa tamen requiritur, ut multo longiore tempore Communitas Legem illam non observarit, nam populus ab initio non solvendo Decimas, cum sciret, se ad id ea Lege Ecclesiastica teneri, peccavit, ergo successores, seu posteri eorum non possunt, bona fide, & sine peccato inchoare praescriptionem contra Legem Decimarum, nisi sciant, quod ab antecessoribus suis jam per longissimum tempus non fuerint solutae Decimae, ac proinde putent, ipsos justam causam habuisse non solvendi, propter privilegium ipsis concessum, vel tacitam revocationem Legislatoris, vel similem causam ipsis incognitam: Ex quo infertur, quod populus per contrariam consuetudinem non possit abrogare Legem Decimarum, sine titulo, & S. Pontifice ignorante, nisi Decimas non solverit per tempus immemoriale, quod tribuit praesumptionem juris, ac tituli, ut docet *Suar. c. l.*

Illud hic praeterea notandum, quod nunquam possit Lex Decimarum per praescriptionem, aut contrariam consuetudinem ita abrogari, quin si postea, mutato rerum statu, Ministris Ecclesiae necessaria, & congrua sustentatio desit ex aliis proventibus Ecclesiasticis, praeceptum solvendi Decimas, ex vi Legis naturalis, saltem quatenus illae necessariae sunt, ad sustentationem Ministrorum Ecclesiae, de novo incipiat obligare. Neque etiam ita potest dicta Lex tolli, quo minus semper S. Pontifici maneat libera potestas praecipiendi, ut Decimae integrae iterum solvantur Clericis, non obstante contraria consuetudine, etiam immemoriali: idque non tantum propter indigentiam Ministrorum Ecclesiae: sed etiam ob alias justas causas, ob quas id ad bonum Ecclesiae expedire judicaverit, quae potestas cum sit Divina, quippe necessaria ad bonam gubernationem Ecclesiae, per nullam consuetudinem tolli, vel diminui potest, ut ex communi docet *Suar. cit. c. 12. n. 20. & 15. Laym. cit. c. 6. in fin.*

CXXXIII. Assertio 4. Potest inter Clericos, v. g. duos Parochos, vel duas Ecclesias fieri transactio, vel amicabilis compositio super Decimis, ita, ut illae non integrae solvantur, sed pars aliquota tantum, v. gr. duodecima, vel vigesima, prout sumitur ex *c. Dilecti 8. in fine, & ibid. Abb. in fine, & c. seq. h. t.* requiritur tamen, ut accedat Superioris auctoritas, si agatur de Decimis futuris in perpetuum, vel ultra vitam transigentis, vel etiam secundum nonnullos, ad longum tempus, *Suar. l. 1. c. 38. n. 6. & 7.* de quo dictum alias. At vero de Decimis praeteritis, seu fructibus Decimarum, de quibus controversia est, an debeantur, privata conventione transigi posse non est dubium, ut tradit *Suar. c. l. n. 7.* sed & Clerici, ad quos Decimae de jure pertinent, cum Laicis transigere, vel componere possunt super illis, cum consensu Episcopi, v. g. ut minorem partem solvant, *c. 2. junct. Gl. V. Personam Ecclesiasticam; & in addit. de transf. Suar. l. 1. c. 12. nu. 15.* Denique possunt Decimae ab Ecclesiasticis interdum omnino remitti iis, qui illas solvere debent, vel ratione paupertatis, saltem quia egent, quoad decentiam status, vel etiam divitibus, concordiae, vel scandali vitandi causa, vel ob aliam justam causam, *Suar. cit. l. 1. c. 38. n. 6.*

CXXXIV. Postremo hoc loco quaeri potest, an per potestatem secularem possit quis eximi ab obligatione solvendi Decimas? Resp. negative, prout deciditur in *c. Tua 25. h. t.*
„ Ubi Innoc. III. ita rescribit. Cum Laicis nulla sit de rebus
„ spiritualibus concedendi, vel disponendi facultas: ideo
„ Imperatoria concessio immunitatis, quantumvis generali-
„ bus verbis facta sit, neminem potest a solutione Deci-
„ marum eximere, quippe quae Divina Constitutione debentur. Consentit *c. Si quis 12. c. Si quis 6. caus. 16. q. 7.* Ratio est, quia nemo potest dare, quod non habet: & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non potest de jure donare, *c. Quod autem 5. de jure Patron.* Laici autem, etiam Imperatores, nullam habent potestatem de rebus spiritualibus disponendi, vel spiritualia Jura aliis concedendi, ergo neque eximendi aliquos ab obligatione Decimarum, quae sunt quid spirituale. Exemplum concessionis generalis tradit *Gl. in cit. c. Tua; V. Generaliter; h. t.* & habetur etiam in *c. seqq. secundum integram ejus lectionem*, v. g. Si Princeps secularis in privilegio dicat, *concedimus tibi bona haec sine omni onere reali praestando*: per talem concessionem non potest censeri esse concessa immunitas a solvendis Decimis; quia Princeps secularis, nec in specie, nec in genere potest disponere de rebus Ecclesiasticis, nec concedere alicui immunitatem a juribus spiritualibus, ad quae praestanda est obligatus, *Abb. in cit. c. Tua 25. h. t.* Porro quod in hoc §. *fin.* additur de novalibus, de eo infra agetur.

S E C T I O VII.

De Decimis Laicalibus, sive possessis, aut detentis a Laicis.

§. I.

An, & qua ratione Laici, sive Seculares sint capaces Juris Decimandi seu percipiendi Decimas?

CXXXV. Assertio 1. Jus Decimarum, quatenus spirituale est sive fundatum in titulo spiritualis Officii, Laicis concedi non potest, adeoque nec ipsae Decimae, prout fructus sunt Ecclesiastici. Est certa, & communis sententia cum *S. Th. 2. 2. q. 87. art. 3. in corp.* & tradit *Gl. communiter approbata; in c. Quamvis 17. V. Concesserit; h. t.* Idque expresse statutum est in Concilio Lateranensi relato in *c. 1. c. 16. q. 7.*
„ Ubi dicitur: Decimas, quas in usum pietatis concessas
„ esse, Canonica auctoritas demonstrat, a Laicis possideri,
„ Apostolica auctoritate, prohibemus: sive enim ab Episco-
„ pis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint,
„ sciant, se sacrilegii crimen committere, & aeternae dam-
„ nationis periculum incurrere.
„ Idem habetur in *c. Ad haec 15. h. tit.* Ubi Abbas quidam
„ laico cuidam, & ejus haeredibus Decimas per donatio-
„ nem concessit, quam donationem Alex. III. irritam esse,
„ decernit, quoniam Sanctuarium Dei (videlicet Decima,
„ quatenus est jus mere spirituale) jure haereditario posside-
„ ri non debet: ideoque Laicum illum (nisi Decimam illam
„ ipsi Ecclesiae libere resignarit) vinculo excommunicationis
„ constringendum esse.

CXXXVI. Similiter in *c. Quamvis; h. t.* item Alex. III.
„ rescribit: quamvis sit grave nimis, & Divini judicii ani-
„ madversione dignum, si Laici, quod Sacerdotibus propri-
„ um est, in rebus Ecclesiasticis usurpent: id tamen longe
„ majorem horrorem continet, quando, erroris sui fomitem
„ in ipso Clero reperiunt, dum Praelati aliqui Ecclesiae De-
„ cimas, ipsasque Ecclesias Laicorum dispositioni relinquunt,
„ & eos in devia mortis impellunt, quos praedicatione sua
„ ad viam vitae reducere deberent. Quare statuit idem Pon-
„ tifex, ut si quispiam Laico remanenti in seculo Eccles-
„ iam, Decimam, oblationemque concesserit a statu suo,
„ sicut arbor inutilis succidatur, id est, ab officio suo sus-
„ pen-

„ pendatur, vel deponatur, *Gl. fin. hic*, vel quandoque etiam „ excommunicetur, *Abb. ibid. n. ult.*) & donec rem emendaverit, sive damnum Ecclesiæ illatum compensaverit, non „ restituatur. Ratio est, quia Laici spiritualia ministrare non possunt, adeoque sunt incapaces Decimarum, ut sunt stipendium debitum Ministris Ecclesiæ, nec illis per se deberi possunt, & dari, *Suar. l. 1. c. 25. n. 3. & 4.*

CXXXVII. Hinc infertur primo. Quod nec per cessionem, vel privilegium S. Pontificis, Laicus possit fieri capax juris decimandi, quatenus hoc jus mere spirituale est, est fundatum in spirituali titulo; quia nec Papa potest concedere Laicis spiritualia ministeria, saltem illa, quæ necessario pendent a potestate Ordinis, & sine Ordine aliquo exerceri non possunt, ergo nec potest Laicis concedere Decimas in spiritualem titulum, ita ut illas percipiant tanquam stipendium debitum, ratione alicujus officii sacri, seu Ecclesiastici, quod per Laicos exerceri non potest, ut est offerre Sacrificium, administrare Sacramenta &c. *Suar. citat. c. 25. num. 5.*

Infertur secundo. Laici conversi, etiamsi nullo Clericorum Ordine sint initiati, capaces sunt juris spiritualis; quia non sunt meri Laici, sed inter Religiosos numerantur, propter tria vota substantialia Religionis ab ipsis edita, ideoque Clericorum juribus, & privilegiis gaudent: cujusmodi sunt Hospitalarii, PF. conversi Religiosorum Ordinum, Professi Ordinum militarium, Equites Militenses, & Teutonici Ordinis, *c. 3. infr. de privil.* & sumitur etiam ex *cit. c. Quamvis*; 17. ibi: *alicui Laico in seculo remanenti*; ergo per sensum contrarium, Laicis non existentibus in seculo, qualis est Religiosos conversus, possunt concedi Ecclesiæ, & Decimæ: ita tamen, ut tales Religiosi Laici, non per seipsos, sed per Clericos Ecclesias regant, & administrent, *Abb. in cit. c. Quamvis 17. n. 3. h. t.*

CXXXVIII. Assertio 2. Potest Laicis concedi jus Decimarum, quatenus hoc consideratur, ut abstractum a titulo, ac jure spirituali, & temporale quid est, videlicet jus præcise percipiendi decimam partem fructuum. Et inprimis quidem potest Laicus percipere Decimas, non tantum nomine Clericorum, ad quos pertinent, quia v. g. fructus Decimarum tanquam Minister vel Oeconomus Clerici colligit, qui non sibi, sed Domino suo fructus colligit, in cujus dominium, & possessionem transeunt; sed etiam ita potest Laicus percipere Decimas, ut ipsi quoad dominium acquirantur. Ut si v. g. Parochus, vel Prælatus Ecclesiæ ipsam commoditatem fructuum decimalium ad unum, vel plures annos vendat Laico, vel ad tempus vitæ suæ locet, ita ut Decimas percipiat jure, & nomine Parochi elocantis, eoque mortuo exspirat locatio, juxta *c. 2. de locat.* quia Decimæ sic spectatæ sunt fructus mere temporales, ideoque etiam Laicis acquiri, & ab ipsis possideri possunt, ac libere distrahi: licet ipsum jus, seu dominium etiam utile Decimarum non possit transferri in Laicum, cum sit spirituale, *Gl. in cit. c. Quamvis V. Concesserit; h. t. Suar. lib. 1. c. 23. nu. 9. Laym. cit. c. 6. n. 3. in fin.* & alii. Deinde alio modo possunt Decimæ, vel aliqua portio ex fructibus decimalibus conferri Laico, per modum alicujus temporalis stipendii, ad certum tempus vel etiam ad vitam Laici pro obsequio exhibito, v. gr. publice cantando, vel docendo Grammaticam, vel pro alio simili servitio, seu officio, quod per Laicos exerceri potest: tunc enim non conceduntur iis Decimæ titulo spirituali: sed tanquam merces pro temporali obsequio, adeoque ut sic sunt quid mere temporale, *Suar. c. l. n. 10.* Denique interdum etiam liberaliter conceduntur & donantur Decimæ a S. Pontifice Regibus, & Principibus secularibus, ob eorum magna merita, & beneficia in Ecclesiam collata, talis enim remuneratio ad universale bonum Ecclesiæ est necessaria. Aliquando vero talis concessio Decimarum fit per modum necessarii subsidii, ob bellum, quod Principes gerunt pro defensione Ecclesiæ, contra infideles, hæreticos, vel alios hostes Ecclesiæ. Sæpe etiam concedi solent, auctoritate Pontificia, Laicis Decimæ in Feudum perpetuum, cum recognitione alicujus obsequii præstandi Ecclesiæ, *Azor. p. 1. l. 7. c. 25. q. 12. Suar. cit. c. 25. n. 12. & 12.* Porro si reditus Decimarum, auctoritate S. Pontificis, alicui Ecclesiæ, sive toti, sive ex parte adimantur, & alteri Ecclesiæ, vel Laico dentur, necesse est, ut Ministris illius Ecclesiæ aliunde de reditibus necessariis ad decentem sustentationem provideatur, *Laym. cit. c. 6. n. 3.*

§. II.

An ab Episcopis, aliisque Prælatis Ecclesiasticis, Papa inferioribus, Decima in Feudum concedi possiat Laicis, & an hi easdem in alium transferre possint?

CXXXIX. Assertio 1. Episcopi, aliique Prælati inferiores, jure antiquo, poterant reditus Decimarum Ecclesiæ suæ, & ob justam causam Laicis concedere in Feudum, etiam perpetuum, ut colligitur ex Decreto ab Urbano II. edito in Conc. Turonico, quod refertur in *c. Episcopum, vel Abbatem l. 1. Feudor. Tit. 6.* ubi dicitur, *de Feudis ante illud Decretum factis, seu concessis, quod firmiter permanere debent, non autem de datis post Decretum illud.* Ratio est, quia Decretum illud non revocavit infeudationes ne deinceps fierent: ideoque Feuda, atque illud Decretum ab Episcopis concessa Laicis, possunt etiamnum, tuta conscientia, ab ipsis retineri, *Suar. l. 1. c. 26. n. 2.* Ubi rationem addit, quia Episcopus in sua Diœcesi potest facere, quicquid S. Pontifex potest in tota Ecclesia, nisi prohibeatur.

CXL. Assertio 2. Post prædictum Decretum Urbani II. in Conc. Toronico, anno 1096. celebrato, editum, vel saltem post Conc. Lateranense sub Alex. III. Anno Domini 1179. vel 80. habito, (si forte Constitutio illa Urbani non fuit ubique recepta, ante tempus Conc. Lateranensis) omnes concessiones Decimarum in Feudum perpetuum Laicis factæ, etiam quoad jus decimandi abstractum a spirituali titulo, sine auctoritate S. Pontificis non solum illicitæ sunt, sed etiam ipso jure irritæ, prout colligitur ex *cit. c. Ad hæc* ubi dicitur *non licere Laicis, ita possidere Decimas, ut jure hæreditario illas transmittant ad Successores.* Et in *c. Quamvis*; 17. „ *h. t.* graviter conqueritur Alexander III. quod nonnulli „ Prælati Ecclesiarum Decimas dispositioni Laicorum relin„ quant, quas eis tenere non licet, ubi *Gl. V. Concesserit*; id „ exponit de Decimis in Feudum perpetuum concessis. Denique in *c. Prohibemus* 10. *h. t.* quod est desumptum ex Conc. Lateranensi, prohibitio ista potius supponitur jam antea facta, quam de novo fiat; agitur enim ibi de iis, qui illicite Decimas in Feudum tenent; illicite autem Laici illas non tenebant, ante factam prohibitionem, *Suar. lib. 2. c. 26. nn. 4. & 5.* Ratio autem hujus prohibitionis fuit, gravis abusus, & prodigalitas Prælatorum in concedendis Decimis jure perpetuo in Feudum Laicis *Suar. c. l. n. 6.*

CXLI. Notandum hic præterea primo. Non tantum concessio in Feudum perpetuum: sed etiam omnis alia juris Decimarum alienatio per donationem, venditionem, permutationem, emphyteusin, locationem (ultra vitam locantis) facta Laicis a Prælatis Papa inferioribus, sine auctoritate S. Pontificis, est ipso jure irrita, post Concilium Lateranense, vel Decretum Urbani II. & Decimæ ipsi Ecclesiæ ad quam pertinebant, restituendæ sunt; cum sine peccato Laici illas retinere non possint, sunt enim hujusmodi concessiones, sive alienationes in futurum omnino prohibitæ, sine consensu Papæ *Gloss. communiter recepta, in cit. c. Quamvis; V. Concesserit*, quæ prohibitio non fundatur in eo, quod Jus spirituale Decimarum non possit concedi Laicis; nam hoc modo semper fuit prohibita Laicis concedere Decimas etiam ad tempus. Imo nec ipse Pontifex, saltem ordinario jure, sic illas concedere potest Laicis: sed propter prohibitionem Ecclesiæ, quia Prælati Ecclesiæ abusi sunt potestate concedendi Laicis Decimas, olim ipsis concessas, in detrimentum Ecclesiæ, *Suar. cit. c. 6. n. 6.*

CXLII. Notandum secundo, Si Decimæ Laico sint legitima auctoritate, sive Episcopi (prout jure antiquo poterant) sive S. Pontificis, post Conc. Lateranense, concessæ, ea concessio ad novalia extendenda non est: sed intelligi tantum debet de prædiis, quæ tunc existunt, non autem de iis, quæ postea fiunt, seu de novo excoluntur, prout statuitur in *c.* „ *Tu* 25. §. *Nec occasione*; *h. t.* ubi dicitur: si ab antiquo De„ cimæ Laico, licet in Feudum sint concessæ, non ideo etiam „ decimas ex novalibus usurpare, sive percipere potest, cum „ ejusmodi licentia, sive concessio Decimarum non sit extendenda, sed potius restringenda. Ratio est, quia concessio hæc odiosa est, derogans juri communi, *Gl. fin. cit. c. §. fin. Suar. lib. 2. c. 23. n. 4.* Porro cum Jus percipiendi Decimas ex novalibus per legitimam auctoritatem, videlicet S. Pontificis, Laico ex justa causa concedi possit, ideo si Laicus a tempore immemoriali, cum bona fide Decimas novalium percepit, habet pro se præsumptionem tituli, aut privilegii, ideoque illas, tuta conscientia, retinere potest: nec restituere tenetur, donec de contrario constet, sicut de Decimis a Laico, ab immemoriali tempore perceptis, & possessis infra dicetur.

§. III.

An, & qua ratione Laici Decimas, quas obtinent, in alios transferre possint.

CXLIII. Assertio 1. Si Laicus Decimas injusto sive sine justo titulo detineat, non potest illas in Feudum concedere, nec alio quovis titulo, nempe venditionis, donationis, permutationis &c. in alios transferre, sive Clericos, sive Laicos, *Covarr. lib. 1. resol. c. 17. n. 5. Suar. l. 1. c. 26. nn. 7.* „ & patet ex *c. Prohibemus* 19. *h. t.* quod est desumptum ex „ Conc. Lateranensi sub Alexandro III. *c.* 16. Ubi prohibe„ tur, ne Laici, qui Decimas, cum animarum suarum pe„ riculo, detinent (adeoque injuste, & non sine peccato) „ eas possint in alios Laicos aliquo modo transferre, nec „ quidem cum consensu Episcopi, (ut addit *Gl. ibid.*) Si quis vero Decimas ab ipsis receperit, & Ecclesiæ non reddiderit, Ecclesiastica sepultura privetur, qua pœna afficiendus est, non solum qui Decimas a Laico injusto detentore in Feudum, vel alio titulo accepit: sed etiam quivis alius injustus Decimarum detentor, Ecclesiæ, ad quam spectant, non restituit, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Prohibemus.* Ratio desumitur ex *Reg. jur. 79. in 6.* quia nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competat; qui injuste autem Decimas accepit, & possidet, nullum jus in illis habet, ergo &c.

CXLIV. Assertio 2. Si quis Laicus Decimas juste possideat, qui nimirum illæ ab antiquo, ante Conc. Lateranense, cum legitima auctoritate Prælati Ecclesiastici, in Feudum perpetuum ipsi sunt concessæ: vel etiam post illud, sed cum auctoritate Papæ, tum valde probabile est, quod Decimas illas alteri Laico cum consensu Episcopi, in Feudum concedere possit, ut docet *Gl. in cit. c. Prohibemus, V. Laicos; Silvest. V. Decima; n. 6. dicto 3. Suar. cit. c. 26. nu. 7. Laym. cit. c. 6. n. 6. Barb. in cit. c. n. 7. contra Abb. ibid. n. 4.* & plures alios. Ratio est, quia juxta doctrinam traditam a *Gl. in c. Qua in Ecclesiarum 9. V. Alienandi Feudum; de Constitut.* & communiter receptam, teste *Claro §. Feudum; qu. 32. n. 1.* Vasallus potest Feudum sibi concessum, sive rem feudalem subinfeudare, seu in Feudum alteri concedere, ut constat ex *c. un. §. Si vero; Lib. 2. Feud. Tit. 9.* Idque procedit, non tantum in Feudo seculari: sed etiam Ecclesiastico, ut docet *Clar. cit. q. 32. n. 2.* Quamvis *ibid. n. 3.* Feudum Decimarum excipiat. Veruntamen cum nullus juris Textus ostendi possit, in quo prohibeatur Laicus juste Decimas in Feudum ab antiquo possidens alteri subinfeudare, saltem cum consensu Episcopi, ideo non est a communi regula, & doctrina

reco-

recedendum, *Gl. in cit. c. 2. Prohib.*; *V. laicos* idque colligitor etiam ex *c. 2. feud.* ubi decernitur, quod Episcopus possit Feudum libere alteri concedere, etiam mortuo vasallo, sine successore, non obstante juramento de non infeudandis bonis Ecclesiæ: ergo similiter non obstaote prohibitione, de non coocedendo Feudum perpetuom, a Coocilio Lateranensi facta, potest Episcopus bona jam antea abantiquo iofeudari solita, etiamsi per mortem vasalli vacaverint, & ad Ecclesiam redierint, iterum in Feudum concedere, etiam Laico, ante incorporationem talium Feudorum Ecclesiæ factam: quia talis concessio non est oova alienatio, sive infeudatio, sed antiquæ alienationis legitime facta continuatio: & cum talia bona, non simpliciter pertineant ad mensam Episcopi vel Ecclesiæ, qui non babet dominium utile eorum: sed solum directum, ideo ad illa non extenditur prohibitio, nisi postquam ad Ecclesiam reversa sunt, fuerint illi denno incorporata, *Suar. cit. c. 26. num. 9.* & patet ex dictis supr. *Tit. 20.* Et in specie quod Decimæ Laicis in Fundum dari solitæ, si ad Ecclesiam revertantur, possit Prælatus illas alteri Laico in Feudum dare, docet *Clar. §. Feudum*; *q. 13. n. 2.* Ex quo infertur, qood etiam ipse Vasallus Laicus, qui ab antiquo Decimas in Feudum accepit, possit illas alteri in feudum dare; qoia potest subinfeudare, sive subvasallum sibi constituere, ot dictum.

CXLV. Assertio 3. Laicus, qui injuste Decimas possidet, quia nimirum eas a non habente potestatem dandi accepit, si induci non possit, ut illas propriæ Ecclesiæ, ad quam pertinent, restituat, potest Decimas illas, non quidem transferte iu alium Laicum: sed in Clericos, præsertim Religiosos, vel cuicunque voluerit Ecclesiæ illas dare, accedente tamen Episcopi consensu, prout habetur in *c. Cum. Apostolica*; *7. De his qua fiunt a Pral. sin. cons. cap. & c. ult. caus. 16. q. 1.* & dictum supra *cit. Tit. Suar. cit. c. 26. num. 11.* Ratio autem, cur requiratur Episcopi consensus, est, quia Laici de rebus Ecclesiasticis disponendi nullam habent facultatem, *c. 1. & seqq. c. Decimas*; *39. caus. 16. q. 7.*

CXLVI. Cæterum licet Laici possint decimas eis in Feudum perpetuo concessas, ante Concilium Lateranense restituere illi Ecclesiæ, ad quam pertinebant, etiam, sine consensu Episcopi, *cit. c. Cum Apostolica*: non tamen possunt „ aliis Ecclesiis, vel Religiosis, sive exemptis, sive non, „ bujusmodi Decimas dare, oeque hi illas a Laicis acci„ pere, sine consensu Episcopi Diœcesaoi, tametsi Laici „ dicant, ipsos Religiosos sibi dictas Decimas dedisse in „ Feudum, prout statutum est in *c. 2. §. Sane: h. t. in 6.* Ex qoo sequitur, qood si tales Decimæ ante Concilium Lateranense sint ipsis Laicis concessæ io Feudom perpetuum, possunt Religiosi ab ipsis illas accipere, accedente tamen Episcopi consensu. Ratio est, quia si Laici possent Decimas, qoas ab antiquo obtinent, pro arbitrio transferre in Religiosos, vel alios Clericos seculares, sæpe fingerent, se illas ab his, vel illis Religiosis, aut Clericis recognoscere in Feudum, ut ita ipsis illas Decimas dare possint, etiam sine consensu Episcopi, & sic Ecclesia propria, ad quam de Jure alias Decimæ illæ spectabant, illis defraudaretur, *Gl. in cit. c. Sane*; *V. Assensu*; *Vivian. in Ration. ib.* Additur in *fine cit. §. Sane*; Illas Decimas posse „ Religiosos recipere, vel acquirere a Laicis, quæ ante „ Concilium Lateranense (sob Alexandro III.) in Feudum „ perpetuo fuerunt concessæ. Ex qno infertur, quod si Laici, post Concilium Lateranense, detinent Decimas, sine justo titulo, omnioo debeant illi Ecclesiæ restitui, ad qoam antea pertinebant, nec posse, etiam cum consensu Episcopi, aliis Ecclesiis regularibus, vel secularibus applicari, ut colligitur ex *cit. §. Sane*; *in fine*, & docet *Suar cit. c. 26. in fine*, quamvis Jam aote ab Urbano II. fuerit prohibitum, ne Prælati Papa inferiores darent Decimas Laicis in Feudom perpetuum, tamen in dicto *§. Sane*, approbantur, tanquam licitæ, omoes tales iofeudationes Decimarum Laicis factæ, ante Concilium Lateranense, quod erat posterius Concilio Turonico, & Decreto Urbani II. Idque, vel quia Constitutio, Urbani, quæ infeudationes antea factas sustinebat, per consuetudinem, ac veluti præscriptionem extensa fuit usque ad tempora Concilii Lateranensis, ut putat *Suar. cit. c. 26. numer. 6.* Vel quia ipsum Conciliom permisit, ad vitanda scandala, ut Laici Decimas ante dictum Concilium in Feudum ipsis concessas, etsi illicite, & contra prohibitionem Urbani II. possent, cum consensu Episcopi, in Religiosos transferre, ut sic utilitati Ecclesiarum consuleretur: non autem Decimas deinceps concedendas, sicut in aliis etiam materiis; Jus solet illicite facta in præteritum tolerare, sed in futurum prohibere, ne deinceps, sive de cætero fiant, ut notat *Barbos. tr. de Offic. Paroch. p. 3. c. 28. §. 3. numer. 62.*

CXLVII. Porro contra id, quod supra dictum est, Laicum ab antiquo juste possidentem Decimas, eas alteri Laico in Feudum dare, sive alterum io eo subinfeudare posse, objicit *Abbas in cit. c. Prohibemus: in fine* id cessurum in magnum præjudicium Ecclesiæ: nam si primus vasallus moriatur, sine hærede masculo, Feudum, quod alias per mortem ipsius ad Ecclesiam reversum fuisset, manebit apud secondum vasallum, sive subvasallum, ejusdemque descendentes masculos in perpetuum, quandiu tales extant; quia spectato Jure communi, si vasallus subinfeudans moriatur, sine descendentibus, & agnatis, qui io feudo succedere possint, vel si per feloniam ab ipso commissam, Feudum aperiatur Domioo, potest subvasallus illud retinere, si paratus sit, debita servitia, & obsequia, sicut primus vasallus, domino præstare, neque hic revocare Feudum potest a vasallo, ut coostat ex *c. unic. §. Si vero*; *Lib. 2. feud. Tit. 9.* & est communis sententia. Sed respondetur inprimis, quod hoc io praxi receptum non sit, teste *Claro §. Feudum*; *qu. 32. numer. 5.* idque merito; quia alieoum est a Jure commoni, secundum quod, dissoluto jure concedentis, resolvitur etiam jus ejus, cui concessio facta est, *l. Lex. 331. de pig.* Deinde licet id in Feudis secularibus probabiliter locum habere possit, quia Dominus Feudum primo concedens, censetur vasallo tacite coocessisse potestatem, illod libere subinfeudandi alteri, si expresso illam non prohibuit, ut tradit *Rosenth. tr. de feud. c. 9. conclus. 49. in fine.* Attamen in Feudis Ecclesiasticis id non procedit, maxime in Decimis concessis in Feudum; quia cum talis iofeudatio sit strictissimi juris, propter tacitum, vel præsumptum consensum concedentis Feudum, extendi noo debet. Si tamen Prælatus, vel tempore factæ subfeudationis, vel tempore, quo Feudum Ecclesiæ fuit apertum est, expresse consensit, ut Sacerdos vasallus Decimarum Feudum retineat, si eadem servitia præstare, & ab Ecclesia illud recognoscere velit, censebitur de novo ipsi Feudum coocessum esse; quia Prælatus potest Decimas in Feudum olim Laicis legitime concessas, denno aliis io Feudum concedere, ut docet *Clar. §. Feudum*; *qu. 13. num. 2.* ex communi Dd. sententia.

CXLVIII. Assertio 4. Laicus possidens Decimas non potest illas oppignorare aliis, sive Laicis, sive etiam Clericis, prout sumitur ex *c. Interdicimus*; *35. & ult. h. t.* ubi Papa „ Gregorius IX. ait: Ioterdicimus omnibus personis Eccle„ siasticis, ut Decimas detentas a Laicis, qoæ ad alienas „ Ecclesias pertineot, in pignus accipere, ab iisdem Laicis „ non præsumant. Id vero dupliciter potest intelligi, pri„ mo, quod nulla Ecclesiastica persona, Decimas, quas Laicus de facto, & iojuste detinet, possit ab ipso in pignus accipere; quia de Jure spectant ad aliquam Ecclesiam, ut colligitur ex illis verbis, *ad alienas Ecclesias*; res autem, quæ in bonis nostris non suot, sed alienæ, in pignus dare non possumus, *l. Filios*; *6. c. Qua res pign. oblig. poss.* Et quidem, nec cum consensu Episcopi, ejusmodi Decimæ dari possunt Clericis in pignus, ne Ecclesia iniquitatem Laici, eas injuste detinentis, approbare videatur, ut tradit *Io. Andr. hic n. 2. & Abb. in fine hujus cap.* Secundo, potest intelligi, quod Laicus Decimas ab antiquo in Feodum sibi legitime concessas, non possit alteri Ecclesiæ oppignorare, ut nimirom tales Decimæ citius perveniant ad Ecclesiam, ad quam de Jure spectant: qood tamen limitandum est, nisi Episcopi consensus accedat: si enim Laicus obtines Decimas in Feudum, potest illas donare Ecclesiæ, vel Clericos, cum consensu Episcopi, juxta *c. Cum Apostolicas Sedis*, *7. De his qua fiunt a Pral. &c.* multo magis poterit illas oppignorare, cum consensu ejusdem; quia cui conceditur majus, videtur etiam minus esse concessum, *Innoc. in c. ult. & ib. Abb. n. 4.* talis vero consensus Episcopi requiritur, si Episcopus Decimas tanquam Dominus directus in Feudum concesserit, sine cujus consensu, res feudalis alteri pignori obligari non potest, alioqui vero non videtur jam in usu esse, ut requiratur consensus Episcopi diœcesani, ad oppignorandum Decimas a Laico in Feudum obtentas.

CXLIX. Assertio 5. potest per consuetudinem induci, vi cujus Laici libera disponere possint de Decimis, sicuti de bonis suis patrimonialibus, & non tantum in Feudum illas concedere: sed etiam vendere, permutare, donare, in dotem dare, & per judicium familiæ herciscundæ inter hæredes eas dividere possint, prout talis consuetudo extat in Regno Hispaniæ, & Galliæ, ut refert *Gutier Lib. 1. pract. qq. q. 13. num. 7. & Barb. in Collect. in c. Prohibemus*; *19. nu. 7. h. t.* Imo hujusmodi consoetudo etiam io Germania nostra in plorimis Decimis, quas Laici possident, viget, neque sine ingenti aoimarum damnatione, innumerorum contractuum eversione, potest damnari, vel rejici, ut ait *Gutier.* Si qoidem tales Decimæ per legitimam Sedis Apostolicæ auctoritatem penitus a Titulis Clericalibus sint abstractæ, & separatæ, & Laicis in Feudum concessæ, v.g. alicui Regi, aut Principi, ut illas tanquam bona propria, & patrimonialia possideant: vel etiamsi a tempore immemoriali, cum bona fide, ab ipsis Laicis tali modo sint possessæ, sine ullius contradictione: tunc enim in possessione sua relinquendi suot (a qua se dimoveri non patiuntur) donec liquide constet, hujusmodi Decimas non legitime, vel non tali modo ad ipsos Laicos pervenisse. Ratio est, quia consuetudo, sive possessio immemorialis habet vim præsumpti privilegii, vel alterius legitimæ concessionis factæ, sive inducit præsumptionem legitimi Tituli, & sufficientem ejus probationem, etiamsi nunc probari, aut exhiberi non possit; ut docet *Suar Lib. 1. c. 27. n. 3. & 4. Covarr. Lib. 1. ref. c. 17. n. 5. §. Sed si dubitetur*; *Silve. V. Decima*; *qu. 10. dicto 2.* & sumitur ex *l. ult. ff. de aqua, & aqua pluv. arcend.* ibi: *quibus authoritatem vetustas daret*, tametsi jus (Titulus scilicet, *Gothofr. ibid.*) non probaretur. Idemque dicendum, si Laici recognoscant Decimas, tanquam in Feudom sibi ab Ecclesia concessas: nam quamvis alias, spectato Iure communi Feudorum, vasallus non possit Decimas, vel alias res in Feudum concessas, sine consensu Domini, alienare, sub pœna amissionis Feudi: si tamen Laicus quispiam ab immemoriali tempore, cum bona fide, & sine contradictione, Decimas non tantum subinfeudavit: sed etiam quovis modo libere alienavit, sine consensu Domini directi, videlicet Ecclesiæ, vel Episcopi, v.g. ante Concilium Lateranense, a quo illas in Feudum recognoscit, hac sua possessione non debet, privari, donec de contrario liquide constet, ut patet ex dictis. Porro quod Laici non possint, via solius præscriptionis, etiam cum bona fide, & possessione, seu detentione per tempus immemoriale, acquirere Ius percipiendi Decimas, quatenus spirituali Titulo annexum: imo neque quatenus Ius percipiendi Decimas, a spirituali Titulo separatum est, & Ius quoddam temporale, dictum est supra *Lib. 2. Tit. 26. de prascript. Sect. 2. §. 2.* & docet *Suar. cap. 27. numer. 3. Covarr. cit. c. 17. numer. 6. §. Quarto*; *Laym. cit. c. 6. num. 8. & 9.* & alii communiter.

CL. Postromo prædictis hoc loco addendum, qood concessio; vel donatio Ecclesiæ, aut Decimarum, vel alterius Iuris spiritualis a Laicis facta, non tribuat Titulum coloratum, & justam

nullam causam præscribendi, adeo, ut etiam Ecclesiasticæ personæ possidentes Ecclesiam, aut Decimas, vel aliud Jus spirituale, nullo unquam tempore præscribere possint, si se fundent super donatione vel concessione Laici, etiam Regis, aut Principis, prout sumitur ex *cap. Dudum* 31. *h. t.* Nam orta controversia inter Episcopum Vesprieusem, & Fratres Hospitalis Hierosolymitani S. Stephani, super Decimis, coram Papa Innocentio III. Is auditorem dedit Cardinalem: Episcopus tanquam actor petiit Decimas ex terris, quæ per rusticos Hospitalariorum inter Diœcesin suam excoluntur, & insuper quasdam Ecclesias quæ ab iisdem Hospitalariis detinebantur, fundans intentionem suam in Jure communi. Sed Prior Hospitalis allegans præscriptionem in dictis Decimis, & Ecclesiis, dixit: se non teneri ad hæc Episcopo respondere. Re ad Papam delata. Is mandavit, ut idem Prior Titulum præscriptionis, quam allegaverat, probaret. Tum Prior exhibuit privilegium Regis, & Reginæ Hungariæ, qui Ecclesiam S. Stephani, ad quam dictæ Ecclesiæ, & Decimæ pertinebant in perpetuam Eleemosynam Hospitali donationis titulo concesserant: & præterea Scriptum exhibuit Papæ Clementis, per quod probare volebat, dictam concessionem plene confirmatam fuisse. Sed vicissim ex parte Episcopi replicatum fuit, quod pars adversa non potuerit circa Decimas, & Ecclesias a Rege, & Regina donatas, præscriptionem opponere, quippe quæ nec ex donatione ipsorum initium valoris sui habere potuerit: neque a dicta confirmatione tantum temporis effluxerit, ut posset præscriptio confirmari; ideoque Titulus ille donationis Regis, & Reginæ ab ipso allegatus nullus fuerit: cum sacrilegii crimen incurrat ille, qui Ecclesias, vel Ecclesiasticum aliquid de manu Laici acceperit. Contra confirmationem vero fuit oppositum, quod cum ex facta fuerit consensu, & verbis generalibus, Ecclesiam S. Stephani, cum omnibus Decimis, Ecclesiis, & aliis, quæ ad eandem pertineant, confirmando; ideo per talem confirmationem Jus Episcopale non tollitur, cum de eo nihil in illa sit expressum, (prout habetur in integra lectione hujus cap.) Quare cum prædicti donatores non potuerint aliis conferre, quæ ipsi de Jure possidere non potuerunt, & per confirmationem Clementis Papæ, etiamsi in authentico instrumento exhibeatur, Juri Episcopali nullatenus derogetur. Ideirco Pontifex Innocentius per sententiam prohibet, ne Fratres Hospitalis Episcopum in posterum impedire præsumant, quo minus dictas Decimas percipiat, & pacifice possideat.

CLI. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Clericus, vel alia persona Ecclesiastica potest quidem præscribere Ecclesias, & Decimas contra Episcopum loci, ita tamen ut probare debeat titulum, saltem coloratum possessionis suæ; cum Jus commune stet pro Episcopo contra ipsum, *Abb. hic numer.* 3. Si tamen Clericus quispiam vel Monasterium ab immemoriali tempore possedisset, bona fide, Ecclesias, vel Decimas, non foret necessarius Titulus, vel ejus probatio; quia talis possessio inducit præsumptionem legitimi Tituli, imo etiam vim habet Tituli si præscribens sit capax possidendi rem, vel jus, quod præscribit, *arg. l.* 3. §. *Aqua ductus*; *ff. de aqua quotid.* & ex supra dictis patet.

Notandum tertio. Laici non possunt concedere, sive donare Ecclesias, Decimas, & similia spiritualia Jura, inquacunque dignitate sint constituti; quia nemo potest dare, quod non habet, & pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non potest de jure donare, *cap.* 3. *in fine, de jur. Patr. Gl. hic V. Non potuerint*: Laici autem jura spiritualia habere, aut possidere non possunt, ut dicitur in cit. *cap. Dudum*; ergo nec aliis conferre.

Notandum tertio. Concessio, vel donatio juris decimandi, vel alterius similis juris spiritualis, a Laico facta, ita est nulla, ut nec legitimum Titulum, sive causam præscribendi tribuat cujus ratio est: quia qui accipit Decimas a Laico, credens, talem concessionem, seu donationem validam, & justam esse, sive Laicos Decimas concedere posse, is errat in jure, error autem juris in præscriptione, seu usucapione non prodest, *l. Nunquam*; 31. *ff. de usucap.* Neque manifestus error juris potest cum bona fide consistere, qui enim contra Jura mercatur, bonam fidem non habere præsumitur, *Regul. jur.* 82. *in* 6. *l. Quemadmodum*, 7. *cap. de jagricol. l.* 11. sine bona fide autem nulla potest currere præscriptio, *cap. Vigilanti*; 5. *cap. Si diligenti*; 17. *cap. Quoniam*; 20. *de præscript. Abb. in cit. Dudum*; *num.* 6. *hoc. tit. Gloss. in cap. Apostolica*; 9. *Vers. Præscriptione de donat.*

CLII. Notandum quarto. Is, quis Ecclesiam, vel Decimas in spirituali Titulo fundatas, vel aliud Jus spirituale a Laico accipit, crimen sacrilegii committit; quia rem sacram, sine legitima auctoritate, usurpat, & accipit, *cit. c. Dudum*; & *Abb. ibid. n.* 7. Imo tales ipso jure sunt excommunicati, *c. Generali*, 13. *de elect.*

Notandum quinto. Per confirmationem jurium, vel privilegiorum, quæ alicui competunt, v. gr. Ordini Religioso factam a Papa, in forma communi, vel sub terminis generalibus, v. gr. confirmamus vobis Ecclesiam, cum Decimis, & omnibus ad eam pertinentibus nullum infertum præjudicium personæ tertiæ, quo minus Monasterium v. gr. probare debeat, bona, vel jura illa ad se pertinere: quia verba talis confirmationis narrativa sunt, quæ tacitam conditionem in se continent, scilicet *si ita est*, quod hæc bona, vel jura ad vos pertineant, *Abb. in cit. cap. Dudum*; *numer.* 8. Sed neque talis confirmatio facta a Papa, in forma communi tribuit Titulum coloratum, & justam causam præscribendi, si Ecclesia Jus decimandi, vel aliud Jus spirituale accepit a Laico, prout sumitur ex *cit. cap. Dudum*; quia talis confirmatio requirit Jus, ac Titulum, qui cum sit irritus, ob manifestum juris errorem, non potest inde oriri aliqua præsumptio, vel bona fides; secus est, si erratum fuerit solum in facto ut quia putabatur ver. gr. Capitulum consensisse, *Abb. in cit. cap. Dudum*; *num.* 12. & 13.

SECTIO VIII.

De jure, quod competit Ecclesiæ, vel Clericis in Decimas & qua actione illæ exigi possunt. Item de Judice, in causa Decimarum, ac pœnis non solventium Decimas.

§. I.

Quale Jus habeat Ecclesia, vel ejus Rectores in Decimis, seu fructibus Decimarum?

CLIII. Supponendum est, quod Decimæ sint debitæ Ecclesiæ, ejusque Ministris ex justitia, quatenus solvi debent pro necessaria sustentatione Ministrorum Ecclesiæ. Et quidem etiam secundum determinationem factam ab Ecclesia, ut videlicet sint pars decima fructuum, debentur Decimæ ex justitia Parochis, aliisque Ministris Ecclesiæ a fidelibus, quia Ecclesia præcepto, sive Lege sua eas determinando, constituit earum obligationem intra objectum justitiæ, sicut, si Lex Civilis taxet, & determinet certum pretium frumenti, illud ex justitia servandum est, ut docet *Suar. Lib.* 1. *de Relig. cap.* 36. *num.* 1.

CLIV. Assertio 1. Si sermo sit de Decimis, seu fructibus nondum decimatis, sive separatis a reliquis fructibus, Ecclesia, vel ejus Rectores, aut Ministri non habent plenum, sive perfectum, & proprie dictum, ac rigorosum dominium eorundem, utiam pro indiviso: licet habeat non solum Jus personale ad illos; sed etiam Jus reale in illis, quale habet usufructuarius in fructibus nondum collectis, & perceptis, quod quasi dominium, sive utile dici potest, *Suar. cit. cap.* 36. *num.* 8. Ratio primæ partis est, quia Decimæ, priusquam sunt separatæ ab aliis partibus fructuum, sunt adhuc in bonis, sive dominio ejus, cujus sunt prædia, & fructus, fructus enim sequuntur dominium rei frugiferæ, ergo cum Ecclesia non habet dominium proprie dictum fructuum, qui ex fundo sunt enati, *arg. l.* 2. §. *Si Decimam*; *ff. de pollicit.* ubi dicitur: *si Decimam quis bonorum vovit Decima non prius esse in bonis desinit* (scilicet Domini fundi) *quam fuerit separata*: Ubi licet sermo sit de Decima debita ex voto, tamen eadem ratio est de ea, quæ debetur ex præcepto; cum votum sit quasi lex quædam privata. Secunda pars colligitur ex *c. Ex moderamine*; 23. *junct. Gl. V. Sibi vendicent*; & *c. Decimas*; 66. ibi: *res alienas invasit, caus.* 16. *q.* 1. *Abb. in c. Cum missum*; *A. num.* 4. & 5. *h. t. Suar. c. l. num.* 8. & 14. Idque probatur, quia apud quemcunque fructus indecimati existant sive ad quemcunque pervenerint, potest Ecclesia immediate illas petere, ut colligitur ex *Pastoralis*; 28. *h. t.* ubi dicitur, *fructus non posse alienari, nisi cum onere Decimarum*, scilicet cum onere reali, quod ipsis fructibus veluti inhæret, & in *c. Cum non sit*; 33. *eod.* dicitur: eos, ad quos census, vel tributa ex fructibus indecimatis pervenerunt cogendos esse, decimare Ecclesiis, quibus de jure debentur; quoniam res cum onere suo transit, quod signum est alicujus dominii, quia tunc tenetur emptor v. g. fructuum non decimatorum, ratione rei acceptæ, illos restituere, saltem quoad decimam partem, ergo signum est illam Decimam esse alicujus Ecclesiæ, cui debetur: alioqui, si Ecclesia non haberet jus ex ipsis fructibus indecimatis, jus decimandi non transiret cum ipsis fructibus, nec ad Decimas ex iis solvendas teneretur emptor fructuum, cum quo Ecclesia, vel Parochus non contraxit: sed solum venditor obligatus maneret, ut ex aliis bonis suis satisfaciat Ecclesiæ, *Suar. cit. c.* 36. *num.* 10.

CLV. Assertio 2. Postquam fructus decimales a reliquis fructibus sunt separati, & designati, eorum dominium directum, & utile, ad Ecclesiam spectat, etiamsi actualis traditio, sive realis apprehensio nondum sit facta, juxta *l. Ut inter*; 23. & *l. ult. Cod. de SS. Eccles.* ubi habetur, quod dominium rerum Ecclesiis, vel aliis piis locis venditarum, donatarum, vel alio titulo hujusmodi debitarum, statim, etiam ante traditionem, ipsis acquiratur, ob specialo privilegium, *Gl. in cit. c. Ex moderamine*; 23. *V. Sibi vendicent*; *Laym. Lib.* 3. *tr.* 2. *c.* 5. *num.* 8.

§. II.

Qua actione Ecclesia, vel ejus loco, Parochus, aut Episcopus in Judicio exigere possit Decimas sibi debitas?

CLVI. Assertio 1. Si moveatur quæstio, sive lis, de ipso jure decimandi, ad quem pertineat, tum Ecclesiæ instituere debet actionem confessoriam utilem, per quam petatur, a Judice declarari, Jus decimandi ipsi competere; est enim hæc actio realis, quæ datur Domino pro juribus incorporalibus, seu spiritualibus consequendis, sicut rei vindicatio competit domino pro rebus corporalibus obtinendis; Jus autem percipiendi Decimas, est sub dominio Ecclesiæ, ideoque hæc peteru potest, ut sibi, tanquam ad se pertinens, adjudicetur, *Gloss. in cap. Tua*; 26. *Vers. Tributa*; *vers. Sed quâ actione*; *hoc tit. Abb. ibid. numer.* 11. *Suar. cit. cap.* 36. *numer.* 9.

CLVII. Assertio 2. Si non de jure decimandi: sed de ipsis decimis, sive fructibus decimalibus agatur, nondum separatis a fundo, vel reliquis fructibus, qui injuste detinentur, tum Ecclesia agere potest ad separationem, ac solutionem, non quidem proprie, ac stricte dicta rei vindicatione, quæ soli domino competere solet: sed condictione ex Lege, seu Canone, quæ licet sit actio personalis, est tamen simul etiam in rem scripta, sive rei persecutoria, ita ut contra

tes quemvis fructuum non decimatorum possessorem institui possit, juxta *c. Pastoralis*; 28. *h. t.* & tradit *Gl. in cit. c. Moderamine*; *V. Sibi vendicant*; *in fine*; *Abb. in cit. c. Tua nobis*; *num.* 11. & 12. Porro licet hæc condictio non sit proprie, ac stricta rei vindicatio, quia hæc dominium supponit, condictio autem nunquam competit ei, qui se dominum rei dicit sed datur non domino, excepta condictione furtiva, per quam etiam a domino agi potest contra furem, & ejus hæredem, idque in odium furis specialiter statutum est, *§. Sic itaque Institut. de action.* & tradit *Gl. in l. Certi*; *V. Certum petitur*; *ff. de reb. cred.* & habetur etiam in *l. ult. junct. Gl. V. Nisi furi*; *ff. Usufructuar. quemadmodum caveat*. Ubi dicitur, neminem posse condicere rem suam, nisi furi, id est, a fure: nihilominus tamen cum hæc condictio sit rei persecutoria, recte etiam, non quidem directa, sed utilis rei vindicatio appellari potest, ut ex *Gl. in §. Si quis in aliena*; *V. Utilis actio*; *Instit. de rer. divis.* notavit *Suar. cit. c.* 36. *nu.* 9. quæ datur quasi domino, sive utile dominium in re habenti.

CLVIII. Assertio 3. Hæc condictio ex Canone competit Ecclesiæ, vel Parocho, non tantum contra quemvis Decimarum possessorem: sed etiam illum, qui fructus, sive adhuc solo hærentes, & a reliquis fructibus nondum separatos: sive jam separatos, & decimatos, per dolum, vel notabilem culpam, seu negligentiam destruxit, vel perdidit, tunc enim agi potest ad æstimationem fructuum Decimalium, nempe ad id, quod spectatis aliis annis, Ecclesia solebat & poterat percipere; cum Ecclesia ob culpam, vel negligentiam alterius, non debeat damnificari, *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 87. *art.* 2. *ad* 4. *Innoc. in c. Commissum*; 4. *h. t. & ibid. Jo. Andr.* n. 5. ubi etiam ait, talem destructorem non excusari, ob supervenientem postea casum grandinis, vel similem; quia ante jam dolum, vel culpam commisit, & satis est, quod fructus poterant non perire.

CLIX. Hinc infertur primo; quod hæc condictio rei persecutoria longe sit utilior Ecclesiæ, quam si directa, & proprie dicta vindicatio ei competeret, quippe quæ re destructa extinguitur: non item dicta condictio ex Canone, ut patet ex dictis. Quod si Decimæ alicui debeantur ex consuetudine, cum agi potest condictione ex Lege consuetudinaria, approbata per Legem Canonicam *Abb. in cit. c. Tua nobis*; *n.* 21. *hoc tit.*

Infertur 2. Parum referre, sive in libello Judici oblato dicatur, quod Ecclesia, cujus nomine Parochus agit, Decimas tanquam sibi debitas condicat, sive quod tanquam suas vendicet; nam uterque modus in Canonibus reperitur, & spectato Jure Canonico, de nomine actionis parum curatur, cum non sit necesse exprimere nomen actionis in libello, *c. Dilecti* 6. *de judic.* & notat *Hostiens. in cit. c. Tua nobis*, *V. Teneatur*; *§.* 1. dummodo alias petitio recte sit formata.

Infertur 3. Si dominus prædii Decimis obnoxii vendat, vel elocet illud colono, tali pacto, ut Ecclesia ab emptore, vel conductore Decimas consequi non possit, tum Ecclesia, vel ejus nomine Rector, aut Prælatus agere potest, contra ipsum dominum prædii, ut damnum illatum Ecclesiæ resarciat, & solvat æstimationem Decimarum; cum sit causa damni illati, sic paciscendo, ut docet *S. Thom. cit. q.* 87. *art.* 2. *ad* 4. *Suar. cit. c.* 36. *n.* 35.

CLX. Idemque confirmatur ex eo, quia dominus prædii tenetur tali modo vendere, vel locare prædium, ut Ecclesia Decimis ex illo debitis non defraudetur, prout sumitur ex *c. In aliquibus*, 32. *h. t.* Nam cum in quibusdam Regionibus populi aliqui permixti essent, qui licet Christianorum nomine censerentur, tamen secundum ritus suos Decimas solvere non consueverunt (qui videntur fuisse hæretici, vel schismatici, ut notat *Abb. hic n.* 1.) His igitur quidam, domini prædia sua excolenda tradebant, & ita Decimis defraudantes Ecclesias, ut majores ipsi inde reditus consequi possent. Quare Innocentius III. in Concilio Generali volens consulere Ecclesiarum indemnitati, statuit, ut ipsi domini illis personis, & tali modo sua prædia excolenda dent, ut Decimæ ex iis, absque contradictione, & integre persolvantur, & ad id, si necesse fuerit, per Ecclesiasticas censuras compellantur.

Ex quo colligit *Abb. hic num.* 3. Ecclesiam, ratione Decimarum, habere jus quoddam in ipso fundo, ob quod compellere potest dominum fundi, ut talibus colonis fundum locet, qui utiliter, & fideliter eum colant, ne Ecclesia Decimis fraudetur: quamvis alias dominus prædii non teneatur procurare, ut conductor; seu colonus Decimas solvat, cum hoc onus, non personæ domini: sed ipsi rei frugiferæ, & fructibus collectis cohæreat, ut supra dictum. Neque etiam per pactum, a domino fundi initum cum colono, vel etiam emptore, ut ipse ex fructibus perceptis ex fundo non sit obligatus solvere Decimas, præjudicatur Ecclesiæ, quin a quolibet possessore fundi possit petere Decimas, *arg. l. Jurisgentium*, *ff. de pact.* quia est onus, quod ipsam rem consequitur, *Gl. hic V. Compellantur*, & *Abb. n.* 6.

CLXI. Porro hic præterea quæritur, an Prælatus, vel Parochus exigere possit Decimas prædiales, non solum a domino, vel colono prædii, qui illas debet: sed etiam ab eo, qui prædium v. gr. emit, sive a novo possessore prædii Decimas præteriti temporis a venditore, sive antiquo possessore non solutas. Respond. Probabilius est novum possessorem solum teneri, ad solvendas Decimas futuri temporis, non autem præteriti, sive antea non solutas, ut docet *Suar. Lib.* 1. *c.* 38. *num.* 9. *Covarr. tr. de Decim. cap.* 4. *nu.* 3. & *seqq. Laym. Lib.* 4. *tr.* 4. *cap.* 2. *nu.* 5. & alii contra *Abb. hic cap. Cum homines*, 7. *num.* 6. & *Jo. Andr.* qui putant, in electione Ecclesiæ esse, num novum, an vero antiquum possessorem convenire velit, & plures alios Canonistas. Ratio est; quia obligatio Decimarum per se non hæret fundo, ex quo solvuntur Decimæ: sed solum respective, seu in ordine ad fructus, quibus per se, & immediate inest onus Decimarum, ad quemcunque illi possessorem veniant. Quare si Titius v. gr. fundum suum, ex quo Decimas per plures annos non solvit, vendidit Cajo, non hic novus possessor, sive emptor fundi: sed antiquus possessor, sive venditor Titius, ratione Decimarum præteriti temporis, conveniri potest, ac debet; cum ipse fructus fundi præteritis annis perceperit, non emptor, ad quem fructus fundi non pervenerunt.

Non obstat, quod novus possessor fundi vectigalis, seu tributarii, etiam ad præterita tributa, quæ soluta non fuerunt, antequam fundus ad ipsum pervenire, solvenda obligetur, *l. Imperatores*, 7. *ff. de publican.* At Decimæ tributa dicuntur egentium animarum *c. De Decimis*; 66. *caus.* 16. *qu.* 1. *cap. Tua*; 25. *hoc tit.* Nam disparitas est, quoad hoc, sicut & plura alia, inter Decimas, & tributa, quod hæc secundum se, ipsos fundos ex juris dispositione afficiant, ideoque ad novum possessorem fundi, etiam præteritorum tributorum, quæ soluta non fuerunt, obligatio, quippe ipsi fundo inhærens, transeat: at Decimæ per se, & immediate non afficiunt ipsos fundos: sed fructus, sive quatenus fundi fructus in se virtualiter continent, ut dictum. Neque vero Decimæ proprie sunt tributa: sed solum metaphorice, & per quandam similitudinem, & accommodationem, ut notat etiam *Gl. in cit. cap. Tua nobis*; *V. Tributa*. Quod vel inde patet, quia si Dominus fundum suum alteri locat, hoc pacto, ut omnes fructus ad conductorem, seu colonum pertineant, reservata sibi annua pensione pecuniaria, ab ipso solvenda, hoc casu, non fundi Dominus: sed colonus tantum, nomine Decimarum prædialium conveniri potest, quia decimæ sunt onus fructuum, juxta *cap. Pastoralis*; 28. *§ Fructus*; *hoc tit.* & docet ipse etiam *Abb. in cit. cap. Tua nobis*, *h. t. nu.* 4. Neque etiam *c. In aliquibus*; 32. & *c. De terris*, 16. *h. t.* & *cap. Si quis Laicus*, 42. *caus.* 16. *q.* 1. quicquam obstant. Nam hi textus loquuntur de onere, seu obligatione præstandi Decimis ex fructibus in futurum percipiendis, ad quos obligatur quilibet possessor, ad quem fundus pervenit: non autem loquuntur de Decimis antiquis, & præteritis; hæ enim solvendæ sint a possessore antiquo, qui illos fructus percepit, *Suar. c. l.* Denique non potest etiam dici, quod fundi sint jure pignoris, sive hypothecæ obligati pro Decimis præteritis; nam cum obligatio talis hypothecæ non proveniat ex conventione, seu pacto, cum ipsi fideles ad hoc non se obligarint Ecclesiæ, deberet esse tacite inducta ex dispositione ipsius Legis, seu Canonis, cujusmodi Lex Canonica non extat, quæ talem tacitam generalem hypothecam imposuerit omnibus bonis, seu prædiis fidelium, *Suar. cit. cap.* 38. *num.* 2.

§. III.

Quis sit Judex competens in causa Decimarum, & quæ pœna Jure communi statuta sint in eos, qui Decimas non solvunt, quas debent?

CLXII. Assertio 1. Si agatur judicio petitorio, & quæstio sit de jure, sive proprietate Decimarum; ad quem pertineat, tum ejus cognitio, etiamsi incidenter tantum veniat in judicium, ad solum Ecclesiasticum Judicem pertinet. Est communis sententia apud *Suar. Lib.* 1. *de Decim. c.* 38. *n.* 16. *Barbos. in Collect. in c. Tua*, 25. *n.* 2. *h. t.* & *de offic. Paroch. c.* 28. *§.* 4. *n.* 1. Idemque est, si agatur de privilegio, vel immunitate a Decimis, vel si lites oriantur circa solutionem Decimarum, *Azor p.* 1. *Lib.* 7. *c.* 25. *q.* 1. *Suar. c. l.* quia ipsi fructus Decimarum, etsi secundum se sint temporales, tamen sunt spirituali juri decimandi annexi. Ratio sumitur ex generali prohibitione juris, ut Laici Ecclesiastica negotia tractare non præsumant, *c.* 2. *de judic.* cum de rebus spiritualibus disponendi nullam habeant facultatem, *c. Tua*, 25. *h. t.* Quamvis probabile sit, si quæstio sit meri facti, v. gr. an quis perceperit, vel solverit Decimas, non vero, an sint solvendæ, vel ex quibus fructibus solvi debeant, quod de hoc etiam Laicus Judex cognoscere possit, ita ut sit causa mixti fori, *Barb. c. l.*

CLXIII. Extenditur autem primo. Quod etiam illæ causæ Decimarum, quæ in Feudum concessæ sunt Sæcularibus cognosci debeant a Judice Ecclesiastico; quia licet dominium fructuum decimalium spectet ad Laicos, illud tamen oritur & dependet a jure Decimarum, quod est spirituale, ideo non potest Judex Laicus de illis cognoscere, *Azor. cit. c.* 25. *q.* 3. ubi tamen *§. Cæterum*; id limitat, nisi Decimæ auctoritate S. Pontificis omnino sint translatæ in Laicos, ut de illis, sicut de bonis temporalibus disponere possint, tunc enim non sunt amplius bona spiritualia, vel spiritualibus annexa, ut supra dictum, ideo de illis Judex sæcularis cognoscere potest.

Extenditur secundo. Quod etsi controversia sit de causa possessionis, sive de jure possidendi Decimas, solus Ecclesiasticus Judex de eo cognoscere possit, ut ex probabiliore sententia docet *Covarr. pract. qq. c.* 35. *n.* 1. *Barb. cit. §.* 4. *n.* 3. & *alii apud ipsum*; quia possessio sumpta non pro nuda detentione rei: sed pro jure possidendi seu detinendi, in jure spirituali est spiritualis, de quo plura dicta sunt *supr. Lib.* 2. *Tit.* 12. *n.* 18. & 19.

CLXIV. Porro causæ Decimarum summarie sunt tractandæ in judicio, hoc est, simpliciter & de plano, ac sine strepitu, & figura judicii, *Clement.* 2. *de judiciis*, nisi quod sententia definitiva in scriptis sit ferenda, *Clement.* 2. *de V. S.* præsertim quando inter duas Ecclesias est controversia super jure percipiendi Decimas, vel inter Clericos, quibus de jure debentur Decimæ, & eos, qui solvere debent, *Barbos. cit. c.* 28. *v.* 4. *num.* 5.

CLXV. Assertio 2. Pœnæ Jure communi statutæ, in non solventes Decimas, quas debent, sunt, inprimis, quod excommunicari possint, ac debeant, *c. Pervenit*; 5. *c. Ad hæc*; 25. *c. Ex parte*; 21. *c. Tua nobis*; 26. *c. In aliquibus*, 32. *h. t.*

Clem.

Clem. 2. *de judic.* Ubi requiritur, ut præcedat monitio, ac denique Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *c.* 12. *de reform.* præcipit, ut qui Decimas dare noluerint, aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. Quod tamen *Sanch. Lib.* 2. *mor. c.* 20. *n.* 19. limitat, nisi ob impotentiam commode restituere non possint, vel nisi remittantur Decimæ ab eo, cui debentur, *Azor. cit. Lib.* 7. *c.* 26. *q.* 9. post *Navarr.* Deinde qui Decimas, quas debet solvere, injuste detinet, nec Ecclesiæ, ad quam spectant, restituit, Christiana sepultura privari debet, *c. Prohibemus*, 19. & ibi *Gl. fin. h. t. & dictum supr.*

CLXVI. Præterea in *Clem. Religiosi h. t.* statuitur, ut „Religiosi quicunque (etiam fœminæ, *Gl. hic V. Eodem*) novalium, aut alias Decimas Ecclesiis debitas, (de jure communi, vel singulari, *Gl. hic V. Debitas*) & ad eos ex jure, vel causa aliqua legitima non pertinentes, sibi vendicare, tanquam proprias, aut qui fraudibus vel malis artibus, aut prætextibus sibi usurpare præsumunt: vel non permittunt aut prohibent, Ecclesiis Decimas solvi ex animalibus suorum familiarium, vel pastorum, quæ suis propriis gregibus permiscent: vel ex animalibus, quæ in Ecclesiarum fraudem emunt, & tradunt venditoribus, vel aliis ut ea teneant & custodiant. Hi inquam, Religiosi (aliud ergo in Sæcularibus Clericis, vel Laicis, ad quos hæc pœna non est extendenda, *Gl. hic V. Religio*) si admoniti ab iis, quorum id interest, (nempe a Prælatis; & Ministris illarum Ecclesiarum, quibus Decimæ debentur, *Gl. V. Inter erit*) intra mensem a prædictis (scilicet prohibitione, fraudulenta emptione, & immistione, vel traditione animalium, *Gl. hic V. A præmissis*) aut si id, quod sibi injuste usurparunt, Ecclesiis læsis intra duos menses non restituerint, vel satisfecerint, sint, & tamdiu maneant ab officiis, administrationibus, & beneficiis suis suspensi, donec destiterint, & satisfecerint. Quod si Religiosi hujusmodi administrationes & beneficia non habeant, sententiam excommunicationis incurrunt, a qua absolvi non possunt, nisi condigne satisfecerint, non obstantibus privilegiis quibuscumque: per quæ scilicet prædictæ sententiæ possent impediri: non autem privilegia ipsis concessa super Decimis tolluntur, *Gl. hic V. Quibuscumque.* Hæc autem excommunicatio nulli, jure communi, est reservata, ut notat *Azor cit. c.* 26. *q. ult.* Ratio hujus Constitutionis est, quia tempore Concilii Viennensis Religiosi magis graviter, & frequentius in his delinquebant contra præceptum Decimarum, ideoque severiore pœna coerceri debuerunt, *Gl. hic V. Religiosi*. Additur in fine hujus *Clementinæ*, §. *Caeterum*, quod prædicta non extendantur ad animalia, quæ tenent Donati, seu Oblati ipsorum Religiosorum, qui cum effectu (non ficte) se, & sua Religioni donarunt, seu obtulerunt."

CLXVII. Denique in *c. Discretioni*, 2. *h. t. in* 6. Gregorius „IX. mandat Fratribus Predicatoribus, & Minoribus, ut sque se vere prohibet, ne in suis sermonibus ad populum, vel alibi (in privatis collationibus, disputationibus, vel in Confessionibus audiendis, *Gl. hic V. Vel alibi*,) talia proponere inposterum præsumant, quæ Auditores a Decimarum, aliarumve rerum Ecclesiis debitarum (videlicet Primitiarum, Oblationum, portionum Canonicarum ex funeribus debitarum, *Gl. hic V. Aliarum rerum*) solutione retrahant, vel alias animos Auditorum corrumpere possunt; quin potius verbo, & opere eosdem informent, ut ad solutionem prædictorum prompta voluntate sint intenti."

CLXVIII. Porro hoc decretum renovatum fuit in *Clement. cupientes* 3. *de pœnis*, & extensum ad omnes Religiosos, etiam non mendicantes, (non autem comprehendit Clericos sæculares, & Laicos *Gl. ibi V. Religiosos*) adjecta insuper pœna excommunicationis, ipso facto, a transgressoribus incurrenda. Ubi insuper Religiosis omnibus severissime præcipitur, ut certis Dominicis, & Festis diebus ibi nominatis, si populo prædicent, & de ea a Rectoribus Ecclesiarum, vel earum Vicariis requisiti fuerint, Auditores, de solutione Decimarum facienda, expresse informare studeant: atque in Confessionibus audiendis pœnitentibus, qui Decimarum solutionem intermittunt, super ea re conscientiam faciant, alioqui si id scienter omittant, ab officio prædicandi, ipso facto, sint, & maneant suspensi, donec pœnitentes super ea re (commoda occasione oblata) admonuerint. Quod si prædicare præsumpserint, prædicta negligentia, eo modo, quo dictum, non expiata, excommunicationis sententiam, ipso facto, incurrunt. Quæ Constitutio ad Religosos Monasteriorum, vel Rectores Ecclesiarum, qui Decimas percipiunt, non extenditur. De his censuris videri potest, *Suar. disp.* 23. *de censur. Sec.* 5. *num.* 37. *& disp.* 31. *Sec.* 6. *n.* 12. *&* 13.

SECTIO IX.

De Primitiis, & oblationibus.

§. I.

De Primitiis?

Secunda pars Rubricæ hujus Tituli est: de Primitiis, de quibus breviter aliquid dicendum.

CLXIX. Quæritur primo, Quid sint Primitiæ, & quomodo a Decimis distinguantur? Resp. Primitiæ dicuntur primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, & arborum, ut colligitur ex *lib. Exod. c.* 23. *V.* 13. *&* 15. *num.* 18. *V.* 12. *Deuter. c.* 16. *V.* 2. significantur aut hic nomine Primitiarum, primi fructus tempore, non bonitate, id est, optimi, ut colligitur ex *c.* 28. *Numer. V.* 13. Ubi dicitur, *universa frugum initia, id est, primitias, quas gignit humus, &c. Suar. l.* 2. *de Decimis et c.* 8. *n.* 2. In animalibus vero Primitiæ vocantur primogenita, ut colligitur ex *c.* 13. *Exod. V.* 2. *Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam, tam de hominibus, quam de jumentis*. Quare Primitiæ distinguuntur a Decimis, primo, quia Primitiæ sunt primi fructus e terra, eo anno, collecti: Decimæ vero certa pars fructuum, videlicet decima, ut nomen ipsum præ se fert. Secundo, Primitiæ immediate offeruntur Deo, in gratiarum actionem pro frugibus terræ, quamvis deinde etiam cedant in alimenta Sacerdotum, & Ministrorum Ecclesiæ. At vero Decimæ immediate dantur Ministris Ecclesiæ, tanquam stipendium sustentationis ob spiritualia Ministeria, *Azor par.* 1. *lib.* 7. *cap.* 27. *qu.* 1. *Less. lib.* 2. *de just. c.* 39. *num.* 30.

CLXX. Quæritur secundo, An & quo jure teneantur fideles, ad primitias solvendas, & an in certa quantitate? Resp. primo, nullum extat præceptum juris naturalis obligans, ad colendum Deum per oblationem primorum fructuum; quia potest Deus aliis modis & oblationibus coli, & exhiberi gratitudo erga ipsum: quamvis consentaneum sit rationi naturali, & honestum, ac conveniens, ut Deus etiam hac ratione colatur, tanquam Auctor omnium fructuum, quæ ipsius beneficio accipimus, *Suar. cit. cap.* 8. *n.* 4. *&* 6. *cum S. Thom.* 2. 2. *q.* 86. *art.* 4. potest tamen etiam dici fideles obligari, ad solvendas primitias, jure naturali, si id aliquando necessarium foret ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, *Azor cit. c.* 27. *q.* 5. *Less. c. l. n.* 31.

CLXXI. Respond. Secundo, Primitiæ olim omnium fructuum, ex præcepto Legis Divinæ scriptæ offerri debebant Deo, ut patet *ex locis S. Scriptura supra cit. & Malach. cap.* 3. *Vers.* 8. Ubi conqueritur Deus de Judæis, quod Decimas, & Primitias non solverent; quanquam etiam in illa Veteri Lege, Primitiæ, quas de frugibus terræ Hebræi offerebant, non erant specialiter definitæ, in qua quantitate dari deberent: sed offerentium arbitrio id relictum fuit. Erat tamen „traditio Hebræorum a Magistris seu Legis peritis eorum introducta, quod qui plurimum dare vellent, ii quadragesimam partem fructuum; qui minimum, sexagesimam darent Sacerdotibus: ac proinde inter quadragesimam, & sexagesimam liceret offerre, quod quisque voluisset: & quod in Pentateucho decretum non erat (in qua nimirum quantitate Primitiæ offerri deberent) id Magistri Hebræorum specialiter, propter Sacerdotum avaritiam, definierunt, ne amplius, quam partem sexagesimam in Primitiis offerendis exigere liceret; prout habetur in *cap.* 1. §. *At vero Primitia, hoc tit.* quod est desumptum ex *S. Hieron. super cap.* 45. *Ezech.* & ex illo colligitur."

CLXXII. Resp. Tertio, in Lege nova Evangelica, olim quidem ex præcepto Juris Ecclesiastici solvi debebant Primitiæ Sacerdotibus, & Ministris Ecclesiæ, ut colligitur ex *c. Prater*; 6. *in fine dis.* 32. *& c. Revertimini*; 65. *caus.* 16. *qu.* 1. *& cap.* 1. *ead. caus. qu.* 7. & notat *Gl. in cit. cap.* 1. *V. In Primitiis*; *hoc. tit.* non tamen ex vi præcepti Legis Mosaicæ, quod jam cessavit obligare, cum non fuerit præceptum naturale, aut morale, sed mere positivum ac ceremoniale; sed solum ex præcepto Juris Ecclesiastici, ut ita tamen, semper liberum esset fidelibus, in qua quantitate primitias dare vellent, cum nulla unquam ab Ecclesia fuerit definita certa quantitas, nisi forte ex consuetudine loci illa fuerit alicubi determinata, *Azor cit. c.* 27. *q.* 4. *Less. cit. loco numer.* 32. *Suar. cit. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 15. Hodie vero obligatio solvendi Primitias in plerisque locis per desuetudinem est abolita. quia cum principaliter ab Ecclesia fuerit decreta, propter competentem sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, ideo si illis aliunde, nempe ex Decimis, & aliis oblationibus fidelium necessaria alimenta non desint, nihil vetat, quo minus per contrariam consuetudinem obligatio solvendi Primitias potuerit abrogari, *Azor c. l. q.* 3. *Suar. c. l. n.* 16.

Cæterum spectato Jure communi, Primitiæ debent solvi illi Parochiæ, in qua prædia existunt, nisi consuetudo sit in contrarium; quia Primitiæ, sicut & Decimæ, sunt onus reale prædiorum, non personale, ideoque & Clerici, qui terras colunt, debent illas solvere, *Barb. de offic. Paroch. c.* 27. *nu.* 8. *&* 9.

§. II.

De Oblationibus.

CLXXIII. Tertia pars Rubricæ hujus Tituli est, de Oblationibus, pro cujus explicatione Notandum primo, nomen oblationis tribus modis accipi potest. Primo, late pro omni oblatione ad Divinum cultum facta & ut sic etiam Decimas & Primitias comprehendit. Secundo, accipitur, prout quidem a Decimis & Primitiis distinguitur, ita tamen ut alia omnia dona seu munera, quæ sive per donationem inter vivos, sive mortis causa, vel per legatum, aut ultimam voluntatem, Deo, & Ecclesiis, aliisque piis locis conferuntur, vel relinquuntur, sive sint res mobiles, sive immobiles, nomine oblationum comprehendantur, quomodo accepit *S. Thomas* 2. 2. *q.* 86. *art.* 1. nam sicuti, quando aliquid homini datur, dicitur donatio: ita quando Deo & Ecclesiæ aliquid donatur, oblatio in jure vocatur, ut notat *Azor cit. c.* 27. *q.* 8. Tertio, accipitur nomen oblationis strictius, pro dono, quod fideles, sive per se, sive per Diaconum ad altare offerunt, vel ad manus Sacerdotis deferunt, *Silvest. V. Decima, nu.* 2. *Laym. lib.* 4. *Tract.* 6. *c.* 7. *n.* & 2. *Barb. de offic. Paroch.* 24. *n.* 1. 2. & 3.

Notandum secundo. Oblationes stricte sumptæ distinguuntur tum a Decimis, tum a primitiis, quia oblationes immediate fiunt Deo, religionis intuitu, sive Divini cultus causa licet postea in usum Ecclesiæ vel Ministrorum ejus cedant: Decimæ offeruntur etiam Deo, in recognitionem supremi dominii, quod sibi in res omnes reservavit, ita tamen ut principaliter persolvantur, tanquam stipendium debitum Ministris Ecclesiæ, ob spiritualia ministeria. Denique Primitiæ offeruntur Deo, in gratiarum actionem pro primis terræ fructibus, ejus beneficio provenientibus. Et differunt ab oblationibus, sicut genus a specie, quia omnes quidem Primitiæ

sunt

sunt oblationes quædam: sed non vice versa, omnes oblationes sunt Primitiæ, cum oblatio fiat etiam de rebus, quæ non sunt fructus, ut pecuniæ, Candelæ, ornamenta &c. *Silv. c. l. Canis. Tract. de Decim. c. 19. nu. 9. in fine, Barbos. in Rubr. ad hunc Tit. num. 5. & seqq.*

CLXXIV. Quæritur primo. An Oblationes, ex necessitate, alicujus præcepti, sunt præstandæ a fidelibus? Resp. nullum extat per se præceptum Ecclesiasticum de oblationibus faciendis in Ecclesia, sed illæ voluntarie ac sponte præstantur; quia nullum reperitur in Jure Canonico decretum, absolute præcipiens oblationes fieri: præceptum vero Veteris Testamenti, quippe cærimoniale tantum jam cessavit, ut docet *San. Thom. cit. q. 86. art. 1. Silvest. V. Decima; q. 2. Azor. cit. c. 27. q. 12. Suar. cit. lib. 1. c. 5. n. 2. Barb. cit. c. 24. num. 9. & alii communiter.* Quare antiqui Canones, qui præcipere videntur, præstandas esse oblationes, intelligi debent de illis oblationibus, quæ ex aliquo titulo debentur Ecclesiis, & Clericis, cujusmodi titulo quatuor recenset *S. Th. c. l.* Primus est, quando oblatio debetur per modum census, seu pensionis, ratione conventionis prius factæ, ut cum alicui confertur fundus aliquis, sive in vita, sive in morte, cum eo onere, ut certis temporibus certas oblationes faciat alicui Ecclesiæ. Secundus titulus est (qui a priore parum differt) quando quis per donationem inter vivos, vel legatum in testamento directe Ecclesiæ relinquit aliquam rem, sive mobilem, sive immobilem. Tertius est, quando Ministri Ecclesiæ non habent congruam sustentationem, quo tamen titulo Parochiani non obligantur facere oblationes in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, nisi ipsi non solvant Decimas & Primitias sufficientes ad sustentationem eorum, nam si solvant, cessat hæc obligatio, *Suar. cit. c. 5. n. 7.* Deinde etiam non obligantur ad tales oblationes Parochiani, si sint adeo pauperes, ut non possint tot vel tantas oblationes facere, quot sunt necessariæ ad Parochi sustentationem, tunc enim Episcopus providere debet Parocho ex aliis reditibus Ecclesiasticis, *Suar. c. l. n. 9.* Quartus titulus est, si longa consuetudine obligatio inducta sit faciendi oblationes, quia nimirum populus longo tempore, videlicet 10. annis, oblationes in certis solemnitatibus facit, quasi ex obligatione, sive intentione obligationis contrahendæ, accedente saltem tacita approbatione Prælatorum Ecclesiasticorum: vel quia ipsi Rectores Ecclesiarum, seu Parochi longo tempore oblationes, quasi debitas, a Parochianis exegerunt, & acceperunt. *Suar. c. l. c. 12. & alii Dd. communiter.* Idque probatur ex *c. Ad Apostolicam; 42. de Simon.* Ubi præcipitur, pias ac laudabiles consuetudines, pia fidelium devotione introductas, videlicet offerendi aliquid pro exequiis defunctorum, vel benedictionibus nuptiarum, aut aliis similibus observari, & ab Episcopo loci Laicos ad id cogi posse. Addit tamen *S. Thom. c. l.* quod his casibus oblationes quodammodo voluntariæ maneant, quoad quantitatem, & speciem rei oblatæ. Porro si manifeste constiterit, oblationes certis temporibus fieri, per modum liberæ devotionis, & mere liberaliter, non animo obligandi, consuetudo, etsi longo tempore frequentata, non inducit obligationem necessario illas faciendi etiam imposterum. *Azor. c. l. q. 12.*

CLXXV. Quæritur secundo. A quibus personis fieri, & accipi possint Ecclesiasticæ oblationes? Resp. offerentes debent esse fideles baptizati, & ab Ecclesia non præcisi, sive excommunicati, ut ex communi docet *Suar. lib. 1. c. 6. n. 2.* Idque sumitur ex *Clemente Romano lib. 3. Constit. Apostol. c. 8. & Concilio Eliberitano c. 28. tom. 1. Concil.* Ubi sic habetur: *Episcopum placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.* Ratio est, quia offerre munera, præsertim in Ecclesia, vel ad altare, eademque accipere, est quædam spiritualis & Ecclesiastica communicatio, quæ prohibita est cum excommunicatis, *Suar. c. l. n. 3.* Possunt autem etiam fœminæ admitti, ad offerendum super altari, dum Sacrificium Missæ celebratur in Choro, nisi consuetudo id prohibeat, *Abb. in c. 1. n. 4. de vita & honest. Cleric.*

CLXXVI. Cæterum Jure Canonico specialiter prohibitum est, quibusdam personis oblationes facere, & ab iisdem illas accipere, quas enumerat *Gl. in c. 2. dis. 90. V. Donn.* Veluti primo, ab usur. *c. 3. de usurariis;* quia acquisita per usuram sunt aliena, ideoque Deo offerri non possunt, sine sacrilegio, & nova injustitia & oblata restitui debent offerenti, ut illa vero domino restituat, *Gl. fin. ibid. cit. c. 6. n. 6.* Secundo, a raptoribus, *c. 2. de raptor.* Ubi prohibetur, ne ullus Clericorum eleemosynam raptoris accipiat. Tertio, ab iis, qui pauperes opprimunt, *cit. c. 2. dis. 90.* Quarto a sacrilegis, *c. De viro; 17. caus. 12. q. 2.* Quinto, ab iis, qui servos suos ad ædes Sacras confugientes inde per vim extrahunt, *c. Miner; 8. caus. 17. q. 4.* Sexto notorie diffidentes, *cit. c. 2. dis. 90.* Septimo, a pœnitentibus, qui ad tempus oblationes facere prohibentur, *c. Eos; 118. dis. 4.* Et hæc statuta sunt in pœnam criminis notorii, ac manifesti, ut non liceat oblationes a prædictis accipere, etsi fiant ex rebus alias juste possessis. Quæ pœna extendi non debet ad alios casus etiamsi similes esse videantur, quia in pœnalibus Legibus non debet fieri extensio, *Gl. in cit. c. 2. V. Donn; dis. 90. Suar. cit. cap. 6. n. 9.* His adde, quod a publicis meretricibus oblationes non sint recipiendæ: ob vitandum scandalum, ne Ecclesia videatur favere peccato earum, si de mercede pro turpi opere accepta oblationem recipiat, ut docet *S. Thom. cit. q. 86. art. 3. ad 2.* Quare cessante scandalo, quia de illarum conversione, & pœnitentia publice constat, nihil obstat, quo minus Ecclesia ex bonis illarum, quæ non injuste, etsi inhoneste acquisiverunt, oblationes accipere possit, cum id nullo jure positivo prohibitum reperiatur, *Suar. cit. c. 6. n. 8.*

CLXXVII. Ubi notandum præterea primo. Quando SS. Canones a quibusdam peccatoribus publicis prohibent acceptare oblationem, id restringi debet ad illas tantum, quæ fiunt in Ecclesia, vel ad Altare: non autem intelligendum, de omni donatione facta Ecclesiæ inter vivos, vel per ultimam voluntatem, vel alio quovis modo, ut tradit *Gl. in cit. c. Eos, V. Etiam oblationes; de consecr. dis. 4. Suar. c. l. n. 10.*

Notandum secundo. Non tantum oblationes voluntariæ, ac spontaneæ: sed etiam necessariæ, quæ ex consuetudine debentur, non sunt recipiendæ in Ecclesia ad Altare, vel si publice offerantur, in manus Sacerdotis; in prædictis casibus jure prohibitis; quia absolute, & sine restrictione illas prohibent dicta jura seu Canones, & non sunt si publice fiant, acceptandæ, ut tales peccatores confundantur. Nihilominus tamen possunt oblationes debitæ ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ (sicut & Decimæ ac Primitiæ) ab hujusmodi publicis peccatoribus exigi privatim, ipsique compelli, ut illas tradant extra Ecclesiam; quia illæ vere debentur, & modus ac locus, ut offerantur in Missa, vel in Ecclesia est valde accidentarius illi fini, *Suar. cit. c. 6. n. 11.*

CLXXVIII. Quæritur tertio. Ex quibus rebus oblationes Ecclesiasticæ fieri, & accipi possint? Resp. non possunt ex iis, quæ injuste sunt acquisitæ, & restitutioni obnoxiæ, *c. Cum sa, 23. de V. S.* & docet *S. Th. cit. q. 86. art. 3.* & ideo *Ecclesiast. 34.* dicitur *immolantis, ex iniquo; oblatio est maculata.* Sed neque ex iis rebus oblationes faciendæ sunt, vel accipiendæ, quæ juste quidem sunt acquisitæ: sed vel ex justitia, vel ex pietate, aut charitate aliis priore, aut potiore jure sunt debitæ. Ut si debitor ex bonis debitis faciat oblationes, cum damno creditorum, quibus postea non est solvendo: vel filius ex bonis necessariis ad sustentationem parentum graviter indigentium, quod reprehendit Christus, *Mat. 15. V. 6.* Eademque ratio est de parentibus, qui oblationem facere volunt ex rebus necessariis pro sustentatione filiorum. Denique etiamsi quis tales oblationes faciat Ecclesiæ, & non possit subvenire pauperibus in gravi inopia constitutis, illæ admittendæ non sunt; quia tunc Deus magis vult misericordiam, quam oblationem, *Math. 9. Suar. cit. cap. 6. num. 7.*

CLXXIX. Quæritur quarto. Quibus dari debeant oblationes, sive ad quos spectent? Resp. oblationes factæ in Ecclesiis pertinent ad Sacerdotes, seu Ministros Ecclesiæ, qui curam animarum habent, & Sacramenta administrant populo, non solum, ut eas in suos usus convertant: sed ut fideliter eas dispensent, partim applicando eas ad cultum Divinum, partim expendant in propria usus, seu sustentationem, partim etiam in usus & sustentationem pauperum, ut docet *S. Th. cit. q. 86. art. 2. in corp. & alii communiter.*

Hinc infertur primo. Oblationes factæ alicui Capellæ in Ecclesia Parochiali, vel alia existenti, non Capellano, sed Ecclesiæ, vel Parocho, aut Rectori illius debentur, nisi intuitu ipsius Capellæ, non Ecclesiæ Parochialis, donatas esse, appareat. In dubio autem oblationes, quæ fiunt in aliqua Capella, vel Altari, præsumuntur fieri intuitu Ecclesiæ Parochialis, vel alterius, in qua est Capella, *Barb. de offic. Paroch. c. 42. n. 22. & alii ab ipso cit.*

Infertur secundo. Similiter oblationes, quæ fiunt in Capella, vel Oratorio sito intra fines Parochiæ, non Capellæ, vel Capellano: sed Ecclesiæ Parochiali, vel Parocho debentur, ut docet *Abb. in c. Pastoralis; 9. num. 2. de his quæ fiunt a Pral. Azor cit. c. 27. q. 13. Barb. c. l. n. 24.* & alii apud ipsum; quia tales oblationes fiunt Ecclesiis, earumque Rectoribus, ratione curæ animarum, & administrationis Sacramentorum. Et hinc etiam oblationes, quæ fiunt celebranti in Ecclesia alienæ parochiæ, non celebranti, sed Rectori Ecclesiæ illius cedunt, *Abb. c. l.* Excipe primo, nisi quid datum fuerit Sacerdoti celebranti, tanquam debitum stipendium laboris, & ministerii, tunc enim ad illum pertinet, *Azor c. l.* Excipe secundo, nisi Parochus celebret in aliena Parochia Missam v. g. pro sponso Parochiano suo, tunc enim oblationes cedunt celebranti, quia ejus contemplatione dantur, *Barb. c. l. nu. 28.*

Infertur tertio. Oblationes factæ ad Imaginem depictam in pariete domus alicujus privatæ personæ, pertinent, ad Ecclesiam Parochialem, & Parochum, intra cujus fines sita est illa domus, quia non fiunt domui privatæ: sed ad honorem, & cultum Dei, & Laicus non est capax jurium, & proventuum ex rebus Sacris, sive Religiosis provenientium, *Abb. in cit. c. Pastoralis; n. 2. Azor c. l. Barb. c. l. nu. 26.* Ubi excipit, nisi talis esset pauper.

Porro quamvis plures Dd. existiment, oblationes, quæ fiunt SS. Imaginibus, deberi Episcopo; non Parocho loci; verior tamen, & hodie communiter recepta sententia est, quod sive in Ecclesia Parochiali politæ sint hujusmodi Sacræ Imagines, sive extra illam, intra limites tamen Parochiæ, oblationes eis factæ ad Parochum spectant; quia Parochus jure communi habet fundatam intentionem in omnibus oblationibus, de novo obvenientibus intra fines Parochiæ, ut docet *Abb. in c. Quoniam; 13. nu. 1. h. t.* nam cum Parochus sit sequester, & medius inter Deum & populum, & ad eum pertinet Divina dogmata, & Sacramenta exhibere populo: ita vice versa, ea quæ sunt populi, nempe preces, Sacrificia & oblationes, quæ a populo Deo exhibentur, ad Parochum pertinent, ut docet *S. Th. cit. art. 2. in corp.* Excipi debet, nisi oblationes ex offerentium voluntate ad certum pium usum fuerint destinatæ, v. g. pro Missis dicendis, vel pro Fabrica Ecclesiæ, vel ut in pauperes erogentur, tunc enim voluntas eorum implenda est, ita tamen, ut administratio, seu dispensatio talium oblationum etiam ad Parochum spectet, *Abb. in cit. cap. Pastoralis, n. 2. Barb. c. l. n. 30.*

Infertur quarto. Oblationes, quæ fiunt in Ecclesia Cathedrali, non ad Episcopum: sed ad Archipresbyterum ejusdem Ecclesiæ, qui curam animarum immediatam, & administrationem Sacramentorum habet, pertinent, ideoque fundatam habet jure communi intentionem, in omnibus oblationibus ibi factis, etiam privative ad Episcopum, sive eo excluso, *Abb. in cit. c. Quoniam; n. 1.* Episcopo vero solum debentur illæ oblationes, quæ fiunt in Diœcesi in locis, quæ non sunt intra certam Parochiam, *Abb. c. l. n. 1. Barb. c. l. n. 27. & 20.*

Infertur quinto. Consuetudo legitime præscripta, ut oblationes non acquirantur Ecclesiæ Parochiali vel Parocho: sed

alto-

alteri Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ, est valida, ut constat ex *c. Cum inter*; 29. *de V. S.* atque hinc oblationes, quæ fiunt Neomystis, dum celebrant primam Missam, non acquiruntur Ecclesiæ Parochiali, etiamsi in illa Primitias suas celebrent: sed ipsimet Sacerdotibus; quia sic habet consuetudo ubique locorum, & ex mente offerentium, censetur hujusmodi oblationes fieri, contemplatione novi Sacerdotis, *Fagnan. in c. Pastoralis*; 9. *de his quæ fiunt a Prælatis &c. nu.* 36. *& 2. seqq.*

CLXXX. Cæterum prædictis addendum primo, etiam Religiosi sunt capaces, recipiendi oblationes Ecclesiasticas, & quidem tribus modis, ut tradit *S. Th. cit. art. 2. ad 2.* 1. si sint Ministri Altaris, tunc possunt recipere oblationes sponte factas. Secundo, si annexam habeant curam animarum, seu Parochiam, tunc enim etiam oblationes debitas accipere possunt, tanquam Ecclesiæ Rectores. Quamvis autem Religiosi sint capaces oblationum, per se tamen, & spectato jure communi, nullum jus habent ad oblationes: sed hæ etiam in eorum Ecclesiis factæ, de jure pertinent ad Parochiam, intra quam eorum Ecclesiæ sunt constitutæ, nisi ex privilegio Papæ ipsis concessum sit jus ad oblationes accipiendas, vel nisi contra Parochos tale jus legitime præscripserint, ut docet *Azor cit. c. 27. q. 13. in fine.*

Addendum secundo. Laici sæculares non sunt capaces juris percipiendi oblationes Ecclesiasticas, ut constat ex *cap. Quamvis*, 17. *h. t.* Ubi prohibetur ne Laicis Decimæ, & oblationes concedantur a Prælatis Ecclesiæ, & in *c. ult. caus.* 10. *q. 1.* Damasus Papa prohibet, ne ullo modo oblationes fidelium, quæ intra Ecclesias fiunt, sub Laicorum dominio detineantur, *Azor cit. c. 27. q. 13.* Ratio est, quia jus ad oblationes, sive ad res, quæ offeruntur ad honorem & cultum Divinum, est spirituale, & quodammodo Divinum, ideoque Laicis competere non potest, licet ipsæ res oblatæ, præsertim mobiles, si consecratæ non sint, possint sæcularibus donari, vendi, vel alio modo in illorum usum converti, *Suar. cit. c. 9. n. 3.* Et hinc non potest Episcopus concedere Laico jus libere disponendi de oblationibus, quæ fiunt ad imaginem ante ædes ipsius collatam; cum hoc sit jus spirituale, cujus Laicus est incapax, *Abb. in cit. c. Quamvis, n. 1. h. t.* Secus vero dicendum, de Laicis Religiosis, ut sunt Conversi Ordinum, & Professi Ordinum Militarium, hi enim sunt personæ Ecclesiasticæ, ideoque capaces jurium spiritualium ad Ecclesias, Decimas, oblationes &c. ut constat ex *c. Dudum*, 31. *h. t.* & consequenter etiam jura spiritualia possidere, & præscribere possunt, ut notat *Gl. in c. Ex eo*, 32. *§. In Ecclesiis in fine de Elect. in 6.* Ex dictis infertur, quod Laici sæculares, nec per consuetudinem acquirere possint jus recipiendi oblationes Ecclesiasticas; cum sint juris incapaces. Excipe, nisi fuerit alicubi consuetudo introducta, per quam in Festo Purificationis B. V. Laici accipiant candelas benedictas a Clericis, talis enim consuetudo valet, *Suar. cit. cap. 7. nu. 20. Barb. cit. cap. 24. num. 6.*

TITULUS XXXI.

De Regularibus, & Transeuntibus ad Religionem.

Duo sunt personarum Ecclesiasticarum genera, Clericorum & Regularium. Cum ergo hactenus de primo genere actum sit, ordo requirit, ut nunc etiam de altero genere, videlicet de Regularibus agatur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De essentia status Religiosi in communi, ejusque proprietatibus, & institutione.

§. I.

Quid sit status Religiosus, & quænam requirantur ad substantiam veræ, & propriæ Religionis?

PRæmittendum primo. Religio tripliciter accipitur, primo, prout est virtus, cujus est proprium Deo cultum debitum exhibere. Secundo, pro Communitate, seu Universitate verum Deum rite colentium per fidem, vel etiam bona opera, & sic comprehendit omnes Christianos seu fideles, unde dicitur Religio Christiana. Tertio, pro Communitate, quæ per specialem vivendi modum se Deo, ejusque obsequio dedicat, *Silvest. V. Religio*, 1. *in princ.* Præmittendum secundo. Religio tertio modo sumpta, sive status Religiosus, prout comprehendit omnes, qui per specialem vivendi modum, sive quodlibet speciale vinculum Deo servitio consecrantur, ut Clerici Sæculares, qui per Ordinationem Ecclesiasticam ad sacrum ministerium dedicantur, vel ii, qui per solum votum Castitatis se Deo specialiter obligant, consecrant, vel quilibet alii, qui unum tantum, vel alterum ex votis Religiosis emittunt. Secundo, stricte, qui tria substantialia vota in Religione approbata sunt professi, ut notat *Abb. ad Rubr. h. t. n. 3. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 1. n. 2.* Et de his hoc loco agitur, qui etiam Regulares vocantur, quia sub certa Regula approbata vivunt. His præmissis sit.

II. Assertio 1. Religiosus status definiri potest, est stabilis in communi vivendi modus fidelium, ad Christianæ charitatis perfectionem tendentium, editis tribus substantialibus votis perpetuis castitatis, paupertatis & obedientiæ, ab Ecclesia approbatus, *Laym. lib. 4. Theo. mor. c. 1. n. 1. & alii communiter*, quæ definitio declarabitur in seqq.

III. Assertio 2. Ad substantiam veræ Religionis quatuor conditiones requiruntur, ut ex communi docet *Sanch. 5. mor. c. 2. n. 16.* Primo, ut serventur tria Consilia Evangelica, paupertatis, perpetuæ castitatis, ac obedientiæ, quæ essentialiter annexa sunt statui Religioso, ut sine illis consistere nequeat, ut sumitur ex *cap. Ad Monasterium*, 6. *in fine de stat. Monach.* de quo infra, & docet *S. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. 4. & 5. & alii Theologi, & Canonistæ communiter.* Ratio est, quia religiosus status est via seu tendentia ad perfectionem Christianam acquirendam, quæ in charitate Dei consistit, *juxta Apostolum ad Coloss. 3. V. 14.* Ad hoc autem requiritur, ut quis renunciet omnibus rebus creatis, quæ perfectum Dei amorem impedire possunt, cujusmodi potissimum sunt bona externa, ut divitiæ, quæ per paupertatem, voluptates corporis, quæ per castitatem, & propria voluntas, quæ per obedientiam abrogatur, *Suar. cit. lib. 1. c. 2. n. 3. & 10.*

IV. Porro circa primam hanc conditionem, notandum primo, ad paupertatem requisitam ad constituendum statum Religiosum, non requiritur; ut vi illius, Religiosus reddatur omnino incapax dominii acquirendi, vel retinendi, sive ut eo privetur: sed illa consistit in eo, ut per illam privetur quis potestate utendi rebus pretio æstimabilibus, vel de iis libere disponendi, sine consensu, ac licentia Superioris, & ut eo volente, teneatur etiam a se abdicare earum dominium, ut docet *Less. lib. 2. c. 4. n. 27. Sanch. c. l. 5. c. 5. n. 17.* Ratio est, quia dominium, cujus usus est ita impeditus, ac dependens, ut sine Superioris voluntate non possit quis rebus temporalibus uti vel de iis quippiam disponere, perinde se habet in actu secundo, ac si quis dominio careret, neque enim dominium rerum temporalium æstimatur, nisi propter usum, & potestatem de illis disponendi, ac proinde dominium sic restrictum non repugnat Religiosæ paupertati. Nec obstat, quod in *cit. c. Cum ad Monasterium, in fine de statu Monach.* dicitur, quod abdicatio proprietatis, sit de essentia status Religiosi; quia id intelligi debet ita, ut non possit Religiosus retinere proprietatem, sive dominium rerum temporalium, cum libera facultate illis utendi, & disponendi de iis, independenter a voluntate Superioris. Neque vero de hoc hodie dubitare amplius licet, postquam Gregorius XIII. in Bulla, Ascendente Domino, definivit eos, qui absoluto probationis biennio, vota in Societate Jesu emiserunt, esse vere & proprie Religiosos, non secus ac Professos ejusdem Societatis, & cujuscunque alterius Religionis, etsi retineant ad tempus bonorum suorum dominium, donec renunciare iis jubeantur, ita tamen ut iis uti non possint, tanquam propriis, & sine Superioris facultate.

V. Notandum secundo. Ad castitatem Religiosis perfectam non sufficit castitas conjugalis: sed requiritur absoluta, castitas enim conjugalis non est consilii, sed præcepti, ut docet *Less. cit. c. 41. n. 7. Laym. cit. c. 1. n. 5.* Quare licet illi, qui in quibusdam Ordinibus militaribus ab Ecclesia approbatis castitatem limitatam tantum, seu conjugalem profitentur, sint Ecclesiasticæ personæ, quia gaudent privilegio Canonis & fori, non tamen sunt proprie, & vere Religiosi; quia non observant primaria consilia Christi; sed solum imperfecte, & secundum quid, quatenus tales Religiones in aliquo participant quædam, quæ ad statum Religionis pertinent, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 186. art. 4. ad 3.* cujusmodi Religiosi sunt Commendatores D. Jacobi, Alcantaræ &c. quamvis contrarium, quod tales absolute & proprie dicti Religiosi sint, teneat *Navarr. lib. 3. consil. 12. h. t. & de reddit. eccles. q. 1. monito 35. n. 5. & seqq. Sanch. lib. 4. mor. c. 16. n. 9. Suar. t. 4. de Relig. lib. 1. c. 4. n. 26.* Ubi ait, illos esse proprie Religiosos quoad statum, etsi non quoad usum, & observantiam, eo quod per dispensationem Papæ tales possint ducere uxores. Verum licet Papa possit dispensare in votis Religiosis cum aliquo, ut is liber sit ab obligatione votorum: non tamen potest dispensare in iis votis, quæ sunt de essentia status Religiosi, ita ut dispensatus maneat Religiosus, sicut in proposito, ut qui esset Religiosus cum sola castitate conjugali, *juxta cit. c. Cum ad Monasterium, de statu Monach. in fine Less. cit. loc.* Qualis autem obedientia requiratur ad essentiam status Religiosi, infra dicetur.

VI. Secunda conditio requisita ad substantiam veræ Religionis, est, ut hæc tria consilia Evangelica, voto perpetuam obligationem continente, firmentur, ut docet *S. Thom. cit. q. 186. art. 6. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. c. 3. nu. 3. & seqq. Sanch. cit. c. 1. n. 12. & alii Dd. communiter.* Quare ad statum Religiosum non sufficit nudum propositum servandi tria illa consilia Evangelica; sed requiritur obligatio personalis per vota Deo edita, non ad tempus determinatum: sed in perpetuum, id est, usque ad finem vitæ. Cujus ratio est; quia status quandam immobilitatem, adeoque perpetuitatem, saltem ex parte voventis, seu promittentis, significat, ut patet ex statu Episcoporum, Conjugatorum, & servorum, qui non ad tempus: sed stabiliter, & in perpetuum sunt obligati, ad hanc vitæ rationem tenendam, *Sanch. c. l. nu. 18.* Dixi, saltem ex parte voventis, seu promittentis, nam ex parte alterius, sive ejus, cui promissio fit, non est necessaria reciproca perpetua obligatio, ut patet in servo, qui ex parte sua perpetuam obligationem habet, serviendi domino, & tamen dominus illum manumittere, sive dimittere a statu servitutis potest.

Ex quo infertur, quod possit dari vera, ac proprie dicta Religio, in qua Religiosus perpetuam habet obligationem manendi in Religione, etsi Religio non teneatur ipsum perpetuo retinere: sed ob justas causas dimittere possit, neque ideo contractum vitiose claudicare, ut de Societate Jesu declararunt SS. Pontifices Julius III. in Confirmatione Instituti Societatis edita anno MDL. & Gregorius XIV. in Bulla in anno MDXCI. nam ad statum sufficit, ut quis seipsum non possit ab ea vitæ conditione liberare, nec propria sponte recedere, quamvis possit potestate Superioris, præsertim Supremi eximi: quomodo etiam professi, auctoritate S. Pontificis, a professione liberari possunt. Neque ideo contractus talis claudicat, sive injustus est: quod Religiosus se tradat, & obli-

obligat perpetuo, & irrevocabiliter Religioni ex parte sua: hæc vero acceptet traditionem, non se absolute obligando ad retinendum Religiosum: sed quamdiu ad commune bonum Religionis id expedire judicaverit. Ratio est, tum quia contractus est ex utraque parte voluntarius, ideoque utraque pars adjicere potest conditiones, sibi convenientes, vel necessarias: tum quia bonum Religionis est commune, ac proinde non est contra justitiam naturalem, quod Religiosus se absolute, & irrevocabiliter tradat Religioni: hæc vero non absolute acceptet sed cum aliqua limitatione, sive exceptis casibus, in quibus ad bonum commune Religionis, secundum regulam prudentiæ: judicaverit expedire, Religiosum liberum a votis dimittere, *Suar. cit. lib. 2. c. 14. n. 12. Less. cit. c. 41. n. 8. §. Nec obstat, Sanch. cit. c. 1. n. 26.* Veruntamen non potest dari Religio, quæ non solum libere dimittere possit Religiosum, sed etiam Religiosus libere, & pro arbitrio ab ea recedere possit; quia talis Religio nullo modo contineret perpetuitatem, sive immobilitatem status, *Pellizarius in Manuali Regular. tr. 2. c. 1. n. 29. q. 11. & n. 27. q. 16.*

Præterea ad acquirendum statum in Ecclesia Dei per edita vota, requiritur etiam ex parte voventis actualis traditio, per quam is se Deo, & Religioni donat, & dedicat: ex parte vero Religionis, externa acceptatio, per quam homo statum mutans peculiariter transit in dominium, sortem, & familiam Dei, cujusmodi traditio sui, & acceptatio erga Deum fieri non potest nude & solo animo; sed opus est, ut aliquis homo potestatem habeat, qui loco & nomine Dei illam traditionem acceptet, videlicet Prælatus sive Superior Religionis, & hominem in Dei familiam, & Corpus Mysticum Religionis admittat, & adoptet, ut colligitur ex *c. Porrecta, 13. h. t.* & fuse explicat *Suar. cit. lib. 2. c. 4. n. 5. & 9.*

VII. Tertia conditio requisita est, ut tria prædicta vota emittantur in Religione, per Sedem Apostolicam approbata, ita ut non tantum modus vivendi ab illa approbetur: sed etiam, ut tanquam vera Religio approbetur, *Sanch. cit. c. 1. n. 19.* Et quamvis antiquæ Religiones S. Basilii, Augustini, Benedicti, ab initio non fuerint approbatæ a Papa: sed publico Ecclesiæ usu, ac more, a solis Episcopis pro suis Diœcesibus, Papa tamen non repugnante: postea vero approbatio Religiosorum Ordinum soli Romano Pontifici reservata fuit, ut constat *ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. c. 13. relato in c. ult. de Relig. domib. & Concil. generali Lugdunensi sub Gregorio X. relato in c. unic. eod. in 6.* nam approbatio Religionum inter majores causas Ecclesiæ merito numeratur, quæ sunt reservatæ Sedi Apostolicæ. *c. Majores, 3. de Baptism.* posset enim facile irrepere aliqua Religio errores continens, vel noxia Ecclesiæ, *Less. cit. c. 41. n. 12. & 13. Sanch. cit. loc. n. 15. & alii communiter.*

VIII. Quarta conditio est, ut emittens vota Religionis constituatur sub alicujus Superioris, sive Prælati Ecclesiastici jurisdictione, & potestate, qui possit Religiosos subditos suos corrigere, non solum per pœnas temporales, carceris, flagellationis &c. sed etiam spirituales, ad servandam Regulam, quæ jurisdictio non provenit ex vi, & natura votorum, nemo enim potest per solum votum ita alteri se subjicere, ut jurisdictionem spiritualem in ipsum illi tribuat: sed hæc jurisdictio derivatur ab ipso Superiore Religionem approbante, videlicet olim a Prælatis Ecclesiæ, seu Episcopis, quando Episcopi approbatio sufficiebat, nunc vero a S. Pontifice, a quo illa jurisdictio communicatur Superioribus Religionis, videlicet Generalibus, Provincialibus, & aliis immediatis Superioribus, nisi Papa hanc spiritualem jurisdictionem sibi vel soli Generali, aut Provinciali reservare velit, communicata inferioribus, & immediatis Superioribus sola potestate coercendi Religiosos, per pœnas temporales, *Sanch. cit. c. 1. n. 20.*

IX. Ubi tamen notandum, quod duplex potestas considerari potest in Prælato, qui Religioni præest, una gubernativa, & quasi dominativa, seu Oeconomica, & domestica, per quam Prælatus Religiosis sibi subditis potest præcipere & per pœnas illos cogere, ad servandam disciplinam regularem quæ radicaliter oritur ex eo, quod quis profitetur in aliqua Religione certam regulam, seque illi tradat, cum promissione & obligatione obediendi secundum illam, ut docet *Suar. cit. lib. 2. c. 18. n. 5. 6. & 8.* Alia est jurisdictio spiritualis proprie dicta, quæ ad Claves Ecclesiæ pertinent, & in potestate ligandi, ac solvendi, & Ecclesiasticas censuras ferendi consistit. Et hæc potestas est distincta, & separabilis a priore potestate, ut patet in Abbatissis, quæ non sunt capaces spiritualis jurisdictionis proprie dictæ, & tamen potestatem gubernativam habent, ratione traditionis, & voti obedientiæ a subditis ipsis præstiti, ut alibi dictum. Et hæc etiam propria potestas jurisdictionis est necessaria ad perfectum regimen status, sive Ordinis Religiosi, quæ residet in Prælato aliquo Ordinis, vel saltem in Prælato extraneo, & communi aliis fidelibus, ut est Papa, respectu omnium Religiosorum, vel Episcopus, respectu Ordinum non exemptorum in sua Diœcesi, a quibus communicatur mediatis, vel immediatis Superioribus Ordinum, ut supra dictum. Atque hæc spiritualis jurisdictio, generatim supponitur, ad regendos omnes status, præsertim Ecclesiasticos, ideoque facta institutione alicujus Religionis, quasi connaturaliter ad illam consequitur subjectio Religiosorum spirituali jurisdictioni alicujus Prælati Ecclesiastici, *Suar. c. 4. n. 11.*

§. II.

An vota solennia sint de essentia Status Religiosi?

X. Respondetur negative: sed satis est, ad constituendum vere, & proprie dictam Religionem vota simplicia emittere, idque adeo jam certum est, ut de eo nullatenus dubitare liceat, nam *Gregorius XIII. in cit. Extravag. Ascendente Domino*, auctoritate Apostolica, & motu proprio definivit, eos, qui in Societate Jesu tria vota substantialia prædicta, tametsi simplicia, emiserint, vere, & proprie Religiosos esse, non secus atque quorumvis aliorum Regularium professos: adeoque non tantum ex privilegio Apostolico: sed per se, & spectata natura & essentia status Religiosi, ut bene probat *Sanch. lib. 5. mor. c. 1. n. 25. & 26. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. c. 5. n. 18. & c. 19. n. 4. & seqq. Less. cit. c. 41. n. 8.* Ratio est, quia si per vota simplicia non posset quis fieri vere, ac proprie Religiosus, id esset, vel quia per illa non fit traditio sui, sed solum promissio: at hoc dici non potest, quia per illa fit vera traditio, per quam vovens fit subjectus potestatis Superioris, seu Prælati sui, a quo etiam vota illa acceptantur, nomine, & vice Dei, & ex facultate Sedis Apostolicæ. Vel ideo non esset vere ac proprie Religiosus; quia per vota simplicia non sortitur quis statum immutabilem. At hoc etiam non potest dici; quia votis simplicibus obstrictus non potest unquam propria sponte, ac statu Religionis recedere, vel ab illo se eximere, adeoque ex se, & ex parte voventis, est in statu perpetuo, & immutabili, ut patet ex supra dictis. Nec denique etiam dici potest, quod status Religiosus ex essentia sua sit status perfectionis: per vota simplicia autem non obligatur quis ad illa opera perfectionis; ad quæ obligatur per vota solennia: nam neque hoc verum est; quia vota simplicia possunt obligare ad omnia exercitia, sive media conducentia ad perfectionem acquirendam, sicut vota solennia, ut ex dicendis patebit.

XI. Confirmatur primo. Quia vota solennia solum faciunt inhabilem ad proprietatem bonorum, & ad matrimonium contrahendum, quæ inhabilitas non est necessaria ad statum perfectionis: nam inprimis dominium, seu proprietas dependens a nutu Superioris, non magis repugnat statui & perfectioni Religiosæ: quam usus dependens ab ejusdem voluntate: sicut ergo potest Religiosus uti rebus temporalibus, cum licentia Superioris, ita etiam potest habere dominium, cum ejusdem consensu, ac voluntate, ita tamen, ut ad omnem nutum ipsius sit paratus, se eo abdicare. Similiter matrimonium non repugnat statui Religionis, si sit absque usu, seu facultate eo utendi, potest enim quis cum consensu alterius conjugis, vere fieri Religiosus, & professionem emittere, manente vinculo matrimonii, *Less. cit. c. 41. n. 8.*

Confirmatur secundo. Quia votis solennitas ex sola Ecclesiæ Constitutione inventa, seu introducta est, *c. unic. de voto in 6.* ergo ex natura rei vel institutione Christi, ea non requiritur ad substantiam status Religiosi; ac proinde sicut potuit Ecclesia approbare Religionem cum votis solennibus, ita etiam sine illis. Et hinc *Greg. XIII. in cit. Extrav. Ascendente Domino*, ad explicandum errorem illorum, qui existimarunt Scholasticos, & Coadjutores formatos, spirituales, & temporales in Societate non esse Religiosos, eo quod non essent solenniter professi, utitur hoc argumento: *non considerantes voti solennitatem sola Constitutione Ecclesiæ inventam esse, triaque hujusmodi Societatis vota, tametsi simplicia, ut substantialia Religionis vota ab hac Sede fuisse admissa, illaque emittentes in statu Religionis vere constitui &c.* Ex quo aperte infertur, quod Ecclesia possit admittere, & approbare ut veram Religionem etiam sine votis solennibus, & cum solis simplicibus, *Suar. cit. c. 14. n. 9.*

XII. Contra prædicta objici solet primo, quod in *c. Porrectum 13. h. t. & in c. Religiosæ 21. §. Quamvis de sent. excomm. in 9.* & alibi passim in Jure Canonico dicitur, Religiosum fieri per professionem, professio autem non fit, nisi per vota solennia. Nam respondetur, id ideo dici; quia spectato Jure communi Decretalium, nullus erat vere Religiosus, nisi Professus, sive solennibus votis astrictus, tunc enim Ecclesia nullam Religionem acceptabat, nisi cum votis solennibus: nullibi autem Jure Canonico statutum reperitur, quod nullus esse possit vere Religiosus, sine votis solennibus, adeoque quod substantia Religionis consistat in his votis, & quod non possit quis solis votis simplicibus astrictus effici verus Religiosus, nec Ecclesiam habere potestatem instituendi, & approbandi veros Religiosos, cum solis votis simplicibus, *Sanch. citat. c. 1. num. 25.*

Objicitur secundo. Status Religiosus, qui constituitur per vota solennia, est longe perfectior; quam ille, qui consistit in votis simplicibus; quia per illa vovens magis perpetuo, & stabiliter se tradit Religioni, eique arctius astringitur. Resp. id solum verum est, de perfectione quadam accidentali & extrinseca; non autem de essentiali & intrinseca, necessario requisita ad essentiam status Religionis, *Sanch. c. l. n. 27.*

XIII. Cæterum pro majore declaratione eorum quæ jam dicta sunt. Notandum primo, votum simplex seu non solenne, aliud est sine status mutatione, quia continet simplicem promissionem erga Deum, fierique potest etiam sola mente interius conceptum, per quod jus quidem promissario acquiritur, tamen dominium rei promissæ non transfertur, absque traditione & acceptatione, *arg. l. Traditionibus 20. C. de pact.* Tale votum simplex est votum castitatis in sæculo emissum, vel votum ingrediendi Religionem, per quod vovens non se actu tradit, vel transfert in peculiare dominium Dei, nec se Religioni dedicat: sed tantum simplicem promissionem facit de tradendo. Aliud est votum simplex, quod fit cum traditione externis verbis, vel signis declarata, & acceptatione ab Ecclesia, vel ejus Ministris loco ac vice Dei facta. Et per hoc mutatur status hominis, & consequenter per talia vota simplicia potest quis verus Religiosus effici, prout definivit *Gregorius XIII. in cit. Bulla*, nam cum dixisset, *talia vota emittentes in Statu Religionis vere constitui*, mox addit, *quippe per ea ipsa se Societati dedicant atque actu tradunt, seque Divino servitio in ea mancipant.*

XIV. Notandum secundo. Votum duobus modis potest dici solenne. Primo, late, & generatim, prout idem est, quod votum publicum, & opponitur voto occulto seu privato: quia publice coram pluribus testibus est editum, ad majorem probationem, vel etiam cum aliquo solenni ritu & ceremonia

seu forma externa. Secundo, proprie, specialiter ac stricte votum solenne sumitur, prout opponitur voto simplici, & dicitur illud, quod est ab Ecclesia nomine & loco Dei acceptatum, ita ut per illud homo in peculiare dominium Dei, & in alium Statum transeat, eumque secundum se, & de Lege ordinaria perpetuum & immutabilem, de quo videri potest *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. c. 4. nu. 4. & pluribus seqq.* consistit autem solennitas hujus voti in duobus, ut tradit idem *Suar. cit. lib. 2. c. 24. n. 10.* Primo in vinculo reciproco, perpetuo irrevocabili inter voventem, qui se Deo, & Religioni absolute, perpetuo & irrevocabiliter tradit, & obligat: & inter Religionem, quæ ipsum perpetuo, & irrevocabiliter recipit. Alterum, quod ex primo tanquam radice provenit, est, quod per votum solenne persona vovens inhabilis reddatur ad quosdam effectus morales, nam qui solennem professionem in Religione emittit, is in perpetuum & immorabiliter (spectata Lege ordinaria, & seclusa dispensationis Pontificiæ plenitudine) fit inhabilis, tum ad dominium rerum temporalium acquirendum, & retinendum, tum ad matrimonium contrahendum, ut ea supra dictis patet.

XV. Notandum tertio. Professio dupliciter accipi potest, ut notat *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 2. num. 1.* Primo, late pro illa, per quam aliquis in Religionem asciscitur, sive per traditionem sui, quæ fit per tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ, emissa a vovente, & per acceptionem eorundem ab Ecclesia, sive Religione nomine Dei factam, Religiosus efficitur: & ut sic Professio in genere abstrahit a votis solennibus, & simplicibus: nam etiam illa, quæ fit per vota simplicia, facit verum Religiosum, adeoque est forma, per quam verus Religiosus constituitur; quemadmodum olim ante tempora Gregorii I. Religiosi utriusq; sexus Professi dicebantur; quamvis tunc nondum fuerit introducta ab Ecclesia ea solennitas votorum, quatenus continet perpetuum, & absolute indissolubile vinculum inter Religiosum, & Religionem, & per quam redditur vovens inhabilis ad dominium aquirendum, vel retinendum, & matrimonium contrahendum, prout videre est apud *Suar. cit. lib. 2. c. 14. n. 24. & seqq.* Secundo, accipitur Professio stricte ac specialiter, non pro qualicunque Professione; sed pro illa duntaxat, quæ omnimodam indissolubilitatem, ex utraque parte, & prædictas inhabilitates dominii acquirendi, & matrimonii contrahendi continet, de qua est sermo in *c. Porrectum, 13. h. t.* quando dicitur, *Monachum* (sive alium Religiosum) *non facit habitus: sed Professio*, & aliis locis, de qua plura infra.

XVI. Notandum quarto. Emissio votorum, per quæ, tanquam formam, Religiosus constituitur, duobus modis spectari potest. Primo, prout vota Religiosa a Christo sunt istituta, abstrahendo ab Ecclesiæ constitutione, quæ solemnitatem illis addidit, juxta *c. Un. de voto in 6.* Et sic ad statum Religiosum aliud non requiritur, quam ut vota ex parte voventis perpetuam traditionem, & ex parte Religionis acceptationem, seu susceptionem personæ voventis contineant, neque tamen necessarium est, ut illa reciproca acceptatio sit absolute perpetua, & irrevocabilis, ut ex supra dictis patet: sicut etiam contingit in donatione, per quam, accedente traditione, transfertur dominium rei donatæ in donatarium, absque ulla ei reciproca imposita obligatione. Secundo, possunt vota Religiosa spectari, prout subsunt dispositioni Ecclesiæ quæ pro certo aliquo tempore statuit, ut nonnisi solennia vota a quibuscunque Religiosis emittantur, adeoque talia, quæ ex utraque parte reciprocorum, & indissolubile vinculum contineant, ad instar matrimonii & voventem inhabilem reddant ad matrimonium contrahendum, & dominium acquirendum, vel retinendum. Et tunc recte dicitur, quod forma per quam Religiosus constituitur, sit Professio Religiosa per vota solennia edita, qualis Professio ex Decreto Ecclesiæ edi debebat a tempore Gregorii I. usque ad tempus Gregorii XIII. qui novam Religionem Societatis approbavit, cum solis votis simplicibus: ac proinde falsum est, quod ad Religiosum statum absolute, & secundum rei naturam spectatum, sint necessaria vota solennia, ut jam olim docuit *Cajetan. 2. 2. q. 88. art. 7. ad n. 6.* ait: *Quoniam mutatio status, mancipiando hominem ad Divinum cultum, & Religiosa opera, stare potest cum voto simplici*, ut patet, *Si Ecclesia institueret, quod in Sacro Ordine, & Religione aliqua votum simplex fieret.*

Ex quo infert *Suar. cit. lib. 2. c. 12. n. 2.* quod S. Pontifex decernere posset, ut omnia vota Religiosorum desinerent esse solennia, & fierent simplicia, tribuendo potestatem Prælatis Ordinum, Religiosos suos, si incorrigibiles se exhibeant omnino dimittendi, & liberandi a votis, ita, ut deinceps non obstante Professione solenni antea edita, libere dominium acquirere, vel retinere, & matrimonium contrahere possint: nam cum voti solennitas introducta sit tantum Constitutione Ecclesiæ, ab eadem, vel ejus Supremo Capite mutari, vel etiam omnino tolli potest.

XVII. Ex dictis infertur primo, quod Religiosi non sint, qui edito voto perpetuæ paupertatis, & castitatis, extra Religionem, obedientiam etiam vovent Episcopo, vel Confessario, eique tanquam Superiori suo se subjiciunt; quia per tale votum non subjicitur spirituali jurisdictioni, quippe quæ a Christo, mediante Papa, ejus Vicario, derivari debet, & descendere. Quare cum ejusmodi subjectiones Ecclesia, ejusque Pastor supremus non acceptet, nec approbet, iden neque Ecclesiasticæ personæ fiunt: sed manent Laici, ut antea erant, Et licet Episcopus, vel Confessarius, cui obedientiam vovit aliquis Laicus, possit ratione hujus voti, ipsi præcipere aliquos actus etiam spirituales, non tamen potest infligere pœnam spiritualem excommunicationis, vel alterius censuræ, nisi Episcopus aliunde jurisdictionem in ipsum habeat, quia v. g. est Ordinarius loci, *Less. lib. 2. c. 41. n. 11. Laym. lib. 4. tract. 4. c. 1. n. 7.* Unde nemo subjicitur spirituali jurisdictioni alicujus per obedientiam, nisi per illam, quæ promittitur & acceptatur, in Religione approbata, auctoritate Apostolica, cum omnis jurisdictio spiritualis a Christo derivetur, mediante Vicario suo, & Religiosus obedit Prælato, tanquam Christi vices gerenti, *Less. c. l. n. 7. Suar. lib. 2. c. 18. n. 12. & 13. Pellix. cit. c. 1. n. 15. q. 9.*

Infertur secundo, spectata rei natura, & secluso Jure Ecclesiastico, veri Religiosi esse possunt, qui vitam solitariam ducunt, extra omnem hominum congregationem, seu conversationem: nam imprimis qui eremiticam, seu solitariam vitam, editis tribus votis Religionis substantialibus, olim duxerunt, veri Religiosi erant, ut tradit *Suar. cit. lib. 2. cap. 4. numer. 3. & 4.* frequens etiam erat olim, ut Virgines, & Viduæ privatam vitam agentes, velamen ab Episcopo acciperent, & Sanctimoniales, editis tribus votis, Religiosæ fierent, teste: *Suar. cit. loc. num. 2.* quia nec ratione status ut sic, nec ratione status perfectionis id repugnat: potest enim quis privatam vitam agens, assumere perpetuam, & stabilem vitæ rationem, in qua per observationem trium consiliorum ad perfectionem tendat, & ad hunc finem sit sub alicujus Episcopi. v. gr. potestate constitutus, ergo sine vita communi potest verus status Religiosus constitui, sicut etiam posset S. Pontifex nunc vota privatim sibi facta, tanquam substantialia Religionis admittere, & olim etiam faciebant Episcopi, ut refert *Suar. cit. loc. nu. 4.* Verum spectato jure novo Ecclesiastico, & hodierno, nemo Religiosus fieri potest, nisi per edita in communem Congregationem sub Prælato aliquo constitutam, tanquam membrum incorporetur; nam *in c. ult. de Relig. domib. & c. un. eod. in 6.* statutum est, vota Religiosa, seu Professionem Religiosam debere fieri, in Religione approbata a Sede Apostolica, ac proinde status Religionis, secundum præsentem Ecclesiæ consuetudinem, non est nisi Cœnobiticus, id est, alicujus Ecclesiasticæ Congregationis, ac Communitatis, in qua sub uno Capite, seu proprio Prælato, & sub certa Regula approbata, Religiosi viam perfectionis profitentur, *Suar. cit. c. 4. n. 1. Pellix. cit. c. 1. q. 10. n. 18. & 19.*

Infertur tertio, vota simplicia Religionis emissa a Scholasticis, & Coadjutoribus formatis Societatis, non sunt simpliciter, & absolute conditionata: quia statim absolute obligant, ad ea in perpetuum observanda, cum tamen obligatio conditionalis tota suspendatur, usque ad eventum conditionata secundum quid, scilicet quoad perpetuitatem, ex parte Societatis, includunt enim hanc tacitam conditionem ut tantum obligent, dum Societas eos retinendos esse judicaverit, *Sanch. lib. 5. c. 1. num. 30.*

§. III.

Utrum Status Religiosus fuerit institutus jure Divino, an vero solum jure positivo, & Ecclesiastico? & de diversitate Religiosorum Ordinum.

XVIII. Assertio 1. Status Religionis, secundum se, & quoad substantiam suam, ab ipso Christo Domino in nova Lege fuit institutus, & statim ab initio Ecclesiæ frequentatus, ut colligitur ex *cap. 4. & 5. Act. Apostol.* & sic dici potest, esse de jure Divino, non præcipiente: sed consulente, ut ex communi docet *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 3. c. 2. n. 3.* Nam Christus homines ad tria illa Consilia Evangelica est exhortatus, & ad vota perpetua, de illis facienda, ut colligitur de paupertate ex *Mat. 19. Vade, & vende omnia, &c.* de castitate ex *Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui seipsos castraverunt, propter Regnum Cælorum, eod. c.* de abnegatione sui, & propriæ voluntatis, quæ fit per obedientiam, *Mat. 16. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, &c.* At vero substantia status Religiosi in his tribus votis consistit, *Suar. c. l. n. 5.*

XIX. Assertio 2. Si spectetur Status Religiosus, quoad peculiarem, & determinatum modum vivendi sive Regulam, non est ex institutione Christi: sed Ecclesiæ, quæ certas conditiones statuere potest, sine quibus vota acceptari non debeant, tanquam Religiosa, sive per quæ constituatur status Religiosus, eæque conditiones pro temporum varietate mutari possunt; cum pendeant ex libera Ecclesiæ voluntate. Sic etiam dicitur Christus instituisse Sacramenta Ecclesiæ, quoad ea, quæ pertinent ad eorum substantiam, etsi accidentalia Ecclesiæ determinanda reliquerit, *Suar., cit. c. 2. n. 6.* Sic primis sæculis, vota Religionis non continebant absolutam indissolubilitatem, nam licet vota Religionis semper habuerint perpetuam obligationem ex parte voventis, quia id necessarium est ad statum Religiosum, ut supra dictum: ex parte tamen Religionis, seu Religiosæ Communitatis, ob justam causam, ipsi Religiosi dimitti potuerunt omnino liberi ab obligatione votorum, ut fuse probat, *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 14. num. 14. & pluribus seqq. & ex S. Basilio, S. Augustino, S. Benedicto.*

Denique prioribus sæculis, vota Religiosa non irritabant matrimonium, ita, ut non invalidum esset matrimonium Monachi, vel Monialis: sed solum illicitum, & Sacrilegum, prout refert *Gratianus in caus. 27. q. 1. arg. c. Nuptiarum; 14.* quod est *S. August. lib. de bono viduit. c. 8. & c. pen.* quod est *Gelasii Papa in Epist. ad Episcopos Lucaniæ c. 23. cit. caus. & qu.* postea vero Innocent. II. Papa in Concilio Romano, prout refertur *in c. Ut Lex; 4. ead. q. & caus.* decrevit, ut qui Sacro Ordine initiati, vel Religionem sunt Professi, si uxores sibi copulare præsumpserint, separentur, *Gratian. ib. §. His omnibus*, quod etiam a S. Gregorio prius statutum erat, ut colligitur *ex c. Et quia; 39. ib.*

Denique olim Religionem Professi adhuc erant capaces dominii rerum temporalium, adeo ut etiam per ultimam voluntatem, sive in Testamento, sive in Codicillo, de illis disponere potuerint, iisque ab intestato succedi posset, ut constat *ex l. Generali; 13. C. de SS. Eccles. & l. Si quis; 20. C. de Episc. & Cleric.* postea vero Imperator Justinianus statuit *in Auth. Ingressi, & Auth. Si qua mulier. C. de SS. Eccles.* ut omnia bona, & jura Professi in ipso ingressu, seu Professione ad Mo-

nasterium transirent: idque postea etiam Papa Gregorius I. approbavit, prout refertur *in c. Ingredient. 17. & c. Perlatum 8. caus. 19. qu. 3.* Ex quibus patet, quod status Religiosus ab Ecclesia mutari possit, quoad accidentales conditiones, & effectus quosdam morales, qui ex rei natura non sunt necessario annexi statui Religioso, adeoque quod hic quoad ista pendeat a voluntate, & institutione Ecclesiæ.

XX. Assertio 3. Omnes Religiosi Ordines conveniunt in iis; quæ spectant ad essentiam status Religiosi, quæ consistit in tribus votis secundum concilia Evangelica editis, & ab Ecclesia acceptatis, *Suar. Tom. 4. de Relig. tract. 9. de variet. Relig. Lib. 1. c. 1. n. 3. Less. Lib. 2. c. 41. n. 16.* Diversitas autem desumitur ex duobus, Primo ex fine cujusq; proprio ac particulari, ad quem quisque Ordo est institutus. Secundo, ex diversis mediis, & spiritualibus exercitiis, quibus tum ad eundem finem tendit, tum ad ipsa vota observanda utitur, *S. Th. 2. 2. q. 188. art. 1. Suar. c. l. Less. c. l. n. 17.* Et hinc Religio alia est contemplativa, quæ præter observantiam votorum substantialium, potissimum se exercet in contemplatione rerum Divinarum: cujusmodi sunt Religiones Monasticæ quæ ad solam contemplationem principaliter, & ex prima institutione sua ordinantur: alia est Religio activa, quæ principaliter ordinantur ad vitam activam, & opera misericordiæ circa proximum, sive spiritualia, sive corporalia exercenda. Alia denique est Religio mixta ex utraque parte, quæ ordinatur principaliter tam ad contemplationem: quam ad actionem erga proximum, *Suar. cit. lib. 1. c. 5. n. 6. & seqq.* Et ex hoc discrimine major, vel minor Religionum intrinseca perfectio desumitur, secundum *S. Tom. 2. 2. quæst. 88. art. 1.* & Theologos, ac Canonistas *in c. Sane; 10. nu. 9. h. t.* nam cum vita contemplativa sit simpliciter melior, ac perfectior, quam activa, juxta illud Christi *Luc. 10. Maria optimam partem elegit* consequenter etiam Religio, quæ ordinatur ad vitam contemplativam, est perfectior ea, quæ ordinatur ad vitam activam: mixta vero ex utraque est perfectior ambabus seorsim sumptis, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 6.* Tales sunt in Ecclesia Ordines illi, qui instituti sunt ad docendum, prædicandum, Sacramenta administranda, *Less. c. l. n. 20.*

XXI. Præterea Religiones aliæ sunt Clericales, aliæ Monachales, aliæ Mendicantes, aliæ Militares. Clericales Religiones sunt, quæ per se primo, & ex proprio instituto ordinantur ad Ministeria Clericorum in Divino cultu, vel etiam salute animarum procuranda. Monachales Religiones sunt, quæ per se primo ad Ministeria Clericorum non ordinantur: sed vitam pure contemplativam, & solitariam profitentur, ut constat *ex caus. 16. qu. 1.* & docet *S. Tom. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2. Suar. cit. Lib. 2. cap. 7. n. 6.*

XXII. Mendicantes Religiones sunt, quæ ex vi instituti sui, paupertatem etiam in communi sectantur, nulla possidentes bona immobilia: quamvis aliquæ de facto tale paupertatis genus ex concessione, seu privilegio Sedis Apostolicæ, vel etiam ex consuetudine, tacito S. Pontificis scientis, & tolerantis consensu, approbata, non observent: sed bona immobilia in communi possideant, qui tamen adhoc inter Mendicantes Ordines numerantur, *Azor p. 1. Lib. 12. c. 23. qu. 8. Suar. Tom. 4. de Relig. tract. 9. Lib. 1. c. 8. n. 3 & 4.* Tales Ordines Mendicantes jure communi, & antiquo approbati, sunt quatuor, videlicet Prædicatorum Minorum, Eremitarum, S. Augustini, & Carmelitarum, ut constat, *ex c. un. v. Sane, de Relig. domin. in 6.* Quibus posterioribus temporibus alii accesserunt, etiamsi bona stabilia in communi possideant, ut dictum.

XXIII. Porro Religio Societatis Jesu per specialem Bullam editam a Pio V. anno M.D.LXXI. die 7. Julii, quæ incipit: *Dum indefesse*, declaratur esse vere, & proprie Ordo Mendicans, non tantum ex privilegio: sed ex vi instituti sui secundum quod bona stabilia possidere nequit: sed ex incertis eleemosynis, & largitionibus fidelium vivit, ut habetur *in eadem Bulla Pii V. Suar. cit. c. 8. n. 13.* Ideque indubitatum est de Societate Professa, ut patet ex confirmatione Instituti Pauli III. anno M.D.XL. & ex Bulla Julii III. quæ incipit: *Exposcit*, anno M.D.LXII. Calend. Augusti edita, ubi habetur si voveant: *Singuli, & universi perpetuam paupertatem, ut non solum privatim: sed neque etiam communiter possunt Professi, vel alia eorum Domus, aut Ecclesia, ad bona aliqua stabilia, aut ad proventus, seu reditus aliquos jus aliquod civile acquirere.* Idem habetur *in Constitutionibus Societ. part. 6. cap. 2. num. 2. & num. 5.* Idemque disponitur de Coadjutoribus formatis, *cit. cap. 2. num. 4.*

Solum ergo restat dubium, de Societate, prout complectitur Scholasticos in Collegiis degentes, quæ reditus, seu census, & possessiones, seu bona stabilia habere possunt; usibus, & necessitatibus studentium applicandas: an inquam, ut sic etiam si vere, ac proprie Ordo Mendicans? Ad quod respondetur affirmative, idque probatur *ex cit. Constitutione Pii V.* in qua declaratur, non tantum Societatem: sed etiam singulas ejus personas vere, & non ficte, Mendicantes fuisse, esse, & fore, adeoque etiam Scholasticos. Ratio est primo, quia una Religio non potest simul esse diversorum Ordinum: & diverso jure censeri, alioquin una non esset: sed multiplex: Scolastici autem, una cum solenniter Professis, & Coadjutoribus formatis constituunt unam Societatem, ut patet *ex Constitutionibus p. 5. c. 1. n. 2. & in Declarat. ib. lit. A.* dicitur, Societas, cum Professis, & Coadjutoribus formatis, etiam Scholasticos approbatos continet, ergo Scholastici approbati etiam sunt Ordinis Mendicantium. Secundo, in Societate duæ partes ex tribus sunt Mendicantes, nempe Professi, & Coadjutores formati, ergo etiam tertia pars est Ordinis Mendicantium; quia pars, præsertim si etiam dignior sit, trahit a se minorem, & denominatio fit a majore, ac digniore parte, Tertio, Religionum diversitas sumitur ex fine, ad quem tendunt: Scholastici autem Societatis sunt quasi in via, ut Societatem ingrediantur, in eaque, vel Professi, vel Coadjutores formati fiant, ideoque merito ab istis: præsertim a Societate Professa, & Mendicante, etiam Scholastici denominationem accipiunt Mendicantium. Ex quo patet, quod etsi Collegia habeant reditus; & bona immobilia, pro necessitatibus studentium, non tamen hinc sequitur, quod Scholastici non sint Ordinis Mendicantium, *Fagnan. in c. In præsentia; 8. nu. 81. de probat.* Non obstat *c. un. §. Confirmatos; de Relig. domib. in 6.* ubi dicitur, Mendicantes esse, quibus reditus, aut possessiones habere per Regulam, quam profitentur, est interdictum: nam regula non dicitur respectu alicujus membri, vel partis integralis, v. g. hujus, vel illius Conventus: sed respectu totius Corporis Religionis, adeoque licet aliquod membrum Religionis, ut in proposito, Scholastici Societatis degentes in Collegiis habeant reditos, & bona stabilia, ex iisq; vivant: non tamen propterea dicendi sunt: non esse Ordinis Mendicantis, si ipsa Ordo, & Regula sit mendicans, *Fagnan. c. l. n. 123. & 124.*

XXIV. Denique Religiones Militares dicuntur, quæ tribus substantialibus editis votis, per se primo, & ex vi proprii instituti, ordinantur ad militandum pro defensione Christianæ Religionis, & Ecclesiæ, *Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 1. c. 3. n. 4.* Cujusmodi sunt Ordines S. Joannis Hierosolymitani, Teutonici, & similes. Quibus adde, quod quædam sunt Religiones Hospitalariæ, quæ scilicet, emissis tribus votis substantialibus Religionis, per se primo, & ex vi instituti sui, ordinantur, ad hospitalitatem exercendam, sive in curandis infirmis, sive in excipiendis peregrinis, idque gratis ex mera charitate erga Deum, & proximos, *S. Thom. 2. 2. q. 188. art. 2. in Corp.*

XXV. Addendum hic, quod illæ etiam Religiones sunt diversæ, quæ diversas Regulas & Constitutiones particulares habent, secundum quas vivunt. Et quamvis communiter a Dd. nonnisi quatuor Regulæ approbatæ numerentur, prima est S. Basilii, sub qua militant pene omnes Monachi Græci & Ecclesiæ Orientalis: Secunda S. Augustini, sub qua vivunt omnes Canonici regulares, & Eremitæ S. Augustini, Præmonstratenses, Dominicani, Ordo Servorum B. V. & alii quidam. Tertia S. Benedicti, sub qua vivunt Monachi nigri, item Cistertienses, Cluniacenses, Camaldulenses, Cælestini, & alii quidam. Quarta S. Francisci, sub qua vivunt Minores de observantia, Conventuales, Capucini. Tertii Ordinis de pœnitentia: habent tamen singuli hi Ordines, præter eandem Regulam; quam sequuntur, proprias, ac speciales Constitutiones, quibus inter se discrepant in habitu, victu, jejuniis, aliisque piis exercitiis, *Silvest. V. Religio 1. q. 7. Less. cit. cap. 41. nu. 28.* Præter prædictas quatuor, habent propriam, & ab aliis distinctam Regulam, ac Constitutiones, Carthusiani, Minimi S. Francisci de Paula, & Societas Jesu, *Barb. Lib. 2. Jur. Eccles. c. 41. n. 24.*

SECTIO II.

De ingressu Religionis, & Novitiatu.

Præmittendum, quod per ingressum in Religionem, aliquando intelligitur ipsa Professio, per quam aliquis vere, & proprie Religiosus efficitur, quomodo accipitur *in Auth. Ingressi C. de SS. Ecclesiis, & c. Quia ingredientibus; 7. junct. Gl. V. Convertendi, caus. 19. q. 3.* de quo infra. Aliquando vero ingressus dicitur, cum quis Religionis habitum suscipit, & inter Tirones, seu Novitios ad probationem recipitur, & de hoc in præsentia agemus. Porro quatuor requiruntur, ad Novitiatum ligitime peragendum. Primo, Ætas legitima. Secundo, Locus debitus. Tertio, Susceptio habitus Religiosi: Quarto, Tempus continuatum, de quibus nunc ordine agendum est. *§§. seqq.*

§. I.

Quæ ætas in ingrediente Religionem, seu Novitiatum requiratur, & in quo loco necessario debeat peragi Novitiatus, sive probatio, & an etiam suscepto habitu Regulari?

XXVI. Assertio 1. Etsi olim annus probationis inchoari poterat, post expletum annum XIII. ætatis in viris, & XI. in fæminis, quando Professio fieri poterat statim expleto anno XIV. vel XII. ut notat *Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 6. c. 19. n. 17.* Jure tamen noviore: ad verum, & legitimum Novitiatum, seu annum probationis inchoandum requiritur pubertas completa, nempe, ut si mas sit XIV. ætatis annum: si vero fæmina XII. compleverit, prout supponitur *in Clement. 2. junct. Gl. V. Ætate*; ubi addit, non sufficere hoc casu, quod prudentia, vel malitia suppleat ætatem, & colligitur *ex c. Ad nostram; 8. & c. Cum virum; 12. h. t. Silvest. V. Religio; 5. q. 1. Azor p. 2. Instit. Lib. 10. c. 2. q. 4. Sanch. Lib. 5. mor. c. 4. nu. 22. & alii communiter.* Ratio est, quia in hac ætate discretio rationis, & libertas arbitrii, & vires adveniunt, ad austeritatem Religionis probandam, præsertim vero, ad continentiam servandam, cujus difficultates impuberes plene experiri non possunt, ideoque completa pubertas, ad inchoandum Novitiatum requiritur. Neq; hoc correctum est per *Concil. Trident. Sess. 25. de Regul. c. 15.* nam solam professionem factam ante XVI. ætatis annum, irritam reddit: non autem prohibet, quo minus Novitiatum incipere liceat, ante XVI. ætatis annum, ut tradit, *Navarr. Lib. 3. consil. 20. n. 62. Azor cit. Lib. 12. c. 4. q. 9. Sanch. c. l.* neque vero Novitius renunciare, vel cedere huic juri, quoad ætatem requisitam ad Novitiatum; cum non in solius Novitii favorem sit statuta, *Sanch. cit. loc. num. 23.*

XXVII. Ubi præterea notandum primo. Annus probationis potest inchoari statim post XIV. annum pubertatis completum, neque Concilium Tridentinum circa hoc quippiam innovavit: non enim opus est, ut annus probationis immediate Professionem antecedat, vel statim Novitius, expleto anno probationis, ad Professionem admittatur: sed ob rationabilem causam, vel impedimentum, finito Novitiatu, potest differri Profes-

Professio, *Less. Lib. 2. c. 41. num. 59. Sanch. cit. cap. 4. num. 21. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 13. n. 8. & alii communiter.* Unde cum Concilium *cit. Sess. 25. c. 16.* ait, ut finito tempore Novitiatus, Superiores, Novitios quos habiles invenerint, ad Professionem admittant, aut è Monasterio eos ejiciant, non loquitur absolute: sed ex hypothesi, nisi quid obstet, vel si qui probantur, tunc habiles reperiantur, aut nisi justa causa occurrat differendi Professionem, juxta *Declarat. Congreg. Concil. apud Joan. Gallemart. ibid. num. 7.* Talis justa causa esse potest, si Novitius diutius probandus esse videatur vel nondum de bonis suis disposuit, vel quia in morbum incidit: imo ordinaria causa erit, si ætatem requisitam, videlicet XVI. annorum nondum effecutus est, potest enim Novitiatus mox post completum XIV. annum inchoari à masculis, ac proinde qui ita inchoarunt, post annum completum: nempe XV. adhuc in probatione erunt, usque dum annum XV. compleverint; quia tunc demum ad Professionem admitti possunt, ut ex dictis patet.

Notandum secundo. *In prædicta Constitutione Tridentini Sess. 25. de Regul.* non comprehenduntur Ordines Militares, quippe qui post expletum XIII. ætatis, & ante annum Novitiatus exactum, Professionem emittere possunt, & solent, *ex Declarat. Congr. Cardin.* quia Professionem emittunt juxta Regulam, non juxta *Decretum Concilii Trident. Azor. p. 1. Lib. 13. c. 4. q. 2. Navarr. Lib. 3. consil. 10. n. 10. Sanch. cit. Lib. 5. c. 4. num. 17.*

Notandum tertio. In Societate Jesu, nemo potest admitti ad Novitiatum, seu probationem, ante expletum XV. ætatis annum, sicut nec post expletum L. annum, sine Generalis dispensatione, ut constat *ex Reg. 16. Provincialis, & Can. 9. Congreg. Gener. VIII.* Quare vota simplicia Societatis edita ab admisso, ante exactum XV. annum, sine dispensatione Generalis, adeoque etiam ante XVII. annos expletos, sunt invalida; quia ad eorum valorem necessario requiritur, ut præcedat biennium Novitiatus, hic autem, invalide inchoari non potest, sine dispensatione, ante annos XV. expletos, sicut nec Jure communi, ante annos pubertatis expletos, *Sanch. c. 4. num. 26.* Ratio est, quia facultas admittendi in Corpus Societatis, est penes Caput ejus, videlicet Præpositum Generalem, ut patet *ex p. 5. Const. cap. 1. n. 2.* Aliis autem convenire tantum potest per communicationem, seu concessionem Generalis. Est autem recepta doctrina apud *Abbat. in c. Ex parte; 12. n. 5. de Consuetud.* Si cui ab initio potestas limitata concessa sit, ut secundum præscriptam formam aliquid agere debeat, tum irritum est, si aliter agatur. Cum ergo Provincialis, ante expletum XV. ætatis annum, ad probationem, vel ante exactum biennium probationis, ad vota Scholasticorum admittendo, limites potestatis sibi commissæ excedat, & contra Constitutiones Societatis agat, in quibus ipsi dispensare non est concessum, ideo irritum est, quod agitur, *Sanch. c. l.*

XXVIII. Assertio 2. Novitiatus, seu annus probationis regulariter debet peragi in Monasterio, seu domicilio Religionis, non extra, ut patet *ex c. 1. h. t. in 6.* ibi: *quod si per totam sequentem annum in Monasterio permanserit.* Ratio est, quia Novitiatus ad eum finem est institutus, ut Novitius Religionis asperitates experiatur, & vicissim Religio sumat experientiam de moribus ipsius: hoc autem obtineri non potest, si Novitius extra Religionem versetur in seculo. Verum id intelligendum est, ac limitandum, nisi Novitius, cum legitima Superioris sui licentia, extra Monasterium, seu Religionem versetur, etiam per majorem partem anni probationis; quia cum licentia sui Superioris, extra Monasterium degens, censetur vere in probatione esse; cum in eo loco, ubi est, sub Prælati sui obedientia existat, quæ autem major probatio est, quam obedire: alioquin Novitius non posset tempore probationis, peregrinatum mitti, v. g. ut Xenodochio inserviat, quod nemo dixerit. Quare non est opus, ut Religio omnes mores Novitii experiatur in specie, neque etiam, ut ipse experiatur omnes austeritates Religionis in specie, seu individuo: sed satis est ad valorem probationis, quod sub obedientia Prælati permaneat, ubicunque Novitius fuerit, paratus, ipso jubente, redire, quandocunque eum revocaverit ad Monasterium, *Navarr. Lib. 3. cons. 32. num. 2. & seqq. Azor. cit. c. 4. q. 9. in fine, Sanch. cit. c. 4. n. 27. & 28.* ubi ait, *idem dicendum de Monialibus Novitiis, num. 27. & 28. Suar. tract. 3. Lib. 5. c. 14. n. 13.*

Ex hinc infertur, si Novitius statim, ac Religionem ingreditur, fiat æger, & in ea infirmitate toto anno persistat, eo completo, possit Professionem emittere, absque alia actuali probatione; quia quantum est ex se, vere manet in statu probationis, & sub obedientia Religionis, quod autem actu probari non potest, id est per accidens. Et licet annus probationis detur ad somendam experientiam, id non refert; tum quia finis Legis non cadit sub Legem, nec est de substantia illius: tum quia tali casu Novitius satis probatur per infirmitatem, an aptus sit ad Religionem, nec nè, ipse vero aliunde poterit mores, & austeritates Religionis cognoscere, *Navarr. c. l. Suar. cit. c. 14. n. 14.*

XXIX. Assertio 3. Communior sententia tenet, necessarium esse, ad valorem Novitiatus, ut annus probationis suscepto habitu regulari, peragatur, *Gl. in c. Super eo; 9. V. In eadem veste, h. t. Silvest. V. Religio 5. q. 5. Azor. p. 1. Lib. 12. c. 2. q. 9. Sanch. Lib. 5. mor. c. 4. n. 29.* Ratio est, quia probatio Novitii eo ordinatur, ut ipse experiatur Religionis austeritatem, cujus magna pars consistit in habitu, ideoque non potest censeri probatus, qui habitum non gestavit. Idemque videtur Concilium Trident. statuisse *Sess. 25. de Regul. c. 15.* his verbis: *Nec qui minore tempore, quam per annum, post susceptum habitum, in probatione steterit, ad probationem admittatur*, ac proinde vult, quod nonnisi post susceptum habitum, annum probationis inchoare, censendum sit. Verum probabilius est, quod ad Novitiatum, sive probationem Religionis per se, ac substantialiter, non requiratur susceptio habitus Regularis: sed possit etiam in habitu seculari peragi, ut docet *Abb. in cit. cap. Super eo; n. ult. Suar. Tom. 3. de Rel. Lib. 5. c. 3. num. 15.* Idque probatur *ex cap. pen. dist. 54.* ubi dicitur, si quis ad Dei servitium converti desiderat, probetur prius in laico habitu constitutus: & *in c. unic. dis. 53.* quod est desumptum *ex S. Greg. I.* dicitur: juxta normam regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monasticum habitum suscipere. Sed respondet *Gl. super cit.* hos Canones usu esse abolitos, vel nomine vestis laicalis, intelligi habitum Novitiorum, prout est distinctus ab habitu Professorum, seu proprio Religionis: Ratio autem negativæ sententiæ est, quia tempus probationis tunc incipit, quando quis, facta petitione, ut admittatur, & accedente consensu, seu acceptatione Prælati, suscipitur, ut in Religione probetur: ad quod per se, & suapte natura, non requiritur habitus Regularis; nam si in Regula Ordinis non præscribantur certa probandi media, tum parti ex consuetudine, partim ex arbitrio Prælati pendet, quænam media, seu modi probandi adhibendi sint, & loco austeritatis, quæ in habitu consistit, aliæ, & quidem majores austeritates, v. g. cilicia, & disciplinæ, assumi possunt ad probandos Novitios, *Suar. cit. cap. 13. nu. 3. & 6.*

Atque hæc quidem procedunt per se loquendo, & spectata rei natura: at vero in plerisque Religionibus Regula Ordinis præcipit, vel talis consuetudo viget, & requirit, ut Novitiatus, seu probatio non inchoetur, nisi suscepto habitu Regulari, teste *Gl. in cit. c. un. V. In suo, dis. 53. Silv. c. l. q. 5.* Et hoc solum voluit *Concil. Trid. c. l.* nempe annum probationis esse inchoandum, sive computandum ab eo die, in quo aliquis ad probationem Religionis admittitur: quia vero hæc admissio ordinarie, & ex consuetudine communiter nunc recepta, fieri solet, ac debet per susceptionem habitus Regularis, ideo ait, neminem admittendum esse ad Professionem, nisi per annum post susceptum habitum, in probatione steterit: non autem absolute intendit Concilium statuere, ut seclusa etiam consuetudine, annus probationis non incipiat, ante susceptum habitum Religionis. Unde si in aliqua Religione foret consuetudo recipiendi Novitius ad probationem in habitu seculari, non esset hoc abrogatum per Concilium *Suar. c. l. n. 4. & 5.* Quemadmodum in Societate Jesu, quæ nullum peculiarem in Constitutionibus suis habitum præscriptum habet, Novitii etiam in habitu seculari, & non suscepto habitu Regulari, probari possunt, ut notat *Sanch. cit. c. 4. n. 29.* His adde, quod nec habitus Novitiorum, si forte is sit distinctus ab habitu Professorum, pertineat ad substantiam Novitiatus, seu Probationis, ita, ut necessarium sit illum gestare, ut quis dicatur in probatione stare; quia hoc ex nullo jure antiquo probari potest, nec per Tridentinum quippiam circa hoc est innovatum, in quo nulla fit mentio de habitu proprio Novitiorum, ideoque in pluribus Religionibus Novitii & Professi eodem habitu utuntur. Quare quicunque in Religione existit sub obedientia Prælati, ad eum finem, ut ipse experiatur statum Religionis, & Religio ejus mores exploret, vere, ac proprie dicitur stetisse in probatione per annum, etiam habitu Novitiorum non suscepto, *Suar. tract. 3. Lib. 5. c. 14. num. 10.*

§. II.

Utrum necessarium sit, ut Professionem præcedat annus probationis, isque integer, & quomodo sit computandus?

XXX. Assertio 1. Etiam olim, & secundum antiqua Monachorum instituta, tempus probationis regulariter fuit unus annus, ut constat *ex Reg. 58. S. Benedicti*, idque postea ex Decreto Alexandri II. jure communi receptum est, *in c. 1. caus. 17. q. 2.* ubi dicitur: *Canonica institutio interdicit, Monachum, ante unius anni probationem, effici.* Interdum vero biennium ad probationem requirebatur, ex Decreto S. Gregorii, *in cap. Monasteriis; 6. caus. 19. q. 3.* At vero idem S. Gregor. prout refertur *in c. unic. dis. 53.* in viris militaribus triennii probationem requirit, si Religionem ingrediantur. Similiter si quis incognitus Monasterium ingredi voluit, triennium ad ejus probationem exigebatur, ex Decreto Bonifacii V. *in c. Si quis; 4. caus. 17. q. 2.* Quare *Gl. in cit. c. 1. V. unius anni, ead. caus. & q.* putat, tempus illud olim fuisse arbitrarium, vel fuisse plus, aut minus temporis requisitum, habita ratione, an conditio, & vita hominis fuerit cognita, nec ne, ut colligitur *ex c. ult. cit. caus. 17. q. 2.*

„ XXX. Postea vero Innocentius III. declaravit, & statuit *in cap. Ad Apostolicam; 16. h. t.* Professionem Monachi, vel Canonici Regularis, ante unius anni probationem, nec fieri, nec recipi debere. Quia vero hoc tempus probationis concessum est, partim in favorem Conversi, seu Novitii, ut prius Religionis asperitates, Regulam, & vitæ institutum experiatur: (ne alias inconsulto promittat, cujus eum postea pœniteat) partim etiam in favorem Monasterii, seu Religionis, ut prius explorare possit vitam, & mores illius (ne sine debita probatione, recipiendo inquietum, & immorigerum, totius Corporis, seu Congregationis quies, & pax perturbetur) ideo utrumque hoc diligenter observandum est. Si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui converti desiderat, sive admitti, habitum recipiat, & Professionem emittat, Abbate, seu Prælato Ordinis per se, vel per alium Professionem recipiente, & Monachalem, seu Regularem habitum concedente, uterque renunciare videtur favori pro se introducto: ideoque talis obligatur per Professionem, non solum emissam, sed etiam receptam, ad observantiam Regularem, & vere Monachus, seu Religiosus est censendus; multa enim

„ fieri prohibentur, quæ si facta fuerint, valent, seu obti-
„ nent firmitatem. Prohibet autem Pontifex Abbatibus, seu
„ Prælatis, ne passim, ante tempus probationis finitum,
„ quoslibet ad Professionem recipiant, & si contra fecerint
„ indiscrete recipiendo Novitios, puniendi sunt, (videli-
„ cet arbitrio Judicis, nam pœna certa non est expressa;
„ *Gl. fin. hic*) cum in subsidium fragilitatis humanæ tempus
„ probationis regulariter sit institutum.

XXXII. Hinc patet, quod spectato Jure communi, & antiquo Decretalium, juri probationis per annum, ex utriusque partis consensu, videlicet recipiendorum, & recipientium, poterat renunciari, ita, ut Professio saltem valide, & interdum etiam licite ex justa causa fieri posset, ante transactum probationis annum, *Abb. hic nu.* 4. requirebatur autem, ut communi utriusque partis consensu renunciatum sit, tam Novitii, quam Religionis; quia quando aliquid introductum est in favorem duorum, non potest unus ei renunciare, altero invito, *Gl. hic V. Monasterii*, *& Abb. n.* 10. Quod si Professio edita fuit, sine prædicta renunciatione, ab utraque parte facta, ante finitum probationis annum, ea etiam jure antiquo erat invalida; cum Monachum fieri, ante unius anni probationem, regularis institutio absolute prohibeat, nisi ei fuerit renunciatum, *cit. c. Ad Apostolicam*; *Suar. Tom. 2. de Relig. Lib. 5. c. 12. nu.* 4. Unde si Novitius coactus emisit Professionem, ante annum probationis expletum, Professio fuit etiam olim nulla; quia qui cogitur, non cedit juri suo: idemque est, si per ignorantiam juris, vel facti, non sit expletum totum tempus probationis; quia non libere ei renunciat, *Suar. c. l.* ubi etiam ait, si Professio in ipso primo ingressu in Religionem fiat cum consensu ingredientis, & Religionis, ea valida est; quia sicut potest pars anni probationis omitti, mutuo consensu utriusque partis, ita etiam totus.

XXXIII. Cæterum ab eo, quod statutum est, *in cit. c. Ad Apostolicam*; excipiendi sunt Prædicatores, & Minores, quibus posterioribus temporibus prohibitum fuit, ne intra probationis annum, aliquem ad sui Ordinis Professionem recipiant, prout decernitur *in c. Non solum*; 2. *h. t. in* 6. Ubi Papa Innocentius IV. in virtute obedientiæ. & sub pœnæ ex-
„ communicationis, prohibet, ne FF. Prædicatores, & Mi-
„ nores, ante annum probationis elapsum (qui est maxime
„ in subsidium humanæ fragilitatis institutus) aliquem ad
„ Professionem, vel renunciationem seculo faciendam, reci-
„ piant: nec constitutum intra hunc annum impediant, quo
„ minus ad aliam Religionem, quam voluerit, transeat,
„ vel omnino ad seculum redeat; nisi major XIV. annis, seu
„ pubes factus professus sit expresse, vel tacite, vel eviden-
„ tibus indiciis constet, aut clare probatum sit, eum vitam
„ mutare voluisse. Quod si contra hanc Constitutionem, ali-
„ quem reciperent ad Professionem, intra annum probatio-
„ nis, ita Professus Ordini ipsorum nullatenus obligatus est
„ (obligatur tamen ad Religionem in genere, seu quam ita
„ Professus ingredi maluerit, *Gl. hic V. Vestro Ordini*) ipsi ve-
„ ro, qui receperunt, a receptione quorumlibet ad Profes-
„ sionem ejusdem Ordinis, ipso jure, seu facto sunt suspensi,
„ & insuper pœnæ sunt subjiciendi, quæ Fratribus Ordinis
„ pro culpis gravioribus infligi consuevit. Ubi *Gl. V.* Et insuper notat, quod duplici pœna talis ponitur; quia altera sola non sufficiebat.

XXXIV. Hanc Constitutionem Innocentii IV. quæ prohibet Conversorum (hoc est, qui in probatione sunt) Professionem recipi ante annum probationis finitum, Bonifacius
„ VIII. ob similitudinem rationis, extendit ad alios Ordines
„ Mendicantes: In aliis vero Religionibus (scilicet non Men-
„ dicantium) jus antiquum manere voluit, nempe ut Profes-
„ sio expresse, vel tacite, licite fieri possit, intra annum
„ probationis: cum hoc tamen discrimine, quod expressa Pro-
„ fessio (etiam habito seculari non mutato) edita, intra an-
„ num probationis, illi Religioni, quam Professus quis fuit,
„ præcise, seu specifice obliget: at vero tacite facta, intra
„ annum probationis, per susceptionem habitus, qui Profes-
„ sis tantum dari solet, non specialiter obliget illi Religio-
„ ni, cujus habitus est susceptus, sed generaliter alicui Re-
„ gioni: dummodo is, qui ita Professus est, ætatem legiti-
„ mam habeat (scilicet pubertatis) & sciens, ac volens per
„ triduum habitum gestet, prout statutum habetur *in c. Constitutionem*; 3. *h. tit. in* 6. Ex quo colligitur, quod in Religionibus Mendicantium Professio fieri potest, intra annum probationis, valide quidem, sed non licite, in aliis vero etiam licite, *Gl. hic V. Licite.*

XXXV. Porro hactenus dicta procedunt, spectato Jure communi Decretalium, cui derogavit *Concilium Tridentinum*
„ *Sess. 25. de Regul. c.* 15. Ubi universim statuit, ut Professio
„ in quacunque Religione, tam virorum, quam mulierum
„ (exceptis Ordinibus Militaribus juxta *Declar. Cardin. Con-*
„ *cilii apud Jo. Gallem. ibid. nu.* 1.) ante exactum probationis
„ annum non solum illicita sit, sed etiam invalida, nullam-
„ que obligationem ad alicujus Regulæ, vel Religionis ob-
„ servationem, aut alios quoscunque effectus producat. Id-
„ que merito a Concilio fuit statutum, quia annua probatio, præcipue ob bonum publicum Religionis in communi est inducta, & jure publico decreta (etsi olim videbatur, solum præjudicare juri privato) juri autem publico pactis, aut renunciationibus privatorum derogari non potest, *c. Si diligenti*; 12. *de for. comp. l. Jus*; 38. *ff. de pact. Navarr. Lib. 3. consil.* 62. *nu.* 12. *h. tit.* Et quamvis per Decretum Concilii Tridentini non expresse derogetur, *cit. c. Ad Apostolicam*; certum tamen est, per illud revocatam esse facultatem, renunciandi annuæ probationi, alioqui nihil novi statuisset, vel addidisset, cum etiam antea, & secundum Jus antiquum, Professio facta, sine utriusque partis consensu, seu renunciatione, scilicet Novitii, & Religionis, fuerit nulla: & sic eluderetur mens Concilii; cum quilibet posset cedere juri suo, & renunciare anno probationis, cum consensu Religionis, vel Prælati admittentis, si tale jus renunciandi per Concilium non fuisset ablatum, *Navarr. c. l. nu. 6. & seqq. Sanch. Lib. 5. mor. cap. 4. num.* 19. *Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 12. nu.* 5. ubi ait, dictum Decretum Tridentinum ita declaratum esse, per Congregationem Cardinalium, & usu receptum.

Illud speciale est, quod in Societate JESU biennium integrum ad probationem requiratur, priusquam Novitii ad vota simplicia Scholasticorum admittantur, ut constat *ex Examine Generali c. 1. nu.* 12. quamvis ex dispensatione Præpositi Generalis hoc tempus, ex causis non levis momenti, prorogari, vel contrahi possit, modo id raro fiat, prout habetur *Par. 5. Constit. in declarationibus, lit.* C.

XXXVI. Assertio 2. Annus probationis debet esse integer, & completus, ita, ut nec una dies illi desit, alioquin Professio subsequens non valet, ut ex communi Dd. tradit *Suar. cit. Lib. 5. c. 15. nu.* 1. Ratio est, tum quia jura antiqua loquuntur de anno integro, & completo, & per consequens etiam Concilium Trident. & consuetudo id interpretatur: tum quia Lex, quæ definit certum tempus, aut pretium, præcise, & in indivisibili constituit talem mensuram. Idque communiter extendunt Dd. quod annus probationis computandus sit stricte, ac de momento ad momentum, ita, ut si quis v. g. habitum regularem induit, & probationem incepit die 1. Maii anno 1674. post meridiem, non possit Professionem edere 1. Maii anni sequentis mane: sed expectare debeat, usque ad tempus pomeridianum; eo quod in his dies cœpta non habeatur pro completa, quamvis non sit opus differre Professionem in diem sequentem, ut docet *Sanch. Lib. 2. de matr. disp. 24. nu. 22. Less. Lib. 2. c. 41. nu. 59. Fagnan. in c. Ad nostram; 8. n. 19. & pluribus seqq. h. t.* quia *in Concil. Trident. c. 15. Sess. 25. de Regular.* ad valorem Professionis requiritur, ut Novitius non minore tempore, quam per annum in probatione steterit, imo ut annus probationis sit elapsus, *c. 2. eod. in* 6. qui autem aliquot horis, v. gr. ante annum finitum Professus est, is minore tempore, quam per annum stetit in probatione; quia annus, ubi incipit, ibi definit. Idemque est dicendum de ætate XVI. annorum requisita ad Professionem Religiosam, quod computandi sint de puncto in punctum, alioquin Professio est nulla, ut tradunt *Dd. citt.* idque probatur *ex l. 3. §. Minorem, ff. de minor.* ubi dicitur, tempus XXV. annorum, quod minori datur, ad petendam restitutionem in integrum, computandum esse a momento ad momentum, idque favore minoris ætatis, ut ait *ibi Gl. V. Momentum.*

Ex quo ulterius inferunt *citt. Dd.* quod si quis probationem incipit, suscepto habitu, v. gr. in Festo S. Matthiæ 24. Februarii anno 1671. non possit Professionem emittere anno 1672. die 24. Februarii: sed solum die 25. in quo completur annus bissextilis; quia in illo anno duo dies bissextiles, nempe XXIV. & XXV. Februarii, quasi pro uno die reputantur, adeoque non pro die distincto, qui numerum faciat, *c. Quæsivit*; 14. *in fine de V. S. & cit. l.* 3. *§. Minorum*, ubi dicitur, ad complendam ætatem XXV. annorum, in ordine ad petendam restitutionem in integrum, nihil referre, sive quis die bissexto priore, sive posteriore sit natus; quia id biduum pro uno die habetur. Idemque etiam procedit in ætate XVI. annorum ad Professionem requisita.

XXXVII. Verum contrarium probabilius videtur, ut docet *Emm. Rodriq. Tom. 3. qq. Regul. q. 15. art.* 4. pro quo duæ sunt notandæ Regulæ. Prima est, si materia sit odiosa, ita, ut agatur de favore concesso minuendo, vel odio, & onere augendo, tum tempus a jure præfixum est numerandum stricte, & de momento in momentum, prout ex pluribus exemplis ex jure allatis patebit. Velut minor XIV. annis, si masfit, vel XII. si fœmina sit, non potest facere Testamentum, & tamen ultima die anni XIV. vel XII. mane potest facere Testamentum, etiamsi vespere natus sit; quia dies cœptus habetur pro completo, *l. Qua ætate*; 5. *ff. qui Testam. fac. poss.* est enim maxime odiosa Lex, restringens facultatem faciendi Testamentum, jure communi alias concessam. Secundo, in computatione annorum requisitorum ad Ordines suscipiendos, annus cœptus habetur pro completo, *Clement. ult. & ibid. Gl. V. In XVIII. de ætat. & qualit.* & ubi annus completus requiritur, sufficit ultimum diem ætatis esse inceptum, ut dictum *Lib. 1. Tit. 11. nu.* 12. Tertio, in ætate septennii, requisita ad sponsalia, & pubertatis, ad matrimonium contrahendum, non requiritur, ut dies ultima anni VII. vel XIV. sit completa: sed sufficit inchoata, ut docet etiam *Sanch. c. l.* Ergo idem dicendum est, de Professione Religiosa, quoad annum probationis, & ætatem XVI. annorum ad illam requisita, quod dies ultima anni probationis, vel anni XVI. cœpta, habenda sit pro completa; quia a matrimonio carnali ad spirituale, qualis est Professio, valet argumentatio: & non minus hoc in jure est favorabile, quam matrimonium carnale. Neque vero obligari per Professionem Religioni, est quid odiosum, prout supponunt contrariæ sententiæ Auctores, sicut obligari simpliciter, & absolute, sive in genere, sed potius favorem continet: tum ex parte Profitentis, qui per Professionem in viam perfectionis dirigitur, & servit ei, cui servire, regnare est, & Professus consequitur multa privilegia, & jura, quæ Novitius non habet, & ex Professione non infertur ei damnum, sed magna utilitas spiritualis, & temporalis: tum quia versatur etiam hic favor ipsius Religionis, cujus interest, ut filios, quos per annum educavit, servet, & retineat; summa enim ratio est, quæ pro Religione facit, *l. Sunt personæ*; 43. *in fine, ff. de Relig. & sumpt. fun.* Ergo cum hic agatur de favore Professionis non minuendo, is potius augendus est, quam restringendus, ita, ut Professio edita ultimo die anni probationis, vel anni XVI. ætatis, sit valida, etiamsi is nondum sit completus: Accedit, quod præcepta, & Leges humanæ moraliter sint intelligendæ: moraliter autem completum dicitur, sive finitum, quod parum distat a complemento, seu fine.

Similiter ratione, si materia sit odiosa, & agatur de minuendo favore concesso, vel onere, aut odio augendo, tum in anno bissextili alter dies bissextilis non computatur: sed tantum nume-

rantur

vantur dies 365 sicut in anno communi, ut docet *Gl. in c. Quæsivit; 14. V. Quidam, de V. S. & ibid. Abb. n. 4. Silvest. V. Ætas, q. 3. Barbos. in cit. c. Ad Apostol.; n. 6. h. t.* & aperte constat *ex l. Cum hæres; 4. §. Stichus, ff. de statu lib.* Ubi dicitur, si Sticho libertas relicta sit, si hæredi anno servierit, & annus sit bissextus, dies bissextilis non computatur in anno: sed tantum dies 365. quia cum sit pœna, non debet ampliari: sed potius restringi, *Gl. in cit. c. Quæsivit; V. Quidam*, Quare cum si in ordine ad complendum annum Professionis, aut ætatem xvi. annorum requisitam ad Professionem, uterque dies bissextus computaretur, ita, ut annus probationis, vel ætas primum compleretur in posteriore bissexto, id cederet in odium Professionis; quia libertas Professionis restringeretur, quæ non posset valide fieri in priore bissexto, ideo in anno bissextili debet solum computari prior bissextus, ita, ut in eo compleatur annus probationis, & ætatis, atque licite, & valide fieri possit Professio, neque expectari debeat usque ad posteriorem bissextum, ut censuit *Sanch. l. c.* Idque confirmatur *ex l. Cum bissextum; 98. ff. de V. S.* ubi expresse dicitur, si quis natus sit anno bissextili, sive in priore bissexto, videlicet 24. Februarii, sive in posteriore, hoc est, 25. ejusdem, natalis illius in communibus annis erit Sexto Calendis Martii, hoc est, 24. Februarii, nam id biduum pro uno die habetur: in anno vero bissextili, natalis ejus sit in die bissexto priore, non posteriore; quia hic intercalatur, id est, non computatur pro die, *Gloss. ibid. V. Intercalatur*, ubi ait, hanc computationem faciendam esse, quoad ætatem, & anni terminum, & judicia.

XXXVIII. Altera, & superiori quasi opposita Regula est, si a Lege, vel ab homine, sive Judice certum tempus unius, vel plurium annorum statutum sit, in favorem aliquorum, intra quod aliquid agere, vel proponere, sit concessum, non autem post illud elapsum, tunc ultima dies cœpta non debet haberi pro completa: sed de momento in momentum computari debet, ita, ut tota ultima dies in termino concesso comprehendatur, quia favores non sunt restringendi, sed ampliandi, *Reg. Jur. 15. in 6.* Exemplum habetur *in cit. l. 3. §. Minorem, ff. de minorib.* ubi Beneficium restitutionis in integrum competit Minoribus usque ad completum xxv. ætatis annum, computando a momento ad momentum usque ad extremum punctum ultimi diei *arg. l. Qui ante; 13. junct. Gl. ff. de V. O.* nisi aliud ex verbis colligatur. Similiter in favorabilibus dies bissextus uterque computari potest, ac debet, quando talis computatio utriusque diei auget favorem concessum, vel odium diminuit, ut constat *ex l. 2. ff. de divers. & temp. præscript.* Ubi habetur, quod in terminis, seu dilationibus Judicialibus, in usucapionibus, in actionibus, quæ certo tempore finiuntur: item si certus terminus dierum sit definitus, v. g. nisi intra 30. dies pretium sit solutum, fundus sit inemptus, utrumque dies intercalaris prodest, & in numero computandus est.

Ex dictis infertur primo, si Titius probationem, seu Novitiatum incipit anno 1671. die 24. Februarii, Cajus vero die 25. Februarii, eodem anno, & Sejus die 28. seu ultimo ejusdem mensis: tum anno 1672. qui fuit bissextilis, primus potuit facere Professionem mane die 24. Februarii, seu in Vigilia S. Matthiæ, secundus in ipso Festo S. Matthiæ 25. Februarii, tertius penultimo Februarii, sive 28. & quidem mane, etsi anno priore post meridiem probationem inchoaverit.

Infertur secundo, si Petrus probationem inchoet futuro anno 1676. qui erit annus bissextilis 25. Februarii. Paulus vero eodem anno die ultima sive 29. Februarii, poterit prior Professionem edere anno sequente die 24. Februarii, posterior vero ultimo die 28. Februarii, ut ex dictis sequitur, ac patet.

XXXIX. Porro quod dictum est, annum probationis debere esse completum, id Limitatur primo, quod Moniales Ordinis S. Dominici, post expletos xvi. annos, in mortis articulo constitutæ Professionem emittere possunt, etsi nondum integrum Novitiatus annum peregerint, ex privilegio iisdem concesso a Pio V. anno 1570. die 23. Aug. quod incipit: *Summi Sacerdotis cura*; quo privilegio gaudent etiam alii Novitii utriusque sexus cujuscunque alterius Religionis, qui cum Ordine S. Dominici in privilegiis communicationem habent ut refert *Miranda in man. Præl. Tom. 1. q. 22. art. 10. in fine*. Secundo limitatur in Ordinibus Militaribus, saltem quibusdam, *Sanch. Lib. 5. mor. cap. 4. nu. 7.* Tertio, in Commendatariis Monasteriorum, quæ Capita sunt, ac Primariæ Ordinum qui intra sex menses solenniter profiteri, vel Commendæ cedere debent, juxta *Concil. Trid. Sess. 25. de Regul. cap. 21. Sanch. c. l. n. 15.* qui plures limitationes affert *nu. 11. & 12.* quas tamen non admittit.

§. III.

Utrum annus probationis necessario debeat esse continuus, sine interruptione: & an si quis post finitum Novitiatum, Religionem deserat, sed postea ad eam redeat, iterum probari debeat?

XL. Assertio 1. Ad legitimum Novitiatum, & validam Professionem subsequentem necessario requiritur annus probationis continuus, & non interruptus, ac proinde si v. gr. Novitius, qui per sex menses in probatione fuit, postea dimissa Religione, egrediatur, eamque deserat: sed denuo pœnitentia ductus redeat, ac recipiatur: tunc sex illi menses computari non possunt, quibus in probatione fuit, sed annum probationis iterum inchoare debet, *Abb. in cap. Ad Apostolicam; 16. nu. 9. h. t. Silvest. V. Religio 5. q. 4. Azor p. 1. Lib. 12. c. 2. q. 8. Less. cit. c. 41. n. 59. Sanch. cit. c. 4. n. 13. Suar. Tom. 3. de Rel. Lib. 5. c. 15. n. 3. & alii Dd. communiter*. Probatur, quia quando in jure, sive Lege, aliave dispositione, certum tempus requiritur ad aliquid, id intelligi debet de tempore continuo, nisi ex subjecta materia, vel præsumpta voluntate disponentis, contrarium colligi possit, ut ex communi tradit *Gonzal. Lib. 1. Can. 99. c. 12. num. 24. & alii Dd. cit.* Quia tempus per se, præsertim certum, ac definitum, v. g. dies, vel annus, est continuum, & in hoc sensu regulariter accipitur: cum igitur Concilium Trident. absolute requirat integrum probationis annum, ad validam probationem, id necessario debet esse continuus. Idque vel maxime verum est, si terminus designetur, a quo certum tempus, v. gr. annus computari debeat, quemadmodum in proposito *Concil. Trid. Sess. 25. c. 15. de Regul.* designavit tempus, ex quo annus probationis computandus est, his verbis: *Nec qui minore tempore, quam per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad Professionem admittatur*, ergo per annum necessario hic intelligitur continuus, ita etiam declarante *Congr. Card. Concil.* ut notavit *Suar. c. l.* Ratio congruentiæ est, quia annus probationis præscribitur, ut Novitius omnes asperitates Religionis, quæ toto anno occurrere solent, plene experiatur, inter quas non minima est, asperitates illas continuo, & sine intermissione preferre, sicut multo difficilius est, per 40. dies continuos jejunare, quam per interpolatos, seu interruptos.

XLI. Non obstat, quod *in l. Paulus; 38. §. Cajus ff. de liber. caus.* dicitur, si Gajus Sejus Stichum servum Titio vendidit, ita, ut Titius Stichum manumitteret, *si continuo triennio servisset*: sed quondam exacto triennio, Stichus fugit, post aliquantulum temporis revertit. Respondit JCtus expleto tempore, post quod Stichus manumitti debuit (id est, si tanto tempore serviat, quanto in fuga fuit, *Gl. fin. ibid. arg. l. Servus; 14. §. Servus, ff. de stat. liber.*) libertatem consecuturum. Verum respondetur, id ibi in favorem libertatis specialiter statutum esse, ex præsumpta mente testatoris: alioqui spectando vim, & proprietatem verborum, dici non potest, eum, qui continuo triennio servire jussus est, satisfacturum, si notabilem interruptionem fugiendo fecerit, etsi postea tempus fugæ compenset. Sed in hac re consideranda sunt verba, & ratio statuti: Ex. gr. si statutum sit, ut quicunque retinuerit bannitum per duos dies, solvat 100. aureos. Titius autem retineat bannitum uno die: sed postea dimissum, & interpositis pluribus diebus, redeuntem recipiat & iterum uno die retineat, non videtur incidere in pœnam Legis. Contra vero si a Papa concessa sit Religioso facultas, studendi Juri Civili per totum triennium, poterit is studere per triennium, sed interruptum, ut docet *Baldus in l. Non solum; 10. in princ. ff. de excus.* Ratio disparitatis est, quia in priore casu agitur de re odiosa, in posteriore de favore, qui est ampliandus. At vero in proposito, favor Religionis publicus exigit, ut annus probationis sit continuus, & non interceptus ne quis ad Professionem, ante plenam, & perfectam experientiam asperitatum, admittatur, *Sanch. c. l. n. 31.*

XLII. An autem etiam modica, & brevis mora temporis, qua quis ex Monasterio egreditur, animo deserendi Religionem, sufficiat, ad interrumpendum annum probationis ita, ut de novo inchoari debeat, etsi Novitius pœnitentia ductus revertatur, & admittatur, dubitatur? Variant hac in re Dd. *Fragoso in cap. 1. in princip. num. 3. & Less. citatos* putant, per egressum Novitii e Claustro ad 3. vel 4. dies, non censeri interruptum Novitiatum; quia modicum intervallum pro nihilo reputatur, nec moralem continuationem temporis tollit, nec rerum diversitatem inducit, nec propterea desinit Novitius omnes Religionis austeritates moraliter experiri. Idque sumitur *ex l. 3. ff. de divortiis*, ubi dicitur, quicquid in calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, non prius ratum est, quam si perseverantiam apparuit, judicium animi fuisse, ideoque per iracundiam misso repudio & brevi reversa uxor est, non divertisse videtur. Contra vero alii asserunt, quod annus Novitiatus interrumpatur, per exitum Novitii e Claustro, per tres vel 4. dies, sine licentia sui Superioris, & quidem etiamsi, habitu retento, exiverit, & Regulam foris observarit illo temporis intervallo, ut docet *Navarr. Lib. 3. cons. 32. num. 3. hoc tit. Silvest. V. Religio 5. qu. 4. Sanch. cit. cap. 4. num. 32.* quia non mansit sub jugo obedientiæ. Quin imo *Suar. cit. c. 15. num. 6.* putat, si quis demisso Religionis habitu, sit egressus, animo non redeundi, eo ipso interrumpatur annus probationis, etiamsi intra eandem diem redeat, quia hoc ipso amittit statum, quem habebat, & indiget nova receptione, quod tamen merito negari potest; quia ubi adhuc moralis continuatio probationis est, non est opus nova admissione.

Quare cum hæc res in jure non sit decisa, in hac sententiarum varietate dicendum videtur, quod si spectatis circumstantiis, mora temporis, quo extra Claustrum Religionis mansit Novitius, modica sit, & paulo post purgata per regressum, & pœnitentiam, Novitiatus moraliter interruptus censeri non debeat: quamvis tutius, & plerumque consultius sit, ut saltem ad constantiam talis Novitii probandam, jubeatur, Novitiatum ab initio inchoare.

XLIII. Assertio 2. Si quis, post expletum annum probationis, Religionem deseruit, redeundo ad vitam secularem, & postea iterum sit in Ordinem receptus, probabile est, posse ad Professionem admitti, sine nova probatione, & Novitiatu: nisi res tum ex parte Novitii, tum ex parte Religionis, notabiliter sint mutatæ, ut docet *Gloss. in cap. Eum qui; 31. Vers. Certus in fine, de Regul. Juris in 6. Silvest. Vers. Religio 5. quæst. 3. Sanch. Lib. 5. mor. cap. 5. nu. 34. Pellizar. in Man. Regul. tract. 2. cap. 1. quæst. 12. numer. 17.* Ratio est, quia tali casu Novitius per annum integrum, & continuum jam expertus est asperitates Religionis, quod solum de jure requiritur: neque enim ullum jus extat, quod præcipiat, ut annus probationis cum Professione continuetur: vel velit, ne inter Novitiatum, & Professionem tempus, quo egressus e Religione in seculo degit, intercedat. Aliud est, si conditio personæ Novitii notabiliter sit mutata, quoad mores, vel si Religio rigidior facta sit, tunc enim Novitiatus denuo repeti debet. Quod si Novitius ex incon-

inconstantia aliqua Religionem deseruit, plerumque expediet, ut antequam admittatur ad Professionem, denuo probetur; si non per totum annum, saltem per aliquod tempus, prout visum fuerit. Contrariam tamen sententiam tenet *Suar. cit. cap. 19. numer. 8. & 9.* quia sequeretur, quod posset quis nunc inchoare annum probationis anno XIV. ætatis, & exire initio anni XV. & postea redire ad seculum, usque dum compleret XVI. annum, & cum item redire ad Religionem, & sine alia probatione Professionem edere: Imo etiam post longum tempus, v.g. annorum, primum reverti ad Religionem, & profiteri, quod afferere absurdum videtur. Verum per hoc solum probatur, quod tali casu, probatio nova fieri debeat, si notabilis mutatio personæ, vel Religionis facta sit, modo prædicto, *Sanch. l. Pellin. cit. l. n. 18.* Porro potest is, qui Religionem deseruit, redire volens, sine nova probatione admitti, etsi non ad prius Monasterium revertatur, sed aliud ejusdem Ordinis, & Regularis observantiæ Cœnobium ingrediatur: quia experientia asperitatum, & probatio facta in uno Monasterio sufficit, ad emittendam Professionem in alio ejusdem Ordinis, & observantiæ, *Sanch. citat. loc.* Pari ratione, si Novitius post medium, verb. grat. annum, ad aliud ejusdem Ordinis Monasterium transferatur, non est necessarium, ut Novitiatum de novo incipiat; sed interdum consultum erit.

XLIV. Assertio 3. Si Religiosus, seu Professus ad aliam diversi Ordinis, aut Regulæ Religionem transeat, sive strictiorem, sive laxiorem, tenetur necessario denuo integrum annum probationis subire, & præmittere, antequam Professionem in illa Religione faciat, alias illa erit invalida, *Navarr. lib. 3. consil. 6. nu. 2. Azor. cit. lib. 12. c. 14. qu. 15. Rodrig. Tom. 3. qu. 15. art. 12. Sanch. cit. lib. 5. c. 4. nu. 12.* & alii contra *Henriq.* Nam Conc. Trid. generatim requirit, ad validam Professionem præmitti probationem per unum annum: & ratio illius Constitutionis etiam hoc casu locum habet, nempe, quia nova Professio secundum diversam Regulam fieri debet, ideo illa prius probanda est, & Religio ipsius etiam mores explorare debet, cum sæpe fiat, ut aptus ad unam Religionem, non sit aptus ad aliam. Neque vere quicquam repugnat, quo minus veteranus in una Religione, sit Tiro, seu Novitius in alia: non tamen si Religiosus a posteriore Ordine, ad quem legitime transivit, redeat ad priorem, tenetur in illa repetere Novitiatum; quia jam probavit asperitates prioris Ordinis, & hic illius mores *Pelliz. cit. c. 1. q. 13. n. 20.*

XLV. Assertio 4. Si Professio alicujus ex aliquo defectu, sive legitimæ ætatis, sive inhabilitatis personæ, sive de causa sit irrita, non est necessario repetendus Novitiatus, ut docet *Sanch. l. 7. de matr. dis. 37. n. 49. & seqq.* Nam ratio finalis, ob quam Conc. Trid. statuit, annum Novitiatus præmittendum esse Professioni, est, ut Novitius experiatur austeritatem Religionis, & hæc mores illius: atqui etiam invalide est professus, per integrum annum plene expertus est austeritates Religionis, & hæc illius mores, ergo validus fuit ejus Novitiatus, adeoque expleta ætate, vel sublato per dispensationem impedimento inhabilitatis ad Professionem, satis est, si ratificetur Professio invalide edita, vel repetatur, etsi non iteretur Novitiatus, cum quoad illum nulla causa repetendi subsit. Imo neque tunc quando Professio est nulla, quia edita fuit ante expletum probationis annum, necessarium est, totum annum repetere: sed sufficit supplere illud tempus, quod deerat anno integro probationis, & postea ratificare Professionem; quia nullum vitium in Novitiatu intervenit, & nihil refert, quod post habitum Professorum assumptum, tempus probationis residuum fuerit expletum; quia ratio finalis Decreti Trid. ab initio nunquam hunc casum comprehendit, adeoque nec ipsum decretum, *Sanch. cit. loc. n. 47. & 50. & 58.* Accedit, quod jure etiam antiquo, non debebat repeti Novitiatus propter vitium, seu nullitatem Professionis: sed sufficiebat eum, sublato defectu ratificare, ut colligitur, *ex c. Significatum 21. & c. seq. hoc tit.* non est autem a jure antiquo recedendum, nisi ob urgentem necessitatem, *l. 2. C. de inoff. testam. l. Præcipimus 32. in fine C. de appell.*

XLVI. Assertio 5. Novitius juste ejectus, si iterum admittatur, v. gr. impedimento inhabilitatis sublato, ab initio inchoare debet annum probationis; quia cum ipse judicatus sit a Superiore ineptus ad Ordinem, per consequens Novitiatus ipsius validus non fuit: secus est, si injuste sit ejectus, & ideo recurrat ad Prælatum Superiorem, causa appellationis, ad defendendum jus suum: tunc enim si obtineat causam, restitui debet in integrum, ad continuandum cœptum annum probationis, *Reg. Imputari 41. in 6. Non imputatur ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum faciendum fuerat*, qui per injustam ejectionem, & accessum ad Superiorem non fuit interruptus *Pellizar. citat. c. 1. qu. 26. num. 42.*

XLVII. Assertio 6. Si quis, dum sanæ mentis fuit, ad probationem est admissus, sed postea, currente anno, in furorem, seu amentiam incidit, tum si furor ille cito transeat, & non diu duret, v. g. non ultra 8. vel 10. dies (uti evenit in phrenesi ordinaria, quæ morbo laborantibus supervenit) non interrumpitur Novitiatus, adeoque anno transacto, id tempus non est supplendum: sed in eo computandum ut testatur Religionem; quia tale tempus, tanquam modicum, pro nihilo reputatur, sive pro parte temporis morbi, per quem non impeditur cursus anni. Secus vero dicendum si sit phrenesis, vel amentia extraordinaria quæ sine alio morbo advenit, & diu durat, e. g. duobus, vel uno integro mense: tunc enim Novitiatus omnino cessat, (sicut si quis, mutata voluntate, Religionem deserat) ideoque cessante amentia, Novitiatus non est ab initio inchoandus: sed supplendum tempus furoris, sive tantundem temporis addendum anno Novitiatus, quo furor duravit; quia medio illo tempore annus Novitiatus non fuit omnino interruptus, quia furiosus mansit in Religione, nec fuit ejectus; sed solum interea suspenditur, & quasi dormit annus probationis, sicut de interruptione præscriptionis dicitur *in l. 3. C. de prescript. 30. vel 40. ann.* Ideoque anno probationis tempus furoris non computatur: sed se habet, ac si non intercessisset, & suppleri debet, quod anno deest, probatio enim Religionis fieri non potest sine usu rationis, *Sanch. Lib. 5. mor. cap. 4. numer. 55. Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 5. c. 4. nu. 3.* de quo etiam aliquid infra dicetur.

§. IV.

An, & qua ratione impuberes ingredi possint Religionem, & in illam recipi, vel a parentibus offerri?

XLVIII. Quæritur primo. An impuberes possint Religionem ingredi, & ad illam admitti? Resp. primo possunt pueri, & puellæ Religionem ingredi, & habitum Regularem suscipere, etiam ante annos pubertatis, ut a mundi vanitate abstracti, regulari vitæ assuescant, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 5.* ubi etiam *in Corpor. ad 3.* significat, quod pueri rationis usum habentes possunt voto Religionis se obligare *Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 4. c. 1. n. 7.* Ratio est, quia offerre se libere ad perpetuum Dei servitium in omni ætate est licitum. Etsi vero quis per plures annos sic in Religione fuerit, non tamen vere, ac proprie dici, vel esse potest Novitius, sive in anno probationis, jure novo, nisi post pubertatis annos expletos, cum quia ante illam ætatem, non habent pueri, & puellæ liberum propriæ discretionis arbitrium, sed a parentum, & tutorum voluntate, ac imperio dependent: tunc quia ante pubertatem, Religionis austeritates præsertim circa votum castitatis, recte experiri non possunt, ut supra dictum, & notat *Sanch. Lib. 7. de matr. dis. 37. n. 49.* nihilominus hi impuberes in Religionem suscepti, si infantiam excesserunt, sunt personæ Ecclesiasticæ, ita, ut gaudeant privilegio Canonis, *c. 21. §. Quamvis de sent. excomm. in 6. Sanch. Lib. 5. mor. c. 4. n. 24.*

Resp. secundo, etiam infantes, ante usum rationis, possunt ingredi Religionem, & ab illa ejusque Prælatis recipi, ut Religioso habitu induantur: sed nonnisi cum consensu parentum, *c. 2. & c. ult. caus. 20. q. 2. Suar. Lib. 5. c. 1. n. 10.* Ratio est quia infans, cum proprium consensum nec dum præstare possit, ob defectum judicii, ideo si absque consensu parentum, quorum imperio, & voluntate regi debet, a Religione recipiatur, tam infanti, quam ejus parentibus fit injuria, *Suar. c. loco num. 11.*

XLIX. Quæritur secundo. An, & qua ratione possint parentes offerre, sive tradere Religioni liberos impuberes, vel ingressos revocare, & quem effectum habeat hujusmodi oblatio? Resp. primo, possunt parentes filios impuberes Religioni offerre, ut in ea non solum sub regulari disciplina vivant & educentur: sed etiam, ut suo tempore Religiosi fiant, & Professionem emittant, ut constat *ex cit. c. 1. caus. 20. q. 2.* Imo possunt parentes, quantum in ipsis est, offerre infantes Religioni, ut perpetuo in ipsa permaneant, ut colligitur *ex cit. c. 1. caus. 20. q. 2.* Ubi indirecte dicitur, quod in qualibet minore ætate offerri Religioni possit filius, *& c. 2. ead. caus. qu. 1.* nisi tamen per statuta alicujus Ordinis sit prohibitum, impuberes admitti, ita, ut admissio sit irrita. *Sanch. Lib. 4. mor. c. 28. n. 8.* Ratio est, quia parens habet jus, & potestatem in filium suum, adeoque potest de illo disponere in omnem usum justum, & licitum, ergo multo magis in eum usum, qui ad majus Dei obsequium, & cultum, & majus ipsius filii bonum spirituale ordinatur, *Suar. cit. Lib. 1. c. 1. n. 12.*

L. Resp. secundo, si parentes tacite, vel expresse consenserunt in filii, vel filiæ impuberis ingressum in Religionem, consilium mutare, & eum, vel eam revocare non possunt, *cit. c. 1. caus. 20. q. 2.* si vero parentes non consenserunt, possunt revocare filium ingressum, ejusque votum irritare; cum puerilis ista ætas a parentum voluntate pendeat, *cit. c. 1. & c. 2. caus. 20. q. 2.* ita tamen, ut parentes, intra annum a tempore scientiæ computandum, reclamare, & filium repetere debeant: alioquin consensisse censebuntur, ut filium quamvis impuberem revocare non possint, prout expresse habetur *in c. Si quis; 8. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Moguntino, „ in quo statuitur: si quis ante annos legitimos, (seu ante „ pubertatis annos), sine consensu parentum suorum, tonsu„ ratus est (ut omnino fieret Monachus, vel Canonicus Re„ gularis, *Gl. hic V. Eodem*) atque parentes ipsius intra annum „ (& diem, *c. 2. caus. 26. q. 4. Gl. hic V. Intra annum*) apud Princi„ pem (Papam scilicet) aut proprium Episcopum, vel apud „ Missum Dominicum (id est, Vicarium Episcopi qui gerit „ vices ipsius, *Gl. hic V. Ad Missum*) non reclamaverint, in Cle„ ricatu (id est, in Religione Monachorum, vel Clericorum „ Regularium) permanere (quoad parentes, quia post annum „ filium revocare non possunt, licet ipse usque ad puberta„ tem resilire possit, *Gloss. hic Vers. Permaneat*) si vero ali„ quis, post annos pubertatis, per vim (illatam ipsi a pa„ rentibus, *Gloss. hic Vers. Per vim*) Clericus factus sit (id „ est, Monachus, vel Canonicus Regularis) & nec ipse, „ nec parentes ejus intra annum apud Superiores prædictos „ reclamaverint, seu contraxerint, ibidem permanere in „ Religione cogitur.

Ratio primæ partis, hujus cap. est; quia licet ante annos pubertatis pueri Religionem profiteri non possint, *cap. 1. hoc titulo* possunt tamen, cum consensu parentum, in Religionem recipi, ut in illa educentur, quia filii usque ad pubertatem in talibus subjacent arbitrio, & dispositioni parentum, *cit. cap. 2. caus. 20. quæst. 2.* alioquin intra annum, & diem filium revocare possunt. Si tamen Monasterium ita sit remotum, ut parentes intra annum filium impuberem commode revocare non possint, longius temporis spatium ipsis concedendum erit, prout loci distantia exe-

exegerit, *Gl. in cit. c. 2. cauf. 20. q. 2. V. At si annum, Sanch. cit. c. 18. n. 10.*

Ratio secundæ partis est, quia si pubes per vim ad Professionem in Religione adactus fuit, Professio quidem non tenuit, si tamen filius postea per annum integrum non reclamavit, non auditur amplius: sed permanere cogitur; quia ex mora, seu lapsu tanti temporis, præsumitur Professionem irritam ratificasse, seu tacite consensisse, si potuit reclamare, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t.* idque præsumptione juris, & de jure. Et hoc de jure antiquo Decretalium procedit: at vero hodie post Conc. Trid. tempus quinquennii conceditur, ad reclamandum, de quo infra.

LI. Notandum hic præterea primo. Si impubes proximus pubertati ingreditur Religionem, sine consensu parentum non datur illis integer annus, ad reclamandum: sed id solum tempus, quod superest usque ad pubertatem; nam post hanc completam, liberum est filiis ingredi Religionem, etiam contra voluntatem parentum, iisque contradicentibus, ac proinde hi illos revocare amplius non possunt, *Sanch. l. 4. mor. c. 18. n. 12.*

Notandum secundo. Si impubes habens usum rationis, sine consensu parentum, ingressus sit Religionem, non possunt parentes ipsum, propria auctoritate, per vim inde extrahere, sed Superiorem adire, & apud eum reclamare debent, ut ipsius auctoritate filius reducatur, ut clare colligitur *ex cit. c. 2. h. t.* ubi tantum conceditur illis potestas reclamandi, & adeundi Superiorem, *Silvest. V. Religio 2. q. 18. Sanch. cit. c. 18. n. 13. Barb. in cit. c. 2. n. 5. h. t.* quia per vim extrahendo, inferrent injuriam Religioni, quæ jam est in possessione filii, qui ingressus est sine consensu parentum.

LII. Resp. tertio. Effectus hujus oblationis est, quod filius impubes a parentibus oblatus Religioni, non potest, intra ætatem pupillarem, iterum egredi, etiam consentientibus parentibus, si Monasterium, sive Religio repugnat, cui per oblationem jus est acquisitum, ne impuberi recedere liceat, donec pubes factus sit. Et quamvis ad oblationem impuberis requiratur consensus parentum, tamen postquam illi in eam consenserunt, sive expresse, sive tacite, non reclamando per annum, & diem, sicut ipsi parentes revocare filium non possunt, ita nec ipse impubes recedere potest, ante pubertatem completam, prout deciditur *in c. 2. cauf. 20. q. 2.* Ubi dicitur: puella, si ante XII. annos ætatis, sponte sua sibi velamen assumpserit, possunt statim parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum, & diem id dissimulando consenserint, ulterius nec ipsi, nec ipsa mutare hoc poterunt (donec ad legitimam ætatem, seu pubertatem ipsa puella pervenerit, *Gl. ibid. V. Nec ipsa, Sanch. citat. c. 18. num. 29.*) Si vero Religio ex justa causa velit impuberem sibi oblatum, & receptum, etiam ante pubertatem expellere, potest id facere, quia non se absolute obligavit, ad illum retinendum, usque ad pubertatem, quin illum ex justa causa possit dimittere, *Sanch. c. l. num. 30. Suar. citat. c. 8. num. 31.*

LIII. Porro aliud dicendum est, si impubes, sine parentum oblatione, vel imperio, Religionem ultro ingressus fuit, & habitum Regularem suscepit, tunc enim libere recedere potest, ante Professionem editam prout decernitur *in c. Significatum 12. h. t.* Nam cum Alex. III. significatum fuisset, quod G. „ ante inceptum annum XIV. ætatis, timore Ludimagistri, „ habitum Religionis in Monasterio assumpserit, & in seculo pluribus annis vixerit (*prout habetur in integra lectione hujus cap.*) Ideo mandat Papa Beluacensi Episcopo, ut si inquisita „ veritate, intellexit, quod puer a parentibus oblatus Monasterio non fuerit, & ante expletum XIV. annum ætatis, „ voti facti pœnitens, eum ab illo voto Professionis, quod „ fecisse dicitur, absolutum pronunciet. Si autem a parentibus oblatus fuit, vel XIV. annum ætatis implevit, cum „ Religionem intravit (suscepto habitu) vel si post XIV. „ annum, Professionem prius a se factam ratam habuit, „ eum ad eamdem Religionem redire, vel ad aliam transire compellat.

Hinc colligitur primo, quod impubes intrans Monasterium, sine oblatione parentum, potest exire quandocunque voluerit, ante Professionem editam. Si vero a parentibus oblatus fuisset, ante XIV. annum, exire non potuit, *Gl. hic V. a parentibus oblatus, & Abb. n. 2.*

Colligitur secundo. Professio emissa, ante completam pubertatem, non obligat, nisi pubes factus eam ratificaverit, & sic ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis convalescunt, non quidem ex solo cursu temporis, sed ex superveniente novo consensu post sublatum impedimentum, sive ex nova causa confirmante, ut ait *Burtie apud Fagnan. hic notat. 2.* Et sic valet Professio ab impubere facta, non ex tunc, sed ex nunc, *Gl. hic V. Ratam habuerit.*

LIV. Similiter quod filius impubes oblatus a patre Religioni, pubes factus, egredi possit, & redire ad seculum, decisum est *in c. Cum simus 14. h. t.* Nam cum quidam miles se, „ una cum filio impubere, & omnibus bonis suis, Monasterio obtulisset, filium habitu Monachi indui voluit: sed „ filius non post multum temporis, Monasterio egressus, bona patris sui, Religionem Professi postulavit. Causa hac „ ad Cælestinum delata, is respondit, si puer iste, postquam ad annos discretionis (XIV. scilicet annorum) pervenit, & habitum Monachalem retinere nolit, & ad hoc „ induci nequeat, cogendum non esse; cum ei liberum „ tunc fuerit habitum dimittere, & Monasterium deserere, ac bona paterna, quæ ipsi ex successione obveniunt, „ postulare.

Ex hoc cap. colligitur, quod post Professionem patris in Monasterio, seu Religione, statim legitima portio debeatur liberis, non exspectata morte naturali patris; quia is per Professionem censetur civiliter mortuus; ideoque locus est successioni, & sine fundamento ullo asseritur, in casu hujus cap. patrem jam naturali morte defunctum fuisse, cum filius bona ejus petivit; quia id nullo verbo indicatur, sed potius contrarium apparet ex integra ejus lectione, ut probabiliore sententia docet *Barb. in Collect. hic n. 3. Fagnan. n. 7. 8. & seqq. & alii Canonistæ communiter*, de quo etiam aliquid dictum *supr. Tit. 27.*

LV. Quæritur tertio. An non solum pater, sed etiam mater, & tutores habeant potestatem, offerendi filium impuberem Religioni? Resp. primo, etsi juxta probabilem sententiam, quam tenet *Abb. in c. 2. n. 6. h. t. Sanch. cit. c. 18. num. 16. & 19. & alii apud ipsum*, ad oblationem filii impuberis utriusque parentis consensus requiratur, ita, ut sicut sola mater, patre repugnante, non potest filium offerre Religioni: ita nec solus pater, contradicente matre; tum quia in his spiritualibus potius spectanda est potestas naturalis parentum, quam civilis, jure autem naturali tenetur filius utrique parenti obedire, & sub utriusque cura est, ac potestate, ideoque Deus, sine distinctione, præcepit patrem, & matrem honorare; Tum quia in re communi potior est conditio prohibentis, *Reg. Jur. 56. in 6.* & quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, *Reg. 29. eod. in 6.* tum denique quia *in c. 2. cauf. 20. q. 1.* dicitur disjunctive, si pater, vel mater filium filiamve, inter septa Monasterii, in infantiæ annis, regulari tradiderit disciplinæ: & *in c. 1. ead. cauf. q. 2.* dicitur, si qualibet minore ætate unus, aut ambo parentes dederint, &c. ergo unius tantum parentis, sive patris, sive matris voluntas requiritur, & sufficit. Nihilominus tamen probabilius est, quod mater non possit, patre vivente, ac contradicente, filium filiamve impuberem offerre Religioni, aut sponte, sine consensu parentum, ingressum revocare: quamvis si pater velit offerre matre contradicente, valida, & licita, sit ejus oblatio, vel filii Religionem ingressi revocatio, ut tradit *Gl. in c. 2. V. Mater, cauf. 20. q. 1. & c. 1. V. Aut unus, ead. cauf. q. 2. Suar. Tom. 3. de Relig. l. 5. c. 2. n. 9. & 10.* Ratio est, quia pater, non solum jure humano, seu Civili: sed etiam naturali est caput uxoris, & totius familiæ, & ad illum principaliter spectat gubernatio domus, & filiorum, quos habet in potestate, non item mater, *§. Fœmina, Instit. de adopt.* Unde pater in aliis etiam actionibus, vel studiis pertinentibus ad educationem filiorum, potest de illis disponere, etiam matre repugnante, ut si agatur de filio ad hanc, vel illam artem applicando, ergo quando pater, & mater in re licita, & honesta, præsertim liberos, vel familiam concernente, dissentiunt, voluntas viri, seu patris, cujus potestas major est, præferri debet, quippe cujus voluntati uxoris voluntas debet esse subordinata, & subjecta, cujus ordinis, & juris inversio non potest pertinere ad favorem Religionis, *Suar. c. l. n. 18.*

Ex his jam patet Responsio ad primum, & principale fundamentum contrariæ sententiæ. Ad secundum dicitur, illam Regulam non procedere, quando agitur de favore Religionis, juxta *Gl. ibid. V. In re communi*: & tunc solum, quando in re communi utraque pars æquale jus habet, non vero, si jus unius sit subordinatum alteri, sicuti potestas uxoris potestati viri, *Suar. c. l. num. 20.* Ad primum Textum in contrarium allatum respondetur, cum *Gl. ibid. V. Mater*, quod vocula *vel* ibi accipienda est pro *Et*, nempe si pater, & mater consentiant, tum non est dubium, quin oblatio filii sit valida, & licita. Ad secundum respondetur, quod unius parentis consensus sufficiat, si unus tantum sit superstes, vel utriusque, si ambo extiterunt: non autem ibi dicitur, quod amborum consensus necessario requiratur. Deinde etiam consensus matris sufficit, si pater non contradicat, etsi non positive cooperetur ad oblationem filii, quia etiam mater habet jus, & potestatem præcipiendi filio, dum pater non contradicit, *Suar. c. l. n. 12.* quare si pater quoque consentiat in oblationem filii impuberis, vel si is sit mortuus, tum mater offerre filium poterit, *cit. c. 1. cauf. 20. q. 1. & c. 1. q. 2. Suar. cit. l. n. 9.*

LVI. Resp. secundo, non tantum parentes, sed etiam tutores potestatem habent, pupillum, seu impuberem offerendi Religioni, & sine consensu suo ingressum in Religionem revocandi, ut docet *Abb. in cit. c. 2. n. 8. h. t. Sanch. cit. c. 18. n. 25. Suar. cit. c. n. 2. 13.* Idque sumitur *ex c. 2. cauf. 20. q. 2.* Ubi tutores æquiparantur parentibus, & dicitur, quod possint revocare pupillum, si non consenserunt in ingressum illius, non autem possint revocare, si etiam tacite consenserunt, non revocando per integrum annum, & diem: ergo supponitur, quod tutores possint tacite offerre, non revocando adeoque etiam expresse offerre, seu tradere Religioni. Ratio est, quia tutor pupilli est instar patris, & in ejus personam potestatem habet, succeditque patri quoad omnia, quæ ad gubernationem filii pertinent, ideoque omnia etiam ejus vota irritare potest.

LVII. Quæritur quarto. An impubes etiam invitus a parentibus offerri, seu tradi possit Religioni? Negant *Abb. in c. 2. n. 9. h. t. Silv. V. Religio 2. q. 10. Sanch. l. 4. mor. c. 18. n. 26.* ideoque docent, quod si pater reluctantem filium impuberem, qui tamen infantiam excessit, & usum rationis habet, ad Religionem intrandam coegit, is semper ab illa recedere possit, etiam ante annos pubertatis. Idque probatur, tum quia voluntarium militem diligit Deus, *c. Non est 10. cauf. 15. qu. 5.* tum quia hæc oblatio impuberis, in ordine ad Professionem suo tempore emittendam, habet se, sicut sponsalia a parentibus facta, loco impuberis, in ordine ad matrimonium, suo tempore contrahendum, hæc autem sponsalia sunt irrita, nullamque prorsus obligationem pariunt, nisi impubes expresse, vel tacite consentiat, *c. unic. de spons. impub. in 6.* ergo etiam ex tali oblatione a parentibus facta, nulla oritur obligatio, & per consequens impubes, si reluctans oblatus sit, recedere poterit. Ratio utriusque est, quia sicut matrimonium, & Professio in Religione, cum statum immutabilem tribuant, suapte natura spontaneum consensum requirunt: Ita etiam sponsalia, & oblatio, cum sint via quædam, seu dispositio ad statum matrimonii, & Professionis Religiosæ.

LVIII. Verum opposita sententia est probabilior, nempe quod etsi pater filium impuberem invitum obtulerit Religioni, adeoque coegerit ingredi, is in ea permanere debeat, donec annos pubertatis compleverit, *Innoc. in c. 2. h. tit. num. 2. Suar. cit. lib. 5. c. 2. n. 3. Fagnan. in c. Cum virum 12. n. 29. & seqq.* Idque sumitur *ex allegat. cap. h. t.* Ubi refertur, quod quaedam „puella impubes a parentibus Monasterio oblata, seu tradita fuit, & licet quandoque contradixerit, tamen cum „pubes facta fuit, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, quam recipiunt, quae velantur, sive quibus velum Professionis datur: sed postmodum e Monasterio egressa, se cuidam militi per matrimonium copulavit. „Quaesitum ergo fuit, num ea ad Monasterium redire cogenda sit? Resp. Clem. III. cum juxta Conc. Toletanum „(IV. c. 84.) Monachum, aut paterna devotio (si sequatur „ratihabitio filii, postquam pubes factus fuit, *Gl. hic V. Paterna devotio*) aut propria Professio faciat: utrumvis horum „fuerit allegatum, tenebit, ideoque revertendi ad seculum „facultas penitus ei denegatur. Cum itaque non constet evidenter, nec probari possit, puellam, cum habitum, & „benedictionem accepit, quam, nonnisi in aetate discretionis „constitutae, & quae velantur, accipiunt, contradixisse, „non potest Monasticae Professionis jugum excutere, praesertim si per ratificationem securam, quo antea gestum est, „roboratum fuerit. Non obstat Leonis I. Reponsum (quod „refertur *Puella 8. caus. 20. q. 1.*) quod puellae, quae non coactae parentum imperio: sed spontaneo judicio, virginitatis „propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias „eligant, praevaricantur; ex quo per sensum contrarium „inferri potest, quod puellae quae coactae, parentum imperio, virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine „praevaricatione deserere: hoc enim recte de ea puella potest, ac debet intelligi, quae in aetate nubili est constituta, tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propositi, non cogitur sequi parentum voluntatem.

Ex quibus verbis ultimis hujus c. a contrario bene infertur, quod si puella constituta sit, non in nubili, sed pupillari aetate, cogitur sequi voluntatem parentum, cum in electione propositi liberum arbitrium non habeat: alioqui ratio inepta assignata esset, si puella, sive sit pubes, sive impubes, cogitur sequi voluntatem parentum, ideoque necessario dicendum est, quod hoc casu, si perveniat ad aetatem nubilem, non teneatur sequi imperium parentum; secus si nondum pervenit, *Fagn. hic n. 32.* Ratio est, quia sicut parentes possunt filium, vel filiam impuberem revocare ex Monasterio, si in ingressum non consenserunt, ut supra dictum: ita etiam possunt obligare, & cogere ad ingrediendum, & manendum in Religione, usque ad pubertatem; quia ejusdem potestatis est ligare, & solvere, sicut etiam non attenditur contradictio impuberis a parentibus oblati in ingressu, ut inde dimitti debeat, si contradicat, *Fagn. hic n. 34. & 35.* sed expectandum est, donec filius annos pubertatis sit assecutus; quia in aetate pupillari parentum voluntati filius circa gubernationem vitae subjicitur: non tamen potest impubes ita cogi, vel offerri ad ingrediendum Religionem, ut sit obligatus ad profitendum, vel perpetuo manendum in illa; quia ad hoc nullus pubes, seu adultus potest obligari invitus, sine suo consensu, nisi forte in poenam: sed solum potest offerri Religioni, ut ibi vivat, donec maturo, ac perfecto judicio praeditus possit eligere, num velit in eo statu manere, nec ne, *Suar. cit. l. 5. c. 2. n. 4.*

LIX. Non obstat primo Textus *in cit. c. Puella 8. caus. 20. q. 1.* Et *quod Deus diligat voluntarium militem, non coactum*; Quia id procedit in adultis duntaxat: non autem in constitutis infra annos discretionis, ut declarat *Gratianus ibid. §. Cum ergo.* Non obstat secundo argumentum desumptum a sponsalibus, nempe parentes non possunt contrahere sponsalia pro filiis impuberibus, nisi consentiant, ergo nec possunt eos non consentientes Religioni offerre: Negatur enim conseq. disparitas est, quia sponsalia de futuro sunt promissio de matrimonio contrahendo: at oblatio non est promissio, de Professione facienda, ac proinde non habet se oblatio ad Professionem, sicut sponsalia ad matrimonium, *Suar. c. l. n. 5. Fagn. c. l. n. 41.* Deinde impuberes obligantur ex sponsalibus, si habeant rationis usum: at filius impubes ex oblatione parentum, etsi consentiat, nullam contrahit obligationem, nec Religioni alligatur, etiam infra pubertatem: sed tantum prohibetur exire, ob defectum discretionis, & judicii. Denique sponsalia requirunt consensum contrahentium, cum sint reciproca promissio, ideoque ab infantibus, ante usum rationis contracta nulla sunt, ob defectum consensus: sed oblatio non requirit necessario consensum oblati, ideoque etiam infans, quamvis careat consensum, & usu rationis, tradi potest a parentibus Religioni, *c. 2. caus. 20. q. 1. & c. ult. de temp. ordin. in 6. Fagn. c. l. n. 40. & 2. seqq.* Non obstat tertio, quod parentes possunt irritare votum filii impuberis, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 5.* & tamen nequeunt impuberem cogere ad vovendum, *c. Integritas 13. caus. 32. q. 1.* ergo similiter, quamvis parentes possint extrahere filium impuberem ex Monasterio, non tamen possunt illum cogere ad ingrediendum. Nam Resp. neg. conseq. quia cum votum sit promissio facta Deo, de ratione intrinseca illius est, ut fiat spontanea voluntate, & libero consenso, ideoque infans, qui libere consentire non potest, non obligatur voto, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 88. art. 9.* At oblatio non requirit liberum consensum oblati, cum etiam infans possit offerri, neque ex illa obligatur, sicut ex voto, si impubes sit doli capax, *Fagn. c. l. n. 37. & 2. seqq.*

Ubi notandum praeterea primo, puella impubes, quae in casu *cit. c. Verum*; a parente coacta, Religionem ingressa est, & postea adveniente pubertate, in Professionem expresse, vel tacite consensit, non potuit petere restitutionem in integrum, ante annum XXV. aetatis, ut habitum Regularem, quem suscepit, deponere possit, sicut in aliis contractibus minorennis restituitur; quia non fuit laesa, si quidem ei nupsit, quo meliorem invenire non poterat, ut tradit *Gl. in c. 1. V. In minoribus annis, caus. 27. q. 1.* Minor autem non restituitur, nisi sit laesus, *l. Verum 12. §. Sciendum, ff. de minorib.* Accedit, quod sicut matrimonium carnale, ita & spirituale, videlicet Professio Religiosa, si semel sit validum, & ratum, non rescinditur, cum sit vinculum indissolubile.

Notandum secundo. Parens, qui filium impuberem Religioni vovit, & obtulit, obligatur quantum in ipso est, persuadere filio, ut in Religione Professionem emittat; qui enim factum alienum promisit, vel vovit, seu tale, quod ab alterius voluntate pendet, censetur promisisse, se curaturum, seu diligentiam quantum moraliter poterit, adhibiturum, ut ab altero fiat, eaque cura adhibita, vovens satisfacit suae promissioni, etsi alter non faciat, *Sanch. lib. 4. mor. c. 18. n. 27. & 5. n. 9.*

LX. Caeterum quae hactenus circa oblationes impuberis ejusque ingressum in Religionem dicta sunt, non sunt revocata, nec quidem quoad puellas impuberes, per *Conc. Trid. Sess. 25. c. 17. de Regul.* Ubi statuitur, ut si puella, quae habi„tum Regularem suscipere voluerit, major XII. annis sit, „non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia Profes„sionem emittat, quam exploraverit Episcopus, vel eo ab„sente, aut impedito, ejus Vicarius, aut alius, &c. Virgi„nis voluntatem, an coacta, an seducta sit, &c. Nam ibi solum est sermo de puella majore XII. annis, quod duplex examen Episcopi subire debeat unum, ante habitus susceptionem, quem puellae saepe invitae suscipiunt: alterum postea, ante Professionem, quam non raro invitae emittunt, licet voluntarie habitum assumpserint, ob timorem parentum, vel verecundiam habitus dimittendi: Non autem de puella impubere, sive minore XII. annis, quippiam ibi statuitur, quod non possit ingredi Religionem, vel admitti ad habitum Regularem suscipiendum; cum ergo Jure communi Canonico id sit permissum puellis impuberibus, nec constet per Conc. Trid. id esse revocatum, adhuc hodie hujusmodi puellae a parentibus oblatae Religioni, habitum Regularem suscipere possunt, cum correctio juris, quantum fieri potest, sit vitanda, *c. 29. de Elect. in 6. Sanch. cit. c. 18. n. 34. Suar. l. 5. c. 1. n. 9. Fagnan. in cit. c. Cum virum; n. 9. & seqq.* Porro dictum Decretum ad pubertes mares extendi non potest; quia in illo de solis puellis puberibus est sermo, *Sanch. c. l. n. 22.*

§. V.

De libertate ingrediendi Religionem, & egrediendi, quam habent Novitii.

LXI. Quaeritur primo. An liberi, inconsultis, & invitis parentibus, possint ingredi Religionem? Resp. etsi decens, & rationi naturali consentaneum sit, ut filii propositum ingrediendi Religionem parentibus, in quorum potestate sunt, aperiant, & causas proponant, modo id facile fieri possit: si tamen parentes ingressum, aut Professionem impedire velint, ipsis etiam inconsultis, & invitis licite filii ingredi, & profiteri possunt, *Layrm. lib. 1. tract. 5. cap. 4. num. 2. & alii communiter.* Idque sumitur *ex c. Cum virum 12. hoc tit. in fin.* ubi de puella pubere dicitur, *Quia liberum habet arbitrium in electione propositi, sequi parentum non cogitur voluntatem*; nam filii, postquam annos pubertatis, adeoque liberum discretionis arbitrium sunt assecuti, in ordine ad statum Religiosum, aut matrimonium ineundum, non pendent a parentum voluntate, & imperio.

LXII. Quaeritur secundo. An Novitii, intra annum probationis, libere possint exire, & ad seculum redire? Resp. Novitii libere e Religione egredi possunt, intra annum probationis, ante editam Professionem expresse, vel tacite, ita ut a nullo egrediendi facultatem petere teneantur: nisi quis Religionem intraverit, habitumque Novitiorum assumpserit, animo vitam absolute mutandi, & Deo in Religione perpetuo serviendi, tunc enim spectato Jure antiquo, ad seculum redire non potuit: sed cogi debebat, ut Professionem emitteret in Religione, saltem laxiore, prout habetur *in c. Consulti 20. h. t.* Ubi Innoc. III. ait, saepius se „consultum fuisse, utrum is, qui Monasterium ingressus, „habitum Novitii assumpsit, si ante Professionem emissam, „intra tempus probationis, exire voluerit, licite, & abs„que Apostasiae nota, praesertim cum debita morum cor„rectione, ad seculum redire possit. Ad quod respondet „Papa, distinguendum esse, vel enim absolute voluit vitam „mutare (ita ut evidenter id constet, *c. pen. h. t. Gl. hic V. Absolute*) ut sub habitu Regulari Deo deinceps famula„retur: & tunc cogi debet, ut regulariter vivat, adeo„que ut saltem ad laxiorem Regulam, seu Religionem „transeat. Vel habitum Novitiorum accepit conditionali„ter, & experiendi causa, ut, si sibi placuerit, profitea„tur Ordinis disciplinam: sin autem non placuerit, moribus „emendatur, ad pristinum statum revertatur: & in hoc ca„su redire potest ad seculum, non tamen ut seculariter „(id est, dissolute, *Gl. hic V. secular iter*) vivat. Ut ergo, „quae sit ingredientis intentio, plenius cognoscatur, debet „in principio propositum, seu mentem suam declarare.

LXIII. Porro quod *in cit. c. Consulti*; dicitur, si constet, aliquem Religionem intrasse, habitumque Novitiorum assumpsisse, animo vitam absolute mutandi, seu a seculari statu, ad Religiosum transeundi, quod Religioni saltem in genere obligatus sit, quomodo intelligendum sit: varie explicant DD. Vera & caeteris probabilior explicatio est, quam indicat *Gl. in c. 2. V. indiciis, h. t. in 6. & Abb. in cit. cap. Consulti; n. 3. h. t.* Quod si quis olim ad Religionem se contulit, & habitum etiam Novitiorum induit, eo firmo proposito, ut vitam mutaret, & ad seculum nunquam rediret, idque ex claris indiciis colligeretur, ut quia propterea Beneficio renun-

renunciavit, absque ulla protestatione: vel de bonis suis re ipsa disposuit, eo quod ad seculum redire nunquam vellet: vel quia coram testibus protestatus est, quod velit in Religione Deo perpetuo servire, &c. tunc talis censetur, se obligare voluisse, ad perpetuo permanendum in obsequio Dei, & ideo cogi posse, ut saltem laxiorem aliquam Religionem ingrediatur. Oritur autem hæc obligatio, non ex nudo proposito, hoc enim nullam obligationem inducere potest, *c. 3. de voto*. Neque etiam ex eo, quod propositum absolute vitam mutandi, & Deo perpetuo in Religione serviendi, per subsequentem assumptionem habitus Novitiorum solennizetur, & inducat Professionem: saltem tacitam, non quidem obligantem certo alicui Ordini: sed Religioni in genere, ita, ut non tantum impediat matrimonium contrahendum: sed etiam dirimat postea contractum, ut plerique Canonistæ docent apud *Fagnan. in hoc c. n. 25.* quia Professio, nec expresse, nec tacite fieri potest, nisi admittantur a Prælato Religionis; cum sit veluti contractus reciprocus inter Profitentem, & Religionem, qui non potest ex parte unius tantum consistere, sive obligationem inducere: quin imo neque ex parte ingredientis Religionem, voluntaria susceptio habitus Novitiorum inducere potest tacitam Professionem, cum ille habitus non sit signum Professionis, sed solum probationis. Sed neque oritur talis obligatio ex præcepto Ecclesiæ, quia tale non extat, nec potest ipsa Ecclesia alicui præcipere, ut perpetuo Religioni se tradat, cum vota Religionis sint Evangelica consilia, quæ suaderi possunt: non autem præcipi. Itaque *Text. in cit. c. Consulti*; intelligendus est, non de nudo, seu simplici proposito: sed de proposito, promissione firmato sive voto simplici Deo facto, non solum ingrediendi: sed absolute permanendi in Religione, omnino cedendo juri suo, quoad tempus probationis, qui enim cum tali voto ingreditur, obligatus est, vel in illa Religione perpetuo permanere, vel saltem, ad aliam laxiorem se conferre, cum nedum illi Religioni solenni voto, seu Professione fuerit astrictus, *Sanch. Lib. 4. mor. c. 1. n. 20. Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 5. c. 22. n. 6. & Lib. 6. c. 19. n. 23. & seqq.*

LXIV. Præterea quod Novitius libere e Religione egredi possit, habetur etiam *in c. Statuimus*; 23. *h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. statuit, Novitios in probatione positos, ante „ susceptum Religionis habitum, qui Profitentibus dari solet, vel ante Professionem emissam, ad priorem statum libere (id est, nulla petita licentia ab aliquo; libere enim „ aliquid agere dicitur, qui a nemine prohiberi, vel impediri potest, ut apparet *ex cap. Malta*; 28. *de prab. Abb. hic n. 2*) „ redire possint intra annum, nisi evidenter appareat, quod „ tales voluerint absolute vitam mutare, & in Religione „ perpetuo Domino deservire: cum quilibet renunciare possit ei, quod pro se introductum est. Porro ad omnem dubitationem removendam, statuit idem Pontifex, ut cum „ in quibusdam locis Religiosis, Novitiorum habitus non di„ stinguatur ab habitu Professorum: tempore Professionis, „ benedicantur vestes, quæ Profitentibus dantur, ut saltem „ ea ratione habitus Novitiorum ab habitu Professorum di„ scernantur. Verum quomodo habitus Novitiorum distin„ guatur ab habitu Professorum, commodius infra declarabitur, quando de tacita Professione agetur. Illud hic notandum, quod tres casus excepti sunt, in quibus Novitius in probatione existens, non potest, etiam ante annum probationis expletum, e Religione egredi, spectato jure antiquo. Primo, si expresse sit professus. Secundo, si suscepit habitum Religionis, qui Profitentibus tradi solet. Tertio, si evidenter appareat, quod intraverit, animo vitam absolute mutandi, & Deo in Religione perpetuo serviendi, *Abb. hic nu. 3.* ubi addit, quod post annum non possit redire ad seculum, ut per sensum contrarium *ex hoc cap.* colligitur. Idem etiam habetur *in cap. 2. h. t. in 6.* quod nimirum ingressus Religionem, intra annum probationis, libere ad aliam Religionem transire, vel etiam omnino ad seculum redire possit, nisi jam pubes factus, professus sit tacite, vel expresse, vel ex evidentibus indiciis constet, aut probatum sit, eum vitam mutare voluisse. Quid autem intelligendum sit, per propositum mutandi vitam, dictum est supra *n. 62.* cui addi potest alia responsio, quam etiam affert *Sanch. Lib. 3. de Relig. Lib. 6. cap. 19. n. 27. Rodriq. Tom. 3. qq. Reg. q. 15. art. 12. in fine*, nempe non intelligi solum votum simplex DEO factum: sed habens conjunctam aliquam promissionem, vel oblationem factam ipsi Religioni, tum ad Professionem, etiam ante annum probationis, emittendam, quæ quidem non acceptabatur ab ipsa Religione, ideoque per illam non constituebatur quis Professus, nec obligabatur ad certam Religionem in particulari: acceptabatur tamen talis oblatio ab ipsa Ecclesia, velut ipso jure, ad suscipiendum statum Religiosum, saltem in Religione aliqua laxiore: neque enim vi solius voti simplicis, videtur quis obligari posse, ad perpetuo perseverandum in aliqua Religione, etiam laxiore, nisi ex majore aliqua causa, seu vinculo sit obligatus alicui Religioni, saltem in genere.

LXV. Ubi præterea Notandum primo. Licet Novitius libertatem habeat egrediendi, & ad seculum redeundi, potest tamen, spectato jure antiquo, juri suo renunciare, & se ad perpetuo manendum in Religione obligare, si Religio seu ejus Prælatus acceptet, ut colligitur *ex cit. c. pen. h. t. Gl. ibid. V. Nisi evidenter.*

Notandum secundo. Si Novitius e Religione egrediatur, non tenetur solvere expensas, quas in eo alendo Monasterium fecit, ut ex communi docet *Sylvest. V. Religio 3. q. 8. Azor p. 1. Lib. 12. c. 3. q. 6. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 21. num. 5. Sanch. Lib. 6. mor. c. 10. n. 4.* idque colligitur *ex cit. c. pen. h. t. & c. 2. eod. in 6.* ubi dicitur, quod non debeat Novitius aliquatenus impediri, quominus libere, intra annum, ad seculum redire possit, quæ libertas exeundi impediretur, si ad expensas teneretur refundendas; nam si forte eas solvendo non esset detineri posset, donec eas solveret, Ratio autem est, quia probatio fit, non solum in bonum Novitii, sed etiam ipsius Religionis, & si Religio ipsum aluit etiam ipse eidem inservivit, & per accidens est si ob morbum, vel aliam causam non servierit: vel si expensæ sustentationis mercedem servitii excedunt: & Monasteria plerumque fundata sunt, non tantum ad alendos Professos, sed etiam Novitios.

LXVI. Limitant communiter Dd. nisi in ipso ingressu Novitius per pactum se obligarit, ad solvendas expensas Religioni, in sui sustentationem, tempore probationis, factas, prout fieri consuevit in Monasteriis Monialium; tunc enim licite illæ exigi, & accipi possunt, ut colligitur *ex Concilio Trident. Sess. 24. c. 16. de Regul.* Ubi irritæ declarantur donationes, factæ ab ingredientibus, Monasterio, ante Professionem: excepto victu, & vestitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione sunt; si ergo potest aliquid Monasterio pro sustentatione Novitii dari consequenter potest etiam de eo dando promissio fieri: ita tamen, ut etiamsi postea datum non fuerit, quod promissum est, non ideo impediatur Novitius, quo minus libere egredi possit, *Suar. cit. c. 11. n. 5. Sanch. c. l. num. 5.*

LXVII. Cæterum hactenus dicta hodie locum habere non possunt, quia *ex Decreto Concil. Trid. Sess. 25. de Regul. cap. 15.* Professio facta, ante annum probationis, post susceptum habitum, est nulla, nullamque inducit obligationem, ad alicujus Regulæ Religionis, vel Ordinis observationem, aut alios quoscunque effectus, adeoque is, qui emisit Professionem, intra annum probationis, vel cum voto simplici Religionis, aut oblatione facta ad profitendum: sed non acceptatam a Religione, est illam ingressus, vel qui renunciavit libertati egrediendi, ad nullam Religionem intrandam tenetur, nec in genere, nec in specie, ut *ex Declaratione Cardin. Conc.* tradit *Fagnan. in cit. cap. Consulti*; 20. *num. 42. hoc tit.*

LXVIII. Quæritur tertio. An illi, qui intra annum probationis ad seculum redeunt, licite possint ad Ordines, & beneficia promoveri? Resp. affirmative, ut constat *ex c. Po„ stulasti*; 21. *h. t.* Nam cum quæsitum fuisset, utrum illi, „ qui in annis minoribus constituti (id est, infra annum „ XIV. *Gl. hic V. Minoribus*) Novitiorum habitum in Reli„ gione aliqua susceperunt: sed intra annum, Professione „ non facta, ad seculum redierunt, & ad Ordines Sa„ cros sunt promoti, Episcopis suis hæc scientibus, in il„ lis Ecclesiis possint ministrare, in quibus ab Episcopis sunt „ instituti? Respondet Papa, quod propter hoc (scilicet „ quia tonsuram, & habitum Novitiorum in Religione ge„ starunt) ab Ecclesiis non sint removendi: sed libere in illis „ possunt ministrare. Ex quo sequitur, quod tales sic egressi, etiam ad Beneficia Ecclesiastica secularia, & dignitates promoveri possunt, sicut quilibet alius Clericus secularis, ut notat *Abb. hic n. 5. not. 1.*

§. VI.

De Obligationibus, Juribus, & Privilegiis Novitiorum.

LXIX. Quæritur primo. An Novitii obligentur, ad observanda statuta, & præcepta Superiorum Regularium? Resp. primo, per se, & directe, ac sub culpa ad observationem Regularum, & præceptorum Superioris non obligantur: quamvis ex honestate, & magna decentia debeant subesse Religiosæ disciplinæ, dum in Religione permanent, *Azor p. 1. Lib. 12. c. 2. q. 10. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 16. nu. 2. Sanch. Lib. 6. mor. c. 20. n. 7. & alii.* Ratio primæ partis est, quia Novitii nondum professi sunt Regulam, nec ullis votis obstricti: sed in probatione adhuc versantur, ad experiendum, an ad Professionem sint admittendi, nec ne: sicut etiam Catechumeni non obligantur Legibus Ecclesiæ, donec per Baptismum in Ecclesiæ gremium, tanquam vera ejus membra, sint admissi. Ratio secundæ partis est, tum quia dignum est, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in Legibus disciplinam, *c. 3. de statu Monach.* tum quia Novitii fruuntur privilegiis Religionis, ut infra dicetur, ergo debent etiam ejus onera sentire, & Leges servare; quia alias non possunt convenienter gubernari a Prælatis Religionis, & sequeretur magna turbatio, & confusio in Ordine, ad quod se tacite, habitum suscipiendo, obligarunt.

Resp. secundo. Licet Novitii ad regularem Ordinis observantiam sub culpa non obligentur, quia nondum sunt Regulares: possunt tamen Prælati Ordinum illis Leges ferre, statui Ordinum convenientes, ad quas saltem sub pœna obligentur, quamdiu in Religione permanent: sicut Clerici, qui in aliqua Diœcesi versantur, ejus Legibus obligantur, etsi inde recedere possint, *Laym. Lib. 4. tract. 5. c. 4. n. 3.*

Resp. tertio, etsi Novitii statutis Regulæ non obligentur per se, ac directe: subjiciuntur tamen spirituali jurisdictioni Prælatorum Regularium, non tantum quoad forum conscientiæ: sed etiam in foro externo, sicut alii Clerici seculares jurisdictioni Episcopi subsunt: ac proinde non tantum Prælati illos ob delictum commissum punire possunt: sed etiam illis omnia ea præcipere, etiam sub censuris, dum in probatione versantur, quæ potest Episcopus præcipere; quia tale præceptum non fundatur in voto, sed in jurisdictione Ecclesiastica, *Suar. cit. c. 16. n. 18. Sanch. cit. c. 10. nu. 11. & 12.* Ex quo infertur, quod Novitii a Prælatis Ordinum excommunicari possunt; quia eorundem, dum in Religione manent, legitimus Judex Ecclesiasticus est Prælatus Ordinis, cujus proinde justis præceptis obligantur, non vi voti: sed quia subjecti sunt ejus jurisdictioni spirituali, cujus propriusactus est, præcipere, *Laym. c. l. n. 2. & 4.* Et quidem Novitios subjici jurisdictioni Prælatorum Regularium exemptorum, certum est; quia hi quasi Episcopalem jurisdictionem habent in suos subditos, etiam Novitios: quod vero attinet ad Prælatos Ordinum non exemptorum, quantam illi jurisdictionem

caer-

exercere possint in Novitios, id desumendum est ex concessione Episcopi, & cujusque Ordinis consuetudine, *Laym. c. l. num. 4. in fine.*

LXX. Quæritur secundo. An Novitius, durante anno probationis, retinere possit Beneficium Ecclesiasticum: an vero illud in ipso ingressu vacet, ita, ut statim alteri conferri possit? Resp. Non vacare: sed retinere ipsum illud posse, usque ad Professionem, prout statuit Bonifac. VIII. *in c. Beneficium; 4. h. t. in 6.* Ubi dicitur: Beneficium illius, qui Re-
„ ligionem ingreditur, non est intra annum probationis al-
„ teri conferendum: nisi ad id ipsius assensus accedat (tunc
„ enim Beneficio renunciare censetur, & ideo licite alteri
confertur, ita ut renuncians repetere illud non possit, *c. 3. de renunc. Gl. hic V. Assensus;* vel nisi constet (clara probatio-
„ ne, vel competentibus indiciis, *Gl. hic V.* aut constet) quod
„ vitam voluerit absolute mutare: vel nisi expressam Pro-
„ fessionem fecerit (in aliqua Religione approbata) vel ta-
„ citam, scienter recipiendo habitum Professorum, (ubi il-
„ le est distinctus ab habitu Novitiorum, *Gl. hic V. Professo-*
„ *rum;*) sed interea, dum annus probationis durat, per a-
„ lium (Vicarium scilicet ab Episcopo deputandum, *Gloss.*
„ *marg. hic*) eidem Beneficio deserviri debet (in Officiis Di-
„ vinis, & in cura, si Beneficium sit curatum, *Gl. hic V. Debe-*
„ *bat*) assignata ipsi congrua de proventibus Beneficii portione.

LXXI. Extenditur autem decisio hujus c. 1. ut locum habeat, non solum in Beneficiis minoribus, & simplicibus: sed etiam majoribus, & curatis; quia ratio decisionis etiam in his procedit, ne videlicet Novitius, si forte e Religione egrediatur, uti libere potest, Beneficio privatus existat, si illud tanquam vacans alteri collatum licite fuisset, *Franc. in cit. cap. Benefic. num. 5. not. 1. Sanch. Lib. 7. mor. cap. 4. numer.* 3. Extenditur secundo. Etiamsi in fundatione Beneficii expressum sit, ut, si Capellanus per certum tempus absit, ipsum Beneficium vacet; non enim id intelligendum est de eo casu, si absit ob Religionis ingressum: sed debet intelligi conformiter Juri communi, & in dubio favendum est Religioni, *Sanch. c. l. n. 4.* Extenditur tertio. Ut non vacet Beneficium Novitii, durante probatione, sive ille in Beneficio habeat jus in re, quippe jam ei collato, & ab eo acceptato: sive jus ad rem tantum; quia etsi fuerit collatum, nondum tamen ab eo sit acceptatum, nam eadem ratio utrobique militat; quia intrando Novitiatum, non elegit statum incompatibilem juri, sive in re, sive ad rem, per quem censeri possit illi uti renunciasse, *Sanch. c. l. n. 5.*

Extenditur quarto. Quod etiam pensiones Ecclesiasticæ, quæ in titulum conferuntur, non vacant, ante editam Professionem; quia æquiparantur Beneficiis, & quoad extinctionem sequuntur naturam Beneficiorum, *Sanch. c. l. n. 13.*

LXXII. Extenditur quinto. Si Novitiatus, seu probatio, sive propter Regulam Ordinis, sive propter ætatis defectum, vel ob aliam justam causam, ultra annum prorogetur, adeoque etiam Professio differatur, tum Beneficium non vacat, neque alteri conferri potest: sed ejus collatio etiam differri debet, ut docet *Sanch. c. l. n. 6. Laym. Lib. 3. tr. 5. c. 7. nu. 6. dist.* 4. Ratio est quia ideo durante anno probationis, non vacat Beneficium Novitii, nec alteri conferri potest, ne Novitio adimatur libera facultas egrediendi e Religione, si privaretur Beneficio, quæ ratio etiam locum habet, si Novitiatus ex justa causa prorogetur: sicut & vice versa, si ex dispensatione S. Pontificis tempus probationis remittatur, vel minuatur, statim emissa Professione, vacat Beneficium, & alii conferri potest. Quare cum in *cit. c. Beneficium*, dicitur, quod Beneficium infra annum probationis alteri conferri non debeat id intelligendum est sub hypothesi, si Novitiatus per annum tantum duret, prout ordinarie fit: secus si prorogetur ex justa causa, tum enim etiam collatio Beneficii differenda est, usque ad Professionem; quia mens Concilii fuit, ne ante Professionem, Beneficia Novitii tanquam vacantia aliis conferantur, sicq; impediatur libera ejus egressio, *Sanch. cit. c. 4. n. 6.* Requiritur tamen causa justa, nam si sine illa differatur Professio, poterit Episcopus designare certum terminum temporis, intra quod Beneficio illi renunciare debet Novitius, eoque termino finito, potest id tanquam vacans alteri conferre; quia ab eo termino non reputatur abiens ab Ecclesia ex legitima causa, *Sanch. c. l.*

LXXIII. Hinc infertur primo. In Societate Jesu Beneficia Novitiorum non vacare, durante toto biennio probationis; quia cum ex juris concessione prorogetur Novitiatus, censetur etiam prorogari, seu differri tempus vacationis Beneficii. Imo nec vacant Beneficia post biennium Novitiatus; & vota simplicia edita a Scholasticis Societatis Jesu, ante solennem Professionem, vel vota Coadjutorum formatorum, per quæ Religiosi Societatis omnino fiunt inhabiles retinendi bona; quia Beneficia non vacant, nisi per professionem expressam, vel tacitam, juxta *cit. c. Beneficium*; per quam Professus redditur incapax retinendi bona, cujusmodi incapacitatem non induunt vota simplicia post biennium Novitiatus edita, adeoque nec Beneficia per illa vacant, ut declaratum est, *in Congregation. 2. Generali, Can. 5.* quamvis *ex Decreto Congregat. V. Generalis; can. 5.* post biennium probationis, priusquam vota simplicia edantur, resignari debeant Beneficia, *Sanch. cit. l. 7. c. 4. n. 7.* Infertur secundo. Si Beneficia Novitiorum, durante tempore probationis, aliis conferantur, collatio non tantum irrita est: sed nec confirmatur per secutam Professionem; quia Beneficia non vacabant tempore collationis, ideoque cum hæc ab initio fuerit irrita, non potest tractu temporis convalescere: sed nova collatione est opus, *Sanch. cit. l. n. 8.*

LXXIV. Notandum præterea primo. Exceptiones positæ in *cit. c. Beneficium, h. t.* hodierno jure locum non habent; quia nec Professio expressa, nec tacita, nec voluntas absolute mutandi vitam, ante expletum probationis annum, valide fieri potest, vel obligat juxta *Concil. Trident. Sess. 25. cap. 15. de Regul.* Imo neque renunciatio Beneficii facta Novitio intra annum probationis, valida est, nisi fiat cum licentia Episcopi, vel Vicarii ejus, intra duos menses proxime antecedentes professionem, ut constat ex *Conc. Trid. cit. Sess. c. 16.* ubi generatim statuitur, ut nulla renunciatio aut ea facta valeat; nam ratio, ob quam prohibetur renunciatio temporalium bonorum, durante probatione, habet etiam locum in renunciatione Beneficii; ne scilicet impediatur libertas egressus, ob timorem amittendi Beneficii, cui est renunciatum *Sanch. Lib. 7. mor. c. 5. n. 38.* de quo infra *Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 16. nu. 12. Fagn. in c. pen. nu. 18. h. t.*

LXXV. Notandum secundo. Licet Novitio, cujus Beneficio annexum est jus eligendi, v. g. Canonicatui, competat etiam ipsum jus suffragii, sive electionis, vacante Prælatura, quia electio inter fructus Beneficii computatur: non tamen necessario vocandus est ad electionem; quia cum se ipsum sponte a seculo segregaverit, merito inter absentes, & remotos reputatur, qui nec solent, nec debent vocari, ut tradit *Gl. in cit. c. Beneficium V. Conferendum; in fine, h. t. Joan. Andr. & Franc. ibid.* n. 2. *Silvest. V. Religio; 5. q. 11. Suar. cit. c. 16. nu. 56. Sanch. Lib. 7. c. 4. nu. 10.* Ubi addit, quod nec procuratorem ad eligendum constituere possit, quippe qui necessario ad electionem vocandus non est. Si tamen Novitius velit electioni interesse, excludi non potest; quia jure electionis privatus non est, sicut nec reliquis Beneficii fructibus *Sanch. c. l. nu. 11. Suar. c. l.* & alii. Quod autem dictum est, Novitium ad electionem Prælati necessario vocandum non esse, quia commode regulariter adesse non potest, id procedit, si jure Collegii, cujus pars est, electio ad illum pertineat: secus est, si jure speciali, seu singulari, ratione Beneficii, vel Dignitatis suæ, jus eligendi, vel præsentandi ipsi, competat: nam tunc intimanda est ipsi vacatio Prælaturæ, aut Beneficii; quia priore casu per ipsum Collegium sine Novitio, commode fieri potest electio, vel præsentatio: non item posteriore, quando jure speciali, aut personali ipsi competit, *Gl. in cit. c. Beneficium; V. Conferendum; in fine, Suar. c. l. num. 56. Sanch. cit. c. 4. nu. 12.* sicuti etiam investituræ in Feudis, & Emphyteusibus, si ad Novitium jure singulari, aut personali pertineant, ab eodem conferri debent, cum jura, & bona sua ante professionem retineat.

LXXVI. Notandum tertio. Ex fructibus Beneficii, quod Novitio competit, assignanda est congrua portio ejus Vicario, qui Beneficio inservit, *cit. c. Beneficium; in fine*, ejusque quantitas determinanda est per Episcopum, seu Ordinarium, *Gl. ibid. V. Sed interim. Sanch. cit. c. 4. nu. 14.* residui vero fructus reservari debent ipsi Novitio, quippe cum adhuc sit vere Beneficiarius, nec proprie Religiosus, & capax dominii acquirendi, ratione quorum adhuc ad Officium Canonicum recitandum tenetur: exceptis tamen quotidianis distributionibus, quæ non, nisi personaliter residentibus dantur, ideoque iis privatur Novitius, *Sanch. c. l. nu. 18.* Neque vero residui illi fructus sunt reservandi Monasterio, pro alendo Novitio; quia hic non tenetur Monasterio solvere alimenta, sive in eo maneat, sive non, ut supra dictum: nisi contraria alicubi esset consuetudo legitime præscripta, quæ servanda erit, *Sanch. cit. l.* quare hi fructus beneficiales, si Novitius e Religione exierit, ipsi restituendi sunt, si vero professionem edidit, succedit in illis Monasterium, si successionis sit capax, sicut in aliis bonis Professi, nisi hic ante professionem aliter de illis disposuerit, *Sanch. citat. l. numer. 19.*

LXXVII. Quæritur tertio. An Novitii possint uti privilegiis sui Ordinis? Resp. affirmative; quia in favorabilibus Novitii comprehenduntur nomine Religiosorum, *Pellizar. in man. tr. 2. c. 7. q. 1.* & alii communiter. Et in specie primo. Novitii gaudent privilegio fori, ita ut coram Judice sæculari conveniri non possint, sive in causa civili, sive in criminali, sed coram Judice Ecclesiastico; scilicet coram Prælato Ecclesiastico (saltem si Ordo sit exemptus) conveniri debeant, ab eoque puniri possint, si in Religione permanere velint, *Azor. p. 1. lib. 12. c. 2. q. 11. Sanch. lib. 6. mor. c. 10. num. 10. & 11.* Ratio est, quia Novitii, etsi Religiosi absolute non sint, sunt tamen intra Religionem, & reputantur personæ Ecclesiasticæ, ideoque gaudent privilegio exemptionis a jurisdictione sæculari. Quod si Monasterium non sit exemptum, tum, ob delicta, privata commissa contra Religionis regulas, & statuta, puniri quidem possunt Novitii a Prælato Ordinis: ob alia vero crimina ab Episcopo, *Laym. lib. 4. tr. 5. c. 4. nu. 4.* Quamvis alii Dd. communiter, & indistincte velint, Prælatum Ordinis habere jurisdictionem, ac potestatem cognoscendi, & puniendi Religiosorum suorum, & consequenter etiam Novitiorum delicta, etiam graviora, saltem, quæ depositionem ab Ordine non requirunt, idq; non jure communi: sed ex speciali privilegio, aut consuetudine, *Abb. in c. Cum contingat; 28. nu. 21. de foro comp. Azor. c. l. Navarr. lib. 2. cons. 4. & 5. de foro comp. & in Comm. 2. de Regul. n. 63. lib. 6. c. 10. nn. 11. & 12.*

Secundo. Novitii gaudent etiam privilegio Canonis, *Si quis suadente; 29. caus. 17. q. 4.* ita ut excommunicationem latæ sententiæ incurrat, si quis violentas manus in Novitium injiciat, prout expresse statutum est in *c. Religiosi; 21. §. Quamvis de sent. excom. in 6. Suar. tr. 3. lib. 5. c. 11. n. 13.* Tertio. Novitii, etiam nullo Ordine initiati, gaudent privilegio immunitatis a solvendis gabellis, & vectigalibus ex bonis patrimonialibus; quia admissi in Religionem sunt pars saltem late sumpta Communitatis Ecclesiasticæ, adeoque tanquam personæ Ecclesiasticæ reputari debent, *Sanch. cit. l. 6. c. 10.* Imo & aliis privilegiis Regularium uti possunt Novitii. *Pelliz. c. l. q. 5. nn. 12.* Denique possunt etiam Novitii absolvi a casibus reservatis, & cum illis dispensari in votis, & in præceptis jejunii, & Festorum, & lucrari indulgentias Ordini concessas, *Cast. Palao p. 3. disp. 1. pun. 12.* & alii apud ipsum.

LXXVIII. Quæritur quarto. An Novitii e Religione dimitti possint, absque justa causa? Resp. non posse, quia licet

ex ti-

ex rigore justitiæ Novitius ingrediens non obligetur, ad permanendum, nec Religio, ad illum retinendum: ex alio tamen capite, non potest Religio illum licitè dimittere, sine justa causa; quia id foret contra debitam dispensationem Sacrorum Ministeriorum, & administrationem, si ii, qui digni sunt, & habiles ad Religionem, sine justa causa dimittuntur. At vero ingrediens Religionem, cum sit sui juris, & arbitrii, & libere de se disponere possit, non tenetur in Religione permanere, dum in probatione est: in his enim, quæ non ad justitiam commutativam, sed distributivam, vel charitatem pertinent, non est necessarium, ut detur mutua obligatio, *Suar. lib. 5. c. 21. n. 5. Pellizar. cit. c. 7. q. 26. n. 60.* His adde, quod suppositis omnibus requisitis, tam ex parte recipiendi, quam ex parte Religionis, is qui potestatem admittendi habet, tenetur ex officio, & charitate petentem ingredi, admittere, si nulla subsit rationabilis causa excusans, *Suar. Tit. 3. Lib. 5. c. 10. n. 28.*

§. VII.

De dispositionibus, seu renunciationibus bonorum, quæ ante professionem a Novitiis fieri solent.

LXXIX. Præmittendum primo. Nomine Renunciationis hic intelligitur dispositio, de propriis bonis temporalibus; sive cessio eorum facta in favorem tertii, non quidem revocabiliter (qualis est, quæ fit per Testamentum: vel aliam ultimam voluntatem, legatum, donationem causa mortis, hæc enim omni tempore a Novitio licite fieri potest, ut diximus supra *Tit. 26. Sect. 2. §. 3. n. 93. & seq.*) sed irrevocabiliter ita ut ea retractari amplius non possit: etiam ante professionem, ut ex infra dicendis patebit, *Sanch. lib. 7. mor. cap. 5. n. 23. & seq.*

Præmittendum secundo. Novitii non tenentur disponere de suis bonis, iisque renunciare, antequam emittant professionem: quia nullum extat jus, eos cogens ad hujusmodi renunciationem faciendam, nec ulla etiam ratio efficax convincit, illam necessario fieri debere, & ideo si Novitii professionem edant, non facta prius renunciatione suorum bonorum, in Ordine Religioso successionis capace, ipse Ordo succedit, alioquin vero hæredes eorum ab intestato, *Sanch. cit. lib. 7. c. 12. n. 4. Pelliz. c. l. q. 2.* & dictum supra *Tit. 27. §. 3. num. 37. & seq.*

Præmittendum tertio. Quomodo Novitii de bonis suis disponere, iisque ante professionem renunciare possint, extat Decretum Concilii Trident. *Sess. 25. de Regular. c. 16.* his verbis: Nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta (id
„ est ante expletum probationis annum) etiam cum jura-
„ mento, vel in favorem cujuscunque causæ piæ, valeat,
„ nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii, intra duos
„ menses proximos ante professionem, ac non alias intelli-
„ gatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter
„ vero facta, etiam cum hujus favoris expressa renunciatio-
„ ne, etiam jurata, sit irrita & nullius effectus. Circa hoc Decretum multæ, & graves difficultates oriuntur, hoc loco breviter expediendæ.

LXXX. Quæritur igitur primo. Quænam renunciationes irritæ sint, non servatam formam præscriptam in dicto Decreto. Resp. primo. Si donatio: seu renunciatio bonorum facta sit, ante ingressum Religionis: sed non intuitu ingressus, sive sine animo ingrediendi Religionem, quia donatio, seu renunciatio perinde fieret, etsi Religionem non ingrederetur is, qui donat, aut renunciat: tum talis renunciatio non solum jure antiquo: sed etiam novo est valida; quia Concilium Trident. tantum prohibere voluit illas renunciationes, quæ fiunt intuitu ingressus Religionis, adeoque impediunt liberum egressum, tempore probationis: non autem illas, quæ fiunt independenter ab ingressu, nec liberum egressum impediunt, quia eodem modo fierent, etiamsi renuncians non ingrederetur, *Sanch. lib. 7. mor. c. 3. n. 2.* & alii Dd. communiter. Quamvis in dubio talis donatio, seu renunciatio præsumitur facta, intuitu ingressus Religionis, si in notabili quantitate sit facta, ita ut professione subsecuta, non valeat; quia non est verisimile, quod velit quis se privare notabili parte bonorum suorum, nisi ob causam secuturæ professionis, *Sanch. cit. lib. 7. c. 3. n. 6. & seqq.*

LXXXI. Respond. secundo. Probabile est quod renunciationes factæ ante ingressum Religionis, seu assumptionem habitus Religiosi, tamen intuitu ingrediendi, sive fiant propter ingressum, tanquam causam principalem, & finalem, ita ut professione non secuta, quæ donata sunt, repeti possint, tanquam datum ob causam, causa non secuta: sive fiant ob causam impulsivam ingrediendi, quia nimirum ingrediens absolute quidem vult renunciare bonis, eaque donare, quamvis non donaret, nisi Religionem ingrederetur, qualis intentio præsumitur, si renunciatio, seu donatio non longo tempore ante ingressum facta sit, probabile, inquam, est tales renunciationes, seu donationes comprehendi sub Decreto Concilii, ideoque eas etiam irritas, ut docet *Navarr. lib. 3. consil. 82. n. 1. Molin. tr. 2. de just. disp. 139. n. 14. Less. lib. 2. cap. 41. num. 42. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 7. Rodriq. Tom. 2. qq. Reg. q. 48. artic. 8.* Probatur, tum quia Concilium generatim, & absolute loquitur de renunciationibus, factis ante duos menses professionem præcedentes, non restringendo ad eas, quæ factæ sunt tempore Novitiatus, ergo ad illud tempus Decretum hoc non est restringendum. Tum quia etsi Concilium non loquatur expresse, nisi de renunciatione facta a Novitio, tamen finis hujus decreti æque locum habet in renunciatione facta ante ingressum, seu Novitiatum, sed intuitu illius; quia per illam æque tollitur Novitio libertas, ad egrediendum e Religione, si quidem non potest recuperare bona, etiamsi egrediatur, si renunciatio facta ante ingressum fuit valida, ne proinde talis renunciatio comprehenditur sub Decreto Concilii, tanquam facta in fraudem illius, quod alias finem suum non consequeretur. Nihilominus tamen contraria sententia, quod renunciationes factæ ab existentibus in sæculo, ante ingressum Religionis: sed intuitu illam ingrediendi, non comprehenduntur sub Decreto Concilii, adeoque validæ sunt, est etiam probabilis, quam tenent *Menoch. de arbitrar. judic. centur. 5. casu 436. n. 4. Sanch. Lib. 7. cap. 5. num. 4. Vasq. de Testam. c. 6. §. 21. dub. 12. num. 30. & 31. Fagn. in c. pen. nu. 42. h. t. ex declar. Card. Concil.* Probatur, quia Decretum Concilii in c. 16. loquitur solum de renunciatione facta ab ingresso, ipso tempore probationis: non autem de alia, quæ fit ab eo, qui adhuc degit in sæculo, ut colligitur ex contextu, & connexione, *cap. 16. cum cap. 15.* in quo etiam solum est sermo de eo, qui jam est ingressus Religionem, & professionem non emisit: deinde in c. 16. ita subjicitur, *nulla quoque renunciatio*, quæ verba cum sint continuativa præcedentis cap. ut indicat particula *quoque*: ideo non possunt aliter intelligi, nisi de eo, qui jam est ingressus Religionem, sed professionem nondum emisit, *Menoch. c. l.* Deinde cum Decretum Concilii sit correctorium Juris communis, auferens liberam facultatem disponendi de propriis bonis, non debet extendi ad casum similem, non expressum, etiam ob paritatem rationis, juxta *c. Quæ a jure 28.* & ibi: *Gl. de R. J. in 6.* & licet Lex etiam pœnalis, & exorbitans a Jure communi extendi possit ad aliud casum non expressum, si alias Lex illa frustraretur fine suo, uti sumitur ex *c. Si Civitas 14. de Sent. excomm. in 6. & c. 2. juncta Gl. V. Aliter falsa de usur. in 6.* id tamen solum procedit, si & ea, ad quæ fit extensio, commode comprehendi possint, sub verbis Legis prohibentis: at in proposito, verba Decreti Concilii non possunt adaptari renunciantibus, existentibus adhuc in sæculo; cum Concilium loquatur de Novitiis, qui habitum probationis susceperunt, & sunt personæ Ecclesiasticæ, ideoque sub nomine personarum sæcularium comprehendi non possunt, ac proinde etiamsi eadem ratio habet locum in renunciatione, non tamen Lex illa extendi potest, *Fagnan. in cit. c. pen. n. 42. & seqq. h. t.*

LXXXII. Respond. Tertio. Renunciatio facta a Novitio, etiam post XVI. annum ætatis, sed ante duos menses proxime præcedentes professionem, & sine licentia Episcopi, vel ejus Vicarii, comprehenditur sub dicto Decreto Tridentino, & invalida est, ut docet *Rodriq. cit. qu. 48. art. 13. Sanch. lib. 7. c. 5. n. 7.* nam ratio Decreti illius æque habet locum in majore xvi. annis, atque in minoribus, ne scilicet impediatur libertas egrediendi e Religione, si totam, vel majorem partem suæ substantiæ, cui renunciavit, recuperare non possit. Idque colligitur etiam *ex continuatione cap. 16. cum cap. 15.* quæ in eo consistit, ut sicut nulla est professio, facta ante annum novitiatus expletum, & ante xvi. ætatis expletum, secundum *dictum cap. 15.* ita etiam nulla sit renunciatio facta a Novitio, sine licentia Episcopi, & ante duos menses proxime præcedentes professionem, secundum *dictum cap. 16.* sive fiat a Novitio ante xvi. ætatis annum: sive post illum; quia in hoc cap. nulla ætas requisita ad renunciationem præscribitur: sed solum requiritur, ut fiat intra bimestre proximum professioni, ac proinde sufficit ad valorem renunciationis, ut quis sit in ea ætate, ut intra duos menses professionem emittere possit, adeoque ut expleverit xv. & x. menses, neque enim continuatio, & similitudo in Decretis continuatis debet esse in omnibus, *Sanch. cit. l. n. 8.*

LXXXIII. Resp. quarto. Etiam renunciatio bonorum facta a Novitio, sub conditione expressa, vel tacita, secuturæ professionis, ita ut ea corruat, si professionem non emiserit, comprehenditur, sub Decreto Concilii, adeoque sine forma in eo præscripta, est irrita, ut docet *Navarr. lib. 3. Consil. 82. n. 2. & seqq. Sanch. cit. c. 6. num. 17. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 8. contra Molin. & Menoch.* Ratio est, tum quia etiam renunciatio facta, secundum formam præscriptam in Decreto Tridentino, includit hanc tacitam conditionem, ut professione non secuta, ea sit omnino irrita, ut expresse ibid. decernitur, & tamen necessario fieri debet secundum illam formam: ergo similiter requiritur, ut servetur illa forma, si fuerit facta sub tali conditione expressa: quia taciti, & expressi idem est judicium, ut colligitur ex *l. 3. ff. de reb. cred.* & frustra exprimitur, quod tacite sub intelligitur, cum pro expresso habeatur, uti sumitur ex *l. fideicommissa; ex. §. Si filius; ff. delegat. 3.* Tum quia etsi renuncians libere possit exire, quia recuperabit bona, quibus renunciavit: non tamen sine difficultate, quia exibit plerumque non sine querela, & indignatione eorum, v. gr. consanguineorum, quibus bona sub conditione sunt donata, scilicet secuturæ professionis, si vero renunciatio facta sit in favorem Monasterii, hoc studebit Novitium inducere ad profitendum, ne privetur bonis illius: alia vero ratio est, de testamento Novitii; quia hoc semper potest revocari, etiamsi maneat in Religione, at renunciatio sub conditione secuturæ professionis facta, non potest revocari, nisi per egressum Novitii e Religione, *Sanch. c. l. n. 27.*

LXXXIV. Cæterum ab hoc Decreto Concilii Tridentini excipiuntur Candidati, & Novitii Societatis Jesu, nam renunciationes bonorum, ac juxtim ab ipsis factæ conformiter Constitutionibus ejusdem Societatis, videlicet vel ante ingressum in quamcunque causam piam, vel post primum probationis annum, vel etiam post edita vota simplicia, quandocunque Superior jubet, eos se abdicare suis bonis, sine ulla spe illa bona recuperandi, validæ sunt, non obstante prædicto Decreto Concilii, *cit. c. 16.* in quo ibid. Societatem excepit ipsa S. Synodus ab illis, quæ in eo statuta sunt, videlicet ne renunciatio bonorum, nisi intra duos menses proximos ante professionem fiat, & ut finito tempore Novitiatus, Superiores Novitios ad profitendum admittant, vel ejiciant, ut colligitur ex illis verbis, *per hæc*, id est, supra dicta, S. Synodus *non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Societatis Jesu, juxta pium illorum institutum &c. Less. cit. c. 4. n. 42. Sanch. c. l. n. 9. Laym. cit. cap. 7. num.*

5. numer. 20. in fine, apud quos plura de hac re videri possunt.

LXXXV. Quæritur secundo. Quinam contractus, vel actus comprehendantur nomine renunciationis in Decreto Concilii Tridentini; ita, ut si fiant sine forma ibi præscripta, sint irriti? Respond. primo. Nomine Renunciationis hic imprimis comprehenditur donatio inter vivos, ita, ut irrita sit, facta sine forma in dicto Decreto præscripta, *Molin. in cit. disp. 139. n. 15. Menoch. c. l. n. 7. San. l. 7. mor. c. 5. n. 20.* Ratio est, tum quia donatio est quædam species renunciandi propriis bonis, a qua in effectum non differt: tum quia est quædam obligatio, cum donans obligetur ad rem donandam irrevocabiliter: tum quia finis hujus Decreti non minus habet locum in donatione, cum in utraque impediatur libertas Novitii ad egrediendum.

Excipiunt primo. Si durante probatione, aliquid tribuatur, seu donetur Religioni pro victu, & vestitu Novitii, prout excipit ipsum Concilium, *cit. c. 16.* Secundo. Si ultra victum & vestitum, Monasterio, vel certæ personæ etiam Laicæ donatio modica fiat, spectatis facultatibus Novitii, licet secundum se alias esset notabilis, prout colligitur ex illis verbis Concilii: *ne hac occasione discedere nequeat, quod totam, vel majorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat, nec facile, si discesserit, id recuperare possit*: ergo requiritur, ut donatio sit facta in quantitate valde notabili, alioqui cessat finis Legis prohibentis donationem, & consequenter etiam ipsa Lex, *Sanch. c. l. num. 22.* Tertio. Si per modum eleemosynæ aliquid tribuatur Monasterio, dummodo non sit magna: sed modica, quæ libertati egressus obstare non potest, *Sanch. c. l.* Ubi addit idem dicendum, si quid datum sit pro convivio, dato in ingressu Religionis, vel si quid non magni momenti oblatum sit DEO, aut Sanctis *Sanch. c. l. num. 28.* Quarto. Si parentes, vel amici Novitii ex propriis bonis aliquid etiam in magna quantitate tribuant, vel donent Monasterio, in gratiam Novitii, ut ipse benevolentius tractetur, vel facilius admittatur, valida est donatio, quia in dicto Decreto Tridentini requiritur, ut donatio fiat ex bonis ipsius Novitii, alioqui enim cessat ratio Concilii, cum per donationem ex alterius bonis non minuatur libertas novitii ad egrediendum, quippe cum illa bona ad illum non pertineat, neque illa recuperare possit, ac debeat. *Suar. tr. 3. l. 3. c. 9. n. 16.* dummodo ea donatio fiat absolute, non autem ut in legitimam portionem Novitii computetur: tunc enim ipse Novitius, & non parentes Monasterio donare censerentur, *Sanch. c. l. n. 24. Laym. cit. c. 7. n. 5. in fine.*

LXXXVI. Respond. secundo. Sub nomine renunciationis prohibitæ Novitii ante duos menses proximos professionis, comprehenditur etiam datio mutui, si quid scilicet ex bonis Novitii tribuatur Monasterio, sub titulo mutui, quia non minus ex mutuo, quam ex alia largitione impediri potest libertas Novitii ad egrediendum: tum ob difficultatem, quæ sæpe reperitur in recuperando eo, quod mutuo datum est: tum maxime, quia in tali mutuo virtualis quædam donatio includitur: non absoluta, sed sub conditione, si Novitius perseveret, tunc enim obligatio reddendi ex mutuo cessabit, *Suar. cit. c. 9. n. 16.* ubi addit idem dicendum esse, etiamsi a Monasterio aliquod mutuum datum, sine difficultate, recuperari possit: non enim ideo cessat prohibitio Concilii; quia cessante fine Legis in particulari tantum, non cessat obligatio Legis, apud quem plura de hoc legi possunt.

LXXXVII. Respond. tertio. Et sub nomine renunciationis comprehenduntur omnes contractus lucrativi: non tamen omnes onerosi, sed tantum illi, in quibus non tantundem recipitur, quantum datum est, hi enim sine forma præscripta in Decreto Tridentini initi a Novitio, sunt irriti, ut si Novitius dat pecuniam pro puella in dotem, pro qua nihil recepit: item si fidejubeat pro alio, etiam accepto pretio, quia exposuit proprium patrimonium periculo jacturæ, absque spe æqualis lucri, sive quod tantundem recipiat, *Sanch. cit. lib. 7. c. 5. num. 34.* Aliud vero est dicendum de contractibus reciprocis, in quibus mutuo aliquid datur, accipitur, nempe venditionis, permutationis, locationis &c. quia in his Novitius non fit pauper, nec quippiam perdit ex suis bonis; cum tantundem recipiat, quantum dedit, ideo in illis cessat ratio prohibitionis, ne Novitius, emissis bonis suis, vel magna eorum parte, cogatur professionem emittere, *Sanch. c. l. n. 32.*

LXXXVIII. Quæritur tertio. Quæ solennitates requiruntur ad renunciationem, vel donationem Novitiorum. Resp. In Concilio Tridentino *cit. Sess. 25. de Regular. c. 16.* duæ requiruntur, ut sint validæ, prima, est, ut fiant cum licentia Episcopi (vel alterius Prælati, quasi Episcopalem jurisdictionem habentis, nullique Episcopo subjecti in suo territorio, *Sanch. lib. 7. c. 5. n. 68.*) vel ejus Vicarii Generalis, qui etiam hanc potestatem, dandæ licentiæ, possunt aliis delegare; quia ex jure communi est annexa perpetuo, non personæ: sed dignitati, vel officio, adeoque est ordinaria, & delegari potest, *Sanch. c. l. num. 73.* Verum hanc licentiam dare non possunt Prælati Regulares, licet exemptis sint, ut ea probabilior sententia docet *Rodriq. Tom. 2. qq. Tom. 2. qq. Regul. qu. 48. artic. 14. Sanch. c. l. n. 74. contra Navarr.* quia Concilium solam licentiam Episcopi, vel ejus Vicarii requiritur, non addendo, *vel alterius Superioris*, uti expressit in *cap. 5. ead. Sess. de Regul.* ubi ad ingrediendum Monasteria Monialium, requirit licentiam Episcopi, vel alterius Superioris, nempe Prælati Regularis, si Monasterium sit exemptum. Et hic est unus ex casibus, in quibus etiam Religiosi exempti subjiciuntur Episcopis. Requiritur autem prædicta licentia Episcopi, vel ejus Vicarii ad renunciationem Novitiorum, ut excludantur fraudes, metus, vel preces importunæ, quibus induci posset Novitius, ad relinquenda bona sua Monasterio, licentia enim Judicis tollit præsumptionem doli, & fraudis, *l. ult. ff. de eo quod met. caus. & cap. Rodriq. cit. l. Sanch. c. l. nu. 64.* Quamvis in quibusdam Religionibus non sit in usu, ut licentia petatur ab Episcopo: sed id per contrariam consuetudinem sit abolitum, ut notant *Rodriq. c. l. & Sanch. n. 25.* quod maxime procedit, si renunciationes ex necessitate fieri debeant, propter Ordinis Constitutiones, ut apud Mendicantes, *Laym. cit. c. 7. n. 14.* Porro prædicta licentia non debet peti in scriptis; cum nullam de scriptura mentionem faciat Concilium, neque tamen sufficit, eam esse petitam, sed requiritur etiam, ut sit obtenta; quia non dicitur cum licentia fieri, quando ea solum est petita, nam, quando requiritur licentia tantum petita, id exprimi solet, ut in *c. Licet; 18. h. t. Sanch. c. l. n. 77.* Debet autem ea licentia præcedere renunciationem, quia requiritur ad valorem actus, nisi fieret sub conditione, si postea Episcopus approbet; tunc enim satis est ut approbatio eo post facto superveniat, *Sanch. c. l. n. 78.* Denique etsi non requiratur expressa licentia: sed sufficiat tacita, habita tamen ex ratihabitione de præsenti, quippe quæ requiritur ad valorem actus, neque sufficit ratihabitio de futuro, *Sanch. c. l. num. 79.*

LXXXIX. Altera solennitas a Tridentino Concilio requisita est, ut renunciationes fiant, intra duos menses proximos ante professionem, adeoque non requiritur, ut fiant integro bimestri ante professionem: sed satis est, illas fieri intra tempus illud bimestre, quamvis immediate, ante professionem: nam finis, & ratio illius Decreti est, ut renunciationes fierent majore consilio, & deliberatione, quæ major est, quo longius est tempus probationis, & professioni propinquior, *Sanch. c. s. c. 5. num. 80.* Imo valida est etiam illa renunciatio, quæ facta est a Novitio, intra illud tempus bimestre, etiamsi completa ætate legitima, & finito anno probationis, ex justa causa differatur professio, tum quia Lex ea, quæ frequentius contingunt, spectat, *l. Ad ea; 5. ff. de Legib.* professio autem frequentius fieri solet, completa debita ætate, & anno probationis, ideo Decretum Concilii præcipiens intra duos menses proximos ante professionem, fieri renunciationem, intelligi debet, de duobus mensibus proximis illi tempori, quo regulariter fit professio. Tum quia talis renunciatio adhuc fit conformiter fini, ac intentioni Concilii, quæ fuit, ne Novitii temere, & inconsulte bonis suis renunciarent: sed nonnisi postquam experti sunt difficultates Religionis, quod utique supponitur, quando jam x. integris mensibus fuerunt in probatione, *Sanch. c. l. n. 82.*

Porro etsi non omnino improbabile sit, quod ex dispensatione S. Pontificis, Novitius nono mense, vel minor xvi. annis, professionem facere possit, adeoque abbreviatum sit tempus professionis, alias jure præscriptum, hoc casu, etiam sufficiet renunciationem bonorum fieri bimestri, ante illud tempus professionis, adeoque intra mensem septimum, & octavum, quia dispensatio etsi stricti juris sit, extenditur tamen ad connexa, ut ex communi docet *Sanch. lib. 8. de matr. disp. 1. n. 19.* Contrarium tamen probabilius est, nempe tali casu non posse fieri renunciationem bonorum, intra bimestre illud præcedens professionem: sed debere fieri proxime ante professionem videlicet eodem die, vel præcedente, ut docet idem *Sanch. cit. c. 5. n. 83.* Ratio est, quia cum in eo casu non possit fieri renunciatio, tempore designato a Concilio, nempe intra xi. & xii. mensem anni probationis, quia professio ex dispensatione anticipatur, & consequenter etiam renunciatio bonorum anticipari debet, quippe quæ post professionem amplius fieri non potest, ideo saltem curandum est, ut fiat proxime ante professionem, sicque Concilio derogetur, quam minimum fieri potest. Nec obstat fundamentum contrariæ sententiæ; quia dispensatio non extenditur ad accessoria separabilia: sed tantum ad inseparabiliter connexa, ut docet *Sanch. cit. disp. 1. n. 19. & 20.* non est autem inseparabiliter connexum, ut renunciatio bonorum fiat, integris duobus mensibus ante professionem; cum Tridentinum, præscribens illud tempus, agat, de professione facienda, post legitimam ætatem impletam, & transactum integrum annum probationis: non autem de ea professione, quæ fit in casu extraordinario, & per dispensationem, de quo in præsenti agitur, ac proinde ea dispensatio non debet extendi ad aliud bimestre tempus, præcedens professionem dispensative anticipatam, *Sanch. c. l.*

§. VIII.

Aliæ nonnullæ quæstiones, circa renunciationes bonorum a Novitiis factas, proponuntur, & resolvuntur.

XC. Quæritur primo. An Novitius possit renunciare hæreditati patris, vel matris adhuc viventis, sine consensu illorum, & in favorem Religionis? Respond. primo. Tametsi renunciatio hæreditatis paternæ, vel maternæ nondum obtentæ: sed in futurum deferendæ, ipso jure sit invalida, si facta sit in favorem certæ personæ particularis, ut ea ipsi cedat, nisi consensus ejus, de cujus hæreditate agitur, accedat, isque usque ad mortem in ea voluntate perseveret, *l. ult. ff. de pact.* Vel nisi juramento fuerit firmata talis renunciatio, seu pactum, *c. Quamvis; 2. de pact. in 6.* valida tamen est hujusmodi renunciatio, aut donatio, facta in favorem Religiosi Conventus, vel alterius Communitatis, seu Collegii, etiam non requisito consensu ejus, de cujus hæreditate agitur, *Sanch. cit. lib. 7. c. 2. n. 54. & seqq. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 3. q. 2. limit. 3.* Ratio est, quia tum cessat periculum machinandi insidias vitæ alienæ, ob quod prohibita est talis renunciatio, beneficium enim collatum Communitati, non censetur singulis conferri, cum singuli seorsum sumpti non sint Communitas. Si ergo cessare censetur periculum, seu votum captandæ mortis in omni Communitate, multo magis in Collegio Clericorum, de quibus nihil sinistrum facile suspicari licet, *c. Absit; 14. junct. Gl. V. Sinistrum. caus. 11. qu. 3.* præsertim vero in Conventu, aut Collegio Religiosorum, qui non censetur injuste alienis bonis inhiare, cum propria propter Christum reliquerint, *Laym. c. l.*

Respond. secundo. Potest Novitius, ante professionem, renunciare hæreditati paternæ, vel maternæ, paciscendo cum paren-

parente, ut in præmium bujos renunciationis, quam ipse facit, in commodum ejusdem parentis, hic aliquam pecuniæ summam teneatur applicare pio loco, aut Conventui, quam filius designat; quia cum talis resignatio fiat ex quadam necessitate, propter Constitutiooes Ordinis, uti fit in Religionibus Mendicantium, & pactum adjectnm nullam imponat obligationem filio: sed solum parenti, oon est credibile talem dispositionem fuisse prohibitam io Decreto Concilii Tridentini, *Laym. c. l. qu. 5. n. 14.*

Respond. tertio. Potest Novitios, in favorem causæ piæ renunciare hæreditati, si quæ illi ante mortem, vel professionem, uodecunque obvenerit, verb. gr. si quæ hæreditas mihi obveoerit, volo, ut ea pertineat ad paupcres, vel ad hoc Monasterium: tunc enim si hæreditas aliqua delata fit Novitio ante ejus mortem, vel professionem, etsi ab eo non fuerit adita, quia ignorabat mortem defuncti, cujus hæreditas ipsi est delata, Monasterium, vel pauperes, quibus dooatio facta fuit, hæreditatem illam delatam petere, & accipere possunt, *Laym. c. l. n. 13.* Ratio est, quia licet aliud jure Civili statutum sit, in *l. Quoniam i 7. C. de jure deliber.* ubi dicitur, *Si quis ignorans mortis feroris sue, adeoque non adita ejus hæreditate, e vivis excedat, non transmittere hereditatem illius ad haredes suos.* Hæc tamen Constitutio, quippe Civilis, non habet locum in causis piis, in quibus procedi debet secuodum jus naturale, gentium, & Caoonicum, quo spectato, valida est talis reounciatio, seu donatio.

Resp. quarto. Si Novitios hæreditati, sive patris, sive matris, vel alterius sibi obventuræ renunciet, & de ea disponat in favorem certæ personæ, vel etiam causæ piæ, v. g. Monasterii, insciis pareotibus, vel iis, de quorum hæreditate agitor, & sine consensu illorum, & ante delatam sibi hæreditatem, adeoque ante mortem pareotis, vel alterius, cui alia succederet, si superstes esset, e vita discedat vel in Religione professionem edat, tunc renuociatio, seu donatio illa omnino occurrit, ita ut nihil debeatur ei, in cujus favorem facta fuit, *Sanch. lib. 7. mor. c. 9. num. 25. Laym. c. l. num. 13. in fine, & n. 15.* Ratio est clara, quia nemo potest plus juris in alterum transferre, quam sibi competat, *Reg. 79. in 6.* at in proposito casu, filius, viveote patre, aut matre, vel quocunque alio, de cujus hæreditate agitur, nullum habet jus ad bona illorum; cum viventis non sit hæreditas, *arg. l. Qui superstites; 94. ff. de aquir. hered.* Ergo si postea moriatur, vivente adhuc patre, vel matre, vel si professionem edat, non potest hæreditatem, sibi nunquam delatam, ad alios transferre; cum sicut per mortem naturalem: ita etiam per mortem civilem, sive professionem omnino incapax sit factus hæreditatis capiendæ, & consequenter etiam illam transmittendi ad alios.

Resp. quinto. Si Novitius renunciet hæreditati nondum delatæ, sive acquisitæ, absolute, & postea professionem edat in Religione, jus succedendi habente, valet renunciatio, etiamsi Monasterium non renunciaverit, sive consenserit in Novitii renunciationem, ita ut excludatur ab hæreditate, post professionem renuncianti delata, *Sanch. cit. lib. 7. c. 6. n. 2.* Ratio est, quia Monasterium non succedit, nisi quatenus Professus ille, cujus personam repræsentat, jus habet succedendi; sed quando Novitius prius absolute renunciavit hæreditati, nullum jus succedendi habet, etiamsi professionem non emisisset, ergo nec Monasterium jus nullum habet, quippe quod solum succedere potest ex persona sui Professi.

XCI. Quæritur secundo. An renunciatio bonorum, vel donatio a Novitio facta, secundum formam præscriptam a Concilio Trident. corruit, & effectum non habeat, si is moriatur, antequam professionem emisit, sed invalidam? Resp. primo. Probabilius est, quod renunciatio bonorum vel donatio facta a Novitio, etiam in favorem Monasterii, vel cujuscunque alterius, corruat, non solum, si professio non sit secuta; quia ipse est egressus e Religione, eamque deseruit sed etiam, quia morte præventus professionem non emisit, *Rodriq. cit. quæst. 48. art. 2. Sanch. cit. cap. 5. num. 49.* & alii apud ipsum. Ratio est, quia Concilium expresse dicit: *ac non alias intelligatur effectum sortiri, nisi secuta professione*; quæ verba cum sint generalia, sic intelligi debent, quod per illa ita intendit consulere libertati Novitiorum, ut quacunque ex causa non profiteantur, liberam habeant facultatem disponendi, de illis boois, quibus renunciarunt, adeoque non secuta professione, ex quacunque causa, renunciatio effectum non habeat. Et cum verba Decreti expresse requirant, ut renunciatio effectum non habeat, nisi sequatur professio, non sufficit, conditiooem hanc impleri æquipollenter, quia secuta est mors, quæ æquivalet professioni, tanquam morti Civili: sed specifice impleri debet. Oppositum tamen etiam est probabile, quod si Novitios moriatur ante professionem, renunciatio, seu donatio ab eo facta habet effectum, ut docet *Suar. Tomo 3. de Relig. lib. 5. cap. 16. num. 11.* quia causa, propter quam Concilium ita statuit, est, ne minuatur libertas in professione facienda, vel omittenda, quæ eum cesset, quando moritur etiam Novitius aote professiooem, videtur etiam cessare dispositio Concilii.

Resp. secundo. Ut renuntiatio, vel donatio a Novitio facta, sit firma, & effectum baheat, noo sufficit, ut professio postea fiat: sed requiritur, ut sit valide emissa. *Sanch. cit. cap. 5. n. 55.* & alii apud *Barb. lib. 1. Jur. Eccles. c. 41. n. 238.* Ratio est, tum quia Concilium exigit, ut sequatur professio; verba autem debent intelligi cum effectu, adeoque ut sequatur valide professio; nam actum invalidum fieri, perinde est, ac si omnino non fieret: tum quia Concilium voluit consulere libertati Novitiorum, ad egrediendum: at vero quando professio est irrita, profitens vere adhuc est Novitios, & licite potest egredi, adeoq; renunciatio etiam, seu donatio non est firma, nec effectum habet, alioqnin posset impedire liberum egressum Novitii, quod est contra meotem Concilii. Porro ratificata postea professione, quæ invalide fuit emissa, censetur quoque ratificata reounciatio, nisi professio fuerit invalida, ob defectum legitimæ ætatis: tunc enim sicut professio, ita etiam renunciatio fit nulla, si renuncians necdum explevit xv. annos, & x. menses, ideoque cum ab initio fuerit nulla, non potest postea coofirmari, vel convalescere, per supervenientem legitimam ætatem, & aliam professionem validam, *Sanch. c. l. nu. 56. Pelliz. in man. Regul. tr. 2. c. 9. qu. 22. num. 49. & 50.*

CXII. Quæritur tertio. An reonnciatio bonorum facta a Novitio, secundum formam Concilii Trident. possit ab illo, aote professionem, revocari, si velit permanere in Religione? Resp. noo posse, ut docet *Sanch. cit. c. 5. n. 58.* Ratio est, tum quia: si talis renunciatio posset revocari usque ad professionem, ea fieri posset, quocnnque tempore Novitiatus sine forma præscripta a Concilio Trident. quod ideo requirit certas solennitates, quia renunciatio, seu dooatio statim est irrevocabilis: nisi deficiat conditio, sub qoa facta est, videlicet si professio secuta non fuerit: tum quia non taotum contractus onerosi: sed etiam lucrativi conditionati, adeoque donatio conditionata non potest revocari pendente conditione; quia ex omni contractu conditionali non minus oritur obligatio io spe, id est, posito quod eveniat conditio: quam ex contractu puro, & absoloto oritur obligatio in re, & absoluta, quia uterque contractus in suo ordine, & gradu est perfectus. Cum ergo renunciatio Novitii contineat in se tacitam conditionem, ut non habeat effectum, nisi secuta fuerit professio, ea non potest revocari ab ipso Novitio, si velit permanere io Religione, siquidem semper interea, priusquam professio facta est, pendet conditio, sub qua facta est renunciatio.

XCIII. Quæritur quarto. An renunciatio, seu donatio bonorum facta, intuitu iogrediendi Religionem, vel etiam post ingressum; a Novitio minore xxv. annis, sine auctoritate Curatoris, & Decreto Judicis, aliisque solennitatibus, Jure Civili, aliàs requisitis ad dispositionem minoris, sit valida? Respond. affirmative, etiamsi io favorem personæ privatæ sit facta, *Sanch. lib. 7. mor. c. 6. numer. 19.* Probatur, quia io *c. De his; 4. de sepult.* dicitur, de volentibus transire ad loca Religiosa, liberum esse eis tunc bona sua, non tantum Religiosis, sed etiam quibuslibet privatis conferre personis. Ubi notandum, quod tò *liberum* importat idem, quod sine Superioris, vel alterius auctoritate, licentia, ac dispensatione, ut tradit *Gl. recepta in Clement. 2. V. Libere de jure Patron. & in Clem. fin. V. Libere de ætat. & qualit.* Imo etiam importat nullius contradictionem, vel juris impedimentum obstare, ut tradunt Dd. apud *Sanch. c. l.* Idque etiam colligitur ex *Auth. de Monachis §. Illud quoque, collat. 1.* ubi conceditur volentibus ingrediendi Religionem licentia; ut suis bonis uti id est, de illis dispooere possint, quocunque voluerint modo, per quæ verba removentur omnes Legis, seu juris solennitates, ut coostat ex *l. 1. ff. de Testament. milit. & l. 1. C. de SS. Eccles.*

SECTIO III.

De Professione Religiosa.

§. I.

Quid sit Professio Religiosa, & quotuplex?

XCIV. Assertio 1. Professio dupliciter accipi potest, ut notat *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 1. n. 1.* Primo Generaliter, & late, pro acto illo, quo is, qui vult fieri Religiosus, statum Religionis publice, solenniter, & firmiter assumit, sive Professio fiat per vota solennia absolute, ac irrevocabiliter (quomodo regulariter, & ordinarie fit in plerisque Religionibus) sive per vota simplicia, & dependenter ab aliqua condirione, quæ proinde dissolvi potest, ut est emissio votorum simplicium in Societate Jesu, post biennium probationis, facta, ut dictum supra *num. 9. & 10. h. t.* Et in hac generali acceptione Professio, formaliter loqueodo, est contractus, non mere humanus: sed Religiosus, & Sacer, per quem homo voluntarie se tradit Deo in Religione approbata, quoad certum modum, seu institutum vivendi, & quidem editis tribus votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ: idque interveniente Prælati Regularis acceptatione, qui dictam traditionem, nomine DEI, acceptet: quæ descriptio colligitur ex iis, quæ fuse tradit *Suar. cit. lib. 6. cap. 2. num. 4. & seqq.* Et quidem quod inprimis ad substantiam Religiosæ Professionis requiratur prædicta traditio, inde probatur; quia sola vota Religionis non sufficiunt ad constituendum statum Religiosum, si quidem potest quis privatim ea edere, & tamen non ideo erit Professus, vel Religiosus: sed requiritur insuper, ut se privet jure, quod habet io seipsum, quoad actiones, & bona sua, illudque transferat in alium, scilicet in Religionem, vel Prælatum ejus, ut tradit *Suar. cit. lib. 6. cap. 2. num. 6.* Idque propter DEUM, cui specialis obligatio ex illa oritur, & aquiritur, ideoque Professio non est pactum, vel donatio mere humana: sed Religiosa, & Sacra; quia principaliter fit DEO licet mediate solum, talis enim promissio, ac traditio immediate fit ipsi Religioni, seu ejus Prælato, *Suar. cit. loco num. 14.* Deinde quod præter illam traditionem, requiratur etiam ad Professionem promissio per tria vota: inde constat; quia hæc sunt de essentia status Religiosi, ut supra probatum, & per consequens etiam de essentia Professionis, per quam quis formaliter constituitur in statu Religioso, *Suarez cit. l. num. 12.* Deinde quod etiam requiritur acceptatio a Prælato Regulari, facta nomine DEI, constat ex *cap. Ad Apostolicam; 16. hoc tit.* ubi dicitur: *Si Conversus, seu Novitius professionem emittat, & Abbas acceptet oriri obligationem*; eoque ordinari probationem, ut se invicem

cem experiantur, adeoque Professio traditionem Profitentis & acceptationem Prælati admittentis essentialiter requirit, *Suar. cit. cap. 2. num. 5.*

Secundo. Accipitur Professio stricte pro illa, quæ fit per vota solennia, omnino absolute, & irrevocabiliter ex utraque parte, prout ordinarie, & fere semper fieri solet: & de hac potissimum hic nobis sermo erit, sive tria illa vota expresse emittantur: sive implicite solum, ut mox dicetur, *Suar. cit. cap. n. num. 12. & 13.*

XCV. Assertio 2. Professio Religionis duplex est, una expressa, altera tacita. Expressa est, quæ fit verbo, vel scripto, vel utroque simul. Tacita est, quæ fit sine voce, & scriptura, exercendo unum, vel plures actus Professorum proprios, & utraque eandem obligationem parit, *Sanchez lib. 5. moral. cap. 3. n. 2.* & alii Dd. communiter. De priore nunc agemus, de posteriore vero postea.

§. II.

Qua forma, seu modo Professio expressa fieri possit, vel debeat?

XCVI. Assertio 1. Professio Religionis expressa potest emitti: non tantum verbis (prout regulariter fit) sed etiam scripto, aut nutibus, seu signis; quia nullibi reperitur jure statutum, quod necessario per verba fieri debeat, nisi vi Instituti, vel Regulæ verba requirantur, *Sanchez libr. 5. cap. 3. num. n.* Quare mutus a natura, qui deinde etiam surdus factus est, potest Professionem emittere, modo scripto, vel nutibus consensum exprimere valeat, sicut etiam talis contrahere potest matrimonium carnale, *Azor par. 1. Institution. lib. 12. cap. 4. quæst. 1. Sanchez citat. loc.* Ubi addit, quod si mutus simul sis cæcus a natura, est incapax Professionis; quia solis signis edoceri potest, quid sit Professio, quæ percipere nequit, si simul cæcus sit: Idemque est, si quis simul sit cæcus, & omnino surdus; quia talis solis verbis potest edoceri, quæ nequit percipere, si simul surdus sit, nisi antequam fieret surdus, didicerit, quid sit Professio, *Sanch. l. n. 2.*

XCVII. Hinc infertur, quod ad valorem Professionis expressæ, nec Scriptura, nec certa verborum forma requiratur: sed ea quibuslibet verbis, vel aliis signis traditionem personæ profitentis significantibus, & vicissim acceptationem Religionis, seu Prælati ejus nomine, fieri potest, prout sumitur ex *cap. Porrectum*; 13. *hoc tit.* Ubi Canonicus
„ quidam voverat, se Monachum fore, & postea in mor-
„ bum incidens, cum timeret, ne voto non expleto, de-
„ cederet, junctis manibus, se tradit Abbati in Monachum
„ & in Fratrem. Super hoc casu consultus Papa Clemens
„ III. respondet, quod cum Monachum non faciat habitus,
„ sed Professio Regularis: ex quo iste Canonicus se tradi-
„ dit Abbati in Monachum, ac Fratrem, & ab eodem re-
„ ceptus est, talis compelli debet, ut Monachus fiat, vel
„ maneat, & reddat Domino, quæ promisit.

Porro duplex est intellectus hujus cap. ut notat *Gl. hic V. Professio*, & *Abb. num. 13. & 14.* Unus est, quod iste Canonicus fecerit tantum votum simplex intrandi Religionem, & profitendi, ideoque compelli debet, ut intret, & Monachus fiat. Alter, & verior Intellectus, seu explicatio hujus cap. est, quod dum iste Canonicus se tradidit Abbati in Monachum, & Fratrem, & ab eodem receptus est, Professionem saltem tacitam emisisse censetur, licet non expresserit formam consuetam, ideoque compelli debet, ut Monachus fiat, id est, persistat; & maneat. Idque patet tum ex eo; quia si iste Canonicus emisisset tantum votum simplex ingrediendi Religionem, non recte diceretur de eo, quod se reddidit, hoc est, tradidit potestati Abbatis, quod non fit, nisi per solennem professionem, per quam quis se tradit Abbati, tanquam subditum, eique promittit obedientiam Religiosam: Tum etiam ea utraque ratione in hoc cap. subjuncta, scilicet, quod habitus non faciat Monachum sed Professio Regularis, & quod a convertendo votum sit emissum, & ab Abbate receptum, hæc enim conveniunt Professioni tantum, quæ cum pendeat, non solum ex voluntate Profitentis: sed etiam alterius recipientis, ad sui valorem requirit, ut recipiatur ab eo, qui habet potestatem incorporandi Religioni, sive ad illam admittendi; non autem convenit simplici voto, ingrediendi Religionem, quod pendet ex voluntate solius voventis, nec indiget alterius receptione. Tum denique, quia Canonicus iste prius vovit, se fore Monachum, ac deinde morbo correpens, voluit reddere Deo, quod promiserat, ne voto non expleto, decederet: at si tradendo se in Monachum, Professionem non emisit, prius votum non explevit: sed ei solum aliud votum simplex adjecit, quod absurdum est dicere, *Fagnan. in cit. cap. Porrectum*; *nu. 40. & 3. seqq.*

XCVIII. Notandum hic præterea primo, quamvis ad valorem Professionis non requiratur scriptura, ut dictum, & patet ex *cit. cap. Porrectum*, juxta probabiliorem explicationem, per scripturam tamen fieri solet, ac debet, prout præcipitur in *cap. ult. caus. 20. quæst. 1.* & tradit *Gl. ibid. Vers. Scriptis*, ut scilicet de illa authentice constet per propriam subscriptionem, vel subsignationem, si quis scribere nesciat, *Sanch. lib. 5. cap. 3. num. 5.* Ubi *num. 6.* ait, quod tacite Professus potest compelli, ut expresse profiteatur per scripturam, per quam possit ejus Professio probari. Imo juxta communem Ecclesiæ consuetudinem, solent vota Professionis, non tantum scribi, sed etiam ex scripto publice legi, teste *Suar. tom. 3. lib. 6. cap. 12. num. 4.* Idque in Societate nostra est essentiale, ut habetur *par. 5. Constitut. c. 3. in declarat. lit. A.* & notat *Sanch. cit. loco* Porro licet jure communi non requiratur, ut Professio fiat coram testibus, ideoque etiam sine illis valida sit; quia nihil de hac re decretum reperitur: ut tamen convenienter fiat, requiritur, ut coram sufficientibus testibus fiat, spectata natura contractus, per quem assumitur specialis status Ecclesiæ, ideoque ita fieri debet, ut de illo possit Ecclesiæ constare, *Suar. cit. loco num. 5.*

Notandum secundo. Etsi ad Professionis valorem certa verborum forma non requiratur, debet tamen illa servari, quæ in Regula præcipitur, vel in Ordine consueta est, ita tamen ut licet aliis verbis fiat Professio, quam in Regula præscribitur, ea non ideo sit irrita: sed quibuscunque verbis, vel signis significantibus traditionem sui per vota substantialia Professio fiat, illa valida est nisi in Regula a Sede Apostolica approbata exprimatur, Professionem alia forma factam, esse irritam, *Azor p. 1. lib. 12. c. 5. q. 7. in fine, Sanch. cit. c. 3. n. 4.* quia Ecclesia non minus circa Professionem: quam circa matrimonium, impedimenta dirimentia seu conditiones, quæ fiunt de forma substantiali illius, statuere potest, *Joan. Andr. in cit. c. Porrectum*; *num. 3.*

Notandum tertio. Forma profitendi, juxta diversa Ordinum instituta, varia est, interdum enim tria substantialia Religionis vota exprimuntur, quandoque sola obedientia, secundum Regulam promittitur (quoad ea scilicet, quæ ut præcepta continentur in Regula) aliquando stabilitas, & conversio morum, secundum Regulam, in qua paupertas, & castitas continentur, *Azor cit. lib. 12. c. 4. q. 2. Suar. cit. lib. 6. c. 12. n. 6. Sanch. cit. c. 3. num. 3.*

XCIX. Notandum quarto. Valida est Professio Religionis, etiam non suscepto habitu Religioso, & Professorum proprio; quia habitus Monachum non facit, ut dicitur in *cit. c. Porrectum*; *h. t.* sed sola Professio Regularis, expressa, vel tacita, *c. unic. de voto in 6. Gl. in cit. c. Porrectum*; *V. Non faciat*, quæ resultat quandoque ex habitus Religiosi susceptione, seu delatione, & ob illam facta præsumitur *juxta c. Consuetudinem. h. t. in 6.* Nam Professio consistit in sui traditione Religioni, & acceptione ejusdem per votum solenne: habitus vero Religiosus, etsi soleat esse plerumque signum hujus traditionis, & consequenter etiam Professionis: non tamen res signata, videlicet Professio, pendet ab hoc signo, quoad sui valorem & substantiam. Et hinc neque Religiosi habitus susceptio, aut gestatio semper est certum signum Professionis, nam si quis etiam longo tempore portet habitum Religiosum extra Monasterium, sive Religionem, non censetur Professus ut notat *Gl. in Clem. n. V. In aliqua*; *h. t. arg. illius Text.* quia tunc cessat præsumptio tacitæ Professionis; nam si voluisset Professionem emittere, intrasset Monasterium, *Fagnan. in c. Porrectum*; *nu. 13.*

Idque sumitur etiam ex *c. Ut Clerici*; *3. h. t.* quod habetur
„ in *Concilio Toletano IV. c. 54.* Ubi statuitur, ut Clerici, qui
„ se habitu & nomine Monachos fingunt, cum non sint, cor-
„ rigantur, & compellantur, ut vel veri Monachi sint, (id
„ est, fiant, profitendo Regulam Monachorum) aut veri Cle-
„ rici remaneant, dimisso habitu Monachorum, *Gl. fin. hoc &*
„ *Innoc. ib. & Joann. Andr. in fine & Abb. n. 3. hoc cap.* intelligunt, & explicant de illis Clericis sæcularibus, qui non volentes profiteri, extra Monasterium & Congregationem Monachorum habitum monachalem gestant; nam isti, quamvis habitum deferant, non sunt tamen obstricti Religioni: sed compellendi sunt a Prælatis Ecclesiasticis, ut vel profiteantur Religionem, vel habitum Religiosum exuant: quanquam idem *Abb. & alii hoc cap.* etiam intelligant, de illis Clericis, qui expresse protestati sunt, quod per habitus Religiosi gestationem non intendant profiteri Religionem, ideoque non potuit præsumi tacita Professio, quæ alias ex annali habitus delatione præsumitur, nisi facta sit protestatio contra illam de qua infra.

C. Assertio 2. Professio expressa potest fieri, etiam per Procuratorem, nisi Ordinis Regula contrarium statuat, *Azor. cit. l. 12. c. 5. q. 5. Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 17. art. 33. Suar. cit. c. 12. n. na. Sanch. cit. c. 3. n. 7.* Ratio est, quia per Procuratorem fieri possunt omnia, quæ non specialiter per illum fieri interdicta sunt, *leg. 1. §. Usus*; *ff. de Procurat. cap. Potest quis 68. de R. J. in 6.* at nullibi ex iis actibus, qui per Procuratorem fieri possunt, reperitur excepta Professio Religiosa, ut constat ex *Gl. in l. Pomponius 40. ff. de procur. & Gl. in c. Qui ad agendum 4. V. Vel pacisci eod. in 6.* Ubi inter casus exceptos non numeratur Professio. Quare sicut matrimonium, etsi per se sit indissolubile, per Procuratorem contrahi potest, ita etiam Professio emitti. Requiritur tamen, ut valida sit Professio per Procuratorem nomine absentis emissa, ut speciale mandatum habeat ad Professionem emittendam, & quidem in Religione determinata, neque enim sufficit mandatum generale ad profitendum in quacunque, nisi certa Religio exprimatur, saltem verbo, vel per epistolam, aut nuncium, etsi in mandato scripto non fuerit expressa: quamvis *Suar. c. l. n. 23.* putet, de rigore hanc conditionem non requiri. Secundo, ut Procurator per seipsum, nomine alterius, Professionem edat; non enim potest alium substituere ad hunc actum Professionis, nisi hoc specialiter ipsi sit concessum. Tertiò, ut tempore, quo fit professio per Procuratorem, ejus potestas non fuerit revocata, quamvis per solum actum internum, vel per factum contrarium, & etiam ignorante Procuratore revocationem; requiritur enim, ut consensus existat principalis, seu Profitentis, quando fit Professio, vel saltem, ut non fuerit revocatus. Quarto, ut constitutio Procuratoris non sit gravi metu extorta, *Sanch. c. l. n. 8. & alii cit.* Hinc sequitur, quod Professio etiam ab absente per litteras fieri possit, sicut matrimonium, *Suar. cit. loc. nu. 23.*

CI. Assertio 3. Professio expressa fieri potest, non tantum absolute: sed etiam sub conditione, sive de præsenti, vel præterito, quæ non suspendit actum, sive etiam sub conditione proprie dicta, pendente ex eventu contingenter, v. gr. promitto paupertatem, castitatem, & obedientiam perpetuam, si pater meus intra 8. dies consenserit, sicut potest sub tali conditione iniri matrimonium. Quare tali casu Professio, impleta conditione, erit valida, modo ante con-

conditionis eventum consensus non fuerit revocatus: deficiente autem conditione etiam ipsa Professio corruit; quia intentio sic profitentis non alia fuit, quam dependenter ab illa conditione se obligare, *Sanch. lib. 5. c. 4. num. 89.* An autem tali casu, eveniente conditione, statim valeat Professio, sine novo consensu profitentis, & Religionis acceptantis, id pendet ex illa quæstione, an matrimonium sub simili conditione initum, post ejus eventum, valeat, sine novo consensu. Affirmat *Sanch. c. l. nu. 88.* negat *Suar. cit. c. 12. num. 18. de quo alibi.*

Excipi debet, nisi conditio adjecta substantiæ status Religiosi repugnet, tunc enim irrita est Professio, v. g. ut liceat bona sua retinere, tanquam propria, & independenter a voluntate Prælati, *Silvest. V. Religio; 5. q. 7. Azor. cit. lib. 12. c. 5. q. 2. Sanch. cit. c. 4. nu. 92. Suar. cit. c. 12. num. 14.* Ratio est, quia deficiente parte substantiali contractus, videlicet consensu, non potest valere contractus, & consequenter neque Professio, *c. Tua nos; 26. de sponsal.* Idem habeatur statutum de matrimonio in *c. ult. de condit. appos.* at quoad matrimonium spirituale, uempe Professionem valet argumentatio. Plura de hac re videri possunt apud Dd. citt.

CII. Cæterum prædictis addendum, non requiri ad valorem, & substantiam Professionis, ut fiat in Ecclesia, vel Monasterio, sive intra Claustrum Religionis: sed ea potest extra fieri, ubicunque, etiam in lecto, cum nihil de loco reperiatur jure statutum, *Abb. in c. Sicut; 27. nu. 3. h. titul. Suar. cit. lib. 6. c. 12. nu. 24. Sanch. cit. c. 3. nu. 12.* Potest etiam Professio fieri quocunque tempore, sive matutino, sive vespertino, *Pellizar. in man. Regal. Tract. 3. c. 1. q. 17. num. 34.* Ratio est, quia hæ circumstantiæ sunt valde extrinsecæ, ideoque nulla fuit ratio, cur tanquam essentiales requirerentur, *Suar. c. l.* Denique etiam infirmitas corporis non impedit, quo minus valida sit Professio, ut colligitur ex *cit. c. Porrectum; h. t.* & notat *ibid. Abb. numer. 2.* Ideoque etiam in articulo mortis valide emitti potest Professio, dummodo Profitens integrum habeat judicium, ut patet ex *c. Sicut; 15. juxta Gl. V. Extra mentem; h. t.*

§ III.

Quibus modis fieri possit Professio tacita Religionis?

CIII. Præmittendum ex *Gl. in Clement. 2. V. Deinceps; h. t. & Abbate in c. Ex parte; 22. num. 3. h. t.* triplicem esse habitum Novitiorum. Primus est distinctus, ut quia alio habitu utuntur Novitii, alio Professi: & hic rursus subdividitur in patenter, seu manifeste distinctum, & latenter distinctum: distinctus patenter habitus est, qui vel colore differt, ut quia v. g. Novitii album, Professi nigrum habitum portant: vel scissura, ut in Ordine Minorum Novitij portant tunicam, sine assuto caputio, Professi cum illo: vel forma seu figura, *cit. Clement. 2. h. t.* ut si Novitij deferant breviorem habitum, vel cum externo signo appensi panniculi. Habitus latenter distinctus est, quando vestes Novitiorum non benedicuntur, Professorum vero benedicuntur, *c. pen. h. tit.* Secundus est habitus indistinctus, seu communis, ut quia Professi, & Novitij gestant eundem habitum, sine omni distinctione patente, & latente. Tertius est habitus indistinctissimus, sive communissimus, quando scilicet, non solum Professi, & Novitij: sed etiam alii cum illis in communi viventes simili vestitu utuntur ut Clerici, qui sunt Capellani Monachorum, & Laici administri; qui Monachi, vel aliis Religiosis inserviunt.

CIV. Quæritur nunc primo. Quibus modis, spectato Jure Canonico Decretalium, fieri possit Professio tacita? Resp. tres communiter modi assignari solent, ut tradunt *Azor. p. 1. l. 12. c. 4. q. 3. Sanch. lib. 5. mor. c. 3. n. 19. & seqq. Laym. lib. 4. tr. 5. c. 5. nu. 1. & alii Dd. communiter.* Primus est, si quis sciens, & sponte habitum proprium Professorum, & patenter distinctum ab habito Novitiorum suscepit, & per triduum gestavit, is tacite Professus censetur, prout sumitur ex *c. Ad nostram; 8. h. t.* Nam cum intellexisset Alexander III. quod quidam Eremitæ pueros quosdam suasionibus induxerunt, ut statim Religionis habitum in eorum Monasteriis susceperint, & quibus unum T. nomine, statim pœnituit, quod habitum induisset, qui puellam quandam sibi sub juramento desponsavit: sed Eremitæ noluerunt permittere, ut illam in uxorem duceret. Ad hoc respondet Papa & mandat cuidam Canonico a se delegato, ut si constiterit, quod dictus T. ante completum XIV. annum, susceptum Religionis habitum deposuerit, aut si post XIV. annum, habitum sine probatione susceperit, & intra triduum deposuerit, eum ab impetitione Eremitarum liberum pronunciet, & uxorem, quam se ducturum juravit, postquam exivit e Monasterio, libere ducere permittat, si alia causa rationabilis non obstet. Ex quo per sensum contrarium infertur, quod si prædictus T. post pubertatem completam, habitum Religionis per triduum gestasset, non potuisset uxorem ducere; quia censeretur tacite Professus, *Abb. hic num. 3. not. ult.* Ratio est, quia dubitari potest, quo animo, seu intentione facta sit talis habitus susceptio, ideo jura requirunt, ut per triduum habitus Religionis proprius sit gestatus, antequam præsumatur, quod animo profitendi fuerit susceptus ille habitus, quod triduum non requiritur in Professione expressa, seu verbali, quippe in qua ab initio constat de intentione profitendi, *Gl. hic V. Statim pœnituit, & Abb. nu. 4.*

CV. Similiter in *c. Is qui, 1. in princ. h. t. in 6.* statuitur, quod is, qui ante XIV. ætatis annum (completum) Religionem ingressus fuit, infra sequentem annum (scilicet XV. ætatis suæ, adeoque post pubertatem adeptam) libere egredi, & ad sæculum redire potest: Nisi postquam XIV. annum complevit, Professionem expressam faciat in anno sequenti (nempe XV.) vel habitum Religionis suscipiat, qui dari profitentibus, consuevit, vel Professionem a se prius (hoc est, ante XIV. annum) factam, expresse ratam habeat. Ratio est, quia licet Novitius per plures annos steterit in Religione, ante pubertatem, nisi tamen fecerit Professionem expressam, post pubertatem, vel tacitam, per susceptionem habitus Professorum, vel Professionem factam, ante annum XIV. ratificaverit expresse, vel tacite, libere reverti potest ad sæculum, *Franc. hic nu. 2. & 3.*

CVI. Porro circa primum hunc modum tacitæ Professionis: Notandum primo, si quis olim, ante annum probationis exactum, per spontaneam susceptionem habitus Religiosi, seu proprii Professorum, ac distincti ab habitu Novitiorum, tacitam Professionem emisit, is non obligabatur quidem, ad permanendum in illa Religione in specie: obligabatur tamen ad Religionem aliquam in genere ingrediendam, ita ut si Religio, cujus habitum suscepit, nimis stricta, ac rigida ipsi videretur, ad aliam laxiorem licite transire posset, prout sumitur ex *c. Super eo; 9. h. t.* Nam cum quidam Clerici Religionis habitum (Professorum proprium, & distinctum ab habitu Novitiorum, *ut patet ex Rubrica seu Summa hujus cap.*) suscepissent (eo animo, ac voto, ut ad sæculum amplius non redirent, ut notat *Gl. hic in casu & V. Susceperant*) sed ante Professionem (expressam) editam, ad sæculum rediissent: Consultus super hoc Papa Alexander III. respondit: si isti austeritatem Religionis, ad quam se contulerunt, servare noluerint, ad mitiorem Religionem transire sunt cogendi, nec amplius in Ecclesiis sæcularibus recipi debent, ne votum Domino factum (quo sæculo generaliter renunciarunt, *Gl. hic V. Ne contra votum*) transgrediantur. Veruntamen si ante susceptum hujusmodi habitum, durante probationis tempore, recedere voluerint, retineri non debent secundum Regulam S. Benedicti 58. ut in eadem veste, in qua venerunt, dimittantur. Ita explicat hoc cap. *Gl. hic in casu, & Abb. nu. 2.* Idque expressius habetur in *c. Constitutionem; 3. §. In aliis h. t. in 6. de quo supr. n. 33.*

CVII. Notandum secundo. Si annus probationis legitime sit transactus, tum non requiritur, ut habitus Professorum proprius per triduum gestetur: sed sola susceptio habitus patenter distincti ab habitu Novitiorum, tacitam Professionem inducit, prout sumitur ex *c. Ad nostram; 8. h. t.* Ibi: *habitum sine probatione susceperit; & infra triduum deposuerit,* & apertius ex *cit. c. 3. junct. Gl. V. Infra probationis, eod. in 6.* Ratio est, quia gestatio habitus Novitiorum proprii per triduum requiritur, deliberationis, & probationis causa, quæ tunc cessat, quando annus probationis precessit, tunc enim censetur cum deliberatione susceptus habitus ille, *Abb. in cit. c. Ad nostram; num. ult. Sanch. lib. 5. c. 3. nu. 24.* Professio vero tacita inducta per susceptionem habitus Professorum proprii, post annum probationis exactum, obligat ad illam Religionem in specie, cujus habitus est susceptus: & non tantum ad aliquam in genere; quia *cit. c. Constitutionem; 3. h. t. in 6.* loquitur tantum de Professione tacita, per susceptionem habitus Religionis, infra annum probationis, facta, quod obliget ad aliquam Religionem in genere, *Abb. in cit. c. Ad nostram; num. 5. Sanch. cit. c. 3. num. 27.*

Notandum tertio. Ad inducendam Professionem tacitam, per voluntariam susceptionem habitus Professorum proprii, & manifeste distincti ab habitu Novitiorum, in quo per triduum perseverat, non requiritur, ut intra Monasterium gestetur, sed idem est, si extra deferatur, cum licentia Prælati, & sub ejusdem obedientia, *Azor lib. 12. c. 4. q. 3. §. Altero modo, Sanch. c. l. nu. 25.*

CVIII. Alter modus tacitæ Professionis est, si quis anno integro, eoque continuo, habitum in Religione gestavit, in quo nulla patens, seu manifesta est distinctio inter Professorum & Novitiorum habitum, talis, exacto anno, censetur tacite Professus, ut docet *Azor p. 1. l. 12. q. 3. §. Tertio modo, & alii Caunnista communiter.* Idque probatur inprimis ex *c. Ex parte, 22. h. titul.* nam Episcopus quidam questus fuit Honorio III. in Diœcesi sua nououllos esse, qui pluribus annis habitum Monachalem gestarunt: sed professionem non ediderunt: Unde cum de eo, quod proprium possideant, & non secundum Regulam vivant, ab Episcopo, vel aliis arguuntur, se excusant, & dicunt, quod ad carentiam proprii, & continentiam, aliasque observationes regulares, non teneantur; cum habitus non faciat Monachum, sed professio regularis. Ad hoc rescribit Papa, & mandat eidem Episcopo, ut quoslibet Lege Diœcesana (id est, jurisdictionis, nam Regulares non subsunt Episcopo, quoad Legem Diœcesanam, *c. Cum pro utilitate 34. caus. 16. qu. 1. Gl. hic V. Diœcesana*) subjectos, qui ita diversis viis ingredi, non verentur, ut postquam per annum Monachalem habitum gestarunt, per Ecclesiasticam censuram eos compellat, ut Regulam, secundum Ordinis formam, profiteantur, ac servent. Hinc colligitur, quod is, qui per annum habitum Monachalem, quando habitus Professorum & Novitiorum sunt indistincti (*ut patet ex Rubrica seu Summa hujus cap. & explicat Innoc. ibid.*) gestavit, in fine anni censetur ipso facto sive tacite professionem emisisse: & quidem præsumptione juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio, nisi ante expletum annum probationis, protestatio præcesserit, se non gestasse habitum, animo profitendi: imo potest etiam talis compelli, ut expresse profiteatur, *Gl. V. per annum, & ibid. Jo. Andr. n. 1. & Barb. n. 2. Azor. c. l.*

Aliud vero dicendum est, si habitus Novitiorum sit distinctus ab habitu professorum, tunc enim quamvis longo tempore, v. g. per 20. vel plures annos habitum Novitiorum gestavit, nunquam censetur tacite professus, nec ad expresse profitendum Regulam cogi potest, nec obligatus est ad Religionem aliquam in genere, *Innoc. hic & Joann. Andr. nu. 3. Fagnan. num. 12.*

CIX. Præterea in *c. 2. §. Quod si; h. t. in 6.* decernitur, qui ante XIV. annum Religionem est ingressus, & per totum annum sequentem (scilicet XV. ætatis suæ adeoque

„ in

„ in pubertate) gestavit habitum Noviciorum, non distinctum ab habitu professorum (nec patenter, & sensibiliter, nec latenter, seu occulte) tacite professus censetur, vel si quam prius Professionem fecerat: ratam habuisse; nisi talem habitum etiam alii in Monasterio, qui nec Novitii, nec Professi sunt, communem tamen vitam eum iis ducunt (ut Capellani servientes, & sæculares Clerici, *Gl. his V. Communem*) gestare soleant, *Abb. in c. c. Ex parte; n. 3. h. t. Sanch. l. 5. mor. c. 3. n. 32.*

„ At vero si quis post XIV. annum, adeoque jam pubes facta, habitum Religionis assumpsit, & per annum (continuum scilicet, *Gl. marg. hic*) gestavit, is extunc vere Religionem talem Professus esse præsumitur, si habitus Novitiorum, & Professorum omnino sint indistincti (id est, nec patenter, nec latenter distincti, *Gl. hic V. Distinguuntur*) etiamsi alii qui cum iis in communi degunt, similibus vestibus utantur, qualibus Novitii, & Professi, prout statuitur in *c. c. 1. §. Qui vero eod. in 6.* Ubi etiam ratio diversitatis assignatur; quia si pubes, qui discretionem rationis jam habet, habitum Religionis assumpsit; & per annum integrum portavit, censetur eam approbasse: secus est de eo, qui ante annos discretionis, seu pubertatis, habitum Regularem assumpsit, is enim non censetur ideo Religionem approbasse, & consequenter nec tacitam professionem fecisse. *Abb. c. h. Sanch. c. l. n. 33.* Ubi notat, in eo differe casum posterioris §. *Qui vero*; a casu prioris, §. *Quod si, cit. c. 1. h. t. in 6.* quod in §. *Quod si*, sufficiat habitum, ante pubertatem assumi, dummodo post pubertatem anno integro portetur: at in §. *Qui vero*; exigitur, ut habitus post pubertatem assumatur, & per integrum annum gestetur.

„ Porro per habitus distinctos, seu dissimiles, intelliguntur hoc loco, sive Professis & Novitiis patenter, se manifeste diversi habitus seu vestes dentur: sive latenter, & occulte; quia vestes Professorum benedicuntur non item vestes Novitiorum: Sive aliquid aliud fiat, per quod habitus Novitiorum a professorum habitu discernatur, prout habetur in *c. c. 1. §. fin. h. t. in 6.* ut quia dantur a certis personis vel in certis diebus, aut formis *Gl. ibid. V. Aliud.*

CX. Denique in *Clement. Eos qui 2. h. t.* statuitur, eos, „ qui deinceps in ætate discretionis constitui (scilicet XIV. in viro, & XII. in muliere, & requiritur pubertas completa, nec prodeoria, vel malitia supplet ætatem, *Gl. hic V. Ætate*) Novitiorum habitum in aliqua Religione (per annum (integrum, etsi non sit necesse, ut annum illum excesserit, *Gl. hic V. Per annum*; portaverint) hoc ipso, censendos esse Religionem illam professos. Nisi hujusmodi habitus in colore, scissura, vel forma patenter, seu visibiliter distinctus sit ab habitu Professorum.

CIX. Pro declaratione hujus Constitutionis, Notandum primo, si habitus Novitiorum non patenter, seu manifeste: sed latenter solum, sive occulte distinctus sit ab habitu Professorum, tum Jure noviore professio tacita, per annalem delationem talis habitus, post pubertatem, inducitur, ut docet *Navarr. Comment. 4. de Regul. nn. 74. §. Advertendum; Azor. cit. c. 4. q. 13. §. Tertio modo.* Et quoad hanc partem esse correctum Jus antiquum, sentit etiam *Suar. tom. 3. Lib. 6. c. 19. n. 18. in fine.* Nam olim requirebatur, ut habitus Novitiorum nec patenter, nec latenter per solam benedictionem esset distinctus ab habitu Professorum, ad inducendam tacitam professionem, juxta *c. 1. §. fin. h. t. in 6.* quod nunc limitatum est per hanc *Clem. in fine*, ad patenter distinctum, adeo si in sola benedictione distinguantur, id non obstabit, quo minus tacita professio fiat. At vero spectato Jure antiquiore, si quis ante pubertatem suscepit habitum indistinctissimum eum scilicet, quo non solum Professi, & Novitii: sed etiam sæculares; qui cum iis in communi vivunt uti solent, non censebatur tacite professus, licet per annum, illum, etiam post pubertatem completam, gestaverit, *juxta cit. c. 1. §. Quod si; h. t. in 6.* Si vero post pubertatem suscepit habitum etiam communissimum, & indistinctissimum, censebatur tacitè professus, *juxta c. c. 1. §. Qui vero*, Et per hanc Clementinam quod utramque hanc partem jus antiquum non est correctum, quia correctio jurium vitanda est, quoad fieri potest: hæc autem Clementina loquitur de habitu communi, & patenter distincto, non autem de habitu communissimo, seu indistinctissimo, loquitur enim de habitu Novitiorum, habitus autem, qui est adeo communis, ut eo utantur etiam ii, qui nec Novitii, nec Professi sunt, non potest dici proprie habitus Novitiorum, & sic *c. 2. in 6.* non est correctum per hanc Clementinam, quoad habitum indistinctissimum, quæ intelligenda est juxta distinctionem traditam in *c. c. 2. h. t. in 6. Gl. hic V. Portaverint Abb. in c. c. Ex parte; nu. 2. h. t. Sanch. c. nu. 33. in fine*, & *Suar. cit. c. 19. n. 20.* contra *Navarr. c. l.* Ratio differentiæ est; quia impuberes semper censentur operari cum imperfecta deliberatione; & ideo si communissimum seu indistinctissimum habitum assumant, non eo ipso præsumitur, quod ex intentione status Religiosi illum assumpserint: Secus est de puberibus, qui cum matura deliberatione censentur operari, & habitum assumere, *Suar. c. l.*

Notandum secundo. In Religionibus, in quibus habitus Novitiorum non est patenter distinctus ab habitu Professorum, Novitii circa finem anni probationis, vel habitum deponere, & egredi, vel si Ordinis Regulam diutius probare velint, protestari debent; se non animo profitendi gestare habitum illum: sed tantum ulterius probandi Religionem; quia talis protestatio non est contraria facto; sed declaratoria animi, quo actus, *Gl. hic V. Per annum & V. Professionem, Sanch. c. l. n. 35. Laym. cit. c. 5. n. 2.*

CXII. Tertius modus tacitæ professionis est, si quis habitum professionis gestet, & in eo actum Professorum proprium exerceat, v. g. in Capitolo suffragium ferat, is tacite, seu ipso facto professus censetur, ita ut ad contrarium probandum, non admittatur, nec regredi possit ad vitam sæcularem, prout sumitur ex *c. Vidua 4. h. t.* quod est desumptum „ ex *Conc. Triburiensi c. 25.* Ubi dicitur, si vidua velum conversionis (seu professionis) quamvis non sacrum, (nam velum Sacrum, quod consecrationis dicitur, solis Virginibus imponitur, *juxta Gl. in c. Devotis 11. caus. 20. qu. 1.*) sponte sibi imposuerit, quamvis illud etiam possit recipere ab Episcopo, *Gl. his V. Imposuerit*) & in Ecclesia inter velatas, seu Monachas oblationem Deo fecerit, (quia omnium olim consuetudo fuit in quibusdam Ecclesiis, ut velatæ, seu Monachæ panem offerrent, qui a Sacerdote pro Eucharistia consecrandus esset, *Gl. hic V. Oblationem*) habitum Sanctimonialium retinere cogitur, licet juramento confirmare velit, ea intentione sibi velum imposuisse, ut deponere possit. Consentit *c. Vidua 34. caus. 27. q. 1.*

CXIII. Pro explicatione notandum primo, Professio tacita non dicitur ob solam taciturnitatem, quasi ex ea sola consensus præsumi possit, id enim verum non est; quia in præjudicialibus sola taciturnitas, etiam scientia, & præsentia, non habetur pro consensu, ut tradit *Bart. in l. Qua dotis 34. n. 21. ff. solut. matr.* sed præterea requiritur actus positivus, qui vel ea res natura, vel ex juris dispositione significet consensum, *Barb. in c. Cum virum 12. n. 3. h. t.* Ut in proposito, si quis post annum probationis completum, habitum Professorum proprium induat, vel ad Capitulum admittatur, & unum, vel alterum actum Capitularem exerceat, censebitur hæc tacita, id est sine verborum figura, ipso facto edita professio.

Notandum secundo. Licet alias ea, quæ in animo latent, neminique sunt cognita, præter operantem, per juramentum probari possint, *arg. c. Si vero 4. de sent. excomm.* ubi *Gl. V. Propria manu.* ait, soli juramento creditur, quando de conscientia alicujus dubitatur; id tamen solum procedit in ambiguis seu dubiis factis, quando incertum est, quo animo aliquid factum sit. At vero in casu *cit. c. Vidua*; non erat dubium: sed per circumstantias extrinsecas satis determinatum, adfuisse animum profitendi, ex quibus oriebatur præsumptio juris; ac de jure, contra quam non admittitur probatio directa, *cit. c. Vidua, Abb. ibid. n. 5.* admittitur tamen probatio indirecta, si quis probare velit, aliqua ex conditionibus requisitis, ad eam præsumptionem inducendam, deficere, *Fagn. in cit. c. n. 9. & 10. & in c. Significantum 11. n. 17. eod.*

CXIV. Notandum tertio. Ad hanc tacitam seu præsumptam professionem plures conditiones, requiruntur, ut tradit *Jo. Andr. in cit. c. Vidua; n. 3. & Abb. ibid. n. 5. & Barb. n. 2. Sanch. cit. c. 3. n. 14. & seqq. & alii communiter.* Prima est, ut actus per quem tacita professio inducitur, fiat auctoritate, & consensu ejus, qui potest ad Religionem illam admittere, nam sicut expressa professio non potest fieri, nisi in manibus habentis potestatem recipiendi, ita nec professio tacita; quia difficilius cognoscitur consensus tacitus: quam expressus: quamvis non requiratur ad professionem tacitam, factum aliquod Superioris admittentis, sicut ad expressam: sed sufficit etiam sola scientia, & patientia ejus, qui potest ad Religionem admittere, *Sanch. c. l. n. 24 Suar. tom. 3. lib. 6. c. 19. nu. 16 in fine.* Secunda conditio est, ut hujusmodi professio fiat sponte, ita ut non metu, vel violentia ad eam sit adactus, ut patet ex *cit. c. Vidua*; ibi: *si sponte velum professionis &c.* si enim metus gravis, seu vis illata irritam reddit professionem expressam, *c. 1. de iis, quæ vi metusve &c.* multo magis tacitam. Tertia, ut exercens actum sciat eum, sive de jure communi, sive saltem ex statuto, aut consuetudine Religionis illius, esse proprium Professorum, & ab illis tantum exerceri solitum, & per illum induci tacitam professionem; alioqui enim si id ignoraret, deerit consensus tacite profitendi; ignorantia enim nullus est consensus. Quarta conditio est, ut habeat verum ac positivum propositum, profitendi per exercitium talis actus, neque enim satis est, se habere mere negative, ita ut non habeat quidem animum profitendi: sed neque contrarium non profitendi. Quare si quis certo sciat, se animum profitendi non habuisse, in foro conscientiæ non obligatur: sed cessante scandalo, aut graviore damno, potest Religionem deserere; nam quando de veritate constat, cessat præsumptio. In foro tamen externo, si quis habitu Religionis assumpto, exercuit actum proprium Professorum, & postea alleget defectum interni consensus, non audietur, ut patet ex *cit. c. Vidua. Fagn. ibid. n. 30.* nisi expresse protestatus sit, se actum hujusmodi non exercere, animo profitendi, tunc enim non potest esse locus præsumptioni tacitæ professionis; quia tacitum tollitur per expressum contrarium, *Gl. fin. cit. Clem. 2. h. t.* Quinta conditio est, ut exercens actum Professis proprium sit constitutus in legitima ætate, ad validam professionem requisita, id est, ut pubertatis annos excesserit, *juxta c. 3. in fine h. tit. in 6.* Præter has quinque conditiones, adducunt, aliqui sextam, nempe ut exercens actum proprium Professorum per triduum perseveret in illo proposito, eumque interea actus exerciti non pœniteat, *juxta c. Ad nostram; 8. h. tit.* & expressius *in cit. c. c. 3. in fine eod. in 6.* Ubi nova & unica forma tacite profitendi præscribi videtur, nempe per susceptionem habitus proprii Professorum, intra annum probationis, *in ætate legitima, cum perseverantia per triduum*, neq; ulla ibi fit mentio de exercitio actus professis proprii, & nullibi in jure declaratum est, exercitium talis actus æquivalere perseverantiæ tridui & ita docet *Joann. Andr. in cit. c. Vidua; num. 7. Suar. cit. c. 19. nu. 14. & 2. seqq.* Verum *Abb. in cit. c. Vidua; nu. 6. & Sanch. cit. c. 3. nu. 21.* putant distinguendum esse: vel enim cum habitus Professorum proprii, intra annum probationis susceptione, simul exercetur actus proprius Professis, & tunc non requiritur perseverantia per triduum, *juxta cit. c. Vidua*, in quo nulla fit de triduo mentio; quia exercitium actus competentis solis professis, suscepto prius habitu eorundem, non minus operatur, quam perseverantia per triduum, dum enim vincula fortius ligant, quam unum. Si vero alterutrum solum fiat, id est, vel habitus Professorum proprius tantum suscipiatur, vel exerceatur

[illegible] tum factus solis Professis conveniens, tum opus est per [illegible] ia [illegible] cit. *Ad nostram, & c. coll.* [illegible] Et hæc sent[illegible] videtur probabilior.

[illegible] adjiciunt [illegible] septimam co[illegible] onem, ut exerceos actum, qui a solis Professis fieri [illegible], sit adhuc Novitius, [illegible] in probatione [illegible] cut habitus Professorum proprius, [illegible] ceptus a non Nov[illegible]o, sive sæculari Cl[illegible]rico, e[illegible]ra Religionem, non indu[illegible] ta[illegible] itam professionem, *c. 3. h. t.* ita [illegible] actus proprius Professorum, exercitur a non Novitio, [illegible] s ad hoc sæc[illegible] atis non censetur habere animum profitendi, [illegible] loqui intra Re[illegible] ionem talem actum exercuisset, *D. An. c. in [illegible] c. Vidua,* [illegible] 3. & *Abb. n. 7.* quos [illegible] uitur *Fagnan. ibid.* [illegible] 18. Ali[illegible] v[illegible]ro distin[illegible]uunt: vel enim exercet [illegible] m proprium Professorum, sine proprio habitu eorum: [illegible] sequitur, ut si Nov[illegible]us adhuc in probatione e[illegible]stens, [illegible] item, sit utrumque concurrat, ut in *cit. c. Vidua,* [illegible] de Novitiatu [illegible] 10, *Silvest. V. Religio, 3. q.* [illegible] §. *Præterea, Navarr. Com[illegible] 4. [illegible] Regul. n. 73. Sanch. c. [illegible] n. 23.*

Cæter[illegible]m supradictæ co[illegible]di[illegible]iones requiruntur etiam, ad [illegible] m[illegible] um tacitæ [illegible]robatio[illegible], quæ fit per delationem habitu[illegible] Professorum patenter distincti ab habitu Novitiorum, *Sanch. c. [illegible] n. 24.*

CXV. Quæritur 2. An & quibus modis Professio tacita fieri possit, jure novissimo, post Concilium Tridentinum? Respond. Professiones ta[illegible] itæ non sunt sublatæ per dictum Con[illegible], dum [illegible] d[illegible], tr[illegible]a[illegible]cto probationis anno integro, eoque conti[illegible]u[illegible], & completis XVI. annis ætatis profitentis, [illegible] aut r[illegible] *sess. 25. c. 15. & 16. de Regul.* in [illegible] a nullum v[illegible]t[illegible]m reperitur, tollens Professiones tacitas. Quare si q[illegible] hodie, post legitimam ætatem, & ex[illegible] p[illegible]ba[illegible], [illegible] sceptu habitu R[illegible]igionis, c[illegible] anum vel [illegible]lur[illegible]s actus de jure vel consuetudine [illegible] Professis competen[illegible]s: vel gestet habitum Pr[illegible]fesso[illegible]m, patenter d[illegible]nctum [illegible]b h[illegible]b[illegible]tu Novitiorum. vel habitum Novitiorum patent[illegible]r iod[illegible]nctum ab hab[illegible]to Professorum, licet [illegible], [illegible] t[illegible] uctus, concurren[illegible]ib[illegible]s [illegible] ondi[illegible] jur[illegible] suo, & no[illegible] o requisitis ad tacitam Professionem, & nulla inter[illegible] ut protestatio e in contrarium, [illegible] le cen[illegible] dus est, tacit[illegible] Professionem d[illegible]disse, *Navarr. [illegible] 3. cons. [illegible] n. 5. [illegible] t. Azor cit. [illegible] 4. n. 6. Rodrig. tom. 3. q. 17. art. 1. & 3. Sanc[illegible] c. 3. n. 36. Bar[illegible] n. 3.* [illegible] *c. 5. n. [illegible] in fine, &* [illegible]. R[illegible]t[illegible]o est, quia ca[illegible] om[illegible] sem[illegible] per manet sub [illegible]ispo[illegible]io[illegible] e[illegible] ur communis, *arg. c. [illegible] in 6.* ac p[illegible] e Pr[illegible] iones tacitæ, si fiat servatis iis, [illegible]æ Conci[illegible] n T[illegible]id[illegible]n. de novo decrevit servari in Pro[illegible]ssionibus, de cæ[illegible] [illegible] dæ[illegible] nt, sicut olim erant [illegible] d[illegible]ctum Conc[illegible], c[illegible] t revoca[illegible] illud ad[illegible], cum hodi[illegible] post Con[illegible] Trident. Professio tacita fie[illegible] [illegible], ni[illegible] post [illegible] u[illegible] annu[illegible] [illegible], ideo [illegible] est opus ut [illegible] Pr[illegible]esso[illegible] u[illegible] patenter distinctus ab [illegible] u[illegible] N[illegible] iorum [illegible] r triduum: neque etiamsi [illegible] actu[illegible] Pr[illegible]essis pr[illegible], in [illegible] tu eorum ex[illegible]ce[illegible]tur, [illegible] ætat[illegible] per triduum, quia is, qui post [illegible]m probati[illegible] m per [illegible] annum, suscipit hab[illegible]to[illegible] Professorum, sat[illegible] [illegible] heat, [illegible] habere animum d[illegible] ear in profitendi, *Fagnan. in cit. c. [Vi]dua n. 20. & c. Ad nostram, n. 5. & 6.*

§ IV.

De conditionibus requisitis ad legitimam Professionem.

CXVI. Assertio 1. Prima conditio requisita ad [illegible] Professionem, [illegible] expr[illegible], sive tacitam, est, [illegible] ætas, ita ut Pro[illegible]essio non [illegible]t, n[illegible] val[illegible]t, si fiat [illegible] legitimam æ[illegible] [illegible] ut in [illegible] *null[illegible], 5. h.* [illegible] quod [illegible] est desumptum [illegible] *Concilio Moguntin[o] can. 23.* Ubi decernitur, nulli[illegible] tur (s[illegible]il[illegible] et ad profitendu[illegible], ut hic Monac[illegible] *hic V. Z[illegible]*, v[illegible] al[illegible] Re[illegible] ut) nisi [illegible] ætate, & [illegible] tanea voluntate, d[illegible] possit. Est autem l[illegible] a æt[illegible] [illegible] e an[illegible] quo [illegible] ætas pubertatis completæ, nempe a[illegible]us XIV. [illegible] om[illegible] in masculo, & XII. in fœmi[illegible], [illegible] e enim l[illegible] annum il[illegible] esse inceptum, ut co[illegible] *c. 1. [illegible] V. [illegible], caus. 20. q. 1. c. 1. & 2. cod. cau. q. 2. c. Ad nostram; 8. junct. Gl. V. Ante consummationem [illegible]. Se[illegible] a um; [illegible] & seqq. & c. Cum [illegible], 18. l. t. & l. 1. in pr[illegible] c. cod. in 6. Gl. in c. 1. [illegible] De Le[illegible] ætate. h. t.* sicuti sec[illegible]ndum Canones, eadem æ[illegible]s et[illegible] [illegible]d va[illegible]tem matrim[illegible] est necessar[illegible]a. Verum [illegible] *[Concili]um Trident. Sess. 25. [illegible] 15. de Regul.* statuit, ut in n[illegible] Religione, [illegible] vir[illegible], [illegible] u mulierum, fiat Professio ante annum XIV. ætatis c[illegible]pl[illegible]tum.

CXVII. Porro c[illegible] ha[illegible] primam conditionem not[illegible] primo, etsi in m[illegible]tr[illegible]monio carnali malitia suppleat de[illegible]m [illegible], *c. De il[illegible], 9. & [illegible] de desp. impuber.* Non [illegible] in [illegible] [illegible]nio spirituali, quod contrahitur in[illegible] profitentem, & Re[illegible]ionem, ut tradit *Gl. ult. in c. [illegible] 20. in h. [illegible] Clement. 2. V. Ætate cod.* & ex co[illegible]mun[illegible] d[illegible] et [illegible] *lib. [illegible] 5. n. 2.* [illegible]uia id non reperitur statutum jur[illegible] positivo [illegible] Professione, [illegible] de matrimonio carna[illegible], & ra[illegible]io esse potest nimia Religionis austeritas. Deinde si quis ante pu[illegible]ertatem, P[illegible]essi[illegible]n[illegible], debet eam post pubertatem expressè ratific[illegible]e, *juxta [illegible] 1. h. t. in 6. in [illegible]* At vero jur[illegible] [illegible] Concil. T[illegible]d. postquam annum probationis, & annum XVI. ætatis compl[illegible]vit, [illegible] t[illegible] matrimonio ab impubere inito, [illegible] requiratur expr[illegible]ssa ra[illegible]ti[illegible]io: sed sufficiat tacita, ill[illegible] d [illegible] adv[illegible] nte puber[illegible] tat[illegible] ari censetur, hoc ipso, quod [illegible] cum puella non contradicit, ut tradit *[illegible] in c. [illegible], 4. V. Placere de desp. impub.* si vero quis jam pubes [illegible] Professionem edidit, [illegible]d ante annum XVI. vel annum probationis exactum, sufficit, [illegible] postea, [illegible]om ad profitendum habi[illegible] s est, eam tacite ratificet, exercendo v. g. actus Pro[illegible] proprio[illegible], dummodo [illegible] t[illegible] riorem Professionem [illegible] fuisse, *Navar. lib. 3. con[illegible] 23. h. t. Sanch. [illegible] 7. de ma[illegible] 17. n. 49.* Ratio est, quia [illegible] Professio [illegible] irri-

[illegible] fuit ob defectu[illegible] legitimæ ætatis, expresse ratificari debeat, nu[illegible]am in iure decretum reperitur, nisi facta sit ante pu[illegible]t[illegible]t[illegible]m.

[CXV]III. Notandum secundo. In quibusdam Religionibus, in quibus vi[illegible]a & conve[illegible] valde aspera est, nemo ad [illegible] [illegible] ad Professionem, n[illegible] plenam pubertatem, id est, X[illegible]III. annum, *juxta l. Adrogare, 40. ff. de adopt.* sit assecutus, prout habetur [illegible] *Quia in Insulis, 6. h. t.* quod est desumptum [illegible] *Re[illegible]stro [illegible] l.* ubi ita rescribit, quia in Insulis aspe[illegible]ra e[illegible] Monachorum vita, ideo pueros ante XVIII. annum ad Professionem admitti, prohibemus. Ratio est, qui[illegible] adolescentes ante i[illegible] ætatem non censentur idonei, ad asperitates vitæ Reli[illegible]iosæ perf[illegible]endas. Loquitur autem hoc cap. non de majoribus Insulis: sed de solitariis, & angust[illegible]s maxi[illegible] esteumda[illegible]s, ut notat *Abb. hic n. 3.* quamvis hanc Constitutionem per contrariam consuetudinem, etiam in Insulis [illegible] dis abol[illegible]tam esse [illegible] *Jo. Andr. hic & Silvest. V. Religio, 3. q. 3.* Porro in i[illegible]s Religionibus, in quibus præcipitur, ut Novit[illegible] ad Professionem non admittantur, nisi annum XVIII. (ut in Ordine Minimorum seu S. Francisci de Paula) vel etiam majorem ætatem, [illegible] XX. annum saltem attigerint, [illegible] [illegible] tum qui[illegible] en[illegible] od[illegible]m est: non [illegible]men, si prius admittant[illegible], ideo Profe[illegible]io [illegible]ebet irrita censeri, modo ea sit facta post annos pubertatis, vel jure novo post XVI. annos; quia in *cit. cap. Quia;* nullum est verbum ir[illegible] Prof[illegible]ssionem ante XVIII. anno[illegible] [illegible] solum id prohibet, ut notat *Abb. ibid. n. 4. & 5. Silvest. c. l. q. 4. Sanch. [illegible] 5. [illegible] 4. n. 3.* & Concilium T[illegible] non [illegible]cipit, ut professio fiat anno XVI. completo, & non postea [illegible] sed solum prohibuit, ne fiat [illegible]nte illam æ[illegible]tatem comp[illegible]etam, ideoque statuta Ordinum, quæ m[illegible]orem æ[illegible]t[illegible]m requirunt, ad profitendum: non comprehenduntur sub i[illegible]o decreto, n[illegible]c ei adversantur, *juxta declarat. Card.* [illegible] apud *Fagnan. in c. 1. h. t. n. 15.*

CXIX. Assertio 2. Altera conditio requisita ad legitimam Professionem est, ut spontanea, seu libera voluntat[illegible] sit emissa, *juxta c. [illegible] c. [illegible] & sp[illegible] a [illegible] voluntate h. t.* alioqui [illegible] si Professio facta [illegible] coactione, aut metu gravi, [illegible] cadente in virum constantem, injuste incusso, [illegible] jure [illegible] Ecclesiasti[illegible] [illegible] ut decidient in *c. Præsens, 4. caus. 20. q. 3. & c. 1. [illegible], quæsi[illegible]* & docet *Suar. [illegible] 3. de Relig. c. 4. [illegible] 3. Sanch. lib. 4. mor. [illegible] n. 9. & 19 [illegible] communiter,* sicut idem [illegible] statutum est d[illegible] [illegible]monio carnali. Ratio est, quia per professionem, seu vota Religiosa suscipitur novus & [illegible] bilis status, & obl[illegible]tio, ideoque convenit, ut omnino spontan[illegible], ad p[illegible]ne [illegible] voluntate suscip[illegible]tur.

CXX. No[illegible]ndum h[illegible]c primo. Sicut metus reverentialis, propter imper[illegible], vel preces parentis, vel Superiorum, [illegible] solus non reddit matrimonium irritum, [illegible] nem, ut docet *Abb. in c. Cum virum; 12. [illegible] matr. dis. 6. h. 18.* Nisi tamen conci[illegible] sint timidæ, vel timor malæ tractationis, vel pri[illegible] [illegible] importunæ, [illegible] repetitæ, vel magna, & diuturna [illegible], a [illegible] hominis vita, aut fortuna pendet, spectat[illegible] m condi[illegible] ac dispositione personæ, utrum timida si[illegible] hæc enim [illegible] tur reverentiæ, quam Superioribus deferri [illegible] & æquiva[illegible]let metui gravi, *Sanch. cit. lib. 4. dis. 7. n. 5 & 7. Less. lib. 2. [illegible] 17. n. 55 La[illegible] lib. 4 Tract. 5. [illegible] n. 6.*

N[illegible] tandum [illegible] Si con[illegible]at Professionem expressam vel tacitam [illegible] præs[illegible]ptam ab aliquo editam esse, & postea opponatur defectus ætatis, vel coactio, aut metus illatus, vel aliud impedimentum irr[illegible] ns Professionem, tum probatio [illegible] incumbit [illegible] qui impedimentum allegat, seu opponit, ut docent *[illegible] c. 1. & Abb. n. 4. h. t. Fagnan. ibid. n. 26.* Ratio est, tum quia in [illegible] præsumendum est pro valore actus, quod legitime factus [illegible] contrarium ostenderetur [illegible] *Abbas* [illegible] *V. S.* tum [illegible] fessio st[illegible] pr[illegible] Pro[illegible], ipsaque R[illegible] ne, quæ hactenus hominem, ut P[illegible] um suum, aluit [illegible]. Non [illegible] beto tam[illegible] et [illegible] era [illegible] Mo[illegible] [illegible] s [illegible] affe[illegible] quib[illegible] ostendat quo[illegible] Profitens [illegible] æ[illegible] te[illegible] l[illegible]g[illegible]tam [illegible], [illegible] quod spontanea, ac [illegible] ra [illegible] Profe[illegible]nem edide[illegible], *arg. [illegible] Super hoc; 5 jun[illegible] de Restitutionis decernunt. Abb. in c. [illegible] 1. in fine h. t.*

CXXI. Notand[illegible]m tertio. Pr[illegible]m Professio ex errore, vel [illegible] aut d[illegible], [illegible]e substanti[illegible] Religionis, e[illegible], est [illegible], & qu[illegible]m jur[illegible] natur[illegible], quia t[illegible]is error seu ignorantia [illegible] o t[illegible] it c[illegible] substantialem, ut colligitur *ex c. [C]um dilectus, 6. de [illegible], quæ [illegible] & c. Suar. cit. lib. 6. [illegible] 3. n. 3. & 4. & 8.* secus est, si error vel ignorantia solum sit circa accid[illegible]a [illegible] nc adest sufficiens consensus, *Suar.* [illegible] *n. 6.* Hinc infertur, non esse irritam Professionem ejus, qui morbum [illegible] v. g. gallic[illegible]m, vel [illegible]lem inter[illegible]ogatum tac[illegible]t, q[illegible] pr[illegible]isset, admiss[illegible]s non fuisset, qui[illegible] cum non sit impediment[illegible] m irritans Pr[illegible]ssionem, e[illegible]is ignorantia, seu error in admittente non cens[illegible]tur substantial[illegible]s, *S[illegible] 5. mor. c. 2. n. 57.* Neque idcirco [illegible] pœnam jam profe[illegible]s [illegible] potest. cum non [illegible] deatur causa adeo gravis, *Sanc[illegible] n. 58.* quod t[illegible] limitat [illegible] 4. Nisi adhibitis remed[illegible]is per annum morbus non curaretur; tunc [illegible]m pot[illegible] [illegible]elli, tum ob culpam dec[illegible] ob periculum in[illegible]ionis al[illegible]orum.

Notandum qua[illegible]o. Tametsi co[illegible]io per vim aut metum [illegible] [illegible] reddit Pro[illegible]ionem, ut dictum, non tam[illegible] [illegible]gressum in Religionem, probationis causa; quia hæc n[illegible]llo jure reperitur irritata. Sicut Professio coacte facta, [illegible] alias si hæc val[illegible]da esset, [illegible] dissolu[illegible] foret, nec i[illegible]juri[illegible] reparari posset: secus est de Nov[illegible]tu, ex quo egre[illegible] lic[illegible]t, *Sanch. lib. 7. de matr. dis. 37. n. 1.* In[illegible]tur tamen gravis injuria etiam ei, qui ad ingrediendu[illegible] R[illegible]ligionem cogi[illegible]: ideoque *Concilium Trident. Sess. 2[5] [illegible] 18. de Regul.* excommunicat omnes illos, qui quamcu[illegible]ue mulierem invitam cogunt, ad ingrediendum Monasterium, vel [illegible]d suscipiendum habitum, cujuscunque Religionis, [illegible] ad emittend[illegible]m professionem, quique ad hoc [illegible] vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem præ[illegible]terint.

CXXII. Cæterum ex eo quod Professio libera voluntate fieri debeat, sequitur, quod [illegible] valeat, prout [illegible] mitur ex c. Sicut [illegible] 13. [illegible] III. [illegible] quod Sacerdos quidam, cum [illegible] morbo laboraret, & [illegible] simplici Monacho habitu Monachali [illegible] indutus, & ad Monasterium delatus, [illegible] post diebus, cum incipe-ret convalescere, habitu deposito, cum [illegible] a [illegible] Monasterio recessit, [illegible] a Papa, [illegible] in Sacerdotali Ordine libere a [illegible] Respondet Papa, licet [illegible] videantur, quod aliquis extra se positus [illegible] & [illegible] vita desperet. Si tamen ita est, uti asserit [illegible] cum habitu indueretur, extra se positus [illegible] non percepisse, quid ageretur, nec consentire potuisse, ipsum a Monastico Ordine liberum esse pro[illegible] nisi post [illegible] mentis [illegible] voluntate Professionem Monachalem [illegible]. Ratio [illegible] quia [illegible] liberam [illegible] potuit, ideoque Professio ab [illegible]

CXXIII. Ubi notandum primo. Si [illegible] alienus [illegible] Professionem [illegible], non [illegible] postea ad sanam mentem redeuns, & [illegible] sciens Professionem a se emissam invalide, tacet, vel non contradicat [illegible] non [illegible] sed necesse est, ut de novo sponta[n]ea voluntate profiteatur, vel tacite, nempe per exercitium [illegible] Professorum, [illegible] habitu Novitiorum, ex qua præsumi potest de novo tacita Professio [illegible] & colligitur ex cit. [illegible] Sicut [illegible] Religio; [illegible] Azor. cit. lib. 12. c. 2. [illegible] contra [illegible] & Jean. [illegible] Ratio [illegible] quia tacita Professio fuit omnino [illegible] [illegible] nisi [illegible] Professionem expressam, vel tacitam. [illegible] novo Conc. [illegible] [illegible] tacita [illegible] anno continuo [illegible] sentem [illegible] denuo expressam Professionem [illegible] tacitam, v. g. per assumptionem habitus propriis Professorum, etiam sine gestatione tridui, juxta supra dicta [illegible]

Notandum secundo. Licet is, qui repugnantia proponit, audiri non debet, c. 5. [illegible] tamen æquitate [illegible] Papa [illegible] sub conditione [illegible] & conclusio [illegible] esset, habitu Monastico fuerit indutus, [illegible]

CXXIV. Assertio 3. [illegible] conditio requisita ad valorem Professionis est ut ex [illegible] habeote potest [illegible] Religioni, acceptetur nomine ipsius Religionis, expresse, [illegible] sive [illegible] facto, aut per signa, ut ex communi docet Gl. in cap. [illegible] Ratio est, quia Professio est contractus [illegible] ultro citroque obligatorius, [illegible] Religioni tradit [illegible]

Porro etsi consensus Superioris acceptantis Professionem, metu etiam gravi, & injusto extortus sit, non tamen ideo irrita est Professio, ut docet Suar. cit. [illegible] n. 19 [illegible] 99. quia cum metus [illegible] Prælato, seu Superiori Professionem admittenti, [illegible] non debet fieri extensio de uno casu [illegible] præsertim [illegible] Religioni [illegible]

Quarta conditio [illegible] Professionem [illegible] [illegible] sine ipsius consensu, de quo agemus §. 9.

§. V.

[illegible]

CXXV. Assertio 1. Episcopus non potest [illegible] & transire ad Religionem, in [illegible] maritus [illegible] Papæ, qui omnes [illegible] [illegible]

[illegible] Episcopo [illegible] electus, & [illegible] Religione potest [illegible] Episcopatum [illegible]

CXXVI. An [illegible] Professio facta Episcopo [illegible] confirmato, [illegible] dubium [illegible] Affirmat [illegible]

CXXVII. Assertio 2. Si partes in extrema [illegible] fuit constituti, [illegible] tenetur [illegible]

CXXVIII. [illegible]

Notandum secundo. Professio facta a filio, cujus parentes, hic est pater, vel mater, vel etiam alii ascendentes graviter indigent, illicita quidem est, sed non invalida, cum jure nullo reddatur irrita. Nec obstat, quod votum ingrediendi Religionem editum, durante illa necessitate, sit irritum, ergo etiam Professio. Negatur enim conseq. disparitas est; quia tale votum est de materia, seu objecto illicito: at assumpto statu & traditione facta Religioni, non est illicitum, perseverare in illa, sed sub præcepto, & ideo Professio non est de re seu objecto illicito, quamvis peccetur, dum ponitur impedimentum obligationi, erga parentes exequendæ, & mutatione status, quod ante erat illicitum, fit licitum, *Sanch. c. l. n.* 10.

Notandum tertio. Quæ dicta sunt de filiis, quorum parentes graviter indigent, etiam locum habent in parentibus; quia hi adhuc strictius obligati sunt, ut non prius Religionem ingrediantur, quam filiis, quæ necessaria sunt ad sustentationem, & educationem, provideant, *S. Th. cit. q.* 189. *art.* 6. *in corp.* quia parentes per se obligati sunt, ut curam gerant filiorum, quorum sunt causa, & principium: sed filii propter necessitatem, ut indicat Apostolus 2. *Cor.* 12. Quod vero ad fratres, & sorores attinet, multo gravior necessitas requiritur, ut propter illam ingressum Religionis diu quis differre, vel intermittere debeat, multo minus privando se tanto bono, jam Professus Religione egredi tenetur, *Sanch. c. l. n.* 30.

CXXIX. Assertio 3. Servus nec ingredi Religionem, nec ad eas Professionem emittere potest, sine consensu domini, alioqui furtum committit, injuste se subtrahendo domini potestati, & illum privando jure, quod in ipsum habet. Quare si servus, sine licentia domini, Religionem sit ingressus, intra tres annos a domino repeti potest, eique reddendus est, cum omnibus, quæ attulit, fide tamen accepta, de impunitate, quod servus ideo non punietur a domino. Si autem intra triennium (computandum, vel a tempore scientiæ, quo dominus id scire potuit, vel a tempore probationis inchoatæ, sive assumpti habitus Regularis, ut alii volunt) servus non fuerit repetitus, postea repeti non potest, etsi nondum Professionem emisit, nisi dominus sit tam longe absens, ut inveniri non possit: sed tantum ea, quæ servus in Monasterium secum attulit, domino sunt restituenda, prout statuitur in *c. Si quis* 3. *caus.* 17. *q.* 2. *& ibi Gl. fin.* quia tunc favore Religionis, si dominus intra triennium non repetat, censetur tacite consensisse, ut in illa remaneat, *Gl. in cit. c. Si quis; V. Intra triennium*; dummodo Religio bona fide ipsum receperit, ignorans esse servum, *Sanch. lib.* 5. *moral. c.* 4. *n.* 44. Neque etiam tunc ad aliam compensationem domino tenetur, si non fuit in mala fide, ut colligitur ex *cit. c. Si quis in fine*, *Sanch. c. l. n.* 45. Quod si intra triennium, Professionem edat mala fide conscius servitutis, vel fingens se liberum, potest a domino in servitutem revocari; ne ex fraude sua lucrum reportet. Si vero Religio admittens in culpa fuit, sciens esse servum, vel dubitans, non præmissa debita diligentia, ad inquirendam veritatem, admisit servum, tenetur ipsa Religio domino satisfacere, soluta æstimatione servi, alioquin si bona fide admisit, sufficit, si ipsum servum reddat domino, *Sanch. c. l. n.* 47. *Suar. cit. l.* 6. *c.* 6. *n.* 4. atque hæc procedunt, non tantum in veris servis, seu mancipiis: sed etiam in servis originariis, & ascriptitiis, sive colonis fundo ascriptis, *Sanch. c. l. n.* 48. Porro talis Professio a servo intra triennium, sine consensu domini, facta videtur esse, non tantum illicita, sed etiam invalida, ut docet *Azor. p.* 1. *l.* 12. *c.* 1. *q.* 3. *Less. cit. c.* 4. *n.* 31. *Sanch. c. l. n.* 49. quia servus non potest se omnino tradere Religioni, invito domino, subjiciendo se Prælati obedientiæ, cum totus sit domini quoad actiones utiles. Contrariam tamen sententiam, nempe validam esse tenet *Suar. cit. c.* 6. *n.* 3. *Palao*, & alii; cum nullo jure positivo sit irrita.

CXXX. Assertio 4. Is, qui debitis est obstrictus, ex justitia obligatus est, prius debita solvere, antequam Religionem ingrediatur, alioqui ad eam admitti non debet, & multo minus ad Professionem, *Sanch. l.* 4. *mo. c.* 19. *nu.* 2. Quod si debitor non sit solvendo creditoribus, probabilis tamen spes sit, quod intra paucos annos, v. g. tres, vel duos, manens in sæculo poterit satisfacere creditoribus, ex acquisitis arte, vel industria, tum non potest ingredi Religionem, cum damno creditorum, & multo minus in illa profiteri: si vero non sit probabilis spes satisfaciendi creditoribus, intra breve tempus, vel non sine magna difficultate, tum potest statim ingredi, & post annum probationis exactum, Professionem edere, modo bona, quæ adhuc habet, cedans creditoribus inter illos, pro rata debiti, dividenda; quia tum censetur debitor moraliter impotens ad solvendum, *Nav. Comm.* 1. *de Reg. n.* 8. *Sanch. c. l. n.* 7. *&* 8. Porro etsi debitor, profitendo Religionem, reddatur impotens ad solvendum, qui tamen in sæculo manens esset solvendo, Professio nihilominus est valida; quia persona debitoris non est ita pro debitis obstricta, ut ipsa sit quasi serva creditorum: sed tantum obligata est, ad satisfaciendum ipsis ex bonis suis: ergo traditio, per quam debitor se tradit Religioni per Professionem, est valida, etsi sit illicita, & injusta, quatenus cedit in præjudicium creditorum, *Sanch. c. l. n.* 2.

Similiter obligatus ad ratiocinia reddenda, spectato Jure communi, non potest ad Religionem admitti, nec ad Professionem, donec rationes sint redditæ, siquidem publica sint ratiocinia, spectantia ad Officium publicum: secus si privatorum, ut colligitur ex *c. Legem; an. disp.* 53. *& c. un. de obl. ad ratioc. Sanch. c. l. n.* 19. Imo post Const. Sixti V. editam contra gravatos ære alieno supra vires, vel reddendis ratiociniis obnoxios, neque ii, qui privata ratiocinia nondum reddiderunt, ex quibus lis, & molestia oriri posset admitti debent, de qua *Suar. Tom.* 3. *l.* 5. *c.* 7. *n.* 20.

CXXXI. Cæterum circa qualitates, sive conditiones requisitas ad legitimam Professionem, addendum primo. Ut is, qui illam emittit, non sit excommunicatus, quamvis non ideo sit irrita Professio; quia nullo jure irritatur, etiamsi sit nominatim excommunicatus, ut colligitur ex *c. Cum illorum* 32. *de sent. excomm.* quia Professio non est proprie, ac directe, acquisitio Beneficii, sed status, *Sanch. l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 36. *Azor. c. l.* 12. *c.* 3. *q.* 9. Secundo. Professio simoniace facta, licet sit illicita, est tamen valida, ut colligitur ex *c. Quoniam* 4. *de simonia*, *Nav. Comm.* 4. *de Reg. n.* 25. *Sanch. c. l. n.* 39. Tertio. Morbus, vel senectus non est impedimentum, ob quod Professio valide, & licite fieri non possit; quia obligatio ad tria substantialia vota Religionis, non indiget viribus corporis: sed solo voluntatis affectu: reliqua autem præcepta Regulæ non pertinent ad substantiam Religionis, nec obligant, si adsit justa causa excusans, *Suar. c. l. n.* 52.

§. VI.

Ad quos spectat potestas admittendi Novitios ad Professionem?

CXXXII. Assertio 1. Spectato Jure communi, receptio, seu admissio ad Professionem pertinet simul ad Abbatem, seu Prælatum Religionis immediatum, & ad Conventum, seu Capitulum, ita ut non solum consilium, seu consultatio cum Capitulo sit necessaria ad receptionem Professi, ut putat *Abb. in c. Apostolica* 16. *n.* 11. *&* 12. *h. t. Silv. V. Religio; q.* 13. *& q.* 18. *dicto* 4. *Nav. Comm.* 3. *de Reg. n.* 5. (Quia tamen addunt, quod Prælatus non teneatur sequi consilium Capituli) sed insuper etiam necessarius est consensus, saltem majoris partis Capituli, alioquin receptio est invalida, ut docet *Gl. in c. ult. in casu, & V. Pertineat; h. t. in* 6. & ibid. *Jo. Monach. Less. cit. c.* 41. *n.* 61. *Rodriq. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 7. ubi ait, hanc esse communem observationem omnium Religionum, *Sanch. l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 65. *Laym. l.* 4. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 3. Idque colligitur ex *c. Ea quæ* 6. *De his quæ fiunt a Præl. &c.* Ubi requiritur consensus majoris, & sanioris partis Capituli, ut præsentatio, vel collatio per Abbatem facta, sit valida. Ratio est, quia agitur de re attinente etiam ad Conventum, ne aliquis in corpus Religionis, & aliorum consortium recipiatur, qui idoneus non est, & detrimentum aliis afferre potest, ideoque illius etiam consensus, vel saltem majoris partis, quæ totum Capitulum repræsentat, est necessarius. Quare nec totum Capitulum, repugnante Prælato, neque hic repugnante majore parte Capituli, potest aliquem ad Professionem admittere, *Sanch. c. l. n.* 68. *&* 69 adeoque Professio facta retractari debet, si postea ostendatur, majorem partem Conventus juste, & rationabiliter contradixisse, nec postea ratam habuisse, *Rodr. c. l.* secus si irrationabiliter contradixisset, tum enim admissio a Prælato facta subsistit, cum ratio dictet, ut in re dubia, seu controversa membra Capitis potius ductum sequantur, quam vice versa, *arg. c. Nullum* 9. *caus.* 18. *q.* 2. ubi dicitur, quod tota cura Monasterii apud Abbatem est, ita tamen, ut consilium, vel consensum Capituli etiam exigat in iis, quæ ad illud pertinent; vel in ejus damnum cedere possunt: ut ex dictis patet.

„ CXXXIII. Assertio 2. Si creatio Monachi, seu susceptio
„ ad Professionem, ad solum Abbatem, seu Prælatum spe-
„ ctet (nempe ex speciali consuetudine præscripta, vel pri-
„ vilegio, nam de Jure communi ad utrumque spectat) tum
„ eo defuncto, adeoque vacante Prælatura, Conventus Mo-
„ nachum creare, seu aliquem ad Professionem admittere
„ non potest. Sin autem ad utrumque simul creatio Mona-
„ chorum, seu receptio ad Professionem pertineat, tum Con-
„ ventus, si Sedes vacet, admittere potest ad Professionem,
„ prout statuitur in *c. Si adsolum* 6. *& ult. h. t. junct. Gl. in casu.*

Ratio prioris partis est, quia quæ jure speciali, & extraordinario conveniunt Prælato, ea Sede, seu Prælatura vacante, non transeunt ad Capitulum, sive Conventum, *Franc. hic n.* 1. & patet ex alibi dictis. Sicut etiam mortuo Prælato, Capitulum non potest conferre Beneficia, quorum collatio ad solum Prælatum, seu Episcopum spectat, *juxta c. un.* §. *Cum vero, ne Sede vacante & c. in* 6. Inque extendit *Gl. in c. ult. V. Creari in addit.* etiamsi Prælatus possit admittere ad Professionem: sed non sine consilio, aut consensu Conventus, tamen eo mortuo, ea potestas non transit ad Capitulum, *arg. cit.* §. *cum vero*: quando jure speciali tantum ea facultas convenit Prælato. Posterior pars etiam colligitur ex *cit. c. un. in princ.* ubi hoc ipsum similiter statuitur, de collatione Beneficiorum, pertinente communiter ad Episcopum, & Capitulum: creatio autem Monachi, sive receptio ad Professionem, est veluti quædam Beneficii, seu Tituli Regularis collatio: Multo vero magis poterit Capitulum, seu Conventus, vacante Prælatura, recipere Novitium ad Professionem, si potestas admittendi ex consuetudine, vel privilegio, ad solum Conventum spectet, *Gl. fin. in cit. c. ult. h. t. in* 6. ubi ait, quia de hoc non erat dubitatum, ideo fuit omissum. Itaque dispositio *cit. c. ult.* intelligi debet, ut procedat in eo casu, quo Prælatus, & Conventus in solidum, ac seorsim possunt creare Monachos, & admittere Professionem sine altero, tunc enim Conventus, etiam vacante Prælatura, id potest: secus si solus Prælatus id præstare possit, licet non sine consilio, seu consensu Conventus. *Sanch. cit. c.* 4. *n.* 67.

CXXXIV. Assertio 3. Non tantum Prælatus Regularis immediatus: sed etiam Superior, ac mediatus, ut Generalis Ordinis, aut Provincialis, potest admittere ad Professionem Novitios subditos, etiam contradicente Superiore, seu Prælato immediato, dummodo id faciat cum consensu Capituli, seu Conventus Monasterii, *Sanch. cit. c.* 4. *n.* 71. *Pellizar. in man. Reg. tr.* 3. *c.* 3. *n.* 8. Ratio est, quia Prælati Superiores, ac mediati in potestate cumulative concurrunt cum localibus, & immediatis, Superioribus, & potestas admittendi ad Professionem in Prælatis Superioribus, ac mediatis imminenter existit, atque per illos inferioribus Prælatis communicatur, ita, ut hi saltem quoad usum, & exercitium ab illis dependeant. Et hic potest Prælatus Superior, v. g. Generalis, aut Provincialis, potestatem admittendi ad Professionem, inferioribus Prælatis, ac justa causa, & casu speciali, ita restringere, ut ipso inconsulto, receptio facta ad Professionem sit irrita, *Sanch. c. l.*

Palao cit. disp. 2. pun. 3. n. 5. idque sumitur etiam ex *c. Eum is 3. §. Verum quia; post medium de V. S. in 6.* Porro hæc procedunt de Jure communi, nisi aliud sit specialiter statutum in aliquo Ordine, ut in Soc. Jesu, in qua omnis potestas admittendi ad Professionem, & vota Religiosa est penes Generalem, qui illam communicat solis Provincialibus generaliter, ad acceptanda vota biennii Scholasticorum, & ad Novitiasum, *Sanch. c. l. n. 72. Palao c. l. n. 3.*

CXXXV. Dubitatur hic præterea primo. An Episcopus possit admittere ad Professionem Novitios? Resp. Si Religio sit exempta non potest, quia nullam jurisdictionem, vel superioritatem in illam habet: Si vero non sit exempta, potest Episcopus ad illam admittere, juxta Regulam a Sede Apostolica approbatam; quia est proprius Prælatus, ac Superior illius non minus quam Abbas, vel Provincialis in Religione exempta: modo tamen id faciat, cum consensu majoris partis Conventus, *Abb. in c. Porrectum 13. n. 12. h. t. Sanch. cit. c. 4. n. 74.* Dubitatur secundo, de Abbatissa, an ad Professionem admittere possit Moniales? Resp. affirmative; quia hæc acceptatio non est actus Ordinis, nec jurisdictionis spiritualis, pertinentis ad Ecclesiæ claves, cujus incapax est fœmina: sed est actus cujusdam superioritatis, quam Abbatissa habet in Moniales sibi subjectae, *Azor. cit. l. 12. c. 5. q. 6. Sanch. cit. c. 4. n. 76.* Dubitatur tertio. An Prælatus excommunicatus vitandus possit valide admittere ad Professionem Novitios? Resp. Affirmative; quia acceptatio Professionis non est actus jurisdictionis proprie dictæ: sed Superioritatis, ut jam dictum, *Sanch. cit. c. 4. n. 78. ubi n. 79.* addit, idem esse, si sit suspensus ab exercitio hujus admissionis. Dubitatur quarto. An potestas admittendi ad Professionem, possit alteri delegari? Resp. posse, prout sumitur ex *c. Ad Apostolicam 16.* ibi: *per se, vel aliam professionem recipiente*; *h. t.* ubi nulla fit distinctio, quoad personam delegatam, ac proinde non solum simplici Religioso: sed etiam Clerico sæculari, imo etiam Laico ea potestas delegari potest, sicuti potest Beneficium, alterius nomine, Laicus acceptare, *c. 1. de procur. in 6. Sanch. c. l. n. 77. Rodriq. Tom. 3. q. 17. art. 12.*

CXXXVI. Addendum prædictis circa admissionem ad Professionem. Primo. Si Professio irrita sit, ob defectum solius potestatis in admittente, satis est ad ejus valorem, ut is, qui eam potestatem habet, postea admissionem illam ratam habeat; quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, juxta *Reg. Jur. 10. n. 6.* dummodo Professio acceptata sit, nomine habentis potestatem admittendi; quia alias non potest habere locum ratihabitio, *ratam enim habere quis non potest, quod ejus nomine non est gestum*, *Reg. jur. 9. eod. in 6.* Et modo Professus, ante ratihabitionem factam, per contrarium actum priorem voluntatem non mutaverit. Incipit autem hoc casu valere Professio, primum ab eo tempore, quo rata fuit habita a Superiore; quia ante illam deest consensus habentis legitimam potestatem acceptandi Professionem, *Silv. V. Religio 3. q. 14. in fine*, *Rodriq. cit. art. 12. Suar. c. l. n. 80.* ubi addit idem dicendum de Conventu, vacante Prælatura, admittente aliquem ad Professionem, nomine futuri Prælati, si enim is postea ratam habeat, valebit Professio.

Addendum secundo. Quæ hactenus dicta sunt de admissione ad Professionem: pari modo intelligi debent de admissione ad Novitiatum; quia hæc prima admissio tota ad secundam ordinatur, ideoque penes quem est potestas admittendi ad Professionem, est etiam potestas admittendi ad Probationem, prout usus quoque Religionum ita observat *Suar. Tom. 3. de Relig. l. 5. c. 10. n. 9.*

Addendum tertio. Episcopus non potest ordinarie compellere Abbatem, vel Abbatissam, & Conventum ejus, ut ad Monasterium, alioquin sibi subjectum, vel aliquam recipiant; quia hæc potestas regulariter spectat ad immediatum Superiorem Ordinis, & ejus Conventum, *Rodriq. cit. r. 17. art. 7.* Excipe, nisi in Monasterio præsertim Monialium, Episcopo subjecto sufficiens numerus non reciperetur, etsi plures commode sustentari possent, nunc enim, post monitionem, & terminum assignatum elapsum, potest Episcopus defectum, & negligentiam Monasterii supplere; cum ad ipsum spectet cura, & solicitudo, etiam Monasteriorum, *Franc. in c. ult. n. 3. hoc tit. in 6.*

§. VII.

De effectibus, & prærogativis validæ Professionis.

CXXXVII. Quæritur primo. Qui sint Effectus Religiosæ Professionis? Resp. Primus est, quod solennis Professio dirimat non tantum matrimonium postea contrahendum: sed etiam antea contractum, & nondum consummatum, de quo infra *l. 4.* ex instituto agendum. Secundus effectus est, si uterque Conjux, vel etiam unus tantum ex illis, Religionem ingredi velit, alter vero votum continentiæ edere, in sæculo manens, permittendum est divortium, ita ut ab invicem, quoad cohabitationem, & thorum, separari possint, prout sumitur ex *c. Veniens 19. h. t.* Nam cum quædam mu-
„ lier matrimonium cum quodam viro in facie Ecclesiæ
„ contraxisset, & diu eidem cohabitasset, inter ipsos dis-
„ sensio orta fuit, adeo, ut neuter ab altero conjugii de-
„ bitum petere, idque juramento uterque confirmaret: hu-
„ jus autem divortii causam vir assignavit, quod, antequam
„ mulierem illam in uxorem duceret, ejus amitam carna-
„ liter cognoverit, quod licet plurimi assererent, Ecclesiæ
„ tamen super hac re, fides facta non est (quod si proba-
„ tum fuisset, matrimonium non tenuisset: sed separari de-
„ buissent, *Gl. hic V. Cognovisset*) postea uterque ad secundas
„ nuptias transivit. sed posterior maritus mulieris mortuus
„ est, priore adhuc vivente, tunc mulier in arcto loco se
„ inclusit, & conscientia urgente, consilium ab Innoc. III.
„ petiit: Is causam hanc quibusdam delegans, declaravit,
„ inprimis juramentum illud a viro, & muliere editum,
„ fuisse illicitum, (ideoque non servandum; quia si conju-
„ ges mutuo consensu renuncient debito conjugali, teme-
„ re, & sine justa causa, aut ex indignatione, & discor-
„ dia, non valet talis renunciatio, *c. Tua 24. de jurejur. Gl. hic V. Illicitum*) & mandavit, ut virum superstitem, præ-
„ via monitione compellant, ut ea, quam superinduxit,
„ muliere dimissa, priorem mulierem recipiat: postea vero
„ super matrimonio illo controversiam audiant, & cogno-
„ scant: si vero contra matrimonium nihil fuerit probatum,
„ & vir, sæculo relicto, maluerit ad vitam Regularem tran-
„ sire, licentia ei danda erit, ut etiam mulier in suo pro-
„ posito permanere possit.

CXXXVIII. Ratio decisionis hujus c. est; quia, cum isti conjuges in facie Ecclesiæ contraxerint matrimonium, idque consummaverint, non potuerunt temere, & sine justa causa; ideoque, vel Officio Judicis, vel ad petitionem alterius conjugis, statim redintegrandum fuit matrimonium; quia hoc ipso, quod unus petit recipi ab altero conjuge, & iste recusat recipere, censetur spoliari jure suo conjugali, ideoque statim restitui debet, & recipi, non obstante exceptione, de impedimento dirimente; quia spoliatus quasi possessione juris sui, ante omnia restituendus est, & quæstio de jure proprietatis, sive valore matrimonii postea agitur, & decidi debet, juxta *c. Transmissa 8. & c. Litteras 13. de rest. spoliat. Abb. hic nn. 5.* Neque etiam poterant in casu hujus c. conjuges bi transire ad alias nuptias, prætextu impedimenti dirimentis; quia illud non erat notorium, neque etiam sufficienter probari potuit; quia quando agitur de valore matrimonii, non sufficit fama, ut apparet ex *cit. c. Veniens*; & ex *c. Si duo 4. caus. 35. qu. 6.* sed requiritur plena probatio, *arg. c. 1. de consang.* Neque etiam sufficit confessio impedimenti, ab utroque Conjuge facta, *Sanch. l. 2. de matr. disp. 45. nn. 35. & 33.* quia matrimonii vinculum est indissolubile, ideo non potest mutuo consensu, vel renunciatione Conjugum dissolvi: sicut alii contractus. Porro si in casu hujus c. mulier se voto perpetuæ continentiæ obstrinxit, tunc etiam cogi potest, ut in eo perseveret, nec potest virum, volentem Religionem intrare, impedire, alioqui vero, illa invita, vir intrare non potest; quia separatio, seu divortium non valuit, *Gl. fin. hic; junct. Gl. marg. lit. B. & ibid. Abb. in fine.*

CXXXIX. Tertius effectus Professionis est, quod simplex votum ingrediendi certam Religionem & in ea profitendi, tollitur per posterius votum solenne Professionis editum, in alia quacunque Religione, etiam laxiore, ut constat ex *c. Qui post 5. h. t. in 6.* ubi dicitur: qui post votum a se, de certa
„ Religione intranda, emissum, postea aliam Religionem,
„ quamvis laxiorem, ingreditur, & in ea profitetur, po-
„ test, non obstante priore suo voto, quippe cui tanquam
„ simplici per secundum solenne (Professionis scilicet) est
„ derogatum, licet in eadem permanere: sed ob votum
„ prius non impletum, pœnitentia eidem est imponenda.
Ratio est, quia minus vinculum, scilicet votum simplex tollitur, & dissolvitur per vinculum majus, & fortius; nempe per votum solenne Professionis, *Jo. Monach. hic*: sicuti simplex venditio tollitur per alteram posteriorem venditionem, secuta traditione, *l. Quoties 5. C. de rei vindic.* & sponsalia de futuro contracta cum una muliere dissolvuntur per sponsalia de præsenti, sive matrimonium posterius, contractum cum alia, *c. Si inter 41. de spons. & c. 1. de sponsa duorum*; quia matrimonium est majus, & fortius vinculum, quam simplex promissio sponsaliorum: quamvis talis peccet, & injuriam inferat primæ sponsæ de futuro, si contra fidem ei datam, cum altera contrahat postea per verba de præsenti, ut in *citt. juribus*. Ita in proposito, si quis vovit certam Religionem ingredi, postea autem ingrediatur aliam, etsi laxiorem, & in ea profiteatur, is voto quidem priore liberatur, & Professio valida est; quia votum solenne Professionis fortius est vinculum, per quod vovens se ipsum tradit Religioni, & hæc jus in ipsum acquirit in perpetuum, ideoque per illud dissolvitur prior simplex promissio, seu votum, peccat tamen, quia minus præstat, quam vovit, seu promisit *S. Thom. 2. 2. qu. 189. art. 8. ad 3. Sanch. lib. 4. moral. c. 16. nn. 16. Laym. lib. 4. tract. 5. c. 6. n. 6.* & alii communiter.

CLX. Ubi notandum primo, *cit. c. pen.* intelligendum esse, non de eo, qui certam Religionem vovit ingredi, ut eam tantum experiatur; sed ut in ea etiam perseveret, & profiteatur, tunc enim peccat profitendo in Religione laxiore; quia cum teneretur profiteri in strictiore, non implet totum, quod promisit: sed votum prius in minus commutat, minusve præstat, quam vovit, *Sanch. c. l. nn. 17.* Si vero quis vovit, ingredi Religionem strictiorem, tantum probandi causa, ille non peccat, profitendo postea in laxiore; quia licite potest commutare tale votum in votum profitendi, aut in ipsam Professionem in Religione laxiore; quia ratione prioris voti non tenebatur permanere in Religione strictiore: sed solum illam experiri, & si displicet, egredi poterat; at vero ratione posterioris voti obligatur in Religione laxiore permanere, quod majus est, ac melius, quam ingredi strictiorem, cum libertate iterum exeundi, ideoque prius votum in posterius votum profitendi in laxiore, & multo magis in ipsam Professionem Religionis laxioris, commutari potest; quia votum non infringit, qui in melius commutat, *c. 3. de jurejur. Sanch. c. l. n. 18. Laym. c. l. n. 7.*

Notandum secundo. Is, qui vovit ingredi certam Religionem, non satisfacit voto ingrediendi Religionem laxiorem, quæ penitus collapsa est, quoad substantialia, nisi spes sit proximæ reformationis: secus est, si in illa substantialia serventur, etsi non ita stricte, prout Regula exigit, *Sanch. cit. c. 16. n. 13. & 14.* Similiter, si quis post votum ingrediendæ Religionis editum, militarem Religionem ingrediatur, in qua in communi non vivitur, voto non satisfecit, *Sanch. c. l. n. 15. & 22.*

Notandum tertio, Is, qui edidit votum simplex certæ Re-

Religionis, satisfacit voto, si in aliam æque strictam se recipiat; quia secundum probabilem sententiam, licitum est, votum, propria auctoritate, in evidenter æquale commutare, *Sanch. c. l. nu.* 26.

Sed contra supra dicta objici potest: Professio in Religione laxiore, non est contraria voto ingrediendi Religionem strictiorem, & in ea profitendi, quod vel ex eo patet; quia ingressus Religionem laxiorem, & illam Professus, semper potest transire ad Religionem strictiorem, & in ea profiteri: ergo cum talis Professio non sit contraria priori voto, non potest illi derogare, nec illud tollere. Resp. Quamvis Professio in Religione laxiore non repugnet voluntati, & proposito transeundi postea ad Religionem strictiorem, & in ea profitendi, adeoque tale propositum non tollat; quia in tali Professione tacite includitur illa conditio, nisi placuerit ad strictiorem, & perfectiorem Religionem transire: repugnat tamen voto, seu obligationi profitendi in alia Religione, nam Professio in qualibet Religione, continet obligationem perpetuo manendi in illa, cum per illam se quis tradat Religioni in perpetuum, dum vixerit, cui obligationi manifeste contrarium est votum, seu obligatio profitendi in alia Religione: ac proinde licet Professio in Religione laxiore non excludat libertatem transeundi ad strictiorem, & in ea profitendi: repugnat tamen voto, seu obligationi ingrediendi Religionem strictiorem, & in ea profitendi, quod votum, seu obligatio cum sit simplex, ideo ei derogatur per posterius votum solenne Professionis in Ordine laxiore, adeoque nec tenetur talis Professus transire ad Ordinem strictiorem, *Sanch. c. l. nu.* 16.

CXLI. Quartus effectus, per Professionem, & quælibet etiam simplicia vota Religionis filiusfam. liberatur patria potestate; cum Religiosus omnino transeat in potestatem Regularium Superiorum, non tamen in iis, quæ in damnum Religiosi cedere possunt; quia quod in gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. *R. g. jur.* 61. *in* 6. *Sanch. lib.* 5. *mor. c.* 5. *nu.* 29. *&* 30. & alii apud ipsum. Quintus est, per Professionem omnia vota, & juramenta pia prius edita, ipso jure, exspirant, prout sumitur ex *c.* 4. *De voto*; de quo infra.

Sextus effectus est, per Professionem in Religione tollitur irregularitas proveniens ex defectu Natalium, quoad Sacros Ordines suscipiendos: non autem quoad Prælaturas, nec ad Beneficia curata, sine dispensatione, *Sanch. c. l. nu.* 9. de quo alibi dictum. Septimus est, per Professionem tollitur macula, seu inhabilitas ad actus temporales, ita ut damnatus de crimine perjurii, v. g. vel furti, adhiberi possit, ad testimonium ferendum, aliosque actus legitimos, ut colligitur ex *Auth. de Monachis collat.* 1. *in princ. Sanch. c. l. num.* 27. Octavus, est plenissima omnium peccatorum, antea commissorum, remissio, non quoad culpam, neque enim peccatorum culpas delet, cum non sit Sacramentum: sed quoad pœnam temporalem correspondentem eis in purgatorio, si Profitens tunc sit in gratia DEI; quia dum homo se totum, & omnia DEO per vota Religionis offert, & consecrat, tantum præstat, ut plus præstare non possit, & ideo plenissime pro peccatis satisfacit, *Sanch. c. l. num.* 2. *&* 3. plures alii effectus Professionis sunt supra allati.

CXLII. Quæritur secundo. An per solennem Professionem amittatur Nobilitas Professi: Respon. non amitti, ut docet *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 12. *nu.* 13. & alii apud ipsum; quia Nobilitas, proveniens ex natalibus, sive ex familia descendente ex majoribus, seu Illustribus est quoddam jus sanguinis, ac proinde naturale, & incommutabile, juxta *l. Jus agnationis*; 34. *ff. de pact.* & ita etiam decidit Rota Romana, ut refert *Sanch. c. l.* Nec obstat, quod Religiosus sit mortuus mundo; quia non est mortuus quoad amissionem jurium naturalium: sed solum quoad contemptum illorum, & quoad possessionem propriæ voluntatis, & bonorum temporalium: Neque etiam obstat *Text. in c. Scripsit*, 26. *caus.* 27. *q.* 2. quia ibi solum dicitur, per Professionem amitti Nobiles dignitates sæculares, ut Ducatum, Comitatum, quippe quæ per Professum administrari non possunt, *Sanch. c. l.*

§. VIII.

De indissolubilitate Professionis Religiosæ?

CXLIII. Quæritur primo. An, & quomodo Professio sit indissolubilis, tum ex parte Profitentis, tum ex parte Religionis? Resp. primo. Vinculum Professionis, ex parte Profitentis, est omnino indissolubile, ita ut sola voluntate ipsius nunquam dissolvi possit. Est communis & certa sententia apud *Suar. Tom.* 3. *de Rel. l.* 6. *c.* 14. *nu.* 2. Probatur, tum quia Religiosus per Professionem se donat Religioni, donatio autem alteri facta non potest revocari, invito donatario: tum quia fit etiam servus Religionis, servus autem non potest, propria auctoritate, se asserere in libertatem: tum denique ideo Religiosi sunt Apostatæ, si Religionem deserant.

Resp. secundo. Professio Religiosa non potest etiam, ex parte Religionis, dissolvi quoad vinculum, ita ut Religio possit Professum, etiam invitum, dimittere *Suar. c. l. num.* 3. idque constat ex praxi Ecclesiæ, nam Religiosos quantumvis ejectus in perpetuum, manet tamen vinculo Religionis obstrictus, ita ut cogi possit a Religione, vel saltem a Papa, ut ad Religionem revertatur. Ratio est, quia Professio fit per contractum mutuum & onerosum inter Profitentem & Religionem, qua se obligat absolute, & simpliciter ad alendum, & regendum Religiosum, ideoque non potest illum invitum sola sua voluntate dimittere.

Resp. tertio. Sed neque mutuo consensu utriusque Religionis, & Religiosi Professi, potest dissolvi vinculum Religionis, *Suar. c. l. nu.* 7. ex communi & patet ex usu, & traditione omnium Religionum & in Ecclesia, non solum non admittitur dissolutio vinculi Religiosi: sed neque quoad actualem subjectionem, & unionem Religiosi cum Religione, per modum mutuæ conventionis, seu pacti, sed solum per modum justæ pœnæ.

CXLIV. Quæritur secundo. An, & quando Professio, quoad vinculum possit dissolvi per potestatem S. Pontificis? Resp. Potest Papa per legitimam dispensationem relaxare vinculum Professionis, ita ut qui hactenus fuit Religiosus Professus, postea non sit Religiosus, neque votis amplius obstrictus, ut docet *Suar. tr.* 3. *l.* 6. *c.* 16. *& c.* 17. *nu.* 5. *Sanch. l.* 8. *de matr. dis.* 8. *num.* 7. & alii communiter contra *S. Thom.* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Probatur, tum quia sæpius in hoc dispensarunt SS. Pontifices, prout videre est apud *Baronium anno Christi* 1042. *& Suar. cit. c.* 17. *num.* 6. cum quia Papa ex communi omnium Dd. sententia, potest dispensare in votis simplicibus, ergo etiam in votis solennibus; quia voti solennitas solum Ecclesiæ Constitutione est introducta, *c. un. de vot. in* 6. Tum quia Petro, & ejus Successoribus universalissima potestas solvendi a Christo est tradita, *Matt.* 16. ac proinde quidquid natura sua insolubile non est, per publicam potestatem, vel ab ipso Christo non est prohibitum solvi, potest Papa solvere, Professio autem neutro modo est insolubile. Nec obstat ratio S. Thomæ, quod solennitas voti consistat in quadam consecratione, seu benedictione: non potest autem, quod semel sanctificatum est Domino, in alios usus profanos commutari: quia hoc verum est, quamdiu consecratio manet: potest tamen per Ecclesiæ auctoritatem fieri, ut res consecrata desinat esse consecrata, v. g. ut ex Calice consecrato, destructa forma, sed manente materia, fiat non consecratus. Simili modo non potest quidem S. Pontifex dispensare, ut Professus manens Religiosus, votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ non sit obstrictus; quia hæc ad essentiam Religionis pertinent, ut habetur in *c. Monasterium* 6. *de stat. Monach.* potest tamen ex justa causa dispensare, ut ex Professo fiat non Professus, sive ut desinat esse Religiosus, seu votis obstrictus, *Sanch. c. l. nu.* 10. Neque vero status Religiosus in aliqua consecratione consistit, distincta ab ipsa votorum obligatione, quæ tolli potest per dispensationem, ut patet in voto annexo Ordinibus, & consequenter etiam consecratio, *Less. l.* 2. *de just. c.* 40. *numer.* 114. Porro ad dispensandum cum Professo, ut matrimonium contrahere possit, requiritur gravissima necessitas, sive causa boni publici, nec sufficit bonum privatum ipsius Professi, ut v. g. vitetur periculum probabilissimum voti transgrediendi; quia talis dispensatio non potest fieri sine notabili detrimento status Religiosi, cujus bono non debet præferri bonum alicujus privari, *Sanch. cit. dis.* 8. *nu.* 8.

CXLV. Quæritur tertio. An vinculum Professionis dissolvatur per promotionem Professi ad Episcopatum? Resp. non dissolvi, ita ut Episcopus omnibus tribus votis Religiosis maneat obstrictus, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. *Less. l.* 2. *c.* 40. *nu.* 113. *Sanch. l.* 6. *mor. c.* 6. *nu.* 2. & alii communiter. Probatur; quia status Religiosus, quoad suam substantiam, non pugnat cum statu Episcopali, nec ipsum dedecet, sed vel maxime juvat. Et quidem quoad votum continentiæ non est dubium: votum autem obedientiæ manet in substantiam: imo etiam in effectu erga S. Pontificem, tanquam Supremum omnium Religionum Ordinum Generalem, cui speciali voto obedientiæ tenentur obedire, præter obedientiam generalem, ab omnibus fidelibus debitam. Sed neque eximitur a voto paupertatis Professus Religiosus factus Episcopus; quia non fit dominus bonorum, seu redituum Ecclesiasticorum: sed solum administrator, neque acquirit jus successionis in bonis patrimonialibus per assumptionem ad Episcopatum: sed illud antea habebat existens in Religione, ita tamen ut jam omnia quæ acquirit, non Religioni: sed Ecclesiæ suæ Episcopali acquirit, juxta *c. un. caus.* 18. *q.* 1. quod si Episcopus assumptus sit ex Ordine Mendicantium, extinctum quidem aliquo modo fuit jus successionis: sed per promotionem ad Episcopatum reviviscit, in commodum suæ Ecclesiæ, cui acquiritur dominium rerum sic obtentarum, ipse vero habet earum administrationem, *Less. c. l. nu.* 113. *in fine Sanch. c. l. Azor. p.* 2. *lib.* 12. *c.* 7. *q.* 2. *&* 3. Porro licet Religiosus Episcopus factus, tanquam in culmine Magisterii constitutus, liberetur a jugo Regulæ, *cit. c. un. caus.* 18. *q.* 1. ita ut a culpa, & pœna sit immunis, si non servet: ex honestate tamen, & morali decentia, debet observare Regulam Ordinis sui, in iis, quæ Dignitatem Episcopalem non dedecent: sed cum ea bene consistunt, *Azor c. l. nu.* 4. *Sanch. cit. c.* 6. *num.* 16. *& seqq.* Multo vero magis Religiosus, assumptus ad regimen Parochialis Ecclesiæ, manet votis Religionis obstrictus, quia & Regulam Ordinis sui servare debet in omnibus iis, quæ cum pastorali munere & laboribus consistere possunt, & quidem sub obligatione ad pœnam, imo & culpam, si Regula ita obliget, *Sanch. cit. c.* 6. *num.* 36.

CXLVI. Quæritur quarto. An professus possit præscribere contra professionem a se emissam, & sic ab illa se eximere? Resp. professus Religionem, quamvis longo tempore in sæculo maneat, imo nunquam intra Claustrum Religionis se receperit, & bona, quæ antea habuit, tanquam propria retineat: nunquam tamen contra Religionem præscribere, aut vinculo professionis, quo se voluntarie obstrinxit, liberare se potest, *arg. c. Quod DEO*; 4. *caus.* 33. *qu.* 5. Ubi dicitur, quod votum debet servari perseveranter usque ad finem vitæ. Idque „ sumitur ex *c. Sicut nobis*; 27. *h. t.* Nam cum quidam Cleri„ cus gravi ægritudine laboraret, ac de vita sua desperas„ set, habitum Canonicorum Regularium petiit, & accepit: „ sed neque ad Ecclesiam Regularem transiit: nec bonis suis „ tanquam propriis uti cessavit, scientibus Episcopo, & Ca„ nonicis Ecclesiæ Nazarensis, a quibus habitum susceperat „ (unde tenebantur eum revocare, *Gl. hic V. Et scientibus*) Con„ sultos de hac re Innocentius III. respondit, si dictus Cleri„ ricus Regularem habitum petiit, & accepit, & ad observa„ tionem Religionis canonicæ, sua se professione (expressa, vel „ tacita, *Abb. hic n.* 4. nam solus habitus non facit Monachum,

„ *Gl. hic V. Sua se Professione*) obligavit, per Ecclesiasticam censuram cogendum esse, ad reassumendum habitum; nam „ quod tanto tempore, extra vitam canonicæ observationis „ mansit, non in excusationem ejus: sed in majoris transgressionis augmentum merito allegari potest. Ratio est, quia nullus annorum cursus, seu diuturnitas temporis excusat in malefactis: sed potius culpam auget, propter perseverantiam in malo, *Auth. Ut nulli Judicum &c. §. 1. vers. Neque vero collat. 9.* ubi dicitur, *Male admissa, neque ex longo tempore confirmantur.* Et in *l. Inficiando; 67. §. Infans; ff. De furtis;* dicitur, *Et quidem tam ridiculum, quam meliorem furis conditionem esse, propter continuationem furti. Gl. fin. hic.* Quare contra bonum obedientiæ, & contra professionem suam non potuit hic Religiosus præscribere, ullo unquam tempore; quia semper fuit in mala fide, *Gl. hic in notat. & Abb. n. 3.* & constat ex *l. 1. C. de servis fugit.* notant tamen *Hostiens. hic V. Habitum, & Joan. Andr.* & alii. Clericum hunc, non tantum suscepisse habitum professorum: sed etiam professionem expressam fecisse, *ut colligitur ex summa hujus cap. & ex ipso Texta.*

CXLVII. Præterea ex hoc c. colligitur primo. Quod professio emissa in gravi infirmitate, ac in mortis articulo obliget profitentem, modo sit adhuc mentis compos: idemque est de matrimonio carnali, *Abb. hic n. a.* Colligitur secundo. Delictum subditi non excusari, ob patientiam, & tolerantiam Superioris, *cit. c. Sicut; Ibi, videntibus, & scientibus Episcopo &c.* Colligitur tertio. Si Professus iste in sæculo mortuus fuisset, Monasterium in bonis ejus successisset, eaque vindicare potuisset; neque enim negligentia Prelati, qui eum non compulit, redire ad Monasterium, obesse debet Ecclesiæ, seu Monasterio, *Abb. hic n. 6. contra Gl. hic V. Et scientibus.*

§. IX.

An is, qui invalide professus est, teneatur ratificare Professionem, & qua requirantur ad ratificationem Professionis invalidæ?

CXLVIII. Assertio 1. Is, qui invalide professus est, etsi nequeat in foro externo probare impedimentum irritans Professionem: non tamen tenetur illam ratificare, sive bona fide, & sine culpa sua: sive mala fide, & culpa sua, v. g. ficte sit professus, docet *Sanch. lib. 7. de matrim. dis. 37. n. 38 & 39. Pellizar. in mann. Pral. tr. 3. cap. 1. numer. 48.* & alii communiter. Ratio est, quia Religiosus status, est tam arduus, & sublimis perfectionis, ut spontaneum, ac liberum consensum requirat, nec ullus invitus, etiamsi ob culpam suam Professio fuerit irrita, cogi possit ad illam ratificandam. Et licet voluntatem habuerit profitendi, saltem exterius, & apparenter; quia tamen illa voluntas inefficax fuit, & nullius effectus, ob impedimentum dirimens, vel defectum veri consensus, non potest quis, vi illius, obligari ad observandum, quod per talem Professionem promisit, nec ad denuo profitendum in foro conscientiæ, & secluso scandalo: quamvis, quia secundum præsumptionem fori externi, talis Professio habetur pro invalida, in illo foro cogi possit, ad observandum ea, ad quæ verus Professus obligatur: de qua re plura videri possunt *apud Doct. cit.*

CXLIX. Assertio 2. Ad ratificationem Professionis invalidæ requiritur primo. Ut ratificans sciat Professionem a se factam, irritam fuisse, *Azor. lib. 11. c. 4. q. 7. Sanch. cit. dis. 37. n. 59. Less. lib. 2. c. 41. n. 65. Suar. li. 7. c. 1. n. 4. Laym. cit. c. 5. n. 9.* quia ignorantis nullus est consensus, & incogniti nulla voluntas. Excipe, nisi expresse apud se statuat, se velle Professionem a se emissam, esse validam, etsi forte ab initio valida non fuisset, *Less. c. l.* Secundo requiritur novus consensus, per quem Professio invalide emissa ratificetur, & iterum edatur; cum sit nova Professio, adeoque nova intentione, seu voluntate fieri debet, *Sanch. c. l. n. 59.* Potest autem hæc ratificatio Professionis fieri, vel expresse, vel etiam tacite, & ipso facto, permanendo v. g. in externo habitu Regulari, & sub obedientia Religiosa, postquam scivit Professionem prius editam, fuisse irritam, *Suar. cit. c. 1. n. 6.* Ubi requiritur, ut Professio prius facta expresse rata habeatur. Nam ibi sermo est, de casu speciali, nempe de eo, qui Professionem emisit, ante annos pubertatis completos; is enim statim post expletum annum XIV. priorem Professionem invalidam, ratificare non potest, nisi expresso; si vero post pubertatem expresse non ratificavit, poterit illam ratificare tacite per integrum annum, post pubertatem completam, deportando habitum Professorum proprium, ut constat ex *eod. c. 2. Suar. cit. l. n. 7.*

Tertio. Communiter requiritur ad ratificandam Professionem invalidam, nova acceptatio Prælati Regularis, conscii nullitatis prioris professionis, ut ex tutiore, & probabilore sententia docet *Azor. c. l. Sanch. l. 7. de matr. dis. 37. num. 62.* Ratio est, quia professio est contractus mutuus, sive mutua Religiosi, & Religionis obligatio, sicut ergo, ut revalidetur Professio irrita, requiritur nova traditio Profitentis conscii nullitatis prioris Professionis: ita etiam nova Superioris acceptatio necessario requiretur. Quamvis oppositum etiam sit probabile, ut censet *Sanch. cit. dis. 37. n. 64.* nempe non requiri novam acceptationem, factam ab immediato Superiore Ordinis: sed satis est, quod talis Professio sit acceptata per Papam, qui est Supremus Generalis omnium Ordinum, *juxta c. Significatum; 11. h. t. & in c. 1. in princ. eod. in 6.* Ubi statutum est, Professionem irritam, defectu legitimæ ætatis, convalescere per ipsius Professi ratificationem, vel annuam delationem habitus Professorum, absque alia nova acceptatione ipsius Religionis.

§. X.

De jure, seu facultate reclamandi adversus Professionem invalidam.

CL. De hac re extat Decretum Concilii Tridentini *Sess.* „ *25. de Regul. cap. 19.* in hæc verba: Quicunque Regularis „ prætendat, se per vim, & metum ingressum esse Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam professum „ fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere, quacunque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia Superiorum, non audiatur: nisi intra quinquennium tantum a die Professionis: & tunc non aliter, nisi „ causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo „ & Ordinario. Quod si autem habitum sponte dimiserit, „ nullatenus ad allegandam quamcunque causam admittatur: sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam Apostata puniatur: interim vero nullo privilegio suæ Religionis juvetur. Ita Concilium *c. l.* Circa quod Decretum plures occurrunt quæstiones hic expediendæ.

CLI. Quæritur primo. An omnes Regulares possint reclamare contra Professionem invalidam? ℟. affirmative, ut patet ex illa particula Decreti, *quicunque*, quæ est particula universalis, adeoque comprehendit omnes Religiosos, etiam scholasticos Societatis Jesu, qui Professionem non emittunt; quia & ipsi sunt viri Religiosi, ut patet ex Bulla Greg. XIII. Ascendente Domino. Imo etiam Moniales, nam verbum *si quis* tam masculos, quam fœminas complectitur, *l. 1. ff. de V. S. Gl. in c. Si quis; 29. caus. 17. q. 4.* Et generatim quæ de Monachis statuta in jure reperiuntur, ob paritatem rationis, ad Moniales etiam referri debent, ut colligitur ex *c. Cum Virum; 12. h. t.* & quod est dispositum de Abbatibus, & Monachis, servata proportione, etiam extenditur ad Abbatissas, & Moniales: non autem vice versa, quæ de Abbatissis, & Monialibus specialiter statuta sunt, extendi debent ad masculos, ut notat *Abb. in c. ult. n. 9. de stat. Monach.* Denique etiam quidam Ordines militares, qui stricte, & rigorose non sunt Religiosi, comprehenduntur hoc Decreto, ut milites S. Joannis Hierosolymitani, *ex declarat. Card. Concil. apud Joan. Gallem. n. 1.* quia licet hoc Decretum sit odiosum, respectu particularium Religiosorum; est tamen valde favorabile toti Communitati Religionis, quippe factum, ut consulatur ipsius tranquillitati, & paci, ideoque extendendum, *Pellizar. in Man. Pral. tr. 33. c. 5. sec. 2. q. 3. n. 34.*

CLII. Quæritur secundo. Quot, & quæ conditiones requirantur ad legitimam reclamationem contra Professionem invalidam? Respond. Tres, ut constat ex dicto Decreto Tridentino. Prima est, ut ante reclamationem habitum non deponat, vel etiam cum habitu non discedat, sine licentia Superiorum. Id autem limitandum est primo. Nisi Professus justam dimittendi causam habeat, quia non potest obtinere facultatem reclamandi, nisi habitu deposito, vel nisi non permitteretur causam nullitatis Professionis proponere coram Superiore, ideoque habitu dimisso fugit, ut reclamet: Concilium enim intendit punire eum, qui sponte, ac temere habitum dimittit, quod non facit, qui ex justa causa, ut facultate jure sibi concessa libere uti possit, habitum deponit, *Navarr. Comm. 4. de reg. nu. ult. Azor. p. 1. lib. 12. cap. 4. Sanch. lib. 7. de matr. dis. 37. n. 3.* & alii communiter. Secundo. Limitandum est, saltem ex æquo, & bono, nisi habitum temere dimissum iterum assumat; nimis enim durum, & inhumanum foret, perpetuo denegare audientiam ei, qui justam causam reclamandi habet, ideo præcise, quia habitum temere deposuit, hoc enim esset, cogere liberum hominem per totam vitam servire Religioni, cui non est obligatus, nec forte est capax illius, ob defectum conditionis ad valorem Professionis requisitæ, *Navarr. c. l.* Accedit; quod cum per reassumptionem habitus dimissi, Religio in possessionem restituatur, audiendus erit, qui asserit, se invalide professum esse, cum spolium sit purgatum, *Sanch. c. l. n. 4.*

Secunda conditio requisita ad reclamandum est, ut causas nullitatis suæ Professionis, coram Superiore suo Ordinario deducat, ut habetur in dicto Decreto. Ubi nomine Superioris intelligitur immediatus Prælatus Regularis, qui Professionem ejus, qui reclamat, admisit, vel qui in ejus locum successit: nomine vero Ordinarii, venit Episcopus, in cujus Diœcesi situm est Monasterium, in quo reclamans Professionem emisit, vel Vicarius Generalis Episcopi, vel etiam alius Prælatus, quasi Episcopalem jurisdictionem habens in suo territorio: & Sede: seu Prælatura vacante, etiam Capitulum, vel ejus Vicarius, *Barbos. de offic. & potest. Epis. alleg. 104. nu. 12.* ubi ait, quod causæ nullitatis deducendæ sint conjunctim, sive copulative, coram Superiore Ordinis, & Ordinario loci, ideoque si solus Superior Regularis declararet, Professionem esse nullam ea declaratio invalida foret; nisi esset simul Ordinarius, ut quia Monasterium unitum est Episcopatui, *Barb. c. l. n. 11. Pelliz. c. l. nu. 35.* Tertia conditio ad reclamandum requisita, est, ut id fiat intra quinquennium, a die Professionis numerandum, juxta *Trident. Concil. in cit. Decreto*, quæ conditio in seqq. est declaranda.

CLIII. Ubi notandum, quinquennium præscriptum a Concilio Tridentino, ad reclamandum contra Professionem invalidam, computandum est a die Professionis, adeoque in Professione expressa, a die, in quo ipsa facta est: in tacita vero, a die, in quo Religiosus tacite est professus per habitum Novitiorum, & Professorum communem, & solum occulte distinctum, scienter, & sponte susceptum, & per integrum annum delatum, vel exercendo actum Professorum proprium, juxta supra dicta, *Azor. citat. cap. 4. quæst. 10. in fine.* Major autem est controversia: an hoc tempus sit continuum, ita, ut currat a die Professionis, non obstante ignorantia nullitatis Professionis, vel impedimento reclamandi intra quinquennium? an vero sit utile,

utile, ita ut non currat ignoranti, vel impedito: Prius affirmat, *Sanch. lib. 7. disp. 37. de matr. n. 19. Pelliz. c. l. nu. 45.* Idque probatur, tum quia Tridentinum dicit, quinquennium numerandum esse a die Professionis tantum, quæ particula negat, & excludit omnes alios casus, præter expressos. Tum quia etsi tempus præfixum in odium negligentium, non currat ignoranti, vel impedito, *l. 1. C. de annal. except.* currit tamen, quando non in odium negligentia agere: sed in favorem alterius est præscriptum, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Statut. 3. de præb. in 6.* At in proposito casu, tempus quinquennii præfixum fuit, non in odium negligentiæ invalide Professi: sed in favorem Religionis, ut consulatur ejus tranquillitati & paci, ne scilicet litibus opugnantium editæ Professiones perturbentur. Verum contrariam, & negativam sententiam tenent *Navarr. lib. 3. Consil. 23. n. 3. h. t. Suar. tom. 3. lib. 7. c. 4. nu. 6. Palao disp. 2. pun. 7. num. 5.* Qui docent, quinquennium esse computandum a die cognitæ nullitatis Professionis, seu cessantis impedimenti, vel impotentiæ reclamandi, adeoque non currere ignoranti, vel impedito; quia licet Concilium dicat, illud esse computandum a die Professionis tamen id intelligendum est per se, & nisi causa justa aliud suadeat: nam per accidens, interveniente probabili ignorantia, vel justo impedimento reclamandi, quod duravit toto quinquennio, vel ultra illud, invalide Professus audiendus erit, etiam post quinquennium elapsum: non quidem, si solum probare velit, priorem Professionem fuisse nullam: sed etiam, si allegare velit, & probare causam, ob quam toto illo tempore non potuerit Professionem ratificare, videlicet ob ignorantiam, vel aliud impedimentum reclamandi, *Suar. c. l. n. 9.* Non obstat, quod hoc quinquennium non sit præscriptum in odium negligentis reclamare contra Professionem invalidam: sed in favorem Religionis; quia Concilium voluit concedere tempus quinquennii, ob præsumptionem, tanto tempore Professionem fuisse ratificatam ab invalide Professo: sed si ignorantia nullitatis Professionis, vel impedimentum nullam reddens Professionem, toto quinquennio duravit, tum cessat ea præsumptio: neque enim potest præsumi, illum ratam habuisse Professionem, quandiu ignoravit nullitatem illius; cum ignorantis nullus sit consensus: vel dum durat impedimentum irritans Professionem, cum id sit impossibile, ratificari enim non potest, nisi sublato impedimento dirimente illam, ergo non debet tempus illud in hoc quinquennio computari, sed si adfuit ignorantia, vel impedimentum toto quinquennio, etiam post illud invalide Professus audiri debet jure ordinario, volens probare, se in illo tempore ratificare non potuisse, per quod eliditur, ac tollitur fundamentum, quo nitebatur illa præsumptio ratificatæ Professionis, *Suar. c. l. n. 9. Pal. c. l. n. 10.*

CLIV. Quæritur tertio. Ex quibus causis possit Regularis reclamare contra Professionem a se emissam? Resp. posse reclamare contra Professionem invalidam, intra quinquennium, sive sit irrita ex defectu debiti consensus, quia in amentia est professus, vel per vim aut metum injustum coactus: vel ob defectum integri anni probationis, aut legitimæ ætatis: vel ob diversitatem sexus, ut si vir Professus sit in Monasterio mulierum, aut mulier in Monasterio virorum sive ob defectum legitimi Superioris, non habentis potestatem acceptandi Professionem: sive ob quemcunque alium defectum, vel impedimentum, *Pellizar. c. l. n. 38. Tambur. tom. 3. disp. 6 qu. 26.*

Quæritur quarto. An etiam Religio, intra quinquennium reclamare possit contra invalide Professum? Resp. affirmative, tum quia dispositum de uno correlativorum, censetur etiam dispositum de altero, nisi in specie aliter in jure sit dispositum de uno, quam de alio: cujusmodi Lex non extat in præsenti casu: tum quia etiam quoad hoc non debet Religio esse deterioris conditionis, quam sit Religiosus, *Pelliz. c. l. num. 52.* Id autem solum procedit, si Professio fuerit nulla, ob ignorantiam justam, & invincibilem Superiorum Regularium, alioquin si Superiores, admittentes Professionem invalidam, culpa non vacent, non debent restitui, si reclamare, & causas nullitatis allegare velint, post elapsum biennium, *Fagnan. in cap. 5. numer. 45. & 2. seqq. hoc titul.*

S E C T I O IV.

De facultate transeundi ex una Religione ad aliam.

§. I.

An possit Professus, seu Religiosus ab una Religione transire ad aliam, & quæ conditiones requirantur ad licitum transitum, ad aliam Religionem?

CLV. Assertio 1. Non licet Monacho, seu alii Religioso ex Monasterio, in quo Professionem edidit, temere se transferre ad aliud Monasterium, seu ejusdem, seu diversi Ordinis, & sive Ordo ille sit laxior, sive æqualis, sive strictior, prout statutum est in *c. Joan.*, *5. h. t.* Ubi generaliter & indistincte Papa Gregorius II. mandat, ut neque Monacho de „ Monasterio in Monasterium temere migrare liceat, neque „ peculiare quippiam habere (nimirum peculium proprium, „ sine licentia Prælati, nisi causa administrationis, permittente Superiore, *Gl. hic V. Peculiare, & Abb. n. 6. de quo infra*) „ alioqui qui temere ad aliud Monasterium, vel Ordinem „ transire præsumpsit, eidem Monasterio, in quo prius fuit, „ competente coercitione adhibita, reddi debet. Et quidem quoad priorem partem, quod non possit Religiosus transire ex una Religione, propria auctoritate, ad aliam laxiorem, inde probatur; quia non potest quis votum de re meliore, commutare in votum de re minus bona, sine justa dispensatione: neque etiam transire ad Religionem æqualem; quia per hujusmodi transitum violatur jus acquisitum priori Religioni, *Suar. tom. 4. de Relig. l. 3. c. 9. n. 1.* Quæ ratio etiam probat, quod neque ad Ordinem perfectiorem, aut strictiorem temere transire possit Religiosus; quia per talem transitum violatur primum substantiale votum Religionis, quod est obedientia erga priorem Prælatum, promittit enim Monachus etiam loci stabilitatem, ut constat ex *c. Sicut 13. de jurej. & c. Statuimus 3. caus. 19. qu. 3.* Ubi decernitur, quod nec districtioris Religionis obtentu, ex eodem Claustro audeat Professus, sine Patris seu Abbatis permissione, recedere, *Jo. Andr. hic n. 14. & Abb. nu. 8.* Et hinc is, qui temere & sine legitima licentia, transit ad aliud Monasterium, etsi proprie non sit Apostata, cum tria vota substantialia Religionis tam in posteriore, quam in priore Ordine observentur, & non habet animum omnino recedendi a Religioso instituto, quod ad veram Apostasiam requiritur: potest tamen dici late Apostata, quatenus violavit obedientiam priori Prælato promissam, *Jo. Andr. & Abb. loc. citt.* Porro temere dicitur quis ex una Religione ad aliam transire, si ex levitate, vel inordinata animi passione transeat, vel non petita licentia, aut etiam non obtenta in casibus, in quibus non sufficit licentiam petere, nisi etiam obtineatur, *Sanch. lib. 6. mor. c. 7. n. 11. & seqq. de quo infra.* Ratio posterioris partis est, quia Monachus quoad personam suam, est obligatus Monasterio, sicut servus domino suo, & uxor viro suo, *c. Non est, 11. de sponsal.* & filius patri suo, in cujus est potestate, *l. 1. ff. De liberis exhibend.* Sicut ergo tales personæ repeti, & vendicari possunt, ita & Monachus, nam licet alias rei vindicatio nonnisi domino competat. *l. In rem; 23. ff. de rei vindic.* latius tamen accipiendo rei vindicationem, etiam datur, pro repetendo libero homine, alterius potestati subjecto, adjecta tamen causa, *l. 1. §. Per hanc junct. Gl. V. Vindicari ; ff. eod.* vel etiam revocari potest Monachus ea conditione *can. Statuimus; 3. caus. 19. q. 3.* vel implorato Judicis officio, *Innoc. in cit. c. 18. n. 4. & Jo. Andr. ibid. nu. 9. Sanch. cit. c. 7. n. 99.*

CLVI. Cæterum quod Religiosi, qui Professionem ediderunt, ita astricti sint Monasterio suo, ut sine Abbatis licentia recedere non possint, nec transire ad alia Monasteria, habetur etiam in *c. Non est; 7. h. t.* Ubi Papa Alexander III. man„ dat Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, per Galliam „ constitutis, ut Monachos & Conversos Cisterciensis Ordi„ nis, post Professionem suam, sine licentia Abbatum suorum „ per Episcopatus suos recipi non permittant: & si sine li„ centia Abbatum suorum, Monasterio exire præsumpserint „ & admoniti non celeriter redierint, ipsos redire compellant. Ubi prohibetur primo, ne Episcopi, aliique Prælati tales Monachos, vel Conversos suscipiant, ad permanendum, sive ut diu apud eos morentur, juxta æstimationem, & arbitrium boni viri, *Gl. fin. hic & Abb. n. 5.* Secundo, prohibetur, ne Episcopi illos recipiant in suis Ecclesiis, ita ut Beneficium sæculare, sine licentia Superiorum suorum Regularium, iisdem conferant, *c. 1. & 2. dist. 58. c. Quam sit; 5. §. Nullus caus. 18. q. 2. Abb. c. l.* Tertio, prohibetur, ne Professus in uno Monasterio, ad Professionem emittendam in alio Monasterio, sive ejusdem, sive diversi Ordinis, sine licentia Superioris sui recipiatur, *Gl. hic in notatis & Abb. n. 3.* Porro appellatione Monachorum non comprehendi conversos colligitur aperte ex hoc cap. ibi: *Monachos vel Conversos*, nam Conversi dicuntur, qui obtulerunt se & sua Monasterio, mutato habitu, & fiunt hujusmodi Conversi Regulares, ac Professi, Laici tamen; quia non possunt promoveri ad Ordines, *Abb. hic n. 2.*

CLVII. Assertio 2. Omnibus Religiosis licitum est, ab una Religione transire ad aliam strictiorem, si conditiones requisitæ adsint, prout sumitur ex *c. Licet; 18 h. t.* Ubi Papa Innocentius III. ita rescribit: Licet quibusdam Monachis & Ca„ nonicis Regularibus (*c. Non est; 7. h. t. & c. 2. & 3. caus.* „ *19. qu. 3.*) nec non & Hospitalariis ac Templariis a Sede „ Apostolica privilegium datum sit, ut eorum Professi ad a„ lium locum, seu Monasterium, etiam arctioris Religionis, „ ipsis invitis, transire non liceat, ut unusquisque secundum „ Apostolum (*1. ad Corinth. 7. & ad Ephes. 4.*) in ea vocatio„ ne permaneat, in qua vocatus fuit (nisi instinctu Spiritus „ S. ad sanctiorem vitam vocetur, *Abb. hic n. 1. not. 2.*) Qui „ tamen ubi Spiritus Dei, ibi & libertas est, *2. Cor. 3.* & „ qui Dei spiritu aguntur, non sunt sub lege; quia justo non „ est lex posita, nempe quia justus est liber a lege peccati, „ non autem a potestate Superioris, *Abb. hic n. 1. not. 3.*) ideo „ hoc ea ratione prædictis Ordinibus concessum esse videtur, „ ut ne quis ex temeritate, vel levitate in jacturam, seu „ injuriam Ordinis sui, sub prætextu majoris religionis, ad „ alium Ordinem transire possit, sicut frequenter a multis „ præsumptum fuit, non quidem ut ei transeundi licentia „ denegetur, qui cum puritate, & humilitate cordis eam „ postulavit, ut non ficte, sed vere ad frugem melioris vitæ „ transmigrare possit. Talis ergo postquam a Prælato suo tran„ seundi licentia postulavit, ex lege privata (charitatis or„ dinatæ erga seipsum) quæ publicæ sive communi lege præ„ judicat, absolutus, libere potest sanctioris vitæ proposi„ tum adimplere, non obstante contradictione indiscreti „ Prælati, quia privilegium meretur amittere, qui concessa „ sibi abutitur potestate: præsertim cum etiam Romanus „ Pontifex, qui supremam in Ecclesia obtinet potestatem, „ Archiepiscopis, & Episcopis cedendi licentiam ex justa „ causa petentibus sine difficultate, concedat. Quare omnes „ Regulares, quibus tale privilegium concessum est, nove„ rint, se ad licentiam transeundi debite postulantibus con„ cedendam, de jure teneri; quia sicut subditus a Prælato, „ cum humilitate & puritate eam petere debet, ne bo„ num obedientiæ contemnere videatur: sic Prælatus „ subdito, sine difficultate, eam concedere debet, nisi „ propositum divinitus inspiratum impedire velle videa„ tur. Si vero probabiliter dubitetur, utrum aliquis velit „ ad Ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an „ ex temeritate transire, Superioris judicium est requi„ rendum, ne forte Angelus Satanæ in filium lucis se tran„ sformet. Ea tamen Regula inviolabiliter observata, ut

nullus, sine licentia Romani Pontificis, quacunque occasione Præsulatum (hoc est, Episcopatum, nam Episcopus non potest Religionem intrare sine Papæ licentia, ut alibi dictum) deserere præsumat; quia sicut majus bonum minori bono præponitur: ita communis utilitas speciali, seu privatæ utilitati præferenda est. Et in hoc ipso casu recte præponitur doctrina silentio, solicitudo contemplationi (id est, vita activa contemplativæ) & labor quieti. Ad quod designandum, Christus non de Rachele natus: sed de Lia: neque in domum suam Maria ipsum recepisse legitur: sed Mattha. Unde quando Episcopus potest pariter præesse, & prodesse, non debet cedendi licentiam petere, aut obtinere. Cum ergo R. Monachus ad FF. Ordinis Cisterciensis transierit, non ut Ordini suo, ex quo transivit, derogaretur: sed ut apud Cistercienses vitam arctiorem duceret, mandat Papa Priori, & Conventui, ex quo transivit, ut quod de corde puro & conscientia bona, fideque non ficta, fecisse noscitur, nullatenus ipsi sunt molesti; quia charitas est sona proptius, cui non communicat; seu communicetur, quod alienum est a charitate. Hæc Constitutio declarabitur in seqq.

CLVIII. Hinc colligitur primo. Quod non tantum viri, sed etiam fœminæ, adeoque Moniales possunt transire ad aliam Religionem strictiorem, ut constat ex *c. 1. caus. 20. qu. 4. Abb. in c. ult. de stat. Monach. n. 7. Sanch. lib. 6. mor. c. 7. in* 6. quia etsi *text. in cit. c. Licet*, 18. *h. t.* de solis viris Religiosis loquatur; quia tamen rationes in eo allatæ, ob quas concedi debeat talis transitus, æque procedunt in Monialibus, ideo etiam idem jus in illis obtinet: præsertim cum quæ de Monachis jure statuta sunt, etiam in Monialibus locum habeant, nisi nominatim excipiantur. Secundo, non tantum singuli Religiosi: sed etiam tota Religiosorum Communitas, sive Conventus se conferre potest ad Ordinem strictiorem, ejus habitum, & Regulam assumendo, prout sumitur ex *c. 3. §. Cæterum de stat. Monach. Abb. ibid. n. 2. Rodriq. tom. 3. qq. Regul. q. 52. art. 6.* idque etiam libere sine licentia Episcopi, *Sanch. c. l. n. 7.* contra *Abbat.* Tertio, etiam Prælati Regulares, sive exempti, sive non exempti sint, possunt transire ad strictiorem Religionem; quia in *cit. c. Licet*; *h. t.* soli Episcopi excipiuntur, illisque interdicitur transitus ad Religionem, non obtenta Papæ licentia, adeoque non comprehenduntur ibi Prælati Regulares, quia exceptio firmat Regulam in contrarium, *Sanch. c. l. n. 8.* Quarto, etiam Religiosi conversi sive FF. Laici, & Oblati, qui se suaque obtulerunt, habitu non mutato, possunt transire ad strictiorem Religionem; quia in illa oblatione tacite includitur ista conditio, nisi ad perfectiorem statum se conferre voluerint, *Sanch. c. l. n. 9.*

CLIX. Assertio 3. Spectato Jure communi, ad licitum transitum ab una Religione ad aliam, requiritur primo, ut transitus fiat ad Religionem perfectiorem, aut strictiorem.

Ubi notandum primo. Nomine perfectioris Religionis hic non intelligitur, quæ absolute, & in se perfectior est, cujusmodi perfectio desumitur ex fine perfectiore, ad quam Religio aliqua ordinatur, & ea proportione mediorum, quibus utitur ad illum finem obtinendum, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. in Corp.* sed potius in ordine ad transitum ab una Religione ad aliam, in foro Ecclesiæ, attenditur ad majorem austeritatem, an scilicet Religio sit strictior, & rigidior aliis, præsertim circa silentium, & solitudinem, ut ex probabiliore, & communiore sententia docet *Abb. post Joann. Andr. in c. Sane*; 10. *n. 8. h. t. Azor. p. 1. lib. 12. c. 19. q. 2. Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 52. art. 4. Less. lib. 2. de just. c. 41. n. 106. Sanch. cit. c. 7. n. 21. Laym. lib. 4. tr. 5. c. 6. n. 10.* & Canonistæ communiter, contra aliquos Theologos. Idque clare colligitur ex *c. Licet*; 18. ibi: *Arctioris etiam Religionis obtentu transire, & in fine ejusd. c.* ibi: *ut apud eos vitam duceret arctiorem*; per quæ verba declaratur, qualis Religio intelligatur, quando paulo supra in *eod. c.* dicitur, *libere potest sanctioris vitæ propositum adimplere*, nempe quæ arctior, durior, seu strictior est. Idem constat ex *c. 1. caus. 20. q. 4.* ubi dicitur: *Virgines Sacræ, si pro lucro animæ suæ, propter districtiorem vitam ad aliud Monasterium pergere disposuerint, Synodus concedit.* Idque ad vitandas lites, recte statutum fuit; nam quæ Religio alia sit austerior, & strictior, magis patet, quam quæ ad perfectiorem finem per media magis proportionata tendat.

Notandum secundo. Austeritas Religionis, ad quam transire licet, non est attendenda tantum, secundum primævam institutionem Regulæ: sed etiam secundum Constitutiones postea adjectas, si ex illis reddatur strictior, quam sit primæva Regula. *Jo. And. in cit. c. Sane*; *n. 2. h. t. & ibid. Abb. n. 5. Sanch. c. l. n. 25.* Deinde spectanda est non tantum asperitas Regulæ, & Constitutionum secundum se: sed etiam præsens observantia strictior, fieri enim potest, ut pristinum strictioris vitæ institutum in aliqua Religione observari desierit, & laxior vivendi modus introductus fuerit: tunc enim non censebitur amplius Religio strictior, & austerior, ad quam transire liceat, ut constat ex *cit. c. Sane*; 10. ibi: *si locus ubi nunc permanet, majoris Religionis* (id est, strictioris observationis) *quam Ecclesia Armatanensis existat h. t. Jo. Andr. ibid. n. 1. & Abbas num. 4. Azor cit. cap. 24. quæst. 3. & 8. Sanch. cit. l. num. 24.* Ratio est, quia transitus iste permittitur, ad ducendam vitam tam strictiorem, ergo debet attendi, an de præsenti strictius in ea Religione, ad quam fit transitus, vivatur. Excipi debet, nisi in eadem Provincia sit aliud ejusdem Religionis Cœnobium, in quo arctior veteris Instituti observatio actu vigeat, ad quod transferri poterit, facilius enim permittitur transitus ex Monasterio ad Monasterium ejusdem, quam diversi Ordinis, vel nisi probabilis spes sit, reformationis futuræ in priore Ordine, *Jo. Andr. cit. l. num. 3. Abb. num. 7. Azor cit. l. quæst. 8. Sanch. cit. l. num. 25.* Quod si dubitetur, quæ Religio sit arctior judicium Superioris requiri debet, *Abb. in cit. cap. Licet. num. 3.*

CLX. Secunda conditio requisita ad legitimum transitum, est, ut non fiat ex temeritate, vel levitate, vel ex passione ordinata, v. g. ex ira, vel odio erga Prælatum suum: sed ut ex charitate, seu Zelo majoris boni, seu perfectionis consequendæ, transire velit, ut habetur in *cit. c. Licet*; *h. t.* Ubi etiam additur, si dubitetur, utrum quis velit ad Religionem arctiorem, vel laxiorem transire ex charitate, an ex temeritate, ad judicem Superioris esse recurrendum, qui id ex concurrentibus conjecturis determinabit, *Sanch. lib. 6. c. 7. n. 11. & 12.*

Tertia conditio est, ut talis transitus non fiat, cum notabili detrimento Religionis, seu Monasterii, in quo est Professus, ibi: *in jacturam seu injuriam sui Ordinis*: nam per talem transitum Religio, a qua transitur, notabile damnum, vel magnam infamiam incurreret, posset, petita restitutione, revocare Religiosum transeuntem; tum quia bonum commune Religionis relictæ debet præponderare privatæ utilitati Religiosi transeuntis: tum quia si Ecclesia læsa in rebus temporalibus potest petere restitutionem in integrum, multo magis poterit læsa in spiritualibus, & in translatione personæ sibi subditæ, *Abb. in cit. c. Licet*; *n. 12. h. t. Sanch. c. l. num. 21.*

CLXI. Quarta conditio est, ut licentia transeundi ad strictiorem Religionem prius sit petita a Prælato, non tamen requiritur, ut sit obtenta, *cit. c. Licet*; *§. Talis ergo*; *hoc tit. Sanch. cit. c. 7. n. 32.* Circa quam conditionem notanda sunt sequentia, primo, hæc licentia necessario & sub gravi obligatione est petenda, ut patet ex *cit. c. Licet*; *§. Quocirca*; ibi: *subditus a Prælato, cum humilitate & puritate, debet transeundi licentiam postulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur*, ubi verbum *debet* necessitatem præcepti importat: si ergo transeat, non petita licentia, præsumitur contemnere obedientiam, & non ex inspiratione Divina, sed ex levitate transire ad aliam Religionem, *Jo. Andr. in cit. c. Licet*; *n. 5. Abb. ibid. n. 10. Sanch. cit. c. 7. n. 33.* neque satisfit huic obligationi, si petatur licentia, post transitum ad Religionem strictiorem: sed ante illum peti debet; quia quoties ad actum aliquem requiritur, ut petatur licentia a Superiore, ex necessario ante actum illum peti debet, *Abb. in cit. c. Licet*; *n. 11. Azor. cit. c. 24. q. 6. in fine, Sanch. c. l. n. 36.* Secundo, non statim, ac petita est licentia, fas est, transire ad Religionem strictiorem: sed debito tempore expectandum est responsum Prælati, seu Superioris, sicut & in aliis expectandum est, quando consilium, vel licentia peti debet, *c. Cum in Veteri* 52. *de Elect. Abb. in cit. c. Licet*; *n. 8. Sanch. c. l. n. 35.* Tertio, Religiosus petens licentiam transeundi, interrogari debet a Superiore, de causa movente illum, ad transeundum, eamque subditus exprimere tenetur, ut colligitur ex *cit. c. Licet*; *§. Quocirca*, ubi dicitur, *Prælatum teneri subdito, sine difficultate, transeundi licentiam concedere, ne propositum divinitus inspiratum impedire videatur*: ergo debet certior fieri de causa transitus, ut judicet, an, & qualis sit illud propositum, & an licentiam concedere teneatur, necne, *Sanch. c. l. n. 36.* Quarto, si Superior deneget petitam licentiam transeundi, non ideo potest Religiosus statim transire ad Ordinem strictiorem, cum illam possit ex justa causa denegare: nam in *cit. c. Licet*; *§ Talis ergo*; tantum conceditur transitus, etiam licentia non obtenta, quando Superior proterve, ac indiscrete eam negat, ut constat ex illis verbis: *non obstante proterva indiscreti contradictione Prælati.* Quod si Superior nullam causam assignet, cur neget transitum, subditi est, eam petere, & si ille adhuc nolit causam exprimere, potest Religiosus etiam, eo invito, transire. Idemque est, si Superior judicans Religiosum justam habere causam transeundi, nihilominus deneget licentiam, vel taceat, vel alleget causam manifeste injustam, falsam vel frivolam; quia tunc jam constat de protervia, & indiscreta denegatione licentiæ: Si vero verisimilem causam alleget denegatæ licentiæ: ita, ut res sit dubia, tunc non licet subdito transire, lite quasi pendente, & re dubia existente: sed Prælatus Superior v. g. Episcopus, aut Generalis Ordinis adiri debet, & ad illum provocare potest transiens, ut ejus judicio res decidatur, *Jo. Andr. in cit. c. Licet*; *n. 7. & Abb. n. 9. Silv. V. Religio 4. q. 1.* Quinto, etsi justa causa transeundi adsit, non tamen potest Religiosus transire, nisi prius quæratur aliqua Religio, quæ parata sit illum recipere, alioquin si prius recedat, est Apostata, cum sub nullius sit obedientia, *Jo. Andr. in c. ult. de renunc. n. 7. & Abb. ibid. n. 3.* Posset tamen Superior Religioso petenti transitum, statim dare licentiam exeundi e Monasterio, ita tamen ut sub obedientia illius manens quærat Religionem strictiorem, *Sanch. c. l. num. 38.* Sexto, transiens ad strictiorem Religionem non debet admitti, sine litteris dimissoriis Prælati, seu Superioris Religionis prioris, *c. Statuimus*; 3. *caus. 19. q. 3.* Quod si veniat Religiosus sine talibus litteris, Superior prioris Religionis interrogari debet, an dederit ei licentiam transeundi, aut cur denegarit, qui si causam justam alleget denegationis: sed Religiosus velit in continenti probare, illam esse falsam, adiri debet Superior prioris Prælati, nec debet admitti Religiosus transiens, priusquam causa a Superiore prioris Prælati fuerit decisa, & transitus ab eo approbatus, *Joann. Andr. in cit. c. Licet*; *n. 13. Sanch. c. l. n. 39.*

§. II.

Quinam Superior in specie licentiam dare possit transeundi ad aliam Religionem?

CLXII. Assertio 1. Si quis Zelo melioris boni, ad Religionem strictiorem transire velit, potest illam licentiam dare Prælatus, seu Superior Ordinis non solum mediatus, videlicet Provincialis, aut Generalis: sed etiam immediatus ipsius Conventus (seu Monasterii). *Gl. in c. Cum singula*; 32. *V. Canonice de Præb. in 6. Abb. in c. Non est*; 7. *n. 6. h. t. Silvest. V. Religio*; 4. *q. 3. Azor. p. 1. l. 12. c. 24. q. 7. Sanch. lib. 6. mor. c. 7. nu. 59. & alii.* Ratio est, quia Religiosus jus transeundi ad Religionem strictiorem habet, eo quod votum Professionis non violet: sed

to

in melius commutet, ideoque solum requiritur, ut a Prælatu Ordinis licentiam petat, ne bonum regularis obedientiæ contemnere videatur, ergo sufficit, ab eo petere licentiam, præsertim quia in *cit. c. Licet*; §. *Talis ergo*, plus non requiritur, quam ut licentia petatur a Prælato suo: At immediatus Superior Conventualis, est vere Prælatus proprius. Neque vero tali casu est necessarium petere licentiam ab Episcopo, etiamsi Monasterium non sit exemptum, vel Monasterium strictius, ad quod transitur, sit in alia Diœcesi; quia nullo jure est expressum, quod peti debeat licentia ab Episcopo, ut ea probabiliore docet *Abb. in c. Non est 7. num. 6. h. t. Sanch. c. l.* n. 60. Excipiuntur Moniales Claustrales, hæ enim licentiam petere debent, non tantum ab Abbatissa sua: sed etiam a Prælato Regulari, cui subsunt, & insuper ab Episcopo, seu Ordinario, saltem si non sint exemptæ, *Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 52. art. 6. Sanch. c. l. nu.* 61. Tum quia *Concil. Trid. Sess. 25. c. 5. de Regul.* statuit, ut Sanctimonialibus, post Professionem, exire non liceat a Monasterio, quocunque prætextu, nisi ex legitima causa, ab Episcopo approbanda. Tum quia licentia a Prælatu petenda est, Abbatissa autem non est Prælata proprie; cum jurisdictionem stricte dictam non habeat, neque judicare de causa transitus, cum sit res gravis, mulieribus est concessum.

Sed neque consilium, & multo minus consensus Capituli, seu Conventus ad licentiam hanc concedendam requiritur, tum quia in *cit. c. Licet*; solum exigitur, ut petatur licentia a Prælato Ordinis: tum quia nec ipse Prælatus potest impedire hoc casu transitum, cum ipsum jus illum concedat; nec Prælatus licentiam concedens alienat Religiosum: sed ipse Religiosus se alienat, sive transfert ad aliam Religionem, utens jure suo, *Sanch. c.* n. 62. quamvis aliqui Dd. dicant, tutius esse petere, etiam a Conventu consensum.

CLXIII. Prædictis addendum primo. Hanc licentiam transeundi, Superiores immediati Religionum, v. g. Priores & Quardiani petere debent a Provinciali suo, & hic a Generali, ac denique iste a Papa, *Sil. c. l. q. 3. Azor. cit. c. 14. qu. 7. Sanch. cit. l.* n. 59. Secundo, hæc potestas dandi licentiam, transeundi ad Religionem strictiorem in quibusdam Religionibus est reservata Provinciali, vel Generali, ita ut ab ipsis illa petenda sit, nec ab immediato Superiore peti possit, *Suar. tom. 4. de Relig. l. 3. c.* 10. *n.* 30. Idque certum est, si ea commissione S. Pontificis ea reservatio facta sit, *Palao p. 3. tract. 16. dis. 4. pun.* 15. §. 3. *n.* 6. Tertio, Religiosi militares, qui in Claustris vitam communem non agunt, possunt transire ad Religiones Claustrales, sine licentia suorum Superiorum, ex decisione Rotæ apud *Barbos. in cit. c. Licet*; n. 20. *hoc tit.*

CLXIV. Porro quod dictum est, Prælatum immediatum dare posse licentiam, transeundi ad Religionem strictiorem, id procedit, si quis ex bono zelo transeat, nam si ex levitate, vel passione inordinata transeat, etiam ad strictiorem Ordinem Prælatus Religionis Papa inferior licentiam ad id dare non potest, si nulla alia legitima causa concurrat; quia quamvis per talem transitum votum mutetur in majus bonum, est tamen jus acquisitum priori Religioni, & sine justa causa fit alienatio rei ipsi acquisitæ: accedit, quod in *cit. c. Licet*; non concedatur talis transitus: nisi ex zelo majoris boni fiat, *Sanch. c. l.* n. 63.

CLXV. Assertio 2. Si quis ad aliam Religionem parem, sive æque strictam transire velit, tum vel adest legitima causa transeundi, v. gr. propter infirmitatem, vel inimicitias, vel non. Priore casu, in Ordinibus exemptis, Abbas, vel alius Superior quasi Episcopalem jurisdictionem obtinens, & immediate Papæ subiectus, potest eam facultatem concedere. Si vero immediatus Superior alteri Superiori Prælatu Regulari subsit, v. g. Prior, vel Quardianus, tum mediatus Superior, nempe Provincialis, vel Generalis dispensative licentiam transeundi dare potest; quia in Ordinibus exemptis jus in Professum toti Ordini, vel saltem Provinciæ acquiritur, ergo illum alienare, seu transferre non potest ad alium Ordinem, etiam æqualem, immediatus Prælatus Conventus, sicut neque illum transferre potest ad aliud ejusdem Ordinis Monasterium: sed solum is, qui toti Ordini, vel saltem Provinciæ præest, ut tradit *Gl. in cit. c. Cum singula 32. V. Canonice. Abb. in cit. c. Non est*; *V. Canonice Silv. V. Religio 4. q. 3. Rodriq. cit. q. 52. art. 9. Sanch. c. l.* n. 65. Episcopus vero quoad Ordines non exemptos, qui immediate ipsi jurisdictioni subsunt, hanc licentiam dare potest, ita tamen, ut præter consensum Episcopi, requiratur etiam consensus Abbatis, seu Prælati Regularis Monasterii non exempti, *arg. c. Non est 7.* ibi: *sine licentia Abbatum suorum*, *h. t. & c. Statuimus 3. caus. 19. q. 3.* quem Episcopus cogere potest, ad consentiendum, si necessitas id exigat.

Requiritur tamen præterea in transitu ad Religionem æqualem, etiam consensus Capituli, seu Conventus, tam respectu exemptorum: quam non exemptorum; quia in hoc casu intervenit quædam veluti alienatio personæ, & est unum ex negotiis gravioribus, quæ sine Capituli consensu, expediri non possunt, *Sanch. cit. c. 7 nu.* 66. & sicut ad Abbatem simul & Conventum spectat Religiosum recipere, & Ordini incorporare: ita & ab Ordine dimittere, vel ad alium transferre. Nec obstat, quod in transitu ad Religionem strictiorem non sit necessarius consensus Conventus, ut supra dictum; quia in illo casu Religiosus non alienatur: sed in melius commutatur, auctoritate Superioris, nec tunc requiritur licentia Abbatis sed satis est, si ea petita sit, & Religiosus auctoritate propria a jure ipsi concessa se transfert: secus est in transitu ad Ordinem æqualem, in quo requiritur, ut licentia sit obtenta, nec fit commutatio in melius, & ita intervenit aliqua alienatio personæ, ad quam consensus Capituli requiritur, *Fagn. in cit. c. ult. n. 18. & 19. de renunciat.*

Posteriore vero casu, si nulla adsit justa causa transeundi ad Religionem æqualem, solus Papa potest licentiam dare, *Abb. c. l. Sanch. c. l. nu.* 64. Quia etsi hoc casu fiat commutatio voti in bonum æquale, tamen sine justa causa aufertur jus acquisitum priori Religioni, ex qua transit Professus, ideoque etiam talis licentia Papæ non excusabit in foro conscientiæ, *Sanch. c. l.* Verum potest Papa dare licentiam transeundi ad Religionem strictiorem, sine alia justa causa; quia ipsa major austeritas Religionis sufficiens causa videtur, *Sanch. c. l. n. 64. in fine.*

CLXVI. Assertio 3. Probabilius est, posse Prælatum Papa inferiorem v. g. Ordinis Provincialem, vel saltem Generalem in Ordinibus exemptis, vel Episcopum in Monasteriis non exemptis, ex justa causa sufficienter cognita, dare licentiam transeundi, etiam ad laxiorem Religionem, tametsi Papa facile adiri posset, ut docet *Abb. in cit. c. Non est*; *n. 6. Navarr. lib. 3. consil. 56. Silvest. V. Religio 4. q. 2. Azor. p. 2. l. 12. c. 15. q. 1. Less. l. 2. c. 41. n. 102. Sanch. cit. c. 7. n. 68. & alii.* Eandem licentiam dispensative dare potest etiam Prælatus exemptus, & soli Papæ subjectus quippe qui quasi Episcopalem jurisdictionem in suos exercet, *Less. c. l. n.* 103. Ratio est, quia talis potestas censetur necessaria, ad rectam gubernationem Religionis, & videtur id concessum esse in *c. 3. caus. 19. q. 3.* Ubi ex permissione, Patris, sive Abbatis, & totius Congregationis, potest Canonicus Regularis transire ad Monachatum, neque est certum, quod ibi tantum sit sermo de transitu ad strictiorem Ordinem: Requiritur tamen etiam consensus Capituli, ob rationem supra allatam, *Sanch. c. l.* n. 70. quem tamen negare non potest, si justa & necessaria causa adsit: quamvis tutius sit, ut in casu transitus ad Religionem laxiorem petatur licentia a Papa, si periculum non sit in mora. Neque dictis obstat *Conc. Trid. Sess. 25. cap. 19. de Regul.* ubi in fine dicitur: nemo etiam Regularis, cujuscunque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem religionem; quia mens Concilii non fuit, abrogare legitimas translationes: sed solum illas, quæ sine justa causa, vel consensu Conventus, vel non præmissa causæ cognitione fiunt, ut olim interdum fieri solebat, *Nav. cit. consil.* 56. quomodo etiam intelligi debet *Extrav. t. h. t. de quo infra.* Quamvis *Fagn. cit. c. ult. n. 27. & 35. de renunciat.* dicat, solum Papam posse ex causa dispensare, ut fiat transitus ad Religionem laxiorem, alioquin non recte prohiberet Concilium transitum ad laxiorem Religionem; quia sine justa causa, nec ad parem, nec ad strictiorem transire licet. Porro in foro externo, ut fides habeatur licentiæ concessæ, transeundi ad Ordinem laxiorem, requiritur scriptura, seu testimonium authenticum justæ causæ legitime cognitæ, *Navarr. c. l. & Sanch. nu.* 69.

CLXVII. Assertio 4. Solus Papa potest dare licentiam, transeundi ad Religionem laxiorem, si nulla justa causa existat: quamvis talis licentia non excuset in foro conscientiæ; cum neque Pontifex relaxare possit vota sine causa, cujusmodi relaxatio intervenit in tali transitu, *Less. c. l.* proderit tamen in foro externo, ne quis transeunti litem moveat, vel aliam molestiam inferat, *Sanch. c. l.* n. 67. Porro causæ transeundi ad Religionem laxiorem sunt primo, infirmitas, seu debilitas corporis, ob quam statuta Ordinis servare, ejusque rigorem ferre non potest, ut etiam notat *S. Th. 2. 2. qu. 189. art. 8. in corp.* Secundo, si odia, & simultates in Religione strictiore vigeant. Tertio, si ipse aliis fratribus sit exosus, male tractetur, nulla data causa, quam non emendavit. Quarto, si in Ordine strictiore collapsa sit disciplina, *S. Th. c. l. Less. citat. loc. Sanch. num.* 72. Quamvis *Fagnan. citat. loc. num. 39. & 40.* has causas non admittat, præter infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex austeritate ipsius Regulæ.

CLXVIII. Notandum hic præterea primo, ut quis transire possit ad aliam Religionem, æque strictam, & multo magis ad laxiorem, non sufficit licentiam a Superiore esse petitam: sed opus est, etiam esse obtentam, quia in *c. Licet 18. hoc t.* specialiter conceditur, ut in transitu ad strictiorem Religionem sufficiat, licentiam esse petitam, etsi non sit obtenta, ideoque ad alios transitus non debet extendi, *Less. c. l. n. 102. Sanch. c. l.*

Notandum secundo. Privilegium Regularibus quibusdam a Sede Apostolica concessum, ne ab eorum Ordine ad aliam Religionem, etiam strictiorem, liceat transire, intelligendum est juxta Juris communis dispositionem, ut scilicet sine petita licentia, aut temere seu ex levitate, vel cum jactura, aut injuria prioris Ordinis, non sit permissum transire ad aliam Religionem, prout habetur in *citat. c. Licet in princ. hoc tit.* Nam si tale privilegium absolute & generatim, prout verba sonant, intelligeretur, nempe quod nunquam licitum sit, a tali Ordine transire ad aliam etiam strictiorem, etiamsi quia desiderio sanctioris vitæ transire intendat, tunc tale privilegium repugnaret Ecclesiasticæ traditioni, imo etiam ipsi inspirationi Divinæ, & legi propriæ charitatis, quæ præponderare debet publicæ utilitati, ut dicitur in *citat. c. Licet*, id est, etiamsi quis multis prodesse posset in seculo, vel in Religione laxiore, nihilominus tamen ex amore spiritualis perfectionis licite, & recte ingreditur Religionem, vel transit ad strictiorem, *Abb. in citat. c. Licet*; *num. 1. Sanchez. Lib. 6. cap. 7. num.* 12. Excipi debet, nisi in privilegio expressum sit, ne ad aliam quamcunque Religionem transire liceat, nisi a Superiore licentia fuerit petita, & obtenta, tum enim cum indubitate constet de intentione Papæ privilegium concedentis, non potest habere locum ulla conjectura, vel interpretatio contra clara verba, *Joann. Andr. in cit. c. Licet*; *num. 2. Sanch. citat. loc. num.* 12. Idque potest facere S. Pontifex, ob bonum publicum alicujus Religionis, si ad ejus conservationem multum expedire videatur, ut nulli permissum sit transire ad aliam Religionem, etiam strictiorem, nisi Ordinis Superior, causa cognita, consenserit, & licentiam dederit, quale privilegium habet Societas Jesu ex concessione Pauli III. Pii IV. & Pii V. ut nullus ad alium Ordinem transire possit, præterquam Carthusianum, nisi de expressa licentia Præpositi Generalis, ut habetur in *Compend. privileg. V. Apostolica*; *num. 9. Sanch. cit. loc. num.* 28. Ubi

bi addit, hoc privilegio gaudere omnes Mendicantes per participationem: id vero negat *Fagnan. in c. Licet 18. num.* 22. *hoc tit.* quia hujusmodi communicationes non extenduntur ad ea, quæ sunt difficilis concessionis, ex declar. S. Congreg. Concil. & Rotæ.

Notandum tertio. Facultas a quocunque Prælato concessa alicui, ex justa causa, transeundi ad aliam Religionem, intelligi debet de Religione strictiore, vel æque stricta: non autem de laxiore, ut docet *Navarr. Lib. 3. consil. 57. hoc tit. Rodriq. cit. q. 52. art. 11. Sanch. Lib. 6. cap. 7. nu. 74.* Ratio est, quia talis facultas potest habere hunc effectum, ut vi illius possit quis transire ad Religionem æque strictam, ad quam, sine illa, non posset transire, ergo non potest habere hunc effectum, ut licitum sit transire ad laxiorem, cum in hoc transitu diversa sit ratio. Quod tamen limitat *Sanch. c. l.* nisi in facultate concessa adjecta esset particula universalis, ut liceat transire ad quamcunque Religionem; quia sub tam generali concessione comprehenditur etiam Religio laxior. Porro sub generali, & absoluta facultate, a Papa concessa transeundi ad aliam quamcunque Religionem laxiorem, non comprehenditur licentia transeundi ad Ordines militares, vel etiam Hospitalarios; quia licet sint veræ Religiones a Sede Apostolica approbatæ: non tamen sub generali nomine Religionum comprehenduntur, nisi exprimantur, *Rodriq. cit. q. 52. art. 11. Sanch. c. l. n. 35.* contra *Nav. c. l.*

CLXIX. Notandum quarto. Si una ex conditionibus jure requisitis, ad legitimum transitum, sive quia non ex bono zelo, sed ex levitate aut temeritate Professus transiit ad alium Ordinem; sive quia Religio, ad quam transiit, non est strictior: sive quia prioris Religionis privilegium, Pontificium transivit, sive quia non est petita licentia transeundi: si inquam, vel una ex his conditionibus desit, tamets transiens in altero Ordine ad Professionem admissus fuerit, Professio non tantum illicita est, sed etiam invalida, & transiens a Prælato priore revocari potest, ut fuse probat *Sanch. cit. cap. 7. num. 88. seqq.* Ratio est, quia propter publicum cujusque Religionis bonum SS. Canones ab una Religione ad aliam, & liberationem a priore Professione, non aliter permittunt, nisi sub prædictis conditionibus, & colligitur ex *cap. 2. caus. 19. quæst. 3.* & clarius ex *c. Licet 18. hoc tit.* Ubi in fine solum permittitur transitus ad Religionem strictiorem, si fiat corde puro, conscientia bona, & fide non ficta: tum enim transiens molestari non debet: sed vel una ex dictis conditionibus deficiat, non potest dici, transitum fieri modo prædicto, adeoque tunc potest, qui transiit, revocari a Prælato priore, & Professio est irrita; quia transitus factus est, nullo jure permittente, *Sanch. cit. c. 7. nu. 70.* Præterea quod Professio etiam sit irrita, quando non est petita licentia transeundi, etsi cætera adsint, colligitur ex *cit. c. Licet in fine*, ubi dicitur, *transeuntem ad Ordinem strictiorem revocandum non esse*, si constet eum bono animo & fide transiisse, cujusmodi animus præsumi non potest, quando, non petita licentia, transiit: sed potius quod ex temeritate, & levitate transierit, adeoque tunc revocandus est, *Sanch. citat. loc. num. 95.* & docet etiam *Abb. ibid. num. 10. Azor. cit. c. 12. qu. 6. Less. cit. c. 21. n. 102.*

Excipit *Sanch. cit. l. n. 92.* cum *Jo. Andr. in cit. c. Licet; n. 22. & Abb. n. 12.* quod si cæteræ conditiones adsint, videlicet bonus Zelus, & petita licentia: sed Religioni per talem transitum grave damnum inferatur, tunc transitus, & Professio in altero Ordine erit quidem valida: sed Ordo graviter læsus potest petere restitutionem in integrum: de quo tamen merito dubitari potest, tum quia in *cit. c. Licet*; omnes prædictæ conditiones requiruntur, & sub eodem verborum tenore ponuntur, ergo non est ratio, quare ob defectum unius potius, quam alterius conditionis, transitus, & Professio in posteriore Ordine sit invalida: sed vel ob defectum cujuslibet ex prædictis conditionibus, vel nullius omnino, erit invalida. Tum quia is, qui cum gravi damno Religionis desertæ transit, peccat, adeoque non potest dici zelo melioris frugis, & corde puro conscientia bona transire, ut advertit *Palao p. 3. Tract. 26. disp. 4. punct. 16. §. 4. num. 2.* Verum contrariam sententiam, quod Professio in posteriore Religione facta, propter defectum unius ex prædictis conditionibus, & specialiter ob non petitam licentiam, non sit invalida: sed tantum illicita, ideoque transiens, post Professionem in strictiore Religione emissam, non sit revocandus: sed pro qualitate culpæ puniendus, docent *Silvest. V. Religio 4. q. 1. Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 3. c. 10. nu. 21. Palao cit. loc.* Ratio est, tum quia talis transitus ad Religionem strictiorem, jure naturæ, est validus; quia commutatur votum in melius, & in substantia non est contra priorem Professionem: etsi sit vitiosus, & illicitus, ob pravam circumstantiam finis extrinseci, vel damni Religionis desertæ, vel quia est contra obedientiam debitam Prælato. Neque etiam talis transitus reperitur irritatus; jure positivo, seu Canonico, cum in *citat. c. Licet*; & alibi nullum sit verbum irritans. Et hæc sententia probabilitate non caret, ut fatetur etiam *Sanch. c. l.*

Notandum quinto. Si Religiosus temere transivit ad aliam Religionem, v. g. non petita licentia, vel ea juste denegata, eamque postea facti pœniteat, ac redeat, tenetur eum Religio iterum recipere, ut docet *Innoc. in c. Joannes 5. h. t. & Joann. Andr. ibid. n. 13. Sanch. cit. c. 7. nu. 105.* Quia Religiosus Professus juri suo, nec expresse, nec tacite renunciare potest, propter spirituale matrimonium, per traditionem personæ suæ cum Religione contractum. Aliud est de Clericis secularibus, qui Beneficiis suis renunciare possunt, *c. Quod in dubiis; 8. de renunc. Innoc. c. l.* Idem vero dicendum est, si Professus transivit ad aliam Religionem laxiorem, vel æqualem, sine legitima facultate, debet enim reversus ad priorem Religionem recipi, ob eandem, imo majorem rationem, cum tunc certum sit, Professionem in posteriore Ordine factam, fuisse irritam, *Sanch. c. l. n. 106.*

§. III.

An & quatenus permissum sit, vel prohibitum, ex certis Religionibus transire ad alias?

CLXX. Quæritur primo. An Canonicus Regularis possit transire ad Ordinem Monachalem, vel vice versa, Monachus ad Canonicos Regulares? Resp. primo, potest Canonicus Regularis transire ad Ordinem Monachorum, dummodo in Monasterio, ad quod vult transire, strictior sit observantia, prout sumitur ex *c. Sane 10. h. t.* Nam cum quidam Canonicus Regularis, post Professionem factam, inde fugiens „ a quodam Abbate in Monachum receptus fuisset, consultus super hoc Papa Alexander III. Resp. si locus seu Mo„ nasterium, in quo nunc versatur, majoris religionis, seu „ strictioris observationis sit, ipsum ibi permittendum es„ se, remanere: alioquin vero, ut ad priorem suam Ec„ clesiam redeat, esse compellendum. Porro non sufficit hoc casu, ut Regula Ordinis, ad quam fit transitus, secundum se, & ex primæva sua institutione sit strictior: sed requiritur, ut de præsenti strictior observatio in ea vigeat, ut docet *Joann. Andr. hic n. 1. & Abb. nu. 4.* & patet ex supra dictis: nam non est permissum transire ad aliam Religionem, nisi ex zelo majoris boni, qui tunc apparet, si regularis observantia in Ordine, ad quem Professus se conferre vult, sit arctior, alioqui enim, non majoris religionis: sed dissolutionis causa, videbitur moveri ad transeundum.

Sed contra obstare videtur primo, *Text. in c. 2. & 2. seqq. c. 19. q. 3.* Ubi severe prohibetur, ne Canonici Regulares Monachi fiant: Consentit *c. Intelleximus 12. de ætat. & qual. &c.* Verum id decretum fuit, secundum veterem Ecclesiæ morem, nam olim Clerici Monachi non erant, nec Divina Mysteria tractabant: sed soli orationi & contemplationi vacabant, & ideo, si quis tunc ex Canonico Regulari Monachus fieret, censebatur descendere, & ex Clerico Laicus fieri: At vero nunc, cum Monachi etiam fiant Clerici, & Sacra Ministeria obeant, ideo hodie transire licitum est, ex Ordine Canonicorum Regularium, ad Ordinem Monachorum, ubi etiam nunc arctior est observantia Regularis, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.*

Objici potest secundo. Quod in casu *cit. c. Sane*; Canonicus ille Regularis fugit, cum igitur, non petita licentia, discesserit, potuit revocari a Prælato suo, eique restitui debuit, ut tradit *Gl. in cit. c. 2. V. Monachus; caus. 19. q. 3.* Sed responderi potest cum *Gl. jam cit. Abb. in cit. c. Sane; num. 2.* quod Papa in casu illius cap. quasi dispensative permiserit, ut Professus, sine licentia petita, transiens ad strictiorem Ordinem, in eo permanere possit, ut colligitur ex illis verbis, *remanere permittas*, quandoquidem per hoc priori Religioni leve sit præjudicium, cum etsi ei restitueretur, mox iterum ad strictiorem Religionem redire posset, petita, etsi non obtenta licentia. Deinde dici potest, quod forte Canonicus iste licentiam transeundi petierit a Prælato suo, licet id in specie facti non fuerit expressum, qui tamen eam injuste negavit, & ad permanendum cogere voluit, ideoque is fugere, ac discedere potuit, & se conferre ad Ordinem Monachorum: etiam, ob metum injustum, & gravem, non fuit ausus petere licentiam. Sed etsi dicatur, quod Canonicus ille transiens ad Ordinem Monachorum male elegerit, si tamen postea, quando revocatur a Prælato prioris Religionis, excipiat, allegando notoriam, & indubitatam causam, ob quam licite potuit transire, nec a Prælato rationabiliter impediri, tunc manere debet in posteriore Religione; quia spoliatus non restituitur, si notorie constet, nullum jus ipsi competere: sed spoliatori, ut docet *Abb. in c. In litteris; 5. num. 10. de restit. spol.* Denique *Innoc. in cit. c. Sane*, & alii Dd. apud *Sanch. num. 94* Respondent, si aliquis bono alias zelo, etsi non petita licentia, ad Ordinem strictiorem transierit, ideoque male egerit, in illa tamen permanere posse, nec esse revocandum, juxta sententiam supra allatam.

CLXXI. Resp. secundo, ab Ordine Monachali non est vice versa permissum transire, ad Ordinem Canonicorum Regularium, ut colligitur ex *cit. c. Sane*, & constat ex *c. Licet; 18. h. t.* & docet *Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 3. cap. 10. num. 11.* idque certum est apud omnes, postquam Monachi, secundum præsentem consuetudinem Ecclesiæ, sunt assumpti in Clerum Ratio est, quia non licet transire ab Ordine strictiore ad laxiorem, spectato Jure communi, & sine dispensatione: atqui Ordo Monachorum strictior est, quam Ordo Canonicorum Regularium, ut expresse habetur in *c. Quod Dei, 5. de stat. Monach.* Ergo & c. Excipi debet, nisi forte in Ordine Monachorum, cujus Regula strictior est, illa non observaretur: sed remissius, vel laxius in ea viveretur, quam in Ordine Canonicorum Regularium, tunc enim a tali Ordine Monachali transire liceret ad Ordinem minorem, seu secundum Regulam laxiorem, quæ tamen melius observatur, tametsi hoc casu necessarium videatur Superioris judicium, *Jo. Andr. in cit. c. Sane; num. 3. Abb. ibid. num. 7.*

CLXXII. Quæritur secundo. An spectato Jure communi, ex Ordine Mendicantium permissum sit transire, ad Ordinem Monachalem, seu non Mendicantem, vel ad alium Ordinem Mendicantem? Resp. primo, nullus Religiosus Or„ dinum Mendicantium quorumcumque, vigore cujuscun„ que licentiæ etiam Indulti Apostolici vel Nuncii Sedis „ Apostolicæ, aut Pœnitentiarii Papæ, ad Ordinem Mo„ nachorum, seu non mendicantium (excepto Carthusia„ norum Ordine) quovis prætextu, transire audeat, sub „ pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam „ transeuntes, seu recepti, ipso facto, incurrunt, cujus „ absolutio Romano Pontifici (præterquam in mortis arti„ culo) est reservata. Insuper Professio in posteriore Ordine

„ dine emissa, est irrita, & transiens intra XV. dies, a „ die monitionis computandos, ad priorem Ordinem redire „ tenetur, ex quo, sive cum licentia, sive sine illa recessit, „ alioquin tanquam notorius Apostata excommunicatus ab „ omnibus reputari debet. Deinceps vero nullus ex Ordi„ nibus Mendicantium in aliquem Monasticum Ordinem „ (Cartusiensium excepto) recipiatur, sine speciali licentia „ Sedis Apostolicæ, sub iisdem pœnis, & secus facta ipso „ jure sunt irrita, prout statutum est in *Extravag. Viam*: 1. *qua est Martini IV. h. t.* Idque decretum fuit, ob publicum bonum, & conservationem Ordinum Mendicantium, *ut ibid. dicitur*: nam quamvis aliquis Ordo Monachorum sit strictior, quam aliquis ex Ordinibus Mendicantibus; quia tamen tales transitus raro ex bono zelo proficiscuntur, & felicem exitum sortiuntur, ut notat *Jo. Andr. in c. Licet*; 18 *num. a. hoc. tit.* ideo talis transitus absolute fuit prohibitus, nisi S. Pontifex, causa cognita, specialem licentiam transeundi, concesserit.

CLXXIII. Ubi Notandum primo. Quamvis *Less. Lib. a. c.* 41. *n.* 104. *& Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. n. 68. putent, hanc Constitutionem, vel quoad hoc, usu non esse receptam, vel intelligendam esse de transeuntibus, sine legitima causa, ut colligitur ex illis: *fucatis coloribus*, & paulo post, *ut liberius degant, & Beneficia Monastica consequi valeant*, adeoque posse, etiam sine dispensatione Papæ, transire Religiosos Mendicantes, ex justa causa; ad alium Ordinem non Mendicantium: oppositum tamen, nempe per hanc Extravag. ablatam esse facultatem dandi Prælatis Regularibus, docet *Azor. p.* 1. *l.* 22. *c.* 14. *q.* 12. *Suar. dis.* 22. *de renunc. sec.* 5. *n.* 16. alii apud *Barb. in cit. Extravag.* 1. Verum praxis illa in pluribus locis non est usu recepta. Ex concessione vero Gregorii XIII. in Bulla, quæ incipit, cum alias, die 22. Septembris anno 1582. possunt Religiosi Societatis Jesu, etiam Professi, de licentia Præpositi Generalis, ad quovis alios Regulares Ordines transire, etiam non Mendicantes, quæ tamen facultas non communicatur aliis Ordinibus, qui alias sua privilegia cum Societate participant.

Notandum secundo. Cum a Papa in privilegiis concessis pluribus Ordinibus Religiosis, in quibus probibetur transitus ad aliam Religionem, etiam strictiorem, ordinarie excipi soleat Ordo Carthusianorum: sed vice versa, ab his nunquam reperiatur concessus transitus ad alium Ordinem, sub motivo arctioris Religionis: consequens est, Religionem Carthusianorum, licet in quibusdam aliquæ Religiones sint rigidiores tamen omnibus consideratis, censeri omnium Religionum absolute strictissimam, idque propter perpetuam abstinentiam a carnibus in omnibus eventibus, Chorum item perpetuum, & silentium, atque perpetuam clausuram, *Sanch. cit. c.* 7. *n.* 29.

CLXXIV. Resp. secundo, de Jure communi, ex uno Ordine Mendicantium potest licite fieri transitus ad alium Ordinem Mendicantium, servata forma jure præscripta: quia talis transitus non est prohibitus, modo transitus fiat ad Religionem Mendicantium perfectiorem, aut strictiorem, non tantum secundum Regulam primitus institutam: sed etiam, quoad præsentem observationem, juxta supra dicta, *Murand. in Man. Prælat. Reg. tom.* 1. *qu.* 31. *art.* 7. *conclus.* 1. *&* 2. ubi *concl.* 3. addit, in dandis hujusmodi licentiis spectanda esse singularum Regularum Religionum Mendicantium privilegia, vi quorum prohibentur transire ad alium Ordinem, etiam Mendicantium, & an sint in usu, nec revocata.

CLXXV. Quæritur tertio. An Religiosus assumptus ad Clericatum, seu ad Chorum deputatus possit ad statum FF. Laicorum sive Conversorum transferri? Resp. de jure communi posse, ut docet *Sanch. l.* 6. *c.* 7. *n.* 80 *Pelliz. in man. Tract.* 3. *c.* 5. *Sect.* 3. *n.* 138. Ratio est, tum quia per talem translationem non mutatur status Religionis substantialiter: sed solum accidentaliter, cum Religiosus Laicus iisdem votis obligetur: tum quia si potest Prælatus Regularis dare facultatem, transeundi ad aliam Religionem laxiorem, ergo multo magis ad inferiorem statum, intra eandem Religionem, qui etsi sit humilior, est tamen asperior. Requiritur autem, ut talis translatio fiat a Provinciali vel Generali, cum consensu Conventus in Religionibus exemptis, vel ab Episcopo in non exemptis, ex justa causa: qualis est punitio delicti, ingens desiderium vitæ humilioris, inhabilitas ad literas addiscendas, & Ministeria Sacerdotalia obeunda, *Sanch. c. l. n.* 81. neque tamen talis translatio fieri potest cum Clerico Religioso, qui jam in Sacris Ordinibus est constitutus: Et in hac re Ordinis cujusque statuta sunt inspicienda, an talem translationem admittant, necne, *Pelliz. c. l. num.* 138.

CLXXVI. Quæritur quarto. An Prælatus inferior possit Religiosum professum in uno Monasterio compellere, ut transeat in aliud ejusdem Ordinis, intra, vel extra Provinciam? Resp. si Religio, ejusque Monasteria, vel collegia faciant unum Corpus, sub uno Capite totius Ordinis, videlicet Generali, tum Professus in uno Monasterio transferri potest a Provinciali ad aliud Monasterium ejusdem Provinciæ, vel etiam a Generali ad aliud alterius Provinciæ, modo talis translatio malo animo, vel ex odio non fiat. Si vero Monasteria ejusdem Professionis, & Regulæ non habeant unum Caput sed singula subsint suis Abbatibus, vel Prioribus, sub Episcopo, vel immediate sub Papa, tum spectato jure communi, Regulares professi non possunt cogi, ad transeundum ab uno Monasterio ad aliud, etiam ejusdem Ordinis, sive intra, sive extra Provinciam, *Navarr. Comment.* 4. *de Regul.* n. 22. Ratio est, tum quia tales Religiosi non noverunt obedientiam, & Regulam, nisi in hoc Monasterio, in quo Professionem ediderunt: tum quia hoc solum Monasterium tenetur alere suos Professos, ergo etiam hi soli tenentur illi servire; tum quia non possunt cogi ad relinquenda jura alimentorum, ipsis quæsita in Monasteriis, in quibus sunt Professi, nec privari, sine culpa sua.

§. IV.

Quænam Jure Canonico interdicta sunt Religiosis transeuntibus, etiam licite, ad alias Religiones.

CLXXVII. De his agitur *in Clement. Ut Professores*; 1. *h. t.* „ Ubi inprimis statuitur, ut Religiosi, seu Professi mendi„ cantes quilibet, qui ad Mendicantium Ordines, etiam „ auctoritate Apostolica hactenus transiverunt, vel in poste„ rum (quamvis nunc Prioratus, administrationes, & offi„ cia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque ob„ tineant) inibi vocem, aut locum in Capitulo non ha„ beant, etiamsi hoc ipsis ab aliis (Capitularibus) libere „ concedatur. Ad Prioratus quoque, administrationes, aut „ quæcumque officia sic translati, in posterum non admit„ tantur, etiam tanquam Vicarii, seu Ministri, vel locum „ aliorum tenentes: & nec animarum curam, & regimen „ possint pro se, vel pro aliis exercere. Et quicquid in con„ trarium attentatum fuerit, ipso jure irritum decernitur, „ non obstantibus quibusvis privilegiis. Ratio autem prohi„ bitionis hujus redditur *in princip. hujus Clement.* videlicet „ ut Professi Ordinum mendicantium libentius, in qua vo„ cati sunt, vocatione, id est, Religione, persistant, & „ transeuntes ad non mendicantium Ordinem in eo quie„ tius conversari studeant, quo in ipsis discordiarum, & „ schismatum productiva ambitio reprimatur.

CLXXVIII. Circa prædictam Constitutionem Notandum primo. Nomine Mendicantium, adversus quos ea lata est, comprehenduntur ii, quibus in Regula, aut Constitutionibus a Sede Apostolica approbatis interdictum est, reditus, & bona immobilia possidere in communi, quamvis illicite contra prohibitionem illa obtineant, vel licite ex dispensatione Sedis Apostolicæ, sicut hodie *in Concilio Tridentino Sess.* 25. *c.* 3. *de Regul.* dispensatum fuit, quoad hoc, cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de observantia, & Capucinos; quia quoad alia retinent omnia privilegia Mendicantium, & privilegium unum tollens, non tollit aliud, *Sanch. cit. c.* 7. n. 115. Deinde comprehenduntur, non solum quatuor Ordines Mendicantes expressi *in c. Unic. §. Sane de Relig. domib. in* 6. sed etiam alii, qui postea a Sede Apostolica pro Mendicantibus Ordinibus sunt declarati; quia Lex generalis, & perpetua, non tantum præsentes, sed etiam futuros obligat; *Sanch. c. l.* n. 117.

„ CLXXIX. Notandum secundo. Hæc Constitutio pœna„ lis non extenditur ad illos Ordines mendicantes, qui non „ sunt simpliciter approbati: sed cum hac limitatione, ut „ nullum imposterum ad Professionem admittant, & possint „ ad quosvis alios Ordines approbatos transire (juxta *cap. un. §. Confirmatos, de Relig. domib. in* 6.) Nam hi expresse excipiuntur *in citat. Clement.* 1. *§. fin. h. tit.* quia in his cessat ratio allata *in princ. ibid.* non enim expedit, eos manere in vocatione, seu Religione, in qua vocati sunt, *Gl. fin. ib. Sanch. cit. l. num.* 111. Secundo, non comprehendit hæc pœnalis Constitutio Mendicantes, transeuntes ad aliam Mendicantem Religionem, vel si non mendicantes transeant ad quamcumque aliam Religionem; quia dicta Clementina loquitur solum de Mendicantibus transeuntibus ad non mendicantes, *Gl. ibid. V. Mendicantium.* Tertio, non comprehenduntur hoc Decreto Mendicantes transeuntes ad Carthusiam; quia *in cit. Clement.* est sermo de transeuntibus, virtute alicujus privilegii, etiam Apostolici, ad Religionem minorem, seu laxiorem, adeoque ad non mendicantem: at jure communi permissum est, transire ad Religionem strictiorem, etsi mendicans non sit, *Extrav. 1. h. t. Sanch. c. l. num.* 110. Quarto, nec comprehenduntur mendicantes Novitii, nec invalide Professi, ita, ut licite possint ad aliam Religionem transire, cum ad priorem non sint obligati, dicta enim Clement. expresse loquitur de Professis, qui tenentur in priore vocatione persistere, *Gl. ibid. V. Ut Professores, Sanch. c. l. num* 112. Quinto, non comprehenduntur, nomine Mendicantium, illi, quibus ex Regula, vel Constitutionibus a Sede Apostolica approbatis, non est interdictum possidere reditus, & bona in communi, licet actu mendicent, ut constat *ex cit. c. un. §. Confirmatos, de Relig. dom. in* 6. *Sanch. c. l.* n. 113. Sexto, non debet extendi hæc Constitutio ad Religiosos mendicantes, qui legitime transierunt ad non mendicantes; quia dict. Clement. loquitur de permanentibus in Ordine non mendicante, *Sanch. cit. l. n.* 118. Septimo, non comprehenduntur hoc decreto Moniales Ordinum mendicantium, ut Prædicatorum, & Minorum; quia non ex privilegio, sed ex Regula sua possunt habere reditus, & bona in communi, *Sanch. cit. loc. num.* 116. Licet contrarium teneat *Gl. in cit. Clement.* 1. *V. Quolibet.* Octavo, denique putant nonnulli, quod pœnæ *cit. Clement.* sint extendendæ ad eum, qui ex Ordine Mendicantium est assumptus ad Episcopatum: sed eo postea deposito, cum facultate Papæ, transit ad Ordinem non mendicantem, eo quod liberatus sit a jugo prioris Ordinis. Sed contrarium est verius, quia per assumptionem ad Episcopatum non amisit statum mendicitatis, licet ejus exercitium fuerit suspensum, adeoque transiens postea ad Ordinem non mendicantem, in priore vocatione non persistit, & consequenter pœnis dictæ Constitutionis subjacet, *Sanch. cit. l. n.* 129.

CLXXX. Notandum tertio. Prima pœna *in dicta Clement.* contra mendicantes transeuntes ad non mendicantes lata, est privatio vocis, & loci in capitulo: quod intelligendum est de privatione vocis, tam activæ, quam passivæ; quia Textus indistincte, & generaliter loquitur, *Navarr. in Comment.* 4. *de Regul. num.* 34. *Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. *num.* 120. Verum de quo Capitulo hoc intelligendum est? Probabilius est, quod adverbium *inibi* referri debeat ad Ordines non mendicantes, ita, ut si transeuntes ad illos, in his Ordinibus Prioratum, vel Regimen habeant, careant voce, & loco

loco in Capitulo; secus si obtineant extra Religionem, ver. gr. in Ecclesia seculari Cathedrali, vel Collegiata, tum enim non privantur voce in Capitulo illius Ecclesiæ, idque ex eo colligitur, quod post adverbium *inibi* ponitur virgula in Codicibus correctioribus, *Gl. ibid. V. Inibi*, *Sanch. citato loc. num.* 12.

Porro quod dictum est, eos, qui administrationem, Prioratum, aut Regimen in Ordinibus non mendicantibus obtinent, privari, voce in Capitulo, id intelligendum est, non de particulari Capitulo Conventus Regularis: sed de Capitulo Generali, vel Provinciali, quod in illo vocem non habeant. Vel non de Prælatis, qui præsunt toti Conventui: sed de aliis Prioribus inferioribus, & ipsis subjectis, qui administrationem aliquam habent: hi enim non habent vocem in Capitulo etiam particulari ipsius Conventus, quorum etiam consensus ad gravia negotia Monasterii non est necessarius, *Cl. in cit. Clem. V. Inibi*, *Sanch. cit. loc. numer.* 122. Deinde transiens ex Ordine Mendicante, ad non mendicantem privatur loco in Capitulo ad electiones, & tractatos habendos congregato: non autem ad correctionem, & disciplinam Regularem; quia æquum non esset a tali Capitulo, quod in bonum Religionis, & Religiosorum ordinatur, Religiosum excludere, *Sanch. c. l. n.* 123. loco autem in Choro, & aliis Conventibus, extra Capitulum, non privantur hujusmodi translati; quia pœna loquens de loco in Capitulo, non debet extendi ad alia loca, *Cl. in cit. Clem. V. Locum*, *Sanch. c. l. n.* 124. Denique hæc privatio vocis, & loci in Capitulo habet locum, non tantum in iis, qui tempore hujus Constitutionis latæ, ex Mendicantibus transierunt ad non mendicantes: sed etiam in illis, qui in posterum transituri sunt, ut constat ex verbis illis: *Transibunt in posterum*; *Sanch. c. l. n.* 125.

Notandum quarto. Altera pœna expressa *in cit. Clem.* 1. est, quod sic transeuntes reddantur inhabiles ad Prioratus, administrationes, & officia quæcunque, etiam tanquam Vicarii, & locum aliorum tenentes, & ne animarum curam & regimen possint per se, vel pro aliis exercere. Ubi prohibentur exercere illa officia, non tantum intra Religionem: sed etiam extra illam, si hujusmodi officia per Religiosos non mendicantes extra Religionem solita sint exerceri, *Sanch. c. l. num.* 126. quia Textus *in cit. Clem.* loquitur generaliter, & prohibet indistincte quæcunque officia exerceri a talibus transeuntibus: tum etiam quia ex ejusmodi munerum assumptione discordiæ, & schismata orirentur; nam Religiosi, qui primo Ordinem intrarunt, si viderent Religiosos ex alio Ordine ad suum transeuntes, assumere administrationes, & officia sibi competentia, ipsis inviderent, & exinde sequerentur multa alia inconvenientia: ad quæ evitanda, emanavit supra dicta Constitutio, *Gl. magna in cit. Clem. §. Item propter*. Porro nomine Officiorum hic intelliguntur omnia munera, per Religiosos exerceri solita, ut Sacristæ, Oeconomi, Ostiarii, Cellarii, Syndici, & similia; quia *in cit. Clem.* 1. universaliter prohibentur exerceri quæcunque officia, quæ communiter a non mendicantibus exerceri solent, *Navarr. cit. l. num.* 127. Et hinc Religiosi sic transeuntes non possunt etiam exercere munus prædicandi publice, & solenniter, nec Officium Professoris Theologiæ, vel Juris Canonici, vel aliarum Facultatum; quia hæc omnia dicuntur, & censentur in Religione officia, *Navarr. cit. l. Sanch. c. l. num.* 128. possunt tamen hujusmodi Religiosi suscipere gradum Magisterii, Licentiæ, vel Doctoratus: quia hi gradus non sunt officium aliquod, vel administratio, *Sanch. c. l. n.* 131.

Huc præterea pertinet, quod *in Concilio Tridentino Sess.* 14. *cap.* 11. *de reform.* statuitur, ut omnes Religiosi in Claustro Ordinis, ad quem sunt translati, sub obedientia sui Superioris perpetuo maneant, & sic translati, etiamsi fuerint Canonici Regulares, sint omnino incapaces ad Beneficia secularia, etiam curata. Idque procedit, quamvis ad strictiorem Ordinem sint translati, vigore cujusvis facultatis, *Less. citata cap.* 41. *num.* 205. *Sanch. Lib.* 6. *cap.* 7. *numer.* 108.

§. V.

Aliæ quæstiones circa translationem Religiosorum ab uno Ordine ad alium resolvuntur.

CLXXXI. Quæritur primo. An legitime translatus ab uno Ordine ad alium, *ut sit* Prælatus ipsius, debeat denovo in illo Professionem emittere? Resp. debere de novo profiteri, expresse, vel tacite, ac proinde finito officio Prælaturæ, per renunciationem, vel depositionem, manet Professus posterioris Monasterii, ut docet *Navarr. lib.* 3. *Cons.* 60. *h. t. Rodriq. Tom.* 3. *q.* 52. *art.* 26. *Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. *n.* 85. *Mirand. in man. Præl. quæst.* 31. *concl.* 1. *&* 2. Ratio est, tum quia translatus ab una Ecclesia, vel Monasterio ad aliud, perdit omnia jura prioris Ecclesiæ, vel Monasterii, *cap. Si quis*; 3. *caus.* 21. *q.* 2. *c. Ne pro cujuslibet*; 37. *caus.* 16. *qu.* 1. ergo habet jus in alio, ad quod est translatus, alioquin utroque esset privatus, quod haud æquum foret. Tum quia Professus translatus ad alium Ordinem, ut sit Prælatus, hoc ipso, quod eligitur, & confirmatur, tacite profitetur observantias illas, quæ ultra tria vota substantialia servanda sunt, adeoque fit Professus ejusdem Ordinis. Idemque dicendum de eo, qui est translatus ab uno Ordine ad alium, ut fit ibi simplex Monachus, seu Professus.

CLXXXII. Quæritur secundo. An legitime translatus ab una Religione ad aliam, obligatus sit ad vota specialia in priore Religione emissa, ver. g. an translatus a Religione Minorum, teneatur a carnibus abstinere, etiamsi in Religione, ad quam transiit, licitum sit vesci carnibus? Respond. non teneri, quia illa vota specialia sunt annexa Professioni, quæ cum cesset per legitimam translationem, ideo etiam hæc vota velut accessoria cessant, *Sanch. cit. loc. numer.* 87.

CLXXXIII. Quæsitur tertio. Ad quod Monasterium, seu Religionem pertineant bona Religiosi licite transeuntis ab una Religione ad aliam diversam? Respond. primo, si utrumque Monasterium, seu utraque Religio, ex qua fit transitus, & ad quam transitus, sit bonorum in communi capax, omnia bona priori Monasterio, seu Religioni, ratione Professi, seu Religiosi acquisita, tam quoad proprietatem, quam usumfructum apud illud manent, sive ad aliud Monasterium diversi Ordinis transeat, sive ad Episcopatum assumatur, post Professionem valide emissam. At vero omnia, quæ obveniunt Religioso post transitum ad aliud Monasterium, vel Religionem, & professionem in illa valide emissam, acquiruntur posteriori Monasterio, sive Religioni, *Silvest. V. Religio* 4. *qu.* 10. *Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 15. *quæst.* 3. *Molin. tractat.* 2. *de justit. disp.* 140. *numero* 29. *Sanchez. Lib.* 7. *mor. cap.* 32. *num.* 8. *&* 9. *& alii apud ipsum cit.* Idque probatur *ex Auth. de Monachis*, §. *Si vero relinquens. c.* 7. *coll.* 5. Ratio est, tum quia cum per Professionem in priore Religione, seu Monasterio omnia bona Professi absolute, & omnino independenter a futuro transitu illius ad aliam Religionem sint acquisita. *Auth. Ingressi. C. de SS. Eccles.* Ubi absolute dicitur, per ingressum, seu Professionem omnia bona Profitentis dedicari Deo, seu Monasterio acquiri, ergo non debet prius Monasterium bonis jam absolute, & perfecte acquisitis privari ob transitum Religiosi ad aliud. Tum quia cum Religiosus transiens ad aliud Monasterium post professionem, posteriori acquirat, & ipsi inservire debeat quippe jam omnino absolutus a priore; ideo posterius Monasterium illum alere debet, nec potest dici ipsi onerosus, cum obligatus sit ipsi inservire, & acquirere. Tum denique quia spes succedendi in hæreditate needum delata, non est vere, & reipsa acquisita priori Monasterio, ante mortem ejus, cui succeditur, v. g. patris, ac proinde cum Professo transeunte ad aliud Monasterium, etiam ipsa spes succedendi in hæreditate deferenda, sed nondum delata, ad illud transit, *Gl. in c. un. V. Restituat*, *caus.* 18. *qu.* 1. *Sanch. cit. loc. num.* 16.

CLXXXIV. Resp. secundo, si Religiosus ex Ordine bonorum incapace, legitima auctoritate, transeat ad Ordinem bonorum capacem, vel vice versa, ut si Minor de observantia transeat ad Ordinem Carthusiensem, vel Dominicanus ad Ordinem Minorum? tum bona absolute, & perfecte acquisita priori Monasterio capaci, vel si erat incapax, Professi hæredibus ab intestato, qui ante transitum Religiosi jam adierant hæreditatem, manet penes prius Monasterium capax: vel si erat incapax, penes hæredes ab intestato: quia jure jam perfecte acquisito, propter subsequentem transitum ex Ordine incapace ad capacem, vel a capace ad incapacem bonorum; non debent privari, *Sanch. cit. c.* 32. *n.* 20. Si vero Religiosus ab uno Monasterio, vel Religione transferatur ad aliud, non ut ibi profiteatur: sed ut pœnitentiam agat, ob unum, vel plura delicta, tum quoad bona priori Monasterio acquisita, ususfructus pertinet ad Monasterium posterius, non integer: sed quoad necessaria alimenta Religiosi: proprietas vero remanet penes prius Monasterium, cum qua, illo Religioso mortuo, vel redeunte, ususfructus consolidatur, ut colligitur *ex cap. De lapsis*; 5. *caus.* 16. *q.* 6. *& cap. Si quis*; 30. *junct. Cl. V. Cautioni*, *caus.* 27. *qu.* 1. *Silvest. & Azor. locis citt. Molin. cit. disp. n.* 28. *Sanch. c. l. num.* 46. *&* 47. Ubi *num.* 48. excipit, nisi Religiosus ille ita deserviret Monasterio, in quo pœnitentiam agit, ut servitia præstita alimentis æquivalerent. Sed & illa bona, quæ tempore illius detentionis, acquisita sunt Religioso, pertinent ad prius Monasterium, detractis solum alimentis, casu quo debeantur posteriori Monasterio; quia hic est professus in priori Monasterio, & solum pœnitentiæ causa detinetur in posteriore, sola autem Professio dat jus ad bona Professi, juxta *Auth. Ingressi*, *C. de Ss. Eccles. Sanch. c. l. n.* 49.

CLXXXV. Illud postremo addendum, licet transitus ab una Religione ad aliam, si serventur conditiones supra traditæ, sit licitus: non tamen est laudabilis, nisi propter magnam utilitatem, vel necessitatem fiat, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *in Corp.* tum quia consilium Apostoli, 1. *Corinth.* 7. est, ut unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat: tum quia hujusmodi mutationes, ac transitus inconstantiæ indicium præbent, & raro in melius proficere sinunt; nam facilius proficit aliquis in Religione, cui assuevit, seu quam expertus est, quam in illa, cui non assuevit: tum denique quia ex tali transitu plerumque scandalizantur illi, qui relinquuntur, & infamia aliqua inuritur Religioni desertæ, *S. Thom. cit. loc. Sanch. Lib.* 6. *mor. c.* 7. *numero* 5.

SECTIO V.

De Religiosis Fugitivis Apostatis, & ejectis.

§. I.

In quo differant Religiosi fugitivi, Apostatæ, & ejecti, & an Religio teneatur illos quærere, & revocare?

CLXXXVI. Assertio 1. Religiosi fugitivi proprie dicuntur, qui a Monasterio, seu Ordine recedunt, sine Superiorum licentia, ut sint extra potestatem, & obedientiam, & ad tempus libere vagentur, cum animo tamen ad Religionem redeundi: Apostatæ vero sunt, qui a Monasterio, seu Ordine recedunt, animo excutiendi jugum Religionis in perpetuum, & omnino deserendi Institutum: nam si hic animus perpetuo recedendi ab Ordine desit: sed fugiant animo, ad tempus vagandi extra Religionem; sed postea redeundi ad eandem, tunc erunt quidem fugitivi, sed non Apostatæ, *Azor. t. lib.* 12.

Lib. 12. c. 16. q. 1. Sanch. Lib. 6. mor. c. 8. num. 2. & alii apud ipsum. Quod tamen limitat *Suar. Tom. 4. de Relig. c. 5. num. 21. & 2. seqq.* si Religiosus habuit animum citra reassumendi habitum, & redeundi ad Religionem, nam si fugeret, ac dimitteret habitum, cum animo vivendi, ac permanendi stabiliter, extra Religionem, longo tempore v. gr. per 3. vel 4. annos, vel indeterminate, donec aliquod diuturnum negotium perficiat: censendus erit verus Apostata, etiamsi animum habeat redeundi, finito illo tempore, vel negotio: nam tunc præsumitur, animum revertendi amisisse, *arg. §. Pavonum, Instit. de rer. divis.* & reputatur, ac si nunquam animum revertendi habuisset: quanta autem debeat esse illa temporis mora, judicio prudentis æstimabitur, *Suar. cit. c. 5. n. 25. Tambur. Tom. 3. de jure. Abb. dis. 8. q. 1. n. 13.* Quare nomen *fugitivi* dupliciter, accipitur vel late, prout comprehendit fugitivos, qui non sunt Apostatæ, & qui sunt veræ Apostatæ: & secundum hanc acceptionem, omnis quidem Apostata est fugitivus: sed non vice versa, omnis fugitivus est Apostata. Vel accipitur stricte, ac proprie, prout opponitur Apostatæ: & tunc fugitivus dicitur ille, qui ab Ordine discedit ad tempus, sine licentia sui Prælati, ut libere vagetur, animo tamen redeundi ad Religionem, & talis non est Apostata, sed solum fugitivus, *Azor. cit. c. 16. q. 1. Less. Lib. 2. c. 41. num. 109. Sanch. cit. c. 8. n. 2.*

Denique ejecti Religiosi sunt illi, qui non sponte recedunt: sed ob culpam suam e Religione exire compelluntur, de quibus infra.

CLXXXVII. Hinc infertur primo, quod is, qui a Religione recedit, animo nunquam redeundi ad illam, sit verus Apostata, etiamsi habitum Regularem retineat; quia sicut habitus Monachum non facit, sed Regulæ Monasticæ Professio: Sic Apostatam reddit recessus a Monastica Professione, etiamsi habitus non deponatur, *Azor. cit. Lib. 12. c. 17. q. 6. Sanch. cit. c. 8. num. 4.* Contra vero non est Apostata, sed solum fugitivus, qui deposito, habitu, ad tempus a Religione discedit, animo ad illam redeundi, *Sanch. c. l.* Similiter non est proprie dictus Apostata, qui habitum Religionis alia veste superinduta tegit; quia solus animus recedendi in perpetuum a Religioso Instituto verum Apostatam constituit. *Sanch. c. l. num. 5.*

„ Infertur secundo, inter Regulares fugitivos numerantur
„ etiam illi, qui a suis Conventibus (sine licentia Superio-
„ ris) recedunt, etiam prætextu ad Superiores suos acce-
„ dendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint, prout
„ id prohibetur *in Concilio Tridentino Sess. 25. c. 4. de Regul.*
„ Ubi etiam additur: Qui vero sine prædicto mandato in
„ scriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum
„ tanquam desertor sui Instituti puniatur. Quod tamen decretum intelligendum non est de iis Religiosis, qui a Superiore inique tractantur, & vexantur, ii enim si aliud remedium non habeant, licite fugere possunt e Monasterio, inscio Superiore, vel etiam eo invito, exire, alium Superiorem adeundi gratia, ut per illum ab iniqua oppressione liberentur; idque ob justam defensionem, jure naturæ omnibus concessam: ac proinde tales Regulares non sunt desertores sui Instituti, nec Apostatarum pœnas incurrunt, modo certo, & evidenter constet, vel probari possit, Religiosum injuste vexari a Superiore suo, nec habere aliud remedium, nisi ut Superiorem Prælatum adeat, & se ipsum apud illum tueatur, *Navarr. in Comment. 3. de Regul. nu. 51. ad 4. Azor. cit. Lib. 12. c. 11. q. 7. Sanch. cit. c. 8. num 17. & 18.*

Infertur tertio, quod fugitivus non incidit in pœnas Apostatis jure impositas, etiamsi habitum dimittat, cum verus Apostata non sit.

„ CLXXXVIII. Illud hic addendum, etsi Religiosi cujus-
„ cunque Ordinis, qui se ultra mare ad loca in quibus pau-
„ ci fideles, respectu infidelium, commorantur, sine licen-
„ tia sui Superioris per patentes ipsius literas concessas con-
„ ferant, veri Apostatæ non sunt, tamen ipso facto incur-
„ runt excommunicationem Papæ reservatam, prout statui-
„ tur *in Extrav. Ut nostram, 2. h. inter communes.* Ubi etiam
„ Papa præcipit ipsis Superioribus, ne hujusmodi licentiam
„ concedant, nisi viris literatis, providis, & expertis, &
„ ut Ecclesiarum Prælati in illis partibus tales transeuntes
„ ad prædicandum, & celebrandum Divina, non admittant,
„ nisi per patentes literas Superioris sui, de licentia se il-
„ luc conferendi, ipsis plenam fidem fecerint: sed eos tan-
„ quam Apostatas capiant, vel capi faciant, donec de licen-
„ tia speciali constet. Denique mandat, ut Prælati, quo-
„ scunque Religiosos repererint, publice, vel privatim do-
„ centes, vel prædicantes, quæ Fidei sunt contraria, incar-
„ cerent, & secundum Canonum statuta castigent, summarie
„ procedendo, & sine strepitu judicii: non obstantibus exem-
„ ptionibus, & aliis privilegiis quibuscunque.

CLXXXIX. Assertio 2. Abbates, seu Prælati Religiosorum tenentur fugitivos, seu Apostatas, & ejectos ex Ordine requirere, & revocare, eosque cogere, ut ad Monasterium, seu Ordinem revertantur, prout sumitur *ex c. Ne Religiosi; 24. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. ne Religiosi vagan-
„ di occasionem habentes, propriæ salutis detrimentum in-
„ currant, & sanguis eorum de Prælatorum manibus requi-
„ ratur, statuit, ut ii, qui Capitulis Generalibus præsident,
„ secundum statutum *Concil. Generalis Lateranensis sub Innocen-
„ tio III. c. 12.* (quod refertur *in c. pen. de stat. Monach.*) seu
„ Abbates, seu Priores fugitivos suos, & ex Ordine ejectos
„ annuatim sollicite requirant. Qui si in Monasteriis suis,
„ secundum Regulam Ordinis, recipi possint, monitione præ-
„ via, per Ecclesiasticam censuram, compellantur ad redeun-
„ dum, salva Ordinis disciplina; (hoc est, imposita, eis pœ-
„ nitentia, prout Regula illius Ordinis requirit, & præcipit, *Gl. hic V. Salva Ordinis.*) Quod si hoc Regularis Ordo
„ non patitur, tunc Apostolica auctoritate provideant, ut
„ apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque
„ gravi scandalo id fieri possit, alioquin in aliis ejusdem Or-
„ dinis Religiosis domibus, ad agendam ibi pœnitentiam col-
„ locentur, & vitæ necessaria eisdem ministrentur. Si vero
„ hujusmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes esse, repe-
„ rerint, eos excommunicent, & curent ab Ecclesiarum Præ-
„ latis publice denunciari, eos tamdiu excommunicatos fo-
re, donec mandato eorum parentes ad Monasterium rever-
„ tantur.

CXC. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Non solum Præsides Capitulorum generalium, qui toti Ordini, vel Provinciæ præsunt: sed etiam locales, seu immediati, Abbates, aut Priores singulorum Monasteriorum, quot annis, fugitivos (quo nomine etiam Apostatæ hic comprehenduntur, ut tradit *Silvest. V. Apostasia, q. 6.*) & ejectos suos inquirere, & reducere debent, si commode possint, ne peccatis eorum obnoxii fiant, *Azor. p. 1. Lib. 12. c. 17. qu. 2. in fine, Sanch. Lib. 6. mor. c. 9. num. 21.* Quare hæc cura reducendi fugitivos, & Apostatas primo, & principaliter pertinet ad proprios Prælatos Ordinum: non autem ad Episcopos, seu Ordinarios, nisi Prælati Regulares auxilium eorum imploraverint: vel fugitivi, & Apostatæ in Diœcesi eorum, cum scandalo deliquerint: vel Prælati Ordinum in iis reducendis negligentes extiterint, *Mirand. in man. Pral. Tom. 1. q. 31. art. 3. Laym. Lib. 4. tract. 5. c. 13. n. 7.*

Notandum secundo. Prælati Regulares etiam potestatem habent Religiosos suos fugitivos, & Apostatas, ubique locorum, capiendi, & incarcerandi, ut docet *Navarr. Commentario 3. de Regul. nu. 50. ex communi.* Ratio est, tum quia quicunque rem aliquam possidet, si ab eo auferatur, potest illam, propria auctoritate, recuperare, cum jus habeat ei insistendi, prout possessionem definit *Bartol. in l. Si quis; 17. §. Differentia, num. 4. ff. de acquir. poss.* tum quia dominus possidet, & capere potest servum fugientem, ubicunque illum invenerint, *l. 1. §. Per servum, ff. eod.* ergo idem potest Prælatus Regularis, respectu subditi sui fugitivi, vel Apostatæ; idque confirmatur etiam ex quibusdam concessionibus a SS. Pontificibus Religionibus factis, de quibus *Tambur. Tom. 3. de Jure Abb. dis. 8. q. 3. num. 2.*

Notandum tertio. Quod dictum est, Regulares fugitivos, & Apostatas, ac ejectos, requirendos, & revocandos esse: id limitandum est, dummodo ea reductio, & receptio non sit contraria Regulæ Ordinis; nam interdum Ordo prohibet tales recipi, prout *in Regula S. Benedicti 39.* prohibetur, ne ii, qui ter fugitivi facti sunt, denuo recipiantur. Nihilominus tamen etiam tali casu fugitivi, & Apostatæ: monitione prævia, per censuram Ecclesiasticam compellendi sunt, ut in suo Monasterio in locis competentibus, hoc est, non in communi consortio: sed separati ab aliis, in arcto ergastulo, seu Camera, si id sine gravi scandalo fieri possit, permaneant, ad agendam ibi pœnitentiam: alioqui vero in aliis ejusdem Ordinis Religiosis domibus collocentur, & necessaria alimenta iis ministrentur, *Abb. in cit. c. ult. num. 2. h. t. Sanch. cit. cap. 9. num. 12. & 13.* per scandalum autem hic intelligitur, si ob eam receptionem, cæteri Religiosi ita offenderentur, ut nolint commorari cum talibus fugitivis, vel ejectis: vel id determinandum est judicis arbitrio, *Sanchez. cit. loc. num. 13.* Porro quia sæpe contingere potest, ut nullum aliud Monasterium ejusdem Ordinis velit recipere fugitivos, vel Apostatas, aut ejectos ex aliis Monasteriis, neque ab horum Prælato cogi possint alii Prælati ad recipiendum, si Ordo unum Caput, sive Præpositum Generalem non habeat, ideo *in cit. c. ult. h. t.* mandat Papa, ut tali casu, Prælati fugitivorum, & ejectorum per delegatam auctoritatem Apostolicam procedant, *Abb. in citat. capit. ultim. num. 4.*

CXCI. Notandum quarto. Si Religiosus fugitivus, aut ejectus in alio Monasterio ejusdem Ordinis est collocatus, tum vel priori Monasterio, ex quo fugit, aut ejectus est: aut posteriori, in quo est inclusus, bona attulit: & æquum est, ut ex iis alatur, juxta *cap. De lapsis, 5. caus. 16. q. 6.* Vel non attulit bona, aut non sufficientia ad alimenta necessaria: tum ali debet expensis prioris Monasterii, quod si id non habeat, unde eum alat, præbebit alimenta posterius Monasterium. Si vero neutrum Monasterium alimenta præstare possit, Propositus Generalis, vel Capitulum Generale providebit, & imperabit alicui Monasterio, ad id sufficienti, ut ex misericordia alimenta subministret: sicut enim per auctoritatem delegatam Papæ imperari potest alteri Monasterio, ut fugitivum, vel ejectum recipiat, ad agendam pœnitentiam: ita etiam imperari poterit, ut alimenta ei suppeditet, si aliunde haberi non possint. Denique in defectum aliorum mediorum, tenetur Episcopus subvenire ex generali obligatione, qua tenetur providere pauperibus, *Silvest. V. Apostasia, q. 10. Azor. cit. cap. 17. q. 3. Sanch. cit. cap. 9. num. 14.* Hæc autem procedunt in Monasteriis, in quibus Professi Titulos Regulares, & jus sustentationis habent: at vero in iis Monasteriis, quæ nec in communi bona habere possunt, ut in Ordine Minorum, si quis ex uno Monasterio fugitivus, aut ejectus, in altero Monasterio auctoritate Superiorum collocetur, & includatur, hoc posterius illum alere debebit, *Sanch. cit. loc.* His adde, quod Monasterium fugitivos, & juste ejectos, dum in fuga, vel extra Religionem sunt, alere non teneatur, adeoque nec solvere, quæ alii in alimenta pro ipsis expenderunt, sicut nec pater alere tenetur filium, qui sua culpa aufugit ab ipso, nec maritus uxorem, quæ temere ab ipso recessit, juxta *Gl. in cap. Significavit; 4. V. Materiam, de divort. Sanch. cit. c. 9. n. 20. & 21. Barbos. in Collect. in cit. cap. ult. n. 4. h. t.* Nec obstat, quod tales fugitivi, & ejecti quicquid acquirunt, dum vagantur, non sibi, sed Monasterio acquirant; quia Monachus potest prodesse Monasterio, non autem obesse, *Tambur. citat. capit. dis. 8. quæst. 5. num. 2.*

CXCII. Notandum quinto. Constitutio *cit. cap. ult. hoc tit.* intelligi debet, non de Religiosis ejectis injuste, sive defectu potestatis in dimittente, sive defectu causæ: sive ob juris Ordi-

Ordinem non servatum, ut multi putant: sed de justo ejectis ex Ordine, & per sententiam definitivam rite latam; tum quia hi proprie ejecti dicuntur, non illi, qui injuste ejecti sunt: tum quia si ageretur hic de Religiosis injuste ejectis, non præciperetur Prælatis, ut illos reducerent ad Religionem; quia injuste spoliatus illico restitui debet. Prælati vero, qui Religiosos ex Ordine injuste eiiciunt, sunt spoliatores, adeoque tenentur illos statim revocare ad Religionem, & restituere, & non primum post annum, alioquin sunt in mora restituendi, sicut fur. Tum quia *in cit. c. ult.* agitur de illis ejectis, qui secundum Ordinem Regularem, non possunt amplius recipi in suis Monasteriis: hi autem non sunt injuste ejecti, nam istos Religio tenetur recipere, sed juste ejecti: tum quia *in cit. cap.* dicitur, ejectos, si recipi non possint in suis Monasteriis, concludendos esse in arctis ergastulis, & Cameris, vel in aliis Monasteriis, ad agendam ibi pœnitentiam: hæc autem convenire possunt tantum Religiosis juste ejectis, non autem injuste, tales enim benigne recipiendi sunt, & tractandi, in compensationem injuriæ ipsis illatæ: tum denique quia præcipitur, ut ejecti ponantur in locis competentibus apud Monasteria, si id sine gravi scandalo fieri possit, quia nimirum ejectus tot, & tanta delicta commisit, ut reliqui Monachi nolint manere in Monasterio, si ille revertatur, ut explicat *Hostiens. in cit. c. ult. V. Gravi scandalo*, ergo est ibi sermo de ejectis juste, & ob culpam eorum, *Abb. ibid. n. 2. Sanch. cit. c. 9. n. 17. Barb. in cit. c. ult. num. 3. Fagnan. ibid. nu. 17. & seqq.* contra *Navarr. & alios.*

CXCIII. Cæterum Constitutionem *cit. c. ult.* hodie ferme consuetudine abrogatam esse, cum sit juris humani, asserit, *Azor. cit. cap. 17. q. 1. Sanch. cit. c. 9. numero 18. Laym. cit. c. 13. num. 7.* Neque enim Prælati Religionum Religiosos ejectos, quot annis, solent inquirere, vel revocare, ideoque servanda esse quoad hoc statuta Religionum, & jus naturale, quod solum injuste ejectos revocandos esse, dictat. Quod vero ad fugitivos, & Apostatas attinet, tenentur Prælati Ordinum eos inquirere, reducere, & corrigere juxta Regulæ, & Constitutionum præscriptum, quatenus sine Ordinis detrimento commode fieri potest, *Sanch. c. l. nu. 18. & Laym.* At vero *Fagnan. in cit. c. Abb. num. 4. & pluribus seqq.* multis contendit, hanc obligationem, quæ incumbit Prælatis inquirendi, & reducendi fugitivos, & ejectos, oriri ex Jure Divino, quo tenentur omnes, quibus animarum cura commissa est, oves suas curare, & errantes reducere: fugitivi vero, & ejecti ex Ordine non desinunt esse subditi Prælatorum Regularium, ideoque consuetudo contraria non revocandi illos, cum nutriat peccatum, tam ex parte Prælatorum, quam subditorum, qui extra Religionem vagando, propriæ salutis detrimentum incurrunt, ut dicitur *in cit. c. ult. in princ.* non valet.

Veruntamen ex eo non sequitur, quod Prælati teneantur singulis annis, fugitivos, seu Apostatas, vel juste ejectos inquirere, & revocare: nam vel nullus aufugit, aut ejectus est, & tunc non est, quod inquirant, vel revocent: vel aliquis aufugit, ac ejectus est: & hoc casu, non debent expectare tempus unius anni, ad inquirendum, sed statim curare, ut ad Claustrum revocetur, & reducatur: quod si post inquisitionem factam, inveniri, & capi nequeat, non videtur necessarium, ut quot annis inquiratur: sed sufficit, possibilem diligentiam adhibere, juxta occurrentes occasiones, ad illum revocandum, & reducendum, *Suar. Tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 2. n. 17. Tambur. cit. disp. 8. q. 3. n. 5.* Illud certe negari non potest, quod prædicta Constitutio reducendi fugitivos, vel juste ejectos, non obliget Prælatos quando eorum revocatio afferret aliis Religiosis scandalum: tum enim si desperata sit eorum correctio, & ob imminens aliis periculum, bonum commune Religionis præferendum est, *Sanch. citat. cap. 9. numer. 19. Tambur. cit. loc. numer. 5.*

Denique novissime jussu Urbani Papæ VIII. S. Congregatio Concilii die 21. Septembr. Anno 1624. Constitutionem Gregorii IX. *in cit. c. ult. h. t.* innovavit, ac præterea declaravit, illam in iis quoque vindicare sibi locum, ac servandam esse, qui juste definitive, ac juris ordine servato, expulsi fuerint, dummodo tamen in expulsis hujusmodi, subsit spes evidens emendationis, ex litteris saltem testimonialibus Ordinarii, prout videre est apud *Barb. in cit. cap. ult. in fine h. t. & Fagnan. ibid. numero 69.* Quare tum demum Prælati Regulares tenentur juste ejectos inquirere, & reducere, si appareat, expulsos emendatos esse, aut sit spes evidens emendationis, *Fagnan. cit. loc.*

§. II.

An Religio habeat potestatem eiiciendi subditos Regulares, & ob quas causas? & an Religiosus ejectus nihilominus obligetur ad vota Religionis, aliasque observationes Regulæ?

CXCIV. Assertio 1. Potest Ordo Religiosus subditos suos, etiam Professos, expellere e Religione ex causa justa, & gravi, ut ex communi Dd. sententia docet *Navarr. Comment. 2. de Regul. numero 33. Azor. p. 1. lib. 12. c. 16. q. 2. Less. Lib. 2. c. 41. num. 106. Sanch. Lib. 6. mor. c. 9. n. 3.* & constat ex communi praxi Religionum, & multis privilegiis SS. Pontificum id Ordinibus concedentibus. Idque supponitur etiam *in cap. ult. hoc tit.* Ubi statuitur, ejectos quærendos esse a Superioribus: & *in cap. Cum ad Monasterium; 6. de statu Monach* præcipitur, ut Regularis proprietarius e Monasterio expellatur, & *in c. ult. eod.* jubentur etiam expelli rebelles, & contumaces. Ratio est, quia resecandæ sunt carnes putridæ, ne sanas inficiant, *c. Resecanda; 16. caus. 24. q. 3.* bonum enim commune præferri debet privato. Est autem hæc potestas expellendi, quoad exercitium, penes Prælatum Monasterii, cum consensu majoris partis Conventus, & in Ordinibus, qui Caput generale habent, penes Generalem, vel ex ejus commissione, penes Provincialem, cum consensu majoris partis Capitulis Provincialis, *Mirand. in man. Pral. Tom. 1. q. 52. art. 1. concl. 2.*

CXCV. Porro causæ justæ, ob quas Professi e Religione eiici possunt, sunt sequentes. Primo, si Professus notorie sit incorrigibilis, ita, ut in crimine eodem, vel similibus, æque gravibus, vel gravioribus, sine emendatione persistat, & ter monitus non desistat, & hæc causa sola jure communi est expressa. Secundo, si committat crimen infame, propter quod, sine gravi Ordinis detrimento, in eo tolerari non potest. Tertio, si reticuit impedimentum, vel defectum valde gravem, propter quem graviter decepta fuit Religio, ita, ut dolus commissus causam dederit admissioni: tunc enim Religio non tenetur eum retinere, *Less. cit. l. Azor. cit. l. q. 3. Sanch. num. 4. & 5.*

Etsi vero, de rigore loquendo, etiam Moniales expelli possint, propter incorrigibilitatem, non est tamen consultum, nec consuetum, ut Monialis Professa, ob crimen expellatur, ideoque id non leve scandalum pareret. Quare potius, si aliter corrigi non possit, in perpetuo carcere detinenda erit, ne aliis sit offendiculo: quam eiicienda cum gravi scandalo publico, & ansa præbeatur etiam aliis Monialibus, fingendi se incorrigibiles, ut Monasterium deserere possit, *Sanch. cit. c. 9. numero 6.* Vel posset, etiam Monialis, propter incorrigibilitatem, ad aliud Monasterium transferri, *Mirand. tract. de Monial. q. 3. n. 2. in 4. casu Barb. in cit. c. ult. h. t. num. 16.*

Ex dictis infertur, quod si Religio Professum dimittat, sine justa causa, peccat, contra justitiam, & tenetur illum recipere quia Professio est contractus reciprocus, per quem Religiosus obstrictus est, ad permanendum in illa: & vicissim Religio obligatur ad illum retinendum, nisi justam expulsionis causam præbuerit, *Less. cit. loc. num. 107. Sanch. cit. loc. num. 7. & 8.*

CXCVI. Assertio 2. Religiosus Professus per justam sententiam definitivam in perpetuum ejectus e Religione, cum maneat verus Religiosus, obligatur adhuc ad substantialia vota Religionis, ut ex communi docet *Azor. cit. Lib. 12. cap. 16. q. 4. Less. cit. cap. 41. num. 111. Sanch. Lib. 6. cap. 9. num. 35.* quia Prælatus Regularis Papa inferior non potest ex Monacho facere non Monachum: Et quidem voto castitatis manere obstrictum, certum est. Quod vero attinet ad votum paupertatis, non potest sibi Professus ejectus alicujus rei dominium acquirere, nec proprie dictum usumfructum, qui in jure consistit: sed nudum usum, & administrationem rerum sibi ad victum, vestitum, & habitationem necessariam comparare potest, *Azor. c. l. Less. cit. c. 41. numer. 112. Sanch. cit. c. 9. num. 45.* Quare bona, quæ sive injuste, sive etiam juste ejectus, propria industria, vel aliorum donatione, aut legato acquisivit, ad Monasterium pertinent, si bonorum sit capax; quia Ordo per culpam, & justam punitionem Professi sui non debet privari jure, quod antea habeat in omnia bona ab ipso acquisita. Aliud est de servo, quia is per dimissionem, sive ejectionem a Domino fit omnino liber, & dominii capax, ideoque non amplius Domino acquirit, *Molin. tract. 2. de justit. disp. 140. numero 33. & 36. Less. cit. loco.* Contrarium tamen tenet *Navarr. Comment. 2. de Regul. numer. 33. Azor. cit. cap. 16. quæst. 9.* qui dicunt, non Monasterio, cujus membrum, seu pars juste ejectus esse desiit: sed Ecclesiæ acquiri, vel Diœcesanæ, si alicubi Beneficium habeat, vel Romanæ, si nullum habeat Beneficium, ideoque post mortem ejecti, posse Papam vel Episcopum ejus bona tanquam vacantis vindicare: quam sententiam in praxi obtinere, arbitratur etiam *Laymann Libro 4. tractat. 5. cap. 13. numero 3.* quia ejectus per justam sententiam nullam amplius cum Monasterio communionem habere censetur, licet prior de jure videatur verior.

CXCVII. Quod vero ad Religiosum fugitivum attinet, dubium non est, illum acquirere Monasterio, seu Ordini, qui eum non expulit: sed is, propria auctoritate, discessit. Ubi tamen distinguendum est, cum *Abbate in cap. ult. num. 3. hoc tit.* Vel fugitivus talis servit alicui Ecclesiæ seculari, & tunc ad eandem Ecclesiam pertinent bona, quæ intuitu ejusdem Ecclesiæ acquisivit, *arg. c. Cum in officiis; 7. & c. Relatum; 12. de testam.* sicut etiam docet *Azor. cit. cap. 16. q. 8.* quæ vero intuitu personæ suæ acquisivit, pertinent ad Religionem, ex qua aufugit, saltem si non fuit legitime promotus ad Ecclesiam secularem. Vel nulli Ecclesiæ servit, sed aliud Monasterium intravit, & tunc acquirit Monasterio, si bonorum in communi sit capax, vel primo, ex quo aufugit, vel secundo, quoad ea, quæ acquisivit, postquam ad aliud Monasterium est legitime translatus, & in eo professus, *Laym. cit. cap. 13. num. 3. §. Alia vero.* Et hæc multo magis locum habent in Apostata, qui acquirit omnia Monasterio, seu Ordini suo, cum ab ipsius potestate non sit liberatus, *Laym. c. l.* Porro licet bona Apostatarum, & fugitivorum ex Monasteriis incapacibus bonorum in communi, pertineant ad Syndicum, seu Procuratorem Monasterii, expendenda in ejusdem utilitatem: Veruntamen si Apostatæ, aut fugitivi suis bonis priventur, vel moriantur, antequam ad Religionem fiant reducti, ipsorum bona, non ad Monasterium, etiamsi alias bonorum sit capax: sed tanquam spolia ad Cameram Sedis Apostolicæ spectant, ex Constitutione Pii IV. & Gregorii XIII. apud *Mirand. in man. Tom. 1. q. 51. art. 7.*

CXCVIII. Denique quod attinet ad votum obedientiæ, ejecti Religiosi, ac Professi, neque ab eo sunt omnino soluti, ac liberi, etiam quoad Prælatos Regulares, quamvis magna ex parte cesset ejus executio; quia de facto non habent Superiorem, a quo dirigantur: parati tamen esse debent,

ad

ad obediendum illis, si in Ordinem denuo recepti fuerint: neque vero [illegible] ejectus [illegible], loco Prælati Regularis, ex vi voti [illegible] obedire Episcopo, [illegible] cujus Diœcesi habitat, ut docet *Navarr. Comment. 2. de Regul. num.* [illegible] quia non tenetur ad [illegible] obedientiam, nisi quam vovit, non autem vovit obedientiam extra Religionem ipsi Episcopo, ergo non tenetur [illegible] obedire plus, quam alii Clerici Episcopo suo, *M. cit. dis. 14.* [illegible] *35. L.* [illegible] *n. 114. Sanch. cit. n. 29.* [illegible] *cit.* [illegible] *13. n. 2.*

CXCIX. Assertio 3. Religiosus, seu Professus ejectus juste per sententiam, in perpetuum, [illegible] tria [illegible] Religionis, non obligatur ad [illegible] observantiam Regulæ, [illegible], & [illegible], & Vigilias [illegible] ad Horas [illegible], si in Sacris Ordinibus [illegible] est liber, etiamsi sub [illegible], donec denuo [illegible] tur, ut ex [illegible] sententia docet *Navarr. Comment. 2. n. 36. & Lib. 3. Consil. 79.* [illegible] *41.* [illegible] *n. 115. Sanch. lib. 7. cap. 9.* [illegible] *53.* [illegible] Ratio est, quia hæc observantiæ non continentur Professionem [illegible] & [illegible] vitæ R[illegible] servar[illegible] Regula, a quo [illegible] Regul[illegible] ipse est ejectus: sicuti [illegible] Regular[illegible] Episcopus, non [illegible] Regulares ex obligatione Legis, sed solum ex honestate quadam morali, quæ sub culpa non obligat, ut [illegible]. Nec [illegible], quod [illegible] sit æquum, ut [illegible] ob [illegible] commodum [illegible], dum liberatur [illegible] Religiæ. Nam quamvis [illegible] se non [illegible] per accidens tamen fieri potest, ob defectum [illegible] principalis, cui a [illegible] observantiam Regulæ est [illegible] Religionis, & perseverantiæ [illegible], & per [illegible] Religionis [illegible], & per accidens deficit, & [illegible] obligatio hæc accessoria, *Sanch.* [illegible]

CC. Hinc infertur primo, quod [illegible] ejectus in perpetuum, non [illegible] Religionis; quia cum eo spoliatus sit [illegible] stare: [illegible] cedere [illegible] ipsius Religionis [illegible], & delicti [illegible] non [illegible] ad observantias Regulæ, nam & Religiosus [illegible] est [illegible], & tamen [illegible] membrum suæ Religionis, *Less. c.* [illegible] *n. 122. Sanch.* [illegible]

Infertur secundo, [illegible] ad [illegible] votum quartum, [illegible], ut in Religione Minimorum [illegible] toto anno [illegible] quadragesimalibus [illegible] B. Mariæ de mercede, [illegible]; nam cum [illegible] a Professione [illegible] obligatio [illegible] Monasterii [illegible] annexa, [illegible] obligatione, [illegible], ut dum extra [illegible], non [illegible] fit [illegible], præsertim [illegible] observatio, mutato statu [illegible], valde difficilis redderetur, *San* [illegible] *n. 36.*

§ III.

An Professus ejectus per sententiam in perpetuum teneatur redire [illegible] Religionem [illegible], vel ingredi aliam, & ad id compelli possit?

CCI. Assertio 1. Professus Regularis ob crimen ejectus per sententiam, [illegible], obligatus est in conscientia, ut se corrigat, [illegible] possit iterum [illegible] in Ordinem suum, vel Monasterium, potest [illegible] per Superiores ad redeundum, [illegible] *Lib. 2. c. 41.* [illegible] *de Relig. Lib. 3.* [illegible] *5. num. 6.* [illegible] *9. numer.* [illegible] *Navar. Lib. 3.* [illegible] *Azor.* [illegible] *16.* [illegible] docet, [illegible] per publicam sententiam [illegible] extra suum Ordinem, [illegible] in foro [illegible] potest [illegible] ad red[illegible] [illegible] justæ [illegible] prior sententia, [illegible], quod [illegible] ejecti [illegible], possunt [illegible] inobedientes & [illegible] publice denunciati esse [illegible], ergo supponitur ibi, eos teneri redire, alias [illegible] Ecclesiasticas ad id cogi non possent. Tum [illegible] Professus ejectus non liberatur [illegible] supra dictum, ergo tenetur mores corrigere & se [illegible] redire, quatenus potest, [illegible] in Ordinem, in quo sua vota, convenienter Professioni, & statui [illegible] possit, ex vi enim Professionis suæ, tenetur [illegible] Religione usque ad mortem. Tum [illegible] ejectus ob crimen in seculo manere posset, neque [illegible] teneretur, [illegible] a Superiore revocatus [illegible], ac pœna ejectionis ipsi reo prodesset, & ex iniquitate [illegible] commodum referret, contra [illegible] *Itaque, 12. ibi: Nemo de improbitate sua consequatur actionem, ff. de furtis.*

CCII. Non obstat primo, quod servus ejectus a Domino, [illegible] est sub potestate domini. Nam Dominus potest servum libere manumittere [illegible] ejectus [illegible] illo sit absolute liber: sed Professus non [illegible] absolvi a Professione [illegible] & [illegible] obligatione [illegible]. Secundo, non obstat, [illegible] injustum videatur, ut per [illegible] ejectus in perpetuum, [illegible] ad suam Religionem, quamvis enim [illegible] jam punitus fuit per ipsam ejectionem, non decet iterum puniri, cogendo eum redire. Sed respond. [illegible] cogatur redire, id [illegible] fit in pœnam [illegible] tamen effectus consequitur ipsam obligationem P[illegible], a qua non est absolutus, [illegible] justum est, [illegible] ex [illegible] liberationem a votis consequatur. Neque vero per [illegible] ejectionis [illegible] ejectus absolutus fuit a vinculo Professionis Regularis, & ab obligatione redeundi, si redire jubetur, & [illegible] admittatur. Sicut ergo maritus [illegible], [illegible] uxor [illegible] ejecta fit, & di[illegible] per sententiam divortii, potest [illegible] eandem revocare, & illa redire cogitur: [illegible] Professus ejectus, ob crimen, potest revocari ab Ordine, & redire cogitur, quod enim in alicujus favorem [illegible] inductum est, non debet in ejus damnum retorqueri, *Reg. Jur. 16. in 6. & l. 6. C. de Legib.* Si autem post sententiam ejectionis, non liceret Religioni revocare ejectum, [illegible] non [illegible] ejus favorem, sed potius dispendium cederet, & [illegible] ejecti, qui ex illa commodum libertatis a jugo Religionis obtineret. N[illegible] etiam dici [illegible] hoc casu, [illegible] servari sententiam [illegible]; quia hæc sub [illegible] conditione lata fuit, ut ejectus [illegible] redire, [illegible], *Sanch. cit.* [illegible] *n. 30. Laym. cit. loc.*

CCIII. Hinc deducitur primo, quod Religiosus ejectus, si sit paratus corrigi, secundum Ord[illegible] & [illegible] ne emendatus fuerit, ideoque [illegible] ipsius possit exigere Religionem, ut iterum admittatur, [illegible] utrinque contrahentis, Religionis, & Religiosi Professi [illegible] sit [illegible]: nisi tamen Religio justas non admittendi causas habeat, ut quia probabiliter [illegible] grave scandalum timeatur ex tali admissione, vel quia ejectus [illegible] jam [illegible] est [illegible] ad officia Ordinis, &c. *Less. cit. cap.* [illegible] *Mirand. in man. Tom. 1. qu. 52.* [illegible] *7.* U[illegible] tamen requirit, ut id fiat, præcedente licentia, ac dispensatione [illegible] Pontificis, & alii apud *Sanch.* [illegible] *9.* [illegible] *32.* Licet ipse probabiliter contrarium teneat; quia per justam sententiam in perpetuum est ejectus: nec mirum, si dispar sit Religionis & ejecti conditio: hæc enim disparitas oritur ex delicto ejecti, sicut in matrimonio eadem disparitas reperitur inter conjugem adulterum, & innocentem, hic enim post sententiam divortii potest cogere adulterum, ad redeundum: non autem adulter innocentem.

Deducitur secundo, quod ejectus per sententiam definitivam, si ad Ordinem redeat, & in eum denuo admittatur, non tenetur no[illegible] Professionem [illegible]: quia [illegible] tribus votis [illegible] non fuit [illegible] obligatio solum, quoad aliqua, fuit suspensa [illegible] quo extra Religionem maneret, adeoque prior Pro[illegible] nem non fuit extincta: neque etiam ab [illegible] Regulari fuit omnino liberatus: sed [illegible], quamdiu in Religione non fuit iterum receptus, *Rodr. Tom. 2. q. 30. art. 29. Sanch. cit. c. 9. n. 33.*

Porro talis [illegible], postquam rediit, restitui debet in eundem locum, & [illegible] honoris, ac antiquitatis, in quo erat ante ejectionem; quia prior Professio non fuit extincta: sed solum, quoad aliqua suspensa, dum iterum reciperetur, nisi tamen ob [illegible] delicta per Superiores antiquo loco, & gradu privetur, *Sanch.* [illegible] *n. 33.* [illegible] contrarium tenet *Rodr.* [illegible]

CCIV. Assertio 2. Si ejectus per justam sententiam definitivam in sua Religione non admittatur, non tenetur aliam [illegible] sed potest in seculo manere, *Azor. cit. c. 16.* [illegible] *l. num. 111. Sanch. cit. l. 9. num. 32. Laym. cit. cap. 13. num. 6. & alii.* Ratio est, quia non est Professus Religionum in genere, sed hanc, ergo ad hanc solum vel [illegible] obligatur, [illegible] non vovit, nec per [illegible], quam ad [illegible] ereatur.

CCV. Assertio 3. Potest Religiosus Professus in [illegible] ejectus, post emendationem non [illegible] ad [illegible] nem, [illegible] aliam, et [illegible] laxiorem, quamvis non petita licentia Prælati, a quo [illegible] est, [illegible] *Lib.* [illegible] *78.* [illegible] *Rodriq.* [illegible] *qu. 30. art. 2.* [illegible] *36.* [illegible] *num. 8.* Probatur, quia talis ejectus liberatus est ab obedientia, & Regularibus observantiis [illegible] Religionis, ita, ut libere in seculo manere possit, [illegible] non stet, quo minus [illegible] suam Religionem [illegible] poterit transire ad [illegible] quamcunque Religionem. Ex hoc [illegible], in [illegible] Superiore prioris Religionis, eum correctum recipere nolit, potest transire ad aliam Religionem, quia voluntas Superioris, dum non vult [illegible] ad priorem Religionem, nec permittere, [illegible] ad aliam, [illegible] *Sanch. c.* [illegible] si Religiosus ejectus transit ad aliam Religionem, [illegible] post [illegible] annum probationis [illegible] denuo in illa Professionem emittere, post quam non potest amplius [illegible] a Prælato prioris Religionis, [illegible] tunc [illegible] esse R[illegible] & [illegible] obligatus per Professionem [illegible] emissam, *Sanch. cit.* [illegible] *numer. 38.*

CCVI. Assertio 4. Etsi Professus juste ejectus non possit [illegible] Prælato [illegible] ut [illegible] aliam Religionem transire, [illegible] in eaque profiteri [illegible] professus, ob justam causam [illegible], ea conditione, ut [illegible] Religionem ingrediatur, [illegible], si [illegible] acceptavit, tenetur aliam ingredi: vel [illegible] non [illegible], aut [illegible] N[illegible] ab [illegible], tenebitur ad priorem redire, quippe non impleta conditione, sub qua solum a priore fuerat absolutus, seu dimissus. *Sanch. cit.* [illegible] *num. 42. & 3.* [illegible] Professio Religiosa debet esse plene voluntaria, & libera, sicut matrimonium, ergo non [illegible] est quis cogi ad profitendum in alia, ad [illegible] se non ob[illegible]. Quare etsi quis ob delicta sua, [illegible] possit in Monasterium, ad [illegible] perpetuam pœnitentiam, *Quoniam 40. de* [illegible] in illa [illegible] Partis secundæ [illegible]

partis est, quia talis non absolute compellitur, ad aliam Religionem ingrediendum: sed optio ei datur, ut vel ad aliam Religionem transeat, vel ad suum Ordinem emendatus regrediatur. Et ad non juste ejectos, etiam Ordinarii locorum, sub prædicta disjunctione, compellere possunt; quia plerumque Religionem Professi, non sine animarum suarum periculo, & aliorum scandalo, in seculo vivunt, ideoque merito coguntur, vel ad suum Ordinem redire, vel si per ipsos stet, quo minus redeant, ad alium Ordinem transire, *Laym. cit. c. 13. n. 9.*

CCVII. Notandum hic præterea primo. Hactenus dicta procedunt, non solum in iis, qui juste, & sua culpa ejecti sunt per legitimam sententiam: sed etiam qui injuste; liberati enim sunt, dum extra Ordinem manent, ab obligatione Regularis observantiæ, sicut alii juste ejecti, quia hæc exemptio non pendet ab eo, an juste, vel injuste sint expulsi: sed ex eo, quod impossibile ipsis sit, vel nimis difficile, extra Religionem servare Regulam, quæ non obligat positos extra statum Regularem, & si juste ejecti liberantur tali obligatione, multo magis liberati debent injuste ejecti. Et licet injusta ejectio non sit valida ad exonerandam Religionem, quo minus sic ejecti vera illius membra maneant: est tamen valida, ad exonerandum ejectos, ita ut liberentur ab obligatione Regularis observantiæ, quamdiu extra Religionem vivunt, *Sanch. cit. c. 9. n. 37.*

Notandum secundo S. Congregatio Cardinalium Concilii apud *Fagnan. in c. ult. n. 59. h. t.* statuit, ne in posterum a Religionibus nullus ex Regularibus ejici possit: nisi sit vere incorrigibilis, qualis non censetur, nisi præter ea, quæ a SS. Canonibus, & Religionum statutis, hac in re, præscripta sunt, unius etiam anni spatio, in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus: quo elapso, si nihilominus non resipuerit, ejici tandem possit, de quo plura videri possunt apud *Fagnan. c. l.*

TITULUS XXXII.

De Conversione Conjugatorum.

Actum est Titulo præcedente generatim de Regularibus, & transeuntibus ad Religionem: quia vero interdum etiam conjuges converti, seu Religionem ingredi volunt, circa quod peculiares difficultates occurrunt; ideo de iis in Titulo proxime sequente agitur.

§. I.

Quæ conditiones requirantur, ut conjux, post matrimonium consummatum, licite possit Religionem ingredi?

I. AD hanc quæstionem respondetur, non potest conjux, post matrimonium consummatum, Religionem ingredi & in ea Professionem emittere, nisi alter conjux det licentiam: & tunc si hic sit senex, & extra incontinentiæ periculum, secundum Episcopi judicium, versetur, in seculo permanere permittitur: dummodo in facie Ecclesiæ, videlicet coram Episcopo, & testibus, perpetuam continentiam voveat. Sin autem conjux remanens sit juvenis, aut non extra incontinentiæ periculum versari videatur, etiam ipse Religionem ingredi debet. Ita statuitur *in pluribus cap. h. t.* Nam imprimis *in c. Præterea, 1. h. t.* habetur, „quidam Laicus conjugatus, cum uxoris licentia, & permissione, ignorante Episcopo, Monasterium, præsentibus Sacerdotibus, & Monachis, est ingressus, & Professionem fecit: uxor autem in seculo permansit, & in habitu seculari, & ad Religionem non transiit, neque continentiæ votum edidit. Unde quæsitum fuit, num maritus ab Episcopo suo ad forum uxoris revocari possit? Respondet Alexander III. si ita est, quod uxor nec ad Religionem transiit (cum non posset esse in seculo, sine suspicione turpitudinis, *Gl. hic V. Transierit*) neque continentiam perpetuam servare promisit, (manendo in domo propria, si est senex, *Gl. hic V. Promiserit*) maritus e Monasterio possit, ac debeat revocari.

„II. Similiter *in cap. Cum sit; 4. h. t.* statuitur, cum SS. PP. Constitutioni (*c. Sunt, qui dicant; 19. & c. Agathosa; 21. caus. 27. q. 2.*) contrarium sit, ut maritus uxore sua, vel uxor marito suo in seculo relicto, ad Religionem transeat; ideo idem Papa Alexander III. prohibet Episcopo Exonensi, ne in Episcopatu suo maritum, vel uxorem ad Religionem transire permittat, nisi etiam alter ingredi consentiat, adeoque uterque ad Religionem migraverit. Veruntamen si uxor senex sit, & sterilis (ratione ætatis, non naturæ, *Gl. hic V. Sterilis*) ita, ut sine suspicione incontinentiæ in seculo manere possit, dissimulare poterit Episcopus, ut vir ad Religionem transeat, dummodo uxor in seculo manens, perpetuam castitatem promittat.

„III. Idem habetur statutum *in cap. Uxoratus; 8. h. tit.* Ubi etiam Alexander III. mandat, ut uxoratus ad Monasterium, sine licentia uxoris, non recipiatur: neque sufficit, uxorem licentiam dare, nisi integræ opinionis existat, ita, ut nulla sit suspicio, illam ad secunda vota, vel alias nuptias transituram, vel incontinenter victuram: tum enim illa in propria domo, cum filiis suis, & familia, poterit permanere, si publice in Ecclesia votum continentiæ edat. Sin autem talis fuerit, ut incontinentiæ suspicione non careat, tum a seculari hominum conversatione remota, in loco Religioso, ubi DEO serviat, edito voto continentiæ, perpetuo commoretur, Ulterius prohibet Papa, ne Monachi mulierem aliquam tonsurare, vel ad habitandum cum ipsis, admittere præsumant.

„IV. Denique *in cap. Ad Apostolicam; 13. h. t.* Innocentius III. rescribit: cum vir, & uxor, per copulam conjugalem, veluti una caro sint effecti, non potest unus eorum ad Religionem suscipi, altero in seculo remanente, nisi etiam iste perpetuam continentiam promittat. Imo etiam, mutato vitæ statu, Religionem ingredi debet, nisi in ea sit ætate, ut sine suspicione, seu periculo incontinentiæ, in seculo remanere possit.“

V. Pro explicatione horum capp. Notandum primo. Ut Professio conjugati in Religione valide fiat, non est necessaria licentia Episcopi; nam *in c. Si vir; 23. caus. 27. qu. 2.* Ubi dicitur: *Si vir, & uxor divertere, pro sola Religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine Episcopi conscientia fiat*, non irritatur Professio, sine licentia Episcopi facta, ut notat *Gl. ibid. V. Conscientia*; ubi ait, quod generaliter consuetudo id ita interpretatur. Idque aperte etiam colligitur *ex cap. 1. in fine; h. t.* argumento a contrario sensu: ubi dicitur, si vir, ignorante Episcopo, sed cum licentia uxoris, Professionem fecit, non posse, nec debere revocari, si uxor ad Religionem transiit, vel perpetuam castitatem vovit, ergo ob defectum licentiæ Episcopi non est invalida Professio conjugati, *Abb. in cit. c. 1. num. 3. Sanch. lib. 7. de matr. disp. 32. num. 3.* Imo neque licentia Episcopi requiritur ex præcepto, ad Professionem conjugati: sed solum ex honestate, & consilio, & ad majorem securitatem; quia cum per ingressum Religionis fiat matrimonii consummati, quoad torum, separatio, non decet, ut id fiat, sine licentia Episcopi, cum sit Sacramentum in Ecclesia Dei, *Sanch. cit. loc.* in praxi tamen observari solet, ut licentia Episcopi exigatur, sicut notat *Laym. lib. 5. tract. 10. p. 3. c. 7. num. 3.*

Notandum secundo. Ad licitam Professionem conjugati non satis est, si alter conjux sit adhuc juvenis, & Religionem ingrediatur, ut ibi inclusus a vagationibus arceatur: sed requiritur, ut etiam Professionem emittat, ut colligitur *ex c. Uxoratus; 8.* ibi: *Et in loco Religioso, ubi Deo serviat, perpetuo commoretur, h. t.* Nam si ingrederetur solum, ad vitandas occasiones vagandi, includeretur in Monasterio velut in carcere: non autem intraret, ut Deo serviat. Idem clarius patet *ex c. Cum sit; 4.* ibi: *Nisi uterque ad Religionem migraverit; h. t. & ex c. 1. eod.* ibi: *Nisi uxor ad Religionem transierit*, non autem transit, si non profiteatur, & *ex cap. Agathosa, 21. in fine*, ibi: *Postquam copulatione Conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in seculo remanere*: At non dicitur converti, sed in seculo manere, si non profiteatur *Abb. in cit. c. Uxoratus; num. 3. & in c. Accedens; 17. num. 2. h. t.* ubi ait, in illo cap. narrari factum, non statui jus, *Sanch. cit. disp. 32. num. 4.* sed neque sufficit ad Professionem conjugati, si alter conjux senex in seculo manens, edat votum continentiæ ad tempus, dum nimirum conjux Professus in vivis fuerit: sed requiritur, ut edat perpetuum votum continentiæ, ut constat *ex cit. c. 1. h. tit.* ibi: *Aut perpetuo castitatem servare promiserit*: & *ex c. Apostolica; 13.* ibi: *Nisi reliquus perpetuam continentiam repromittat h. t. Joan. Andr. ibidem num. 5. Sanch. c. l. num. 5.*

Notandum tertio. Si vir, cum licentia uxoris, profitetur Religionem, non redditur votum simplex continentiæ ab uxore in seculo factum solenne, ita, ut reddat irritum matrimonium post obitum viri Professi, ab uxore initum; tum quia id nullo Textu Juris Canonici probari potest: tum quia deest intentio voventis, uxor enim non vult, nisi simplex votum continentiæ edere: neque etiam fieri potest votum solenne, nisi per Professionem in Religione approbata, vel susceptionem Ordinis Sacri, *c. Unic. de voto, in 6. Sanch. cit. disp. 32. num. 8.* contra plures Canonistas.

VI. Notandum quarto. Ad hoc, ut alter conjux, cum voto perpetuæ continentiæ, remanere possit in seculo, non sufficit, quod sit senex: sed insuper requiritur, ut non sit suspectus de periculo incontinentiæ: quia SS. Canones non attendunt solam ætatem: sed etiam, ut non sit de eo suspicio incontinentiæ, ut constat *ex cit. c. Cum sit*, ibi: *Verum si ita uxor senex est, & sterilis, quod sine suspicione possit esse in seculo*; & *cit. c. Uxoratus*; ibi. *Si autem talis, quæ suspicione non careat*: & *in cit. c. Ad Apostolicam*, ibi: *Nisi forte sit ejus ætatis, ut sine suspicione valeat in seculo commanere.* Et *in c. Significavit; 18. h. t.* ibi: *Si est ita, & est talis ætatis, de qua suspicio haberi non possit*; ergo cujuscunque ætatis sit conjux remanens in seculo, si tamen de eo sit suspicio incontinentiæ, non sufficit, quod votum perpetuum continentiæ ediderit; quia Canones periculo incontinentiæ consulere voluerunt. Quare in conjuge sene non præsumitur quidem periculum incontinentiæ, si tamen constaret, tale periculum subesse, cessaret illa præsumptio, & non posset remanere in seculo, cum solo voto continentiæ, altero conjuge Religionem professo; *Sanch. c. l. num. 9.* Sed neque sufficit prædictum votum continentiæ, si conjux manens in seculo sit juvenis, etsi alioqui sit honestæ vitæ, ut nullum sit, & nunc periculum incontinentiæ subsit; nam juventus est inconstans, & variis casibus incontinentiæ exposita, *Abb. in cap. Conjugatus §. 5. numero 4. h. t. Sanch. cit. loc. numero 10.* Nec denique sufficit prædictum votum, etsi uxor manens in seculo sit senex, nec suspecta de incontinentia, si tamen sit suspecta de aliis perversis moribus, ut si timendum sit, ne viri cura destituta, fiat venefica, vel usuraria, &c. quia tunc non expedit saluti animæ uxoris, ut vir profiteatur in Religione, ideoque id permitti non debet; quamvis si contra fiat, teneat Professio viri; quia principaliter spectatur in proposito periculum incontinentiæ, quod adversatur fidei conjugali, quod est unum ex tribus bonis matrimonii. *Joan. Andr. in cit. cap. Ad Apostolicam; num. 3. & ibid. Abb. n. 4. h. t. Sanch. c. l. n. 11.*

VII.

VII. Notandum quinto. Si uxor, quæ licentiam dedit marito ingrediendi Religionem, sit senex, sive talis ætatis, ut de ejus incontinentia non sit suspicio, tunc ipsa non potest cogi ad ingrediendam Religionem: sed satis est, si perpetuum continentiæ votum edat coram Episcopo, ut constat *ex c. Significavit*; 18. *h. t.* Ubi refertur, quod mulier quæ-
„ dam dedit viro suo licentiam intrandi Religionem, co-
„ ram Decano S. Quiriaci, vices Archiepiscopi Senonensis in
„ hac causa fungente, qui tamen prius illi injunxit, ut edi-
„ to continentiæ voto, promitteret, se illam perpetuo ser-
„ vaturam: post factam vero Professionem a viro, idem De-
„ canus volebat mulierem illam cogere, ut Religionem in-
„ traret, quod tamen prius ipsi non fuit indicatum, aliinqui
„ ipsa licentiam viro non dedisset. Hoc intellecto, Inno-
„ centius III. respondit, si ita est, uti narratur, & mulier
„ talis sit ætatis, ut de illa suspicio incontinentiæ haberi
„ non possit, dum votum continentiæ observat, ad intran-
„ dum Monasterium in vita compelli non potest. Ratio est,
„ quia ipsa voto suo ad profitendum in Religione, nec ex-
„ presse, nec tacite se obligavit.

VIII. Porro *ex hoc cap.* a contrario sensu inferunt *Innocent. ibid. & Abb. numero 3. in fine, Sanch. cit. dis.* 32. *num.* 13. quod si mulier sit talis ætatis, ut de ea suspicio haberi non possit, & continentiam perpetuam vovit, coram Episcopo, postea vero incontinenter vivat, ad ingrediendum Monasterium compelli debeat, non quidem, ut in eo profiteatur: sed ut pœnitentiam agat, & a periculis incontinentiæ arceatur. Verum rectius cum aliis distinguitur; nam vel mulier senex, fuit conscia juris, quod si vir ingrediatur Religionem, ipsa manens in seculo debeat vovere perpetuam continentiam, vel ingredi Religionem: & tum dando licentiam viro, censetur se obligare ad id, quod jus requirit, videlicet ad Religionem ingrediendum, nisi in seculo manens perpetuam continentiam voveat, ideoque si hanc non servet, ad Monasterium ingrediendum, & in eo profitendum, præsertim post monitionem, compelli potest; quia eo ipso, quod promisit continentiam perpetuam, tacite promisit, intrare Religionem, & in ea profiteri, si continentiam in seculo non servet, *Gl. in cit. cap. Significavit; V. Talis ætatis, hoc. tit. & alii apud Innocent. ibid. in fine, Abb. in cap.* 1. *numero* 8. *h. t.* Vel mulier senex non fuit conscia hujus juris, neque de eo certificata, ut *in casu cit. c. Significavit*; & tunc, etsi incontinenter vixerit, non potest compelli ad Religionem ingrediendam, ac profitendam; quia nemo ordinarie cogi potest ad Religionem, nisi expresse, aut tacite promiserit, *arg. c. Integritas*; 23. *caus.* 32. *quæst.* 1. *Abb. in cit. c.* 1. *numero* 8. & 9. *h. t.* Quod vero in tali casu mulier includenda sit, ad agendam pœnitentiam, de eo *in cit. cap. Significavit*; nihil dicitur, colligitur tamen *ex c. Gaudemus*; 19. *eod.* Sed hodie id ferme in usu non est, quia hujusmodi inclusio, sine magna difficultate, & gravi onere Monasteriorum, executioni mandari non potest. Quare ad Episcopum spectabit, providere, ut tali casu mulier in alio loco constituatur, in quo honeste, & continenter vivat, *arg. c. De Benedicto*; 3. *caus.* 32. *quæst.* 1. Neque vero *ex cit. cap. Significavit*; potest desumi argumentum a contrario sensu; quia Papa aliud ibi non statuit, nisi mulierem, si ita est, ut narratur, compellendam non esse, ut Monasterium ingrediatur: quid autem fieri debeat, si mulier talis incontinenter vivat, de eo Papa ibi nihil meminit; quia neque id ipsi propositum fuit, & res majorem indaginem exigit.

IX. Notandum sexto. Si conjux ingressus Religionem, cum licentia alterius conjugis, durante Novitiatu, ante Professionem, exeat, debet redire ad conjugem, qui manet in seculo, etiamsi hic votum perpetuæ castitatis emiserit; quia & licentia ingrediendi, & votum continentiæ censetur factum, dependenter a Professione secutura alterius, ideoque si ea non sequatur, cessat obligatio voti, ob defectum causæ, & conditionis, *Sanch. lib. 7. de matr. dis.* 32. *num.* 13.

Notandum septimo. Si unus ex conjugibus, sine alterius licentia, Professionem emittat, & manens in seculo illam velit ratificare, tum non tenetur ingredi Religionem, quamvis juvenis sit: sed satis est, si in seculo continentiam voveat. Quod si id nolit, non potest ratificare Professionem alterius conjugis: sed debet illum repetere; quia jus non permittit, ut unus conjux sit in Religione, alter vero extra illam vivat in seculo, sine voto continentiæ, *Abb. in c. Placet* 12. *n.* 6. *h. t. Sanch. c. l. n.* 14. Idemque est, si manens in seculo vivat incontinenter, *Navarr. lib.* 3. *consil.* 6. *n.* 3. *Sanch. cit. loc.*

§. II.

An Professio emissa a conjuge, cum licentia alterius conjugis manentis in seculo, sive cum voto castitatis, sive etiam sine illo, sit valida?

X. Assertio 1. Quamvis ad hoc, ut conjux licite Religionem ingrediatur, & in illa profiteatur, non sufficit licentia alterius conjugis: sed etiam requiratur, ut alter simul ingrediatur Religionem, vel saltem perpetuam continentiam voveat, manens in seculo, si extra periculum continentiæ esse videatur, ut constat *ex c. Cum sis*: *h. t.* Nihilominus tamen valida est Professio, si conjux manens in seculo emisit votum castitatis, etiamsi sit juvenis, & suspectus de incontinentia, modo cum ejus consensu alter conjux Religionem ingressus sit, & professus, ut ex communi, & certa sententia docet *Sanch. lib. 7. de matr. dis.* 33. *num.* 2. Ratio est, quia non requiritur ad substantiam Professionis, ut alter conjux etiam Professionem emittat, quando est juvenis, & suspectus de incontinentia: sed solum id exigitur, ut Professio legitime, & licite fiat, ut ex dicendis magis patebit.

XI. Assertio 2. Sed etsi conjux manens in seculo nullum votum castitatis edidit, valida tamen est Professio ingressi Religionem, cum licentia, & libero consensu alterius conjugis, ut docet *Gl. in cap. Ex parte*, 9. *V. De jure*, *h. t.* & *ibid. Abb. num.* 2. 3. & 5. & *alii communiter*, tam Theologi, quam Canonistæ apud *Sanch. c. l. numer.* Idque probatur *ex cap. Agathosa*; 21. *caus.* 27. *qu.* 2. Ubi disjunctive dicitur, virum in Monasterio remanere debere, adeoque Professionem esse validam, si cum uxoris voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare, hoc est, ingredi Religionem promiserit, *Gl. ibid. V. vel ipsa*; ubi ait: hic habes, quod consensus uxoris sufficit, licet ipsa expresse non voveat, nec intret Religionem, ut maritus possit intrare Religionem. Idem etiam sumitur *ex cit. c. Ex parte*; *h. t.* Nam quidam positus in infirmitate, consentiente uxore sua, vo-
„ tum castitatis edens, habitum Monachalem suscepisset:
„ postea sanus factus, uxorem retinuit, eaque defuncta, a-
„ liam duxit. Ad quod Urbanus III. respondet, licet præ-
„ dictus vir, uxore sua in seculo remanente, ad Religio-
„ nem transire de jure non potuerit, ea tamen mortua,
„ votum suum, sine salutis suæ periculo, violare non po-
„ tuisse; ideoque mandat Papa, si verum sit, quod asseri-
„ tur, virum compelli per excommunicationem debere, ut
„ muliere illa, quam postea duxit, dimissa, ad Monaste-
„ rium suum revertatur, sub Regulari habitu deinceps Deo
„ serviturus.

Ex quo aperte colligitur, quod Professio viri fuerit valida, licet cum solo consensu uxoris, Religionem intraverit, ipsaque in seculo remanserit, alioqui secundum matrimonium fuisset validum. Ratio est, quia ad substantiam, ac valorem Professionis unius conjugis non requiritur, vel Professio, vel votum continentiæ alterius conjugis: sed solum, ut legitime, & licite fiat, nullibi enim irritatur Professio aliter facta, hoc est, facta sine Professione, vel voto continentiæ alterius conjugis, & multa prohibentur fieri, quæ tamen si facta fuerint, tenent, *cap. Ad Apostolicam*: 16. *de Regul. Gl. in c. Uxoratus*; 8. *V. Nullatenus*, *h. t.* Nec obstat, quod *in eod. cap.* dicitur, quod uxoratus, sine licentia uxoris, quæ integræ opinionis existat (adeoque continentiam promisit, *Gl. hic in casu*) nullatenus recipi debeat ad Religionem; nam particulam *nullatenus* non semper reddit actum nullum, præsertim si exter aliud jus, declarans illum actum esse validum, ut fit in proposito, *Sanch. cit. dis.* 33. *n.* 7.

XII. Hinc colligitur primo, si maritus tali modo Religionem ingressus, & Professus (scilicet cum licentia quidem uxoris: sed quæ nec promisit ingredi Religionem, nec continentiam, sive sit senex, sive juvenis) ab Episcopo revocetur, ut ad uxorem redeat, etsi non possit exigere debitum conjugii, tenetur tamen illud reddere uxori, alioquin frustra revocaretur ex Religione; quia non consuleretur periculo incontinentiæ uxoris: & quamvis uxor, concedendo licentiam, videatur juri suo conjugali renunciasse; quia tamen renunciatio ista non fuit legitimo modo facta, adeoque non sufficiens, & perfecta, ideo voti obligatio, ex parte viri suspenditur ad hunc effectum, ut reddere debitum teneatur: non tamen petere possit; nam cum Professio sit valida, vir obligatur solemni voto castitatis, & ex parte sua continere debet: non item uxor, quæ nullum votum castitatis edidit, ratione cujus prohibeatur, debitum petere, *Abb. in citato c. Uxoratus*; *num.* 8. & *Sanch. cit. dis.* 33. *numero* 6.

Colligitur secundo, maritus revocatus ex Monasterio, quia Professio fuit illicite facta, ob defectum unius, vel alterius conditionis in jure requisitæ, ex parte uxoris, eique restitutus, nec licite, nec valide, mortua uxore, potest aliud matrimonium contrahere: sed ad Monasterium redire cogitur; quia Professio fuit valida, prout patet *ex cit. c. Ex parte*; *h. t.* Ubi vir Professus jubetur, muliere postea ducta dimissa, ad suum Monasterium reverti, ac proinde matrimonium posterius fuit irritum, alioquin manere debuisset penes mulierem postea ductam, *Sanch. cit. dis.* 33. *num.* 5.

XIII. Porro circa revocationem mariti professi e Religione, notandum præterea primo: Si uxor, de cujus licentia, maritus Professionem emisit, vovit continentiam perpetuam manens in seculo, non potest ejus vir ex Monasterio revocari, sive uxor sit senex, & non suspecta de incontinentia: sive sit juvenis, & suspecta, utroque enim casu tenet irrevocabiliter Professio viri; quia uxor, concedendo licentiam viro, & vovendo perpetuam continentiam, cessit juri suo conjugali: idque colligitur *ex c.* 1. *h. t.* Ubi, ut concedatur revocatio viri Professi, requiritur, ut uxor, nec ad Monasterium transierit, neque continentiam perpetuam voverit, ergo si Religionem ingressa sit, vel vovit continentiam, non conceditur revocatio viri. *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. & *c. Significavit*; 18. *num.* 3. *Sanch. cit. dis.* 33. *num.* 9. *Fagnan. in cit. c.* 1. *n.* 2.

XIV. Notandum secundo. Si uxor manens in seculo, non edito voto continentiæ, dedit licentiam viro, ingrediendi Religionem, tum vel fuit conscia juris disponentis, virum non posse profiteri, nisi ipsa licentiam concedens voveat perpetuam continentiam, si sit senex, & non suspecta de incontinentia: vel ingrediatur Religionem, si sit juvenis, & suspecta; & tunc non potest vir professus revocari, si uxor nec ad Religionem transiit, neque continentiam perpetuam vovit, juxta *cit. c.* 1. *h. tit.* quomodo illud intelligit, & explicat *Abb. ibid. num.* 4. & 8. & *in cap. Ex parte* 9. *num.* 4. *h. t. Sanch. cit. dis.* 33. *n.* 14. Ratio est, quia uxor conscia juris, dando licentiam profitendi viro, censetur se obligasse ad id, quod jus requirit, videlicet, quod & ipsa Moni-

Monasterium ingredi velit, si sit juvenis: vel perpetuam continentiam servare in seculo, si senex sit, & a suspicione incontinentiæ aliena; nam qui vult aliquid, censetur velle omne id, per quod pervenitur ad illud, *c. Prudentiam*; 21. *de offic. deleg.* Sed ingressus mariti in Religionem non potest irrevocabiliter fieri, nisi uxor vel ingrediatur etiam Religionem, vel saltem in seculo manens voveat perpetuam continentiam, ergo dando licentiam, censetur ad alterutrum se obligasse, adeoque virum professum revocare non potest.

Id autem procedit solum in uxore, juris hujus ignara, nam si vir concessit licentiam ingrediendi Religionem uxori, non vovens expresse continentiam, sive fuerit hujus juris conscius, sive ignarus, non potest revocare uxorem; quia censetur licentiam dando, tacite vovisse continentiam, cum in viro non præsumatur, nec excuset ignorantia juris, saltem in foro externo, juxta *Reg. Jur.* 13. *in* 6. sicut in muliere, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 9. *Sanch. c. l. num.* 24. idque sumitur etiam *ex c. Qui uxorem*; 10. *caus.* 33. *quæst.* 2. Ubi dicitur: *Qui uxorem suam velare permiserit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur.* Ubi non dicitur, maritum vovisse: sed consensum uxoris Professioni dedisse, & tamen cogitur similiter profiteri; quia vir præsumitur conscius juris, *Gl. ibid. V. Convertatur, in fine.* Verum alii non improbabiliter docent, generaliter, & distincte, uxorem posse revocare virum professum, si libere consensit, & non vovit continentiam, quia *in cit. c.* 1. *h. t.* indistincte conceditur revocatio viri Professi, quando uxor manens in seculo non vovit continentiam, & in eo se fundat Pontifex, non in ignorantia juris, & ita tenet *Gl. fin. ibid. & Joan. Andr. in c. Ex parte*; 9. *n.* 4. *Vers. in* 4. *casu h. t.*

Porro quando uxor consensit quidem in Professionem viri: sed in seculo mansit, cum tamen esset juvenis, aut suspecta de incontinentia, tum distinguendum est, vel enim edidit votum ingrediendi Religionem, & debet illam profiteri: vel vovit solam continentiam, & tunc fiest juris conscia, compellitur profiteri, *arg. cit. c. Qui uxorem*; quia censetur scire ad id se obligasse, dum marito licentiam dedit, & ipsa vovit continentiam; vel fuit juris hujus ignara: & tunc non potest cogi ad Professionem quia nec expresse, nec tacite eam promisit: compelletur tamen, Monasterium ingredi, vel in alio loco constitui; non ut ibi maneat, velut inclusa in carcere, cum nihil deliquerit: sed ut honestam vitam ibi ducere possit, cum uxor juvenis, viro Religionem ingrediente, non possit in seculo manere, propter periculum incontinentiæ, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. *h. t. Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 6. *§. Si quæras*; *Sanch. c. l. n.* 27. Aliud est in viro, qui cogitur profiteri Religionem, etiamsi sit juris ignarus; quia ignorantia juris illum non excusat, nisi sit minor, miles, rudis, &c. *Abb. c. l. & Sanch. c. l.* n. 27. In dubio autem mulier præsumitur juris ignara, nisi probetur, illam de eo esse certificatam, ut colligitur *ex cap. Cum sit*; 4. *in princ. h. t.*

XV. Notandum tertio, quando uxor sponte consensit in viri Professionem, non edito voto continentiæ, tunc ipsa in seculo manens, non potest quidem revocare virum professum, per actionem proprie dictam; quia consentiendo in viri ingressum, cessit juri suo, ideoque amplius actionem non habet: potest tamen implorare judicis officium, allegato periculo incontinentiæ, ex Canonis Constitutione, & sic petere, ut maritus ipsius e Religione revocetur, ipsique restituatur, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. *& c. Uxoratus*; 8. *num.* 6. *Azor. c. l. §. Si quæras*; 2. *Vers. Si iterum*, *Sanch. cit. dis.* 33. *n.* 18. Neque tamen etiam, casu, quo revocari potest conjux Professus, potest is, propria auctoritate, exire e Religione; quia cum sit vere Professus, subjectus est obedientiæ sui Prælati, *Sanch. c. l. num.* 15. Porro conjux, qui licentiam concessit alteri conjugi, ingrediendi Religionem potest illum revocare, si res sit integra; quia conjux alter nondum est Professus, nec valebit Professio, post illam revocationem facta, quia sine legitima licentia est emissa, *Sanch. c. loc. num.* 19.

§. III.

An Professio mariti, invita, vel ignorante uxore, & viceversa uxoris, invito, vel ignorante marito, post consummatum matrimonium, sit valida, & ad quid obliget?

XVI. Assertio 1. Quamvis Professio conjugis, absque consensu alterius conjugis, & multo magis eo invito, & contradicente, post matrimonium consummatum, absolute loquendo, non valeat, ideoque mortuo altero conjuge, Religionem intrare non teneatur: habet tamen talis Professio vim, & obligat, instar simplicis voti continentiæ, ita, ut conjux vovens non possit petere conjugii debitum, licet reddere teneatur, & post mortem alterius conjugis, ad perpetuam continentiam servandam obligetur, prout sumitur „ *ex c. Quidam*; 3. *h. tit.* Nam cum quidam Monasterium „ intrasset, & in eo Professionem edidisset, invita uxore, „ & ab illa e Monasterio repetitus fuisset: quærebatur, „ an ea mortua, ipse cogatur reverti ad Monasterium, an „ vero aliam uxorem ducere possit? Respondet Papa Ale„ xander III. quod votum (scilicet solenne Religionis) „ non tenuit: sed irritum fuit, ideoque ratione illius vo„ ti, seu Professionis, non tenetur ad Monasterium redi„ re: non tamen potest aliam uxorem ducere, (si hæc præ„ moriatur) promisit enim, se non petiturum debitum „ conjugale, quod vovere in ejus erat potestate; & ideo „ quoad hoc, sive, hanc partem, votum ejus tenuit: at ve„ ro non reddere debitum conjugi petenti, non erat in „ ejus, sed mulieris potestate, teste Apostolo 1. *ad Corinth.* „ 7. *Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier*, Ratio „ prioris partis est, quia conjux non habet dominium sui corporis, ideoque non potest illud transferre in Religionem, invito altero conjuge; quia id cederet in præjudicium illius, ac proinde Professio facta, sine ejusdem consensu, est irrita: sicut & valide Professus non potest inire matrimonium; quia non potest tradere uxori suum corpus, cujus non est dominus post Professionem. Ratio secundæ partis est, quia præsumptio juris est, conjugem profitentem, altero conjuge invito, voluisse se obligare, quantum potuit, ita, ut si actus non valeat, ut solenne votum Professionis; saltem valeat, quatenus potest, nempe ut votum simplicis continentiæ, juxta illud commune pronunciatum: *Si non valet, quod ago, valeat, sicut valere potest*: vel si non valeat totaliter, sive quoad totum, valeat saltem quoad partem. *Abb. hic n.* 3. vero maritus, invita uxore, potest se obligare ad duo, nempe ut conjugii debitum non petat, & ut mortua uxore, servet continentiam: quare cum Professio Religiosa ad omnem continentiam se extendat, & hæc duo in illa tanquam pars in toto contineantur; ideo Jus præsumit, ob favorem Divini cultus, quod maritus saltem hæc duo promittere voluerit, si Professio ejus irrita fuerit, *Laym. Lib.* 5. *tract.* 11. *p.* 3. *c.* 7. *num.* 3. *in fine*, quæ tamen præsumptio cessat in foro conscientiæ, si conjux profitendo Religionem, intentionem non habuit, vovendi continentiam, nisi dependenter a valore Professionis, tunc enim neque ad servandam perpetuam continentiam obligabitur. *Sanch. Lib.* 7. *de matr. dis.* 34. *n.* 2. *&* 3.

XVII. Assertio 2. Non tantum si conjux, sciente, & contradicente altero conjuge: sed etiam illo ignorante. Professionem in Religione fecit, absolute loquendo, invalida est Professio, ita, ut post mortem illius ad Religionem redire non cogatur, prout statuitur *in c. Placet*; 12. *h. t.* Nam „ mulier quædam, putans maritum suum mortuum esse, „ habitum Religionis assumpsit, & Professionem emisit, po„ stea vero, reverso viro, ex Monasterio educta fuit: Un„ de quæsitum fuit, an ea post mortem viri, ad Regula„ rem observantiam compelli debeat? Respondet Cœlestinus „ III. quod licet votum ejus (solenne Professionis) absolute „ non tenuerit, sive validum non fuerit (quia uxor obliga„ ta remansit viro, ad reddendum debitum, *c.* 1. *c. Unas*; 6. „ *caus.* 33. *qu.* 5. *Gl. in cit. c. Placet, V. Usquequaque non te„ nuerit*) eatenus tamen obligavit mulierem, quatenus se „ poterat obligare, promisit enim intrando Monasterium „ (& suscipiendo habitum Religiosum, animo profitendi) „ se carnis debitum non exacturam, quod in ejus potestate „ erat positum: at vero redire ad seculum, in ejus potesta„ te non fuit, & ideo quantum ad ipsam, tenuit votum „ mulieris, quod post viri obitum, non desiit esse validum, „ cum ad eum casum tunc pervenerit, a quo efficax prin„ cipium habere poterat. Quare consultius erit mulieri, „ & ad salutem congruentius, ut ad Monasterium rever„ tatur, in quo cum bona intentione habitum Religionis „ suscepit, & Professionem fecit. Si vero ad hoc induci „ non possit, non debet invita ad id cogi. Ratio decisionis „ est, quia quamvis Professio edita a conjuge in Religione, non valeat in præjudicium, alterius conjugis ignorantis, vel non consentientis: valet tamen, quoad præjudicium Profitentis, in cujus potestate erat, vovere continentiam, quoad debitum non petendum, & non contrahendum, post mortem hujus conjugis, aliud matrimonium, ut ex dictis patet.

XVIII. Pro declaratione prædictorum 2. capp. Notandum primo. Licet conjux, qui sine consensu alterius conjugis, Professionem emisit; peccet, cum violet votum simplex continentiæ, quod ex juris præsumptione censetur fecisse, independenter a Professionis valore: tamen matrimonium postea initum, est validum; quia id votum non fuit solenne, sed simplex tantum, & Professio fuit invalida, votum autem solenne esse non potest, nisi in vera, & valida Professione, vel Sacri Ordinis susceptione, *Abb. in cit. c. Quidam*; *n.* 4. *Sanch. lib.* 7. *de matr. dis.* 34. *n.* 5.

Notandum secundo. Professio facta, sine consensu conjugis, non valet tanquam votum simplex continentiæ, prout dicitur *in cit. c. Quidam*; ibi: *Votum non tenuit, unde ratione voti, ad Monasterium non tenetur redire h. t.* Ubi discrimen ponitur inter votum castitatis, & votum permanendi in Religione, quod prius partim obliget, nempe in præjudicium voventis: partim non obliget, quatenus scilicet cedit in præjudicium alterius conjugis spoliati jure suo. Posterius autem non teneat, si autem partim teneret, partim non, nullum foret discrimen inter votum castitatis, & Religionis in ea Professione factum: & ratio discriminis est, quia votum castitatis patitur divisionem, ita, ut vovens, stante matrimonio, non possit petere debitum; quia ad petendum non obligat matrimonium, tenetur tamen petenti reddere. At vero conjugatus, durante matrimonio, perpetuo inhabilis est, ad tradendum se Religioni, sive per votum simplex, sive solenne; cum utrumque obliget ipsum, ad abstinendum a conjugio, ideoque Professio conjugati non valet, nec ut votum solenne, nec ut simplex, sine consensu alterius conjugis. *Sanch. cit. dis.* 34. *n.* 10.

XIX. Notandum tertio. Conjux potest alterum conjugem, sine licentia ipsius professum ex Religione repetere, & revocare; juxta *cit. c. Quidam*; 3. *& c. Placet*; 12. *h. t.* quia non potest invitus jure suo privari. Idque procedit, etsi ambo communi consensu continentiam voverint: quia nec tunc licitum est, sine licentia alterius, ipsi transire ad Religionem, *Sanch. citat. dis.* 34. *numero* 6. Quin imo conjux, sine consensu alterius, Professus, potest cognita nullitate Professionis suæ, etiam propria auctoritate exire, & Religionem deserere, tametsi alter conjux ipsum non repetat, ut docet *Abb. in c. Accedens*; 17. *num.* 3. *h. tit. Sanch. c. l. n.* 13. Idque videtur colligi *ex eod. cap.* & melius *ex c. Notificasti*; 2. ibi: *Non enim violentia, sed ex pari*

volun-

voluntate, & consensu hoc fieri debet, junct. Gl. fin. & ex c. Uno 6. *caus.* 33. *q.* 5. ubi *Gl. V. Corrigenda*, ait, hinc sumi argumentum, quod si alter, sine licentia alterius, intet Religionem, propria auctoritate potest exire. Ratio est, tum quia Professio fuit irrita: tum quia etsi bona fide professus sit conjux, putans alterum obiisse, vel etiam sine ejus consensu id sibi licere, nihilominus tamen potest imo tenetur (si commode potest) propria auctoritate exire, & se restituere conjugi, Jure suo spoliato: tum denique quia non potest præsumi consensus conjugis spoliati ex eo solum, quod conjugem professam non revocet; quia potest illam non repetere, ex ignorantia juris sibi competentis, vel vitandæ litis causa, &c. *Sanch. c. l. n.* 15. Licet contrarium teneat *Gl. in cit. c. Placet, V. In ejus potestate, h. t. Arg. illius cap.* ibi: *Redire vero ad seculum in ejus potestate non erat: sed in potestate mariti.* Nam id ita intelligendum est, quod non erat in uxoria potestate, deserto marito, profiteri, nec redire ad statum conjugalem: sed hoc esse in potestate mariti, qui poterat consentire in Professionem uxoris: intendit enim ibi Papa probare, Professionem non tenuisse, etsi votum castitatis fuerit validum; quia nimirum in uxoris potestate fuit, non petere debitum, at manere in Religione, non erat in ejus potestate, sed mariti, alias ratio illa esset frivola, *Sanch. citato loco Zoesius in Comment. in Decret. h. t. n.* 6.

Notandum quarto. Professio emissa, invito, vel inscio altero conjuge, remanente in seculo, non ratificatur per consensum illius ex post facto præstitum: sed opus est, ut de novo profiteatur Religionem: quia Professio ab initio irrita, non potest solo tractu temporis convalescere, sine nova ratificatione, *l. Quod ab initio*; 29. *ff. de Reg. Jur. Sanch. c. loc. num.* 16.

XX. Notandum quinto. Si conjux in seculo manens nunquam expresse, vel tacite consensit in Professionem conjugis sui, quia semper contradixit, vel semper ignoravit, vel si scivit, non reclamavit, quia non potuit commode contradicere, illo mortuo, non confirmatur Professio conjugis: sed necesse est, ut ratificatio viventis conjugis, post mortem alterius conjugis accedat, sive ut nova emittatur Professio: cum prior omnino nulla fuerit, ideoque ab initio irrita, non possit convalescere, sine nova ratificatione, *Gl. in cap. Complnit*, 10. *V. Transiens, h. t. Sanch. cit. dis.* 34. *num.* 18. Idemque dicendum, si conjux Professus sine consensu alterius, ignorans mortem illius, in Religione permansit: sed postea certior de illa factus, vult exire, & resilire, tunc enim id potest, quia cum prior Professio fuerit irrita, ad illam requiritur novus consensus, qui non potest poni in ignorante mortem conjugis, ignorantis enim nullus est consensus, *Sanch. c. l. n.* 19. At vero si conjux, qui ignorans mortis alterius conjugis Professionem emisit, postea conscius mortis illius, in Religione mansit, censetur tacite, & ipso facto ratificare Professionem; quia qui cessante impedimento irritante Professionem, nempe soluto matrimonio, scienter in Monasterio permanet, non potest non videri ratificare, & approbare Professionem, si faciat ea, quæ ad inducendam tacitam Professionem, post annum probationis, requiruntur, & sufficiunt, *Sanch. c. l. num.* 10. *Bas. c. l. numer.* 9.

XXI. Notandum sexto. Etsi conjux ingressus sit Religionem sine licentia conjugis: non tamen hic etiam potest ingredi, & valide profiteri, sine licentia conjugis prius ingressi, & si ingressus sit, potest revocari; quia Professio ipsius est etiam invalida, neque delictum prius Professi, quod commisit profitendo, sine licentia conjugis, dat jus alteri conjugi divertendi, seu se separandi a conjuge prius Professo: cum non sit delictum, ob quod licitum sit divortium, & permissum est ingresso, ac Professo, sine consensu conjugis relicti in seculo, propria auctoritate ad illum redire, qua potestate nullibi reperitur a Jure privatus. *Sanch. c. loc. n.* 33. *Zoes. c. l. n.* 20.

Notandum septimo. Si uterque conjux Religionem ingrediatur, & profiteatur, non obtenta mutua licentia, tum videtur valida utriusq; Professio, ita, ut neuter alterum revocare possit; cum neuter possit conqueri se spoliatum ab altero, quia ipso facto censentur sibi mutuo licentiam dedisse. Quod tum demum procedit, si uterque fuerit conscius Professionis alterius; quia non potest videri non consensisse: secus est, si uterque inscius fuit Professionis alterius, tunc enim neutra Professio est valida, & uterque exire potest e Religione, & alterum repetere; quia neuter habuit licentiam alterius, & Professio prioris Professi non potuit esse valida, ob defectum consensus alterius, neque potuit ratificari, sine novo consensu: sed neque posterioris Professio valere potuit; quia cum prioris Professio non valuerit, non potest posterior valide profiteri, sine consensu prioris, *Sanch. cit. dis.* 34. *n.* 24. *Zoes. c. l. n.* 8. Non obstat, quod quilibet conjux seipsum spoliavit, ideoque non possit restitutionem petere; quia conjux etiam seipsum spolians potest petere restitutionem, si rediens non admittatur, ex tunc enim censetur spoliatus, *Sanch. c. l.*

§. IV.

An Professio conjugati facta, cum licentia alterius conjugis, sed per metum, aut dolum obtenta, sit valida: & an etiam, si sit facta, altero conjuge sciente, sed tacente, ac dissimulante, teneat?

XXII. Assertio 1. Si licentia Religionem profitendi ab altero conjuge per metum gravem, & injustum sit extorta, Professio postea secuta est invalida, prout constat *ex c. 2. junct. Gl. V. Licentiam, caus.* 33. *qu.* 5. Ubi cum vir per metum gravem licentiam uxoris, ad profitendum in Religione extorsisset, post Professionem exivit, & quæsivit a Papa Alexandro II. an liceret ei uti uxore sua? Respondit Papa, non directe: sed per consequentiam ostendit, talem Professionem nullam esse, eo quod Professio conjugati, non violentia, sed communi consensu spontaneo fieri debeat, *Gl. in casu ibid.*

Idem habetur statutum *in c. Accedens*, 17. *h. t.* Nam mulies quædam proposuit Innocentio III. quod postquam vir eam sibi matrimonio copulasset, idem volens assumere habitum Monachalem, postulaverit ab eadem, ut eam suo ipsius proposito assentiretur: quæ tandem propter multa verbera, & alia gravamina sibi a marito illata, asserente se ipsam dimissurum, petitioni ipsius assensit invita, & coacta, ut patet ex præcedentibus, *Gl. hoc V. Votis*;) cumque idem vir in Cisterciensi Ordine habitum assumpsisset, mulier in domo Monialium, non assumpto habitu Religionis, neque voto Conversionis, seu Professionis emisso, permansit. Postea dictus ejus maritus, deposito habitu Religionis, ad seculum rediit, ideoque mulier instanter petiit, ut ab ipso marito reciperetur. Quare Papa mandat Delegato suo, ut si res ita se habeat, dictus vir ad uxorem recipiendam, & affectum conjugalem ei exhibendum, remota appellatione, cogatur. Ratio est, quia conjugatus non habet potestatem transferendi sui dominium in Religionem per Professionem, sine licentia alterius conjugis, qua is cedat jure suo, licentia autem per metum, seu vim injustam extorta, invalida est, ac si nulla licentia data fuisset, cum non coacta, sed spontanea, ac libera conjugis voluntas requiratur, *Sanch. Lib. 7. de matr. dis.* 35. *n.* 3. & 8.

XXIII. Hinc colligitur primo, quod maritus professus, cum licentia uxoris, sed per metum, aut vim extorta, non peccat, etsi propria auctoritate iterum exeat, quia Professio ejus irrita fuit, *Abb. in cit. c. Accedens, num.* 3. *Sanch. c. l. num.* 5. & matrimonium ab ipso, post mortem uxoris, cum alia initum, est validum, licet peccet contra simplex votum continentiæ, *Sanch. cit. l. num.* 6. nec possit petere debitum conjugale; quia renunciavit juri suo, quod in uxorem habuit, intrando Religionem, licet reddere teneatur, *Gl. fin. in cit. c. Accedens*; nec tenetur, post mortem conjugis illum revocantis, ad Religionem redire, cum voto Religionis, sive Professionis non obligetur, *Sanch. c. l. num.* 4. Imo etsi vir, vivente uxore, non fuerit ab illa revocatus, potest post ejus mortem exire, *Sanch. c. l. n.* 7. quæ omnia patent ex supra dictis.

Colligitur secundo, per hoc, quod *in casu dicti c. Accedens* uxor diu tacuit, & virum ex Monasterio non revocavit, non potest censeri ratificasse, seu consensisse in Professionem illius; quia in casibus valde præjudicialibus taciturnitas, ac dissimulatio non habetur pro consensu, aut licentia data præsertim quando vis, seu coactio intervenit. *Gl. ibid. V. Processu temporis*, & *Abb. num.* 5. & hinc etiam *in casu ejusdem cap.* uxor fuit audita, & ei concessum, ut revocaret virum, non ex eo, quia cum juvenis esset, votum Professionis non emisit: sed quia metu coacta consensit, seu licentiam dedit, *Abbas, cit. loc.*

XXIV. Assertio 2. Si conjux, cum licentia alterius conjugis, sed per gravem, & injustum dolum impetrata, Religionem professus fuit; professio censeri debet irrita, ut docet *Jo. Andr. in c. Ex parte* 9. *num.* 4. *h. t.* & *alii*, quos citat, & sequitur *Sanch. Lib. 7. de matr. dis.* 35. *num.* 9. & 10. idque aperte colligitur *ex c. Veniens*; 16. *h. t.* Nam cum vir quidam olim propositum intrandi Monasterium concepisset, pluribus Sacerdotibus præsentibus, apud uxorem litam institit, ut assensum impertiri vellet: & insuper rogavit Sacerdotes, ut significarent mulieri, quod etiam ipsam oporteat relinquere seculum, & Monasterium ingredi, si viro suo daret licentiam ingrediendi Monasterium. Cum autem ipsa virum rogaret, ne ab ipsa discederet, vir asseruit, quod nisi licentiam ab ipsa obtinere posset, sibique consentiret, non solum se eidem, sed etiam toti mundo inutilem reddere vellet. Tunc demum ipsa mulier, mariti, & astantium precibus ac fletibus victa, caput illius manu sua Altari supposuit, atque ita illa præsente tonsuratus fuit, & Monasterium est ingressus, ac finito probationis tempore solennem Professionem fecit: mulier vero in seculo manens cum viris inhonestis adulterata fuit. Super hoc casu consultus Innocentius III. a marito, an in Monasterio licite permanere possit? Respondit Papa, & mandat quibusdam super hac causa delegatis, ut si ita se res habeat, sicut narratum est: prædictum virum, in Monasterio, quod intravit, libere permanere permittant: Nam licet non modicum deliquerit, captiose mulierem circumveniendo, ut assensum daret; quia tamen ipsa caput viri sponte Altari supposuit, & postea incontinenter vixit, maritum revocare non potest; cum ipsius intentio ac petitio per exceptionem commissæ fornicationis seu adulterii elidi possit: præsertim cum antequam fornicata esset, maritum ex Monasterio repetere, ac revocare intermiserit. Ex quo aperte colligitur quod mulier ista jus & actionem habuerit, revocandi maritum, eo quod captiose seu dolose inducta fuit, ad consensum seu licentiam dandam marito ingrediendi Religionem, ac profitendi, & sic consensus ejus, ac licentia data non fuit valida; quia per dolum impetrata: fuit tamen petitio ipsius per exceptionem repulsa, propter adulterium, seu fornicationem admissam, ac proinde si fornicata non fuisset, maritum revocare potuisset; quia non sponte, sed dolo inducta consensit, *Abb. in cit. c. Veniens*, *n.* 4. contra *ibid. V. Captiose*; quæ dicit, quod si continuisset, fuisset audita, revocans maritum, eo quod non promiserit intrare Religionem, nec etiam continentiam perpetuam voverit, cum esset juvenis, cujus contrarium *ead. Gl. asserit in c. Uxoratus, 8. V. Nullatenus, h. t.* Ubi ait, quod uxor non possit repetere virum.

virum ex Monasterio; quia renunciavit juri suo, dando licentiam.

XXV. Hinc sequitur primo. Quod Professio conjugis facta, cum licentia alterius dolo impetrata, sit ipso jure nulla, ut docet *Innocent. in cit. c. Veniens in princ. & Joann. Andr. ibid. num. 2. Sanch. cit. dis. 35. nu. 10.* Quia licentia dolo extorta, fuit ipso jure irrita. Nam quamvis dolus non vitiet Professionem, sicut nec matrimonium carnale, nisi contingat circa substantiam Professionis; quia tunc solum tollit liberum consensum: non autem si versetur tantum circa accidentalia, tunc enim etsi quis dolo inductus sit, ad meliorem vitam statum perfectiorem eligendum, non obest dolus: quia non tollit liberum consensum, ut docet, *Sanch. lib. 10. de matr. dis. 9. nu. 20. & 21.* At vero aliud dicendum est, de licentia per dolum injustum extorta, ab altero conjuge; ea enim talis esse debet, per quam conjux libere cedat jure suo, illudque remittat: dolus autem liberum consensum tollit, quoad ipsam cessionem, sive remissionem juris conjugalis, si enim dolus abfuisset, alter conjux non consensisset, ideoque talis licentia per dolum obtenta, est irrita, & consequenter etiam ipsa Professio. Quare neque vim simplicis voti Religionis habet talis Professio: sed solius continentiæ, seu castitatis, ita ut vi illius debitum petere non possit talis Professor conjux, nec post mortem conjugis aliud matrimonium, licite inire, etsi initum validum foret, *Sanch. cit. dis. num. 10.*

Sequitur secundo. Quod cum tali casu Professio conjugati sit irrita, ipse sponte ex Religione exire possit. Sed neque talis Professio ab initio nulla, propter conjugis in seculo manentis adulterium, vel per morte illius convalescet: nisi novus consensus seu ratihabitio prioris Professionis accedat, cum aliis requisitis, *Suar. cit. l. n. 15.*

XXVI. Assertio 3. Si conjux, altero conjuge nec expresse consentiente, nec positive dissentiente aut repugnante: sed tacente aut dissimulante, Religionem professus sit, ea Professio quidem invalida est, quia licentia seu consensus alterius non intervenit: cum taciturnitas seu dissimulatio in rebus magni præjudicii non habeatur pro consenso: attamen si conjux in seculo manens conjugem Professum in vita non revocavit: sed semper tacuit, & dissimulavit, eo mortuo, ipso facto, veluti impedimento matrimonii sublato, validari Professionem & ratam effici, plerique Dd. tradunt apud *Sanch. Lib. 7. de Mar. dis. 35. num. 15.* Idque probant ex *c. Consuluit; 10. h. t.* Ubi cum quæsitum fuisset ex „ Clement. III. an si vir ad Religionem transiit, & in ea „ ultra annum permansit, & postquam ad domum transiit „ Regularem (non uxor, sed ipse maritus, *Gl. hic V. Transierat*; hoc est, Professionem regularem emisit) uxor mortua sit, ipse vir habitum secularem iterum assumere, & „ aliam uxorem ducere, vel ductam retinere possit? Respondet Papa, quod vir ille nec habitum Regularem, quem „ assumpsit, abjicere, nec aliquam sibi matrimonio jungere „ possit: quod si matrimonium contraxit, illud dirimendum „ esse, quem Textum *Gl. marg. hic lit. C. & Abb. nu. 1. Navarr. lib. 3. Cons. 5. num. 5. hoc tit. & alii communiter*, apud *Barb. hic num. 2.* ita intelligunt, quod Professus Religionem, sciente, & tacente, seu dissimulante uxore, ea mortua, ad seculum redire non possit sed in Religione permanere debeat, eo quod uxor, tacendo usque ad mortem consensisse videatur.

XXVII. Verum probabilius est, tali casu Professionem viri, per solam mortem uxoris in vita tacentis, nec revocantis maritum, non fieri validam: sed requiri, ut uxore mortua, vir per novum consensum Professionem prius a se invalide emissam ratificet, ut docet *Gl. in cit. c. Consuluit; Innocent. in fine ibid. Sanch. cit. l.* Ratio est, quia cum prior Professio fuerit irrita, ob defectum licentiæ uxoris, non potest ea postea convalescere, nisi novus consensus expressus, vel tacitus, adeoque nova Professio, ad cujus formam substantialem pertinet consensus, accedat: sicut idem etiam requiritur, ad matrimonium carnale, quod prius irritum fuit, revalidandum, ut docet *Sanch. lib. 2. de matr. dis. 35. n. 2.* & alii apud ipsum.

Porro ad hoc, ut conjux invalide professus, ob defectum datæ licentiæ ab altero conjuge censeatur ratificare velle Professionem, duo sunt necessaria. Primo ut Profitens sciat priorem Professionem, ob hunc defectum, fuisse invalidam, ut docet *Navarr. Lib. 3. cons. 28. num. ult. de Regul. Sanch. Lib. 1. de matrim. Disput. 16. num. 7.* Secundo, ut sciat quoque impedimentum matrimonii per mortem conjugis sublatum jam esse, *Sanch. Lib. 1. de matrim. Disp. 36. num. 3.* Ratio utriusque est; quia non potest quis velle ratum habere id, quod ignorat esse invalidum: nam si quis putet matrimonium, vel Professionem validam fuisse, non habet ullam causam, cur velit novo consensu illam ratificare, cum supponat jam prius illam esse validam, adeoque nova ratificatione, seu consensu non indigere. Si vero sciat Professionem esse invalidam, nesciat autem impedimentum, per mortem conjugis in seculo relicti, esse sublatum, non potest habere animum ratificandi Professionem, cum non possit velle id, quod putat jure non esse possibile.

Quare dicendum est cum *Gl. in cit. c. Consuluit; V. Transierat in 2. Resp. hoc tit.* quod in casu illius cap. maritus, qui Professionem emisit, sine debita licentia uxoris, illam cognita ejus morte, ratam habuerit, saltem tacite ipsoque facto, dum non reclamavit, nec verbis, nec ullo signo: sed non modico tempore in Religione perseveravit, & actis Professorum proprios exercuit, ideoque ad seculum redire non potuit, nec aliud matrimonium inire: Et hinc non obstat *Concil. Tridint. Sess. 25. c. 19. de Regul.* Ubi conceditur quinquennium, ad allegandum, & probandum Professionem editam, fuisse nullam; quia ex eo, quod quis perseveravit in Religione non modico tempore, v. gr. per unum annum, non potest præsumi, illam ratificasse Professionem: sed quod post illud tempus, nemo in externo foro audiendus sit, si probare velit, Professionem a se editam fuisse nullam. Si vero intra quinquennium alleget quis causam, ob quam Professio sit nulla, Judex de illa cognoscere debet, & examinare, an ea per subsequentem ratificationem fuerit purgata, necne.

§. V.

An votum simplex continentiæ ab uno conjuge, cum licentia alterius, post matrimonium consummatum, vel ab utroque communi consensu emissum, sit v[illegible]um, ac licitum, & ad quid obliget?

XXVIII. Assertio 1. Si uxor perpetuam continentiam vovit, cum consensu viri, ad tempus tantum, ita ut ipse perpetuam continentiam non voverit, transacto eo tempore, uxor compelli debet, ad cohabitandum viro, & conjugii debitum reddendum, ut constat ex *c. Charissimus; 12. hoc tit.* „ Nam uxor Regis Suecia (in quibusdam Codicibus legitur „ Scotiæ, in aliis Suevia) gravi infirmitate detenta, con„ tinentiam vovit, cui etiam vir ejus Rex consensum dedit, „ ad tempus (forte ad annum, vel donec esset sanata) sed „ cum illa sanitati restituta esset, marito cohabitare matri„ monialiter recusabat. Consultus super hac re Cælestinus „ III. Respondit, & mandavit: si dictus Rex consensum tan„ tum ad tempus præbuit, maxime si ipsemet perpetuam con„ tinentiam non vovit, Reginam compellendam esse, ut Re„ gi cohabitet, & se mutuo mari[tali] affectu tractent. Ra„ tio est, quia licet uxor obligetur ex voto continentiæ edito, etiam sine consensu mariti in proprium præjudicium, ita ut conjugii debitum exigere non possit: non tamen potest vovere castitatem, cum præjudicio mariti, nisi is consentiat, & juri suo renunciet, *c. 1. & seqq. caus. 33. q. 5.* cui in casu proposito, tantum ad tempus Rex renunciavit, ideoque saltem eo elapso, potuit conjugem cogere, ad reddendum debitum.

Ex quo per sensum contrarium colligitur, quod si Rex non ad tempus tantum: sed absolute, & in perpetuum consensisset in votum uxoris, cum proposito renunciandi juri suo, non potuisset Reginam compellere ad cohabitandum, & debitum reddendum, ut tradit *Gl. in c. Manifestum. 11. V. Nisi auctor est. caus. 33. q. 5. & ibid. Gratianus §. Ex præmissis*; ubi ait, *Quod continentia vota, nec mulier, sine consensu viri, nec vir sine consensu mulieris, Deo reddere potest Laym. Lib. 2. Tract. 4. c. 7. n. 15.* Quamvis contrarium teneat *Abb. in cit. c. Charissimus; num. 5. h. t. & Sanch. Lib. 9. de matr. dis. 40. nu. 57.* Ubi ait, quod vir possit irritare votum castitatis ab uxore factum, cum licentia sua. Sed contra est, quia quod attinet ad usum Conjugii, maritus & uxor ad paria judicantur, sive æquali jure gaudent, cum non minus uxor habeat potestatem in corpus mariti, quam vice versa, teste Apostolo *1. ad Cor. 7. V. 4.* Ubi uxorem viro æquiparat dicens: *Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ratio est, quia sic servatur æqualitas & justitia contractus matrimonialis: quare si unus conjux, sive vir, sive uxor, semel alteri dedit facultatem, vovendi castitatem, absolute, & simpliciter, ac in perpetuum, censetur renunciasse juri suo, quod in ipsum habuit; cum absoluta castitas non possit servari, cum obligatione reddendi debitum conjugale, ideoque datam licentiam revocare non potest. Veruntamen quoad gubernationem domus, & alia, præter debitum conjugii, uxor subdita esse debet marito, tanquam capiti suo, ideoque si uxor, etiam cum consensu viri, abstinentiam a carnibus, vel longam peregrinationem vovit, potest maritus irritare votum ipsius, ut ab uxore non possit amplius impleri; quia dando licentiam, non censetur se abdicasse potestate sua gubernative, adeoque etiam prohibendi, quod prius concesserat, *Laym. c. l. num. 14.* & alii communiter, & habetur etiam apud Gratianum in *cit. §. Ex præmissis.*

XXIX. Ubi Notandum præterea primo. Cum in *cit. cap. Charissimus*; dicitur, *maxime si non idem vir continentiam vovit perpetuam, particula maxime* accipi debet; non inclusive, ita ut etiam ea, quæ præcedunt, includantur. sed accipi debet exclusive, id est, tantum, ut notat, *Gl. fin. ibid. & Innocent. ibid.* ita ut sensus sit, quod non obstante eo, quod Rex ad tempus consensum dederit, modo perpetuam continentiam non voverit, Regina compelli debeat, ad cohabitandum, si Rex id petat.

Notandum secundo. In casu ejusdem cap. vel tempus, ad quod Rex consensit in votum uxoris, jam elapsum fuit, & potest indubitate debitum rursus exigere: vel nullum certum tempus designavit: sed tantum dixit, contentum se esse, ut voveret ad tempus, adeoque sibi liberum esse, licentiam datam revocare, quandocunque voluerit, ut indicat *Joan. Andr. ibid.* alioqui vero, si maritus uxori voventi continentiam ad certum tempus, v. g. per quadragesimam, consentiat, animo renunciandi juri suo, tum non potest datam licentiam revocare, saltem licite; quod enim juris est de toto, quoad totum: idem est de parte, quoad partem: uxor tamen tenetur viro revocanti licentiam, reddere debitum, *Abb. in cit. c. Charissimus, num. 5.*

XXX. Assertio 2. Si maritus & uxor, adeoque ambo perpetuam continentiam, mutuo consensu, voverunt, ad observationem voti ambo sunt obligati, ita ut neuter votum revocare possit, *juxta c. Quod Deo 4. caus. 33. q. 5.* ubi dicitur: *quod Deo, pari consensu, ambo voveratis, usque in finem reddere debuistis: a quo proposito, si ille lapsus est, tu saltem instanter persevera. Abb. in cit. c. Charissimus; n. 6.* & neuter potest petere, aut reddere debitum, sine violatione voti & gravi peccato; quia uterque renunciavit omni juri conjugali, quod in alterum habebat quoad debitum, *Sanch. Lib. 9. de matr. dis. 37. n. 10. Laym. cit. c. 7. n. 16.*

§. IV.

§. VI.

An, si conjuges, qui mutuo consensu continentiam voverunt, uterque, vel alter eorum Religionem profiteatur, possit unus alterum repetere, seu revocare?

XXXI. Ad hanc quæstionem respondetur negative, prout sumitur ex *c. Dudum*; 21. *h. t.* Ubi quidam maritus contra uxorem suam litem movit coram Auditore a Gregorio IX. dato. Is proposuit, quod mulier, cum qua matrimonium contraxerat & consummaverat, indebite recusaret ipsi matrimonialiter adhærere, ideoque eam sibi restitui postulavit. Ad quod ex parte mulieris fuit responsum, quod ipse vir, pro animæ suæ salute, præsentibus duobus Sacerdotibus Religiosis, & adhibitis quinque testibus fide dignis, omni juri, quod in mulierem habuerat, pura, & spontanea voluntate penitus renunciarit, & illud resignarit, in manibus alterius Sacerdotis, qui nomine Ecclesiæ resignationem hujusmodi recepit, quod idem vir castitatem se servaturum promiserit, & pauperum Hospitalis de Ponte obsequiis se devoverit, solenni edito voto, ac promissione: & data insuper licentia mulieri monasterium intrandi: sed & ipsa vicissim promittente, ac licentiam dante viro, & omne jus, quod in illo habebat, resignante, prout hæc omnia per instrumentum publicum manu Notarii confectum probata sunt. Verum dictus maritus opposuit, quod casu amisso prædicto instrumento, aliud formatum sit in prima persona, cum prius in tertia fuerit, atque plura verba in uno inserta sint, quam in altero fuerant. Addebat, quod cum mulieri iratus esset, prout verba & verbera indicabant, eodum quiescente calore iracundiæ, & a quibusdam deceptorie illectus, promiserit, ac se devoverit Hospitali, qui asserebant, quod in illo cibis ad libitum vesci, & propriam retinere posset: sed & dictum Notarium promisisse, quod in eodem Hospitali ardorem, quin & appetitum libidinis extinguere posset, & ideo quicquid hac re fecisset, id factum fuisse, sub spe promissionis, & sub ea conditione, ac modo, si continentiam servare posset. Verum contra hæc vicissim opponebatur, utrum Tabellio in prima persona (v. g.) concedo hanc rem) vel in tertia (v. g.) Titius contrahens concessit hanc rem) instrumentum confecerit: dummodo substantia veritatis non sit mutata, etiamsi eadem prorsus verba non ponantur, quæ in priori instrumento erant posita, nihil interesse. Insuper tametsi dicto marito spes aliqua, qua se illectum ait, facta fuerit: eo tamen tempore, quo res ista coram Sacerdotibus & testibus gesta fuit, ipsum pure, simpliciter ac voluntarie pro amore DEI & salute animæ suæ processisse ad vovendum, idcoque obligatum esse, ut a consortio secularium hominum separatus vitam mutet, cum se ejus ætatis esse, asserat, ut sine suspicione incontinentiæ in seculo remanere non possit. His utrieque propositis, Papa Gregorius IX. ex consilio Cardinalium, mulierem ab impetitione mariti per sententiam absolvit, perpetuo eidem silentium indicens.

XXXII. Hinc colligitur primo. Quod conjuges possint, mutuo consensu, continentiam vovere, & renunciare sibi invicem omni juri conjugali, quod unus in alterum habet, salvo tamen manente substantiali vinculo matrimonii, & facta solum separatione quoad torum, & cohabitationem; *Abb. hic num.* 3.

Colligitur secundo. Si maritus petat sibi restitui uxorem, quæ ab ipso recessit, tanquam spoliatus: uxor vero excipiat de renunciatione per votum continentiæ, mutuo consenso, editum: vi cujus uterque renunciavit juri tam petendi, quam reddendi debitum, & ad hoc in continenti probandum se offerat; hoc casu, uxor marito illam repetenti restitui non debet: sed prius de causa proprietatis cognosci, eaque examinari debet, *Jo. Andr. hic n.* 2. Idque quia periculum subest violandi votum, si restitutio statim fieret, præsertim si conjux, vel uxor, quæ repetitur, Religionem ingressa, & professa fuerit, tunc enim multo minus repeti, & revocari potest, *Vivian. hic in Ratiom. & Barb. nu.* 1.

Colligitur tertio. In casu *cit. c. Dudum*, etiam maritus compellendus erat, ad ingrediendum Religionem, si adhuc juvenis fuit, & suspectus de incontinentia, maxime, si hoc promiserit, *Gl. fin. hic & Barb. ibid. num.* 1. & patet ex supra dictis: quod autem in *eodc.* Papa non mandavit, ut maritus Religionem ingrederetur, causa fuit, quia hoc ab ipso non petebatur: sed solum ut mulier ab impetitione mariti libera pronunciaretur.

§. VII.

An, si unus conjugum adulterium commisit; possit alter conjux innocens licite transire ad Religionem, vel Ordines sacros suscipere, etiam adultera invito?

XXXIII. Assertio 1. Si uxor recedens a viro suo alteri adhæreat, & adulteretur, potest maritus innocens Religionem ingredi, & in ea profiteri, invita adultera, ita ut ab hac revocari nunquam possit, prout habetur in *c. Constitutus*; 15. *h. t.* Nam quidam Acolythus puellam aliquam in facie Ecclesiæ in uxorem duxit, & matrimonium consummavit: postea vero orta inter ipsum & puellæ amicos, controversia, ipsa alteri cuidam viro copulata fuit. At vero dictus Acolythus usque ad Sacerdotii gradum promotus fuit, ac demum conscientia eum remordente, Ordinis Cisterciensis habitum assumpsit. Re hac intellecta, Innocentius III. Episcopo cuidam mandat, ut si res ita se habeat, prædictam mulierem ab altero viro, cui per adulterium conjuncta est, recedere, & ne priorem conjugem jam Monachum effectum impediat, quo minus Regulare votum, sive Professionem suam adimplere possit, per censuram Ecclesiasticam compellat. Idem sumitur ex *c. Agathosa*; 21. *caus.* 27. *q.* 2. & ex *c. Veniens*: 16. *h. t.* Ubi dicitur, quod non possit revocari maritus professus Religionem, cum licentia uxoris, per metum, vel dolum extorta, si ipsa postea fuerit fornicata, & vir professus sit innocens, cum ipsius intentio exceptione commissæ fornicationis elidi possit, ut supra dictum. Ratio est, quia licet per adulterium non dissolvatur matrimonium, quoad vinculum, si inter conjuges fuit consummatum, adulter tamen amittit omne jus conjugale, quoad torum, & cohabitationem, quod solum impedimento erat conjugi innocenti, quo minus Religionem ingredi, & in ea profiteri posset, *Sanch. Lib.* 10. *de matr. dis.* 11. *nu.* 2. ubi *num.* 3. addit quod conjux innocens etiam simplex votum castitatis edere possit, invito adultero; quia hic cum jus exigendi debitum non habeat, id prohibere non potest, *Laym. c. l. num.* 12.

XXXIV. Assertio 2. Quando viro licitum est transire ad Religionem, invita adultera, tum etiam vir innocens, invita uxore adultera, Sacros Ordines suscipere potest, nisi aliud obstet, et quia vir est bigamus, vel alias irregularis. Idque sumitur ex *cit. c. Constitutus*; in quo Acolythus ille ad gradum Sacerdotii fuit promotus, quod bene fieri potuit, quia uxor illius publice fuit adulterata, ideoque amisit omne jus, quod in eum habebat, *Gl. ibid. V. Ad gradum Sacerdotii, & Abb. n.* 5. *Sanch. cit. dis.* 11. *nu.* 6. & alii apud ipsum. Ne refert, quod in casu *cit. c. Constitutus*; Acolythus ille, cum remorsu conscientiæ, sine licentia uxoris adulteræ, fuerit Sacerdotio Initiatus: nam scrupulus ille vanus fuit, & sine sufficiente fundamento, potuit enim ad Ordines Sacros promoveri, sine uxoris licentia, propter ejus adulterium, *Sanch. c. l. nu.* 17.

XXXV. Notandum hic præterea primo. Ad hoc, ut vir possit profiteri in Religione, vel ad Sacros Ordines promoveri, invita adultera, ita ut ab illa revocari non possit, non sufficit adulterium occultum, saltem in foro externo: sed requiritur, ut sententia divortii præcesserit, vel ut adulterium ita publicum sit, ac notorium, ut conjux innocens, etiam non exspectata sententia divortii, propria auctoritate, possit deserere cohabitationem adulteræ, sine metu restitutionis; quia tunc hanc facultatem habet ab ipso Deo, *c.* 2. *caus.* 32. *q.* 1. & patet ex *c.* 19. *Matth.* Ubi Christus dicit, quod uxor dimitti non possit, nisi ob fornicationem, *Abb. in cit. c. Constitutus*; *n.* 4. & *in c. Gaudemus*, 19. *nu.* 5. *h. t. Sanch. c. l. nu.* 5. & 10.

Notandum secundo. Si Conjux innocens statum non mutavit, non potest adulter, sine expressa vel tacita ipsius licentia, Religionem profiteri, vel Sacrum Ordinem suscipere, etiamsi institutum sit divortium, alioqui etiam post Professionem revocari poterit conjux adulter; nam cum conjux innocens habeat jus, sibi reconciliandi adulterum, eumque revocandi, non potest huic juri ipsius, eo invito, per Professionem, vel Ordinis susceptionem ab adultero præjudicari, *Sanch. Lib.* 10. *de matr. dis.* 10. *nu.* 11. & *Laym. Lib.* 5. *Tract.* 10. *p.* 3. *c.* 7. *num.* 11.

Notandum tertio. Potest conjux adulter, cum licentia expressa, vel tacita innocentis, transire ad Religionem, vel Sacros Ordines suscipere, etiamsi institutum sit divortium: & tametsi conjux innocens Religionem non ingrediatur, nec votum castitatis emittat sed in seculo maneat, sine ullo voto; quia jura, quæ prohibent mutationem status, ex parte unius conjugis, altero manente in seculo, saltem sine voto castitatis, loquuntur in casu, quo matrimonium integrum & illæsum permanet: non in casu, quo perpetuum divortium est institutum inter conjuges: Nam cum conjux innocens sit liber ab obligatione reddendi debitum conjugale, potest ad Religionem transire, vel Ordines suscipere, etiamsi conjux adulter statum non mutet. Quod vero adulter non ita libere possit ingredi Religionem, vel Ordines suscipere, id fit ob favorem innocentis, ne jure reconciliandi sibi adulterum conjugem, mutato statu illius, privetur: quare si huic favori suo renunciet conjux innocens, quia de consensu ipsius expresso, vel tacito apparet, potest conjux adulter libere ingredi, & in illa profiteri, vel Ordines etiam Sacros suscipere, *Sanch. dis.* 19. *nu.* 15.

XXXVI. Cæterum prædictis addendum, etsi maritus, qui se ab uxore adultera separavit, non teneatur illam, etiam emendatam, recipere: laudabiliter tamen facit, si post emendationem, ex charitate illam recipiat, ideoque de hoc monendus est ab Episcopo, licet ad id compelli non possit, ut colligitur ex *c. Gaudemus*; 19. *hoc t.* & tradit *ibid. Gl. V. Cesserunt*; & *Abb. nu.* 3. & 4. & constat etiam ex *c. Significasti*; 4. *de divortiis*. Quod si maritus innocens, postquam monitus, & rogatus fuit, ut adulteram conjugem post emendationem recipiat, id facere nolit: tum uxor in Monasterium includi debet, ad perpetuam pœnitentiam ibi agendam, prout habetur in *cit. c. Gaudemus*; ubi Gregorius IX. rescribit, & præcipit, ut mulieres, quæ relicto maritali toro, in adulterium lapsæ sunt (& de eo per sententiam Judicis condemnatæ, vel publice in eo deprehensæ sunt, *Gl. hic V. In claustris*;) si eorum mariti, postquam ab Episcopo loci diligenter moniti sunt, eis, etsi ad frugem melioris vitæ sunt conversæ, recipere propter Deum noluerint, in Claustris cum Religiosis mulieribus collocentur, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant. Idque etiam Jure Civili in *Auth. Sed hodie*; *C. Ad leg. Jul. de adulter.* in pœnam delicti statutum est, nempe, *ut mulier adultera prius verberata in monasterium mittatur, quam intra biennium viro recipere licet: quo transacto, vel viro priusquam eam reduceret, seu revocaret, mortuo, adultera tamen, monastico habitu suscepto, ibi dum vivit, permaneat*. Quamvis non fiat Monacha, cum habitus non faciat Monachum vel Monacham, *Gl. ibid. V. Habitu*; *junct. Gl. marg.* Sed hæc hodie ferme observari non solent.

XXXVII. Porro si hoc casu conjux innocens semel iterumque

juxta prodeat ejus arbitrium) monitus, nolit adulteram conjugem, post emendationem, recipere, potest adulter Religionem ingredi ac profiteri, vel etiam Ordines Sacros suscipere, ita ut post Professionem, vel Sacerdotium ab innocente, conjuge revocari non possit. Ratio est, quia tunc conjux innocens videtur tacite concedere licentiam mutandi statum adultero, solum enim innocens habet jus adulteram recipiendi, & revocandi ad pristinam usum matrimonii: si autem id nolit, etiam post emendationem adultari, tunc irrationabiliter negat illi reconciliationem, & mutationem status, adeoque adultero liberum erit, transire ad statum Religiosam, vel Sacerdotii, vel etiam simplex castitatis votum emittere, nec postea potest ab innocente revocari; quia res jam non est integra, nec is conqueri potest, qui sæpe monitus noluit illum recipere, *Sanchez cit. disp. 10. n. 16.*

§. VIII.

An propter adulterium spirituale, videlicet Apostasiam a Fide, sive hæresin, in quam unus conjugum lapsus est, possit alter conjux, non solum se ab illo separare: sed etiam, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri, vel Sacros Ordines suscipere?

XXXVIII. Assertio 1. Si unus conjugum infidelis, aut hæreticus notorie factus sit, potest alter in Fide persistens, etiam propria auctoritate, se ab eo separare, si pertinax sit, & resipiscere nolit: imo jure naturali, ac Divino ad id obligatur, si ex cohabitatione periculum perversionis sibi, vel liberis suis imminere videat; cum jus naturæ præcipiat, vitare proprium animæ periculum, idque convenienter Apostolo ad *Titum* 3. *Hæreticum hominem, post unam & secundam correptionem* (quæ proinde admonitio, seu correctio præcedere debet divortium) devita. Idque constat etiam ex *c. Idolatria* 5. *& c. seq. causa* 28. *quæst.* 1. *& c. ultim. hoc titul. & cap.* 2. *c. De illa* 6. *& c. seq. de divort.* & ita communi tradit *Sanchez lib.* 10. *de matrim. disp.* 15. *num.* 5. 6. *&* 10.

XXXIX. Assertio 2. Si conjux in infidelitatem, aut hæresin lapsus, judicio Ecclesiæ damnatus sit, sive per legitimam sententiam Judicis Ecclesiastici, hæreticus sit declaratus, ideoque alter conjux fidelis ab eo sit separatus: non tantum conjux innocens, seu Catholicus liberatur ab obligatione reddendi debitum conjugale, *argum. cap. ultim. de hæretic.* sed etiam si alter conjux ad Fidem Catholicam revertatur, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri potest, prout statuitur in *c. Mulier* 21. *& ultim. hoc titul.* „ Ubi Gregorius IX. ita rescribit: mulier, quæ in „ Fide remansit, potest, nolente viro, qui ab infidelita„ te revertitur, propter quam ab eo fuerat judicio Ec„ clesiæ separata, ad Religionem libere convolare, seu „ transire.

XL. Assertio 3. Si uxor hæretica per Ecclesiæ judicium sit damnata, potest vir Catholicus, non tantum Religionem ingredi: sed etiam Sacros Ordines suscipere, etiam invita conjuge hæretica, sicut potest ob Carnale adulterium uxoris *argum. citat. cap. Constitutus; hoc titul.* cum tunc etiam licitum sit conjugi Catholico absolutum & perpetuum divortium instituere, *Sanchez citat. disp.* 15. *numer.* 21.

XLI. Notandum hic præterea primo. Sunt, qui putant conjugem fidelem, propria auctoritate, a conjuge infideli, aut hæretico recedentem, obligatum esse, conjugem hæreticum, etiam per sententiam condemnatum, post ejus pœnitentiam & emendationem, recipere: Si vero præcedente judicio Ecclesiæ ab illo discessit, ad id non esse obligatam, si velit Religionem ingredi, secus si velit in seculo manere, ut tradit *Gloss. in citat. cap. ultim. V. Judicio Ecclesiæ hoc titul.* & alii apud *Sanchez lib.* 20. *de matrim. disp.* 15. *numer.* 18. Idque probari videtur, tum quia in *citat. cap. ult.* etiam uxor, quæ judicio Ecclesiæ separata fuit a viro, in hæresin lapso, si is revertatur ad Fidem, non est omnino libera a jugo & obligatione conjugali, nisi Religionem ingrediatur: ergo a contrario sensu, si is non ingrediatur, sed in seculo maneat, non omnino eximitur: sed conjugem hæreticam emendatam recipere debet. Tum quia Christus *Matth.* 19. ait, quod propter solam fornicationem conjugem dimittere licitum sit, videlicet absolute & in perpetuum.

Verum probabilius, & rectius distinguitur, utrum divortium seu separatio conjugis fidelis ab infideli seu hæretico, sine judicio Ecclesiæ, ac propria auctoritate, sit facta: an vero cum Ecclesiæ auctoritate, & per sententiam latam divortium sit institutum? Nam priore casu, tenetur conjux Catholicus conjugem resipiscentem, seu ab hæresi revertentem mox ad consortium conjugale recipere, & ad id compelli debet: in posteriore vero casu, conjugem per sententiam semel ob hæresim condemnatum, etiam emendatum non tenetur recipere: sed potest libere & in perpetuum ab eo separatus manere, prout expresse deciditur in *c. De illa* 6. *de divort.* sicut posset, ob adulterium carnale ab altero conjuge patratum, *Sanchez citat. disp.* 15. *num.* 19. *Laym. c. Lib.* 5. *Tract.* 10. *cap.* 7. §. *Contrarium tamen*, & alii plures apud *Sanchez citat. loc.* Idque satis aperte colligitur ex *cit. c. ultim. hoc titul.* Nam ibi in pœnam hæretici per judicium Ecclesiæ damnati, uxori Catholicæ conceditur facultas, libere transeundi ad Religionem, ac proinde ad id cogenda non est: sed optio seu electio ei relinquitur, num velit Religionem ingredi, an vero malit in seculo vivere, separata a conjuge ab hæresi ad Fidem reverso. Quare Pontifex in *citat. c. ultim.* non dicit, conjugem fidelem posse, etiam nolente viro ad Fidem reverso, libere transire ad Religionem, quasi velit restringere illam facultatem divertendi a viro, sive illum etiam emendatum non recipiendi ad illum casum solum, quo transierit ad Religionem: sed exprimens casum difficiliorem, supposuit minus difficilem: si enim solum dixisset, conjugem Catholicum exemptum esse ab obligatione reddendi debitum conjugale, non inde sequeretur, quod etiam licite possit transire ad Religionem, potest enim conjux, ratione contractæ affinitatis, vel cognationis spiritualis, perdere jus exigendi debitum, ita ut alter reddere ei non teneatur: & tamen non ideo talis, qui est liber a reddendo debito, potest licite transire ad Religionem. At vero dum S. Pontifex dicit, conjugem Catholicum libere posse ingredi Religionem, supponit, necessario illum esse absolute exemptum ab omni obligatione conjugali, non tantum reddendi debitum, sed etiam cohabitandi; hæc enim obligatio obstat ingressui Religionis, per quam impediretur executio prioris obligationis cohabitandi jure debitæ, *Sanch. c. l.*

Confirmatur, quia Ecclesia potest in pœnam hæresis privare aliis juribus hæreticos, *juxta c. ultim. de hæretic.* ergo etiam illo jure, quod conjux habet in corpore conjugis. Neque verba Christi *Matth.* 19. sunt contraria: Nam propter solam fornicationem dimitti potest conjux quoad torum & cohabitationem, absolute, & in perpetuum, ita ut conjux per se ipsum dimittere possit adulterum ex natura, & legibus contractus matrimonialis, *Laym. citat. loc.* Ubi addit, quod Ecclesia, si id necessarium judicet, ad vitandum periculum animæ, præcipere possit conjugi Catholico, ut conjugem hæreticum ad Fidem reversum ad consortium conjugale recipiat.

XLII. Notandum secundo. Ad hoc, ut conjux fidelis licite transire possit ad Religionem, non opus est, ut hæreticus damnatus, si reversus sit ad Fidem, etiam ad Religionem transeat, vel votum continentiæ edat in seculo; tum quia per facultatem concessam conjugi Catholico, non debet inferri via aliqua conjugi hæretico resipiscenti: tum quia in *citat. c. ultim. hoc titul.* dicitur, conjugem in Fide persistentem libere transire posse ad Religionem, quod libere non posset, si requireretur, ut etiam transeat conjux hæreticus ad Fidem conversus, si enim hic nollet profiteri, nec Catholicus posset: neque etiam alter cogi potest ad profitendum, cum Professio debeat esse libera, *Sanch. citat. loc. num.* 22.

XLIII. Notandum tertio, Etsi *Joann. Andr. & Abb. in cit. c. ultim. num.* 5. *hoc titul.* & alii plerique Canonistæ existiment, quod si unus conjugum ob hæresin per sententiam sit damnatus, alter vero conjux sit fornicatus, sive adulterium commiserit, delictum compensari possit cum delicto, ideoque adulter compelli debeat ad recipiendum conjugem ad Fidem reversum: Contrarium tamen est probabilius, ut docet *Sanch. Lib.* 10. *de matrim. disp.* 16. *num.* 3. nempe compensationem non habere hic locum: quia injuriæ & causæ instituendi divortium, ob fornicationem, sive adulterium, & ob lapsum in hæresin, sunt omnino diversæ rationis: nam ratio, sive causa & radix instituendi divortium, ob adulterium conjugis, est fides conjugalis violata, & divisio carnis in aliam, ideoque directe ac principaliter fit in favorem conjugis innocentis. At vero jus sive facultas instituendi divortium, postquam lapsus in hæresin, est de illa per judicium Ecclesiæ damnatus, principaliter ac directe non conceditur in favorem conjugis fidelis: sed infligitur in pœnam, ob injuriam Deo illatam.

§. IX.

An, & quo jure dissolvatur matrimonium ratum per professionem?

XLIV. Assertio 1. Matrimonium ratum, sive per verba de præsenti contractum: sed non consummatum dissolvitur, quoad vinculum, per solennem Professionem in Religione approbata, etiam altero conjuge invito, factam, prout constat ex *c. Verum* 2. *hoc titul.* Ubi Papa Alexander III. rescri„ bit: si post matrimonium per legitimum consensum ver„ bis de præsenti contractum, unus conjugum, quia[illegible] is „ altero repugnante, Religionem ingressus, & professus „ fuerit (sicut quidam Sancti a nuptiis sunt vocati, prout „ legitur de S. Alexio, Thecla, S. Cæcilia, & aliis) Al„ ter conjux in seculo manens, si monitus continentiam „ servare nolit, licite potest ad secundas nuptias transire, „ dummodo carnalis commixtio inter eos non intervene„ rit (adeoque matrimonium non fuerit consummatum) „ quia cum non sint una caro effecti, separari possunt ab „ invicem, ita ut unus ad Deum transeat, & alter in se„ culo remaneat. Ex quo patet, quod primi matrimonii vinculum solvitur per ingressum Religionis, ut notat *Gloss. fin. hic*, nempe cum effectu, secuta Professione, *Sanch. Lib.* 2. *de matr. disp.* 18. *n.* 3. Idem habetur in *c. Desponsatam* 27. *& seq. caus.* 27. *q.* 2. *& c. Ex publico* 7. *& c. Ex parte* 14. *hoc tit.* & novissime id etiam definitum est in *Concilio Tridentino Sess.* 24. *de Sacram. matrim. canon.* 6. *Si dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solennem Religionis Professionem alterius conjugum, non dirimi, anathema sit.* Idque confirmatur etiam ex antiquissimo usu Ecclesiæ, & Apostolorum traditione a Christo derivata. Ratio est, non quod copula carnalis sit de substantia matrimonii: cum non concubitus, sed consensus nuptias faciat, *Reg.* 30. *in* 6. sed quia per matrimonium ratum inducitur tantum quædam conjunctio, sive vinculum spirituale, cui subest tacita conditio resolutiva, nisi sequatur mors spiritualis, seu civilis, quæ fit per solennem Professionem in Religione approbata, *Zoesius in Commentar. hoc titul. numer.* 17. Ratio autem a priori est; quia matrimonium ratum mutuo consensu contractum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, per dilectio-

nem

nem charitatis, quæ non tam firma est, cum per peccatum mortale solvatur, saltem a singulis membris: at vero matrimonium copula carnis consummatum, significat conjunctionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, quæ perpetua est, & nunquam solvenda, ideoque nullo etiam casu unquam dirimitur quoad vinculum; ratum vero matrimonium dissolvi potest per solennem Professionem, *Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 11. n. 2. & 3. & alii.*

XLV. Assertio 2. Probabilius est, matrimonium ratum solvi per solennem Professionem in Religione emissam, Jure solum Ecclesiastico, sed antiquissimo a temporibus Apostolorum introductu, ut docet *Less. l. 2. c. 41. n. 69. Laym. cit. c. 11. n. 3. Zoes. in Comment. h. t. n. 18. Fagn. in c. Ex parte 14. n. 8. h. t. & alii.* Probatur, tum quia matrimonium, spectata rei natura, est insolubile, & non potest mutuo consensu dissolvi, nec ex aliis causis, ex quibus alii contractus dissolvuntur: tum quia per Professionem non dissolvitur jus servitutis; cum Professio servi, invito Domino, facta, sit invalida, ergo neque per Professionem jure naturæ solvitur matrimonium ratum. Sed neque solvitur immediate jure Divino positivo, ut putat *Sanch. l. 2. disp. 19. n. 3.* Quia alias etiam per votum simplex Religionis deberet matrimonium ratum solvi; nam votum simplex & solenne, jure Divino, sunt ejusdem rationis, cum solennitas votorum ex sola Ecclesiæ Constitutione sit introducta, ut patet ex *c. un. de voto in 6.* Porro in *c. Ex publico 7. h. t.* solum dicitur, ex S. Scriptura colligi, illud *Matth. 19.* de uxore non dimittenda, nisi ob fornicationem, intelligendum esse tantum de matrimonio consummato: similiter in *c. Ex parte 14. h. t.* solum dicitur, Sanctos quosdam deseruisse sponsas suas ex revelatione Divina.

XLVI. Atque hinc infertur primo. Quod per solennem Religionis Professionem tantum, non vero per propositum, vel etiam votum simplex perpetuæ continentiæ servandæ in seculo, dissolvatur matrimonium ratum, & non consummatum, prout constat ex *c. Ex parte 14. h. t.* Nam cum „ quædam mulier coram duobus Abbatibus, cum solenni „ benedictione ac Litania, velum viduitatis assumpsisset: „ (sicut fieri consuevit) Nobilis quidam proposuit, quod „ prius dictam mulierem per nuncios, verbis de præsenti, „ interposita etiam arrha (quæ intervenire potest in con„ tractu matrimonii, non autem pœna ei adjici, *c. Gemma* „ *29. de sponsal. Gloss. hic V. Arrha*;) sibi desponsarit. Mu„ lier de hoc interrogata ab Archiepiscopo Lugdunensi, „ confessa est, se in illum consensisse: sed quia audierat, „ eum lepra percussum esse, dixit, se ab eo recessisse (quæ „ tamen non erat justa causa, solvendi matrimonium ra„ tum, de quo alibi) Ad quod respondet Papa Innocen„ tius III. etsi videri possit, quod matrimonium inter legi„ timas personas, per verba de præsenti contractum, iis „ viventibus, in nullo casu dissolvi possit, ita ut alteri ad „ secundas nuptias transire liceat, etiamsi unus conjugum, „ inter quos est ratum matrimonium, fieret hæreticus, & „ nollet fideli cohabitare, sine contumelia Creatoris (hoc „ enim casu, non solvitur inter eos matrimonium, quoad „ vinculum, attamen quoad torum, & cohabitationem di„ vortium institui potest; ac debet *c. Quanto 7. de divort.* „ *Gloss. hic V. Ratum conjugum*; præterquam si ex Divina re„ velatione, quæ omnem Legem superat (Lex enim privatæ „ inspirationis S. Spiritus Legi publicæ, etiam Divinæ, „ circa ea, quæ non sunt juris naturalis, aut per se mala, „ prævalere debet, ac præferri, *cap. 2. caus. 19. quæst. 2.*) „ aliud cognoscatur, sicut a quibusdam Sanctis factum esse, „ legitur, quod conjuges suas reliquerint, etiam invitas. Ve„ runtamen cum non sit ab Antecessorum Pontificum vesti„ giis recedendum, qui super hac re consulti responderunt, „ licere alteri conjugi, altero inconsulto, ad Religionem „ transire, ita ut alter ex eo tempore legitime aliud ma„ trimonium inire possit: ideo hoc ipsum in proposito casu „ observandum esse: quamvis falsa fuerit causa lepræ, cum „ sine tali causa (impulsiva scilicet, *Gl. hic V. falsa sit causa*) „ solo Religionis ingrediendæ intuitu, id facere potuisset. Porro licet prædicta mulier videatur, per solennem veli susceptionem, habitum Religionis induisse (susceptio autem veli, sive habitus non facit Monachum: sed Professio, *Gl. hic V. In veli susceptione*) si tamen dicat, se propositum tantum castitatis concepisse, & ideo in domo privata remanere velit: nihilominus tamen matrimonium consummare debet, nisi votum Religionis ingrediendæ, seu Professionem edendi emiserit, tunc enim compelli potest, ut relicto seculo, Religionem ingrediatur.

Ubi Notandum primo. Ut matrimonium ratum, non consummatum dirimatur per Professionem alterius conjugis, tria requiruntur. Primo, ut emittantur tria vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ. Secundo, ut hæc vota emittantur in manibus ejus, qui habet potestatem incorporandi Religioni. Tertio, ut fiat in aliqua Religione, a Sede Apostolica, approbata, *Fagnan. in citat. c. Ex parte; num. 15. hoc tit.*

Notandum secundo. Ecclesia potest etiam statuere, ut matrimonium ratum dissolvatur, si alter conjugum labatur in hæresin, sicut constituit, ut dissolvatur matrimonium etiam consummatum, si unus ex duobus infidelibus convertatur ad fidem, *c. Gaudemus 8. de divort. Abb. in cit. c. Ex parte; nu. 7. Fagn. ibid. n. 5.*

XLVII. Infertur secundo. Matrimonium ratum, etsi dirimatur per Professionem solennem, trium vel quatuor votorum in Societate Jesu: non tamen per vota Coadjutorum Formatorum in eadem; quamvis enim sint publica, sive publice emittantur, non tamen sunt solennia, sed simplicia: multo minus dirimitur matrimonium ratum præcedens per vota simplicia Scholasticorum, & Coadjutorum temporalium, non Formatorum, quæ nec publica sunt, nec solennia, ut docet *Suar. tom. 4. de Relig. Tract. 10. lib. 4. de vot. simpl. c. 8. n. 4. & seqq. Sanch. l. 2. disp. 18. n. 6.* Nam quamvis Gregorius XIII. in Constitutione, quæ incipit, Ascendente Domino, statuerit, ut vota simplicia Societatis dirimerent matrimonium contrahendum, sive postea subsequens, quem effectum antea non habebant: nullam tamen mentionem facit, de matrimonio prius contracto, adeoque quoad hoc impedimentum nihil mutavit: sicut etiam votum castitatis, etsi solenne, Ordini Sacro annexum dirimit matrimonium postea contrahendum: non autem prius contractum, *Extrav. unic. de voto, de quo infra*; quia scilicet plus est, dirimere matrimonium jam contractum, quam dirimere contrahendum: & in hoc posteriore prius non continetur, & difficilius est solvere ligatum, quam impedire, ne ligetur, *Suarez citat. loc. num. 6.* Accedit, quod in Societate Jesu, longo tempore, post vota simplicia edita, finito biennio Novitiatus, fiat solennis Professio & ideo per illa non dissolvitur matrimonium ratum præcedens, ne uxor diu expectare cogatur, ut ex *declarat. S. Congr. Concil.* refert *Barb. in Collect. in c. 2. in fin. h. t.*

XLVIII. Infertur tertio. Per Professionem Ordinum militarium, qui sunt vere ac proprie dictæ Religiones per tria vota substantialia Religionis emissa, dirimitur quoque matrimonium ratum, & non consummatum, quales communiter censentur esse milites S. Joannis Jerosolymitani, & Melitenses: non item illi, qui castitatem conjugalem tantum vovent, & servant; quia hæc prærogativa dirimendi matrimonium ratum, solum concessa est Religioni proprie, ac simpliciter dictæ, *Navarr. lib. 3. Consil. 2. h. tit. Sanch. lib. 2. de matr. c. 18. nu. 8.* & alii apud *Barb. in collect. in c. Ex publico 7. n. 3. h. t.* quamvis universim matrimonium ratum non dissolvi per Professionem quorumcunque Ordinum militarium, teneant nonnulli apud *Barb. c. l.*

§. X.

Intra quod tempus licitum sit sponsis de præsenti, ante matrimonium consummatum, ingredi Religionem?

XLIX. Assertio unica, sponsus, vel sponsa de præsenti, ante consummationem matrimonii, si velit ingredi Religionem, debet cautionem præstare, quod intra duos menses, vel transibit ad Religionem, vel redibit ad conjugem, eique adhærebit, prout decernitur in *c. Ex publico 7. h. t.* Nam „ cum mulier quædam a marito suo discessisset, ea causa de„ lata fuit ad Episcopum Veronensem, qui pro matrimonio „ sententiam tulit, & præcepit mulieri, ut ad maritum „ rediret, eique conjugalem affectum exhiberet: cum au„ tem renueret, ab ipso fuit excommunicata. Postea vero „ mulier asseruit, quod licet a dicto viro fuerit desponsa„ ta, non tamen ab ipso fuerit carnaliter cognita, seque „ ad Religionem transire velle. Id significatum fuit Alexan„ dro III. qui mandavit Episcopo Brixiensi, ut si prædictus „ vir eam carnaliter non cognovit, & illa ad Religionem „ transire velit, recepta ab ea sufficiente cautione, quod in„ tra duos menses, vel ad Religionem transire, vel ad mari„ tum redire velit, eam ab excommunicatione absolvat: „ & si ad Religionem transierit, uterque ab altero recipi„ at, quod ab altero accepit; (hoc enim fieri debet, quo„ ties matrimonium dissolvitur ex justa causa, *Gl. hic V. Re*„ *stituat.* Neque his obstare debet, quod Dominus in Evan„ gelio dixit, *Matth. c. 5. & 19.* Non licere viro uxorem di„ mittere, nisi ob causam fornicationis; quia hoc intelligi „ debet, de matrimonio per carnalem copulam consummato, „ sine qua non fit conjunctio.

L. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si post contractum matrimonium per verba de præsenti, unus conjugum alteri cohabitare, aut conjugii debitum reddere nolit, potest per censuram excommunicationis ad id compelli, *Abb. hic n. 2. & in c. Litteras 13. n. 29. de restit. spol.* Ubi ait, quod vi adduci possit in domum mariti: si vero excipiat, quod Religionem ingredi velit, cum matrimonium non fuerit consummatum, debet Judex ei præfigere terminum duorum mensium, intra quem ingredi debet, vel ad virum redire, accepta de hoc sufficienti cautione, nempe per pignora vel fidejussores, *Gl. hic V. Sufficienti*; præterquam si aliam cautionem præstare non posset, quam juratoriam, tunc enim illa sufficeret, *Gl. ibid. & Abb. n. 21.*

LI. Notandum secundo. Probabilius est, quod hoc tempus bimestre detur conjugi, ad deliberandum, ita ut elapsis duobus mensibus, statim profiteri debeat: sed annus integer ei concedi debet ad probationem, etiam spectato jure antiquo, quo durante, revocari non potest ab altero conjuge, ut docet *Sanch. l. 2. de matr. disp. 24. n. 4.* & alii apud *Barb. in Collect. in cit. c. Ex publico; n. 8. h. t.* Idque multo magis obtinet in locis, ubi Conc. Trid. est receptum. Probatur, tum quia annus probationis non datur tantum in favorem ingressi, ut ipse Religionem experiatur: sed etiam in favorem Religionis, ut ipsa possit Novitium commode probare, quo jure non potest, nec debet privari, etsi possit Novitius, ob proprium factum, eo privari. Tum quia Jus concedit sponsis de præsenti facultatem ingrediendi Religionem, ergo hoc ipso concedit illis etiam tempus jure præscriptum, ad probandam illam. Quare quando in *citat. c. Ex publico dicitur*; quod alteruter conjux, ante consummatum matrimonium, possit intra duorum mensium spatium transire ad Religionem, id intelligendum est de transitu, probationis causa, & per assumptionem habitus Novitiorum: non autem per emissionem Professionis. Idque, ut vitetur Juris antiqui correctio, quo annus probationis datur ingredientibus Religionem, *c. Ad Apostolicam; 19. de Regul.* Nihil obstat, quod sit grave alteri conjugi tanto tempore continere; quia non potest dici, illi fieri injuria ab eo, qui jure suo utitur, & quidem cujus alter conjux non fuit ignarus. Ex quo sequitur; quod sponsus 4. annos, debeat expectare sponsam duodennem, donec profiteatur; cum profi-

teri nequeat post Conc. Trid. ante annum XVI. expletum, *Barb. c. l.*

Alii vero distinguunt, vel enim conjux, post matrimonium ratum, Religionem ingreditur, cum licentia alterius conjugis, & annus ei dandus est ad probationem; quia cum consenserit in ingressum, videtur etiam consensisse in tempus ordinarium probationis: vel ingressus est, sine licentia alterius conjugis, & tum non habet plus temporis ad probationem, nisi duorum mensium, quibus elapsis, statim profiteri debet, prout distinguit *Gl. in c. Desponsatam 27. V. Monasterium suum 27. q. 2.* & alii apud *Fagn. in cit. c. Ex publico, nu. 16.* Alii denique distinguunt, vel conjux vult transire ad Ordinem Mendicantium: & tunc conceditur illi annus integer, ad profitendum, sive cum alterius conjugis consensu transierit, sive sine illo; quia annus probationis in Ordinibus Mendicantium, etiam de jure antiquo abbreviari, seu restringi potest, *cit. c. de Reg. in 6.* Vel conjux transit ad Ordinem non Mendicantium, tum si alter conjux remanens in seculo non consentiat, cogetur ille intra duos menses profiteri; quia cum ingressus sit, & Religionem receperit, invito altero conjuge, videtur renunciasse, tam ingrediens, quam Religio anno probationis, quod olim fieri poterat in Ordinibus non mendicantium, *c. Statuimus 3. juncto c. 2. de Reg. in 6.* valde enim verisimile est, quod Jus voluerit restringere annum probationis, favore conjugis in seculo remanentis, ne cogeretur expectare per XIV. menses, cum periculo incontinentiæ, *Fagn. c. l. n. 19. & seqq.*

Verum hodie per Conc. Trid. *S. 25. de Reg. c. 15. juncto c. 88.* omnes hæ distinctiones sunt sublatæ, secundum quod in quacunque Religione, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, nulla est professio facta, ante annum probationis expletum, cui amplius renunciari non potest, juxta sententiam *S. Cong. Conc., apud Fagnan. c. l. n. 25.* Decretum enim irritans, appositum in aliqua dispositione, facit, ut ei renunciari non possit, *c. Dilecte 25. circa fin.* & ibi *Gl. V. Hujusmodi clausula de prab.* & quia Concil. Trident. generaliter prohibet, ne ante annum fiat Professio, nullumque casum excipit, adeoque etiam in hoc casu irrita erit Professio; quia Lex universalis negativa universaliter est intelligenda, *c. Solitæ 6. §. fin. de majorit. & obed.* & talis lex generalis posterior corrigit priorem specialem, idque etiam ex ratione Decreti Trident. colligitur, quæ in quovis casu locum habet, ne scilicet, si admittantur aliqui ad Professionem, antequam Religio ipsos, & ipsi Religionem bene probarint, postea turbas, & scandala excitent, *Sanch. cit. disp. 24. q. 2. num. 7.*

LII. Notandum tertio. Si conjux, qui ante matrimonium consummatum Religionem ingressus est, intra annum probationis, ad aliam Religionem, aliam quoque experiendi causa transeat, Judex debet illi terminum præfigere, videlicet unius anni, quo finito, in illa Religione profiteatur, vel ad conjugem relictum redeat: ne alioquin hic conjux diu expectare debeat, nec aliud matrimonium interim inire possit, *Sanch. cit. dis. 24. n. 9.*

Notandum quarto. Tempus bimestre concessum, ad deliberandum de ingressu Religionis est arbitrarium, ita ut a Judice possit restringi, seu abbreviari, vel prorogari ex justa causa, ut docet *Gl. in cit. c. Ex publico V. Infra duorum h. 5. Joan. Andr. ibid. num. 8. Abb. nu. 11.* Nam quamvis, quando præfigitur certus terminus a Lege, sine ministerio, seu opera Judicis, is non possit brevius, vel longius tempus definire; quia Judex non est supra Legem: aliud vero est, quando terminus assignatur ministerio, seu mediante opera Judicis, ut *in cit. c. Ex publico*, ubi jus non designat tempus bimestre, sed mandatur Judici, ut ipse designet, *Sanchez citat. disp. 24. nu. 12.* Non tamen Judex, sine causa justa, recedere debet a spatio duorum mensium, cum sit terminus Juris, *Abb. cit. l. & alii.* Currit autem hoc tempus bimestre a tempore contracti matrimonii, vel potius a die præfixionis termini factæ a Judice, ut notat *Gl. in cit. c. Ex public. V. Infra duorum. Sanchez citat. loc. num. 21.* & colligitur ex hoc cap. Dum Papa mandat Episcopo, ut ab uxore recipiat sufficientem cautionem, quod intra duos menses, vel ad Religionem transibit, vel ad virum redibit; cum ergo requiratur ministerium hominis, non potest tempus bimestre currere ipso jure a die initi matrimonii: sed a die, quo a Judice præfixus est terminus, *Fagnan. in citat. cap. 7. num. 56.*

LIII. Notandum quinto. Si conjux, sive sponsus de præsenti Religionem ingredi cogitet, potest duobus primis mensibus nolle matrimonium consummare, etiamsi alter conjux id exigat. Et quamvis ob auctoritatem DD. probabile, posse conjugem, etiamsi Religionem ingredi nolit, intra duos primos menses, negare debitum conjugi, eo quod possit intra illud tempus propositum in melius commutare, & velle Religionem ingredi, licet ab initio nollet, ut docet *Sanchez citat. disp. 24. num. 25.* Contrarium tamen est probabilius, ut post *Navarr. & Coning.* docet *Layman. Lib. 5. tract. 10. cap. 13. num. 3. not. 1.* quia per contractum matrimonium uterque conjux statim tradit potestatem sui corporis alteri, nisi jus aliquem casum excipiat, vel aliter inter partes expresse fuerit conventum: atqui Jus excipit illum solum casum, quo alteruter conjux Religionem ingredi cogitat, ut patet ex *citat. c. Ex publico.* Ergo &c. Nec refert, quod propositum in melius mutari possit; quia de hoc in Jure nulla fit mentio, neque jus considerat ea, quæ nonnisi rarissime accidunt, *l. Nam ad 5. ff. de legib.*

LIV. Notandum sexto. Etiam post transactum bimestre, vel tempus a Judice præscriptum, ad consummandum matrimonium, potest adhuc uterque conjux, si matrimonium consummatum non sit, Religionem ingredi; quia Canones absolute dant facultatem ingrediendi Religionem, quolibet tempore, ante matrimonium consummatum, ita ut Professio semper dirimat matrimonium ratum, & tantum præfigunt bimestre, ut possit conjux compelli a Judice ad consummandum matrimonium, vel ingrediendam Religionem: non autem ut eo elapso, non possit amplius ingredi Religionem, hoc enim nullibi dicitur: immo mulier illa *in cit. c. Ex publico*; cui potestas transeundi ad Religionem datur, jam diu ante matrimonium contraxerat. Est tamen adhuc discrimen inter tempus illud bimestre, & reliquum tempus; quia toto tempore bimestri licite talis conjux debitum negat, non item eo transacto, nisi statim Religionem ingrediatur; quia tunc jam exspiravit tempus deliberandi: quare post bimestre, tenetur conjux debitum reddere alteri, & ad id compelli potest, si Religionem non ingrediatur, *Sanch. disp. 24. numer. 27.* Porro etsi Judex potest sub pœna excommunicationis alteri conjugi præcipere, ut intra certum tempus Religionem ingrediatur, vel matrimonium consummet, quam re ipsa incurret, si intra tempus definitum non pareat: Verumtamen, si etiam post illud tempus elapsum, conjux ingressus sit Religionem, revocari non debet, valetque Professio, & post ingressum absolvendus est ab excommunicatione, ut tradit *Gloss. in citat. c. Ex publico. V. Infra duorum, in fine, & Sanchez citat. loc. num. 28.*

§. XI.

An Sponsa de præsenti possit Religionem ingredi, si a Sponso sit carnaliter cognita per copulam violenter extortam?

LV. Assertio 1. Si sponsa de præsenti a sponso carnaliter sit cognita, per vim ei illatam, post elapsum bimestre, vel aliud tempus arbitrarium a Jure, vel Judice præscriptum conjugi volenti ingredi Religionem, ad deliberandum de ingressu ejusdem, tum illa non potest postea ingredi Religionem, in quo omnes conveniunt. Ratio est, quia tunc sponsus cogendo sponsam, ad consummandum matrimonium, utitur jure suo, exigendo sibi debitum, neque potest sponsa juste id denegare, adeoque consummato jam matrimonio, non licet uxori, invito marito, transire ad Religionem. Neque vero hoc casu, vi deflorando sponsam, peccat sponsus, saltem si tentatis aliis mediis obtinendi consensum sponsæ in consummationem matrimonii, ipsa fuerit reluctata, alioqui vero peccaret: sed solum ratione modi, quia vis non debet inferri nisi repugnanti, *Sanchez Libr. 2. de matrim. disp. 22. num. 13. Fagnan. in citat. c. Ex publico num. 35.* ubi *num. 36. & 37.* addit, hoc locum habere, si sponsa nondum intravit Religionem: si vero ingressa est, tunc non sufficit, lapsos esse duo menses: sed debet sponsus per integrum annum, qui prærequiritur ad Professionem emittendam, expectare, quo transacto poterit eam repetere, & egressam, si matrimonium consummato nolit, per vim cognoscere, dummodo Professionem nondum expresse, vel tacite emiserit, per quam solvitur vinculum matrimonii nondum consummati.

LXI. Assertio 2. Probabilius est, quod sponsa per vim oppressa, & carnaliter cognita a sponso, ante elapsum tempus bimestre, vel aliud arbitrarium, vel si ipsa jam ingressa est Religionem, adhuc tamen est intra annum Probationis: possit nihilominus ingredi Religionem, vel jam ingressa emittere Professionem, etiam invito sponso, ut docet *Abb. in cap. 2. num. 9. hoc tit. Sanch. cit. disp. 22. num. 6. Fagnan. cit. loc. num. 78. & seqq.* & alii apud ipsos. Ratio est, tum quia sponsus deliquit, & gravem injuriam intulit sponsæ, cum non habeat jus, copulam extorquendi ante bimestre, vel aliud tempus præfixum, quo adhuc potest denegare debitum, adeoque non debet per violentiam privari jure suo. Tum quia delinquens non debet esse melioris conditionis, quam innocens, neque ex delicto suo commodum referre. Tum quia propter adulterium, & lapsum in hæresin, potest uxor virum deserere, & ingredi Religionem, manente vinculo Matrimonii, ut supra dictum, ergo etiam propter violentiam conjugi illatam, non obstante Matrimonii consummatione, potest sponsa perpetuum divortium facere a viro, etiam ipso invito, ita ut ipse maneat ligatus vinculo Matrimonii: potest tamen fœmina violenter cognita, per accidens impediri ab ingressu Religionis, ratione damni, quod proli ex illa copula genitæ inferri posset, si religionem ingrederetur, quæ forte sine matre commode educari non posset, *Sanch. citat. loc. num. 7.* Limitat hoc *Fagnan. citat. loc. numer. 33. & 34.* nisi sponsa, nondum elapso tempore bimestri, vel alio arbitrario, non excipiat, se ad Religionem transire velle: sed simpliciter renuat Matrimonium consummare, vel aliam causam alleget, quam transitum ad Religionem, v. gr. quod nolit virginitatem perdere, tunc enim vir, postquam adhibuit alia media, ad obtinendum consensum sponsæ in copulam, potest sine peccato vim ei inferre; quia exceptio, quam quis habet, ei non prodest, si non opponatur, sed perinde est, ac si eam non habuisset, ac proinde hoc casu non poterit talis conjux ingredi Religionem, vel in ea profiteri, post Matrimonium jam legitime consummatum. Verum hoc non admittit *Sanchez cit. loc.* quia ipse putat, quod sponsa, post consensum mutuum de præsenti non teneatur, ante elapsum bimestre, reddere debitum, etiamsi tunc non intendat ingredi religionem, quod tamen rejecimus §. *præced.*

LVII. Notandum hic præterea primo. Non tantum si sponsa de præsenti per vim absolutam, sed etiamsi per gravem metum solum sit violata a sponso, nihilominus ingredi potest, intra tempus præscriptum, Religionem; quia non ob defectum liberæ, seu spontaneæ voluntatis; sed ratione injuriæ sponsæ illatæ, & ob injustitiam a sponso commissam, conceditur sponsæ ingressus in Religionem, quæ etiam subest, quando per metum gravem copulam extorsit *Sanch. citat. disp. 22. n. 6.*

No-

Notandum secundo. Aliqui dicunt, per copulam vi extortam non consummari matrimonium; quia matrimonium consummatum significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, per assumptionem carnis, quam repræsentare potest sola copula carnalis voluntaria: non violenter extorta, sicut unio Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis fuit voluntaria; quia ad consummationem matrimonii duo requiruntur, consensus animorum, & commixtio corporum: sicut ergo vis absoluta impedit consummationem, seu perfectionem matrimonii spiritualis, ob defectum liberi consensus, ita multo magis impedit consummationem Matrimonii carnalis. Neque obstat, quod ex copula violenta oriatur affinitas, *c. Discretionem 6. de eo, qui cognovit consanguin. uxor.* Non enim propterea efficiuntur una caro, ut notat *Gl. in cap. In eo. 22. V. Erunt. caus. 32. quæstio. 4. Fagnan. cit. l. numer. 39. & seqq.* Verum alii admittunt, quod conjuges etiam per copulam violentam fiant una caro, sicut Christus per carnem est unitus Ecclesiæ. Nam quamvis copula vi extorta non repræsentet conjunctionem Christi cum Ecclesia, quoad modum; quia hæc unio est voluntaria: repræsentat tamen illam quoad substantiam, *Sanchez. c. l. numer.* 4. Deinde etsi sponsa corrupta a sponso suo, si postea ingrediatur Religionem, non possit consecrari inter Virgines, cum virginitatem amiserit: potest tamen Professionem emittere, *Fagnan. in cit. cap. Ex public. num. ult. h. t.*

§. XII.

An, & qua ratione conjugatus possit, vel non possit Ordines suscipere, vel etiam ad Episcopatum assumi?

LVIII. Assertio 1. Conjugatus non potest ad sacros Ordines promoveri, nisi uxor licentiam dederit, & continentiam voverit, prout decernitur in *c. Conjugatus. 5. h. t.* Ubi „ Papa Alexander III. ita rescribit: Nullus Conjugatorum „ est ad sacros Ordines promovendus, nisi ab uxore conti„ nentiam profitente fuerit absolutus: ubi idem indistincte, statuitur de conjugio, seu Matrimonio, sive consummato, sive non. Et in *cap. Sane 6. in princ. h. t.* dicitur, *Si conjugati ordinari voluerint uxoris voluntas prius est requirenda*. Ratio est, quia si vir Ordinem sacrum suscipere, & statum mutare posset, sine consensu uxoris, id cederet in grave præjudicium ejusdem, *Sanch. lib. 7. de matr. dis. 38. numer.* x. Extenditur autem, quod non solum ad sacros: sed nec ad minores Ordines possit promoveri conjugatus, sine uxoris licentia, & aliis requisitis, de quibus infra, prout jure posteriore statutum est in *c. ult. de temp. Ordin. in 6. & ibi V. Definitum. Gl. in cit. c. Conjugatus. V. Ad sacros*, ubi ex eo quod de solis Ordinibus sacris ibi fit mentio, non recte infertur, quod ad Ordines minores promoveri possit; quia argumentum a contrario sensu nihil probat, quando contrarium Lege, vel Canone est decisum, ut docet *Everch. in locis legal. loco a contrario sensu*; 8a. nu. 4. ut in proposito, *Sanch. c. l. n. 6.* Et quamvis Ordinibus minoribus non sit annexum votum continentiæ, & nihil ex hac parte obstet, eos suscipere, post Matrimonium contractum, repugnat tamen, propter specialem juris prohibitionem, *Sanchez cit. loco nu.* 20. Nec potest conjugatus etiam primam tonsuram accipere, nisi velit quoque ad sacros Ordines promoveri, *cit. cap. ult. de temp. Ordin. in 6. Abb. in cit. c. Conjugatus nu. x. h. t. Sanch. cit. loc. num. 9.*

LIX. Porro ad hoc, ut vir Ordines suscipere possit, præter licentiam uxoris, requiritur etiam, ut illa in sæculo manens, perpetuam continentiam voveat, si senex sit, & extra periculum incontinentiæ versetur. Si vero sit juvenis vel suspecta de incontinentia, etiam Religionem profiteri debet, *Gl. a plerisque recepta in cit. c. Conjugatus. V. ab uxore, Abb. ibid. num. 4. Sanch. cit. lib. 7. dis. 39. num. 6.* & sumitur ex *cap. Episcopus. 6. disput. 77.* quod est desumptum ex *Concil. Agathens. cap. 16. & 17.* ubi dicitur: *Sane si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, Religione promissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur*: Ubi etsi *Gl. Ver. Religione* dicat; eo nomine intelligi castitatem, hæc tamen expositio violenta est, & vim infert litteræ; sicut ergo, si vir ingrediatur religionem, sufficit, si uxor sit senex, & non suspecta de incontinentia, ut votum continentiæ edat in sæculo: si vero juvenis sit, vel suspecta de incontinentia, requiritur ingressus ipsius in Religionem, juxta *c. Cum sit 4. c. Uxorat. 8. c. Ad Apostol. 13. h. t.* ita idem dicendum, si vir ad Ordines promoveatur. Ratio est, quia si uxor juvenis Professi in Religione, compellitur ingredi religionem: multo magis uxor Clerici sæcularis promoti ad Ordines; quia facilius potest talis Clericus uxorem invisere, ideoque majus subest periculum incontinentiæ, quam ex parte Professi in Religione, *Sanch. cit. dis. 39. n. 6.* & aliis apud ipsum. Et hinc etiam, si illi conjuges sint suspecti de incontinentia, non sunt permittendi simul habitare in eadem domo: Si vero non sint suspecti, satis est, si in separatis cubiculis degant, juxta *c. Episcopus 6. dis. 77. Sanch. cit. dis. 39. n. 8.* Quare juxta supra dictam distinctionem intelligi debet *cit. c. Conjugatus h. t.* in quo solum requiritur, ut uxor continentiam promittat, ad hoc, ut vir promoveri possit ad Ordines, etiam sacros: nam id verum est, quando uxor est senex, nec suspecta de incontinentia, *Sanch. c. l. nu. 9.* Nec obstat, quod conjuges possint in sæculo manere, si communi consensu continentiam voveant, quo casu, neuter petere potest, nec reddere debitum, ergo etiam vir poterit promoveri ad Ordines sacros, edito ab uxore voto continentiæ, etsi in sæculo maneat. Verum diversa hic est ratio, quando enim uterque conjux, edito communi consensu, voto castitatis, periclitaretur de incontinentia, posset facile peti, & obtineri dispensatio non item si vir in sacris Ordinibus sit constitutus, ita facile dispensari potest, ut ad uxorem redeat, *Sanch. c. l.*

„ LX. Assertio 2. Per susceptionem Ordinis sacri, impe„ ditur quidem Matrimonium contrahendum, & dirimitur „ etiam Matrimonium, (si post susceptionem sacri Ordi„ nis) contractum fuerit, secundum statuta Canonum; non „ tamen dissolvitur Matrimonium prius contractum (per „ legitimum viri, & mulieris consensum) etiamsi per car„ nis copulam non fuerit consummatum. Quare auctorita„ te Apostolica prohibet Papa Joann. XXII. ne quisquam, „ durante matrimonio, nondum etiam consummato, ali„ quem ex sacris Ordinibus præsumat suscipere, nisi prout „ sacris Canonibus est concessum: (scilicet cum uxoris li„ centia Religionem ingredientis, vel saltem votum castita„ tis emittentis, si absque periculo, & suspicione inconti„ nentiæ in sæculo maneat) quod si quis hoc fecerit, is „ dissoluto etiam Matrimonio, nec in suscepto (durante „ Matrimonio) Ordine ministrare, nec ad Superiores Ordi„ nes ascendere, nec ad aliquod Beneficium Ecclesiasticum „ promoveri poterit, nisi aliquam ex Religionibus approba„ tis ingrediatur, & ejus regulam expresse, vel tacite pro„ fiteatur: quo casu Diœcesanus, sive Episcopus loci, in „ quo talis Religionem ingressus est, cum illo in supra di„ ctis dispensare potest (nempe, ut in suscepto Ordine mi„ nistrare possit, & ad altiores promoveri &c.) nisi aliud „ canonicum impedimentum obsistat, ita statuitur *in Extravag. Antiquæ unic.* Joann. XXII. *de voto*. Ubi in fine subjun„ gitur, quod conjugatus sic ordinatus, per Diœcesanum in„ stanter monendus sit, ut si matrimonium nondum sit con„ summatum, religionem ingrediatur: quod si renuerit, & „ sponsa ejus institerit, per censuram Ecclesiasticam ad con„ summandum matrimonium contractum, est compellendus. Ex quo patet, quod tali casu, vir non tenetur ingredi religionem: sed tantum monendus sit ad ingressum; *Gl. hic V. Præcipimus. Sanchez lib. 7. de matrim. c. 38. n. 18.* Porro ratio differentiæ, cur matrimonium ratum, & non consummatum dirimatur per solennem Professionem in Religione: non vero per susceptionem sacri Ordinis, est, tum quia Jus de sola solenni Professione hoc statuit. *Extravag. Antiqua* ibi *Cum nec Jure Divino, nec per sacros Canones reperiatur hoc statutum*, ideoque censetur prohibitum. *Gl. ibid. V. Statutum & V. Est consendum.* Tum quia votum continentiæ Ordini sacro, non ex natura Ordinis, sed ex constitutione Ecclesiæ annexum, est per accidens solenne, & susceptio Ordinis non inducit mortem Civilem, sicut solennis Professio, cum Ordinatus maneat sui juris. *Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 18. n. 9.*

LXI. Notandum hic præterea primo. Si vir ad Ordines sacros promotus sit, sine licentia uxoris, quia ipsa contradixit, vel ignoravit, vel cum licentia, sed metu gravi, aut dolo expressa a viro, vel etiam illa tacente, & dissimulante: his omnibus casibus, potest uxor revocare virum; quia requiritur licentia libera, & spontanea, & taciturnitas non habetur pro consensu in re ardua, & alteri præjudiciali, *Sanch. lib. 7. de matr. dis. 38. nu. 21. 13. & 15.* & tunc revocatus, ante Matrimonium consummatum, cogitur quidem Matrimonium consummatum, cogitur quidem Matrimonium consummare, & tenetur petenti reddere debitum, quia non potuit, sine præjudicio uxoris, sacros Ordines suscipere: non tamen potest petere; quia obligatur voto castitatis annexo Ordini sacro suscepto, ideoque tenetur abstinere, quantum lex Matrimonii permittit, idque procedit etiam post Matrimonium consummatum, *Sanch. cit. dis. 38. nu. 20. & 22.* & alii apud ipsum.

Notandum secundo. Si vir sacris Ordinibus sit Initiatus, invita, & ignorante uxore, non potest, post mortem illius, valide inire aliud Matrimonium: quamvis is, qui sine licentia uxoris est professus Religionem, & ab ipsa revocatus, post mortem illius, ad alias nuptias transire possit, saltem valide, etsi non licite, propter simplex votum continentiæ, juxta *c. Placuit 12. h. t.* Ratio diversitatis est; quia professio est irrita, adeoque per illam non potest dirimi Matrimonium subsequens. At vero Ordo sacer, etiam sine licentia uxoris est valide collatus, cui, ejusque charactéri ex Ecclesiæ constitutione est annexum solenne votum continentiæ, per quod subsequens Matrimonium dirimitur, ideoque Matrimonium contractum, post Ordinem sacrum valide susceptum, est irritum, *Abb. in cit. c. Placet. n. 7. Sanch. cit. dis. 38. n. 24.*

LXII. Notandum tertio. Si vir cum uxoris spontanea licentia, ad Ordines etiam sacros sit promotus: sed sine aliis jure requisitis, non potest ab illa revocari ad consortium conjugale; cum sit obligata ad continentiam perpetuo servandam, hoc ipso enim, quod licentiam dedit viro, suscipiendi Ordines, censetur etiam vovisse continentiam, & privata usu conjugii, & consequenter etiam jure revocandi virum, *Sanch. lib. 7. dis. 39. num. 11.* Et in hoc consentiunt omnes, tam Theologi: quam Canonistæ, teste *Fagnan. in cit. c. Conjugatus n. 8. h. t.* Limitat tamen *Sanch. c. l. n. 12.* Dummodo uxor sciverit, quæ jure requirantur ad legitimum transitum viri ad Ordines, alioquin, si ignoravit, poterit revocare virum: cum non possit tum censeri, voluisse se obligare ad continentiam, sive illam vovere, etsi aliqui hanc limitationem non admittant.

Notandum quarto. Quando vir, cum licentia spontanea uxoris, Ordines sacros suscepit, tum uxor, eo mortuo, non potest valide aliud Matrimonium inire, ut constat ex *c. Quæ sunt 20. disput. 28.* ubi *Gl. fin.* ait: supple, *& eum ordinatum, uxore sciente*. Ratio est, non quod votum simplex continentiæ ab uxore editum fiat solenne per actionum communicationem, & quia facti sunt una caro: sed quia ex Ecclesiæ constitutione, ob reverentiam Ordinis sacri suscepti a viro, cum licentia uxoris voventis castitatem, ipsa quoque reddita est inhabilis, ad aliud subsequens Matrimonium ineundum, *Azor. p. c. l. 23. c. 14. q. 22. Sanchez cit. lib. 7. cap. 40. num. 3.* Idque procedit, etsi uxor nullum ediderit votum castitatis; quia in *cit. c. Quæ sunt*. Id Matrimonium irritatur nulla facta mentione voti, neque enim irritatur ratione voti;

ti: sed ex constitutione Ecclesiæ. Quod si vir Ordinem sacrum susceperit, uxore contradicente, vel ignorante, potest ipsa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide inire; quia delictum viri non debet præjudicare uxori, *Sanch. c. l. numer.* 4. qui *numer.* 5. addit, idem dicendum, si consenso tacito tantum uxoris, vir sit Sacris initiatus, illa scilicet sciente, & dissimulante; quia dissimulatio in re ardua, & præjudiciali non reputatur consensus, licet *Gl. fin. in cit. c. Quia sunt*, dissentiat.

„ LXIII. Assertio 3. Conjugatus non potest ordinari Epi„ scopus: nisi uxor ejus continentiam prius professa, sa„ crum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat, prout statuitur in *c. Sane*. 6. *h. tit.* adeoque non sarin est, illam in sæculo manere, edito voto continentiæ. Ratio desumitur, tum ex Dignitatis Episcopalis excellentia, ob quam decebat, ut uxores Episcoporum, quatenus eorum status permittit, etiam ad perfectioris vitæ statum assumerentur, adeoque uti Religione inter Moniales profiterentur: tum ne uxor in sæculo permanens sæpe aliis mulieribus associata, visitet Episcopum, & ab eo gratias, ad ditandos consanguineos, impetret, *Abb. in cit. c. Sane, nu.* 1. *Sanch. lib. 7. de matrim. dis.* 42. *num.* 2. Quare licet conjugatus fiat Episcopus, non tamen ideo dissolvitur Matrimonium ratum prius contractum: quia non potest dici mortuus spiritualiter, cum neque absolutam obedientiam, neque paupertatem voveat, *Barbosa in cit. cap. Sane n. 3. hoc t.* Porro ut maritus possit ad Cardinalitiam Dignitatem promoveri, non requiritur ingressus uxoris in Religionem, nec plus, quam requiratur ad Ordines a viro suscipiendos; quia non reperitur jus speciale in hoc casu aliquid decernens, nec ratio, quæ ad aliud statuendum cogat, *Sanch. cit. dis.* 41. *num.* 4.

TITULUS XXXIII.

De Conversione Infidelium.

POstquam in Titulo præcedente actum est de Conversione Conjugatorum fidelium, ad Statum Religiosum, per Professionem editam in Religione, nunc subjicitur hic Titulus, in quo agitur de Conversione Conjugatorum infidelium ad fidem, utrum uno ex conjugibus converso ad Fidem, Matrimonium illorum, & quomodo dissolvatur?

I. ASsertio 1. Si vir infidelis occidat Maritum uxoris fidelis, sive Christianæ, ejusdem insidiis, & machinationibus, non potest is illam postea ducere in uxorem, etiamsi hæc istud fecerit, ut vir infidelis, inito cum ipsa Matrimonio, ad Fidem convertatur, prout statuitur, *in cap.* „ *Laudabilem*, 1. *h. t.* In quo de duobus interrogatus fuit Pa„ pa Cœlestinus III. Primo. Saraceni, dum in captivitate „ essent Christianorum, maritos quarundam Christianarum „ mulierum occiderunt, earundem insidiis, & machina„ tionibus, qui postea dictarum mulierum opera ad Fidem „ sunt conversi: unde quærebatur, an has mulieres de ju„ re ducere possint in uxores? Respondet Papa, ex Regu„ la Concilii Triburiensis (quod refertur in *cap. Si quis*; „ 5. *caus.* 31. *quæst.* 1.) quod si hæ mulieres in mortem „ maritorum suorum malitiose fuerint machinatæ, Sarace„ nis occisoribus, etiamsi earum opera ad Fidem con„ versi sint, non possint nubere, & adhærere, neque, „ si eis adhæserint, tolerari debeant; cum tale damnum „ tali lucro Ecclesia compensare non velit. Alterum, quod „ fuit propositum Papæ, est: quidam Saraceni in bello „ Christianos occiderunt, & Christiani vicissim Saracenos: „ postea vero Saraceni ad Fidem conversi uxores eorum, „ quos in bello occiderunt, sibi Matrimonio copularunt: „ & postquam ad Fidem sunt conversæ, acceperunt, quæ „ tamen cognita morte priorum conjugum, divortium in„ stanter petieruot. Respondet Papa: cum hæ mulieres, „ virorum suorum interitum non procuraverint, Matrimo„ nium inter illas personas licite contrahi potuisse, & quæ „ contraxerunt, divortium petere non posse. Ratio pri„ oris partis est; quia justum est, ut quis puniatur in eo, in quo deliquit, ideoque marito prohibetur, ne possit ducere in uxorem illam, cujus machinatione maritum occidit. Ratio posterioris partis est, quia tum tales mulieres non procurarint cædem mariti, non prohibentur contrahere Matrimonium cum eo, qui ex alia causa ipsum occidit.

II. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Dispositio hujus decretalis non debet restringi ad infideles: sed locum habet etiam in fidelibus; nam si Christianus quispiam occidat maritum alicujus, non potest ducere in Matrimonium ejus uxorem, si & ipsa morti mariti cooperata sit: secus si non sit cooperata, prout etiam habetur in *cap. Si quis*; 5. & *cap. seq. cit. caus.* 31. *quæst.* 1. Nam hoc impedimentum provenit ex atroci delicto, gravius autem est delictum, si fidelis occidat fidelem, quam si infidelis infidelem. Et quamvis in *cit. cap.* 1. sit sermo de uxore fideli, cujus machinatione per Saracenum maritus ejus occisus est; non tamen constituitur vis in eo, quod occisus fuerit infidelis, sive Saracenus, nam idem fuisset, si Christianus occisus fuisset: sed dubitatum potius fuit de infidelibus, propter lucrum conversionis subsecutum, cujus gratia Matrimonium illud est initum, *Abb. in cit. cap.* 1. *numer.* 4. *Sanch. lib.* 7. *de matr. dis.* 78. *num.* 9.

Notandum secundo. Potest Ecclesia ex justa causa, statuere impedimentum dirimens Matrimonium, ut colligitur ex *c.* 1. *h. t.* & notat *Abb. ibidem num.* 4. & *alii communiter*. Ubi inducitur impedimentum dirimens Matrimonium, ob crimen machinationis mortis alterius conjugis, quod quidem non potest per se, ac directe afficere, seu inhabilem reddere hominem infidelem, in pœnam delicti commissi tempore infidelitatis, quo non fuit subjectus Ecclesiæ: potest tamen indirecte, seu per accidens; quia hoc impedimentum per se, ac directe afficit, & inhabilem reddit mulierem fidelem, quæ cooperata est uxori in necem mariti, ut in perpetuum nequeat illum in Matrimonium accipere, tametsi ad Fidem fuerit conversus, ac proinde etiam consequenter, & indirecte impeditus est fidelis, illam in uxorem ducere; sicut etiam de facto irritum est Matrimonium fidelis cum infideli, non ob impedimentum infidelis: sed ob impedimentum Ecclesiasticum, quod afficit ipsum Fidelem, ne contrahere possit eum infideli, *Sanch. cit. dis.* 78. *num.* 3. Et hinc si uterque, non solum occisor sed etiam mulier, quæ ipsi cooperata est in mortem sui mariti sit infidelis, & postea ambo ad Fidem convertuntur, nullum erit impedimentum, quo minus inter se contrahere possint matrimonium; cum ante Baptismum, tempore infidelitatis, non potuerint ligari, seu affici hoc impedimento ab Ecclesia inducto: neque etiam in ipso Baptismo, cum in hoc peccata antea commissa, & pœnæ eis annexæ deleantur, & remittantur, *Barb. in cit. c.* 1. *num.* 3.

Notandum tertio. Non sunt facienda mala, ut inde eveniat bona, neque est committendum delictum, propter bonum aliquod, etiam spirituale, ex eo consequens: ideoque mulieres, quarum machinationibus Saraceni occiderunt maritos illarum, non effugerunt impedimentum canonicum, in pœnam criminis inductum, etsi per illas occisores ad Fidem sint conversi; quia tale lucrum spirituale cum homicidio ab ipsis patrato non compensatur, *arg. cap.* 1. & *ibi Gl. V. Periculosissime*; & *V. Hac compensatio*, *dis.* 14. *Abb. in cit. c.* 1. *n.* 5. *Barbos. n.* 4. *h. t.* sic non est committendum furtum, ut ex eo detur eleemosyna.

III. Notandum quarto. Ad incurrendum hoc impedimentum dirimens Matrimonium, requiritur, ut vel uxor cum viro aliquo conspiraverit in mortem mariti sui, vel maritus cum aliqua muliere in mortem uxoris suæ, ita ut uxor cum viro aliquo, vel maritus cum muliere active concurrerit, sive cooperatus fuerit, v. g. mandato, consilio, vel ipsius facti executione ad necem mariti, vel uxoris, & quidem spe, ac intentione Matrimonii, post mortem conjugis, contrahendi, ut colligitur ex *c. Si quis*; 5. & *c. seq. caus.* 31. *q.* 1. *Sanch. cit. dis.* 78. *nu.* 8. & 19. Idque sumitur ex fine, ob quem impedimentum hoc dirimens Matrimonium est inductum, nempe ut præscindatur occasio, quæ frequenter contingere potest, dum duo, qui se invicem amant, in necem conjugis conspirant, ea intentione, ac desiderio, ut post mortem illius, inter se Matrimonium contrahere possint. Verum ad impedimentum hoc Matrimonii incurrendum, non sufficit ratihabitio occisionis conjugis factæ, ut si v. g. uxor postquam rescivit, virum aliquem, maritum suum occidisse, ea intentione, ut Matrimonium cum ipsa contraheret, id ex post facto approbet, & ratum habeat; quia edictum hoc statuens impedimentum Matrimonii contrahendi prohibitorium est, ideoque non debet extendi, ultra casum expressum, ut tradit *Gl. fin. in cit. c.* 1. *h. t.* Quamvis ergo certum sit, quod mandans, seu consulens homicidium, inter insidiatores, & machinantes numeretur, *c. Si qua mulier*; 6. *caus.* 31. *q.* 1. nullibi tamen id jure expressum est, de ratum habente: quare licet ratihabitio retrotrahatur, & mandato comparetur, *Reg.* 10. *in* 6. tamen id solum fit fictione juris, nam spectata rei veritate, ratihabitio non est mandatum, vel activus consensus, seu influxus in necem conjugis, ideoque huic fictioni juris in hoc Decreto prohibitorio, & pœnali, sive in pœnam criminis edito, non est locus. Deinde ut ratihabitio ejus, quod meo nomine factum est, retrotrahatur, & mandato æquiparetur, necessarium est, ut quis utroque tempore sit habilis, ad mandandum, & quo mandatur, & quo actus exercetur. Sic v. g. si quis nomine infantis occidat hominem, & is postea major factus, id ratum habeat, non habebitur pro mandante; quia infans non poterat tunc mandare. Item, si constituto certo termino, ad aliquid agendum, quisquam alterius nomine id facit, qui id postea, cum tempus ad agendum concessum est elapsum, ratum habet, non censebitur mandasse; quia post terminum illum, non poterat id vere facere, adeoq; nec fictæ, sive juris fictione, *l. Bonorum*, 24. *ff. Rem ratam haberi*, cum fictio non debeat plus posse, quam veritas. sic in casu proposito, quandoquidem ad hoc impedimentum incurrendum requiritur machinatio, sive cooperatio in necem conjugis, post mortem illius, non potest conjux superstes machinari in necem illius, nec mandare illam, ideo non potest, nec debet ratihabitio illius mandato æquiparari, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 10. *h. t. Sanch. cit. dis.* 78. *num* 6. Non obstat, quod ex generali Regula tradita a *Gl. & Bart. in l.* 1. *§. Sed etsi*; *ff. de vi & vi arm.* in delictis ratihabitio postea facta, mandato æquiparatur, etiam in ordine ad pœnas juris incurrendas, ut constat ex *cap. Cum quis*; 23. *de sent. excomm. in* 6. Ubi statuitur, eum qui Clerici occisionem, suo nomine, factam (id enim requiritur, ut ratihabitio mandatum censeatur) postea ratum habet, excommunicationem contrahere. Nam ab hac Regula excipi debet, nisi per legem pœna, sive impedimentum, & inhabilitas aliqua specialiter sit decreta, eo quod aliquis ad delictum active concurrerit, sive cooperatus fuerit, tum enim is, qui ratum habet factum, non debet æquiparari mandanti; cum nec physice, nec moraliter in factum influxerit, ad præteritum enim, quod jam est transactum, non datur potentia.

IV. Notandum quinto. Ad impedimentum hoc dirimens Matrimonium contrahendum, requiritur primo. Ut uterque qui Matrimonio jungi volunt, cooperetur ad necem alterius conjugis, sive per se occidendo, sive per alium: nec satis est, ut consilio, vel mandato solum ad conjugis mortem alter cooperetur: & tunc non requiritur insuper, ut interveniat adulterium inter illos, ut colligitur ex *cap.* 1. *hoc t.*

Ubi

Ubi quidam Saraceni persuasionibus uxorum fidelium maritos earum occiderunt, nec tamen de adulterio cum illis commisso ulla fit mentio: secus est, si alter ex iis, qui conspirarant in necem conjugis, absque alterius cooperatione, mandato, vel consilio, conjugem occidat, tunc enim etiam adulterium intervenire debet, *Sanch. cit. disp. 78. n. 9.* Secundo requiritur, ut conspirantes cooperentur neci alterius conjugis, animo, seu intentione ineundi Matrimonium inter se: nam si ad se ulciscendum, vel ob aliam causam id faciunt, non contrahitur hoc impedimentum, *Sanch. c. l. n. 13.* Satis tamen est, si alter ea machinantibus mortem conjugis, intendat inire Matrimonium, *Sanch. c. l. num. 14.* Tertio. Requiritur, ut reipsa occisio sequatur ex illorum machinatione, nam si culpa Medici, aut Chirurgi, vel negligentia ipsius vulnerati sequatur mors, nullum inde consurgit impedimentum dirimens Matrimonium, ut colligitur ex *c. Si quis, 3.* ibi: *occidisse notetur, & ibid. Gl. V. Occidisse caus. 31. q. 1.* adeoque exigitur actus consummatus, & cum effectu, *Sanch. c. l. nu. 7. Barb. in Collect. in c. 1. h. t. nu. 6.*

V. Assertio 2. Si infidelium conjugum unus ad Fidem convertatur, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles assignanda est parenti converso, prout decisum habetur in *c. Ex litteris, 2. h. t.* Nam Judæus aliquis ad Fi-
„ dem Christi conversus, uxore sua in Judaismo remanente,
„ petiit a Judice, ut filius quadriennis sibi relinqueretur,
„ ad Fidem Catholicam, quam susceperat, perducendus.
„ Sed uxor excepit, quod cum puer adhuc infans sit idso-
„ que magis materno, quam paterno indigeat solatio, si-
„ bique ante partum onerosus, in partu dolorosus, &
„ post partum laboriosus fuerit, & propterea etiam legi-
„ tima maris, & fœminæ conjunctio magis Matrimonium,
„ quam Patrimonium nuncupetur, sive non a Patre, sed a
„ Matre nomen acceperit; ideo dictum puerum apud ip-
„ sam convenientius mansurum. Re delata ad Papam Gre-
„ gorium IX. Is respondit: cum filius non in matris, sed
„ patris potestate consistat, cujus & familiam sequitur: &
„ in tali ætate non debeat filius permanere apud eas per-
„ sonas, de quibus possit esse suspicio, quod saluti, vel vi-
„ tæ illius insidientur: atque pueri post triennium suæ æ-
„ tatis, apud patrem, si suspectus non sit, ali debeant, &
„ edocari: materque pueri, si apud ipsam permaneret, pos-
„ set illum trahere ad errorem infidelitatis, idcirco, &
„ maxime in favorem Fidei Christianæ, patri dictum pue-
„ rum esse assignandum.

VI. Notandum primo. Filii nati ex uno parente Christiano, sive patre, sive matre; altero vero pagano, vel Judæo, jure possunt Baptismo ablui, volente, & annuente parente Christiano, etsi alter infidelis reclamet, ut colligitur ex *cap. 2. h. t. & cap. Judæi; 10 caus. 28. q. 1. Azor p. 1. lib. 8. cap. 25. qu. 3. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 73. num. 16.* Ratio est, quia licet alias secundum Leges Civiles, filii sint in potestate, & cura patris, *§. ult. Instit. de patr. potest.* non in potestate matris, *l. Mulierum, 6. Instit. de adopt.* Tamen ubi de Fidei bono agitur, nulla habetur ratio patriæ potestatis: ac proinde mater fidelis jus habet, Filium offerendi ad Baptismum, etiam patre Ethnico reclamante: quin imo etsi uterque parens, tum infidelis, tum etiam fidelis filium nollet baptizari; quia scilicet fidelis non vult displicere conjugi infideli: nihilominus tamen ipsa Ecclesia jus habet, compellendi conjugem fidelem, ut filium offerat ad Baptismum: eo ipso enim, quod parens conversus ad Fidem fit jam de foro Ecclesiæ, per consequens etiam filii ejus; *Gl. in cit. c. Judæi; V. eod. Azor c. l. & Sanch. c. l. nu. ult.* Id autem solum procedit, si proles nondum sit doli capax, alioqui vero si sui compos sit, cogi non debet ad Fidem: sed suæ libertati relinqui, ut definitur in Concilio Toletano, relato in *c. De Judæis; 5. dist. 45. Sanch. l. c.*

VII. Notandum secundo. Quamvis filius minor triennio apud matrem educandus sit, facto divortio inter conjuges: post ætatem triennii vero apud patrem, qui jus habet in filium, ut penes ipsum, & sub cura ejus permaneat, *l. Nec filium; 9. de patr. potestat.* Idem tamen non procedit, si parens fidelis est & alter infidelis, tunc enim infans, etsi triennio minor sit, tradi debet educandus patri fideli, & quamvis sit major triennio, matri fideli, *arg. cit. c. 2. h. t.* Idque ob Fidei favorem, summa enim est ratio, quæ pro Religione facit, *l. Sunt personæ, 43. ff. de Relig. & sumpt. fun.* nam præcipue spectandum est commodum filii, seu apud quem parentem tutius, & sine periculo perversionis, mansurus sit, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t. Abb. ibid. n. 8. Sanch. cit. disp. 73. num. ult. & lib. 10. disp.* no. *numer. 1.* Deinde si unus parens sit locuples, alter inops, illi, qui alere potest, tradi debet filius ad quod Judicis arbitrio opus est, *l. unic. C. de divort. facto.* Denique jure novissimo *Auth. Si pater C. de eod.* spectandum est, uter causam divortii dederit; si enim pater, apud matrem filii educari, vel ali debent impensis patris, modo ad secundas nuptias non transierit: si vero culpa matris divortium factum sit, educabuntur, & alentur filii apud patrem, sed impensis matris, *Sanch. cit. disp. 20. num. 4. Barbos. in cit. c. 2. nu. 8. h. t.* Porro de materia hujus Tituli plura infra *lib. 4.* ubi ex instituto de illa agitur.

TITULUS XXXIV.

De Voto & Voti Redemptione.

ACTUM est supra de Regularibus, & solenni voto Professionis eorundem; ideo nunc tractatur de voto in genere, ejusque relaxatione. Sed quoniam materia hæc de votis alioquin propria Juris Canonici, & ex ejusdem fontibus, ac principiis emanans, a Theologis copiose explicatur, ideo nos ferme ea tantum afferemus, quæ in Capitulis hujus Tituli continentur, & ad illa intelligenda inserviunt, qui etiam extat in Sexto, & Extravag. Joannis xxii.

§. I.

De voto in genere, & præcipua ejus divisione in solemne, & simplex.

I. ASSERTIO 1. Votum communiter definitur, *Promissio de opere meliore DEO deliberate facta*: ad quod secundum *S. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 1. in Corp.* Tria necessario requiruntur. 1. Deliberatio. 2. Propositum. 3. Promissio. In qua perficitur ratio voti, non enim obligatur quis ex sola deliberatione, nec ex solo proposito, nisi subsequatur promissio, quæ quidem licet homini fieri non possit, nisi per verba, vel alia signa exteriora, tamen DEO potest, per solam internam cogitationem, ac mentem, *S. Thom. cit. l.* Quare votum, seu promissio in hoc distinguitur a simplici proposito, quod illa in se continet voluntatem, se alteri obligandi: non item simplex propositum, quantumvis firmum sit: & licet sit de bono opere faciendo in honorem DEI; non tamen est votum, nisi promissione firmetur, sive accedat animus, & intentio se obligandi, prout sumitur ex *l. 2. ff.*
„ *de pollicit.* & ex *cap. Litteraturam; 3. h. t.* Nam cum Mag.
„ A. in aliquo periculo mortis constitutus esset, hæc verba
„ protulit: *non diu hic morabor*, proponens in animo, quod
„ Religionis habitum aliquando susciperet vellet: sed quia
„ id postea opere non implevit, ideo dubitavit, an vi hujus
„ propositi teneretur Religionem intrare, & Alexandrum
„ III. super hoc consuluit. Qui respondit: quod si amplius
„ in voto non processit, transgressor censeri non possit, si
„ non impleat quod dixit. Idque ob defectum intentionis,
„ seu voluntatis, se obligandi, *Abb. hic nu. 3.*

II. Assertio 2. Votum solemne est, quod ab Ecclesia, ut tale acceptatur, & voventem inhabilem reddit in perpetuum, & immutabiliter (spectata Lege ordinaria, & seclusa dispensatione Pontificia) ad matrimonium contrahendum, & ad dominia rerum acquirenda, vel retinenda. Simplex autem votum est omne aliud, quod talem solennitatem, & vim non habet, nec reddit inhabilem ad matrimonium, vel dominium bonorum, sive publice, sive privatim emittatur. Talia vota solennia tantum sunt duo, in ordine ad dirimendum matrimonium subsequens, videlicet votum Religiosæ Professionis, & votum continentiæ, quod majoribus, sive sacris Ordinibus est annexum. Reliqua autem vota omnia, simplicia dicuntur, quæ ab Ecclesia vim, matrimonium sequens dirimendi, non acceperunt, ut constat ex *cap. Quod*
„ *votum unic. hoc tit. in 6.* Nam cum quæsitum fuisset ex Bo-
„ nifacio VIII. quodnam votum debeat dici solenne, &
„ ad dirimendum matrimonium efficax: (quod ideo fuit ad-
„ ditum, quia potest etiam votum solenne dici, quod effi-
„ cax est, ad dirimendum matrimonium, sive inhabilem
„ reddit ad dominium acquirendum in perpetuum) Res-
„ pondit Papa, quod voti solennitas ex sola Constitutione
„ Ecclesiæ est inventa, sive introducta: at vero matrimonii
„ ab ipso Ecclesiæ Capite, & rerum omnium Conditore
„ DEO in Paradiso, & in statu innocentiæ, (id est, ante
„ peccatum primorum parentum) instituente unionem, &
„ indissolubilitatem acceperit. Ideo per modum sanctionis
„ declarat dictus Papa, illud solum votum solenne dici de-
„ bere, quantum ad matrimonium postea contractum diri-
„ mendum, quod solennizatum fuerit per susceptionem sa-
„ cri Ordinis, vel per Professionem expressam, aut tacitam
„ factam in aliqua Religione per Sedem Apostolicam appro-
„ bata. Reliqua vota, tametsi quædam eorum matrimonium
„ impediant contrahendum (ne scilicet licite contrahatur)
„ & quæ, si manifestius sunt emissa, tanto propter plurium
„ scandalum, & exemplum, durior pœnitentia eorum trans-
„ gressoribus imponi debeat, non tamen rescindere possunt
„ matrimonia postea contracta.

III. Notandum primo. Licet Papa matrimonium per copulam carnalem consummatum non possit dissolvere, potest tamen contrahentes inhabiles reddere, ne contrahant, & sic potest inducere impedimentum dirimens matrimonium postea contractum. *Franc. hic nu. 2. not. 3.*

Notandum secundo. Quilibet Ordo sacer habet ex constitutione Ecclesiæ annexum solenne votum castitatis, per quod matrimonium postea contractum irritatur, *Franc. hic nu. 1. not. 4.*

IV. Notandum tertio. Quod hic dicitur, Vota simplicia non habere vim dirimendi matrimonium postea contractum, id procedit usque ad tempus Bonifacii VIII. qui hanc Constitutionem edidit. Sed postea Gregorius XIII. anno 1584. in Bulla *Ascendente Domino* constituit, & declaravit eos omnes, qui vota Religionis simplicia in Societate JESU ediderunt, ad contrahendum matrimonium esse inhabiles, & contractus hujusmodi nullos, ac irritos esse, subintelligendo, quamdiu hæc vota durant, & nisi per legitimam potestatem, a Societate, solutis votis, dimittantur, *prout habetur in eadem Bulla.* Neque vero ad hoc, ut quis constituatur verus Religiosus, necessario requiritur ista inhabilitas ad contrahendum postea matrimonium: tum quia etiam olim vota Religiosa non irritabant matrimonium subsequens, ita ut invalidum esset matrimonium Monachi, vel Monialis: sed solum illicitum, & sacrilegum, prout docuit, *Gratianus; caus. 27. quæst. 1. in fine, argum. cap. Nuptiarum; 41. & cap. seq. ibidem*, sicut etiam olim Religionem professi adhuc erant capaces dominii rerum temporalium, adeo ut etiam per ultimam voluntatem de iis disponere potuerint, iisque ab intestato succedi posset, ut constat ex *leg. Generali; 13. Cod. de SS. Eccles. & leg. Deo nobis; 20. Cod. de Episcop. & Cleric.* Tum quia nunc editam citi. Constitutionem *Ascendente Domino*, Coadjutores formati,

ti, spirituales, & temporales Societatis, & Scholastici, qui post biennium probationis, tria vota simplicia in Societate ediderunt, erant veri Religiosi, non minus, quam Societatis Professi: & tamen necdum erant inhabiles ad matrimonium contrahendum, ita ut matrimonium postea subsecutum fuerit irritum: sed solum illicitum, & sacrilegum, ut constat ex *cit. Constit. Ascendente*; ubi tanquam novum jus statuitur ista inhabilitas, ad contrahendum matrimonium, & tanquam impedimentum dirimens, de quo idem Gregorius in priore Constitutione, quæ incipit. *Quanto fructuosius*, edita anno 1582. In qua idem Papa Institutum confirmaverat, nullam hujus impedimenti dirimentis fecit mentionem, ut notat *Suar. tom. 4. de Relig. lib. 2. de votis simplic. c. 4. num.* 3. Ratio est, quia hoc impedimentum dirimens matrimonium non est annexum voto castitatis, nisi ex constitutione Ecclesiæ, *cit. cap. unic. h. t. in Gl.* quippe quæ potestatem habet impedimenta matrimonii dirimentia augendi, vel minuendi, prout definivit *Conc. Trid. Sess. 24. de Sacr. matr. can. 3. & 4.* Et de facto hoc impedimentum dirimens matrimonium subsequens, voto Clericorum, qui in Sacris sunt constituti, ex constitutione Ecclesiæ adjunctum fuit, licet non dirimat matrimonium non consummatum, prius contractum, ut constat ex *Extravagant. un. h. t.* de quo supra. Ergo similiter potuit Ecclesia hoc impedimentum dirimens matrimonium subsequens, adjungere alicui statui, & voto Religioso; nam etiam vota simplicia edita in Societate, quamdiu durant, & non relaxantur, vera vota sunt, & tam verum statum Religiosum constituunt: quam vota solemnia, *Suar. c. l. num.* 6. Quare hoc impedimentum, quod vota simplicia, in Societate edita, vim habeant dirimendi matrimonium subsequens, postea primum introductum, & statutum fuit, maxime ad Apostatarum, post edita hujusmodi vota, ad matrimonium transeuntium, temeritatem magis coercendam, ne scilicet Religiosi facile possent a suscepto statu, cum detrimento Religionis, ipsa invita, recedere, & matrimonium sacrilegum contrahere, cum jactura etiam propriæ salutis, ideo merito inhabiles facti sunt, ad illud contrahendum, *Suar. cit. loco num.* 9.

Neque vero ex eo, quod dicta vota Coadjutorum, & Scholasticorum Societatis edita, habeant vim dirimendi matrimonium subsequens, illa esse solemnia, *argum. cit. cap. un. h. t. in* 6. Nam ad votum solenne requiritur, ut habeat vim dirimendi matrimonium perpetuo, & indissolubiliter, ut colligitur ex *citat. cap. un.* in quo votum solenne comparatur matrimonio carnali; cujus vinculum, adeoque & impedimentum contrahendi aliud matrimonium, est omnino indissolubile: hoc solo discrimine, quod indissolubilitas matrimonii, ex jure Divino ortum habeat: illa vero solemnitas voti, per quam indissolubiliter quasi matrimonium spirituale contrahitur, per Professionem Religiosam, proveniat ex jure Ecclesiastico. At vero vota simplicia Societatis non continent impedimentum matrimonii indissolubile; cum dissolvi possint ipsa vota, & consequenter iis, extinctis, etiam tollitur impedimentum dirimens matrimonium ei adjunctum: adeoque etiam hæc vota non comprehenduntur sub nomine spiritualis matrimonii, sicuti Professio solennis Religionis, *Suar. cit. loc. num.* 8.

V. Ex dictis infertur, votum solenne, & simplex non distingui inter se essentialiter, ex utriusque voti natura: sed solum accidentaliter, seu extrinsece ex sola Ecclesiæ constitutione, ut constat ex *cit. c. unic. h. t. in* 6. & docet *Azor p. 1. lib. 12. c. 6. quæst. 1. Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 27. n. 2.* & *lib. 5. mor. c. 1. num.* 6. & alii DD. plerique. Ratio est, quia votum simplex apud DEUM non minus obligat, quam solenne, prout habetur in *cap. Rursus*; 6. *Qui Clerici, vel voventes &c.* Ergo per se, & spectato jure naturali, ac Divino, utrumque votum solenne, & simplex æqualiter obligat: per accidens vero solum votum solenne magis obligat quam simplex, ex constitutione Ecclesiæ, quæ ipsi voto secundum se spectato est extrinseca, & accidentalis, sicut, & ipsæ solemnitates per Ecclesiam inventæ ipsi voto sunt extrinsecæ, & accidentales, *Sanch. cit. loco numer.* 7. Consistit autem ipsa voti solemnitas in eo, quod tanquam solenne acceptetur ab Ecclesia, & cum solemnitatibus ab Ecclesia præscriptis, ita ut ab utraque parte tam voventis, quam Ecclesiæ acceptantis, tanquam vinculum perpetuum, & via ordinaria indissolubile obliget: licet etiam votum solenne dissolvi possit: sed nonnisi via extraordinaria, & difficillime, ac rarissime, cum vota simplicia per ordinariam potestatem dispensandi dissolvi, & relaxari possint: quamvis Ecclesia etiam statuere possit, ut absque perpetua, & utroque indissolubili obligatione, votum quoddam solenne esset, adeoque res tota pendet ex Constitutione Ecclesiæ, *Sanch. cit. c. 1. num.* 11. & 13.

VI. Porro nullibi DD. solemnitatem voti in eo dicunt consistere, an eoque votum solenne a simplici differre, quod per illud Jure Ecclesiastico dirimatur Matrimonium subsequens, non autem per votum simplex. Verum hic est effectus voti solennis ut constat ex *cit. c. un. de voto in* 6. adeoque supponit, jam votum solenne constitutum: deinde votum castitatis emissum in Societate, post biennium probationis, est simplex, & tamen Jure novo Ecclesiastico, per illud dirimitur Matrimonium subsequens: denique hoc soli voto castitatis competit, cum tamen etiam alia vota sint solennia, ut paupertatis, obedientiæ, &c. *Sanch. cit. c. 1. num.* 10. Itaque vota Religionis solennia sunt, quæ sub certa Regula, a Sede Apostolica approbata emittuntur juxta ritum in eadem regula præscriptum, cum traditione & acceptatione ex utraque parte perpetua, & via ordinaria indissolubili. At vero vota simplicia, etsi sint ex parte voventis perpetua non tamen acceptantur ut solennia & perpetua, ex parte Ecclesiæ vel Religionis, & via ordinaria dissolvi possunt, *Sanch. c. l. num.* 21.

§. II.

Utrum, & quando votum obliget, & impleri debeat, & an etiam interveniente impedimento?

VII. Assertio 1. Quamvis ab initio liberum sit, cuique vovere, vel non, post votum vero factum, illud necessario implendum est, ut constat ex *c. Licet 6. in princ. h. t.* ubi dicitur: *Licet universis liberum sit arbitrium in vovendo*, usque adeo tamen solutio necessaria est, post votum, *ut sine salutis propriæ dispendio, alicui resilire non liceat*, quemadmodum etiam contractus ab initio sunt liberæ voluntatis, ex postfacto tamen necessitatis, *l. Sicut 5. C. de Oblig. & action.*

VIII. Assertio 2. Votum absolute, & nullo præfixo tempore determinato editum, statim obligat, & impleri debet, cum primum spectatis circumstantiis commode impleri potest, ut ex communi docet *S. Tho. 2. 2. qu. 88. art. 1. ad* 3. & sumitur ex *cap. 23. Deuter. V. 21.* ubi dicitur: *Cum votum voveris Domino DEO tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum*, & *Eccles. cap. 5. Vers. 3. Si quid vovisti DEO, ne moreris reddere*, & colligitur etiam ex *c. Non est*; 5. *h. t.* Ubi requiritur auctoritas & dispensatio quædam Superioris, ad hoc, ut is, qui votum distulit adimplere, non censeatur esse transgressor voti sui. Ratio est, quia omnis promissio absolute, & sine ulla determinatione, seu limitatione, facta, statim obligationem parit, ita ut solvi, sive impleri debeat, quod promissum est, cum primum, juxta prudentis arbitrium, commode fieri potest, *arg. l. Eum qui 41. §. Quoties, ff. de V. O. & §. Omnis stipulatio*, & ibi *Gl. Vers. Confestim*, id est statim *Instit. eod. & Reg. jur. 14. in ff.* ubi dicitur, *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsenti die debetur.*

IX. Assertio 3. Ex justa tamen causa differri potest voti executio, ut constat ex *cit. c. Non est h. t.* Ubi Innocentius „III. ita rescribit, non est censendus voti transgressor, qui „quod vovit, auctoritate Sedis Apostolicæ, distulit adimplere. Quare cum Rex Hungariæ, perturbato regni statu, non modicum damnum passurus esset, si Archiepiscopus Strigoniensis, cujus consilio & auxilio Rex multum „juvabatur, votum suum, Jerosolymam proficiscendi, tunc „exequeretur: ideo mandat Papa dicto Archiepiscopo, ut „non prius iter illud instituat, quam Regnum ipsum fue„rit tranquillitati pristinæ restitutum, vel ab ipso S. Pontifice mandatum acceperit proficiscendi. Cur autem, licet in casu hujus cap. adfuerit justa causa differendi executionem voti, nihilominus etiam Papæ Auctoritas & dispensatio fuerit necessaria, ratio est, vel quia Archiepiscopus dubitabat, num justa causa adsit differendi votum: in dubio autem, si certo non constet, an votum obliget, necne, ad Superiorem est recurrendum, & notat *Gl. in c. Magnæ. 7. Vers. Voluisti tamen h. tit.* Ubi ait, quod nemo debet interpretari votum suum, nisi certus sit, quod non sit obligatus. Vel quia Papa auctoritatem suam interponere voluit, ad pacificandam conscientiam, præsertim quia fieri potuit, ut postea non esset opportunitas, votum exequendi, vel impotentia illud implendi.

Porro justa, & sufficiens causa differendi executionem voti, quod caret certo tempore, est etiam illa, si spes sit fore, ut postea commodius, quietius, & cum majore devotione votum impleatur, ut docet *Sanch. lib. 4. mor. c. 14. num.* 8. Excipi debet primo: nisi probabile periculum sit, secuturum postea, si votum differatur, perpetuum, vel valde diuturnum impedimentum illud exequendi, tunc enim vovens, culpa sua, ei periculo se exponit, *Sanch. c. l. num.* 9. Secundo, nisi opus, seu obsequium voto promissum, sit successivum & perpetuum, v. g. ingrediendi Religionem, suscipiendi Sacros Ordines, inserviendi perpetuo Xenodochio, tunc enim oblata opportunitate exequendi votum, si id differatur per negligentiam, tantum obsequii, & cultus Deo promissi, detrahitur, quanta est mora temporis, quo differtur voti executio, quod in aliis rebus temporalibus non contingit: sed integre postea solvuntur, *Sanch. c. l. n.* 22.

X. Assertio 3. Si impedimentum occurrat, per quod difficilis redditur voti executio, tum vel temporale est; & votum differri debet, donec commode, ac quiete executioni mandari possit: vel perpetuum occurrit impedimentum, & tum votum redimendum est seu commutandum, aut in eo dispensandum, prout sumitur ex *c. Quod super his*, 8. *h. t.* Nam dum quidam assumpsissent signum S. Crucis in subsi„dium Terræ sanctæ (id est, vovissent proficisci Jeroso„lymam, ad succurrendum Terræ sanctæ:) mandavit Pa„pa Innocentius III. ut ad signum Crucis, quod abjecerunt „reassumendum, & votum suum exequendum compellerentur: sed quia quidam, ob infirmitatem, vel paupertatem „aliamve justam causam, votum suum utiliter non pote„rant adimplere, ideo quæsivit Episcopus Cantuariensis, „quid de illis agendum esset? Respondet Papa, quod de„biles & inopes magis in defectum, quam profectum, il„luc accedant; quia debiles pugnare non possunt, & ino„pes mendicare coguntur: nisi forte sint Nobiles, & Ma„gnates, ut suis expensis secum ducere possint bellatores, „vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus suis sibi vi„ctum necessarium quærere possint; & terræ sanctæ sub„sidia ministrare. Quare distinguendum est, utrum impe„dimentum temporale, an vero perpetuum habere existi„mentur: nam prioribus dilatio concedenda est: (expectan„dum enim est, donec impedimentum cessaverit) posterio„ribus vero redemptio, seu commutatio est injungenda, „ita ut æstimato labore, quem sufferre debuissent, & ex„pensis, quas secundum facultates suas facturi essent, tantun„dem in subsidium Terræ sanctæ transmittant, exequen„tes per alios, quod per se non possunt. Præterea attenden-

dum

dum est, qua potissimum intentione votum ediderint, an ad succurrendum Terræ sanctæ, ut ea ab infidelibus armis recuperetur: an vere peregrinationis, & devotionis causa, ad visitanda sancta illa loca: vel etiam, quia in satisfactionem pro suis peccatis, talis peregrinatio, pœnitentiæ loco, ipsis a Sacerdote injuncta fuit: Nam prioribus permittendum est, ut votum rediment, seu commutent; quia spectata eorum principali intentione, nempe succurrendæ Terræ sanctæ, melius est, ut si inhabiles sint ad pugnandum, etsi habiles sint ad eundum, seu proficiscendum, expensas itineris transmittant, quam ut eas in via inutiliter consument. At vero posteriores (qui scilicet Religionis, seu devotionis causa, votum peregrinationis ediderunt, vel quibus pro satisfactione suorum peccatorum, loco pœnitentiæ, iter peregrinationis est injunctum) etsi inhabiles sint ad bellandum, seu pugnandum: si tamen habiles sint ad eundum, seu proficiscendum in Terram sanctam, melius est, ut peregrinentur, seu proficiscantur, quam ut votum rediment, submittendo expensas itineris in subsidium Terræ sanctæ. Quod vero ad mulieres attinet, (scilicet non voventes) iis permittendum est, ut si remanere noluerint, viros suos sequantur: illis vero (quæ etiam voverunt profectionem Hierosolymitanam) concedendum est, ut votum suum pecuniis rediment, nisi divites sint, ut suis expensis secum deducere possint bellatores.

XI. Pro intellectu hujus cap. notandum primo. Quando in eo dicitur, quod illis, qui propter impedimentum perpetuum, non possunt ire Hierosolymam, redemptio sit injungenda, ita ut nihilominus teneantur expensas, quas eundo facturi essent, mittere in subsidium Terræ sanctæ, per impedimentum non debet intelligi absoluta impotentia, seu impossibilitas, quæ si perpetua sit, omnino liberat ab obligatione voti, sicut a qualibet alia promissione, cum ad impossibile nemo possit obligari: sed intelligi debet de impedimento, per quod redditur difficilior voti impletio, seu executio, ideoque sufficiens & justa causa est ad voti redemptionem, seu commutationem, ob quam, omnibus spectatis, utilius, ac decentius censetur, votum pecuniis redimere, adeoque commutare, quam peregrinari Jerosolymam, ut colligitur ex *cit. c. Quod super*. & docet *Suar. lib. 4. de voto. c. 11. n. 17. Sanch. lib. 4. mor. c. 2. n. 25.* Quamvis hoc peculiariter statutum fuisse videatur, ut si votum proficiscendi, seu peregrinandi Jerosolymam, ob interveniens impedimentum, sive justam aliquam causam, commutandum esse videatur, tunc non aliter, quam realibus subsidiis, sive subministratis sumptibus redimi debeat, ut colligitur ex *cit. c. Quod super & c. seq. h. t.* Idque statutum fuit propter necessitatem, quæ tunc temporis erat, defendendi Terram sanctam contra hostes Fidei, *Laym. lib. 4. c. 3. n. 14. in fine*.

Notandum secundo. Votum mixtum ex personali & reali (cujusmodi est peregrinationis Jerosolymitanæ, quæ tum laborem, molestiamque corporis, animique devotionem, tum sumptus itineris in se continet) dupliciter fieri potest. Primo, ita ut quod est reale in voto, v. g. sumptus itineris, promittatur dependenter ab opere personali, ipsa scilicet profectione seu peregrinatione, devotionis causa, suscepta: & tunc si ipse proficisci simpliciter sit impeditus, omnino liberatur voto, ita ut nec sumptus transmittere debeat. Secundo, si id, quod est reale in voto, fuit promissum, etiam principaliter, & secundum se, ac sine dependentia a sua profectione; ut si quis vovit proficisci in Terram sanctam, allato secum pecuniario subsidio in bellum contra hostes Fidei: tunc enim etsi ipse sit impeditus proficisci, tenetur pecuniarium illud subsidium nihilominus mittere, quippe quod principali intentione promissum fuit, ob bellum contra hostes Fidei; duo enim in sensu diviso sunt promissa; nempe quod ipse proficisci velit, & quod velit afferre secum certam pecuniam in subsidium belli, & utrumque æque principaliter, & posterius independenter a priore, *Suar. cit. c. 12. num. 18. & 19.*

Notandum tertio. Si uxor virum peregre proficiscentem sequi velit, tenetur is illam secum ducere, si diu absens sit futurus, & non desint sumptus necessarii, ad illam secum ducendam, & sine aliis gravibus incommodis id fieri possit, prout sumitur ex *cit. cap. Quod super in fine, & c. Ex multa 9. §. Quod autem. h. t.* Ubi licet sermo sit solum de viro proficiscente, ad succurrendum Terræ sanctæ: tamen idem est in quacunque alia viri profectione, cum eadem sit ratio: secus est, si vir proficiscatur, statim rediturus, vel nullibi diu commoraturus: sed semper iter facturus sit, tunc enim nimis difficile foret, & incommodum, illam secum ducere, *Sanch. lib. 9. de matrim. disp. 4. n. 14.*

§. III.

An, & qualiter hæres teneatur implere, & exequi vota defuncti, quæ ipse non implevit?

XII. Assertio 1. Vota mere personalia defuncti non tenetur hæres implere, & exequi, tenetur tamen realia, imo & mixta vota, id est, partim realia, & partim personalia si id, quod est in voto reale, sit separabile ab eo, quod est Personale, & per se ac independenter ab eo promissum: sed nonnisi juxta vires hæreditatis additæ, & salva legitima liberis debita, quæ votis aut legatis gravari non potest *Sanch. lib. 4. mor. c. 15. num. 25. 30. & 31. & n. 36. Suar. lib. 4. de voto c. 11. num. 2. & seqq. Tambur. p. 1. lib. 3. in Decal. c. 12. §. 4. num. 3.* v. g. si quis vovit, militare contra hostes Fidei, & tres milites socios secum adducturum in subsidium belli: hæres ipsius non tenetur proficisci ad bellum, sed solum mittere promissos socios, seu milites in subsidium belli: nisi defunctus promisisset hos tres milites principali intentione, propter suum comitatum, adeoque cum dependentia a sui profectione, tunc enim si defunctus non est profectus in bellum; neque hæres ipsius tenebitur tres milites mittere. Ratio primæ partis est, quia obligatio voti personalis respicit actiones voventis, adeoque cum persona extinguitur, neque ad hæredes ejus transire potest, eosque obligare. Ratio secundæ partis est, quia hæres, adeundo hæreditatem, illam suscipit cum obligationibus, & oneribus realibus ipsi hæreditati annexis, adeoque non quidem ex vi voti & Religionis, sed ex justitia & quasi contractu obligatur, omnia onera realia defuncti solvere; cujusmodi etiam est obligatio, seu onus adimplendi vota realia defuncti, ut constat ex *c. Ex parte; 18. de censib.* Ubi deciditur, quod Successores teneantur, ad solvenda vota realia Antecessorum, & expressius ex *l. 2. ff. de pollicit.* Ubi in fine dicitur: *Qui decimam partem bonorum vovit, si decesserit, ante separationem, hæres illi hæreditario nomine Decimæ obstrictus est: voti enim obligationem ad hæredem transire constat.*

XIII. Assertio 2. Si hæres jussa, seu vota realia defuncti ab eodem hærede acceptata, monitus a Judice, intra annum, exequi intermittat, omni commodo hæreditario, quod a defuncto consequi posset, est privandus, juxta *Auth. Hoc amplius. C. de fideicommiss.* Ubi tamen excipitur debitum naturale, seu legitima portio jure naturæ debita liberis. Idque etiam sumitur ex *c. Licet. 6. h. t.* Nam Rex Hungariæ, cum in extremis positus esset, votum, quod voverat Domino, Jerosolymitanam Provinciam cum forti manu (scil. militum) adeundi, fidei filii sui Andreæ Ducis, sub interminatione maledictionis paternæ, commiserat exequendum: assumpto Crucis signaculo (nam olim solebant ii, qui votum peregrinationis ad Terram sanctam ediderant, suam Crucem in pectore gestare, in signum editi voti, sicut nunc Cruciferi solent) sine ulla dilatione, votum patris impleturum promisit. Sed postea patre mortuo exercitum, quem contra inimicos Fidei ducere debuisset, contra fratrem suum Regem Hungariæ convertit, (*ut habetur in integra lectione hujus cap.*) Quare Innocent. III. admonuit prædictum Andream Ducem, eique mandavit, ut omnibus aliis postpositis, usque ad Festum Exaltationis S. Crucis, assumptæ Crucis debitum exolvens, propositum iter Jerosolymitanum arripiat, & humiliter prosequatur, ne alioquin, si onus a patre sibi injunctum, & sponte acceptatum quolibet prætextu detrectaverit, paterna se reddat successione indignum, & hæreditatis emolumento privetur, quippe cujus onera sustinere recusaverit: sciat, quod etiam anathematis, seu excommunicationis vinculo subjacebit: & jure, quod ipsi, si dictus Rex (frater ipsius Ducis Andreæ, contra quem exercitum converterat) sine prole decederet, in Regno Hungariæ ordine geniture competeret, privandus sit: regnumq; ipsum ad fratrem ejus minorem, postposita appellatione, sit devolvendum.

XIV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Hoc votum Regis Hungariæ fuit mixtum, partim scilicet personale, quatenus ipse promisit, se in propria persona iturum ad Terram sanctam: & ut sic non potuit transire ad personam filii aut hæredis, nec illum obligare: partim vero fuit votum reale, quatenus promisit, se quoque allaturum subsidium Terræ sanctæ per manum militarem, & sumptus necessarios in illam expeditionem suppeditaturum. Quare cum dictus Rex Hungariæ, dum viveret, hoc votum non implevisset, voluit, ut post mortem suam illud impleretur a filio secundo genito Andrea, non solum quoad realem, sed etiam personalem obligationem illius voti, ideoque hanc utramque obligationem ipsi filio exposuit, ejusque fidei commisit, qui etiam, non tantum illam sponte acceptavit, sed etiam voto ipsemet ad id exequendum se obligavit: ac proinde cum ex fide data patri, eaque juramento firmata, tum ex voto Deo edito, votum hoc paternum filius hic exequi obligatus erat, & non ex vi præcise obligationis patris, vel quia paternam hæreditatem accepit, ut recte notavit *Molin. tract. 2. de justit. disp. 626. n. 8. §. Quod attinet*, ubi addit, valde credibile esse, Regem, ante mortem suam, sumptus necessarios ad illud bellum contra hostes Fidei filio reliquisse, & copias militares tradidisse, quibus tamen ille post mortem patris, dolose contra fratrem primogenitum, qui Patri in Regno Hungariæ successerat, sit usus, ei bellum inferendo.

Notandum secundo. Potest Judex Ecclesiasticus, & multo magis S. Pontifex sub pœna excommunicationis, vel privationis bonorum, compellere ad executionem voti, vel juramenti ad piam causam editi, etiam Laicos, ut constat ex *cit. c. Licet. h. t.* & ibi *Abb. n. 3.* & ex *c. Quod super 7. in fine de fide instrum.* & ex *c. Ex parte 18. de censib.* sicuti etiam Episcopus potest cogere executores ad ea, quæ ipsis jussa sunt a defuncto, implenda, præsertim ad pias causas, *c. Si hæredes. 6. & c. Tua. 17. de testam.* Quin imo S. Pontifex etiam de contentionibus & litibus ortis inter Reges, & Principes Christianos, præsertim si pacis fœdera, & juramenta violari dicantur, cum damno Reipubl. Christianæ, cognoscere potest, ut constat ex *c. Novit. 13. de judic.*

XV. Notandum tertio. Quamvis hæredes teneantur implere vota realia defuncti, quæ ille non implevit, ut si quid vovit Deo, in redemptionem captivorum, vel aliud opus pium, sicut & cætera debita defuncti solvere tenentur, ut si quid promisit liberaliter alicui privato: tamen illa vota realia non debent solvi ex bonis pertinentibus ad Coronam Regni, aut Provinciam; quippe quæ sicut aliis donationibus mere liberalibus & gratuitis, ita etiam votis realibus gravari non possunt: sed hæc ex aliis bonis patrimonialibus, aut propriis Regis, vel Principis defuncti solvi debent, si quæ reliquit, de quibus Rex vel Princeps, pro suo arbitrio disponere potest, non solum liberaliter donando: sed etiam vota realia edendo, quæ inter gratuitas donationes numeranda sunt; nam bonis Regni aut Provinciæ non potest onus imponi, nisi quod in bonum publicum ejusdem cedat. Unde in

in cit. c. Licet. Rex Hungariæ onus implendi votum suum non injunxit filio suo primogenito, qui ei successit in Regno, adeoque in bonis ad Coronam Regni pertinentibus, sed filio secundogenito, quoad alia bona propria defuncti, *Mol. cit. dis. n. 9.* Sed neque hæc vota realia fieri possunt, nisi ita, ut salva maneat portio legitima ascendentibus, & descendentibus debita; quia hæc non potest per mere liberales & gratuitas donationes, sive hominibus, sive Deo factas, imminui, essent enim illæ inofficiosæ, quippe in hæredum necessariorum præjudicium cedentes, *Molin. c. l. Sanch. cit. c. 15. n. 38.* Itaque supponi debet, quod in casu *cit. c. Licet*. Dux Andreas, præter legitimam portionem ex bonis patrimonialibus defuncti patris ipsi debitam, etiam alia bona, & commoda ex paterna hæreditate acceperit, quibus ipso jure privatus fuisset, si patris votum ipsius fidei commissum executus non esset. Veruntamen quia dictus Dux Andreas sponte se sub juramento obligavit ad votum, quod tamen postea, non solum non implevit, sed etiam bellum injustum fratri Regi intulit, ideo in justam pœnam, hæreditate paterna, & jure, quod in Regnum Hungariæ, si pater ejus Rex sine prole decederet, competeret, privari poterat, *Mol. l. n. 9. in fine*.

XVI. Notandum quarto. Successio in Regno non defertur jure hæreditario, sed potius jure genituræ, sive sanguinis, quia nimirum Regnum non acquiritur alicui tanquam hæredi ab immediato Antecessore, sive a persona defuncti, cui in Regno succeditur, atq; ex illius dispositione, & voluntate sed ex pacto, sive providentia ipsius Reipublicæ, seu Communitatis, quæ Regnum instituit, adeoque ex prima Regni institutione, quæ ita facta est, ut ad primogenitum, ejusque descendentes deferatur: iis vero deficientibus, ad secundogenitum, ejusque descendentes Regnum devolvatur, & perveniat, *Mol. cit. dis. 626 n. 8. §. Quod autem Regnum*, idque sumitur ex *cit. c. Licet. h. t.* ubi dicitur, Andream jure genituræ, quod ipsi in Regnum Hungariæ (si primogenitus sine prole mascula decederet,) competit, privandum fore, si voti paterni executionem intermiserit: hoc autem jus competens secundogenito non potest esse, vel dici hæreditarium, nam vel Regnum Hungariæ jam erat hæreditario jure devolutum ad Andream: & hoc dici non potest, cum illud ad fratrem suum natu majorem, ac primogenitum pervenerit, & pertinuerit. Vel quod Regnum jure hæreditario sit devolvendum ad Andream, si primogenitus sine liberis decedat, quod etiam dici non potest, quia hoc jus non potuisset allegari, vivente adhuc fratre primogenito, neque enim viventis est, vel datur hæreditas, ideoque eo jure hæreditatis devolvendæ, quod vivo adhuc fratre, needum habuerat, privari in pœnam non potuisset. Itaque dicendum est, quod jus ad Regnum sub conditione quidem, seu in defectum fratris, & ejus descendentium, jam tum competebat ipsi secundo genito, non tamen jure hæreditario, sed ex pacto, & primæva institutione Regni, cujus proinde privationem minatus est Pontifex Andreæ, si voti paterni executionem intermiserit, devolvendam ab ipso ad tertium fratrem natu minimum, *Mol. cit. dis. n. 8. in fine. Barb. in cit. c. Licet n. 18. & 20.* Idem etiam colligitur ex *c. 2. de suppl. negl. Præl. in 6.* ibi: *Qui eidem Regi si absque legitimo decederet filio jure Regni succederet*, id est, jure seu consuetudine Regni deferente ejus successionem fratri Regis, sine filiis decedenti, tanquam proximiori consanguineo, adeoque jure sanguinis, ut explicat *Barb. c. l. n. 18.* Ex quo infertur, quod possit quis immediato seu ultimo possessori Regni succedere, etiamsi ipsius hæres non sit, aut hæreditatem bonorum patrimonialium ipsius repudiet: quia succedit in Regno, aut Provincia jure genituræ, seu propinquitatis sanguinis, juxta pactum seu institutionem primitus factam: non jure hæreditario, bona enim hæreditaria & patrimonialia sunt omnino distincta a bonis pertinentibus ad Regnum vel Provinciam, *Mol. c. l. n. 8.* quemadmodum idem etiam contingere potest in Feudis, quæ sunt ex pacto & providentia, juxta dicta supra *Tit. 20.* & in Majoratibus ac Fideicommissis, ut explicat *Mol. Tract. 2. de just. dis. 617. num. 2. & seqq.*

XVII. Notandum quinto. Filius primogeniti seu nepos Regis in successione Regni, præferri debet patruis suis, sive fratribus patris secundo, aut postea genitis ex Rege avo prout sumitur ex *cit. c. Licet. h. t.* Nam Rex Hungariæ decessit, relictis tribus filiis, & post mortem ejus successit filius primogenitus, & non secundogenitus, *Abb. ibid. num. 7.* idque procedit, etiamsi filius primogenitus sit mortuus, patre adhuc vivente, *Abb. c. l. n. 8.* Neque enim hoc casu per mortem primogeniti jus succedendi transmittitur ad nepotem, quia proprie, ac per se loquendo, nepos hic non habet jus succedendi in Regno ab avo: sed statim ac nascitur, consequitur hoc jus ex conditionibus, & pactis in prima institutione Regni præscriptis, ut si pater suus decesserit, jure propinquitatis sanguinis succedat in Regno, *Molin. citat. dis. 626. n. 15.* In qua re spectari debent Leges fundamentales cujusque Regni, in quibus certa forma, seu modus successioni est præscriptus, & institutus, cui standum est, *Mol. c. l. n. 8. §. Quod autem Regnum. in fine*.

§. IV.

An ille, qui vovit ingredi Religionem, vel etiam profiteri, possit licite, ante votum impletum, Episcopatum suscipere?

XVIII. Respondetur. Is qui vovit Religionem, & postea non impleto voto, Episcopatum suscipit, transgressor est voti, & tenetur renunciare Episcopatui, & ad Religionem se conferre, ut votum impleat, ita ex communiore sententia docet *Hostiens. in summa h. t. n. 14. Azor. p. 1. l. 11. c. 16. qu. 2. & c. 22. qu. ult. Less. lib. 2. c. 40. n. 89. Sanch. lib. 4. mor. c. 17. n. 5. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 19. num. 3. Laym. lib. 5. Tract. 4. c. 6. n. 25.* & alii plures. Idque statutum habetur in *c. Per tuas. 30. h. t.* secundum verum ejus intellectum, quem tenet Innocent. „ *ibid. V. Resignet*. Nam quidam Clericus, vel Canonicus votum solenniter emisit (id est, publice sive coram aliis „ præsentibus tanquam testibus, licet proprie non fuerit votum solenne, sed simplex editum de facienda Professione, „ ut notat *Innocent. ibid. in princ.*) se in Gratianopolitana Ecclesia habitum Regularem suscepturum, & postea in manibus Prælati, sive Præpositi ejusdem Ecclesiæ promisit, „ se intra duos menses, postquam a Sede Apostolica redierit, votum a se emissum impleturum. Cum autem termino jam transacto, votum non implevisset, adeoque voti „ transgressor factus fuisset, vocatus fuit ad Regimen Ecclesiæ Gebennensis. Re delata ad Innocentium III. is consuluit, ut si ipse conscientiam suam sanare velit, Ecclesiæ illius Regimen resignet, & reddat Altissimo vota sua. „ Quod si postea Capitulum ejusdem Ecclesiæ ipsum canonice elegerit, poterit electionem de se factam acceptare. „ Ratio hujus decisionis est, quia qui absolute tenetur implere votum, peccat, faciendo aliquid, quo se reddit moraliter impotentem, ad implendum votum: sed qui vovit ingredi Religionem, acceptando Episcopatum, consentit in statum, per quem redditur impotens ad executionem voti, videlicet ad ingressum Religionis; cum Episcopus ad Religionem transire non possit, sine licentia Papæ, quam is etiam ordinarie & sine gravi causa concedere non potest, *juxta c. Nisi cum pridem 10. de renunciat.* ergo vovens Religionem, acceptando Episcopatum, propria voluntate, & sine dispensatione, ante impletum votum, reus est voti, & contra illud peccat, & consequenter relicto Episcopatu, Religionem ingredi debet, ut votum suum impleat, *Suar. cit. c. 19. n. 11.*

XIX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Qui ad certam diem, vel intra certum tempus, aliquid dare, vel facere vovet, si id absque justa causa seu impedimento, ultra illud tempus differat exequi, peccat contra votum, illudque transgreditur; quamvis etiam, post elapsum illum terminum, id, quod voto promisit, nihilominus exequi debeat, prout sumitur ex *cit. c. Per tuas, h. t.* Ratio est, quia sic vovens duo promisit, unum principaliter, nempe se hoc vel illud daturum, aut facturum: alterum secundario, scilicet se, intra certum tempus id daturum vel facturum, seu ultra illud non dilaturum, *Jo. Andr. in cit. c. Per tuas n. 5.* Unde sequitur, tametsi hoc posterius omiserit, sive ob justam, sive injustam causam, nihilominus tamen prius, velut principaliter intentum, implere teneatur, *l. Celsus, 23. §. Si idem ait ff. de recept. arb.* Ubi dicitur, ei, qui jussus est dare decem, certo tempore, duo præcipi, unum de dando, alterum eo tempore, ac proinde si negligat posterius, obligari ad prius. Aliud est, si quis vovit vel promisit, se aliquid daturum, vel facturum dependenter a certa die, v. g. Se jejunaturum in vigilia alicujus Sancti, in honorem ejusdem, tunc enim si non jejunet illo die, peccat quidem, & est transgressor voti, eo tamen transacto, si votum non exolvit, omnino extinguitur ejus obligatio. Ratio est, quia tunc tempus est circumstantia intrinsece afficiens ipsam rem, per votum promissam, atque per modum unius utrumque sub voto includitur, & prius dependenter a posteriore promittitur: cum ergo illo die transacto, impossibile sit, rem promissam præstare cum illa circumstantia, cessat voti obligatio, *Sanch. l. 4. mor. c. 14. n. 25.*

Notandum secundo. Etsi Episcopatus sit altior & perfectior status: non tamen potest votum Religionis, propria voluntate voventis, commutari in Episcopatum, tanquam meliorem quia Episcopatus est status perfectionis potius alienæ, quam propriæ, hoc est, non tam in ordine ad propriam salutem, quam aliorum consubditorum; quia hominem per se non perficit, & meliorem reddit: sed potius perfectum esse supponit, & exigit: neque est medium ita aptum ad perfectionem propriam obtinendam, sicut status Religiosus, ideoque ipsi voventi melius est, Deoque gratius (excepto casu necessitatis, si alius æque idoneus ad regendam Ecclesiam non adsit) Religionem ingredi, quam Episcopale munus suscipere, quod periculis propriæ salutis, non caret, ergo vovens adhuc tenetur: neque potest votum suum in Episcopatus susceptionem commutare, *Suar. cit. c. 19. n. 23. Sanch. cit. c. 17. Laym. cit. c. 6. n. ult.* Deinde quamvis non repugnet, ut Religiosus fiat Episcopus; quia solum eximitur ab obedientia suorum Prælatorum, & subjicitur S. Pontifici, de cætero manens Religiosus: non tamen decet, ut Episcopus fiat Religiosus: deberet enim prius fieri Novitius, & ex Magistro discipulus, & in operibus humilibus versari, quæ Dignitatem Episcopalem minus decent, & insuper renunciare Episcopatui, quod sine licentia S. Pontificis fieri nequit, *Sanch. c. l.* Quod si vovens Religionem, ante Professionem, fiat Episcopus, privabitur statu Religioso contra prius votum, nisi relicto Episcopatu, Religionem ingrediatur, ut votum impleat, *Suar. cit. c. 19. n. 23. in fine*.

XX. Notandum tertio. Quamvis Papa in *cit. c. Per tuas*, non videatur præcepisse, ut vovens, resignato Episcopatu, Religionem ingrediatur: sed tantum consilium dedisse; cum usus sit verbo, *consulimus*: clare tamen significat, ipsum ad hoc in conscientia obligatum fuisse, ex illis verbis, *si tuam sanare desideras conscientiam*: consilium vero, sine læsione conscientiæ, negligi potest. Utitur vero verbo *consulendi*; quia non procedebat, ut judex, non præcipiendo, & cogendo: sed paterne monendo, & declarando obligationem conscientiæ, *Innoc. ib. V. Consulimus, Sanch. cit. c. 17. n. 1. Suar. cit. cap. 16. num. 4.*

XXI. Notandum quarto. Qui vovit Religionem ingredi, & postea ad Episcopatum assumptus est, obligatus est in conscientia, ad resignandum Episcopatum, ut patet ex *cit. c. Per tuas*; Ubi tamen distinguendum est, vel enim electus tantum est, & electionem de se factam acceptavit, uti factum esse in casu *cit. c. Putat; Jo. Andr. ibid. n. 3.* secundum unum intellectum; & tunc libere potest renunciare Episcopatui, etiam sine auctoritate Papæ, *juxta c. 2. de translat. Episc.* Vel qui voto Religionis obstrictus est, non tantum electus fuit in

Episco

Episcopum, & in electionem sui consensit: sed etiam confirmatus fuit, aut etiam consecratus: & hoc casu, tenetur licentiam transeundi ad Religionem petere a Papa, sine cujus dispensatione, transire non potest, propter vinculum quasi spiritualis conjugii inter ipsum Episcopum, & Cathedralem Ecclesiam contractum, ut constat ex *cit. c. 2. de transl. Episc. & Nisi cum pridem 10. de renunc.* & docet. *Azor. cit. c. 22. q. ult. Sanch. cit. c. 37. n. 6. Suar. cit. lib. 1. c. 20. n. 2. Laym. cit. c. 6. n. ult.* eritque tunc in arbitrio Papæ positum, vel concedere licentiam intrandi Religionem, vel dispensare in voto Religionis.

Porro si Episcopus electus, & confirmatus Ecclesiam suam utiliter administret, & regat, vel utilis futurus putetur, votum Religionis ab ipso editum suspensum est, ejusque obligatio interim cessat, nam sicuti votum simplex ingrediendi Religionem per subsequens vinculum carnalis conjugii consummati, non quidem omnino tollitur: suspenditur tamen, & impeditur ejus executio, & obligatio, durante Matrimonio, & iterum obligabit, si conjux moriatur: ita etiam idem votum Religionis per superveniens vinculum conjugii spiritualis, quod contrahitur per assumptionem Episcopatus, accedente confirmatione, suspenditur, & impeditur, *arg. cit. c. 2. de transl. Episc.* Ubi dicitur, fortius esse hoc spirituale vinculum, quam carnale, ideoque durante statu Episcopali, impeditus est vovens Religionem, ab executione voti, ita tamen ut obligatus maneat, si ab Episcopatu eum deponi, vel inutilem fore contigeret, ad votum Religionis exsolvendum, dummodo adhuc ad illam habilis sit: sicut ad hoc ipsum obligatus est, qui post votum ingrediendi Religionem, Matrimonium carnale contraxit, & consummavit. Ex quo sequitur, quod hoc in casu frustra licentia a Papa peteretur, transeundi ad Religionem; quia non potest Papa tali casu renunciationem Episcopatus admittere, vel licentiam transeundi ad Religionem concedere, ut constat ex *cit. c. Nisi cum pridem de renunc.* Si vero Episcopus, Ecclesiæ utilis non sit, ideoque Papa renunciationem Episcopatus admittere potest: hoc casu, tenetur Episcopus voto Religionis prius obstrictus licentiam illam ingrediendi petere, & plerumque etiam votum suum proponere, & explicare; quia cum Episcopus, suscipiendo Episcopatum, votum suum transgressus fuerit, dum sponte sibi injecit impedimentum illud exequendi: ideo tenetur impedimentum illud tollere, quatenus de jure potest, si speret, se id efficaciter præstare posse, petendo licentiam a Papa, Religionem ingrediendi, eique votum suum manifestando, quia ob id existimat, Papam facilius renunciationem sui Episcopatus admissurum.

§. V.

Quis vota commutare, vel in iis dispensare possit: & quæ vota, ac qualiter commutari possint?

XXII. Assertio 1. Quilibet Superior Ecclesiasticus, videlicet Episcopus, vel alius Prælatus Episcopali jurisdictione seu potestate in suos subditos prædictus, causa cognita, potest vota redimere, seu commutare, vel in iis dispensare, prout sumitur ex *c. De peregrinationis 1. h. t.* Nam cum quæsitum „ fuisset ex Alexandro III. An vota peregrinationis, ob oc„ currentem necessitatem, eleemosynis redimi, aut in aliud „ opus bonum commutari possint? Respondet Papa, id pen„ dere ex arbitrio, seu judicio ejus, qui præsidet (nempe „ Episcopi, seu Prælati Ecclesiastici) qui diligenter conside„ rata qualitate personæ voventis, & causa commutationis, „ dijudicet, videlicet an ob infirmitatem, vel abundantiam „ divitiarum, vel ob aliam causam probabilem, melior, „ Deoque magis accepta sit futura peregrinatio, an vero re„ compensatio, seu in aliud commutatio, & ita commutet, „ aut dispenset, vel non. Ubi Notandum, licet quidam dicant in hoc cap. non agi de dispensatione: sed tantum de commutatione voti, id tamen verum non est, nam quamvis Pontifex de sola redemptione, seu commutatione voti interrogatus fuerit, & ideo de ea responderit; nihilominus tamen in fine ita concludit: *& secundum hoc habet exinde dispensare*, per quæ verba significare voluit, posse Episcopum vel dispensare, vel admittere commutationem, prout res postulaverit, vel ipse expedire judicaverit, *Suar. Tract. de voto l. 6. c. 10. n. 6. Sanch. lib. 4. mor. c. 38. n. 6.*

Porro præter Prælatos Ordinarios, etiam alii ex delegatione, aut privilegio Papæ, habent potestatem vota commutandi, aut in iis dispensandi, ut ex eorum privilegiis patet.

XXIII. An vero Archiepiscopus possit dispensare in votis Coepiscoporum Suffraganeorum: dubitatur. *Suar. lib. 6. de vot. c. 11. n. 3.* ait, ex jure probari non posse talem potestatem dispensandi competere Archiepiscopo, cui ipsi Episcopi Suffraganei non sunt proprie subjecti, quoad spiritualem regimen personæ suæ: sed solum in quibusdam actibus pertinentibus ad externam gubernationem Ecclesiæ, prout sumitur ex *c. Pastoralis; 11. de Offic. Jud. ord.* ideoque consulendam esse consuetudinem. Multi tamen DD. affirmant posse Archiepiscopum vota Coepiscoporum suorum dispensando relaxare, etiam extra tempus visitationis, cum hi ipsi sint immediate subjecti, quæ sententia probabilis est, præsertim cum nulla ratio manifesta sit in contrarium, *Sanch. l. 4. mor. c. 38. n. 16.* Illud magis certum est, Archiepiscopum non posse dispensare in votis, cum subditis Suffraganeorum suorum, saltem extra tempus visitationis, *Sanch. c. l. n. 11.* qui *n. 14. ibid.* id extendit, ut neque dispensare possit Archiepiscopus, dum actu visitat, quia nullam potestatem habet in subditos Suffraganeorum Archiepiscopus, præter illa, quæ ipsi specialiter jure concessa sunt; nullibi autem conceditur ipsi potestas dispensandi: sed solum absolvendi a peccatis, *cap. fin. de censib. 6.* cum qua non est necessario conjuncta potestas dispensandi in votis vel aliis, ut patet in Parochis: unde nec Literas dimissorias ad Ordines dare potest Archiepiscopus subditis suffraganeorum, dum visitat.

XXIV. Assertio 2. Si opus, in quod commutatio fieri petitur, sit evidenter melius, Deoque gratius, non requiritur Superioris auctoritas: sed propria voventis auctoritate id commutari potest; quia promissum non infringit, qui in melius illud commutat, *cap. 3. de jurejur.* Ratio est, quia Deus melius bonum acceptat, loco minoris, quippe sibi gratius. Secus est, si opus, in quod commutatio facienda esset, non sit melius, vel dubitetur, an sit melius, tunc enim in illud non potest fieri commutatio sine Superioris voluntate, *Sanch. lib. 4. mor. c. 49. n. 7.* & colligitur ex *cit. cap. 1. h. t.* Ubi dicitur, a Prælati arbitrio pendere, an peregrinatione promissa, melior sit recompensatio, ac Deo acceptior, considerata qualitate personæ, & causa commutandi; quæ consideratio non est necessaria, quando opus, in quod fit commutatio, est evidenter melius, ideoque tunc non requiritur ulla Superioris auctoritas, *Sanch. c. l. n. 4.* Idem etiam colligitur, ex *c. Scriptura 4. h. t. de quo infra.*

XXV. Assertio 3. Omnia vota commutari possunt, non tantum in evidenter melius: sed etiam in evidenter æquale, sive æque bonum, saltem interveniente Superioris auctoritate: non autem propria auctoritate voventis, ut ex probabiliore sententia docet *Sanch. cit. c. 49. n. 12. Suar. lib. 6. de votos. 19. n. 3.* & alii: Ratio est, quia tametsi opus subrogatum sit æquale operi promisso per votum, secundum se: at hoc ipso, quod hoc opus sit promissum, melius est, quam non promissum, Deoque gratius censetur, si promissio in sua specie impleatur, & fideliter reddatur, adeoque non potest arbitrio voventis commutari in non promissum, commutaretur enim in minus bonum; præterquam quod difficillimum sit, in commutando attingere æqualitatem. Verum auctoritate Superioris fieri potest commutatio voti in opus æquale; quia alioqui nunquam haberet locum potestas commutandi, nam si fiat in opus minus bonum, potius est dispensatio, quam commutatio, in opus melius potest etiam propria auctoritate fieri, ut supra dictum.

Contrarium tamen, quod etiam, propria auctoritate, commutari possit votum in opus evidenter æquale, sive æque bonum, est etiam probabile, ut tenet *Tambur. lib. 3. in Decal. c. 26. §. 5. n. 14.* & alii apud *Sanch. c. l. n. 10.* Tum quia si res, sive materia voti sit evidenter æqualis, seu æque bona, non potest non esse æqualiter grata DEO: tum quia etiam homini per æquale satisfit, si ipse non sit invitus, sed consentiat, & acceptet, quod de Deo præsumi potest, ob ejus benignitatem: neque opus voto promissum est melius, quoad substantiam: sed solum quoad promissionem, quam DEUS remittere præsumitur: præterea possunt vota commutari, etiam in notabiliter minus bonum, auctoritate Superioris: sed tunc non est nuda commutatio: sed intervenit etiam dispensatio; quia pars voti remittitur, *Tambur. c. l. num. 8.*

XXVI. Excipitur primo. Quod vota specialiter reservata S. Pontifici non possunt commutari etiam in opus evidenter melius, nec in aliud reservatum, v. g. votum peregrinationis Romanæ in votum castitatis: quia eo ipso quod est reservatum arbitrio Superioris, non est relictum arbitrio, sive dispositioni voventis, *Tambur. c. l. n. 4.* Excipitur secundo, quod non possunt commutari vota, quæ in favorem, sive utilitatem tertii sunt edita, & ab eo acceptata, v. gr. si quis vovit dare certo pauperi 20. aureos in eleemosynam, non potest id in aliud melius opus, arbitrio suo, commutare, v. gr. in Missas pro eo dicendas, quia per acceptationem jus est acquisitum tertio, cui non semper id, quod melius est, etiam magis gratum, & acceptum est: secus si ejusmodi votum non fuerit acceptatum ab eo, in cujus gratiam est editum: ut si quis vovit, se daturum calicem certæ pauperi Ecclesiæ, quem ejus Rector, vel alius ejus loco non acceptarit, potest illum dare alteri Ecclesiæ pauperiori, *Tamb. c. l. n. 5. & 6. & alii apud eund.*

XXVII. Assertio 4. Omnia vota edita, etiam reservata S. Pontifici: per Professionem solennem in Religione, ipso jure, tum Ecclesiastico, tum naturali & Divino, in melius Deoque gratius obsequium commutantur, & omnino extinguntur; ut docet *S. Thom. 2. 2. qu. 88. art. 12. ad 1. Sanch. lib. 5. mor. c. 5. num. 38. & alii communiter.* Idque sumitur ex *cap. Scriptura; h. t.* Nam cum quæsitum fuisset ex Alexandro III. „ (*prout habetur in integra lectione hujus cap. & Gl. magn. ibid.*) utrum ii, qui voverunt Sepulchrum Domini, vel „ aliorum Sanctorum limina visitare: sed votum non im„ pleverunt, ob infirmitatem, vel aliam causam rationabi„ lem, possint Religiosum habitum assumere, & ad Profes„ sionem suscipi? Respondet Papa affirmative; quia reus „ violati voti censeri non debet qui temporale obsequium „ in perpetuam Religionis observantiam commutat. Ubi etiam ratio indicatur; quia per Professionem Religiosam in perpetuum & totale obsequium Dei irrevocabiliter offertur, ideoque omnia alia particularia obsequia Deo promissa, ac debita, in illa, meliore ac eminentiore quadam ratione continentur, sicuti si quispiam variis debitis alteri obligatus, omnia bona sua, quæ habet, vel habiturus est, seque totum in servum perpetuum ei offerret, ac traderet, is plenissime satisfecisse censeretur, & priora debita ipso facto ac jure extingueret, *Sanch. cit. c. 5. n. 38.*

XXVIII. Extenditur autem primo. Ut tradita doctrina locum habeat, non tantum in votis v. gr. jejuniorum, orationum, peregrinationum, & aliorum in sæculo emissis: sed etiam tempore Novitiatus, extinguuntur enim per subsequentem Professionem ipso jure, absque alia intentione, illa commutandi, sive etsi vovens nihil de hoc cogitet *Sanch. c. l. n. 39.*

Extenditur secundo. Ad omnia vota, non tantum personalia; sed etiam realia, quatenus sunt promissiones, & obligationes erga Deum: quare votum peregrinationis v. g. in

in Terram sanctam per Professionem tollitur, non tantum quoad laborem profectionis: sed etiam quoad subsidium Terræ sanctæ. Verum quatenus hujusmodi vota, aut juramenta realia edita sunt in favorem, seu commodum Ecclesiæ, vel alterius Communitatis, vel etiam hominis privati, & acceptata, per Professionem Religionis non extinguuntur, cum patri jus sit acquisitum, nisi huic juri suo renunciet; neque enim Deo gratum est obsequium, si quid ei promittatur cum derogatione juris alterius, seu injuria erga alium, ob quam causam etiam talia vota neque per commutationem vel dispensationem ordinariè relaxari possint, *Sanch. cit. c. 5. n. 43.*

Extenditur tertio. Ut procedat etiam in votis emissis a Professo, si is transeat ad aliam Religionem strictiorem; est enim nova traditio, novaque Professio, & sic in illa eminenter, seu virtualiter continentur opera particularia per priora illa vota simplicia debita, *Sanch. c. l. n. 40.*

Extenditur quarto. Quod non solum vota temporalia extinguantur per Professionem: sed etiam vota perpetua, quia in illis est eadem ratio, Nec obstat *cit. c. Scriptura; h. tit.* quia ibi nomine temporalia obsequii intelligitur particulare, quo non in omnibus & per omnia vovens se tradit, & dedicat Deo, *Sanch. cit. c. 5. n. 49.* Ubi aliam etiam Responsionem dat, quod ibi fiat mentio temporalis obsequii; quia de voto temporali, nempe peregrinationis Jerosolymitanæ interrogatus Pontifex, de illo respondit: idque ob paritatem rationis, etiam ad perpetua vota a DD. extenditur.

XXIX. Cæterum per vota simplicia in Societate JESU edita Scholasticorum, post biennium Novitiatus, vel etiam Coadjutorum formatorum, quæ publica sunt, sed non solemnia, non penitus ipso jure, & facto extinguuntur priora vota in sæculo, vel tempore Novitiatus, vel etiam in Societate, ante solemnem Professionem, emissa: sed potius suspenduntur tantum; quia non obligant in perpetuum reciproce: sed tantum ex parte voventis, ideoque si quis e Societate dimittatur, illa reviviscunt; quia per illa non traditur Religiosus irrevocabiliter & in perpetuum Divino obsequio in Religione: sed conditionaliter, ex parte Societatis, quamdiu in ea permanserit: nisi tamen vovens intenderit, vota sua priora commutare in vota simplicia Religionis, tanquam in aliquid melius, Deoq; gratius, *Sanch. c. l. n. 54. & 55.*

XXX. Assertio 5. Vota quoque puerorum, seu impuberum commutatione, vel dispensatione indigent, prout sumitur ex *c. Venientes h. t.* Nam quidam R. nomine proposuit "Alexandro III. quod ipse in puerili adhuc ætate constitutus (& doli capax, *Gl. hic V. In puerili;*) disposuerit, imo (ut ex subsequentibus colligitur) voverit Jerosolymam proficisci, & ideo alicui, qui Sepulchrum Domini visitare constituit, Fidem dedit, & vicissim ab eo recepit, quod in via fideles invicem socii existere vellent. Re delata ad Papam, ipse considerans, quod in ætate tenera, facilitate potius, quam ex discretionis arbitrio promiserit, eum a voto absolvit; ita tamen ut idem votum eleemosynis redimat, & juxta consilium Papæ, toto vitæ suæ tempore, uni pauperum Christi (dummodo ad id facultates ejus suppetant) debeat providere."

XXXI. Notandum primo. Votum a puero seu impubere editum validum est, & obligationem parit, modo doli capax sit, sive usum rationis habeat, ita ut mortaliter peccare possit, nam qui potest se obligare Diabolo, potest etiam obligare se DEO, ut ait *Gl. in c. Mulier; 14. V. Mulier caus. 32. qu. 2.* idque colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* quia alioqui non potuisset illi impuberi imponi redemptio, seu commutatio voti, si ipsius votum non obligasset, seu validum fuit, *gl. hic V. In puerili.* Potest autem votum impuberis facile per dispensationem relaxari, imo alia causa non requiritur ad dispensandum, quam quod sit ab impubere editum, hoc ipso enim præsumi potest ex levitate, & imprudentia esse editum, cum impuberes maturo consilio, ac judicio careant, adeoque sufficiens causa dispensationis adest, ut constat ex *cit. c. 2.* & tradit *ibid. Abb. n. 2. & 3.* Nec refert, quod Pontifex in hoc voto pueri non usus sit dispensatione: sed commutatione; nam potuisset absolute per dispensationem illud relaxare (cum vota impuberum etiam a parentibus & tutoribus irritari possint) voluit tamen admiscere commutationem aliquam, quia id conforme est ordinario stylo, seu consuetudini Ecclesiasticæ, quæ est partim dispensare, partim commutare, & consultius est etiam ipsi voventi, *Sanch. lib. 8. de matr. disp. 20. n. 13.*

XXXII. Notandum secundo. Recte potuit Pontifex *in casu dicti c. 2.* puerum illum absolvere a voto peregrinationis, non obstante, quod Fidem socio prius dederit, illique obligatus fuerit, ad eum comitandum, ut notat *Gl. hic V. Socii fideles:* tum quia etsi Papa non possit laicis, temporali suæ jurisdictioni non subjectis, per se ac directe auferre bona & jura temporalia ipsis acquisita: potest tamen accessorie, & in consequentiam in illis ipsis præjudicare, quatenus illa connexa sunt cum jure spirituali, super quo Papa plenam potestatem habet: sicut in casu proposito, obligatio illa comitandi erat accessoria ad votum, quod fuerat principale: ideoque per se cessabat, cessante obligatione voti: tum quia non fuerat præjudicium pecunia æstimabile, nec proprie fuit societas, cum hæc contrahatur ad quæstum seu lucrum, *l. 7. & seqq. ff. Pro socio;* ideoque duo illi potius comites dicendi erant, quam socii, *Joann. Andr. hic n. 4. & Abb. ibid. n. 4.* Confirmatur exemplo. Si duo voverint, votum edant, de ingrediendo simul Religionem, & postea alter pœnitens impetret dispensationem a voto, ipse non infert injuriam socio; quia non impedit ipsum, quo minus Religionem ingredi, vel peregrinationem instituere possit, etsi non cum hoc socio. Tum denique, quia ut ex *[illegible] hujus cap.* patet, uterque socius Papam accesserunt, & consilium ab eo super hoc se petierunt, adeoque etiam socius consentus fuit, ut is, qui adhuc impubes voverat, absolveretur a voto, jurique suo sponte renunciavit.

§. VI.

An, & qua ratione commutari possit votum peregrinationis Jerosolymitanæ, & a quo relaxari?

XXXIII. De hoc voto agitur imprimis in *cap. Magnæ, 7.* "Nam cum Comes Campaniæ in ultramarinis partibus versaretur, & Ecclesia Trecensis contra Ecclesiasticam libertatem multum gravaretur: Episcopus Trecensis considerans, quod per alium eidem Ecclesiæ non possit facile subveniri, statuit ad illum proficisci, ideoque assumpto signo Crucis, iter peregrinationis Jerosolymam est ingressus: sed in via intellexit, quod dictus Comes mortuus fuerit, & licet videret intentionem suam jam esse fine suo frustratam, noluit tamen sine consilio Sedis Apostolicæ, peregrinationem cœptam intermittere: sed Romam profectus, intentionem suam, & statum Ecclesiæ suæ Papæ Innocentio III. exposuit. Is respondit, in hoc negotio commutationis, & dispensationis in voto, tria consideranda esse: nempe quid liceat, secundum æquitatem: quid deceat, secundum honestatem; & quid expediat, secundum utilitatem (quasi dicat: in hoc negotio id esse eligendum, ac præferendum, quod omnibus spectatis, tum publica, tam privata voventis, maxime spirituali utilitate: æquius, honestius & utilius videbitur) sane non videbatur esse licitum, ut voto suo contraveniret, cum scriptum sit: *vovete & reddite Domino Deo vestro Ps. 75.* Item non decebat; quia Christus in Evangelio dixit, *Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est Regno Dei.* Sed neque videbatur expedire; quia quod agitur a Prælatis facile trahitur a subditis in exemplum. Postea proponit Pontifex rationes, ob quas Episcopus non videtur exequi debere votum suum, nempe tum propter ætatem, cum vix possit sustinere labores: tum propter necessitatem Ecclesiæ Trecensis, cui est obligatus: & licet ipsum votum, secundum se, sanctum sit non tamen sine licentia Sedis Apostolicæ vovere potuit. Deinde ostendit in Veteri Testamento, vota quædam redimi posse, seu commutari in aliud opus pietatis, non obstante oblocutione pravorum hominum, exemplo Christi dicentis: sinite illos cæci sunt, & duces cæcorum, *Matth. 15.* Tandem concedit Episcopo licentiam votum peregrinationis commutandi hoc pacto, ut expensas, quas in eundo, morando, & redeundo esset facturus, transmittat in subsidium Terræ sanctæ: laborem vero itineris orationibus, & jejuniis compenset: subditque rationem; quia cum Episcopus præcipue, pro libertate Ecclesiæ suæ per dictum Comitem consequenda, votum hoc peregrinationis emiserit, eo nunc per mortem sublato, cessavit causa, ideoque etiam cessare debet effectus."

XXXIV. Pro majore declaratione hujus cap. notandum primo, Prælatus Ecclesiasticus, etiam S. Pontifex, non potest, pro suo arbitrio, vota DEO facta, sine justa causa, commutare, vel in iis dispensare, alioquin ejusmodi commutatio, vel dispensatio, sine justa causa facta, non tantum illicita foret, sed etiam invalida, ut ex communi docet *Sanch. lib. 4. mor. c. 45. n. 3.* quia potestas dispensandi, per quam non jus proprium remittitur: sed jus DEO acquisitum, & relaxatur non lex propria, sive a se condita: sed Lex Superioris, sive DEI, concessa est Prælatis Ecclesiasticis, non in destructionem: sed in ædificationem. Ideoque illa uti debent, tanquam dispensatores fideles, non absque justa causa necessitatis, vel utilitatis.

Notandum secundo. Non potest Episcopus, cum ad personalem residentiam sit obligatus, vovere longam peregrinationem nisi cum hac tacita conditione, quæ ipsi voto inest, si S. Pontifex licentiam dederit, ad quam proinde petendam, vi voti sui, est obligatus, ut colligitur ex *cit. cap. Magnæ,* & docet *Abb. ibid. num. 10. Suar. lib. 3. de voto c. 4. num. 4. & 6. Sanch. lib. 4. mor. c. 25. num. 36. & 39.* Ubi ait in casu *cit. c. Magnæ,* votum peregrinationis Jerosolymitanæ ab Episcopo emissum, fuisse validum, neque enim ibi dicitur esse irritum: sed potius supponitur, esse validum, ideoque a Papa fuit commutatum, quia justa causa suberat: qui num. 42. addit, olim licuisse Episcopis, etiam sine licentia Papæ, proficisci in Terram sanctam in ejus subsidium; quia tunc generaliter omnibus id licitum fuit: & cum hodie aditus ad illam non pateat, opus est licentia S. Pontificis, *Barbos. in Collect. in cit. c. Magnæ n. 11. h. t.*

XXXV. Notandum tertio. Votum mixtum, quod est partim personale, partim reale, (quale est peregrinationis, quia tam laborem corporis, tum expensas itineris in se continet) recte commutatur in alia opera pietatis, partim personalia, nimirum in orationes, vel jejunia, habita ratione laboris, quem peregrinaturus subire debuisset: partim realia, videlicet in eleemosynas, aut donationes ad alias pias causas, habita ratione expensarum, quas eundo & redeundo facere debuisset, ut colligitur ex *cit. c. Magnæ Laym. lib. 2. tr. 4. c. 8.*

Notandum quarto. Cessante causa finali, & principali, ac intrinseca, ob quam factum est votum, cessat obligatio voti: quia tunc cessat voluntas se obligandi. *arg. c. Cum cessante. 60. de appell.* non autem cessante causa voti impulsiva tantum, & secundaria, sive extrinseca, tametsi aliquis absque ea non vovisset, ideo cessat votum, si causa finalis proprie dicta, & principalis persistat, quamvis interdum sit motivum ad facilius dispensandum, *Suar. lib. 4. de voto c. 18. n. 3. Sanch. lib. 4. mor. c. 2. n. 42.*

XXXVI. Porro causa finalis principalis cujuscunque voti non est cultus DEI, sive augmentum Divini honoris in communi; sed ut exercendus per talem actum virtutis, qui a voven-

vovente intenditur, ac promittitur, & dat speciem actui, ideoque est finis operis, non solius operantis, sive finis non tantum actus vovendi, sive quo quis vovet, sed etiam actus voto promissi, quo fine cessante, cessat etiam obligatio voti. v. gr. si quis vovit peregrinari pro salute amici ægri, & is moriatur, ante cœptam peregrinationem, non obligatur voto, quippe cessante causa finali, & principali ipsius voti, etiamsi talis peregrinatio alias etiam foret grata DEO *Suar. cit. c. 18. n. 4. 5. & 6.* At vero causa impulsiva voti est finis operantis tantum, non operis, sive finis actus vovendi, non vero actus promissi, ideoque non est simpliciter, & proprie dictus finis, nec eo cessante, cessat obligatio voti, *Suar. c. l. n. 8.* Exemplum hujusmodi causæ impulsivæ voti habetur in *cit. c. Magna. h. t.* Nam Episcopus Trecensis vovit DEO peregrinationem, in subsidium Terræ sanctæ, licet ad hoc votum emittendum fuerit præcipue motus, & impulsus, ut Comitem Campaniæ in illis partibus commorantem invisere posset, eumque rogare, ut auxilium afferat Ecclesiæ suæ: eo vero mortuo, non censebatur extinctum votum peregrinationis illius, quia non cessavit intrinsecus, & objectivus finis, seu motivum principale hujus voti, nempe causa Religionis, & subsidii offerendi Terræ sanctæ, quæ adhuc durabat: licet, quia causa impulsiva, & secundaria cessavit, Papa potissimum motus fuerit, ad commutationem prædicti voti faciendam, *Abb. in cit. c. Magna. num. 14. Laym. cit. c. 8. num. 2.* Quamvis *Sanch. in cit. c. 2. n. 37. & 43.* putet invisionem Comitis non fuisse causam impulsivam tantum: sed finalem, ac principalem, illamque commutationem non fuisse factam ex necessitate, sed solum ad cautelam, sive majorem conscientiæ securitatem: sed prius est probabilius, ac verius.

XXXVII. Præterea de hoc voto peregrinationis Jerosolymitanæ agitur in *cap. Ex multa. 9. h. t.* quod continet declarationem *cap. Quod super. 8.* immediate præcedentis, quod supra allatum, & explicatum est, *num. 30. & seq. h. t.* Ubi dicitur de Cruce signatis, illos vota redimere posse, qui perpetuo impedimento detinentur: Unde quæsivit Archiepiscopus Cantuariensis, utrum id, quod in illa Decretali dicitur, jus generale constituat, ut passim quibuslibet Prælatis liceat illos, qui eorum jurisdictioni sunt subjecti, secundum formam ibi expressam absolvere. Ad quod respondet Innocent. III. *in hoc c.* rescriptum illud continere jus commune, & generale ad omnes pertinens: (nam, & universum rescriptum, seu placitum Principis Legis vigorem habet, *l. 1. ff. de Constit. Princ.*) Deinde ibi etiam dicitur, quod per viros Religiosos, ac providos poterit dispensari in voto ultramarino, ideoque quæritur, quinam intelligantur per viros Religiosos: Episcopi, an Regulares? Respondet Papa hic, quod potestas dispensandi, nec ad Episcopos pertineat, nec ad Regulares; sed ad eos tantum, quibus id a Sede Apostolica specialiter est delegatum, seu commissum. Ex quo colligitur, quod votum peregrinationis ultramarinæ in subsidium Terræ sanctæ, Sedi Apostolicæ sit specialiter reservatum, ita, ut nemo, sine speciali commissione Papæ, in eo possit dispensare, vel illud in aliud commutare. *Abb. hic n. 3.*

XXXVIII. Secundo. *In Decretali. Quod super. 8. h. t.* dicitur, votum in subsidium Terræ sanctæ editum, ab eo; qui ad pugnandum inhabilis est, habilis tamen ad proficiscendum; redimendum esse: quæsivit ergo Archiepiscopus, an id dictum comprehendat etiam Nobiles, & Magnates, qui etsi propria manu pugnare non possint, sunt tamen consilio strenui, & præsentes rem adjuvare, vel multos secum bellatores ducere possent? Respondet Papa in *cit. c. Ex multa. §. Secundo quæsivisti*, ex priore ejus rescripto (nempe ex *cit. c. Quod super.*) satis colligi talia vota redempta non esse: nam ibi dicitur, quod debiles, & inopes magis in defectum, quam profectum accedant: ex quo sequitur, vota illorum, qui etsi per se pugnare non possent, si tamen proficisci, & marore consilio, ac præsentia sua juvare possunt pugnantes, redimenda non esse.

Tertio. Quod dictum est in *praced. Decretali in fine, de mulieribus*; ut quæ remanere voluerint, sequi viros non cogantur: id intelligendum est de illis, quæ ad talem peregrinationem se voto non obstrinxerant, *cit. c. Ex multa. § Quod autem. h. t.*

XXXIX. Additur *ibid. §. In tanta*, quod mariti, etiam sine consensu uxorum, votum peregrinationis in subsidium Terræ sanctæ emittere, illudque etiam libere (independenter scilicet ab earum consensu, & non requisita licentia) implere possint: admonendæ tamen sunt mulieres, ut ultro consentiant. Estque hic casus specialissimus, ut notat *ibid. Gl. V. Viri prater uxorum*, ob magnam necessitatem, afferendi subsidium Terræ sanctæ, cum alias regulariter maritus nullum votum edere possit, præjudicans juri conjugali, cujusmodi est, v. gr. votum longæ peregrinationis, nimiæ abstinentiæ, &c. *Abb. in cit. c. Ex multa n. 8.* Contra vero uxor non potest tale votum peregrinationis in subsidium Terræ sanctæ emittere, marito contradicente; cum quia uxorem peregrinari dedecet, & ipsa cum majore discrimine castitatis, & minore commodo Ecclesiæ peregrinatur, & vir est caput uxoris, quæ ipsi subdita est, ideoque dispositum de viro, non debet quoad hoc extendi ad uxorem, *Sanch. lib. 9. de matr. disp. 4. n. 16. & 17.* licet contrarium teneat, *Abb. in cit. c. Ex multa.* quod non debet uxor, sine licentia mariti, exequi tale votum, si sit juvenis, & suspecta de incontinentia: secus si sit senex, & possit bellatores secum ducere.

XL. Denique in *cit. c. Ex multa. §. fin.* statuitur, cum Clerici, ob Clericatus statum, & Officium, inhabiles censeantur ad pugnandum; loco magis expedit, ut votum peregrinationis in subsidium Terræ sanctæ rediment, quam ut ad illud exequendum cogantur: nisi vel consilio strenui sint, vel prædicationis officio instructi, aut ad Magnatum obsequia deputati (quos proinde ex debito officii sequi tenentur, *Gl. hic V. obsequio*) vel denique ita divites, ac potentes fuerint, ut expensis suis, aliquos secum bellatores adducere possint. Hæc autem intelligi debent de voventibus: non iis, quibus labor peregrinationis in pœnitentiam a Sacerdotibus est injunctus, hi enim peregrinationem exequi tenentur. Ex quo infertur, quod Clerici propria manu pugnare non debent, *Gl. in cit. §. de Clericis. V. Inhabiles. h. t.* & habetur etiam in *cap. Quicunque. 4. & seqq. c. Reprehensibile. 19. caus. 23. qu. 8.* Quamvis Clerici possint interesse bello, & castra sequi, ut pugnantes in bello justo, consiliis, vel officio prædicationis, vel aliis modis adjuvent, ut constat ex *cit. §. de Clericis.*

XLI. Postremo de eodem voto peregrinationis in subsidium Terræ sanctæ agitur in *c. Postulasti. 11. & ult. h. t.* Ubi habetur, quod duo Priores, seu Præpositi Regulares, quorum alter Cruce signatus erat, alter vero Cruce insigniri desiderabat, petebant ab Honorio III. ut liceat illis vigesimam partem proventuum suarum Ecclesiarum, pro succursu Terræ sanctæ, deputatam secum deferre. Respondet Papa, si Ecclesiæ eorum, ob absentiam hanc, graviter non lædantur, ipsique utiles futuri sint Terræ sanctæ verbo, (scilicet prædicationis) pariter, & exemplo bonæ vitæ (quod conscientiæ ipsorum relinquitur) non solum posse eos, sed etiam teneri votum peregrinationis implere, relictis idoneis procuratoribus (qui vice eorum negotia Ecclesiarum suarum, tam in judicio, quam extra judicium administrent, *Gl. hic in not.*) & sic licebit illis vigesimam illam partem, Terræ sanctæ subsidio deputatam, in usus profectionis suæ impendere.

XLII. Notandum primo. Olim omnes Clerici tam Regulares, quam Sæculares tenebantur solvere vigesimam partem redituum, in subsidium Terræ sanctæ, ut illa liberetur a Saracenis. Verum qui personaliter eo proficiscebantur Cruce signati, ad id non tenebantur, sed expensas profectionis inde deducere poterant, ut tradit *Gl. hic V. Vicesimam.*

Notandum secundo. Quamvis olim, quando ex generali concessione omnes Clerici, sive Sæculares, sive Regulares, poterant proficisci ad succurrendum Terræ sanctæ, tunc Prælati etiam Regulares tale votum peregrinationis edere poterant, sine petita Superioris Licentia, siquidem sine gravi damno Ecclesiarum suarum abesse possent, juxta *cit. c. ult. h. t.* At vero nunc, cessante illa generali licentia adeundi Terram sanctam, neque Prælati Sæculares, neque Regulares, sine licentia Superioris sui, Episcopi, vel Papæ tale votum edere possunt: sicut & alii Beneficiarii, aut Religiosi, sine Superioris sui licentia longam peregrinationem vovere, aut instituere non possunt, ut constat ex *cap. Magna 7. h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 2. Suar. lib. 4. de voto c. 4. & 12. Sanch. lib. 3. mor. c. 25. n. 44. & 45.*

TITULUS XXXV.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Actum est præcedentibus Titulis de Regularibus, quoad ingressum in Religionem, quæ & Conversio dici solet, & de illorum votis, ac Professione: nunc vero de Statu, & Conversatione eorundem Regularium hic Titulus subjicitur. Status hic accipitur pro vitæ conditione, seu vivendi ratione, per quam aliquis immobiliter, & perpetuo vitæ Religiosæ, seu Obsequio Divino obstringitur, ut ex S. Thoma 2. 2. qu. 183. artic. 1. notat Lessius lib. 2. de Justit. cap. 41. num. 1. Nam Monachi, & Canonici Regulares perpetuo obstringuntur Regulæ, quam sunt Professi, ut secundum illius præscriptum vitam instituant, c. Ad Monasterium. 6. h. t. Differunt inter se, non tantum in habitu, & aliis accidentalibus: sed præcipue in eo, quod Monachi strictiori Regulæ Canonici Regulares laxiori subjiciuntur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§. I.

Quænam Jure Communi Canonico statuta sunt circa Monachos, & Canonicos Regulares?

I. INprimis Monachi, aliique Regulares, spectato Jure communi Canonico, & seclusis exemptionis privilegiis subjecti sunt Episcopis, ad quos proinde correctio disciplinæ spectat, prout sumitur ex *c. Theodesius 2. h. t.* Ubi Papa Gregorius I. rescribit Archiepiscopo Neapolitano, & mandat, ut alicui Monasterio, nec ipse, nec Presbyteri, seu Clerici ejus aliquid, præter diligentem disciplinæ correctionem, molestiæ inferant, neque aliquid eorum, quæ fidelium devotione ipsis Monasteriis obvenerint, vendicare sibi audeant, cum id Monachis ibi servientibus proficere debeat, quicquid a fidelibus ipsis offerri contigerit.

II. Ubi notandum primo. Licet Monasteria alioquin Episcopo subjecta a Lege Diœcesana sint exempta, videlicet quoad præstationes Cathedradici, charitativi subsidii, & similium, idque in favorem Religionis, *c. 1. & ibi Gl. in summ. caus. 16. q. 1. c. Dilectus 18. de Offic. Ord.* a Lege tamen jurisdictionis Episcopi non sunt exempta, nisi speciale privilegium habeant, *cit. c. Dilectus* & ibi *Gl. V. De Lege jurisdictionis, junct. Gl. marg. lit. R.* Ideoque Episcopus jus habet, Monachos, aliosque Regulares non exemptos visitandi, corrigendi, puniendi, ita tamen, ut prima correctio ad Prælatum Religionis spe-

spectet, qui, si in corrigendo negligens sit, tum demum illa potestas ad Episcopum devolvitur, *c. Quanto*. 7. & ibi *Gl. V. Si Prælati de Offic. Ord. Joan. Andr. in c.* 1. *num.* 2. *h. tit.* Et patet ex alibi dictis. Sed neque quoad Legem Diœcesanam, Monasteria sunt exempta, si populum habeant, sive Parochias, aut Capellas sibi incorporatas: tunc enim ratione harum, pendere debent solitas præstationes, nisi & hæ Capellæ sint exemptæ, *Gl. in cit. c. Dilectus. V. de Lege jurisdictionis, Gl. in cit. c.* 1. *V. Disciplina*, & *ibid. Abb. num.* 5. *h. t.* Ubi tamen id limitat quoad ea, quæ concernunt populum: nam in aliis, quæ non concernunt populum, Monasterium manet exemptum a Lege Diœcesana.

Notandum secundo, Episcopus non debet Monasteria gravare, aut reditus eorum minuere, ne oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis, & locis Religiosis, sibi vendicare, *citat. cap.* 1. *h. t. c. Quam sit.* 5. *caus.* 18. *q.* 2. *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 4. *h. tit.*

III. Secundo. In *c. Monachi*. 2. *h. t.* (quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. habito c. 18.) „statuitur, ut Monachi non recipiantur in Monasteriis pro pretio, nec peculium permittantur habere: nec singuli in oppidis, aut villis, per Parochiales Ecclesias quaicunque habitare permittantur: sed in majore Conventu, aut cum aliquibus Fratribus maneant, neque soli inter sæculares homines versentur. Quod si vero aliquis pro sui receptione in Monasterium aliquid dederit, ad sacros Ordines non ascendat; qui vero receperit, ab Officio suspendatur. Qui autem peculium habuerit (id est, proprium, *Gl. marg. hic*) nisi Abbas ejus administrationem ei permiserit: ab Altaris Communione removeatur: & qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignam pœnitentiam non egerit, neque Oblatio pro ipso fiat, neque inter Fratres Ecclesiasticam accipiat sepulturam: idque etiam in omnibus Religiosis præcipimus observari. Abbas autem, qui diligenter ista non caverit, Officio privandus erit. Prioratus etiam, & obedientiæ (v. gr. Officium Custodis, Procuratoris, &c.) nulli pro pretii donatione tradantur: alioquin dantes, & accipientes ab Officio, seu Ministerio suo deponantur: Priores autem, seu Prælati, cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum suorum fuerint constituti, mutari non debent: nisi ob manifestam, & rationabilem causam, videlicet si fuerint dilapidatores bonorum, aut incontinenter vixerint, aut simile quid egerint; ob quod movendi merito videantur: vel denique si ob necessitatem majoris Officii administrandi, cum Fratrum consilio, fuerint transferendi.

IV. Hinc colligitur primo. Non posse aliquid pro susceptione ad statum Religiosum; etiam ad probationem; vel pro Professione in Religione accipi; tanquam pretium, cum status Religiosus sit spiritualis, & consequenter simonia foret contra jus Divinum, pecuniam, vel aliud temporale, & pretio æstimabile pro illo dare, vel accipere. Non est tamen per se, & ex rei natura illicitum aliquid accipere; vel exigere pro sustentatione personæ; quæ ad statum Religiosum suscipitur: imo concessum; si Monasterium sit inops, & Regula Ordinis id permittat, vel consuetudine diuturna id obtentum fuerit: uti fit in Monasteriis Monialium; quia tunc non datur aliquid temporale pro ipso statu spirituali; sed pro onere alendi personam: quod est temporale, & pretio æstimabile. Si vero Monasterium sit dives, & sufficientes reditus habeat ad alendos Religiosos; videtur esse simonia; saltem juris Ecclesiastici, ob prohibitionem Ecclesiæ, quæ gratis eos recipi præcipit: quia tunc videtur aliquid accipi pro ipsa susceptione ad statum Religionis; ut colligitur ex *c. Non satis* 8. *c. Veniens*. 31. *cap. Dilectus* 30. *c. Quoniam* 40. *c. De Simon. Suar. Tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *De Simon. c.* 17. *num.* 4. & *seqq. Less. lib.* 2. *c.* 35. *num.* 68. & *seqq. Laym. lib.* 4. *tr.* 10. *c. ult. n.* 39.

V. Colligitur secundo. Quod Monachi, & alii Religiosi non possint habere peculium proprie dictum, sive proprium patrimonium, aut bona, de quibus libere, sive quoad proprietatem, sive quoad usumfructum, disponere possint, sine ulla dependentia ab alterius voluntate. Possunt tamen habere peculium late sumptum, quoad solam administrationem, & usum facti, dependentem a voluntate Superioris, qui concessum usum, & administrationem eisdem auferre, vel pro arbitrio revocare possit, *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 4. *h. tit. Azor. p.* 1. *l.* 12. *c.* 9. *q.* 1. & alii communiter. Sic Regularis obtinens Beneficium, cum legitima licentia, habet administrationem redituum, quos ad sustentationem decentem, & superfluos, ad pias causas applicare potest. Item, si Regularis, extra Monasterium degat, v. gr. in peregrinatione, vel studiorum causa in Academia, licite potest pecuniam in sui sustentationem, & moderatas eleemosynas insumere, secundum facultates Monasterii, & præsumptam voluntatem Superioris. Similiter potest etiam Prælatus Religioso concedere ad usum proprium bona mobilia, & utensilia, ut libros, vestes, &c. donec ab eo revocentur; modo convenientia sint paupertati, quam professus est, & non sint superflua, *Laym. lib.* 4. *tr.* 5. *c.* 7. *q.* 9. *n.* 12. Quin imo spectato jure Canonico communi potest Superior Regularis alicui Religioso concedere etiam bona stabilia: sed ad administrationem, seu usum duntaxat ab ipsius voluntate dependentem, & pro arbitrio ejus revocabilem, v. gr. ut Religiosus aliquis ex bonis, sive Monasterii, sive a parentibus, & propinquis assignatis, certos reditus, seu census percipiat, ex quibus se vestiat, & alat, & quod superest, in alios usus pios & honestos impendat, ut colligitur ex *c. De viduis*. 4. *caus.* 27. *qu.* 1. & *c. Insinuante*. 7. *Qui Clerici, vel voventes* &c. & docet *Abb. in cap. Cum ad Monasterium* 6. *n.* 8. *h. tit. Azor. cit. c.* 9. *q.* 2. & alii plerique. Ratio est, quia id non repugnat voto paupertatis, cum dominium, sive proprietatem hujusmodi censuum non habeat talis Regularis, sed solum usumfructum, seu usum, ad nutum Superioris semper revocabilem.

VI. Verum per hoc Concilium Trident. *Sess.* 25. *cap.* 2. *de Regul.* ubi dicitur, *nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam*, revocatum esse docet *Azor. c. l. Mol. t.* 2. *de Justit. disp.* 276. *n.* 6. *Less. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 30. *Suar. Tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *c.* 14. *num.* 8. *Rodriq. Tom.* 3. *qq. Reg. q.* 29. *art.* 12. & fuse ostendit *Fagn. in cit. c.* 2. *n.* 44. & *seqq.* Ratio est, quia reditus, seu census annui inter bona stabilia numerantur, *Clem.* 1. § 8. *Cumque annui. de V. S.* Addit Concilium *c. l. Administratio autem bonorum Monasteriorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorundem, ad nutum Superiorum amovibiles pertineat.* Ubi cum Concilium excipiat a Regula negativa, quæ prohibet alicui Regulari concedere bona stabilia in administrationem, solos Officiales ad nutum amovibiles, sequitur, illam prohibuisse simplici Religioso, non Officiali: alioqui eodem modo esset permissa administratio ad nutum revocabilis simplici Religioso, atque Officiali Monasterii, & sic Regula non differret ab exceptione, cum tamen de natura exceptionis sit, ut sit contra Regulam, ita ut non comprehendat casus exceptos. *Fagn. c. l. n.* 52.

Contrarium tamen tenet *Navarr. Comment.* 2. *de Regul. n.* 15. & 18. *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 22. *num.* 11. *Mirand. in man. Pral. Tom.* 1. *q.* 28. *art.* 8. *Barb. in cit. c.* 2. *n.* 3. *h. t.* nempe in dicto Decreto Trid. Conc. non constitui novum jus: sed solum declarari jus antiquum, & prohiberi, quod semper prohibitum erat, tum ne tales reditus Religiosis privatis, qui non sunt Officiales Ordinis, assignentur ad usus profanos, vel superfluos, aut sine justa, ac rationabili causa: tum ne illis relinquantur, independenter a Prælati voluntate, & irrevocabiliter. Quæ posterior sententia eatenus saltem ob Dd. auctoritatem admitti potest, ut si talis consuetudo in quibusdam Monasteriis, præsertim Monialium, adhuc vigeat, ea non debeat absolute damnari: licet consultum foret, ut Superiorum auctoritate tolleretur, dummodo alia ratione Regularibus de necessaria sustentatione provideatur. *Laym. cit. c.* 7. *n.* 13.

VII. Colligitur tertio. Monachi non debent soli in Ecclesiis Parochialibus habitare, sed in Conventibus suis, vel saltem cum aliquibus Fratribus sui Ordinis, v. gr. in Prioratibus; aut domibus eorum; juxta *c. ult. de Capell. Mon.*

Colligitur quarto. Priores Conventuales, qui per electionem Capituli, & confirmationem Superioris constituuntur, non possunt amoveri sine justa causa; quia sunt veri Prælati, & Dignitatem habent, sicut Abbates, *c. Nisi* 50. *de præb.* & jus est ipsis acquisitum in Prioratibus, nemo autem jure suo sine causa privari debet, *Gl. in cit. c.* 2. *V. Non mutentur*, *h. t.* Aliud est, de Prioribus Claustralibus, qui per electionem canonicam non constituuntur, nec in Prioratibus confirmantur, *c. Porrectum* 6. *de confirm. util.* Hi enim obedientiarii sunt, & ad nutum Abbatum suorum amoveri possunt, ut infra dicetur, *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 9. *h. t.*

VIII. Tertio. In *c. Cum ad Monasterium*; 6. *h. t.* Papa Innocentius III. de Monachis plura statuit. Primo circa „vestes, ne lineis camisiis, seu indusiis, utantur, quibus „tamen uti possunt Canonici Regulares, de quo videri „potest *Rodrigu. Tom.* 2. *Regul. qq. qu.* 77. *art.* 2. Secundo, de paupertate, nam in virtute obedientiæ, & sub obtestatione Divini judicii districte prohibet, ne quis Monachorum (idem est, quoad hoc de aliis Regularibus) proprium aliquo modo possideat; sed si quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti resignet Superiori suo. Si vero proprietatem habere aliquis deprehensus fuerit, regulari monitione præmissa, e Monasterio expellatur, neque amplius recipiatur, nisi secundum Monasticam disciplinam pœnitentiam agat. Verum hæc pœna jam locum non habet, ne præbeatur vagandi occasio, sed proprietarius in ergastulo ad pœnitentiam agendam est concludendus *juxta c. ult. de Regul. Abb. in cit. c. Cum ad Monasterium*; *n.* 13. *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 20. *num.* 12.

„Præterea in *ead. c. Statuitur*; Quod si in morte apud „aliquem reperta fuerit proprietas, ipsecum ea in signum „perditionis, sive damnationis æternæ, extra Monasterium, „in sterquilinio subterretur, sive sepeliatur (secundum „exemplum *S. Gregorii l. lib.* 4. *Dialog. c.* 10.) non tamen est necessarium, ut tota proprietas, sive totum peculium repertum: sed satis est, si pars illius, cum Religioso proprietario sepeliatur, ad terrorem aliorum, *Jo. Andr. hic n.* 4. *Abb. num.* 15. *Sanchez c. l. n.* 11. Neque enim pecunia in magna quantitate est abjicienda, & perdenda. Quare, si alicui Monacho, vel Regulari specialiter aliquid datum fuerit, id Abbati, Priori, vel Cellario resignet, ut additur „in *cit. c. Cum ad Monasterium*. Quod si in vita fuerit re„pertum penes Religiosum proprium quid, id debet converti in utilitatem Ecclesiæ, vel Monasterii, *Gl. hic V. In morte*. Prædicta autem pœna non incurritur ab iis, qui dant pecuniam, vel aliquid aliud, sine licentia Superioris, alienant, aut absumunt: sed ii, qui accipiunt, & retinent, quia de his solum loquitur dictum cap. *Sanch. c. l. n.* 21.

Alia pœna decreta est in *Concil. Tridens. Sess.* 25. *c.* 2. *de Regul. in fine*, ut, si Religiosus aliquid, ut proprium habere deprehensus, aut convictus fuerit, is biennio, activa, aut passiva voce privatus sit, atque etiam aliter, juxta suæ Regulæ, & Ordinis Constitutiones, puniatur.

„Tertio. In eodem cap. decernitur, ut silentium servetur „continuum, maxime in Oratorio, Refectorio, & Dormi„torio: in Claustro vero certis horis, & locis, secundum „consuetudinem Monasterii laudabiliter observatam.

„Quarto. Decernitur de cibis, & abstinentia a carni„bus, ut in Refectorio nullus omnino carne vescatur. Ab„bas in quibusdam solennitatibus non egrediatur cum „Conventu ad edendas carnes, extra Refectorium, pauci

ibi relictis. Sed nec extra Refectorium, nisi in Infirmaria, carnium esum sibi licere sciant. Potest tamen Abbas interdum ex indulgentia aliquos Fratrum, modo hos, modo illos vocare, & in Camera sua illos melius habere. Porro debiles, & infirmi, qui medicina aliqua indigent, non seorsim in Cameris: sed omnes in Infirmaria carnes edant, vel alia necessaria accipiant. Potest etiam Abbas, vel Prior alicui debili, vel delicato, qui non potest communibus cibis esse contentus, de speciali aliquo cibo, etiam in Refectorio, sine scandalo providere. Ex quo infert *Gl. hic V. Indulgentia*; quod Abbas potest dispensare in Regula Monachali, quantum ad esum carnium, scilicet extra Refectorium, *Fagn. hic nu. 18.*

IX. Quinto. Statuuntur etiam quædam in *eod. c. §. Tales autem*; de Administrationibus, & Officiis committendis, videlicet, ut ii, quibus committuntur, sint fideles, & discreti, nec alicui committatur aliqua Obedientia, vel Officium perpetuo obtinendum, quod tanquam ipsi locetur, sed ita committatur, ut, cum oportet, is ab eo amoveri, ipsumque Officium, sine contradictione, revocari possit. Ex quo infertur, quod hujusmodi Regularis obedientiarios ad nutum, & libitum Abbatis sui, etiam sine justa causa, revocari possit, vel amoveri ab Officio, vel Beneficio Regulari; nec potest talis obedientiarius agere contra Abbatem, eum amoventem, tanquam spoliatus, petendo restitutionem in pristinam possessionem, (nisi ex malitia, & odio ipsam revocare; tunc enim posset implorare Officium Superioris) quia Abbas spoliando nullam illi injuriam fecit, sed usus est jure suo: quamvis possit contra alium, si quis eum amoveat, vel expellat, agere de spolio, cum vere possideat, & ille jus eum amovendi non habeat, *Sanch. lib. 7. mor. c. 29. nu. 111. & 112. & 115. Fagn. in cit. c. Cum ad Monasterium. nu. 33. & seq.* Ubi loquitur de Prioribus manualibus, & ad nutum amovibilibus. Idemque dicendum, si Religiosus spolietur vestibus, aut libris, non a Prælato suo: sed ab alio, qui jus illa auferendi non habet. Porro per mortem Prælati non censetur revocatus hujusmodi obedientiarius; sed durat adhuc ejus Officium, donec a Successore, vel alio Superiore amoveatur: quia revocatio non fit, nisi per contrariam priori voluntatem, *Sanch. c. l. nu. 13.*

X. Additur denique in *eod. cap. §. Prior autem in fine*; quod Prior Claustralis, præ cæteris, post Abbatem, potens esse debeat in opere, & sermone, ut exemplo vitæ, verboque doctrinæ FF. suos instruere possit in bono, & malo revocare: zelumque Religionis habens, secundum conscientiam, delinquentes corripiat, & castiget, & obedientes foveat, & confortet. Abbas vero (cui omnes in omnibus reverenter obediant) frequenter, quantum poterit, sit cum Fratribus in Conventu, & vigilem curam, ac sollicitudinem de omnibus gerat. Quod si prævaricator Ordinis fuerit, aut contemptor, vel negligens, aut remissus, ab Officio deponendus, & alio modo secundum regulam castigandus erit; cum non solum propria: sed etiam aliena offensa de suis manibus requiratur. Neque potest Abbas super habenda proprietate cum aliquo Monacho dispensare; quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis (adde, & obedientiæ) adeo est annexa Regulæ, seu statui Monachali (& cuicunque Religioso Ordini,) ut in ea nec S. Pontifex possit licentiam indulgere, seu dispensare. Id vero intelligendum est, quod non possit dispensare in sensu composito, ita, ut vetus Religiosus maneat, & simul proprium habeat, vel continentiam non servet; nam hæc sunt de essentia status Religiosi, ideoque non possunt ab eo tolli, salva ejus substantia: potest tamen in sensu diviso, ex gravi, & justa, ac necessaria causa, S. Pontifex dispensare in omnibus tribus votis Religiosæ Professionis, iisque relaxatis, potestatem dare, habendi proprium, ducendi uxorem, vivendi suo arbitratu, sine dependentia ab aliquo Superiore: imo hæc, relaxatis votis, sunt per se licita, & sic potest facere ex Monacho non Monachum, ex Religioso non Religiosum, extrahendo eum a Religione, ita, ut Monachus, vel Religiosus esse desinat, *Abb. in cit. c. Cum ad Monasterium; num. 21. h. tit. Sanch. lib. 8. de matr. disp. 8. num. 22. Barb. in cit. c. num. 13. & seq.* & novissime *Fagn. ibid. numer. 44. & seqq.* & alii apud ipsos, & dictum supra. *Titul. 31.*

XI. Porro quod dicitur in *cit. c. Cum ad Monasterium*; Religiosum proprietarium post mortem sepeliendum esse, extra Monasterium, idem similiter statutum est in *c. Super 4. h. t.* Ubi refertur, quod quidam Canonicus Regularis in mortis articulo constitutus, proprium, quod contra Regulam clanculum habuerat, licet a Priore suo monitus, resignare noluerit, & sic mortuus est, & inter alios FF. sepultus fuit. De hac re interrogatus Clemens III. respondit, quod Canonicus iste, non tantum Christiana sepultura fuerit privandus: sed etiam, si sine maximo scandalo fieri potuit (nam ob scandalum vitandum multa fiunt, & omittuntur, quæ alias non fierent, vel omitterentur, dummodo sine peccato gravi possint fieri, vel omitti *Gl. hic V. Maximo scandalo*;) ex ipsa Ecclesia projici debuisset. Hoc vero, si imposterum forte contingat, in similibus casibus est agendum. Nimirum, ut quicunque Regularis proprium habens, in morte inventus fuerit, ejus corpus in loco sacro non sepeliatur: imo etiam, si sepultus fuerit, exhumetur, & abjiciatur: modo ossa illius ab aliis discerni possint, juxta *c. Sacris; ca. de Sepult. Gl. in cit. c. Super; V. Proprii.* Verum ad hanc pœnam incurrendam, non sufficit, quod Regularis aliquis in morte repertus fuerit, pecuniam apud se habuisse: sed necessarium est, ut de facto prius cognoscatur, & constet, aut probetur, quod, ut propriam illam tenuerit, ita ut a violatione Religiosæ paupertatis factum excusari non possit, *Barb. in Collect. hic num. 2.* quod etsi hic Canonicus monitus non fuisset, nihilominus sepultura privari debuisset.

§. II.

Quænam præterea Jure Canonico statuta sunt, tum circa Monachos, tum circa Canonicos Regulares, vel alios etiam Religiosos?

XII. De his agitur in reliquis Capitulis hujus Tituli, & inprimis in *c. Recolentes; 3. h. t.* Ubi Papa Alexander III. monet, & hortatur Cistercienses, ut Domus illorum, quæ a prima sui origine sunt fundatæ, constitutis terminis suis sint contentæ, si enim relictis Originalibus Ordinis sui Institutis, ad communia aliorum Monasteriorum jura transire vellent, tunc oportebit illos communi cum aliis jure, sive eisdem Legibus censeri, quia dignum, & æquum est, ut qui similem cum aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in Legibus disciplinam. Deinde ait, quod Domus, sive Monasteria illa, quæ relicto suo Instituto, ad Cisterciensium Ordinem se transtulerunt, eorum consuetudinibus, & Regulis se conformare debeant: & ideo relictis possessionibus, vel commutatis, quas Cisterciensium Institutum non admittit, sic se in omnibus Religioni illorum accommodent, ut sicut se in Societatem Ordinis, & habitus susceptos volunt: ita etiam in paupertate, seu sæcularium rerum abjectione, se conformes reddant.

XIII. Pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Licet Ordo Cisterciensis Regulam S. Benedicti teneat, arctiorem tamen paupertatem olim profitebatur, quam cæteri Sectatores S. Benedicti ita, ut non possent possidere Villas, Ecclesias, Altaria (id est, Beneficia Altarium, & Parochiarum uniones) nec fidelitates suscipere (id est, homagia a vasallis Feudum ab eisdem obtinentibus) nec tributarias tenere (id est, jurisdictiones in subditos exercere, mulctas exigere, & tributa a subditis colligere) ut patet ex *cit. c. Recolentes; & ibi Gl.* non tamen erant omnino incapaces immobilium bonorum, ut hortorum, & agrorum, ex quibus sustentationem necessariam caperent, prout videre est, apud *Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 2. de variet. Relig. c. 3. num. 5.* Postea vero SS. Pontifices plura privilegia dicto Ordini Cisterciensi concesserunt, per quæ molendina, villas, vineas, vasallos, Ecclesias, Decimas, jurisdictiones, jura, census, & redditus &c. possidere possunt, ut refert *Emin. Rodriq. To. 3. qq. Reg. q. 65. art. 2.*

XIV. Notandum secundo. Quod in *cit. c. Recolentes*, dicitur in specie de Ordine Cisterciensium, eos teneri Regulam observare, secundum Originalia Instituta, sive primævam Institutionem Religionis, id generaliter hodie statutum est de omnibus Religionibus a Concilio Tridentino *Sess. 25. c. 1. de Regul.* ubi præcipitur: *Ut omnes Regulares, tam viri, quam mulieres, ad Regulæ, quam professi sunt, præscriptum vitam instituant, & componant.* Nec refert, quod in *cit. c. Recolentes*, Papa utatur his verbis: *Precibus, & monitis exhortamur &c.* quia huic exhortationi, seu consilio Papæ parendum est, ut notat *ibid. Hostiens. V. Exhortamur, & Gl. in c. Ad aures, 7. V. Consilio de ætat. & qual.* ait: hoc est consilium reverentiæ, cui obediendum est: secus in consilio perfectionis. Nam verba exhortatoria improprie accipienda sunt, pro præcipere, quando subjecta materia est de præcepto, *c. Rogo, 25. junct. Gl. V. Rogo, caus. 11. qu. 3. Abb. in c. 4. n. 3. de Constit. Fagn. hic n. 3.*

Ex quo inferunt communiter DD. quod si Regula Ordinis negligentia Superiorum sit laxata, & disciplina collapsa, possint Superiores instituere reformationem, & ad primum rigorem, ac pristinam severitatem observandam, omnes Professos compellere, iique teneantur, se accommodare Regulæ reformatæ, licet arctiori, tum quia per Professionem renunciarunt propriæ voluntati: tum quia non consuetudinem, quæ forte in ingressu viguit, professi sunt: sed Regulam, ad quam observandam, se obstrinxerunt, & sciverunt, vel scire debuerunt, vivendi normam subinde mutari, & inde profitendo se obligare censentur, saltem tacite, ad reformationem, majoremque austeritatem, si ex causa contingat illam induci, *Innoc. in c. Super eo, 9. V. Austeritatem, de Regul. Abb. in c. Ad nostram, 3. num. 4. de appell. Joan. Monach. in c. 1. de Regul. in 6. num. 7. & ibid. Probus. nu. 14. & seq. Zoes. in Comment. ad Decretal. h. t. nu. 9. Fagn. in cit. cap. Recolentes, num. 5. & seqq.* Ubi dicit hanc sententiam, uti veram, & communem amplexatam esse Rotam: imo etiam probasse S. Congregationem Concilii: & multo magis hoc procedit, si auctoritate S. Pontificis fiat reformatio ad pristinum rigorem Regulæ. Excipit tamen *Innocent. c. l.* nisi Professus esset impotens ad servandam Regulam reformatam, tunc enim posset cum eo dispensari, ut transeat ad Ordinem laxiorem, & minus rigidum. Porro S. Pontifex, sicut potest Religiosis etiam strictiorem vitam indicere, quam eorum Regula requirit: ita etiam potest primævum ejus rigorem, & asperitatem relaxare, & mitigare, prout colligitur ex *citat. c. Recolentes, Fagn. ibid. numer. 8.*

XV. Notandum 3. Privilegium concessum Religiosis, ob specialem rationem, v. g. ob strictam vitam illorum, si ab eo vitæ instituto recedant, amittitur, ita, ut communi cum aliis jure censeri debeant, *c. Generaliter, 40. junct. Gl. marg.* ubi ait: quod privilegium datum Religiosis, cessante Religione, cessat, *caus. 16. q. 1.* quia tunc cessat causa, & finis, ob quem concessum est privilegium, & est quidam abusus privilegii, privilegium autem meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate, *c. Ubi, 7. dist. 74.* Et hinc Jurisconsulti dicunt, quod Studiosi, si in Academia non studeant, aut frequentent, privilegiis Studiosorum non gaudeant.

Notandum quarto. Potest integer Conventus, sive Monasterium, aut Domus Religiosa, se ex toto transferre ad arctiorem Ordinem, saltem cum auctoritate, ac licentia Ordinarii, seu Episcopi, prout sumitur, ex *cit. c. Recolentes, §. Cæterum, h. t. & ibid.*

& ibid. Abb. num. 2. Quamvis *Fagnan. ibid. num.* 24. *& seqq.* putet, hanc translationem fieri non posse, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, alioquin enim etiam integer Ordo, seu Religio, sic transire posset ad aliam, sine licentia Papæ, quod dici non potest; quia sicut solus Papa potest novum Ordinem, seu Religionem approbare, ita etiam solus potest infirmare, seu supprimere: sed per hujusmodi totalem translationem, & aggregationem unius Ordinis, cum altero factam, manet Ordo aggregatus, seu incorporatus alteri, suppressus, & translatus in Corpus, & naturam Religionis, cui est aggregatus, seu incorporatus, ut colligitur ex *cit. c. Recolentes*; quod sine auctoritate Papæ, fieri non potest, *Fagn. n.* 33. *&* 36. Verum aliud est de integro, seu toto Ordine: & aliud de uno Monasterio, vel Domo, alioqui enim non liceret, etiam sine licentia Papæ, unum Monasterium unire, seu incorporare alteri, quod dici non potest.

Notandum 5. Si nigri Monachi, quibus villas, vasallos, rusticos, &c. possidere concessum est, vi Regulæ, *c. Audientes* 15. *de præscr.* Regulam, & habitum alborum Monachorum assumere velint, debent tales possessiones commutare, *v. g.* cum agris, aut hortis, quos Monachi albi possidere possunt, *Gl. in cit. c. Recolentes*; *V. Vel etiam commutentur*; *h. t. Joan. Andr. ibid. n.* 7.

XVI. Præterea in *c. Quod Dei* 5. *h. t.* statuitur, quod Canonici Regulares in Ecclesiis Parochialibus, seu Curatis secularibus præfici possint: Ubi habetur, quod Plebanus S. Gavinii Officium suum resignans, coram Canonicis Regularibus S. Victoris Bononiensis, promissionem fecit (id est, ve votum edidit, de suscipienda Religione, *Gl. hic V. Promissionem*;) Professionem tamen solennem non fecit, neque habitum Religionis assumpsit. Sed Parochiani ejus considerantes illum laudabiliter præfuisse, ab Episcopo Florentino impetrarunt, ut post voti executionem, sive susceptum habitum, editamque Professionem) Officium Parochiale ibidem retinere posset. Sed & Sedis Apostolicæ Legatus eorum petitioni annuit, & ipsemet quoque Prior, seu Prælatus Monasterii, permanendi licentiam dedit. Quamobrem Parochiani ab Innocentio III. petiverunt, ut quod a Cardinale Legato, & Episcopo concessum fuit, ipse ratum haberent. Respondet Papa, licet in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. relato in *c.* 2. *h. t.* cautum sit, ne Monachi per Villas, & oppida, in quibuscunque Parochialibus Ecclesiis ponantur singuli; quia tamen id specialiter non cavetur, de Canonicis Regularibus, qui licet a SS. Monachorum consortio non reputentur alieni, Regulam tamen laxiorem habent: Sed & ipsi Monachi, secundum antiquiores Canones, ad Ecclesiarum Parochialium regimen, & in Presbyteros ordinari possunt, eo quod prædicationis Officium (quod est privilegiatum) exercere debeant, ideo huic postulationi se annuere, hac conditione, ut, dum plebani Officium exercet, si commode fieri possit, unum Canonicum Regularem secum habeat, ad cautelam, ut ejus in his, quæ Dei sunt, & ad Regularem observantiam pertinent, consortio, & solatio perfrui possit.

XVII. Pro explicatione hujus c. Notandum primo. Quamvis alias Monachi, & Canonici Regulares in multis æquiparentur, ut notat *Gl. hic V. Laxiori*; *& Abb. num.* 2. ita, ut quæ in jure, sub ratione status Religiosi sunt statuta, etiam ad Canonicos Regulares, & omnes alios Religiosos in communi viventes extendi debeant, *arg. c* 2. *§. Qui vero*; *h. t.* Aliud vero dicendum est de iis: quæ de Monachis statuta sunt, ob speciale eorum institutum; quo a Canonicis Regularibus distinguuntur, nimirum quoad solitudinem, vitam contemplativam, & strictiorem disciplinam, prout colligitur ex *cit. c. Quod Dei*; Ubi Pontifex ait, quod de Monachis Decretum in Concil. Lateranensi, ne singuli ad Ecclesias Parochiales quascunque promoveantur: id ad Canonicos Regulares non esse transferendum.

XVIII. Notandum secundo. Olim spectato Jure Canonico antiquo: poterant Monachi Parochiis: & animarum curæ præfici: si id Ecclesiæ necessitas: vel utilitas postularet: *c. De Parochiis* 31. *c. Cum pro utilitate* 34. *c. Ne pro cujuslibet* 37. *causs.* 16. *q.* 2. Idque propter Prædicationis Officium exercendum, seu animarum curam, quæ est privilegiata, *citat. cap. Quod Dei*, *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 29. *n.* 39. *&* 40. postea tamen hoc fuit immutatum, quoad Monachos: non item quoad Canonicos Regulares, qui adhuc possunt Parochiis, seu Ecclesiis curatis præfici, ut constat ex *cit. c. Quod Dei*. At vero Jure novo, & hodierno, nec Monachi, nec Canonici Regulares, nec ulli alii Religiosi ad Ecclesias Parochiales, vel alias curatas seculares (nisi Monasteriis sint unitæ) sine Papæ dispensatione, assumi possunt, nec in perpetuum: nec ad tempus, ex Decreto Gregorii XIII. relato a Congreg. Concil. apud *Sanch. cit. c.* 29. *nn.* 71. *Barbos. in cit. c. Quod Dei num.* 2. & dictum supra, *Tit.* 5. *num.* 118. Multo minus vero Regulares obtinere possunt Beneficia non curata, seu simplicia, *Fagn. in cit. c.* 5. *num.* 18. *h. tit.* Porro *Gl. in cit. c. Quod Dei V. Regimen*, *& ibi. Abb. num.* 9. *Sanch. libr.* 6. *mor. cap.* 6. *num. ultim.* statuunt, hoc discrimen inter Monachos, & Canonicos Regulares, quod illi, quando præficiuntur Parochiæ sæculari, cum legitima auctoritate (videlicet Pontificia, secundum hoc tempus) debent secum habere socium Ordinis sui, juxta *c.* 2. *h. t.* ibi *singuli*, id est, soli. Non item Canonici Regulares, nisi tunc, quando socium commode habere possunt, juxta *citat. c. quod Dei*. Verum *Gl. in Clem.* 1. *§. Ad hæc*; *V. Ad Claustrum*; *h. t. Jo. Andr. mox. c.* 5. *h. t.* & alii sic distinguunt: vel Ecclesia Parochialis, cui præficitur Religiosus, sive Monachus, sive Canonicus Regularis, non est plene subjecta Monasterio: & tunc non est necessarium, ut is, qui ei præfectus est, secum habeat socium sui Ordinis, cum ab observationibus Ordinis magna ex parte sit liber. Vel Ecclesia Parochialis est unita Monasterio, eique subjecta, tunc si ei præficiatur Religiosus Obedientiarius, seu Vicarius ad nutum Abbatis amovibilis, debet habere secum socium Ordinis; quia ab obedientia, & observationibus Regularibus minus est liber. Quare Canones, qui dicunt, Monachos non debere esse solos, sine socio, in Parochiis, de Obedientiariis, & ad nutum revocabilibus intelligi debent; non de perpetuo institutis. Sed huic expositioni obstat, quod in *cit. c.* 2. *h. t.* dicitur, Monachos non debere singulos, sive solos poni, per quascunque Parochias, quæ cum sit particula universalis, omnes Parochias complectitur, etiam illas, quæ sunt extra sua Monasteria, & illis non unitæ, *Sanch. cit. c.* 6. *in fine*.

XIX. Denique in *Clem. Ne in agro* 1. *h. t. in princ.* interdicitur Monachis nigris, notabilis, & superfluus excessus & exquisitus ornatus in vestibus, cibis, & potibus, equis, & lectis, & describitur modus, ac forma habitum Monasticum deferendi, *§. Statuimus*; *ibid.* Secundo præcipitur, ut singulis mensibus, saltem semel, confiteantur, sive in Monasteriis, sive extra morentur: & prima Dominica cujuslibet mensis communicent, nisi ex causa (quam Abbati, Priori, aut Pœnitentiariis Monasteriorum aperiant) ad eorum arbitrium abstineant, vel accedant, *cit. Clem. §. Sane*; qua lege tenentur omnes Monachi, non solum nigri, ut Benedictini: sed etiam ii, qui albis vestibus utuntur, ut Cistercienses, Camaldulenses &c. *Gloss. hic V. Singulis*, *Anton. p.* 2. *l.* 1v. *t.* 19. *q.* 16. Tertio, ut is, qui præest, per se, vel per alium vulgari sermone Regulam in Capitulo exponat, & Noviciis fidelis, & diligens instructor deputetur, *cit. §. Sane*; *in fine*. Quarto. Prohibentur Monachis aucupationes, & venationes, & neeis intersint, nec aves, aut canes venaticos per se, vel per alios, intra Monasterium, vel Clausuram habeant, *cit. Clem.* 1. *§. Porro*.

Pœna autem, quam incurrunt Monachi nigri, non utentes habitu, & vestitu, juxta formam ibi præscriptam, est, quod, si Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium fuerit, a Beneficiorum collatione per annum suspenditur: si vero nullam administrationem habet, inhabilis fit ad illam, intra annum, vel ad Ecclesiasticum Beneficium obtinendum, *cit. Clem.* 1. *§. Si quis autem*. Si qui vero eorum Religiosorum venationi, aut aucupationi clamorosæ, vel alias cum canibus, vel avibus, ea proposito interfuerint, dictas pœnas suspensionis, & inhabilitatis per biennium ipso facto incurrant, *cit. Clem. §. Si quis vero*; quæ pœna ad alios Religiosos non extenditur, ut notat *Suar. disp.* 35. *de censur. sect.* 6. *n.* 80.

Item Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui se conferunt ad Curias Principum, ut Prælatis, aut Monasteriis damnum aliquod inferant, ipso facto; sententiam excommunicationis incurrunt, *cit. Clem.* 1. *§. Quia vero*; ubi in fine additur, eandem excommunicationem incurrere Monachos, qui intra septa Monasteriorum, sine licentia Abbatum suorum, arma tenent: quæ pœna non afficit Canonicos Regulares; cum de illis hic nulla fiat mentio, sicut supra. *Gloss. hic V. Monachos*; *Suar. disp.* 23. *censur. sect.* 5. *n.* 4. *& seqq.* apud quem plura de hoc legi possunt.

XX. Præterea in *eadem Clement.* 1. *§. Ad hæc* prohibetur, ne Monachi singuli, in singulis administrationibus, vel Prioratibus sibi commissis, habitare præsumant. Quod, si proventus Prioratuum, seu administrationum hujusmodi non sufficiant ad duos alendos, dicti Prioratus, vel administrationes locis aliis viciniorib⁹ ad eorum Monasteria pertinentibus, vel ipsorum Monasteriorum Officiis, (v. g. Sacristiæ, Cellariæ, & similibus) aut inter se invicem, cum consilio, & assensu Abbatum, per locorum ipsorum Ordinarios uniantur: nisi per Abbates illi Prioratus, vel administrationes sufficientes reddantur ad duos alendos, scilicet Priorem, vel Administratorem, & socium *Gl. hic V. Duobus*.

Porro Prioratus Conventuales non debent conferri, vel committi alicui, nisi xxv. annum attigerit; alii vero, qui curam animarum habent annexam, etsi exercendam per sæculares Presbyteros, non possunt cuipiam conferri, nisi xx. annum peregerit, si vero curam deberet exercere per se ipsum necesse foret attigisse xxv. annum, *Gloss. hic V. Etsi*; Debent autem Priores in Ecclesiis Conventualibus, intra annum a tempore collationis sibi factæ, & possessionis adeptæ computandum, ad Sacerdotium promoveri, vel intra xxv. ætatis annum, si non Conventuales Prioratus eis fuerint commissi: alioquin cessante rationabili causa, eo ipso, sine prævia monitione, prædictis Prioratibus sunt privati, qui pro ea vice ipsis iterum conferri non possunt. Sed neque debet Prioratus aliquis, vel administratio alicui committi, vel conferri, nisi expresse fuerit professus Ordinem Monachalem, & tenentur, qui hujusmodi Prioratus, vel administrationes obtinent, extra Monasteria, in ipsis residere, non obstante quacunque contraria consuetudine; nisi ex studiorum, vel alia rationabili causa, ad tempus a residentia excusentur, quæ omnia statuta habentur *in cit. Clem.* 1. *§. Cæterum h. t.*

Insuper statuitur *in eadem Clement. §. Ad ampliationem*, ut Monachi singuli, ad Monitionem Abbatis, omnes Sacros Ordines suscipiant, nisi legitimam excusationem habeant, & ut in scientiis proficere possint, in singulis Monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, constituatur Magister, qui eos in primitivis scientiis diligenter instruat. Postremo *in cit. Clement.* 1. *§. ult. h. t.* confirmantur, & innovantur Constitutiones Decretales, quæ extant *in c. Cum ad Monasterium* 6. *& in c. In singulis* 7. *h. t.* de quo §. *seq.*

§. III.

§. III.

De Conciliis, sive Capitulis Provincialibus Regularium celebrandis, singulis triennis, eorumque correctione, ac visitatione.

XXI. De his agitur *in c. In singulis*, 7. *& c. Ea quæ* 8. *& ult. h. tit.* Et in primis *in Concilio Generali Lateranensi sub Innocentio III. cap.* 12. (quod refertur *in cit. c. In singulis h. t.*) statuitur, ut in singulis Regnis, seu Provinciis, Concilia, seu Capitula de triennio in triennium (id est, quolibet triennio) celebrentur, salvo Jure Diœcesanorum Episcoporum, (quoad correctiones, visitationes, & procurationes, *Gl. hic V. Salvo Jure*) qui tamen sæpius, quam singulis trienniis, visitare, & Synodum Diœcesanam cogere possunt, *Joan. Andr. hic n.* 3. Non sufficit autem, in fine primi triennii celebrare unum Capitulum Provinciale, & statim post principium secundi triennii alterum, id enim potius esset, celebrare Capitula Provincialia de sexto in sextum annum, non de triennio in triennium: sed inter unum & alterum Capitulum, debet intercedere intervallum trium annorum, *Joan. Andr. hic numer.* 2. *& Abb. not.* 1. Secundo, ad tale Capitulum omnes Abbates, & Priores, seu Præpositi, qui proprios Abbates non habent, nec hujusmodi Capitulum celebrare consueverunt, venire tenentur (sive exempti sint, sive non exempti, *Gl. hic V. Non consueverant*) nisi legitime fuerint impediti. Convenire autem debent in uno ex Monasteriis ad hoc opportuno (habita ratione distantiæ quoad omnes, *Gl. hic V. Ad hoc aptum*) & cum eo moderamine, ut nullus eorum plus, quam sex evectiones (hoc est, equos) & octo personas adducat. Tertio, constitui debent quatuor Abbates, qui universo Capitulo præsint, Prælationis tamen auctoritatem non habeant, ideoque, cum expedierit, mutari possunt, & alii constitui a Capitulo sequente. Debent autem hi Præsidentes esse viri pietate, scientia, & zelo animarum præditi, atque in Capitulis Provincialibus celebrandis exercitati, & si tales in provincia non sint, aliunde advocari debent, *cit. c. pen. §. Advocent. h. tit.* Ubi Pontifex propterea jubet, duos Cisterciensis Ordinis Abbates vicinos advocari, ad præstandum auxilium, & consilium, qui alios duos sibi associent.

XXII. Quarto, hujusmodi Capitulum, aliquot certis diebus, continue celebretur, in quo diligens fieri debet tractatus de reformatione Ordinis, & observantia Regulari: & quod statutum fuerit in Capitulo, illis quatuor approbantibus inviolabiliter observetur, sine omni excusatione contradictione, & appellatione; & nominatim etiam locus, sive Monasterium, in quo, post elapsum triennium, sequens Capitulum debeat celebrari, designetur. Putat vero *Abb. hic numer.* 4. necessarium esse, ut id, quod majori parti Capituli visum fuerit, ab omnibus quatuor Præsidibus approbetur, ita, ut unicus eorum contradicendo, impedire possit, *arg. hujus Textus*, ibi, *Illis quatuor approbantibus*; quia isti quatuor in Capitulo, quasi unius loco sunt, cum vicem Romani Pontificis repræsentent, & habeant hanc potestatem ex dispositione quasi extraordinaria, ideoque etiam, qui in Concilio Generali, loco Papæ præsident, omnes consentire debent, & unius contradictio actui gerendo obsistere potest. Contrarium tamen tenent *Hostiens. hic V. Concordi, & Joan. Andr. n.* 10. Si major pars præsentium consentiat, scilicet tres, non esse recurrendum ad S. Pontificem: secus si duo tantum; quia satis concordare censentur, *arg. l. Quod major.* 19. *ff. Ad municip.* Idque benignius est. Deinde dicitur hic, appellatione remota, observandum esse, quod statutum fuit, quia cum hæc inquisitio fiat, causa correctionis, & reformationis, non potest habere locum appellatio, nisi modum excederent: imo nec recusatio, cum enim elegerint hos Præsides, personas eorum approbarunt, *Gl. hic V. Et appellatione remota.*

XXIII. Quinto, decernitur *in dicto cap. penult. §. Et qui convenerint, hoc tit.* Ut Abbates convenientes vivant communiter, faciendo omnes communes expensas, secundum proportionem (pro numero scilicet personarum, & equorum, & secundum facultates cujuslibet, *Gl. hic V. Proportionaliter, junct. Gl. marg. lit. B.*) & si non omnes in eisdem poterunt, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Sexto, eligantur etiam in eodem Capitulo Religiosæ, ac circumspectæ personæ quæ singulas Abbatias ejusdem Regni, vel Provinciæ, non solum Monachorum, sed etiam Monialium, secundum formam sibi præscriptam, auctoritate Apostolica (delegata, vi hujus Constitutionis, *Gloss. hic Vers. Vice nostra*) visitent, corrigentes, & reformantes, quæ correctione, & reformatione viderint indigere, ita, ut si Rectorem loci cognoverint, ab administratione penitus amovendum, id denuncient Episcopo proprio, ut illum amovere curet: quod si non fecerit, Visitatores hoc referant ad Sedem Apostolicam, *cit. cap. pen. §. Ordinetur, h. t.*

Ex quo patet, quod Præsidentes isti Abbatem, vel Præpositum ab Officio, vel administratione deponere non possint: sed ad Episcopum Ordinarium referre debeant, si Monasterium non sit exemptum, vel ad Sedem Apostolicam, si sit exemptum. Septimo, quæ de Capitulis celebrandis a Monachis, hic dicta sunt, etiam a Canonicis Regularibus observari debent, *cit. cap. penult. §. Hoc ipsum.* At vero illi Ordines, qui Generale Caput, seu unum Generalem Præpositum Ordini habent, ejus jussu, & auctoritate visitari possunt, & solent.

„ Octavo, quæ per dictos Visitatores nequeunt expediri, ad Apostolicæ Sedis judicium referenda sunt, cæteris irrefragabiliter observatis, quæ concordi fuerint deliberatione provisa, *cit. c. pen. §. Si vero.* Nono, Episcopi Diœcesani Monasteria sibi subjecta ita studeant reformare, ut cum ad ea prædicti Visitatores accesserint, plus in illis inveniant, quod commendatione: quam quod correctione sit dignum, & valde caveant, ne per eos dicta Monasteria indebitis oneribus graventur, *cit. cap. penult. §. Porro.* Ex quo colligitur, quod Episcopus, seu Ordinarius per hos Visitatores non impediatur, quin ipsemet quoque visitare possit: quamvis etiam illi possint visitare, etiamsi Episcopus non fuerit negligens, *Gl. hic V. Ut eum.*

„ Decimo, denique *in fine dicti cap. pen*, præcipitur Episcopis, & Præsidentibus Capitulorum, ut Advocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, Consules, Magnates Milites, & quoslibet alios per censuras Ecclesiasticas, appellatione remota, compescant, ne Monasteria in rebus, vel personis offendere præsumant, & si offenderint, ad satisfactionem compellere, non intermittant.

„ XXIV. Cæterum novissime *Concilium Tridentinum Sess.* 25. *cap.* 8. *de Regular.* statuit, ut Monasteria omnia, quæ Generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent Ordinarios Regulares Visitatores: sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione, ac directione regi consueverunt, teneantur, intra annum a fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio, sese in Congregationes redigere, juxta formam Constitutionis *Innocentii III. in Concilio Generali in citat. cap. In singulis*, præscriptam, *hoc titul.* Ubi nihil aliud statuitur, quam, ut hujusmodi Regulares, singulis trienniis, celebrent Capitulum Provinciale, secundum formam *in cit. cap. In singulis* præscriptam, non autem præcipitur, ut Monasteria hujusmodi se invicem; vel aliis Monasteriis, aut Congregationibus jam institutis uniant, seu aggregent, *Fagnan. in citat. capit. penult. numer.* 8. *hoc titul.*

XXV. Præterea *in cap. Ea quæ* 8. *& ult. hoc tit.* Honorius III. circa Visitationem, & Correctionem in Capitulis Provincialibus decernit; primo; ut Visitatores, secundum statutum *Concilii Generalis Lateranensis* (quod refertur *in cap. præced.*) in Capitulo Generali, seu Provinciali constituti; de Statu Monachorum; Observationibus Regularibus diligenter inquirant, & tam in spiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & reforment, quæ viderint corrigenda, & reformanda: Monachos autem per Abbatem loci corrigi faciant (nam correctio Monachi primo loco ad Abbatem spectat, *cap. Quanto* 7. *de Officio Ord. Gl. hic V. per Abbatem*) eisque pœnitentiam injungi, juxta Regulam S. Benedicti, & Apostolica instituta, non secundum pravam consuetudinem, quæ quasi pro lege in quibusdam Monasteriis inolevit. Sin vero Visitatores Monachos contumaces, & rebelles invenerint, juxta modum culpæ (quæ quo major fuerit, eo major etiam debet esse pœna, seu vindicta, *Gl. hic V. Eod.*) auctoritate Apostolica, per censuram Ecclesiasticam eos coerceant, sine personarum delectu, seu respectu: aut etiam tanquam ovem morbidam ejiciant, ne sanas oves inficiant. Secundo, si Abbates in corrigendo, juxta Visitatorum mandatum, & Ordinis Regulam, sive in se ipsis, sive Monasteriis corrigendis, reperti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publice in Capitulo Generali, ut eorum pœna aliis sit in exemplum, *cit. cap. ult. §. Si vero.* Quod si Abbas non exemptus a Visitatoribus nimis negligens, & remissus fuerit repertus, id sine mora Diœcesano loci significent, ut ab illo assignetur fidelis, & providus Coadjutor, usque ad Capitulum Generale, seu Provinciale. Sin autem dilapidator sit, vel ob aliam causam amovendus, postquam a Visitatoribus id Diœcesano significatum fuerit, per illum amoveatur, absque strepitu judicii, a regimine Abbatiæ, ac interim Monasterio provideatur de idoneo Administratore, qui temporalium curam gerat, donec ipsi Monasterio de Abbate fuerit provisum. Quod si forsan Episcopus hoc facere noluerit, vel neglexerit, Visitatores, vel Præsidentes id Sedis Apostolicæ significent. Atque hæc eadem circa Abbates, seu Prælatos exemptos fieri debent, per Visitatores, vel Præsidentes Capitulo Generali, seu Provinciali, ita, ut si amovendi videantur, per dictos Visitatores, vel Præsidentes idoneus Administrator Monasterio deputetur, ipso Abbate ab Officio suspenso, & depositione ipsius Sedi Apostolicæ reservata. Illorum vero excessus, & alia quæ significanda esse, videbuntur, per fideles, & prudentes nuncios eidem Sedi a Præsidentibus denuncientur, quibus ex communi contributione Abbatum, juxta cujuslibet facultatem, sufficientes expensæ ministrentur, ita habetur, *in cit. c. ult. §. Quod si Abb. h. t.*

XXVI. Hinc colligitur primo, quod Abbas seu Prælatus non ob quamlibet negligentiam, & Regularis disciplinæ neglectum, possit, ac debeat deponi: sed, si fuerit magna, ac supina negligentia, ut tradit, *Gloss. in cap. Cum ad Monasterium* 6. *V. Negligens, h. t. Joan. Andr. in cit. cap. ult. num.* 7. *& Abbas ibid. n.* 3. *h. t.* cujusmodi magna negligentia censenda est, si sæpius monitus se non emendavit.

Colligitur secundo, quando agitur contra Prælatum, in Ordine ad depositionem ab Officio, non est necessarium, ut instituatur, seu accurate servetur ordo judiciarius, sive processus ordinarios: sed sufficit: si summarie, ac de plano, inspecta rei veritate, procedatur, *cit. cap. ult.* ibi: *Absque judiciorum strepitu h. t.* Ratio est, quia Prælati Regulares, sicut & omnes aliæ personæ Religiosæ facilius, ac liberius atque ex levioribus causis possunt ab officiis, & administrationibus amoveri, quam Sæculares: *cap. Qualiter*, 24. *in fine de accusatione, & capit. Per tuas*, 32. *in fine, de Simon. Gloss. in citat. cap. ult. V. Absque judiciorum strepitu, h. tit. Abb. ibid. num.* 3.

Colligitur tertio, si Prælatus, ob dilapidationem bonorum, vel

vel aliam culpam, aut magnam negligentiam ab Officio deponatur, non succedit in administratione Capitulum: sed interim Administsator in temporalibus deputari debet, donec alius Prælatus instituatur; quia tali casu plerumque etiam Capitulum, seu Conventus est suspectus, ne Prælato consenserit, nam ut ait *Innocent. in cap. Cum dilecti. 18. V. Episcopo, de accus.* Caput malum malam præsumptionem facit de membris; cum ergo tunc sit præsumptio contra Capitulum, non est tutum, ut ipsi administratio committatur. *Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 20. h. t.*

XXVII. Tertio, decernitur *in dicto cap. ult. §. Sequenter*, ,, ut Visitatores posteriores diligenter inquirant de prioribus Visitatoribus, ac eorum negligentiis, & excessus referant sequenti Capitulo Generali, ut juxta culpam publice pœnam debitam recipiant. Idemque etiam de Abbatibus præsidentibus Capitulo Generali est observandom ,, Quarto præcipitur, ut Præbendæ, sive Beneficia, v. gr. Capellaniæ in Monasteriis non conferantur ab Abbatibus, & Monachis, Clericis Sæcularibus: quia per Regulares commodius administrari possunt, quam per Sæculares, & multa inconvenientia sequuntur ex cohabitatione Sæcularium cum Religiosis. Illi autem Clerici Sæculares, qui jam recepti sunt ad Beneficia, in Monasteriis non habeant vocem, ,, aut locum in Capitulo, nec in Refectorio, vel Dormitorio, nec Monachorum cœtibus se importune misceant: ,, sed Beneficiis suis sint contenti. Et si qui, ex prædictis ,, Clericis, fuerint criminosi, per Episcopum Diœcesanum ,, non exempti: per Visitatores vero, & Præsidentes, exempti iisdem Beneficiis priventur, *cit. cap. ult. §. Præcipimus*. Quinto, denique hæc omnia etiam in Monasteriis, ,, quæ non habent proprios Abbates: sed Priores (de quibus supra) nec non in Monialium, quoad ea, quæ Abbatissis, & Monialibus congruunt, observari debent, *cit. cap. fin. §. ult.* Nam regulariter statutum de Abbatibus; & Monachis; censeri debet etiam statutum, servata proportione, de Abbatissis, & Monialibus: sed non vice versa; *Abb. in cit. cap. ult. numer.* 5. Nam licet masculinum comprehendat fœmininum; non tamen e converso; *l. Ita. 45. in princ. ff. de legat.* 2. ubi *Gl. V. Vocabulo*; ait; quia quod minus dignum est; dignius non continet. Verum de Monialibus mox plura.

§. IV.

De receptione Monialium, & benedictione, seu consecratione illarum.

XXVIII. Quæritur primo. Quid Jure Canonico statutum sit; circa receptionem Monialium? Resp. Circa receptionem Monialium extat Constitutio Bonifacii VIII. *in c. Periculoso. 1. §. Sane; de stat. Regul. in 6.* Ubi distincte prohibetur, ne in Monasteriis Ordinum non mendicantium ,, (qui scilicet bona in communi possident) plures de cætero Sorores, seu Moniales: quam quot ex bonis, seu ,, proventibus earundem, absque penuria, sustentari possunt, recipiantur: si secus actum fuerit, id irritum ,, decernitur. Ex quo patet, si ultra numerum Monialium, ,, quæ alii possunt, aliquæ recipiantur, irrita est receptio. Aliud tamen est, quoad hoc, in Monasteriis Virorum; nam etsi etiam in illis plures, quam sustentari possunt, recipi non debeant, *cap. 1. de Instit.* si tamen fuerint recepti, non est invalida receptio; quia viri cœtibus hominum se immiscere, & sibi ad vitam necessaria comparare possunt, *Gl. in cit. §. Sane V. Irritum.*

XXIX. Verum *Concil. Trident. sess. 25. c. 3. de Regul.* generalius ita præcipit: In Monasteriis, & Domibus, tam ,, Virorum, quam Mulierum, sive bona immobilia possideant, sive non possideant, is tantum numerus constituatur, ac imposterum conservetur, qui, vel ex reditibus ,, propriis Monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari. Ubi notanda est differentia, inter sustentari, seu vivere, absque penuria, prout dicitur *in cit. Sane*, & inter commode sustentari, prout requiritur *in Decreto Concilii Trident.* Nam is cum penuria vivit, qui patitur defectum necessariorum alimentorum, ideoque mendicare cogitur: is vero non commode vivit, qui non potest se sustentare, spectata consuetudine Regionis, & qualitate, ac statu personæ, etsi non cogatur mendicare, nec patiatur defectum necessariorum alimentorum, *Gl. in cit. §. Sane, V.* ,, *Absque penuria*. Additur *in cit. Decreto Trident.* ac prohibetur, ne de cætero Monasteria & Domus Regularium ,, erigantur, sine Episcopi, in cujus Diœcesi erigenda sunt, ,, licentia prius obtenta? Quod etiam olim statutum reperitur *in cap. Quidam. 10. &c. de Monachis. 12. & seqq. caus. 18. qu.* 2. Hanc vero licentiam Ordinarii locorum dare non possunt ad novos conventus, præsertim Mendicantium, erigendos, nisi prius constiterit, utrum in ea Civitate, vel loco commode sustentari possint sine populi, & aliorum in eodem loco existentium Religiosorum Mendicantium justa querela, ac detrimento, ideoque etiam ipsi, & alii omnes, quorum interest, vocari, & audiri debent, prout decernit *Clemens VIII. in Constitutione edita Anno 1603. die 23. Julii*, & extat apud *Piasec. in praxi Episcop. p. 7. cap. 3. artic. 6. num.* 33.

Porro nihil obstat, quo minus hodie supra numerum Monialium, quæ ex reditibus commode sustentari possunt, recipiantur sufficienter dotatæ, neque ideo erit invalida receptio, quia consuetudine id passim ita observatur: & Jus antiquum, ac Decretum Concilii intelligendum est, ne plures, quam commode ali possint, recipiantur indotatæ, vel cum expensis Monasterii. Neque id Simoniacum est, cum dos non detur, tanquam pretium receptionis: sed ut stipendium necessarium ad vitæ sustentationem, ut docet *Navarr. tract. de redit. Eccles. q. 1. Monitr 62. Azor. p. 1. l. 13. c. 9. quæst. 2. Sanch. lib. 7. mor. c. 23. n. 4. & 5.*

XXX. Quæritur secundo, quid Jure Canonico statutum sit, de benedictione, seu consecratione Abbatissarum, & aliarum Monialium? Respondetur primo, *in Clement. 2. §. Statuimus, de statu Regul. in 6.* decernitur, ut quævis ad ,, Regimen Abbatiarum assumptæ in Monasteriis, in quibus Abbatissæ solitæ sunt benedici, intra annum, a suæ ,, confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant, alioquin, nisi causa rationabilis subsit (ob ,, quam benedictæ non sunt, intra tempus præscriptum) ,, jure suo excidunt, & tunc provisio de Abbatissis per illos, ad quos id pertinet (videlicet ad Collegia, seu Capitula, ad quæ spectat jure communi electio, *c. ult. caus. 16. c. 1. de Elect.* vel ex jure speciali provisio, *Gl. hic V. Per illos.*) ipsis Monasteriis canonice est facienda.

Notandum primo. Non omnes Abbatissæ possunt, aut debent benedici: sed illæ tantum, quæ sunt perpetuæ, & si quæ aliæ solitæ sunt benedici; inspicienda enim est, quoad hoc, consuetudo, seu mos Monasterii, *Cl. hic V. Solitæ: Navarr. lib. 3. consil. 2. Azor. l. 13. c. 10. qu. 4.* causas autem, ob quas excusantur a benedictione recipienda, intra tempus præscriptum enumerat *Gl. hic V. Rationabilis*, de quibus supra *lib. 1. Tit. 6. sec. 8. §. 7. q. 7.* ubi de benedictione Abbatissarum plura dicta sunt.

Notandum secundo. Hæc pœna privationis decreta *in cit. §. Statuimus*; non habet locum in Abbatibus, de quibus ibi nihil dicitur, *Gl. in cit. c. Statuimus V. Cecidisse*, neque etiam in Abbatissis triennalibus, seu temporalibus, quæ benedici non solent, *Navar. c. l. n. 2.* sicut nec Priorissæ, *Silvest. in summ. V. Abbatissa n. 4. in fine.*

XXXI. Resp. secundo, quod vero attinet ad benedictionem, seu consecrationem Monialium, sciendum est, multiplex velum eis dari solere, ut notat *Gl. in c. Devotis 11. V. Velamen. junct. Gl. marg. caus. 20. qu. 1.* inter quæ duo sunt præcipua. Primum est velamen nigrum Professionis, quod olim dabatur anno ætatis XII. completo, *c. Puella. 2. caus. 20. q. 2.* hodie vero nonnisi XVI. anno completo, juxta *Concil. Trident. c. 15. de Regul.* quo Professio fieri potest, & hoc datur omnibus Professis, sive Virgines sint, sive viduæ. Secundum est velum Consecrationis, quod olim dabatur anno ætatis XXV. *c. Placuit. 24. caus. 20. q. 1.* quamvis ex universali consuetudine possint ante illum consecrari, teste *Barb. de Offic. Epis. alleg. 27. n. 57.* differt autem hæc consecratio a Professione, quia Professio ab omnibus emittitur, sive Virgines sint, sive non, *c. Omnes fœminæ. 36. caus. 27. qu. 1.* Consecrationis vero velum imponitur solis Virginibus, *cit. c. Placuit &c. Virgines. 15. caus. 20. qu. 1.* Item a solo Episcopo possunt Virgines consecrari, *c. Sanctimonialis. 24. dis. 23. cap. 1. §. Ad Episcopum. dis. 25.* nec id delegari potest alteri, nisi a Papa, *Silv. c. l. n. 4. q. 2.* Professio vero in manibus, etiam Sacerdotis emitti potest, *cap. ult. caus. 20. qu. 1.* Sed nec Abbatissa: nec alia Sanctimonialis potest viduæ imponere velum, *c. Statuimus. 3. caus. 20. qu. 2.* ubi id sub pœna excommunicationis est prohibitum. Neque etiam omnes Professæ, & virgines consecrantur, quia Moniales Mendicantium, & aliæ quædam non consecrantur ab Episcopo: imo nec corrupta etiam violenter consecranda est, etsi violata laureolam Virginitatis non perdat: quia non constat Ecclesiæ, illam plene dissensisse, ideo jubetur, humiliter a velo consecrationis abstinere. *Silvest. c. l. q. 1.* Fieri autem debet consecratio Virginum in Epiphania Domini, vel in Dominica in Albis, & in Natalitiis Apostolorum, & in diebus Dominicis *c. Devotis. 11. &c. Virgines. 14. caus. q. 1.* nisi tempore necessitatis, nempe imminente languore, vel mortis periculo, tunc enim quovis tempore consecrari possunt, *Silvest. c. l. q. 3.* Quamvis secundum quosdam, etiam in aliis Festivitatibus Virgines consecrari posse: tradit, *Laym. in c. 1. de temp. ordin. §. Alterum.*

Præter dicta, tertium velum est Ordinationis, quod olim dabatur Diaconissis, ad inchoandum officium, ne Homilias legendas, nec ante annum XL. *cap. Diaconissam. 23. caus. 27. qu. 1.* hodie autem hæc ordinario fit, quando Moniales consecrantur, seu velantur. Quartum velum est Prælationis, quod olim Abbatissis dabatur, anno LX. ætatis, *c. Juvenculas 12. & ibi Gl. V. Sexagenariam. & Gl. marg. caus. 20. qu. 1.* postea vero anno XXX. completo, *c. Indemnitatibus, 43. in princ. de elect. in 5.* sed hodie juxta *Concil. Trident. sess. 25. c. 7. de Regul.* XL. anni requiruntur ad Abbatissam eligendam, nisi magna esset inopia personarum. Quintum est velum Continentiæ, & Observationis, quod est viduarum, *c. Vidua. 34. caus. 27. qu. 1.* & potest dari etiam Virginibus, licet Virginale velum non possit dari viduis, nec quidem cum dispensatione Episcopi, *cit. c. Devotis. 11. caus. 20. q. 2. Silvest. c. l. in princ.* Addunt nonnulli sextum velum Conversionis, seu probationis, quod datur in susceptione habitus Regularis, ante Professionem, & est communiter album.

§. V.

De Clausura Monialium.

XXXII. Quæritur primo. Quid Jure Canonico statutum sit circa clausuram Monialium, quoad egressum illarum ex Monasteriis? Resp. de hoc extat Constitutio Bonifacii VIII. *in c. Periculoso. unic. de statu Regul. in 6.* ubi imprimis præcipit omnibus Monialibus præsentibus, & futuris, cujuscumque Religionis sint, vel Ordinis, ut sub perpetua de cætero clausura in suis Monasteriis permanere ,, debeant ita, ut nulli earum, sive expresse, sive tacite sine ,, professæ, ex ulla ratione, vel causa ex Monasteriis egredi ,, liceat: nisi evidenter constaret de aliqua, quod ob morbum ,, con-

„ contagiosum cum aliis, absque gravi periculo, aut scan„ dalo, commorari non posset.

Hanc Constitutionem Bonifacii VIII. cum in plurimis locis, vel non recepta, vel desuetudine abolita fuisset, renovavit *Concil. Trident. Sess. 25. c. 5. de Regular.* his verbis: Ne„ mini autem Sanctimonialium liceat, post Professionem, „ exire e Monasterio, etiam ad breve tempus, quocunque „ prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo ap„ probanda, indultis quibuscunque, & privilegiis non ob„ stantibus. Eandem Constitutionem tum Bonifacii VIII. tum Concilii Tridentini confirmavit, & declaravit Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Circa Pastoralis*, edita anno 1566. die 29. Maii, & in alia Bulla, cujus initium, *Decori*; edita anno 1569. Calend. Febr. & Gregorii XIII. cujus initium, DEO SS. Virginibus, anno 1573. die 21. Jan. quæ legi possunt apud *Quarantam in summa Bullarii V. Monasteria Monialium fol.* 220. *& pluribus seqq.*

XXXIII. Porro circa priorem partem prædictæ Constitutionis Bonifacii VIII. quoad prohibitionem egrediendi e Monasterio: Notandum primo. Illam obligare omnes Moniales, quæ expresse, vel tacite sunt professæ, aut in posterum profitebuntur; sive ante promiserint clausuram, vel servarint; sive non, est enim Constitutio nova, & non supponit obligationem: sed imponit, ut probat *Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 1. de oblig. Relig.* quatenus subditi sunt, *c. 8. num.* 11. *&* 14. *Sanch. lib. 6. mor. c. 15. num.* 12. Quare etiam Moniales conversæ, quæ ad ministeria, seu servitia domestica sunt deputatæ, si emittant tria substantialia vota Religionis, ad clausuram obligantur, *Suar. c. l. numer.* 27. *Sanch. c. 6. num.* 13. Possunt tamen, ea concessione Pii V. *in cit. Bulla, Circa Pastoralis*; si Monasteria Monialium sufficientes reditus non habeant, ita, ut eleemosynis fidelium ad suam sustentationem indigeant, Moniales aliquæ conversæ, etiam Professæ exire, ad eleemosynas colligendas, si sint ætatis 40. annorum, & in domo contigua Monasterio extra illud habitent, & non ingrediantur claustrum, extra casus in earum Constitutionibus expressos, nec egrediantur suis domibus, nisi de licentia Episcopi, vel earum Superiorum etiam ad eleemosynas colligendas. Quod si vero postea Monasteriis, quacunque ratione, de sufficiente sustentatione provisum fuerit, Conversæ istæ ad clausuram reducantur, nec amplius exire permittantur, subintellige ad eleemosynas colligendas. *Gregor. XIII. in cit. Bulla DEO Sacris, Suar. c. l.*

Notandum secundo. Non obligari ad clausuram illas Virgines, quæ per votum continentiæ DEO sunt consecratæ, & simul collegialiter vivunt: vel etiam obedientiam voto simplici, ac privato, vel etiam pacto alicui promiserunt, non tamen in statu aliquo tanquam Religioso ab Ecclesia approbato degunt, tribus votis substantialibus obligatæ, cum tales non sint Sanctimoniales professæ, *Suar. c. l. nu.* 15. *Navarr. lib. 3. consil. 6. num. 10. h. t. Sanch. cit. c. 15. numer.* 24. *&* 15.

Notandum tertio. Novitiæ Monialium non obligantur ad claustrum, cum non sint Religiosæ, nec Professæ. ideoque e Monasterio egredi possunt, cum Superiorum licentia, v. gr. ad recuperandam valetudinem, nec per talem egressum annus probationis interrumpitur, si habitum retineant: secus est, si absque licentia egrediantur, tunc enim recedunt ab obedientia, & consequenter interrumperetur probatio. *Suar. c. l. nu.* 16. de quo plura supr. Tit. 31.

XXXIV. Quæritur secundo, Quænam sint justæ causæ, ob quas licentia concedi potest Monialibus, egrediendi ex claustro? Resp. Bonifacius VIII. *in cit. cap. unic. de stat. Reg. in* 6. unicam causam expressit, videlicet, si Monialis laboret tali morbo, ut cum aliis, absque gravi periculo, aut scandalo, cohabitare non possit, cum ergo adjecta sit clausula exclusiva, nulla ex causa, *sive ut quacunque ex causa non sit facultas egrediendi*, nisi ob talem morbum, sequitur omnes alios morbos dissimiles, videlicet, qui non sunt contagiosi, nec Communitati graves, aut periculosi, exclusos esse: ac proinde non esse Monialibus permittendam licentiam, exeundi ob morbum, qui ipsi ægrotanti quidem est gravis, & periculosus, ita ut Medicorum judicio necessario egredi debeat, ad recuperandam valetudinem, si ille morbus cæteris Monialibus non sit periculosus, quia tunc non subest eadem ratio, & sic non debet fieri extensio, ob similitudinem rationis, ad morbum periculosum soli ægrotanti, non enim voluerunt Pontifices consulere commoditati Monialium in particulari: sed toti Communitati, ejusque commoditatem præferre clausuræ, ita docet *Gutie. lib. 1. can. q. 9. c. 24. num. 7. & seqq. Rodriq. Tom. 1. qq. Reg. q. 29. Sanchez cit. c. 15. num.* 32. Consentit Pius V. *in cit. Bulla Decori*, ubi ait: *Ordinamus ut nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarumve Monialium de cætero etiam infirmitatis, &c. aliave occasione, aut prætextu, nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, epidemiæ* (id est, morbi pestiferi, vel aliter contagiosi) *a Monasteriis exire: sed nec in prædictis casibus, extra illa, nisi ad necessarium tempus stare liceat.*

Contrarium tamen probabilius tenet *Navarr. Comment. 4. de Regul. num. 49. Azor. p. 1. l. 13. cap. 8. q. 1. §. Tertio quæres, Suar. citat. lib. 1. c. 9. num.* 9. nempe quod Monialis, cum licentia Episcopi, exire possit ex claustro, ob morbum sibi soli periculosum, etsi aliis contagione non obsit, ita, ut Medici judicent, eam morituram, nisi exierit, quia humanæ leges tam severe non obligant, ut mortis periculum ad illas servandas, subire cogamur. Certe cum leges humanæ de iis ferantur, quæ communiter evenire solent, non de iis, quæ in rarissimo, & extraordinario casu contingunt, rarissimum autem sit, ut evidenter constet, morbum ita constitutum esse, ut si Monialis in Monasterio maneat, sit moritura, non autem si exeat, & aerem mutet, ideo si talis casus extraordinarius aliquando contingat, is per epikiam exceptus censeri debet, *arg. l. Non ad-*

ea, 5. & l. Neque Leges; 10. ff. de Legib. ita, ut Episcopus exeundi licentiam dare possit: quamvis alias ordinarie non quævis infirmitas, etiam periculosa ipsi ægrotanti, si Communitati non sit noxia, sit justa causa, dandi licentiam exeundi, ut ex dictis patet.

XXXV. Præter causam infirmitatis expressam *in cit. cap. unic. h. t. in 6.* aliam causam exeundi e claustro adjecit Pius V. *in cit. Bulla Decori*, nempe ob magnum, seu periculosum incendium, quæ adjecta fuit, non corrigendi: sed declarandi causa; tam Decretum Concilii Tridentini: quam Constitutionem Bonifacii VIII. *in cit. cap. un.* ex verbis ipsius Bullæ Pii V. patet, & notavit *Sanch. cit. c. 15. nu.* 32. ubi ait, Concilium Tridentin. nomine causæ legitimæ approbandæ ab Episcopo, non intellexisse quamcunque, quæ Episcopo legitima videtur: sed commisit Episcopi arbitrio, determinare, an ea causa morbi sit talis, qualis requiritur in Constitutione Bonifacii: Pius V. vero declaravit, causam incendii non excludi, *in cit. cap. unic. h. t. in 6.* eo quod hæc sit similis, imo multo magis urgens, & necessaria causa exeundi ipso jure naturali concessa, ob manifestum vitæ periculum. Et quidem non tantum si tale periculum, v. gr. incendii toti Communitati immineat: sed etiam uni soli, nisi fugiat. Ex quo infertur, quod Moniales exire possint e claustro, ob alias etiam causas similes, vel magis urgentes, v. g. ob hæreticorum, vel aliorum hostium incursiones; quia per dictionem taxativam, *tantum*, non excluduntur casus similes, in quibus eadem, seu similis, aut magis urgens ratio militat, *Azor p. 1. lib. 13. cap. 8. qu. 1. §. Tertio quæres, Sanch. cit. c. 15. nu.* 37. & alii apud *Barb. in Collect. in cit. cap. un. h. t. in 6. num. 14. &* 16. Ubi ait, quod tempore belli possunt Moniales exire e Monasterio, seque in locum tutum recipere.

Sunt & aliæ, præter allatas, causæ justæ, ob quas Monialibus licet exire e claustro, non expressæ, *in cit. c. un. & Bulla Pii V.* Talis causa est primo, ut Monialis in alio Monasterio ejusdem Ordinis fiat Abbatissa, vel Magistra Noviriarum. Secundo, si Abbatissa egrediatur, ad fundandum aliud Monasterium. Tertio, si transferatur Monialis ad aliud Monasterium, correctionis causa, quia in proprio commode corrigi non potest. Quarto, si Moniales ab uno Monasterio ad aliud transire velint, strictioris observationis causa. Quinto, si totum Monasterium transferendum sit in locum commodiorem, v. g. ex rure in oppidum, vel urbem, juxta præceptum *Concilii Trident. cap. 5. de Regul. Sanchez cit. cap. 15. numer. 45. & seqq. Barb. cit. loc. num. 17. & 2. seqq.*

„ XXXVI. Prædictis addendum primo, Abbatissæ, & Priorissæ, quæ ratione Feudi, quod Monasterium ab ipsis „ tenet, Principibus, aut Dominis sæcularibus homagium, „ seu fidelitatis Sacramentum præstare debent, si non pos„ sint obtinere, ut per Procuratorem illud præstent, per„ sonaliter ex Monasterio exire possunt, cum honesta, ac „ decente societate (comitantibus illam duabus, vel plu„ ribus ex antiquis Monialibus, & Capellanis ipsius) ita „ tamen, ut præstito homagio, ac juramento fidelitatis, „ statim ad Monasterium revertantur, prout statuitur *in cit. c. un. §. Verum de stat. Regul. in 6. & ibi Gl. V. Societate*; id vero moraliter intelligendum est; nam brevis mora extra Claustrum non est prohibita, verb. gr. unius, vel alterius diei, ut colligitur ex verbis in fine adjectis, *sic quod in fraudem residentiæ, sive moræ claustralis nihil omnino fiat*: quibus verbis indicatur, prohiberi solum moram notabilem, quæ in clausuræ fraudem cederet, *Sanchez citat. cap. 15. numer.* 60.

„ Addendum secundo, monet insuper, & hortatur Pon„ tifex *in citat. cap. unic. §. Porro*, ut Principes, ac Do„ mini sæculares, qui jurisdictioni temporali præsunt, „ Abbatissas, & Priorissas, & alias Moniales curam, seu „ administrationem gerentes permittant, per Procuratores „ suos in suis Tribunalibus litigare, ne evagandi occasio „ ipsis Monialibus detur: alioqui si contrarium præsum„ serint, per suos Ordinarios Ecclesiasticos censuris Eccle„ siasticis compellantur; cum sit Juri contrarium, & hone„ stati, quod mulieres, præsertim Religiosæ, per seipsas „ in judicio litigare cogantur, & periculum animarum „ inducat. Episcopis vero, & aliis Prælatis quibuscunque „ injungitur, ut omnes causas Monialium, spirituales, & „ temporales, per Procuratores earum, in suis Curiis tra„ ctari faciant: ut nec volentes personaliter ad judicium „ vocentur. *Gl. ibid. V. Tractari.*

XXXVII. Quæritur tertio, ad quem pertineat, dare licentiam Monialibus exeundi e Claustro? Respondet Superior, qui debet cognoscere, & approbare causam, ob quam Monialibus licet egredi e Monasterio, & licentiam exeundi dare, & Episcopus, vel alius Ordinarius loci, qui in eo jurisdictionem quasi Episcopalem habet, tametsi Monasteria Monialium alioqui sint exempta: in Ecclesiis tamen exemptis, etiam necessaria est licentia Prælati Ordinis, videlicet, Generalis, vel Provincialis, juxta cujusque Ordinis Institutum. *Suarez cit. Lib. 1. cap. 9. numer.* 13. *Sanchez. lib. 6. mor. cap. 15. numer.* 28. Idque patet ex *Concil. Trident. citat. Sess. 25. cap.* 5. Ubi generaliter, & indistincte ait: *Nemini Sanctimonialium liceat exire e Monasterio, nisi ex aliqua legitima causa, ab Episcopo approbanda*: & clarius habetur *in cit. Bulla*, & motu proprio Pii V. nam postquam dixit, nulli Monialium licere exire, nisi ex causa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ, subjungit: *Quæ tamen infirmitas, præter alios Ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum incumbebat, etiam per Episcopum, seu alium loci Ordinarium, etiamsi prædicta Monasteria ab Episcoporum, & Ordinariorum jurisdictione exempta esse, reperiantur, cognita, & expresse in scriptis approbata sit.* Quare ea, quæ ad clausuram Monialium pertinent, ut universim, & erga omnes exemptas, & non exemptas Episcopis sunt commis-

sa, *in Concilio Trident. cit. l. Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 2. de variet. Relig. cap. 12. numer. ult. in fine*. Quamquam *Rodriq. Tom. 1. qq. Regul. quæst. 49. num. 9.* referat, dictam Bullam Pii V. in Hispania non receptam, quoad hoc, quod in exemptis Monasteriis licentia exeundi peti debeat ab Episcopo loci.

Imo quidam DD. apud *Sanch. cit. c. 15. num. 24.* dicunt, approbationem hanc, & licentiam exeundi pertinere ad Episcopum in Monasteriis sibi, aut Sedi Apostolicæ immediate subjectis: ad solos vero Superiores Regulares in Monasteriis exemptis, quæ Regularibus subduntur, & ita intelligunt prædictum Decretum Concilii Tridentini, inter quos est *Navarr. lib. 3. cons. 9. nu. 6. h. t.* Sed prior sententia est probabilior, quia *in cit. Bulla Pii V.* præter alios Ordinum Superiores, requiritur etiam, ut licentiam data sit per Episcopum, seu alium loci Ordinarium: nomine autem Ordinarii loci, nequaquam comprehenduntur Superiores Regulares, *Sanch. cit. l. nu. 8.*

Addit idem *cit. c. 15. nu. 30.* etiam Vicarium Generalem Episcopi posse hanc licentiam exeundi dare, nisi Episcopus specialiter sibi reservaverit, cum & Vicarius sit Ordinarius. Porro si necessitas exeundi manifesta sit, & Superior pro petenda licentia adiri non possit, sine periculo, tunc Monialis, etiam eo inconsulto, licite exire potest: quia necessitas non habet legem, *Sanchez citat. cap. 15. nu. 62.*

„ XXXVIII. Cæterum Episcopi, ipsique Superiores, & „ alii Ordinarii locorum, in Monasteriis Monialium, sibi „ ordinario jure subjectis, sua propria auctoritate, in iis „ vero, quæ exempta sunt, & immediate Papæ subjecta, „ Sedis Apostolicæ auctoritate: Abbates vero, & alii Præ„ lati Regulares, tam exempti, quam non exempti, in „ Monasteriis hujusmodi sibi subjectis, de clausura conve„ nienti, ubi non est, ipsorum Monasteriorum expensis, „ & fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent, facien„ da, & de ipsis Monialibus includendis, quam primum „ commode poterunt, provideant: rebelles, & contuma„ ces per censuram Ecclesiasticam, appellatione post posi„ ta, compescendo; invocato etiam, si opus fuerit, ad „ hoc auxilio Brachii Sæcularis: Veruntamen per hoc in „ Monasteriis exemptis, Ordinariis locorum, quoad alia „ nulla est jurisdictio, vel potestas attributa, prout sta„ tuitur in *cit. cap. un. §. ult. de stat. Regul. in 6.* Idque „ renovatum fuit *in Concilio Tridentino Sess. 25. capite 5. de* „ *Regul.*

XXXIX. Quæritur quarto, quæ pœnæ sint decretæ in Moniales violantes clausuram, iisque cooperantes, vel faventes? Respond. duplex, ut constat *ex cit. Bulla Pii V.* Prima est excommunicatio major, ipso facto, sine alia declaratione, incurrenda, & Papæ reservata, lata non solum adversus Moniales aliter, quam concessum est, egredientes: sed etiam licentiam aliter concedentes, & comitantes, recipientes, &c. Posterior pœna est privatio dignitatum, administrationum, & officiorum obtentorum, & inhabilitas ad illa, & alia in posterum obtinenda; quæ tamen pœna solum decreta est, adversus Moniales aliter egredientes, & Superiores indebite licentiam exeundi concedentes, *Sanch. cit. cap. 15. n. 63.* ad quam autem pœnam privationis incurrendam, requiritur sententia declaratoria Judicis, ut probat idem *Sanch. cit. l. num. 65.* nomine dignitatum autem, officiorum, & administrationum intelliguntur illa, quæ adjunctam habent Superioritatem aliquam, ut est, esse Generalem, Provincialem, aut Superiorem localem: non autem alia officia, ut est, esse Concionatorem, Confessarium, vel Professorem Theologiæ, *Sanch. citat. loco numer. 66.*

§. VI.

Quid Jure Canonico statutum sit, circa Clausuram Monialium, quoad ingressum aliarum personarum in earum Monasteria?

XL. De hoc ita statutum legitur *in cap. un. de statu Re-* „ *gul. in 6. post princ.* Nulli aliquatenus inhonestæ personæ, „ nec etiam honestæ ingressus, vel accessus pateat ad Mo„ niales, nisi rationabilis, & manifesta causa exigat, & „ illius, ad quem pertinet specialis licentia accedat: ut „ sic a publicis, & mundanis conspectibus separatæ, libe„ rius DEO servire valeant, &c. Quod Decretum innovavit *Concilium Tridentinum cit. Sess. 25. cap. 5. de Regul.* ubi dicitur. *Ingredi autem intra septa Monasterii nemini liceat, cujuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, sine Episcopi, vel Superiorum licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessariis: neque alius ullo modo possit; etiam vigore cujuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel imposterum concedendi.*

XLI. Circa has Constitutiones, & Decreta notandum primo. Non prohiberi ingressum pueris, ac puellis, qui necdum usum rationis adepti sunt; quia in illis cessat ratio prohibitionis, nempe periculum, ne incitentur Moniales ad peccatum: aliud vero est de amentibus, jam puberibus; qui ad peccatum incitare, turpiter jocando, vel turpia loquendo, & Moniales perturbare possunt, ideoque ingredi Monasteria, permitti non debent, & quamvis ipsi intrando, non peccent, peccant tamen Moniales, eos admittentes, *Azor. p. 1. l. 13. cap. 8. quæst. 5. Sanch. lib. 6. mor. c. 16. num. 5. & 8.* Non est autem prohibitum Monialibus, ut famulas sæculares, si alias, quæ velint profiteri, & perpetuo in Monasterio manere, habere non possint, recipiant, non tantum ad breve tempus, sed etiam ad longum, si Ordinis Regula, vel consuetudo non repugnet, ita tamen, ut nunquam e Monasterio egrediantur, donec omnino dimittantur, *Rodriq. Tom. 2. qq. Regul. 44. art. 4. Mirand. tract. de Monial. q. 2. art. 5. concl. 2. Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 1. de oblig. Relig. c. 10. n. 18. & seq.* Item concessum est, ut cum Episcopi, vel Superioris licentia, in Monasteriis puellæ recipiantur; ut in illis educentur, & instruantur, licet nolint Religiosum habitum suscipere, ita tamen, ut ultra xxv. ætatis annum in Monasterio non retineantur, & nequeant clausura egredi, & semel egressæ non possint denuo admitti, *Rodriq. Tom. 2. qu. 46. art. 10. Mirand. cit. qu. 2. art. 6. concl. 3. Sanch. cit. cap. 16. num. 62.* Mulieres vero nuptæ: imo etiam viduæ in Monasteriis Monialium non sunt de consensu recipiendæ; nisi Moniales fieri velint, *Barbos. lib. 1. Jur. Ecclesiastic. caput 44. numer. 99. & 101. & alii apud ipsum.*

XLII. Notandum secundo. Nomine clausuræ, sive claustri, hic intelligitur omnis locus, sive sit area, sive hortus, sive conclave, in quem Monialibus licet ingredi, cum enim illis prohibitum sit, exire extra claustrum, consequenter omnis locus, in quem ingredi possunt, est intra claustrum, adeoque omnes aliæ personæ, sive viri, sive fœminæ, in talem locum licite ingredi non possunt: nam hoc est, quod præcipue intendunt, SS. Canones prohibere, ne scilicet Moniales cum aliis personis sæcularibus in eisdem locis possint convenire, colloqui, & conversari: ideoque etiam prohibitum est, ne ex Monasterio Monialium pateat janua, sive egressus ad eam Ecclesiæ partem, in qua Sæculares sunt, ut colligitur *ex cit. cap. unic. h. t. in 6.* ibi: *Nulli aliquatenus inhonesta, nec honesta persona ingressus, vel accessus pateat ad Moniales*, & ex *Concilio Tridentin. cit. loco*: *Ingredi intra septa Monasterii nemini liceat*, *Suarez cit. capit. 10. num. 8.*

Notandum tertio. Causa, ob quam ingressus in Monasteria Monialium conceditur, debet esse, non solius necessitatis, sed alicujus sufficienter apparentis necessitatis, cui aliter commode occurri non potest, ut patet ex *cit. c. un.* ibi: *Nisi rationabilis, & manifesta causa exigat*, & *Concil. Trident.* ibi: *In casibus necessariis*. Sufficit autem necessitas moralis, etsi non strictissima, sive absolute necessaria, *Sanch. cit. c. 16. n. 40. Mirand. cit. qu. 2. art. 4. concl. 2.* Major autem causa requiritur, ad concedendam licentiam fœminis, quam viris; quia horum ingressus est minus decens: item facilius conceditur ingressus matri, aut sorori: quam aliis fœminis. *Sanch. cit. l. num. 41.* Porro licentia ingrediendi Monasteria Monialium, danda est Sacerdotibus, ad Sacramenta infirmis ministranda. Medicis, & Chirurgis: item Fabris, & Operariis ad ædificia, & similia opera necessaria perficienda, quibus addunt aliqui: etiam Sartores ad conficiendas vestes, *Sanchez citat. loco numer. 43.* Et Sacerdos quidem, saltem Regularis, administraturus Sacramenta cum socio ingredi potest, etiam sine licentia *Sanch. citat. loc. num. 46. & 47.*

XLIII. Notandum quarto. Hanc licentiam ingrediendi Monasteria Monialium, concedere potest Episcopus, auctoritate ordinaria, quoad Monasteria sibi subjecta: delegata vero a Sede Apostolica, quoad Monasteria immediate eidem Sedi subjecta: ad Prælatos vero Regulares Ordinis spectat, hanc licentiam dare, si Monasteria exempta ab Episcopo ipsis immediate subjiciantur, quia *Concil. Trident. citat. cap. 5.* disjunctive requirit licentiam Episcopi in Monasteriis sibi subjectis, aut immediate subjectis Papæ, vel Superioris Regularis, scilicet Monasteriis ipsis immediate subjectis, & tunc ejus licentia sufficit, quoad ingressum in Monasteria Monialium, etsi quoad egressum ipsarum Monialium, requiratur etiam licentia Episcopi. *Suarez citat. cap. 10. numer. 11. & 12. Sanch. cit. cap. 16. num. 13.* & patet ex supra dictis. Nomine autem Superioris Regularis intelligitur hoc loco Generalis, vel Provincialis, vel etiam immediatus Superior, sive Prælatus Conventualis, seu Abbas, aut Prior Monasterii virorum, cui Moniales sunt subjectæ; quia in *cit. cap. uni. h. t. in 6.* solum dicitur, *nisi de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia, nulli ingressus, vel accessus pateat ad easdem*: quis autem sit ille, ad quem ea pertinet, ibi non exprimitur: quare hac in re ad Regulam, & Constitutiones proprias cujusque Religionis recurrendum est, *Suar. cit. cap. 10. num. 13. Sanch. cit. loco num. 15.*

Porro Episcopus, vel Prælatus Ordinis, qui licentiam ingrediendi aliis dare potest, etiam ipsemet eadem facultate uti in casibus necessariis non prohibetur, ut patet ex *Bulla Gregorii XIII.* quæ incipit Dubiis, & apud *Quarant. cit. loc. fol. 447.* habetur. Ubi tamen id limitatur, ut Episcopi, aliique Prælati, nonnisi paucis, Senioribus, ac Religiosis personis comitati ingrediantur, *Sanch. cit. capite 16. numer. 25.* Debet autem prædicta licentia ingrediendi Monasteria Monialium, esse specialis, id est, specialiter concessa ad ingressum, nec sufficit generalis, ut constat ex *cit. cap. unic.* ibi: *speciali licentia, h. t. in 6. Sanch. cit. loco numer. 28.* & insuper requiritur, ut sit in scriptis obtenta, ut patet *ex Concil. Trident. cit. loc.* ac proinde non sufficit licentia verbis expressis concessa, & multo minus tacita. *Sanch. cit. loc. numer. 29.*

Notandum quinto. Ingredientes Claustra Monialium, sine licentia Episcopi, vel Superioris in scriptis obtenta, pœnam excommunicationis, ipso facto, incurrunt, ut constat *ex Concil. Trident. cit. cap. 5.* quæ tamen non est reservata Papæ, *Sanch. cit. cap. 16. n. 71.* de hac pœna excommunicationis, sicut & de aliis Decretis in *Bulla Gregorii XIII.* quæ incipit, *Ubi gratia, anno 1575.* edita videri potest *Sanch. c. l. n. 71. & seq.*

XLIV. Notandum sexto. Etsi *in cit. unic. h. t. in 6.* prohibitus sit, non tantum ingressus: sed etiam accessus ad Monasteria Monialium, extra casus necessarios, ut patet ex disjunctione, *ingressus, vel accessus*, & colligitur *ex c. Monasteria, 8. de vit. & honest.* [illegible] tamen ea Lex, talem quoad accessum

accessum, non fuit recepta, neque *Concilium Tridentinum c. l.* illam innovavit, quoad hanc partem, cum de accessu nullam facit mentionem, *Suar. cit. cap.* 10. *n.* 26. Ubi addit, neque Pium V. in suis Bullis illam Constitutionem innovasse, cum loquatur solum de egressu, &, ingressu. x quo infertur, accedere, etiam sine justa causa, ac licentia Superioris, Monasteria Monialium: imo etiam illa frequentare, non esse culpam gravem, seclusis circumstantiis scandali, mali finis, &c. quia secundum se non est materia gravis, & pœnæ decretæ contra frequentantes Monasteria Monialium, non habent locum, nisi in iis, qui post monitionem Episcopi, sunt contumaces, *Sanch. cit. c.* 16. *n. ult.* sed & universim loquendo, Constitutiones, ac Decreta condita de clausura Monialium, & ingressu intra septa Monasteriorum earumdem, non sunt ubique recepta in Germania, saltem secundum omnem prohibitionis modum, ut notavit *Laym. lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 12. *num.* 3. Nam adhuc in pluribus Monasteriis Monialium, tum viri, tum mulieres ingredi solent domos, & habitationes, intra septa Monasterii, quamvis extra proprias habitationes, ac claustrales cellas ipsarum Monialium, ad quas tamen facile admitti solent mulieres, etiam sæculares.

XLV. Notandum ultimo. Non ita vicissim graviter prohibitum esse ingressum mulierum in Monasteria virorum, sicut prohibitus est ingressus virorum in Monasteria Monialium, nam neque in Jure Canonico, neque in aliis Decretis SS. pontificum invenitur generalis Lex, seu Constitutio prohibens sub gravi culpa ingressum mulierum in Monasteria virorum, ideoque in hac re spectanda sunt peculiaria Instituta Religionum, ut notat *Suarez in disp.* 22. *de censur. Sect.* 6. *n.* 12. Nam in Bullis Pii V. & Gregorii XIII. in quibus excommunicantur omnes fœminæ, quæ ingreditur Monasteria virorum Regularium: vel Religiosi admittentes ad Monasteria sua fœminas, non prohibetur absolute, & simpliciter ingressus mulierum: sed solum ingredientes, vel admittentes, prætextu alicujus privilegii, seu facultatis ipsis concessæ, ad ingrediendum Monasteria virorum (quæ privilegia revocantur) censuram excommunicationis incurrunt, *Suar. c. l. num.* 11. *&* 13. Deinde in prædictis Bullis Pontificum non reprehenduntur Imperatrices, & Reginæ, earumque filiæ, & aliæ fœminæ quæcunque, quæ illas comitantur, *Sanch. lib.* 6. *mor. cap.* 17. *num.* 5. *&* 6. Secundo, neque fœminæ fundatrices in illis Ordinibus, in quibus est consuetudo, illas admittendi, *Sanch. c. l. numer.* 3. Tertio, quando aliqui Religiosi Privilegium habeant, admittendi fœminas valde Illustres, *Laym. cit. cap.* 12. *num.* 5. Quarto, admitti possunt fœminæ, cum reliquo populo, intra septa Monasterii virorum, ad Divina officia, & Ecclesiasticam sepulturam, *Sanchez citat. cap.* 17. *num.* 22. apud quem plura de hoc legi possunt, & apud *Laym. citat. loc. num.* 4. *& seqq.*

§. VII.

Quid Jure Canonico statutum sit circa visitationem Monialium.

XLVI. De hac re agitur *in Clement. Attendentes* 2. *hoc tit.* Ubi *in princ.* Clemens V. in Concilio Viennensi præcipit, „ ut singula Monialium Monasteria, non exempta, per Ordinarios, auctoritate Ordinaria: exempta vero, quæ Sedi Apostolicæ, & nulli alii sunt subjectæ, auctoritate Apostolica delegata: alia vero exempta (quæ subsunt Prælatus Ordinum exemptorum, *Gloss. hic V. Alia*) per illos, quibus subsunt, singulis annis debeant visitari. Ubi *Gloss. V. Debeant*, notat, quod hoc verbum habeat vim præcepti, & necessitatem, seu obligationem importet. Hæc Constitutio innovata fuit per *Concil. Trident. Sess.* 25. *de Regul. cap.* 9. per quod Decretum nulla juridictio concessa est Episcopis in Monasteria, Sedi Apostolicæ immediate subjecta in temporalibus: sed solum in spiritualibus, juxta *Declarat. Congregat. Concil. apud Joann. Gallemart. ibid. num.* 2. *Barb. hic numer.* 2. Deinde exponit *Papa in §. Visitatores paterna*, officium visitantium in reformandis Monialibus, si reformatione indigeant, & in specie, in quibus reformari debeant.

XLVII. Præterea *in citat. Clement.* 2. *§. Illas quoque*, præcipit Pontifex, ut illæ quoque mulieres, quæ vulgo Canonicæ sæculares dicuntur, & ut sæculares Canonicæ vitam ducunt: non tamen propriis bonis renunciant: sed illa retinent, nec Professionem aliquam Religionis faciunt (cujusmodi plures Parthenones Virginum Nobilium extant in Germania) per locorum Ordinario, si exemptæ non fuerint, sua propria, & ordinaria: si vero exemptæ fuerint, Apostolica Auctoritate visitentur. Per hoc tamen non intendit Pontifex, earum statutum, Regulam, seu Ordinem approbare, prout etiam habetur *in cap. Indemnitatibus* 43. *§. pen. de Elect. in* 6. Non tamen etiam eam vivendi rationem, & institutum improbat, aut damnat: & quia vere, ac proprie Religiosæ non sunt, cum tribus votis substantialibus non sint obstrictæ, licet simul congregatæ, in eadem domo, sub una Abbatissa, seu Præposita vivant, ideo nulla lege clausuram servare cogantur, ut notat *Azor. p.* 1. *l.* 13. *c.* 9. *q.* 5.

Rursus *in eadem Clement. §. Ipsos autem*, præscribitur numerus personarum, quas Visitatores Monialium secum ducere possunt, videlicet duos Notarios & personas duas suæ Ecclesiæ, (Cathedralis, vel inferioris) & quatuor alios viros (sive Clericos, sive Laicos, non enim distinguitur in textu,) honestos, & maturos ætate: quamvis secundum prohibitionem *Congreg. Episc. & Regular.* Laici nequeant interesse visitationi Monialium, ut refert *Fagnan. in cap. Ut juxta* 17. *num.* 23. *de Offic. Ordin.* Denique *in §. ultim. dictæ Clement.* decernitur, ut si aliqui ipsos Visitatores impedire in suo officio præsumpserint, nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam incurrant, non obstantibus quibuslibet contrariis privilegiis, statutis, & consuetudinibus: cujus tamen absolutio non est reservata Papæ, idemque ab illa absolvere potest Ordinarius, ut tradit *Gl. fin. hoc.*

TITULUS XXXVI.

De Religiosis Domibus, ut Episcopo sint Subiectæ.

I. POstquam de Professione, & statu Religiosorum actum est, restat nunc, ut de eorum Domibus & Ecclesiis quoque agatur. Nomine autem Religiosæ Domus, late loquendo, comprehenduntur etiam Ecclesiæ seu Templa, & ædes S. quæ ad cultum Dei rite sunt dedicatæ, seu consecratæ. Proprie autem, ac stricte loquendo, Religiosæ domus dicuntur Monasteria, & Collegia Religiosorum: item Hospitalia auctoritate Episcopi erecta, seu instituta, ut sunt Xenodochia, in quibus peregrini, vel pauperes suscipiuntur, & gratis aluntur: Nosocomia, in quibus ægroti sustentantur, & curantur: Orphanotropia, in quibus pueri, & puellæ educantur, & similia. Item Confraternitates, & alia Collegia pia, quæ ad opera pietatis, & misericordiæ exercenda, auctoritate Episcopi, sunt instituta, & pleromque Ecclesiis, seu Templis cohærent, Religiosæ Domus vocantur. Quare latius patet nomen Domus Religiosæ, large sumpto hoc nomine: sed non omnes Domus Religiosæ sunt Sacræ, ut notat *Hostiens. in summa n.* 2. *hoc tit.* Extat hic Titulus etiam in Sexto, *Clementinis*, *& Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus*.

§. I.

Quinam, spectato Jure Communi, Ecclesiæ, & Monasteria sint subjecta.

II. Assertio 1. Omnes Ecclesiæ Parochiales, eisque annexæ filiales, & Capellæ subjectæ sunt Episcopo, intra cujus Diœcesin sunt sitæ, ita, ut Episcopus, si constet, vel ostendi possit, Ecclesiam aliquam in Diœcesi sua sitam esse, fundatam habeat intentionem super omnibus Episcopalibus Juribus, quoad spiritualia: nisi ostendatur, Ecclesiam illam speciali jure præscriptionis, vel Apostolici Privilegii esse exemptam, seu Jurisdictioni Episcopi subtractam, ut constat ex *c. Omnes Basilicæ* 10. *can.* 16. *q.* 7. idem habetur *in c. Cum olim* 18. *junct. Gl. V. Præter personatum, & V. Tenorem, de præscript. & c. Cum Venerab. ilis* 7. *h. t.* Aliud est, quoad temporalia, sive fructus, & proventus Ecclesiæ; nam de his non potest Episcopus ad libitum disponere, seu in illos in proprios usus convertere, etiamsi Ecclesia in Diœcesi ipsius sit sita, nisi legitime probaverit, etiam illos ad se pertinere, prout sumitur *ex cit. c. Cum Venerabilis*. „ Ibi habetur, quod Episcopus Sabinensis ab Abbate Farbenensi petebat Ecclesiam S. Angeli, cum omnibus pertinentiis, & possessionibus, asserens, ad se, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, illam pertinere. Et inprimis allegavit Jus commune, quia cum sita sit in sua Diœcesi, consequenter spectare debeat ad ipsius potestatem, & jurisdictionem spiritualem. Quod vero etiam in temporalibus ad se dicta Ecclesia pertineat, exhibuit Instrumentum publicum, in quo continebatur, Episcopum H. Abbati Farbenensi, & duobus ejus successoribus dictam Ecclesiam, cum suis pertinentiis, locasse pro annua pensione quatuor solidorum Papiensium. At vero ex parte Monasterii propositum fuit, Instrumento illi nullam fidem habendam esse, propter superlinearem scripturam, & rasuram in loco suspecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recensetur, id est, annus, & dies, vel indictio, *Gloss. hic V. Annotatio temporis*. Quod vero ad locationem attinet, ex qua Episcopus probare volebat, jus proprietatis ad se pertinere, responsum fuit: licet testes deposuerint, se vidisse, Ecclesiam S. Angeli quatuor solidos Episcopo persolvisse: nullum tamen per id Monasterio præjudicium generari; cum non appareat, dictam pensionem, ex parte Monasterii, sive ejus nomine esse solutam: præsertim cum non ostenderint testes, tanto tempore fuisse solutam, quantum ad legitimam præscriptionem requiritur. Item sicut ad proprietatem rei non sufficit, locationem factam esse, ita nec solutio, nec perceptio pensionis, prout habetur *in integra lectione hujus cap.*

His intellectis: quia cognovit Innocentius III. Ecclesiam „ S. Angeli in Diœcesi Sabinensi esse sitam, Jus Episcopale in omnibus spiritualibus eidem in dicta Ecclesia adjudicavit, exceptis iis, quæ per authentica scripta, seu Instrumenta ei subtracta esse ostendi possunt. Quia vero Instrumentum, per quod Episcopus eandem Ecclesiam, quoad temporalia, sibi vendicare voluit, insufficiens fuit ad probandum, quippe de jure suspectum, ob prædicta, ideo quoad temporalia, Abbatem, & Conventum Farbenensem ab impetitione Episcopi absolvit.

III. Hinc colligitur primo, ad dominium rei probandum, non sufficit, quod locans rem illam locaverit alteri; *l. Ad probationem* 23. *& l. Si quis* 25. *C. de locat. cap. Inter* 6. *§. Per instrumenta de fide instrum. Gloss. hic V. Locavisse*. Nam etiam rem alienam conductor alteri, æque idoneo, locare potest, nisi in locatione prohibitum fuerit, *l. Nemo* 6. *Cod. eodem*.

Colligitur secundo, si rasura appareat in loco suspecto Instrumenti, hoc vitiatur, ita, ut fidem non faciat, nec legitimam probationem, cujusmodi locus suspectus censetur,

tur, si fiat rasura in anno Datæ, vel Indictionis, *c. Inter dilectos 6. §. Sed contra, de fide instrum. de qua plura ibid.*

IV. Assertio 2. Sicut Ecclesiæ sæculares, ita & Ecclesiæ, ac Monasteria Religiosorum Episcopo, in cujus Diœcesi sunt sita, subjectæ sunt: nisi legitime probetur, illa, sive per privilegium, sive per præscriptionem ab ejus jurisdictione esse exempta, ut constat *ex cap. Monasteria 17. caus. 18. q. 2.* Et sumitur *ex cap. Cum dilectus 8. h. t.* Nam cum controversia orta esset inter Episcopum Auriensem, & Abbatem, atque Conventum cujusdam Monasterii, quod situm erat in Diœcesi Episcopi, super subjectione ejusdem, quam Abbas, & Conventus negabant, ideoque ad Sedem Apostolicam appellarunt, Episcopus, non obstante appellatione, sententiam suspensionis, & excommunicationis in Abbatem: in Monasterium vero sententiam interdicti tulit. Sed quia Procurator Monasterii Romam venit, sine mandato Procuratorio, aut literis ratihabitionis, ideo Innocentius III. causam hanc quibusdam Judicibus delegavit, sub hac forma: ut si constiterit, Abbatem ad Sedem Apostolicam legitime appellasse, antequam Episcopus in eum prædictas sententias censurarum tulit, vel Monasterium a jurisdictione ejusdem Episcopi, exemptum esse, sententias illas pronunciet, esse irritas: non obstante, quod dictus Abbas ab Episcopo circumventus, sine Fratrum suorum, seu Conventus consensu, obedientiam ipsi promiserit; cum fraus, & dolus ei patrocinari non debeant. Quod si vero Abbas in probatione exemptionis defecerit, neque legitima præscriptione se tueri possit, licet probet, se ante prædictas sententias censurarum latas, appellasse: nihilominus tamen pronuncient, Monasterium Episcopo Auriensi subjacere, in cujus Diœcesi situm est. Sin autem idem Abbas in probatione appellationis prius interpositæ defecerit: attamen exemptionem, aut legitimam præscriptionem ostenderit, tum & ipsum Abbatem, & Monasterium ab impetitione Episcopi absolvatur.

V. Hinc colligitur primo, quod omnes Ecclesiæ Sæculares, & Regulares, eo ipso quod sunt in Diœcesi sitæ, illius Episcopo sunt subjectæ: nisi probetur, eas esse exemptas, ut ex communi docet *Azor. p. 1. lib. 12. cap. 29. q. ult.* quia Jurisdictio Ordinarii per totam Diœcesim juris præsumptione extenditur: cum enim Jurisdictio solo cohæreat, ideo dominus territorii habet pro se fundatam intentionem, ea juris præsumptione, ob quam probatio contrarii rejicitur in adversarium, ut probet libertatem, & exemptionem Jurisdictionis. prout sumitur *ex cap. ult. de Offic. Archid. Gall. lib. 2. observ. 22. n. 9. Barb. in Collectan. in cit. c. Cum dilectus num. 4. & 5. h. t.*

Colligitur secundo, censuræ latæ, post interpositam appellationem, contra appellantem, sunt ipso jure irritæ, sive sit judicialis, sive extrajudicialis appellatio, *Abb. hic num. 2.* Ratio est, quia censuræ non feruntur, nisi in contumacem, non autem censetur contumax, qui postquam appellavit ad Superiorem, in ea causa, in qua appellavit, judicis, ad quem provocavit, judicio, & sententiæ stare, paratus est; & non tantum ejus, a quo appellavit. Præterea excommunicatio lata contra exemptum, est ipso jure nulla, licet ipse non appellaverit: quia per exemptionem omnino liberatur a jurisdictione Superioris, cui prius erat subjectus. *Abb. hic numer. 3.*

Colligitur tertio, ut sententia excommunicationis, vel actus alterius jurisdictionis sit validus, non satis est; quod aliquis sit in possessione superioritatis, seu jurisdictionis, si titulo, & jure sit destitutus, ut colligitur *ex hoc cap.* in quo licet Abbas ab Episcopo circumventus, sine consensu Conventus, se Episcopi jurisdictioni subjecerit, excommunicatio tamen, sicut & suspensio ab Episcopo in eum lata, irrita fuit declarata, *Abb. hic n. 4. & 6.*

VI. Assertio 3. Ecclesia sita in Diœcesi Episcopi, subjecta est eidem, & tenetur præstare omnia Jura Episcopalia, etiamsi ea jure incorporationis, aut patronatus possideatur, a quibuscunque Religiosis: nisi legitime a Juribus Episcopalibus fuerit exempta, ut constat *ex cap. Constitutus 6. & ibi Gloss. in casu, & Abb. num. 1. hoc titul.* Ubi talis casus proponitur. Episcopus Albanensis coram Papa Innocentio III. constitutus, petiit ab Abbate, & Conventu Cryptæ ferratæ jura Episcopalia sibi competentia in Ecclesia Christi, in qua Monasterium Jus patronatus habebat; eo quod intra suam Diœcesim illa Ecclesia sita esset. Verum Procurator Monasterii opposuit, quod etsi Ecclesia illa sita sit intra Diœcesim Albanensem, non tamen obligetur Episcopo ad aliquod jus Episcopale, eo quod Dominicus, olim Episcopum Albanensis omnes Ecclesias ad Monasterium illud pertinentes, & in Diœcesi ipsius sitas, & quicquid juris, sive in Monasterio, sive in Ecclesiis habebat; in Emphyteusin, sub annua octo denariorum pensione, Monasterio concesserit, ita, ut Abbati, & Fratribus, a quocunque vellent Episcopo, tam ordinationem Clericorum: quam consecrationem Altarium, sive in Monasterio: sive in dictis Ecclesiis, accipere liceret: insuper etiam partem mortuariorum remisit; eaque omnia Cœlestinus Papa Antecessor Innocentii III. confirmavit. Sed etsi Ecclesia illa aliquando fuisset Episcopo Albanensi subjecta, tamen Monasterium legitima præscriptione se tueri posset, cum per annos 40. ipsam pacifice possederit. Ad hæc Procurator Episcopi replicando, respondit, concessionem Episcopi Dominici non tenere, quippe continentem Simoniacam pravitatem. cum enim tertiam mortuariorum, & tam in Ordinationibus Clericorum, quam in Consecrationibus Altarium, plenam libertatem Monasterio induiserit, quæ jura quædam spiritualia sunt, & in compensationem, certam pensionem acceperit, virium Simoniæ incurrit, ideoque contractus hujusmodi irritus fuit: Confirmatio vero Sedis Apostolicæ subreptitie impetrata fuit, cum in ea nulla facta fuerit mentio pensionis. His relatis, Papa declaravit, eum insolitum, vel novum non sit, ut, si Episcopus Ecclesias piis locis concedat, aliquid pensionis, seu census nomine, in eis sibi reservet: sed ut Romanus Pontifex, cum exemptionis privilegium, vel protectionis præsidium Ecclesiis indulget, gratis accipiat censum gratis oblatum: atque in Literis Apostolicis, propter Successorum memoriam, etiam quantitas census exprimatur: idcirco se Oeconomum Monasterii Oeconomo Episcopi, nomine Ecclesiæ, ad solvendam prædictam pensionem, juxta ratam portionem, quæ eandem Ecclesiam contingit, ad restituendam portionem per 40. annos subtractam, per sententiam definitivam condemnare: & eundem Oeconomum Monasterii ab impetitione Oeconomi ejusdem Episcopi, super aliis articulis absolvere, perpetuum illi silentium imponens.

VII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Jura Episcopalia possunt universaliter peti, nec est necessarium, ea in specie exprimere in libello actionis, est enim actio universalis, sicut petitio hæreditatis, *l. 1. & seqq. ff. de petit. hæred.* Verbi gratia, peto Jura Episcopalia in hac Ecclesia mihi debita, vel peto Ecclesiam hanc, cum suis spiritualibus, cum sit intra Diœcesim meam sita, *Abb. hic numer. 3.*

Notandum secundo. Potest Episcopus Ecclesiæ intra Diœcesim suam sitæ, beneficium, seu privilegium exemptionis ab omnibus Juribus Episcopalibus concedere, saltem si Papa ex certa scientia id confirmet, ut docet *Gl. in cit. c. Constitutus. V. a quacunque, & V. Confirmavit. Abb. ibid. n. 10. & in c. Cum Venerabilis 21. n. 5. de censib.*

Notandum tertio. Episcopus, quando alicui concedit exemptionem a Juribus Episcopalibus, vel Jurisdictionem Ecclesiasticam, potest aliquam pensionem, sive censum annuum sibi reservare, absque vitio Simoniæ; quia non accipit tanquam pretium, sive in compensationem concessæ exemptionis, vel Jurisdictionis Spiritualis: sed in signum præteritæ subjectionis, & recognitionem beneficij accepti, prout sumitur *ex cit. cap. Constitutus*, & tradit *Gl. ibid. in notand. & V. Recompensationem; & Abb. num. 17. Suarez. Tom. 1. de Relig. lib. de Simon. cap. 24. num. 37.* dummodo non sit reservatus census magnæ, seu notabilis quantitatis, tum enim censeretur potius accipi in recompensationem Jurium Spiritualium remissorum, foretque contractus Simoniacus, *arg. c. Esso 18. de Simon. Abb. c. l.*

VIII. Notandum quarto. Si in contractu ponantur verba, quæ ad varias species contractuum trahi possunt, tum non debemus contractum interpretari secundum verba apposita: sed potius secundum naturam contractus, ut docet *Abb. in cit. cap. Constitutus n. 22. h. t.* Quia verba interpretari oportet secundum subjectam materiam, ita, ut si hæc id exigat, etiam impropriaoda sint, sive in significatione impropria accipienda, *Barbos. in cit. cap. Constitutus, num. 3. h. t.* idque clare patet *ex eod. cap.* Nam quamvis Oeconomus Monasterii excipiendo proposuerit, Ecclesiam concessam fuisse ipsi Monasterio ab Episcopo in Emphyteusin, sub annua pensione octo denariorum: tamen ex natura contractus, seu conventionis apparebat, non sub annua pensione, sive canone emphyteutico: sed sub censu annuo fuisse concessam, adeoque non contractum emphyteuticum, sed censualem esse celebratum: inter quos hoc est discrimen, quod in contractu censuali transferatur totum, Jus sive dominium directum, & utile in accipientem, cum onere, ut accipiens certum censum annuum ex re solvere teneatur: in Emphyteusi vero transfertur solum dominium utile, sive ususfructus, dominio directo, seu proprietate remanente penes concedentem; nam censum solvimus ex re nostra, pensionem vero, sive canonem ex re aliena, *Gloss. hic V. Juxta ratam. Abb. num. 10. & Barbos. num. 9. & dictum supra Tit. 18. Sec. 2. §. 1. num. 31.* Deinde si in Emphyteosi non solvatur pensio, sive ea non per biennium, vel triennium, res emphyteutica incidit in commissum: in respectu vero censuali, etsi census per multos annos non solvatur, non amittitur res: sed potest censuarius compelli, ad solvendos præteritos census; quia in hoc contractu totum dominium transfertur in accipientem, *Abb. in citat. cap. Constitutus, num. 21.* & constat *ex eodem cap.* in quo nulla fit mentio de pœna commissi, ideoque Papa Monasterium condemnavit solum ad census præteritos per 40. annos subtractos, solvendo Episcopo, ratione Ecclesiæ, quæ cum Papæ confirmatione, plano jure, ac libertate, Monasterio concessa fuit. *Gl. hic V. Juxta ratam.*

Porro licet in litteris confirmationis Papalis nulla facta fuerit mentio pensionis, sive census annui ab Episcopo reservati: non tamen ideo confirmatio fuit subreptitia, & invalida; quia census constitutio non pertinebat intrinsece, & essentialiter ad concessionem libertatis, sive exemptionem a Juribus Episcopalibus factam: & quamvis de censu expressa mentio facta fuisset, nihilominus Papa confirmasset exemptionem, neque ideo difficilius annuisset, ut notat *Abb. in cit. cap. 6. num. 5. h. t.* Itaque in casu hujus cap. census annuus libera partium voluntate fuit constitutus; ita, ut gratis daretur, & gratis etiam daretur exemptio a Juribus Episcopalibus, ut patet *ex cit. c. §. Cum autem*, ibi: *Gratis accipiamus censum gratis oblatum h. t.*

IX. Assertio 4. Si dubitetur de aliqua Ecclesia, in cujus Diœcesi sita sit, tum ea subjecta est illi Episcopo, qui antequam Ecclesia illa ædificaretur, in incolas illius loci, seu territorii Jura Episcopalia exercuit, vel Sacramenta quædam contulit, prout sumitur *ex cap. Nunc autem 1. h. t.* & tradit *Glo. ibid. in notat.* Nam cum quædam Ecclesia ædificata esset, sed in confinibus duorum Episcopatuum, & dubitarentur, quisnam Episcopus Ecclesiam illam nuper ædificatam dedicare, & consecrare debeat: Gregorius Pa-

„Papa respondit, inquirendum esse, quis Episcoporum, antequam Ecclesia fundaretur, incolas ejus loci baptizaverit, & ad quem, quot annis, concurrerint ad consignationem, id est, confirmationem Chrismatis (nam olim singulis annis Episcopus visitare debebat omnes Parochias suæ Diœcesis, nisi fuisset impeditus *c. Episcopum* 11. *caus.* 10. *quæst.* 1. & tunc etiam Sacramentum Confirmationis conferebat pueris, & aliis, *Joann. Andr. hic] num.* 2.) nam is etiam ad Consecrationem Ecclesiæ vocandus est, neque enim locorum terminis hæc res definiri debet. Ratio decisionis est, quia in dubio pro possessore est præsumptio, quod ipsi jus competat, ita, ut onus probandi proprietatem in adversarium transferatur, *argum. cap. Ad sedem* 15. *& c. Sæpe* 18. *de restit. spol. Abbas in cit. c.* 1. *n.* 2. *h. t.*

X. Notandum hic primo. Si quis acquirat possessionem, vel quasi, unius articuli jurisdictionalis, exercendo actum aliquem sub generali ratione, verb. grat. ratione ordinarii Officii, quod gerit, eo ipso acquirit possessionem universalem totius jurisdictionis, sive aliorum similium, ad idem officium pertinentium: nisi alius sit in possessione quoad alios articulos, vel aliorum similium jurium, *arg. cap. Audītis* 15. *de præscript. Innoc. in cit. c.* 1. *h. t. & ibid. Joann. Andr. numer.* 4. *& Abb. num.* 3. & sumitur *ex eodem cap.* Nam ex eo quod constet, vel probetur, Episcopum in certo loco exercuisse Jurisdictionem Episcopalem, conferendo duo Sacramenta, Baptismi, & Confirmationis, acquisivit possessionem omnium Jurium Episcopalium in eodem loco. Similiter si quis diuturno tempore præsentavit Rectorem, seu Parochum in aliqua Ecclesia, censetur absolute acquisivisse Jus patronatus in illa, si probari non possit, Jus præsentandi ad alium pertinere, *Abb. in cit. cap.* 2. *n.* 4. Aliud vero est, si Episcopus unum actum Jurisdictionis exercuit in Hospitale, non enim inde potest inferri, quo absolute ille locus sit Religiosus, & Episcopo subjectus, etiam quoad alia jura Episcopalia, si in aliis articulis, seu juribus non fuit subjectum Episcopo: sed Jurisdictioni Sæculari, dantur enim multa Hospitalia, quæ Religiosa loca non sunt, ac proinde in tali loco non plus præscriptum fuit ab Episcopo, quam probatum fuerit, ipsum possedisse. At Ecclesia est locus Sacer, & Religiosus, qui necessario debet esse subjectus alicui Episcopo, vel Prælato Ecclesiastico, ideoque præsumptio est pro eo, qui ibi exercuit aliqua jura Episcopalia, etiam quoad alia, nisi probetur, alium in aliis juribus in possessione fuisse. *Abb. in cit. c.* 1. *n.* 5.

Notandum secundo. Ex terminis, seu limitibus territorii temporalis non potest determinari, an Ecclesia aliqua pertineat ad hujus, vel illius Episcopi jurisdictionem Spiritualem; quia jurisdictio temporalis nihil habet commune cum Diœcesi, & jurisdictione Spirituali, *Barbos. in cit. cap.* 1. *num.* 2. *& 3. hoc tit.* Sed neque ex terminis, seu finibus Diœcesis certo definiri potest, quod Ecclesia intra illos sita, pertineat ad Episcopum Diœcesanum, potest enim unus Episcopus per præscriptionem, saltem immemorialem, vel XL. annorum, cum Titulo, Ecclesiam suam in alia Diœcesi acquirere, ut patet ex dictis supra *Titul.* 29. §. 2. *numer.* 9.

§. II.

Cui Episcopo sit subjecta Ecclesia, vel Monasterium unitum Ecclesiæ, vel Monasterio alterius Diœcesis?

XI. Respondetur: talis Ecclesia, vel Monasterium manet subjectum Episcopo, in cujus Diœcesi Monasterium unitum est situm; quia hujusmodi unio censetur fieri, salvo jure Episcopi, in cujus Diœcesi Ecclesia, vel Monasterium unitum existit, & sine illius præjudicio, prout sumitur *ex c. Quia Monasterium* 2. *h. t.* „Nam cum quoddam Monasterium, situm in fundo Martiano Provinciæ Campanicæ, per hostiles incursiones fuisset penitus desolatum, & destitutum, ita, ut nec unus quidem Monachus, qui aliquam ibi curam gerere posset, remanserit (*prout habetur in integra lectione hujus cap. apud S. Gregorium in Registr. lib.* 9. *Epist.* 67.) statuit idem Pontifex, illud Monasterium, cum omnibus rebus suis, & actionibus, quæ ei competunt, Monasterio Abbatis Agapiti unire, ita, ut res dicti Monasterii tenendi, & a detinentibus vendicandi liberam facultatem habeat, & inibi etiam Monachos deputare possit, qui cessante hostilitate, opus Dei celebrare, & decenter deservire possint. Veruntamen dictum Monasterium Papa ita ordinationi Abbatis commisit; ut non Episcopus Surrentinus in cujus Civitate Monasterium ejusdem Abbatis est situm: sed Episcopus Mucerinus, cujus est Diœcesis, adeoque tanquam Ordinarius, & Diœcesanus loci jurisdictionem in eo habeat, nam Papa ita ordinationem illius loci disponit, ut tamen jura sua singulis Episcopis inviolata serventur.“

Idemque est, si Monasterium, vel alia Ecclesia unitur alteri Ecclesiæ, vel Monasterio exempto. Ratio est, quia Papa non intendit per Privilegium, vel concessionem gratiæ juri alterius derogare: nisi hoc exprimat, & quoniam Ecclesiasticus ordo confunditur, si sua unicuique Episcopo jurisdictio non servetur, *c. Pervenit* 39. *caus.* 12. *q.* 2. *Gl. in cit. c.* 2. *V. Cujus est Diœcesis*; *h. t.*

XII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si Monasterium aliquod penitus sit desertum, quia omnes Religiosi discesserunt, vel mortui sunt, tum potest Papa, vel etiam Episcopus loci, ob causam prædictam, vel aliam legitimam, & justam causam necessitatis, vel utilitatis, præcedente tractatu, & consensu Capituli Cathedralis aliisque juris solennitatibus adhibitis (cum sit species quædam alienationis) tale Monasterium unire alteri Monasterio, vel Ecclesiæ etiam extra Diœcesin sitæ, *arg. c. Sicut* 8. *de excess. Pral. Abb. in cit. c.* 2. *n.* 2. *h. t.*

Notandum secundo. Etsi Monasterium aliquod sit desolatum, quia omnes Professi illud deseruerunt, animo non redeundi, vel morte sunt sublati, si tamen Monasterium adhuc extet, vel tametsi sit destructum, spes tamen sit, illud iterum aliquando restaurandum, tale Monasterium, vel Ecclesia omnes res suas, jura, & actiones retinet, ex juris dispositione; quia principali remanente, saltem benigna juris fictione, remanent etiam accessoria ad illud pertinentia: ac proinde si tale Monasterium, vel Ecclesia per legitimam auctoritatem Ecclesiasticam in alium locum transfertur, vel alteri Monasterio, aut Ecclesiæ uniatur, omnia simul jura, actiones, & privilegia, ei competentia, ac veluti adhærentia transferuntur, vel acquiruntur illi Monasterio, vel Ecclesiæ, cui unio facta est, ut colligitur *ex cit. c.* 2. *h. tit.* & indicat *ibid. Jo. Andr. num.* 1. *V. Desolatum*; *Azor. p.* 2. *lib.* 9. *cap.* 5. *quæst.* 23.

XIII. Notandum tertio. Si Monasterium aliquod, vel alia Ecclesia per legitimam auctoritatem accessorie uniatur, seu incorporetur Monasterio alterius Diœcesis (cujusmodi unio facta est in casu *cit. c.* 2. *h. t.*) tunc Monasterio principali, cui facta est unio acquiruntur omnes res, jura, & actiones Monasterii uniti, ita, ut Prælatus Monasterii majoris, seu principalis sit etiam Prælatus Monasterii minoris, sive uniti, quippe quod veluti extinctum censetur. Et hoc casu ad Abbatem, & Conventum principalis Monasterii pertinet, constituere Priorem, seu Vicarium Monasterii Minoris, seu uniti, qui ejus curam actualem habeat, & Prælato Superiori est subjectus. Imo etiam ad eundem Abbatem majoris Monasterii, cui facta est unio, pertinebit confirmare Priorem, seu Vicarium Monasterii minoris, sive uniti, si forte ex consuetudine electio illius permissa sit Conventui Monasterii uniti, ut docet *Garc. tr. de Benef. q.* 12. *c.* 2. *num.* 50. At vero hoc casu, ad neutrum Episcopum, sive Monasterii majoris, sive minoris pertinet confirmatio: nam quamvis jurisdictio, & alia jura salva maneant Episcopo, in cujus Diœcesis Monasterium unitum est situm; tamen confirmatio, & institutio, aut collatio cessat, nec habere potest locum in Ecclesia, vel Monasterio unito, ex natura unionis accessoriæ, cum Ecclesia sic unita non vacet: sed per unionem subjiciatur Abbati, seu Prælato majoris Monasterii, cui unio facta est, adeoque veluti extinguatur, *Garc. c. l. n.* 52. Itaque ex unione accessorie facta necessario sequitur, confirmationem, vel institutionem Prioris, seu Vicarii in Monasterio unito, non posse competere Episcopo; qui enim vult unum, consequenter censetur etiam velle, quæ intrinsece & necessario ei annexa sunt: ergo hoc ipso, quod Episcopus consensit in unionem Ecclesiæ sibi subjectæ, cedit juri confirmandi, quod non potest habere locum in Beneficiis unitis, ob rationem jam dictam. Verum confirmatio Abbatis, seu Prælati majoris Monasterii, sive principalis utique spectat ad Episcopum, si Monasterium non sit exemptum, *Garc. c. l. n.* 54. & quidem ad eum solum, in cujus Diœcesi Monasterium est situm.

Notandum quarto. Si Monasterium, vel alia Ecclesia Episcopo subjecta alteri Monasterio extra Diœcesin sito, vel Ecclesiæ exemptæ incorporetur, aut conferatur, tunc Monasterium, vel Ecclesia, cui incorporatio, vel collatio facta est, Episcopi jurisdictioni, in cujus Diœcesi Monasterium, vel Ecclesia unita, sita est, subjicitur respective tantum, videlicet in iis, quæ pertinent ad illud Monasterium, aut Ecclesiam subjectam: quemadmodum etiam in rebus civilibus contingit, ut etsi quis secundum se nulli Imperatori, Regi, aut Principi sit subjectus: sed omnino exemptus: si tamen possessiones habeat in alicujus Principis jurisdictione, aut territorio, respectu earum, sive in rebus, & causis ad illas pertinentibus ipsi subjectus esse debet, *Laym. in c. ult. n.* 6. *de Confirm. util.*

Notandum quinto. Episcopus in Monasterio unito alteri Monasterio, vel Ecclesiæ, extra Diœcesin, retinet quoque jus visitandi illud, ipsosque Regulares in eo habitantes, sicut ante unionem eos visitare poterat. Excipi debet, nisi unio facta sit Monasterio Ordinis exempti, & in Monasterio unito Religiosi ejusmodi collegialiter sub immediato aliquo Priore, aut Præposito degant, tunc enim Episcopus eos visitare non potest, *Laym. in qq. Canon. de Prælat. Ecclesiast. Elect. & potest. qu.* 508. *in respons.* 2. *in fin.*

§. III.

An Ecclesiæ Regulares possint mutari in Ecclesias Sæculares, sive Monasteria in Collegia Clericorum Sæcularium?

XIV. Ad hoc respondet Papa Innocentius III. *in cap. Inter quatuor* 5. *h. t.* „quamdiu Monasteria per Regulares ordinata manere possunt, non sunt ad Sæculares Clericos transferenda: sed si Regulares defuerint, adeoque in eorum defectum, in Monasteriis Clerici Sæculares ordinari, sive constitui possunt.“ Quare nullus Prælatus Papa inferior potest Monasteria, in quibus vivunt Religiosi, ad statum Sæcularem reducere: etiam in iis disciplina Regularis sit collapsa, nisi reperiri non possunt Religiosi, per quos illa reformentur. Ratio est, ne in via Dei, in qua de virtute in virtutem ascendendum est, fiat descensus: sed potius ascensus: esset autem descensus, si Monasteria mutarentur in Collegia Clericorum sæcularium, cum Regulares strictiorem vitam profiteantur, quam Clerici Sæculares, *Jo. Andr. hic num.* 2. Et quia ratio hæc generalis est, ideo etiam hæc Constitutio locum habet, non tantum in Monasteriis, seu Domibus Monachorum: sed etiam Canonicorum Regularium, & aliorum Religiosorum, *Jo. Andr. c. l. V. Monasteria.*

XV.

XV. Ubi notandum præterea primo. In hac re iste ordo servandus est, ut scilicet ab Episcopo ordinatio, & reformatio fiat per Religiosos ejusdem Monasterii. Secundo, in eorum defectum evocandi sunt Religiosi strictioris observantiæ, ex aliis Monasteriis ejusdem Ordinis. Tertio, si nec illi haberi possint, reformatio Monasterii fieri debet per Religiosos alterius Ordinis, justa *cap. Relatam 7. Ne Clerici vel Monachi, &c.* Qui Tituli, & Beneficia Regularia per Religiosos, non per Sæculares regi, & ordinari debent, dummodo id fieri possit. Quarto, denique si per Regulares reformatio Monasterii institui non possit, tum Sæculares Clerici in locum eorum sufficiendi, & ibi collocandi sunt; quia necessitas non habet legem, *Gloss. in cit. cap. Inter; V. Per regulares; hoc tit. Joann. Andr. ibid. num. 2. & Abb. num. 5.* Et hic quidem ordo observandus est ab Episcopis; quia ipsi, extra necessitatem, statum Ecclesiæ mutare non possunt, nisi in casibus a jure concessis: at vero Papa: ex justa causa, licite potest in Monasterio, in quo v. g. ejus Professi male vivunt, illos amovere, & inibi collocare Clericos Sæculares, non observato prædicto ordine, ut colligitur *ex cit. cap. Inter.*

Notandum secundo. Sicut in Ecclesiis, & Beneficiis Regularibus institui possunt Clerici Sæculares, adeoque ex Ecclesia Regulari fieri potest Sæcularis ita e converso, ob defectum Sæcularium Clericorum, ex Ecclesia Sæculari fieri potest Monasterium, vel alia Ecclesia Regularis, & in ea Regulares institui possunt, *Gl. fin. in cit. c. Inter; Barb. ibid. n. 2. in fine h. t.*

§. IV.

De Xenodochiis, seu Hospitalibus, & similibus piis locis.

XVI. Quæritur primo. An Hospitalia sint Beneficia, & in titulum conferri possint? Resp. Hospitalia non sunt Beneficia, nec Beneficii nomine veniunt, etiamsi Ecclesia, vel Capellæ eis sint annexæ, vel decimas, aut alia jura spiritualia habeant, ut constat *ex Clemen. 2. de prab.* & tradit *Garc. tract. de Benef. p. 1. c. 3. n. 1. & alii communiter.* Ratio est, quia non sunt fundata in spirituali titulo, sicut præbendæ Clericales, ideoque eorum administratio, quoad bona temporalia, etiam Laicis committi potest; & eorum Rectores, non Beneficium: sed Officium, seu administrationem habere dicuntur, *in Clement. 2. §. Ut autem; h. t. Garc. c. l.* Ubi tamen *num. 2.* id limitat, nisi Hospitalia hujusmodi alicui Ecclesiæ, seu Beneficio Ecclesiastico, non æque principaliter: sed accessorie essent unita, tunc enim conferentur, & venirent nomine Beneficii; quia tum tanquam accessoria sortiuntur naturam principalis. „ Et hinc ulterius infertur, quod Hospitalia non possunt, etiam in titulum Beneficii, Clericis Sæcularibus, conferri, non obstante contraria consuetudine, quæ a jure reprobatur; nisi in eorum fundatione aliter fuerit constitutum, vel per electionem (a Superiore confirmandam) hujusmodi locis de Rectore sit providendum, prout statuitur *in Clement. Quia contingit 2. §. Ut autem,* & ibi *Gl. V. Per Electionem; h. t.*

XVII. Quæritur secundo. Quinam possunt constitui Rectores Hospitalium, & ad quid, ratione Officii sui, obligentur? Respond. primo, Religiosi non possunt esse Rectores Hospitalium, nisi sunt annexa Ecclesiæ curatæ, quia jure non est permissum, ut Monachus, vel Religiosus, extra Monasterium, ad Ecclesias Sæculares assumatur: nisi propter curam animarum, *Gloss. in citat. Clement. 2. V. Sæcularibus, hoc titul.* Excipi etiam debet, nisi Hospitale esset subjectum alicui Monasterio, & ab Abbate Monachus in eo constitueretur Administrator, tanquam obedientiarius, & ad nutum revocabilis, *Abb. in cap. 3. num. 4. hoc titul.* Vel nisi Religio sit principaliter ordinata, seu instituta ad Hospitalitatem exercendam, tunc enim tales Religiosi Hospitali præfici possunt, etiamsi curatæ Ecclesiæ non sit annexum, *Silvest. V. Hospitale, quæst. 5. num. 6. dicto 1.* At vero Clerici sæculares possunt esse Rectores Hospitalium, quamvis illa ipsis concedi non possint in titulum Beneficii, ut ante dictum. Denique etiam Laici possunt præfici Hospitalibus, modo sint viri idonei, providi, & boni testimonii, *citat. Clement. 2. §. Ut autem,* ibi: *Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & bonis testimonii committatur, Abb. citat. loc. & Silvest.*

„ XVIII. Respond. secundo, ad officium eorum, quibus gubernatio, seu administratio Hospitalium communiter, pertinet, ut loca ipsa, & bona eorum, ac jura utiliter regere sciant, velint, & valeant, & eorum proventus, ac reditus in personarum miserabilium usum fideliter dispensent, & bona prædicta in alios usus convertant. Item ut instar Tutorum, & Curatorum, juramentum præstent, & de locorum ipsorum bonis (mobilibus, & immobilibus) inventaria conficiant, & Ordinariis, seu aliis, quibus hujusmodi loca subsunt vel ab eis deputandis, singulis annis de administratione sua rationem reddant. Quod si secus quid fuerit attentatum (scilicet si Hospitalia conferantur in Beneficium Clericis sæcularibus, vel gubernatio, seu administratio non conferatur viris idoneis) ipsa collatio, provisio, seu ordinatio irrita erit, ita statuitur *in citat. Clement. 2. §. Ut autem; hoc titul.* Quæ autem jam dicta sunt, non debent extendi ad Hospitalia Ordinum militarium, aut aliorum etiam Religiosorum: sed eorum Rectores, secundum suorum Ordinum statuta, & antiquas observantias, provide pauperibus, & hospitalitatem debitam exhibere, procurent, & ad hoc per Superiores eorum cogi debent, non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus, *citat. Clement. 2. §. Præmissa vero.* Denique additur *in §. final. hoc titul.* servandas esse antiquas consuetudines talium locorum, circa Divina officia, & Sacramenta ministranda pauperibus, etiam per Rectores Parochiales, si Hospitales ex antiqua consuetudine Altare, Cæmeterium, & proprium Sacerdotem, aut Parochiam habeat: licet alias de jure communi Hospitalia pertineant ad Parochiam Ecclesiæ matricis, in qua sita sunt, *Gloss. in cit. §. Ut autem, V. Parochiales, hoc tit. Abb. ibidem nu. 24.* Cæterum prædicta Constitutio Clementis V. in Concilio Viennensi innovata fuit *Concilio Tridens. Sess. 7. cap. 15.* Ubi „ decernitur, curent Ordinarii, ut Hospitali quæcunque a suis Administratoribus, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, servata forma Concilii Vienn. *in Clem. Quia contingit; h. t. & sess. 25. cap. 8. de reform.*

XIX. Quæritur tertio. An, & qua ratione Hospitalia, & alia loca pia subjiciantur curæ, & jurisdictioni Episcopi? Resp. primo, Xenodochia, seu Hospitalia, quæ Episcopi auctoritate sunt erecta, & alia similia loca pia, seu Religiosa, subsunt jurisdictioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt constituta, ita ut ille fundatam habeat, de jure communi, intentionem super omnibus Hospitalibus, ac piis locis suæ Diœcesis, quoad earum subjectionem, & ordinationem, prout sumitur *ex c. De Xenodochiis; & ibi Gloss. in casu, & V. In quorum Diœcesi; h. tit.* Nisi ea jure specialis, nempe, vel „ statuto in prima fundatione hujusmodi locorum per Diœcesanum, cum consensu Patroni, apposito: vel ex consuetudine legitime præscripta (spatio 40. annorum cum titulo) vel privilegio Sedis Apostolicæ, ad alios pertinere, probentur, *cit. Clement. Quia contingit; 2. §. Nos incuriam, & ibi Gl. V. Appositio; & V. Legitime, h. t.* de quo plura infra.

Quare Episcopus curare debet, ut res, & bona Hospitalis, vel alterius loci pii, ad eos fines, seu usus pios applicentur, ad quos a fidelibus sunt fundata, ac destinata. „ Prout habetur *in cap. De Xenodochiis; hoc titul.* Ubi Eugenius Papa statuit de Xenodochiis, & aliis similibus locis, ut per solicitudinem Episcoporum, in quorum Diœcesi existunt, ad easdem utilitates, sive usus, ad quos ea loca constituta sunt, ordinentur, sive applicentur. Neque vero Episcopus ex locis Sacris, & Religiosis, ultra id, quod jure concessum est, quippiam sibi vendicare, vel appropriare debet, nihilque ab eorum Rectoribus exigere potest, ultra jura antiquitus consueta; *cap. Quia cognovimus 6. caus. 10. q. 3. c. Conquærente 16. de offic. jud. Jo. Andr. in cit. c. 3. h. t. n. 2.*

XX. Notandum hic præterea primo. Prædicta procedunt in Hospitalibus piis, seu Religiosis, quæ videlicet Episcopi auctoritate sunt fundata, & instituta: nam alioquin etiam Sæculares Domini Hospitalia ædificare, & fundare possunt, illaque suæ, & hæredum, seu Successorum suorum curæ, ac dispositioni subjicere, in quibus proinde Episcopus, seu Diœcesanus loci se immiscere non potest; cum sint Hospitalia, non Ecclesiastica, seu Religiosa: sed profana, ac sæcularia, sine auctoritate Episcopi, erecta, *Abb. in citat. cap. 3. num. 4. hoc titul.* Ubi tamen id limitat, nisi Patronus Hospitalis, ad quem ejus cura, & gubernatio pertinebat, sit mortuus, tunc enim cura illius ad Episcopum devolvitur, ad quem pertinet executio ultimarum voluntatum, saltem in defectum aliorum executorum. Porro signum, ex quo cognosci potest, an sit Hospitale Religiosum, seu Ecclesiasticum, esse solet, si illis adjuncta sit Ecclesia, seu Capella, habens Altare, & campanam, ad convocandum populum, & ibi per Sacerdotem quandoque celebretur, ut tradit *Gloss. in Clement. 2. §. fin. V. Altare; hoc tit. Barb. in cap. Ad hoc 4. num. 6. hoc tit. Zerol. in praxi Episc. V. Hospitale in resp. ad 2. dub.* Quamvis alias etiam Oratorium adjungi possit Hospitali estructa, sine auctoritate Episcopi, verb. grat. ad suscipiendos pauperes: non tamen ita, ut Sacrificium Missæ in eo liceat celebrare, sine facultate Episcopi? *Innocet. in cit. c. Ad hac; & ibid. Joann. Andr. num. 5. & Abb. n. 6.*

XXI. Notandum secundo. Aliud præterea discrimen est inter Hospitale Religiosum, seu pium, quod publica Episcopi auctoritate est constructum, & inter Hospitale, quod privata solum auctoritate est erectum, nempe quod prius in profanos usus amplius converti non possit: posterius autem destrui, & in alium usum etiam profanum libere converti possit, prout sumitur *ex c. Ad hac 4. h. tit.* Nam cum quæsitum esset ex Papa Urbano IV. utrum hospitalis Domus possit in sæcularem habitationem, seu domum commutari? Respondet, si locus ad usum hospitalitatis, & pauperum provisionem, sicut moris est, auctoritate Episcopi fuit destinatus, non debet amplius ad mundanos usus deputari, cum sit Religiosus: sicuti hoc ipsum de vestibus; & vasis ligneis, & aliis utensilibus ad Divinum cultum Religionis per Episcopum deputatis, antiqua consuetudo indubitanter observat, & SS. PP. Sanctiones edocent. Ratio decisionis est, quia privata persona locum Sacrum, seu Religiosum facere potest, *l. In tantam 6. §. Res Sacra, l. Sacra 9. ff. de rer. divis. Gloss. in cit. cap. Ad hac; V. Auctoritate Pontificis, & ibidem Abb. num. 2.* Et hinc licet Jure Civili eo ipso: quod alicujus mortui hominis corpus in certum locum illatum est, & in eo sepultum manet, locus ille fiat Sacer, seu Religiosus, justa *l. 2. Cod. de Relig. & sumpt. fun.* Secus tamen est Jure Canonico, secundum quod nullus locus censetur Sacer, vel Religiosus, nisi auctoritate Episcopi ad pios usus fuerit deputatus. *Gl. in c. Ecclesiastico 14. V. Si terram caus. 13. qu. 2. Abbas cit. loc. num. 2. & 3. Azor. p. 2. Libr. 3. cap. 3. q. 2.*

XXII. Cæterum sicut locus Sacer, seu Religiosus, Episcopi auctoritate, erectus non potest amplius ad usus profanos applicari: ita & utensilia Ecclesiæ consecratæ dirutæ, mappæ Altaris, &c. ad usum profanum amplius adhiberi non debent, *cap. Lignan 38. cap. Altare 39. & cap.*

Vi-

Vestimenta 40. dist. 1. de consecr. quia quod Deo dicatum est, non debet amplius ad humanos usus applicari, Gloss. in citat. c. Ad hæc: Mundanis usibus. Unde neque Episcopia, neque Monasteria in habitacula sæcularium, sive domos privatas, & non Religiosas converti possunt, c. Quæ semel; & c. seq. 19. q. 3. & colligitur ex citat. Ad hæc, quia inter loca Sacra, & Religiosa numerantur. Aliud vero dicendum est, de Hospitalibus, quæ Episcopi auctoritate non sunt ædificata, uti per sensum contrarium infertur ex citat. cap. Ad hæc; & notat Gloss. in cit. Clement. 2. V. Altare, hoc titul. & Abbas cit. loc. num. 4. quod tamen ita intelligendum est, ut quis possit domum suam, quam sine Episcopi auctoritate, ad suscipiendos pauperes, ac peregrinos destinavit, rursum in usus proprios convertere, ac commutare, si needum Hospitale fundavit, & per donationem inter vivos factam ad id se non obligavit, Abbas cit. loc. quod si domum suam per donationem mortis causa in usus pauperum reliquit, idque ante mortem non revocavit, tenetur hæres exequi voluntatem defuncti, & ad id Episcopus eum compellere potest; quia etsi Hospitale, sine Episcopi auctoritate constitutum, non sit locus Sacer, seu Religiosus, est tamen locus pius, & ut sic subjicitur jurisdictioni Ecclesiæ, & gaudet privilegiis causæ piæ, cum pietatis causa sit institutum, Barb. in citat. cap. Ad hæc; num. 2. hoc tit. ibi num. 3. addit, quod relicta ad pias causas, etiam solvi possint hujusmodi Hospitalibus: sine Episcopi auctoritate, institutis. Deinde hoc solum procedit, si Hospitale, sine auctoritate Episcopi, erectum, sit perpetuum, ita, ut a Domino, seu Patrono non possit amplius revocari, tunc enim censeri debet locus pius, seu Religiosus, & gaudet privilegiis Ecclesiæ, secus si non sit perpetuum, sed revocari possit, Garc. tract. de Benef. p. 5. c. 1. n. 603. & patet ex dictis.

„ XXIII. Respond. secundo, spectato Jure communi, „ ad Episcopos, seu Diœcesanos locorum etiam pertinet „ nisi speciali statuto, consuetudine, aut privilegio, hæc „ cura ad alios spectet, (de quo supra) ut Hospitalia studeant, secundum earum fundationes reformare, & quæ occupata, perdita, & alienata indebite sunt, ad statum debitum reduci faciant, atque ut ad miserabilium personarum receptionem, & debitam sustentationem, juxta facultates, & proventus ipsorum Hospitalium, eorundem Rectores compellant: qui si in hoc negligentes fuerint, vel deficiant, tunc Ordinarii locorum, per seipsos, vel alios, eosdem Rectores non exemptos, propria: exemptos vero, & alios privilegiatos, Apostolica auctoritate, ad id compellant. Conductores quoslibet, & præbentes eisdem consilium, auxilium, vel favorem, per censuram Ecclesiasticam, & aliis juris remediis compescendo (invocato etiam, si expedire videbitur, Brachium sæculare) ita tamen, ut per hoc exemptionibus, seu privilegiis ipsis, quoad alia, nullum præjudicium generetur, prout statuitur in cit. Clem. in princ. h. t.

XXIV. Quæritur quarto. Quænam Hospitalia, & alia pia loca visitationi Episcopi subsint, vel non? Respond. primo, Episcopi, seu Diœcesani locorum habent jus visitandi omnia Hospitalia, cum Episcopi auctoritate, erecta, & Collegia quæcunque, & Confraternitates Laicorum, etiam Scholas, & omnia alia pia loca, intra Diœcesim eorum sita, etiamsi sint exempta, eorumque cura, seu administratio ad Laicos pertineat non obstante quacunque consuetudine etiam immemoriali, privilegio, aut statuto, prout decernit Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 8. de reformat. Quin imo Episcopus, non tantum potest visitare Hospitalia, & alia pia loca: sed etiam singulis annis, ab illorum administratoribus tam Ecclesiasticis, quam Laicis rationes exigere potest, consuetudinibus, & privilegiis quibuscunque in contrarium sublatis: quod si ex consuetudine, vel privilegio, aut statuto aliquo loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhiberi etiam debet Ordinarius, ex Decreto Concil. Trident. Sess. 22. cap. 9. de reform. Veruntamen per facultatem concessam Episcopis, visitandi Hospitalia, & alia pia loca non prohibentur eandem visitare fundatores, seu Domini sæculares, si non tantum cura, seu administratio, sed etiam hoc jus visitandi aliis eis legitime competat, juxta Declar. S. Congr. Concil. apud Jo. Gallem. cit. c. 8. n. 2.

Excipiuntur primo, Hospitalia, & alia pia loca, quæ sub immediata Regum protectione existunt, hæc enim ab Episcopo visitari non possunt, sine eorum licentia, juxta Concil. Trident. citat. Sess. 22. cap. 8. Excipitur secundo, nisi in lege fundationis cautum sit, ut Hospitale, vel locus pius non subsit Episcopo: tunc enim ab illo visitari non potest, ut colligitur ex citat. Clement. 2. ibi: Vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, hoc tit. & ex Trident. citat. Sess. cap. 9. Excipiuntur tertio. Hospitalia, & alia pia loca Ordinum militarium, & aliorum Religiosorum, hæc enim Episcopus visitare non potest, nec a Regularibus rationes administrationis exigere, cit. Clem. 2. §. Præmissa h. t. & ex Trident. cit. Sess. 22. c. 9. quod de Sæcularibus Administratoribus, sive Ecclesiasticis, sive Laicis: non de Regularibus loquitur.

XXV. Respond. secundo. Hospitalia, & alia hujusmodi pia loca, sine auctoritate Episcopi, ædificata, seu instituta, non subsunt visitationi Episcopi Diœcesani; quia non sunt loca Religiosa, seu Ecclesiastica, ut colligitur ex cap. Ad hæc 4. per sensum contrarium hoc titul. & ex communi tradit ibid. Fagnan. num. 51. Idque procedit, etiamsi adjunctum habeant Oratorium; quia cuique privato licet in domo propria exstruere Oratorium, etiam sine consensu Episcopi, dummodo non habeat formam Ecclesiæ, nec ibi Missæ celebrentur, c. Unicuique 32. & c. seq. dist. 1. de consecrat. Et quamvis in Concil. Trident. citat. Sess. 25. cap. 8. dicatur, Episcopos, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatos habere jus visitandi omnia Hospitalia, & pia loca, etiam exempta, & etiamsi cura eorum ad Laicos pertineat: additur tamen, in casibus a jure concessis, & juxta Sanctorum Canonum statuta: per quæ verba restringitur Decretum illud Concilii Tridentini ad terminos Juris communis: quare sicut loca pia, non Religiosa, seu non Ecclesiastica, de Jure communi, non subsunt Jurisdictioni Episcopi, ita nec post Concil. Trident. Ac proinde Ordinarius non habet jus visitandi Hospitalia, & alia loca pia, quæ a Laicis reguntur, nisi in casibus a jure communi permissis, juxta declarat. Congr. Conc. apud Gallem. in cit. c. 8. n. 2. & Fagnan. in cit. c. Ad hæc num. 54. h. t.

XXVI. Excipitur primo. Quod etsi Patrono superstite, non possint ab Episcopo visitari hujusmodi Hospitalia, aut loca, privata auctoritate, erecta, ac fundata, cum non sint propria loca Religiosa, seu Ecclesiastica: sed subsint omnia dispositioni ipsius Fundatoris, ut supra dictum. eo tamen mortuo, visitari possunt ab Episcopo; quia cum sint loca pia, quippe causa misericordiæ, & pietatis in pauperes, peregrinos, & ægros instituta, idcirco ad solicitudinem Episcopi spectat, ut hujusmodi piæ defunctorum voluntates executioni mandentur, juxta Auth. de Eccles. Titul. §. Si quis autem pro redemptione captivor. 9. Abb. in c. 3. n. 3. h. tit. & alii apud Fagnan. in cit. c. Ad hæc n. 55. eod.

Excipitur secundo. Potest etiam Episcopus ab Administratoribus hujusmodi Hospitalium; & aliorum locorum piorum, quæ sine auctoritate Episcopi erecta sunt, rationes exigere, non quidem Jure communi: Sed ex Decreto Conc. Trident. cit. Sess. 22. c. 9. Nam Decretum illud non restringitur ad casus, a jure concessos, sicut Decretum visitandi in cap. 8. immediate præcedente: sed generaliter, & distincte loquitur, & unum casum tantum excipit, cum in fundatione expressum est, ut Episcopus non possit rationes administrationis exigere. Quare prædictum Decretum cap. 9. habet locum in casibus etiam a jure non permissis, adeoque Episcopus habet potestatem exigendi rationes ab Administratoribus hujusmodi Hospitalium, una tamen cum illis deputatis, quibus ex consuetudine rationes reddendæ sunt, juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud. Gallem. cit. c. 8. n. 2. & Fagn. cit. n. 57. apud quem plura de hac re legi possunt.

§. V.

De Institutione novorum Ordinum Religiosorum.

XXVII. Quæritur primo. An liceat novum Ordinem Religiosum instituere, sine approbatione Ecclesiæ, vel S. Pontificis? Resp. Religiones antiquæ olim ab initio sola expressa approbatione Episcoporum pro suis Diœcesibus, & postea ipso usu tacite, respectu totius Ecclesiæ, sunt inductæ; quia tunc illud non erat Episcopis prohibitum, nullum enim tale jus extat, nec ex traditione, aut historiis ostendi potest, ut tradit Suar. Tom. 3 de Relig. lib. 2. cap. 17. n. 4. Ratio est, quia approbatio Religionis est necessaria ad bonos Ecclesiæ mores, nec illicitus, aut scandalosus vivendi modus suscipiatur, aut irrepat: ergo per se loquendo, examen hujus rei, & approbatio pertinet ad quemlibet Episcopum in sua Diœcesi; quia in his rebus, quæ ad ordinariam gubernationem pertinent, unusquisque Episcopus potest in suo Episcopatu, quod S. Pontifex in universa Ecclesia: nisi ab ipso specialiter reserventur, aut prohibeantur, Suar. c. l. num. 5. Verum post Conc. Lateranense, habitum sub Innocentio III. nulla vere & proprie dicta Religio institui potest sine facultate, seu approbatione S. Pontificis, ut docent Suar. sup. l. 2. c. 16. num. 8. & alii DD. communiter, idque constat ex c. Ne nimia 9. & ult. hoc titul. quod est desumptum ex dicto Concilio Lateranensi cap. 1. & 3. ubi statuitur: Ne nimia Religionum diversitas gravem in Ecclesia Dei confusionem inducat, prohibemus, ne quis de cætero novam Religionem inveniat: sed quicunque Religionem converti, seu transire voluerit, unam ex approbatis assumat. Similiter qui voluerit Religionem denuo de novo fundare, Regulam, & institutionem accipiat ex approbatis: sicuti, nec novum Collegium potest institui, inconsulto Principe, Gl. hic V. Novam Religionem.

„ XXVIII. Idem statutum habetur in cap. Religionum unic. hoc titul. in 6. quod est desumptum ex Concilio Generali Lugdunensi sub Gregorio X. habito. Ubi repetita Constitutione Innocentii III. in Concilio Generali Lateranensi lata, districte prohibetur, ne quisquam de cætero novum Ordinem, aut Religionem inveniat, vel habitum novæ Religionis assumat: ideoque omnes Religiones, & Ordines Mendicantes, qui post dictum Concilium Lateranense adinventi sunt, & Sedis Apostolicæ confirmationem, seu approbationem non acceperunt, perpetuo prohibentur, & quatenus processerunt, revocantur.

„ Præterea ibidem §. Confirmatos, statuitur, ut illi Ordines Mendicantium, qui post idem Concilium Lateranense instituti, sed per Sedem Apostolicam confirmati sunt, quibus ad congruam sustentationem reditus, aut possessiones habere, per Regulam, quam profitentur, est interdictum: sed incerta mendicitas, victum tribuere solet, subsistunt quidem, ita ut Ordinum eorundem Professis liceat in illis remanere, si velint: (nisi ad aliam Religionem transire malint: non autem ad sæculum redire poterunt, Gloss. hic V. Si velint,) attamen nequeunt aliquem ad eorum Professionem admittere: nec de novo domum, vel locum aliquem acquirere (quamvis si legetur illis domus, ut eam vendant, bene possint illam recipere. Gloss. hic V. Domum,) nec domos, seu loca (profana, de aliis enim non erat dubium, Gloss. hic V. Loca,) quæ habent, alienare, absque Sedis Apostolicæ licentia: sed ea dispositioni Sedis ejusdem reservantur], [in subsidium Terræ sanctæ, vel pauperum, vel aliis piis usus per Ordinarios (ex speciali Papæ mandato, vel licentia, Gloss. hic V.

„ Or-

„ *Ordinarios*) vel eos, quibus Sedes ipsa commiserit, convertenda. Quod si contra Decretum hoc actum fuerit, personarum receptio, locorumque, aut domorum acquisitio, eorundemque, vel aliorum bonorum (immobilium, & mobilium, *Gloss. hic V. Cæterorumque, & in addit.*) alienatio invalida erit, & qui contra fecerint, sententiam excommunicationis incurrant. Insuper personis eorundem Ordinum omnino interdicetur, quoad extraneos, Officium prædicationis, audiendæ Confessionis, & recipiendi alios ad sepulturam. Porro præsens Constitutio ad Ordines Prædicatorum, & Minorum, quos evidens ex eis Ecclesiæ universali proveniens utilitas approbat) non extenditur. Sed & Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum Ordines, quorum institutio dictum Concilium Generale Lateranense antecessit, in solito, seu integro statu suo permanere debent, prout habetur *in citat. cap. unic. §. Sane hoc titul. in 6.* Est autem hic sermo solum de quatuor Ordinibus Mendicantibus, institutis ante Concilium Lateranense sub Innocentio III. & Lugdunense sub Gregorio X.

„ Denique quod attinet ad Ordines Mendicantium, post Concilium Lateranense approbatos, conceditur singulis personis generalis Licentia, transeundi ad alios Ordines approbatos, si velint, ita ut nullus Ordo (collective, sive simul totus) ad alium Ordinem, vel Conventus ad alium Conventum se suaque bona totaliter transferat, absque Sedis Apostolicæ licentia obtenta. Prout deciditur, *in citat. cap. unic. §. fin. hoc titul. in 6.* ubi *Gloss. notat. in addit.* licere singulariter, quod non licet universaliter.

XXIX. Hinc infertur, quod prædictæ Constitutiones, tum Concilii Lateranensis in *cap. ultim. hoc titul.* tum Concilii Lugdunensis *in cap. unic. eodem in 6.* non tantum prohibeant institui Religionem novam, sine approbatione Sedis Apostolicæ: sed etiam sic institutam irritent, ita, ut qui post prohibitionem Concilii Lateranensis sub Innocentio III. Religionem de novo inventam, & a S. Pontifice non approbatam sunt secuti, non sint veri Religiosi, aut Professi; quia Religio ejusque professio ipso jure fuit irrita, *Gloss. in citat. cap. unic. V. Professionem Suarez, citat. lib. 2. cap. 16. num. 9.* & tradit etiam *Gloss. in citat. cap. unic. in princip. V. Professerunt.* dum addit, *de facto*, id est, non jure, nec vere: sed tantum quoad speciem, ad factum externum ac proinde etiam verbum *revocamus*, ibidem positum, similiter exponi debet de facto, non de jure, quasi dicat Pontifex, *revocamus*, id est, tales Congregationes, & Sectas, sine S. Pontificis approbatione, institutas, irritas esse declaramus, cum de jure non subsistant. Quod etiam aperte colligitur ex *Clem. unic. de voto in 6.* ubi significatur, illam tantum professionem Religiosam censeri, quæ fit in Religione aliqua, per Sedem Apostolicam approbata.

XXX. Idem colligitur ex *Clement. Cum de quibusdam v. h. titul.* Ubi de quibusdam mulieribus, vulgo Beguinæ appellatis declarat Pontifex, illas vere Religiosas non esse; „ quia nulli Obedientiam promittunt, nec propriis renunciant, nec profitentur aliquam Regulam approbatam, earumque statum perpetuo prohibet, & abolet, & insuper vetat, sub pœna excommunicationis, ipso facto, incurrendæ, ne mulieres quæcunque statum Beguinarum jam assumptum ulterius sectentur, vel de novo assumant; sicut etiam Religiosi in hoc dantes eis consilium, auxilium, vel favorem, ipso facto, sunt excommunicati *cit. Clement. §. tradi. is vero.* Additur in fine, quod per hoc Pontifex non intendit prohibere, quin fideles aliquæ mulieres, quæ sive non promissa continentia, in suis hospitiis honeste conversantes, Domino deservire voluerint, id licite facere valeant.

„ XXXI. Præterea in *Extravag. Sancta Romana unic. Joannis XXII. hoc titul.* Religio Fratricellorum, seu Fratrum de paupere vita: sive Beguinorum, qui se dicebant esse de tertio Ordine S. Francisci, quæ sine Sedis Apostolicæ approbatione introducta est, tanquam Secta, non vera Religio damnatur, & reprobatur, & quicquid ab illa sub nomine Religionis actum est, nullius fuisse, & esse decernitur firmitatis, atque sectatores eorum ritum, sectam, & statum, vel de novo assumere præsumentes, sicut & Episcopi, aliique Prælati prædictum ritum vivendi, & habitum permittentes, excommunicationis sententiam ipso jure incurrunt.

XXXII. Cæterum supra dictis non obstat, quod in *citat. Constitutione Concilii Lateranensis in cap. ultim. hoc titul.* sicut & *Lugdunens. in c. unic. eodem in 6.* non habeatur expressum verbum *irritamus*, quia nihilominus ex ratione adjecta, & ex materia, ac modo prohibitionis colligi potest, quæ fuerit Legis, seu Constitutionis illius intentio: Ratio enim prohibitionis dictæ Constitutionis Concilii Lateranensis fuit, ne nimia Religionum diversitas gravem confusionem pariat, seu induceat, ut habetur in *princip. citat. cap. ultim.* Hæc autem non inducitur ex eo, quod fiant, seu instituantur: sed ex eo, quod permaneant, ac durent; ergo Lex illa seu Constitutio, non solum intendit prohibere, ne fiant, seu inveniantur tot Religiones diversæ: sed etiam intendit facere, ne existant, seu subsistant: hoc autem obtineri non potest per solam prohibitionem, ne fiant, seu instituantur tot Religiones: sed requiritur, ut per legem jam factæ, seu institutæ irritentur, ita ut jure sint invalidæ, *Suarez citat. c. 16. n. 10.*

XXXIII. Quæritur secundo, An sub prædicta prohibitione, ac irritatione novarum Religionum, comprehendantur etiam Congregationes virorum, mulierum, quæ in communi sub certa Regula, ritu, aut habitum, sine Sedis Apostolicæ licentia, seu approbatione devotionis, seu pietatis causa vivunt: licet tria vota [illegible] substantialia Religionis non ediderint, adeoque proprie Religiosi non sint. Resp. Affirmative, ut tradit *Abb. in c. 2. n. 23. in fin. de statu compet.* & *c. 1. consil. 55.* *Suar. cit. c. 16. n. 23. contra Felin. in c. Ecclesia 20. de Constit. num. 1.* Idque probatur ex *cit. c. un. h. t. in 6. in princ.* Ubi universim prohibetur, ne quis novum Ordinem, aut Religionem adinveniat, sine confirmatione Sedis Apostolicæ: talis autem Congregatio, sub certo vivendi modo, Regula, aut habitu, licet vere, ac proprie Religiosus status, seu Religio non sit: Ordo tamen proprio dici potest, quippe qui latius patet, quam Religio. & consequenter cadit sub prohibitionem Concilii Lugdunensis, *in cit. c. un.* ubi prohibetur non tantum, ne quis novam Religionem: sed etiam, ne novum Ordinem, vel habitum novæ Religionis assumat. Idque confirmatur etiam *ex citat. Extravag. Sancta unic. Joann. XXII.* Ubi prohibitio Concilii Lugdun. cum eadem extensione, & disjunctione novi Ordinis, aut Religionis refertur, & Beguinas contra Legem illius Concilii deliquisse declaratur. Supponitur ergo ibi, talem modum vivendi in communi, sine approbatione Papæ, esse prohibitum in Concil. Lugdunensi, sub Gregorio X. in *c. un. h. t. in 6.* In Concilio Lateranensi sub Innocentio III. *in c. ult. extr. eod.* Ratio est (quia non minor confusio, & periculum sequi poterat ex multiplicatione Religionum, adeoque merito prohibitio, & irritatio Concilii Lateranensis, sub Innocentio III. ad istos etiam Ordines, sive Congregationes fuit extensa, *Suar. c. l. n. 23.* Idem etiam confirmatur *ex c. Indemnitatibus 43. §. Supra dicta, de elect. in 6.* ubi Pontifex ait; *Sua intentionis non esse, Institutum, & Ordinem, seu Regulam Canonicarum secularium per hoc approbare*: sed quod satis indicatur, ad statum, & firmitatem talium Congregationum in communi viventium, necessario requiri approbationem S. Pontificis.

XXXIV. Notandum hic præterea primo. Si viri, vel mulieres sub certa forma vivendi, seu Regula, nullis Religiosis votis astricti, & sine Sedis Apostolicæ licentia, simul in communi degant, omnia hujusmodi personarum pacta, seu promissiones, quæ in ordine ad talem Congregationem erigendam, vel assumendam fiunt, sunt nullæ, & irritæ, ita, ut libere resilire, & discedere: ac proinde etiam votum obedientiæ ab illis editum est irritum: imo etiam votum castitatis, si fiat intentione servandi illam, solum in tali Congregatione, & dependenter ab illa, quia tale votum includit conditionem turpem, sive illicitam, quippe editum, cum relatione ad talem Congregationem, & dependentia ab illa, quæ jure prohibita est, & ir[illegible]a, *Suar. cit. c. 16. n. 24.* Est tamen talibus personis consulendum, ut vel Religionem approbatam ingrediantur, vel saltem in sæculo castitatem servent, si tamen nolint, matrimonium contrahere non prohibentur. Atque hæc confirmantur ex Bulla Urbani VIII. Anno 1630. edita, in qua prohibuit, & abrogavit Congregationem quarundam mulierum, in communi viventium, quæ vulgo Jesuitissæ vocabantur, quia Institutum Soc. Jesu, sine licentia, seu approbatione Sedis Apostolicæ, æmulari præsumebant.

XXXV. Notandum secundo. Non est prohibitum, quin tum viri solitariam vitam separatim, & privatim agere possint, edito etiam voto castitatis, ac obedientia promissa, v. g. Episcopo; tum etiam, ut mulieres possint, promissa continentia, vel etiam ea non promissa, seorsim, & in privatis ædibus, servato certo vivendi modo, ac ritu, Deo servire, & pœnitentiam agere, prout habetur *in Clem. 1. in fin. h. t.* & tradit *Gloss. in cit. c. un. V. Habitum eod. in 6. Abb. in cit. c. un. n. 35. Suar. c. l. n. 25.* Ratio est, quia ex privato modo vivendi separatim aliquarum personarum, etiamsi in externo habitu, & moribus sit varietas, non sequitur talis confusio, vel perturbatio, vel errandi periculum, sicut ex modo vivendi in communi, *Suar. c. l. n. 26.*

Quin imo etiam *in Extravag. Ratio non. inter communes h. t.* permissum fuit a Joanne XXII. ut mulieres honestæ, quæ „ non sunt culpabiles, nec suspectæ in suis, vel parentum, vel conductitiis domibus, simul habitent sub habitu Beguinarum, obedientes Ordinariis locorum, & Parochis, ac viventes sine scandalo, & errore, nec debent tales ab Ordinariis molestari, ideo hujusmodi fœminæ sub prohibitione *in Clem. 1. h. t.* non sunt comprehensæ *cit. Extravag. Ratio §. Verum quia.*

„ XXXVI. Postremo hoc loco addendum, quod habetur *in c. ult. in fin. h. t.* Ubi prohibetur, ne quis in diversis Monasteriis locum habere præsumat, ita, ut sit Monachus, vel Professus in iisdem; neque etiam Abbas, sive Prælatus pluribus Monasteriis præesse potest. Ratio est, qui[illegible] Professus unius Monasterii in aliud legitime transfertur, aut in Abbatem, vel Præpositum Regularem alterius Monasterii assumatur, nullam communionem habet cum priore Monasterio; cum non sit amplius ex Corpore, vel Collegio illius, & consequenter adm[illegible] ac Titulum prioris Monasterii, *arg. c. Constitutus 47 de Elect.* & ibi *Abb. num. 2.* quod intelligendum est, si Monasteria sint penitus separata, secus, si unita, & unum ab altero dependeat, eique sit subordinatum, *Abb. in cit. c. ult. num.* [illegible] sed hoc alio pertinet.

TITULUS XXXVII.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.

QUia Monachi, aliique Religiosi, præter Monasteria, aliaque loca, quandoque Capellas obtinent, seu Parochias plebanas, ideo de istis subjicitur hic Titulus, qui etiam extat in Sexto. Porro Capellæ nomine in Jure Canonico, ut notat Azor. p. 2. Inst. l. 3. c. 8. qu. 2. aliquando significatur Altare, aliquando vero Oratorium, sive sacra ædicula a Templo sejuncta, vel ipsa

Tom.

Templo annexa, & adhærens: aliquando sacra ædicula intra Templum constructa, & ferreis, aut ligneis Cancellis clausa, unum, aut plura Altaria continens. Aliquando denique Capella appellatur quælibet Ecclesia, etiam Parochialis, per se, & seorsim existens, dummodo non sit Collegiata, ut ex Gonzales refert Barb. in Collect. ad Rubr. hujus Tit. Hic potissimum accipitur pro Ecclesia Parochiali unita, seu incorporata Monasterio, sive Ecclesiæ Regulari.

§. I.

De Capellanis constituendis in Capellis, seu Parochiis, quæ Monasteriis sunt unitæ.

QUæritur primo. An, quando Monasterium, seu Ecclesia Regularis habet populum, sive curam animarum annexam, ei præfici possit Monachus, seu Regularis? Resp. Si Ecclesia, ubi Monachi collegialiter habitant, annexam habeat curam animarum, exercendam erga populum ea non per aliquem ex Monachis: sed per Sacerdotem seu Capellanum sæcularem administrari debet, ab Episcopo institutum, ad nominationem, seu præsentationem Abbatis, & Conventus, prout sumitur ex c. *In Ecclesiis*. 2. *h. t.* ubi Urbanus III. ita rescribit, in Ecclesiis, in quibus Monachi habitant, populus non per Monachum regatur, sed Capellanus ab Episcopo instituatur, ex consilio Monachorum; qui populum regat, ita, ut ex solius Episcopi arbitrio, ejus Capellani ordinatio, ac depositio, & totius vitæ conversio pendeat. Et ita intellexerunt hoc cap. *Abb. hic n. 1. Silv. V. Religio. 7. quæst. 7.* Addit *Abb. hic numero 4.* hunc esse casum, in quo Clericus sæcularis instituitur in Ecclesia Regulari, nempe ratione curæ exercendæ, quæ Monasterio competit, ita tamen, ut non fiat unus ex Collegio Regularium, sed habeat Beneficium personale.

II. Ubi præterea notandum, dispositionem dicti cap. 2. habere locum, secundum jura antiqua, & considerato medio statu Monachorum; nam regulariter Monachi non debent præfici curæ Ecclesiæ sæcularis, ne detur illis occasio vagandi: sed solum propter necessitatem, si non reperiantur idonei Clerici sæculares, possunt curæ plebis præfici, & sic Textus iste est intelligendus: non item, si necessitas non urgeat, quia alii idonei Sacerdotes haberi possunt: nam quando Parochia aliqua est unita Monasterio, pleno jure, id est, quoad spiritualia, & temporalia, tum cura animarum non est collata ipsi Collegio, seu Conventui Monachorum; cum sint ibi, non ut ipsi curam illam exerceant: sed ut regulariter vivant, ac proinde cura est unita, non ipsis Monachis: sed potius Ecclesiæ ipsorum, ideoque Presbyter curam exercens, ab Episcopo institui debet: sed cum consilio Monachorum, & ad præsentationem eorum, *Abb. in cit. c. 2. n. 5. h. t.* Verum spectato Jure hodierno, si Ecclesia Parochialis Monasterio pleno jure sit unita, non prohibentur Abbates, seu Prælati Regulares ibi constituere Vicarium Regularem, ab Episcopo examinandum & approbandum, qui ex Monasterio curam erga plebem administret, & exerceat, nisi in literis fundationis expressum sit, ut per Vicarium sæcularem Parochia administretur, vel nisi ex recepta, & diuturna consuetudine Vicarius sæcularis in Ecclesia unita institui debeat, & intitulari, per quem Parochia administretur, *Laym. in qq. Canon. de Pral. Ecclesi. electiom. quæst. 206. n. 2.*

III. Consentit *Concil. Trid. sess. 25. cap. 11. de Reg.* ubi decernit, ut in Monasteriis, seu Domibus virorum; seu mulierum, quibus imminet cura animarum circa personas sæculares, præter eas; quæ sunt de illorum Monasteriorum, seu locorum familia, personæ tam Regulares, quam Sæculares hujusmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & administrationem Sacramentorum pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi sunt sita, nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, nisi de ejusdem consensu, & prævio examine per eum, aut Vicarium faciendo, exceptis quibusdam Monasteriis, de quibus ibidem.

III. Quæritur secundo. An, & in quibus Capellanus seu Vicarius, sive Secularis, sive Regularis, qui in Capella, seu Parochia Monasterio unita est constitutus, subjectus sit jurisdictioni Episcopi? Resp. Si Parochia Monasterio sit unita, seu incorporata jure plenissimo, sive quoad omnia, ita ut etiam populus ab Episcopi jurisdictione sit exemptus, & Prælato Monasterii subjectus, tunc Episcopus Diœcesanus nihil juris habet in tali loco: sed tota jurisdictio ad Abbatem, seu Prælatum pertinet; quippe cum ibi quasi Episcopalem jurisdictionem exerceat, & loco Episcopi, seu Ordinarii sit, ut docet *Innocens. in c. 2. h. tit. & Laym. in cit. q. q. de Pralat. Eccles. elect. quæst. 108. respond. 3.* Et dictum supra *Tit. 5. num. 217.* Si vero in Capellis, seu Parochiis, quæ Monasterio pleno jure, id est, quoad spiritualia, & temporalia, sunt unitæ: sed non jure plenissimo, quia populus in spiritualibus Episcopo Diœcesis est subjectus, tum si Capellanus, seu Vicarius secularis sit instituendus, præsentatio spectat ad Monasterium: examinatio autem personæ, approbatio, & institutio, correctio, & visitatio, & consequenter etiam destitutio, sive depositio, ad Episcopum loci spectat, prout statuitur in *c. 2. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 1. & Abb. n. 2. & 6.* idem etiam constat ex *cap. Presbyteri; unic. h. t. in 6.* ubi decernitur: Presbyteri, qui „ ad curam populi a Monachis in eorum Ecclesiis præsentantur Episcopis (cujusmodi præsentatio fieri debet a „ Prælato, & Conventu de jure communi, *Gl. hic V. Præsentantur*,) & ab ipsis instituuntur, cum debeant esse perpetui (non enim Beneficia dantur ad tempus, *Gl. hic V. Perpetuo*; & colligitur ex *c. 2. dist. 70.* perpetuum autem dicitur, quod durat ad hominis vitam, *l. 1. ff. Profecio*) non possunt ab eisdem Ecclesiis, nisi per Episcopos, (vel eorum „ Vicarios speciale ad hoc mandatum habentes, vel per eo„ rum delegatos, *Gl. hic V. Per Episcopos*;) & quidem ex „ causa rationabili amoveri, non obstante quovis contrario statuto, vel consuetudine. Ratio est, quia talis Parochia, quoad curam animarum, seu plebis manet sæcularis, & Episcopo subjecta, nam Episcopus curam animarum, & jurisdictionem spiritualem in populum abdicare, seu deponere non potest, *arg. l. pen. ff. de Offic. Præsid. &c. Cum venerabilis; 21. de exceptionib. Franc. in cit. c. unic. n. 3. §. Sed si ad Monachos.*

Porro non potest per ullam consuetudinem, vel statutum introduci, ut Prælati Episcopis inferiores, vel alii Clerici, etiam in Dignitate constituti deponere, vel amovere possint Clericos, seu Ministros institutos, & intitulatos in Ecclesiis curatis, quæ etiam quoad institutionem Ministrorum, sunt subjectæ Episcopo, *Franc. in cit. c. un. n. 2. vers. & n. 3. in fine*; esset enim hoc directe contrarium Episcopali jurisdictioni, & Ecclesiis nemium, si alius Prælatus inferior Clericos ab Episcopo institutos, eidemque subjectos posset deponere, ideoque sola consuetudo, vel statutum non potest tribuere potestatem, revocandi institutionem factam ab Episcopo. Veruntamen per privilegium, vel legitimam præscriptionem possunt Prælati inferiores, non tantum jus instituendi: sed etiam destituendi, seu deponendi acquirere: etiam privative sive excluso Episcopo, *Gl. in citat. c. unic. V. Consuetudine; Laym. in Concil. Canon. de jurisd. ordin. Concl. 77.*

V. Illud hoc loco addendum, si in Capella, seu Parochia Monasterio unita, quoad temporalia, & spiritualia, ita tamen, ut populus ab Episcopo non sit exemptus, sed ejus spirituali jurisdictioni subjectus; si inquam, in tali Parochia sit positus Vicarius Religiosus Obedientiarius, tunc illum amovere, seu revocare potest Abbas, seu Prælatus Monasterii: quamvis etiam Episcopus, ex justa causa, petere possit a Prælato, ut amoveatur, si nimirum non videatur esse idoneus. Sed & talis Vicarius Regularis, etiamsi sit ex Monasterio exempto, & sic absolute non subsit Episcopo, respective tamen, sive in iis rebus, quæ ad curam Ecclesiæ, & Parochianorum, & Sacramentorum administrationem pertinent, v. g. utrum nomina Baptizatorum, matrimonio junctorum in libris scribantur, an Fabrica Ecclesiæ, & domus Parochialis conservetur &c. subest Episcopo, ita ut in his ab eo visitari, corrigi, & puniri possit, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio Lateranensi edita, quæ habetur apud Quaranteam in *Summo. Bullari V. Privilegia Regularium; fol. 509. & ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 11. de Regul.* juxta declarat. *Congreg. Concil. apud Gallem. ibid. n. 3. & ex Bulla Greg. XV.* quæ incipit, *Immutabili*, ante medium edita anno 1622. *Laym. in qq. Can. de Pral. Eccles. elect. q. 208. resp. 2.*

§. II.

An, & qualiter una Ecclesia non Cathedralis possit vendicare sibi jus in alia Ecclesia?

VI. De hac re agitur in *c. Dilectis; 2. h. t.* ubi talis casus proponitur. Syndicus Ecclesiæ Parochialis S. Cæciliæ „ petivit a Procuratore Ecclesiæ S. Laurentii subjectionem „ in Scrutiniis (id est, Catechismis, vel exorcismis, qui „ olim fiebant per 20. dies, ante Baptismum, *c. Ante; 54. „ &c. seq. dist. 4. de consecr. Gl. hic V. In scrutiniis*;) Baptisma„ te, & Capitulis, (id est, Synodis, seu Conventibus, „ *Gl. hic V. Capitulis*;) & similibus, simul possessorium, & „ petitorum judicium intentando (super diversis) cum e„ nim Ecclesia S. Laurentii sita sit intra fines Parochiæ S. „ Cæciliæ, ajebat Syndicus ejusdem, illam, de jure com„ muni, subjectam esse Parochiæ, in qua sita est; quia nec „ privilegium exemptionis habet, nec præscriptionem alle„ gare pro se potest, cum Ecclesia S. Cæciliæ fuerit in „ possessione, adeoque præscripserit in omnibus prædictis, „ prout se per testes probaturum dicebat. Præterea cum „ coram Papa Cælestino III. super prædicta quæstio vertere„ tur, M. Presbyter S. Laurentii sponte confessus fuit, quo„ ad Scrutinium, & Baptisma se subjectum esse Ecclesiæ „ S. Cæciliæ: & cum ea parte ejusdem Ecclesiæ testes pro„ ducti, essent jurare parati, se prædictum Presbyterum „ diversis temporibus ad Capitulum vocasse, ipsumque ve„ nisse, idem Presbyter hoc ipsum confessus fuit. Quare „ Cœlestinus Papa Ecclesiæ S. Cæciliæ jus Capituli resti„ tui jussit, quo se spoliatum fuisse, conquerebatur, salvo „ jure proprietatis S. Laurentii. Ex his itaque Syndicus „ Ecclesiæ S. Cæciliæ, tum proprietatem, quoad Scruti„ nium, & Baptisma, tum possessionem, quoad Capitulum, „ voluit probare. Ad hæc procurator S. Laurentii, ex ad„ verso respondit, illam Ecclesiam immediate ad Romanam „ Ecclesiam pertinere, cum enim Monialium fuerit Mona„ sterium, & generaliter servetur in Urbe, ut nullum Mo„ nasterium Titulari, seu Seculari Ecclesiæ sit subjectum, „ ideoque incongruum esse videbatur, ut Regulares Secu„ laribus subjiciantur: præterquam quod Romanus Ponti„ fex, usque ad tempus illud, in ea liberam institutionem, „ & destitutionem exercuerit: (& nuper M. Scriptorem in „ ea instituerit. Cum ergo ex eo appareat, quod Jus com„ mune assistat Ecclesiæ S. Laurentii, ideo Syndico S. Cæ„ ciliæ contrarium affirmanti, fidem non esse adhibendam, „ nisi speciale privilegium exhibuerit. Quod autem dixit, „ Ecclesiam S. Laurentii intra Parochiam S. Cæciliæ, sitam „ esse, idem Oeconomus penitus negat, additque, etsi verum „ id esset, suis tamen ex prædictis se esse defensum: con„ fessionem autem Presbyteri M. factam super scrutinio, & „ Baptismo Ecclesiæ S. Laurentii non potuisse præjudicare, „ cum eandem coram Cœlestino Papa lis fuerit contestata. „ *Prout ista habentur in integra lectione hujus cap.*) His „ utrin-

„ utrinque propositis, & auditis, Innocentius III. Oeconomum, seu Procuratorem S. Laurentii Syndico Ecclesiæ S. Cæciliæ, quoad Baptismum, & Scrutinium condemnavit, ita tamen, ut per hoc Ecclesiæ Romanæ nullum præjudicium generetur, si quando jus suum persequi velit. In institutione autem, & destitutione, & Capitulo, eundem procuratorem ab impetitione Syndici penitus absolvit, eidem Syndico super hoc perpetuum silentium imponens.

VII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si subditus requisitus deneget alicui obedientiam, seu subjectionem, in cujus ipse possessione fuit, potest hic contra illum instituere Interdictum recuperandæ possessionis, prout sumitur ex *cit. cap. 2. h. t.* & tradit *ibid. Abb. num. 2. &* 3. Nam Procurator Ecclesiæ S. Cæciliæ dicebat, illam esse spoliatam possessione subjectionis, & obedientiæ ex eo, quod Ecclesia S. Laurentii eam denegarit, quam tamen antea præstare solebat: hoc ipso enim, quod subditus ei qui in possessione jurisdictionis, aut obedientiæ existit, obedire recusset, tanquam subditus ipsis non sit, censetur eum spoliasse, ideoque illi competit remedium recuperandæ possessionis, *Innoc. in c. Suborta; 21. de sent. & re judic.*

Notandum secundo. Ex eo, quod Ecclesia aliqua, præsertim Collegiata, seu Conventualis, sit posita intra fines alicujus Parochiæ, non recte infertur, illam esse subjectam eidem Parochiæ, neque hæc habet intentionem, seu præsumptionem fundatam in jure communi, super subjectione Ecclesiæ sitæ intra fines illius: ideoque in *cit. c. 2. hoc tit.* Syndicus Parochiæ S. Cæciliæ, qui fuit actor, non plus per sententiam obtinuit, quam ab ipso fuit probatum, maxime per allegationem confessionis factæ a Presbytero seu Rectore Ecclesiæ S. Laurentii *Abb. hic num. 3. & nu. 11.* Nec obstat *c. Constitutus; 6. supr. de Relig. domib.* Nam loquitur de Episcopo, sive de Ecclesia Cathedrali, non de inferiore, & nullibi repetitur jure expressum, quod in hoc cap. a Syndico S. Cæciliæ allegatum fuit, de jure communi Ecclesiam sitam in aliqua Parochia, subjectam esse eidem. *Innoc. cit. c. 2.* ubi ait, hoc jus, ubi sit, ignoro. Et quamvis Parochiani Ecclesiarum, se Capellarum, quæ non habent Fontem Baptismalem, debeant infantes suos mittere ad Ecclesiam Parochialem, sive Matricem, pro Baptismo recipiendo: non tamen inde necessario sequitur, ipsas Ecclesias, seu Capellas esse absolute subjectas illi Parochiæ: & licet etiam Parochiani Capellarum debeant Sacramenta recipere ab Ecclesia Parochiali Matrice, seu principali: non tamen Presbyteri, seu Rectores earundem tenentur ea recipere ab illa, adeoque nec eidem Ecclesiæ subditi esse debent; sed subjiciuntur ipsi Episcopo loci, *Innoc. in cit. c. 2. nu. 4. Abb. ibid. num. 11. & 12.* Similiter cum Monachi, seu Religiosi hoc tempore, secundum receptam consuetudinem, ipsimet Presbyteros proprios habeant, & Sacramenta suis ministrent, non decet, eos subjectos esse, aut Ecclesiam illorum alicui Ecclesiæ Parochiali: sicut etiam Monasteriis Monialium ab Episcopo plerumque proprii Sacerdotes assignare solent, *Abb. in cit. c. 2. n. 17.*

Notandum tertio. Confessio Rectoris Ecclesiæ, quæ Collegium non habet, facta in judicio Ecclesiæ nocet: non item Confessio Ecclesiæ Collegiatæ, quæ Conventum habet, tunc enim requiritur confessio totius Collegii, *Abb. in cit. c. 2. n. 4.* Ratio est, quia Rectori Ecclesiæ non Collegiatæ, v. gr. Parochiali, competit jus agendi in judicio pro juribus suæ Ecclesiæ: non autem Prælatus Ecclesiæ Collegiatæ, sine Collegio, seu Conventu agere potest in judicio, saltem in causis arduis, seu gravis momenti, ideoque neque confessio solius Prælati obest Ecclesiæ.

VIII. Notandum quarto. Si Clericus, vel Religiosus citatus ad Capitulum, vel Synodum, non sponte, & ultro, sed tanquam obligatus compareat, sine protestatione, exinde probari potest possessio subjectionis, ut docet *Gl. in cit. c. 2. V. Vocatam; & ibid. Abb. n. 8.* Necessarium tamen est, ut sæpius vocatus ad Capitulum, comparuerit, quia potuit quandoque venire ex mera libertate, & non tanquam obligatus, *Abb. c. l.* nisi tamen ex circumstantiis appareat, semel tantum citatum paruisse, & venisse quasi obligatum, tum enim etiam per unum talem actum, potest citans possessionem subjectionis acquirere.

Notandum quinto. Etsi Monasterium, aliave Ecclesia mutet statum, quia v. g. ex Regulari fit Secularis, aut vice versa, non idcirco amittit subjectionem, vel exemptionem: sed manet subjecta illi, cui prius fuit, vel exempta, sicut prius, ut docet *Jo. Andreas in cit. c. 2. num. 12. & Abb. num. 9.* Ex quo infertur, si Ecclesia non exempta, sed subjecta Episcopo uniatur Monasterio exempto, manet subjecta, sicut prius *c. ult. de confirm. util.* & vice versa, si Ecclesia exempta, & Romano Pontifici immediate subjecta uniatur Ecclesiæ non exemptæ, exemptionem suam non emittit, *arg. c. 2. h. t.*

Notandum sexto. Si controversia sit de subjectione alicujus Ecclesiæ, & sententia lata sit contra Ecclesiam, quæ allegabat, se exemptam, non ideo præjudicatur Sedi Apostolicæ, quo minus illa probare possit, Ecclesiam illam immediate sibi esse subjectam, uti sumitur ex *c. Ad audientiam; 13. de præscrip.* & expressius habetur in *c. Suborta; 22. de sent. & de re judic. Gl. in cit. c. 2. V. Generetur; h. t. Abb. ibid. n. 18.* Ratio est, quia res inter alios acta, aliis præjudicare non debet, *toto Tit. Cod. Res inter alios acta &c.*

§. III.

De Monachis, non ponendis solis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione.

IX. De his agitur imprimis in *c. Ex parte; 3. hoc t.* Ubi „ habetur, quod Abbas, & Conventus Rivenensis quæsti„ sunt Honorio III. quod Episcopus Venetensis velit ipsos compellere, ut in quibusdam suis Prioratibus Diœcesis dicti Episcopi, plures Monachos instituerent, in quibus singuli hactenus Monachi positi erant, cum tamen facultates Prioratuum non sufficiant, ad plures alendos. Afferebant autem Litteras Apostolicas, in quibus mandatum fuit Abbati S. Albani, ut ipse inquireret de facultatibus Prioratuum, & si eas sufficientes comperiat, plures Monachos in singulis Prioratibus institui curet: sin minus, prohibeat Episcopo, ne Abbatem, & conventum molestet, super pluribus in eisdem instituendis, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* Unde Abbas, & Conventus dixerunt, sibi per Litteras Apostolicas concessum esse ut in singulis eorum Prioratibus, singuli Monachi degerent (sicut antea solebant) si facultates pro pluribus non sufficiant. Respondet Honorius III. cum id repugnet Concilio Lateranensi (sub Alexandro III. quod refertur in *c. 2. De Statu Monach.*) de quo nulla in prædictis Litteris fit mentio, ideo non credere se hujusmodi Litteras a Sede Apostolica emanasse. Si autem propter occupationes nimias fortasse emanarint, nolle se per illas Concilio Generali derogari.

X. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis Leges prohibitoriæ, sicut & pœnales, alias sint stricti juris, & interpretationis, tamen propter identitatem rationis extendi debent etiam ad casum non expressum, si ex illa colligi possit, mentem, seu intentionem Legislatoris fuisse, etiam illum casum sub prohibitione comprehendere, licet verbis formalibus non sit expressus. Exemplum habetur in *cit. cap. Ex parte; hoc tit.* ubi dicitur, repugnare Concilio Laterensi, si Monachi soli, sine quibusdam Sociis, seu Fratribus, commorentur inter Seculares in Prioratibus; cum tamen Decretum Concilii Lateranensis in specie non loquatur de Prioratibus: sed de Ecclesiis Parochialibus: sed quia ratio prohibitionis in Lege expressa, eodem modo etiam locum habet in Prioratibus, ideo juxta mentem Concilii censeri debent, etiam implicite comprehendi Prioratus in illo Decreto prohibitorio, *Abb. in cit. cap. 3. num. 1. hoc tit.*

Notandum secundo. Si quis impetret Litteras a Sede Apostolica, contra jus commune, vel Decretum Concilii Generalis, censentur illæ subreptitie esse impetratæ, & non valent: nisi in Litteris expressa fiat derogatio Juris illius, vel Decreti Concilii Generalis, vel specialis de illo mentio fiat, prout sumitur ex *cit. cap. 3.* Non enim solet Papa facile concedere privilegia, vel gratias, contra Jus commune, & Decreta Concilii Generalis, quamvis absolute possit etiam illi derogare, *Gl. fin. in cit. c. Ex parte.*

XI. Præterea in *c. audientiam, 4. & ultim. hoc tit.* Honorius III. cum intellexisset, quod nonnulli Monachi Episcopis Lege Diœcesana (id est, jurisdictionis, *Gl. hic V. Diœcesana;*) subjecti, in quibusdam Prioratibus habitent solitarii, contra statutum Generalis Concilii (Lateranensis relati, in *c. 2. De statu Monach.*) mandavit Archiepiscopo Burdegalensi, ut illorum Abbates, vel Priores, præmissa monitione, per Ecclesiasticam censuram compellat, ut, vel Monachos ad Claustrum revocent, & in iis Ecclesiis per seculares Clericos deservire curent, vel in illis manere Monachos velint, alios Monachos eisdem associent, cum quibus vitam Regularem ducere possint.

XII. Hinc colligitur primo. Quod correctio Monachorum primo loco spectet ad Abbatem, & quidem excluso Episcopo, ita ut præventioni inter illos non sit locus, ideoque in *cit. cap. ultim.* Papa mandat Archiepiscopo, tanquam Ordinario loci, non ut ipse compellat Monachos redire ad Claustra: sed ut ipse compellat Abbates, ut ipsi Monachos ad Monasteria revocent: quamvis in defectum Abbatis, seu Prælati, Episcopus possit supplere ejus negligentiam, & ipse revocare, vel corrigere Monachos, *c. Quanto; 7. de Offic. judic. Ordin.* Aliud est in Prælatis Secularibus, habentibus subditos Clericos; cum illis enim Episcopus simul concurrit in exercenda jurisdictione, ita ut sit locus præventioni, *Abb. in cit. c. ult. h. t. num. 1.*

Colligitur secundo. Quod in optione Abbatis sit, ut, vel Monachos, qui in Prioratibus soli habitant, ad Claustrum revocet, vel Socios Regulares eis adjungat, *Abb. in cit. cap. ult. num. 2.* Quod si facultates Prioratus, ad plures Monachos ibi sustentandos, non sufficiant, potest Abbas, vel alius Prælatus Regularis cogi ab Episcopo, ut per Seculares Clericos regatur: quamvis alias non possit Prælatus Regularis prioratus solitos gubernari per Regulares, committere Clericis Secularibus. *Abb. c. l.*

Porro etsi juxta *Concil. Lateran.* in *c. 2. de statu Monach.* & *c. Ex parte; 3. secundum integram ejus lectionem,* & *c. ult. h. t.* non unus tantum, sed plures Socii adjungi debeant Monachis habitantibus in Parochiis, vel Prioratibus: id tamen jam a pluribus seculis non est observatum, ac proinde secundum jus, vel morem hodiernum, si Ordo permittat, ut Monachus, extra Monasterium degens, Prioratum aliquem, vel Parochiam Monasterio unitam administret, satis est, si unus Socius Regularis ei adjungatur, non obstante Constitutione Pii V. edita anno 1567. die 15. Novembr. in qua requiritur, ut cum Vicario Regulari ad nutum amovibili, alii saltem 4. Monachi habitent. Verum unum sufficere, viva voce declarasse Gregorium XIII. refert *Quaranta in Summa Bullarii V. Vicarius perpetuus, fol. 638.*

TI-

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

I. Quia in Superioribus Titulis hujus Libri dictum fuit de præbendis, & dignitatibus, de Ecclesiis Parochialibus, Domibus Religiosis & Capellis, in quibus frequenter fit institutio Clericorum ad præsentationem Patroni; ideo de Jure Patronatus hoc loco, & Titulo tractatur. Nomen Patroni autem in Jure varie accipitur, ut notavit *Abb. ad rubr. hujus Tituli*. Primo. Pro Advocato; & Jus patronatus pro Jure advocatiæ: cujusmodi Patroni sunt, qui patrocinium causarum forensium, quæ in judicio agitantur, suscipiunt, de quibus fit mentio in *l. Rem. 14. §. Patroni; C. de judic.* & alibi, & dictum supra *Lib. 1. Tit. 37.* Secundo accipitur Jus patronatus pro eo jure, quod competit Domino, manumittendi servum suum, sive dimittendi eum liberum, pro quo beneficio manumissionis acquirit Dominus, qui & Patronus dicitur, Jus, seu potestatem in personam servi manumissi, (qui & Libertus dicitur) ad obedientiam, & operas sibi præstandas, quod Jure Civili est introductum, de quo extat Titulus in Digestis de jure patronatus, & Cod. de bonis libert. & jure patronatus. Verum de his Patronis, & Patronatibus hoc loco non agitur. Tertio. Igitur Jus patronatus accipitur pro Jure, seu potestate a SS. Canonibus concessa præsentandi aliquem ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticum Beneficium, quod est proprium hujus loci. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

SECTIO I.

De Definitione, & divisione Juris Patronatus, & modis, quibus acquiri, & a quibus personis obtineri potest.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Jus Patronatus, & utrum sit Jus simpliciter spirituale; an vero potius temporale?

II. Assertio 1. Jus patronatus est *Jus, seu potestas nominandi sive præsentandi Clericum promovendum ad Beneficium Ecclesiasticum vacans*. ita definitur apud *Hostiens. in Summa; h. t. n. 1.* Qui tamen addit ad *Beneficium simplex*, quod alii DD. communiter omittunt, cum multi Patroni Jus habeant nominandi, & præsentandi etiam ad Beneficia curata, ad Dignitates, & Personatus: imo etiam ad Ecclesias Episcopales, Metropolitanas, & Cardinalitias, ut Reges Hispaniæ, Galliæ, & Poloniæ, ut notavit *Azor. p. 2. Instit. mor. lib. 6. c. 19. n. 1.* Verum per Beneficium simplex, Hostiensis intellexit Beneficia non electiva, seu quæ Prælaturæ non sunt, sive sint simplicia, ut Capellaniæ, sive Curata, ut Plebaniæ, seu Parochiæ, quæ patronata Beneficia vocantur, & conferuntur per institutionem Ordinarii, dependenter a præsentatione Patroni: præsentationes autem, quæ fiunt ad Dignitates, & Prælaturas, non fiunt ex præscripto Juris communis: sed ex privilegio Sedis Apostolicæ, vel consuetudine legitime præscripta.

Dicitur autem Patronatus Jus præsentandi, vel proprie, & formaliter, quando præsentatur instituendus: vel virtualiter; quia etsi in Ecclesia Conventuali, seu Collegiata Patronus jus eligendi non habeat, post electionem tamen factam, ejusdem consensus requiri debet, & sic virtualiter, sive æquivalenter præsentat electum, juxta *c. Nobis 26. junct. Gl. V. Honestius h. t.* de quo infra. Dicitur quoque ad Beneficium vacans: quia sicut institutio, ita etiam præsentatio ad Beneficium non vacans irrita est, *c. Illud 8. h. t. Zoes. in Comment. h. t. n. 2.*

Aliam definitionem, seu descriptionem Juris patronatus afferunt. *Joan. Andr. & Abb. ad rubr. hujus Tit.* videlicet, *Est jus honorificum, onerosum, & utile, competens alicui in Ecclesia; quia de consensu Diœcesani, vel Prælati Ecclesiastici, eam fundavit, construxit, vel dotavit seu ipsemet, seu is, a quo causam accepit, nempe hæres Patroni*, quæ definitio in sequentibus declarabitur.

III. Assertio 2. Jus patronatus est duplex, Ecclesiasticum, & Civile, sive Seculare, prout sumitur ex *cap. Cum autem 24. h. t. Azor. cit. c. 19. qu. 3.* Ecclesiasticum est, quod Collegio Ecclesiastico, aut personæ Ecclesiasticæ, ratione Ecclesiæ, aut Dignitatis, seu Beneficii Ecclesiastici, quod habet, competit; nam quamvis originem traxerit ex bonis patrimonialibus Laici, si tamen, vel ab initio, vel postea translatum fundatione, testamento, donatione, aut quovis alio modo in Ecclesiam, vel in Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut Secularium, vel in personam Ecclesiasticam, ratione Ecclesiæ, Dignitatis, aut Beneficii, Jus patronatus Ecclesiasticum censeri debet. *Garc. tract. de Benef. p. 5. c. 1. n. 553.* Jus patronatus seculare, sive laicale est, quod Universitati, aut Collegio non sacro, vel personæ privatæ, sive Laico, sive Clerico, non ratione Ecclesiæ, vel Ecclesiastici Beneficii: sed ratione proprii patrimonii, competit, cum & Clericus possit hoc Jus possidere, ratione proprii patrimonii, *Covar. pract. qq. c. 36. n. 2.* Addi potest tertia species Juris patronatus, scilicet mixtum ex utroque, quod scilicet simul Ecclesiæ, vel Clerico, intuitu Ecclesiæ, & Laico competit, vel quod partim ratione Ecclesiæ, partim ratione patrimonii competit. In quibus autem Patronatus Ecclesiasticus, & Laicus differant, ex infra dicendis patebit.

IV. Cæterum sicut patronatus Laicus, qui fuit fundatus in bonis secularibus, si transferatur in Ecclesiam, vel personam Ecclesiasticam, fit patronatus Ecclesiasticus, & illius naturam assumit, ut jam dictum: ita vice versa, dicendum videtur, quod si patronatus Ecclesiasticus, qui est fundatus ex bonis Ecclesiasticis, titulo oneroso, v. g. permutationis, auctoritate Apostolica transeat ad Laicum, desinit esse Patronatus Ecclesiasticus, & fit secularis; quia attenditur persona, quæ præsentat, & possidet Jus præsentandi, & secundum conditionem illius, censendus est esse Ecclesiasticus, vel secularis, *Barb. lib. 3. Jur. Eccl. c. 12. num. 26. & alii apud ipsum* quemadmodum etiam si Laicus, justo titulo, & adhibitis requisitis juris solennitatibus, acquirat bona Ecclesiastica, illa desinunt esse Ecclesiastica, & fiunt laicalia, & patrimonialia, juxta conditionem personæ laicalis, cui adhærent. Dixi supra *titulo oneroso permutationis*, quia si jus patronatus Ecclesiasticum acquisitum sit a Laico, titulo lucrativo, v. g. donationis; tum illud retinet suam originalem naturam, & manet Ecclesiasticum. At vero si Laicus acquisivit Jus patronatus Ecclesiasticum ab Ecclesia, titulo oneroso, scilicet permutationis cum alio jure patronatus simili, tunc jus patronatus Laicum, datum Ecclesiæ, fit Ecclesiasticum: & consequenter datum ab Ecclesia Laico fieri debet laicale: alioquin in nimis magno lucro versaretur Ecclesia, si & illud quod dat, & id quod accipit, maneat Ecclesiasticum, *arg. c. unic. §. Sed si diversum de alienat. feud. in usib. feud.* Ubi dicitur, Ecclesia enim cultrix & auctrix justitiæ, non patitur contra justitiam aliquid fieri in se, vel in alterum. *Barb. c. l.* An autem patronatus mixtus assumat naturam patronatus Ecclesiastici, infra dicetur.

V. Assertio 3. Jus patronatus, vel secundum se, & ex objecto suo, est simpliciter, & intrinsece mere spirituale, vel potius non est mere, & simpliciter spirituale: sed solum antecedenter annexum spirituali. Prius tenet *Suar. libr. 4. de Simon. c. 26. num. 7. & 8. Laym. lib. 4. Tr. 2. c. ult. §. 5. n. 60.* Ratio est, quia tum ex parte principii, a quo originem trahit jus patronatus, quod est spiritualis, seu Ecclesiastica potestas, per quam Beneficia sunt instituta: tum ex parte proprii actus, & objecti, ac termini, ad quem ordinatur ipsa actualis præsentatio (nempe ad Beneficium Ecclesiasticum, quod est jus spirituale) per quam præsentatus proxime capax fit institutionis in Beneficio spirituali, ita ut, si idoneus sit, necessario institui debeat, *c. Significasti. 18. h. t.* Adeoque ratione utriusque, tum principii effectivi, tum objecti, seu finis intrinseci, Jus præsentandi est Jus mere spirituale. Neque obstat aliquid in se spirituale ordinari ad aliud spirituale dignius, ita ut idem sit spirituale, & annexum spirituali: sicut vasa & vestes consecratæ res sunt spirituales principaliter: quia ad Sacrificium Missæ, & Sacramenta antecedenter ordinantur: & possunt etiam Laici spiritualia jura possidere per privilegium, & beneficium ab Ecclesia illis concessum. Posterius vero, quod Jus patronatus secundum se, & intrinsece sit Jus, non mere spirituale: sed temporale, annexum tamen spirituali, docet *Gl. in c. Quanto; 3. V. Connexa de judiciis & ibid. Abb. n. 6. Azor. cit. c. 19. q. 2. Garc. tr. de Benef. p. 5. c. 9. n. 6.* & alii plerique Canonistæ; & habetur in *c. De jure 16. h. t.* ubi dicitur; *Jus patronatus esse spirituali annexum*; quia scilicet tanquam præambulum quoddam ordinatur ad Jus spirituale obtinendum, videlicet ad institutionem in Beneficio, quam præsentatio antecedere debet. Et licet per electionem, confirmationem, vel institutionem tribuatur electo Jus ad Beneficium, scilicet Jus ad rem, vel Jus in re confirmato vel instituto, ideoque Jus eligendi, confirmandi, & instituendi sint potestates, ac jura simpliciter spiritualia: non tamen Jus præsentandi, quia per præsentationem nullum Jus seu potestas confertur præsentato in Beneficio, vel ad Beneficium, sed tantum ut possit in illo institui ab Ordinario: cum Patronus Laicus, etiam post præsentationem factam, sed nondum acceptatam ab eo, cui fit præsentatio, possit adhuc resilire, & alium præsentare, *c. Cum autem 24. h. t.* de quo infra. Neque vero omnis præparatio, seu dispositio ad finem seu rem spiritualem est simpliciter & mere spiritualis, nisi sit proxima: Jus patronatus vero nonnisi remote, & inchoative ordinatur ad Jus spirituale, videl. ad institutionem in Beneficio, *Abb. c. l. in 7. Azor. c. l.* Utraque hæc sententia est probabilis: sed posterior videtur probabilior, & Juri Canonico conformior. Porro Jus patronatus competens alicui, ratione Hospitalis fundati, auctoritate Episcopi, dicitur annexum spirituali, non quod sit annexum juri præsentandi ad Beneficium, cum Hospitale non sit Beneficium, ut supra dictum, sed ideo dicitur annexum spirituali, quia adhæret Ecclesiæ, quæ est res spiritualis. *Garc. cit. c. 9. num. 7. & 8.*

§. II.

Quibus modis acquiritur Jus Patronatus?

VI. Assertio 1. Tribus potissimum modis acquiritur jus præsentandi in Ecclesia, vel Beneficio, videlicet fundatione, constructione, & dotatione, idq; tam per Laicos, quam Clericos, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Pie mentis 26. V. vel dotare caus. 16. q. 7. Abb. ad rubr. h. t. n. 6. Silv. V. Jus patr. q. 1. Azor. cit. c. 19. q. 3. & alii DD. communiter*, unde versus tritus apud *Gl. cit. Patronum faciunt, dos, ædificatio, fundus.* Fundasse Ecclesiam proprie dicitur, qui dedit fundum, sive terræ solum, in quo Ecclesia construatur, sive ædificetur, ut colligitur ex *c. Decernimus 32. cit. caus. & q. c. Abbatem 4. caus. 18. qu. 2. c. Nobis. 25. in fine h. t.* Construxisse dicitur, qui Ecclesiam ædificavit, *c. Monasterium 33. junct. Gl. V. eod. cit. caus. 16. q. 7. cit. c. Nobis in princ. h. t.* Ubi dicitur, *si quis Ecclesiam, cum assensu Episcopi construxit, ex eo Jus patronatus acquirit.* Dotasse dicitur, qui annuos reditus sufficientes assignavit, *c. Filiis 31. cit. caus. & q.*

VII. Porro circa hos tres modos acquirendi Jus patronatus

notandum primo. Si unus idemque Ecclesiam fundavit, exstruxit, & sufficienter dotavit, tunc ipse unus Jus patronatus acquirit: sed tribus ea causis. Possunt tamen etiam plures esse Patroni ejusdem Ecclesiæ, ex diversis titulis, ut si unus fundavit, alius ædificavit, tertius dotavit, prout satis clare colligitur ex *cit. c. Filiis. caus. 16. q. 7.* Ubi disjunctive fit mentio ejus, *qui construxit, vel dotavit Ecclesiam*: ergo alterutrum sufficit, vi propositionis disjunctivæ, ad jus patronatus acquirendum. Imo si plures simul concurrant ad fundandam, ædificandam, & dotandam Ecclesiam, omnes æqualiter, & in solidum Jus patronatus acquirunt, quamvis unus plus contulerit, & alius minus, *Gl. in summa V. Laicis dist. 63.* dummodo omnes simul sufficientem, & competentem dotem dederint, etsi non singuli seorsim sufficientem, jus enim simpliciter ait, donatione patronatum acquiri, non distinguendo, unusve, an plures Ecclesiam dotent. Si tamen unus tantum dotet Ecclesiam, non tamen sufficienter, sed alendus Ministros Ecclesiæ, & luminaria, & familiam, is patronatus, jus non acquirit: sed benefactor dicitur, non Patronus *Gl. in c. Quicunq; 30. V. Aliquid cit. caus. 16. q. 7. Abb. ad rubr. h. t. n. 6. Azor. cit. c. 19. q. 6. Garc. cit. c. 9. 52. & 54.* Ubi addit, idem esse, si plures concurrant in fundatione & constructione, ut declaravit *S. Congr. Concilii super cap. 4. sess. 21. de ref.* apud eundem.

VII. Notandum secundo. Per solam fundationem, seu soli assignationem, non acquiritur statim Jus patronatus: sed tum demum, si secuta fuerit constructio, & dotatio Ecclesiæ, vel ab ipso fundatore, vel ab alio, non enim potest quis dici Patronus Ecclesiæ, quæ nondum est, & forte neque erit, *arg. c. pen. de Eccles. ædif. Garc. cit. c. 9. n. 44.* ubi *n. 45. & 46.* addit, si Ecclesia vel Capella cœpta sit ædificari; quia v. gr. primus lapis, cum consensu Ordinarii, est positus, statim videtur acquiri Jus patronatus, etiam ante perfectionem ædificii, nam tale ædificium inceptum, est locus pius, & Religiosus, maxime si ibi fixa sit Crux, ideoque capax est juris patronatus: etsi quoad exercitium id ei non competit, donec fuerit perfecta Ecclesia: & si is, qui cœpit ædificare, non perficiat, Jus patronatus non illi, sed perficienti acquiritur.

Notandum tertio. Sub constructione comprehenditur etiam reparatio, seu reædificatio, nam si quis Ecclesiam penitus destructam, vel collapsam, ita ut nova consecratione indigeat, reparet, & reædificet, cum Episcopi consensu, acquirit in illa Jus patronatus; quia perinde est, ac si ab initio exstruxisset, priorque Patronus Jus patronatus amittit, si hoc ex sola constructione ortum habuit, *arg. l. Quid tamen; 10. §. pen. ff. quib. mod. usufr. amitt.* Ubi habetur, quod si quis domum vel navim funditus dirutam reparavit, prior dominus usumfructum in ea amplius non habeat. Veruntamen si per partes Ecclesia sit reædificata, licet denique tota nova facta sit, primus exstructor non desinit esse Patronus; quia eadem Ecclesia esse censetur, *arg. cit. l. Quid tamen; §. 1. Vers. plane. Azor. cit. c. 19. qu. 10.* addit *Gl. in c. Quoniam; 3. V. Fundatores; h. t.* Si Ecclesia collapsa, vel diruta ex eadem materia restauretur ab alio, verius esse, priorem non manere Patronum, licet eadem videatur esse Ecclesia, & priori succedat; quia obligatio vel jus semel extinctum in re pereunte, nunquam amplius reviviscit *l. Qui res; 98. §. Aream ff. de sol.* Ubi dicitur, *in perpetuum sublata obligatio restitui non potest*, & colligitur ex *cit. loc. Quid tamen; §. pen. ff. quib. mod. usus fr.* Porro æquum est, ut antequam Episcopus consentiat, ut alius Ecclesiam penitus dirutam, seu collapsam reædificet, antiquum Patronum requirat, an ipse velit reædificare, necne, ipsumque aliis præferat, cum ad illum, qui Ecclesiam ad esse produxit, id primo loco spectet, *arg. c. alt. de locat. Fagnan. in cit. c. Quoniam; n. 57. h. t.* Quod si Ecclesia non sit penitus destructa: sed tantum refectione aliqua indigeat, tunc non acquiritur Jus Patrono reficienti, *Gl. in cit. c. Quoniam; V. Fundatores; Azor. cit. 19. q. 5. Garc. cit. c. 9. n. 51.*

IX. Notandum quarto. Similiter si dos, vel fundus alicujus Ecclesiæ omnino pereat, antiquus Patronus ex nova dotatione, vel fundi assignatione ab alio facta non recuperat Jus patronatus: sed ille acquirit, qui novam dotem, vel fundum assignat: quamvis Jus patronatus consurgens ex dotatione, vel fundatione non amittatur ex sola destructione Ecclesiæ, si dos salva sit, aut fundus, & spes sit Ecclesiæ reparandæ: Quin etiam destructa Ecclesia, is qui dotavit, vel fundavit, retinet Jus patronatus, adeoque si Ecclesia reædificetur, erunt tres Patroni: sed ex diversis causis, *Abb. in cit. c. Quoniam, n. 11. Fagn. ib. n. 59. & 60.* Rationem dat *Abb. c. l.* Quia si duæ, vel plures causæ concurrant ad aliquem effectum, quarum quælibet per se sufficit, extinguitur effectus, propter defectum alterius causæ tantum.

X. Notandum quinto Etsi *Gl. in c. Pia mentis 26. V. eod. caus. 16. q. 7.* putet, Jus patronatus non posse constitui, vel acquiri, post consecrationem Ecclesiæ, tum quia Patronus est quasi pater dictus, qui rem a non esse ad esse producit, tum quia jus patronatus est quasi servitus, seu onus quoddam, quod rei sacræ imponi non potest, *l. Caveri 4. ff. Communia prædior.* Verius tamen est, eum, qui Ecclesiæ constructæ, sed necdum dotatæ, post ejus consecrationem, dotem assignat, fieri patronum, modo cum consensu Episcopi id fiat, quia favore Ecclesiæ patronatus quasi retrotrahitur, perinde ac si ab initio ante consecrationem Ecclesiæ constitutus fuisset, *arg. c. Tanta 9. Qui filii sint legit. Abb. in cit. c. Quoniam. 9. h. t. Azor. cit. c. 19. qu. 8. Garc. cit. cap. 9. num. 55.* Hoc autem procedit, si is, qui Ecclesiam fundavit, vel exstruxit sine dote, mortuus sit, vel ad eum commode non pateat accessus, tunc enim Patronus fit, qui Ecclesiam longe ante consecratam dotavit, alioqui enim prior fundator vel constructor, si consultus velit esse patronus, simul patronus fiet, *Azor. c. l.*

Notandum sexto, Etsi quis Ecclesiæ aliquid donet, vel leget, si tamen id non faciat, expresse, vel tacite, animo fundandi, seu construendi, aut dotandi Ecclesiam: sed solum animo donandi, aut benefaciendi, non acquirit jus patronatus, quia censetur esse potius benefactor, quam Patronus, jura autem indulgent jus patronatus, non benefactori, sed dotanti *cit. 3. Filiis caus. 16. qu. 4. 7. Abb. in cit. cap. Quoniam num. 7. Garc. c. l. num. 62.* Porro is, qui fundat, exstruit, vel dotat Ecclesiam, acquirit jus patronatus, etiamsi illud sibi non reservarit, dummodo expresse illud non remiserit, ut ex communi docet *Azor. cit. c. 19. q. 9. Garc. c. l. num. 62.*

XI. Notandum septimo ut jus patronatus ex prædictis causis acquiratur Ecclesiæ, requiritur, ut cum Episcopi Diœcesani, sive Ordinarii auctoritate, & consensu Ecclesia fuerit constructa, vel fundata, aut dotata, *c. Nobis 25. in princip.* ibi: *cum assensu Diœcesani construxit h. t. c. Nemo 9. dist. 1. de consecr. Azor. cit. c. 19. 7. Garc. cit. c. 9. n. 71.* Ratio est, quia nemo potest Ecclesiam vel Capellam ædificare, sine consensu Episcopi loci, *cit. c. Nemo &c. Auctoritate 2. de privil. in 6.* Ideoque si sine consensu ædificet, non debet ex suo delicto beneficium seu privilegium consequi. *Abb. in cit. c. Nobis n. 2. h. t.* sufficit tamen si consensus interveniat ex post facto, ut si Templum sine consensu Episcopi ædificatum, is postea acceptet, & consecrari jubeat, jus patronatus acquiritur ei, qui ædificavit, *Garc. c. l. n. 71. Barb. de Offic. Episc. alleg. 70. n. 21.* qui consensus præstari debet ab Ordinario illius loci, in quo fundatur vel ædificatur Ecclesia, *Barb. cit. alleg. n. 23.* nomine autem Ordinarii intelligitur quilibet Prælatus, etiam non Episcopus, dummodo Episcopalem jurisdictionem habeat, ubi Ecclesia ædificatur, *Barb. c. l. n. 30.* Imo etiam Capitulum Cathedrale, sede vacante, potest dare consensum volenti ædificare Ecclesiam, isque sufficit ad jus patronatus acquirendum, *Garc. c. l. n. 79. Barb. c. l. n. 32.* non item Vicarius Generalis Episcopi, sine speciali mandato ejusdem, *Garc. c. l. n. 75. Barb. c. l. n. 33.* His adde, quod etiam tacitus, sive præsumptus consensus Ordinarii sufficit ad jus patronatus acquirendum ex diuturnitate temporis, saltem 30. annorum, *Menoch. l. 3. de præs. 90. n. 15. & 16. & l. 6. præs. 79. n. 3.* Ubi ait, quando Ecclesia jam diu habet campanam, Altaria & his similia, præsumitur auctoritate Episcopi constructa, *Barb. in Collect. in cit. c. Nobis n. 2. h. t.*

Notandum octavo. Quamvis *Azor. cit. c. 19.* dicat, acquiri Jus patronatus etiam ex augmento dotis, si quis dotem non sufficientem suppleat, & augeat: Contrarium tamen docet *Zerol. in praxi Episc. p. 2. V. Jus patronatus in princ. Garc. cit. c. 9. n. 122.* de jure non acquiri: sed necessarium esse, ut in totum Ecclesia de novo dotetur: quamvis ex privilegio Apostolico etiam ex augmento dotis acquiri possit Jus patronatus, *Garc. c. l. n. 123.*

XII. Assertio 2. Præter prædictos tres modos, quibus jure communi acquiritur Jus patronatus, potest hoc obtineri etiam ex privilegio concesso a Romano Pontifice; quia v. g. aliquis de Ecclesiis, & Christiana Republica bene meritus est, etiamsi Ecclesiam non fundaverit, vel extruxerit, vel dotaverit. At vero Episcopi, aliique Prælati Papa inferiores tale privilegium concedere non possunt, ut constat ex *c. 2. de reb. Eccles. non alien. in 6. Azor. cit. cap. 19. ult.* Nam hujus modi privilegium est sublatum per *Concil. Trident. cit. sess. 25. cap. 9. de reform.* ut notat *Garc. cit. c. 6. num. 115.* ubi *num. 118.* ait. Jus patronatus concessum ex privilegio, esse sublatum per Concilium, etiamsi in eo dicatur, quod sit ejusdem prorsus naturæ, ac roboris, ac si ex fundatione ac dotatione competeret, cum sit ad instar, & non proprie ex fundatione, aut donatione, ut censuit *S. Congr. apud eund. c. l.*

Quare ut ratum ac firmum sit tale privilegium, per quod Jus patronatus alicui conceditur a S. Pontifice, necesse est, ut in eo addatur clausula derogatoria Decreto Concilii Tridentini, per quod talia privilegia sunt sublata, *Azor. c. l.* Porro an per legitimam præscriptionem acquiri possit Jus patronatus, dictum est supra *l. 2. tit. 26. numero 117. & seq.*

XIII. Restant adhuc aliæ duæ quæstiones circa Jus patronatus, competens ex constructione Ecclesiæ, hoc loco expediendæ. Prima est, an si quis in fundo alieno inscio, aut invito domino, exstruat Ecclesiam, Jus patronatus acquiratur ædificanti, an vero domino fundi? Videtur acquiri domino fundi; quia omne quod inædificatur, solo cedit, *l. Adeo; 7. §. Cum in suo; ff. de acquir. rer. dom.* Sed contrarium dicendum est, nempe Jus patronatus Ecclesiæ ædificatæ in alieno solo acquiri constructori, non domino fundi, qui tamen potest Ecclesiam in fundo suo ædificatam, ipso inscio & invito, propria auctoritate, destruere, vel occupare, si nondum consecrata sit, *arg. l. Quemadmodum 29. §. 2. Vers. aliud est ff. Ad leg. Aquil. & l. Sed si 27. in princ. ff. de servit. præd. urban. c. 1. & 2. de novi oper. nunciat.* Neque enim per ædificationem Ecclesiæ, domino invito, vel inscio auferri debet dominium fundi sui: id enim quod nostrum est, sine facto nostro, ad alium transferri non potest *l. Si non debet 74. ff. de R. J.* Neque vero hoc casu solum cedit ædificio, favore Religionis; quia favor Religionis tantus esse non debet, ut ob illum præjudicium alteri adferatur, *c. 1. & 2. de oper. novi nunciat. Canis. in c. Quoniam 3. h. t. n. 4.* de quo plura infra *Tit. 48.* Dixi, si Ecclesia nondum sit consecrata; nam si consecrata fuerit, non potest a domino fundi occupari, vel demoliri, licet æstimatio fundi a construente solvenda sit domino, *arg. c. Comperimus 2. caus. 14. qu. 6. Abb. in cit. c. 1. n. ult. de novi oper. nunciat.* Nec obstat, quod dominus fundi ossa defuncti ab alio illata non possit, propria auctoritate effodere, sine Pontificiali decreto, *l. Ossa 8. in princ. ff. de Relig. & sumpt. fun.* Nam id publicæ utilitatis causa receptum est, ne in sepultura cadavera jaceant, *l. Sunt personæ 43. ff. Eodem.* His adde, quod dominus feudi Ecclesiam ædificare possit in fundo feudali, vasalo etiam in-

vito,

vito, cum & alienare eum possit, ipso invito, ita tamen, ut hoc casu æstimatio fundi vasallo præstetur, vel aliud æquivalens fundum a domino detur, quod non æque permissum est vasallo, *cap. un. l. 2. feud. tit. 9. & cap. unic. in princ. Vers. habita Tit. 55. Canis. c. l. num. 5.*

XIV. Altera quæstio est, an si Parochus, vel alius Clericus ex reditibus Beneficii sui Ecclesiam, vel Capellam ædificet, acquirat Jus patronatus in illa? Resp. acquiritur quidem ipsi ad vitam ejusdem: post mortem vero illius, pertinet ad Ecclesiam, ex cujus reditibus Ecclesia vel Capella ædificata fuit: sicut etiam ipsa succedit in omnibus aliis juribus, ex bonis Beneficii sui a Clerico acquisitis, *juxta c. ult. de pecul. Cleric. & c. Relatum; 12. de Testam.* Nomine autem Ecclesiæ, si hæc Collegiata non sit, acquiritur Jus patronatus ipsi successori defuncti in Beneficio: si vero Ecclesia sit Collegiata, Jus patronatus ad totum Collegium Clericorum spectat, *juxta cit. c. Relatum in fine.* Quod si Clericus ex bonis patrimonialibus Ecclesiam exstruat, non sibi tantum, sed etiam hæredibus suis Jus patronatus acquirit. Si vero Clericus in proprio fundo, ex reditibus Beneficii sui Ecclesiam ædificet, eo vivente, jus patronatus ad ipsum in solidum pertinet: post mortem vero ipsius, partim ad hæredes illius, partim etiam ad Ecclesiam ratione redituum Beneficialium, pertinebit, *Canisc. c. l. nu. 6.* Porro is, qui exstruxit Ecclesiam, etsi postea a judice cogatur, ad eandem dotandam, acquirit Jus patronatus; quia ab initio libere ædificando, se huic oneri subjecit, quemadmodum etiam qui libere donavit, non amittit Beneficium legis, ne altra, quam commode facere potest, condemnetur, etiamsi a Judice ad solvendum cogatur, *l. Inter; 19. §. Is quoque; ff. de re judic. & l. In Condemnatione; 173. in princ. ff. de R. J. Canisc. cit. l. numer. 12.*

§. III.

Quinam sint capaces Juris patronatus, sive quibus competere potest, vel non?

XV. Assertio 1. Non tantum Clerici, sed etiam Laici sunt capaces Juris patronatus, iisq; hoc jus competit ex concessione Ecclesiæ, & quidem ex gratia, non ex debito, prout sumitur ex *c. Quoniam; ibi in qua nos Ecclesia hacusque sustinuit, h. t.* & notat *Abb. ibid. nu. 2.* Nam Jus patronatus est spirituale, vel saltem spirituali annexum, Laici vero non sunt capaces jurium spiritualium, nisi ex concessione, & donatione Ecclesiæ, *c. Tua; 25. de decimis*, quibus Ecclesia hoc jus concessit, ut allicerentur fideles ad opera pietatis, & fundandas, ac dotandas Ecclesias & Beneficia Ecclesiastica.

XVI. Assertio 2. Non solum mares, sed etiam fœminæ sunt capaces Juris patronatus, *c. ult. de concess. preb. Abb. in c. 1. nu. 3. & c. Nobis; 25. nu. 3. h. t. Azor p. 2. Lib. 6. c. 21. q. 10.* quia juxta Canones acquirit hoc jus, si quis Ecclesiam fundavit, exstruxit, vel dotavit: at vero vocabulo *si quis*, etiam *si qua* comprehenditur, ut ait *Gl. in c. Generalis; 53. V. Universos; de Elect. in 6.* & masculinum concipit, sive continet etiam fœmininum *Cl. in Clement. 1. V. Homines de Elect. Abb. c. l.* nisi subjecta materia aliud suadeat, ut in feudo, in quo fœminæ sub masculino genere non continentur, propter naturam feudi, ut alibi dictum.

XVII. An autem si Jus patronatus annexum sit bonis, ab uxore marito in dotem datis, jus præsentandi ad maritum pertineat, dubitatur. Negat *Azor cit. c. 21. q. 16.* quia cum verum & naturale dominium dotis penes uxorem maneat, penes ipsam etiam manebit jus præsentandi, bonis dotalibus annexum, adeoque ad maritum non transit. Nec refert, quod rerum dotalium fructus, & emolumenta ad maritum spectent, præsentare autem, est quidam fructus & emolumentum patronatus. Nam non est talis fructus, qui conferat ad onera matrimonii sustinenda, cum non sit fructus pecunia æstimabilis: sed quidam honor, ideoque nil mirum, si hujusmodi fructus, cum dote, ad maritum non transeat.

Contrarium tenet *Garc. p. 5. c. 9. num. 177. Laym. Lib. 4. Tract. 2. c. 13. q. 7. nu. 18. Zasius in Comment. h. t. num. 36.* nempe jus præsentandi, ad solum maritum, & non ad uxorem spectare, durante matrimonio; quia cum non solum fructus, *c. Per vestras; 7. de donat. inter vir. & uxor. c. Salubriter; 16. de usur.* sed etiam dominium rerum dotalium, saltem civile, & juris fictione sit penes maritum, *l. Doce; 9. C. de rei vind. l. Cum dotem; 10. C. de jure dotium* non solum fructus, qui commoditatem pretio inæstimabilem, ad onera matrimonii sustinenda præstant: sed & alii omnes ad eum pertinere debent, etsi eam commoditatem non afferant; cum de Jure Civili maritus absolute censeatur esse dominus, in ordine ad omnes effectus, præter exceptos in jure, in quo jus patronatus non excipitur. Deinde hic non consideratur jus patronatus per se: sed quatenus transit accessorie cum bonis in dotem datis, quibus est annexum, nam jus præsentandi cum universitate rerum & jurium transit, *c. Ex litteris; 7. h. t.* ergo cum dominio rerum dotalium, sive vero, & naturali, sive civili tantum, consequenter etiam transit jus patronatus illi annexum, adeoque ad solum maritum spectabit, præsentare, & non ad uxorem, *Garc. cit. l. num. 177. 179. 180. & 183.* Aliud est in tutore, respectu pupilli, cum tutor non habeat dominium rerum pupillarium: sed solum administrationem, illud vero sit penes pupillum, eique fructus cedant, ideoque etiam jus patronatus, *Garc. citat. l. num. 182.* Et hæc sententia posterior videtur probabilior. Illud certum est, si jus patronatus annexum sit aliis bonis uxoris, in dotem non oblatis; sed paraphernalibus, ac propriis, tum ad ipsam solam pertinet præsentatio, nec maritus potest se immiscere, nisi ex urbanitate uxor eum simul præsentare permittat, *Garc. cit. l. num. 185. Laym. cit. l.*

XVIII. Assertio 3. Non solum puberi, sed etiam impuberi competere potest jus patronatus, *Azor cit. 21. quæst. 14. Laym. cit. l.* Nam cum pupillus sit capax hæreditatis, & legati, potest in illum jure successionis ex testamento, vel ab intestato jus patronatus transire. Porro si pupillus sit infans, id est, infra septennium, non ipse, sed tutor, nomine ipsius, præsentare debet, *Garc. cit. cap. 9. num. 193.* Si vero sit major septem annis, tam vel est adhuc infra annos pubertatis, vel supra. si infra, tum æquum est, ut præsentatio fiat cum tutoris auctoritate; cum tutor detur etiam ad actiones personæ regendas, si tamen impubes major septennio præsentet, sine tutoris auctoritate, valet præsentatio, sicut & sponsalia de futuro, ita, ut si præsentetur a pupillo, etsi minus dignus sit (modo idoneus sit) præferri debeat præsentato a tutore, etiam digniori; quia pupillus est quasi dominus juris patronatus, & non administrat spiritualia, *Azor cit. q. 14. Garc. c. l. num. 186.* Potest tamen tutor absolute præsentare, tametsi pupillus sit major septennio, cum habeat potestatem in personam & bona pupilli, nisi hic rationis discretione præditus contradicat, vel alium ante institutionem præsentet, *Garc. cit. l. num. 194.* Quod si vero Patronus sit pubes, minor tamen XXV. annis, tum non potest præsentare curator, nec ejus præsentatio est valida, nisi ex mandato minoris fiat; quia curator non datur minori, præsertim quoad Ecclesiastica, & spiritualia, sed bonis temporalibus illius administrandis, *Garc. cit. l. num. 195. & 196.*

Similiter si Filiusfamilias sit Patronus, præsentatio ad ipsum spectat, non ad patrem; quia in spiritualibus & quasi non attenditur patria potestas, neque illi subjicitur filius, *Garc. c. l. num. 198.* Sed neque potest pater præsentare pro filio, tanquam pater & conjuncta persona, etiam cum cautione de rato; tum quia ad præsentandum requiritur speciale mandatum, tum quia in causa spirituali, qualis est ista, etiam pater, vel alia persona conjuncta non admittitur sine mandato, etiam cum cautione de rato, nisi fieret ratificatio intra tempus datum, ad præsentandum a tempore ratificationis, *Garc. c. l. nu. 201. & pluribus seqq.*

XIX. Assertio 4. Non tantum legitime nato, sed etiam spurio, vel alii illegitimo competere potest jus patronatus, ut colligitur ex *c. Pia. 36. & seq. & c. Filiis, 31. caus. 16. quæst. 7.* In quibus generatim statuitur, ut quicunque Christianus fundaverit, exstruxerit, vel dotaverit Ecclesiam, jus patronatus acquirat, nec reperitur ullum jus scriptum, quod illegitimum hoc jure privet. Deinde cum spurius, seu illegitimus sit capax hæreditatis, vel legati relicti ab extraneo, potest hæreditate, vel legato etiam jus patronatus acquirere quippe quod cum rerum universitate transfertur. Idemque est, si spurio, vel illegitimo donetur, vel vendatur res aliqua, cui annexum est Patronatus, *Azor cit. c. 21. q. 15.*

XX. Assertio 5. Judæus, aut paganus, seu infidelis est incapax juris patronatus, ac proinde etiamsi Ecclesiam fundaverit, exstruxerit, vel dotaverit, vel castrum emerit, cui annexus est patronatus, illum non acquirit, ut tradit *Gl.* recepta in *c. Frigentius. 27. V. Qui Christianis, caus. 16. q. 7. arg.* illius *text. & c. Pia. 26. & c. Quicunque fidelium 30. ead. caus. & seq.* Ubi dicitur, Christianos homines, sive fideles, si Ecclesias fundaverint, vel exstruxerint, jus patronatus acquirere *Azor citat. cap. 21. q. 7.* Si tamen infidelis, vel Judæus fundet Ecclesiam, teneatur illam dotare, & illa sit liberæ collationis, *Fagnan. in c. Nobis; 25. num. 9. h. tit.* Sed neque hæreticus est capax juris patronatus, ut docet *Joan. Andr. in c. Nobis; 25. num. 3. h. tit. & ibid. Abb. numer. 3. Azor citat. loc. q. 8.* Ratio est, quia Patronatus est jus Ecclesiasticum, hæreticus autem est extra Ecclesiam, ideoque non competit ei hoc jus, & honor in Ecclesia ei annexus, *c. Didicimus; 31. caus. 24. q. 1.* Quare si Patronus in hæresin lapsum præsentavit, alia præsentatio fieri debet, si tamen postea ad Catholicam Fidem reversus fuerit, recuperat jus patronatus, nisi per sententiam sit privatus, ac damnatus ob hæresin, *Cl. in c. Maximum, 19. V. Dignitate; caus. 1. q. 7.* Accedit, quod omnia bona hæretici ipso jure confiscantur, *c. Cum secundum; 19. de hæretic. in 6.* & consequenter etiam jus patronatus ad Fiscum transit, *Azor cit. l.*

XXI. Assertio 6. Ligatus majore excommunicatione non amittit jus patronatus, quod ante excommunicationem habebat, ejus tamen usu & exercitio privatur, donec fuerit absolutus, *Azor cit. cap. 2. q. 9.* potest tamen Episcopus consentire, ut excommunicatus toleratus, & non vitandus Ecclesiam ædificet, isque jus patronatus acquirat: sed exercitium non habebit, ante absolutionem, *Jo. Andr. in cit. c. Nobis; num. 3. h. t.* Quod si Prælatus excommunicatus Ecclesiam ædificet, vel dotet, nullum dubium est, jus patronatus acquiri Ecclesiæ, v. gr. Monasterio. Porro Patronus in excommunicatione positus, sive Ecclesiasticus sit, sive Laicus, præsentare non potest, adeo, ut institutio ab Episcopo, facta, ad præsentationem talis Patroni, irrita sit, ut docet *Covarr. in c. Alma; p. 1. §. 7. num. 9. Vers. effectus.* Ratio est, quia excommunicato prohibitum est omne exercitium, & usus juris Ecclesiastici: sed præsentatio est usus, seu exercitium talis juris; quia per præsentationem, saltem postquam admissa est ab Episcopo, seu Ordinario, acquiritur jus & actio ad petendam institutionem in Beneficio, ad quod aliquis est præsentatus. Tum quia electio ab excommunicatis facta, est irrita, *c. un. Ne Sede vacante in 6.* Atqui præsentatio in jure æquiparatur electioni, ita ut quæ de hac statuta sunt plerumque etiam locum habeant in præsentatione, secundum *Gl. in c. ult. V.*

Electione de Elect. in 6. quia etiam præsentatio aliquod jus tribuit, licet minus, quam electio.

XXII. Ubi tamen notanda est differentia inter excommunicatum vitandum, & non vitandum, quoad præsentationem: nam ipsi excommunicato nunquam licita est præsentatio, sive sit denunciatus, & vitandus, sive non; quia illi *per Extravagantem Constantiensem Ad evitanda*, nullus factus est favor: præsentatio vero facta ab excommunicato vitando invalida est, sive Patronus sit Ecclesiasticus, sive Laicus: ac proinde hoc casu, si excommunicatus sit in mora legitime præsentandi, Episcopus libere conferre potest Beneficium, quasi utendo jure præsentandi ad se devoluto, ne Ecclesia damnum patiatur; si vero excommunicatus non sit vitandus, sed toleratus, tum non potest Episcopum obligare, ad acceptandam præsentationem ab ipso factam, quia quamvis liceat communicare cum tali excommunicato, nemo tamen ad id obligatur: acceptatio autem præsentationis, est quædam communicatio cum Patrono excommunicato: potest tamen Episcopus præsentationem ab excommunicato non vitando factam admittere, si velit non solum valide: sed etiam licite; quia non tenetur vitare talem excommunicatum, adeoque nec prohibetur acceptare ejus præsentationem. *Suar. dis. 24. de Censur. sec. 2. n. 30.* Neque vero etiam excommunicato currit tempus ad præsentandum præscriptum, si non sit in mora petendæ absolutionis; quia tunc est legitime impeditus, cui tempus non currit, *c. Quia 5. de concess. præb. a. un. §. s. Ne sede vacante in 6. Zoes. h. t. n. 58.*

S E C T I O II.

Quæ Jura competant Patronis, & quam potestatem habeant, vel non habeant in Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

§. I.

An competat Patronis Jus, seu potestas libere disponendi de Ecclesiis, & Juribus ac bonis earum, quarum sunt Patroni?

XXIII. Assertio 1. Patroni laici, vel etiam Ecclesiastici non habent potestatem bona Ecclesiarum, quarum sunt Patroni, administrandi, vel de illis libere disponendi, instituendo, vel destituendo Clericos in Ecclesiis patronatis, *Abb. in c. Præterea; 4. num. 1. hoc tit.* Idque probatur ex *eodem cap.* quod est desumptum ex *Concil. Lateran. sub Alexandro III. c. 14.* Ubi dicitur: Quia in tantum quorundam „ laicorum processit audacia, ut Episcoporum auctoritate neglecta, Clericos in Ecclesiis instituant, & removeant: possessiones quoque, & alia bona Ecclesiastica, „ pro suo arbitrio, distribuant, eos (post monitionem canonicam) anathemate feriendos, sive excommunicandos, „ decernimus. Ratio est, quia Laici nullam habent potestatem, disponendi de rebus Ecclesiasticis, *cap. 2. de judic.*

Idem statutum habetur in *Concilio Trident. Sess. 25. c. 9. „ §. Patroni autem de ref.* de Patronis, sive Clericis, sive „ Laicis, his verbis: Patroni Beneficiorum cujuscumque Ordinis & Dignitatis, etiamsi Communitates, Universitates, „ Collegia quæcunque Clericorum vel Laicorum existant, „ in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcunque Beneficiorum, etiamsi vere de jure patronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus nullave causa, vel occasione se ingerant; sed illos „ libere Rectori seu Beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Ubi etiam additur: si secus fecerint, excommunicationis & Interdicti pœnis subjiciantur (quæ proinde videtur esse excommunicatio latæ sententiæ) & dicto Jure patronatus, „ ipso jure, privati existant. Ex quo infertur, quod si Patronus Laicus Ecclesiam, vel Capellam fundavit, administratio gazophylacii non ad ipsum, sed ad Rectorem, & Ministros Ecclesiæ, vel ab ipso deputatos pertinere debeat, *Laym. Lib. 4. tr. 2. c. 13. n. 51.*

„ XXIV. Similiter Clericus, qui Ecclesiam a Laico sine „ proprii Episcopi auctoritate, accepit, sive in illa se institui, aut investiri permisit, communione privandus est, „ sive excommunicandus: & si in delicto perstiterit, ab Ordine & Ministerio Ecclesiastico deponendus est, prout statuitur in *cit. cap. Præterea; in fin. h. t.* Et sic non est ipso jure seu facto excommunicatus, vel suspensus, qui recipit Ecclesiam a Laico: sed excommunicari, & suspendi debet, ut notat, *Gl. fin. hic.*

Porro is, qui a Laico in Beneficio est institutus, seu investitus, si postea canonicam institutionem impetrare velit, vitium intrusionis in petitione exprimere debet; quippeper quod inhabilis factus est ad Beneficium, in quod est intrusus, *Abb. in cit. c. Præterea; n. 2. h. t.* quin imo talis neque ad aliud Beneficium vel dignitatem Ecclesiasticam promoveri potest, prout in simili habetur in *c. Quisquis; 43. de Elect.* Ubi dicitur, si quis per abusum potestatis secularis electus consensum dare præsumpserit, ejus electio ipso jure est irrita, & electus ineligibilis redditur, ita ut ad nullam Dignitatem Ecclesiasticam eligi possit, ut notat etiam, *Gl. fin. in cit. c. Præterea.*

XXV. Simile decretum extat in *c. Si quis; 16. caus. 16. q. „ 7. & in c. Relatum, 21. h. t.* Ubi cum relatum fuisset A„ lexandro III. quod nonnulli Clerici, occasione Laicæ re„ cognitionis, (quia v. g. dominus loci Jus patronatus ha„ bet) non requisita Episcopi auctoritate, Beneficia Eccle„ siastica in Parochiis sibi vendicare præsumunt: idcirco „ Papa, quoniam tales non intrant per ostium, sed aliunde „ ascendunt, nec digni sunt, qui Pastoris nomine, ac præ„ rogativa gaudeant: mandat Archiepiscopis & Episcopis „ Angliæ, ut si Clerici illi commoniti non resignaverint, „ ab Officio & Beneficio (nisi Episcopali concessione fuerint muniti) suspendantur seu removeantur: & si neque „ tunc destiterint, excommunicentur, neque ante condignam satisfactionem absolvantur, *prout habetur in integra lectione hujus cap.*

Ex quo patet, quod qui non canonice seu legitime obtinent Ecclesiastica Beneficia: sed per Laicam potestatem, illi non tantum titulum ac jus veri Pastoris, Rectoris, vel Beneficiarii non acquirunt: sed neque eo nomine gaudere debent, ita ut non Prælati, vel Rectores simpliciter: sed cum addito, intrusi, vel prætensi vocari debeant; nam nomina rebus convenire debent, *§. Est & aliud Instit. de donat. Abb. in cit. Relatum; n. 2. h. t.* Porro decisio dicti c. renovatur in *Concilio „ Trident. Sess. 14. c. 13. de refor.* Ubi ita statuitur: Non liceat „ Patrono, cujusvis privilegii prætextu, aliquem ad Benefi„ cia sui juris Patronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad „ quem provisio, seu institutio ipsius Beneficii, cessante pri„ vilegio, jure pertineret, quoquo modo præsentare, alias „ præsentatio ac institutio forsan secutæ nullæ sint, & esse intelligantur.

XXVI. Additur præterea in *cit. c. Relatum, §. Ad hoc, h. t.* „ Quoniam quidam Laici Ecclesias possessionibus suis spoli„ ant, ut sic veros Ecclesiasticos coram Judice seculari fa„ ciant litigare: ideo mandat Papa dictis Archiepiscopis, „ & Episcopis, ut publice sub interminatione anathematis „ (sive comminatione excommunicationis) id prohibeant: si quis vero hujus prohibitionis contemptor existat, eum excommunicationi subdant. Hinc patet, quod illi, qui Ecclesias spoliant, aut bona illarum invadunt, non sunt excommunicati, ipso jure: sed sunt excommunicandi, quousque destiterint, & satisfecerint, *c. Conquestus 16. junct. Gl. fin. de for. compet. Gl. fin. in cit. c. Relatum & Abb. ibid. n. & 5.*

Consentit *Concil. Trid. Sess. 22. cap. 11. de refor.* Ubi contra eos, qui bona, jura, vel jurisdictiones Ecclesiarum, vel aliorum piorum locorum usurpare, aut in proprios usus convertere, præsumpserint, vel impedire, ne ad eos perveniant, ad quos de jure pertinent, sententia excommunicationis, ipso facto decernitur, ejusque absolutio Papæ reservatur: & additur, quod si Patronus Ecclesiæ ita delinquat, eum ultra prædictas pœnas, etiam jure patronatus eo ipso privatum esse.

XXVII. Assertio 2. Patroni, non tantum non habent jus seu potestatem instituendi, aut destituendi, seu amovendi Clericos in Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis, *juxta cit. cap. Præterea, h. t.* etiamsi Patroni Ecclesiastici sint *c. de suppl. negl. Præl.* sed neque concedere, seu libere conferre possunt Ecclesias, vel Beneficia, in quibus jus patronatus habent: sed præsentare tantum illas possunt, prout constat ex *c. Transmissa, „ 31. & ult. h. t.* Nam cum Capitulum Ecclesiæ Eboracensis „ Ecclesiam quandam vacantem, in qua Jus patronatus Ca„ nonici illi obtinebant, R. Clerico concessissent, ipsi post„ modum mutata voluntate, L. Clericum Archiepiscopo E„ boracensi præsentarunt ad eandem Ecclesiam, post appel„ lationem ab eodem R. ad Sedem Apostolicam interposi„ tam. Unde quæsivit Archiepiscopus, utrum Clericum il„ lum sibi præsentatum debeat instituere, non obstante ap„ pellatione prædicti R. cui prius collatio Ecclesiæ illius „ facta est ab eodem Capitulo? Respondet Papa Gregorius „ IX. quod cum ex vi juris patronatus, non concessio, sive „ collatio: sed præsentatio solum pertineat ad Patronum, „ illum præsentatum instituere poterit Archiepiscopus in Ecclesia illa, ad quem est præsentatus, utpote potiorem (quia alter cui collatio facta, est nullum jus habuit, *Gloss. fin. hic*) dummodo ei aliquod aliud canonicum (scilicet impedimentum) non obsistat.

XXVIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo, ad Patronum, quamvis Ecclesiasticum, non pertinet potestas concedendi seu conferendi Ecclesiam vel Beneficium: sed præsentandi tantum, ut præsentatus ab Episcopo instituatur: ac proinde concessio, seu collatio a Patrono etiam Ecclesiastico facta, non habet vim præsentationis, ut aperte colligitur ex *cit. cap. ult. hoc tit.* Nam si haberet effectum præsentationis, non potuisset, in casu proposito, Capitulum alium postea præsentare: cum Patronus Ecclesiasticus non possit variare, *cap. Cum autem, 24. hoc tit. Abb. hic n. 2.* Et hinc Episcopus, vel alius, ad quem spectat institutio, non debet admittere literas præsentationis, in quibus Patronus, sive Ecclesiasticus, sive Laicus, se vocat Collatorem Ecclesiæ, vel Beneficii, vel concessionem, seu collationem sibi competere, *Abb. hic numer. 3.* Qualis mos obtinet etiam in quibusdam Diœcesibus Germaniæ, qui aboleri deberet; nam ex abusu vocabulorum facile consequitur etiam abusus potestatis, maxime in Laicis, ita ut hac occasione multæ Simoniæ committantur, & Ecclesiastica immunitas violetur.

XXIX. Notandum secundo. Præsentatio facta a Capitulo in casu hujus cap. etiam post appellationem interpositam a Clerico, cui collatio prius facta est, valida fuit; quia per talem concessionem, seu collationem nullum jus fuit ipsi appellanti acquisitum, cum fuerit ipso jure invalida, ob defectum potestatis conferendi, ideoque non præstitit impedimentum secundæ præsentationi, quam idem Capitulum postea fecit, *non enim præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, Regula jur. 52. in 6.* non enim Capitulares priorem Clericum præsentarunt, quod facere poterant: sed contulerunt ei Ecclesiam, quod facere non poterant, ideoque nec appellatio illius tenuit; quia ejus non intererat, appellare, cum nullum jus haberet ad Ecclesiam, vel Beneficium, vi illius collationis, quippe invalidæ, nam Patronus qua talis, Ecclesiam, vel Beneficium donare,

seu

seu conferre non potest: sed solum præsentare, *Gl. in cit. c. ult. V. Post appellationem, & V. Ex vi juris patronatus.*

XXX. Notandum tertio. Potest quis retractare etiam proprium factum, si id invalidum sit, vel cedat in præjudicium Ecclesiæ, vel tertiæ personæ, vel in damnum animæ, et salutis propriæ, ut colligitur ex hoc *c. ult.* & docet *Abb. ibid. nu. 3.* & constat ex alibi dictis.

Notandum quarto. Pœna decreta a Lege non debet extendi, etiam propter identitatem rationis, ideoque etsi Capitulum in casu dicti, *c. ult.* illicite, & invalide contulerit Ecclesiam: non tamen debuit privari potestate præsentandi, pro illa vice; quia ea pœna jure decreta est in eos qui scienter inhabilem eligunt, adeoque electionem faciunt irritam, *c. cum Vintoniensis; 25. de Elect.* Ratio est, tum quia Capitulares isti correxerunt factum suum, præsentando, prout debebant: tum quia non peccarunt eligendo, cum non elegerint: sed contulerint, ideoque puniri non debebant in eo, in quo non peccaverunt, neque enim pœnæ extendendæ sunt ultra casum expressum, *Gl. in cit. c. ult. V. Ex vi juris patronatus in fine, Abb. ibid. nu. 8.* Ubi tamen addit, quod isti Capitulares puniri possunt pœna extraordinarie.

§ II.

An jus eligendi, vel præsentandi competat Patrono in Ecclesia Collegiata, seu Conventuali, & quanam jura, præter jus præsentandi, eidem debeantur?

XXXI. Assertio 1. Is, qui Ecclesiam Collegiatam fundavit, construxit, vel dotavit, est quidem Patronus illius, non tamen jus eligendi Prælatum habet, ideoque suffragium ferre non potest in electione: præsertim si Laicus sit nec Prælati electioni interesse debet, neque assensus illius, ante electionem, requirendus est, prout sumitur ex *c. Nobis; 25. h. t.* & ibi *Gl. in casu.* Nam cum quæsitum fuisset „ ex Papa Clemente III. utrum si aliquis Ecclesiam construxit, efficiatur Patronus, & num is ad electionem Rectoris, una cum Clericis, sit admittendus, an repellendus; quamvis Patronus longam consuetudinem alleget, secundum quam interfuerit electioni? Respondet Papa, si quis cum consensu Diœcesani Ecclesiam construxit, ex eo jus patronatus ipse acquirit: Verum si Ecclesia Conventualis sit, non electioni faciendæ: sed jam factæ, honestius Patroni assensus petitur: præter quam si jurisdictionem obtineat, secundum quam partes suas interponere debeat electioni tractandæ. Secus autem est in Capells, in qua e Patrono unus Presbyter eligitur, & præsentatur Episcopo loci, ut ab eo instituatur. Ratio „ autem, cur Patronis Laicis non competat jus eligendi in Ecclesiis Collegistis, sive Conventualibus (sicut nec jus instituendi, vel destituendi, in quibusvis Ecclesiis) est; quia Laici, cum jurium spiritualium non sint capaces, nullam habent de rebus & Personis Ecclesiasticis disponendi potestatem, *c. 2. de judic. c. Tua; 55. de decimis;* nisi quatenus ipsis e SS. Canonibus, vel Sede Apostolica fuerit commissum, aut concessum. Est autem Patronis Laicis concessum jus præsentandi, non autem eligendi; quia posterius est multo majus, & potentius jus, magisque spirituale, quam prius: nam præsentatio Beneficiarii immediate dirigitur ad Superiorem Ecclesiasticum, ut præsentatum instituat in Ecclesia, vel Beneficio, per quam institutionem is acquirit proprie jus ad Beneficium, ut colligitur ex *c. Quod autem; 3. h. t.* At vero electio proxime dirigitur ad electum, ipsique jus tribuit, *c. Quod sit; 6. de Elect. in 6.* ideoque etiam per mutuum consensum eligentium, & electi, quasi conjugale vinculum, sive matrimonium spirituale contrahi, seu inchoari censetur, *c. Cum inter; 21. de Elect. Laym. in qq. Canon. de Præl. Eccles. Elect. q. 30. & dictum supr. l. 1. tit. 6. n. 19.*

XXXII. Assertio 2. Sed neque Jus patronatus sive nominandi, aut præsentandi Prælatum seu Rectorem in Ecclesia Collegiata Laicis est concessum: sed solum in Capella, sive Ecclesia non Collegiata, tametsi Parochialis sit, ut colligitur ex *cit. c. Nobis,* & tradit *ibid. Abb. nu. 3. & Barb. n. 4. Laym. c. l.* Ratio est, quia Prælati Ecclesiarum Collegiatarum in dignitate sunt constituti, & præcipuum in iis locum obtinent, ac jurisdictionem in foro externo exercent, etiam in ipsos Clericos, ideo non decet, ut Laici eos constituant, & Clericis obtrudant.

XXXIII. Notandum hic primo. Per nullam consuetudinem, etiam immemorialem, potest Laicus, quamvis sit Ecclesiæ Patronus, acquirere jus eligendi ad Prælaturam in Ecclesia Collegiata, ut constat ex *c. Massana, 56. de Elect.* & tradit *Gl. communiter recepta in cit. c. Nobis; V. Nisi alterius; h. t.* Quia id cederet in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, si electio, vel constitutio Prælatorum Ecclesiasticorum potestati Laicorum concederetur. Præterquam si impetratum sit privilegium Sedis Apostolicæ, per quod Laicus reddatur capax, possidendi jura spiritualia: vel nisi esset constans fama talis privilegii obtenti, cum bona fide, & lapsu temporis immemorialis, tunc enim elegit, non auctoritate propria & seculari: sed potius Ecclesiastica, & Apostolica, *Laym. in qq. Canon. q. 20. resp. 3.* Veruntamen potest per consuetudinem, pactum, vel fundationem introduci aut constitui, ut consensus, vel saltem consilium Patroni Laici, etiam ante electionem sit requirendus: vel ut Laicus, una cum Clericis, interesse possit tractatui de electione instituenda, ita tamen ut liberam eligendi facultatem Clericis relinquat, & defensionis solum causa assistat, ut electio rite, tranquille, & ordinate peragatur, ut colligi videtur ex *cit. cap. Nobis;* & tradit *Joan. Andr. ibid. nu. 23. h. t. Laym. in c. Sacrosancta; 25. nu. 2. de elect.* ubi tamen *num. 2.* addit, secundum modernam Ecclesiæ praxin, non videri permissum, ut Laicos etiam Patronus, tractatui electionis interesit, una cum Clericis, & si forte hujusmodi consuetudo olim tolerata fuit, postea tamen correctam fuisse, ut tradit *Gl. in cit. c. Sacrosancta; V. In Laicum;* & colligitur ex *c. Cum terra; 14. de Elect.* Plura de requirendo consensu Patroni in electione dicta sunt, *citat. Lib. 1. Titul. 6. numer. 236.*

XXXIV. Notandum secundo. Non potest, vi solius consuetudinis, etiam immemorialis, Patronus Laicus acquirere Jus nominandi, vel præsentandi Prælatum, seu Rectorem in Ecclesia Collegiata, absque concessione; seu privilegio S. Pontificis; cum Laicus sit incapax talis juris spiritualis, sine concessione Prælati Ecclesiastici, quod Episcopus quidem potest concedere Patrono Ecclesiastico, non autem Laico: sed solus Papa, *juxta Gl. in cit. c. Nobis; V. Nisi aliter; h. t.* qua ratione ex concessione Papæ facultas nominandi, aut præsentandi Episcopos Archiepiscopo Toletano, competit Regibus Hispaniæ: & Galliæ Regibus in Delphinatu potestas nominandi Episcopos, aliosque Prælatos, eosque præsentandi S. Pontifici, *Laym. in qq. Canon. cit. q. 20.* Veruntamen potest Patronus, etiam Laicus, in fundatione per pactum, seu conditionem appositam, cum auctoritate Episcopi, & consensu, seu acceptatione Ecclesiæ, sibi reservare jus nominandi, seu præsentandi Prælatum, etiam in Ecclesia Conventuali, *Barb. in cit. c. Nobis; nu. 9. §. Limitu; h. t.* Multo magis Patrono competit jus præsentandi ad præbendas, seu Canonicatus, & Capellas, aliaque Beneficia simplicia, quæ existunt in eadem Ecclesia Conventuali; cum jura seu canones solum excludant Patronum ab electione, vel præsentatione Prælati in Ecclesia Conventuali, *Abb. in c. Nobis; nu. 6. in fine, Barb. c. l.* sumitur autem hic Ecclesia Conventualis late, pro qualibet Ecclesia Collegiata, sive Seculari, sive Regulari, cum alias proprie & stricte solæ Ecclesiæ Religiosorum appellentur Conventuales, quæ habent Conventum Regularem, *Abb. citat. l. numer. 3.*

XXXV. Notandum tertio. Episcopus non potest, ordinarie loquendo, Capellam, vel Ecclesiam Parochialem patronatam, invito Patrono, commutare in Ecclesiam Collegiatam; quia id cederet in præjudicium Patroni, *arg. c. Monasterium; 33. &c. seq.* Ubi dicitur, quod Episcopus non potest auferre Ecclesiam a dispositione Patroni, eo invito, *caus. 16. q. 7.* sicut ergo, invito Patrono, non potest auferri jus præsentandi directe: ita nec indirecte, convertendo Ecclesiam patronatam in Collegiatam: quomodo etiam dominus rei non potest usum rei mutare etiam in melius, invito usufructuario, *l. ult. in fine ff. De usu & habit.* Si vero, ob aliquam necessitatem, talis Ecclesia convertatur in collegiatam, ita ut Patronus non possit contradicere; quia non potest impedire majus Ecclesiæ bonum: sed magis illud promovere debet: hoc casu, non tantum ad Canonicatus, & Beneficia simplicia: sed etiam ad Prælaturam in eadem Ecclesia Jus nominsndi seu præsentandi retinet, nisi tempore fundationis, vel postea consenserit, ut fieret Ecclesia Collegiste, sine protestatione, sive reservatione juris sui, tunc enim electio Prælati, seu Rectoris ad Collegium Clericorum tantum pertineret, *Gl. in cit. c. Nobis; V. In Capella; h. t. Abb. ibid. nu. 10.*

Notandum quarto. Inter electionem, & præsentationem hoc est discrimen, ut colligitur ex *cit. c. Nobis; h. t.* quod electio fiat a Collegio, seu Ecclesia habente Conventum, per quam Jus acquiritur Prælato electo, ita tamen, ut si idoneus sit, & canonice electus a Superiore confirmari debeat, antequam confirmationem non habet plenum Jus in Prælatura, nec exercitium illius, *Abb. in cit. c. Nobis; nu. 4.* præsentatio vero regulariter solum fit ad Beneficia non electiva, sive quæ Prælaturæ non sunt, nec Jus tribuit irrevocabile, antequam sit acceptata, de quo plura infra.

„ XXXVI. Assertio 3. Propter fundationem quoque Ecclesiæ servatur, ac debetur fundatori seu Patrono honor processionis: & si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste succurrendum est, sicut in SS. Canonibus (*c. Quicunque, 30. caus. 16. q. 7.*) est constitutum, ita statuitur in *cit. c. Nobis; in fine h. t.*

Ubi notandum primo. Consistit imprimis honor, qui debetur Patrono in eo, quod ei venienti ad Ecclesiam Clerici debeant obviam ire processionaliter, eumque excipere, dummodo ratione status personæ id ei conveniat, ut quia Rex est, vel magnus Princeps, *Gl. magna in c. Nam, in aurarus h. t. in 6.* Item quia honoratior locus Patrono in processionibus, & sessionibus in Ecclesia, & aliis similibus actibus, debetur præ cæteris Laicis, *Abb. in cit. c. Nobis, nu. 5. h. tit.* Gl. vero *in c. Pia mentis; 26. V. eod. caus. 16. q. 7.* & plures alii per honorem processionis hic intelligunt eum, quo Patronus, una cum Clerico, quem præsentare vult, procedit ad Episcopum, ut ab eo instituatur. Porro dominum temporalem loci, qui contentiosam jurisdictionem fori externi obtinet, etiam in patronata Ecclesia debere præcedere Patronum, præsertim si jurisdictionem habeat in ipsum etiam Patronum, putat *Fagn. in cit. c. Nobis; at. num. 25. & seqq.* An autem Patrono Ecclesiæ is honor debeatur, ut in Jus vocari non possit, nisi præmissa veniæ petitione, sicut de parentibus, & Patronis libertorum jure cautum reperitur, dubitari potest. Sed verius est, id quidem decens esse, non autem necessarium; cum nulli ibi id de hoc Patrono jure expressum sit, *Tusc. in comment. in Decret. h. tit. numer. 27.*

XXXVII. Notandum secundo. Si Patronus ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste succurrendum est, id est, moderatum subsidium præbendum, habito respectu ad facultates Ecclesiæ, & ad qualitatem personæ, *Gl. fin. hic* censetur autem ad inopiam tendere, si Patronus se, uxorem, filios, & familiam suam ex propriis bonis, vel aliunde v. g. ex officio, vel opere suo, quod licite & honeste

 exer-

exercere possit, commode & pro statu suo sustentare non possit, *arg. l. Si quis 5. §. Sed si filius, ff. de agnosc. liber. Barb. in cit. Nobis; num. 7.* quamvis *Gl. in cit. c. Quicunque; V. ad inopiam, & Azor Lib. 6. cap. 20. q. 3.* & alii quidam putent, non deberi alimenta patrono, nisi ad summam egestatem devenerit, non tenetur autem Ecclesia alere patronum, nisi ex bonis superfluis, si aliquid suppetat ultra ea, quæ necessaria sunt ad Fabricæ & Ministrorum sustentationem, quippe quibus ante alios ex bonis Ecclesiæ succurri debet, *argum. cit. loc. Si quis; §. Alimenta, ff. dicto tit.* Ubi declaratur, quomodo libertos ex gratitudine teneatur alere Patronum, & liberos ejus, si ad inopiam deveniant, *Abb. in cit. c. Nobis; nu. 6.* Ubi addit, patrono competere actionem, ad petenda alimenta, si inops sit. Quod si plures sint patroni, omnibus subveniendum est, secundum qualitatem personarum, præcipue tamen ei, qui plus dedit Ecclesiæ, fundando, vel dotando, *Zœs. in Comment. h. t. n. 28.*

XXXVIII. Notandum tertio. Competit etiam Patrono Jus, vel potius onus tuendi, vel defendendi Ecclesiam, *can. Filiis 31. caus. 16. quæst. 7.* Ubi dicitur, quod patronus Ecclesiæ solicitudinem gerere debeat, ideoque Sacerdotem, seu Ministrum aliquid ex bonis Ecclesiæ defraudantem, vel ejus bona dilapidantem, vel honeste commonere, vel Episcopo denunciare debeat, & in *can. seq. eadem quæst.* decernitur, ut quamdiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites exstiterint, pro eisdem bonis curam permittantur habere solicitam, verb. grat. ne reditus Ecclesiæ patronatæ in alios usus convertantur, quam secundum præscriptum fundationis: ut ædes sacræ, & parochiales reparentur, & conserventur: officia Divina celebrentur, juxta ordinationem Fundatoris &c. *Laym. Lib. 4. tract. 2. cap. 3. n. 9.*

§. III.

An Patronus possit Jus patronatus alienare, vel pensionem aliquam exigere, aut aliunde quo, sive gravamen [illegible] Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

XXXIX. Respondetur. Patronus non potest, propria auctoritate, sine consensu Ordinarii, seu Diœcesanis Jus patronatus alienare, nec aliquid temporale ab Ecclesia patronata, vel Beneficio exigere, nec aliud onus ei imponere, nisi pensio aliqua in prima fundatione, cum consensu Episcopi, Patrono fuerit reservata, prout statuitur *in c. Præterea 23. h. tit.* Ubi Papa Lucius III. ita rescribit: quoniam Advocati „Ecclesiarum (id est, Patroni, *Gloss. hic V. Advocati*;) Jus „advocationis (sive patronatus) titulo donationis, vel em„ptionis, vel aliis, pro suo arbitrio, initis contractibus „(puta permutationis, vel cujuscunque alterius, per quod „dominium transferatur, *Hostiens. hic V. Aliisque;*) in alios „transferre præsumunt: item Fodrum (id est, collectas, „quas patroni imponebant Ecclesiis, *Gloss. hic V. Fodrum;*) „albergarios (cogendo scilicet Ecclesias, ut unum, vel plu„res milites recipiant, eisque de quotidiana sustentatione „provideant, vel pretium victualium solvant, *Hostiens. hic V. eod.*) regium (id est, tributum, quod Regi dabitur, *Gl. hic V. eod.*) & similia, tanquam a propriis rusticis (nempe semel, vel sæpius in anno) ab Ecclesiis extorquent, aut „exigunt; ideo statuit idem Papa, ut Advocati, seu Patro„ni, vel Vicedomini, sive Custodes vel guardias habentes, „aut quocunque alio nomine censeantur, a gravaminibus Ec„clesiarum cesseat, nihilque ab ipsis, præter antiquos, & „moderatos reditus a locorum Episcopis institutos, (vice „tributi, sive pensionis, & hoc ante consecrationem Ec„clesiæ, non post, *Gloss. hic V. institutos:*) exigant, aut, „si aliud exegerint, excommunicationi subdantur. Con„tractus quoque hujusmodi) scilicet donationis, vendi„tionis, & alios similes, de quibus supra) quos fece„runt, vel facient, nullam vim, ac robur habere decer„nimus.

XL. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis Jus Patronatus, & Advocatiæ, proprie, & stricte loquendo, sint distincta jura, ut tradit *Gloss. hic in cit. cap. Præterea; V. Jus advocationis; h. t.* plerumque tamen, pro iisdem sumuntur, & in jure æquiparantur, ut notat *Hostiens. in cit. cap. V. Non habere; & Joann. Andr. ibid. num. 5.* Utrumque enim non ex debito, sed ex gratia ab Ecclesia est concessum; neutrum potest vendi, per se, ac seorsim, quamvis utrumque accessorie vendi, vel transferri possit, venditis, aut translatis bonis, quibus tale jus est annexum, neutrum etiam donari potest Laico, sine consensu Episcopi; utrumque vero libere donari potest Loco Religioso, aut Prælato, nomine Ecclesiæ, sine consensu Episcopi, *Hostiens. hic V. eodem.* Quamquam *Innocentius in citat. c. Præterea;* putet, esse discrimen inter Jus patronatus, & advocationis, quod prius quidem libere donari possit Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ, non item posterius; cum multum intersit Ecclesiæ, qualem Advocatum habeat.

XLI. Notandum secundo. Quamvis Jus patronatus, vel Advocatiæ, si annexum sit Universitati bonorum, accessorie, una cum bonis alienari, & transferri possit, prout infra dicetur: non tamen potest per se, ac seorsim alienari, sive transferri in aliam personam, vel Ecclesiam, sine consensu Episcopi, seu Prælati Ecclesiastici, ut colligitur ex *citat. cap. Præterea;* & consensu etiam Capituli, seu Conventus, si Ecclesia sit Collegiata, præsortim vero jus Advocatiæ, in qua electa est industria, & potentia personæ.

Quod vero ad fructus, seu reditus annuos, aliaque commoda temporalia attinet, quæ Patronus, vel Advocatus juste percipere potest; quia verb. grat. tempore fundationis, cum Episcopi consensu, sunt reservata, vel ex antiqua consuetudine legitime præscripta, obtenta, distinguendum est: vel enim illi reditus, aut commoda sunt certa, & determinata, verb. grat. certa pars fructuum, vel certa pensio annua: tunc illi reditus, vel commoditates vendi, aut locari possunt alteri personæ, quæ illas percipiat, nomine, & auctoritate Patroni, vel Advocati, ita, ut Titulus, seu Jus patronatus, vel Advocatiæ maneat penes ipsum venditorem, vel locatorem, *argum. cap. ultim. Ne Prælati vices suas &c.* sicuti etiam commoditas ususfructus vendi potest alteri, jure ususfructus remanente penes usufructuarium, *l. Necessario 8. §. ultim. ff. de peric. & comm. rei vend.* Vel reditus illi, aut commoditates sunt incertæ; & tunc vendi possunt, sicut fructus incerti, ut jactus retis, partus ancillæ, & fructus nasciturí, vendi possunt, *l. Si jactum 12. de act. empt. Joann. Andr. in citat. cap. Præterea; num. 5. & ibid. Abb. num. 9 & 10. hoc tit. Azor. part. 2. lib. 6. cap. 24. q. 22.* Excipiendum tamen videtur, nisi sint operæ, vel præstationes, non absolute reales: sed personales, debitæ personæ patroni, vel Advocati Ecclesiæ, verb. grat. ut alimenta ei præstentur, vel ut ipso adveniente, aut transeunte, Ecclesia, vel ejus subditi vecturas, aut angarias præstent, hæc enim non possunt vendi alii; quia inhærent personæ patroni, vel Advocati, cui talia obsequia debentur, *Abb. citat. loc. num. ultim.* præterquam quod id cedat in magnum præjudicium Ecclesiæ, si tales exactiones vendantur aliis, qui majoris lucri, vel commodi sui causa, plus vexare solent Ecclesias, vel earum subditos.

XLII. Notandum tertio. Prohibitum est sub pœna excommunicationis ferendæ; ne Patroni, vel Advocati Ecclesiarum in recognitionem juris patronatus, vel advocatiæ, aliquid ab illis exigant, neque tributa, vel collectas militum, vel ullum servitium, verb. grat. alendi canes venaticos, vel alia jumenta, ipsis imponant, neque ullis aliis oneribus, vel exactionibus gravent, *citat. cap. Præterea, & ibi Abb. num. 8. hoc titul.* & habetur etiam in *cap. 1. & cap. Grave 13. infra de cens.* Ratio est, quia talia a subditis exigi, illisque hujusmodi onera imponi solent, ut indicatur in *citat. cap. Præterea; ibi: tanquam a propriis rusticis;* &c. Ecclesiæ autem, eorumque Ministri non subjiciuntur seculari potestati, ut per se patet. Excipitur, nisi patronus in fundatione sibi reservet, cum auctoritate, & consensu Episcopi, pensionem aliquam annuam, quæ tamen moderata esse debet, spectata fundationis, & redituum Ecclesiasticorum quantitate, ita ut dos Ecclesiæ necessaria nequaquam minuatur. Quod si tempore fundationis, cum consensu Episcopi, imposita sit Ecclesiæ pensio immoderata, vel quæ ex post facto fiat multum onerosa Ecclesiæ, illa ad debitam moderationem reducenda erit, *Abb. in citat. tit. Præterea; num. 7. hoc tit.* Consentit *Concil. Tridens. Sess. 24. cap. 3. in fine de reform.* Ubi præcipitur, ut patroni visitationi orna„mentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu Fabri„carum proventibus se non immisceant, nisi quatenus id „eis ex institutione, ac fundatione competit. Simile Decretum extat *Sess. 25. c. 9. de reform.*

XLIII. Notandum 4. Patronus, sive Fundator Ecclesiæ potest in ipsa fundatione, cum consensu Episcopi, honestam conditionem apponere, etiam contra Jus commune, & interdum cum derogatione Juris Episcopalis. Sic verb. grat. Episcopus, ad petitionem patroni, Jus confirmandi Prælatum alicujus Ecclesiæ, quod alias Jure communi competit ipsi Episcopo, seu Ordinario, transferre potest in alium, ut ad aliud Monasterium, vel Prælatum ejus pertineat, prout sumitur ex *cap. Cum dilectus 8. de consuet.* & docet ibid. *Abb. numer. 5. & Laym. numer. 2.* & ex *cap. Verum 4. de condit. appos.* Requiritur autem primo. Ut id fiat tempore fundationis, ut docet *Gloss. in cap. 2. V. Non permittere; caus. 10. quæst. 1.* Cum enim quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter, ideo in donatione, seu fundatione, ac traditione facta Ecclesiæ, potest quis non aliter velle donare, aut fundare, nisi cum certa conditione, modo ea sit licita, & honesta: at vero post factam fundationem, non potest talis conditio apponi, vel exigi, ut tradit *Gloss. citat. juxta lib. 4. Cod. de donat. quæ sub modo &c.* ubi dicitur, *perfecta donatio conditiones postea non capit.* Secundo. Requiritur, ut id fiat cum consensu Episcopi, quia Fundator, cum sit privata persona, non potest sua voluntate, aut auctoritate propria, Canones immutare, prout habetur in *cap. Requisisti 13. ante medium de testament.* præsertim in præjudicium ipsius Episcopi: sed post factam fundationem non potest Episcopus mutationem instituere, etiamsi petat, & consentiat patronus Ecclesiæ, quando Jus verb. grat. confirmandi Prælatum jam acquisitum fuit Episcopali dignitati, ut confirmatio pertineat ad alium Prælatum, nisi adsit justa causa, seu necessitas, cum consensu Capituli, aliisque adhibitis, quæ necessaria sunt, ad alienationem juris Ecclesiæ acquisiti; ante fundationem vero Ecclesiæ, non est jus confirmandi acquisitum Ecclesiæ, ideoque potest, ad petitionem patroni, cum consensu Episcopi, ad alium transferri *Gloss. in citat. cap. Cum dilectus; V. Constituentam;* & *ibid. Abb. numer. 5. 10. & 12.*

SECTIO III.

De modis, quibus jus patronatus in alium transferri potest.

Quatuor sunt modi, quibus Jus patronatus in alios transferri potest, ut tradit *Gl. in cap. Pia mentis 26. V. eodem in fine,* & DD. communiter; videlicet successione, sive jure hæreditario, donatione, permutatione, & venditione, de quibus agemus in §§. seqq.

§. I.

§. I.

An, & qua ratione Jus patronatus per successionem hæreditariam transferri in alios possit?

XLIV. Assertio 1. Ius patronatus ad quovis hæredes patroni, cum Universitate bonorum, quibus est annexum, transire potest, & quidem tam ex testamento, quam ab intestato, & non solum ad hæredes suos sive descendentes: sed etiam ad hæredes extraneos, sive sint mares, sive fœminæ; quia *Text. in c. 1. h. tit.* Indistincte loquitur de hæredibus Patroni, nulla expressa differentia sexus, *Abb. ibid. num. 1. & 3. Silvest. V. Jus patronatus, qu. 4. dicto 3.* Ex quo infertur primo. Quod, si filia sit hæres cum fratre, æque cum illo in Jure patronatus succedat. Secundo. Si filius non sit hæres patris sui, quia repudiavit hæreditatem, non succedit etiam in Jure patronatus, quia hoc velut accessorium sequitur hæreditatem. Tertio. Si solus primogenitus succedat in hæreditate patris, cæteri filii etiam a Jure patronatus excluduntur: sicut & filia, quæ renunciavit hæreditati paternæ, sola dote contenta. Quarto. Si pater filium, vel filiam, in certa re instituit, extraneum vero hæredem universalem scripsit, Jus patronatus, non ad filium, vel filiam: sed ad extraneum hæredem transibit; quia transit cum universitate bonorum, quam hæreditas continet, & institutus in re certa habetur loco Legatarii, *l. penul. C. de hæred. instit.* Ideoque cum hæres non sit, non consequitur Jus patronatus, *Abb. in cit. c. 1. num. 2. Silvest. c. l. Azor. p. 2. lib. 6. c. 20. q. 9. §. Quæres.* Excipi debet, nisi institutus sit in re certa, quæ continet universitatem, v. gr. in villa, castro, pago, civitate, & similibus, quibus inest Jus patronatus, quod cum illa transit, adeoque ad eundem institutum, juxta *cap. Ex literis 7. h. t. Cavisius in cap. 1. & 2. numer. 5. eodem.*

XLV. Assertio 2. Si plures hæredes sint unius Patroni Ecclesiæ, Jus patronatus inter se dividere non possunt, ita, ut unus in una parte, alius in alia Præsbyterum collocet, sive nominet: sed Jus patronatus, sive præsentationis ex æquo, sive in solidum ad quemlibet hæredem transit, etiamsi in inæqualibus partibus sint hæredes instituti, adeoque omnes patronatus effectus competunt singulis hæredibus, præter præsentationem, quæ ita omnibus est communis, ut tamen unus per se seorsim præsentare non possit, sed omnes simul, & communiter, prout sumitur ex *c. Præterea 1. in princ. hoc tit.* ubi dicitur: *quod Ecclesia inter hæredes patroni dividi non debeat*, & tradit *Gloss. V. non debeat.* Ubi rationem dat, quia Jus patronatus est simplex, & individuale, quoad substantiam, est enim Jus incorporale, incorporalia vero dividi non possunt, sicut nec servitutes reales, *l. Via 17. ff. de serv.* Ideoque Jus patronatus ita competit pluribus, ut sit penes singulos in solidum, *Abb. in cit. c. 1. n. 7. Azor. cit. c. 20. q. 9.*

Porro tripliciter intelligi potest, Jus patronatus non posse dividi inter hæredes patroni, ut notat *Abb. c. l. num. 6.* Primo. Quod non possint hæredes patroni inter se convenire, ut unus habeat patronatum in una parte Ecclesiæ, alius in alia, v. g. Unus in uno Altari, alius in alio, qui sensus colligitur ex integra lectione *cit. c. 1.* Secundo. Quod patroni non possunt reditus, & possessiones Ecclesiæ inter se dividere. Tertio. Quod ipsummet Jus patronatus non possit dividi inter hæredes, cum sit incorporale, ac indivisibile, sed in solidum sit penes unumquemque hæredum.

XLVI. Cæterum, ut facilius provideatur Ecclesiis, & ut evitentur discordiæ, quæ facile oriri possunt inter patronos, dum unus hunc, alius illum Clericum vult præsentare, permissum est in *Clement. Plures 2. §. Et ut facilius*; hoc est, ut patroni Jus præsentandi inter se dividant ratione temporis, sive libere (hoc est, sine Superioris auctoritate, *Gloss. hic V. Libere*,) inter se conveniant de Rectore, ab eis alternis vicibus præsentando, sive in una Ecclesia, sive in pluribus: vel si plures, quam duo sint patroni, unus prima vice, qua Ecclesia aliqua vacat, alter secunda, tertius tertia vice præsentet, *Gloss. hic V. Alternis vicibus*; vel si plures, quam duo sint patroni, annos, aut menses inter se dividant; ita, ut v. g. in mensibus in numero paribus pertineat præsentatio ad Titium, in imparibus ad Cajum. Vel, ut patroni divisionem instituant, ratione locorum, seu Ecclesiarum, & ita inter se conveniant, ut unus eorum in hac Ecclesia, alius in alia præsentet, *Gloss. hic V. Libere*; *Abb. in cit. c. 2. n. 6.* Additur in *cit. Clement. 2. in fine*, quod ob eandem causam (scilicet facilioris provisionis Ecclesiarum) permissum sit, ut patroni possint plures Clericos ad vacantem Ecclesiam præsentare simul, vel successive, *Gloss. hic V. eod.* (ea lege, ut unus ex illis ab Episcopo (vel alio habente potestatem instituendi) eligi possit, vel admitti, Ubi *Gloss. V. Præsentare*; ait, id intelligendum esse de patronis Laicis, vel Clericis præsentantibus, ratione patrimonii sui, qui variare possunt, seu uno præsentato, alium præsentare, de quo infra.

XLVII. Assertio 3. Si plures hæredes extent plurium patronorum originalium, tum illi in jure præsentandi succedunt, non per capita (sicut in bonis libertorum patroni jure civili succedunt, *§. Sed nostra Instit. de success. libert.*) sed per stirpes, ita ut hæredes, etsi plures unius patroni, unam tantum vocem, sive suffragium in præsentando habeant, ut docet *Abb. in c. 1. n. 5. h. t. Sil. V. Patronatus; qu. 4. dicto 4. Azor. cit. c. 20. q. 9. in fine*, & alii DD. communiter. Idque statutum habetur in *cit. Clem. 2. in princ. h. tit.* Ubi dicitur: „plures ab uno ex patronis Ecclesiæ relicti hæredes (sui, „vel extranei, cum hic non distinguatur, *Gl. hic V. Hæredes*) „vocem duntaxat unius habebunt in præsentatione Rectoris, „vel alterius Clerici, cum sit eadem ratio, ut addit *Gl. hic V. Rectores*; v. g. tres sunt patroni ex diversis titulis ejusdem Ecclesiæ, Titius ex fundatione, qui post se reliquit unum filium: Cajus ex constructione Ecclesiæ, qui reliquit post se duos filios. Sempronius ex dotatione ejus, ex quo superstites sunt quatuor filii: hoc casu, filius Titii habebit unam vocem in præsentando, & duo filii Caii unam tantum vocem habebunt, quia succedunt in locum parentum suorum, quorum personas repræsentant. Quare qui a tribus personis ex 4. filiis Sempronii, adeoque majore parte stirpis, seu familiæ, fuerit præsentatus, habebit unum suffragium: quod, si filius Titii alium, & duo filii Caii, aut etiam unus tantum ex illis alium voluerint præsentare, censebitur præsentatio fieri in discordia, nec suffragia plurium prævalebunt; quia plures computantur tantum pro uno, si uni succedant. Igitur hoc casu, ut præsentatus a tribus filiis Sempronii acquirat Jus ad Ecclesiam, vel Beneficium, necesse est, ut, vel a filio Titii, vel a duobus filiis Caii, etiam præsentetur: secus est, si plures filii, vel hæredes succedant, non uni, sed pluribus, & diversis patronis, tunc enim plura suffragia habent, sive plures dent pluribus, sive unus pluribus, *Gloss. in citat. Clement. 2. V. Ab uno*: verb. gr. unus idemque Titio, & Cajo diversis patronis, duo enim habet suffragia.

XLVIII. Quod ut melius intelligatur, notandum primo: Si plures patroni habeant simul Jus patronatus, & in præsentando non consentiant, tum distinguere oportet, vel enim hoc jus pertinet ad plures divisim, seu seorsim ad singulos, vel ad plures conjunctim, sive ut universos, ut docet *Abb. in c. Quoniam 3. n. 13. h. t.* Priore casu, si pertineat ad plures, ut singulos, seu singulares (quod in dubio præsumendum est, ut tradit *Garc. de Benef. part. 5. cap. 9. num. 222.*) prout accidit, si plures sint patroni ex diversis causis, videlicet unus ex fundatione Ecclesiæ, alius ex ædificatione, alius ex dotatione; vel si unius patroni originalis plures filii, aut hæredes sint, quamvis ex partibus inæqualibus instituti, tunc quilibet per se, ac seorsim præsentare potest, & is, in quem plures, comparatione aliarum partium, consentiunt, admittendus est, & aliis præsentatis præferri debet, v. g. si Jus præsentandi spectet ad XII. ut ad singulos divisim, ac seorsim, & unus sex suffragia habuit, alter IV. tertius duo, tunc primus instituendus erit, quia sex sunt major pars, non respectu totius numeri, scilicet XII. sed respectu partium minorum, videlicet IV. & duo. Idque probatur ex *c. Quoniam 3. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. *cap. 17.* Ubi dicitur: quoniam in quibusdam locis fundatores Ecclesiarum, aut heredes eorum potestate, „in qua eos Ecclesia hucusque sustinuit, abutuntur: & cum „una Ecclesia unius debeat esse Rectoris, ob dissensiones „suas plures præsentant, ideo præsenti Decreto statuimus, „ut si forte in plures; seu diversas partes, vel personas „vota, seu suffragia Fundatorum, sive Patronorum divisa „sint, ille præficiatur Ecclesiæ, qui majoribus juvatur meritis, & plurium suffragiis approbatur: Sin autem id sine scandalo fieri nequeat, Episcopus Ecclesiam ordinet, „constituendo in eo Rectorem) sicut ipsi melius, sive consultius videbitur, Ut, si v. gr. is, qui præsentatur, Parochianis sit exosus, ideoque institutioni illius se opponant, tunc enim Episcopus alium instituere poterit, *arg. c. ultim. dist. 63. Abb. hic num. 5.* quamvis etiam hoc ipso casu, si patroni alium idoneum præsentare velint, id ipsis concedendum sit, ut ex infra dicendis patebit. Simile statuitur in *c. Cum teneatur 6. de præb.* ubi dicitur: si sine scandalo non possit provideri Beneficium, cui Papa mandavit, non esse mandandum executioni.

„Additur in *cit. c. Quoniam; in fine*, ut id ipsum etiam faciat Episcopus, si inter aliquos de jure patronatus quæstio „orta sit, & intra quatuor menses fuerit definita, de qua „infra.

Posteriore vero casu, si Jus patronatus spectet ad plures conjunctim, sive collective, aut ut ad Collegium, tunc præsentatio concorditer fieri debet a majore parte conjunctorum, sive totius Collegii, ita ut suffragia minoris partis non valeant: v. gr. si ad XII. spectet jus præsentandi, requiritur, ut VII. consentiant in unum: si vero VI. præsentent unum: IV. alium, & reliqui duo alium præsentent, nulli ex illis, ut talis præsentationis, jus acquiretur; quia non est præsentatio facta a majore parte totius universitatis, seu Collegii, *Abb. in cit. c. Quoniam 13. h. t. Azor. cit. l. 6. cap. 21. qu. 20.*

XLIX. Notandum secundo. Si jus præsentandi pertineat ad plures, ut conjunctos jure Universitatis, seu Collegii, tunc non valet præsentatio, nisi collegialiter, sive a congregatis fit facta, quia Collegium, sive Universitas non est, nisi congregetur, simulque conveniat. Quare hoc casu omnes absentes vocandi sunt, alioqui præteriti, seu neglecti agere possunt contra præsentationem, & petere, ut rescindatur, *argum. c. Quod sicut 28. & c. Bonæ 36. de elect. Azor. citat. cap. 21. q. 21.* nisi postea cum consensu suo ratificaverint, *arg. c. Cum 11. h. t.*

Notandum tertio. Quando Jus præsentandi pertinet ad plures heredes diversorum patronorum in stirpes, qui habentur pro uno, & unam tantum vocem habent, juxta *Clement. 2. h. tit.* quamvis decens sit, eos simul congregari, & convenire, ad præsentandum tamen absolute id non est necessarium, sed possunt etiam seorsim dare sua suffragia, *Joann. Andr. in cit. c. Quoniam n. 4. h. t. Garc. cit. c. 9. n. 222.* Quamvis contrarium teneat *Abb. in cit. c. Quoniam in fine*, & alii apud *Garc. c. l. n. 223.* qui putant, tametsi plures præsentent, ut singuli, necessarium esse, ut simul congregentur, & conveniant, quod verum est, si vi statuti, vel consuetudinis soliti sint simul convenire, ut nimirum singulorum rationes audiantur, *Garc. c. l. n. 226.*

L. Cæterum illud hoc loco addendum, si Patroni, vel heredes eorum inter se discordent in præsentando, ideoque Ecclesia careat Rectore, debet Episcopus impetrato in

Ecclesia cessationem a Divinis Officiis, prout statuitur in „ cap. Perlatum 1. hoc tit. Nam cum perlatum esset ad Sy- „ nodum Cabilunensem, habitum sub Imperatore Carolo „ Magno, (ut refert Gloss. margin. hic) quod inter hære- „ des alicujus Fundatoris, seu Patroni di ordiæ ortæ es- „ sent, ideoque Ecclesiæ quædam fuerint in plures partes „ divisæ, ita ut singulæ partes suos haberent Presbyteros „ (prout habetur in antiqua le..ione hujus cap.) idcirco S. „ Synodus statuit, Ecclesiam inter patronos dividi non de- „ bere: sed si simultates, sive discordiæ inter illos ortæ „ sint, propter quas Sacerdos ibi Officio suo canonice fun- „ gi non possit, & res aliter componi nequeat, prohiben- „ dum esse ab Episcopo, ne in ea Ecclesia Missarum so- „ lennia celebrentur, donec ad concordiam redeant hære- „ des, & Ecclesia Sacerdotem canonice institutum habeat, „ qui libere suum Ministerium exercere possit. Ubi tamen „ distinguendum est, ut tradit Abb. hic in fine: vel enim est contentio inter Patronum & Episcopum & tunc Episcopus ponere debet Oeconomum, sive Administratorem, aut Vicarium temporalem in Ecclesia, donec controversia fuerit composita, arg. cap. Cum ter, 4. de Offic. Jud. Ord. Vel contentio est inter Patronos super Jure patronatus, tunc Episcopus exspectare debet, donec tempus, a jure præfixum ad præsentandum, elapsum fuerit, post quod Episcopus Rectorem in Ecclesia libere instituet, juxta cap. Quoniam, 3. in fine, h. t. dummodo sine scandalo id fieri possit, Gl. fin. in cit. c. 1. Si vero post elapsum hoc tempus, Patronus Presbyterum in Ecclesia institutum ab Episcopo non admittat, tum demum recurrendum est ad remedium hujus capituli nempe, ut indicatur cessatio a Divinis, Innocent. hic in fine.

LI. Præterea in cap. Quacunque 2. h. t. (quod est desumptum ex Concilio Triburiensi c. 32. & refertur in cap. Si plures 36. caus. 16. qu. 7.) decernitur, si contingat, patronos „ inter se differre in præsentatione Presbyteri, debet Epi- „ scopus, si aliter Ecclesiæ non possit consulere, tollere in- „ de Reliquias, & ostia Ecclesiæ claudere, ut nullus in ea „ sacrum Mysterium celebret, donec idoneum Presbyterum „ eligant, sive constituant. Porro illæ solum Reliquiæ sunt tollendæ ex Ecclesia, quæ sunt extra Altare in area inclusæ: non autem illæ, quæ Altari sunt inclusæ; nam per illarum amotionem sigillum violaretur, & Altare execraretur, ut notat Gl. hic V. Reliquias, & Abb. nu. 1. Ex quo etiam colligitur, quod Patroni non possint velle, ut in una Ecclesia plures instituantur Presbyteri; quia unius Ecclesiæ vel Beneficii, unus tantum debet esse Rector, vel Presbyter, c. Cum non ignores, 21. de præbend. neque Jus, & Titulus Beneficii dividi potest, c. Majoribus, 8. c. Dilecto, 25. eod. Abb. in cit. cap. 2. num. 2. h. t.

§. II.

Ad quos præterea Jus Patronatus per successionem transire possit?

LII. Quæritur primo. An Jus patronatus gentilitium, id est reservatum illis, qui sunt de familia, seu agnatione Fundatoris, extincta familia, transeat ad hæredes extraneos? Resp. primo. Si Fundator expresse voluit, ut Jus patronatus tantum pertineret ad illos, qui sunt de familia, sive ad agnatos, non autem ad eorum hæredes, tunc ad hæredes extraneos non transit, sed extincta familia, etiam Jus patronatus extinguitur, & Ecclesia fit libera: sicuti, si Jus patronatus sit relictum filiis masculis tantum, exclusis fœminis, deficientibus masculis, non transit ad fœminas, sed extinguitur, Fagnan. in c. 1. num. 25. & 23. h. t. Ratio est, quia Patronus in fundatione Ecclesiæ potest remittere Jus patronatus in totum, vel pro parte, in præjudicium descendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, ut infra dicetur.

LIII. Respon. secundo. Si Jus patronatus sit concessum a Fundatore illis, qui sunt de familia, simpliciter, & absolute, non addita particula taxativa *tantum*, vel simili, tunc extincta familia, transit ad hæredes agnatorum, etiam extraneos, non ex provisione hominis, sed ex provisione Legis, quæ regulariter non tollitur per provisionem hominis: cum ergo Jus patronatus ex provisione juris communis, transeat ad hæredes, etiam extraneos, ut supra dictum, sequitur, quod provisio hominis concedentis Jus patronatus illis, qui sunt de familia, non obstet, quin illis deficientibus, ex provisione Legis ad extraneos hæredes transeat, si reservatio familiæ facta sit, non taxative, seu exclusive, sed demonstrative solum: vel ut summum reservatio facta esse intelligitur, cum ea restrictione, ut Jus patronatus ad extraneos hæredes non transeat, durante familia: secus vero illa deficiente; quia tunc casus a Fundatore omissus, relinquitur Juris communis dispositioni, Fagnan. cit. loco numer. 25. & 26. qui ait, ita resolvisse, Rotam die 6. Junii anno 1578. Aliud est de Jure patronatus concesso universitati, seu Collegio, quod non potest transferri ad eos, qui sunt extra Universitatem, seu Collegium; quia Universitas non habet hæredem, vel successorem, sicut ultimo de familia succedi potest, Fag. cit. n. 27.

LIV. Quæritur secundo. An Jus patronatus transeat ad Fideicommissarium universalem? Resp. communis sententia DD. negat apud Molin. tract. 2. de Just. disp. 188. n. ult. transire: sed ait remanere penes hæredem directum, Covarr. in c. Raynutius; 16. §. 9. num. 8. de Testam. & lib. 2. var. resol. c. 18. nu. 8. Barb. in c. 3. & 20. h. t. Garc. de benef. p. 5. c. 9. nu. 17. ubi num. 18. & 19. ait, Jus patronatus personale, & non annexum bonis, non transire ad Fideicommissarium, quamvis ex testantis judicio, & expressa voluntate possit Fideicommissarius consequi Jus patronatus, accedente licentia Episcopi. Fundamentum hujus communis sententiæ est, tum quia ad Fideicommissarium non transeunt alia jura, quam quæ continent commodum pecuniarium: cujusmodi non est Jus patronatus, quod ad honorem potius pertinet, & ideo apud primum, ac directum heredem ex præsumpta Testatoris voluntate manere debet: Tum quia Jus sepulchri non transit ad Fideicommissarium, sed penes hæredem manet, l. Quia poterat; 42. ff. ad SC. Trebell. etiamsi ab indigno auferatur hæreditas, l. Si quis; 33. ff. de Relig. & sumpt. fun. Tum quia Jus patronatus, quod competit in libertus, restituta hæreditate, non transit: sed apud liberos Patroni manet, l. Si Patronus 55. in princ. ff. ad SC. Trebell. Ergo sicut ista jura non comprehenduntur sub restitutione facienda Fideicommissario, cum non veniant jure hæreditario, ita nec Jus patronatus Ecclesiæ.

LV. Nihilominus tamen contraria sententia affirmativa est valde probabilis, quam post Gomez & Molin. Juristam tenet Zoesius in Comment. h. t. nu. 12. & Molin. noster; cit. l. ait hanc sententiam, quod Jus patronatus transeat ad Fideicommissarium, sufficienter probari. Et revera argumenta allata pro communi sententia negativa efficaciter id non probant, nam inprimis Jus Patronatus Ecclesiasticum continet, non solum honorem: sed etiam commodum pretio æstimabile, est enim utile Patrono, cum si ad inopiam vergat, debeat ali ex bonis Ecclesiæ, & possit in dotem dari marito, ad quem pertinet præsentatio, durante matrimonio, quæ est instar fructus Juris patronatus, ut supra dictum nu. 29. Neque etiam refert, quod Jus patronatus non acquiratur jure hæreditario, nam suapte natura sequitur eum, ad quem universa bona transeunt, non tanquam aliquid hæreditarium: sed tanquam aliquid annexum rerum universitati, cum qua transit. Denique non est etiam paritas inter Jus hujus patronatus, & jura sepulchri, vel patronatus Civilis; nam Jus sepulchri tantum sequitur hæredem, & Jus patronatus in libertos tantum ad hæredes, sive liberos in potestate patris constitutos transit, ut patet ex Tit. Instit. de assignat. libertor. § Datur autem; at Jus patronatus, de quo hic competere potest, etiam non hæredi, non quidem jure successionis, sive hæreditario: sed jure accessionis, sequitur enim Universitatem rerum, cui est annexum, & cum ea transit etiam ad emptorem, vel alium, ad quem bona perveniunt etiam Titulo particulari, v. g. donationis, ut possidetur. Porro certum est, Jus patronatus transire ad universalem bonorum possessorem, qui est veluti hæres, & succedit in universum jus defuncti, jure Prætorio, & in effectu est plenus hæres, l. 2. & 3. §. 1. & 2. ff. de bonor. poss. Imo etiam in usufructuarium universitatis bonorum hoc jus transit, Barbos. in c. Ex litteris; 7. n. 7. h. t.

LVI. Quæritur 3. An in divisione hæreditatis Judex possit uni ex cohæredibus adjudicare Jus patronatus? Respon. Probabilius est, non posse, ut docet, Abb. in c. Quoniam [illegible] q. num. 3. h. t. Ratio est, vel enim bona hæreditaria dividuntur inter hæredes æqualiter, & tunc non est ratio, cur uni potius adjudicent, quam alteri: ideoque cum sit jus indivisibile, manere debet penes omnes hæredes in solidum unde etiam prohibetur divisio Ecclesiæ inter hæredes in c. 1. h. t. Vel inæqualiter bona hæreditaria dividuntur inter hæredes, & tunc si daretur Jus patronatus ei, qui minorem partem hæreditatis accepit, videretur ei adjudicari, ad compensationem inæqualitatis bonorum, & sic quodammodo commutaretur cum rebus temporalibus, & æstimationem reciperet, quod Simoniacum foret. Et hinc etiam si quis nihil habeat in bonis, non potest cedere Jus patronatus creditoribus; quia non recipit æstimationem. Abb. [illegible] 4. Non obstat c. Ex insinuatione 14. h. t. quia illud loquitur de libera cessione Patroni alteri Compatrono, sine pretio facta, ut nonnulli illud cap. explicant, de quo infra. Non obstat secundo. Quod utilius sit Ecclesiæ, habere unum, quam plures Patronos; quia cum jura permittant plures, non pertinet ad Judicem ex pluribus unum Patronum constituere, Zoes. h. t. num. 13.

LVII. Quæritur quarto. An publicatis bonis omnibus Patroni, & Fisco addictis, ob crimen v. gr. læsæ Majestatis, vel hæresis, Jus patronatus quoque transeat ad Fiscum, etiam sæcularem, isque in eo succedat? Respon. Etsi Princeps sæcularis non possit per se, ac directe privare Patronum Jure patronatus, ob delictum Patroni, quia Laicus Jus patronatus habet, non ex concessione Principis sæcularis, sed Ecclesiæ. si tamen bonorum universitas, cui Jus patronatus annexum est, confiscetur ob delictum Patroni, tunc accessorie, ac indirecte etiam Jus patronatus ad Fiscum, sive Ecclesiasticum, sive sæcularem transit: ac proinde, si pater commisit crimen læsæ Majestatis, omnibus bonis confiscatis, Jus patronatus, non ad filios ejus, sed Fiscum Principis transit. Nec refert quod sit [illegible], vel quasi spirituale; quia illius ex [illegible], & beneficio Ecclesiæ est capax Laicus, & ad extraneum hæredem, etiam Laicum transit, cujus loco est F[illegible], l. Si totum 82. ff. de acquir. hæred. Veruntamen, si Jus patronatus sit personale, seu per se, & singulariter constat, non annexum ulli Castro, vel aliis bonis, tunc sub confiscationum bonorum temporalium non continetur Jus patronatus, adeoque manebit penes delinquentem, donec per sententiam Judicis Ecclesiastici eo privetur, tanquam indignus, & tum Ecclesia fit libera, Abb. in c. Cum La[illegible] 3. h. t. Silvest. V. Jus patronatus q. 5. dicto, 6. Az.r [illegible] c. 2. q. 14. Barb. in c. Ex litteris; 7. n. 9. & 10. h. t. Garc. cit. c. 9. n. 26. & seqq. ubi n. 29. & seqq. addit, quod post latam sententiam privatoriam Judicis Ecclesiastici si Jus patronatus pertineat ad familiam, seu agnatos consanguineos, ad illos transeat, juxta dispositionem Fundatoris: si vero est hæreditarium, quod etiam ad extraneos hæredes transmitti potest, extinguitur Jus patronatus, & Ecclesia fit libera. Sin autem Patronus, cujus bona sunt confiscata, per sententiam Judicis non sit privatus, tum Jus patronatus hæreditarium transit ad hæredem ex testamento, vel ab intestato ipsius condemnati, eo defuncto; præterquam ob cri-

men

men hæresis, in ipso jure privatus existit Patronatus, *c. Ut commissi*; 12. §. *Privandi*; *de hæret. in* 6.

LVIII. Quæritur quinto. An Jus patronatus possit transferri ad alium, per legatum in Testamento relictum? Respond. affirmative, ut docet *Joann. Andr. in c. Cum sæculum*, 3. *n.* 2. *h. t.* 1. & *ibid. Abb. n.* 6. *Silvest. cit. l. qu.* 4. *dicto* 6. *Azor cit. c.* 10. *qu.* 20. nam sicuti Jus patronatus potest donari inter vivos, ut infra dicetur: ita & Testamento legari per se, & solitarie; quia legatum est quædam donatio a Testatore facta, *princ. Instit. de legat.* Et quidem si Ecclesiæ legetur, non requiritur, ut interveniat consensus Episcopi, sicut & in donatione inter vivos: si vero legetur Laico, vel Clerico, nomine proprio, debet accedere consensus Episcopi, sicut etiam requiritur, si Laico donetur. Quamvis autem consultum sit, ut Episcopi consensus interveniat, tempore conditi testamenti, vel saltem ante mortem Testatoris absolute tamen sufficit, si succedat ex post facto, vel etiam post mortem Testatoris, idque favore ultimæ voluntatis. Veruntamen antequam consensus Episcopi accessit, Jus patronatus existit penes hæredem; quia per solam dispositionem Laici non potest hujusmodi jus in alium transferri: & jura tantum permittunt, ut Jus patronatus transferatur in filios, vel hæredes: non autem in Legatarios, *c. Filiis*, 31. *caus.* 16. *q.* 7. *Abb. c. l.* & alii DD.

LIX. Quæritur sexto. An Jus patronatus possit etiam per hæreditariam successionem transire ad Monasterium, seu Religionem? Resp. affirmative, idque duplici modo. Primo. Si Monasterium, sive Religio bonorum in commoni capax instituatur hæres a Patrono Laico, tunc enim accessorium cum universitate bonorum hæreditaria, transibit etiam Jus patronatus. Secundo. Si Patronus Laicus fiat Religiosus, Jus patronatus ad ipsum spectans, transfertur in Monasterium; quia per talem ingressum omnia ipsius bona acquiruntur Monasterio, & consequenter etiam Jus patronatus, *Tambur. Tom.* 3. *de Jure Abbat. disp.* 9. *q. quæst.* 28. *num.* 1. & 2. Porro, si Jus patronatus jure sanguinis delatum sit ad Patronum, qui Religionem ingressus est, Monasterium Jus præsentandi habebit tantum, durante vita Monachi; quin post ejus obitum defertur ad hæredes ipsius consanguineos, *Garc. cit. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 355. & *Tambur.* 2. *c. l. numer.* 2.

§. III.

An, & quo pacto Jus Patronatus per donationem ad alios transferri possit: & an etiam Ecclesiæ concedi possit?

LX. Assertio 1. Patronus Laicus (cui scilicet Jus patronatus competit jure proprio, ac privato, sive Laicus sit, sive Clericus) potest libere, adeoque non requisito consensu Episcopi Diœcesani, Jus patronatus concedere Ecclesiæ, Monasterio, vel alii Religioso loco, aut etiam Clerico ratione Ecclesiæ, vel Dignitatis, quam obtinet, prout habetur in *c. Illud.* 8. *h. t.* ibi: *Licet Religioso loco Jus patronatus conferendi liberam habeat facultatem.* Et expressius statuitur in *c. Si Laicus unic. in princ. eod. in* 6. ubi dicitur: Si Laicus Jus patronatus Ecclesiæ sibi competens, eidem, vel alteri Ecclesiæ, seu loco Religioso duxerit conferendum, hujusmodi collatio (seu liberalis, & gratuita donatio) quamvis absque assensu Episcopi facta fuerit, efficax est censenda, ita tamen, ut per talem collationem, seu donationem juri Episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nihil derogetur, quo minus scilicet institutionem in tali Ecclesia habet, ut explicat, *Gl. Magna. ibid.* Ratio autem cur Jus Patronatus a Laico donetur Ecclesiæ non requiratur consensus Episcopi, est, quia tunc Ecclesia, vel Beneficium redit ad naturam suam, liberata a manu Laicorum, *Vivian. in Ration. hic.*

Porro, etsi consensus Episcopi in donationem Juris patronatus accessit, nequaquam tamen præjudicatur Juri Episcopali, ut notat *Joan. Andr. in cit. c. unic. nu.* 10. Nisi etiam Episcopus, cum consensu Capituli, adhibitis Canonicis solennitatibus, Ecclesiam concesserit alicui Religioso loco, juxta, *c. Pastoralis*, 7. *de donat.*

Et hinc etiam, si alicui Patrono, non jure proprio, ac patrimoniali: sed jure Ecclesiæ competeret Jus patronatus, tunc illud alienare, vel donare alteri non posset, sine Superioris auctoritate, & aliis solennitatibus jure requisitis ad alienationem Jurium Ecclesiasticorum, ut patet ex *Tit. Decretalium, de rebus Ecclesiæ non alienandis.*

LXI. Assertio 2. Patronus Ecclesiæ non potest Jus patronatus per se, & singulariter concedere, seu donare Laico, vel etiam Clerico, ut personæ privatæ, sine consensu Episcopi, alioqui donatio est invalida, ut colligitur ex *cit. cap. unic. h. t. in* 6. per sensum contrarium, & tradit ibi. *Franc. n.* 2. *Abb. in cit. c. Illud. num.* 5. *Azor cit. c.* 20. *qu.* 5. & alii plerique. Ratio diversitatis est, quia gravius periculum, seu damnum inferri potest Ecclesiæ, si Jus patronatus concedatur, seu donetur Patrono Laico, eo quod Laici magis solent gravare Ecclesias, quam Clerici: & si Clerici excedant facilius potest illos Ecclesia compescere, quam Laicos; ideoque merito ad mutationem Patroni Laici, requiritur consensus Episcopi, ut videat, an expediat Ecclesiæ mutare patronum, & ne forte concedatur Jus patronatus Tyranno, & valde potenti, qui vexat Ecclesiam, & an non forte interveniat fraus, & non liberalis donatio fiat: sed ficta venditio, *Abb. c. l. num.* 5. & 6.

Porro sufficit, si Episcopus concessionem, seu donationem Juris patronatus a patrono Laico, vel Clerico, ut privata persona factam, ex post facto, suo consensu, & auctoritate approbet, ita, ut tametsi ab initio fuerit invalida, ex eo tamen tempore, quo consensus accessit, de jure subsistat, seu convalescat; nam ad præteritum non est potentia, adeoque impossibile est, ut Episcopus concessionem, seu donationem illam, quæ penitus irrita fuit, ita ratam habeat, ut ab initio valuerit, *quod enim ab initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere*, *Reg. jur.* 18. & *Reg.* 29. *in* 6. ac proinde talis actus per ratihabitionem postea supervenientem est validus, non ex tunc: sed ex nunc, *Abb. in c. Cura.* 31. *n.* 2. *h. t. Azor cit. c.* 20. *q.* 5. non autem sufficit consensus tacitus Episcopi, non enim in actu odioso ex taciturnitate consensus præsumitur, *Abb. c. l. num.* 4. quamvis etiam oppositum probabile sit; cum actus iste potius censeatur esse favorabilis, quam odiosus, quandoquidem Jus patronatus conceditur, ut excitentur fideles ad fundationes, & donationes pias, & scientia ejus, qui potest contradicere, & non contradicit, inducit consensum; juxta ea quæ tradunt DD. in *Regul. qui tacet*; 142. *ff. de Regul. Jur. Zas. in Comment. hoc titul. numer.* 19.

LXII. Assertio 3. Potest Patronus Laicus Jus patronatus, quod in Ecclesia habet, non solum alteri: sed etiam eidem Ecclesiæ donare, prout expresse dicitur in *cit. c. unic. h. tit. in* 6. & tunc Ecclesia erit Patrona sui ipsius, ut ait *Gl. ibid. V. Eidem*; dummodo plures Ministros habeat. Idque verum est, si Ecclesia habeat Jus patronatus, quoad Beneficia sibi incorporata, sive sit Ecclesia Collegiata, sive non Collegiata, ita tamen, ut plura Beneficia habeat; nam tunc Jus patronatus est quidem servitus Beneficiorum, at respectu Ecclesiæ, & Rectoris ipsius qui Jus præsentandi ad Beneficia Ecclesiæ suæ incorporata habet, non est servitus: sed potestas quædam, seu facultas, ac veluti privilegium quoddam. Si vero Patronus remittat Jus patronatus ipsi Beneficio, verb. gr. Capellaniæ, tanquam servitutem ei impositam, tunc confunditur, & extinguitur hæc servitus, ipsumque Beneficium fit liberæ collationis; non enim potest eadem res habere servitutem erga seipsam, sive servire sibi ipsi *l. Si quis ædes*; 30. *ff. de servit. præd. urban.* ubi dicitur, *Si quis ædes, quæ suis ædibus serviebant, emerit*, confusa, & sublata servitus censetur, *Franc. in tit. capit. unic. nu.* 4. Similiter, si Patronus Parochiæ non Collegiatæ, in qua unicus est Presbyter, seu Parochus, remittat Jus patronatus, quod ipsi competebat, illud extinguitur, & libera collatio ad Episcopum pertinebit, *Glo. in cit. c. unic. V. Eidem*; & colligitur ex *c. Significavit*, 41. *de testibus Jean. Andr. ibid. n.* 5. Idemque dicendum est, si a Laico donetur Episcopo Jus patronatus, ratione Dignitatis suæ, in aliqua Ecclesia, vel Beneficio: tunc enim, si ad eundem spectabat jus instituendi, post factam donationem, seu remissionem Juris patronatus, Ecclesia illa, sive Beneficium fiet liberæ collationis, alioquin enim Episcopus deberet sibi ipsi præsentare, & postea præsentatum instituere, quod est inconveniens: nisi tamen donans haberet Compatronum; nam hoc casu Episcopus tanquam Patronus præsentabit Rectorem, cum Compatrono, & postea tanquam Ordinarius, seu Diœcesanus eum instituet, *Lupus in cit. c. unic. n.* 5. *h. t. in* 6.

LXIII. Assertio 4. Potest Patronus Compatrono suo, etiam privato, sine Episcopi consensu, Jus patronatus donare, seu remittere, *Gl. in c. Ex insinuatione*; 24. *V. Consulitis h. t. Barb. ibid. num.* 4. & *in c. Illud* 8. *num.* 4. *eod.* [illegible] *cit. c.* 20. *q.* 6. *contra Jo. Andr. & Abb. in cit. c. Ex insinuatione numer.* 5. ubi ait, hoc videri æquius: sed oppositum esse jure verius. Ratio autem hujus assertionis est: tum quia hæc non est propria alienatio, seu Juris patronatus in alium translatio, cum novus patronus Ecclesiæ non constituatur, sed alter Compatronus tollatur, ita, ut Jus patronatus, quod penes duos erat in solidum, penes unum tantum maneat: tum quia per talem cessionem nihil damni, vel incommodi infertur Ecclesiæ; quia Jus patronatus non transfertur in alium Ecclesiæ ignotum, aut suspectum hominem, sed donatur patrono socio, quia uterque jam patronus erat; imo sic minus gravatur Ecclesia, cui magis utile est, unum habere patronum, quam duos.

LXIV. Assertio 5. Quamvis Patronus Laicus possit Jus patronatus ei competens, Ecclesiæ, vel Collegio sacro concedere, seu donare, ut supra dictum: non tamen potest Laicus, quantumvis Regia potestate præditus, Ecclesias patronatas alicui Clerico, Monasterio, vel Religioso loco concedere, seu donare, nec in titulum, nec in proprietatem, sive per modum incorporationis, sine auctoritate Episcopi. Idque probatur primo ex *c. Quod autem*; 5. §. *de cætero h. t.*
„ Ubi Alexander III. ita rescribit: Si Laici Clericis, vel
„ Collegiis sacris concessiones, vel donationes faciant, per
„ instrumenta super iis confecta, in hac, vel similia verba
„ concessi, vel dedi Ecclesiam, & præsente charta firma-
„ vi, nihil agitur, si Episcopi consensus non accesserit,
„ quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non
„ potest de jure donare. *Glossa in cit.* §. *De cætero, in v.*

Porro, si Patronus Laicus simpliciter, & absolute concedat Ecclesiam loco Religioso, vel Clerico, in dubio præsumendum est, quod voluerit donare jus quod in illa habet, videlicet Jus patronatus; nemo enim dare velle censetur, quod non habet, *arg. cap. Pastoralis*, 7. *de donat.* & *l. Si domus* 71. *Si fundus*, *ff. de legat.* 1. Ubi Testator legando rem, videtur legare omne jus, quod in re habebat. Si vero Patronus Laicus intentionem habuit, conferendi Ecclesiam in titulum, vel proprietatem, tota donatio, vel concessio est irrita, ita, ut ne quidem Jus patronatus transferatur, non ob defectum consensus Episcopi, ut putat, *Gl. in cit.* §. *de cætero*, *V. Si consensus*, quia hic non est necessarius, ut constat ex *c. Illud* 8. *h. t.* & *c. un. eod. in* 6. Sed quia Patronus, quod agere potuit, scilicet Jus patronatus, donare non voluit: quod autem voluit, nempe Ecclesiam donare in titulum, vel proprietatem, non potuit, & ideo totus actus illius invalidus fuit, juxta *c. Cum super*, 23. *in fine de offic. de leg. l. Is qui*, 15. *ff. de acquir. hæred. l. Non ignorans*, 10. *C. de donat.* Cum enim Patronus non habeat proprietatem Ecclesiæ, non potest illam in alium transferre, nemo enim dat, quod non habet, *Abb. in cit. c. Quod autem n.* 9.

LXV.

LXV. Secundo idem probatur ex *c. Illud* 8. *hoc titul.* Ubi habetur, quod quidam Laicus (v. gr. Patronus, vel Dominus Territorii) inconsulto Episcopo, Ecclesiam non vacantem concessit, & donavit Monasterio, vel alteri Religioso loco: & postea cum vacaret Ecclesia, idem Laicus præsentavit Clericum, quem Episcopus Diœcesanus instituit. Consultus Papa Alexander III. respondit, quod prior illa concessio Ecclesiæ facta Monasterio impedire non possit, quo minus posterior Clerici præsentati institutio rata sit, & firma, cum prior concessio fuerit ipso jure irrita; tum quia de re, seu Ecclesia non vacante facta est, tum quia Laicus, sine auctoritate Episcopi, nulli potest Ecclesias dare, nec in titulum, nec in proprietatem, *cit. c. Quod autem §. De cætera h. t.* quamvis patronus Laicus liberam habeat facultatem conferendi jus patronatus loco Religioso (libere autem agere quis dicitur, si sine ullius alterius consensu, aut licentia agere possit, adeoque etiam sine consensu Episcopi Laicus donare potest Jus patronatus Loco Religioso, *Gl. hic V. Licet Religiosis, Abb. num.* 5. & dictum supra. Si vero Laicus Jus patronatus, vacante Ecclesia, Religioso loco contulerit, & aliquis sine præsentatione Religiosorum ejusdem loci, fuerit in Ecclesia institutus, ejus institutio, secundum juris rigorem, est irritanda. Ratio prioris partis est, quia non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, *Reg. jur. 25. in 6. Gl. hic V. Aliquatenus impedire*: ideoque non obstante eo, quod Laicus patronus Ecclesiam, sine Episcopi consensu, Religioso loco donavit, sed postea ea vacante, suam donationem retractans, Clericum præsentavit, ejus præsentatio admitti, & præsentatus institui debuit, quippe cum prior donatio Ecclesiæ ipso jure fuerit irrita. Et sic potest quis hoc casu pœnitere, & contra factum proprium agere: dicendo, illud esse irritum, ut notat *Gl. in c. Cum Laici* 10. *V. Pœnitentia, hoc tit.* sicut etiam Capitulares, si indignum elegerunt ad Prælaturam, possunt, & debent, etiam post publicatum scrutinium, alium eligere dignum, nisi post, communi nomine, promulgatam electionem, privationem juris eligendi, pro ea vice, incurrerint, *cap. Perpetuo 7. de elect. in 6.* Quod, si vero patronus Laicus, Episcopo consulto, sive cum ejus consensu, & approbatione, Ecclesiam non vacantem Loco Religioso concessit, seu donavit in proprietatem, illam eidem incorporando, tum valet ea donatio, seu concessio, *Gl. hic V. De non vacante*; quia facta est, non Laici, sed potius Episcopi auctoritate, ut colligitur ex *cit. c. Illud*, per sensum contrarium, ibi: *Inconsulto Episcopo*, ergo eo consulto valet: nam Laicus, propria auctoritate, sine Episcopi consensu, Ecclesiastica jura conferre non potest, nemo enim dat, quod non habet, *cit. c. Quod autem §. De cætero* & constat ex *c. Si quis* 10. *& seqq. caus. 16. q. 7.* Quod tamen ita intelligendum est, ut ea concessio, sive incorporatio Ecclesiæ vacantis, etiam cum consensu Episcopi, facta, nullum effectum habeat, vivente ejus Rectore, eique nullum præjudicium inferatur, neque is amoveri possit, juxta *Clement. 2. de reb. Eccl. non alien. Abb. in cit. c. Illud n. 7. in Gl. 3.* Ratio posterioris partis est; quia præsentatus a legitimo patrono Jus, & actionem habet, ergo Episcopum, ut ab illo; si idoneus est, instituatur, si ergo aliquis in Ecclesia, sine præsentatione legitimi patroni, institutus fuit, institutio irritari, vel irrita declarari debet, ut infra dicetur.

LXVI. Tertio cum prædicto *cap. Illud* consentit, quod statutum habetur, *in c. Cum Laici* 10. *h. t.* Videlicet, „si Laici, Episcopis nescientibus, aut non consentientibus, Ecclesias Clericis concedunt, in quibus habent Jus patronatus, & postea pœnitentia ducti, alios Clericos ad easdem Ecclesias Episcopis præsentant; & illi, ad eorum præsentationem, ab Episcopis in eisdem Ecclesiis instituuntur: horum debet institutio consistere, qui auctoritate Episcopi sunt instituti, concessione priore, quæ nulla est (adeoque non impedit secundam) penitus rescissa; non enim licet Laicis Clericos in Ecclesiis, præsumptione, seu auctoritate propria ordinare: imo, nec Clerici patroni Ecclesiam ordinare, seu conferre possunt, *Gl. fin. in cit. c. Cum Laici* & constat ex *c. ult. h. t.* Porro hoc est discrimen inter casum prædicti utriusque cap. quod in casu *cap. Illud*. Patronus Laicus Ecclesiam Religioso loco concessit in proprietatem, sive ei incorporavit: in posteriore vero *c. Cum Laici*. Clerico Ecclesiam, propria auctoritate, & sine consensu Episcopi, concessit in titulum, *Abb. ibid. n. 2.* Laicus vero neutrum facere potest, id est, nec in proprietatem, nec in titulum Ecclesias concedere; quia spiritualia jura sunt extra limites potestatis Laicæ, *c. 2. de judic. & c. Tua 25. de decim.* nisi specialiter per Prælatos Ecclesiasticos potestas in Jura spiritualia ipsis committatur, *cap. Quod autem 5. §. Cætero & 5. Illud 8. h. t.*

LXVII. Quarto similiter in *c. Cura* 11. *hoc tit.* mandat Alexander III. ut nemo ex Religiosis, & aliis etiam Clericis, Ecclesias ex Laicorum donatione (nisi Episcopi Diœcesani auctoritas, & consensus interveniat) præsumat, sibi vendicare, aut ita acquisitas retinere: præterquam, si legitima præscriptione (40. annorum, quæ sola procedit contra Ecclesiam, *Gl. hic V. Legitima*, sit munitus vel Diœcesani consensus postea accesserit; cum enim Laici non possint in alios, nisi jus quod habent transferre, ideo hujusmodi concessiones penitus irritæ censendæ sunt.

LXVIII. Ubi notandum primo. Sermo hic est de Ecclesiis, Monasteriis, & aliis Ecclesiis Collegiatis in proprietatem concessis, sive eisdem incorporatis, & unitis, ut patet ex superscriptione hujus c. nam quod donatio, seu Ecclesiarum concessio facta locis Religiosis, intelligenda sit de Ecclesiis, in proprietatem concessis, constat ex *c. Consultationibus 4. sup. de donation.* nam licet Ecclesiæ sæculares Clericis concedi possint in titulum: non tamen Monasteriis, & Ecclesiis Collegiatis, & quidem nonnisi dispensative quando Laici istas Ecclesias tenebant de facto, & erant potentes, ut ex illorum manibus eripi non possent: alias vero Laici Ecclesias conferre, vel donare non possunt, etiam interveniente consensu, vel ratihabitione Episcopi: quia nemo dare potest, quod non habet, *Abb. hic n. 2. & Barb. in Collect. n. 3.* Ubi addit, si Ecclesiæ, de quibus est sermo, non in proprietatem, sed in titulum concederentur, tales donationes, propter illorum incapacitatem, reprobarentur, quamvis consensus Episcopi intervenisset.

Notandum secundo. Religiosi, & alii Clerici Ecclesias e manu Laicorum, sine auctoritate Prælati Ecclesiastici, adeoque non canonice acceptas, aut sibi incorporatas, possunt per viam præscriptionis acquirere, ut colligitur ex hoc *c. Abb. ibid. n. 2. not. 2.* Sed contra objici potest, isti Religiosi aut Clerici vel habuerunt bonam fidem, vel malam. non bonam, ratione ignorantiæ; quia ignorantia seu error juris, præsertim adeo manifesti, non prodest in usucapientibus, licet facti ignorantia prosit, *l. Juris 4. 2. ff. de jur. & fact. ignor.* isti autem contra prohibitionem Canonum acceperunt Ecclesias e manu Laicorum, *c. Si quis 10. & seq. caus. 16. q. 7.* ergo errarunt in jure, adeoque fuerunt in mala fide, malæ fidei autem possessor nullo tempore præscribere potest. Duplex est responsio, prout videre est apud *Gl. in cit. c. Cura V. Legitima; mox Joann. Andr. & Abb. ibid. nu. 5. & 6.* Una est, licet primi, qui Ecclesias illas acceperunt a Laicis dominis non potuerint incipere præscriptionem, quia fuerunt in mala fide: at successores eorum, qui laborabant probabili ignorantia, existimantes consensum Episcopi intervenisse, præscribere potuerunt, cum non in jure: sed in facto errarint. Et sic vitium Prælati antecessoris, non nocet successori in Prælatura quoad præscriptionem, licet mala fides defuncti noceat hæredi universali, *l. Cum hæres 11. ff. de div. & temp. præscript. l. Vitia 11. C. de acquir. poss.* Ratio diversitatis est, quia hæres censetur una eademque persona cum defuncto: non item Successor in dignitate, ac Prælatura cum Antecessore; quia nimirum hæres omne Jus suum accipit a defuncto, non autem Successor ab Antecessore: sed a Superiore, qui eum instituit in dignitate, aut confirmavit, *Abb. in cit. c. Cura, n. 5.* Altera responsio est, quod in hoc casu intervenerit error, non in jure, sed in facto: nam isti Religiosi, & Clerici putarunt, Prælatum Ecclesiasticum consensisse, vel ex commissione & auctoritate ipsius, donationem seu incorporationem factam fuisse; quia v. g. a fide dignis id audiverunt, vel quia fama constans hujusmodi donationis facta erat in vicinia, vel quia instrumento super illa a Laico domino facto & dato, de consensu Episcopi fit mentio &c. at vero justus ac probabilis error, quo quis putat, titulum intervenisse, præbet causam præscribendi, licet nullus intervenerit, ut constat ex *l. 2. in pr. & l. Quod vulgo 11. junct. Gl. ff. Pro emptore, Abb. cit. loc. num. 6.* ubi plures alias responsiones adfert.

LXIX. Quinto denique concordat cum prædictis, quod statutum habetur in *c. Nullus 17. h. t.* Ubi dicitur: nullus Laicus decimas, Ecclesias (quas de facto detinet, *ut notatur hic in fine*) & quæcunque juris Ecclesiastici, seu spiritualia sunt, sine concessione Episcopi sui, Monasteriis, vel Canonicis sive Clericis conferre potest. Si vero Episcopus ob improbitatem, vel avaritiam consentire noluit, Romano Pontifici nuncietur, ut, quod offerendum est seu donandum, cum ejus licentia, donetur. Ubi *Gl. fin.* addit, nisi justa causa subsit, ob quam Episcopus id negavit: quia tunc nec Papa hoc concederet, nec compellere Episcopum ad dandam licentiam.

LXX. Hinc colligitur primo. Si Episcopus, aliusve Prælatus petitam licentiam, ob justam causam necessitatis aut utilitatis, irrationabiliter neget, adiri debet ejus immediatus Superior, qui illum ad licentiam, seu consensum dandum compellat, *Inn. in cit. c. Nullus & ib. Jo. Andr. n. 3. & Barb. n. 3.* idque universim procedit, quando unius consensus requiritur in favorem, & gratiam alterius, isque nolit consensum præstare, sine legitima causa, *Abb. hic n. 1.* Porro in casu *cit. c. Nullus*, non immediatus Episcopi Superior, videlicet Archiepiscopus, seu Metropolitanus, sed Papa adeundus fuit, quia Episcopus iste erat exemptus, videlicet Episcopus Adonensis, ad quem directa fuit illa Decretalis, ut refert *Quaranta in summa bullar. V. Archiep. auctoritas; n. 25. fol. 76. in fin.* Si vero Episcopus non sit exemptus & consensum deneget, sine justa causa, tum adiri potest Archiepiscopus, non quidem ad hunc finem, ut ipse præstet licentiam, & auctoritatem, in defectum Episcopi; quia Archiepiscopus non potest supplere negligentiam, ac defectum Coepiscoporum suorum nec jurisdictioni illorum se immiscere, nisi in casibus jure expressis, sed ut compellat Episcopum sibi subjectum ad officium suum debite exequendum, *Abb. hic n. 2. & 3.* Si vero inferior aliquis Prælatus, aut Officialis sine legitima causa, negat licentiam, tunc adiri potest Superior verb. grat. Episcopus, cui negotium quoque subjectum est, ut vel ipsemet det licentiam, vel inferiorem compellat ad dandum.

Colligitur secundo: Quod [illegible] nullum Jus spirituale, vel spirituali annexum conferre possit, sine auctoritate, & consensu Episcopi: si tamen contulerit, & postea subsequatur consensus Episcopi, valet talis donatio, *Gl. in cit. c. Nullus in notat. & V. Conferat. h. t.*

§. IV.

An, & quomodo Jus patronatus per venditionem transferri possit?

LXXI. Assertio 1. Jus patronatus non potest per se & solitarie vendi aut emi, sine vitio Simoniæ, ut constat ex *c. De jure 16. h. t.* Ubi Papa Alexander III. mandat, si A. Jus patronatus emptione comparavit, ut contractus ille irritus decer-

decernatur, cum enim Jus patronatus sit spirituali annexum, inconveniens est illud vendi, per se scilicet, & seorsim, ut addit *Gloss. ibid. V. Vendi.* Ratio est, quia Jus patronatus vel est intrinsece spirituale, vel saltem spirituali annexum, ideoque etiam spirituale censetur propter connexionem cum spirituali, *cap. Quanto 3.* & ibi *Gloss. V. Connexa de Judic.* ergo sicut res spiritualis, ita etiam Jus patronatus pretio temporali æstimari non potest, adeoque nec vendi, aut emi, sine Simonia; quia omnis pactio vel conventio, quæ fit circa spiritualia, vel spiritualibus connexa, labem Simoniæ semper continet, *c. Quæsitum 5.* & ibi *Gloss. V. Simonia de rer. permut.* & in pœnam vendens, & emens Jus patronatus illud amittere, eoque privari debet, *cap. Quia Clerici 6. hoc tit.* & Ecclesia, vel Beneficium fit liberæ collationis, *Joann. Andr. ibid. num. 5. & Barb. num. 5.* & alii: & hinc etiam in *Conc. „ Trident. Sess. 25. c. 9. de reform.* prohibetur Patronis, ne Jus „ patronatus venditione, vel alio quovis titulo in alios, con- „ tra Canonicas sanctiones, transferre præsumant: si secus „ fecerint, excommunicationis (si personæ singulares sint) „ & interdicti (si universitates fuerint) pœnis subjiciantur, „ & dicto jure patronatus ipso jure privati existant. Est au- „ tem venditio & emptio Juris patronatus, ipso jure irrita, ut tradit *Gloss. in cit. c. de jure; V. Irritum, hoc tit.* ac proinde verba illa textus: *contractum illum irritum esse decernat*, non significant, esse irritandum, sive annullandum: sed irritum, sive nullum declarandum. Porro pretium datum pro jure patronatus, nec emptor acquirere debet, cum emerit mala fide, & contra interdicta SS. Canonum: nec venditor retinere; quia non debet locupletari cum jactura emptoris, *juxta Reg. jur. 48. in 6.* Sed illud applicari debet Ecclesiæ, cui per Simoniam injuria est illata, *Abb. in cit. c. De jure; n. 3. in fine Barb. ibid. n. 5.*

LXXII. Assertio 2. Potest Jus patronatus vendi, vel potius per venditionem transferri, per accidens & concomitanter, vendendo rem temporalem, in qua est universitas, cui Jus patronatus accessorie est annexum, nisi hoc specialiter sit exemptum, prout sumitur ex *c. litteris 7. h. t.* Ubi „ habetur, quod Abbatissa & Moniales Monasterii Vinconen- „ sis quandam Villam, in qua Ecclesia sita erat, alicui militi „ concesserunt ad firmam, id est, locaverunt. Vacante de- „ inde Ecclesia, miles ille Episcopo præsentavit G. Cleri- „ cum, & postea Abbatissa Monasterii alium præsentavit ei- „ dem, quem Episcopus recipere noluit, quare ipse apud Ar- „ chiepiscopum Cantuariensem questa fuit. Archiepiscopus „ autem, quia putabat præsentationem a milite factam Epi- „ scopo, irritam fuisse, in virtute S. Obedientiæ mandavit „ Episcopo, ut Clericum præsentatum ab Abbatissa reci- „ piat, & in possessionem inducat; (*prout habetur integra lectione hujus cap.*) Delata denique hac controversia ad Ale- „ xandrum III. Is mandavit Judicibus a se delegatis, si ipsis „ constiterit, quod villa prædicta militi concessa fuerit ad „ firmam, sive locata, non excepto jure patronatus, vel quod „ antequam de jure patronatus inter Abbatissam & militem „ controversia, seu lis mota fuit, G. Clericus ab Episcopo, „ ad militis præsentationem, institutus fuerit in prædicta „ Ecclesia, ei, (si alias sit idoneus) eandem Ecclesiam ad- „ judicent, ita, ut si accidat, Abbatissam in jure proprie- „ tatis obtinere causam adversus militem, institutus ab E- „ piscopo eidem Abbatissæ, tanquam Patronæ suæ circa „ temporalia respondere debeat, reddendo illi rationes ad- „ ministrationis suæ. Ex quo patet, quod Jus patronatus transeat cum universitate rei, quæ venditur, locatur, vel alio titulo in alium transfertur. Ratio est, quia, cum emptio, vel alius contractus non gratuitus, censetur initus super rebus temporalibus, & non super jure patronatus, quod simul transfertur, & transit, tanquam accessorium sequens suum principale; quia est velut accidens rebus inhærens; & sic magis dignum, scilicet Jus patronatus potest accedere minus digno, nempe rebus temporalibus, ita ut licet in se sit dignius, tamen ratione accessionis sit minus dignum, *Abb. in cit. c. Ex litteris; n. 2. & in c. 3. n. 4. de Consecr. Eccl.* Ubi addit, quod Ecclesia, quæ est mere spiritualis, non possit accessorie transire cum rebus temporalibus.

LXXIII. Pro declaratione hujus c. notandum primo, Nomine Universitatis rei, cum qua transit Jus patronatus, hoc loco intelligitur, non res aliqua particularis: sed quæ continet jura universitatis, ut est, civitas, castrum, pagus, villa, aut fundus, cui jura, ut jurisdictio, servitutes, onera, & actiones &c. ad eam pertinentia annexa sunt, *Abb. in cit. c. Ex litteris; n. 10. Azor. p. 2. l. 6. c. 20. q. 8.* Ex quo infertur primo, si quis fundum, qui universitatem non continet, sive cui nulla jura annexa sint, intra cujus fines Ecclesia sita est, vel Palatium, habens Capellam, vendat, transire Jus patronatus ad emptorem, sive ad Ecclesiam pateat aditus per ipsum fundum, vel Palatium, sive non: quia talis fundus, vel Palatium non est quid universum, sive universitatem continens, sed res particularis, *Innoc. in cit. c. Ex litteris; n. 3. Ad ibid. n. 24. & Fagnan. n. 19. & a. segq.* Aliud est de jure sepulchri, quod quis habet in fundo, ad quod non patet aditus per viam publicam: sed nonnisi per ipsum fundum, eo enim venditio, etiam Jus sepulchri transit ad emptorem, *l. Si mortuum 53. §. cum fundum; ff. de act. empt.* quia sepulchrum nullum usum habet, nisi ut dominus mortuus in illud inferatur, in eoque sepeliatur. At jure patronatus potest uti Patronus, præsentando, quamvis Ecclesiam in eo fundo sitam non ingrediatur; quia ab emptore fundi ingredi prohibetur, ut notant DD. citt. Posito Jus patronatus transit in quemcumque cum universitate, cui adhæret, etiam sine auctoritate, & consensu Episcopi, *Abb. in c. Illud 8. n. 4. hoc tit.* Sunt tamen nonnulli DD. qui putant Jus patronatus accessorie transferri, etiamsi non adhæreat universitati, sive rei, quæ continet in se jura universitatis: sed etiam rei particulari, ut si fundans Ecclesiam, vel Capellam statuat, Jus patronatus spectare ad dominum talis fundi, vel Palatii: tunc enim vendito, vel alienato tali fundo, vel Palatio, accessorie transit Jus patronatus inseparabiliter ei annexum, ut colligitur ex cit. c. *Ex litteris*; ibi: *Villa, in qua Ecclesia sita est*: Accedit, quod etiam fundus rei universalis nomine continetur, *l. Cum fundus 10. ff. de leg. 2.* Sed id intelligi debet de fundo, cui jura aliqua annexa sunt.

LXXIV. Infertur secundo. Vendita universitate bonorum, vel omnibus bonis, non transit Jus patronatus in emptorem, si illud non cohæreat universitati bonorum: sed personæ venditoris, adeoque sit personale primario personæ competens, ut ex probabiliore sententia docet *Suarez lib. 4. de Simon. cap. 28. num. 19. Garc. cap. 9. num. 16. Zoes. in Comment. hoc titul. num. 23.* Ratio est, tum quia, cum Jus patronatus hoc casu non cohæreat accessorie ipsis rebus venditis, non potest, ex vi venditionis illarum, censeri venditum, & translatum ad emptorem, nec sub tali venditione comprehensum: sed Jus omnino separatum a bonis venditis, & adhæret soli personæ venditoris: tum quia si ex vi venditionis omnium bonorum, etiam venderetur, & transferretur Jus patronatus, tum transiret, quia censeretur tanquam pars universitatis bonorum, & per se vendita particulariter, sicut aliæ partes bonorum, quod Simoniam saperet. Aliud vero est de hæreditate, cum qua transit etiam Jus patronatus; quia licet non transeat ex vi bonorum, quæ relinquuntur hæredi, transit tamen ex vi juris hæreditarii, sive ipsius hæreditatis, quæ est successio in universum Jus defuncti, *l. Hæreditas 62. ff. de R. J.* cujus personam hæres repræsentat, non autem emptor. Unde etiam hæres succedit in jure sepulchri, non item emptor, *l. Quia perinde 40. ff. ad SC. Trebell.* ac proinde ab uno ad alium non potest fieri extensio, vel illatio, *Suarez citat. loc. num. 20.* Quod si Jus patronatus cohæreat, non personæ, sed ipsis bonis, tum venditis omnibus bonis, transit etiam Jus patronatus ad emptorem, *argum. l. Bonorum 208. ff. de V. S.* Ubi dicitur: *bonorum appellatio, sicut hæreditatis universitatem demonstrat*, *Abb. in citat. cap. Ex litteris; num. 12. hoc titul.* & hoc sensu vera est communis Canonistarum sententia. Requiritur tamen, ut res temporales, quibus adhæret Jus patronatus, ratione hujus non carius vendantur, alioqui enim venderetur etiam per se, quod Simoniacum foret, *Suar. citat. cap. 28. n. 12. & 13.*

LXXV. Infertur tertio. Venditio Universitatis v. g. Castri facta, cum expressa mentione de jure patronatus, ut vendo hoc Castrum cum jure patronatus, vel etiam vendo hoc Castrum, & Jus patronatus; etsi videatur esse invalida; quia Jus illud, non accessorie, sed per se vendi videtur, ac æque principaliter, licet partialiter, propter expressionem, vel particulam copulativam. Et nihilominus tamen probabile est, talem contractum non esse vitiosum, nec simoniacum, non solum in foro interno conscientiæ, si bona adsit intentio, non vendendi Jus patronatus, & pretium non excedat valorem rei, secundum se spectatæ, ut tenet *Azor. cit. c. 20. qu. 8. in fine*, sed etiam in foro externo: nec enim refert, quibus verbis contractus sit conceptus, si verba bonum sensum habere possint, qui excusat a delicto, quod scilicet ideo expressum sit Jus patronatus in venditione, ut non putetur esse reservatum, sive exceptum, & a re vendita separatum; quia verba, quæ sensum habere possunt, tum malum, qui continet delictum, tum bonum, qui excludit: in posteriore potius sensu accipienda sunt, quam in priore, cum dubia in meliorem partem interpretanda sint, *cap. 2. de R. J. Navarr. lib. 5. Consil. 6. num. 7. & 8. de hæretic.* si ex aliis circumstantiis aliud verisimiliter non colligatur, *Navar. lib. 3. Consil. 3. hoc tit. Suar. cit. c. 28. n. 18.* Ubi ait, optimam formam vendendi esse hanc: *Vendo Castrum, vel villam, non excepto jure patronatus*; quamvis enim eo ipso, quod non excipitur censetur translatum, *juxta cit. c. Ex litteris*; & quia accessorium sequitur principale: nihil tamen obesse potest, quod in venditione id ipsum exprimatur; quia expressio ejus, quod tacite ipso jure inest, non potest vitiare actum: sed majoris declarationis gratia expressum, sive abjunctum videtur, *arg. l. 3. ff. de legat. 3.*

LXXVI. Notandum secundo. Contractus, per quem Jus patronatus accessorie transit in alium, debet esse quædam alienatio, sive talis contractus, per quem transferatur dominium directum, vel saltem utile, & possessio, uti fit in concessione ad firmam, seu locatione ad longum tempus, in qua transit possessio, & omnis utilitas rei locatæ in conductorem, & consequenter etiam Jus patronatus, tanquam accessorium, ut ex communi docet *Abb. in cit. c. Ex litteris; n. 5.* Si vero ad modicum, seu breve tempus castrum quoddam v. g. alicui locetur, Jus patronatus, seu facultas præsentandi non transit ad conductorem: sed manet penes locatorem; quia tunc non transfertur utile dominium, nec possessio: sed nuda detentio rei; cum colonus conductus ad modicum tempus, non suo: sed domini locantis nomine possideat rem locatam, *l. 2. C. De præscript. 30. vel 40. ann. Abb. c. l. Azor. p. 2. l. 6. c. 20. q. 15.* Licet contrarium tenet *Barb. in cit. c. Ex litteris; n. 4. h. t.* quia in locatione, etiam ad modicum tempus, transit commoditas rei locatæ in conductorem, ita ut illi liceat uti, frui re conducta, ut constat ex *l. Ex conducto 15. ff. Locati*; ideoque videtur etiam, transire in ipsum Jus præsentandi, vel ipsa præsentatio, quæ est quædam commoditas, & veluti fructus juris patronatus, idque etiam probabile censet *Abb. cit. l.* quia conductor, sive colonus possidet rem locatam naturaliter, dominus vero sive locator civiliter, adeoque videtur, ratione naturalis possessionis, posse præsentare, sicut cæteros fructus percipit: idque confirmari potest ex *cit. c. Ex litteris*; quod absolute & indistincte loquitur, non distinguendo inter locationem ad longum, vel breve tempus. Verum prima sententia receptior, & melioribus nititur fundamentis, ut fatetur ipse *Barb. citat. loc. n. 4. in fine*. Illud tamen concedi potest, quod locator possit conductori, etiam ad breve tempus, committere, sive concedere

dere facultatem, ut non proprio: sed locantis nomine præsentet: sicut debitor potest committere creditori, ut in Castro oppignorato, cui Jus patronatus annexum est, ipsius debitoris nomine præsentationem faciat, *Laym. lib. 4. Tract. 2. cap. 13. in fine.*

Notandum tertio. Si is, qui est in possessione juris patronatus, aliquem præsentavit, cum bona fide, & præsentatus est institutus ab Ordinario, tametsi postea appareat, præsentantem revera non habuisse Jus præsentandi non tamen potest removeri; quia institutio facta, ad hujusmodi præsentationem, valida fuit, & per illam institutus verum Jus, ac titulum acquisivit in Ecclesia, prout sumitur ex *cit. c. Ex litteris*, & tradit *Abb. ibid. num. 3.* & habetur etiam in *cap. Consultationibus*; 19. *h. t.* de quo plura infra.

LXXVII. Notandum quarto. Si lis sive controversia sit mota, ac instituta super jure patronatus, ante factam præsentationem, tum vel est mota super possessione, quia negatur reum conventum possidere Jus patronatus: & non debet admitti præsentatio, lite pendente; quia super hoc ipso est quæstio, si & probatum fuerit, ipsum non possidere, & præsentatio invalida foret, *arg. c. 2. de integr. restit.* & ibi *Gl. Ver. Electionem*. Vel lis mota est super proprietate juris patronatus, quia nimirum actor dicit, illud sibi competere, licet reus sit possessione, vel quasi: & tum præsentatio quidem a possessor bonæ fidei facta admitti potest: sed præsentatus, pendente lite, non debet institui a Superiore postquam lis fuit contestata: sed differenda est institutio usque ad exitum causæ, ut per sensum contrarium colligitur ex *cit. c. Ex litteris*; quia iste nulles fuit in possessione juris præsentandi; eum bona fide, & præsentavit, ante motam controversiam de proprietate hujus juris, sive ante litem contestatam, & institutio præsentati tenuit: secus ergo est, si post motam controversiam, sive litem contestatam, fuisset præsentatus: tunc enim debuisset quidem præsentatus admitti a Superiore; quia ratione possessionis potuit præsentare, sicut & alios fructus percipere: sed institutio non tenuisset. Ratio est, quia possessor, etiam bonæ fidei, tenetur fructus perceptos restituere, post litem contestatam: sed si præsentatus instituaretur, lite pendente, & succumberet, is, qui præsentavit in proprietate juris patronatus, non posset restituere fructum; sive effectum suæ præsentationis, qui est institutio; cum legitime institutus non possit amoveri, ideoque propter impotentiam restituendi, differenda est institutio, usque ad eventum litis, *Gl. in cit. c. Ex litteris*; *V. Vel antequam in fine*, & *ibid. Abb. n. 8. & 9. h. t. Azor p. 2. l. 6. c. 21. q. 18.* Si vero possessor ante litis contestationem præsentavit, tunc institutio fieri debet, etiamsi lis postea supervenerit; quia possessor bonæ fidei plus juris habet in fructibus, ante litem contestatam, quam postea, *Laym. lib. 4. tract. 2. c. 13. n. 19.*

LXXVIII. Notandum quinto. Beneficiarius præsentatus a Patrono Ecclesiastico debet ei reddere rationes, de administratione redituum temporalium Ecclesiæ, vel Beneficii ipsi commissa, non quidem stricte & in specie, quantum v. gr. expendat quotidie pro victu: sed in genere, prout significatur in *cit. c. Ex litteris in fine h. t.* non autem potest Patronus Laicus exigere rationes etiam temporalium, a Rectore vel Beneficiario; quia Ecclesiasticus Patronus pinguius Jus habet in Ecclesiis, & Beneficiis, ac Beneficiatis patronatis, quam Patronus sæcularis, *Abb. in cit. c. n. 3. not. 3.* Præterea Patronus Ecclesiasticus habet administrationem & custodiam redituum temporalium, vacante Ecclesia, aliove Beneficio, ideoque Oeconomum, seu Administratorem redituum ibi constituere potest, *arg. c. 3. §. In Ecclesiis de privil. & c. In Lateranensi*; 31. *de præb.* & docet *Innocent. in c. Cum vos*; 4. *nu. 1. de Offic. Jud. Ordin. & ibid. Joann. Andr. num. 15. & Abb. n. 8.* At vero Patronus Laicus, ne quidem vacante Ecclesia, vel Beneficio, redituum administrationem & custodiam habet, & consequenter nec Oeconomum deputare potest, nisi per privilegium Papale, vel per consuetudinem a Sede Apostolica approbatam id obtinuerit, *juxta c. Generali*; 13. *de Elect. in 6.* & colligitur per sensum contrarium ex *cit. c. Cum vos*; *Jo. Andr. ibid. n. 15. & Abb. n. 4.* Ubi monet, id bene notandum esse; quia sæpe Laici Patroni administrationes ejusmodi, aut custodias fructuum contra jura sibi vendicant.

§. V.

An & qua ratione Jus patronatus permutari, vel in feudum, aut emphyteusin, vel in pignus dari possit?

LXXIX. Assertio 1. Jus patronatus cum alio simili Jure permutari potest, accedente consensu Episcopi, qui sicut in donatione: ita etiam in permutatione intervenire debet, ut dispiciat, an mutatio Patroni sit cessura in commodum Ecclesiæ: quia etiam permutatio rerum spiritualium inter se non potest fieri, sine auctoritate Superioris, seu Prælati Ecclesiastici, *c. Quæsitum*; 5. *de rer. permut. Silvest. V. Jus patronatus, q. 5. dicto 2. Zoes. in Comment. h. t. n. 25.* Non vero potest Jus patronatus, cum sit Jus quoddam rei spirituali annexum, commutari cum re, vel jure mere temporali, quod nec spirituale est, nec spirituali annexum, *cap. Ad quæstiones*; 6. & *c. ult. de rer. permut. Azor p. 2. l. 6. c. 20. q. 7.*

LXXX. Assertio 2. Si Jus patronatus successione, vel alio modo ad alium Patronum transferatur non potest is statum Ecclesiæ, vel ejus Rectorem mutare, nec possunt, pro voluntate Patronorum, Ecclesiæ permutari, prout sumitur ex *c. Quærimoniam*; 9. *h. t.* Ubi dicitur: absurdum omnino videtur, ut ad singulas Patronorum, secundum humanam conditionem mutationes, etiam Ecclesiarum ordinationes (id est, institutiones: *Hostiens. hic V. eod.*) mutentur: vel si Advocati, seu Patroni Ecclesiarum vicissitudines facere præsumant, ubi *Gl. fin. & Hostiens.* hic per vicissitudines intelligunt permutationes, non enim licet Patronis, præsertim Laicis, si plures Patronatus diversarum Ecclesiarum habeant eos inter se dividere, vel permutare, sine consensu & auctoritate Episcopi; quia Patroni tantum habent Jus præsentandi, & potestatem defendendi res Ecclesiæ, & denunciandi excessus Rectoris, vel Beneficiati Episcopo: non autem eis competit potestas ordinandi, vel disponendi quippiam circa res, vel personas Ecclesiæ, cum in ipsorum potestate ac dispositione Ecclesia, aut res Ecclesiasticæ non sunt, *c. 2. & Noverint, 6. caus. 10. q. 2. Gl. in cit. c. Quærimoniam, V. Mutationes & Hostiens. V. Præsumant in fine.* Nec obstat, quod resoluto jure auctoris, resolvitur etiam jus successoris: sed Patronus antiquus fuit auctor juris, quod habet Rector, vel alius Beneficiarius in Ecclesia, ergo resoluto jure illius, etiam jus istius censeri videtur resolutum; Nam Rector institutus in Ecclesia, vel Beneficio non habet Jus principaliter a Patrono: sed a Superiore instituente, ideoque non potest, mortuo antiquo Patrono, amoveri a Patrono novo, sive successore, *Abb. in cit. c. Quærimoniam, n. 7.* Hinc etiam infertur, quod Patroni non possunt permutatione transferre Jus patronatus in personam Laicum, vel etiam in Clericum, nomine proprio, ac privato, sine consensu & auctoritate Episcopi, *Azor cit. c. 20. q. 7.* Quia Patronus non habet potestatem disponendi de juribus spiritualibus vel quasi spiritualibus, nisi quatenus ipsi a SS. Canonibus est concessum, nullibi autem reperitur expressum, quod Jus patronatus liceat transferre permutatione in Laicum, vel etiam Clericum, non Ecclesiæ, sed proprio suo nomine, sine consensu Episcopi: quamvis non sit prohibitum, quo minus si duo fratres vel cohæredes sint Patroni ejusdem Ecclesiæ, vel Beneficii, possit unus alteri Patronatum cedere, vel inter se convenire, etiam sine consensu Episcopi, ut alternis vicibus Rectorem præsentent, vel unus in una Ecclesia, alter in alia, *Barb. in cit. c. Quærimoniam, n. 4. h. t.* & patet ex supradictis n. 63.

LXXXI. Assertio 3. Jus patronatus dari potest in feudum, vel Emphyteusin, ut est communis sententia DD. sed nonnisi cum universitate rei, in qua Jus patronatus est constitutum, & cui inseparabiliter cohæret: sicut enim feudum, una cum universitate, v. g. Castro, oppido, pago, vendi potest, & ea vendita, dominium directum transit in emptorem, utile vero in feudatarium: ita etiam Jus patronatus, quod est velut fructus, & commodum rei, accessorie & in consequentiam in feudatarium transfertur, *Silvest. V. Jus patronatus*; *q. 3. dicto 3. Azor cit. c. 20. q. 12.* Idque sumitur ex *c. Cum sæculum*; 13. *h. t.* Ubi Alexander III. rescribit Hospitalariis, „ & prohibet, ne si ratione fundorum emptorum, vel aliter „ acquisitorum, Jus patronatus in Ecclesiis acquirant, „ Jus „ parochiale (sive Episcopale) Episcopo minuere præsumant. Ex quo patet, si quis feudum feudalem emptione, vel alio titulo acquirat, is etiam Jus patronatus ei annexum per accidens & concomitanter acquirit, nisi specialiter sit exceptum, *Gl. hic V. Emptorem*; ita tamen ut salva maneant jura Episcopalia, quæ Patronus etiam Clericus, vel Religiosus exemptus (*ut in casu hujus cap.*) imminuere, vel se iis immiscere non potest, *Gl. fin. hic*, ubi ait, quod Religiosi isti plus juris non debent habere, quam illi, a quibus jus acceperant, & sic Episcopo Jus suum integrum remanere debet, neque enim per talem translationem Ecclesiæ ordinatio, seu institutio mutari debet, *Abb. hic n. 2.* similiter etiam Jus patronatus in emphyteusin dari potest. *Azor c. l.*

LXXXII. Assertio 4. Si Universitas bonorum, v. gr. Civitas, vel Castrum cum pertinentibus, cui Jus patronatus annexum est, creditori in pignus detur, seu hypothecæ nomine concedatur, Jus patronatus in eum non transit, ita ut creditor suo jure, aut nomine præsentare non possit, prout sumitur ex *c. Cum Bertholdus*; 18. & ibi *Gl. V. Patrono de sent. & re judic.* Ratio est, quia si Jus patronatus transiret ad creditorem, tunc per accidens & accessorie hoc casu, una civitate vel Castro alienato, seu translato transiret, *arg. c. Ex litteris*; 7. & *c. Cum sæculum*; 13. *h. t.* At vero pignoratitia constitutionem res tradita non alienatur, vel transfertur, quoad dominium directum, cum hoc maneat penes debitorem: nec quoad dominium utile, cum creditor non habeat Jus percipiendi fructus ex re oppignorata: sed eos restituere debet vel in sortem computare, *c. 2. de usuris*, inter quos fructus numeratur etiam præsentatio, quæ postquam facta, & acceptata est, retractari non debet, nec ad præsentationem Patroni legitime a Superiore institutus removeri potest, ideoque hujusmodi fructus restitui non potest, neque etiam præsentatio in sortem computari potest; quia hoc Simoniacam foret; siquidem pretio æstimaretur, & in compensationem rei temporalis daretur, *Silvest. c. l. n. 6. q. 5. dicto 3. Azor cit. c. 20. q. 13. Zoesius in comment. h. t. n. 38.* Veruntamen si alicui per pactum non mere antichreseos, sed adjecto contractu centius, aut venditionis, cum pacto redimendi, civitas vel castrum sit oppignoratum, ita ut fructus percipere possit, adeoque dominium utile ad creditorem pertineat, (donec pignus reddatur, quem contractum non usurarium: sed licitum esse censet *Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 16. n. 17.*) hoc casu Jus patronatus potest transire ad creditorem, cui Jus præsentandi interim competit, sicut & alia jura, ac commoditates; quia ipse tunc civitatem, vel pagum sibi oppignoratum possidet titulo, ac jure hypothecæ, *Laym. in cit. c. Bertholdus, n. 4. de sent. & re judic. Canis. in c. Quoniam*; 3. *h. t. n. 24.*

SECTIO IV.

De præsentatione, sive ipso actu præsentandi, ejusque circumstantiis.

§. I.

An præsentatio facta a possessore Juris patronatus, etsi Jus proprietatis non habeat, valida sit?

LXXXIII. Assertio 1. Præsentatio facta ab eo, qui tunc erat in possessione quasi juris patronatus, & communiter credebatur esse

esse patronus, & consequenter etiam institutio ad talem præsentationem facta, tenet, ac subsistit, licet postea constet, quod verus Patronus non fuerit, prout statutum habetur in *c. Consultationibus. 19. h. t.* Ubi Papa Alexander III.
„ ita rescribit: si aliquis Clericus ab Ordinario Judice (nem-
„ pe Episcopo) in Ecclesia fuerit institutus, ad præsenta-
„ tionem illius, qui ejusdem Ecclesiæ credebatur esse Pa-
„ tronus (& erat in quasi possessione juris patronatus, *Gl. hic*
„ *V. Credebatur.*) postea vero Jus patronatus alius evicerit
„ in judicio (probans Jus præsentandi ad se spectare) in-
„ stitutus non debet ab Ecclesia removeri, si tempore præ-
„ sentationis suæ, is qui eum præsentavit, Jus patronatus
„ Ecclesiæ possidebat (bona fide, *Gl. hic V. Possidebat.*) cum
„ ei, ad quem Jus patronatus pertinet, nullum imposte-
„ rum præjudicium fiat. Si vero præsentator non fuit in
„ possessione juris patronatus, sed tantum credebatur esse
„ Patronus, cum vere non esset, poterit institutus ab ea-
„ dem Ecclesia removeri. Ratio prioris partis est, quia quod legitime factum est, non debet retractari, seu irritari, licet ad eum casum deveniat, a quo incipere non potuit, *c. Præcepta. 22. junct. Gl. V. Postmodum dist. 55. & l. 2. ff. De vi et vi armata aut privato, Gl. hic V. Removeri.* Ratio vero posterioris partis infra adseretur.

Porro idem statutum habetur de Electione in *c. Querelam. 24. supr. de Elect.* ubi *Gl. V. Super jure*, ait, si electus a non domino, impugnetur, quod sit electus a non Domino, sive ab eo, ad quem jus eligendi non spectabat, sufficit ei probare, quod eligens erat in possessione juris eligendi, licet alter obtineat postmodum in judicio petitorio. Idem quoque statutum est in *c. Cum olim. 7. de caus. possess. & propr.* de jure conferendi, ubi *Gl. in uerandis* ait: ille, qui est electus, sive institutus ab eo, qui est in pacifica possessione instituendi, seu conferendi, obtinet ex sola possessione, licet postea appareat, jus proprietatis ad alios pertinere.

LXXXIV. Assertio 2. Ut institutio, ad præsentationem ejus, qui non est patronus, valeat, duo requiruntur copulative, videlicet, ut communiter reputetur Patronus, & ut sit in possessione præsentandi, adeoque solus error communis sine possessione, non sufficit, ut actus gestus a non possessore valeat. Et ita limitanda est lex *Barbarius 3. ff. de offic. Prætor.* & similia jura, quæ disponunt, gesta a non habente potestatem valida esse, si adsit titulus putativus, & communis error, procedunt enim tum demum, si cum communi errore concurrat possessio vel quasi possessio proprietatis seu potestatis, *Abb. in cit. c. Consultationibus n. 3. not. 2.* Non sufficit autem nuda possessio, sed requiritur etiam, ut is, qui præsentat, sit in possessione, cum bona fide, ratus, jus præsentandi sibi competere. Ratio est, quia possessor bonæ fidei fructus bona fide consumptos non tenetur restituere, etiamsi postea verus Dominus resciatur, nisi quatenus locupletior factus est, quia hi fructus pertinent ad Possessorem, non ad Dominum, *§. Si quis a non domino*, & ibi *Gl. Instit. de rer. divis.* At vero actus præsentationis est veluti quidam fructus juris patronatus, qui per præsentationem, & subsequentem institutionem videtur quodammodo consumptus: ac proinde si possessor bona fide præsentavit, præsentatio, ac institutio, cum sit actus transiens, ex quo præsentator non est factus locupletior, retractari non debet, neque institutus amoveri. Secus est, si mala fide facta sit præsentatio, aut institutio, adeoque præsentans scivit, jus præsentandi sibi non competere; quia possessor malæ fidei obligatus est, etiam fructus non extantes, seu consumptos restituere. *cit. §. Si quis a non domino; c. Gravis; 11. de restit. spoliat. Abb. in cit. Consultationibus; nu. 3. & 4. Azor p. 2. l. 6. c. 21. q. 17. & §. Quares.* Nec obstat, quod etiam bonæ fidei possessor fructus rei naturales, suos non faciat, *l. Fructus; 55. ff. de usuris;* nam præsentare, non est fructus naturalis juris præsentandi: sed reducitur ad fructus industriales; quia cum debeat præsentari idoneus, intra tempus legitimum, hominis industria in præsentando requiritur: sed etsi esset fructus naturalis, si tamen sit consumptus, & possessor non est inde factus locupletior, non tenetur ad restitutionem, *Abb. c. l. num. 3.*

Ex quo jam patet ratio posterioris partis hujus cap. nam si præsentans non erat in possessione, non potuit hunc fructum præsentationis facere suum: sicut ergo, is, qui occupat possessionem alterius, tenetur restituere omnes fructus, *c. Non liceat; 20.* & ibi *Gl. V. Et cum fructibus caus. 12. q. 2. cit. c. Gravis de restit. spol. l. Si Navis; 22. ff. de rei vindic.* Ita etiam tenetur præsentans non possessor hujus juris, restituere hunc veluti fructum juris patronatus, quod fit per amotionem instituti, *Abb. c. l. nu. 3. in fine.*

LXXXV. Notandum hic præterea primo. Institutus, ad præsentationem illius, qui est vere Patronus, licet non sit in possessione juris præsentandi, valide est institutus, adeoque amoveri non potest, si nullus alius in possessione sit, ut docet *Abb. in cit. c. Consultationibus; nu. 3. in notat.* & colligitur ex *fine illius c.* per sensum contrarium: ex quo etiam infertur, quod fructus fundi pertinent ad dominum, sive proprietarium, licet is non sit in possessione fundi, dummodo nullus alius in ea existat. Quod si alius sit quidem in possessione juris præsentandi: sed mala fide, cum vel notorium est, quod alter injuste possideat Jus præsentandi: & hoc casu præsentatus a vero Patrono admitti, & institui debet; quia iste utitur hoc jure, non ut possidens: sed ut dominus, seu proprietarius, *Innocent. in c. Cumana; 50. nu. 6. de Elect. Gutierez lib. 5. pract. qq. q. 42. num. 28.* Vel non est notorium, ipsum injuste possidere, & tum non debet præsentatus a vero Patrono admitti, aut institui, nisi præmissa cognitione super jure proprietatis, & post latam sententiam pro vero Patrono; cum possessor etiam malæ fidei propria, seu privata auctoritate, vel non servato juris ordine, non sit spoliandus possessione sua, *Innoc. in c. In literis; 5. num. 2. de restit. spoliat.*

LXXXVI. Notandum secundo. Si quis per Judicis sententiam obtinuit Jus patronatus: sed mala fide, sciens id sibi non competere, tunc cognito postea errore, & sententia retractata, etiam institutio facta ad ejus præsentationem, rescindi debet, ut docet *Inner. in cit. c. Consultationibus; n. 2. & ibid. Jo. Andr. nu. 3. Abb. nu. 6. Azor cit. q. 27.* Qui ajunt, quoad hoc constituendum esse discrimen inter eum, qui a legitimo Superiore publicum officium, seu potestatem, v. g. Prætoris, Judicis, vel Tabellionis, est consecutus, cum vitio occulto, ob quod potestatem nullam reipsa habet, vel impeditam, quoad exercitium: & inter eum qui publicum officium non gerit: sed privatum tantum, seu privatam potestatem exercet, cujusmodi est Patronus; nam prioris gesta propter communem errorem, & publicam utilitatem, sunt valida, tametsi intrusus sit, & mala fide officium exerceat, sciens se invalide ad officium esse promotum, ob latentem defectum, *juxta l. Barbarius. 3. ff. de offic. Prætor.* Posterioris vero gesta sunt invalida, cum in eo deficiat publica utilitas: nullumque jus extat, quod statuat acta privatorum, qui cum occulto vitio, seu latente defectu, mala fide, illa exercent, propter sententiam, & auctoritatem Judicis, sive quia publica auctoritate Judicis vel Superioris, consecuti sunt possessionem, esse valida, *arg. l. Julianus. 60. ff. de condict. indeb.* Ubi dicitur, si verus & naturalis debitor in judicio sit absolutus, & per errorem solverit, repetere illud non potest, quia natura debitor permanet, sive naturaliter adhuc debet, *Gothofr. ibid. lit. M. & Gl. in l. Exceptio 28. ff. de except. rei judic. V. Expertus*, & DD. ibi tradunt, quod sententia Judicis reipsa non facit dominum, qui non est dominus, nec tollit etiam dominium a vero domino. Verum contrarium docet *Barb. in cit. c. Consultationibus. nu. 2. h. t.* Nempe, quod actus etiam sive gesta privata, propter communem errorem, seu æstimationem, sint valida, alias enim id vergeret in magnum detrimentum humani commercii & contractuum, si ob vitium latens invalida forent; adeoque in damnum publicum: præterquam si scientia impedimenti, adeoque mala fides adsit, & actus privatus cedat in notabile detrimentum tertii, ut in proposito, si præsentatio facta ab eo, qui tantum credebatur esse Patronus, per illum actum is constitueretur verus possessor juris præsentandi, cum magno præjudicio veri Patroni.

Notandum tertio. Possessio juris patronatus acquiritur ex unica præsentatione, bona fide facta, & admissa, *Greg. Tract. de Benef. p. 5. c. 5. nu. 59. & in Collectan. hic nu. 6.* Non autem quasi possessio præsentandi transit ad hæredes præsentantium, sine nova approbatione, *Barb. in Collectan. hic n. 5. & l. 3. Jur. Eccles. c. 12. nu. 190.*

LXXXVII. Assertio 3. Si duo sint præsentati ad eandem Ecclesiam vel Beneficium, unus ab eo, qui erat in possessione præsentandi, alter vero a vero Patrono, habente proprietatem juris præsentandi, tum ille instituendus est, quia a possessore bonæ fidei præsentatus fuit, nisi tempore præsentationis, & ante institutionem factam liquide constaret, de defectu proprietatis possessoris, sive jus patronatus ad alium de jure spectare: tum enim præferendus est, & instituendus præsentatus ab ipso proprietario; quia proprietas cognita absorbet causam possessionis, eique prævalet, *c. Cum dilectus, 6. de caus. poss. & propriet. Abb. in cit. c. Consultationibus. num. 9. Barb. ibid. num. 3.* Quod si Possessor fuit in mala fide, neutrius præsentatio valet: non proprietarii, seu veri Patroni, quia is non erat in possessione, adeoque præsentare non potuit, alio existente in possessione præsentandi, nec licet propria, ac privata auctoritate spoliare etiam intrusum, sive invasorem & malæ fidei possessorem, *c. In literis. 5. de restit. spol.* Neque etiam tenet præsentatio possessoris, cum sit malæ fidei possessor. *Abb. c. l.*

LXXXVIII. Cæterum hactenus dicta procedunt, spectato jure communi Decretalium. Verum hodie juxta *Decretum Concilii Trident. Sess. 25. c. 9. de ref.* Ad valorem præsentationis, vel institutionis non sufficit, ut præsentans communiter reputetur patronus, & sit in quasi possessione juris præsentandi, nisi doceat de titulo, & proprietate juris patronatus, ex fundatione, aut dotatione, qui ex authentico Instrumento ostendatur, vel etiam ex multiplicatis præsentationibus supra hominum memoriam, secundum formam præscriptam ab eodem Concilio, de quo videri potest *Garc. cit. c. 9. num. 137. & seqq. Fagnan. in cit. c. Consultationibus, n. 8. & seq. h. t.* Non tamen habet locum Decretum hoc Concilii Tridentini, si non sit controversia de titulo seu proprietate juris patronatus, de quo jam ex actis constat, sed solum vertitur quæstio inter duos vel plures præsentatos, ad quem ex præsentantibus Jus Patronatus pertineat, veluti si controvertatur, quis eorum successerit in jure patronatus, tum enim inter præsentatos præferendus est, præsentatus ab eo, qui est in pacifica & immediata possessione juris præsentandi, *juxta c. c. Consultationibus, ex decisione Rotæ apud Garc. cit. loc. nu. 140. & seq. Fagnan. c. l. num. 16.*

§ II.

An Patronus possit præsentare seipsum, vel filium suum, si sit idoneus, item si plures sint Patroni, an unum ex seipsis, ac denique, an semper dignus, vel dignior præsentari debeat?

LXXXIX. Assertio 1. Patronus Ecclesiæ vacantis, vel Beneficii, etiamsi Clericus sit, & idoneus, seipsum ad illam præsentare non potest, prout constat ex *c. Per nostras 26.*
„ *h. t.* Ubi cum quæsitum fuisset ex Innocentio III. utrum
„ Clericus ad vacantem Ecclesiam, in qua Jus obtinet Pa-
„ tronatus, seipsum, si idoneus sit, possit præsentare? Res-
„ pondet Papa, cum nullus se ingerere debeat Ecclesiasticæ
„ Præs-

„ Prælationis officiis (hoc ipso enim tanquam ambitiosus „ repelli debet, *cap. In scripturis 9. cauf. 8. quæst. 2. cap. Sicut is 33. cauf. 1. qu. 6. Gloss. hic V. Ingerere* , (ideo nullus „ se potest ad personatum alicujus Ecclesię presentare, „ quantumcunque idoneus sit, & quibuscunque studiis & meritis adjuvetur. Rationem dat *Gl. ibid. V. Præsentare*; quia nemo oritur a seipso, *c. Didicimus 31. junct. Gloss. V. A seipso ortus*; *cauf. 24. qu. 1.* sed distinctio esse debet inter dantem, & accipientem, *c. ult. de Instit.* & *l. 1. ff. de auctorit. tut.* adeoque etiam inter præsentantem, & præsentatum, sicut & inter baptizantem, & baptizatum, *c. Debitum 4. de baptism.*

XC. Extenditur autem primo. Quod neque ad Beneficium simplex Patronus seipsum præsentare potest; quia licet Papa in *cit. cap. Per nostras*; loquatur de præsentatione ad personatum: tamen eadem ratio, in qua fundatur decisio hujus cap. ne videlicet Clerici seipsos presentantes incidant in vitium ambitionis, etiam locum habet in Beneficiis simplicibus, & consequenter etiam eadem juris dispositio, *Joann. Andr. hic num. 3. Abb. num. 2. Barb. num. 7. & alii communiter*. Et quamvis Pauper Clericus possit petere, & rogare, ut sibi provideatur de Beneficio, si idoneus sit, *c. Cum secundum; 16. de preb.* non tamen potest seipsum præsentare ad illud; quia videtur hoc postulare ex debito, cum præsentatus debeat institui, si dignus sit, & ferre judicium de persona sua propria, & auctoritatem præstare sibi ipsi, quæ omnia prohibita sunt in *Clem. 2. de reb. Eccles. non alien. c. Qualiter 17. de Elect. c. ult. de Instit. Abb. c. l.*

Extenditur secundo. Quod Patronus neque per alium a se delegatum, sive cui, pro ea vice, potestatem præsentandi commisit, possit præsentari; neque etiam procurator constitutus a patrono potest præsentare ipsum Patronum, ut docet *Joann. Andr. in c. Ex insinuatione, 14. n. 3. h. t. Parisius l. 9. de resign. Benef. q. 17. n. 113.* quia Delegatus, & Procurator quicquid agit, qua talis, non suo, sed sui principalis, sive demandantis nomine agit, cujus vices gerit, ideoque ipse principalis seipsum præsentare, censeretur; sicut etiam procurator, seu mandatarius seipsum præsentare non potest nec cui data est facultas eligendi, seipsum eligere, *Paris. c. l. n. 103. & seq.* Cæterum si Patronus alteri potestatem præsentandi legitime concessit, & totaliter in eum transtulit, ita ut omnino se abdicaverit ea potestate, & alter possit, saltem pro ea vice, ac nomine proprio præsentare, tum potest ab eo præsentari etiam ille, qui desiit esse Patronus, & hoc Jus in alium transtulit, *Joann. Andr. in cit. c. Ex insinuatione, numer. 3.*

XCI. Hinc infertur, quod Episcopus, Ecclesia vel Beneficio, in quo Patronus Jus præsentandi habet, vacante, sponte, & motu proprio, instituere ipsum Patronum possit, si idoneus sit, sive illud ipsi conferre. Idque duobus potissimum modis, primo, si Patronus Clericus, pro ea vice, libere renunciet juri suo præsentandi, & Episcopus absolute, & sine ullo pacto præcedente, Beneficium conferat patrono, valida & licita erit collatio, maxime si præ aliis dignus videatur, dummodo scandalum absit: imo etiam posset hoc casu patronus Clericus rogare Episcopum, ut sibi provideat de illo Beneficio, si Beneficium non sit curatum, & Patronus sit egens, *Abb. in cit. c. Per nostras n. 4.* Secundo, si Episcopus prius conferre velit Beneficium Patrono, isque illud acceptet, adeoque ea post facto in collationem consentiat: tunc enim non censetur se ingerere; quia non oritur a seipso, sed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipse consentire potest, alioquin patronus deterioris conditionis foret, quam alii Clerici, ipsique obesset, quod Ecclesiam fundavit, quod non est dicendum. Accedit quod præsentatio interdum fit ea post facto, & quandoque etiam institutio Episcopi valet, sine præsentatione, ut ex infra dicendis patebit, *Jo. Andr. c. l. n. 2. & Abb. n. 3.* Sic etiam electus, sui electioni consentire potest, & interdum accedendo aliorum suffragiis coeligere, si electio palam fiat, & non per viam clandestini scrutinii. *Abb. c. l. n. 4.*

XCII. Assertio 2. Potest Patronus filium suum, si idoneus sit, præsentare ad Ecclesiam, vel Beneficium, in quo ipse Jus Patronatus habet, prout colligitur ex *c. Consul. 15. h. t.* Ubi statuitur, quod Clerici Ecclesias a parentibus suis fundatas, propria auctoritate, sibi retinere non possint; cum „ Sanctuarium Dei jure hæreditario obtineri non possint, (hoc est Ecclesiæ, Beneficia, jura, & bona Ecclesiastica jure hæreditariæ successionis aquiri non possunt, *c. 1. de præb. c. 2. de concess. præb. c. Apostolica, 7. caus. 8. q. 1.*) Neque etiam Patroni Laici Ecclesias (vel Beneficia Ecclesiastica) filiis aut aliis quibusdam „ concedere possunt (scilicet auctoritate propria) *Gl. hic V. „ Concedat*; Ubi addit, seu Patronus potest filium præsentare ad Ecclesiam Episcopo; quia ad Patronum spectat sola præsentatio, non autem concessio seu collatio, nullibi autem reperitur prohibitum, patrono præsentare suum filium, ideoque concessum esse, censeri debet, *c. Cum apud 23. de sponsal. Abb. hic n. 3. & Barb. in Collect. ibid. nu. 3. Azor. p. 2. c. 21. q. 2.* Idque sumitur ex *l. Illud. 5. ff. Quod cujusq. univers. nom.* Ubi habetur, quod pater filio, & filius patri & suffragium, sive vocem electionis dare possit. Non obstat, quod pater & filius una persona censeatur, *l. ult. C. de impuber. & aliis substit. Gratianus in c. Contradicimus, 21. ibi. cum non care probetur pater & filius, caus. 35. q. 3.* & filius quicquid acquirit, non sibi, sed patri acquirit, *§. 1. Instit. per quas personas & c. l. Cum oportet, 6. & l. ult. C. de bonis, quæ liberis &c.* ergo pater, præsentando filium, videtur in effectu præsentare seipsum, quod non est concessum: Sed respondetur, quod pater & filius non sunt una persona reipsa, & physice, sed solum juris fictione, & ideo ubi Jus eos pro eadem persona non habet, sed veritas potius, quam juris fictio spectatur. Neque filius patri acquirit in spiritualibus, sed tantum in bonis profectitiis, sive ex patris substantia acquisitis, & in bonis adventitiis, quoad usumfructum, *cit. l. Cum oportet, Abb. in cit. c. Consuluit, n. 3. & Azor cit. loco*.

Ex quo colligitur primo. Quod rationes, ob quas Patronus prohibetur præsentare seipsum, cessent in filio, cum in veritate sit alia persona, adeoque etiam in eo cessat vitium ambitionis; quia præcise acceptat, quod confertur, sicut aliis præsentati. Accedit, quod filius patroni non debeat esse deterioris conditionis, quam alii extranei sive non filii, qui per patronum præsentari possunt, *Barb. in cit. c. Consuluit, n. 3.* Colligitur secundo. Quod Episcopus filio suo legitime nato, si idoneus sit, Ecclesiam, vel Beneficium conferre potest, *Abb. in c. Quia, 6. n. 6. h. t.* ergo multo magis pater præsentare filium ad Beneficium poterit.

XCIII. Porro illud Jure Canonico severe prohibitum est, ne Clerici emant, vel etiam alio titulo etsi alias justo, acquirant Jus patronatus, cum ea intentione, & ad illum effectum, ut filii, vel nepotes eorum in Ecclesiis patronatis ab iisdem præsententur, alioquin eodem jure patronatus sunt spoliandi, prout statutum est in *c. Quia Clerici, 6. h. t.* Ubi Alexander III. sic scribit: Quia Clerici quidam Advocatias (id „ est, Jus patronatus) Ecclesiarum comparant, sive emunt, „ (per se tantum sive seorsum, nam cum universitate bonorum vendi potest, *Gl. hic V. Comparant.*) vel quocunque modo possunt, sibi acquirunt, ut postea eorum filii, aut nepotes ad easdem Ecclesias vacantes præsententur, id severius prohibendum esse, mandat Pontifex, eosque, qui Advocatias sive patronatus ita acquisierint, appellatione postposita, iis privandos esse. Ratio est, quia tales emptores, vel aliter acquirentes Jus patronatus, cum prædicta intentione, Simoniam mentalem committunt, ideoque pœnam spoliationis seu privationis incurrunt, & Ecclesia fit libera, *Gl. margin. hic lit. D* cui per talem emptionem Simoniaca injuria facta est, *Gl. hic V. Spoliando, Abb. n. 5. Silvest. V. Jus patronatus, n. 6. q. 5. dicto 4.* Ubi addit, quod si bona temporalia, quibus annexum est Jus patronatus, principaliter emantur, propter hoc Jus consequendum, esset Simonia ex parte emptoris. Verum tales ementes, vel acquirentes spoliandi sunt jure patronatus, non de facto ac violenter, sine judiciali cognitione, seu processu, ut nonnulli intelligunt apud *Abb. hic n. 4.* sed per sententiam latam a Judice aliquando declaratoriam criminis, ut si Jus patronatus per se tantum, ac solitarie sit emptum, tunc ipso jure sunt privati: vel per sententiam condemnatoriam Judicis, si aliter sit acquisitum per titulum alias justum, sed cum intentione, ut acquirentium filii, aut nepotes præsententur, eodem privari debent, *Barb. in cit. c. Quia Clerici, n. 4. h. t.*

XCIV. Assertio 3. Si plures sint Patroni Clerici, vel unus Laicus, & alter Clericus, possunt unum ex seipsis præsentare si alioquin idoneus est, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Consuluit, 15. h. t. Abb. ibid. in fine, Azor cit. c. 21. q. 3.* Idque sumitur ex *c. Cum in jure, 33. de elect.* Ubi habetur, quod compromissarii unum ex seipsis eligere possint, ita quidem, ut ipse aliis Compromissariis, a quibus nominatus est, consentiens, numerum eligentium augeat, & sic accessorie seipsum coeligat: ergo similiter unus ex patronis alteri, vel pluribus compatronis ipsum nominantibus, seu præsentantibus consentire, & sic aliis accedendo, seipsum simul præsentare potest; quia tunc præsentatio non habet originem ab ipsomet, qui præsentatur, sed ab alio, vel aliis inchoatur, quibus ipse compatronus consentire, & sic præsentationem de se factam complere, & consummare potest, quod nullo jure est prohibitum. Quin imo generatim loquendo, quando plures ad certum aliquod officium sunt deputati, quibus data est facultas eligendi alios ministros seu officiales, possunt ipsi unum, vel plures ex numero suo eligere, juxta generalem regulam traditam ab Abbate in *cit. c. Consuluit, n. 4. h. t. arg. l. Ubi absunt, 19. ff. de tutoribus datis*, ubi dicitur quod decuriones possunt dare tutores, & unum ex se, sive suo Corpore dare, seu constituere: sicut etiam Electores unum ex seipsis sive suo corpore eligere possunt, *c. Ne pro defectu, 41. & seq. de Elect.*

XCV. Assertio 4. Patronus semper debet ad Beneficia & Ecclesias præsentare dignum, & idoneum, alioquin si indignum nominet, vel præsentet, lethaliter peccat; quia muneri suo non satisfacit, & Ecclesiam damno afficit, ac magno incommodo, & Episcopus illum admittere non debet, *Azor cit. c. 21. q. 4.* ubi addit, quod Patronus inquirere debeat in vita & moribus Clerici sibi ignoti, antequam eum præsentet. Porro præsentandus debet esse dignus, & idoneus, tempore præsentationis, ac proinde Laicus quippe incapax non potest ad Beneficia præsentari, quia per præsentationem datur alicui Jus ad rem, sive actio ad Beneficia, quod Laicis competere non videtur, sicut ergo Laicus incapax est collationis, ita & præsentationis ad Beneficium, *Barb. in c. Signific. 28. h. t. n. 8. & 9. h. t.* Ubi tamen cum Rota excipit, nisi Laicus præsentatus, post breve temporis intervallum Clericali ordine insigniretur, nam tunc præsentatus non est penitus indignus & inhabilis, si ante institutionem Clericalem tonsuram acciperet, ut tradit etiam Parisius, *l. 4. de resign. Benef. q. 2. n. 5. & 6.*

Præterea si ex prima fundatione aliquis ex certa familia, vel loco sit præsentandus, si unus sit dignior cæteris, ille præsentari debet, etiamsi aliunde dignior assumi posset; quia non potest Patronus contravenire primæ institutioni Fundatoris. At vero ex duobus vel pluribus ex certa familia, vel loco nominandis, si unus sit dignior cæteris, ille præsentari debet, alioqui peccat, præsentando dignum, omisso digniore, ut ex communi DD. sententia docet, *Azor cit. c. 21. q. 5.* quia Patroni est rem Ecclesiæ utiliter gerere, quod non facit, si minus idoneum præsentet. Quamvis etiam probabile sit, non esse peccatum, saltem grave, præsentare minus dignum prætererito digniore, ad Canonicatus Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alia Beneficia simplicia: secus vero, si præsentatio fiat ad Beneficia Curata, & dignitates Ecclesiasticas, ut tenent plures apud *Azor c. l.*

Illud hoc loco addendum, quod statutum est in *Concil. Trident. Sess. 24. c. 18. de reform.* ubi §. *Si vero; de præsentandis ad Ecclesias Parochiales sic decernitur*: Si Ecclesia juris patrona„ tus Ecclesiastici erit, ac institutio ad Episcopum, &

„ non

non alium pertineat, is, quem Patronus digniorem inter probatos ab Examinatoribus judicabit, epiſcopo præſentare teneatur, ut ab eo inſtituatur. Cum vero inſtitutio ab alio, quam ab Epiſcopo, erit facienda, tunc Epiſcopus ſolus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præſentat, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi Jus Patronatus Laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono præſentatus erit, ab eiſdem deputatis, ut ſupra, examinari, & non, niſi idoneus repertus fuerit, admitti. Item *Seſſ. 7. c. 13. de reform.* generaliter ſtatuitur, ut a quocunque præſentati, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia non inſtituantur, niſi prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti fuerint, non obſtante quovis privilegio, vel conſuetudine, etiam immemoriali, vel appellatione, exceptis nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis Generalium ſtudiorum.

§. III.

An Patronus licite poſſit in præſentando variare, ſive mutare ſententiam, alium præſentando, ante inſtitutionem prius præſentati?

XCVI. Aſſertio 1. Patronus laicus variare poteſt, id eſt, poſtquam unum idoneum præſentavit, ſi res adhuc ſit integra, ſeu nondum inſtitutio illius in Eccleſia, vel Beneficio facta ſit, alium idoneum præſentare poteſt, prout inprimis probatur *ex c. Quod autem; 5. in princ. hoc tit.* Nam cum quæſitum eſſet ex Alexandro III. ſi Clericus idoneus ad vacantem Eccleſiam a Patrono ſit præſentatus: ſed ab Epiſcopo Diœceſano non ſit admiſſus, ſive inſtitutus: poſtea vero alius Clericus, etiam idoneus præſentatus, & inſtitutus ſit ab Epiſcopo, qui & corporalem obtinuit poſſeſſionem, utrum priore Clerico Eccleſiam, vel Beneficium petente, poſterior removeri debeat, an vero poſterior priori præferri? Reſpondet Papa, quod in iſto caſu melior ſit conditio poſſidentis, quoniam antequam præſentatio ab Epiſcopo Diœceſano approbata eſt, ratum non eſt, quod a Patrono fuit inchoatum. Id vero intelligendum eſt, ſi Laicus præſentet: ſecus ſi perſona Eccleſiaſtica, *Gl. hoc V. Poſſidentis*, ut infra dicetur. Ratio patet ex Textu, quia Clericus præſentatus, antequam ab Epiſcopo eſt receptus, & inſtitutus, non habet Jus in re: ſed tantum ad rem, ideoque poſterior præſentatus: ſed admiſſus, & inſtitutus prius præſentato præfertur, quippe qui potius Jus habet, & poſſeſſionem etiam eſt adeptus, *Gl. hic V. Poſſidentis, in fine.*

XCVII. Idem habetur ſtatutum *in c. Cum autem; 3. h. t.* Ubi Lucius III. reſcribit: ſi Eccleſiæ Advocatus (id eſt, Patronus, pro quo hic Advocatus accipitur) Clericum idoneum Epiſcopo præſentavit, eumque inſtitui poſtulavit: poſtea vero alium æque idoneum ad eandem Eccleſiam præſentet: tum diſtinguendum eſt, num Laicus fuerit, cui jus præſentandi competit, an vero Eccleſiaſtica perſona; nam in Patronatu laica, judicio Epiſcopi relinquitur, quem ex duobus præſentatis inſtituere velit. At vero in Patronatu Eccleſiaſtico, ſi nimirum Collegium, vel perſona Eccleſiaſtica, ratione Eccleſiæ, Jus præſentandi habeat, qui prior eſt tempore, potior eſt jure. Conſentit *c. Paſtoralis; 29. h. t.* de quo infra.

XCVIII. Pro explicatione horum cap. Notandum primo. Quando dicitur, Clericum præſentatum a Patrono Laico, ante Epiſcopi receptionem, & inſtitutionem, non habere jus in re: ſed tantum jus ad rem, ita, ut agere poſſit, ac petere, ut in Eccleſia, vel Beneficio, ad quod eſt præſentatus, inſtituatur, ſi idoneus ſit, juxta *c. Cum Bertholdus; 18. punct. Gl. V. Adverſus, de ſent. & re judic.* id limitandum eſt, dummodo Patronus Laicus voluntatem ſuam non mutet, præſentando alium idoneum, tunc enim conceditur optio Epiſcopo, ut inſtituat, quem maluerit, ſive primum, ſive ſecundum, juxta *citat. capit. Quod autem; 5. & capit. Cum autem, 24. h. t.* quo in caſu utrique præſentato jus, & actio acquiritur: ſed indeterminate ſolum, ita ut unus eorum ab Epiſcopo inſtitui debeat. Poſtquam vero præſentatus, ſive primo, ſive ſecundo loco, inſtitutus eſt ab Epiſcopo, plenum jus in Eccleſia, vel Beneficio conſequitur, etiamſi realis inſtitutio, ſive poſſeſſionis traditio non ſit facta; nam in rebus iſtis, & juribus ſpiritualibus per ſolam verbalem inſtitutionem, ſeu collationem jus in re acquiritur, tametſi actualis immiſſio in poſſeſſionem nondum ſit facta, juxta *c. Si tibi; 17. de præb. in 6.* ita, ut taliter inſtitutus præferendus ſit prius præſentato, & non inſtituto: ac proinde ſi poſtquam præſentatus eſt verbaliter inſtitutus, alius inſtituatur, etiam cum traditione poſſeſſionis, hæc poſterior inſtitutio eſt invalida: licet aliud ſit in rebus profanis, *l. Quoties; 15. C. de rei vindic.* Ubi dicitur, quod ſi eadem res duobus ſit vendita, potior habeatur quoad dominium, is, cui prius tradita eſt. Quare cum *in cit. c. Quod autem;* dicitur, quod in iſto caſu melior ſit conditio poſſidentis, factum duntaxat narratur, non quod de jure ſit neceſſarium, ut fiat traditio poſſeſſionis, ad acquirendum plenum jus in re inſtituto, *Abb. in cit. c. Quod autem; n. 7. & 8.*

XCIX. Notandum ſecundo. Duobus modis poteſt fieri præſentatio, ut notat *Barb. in cit. c. Quod autem; n. 2.* Vel ſimul præſentando plures, ut Epiſcopus unum ex illis eligat, quem inſtituat: vel duos, aut plures ſucceſſive, & diverſis temporibus, præſentando unum poſt alterum, & tunc præſentans alterum, non cenſetur recedere a primo, vel illum rejicere; ſicut ille, qui conſtituit duos Procuratores, diverſis temporibus videtur revocare priorem, *l. Si quis, 31. §. ult. ff. de procurat. c. ult. extra eod.* ut cenſet *Gl. in cit. c. Cum autem; V. Alium, h. t.* non enim patronus præſentans alterum, recedit a primo præſentato: ſed alterum cumulat cum primo, hoc eſt, primo ſecundum addit, ut notat *Jo. Andr. in cit. c. Cum autem, n. 6.* ac proinde variatio a Patrono Laico fieri poteſt, non privative, rejiciendo omnino priorem præſentatum: ſed cumulative, ita, ut in Epiſcopi electione ſit, utrum ex duobus idoneis præſentatis, ei gratificando, velit inſtituere, quæ facultas Epiſcopo non daretur, ſi Patronus omnino revocaſſet priorem præſentatum, tum enim non poſſet illum inſtituere, *Abb. in cit. c. Cum autem; num. 2.* & alii Canoniſtæ communiter: ſi vero Patronus Laicus non variaſſet, præſentando alium, Epiſcopus ab ipſo præſentatum inſtituere debuiſſet, *Gl. marg. in cit. cap. Quod autem; lit. D.* Et præſentatio ſecundi abſolute facta cenſetur in dubio, ſi Patronus de hoc nihil expreſſit, nec aliunde apparet, ipſum a priore præſentatione reſilire voluiſſe, facta cumulative, non privative, ut ſic actus potius valeat, quam pereat, *Barb. in cit. c. Cum autem; n. 2. in fine.*

Notandum tertio. Patronis Laicis, antequam inſtituat Epiſcopus, permiſſa cenſetur variatio, ſemel tantum, & pro prima vice *arg. l. Bovei; 89. §. 1. ff. de V. S.* Ubi dicitur, hoc ſermone, *dum nupta erit*, primæ nuptiæ ſignificantur: idque colligitur *ex cit. c. Cum autem;* ibi: *alium æque idoneum*, & ibi, *quis eorum alteri præferatur*, adeoque loquitur de duobus ſucceſſive, & non de pluribus, *Fagn. ibid. num. 8.* Ratio eſt, quia variatio odioſa eſt, adeoque reſtringenda, & æquitas ita ſuadet, ad vitandam infinitatem, & confuſionem, *Garc. tract. de Benef. p. 5. c. 9. n. 264. Barb. in cit. c. Cum autem; n. 2. h. t.* Nec obſtat *Clem. 2. §. fin. h. t.* quia debet intelligi, quando plures ſimul præſentantur, non ſucceſſive, *Garc. c. l. n. 226.* Id vero limitandum eſt, niſi prima præſentatio ſit nulla, ut ſi facta ſit coram non habente poteſtatem inſtituendi: quia tunc, ſicut Patronus poteſt præſentare ſecundum, rejecto primo, *arg. c. Cum Laici, 20. h. t.* ita poteſt præſentare tertium, accumulando cum ſecundo; prima enim præſentatio, quippe nulla, non debet computari in numero præſentationum; quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *Fagnan. cit. c. Cum autem; n. 9. & 2. ſeqq.* Contrarium tamen, quod Patronus abſolute; & univerſaliter, non ſolum ſecundum: ſed etiam tertium, & quartum, vel plures ſimul, & ſucceſſive, quot voluerit, præſentare poſſit, docet *Gl. in cit. Clem. 2. V. Plures & V. Præſentare, Decius ibid. a n. 31. Azor. p. 2. l. 6. c. 21. q. 13. in fine*, quia Patronus, cum tertium, & quartum præſentat, non recedit a prioribus præſentatis: ſed eos addit, & aggregat illis, & quo plures nominat, eo utilius rem Eccleſiæ gerit, ut ex pluribus unus eligatur a Prælato, ad quem inſtitutio pertinet: ſed prior ſententia eſt communior, & probabilior.

C. Notandum quarto. Epiſcopus præſentatos a Patronis, ſi idonei non fuerint, non poteſt, nec debet admittere, ſeu inſtituere: ſed repellere, ut colligitur *ex cit. c. Cum autem;* a ſenſu contrario *h. t.* & tradit *Conc. Trid. Seſſ. 25. c. 9. de ref. §. Ad hæc*, Ubi dicitur, liceat Epiſcopis, præſentatos a Patronis, ſi idonei non fuerint, repellere: quod ſi ad inferiores inſtitutio pertineat (ſpeciali jure) ab Epiſcopo tamen inſtituendi examinentur, alioquin inſtitutio ab inferioribus facta, irrita ſit; & inanis.

Porro ſi ex duobus cumulative præſentatis, ab eodem Patrono, ſive ſucceſſive, & diverſis temporibus, unus ſit dignior altero, non eſt locus gratificationi: ſed Epiſcopus præferre debet eum, qui eſt magis idoneus, ſeu dignior: niſi duo æque idonei reputentur, tunc enim poteſt Epiſcopus eligere, & inſtituere quem voluerit, juxta *cit. c. Cum autem;* ibi: *alium æque idoneum*, ergo non habet locum optio, ſi alter ſit magis idoneus, & dignior, ut colligitur etiam *ex c. Licet; 15. cauſ. 8. q. 1.* Ubi dicitur, meliorem, & ſanctiorem eſſe eligendum, *& c. Si forte; 36. diſ. 63.* Ubi dicitur, ſi vota ſint paria in electione, præferendus ſit, qui majoribus juvatur meritis. Conſentit *c. Quoniam, 3. h. t. Abb. in cit. c. Cum autem; n. 4. h. t.* contra *Jo. Andr. ibid. n. 2.* Quod ſi vero duo a pluribus compatronis in pari numero ſunt præſentati, tum non debet, nec poteſt Epiſcopus inſtituere digniorem, neque etiam gratificationi eſt locus, ſi ſint æque idonei, & multo minus poteſt Epiſcopus extraneum inſtituere, ſi tempus ad præſentandum, a jure præfixum, nondum ſit elapſum; quia præſentatio utriuſque eſt invalida, adeoque per illam neutri præſentato jus eſt acquiſitum ad inſtitutionem: nam ad validam præſentationem requiritur, ut ſit facta a majore parte Patronorum, & ut præſentatus in diſcordia Patronorum, non ſolum majoribus adjuvetur meritis: ſed etiam plurium approbetur conſenſu, *c. Quoniam; 3. h. t.* ac proinde cum præſentatio prima fuerit invalida, licitum eſt Patronis Laicis variare, & aliam præſentationem facere etiam in toto, recedendo a prima, *arg. c. Cum Laici; 20. h. t.* Neque hoc caſu poteſtas ordinandi Eccleſiam, vel conferendi Beneficium devolvitur ad Epiſcopum, niſi elapſum ſit tempus legitimum Patronis Laicis ad præſentandum præfixum: quo durante, non poteſt Epiſcopus inſtituere unum ex duobus invalide præſentatis, & Patronis auferre jus, quod habent, recedendi a prima præſentatione, quæ irrita fuit, *Fagn. in cit. c. Cum autem; 24. h. t. n. 23. & ſeqq.* ubi præterea *n. 27. & 28.* excipit, ſi duo Patroni ab initio convenerunt, præſertim ſub juramento, ſe non variaturos, nec alium præſentaturos; tunc enim tali promiſſioni contravenire non poſſunt, cum a jure non ſit reprobata, *Clement. 2. in fine, h. t.* ac proinde caſu hoc poterit Epiſcopus ex duobus præſentatis a duobus Patronis eligere, quem voluerit, etiam tempus ad præſentandum Laicis Patronis præſcriptum, non ſit elapſum, imo & extraneum hoc caſu inſtituere Epiſcopo licebit. Nec obſtat *Text. in cap. Venerabilem; 4. §. Quod autem de Elect.* quia loquitur de eo caſu, in quo electores ſunt moniti, & expectati, ideoque poteſtas devoluta eſt ad Papam *Gl. ibid. V. Favere Fagnan. c. l.*

Denique ſi duo Patroni, unus Clericus, alter Laicus, primo unum præſentarunt: ſed poſtea Laicus variando præſentet alium, non poteſt Epiſcopus inſtituere ſecundum: ſed primus inſtitui debet, cum ipſe ſit potior, quippe præſentatus

tatus ab utroque Patrono, secundus vero tantum a Laico: & licet Patronus possit variare, præsentando in præjudicium prius præsentati, non tamen in præjudicium Compatroni, *Abb. in cit. c. Cum autem; n. 4. h. t.*

CI. Assertio 2. Si præsentatus a patrono Laico rejiciatur ab Episcopo, ideoque appellet ad Papam, & interim Patronus alium præsentet, isque instituatur ab Episcopo, hic præferendus est prius præsentato, quia melior est conditio ejus, qui ab Episcopo institutus est, etsi posteriore loco fuerit præsentatus prout sumitur *ex c. Pastoralis; 29. h. t.* Nam cum ex Innocentio III. quæsitum fuisset, an Clericus ad aliquam Ecclesiam vacantem a Patrono Laico præsentatus; sed Episcopus Diœcesanus ipsum non admisit, ex hujusmodi præsentatione aliquid juris in illa consequatur: & si ille præsentatus ad Sedem Apostolicam appellaverit, & post appellationem ab ipso interpositam, idem Patronus alium præsentaverit, & Episcopus secundum præsentatum instituerit, iste ab Ecclesia removendus sit? Idem Innocentius volens inhærere vestigiis Alexandri (alias Lucii, *Gl. marg. hic*) qui distinguens inter præsentatos a Laico, & Clerico Patronis (*in cit. c. Cum autem; 24. h. t.*) & inter præsentatos a Laico, conditionem possidentis censuit esse meliorem (*in cit. c. Quod autem; n. 1.*) respondit, quod institutio secundo loco præsentati a Patrono Laico firma, & rata esse debeat. Sed quia Episcopus idoneum Clericum malitiose recusavit admittere, ad providendum eidem de competente Beneficio compellendus est, ut in eo puniatur, in quo deliquit. Ratio decisionis est, quia cum Patronus Laicus jure variare possit, & præsentare secundum, ideo ei, qui prius præsentatus est, jus apellandi non est concessum, ad hunc effectum, ut alius non præsentetur, & instituatur, quamvis valeat ejus appellatio, usque dum secundus præsentetur, & ab Episcopo instituatur: tunc enim non jam obstat appellatio, cum Patrono a jure permissum sit variare, adeoque non potuit appellari contra Patronum, ne alium præsentaret, *Gl. hic V. Appellaverit, & Abb. ibid. n. 2. & 6.*

Excipitur tamen *in fine hujus cap.* Nisi is, qui posterius est præsentatus, instituatur ab Episcopo, ex malitia: tunc enim, qui prius fuit præsentatus, appellare, vel per viam querelæ adire Superiorem potest, ut Episcopus compellatur, de alio competente Beneficio sibi providere, *Abb. hic n. 5.*

Censetur autem Episcopus malitiose non admisisse primo præsentatum, si illum, ante præsentationem secundi, sine justa causa, repulit, videlicet sine examine, vel postquam in examine idoneus est repertus. Item si post præsentationem secundi, hunc instituit, & prætulit prius præsentato, tametsi is magis idoneus esset, *arg. c. ult. dist. 63. & c. Cum autem; 24. h. t.* Ubi requiritur, posterius præsentatum esse æque idoneum ad hoc, ut instituti possit: si autem prius præsentatus magis sit idoneus, potest ex concessione *cit. c. Pastoralis; 29.* patere, ut aliud sibi Beneficium conferatur, *Abb. hic n. ult.*

CII. Cæterum licet jure concessum sit Patrono Laico, variare, sive, postquam unum præsentavit, alium præsentare, ut dictum: excipiendum tamen est primo, nisi lis contra priorem præsentatum: de cujus habilitate controversia est mota, adhuc pendeat; tunc enim Patronus etiam Laicus, lite pendente, alium præsentare non potest *arg. c. 1. Ut lite pendente, in 6.* Ubi id statuitur de electione, quod, lite pendente, super alicujus electione, ad electionem procedi non possit: atque eadem est ratio de præsentatione, ne scilicet, lite pendente, mutatio aliqua fiat: accedit, quod electio, & præsentatio in jure in plerisque æquiparentur, *Franc. in cit. c. 1. n. 3. Lotter. de re benef. lib. 2. qq. 6. 36. n. 7. Garc. cit. c. 9. n. 237.* idemque est, si lis pendeat super titulo Beneficii, *Barb. in c. Cum autem, 24. n. 3. hoc tit.*

Excipitur secundo, si Patronus Laicus, uno præsentato, juravit, se non præsentaturum alium, tum quia omne juramentum servandum est, quod sine dispendio salutis æternæ servari potest: tum quia promissio de præsentando alterutrum, servanda est, *Clement. 2. h. t.*

CIII. Assertio 3. Patronus Ecclesiasticus, cui scilicet jus præsentandi competit, (nomine, & jure Ecclesiæ, non patrimonii) non potest variare, præsentando alterum: sed is instituendus est, qui primo est præsentatus, si sit idoneus, prout statutum est *in cit. c. Cum autem; in fin. h. t.* Rationem dat *Innoc. & Abb. ibid. n. 3.* quia præsentatio Patroni Ecclesiastici habet vim electionis, sicut ergo eligentes variare non possunt, *c. Publicato, 58. de Elect.* ita nec præsentantes, qui scilicet nomine, & jure Ecclesiæ tales actus quasi ex officio exercent, ideoque cum officio suo semel functi sunt, acquiescere debent, *arg. c. Si tibi; 17. de præb. in 6.* Ubi id ipsum traditur de collatione: quæ ratio non habet locum in Patrono laico, quia is suo proprio jure, ac nomine præsentat, ideo fortius jus Patronus laicus habere censetur.

CIV. Est & aliud præterea discrimen inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum: nam si Patronus Laicus indignum præsentet, non ideo pro ea vice, est privatus jure præsentandi: sed mandari ei debet, ut alium, eumque idoneum præsentet, prout colligitur *ex c. Cum vos; 4. de offic. Jud. Ordin.* Si enim Laicus Patronus præsentando indignum, ea vice, privatus esset, tum Episcopum statim providere posset de Rectore, vel Beneficiato Ecclesiæ, aut de Beneficio, nec opus foret interim Oeconomum, seu Administratorem constituere, qui Ecclesiæ, aut Beneficii vacantis fructus colligat, eosque in Ecclesiæ utilitatem convertat, aut Successori reservet, prout statuitur *in cit. c. Cum vos;* Ubi certo præsupponitur, indignum fuisse præsentatum a Patrono Laico, & tamen non devolvitur ad Episcopum, jus providendi de Rectore Ecclesiæ, sed solum jus constituendi Oeconomum, ergo Patronus non fuit privatus jure præsentandi: idque confirmatur: quia si licitum est Patrono sæculari variare, & alium præsentare, quando præsentavit idoneum, multo magis licitum est, si præsentavit indignum, ut ait *Joann. Andr. in cit. c. Cum vos; n. 12.* Quia variatio a jure præcipue conceditur, quando actus est illicitus, quamvis aliqui contrarium teneant, apud *Fagnan. in cit. c. Cum vos; n. 39.* quando Patronus scienter præsentavit indignum. Verum cum nullibi reperiatur de jure cautum, quod Patronus Laicus, scienter præsentando indignum, sit pro ea vice, ipso jure privatus potestate præsentandi, non debet hæc pœna privationis expressa de eligentibus scienter indignum: extendi ad præsentantes scienter indignum, præsertim cum diversa sit ratio: nam eligentes tribuunt jus in re: præsentantes solum jus ad rem. Accedit, quod cum Laicis mitius sit agendum, ne a fundationibus Ecclesiarum retrahantur; neque in hac re attendendæ sunt LL. Civiles, contrarium disponentes; quia disponunt in materia Ecclesiastica; seu spirituali, vel spirituali annexa, scilicet de jure patronatus, *Fagn. in cit. c. Cum vos; n. 46. & seqq.* Ubi etiam addit, hanc sententiam approbasse S. Congreg. Concilii.

Aliud vero est dicendum de Patrono Ecclesiastico, nam si Collegium, vel persona Ecclesiastica; cui competit jus præsentandi, nomine Ecclesiæ, scienter præsentet indignum, privatus est ipso jure, vel saltem privandus per sententiam Judicis, jure præsentandi, ea vice, & ad proximum Superiorem devolvitur libera collatio, *arg. c. Cum in cunctis; 7. §. Clerici, de Elect. & c. 2. de suppl. negl. Prælat.* ut docet *Gl. recepta, in cit. c. Cum vos; V. Minus idoneum, de offic. Ord.* & ibid. *Innoc. in princ. Abb. n. 2. Silvest. V. Jus patronatus q. 7. dicto 2. Laym. lib. 4. tr. 2. c. 13. n. 7. Barb. in Collect. in c. Cum autem; 24. n. 5. h. t.* Ratio est, quia Patronus Laicus est minus expertus circa Ecclesiastica, & minus temporis habet ad præsentandum, quam Clericus, ideoque & variare potest, & non privatur potestate præsentandi, licet indignum præsentet, *Gloss. in cit. c. & Silvest. c. l.*

§. IV.

Intra quod tempus præsentatio fieri debeat a Patrono, sive Laico, sive Ecclesiastico?

CV. Assertio 1. Si Patronus sit Laicus, intra quatuor menses præsentare debet: si vero sit Ecclesiasticus, intra sex menses, numerandos a die vacationis cognitæ, alioqui si intra hoc tempus præsentatio non fiat, Ecclesia, vel Beneficium, pro ea vice, libere conferri potest ab Episcopo, vel alio Prælato, ad quem pertinet jus, seu potestas instituendi, prout sumitur, de quatuor mensibus, *ex c. Quoniam, 3. in fine, & c. Cum propter, 27. ibi: infra quatuor menses,* de sex mensibus vero *ex c. Eam te; 22. ibi: si infra sex menses, postquam vacaverit, h. t.* & expressius de utroque Patronatu statuitur *in c. unic. §. Verum eodem, in 6.* & docet *Abb. in cit. c. Eam te; n. 3. & in cit. c. Cum propter; n. 4. Franc. in cit. c. un. §. Verum in princ. & n. 2. Silvest. V. Jus patronatus, q. 6. dicto 1. Azor p. 2. lib. 6. c. 25. q. 11. & alii DD. communiter.* Ratio diversitatis est, quia æquum est, ut qui in uno gravatur, in alio sublevetur: cum ergo Laicus Patronus possit variare, & postquam unum præsentavit, præsentare alium, ideo debebat in alio gravari, ita, ut non haberet, nisi quatuor menses ad præsentandum: sed Patronus Ecclesiasticus non potest variare, ideo debuit in alio sublevari, ut haberet longius tempus ad præsentandum videlicet sex menses, *Gl. Magn. in cit. c. un. h. t. in 6.*

Porro non sufficit, quod intra prædictum tempus quadrimestre, vel semestre, Patronus designet, vel nominet Clericum præsentandum. sed requiritur, ut actu ipsum præsentet, per seipsum, vel per literas præsentationis ei datas, quas præsentatus offerre debet Superiori, ad quem spectat institutio, cum possit etiam per literas præsentatio fieri absente Patrono, *Franc. in cit. c. un. §. Verum, art. 1.* Quare si Patronus Ecclesiasticus, qui variare non potest, duobus dedit literas præsentationis, & unus ex illis prius obtulit illas Episcopo, quam alter, prior institui debet, *Gl. Magna; in cit. c. un. in fine.*

CVI. Assertio 2. Hoc tempus quadrimestre, vel semestre non currit, ideoque non obest Patrono ignoranti, vel legitime impedito, ut docet *Abb. in cit. c. Cum propter; n. 8. t. Azor cit. c. 21. q. 11. Silvest. cit. q. 6. dicto 3. & alii plerique;* nam regulariter tempus præfixum ad eligendum, vel conferendum Beneficium non currit ignoranti, aut impedito, *c. Quia diversitatem; 5. de concess. Præb.* nec debet quis, sine sua culpa, privari jure, quod habet, vel possidet. Currit autem prædictum tempus, etiam diebus feriatis, cum sit continuum, *Barb. de de offic. Episc. alleg. 32. n. 127. & in Collect. c. Cum propter; 27. n. 3. h. t.* Item incipit currere, tempore vacationis cognitæ, *Franc. in cit. §. Verum nat. 2. & alii communiter.*

CVII. Assertio 3. Patronus Ecclesiasticus, v. gr. Monasterium, vel Clericus, cui jus præsentandi competit, ratione Ecclesiæ, Dignitatis, vel Beneficii Ecclesiastici, habet tempus semestre ad præsentandum, etiamsi a Laico acquisiverit jus patronatus, ac proinde si Patronatus laicus transferatur ad Ecclesiam, vel personam Ecclesiasticam, efficitur Ecclesiasticus, prout statuitur *in cit. c. unico §. Verum h. t. in 6.* ubi dicitur: licet Patronus laicus ad præsentandum tempus quadrimestre duntaxat habeat Ecclesia tamen, vel Monasterium, cui a Laico facta est collatio juris patronatus, tempus habet semestre. Et universim, quantum ad præsentationem attinet, non ut Laicus: sed ut Ecclesiasticus Patronus judicari debet Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, quia translatio juris patronatus facta est.

CVIII. Idemque dicendum, si Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, & Laicus sint Compatroni, simulque habeant jus præsentandi; tum enim etiam Laicus habet sex menses, ad præsentandum propter communionem cum Ecclesia, vel Clerico, ut docet *Gl. fin. in cit. c. un. §. Verum, h. t. in 6. Abb. in cit. c. Eam te; n. 3. Silvest. cit. q. 6. dicto 2. Garc. c. p. 5. cap. 9. n. 210. & alii communiter:* Ratio est, tum quia dignius trahit ad se minus dignum: tum quia, universim loquendo, socius per se non privilegiatus, propter communionem cum socio pri-

privilegiato, in re, aut jure communi, indivisibili, commodum, & privilegium alterius socii participat, ita, ut consequator per alium, quod per se non consequeretur, juxta *l. Si communem; 9. ff. quemadm. servit. amitt.* Ubi qui communem fundum habet cum pupillo, servitutem viæ in eo retinet, licet neuter illa usus fuerit, propter pupillum, ubi *Gl. margin.* ait, quod privilegium unius consortis, videlicet pupilli, prodest alteri consorti, etiam non pupillo, sive majori in rebus indivisibilibus. Similiter, si duo sint Patroni unus Ecclesiasticus, alter Laicus, non poterit etiam contra Laicum præscribi Jus patronatus, minore tempore, quam contra Ecclesiam, videlicet 40. annorum, ut docet *Franc. in cit. c. nu. §. Verum. num. 8. & Anchar. ibid. in fine.* Ratio regulæ datæ est, quia quando res communis individua est, æquius est, ut socius, propter socium privilegiatum, commodum consequatur, quam ut socius privilegiatus damnum patiatur, propter socium non privilegiatum, hoc enim æquum est, ut in re individua non ferat quia damnum, ratione rei, quæ illi cum altero communis est *Covarr. pract. qq. c. 36. num. 3. §. Tertia.*

CIX. Ubi præterea notandum primo. Jus patronatus ab initio originem trahens a Laico, si donatione, testamento, legato, vel alio quovis titulo, postea transferatur in Ecclesiam, vel Collegium Ecclesiasticum, ita, ut ad illud pertineat præsentatio, tale Jus patronatus censetur Ecclesiasticum, & non Sæculare, ut patet *ex cit. c. nu. §. Verum Covarr. cit. c. 36. nu. 6. §. Secundo.* Et e converso, si Jus patronatus spectans ad Ecclesiam, transeat cum universitate bonorum in laicum, quoad præsentationem censetur esse sæculare, seu laicum; quia mutata persona, mutatur rei natura, seu conditio, ita ut si persona sit Ecclesiastica, etiam ipsum jus sit tale, quoad præsentationem: & vicissim si persona sit laica, etiam jus quoad præsentationem, & similes conditiones, censeri debet laicum, & sæculare; quia in Laicum est translatum, *Barb. in c. Propter. 27. nu. 3. h. t. Zoes. in Comment. num. 51. & 52.*

Notandum secundo. Si duo sint Compatroni, unus Clericus, alter Laicus, & hic præsentavit Titium, Clericus Cajum, poterit Laicus postea variare, & alium præsentare, quia nullibi id reperitur esse prohibitum, nec debet quis privari jure suo, propter adjunctionem alterius. Nec refert, quod in isto casu patronus Laicus reputetur tanquam Ecclesiasticus, ideoque habet tempus semestre ad præsentandum, sicut Patronus Ecclesiasticus. Nam id tantum procedit, quoad commodum, quod consequitur propter adjunctionem alterius Clerici: non autem quoad incommodum, sive privationem alicujus juris sibi alias competentis, *Zoes. in Comment. h. t. nu. 47.*

CX. Verum contra id, quod dictum est Patronatum a Laico translatum in Ecclesiam, vel personam Ecclesiasticam, ratione Beneficii sui, fieri Ecclesiasticum, obstare videtur quod sicut res transit cum onere suo, *cap. Ex litteris. 5. de Pignor.* ita etiam transit cum suis privilegiis, juribus, & affectionibus: & is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debet, juxta *Reg. jur. 46. in 6.* ergo si Clericus succedat in jure patronatus Laico, quod ab illo accepit, uti debet jure Laici, adeoque quatuor tantum menses, ad præsentandum habebit. Sed respondetur cum Dyno *in cit. Reg. num. 10. & Franc. in cit. §. Verum, num. 3.* distinguendo: vel est onus, jus, aut privilegium, quod rei secundum se, tanquam ejus affectio cohæret: & tunc transit ad quemvis possessorem, vel successorem. Vel est onus, jus, aut privilegium personale, quod rei secundum se non adhæret: sed solum per accidens, seu in ordine ad personam, in cujus favorem est inductum, vel concessum, & id ad successorem, aliumve possessorem non transit: sed cum persona mutator, juxta *Reg. jur. 7. in 6. Privilegium personale personam sequitur, & Reg. 68. in ff.* Tale jus personale est tempus quadrimestre, quod Laicis: & semestre, quod Ecclesiasticis patronis jure concessum est, ad præsentandum in favorem eorum. Plura alia similia exempla extant in Jure. Veluti primo, si Ecclesia domum, vel agrum immunem a tributis, & vectigalibus solvendis, vendet Laico, is fit tributis obnoxius: sicut etiam vice versa, si Laicus subjectus domino loci, domum, vel agrum exactionibus, & tributis obnoxium vendat Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ, is fit liber ab hujusmodi oneribus solvendis, ut tradunt Dd. *in l. Cum quis, 38. ff. de solut.* quia mutata conditione personæ, mutatur etiam qualitas, sive conditio rei, *Anchar. in cit. cap. un. not. 6. h. t. in 6. Laym. lib. 4. tract. 9. cap. 6. nu. 4.* Secundo, immunitas a solvendis decimis concessa Religiosis, non transit ad alios Successores, etiam conductitios colonos, *c. Ex parte. 10. & c. seq. de decim.* Tertio, si propter negligentiam Patroni Laici non præsentantis, intra quatuor menses, collatio Beneficii ad Superiorem, seu Ordinarium devolvatur, vel quia Papa Beneficia vacantia in Curia, intra mensem, non contulit, juxta *c. 3. de præb. in 6.* utroque hoc casu Ordinarius habet semestre, ad conferendum, *Franc. in cit. §. Verum nu. 3. eod. in 6.* Plura hujusmodi exempla adferri possunt.

§. V.

An post tempus ad præsentandum jure definitum, elapsum, lite adhuc pendente, Episcopus libere instituere possit, sine præsentatione Patroni?

CXI. Ad hanc quæstionem respondetur, si inter Patronos lis, sive controversia orta sit de jure præsentandi, eaque intra quatuor menses, a die vacationis Beneficii numerandos, si patronatus Laicus sit: aut intra sex menses, si patronatus Ecclesiasticus sit, finita non fuerit: tunc Episcopus, vel alius Ordinarius, ad quem jus instituendi speciali jure spectat, liberam institutionem facere potest, prout constat ex *c. Quoniam 3.*
„ *h. t.* Ubi in fine dicitur, si de jure patronatus quæstio inter
„ aliquos emerserit, & cui competat, & illa infra quatuor
„ menses non fuerit definita: ex tunc Episcopus ordinet Ec-
„ clesiam, sive in ea instituat Rectorem. Idem statuitur *in*

„ *cap. Si vero. 22. h. t.* Ubi Alexander III. ita rescribit: si Or-
„ dinario Ecclesiæ ad alicujus Episcopi institutionem spectet,
„ & duo inter se de jure patronatus contendant, debet qui-
„ dem interim differri ordinatio Ecclesiæ, sive institutio Re-
„ ctoris: sed non ultra tempus legitimum a jure definitum:
„ (videlicet quatuor mensium in patronatu Laico, & sex in
„ Ecclesiastico) quo finito, Episcopus personam idoneam, ap-
„ pellatione remota, in eadem Ecclesia instituere potest,
„ ita tamen, ne is postea ab eo, qui jus patronatus in ju-
„ dicio evicerit, repræsentetur.

Idque statutum est, quia Ecclesiæ, Beneficia Ecclesiastica diu vacare non debent. Et est unus ex casibus, in quo Episcopus potest instituere Rectorem in Ecclesia patronata, sine præsentatione, *Abb. hic nu. 3.*

CXII. Ubi notandum primo. Si patroni contendant super jure patronatus, debet Episcopus differre institutionem Rectoris in Ecclesia, usque dum elapsum sit tempus, ad præsentandum præfixum, modo constet, Ecclesiam esse patronatam: secus si non constet; tum enim Episcopus statim potest conferre Ecclesiam, sive instituere Rectorem, etsi contendentes de hoc petant, ut differatur institutio, *Abb. hic num. 3.*

Notandum secundo. Clericus, sine præsentatione institutus, debet postea præsentari Episcopo a Patrono, qui jus patronatus in judicio obtinuit, non quod per talem præsentationem de novo acquiratur jus aliquod ipsi præsentato sed ut eum tanquam Patronum judicialiter pronunciatum agnoscat, adeoque tali agnitione constituatur in quasi possessione ipsius juris patronatus, *Gl. fin. in cit. c. Si vero & Abb. ibid. nu. 4.* Ubi addit, si verus patronus, qui obtinuit causam in judicio, non velit præsentare jam prius institutum ab Episcopo, id isti non nocebit; quia jam plenum jus acquisivit ex institutione Episcopi, juris auctoritate facta.

Hinc colligitur etiam, quod in juribus incorporalibus, seu spiritualibus, ut eligendi, conferendi, præsentandi, quasi possessio per unicum actum acquiritur, v. g. unam præsentationem, vel unam agnitionem Clerici instituti, *Gl. hic V. Repræsentetur, & Barb. nu. 7.* & docet *Covarr. pract. qq. cap. 14. num. 2. §. Tertiam.*

„ CXIII. Similiter *in c. Eam te. 22. h. t.* decernitur: si de
„ jure patronatus alicujus Ecclesiæ lis, vel controversia ju-
„ dicialis sit orta inter aliquos, & intra sex menses, post-
„ quam Ecclesia vacaverit, & finita non fuerit, Episcopus
„ personam idoneam instituere potest. Intelligi autem debet hæc Constitutio de Patronis Ecclesiasticis; nam in Laicis sufficiunt quatuor menses, juxta *c. Quoniam 3. in fine & c. Cum propter. 27. h. t.* & tempus hoc semestre currit, non a tempore motæ litis, sed a tempore vacationis Ecclesiæ, ut expresse habetur *in cit. c. Eam te.* & docet *Abb. ibid. num. 3.* Idque statutum est, quia propter litem, & contentionem patronorum de jure præsentandi, non debet differri Ordinatio Ecclesiæ, eaque carere Rectore, ultra tempus a jure præscriptum ad præsentandum, *Abb. hic nu. 3.* Quod si Patronus Ecclesiasticus, sive Clericus, & Laicus litigent de ipso jure patronatus, tum debet differri institutio Rectoris per sex menses tum quia dignius trahit ad se minus dignum: tum quia socius propter communionem gaudet jure, seu privilegio socii, Laicus Patronus privilegio Clerici, si privilegiatus socius jure suo uti non possit, sine consocio, *Joan. Andr. in cit. c. Eam te. n. 2. h. t. Abb. ibid. n. 3. & dictum supra.* Idque procedit, quando Patrono Ecclesiastico competit jus patronatus, nomine Ecclesiæ, sive titulo Ecclesiastico, ratione Beneficii sui, nam si illi competeret, ratione patrimonii sui, tum etiam Clericus non haberet longius tempus, ad præsentandum, quam Laicus, scilicet quatuor menses, *Abb. c. l. nu. 4.*

Cæterum si lis sit inter Episcopum, & Patronum, an Ecclesia, vel Beneficium sit patronatum, necne, tunc Episcopus Oeconomum, seu Administratorem constituere debet, *Gl. in citat. cap. Eam te; Versic. Si vero contentio;* nisi notorie constat, non esse patronatum: & Episcopus sit in quasi possessione providendi, tunc enim potest, ac debet statim providere illi Ecclesiæ, vel Beneficio de Rectore, vel Beneficiario, *Barb. in Collectan. in cit. c. Eam te. num. 6.*

„ CXIV. Præterea *in cap. Cum propter. 27. h. t.* Innocen-
„ tius III. mandat, ut si de jure patronatus quæstio, sive
„ lis judiciaria emerserit inter patronos, eaque intra qua-
„ tuor menses, si patronatus, laicus, (juxta *cap. Quo-
„ niam. 3. & cap. Eam te. 22. h. t.*) non fuerit finita, &
„ tunc non differat Episcopus Ecclesiam illam ordinare, si-
„ ve de persona idonea ei providere, ita tamen, ut per hoc
„ nullum inposterum præjudicium generetur illi, qui jus evi-
„ cerit patronatus, scilicet in futuris vacationibus. Idque
„ statutum est, ne Ecclesia, vel Beneficium diu vacare de-
„ beat.

Est autem hoc speciale in casu isto, quod tempus jure definitum, ad præsentandum (videlicet quadrimestre, vel etiam semestre) currat a die vacationis Ecclesiæ, vel Beneficii, etiam sine culpa, aut negligentia Patroni, qui, lite pendente, non potest aliquem præsentare. Ratio hujus specialis constitutionis est, quia quis sit verus Patronus, sive is, cujus ex litigantibus præsentatio admittenda sit, non apparet: sed ignoratur, alioquin vero generalis Regula est, quod tempus jure præfixum ad eligendum, conferendum, vel præsentandum, non currat legitime impedito, si de ejus jure certo constet, *cap. Quia diversitatem, 5. junct. Gl. V. Suspensionis, de concess. præb. l. 1. §. ult. C. de annali except. l. In rebus. 30. C. de jure dotium,* ubi habetur, quod tempus non currat agere impedito, *Abb. in cit. cap. Cum propter num. 2. & 3. Barb. ibid. nu. 2. in fine.*

CXV. Notandum hic primo. Quamvis patronus, lite pendente super jure præsentandi, post transactum tempus a jure præscriptum ad præsentandum, privetur, pro ea vice; potestate præsentandi, & libera collatio Ecclesiæ, vel Beneficii patronati ad Episcopum devolvatur, ut dictum: non tamen electio Prælati, ob motam litem judiciariam, de jure

eligendi, ultra tempus, ad eligendum a jure definitum, videlicet tres, vel sex menses, protrahitur, nec ideo eligentes privantur, pro ea vice, potestate eligendi, neque etiam hoc casu, libera provisio ad Episcopum, ad quem pertinet electum confirmare, devolvitur, ut docet *Joann. Andr. in c. Quoniam 3. num. 7. h. t. & Abb. ibid. num. 6. Azor p. 2. lib. 6. cap. 21. q. 12.* quia id de electione non est in jure expressum, sicut de præsentatione, lite pendente, facta: sed potius contrarium significatur *in c. 2. de in integr. restit.* Ubi longo tempore fuit litigatum super jure eligendi, neque tamen potestas eligendi devoluta fuit ad Superiorem, ob litis pendentiam. Neque enim ob similitudinem rationis, id, quod statutum est de præsentatione, extendere licet ad electionem; cum dispar sit utriusque ratio: partim quia Jus præsentandi ex gratia est concessum: at vero Jus eligendi non innititur gratiæ, sed concessioni Juris communis, & magis debitum est, *c. 2. de Elect. c. Quanto 10. dist. 63.* & pinguius, seu firmius ac potentius est jus eligendi, quam præsentandi, ideoque priori difficilius, posteriori vero facilius, si justa causa id exigat, derogatur: partim quia non ita grave præjudicium infertur patronis, si lite pendente, alius instituatur, pro ea vice, ab Episcopo: infertur autem magnum præjudicium, si Collegio Electorum, vel toti Communitati, seu Civitati contra ejus voluntatem, obtrudatur Episcopus, vel Prælatus, quem non optatum contemnat, aut oderit: prout dicitur in *cap. ult. dist. 63.* Ideoque merito aliud statutum est, cum lis mota est de jure præsentandi, & aliud, cum de jure eligendi, *Abb. c. l.* Et hinc etiam, si lis mota sit de jure præsentandi inter patronos, tempus quatuor, vel sex mensium currit, quantumvis legitime impedito, tametsi in culpabili mora non fuit, nec ullam negligentiam commiserit: at vero tempus ad eligendum constitutum, non currit legitime impeditis, ut ex dictis patet.

CXVI. Notandum secundo. Prædicta Constitutio, quod si lis sit mota inter patronos, super jure præsentandi, nec finita intra quadrimestre, vel semestre tempus, possit libere providere Episcopus, non habet locum, si lis sit mota inter præsentatos, quis eorum v. g. sit magis idoneus: vel inter patronos, & Episcopum, vel inter patronos, & præsentatos: quia cum sit Constitutio exorbitans a jure communi, & odiosa, non debet extendi ad casus non expressos, *Joan. Andr. in cit. c. Quoniam. nu. 7. in fine, & Abb. ibid. nu. 7. & Barb. num. 6.* Non tamen possunt patroni, durante lite inter duos præsentatos, alium tertium præsentare, sine vitio attentati, nec etiam alium in locum unius ex præsentatis mortui, lite pendente, juxta *cap. 2. Ut lite pendente; in 6.* quia propter litis pendentiam impeditur variatio, alias patronis Laicis concessa, sive nova præsentatio, ne lites prorogari contingat, cum dispendio Ecclesiarum, *Covarr. pract. qq. c. 36. num. 7. §. Tertio quoque, Barb. lib. 3. Jur. Eccles. c. 12. num. 173.*

SECTIO V.

De Potestate Episcopi, & S. Pontificis circa Ecclesias, & Beneficia patronata, & de amissione Juris patronatus.

§. I.

An, si Episcopus instituat, sine consensu, vel præsentatione Patroni, valida sit institutio: &, an possit fieri præsentatio ad Ecclesiam non vacantem?

CXVII. Assertio 1. Ordinarie, & regulariter, talis institutio est ipso jure irrita, ut constat *ex c. Decernimus 32. caus. 16. q. 7.* Ubi dicitur: si spretis Fundatoribus, Re-„ctores ibidem (in Ecclesiis, quas fundarunt) præsum-„pserit Episcopus ordinare, & ordinationem irritam esse, „& alios in eorum loco, quos iidem Fundatores condignos „elegerint, esse ordinandos, seu substituendos. Consentit „quod statuitur *in c. Illud 8. in fine h. t.* Ubi dicitur, si ali-„quis, sine præsentatione Fratrum ejusdem loci, (quibus „Jus patronatus collatum fuit a Laico) fuerit in Ecclesia „institutus, ejus institutio, secundum rigorem juris, est ir-„ritanda, id est, irrita declaranda, sive irritanda, quoad „factum, ut explicat *Abb. ibid. nu. 2. Azor p. 2. lib. 6. c. 22. quæst. 4.* Dicitur autem irritanda de rigore juris, quia ex æquitate non esset irrita, neque rescindenda, cum jus patroni pendeat ex gratia: sed hic præfertur rigor æquitati, postulante id patrono, *Abb. c. l.*

CXVIII. Idem sumunt Dd. communiter *ex c. Ex insinua-„tione. 24. h. t.* Nam cum O. Clericus questus esset Ale-„xandro III. quod cum ei frater ipsius jus patronatus, „quod in quibusdam Ecclesiis habebat, liberaliter contu-„lisset: nihilominus aliquos eas Ecclesias: sine ipsius assen-„su, ausos esse occupare, & detinere, ideo mandat Pa-„pa, ut si ita est detentores earum, monitione præmissa, „compellantur easdem Ecclesias Clerico illi restituere (de „facto, quia nihil juris habuerunt in illis, cum non fue-„rint præsentati, *Innoc. hic V. Restituant*) ut per eum li-„bere, & pacifice ordinari possint. Ex quo colligitur, „quod institutio Episcopi, absque præsentatione Patroni facta, sit nulla; quia hic obtinentes Ecclesiam patronatam (absque præsentatione Patroni, dicuntur occupatores, & detentores, & restituere debent Ecclesias, quas sine consensu Patroni obtinuerunt, ut tradunt communiter Interpretes hic *Hostiens. Jo. Andr. & Abb. nu. 3.* Item quod Patronus, late loquendo, dicitur ordinare Ecclesias, scilicet quoad præsentationem Rectoris, *Jo. Andr. hic nu. 6. & Abb. num. 3.* Verum quamvis hoc probabiliter dicatur, certo tamen *ex cit. cap. Ex insinuatione*, id colligi, vel inferri non potest; quia cum ibi dicatur Clerico O. competere liberam potestatem, ordinandi Ecclesias, id proprie intelligi non potest a Patrono, ratione patronatus, ut constat *ex c. ult. h. tit.* sed verisimile est, quod Clericus ille fuerit Rector alicujus Ecclesiæ, cujus nomine ipsi jus patronatus a fratre suo, quod in quibusdam Ecclesiis habebat, donatum fuit, & sic non erat opus consensu Episcopi, cum donatio juris patronatus fuerit facta Clerico, intuitu Ecclesiæ: non privato nomine, ut notat *Hostiens. hic V. Contulisset, & Jo. Andr. nu. 1.* Et quamvis iste Rector non fuerit Episcopus, forte tamen ex speciali jure, v. g. præscriptionis, habuit potestatem ordinandi, sive instituendi Ministros in illis Ecclesiis, & sic ex dicto cap. nihil certi inferri potest, cum casus illius non sit satis expressus.

CXIX. Porro quod dictum est, institutionem, seu collationem ab Ordinario factam, spreto Patrono, sive sine ejus consensu, esse ipso jure irritam: id limitari debet, dummodo Patronus, intra tempus ad præsentandum concessum, reclamet, & contradicat: alioqui provisio Ordinarii, post elapsum prædictum tempus, ex tunc firma erit, & convalidatur, per supervenientem ex post facto consensum Patroni, quia si sciens institutionem esse factam sine sua præsentatione, non contradicat, censetur tacite illam approbare, & ratam habere, *arg. c. Suggestum. 20. h. t. & cap. 2. de his, quæ fiunt a Præl. & c. Pars. lib. 8. de resign. Benef. q. 20. nu. 20. Zerola in praxi Episc. p. 2. V. Jus patronatus dub. 8. Garc. p. 5. c. 9. num. 232. Barbos. in c. Illud 8. num. 9. h. t.* Ratio est, quia nullitas collationis ab Ordinario facta, sine consensu Patroni, est inducta in favorem ipsius Patroni, adeoque tum demum nulla est, si ipse voluerit, & contradixerit, *Garc. c. l. n. 238.* Sed & probabile est, quod institutio ab Episcopo facta patrono præsente, & tacente, sit valida, etiamsi expresse non consentiat, nec ullum ipse præsentet; quia tunc, si commode contradicere possit, vel præsentare, & sciens non fecerit, censetur tacite consentire: secus est, si ob metum ab Episcopo incussum, vel ejus præsentiam, & dignitatem reveritus, taceat, *Azor cit. lib. 6. cap. 22. q. 8.* Sufficit autem, si patronus ex intervallo institutioni ab Episcopo factæ consensum præstet, *Azor c. l. q. 7.*

CXX. Cæterum plures sunt casus, in quibus institutio Rectoris, vel Beneficiarii ab Ordinario facta, absque consensu, & præsentatione patroni, est valida, quos recenset *Barb. lib. 3. Jur. Eccles. cap. 12. num. 65. & seqq.* Quorum primus est, si patronus per negligentiam intermittat, intra tempus a Jure definitum, præsentare Rectorem, vel Beneficiarium, tum enim Ordinarius instituere potest, jure devoluto: sed pro una vice tantum, ita ut deinceps patronis jus integrum servetur, ut patet ex supra dictis, & *ex c. 2. in fin. de suppl. negl. Præl.* Dummodo prius constet, tempus ad præsentandum jure concessum a die scientiæ, sive notæ vacationis numerandum, sive elapsum, quæ scientia debet esse certa, ut devolutioni sit locus, nec sufficit verisimilis, aut interpretativa, *Garc. Tract. de Benef. p. 10. cap. 2. num. 34.* & jus præsentandi conservatur etiam in uno ex Patronis, qui non habuit hujusmodi scientiam vacationis, aliis Compatronis propter scientiam exclusis, *Garc. c. l. nu. 41.* juxta decisionem Rotæ, *Barb. c. l. num. 165. & 2. seqq.* Secundo, si a patronis præsentatio in discordia fiat, ita, ut non possit ex præsentatis, sine scandalo, institui, tunc Episcopus poterit Ecclesiæ providere de Rectore, *Barb. c. l. num. 172.* Plures alii casus, in quibus Episcopus instituere, vel providere potest Ecclesiæ, vel Beneficio, sine præsentatione Patroni, supra allati sunt.

CXXI. Assertio 2. Non tantum præsentatio; sed etiam promissio a patrono facta de præsentatione facienda, antequam Ecclesia, vel Beneficium vacat, illicita est, & irrita, nullamque omnino obligationem parit: sed ea non obstante, postquam vacat Ecclesia, & tempus præscriptum, ad præsentandum, est elapsum, Episcopus institutionem facere potest, *arg. cap. 2. & 3. de conceff. præb. & cap. 2. eod. in 6.* Ubi decernitur de collatione, vel promissione facta ad Ecclesiam, vel Beneficium nondum vacans; quia votum ingerit, & occasionem præbet captandæ alienæ mortis, *Garc. tract. de Benef. p. 10. c. 2. num. 4. Barb. lib. 3. Jur. Ecclesiast. c. 12. num. 205.* Ubi ait, quod nec ante vacationem Ecclesiæ, Patronus potestatem præsentandi concedere possit. Neque etiam valet consuetudo contraria, etsi immemorialis; quippe quæ irrationabilis est, & iniqua: nec præsentatio facta a Patrono, ante vacationem Ecclesiæ, vel Beneficii, obstat præsentationi postea factæ, cum prior invalida fuerit: non præstat autem impedimentum, quod de jure non sortitur effectum, *Reg. Jur. 52. in 6. Garc. c. l. nu. 4. & 5.*

§. II.

An Episcopus possit Ecclesiam, vel Beneficium patronatum donare, vel unire alteri Ecclesiæ, vel Beneficio: &, an Episcopo donari possit a Patronis Jus Patronatus in Ecclesia aliena, vel propria Diœcesis?

CXXII. Assertio 1. Non potest Episcopus Ecclesiam, vel Beneficium, quod est juris patronatus concedere vel unire Ecclesiæ, vel Beneficio, sine consensu patroni, sive Ecclesiastici, sive Laici v. gr. unam Ecclesiam Parochialem alteri Parochiali, vel unam Capellam alteri Capellæ, vel unam Parochiam Monasterio, vel Canonicatibus, ad augendas præbendas Canonicorum, juxta *c. Exposuisti. 33. de præb.* & docet *Abb. in c. Suggestum. 20. nu. 2. not. h. t.* Ubi ait, non sufficere consilium Patroni, *Rebuff. in praxi Benefic. Tit. de Unionibus. nu. 28. & in Gl. 22. num. 6. Azor p. 2. lib. 6. c. 28. q. 12. Garc. Tract. de Benef. p. 12. cap. 2. num. 203. Laym. lib. 4 tract. 2. cap. 3. nu. 22. in Coroll. 2.* Ratio est, quia Patronus per talem unionem amittit jus præsentandi, ideoque cum cedat in præjudicium ipsius, sine consensu ejusdem, talis unio fieri non potest. Idque sumitur inprimis *ex c. Monasterium. 33. caus. 16. q. 7.* ubi *Gl. V. a dominio*, ait, quod Episcopus, invito patrono, ex Ecclesia Parochiali facere Monasterium non potest; quia derogaretur jus præsentandi, si Prælatus

Mona-

Monasterii per electionem constitueretur. Idem statutum est *in cap. Suggestum*, 20. *h. t.* Nam cum quidam Patronus quarundam Ecclesiarum, cum auctoritate Archiepiscopi Eboracensis, Ecclesias illas concessisset Ecclesiæ S. Petri, quæ illi in præbendam sunt assignatæ: Canonici de Novoburgo concessionem illam irritare conati sunt; quia donationem, seu concessionem illam prius sibi factam esse, asserebant: quæsitum ergo fuit, quænam concessio valeret? Respondet Papa Alexander III. licet in donationibus, seu concessionibus Ecclesiarum requirendus sit, & exspectandus Patronorum consensus: quia tamen Ecclesiæ, nisi auctoritas Pontificalis (sive Episcopalis, *Gl. hic V. Auctoritas*) intervenerit, canonice concedi non possunt: ideo prior concessio, si cum consensu Patroni, & auctoritate Diœcesani Episcopi, facta est, aut etiam postea ejus assensus fuerit subsecutus, posteriori concessioni præferenda est: alioquin illa debet præferri, quamvis posterius facta sit, quæ cum consensu Domini fundi, sive Patroni, & Episcopi auctoritate facta est.

CXXIII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Non potest Episcopus Ecclesiam, vel Beneficium concedere in proprietatem, sive per modum incorporationis alteri Ecclesiæ; vel Beneficio nec ex reditibus Ecclesiæ patronatæ in alia Ecclesia præbendas, seu beneficia erigere, sine consensu Patroni, etiamsi per hoc Jus patronatus non admitteret quis posset adhuc præsentare ad illas: sed quia Patroni interest, ne bona, & reditus Ecclesiæ patronatæ alienentur, vel uniantur, aut supprimantur, ideo in hoc casu opponere potest, *Arg. cap. Filiis* 32. *caus.* 16. *q.* 7. *Abb. in cit. c. Suggestum, num.* 3. Excipi debet, nisi ob urgentem necessitatem talis unio, vel translatio redituum Ecclesiæ patronatæ fiat: tunc enim Patrono etiam contradicente, illa fieri potest, cum enim Jus patronatus ipsi ab Ecclesia ex gratia, & non ex absoluto debito concessum sit, ideo non potest impedire, quo minus subveniatur magnæ necessitati Ecclesiæ, vel etiam utilitati, *Abb. in c. Nobis*, 25. *nu.* 10. *h. t. Laym. cit. c.* 13. *n.* 12. Quare potest Episcopus, etiam contradicente Patrono applicare reditus Ecclesiæ patronatæ ad utilitatem ejusdem, v. gr. erigendo novum Beneficium; tum quia nullum præjudicium per hoc fit patrono, cui jus præsentandi integrum manet: tum quia tota ordinatio, & dispositio circa bona Ecclesiæ patronatæ, non ad patronum, sed ad Episcopum spectat, *cit. c. Filiis*, §. *Ipsis tamen & cap. Noverint*, 6. *caus.* 10. *q.* 1. ideoque Patronus se immiscere non debet, nisi appareat jura, & bona Ecclesiæ patronatæ alienari, perdi, aut imminui, vel in alium finem, aut usum, locum, vel personam, contra institutionem, transferri, *Innoc. in c.* 3. *n.* 3. *de privil. Abb. in cit. cap. Suggestum*, *n.* 3. *Laym. cit. c.* 13. *n.* 12. *Corol.* 2.

Notandum secundo. Si concessio, seu unio alicujus Ecclesiæ, vel Beneficii prius facta sit: sed non canonice, seu legitime, quia patroni consensus non fuit requisitus, & multo magis si a Patrono, sine auctoritate Episcopi, facta sit, *juxta c. Illud*, 8. *h. t.* tunc illa non obstante, valet posterior concessio, seu unio ejusdem Ecclesiæ vel Beneficii legitime facta, *cit. c. Suggestum*, Ratio est, quia concessio sive unio invalide seu illegitime facta censetur esse inanis, & invalida, & ideo non potest præstare impedimentum concessioni, seu unioni legitime factæ, *arg. Reg.* 52. *in* 6. sicut etiam prior collatio Beneficii invalida non præstat impedimentum posteriori validæ, *Gl. in c. Nostris*, 6. *V. Non vacaret de concess. præb.*

Notandum tertio. Concessio Ecclesiæ, per modum incorporationis, sive unio a Patrono alteri Ecclesiæ facta, potest per subsequentem Episcopi consensum ratificari, seu confirmari, ita, ut ex eo tempore fiat valida, prout sumitur ex *cit. c. Suggestum*; *junct. Gl. V. Subsecutus*; & multo magis valida est concessio, seu unio, vel collatio Beneficii patronati, facta ab Episcopo, si consensus Patroni ea post factum accedat. Porro hoc est discrimen inter concessionem, & collationem Beneficii factam a Patrono, sine auctoritate Episcopi, & inter concessionem aut collationem factam ab Episcopo, sine consensu Patroni, quod illa omnino irrita sit, ob defectum substantialis requisiti; videlicet auctoritatis Episcopalis. At vero concessio sive unio, aut institutio Episcopi, sine consensu Patroni, spectato mero jure naturali, valida censetur; quia consensus Patroni ad illam solum requisitur, ut accidentalis & extrinseca conditio, ideoque actus ab initio fuit validus, juxta ea, quæ dicta sunt supr. *Tit.* 10. *hoc Libro*.

CXXIV. Assertio 2. Si Episcopi, post promotionem suam (scilicet ad Episcopatum, ideoque ratione Episcopalis dignitatis) præsentationes, (id est, Jus patronatus) ad Ecclesias a Patronis earum pro Ecclesiis sibi commissis obtinuerint, personæ idoneæ, quas ad eas vacantes præsentaverint (Episcopi Patroni facti) admittendæ sunt, & institui debent, prout statuitur in *cap. Significasti*, 18. *h. t.*

Duplex est intellectus sive sensus hujus cap. Primus, isque communior, est, quem tenet *Gl. hic V. Significasti*; quod Patronus potest Episcopo, nomine Ecclesiæ suæ Cathedralis, sive intuitu Dignitatis Episcopalis, libere donare Jus patronatus, sive præsentandi ad Ecclesias in alia Diœcesi sitas: & tunc personæ idoneæ, quas Episcopus, cui Jus patronatus donatum fuit, ad Ecclesias vacantes præsentaverit, admitti, & institui debent ab Episcopo alterius Diœcesis, in qua Ecclesiæ sunt sitæ, & cui sunt præsentatæ: & quod hic sermo sit de Ecclesiis alterius Episcopatus, colligitur ex illis verbis textus: *quas ad Ecclesias vacantes præsentaverint*. Nam Episcopi, de quibus hic est sermo, in suis propriis Diœcesibus non præsentarent, sed conferrent) ut notat *Joan. Andr. hic numer.* 2. *& Abb. numer.* 3. Si vero Episcopo, vel alteri Clerico, non ratione, sive nomine Ecclesiæ suæ, (quod in dubio præsumitur) sed ratione personæ suæ privatæ, Jus patronatus donaretur, tunc ad talem donationem requireretur consensus Episcopi Diœcesani, ut notat *Joan. Andr. hic*

nu. 3. & patet ex supra dictis. Potest autem, saltem ex hodierna consuetudine, Patronus præsentare etiam extraneum modo aliis sit notus, & idoneus, *Joan. Andr. hic in fine & Abb. num.* 3. Alter intellectus seu sensus hujus cap. est: Si Episcopo donetur Jus patronatus, sive præsentandi a Patrono, in Ecclesiis suæ Diœcesis, tum vel institutio Clericorum in aliis Ecclesiis pertinet ex jure speciali ad Prælatum inferiorem: & hic debet Episcopus Clericos præsentare ab eo instituendos: vel institutio pertinet ad ipsum Episcopum & hoc casu præsentatio confunditur cum institutione, adeoque Episcopus libere conferet Ecclesias vel Beneficia, in quibus Jus patronatus de novo est ipsi acquisitum, sicut alia Beneficia non patronata: præterquam si habet socium Compatronum, tunc enim cum ipso præsentabit, tanquam Compatronus, instituet autem tanquam Ordinarius Diœcesanus; *Joan. Andr. in cit. c. Significasti*, *nu.* 4. *& Abb. nu.* 3. *h. t. arg. l. Si consul.* 3. *ff. de adopt.* ubi Gl. marg. & DD. dicunt, quod duarum, vel plurium personarum vicem subito quis possit in voluntaria jurisdictione: sicut unus plures tutelas gerere potest, *Gl. marg. ibid.* Porro illud hoc loco etiam quæri potest, an præsentatio fieri possit Episcopo, extra Diœcesim suam constituto.

CXXV. Respond. etsi possit Episcopus, vel alius loci Ordinarius, extra Diœcesin suam, aut territorium, Beneficia conferre, & alia exercere, quæ ad jurisdictionem voluntariam pertinent, & sine judiciali causæ cognitione fieri possunt *juxta l.* 2. *ff. de offic. Proconf. & l. ult. ff. de offic. Præfect. Urb.* non tamen potest præsentatos a Patronis instituere: quia ad id requiritur aliqua judicialis causæ cognitio, nempe inquisitio super vita, moribus, & litteratura præsentati, ut docet *Azor p.* 2. *lib.* 6. *c.* 33. *q.* 22. *Zoesius in Commentar. in Decret. h. t. num.* 53.

§. III.

An Episcopus præsentatum a Parocho ad titulum suæ Ecclesiæ ordinandum, irrequisito Patrono, admittere, & intitulare, possit ac debeat?

CXXVI. Ad hanc quæstionem respondetur, si Rector Ecclesiæ Parochialis, sive Parochus (idemque est de alio Beneficiato) Clericum Episcopo præsentet, ad titulum Parochialis sui Beneficii, quod patronatum est, in sacris ordinandum, & Patronus consensum non det, valida quidem imo & licita est præsentatio, adeoque ea ab Episcopo admitti potest, ac debet: nullum tamen Patrono præjudicium generatur, quin vacante Ecclesia Parochiali, alium idoneum ad illam præsentare possit, prout decernitur in *c. Postulasti*, 30. *h. t.* Ubi ex Innocentio III. quæsitum fuit, utrum Rectores Parochialium Ecclesiarum quosdam præsentare possint, ad titulos suarum Ecclesiarum ordinandos, etiam non requisitis Patronis: & si in his Patronorum consensus non sit requirendus, utrum illis Jus eligendi, sive præsentandi salvum maneat: ita ut cum ipsas Ecclesias vacare contigerit, hujusmodi intitulati non sint aliis, quos Patroni præsentaverint, præferendi: Ad primam quæstionem Papa directe non respondet, (ut notat *Gl. hic in casu*) Ad secundam vero ait, per intitulationem hujusmodi nullum Patronis præjudicium generari, quin possint alios ad Ecclesias illas, cum vacaverint, præsentare, quos voluerint, nisi illi cum assensu Patronorum intitulati fuissent, sive ad titulum Beneficii ordinati. Per quod tacite etiam, & indirecte ad primam quæstionem est responsum, quod nimirum Clerici possint valide, ac licite præsentari a Parocho, vel alio Beneficiato ad titulum sui Beneficii ordinandi, etiamsi illud patronatum sit: etiam Patrono irrequisito, sine præjudicio tamen ejusdem, quoad Jus præsentandi alium ad Beneficium, *Gl. hic V. Utrum electio*.

CXXVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Rector Ecclesiæ Parochialis, vel alius Beneficiarius Clerico ordinato ad titulum Parochiæ, vel Beneficii, ex reditibus ejusdem necessaria alimenta subministrare debet, donec Beneficium Ecclesiasticum consequatur, *c. Per tuas*; 37. *de Simonia*, ideoque etiam talis Clericus inservire debet Ecclesiæ, a qua necessariam sustentationem accipit, & ad id cogi potest a Parocho, vel Beneficiato præsentatore, ut docet *Abb. in cap. Conquerente*; 6. *n.* 5. *de Cleric. non resid. & in cit. c. Postulasti*; *num.* 2. *h. t.* Quamobrem Episcopus cavere debet, ne tales præsentationes admittat, nisi Ecclesia sufficientes reditus habeat, non tantum ad honeste alendum ipsum Rectorem: sed etiam alium Clericum ordinatum ad titulum sui Beneficii. Quod si Rector præsentans nec ex reditibus Beneficii Parochialis: nec ex propriis bonis alere possit Ordinatum, Episcopus illi de necessariis alimentis providere debet, ne egeat, *arg. c.* 2. *& c. Episcopus*, 4. *& c. Cum secundum* 16. *de præb. Joann. Andr. in cit. c. Per tuas*, *nu.* 2. *de Simon. & Abb. ibid. n.* 5. Ex quo sequitur, quod plures possunt esse ordinati ad titulum unius Ecclesiæ, vel Beneficii, non tamen omnes erunt Rectores; quia unius Ecclesiæ, vel Beneficii unus tantum debet, & potest esse Rector, vel Beneficiarius, cum Jus & titulus Beneficii dividi non possit, *cap. Majoribus*, 8. *& c. Dilecto*, 4. *de præb.* sed ordinati illi Jus habent exigendi alimenta ex reditibus illius Ecclesiæ, donec aliter illis provisum fuerit, *Abb. in cit. c. Postulasti*, *n.* 3. *h. t.*

Notandum secundo. Per præsentationem Clerici a Parocho factam Episcopo, ut ordinetur ad titulum Beneficii sui parochialis, non fit præjudicium Patrono, sive Laico, sive Ecclesiastico, quod minus postea vacante Ecclesia Parochiali, quemcumque voluerit, Clericum idoneum præsentare possit Episcopo, ut in ea instituatur, prætermisso illo, qui ad titulum Parochiæ fuit ordinatus, & ob præstitum servitium Ecclesiæ, necessariam sustentationem, sive pensionem aliquam ex reditibus Ecclesiæ accepit, prout constat ex *cit. cap. Postulasti*; Idque procedit, non solum si Patronus non

consentiat in præsentationem ordinari ad titulum Parochiæ; sed etiam si consensum dedit, neque enim per hoc sibi præjudicat, quo minus alium ad vacantem postea Parochiam præsentare possit, ut contra *Gl. in cit. c. V. Verum electio*; docet *Abb. ibid. num. 6. & 7.* quia alioquin præsentatus ad titulum Beneficii Parochialis consequeretur Jus expectativæ ad Beneficium vacaturum, & promissionem haberet, adeoque jus quæsitum succedendi post mortem Rectoris præsentantis in Parochia, quod SS. Canonibus adversatur. Nec obstat, quod in fine *cit. c. Postulasti*; adjiciatur exceptio, *nisi de Patronorum processisse assensu*. Nam ut bene notat *Abb. c. l.* quamvis alias ordinarie loquendo, clausula exceptiva ad proxime præcedentia referri debeat non ad remotiora, id tamen limitari debet, nisi ex relatione ad proxima sequatur aliquod absurdum: ut in proposito, si Patronus teneretur, ratione consensus in præsentationem ordinati ad titulum Parochiæ, etiam postea illa vacante, ipsum præsentare Episcopo in Rectorem instituendum in eadem Parochia, sequeretur, quod hujusmodi Intitulato, seu ordinato ad titulum Parochiæ indirecte daretur Jus ad ipsam Parochiam, antequam vacaret. Itaque clausula illa referri debet, non ad proxime dicta: sed ad remotiora, videlicet ad id, quod dictum fuit, nullum præjudicium generari Patrono, ita ut sensus sit, quod Patrono nullum præjudicium generetur, nisi consenserit in præsentationem a Rectore Parochiæ factam, ut ordinetur præsentatus ad titulum Beneficii Parochialis, tunc enim Patronus sibi præjudicat, ita ut non possit petere, ut ordinatus illo inde moveatur: nec impedire, quo minus necessaria sustentatio ipsi præbeatur ex reditibus Ecclesiæ Parochialis: salvo tamen manente ipsi Patrono jure præsentandi alium idoneum Clericum ad Parochiam, ut tanquam Rector perpetuus in illa instituatur.

Notandum tertio. Quamvis Rector alicujus Ecclesiæ, vel Beneficii possit, sine consensu Patroni, Clericum idoneum præsentare, ut sacris Ordinibus initietur ad titulum illius Beneficii, & consequenter ut ex reditibus illius Beneficii necessariam sustentationem accipiat, ut ex hactenus dictis patet: attamen si ille Rector Beneficii talem præsentationem fecit, sine consensu Patroni tunc illo Rectore mortuo, ejusdem Successor a Patrono præsentatus, & ab Episcopo institutus, non tenetur ex reditibus Ecclesiæ, vel Beneficii a præmortuo Rectore præsentato pensionem aliquam dare: sed illa obligatio necessariæ sustentationis durat tantum durat, ad vitam Rectoris præsentantis; cederet enim in præjudicium Patroni, si Beneficium, ad quod ipse Jus præsentandi habet, ejusque reditus minuerentur: sive quatenus, non ad Rectorem, sed ad Fabricam v. g. Ecclesiæ destinati sunt annua pensione, sine ejus consensu, & seclusa necessitate, gravarentur: ideoque ad talem, sive pensionem annuam perpetuam, quæ scilicet solvenda sit ad vitam pensionatii, imponendam Beneficio Patronato, non sufficit voluntas Rectoris Ecclesiæ, vel Beneficii: sed etiam requiritur consensus Patroni, ut post *Hostiens.* tradit *Joan. Andr. in cit. c. Postulasti; num. 9. & Abb. nu. 5. h. t. Covarr. pract. qq. c. 36. nu. 10.* Ubi addit, etsi Rector Ecclesiæ, vel Beneficii possit, absque consensu Patroni, Vicarium temporalem, vel ad vitam ipsius Rectoris constituere, non tamen perpetuum Vicarium: etiam cum auctoritate Episcopi, sine consensu Patroni.

§. IV.

Qualem præterea potestatem habeat Episcopus, vel non habeat circa Ecclesias, & Beneficia patronata?

„ CXXVIII. Assertio 1. Episcopi, seu Diœcesani præsentandum aliquem (instituendum ad regimen Ecclesiæ, vel curam plebis) a quacunque persona Ecclesiastica jus præsentandi ad Ecclesiam aliquam habente, admittere non debent, nisi intra certum terminum competentem, per ipsos Diœcesanos præsentantibus præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis congrua de proventibus Ecclesiæ portio assignata: quam si intra terminum (a Diœcesano statutum) ipsi præsentantes assignare neglexerint: ex tunc (id est, elapso illo termino) Diœcesani (nisi aliud canonicum impedimentum obstet) præsentatum admittere debent potestate assignationis hujusmodi in pœnam præsentantium qui ex jure seu potestate privantur) ad ipsos Diœcesanos devoluta, ne factum ipsorum præsentantium noceat præsentato. Præcipitur autem ipsis Diœcesanis, ut debitam portionis assignandæ moderationem (seu taxationem) odio, vel favore, præsentati vel præsentantium) vel alias (præmio aut timore) scienter non excedant. Porro si Prioratuum, vel aliorum, tam Regularium, quam sæcularium locorum Ecclesiis, in quibus Religiosi vel alii, ad quos eorum reditus pertinent, omnia onera supportare consueverunt (quia scilicet ipsi præsentantes solvunt jura Episcopalia, & onera hospitalitatis subeunt, quæ alias ipsis Presbyteris, aut Vicariis perpetuis incumberet, si ipsis congrua portio a præsentantibus assignata fuisset) præmissa nullatenus observentur: sed tunc solum Religiosi, & alii præsentantes, prædicta onera subire, & ipsos Presbyteros, & Vicarios decenter tractare, & sufficientem ac congruam eis sustentationem præstare tenentur. Ad quæ omnia observanda Religiosi prædicti, & alii quilibet ab eisdem Diœcesanis per Ecclesiasticam censuram compellendi sunt, non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet privilegiis, consuetudinibus, vel statutis. Ita decernitur in *Clem. Ut Constitutio; 1. h. t.* per quam declaratur Constitutio Clementia III. vel IV. in *c. 1. de præb. in 6.* quibusdam adjectis, *&c. De Monachis: 12. extra eod.*

CXXIX. Porro dispositio hujus Clement. non habet locum in Religiosis, & Clericis, qui habent tantum Jus præsentandi; quia tunc Rector habet omnes proventus: sed locum obtinet in iis, qui præsentationem habent, una cum temporalibus proventibus, ut notat *Gl. hic V. Jus præsentandi, & Abb. ibid. nu. 2.* Ubi præterea notandum, Rectores, vel Vicarii perpetui præsentati, instituti in Ecclesiis, vel Beneficiis, debent habere congruam sustentationem & unde jura Episcopalia solvere possint, alioquin Episcopus Diœcesanus eis congruam portionem assignare debet, etiamsi Religiosi, vel alii, qui reditus Ecclesiarum percipiunt, sint exempti: Quod si vero Vicarii perpetui, & instituti in Prioratibus, vel Ecclesiis non teneantur portare onera jurium Episcopalium, nec cæteræ hospitalitatem: sed ea incumbunt Rectori principali, v. g. Prælato Monasterii vel iis, qui eos præsentarunt, tunc non debet eis certa portio redituum assignari: sed sufficit, si congrua sustentatio in victu, & vestitu eis tribuatur ut colligitur ex *cit. Clem. 1. h. t.* & tradit ibi *Gl. in casu & in notat. Laym. in qq. Canon. de Præl. elect. num. 209. in fine.*

CXXX. Assertio 2. Non potest Episcopus qualitates, seu conditiones Beneficii in prima fundatione appositas, nec quidem cum consensu Patroni successoris, saltem in totum, seu in perpetuum mutare; quia ad solum Papam pertinet fundatorum dispositiones, ob justam causam, mutare, ut constat ex *Clem. 2. in princ. de Relig. domib.* Ubi dicitur, *Ea quæ ad certum usum* (sive per donationem inter vivos, sive per ultimam voluntatem, *Gl. ibid. V. Largitione;*) *sunt destinata fidelium, ad illum debeant: non ad alium etiam piam,* (*Gl. ibid. V. ad alium;*) *salva quidem Sedis Apostolicæ auctoritate, converti,* scilicet per Diœcesanum, *Gl. ibid. V. Converti.* Et in *c. Tua; 17. de testam.* dicitur: *In omnibus piis voluntatibus per locorum Episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant.* Unde de omnibus ultimis voluntatibus, modo justæ, & rationabiles sint, & insuper certæ, & indubitatæ, hæc regula ex Baldo & aliis traditur apud *Laym. lib. 4. Tract. 2. c. 13. q. 6. num. 13. Ubicunque dispositio defuncti certa est respectu causæ, personæ, loci &c. ab Episcopo alterari non potest.* Ratio est, quia naturalis æquitas postulat, piam & ultimam voluntatem defuncti observari, *l. 2. C. de SS. Eccles. &c. Ultima; 4. caus. 13. q. 2.*

CXXXI. Porro quamvis solus Papa ex plenitudine potestatis suæ, in totum, & perpetuam mutationem in Beneficio patronato facere possit, ex causa rationabili, etiam contra primi fundatoris voluntatem: probabile tamen est, quod etiam Episcopus, cum consensu Patroni, seu hæredis fundatoris, quippe qui ipsum fundatorem repræsentat, ex causa justa, ob quam a conditione Beneficii requisita in fundatione rationabiliter recedendum videatur, per Epikiam interpretari, & interdum etiam, pro una, aut altera vice dispensare, & sic interpretando, aut dispensando, mutationem aliquam, quoad unam vel alteram conditionem in prima fundatione appositam facere possit: non autem penitus eas tollere, & immutare, ut docent *Abb. in c. Cum accessissent; 8. n. 5. de Constit. Navarr. lib. 3. consil. 6. num. 4. de Cleric. non resid. Laym. cit. c. 13. nu. 17.* Etsi contrarium teneat *Garc. de Benef. p. 7. c. 2. num. 107. & seqq.* propter Concilium Tridentin. *Sess. 25. c. 5. de ref.* Ubi statuitur: quando ex Beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus, qualitates aliquæ requiruntur, seu certa illis onera sunt injuncta in Beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione, eis non derogetur, ubi S. Congregatio Concilii declaravit, non licere Episcopis, etiam accedente consensu Patronorum, derogare qualitatibus in fundatione appositis, apud *Joann. Gallem. ibid. num. 3.* Verum, ut notavit *Laym. c. l.* Concil. Trident. non novum aliquod jus condidit: sed quod ante prohibitum erat, declaravit, & renovavit, ne Episcopis liceret justis fundatorum voluntatibus derogare: exigua autem, vel nulla derogatio censetur fieri, si Episcopus, pro una vice, in conditione Beneficii dispenset, ob justam causam, propter quam, si fundator adhuc viveret, facile id etiam concessurus esset, ita tamen ut etiam Patronus tanquam successor fundatoris, consensum præstet, vel talis sit necessitas, ut rationabiliter consensum negare non possit. Ut si v. g. in prima fundatione Capellaniæ expressum sit, ut illa nonnisi Sacerdotibus conferatur, nunc autem alius idoneus non adsit, nisi Subdiaconus aliquis, qui intra annum ad Sacerdotium promovendus sit, poterit illa huic conferri, cum consensu Patroni, *Laym. l. c.*

CXXXII. Hinc infertur primo. Si in prima fundatione alicujus Beneficii hæc conditio, sit adjecta ut non possit conferri, vel ad illud præsentari, nisi aliquis ex familia fundatoris, vel ex certa gente, aut natione, tum si nullus idoneus reperiatur ex illa familia, potest conferri alteri, vel alius idoneus præsentari, *Navarr. lib. 1. Consil. 7. nu. 2. edit. 2.* Infertur secundo, si in fundatione Capellaniæ requiratur, ut in certo loco, vel Altari Missæ celebretur, non potest in alio loco sacrificium offerri, *Abb. p. 2. Consil. q. 6. in resp. ad 3.* nihil tamen obstat, quo minus Capellanus possit semel, vel iterum alibi celebrare, si Patronus velit, vel necessitas id exigat, *Laym. c. l. nu. 16.*

Infertur tertio. Episcopus, etiam cum consensu Patroni, non potest certum Missarum, vel Præbendarum numerum in prima fundatione præscriptum minuere: neque obligationem residendi personaliter requisitam in fundatione alicujus Beneficii, tollere: nisi in casu necessitatis, si reditus non sint sufficientes, ad tale onus præstandum, vel ferendum: tunc enim potest id facere, cum consensu Patroni, vel etiam eo invito, si requisitus nolit consentire, *Abb. in c. Nos quidem; 3. numer. 6. de testam. Azor p. 2. l. 6. cap. 24. q. 6. Garc. cit. cap. 1. num. 124. & 2. seqq. Laym. cit. l. nu. 16.* quia cessantibus reditibus, cessare debet Ordinatio testatoris. Idemque est de reductione Anniversariorum, quæ tamen reductio, sive Anniversariorum, sive aliarum Missarum certo numero celebrandarum, quibus singulis diebus satisfieri nequit, vel ob multitudinem, vel ob tenuitatem eleemosynæ, pro illis celebrandis assignatæ, fieri debet ab Episcopis in Synodo Diœcesana; itemque ab Abbatibus, & Generalibus

bus Ordinum in Capitulis Generalibus, *juxta Concil. Trid. sess. 25. c. 4. de ref.* Verum hoc decretum Concilii in pluribus Episcopatibus non est usu receptum, in quibus semper fiunt hujusmodi reductiones, sine Synodo, non tantum quoad Missas Capellaniatum; sed etiam quoad dotationes Ecclesiarum, teste *Gar. c. l. n. 36.*

Infertur quarto. Quod Episcopus (nisi id gravissima causa exigat,) non possit tollere Insignia fundatoris, posita in Ecclesia, vel Capella, quam construxit, aut dotavit, & multo minus ejus hæres, vel successor: neque successor, si alterius familiæ sit, sua Insignia eo loco ponere potest, ne memoria primæ fundationis aboleatur. Eademque ratio est, de sepulchro fundatoris, constituto pro se, & suis descendentibus, sive hæredibus sanguinis, ut in eo sepeliantur, *Laym. c. l. n. 14.*

Cæterum ad Episcopum etiam pertinet, examinare litteraturam, mores, & vitam eorum, qui præsentatur ad Ecclesias parochiales a Patronis, sive Laicis, sive Ecclesiasticis, per deputatos in Synodo examinatores, alioquin eorum Institutio irrita est, *juxta Conc. Trid. sess. 24. c. 18. de ref. Et sess. 7. c. 13. de refor.* statuitur, ut præsentati, electi, vel nominati a quibusvis Ecclesiasticis personis ad quævis Ecclesiastica Beneficia, non instituantur, nec confirmentur, nec admittantur, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti, præsentatis tamen & electis seu nominatis ab Universitatibus, seu Collegiis generalium Studiorum exceptis.

§. V.

An S. Pontifex, citra Patroni consensum, possit Beneficia conferre, & an etiam Legatus Papæ possit juri Patronatus derogare?

CXXXIII. Assertio 1. Potest Papa, ex plenitudine potestatis Papalis, cuivis Patronatui, non tantum Ecclesiastico sed etiam Laico derogare, ob justam causam: quamvis non censeatur Patronatui Laico unquam velle derogare: nisi id in litteris Apostolicis specifice sit expressum. Attamen Patronatui Ecclesiastico facilius derogari & Beneficia ejus collationi Papæ reservari possunt, ac solent, ut docet *Gl. communiter recepta in Clement. 2. V. Apostolicis de præb. Abbas in c. Cum dilectus 28. n. 21. in fine h. t. Covarr. pract. qq. c. 36. n. 8. Azor. p. 2. l. 6. c. 23. q. 1. 2. & 3.* & est communis DD. sententia. Ratio discriminis inter utrumque patronatum est, tum quia licet Jus patronatus etiam Laicis fundatoribus ea gratia ab Ecclesia concessum sit, idemque absolute loquendo, Ecclesiæ auctoritate iterum ita auferri possit: non tamen ita facile patronatui Laicorum derogari solet; tum ne Principes, & Domini sæculares a piis fundationibus retrahantur, si passim eorum juribus derogetur; tum quia cum Prælati Ecclesiarum plus juris habeant in bona Ecclesiastica, quam in bona Sæcularium, sive Laicorum, æquum est, ut etiam plus juris habeant in Patronatum, qui ex Ecclesiasticis bonis, quam qui ex sæcularibus, & patrimonialibus bonis originem trahit.

CXXXIV. Assertio 2. Si Jus patronatus, secundum originem suam Ecclesiasticum sit: sed Laico competat ex speciali privilegio, aut consuetudine legitime præscripta, potest ei a Papa derogari, per clausulam etiam generalem, v. g. *Ad cujuscunque Patroni præsentationem Beneficia pertineant,* ut ex communi docet *Covarr. c. l. n. 5. §. Quanto Azor. cit. c. 23. q. 4.* quia tunc cessat ratio, ob quam Jus Canonicum prohibuit, derogari Ecclesiis & Beneficiis patronatus Laicorum, cum Laici nihil ad illas Ecclesias, vel Beneficia contulerint. Si vero Jus patronatus simul ad Clericum, ratione Ecclesiæ, & Laicum pertineat: tunc ei a Papa derogari non potest, per clausulam generalem, nulla speciali mentione Laici patronatus facta; quia etiamsi hujusmodi patronatus mixtus, quoad commoda & privilegia, Ecclesiasticus censeatur; quia dignius trahit ad se minus dignum: quoad damna vero, odia & pœnas, & consequenter quoad derogationes ac reservationes perinde habetur, ac si simpliciter Laicus patronatus esset, *Covarr. c. l. n. 5. §. Tertio Azor. cit. c. 23. q. 5.* Si denique Jus patronatus ad duos Ecclesiasticos, seu Clericos ratione Ecclesiæ, & unum Laicum pertineat, v. gr. ad Decanum Ecclesiæ, Priorem Monasterii, & Titium Laicum, tunc derogari ei potest, etiam per clausulam generalem, cum majore ex parte sit patronatus Ecclesiasticus, ut censet *Covarr. c. l. q. 5. §. sed quid si*; sed de hoc merito dubitari potest, de quo paulo post.

CXXXV. Assertio 3. Legatus Sedis Apostolicæ a Latere potest sibi reservare Ecclesiam, vel Beneficium primo vacaturum, illudque cum vacat, conferre certæ personæ, irrequisito Patrono Ecclesiastico, non autem inconsulto, aut invito Patrono Laico, vel Clerico, cui jus præsentandi competit, ratione patrimonii, prout statutum est in *c. Cum dilectus. 28. h. t.* Ubi habetur, quod Episcopus Hostiensis Apostolicæ
„ Sedis Legatus mandavit Archidiacono Carnorensi, ut Ec-
„ clesiam, quæ primo vacaverit in Archidiaconatu suo do-
„ nationi, seu collationi suæ reservaret, prohibendo eidem,
„ ne alicui eam conferret de qua V. Clerico suo providere
„ volebat. Cum autem Ecclesia de Berovilla ibi vacaret,
„ Archidiaconus, contra mandatum Legati, Subdiaconum
„ G. præsentavit ad illam Episcopo Diœcesano, qui tamen
„ non fuit admissus: Legatus hoc audiens, cessavit quod
„ Archidiaconus fecerat, & Ecclesiam illam (de Berovil-
„ la) prædicto V. concessit sic vacantem. Postea vacavit
„ quædam Præbenda in Ecclesia S. Martini Diœcesis Car-
„ norensis: quæ assignari debebat de jure Clerico H. Epis-
„ copus vero Diœcesanus considerans, quod Præbenda S.
„ Martini magis congrueret prædicto Clerico V. & Eccle-
„ sia de Berovilla magis Clerico H. dictam præbendam assi-
„ gnavit V. Clerico Legati: Ecclesiam vero de Berovilla,
„ post assignationem ipsius V. ad præsentationem Archidia-
„ coni prædicto Clerico H. concessit. Unde orta fuit contro-
„ versia inter Clericum H. & Subdiaconum G. cui Archi-

„ diaconus Ecclesiam de Berovilla contulerat, & uterque
„ ad Ecclesiam Romanam accesserunt, diu super dicta Ec-
„ clesia litigando. Papa Innocentius III. auditis ex utraque
„ parte propositis, considerans, quod etsi Archidiaconus Car-
„ notensis prædictum G. Subdiaconum præsentavit, tanquam
„ Laicus ratione patrimonii, *Gl. hic V. eod.*) ipse tamen non
„ fuit admissus ab Episcopo Diœcesano: sed dictus H. ab
„ eodem Archidiacono præsentatus, & ab Episcopo institu-
„ tus fuit: ideo juxta statutum Papæ Alexandri II. (in *cap.*
„ *Quod autem 5. h. t.*) non primus: sed secundus Jus obtine-
„ bit in Ecclesia memorata. Si vero Archidiaconus prædi-
„ ctum G. Subdiaconum, tanquam Clericus (ratione Eccle-
„ siæ) præsentavit, quod tanquam Clericus fecerat, suberat
„ jurisdictioni Legati, ac proinde præsentatio non valuit;
„ quia contra prohibitionem Legati, qui donationi suæ col-
„ lationem ipsius Ecclesiæ reservavit, ad eam non poterat,
„ tanquam Clericus, præsentare; (secus si tanquam Laicus,
„ quia tunc posset præsentare, non obstante reservatione Le-
„ gati, *Gl. hic V. Clericus.*) Quare Papa præsentationem ipsius
„ G. minus canonice factam, irritam decrevit, & ea non
„ obstante, pronunciavit concessionem ipsius Ecclesiæ Cle-
„ rico H. factam, canonicam extitisse, ideoque eidem dictam
„ Ecclesiam, cum fructibus medio tempore perceptis, adju-
„ dicavit, adversario perpetuum silentium imponens.

CXXXVI. Ex hoc cap. colligitur primo. Quod duæ sunt differentiæ inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum, nam hic subest jurisdictioni Legati Papæ, ideoque is potest derogare juri patronatus Ecclesiastico & reservare suæ collationi Beneficium patronatum, illudque conferre alicui, Patrono irrequisito, & invito: secus est in Patrono Sæculari, *Abb. in cit. c. Cum dilectus n. 3. & ibid. Barb. n. 3. Azor. cit. l. 6. c. 28. q. 12. Sanch. l. 7. moral. c. 29. n. 169.* Deinde Patronus Ecclesiasticus variare non potest, sive uno præsentato, alium præsentare, sicut potest etiam Clericus, si sit patronus, ratione patrimonii sui; quia tunc præsentat, ut Laicus, & non ut Clericus, *Abb. in cit. c. n. 4.*

Colligitur secundo. Clericus, quoad bona patrimonialia & propria, reputatur ut Laicus, ut notat *Gl. marg. in cit. c. Cum dilectus*, ideoque Prælati Ecclesiastici, sicut & ipse S. Pontifex, non censentur plus juris, & potestatis habere in illa, quam Imperator, vel Princeps sæcularis in bona subditorum Laicorum, ita ut sicut Imperator non potest, sine justa causa, privare Laicum suis bonis patrimonialibus: ita nec Papa Clericum *Abb. in cit. c. Cum dilectus n. 5.* Et hinc etiam Jus patronatus, quod ortum habet ex bonis patrimonialibus Clerici, ut Laicum reputatur: Ecclesiasticum vero, quod ex bonis Ecclesiæ provenit, ut colligitur ex *cit. c.* ibi: *tanquam Clericus.*

Colligitur tertio. Is, qui injuste possidet Beneficium, sine institutione Episcopi, illud restituere debet, cum fructibus medio tempore perceptis, si tamen malæ fidei possessor fuit: secus, si bonæ fidei, *Abb. in cit. c. n. 7. Barb. ibid. n. 7.*

Colligitur quarto. Non potest Legatus Papæ, etiam a Latere, derogare juri patronatus mixto, quod est partim Sæculare, partim Ecclesiasticum, idque ob favorem Patroni Laici, ne hujusmodi Patroni a fundandis, & dotandis Ecclesiis avocentur: potest autem Legatus a Latere derogare Patronatui Laico, si non ex fundatione vel dotatione, sed ex privilegio solum, vel ex consuetudine legitime præscripta alicui competat, *Azor. cit. c. 28. q. 12. Sanch. c. l. Barb. in cit. c. n. 3.* Verum hujusmodi derogationes seu reservationes prohibitæ sunt per *Concil. Trid. sess. 24. c. 19. de reform.* sicut etiam in Germania nullus est usus reservationum propter Concordata.

CXXXVII. Illud postremo hoc loco prædictis addendum, cum quæritur, an patronatus mistus totus Laicalis, an vero Ecclesiasticus censeri debeat, tum distinguendum est, & attendendum quænam qualitas in casu, de quo quæritur, sit magis privilegiata, & favorabilis ipsi Patronatui, secundum illa enim judicandus est, esse Ecclesiasticus, vel Sæcularis, sive Patroni utriusque sint in æquali numero Clericorum & Laicorum, sive major pars sit Clericorum, ita ut qualitas, seu conditio prævaleat, quæ magis favet Patronatui, etiamsi plures sint Clerici, quam Laici, v. g. si tres sint Compatroni, unus Clericus, & duo Laici, omnes habent semestre ad præsentandum, quia tunc favorabilior est conditio Patronatus Ecclesiastici, quam Laicalis. E contrario vero, si plures sint Compatroni, unus Laicus, & duo, vel tres Clerici, Jus patronatus censetur totum Laicale, ad effectum derogationis, ita ut Legatus a latere ei derogare non possit, nec conferre talia Beneficia patronata; sicut conferre non potest Beneficia Patronatus, mere laicalia, vel mixta, in æquali numero Clericorum, & Laicorum, *Fagn. in c. cum Propter 27. n. 26. & seq. & n. 63. h. t.* Ratio autem, cur in Patronatu mixto prævaleat conditio, quæ magis favet patronatui, est, quia si non privilegiatus concurrat in materia individua cum privilegiato, ille utitur privilegio istius, sic in duos Laicos potest compromitti, etiam in causa Ecclesiastica, propter adjunctionem unius Clerici, *c. Per tuas 9. de arbitr.* Sic cadavera excommunicatorum, si a reliquis fidelium discerni non possint exhumari non debent, *c. In fan. eris. 12. de sepult.* Item rescriptum ab uno impetratum, ratione communionis omnibus suffragatur, *l. 1. ff. de divers. rescript.* causa individua unius Clerici, & plurium Laicorum, agi debet coram Judice Ecclesiastico, *Bart. in l. Præcipimus. 32. §. Proinde num. 2. C. de appell.* ex præsentatione unius tantum ex Compatronis, omnium possessio conservatur, & generaliter privilegium uni ex sociis concessum trahitur ad omnes, *Fagn. in cit. c. Cum propter. numer. 53. & pluribus seqq.* Præterea in præjudicialibus mixtum assumit naturam ejus simplicis, per quod alterius Jus non tollitur ex Communione, adeoque ob mixturam unius, vel plurium Clericorum, Laicus non debet privari jure suo, *Fagn. c. l. n. 41. & 2. seqq.* Non obstat, quod dicitur, dignius trahere ad se minus dignum, & pars major minorem. Nam hoc verum est tunc solum, quando favorabilius est, ut dignius trahat ad se minus

di-

dignum, & pars major minorem: non autem si favorabilius sit, ut dignius, & majus trahatur a minore, ut sic, quando favorabilius est, ut Ecclesiasticus Patronus sequatur conditionem Laicalis, etiamsi sint plures Clerici, quam Laici, ut patet in exemplis v.g. olei consecrati, quod si misceatur dosio olei non consecrati, totum sit consecratum, *c. Quod in dubiis, 4. de consecr. Eccles.* & unius appellatio omnibus prodest, si defensio communis sit, & eadem sit ratio vincendi, *l. Si quis 10, §. fin. ff. de appell. Fagn. c. l. n.* 66. Non obstat, quod Jus patronatus competens Universitati Scholarum dicitur Ecclesiasticum, si in illa sint plures Clerici, quam Laici; & a converso, sit Laicale, si plures sint Laici, quam Clerici, ergo non est attendenda qualitas quæ prodest; sed ea, quæ in numero prævalet: nam hoc procedit in iis tantum, in quibus est favor major, ut trahat, & non trahatur, alias secus, *Fagn. c. l. n.* 70. Denique aliud est in mistis naturalibus, ubi quod potentius est prævalet, sive prosit, sive obsit, *Fagn. c. l. n.* 63.

§. IV.

Quibus modis Jus patronatus amittatur, vel extinguatur?

CXXXVIII. Amittitur hoc Jus variis modis, prout videre est apud *Barb. lib. 3. Jur. Eccles. c. 13. n. 254. & seqq. Zoes. in Comment. h. t. n.* 68. & colligitur ex dictis. Veluti primo, per liberam cessionem alteri factam, vel per remissionem hujus juris *c. 1. in princ. h. t. in* 6. Nam Patronus, ejusque hæres, aut successor potest pro arbitrio suo renunciare juri patronatus, & collationem Ecclesiæ, vel Beneficii liberam efficere; quia in hoc casu proprio juri renunciat, & talis renunciatio cedit in favorem Ecclesiæ, *Laym. cit. c. 13. n.* 14. Similiter potest patronus minuere, vel omnino tollere eas conditiones, quæ in ipsius Patroni tantum favorem, sive commodum, contra, vel præter jus commune, a fundatore sunt oppositæ, v.g. ut Ecclesia servitium aliquod præstet Patrono: quin & novæ conditiones, quæ Ecclesiæ utiles sint, ab hærede Patroni, cum Episcopi consensu, apponi possunt, *Laym. c. l.* Non tamen potest conditiones a fundatore appositas, ob cultum Divinum, vel familiæ suæ honorem, & commodum, hæres, vel successor, etiam cum consensu Episcopi, mutare, vel omnino tollere contra defuncti voluntatem, *Laym. ibid.* Secundo, amittitur jus patronatus, si patronus patiatur capellam converti, seu commutari in Ecclesiam Collegiatam, in qua non potest locum habere præsentatio: sed electio, cui se immiscere non potest Patronus, suffragium dando: quamvis interponere possit suas partes in tractatu electionis, *c. Nobis. 25. h. t.* & ibi *Gl. V. In Capella, de quo supra n. 35. & seq. h. t.* Tertio amittitur jus patronatus, si Ecclesia patronatui obnoxia alteri Ecclesiæ, vel Monasterio uniatur, sine reservatione juris patronatus, tunc enim Ecclesia alteri unita censetur quasi extincta, & consequenter etiam jus patronatus in illa competens Patrono, *Zoes. c. l. num.* 5. Quarto amittitur per non usum longissimi, vel etiam longi temporis, si nimirum Patronus, cessante legitimo ejus impedimento, nullum Rectorem ad Ecclesiam vacantem præsentavit: & interea saltem duabus vicibus Rector, sine præsentatione, fuit institutus, tunc enim Ecclesia liberæ collationis efficitur, *Barb. cit. c. 13. n.* 107. Quinto, extinguitur, extincta familia fundatoris, si jus patronatus pro illis, qui sunt de familia, sive Agnati fundatoris, sit concessum, de quo dictum supr. *n. 52. & seq. h. t.* Sexto, extinguitur, si Ecclesia patronatui obnoxia penitus destruatur, sine spe reædificationis, vel reditus omnino deficiant, quia rei non existentis nullæ sunt qualitates, *Zoes. c. l. n.* 4. Septimo, amittitur etiam jus patronatus, propter crimen commissum a Patrono, ut si Rectorem, vel alium Clericum ipsius Ecclesiæ, per se, vel per alium occidere, vel mutilare præsumpserit, tum enim jure patronatus privatur ipso jure, *c. pen. §. Sacri de pœnis*, ipsumque jus patronatus extinguitur, nec ad hæredes ejus transit, sed Ecclesia fit libera, *Gl. ibid. V. Prorsus amittant.* Octavo, si patronus fiat hæreticus, jus patronatus amittit, quia privatur omnibus bonis, & consequenter etiam Jure patronatus, idemque est de Schismaticis & Apostatis, & fautoribus hæreticorum, *Barb. c. l. nu.* 260. Denique qui Simoniace acquisivit Jus patronatus, eo privandus est, *arg. c. Quia Clerici*; 6. *h. t.*

TITULUS XXXIX.

De Censibus, & Exactionibus, & Procurationibus.

QUia Jus Patronatus est onus quoddam, ac veluti servitus imposita Ecclesiis, & Beneficiis, quippe cum remisso, vel ablato jure patronatus, Ecclesia, vel Beneficium liberæ collationis fiat: ideo nunc de aliis oneribus, seu servitutibus Ecclesiarum, & Beneficiorum, videlicet censibus, exactionibus, & procurationibus, hic Titulus subjungitur, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

DE CENSIBUS.

I. PRima pars hujus Rubricæ, seu Tituli est de Censibus. Census autem generaliter significat, quidquid annuatim in certa quantitate seu summa præstatur, ut notat *Hostiens. in summa, h. t. num.* 1. eaque ratione etiam tributum comprehendit, *l. Ætatem 3. ff. de censib.* Verum omissis significationibus minus usitatis, frequentius sumitur census primo, pro annuo canone seu pensione, quam emphyteuta præstat, in recognitionem directi dominii, de quo supra actum *Tit. 18. hoc Libro sec. 2. §.* 2. Secundo accipitur frequenter pro pensione, quæ solvitur ex contractu, per quem traditur alicui res pleno jure, ita ut in accipientem transferatur directum, & utile dominium, reservata tamen priori domino pensione aliqua, sive ex fructibus, sive in pecunia, sive in alia re æquivalente, annuatim solvenda, qui census reservativus appellatur, prout videre est apud *Molin. Tract. 2. de justit. disp. 318. n.* 2. Tertio accipitur census pro annua pensione, quæ præstatur alicui, etiam supremo Principe inferiori ratione subjectionis, fundationis, aut alterius justæ causæ, *Molin. c. l. n.* 1. quæ acceptio est propria hujus loci. Est ergo census, prout hic accipitur, onus reale Ecclesiæ impositum, vel quælibet pensio, aut reditus annuus, qui ex proventibus Ecclesiasticis, ab Ecclesiis, Monasteriis, & aliis locis piis debetur, & solvitur Superioribus Prælatis, in recognitionem subjectionis, vel ex alia justa causa, prout in sequentibus magis declarabitur.

§. I.

An ex præstatione annua census facta Episcopo ab aliqua Ecclesia, vel Monasterio, recte colligatur, & probetur ejusdem subjectio, & quomodo census peti, & probari debeat?

II. Assertio 1. Ex sola annua solutione census non probatur subjectio alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii, aut quasi possessio subjectionis, nisi vel in solutione expressum sit, eam fieri, ratione subjectionis: vel nisi hoc ipsum ex circumstantiis loci, temporis, personarum, præsumptive appareat, ut si quis eodem loco, tempore, ac modo, quo alii subditi, censum solvat; quia solutio indeterminata ex circumstantiis determinari solet, ut docet *Abb. in c. ult. nu. 4. de caus. poss. & propr. & ib. Laym. n. 6. Card. Tuschus V. Census concl. 190. n. 1. & 2.* Et sic intelligi debet, quod dicitur in *c. Omnis 2. h. t.* ubi dicitur: *ideo tributa præstatis, quia hæc est probatio subjectionis*; est enim tributum, seu census signum subjectionis, si id expressum sit, vel si concurrant conjecturæ, seu præsumptiones denotantes subjectionem; nam alioquin etiam ex aliis causis, seu titulis potest solvi census annuus, v.g. in signum libertatis, vel exemptionis a jurisdictione Episcopi a Papa acceptæ, juxta *c. Recipimus 8. de privil.* Vel in signum protectionis, seu advocatiæ, quia a Papa Ecclesia aliqua recepta est, sub ejus protectione, *cit. c. Recipimus. Hostiens. in summa, n. 2. h. t.* Potest etiam fieri, ut Prælatus, fundando Ecclesiam, sibi & Ecclesiæ suæ reservarit pensionem annuam, non in signum subjectionis, sed in signum fundationis, & juris patronatus, *arg. Præterea. 23. de jure patron.* Denique quandoque etiam ex conventione præstatur census annuus, adeoque non semper ex solutione census arguitur, seu probatur subjectio, *Tusc. c. l. n.* 1.

III. Assertio 2. Qui petit censum, tanquam sibi debitum, exprimere debet rationem, sive causam, ob quam sibi debeatur; quia census, cujus causa ignoratur, non est ex obligatione solvendus, sed constare debet, quare, & quando census solvi debeat, prout sumitur ex *c. Pervenit 3. hoc tit.* „Nam cum Abbas Fraxinonensis Ecclesiam Carpensem de„prædatus fuisset, occasione cujusdam census, quem dictus „Abbas ab Ecclesia Carpensi petebat: Archipresbyter Car„pensis se opponens, dicebat, quod nullam causam sciret, „ob quam solvere deberet illum censum, *prout habetur in „integra lectione hujus cap.* Quæsivit ergo ex Papa Paschali „II. quid juris esset? Respondet Papa, quod census igno„rantiæ, (id est, cujus causa ignoratur, *Gloss. hic V. eod.*) „nec humanis legibus invenitur: (subintellige, quod solvi „debeat sine causa, *Gl. fin. hic*) oportet quippe, ut omnis „census, ad quid & quando persolvi debeat, præsciatur. Ratio est, quia qui petit aliquid, causam petendi allegare debet, *Gl. hic in notat.*

IV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si agatur judicio petitorio super jure census solvendi, vel alterius servitii præstandi, tum si actor alleget & probet annuam præstationem census factam esse, per tantum tempus, cujus initii memoria non extat, non requiritur, ut alleget, vel probet alium titulum, vel causam legitimam; quia cursus temporis immemorialis habet vim tituli, & inducit præsumptionem juris, quod ex causa legitima census fuerit impositus *l. Hoc jure 3. §. Aqua ductus, ff. De aqua quotid. Abb. in c. ult. n. 7. de caus. possess. & prop. & in cit. c. Pervenit, n. 3. h. t. Covarr. in Reg. possessor. p. 2. §. 4. n.* 4. Excipe, nisi ex circumstantiis appareat non fuisse annuam pensionem solutam tanquam debitam, quia v.g. semper facta fuit solutio, cum protestatione, quod non fiat ex obligatione, ut docet *Mascard. de probat. concl. 279. n.* 16. ideo enim dicunt DD. per voluntarios, seu non obligatorios actus nunquam induci præscriptionem. Si vero annua præstatio census non fuit facta per tempus immemoriale, tum vel nulla certa causa præstationis, seu solutionis assignari potest, & hoc casu, nec possessio juris exigendi censum acquiritur, multo minus præscriptio, *l. Creditur. 7. C. De usuris cit. c. Pervenit. h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 7. de caus. poss. & prop.* Vel causa præstationis census assignatur, ut quia solutio annua facta est, tanquam debita, videlicet ratione subjectionis, aut pensionis reservatæ in fundatione: sed ea aliter probari non potest, nisi præsumptive, ex cursu longissimi temporis 30. vel 40. annorum, vel longi temporis 10 aut 20. annorum: hoc casu, vel Jus commune Canonicum resistit possessori, vel actori in petitorio, v. gr. ut Ecclesia aliqua sit pensionaria alicui Laico: & tunc præscriptio contra Ecclesiam non perficitur, nisi tempore immemoriali, sine titulo; vel 40. annis cum titulo, v. gr. pacti appositi in fundatione, juxta *c. 2. de præscr. in 6.* si probetur, pensionem annuam solutam esse tanquam debita, per modum census 40. annis, etiamsi causa prius allegata in specie probari

non

non possit, ut docet *Mascar. cit. concl.* 279. *n.* 1. & 9. quia si jus commune non resistat, possessori vel actori, tum ipsa ordinaria, seu singulis annis repetita præstatio, sive solutio census inducit præsumptionem causæ, seu tituli, ac proinde sufficit, solutionem factam esse, tanquam debitam ex aliqua causa, sive solventem habitum fuisse pro censuario, seu qui ex certa causa annuum censum debeat, etsi in specie illa probari non possit, *Laym. in cit. c. ult. nu.* 5. *de caus. possess.* Jure Civili vero, in rebus privatorum sufficit, probare censum seu pensionem annuam per 20. annos inter absentes, vel 10. inter præsentes, tanquam debitam solutam fuisse, etiamsi causa allegata aliter probari non possit, *arg. l. Cum de* 6. *ff. de usur. Abb. in cit. c. Pervenit. n.* 3. *h. t. Masc. c. l. n.* 3.

V. Notandum secundo. Si census sive pensio realis solvatur, ratione certæ rei, v. g. fundi, & censuarius sive pensionarius recuset illum censum vel pensionem solvere, quasi ad eum solvendum non sit obligatus: tunc si dominus census probare possit, sibi censum antea solutum fuisse, tanquam debitum: sed postea denegatum, ac veluti subtractum, potest agere judicio possessionis recuperandæ, & tanquam spoliatus possessione juris percipiendi censum annuum, in qua hactenus fuit, petere, ut restituatur in jure suo, quo fuit spoliatus: quamvis postea censuarius possit super jure seu proprietate solvendi census litem movere; quia spoliatus primo restituendus est, quam de jure proprietatis respondere teneatur in judicio, *juxta c. ult. de ord. cognit. & c. Cum olim.* 7. *de caus. poss. & prop.* & ita sumitur *ex c. Querelam* 24. *in fine de Elect. Gl. ibid. V. Statum. & Abb. nu.* 14. *Laym. in cit. capit. Querelam. n. de Elect. & in cit. c. Pervenit. num.* 3. *h. t.* Porro quamvis possessio, vel quasi possessio hujusmodi annui census sive debiti ab initio oriri, sive acquiri non possit, sine causa & titulo saltem colorato: potest tamen continuari, etiamsi causa ac titulus ignoretur, nec origo debiti ostendi possit: dummodo probari possit, longo tempore, annuum censum solutum fuisse, tunc enim possessor in sua possessione, vel quasi percipiendi censum defendi debet, & si spoliatus fuit, quia census non est solutus, restituendus est, donec decidatur quæstio proprietatis super jure census, *Innocent. in cit. cap. Pervenit. Joan. Andr. ibid. numer.* 8. & *Abb. num.* 3. Non obstat, quod temporis decursus non sit modus aptus ad inducendam obligationem, vel debitum: sicut enim tempus non tollit obligationem, *l. Obligationum.* 44. §. *Placet. ff. de action. & obligat.* ita nec inducit. Nam respondetur, tametsi ex solo cursu temporis non oriatur obligatio, seu debitum, ejusve possessio: ex eo tamen, quod diuturno tempore uniformiter facta sit præstatio, sive solutio alicujus census, tanquam debiti, oritur præsumptio præcedentis causæ, sive tituli, ex quo obligatio, seu debitum, vel saltem ejus possessio, aut quasi possessio originem traxit, cum bona fide, ut constat ex *c. Cum de in rem verso* 6. *ff. de usur.* Ubi dicitur, ideo solvendas esse usuras, quod eas ipse dominus longo tempore præstitisset, *Joann. Andr. in cit. c. Pervenit. nu.* 3. *Laym. in cit. c. Querelam. n.* 6. §. *Neque obstat.*

VI. Notandum tertio. Licet *Abb. in cit. c. Pervenit. nu.* 3. & Legistæ communiter putent, quod in censibus & præstationibus personalibus, ob denegatam solutionem census, prius, etiam longo tempore, factam, non possit agi judicio possessorio, eo quod non possit obtineri possessio præstationis, aut debiti mere personalis, cum libera persona, & quod ei inhæret, possideri non possit: Nihilominus tamen contrarium verius est, & tradit *Innocent. in cit. c. Querelam. n.* 3. & 4. & *Felin. in c. Conquestus.* 16. *n.* 4. *de foro comp. Laym. in cit. c. Querelam. n.* 6. §. *Verum.* ita, ut si quis tanquam personaliter obligatus, ad solvendum censum, vel pensionem annuam, cum aliquamdiu solverit Titio, postea vero solvere cesset, aut recuset, Titius tanquam spoliatus jure suo interdictum possessorium, saltem utile instituere possit, & petere, ut restituatur: idque colligitur *ex cit. c. Querelam.* Ubi absolute dicitur, pensionem annuam debitam ab Ecclesia Salvatoris per multos annos solutam fuisse: postea vero unica vice denegatam, & subtractam, ideoque Rector dictæ Ecclesiæ ad illam pensionem deinceps solvendam condemnatus fuit. Ratio est, quia certum est, quod in persona ejusque industria constitui possit obligatio solvendi censum, aut pensionem annuam ex ejusdem personæ lucris, ratione alicujus causæ præcedentis, v. g. pacti, seu contractus, ultimæ voluntatis, fundationis: nam ita census & Decimæ personales constituuntur, item tributa personalia, quæ Magistratui penduntur, *l.* 1. *C. de fideic.* sæpe etiam testator gravat hæredem suum ad annuam pensionem alteri persolvendam, *l. Si legatum* 5 §. *ult. ff. de annuis legat.* Sicut ergo persona debitoris obligata est, ad solvendum censum annuum, ita ex altera parte creditor habet jus petendi, & exigendi illum. Si ergo creditor illum censum, tanquam sibi debitum, ex aliquibus causis supra dictis exigat, & recipiat, acquirit possessionem, vel quasi possessionem hujus juris, sive statum quendam obligationis erga se, adeoque in illa quasi possessione defendi debet, vel si ea spoliatus sit, ante omnia, restitui, *Laym. in cit. c. Querelam; n.* 6. §. *Ostendi autem.* Et quamvis absolute loquendo, persona libera non possit possideri, quatenus scilicet libera est: potest tamen persona libera obligari, ad aliquid dandum, vel faciendum, singulis annis, vel quoties justa causa id exigit: ut sic enim libera non est, & per consequens alteri parti, videlicet creditori acquiri potest, quasi possessio exigendi hoc jus, quo si privetur, interdictum possessorium, saltem utile, ei competit. Sic etiam non tantum liberti, sed etiam liberæ personæ obligari possunt, ad operas obsequiales præstandas suis Principibus, aut Dominis, quæ si denegentur, conceditur iis interdictum recuperandæ possessionis, *Laym. c. l. in fine.* Et universim in rebus incorporalibus, sive juribus, spoliationem, & consequenter etiam interdictum recuperandæ possessionis locum habere posse, docet *Innocent. in cit. c. Querelam: n.* 4. *de Elect.*

§. II.

Utrum Monasteriis, vel aliis Ecclesiis novus census imponi possit, &, an etiam a Patronis, Ecclesiis, vel Beneficiis patronati?

VII. Assertio 2. Non potest ab Episcopo novus census imponi Monasteriis, neque etiam aliis Ecclesiis secularibus imponi possunt novi census, nec veteres augeri. Prior pars „ constat *ex c. Scientes;* 3. *h. t.* Nam quidam Abbas conque„stus est Papæ Gregorio, quod Presbyter (id est, Episco„pus, *Gl. hic V. Presbyter.*) Massæ, novo Monasterio consue„tudines (vel census, seu pensiones, *Hostiens. hic*) velit im„ponere. Unde Papa mandat cuidam Cantori, ut si ab ini„tio (scilicet tempore fundationis, ex justa causa, & cum „ auctoritate Episcopi, *Gl. hic V. ab initio & Joann. Andr.* „ *num.* 2.) non fuerint imposita, de cætero non permittat, de novo imponi. Ratio est, quia impositio census, cum sit onus quoddam, spectat ad legem Diœcesanam, a qua omnia Monasteria sunt exempta, adeoque etiam ab omnibus hujusmodi oneribus, & præstationibus *cap.* 8. *q.* 1. *c. Inter cætera;* 6. *q.* 23. *caus.* 20. *Abb. in cit. c. Scientes, num.* 8. *h. t. Gl. in c. Dilectus;* 18. *V. De lege jurisdictionis de Offic. Jud. Ordin.*

VIII. Altera pars patet *ex cap. Prohibemus:* 7. *h. t.* quod est desumptum *ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. capit.* 7. „ Ubi prohibetur, ne ab Abbatibus, Episcopis, vel aliis „ Prælatis (Papa inferioribus) novi (id est, qui ab initio „ impositi non fuerunt) census Ecclesiis imponantur, nec „ veteres augeantur, nec partem redituum suis usibus ap„propriare præsumant: sed libertatem, quam sibi majores, „ seu superiores conservare desiderant, etiam ipsi minoribus „ suis, sive inferioribus conservent. Si quid autem contra „ prædicta factum fuerit, irritum habeatur. Nam ut ait *Gl. hic in notatis*, quod tibi non vis fieri (scilicet gravari censibus) alteri non facias, etsi inferiori.

IX. Notandum primo. Quando prohibentur imponi census novi, id intelligi debet, de censibus realibus, & perpetuis, & sine justa causa impositis: non autem de personalibus, & temporalibus qui durant tantum ad vitam Rectoris Ecclesiæ, vel tempus brevius, *Joan. Andr. in cit. c. Prohibemus; n.* 1. *V. Imponatur, Abb. in c. Cum venisset,* 9. *nu.* 9. *de restit. spol.* Ratio differentiæ est, quia priore casu, Ecclesia perpetuo oneratur, & fit censualis, quod prohibetur in dicto Concil. Lateran. in posteriore vero non Ecclesia, sed ipsa solum persona Rectoris obligatur, quod non est prohibitum, in cit. Concil. *Barb. in dicto cap. Prohibemus; n.* 3.

Notandum secundo. Rector, vel alius Beneficiatus non potest super rebus suæ Ecclesiæ, vel Beneficii, non solum iis, quæ sunt ad cultum, & Ministerium Divinum dicatæ: sed etiam in bonis temporalibus, immobilibus, ut sunt domus, vineæ, prædia, & alia hujusmodi, imponere, & constituere censum perpetuum, sine debitis solennitatibus, nempe ex legitima causa necessitatis, vel utilitatis Ecclesiæ, & interveniente auctoritate Episcopi, cum consensu Capituli Cathedralis, *arg. c. Tua;* 8. & *c. seq. de his, quæ fiunt a Prælat.* & *c. Abb. in c. Significavit;* 83. *n.* 3. *h. t.* Ubi addit, si Ecclesia, cui census imponitur, sit Collegiata, requiritur etiam consensus ejusdem, nisi Ecclesia inferior nolit consentire, tunc enim Episcopus, nihilominus, ex causa urgente, potest imponere.

X. Porro quod ad imponendum censum de novo Ecclesiis, requiratur etiam auctoritas Episcopi, habetur etiam statutum *in cap. Præterea;* 8. *hoc tit.* Nam quidam Rectores Ec„clesiarum, collusione quadam facta cum Religiosis, qui „ habebant in illis Ecclesiis jus patronatus (ut notat *Glos.* „ *ibid. in casu*) solverunt eisdem Ecclesiis annuam pensio„nem, & illi eam receperunt, Episcopo ignorante: quæ„ritur, an Rectoribus illis defunctis, Successores pensio„nem illam solvere teneantur? Respondet Papa Alexander „ III. quod Monachi illi non sunt audiendi, volentes reci„pere pensionem illam, si Episcopi, vel ejus Officialis, qui „ de jure id facere potuerit, auctoritatem, & assensum su„per hoc intervenisse non constiterit; non enim simplices „ Sacerdotes, vel Clerici possunt Ecclesias, quibus præsunt, „ auctoritate sua, facere censuales, præsertim (id est, „ *maxime*) quamvis alii explicent *tantum*, nempe quod tan„tum in vita sua possint se obligare, ad censum solvendum) „ post ipsorum decessum, sive mortem.

XI. Hinc patet primo, quod sine consensu Episcopi, vel alterius similis Prælati, pensiones censuales de novo non possint imponi Ecclesiis, nec veteres augeri, *Gl. in cit. c. Præterea; in not. junct. Gl. fin.* Ratio est, quia impositio census est quædam alienatio juris Ecclesiæ, & servitutis cujusdam „ in ea constitutio, ideoque sine consensu Superioris, & rationabili causa, fieri non potest; ex quo sequitur a contrario sensu, quod cum consensu Episcopi, & ex causa legitima, possit census de novo imponi, *Abb. in cit. c. Præterea; n.* 2. & 3. Patet secundo, quod Rector Ecclesiæ; vel alius Beneficiatus non possit Ecclesiæ, vel Beneficio suo imponere censum, ultra vitam suam, ita tamen, ut ipse solum obligatus sit personaliter, ad solvendum censum: non autem Ecclesia, & per consequens neque Successores illius in Beneficio, *Gl. in cit. c. Præterea; in notat. Abbas ibid. nu.* 4. Verum novo Jure, Clericus Beneficiatus neque censum super fructibus Beneficii sui, duraturum ad vitam ipsius, imponere potest, saltem ubi recepta est Constitutio Pauli II. *in Extravag. comm. de reb. Eccles. non alien.* Ubi prohibentur locationes, & obligationes bonorum Ecclesiasticorum, ultra triennium, *Barb. in cit. cap. Prohibemus; n.* 5. *h. t.*

XII. Notandum tertio. Census antiquus Ecclesiis, sive bonis illarum impositus non debet augeri, *cit. capit. Prohibemus;* ibi: *Nec veteres augentur:* Nam vel solvitur Superiori in signum subjectioni, & tunc non debet augeri; quia

sive multum, sive parum solvatur, æque per ejus præstationem recognoscitur subjectio. Vel solvitur privato, & tunc non est proprie census, de quo hic est sermo, nec debet augeri, auctis bonis; quia in contractu censuali plenum dominium rei transit in accipientem, adeoque augentur facultates illius, qui debet censum, non ejus, cui debetur, ac proinde merito non debet augeri census. Aliud est in pensione, quam quis solvit ratione fructuum, quos percipit ex re, seu fundo alieno ut conductor, sive colonus, is enim auctis fructibus, etiam augere debet pensionem, sicut, si patiatur magnum damnum fructuum, diminuitur pensio, *Abb. in cit. c. Prohibemus; n. 3. h. t.*

XIII. Cæterum prædicta Constitutio Concilii Lateranensis, *in cit. c. Prohibemus; h. t.* extenditur, quod etiam Episcopus Ecclesiæ, de manu, seu potestate Laici per ipsum liberatæ, non possit ideo novum censum imponere, prout decernitur *in c. Ecclesiis; 9. hoc t.* Nam quandoque Laici obtinent Ecclesias, quas Episcopi liberant ex manibus eorum: quæsitum ergo fuit, utrum plus juris habere debeant in istis Ecclesiis, quam in aliis? Respondet Papa Alexander III. quod nullam exactionem, sive censum Episcopi illis Ecclesiis imponere possint ex eo, quod illas de potestate Laicorum eripuerint, præter Cathedraticum, & alia jura Episcopalia, quæ aliis Ecclesiis imponuntur, sive ab iis exiguntur. Ratio dubitandi fuit, quia sicut Episcopus, tempore fundationis, vel acceptæ libertatis ab oneribus Episcopalibus, potest certum censum constituere, & imponere Ecclesiis, juxta *cap. Constitutus, 6. de Relig. dom. & cap. Præterea; 23. de jure patron.* ita etiam videbatur, quod si Episcopus liberet Ecclesiam ex potestate Laici, in compensationem hujus beneficii, possit imponere novum censum, cum eam quasi de novo ad libertatem reduxerit e servitute Laici. Sed contrarium deciditur *in cit. c. Ecclesiis;* quia Episcopus ad hoc tenebatur ex officio suo, in eo autem, quod quis necessario facit, sive ex obligatione, non censetur liberalitatem exercere, *l. Rem. 18. in fine, ff. de adim. legat.* ideoque neque præmium, vel remuneratio ei debetur, *Gl. hic in princ. & Abb. ib. n. 1.* Tripliciter autem potest intelligi, quomodo Ecclesiæ ab Episcopis ex manibus Laicorum sint liberatæ, ut notat *Abb. hic n. 2.* vel quia fructus illarum Laici de facto perceperunt: vel quia, ad petitionem Episcoporum, cesserunt juri patronatus, ut liberæ collationis fierent; vel quia censum in fundatione reservatum remiserunt.

XIV. Assertio 2. Clerici, qui per collusionem constituunt Ecclesiam censualem, sive novum censum ei imponunt, ab illa amoveri debent, prout sumitur *ex c. Cum Clerici; 11. h. t.* ,, Nam quia quidam Clerici, collusione facta cum Religiosis, Ecclesias, quas obtinent, citra auctoritatem Episcopi ,, Diœcesani, eas constituunt censuales, sive censum ab ipsis ,, solvendum imponunt, eo pacto (quamvis etiam sine pacto ,, id facere non possent, *Jo. Andr. hic n. 1.*) ut post mortem ,, eorum, eædem Ecclesiæ, ad præsentationem eorundem ,, Religiosorum, ad filios, & nepotes ipsorum Clericorum ,, possint transferri: ideo præcipit Papa, ut qui inventi fuerint, talia facere, ab iisdem Ecclesiis, appellatione remota, removeantur. Est autem collusio occulta, & dolosa pactio, inter actorem, & reum, per quam alter in judicio superari se sinit, *Gl. hic V. Collusione;* quamvis etiam extra judicium talis collusio fieri possit, *Abb. hic n. 1.*

XV. Hinc colligitur primo, pœna illorum, qui Ecclesiam censualem constituunt, sine auctoritate Episcopi, est, ut illa debeant privari, si id fecerint per collusionem, quæ tamen non præsumitur, si interveniat auctoritas Episcopi, qui si ex justa causa, & ex officio suo id faciat, purgatur omne vitium collusionis, quia Episcopus potest, ex justa causa, Ecclesiam facere censualem, *Joan. Andr. hic n. 2. Abb. n. 2.*

Colligitur secundo, quod tales Clerici, de rigore juris, etiam possunt, ac debent deponi ab Officio, & Beneficio, ob commissam Simoniam; solvebant enim censum, ut filii, vel nepotes eorum consequantur Ecclesias, adeoque dabant temporale pro spirituali obtinendo, *c. Cum Clerici; 6. junct. Gl. fin. de pactis:* Quin etiam tales Religiosi privandi sunt jure præsentandi, quo sunt abusi, *Joan. Andr. hic & Abb. n. 1.*

XVI. Assertio 3. Si quis juravit, se censum novum Ecclesiæ impositum soluturum, is, qui recepit juramentum, cogi potest, ad illud juranti remittendum, ut decernitur *in* ,, *c. Significavit; 13. h. t.* Nam cum Monachi quidam Clericum aliquem ad Regimen cujusdam Ecclesiæ elegissent ,, (id est, præsentassent, *Joan. Andr. hic n. 1.*) ipsum juramenti vinculo obstrinxerunt, de solvendo ejusdem annuum censum trium marcharum, quas Antecessor ejus ,, solverat: sed postea Episcopus Diœcesanus, in periculum ,, Ordinis sui (id est, sub obedientia) Clerico illi interdixit, ne censum illum eis solveret: nisi prius constiterit, ,, quod Episcopali auctoritate fuerit impositus. Re delata ad ,, Papam Lucium III. is mandavit cuidam a se Delegato, ,, ut si constiterit, prædictum censum, auctoritate Episcopi, & non de novo fuisse impositum, præcipiat Episcopo, ut prohibitionem suam, sine dilatione, relaxet: Si ,, vero census ille de novo sit impositus: sive cum auctoritate Episcopi, sive sine illa: Monachos illos compellat, ut ,, dictum Clericum, appellatione remota, a juramento absolvant. Ex quo patet, quod, etiam auctoritate Episcopi, novus census Ecclesiis imponi non possit, quod intelligi debet, sine rationabili, & justa causa, juxta *c. Prohibemus; 7. h. t. Glos. fin. hic.* Ratio decisionis est, quia impositio census est quædam alienatio jurium Ecclesiæ, & servitus, per quam illa gravatur: res autem, & jura Ecclesiæ, sine justa causa, & requisitis solemnitatibus, alienari non possunt, ooneque etiam juramentum præstitum, de solvendo annuo censu, ab Ecclesia servandum est, cum cedat in præjudicium Ecclesiæ, *Vivian. in Ration. Juris Pontif. hic.*

XVII. Sed jam ulterius hic quæritur, quomodo in casu *cit. cap. Significavit;* Monachi potuerunt ab Episcopo privari, lite pendente, possessione census, in qua fuerunt; quia Prædecessor moderni Rectoris illum solverat? *Abb. hic n. 3. & 4.* triplicem adfert responsionem. Prima est, quod per solutionem census a Rectore factam, potuerit possessio transferri in Monachos, eo quod sine consensu Episcopi, facta sit, sine cujus auctoritate census imponi non potest. Secunda, quæ est etiam *Innocentii hic num. 1.* Licet Monachis acquisita fuerit possessio census; quia tamen ea clam, sive ignorante Episcopo, acquisita fuit, ideo potuit Episcopus, postquam id scivit, solutionem census Rectori interdicere. Tertia, hæc possessio erat contra jus, ideo Monachi spoliati illa possessione, non poterant petere restitutionem, nisi probarent, quod ex probabili titulo, seu causa illam possessionem acquisiverint, juxta *capit. 2. de restit. spol. in 6.* Hinc infertur, quod quando Clerici solvunt census, vel alia onera contra jus, tunc non obstante illa possessione facti, Episcopus possit illi interdicere, ne illa onera deinceps solvant, *Abb. c. l. n. 4.*

XVIII. Cæterum jus percipiendi censum potest etiam acquiri præscriptione: sed quia talis præscriptio est contra jus, eique jus resistit, ideo requiritur, ut præscribens, præter 40. annorum possessionem, in censu Ecclesiastico, habeat titulum, & bonam fidem, vel quod tanto tempore possederit, cujus initii memoria non extat, *Abb. in cit. cap. Significavit; num. 5. hoc titul.* Quod si census ab initio sit impositus, sive ab antiquo: sed postea legitima præscriptione sit sublatus, non potest Episcopus de novo illum imponere, nisi ex justa causa. Quamvis autem non possit præscribi census, qui solvitur Principi, in recognitionem supremi dominii, sicut nec ipsa subjectio, *l. Comperit; 6. C. de præsc. 30. vel 40. annorum.* Potest tamen præscribi census debitus inferiori, v. g. Ecclesiæ, vel Patrono, *Abb. c. l. n. 6.*

XIX. Assertio 4. Sed neque Patroni, sive Laici, sive etiam Ecclesiastici, seu Clerici, novum censum Ecclesiis, seu Beneficiis patronatus imponere possunt, nec veterem augere, ut constat *ex capit. Gravis; 15. hoc titul.* ,, Ubi refertur, quod quidam Ecclesiastici, seu Religiosi, habentes jus præsentandi in Ecclesiis, nolunt ad eas ,, vacantes aliquos præsentare, nisi aut novum censum Ecclesiis illis imponant aut veterem augeant, contra Constitutionem Concilii Lateranensis (*in cap. Prohibemus; 7. h. t.*) & ad solutionem illius Presbyteros instituendos juratoria, aut fidejussoria cautione compellunt. Quare Clemens III. Papa mandat quibusdam, ut si constiterit, contra Constitutionem ejusdem Concilii, super Ecclesiis, vel ,, earum censu, quippiam a tempore dictæ Constitutionis, ,, fuisse attentatum, in irritum revocent, (nam Constitutiones ad futura tantum extenduntur, non ad præterita, nisi exprimatur, *Gloss. hic V. a tempore Constitutionis*) & ,, Presbyteros, qui super his juramenta illicita præstiterunt, ,, congrua satisfactione imposita, curent absolvi (id est, absolutos declarari, *Gl. hic V. Absolvi.*) Et qui contra formam Canonum de cætero super his venire præsumpserit (propria auctoritate, sine consensu Episcopi, & justa causa, ,, constituendo Ecclesias censuales) canonice puniatur.

XX. Ubi notandum primo. Quod post fundationem, etiam ad petitionem Patroni, non possit novus census imponi Ecclesiis, ut colligitur *ex hoc c. Abb. hic n. 2. & dictum Tit. preced. n. 43.* Quænam autem conditiones in prima fundatione Ecclesiæ, vel Beneficii apponi possint, tradit *Barb. in hoc cap. num. 3. & 4.*

Notandum secundo. Juramentum, quo quis promittit, se soluturum censum de novo impositum, vel veterem auctum, non valet; quia juramentum, præstitum in præjudicium juris Ecclesiæ, Rectorem ejusdem obligare non potest, cum potius perjurium, quam juramentum censeri debeat, *Gl. hic V. Juratoria, & Abb. n. 3.* Ubi addit, quod talis absolvitur a peccato, quia temere juravit. Neque etiam fidejussio tenet; cum sit accessoria ei, quod non tenet: sed prohibitum est, videlicet constitutio novi census, vel veteris augmentum, *Glos. hic V. Fidejussoria.*

Notandum tertio. Pœna eorum, qui contra hanc Constitutionem, novos census imponunt, vel veteres augent, est, ut Ecclesiis priventur, sive ab iis amoveantur, si post prohibitionem scienter hoc fecerint, *Glos. fin. hic:* vel pœna erit arbitraria, cum certa in jure, hoc casu, non sit expressa, ut tradit *Hostiens. hic.* Nec obstat *cap. Quia Clerici; 11. h. t.* Ubi infligitur pœna privationis, nam ibi per collusionem fuit census impositus, & intervenit etiam Simonia: hic non. Quod si quis promitteret novi census solutionem, ut præsentaretur ad Beneficium, pactum Simoniacum foret, & privaretur Ecclesia, vel Beneficio, *Abb. hic n. 4.*

§. III.

In qua moneta solvendi sunt census, seu pensiones, & alia debita pecuniaria?

XXI. Pro solutione hujus difficilis, & intricatæ quæstionis, quæ plurimas, & gravissimas lites, ante annos circiter 50. in multis Tribunalibus per Germaniam excitavit, notandum est, quod dupliciter potest mutari moneta: vel intrinsece, quoad bonitatem, seu valorem intrinsecum, quia nimirum mutatur materia, aut pondus ipsius pecuniæ, dum deterior materia admiscetur, v. gr. argento plumbum, aut cuprum, vel de justo pondere detrahitur. Vel solum mutatur extrinsece, quoad valorem, seu æstimationem extrinsecam impositam a Lege publica Principis, vel alterius Magistratus jus cudendi monetam habentis, ita, ut pluris, vel minoris fiat, sive æstimetur, manente eodem pondere, & materiæ bonitate.

XXII. Assertio 5. Si mutetur bonitas, aut valor monetæ intrinsece, videlicet in materia, aut pondere, solutio census,

sus, vel alterius debiti pecuniarii fieri debet in moneta antiqua, quæ currebat tempore impositi, sive constituti census, vel debiti contracti, si adhuc extet: alioquin in nova, seu præsenti, quæ nunc currit, secundum æstimationem tamen monetæ antiquæ, sive in ea quantitate, quæ illi æquivaleat, ut docet *Bartol. in l. Paulus, 99. num. 6. ff. de solution. Abb. in c. Quanto; 18. numer. 12. de jurejur. & in cap. Olim 20. h. t. num. 4. Gabriel in conclus. commun. lib. 3. de solut. concl. 1. num. 5. Fachin. Lib. 2. controv. cap. 10. §. Restat postrema quæstio, Laym. Lib. 3. Theolog. mor. tract. 3. par. 2. cap. 5. num. 19. Fagnan. in cit. cap. Olim numer. 4. & alii DD. communiter*. Idque sumitur *ex cit. cap. Olim 20. h. tit.*

„Nam cum inter Episcopum Toletanum, & Clericos plebis Rupinæ controversia super Synodatico versaretur, causa illa commissa fuit Episcopo Tudertino, & Collegis ipsios: coram quibus, ex parte Episcopi, propositum fuit, quod iidem Clerici Antecessoribus, ipsius Episcopi tres denarios Papienses, in Festo Nativitatis, & tres in Festo Resurrectionis Domini, pro Synodatico solvere consueverint: nunc vero tantum tres Lucenses denarios, pro ses denariis Papiensibus solvunt, cum tamen unus denarius Papiensis valeat sex Lucenses: ideoque petebat Episcopus, eos compelli ad solutionem Papiensium, quia & primo anno Lucenses denarios acceperit, semper tamen postea protestatus est, salvo jure suo, ut per hoc non fieret ei præjudicium, quoad denarios Papienses. Ex adverso vero propositum fuit, quod etsi aliquando denarii Papienses pro Synodatico fuerint persoluti, jam per 45. annos & amplius, tam huic Episcopo, quam Prædecessoribus ejus Lucenses denarii soluti fuerint, & sic nitebantur Clerici præscriptione se tueri, (prout habetur in integra lectione hujus cap.) Causa remissa ad Papam Innocentium III. Ipse respondit: cum constet, quod denarii Papienses olim pro Synodatico solvebantur, idque ex eo probatur, quia Lucenses denarii postea soluti sunt pro iisdem: nam ex dictis testium, & confessione Advocati alterius partis, scilicet Clericorum, non revocata, evidenter apparet, quod tempore Lotharii Prædecessoris hujus Episcopi, pro Synodatico Papiensis moneta soluta fuerit, & a tempore dicti Lotharii nonnisi tempus 36. annorum, ut summum effluxerit: & probatum etiam sit, quod tres Lucenses, qui pro uno Papiensi solvebantur, post mortem ipsius Lotharii, quinque, vel sex denarios valebant, quales hodie sunt in usu. Insuper videns Papa, quod propter monetæ mutationem acciderit, ut usque ad tempus moderni Episcopi, Lucenses dati fuerint pro Synodatico, sicut erant in usu: idcirco Papa Procuratorem adversæ partis, nomine Clericorum prædictæ plebis, ad solutionem denariorum Papiensium, vel æstimationem eorum pro Synodatico, per definitivam sententiam condemnavit. Ratio decisionis hujus cap. est, quia justitia commutativa exigit, ut in omni debito pecuniario, tantundem in eadem specie, genere, & qualitate, seu bonitate solvatur, sicut in obligationem deductum est. Si ergo nummi antiqui qui tempore contractus in usu erant, intrinsece mutati sunt in novos deteriores, non potest solutio fieri in novis; aut secundum æstimationem eorum: sed veteres, quales promissi, vel novi secundum æstimationem veterum, solvendi sunt: alioqui non tantundem, secundum idem genus, speciem; vel qualitatem, & bonitatem redderetur, si debitor solveret novos nummos exteriores, secundum æstimationem eorum. Sicut etiam vice versa, si novi nummi meliores, ac ponderosiores sint, non cogitur debitor solvere novos, sed satis est, si veteres, quales promissi sunt, vel novos, secundum veterem æstimationem solvat, *Laym. cit. c. 5. n. 19.* Idque clare patet ex *cit. c. Olim*, nam obligatio contracta fuit pro Synodatico solvendi denarios Papienses, qui etiam ab Episcopo petiti fuerunt, ut constat ex textu, idemque Papa condemnavit Clericos, ad solvendum Papienses, vel si non essent, ad æstimationem eorum: licet in libello actionis æstimatio eorum petita non fuerit, de qua in petitione Episcopi nulla facta est mentio, *Abb. in cit. c. Olim n. 5. h. t.*

XXIII. Extenditur autem tradita doctrina in *cit. c. Olim* primo, ut procedat, si moneta mutata sit, quoad intrinsecam bonitatem, sive nova moneta intrinsece immutata sit, quoad bonitatem materiæ, & deterior causa sit, quam fuerat antiqua, ut in casu *cit. c. Olim*; sive nova sit intrinsece aucta, & melior facta, ut in casu *c. Cum Canonicis; 26. h. t.* Nam utroque casu debet solutio fieri; secundum veterem monetam, vel si ea non extat, secundum ejusdem æstimationem, & valorem intrinsecum, quem habuit tempore contractus; nulla habita ratione augmenti, vel diminutionis novæ monetæ, ut docet *Gl. in cit. c. Cum Canonicis in notat.* ubi ait, quod census, seu pensio solvenda sit, secundum quod ab initio fuit constituta, sive moneta nova fuerit diminuta, ac deterior facta: sive augmentata, & melior facta, quam antiqua; semper enim initium spectatur, & solutio facienda est, secundum æstimationem antiquæ monetæ, *Gabr. cit. concl. 5. n. 18. Fagn. in cit. c. Olim n. 6.* Idque sumitur ex *cit. c. 26. & pen. h. t.* Ubi habetur, quod Rector cujusdam Ecclesiæ certam summam pecuniæ, sive pensionem annuam Canonicis majoris, sive Cathedralis Ecclesiæ, aliquot annis solvit, secundum monetam antiquam: postea alia moneta major, sive melior causa fuit: Canonici exigebant sibi solvi pensionem illam in moneta meliore ex integro. Consultus Papa Gregorius IX. mandat quibusdam, ut Canonicos illos solutione prioris pecuniæ (in qua pensio ab initio fuit constituta, & non in nova, quæ major est, & melior, *Gl. hic V. Solutione*) vel si antiqua non sit in usu, æstimatione pensionis antiquæ jubeant esse contentos: nam ut ait *Gl. jam cit.* Si moneta imminuta, sive intrinsece deterior facta fuisset, nollent illam recipere, ergo nec auctam, seu meliorem factam exigere debent.

XXIV. Veruntamen nonnulli intelligunt hoc cap. quando vetus moneta, sive veteres nummi, non tantum quoad intrinsecam bonitatem, sed etiam, quoad extrinsecum valorem Lege publica taxatum, sunt mutati, & aucti, prout videre est apud *Covarr. de Collat. veter. numism. cap. 7. §. unic. n. 2. in fin. concl. 3.* tunc enim sunt omnino distincti nummi novi a veteribus, ideoque solvendi sunt veteres nummi, aut novi, secundum veterum æstimationem. Sed hoc bene refellit *Fachin. cit. c. 10.* nam sive in casu *cit. c. pen. h. t.* vetus moneta reprobata fuerit, sive non: sed mansit in sua veteri æstimatione: ex eo non sequitur, novam monetam, non solum quoad intrinsecam bonitatem, sed etiam quoad extrinsecum valorem, auctam, & meliorem factam fuisse: Sed cum esset quoad intrinsecam bonitatem melior, non esse solvendam loco veteris, ac proinde videndum, quanti antiqua valuerit, & ejus æstimationem præstandam esse: alioquin si Canonici illi meliorem monetam exegissent, non solum quoad bonitatem materiæ intrinsecam: sed etiam quoad valorem extrinsecum, & majorem æstimationem, seu pretium impositum, nimis injusta fuisset eorum exactio: quia non solum in meliore moneta sibi solvi, sed etiam si valor extrinsecus, seu æstimatio aucta fuisset, ultra summam sibi debitam, sive plus debito exegissent, quod non est præsumendum, & Pontifex eos coarguisset, *Fachin. c. l.* apud quem plura de hoc legi possunt.

XXV. Extenditur secundo. Solutio census fieri debet, secundum antiquam monetam, tametsi Creditor pluribus vicibus receperit solutionem in alia nova moneta, etiam sine omni protestatione: nihilominus enim sibi non præjudicat, quoad antiquam monetam. *Innocent. in cit. c. Olim. V. Protestatus, & Hostiens. Fagn. ibid. n. 7. 8.* & patet ex dicto *cap. Olim*. in quo Episcopus acceperat denarios Lucenses, plus quam 30. annis, & tamen sibi non præjudicavit, quoad Papienses, quia præscriptio non erat completa.

Extenditur tertio. Etiam legatum relictum in testamento, si v. g. 1000. ducati sint legati, si postea superstite adhuc Testatore, mutatio pecuniæ facta sit, quoad intrinsecam bonitatem, solvendum est secundum quantitatem, vel æstimationem monetæ, quæ erat tempore conditi Testamenti, *Abbas in cit. c. Olim n. 4. Fagnan. ibid. num. 9. & 10.* Idemque dicendum per quemcunque contractum, aliamve dispositionem, vel etiam per condemnationem Judicis, debitum fuerit contractum, si mutatio monetæ, quoad intrinsecam bonitatem, facta sit, semper solutio fieri debet in moneta, quæ fuit tempore debiti contracti: vel si ea non extet, in moneta, quæ modo currit, secundum æstimationem tamen monetæ antiquæ, *Abb. c. l. n. 4. Fagnan. ibid. n. 53.*

XXVI. Limitatur autem supra posita assertio, ut non procedat, si per tempus sufficiens, ad legitimam præscriptionem, semper solutio facta sit, non in moneta veteri: sed nova, & currente tempore solutionis, & secundum ejusdem valorem, & æstimationem, ut patet ex *cit. c. Olim ibi: nonnisi 36. annorum ad plus tempus effluxerit*: ergo a contrario sensu infertur, si Lucenses denarii per 40. annos soluti fuissent pro Papiensibus, præscriptum fuisset in solutione Papiensium, adeoque protestatio Episcopi non valuisset, *Gl. ibid. V. Nonnisi 36. Innoc. in fine, & Joann. Andr. ibid. & Abbas n. 6. Gabriel c. l. concl. 1. n. 25.* Quamvis *Hostiens. ibid. V. Et a tempore*, dicat, hoc casu, non currere præscriptionem, propter malam fidem. Idque verum est, si in casu dicti *c. Olim* Clerici solvebant denarios Lucenses scienter, loco Papiensium; tunc enim nunquam prescribere poterant, cum haberent malam fidem: secus si solverant eos tantum pro Lucensibus, quia putabant se ad alios solvendos non teneri: & tunc potuerunt præscribere, quia bonam fidem habebant, quomodo intelligi potest opinio Hostiens. & aliorum DD. qui illam sequuntur, *Gabriel. in cit. l. n. 28. Fagnan. c. l. n. 18.* Porro quod dictum est de præscriptione 40. annorum, id habet locum in præscriptione contra Ecclesiam, ut in casu *cit. c. Olim*, at contra privatum sufficit præscriptio minoris temporis, scilicet triginta annorum, si per tot annos semper facta fuit solutio in nova moneta, secundum valorem, & æstimationem ejusdem currentis tempore solutionis, *Gabriel c. l. n. 25. Fagnan. c. l. n. 21*

XXVII. Assertio 2. Si moneta, seu pecunia, manens eadem, intrinseca bonitate materiæ, ac pondere, solum extrinsece mutetur, & vel augeatur, quoad impositititium valorem, seu æstimationem: vel minuatur, tum non consentiunt inter se DD. quomodo solutio fieri debeat. Prima sententia, & quidem communior DD. est, quod hoc casu solutio fieri debet, secundum valorem, seu æstimationem monetæ, quam habet tempore solutionis: non contracti debiti, adeoque talis mutatio monetæ fiat, commodo, vel incommodo creditoris, ita, ut si tempore solutionis auctus sit valor extrinsecus monetæ, augmentum illud lucro creditoris cedat: sicut & diminutio ipsius damno. v. g. centum thaleros imperiales quis mutuo dedit alteri, cum valeret tunc thalerus 18. baccos, hoc pacto adjecto, ut tantundem in proba moneta, sive eadem, sive alia æquivalente restituatur) sed postea manente eadem bonitate intrinseca, singuli thaleri valeant sesquiflorenum: hoc augmentum cedit creditori, ita, ut tempore solutionis ipsi debeant restitui 150. floreni, licet tempore contracti mutui centum thaleri tantum valerent 120. florenos. Sicut vice versa, si thaleri, tempore dati mutui, valebant sesquiflorenum, & postea devenerunt ad florenum, & 20. cruciferos, sufficiet, si debitor solvat pro centum thaleris acceptis, 120. florenos. Ita docet *Bartol. in cit. l. Paulus num. 6. ff. de solution. Covarruv. in collat. veter. numism. cap. 7. §. unic. conclus. 4. num. 3. Gabriel. cit. lib. 3. de solution. concl. 2. num. 1. Gail. lib. 2. observation. 73. numer. 9. Fachin. lib. 2. cap. 9. in quæst. 1. Fagnan. in cit. cap. Olim num. 22. & 23.* & alii, qui tamen id limitant: modo nulla debitoris mora intervenerit in solvendo, alioquin damnum ex diminutione pecuniæ pro-

proveniens, ad eum pertinebit. Fundamentum præcipuum hujus sententiæ est, quia hoc casu bonitas intrinseca monetæ non mutatur, sed tantum æstimatio, seu valor extrinsecus: in hoc autem inspiciendum est tempus solutionis, *l. Cum quid 3. junct. Gl. fin. l. Vinum. 22. ff. de reb. credit.* Ubi dicitur, quod vinum mutuo acceptum restituendum sit, secundum eandem æstimationem, non quæ tempore contractus erat (nisi debitor fuerit in mora) sed quæ tempore redditionis, seu solutionis. Ergo etiam debitor pecuniæ, qui v. gr. in thaleris, vel ducatis mutuum accepit, nulla eorum in specie facta designatione: vel facta quidem, sed numero incerto, non tenetur ad eam æstimationem extrinsecam solvendam, quæ tempore contractus major fuit, neque liberatur, solvendo valorem, seu æstimationem, quæ fuit tempore contractus, si postea crevit valor thalerorum, vel ducatorum extrinsecus. Limitant autem traditam doctrinam, si expresse conventum sit, ut pecunia reddatur, v. g. tot floreni, vel tot ducati in eadem æstimatione, qua dati sunt: tunc enim æstimatio, non quæ est tempore solutionis, sed quæ fuit tempore promissionis, seu contractus, attendi debet.

XXVIII. Verum contraria sententia est probabilior, nempe quod in mutuo, aliisque contractibus, ac debitis pecuniariis, quando expresse conventum non fuit, ut certa species monetæ, sive talis materiæ, ac formæ certo numero corporum solveretur, solutio fieri debeat, secundum valorem, seu quantitatem, quæ tempore contractus data, & accepta fuit a debitore, ita tamen, ut sive valor extrinsecus pecuniæ postea crescat, sive decrescat, ea mutatio fiat commodo, vel incommodo debitoris, adeoque is tanto pauciores nummos solvere cogatur, quanto magis eorum valor extrinsecus est auctus, vel tanto plures, quanto magis eorum valor est diminutus, *Covarr. cit. §. unic. num. 3. in fine, Molin. tract. 2. de just. dis. 312. conclus. 1. num. 2. & 3. Silvestr. V. Solutio, qu. 2. dicto 8. Mynsing. cent. 4. obs. 2. Laym. cit. cap. 5. num. 15. & alii apud ipsum.* Ubi ait, hanc sententiam praxi, & consuetudine Imperii esse receptam; nam pro debitis etiam antiquissimis hodie thaleri, & ducati, secundum æstimationem, seu valorem pro tempore currentem solvuntur. V. gr. si quis mutuo det centum ducatos, valentes eo tempore 200. florenos argenteos Rhenenses, ex pacto, ut tantundem in proba moneta reddatur, non quidem in specie, sed in eadem mensura, seu quantitate, vel ut in auro quidem solvatur; non tamen designato certo numero corporum, sive ut reddantur centum in specie ducati, sed solum æstimatio illorum solvatur: hoc casu, si valor extrinsecus ducatorum decrescat, id oberit debitori, ita, ut debeat plures ducatos numerare, quam acceperit, nempe tot, quot nunc secundum præsentem valorem faciunt 200. florenos. Si vero valor extrinsecus ducatorum auctus est, ita, ut unus ducatus valeat duos florenos, cum dimidio, qui antea duos tantum florenos valebat, id proderit debitori; quia pauciores numerabit, & solvet, scilicet tot solum, quot secundum præsentem æstimationem auctam facient 200. florenos. Idque non necessario in specie (nisi conventum sit, & in auro fiat solutio) sed in alia proba moneta. Unde cum dicitur in hac specie facti, tempus solutionis esse spectandum, id ita intelligendum est, quod solutio fieri debeat, secundum valorem intrinsecum monetæ, seu pecuniæ, quem habet tempore solutionis, licet ea tantum quantitas, quæ tempore contractus credita fuit, solvenda sit, v. gr. 200. floreni argentei, quibus centum ducati tum æstimati fuerunt, ut ex *Anton. Fabro docet Laym. c. l.*

Ratio hujus sententiæ est, quia pecunia, si aliud non sit expressum, in mutuo, vel quovis alio contractu, aut debito pecuniario, considerari debet, secundum valorem, quem tempore contractus habebat, ita ut tanta quantitas sit reddenda, quanta data fuit; sive postea pecunia illa, quo ad valorem extrinsecum, augeatur, sive decrescat: utrumque enim æque cedere potest in damnum, vel commodum, tam debitoris, quam creditoris, adeoque æqualis, ex natura rei, utriusque partis est conditio. Tum quia verisimillimum est, contrahentes de valore, seu æstimatione impositititia pecuniæ, quæ certa fuit tempore contractus, cogitasse; non de incerto futuro valore, qui erit tempore solutionis, de quo vix cogitare poterant. Tum quia in omnibus contractibus, in quibus dominium transfertur, inspiciendus est valor, quem res habuit tempore traditionis, ut scilicet commodum, & incommodum semper ad dominum spectet, atque inter contrahentes æqualitas servetur. Tum denique, quia ideo Lege publica Magistratus augetur, vel diminuitur æstimatio, seu valor extrinsecus pecuniarum, ut secundum illum mercationes, & solutiones debitorum fiant: ergo si Lex determinans valorem, sive æstimationem est justa, ut supponitur, ea servari potest, ac debet: alioquin si is, qui debet, v. gr. unum ducatum, qui tempore contractus æstimatus fuit duobus florenis argenteis: sed postea quoad valorem extrinsecum, & impositititium, auctus fuit ad tres florenos, integrum ducatum solvere deberet, vel loco illius, tres florenos, uno floreno plus solvere deberet, quam promissum, sive in obligationem deductum fuerat, ut bene notavit *Laym. cit. c. 5. n. 15.*

XXIX. Ad fundamentum oppositæ sententiæ respondent DD. cit. magnum esse discrimen inter vinum mutuo datum, & inter pecuniam numeratam; nam pecuniæ æstimatio plerumque certa est, & definita publica Lege Magistratus, neque facile mutatur; at vero pretium vini est incertum, & sæpius variatur. Deinde valor extrinsecus, seu æstimatio impositititia, est de substantia monetæ, seu pecuniæ, *l. 2. ff. de contr. empt.* vini æstimatio non est de substantia vini, non enim vinum ideo melius est, quia pluris æstimatur, ergo a vino non recte sumitur argumentum ad monetam. Et sic patet responsio ad LL. supra allatas in oppositum.

XXX. Porro prædicti DD. facile conciliari posse videntur, si dicatur, Auctores primæ sententiæ non voluisse negare, quin debita solvi possint, secundum valorem extrinsecum, qui est tempore solutionis, si is stabili, & perpetua Lege, vel communi populi consensu, & approbatione, fuerit auctus: sed tum demum, si absque decreto, constitutione legitimi Magistratus, valor extrinsecus creverit, v. g. improba fœneratorum, & campsorum consuetudine. Vel si auctus sit valor extrinsecus pecuniæ, lege quidem publica: non tamen stabili, & perpetuo duratura: sed tantum ad breve tempus, quamdiu v. g. bellica necessitas ducat, tum enim antiqua debita nequaquam, secundum augmentum valoris extrinseci, solvenda sunt; quia pecunia publicam, & perpetuam æstimationem habere debet, *lib. 1. ff. de contrah. empt. Covarr. cit. §. un. n. 4. concl. 6. Laym. cit. c. 5. n. 15. in fine ex Rebello & n. 16. limit. 1. & 2.*

XXXI. Assertio 3. Si valor extrinsecus pecuniæ multum & notabiliter augeatur, propter intrinsecam depravationem materiæ, tum antiqua debita solvenda sunt, non secundum augmentum valoris extrinseci, quod pecuniæ habent tempore solutionis: sed secundum intrinsecam bonitatem, & valorem veteris monetæ, ex receptissima sententia DD. apud *Laym. cit. cap. 5. n. 16. limit. 3.* Si vero mere extrinsecus valor monetarum, quæ justo metallo, ac pondere cusæ sunt, modice tantum sit auctus: tum juste fit talis auctio, prout ducatorum & thalerorum æstimatio, propter majorem opportunitatem, & commoditatem negotiandi, & transportandi, quam habent, comparatione minutiorum monetarum, quæ intrinsece non sunt vitiatæ, justa ratione, super valorem suum intrinsecum, secundum se spectatum, augetur: modice tamen; quia si monetæ habeant intrinsecam bonitatem materiæ, & justum pondus, non est ratio, cur earum valor extrinsecus multum augeatur, vel minuatur, atque secundum talem auctionem modicam valoris extrinseci, etiam antiqua debita solvi possunt, *Laym. cit. c. 5. n. 17.*

XXXII. Assertio 4. Si propter intrinsecam monetarum depravationem valde enormem (præsertim si talis mutatio pecuniæ non diu sit duratura, nec publica lege stabili statuta) ideoque extrinsecus valor bonarum monetarum augeatur, v. gr. thalerorum, vel ducatorum: tum antiqua debita, secundum valorem, seu bonitatem intrinsecam monetarum, quam habuerunt, tempore contractus, solvenda sunt, ac proinde veteres, & non novi adulterini nummi solvi debent, ut ex communi DD. sententia tradit *Laym. l. 3. tract. 3. p. 2. cit. c. 5. n. 25.* Ubi rationem dat, quia tam enormis mutatio, & æstimationis, seu valoris inæqualitas, est contra institutionem, & veritatem nummi, sive pecuniæ, & cedit in grave damnum Communitatis, & est impedimentum omnium commerciorum, quorum causa pecunia est introducta, adeoque justa, & stabili lege decerni non potest.

XXXIII. Similiter e contrario, si propter depravatas monetas, v. gr. cupreas, vel æreas, valor iis extrinsece impositus, & enormiter excedens valorem bonitatis intrinsecæ diminuatur: & per consequens etiam extrinsecus, seu impositititius valor bonarum monetarum, secundum proportionem, decrescat: tum debita, secundum valorem intrinsecum, quem monetæ habuerunt, tempore contractus, solvenda sunt, ac proinde debitor vitiatos nummos, quales accepit a creditore, ei restituere debet: non autem bonos, & quoad intrinsecum valorem longe meliores, etsi quoad extrinsecum valorem aliquandiu eandem æstimationem habuerint: Ratio est, quia contrariorum eadem est ratio contraria, adeoque quod dictum est de augmento pecuniæ, idem, servata proportione, dicendum est de diminutione ejusdem, *Laym. cit. cap. 5. n. 26.* Ubi fuse, & bene plures quæstiones circa mutationem pecuniæ tractat, & explicat.

XXXIV. Assertio 5. Si in mutuo, vel alio contractu, aut dispositione, expresse actum, vel conventum sit, ut certa species monetæ, & certo numero reddatur, tum superveniens mutatio monetæ, quoad valorem extrinsecum, in commodum, vel in damnum creditoris cedit, cui in eadem specie tot numero corpora, tempore constituto, solvi debent, quot in pactum, & obligationem deducta sunt. Est communis sententia DD. apud *Covarr. cit. §. unic. numer. 5. concl. 7. Abb. in cit. c. Quanto 18. num. 5. de jure jur. Molin. cit. dis. 312. num. 9.* Ubi ait, hoc interdum fieri solere, timore variationis monetarum, quoad valorem. *Laym. cit. c. 5. n. 13.* v. g. si quis centum ducatos mutuo accepit, secundum numerum corporum, non secundum æstimationem: hoc pacto ut in specie centum corpora ducatorum redderet mutuanti: is centum ducatos solvere tenetur, sive valor eorum extrinsecus auctus fuerit, sive diminutus, est enim hæc lex conventionis justa, ideoque servanda, *lib. 1. ff. de pact.* Neque vero idcirco iste contractus mutuum non erit, quod talis videatur esse debitor speciei, non generis; non enim debitor eosdem numero ducatos, sed alios ejusdem materiæ, & formæ reddere tenetur: adeoque ducati certæ materiæ, & formæ per modum generis debentur; quia non iidem numero ducati debent restitui, sed alii similis materiæ & formæ.

XXXV. Porro in proposito casu, creditor non tenetur pro ducatis, quos mutuo dedit, & in eadem specie sibi reddi pactus est, aliam argenteam monetam, quamvis probam, & ejusdem æstimationis, recipere; quia aliud pro alio invito creditori solvi non potest, *l. 2. §. Mutui datio, ff. de reb. cred.* Excipitur primo, nisi forsan species monetæ promissæ reprobata sit, vel omnino perierit, tunc enim alia ejusdem æstimationis solvi potest, ac debet, *arg. cit. c. Olim & ibi Gl. fin. h. t. & Abb. n. 4. Mynsing. cit. cent. 4. obs. 5. num. 6.* Neque vero hoc casu propter interitum speciei, debitor omnino liberatur; cum videatur impossibilis solutio, & per debitorem non stet, quod non solvat in illa specie. Nam in con-

contractibus, præsertim onerosis, & reciprocis, debitor ad duo teneatur, nempe ad solvendam æstimationem pecuniariam, & simul ad solvendam illam æstimationem in certa specie monetæ: ergo licet posterior obligatio, propter interitum speciei, non possit impleri: tamen prior, & quidem principalis, nihilominus durat; sunt enim hæ duæ obligationes dividuæ, & separabiles, nec utilis per inutilem vitiari debet, juxta *Reg. 37. in 6. Laym. tit. 1. 5. n. 14.* Ubi addit quod in promissione mere liberali pendeat ex intentione promittentis, utrum se ad certæ speciei monetam obligare voluerit principaliter: an vero solum accessorie, ita ut etiamsi species nummorum non extet, nihilominus æstimationem ejus solvere velit, id quod in dubio præsumitur.

Excipitur secundo, si certum sit, creditoris non interesse, sive in moneta, de qua conventum est, sive in alia proba, & usuali solutio fiat, tunc enim cogendus videtur ad aliam speciem recipiendam *arg. l. Paulus 99. ff. de solutionib.* Ubi dicitur, debitorem, (vel creditorem, ut legendum ait *Gothofr. ibid. lit. N.*) non esse cogendum, in aliam formam nummos accipere, si inde damnum passurus est; ergo a contrario sensu videtur, cogi posse, si damnum passurus non est, *Laym. c. l.* quod tamen sic accipiendum est, si moneta, quæ ex pacto debetur, facile haberi non possit, *arg. l. Si se. 4. §. Ait prætor. 3. ff. de re judic. Mynsing. cit. obs. 1. n. 6.* alios qui si æque facile haberi possit aurea moneta, de qua solvenda conventum est, standum est pacto, quia contractus ex conventione legem accipiunt, *l. 1. §. Si convenit ff. de deposito.* Neque obstat, quod consuetudo generalis permittat, pro aureis nummis mutuo acceptis, argenteos in eadem quantitate, & æstimatione solvere; sicut & pro debito cujusvis monetæ aliam quamcunque æquivalentem, ac probam solvere licet, modo non sit minutissima: hæc enim consuetudo tunc obtinet, cum specialiter non convenit, ut in certa specie solutio fiat: sed illud tantum expressum fuit, nummos aureos creditos esse, *Covarr. cit. §. unic. concl. 5. n. 5. Laym. cit. l.* Alioqui vero, etiam jure communi, statutum est, debitorem pro aureis nummis argenteos solvere posse, nec ideo aliud pro alio solvere videtur; tum quia nummi aurei, & argentei in eadem quantitate functionem recipiunt, eundemque usum, & utilitatem præstant, *arg. l. Quæ extrinsecus 65. ff. de V. O.* In omnibus enim monetis ratio quantitatis, sive valoris impositi habetur. *l. 1. ff. de contrah. empt.* tum quia debitorem summa æquitas defendit, quoties creditoris non interest. *cit. l. Paulus 99. junct. l. 2. §. Item unus ff. de aqua, & aqua pluv. arc. Fach. lib. 2. contr. c. 49.*

§. IV.

Quomodo solvenda sunt ea, quæ ex voto debentur?

„XXXVI. De hoc agitur *in c. Ex p. 18. h. t.* Nam propositum fuit Papæ Innocentio III. Quod quidam in Archiepiscopatu Compostellano voverunt, Ecclesiis solvere certas mensuras sive sextarios grani, seu frumenti: in illo autem loco reperiuntur diversæ mensuræ, sive sextarii, majores, & minores: Unde quæsitum fuit, an secundum majorem, vel minorem mensuram, vota sint exsolvenda, prout format casum *hujus c. Abb. hic.* Quia vero nonnulli vota illa (annua) B. Jacobi, continue persolverunt, ad communem terræ mensuram, secundum quam emunt, & vendunt incolæ; quidam vero, qui a longis retro temporibus ab eorum solutione cessarunt, nunc inceperunt solvere vota illa, ad quandam mensuram minimam, & ignotam, & secundum illam solvere volunt; ideo Papa respondit, cum non constet, ad quam mensuram antecessores eorum persolverint, distinguendum esse: utrum habitatores Regionis illius, qui vota illa continue persolverunt, ad unam, & eandem, mensuram solverint, an ad varias, & diversas) In primo casu, & illi ad eandem solvere sunt cogendi: In secundo casu, si ad diversas mensuras solvere convenerunt, illi volunt solvere ad minorem, non sunt cogendi, ut ad majorem solvant; quia cum hujusmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius sunt a Viris Ecclesiasticis exigenda, ne videantur lucris temporalibus, tanquam exactores, inhiare.

XXXVII. Pro declaratione hujus cap. notandum primo. Si aliqui voverunt, se daturos alicui Ecclesiæ, vel pauperibus, annuatim unam mensuram tritici, vet. gr. non determinando, de qua mensura id intellexerint, obligantur tum ipsi, tum Successores eorum, seu posteri solum ad minimam mensuram solvendam: nisi generalis consuetudo Terræ, sive Regionis sit, ut ad unam, & eandem certam mensuram, omnes, vel major pars populi, hujusmodi vota solvant prout sumitur *ex cit. c. Ex parte h. t.* Hispani enim DEO voverunt, se soluturos Ecclesiæ Compostellanæ, in honorem S. Jacobi Apostoli, annuatim certas mensuras frumenti, & deinde votum solvebant, in mensuris minimis. Respondet Pontifex, non esse cogendos, ad solvendas majores, nisi omnes prius eandem communem mensuram solvere sint soliti: Idque etiam sumitur *ex l. Nummis 75. ff. de legat. 3.* Ubi dicitur: *Nummis indistincte legatis, exiguiores legati videntur, si neque ex consuetudine, (loquendi) patrisfamilias, sive testatoris defuncti, neq; ex consuetudine Regionis, neque ex contextu, sive verbis testamenti, apparere possit, quales legati sint.* Consentit *l. Si servus. 50. § ult. ff. de legat. 1. Abb. in cit. cap. Ex parte n. 2. & 3.* Ubi ait, quod verba dubia prolata etiam in voto, accipiunt interpretationem ex usu, seu consuetudine Patriæ. Ratio decisionis hujus cap. est, tum quia in obscuris minimum est sequendum, *Reg. Jur. 30. in 6. & l. Semper. 6. ff. eod.* tum quia votum stricte interpretari oportet, ut in quantum fieri potest, minus obliget, idque ut occasio, & periculum sacrilegæ violationis vitetur, *Abb. c. l. n. 4. Sanch. l. 4. moral. c. 13. n. 8. & c. 11. n. 3.*

XXXVIII. Sed contra obstare videtur primo Text. *in lib. Titia. 38. §. Seia, ff. de auro & argento legato.* Ubi dicitur, quod legatum factum Ecclesiæ, strictius interpretari oporteat, ita ut siquis legavit Ecclesiæ calicem, vel imaginem non debeat intelligi de ærea, sed potius de argentea legata: Ergo similiter si quis vovit Ecclesiæ dare certas mensuras tritici, non de minoribus, sed de majoribus mensuris votum id intelligi debet, in favorem Religionis, & causæ piæ. Sed respondetur imprimis, in casu illius Legis non fuisse in Templo illo, nisi aureas, & argenteas imagines positas, ut patet ex ipso textu, cum ergo in eo templo non essent æreæ statuæ, non poterat legatum de ærea intelligi; quia constabat voluntatem testatoris non esse, ut ærea ibi collocaretur, *Sanch. cit. c. 13. n. 8.* Et hinc, cum quis calicem legavit, vel promisit certæ Ecclesiæ, debet aureum, vel argenteum dare, non æreum, quia intelligitur legatus, vel promissus calix aptus ad cultum Divinum, qualis non est æreus, *cap. Ut calix. 45. dis. 1. de consecr. Abb. in cit. c. Ex parte n. 4. h. tit. Azor. p. 1. lib. 11. c. 20. q. 10. Sanch. c. l. n. 13.* Deinde, etsi in legatis id definitum esset, ut id, quod majus, vel pretiosius est, dari debeat, non tamen idem obtinet in votis. Ratio discriminis est, quia in legatis fit interpretatio contra hæredem, & contra ipsum testatorem, qui liberaliter reliquit rem legatam, & ideo respectu heredis fit stricta interpretatio, cedens in majus gravamen illius; quia per id non derogatur libertati testantis, qui præsumitur, favore piæ causæ, legare voluisse id quod majus, vel melius est. At vero in votis fit interpretatio contra ipsum voventem, qui liberaliter promisit, ideoq; mitior, & benignior debet fieri interpretatio, in favorem libertatis ipsius; nam cum sponte promiserit, non videtur cogendus, ad subeundum gravius onus in re ambigua: tum enim ne nimia videatur esse exactio, & ne cæteri voventes a munificentia in Ecclesiam avocentur, *Abb. c. l. Azor. c. l. Sanch. c. l. Suar. tom. 2. de Relig. Lib. 4. de voto c. 7. n. 10.*

Objici potest secundo. Incertitudo rei promissæ aut legatæ vitiat actum, ita ut nullam obligationem pariat, ut patet ex *l. Triticum; 94. ff. de V. O.* Ubi dicitur, siquis promittat triticum in genere, nulla oritur obligatio, si non constet de certo genere, vel quantitate tritici. Vel si quis promittat opus fieri, v. g. insulam, & non exprimat locum, ubi fieri debeat, *l. Qui insulam 60. ff. eod.* vel si legetur animal in genere, ut notat *Gl. in lib. Legato; 37. V. Possimus; ff. de legat. 1.* ergo idem dicendum est in proposito, nempe votum, propter incertitudinem rei promissæ, vitiari. Respondet *Abb. in cit. c. Ex parte n. 5.* neg. cons. quia incertitudo rei promissæ non vitiat obligationem in spiritualibus, & Ecclesiasticis, sicut in profanis, & ideo ex æquitate canonica non vitiatur talis obligatio: sed debet reduci ad arbitrium boni viri, sive Superioris, a quo consideratis circumstantiis, fiet certa determinatio: sicut etiam dotis promissio, ob nimiam generalitatem, favore ejusdem, non vitiatur: sed determinari debet, secundum facultates patris dotantis, & dignitatem personæ mariti, *l. Cum post 69. §. Gener. ff. de jure dotium.* Sed neque jure Civili improbantur, & irritantur omnes promissiones, & legata, propter incertitudinem rei in genere, & indeterminate promissæ: sed tunc tantum, quando tam generalis, & incerta sit promissio, ut dando rem fere nullius æstimationis, & pretii, possit impleri, ut notat *Suar. cit. c. 7. n. 18.* Adde, quod in casu *cit. c. Ex parte;* votum fuit factum de certa mensura, nempe uno sextario frumenti annuatim præstando: sed non constabat, de quo sextario, majore, an minore: ideo voventes, dando modicum quid frumenti insta sextarium minorem, votum non implevissent, *Abb. ibid. n. 5.*

Objicitur tertio. In *c. Cum dilecti 16. de donat.* dicitur, quod in Beneficiis plenissima facienda sit in interpretatio, nempe in piis donationibus, & legatis, ergo etiam in votis, ut in majorem cultum DEI cedant. Resp. id verum esse, si ex verbis, & materia subjecta, de intentione voventis constet, ut in illo *c. Cum dilecti* supponitur. In dubio vero amplissima interpretatio facienda est, adversus voventem, servata tamen verborum, & materiæ proprietate, & quantum præcise necessarium est, ad implendum id quod ad DEI cultum promissum est. Accedit, quod Regula illa habet locum in beneficiis Principum, & Nobilium, ut in privilegiis, votum autem non est beneficium, sed obsequium hominis erga DEUM, *Suar. c. l. n. 13.*

XXXIX. Notandum secundo. Si constet de consuetudine majoris partis totius Civitatis, vel Communitatis, illa servanda est, etiamsi minor pars aliud hactenus observarit, *arg. c. 1. de his, quæ fiunt a major. part. cap.* ut in proposito casu, si omnes, vel major pars populi ad eandem mensuram votum solvit: si vero plures solverunt, tam ad unam, quam ad aliam diversam mensuram, ita tamen, ut non constituant majorem partem totius Civitatis: tunc sive sint plures, sive pauciores, si non constet de mensura Antecessorum, volentes solvere minorem, non debent cogi, ad solvendam majorem mensuram; nam non potest induci consuetudo ex facto minoris partis Communitatis, *Abb. in cit. cap. Ex parte n. 6. & 7. h. t.*

SECTIO II.

DE EXACTIONIBUS.

Secunda pars Rubricæ hujus Tituli est de Exactionibus, quarum nomine veniunt tributa, aliæque similes collectæ pecuniariæ, seu pensitationes, quæ vel a Principibus secularibus imponuntur, iisque præstantur: vel ex præcepto SS. Canonum Prælatis Ecclesiarum penduntur; eæque sunt, vel ordinariæ, vel extraordinariæ, de illis prius, de extraordinariis postea agemus.

§. I.

§. I.

Quænam sint exactiones ordinariæ Episcopis, seu prælatis Ecclesiasticis a subditis Clericis, vel Laicis præstandæ?

XL. Assertio 1. Inter actiones ordinarias numeratur in primis Canonica portio, id est, pars a SS. Canonibus instituta, & approbata, quæ ex relictis, & proventibus Ecclesiis obvenientibus detrahitur, & Prælatis debetur: eaque duplex est, una Episcopalis, quæ debetur Episcopo ex omnibus Legatis, quæ fiunt quibuscunque Ecclesiis, aut piis locis suæ Diœcesis, *c. De his 7. & c. seq. caus. 10. qu. 1.* & aliis locis, de qua actum est supra *Tit. 26. sect. 4. §. 4.* Altera est Canonica portio Parochialis, quæ debetur Ecclesiæ Parochiali, seu Rectori ejus, ex omnibus, quæ obveniunt, ratione funeris, alteri Ecclesiæ, in qua ejus Parochianus sepelitur, de qua egimus supra *Tit. 28. §. 6.*

Secunda exactio, sive tributum Ecclesiasticum est Synodaticum, prout vocatur in *c. Olim ; 20. h. t.* Quia in Synodo singulis annis celebranda, ab omnibus ad illam vocatis præstari consuevit: sive Cathedraticum; quia solvitur Episcopo, in honorem Cathedræ Episcopalis, *c. Conquerente ; 16. junct. Gl. V. Duos solidos de Offic. Jud. Ordin.* quod Episcopatus exigere potest a singulis Ecclesiis suæ Diœcesis (præterquam a Monasteriis, *c. Inter cætera 8. caus. 10. q. 3.* sed non ultra duos solidos, sive aureos, *c. 1. cit. caus. & qu.* & ibi *Gl. V. Duos solidos*: qui solvendi sunt, secundum taxam, sive æstimationem illius monetæ, quæ antiquitus, sive ab initio solvi consuevit, *Gl. in cit. c. Conquerente V. Duos solidos*; Aliquando tamen plus, vel minus exigitur. *Gl. in cit. c. 1. V. Duos solidos*, non tamen plus, quam vetusti moris esse constiterit, *c. Nec numerus 3. cit. caus. 10. qu. 3.* quia in ejus solutione attendenda est propria cujusque Ecclesiæ, vel diversarum Cathedralium Ecclesiarum justa, & rationabilis consuetudo. *Pinsec. in praxi Episc. p. 2. cap. 2. art. 2. num. 11.* & olim quidem solvebatur in Festo Nativitatis, & Resurrectionis Domini. *c. Olim 20. h. tit.* Neque contra Cathedraticum ullo tempore præscribi potest, uti in totum non solvatur; quia debetur in signum subjectionis, & honorem Dignitatis Episcopalis *Gl. in cit. cap. Pastoralis 7. V. Cathedraticum*; & *ibid. Abb. num. 7. de donat. Pinsec. c. l. Barb. Lib. 4. Jur. Eccles. c. 20. num. 5. & seqq.*

Tertia exactio ordinaria est quarta decimationum, quæ de jure communi debetur Episcopo ex omnibus decimis suæ Diœcesis, eratque olim quandoque medietas, sive dimidia pars, *c. Antiquos 8. caus. 10. q. 1.* quandoque tertia pars, *c. De his 7.* & ibi *Gl. V. Tertia &c. Decrevimus 10. citat. caus. & q.* Postea vero statutum fuit, ut quarta tantum debeatur ex omnibus decimis, nullis factis deductionibus, *c. Conquerente 16. de Off. Ordin. c. De quarta 4. de præscript. cap. Cum olim 19. h. t.* & ibi *Gl. V. Quarta omnium*; Ubi ait, hodie in hac re potius spectandam esse consuetudinem cujusque loci, quæ in pluribus Diœcesibus per desuetudinem est omnino abrogata, ut etiam dictum supra *Lib. 1. Tit. 31. n. 105.* Quarta exactio ordinaria est Procuratio præstanda in Visitationibus. De qua infra.

XLI. Assertio 2. Prædicta tributa, sive onera, & alia jura Episcopalia præstari debent Episcopo ab omnibus Ecclesiis, in cujus Diœcesi sunt sitæ prout sumitur ex *c. Cum olim 19. h. tit.* Nam Episcopus Cæsar. Augustanus conquestus est
„ apud Papam contra quendam Abbatem, ratione duarum
„ Ecclesiarum, quas ipse possederat, quod ipsum in illis
„ Ecclesiis, quartis decimarum, procurationibus, & aliis
„ quibusdam juribus Episcopalibus defraudasset: Abbas
„ vero, & Conventus opponebant, illas Ecclesias non esse
„ in Diœcesi dicti Episcopi. Item producebant instrumen-
„ tum quoddam, in quo continebatur, quod Episcopus il-
„ las Ecclesias, vel forte quædam jura in illis Abbati con-
„ cesserat: at vero contra quædam instrumenta compositio-
„ num producta ab Episcopo excipiebat Abbas, quod per
„ metum Regium illæ compositiones emanaverint, (vel
„ forte dicebat, illa instrumenta esse falsa, ut refert *Gl.*
„ *hic*) His auditis, Papa Innocentius III. rescripsit, cum
„ probatum sit, quod dictæ Ecclesiæ in Diœcesi Episcopi
„ Cæsar. Augustani sint constitutæ, & non solum per alia
„ (forte per testes, *Gl. hic V. per alia*;) sed etiam per
„ hoc, quod in instrumentis compositionum expresse dica-
„ tur, quod dictus Abbas, tam quartam decimarum, quam
„ cætera jura Episcopalia, ipsi Episcopo præstare debeat,
„ ideo se ipsum Abbatem ad integram solutionem quartæ
„ omnium decimarum, nullis factis deductionibus, & ad
„ præstandas procurationes, & alia jura Episcopalia, in præ-
„ dictis Ecclesiis condemnare. Etsi enim in uno instrumento
„ compositionis continebatur, quod deductiones aliquæ fa-
„ ciendæ sint; quia tamen idem Abbas instrumentum illud
„ reprobavit, & impugnavit, ideo non debuit ex illo benefi-
„ cium, seu commodum consequi, cui tacite renunciasse vi-
„ debatur. Præterea absurdum erat, quod negaret, illam
„ Ecclesiam in Diœcesi dicti Episcopi constitutam esse, cum
„ tamen instrumenta exhiberet Prædecessoris sui, in quibus
„ continebatur, quod Ecclesiam illam concesserit Monaste-
„ rio, vel aliquid juris in illa, per quod expresse patebat
„ Jus Episcopale, & quod esset in ejus Diœcesi.

XLII. Hinc colligitur primo. Qui producit instrumentum, censetur omnia in illo contenta confiteri, eaque, quæ sunt contra illum, potest pars adversa allegare, in favorem suum contra producentem, ut *in casu hujus cap.* Abbas per instrumentum probare voluit, quod ab Episcopo ipsi Jus aliquod concessum fuerit in Ecclesiis, quas possidebat, hoc ipso fatebatur, illas Ecclesias esse sitas in Diœcesi Episcopi, ipsique subjectas; nam qui concedit alicui Jus in re aliqua, præsumitur esse dominus illius rei, saltem quoad illum, cui fit concessio, *Abb. hic n. 7. & 8.* Unde quia dictus Abbas sibi ipsi contrarius fuit, non erat audiendus, saltem in eadem instantia judicii, ut notat *Gl. hic V. Ostendebat.*

Colligitur secundo. Si quis nitatur, aliquid reprobare in judicio non debet ex eo commodum consequi, *arg. c. Præsentium; 31. de testib.* Quod verum est, si usque ad sententiam definitivam in ejus reprobatione persistat, *arg. l. Papinianus; 8. §. Meminisse ff. de inoff. testam. Gl. in cit. c. Cum olim V. Beneficium h. t.* ut in proposito casu, in secunda compositione inter Episcopum, & Abbatem facta continebatur, ut jura Episcopalia integre solvantur Episcopo, cui tamen postea adjectum fuit, quod ex illis juribus fieri debeant aliquæ deductiones v. g. ut pars tertia assignetur Abbati: sed quia Abbas impugnavit instrumentum illud compositionis, & pars ejusdem continens favorem Episcopi, nempe integram solutionem jurium Episcopalium, separabilis erat a parte continente favorem Abbatis impugnantis, nempe id fierent deductiones ex juribus Episcopalibus; ideo Abbas non debuit consequi aliquod commodum ex illo instrumento, quod impugnavit, & cui hoc ipso tacite renunciavit: sed totum Jus Episcopale; absque detractione aliqua, adjudicatum fuit Episcopo, *Abb. hic n. 11.*

Colligitur tertio. Probatio, quæ fit per instrumentum, dicitur petere, & id, quod per illud probatur, esse notorium, *Abb. hic n. 9.* Unde *in fine hujus cap.* legendum non est *petebat*, sed, *patebat*, *Gl. fin. hic.*

§. II.

An prædium, vel fundus Ecclesiæ in dotem assignatus, liber sit ab omni servitio, tributo & onere?

XLIII. Assertio 1. Fundus dotalis, sive Ecclesiæ assignatus in dotem, debet esse immunis ab omni servitio, & tributo temporali, sive seculari: non autem Ecclesiastico, prout decernitur in *c. Sancitum 1. h. tit.* quod est desumptum ex Concilio Guarmaciensi, vel ut etiam legitur, Vormaciensi, & refertur in *c. Sancitum 25. caus. 23. q. 8.* Ubi dicitur: San-
„ citum est, ut unicuique Ecclesiæ unus mansus integer,
„ absque ullo servitio tribuatur. Et Presbyteri in eis (sci-
„ licet Ecclesiis) constituti, non de decimis, neque de ob-
„ lationibus fidelium, neque de domibus, neque de areis
„ (alias atriis) vel de hortis juxta Ecclesiam positis, neque
„ de prædicto manso aliquod servitium faciant, præter Ec-
„ clesiasticum. Si vero aliquid amplius (scilicet illo manso)
„ habuerint, inde Senioribus (id est, censum, vel tribu-
„ tum, *Gl. hic V. Servitium.*

XLIV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Mansus dicitur tantum spatium terræ, sive fundi, quod duobus bobus per annum arari, & coli potest, *Gl. hic V. Mansus*; sed hoc loco mansus appellatur dos, sive fundus dotalis Ecclesiæ pro sustentatione Ministrorum, & aliis necessariis Ecclesiæ constitutus, qui debet esse liber, & exemptus ab omni servitio, sive tributo & onere temporali, sicut & domus, areæ, horti & alia bona sita prope Ecclesiam, *Innoc. hic in princ. & Abb. n. 5.* Quamvis alias mansus interdum etiam accipiatur pro eo, ex quo unus rusticus, cum familia sua, possit sustentari, quod tamen non sufficit ad sustentationem Ecclesiæ: interdum etiam mansus appellatur fundus, ex quo percipitur frumentum & vinum, ad Eucharistiam conficiendam, *Gl. in c. Secundum canonicum 24. V. Mansus caus. 23. q. ult.*

Notandum secundo. Cum quæritur, an bona data Ecclesiæ libera fiant ab omni servitio, censu seu tributo, tum distinguendum est inter censum, vel tributum de novo impositum, & antiquum: nam novum tributum temporale, & seculare Ecclesiasticis bonis imponi non potest, *c. Quanquam 4. h. t. in 6. & aliis locis.* Si vero bona Ecclesiæ in dotem data ab antiquo fuerunt tributaria, sive tributis obnoxia, tum vel erant tributaria ipsi Patrono, vel aliis non Patronis. Si primum, tum simpliciter, & absolute ea donando Ecclesiæ, censetur illa tributa & onera remisisse jura ita disponere in *cit. c. 1. h. t.* quin imo, etsi expresse talia tributa, seu onera in fundatione Patronus sibi reservasset, retentio illa, quoad dotem necessariam Ecclesiæ, invalida foret; quia adversatur Juri Canonico in *cit. c. 1. h. t.* secus est, si amplissimam dotem dedisset Ecclesiæ, & plus quam necessario requiratur: tum enim, cum consensu Episcopi, posset sibi in fundatione servitium aliquod, vel tributum, seu pensionem reservare: *Abb. in cit. c. 1. n. 6.* & patet ex *c. Præterea 23. Tit. præced.* Si secundum, nempe si bona Ecclesiæ in dotem data, ab antiquo sint tributis obnoxia aliis, quam Patrono, tum vel Patronus contulit illa, cum consensu dominorum, & hi censentur Jus remisisse, quod in illis habent, *arg. l. Cujus 39. ff. de pignor. act.* saltem quoad dotem necessariam: nam alias censeretur dominus fundi solum consensisse, ut bona illa transeant ad Ecclesiam cum onere suo, *arg. c. Ex litteris 5. de pignor. & l. Sicut 8. §. Non videtur ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol.* Ubi habetur, quod si, sciente creditore, rem sibi obligatam, debitor vendat, per hoc non videtur remittere Jus suum, quia sciebat ubique pignus sibi durare. Vel bona data sunt Ecclesiæ in dotem, dominis eorum contradicentibus, & non valet, quod agitur, *arg. c. ult. de locato*; quod extenditur etiam ad prædium emphyteoticum tributarium; nec fundus fit liber a tributo, quamvis Ecclesia talem fundum recipere non deberet pro dote, *Innocent. in cit. c. 1. h. t.* Si vero, dominis ignorantibus, concessio in dotem facta sit, tum vel fundator est bonæ fidei, quia ignoranter etiam hoc fecit, & in hoc casu, dominis solvenda sunt tributa, sicut prius: Vel fundator est malæ fidei, quia scivit bona illa esse tributaria aliis, & tunc ad æstimationem solvendam est cogendus, *Gl. fin. in c. Secundum canonicum 24. caus. 23. q. ult. Abb. in cit. c. 1. n. 7.* Illud certum est, quod fundus, in quo ædificatur Ecclesia, debet esse liber ab omni servitio, tributo & onere reali, temporali, & seculari, sicut & Cœmeterium, *Gl. in cit. Secundum; & Abb. c. l.*

Porro

Porro Barb. in cit. c. 5. n. 4. h. t. absolute & indistincte docet mensuram Ecclesiæ, sive fundum, qui collatus est Ecclesiæ, ad necessariam ejus dotationem, & alia bona, juxta illam possita, esse omnino libera ab omni censo, tributo, & onere reali, temporali, sive seculari, quamvis ab initio, antequam ab Ecclesia pertinerent, tali oneri essent obnoxia; cum per specialem Generalis Concilii constitutionem hæc bona fuerint exempta ab omni servitio, & onere, quæ sententia etiam probabilis est: quia favet illi textus in cit. c. 2. in quo solum excipitur servitium, sive tributum Ecclesiasticum, a quo bona data Ecclesiæ in dotem non sunt libera: & Regula illa, quod res transeant, cum suo onere reali, etiam ad Ecclesiam, non habet locum in hoc casu, propter specialem Constitutionem Concilii, nam potest Jus, ob causam ad bonum commune pertinentem, subditos privare re propria, & alteri dare, Barb. c. l.

Notandum tertio. Ecclesia ex bonis sibi in dotem assignatis debet præstare servitium, sive tributum Ecclesiasticum citat. cap. 5. hoc tit. cujusmodi est Cathedraticum, subsidium charitativum, & similia jura Episcopalia, arg. c. ult. caus. 18. quæst. 2.

XLV. Assertio 2. Ecclesia ex bonis, quæ ultra necessariam dotationem, ei donata sunt, debet præstare, ac pendere debita servitia etiam dominis temporalibus, & secularibus, prout statuitur in citat. cap. 5. in fine hoc tit. junct. Gloss. V. Senioribus; quod intelligendum est, de tributis & aliis oneribus mere realibus, quæ ipsis rebus sunt imposita, iisque perpetuo annexa, ut si forte fundus ad Ecclesiam pertinens habet onus perpetuum, certum quid solvendi, vel faciendi: item ratione feudi; nam si terra, nomine feudi, adeoque onere reali solvendi tributa, seu collectas, sive steuras Imperatori, titulo supremi dominii obligata ad Ecclesiam transeat, onus hoc simul transfertur; quia res transit cum onere suo, c. Ex litteris 5. de pign. Gl. margin. in cit. c. 2. lit. D. h. t. Abb. ibid. in fine, nam Ecclesia & personæ Ecclesiasticæ ratione feudalium bonorum, ac jurium, etiam secularibus dominis subjiciuntur, c. Verum 7. de foro compet. & supra dictum tit. 2. Et de his servitiis, tributis, & aliis oneribus mere realibus, ac perpetuis præstandis ab Ecclesia, intelligendi sunt antiqui Canones: secus est de tributis, collectis, & aliis oneribus temporalibus, & extraordinariis, & ipsis rebus non annexis, ab his enim exempta est Ecclesia etiam jure Civili, Auth. Item nulla, C. de SS. Eccles. Abb. in c. 2. in fine h. t. de quo plura infra tit. 49.

§. III.

Quis possit imponere collectas, & exactiones novas, & extraordinarias & quibus illæ imponi non possint?

XLVI. Assertio 1. Imperatores, Reges, & alii Principes, in temporalibus Superiorem non agnoscentes, tantum possunt exigere, & imponere novas collectas, contributiones, & vectigalia, quamvis peccent, si id faciant sine justa causa: alii vero inferiores principes & Magistratus id non possunt, nisi ex concessione supremi Principis, vel ex antiqua consuetudine a tempore, cujus initii memoria non extat, tale Jus, vel alia Jura regalia acquisiverint; ac præscripserint, ut docet Gl. in c. Innovamus 10. junct. Gl. marg. V. Regum; lit. B. h. t. & ibid. Joann. Andr. n. 1. & 6. Suar. disp. 21. de cens. sec. 2. num. 36. & habetur in l. Vectigalia 10. ff. de Publ. & vectigal. & lib. 2. & 3. C. Vectigalia nova &c. & in c. Super quibusdam 26. §. Præterea de V. S. & ibi Gl. V. Imperatorum; & constat etiam ex tit. 56. Feudorum, ubi inter Regalia numerantur etiam vectigalia.

„ Idque sumitur etiam ex c. Innovamus 10. h. t. Ubi Alexander III. sic statuit: Nec quispiam alicui (in antiquis rectius legitur alicubi) novas pedagiorum exactiones, sine auctoritate, & consensu Regum, & Principum, statuere aliquo modo præsumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non destiterit, Communione Christiana, donec satisfaciat, careat.

XLVII. Ubi Notandum primo. Pedagia dicuntur, quæ dantur a transeuntibus in locis constitutis a Principe, pro rebus, quæ vehuntur, vel portantur: & quandoque etiam solvuntur pro personis transeuntibus, & alio nomine in jure Civili vocantur vectigalia, l. 5. ff. de Public. & vectig. Gl. in cit. c. Super Quibusdam; V. Pedagia; Hostiens. in cit. c. Innovamus; V. Pedagiorum, & Joann. Andr. n. 2. Abb. n. 3. Diceret autem pedagium, sive vectigal, tributum & census, nam si solvatur Principi, non differt tributum & census: secus si privato pro re censuali, tunc enim tributum differt a censu, Abb. c. l. Quidagia vero, de quibus fit mentio in c. Quanquam 4. h. t. in 6. & in c. Super quibusdam 26. de V. S. dicuntur illa tributa, quæ dantur pro salariis iis, qui transeuntes per loca periculosa comitantur, & secure eos deducunt, Gl. in cit. c. Quamquam 10. princ. & Gloss. in cit. c. Super quibusdam; V. Pedagia; nunc vero tam pedagia, quam quidagia promiscue accipiuntur pro illis tributis, quæ exiguntur, & solvi debent a transeuntibus pro rebus vel mercibus, quæ exportantur, vel importantur in Provinciam vel Civitatem, solum ratione transitus.

Notandum secundo. Pœna Canonica decreta in eos, qui, sine legitima auctoritate, imponunt nova vectigalia, vel gabellas, est excommunicatio, (major scilicet) a qua absolvi non debent, nisi satisfecerint, sive id, quod ratione vectigalis illicite impositi extortum est, restituerint. Porro tales excommunicantur etiam in Bulla Cœnæ Domini Excomm. 5. quæ est reservata Papæ, Suar. c. l. ubi n. 37. ait, hanc censuram etiam incurrere supremos Principes, si nova injusta tributa imponant. Hinc infertur, quod etiam Laici imponentes nova vectigalia, seu gabellas injuste aut illicite, sint subjecti jurisdictioni Ecclesiæ; quia illos excommunicat: excommunicatio autem non potest fieri, nisi in subditos, vel qui forum sortiuntur, ratione delicti Abb. hic n. 2. pœna vero civilis est, quod tales exilio perpetuo puniri debent, l. ult. C. Vectigalia nova &c.

XLVIII. Assertio 2. Vectigalia, & aliæ similes collectæ & tributa, tametsi alias licite, & juste imponi possint, ab Ecclesiis & Clericis, seu Ecclesiasticis personis exigi non possunt, nec ab illis solvi debent; prout expresse statuitur in c. Quamquam 4. h. t. in 6. Ubi Bonifacius VIII. ita rescribit: quanquam pedagiorum exactiones, tam Jure Canonico (c. Super quibusdam 26. de V. S.) quam Jure Civili (l. Non solent 3. Cod. Vectigalia nova;) regulariter merito sint damnatæ: tanto tamen districtius, ne ab Ecclesiis & personis Ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet; quanto si id fiat, major est transgressio, (quam si exigantur a Laicis.) Cum igitur Ecclesiæ & personæ Ecclesiasticæ, ac res ipsarum (scilicet Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum) non solum Jure humano (positivo) sed & Divino (nam ut legitur Gen. 47. sola Terra Sacerdotalis erat libera a tributo solvendo Regi Pharaoni: & 1. Esdræ. 7. prohibetur, ne Sacerdotibus & Levitis & Ministris Domus Dei vectigal, aut tributum imponatur, Gl. hic V. Divino;) a secularium personarum exactionibus sint immunes; ideo idem Papa, juxta Constitut. Alex. IV. (quæ extat in c. 1. h. t. in 6. & cujus mens pro parte hic declaratur, Gl. hic V. Constitutionem) statuit, Ecclesias & personas Ecclesiasticas ad pedagia & quidagia penitus non teneri, nec ad solvendum talia, pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt. Insuper stricte prohibet idem Papa, ut nec Collegium, nec Universitas, nec aliqua etiam singularis persona, cujuscunque sit dignitatis, aut status, ab Ecclesiis, aut personis Ecclesiasticis, pro ipsis personis, aut rebus prædictis (propriis scilicet, quas negotiationis causa non deferunt, Gl. hic V. Prædictis;) talia exigat, vel extorqueat, per se vel per alium, sive suo nomine, sive alieno, aut eas ad hujusmodi persolvenda compellat: non obstante contraria consuetudine, quorumcumque, quæ corruptela verius dicenda est. Qui vero contra fecerint, si personæ fuerint singulares, (etiam Episcopi; quia c. 4. de sent. excom. in 6. loquitur non de excommunicatione, sed de censuris suspensionis & interdicti, Gl. hic V. Singulares;) excommunicationis: si autem Collegium (etiam Ecclesiasticum) vel Universitas Civitatis, castri vel loci alterius cujuscumque, ipsa Civitas, Castrum, vel locus interdicti sententiam ipso facto incurrat, (in Collegium enim vel Universitatem sententia excommunicationis proferri non debet, c. Romana 5. in fine de sent. excom. in 6. Gl. hic V. Universitas;) nec absolutionem ab hujusmodi excommunicatione, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plene restituerint, & competenter satisfecerint.

XLIX. Præterea in Clement. Præsenti 3. h. t. præscribitur executio cit. c. Quamquam; & præcipitur, ut Diœcesani locorum sententias excommunicationis (quoad singulares personas) & interdicti (quoad Collegia & Universitates) contra eos, qui suo vel alieno nomine, exigunt vel extorquent pedagia, vel quidagia ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, pro earum rebus propriis (vel personis, citat. cap. Quamquam) quas non negotiandi causa deferunt, vel deferri faciunt, a jure prolatas, postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent, vel a suis subditis publicari faciant, donec exacta restituerint, & competenter satisfecerint. Ubi Gloss. V. Constiterit; notat, quod pars, contra quam fit publicatio, citari debeat, quia Clausula si constiterit, importat cognitionem judicialem, cum citatione partium, quæ requiritur in sententia declaratoria pœnæ, ipso jure incursæ, Barbos. in cit. Clem. num. 3. & 4.

L. Notandum hic præterea primo. Etsi Clerici non teneantur solvere vectigalia & gabellas, quia hoc est onus personale, personæ autem Ecclesiasticæ non sunt subjectæ Laico Magistratui, Abb. in cit. c. Innovamus nu. 4. h. t. Si tamen res suas deferant, negotiationis causa, non gaudent hoc privilegio immunitatis a solutione vectigalium, ut colligitur ex citat. c. Quamquam hoc t. & Clement. ult. eod. a contrario sensu, & sumitur etiam ex ult. de vita & honest. Cleric. Sed hanc immunitatem statim, ipso facto, sine alia monitione perdunt, ut puniantur in eo, in quo deliquerunt: sicut alia Clerici negotiatores, ut amittant privilegium Clericale, debeant moneri, juxta citat. c. ultim. de vit. & honest. Cler. Franc. in cit. c. Quamquam num. 4. & 5. non dicuntur autem negotiari Clerici, si deferant, vel vendant fructus & reditus Beneficiorum suorum, ac proinde gabellas de illis solvere non tenentur. Barb. in cit. c. Quanquam nu. 6. quamvis emptores talium redituum ab illis solvendis non sint immunes, Gloss. in cit. Clem. 3. V. Non negotiandi, sed neque exigi possunt ab Ecclesiasticis personis hujusmodi vectigalia ex fructibus bonorum patrimonialium, quos deferunt, vel transmittunt in alium locum, quia bona patrimonialia Clericorum sunt æque exempta, c. Similiter 58. caus. 16. q. 1. Gl. in cit. c. Quanquam. V. ipsarum. Suar. disp. 23. de censur. sec. 4. n. 25. Ubi addit, idem dicendum, si Clericus res, quas emit, bona fide, ad usus suos, sine animo negotiandi, postea, quia illis non indiget, alio transmittat, ut vendantur.

Notandum secundo. Qui Clericos ad vectigalia solvenda compellunt, vel ab eis exigunt, excommunicationem incurrunt: Sed nulli reservatam, Suar. c. l. n. 7. Barb. c. l. nu. 7. & interdictum Ecclesiasticum, quod fertur in Collegium, vel Universitatem, exigentem, vel compellentem; est locale, non personale, sive id fiat a Collegio, aut Universitate seculari, sive Ecclesiastica, Barb. c. l. n. 8. sed de tributis, & collectis, pluribus infra agetur tit. 49.

LI. Assertio 3. Præter Clericos, & alias personas Ecclesiasticas, non tenentur solvere tributa, seu collectas & exactiones extraordinarias, pauperes, & cæci, ut de his habetur

tur statutum in *cap. Licet 4. hoc titul.* ,, Nam quidam cæcus conquestus est apud Gregorium Papam, quod ipse compellebatur ad solvendas collectas, pariter cum aliis, nulla habita ratione suæ cæcitatis; ideo mandat Papa Episcopo loci, ut hoc fieri non permittat; quia nimis inhumanum est, eum, quem cæcitas gravat, collectas imponendo affligere, cum ei debeat potius ex collectis, si necessitas esset, subveniri; quia ut *Gl. ibi notat. in casu*, afflictioni non est addenda afflicto.

LII. Notandum hic primo. Quamvis aliqui DD. putent, hunc cæcum fuisse de temporali jurisdictione Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ad cujus Episcopum rescripsit hic Papa Gregorius, ideoque potuisse Papam de causa illius, tametsi Laici, cognoscere; quia tamen hoc solum est, divinare, ideo probabilius est, quod causa hujus cæci delata fuerit ad S. Pontificem, tum quia causæ miserabilium personarum ad Ecclesiasticum judicium, sive forum spectant, illæque possunt implorare auxilium Ecclesiæ, *cap. 1. & 2. dist. 87.* tum quia agebatur hic de violentia cæco illata, qui campo spoliatus fuit, adeoque de peccato, & sic etiam, hoc respectu, poterat de illa causa Ecclesiasticus Judex cognoscere, *arg. c. Novit. 13. de judic. Gloss. hic. V. Non permittas, & Hostiens. ibid.*

Notandum secundo. Duplex est expositio hujus cap. Primo: ut intelligatur de cæco, qui simul sit pauper: Secundo, ut intelligatur de cæco tantum, & non paupere, quod non sit gravandus collectis, quæ expositio communior est DD. & probabilior; quia decisio hujus cap. non fundatur in paupertate, sed in cæcitate, nam per se certum est, pauperem seu inopem excusari a collectis solvendis, ac proinde si intelligeretur de cæco paupere, decisum fuisset aliquid, de quo nunquam fuit dubitatum, *Fagnan. hic n. 9. & seqq. h. t.*

Notandum tertio. Cæci, qui utroque oculorum lumine orbati sunt, aliique morbo corporali perpetuo laborantes, excusantur a muneribus, seu oneribus personalibus, quæ imponuntur personis, *l. 1. & 2. C. Qui morbo se excusant, Lib. 10.* sicut & pauperes, quibus tenuis est, *l. fin. C. de his, qui num. liber. vel paupert. excus. lib. 10.* Non autem sunt immunes ab oneribus realibus, si ordinaria sint, hoc est; talia, quæ lege vel constitutione perpetua imponuntur, adeoque certam, invariabilem, & ordinariam, ac perpetuam præstationem habent. Unde si cæci, vel alii perpetuo morbo laborantes, obtineant terram censualem, vel tributariam, censum, vel tributum ei impositum solvere debent. Aliud est de oneribus realibus, sed extraordinariis, quæ interdum per accidens, & extra ordinem imponuntur personis, pro rebus, seu propter res, ac proinde certam ac stabilem præstationem non habent, ad hæc enim hujusmodi personæ miserabiles præstanda non obligantur, *arg. l. Cui 12. ff. de munerib. & l. un. C. de vacat. publ. mun. l. 10. Hostiens. in cit. c. Licet in fine h. t. & ibid. Abb. num. 4.* & fuse *Fagnan. num. 16. & seqq.* Porro hoc Privilegium cæcis, & gravi morbo laborantibus concessum, non extenditur ad filios, quia conceditur ratione necessitatis, quæ in filiis cessat, *Gl. fin. in cit. c. Licet, & Abb. ibid. fine.*

§. IV.

An, & qua ratione Episcopi, aliique Prælati iis inferiores possint collectas extraordinarias subditis suis imponere, vel ab iis exigere?

LIII. De hoc ita statutum habetur in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quod refertur in *c. Cum Apostolus, 6. §. Prohibemus, h. t.* His verbis: ,, probibemus etiam, ne Episcopi subditos suos talliis (id est, collectis) & exactionibus gravare præsumant. Sustinemus autem, propter multas necessitates, quæ aliquoties superveniunt, ut si manifesta, ac rationabilis causa extiterit, cum charitate, moderatum ab eis auxilium postulare valeant. Cum enim dicat Apostolus (*2. ad Corinth. c. 12.*) *non debent filii thesaurizare parentibus, sed parentes filiis*: multum longe a paterna pietate esse videtur, si Præpositi subditis suis graves existant, quos in cunctis necessitatibus, Pastoris more, debent fovere. Archidiaconi vero (id, Archipresbyteri rurales *Gloss. hic*) nullas exactiones, sive tallias in Presbyteros, seu Clericos exercere præsumant. Ex quo infert *Abb. hic n. 2.* Regulam generalem, quod nullus Prælatus Ecclesiasticus, citra Papam, potest collectas (extraordinarias scilicet, nam aliud est de Cathedratico, portione Canonica, & collectis ordinariis Episcopo debitis, ut patet ex supra dictis §. 1.) subditis imponere. Excipitur in *cit. §. Prohibemus*, quod Episcopi possint, ex manifesta & rationabili causa, moderatum auxilium, cum charitate, a subditis exigere, quod vulgo charitativum subsidium vocatur, quo suis consulant necessitatibus, circa quod occurrunt aliquæ quæstiones hoc loco expediendæ.

LIV. Quæritur itaque primo. Quinam possint exigere hujusmodi subsidium charitatis? Resp. Possunt inprimis Episcopi, electi, & confirmati, etsi consecrati non sint, & qui similem Episcopali jurisdictionem in Clericos, ac Beneficiarios sibi subjectos habent, hoc subsidium exigere, ac proinde etiam iis Superiores, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ in Diœcesibus propriis: non autem suffraganeorum, nisi ex consuetudine id eis competat, *Azor. p. 2. l. 9. c. 14. q. 5. Barbos. de offic. Episc. alleg. 87. nu. 7. & 9.* Debet autem Episcopus, quando exigere vult hoc subsidium, id facere, cum consensu Capituli sui: imo secundum aliquos, ipsorum etiam Clericorum, *arg. cap. Novit. 4. & c. Quanto 5. de his, quæ fiunt a Prælat. sine cons. & c. Barb. c. l. nu. 12.* Secundo, etiam Capitulum Cathedrale, Sede Episcopali vacante, tale Subsidium exigere potest, sicut & Administrator generalis, datus a Papa, Sede vacante, vel Episcopo a Papa datus Coadjutor, *Azor. c. l. Barb. c. l. nu. 10. & 13.* non autem Vicarius Generalis Episcopi, sine speciali ejus mandato, *Azor. c. l. Barb. c. l. n. 12.* Tertio, Cardinales in Ecclesiis suorum titulorum, & Legatus Papæ a Latere in Ecclesiis suæ Provinciæ, habent etiam Jus exigendi hoc subsidium, non autem Prælati Episcopo inferiores, nisi id eis competat ex privilegio, vel consuetudine, *Azor. citat. loc. Barbos. num. 14. & seqq.* Quarto, Commendatarius perpetuus Ecclesiæ Cathedralis potest petere subsidium, *Azor. cit. loc. Barb. num. 20. & 21.* Item Præpositus Generalis totius Ordinis Regularis, *Barbos. citat. loc. num. 19.* Denique Romanus Pontifex hoc subsidium petere potest ab omnibus Clericis & Ecclesiis, cum sit Ordinarius Curatorum, & Episcopus universalis Ecclesiæ, *Barb. c. l. nu. 22. & seqq.*

LV. Quæritur secundo. Ex quibus causis charitativum subsidium exigi possit? Resp. In genere loquendo, causa exigendi hoc subsidium debet esse manifesta, & rationabilis, *c. Conquerente 16. in fine de Offic. Ordin. & cit. §. Prohibemus h. t.* cujusmodi in specie est pro debitorum solutione, quæ in utilitatem Ecclesiæ sunt contracta: item si opus sit multis sumptibus pro consecratione Episcopi, Fabrica Ecclesiæ, negotiis communibus Diœcesis pertractandis: pro profectione ad Papam, vel Imperatorem, ob Ecclesiæ suæ; vel etiam totius Ecclesiæ Universalis commune bonum, pro itinere ad Limina Apostolorum visitanda, ad Conc. Generale, vel etiam Provinciale, pro defensione Ecclesiæ contra hostes, &c. *Azor. cit. c. 14. q. 4. Barb. cit. alleg. 87. n. 29. & seqq.* Quod si dubitetur, an causa justa publicæ utilitatis, vel necessitatis adsit, Superioris arbitrio id determinandum est, cum nihil certum in jure sit definitum, *Gl. in cit. §. Prohibemus. V. Rationabilis*, vel partium consensu arbitri sunt constituendi, *Azor. c. l. q. 4. in fine Laym. l. 3. §. unic. n. 9. Barbos. citat. loc. num. 28.* Potest autem, ex prædictis causis Episcopus, non solum semel, sed sæpius, quoties causa rationabilis subest, tale subsidium exigere, modo subditi non graventur plus, quam par est, *Azor. cit. loc. qu. 8. Barbos. citat. loc. num. 26.* Porro quotum debeat solvi, & exigi possit, nomine subsidii charitativi, non est jure aliquo definitum, nisi quod moderatum esse debeat, *Navarr. lib. 3. consil. 5. num. 1. h. t.* Ideoque id etiam Judicis arbitrio relinquitur, ut illius quantitatem determinet, juxta qualitatem loci, quantitatem annuorum redituum, & expensarum, quæ ab Episcopo fieri debent, aliasque similes circumstantias, *Menoch. de arbitr. judic. cas. 179. n. 4.*

LVI. Quæritur tertio. A quibus personis charitativum subsidium exigi possit? Resp. hoc subsidium inprimis exigi potest ab Ecclesiis, & Clericis Beneficiatis Episcopo subjectis; nam est onus mixtum, adhærens personis, in ordine ad Ecclesias & Beneficia, ex quibus reditus Ecclesiasticos percipiunt. Quare Clerici nullum Beneficium habentes, non obligantur ad præstandum subsidium charitativum, etsi bona patrimonialia, vel quasi patrimonialia in Diœcesi obtineant, *Azor. cit. c. 14, q. 6. Laym. cit. c. 3. unic. n. 11. Barb. cit. alleg. n. 48.* non vero potest exigi a Laicis, ut colligitur ex *c. Quia cognovimus 6. caus. 10. q. 3.* Nec obstat, quod dicitur in *cit. §. Prohibemus h. t.* posse Episcopum a subditis petere hujusmodi subsidium; id enim intelligendum est de Ecclesiasticis, *juxta cit. c. Conquerente de Offic. Ord.* nam proprie ac stricte loquendo, Laici Diœcesani non dicuntur subditi Episcopi absolute licet quoad aliqua, in spiritualibus scilicet, Episcopo subjiciantur, *Azor. cit. q. 6. & Barb. c. l. n. 40. & 41.* Clericus autem pensionarius, cujus Beneficium pensione gravatum est, tenetur hoc subsidium solvere pro rata, nisi pensio ipsi assignata sit libera ab omnibus oneribus, & contributionibus, uti ordinarie esse solet, *Azor. citat. qu. 6. §. Si quæras. Laym. c. l. n. 11.*

Præterea Capitulum, seu Canonici Ecclesiæ Cathedralis, vel etiam Collegiatæ secularis, spectato Jure Communi, obligantur ad hoc subsidium Episcopo præstandum, ut colligitur ex *Extrav. 1. §. Præmissis*, ibi *eorumque Capitulis h. t. inter communes*; nam æquum est, ut membra subveniant capiti suo, *Laym. c. l. n. 12. Barb. c. l. n. 43.* Est autem hoc subsidium solvendum, tantum ex reditibus Beneficiorum Ecclesiasticorum: non autem ex distributionibus quotidianis, quæ nomine fructuum, seu redituum Beneficialium non continentur, *Barb. c. l. n. 44.* Verum Monasteria, & Ecclesiæ Regularium, etiam non exempta, ad hoc subsidium, spectato jure communi, non tenentur, quia pertinet ad legem Diœcesanam Episcopi, a qua Monasteria Regularium sunt exempta, nisi ratione Ecclesiarum secularium, vel Capellarum habentium populum, quæ antequam unirentur Monasterio, solvere consueverunt hoc subsidium charitatis, & alia jura Episcopalia, tunc enim illæ nihilominus debent Episcopo Diœcesis solvere hoc subsidium, de quibus est sermo in *Clem. 1. & 2. h. tit.* Ratio est, quia nunquam præsumitur, quod talis unio facta sit, cum præjudicio jurium Episcopalium, *Azor. c. l. q. 6. §. Item non potest 1. & 2. Laym. n. 13. Barb. cit. alleg. n. 45. & 2. seqq.* & dictum supr. *Lib. 1. Tit. 32. nu. 109.* Sed neque Clerici pauperes, qui scilicet ultra commodum, & honestum victum, nihil habent, possunt cogi, ad tale subsidium præstandum, *Azor. c. l. §. Quid dicendum, Barb. c. l. nu. 49.* quia nimium gravarentur. Denique si Ecclesia sita in una Diœcesi, habeat prædia, & reditus suos in alia Diœcesi, subsidium charitativum solvi debet Episcopo illius Diœcesis, in qua Ecclesia sita est, prout sumitur *ex citat. cap. Conquerente 16. de offic. Ordin.* quia tale subsidium non est onus reale, adhærens ipsi prædio, qualia sunt tributa agris imposita: sed est onus adhærens personæ, in ordine ad prædia, seu reditus Ecclesiasticos, & debet præstari a Clericis, ratione Ecclesiarum, quas habent, *Azor. c. l. q. 6. §. Quid dicendum Barb. c. l. n. 51. Laym. c. l. n. 11 in Corall. 4.*

LVII. Quæritur quarto. Utrum Episcopus subsidium charitativum possit remittere, & an contra illud præscribi possit? Resp. non posse remittere omnino, sive in totum; quia ejusmodi subsidium debetur ex vi Jus communis &

pu-

publici, quod privatorum pactis tolli non potest: tum quia talia remissio cederit in damnum Ecclesiæ „ aliorumque gravamen: potest tamen Episcopus semel, atque iterum remittere, ex justa causa, unum vel alterum Clericum eximendo ab hoc onere, saltem ad tempus, vel etiam convenire cum Ecclesiis, & Clericis, ut subsidium istud alia ratione compensetur, *Azor. cit. c. 24. q. 7. Laym. c. l. n. 14.* Et hinc inferunt DD. contra hoc jus non posse temporis diuturnitate præscribi, quia subsidium istud ex naturali æquitate, & Lege charitatis debetur, contra quam nulla datur præscriptio, *Azor. cit. q. 7. §. Ex his colligitur;* Sed *Laym. c. l. n. 55.* putat, etsi ordinario tempore non possit contra hoc jus præscribi, posse tamen tempore immemoriali; quia non est contra charitatem, aut dictamen rectæ rationis, quod Ecclesia aliqua a communibus alioquin oneribus eximatur, sive per privilegium S. Pontificis, sive per aliquam compositionem cum Episcopo factam, ergo etiam per præscriptionem temporis immemorialis, cum bona fide, immunitas a subsidio charitativo usucapi, seu acquiri potest, plura de hoc *Laym. c. l.*

LVIII. Postremo hoc loco addendum est, quod circa exactiones illicitas statutum est in *cap. Ea qua, 12. h. t.* Ubi habetur, quod quidam Archidiaconi, propter visitationem B. Petri, collectam denariorum faciebant per Archidiaconatus suos, & ea occasione, Ecclesias, & Parochias valde gravabant; id prohibet Papa Alexander III. ne de„ inceps faciant: quod si secus fecerint, id, quod videntur „ habere, auferatur ab eis, id est, officio suo privari de„ bent, videlicet Archidiaconatus, vel potius officio colle„ ctandi, *Abb. hic num.* 2. Ratio est, quia sub specie tributorum, non debent illicitæ exactiones fieri, *l. Illicitas, 6. §. Illicitas, ff. de Offic. Præsid. Gl. hic V. Gravetis,* & privilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate, *cap. Privilegium, 63. caus. 11. qu. 3. & Glos. fin.* hic, verba ultima textus ita explicat, ne dum quæretis occupare, quod vestrum non est, perdatis, quod vobis competere videbatur. Potest autem decisio hujus cap. intelligi generaliter de omnibus Collectoribus, quod debent officio privari, si limites excedant, & subditos immoderatis collectis gravent, *Abb. hic in fine.*

SECTIO III.

DE PROCURATIONIBUS.

Tertia pars Rubricæ hujus Tituli est de Procurationibus, quo nomine veniunt eæ expensæ, quæ præstari debent illis Prælatis, quibus ex officio incumbit, visitare Ecclesias, sive Seculares, sive Regulares.

§. I.

An, cur, & quomodo procurationes sint præstandæ visitantibus Ecclesias, & Clericos: & an etiam exigi, & recipi possint in pecunia?

LIX. Assertio 1. Procurationes solvi debent, ratione visitationis, *c. Procurationes, 23. h. t.* idque ideo statutum est a SS. Canonibus, quia cum visitantes spiritualia seminent in utilitatem Ecclesiarum, quas visitant, ideo merito ab eisdem præstantur procurationes, & temporalia in sustentationem, nam qui spiritualia seminat, non est magnum, si metat carnalia, seu temporalia, cum nemo cogatur suis stipendiis militare, juxta Apostolum *1. Ad Corinth. 9.* & habetur etiam in *c. Cum ex officii, 26. de præscript.* Unde licet Episcopi, aliique Prælati reditus amplos habeant, qui sufficerent etiam ad sumptus visitationum: nihilominus tamen procurationes eis solvendæ sunt, tum in signum subjectionis, tum ut ipsi magis alliciantur ad visitationem, quam alias facile negligerent, si suis impensis eam obire deberent: sicut etiam Canonicis dantur quotidianæ distributiones, ut intersint officiis Divinis, licet ad id obligentur. *Abb. in cit. c. Cum ex Officio, 9. & cit. c. Procurationes, n. 5. h. t.* Quare absque Simoniæ vitio Prælati accipere possunt procurationes, quando visitant; quia dantur illis, non in pretium correctionis, seu visitationis: sed tanquam debitum stipendium laboris, ut ait *S. Th. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 3.*

LX. Assertio 2. Procurationes ab Ecclesiis tempore visitationis solvendæ, debent esse moderatæ, habita facultatum earumdem ratione, ita ut Ecclesiæ nequaquam graventur, prout habetur in *cit. Cenquerente, 56. de Offic. Ordin. c. Sopitæ in fine, c. Procurationes, 23. c. Cum nuper, 25. h. t.* Et hinc „ cum quidam Prælati, dum Ecclesias visitarent, ita eas „ gravarent in procurationibus exigendis, ut interdum sub„ diti Ecclesiastica ornamenta vendere, vel obligare com„ pellerentur, & brevis hora longi temporis victum consu„ meret: ideo statuit Concilium Lateranense (sub Alexan„ dro III. c. 4. quod refertur in *c. Cum Apostolus, 6. in princ. h. t.*) Ut Prælati prædicti Parochias visitantes, pro diver„ sitate Provinciarum, & secundum facultates Ecclesiarum „ procurationes recipiant: & Archiepiscopi quidem nume„ rum 40. vel 50. tam personarum, quam evectionum, sive „ equorum non excedant: Episcopi 20. vel 30. Cardinales 25. „ Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani constituti sub Episco„ pis (sive Archipresbyteri rurales, duobus equis contenti „ existant. Nec ducant secum canes venatorios, & aves, „ & ita procedant, ut non quæ sua sunt, sed quæ Jesu „ Christi, quærere videantur: nec sumptuosas epulas quæ„ rant: sed cum gratiarum actione recipiant, quod honeste „ & competenter eis fuerit ministratum. Additur *in fine cit. c. Cum Apostolus §. Sane,* quod de prædicto numero perso„ narum, & equitum, secundum tolerantiam, dictum est, „ in illis locis poterit observari, in quibus ampliores sunt „ reditus, & facultates Ecclesiarum, in pauperioribus autem „ locis eam teneant mensuram, ut ex accessu majorum mino„ res non debeant aggravari: & illi, qui paucioribus equis „ uti solebant, non existiment, sibi indulgentiam, seu po„ testatem esse concessam, pluribus equis utendi; nam, ut ait *Gl. fin. ibid.* quod provisum est ad levamen, extendi non debet ad gravamen, *arg. c. Licet, 6. dis. 45.*

Hanc Constitutionem Concilii Lateranensis innovavit, & extendit *Concilium Trid. Sess. 24. c. 3. de ref.* his verbis: monen„ tur omnes, & singuli, ad quos visitatio spectat, ut pa„ terna charitate, Christianoque zelo omnes amplectantur: „ ideoque modesto contenti equitatu, famulatuque stude„ ant, quam celerrime visitationem ipsam absolvere, debi„ ta tamen cum diligentia; interimque caveant, ne inuti„ libus sumptibus cuiquam graves onerosique sint.

LXI. Assertio 3. Procurationis nomine præstari debent ab illis, qui visitantur, victualia, quæ scilicet pertinent ad victum, hoc est, cibum, & potum honestum, & sufficientem pro ipso Visitatore, ejusque moderato comitatu, & pabulum pro equis ac jumentis, quibus utitur, in quibus suppeditandis consuetudo Patriæ, seu Provinciæ, facultates subditorum, qui visitantur, & Visitatoris conditio spectanda est, *Azor par. 2. Instit. l. 3. cap. 42. quæst. 7. §. Quæres Zerola in praxi Episc. par. 1. Vers. Visitatio ad dub. 6.* Vecturæ autem equorum, aut jumentorum sarcinas deferentium solvi non debent, nisi Visitator sit Prælatus a S. Pontifice delegatus: tunc enim solvi debent mercedes equorum conductorum, & viaticum, ut ab uno loco ad alium transire commode possit. *Azor cit. loco quæst. 8. Barb. de offic. Episc. alleg. 73. num. 57.*

LXII. Assertio 4. Olim ab iis, qui præstare procurationes victualium debebant, invitis non poterant procurationes exigi in pecunia, *c. Relatum, p. caus. 10. q. 3.* sed a volentibus dare bene poterant accipi in pecunia, & certa summa taxari, *c. Relatum, 9. caus. 10. q. 3. Gl. in c. Felicis, 3. V. Concedimus, h. t. in 6.* Postea vero Innocentius IV. in *c. Romana, 1. §. Procurationes, h. t. in 6.* constituit, ut procuratio„ nes quidem Visitator recipiat, prout est in priscis Cano„ nibus, constitutum (*cit. c. Relatum, c. Cum Apostolus 6. c.* „ *Sopitæ, 14. c. Cum nuper. 26. h. t.* nullam tamen pecuniam „ ipse, vel aliquis ex ejus familia, occasione alicujus offi„ cii (v. gr. scriptoris, sigillatoris, vel similis, *Gl. hic V. Of-* „ *ficii*) aut consuetudinis, aut quolibet alio modo, earum nomine: sed in victualibus tantum expensas moderatas re„ cipiat. Caveat insuper, ne ipse Visitator, vel quisquam „ suorum aliquod munus, quodcunque illud sit, & quali„ tercunque offeratur, præsumat accipere, ne non, quæ sua „ sunt, videatur quærere: sed quæ Christi. Idemque statu„ tum est de Delegato, nisi quod hic esculenta, & pocu„ lenta, quæ paucis diebus consumi possunt, recipere pos„ sit, *c. Statutum, 11. §. Insuper de rescript. in 6. Gl. hic V. A-* „ *liquod munus.* Quod si quid contra fuerit præsumptum, „ seu attentatum, recipiens maledictionem (id est, pœnam „ æternam, quæ debetur pro peccato mortali; cum maledi„ ctio Papæ excommunicationem non inducat: *Jo. Andr. hic* „ *n. 8. & Franc. n. 3. not. 4.*) incurrat, a qua nunquam, nisi „ duplum restituat, (illi, a quo accepit) liberatur, idque „ ut in his omnis fraus penitus evitetur, quæ nulli patro„ cinari debet, *c. Sedes, 55. de rescript. Jo. Andr. hic n. 8.*

LXIII. Ubi notandum primo. Visitator non potest etiam esculenta, & poculenta accipere, ultra necessaria victualia pro quotidiano victu, & quæ in loco visitationis non absumuntur, sed alio deportantur: esculenta vero, quæ ibi absumuntur, possunt recipi, *Jo. Andr. in cit. cap. 1. n. 7. hoc tit. in 6.* ubi tamen addit, non posse exigi sine peccato. Notandum secundo. Notarius Episcopi potest justum salarium accipere a Visitatis, ratione decretorum, & ordinationum in visitatione factarum, quas expedit, si non sit de familia Visitatoris nec salarium ex publico habeat, nec consuetudo habeat, vel statutum decernat, ut gratis officium præstet in Visitationibus; nam licet etiam Ordines gratis conferri debeant. Notario tamen solvitur stipendium pro scriptura, qua fidem facit de collatis Ordinibus, si salarium non habeat ex publico, *Navarr. Lib. 3. consil. 2. hoc tit. Zerol. in praxi Vers. Visitatio, dub. 4.*

LXIV. Porro prædictam Constitutionem Innocentii IV. in *cit. cap. 1. §. Procurationes.* Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunensi, quod refertur in *cap. Exigit, 2. hoc t. in 6.* quia non bene observabatur, quatenus præcipit, procurationes non esse recipiendas in pecunia, nec munera a Visitantibus, eorumque familiaribus, pœna adjecta, de novo „ confirmavit, statuens, ut universi & singuli (nam prior „ Constitutio solum de Archiepiscopis loquebatur, quæ hic „ ad omnes alios Visitatores extenditur, *Gl. hic Vers. Sta-* „ *tuentes,*) qui ob procurationem ratione visitationis sibi debitam (aliud ergo est de aliis procurationibus, quæ debentur Legatis, seu Nunciis Sedis Apostolicæ, vel ratione consuetudinis, vel pacti appositi in fundatione, vel consecratione, in quibus non habet locum dicta Constitutio, *Gl.* „ *hic V. Visitationis.*) exigere pecuniam, id est, ab invito „ extorquere, vel etiam a volente sponte recipere, vel ali„ as munera accipere, vel non impenso visitationis officio, „ procurationem in victualibus, vel aliquid aliud, occasio„ ne procurationis, accipere: & sic Constitutionem prædi„ ctam violare præsumpserint, duplum ejus, quod recepe„ runt, Ecclesiæ illi, a qua receperunt, intra mensem red„ dere teneantur: alioquin ex tunc, id est, elapso mense, „ Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, si illud duplum, ultra „ prædictum tempus, restituere differant, ingressu Eccle„ siæ sunt interdicti. Inferiores vero Visitatores ab Officio, „ & Beneficio sunt suspensi, quousque quod duplum hu„ jusmodi gravatis Ecclesiis plene satisfecerint: nec ulla in „ hoc dantium remissio, liberalitas, seu gratia valet, vel eis prodest: quo minus scilicet exigentes procurationes in pecunia, vel accipientes munera etiam sponte oblata, in duplum restituere teneantur.

Ubi

Ubi addendum, si hujusmodi Visitatores prohibiti ab ingressu Ecclesiæ, durante interdicto, moriantur, non sunt sepeliendi in Cœmeterio, seu loco sacro nisi pœnituerint, & si interim celebrent in Ecclesia, seu ministrent in suo officio, fiunt irregulares *juxta c. Is cui. 20. de sent. excomm. in 6. Gl. hic V. Interdictum.* Inferiores vero Visitatores ab Officio, & Beneficio suspensi, si interea celebrent, ut prius, fiunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam a Papa absolvi, *c. 1. de sent. & re judic. in 6. c. 1. de sent. excomm. in 6. Gl. hic V. Suspensos.* donec plene duplum restituerint: facta autem restitutione statim sunt absoluti, sine alia sententia absolutoria: quamvis si dubium sit de satisfactione, opus erit declaratione, illam esse factam, *Gl. hic V. Quousque junct. audit.*

LXV. [Verum] hanc ipsam Constitotionem Gregorii X. in *cit. c. 2. h. tit. in 6.* sicut & Innocentii IV. Bonifacius VIII. (qui tamen id solum principaliter prohibuerat in „ Archiepiscopis) cum cognosceret, vel ea ipsa rerum experientia, illam non posse ubique sine maximo Ecclesiarum, quæ visitantur, & Prælatorum, qui visitant, incommodo servari: (quia sæpe contingit, ut Clerici visitandi nec domum habeant, quæ commode Episcopum visitantem capere possit, nec supellectilem ad eum usum necessariam, nec possint, sine gravi dispendio, victualia ad locum competentem deferri, vel alio transmitti *Gl. hic V. Dispendia.*) eandem Constitutionem ex parte immutavit, in *c. Felicis 3. h. t. in 6.* & statuit, ut Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & alii, ad quos ex officio spectat visitatio (idem est de iis, quibus ex commissione, seu delegatione competit potestas visitandi; cum utrobique eadem sit ratio, *Gl. hic V. Officio;*) possint a Rectoribus Ecclesiarum, & locorum visitatorum, si pro sumptibus moderatis faciendis, ratione visitationis, loco victualium, certam pecuniam sponte offerant, licite eandem accipere, illis diebus, quibus officium visitationis personaliter exercent. Si vero non ipsi Ordinarii Visitatores personaliter ac per se, sed per alios delegatos visitent, tum non ipsi, sed ab iisdem deputati victualia, vel pro illis pecuniam accipere poterunt, *juxta c. Si Episcopus, 6. de Offic. ordin. in 6. Gl. hic V. Officia.*

Addit Bonifacius VIII. in *cit. c. 3. h. t. in 6.* Quod non liceat Visitatori, nisi unam procurationem recipere, una eademque die, sive unum locum solum visitaverit, sive plura: etiamsi quilibet locus visitatus ab illo sufficeret ad integram procurationem solvendam, cum eidem sufficere debeat, ut temporalia metat a locis personaliter visitatis, pro illis diebus, quibus spiritualia subministrat. Ubi Gl. addit *V. Persolvendam.* quod alioquin etiam posset, una die, visitare totam Civitatem, & tot procurationes accipere, quot sunt ibi Ecclesiæ, quod absurdum foret, esset enim accessorium majus suo principali.

„ Denique subjungitur in fine *cit. c. Felicis 3. eod. in 6.* Quod cætera in prædicta Constitutione Gregorii X. contenta maneant in suo robore, & incorrecta, seu immutata, nempe quæ statuta fuerunt in illa circa exactiones, quod non liceat procurationes, etiam in victualibus, recipere a locis visitatis, nec a visitantibus vel eorum famulis munera sint recipienda, una cum pœnis ibi decretis. *Gl. fin. in cit. c. 3.*

LXVI. Cæterum prædictæ Constitutiones Decretales confirmantur a *Concilio Trid. sess. 24. c. 3. de ref.* his verbis: Caveant, ne ipsi (ad quos visitatio spectat) aut quisquam suorum, quicquam procurationis causa, pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, præter id, quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obstante quacunque consuetudine, etiam immemoriali: exceptis tantum victualibus, quæ sibi, ac suis frugaliter, moderateque, pro temporis tantum necessitate, & non ultra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea, solvi, certa pecunia taxata, consuetum: an vero prædicta victualia subministrare: salvo item jure conventionum antiquarum cum Monasteriis, aliisque locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illæsum permaneat. In iis vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, id ibi observetur. Quod si quisquam, quod absit, aliquid amplius in supra dictis omnibus casibus accipere præsumpserit, is præter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis, juxta Constitutionem Concilii Generalis Lugdunensis, quæ incipit, *Exigit* (& habetur in *c. 2. h. t. in 6.*) nec non & aliis pœnis in Synodo Provinciali, arbitrio Synodi, absque ulla spe veniæ, mulctetur.

§. II.

Quibus Prælatis, & quando, ac qua ratione præstari debeant procurationes?

LXVII. De hoc agitur in *c. Procurationes 23. h. t.* Quod est desumptum ex Concilio Generali Lateranensi c. 33. Nam „ quia Prælati quidam aliquando accipiebant procurationes, causa visitationis, nec tamen visitabant, ideo statuit Concilium Lateranense, ut procurationes, quæ debentur, ratione visitationis, Episcopis, vel Archidiaconis, vel quibuslibet aliis, etiam Sedis Apostolicæ Legatis, aut Nunciis, nullatenus absque manifesta, & necessaria causa ab eis exigantur, nisi quando personaliter; officium visitationis impendunt: & tunc quoad personas, & equos, servetur modus, & mediocritas statuta in Concilio Lateranensi (sub Alexandro III. & habetur in *c. Cum Apostolus, 6. h. t.*) hoc adhibito moderamine circa Legatos, seu Nuncios Sedis Apostolicæ, ut si apud locum vel Ecclesiam aliquam moram longiorem, & necessariam fecerint ne locus ille nimium aggravetur, procurationes moderatas ab aliis Ecclesiis, vel personis recipiant, quæ nondum fuerant procurationibus gravatæ, ita tamen, ut numerus procurationum non excedat numerum dierum, quibus hujusmodi moram fecerint: & si una Ecclesia non sufficiat sola, duæ, vel tres conjungantur, ut contribuant ad unam procurationem. Porro Visitatores non quærant, quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, prædicationi, & exhortationi, correctioni, & reformationi vacando, ut referant fructum, qui non perit. Qui autem contra hoc statutum venire attentaverit, & quod accepit, reddat, & tantumdem Ecclesiæ, quam tali modo gravavit, impendat.

LXVIII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Procuratio, ratione visitationis debetur, non tantum Episcopis, iisque Superioribus, ut Archiepiscopis, Legatis aut Nunciis Sedis Apostolicæ visitantibus: sed etiam Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis, *C. Mandamus 6. junct. Gl. V. Visitandas de Offic. Archidiac.* quod intelligendum est, dummodo habeant Ecclesias sibi subjectas ex speciali jure, ver. gr. privilegio, vel consuetudine; nam alias de jure communi omnes Ecclesiæ Episcopo loci sunt subjectæ. *Abb. hic n. 2.*

Notandum secundo. Procuratio alia debetur, ratione visitationis, ut hic: Alia ratione consuetudinis præscriptæ, *c. Servitium 31. caus. 18. qu. 2. c. Cum venerabilis, 21. in fine h. t.* Alia ratione pacti, quod appositum fuit in ipsa fundatione. *c. Quanto 26. h. t. c. Præterea. 23. de jus. patr.* Alia ratione privilegii. *arg. c. Accedentibus, 12. de excess. Præl. Gl. in cit. c. Procurationes, V. Visitationis junct. Gl. marg. lit. E. h. tit.* Potest addi quinta species procurationis, quæ debetur Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ, quando transeunt, etsi non visitent, *c. Cum instantia 17. ratione visitationis.* de quo infra.

Notandum tertio. Prælati tenentur personaliter visitare, nec possunt id munus alteri committere: nisi ex manifesta & necessaria causa, *cit. c. Procurationes.* ibi: *absque manifesta & necessaria caus.* ut si Episcopus ipsemet omnia loca visitare non possit, propter nimis latam & diffusam Diœcesin, *Gl. ib. V. Personaliter.* quod si Episcopus legitime impeditus propriam Diœcesin per alium visitat, procuratio non illi solvi debet, sed Visitatori. *c. Si Episcopus 57. de Offic. Ord. in 6. Gl. in cit. c. Procurationes, V. Personaliter & Abb. n. 5. in fin.* quia qui non facit visitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium. *Hostiens. ibid. V. Quando personaliter.*

LXIX. Concordat *Textus in Extravag. Vas electionis unic. h. t. inter communes §. Si vero.* Ubi dicitur, quod Archiepiscopi, Episcopi, & Prælati, alieque personæ Ecclesiasticæ ex privilegio Apostolico per alios visitare, & Procurationes recipere valeant in pecunia numerata, ubi *Gl. V. Ex privilegio*, ait, sine privilegio vero id non posse, alias contra facientes puniuntur. *juxta c. 3. h. t. in 6. Fagn. in cit. c. Procurationes. n. 6. h. t.* Porro in *cit. Extrav.* Papa Benedictus Papa XII. certum modum, metam, ac terminum sumptibus Procurationum, pro cujusque Provinciæ varietate, & Visitatorum dignitate, statuit ac præscribit, & taxat, quid in singulis Provinciis a quibusvis Ecclesiis per Prælatos, pro exactionibus procurationum, & charitatis subsidio sit accipiendum, *Urvian. in ration. Jur. Pont. in cit. Extravag.* quæ tamen in pluribus locis non est usu recepta, sed passim in desuetudinem abiit, ideoque circa illam non est immorandum.

LXX. Notandum quarto. Episcopi, aliique Prælati in visitatione debent esse contenti modesto equitatu, & famulatu, ne inutilibus sumptibus visitatis graves, & onerosi sint, prout etiam habetur in *c. Apostolus 6. h. t.* Unde Visitatores non possunt exigere expensas factas in eundo ad locum, ubi visitant, vel emendo equos, in locum demortuorum, nec ferraturas equorum, nec vestes, ac similia; quia horum ratio excederet procurationes debitas solum ad dies, quibus fit visitatio. *Hostiens. in cit. c. Procurationes V. Numerus Procurationum. Abb. ibid. n. 4.*

Notandum quinto. Numerus Procurationum commensurari debet numero dierum, quibus durat visitatio, neque illorum numerum excedere. *Hostiens. in cit. c. Procurationes. V. Numerus procurationum Fagn. ib. n. 18.* Et hinc si Episcopus una die visitet duas Parochias, quarum quælibet ad integram procurationem sufficit, non duas, sed unam tantum accipere potest; quia tam Jus antiquum, quam novum solum voluit visitantibus prospicere de quotidiano necessario victu, *Gl. in Clement. 2. V. una die h. t. Zerola in praxi V. Visitatio. §. Ad dubium. 6.*

Notandum sexto. Legatis & Nunciis Sedis Apostolicæ datur procuratio, non principaliter, ratione visitationis, sed quia subeunt alia etiam munera seu onera, adeoque etiamsi non visitent, *juxta c. 2. de Legat. in 6. Abb. hic num. 5.* Quod si una Ecclesia non possit integram procurationem solvere Legato, vel Nuncios, plures concurrere debent ad unam procurationem solvendam. *cit. c. Procurationes*, de quo infra.

Notandum septimo. Prælati exigentes procurationem, cum personaliter non visitant, non tantum tenentur sic exactum restituere Ecclesiis, a quibus id acceperunt, sed etiam tantundem in pœnam transgressionis, adeoque puniantur in duplum, *cit. c. Procurationes in fine & in c. 2. eod. in 6.* de quo infra. Nec obstat *text. in c. Quoniam 7. dist. 18.* Ubi imponitur pœna quadrupli. Sed omissis aliis responsionibus, verior est illa, quod text. allegatus loquatur in alio casu, nempe de Archiepiscopo, qui aliquid aufert Episcopo in bonis, quæ secum defert, dum proficiscitur ad Concilium Provinciale; is enim solvere debet quadruplum, quæ responsio

ponsio consonat ipsi literæ. *Abb. in cit. cap. Procurationes, n. 6. Fagn. n. 13. & 24.*

§. III.

Quænam Ecclesiæ, vel loca Ecclesiastica, aut personæ, & quibus teneantur solvere procurationes, vel non teneantur?

LXXI. Assertio 1. Omnes Ecclesiæ, sive seculares, sive etiam regulares, Monasteria, aut personæ: item Capellæ in Ecclesiis Collegiatis erectæ, & Oratoria publica, Episcopi auctoritate instituta, solvere debent impensas procurationum Episcopo Diœcesim personaliter visitanti, vel alteri Visitatori: nisi specialibus privilegiis sint exempta, ut docet, *Azor part. 2. lib. 3. capit. 42. quæst. 1. & 2. & alii communiter*; nam licet Monasteria exempta sint a lege Diœcesana Episcopi, *cap. Dilectus; 18. de Offic. Ordin. junct. Glossa Vers. De lege jurisdictionis*; quia tamen procuratorio annexa est visitationi, *cap. Cum Venerabilis, 21. hoc tit.* ideo solvenda est etiam a Monasteriis, quæ visitationi Episcopi sunt subjecta, *Abb. in c. Sopita 14. h. t.* & dictum supra *libr. 2. tit. 31. n. 107.*

LXXII. Idque extenditur primo. Quod etiam Archiepiscopo visitanti Provinciam a Monasteriis Provinciæ non exemptis procurationes solvi debeant, ut constat ex *cit. cap.* 14. *Sopita, h. t.* Nam cum inter Archiepiscopum Ravennensem, & Monasteria Bononiæ super procurationibus, quas ab eis exegerat, controversia verteretur: Ea ad Sedem Apostolicam delata, Archiepiscopus asserebat, procurationes istas ab aliis Monasteriis suæ Provinciæ sibi sine contradictione præstari, easque Prædecessoribus suis in Monasteriis Bononiensibus exhibitas fuisse, per testes idoneos probavit. Quare Papa Lucius III. videns intentionem Archiepiscopi jure communi fundatam esse (*cap. Dreuminus 10. & cap. Placuit, 12. caus. 10. quæst.* 1. quod solum sufficit, *Glos. hic Vers. Jure communi*; Nec obstat *cap. Luminoso; 6. caus. 18. qu. 2.* quia loquitur de Monasteriis exemptis, *Glos. ibid. Vers. Luminoso*;) & Antecessorum suorum consuetudine adjuvari, adeoque duplici jure, quorum utrumque per se sufficeret, *Glos. hic Vers. Consuetudine*;) ideo prædicta Monasteria condemnavit ad procurationes secundum facultates eorum (quod semper considerandum est, *Glos. fin. hic*) dicto Archiepiscopo, & Successoribus ipsius præstandas. Ratio decisionis est, quia idem Jus locum habere debet in aliis etiam similibus; & quia pro Episcopo stabat non solum Jus commune: sed etiam generalis consuetudo, ea extendenda erat ad alias etiam Ecclesias similis conditionis; cum non esset contra Jus commune, *Glos. hic Vers. Jure communi, junct. Glos. margin. lit. D. Innocen. ibid. Vers. Exhibitas*. Id autem intelligi debet, quando Archiepiscopus causa visitationis & correctionis venit ad Monasteria: secus, si ex alia causa veniat, nempe ob propria negotia, tunc enim procuratio ei solvi non debet, etiamsi per illam Diœcesim iret ad aliam Ecclesiam visitandam, *Glos. fin. hic junct. Glos. marg. lit. E Joann. Andr. in fine ibidem.*

LXXIII. Extenditur secundo. Quod Episcopus non tantum ab Ecclesiis suæ Diœcesis: sed etiam ab Ecclesiis Civitatis Episcopalis, quas visitat, procurationem possit exigere, & recipere, prout sumitur ex *cap. Venerabilis; 24. hoc tit.* Nam inter Episcopum Cenomanensem ex una parte, & Abbatem, ac Conventum de Cultura, ex altera, super procurationibus præstandis, quas Episcopus ab eis exigebat, ratione visitationis, quæstio vertebatur, quæ a Sede Apostolica commissa fuit quibusdam Judicibus, coram quibus Abbas & Conventus dicebat, se non teneri ad solvendas procurationes, eo quod Monasterium suum Cenomanensi Villa (id est, Civitate, nam appellatione villæ quandoque comprehenditur civitas, ut apud Gallos, licet in significatione lata, & impropria, proprie enim villa appellatur locus ruralis, *Hostiens. hic V. sed. & Abb. num. 1.*) sit situm, & eidem Episcopo procurationes hactenus non solverit. Judices consuluerunt Papam Lucium III. qui mandavit, ut compellant Abbatem, & Monachos, ad solvendas eidem Episcopo procurationes, nisi aliud rationabile ostenderint, videlicet privilegium exemptionis, *c. Cum instantia; 17. h. t.* vel si allegarent præscriptionem, nomine altarium, eamque probarent, *c. Cum ex officii 16. de præscript.* vel impotentiam, & tantam paupertatem, ut procurationes solvere non possint, tunc enim suis sumptibus debet Episcopus visitare, *Gl. fin. hic & Hostiens. in fine.*

LXXIV. Porro utraque allegatio facta in *cit. c. 1. Venerabilis*; ab Abbate, & Monasterio erat potius contra Monasterium, quam pro illo; nam si Monasterium situm erat in Civitate Episcopali, sequitur, quod illi Episcopo jure communi subjectum erat, & consequenter is potuit, ratione visitationis, exigere rationes ab illo, *Gl. hic V. In villa*; nec allegare etiam poterat præscriptionem; quia hæc non habet locum in procuratione, quæ ratione visitationis debetur, *cit. c. Cum ex officii de præscr. & cit. c. Cum instantia; h. t. Gl. hic V. Hactenus non solverunt, & Abb. not. 1. & 2.* Ratio autem dubitandi cur posset Episcopus exigere procurationes a Monasterio, hæc esse videbatur; quia cum Monasterium situm fuerit in Civitate, seu loco Residentiæ Episcopalis, poterat finita visitatione se statim ad domum propriam conferre, adeoque non debebat petere, quod domi erat expensurus, quamvis non visitasset, *arg. c. Cum omni; 10. de vita & honest. Cleric.* Nihilominus tamen in *cit. c. Venerabilis*; contrarium deciditur; quia impensæ procurationum solvuntur, non solum ob victus necessitatem, sed etiam ratione officii visitandi, cui annexa est procuratio, & in signum subjectionis, quæ ratio locum habet, tam in Ecclesiis Civitatis, quam Diœcesis, *Abb. in cit. c. 24. n. 2. h. t. Azor cit. c. 42. q. 4.*

Verum post Concilium Tridentinum *Sess. 24. c. 3. de ref.* videtur contrarium dicendum, quod victualia procurationum non debeantur Episcopo, si visitatione mox ad domum propriam redire possit, ut videtur colligi ex illis verbis, *pro temporis tantum necessitate, & non ultra erunt ministranda, Barbos. de offic. Epis. alleg. 73. num. 46. & in cit. cap. Venerabilis; numer. 2. hoc tit.* & quod, dum Episcopus visitat Clerum Civitatis, ubi sita est Cathedra, seu Sedes Episcopalis, nulla procuratio illi debeatur, sæpius etiam respondit S. Congregatio, ut refert *Pinascius in praxi Epis. par. 2. capit. 3. n. 8. nu. 15.*

LXXV. Extenditur tertio. Quod omnes Ecclesiæ etiam Legatis, & nunciis Sedis Apostolicæ procurationes solvere teneantur, nisi per speciale privilegium sint exemptæ, prout statuitur in *cap. Cum instantia; 17. h. t.* Nam primicerius, & Clerus Mediolanensis conquesti sunt apud Papam Innocentium III. quod cum ipsi Legatos, & Nuncios Sedis Apostolicæ reverenter recipiant, & procurationes eis præstent, Ordinarii, aut Canonici Majoris Ecclesiæ Mediolanensis id facere renuant, & ad expensas faciendas subsidium impertire denegent, ideoque in procurationibus exhibendis plus æquo ipsi graventur. Respondet Papa, quod cum omnes Ecclesiæ Legatis, & Nunciis Sedis Apostolicæ procurationes impendere teneantur, se nullam ab earum præstatione habere velle excusatam: nisi forte per speciale privilegium Sedis Apostolicæ sit exempta, quod tamen Papa se non credere ait: (quia Romana Ecclesia non solet alicui contra se privilegium dare, *arg. l. Jubemus; 14. C. de SS. Eccl. Gl. hic V. Concedimus*;) etiamsi longissimo tempore procurationem non præstiterit; cum in talibus locum non habeat præscriptio, quia & Papa a provisione, & sollicitudine pastorali circa omnes Ecclesias nunquam cessat. Addit idem Pontifex in *cit. cap. §. Sane*; se in his procurationibus exhibendis eum modum, & ordinem velle observari, ut nulla Ecclesia vel Prælatus, se indebite prægravari rationabiliter conqueratur; quia illud semper observandum est, ut secundum facultates Ecclesiarum procuratio præstetur, *c. Inter cætera; 8. caus. 10. qu. 3. & aliis cap. supr. cit. Gl. hic V. Indebite prægravari*. Si vero Clerici ex communi collecta expensas Legatorum, & Nunciorum Sedis Apostolicæ facere voluerint, hoc eis Papa non prohibet, ita tamen, ut per hoc nullum præjudicium generetur Legatis, & Nunciis suis, quo minus possint, a quocunque voluerint, procurationes sibi debitas postulare: & si quis in hoc fuerit ultra suam facultatem gravatus, id ipsi ab aliis restauretur (cessis ipsi actionibus a Legato, *arg. l. Cum possessor; 5. ff. de censib.* vel condictione ex hoc canone, *arg. l. un. C. de condict. ex lege*: de facto tamen dant Legati literas patentes ei, qui procurationem eis præstitit, ut ab aliis recipiat, quod ultra partem suam expendit, *Gl. hic V. ab aliis & Hostiens. ibid.*) Nunciis tamen Sedis Apostolicæ in necessariis expensis præstandis parere debet, quicunque fuerit requisitus, ita ut in fraudem nihil penitus fiat, nec per communes Ministros compellantur procurationem recipere (quia particularis coactio & solutio non modica incomoda habet, *l. Plane; 3. ff. fam. hercisc. Gloss. fin. hic*) Qui vero contumaciter eis restiterint, per Ecclesiasticam censuram sunt compellendi.

LXXVI. Notandum hic primo. Tam Legati (a Latere scilicet) quam Nuncii Sedis Apostolicæ licite exigunt procurationes non tantum destinati ad certum locum, seu Provinciam: sed etiam transeuntes per loca, in quibus non sunt Legati, *c. Ego; 4. de jurejur. Gl. in cit. c. Cum instantia; Ver. Requisitus; & Abb. ibid. n. 2.*

Notandum secundo. Contra procurationes debitas, ratione visitationis, Prælatis, & Legatis, seu Nunciis Sedis Apostolicæ, nullo unquam tempore etiam longissimo, & immemoriali præscribi posse, prout habetur in *c. 1. Cum instantia; h. t. & in c. Accidens; 15. & c. Cum Officii; 16. supra de præscript.* & pluribus explicatum *Lib. 2. Tit. 26. n. 23. & 2. seq.* item *num. 26. & seq.* Ubi etiam dictum, quod procurationes quæ debentur ratione consuetudinis, vel privilegii, vel pacti, possunt præscribi, *Hostiens. in c. Procurationes; 23. princ. h. t.* quia in his cessat ratio, ob quam non currit præscriptio procurationis debitæ Episcopo, ratione visitationis: quia cum hæc sit annexa visitationi, sicuti Jus visitandi nunquam præscribitur, ita nec Jus exigendi procurationem debitam, ratione visitationis, quia de connexis est idem judicium, *cit. c. Cum ex officii de præscr.* Neque vero in his, quæ suapte natura præscribi non possunt, præscriptio etiam immemorialis temporis æque valet, vel æquiparatur privilegio: alioqui enim etiam Laici jura spiritualia præscriptione temporis immemorialis acquirere possent, quod est falsum, cum Laicus juris spiritualis non sit capax, *Abb. hic n. 4. Azor p. 2. l. 3. c. 42. q. 14.* Ubi tamen addit, ex communi consensu DD. possessionem longissimi temporis, vel immemorialis prodesse, dummodo possessor non se fundet in nuda præscriptione: sed in privilegio, vel aliquo alio legitimo titulo, qui ex tam diuturna possessione præsumitur, licet aliter probari non possit, *arg. l. Cum de in rem; ff. de usuris.* Videri quod etiam potest, dictum *Lib. 2. cit. T. numer. 26. in fine.* Atque hæc procedunt, spectato Jure communi; nam hodie ex Decreto *Concilii Tridentini Sess. 24. capit. 3. de reform.* præscribi potest contra procurationem, ut peti non possit, ubi viget consuetudo, illam non dandi, nam ibi sic statuitur: In iis vero locis, seu Provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a Visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur.

Verum *Fagn. in c. Venerabilis; 24. num. 25. & 3. seqq.* ait, quod si consuetudo non solvendi procurationem non sit generalis, in loco, vel Provincia: sed in una tantum, vel altera provincia procurationes non solebant dari Episcopo a nihi-

nihilominus ei liceat procurationem exigere; quia Concilium in §. *In iis* non loquitur de præscriptione, sed de consuetudine, ad quam requiritur, ut sit generalis in loco, cum sit Jus non scriptum universaliter constitutum, præscriptio vero ex consensu singulari inducitur. Ex quo infert, quod Jus antiquum commune prohibens præscribi posse procurationes, quoad talem præscriptionem particularem, per Concil. Trident. non sit correctum.

Notandum tertio, Legatus vel Nuncius Apostolicus non tenetur recipere procurationem a singulis Clericis visitatis, pro rata parte, quæ illos contingit: sed potest totam nunc ab uno Prælato, nunc ab alio exigere: gravatus tamen ultra facultates habet regressum contra alios, a quibus repetere potest, quod plus, quam debebat, expendit, *Abb. in cit. cap. Cum instantia n.4.*

„ LXXVII. Extenditur quarto. Quod Religiosi quicun- „ que pro Monasteriis, & Ecclesiis, quæ ad eos, quocun- „ que titulo, sunt devoluta (ut donatione, permutatione, „ vel præscriptione, non item venditione, quæ hic locum „ habere non potest, *Gl. in Clement. 2. V. Titulo h.t.* procura- „ tiones Legatorum Sedis Apostolicæ, ac jura Episcopalia, & „ alia præstari ab ipsis, antequam ad eos pervenirent, so- „ lita, (vel ex Impositione facta tempore fundationis; vel „ ex antiquo usu, & consuetudine, vel quia res aliqua habens onus annexum pervenit ad Ecclesiam, ad quam transi- „ vit cum suo onere, *Gl. hic V. Solita*;) prompte solvere stu- „ deant: nisi forte privilegio Sedis Apostolicæ, seu exem- „ ptione (ab Episcopali jurisdictione, qua tamen non obstan- „ te, exempti teneantur ad procurationes Legatorum Papæ „ *Gl. hic V. Exemptione*; vel ex alia causa legitima (v.g. com- „ positione, *Gl. hic V. Legit.*) ad illas ostenderint, se non te- „ neri. Privilegia vero, seu exemptiones hujusmodi (gene- „ rales, vel a prædictis juribus, *Gl. hic V. Emptiones*;) ad Mo- „ nasteria, seu Ecclesias, quæ ad Religiosos imposterum (post „ Concilium Viennense) pervenire continget, extendi non debent. Ita statuitur in *Clem. Cum sit 2. h.t.* Ratio prioris partis innuitur in dicta *Clem. 1. in princ. quia natura consonum est illos non recusare onera, qui rerum commoda amplectuntur, lib. Secundum naturam 10. ff. de R. I.* Loquitur autem hæc Constitutio solum de Religiosis, ac proinde in Secularibus non habet locum, quatenus novum Jus inducit, *Gl. hic V. Imposterum*. Ratio posterioris partis est, quia hujusmodi privilegia & exemtiones rendunt in damnum, & præjudicium jurium Episcopalium, & aliorum, quibus de jure communi onera illa sunt solvenda, se proinde merito restricta sunt, ut non habeant locum, nisi in Ecclesiis acquisitis ante Concilium Viennense non autem extenduntur ad acquisitas post illud, *Gl. fin. hic & Vrvinr. in Rat. hic in fin.*

LXXVIII. Extendunt nonnulli quinto. Quod non solum Clerici, qui visitantur, sed etiam Laici teneantur solvere procurationes, eo quod ipsi etiam visitantur, & Beneficiis spiritualia recipiunt: pro quo facit *Text. in c. Cavendum 3. caus. 10. q. 3.* Ubi agitur de visitandis subditis, tam Clericis, quam Laicis & solum prohibetur, ne immoderate, & cum scandalo aliquid procurationis nomine exigatur: & ideo *Gl. ibi V. Subditos*: per eos intelligit Laicos, & per socios, Clericos, *Azor cit. c. 42. qu. 3.* Contrarium tamen tenet *Gl. in c. 1. V. Laicos h. t. in 6.* Nempe Laicos, suo Nomine, non teneri ad impensas procurationum, & sic usu, seu consuetudine esse receptum, quamvis Parochi nomine, si is inops sit, teneantur, *Azor. c. l.*

LXXIX. Assertio 2. Inprimis Ecclesiæ, seu loca, aut personæ Ecclesiasticæ speciali privilegio Sedis Apostolicæ a procuratione solvenda exemptæ, vel generaliter ab omnibus oneribus ejusmodi, aut ab omni jurisdictione, ac Jure Episcopali exemptæ, quamvis nulla de procuratione mentio fiat in privilegio exemptionis, non tenentur procurationem solvere, nec Episcopo, nec Archiepiscopo, (quippe cui non plus juris competit in his, quæ ad visitationem spectant, quam Episcopo) quamvis non obstante tali exceptione, adhuc teneantur, ad solvendas procurationes debitas Legatis, aut Nunciis Apostolicis visitantibus Provinciam aut locum, ut constat ex *cit. c. Cum instantia h. t. & Clem. 1. eod.* & ibi *Gl. V. Exemptione Azor. cit. c. 42. q. 11. §. Quares Barb. lib. 3. Jur. Eccles. c. 22. num. 27.* Aliud est si exemptio, seu immunitas solum detur a certis oneribus, nulla facta expressa mentione de procuratione, *Azor. c. l.*

Secundo Hospitalia, & alia hujusmodi pia loca Episcopi auctoritate instituta; quamvis possint visitari ab Episcopo: non tamen tenentur solvere procurationem, ut tradit *Pias. in praxi p. 2. c. 3. art. ult. n. 56. Barb. cit. alleg. 73. n. 50.* Ratio est, quia licet hujusmodi loca Ecclesiastica sint, & subjecta Diœcesanis, quoad jura Episcopalia, quia tamen bona iis locis assignata, & reditus etsi amplissimi, ad alios usus pios sunt deputati, nempe in alimenta pauperum, infirmorum, peregrinorum, & eorumdem Rectores, seu Ministros alendos, *Clem. 2. de Relig. domib.* ideo ne contra Fundatorum intentionem fiat, merito ad hujusmodi procurationis onus tenebuntur. Nec refert, quod etiam bona, & reditus Beneficiorum sint in usus pauperum expendendi, & tamen ex iis solvenda est procuratio; quia non omnes sunt expendendi, ut patet ex *c. Vobis 23. c. Concessa 26. & 2. seqq. caus. 12. qu. 2.* At omnes reditus Hospitalium sunt particulariter deputati in usus pauperum, & in salarium eorundem Ministrorum, qui non tenentur gratis iis servire; & ita major pars Cardinalium Concilii censuit, procurationem ex Hospitalibus non deberi, ut testatur *Fagn. in cit. c. Venerabili 24. h. t. n. 34. & seqq.*

LXXX. Tertio, non possunt procurationes exigi, nec solvi debent ab Oratoriis privatis, prout constat ex *c. Auctoritate 27. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. prohibet, „ ne quia ex eo, quod Religiosi aliqui in Oratoriis, quæ „ in Gangriis, hoc est, in Oratoriis ruri sitis, sive in villis „ ac prædiis habent, interdum celebrant, procurationes, „ quæ ratione visitationis debentur, ab illis exigere, vel extorquere præsumat, Ratio est, quia hujusmodi procuratio non præstatur, nisi cum Prælatus visitat locum, causa correctionis: sed in gangriis istis, sive Oratoriis privatis nulla fit visitatio: sed Prælatus, causa visitationis, accedit Caput, vel Ecclesiam parochialem, in qua Religiosi habitant; & licet ibi quandoque Monachi celebrent, non tamen ibi consueverunt morari: sed conversi solum, causa colendi agros Monasterii, ideoque cum nulla ibi fiat visitatio, nulla etiam propterea, quod aliquando ibi celebretur præstari debet procuratio, quippe quæ de jure est annexa visitationi *Gl. hic V. Ratione visitationis Hostiens. ibid. in princ.*

LXXXI. Porro hæc est inter Oratorium, & Ecclesiam differentia, quod Ecclesia dicitur quæ principaliter deputatur ad celebrationem Missæ, & ad orandum & consecratur per Episcopum, cui etiam constituta est certa dos, pro Clericis in illa deservientibus, & pro aliis Ecclesiæ necessitatibus, *c. Nemo 9. dis. 1. de consecr.* Oratorium vero non consecratur, nec constituitur ei dos, nec erigitur principaliter, ut ibi celebretur: sed tantum, ut oretur, ideoque sine licentia Episcopi, non potest in istis Oratoriis privatis Missa celebrari, *c. Unicuique. 3. junct. Gl. V. Non licet citat. dis. 1.* Nec in magnis festivitatibus, nec possunt habere campanam publicam, ad convocandum populum; possunt autem erigi a quovis Laico, sine auctoritate Episcopi, *Innoc. Hostiens. & Abb. in cit. c. ult. n. 3.* Hinc sequitur ex eo quod in aliquo loco interdum Missa celebretur, non recte inferri, illum esse locum publicum, sive publica auctoritate Episcopi erectum, adeoque Religiosum & Ecclesiasticum, nisi actus celebrandi sit publicus, ita ut omnes indifferenter ad Missam admittantur, *Abb. c. l. n. 2*; Porro Capellæ, & Oratoria privata possunt ab Episcopo visitari, si velit, etiamsi absque Episcopi auctoritate sint instituta, ut dispiciat, an decenti modo sint constructa, & ornata, ac honorifice habeantur. *Azor. cit. c. 40. q. 13.*

LXXXII. Quarto Episcopus, vel alius Visitator non debet a pauperibus Ecclesiis, vel Clericis procurationem exigere, sed propriis sumptibus visitationem obire, quia nec judex exigit sportulas a pauperibus, *Auth. de mandat. Princ. §. Sit tibi quoque Collat. 3. Gl. in c. Cum instantia 17. V. Pregravari. h. t & Abb. ibid. n. 7.* Idque procedit, si notorie constet de impotentia, seu paupertate Ecclesiæ vel Clerici: in dubio vero potest Episcopus exigere juramentum a Rectore Ecclesiæ, vel Clerico, se impotentem esse ad solvendam procurationem, vel sub conditione excommunicare, nisi solverit procurationem, secundum facultatem suam. *Abb. in c. Procurationes, 23. n. 7. h. t.*

Illud hic addendum, si Episcopus obeat Diœcesin, ut Sacramentum Confirmationis tantum conferat, non potest procurationem exigere, prout S. Congreg. Concil. decidit, teste *Barb. cit. alleg. 73. n. 53.*

§. IV.

Alia quædam ad procurationes pertinentia proponuntur, & explicantur.

LXXXIII. Assertio 3. Non potest jus procurationis, ratione visitationis debitæ, expresse aut per pactum remitti ex toto, & in perpetuum ab Episcopo nam sicut ipsa visitatio in totum remitti non potest, ita nec procuratio ei annexa, quia est Jus publicum, quod pactis privatorum tolli non potest, *l. Jus publicum 38. ff. de pact. Gl. in Clem. 2. V. Compositiones h. t.* potest tamen Episcopus, vel alius Visitator procurationem ipsam, quoties visitat, remittere, ita ut suis impensis id oneris sustineat, sola enim potestas remittendi in posterum, & futuris temporibus prohibita est, & ablata Episcopis, *Abb. in c. Cum ex Officii 16. n. 14. & 15. de prascript. Azor. p. 2. l. 3. cap. 42. q. 12. §. Pacto quoque.* Item possunt pacta, & conventiones fieri super modo procurandi, & numero procurandorum, quæ servandæ erunt, *Gl. in cit. Clem. 2. V. Compositiones Azor. c. l. §. Item potest.* Potest quoque per pactum remitti illa procuratio, quæ non jure communi debetur, sed speciali sive ex consuetudine, aut præscriptione, sive ex privilegio, sive ex pacto, solvi debet ei, qui proprius Prælatus non est, talis enim procuratio non est Jus publicum, ideo remitti potest. *Azor. cit. loc. §. Potest quoque.*

LXXXIV. Cæterum quamvis Episcopus possit Ecclesiæ inferiori remittere, seu condonare servitia, quæ ipsi ab illa debentur ex justa causa, & cum consensu Capituli quia alias non potest Episcopus alienare jura Ecclesiæ suæ, *cap. Pastoralis 11. de donat. Abb. in c. Cum Venerabilis.* servitiorum sibi debitorum, censeri debet visitationem & procurationem illi annexam remisisse, prout sumitur ex *cit. cap. Cum Venerabilis. h. t.* Nam orta controversia inter Episco- „ pum Faventinum, & Priorem S. Stephani, super juri- „ bus Episcopalibus, Prior exhibens instrumentum quod- „ dam, in quo expresse continebatur, quod Episcopus Fa- „ ventinus olim ab omni exactione, tam sua, quam suo- „ rum Successorum, dictam Ecclesiam prorsus absolvit, & „ remisit eidem Ipsallas (forte porcinas, *Jo. Andr. hic V. eod.*) quas ipse, & Antecessores ipsius ab eadem Ecclesia „ recipere consueverant, & quod aliud servitium ei non „ imponeret, reservato sibi, & Ecclesiæ suæ uno cereo „ trium librarum, annuatim, pensionis nomine, solvendo. „ Quia vero visitationi annexa est procuratio, & Episco- „ pus ratione Episcopalis jurisdictionis, quam in ea habet, „ tenetur prædictam Ecclesiam, causa correctionis, visita- „ re, nec censeatur quasi novum imponi, quod ab ipsa fun- „ datione de jure communi intelligitur impositum: ideo „ Papa Innocentius III. statuit, ut idem Episcopus, cum ad „ illam Ecclesiam, causa correctionis, accesserit, moderatam

„ ab

„ ab eo procurationem recipiat, bis in annu, sed nihil aliud „ præter pensionem, & procorationem prædictaa, exigete, vel extorquere præsumrt. Rrtio decisionia est, quia io geoerali concessione non veniunt ea, quæ quis verisimiliter non esset io specie concessurus, *Reg. 81. in 6. Gl. hic V. de Jurecommuni*, & quantumcunque generaliter Episcopus eximat Ecclesiam non censetur remisisse jurisdictionem, seu coercitionem & cotrectionem morom, Cathedraticum, visitationem, & procuratinnem, & universim hujusmodi generalis remissio serviorum, aon debet eatendi ad jura ac servitia, quæ omnes Ecclesiæ jure commoni debeot: sed ad ea solum servitia, quæ ex jure speciali debebrt aliqua Ecclesia, & alia servitia, quæ de novo eatraordinarie impomatur, *Innoc. hic*. Addit vero *Abb. in cit. c. Cum Venerabilis, n. 3 h. t.* prædicta quatuor juribus, quæ non comprehenduntur sub remissione ab Episcopo quanrumcunqoe generalibus verbia facta, alia quatuot, videiicet reverentiam, sive observantiam sibi debitam ab inferioribua Ecclesiis & Clericia: iastitutionem in Ecclesiis & Beneficiis curatis charitativum subsidinm, ac deniqoe ea, quæ sunt Ordinis Episcopalis, & recipere debent subditi ab Epilcopo. Potro sicut potest Episcopus etiam bis in anno visitare, si necessitas, vel utilitas iteratam visitationem exposeat: ita & bis procurationem exigere, ut patet ea dicto eap. ibi: *moderatam ab ea procurationem accipiat bis in anno. Gl. hic V. eod.* vel forte in fundatione istius Ecclesiæ, do qua est sermo in isto cap. fuit hoc onus impositum, & conventum, ut bis in annu illam Episcopus visitaret, & procurationem reciperet. *Gl. fin. hic & Abb. n. 6.*

LXXXV. Assertio 2. Si ab Ecclesia aliqus, cum consensu Patroni, in fundatione, procuratio, nulla adjecta quantitate determinata, alteri Ecclesiæ solvenda sit imposita, illa non debet augeri, sed secundum modum solitum, sive consuetum solvi, nisi facultates Ecclesiæ gravatæ, ita notabiliter creverint, ut absque magno gravamine, maiorem procurationem solvere possit, ptout sumitur ex *c. Quanto 16. h. t.* Ubi dicitur, quod Fundatores Monasterii Beliæ-villæ in ipsa funda„ tione Monasterii constitueruot, ut Fratres, seu Religiosi „ illi Domino servientes, Fratribus S. Ireoæi unam procu„ rationem, singulia annis solvereot, quamvia ab eis nihil „ (temporale, vel spirituale) teneant, seu habeant, pro„ pter quod hujusmodi procuratio eis debeat præstari (ad„ eoque mere liberaliter fuerit exhibita, debita tamen, po„ stquam fuit coostituta a Fundatoribus, qui ab initio pos„ sunt censum, seu pensionem imponere, *Gloss. hic Vers. Voluntate, & Innoc. Vers. Liberaliter.*) qoæ procuratio ab ini„ tio propter paucitatem Monachorum S. Irenæi, Monaste„ rium Bellæ-villæ non gravabat, sed postea in tantum cre„ vit oumerua eoruodem, ut ad procurationem vix suffice„ rent quatuor marchæ (argenti) quæ pro una fieri con„ lnevit. Quate Monachi Bellæ-villæ sibi a Papa Ionocen„ tio provideri postulrruot: quibus Papa indulsit, ne ultra „ primam meosuram in procutstione inposterom prædictia „ Fratribua sint obligati, sed hi eapensis, quæ consueve„ runt fieri, siot conrenti: nisi facultates sui Monasterii „ in tantum exereverint, ut sine notabili gravamioe, majorem procurationem possiot solvere. Ratin hujua decisionis est, quia cum procutatio, nulla eerta quantiiate præfixa, fuerit constituta, debebatur solum eouveniens, seu mediocris, *arg. leg. Quo lancem, 31. ff. de auro & argen. leg.* ot quia aucto numero Religiosorum, pro quibus procurstio erat præstanda nimium gravata fuit Ecclesia debens procurationem, ideo judicia officium implorare potuit, ut ad mediocritatem reduceretus procuratio, & secundum primam mensuram, pro tot solum Fratribus, seu Mooachis solveretur, pro quot ab initio solvi coosueverat, quia non est verisimile, quod quis velit se nimium gravare: præsertim quia ex mera liberalitate processit hæc obligatio, ideoque subvenieodum est, ut non obligetur, eum magno suo gravamine, nec conveoiatur, ultra quam facere possit, *leg. Inter eos, 19. §. Is quoque, ff. de re judic. Gl. hic V. Indulgemus, & Abb. n. 9.* Si vero determinata quantitas procurationis ab initio constituta fuisset, illa non augeretur, etiam auctis facultatibua, *arg. c. Relatum, 9. caus. 10. qu. 3.* Noo enim, quod ab initio constitutum fuit, facile mutari debet *Gl. hic V. Indulgemus, in fine.*

LXXXVI. Hinc infertur resolutio uuius casus, qui in praxi sæpe occurrero potest: quidam præterfamilias convenit cum pistore, vel molitore, ut pro se, & tota familis sua, panes certo pretio teneatur pinsere, vel molere: quæritur, an aucta familia teneatur pro eodem pretio panea pinsere, vel molere, sicut prius? Resp. affirmative, nam sicut talis pistor, vel molitor perciperet lucrom, si numerus personarum familiæ immiooesetur: ita etiam sentire debet damnum si illarum numerus augeatur, cum lucrum, & damnum pari passu procedant, & contrariorum eadem sit disciplius, *l. Inter 83. §. Sacram, ff. de V. O. Abb. in rit. c. Quanto n. ult. h. t.* Quamvis contrarium teneat *Barb. in Collect. hic n. 7. arg. hujus c.* cujus tameo despositio processit ex indulgentia, quia obligatio orta fuit ex mera liberalitate: stricte autem jure teoebatur Monasterium Bellæ-villæ procurationem solvere pro omoibua Fratribus alterius Mooasterii, etiam aocto eorum numero, sive facultates Ecclesiæ Bellæ-villæ soerint auctæ, sive diminutæ. *Abb. in cit. c. Quanto, in fine.*

LXXXVII. Assertio 3. Si io aliquo loco vel Diœcesi io procurarioolbus & aliis servitiis præstaodis, certum quid non sit statutum, attendenda est consuetudo vicinarum Ecclesiarum, prout somitor ex *c. Super eo, 22. h. t.* Nam cum fere tota Compostellana Provincia sd jurisdictionem Metropolitanæ Ecclesiæ Compostellaoæ de novo esset cooversa (postquam enim illam occupaverane Sataceni, Rex Castellæ eam recuperavit, & sic jute postlimioii fuit restituta, & denuo subjecta jurisdictioni Archiepiscopi Compostellani, (*Hostiens. hic in princ.*) quæsivit prædictus Archiepiscopus a Papa Ionocentio III. qua ratione ei obsequia, & servitia præstare debeat cum Provincism, vel ejus partem visitat, & qualiter in procorationibus & aliis providere? Respondet Papa, quod illud observsre teneatur, quod in vicinis Proviociia observatur; Nam quamvis jure communi sit statutum, ut procutationes, & slia servitia Episcopo, & Archiepiscopo debeantur ab Ecelesiis Diœcesia vel Provinciæ, oon tamen est statutum ut ubique in eadem quantitste præstentur, *Gl. in c. Cum olim. 19. V. Quarta omnium; h. t. Vivian. in Ration. in cit. c. Super eo,* ideoque attendenda est consuetudo vicinarum Ecelesiarum. Ex hoc cap. colligunt generaliter DD. qnod, quando non adest specialis consuetudo, & propria alicujus Civitatis, vel loci, spectanda sit consuetudo vicinorum locorum, sive Diœcesium aut Provinciarum, *juxta cap. Cum olim; 6. de consecr.* Quod tamen limitat *Abb. hic*, nisi consuetudo sit valde onerosa; nam negligentia unius loci oon debet obesse alteri looo, qui nullam negligentiam commisit. Sic etiam in dubio servandæ sunt leges Regni vicinioris, & secuodum eas judicaodum, si in eo loco non sit lex particularis, *Barbos. hic num. 3.*

LXXXVIII. Assertio 4. Archiepiscopus, qui jure Metropolitano, vel Legationis Apostolicæ visitat Provinciam suam, potest debitas procutationes, juxta facultates Ecclesiarum, eaigere, & illos, qui eas denegant, excommunieare: prout statoitur in *c. Cum nuper 1 hoc t.* Nam cum Archiepiscopus Beneventanus visitsre Provinciam soam, tam auctoritate propria quod ei competit de jure communi, *cap.* „ *Scopita, 14. h. t.* etiamsi Episcopus Suffraganeus non sit ne„ gligens in visitando, *Gl. marg. hic lit. B. & Abb. in fine*, „ contra Gl. ordinariam) quam auctoritate Papæ, cujus au„ ctoritate procurationes exigebat, Clerici nolebant ei illas „ eabibere. Quare conquestus est Papæ Gregorio IX. Qui „ mandavit eisdem, ut eum idem Archiepiscopus Proviaci„ am suam, sive auctoritate propria, sive Pontificia visita„ verit, procuratiooes ratiooe visitationis debitas (alias non „ tenentur, *cap. Procurationes; 23. & cap. Venerabilis; 21. h.* „ *t. Gl. hic Vers. eod.*) secundum facultates Ecelesiarum, ipsi „ exhibeant: alioqnin sententias censurarum, quas ipse ri„ te tulerit in rebelles, ratas habebit Papa, & eas facioe „ inviolabiliter observari; quia justum & æquum est, ut si„ cot Superior suas sententias servari cupit: sic, & inferi„ orum ratas habeat, & servari curet, *cap. Cum ab Ecclesiarum; 3. & cap. Ad reprimendum; 8. de Offic. Ord. Hostiens. hic in fin.*

LXXXIX. Hioc colligitur primo. Quod quis qusndoque possit Ecelesias, & Clericos duplici jure visitare, ut in casu hujus eap. Archiepiscopis, tum jure Metropolitano, tum jure Legationis; quia erat Legatus Papæ: quo casu procedere potest, ac debet, secundum formam & potestatem mandati accepti, quod exacte servandum est, *c. Cum dilecta 33. de rescript. c. Venerabilis, 7. de confirm. util.* Quod si sit Legatus, licet non appelletor ad ipsum, potest nihilominus per simplicem querelam adiri, *c. 2. de Offic. Legat. Hostiens. hic V. Sive nostra.*

Colligitur secundo. Si Archiepiscopus eodem anno bis visitet Provinciam, diverso jute, bis poterit exigere procurationem, *Abb. hic not. 2.* post autem Episcopus, vel alius Visitaror exigere procurationem, vel in fine aoni, collectis fructibus, vel potius quandocunque voluerit, tempore visitationis, *Abb. hic not. 3.*

Porro an eacommunicatio lata ab Episcopo in Abbatem, seu Prælatum (idemque est de interdicto lato in conventum) qui eum visitare voleutem, renuit recipere, & procurationem præstare: sed allegans exemptionem a jurisdictione Episcopi, appellavit ad Sedem Apostolicam, seque obtulit ad probaodum exemptionem: an inquam, talis excommunicatio, non obstante appellatiooe Prælati facta ab Episcopo, sit valida, & justa, ita ut nihilominus possit Episcopus visitare Monasterium, & procurationem eaigere, gravis est quæstio, quam tractat *Abb. in c. Venerabilis; 24. not. ult. h. t. Hostien. in c. Procuration. 23. h. t. col. 1. 2. & 3.* & novissime *Fagnan. ibid. 24. & pluribus seqq.* qui videri possunt.

§. V.

De visitatione, ob quam debentur procurationes.

De Visitatione Episcopi dictum est supra *libr. 1. Tit. 31. sect. 3. §. 8.* Ubi explicata sunt Capitula, qoæ in illo Titolo de visitatione tractant, nunc vero hoc loco de Visitatione in genere agemus, de qua etiam in hoc Tit. agitur.

XC. Quæritur primo. Quinam Jus, & potestatem habeant visitandi? Resp. Officium visitandi ad eos pertinet, qui jurisdictionem Ordinariam io Ecclesias, vel Clericos obtinent, quales sunt post Romanum Pontificem, Patriarchæ ac Primates, Archiepiscopi, & Episcopi io suis Provinciis & Diœcesibus. Secundo, Legati Pontificii a Latere, sive Cardinales ex officio Legationis sibi a Sede Apostolica demandato, visitare possunt. Item Legati nati, quibus Legatio Apostolica competit, ratione Dignitatis, in qua sont constituti, ac deoique etiam Legati missi, sive Nuncii Pontificii, si visitandi munus ipsius specialiter sit impositum, vel si urgens aliqua necessitas visitationem postulet, *Azor p. 2. l. 3. c. 40. q. 6. Barb. de Offic. Episc. alleg. 72. n. 21.* Tertio, Archidiaconi, Decani, & alii inferiores Episcopo in illis Ecclesiis, in quibus Jus visitandi longa consuetudine legitime præscriptum, acquisiverunt, *Concil. Trid. Sess. 24. cap. 3. de reform. Azor cit. loco quæst. 7.* Ubi ait, quod etiam Plebani jurisdictionem habentes visitare possint. Quarto, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, quibus ex legitima præscriptione, vel privilegio Sedis Apostolicæ, Jus visitandi competit, etiam vivente Episcopo, visitare possunt, *Conc. Trid. c. l.* At vero, Sede vacante, potest Capitulum visitare illas Ecclesias, & personas, quas Episcopus jure Ordinario visitare poterat: non autem illas, quas jure speciali, aut delegato, cum omnis jurisdictio Ordina-

gia spiritualis & temporalis, tunc ad Capitulum transeat, ut ex communi docet *Azor. citat. cap. 40. qu. 8.* Quinto, Abbates, Priores, & alii Superiores Regularium Jus visitandi habent in Monasteriis, & aliis locis ipsis subjectis, *Azor. c. l. q. 9. Barb. c. l. n. 23.*

XCI. Quæritur secundo. An Episcopus visitare possit Ecclesias, & personas Ecclesiasticas, etiam exemptas vel Ecclesias, quæ nullius sunt Diœcesis? Resp. Ecclesiæ exemptæ a jurisdictione Episcoporum, & aliorum Ordinariorum, vel sunt seculares, vel regulares. Si seculares, Episcopus potest illas visitare, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus *juxta Concil. Trid. Sess. 7. c. 8. de ref.* etiamsi sint commendatæ, & sive curam animarum annexam habeant, sive non, *Conc. Trid. Sess. 21. c. 8. de ref. Fagnan. in c. Grave 19. n. 51. de Offic. Jud. Ordin.* Si vero Ecclesiæ exemptæ sint regulares, in quibus observantia regularis viget: tum, si curam animarum adjunctam habeant, visitari possunt ab Episcopo Diœcesano, ejusque jurisdictioni subsunt, in iis tantum, quæ curam animarum, & administrationem Sacramentorum concernunt, *Concil. Trid. Sess. 25. c. 11. de Regul.* Si vero curam non habent, visitari non possunt ab Episcopis, etiamsi sint commendatæ, cum facultas visitandi Monasteria, qualitercunque commendata, restringatur ad ea tantum, in quibus non viget regularis observantia *Concil. Trid. cit. Sess. 21. c. 8. de ref. Fagnan. c. l. n. 16. & 17.* Quod si in dictis regularibus Ecclesiis exemptis, regularis observantia non vigeat, tunc si commendatæ sint, ab Episcopis visitari possunt, ac debent, sive curatæ sint, sive non, idque tanquam a Delegatis Sedis Apostolicæ, *citat. Sess. 21. cap. 8.* Exceptis iis Monasteriis, seu Prioratibus, quæ suorum Ordinum Capitibus subsunt, ut declaratur in *Concil. Trid. Sess. 25. cap. 20. de Regul.* Si vero non curatæ, nec commendatæ sint, Episcopi nullam habent potestatem visitandi illas, *cit. c. 20. in fine, Fagn. in cit. c. pen. n. 17.*

XCII. Similiter personæ Ecclesiasticæ exemptæ, vel sunt Seculares, vel Regulares. Si seculares, vel curam animarum habent, vel non: priore casu, sunt subjectæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi Diœcesani in iis, quæ ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem pertinent, *Conc. Trid. Sess. 25. c. 11. de Regul. Fagnan. in c. pen. n. 28. de Offic. Jud. Ordin.* posteriore casu, Clerici seculares exempti visitari, & tunc puniri & corrigi possunt ab Episcopo, seu Ordinario loci, auctoritate delegata a Papa non obstante cujusvis personalis privilegii prætextu, *juxta Concil. Trid. Sess. 6. c. 3. de refor.* Si vero personæ exemptæ sint Regulares, tum vel degunt extra Claustra, vel intra illa: si extra, ab Episcopo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato visitari, corrigi ac puniri possunt, *juxta Trid. cit. Sess. 6. c. 3.* Sed in visitatione tantum secundum *declarat. S. Congregat. Card. teste Fagnan. in cit. c. pen. n. 31. citat. tit.* Si vero Regulares exempti degant intra Claustra, tunc generatim loquendo, non subsunt jurisdictioni, vel visitationi Episcopi, *juxta Concil. Trid. Sess. 25. c. 20. in fine de Regul. Fagnan. c. l. num. 34.*

XCIII. Denique quod attinet ad Ecclesias nullius Diœcesis, hoc est, quæ neque sunt de Diœcesi, quia sunt exemptæ a jurisdictione Episcopi loci; neque etiam in Diœcesi, quia habent territorium separatum, cum omnimoda jurisdictione quasi Episcopali Prælati sui in Clerum, & populum, excluso Episcopo Diœcesano, ut tradit *Gl. communiter recepta in Clem. unic. V. Diœcesanus; de foro compet.* hæ, inquam, Ecclesiæ, quæ nullius sunt Diœcesis, vel sunt itidem Seculares, vel Regulares. Si prius, tum vel sunt omnino extra fines cujusque Diœcesis, sive ex prima origine, sive ex privilegio, sive ex præscriptione (de quo videri potest *Fagnan. in c. Nullus 3. n. 12. & seqq. de Parochiis*) & tunc potest, ac debet eas visitare Episcopus cujus Ecclesia Cathedralis est proximior, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, *juxta Concil. Trid. Sess. 24. c. 9. de ref.* Vel sunt intra fines alicujus Diœcesis, & tunc visitare illas potest Episcopus, intra cujus Diœcesis fines existunt, qui potest etiam eorum subditos ordinare, iisque dimissorias ad Ordines concedere, *juxta Conc. Trid. Sess. 23. cap. 10. & declarat. S. Congreg. Concil.* apud *Fagnan. in cit. c. pen. n. 51.* Si vero Ecclesiæ Diœcesis sint Regulares, tunc Episcopus non potest illas visitare; quia *Conc. Tridant. Sess. 24. cap. 9.* loquitur tantum, de Ecclesiis secularibus. Idque procedit, sive Ecclesiæ seculares nullius Diœcesis sint curatæ, sive non; quia quod statuitur *Sess. 25. cap. 11. de Regul.* non habet locum in Ecclesiis nullius Diœcesis, ut patet ex illis verbis, *subsint jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi in cujus Diœcesi sunt sita.* Idemque est, sive sint commendatæ, sive non, *Fagnan. in cit. cap. pen. n. 19.* Similiter personæ nullius Diœcesis, vel sunt Seculares, & Episcopus vicinior, vel intra cujus Diœcesis fines existunt, potest eas visitare, juxta distinctionem supra datam, *Fagnan. c. l. n. 22.* Vel sunt Regulares, & non subsunt Episcopi visitationi, etiamsi curam animarum exerceant: nec Episcopus potest ullam auctoritatem in eos exercere; quia Decretum *Concilii cit. Sess. 24. c. 9.* restringitur ad Ecclesias seculares tantum: nisi in duobus casibus, quoad Ordines conferendos, & Litteras dimissorias dandas, *juxta Trident. Sess. 23. cap. 10. de reform.* & patet ex supra dictis, *Fagnan. c. l. num. 24. & seqq.* apud quem plura de hoc videri possunt.

XCIV. Quæritur 3. Quoties Visitatio fieri possit, aut debeat? Resp. semel in anno ordinarie, ut patet ex *c. Decrevimus 10. & c. seq. caus. 10. q. 1. & c. Conquerente 10. de Offic. Jud. Ordin.* Ubi inter jura Episcopalia numeratur annua Visitatio, idemque statuitur in *Concil. Trid. Sess. 7. c. 8. de ref.* potest tamen etiam sæpius in anno fieri, si opus fuerit, & nova causa emerserit, ut de Visitatione Monasteriorum statutum est in *c. Visitandi 28. & seqq. caus. 18. q. 2.* & ibi *Gl. V. Quoties; & c. Mandamus 6. de Offic. Archid. & ibid. Gloss. V. Sæpius Visitare.* Capitula autem Cathedralium Ecclesiarum, & aliarum majorum, illorumque personæ a suis Episcopis, & aliis majoribus Prælatis, per se ipsos solos, vel aliis, quibus videbitur, adjunctis, toties, quoties opus fuerit, visitari possunt, etiam auctoritate Apostolica, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, & juramentis, & concordiis obstantibus, prout habetur in *Concil. Trident. Sess. 6. c. 4. de ref.*

XCV. Quæritur quarto. Quo ordine, & modo facienda sit Visitatio? Resp. de hoc agitur in *c. Romana 1. h. t. in 6.* Ubi Innocentius IV, de modo, quo Archiepiscopus procedere debet in visitatione, sic statuit: Inprimis Archiepiscopus volens visitare suam Provinciam (per se, vel per alium, cum per se id non potest, *Gl. hic V. Visitare*;) debet prius Ecclesiæ suæ Capitulum, ac Civitatem, & Diœcesin propriam, seu Metropolitanam plene visitare (ita ut nulla Parochia remaneat non visitata: dummodo commode visitari possit, & visitationis causa subsit, *Gl. hic V. Plene*;) & non solum majores, sed etiam minores Ecclesias; nec Clericos tantum, sed etiam populos. Et si commode, vel absque difficultate, ad unamquamque Ecclesiam accedere non possit, ex pluribus locis ad unum congruum (& sufficientem ad omnes recipiendos, quatenus erit possibile) Clericos, & Laicos studeat convocare.

Hinc colligitur primo. Quod etiam Ecclesiæ minores, hoc est, non curatæ visitari debent, ut inquiratur de vita, & conversatione Ministri, seu Rectoris, & quomodo Ecclesiam, & ipsius jura gubernet, *Joann. Andr. hic, V. Minorem; & Franc. num. 1. notat. 3.* Colligitur secundo, Quod non tantum Clerici, sed etiam Laici visitandi sint ab Archiepiscopo, vel Episcopo: quod intelligendum est, quoad crimina Ecclesiastica, matrimonialia, & alia, quæ ad forum Ecclesiasticum pertinent: in Aliis vero corrigendis non invadet jurisdictionem Judicis secularis, *cap. Novit 13. de Jud. Joannes Andr. hic V. Populorum, & Franc. num. 1. notat. 4.* Porro quomodo Laici visitandi sint, & quid de illis inquirendum, tradit, *Azor part. 2. libr. 3. cap. 41. qu. 3.*

„ XCVI. Deinde (id est, post visitatam suam Civitatem, „ & Diœcesin) liceat Archiepiscopo per totam Provinciam, vel ejus partem (si non possit totam) visitationis Officium exercere, Civitates, & Diœceses, Suffraganeos suos, & eorum subditos, Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum Capitula, & Monasteria: Ecclesias, & alia Religiosa, ac pia loca (ut hospitalia, & similia) Clericos, & populos, sive Laicos, libere visitando, (scilicet non obstante contradictione, præscriptione, vel appellatione, *Gl. hic V. Libere*) se procurationes recipere a locis tantum visitatis, prout habetur in *cit. c. 1. §. Deinde; h. t. in 6.*

Ubi notandum primo, Si Archiepiscopus, & Episcopus concurrant in visitando, ambo simul sunt admittendi; cum id jure non sit prohibitum, & si discordent in sententia, tenebit sententia lata pro reo: nisi actoris favorem contineat. Quod, si Ecclesia non sufficit utrique, admittetur primo veniens: si vero concurrant, & non appareat, quis primo venerit, videtur Episcopus præferendus, cui specialius cura incumbit, *c. Regenda 4. caus. 10. quæst. 1.* Quamvis aliqui velint, præferendum Archiepiscopum, *argum. cap. Qui resistit 97. & c. seq. caus. 11. q. 3.* Si vero Episcopus concurrat simul cum Prælato ipsi subjecto, ad quem spectat etiam visitatio, præferendus est Episcopus: nisi consuetudo aliud habeat, *Joann. Andr. hic num. 1. & Franc. in cit. §. Deinde; n. 3.*

Notandum secundo. Quando Archiepiscopus visitat unam Diœcesin, si transeat per aliam, illi, apud quos transit, non tenentur solvere procurationem: quia tantum Ecclesiæ visitatæ tenentur illam præstare. Idemque est etiam de Ecclesiis ejusdem Diœcesis, si eas non visitet, *Imol. hic n. 4.*

„ XCVII. Præterea in *cit. c. 1. §. Ex quo*; deciditur, si „ Archiepiscopus cœperit visitare unam Diœcesin suæ Provinciæ, non poterit illam dimittere, & incipere aliam visitare: quod, si fecerit, non poterit reverti, causa visitationis ad illam, sive totam, sive partem ejus visitaverit, priusquam omnes reliquas ipsius Provinciæ Diœceses in toto, vel in parte (quas secure visitare poterit). & suam denuo visitaverit: (ut sic secundum modum supra præscriptum, visitationem secundam incipiat, *Gl. ibid. V. sua denuo*) Quod si forte aliqua Diœcesis, vel Ecclesia plus aliis visitatione indigeat, tunc intermissa visitatione aliarum, redeat ad eandem, si a loci Diœcesano fuerit requisitus, (quia alioqui per exitum ex illa Diœcesi visitationi illius anni renunciasse videtur, *Gl. V. Requisitus.*) vel de omnium, aut majoris partis Episcoporum ejusdem Provinciæ consilio, aut assensu processerit, ad quod iidem se pronos exhibere debent, ne animarum fructus negligatur. Si vero malitiose in his difficultatem faciunt, tum Archiepiscopus confidenter hoc petere debet a Sede Apostolica.

„ Porro postquam Archiepiscopus semel omnes Provinciæ „ Diœceses visitavit, licitum est ei, visitationem reiterare, secundum modum supra præscriptum: prius tamen requisito consilio Suffraganeorum suorum, & coram eis data sua definitione in scriptis, ut possit etiam esse nota aliis; quamvis ad hoc non interveniat ipsorum Suffraganeorum consensus: (ubi enim requiritur alicujus consilium, non est necessarius ejus consensus, *Franc. hic n. 1.*) debet tamen Archiepiscopus in posteriore visitatione illas Ecclesias, eosque Clericos, & populos prius visitare, qui non fuerant ab eo in priore visitati (præsumuntur enim magis indigere) nisi magis opportunum fuerit, alios visitare, ita habetur in *cit. cap. 1. §. Postquam; h. tit. in 6.* ubi *Gl. V. In scriptis*; recenset plures casus, In quibus de jure scriptura requiritur.

„ XCVIII. Insuper in *cit. c. 1. §. Sane*; statuitur, ut Archie- „ piscopus proposito verbo Dei (per se, vel per alium, *Franch.*

„ hi

„ *hic nr.* 1.) inquirat de vita, & conversatione Clericorum, qui ministrant in Ecclesiis, & aliis locis Divino cultui deputatis, & de cæteris, quæ spectant ad ipsorum Officium, absque coactione, & qualibet exactione juramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita, sive levia, sive aspera, juxta datam sibi a Deo prudentiam diligenter intendens. Quod, si de aliquibus (de quibus interrogati de pleno nihil respondent, *Gl. hic V. De aliquibus*;) orta fuerit infamia contra eos, tunc Ordinariis ipsorum denunciat Archiepiscopus (si viderit expedire) ut super his solenniter (secundum formam præscriptam in *cap. Qualiter* 24. *de accusat.*) inquirant. Notoria vero crimina, quæ examinatione non egent, Archiepiscopus libere corrigat, infligendo pœnam debitam (scilicet jure statutam: nisi ex causa fiat commutatio, alias arbitraris infligi debet; *Gl. hic V. Debitam*;) quia in notoriis merito notari potest negligentia Ordinariorum.

Ubi notandum primo. Licet Archiepiscopus possit visitandos compellere, ad veniendum, & dicendum veritatem de his, super quibus inquiritur, & obediendum in iis, quæ ad eorum Officium pertinent) qui alias frustratoria esset ejus jurisdictio, & inefficax, si nullam coercitionem haberet; & quia cui committitur principale, & accessorium committitur: non tamen potest eos cogere ad jurandum. Quod procedit in visitatione sive inquisitione generali: secus in speciali, *Innoc. hic n.* 5. *Joan. Andr. ibid. n.* 3. *& Franc. n.* 2. *not.* 2.

Notandum secundo. Ad denunciationem Archiepiscopi debent Ordinarii, sive Episcopi Suffraganei inquirere contra subditos suos infamatos de crimine; quia licet Archiepiscopus sit Ordinarius Judex totius Provinciæ, *c.* 2. *caus.* 9. *qu.* 3. non tamen potest cognoscere causas subditorum Suffraganeorum, nisi in casibus jure expressis, *c. Pastoralis* 11. *in princ. de Offic. Ordin.* inter quos non est casus infamationis, *Gl. ibid. Exceptis quibusdam articulis.* Episcopus tamen ad solam denunciationem Archiepiscopi inquirere tenetur, alioquin ille poterit Episcopum ad id cogere: imo in defectum hujus poterit ipse Archiepiscopus inquirere, & supplere ejus negligentiam, *Innoc. in cit. c.* 1. *n.* 5. *V. Denuntiet h. t. in* 6. *Franc. ibid. n.* 2. *not.* 4. Licet aliqui contrarium teneant.

Notandum tertio. Archiepiscopus potest notoria crimina subditorum Suffraganei, quæ examinatione, & probatione non indigent, punire, prout sumitur ex *cit. c.* 1. *§. Sane in fine* & quidem etiamsi ad ipsum appellatum non sit, & extra visitationem, saltem si Episcopus sit negligens in puniendo. Quarant. *in summ. Bull V. Archiepiscopi auctoritas n.* 24. qualis censendus est, si crimina sint notoria, tunc enim ejus negligentia in illis puniendis notari potest, *cit. cap. Sane in fine Barb. in Collect. ibid. n.* 15. *h. t. in* 6.

XCIX. Denique in *§. ult. cit. c.* 1. *h. t. in* 6. præcipitur, ut „ hæc visitandi forma ab omnibus, etiam Episcopis, aliisque Prælatis, ordinario jure sibi subjectos visitantibus (scilicet Archidiaconis, Decanis &c.) plene observetur; quia est eadem ratio in Episcopis, & aliis Secularibus Prælatis visitantibus, quæ est in Archiepiscopis, scilicet, ne ex illorum accessu ad visitandum, Ecclesiæ nimium graventur, *Cum Apostolus* 6. *h. t.* Additur tamen *in fine cit. c.* 1. salvis, & exceptis rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus institutis, juxta *c. In singulis* 7. *de stat. Monach.* De quibus supra *Tit.* 35.

C. Cæterum prædicta Constitutio Innocentii IV. *in c.* 1. *in* 6. declaratur, & extenditur a Bonifacio VIII. *in c. Perpetue* 5. *& ult. eodem in* 6. Nempe Archiepiscopum posse „ libere suam Provinciam visitare, licet ejus Suffraganei non sint negligentes, & iterare visitationem, ac procurationes recipere a locis visitatis, non obstante consuetudine, si quæ forte ab ipsis Suffraganeis, vel ab aliis (nempe subditis eorum) allegetur. Potest etiam idem Archiepiscopus, dum visitat, confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & confitentes absolvere (quin & litteras Indulgentiarum per totam Provinciam dare, *cap. pen. de pœnit. & remiss.*) & ipsis pœnitentias salutares injungere. Hodie vero juxta Decretum *Conc. Trid. Sess.* 24. *c.* 3. *de ref.* non possunt Metropolitani, etiam post plene visitatam propriam Diœcesin, visitare Cathedrales Ecclesias, neque Diœceses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio Provinciali.

CI. Postremo addendum, quod habetur statutum in *Clem.* „ *Ad nostram* 2. *h. t.* Nempe, ut, si Episcopi ad Monasteria Cisterciensium venerint, (idem videtur de aliis, ob identitatem rationis, *Gl. hic Supra dicta*) non visitationis sed hospitalitatis causa, contenti sint victualibus, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata. Si vero veniant causa visitationis, recipiant procurationes sibi debitas de jure communi, vel consuetudine, vel privilegio, vel alio jure speciali (scilicet pacto, vel onere imposito tempore fundationis, *Gl. hic V. Speciali*; & si velint, possunt comedere carnes: non tamen intra septa Monasterii, vel saltem non intra Portam Regularem. Possunt autem Visitatores Fragmenta, sive Reliquias, quæ de mensa ipsorum colliguntur, aut supersunt, pauperibus in eleemosynam erogare. Ab aliis autem gravaminibus, Ordinibus exemptis, præsertim Cisterciensibus, inferri solitis, diligenter abstineant.

TITULUS XL.

De Consecratione Ecclesiæ vel Altaris.

Ecclesia fundata, constructa, & dotata consecratur, ut in ea rite DEUS colatur, & populus Christianus opera Religionis exerceat, idque ex antiquissima, & perpetua Ecclesiæ Catholicæ consuetudine. Cum igitur in præcedentibus Titulis actum sit de Jure patronatus, quod per fundationem, constructionem, aut dotationem Ecclesiæ acquiritur, & de Censibus, qui plerumque tempore Consecrationis Ecclesiæ, imponi solent; ideo nunc hic Titulus subjungitur, qui etiam extat in Sexto.

§. I.

A quo, quando, & qualiter consecrari possint Ecclesiæ, & an requiratur ad Consecrationem Ecclesiæ dotatio?

I. Assertio 1. Solus Episcopus potest consecrare Ecclesias, *c. Nemo* 9. *& c. Nullus* 15. ibi: *In sacratis ab Episcopo locis*, *dist.* 1. *de Consecr.* & quidem ab Episcopo proprio, non alieno, nisi cum licentia proprii: quia Episcopus extra Diœcesin Ecclesias; consecrare non potest, sine consensu Episcopi loci, ut colligitur ex *c.* 2. ibi: *In Diœcesi tua h. t.* Et quamvis Consecratio ab alieno Episcopo facta sit valida, ipse tamen Episcopus puniendus est, ita ut uno anno, a Missarum celebratione cessare debeat, *Episcopus*; 28. *caus.* 7. *qu.* 1. *Abb. in cit. c.* 2. *numero* 2. *h. t.* Nec potest Episcopus delegare potestatem consecrandi Ecclesias alteri simplici Presbytero, sive non Episcopo; cum ea potestas non sit jurisdictionis: sed Ordinis Episcopalis, ideoque Clericis non Episcopis delegari non potest, *c. Aqua* 5. *p. h. t. Silvest. in summa*; *V. Consecratio* 2. *qu.* 1. *Azor. p.* 2. *l.* 9. *c.* 4. *q.* 1.

II. Assertio 2. Ecclesiæ consecrari possunt qualibet die, non tantum diebus Dominicis, sive Festivis: sed etiam profanis, *Silvest. c. l. qu.* 2. *Azor. c. l. qu.* 3. & habetur in *cap. Tua*; 2. *h. t.* Ubi Innocent. III. ita rescribit Tornacensi E„ piscopo: In Diœcesi tua licet tibi Ecclesiis Dedicationem „ sive Consecrationem impendere, tam diebus Dominicis, quam privatis, sive non festivis. Nam quamvis Consecrationes Episcoporum, Clericorum, & Virginum nonnisi certis diebus fieri possint: ad Consecrationem tamen Ecclesiarum non est præscripta certa dies; cum enim Consecratio hæc fiat in re inanimata, non est opus servare tantam solennitatem: at Consecratio sacrarum personarum, est dignior, & firmior. *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 2. *not.* 2. *h. t.*

III. Assertio 3. Episcopus Ecclesiam consecrare non debet, nisi Sacrificium Missæ celebret, idque ex præcepto, & consuetudine Ecclesiæ Romanæ, *c. Omnes* 3. *cap. De fabrica* 24. *dist.* 1. *de consecr.* quamvis id ad substantiam Consecrationis non requiratur: sed illa rata, & firma sit, etiamsi Episcopus Consecrator Missam non celebraverit, *Silv. c. l. num.* 1. *Azor. cit. c.* 4. *q.* 2. Porro Ecclesia semel consecrata regulariter non est iterum consecranda *c. Ecclesiis* 20. *cit. dist.* 1. nisi omnino non constet de Consecratinoe, vel de ea dubitetur, *c. Ecclesia* 18. *eod. dist.* de quo infra.

IV. Assertio 4. Ecclesia non est consecranda, nisi prius ei de dote competente fuerit provisum, prout sumitur ex *c.* „ *Cum sicut* 8. *h. t.* Nam cum Regina Hungariæ quandam Ecclesiam fundasset, & consecrari fecisset: sed illam non dotavit, rescribit eidem Papa Honorius III. Cum Ecclesia non sit consecranda, nisi de dote ei provisum fuerit, tanto magis ad dotandam illam Ecclesiam se liberalem exhibere debet, quanto fortius ex debito jam ad id tenetur.

V. Ubi notandum primo. Ecclesia non est etiam fundanda, seu ædificanda, nisi prius competens dos ei fuerit assignata, *c. Nemo* 9. *dist. de Consecr.* quod si id in fundatione omissum fuit, ut in casu *cit. c. Cum sicut*; non debet consecrari, nisi dos ei fuerit prius assignata, ad quod ex debito, sive quasi contractu obligatur ipse Fundator, vel qui eam fecit consecrari, & hæredes ejus, *cit. c. Cum sicut in fine*, & ibi *Gl. V. consecranda*; & habetur etiam in *Auth. de Eccl. Tit. §. Si quis autem collat.* 9. Sicut, qui fecit aliquem ordinari, tenetur Titulum sustentationis ei assignare, *c. Cum secundum* 16. *de præb.* & quemadmodum pater tenetur dotare filiam, *l. fin. de promiss. dot.* Ita & Fundator Ecclesiæ, qui quodammodo censetur pater, quia Ecclesiam de non esse ad esse deduxit; sed in defectum Fundatoris, vel facientis consecrari, si is Ecclesiam dotare non possit, tenetur ad id Episcopus, vel ex bonis, & reditibus Ecclesiæ suæ, si sine gravi læsione ejusdem id fieri possit, *arg. c. Apostolica* 9. *de donat.* alioquin delictum personæ in Ecclesiæ damnum redundare non debet, *c. Venerabilis* 6. *§. Intelleximus*; *de except.* & ex patrimonio suo, *Hostiens. in cit. c. Cum sicut*; *V. Tanquam ex debito & Abb. n.* 2. *&* 3.

Porro contra Fundatorem, aut Patronum Ecclesiæ, qui fecit Ecclesiam consecrari, competit condictio ex Canone dicti, *c. Cum sicut*; per quam is compellatur, ad assignandam dotem, adeoque hoc casu Ecclesiasticus Judex habet jurisdictionem in Laicum, *Hostiens. in cit. c. V. Teneris*; *& Abb. num.* 2. Excipiuntur Ecclesiæ Religiosorum Mendicantium, quæ sine dote ædificare possunt. Idemque est de Ecclesiis, quæ ædificantur in Monasteriis annuos reditus habentibus, *Silvest. V. Ecclesia* 2. *q.* 2. *Azor. p.* 2. *c.* 3. *q.* 7. *in fine.*

VI. Notandum secundo. Dos assignanda Ecclesiæ, debet esse competens, quæ scilicet sufficiat pro luminaribus, *cap.* 5. *caus.* 1. *q.* 2. & ad honestam sustentationem Presbyteri, seu Parochi, cum uno Clerico Ministro, si sit Ecclesia Parochialis, vel Capella, *cit. cap. Nemo dist.* 1. *de Consecr. junct. G. V. Custodum*; habita ratione Decimarum, Oblationum, & aliarum obventionum spiritualium. Si autem Ecclesia sit collegiata, debet dotari secundum numerum Clericorum, & Ministrorum instituendorum in illa Ecclesia, & qualitatem Collegii, *cit. cap.* 1. *caus.* 1. *qu.* 2. Neque tamen requiritur ab initio dos tanta, quæ sufficiat etiam ad hospitalitatem exercendam, & jura Episcopalia solvenda; quia Ecclesia impotens non tenetur ad ista præstanda, donec

ad pinguiorem fortunam pervenerit, *Hostiens. in cit. c. Cum sicut; V. Consecranda; Abb. ibid. num. 4. & 5. Azor. cit. c. 3. q. 7. contra Glos.*

§. II.

In quibus casibus Ecclesia execretur, ita, ut nova Consecratione indigeat?

VII. Tres casus recensentur e *Gl. in c. Proposuisti; 4. V. Reconciliari h. t. & Abb. ibid. n. 6. & 2. seqq. Silvest. V. Consecratio 2. q. 4. Azor. cit. lib. 9. c. 4. q. 5.* Primus est, si nesciatur, vel dubitetur, an Ecclesia aliqua fuerit consecrata, nec ne, nec appareat aliquod indicium, sive argumentum, ex quo probari possit, vel præsumi, illam esse consecratam. Censetur autem, vel præsumitur consecrata, si id constiterit ex instrumento dotationis confecto, vel ex scriptura in columna, vel tabula aliqua marmorea inserta, vel ex Crucibus depictis in parietibus Ecclesiæ, vel etiam si unus Testis adsit, qui testatur, se vidisse: imo etiam, secundum quosdam, se audivisse, Ecclesiam esse consecratam, *c. Solemnitas 16. junct. Gl. V. Nec certi Testes, &c. Ecclesia 18. de Consecr. dis. 1.* Ubi dicitur, quoties de Ecclesiarum Consecratione dubitatur, eas consecrandas esse, nec timendam esse iterationem; quia non monstratur, esse iteratum, quod nescitur factum: & debet tunc Episcopus, sub conditione (non quidem verbis expressa, sed mente retenta) Ecclesiam consecrare, si non est consecrata, *Gl. in cit. c. Solemnitates; V. Facit.* Et hinc colligunt DD. communiter hanc regulam, quod ubi non agitur de præjudicio alterius, etiam scriptura in lapide, vel unus testis, & aliæ hujusmodi semiplenæ probationes plenam fidem faciunt; sicut etiam in dubio parvuli baptizandi sunt; nisi vel unus sit, qui testificetur, eos baptizatos esse, *cap. Parvulos; 110. de Consecr. dis. 4. Abb. in cit. c. Proposuisti; num. 6. h. t. Silvest. V. Consecratio q. 3.* In dubio autem non præsumitur Ecclesia consecrata, ob solam diuturnitatem temporis, *Barbos. in cit. c. Proposuisti n. 6.*

VIII. Secundus casus, in quo Ecclesia propter execrationem nova consecratione indigeat, est, si Ecclesia igne sit exusta, ita, ut parietes interiores fuerint combusti, vel devastati, & abrasi ex toto, vel ex majore parte; *c. Ecclesiæ 20. dist. 2. de consecr.* & ibi: *Gl. V. Altaria*; quia Consecratio consistit in exteriore parte, seu superficie parietum, qui Chrismate liniuntur, & in quibus Crucis signum apponitur, ideoque ea combustione, vel notabili abrasione parietum violatur Consecratio, etiamsi parietes non corruerint, *Abb. in cit. c. Proposuisti n. 7. h. t. Silvest. V. Consecratio q. 4. Azor. cit. q. 5.* Porro, si ligna Ecclesiæ consumpta sunt vetustate, vel ex alia causa tectum Ecclesiæ sit destructum, parietibus tamen illæsis, non ideo debet Ecclesia denuo consecrari, *c. Ligneis 6. h. t.* quia in parietibus, in quibus fiunt Cruces, & inunctiones, consecratur Ecclesia, & non in tecto, *Gl. ibid. V. Parietibus junct. Gl. mag. lit. B.*

IX. Tertius casus est, si totum Ecclesiæ ædificium; sive in casu fortuito, sive consulto destruatur, aut corruat, non tantum quoad tectum, sed etiam quoad parietes, ita ut vel ex toto, vel saltem ex majore parte destructi sint, ideoque denuo reparari debeant: tunc enim Ecclesia amisit Consecrationem, & de novo est consecranda; quia Ecclesia restaurata, nec physice nec moraliter est eadem Ecclesia, quæ antea erat, *prout sumitur ex c. De fabrica; 24. ibi Gl. V. Instauranda;* id est, *Reconsecranda; & V. Innovata; dis. 1. de Consecr. Abbas in cit. c. Proposuisti n. 8. h. t. Silvest. cit. q. 4. §. Tertius; Azor. cit. c. 4. qu. 5.* & alii DD. communiter. Idque procedit, etiamsi ex iisdem lapidibus sit restaurata, ut tradunt DD. *cit.*

Si vero parietes Ecclesiæ, non simul, & in totum, sed paulatim per partes minores, seu parvas destruantur, aut corruant, ita tamen, ut nunquam major pars simul destructa sit, an Ecclesia denuo sit consecranda, non conveniunt DD. Quidam affirmant, *Innoc. in rubr. h. t. n. 1. & Abbas in c. Proposuisti 4. n. 8. eod.* Ratio eorum est, quia tunc non manet eadem Ecclesia, quæ antea fuit, secundum rei veritatem: sed solum secundum fictionem, per quam navis ex toto reparata eadem censetur, quæ fuit antea; in veritate autem non est eadem: et in istis spiritualibus attendi debet veritas, & non jurisfictio: in veritate autem non est eadem Ecclesia, quæ ex toto, vel ex majore parte est refecta, licet successive, & per partes, & negari non potest, quin Consecratio, quæ in antiquis parietibus erat, sit sublata.

Alii vero negant, denuo esse consecrandam, *Gl. in cit. c. Proposuisti V. Reconciliari Host. ibid. column. 2. Silvest. cit. qu. 4. & Azor. cit. c. 4. quæst. 6. Barbos. in c. Ligneis 6. n. 3. h. t.* Ratio est, quia licet Ecclesia ex nova materia paulatim, & successive a primis fundamentis per partes parvas, seu minores reparetur, censetur tamen eadem semper Ecclesia; sicut non solum secundum Canones, & Leges: sed etiam rei veritatem, navis, quæ paulatim per partes successive reparatur, eadem est, quæ antea, *l. Quod in rerum natura 24. in fine, ff. de legat. 2.* & eadem semper est Civitas, licet successivo omnes cives moriantur, & alii nascantur, & in eorum locum succedant, *l. Proponebatur 76. ff. de judiciis;* Sic idem est homo, non tantum quoad animam, sed etiam quoad corpus, licet partes ejus quotidie per calorem naturalem consumantur, & novæ generentur; & ratio est, quia partes, quæ de novo accedunt, seu accrescunt, fiunt una & eadem res cum partibus, quibus adjunguntur, & constituunt unum totum. Neque verum est, Consecrationem antiquam omnino sublatam esse: sed quoties addita fuit nova pars parva parieti antiquo, Consecratio ei inhærens extensa fuit, quantum ad virtutem supernaturalem, & spiritualem ad novam partem adjectam, illaque etiam facta est sacra; nam in iis, quæ fiunt per additionem, vel accessionem partium, dignius trahit ad se, quod minus dignum est: sive ut *Gl. ait in c. 1. V. Altare; in fine h. t. Sacrum trahit ad se non sacrum;* Sic oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, seu benedicto, *c. Quod in dubiis 3. in fine h. t.* & totum sit consecratum, quia sacrum tanquam dignius trahit ad se non sacrum, *Gl. in cit. c. V. Consecratum.* Idemque dicendum, si aqua benedicta aquæ non benedictæ misceatur, *Silvest. V. Aqua benedicta q. 3.* qui ait, id solum verum esse, si oleum non sacrum, vel aqua profana in minore quantitate admisceatur oleo sacro, vel aquæ benedictæ: secus si in majore, vel æquali quantitate admisceatur; quia virtus spiritualis, & supernaturalis rei dignioris, sive sacræ attingit minus dignum, seu non sacrum, eique effectum suum communicat, si vireus ejus naturalis sit major: & sic oleum, vel aqua non sacra in minore quantitate commixta oleo sacro fit sacrum; non item, si in majore, vel æquali quantitate admisceatur, alioquin sequeretur, per guttam olei consecrati, vel aquæ benedictæ totum vas olei non consecrati, vel aquæ non benedictæ, cui infunditur, consecrari, quod est absurdum, *Silvest. cit. qu. 3. Barbos. in cit. c. Quod in dubiis n. 6.* Ita similiter, si parvæ parti parietis Ecclesiæ consecratæ addatur magna pars non consecrata, ista non fit consecrata; quia major pars non trahitur ad formam partis minoris: sed e contrario pars minor trahitur ad formam partis majoris, *Silvest. V. Consecratio q. 4. in fine. Azor. citat. c. 4. qu. 6. in fine.* Porro etsi hoc casu, quo Ecclesia per partes parvas successive est reparata, non indigeat nova reconsecratione: putant tamen aliqui, egere reconciliatione per aspersionem aquæ benedictæ. Verum id nullo jure expressum habetur, quamvis tutius, & magis pium sit, ut reconcilietur, ut tradit *Hostiens. in cit. cap. Proposuisti V. Sed nunquid eget, Silv. V. Consecratio. 2. q. 5. in fine.*

§. III.

Quot, & quibus modis polluatur, sive violetur Ecclesia, ita, ut in ea Divina Officia celebrare non liceat, priusquam reconcilietur; ac quomodo, & a quo Ecclesia polluta reconcilianda sit?

X. Assertio 1. Polluitur Ecclesia pluribus modis. Veluti primo, per homicidium factum in Ecclesia, *c. Proposuisti 4. h. t.* Idque voluntarium, & injuriosum, vel saltem contra Religionem, seu reverentiam loco sacro debitam, commissum. Dicitur primo. *Voluntarium*, quia, si quis casu occidatur, dum ver. gr. trabs, vel lapis decidit e tecto, vel pariete, vel si impos mentis seipsum occidat, non violatur Ecclesia. Dicitur secundo. *Injuriosum*. Quia, si quis alterum occidat, ob necessariam defensionem sui ipsius, servato moderamine inculpatæ tutelæ, non violatur Ecclesia; secus, si illud excedat. Polluitur vero etiamsi sine sanguinis effusione homicidium fiat, ut, si quis laqueo suspendatur, vel suffocetur. Dicitur tertio. Vel saltem contra Religionem, &c. quia etiam per mortem reo illatam, per sententiam judicis, polluitur Ecclesia; quia est contra reverentiam, & libertatem Ecclesiæ: imo etiam, si Martyr ob fidem in Ecclesia occidatur, nam quamvis per Sanctorum mortem, sive Martyrium Ecclesia consecretur. *c. Quamvis. 3. dis. 21. & ibi: Glos. V. Consecrarunt &c. Fundamenta. 17. post princ. §. Isti sunt. de Elect. in 6.* ibi; *Urbem ipsam glorioso cruore Martyrii Christo consecrarunt.* cædes tamen illis illata ex actione occidentis persecutoris, & injuriosum, & sacrilegum est homicidium, *Gl. in cit. c. unic. V. Sanguinis in fine h. t. in 6. Abb. in c. Proposuisti 4. num. 2. h. t.* quamvis ipse putet, per occisionem Sancti Ecclesiam non pollui: sed minus recte, quia non polluitur præcise ob sanguinem effusum, sed ob iniquam effusionem, adeoque non passio, sed actio injusta polluit Ecclesiam; *Silvest. V. Consecratio 2. qu. 5. In primo casu, Azor. p. 2. lib. 9. cap. 5. qu. 1.* & alii communiter. Porro probabilius est, quod, si quis lethali ictu in Ecclesia accepto, etiam citra sanguinis effusionem, extra Ecclesiam moriatur, violari Ecclesiam; quia tota actio injuriosa, & causa mortis per se illativa intra Ecclesiam est posita, quæ redundat in reverentiam loci sacri, quamvis nonnulli DD. contrarium teneant. Secus est, si quis extra Ecclesiam vulneretur, & ad illam confugiens, mors intra illam sequatur, tunc enim non violatur Ecclesia, *Gl. in cit. c. unic. V. Sanguinis. Silvest. cit. q. 5. in 1. casu. Azor. cit. c. 5. q. 1. §. Si quæras.* multo minus violatur, si quis supra tectum Ecclesiæ, vel in subterraneo loco sub Ecclesia occidatur; quia non intra Ecclesiam. *Silvest. c. l. & Azor. c. l.* Violatur autem, si quis seipsum sanæ mentis occidat, vel vulneret, *Silvest. c. l.*

XI. Secundo polluitur Ecclesia per vulnera in illa inflicta, citra mortem, sive per humani sanguinis effusionem. *cit. c. Proposuisti.* ibi, *& aliquando vulnera inferuntur, & c. ult.* ibi, *aut sanguinis effusione, h. t.* & in *c. un. in princ. eod. in 6.* Requiritur autem primo. Ut sit copiosa sanguinis effusio, ut patet ex hoc ipso verbo *effusio*, quod abundantiam significat: unde non violatur Ecclesia, si paucæ guttulæ. *Abb. in cit. c. Proposuisti. n. 3. h. t.* Neque etiam, si ob percussionem pugno, vel alapa factam, magna copia sanguinis effluat solum e naribus: quia nares sunt organum, unde sanguis nimis facile emittitur. *Diana p. 6. tract. 6 resolut. 24.* & alii apud ipsum. Secundo requiritur, ut sanguinis effusio voluntarie facta sit; quia non polluitur Ecclesia, si casu facta, sit, aut citra mentis consensum, v. gr. ab amente, vel etiam, si jocose tantum, non per injuriam facta sit. *Gl. in citat. c. unic. V. Sanguinis. h. t. in 6.* Porro, si vulnus inflictum sit in Ecclesia, licet sanguis extra illam effluxerit, polluitur Ecclesia; quia causa efficax effluxionis jam est posita in Ecclesia, & per accidens est, quod in illa sanguis non effundatur, sed extra illam, ut in probabilior sententia docet, *Silv. cit. qu. 5. in 2. casu. Azor. cit. qu. 1. §. 2.* Secus est,

est, si quis extra Ecclesia vulneretur, & in Ecclesia sequatur sanguinis effusio; cum ibi causa effusionis non sit posita. Neque etiam polluitur Ecclesia per aliam, quamvis corporalem injuriam, vel percussionem in illa factam, citra sanguinis effusionem; quia Canones solum faciunt mentionem de homicidio, & de vulneratione, cum sanguinis effusione, ideoque in hac materia odiosa, ac pœnali non est extensio facienda ad percussionem, sine sanguinis effusione. *Abb. in citat. capit. Proposuisti, numer. 4. Silvest. & Azor. loc. cit.*

XII. Tertio polluitur Ecclesia per adulterium, vel aliam illicitam copulam carnalem, & quamcunque voluntariam illicitam seminis effusionem, intra Ecclesiam factam *Cap. Significasti 6. de adult. c. Ecclesiis 20. disp. 1. de consecr. cap. unic. in princ. h. tit. in 6.* Unde, si in somnia fiat, non violatur Ecclesia, *Gl. in cit. cap. Ecclesiis V. Semine*, violatur autem per actum conjugalem in ea factum, quia licet per se, sine peccato, exerceatur, non tamen sine injuria, & irreverentia loco sacro illata, propter quam per justam occisionem hominis violatur Ecclesia. Excipi debet casus necessitatis, ut si conjuges diu in Ecclesia inclusi esse cogantur, cum probabili periculo turpis pollutionis: sicut enim per humani sanguinis effusionem, ad conservandam vitam corporalem, non violatur Ecclesia: ita neque per effusionem humani seminis, factam ad conservandam vitam spiritualem. *Silvest. V. Consecratio qu. 5. §. Tertius casus est. Azor citat. cap. 5. quæst. 1. §. Tertio polluitur.* Requiritur tamen, ut seminis effusio sit magna, & notabilis, non modica tantum distillatio, & sit publica, sive publice innotuerit: nam per occultam non violatur Ecclesia, quamdiu manet occulta, sicut pro occulto crimine non imponitur solennis, & publica pœnitentia, neque Ecclesia de occultis judicat; idque colligitur ex *citat. cap. Significasti*, ubi vis ponitur in publica detectione. Si vero fornicatio, vel seminis effusio occulte facta in Ecclesia, postea publice innotescat, ex eo tempore habetur Ecclesia polluta, & necessario reconciliari debet. *Silv. c. l. Azor. cit. c. 5. q. 2.* Ubi ait, idem dicendum de aliis supra dictis casibus, in quibus polluitur Ecclesia, haberi pro polluta, postquam ei cœperunt esse notorii per rei evidentiam, aut confessionem rei judicialem.

XIII. Quarto polluitur Ecclesia, si in illa sepeliatur fidelis excommunicatus, *c. Consuluisti 7. h. tit.* quod licet loquatur de Cœmeteriis, eadem tamen imo major est ratio prohibitionis in Ecclesia; cum per sepulturam excommunicati non minor irreverentia inferatur Ecclesiæ, quam Cœmeterio, *Silvest. cit. q. 5. §. Quartus casus est. Azor. cit. c. 5. §. Quarto polluitur.* Id vero intelligi debet post Concil. Constantiense, de nominatim excommunicato, ac denunciato, aut notorio Clerici percussore, de quo plura fuere dicta supra *Titul. 28. §. 7. hoc Lib.* Et hinc non polluitur Ecclesia, per sepulturam hæreticorum in Germania: quia non sunt nominatim, & publice denunciati; sed tolerati. Porro quamvis alias excommunicatio, & interdictum in jure æquiparentur, *c. 1. & ibi Gl. V. Observari de sent. excommun. in 6.* & personaliter, ac nominatim interdictus non debeat sepeliri in loco Sacro *c. Is. Cui 1. eod. in 6. 20.* quin & cadaver illius sepultum exhumandum sit, si ab aliis discerni possit, *c. Ecclesiam 28. & ib. Gl. fin. dis. de cons.* Non tamen per interdicti sepulturam violatur Ecclesia, aut reconciliatione indiget; cum id nullo jure sit expressum, *arg. cap. Is qui 18. de sentent. excomm. in 6.* Neque enim pœnæ sine juris textu induci, vel extendi debent: neque æquiparatio habet locum in pœnalibus: præsertim quia excommunicatio multo gravior est, quam interdictum, quippe quæ privat omni communicatione: non item interdictum, *Laym. l. 5. tr. 5. c. 5. n. 8. Zoes. in Comment. h. t. n. 21.*

XIV. Quinto polluitur Ecclesia per Sepulturam hominis Infidelis, aut non baptizati, quo casu non tantum Missas in ea celebrare non licet (priusquam reconcilietur) & corpus defuncti pagani foras projici, & Ecclesia mundari debet, *c. Ecclesiam 27. dis. 1. de Consecr. Silvest. c. l. & Azor. c. l. §. 5. Polluitur.* Verum *Abb. in c. Consuluisti 7. n. 4. h. t.* putat, non esse, hoc casu, radendos parietes; quia violaretur per id Ecclesia, ita ut denuo consecranda esset, & in *citat. c. Ecclesiam*; sermo non esse tantum, de Ecclesia nondum consecrata: quod verum est, si ita radantur parietes, ut omnis crusta, vel secundum majorem partem auferatur: secus, si tantum dealbentur, tunc enim non execratur Ecclesia, ut Consecrationem perdat, cum hæc in parietibus fit, & crusta, quæ permanet, *Laym. cit. l. n. 15.* Potest tamen infans non baptizatus si in utero matris mortuus sit, una cum fideli matre sepeliri in Ecclesia; quia est pars ventris & mater cum fœtu unum corpus censetur, *Azor. citat. c. 6. h. a. §. Quid dicendum, Laym. citat. c. 5. num. 8. in fine.* Porro inter tres priores, & duos posteriores modos violandi Ecclesiam jam allatos, hæc est differentia, quod priores tres non fiant sine culpa: ad posteriores vero duos non requiritur culpa, sed sufficit factum, ut videlicet corpus defuncti excommunicati, vel Infidelis in Ecclesia sepeliatur *Laym. cit. c. 5. n. 8. in fine.*

XV. Addunt aliqui sextum casum, in quo Ecclesia polluatur, videlicet si ab Episcopo notorie excommunicato sit consecrata, vel benedicta. *Silvest. V. Benedictio qu. 6. Azor. cit. c. 5. qu. in fine.* Sed verius est, illam non ideo pollui; cum hæc violatio nullum in jure fundamentum habeat, ut fatetur ipse *Azor. c. l.* & lex pœnalis ad casum non expressum non sit extendenda. Et sicut Baptismus ab excommunicato, aut hæretico Ministro collatus, est validus, & iterari non debet: ita etiam Ecclesia ab excommunicato, aut hæretico Episcopo valide consecratur. Neque ideo reconcilianda est, dummodo Minister, seu Episcopus fidem SS. Trinitatis tenuerit, *c. Ecclesiis 20. dis. 1. de Consecr.* Accedit, quod violatio sit posterior Consecratione, quam supponit tanquam formam, seu habitum, ergo impossibile est, ut eadem actione simul Ecclesia consecretur, & violetur, *Laym. cit. c. 5. num. 9.*

XVI. Prædictis addendum primo. Ut Ecclesia censeatur violata, debet unus ex actibus supra allatis fieri intra illud spatium, quod pertinet ad interius corpus Ecclesiæ, ab interiore tecto usque ad pavimentum, & a summa Ara, usque ad parietem oppositum, ac proinde comprehenduntur etiam Capellæ, intra Ecclesiam constitutæ, quæ proprio muro a reliquo corpore Ecclesiæ non sunt sejunctæ, & ad cultum Divinum sunt deputatæ. *Sanch. lib. 9. de matrim. dis. 15. n. 25.* non tamen comprehenduntur Cameræ Ecclesiæ adhærentes; quia non constituunt unum corpus cum Ecclesia: nec ad cultum Divinum deputantur: nec tectum, aut turris Ecclesiæ, nec Sacristia; quia non ad Officium Divinum, sed ad custodiam Sacrarum Vestium deputatur, nec spelunca sub Templo constructa; quia est extra Ecclesiam, nisi sit fornix Ecclesiæ, ad sepulturam fidelium deputatus, sicut Ecclesiæ solum. *Sanch. c. l. n. 26. & seqq.*

XVII. Addendum secundo. Si alia percussio, etsi enormis, intra Ecclesiam fiat, citra sanguinis effusionem, vel si quis capitis condemnatus inde extrahatur, & suspendatur, vel si furtum in Ecclesia fiat, non polluitur Ecclesia; quia id nullo jure est expressum, & quod in certis casibus violetur Ecclesia, & non in aliis, id solo Jure Ecclesiastico statutum est, non Divino, aut naturali. *Azor. cit. c. 5. q. 3.*

XVIII. Addendum tertio. Etiam Ecclesia non consecrata polluitur humani seminis, aut sanguinis effusione, prout statuitur in *c. Si Ecclesia 10. & ult. h. t.* modo tamen auctoritate Episcopi locus ille ad Divinum cultum sit dedicatus, *Gl. hic V. Non consecrata.* ex quo enim talis Ecclesia est ad Divinum cultum deputata, & protinus consecranda, habetur pro consecrata in favorem ejusdem, sicut miles proxime cingendus habetur pro cincto, sive pro milite. *l. penult. ff. de testam. milit.* ubi *Gloss. marg. lit. D.* ait, paria sunt, aliquid esse factum, vel in proximo faciendum, in materia scilicet favorabili, & privilegiata. *Abb. in citat. c. ultim. nu. 2. hoc tit.* Item polluitur, si in ea excommunicatus, vel non baptizatus sepeliatur. *c. Ecclesiam 27. & seq. dist. 1. de consecr. Gloss. in citat. cap. ultim. V. Non consecrat. Silvest. V. Consecratio 2. quæst. 6. Azor. citat. c. 5. qu. 4.* & ita Ecclesia non consecrata gaudet eodem privilegio, quo consecrata, quamvis aliter reconcilietur, quam consecrata. *Gl. in cit. c. ultim. innotat.* de quo infra. Veruntamen, si Ecclesia, seu locus aliquis consecratus, vel auctoritate Episcopi benedictus non sit, etsi sit ab eodem ad publica Officia Divina deputatus, nunquam violari, ut reconciliatione indigeat, docent plures DD. apud *Laym. c. c. 5. n. 5.* Ubi ait, hanc sententiam nunc in praxi observari.

XIX. Assertio 2. Ecclesia consecrata, si polluta fuerit, reconciliari potest, ac debet, per aspersionem aquæ cum vino, & cinere (& sale, juxta Pontificale Romanum) benedictæ, prout constat ex *c. Proposuisti 4. in fine h. t.* Si vero nondum sit consecrata, sed tantum benedicta ab Episcopo, potest reconciliari, per aspersionem simplicis aquæ benedictæ, ut patet ex *cit. c. ult. h. tit.* ubi dicitur, si Eccle-
„ sia non consecrata (ad consecrandum tamen ædificata,
„ ideoque ad Dei cultum publice destinata *Hostiens. hic V. eod.*) cujuscunque fuerit, semine (humano, sive Clerici, si-
„ ve Laici, fidelis, sive infidelis, aut hæretici, *Hostiens. V.*
„ *eod.*) aut sanguinis effusione polluta, aqua exorcizata pro-
„ tinus lavetur, ne divinæ laudis organa suspendantur, &
„ quam cito fieri poterit, est consecranda.

Ex quo colligitur 1. Quod non sit necessarium: ut talis Ecclesia reconcilietur per aquam ab Episcopo solenniter benedictam: sed per simplicem Sacerdotem; quia solum dicitur, esse protinus lavandam aqua exorcizata, ergo non oportet, vel Episcopum exspectare, vel aquam ab eo benedictam adferri, *Azor. cit. c. 5. q. 5. Barbos. in cit. c. ult. nu. 2. h. t. & de Offic. Episc. alleg. 28. n. 57.* Colligitur secundo. Quod in Ecclesia non consecrata, si polluta fuerit, antequam reconcilietur, nedum Missa, sed nec ullum Officium Divinum celebrari licite possit; cum, ut hic dicitur, *Organa Divinæ laudis sint in illa suspensa, Abb. ibid. n. 4. Silvest. V. Consecratio qu. 7.* Neque tamen, qui in Ecclesia polluta celebrat, etiam scienter, ideo irregularitatem incurrit, ut patet ex *c. Is qui 18. de sentent. excomm. in 6.* Neque Ecclesia polluta est interdicta. *Abb. c. l. Silvest. c. l. q. 9. Azor. cit. c. 5. q. 6.*

„ XX. Assertio 3. Si Ecclesia consecrata polluta fuit, ea
„ reconciliari potest, ac debet, aqua per Episcopum bene-
„ dicta, & quidem ab Episcopo proprio, vel ejus mandato,
„ per alium Episcopum; per simplices vero Sacerdotes hu-
„ jusmodi reconciliatio fieri non potest (etiam aqua per
„ Episcopum benedicta) non obstante contraria consuetu-
„ dine, quæ potius corruptela est dicenda: quia licet Epi-
„ scopus committere valeat, ea quæ sunt jurisdictionis (cu-
„ jusmodi sunt judicare, conferre Beneficia, in iis institue-
„ re, & omnia alia facere, ad quæ agenda liberam pote-
„ statem accepit in confirmatione, juxta *c. Transmissam 15.*
„ *de elect.*) quæ tamen Ordinis Episcopalis sunt, non potest
„ inferiores gradus Clericis demandare, ut est Ordinatio
„ Clericorum, Consecratio Virginum, & Ecclesiarum, &
„ similia, de quibus in *c. Quamvis 4. dis. 68.* Ita statuit Gre-
„ gorius IV. in *c. Aqua 9. h. t.* & ibi *Gl. V. Jurisdictionis.* Ratio differentiæ est, quia Ordo non per commissionem, seu nuda voluntate: sed per manus impositionem, seu Consecrationem confertur, *c. unic. de Sac. Unct. c. fin. de Sacram. non iter.* adeoque facto opus est; quia necessaria est visibilis, & exterior unctio, vel alia actio, *Gl. hic V. Jurisdictionis*; & *Hostiens. V. Ordines Episcopalis.* Verum Summus Pontifex potest reconciliationem Ecclesiæ etiam simplici Sacerdoti committere; quia in iis, quæ sunt juris, seu potestatis Episco-

scopalis, ex dispositione, seu ordinatione Ecclesiastica, & mere humana, Papa habet plenitudinem potestatis, *6. Proposuit; 4. de conc. præb.* ideoque eam alteri etiam delegare potest: quæ autem ex dispositione, seu Lege Divina, certo Ordini sunt concessa, ea non possunt, etiam ab ipso S. Pontifice committi non habenti illum Ordinem, ut tradit *Gl. in cit. c. 1. V. Concedimus, dist. 99. Abb. in cit. c. num. 9. & ult. Azor. cit. c. 6. q. 5.*

„ Additur in *cit. c. Aqua. in fine h. t.* Quod autem mandantibus Episcopis, super reconciliatione hactenus factum „ est per eosdem (scilicet simplices Sacerdotes, qui ex „ mandato Episcoporum reconciliabant Ecclesias pollutas) „ misericorditer toleramus. Ubi *Gl. fin.* opponit, quod videatur, non obstante ista tolerantia Papæ, Ecclesiam pollutam esse iterum conciliandam per Episcopum, eo quod reconciliatio facta per simplicem Sacerdotem nulla fuerit: sicut, si quis ordinetur ab eo, qui non habet potestatem ordinandi, iterum ordinari debet, *c. Presbyteri, 1. dist. 68.* Sed dicendum est, cum *Gl. ibid.* quod per hanc tolerantiam Papa ratam habuit reconciliationem factam per simplicem Sacerdotem, ita, ut ea tunc incipiat valere, cum prius nulla fuisset.

XXI. Assertio 4. Si Ecclesia non consecrata, sed benedicta tantum, vel publice deputata ad cultum Divinum, pollui [illegible], ea reconciliari potest aqua etiam non benedicta [illegible], sive aqua lustrali benedicta per simplicem Sacerdotem, *Silv. c. l. q. 8. Azor cit. c. 5. q. 8.* Nam, si Papa Gregorius [illegible] *c. ult. h. t.* voluisset, ut lotio Ecclesiæ pollutæ fieret per Episcopum, id expressisset, sicut expressit in *cap. [illegible]* cum idem eidem scripserit. Item, quia ibi præcipitur, ut lavetur aqua exorcizata, scilicet tantum, quæ benedicitur per simplicem Sacerdotem, & non cum aqua benedicta ab Episcopo, & cum vino, ac cinere, per quem reconciliatur Ecclesia consecrata, *c. Proposuisti 4. h. t.* Denique ibi additur, ut protinus lavetur, quod non posset dici, si ibi deberet exspectari mandatum Episcopi. Cæterum reconciliatio Ecclesiæ pollutæ debet fieri, expensis illius, qui eandem violavit, si sciatur, quis sit, & solvendo sit: si vero ignoretur, vel non sit solvendo, tum recurrendum est ad consuetudinem, vel statutum loci, sive Ecclesiæ: quibus deficientibus, in Rectorem, seu Parochum hoc onus rejicitur: vel si ipse pauper sit, in Parochianos, ac denique in defectum omnium prædictorum, ipse Episcopus suis sumptibus Ecclesiam reconciliare debet. *Abb. in c. Proposuisti, 4. num. ult. h. t. Barbos. in c. pen. num. 2. h. t.*

§ IV.

De Consecratione, & execratione, ac Violatione Altaris.

XXII. Præmittendum primo. Duplex est Altare (quod non ligneum, aut terreum, sed lapideum esse debet, *c. Altaria. 31. dist. 1. de consecr.* Consecratum ab Episcopo. *c. Nullus, 25. ead. dist. c. Quamvis, 4. dist. 68.* vel etiam a Sacerdote simplici; sed nonnisi ex speciali concessione S. Pontificis, *Azor p. 1. lib. 10. c. 27. q. 4.* & alii communiter) unum stabile, sive fixum, sic dictum, quia alicui loco, seu basi, calce, seu alio modo affixum est. Alterum est mobile, seu portatile, quod etiam viaticum appellatur in *cap. ult. de privil. in 6.* Inter quæ Altaria illud est discrimen, quod Altare mobile per se consecratur: & hoc constare debet ex unico lapide integro tantæ magnitudinis, ut pedem calicis cum patena, saltem quoad majorem partem, capere possit. Altare vero immobile, seu fixum consecratur non per se, sed quatenus basi affixum est, cujus saltem tabula, seu Ara superior debet esse lapidea, *Abb. in c. 1. num. 3. h. t. Silvest. V. Altare in princ. Laym. lib. 5. tr. 5. c. 6. nu. 3.*

Præmittendum secundo. Etsi Consecratio legitime facta in re animata, scilic. homine, nunquam amittatur, ut patet in baptizato, & ordinato, qui etiam post mortem manet baptizatus, aut ordinatus. Res vero inanimatæ, ut Ecclesiæ Altaria, vasa sacra, &c. semel rite consecratæ Consecrationem amittere possunt, ut iterum consecrari debeant. Ratio disparitatis est, quia Consecratio in homine operatur suum effectum interius, & invisibiliter in anima, *c. unic. De sacra unct.* Consecratio vero, quæ fit in rebus inanimatis, consistit in signis visibilibus, & interioribus, ut in Altaribus lapideis, vel muris, in quibus fiunt Cruces, & inunctiones, ideoque per violationem Consecrationis execrari possunt, seu Consecrationem amittere. *Abb. in cit. c. 1. nu. 1. not. 3. h. t.*

XXIII. Quæritur nunc primo. Quando, sive in quibus casibus Altaria execrentur, sive Consecrationem amittant, ita ut iterum consecrari debeant? Resp. Altare, sive immobile, ac fixum, sive mobile, Consecrationem amittit primo. Si mensa superior, sive lapis superpositus, qui sigillum continet, vel lapis ipse Altaris portatilis, enormiter, seu notabiliter fuerit confractus, aut etiam diminutus, tunc enim denuo debet consecrari, prout sumitur *c. Ad hæc. 1. c. Quod in dubiis. 3. & c. Ligneis. 6. h. t.* Censetur autem Altare enormiter, seu notabiliter fractum, sive mobile, sive fixum, si ad usus, ad quos est consecratum, sit ineptum, vel inutile, adeoque fractura tanta sit, ut in nulla integra parte Altaris calix, cum patena, secundum majorem partem, consistere possit; vel, si propter fracturam lapidis, aut mensæ superioris, Altare nimis deforme sit, quod in dubio Episcopi judicio definiri debet: secus est, si modica sit fractura, tunc enim Altare Consecrationem non perdit. *Abb. in cit. c. Ligneis nu. 1. not. 2. Silvest. V. Altare. q. 8. nu. 6. Azor cit. c. 27. q. 12. Laym. cit. c. 6. n. 4.* Ratio est, quia, si fractura sit notabilis, tunc Altare quoad formam mutatum est, eamque amisisse censetur, *Gl. in cit. c. 1.* & consequenter etiam Consecrationem, forma enim dat esse rei, qua amissa, etiam ipsa res perit. Quod, si in aliis fractura fiat, salva tamen magnitudine mensæ, aut lapidis, ut moraliter rem æstimando, capere possit calicem cum patena: vel etiam, si mensæ lapideæ Altaris aliqua additio fiat, vel diminutio, seu detractio, non amittitur Consecratio: quia enormis fracturæ, & notabilis additionis, vel demptionis eadem est ratio. *Laym. cit. c. 6. num. 4.* Et hinc neque amittitur Consecratio Altaris, si cornua illius sint fracta, in quibus inunctio fieri solet, licet id asserat *Silvest. c. l.* sed absque ullo juris fundamento, nam quamvis in Consecratione Altaris corona Chrismate injungi soleant, tota tamen mensa Altaris, sive Ara ea illa inunctione consecrata redditur, ideoque, si in reliquis partibus ita integra maneat, ut adhuc idonea sit, ad capiendum calicem, cum patena, non debet censeri Consecrationem amisisse; præsertim cum execratio Altaris in dubio casu non sit præsumenda, neque Consecratio iteranda, *Layman. cit. c. 6. num. 5. §. Id vero.* modo constet, illam semel rite factam esse: alioqui enim, si dubitetur, an Altare fuerit aliquando consecratum, necne, consecrari debebit, sicut supra de Ecclesia dictum fuit, *Abbas in c. Proposuisti. 4. num. 9. h. t.* Porro, si ad mensam consecratam Altaris fixi novus lapis addatur, unus, vel plures, tunc ita id fieri debet, ut calix, & patena, non in lapide de novo addito: sed in veteri consistat, nam dictum illud *Glossa in cap. Si motum. 19. Vers. Altare. dist. 1. de consecr.* & in *cap. Quod in dubiis, 3. V. Non consecratum. h. t.* non sacrum, si minus principale sit, accessione ad sacrum effici sacrum, sicut pannus non sacer, si assuatur ad vestem sacram, fit sacer, hoc, inquam, dictum locum habet tantum in liquoribus, & iis, quæ per mixtionem confunduntur, ut docet *Abbas in cit. c. Quod in dubiis. 4. nu. 4. in fine.* Vel etiam in iis artificiatis, quorum partes seorsim rationem, & appellationem totius non retinent, ut Ecclesia, calix, casula, &c. At vero, si partes lapidis sint homogeneæ, nihil obstare videtur, quo minus una ejus pars sacra, alia non sacra sit. *Laym. c. l. nu. 5.*

XXIV. Alter casus, in quo Altare fixum Consecrationem amittit, est, si lapis, seu mensa superior consecrata a basi, seu, inferiore structura, cui est affixa, vel columnis, quibus innititur, amoveatur, prout habetur in *c. Si motum. 19. dist. 1. de Consecr. & cit. c. 1. in princ. & c. Quod in dubiis, 3. & c. Ligneis, 6. h. t.* Nam, ut ait *Gl. in cit. c. Si motum. V. Altare.* Consecratio ipsius Altaris (immobilis, seu fixi) præcipue consistit in consecratione mensæ, sive lapidis superioris & inferioris structuræ; ergo, si illa conjunctio tollatur, execratur, & profanatur Altare, ita, ut denuo consecrari debeat. Quod tamen ita intelligendum est, si tot lapides basis, seu columnarum, qui immediate contingunt mensam, seu Aram, illique adhærent, & super quibus illa innititur, tollantur, ut reliqua pars Aræ, quæ basi suæ adhærens permanet, justæ magnitudinis, & altitudinis suæ formam amittat, tunc enim execratur Altare: non item etsi omnes lapides inferiores tollantur, & alii immittantur: dummodo mensa superior, & lapides illam immediate attingentes maneant immoti, in quantitate sufficiente ad retinendam formam Altaris, & consequenter etiam Consecrationem, *Gl. marg. in cit. c. Si motum. lit. C. Silv. c. l. q. 8.* Ex quo infertur, quod, si tota mensa superior lapidea, simul cum lapidibus principalibus, seu columnis, quibus immediate affixa est, & innititur, moveatur de loco in locum, Consecrationem non amittat; quia non separatur a basi, seu structura inferiore. Idemque est, si tabula, seu mensa superior Altaris non sit affixa basi, seu structuræ inferiori, & de loco ad locum transportetur, non enim execratur Altare, quia ipsa mensa tunc est Altare portatile, *Gl. in citat. c. Si motum. V. Altare, Silvest. c. l. q. 10.* Et hinc etiam apparet discrimen inter altare fixum, & mobile, seu portatile, quia hoc non perdit Consecrationem, tametsi separetur a ligno, cui est inclusum, lignum enim non apponitur lapidi, nisi ad ornamentum, vel ad custodiam lapidis, neque est capax Consecrationis, cum non sit lapis, *Abbas in c. 2. num. 3. h. t. Silv. c. l. q. 9. Laym. cit. c. 6. num. 3.* Ubi tamen excipit, nisi in ligno sigillum, sive loculus Reliquiarum sit inclusus: tunc enim per separationem ligni a lapide videtur execrari Altare portatile, ut plures putant, de quo paulo post.

XXV. Cæterum hactenus dicta circa consecrationem & execrationem, seu violationem tum Ecclesiarum, tum Altarium, desumuntur ex pluribus capitulis hujus Tit. supra allegatis. Veluti primo, ex *c. Ad hæc; 1. h. t.* Ubi dicitur „ si Altare motum fuerit, aut lapis superpositus, qui sigil- „ lum continet, confractus, aut etiam diminutus fuerit „ (enormiter, *Gl. hic*) debet denuo consecrari, non tamen „ ideo Ecclesiæ consecratio reiterari debet, licet id qui- „ dam Canones innuere videantur, ut in *c. Si motum; 19. dist. 1. de consecr.* Ubi dicitur, *si motum fuerit Altare*, id est, mensa sive tabula Altaris, denuo *consecretur Ecclesia*, id est, Altare, alia enim est consecratio Ecclesiæ, alia Altaris, & hæc sine illa sæpe fit, *Gloss. in citat. cap. Si motum; Vers. Ecclesia; & Gloss. final. in citat. cap. 1. hoc titul.*

XXVI. Porro ex hoc cap. probare volunt plures Canonistæ, quod detur tertius casus, in quo Altare, sive fixum, sive mobile, perdit consecrationem, videlicet si frangatur, vel spolietur sigillum, sive sepulchrum Altaris, id est, loculus, in quo continentur Reliquiæ Sanctorum. Verum hic non dicitur, per fractionem sigilli Altare consecrationem amittere: sed si mensa, seu lapis frangatur, in quo sigillum, sive SS. Reliquiæ continentur, ut notat *Laym. in cit. c. 6. nu. 9.* Quin imo valde probabile est, quod SS. Reliquiæ non necessario requirantur, & ex præcepto Ecclesiæ, ad legitimam formam consecrationis Altaris; quia non extat clarus Textus, ex quo illa necessitas, vel præceptum convinci possit. Nam in *c. Placuit; 26. dist. 1. de consecr.* solum superstitiones, seu incertorum Martyrum erectæ memoriæ,

ac

ac cultus prohibentur, ut constat ex *Concilio Carthaginensi V. can. 14.* Et inde solum colligitur, quod Ecclesia, sine SS. Reliquiis, non sit consecranda, ut notat *Gl. ibid. V. Reliquia* & dato etiam, quod olim præceptum exstiterit, ut omnibus etiam Altaribus Reliquiæ imponerentur: id tamen contraria consuetudine est abrogatum; quia jam non semper haberi possunt Reliquiæ certæ, & exploratæ pro tanta Altarium multitudine, *Laym. cit. c. 6. n. 8.* Ubi tamen *num. 9.* addit, servandam esse nihilominus Ecclesiarum consuetudinem communi DD. sententia confirmatam, ut censeantur Altaria per fractionem, seu amotionem sigilli, seu sepulchri Reliquias continentis exsecrata, ideoque iterum consecranda sint.

XXVII. Secundo in *c. Quod in dubiis; 3. h. t.* dicitur: Al-
„ tare, in quo tabula Pontificali ministerio consecratur, si
„ mota, vel enormiter fracta fuerit, debet iterum consecra-
„ ri. Item oleum non consecratum, potest consecrato oleo
„ commisceri, de quo dictum supra.

„ Tertio in *c. Proposuisti; 4. h. t.* dicitur, quod propter
„ homicidia facta, vel vulnera illata in Ecclesia, illa non
„ debet iterum consecrari: sed manente Ecclesia, & Alta-
„ ri, reconciliari poterit per aquam, cum vino, & cinere
„ benedictam, de quo etiam supra.

„ Quarto in *c. Ligneis; 6. h. t.* dicitur: si tectum, aut li-
„ gna Ecclesiæ sint consumpta (vetustate, vel ex alia causa)
„ parietibus tamen illæsis, & in sua integritate permanen-
„ tibus: & si tabula, seu mensa principalis mota, vel enor-
„ miter læsa non fuerit, quamvis modicam in extremitate
„ passa sit fracturam: ob prædictam causam, nec Ecclesia,
„ nec Altare denuo debet consecrari. Hæc Capitula ulte-
„ riore explicatione non indigent, cum omnia constent ex
„ iis, quæ supra dicta sunt.

XXVIII. Quæritur secundo. An execrata, vel polluta Ecclesia, etiam Altare execretur, vel polluatur, & vice versa. Resp. si Ecclesia consecrationem amittat, non ideo etiam Altare illam perdit: & e converso, si Altare sit execratum, adhuc Ecclesia consecrata manet, prout habetur in *c. 1. in fine h. t.* Ratio est, quia consecratio Ecclesiæ consistit in parietibus, & separata est a consecratione Altaris, & tam hoc, quam Ecclesia distincta consecratione sunt consecrata: unde Ecclesia execrari potest, ac violari, combustis, vel collapsis parietibus, consecratione Altaris integra manente: & vice versa, potest destrui Altare, vel per motionem, aut fractionem execrari, & violari, parietibus Ecclesiæ permanentibus illæsis, ideoque non debet denuo consecrari, *Abb. in c. Proposuisti; 4. num. 10. h. t. Silvest. V. Altare; qu. ult. Azor. cit. cap. 27. qu. ult. §. Quæres.* Aliud vero est quoad pollutionem, nam polluta Ecclesia, omnia Altaria fixa, seu stabilia (non item mobilia) in illa existentia censentur polluta: & vice versa, vel uno Altari polluto, etiam Ecclesia tota polluitur. Ratio est, quia pollutio, in quocunque loco Ecclesiæ contingat, totam Ecclesiam afficit, adeoque etiam omnia in eo posita, seu contenta; cum sit unum totum, seu corpus individuum, & consequenter non potest etiam in Altaribus celebrari, ante reconciliationem, cum sint in corpore Ecclesiæ, *Abb. cit. loc. numero 10. Silv. c. l.* Ex quo ulterius infertur, quod iisdem modis, quibus polluitur Ecclesia, etiam polluantur Altaria intra Ecclesiam existentia, v. gr. per sanguinis, vel humani seminis effusionem sacrilegam, ita ut Episcopali reconciliatione indigeant, si quidem Ecclesia polluta, etiam ipsa Altaria polluuntur, *Mirand. in man. Prælat. tom. 2. qu. 39. art. 7.*

XXIX. Prædictis addendum, quod in una Missa, & una
„ eademque Ecclesia plura Altaria simul consecrari possunt,
„ sicut & plures simul Episcopi, prout habetur in *c. Cum*
„ *sis; 5. h. t.* Dixi in una Ecclesia, quia si plura Altaria sint in diversis Ecclesiis, non possunt simul consecrari, quia non sunt præsentia, cum forma consecrationis præsentiam rei consecrandæ requirat, *Abb. in cit. c. Cum sis; h. t.* Ubi addit, quod consecratio Altarium fieri possit quolibet die, sicut & Ecclesiæ: consecratio autem Episcopi, nonnisi die Dominico, ut alibi dictum.

§. V.

De Consecratione, pollutione, & reconciliatione Cœmeterii.

XXX. Quæritur primo. An, & quomodo Cœmeterium consecretur, aut benedicatur? Resp. Cœmeterium, (qui est locus auctoritate Episcopi designatus ad corpora fidelium sepelienda) eodem modo consecratur, vel benedicitur, quo Ecclesia: & Ecclesia consecrata, etiam Cœmeterium ei conjunctum præsumitur consecratum; quia simul cum ipsa Ecclesia eodem ritu consecratur, ut patet ex Pontificali Romano: quamvis etiam seorsim soleat consecrari, vel benedici, & quidem nonnisi ab Episcopo proprio, vel alieno, cum consensu proprii, consecrari vel benediri debet, *Silv. V. Cœmeterium n. 1. Azor. p. 2. l. 9. c. 6. q. 1. Mirand. cit. c. 39. art. 1. concl. 1.*

XXXI. Quæritur secundo. Quibus modis Cœmeterium polluatur, & reconcilietur? Resp. primo, polluitur, & violatur iisdem modis, quibus Ecclesia, videlicet per sanguinis, vel seminis humani effusionem, *c. Si Ecclesiam unic. in princ. h. t. in 6.* Idem, quando in eo sepelitur corpus excommunicati, ut constat ex *c. Consuluisti; 7. h. t.* Vel si in eo sepeliatur infidelis, aut non baptizatus: & præterea speciatim si polluatur Ecclesia, cui Cœmeterium est conjunctum, sive contiguum, de quo infra *Silvest. V. Cœmeterium num. 2. qu. 1. Azor. cit. c. 6. q. 2. Mirand. cit. q. 39. art. 2. & alii communiter.*

XXXII. Resp. Secundo. Cœmeterium eodem quoque modo reconciliatur, quo Ecclesia: nam si per Episcopum solenniter, sicut Ecclesia, sit consecratum, & polluatur, seu violetur, uno ex quinque modis supra allatis, tum reconciliari debet ab Episcopo per aquam solenniter ab eo benedictam, prout decernitur in *cit. c. Consuluisti h. t.* Ubi dici-
„ tur, Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora
„ sepelire contingit, reconcilianda erunt aspersione aquæ
„ solenniter benedictæ, sicut in Dedicationibus Ecclesiarum
„ fieri consuevit. Si vero Cœmeterium ab Episcopo non est solenniter consecratum: sed tantum benedictum, vel ejus auctoritate deputatum ut in eo corpora fidelium sepeliantur (potest enim sola Episcopi auctoritate, sine alia consecratione, certus locus terræ deputari ad sacram sepulturam) tum a Parocho, seu Rectore ejus Ecclesiæ, aqua ab eo benedicta reconciliari poterit, *juxta c. ult. h. t. Laym. L. 5. Tract. 5. c. 5. n. 12. §. Porro Barb. Lib. 2. Jur. Eccles. c. 9. num. 55.* Si vero pollutum sit Cœmeterium non per se: sed ob Ecclesiam pollutam, cui conjunctum est, reconciliata Ecclesia erit etiam reconciliatum Cœmeterium, *Barb. c. l.* alii apud ipsum. Porro hoc interest inter Ecclesiam, vel Cœmeterium consecratum, aut benedictum tantum, quod benedictio Ecclesiæ, vel Cœmeterii, destructis, aut combustis parietibus, non amittitur, sicut consecratio; cum benedictio solo inhærere censeatur, quod semper idem manet, prout sumitur ex *l. 73. ff. de contr. empt.* Ubi dicitur, æde sacra terræ motu diruta, locus ædificii non est profanus, & ideo venire non potest, *Laym. cit. c. 5. n. 15.*

XXXIII. Quæritur tertio. An polluta Ecclesia, polluatur etiam Cœmeterium, & vice versa? Resp. de hoc ita rescribit Bonifacius VIII. in *c. Si Ecclesiam unic. h. t. in 6.* Si Ec-
„ clesiam pollui sanguinis (humani) aut seminis effusione con-
„ tingat (vel alio ex modis supra allatis) ipsius Cœmeterium
„ si contiguum sit eidem (contigua autem dicuntur, quorum extrema se contingunt, vel juxta *Aristotelem 5. Phys.* quorum terminus est unus, *Gl. hic V. Contiguum in addit.*) censetur esse pollutum, ideoque antequam reconciliatum fuerit, non debet aliquis in eo sepeliri: secus si remotum fuerit ab eadem. Ratio prioris est, quia Cœmeterium, si contiguum sit, est accessorium Ecclesiæ, & sic sequitur naturam sui principalis, *Reg. 46. in 6.* ut illo polluto, etiam ipsum polluatur. Ratio posterioris est, quia si Cœmeterium sit remotum, & in separato, ac distante loco, non censetur esse accessorium Ecclesiæ: sed per se ac seorsim esse consecratum, aut benedictum.

„ Contra vero, polluto Cœmeterio, quamvis Ecclesiæ
„ contiguo, non debet Ecclesia reputari polluta, ne minus
„ dignum majus, aut accessorium principale ad se trahere
„ videatur, *cit. c. un. §. Non sic h. t. in 6.* Hoc enim esse non
„ debet: sed potius contrarium, *Gl. hic V. Principale.* Sin au-
„ tem duo, vel plura Cœmeteria, quamvis sibi cohærentia,
„ intermedio tamen pariete sejungantur, tunc uno eorum
„ violato, alterum (licet ab uno ad aliud per portam inter-
„ mediam pateat accessus) non propterea reputabitur viola-
„ tum, *cit. c. un. §. fin.* quia paries intermedius divisionem inducit, *Gl. hic V. Paries*; Sicut si domus habeat parietem intermedium, censentur duæ domus, licet prius fuerit una *l. Si quis 6. §. Plant; ff. Communia prædior. Silv. V. Cœmeterium n. 3. q. 2. Azor. cit. c. 6. q. 3.*

XXXIV. Porro si in porta illa intermedia humanus sanguis, vel semen effundantur, tunc si porta uni ex illis Cœmeteriis est vicinior, illud tantum pollutum censetur: si vero porta illa sit in medio eorum, tunc illud, cujus gratia paries, & porta facta est, pro polluto habebitur, quasi sit accessio illius, arg. desumpto ex *l. Cum aurum; 19* (alias incipit, Etsi non sunt) *§. Perveniamus ff. D. auro & argent. legat.* Ubi dicitur: *illud spectamus, quid cujusque rei ornandæ causa adhibetur, ut accessio cedat principali.* Sin autem dubitetur, cujus causa sit paries exstructus, & porta facta, videtur principaliter utrumque factum, ut duo distincta Cœmeteria faciant, non accessorie, ac proinde utrumque Cœmeterium pollutum est, quia tunc porta in pariete facta utriusque causa aperta esse videtur, *Silv. c. l. Azor. cit. c. 6. q. 3. §. Quod si.*

TITULUS XLI.

De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & Divinis officiis,

Dictum est Tit. praeced. de Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris: sed quia in Ecclesia consecrata Missæ celebrantur, Eucharistia administratur, & alia Divina Officia peraguntur, ideo hic Titulus subjungitur, qui etiam extat in Clementinis, & Extravagantibus communis. Verum quia ea, quæ in hoc & seqq. Titulis usque ad XLVII. inclusive, traduntur, pleraque satis clara sunt, ideo quæstionibus, quæ a Canonistis, & Summolistis alias hic tractari solent, sed a Casistis etiam passim explicantur, omissis, nos ferme tantum singulorum Capitulorum Summam, & quæ ad eorum explicationem pertinent, breviter proponemus.

§. I.

Proponuntur Capitula, quæ ad celebrationem Missarum, & Sacramentum Eucharistiæ pertinent.

Cap. Quidam; 2.

„ I. IN hoc cap. quod est desumptum ex Concilio Triburien-
„ si, prohibetur, ne Laici ex consuetudine per singulos
„ dies Missas peculiares (hoc est, votivas) ver. gr. de S.
„ Trinitate, vel de S. Michele audiant: sed de eo die
„ (hoc est, Missam de feria, vel Festo occurrente illo die)

nu-

„ audiant, nisi quis aliquando velit audire propter reverentiam S. Trinitatis, & non pro alia devotione (superstitiosa, v. g. quasi melius sit Missas istas votivas audire, quam alias, *Gl. fin. hic*, vel quid magis prosint, ad meliores segetes impetrandas, vel quid simile, *Abb. hic n. 2.*) tales Missas speciales audire.

Hinc non recte infertur, fideles in diebus festis ex praecepto obligari, ad audiendam Missam propriam illius diei, nec illi satisfacere, audiendo Missam votivam: neque enim hic improbantur Missae votivae: sed solum ne dicantur propter superstitiosam devotionem, omissa missa de feria, vel festo occurrente. *Fagnan. hic* n. 3. Unde juxta Missale Romanum Missae votivae dici possunt pro arbitrio Sacerdotum, quovis die, si Officium non sit duplex, vel Dominica.

Cap. Consuluisti; 3.

II. Quaesitum fuit ex Innocentio III. utrum Sacerdos possit plures Missas celebrare, uno eodemque die? Respondet Papa, quod sufficit Sacerdoti semel in die unam Missam celebrare, excepto die Nativitatis Domini, & ex causa necessitatis, dummodo Sacerdos adhoc sit jejunus, nec ablutionem sumpserit, *Abb. hic n. 3. in fine*. Duas autem causas necessitatis magis principales referunt DD. hic apud *Barb. numer.* 5. Prima est, ob necessitatem praebendi viaticum morituro, si hostia consecrata non adsit. Altera est, si Sacerdos praesiciatur pluribus Ecclesiis Parochialibus, ubi tamen standum est legitimae locorum consuetudini.

Cap. Consilium; 4.

„ III. In diebus profestis, quando celebratur in honore S. Spiritus, B. Virginis, vel S. Crucis, (vel etiam alterius Sancti) non debet dici Hymnus Angelicus (scilicet Gloria in excelsis) nec Symbolum, id est, Credo, licet propria praefatio dicatur, ut inter Commemorationem (quae fit extra proprium diem festum) & solennitatem festi differentia ostendatur. Nec etiam dicitur, Te Deum laudamus in Laudibus Matutinis, prout rescripsit idem Papa Innocentius.

Cap. Ex parte; 5.

„ IV. Sacerdos, postquam totum Sacramentum Eucharistiae sumpsit, debet semper infundere vinum, & sumere (& manus vino abluere, *Gloss. hic Vers. Perfundere;*) nisi eum eodem die aliam Missam debet celebrare, tunc enim vinum ablutionis sumendo, non posset amplius eodem die celebrare.

Cap. Cum Marthae; 6.

„ V. Verba, quae in Canone Missae reperiuntur, & a nullo Evangelistarum leguntur expressa, cujusmodi sunt in Consecratione calicis: *Mysterium fidei*, & *aeterni Testamenti*. Item *elevatis oculis in caelum*: credendum est Apostolos a Christo, & Successores eorum, ab Apostolis accepisse; quia multa, tam ex verbis, quam ex factis Christi Domini, inveniuntur ab Evangelistis omissa, quae Apostoli, vel verbo, vel facto expressisse leguntur: sicut & ipsi Evangelistae inter se mutuo supplevisse leguntur, quae ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt omissa. Ubi pluribus exemplis specifice hoc ostendit. Ita respondit Innocent. III. Archiepiscopo Lugdunensi in hoc *cap. in prin.*

„ VI. Praeterea in Sacramento Eucharistiae haec tria sunt distinguenda, videlicet forma visibilis, veritas corporis, & virtus spiritualis. Primum est forma, sive species panis & vini, & Sacramentum, (id est, signum rei Sacrae) & non res: Sacramentum tamen geminae rei (quia scilicet species duo designant, veritatem Corporis, & Sanguinis Christi, & unitatem inter Christum, & Ecclesiam, adeoque hoc primum est figura tantum, sive signum). Secundum, id est, Corpus & Sanguis Christi, est Sacramentum unius, scilicet unitatis inter Christum, & Ecclesiam, quae est Corpus Christi mysticum quam designat, sive significat: & simul est res alterius, scilicet specierum panis, & vini, per quas designatur Corpus & Sanguis Christi, & ita est signum, & signatum. Tertium est virtus unitatis, & charitatis, quae est res, & non Sacramentum: sed res gemini Sacramenti, scilicet veri Corporis Christi, quod est Sacramentum, significans unitatem inter Christum, & Ecclesiam, & specierum panis, & vini, quae sunt Sacramentum significans mysticum Corpus Christi: & ita istud tertium est tantum signatum per illa duo, scilicet species panis & vini, & Corpus Christi: non autem signans. Ita habetur in *cit. c. Cum Marthae*, §. *Distinguendum est*, & ibi *Gl. & Hostiens. col. 3. & 4. & Abb. num. 2.*

VII. Quaesivit praeterea Archiepiscopus Lugdunensis ex Papa Innocentio III. utrum in Consecratione aqua cum vino Sanguinem convertatur, prout habetur in *cit. cap. Cum Marthae*, §. *Quaesivisti enim*, *hoc tit.* Ad hoc respondit Papa, varias esse de hac re opiniones apud Scholasticos; quidam enim dicunt, quod vinum & aqua, quae commiscentur in Calice, Divina virtute mutentur in Sanguinem Christi, ut in hoc Sacramento plene sit veritas (id est, Caro & Sanguis) & figura (id est, species panis & vini) Alii vero tenent, quod aqua cum vino transubstantiatur in Sanguinem (ita ut desinat ibi esse aqua & vinum) cum in vinum prius transeat mixta vino: licet Physici contrarium asserant, qui aquam a vino per artificium posse separari affirmant. Alii denique dicunt, quod aqua non transit in Sanguinem: sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita ut vini saporem assumat, quod inde probatur; quia si post Calicis consecrationem, aliud vinum mittatur in Calicem, illud non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, circumfunditur Corpori Christi quod subeis jacet, non humectans circumfusum. Ex his tribus opinionibus Papa illam probabiliorem censet, quae asserit aquam cum vino in Sanguinem transmutari, ut expressius elucescat proprietas Sacramenti, ideo enim vino aqua admiscetur, ut populus, (juxta illud *Apocal. 7. aquae multae sunt populi multi*, *&c. Cum omnes; 7. dist. 2. de consec.*) Christo adunetur. Verum per hoc Papa non prohibuit, nec reprobavit alias opiniones, hoc ipso, quod non certam dixit hanc opinionem: sed solum probabiliorem, *Gl. hic V. Illa probabilior*, & *Hostiens. ibid. col. pen.* Et colligitur ex *c. Litteras; 13. de restit. spol.* Ubi relatis pluribus diversis opinionibus, dixit Pontifex; *Nos autem ad praesens nullam ex praedictis sententiis reprobamus*. Idemque etiam clare innuitur hic *Vers. Sed nec inconveniens creditur aut absurdum, si aqua in Corpore Christi esse credatur, cum legatur, de ipsius Latere processisse*. Noluit vero rem hanc definire Papa, cum nec ad fidem, nec ad mores pertineat.

Denique in hoc cap. §. *Tertio loco additur*; quod oratio, „ quae in Festo S. Leonis Papae in secreta dicitur, immutata est; quia olim dicebatur, *Annue nobis Domine, ut animae famuli tui Leonis haec prosit oblatio*: hodie vero dicitur, *ut intercessione B. Leonis haec nobis prosit oblatio*, idque ideo: quia Sancti nostris non indigent: sed nos potius ipsorum orationibus indigemus. Unde & dicitur, injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: idemque de aliis Sanctis sentiendum.

Cap. De homine; 7.

„ VIII. Sacerdos, qui sibi gravis facinoris conscius est, si ficte celebrat, omittendo verba Consecrationis, & panem ac vinum pure sumit, gravius peccat, quam qui in peccato mortali vere celebrat, & conficit Sacramentum; quia hic solum Deum offendit: ille non tantum Deum, cui non veretur illudere, offendit: sed etiam populum decipit.

Cap. in quadam; 8.

„ IX. Declarat Papa Innocent. III. Christum fuisse verum Deum contra Arianos, & verum hominem constantem, non phantastico tantum corpore: sed vero contra Manichaeos, utrumque probat ex illo c. *Joann. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in Caelo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanct.* per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus Deus. *Et tres sunt, qui testimonium dant in terra, Spiritus, aqua & sanguis*, per hoc intendens ostendere, quod Christus sit verus homo. Definit etiam, quod ex Latere Christi vera aqua, & non phlegma profluxit: alioquin non fuisset ostensum verum regenerationis Sacramentum, cum per Baptismum non regeneremur in phlegmate, sed in aqua. Neque per hoc posset etiam vere probari, quod in Sacramento Eucharistiae admiscenda sit aqua vino, si ex Latere Christi non aqua, sed phlegma profluxisset.

Cap. Sane; 10.

„ X. Praecipit districte Honorius III. ut a Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo & obsignato, honorifice, devote, ac fideliter, (sub fidelibus clavibus) asservetur. Item ut quilibet Sacerdos plebem suam doceat, ut cum in Missa elevatur S. Hostia, se reverenter (flexis genibus) inclinent: idemque faciant, cum ea defertur ad infirmos, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine, ferat, & referat, manifeste, & honorifice ante pectus, cum omni reverentia ac timore, semper lumine praecedente. Praelati vero hujusmodi mandati transgressores graviter punire debent (poena arbitraria, cum certa hic non statuatur, *Gloss. final. hic*) si & ipsi Divinam velint effugere ultionem.

Cap. Cum Creatura; 11.

„ XI. In Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis in quibus plures sunt Sacerdotes, duae Missae celebrari conventualiter debent, una pro anniversario defunctorum: (si occurrat) altera de Festo, vel feria, secundum congruentiam temporis, prout statuit hic idem Honorius III. ubi tamen per anniversarium non intelligitur officium, quod fit pro defuncto, anno revoluto a die mortis suae: sed generatim Sacrificium Missae, quod fit quotidie pro defunctis, *Barb. hic numero 2.*

Cap. Te referente; 12.

XII. Episcopus tantum in die Coenae Domini debet Missam celebrare in sua Ecclesia Cathedrali, & Chrisma conficere. Ex quo colligis, *Gloss. fin. hic* quod Missa pertineat ad substantiam confectionis Chrismatis, sicut requiritur ad substantiam collationis Ordinum.

Cap. Perniciosus. 13.

„ XIII. In Sacrificio Missae plus vini, & in majori quantitate apponendum est in Calice, quam aquae, secundum generalem Ecclesiae consuetudinem: & contraria consuetudo, secundum quam plus aquae, quam vini, apponitur, damnatur, prout hic respondit idem Honorius III. Mixtio tamen aquae non requiritur in Sacrificio Missae ex necessitate Sacramenti: sed solum ex praecepto Ecclesiastico, ut constat ex *Concilio Trident. Sess. 22. c. 7. de Sacrificio Missae*.

Cap.

Cap. Litteras. 14. & ult.

„ XIV. Si quis Presbyter in pane fermentato (si quidem „ Sacerdos Latinus fuerit, non Græcus,) vel in vase, seu „ Calice ligneo, vel sine igne, sive lumine, vel sine aqua „ vino admixta Missam celebrare ex aperta malitia, vel ni„ mia desipientia, hoc est, crassa ignorantia præsumpserit, „ Officio & Beneficio perpetuo est privandus. Præsertim si id sæpius, & ex consuetudine fecerit, *Abb. hic numero* 1. Ex quo colligitur, quod dolus & crassa ignorantia æquiparantur in ordine ad depositionem, *Abb. hic num.* 3.

Extravag. Discipulorum unic. inter communes.

In hac Constitutione a Joan. XXII. certæ preces in Missa dicendæ, pro Ecclesiæ necessitatibus illius temporis cum Indulgentiis XX. dierum indicuntur.

§. II.

Proponuntur Capitula, quæ ad Divina Officia pertinent.

Cap. Presbyter. 1. h. t.

XV. In hoc cap. quod est desumptum ex Concilio Agathensi, & refertur etiam in *c. Presbyter. 2. dis. 91.* statuitur, „ ut Presbyter Horas Canonicas dicat Horis competenti„ bus, sive congruis ac debitis (cessante legitimo impedi„ mento) etsi ex justa causa possit eas persolvere mane, us„ que ad vesperas inclusive, & peractis horis, & infirmis „ visitatis, si voluerit, exire ad opus rurale, ut postea pos„ sit iterum necessitatibus peregrinorum, & hospitum in„ firmorum & defunctorum incurrere, usque ad statutam „ horam, pro temporis qualitate.

Ex quo patet, quod Presbyteris, aliisque Clericis pauperibus permissum sit, agriculturam exercere, vel alio artificio honesto victum & vestitum sibi quærere, absque officii sui detrimento, ut habetur etiam in *c. Clericus. 3. dis. 91.* Porro Horæ Canonicæ recitandæ sunt, juxta ordinem in hoc cap. præscriptum, videlicet, Matutinum (& Laudes) deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completorium.

Cap. Dolentes. 9.

XVI. In Concilio Lateranensi habito sub Innocentio III. „ c. 26. quod refertur in hoc cap. prohibetur, ne non so„ lum Clerici minores, sed etiam Prælati Ecclesiastici va„ cent usque ad mediam noctem comessationibus super„ fluis, vel confabulationibus illicitis: & ne Matutinum „ continua syncopa, id est, syllabarum concisione, sive ab„ breviatione, aut omissione, transcurrant. Reprehendun„ tur etiam illi, qui Missam vix quater in anno celebrant, „ & quod deterius est, interesse contemnunt; item silen„ tium in choro non servant, externis collocutionibus cum „ Laicis intenti. Hæc similia sub pœna suspensionis (non „ latæ sententiæ, sed ferendæ, *Glos. hic V. Sub pœna*) pro„ hibentur & districte præcipitur, in virtute obedientiæ, „ ut Divinum Officium, nocturnum pariter & diurnum, „ quantum nis Deus dederit, studiose (quoad pronunciatio„ nem oris, scilicet distincte, & sine mutilatione, aut o„ missione verborum, *Glos. hic. V. Eod.*) & simul de„ vote (quantum ad attentionem cordis, *Glos. fin. hic.*) celebrent. Ubi notandum, quod per Clericos minores hic non intelliguntur ii, qui sunt in minoribus Ordinibus constituti; sed minores dicuntur comparative ad Prælatos, & ad eorum differentiam: ii enim si in sacris Ordinibus sint constituti, vel etiam in minoribus, Beneficiati tamen sint, tenentur ad Horas Canonicas recitandas, *Hostiens. hic in princ. & Joan. Andr. ibid. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. cap. 26. n. 13. Fagnan. hic num. 3.*

Clement. Gravi 1. h. t.

„ XVII. Prælati Ordinarii locorum, ad quos spectat Cor„ rectio, & si illi sint negligentes, Superiores eorum soli„ cite curare debent, ut in Cathedralibus, Regularibus, „ & Collegiatis Ecclesiis, horis debitis, devote psallatur; „ & in aliis Ecclesiis convenienter ac debite Divinum Of„ ficium diurnum, & nocturnum celebretur, & omnes abu„ sus tollantur contradictores per censuram Ecclesiasticam „ (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque op„ portunis remediis compescendo, facientes, prout ad nos „ spectat, in his & aliis, quæ ad Divinum cultum, & „ morum reformationem pertinent, ac Ecclesiarum, & Cœ„ meteriorum honestatem respiciunt, statuta SS. Canonum, „ ad quæ scienda diligens curent adhibere studium, invio„ labiliter observari.

Clement. Dignum. 2. eod.

„ XVIII. Clerici etiam Religiosi, commensales ac dome„ stici Cardinalium Romanæ Ecclesiæ, vel Pontificum, seu „ Episcoporum, gratiam, & communionem Sedis Apostoli„ cæ habentium, possunt se ipsis in Divinis officii accom„ modare, ut illud, quod iidem Cardinales, vel Episcopi „ officium (quoad ritum, v. g. Ambrosianum, item sive di„ cant de Festo, vel de feria) licite dicere valeant, nec „ ad dicendum aliquod aliud teneantur.

TITULUS XLII.

De Baptismo, & ejus effectu.

Quia in præced. Tit. actum est de Sacramento Eucharistiæ, quo nihil in Sacrificiis majus esse potest, c. Nihil. 8. dis. 2. de Consecr. ideo agitur nunc de Baptismo, qui est Sacramentum unice necessarium ad salutem, ejusque effectu. Extat hic Titulus etiam in Clementinis.

§. I.

De forma Baptismi, & immersione, sive aspersione aquæ, & aliis quibusdam ad Baptismum pertinentibus.

Cap. 1. Si quis. 1. h. t.

I. „ Si quis puerum ter in aquam immerserit, (id est, „ immergendo dixerit:) In nomine Patris, & Filii, „ & Spiritus S. Amen, & tunc dixerit: ego te Baptizo in „ nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen, non est puer baptizatus, prout rescripsit Alexander III. *cit. c. 1. Si quis. h. t.*

Ubi notandum primo. Quod hæc forma sit necessaria ad valorem, & substantiam Baptismi, ut ex hoc cap. colligunt communiter DD. ita ut quoad substantialem sensum, seu significationem verborum, illam mutare non liceat, salva Baptismi substantia; nam ut ait *Gloss. fin. hic*, ubi aliquid deest, quod est de substantia rei, sive quod exigitur ad esse rei, nihil actum est: sed totus actus est invalidus: pronomen autem *Ego* non est de substantia formæ, quia hæc vox *baptizo* plenum facit sensum sine hoc pronomine Ego, *Gl. hic V. Ego te baptizo, & alii DD. communiter*, multo minus necessaria est particula, *amen*.

Notandum secundo. Etsi olim trina immersio in aquam fuerit in usu Ecclesiæ, & ex præcepto Apostolorum facienda, ita ut Pater nominaretur in prima immersione, Filius in secunda, Spiritus S. in tertia: non est tamen de necessitate Sacramenti, ac proinde, sive Baptismus administretur immersione corporis in aquam, neque trina, vel etiam una tantum, *c. De trina 80. dis. 4. de consecrat.* (ubi in fine dicitur, quod in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in una, potest Divinitatis singularitas, seu unitas designari:) sive conferatur aspergendo, vel affundendo aquam corpori baptizandi, validus est Baptismus. In qua re tamen in praxi observanda est cujusque Provinciæ, seu loci consuetudo, *Abb. hic numero 4. Barb. in Collect. numero 5.* Licet vero plures possint unica aspersione aquæ validæ baptizari, dicendo: Ego vos baptizo in nomine Patris, &c. modo singuli aqua saltem paucis guttis aspergantur, non tamen possunt plures simul aliquem baptizare, sub hac forma, *nos te baptizamus in nomine Patris, &c. Barb. hic num. 6.*

II. Verum circa formam verborum Baptismi nonnulli Canones sibi invicem adversari videntur: nam *in hoc capit. & in cap. Multi. 82. & cap. seq. dis. 4. de Consecrat.* dicitur quod non sit baptizatus, nec Christianus, qui non est immersus aquæ, vel ablutus aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Contra vero in *cap. A quodam. 24. ead. dist.* Nicolaus I. Papa, cum ex eo quæreretur, quid de iis agendum esset, qui baptizati fuerunt a quodam, de quo nesciebatur, utrum Judæus, Paganus, an Christianus esset: respondit, si in nomine S. Trinitatis, vel tantum in Christi nomine, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizati sint, constat, eos non denuo baptizandos. Ergo Baptismus collatus in nomine Trinitatis, vel Christi tantum, non expressis tribus Personis Divinis, est validus. Sed respondetur inprimis cum *Glos. in cit. cap. A quodam. V. Trinitatis, & in cit. cap. 1. V. In nomine Patris hoc tit.* Quod valeat Baptismus collatus in nomine Trinitatis, expresso scilicet nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. cum ex præcepto Christi *Matth. ultim.* ad valorem Baptismi requiratur, ut tres personæ Trinitatis explicite invocentur, & exprimantur, prout constat etiam ex *cit. cap. Multi. junct. Glos. V. Trinitatis. & cap. seq.* Quod vero attinet ad Baptismum collatum in nomine Christi, prout legitur in Actibus Apostolorum *cap. 2. & 19.* Respondet *S. Thom. 3. p. q. 66. art. 6. & Glos. hic V. In nomine Patris & in cit. cap. A quodam. V. Trinitatis.* quod in primitiva Ecclesia Baptismus fuerit collatus in nomine Christi, ut amplificaretur nomen ejusdem, ex dispensatione ipsius Christi ad tempus concessa, sed postea rursum revocata; qui in nomine Christi implicite continentur tres personæ Divinæ, scilicet Pater ungens, & Filius unctus, & Spiritus S. per quem est unctus.

Sed probabilior responsio est, quod semper Baptismus fuerit administratus, & collatus, cum expressa invocatione Divinarum personarum, sicut præcipitur *Matth. cap. ultim.* quando autem in Actibus Apostolorum dicitur, Baptismum fuisse administratum in nomine Christi, & in *cit. c. A quodam.* non esse rebaptizandos, qui sunt baptizati in nomine Christi, per hoc solum, & non aliud significatur, quam quod Baptismus administretur, & conferatur in nomine, id est, in fide, virtute, & meritis Christi, a quibus Baptismus collatus, cum invocatione trium personarum Divinarum, omnem suam vim, & originem habet, in cujus signum aquæ ex latere Christi in Cruce profluxit, ut ex *Henriq. Suarez. Bellarm.* tradit *Barbosa hic num. 9.* Potest etiam dici, quod quando Nicolaus Papa ait, non esse rebaptizandos baptizatos in nomine Christi tantum, id ita intelligendum, si loco Filii exprimatur nomen Christi, dicendo v. gr. *ego te baptizo in*

ac in nomine Patris, & Christi, & Spiritus S. talis enim forma Baptismi ubique esset valida. *Barb. c. l.*

Cap. De quibus. 2.

„ III. Si probabile dubium sit, an quis sic baptizatus, nec ne, is baptizandus est sub conditione, seu forma hic expressa: *si baptizatus es; non te baptizo: sed si nondum es baptizatus, ego te baptizo &c.* Idque procedit, sive dubium fuerit facti, ut si reperiatur infans expositus, sine ullo testimonio, vel indicio, illum fuisse baptizatum: sive fuerit dubium juris, ut si quis fuisset baptizatus in nomine Christi tantum, vel Trinitatis, non expressis tribus personis Divinis. *Abb. hic n.* 3. Idemque dicendum est de aliis Sacramentis, quæ iterari non possunt; *Abb. hic n.* 2.

Cap. Debitum. 4.

IV. Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitatis articulo, prout sumitur ex hoc cap. Nam cum quidam Judæus in mortis articulo constitutus, & inter Judæos esset, nec Christianum habere posset, seipsum immersit in aquam, dicens, ego me baptizo, In nomine Patris; &c. quæsitum fuit, an iste Sacramentum baptismi receperit? Respondet Papa Innocentius III. quod cum inter baptizantem, & baptizatum debeat esse distinctio, ut colligitur ex verbis Christi *Matth. ult. Ite, & baptizate omnes gentes, &c.* prædictus Judæus ab alio denuo sit baptizandus, ut ostendatur, quod alius debeat esse, qui baptizatur, & alius, qui baptizat: unde & Christus non a seipso, sed a Joanne baptizari voluit: quamvis si dictus Judæus statim decessisset, in cœlum evolasset, non propter Sacramentum Fidei, sed propter Sacramenti Fidem, (id est, propter contritionem, & Fidem vivam, cum voto Baptismi, adeoque propter Baptismum flaminis, *Gl. hic in notat. & Barb. num.* 2.) Addit Papa aliam rationem, cur non possit quis baptizare seipsum, etiam in articulo necessitatis, quia sicut in carnali generatione ex viro & fœmina, alius est, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: sic & in spirituali generatione, qua quis ex aqua & Spiritu S. renascitur (*juxta illud Joan. 3. nisi quis renatus fuerit &c.*) alius debet esse, qui spiritualiter generat, & alius, qui spiritualiter generetur. Sane cum corpus exterius, aut cor interius baptizatur, necesse est, ut utrobique possit inveniri paternitas, & filiatio, quibus baptizans, & baptizatus ad invicem referantur: natura enim correlativorum est quod simul non possint consistere in eodem subjecto, *Gl. fin. hic.*

V. Ex quo infertur primo. Quod non possit quis alium baptizare, nec de sacro fonte levare, & sic esse pater spiritualis ipsius, nisi possit esse pater carnalis ejusdem, adeoque sit major illo 18. annis, & excedat illum plena pubertate, sicut adoptans debet esse major adoptato 18. annis, §. *Minorem Inst. de adopt. Abb. hic num.* 3. Secundo, infertur, quod patrinus levans e sacro fonte non requiratur ad substantiam Baptismi: sed solum ad solemnitatem, quia in hoc c. ad spiritualem generationem requiritur solum alius baptizans, *Abb. c. l.* Tertio, si quis seipsum immergat in aquam, vel ea superfundat, alio dicente, Ego te baptizo, non valebit Baptismus; quia si ipse baptizans non immergat, vel abluat baptizandum, non verificatur forma verborum, *ego te baptizo*, *Abb. hic num.* 5.

Cap. Non ut apponeres. 5.

„ VI. Quæsitum fuit ex Innocentio III. an illis parvuli sint baptizati, quos in articulo mortis constitutos, propter aquæ penuriam, & absentiam Sacerdotis, aliqui simplices in capite & pectore, ac inter scapulas, loco Baptismi, aspersione salivæ linivetunt: Respondet Papa, quod cum in Baptismo duo semper, videlicet verbum (sive forma Baptismi, quæ in verbis consistit) & elementum (materia scilicet, quæ est aqua, juxta illud S. August. *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, prout refertur in *capit. Detrahere. 34. caus. 1. q. 1.*) necessario requirantur: dubitari non debet, illos non suscipere verum Baptismum, in quibus non solum utrumque prædictorum (scilicet verbum & aqua) sed eorum alterum tantum est omissum, quia quando plura requiruntur ad substantiam alicujus actus, deficiente uno, totum deficit, & corruit. *Abb. hic num.* 3. Hinc infertur, quod materia remota Baptismi sit aqua naturalis, non sputum, seu saliva, aut alius liquor specie differens ab aqua naturali, *Abb. hic num.* 2. *Barb. nu.* 2.

Cap. Licet. 6. & ult.

„ VII. Prohibet Innocentius III. in Concilio generali Lateranensi, sub pœna excommunicationis & suspensionis ab omni Officio & Beneficio Ecclesiastico, ne Græci Altaria, in quibus celebrarunt Sacerdotes latini, reputent inquinata, ideoque illa non lavent, antequam in iis iterum sacrificent. Item ne baptizatos a Latinis, rebaptizare præsumant. Porro si Latini utantur forma Græcorum, valide baptizant, etsi illicite, & graviter peccent, non servando ritum Ecclesiæ suæ in re gravi, ut ex *Suar.* docet *Barb. hic n.* 2.

Clement. Præsenti unic. eod.

„ VIII. Prohibetur in Concilio Viennensi, ne de cætero Baptismus conferatur in aulis, vel Cameris, vel aliis domibus privatis: sed in Ecclesiis tantum, in quibus sunt fontes ad hoc specialiter deputati: nisi baptizandi Regum, vel Principum liberi extiterint: (quod *Gl. hic V. Regum:* extendit etiam ad Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum & aliorum Potentatum liberos) vel talis necessitas emerserit, propter quam nequeat ad Ecclesiam absque periculo (sive pueri baptizandi, sive ob hostilitatem, vel locum obsessum, *Glos. hic. V. Periculo.*) accessus haberi. Qui autem secus præsumpserit (baptizando in talibus locis) aut suam in hoc præsentiam (ex proposito, *Glos. hic V. Præsentiam.*) exhibuerit, hic per Episcopum suum puniatur (arbitrario, ut alii similia attentare non præsumant.

§. II.

De Effectu Baptismi.

„ IX. De hoc agitur in *c. Majores. 3. h. t.* Ubi Papa Innocentius III. inprimis ait, majores Ecclesiæ causas, præsertim quæ ad articulos Fidei spectant, ad Sedem Apostolicam referendas esse, quia soli Petro, & ejus Successoribus data est a Christo potestas regendi universalem Ecclesiam, *c. Quamvis 3. dist. 21. c. 2. & dist. 22.* Quænam autem sint hujusmodi causæ majores reservatæ jurisdictioni & dispositioni Papæ, videri potest apud *Pagnan. inc. 1. de Offic. Jud. Ordin. numero 55. & seqq.* Deinde declarat Papa, Sacramentum Baptismi utiliter conferri parvulis, licet actu non credant, nec intelligant, nec actu diligant: nam illud *Jac. 5. Charitas operit multitudinem peccatorum, & Luc. 7. remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, de adultis intelligi debent. Baptismus autem successit circumcisioni, per quam remittebatur quidem culpa originalis: sed non aperiebatur Cœlum, quod usque ad mortem Christi obseratum erat, sicut per Baptismum patet ingressus in Regnum Cœlorum, *citat. capit. Majores, §. Ad id autem.* Porro parvulis fides, gratia, & charitas aliæque virtutes infunduntur, quoad habitum, non quoad usum, donec perveniant ad ætatem adultam, *§. Illud vero capit.* Sed quoniam duplex est peccatum, originale, & actuale, illud, quod absque consensu contrahitur, etiam sine consensu, per vim Sacramenti remittitur parvulis actuale, quod cum consensu contrahitur, *§. Verum in hoc capit.* Quamvis autem in Baptismo peccatum originale dimittatur parvulis, qui consentire non possunt: non tamen adultis, amentibus, vel dormientibus, qui non prius consenserunt in Baptismum, remittitur peccatum actuale, imo nec originale; tum quia Dei opera non sunt imperfecta, ac proinde peccata, non ex parte, sed ex toto dimittit: tum quia pœna originalis peccati est carentia visionis Dei: pœna vero actualis peccati (mortalis) est cruciatus perpetuæ gehennæ: unde si dimitteretur alicui primum, non dimisso altero, is non careret visione Dei, propter originale dimissum: & tamen perpetuo cruciaretur in gehenna, propter reatum peccati actualis, non dimissi: quæ cum sint incompossibilia, non possunt simul subsistere: imo sibi invicem adversantur hæc duo, originale remitti, & actuale remanere, ita habetur in hoc cap. §. *Sed adhuc.* Ubi tamen recta *Gl. V. Propter originale*, notat, quod etiam propter peccatum actuale mortale incurratur pœna damni, sive carentia visionis Dei: & sic argumentum hoc non procedit absolute: sed solum ex hypothesi, posito per impossibile, quod adultus propter peccatum actuale non privaretur visione Dei: sed propter originale tantum, tunc sequeretur hoc absurdum, & impossibile, quod videlicet Deum videbit, ex quo originale est sublatum: & perpetuo cruciabitur in gehenna, ex quo actuale remanet: & ideo etiam in Baptismo non tollitur, actuali remanente, peccatum originale; quia non prodesset, *Hostiens. hic V. Primam.*

„ Denique in §. *Item quæritur hoc cap.* Dicitur, quod is, qui per terrorem suppliciorum, ac pœnarum ab Baptismum violenter trahitur, & ne aliud detrimentum, seu damnum incurrat, Sacramentum Baptismi suscipit, characterem recipit, quia conditionaliter vult, licet absolute non velit: (vult, licet absolute non velit: (vult enim baptizari, ut supplicia, vel pœnas evitet, coacta autem voluntas, est voluntas. *c. Merito. 2. caus. 15. q. 1. Glos. hic V. Conditionaliter volens.*) proinde etiam cogendus est ad observantiam Fidei Christianæ, *juxta c. de Judæis. 5. dist. 45.* Quod est desumptum ex Concilio Toletan. Sicut & ille, qui ficte accedit ad Baptismum, accipit Sacramentum, qui quamvis non ore, corde tunc dissentit. Ille vero, qui nunquam consentit (in Baptismum) sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti, ideoque si baptizatur, non erit baptizatus: sicut & ille, qui penitus contradicens, & reclamans, cogitur violenter thura offerre idolis, non est reus alicujus criminis. Dormientes autem, & amentes, si priusquam amentiam incurrant, aut dormitent, contradixerunt, & nihilominus baptizantur, non recipiunt characterem Sacramenti; quia in illis intelligitur propositum contradictionis perdurare. Si vero non contradicebant, sed erant Cathecumeni, habentes propositum Baptismi suscipiendi: tales si baptizantur in amentia, vel somno (uti consuevit Ecclesia eos in necessitatis articulo baptizare) recipiunt characterem Sacramenti, quia non posuerunt obicem contrariæ voluntatis. Ratio est, quia semper præsumitur prior voluntas durare, nisi probetur mutata. *Glos. hic V. Perdurare.*

Porro quod supra dictum est, eos, qui ficte suscipiunt Baptismum, recipere Sacramentum, & characterem, quia scilicet ore exprimunt, se velle baptizari, etsi corde dissentiant, ac nolint: id ita intelligendum est; quia præsumuntur in foro externo recipere Baptismum, secundum *Glos. hic V. Perdurare junct. Gl. marg. lit. B.* ideoque & cogi possunt, ad observantiam Fidei & legis Christianæ: quamvis si vere dissentiant, revera non recipiant Sacramentum Baptismi, nec characterem.

TI-

TITULUS XLIII.

De Presbytero Non Baptizato.

I. HIc Titulus tris continet Capitula. In primo statuitur, si quis Presbyter ordinatus, (de facto, quia qui de jure non est ordinatus, non est censendus Presbyter, *Gl. hic V. Ordinatus.*) deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Idem habetur in *c. Si quis 60. caus. 1. q. 1.* Ratio est, quia nullum Ordinem recepit, cum Baptismus sit janua omnium Sacramentorum, *c. ult. h. t. Gl. hic V. Iterum ordinetur*. Quod si talis nolit de novo ordinari, manet Laicus, & si matrimonium contrahat, illud validum est, quamvis non licite contraheret, cum tacite videatur edidisse simplex votum continentiæ, *arg. c. Cum quidam 12. de convers. conjug. Abb. hic in fine.*

Aliud vero dicendum est de eo, qui ordinatus fuit, cum non esset prius confirmatus: nam valide nihilominus est ordinatus; quia Ordo non necessario supponit characterem Sacramenti Confirmationis, etsi ex Decreto Concilii Tridentini *Sess. 23. c. 4. de reform.* prohibeantur initiari prima Tonsura, qui Sacramentum Confirmationis non susceperunt, *Azor p. 2. lib. 3. c. 48. q. 2. Barb. hic nu. 3.* Ubi addit, quod etsi non confirmatus ordinetur, vel primam Tonsuram suscipiat, non ideo incurrat aliquam censuram, cum nulla tali transgressioni sit annexa.

II. *In cap. Apostolicam 2.* dicitur, quod etiam is, qui non est baptizatus, salvari possit, si probabiliter credat, se esse baptizatum: nam cum quidam Presbyter mortuus esset, postea compertum fuit, quod non fuerit baptizatus; Quæsitum fuit a Papa Innocentio III. an ab Ecclesia haberi debeat pro baptizato, ita, ut pro eo possit orare, siquidem bona fide putavit, se esse baptizatum? Respondet Papa, si Presbyter ille in fide S. Matris Ecclesiæ, & in confessione nominis Christi perseveravit, & decessit, ab originali peccato solutus (imo, & ab actuali, *Gl. hic V. Ab originali*) gaudium cœlestis patriæ est adeptus, dicente S. Augustino (prout refertur in *c. Baptismi. 34. dis. 4. de cons.*) Baptismus invisibiliter ministratur, quem non contemtus Religionis, sed terminus, sive articulus necessitatis excludit. Idemque asserit S. Ambrosius *in lib. de obitu Valentiniani*: & sic Ecclesia potest preces, & Hostias DEO offerre, pro memorato Presbytero.

III. Notandum primo. Peccatum originale dimittitur, non tantum in Baptismo fluminis, sive aquæ: sed etiam in Baptismo sanguinis, cum quis pro Fide Christi occiditur, *c. Baptismi vicem 34. dis. 4. de Consecr.* & in Baptismo flaminis, id est, Spiritus Sancti, cum quis invisibiliter baptizatur interius per fidem Christi, *cit. c. Baptismi*, & desiderium, seu votum, saltem implicitum, Baptismi fluminis, quem suscipere non potest, vel ob impedimentum necessarium, vel ob probabilem ignorantiam; quia putat, se esse baptizatum, quippe natus a Christianis parentibus, & inter Christianos in Fide Christi fuit educatus, *Gl. hic V. Ab originali. Abb. hic not.*) Nec obstat, quod in *c. Firmissime. 3 dis. 4. de Consecr.* dicitur, neminem posse sine Sacramento Baptismi, quod datur in nomine Patris, & Filii, &c. salvari; quia hoc verum est de eo, qui potest baptizari, & non baptizatur, *Gl. cit. hic.*

Notandum secundo. Baptismus flaminis, a reliquis Baptismis in eo etiam differt, quod Baptismus fluminis, & sanguinis tam parvulis, quam adultis prodest, si Baptismum fluminis non contempserunt, aut neglexerunt: at vero Baptismus flaminis prodest adultis tantum, qui in fide Christiana, & charitate decesserunt: parvulis autem non prodest; quia cum ipsi non sentiant, seu non intelligant, non habent Fidem Christianam, nec charitatem, actualem scilicet, etsi habitualem habeant, *c. Majores. 3. de Bapt. Abb. hic in Gl. 2.*

Notandum tertio. Sacerdos, qui non est baptizatus, probabiliter tamen credit, se baptizatum, non potest conficere Sacramentum Altaris, sive consecrare, nec absolvere a peccatis, nec Ordinem recipere: pie tamen credendum est, Christum Summum Sacerdotem supplere quoad effectus Sacramentorum, neq; permissurum, hoc ita occultum permanere, cum inde maximum Ecclesiæ oriri possit periculum, ut cum S. Th. docet *Silv. V. Baptismus. 6. numer. 3. Barb. hic num. 2.*

Notandum quarto. Licet alias communis error, seu opinio faciat, ut gesta valeant, juxta *l. Barbarius. 3. ff. de Offic. Prat.* Id autem solum verum est in iis, quæ pendent a jurisdictione: non autem in iis, quæ pendent a potestate Ordinis, & in Sacramentis, in istis enim attenditur veritas, & non opinio, *Abb. hic in fin.*

IV. Denique, quod non baptizatus, non possit suscipere Ordines, id habetur etiam in *cap. Veniens. 3. ult. h. t.* Nam quidam credens, se rite baptizatum, ad omnes Ordines fuit promotus, etiam ad Sacerdotium: sed tandem competit, quod non fuerit secundum formam Evangelii (præscriptam, *Mat. ult.*) baptizatus, idque exposuit Innocentio III. Papæ qui illum jussit rite baptizari: deinde disputatum fuit, utrum Ordines suscepisset? Quidam enim dicebant, cum Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum (*c. Prater. 6. §. Verum. in fine dis. 31. junct. Gl. V. Necessario.*) ante susceptionem Baptismi non recipiatur aliud Sacramentum, quia ubi fundamentum deficit, superædificari non potest. Sed contra esse videtur, quod non solum per Sacramentum Fidei (in cujus perceptione gratia confertur, *Gl. hic V. eod.*) sed etiam per solam fidem Sacramenti Baptismi efficitur quis membrum Christi, & qui Christum habet per Fidem (quam quia habet de ipso Sacramento, quod credit, se suscepisse, Gl. *hic Per Fidem*) etiamsi Sacramentum Baptismi non habeat, habet utique fundamentum, nempe ipsum Christum, & ita super ædificari posse videtur, sicut salutifera opera, sic & quælibet Ecclesiastica Sacramenta; cum illud non sit generaliter verum, quod Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum: neque de novis (id est, de Sacramentis novi Testamenti) neque de veteribus, sive veteris Testamenti: quoniam & Sacramentum Conjugii, (*c. Gaudeamus. 8. de divort. c. Deinde. 3. dist. 26.*) & Eucharistiæ a non baptizatis (scil. Baptismo fluminis, sed baptizatis, Baptismo flaminis, cum illi quoad gratiam baptizati intelligantur, & fructum Sacramenti Eucharistiæ accipere possint, Gl. *V. eod.* recipi potest. Præterea Sacramentum Ordinis Pontificalis, & Sacerdotalis, & Levitici (Vet. Testamenti) ex institutione sua præcessit Baptismum, propter quod forsitan videri posset, quod ante Baptismum hujusmodi Ordines possint rite conferri, maxime his, qui baptizati esse creduntur, quod tamen non est verum, Gl. *hic V. Videtur.*) Verum quia in Concilio apud Compendium celebrato, (quod refertur in *c. 2. h. t.* (constitutum est, ut, si quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur; ideo Papa volens sequi in hoc dubio casu, quod est tutius, mandat Episcopo Ferrariensi, ut iste non baptizatus denuo baptizetur, & singulis Ordinibus, usque ad Sacerdotium, (inclusive) initietur, & in officio Sacerdotis ministrare permittatur; quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur, vel nescitur factum: nec male de Sacramento (Baptismi) sentitur, cum non ex Religionis contemptu: sed ob necessitatem (vel ignorantiam facti) non suscipitur. Certe de illo, qui natus est ex Christianis parentibus, & inter Christianos est in fide educatus, tam violenter præsumitur, quod baptizatus fuerit, ut hujusmodi præsumptio pro certitudine sit habenda, donec evidentissimis argumentis contrarium fuerit probatum.

V. Hinc colligitur primo. Quod Baptismus fluminis nihil prosit, non tantum, si omnino non conferatur sed etiam cum non rite, secundum formam Ecclesiæ confertur; quia paria censentur, aliquid omnino non fieri, vel non rite fieri, *Abb. hic num. 1.* Colligitur secundo, quod actus, qui necessario, ac specifice debet impleri, seu fieri, si dubitetur, an sit factus, iterari debeat, *Abb. hic nu. 2.* Colligitur tertio. Quod valde vehemens præsumptio, quæ stat pro aliquo, transferat onus probandi contrarium in adversarium, adeoque admittitur contra illam probatio: sed non nisi evidentissima, *Abb. hic nu. 3. & 4.*

TITULUS XLIV.

De Custodia Eucaristiæ, Chrismatis, & Aliorum Sacramentorum.

I. IN hoc Titulo duo continentur Capitula, in quorum primo, quod est desumptum ex Concilio Generali Lateranensi, cap. 29. statuit Innocentius III. ut in cunctis Ecclesiis Chrisma, (hoc est, Oleum mixtum balsamo, benedictum ab Episcopo, pro Sacramento Confirmationis, & oleum simplex benedictum, pro Sacramento extremæ Unctionis, quo inunguntur infirmi) & Eucharistia, fideliter sub clavibus asserventur: alioquin si is, ad quem spectat custodia, incaute & negligenter ea custodierit, 3. mensibus ab Officio suspendi debeat: & si per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit (v. g. furtum, sacrilegium, vel sortilegia) graviore pœna (ad arbitrium Judicis, cum hic non determinetur, *Gl. hic V. Gravior.*) punietur. Ex quo patet, quod quis propter culpam, & negligentiam commissam in Officio, tenetur ad omnia damna resarcienda, quæ ex illa culpa sequuntur, ita, ut puniri possit, ac si ipse illa intulisset; nam qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, *c. Sæpe. 50. dis. 30. l. Qui occidit. 30. §. In hac quoque. ff. ad leg. Abb. hic num. 2.*

II. Præterea in *c. Relinqui. 2. eodem*, idem Innocentius III. in dicto Concilio Lateranensi, c. 29. prohibuit, ne supellectilia, sive propria Clericorum, sive aliena Laicorum, in Ecclesiis ponantur, seu admittantur: nisi propter hostiles incursus, aut repentina incendia, vel alias necessitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium: ita tamen, ut cessante necessitate, hujusmodi res ex Ecclesia removeantur, & ad pristina loca reportentur; nam quod ob certam causam concessum, est debet illa cessante, revocari, *Abb. hic not. 3.* Præcipit quoque Papa, ut Oratoria, Vasa, Corporalia, ac Pallæ Altaris, & vestimenta Ministrorum Ecclesiæ, munda, & nitida conserventur; nimis enim absurdum videtur in sacris hujusmodi sordes negligere, quæ dedecerent etiam in vestibus profanis, sive privatorum. Ex quo textu infert, *Abb. hic not. 2.* quod tempore necessitatis possunt Ecclesiæ, seu Templa muniri contra hostes, & defendi per milites; *quia quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum, c. Quod non est. 4. infra de Reg. Jur.*

TITULUS XLV,

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum,

Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

§. I.

De Venerntione, & Canonizatione Sanctorum.

I. DE hac agitur in *c. Audivimus* 1. *h. t.* Ubi refertur, quod „ quidam homioem quendam in ebrietate occisum, „ quasi Sanctum venerabantur. Verum Papa Alexander III. „ mandavit, oe illum præsumant de cætero celere; partim „ quia pro occisis in ebrietate (si ea sit voluntaria, ac ple„ na, privans omnino usu rationis, adeoque peccatum mor„ tale, *Gloss. hic V. Cum vix*) non orat, aut vix orat Ec„ clesia: partim quia licet per eum miracula fierent, non „ liceret, absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ, illum pro „ Sancto venerari.

II. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Neminem posse publice coli pro Sancto, nisi csnoninatum. Est autem Apotheosis, sive Canonizatio titus, quo aliquis Sanctus per Papam Albo, seu numero Sanctorum adscribitur, & publice, ac solenniter, canonice, & regulariter (præmissa scilicet diligenti inquisitione super vitæ, mortumque probitate, & miraculorum veritate, juxta *cap. Venerabilis* 51. *de testib.*) declaratur, definitur, ac statuitur, tanquam Sanctus ab omnibus honoretur, & de ipso, sicut de aliis Sanctis ejusdem conditionis certa die, quotannis, solenne Officium celebretur, ut tradit *Hostiens. hic V. Venerantur*; *post princip.* Hoc autem procedit, quoad publicam venerationem, & cultum; nam privatim, & in occulto, bene potest colere, & invocare eum, quem putat esse sanctum, *Abb. hic num.* 3.

III. Notandum secundo. Solus Romanus Pontifex potest aliquem in Sanctorum numerum, seu Catalogum referre, prout aperte sumitur ex hoc cap. & ex communi docet *Azor. p.* 2. *Instit. lib.* 5. *cap.* 6. *qu.* 1. Rationes autem plures affert *Hostiens. hic col.* 3. *Gloss. in c. unic. V. Sedis Apostolica*; *hoc t. in* 9. Primo. Quia hæc est una ex majoribus causis, quæ referendæ sunt ad Sedem Apostolicam, *c. Majores* 3. *in princ. de Baptism.* Secundo. Quia Miracula attribuuntur Fidei, sicut & opera, quæ testantur alicujus sanctitatem, Fidei Ecclesiæ innituntur, ergo hæc examinare, & approbare pertinet ad solum Papam, cujus est quæstiones Fidei definire, *c. Quoties* 12. *conf.* 24. *quæst.* 1. Tertio. Quia ad Papam spectat, declarare dubia S. Scripturarum, *c. Per Venerabilem* 13. *§. Rationibus*; *Qui filii sint legitimi*, *&c.* Ergo multo magis dubia Sanctitatis; quia circa majora majus periculum vertitur, ideoque cautius est agendum, *cap.* 3. *in princip. de elect. in* 6. Quarto. Ne populum decipi contingat, propter multorum Episcoporum simplicitatem, *arg. hujus c.* Quinto. Ne Sancti nimium multiplicentur; & sic devotio crescat, & sanctitas vilescat, *arg. c. Episcopi* 3. *dist.* 80. Addi potest alia ratio ex S. Augustino, apud *Fagnan. hic n.* 27. quia sicut solius Christi est, homines sanctificare: ita solius Papæ, qui est Vicarius Christi, hominum Sanctitatem manifestare & approbare: & cum solus Papa sit Caput totius Ecclesiæ proponere aliquem colendum, ut Sanctum *Innocent. hic numer.* 2.

Ex quo infertur, quod Episcopi non possint canonizare aliquem, etiam pro suis Diœcesibus tantum imo nec Legatus a Latere, ne quidem ex speciali commissione S. Pontificis; quia is non potest delegare alteri res Fidei. Nec denique etiam Concilium Generale, absque Romani Pontificis auctoritate; *Barb. in citat. c. num.* 7. *&* 8. & alii apud ipsum.

IV. Notandum tertio. Ad Canonizationem alicujus Sancti requiritur, tum Fidei, aliarum Virtutum merita, sive Sanctitas morum, tum miracula, quæ excedant vires, & potentiam naturæ, ita tamen, ut sola miracula non sufficiant, sine vitæ probitate; quia quandoque etiam per malos, & peccatores fiunt miracula, saltem apparentia, *c. Teneamus* 66. & *c. Prophetavit* 79. *caus.* 1. *q.* 1. ut patet in Magis Pharaonis & *Matth.* 7. dicitur, *Nonne in nomine tuo Dæmonia ejecimus, & tamen audient a Christo nunquam novi vos*, quandoque etiam fiunt miracula ex dono Dei, & non ex merito, ut in Regibus Franciæ, ideoque numeratur miraculorum virtus inter gratias gratis datas, quæ non supponunt in operante necessario gratiam sanctificantem. Tum quia Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, ita, ut aliqui propter fidem, quam habent, operentur miracula, etiam sine charitate juxta illud *Apostoli* 1. *Cor.* 1. 13. *Etsi habeam omnem fidem, ita, ut montes transferam, charitatem autem non habuero &c. nihil mihi prodest*, cum fides sine charitate sit mortua. Tum denique, quia alioqui facile possent decipi fideles, si sola miracula sufficerent ad Canonizationem, cum hæc sint deceptioni obnoxia, & difficulter possint vera a falsis quandoque discerni, *Innoc. hic nu.* 2. *Hostiens. col.* 2. *n.* 4. Neque tamen etiam sola vitæ probitas sufficit, sine miraculis, licet sufficiat ad finem beatitudinis, sed miracula etiam requiruntur in testimonium sanctitatis, juxta Constitutionem Gregorii IX. quæ incipit. Cum dicat Dominus, cujus verba refert *Fagnan. in cit. c. n.* 13. *h. t.*

Porro, quod dictum est, ad Canonizationem Sancti requiri, ut prius diligenter inquiratur, & cognoscatur de sanctitate vitæ, & miraculis, id intelligendum est: si quis in SS. Confessorum in numerum sit referendus. Sin autem in numerum SS. Martyrum, tunc inquirendum est de miraculis ab eo patratis, & de causa passionis ipsius, num videlicet in Fidei Christianæ testimonium, vel propter Legem Dei, aut Virtutem aliquam, mortem obierit *Hostiens. in summa*, *h. t. num.* 3. *Silvest. V. Canonizate*; *qu.* 2. *Azor. citat. c.* 6. *quæst.* 7. *§. Si vero.* Nunc vero ista inquisitio, & examen accuratum commissum est Congregationi Cardinalium, quæ est instituta circa Ritus, & Ceremonias. Modum autem, & ordinem procedendi in Canonizatione Sanctorum exponit *Hostiens. in cit.* 1. *h. t. col.* 1. *&* 2.

„ V. Præterea in *cap. Gloriosus*; *unic. h. t. in* 6. Bonifacius „ VIII. præcipit, ut festa XII. Apostolorum, IV. Evangeli„ starum, & IV. Doctorum Ecclesiæ, scilicet Gregorii, Au„ gustini, Ambrosii, & Hieronymi, annis singulis, sub Offi„ cio duplici solenniter celebretur.

VI. In *Clement.* vero, si Dominum *unic. h. tit.* præcipitur „ in virtute S. Obedientiæ, ut Festum Corporis Christi so„ lenniter, & devote celebretur, singulis annis Feria V. post „ Octavam Pentecostes. & certæ Indulgentiæ conceduntur iis, „ qui in Festo, vel infra Octavam, Officio, vel Horis Ca„ nonicis interfuerint. Notat autem hic *Barbos. nu.* 5. Quod annus Ecclesiasticus, quantum ad Indulgentias, computetur a primis Vesperis, usque ad secundas Vesperas diei sequentis inclusive.

VII. Item *in Extravag. Cum præexcelsa* 1. *h. t. Inter commu*„ Sixtus IV. statuit, ut qui, in ipso die Conceptionis B. Ma„ riæ Virginis, & per ejus Octavas, Missam, & Officium „ ejusdem immaculatæ Conceptionis devote celebraverint, „ & dixerint, easdem Indulgentias consequantur, quas lu„ crantur Christi fideles in Festo Corporis Christi, juxta *Clement. unic. h. t.*

VIII. Denique in *Extravag. Grave nimis* 2. *eod.* Idem Pa„ pa statuit, Prædicatores Verbi Dei, vel quicunque alii, „ qui præsumunt asserere, mortaliter peccare, vel esse hæ„ reticos illos, qui defendunt B. Virginem Dei Matrem es„ se conceptam, sine peccato originali: & vice versa hæ„ reticos esse, vel mortaliter peccare eos, qui asserunt, es„ se conceptam in peccato originali: item qui affirmant, „ peccare graviter eos, qui Festum immaculatæ Conceptio„ nis celebrant, aut Concionibus hujusmodi intersunt, sen„ tentiam excommunicationis, ipso facto, incurrere, Papæ „ reservatam; cum nondum sit a Romana Ecclesia, & Apostolica Sede decisum.

Hanc Constitutionem Innovavit Concilium Tridentinum, *Sess.* 5. *in Decreto de peccato Originali*, *in fine.* Ique postea Paulus V. extendit, die 31. Augusti anno 1617. prohibens, ne in posterum ullus audeat, in publicis Concionibus, Lectio„ nibus, Conclusionibus, & aliis quibuscunque actibus publicis asserere, quod Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, ita tamen, ut negativam opinionem, quod non sit concepta in peccato originali, in publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, sub censuris, & pœnis prædictarum Constitutionum, *Barbos. in cit. c. Extrava.* 2. *n.* 3. *h. t.*

§. II.

De Reliquiis Sanctorum, earumque veneratione.

IX. De his agitur in *c. Cum ex eo* 2. *& ult. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Generali Lateranensi sub Innocen„ tio III. Nam quoniam quidam Sanctorum Reliquias expo„ nunt venales, & eas indifferenter, ac passim ostendunt, „ propter quod sæpe Christianæ Religioni detrahitur; i„ deo statuit Concilium, ut antiquæ Reliquiæ de cætero „ extra capsam non ostendantur, nec venales exponantur. „ Inventas autem de novo nullus publice venerari præsu„ mat, nisi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint ap„ probatæ. Prælati vero Ecclesiastici non permittant eos, „ qui ad eorum Ecclesias, venerationis causa, accedunt, „ vanis hujusmodi figmentis, aut falsis documentis decipi, „ sicut in plerisque locis, occasione quæstus, fieri con„ suevit.

X. Pro declaratione hujus cap. Notandum primo. Reliquias Sanctorum vendi non posse, prout habetur hic: & in *l. Nemo* 3. *Cod. de SS. Eccles.* Ratio est, tum quia res sacræ, quales sunt Reliquiæ, non sunt in dominio alicujus, nec pretii æstimationem recipiunt, *l. Sacra* 9. *in fine*, *ff. de rer. divis.* adeoque nec vendi possunt; quia sine pretio non consistit venditio, *§. Item pretium*, *Instit. de empt. & vendit.* Tum quia spiritualibus annexa vendi non possunt, sine labe simoniæ, *c. Querelam* 15. *de Simon. c. De jure de jure patron. Gloss. hic V. Venales*; *not.* 2. Idque indubitatum est, si vendantur ratione Benedictionis, aut pluris, ratione illius Benedictionis, si ratione solius materiæ, ex qua conficiuntur; v. gr. Agnus Dei, vel impensarum in eis conficiendis, aut deportandis factarum, *Sanch. l.* 2. *mor. c.* 43. *n.* 29.

Notandum secundo. Reliquiæ Sanctorum non debent exponi, sive extra capsam, seu loculum, in quo sunt conditæ, populo ostendi; ne detur occasio detractoribus obloquendi, dum videntes ossa, pelle & carnibus denudata, dicunt; hic, si fuisset Sanctus, non fuisset ita corpus ejus corruptum; cum tamen meminisse deberent, omnibus generaliter dictum, *Genes.* 3. *Pulvis es*, *& in pulverem reverteris*, exceptis illis, qui ex speciali gratia a corruptione sunt præservati, *Hostiens. hic Vers. Extra Capsam*, *& Abb. notab.* 2. præsertim vero prohibetur hujusmodi expositio Reliquiarum, quæstus gratia, ut largiores fiant oblationes; nam, & Reliquiæ exinde vilescunt, & notatur a Laicis avaritia Clericorum, *Hostiens. hic V. Non exponantur.* Putat tamen *Sanch. citat. cap.* 43. *numer.* 22. non prohiberi hic Reliquiarum ostensionem, etiamsi principaliter fiat, ad acquirendas largiores oblationes, vel eleemosynas, dummodo eæ non deducantur in pactum, nec principaliter intendantur, tanquam illius ostenfionis

sionis pretium: sed tantum, tanquam eleemosynæ gratis oblatæ; quia hoc principaliter intendere, non est Reliquias venales exponere, adeoque non est Simonia.

Notandum tertio. Non licet Reliquias de novo inventas venerari publice, nisi auctoritate Rom. Pontificis prius fuerint approbatæ, ut habetur in *cit. c. 2. h. t.* Id autem intelligendum est de Reliquiis omnino novis: nam si certum sit, Reliquias de novo inventas esse alicujus Sancti antiquitus approbati, quia cum illis inventa est scriptura, seu instrumentum autheuticum, de hoc fidem faciens, non habet locum hæc prohibitio: secus est, si esset dubium, tum enim sine auctoritate Papæ, non liceret illas publice colere. *Hostiens. hic V. de novo; Jo. Andr. n. 3. Abb. n. 1. not. 3.* Dixi publice, nam privatim, & occulto illas venerari, non est prohibitum, prout sumitur ex hoc *c. V. Publice per sensum contrarium. Host. V. eodem; Sanch. c. l. n. 4.* sicut de Sanctis, non canonizatis, etiam supra dictum est.

XI. Porro hæc distinctio inter Reliquias omnino novas, & antiquas, quæ de novo inventæ sunt, non est sublata per Conc. Trid. *Sess. 25. in Decreto, de Invocatione & Reliquiis Sanctorum*, ubi statuitur prope finem, nulla admittenda esse nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, nisi recognoscente, & approbante Episcopo, qui simul, atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea judicaverit. Nam Concilium Lateranense relatum in *cit. c. 2. h. t.* non prohibet, colere, etiam publice, Reliquias de novo inventas Sanctorum, jam ab antiquo Canonizatorum, vel Beatificatorum, sine auctoritate Papæ, ideoque etiam Concil. Trid. quando ait, *novas Reliquias non esse recipiendas, nisi approbante Episcopo*, intelligi debet, quod loquatur de Reliquiis, de novo inventis Sanctorum: non autem de Reliquiis omnino novis, alicujus nondum canonizati, aut beatificati, tales enim Reliquiæ, non possunt publice coli, sine licentia Papæ, juxta Concil. Lateran. in *cit. c. 2. h. t.* quia vitanda est jurium antiquorum correctio, nisi contrarium sit jure novo expressum: præsertim vero Decreto Concilii Generalis non censetur derogatum: nisi sit addita clausula, expresse derogatoria ejusdem: sed potius jura juribus concordanda sunt, *c. Cum expediat 29. de Elect. in 6. Azor. p. 2. l. 9. c. 8 q. 8. Sanch. cit. c. 43. n. 20. & 14.* Confirmatur, quia alioqui posset Episcopus publice venerationi exponere novas Reliquias alicujus non canonizati, & sic indirecte etiam Sanctos in sua Diœcesi canonizare, & cuivis liceret, cum licentia solius Episcopi, aliquem etiam publice colere, tanquam Sanctum: quod est contra communem DD. sententiam, & antiquam Ecclesiæ Romanæ consuetudinem, ut recte notat *Fagn. in cit. c. 2. n. 6. h. t.* Neque vero obstat, quod S. Congregatio Cardin. Conc. Trid. responderit, supra allatum Decretum Conc. Trid. intelligendum esse, non tantum de miraculis Sanctorum canonizatorum: sed etiam de miraculis personæ non canonizatæ, prout refert *Barb. in c. 2. n. 4. h. t.* ergo idem etiam dicendum de Reliquiis, ut infert *Barb. c. l.* Verum longe diversa est ratio inter nova miracula, & novas Reliquias: nam de jure communi potest Episcopus inquirere, & recipere testes, super miraculis, & vita alicujus canonizandi, juxta *c. Venerabilis 29. de testib.* Unde etiam si Decretum Conc. Trid. intelligatur generaliter de novis miraculis, non solum Sancti jam canonizati: sed etiam primum canonizandi, nihil absurdum sequitur, nec ulla jurium antiquorum correctio, sicut sequeretur, si intelligeretur de Reliquiis omnino novis. Accedit, quod etiamsi Episcopus cognoscat de miraculis nondum canonizati: non tamen ideo licet eum publice venerari, tanquam Sanctum, sine auctoritate Papæ, *c. 1. h. t.* Secus est, si Episcopus approbaret Reliquias alicujus nondum canonizati; quia sic Sanctum novum in Ecclesiam introduceret, cum tamen in fine citati Decreti Tridentini addatur: *Ut ab Episcopis nihil inconsulto Rom. Pontifice, novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur*. Quare nec de jure communi, neque ex novo Decreto Conc. Trid. potest Episcopus approbare Reliquias omnino novas, id est, Sancti ab antiquo non approbati; ut bene ostendit *Fagn. in cit. c. 2. n. 9. h. t.* contra aliquos modernos. Illud hic addendum, quod sufficit, si de Sanctitate personæ per traditionem, aut universalem Ecclesiæ consensum constet; quia hæc Canonizationi æquipollet, nam antiquitus non servabatur solemnitas Canonizationis quæ modo in usu est, *Sanchez citat loc. numer. 11.*

XII. Quærunt hic præterea Canonistæ, an Episcopus, sine Papæ licentia, possit Corpora Sanctorum, vel eorum Reliquias ab una Ecclesia ad aliam transferre? Negat, id posse Episcopum, *Gloss. in cap. Corpora 37. V. Principis*; id est, Papæ, *disp. 1. de Consecr. Hostiens. in citat. cap. 2. V. Nec exponantur*, & *Joann. Andr. num. 2.* & alii, qui dicunt, id esse verum, etiam de aliis corporibus defunctorum, postquam perpetuæ sepulturæ sunt tradita, ut sine consensu Principis transferri non possint, juxta *l. fin. Cod. de Religios. & sumpt. fun.* alioqui vero, si necdum sepulturæ sunt tradita, possunt sine alterius alicujus auctoritate, transferri ad alium locum Religiosum, *l. Si nec dum 10. Cod. eod.*

Sed probabilius est, Episcopum, saltem cum consensu Capituli, posse transferre Corpora, & Reliquias Sanctorum, ab una Ecclesia ad aliam, etiam sine licentia Papæ, ut docet *Silvest. V. Reliquia; quæst. 3. Sanch. lib. 2. mor. c. 43. num. 25. Fagn. in cit. 2. n. 15. h. t.* Licet *n. 33.* ibid. etiam in oppositam sententiam inclinet. Ratio est, quia Episcopus potest in sua Ecclesia, quæcumque Conditor Canonis, sive Papa sibi expresse non reservaverit, *c. Super 29. & ibi Gl. V. non remansit. de sent. excomm. c. At si Clerici 4. §. de adulteriis & ibi Gl. V. extiterit de Judic.* At hic casus nullibi in jure recensetur inter casus reservatos Sedi Apostolicæ. Idque sumitur ex Conc. Moguntinensi, quod refertur in *cit. c. Corpora*, ubi dicitur: *Corpora Sanctorum nullus transferre præsumat sine consilio principis*; id est Regis, vel Imperatoris, *Gl. marg. in Turrecremata. V. Principis, & non Papa*, ut vult *Gl. Ordinaria ibid. vel Episcoporum, sanctæque Synodi licentia*. Nam cum translatio SS. Reliquiarum, seu Corporum sit actus spiritualis, non debet auctoritate, & jussu Imperatoris, vel Principis secularis fieri, cui nulla est de rebus sacris, seu spiritualibus disponendi facultas, *cap. 1. §. Cumque lect. dist. 96. cap. Solitæ 6. de major. & obed.* quamvis consilium etiam a Laicis requiri possit, secundum SS. Canones, *cap. Ad nostram 3. junct. Gloss. V. Quæritur de consecr.* Quare *in citat. c. Corpora*; verba illa, *sine consilio*, sunt apposita, respectu Principis, & ad illum tantum sunt referenda, ita, ut sensus sit, Corpora Sanctorum non transferuntur, sine consilio Principis, vel licentia Episcoporum, sanctæque Synodi, *Fagnan. in cit. c. num. 23. h. t.* Consentit *Text. in l. Ossa 8. in princ. ff. de Relig. & sumpt. fun.* ubi prohibetur corpus illatum in sepulchrum effodi, sine permissu Pontificali, vel jussu Principis. Requiritur tamen, ad transferenda Corpora Sanctorum, præter licentiam Episcopi, etiam consensus Capituli; quia est res gravis, causæ autem graves expediri debent, nonnisi cum consensu Capituli, juxta *cap. 1. & tot. Tit. De his, quæ fiunt a Prælatis &c.* maxime, quia hic agitur de alienatione quodammodo rerum Ecclesiæ: est enim hujusmodi translatio species quædam alienationis, cum Corpus, quod aliquo modo spectabat ad unam Ecclesiam, alteri tradatur: Et ideo etiam in *citat. c. Corpora*; quando est sermo de Episcopo, copulative adjungitur, & *Synodi licentia*, quod *Turrecrem. ibid. V. Synodi exponit*, id est, Clericorum majoris Ecclesiæ, adeoque Capituli Cathedralis, quod aliquando appellatur Concilium, ut in *c. Placuit 51. & ibi Gl. V. Concilio scilicet Clericorum, caus. 12. qu. 2.* Requiritur etiam justa causa, ita, ut sine illa non valeat translatio corporum; cum sit species quædam alienationis, ut dictum, *Fagnan. in citat. capit. 2. numer. 29. & 3. seqq.* Nec obstat, quod in Conc. Aquiliensi 1. *in Tit. de Relig.* SS. habetur, quod Corpora Sanctorum transferri non possunt, sine Sedis Apostolicæ licentia; nam illud Provinciale tantum Concilium fuit, nec confirmatum a Sede Apostolica, ideoque extra Provinciam non habet vim Canonis, *Fagn. c. l. n. 33.*

Illud hic addendum, quod furtiva subtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum, etiam devotionis causa facta, sit peccatum sacrilegii: nisi essent in locis infidelium condita, dum auferetur sacrum de sacro loco, vel sacrum de non sacro: neque sine injuria Ecclesiarum, in quibus sunt condita, & perpetuæ sepulturæ tradita, neque ipsorum Corporum, aut Reliquiarum, talis ablatio, sine legitimi Superioris auctoritate fieri potest, & devotio exercenda est, sine injuria alterius *Turrecrem. in cit. c. Corpora; in respons. ad 3. dis. 1. de Consecr.*

TITULUS XLVI.

De observatione jejuniorum.

1. Continet hic Titulus tria Capitula. In *c. Ex parte 1.* statuitur: si Festum Nativitatis Domini, vel Assumptionis B. V. vel alicujus Apostolorum inciderit in Feriam II. tunc in Sabbatho præcedente jejunari debet. Idemque est de aliis Festis, prout habetur in *c. 2. h. t.* quoniam in Dominica propter reverentiam diei, jejunium celebrari non solet, *cap. Quæsivit 14. §. Festum vero; junct. Gloss. V. Dominica de V. S.* Item in Vigilia S. Matthiæ jejunandum est, ut habetur in hoc cap: Ratio dubitandi fuit; is ab initio non fuit de numero XII. Apostolorum, sed post mortem Christi, in locum Judæ successit, *Act. 1.* Ratio vero decidendi est, quia id, quod succedit in locum alterius eodem jure censeri, & subrogatum sapere debet naturam ejus, in cujus locum subrogatur, *c. Ecclesia 3. junct. Gl. V. Successerit, & Gloss. marg. lit. C. Ut lite pendente & c. Abb. hic not. ult.*

II. Præterea in *c. Consilium 2. h. tit.* statuitur, in Vigilia omnium Apostolorum jejunandum esse ex præcepto, præter Vigilias SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, & S. Joannis Evangelistæ; quia ipsorum Festivitas celebratur intra solennitatem Paschalem (inter quam nullum est jejunium ex necessitate obligans, præter Vigiliam Pentecostes, *Gloss. hic V. Paschalem* & Natalis Domini. Item jejunium Adventus Domini olim Romæ servabatur. Ex quo colligit *Hostiens. hic V. Apud nos, & Abb. not. 3.* quod in Adventu non sit necessario jejunandum ex præcepto; sed consuetudo cujusque loci spectanda sit. Idem dicendum de Feriis Rogationum, *Abb. in rubr. h. t. nu. 6.* Festum vero S. Bartholomæi celebrari debet secundum consuetudinem loci, prout hic dicitur, videlicet, vel XXIV. quo excoriatus fuit, vel XXV. Augusti, in quo obiit, *Abb. hic n. 2.*

,, Porro in eodem *cap. §. Cum autem*, dicitur, qui propter necessitatem famis publicæ carnes comedunt in Quadragesima,, non peccant, nec puniendi sunt, etsi pro illis orandum sit, ne id iis imputetur a Deo; quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi nulla reperitur. Circa comestionem carnium vero in die Sabbathi, consuetudo Regionis cujusque observanda est, dummodo inde non immineat periculum debilibus, & infirmis, *§. Item de illis hic.*

Ex quo infertur, quod de jure communi esus carnium in die Sabbathi, non sit prohibitus; & colligitur etiam ex *c. Jejunia quarta, & sexta feria non sunt solvenda*: ex honestate tamen, & consilio etiam die Sabbathi est abstinendum a carnibus, *c. De esu, 31. junct. Gl. V. Debuerit & c. Sabbatho 23. dist. 3. de Cons. Abb. hic n. 3.* Imo etiam ex præcepto, ubi talis viget consuetudo, *c. Quia dies 31. & ibi Gl. V. Admonemus dist. 5. de Cons.*

22 Dom-

" Denique in *cit. c. 2. §. Præterea. hoc. t.* dicitur, quod " quando in Quadragesima, vel aliis jejuniis, infirmi po- " tunt, sibi esum carnium indulgeri, is debeat illis con- " cedi, cum urgens necessitas exigit, ut majus pericu- " lum in eis evitetur; quia necessitas legi non subjacet. " Ex quo colligitur, quod dispensatio quandoque sit de- " bita, ita, ut denegari non possit illam postulantibus *Abb. hic.*

Illud hic notandum, quod consuetudo particularis cujusque loci, vel Regionis in jejuniis est servanda, ita tamen, ut non extendatur de loco ad locum, *c. Illa autem 11. dist.* 12. Ideoque etiam peculiaris consuetudo Romanæ Ecclesiæ non est necessario observanda in aliis Regionibus. *Abb. hic. num.* 1.

" III. Postremo in *c. Explicari. 3. & ult. hoc. tit.* declarat " Honorius III. quod omnes, si Festum Nativitatis Domi- " ni in Feriam VI. inciderit, carnibus vesci possint, pro- " pter Festi excellentiam, secundum consuetudinem Ec- " clesiæ generalis, exceptis illis, qui voto (simplici scilicet, " de quo in dubio intelligi solet votum emissum, juxta ea, " quæ notantur in *c. Meminimus. 3. & c. Rursus. 6. Qui Clerici, vel voventes, &c.*) vel regulari observatione (videlicet " ex vi Professionis, sive voto solenni obedientiæ servandi " omnia, quæ sunt præcepta in Regula, justa doctrinam S. " Thomæ 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *in Corp.* sunt obstricti: nec tamen " illi reprehendendi sunt, qui ob devotionem, etiam illa " die, voluerint abstinere ab esu carnium.

IV. Pro declaratione hujus cap. notandum primo. Consuetudo Ecclesiæ universalis ubique servanda est, tanquam lex, *c. Perniciosus. 13. de celebr. Miss. c. In his rebus. 7. dist.* 11. quia censetur, originem trahere vel ex Traditionibus Apostolorum, vel ex Decretis Conciliorum Generalium, *c. Illa. 11. dist. 12. Gl. hic V. Consuetudinem*, & consequenter etiam, quoad relaxationem jejunii, seu abstinentiæ a carnibus, ubique servanda est. Quod vero attinet ad consuetudines particulares locorum, si per talem consuetudinem non abrogetur lex jejunii in totum: sed tantum modificatur; ac determinatur, quoad unicam refectionem, horam, qualitatem ciborum, collationem vespertinam; tunc valida est, si ex honesta, & rationabili causa sit introducta. Si vero per talem consuetudinem localem jejunium ab universali Ecclesia præceptum, ut Quadragesimæ, quatuor temporum, Vigiliarum in præcipuis Festis, omnino relaxetur, tali consuetudo non est valida, ut docet *Hostiens. in c. 2. hoc tit. col.* 2. & ibid. *Joan. Andr. num.* 8. In aliis vero jejuniis habet locum consuetudo, nisi Episcopus, seu Prælatus aliud præcipiat, jejunia enim, quæ a singulis Diœcesanis indicuntur, ab omnibus subditis sunt servanda, *c. Jejunia 17. dist. 5. de Consecr. Hostiens. in cit. c. 2. col. 2. hoc tit. Fagnan. ibid. num.* 57.

V. Notandum secundo. Qui generaliter, vovit, nunquam vesci carnibus, non potest illis vesci, etiam in Nativitate Domini, quia, ut ait *Gl. hic V. Nec voto*, quæ sine conditione voventur, sine conditione solvuntur, *cap. unic. in fine, caus. 32. quæst.* 8. & cum in voto emisso nihil exceperint, generaliter tenentur, *arg. c. Quia circa; 22. de privil.* & *l. Si servitus 23. ff. de servit. præd. urb.* Aliud est, si quis specialiter vovit, abstinere a carnibus, omnibus diebus Veneris totius anni: tunc enim, si neque ex causa, qua motus fuit ad vovendum, neque ex aliis circumstantiis, & conjecturis colligi possit, an vovens intenderit, se obligare ad abstinentiam a carnibus, etiam in die Nativitatis Christi, occurrente Feria VI. nec per in hoc dubio probabilius est, quod non teneatur abstinere; ac proinde quod dispositio hujus cap. solum habeat locum in eo, qui generaliter vovit, nunquam comedere carnes, vel quando vovens expresse, vel tacite intendit, comprehendere etiam diem Nativitatis Christi: non autem habet locum in eo, qui tantum vovit eas non comedere diebus Veneris, *Joan. Andr. in cit. c. 3. nu. 4. h. t.* contra *Abbas ib. n. 3. Sanch. lib. 4. mor. c. 11. numer.* 61. Ratio diversitatis est, quia prior voluit se privare libertate comedendi carnes, etiam in diebus alias permissis, unde ex vi sui voti, etiam in die Paschatis tenetur abstinere, adeoque etiam in die Nativitatis Domini: at vero qui specialiter vovit, abstinere a carnibus in diebus Veneris, vovit abstinentiam in illis diebus, quibus alias est prohibitus esus carnium ab Ecclesia, ergo non censetur vovisse abstinentiam in die Nativitatis Christi: tum quia in illa die, etiamsi sit dies Veneris, non est prohibitus esus carnium, non enim debet fieri extensio a diebus Veneris, in quibus alias prohibitus est esus carnium, ad diem Veneris, quo est permissus, cum scilicet in illum incidit Nativitas Christi; nam in voto non debet fieri extensio a casu expresso ad casum non expressum, *c. Litteratum; 3. de voto.* Tum quia in generali promissione non continentur illa, quæ si specialiter fuissent alicui proposita, vel menti occurrissent, verisimiliter non fuissent promissa; sed excepta, idque ex benigna interpretatione. Quare in dubio credendum est, quod si tunc, quando vovit occurrisset memoriæ dies Natalis Christi, incidens in diem Veneris, verisimiliter illum excepisset, ut se communi Ecclesiæ usui, seu consuetudini conformaret. Accedit, quod raro contingat, ut quis voto obliget, ad abstinendum a carnibus die Veneris, adeoque hoc cap. intelligi debat de priore casu, qui frequenter accidit, quando generaliter vovetur abstinentiam a carnibus omni tempore; quia leges feruntur de iis, quæ frequenter contingunt, *l. Nam ad ea 5. ff. de legib.* non autem de iis, quæ raro *l. Ex his 4. ff. eod. Fagn. in cit. c. 3. num. 24. & 2. segq.* Nec obstat, quod tale votum sic intellectum, videatur esse vanum, & inutile, cum jus commune nullam obligationem apponat, ergo debet intelligi de esu licito, nempe, quod velit abstinere a carnibus, etiam in illo die Veneris, quo licitum est comedere carnes prout argumentatur *Abb. in cit. c. 3. in fine.* Sed Respondetur cum *Cajetano cit. q. 186. n. 9. §. Dubium circa hanc litteram*; non esse votum inutile, si quis se voto obliget ad id, ad quod tenetur ex præcepto DEI, vel Ecclesiæ, cum id, quod jure naturali, vel Divino præceptum est, vel prohibitum, etiam jure, nempe humano possit præcipi, vel prohiberi: quare neque inutile erit, ex voto, se obligare, ad abstinendum a carnibus, etiam in diebus, quibus jam alias præcepta est abstinentia ab illis: nam interdum abstinet quis a peccato propter votum, a quo non abstineret propter solum præceptum, ideoque Confessarii solent interdum pœnitenti, qui frequenter in peccatum aliquod relabitur, suadere, ut voveat, ad tempus ab illo peccato abstinere, ut vel sic a relapsu contineat, idque fit non sine fructu: Ergo similiter potest quis vovere abstinentiam a carnibus die Veneris, quia forte sæpius in illo die vescebatur carnibus ideoque voluit præcepto Ecclesiæ adjicere etiam obligationem voti, ut ob hoc novum vinculum tanto magis ab esu carnium illo die abstineret: quia funiculus triplex, vel etiam duplex difficilius rumpitur, *c. 1. de Treuga, & pace*, & duo vincula magis ligant ac stringunt, quam unum, *§. Affinitatis; Instit. de nupt. Fagn. in cit. 3. nu. 22. & 23. h. t.*

VI. Aliud vero dicendum videtur de iis, qui ex voto Professionis, seu ex Regula Ordinis tenentur jejunare omnibus Feriis VI. hi enim sunt ex voto obligati ad id, ad quod de jure communi non tenentur; cum Jejunium Feriæ VI. non sit in præcepto: sed sola abstinentia a carnibus, ac proinde sunt obligati ad jejunandum in die Natalis Domini, incidente in diem Veneris; cum quoad jejunium non sit differentia inter illum diem, & alias Feriat VI. ut quoad hoc consentit etiam *Sanch, c. l.* & alii apud ipsum, & *Fagn. in cit. c. 3. nu. 27. h. t.*

Cæterum Religiosus Episcopus factus, potest licite carnibus vesci in Festo Nativitatis Christi, occurrente die Veneris, non obstante Regula, vel statuto Ordinis, imo nec voto speciali de abstinentia a carnibus, ut in Religione Minimorum: quia talis per assumptionem ad Episcopatum liberatur a Regularibus observantiis: imo & a votis, quæ præter tria substantialia, ex præscripto Religionis emittuntur, *Barb. in cit. c. 3. num.* 4. & dictum supra.

TITULUS XLVII.

De purificatione post partum.

1. IN cap. *volens unic. hoc t.* quæsitum fuit ex Innocentio " III. per quantum tempus mulieres post partum, ab in- " gressu Templi abstinere debeant, cum secundum Legem " Mosaicam certi dies deputati fuerint, quibus ingredi " Templum non poterant? Respondet Papa, quod postquam " umbra Legis evanuit, & veritas Evangelii eluxit, si mu- " lieres, post partum, Ecclesiam DEO gratias acturæ, in- " trare voluerint, nullum peccatum committunt, nec adi- " tus ad Ecclesias illis est denegandus: ne pœna (scilicet " doloris, quem patiuntur in partu, *Hostiens. hic. V. sed*) " illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratio- " ne, & reverentia abstinere aliquamdiu velint, non est " earum devotio improbanda. Hinc colligitur primo. Quod præcepta veteris Legis Ceremonialia (idem est de judicialibus) in Lege Evangelica, non amplius habeant vim Legis, seu obligationis, quippe jam abolita, *Abb. hic. in. not.* 1. *Barbos. n.* 5. Secundo, quod nemo puniendus est, sine sua culpa, *cap. Satis. 7. dist. 56. Hostiens. hic. V. Converti.*

II. Porro circa abrogationem præceptorum Ceremonialium Veteris Legis, notandum est, quod quædam sunt præcepta, quæ non tantum sunt mortua, sed etiam mortifera, ita, ut eorum observatio in Lege nova induci, seu præcipi non possit, ut docet *S. Tho. 1. 2. q. 104. a. 3. & 2. 2. q. 87. ar. 5. in corp.* ubi ait, hanc esse differentiam inter Ceremonialia & Judicialia Legis præcepta, quod Ceremonialia non tantum mortua sint, quippe quæ vim obligationis non habent: sed etiam mortifera observantibus ea, post Legem Evangelicam promulgatam, ita, ut illicitum sit, ea observare tempore Legis novæ. Judicialia vere mortua quidem sunt, quia non obligant tempore gratiæ: non tamen sunt mortifera; quia possunt observari absque peccato: imo etiam vim obligandi habent, si statuantur auctoritate eorum, quorum est condere Legem, v.g. ut qui furatus est ovem reddat quatuor oves, *Exod. cap.* 22. Hoc autem intelligendum est de iis præceptis ceremonialibus, quæ principaliter fuerunt statuta, & ordinata, ad præfiguranda Christi Mysteria, etsi futura: ideo eorum observatio præjudicat Fidei veritati, secundum quam confitemur, ista præfigurata Mysteria jam contigisse, & completa esse: cujusmodi præcepta erant Circumcisio, Immolatio Agni Paschalis, &c. quæ præcipue significabant Christi adventum, & Legem futuram. Alia vero quædam præcepta ceremonialia Veteris Legis magis pertinebant ad quandam devotionem, ac ritum Sacrificiorum, eorumque ornatum, quam ad Christi venturi, & futuræ Legis præfigurationem; & horum observatio, etiam post Legem Evangelicam, licita est; cum nihil mali in se contineat, cujusmodi sunt vestes Sacerdotum, & Altaria, ut constat ex *c. 1. dist. 1. de Consecr.* Tempus purificationis post partum, juxta *c. un. h. t.* decimæ oblationes, & his similia ut bene tradit *Covarr. lib. 2. resol. c. 17. n. 1. §. Hinc, non immerito. Barb. hic. num.* 6.

TI-

TITULUS XLVIII.

De Ecclesiis ædificandis, vel reparandis.

Actum est in præcedentibus de Ecclesiarum consecratione, earumque, & Sanctorum veneratione: sed quia interdum Ecclesiæ reparandæ sunt, vel de novo ædificandæ, ideo hic Titulus subjicitur. Nomine autem Ecclesiæ, hoc loco intelligitur, non Cœtus, seu Congregatio omnium Fidelium, sed Ædes, seu Domus sacra, Episcopi auctoritate exstructa, in quam conveniunt Fideles ad rem Divinam audiendam, & Sacramenta suscipienda, quæ & Templum vocatur: quamvis ante Consecrationem non Ecclesia proprie, sed Basilica (id est Domus Regia) appelletur, ut notavit Abbas in Rubr. Tit. Consecr. Eccles. num. 2. Azor. p. 2. lib. 9. q. 1. Verum hodie solum Majores & Principes, seu digniores Ecclesiæ, Basilicæ vocantur, ut Romæ Basilica Salvatoris, Basilica Apostolorum Petri, & Pauli, &c. Barb. *l.* 2. Jur. Eccles. c. 1. n. 10.

§. I.

De Ecclesiis ædificandis.

I. Quæritur primo. A quo, & cujus auctoritate Ecclesiæ de novo ædificari, seu construi possint? Resp. primo. Quilibet potest novam Ecclesiam ædificare, concurrentibus duabus conditionibus: nempe, ut per hoc alteri Ecclesiæ præjudicium non inferatur: & ut interveniat legitimi Superioris, sive Episcopi Diœcesani auctoritas, sine qua Ecclesia ædificari non potest, *Nemo 19. dis. de consecr. c. Ad hæc. 4. de Relig. dom. c. Cum olim. 14. §. Præterea de privil. Piasec. in praxi p. 2. c. 2. artic. 4. num. 1. & 2. Zerola in praxi p. 1. V. Ecclesia dicto 2. & 4. Azor. cit. c. 3. qu. 2. Barb. lib. 2. Jur. Eccles. c. 2. num. 4.* Quamvis privatum Oratorium quilibet, etiam sine consensu Episcopi exstruere possit: ita tamen, ut ibi Missas celebrare non liceat, nisi cum Episcopi consensu, *cap. Unicuique. 33. junct. Gl. V. Non licet. & c. Si quis 35. dis. 1. de Consecr. Conc. Trid. Sess. 22. in Decreto de obs. in celebr. Miss. §. Neminem præterea.* Quod si locus sit exemptus, nemo potest ibi Ecclesiam exstruere, sine licentia, vel privilegio speciali Sedis Apostolicæ, *cap. Auctoritate 4. §. Prohibemus insuper de Privil. in 6. Azor. c. l.* Et sic intelligi debet, quod habetur in *c. De locorum 4. & seqq. dis. 1. de Consecr.* Sed in locis non exemptis requiritur Episcopi Auctoritas, etiamsi persona, quæ ædificat Ecclesiam, sit exempta a jurisdictione Episcopi, *cit. c. Auctoritate Barb. in cit. c. 2. n. 15.* de quo infra *l. 5. Tit. 33.*

II. Resp. secundo. Ad Ecclesiam novam ædificandam, non requiritur expressus consensus Episcopi: sed sufficit etiam tacitus, si Episcopus scivit Ecclesiam construi, & non impedivit, neque contradixit, cum tamen facile potuisset: idque ob favorem piæ intentionis, *Azor. cit. c. 3. q. 6.* contra *Abbat. in c. Cura 11. n. 4. de jure patr.* Neque enim, ut ipse putat, res hæc est odiosa; quia etsi Ecclesia non fiat liberæ collationis, id tamen in bonum Ecclesiarum cedit, ut Laici excitentur, ad ædificandas, & fundandas Ecclesias. Quin imo sufficit, si Episcopi consensus accedat, postquam Ecclesia est constructa, vel cum consecratur, *Azor. cit. c. 3. q. 5. Barb. c. l.* Quod si quis privatus ædificare velit Ecclesiam, cum assignatione competentis dotis, & Episcopus consentire nolit, sine justa causa, poterit is, qui ædificare vult, recurrere ad Episcopi Superiorem, videlicet Archiepiscopum, tanquam gravatus, ut is, vel ipsemet consensum præstet: vel Episcopum compellat, ad consensum præstandum; *Azor. c. l. q. 8. Barb. c. l.* In dubio autem præsumitur consensus Episcopi intervenisse, *Azor. c. l. q. 9.*

III. Cæterum Episcopus in fundatione Ecclesiæ debet primum ad locum, ubi ædificanda est Ecclesia, accedere, & publice atrium designare, ibique Crucem figere, & lapidem primarium ponere, *cit. c. Nemo 9. dis. 2. de Consecr. & Auth. de Eccles. Tit. §. Si quis autem collat. 9. & Auth. Ut nullus fabricet, &c. §. Sancimus igitur coll. 5.* Nam quamvis in illis locis expressa mentio non fiat de primo lapide ab Episcopo ponendo; *Gl.* tamen in *c. 2. caus. 1. q. 2. & alii DD. communiter,* eo sensu illas Constitutiones interpretantur, teste *Azor. cit. c. 3. q. 4.* Potest autem Episcopus primarium lapidem ponere, & Crucem figere per se, vel per alium, *Gl. in cit. c. Nemo V. Veniat Azor. c. l. §. Quares.* Ipsæ vero Ecclesiæ, ex antiqua traditione Apostolica, ædificari debent versus Orientem & oblique per modum navis, ex apostolica itidem institutione apud *Clemens. lib. 2. Constit. Apost. cap. 57. Azor. c. l. quæst. 12.*

IV. Quæritur secundo. Ubi debeat ædificari Ecclesia? Respon. in loco congruo, secundum judicium Episcopi, eoque proprio, non alieno: si autem ædificata fuit in solo alieno, tum vel sciente domino fundi, vel eo ignorante: priore casu, si dominus fundi erat Laicus, & scivit, ac non contradixit, sibi id imputare debet, & Jus patronatus acquiretur, non ipsi, sed ædificatori, ut docet *Card. in cap. Quoniam 3. n. 4. supr. de jur. patr. & victum ibid. n. 13.* Posteriore vero casu, si domino fundi ignorante, Ecclesia ædificata sit in ipsius solo, illa erit quidem libera: sed is, qui exstruxit, tenetur dominum fundi servare indemnem: imo etiam in defectum ædificantis, ipse Episcopus, si ponendo primum lapidem, vel etiam postea in Consecratione negligens fuit in veritate indaganda, debet resarcire damnum domino fundi illatum, *arg. c. 9. dis. 1. de Consecr. & c. Comperimus 2. caus. 13. q. 6.* Si vero solum, seu fundus pertinebat ad aliam Ecclesiam, vel Collegium Ecclesiasticum, tunc Ecclesia in illo fundo ædificata erit illi subjecta, hoc est, Jus patronatus illi acquiretur, ut colligitur ex *cap. Apostolicos 13. in fine caus. 12. q. 2. & cap. Questi 41. caus. 17. qu. 4. Silv. V. Ecclesia 2. qu. 3. Azor. cit. c. 3. q. 3. Barbos. cit. c. 2. n. 16.*

V. Quæritur tertio. An, & ex quibus causis possit erigi, & ædificari nova Ecclesia, etiam intra limites alterius Ecclesiæ, seu Parochiæ? Resp. propter nimiam distantiam, vel aliam magnam difficultatem, aut incommodum adeundi Ecclesiam Parochialem ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda, potest intra fines illius, nova Ecclesia, seu Parochia construi, ut constat ex *c.* Ad *audientiam*
„ *33. h. t.* Nam quia villa quædam tantum distabat ab Ec-
„ clesia Parochiali, ut tempore hiemali ac pluvio, paro-
„ chiani non possent, sine magna difficultate, ipsam Ec-
„ clesiam adire, neque congruo tempore Divinis Officiis
„ interesse; ideo domini illius villæ petiit, ut ibi posset
„ Ecclesiam construere. Quia igitur dicta Ecclesia Paro-
„ chialis, ita reditibus abundabat, ut etiam sine villæ il-
„ lius proventibus, Minister, seu Rector illius convenien-
„ tem sustentationem habere posset: idcirco mandavit Ale-
„ xander III. Diœcesano loci, ut si ita se res habeat, Ec-
„ clesiam ibi ædificet, & in ea Sacerdotem instituat, ad
„ præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris, cum consen-
„ su Fundatoris, seu Patroni, assignando illi sustentationem
„ necessariam ex illis villæ obventionibus Ecclesiasticis (v.
„ gr. ex decimis illius villæ, *Gl. hic V. Obventionibus* ;) si-
„ mul tamen providendo, ut competens honor, secundum
„ facultates illius loci, Ecclesiæ Matrici servetur. Idque
„ facilius fieri posse videtur, cum ejusdem villæ dominus
„ XX. acras terræ fructiferæ (id est, jugera) velit ad opus
„ Sacerdotibus conferre. Si autem Rector Matricis Eccle-
„ siæ Presbyterum idoneum præsentare distulerit, vel aliis
„ opus illud impedire voluerit: ipse Diœcesanus nihilomi-
„ nus idem opus faciat perfici, & virum idoneum, cessan-
„ te appellationis remedio instituat.

Hæc Constitutio Decretalis innovatur in *Concilio Tridentino sess. 21. cap. 4. de ref.* Ubi statuit, ut Episcopi, et-
„ iam tanquam Sedis Apostolicæ Delegati, in omnibus Ec-
„ clesiis Parochialibus, vel Baptismalibus, in quibus po-
„ pulus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit suffi-
„ cere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui
„ Divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos
„ pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere,
„ quot sufficiant ad Sacramenta adhibenda, & cultum Divi-
„ num celebrandum. In iis vero, in quibus, ob locorum
„ distantiam, sive difficultatem, parochiani, sine magno
„ incommodo, ad percipienda Sacramenta, & Divina Offi-
„ cia audienda accedere non possunt, novas Parochias, et-
„ iam invitis Rectoribus, (juxta Constit. Alex. III. quæ in-
„ cipit: Ad audientiam ;) constituere possint. Ubi etiam
„ additur: Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt
„ Ecclesiis præficiendi, competens assignetur portio, arbi-
„ trio Episcopi, ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quo-
„ modocunque pertinentibus: & si necesse fuerit, compel-
„ lere possit populum ea subministrare, quæ sufficiant ad
„ vitam dictorum Sacerdotum sustentandam.

Pro explicatione prædicti *cap. Ad audientiam*; Notandum primo, licet alias regulariter nova Parochia, seu Capella, intra limites alterius Parochiæ, cum præjudicio ejusdem, ædificari non debeat, *c. Ecclesia 43. & c. seq. caus. 16. qu. 1.* ex justa tamen causa id fieri potest, ut patet ex *cit. c.* alias vero sine justa causa eaque probata non permittitur, ut antiqua Ecclesia Parochialis dividatur, & nova erigatur; est enim hujusmodi erectio novæ Ecclesiæ, & dismembratio ab antiqua Parochia; veluti quædam alienatio, quæ sine legitima causa fieri non debet, *c. 1. de reb. Eccles. non alien. Abb. hic num. 2. not. 1.* Porro præcipua causa erigendi novam Parochiam est, non quævis, sed magna difficultas: sive ut loquitur *Concil. Trident. cit. loc.* magnum incommodum, sine quo parochiani ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere non possunt; nam illud solum possumus, quod commode possumus, *l. Nepos 105. in fine ff. de V. S. c. ult. de di mism.* non tamen requiritur, ut parochiani aliquando decesserint sine Sacramentis: sed satis est, si immineat periculum, ne sine illis decedant: idque potius præveniendum est, ne contingat, cum melius sit occurrere in tempore, quam post exitum vindicare, *l. 1. Cap. Quando liceat sine judic. &c.* sive post vulneratam causam remedium quærere, *l. ult. C. In quib. caus. in integ. restit. &c.* Ita censuit *S. Congr. Conc. ut refert Fagn. hic n. 17.* Nihil autem refert, sive hæc difficultas adeundi Ecclesiam Matricem, proveniat ex distantia loci a Parochia: sive ex alia causa, quæ difficilem reddat aditum, ut si Parochia Ecclesiæ antiquæ sit ita ampla, ut sine magno incommodo parochiani non possint præsertim hiberno tempore, vel cœlo pluvio, accedere: ac si inter Ecclesiam Parochialem, & pagum ei subjectum intercedat flumen, quod pontem non habeat, nec vado transiri possit, vel si Ecclesia Parochialis sit sita intra mœnia civitatis, & plures familiæ Parochiæ subjectæ, sint extra mœnia & portæ civitatis mature claudantur, & tarde aperiantur, *Fagn. hic n. 19. & 20.* Quanta autem ea distantia, vel Parochiæ amplitudo esse debeat, ut sine magno incommodo adiri non possit, id Judicis arbitrio determinandum relinquitur, cum jure definitum non sit, *Fagnan. hic num. 18.*

Notandum secundo. Ex ea sola causa, quod populus alicujus Parochiæ sit ita numerosus, ut unus Parochus curæ animarum non sufficiat, non licet novam Parochiam erigere: nisi alia concurrant, quæ exprimuntur in *cit. c. Ad audientiam*; sed adhibendum est tunc remedium, quod præscribitur in *Concilio Trident. c. l.* nempe ut Episcopi cogant Rectores, vel alios, ad quos Cura pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhi-

exhibenda, & cultum Divinum celebrandum, juxta *declar. Congr. Conc.* apud *Fagn. c. l. n. 24.*

VII. Notandum tertio. Episcopus potest erigere novam Parochiam, intra fines alterius Parochiæ, secundum præscriptum *cit. c. Ad audientiam*; etiam remota appellatione, prout habetur *in fine ejusdem cap.* Et quidem si erigat Episcopus novam Parochiam, auctoritate delegata a Papa, uti potest, *juxta Conc. Trid. cit. c. 4.* ita tamen ut potuisset erigere, auctoritate ordinaria, tunc appellari potest, non tantum immediate ad Papam, sed etiam ad Metropolitanum: Secus est, si Episcopus non possit procedere, auctoritate Ordinaria: sed tantum ut Delegatus Sedis Apostolicæ, ut si erigat novam Parochiam, intra limites Parochiæ Regularibus exemptis subjectæ, tunc enim ab eo appellari tantum poterit ad S. Pontificem delegantem: quæ tamen appellatio habebit tantum effectum devolutivum: non autem suspensivum, *juxta c. Pastoralis 53. V. Sed si appellans de appell. & Abb. ibid. n. 13. Fagn. hic n. 12. & n. 43. & seq.*

Notandum quarto. Etsi decimæ prædiales ad Ecclesiam Matricem pertinentes, non transeant ipso jure in novam Parochiam, intra fines illius erectam, *arg. c. Cum contingat 29. de decim.* potest tamen Episcopus, *juxta Conc. Trid. c. l.* Sacerdotibus, qui novis Ecclesiis erunt præficiendi, competentem portionem assignare, ex fructibus ad Ecclesiam Matricem quomodocunque pertinentibus, adeoque etiam ex decimis illius, *juxta declar. Card. ibid. Fagn. hic n. 35.*

VIII. Prædictis addendum primo. Alia causa legitima constituendi novam Ecclesiam, est, ob necessitatem leprosorum, sine gravi tamen præjudicio Ecclesiæ Parochialis, intra cujus fines nova ædificatur, prout habetur in *c. Cum dicat; 2. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Later., sub Alexandro III. *c. 23.* Ubi statuitur, ut ubicunque tot leprosi „ (forte X. *arg. c. unic. 3. caus. 21. q. 3.* vel etiam pauciores, dum modo Ecclesiam dotare velint, *Glos. hic V. Tot. & Host. ibid.*) sub communi vita simul fuerint congregati, „ Ecclesiam cum Cœmeterio, possint constituere, & proprium habere Presbyterum, sine contradictione alicujus, „ id eis permittatur. Caveant tamen, ut veteribus Ecclesiis, quoad Jus Parochiale, nequaquam injuriosi existant: (veteres enim Ecclesiæ propter novas lædi non debent. *c. Quicunque 44. caus. 16. q. 1. Gl. hic V. Veteribus*;) quia quod „ eis, ob pietatem, conceditur, in aliorum injuriam redundare non debet. Ex quo colligit *Gl. hic V. Alteram injuriam*; quod nullius inopia cum alterius jactura relevari debeat, *c. Primam 8. caus. 32. qu. 5. l. Nam hoc 14. ff. de condict. indeb.* Ratio decisionis, est, quia leprosi cum sanis habitare non debent, ne una ovis morbida inficiat sanas oves, ideoque merito illis concessum est habere propriam Ecclesiam, separatam ab aliis, *Gl. hic in casu.*

Præterea statuitur in *cit. c. 2. in fine h. t.* Ut leprosi ex „ hortis, & nutrimentis animalium suorum decimas solvere „ non cogantur. Est autem hoc privilegium intelligendum de hortis deputatis ad usum illorum: Secus autem si vellent herbas, & fructus ex illis vendere, *Abb. hic num. 5.* De omnibus autem aliis decimas solvere tenentur; quia ex prædictis tantum non sunt cogendi, solvere decimas, *Gl. fin hic*, de quo etiam aliquid dictum supra *Tit. 30.* Addit *Barb. hic in fine*: quod privilegium hoc non sit extendendum ad hospitale commune leprosi, & aliis infirmis, *juxta decisionem Rota Roman.* quia tunc separatum corpus non constituit, cum talis separatio fiat ad vitandum contagium. Ex dictis colligitur, quod in effectu unica sit causa erigendi novam Parochiam, intra fines alterius, videlicet magna difficultas, seu incommodum accedendi ad Ecclesiam Matricem, pro percipiendis Sacramentis, & Divinis Officiis audiendis ad quam omnes aliæ reducuntur, quæ non sunt causæ legitimæ, nisi quatenus difficultatem hujusmodi inducunt, *Fagn. hic n. 23.*

IX. Addendum secundo. Quod dictum est, ob indigentiam populi, posse novas Ecclesias ædificari, etiam inter fines aliarum Parochiarum, id extenditur, quod hoc fieri possit, non obstante juramento, de rebus Ecclesiæ non alienandis, prout deciditur in *c. Tua nos 6. & ult. h. t.* Ubi cum „ quidam Episcopus dubitaret, an propter juramentum de „ rebus Ecclesiæ non alienandis, ab ipso præstitum, in lo„ cis quibusdam sui Episcopatus, in quibus habitatores Oratorii ad Divina Officia audienda indigere videntur, Ec„ clesias erigere possit, eo quod occasione novarum Eccle„ siarum, Ecclesia sua detrimentum incurrat (quia scilicet „ parochiani, qui antea ad suam Ecclesiam veniebant, tunc „ ad novas Ecclesias confluentibus, Ecclesia Cathedralis „ minores obventiones, seu proventus recipiat, & sic quo„ dammodo videtur alienare jura Ecclesiæ suæ, *Gl. hic V. Destitui Hostiens. V. eodem.* Respondet Papa Cælestinus III. „ & mandat Episcopo, ut propter juramentum illud, nul„ lo modo, intermittat, quin populo indigenti, novas Ec„ clesias construendo, provideat. Ratio est, tum quia ju„ ramentum illud non debet extendi ad hunc casum no„ vum, & necessarium, sine periculo, ac detrimento salutis animarum, propter carentiam Sacerdotum, *Gl. hic V. Juramenti*; imo etiamsi expresse Episcopus hoc jurasset, non obligaretur servare hujusmodi juramentum; cum ex officio suo sit obstrictus populo providere de loco, in quo possit Sacramenta suscipere; & Divina Officia audire, *Host. hic in fine.* Porro ex hoc textu colligunt plures DD. apud *Barb. hic n. 2.* quod Principes statuentes, ne in eorum ditione novæ Ecclesiæ, vel Monasteria, sine eorundem licentia possint ædificari, derogent immunitati Ecclesiasticæ.

§. II.

Quænam, præter legitimam causam, conditiones necessario requirantur, ad construendam novam Ecclesiam Parochialem?

X. Requiritur præterea primo. Ad erectionem novæ Parochiæ, ut in illo districtu Parochiæ antiquæ, ubi nova est exstruenda, ut minimum X. sint parochiani, *arg. cap. un. 3. caus. 10. qu. 3.* quia decem faciunt plebem, ut ait *Gl. ibid. V. Mancipia & in Conc. Trident. Sess. 21. c. 4.* videtur requiri, ut nova Parochia habeat populum, & vero 10. homines faciunt populum ut tradit *Gl. in c. 8. V. Duo de Elect. Fagn. in cit. c. Ad audientiam 3. n. 28. h. t.*

Secundo requiritur, ut erectio novæ Parochiæ fiat ab Episcopo, cum consilio sui Capituli, imo & consensu: ratio est, tum quia talis divisio Parochiæ, & dismembratio redituum, qui ad Matricem Ecclesiam pertinent, & instar alienationis rerum Ecclesiæ, ut supra dictum, quæ sine consensu Capituli fieri non potest, *c. Cum nos 3. c. Tua 8. & c. seqq. De his quæ fiunt a Prael. sine cons. & c. c. 1. de reb. Eccles. non alien. in 6.* quia in unione unius Ecclesiæ cum altera requiritur consensus Capituli, juxta *Clement. 2. de reb. Eccles. non alien. c. Pastoralis 7. in fine de donat.* ergo etiam in divisione Parochiarum, *arg. c. 1. infr. de R. I.* Jure vero novo *Concilii Trident. cit. sess. 21. c. 4.* Ubi Episcopis tribuitur facultas constituendi novas Parochias, etiam tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis, si Episcopus erigat unam Ecclesiam potestate delegata, in eo casu, in quo jure Ordinario non potest procedere; quia scilicet erigit novam Ecclesiam in Parochia subjecta Regularibus exemptis: tum non requiritur consensus Capituli, quia tunc gerit vices Papæ nec habet ut sic conjunctionem cum Capitulo. Si autem erigit potestate ordinaria in eo casu, quo potest jure Ordinario, ut in Parochia non exempta, tum requiritur consensus Capituli, sicut erat necessarius de jure communi antiquo; quia *Conc. Trid. c. l.* non sustulit Constitutionem Decretalem *cit. c. Ad audientiam*; sed potius expressit, ut Episcopus utatur potestate sibi concessa, secundum formam prædictæ Constitutionis, *Fagn. c. l. n. 53. & 54.*

XI. Tertio requiritur ad erectionem novæ Parochiæ, ut citetur Rector Ecclesiæ Matricis, quia licet talis erectio fieri possit, etiam eo invito, & contradicente, ut constat ex *cit. c. Ad audientiam in fine; & ex Conc. Trident. c. l.* ibi *etiam invitis Rectoribus*; non tamen potest fieri, nisi Rectore citato, & requisito, *arg. c. Felix 50. & c. Multis 51. junct. Gl. V. Rectores caus. 16. qu. 1.* & tradit *Gl. in c. Nulli 2. V. Constitui dis. 99.* idemque censuit *S. Congreg. Concil.* apud *Fagn. c. l. n. 29.* Ita ut alioqui erectio ab Ordinario facta sit irrita: imo etiam alii omnes, quorum interest, vocari debent, *Fagn. c. l. n. 30.*

Quarto requiritur, ut Ecclesiæ de novo construendæ competens dos assignetur, *juxta c. Nemo 9. dis. 1. de Consecr.* Et quidem primo ex reditibus Ecclesiæ antiquæ, sive Matricis, si illa adeo abundantes reditus habeat, ut ejus Rectori nihilominus sufficientes reditus remaneant ad competentem illius sustentationem, ut patet ex *cit. c. Ad audientiam h. t. & c. Quicunque, 44. caus. 16. q. 1.* Nisi alius adsit, qui velit Ecclesiam novam competenter dotare, vel reditus insufficientes augere. Si vero reditus Ecclesiæ antiquæ non sufficiant ad sustentationem novi Rectoris, tum populus cogendus est, ab Episcopo, ad suppeditanda necessaria Sacerdoti de novo instituendo, *juxta Conc. Trid. c. l.* & si populus ob inopiam excusetur, hoc onus incumbet Abbati, vel Præposito, cui Ecclesia illa Parochialis subest in temporalibus, *Extirpanda 30. in princ. V. Cum igitur de preb. c. 2. §. fin. dist. 70.* & in hujus etiam defectum, tenebitur Episcopus providere, si commode possit, *c. 2. caus. 16. qu. 3. c. Præcipimus 24. caus. 12. q. 1.* Denique in defectum horum omnium, novus Parochus propriis manibus ex artificio honesto victum sibi quærat, *arg. c. Clericus; 3. & c. seq. dis. 91. Hostiens. in cit. c. Ad audientiam col. 1. Joan. Andr. ibid. n. 8. & Abb. num. 7.* Et hic est casus singularis, in quo Ecclesia Parochialis construi potest sine dote, ut censuit etiam *S. Cong. Conc.* apud *Fag. c. l. n. 7. & n. 32.*

XII. Quinto requiritur, ut in erectione novæ Parochiæ Jus præsentandi Sacerdotem in illa, reservetur illis, quibus de jure debetur, videlicet in primis ei, qui illam ex propriis bonis fundavit, & sufficienter dotavit, si talis reperiatur. Si vero nova Ecclesia fuit fundata ex reditibus Ecclesiæ antiquæ, Jus præsentandi ad Rectorem ejusdem pertinebit, ut patet ex *cit. c. Ad audientiam 3.* ibi: *ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ majoris, h. t.* Ita tamen, ut etiam Fundator Ecclesiæ novæ, qui fundum dedit, simul sit Patronus ejusdem, ex causa fundationis, vel etiam ex causa dotationis, si residuum dotis dedit, ut in casu *cit. c. Ad audientiam Gl. ibid. V. Rectoris Hostiens. V. Fundatoris Joan. Andr. n. 3. Abb. n. 9.* Quod si Ecclesia antiqua, sive Matrix nihil contulit ex propriis reditibus, non acquirit Jus patronatus in Ecclesia nova, tum quia id nullo jure probatur, cum *cit. c. Ad audientiam*; loquatur in eo tantum casu, quo Ecclesia Matrix aliquid contribuit ad erectionem Ecclesiæ novæ. Tum quia Jus patronatus non acquiritur, nisi ex fundatione, vel constructione, vel dotatione, ex receptissima omnium sententia: sed Ecclesia Matrix ex eo, quod nova Ecclesia construatur, intra limites Parochiæ ipsius, non dat fundum quia non habet proprietatem fundi, neque etiam sumptus ad ædificationem, ut supponitur, ergo non potest acquirere Jus patronatus. *Abb. in cit. c. n. 10.*

XIII. Sexto requiritur, ut Ecclesiæ Matrici in Ecclesia de novo erecta, pro facultate loci, præter Patronatum, competens honor servetur, prout dicitur in *citat. cap. Ad audientiam V. Providens tamen; h. tit.* Consistit autem hic honor, secundum *Gl. ibid. V. Honor*; in eo, ut Ecclesia nova an-

antiquæ pendat censum aliquem in signum subjectionis, *arg. c. 2. de censib.* moderatum tamen, ad arbitrium Episcopi. Verum hæc ratio falsa est, & nullo jure probatur: sed potius oppositum ex *eodem c. Ad audientiam*; nam dum ibi reservatur Matrici Ecclesiæ Jus Patronatus, & competens honor, pro qualitate loci, videtur in reliquis nova Capella illa eximi a potestate Rectoris antiquæ Ecclesiæ: præterquam quod nulla Ecclesia, excepta Cathedrali, jure communi habeat fundatam intentionem super subjectione alterius Ecclesiæ, etiamsi sita sit intra limites Parochiæ suæ. Quare si Ecclesia aliqua non Cathedralis prætendat Jus in aliam Ecclesiam, non plus obtinebit, quam probaverit, sibi competere in illa, ex jure speciali, *ut* quia v. gr. In prima fundatione Ecclesiæ novæ, cum consensu Episcopi, aliqua jura Ecclesiæ antiquæ sunt reservata, *Abb. in cit. c. Ad audientiam n. 28.* Itaque rectius dicitur, quod honor præstandus ab Ecclesia nova Ecclesiæ Matrici consistat, vel in eo, quod Clerici Ecclesiæ novæ teneantur adire majorem Ecclesiam, pro Baptismo, Scrutinio, & ad Capitulum venire, vel solvere jura Parochialia, quæ Capellæ de jure vel consuetudine debent Ecclesiæ Matrici, *c. 2. de Capell. Monach. Hostiens. in cit. c. Ad audientiam, col. 2. V. Providens tamen Joan. Andr. ibid. num. 10.* vel certe Ecclesiæ antiquæ reservabitur Jus sepulturæ, *cap. Ex transmissa 10. de præscript. Joan. Andr. c. l.*

Septimo denique requiritur, ut Episcopus erigat novam Parochiam ipse per se, vel per suum Vicarium generalem, speciale ad id mandatum habentem, *juxta cap. Nemo 9. junct. Gl. V. Veniat dist. 1. de Consecr.* approbante id *S. Congreg. Concil.* apud *Fagn. c. l. n. 4.* Porro Episcopus, his omnibus observatis potest erigere novam Ecclesiam, etiam intra fines Parochiæ exemptæ a jurisdictione Episcopi, v. g. Regularis, potestate scilicet delegata, *ut* respondit *S. Congr. Conc.* apud *Fagn. c. l. n. 43.* dummodo exprimat, se uti potestate delegata, vel addat clausulam, *omni meliore modo*, *Fagn. c. l. n. 42.*

§. III.

Quinam, & ex quibus reditibus teneantur Ecclesias reparare?

XIV. Assertio 1. Ecclesiæ vetustate, aut casu collapsæ, vel ruinosæ reparari debent ex reditibus ipsius Ecclesiæ, si certam portionem redituum habeant pro Fabrica deputatam, prout sumitur ex *c. 1. & 2. caus. 10. q. 3.* Nisi aliud habeat consuetudo, quæ inprimis in hac re inspicienda & observanda est, *arg. c. Ad Apostolicam; 42. de Simon.* ut docet *Abb. in c. 1. h. t. nu. 3.* Si vero nulli sunt reditus deputati pro Fabrica, vel non sufficientes, tunc Rectores Ecclesiarum Parochialium cogi debent, ad reparandam Ecclesiam, si partem Fabricæ recipiant, *arg. cap. Decrevimus 10. caus. 10. qu. 1. & c. unic. 3. ead. caus. qu. 3.* Imo & sine illa, vel si illa non sufficiat, ut colligitur ex *cap. ult. De his, qua a majore parte cap.*

Idque sumitur ex *c. De his 4.* & ibi *Gl. V. Cogi debent h. t.* Ubi dicitur: hi, qui Parochiales Ecclesias obtinent, ad repara-
,, tionem, & institutionem earundem (hoc est, non tantum
,, ad refectionem: sed etiam ad restaurandum, & erigendum
,, de novo Ecclesias, si collapsæ sunt, *Innocent. hic*) cogi de-
,, bent, si opus fuerit, ex bonis, seu reditibus Ecclesiasti-
,, cis, qui eis supersunt (ad necessariam sustentationem)
,, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur etiam ad
,, conferendum. Porro tenetur Rector Ecclesiæ contribuere ad reparationem Ecclesiæ, non tantum ex iis bonis, & reditibus, quæ necessariæ sustentationi supersunt: sed etiam, quæ alias ad congruam, ac decentem sustentationem status requiruntur; quia necessitas Ecclesiæ præferenda est statui Parochi, vel alterius Beneficiati. *Barb. in cit. c. De his n. 3.*

XV. Extenditur vero primo. Ut non solum illi, qui Ecclesias Parochiales habent, sive Parochi, sed etiam alii Clerici, qui Beneficium Ecclesiasticum habent, teneantur con-
,, tribuere ad tecta Ecclesiæ (ex qua fructus percipiunt)
,, restauranda, vel ipsas Ecclesias reparandas, prout statuitur in *c. Quicunque, 1. h. t.* quod est desumptum ex *Concilio Moguntinensi sub Carolo Magno habito c. 42.* Nam qui percipit emolumentum, debet etiam ferre onus; sicut & ad quem spectat onus, etiam emolumentum spectare debet, *juxta Reg. jur. 55. in 6. Gl. in cit. c. 2. V. Adjecta*; nam & usufructuarios teneri suis sumptibus facta tecta præstare, *l. Cum 7. C. de usufr.* Tenentur autem Clerici solum pro rata Beneficii sui, sive secundum facultatem redituum beneficialium, & tantum ex reditibus superfluis, qui supersunt necessariæ eorum sustentationi; quia non tenentur ad fabricam ultra, quam facere possunt, ne egeant, *cit. c. De his* ibi *si eis supersint, & Abb. ibid. n. 3. & in cit. c. 1. n. 2.* Neque tenetur quis subtrahere suis necessitatibus, ut in causas pias eroget: *Host. in cit. c. De his V. Supersunt.*

Denique in defectum prædictorum, Parochi, & aliorum Clericorum, tenentur ad reparationem Ecclesiæ ultimo loco parochiani, qui in illa Divina Officia audiunt, & Sacramenta percipiunt, & in quorum gratiam Ecclesia est restauranda, *arg. c. Si Episcopus, 6. de Offic. Ordin. in 6.* Nec potest Parochianus cedere, seu renunciare usui, sive frequentationi Ecclesiæ, quia hoc non est in ipsius potestate, *c. Omnis; 12. de pænit. & remiss.* Quod si consuetudo recepta est, ut populus, sive Parochiani suis impensis Ecclesiam reparent, illi ad id tenebuntur, etiam ante Clericos, & ad illam consuetudinem servandam compelli possunt, *arg. c. Ad Apostolicam 42. de simon. Abb. in cit. c. 1. n. 3. & 4. h. tit. Silvest. V. Ecclesia 2. q. 4. Azor. p. 2. l. 9. c. 3. qu. 10.* Et quidem non tantum plebeii, sed etiam Nobiles tenentur contribuere ad reparationem Ecclesiæ; cum hoc sit onus publicum, concernens omnium utilitatem, & necessitatem, *Barb. in cit. c. De his n. 3. h. t. & lib. 2. Jur. Eccles. c. 4. n. 8.*

Addunt nonnulli apud *Barb. cit. locis*, quod quando non adsunt reditus superflui Clericorum ad restaurationem Ecclesiæ, possit expendi pecunia ex publico ærario Universitatis, & ea deficiente, debeat deveniri ad collectam a vicinia petendam.

XVI. Extenditur secundo. Quod quæ dicta sunt de restauratione Ecclesiæ, eadem locum habent in reædificatione, seu refectione domus Rectoris, seu Parochi, ita ut qui tenentur ad reparationem Ecclesiæ, etiam obligentur ad restaurationem ædium Parochialium, juxta Declarationem S. Congreg. Conc. apud *Barb. in cit. c. De his n. 5.* Imo non solum ad Fabricam Ecclesiæ, sed etiam ad calices, & vestimenta sacra reparanda obligari Parochos, aliosque Clericos, tenent plures apud *Barb. in c. 1. n. 2. h. t. & cit. l. 2. c. 4. n. 2.*

XVII. Cæterum quæ statuta sunt in *cit. c. 1. & c. De his 4. h. t.* innovata sunt a *Concilio Trid. sess. 21. c. 7. de ref.* Ubi sic
,, decernitur: Parochiales vero Ecclesias, etiamsi juris Pa-
,, tronatus sint, & ita collapsas refici, & instaurari procu-
,, rent, ex fructibus, & proventibus quibuscunque, ad eas-
,, dem Ecclesias quomodocunque pertinentibus: qui si non
,, fuerint sufficientes, omnes Patronos, & alios, qui fructus
,, aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt: aut
,, in eorum defectum, parochianos, omnibus remediis op-
,, portunis, ad prædicta cogant, quacunque appellatione,
,, exemptione, & contradictione remota.

XVIII. An autem etiam ii qui possident, ac percipiunt decimas ex prædiis in aliena Parochia sitis, teneantur ad contribuendum pro reparatione illius Ecclesiæ, vel domus Parochialis, dubitatur? Videtur dicendum, quod sic; quia in *cit. c. De his h. t.* dicitur, quod de bonis, quæ sunt ipsius Ecclesiæ, conferri debeat ad reparationem ejusdem; nam de jure communi decimæ, quæ percipiuntur ex prædiis sitis intra Parochiam, ad eandem spectant: idque seclusa consuetudine contraria, saltem procedere videtur eo casu, quo portio deputata pro Fabrica Ecclesiæ non est sufficiens, nec ex Ecclesiæ Parochialis fructibus reparatio fieri potest. Accedit, quod in *Conc. Trid. c. l.* dicitur: Ecclesias reparandas esse per Patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt. Et ita docet *Peckius de repar. Eccles. c. 14.* Veruntamen spectato jure communi, contrarium videtur probabilius: quia nusquam decimis, earumque Possessoribus hoc onus reparationis impositum reperitur: decimæ vero, postquam legitime separatæ sunt ab Ecclesia Parochiali, ad quam alias pertinerent, & alteri Ecclesiæ concessæ sunt, non possunt amplius computari inter fructus prioris Ecclesiæ Parochialis, *Zoes. in Comment. h. t. n. 9.* In pluribus tamen locis consuetudo viget, ut decimatores sive qui decimas ex aliena parochia percipiunt, teneantur contribuere ad reparationem Ecclesiæ, & domus Parochialis, quæ ubi viget, servanda est.

XIX. Assertio 2. Ad reparationem Ecclesiæ Cathedralis (seclusa consuetudine, quæ etiam de jure communi attendenda, & observanda est) solus Episcopus tenetur ea quarta redituum suorum *c. Quatuor 27. caus. 12. q. 2.* Non solum futurorum, sed etiam præteritorum, & si sit dives, etiam ultra quartam compelli potest. Quod si Episcopus non sit dives, & quarta illa pars non sufficiat, tunc etiam Canonici tenebuntur, & compelli possunt, contribuere ex superabundantibus reditibus Præbendarum suarum, (imo & distributionum quotidianarum) vel aliarum rerum Capituli, *juxta c. ult. de his, qua fiunt a maj. part. Cap. & ibid. Abb. num. 7.* Denique si neque reditus Episcopi, & Canonicorum simul sufficerent ad reparationem, tunc posset Episcopus, una cum Capitulo, decernere, ut alii inservientes Clerici, ex superabundantibus fructibus, qui necessariæ sustentationi supersunt, debeant contribuere ad Fabricam: vel etiam posset Episcopus cum Capitulo, tali casu deputare fructus Beneficiorum vacantium pro Fabrica Ecclesiæ Cathedralis, *Abb. in cit. c. 1. n. 6. h. t. Barb. ibid. n. 5.*

XX. Assertio 3. Ad Ecclesias Parochiales juris patronatus, quæ indigent restauratione, & refectione, non tenetur contribuere Patronus; quia ex prima fundatione, constructione, aut dotatione, acquisivit jus patronatus, ac proinde ad aliud non tenetur, ut ex Lambertino docet *Barb. in cit. c. De his 4. h. t.* Nec obstat, quod *Conc. Tridenti. cit. c. 7.* præcipit, etiam Patronos ad Parochiales Ecclesias restaurandas compellendos esse; nam loquitur de illis Patronis, qui aliquos fructus, aut pensiones in prima fundatione sibi reservarunt, ut patet ex verbis *seqq. & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis provenientes percipiunt*, ergo a contrario sensu, illi, sive patroni sint, sive alii, qui nullos fructus ex talibus Ecclesiis percipiunt, ad reparandas illas nihil tenentur contribuere.

§. IV.

De mutatione Ecclesiæ Sæcularis in Regularem, & destructione ejusdem.

XXI. Quæritur primo. An Ecclesia Secularis possit mutari, seu converti in Regularem? Resp. Potest Ecclesia Collegiata Secularis in aliam Collegiatam vel Conventualem Regularem, cum consensu Ordinarii, mutari, seu converti ita tamen, ut Clericis secularibus in illa Ecclesia, dum superstites sunt, nullum præjudicium fiat, prout statuitur in *c. Ad
,, audientiam h. t.* Nam cum quidam Canonicus Ecclesiæ
,, Secularis vocatus fuisset ad Episcopatum alterius Eccle-
,, siæ, desiderabat in Ecclesia illa, ex qua fuit assumptus
,, in Episcopum, Canonicos Regulares instituere, & petiit
,, a Papa, ut sibi id liceret. Respondet Papa Urbanus III.
,, se id ipsi concedere, si Episcopus Diœcesanus in hac re
,, etiam consenserit: ita tamen, ut Clericis Secularibus, si
,, qui adhuc in ea supersunt, ibi, vel aliqui, dum vixerint,
,, de necessariis alimentis provideatur. Item petiit a Papa, ut
,, privilegium confirmationis Canonicis ibidem instituendis

„ concederet: Sed Papa ait, in hac re se ipsi jure satisfa-
„ cere non posse, cum nulli Canonici adhuc ibidem exi-
„ stant, quibus privilegium concedatur.

XXII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Potest Ecclesia sæcularis reduci ad statum regularem, ut habetur etiam *in c. Si Episcopus 73. caus. 12. q. 2.* Idque conceditur favore Religionis, & quia Regulares sunt strictioris observantiæ, quam Clerici seculares: non autem vice versa, Ecclesia Regularis potest mutari in Secularem, nisi in defectum Regularium, *c. Inter quatuor 5. de Relig.* & Auctoritate Papæ, *Abb. hic n. 2. Silvest. V. Ecclesia 2. q. 5. dicto 2. Azor. cit. c. 3. q. 11. §. Praterea* de quo actum supr. *Tit.* 36. §. 3.

Notandum secundo. Non possunt, sine consensu Episcopi Clerici inferiores mutare statum Ecclesiæ suæ, etiam in meliorem: quod si mutetur status Ecclesiæ in Regularem, non tenentur Clerici seculares sibi manere, neque debent alimentis necessariis, privari, dum vivunt, prout sumitur ex hoc cap. *Abb. ibid. num. 3.* Neque tamen ex eo, quod in casu hujus cap. ista mutatio status Ecclesiæ sæcularis in regularem fieri poterat, cum consensu Episcopi: indulgentia, sive licentia a Papa data omnino fuit inutilis, quin hæc ad plura profuit; videlicet primo, ut Episcopus citius induceretur ad consentiendum, & si nollet consentire, facilius ad id compelli posset. Secundo, ut Episcopus id facere posset, etiam Clericis invitis, quod alias non potuisset, nisi ex causa justa, & necessaria, & non mere arbitraria: & non nisi ita, ut hæc mutatio primum post mortem Clericorum, effectum haberet. Tertio, qui impetravit hanc licentiam a Papa, potuit, vi illius, ordinare Ecclesiam, a qua fuit assumptus, & convertere in regularem, tanquam principalis auctor, cum consensu tamen Episcopi Diœcesani, quod alias ad Episcopum loci pertinet. Quarto, vi hujus licentiæ impetratæ a Papa, potest Episcopus id facere, sine consensu Capituli, cujus consensus alias requireretur, *Gl. hic V. Indulgemus, Abb. n. 6.*

XXIII. Notandum tertio. Rei, quæ nondum est privilegium dari non potest, *l. Eum qui 41.* & ibi *Gothofred. lit. E. ff. de reb. cred.* Ideoque etiam privilegium Ecclesiæ exstruendæ concedi non potest; bene tamen potest conferri, ut incipiat valere, postquam fuerit constructa; sicut servitus non potest constitui ædificio futuro, ut statim sit servitus; quia non est, cui serviat; potest tamen se aliquis obligare ad eam constituendam, cum steterit ædificium, *Gl. fin. hic & Abb. n. 4.* Sic etiam Ecclesiæ aut Monasterio, quod nondum fundatum, aut exstructum est, non potest fieri donatio, quamvis ei, per modum legati, vel alterius, mortis causa, factæ dispositionis, aliquid relinqui possit, *juxta c. Nos quidem: 3. de testam. c. Abbate 3. de sent. & re jud. in 6. & l. Servos 17. ff. de alim. & cibar. leg.* Imo etiam Monasterium, vel Ecclesia ædificanda hæres institui potest, *Abb. hic n. 5.* Ratio diversitatis traditur a *Gl. in l. Illud 19. V. Sed quid dicam, C. de SS. Eccles. & Abb. hic n. 5.* quia donatio cum sit species pacti, seu contractus, requiritur, ut pars altera donationem acceptet, per se, vel per alium: Ecclesia vero, quæ non est, acceptare non potest. At dispositio per legatum non requirit Legatarii acceptationem: quia hæres legatum exequetur. Quod autem Ecclesia construenda institui possit hæres, inde ostendi potest: quia ex benigna juris interpretatione, Testator censetur in hoc casu, animam suam hæredem instituere: executionem vero Episcopo loci, vel aliis executoribus a se nominatis committere, *Laym. in cit. c. Abbat. 3. de sent. & re judic. in 6. n. 5.*

XXIV. Quæritur secundo. An Ecclesiæ destrui possint, & ad usus profanos converti? Respond. Ecclesiæ, præcipue consecratæ, sicut & Monasteria, destrui non possunt, nisi auctoritate Superioris, seu Episcopi; ex justa causa: quod si destruantur: ligna, & lapides applicari non possunt ad privatos Laicorum usus; quamvis ex hujusmodi lignis, & lapidibus construi possit alia Ecclesia, *c. Ligna 38.* & ibi *Gl. V. Ad profectum dis. 1. de Consecr. cap. Ad hæc 4. de Relig. dom.* vel etiam Capitulum, aut dormitorium Religiosorum, vel possunt talia ligna comburi in coquina eorum, *cit. c. Ligna. Gl. in c. Quæ semel 4. V. Mutuant, caus. 19. qu. 3. Silv. V. Ecclesia, 2. qu. 5. dicto 1. Azor. cit. c. 3. qu. 11.* Ratio est, quod enim semel Deo dicatum est, non est ad usus humanos (id est, sæculares, sive sæcularium personarum) ulterius transferendum, *c. Semel 51.* & ibi *Gl. V. Humanos de R. J.* in 6.

Porro *Conc. Trident. cit. Sess. 21. c. 7. in fine*, statuit, ut Ecclesiæ vetustatæ, vel alias collapsæ, quæ nimia egestate laborant, ad Matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur, cum facultate, tam dictas parochiales, quam alias Ecclesias dirutas in profanos usus, non sordidos tamen, (quod arbitrio Ordinarii relinquitur, *juxta Declar. S. Congr. Conc.*) erecta tamen ibi Cruce, convertendi.

XXV. Postremo hoc loco addendum, si Ecclesia diruatur, seu destruatur, Superioris Auctoritate, in pœnam Clericorum delinquentium, vel ob aliam justam causam, sine spe reædificationis, amittuntur omnia privilegia loco sacro concessa, *arg. l. Si ususfructus 21. ff. quib. mod. ususfruct. amitt. Azor. cit. c. 5. q. 13. Sanch. lib. 9. de Matrim. dis. 19. num. 37.* Si vero destructa sit ab hostibus, vel ut reparetur, retinet omnia sua privilegia. Idemque est, si Ecclesia, auctoritate Superioris, ad alium locum transferatur, sub eodem Titulo, & Patrono: vel alteri Ecclesiæ uniatur, transit enim una cum omnibus Juris privilegiis, si quidem illa concessa sint, non ratione situs, vel loci: sed absolute sub proprio nomine ac titulo: quin & indulgentiæ ei concessæ una transeunt, *Azor. c. l. Suar. lib. 8. de legib. c. 5. in fine Laym. lib. 5. tr. 7. c. 3. n. 5.*

TITULUS XLIX.

De Immunitate Ecclesiarum, cœmeterii, & rerum, ad eas pertinentium.

ECclesiæ, & res ad eas pertinentes, sicut & personæ Ecclesiasticæ, non debent gravari oneribus, quibus res Laicorum, & ipsi Laici gravantur; ideo subjicitur hic Titulus de immunitate, seu exemptione illarum, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

IMmunitas Ecclesiastica, idem est, quod vacatio, seu exemptio a muneribus, id est, oneribus: nam munus tria significat, donum, officium (cum honore) & onus, (sine honore) quod cum remittitur, immunitatem præstat, prout dicitur in *l. Munus 18. & ibi Gl. V. Onus & V. Officium ff. de V. S. & l. 1. ff. de immunit.* Est igitur Ecclesiastica immunitas, Jus, quo Ecclesiæ, res, vel personæ Ecclesiasticæ ab oneribus, vel etiam ab officiis sæcularibus liberæ sunt, & exemptæ, ideoque etiam libertas, seu exemptio Ecclesiastica appellari solet, *c. Adversus 7. h. t. Abb. in rubr. ad hunc Tit. Sil. V. Immunitas 1. n. 1. Covarr. l. 2. var. resol. c. 20. in princip. Laym. lib. 4. tract. 9. c. 1. in princ. num. 1. Suar. vero tom. 1. de Relig. lib. 3. d. locis sacris c. 8. n. 1.* Immunitatem Ecclesiasticam ita describit: est exemptio Ecclesiæ ab oneribus, vel operibus, aut usibus ejus sanctitati, & reverentiæ repugnantibus. Sed hæc definitio soli immunitati locali convenit: est enim triplex immunitas Ecclesiastica, ut ex supra allata descriptione colligitur, localis, realis, & personalis. Localis est, quæ Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis competit. Realis est, quæ rebus, seu bonis ad Ecclesiam, vel Clericos pertinentibus est concessa. Personalis est, qua personæ Ecclesiasticæ gaudent, *Laym. c. l. n. 2.* An autem Ecclesiastica immunitas Jure positivo tantum, Canonico, vel Civili: an etiam Divino, & naturali, sit constituta, & concessa Ecclesiis, & bonis, ac personis Ecclesiasticis; controversia est inter DD. de qua actum supra *l. 2. Decret. Tit. 2. sect. 3. §. 5.*

SECTIO I.

De immunitate locali, quæ competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

§. I.

Quænam Loca Ecclesiastica immunitate gaudeant?

II. Assertio 1. In primis Ecclesiæ, seu Templa, non solum consecrata, sed etiam nondum consecrata, dummodo Episcopi auctoritate sint benedicta, vel alia ratione, v. gr. erectione Crucis, ad publicum Sacrificii, & Sacramentorum usum, ac Officia Divina celebranda, sint deputata, gaudent privilegio immunitatis; quia talis deputatio Episcopi, instar benedictionis esse censetur, prout sumitur ex *c. Ecclesia 9. hoc. tit.* Ubi Gregorius IX. ita rescribit: Ec-
„ clesiæ, in qua Divina Mysteria celebrantur, licet adhuc
„ non fuerit consecrata, nullo jure privilegium immunita-
„ tis adimitur; quia obsequiis Divinis dedicata, nullius est
„ temerariis usibus profananda. Ratio est, quia postquam Ecclesia, auctoritate Episcopi primum lapidem, in ejus fundatione, ponentis, ad usus sacros est deputata, est locus sacer, & Religiosus, *c. Præcepta; 5. junct. Gl. V. Devotus,* id est, Deo deputatus, *dist. 1. de Consecr.* ideoque ad usus profanos, & humanos redire non debet, *c. Ad hæc. 4. de Relig. dom. Gl. fin. in cit. c. h. t.* Idque procedit, etiamsi in tali Ecclesia nondum Divina Mysteria, & Officia cœperint celebrari, ut docet *Hostiens. hic V. Celebrantur. Abb. n. 5. Silv. V. Immunitas, 1. p. 2. dicto 1. Azor p. 2. l. 9. c. 8. quæst. 1. Suar. cit. lib. 3. c. 9. nu. 2. & seqq.* contra *Gl. in cit. c. Ecclesia. V. Celebrantur.* quæ ex illis verbis, *in qua Divina Mysteria celebrantur*, per sensum contrarium inferre vult, quod si in Ecclesia non sunt adhuc Divina Mysteria celebrata, nondum gaudeat privilegio immunitatis, quia nondum plene dedicata videtur Divinis obsequiis. Verum ratio decisionis in dicto cap. non nititur in eo, quod Divina Officia ibi celebrentur: sed quia Divinis obsequiis dedicata est, quæ ratio locum habet, tametsi nondum ibi fuerint Divina Officia celebrata; licet de celebratione mentio non fiat in narratione, in qua sæpe plura ponuntur, ad quæ Lex non extenditur; quare prædicta verba, *in qua Divina Mysteria celebrantur*, non debent intelligi de actuali celebratione: sed quod ibi celebrari possint; cum per publicam deputationem Episcopi, talis Ecclesia jam proxime sit apta, ut in ea Divina mysteria celebrentur, *Host. ib. Suar. cit. l. num. 5.*

III. Extenditur autem primo. Quod Ecclesiæ etiam interdictæ gaudent immunitate Ecclesiastica: sicut Clericus interdictus, suspensus, vel excommunicatus retinet privilegium immunitatis, videlicet Canonis, & fori; quia Ecclesia, cui concessa est immunitas, non peccavit: neque ullo jure reperitur statutum, quod interdictum privet Ecclesiam sua immunitate, tempore, quo durat, *Abb. in cit. c. Ecclesia; n. 8. Silv. c. l. dicto 2. Azor cit. c. 8. qu. 4. Suar. cit. c. 9. num. 6.* Secundo, etiam Ecclesia polluta, & nondum reconciliata privilegium immunitatis retinet, *Suar. c. l. Laym. lib. 4. tract. 9. c. 3. n. 2. q. 2.* quia hæ juris censuræ, seu impedimenta, cum quasi pœnalia sint, & odiosa, non debent extendi ultra casus jure expressos. Tertio, privilegium immunitatis extenditur ad omnia loca, seu habitacula Ecclesiæ quolibet modo adhærentia: cujusmodi sunt Sacristia, porticus, atrium, uti habetur in *c. Si quis. 20. caus. 17. qu. 4.* ubi *Gl. V. Adhærentibus.* ait, eodem illa gaudere privilegio cum sacris, quia quæ Religiosis

adhæ-

adhærent, Religiosa sunt, *l. 43. in princ. ff. de rei vindic.* Nam nomine Ecclesiæ in lata significatione, & communi modo loquendi, tota hæc fabrica comprehenditur, & favores sunt ampliandi, maxime in causa Religionis. Unde etiamsi quis exiltat in turri, vel etiam supra tectum Ecclesiæ, gaudet immunitate, nam quamvis in talibus locis Ecclesia non polluatur, immunitas tamen in illis locum habet, quia hæc est favorabilis, ideoque amplianda: violatio vero Ecclesiæ est odiosa, ideoque restringenda, *Suar. c. l. n. 7. & 8. Laym. cit. c. 3. num. 8.*

Imo hoc jus immunitatis extenditur etiam ad domos, atria, & quæcunque loca existentia in circuitu XL. passuum, in Ecclesiis majoribus: XXX. vero in Capellis, seu minoribus Ecclesiis, ut constat ex *c. Sicut, 6. & c. Diffinivit. 35. cit. caus. 17. q. 4. Abb. in cit. c. pen. h. t. n. 10.* Verum hanc immunitatem 40. vel 30. passuum usu non observari, ait *Clar. in pract. crimin. q. 30. n. 2. Laym. c. l. n. 3.* quamvis *S. Congr. Cardin.* apud *Faguan. in cit. c. pen. h. t. n. 20.* indistincte jussit, servari immunitatem per circuitum dictorum passuum, saltem in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis. Quarto, immunitas Ecclesiastica competit etiam Ecclesiæ destructæ, sine Superioris auctoritate, dummodo subsit spes reparationis illius, tunc enim privilegium immunitatis retinet, quia locus, sive fundus sacer manet, *§. Sacra Instit. de rer. divis.* Secus si cum auctoritate Superioris, vel sine spe restaurationis esset destructa, ut ex communi docet *Clar. cit. q. 30. n. 6. Fagn. in c. pen. n. 24. h. t.*

IV. Assertio 2. Præter Ecclesias, privilegium immunitatis Ecclesiasticæ obtinent etiam Cœmeteria, *c. ult. h. t.* Quia illa iisdem privilegiis gaudent, quibus ipsæ Ecclesiæ, & utrobique, tam in Ecclesia, quam in Cœmeterio committitur sacrilegium, *c. Si quis 20. & c. Quisquis 21. cit. caus. 17. qu. 4. Abb. in c. Cum Eccles. 5. n. 2. h. t. Azor. cit. c. 8. q. 6. Suar. cit. c. 9. n. 8.* Præterea hoc jure immunitatis gaudent etiam Oratoria, quæ in ædibus privatorum sunt erecta, auctoritate Episcopi, & ad Divinum cultum deputata, quippe quæ etiam ad profanos usus revocari non possunt, *Abb. in cit. c. pen. n. 7. h. t. Azor. c. l. q. 3. Suarez c. l. n. 10.* Idem Jus immunitatis competit etiam omnibus aliis locis, quæ jure Canonico Religiosa censentur, etsi sacra non sint, ut Hospitalia auctoritate Episcopi constituta, *c. Ad hæc 4. de Relig. dom. & l. Omnia 35. C. de Episc. & Cler. Abb. in cit. c. pen. n. 6. h. t. Azor. c. l. qu. 2. Suar. c. l. n. 9.* Item Monasteriis, & domibus Religiosorum, cum toto ambitu Claustri, *cit. c. Quisquis in fine caus. 17. q. 3.* & colligitur ex *c. Ligna 38. dist. 1. de consecr.* & tradunt DD. communiter apud *Laym. cit. c. 3. n. 3.* idque consuetudo confirmat. Denique etiam Palatium, seu domus Episcopi gaudet privilegio immunitatis, ut quoad Jus Asyli constat ex *c. Id constituimus 36. caus. 17. q. 4.* Idque *juxta Gl. ibid. V. Vel domo*, procedit, quamvis Palatium ab Ecclesia sit sejunctum, & extra 40. passus sit constitutum tum quia textus allegatus indistincte loquitur, & familia Episcopi gaudet privilegio fori Ecclesiastici, etsi sit sæcularis: tum quia alias palatium Episcopi nullum haberet privilegium, nam & aliæ domus, quæ intra prædictos fines sitæ sunt, gaudent privilegio immunitatis, *cit. c. Quisquis* tum quia cum materia hæc sit favorabilis, non debet restringi, sed potius ampliari, *Hostiens. in c. In alia 6. V. ad Ecclesiam h. t. Abb. in cit. c. pen. n. 9. eod. Azor. cit. c. 8. q. 5.* Extenditur autem hoc privilegium etiam ad Domus Cardinalium S. Rom. Ecclesiæ, ideoque ex recepta communi consuetudine, teste Claro, *cit. q. 30. n. 26.* quod tamen limitat *Fagn. in cit. c. pen. n. 33. h. t.* ut procedat solum extra Urbem, nam in illa ea non servatur, qui tamen *ibid. num. 35.* hoc privilegium extendit ad Palatium Prælati non Episcopi, qui quasi Episcopalem jurisdictionem habet, dummodo idem obtineat consuetudo.

§. II.

An in Ecclesiis, & aliis locis sacris, aut Religiosis judicia exercere, sit contra immunitatem Ecclesiasticam.

V. Assertio 1. Causæ criminales, in quibus agitur de sanguinis effusione, vel corporali pœna, in Ecclesiis, & aliis similibus locis sacris tractari non debent, prout prohibetur in *c. Cum Ecclesia 5. h. t.* Ubi Papa Lucius III. ita rescribit: „Cum Ecclesia Dei, secundum Evangelium, domus Orationis esse debeat, non spelunca latronum, aut sanguinis „forum, sæculares judices, causas, ubi de sanguinis effusione, & corporali pœna agitur, (intellige *maxime*, quia „etiam causæ civiles sæculares prohibitæ sunt ibi tractari „*Gl. hic V. Effusione* de quo postea) in Ecclesiis, vel Cœmeteriis (quæ eodem privilegio gaudent cum Ecclesiis. *Gl.* „*hic V. Eodem.*) agitare, sub interminatione Anathematis, „id est, excommunicationis, prohibemus; absurdum enim „est, & crudele, ibi judicium sanguinis exerceri, ubi est „tutela refugii, (reis & delinquentibus) constituta. Est autem hæc pœna excommunicationis, non ipso jure lata, sed post admonitionem per Judicem ferenda, *Gl. hic V. Anathemat.* eaque locum duntaxat habet quando causa sanguinis tractatur in Ecclesiis, vel similibus locis, vel pœna corporalis infligitur; quia pœna non debet extendi ultra verba formalia Legis, *Suar. cit. lib. 3. c. 4. n. 6.*

VI. Assertio 2. Non tantum causæ criminales, sed etiam civiles, quæ ad forum sæculare pertinent, tractari non possunt, nec debent in Ecclesia, processus, & sententia ipso jure irrita sint, & invalida, prout statuitur in *c. Decret. 2. h. t. in 6.* (quod est desumptum ex Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. celebrato (ubi in fine princ. inter alia præcipitur, „ut omnis in eis (Ecclesiis earumque Cœmeteriis) sæcularium „judiciorum strepitus conquiescat: nulla inibi causa per Laicos, maxime criminalis, agitetur, sint loca eadem a Laicorum cognitionibus aliena. Et infra §. *Ordinarii decernitur* „quod processus Judicum sæcularium, ac specialiter prolatæ „sententiæ in eisdem locis, omni careant robore firmitatis.

VII. Verum Judicia Ecclesiastica, etiam in Ecclesia valide ac licite exerceri possunt, ut docet *Gl. communiter recepta in cit. c. 2. V. Sæcularium h. t. in 6. Abb. in cit. c. Cum Ecclesia n. 4. extra eod.* idque probatur ex *c. ult. caus. 2. q. 2. & c. Qua fronte 25.* ibi: *Cum non in Ecclesia, sicut honestum, & canonicum est de appell.* & ibi *Laym. n. 2.* Nec unquam in Jure Canonico reperitur prohibitum, ne judicium Ecclesiasticum exerceatur in Ecclesia, *Azor. p. 2. l. 9. c. 9. q. 1.* Ratio autem, cur Ecclesiastica judicia permittantur institui in Ecclesia, non autem sæcularia, est tum quia Ecclesia potuit habere majorem rationem suorum judiciorum, & causarum, quam sæcularium: tum quia potuit consulere honestati Clericorum, sicut in *c. Testimonium 9. caus. 11. q. 1.* dicitur, Clericum testimonium dicentem adversus Laicum non esse examinandum, nisi in Ecclesia: tum quia Ecclesia præsumit, judicia Ecclesiastica, cum minore strepitu, & breviori tempore esse expedienda, & ipsum Judicem Ecclesiasticum majorem curam adhibiturum, ut sine irreverentia loci fiant, *Suar. cit. lib. 3. c. 4. n. 12.* Nec refert, quod etiam Judicia Ecclesiastica prohibentur exerceri in die Festo, ergo etiam in loco sacro. Nam dispar est ratio, quia decet, ut Clerici in forensibus actionibus minus occupentur diebus Festis, quam sæculares, *Suar. c. l.* ubi tamen addit, magis decens, & conveniens esse, ut etiam Ecclesiastica judicia, & lites, extra Ecclesiam in Episcopali Palatio, vel alio loco commodo fiant; Ecclesia enim domus orationis est, non jurgiorum, ut notat in *cit. c. Qua fronte Alex. de Nevo n. 3.* idque etiam usus, seu consuetudo confirmat. Nec obstat *cit. c. ult. caus. 2. qu. 2.* Nam nomine Ecclesiæ ibi non intelligitur locus sacer, ut ex sequentibus verbis; *Ubi testes essent singulorum*, satis colligitur sed sermo est de conventu, seu Congregatione fidelium, *Laym. in cit. c. Qua fronte n. 5. in fine.*

VIII. Cæterum, si actori, vel reo interdictus sit ingressus Ecclesiæ, & causa judicialis Ecclesiastica tractetur in Ecclesia, actor a judicio repelli debet; cum non possit licite ingredi in Ecclesiam, nec propter culpam ipsius locus judicii mutari debeat: sed, si volt in judicio audiri, absolutionem impetret: secus est in Reo, qui venit ad judicium vocatus, ideoque necessario venire debet, & respondere, *arg. c. Intelleximus 7. de Jud. Abb. in cit. c. Cum Ecclesia n. 5. Azor. cit. c. 9. q. 2.*

IX. Quod autem dictum est, non posse Judicium sæculare exerceri in Ecclesiis, id extenditur, quod neque in domibus Ecclesiarum Judex sæcularis possit judicare, prout habetur in *c. Ut in domibus 1. h. t.* Ubi statuitur, ut in domibus Ecclesiarum, neque missus, (id est, Executor vel Of- „ficiales, *Gl. hic V. eod.* vel Legatus Imperatoris, cum ab- „solute missus vocetur, non addito, Dominicus, per quem „intelligeretur Legatus Papæ, *Hostiens. hic V. eod.*) neque „Comes, vel Judex publicus (id est, sæcularis *Hostiens. hic* „*V. eod.*) vel Minister (id est, quilibet Judex a minimo us- „que ad maximum, *Hostiens. hic V. eod.*) quasi pro consuetu- „dine (id est, secundum consuetudinem; subintellige, id „sibi liceret. *Hostiens. hic V. eod.*) Placitum (quo nomine in- „telligitur quælibet lis, seu causa forensis, quæ in judicio agitur, *Azor. p. 2. l. 2. c. 27. qu. 12.*) vel hospitium vendicent (quod scilicet quasi debitum exigant, quamvis charitativum hospitium petere possint a Clericis, *Gl. fin. hic*) sed in pu- „blicis locis domos constituant, in quibus placitum teneant, „& etiam hospitentur.

X. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Judex sæcularis non potest Jus dicere in domo pertinente ad Ecclesiam; quod intelligendum est, si eam publica auctoritate, quasi ex Jure publico elegit ad habitandum, secus esset, si eam conductam ab Ecclesia, vel ab illa liberaliter, & gratis concessam obtineret, adeoque ex concessione Ecclesiæ Jus ibi diceret. *Abb. hic n. 2.*

Porro quamvis in domo Ecclesiæ Judex sæcularis non possit Jus dicere, si tamen de facto dicat, valebit processus, & sententia; quia cum Constitutio *cit. c. 2. h. t. in 6.* irritans Judicium sæculare habitum in Ecclesia, sit pœnalis, non debet extendi ad domum Ecclesiæ, pœnæ enim, & odia restringenda sunt; non laxanda, *Reg. jur. 15. in 6. Abb. c. l. Azor. cit. c. 9. q. 7.*

Notandum secundo. Judicibus assignandæ sunt habitationes in loco publico, tam hospitandi causa: quam jus dicendi, idque, ut facilius possint adiri, *arg. l. Observandum 19. ff. de Offic. Præsid.* ubi dicitur, quod Judex debet se facilem præbere in adeundo. Neque valet consuetudo, ut Laici jus dicant, vel etiam sibi vendicent jus hospitandi in domibus Ecclesiarum; quia talis consuetudo est Ecclesiis onerosa, *Hostiens. hic V. Quasi per consuetudinem Jo. Andr. n. 2. Abb. n. 4.* Excipi debet, nisi Clericus, vel Sæcularis bene meritus de Ecclesia aliqua, vel Patronus, ab initio sibi reservarit, tanquam censum annuum, Jus hoc, ut in domo Ecclesiæ debeat hospitio recipi, dummodo id fiat cum auctoritate, & consensu Episcopi, *arg. c. Eleutherius 30. caus. 18. q. 2. Abb. hic n. 4. Azor. cit. c. 9. q. 8.*

XI. Notandum tertio. Licitum est, in Ecclesiis exercere actus quosdam extrajudiciales, qui non sunt jurisdictionis contentiosæ, cujusmodi est, dare tutores, vel curatores pupillo, vel minori, præterquam quod etiam sit causa pia, *Azor. cit. c. 9. q. 3.* Item conferre Gradus Doctoratus, vel Magisterii; quia hujusmodi actus honestatem continet, idque etiam communis, generalis consuetudo approbat. *Abb. in cit. c. Cum Ecclesia n. 9. h. t. Azor. c. l. q. 4. Suar. cit. c. 4. no. 14.* Licitum est etiam disputationes, & prælectiones publicas habere in Ecclesia; quia scientia res sancta dicitur, *in l. 1. §. Proinde ff. de variis & extraord. cognit. Azor. c. l.* Denique universim loquendo, actus extrajudiciales, aut ad voluntariam tantum jurisdictionem pertinentes, si pietatem respiciant, in Ecclesia valide, & licite fieri possunt, *Barb. lib. 2. Jur. Eccles. c. 3. n. 12. & 12.*

§. III.

Quinam præterea actus prohibiti sint, exerceri in Ecclesiis, vel aliis locis Ecclesiasticis, propter reverentiam loci?

XII. Assertio 1. Prohibiti sunt in Ecclesiis, & similibus locis fieri contractus, & negotiationes, ut constat ex *cit. c. 2. circa finem princ.* ubi dicitur, cessent in Ecclesiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, & præcipue nundinarum, ac fori cujuscunque tumultus. Etsi vero contractus iniri non debeant in Ecclesia, & qui faciunt, peccant, tamen contractus de facto initi sunt validi; quia in jure non irritantur, sicut judicia sæcularia, ideoque pœnalis illa Constitutio, cum sit odiosa, non est extendenda ad contractus, qui fiunt in Ecclesia, *Gl. hic V. Processus Abb. in cit. cap. Cum Ecclesia num. 6. Suar. cit. c. 4. n. 28.* permissum tamen est, in Templis vendere candelas, si id fiat, ad fidelium pietatem promovendam, *Azor. cit. c. 9. q. 5.* Præterea in eodem cap. 2. præcipitur, ut cessent in locis illis Universitatum quarumlibet Concilia, Conciones, & publica Parlamenta; quod intelligendum videtur, quando materia talium actuum est mere temporalis, ac sæcularis; nam, si Conventus, vel Concilium habeatur de re Ecclesiastica, vel pertinente ad pietatem in Ecclesia, non est id prohibitum: unde Clerici possunt in Ecclesia Synodum habere de statu Clericorum, & de reformatione morum in Clero, & populo, *Joan. Andr. in cit. c. 2. num. 7. h. t. in 6. Suar. cit. c. 4. n. 26.* Additur in *cit. c. 1.* cessent vana, & magis fœda, & profana colloquia (hoc est, graves detractiones, & verba, quæ jurgia, & odia foveant, & similia, ut explicat *Suar. cit. lib. 3. c. 6. n. 6.*) cessent confabulationes quælibet, sint quæcunque alia, quæ Divinum possunt turbare Officium, aut oculos Divinæ Majestatis offendere, ab illis prorsus extranea; ne ubi peccatorum venia est postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur, peccata committi.

Ratio autem cur hæc, & his similia prohibeantur in Ecclesia, datur *in principium ejusdem cap. 2.* quia decet Domum Domini Sanctitudo: decet, ut cujus in pace factus est locus, ejus cultus sit cum debita veneratione pacificus: ubi etiam præcipitur, ut ingressus in Ecclesias sit humilis, & devotus, sit in eis quieta conversatio, devotis orationibus in illis insistatur, & nemo excitet seditionem, conclamationem &c.

„XIII. Denique in §. *Ordinarii eod. c.* Præcipitur, ut Ordinarii locorum hæc faciant observari: suadenda suadeant (quæ scilicet dicta sunt ab initio, usque ad §. *Nullus Gl. hic V. Suadenda;*) interdicta, hujus Canonis auctoritate, compescant, (per censuram Ecclesiasticam, vel aliam pœnam arbitrariam, *Gl. hic V. Compescant;*) ad hoc alios etiam in Ecclesiis ipsis magis assiduos, & ad præmissa idoneos deputando. Et paulo infra, qui vero præmissas inhibitiones petulanti, sive contumaci animo contempserint: præter processum Ordinariorum, & ab eis deputandorum, Divinæ ultionis, & ipsius Papæ acrem pœnam (excommunicationis scilicet, vel arbitrariam, *Gl. hic V. Acrimonium junct. Addit.*) formidare poterunt, donec suum confessi delictum, firmiter proposuerint, a similibus abstinere. Ex quo infertur, quod Ordinarii locorum non possint dare licentiam, faciendi aliquid in Ecclesia, contra prohibitionem hujus Constitutionis cum sint deputati ad hæc exequenda: non ad relaxanda, nisi urgens, & evidens causa subesset. *Joan. Andr. hic n. 5.*

XIV. Assertio 2. Sunt, & alii præterea actus prohibiti fieri in Ecclesia. Veluti primo. Ludi theatrales profani, cum larvarum monstris, *cap. Ad decorem 12. de vita, & honest. Cleric.* quamvis pia, & honesta spectacula exhiberi possint, *Silvest. V. Immunitas 1. qu. 2. n. 7. dicto 8. Azor. cit. c. 9. qu. 8. §. item ludi.* Secundo. Convivia in Ecclesia, cum irreverentia loci sacri, non sunt habenda, ut constat ex *c. Oportet 4. dist. 42.* Ubi dicitur, non oportet agapas, id est, convivia facere in Ecclesiis, & intus manducare, vel accubitus sternere, &c. seq. subjungitur, nulli Episcopi, vel Clerici in Ecclesia conviventur &c. de quo *Suar. cit. c. 6. num. 7.* videri etiam potest, quid de hujusmodi profanis vitandis in Ecclesiis statuerit, *Conc. Trid. Sess. 23. in Decreto de observ. & vitand. in celebr. Missæ.*

Postremo ad immunitatem etiam Ecclesiarum, seu Templorum pertinet, ne quis eis violentiam inferat, v. gr. infringendo fores illarum, vel spoliando illas suis bonis, vel hujusmodi quippiam attentet in confiniis illarum, ut constat ex *c. Omnes 5. & 1. seq. c. Sicut 12. c. Qui rapit 18. c. Quisquis 22. cum aliis cauf. 17. q. 3. c. Conquesti 22. de sent. excom.* ubi etiam censura excommunicationis fertur in eos, qui tale sacrilegium contra Ecclesias committunt, *Suar. cit. lib. 3. c. 8. n. 3.* de quo alibi.

SECTIO II.

De jure, sive immunitate asyli, quod competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

Aliud speciale privilegium immunitatis Ecclesiis Christianis concessum est, ut delinquentes, qui ad illas tanquam asylum confugiunt, per vim extrahi non possint, de quo hic agemus.

§. I.

Qui jure Asylum, sive jus hoc immunitatis sit constitutum, & quinam Rei criminis fugientes ad Ecclesiam, gaudeant immunitate Asyli?

XV. Assertio 1. Hoc jus, sive privilegium Asyli est introductum, non jure naturali, ac Divino positivo: sed humano solum, tum Canonico, tum Civili, *Suar. Tom. 1. de Relig. l. 3. de locis sacris c. 8. n. 9. Covarr. l. 2. resol. c. 20. n. 1. & 2. concl. 1. 2. & 3. Laym. l. 4. tract. 9. c. 3. n. 1. q. 1.* Prior pars probatur, quia extrahere per vim malefactores ex Templis, non est per se, & intrinsece malum, seclusa prohibitione Legis positivæ, si non fiat ex directa intentione in contemptum, & irreverentiam Templi, ut supponimus; quia illa actio est per se justa, & non est indecens, in tali loco, præsertim quando est necessaria, ergo non repugnat legi naturali; quamvis ratio naturalis dictet, esse æquum, & congruum, ut talis immunitas sacratis locis concedatur. De Jure vero Divino etiam probatur; quia tametsi probabile sit, olim in Lege veteri Templum Jerosolymitanum reis pro Asylo constitutum fuisse, ut videtur colligi ex *c. 21. Exodi* ibi: *Constituam tibi locum, in quem fugere debeas,* videlicet Altare Templi; quod tamen plures negant: attamen post mortem Christi hujusmodi Lex, quippe ad Cæremonialia pertinens, jam exspiravit. Jus vero positivum in Lege nova Evangelica decernens talem immunitatem, non extat, neque scriptum, neque ab Apostolis traditum, si quidem Christus, præter Leges naturæ, & fidei, nullas Leges cæremoniales præscripsit: nisi circa ritum Sacrificii, & Sacramentorum, reliqua vero Ecclesiæ statuenda reliquit, *Suar. c. l. n. 10. & 11.*

Est ergo hæc immunitas constituta, tum Legibus Civilibus Imperatorum Christianorum, *toto Tit. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. & Auth. de Mandatis Principum. §. Neque autem homicidis Coll. 3.* tum multo magis Constitutionibus Canonicis, quibus etiam dictæ Leges Civiles fuerunt approbatæ, & confirmatæ, ut constat ex *Concilio Aurelianensi 1. c. 3. & 5.* quod refertur in *c. Sicut antiquitus 6. c. Reum 9. c. Si quis 20. c. Definivit 36. eod. cauf. & q. & Concilio Arausicano can. 5.* quod refertur in *c. Eos qui 6. dist. 87.*

XVI. Idem postea statutum fuit in *c. Inter alia 6. h. t.* Nam „cum ex Papa Innocentio III. Rex Scotiæ quæsivisset, utrum fugientes ad Ecclesiam debeant ibi defendi? Respondit Papa, juxta SS. Canonum statuta, & LL. Civilium traditiones, distinguendum esse, vel enim fugiens ad Ecclesiam est liber, vel servus: si liber, quantumcunque gravia maleficia perpetraverit, non est violenter ab Ecclesia extrahendus, nec inde debet damnari ad mortem, vel ad pœnam (corporalem scilicet *Gl. hic V. Puniendus;*) sed Rectores Ecclesiarum obtinere debent, ut vita, & membra ipsi serventur illæsa: ita tamen, ut puniendus sit alia legitima pœna (pecuniaria videlicet, vel alia satisfactione, *Gl. hic V. Puniendus;*) nisi fuerit publicus latro, vel nocturnus populator agrorum, qui publicas vias obsidet suis insidiis, is enim ab Ecclesia extrahi potest, nulla impunitate, seu defensione præstita. Si vero servus fuerit, qui confugit ad Ecclesiam, & dominus ejus de impunitate personæ ipsius Clericis juramentum præstiterit, ad domini sui servitium redire compellatur, etiam invitus: alioquin a domino poterit occupari, propria auctoritate, & extrahi. Idem quoad servum habetur in *cap. Metuentes 32. & c. Id constituimus 36. §. Servus junct. Gl. V. Occupari cauf. 17. qu. 4. & l. Si servus 4. c. de his, qui ad Eccles. confug.* Hæc decretalis magis in seqq. declarabitur: Neque vero hæc immunitas Asyli adversatur bono publico Reipublic. cujus interest, ne crimina remaneant impunita, *c. Ut fame 35. de sent. excomm. l. Locatio 9. §. Quod illicite ibi vigor publicæ disciplinæ postulat, ff. de publ. & vectigal.* Nam hoc jus immunitatis non tribuit reo omnimodam impunitatem delicti: sed solum, ne possit affici pœna mortis, vel alia corporali, quamvis alio modo puniendus sit, ut habetur in *cit. c. inter alia h. t.*

XVII. Porro quænam loca Ecclesiastica gaudeant jure, sive immunitate Asyli, patet ex dictis *Sec. præced. §. 1.* Quibus addendum, quod etiam is, qui ad Ecclesiam fugiens, sed quia clausa est, ingredi non potest, manu portam apprehendit, vel ansam, seu vectes portæ, gaudeat jure Asyli, ut docet *Covarr. cit. c. 20. n. 18. Suar. cit. c. 9. n. 8. Laym. cit. c. 3. n. 3.* Idque DD. communiter extendunt etiam ad illum reum, qui fugit ad Sacerdotem S. Eucharistiam manibus portantem per plateas; quia Corpus Christi longe dignius est, quam Ecclesia materialis; imo ratio, & quasi fundamentum immunitatis concessæ Ecclesiis, & locis sacris. *Abb. in c. Sane 10. n. 2. de celebr. Miss. Silvest. V. Immunitas 3. qu. 5. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 30. n. 24. Suar. cit. c. 9. n. ult.* qui ait, id in praxi observandum esse; nam quamvis in jure nihil de hoc expressum reperiatur: potest tamen privilegium extendi ultra casum expressum, ex voluntate ejus, qui privilegium dedit, rationabiliter præsumpta, quomodo privilegia concessa militibus sæcularibus extenduntur etiam ad Clericos, modo status eorum congruant. *Abb. c. l. n. 2.* Deinde etiam Ecclesiæ ab hæreticis occupatæ jure Asyli gaudent; quia etiam Ecclesiæ desolatæ, aut interdictæ, vel pollutæ jus immunitatis retinent. *Covarr. h. c. n. 21.*

XVIII. Assertio 2. Generalis, & communiter approbata regula est, nullum reum, propter ullum crimen, ad Ecclesiam confugientem posse inde violenter extrahi: nisi in casibus jure, vel æquivalente consuetudine exceptis, ut ex communi DD. sententia docet *Clar. cit. quæst. 30. num. 9. Suar. cit. lib. 3. c. 11. num. 4. Laym. cit. c. 3. num. 6.* & constat ex juribus supra cit.

XIX. Excipiatur primo. Latro publicus, *cit. c. Inter alia h. t. & c. Sicut; 6. cauf. 17. quæst. 4.* qui scilicet palam, & publice furatur, vulgo (*ein Land- oder Strassrauber:*) cujusmodi sunt illi, qui publicas vias obsident, paratis insidiis ad viatores transeuntes interficiendos, vel spoliandos. *Abb. in cit. cap. Inter num. 3. h. t. Clar. cit. qu. 30. num. 9.* quos impune occidere licet, & sine peccato, *c. Cum homo 29. cauf. 23. qu. 5. l. 1. C. quando liceat unicu. sine jud.* &c. *Gl. in cit. c. Inter V. Nisi publicus latro,* sed non sine irregularitate *c. 2. De homicid,* nisi ob necessariam vitæ defensionem *Clem. un. eod.*

Exci-

Excipitur secundo. Nocturnus depopulator agrorum, *in cit. c. Inter alia*; *h. t.* sic dictus; quia agros alienos accedit, & de nocte segetes destruit, vel comburit, dum ibi se abscondit, vel latet. *Innoc. in cit. cap. Inter; V. Nocturnus. Hostiens. ibid. V. Populator.* Porro excipiuntur prædicta duo crimina; quia magis interest Reipubl. illos punire: quam alios malefactores, cum pluribus exitium moliantur, quam alii, *Gl. fin. in c. ult. in fine h. t. Abb. in cit. c. Inter alia, nu. 21. h. t.* Unde non recte infertur, etiam propter aliud crimen æque grave, ac publicum latrocinium, vel nocturna depopulatio, fugentem ad Ecclesiam non gaudere immunitate Asyli; quia non licet pœnam ad alia crimina non expressa in Lege extendere, propter solam similitudinem: nam cum in dicto *c. Inter alia*; post generalia illa verba, *quantumcunque gravia maleficia perpetraverit*, exceptio duplex subjungatur, continens duo crimina ad alia non recte extenditur; cum alias per talem exceptionem non confirmaretur regula in casibus non exceptis: sed potius omnino tolleretur. *Suarez. c. l. nu. 5.* Addit tamen *Covar. cit. c. 25. nu. 15. vers. 19.* Consuetudinem, cum consensu Clericorum, seu Pastorum Ecclesiæ, & Laicorum, inductam esse, ut fures, etiam simplices, non gaudeant immunitate Templorum, idque propter frequentiam hujus criminis, quamvis non ubique hæc consuetudo vigeat, *Clar. cit. q. 30. num. 24.*

XX. Tertius casus exceptus, in quo reus non gaudet immunitate Asyli, est, si crimen grave in ipsa Ecclesia committatur, prout sumitur ex *c. Immunitatem*; 10. *& ult. h. t.* „ Ubi Gregorius IX. ita rescribit: nonnulli impunitatem „ suorum excessuum per defensionem Ecclesiæ obtinere spe- „ rantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis „ Ecclesiis, vel earum Cœmeteriis, committere non ve- „ rentur, quæ nisi per Ecclesiam, ad quam confugiunt, „ crederent, se defendi, nullatenus fuerant commissuri. „ Idcirco eum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, „ & frustra Legis auxilium invocet, qui committit in Le- „ gem; mandamus, ut tales publice denuncientur, non de- „ bere gaudere immunitatis privilegio, quo se indignos faciunt. Accedit, quod nemo spe veniæ peccare debet, *cap. Illud* 1 5. ibi: *Cum sub fiducia pœnitentiæ non debuerat deliquisse de Cler. excomm. capite Quando quis*; 128. *dis. 4. de Consecr.* quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi, *c. Est injusta*; 33. *in fine caus. 23. q. 4. c. Ut Clericorum*; 23. *de vita & honest. Cleric. Gl. hic V. Sperantes*; nec enim jure ad supplicandum debet admitti, ubi committere sacrilegium non dubitavit, *c. Frater*; 10. *caus. 17. q. 4. & c. seq.* Et in *Auth. Ut liceat matri & s. §. His quoque ult. V. Qui vero*; *coll.* 8. dicitur: non enim debent hujusmodi personæ in venerabili loco munimen habere, quem ipsi per scelus proprium despexerunt.

Nec obstat, quod in *cap. Inter alia*; 6. *hoc tit.* & in *c. Sicut*, 6. *cit. caus. 17. quæst. 4.* tantum duo excipiuntur criminosi, videlicet publicus latro, & nocturnus populator; nam loquuntur de iis, qui confugientes ad Ecclesiam non deliquerunt in Ecclesia, vel Cœmeteriis, sed alibi; unde Ecclesia tunc præstat iis immunitatem, *Gloss. fin. in cit. capit. ult. hoc titul.* quod loquitur delinquentibus in ipsa Ecclesia, vel Cœmeterio: nam dispositio generalis, limitatur per dispositionem specialem, juxta *Regul. J. 34. in 6. Abb. in cit. c. ult. n. 6. h. t.*

XXI. Porro quamvis in *cit. c. ult.* expressa, & specifica mentio fiat solum de committentibus homicidia, & mutilationes membrorum in Ecclesiis, vel Cœmeteriis: DD. tamen fere communiter censent, decisionem hujus textus etiam habere locum in adulterio, rapto virginum, & aliis quibuscunque gravibus delictis, commissis in locis sacris, *Abb. in cit. cap. ult. n. 9. h. t. Covarr. in cit. 20. Coroll. 21. Clar. cit. q. 30. n. 35. Suar. cit. c. 22. n. 6. Laym. cit. c. 3. nu. 6.* & alii apud *Barb. lib. 2. Jur. Eccles. c. 3. n. 105.* quia intentio Papæ in *cit. c. ult.* fuit, excipere omnia gravia delicta, in Ecclesia commissa, ut patet ex *princ. ejusd.* ubi generaliter loquitur de excessibus, quorum impunitatem delinquentes per defensionem Ecclesiæ se obtinere sperant: in particulari vero de homicidio, & mutilatione postea mentio fit, exempli tantum gratia, quod Legem non limitat, aut restringit. Deinde in decisione affertur etiam ratio generalis, quæ se extendit ad omnia delicta, saltem gravia, nempe eum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, & frustra Legis auxilium invocat, qui committit in Legem. Quare hic locum habet illa Regula, quod ubicunque ratio Legis generalior est, & latior, quam id quod dicitur, & disponitur in Lege, tunc ipsa dispositio Legis, secundum latitudinem rationis, est extendenda, juxta *l. Regula*; 9. *ff. de jur. & fact. ignor.* ubi *Gothofred. lit. A. & B.* ait: generali ex principio, vel ratione Lex generalis putanda est, etiamsi in ipso progressu Lex ipsa speciei unius exemplo utatur, quia exempla non restringunt regulam. Nec obstat, quod in pœnalibus non sit facienda extensio, etiam ob identitatem rationis, juxta sententiam magis communem. Nam hoc non procedit, quando agitur de puniendis delictis publicis: tunc enim censetur esse materia favorabilis; cum Reipubl. intersit, ne delicta maneant impunita, *l. Ita vulneratus*; 41. *§. fin. ff. ad Legib. Aquil.* Vel quando ratio est expressa in ipsa Lege, quæ etiam in aliis casibus non expressis locum habet, tunc enim in pœnalibus fit extensio, ob identitatem rationis, ut docent plures apud *Fagnan. in cit. cap. ultim. num. 13. & 14. h. t.* quamvis tunc proprie non fiat extensio Legis: sed casus etiam non expressus in ipsa Lege comprehendatur, ut alibi dictum.

XXII. Extenditur secundo. Dicta Constitutio *cap. ult. h. t.* quod locum habet in quibuscunque gravibus criminibus, sive illa in Ecclesiis commissa sint, ex præsumpta spe consequendæ impunitatis: sive sine tali præsumptione, utroque enim casu reus privatur privilegio Immunitatis, prout consuetudo optimus Legis interpres etiam declarat, *Abb. in cit. cap. ult. nu. 8. Covarruv. c. l. Coroll. 32. Suar. cit. cap. 22. nu. 7.* quia posteriores duæ rationes ibi expressæ vendicant etiam sibi locum in eo, qui non delinquit in Ecclesia, sub spe veniæ, & impunitatis obtinendæ: prior vero ratio impulsiva tantum est; quia Papa in decisione sua non se fundat principaliter in illa spe: sed in qualitate delicti, & injuria Ecclesiæ illata: & etiamsi esset causa finalis; quia tamen adsunt aliæ duæ finales, quarum quælibet per se sufficit, ideo una cessante, non cessat Legis dispositio, *argum. §. Affinitatis*; *Instit. de Nupt.* Porro eo ipso, quod quis deliberate, & ex proposito grave delictum in Ecclesia committit, præsumitur spe immunitatis obtinendæ hoc fecisse: estque hæc præsumptio juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, & quamvis delinquens revera non habuisset hujusmodi spem veniæ, & immunitatis, tamen ob alias causas expressas in textu, merito privaretur privilegio immunitatis, *Hostiens. in cit. c. ult. V. Qua nisi*; *& Jo. Andr. nu. 2.* Ubi tamen addunt, quod ei subveniretur, si probaretur, hoc fecisse, non sub spe immunitatis.

XXIII. Extenditur tertio. Quod etiam is, qui in una Ecclesia deliquit, & postea fugit ad aliam, non gaudeat hujus immunitate; cum enim una sit per Orbem universalis Ecclesia, licet sint multæ particulares: qui facit injuriam uni Ecclesiæ particulari, omnes offendisse censetur, *Silvest. V. Immunitas*; 3. *quæst.* 2. *dicto* 3. Ubi tamen addit, de consuetudine in quibusdam locis contrarium servari, quasi una Ecclesia utatur suo privilegio contra aliam, sicut minor contra alium minorem. Imo secundum aliquos apud *Barbos. in cit. c. ultim. n. 7. & Fagnan. ibid. n. 16.* Qui semel deliquit in una Ecclesia, & iterum, delinquit, extra Ecclesiam, & post delictum ad Ecclesiam fugit, privatur privilegio immunitatis in illa; quod maxime procedit, si pro delicto, extra Ecclesiam, commisso non fuit punitus.

XXIV. Extenditur quarto. Quod etiam is, qui ex proposito prope Ecclesiam deliquit, spe immunitatis consequendæ, si de tali spe ex conjecturis constare possit, non gaudeat immunitate, si confugerit ad illam, *Covarruv. c. l. numer. 25. Coroll. 26.* & alii apud *Barbos. c. l. num. 5.* Sed contrarium tenet *Suarez cit. c. 22. num. 9. Layman. cit. c. nu. 7.* quia talis revera non deliquit contra reverentiam Ecclesiæ cum in ea vere delictum non perpetret: sed tantum speret, se consecuturum immunitatem delicti patrati. Putat tamen *Barbos. cit. loco*, distinguendum esse, an quis, data, opera, & ex proposito deliquerit prope Ecclesiam, animo eo facilius se tuendi in illa, & tum non gaudeat immunitate; secus, si casu tantum prope Ecclesiam deliquit, absque tali proposito, idque videtur probabilius.

XXV. Extenditur quinto. Ad eum, qui existens in Ecclesia occidit alio v. gr. existentem extra Ecclesiam, vel mandat occidi; is enim non gaudet immunitate, quia licet effectus delicti extra Ecclesiam perficiatur, tamen ille absoluto graviter delinquit in Ecclesia, eique gravem injuriam infert, ideoque puniri debet in eo, in quo deliquit, juxta *cit. c. ultim. h. t.* sicut etiam, vice versa, si delictum sit incboatum extra Ecclesiam, & intra illam consummatum: ut si quis existens extra Ecclesiam occidat, vel per servum occidi mandet existentem in Ecclesia, privandus est hac immunitate; quia revera injuriam infert Ecclesiæ, adeoque in illa delinquit, etiamsi in Ecclesia non sit, & indignus est, ut inde defendatur, cum ex eo potius pœnam mereatur. *Silv. V. Immunitas*; 3. *quæst.* 6. *dicto* 2. *&* 3. *Covarruv. cit. c. 20. numer. 25. coroll. 27. Suar. cit. 22. numer. 7. Barbos. in citat. cap. ultim. numer. 8. & 9.* Nec obstat, quod quæ pœnam statuunt delinquentibus, non debeant extendi ad delicta inchoata solum, vel imperfecta: sed tantum habeant locum in delictis perfectis, & consumatis. Nam id verum est, si verba Legis id exigant, & sic etiam in præsenti non incurret privationem hujus immunitatis, donec delictum in Ecclesia sit factum: tunc autem omnes illam incurrunt, qui delictum committunt, vel ad illud cooperantur; quia verba, & ratio prædicti, *c. ult.* plus non requirunt. *Suar. cit. c. 22. nu. 8.*

XXVI. Extenditur sexto. Quod nec ille gaudet hac immunitate, qui aliquem existentem in Ecclesia, licet ipse extra sit, per vim, & saltem per vestes extraxit; quia in Ecclesia deliquit, *Covarruv. cit. capit. 20. num. 18. Coroll. 33. Barb. cit. cap. 3. num. 124.*

Extendunt septimo. Aliqui etiam ad eum, qui furtum commisit, extra Ecclesiam: sed re furto ablata in Ecclesia injuste utitur, cum sit velut nova quædam rei alienæ injusta contrectatio, vel retentio. Sed contrarium tenet *Covarruv. cit. l. numer. 15. Coroll. 28. & Suarez. cit. cap. 22. numer. 8.* Si fur rem ablatam deferat ad Ecclesiam, ut illam ibi occultet, tunc enim non gaudet immunitate, quia extrahi possit; secus, si ob aliam causam, veniens ad Ecclesiam, rem furtivam secum deferat.

XXVII. Limitatur autem, quod delinquens in porticu, vel porta Ecclesiæ non privetur immunitate Asyli; quia non potest censeri deliquisse in ipsa Ecclesia, prout expresse requiritur *in cit. c. ult. hoc. t.* nam in Ecclesia aliquid fieri, est intra illam fieri. Nec obstat, quod porticus Ecclesiæ gaudeat immunitate ejusdem, ut supra dictum, ergo etiam in ipso delinquens, dicitur deliquisse in ipsa Ecclesia; Nam respondetur, negando consequent. quia porticus, vel etiam porta Ecclesiæ gaudet immunitate per extensionem, nam in favorabilibus lata fit interpretatio, immunitas autem cedit in favorem Ecclesiæ, ideoque favorabilis est. *Suarez cit. lib. 3. cap. 9. numer. 1.* At vero quando agitur de delicto inducendo, adeoque de re odiosa, ac pœnali, strictior fit interpretatio, ita, ut delinquens in porticu non possit delinquere in Ecclesia. Ob quam causam, locus sacer ad effectum inducendi sacrilegium, non ita late accipitur, sicut ad effectum gaudendi Ecclesiastica immunitate. *Barb. l. 2. Jur. Eccles. c. 3. n. 117. & seqq.* & alii apud ipsum.

XXVIII. Cæterum præter delicta allata ex *c. Inter alia*; 6. *& c. ultim. h. t.* sunt adhuc alia quædam crimina atrocia exce-

excepta, in quibus non habet locum immunitas Asyli, etiamsi commissa sint extra Ecclesiam. Veluti primo. Homicidium proditorium, juxta *c. 1. de homicid.* ut, si quis non tantum de industria, sive ex proposito; sed etiam per insidias, v. g. a tergo aggrediendo hominem occiderit, nam in *cit. cap.* 1. copulative requiritur, ut, quis per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, vel dolum, ita ut per posteriorem vocem determinetur, & declaretur vox prior, ut sensus sit, si quis occiderit per industriam insidiosam. *Covarruv. cit. cap. 20. num. 7.* idque procedit, sive in Ecclesia, sive extra illam, & sive Clericum, sive Laicum proditorie quis occiderit, & sive ipse occisor fuerit Clericus, sive Laicus, *Covarruv. c. l. Suarez cit. cap. 11. num. 10. & 2. seqq. Laymann. in cit. c. 3. nu. 8. §. Tertius casus.* Idemque est dicendum de eo, qui hominem veneno clam propinato occidit, cum illud etiam sit homicidium qualificatum ac proditorium, *arg. l. 1. §. Quod si quis; ff. de SC. Silvaniant, & l. 1. C. de malefic.* ubi dicitur, plus est, hominem extinguere veneno, quam occidere. Et hic quidem casus, etiam nominatim est expressus *in Constitut. Gregorii XIV.* edita anno 1591. quæ incipit, Cum alias, & extat apud *Piasec. in praxi Episc. p. 2. c. 4. artic. 8.* ibi: *Aut qui proditorie proximum suum occiderint.* Et quamvis aliqui hoc extendant etiam ad homicidium simplex, ex proposito, seu deliberato animo factum, quod, & ob illud quis possit ex Ecclesia extrahi; Contrarium tamen est verius; ac tenendum, quia cum exceptio illa sit odiosa, quippe quæ adversatur favori, ac privilegio immunitatis Ecclesiæ concessæ; ideo non debet extendi, sed potius stricte est interpretanda, servata verborum proprietate. *Covarruv. c. l. num. 7. in fine, Suarez c. l. num. 13. Laymann. c. l.* Porro propter homicidium etiam proditorium non privatur quis immunitate Asyli, nisi effectus, sive mors sit secuta; secus, si tantum insidiose vulneravit, vel homicidium attentavit; quia talis proprie non occidit, leges autem humanæ, præsertim odiosæ, restringendæ sunt ad verborum proprietatem, *Suar. cit. cap. 11. nu. 14.* ubi tamen n. 16. addit, mandantem per insidias aliquem occidi, comprehendi in hac exceptione, saltem si mors sequatur; quia qui facit per alium, perinde est, ac si faceret per seipsum. *Reg. jur. 72. in 6.*

Secundum crimen exceptum est Assassinii, sive Assassinatus, si quis scilicet pecunia conductus alium incautum occidat; nam & hoc est crimen proditorium, adeoque ad proxime præcedens refertur, in quo æque mandans, ac mandatarius jure immunitatis privatur. *Covarr. c. l. nu. 10. Suar. c. l. nu. 15. Laym. c. l. nu. 9.* Et hic casus est etiam exceptus in *cit. Constit. Gregorii XIV.* ibi: *aut Assassini.*

Tertium crimen exceptum est Hæresis, *Covarruv. cit. cap. 20. nu. 11. Coroll. 14. Laym. c. l. num. 9. in fine*, quia cum hæretici delinquant contra Ecclesiam, non merentur ab ea defendi, & excipitur etiam in *c. Const. Greg. XIV.*

Quartum crimen est læsæ Majestatis in personam ipsius Principis Rei, prout etiam excipitur in eadem *Constitut. Greg.* licet de jure communi non sit exceptum: in praxi tamen contrarium observatur, ut nimirum extrahantur Rei hujus criminis, saltem cum licentia Episcopi, *Clar. cit. qu. 30. nu. 10. in fine, Laym. c. l. nu. 9. in fine.*

XXIX. Præterea Jure Civili in *citat. Auth. de mandat. Princip. §. Sed neque*; excipiuntur etiam homicidæ, raptores Virginum, & adulteri, qui immunitate Asyli non gaudent. Verum Lex illa correcta est per Jus Canonicum, ut de raptoribus constat ex *c. ult.* & ibi *V. Gl. Vel pœnarum; caus. 36. quæst. 1.* & in hac materia immunitatis quippe Canonica, non Legibus Civilibus: sed Canonicis Sanctionibus standum est, cum casibus ab eodem jure exceptis, ut ex communi docet *Abb. in citat. cap. Inter; 6. num. 15. h. t. Silvest. V. Immunitas; 3. quæst. 2. dict. 4. Suarez citat. cap. 11. num. 17.* nisi per contrariam consuetudinem, videntibus: & consentientibus Prælatis, inductum aliquod crimen esset exceptum, ut immunitate non gaudeat.

XXX. Denique excipiunt nonnulli, si reus jam captus ex carcere, vel ex manibus Ministrorum justitiæ elapsus, ad Ecclesiam confugiat, eum non gaudere immunitate Asyli: sicuti nec illum, qui in arresto juste detentus, juravit, se permansurum, vel ad tempus inde dimissum rediturum, sed postea ad Ecclesiam fugit. Sed oppositum est verius, ut tradit *Abb. c. l. num. ult. Silv. V. Immunitas, 3. q. 3. dict. 5. Covarr. cit. c. 20. n. 22. Suarez cit. c. 11. n. 11. n. 19. & 20.* Idem tradit *Clar. cit. qu. 30. nu. 19.* de illo reo, qui insequentibus eum Ministris justitiæ fugit in Ecclesiam. Ratio est, quia cum immunitas introducta sit in favorem Ecclesiæ, non debet delictum Rei ei præjudicare. Potest tamen Prælatus Ecclesiasticus sic aufugientem ex arresto, tradere Magistratui sæculari, præstita cautione idonea de immunitate, quoad pœnam corporalem. His adde, quod etiam ii, qui jam capitis condemnati, si dum adducuntur ad supplicium fugiant ad Ecclesiam, vel Cœmeterium, gaudeant hac immunitate, ut ex communi docet *Clar. cit. q. 30.*

§. II.

Utrum omnes homines, sive liberi, sive servi, Laici, vel Clerici, aut Religiosi, fideles, vel infideles gaudeant immunitate Asyli, in casibus jure concessis, & an etiam debitor ex causa Civili?

XXXI. Assertio 1. Non solum homines liberi, sed etiam servi, si fideles, & baptizati sint, gaudent immunitate Ecclesiastica, si ad Ecclesiam velut Asylum confugiant, ut violenter extrahi non debeant, ut constat ex *c. Si quis; 20. caus. 17. qu. 4.* & *c. Inter alia; 6. §. Si vero servus; h. tit.* Porro servo non solum ob timorem Domini, fugienti ad Ecclesiam conceditur immunitas, respectu Judicis, si commisit delictum, propter quod publice puniri potest (nam respectu Judicis non est distinctio inter liberum, & servum; non enim est acceptio personarum apud DEUM, & sic uterque æqualiter gaudet hac immunitate, cum servus respectu Judicis, quasi liber habeatur) sed etiam respectu Domini, si solum ita deliquit, ut privatim ab eo puniri possit, v. g. propter negligentiam commissam in obsequiis domesticis; nam dominus habet dominium in personam servi, & jus ad opera ejus, ideoque, si fugerit, illi restituendus est, promissa a Domino impunitate: cum tamen Judici non sit restituendus, quia de hoc nulla mentio fit in *cit. c. Inter alia; h. t. & l. Præsenti; 6. §. Sane; C. de his qui ad Eccles. confug. Abb. in cit. c. Inter alia; num. 23. Suar. cit. lib. 3. c. 20. num. 2.* Excipi debet, nisi servus fugiat, propter magnam sævitiam Domini, tunc enim ei restituendus non est; quia non debet exponi tam gravi periculo: sed cogendus est dominus, servum vendere, *§. fin. Institut. De his, qui sui, vel alien. jur. Abb. c. l.* Idemque probabiliter dicitur, si prudenter timeatur, imminere servo morale periculum gravis nocumenti, non obstante juramento de securitate a domino præstito, tunc enim cogendus est dominus, ut majorem cautionem præstet, vel, ut eum vendat, *Suar. c. l.*

XXXII. Assertio 2. Omnes fideles, etsi excommunicati sint, gaudent immunitate Asyli, ut per vim ex Ecclesia extrahi non possint; quia hæc immunitas Ecclesiis est concessa, non delinquentibus; & quia in generali prohibitione, ne quis reus per vim extrahatur ex Ecclesia, non excipiuntur excommunicati: tum denique quia excommunicatio non habet alios effectus, nisi qui in jure sunt expressi, nullibi autem in Jure est statutum, quod excommunicatio privat delinquentes immunitate Ecclesiæ, *Covarr. cit. c. 20. num. 11. Corol. 12. Suar. cit. c. 10. nu. 3.* ubi addit, multo magis idem dicendum esse de personaliter interdictis; tum quia gravior est censura excommunicationis, quam interdicti, & magis privat participatione Divinorum: tum quia nullibi in jure tribuitur hic effectus interdicto: tum denique Ecclesia interdicta gaudet immunitate, ergo etiam non interdicta gaudebit illa, quoad personam interdictam.

XXXIII. Porro an etiam Clerici, & Religiosi gaudeant immunitate Ecclesiastica, ita, ut non possint a Judice proprio, sive Prælato suo Ecclesiastico per vim extrahi ex Ecclesia, in casibus, in quibus Laici extrahi non possunt? valde controversum est inter DD. Negativam sententiam, quod non gaudeant, si Prælatus Ecclesiasticus, non ex odio; sed causa disciplinæ, reos velit ex Ecclesia extrahere, ut puniat, tenent *Abb. in cit. c. Inter alia; nu. 13. h. t. Silvest. V. Immunitas; 3. qu. 2. qu. 3. dicto 3. Azor p. 2. lib. 8. c. 9. qu. 9. §. Quid de pagano; Suar. cit. c. 10. num. 6. Sanch. in Consil. moral. lib. 6. c. 1. dub. 8. num. 6. Laym. cit. c. 3. num. 11.* & alii. Idque probant primo. Quia LL. Civiles loquuntur tantum de Laicis, ne extrahantur ex Ecclesia, de Clericis enim nihil statuere possunt. Canones vero quamvis non distinguant inter Laicos, & Clericos, tamen videntur, respexisse ad Laicos tantum, ut videtur colligi ex *cit. c. Inter alia;* ubi dicitur, *Sed Rectores Ecclesiarum sibi obtinere debent membra & vitam;* hoc est, impetrare a Sæcularibus, ne ipsos condemnent ad mortem, vel pœnam corporalem quod non potest verificari in Clericis, qui sæculari potestati non subsunt. Secundo. Quia Episcopi Clericos suos, & Prælati Regulares suos subditos Religiosos castigant, ac puniunt in Ecclesiis, & Monasteriis, ergo etiam habent potestatem, illos ibi puniendi, vel etiam inde extrahendi, ut trudant in carcerem vel in aliud arctius Monasterium concludant. Tertio, si Clerici gauderent hac immunitate, hoc cederet in magnum dedecus, & præjudicium Ecclesiæ, videretur enim, velle defendere facinora Clericorum; præsertim cum multi sint Clerici, qui bona patrimonialia non habent, & sic non possunt puniri in pecunia, nec etiam in corpore, adeoque delicta eorum manerent impunita. Quarto. Cum Clerici, præsertim in communi viventes, & Religiosi frequenter delinquant in Ecclesia, vel saltem intra XL. vel XXX. passus, sequeretur, quod pro his delictis non possint puniri, vel tam, si ab Ecclesia extrahi non possent, contra *cap. 3. & c. Cum illorum, 32. de sentent. excomm.* Quinto. Judex Ecclesiasticus majorem habet potestatem in Ecclesiam, ex qua reus extrahitur, quam Sæcularis, & major est immunitas, quæ competit Clerico, ratione personæ suæ, quam sit illa, quæ competit ratione loci sacri. Sed prior non impedit, quo minus Clericus a suo Prælato possit incarcerari, & corporaliter puniri intra limites Ecclesiæ, *c. Universitatis. 24. de sentent. excom.* ergo nec locus sacer impediet. Sexto. Judicium Ecclesiasticum censetur magis medicinale, quam vindicatorium: & spirituale potius, quam temporale, ideoque etiam in Ecclesia exerceri licite potest, ergo etiam potest in personam Clerici exerceri, per extractionem illius ex Ecclesia. Septimo. *In Clem. 1. §. Si qui vero. de privil. & in c. 2. de Regul. in 6.* Religiosi delinquentes in Religione, jubentur subjici gravibus pœnis.

Ex quo inferunt hujus sententiæ Auctores: quod immunitas hæc Ecclesiastica proprie tantum introducta sit, respectu Judicium sæcularium, quo minus reos ex Ecclesia extrahere possint: non item respectu Judicum Ecclesiasticorum, quo minus Clerico, ad Ecclesiam confugientes extrahere possint, ut eos in carcerem detrudant, vel puniant, ut colligitur ex *c. Frater, 10. & c. Definivit, 35. caus. 17. q. 4.* & Ecclesia non videtur privilegium dare contra se ipsam, *c. Cum instantia; 17. de censib.*

XXXIV. Limitant tamen prædicti DD. ut non procedat in iis casibus, in quibus Judex sæcularis potest capere Clericum delinquentem, in minoribus constitutum, si non sit Beneficiarius: nec habitum, aut tonsuram gestans, alicui Ecclesiæ inservit, juxta *Concil. Trident. Sess. 23. c. 6. de reformat.* Tunc enim locum habet immunitas Ecclesiæ, ita, ut nec a Judice Sæculari, nec Ecclesiastico extrahi possit; quia talis Clericus reputatur, ut Laicus, & saltem non debet

esse

esse deterioris conditionis, quam Laicus *Suar. cit. c. 10. num. 7. Laym. cit. c. 3. num. 11.* Secundo. Limitant, si crimen sit exceptum, & atrox, ut ob illud Clericus sit deponendus & tradendus Judici sæculari, tunc enim plerumque cessat immunitas Ecclesiastica, adeoque potest ex Ecclesia extrahi, & tradi Judici sæculari. Si vero sit aliquod delictum, non exceptum, ob quod reus non privatur defensione Ecclesiasticæ immunitatis, & nihilominus ob id Clericus; si in eo incorrigibilis sit, Judici sæculari tradi possit: tunc Judex Ecclesiasticus, vel illum ex Ecclesia extrahere non debet; vel si extrahat, potestati sæculari tradere non potest; quia non debet Clericus esse pejoris conditionis, quam Laicus, *Covarruv. cit. c. 20. num. 16. Torel. 29. Laym. c. l.*

XXXV. Altera sententia affirmat, nempe spectato Jure communi, etiam Clericos, si confugiant ad Ecclesiam, gaudere ejusdem immunitate, ita, ut ab Ecclesiasticis Judicibus inviti extrahi non possint: quamvis contrarium servetur de consuetudine, quam sententiam tenet *Joan. Andr. in c. Inter alia; 6. num. 4. h. t. Clar. cit. c. qu. 30. nu. 16. Card. Tusch. V. Ecclesia. Conclus. 9. nu. 17. & concl. 11. nu. 27. Barb. in cit. c. Inter alias; nu. 16. & seqq. & lib. 2. Jur. Eccles. c. 3. nu. 139. & seqq.* & alii apud ipsum, quam novissime etiam sequitur *Fagnan. in cit. c. Inter alia; num. 78. & seqq.* Primum, ac præcipuum fundamentum est, quia hoc privilegium immunitatis concessum est loco ipsius Ecclesiæ, seu personis propter honorem, ac reverentiam, quæ debetur locis DEO sacratis: privilegium autem concessum loco, extenditur ad omnes personas ibi existentes, sive mares sint, sive fœminæ: sive Laici, sive Clerici, ut notat *Tusch. c. l.* Secundo. Quia Canones, prohibentes extrahi reos ex Ecclesiis, generaliter loquuntur, non distinguendo inter Clericos, & Laicos, *c. Reum; 9. c. Definivit.; 35. & C. seq. caus. 17. q. 4. cap. Inter; 6. h. t.* Ergo generaliter etiam de omnibus sunt intelligendi: & in *c. Nullus; 19. ead. caus. & q.* dicitur: *Nullus Clericorum servum, aut discipulum suum fugientem ad Ecclesiam extrahere audeat*: si ergo Clerico non licet, servum proprium ex Ecclesia, nec discipulum flagellationes timentem, disciplinæ causa, ex Ecclesia trahere, qui potest esse Clericus, vel Laicus, multo minus licebit Judici Ecclesiastico, extrahere delinquentem. Tertio. Major est ratio in Clerico, ne in Ecclesia capi non possit, quam in Laico; quia Ecclesia est quodammodo propria domus Clerici, nemo autem in domo propria capi licite potest. *l. Nemo; 103. ff. de R. I.* scilicet in civilibus; secus in criminalibus. *Accurs. ibid. V. debet.* Quarto. Quia Ecclesia, & Prælati Ecclesiastici, multo magis defendere debent Clericos sibi subditos, quorum specialem curam habent, quam Laicos, neque enim ille impugnare debet, qui defendere debet, *c. Conquerente. 7. de restit. spol.* ergo privilegium immunitatis indistincte ab Ecclesia concessum fugientibus ad Ecclesiam, competit etiam Clericis, neque Prælati Ecclesiastici Clericos inde per vim extrahere possunt. Quinto. Quia Clerici, ante assumptum Clericalem habitum, gaudebant Jure hujus immunitatis, ergo etiam, post ejus assumptionem, illo gaudent; nullibi enim Jure statutum reperitur, quod is, qui Clericus fit, ea, quæ sibi ut Laico competebant, amittat per Clericatum. Sexto. Quia cum Ecclesia hoc statuerit in Laicis, ut extrahi non possit per vim ex Ecclesia, debet etiam idem pati in suis Clericis, juxta *c. Cum omnes; 6. de Constit. Patere Legem, quam tu ipse tulisti.* Septimo denique, quia alias Clerici deterioris essent conditionis, quam Laici, quod inconveniens videtur.

XXXVI. Ad primæ sententiæ argumentum respondent Dd. secundæ sententiæ, quod Canones generaliter, & indistincte loquantur per verba *nullus*, *ac nemo*, aut his similia, & sic generaliter etiam debent intelligi. Nec refert, quod *text. in c. Inter alia; 6. h. t.* loquatur de pœna mortis, & mutilationis, quam Ecclesiasticus Judex imponere non potest; quia loquitur non de illa pœna solum: sed de omni pœna; ut explicat ibid. *Joan. Andr. nu. 5.* & apertius constat ex *c. Id constitut. 36. cit. caus. 17. qu. 4.* ibi: *nisi de morte & debilitate, & de omni pœnarum genere sint securi.* Quare quamvis pœna mortis, & mutilationis referenda sit ad Judicem Laicum, aliæ tamen pœnæ, quæ ibi ponuntur, referendæ sunt, etiam ad Judicem Ecclesiasticum, *Fagn. in cit. c. Inter alia; nu. 69.* accedit, quod ibi potius fiat mentio de Laicis, quam de Clericis; quia frequentius Laici gravia crimina perpetrant, propter quæ confugiunt ad Ecclesiam, quam Clerici: lex autem ad ea, quæ frequentius accidunt, constitui solet, *Barb. in cit. c. Inter alia num. 26.*

Ad secundum argumentum primæ sententiæ respondetur, quod Religiosi possint puniri, & incarcerari intra claustra, & septa Monasterii, neque per hoc violatur Ecclesiæ, vel Monasterii immunitas, quia a loco immuni non extrahuntur, & Jure Canonico solum prohibeatur Rei ex Ecclesiis inviti extrahi, ut constat ex *c. Reum. 9. caus. 17. qu. 4. Abb. in cit. cap. Inter alia num. 12.* Neque etiam est prohibitum, quo minus Episcopi, vel Prælati Regulares moderate castigare possint subditos Clericos, vel Regulares, correctionis vel disciplinæ causa, etiam in loco alias immuni, ut notat *Gl. in c. Nullus. 19. V. vel flagellare.* & fatetur etiam *Abb. c. l. num. 12.* dummodo id fiat citra illationem mortis, vel mutilationis, *cit. c. Reum. &c. Inter alia.* Quin imo possunt Religiosi, etiam inviti extrahi ex uno Monasterio, & in aliud arctius, pœnitentiæ causa, detrudi, absque violatione immunitatis Ecclesiasticæ; tum quia id fit Lege permittente, *c. Qui peccat. 40. caus. 23. qu. 4.* Tum quia ab uno Monasterio, & loco immuni vi deducuntur, non ad alium locum profanum, seu privatum (quod sine violatione immunitatis Ecclesiasticæ, fieri non potest:) sed ad aliud Monasterium, adeoque ad locum similiter immunem, & ita semper salva manet immunitas Ecclesiæ, cum in Ecclesia continuo maneat. Idemque dicendum de Clericis sæcularibus, qui possunt puniri, & in carcerem conjici, intra septa Ecclesiæ, vel etiam ad pœnitentiam agendam, in Monasterium detrudi a Judice Ecclesiastico, & sic de loco immuni ad alium locum immunem transferri, citra periculum violandi immunitatem Ecclesiasticam, *Fagn. in cit. c. Inter alia, 6. nu. 92. & 93. h. tit.* Porro illi, qui in Ecclesia delinquunt, sive Laici sint, sive Clerici, aut Religiosi, immunitatem non consequuntur, quia Ecclesiam contemnere, & eidem injuriam inferre censentur, *Barb. in cit. c. Inter alia; nu. 67. h. t.*

XXXVII. Ex dictis jam patet etiam responsio ad reliqua argumenta supra proposita pro prima sententia: neque enim delicta remanent impunita: neque etiam Ecclesia defendit facinora Clericorum, quia in criminibus exceptis potest eos extrahere ex Ecclesia: in non exceptis, coercere censuris, depositione, aliisque pœnis Ecclesiasticis, aut pecuniariis. *Fagnan. c. l. Barbos. c. l. nu. 28.* Neque valet etiam argumentum ab immunitate personarum ad immunitatem locorum; cum sint omnino disparata privilegia, a disparatis autem non fit bona illatio, seu consequentia: & potest etiam Clericus sæcularis ex Ecclesia, sive loco immuni transferri ad aliam Ecclesiam, vel locum immunem, ut ex dictis patet. Quare sententia secunda sic explicata est probabilior, quippe quæ solidioribus nititur fundamentis: neque valet consuetudo contraria, quippe quæ præjudicat libertati, & immunitati Ecclesiasticæ, adeoque abusus potius, & corruptela est dicenda. *Barbos. c. l. n. 31. & Fagn. n. 94.* ubi *n. 95.* Addit, Constitutionem Gregorii XIV. supra allegatam editam fuisse contra Principes sæculares, qui plura privilegia a Sede Apostolica impetrarunt, extrahendi delinquentes ex Ecclesiis, & illis abutebantur, ut patet ex dictis proœmii: sed quia vi hujusmodi privilegiorum, Principes nullam potestatem exercere poterant in Clericos, quippe exemptos ab illorum jurisdictione: sed tantum in Laicos sibi subjectos; ideo in dicta Constitutione de Laicis tantum fit mentio, non item de Clericis. Ex quo tamen non sequitur, quod Clerici non gaudeant immunitate in illis casibus, in quibus gaudent Laici, imo major est ratio in Clericis, ut ex dictis constat.

XXXVIII. Quod denique attinet ad infideles, videlicet Judæos, & Paganos, seu gentiles, an illi fugientes ad Ecclesiam gaudeant ejus immunitate, dissentiunt quoque inter se DD. Affirmativam sententiam, quod indistincte gaudeant Ecclesiæ immunitate, etiamsi non zelo fidei, vel Religionis: sed timore pœnæ, ad illam fugiant, ita, ut non possint extrahi inviti, tenent *Silvest. V. Immunitas. 3. quæst. 3. dicto 1. & 2.* & alii apud *Fagnan. in cit. c. Inter alia. num. 60. & x. seqq. h. tit.* quos & ipse sequitur. Ratio est, tum quia Canones generaliter loquuntur, quod nullus fugiens ad Ecclesiam debeat inde extrahi, nisi in casibus jure exceptis: tum quia hoc privilegium non est concessum ipsis personis: sed Ecclesiis, sive locis sacris: tum quia Ecclesia, concedendo immunitatem non defendit hominis infidelis, sicut nec homicidæ, iniquitatem, sed vitam: tum denique, quia saltem Judæi, sub defensione, & protectione Romanæ Ecclesiæ, sunt recepti, *c. Sicut. 9. De Judæis.*

XXXIX. Contrariam tamen, & negativam sententiam, quod Judæi, & Pagani non gaudeant immunitate Ecclesiæ indistincte, & sine exceptione, tenent *Clarus cit. q. 30. num. 17. Covarr. cit. cap. 20. nu. 11. Corell. 13.* Ratio est, tum quia par non est, ab Ecclesia eos defendi, qui ejus gremio, fidei, ac tutelæ se committere recusant: tum quia Canones, statuentes immunitatem reis, videntur loqui, juxta subjectam materiam, de personis, quæ sunt sub Ecclesiæ jurisdictione constitutæ: nam de his, qui foris sunt, nihil ad nos, ut ait Apostolus, & ideo verba Legis, secundum subjectam materiam limitari debent ad solos fideles. Eandem sententiam tenet etiam *Gl. in cit. c. Inter alias; V. Extrahendus; h. t. Abb. ibid. num. 6. Suar. cit. l. 3. c. 10. num. 10. Laym. cit. c. 3. num. 12.* cum hac tamen exceptione, nisi Judæi, vel Pagani ad Ecclesiam fugientes, Baptismum non simulate petere videantur, prout satis aperte colligitur ex *l. 10. C. de his qui ad Eccles. confug.* ubi de Judæis, qui simulant, se Christianæ Legi velle conjungi, dicitur, ut ad Ecclesias fugientes non suscipiantur (quod ob paritatem rationis, etiam in Paganis locum habet) ergo e contrario sensu, si non simulate, sed sincere Baptismum petant, sunt ab Ecclesia defendendi, *Gl. margin. ibid. tit. C.* Idque etiam de Jure Canonico procedit, *arg. cit. c. Inter alia; h. tit.* ubi dicitur: *juxta statuta Canonum, & traditiones LL. Civilium.* Adeoque cum adjungatur Jus Civile, hac in parte, Jus Canonicum per Civile interpretari oportet. Porro, si infidelis, ante delictum commissum, petiit Baptismum, tunc nulla est ratio præsumendi simulationem. Si vero post delictum commissum, ad Ecclesiam confugiens petat Baptismum, tunc magna est contra ipsum præsumptio (non tamen juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, ut putat *Abb. c. l. nu. 6.*) quod simulate, & tantum ad pœnam vitandam Baptismum petat, ideoque non gaudet immunitate: sed ex Ecclesia extrahi potest, nisi contrarium appareat. Quare hoc casu ad Prælatum Ecclesiæ pertinebit, examinare voluntatem Rei, an vere, vel simulate petat: & si judicaverit, illum vere petere Baptismum, immunitatem ipsi concedere debet, ita ut nunc e Judice ex Ecclesia extrahi non possit, *Suar. cit. c. 10. nu. 11. & 12. Laym. c. l.* atque hæc posterior sententia, cum adjecta exceptione: videtur probabilior.

XL. Postremo hæretici non gaudent immunitate Asyli, si propter crimen hæresis fugiant ad Ecclesiam; quia omnino sunt indigni tali favore, ob atrocitatem hujus criminis: tum quia causa illis est Ecclesiastica, non valet autem hæc immunitas contra Ecclesiam, *Covarr. cit. c. 20. num. 11. Corell. 34.* propter alia vero delicta diversa ab hæresi, quæ non sunt excepta, non sunt privati hac immunitate; quia nullus Canon de iis extat: neque *Text. in l. 1. C. De his qui conf. &c.* qui loquitur de baptizatis, extendi debet ad non baptizatos. *Silvest. V. immunitas; 3. qu. 3. dicto 2. Suarez. cit. c. 20. nu. ult. Zoes. hic nu. 16.*

XLI.

XLI. Assertio 3. Reus debendi, sive debitor, ex causa civili fugiens ad Ecclesiam, gaudet etiam immunitate, ita ut invitus extrahi non possit, ut docet *Abb. in c. Inter alia; 6. h. t. nu. 22. Silv. V. Immunitas; 3. qu. 3. dicto 6. Covarr. cit. cap. 20. nu. 24. §. Sed profecto; Suar. cit. c. 11. nu. 3.* Idque aperte sumitur ex *l. 1.* ibi: *ut ad Ecclesias fugientes evitare possint criminu, vel pondera debitorum*, & ex *l. Præsenti; 6. §. Cum autem; C. de his qui ad Eccles. conf.* Unde cum in *c. Id constituimus; 36. caus. 27. qu. 4.* dicitur, *quod Ecclesiastici Canones decreverunt, & lex Romana constituit, ut ab Ecclesia reos abstrahere non liceat*, per reos non tantum intelligi debent Rei criminis: sed etiam Rei ex contractu, vel causa civili, ut juxta Legem Civilem, quam hic Canon allegat, & approbat, fiat interpretatio, præsertim cum alii etiam Canones universaliter loquatur de reis confugentibus ad Ecclesiam. Idque procedit etiam in debitorum publicorum tributorum, non obstante. *Auth. de mandat Princ. §. Neque autem; Vers. publicorum autem tributorum c. 7. coll. 3.* quippe qua adversatur immunitati Ecclesiæ per Canones concessæ. *Abb. cit. loc. n. 24. Suar. c. l.* Non obstat etiam, quod debitor in die Festo potest capi; ergo etiam in loco sacro; quia a tempore sacro ad locum sacrum universum non valet argumentatio, cum etiam criminosus possit capi, & incarcerari die Festo: non autem in loco sacro. *Covarr. c. l.* Excipiuntur *in cit. Constit. Gregorii XIV.* fraudulenti, sicut & illi, qui cum bonis suis fugiunt ad Ecclesiam, ea secum deferendo, vel alias absconduot, in fraudem creditorum, hi enim non gaudent immunitate Ecclesiæ: sed extrahi possunt, ut notat *Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 1. n. 13.* Porro hoc jus immunitatis in quibusdam Regnis non usque adeo observatur, ut monet *Covarr. cit. c. 20. n. 24. §. Nec tamen me latet.*

§. III.

Quinam sint effectus, seu commoda immunitatis, quos habent Rei confugientes ad Ecclesias, vel alia loca sacra?

XLII. Primus, ac præcipuus effectus est, quod reus per vim, seu invitus e loco sacro extrahi non possit, *cit. c. Rem 9. caus. 17. qu. 4. & cit. c. Inter alia; h. t. Abb. ibid. num. 3. & 9.* Et hinc, si de facto extractus fuerit, de jure potest petere ut restituatur pristinæ libertati, quippe qua de facto fuit privatus: & ipsa etiam Ecclesia agere potest, ad ejus restitutionem, cum fuerit sua libertate spoliata. *Abb. c. l. num. 26.* & colligitur *ex c. Minor; 8. caus. 17. qu. 4.* Veruntamen, si Judex vim non inferat reo, sed is sponte, ac voluntarie exeat, quamvis a Judice rogatus, vel promissionibus, aut blanditiis illectus, non violatur immunitas Ecclesiæ; quia nulla infertur violentia, quæ sola ex vi immunitatis prohibetur, ut constat *ex cit. c. Inter alia*; ubi dicitur: *non est violenter ab Ecclesia extrahendus*: & ratio est, quia beneficium invito non datur, *l. Invito; 69. ff. de R. J.* Et hoc casu neque ipsi reo fit injuria, cum sit volens, & consentiens: neque etiam Ecclesiæ, quia revera reus per vim non extrahitur: sed ipse sponte egreditur, quod potest facere sine peccato, etiam Clericis, seu Rectoribus Ecclesiarum non consentientibus, sed invitis. *Suar. lib. 3. de rever. deb. locis sac. c. 13. nu. 2.* Aliud vero dicendum est, si reus dolo a Judice educeretur ex Ecclesia, & postea caperetur, tunc enim violaretur Immunitas Ecclesiæ; quia dolus in hac re pro vi habetur, *Azor. p. 2. lib. 8. qu. 14. §. Quid si dolo; Suar. cit. c. 13. num. 17. Laym. lib. 4. tr. 9. c. 3. nu. 13. in fine.*

XLIII. Limitatur autem, quod dictum est, de non extrahendo per vim reo ex Ecclesia, primo quod Judex sæcularis, in casibus a jure exceptis, in quibus non habet locum immunitas, potest reum confugientem ad Ecclesiam per vim, etiam propria auctoritate, & sine consensu, ac licentia Episcopi, vel alterius Prælati, aut Rectoris Ecclesiastici, extrahere, neque ex eo violatur immunitas Ecclesiastica; quia Jus ipsum dat talem facultatem, adeoque non est necessarium, illam ab homine petere, vel obtinere & cum Ecclesia tunc fugientes ad loca sacra non tuetur, nec tutari velit, *c. ult. h. t.* nulla fit ei injuria, ut docet *Covarr. cit. c. 20. n. 18. Coroll. 34.* ubi ait, id praxi, & moribus Christiani Orbis satis receptum esse, *Clar. cit. qu. 30. n. 20.* ubi ait, hanc esse communem opinionem, & servari in praxi. *Suar. cit. c. 13. n. 6. & Abb. in c. Inter alia; 6. n. 29. h. tit.* ait, quod Ecclesia sacrilegii ibi commissi: non autem ob delictum extra, vel etiam intra Ecclesiam commissum, si crimen sæculare sit, & reus sit Laicus, directe eum punire potest; quia Ecclesia non habet territorium, nisi respectu eorum, quæ sunt, vel pertinent ad forum Ecclesiasticum. Consentit *Covarr. c. l. Coroll. 35.* nam, si Laicus committens crimen in Ecclesia, potest per Judicem sæcularem inde invitus extrahi, *cap. ultim. h. t.* poterit etiam per eundem puniri. Contrarium tamen tenet, *Fagn. in cit. c. Inter alia; n. 79. & 98.* ubi ait, nullo casu violentam extractionem Rei ex Ecclesia fieri posse per Judicem sæcularem, quia Ecclesia non est de territorio Judicis sæcularis, adeoque non potest delinquentes inde extrahere, quia exerceret jurisdictionem extra territorium suum, & violaret jurisdictionem Ecclesiasticam. Sed responderi potest, posse, aliquem ex speciali concessione Juris communis, etiam actum aliquem jurisdictionis exercere, extra proprium territorium, si persona sit illi alias subjecta.

XLIV. Limitatur secundo: Quod cum licentia Rectorum Ecclesiæ, ex justa causa data, etiam in casibus jure non exceptis, in quibus nimirum locum habet privilegium immunitatis, possit Judex sæcularis reum, etiam invitum, sine violatione immunitatis Ecclesiasticæ, recepta prius a Judice idonea cautione, vel saltem juratoria, de impunitate delinquentis, quoad vitam, & membra, & omnem pœnam corporalem, ut colligitur *ex cap. Id constituimus; 36. caus. 17. quæst. 4. Silvest. Vers. immunitas, 3. qu. 4. Suar. cit. c. 13. n. 3.* Ratio est, quia licet talis Judex inferat vim personæ Rei: non tamen facit vim Ecclesiæ, cui directe hoc privilegium immunitatis concessum est: non delinquentibus, ergo potest hæc facultas dari Judici sæculari ab Ecclesia, eaque concessa, is non peccat, extrahendo reum: nec tenetur Ecclesia Rei consensum requirere, aut exspectare, si judicat, expedire, vel prudenter censeat, nullam inde injuriam aut damnum reo timeri posse.

XLV. Porro in allegata supra Constitutione Gregorii XIV. „ §. *Volumus*: hodie expresse statutum est, ut Curia sæ„cularis, ejusque Judices, & Officialis ab Ecclesiis, Mo„nasteriis, locisque sacris, Laicum aliquem delinquentem „in aliquo ex casibus ibi exceptis, sine expressa licen„tia Episcopi, vel ejus Officialis, & interventu perso„næ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, capere, ex„trahere, aut incarcerare non possint: nisi eo casu, quo ipse „Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, in „delictis ibi expressis, Reos tradere, aut capturæ, & car„cerationi intervenire, assistere recusaverint: tuncque re„verentiæ Ecclesiæ: & locis sacris debitæ memores, prædi„ctos delinquentes, minori, quoad fieri poterit, cum scan„dalo, & tumultu extrahere Ubi etiam additur: Et sic a Cu„ria sæculari extracti ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ re„poni, & inibi sub tuta, firma carcere, ac opportuna cu„stodia, data illi, si opus fuerit, per Curiam sæcularem, „detineri debeant, nec inde extrahi, Curiæque sæculari „prædictæ consignari, nec tradi possint: nisi cognitio pri„us per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint: tuncque demum, de mandato Episcopi, per Judicem Ecclesiasticum Curiæ sæculari, quacumq; appellatione postposita, consignentur, prout habetur apud *Fagn. cit. c. Inter alia; nu. 99. h. t.* Quare prior sententia solum procedit in iis locis, in quibus non est recepta dicta Constitutio Gregor. XIV. in qua prohibetur, etiam in casibus, in quibus, cessat immunitas Asyli, reum extrahi, sine licentia Episcopi. *Zoes. in Comment. in Decret. lib. 3. num. 39. h. t.*

XLVI. Secundus effectus hujus immunitatis est, quod reus non possit in Ecclesia, vel alio loco sacro capi, incarcerari aut vinculis constringi, vel alia violentia ipsi inferri, prout habetur in *c. Definivit; 35. caus. 17. q. 4.* ibi etiam additur, permittendum hujusmodi reis, extra Ecclesiam, per 30. passus secure exire. Idemque statutum habetur in *l. Præsenti; 6. C. de his, qui ad Eccles. conf.* Ratio est, quia alias hoc esset, ex Ecclesia carcerem facere, quod ipsius immunitati magis repugnat. *Covar. cit. c. 20. n. 17. Coroll. 30 Suar. cit. lib. 3. c. 15. n. 2.*

XLVII. Tertius effectus est, quod reus interim, dum in Ecclesia existit, non possit per sententiam Judicis, ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem condemnari, prout habetur in *c. Reum; 9. & c. Id constituimus; 36. cit. caus. 17. qu. 4. & c. De raptoribus 3. junct. Gl. V. Vel pœnarum; caus. 36. qu. 1. & ex cit. c. Inter alia, h. t.* ubi dicitur, *nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam*, corporalem scilicet, ut explicat *ibid. Abb. nu. 3.* qui textus non potest intelligi de executione ipsius sententiæ; quia indubitatum est, in ipsa Ecclesia humanum sanguinem effundi non posse, *c. Reos; 7. caus. 23. q. 4. c. Cum Ecclesia; 5. h. t. & c. 2. eod. in 6.* sed intelligi debet de ipsa sententiæ prolatione, seu condemnatione ad mortem, vel pœnam corporalem: potest tamen reus puniri mulcta pecuniaria, prout sumitur *ex cit. c. Inter alia*, ubi dicitur, *super hoc tamen quod inique fecit, est alius legitime puniendus*, pecunialiter scilicet, & aliter, quam in persona, *juxta Gl. ibid. V. Puniendus; & Abb. nu. 3. & 9. Silv. c. l. qu. 4. Azor cit. c. 9. q. 12. Suar. cit. c. 12. nu. 5.* quia tenetur satisfacere pro injuria, & damno illato. Addunt cit. DD. quod licet reus exeat ex Ecclesia, non possit amplius ad pœnam corporalem, ob illud delictum, condemnari, vel criminaliter accusari: Id tamen *Suar. c. l.* putat, tunc solum procedere, si reus exeat, fide data a Judice, & jurata de impunitate illius, tunc enim Ecclesia jam obtinuit illi remissionem pœnæ corporalis: Secus est, si exeat, nulla conventione, seu compositione prius facta, super impunitate illius, tunc enim cessavit immunitas, & res est in eo statu, in quo erat, antequam fugeret ad Ecclesiam, prout colligitur *ex cit. c. Id constituimus; caus. 17. qu. 4.* Idque in praxi, & de consuetudine servari, ut sive reus licite ex Ecclesia fuerit extractus, in casibus, in quibus licite extrahi poterat: sive sponte exierit, & postea captus fuerit, semper puniatur, perinde, ac si ad Ecclesiam nunquam confugisset, testatur *Clar. cit. q. 30. nu. 23.* Sed neque pœna servitutis, exilii, aut triremium talis reus multari potest, quia hæ pœnæ sunt valde graves, & corporalibus æquiparantur, imo etiam quasdam excedunt. *Suar. cit. c. 16. n. 6.* potest tamen reus fugiens ad Ecclesiam detrudi in Monasterium, ad agendam ibi pœnitentiam, *arg. c. Si Episcop. 7. dist. 50. & Auth. Sed hodie; C. De adult. Abb. in cit. c. Inter alia; n. 11.* vel etiam alia pœnitentia ipsi invito imponi potest, pro salute animæ, si peccatum sit publicum, & ad tollendum scandalum, id videatur necessarium; quia hoc non est contra immunitatem Ecclesiæ, cum possit etiam, intra eandem, pœnitentiam illam peragere, nam immunitas non censetur concessa in præjudicium salutis animæ, dummodo reus invitus non extrahatur ex Ecclesia. *Abb. c. l. n. 12. Suar. cit. cap. 12. n. 6. in fine.*

XLVIII. Quartus effectus est, quod non possit Magistratus sæcularis prohibere, vel impedire, quo minus victus, & vestitus, aliaque necessaria ad victum ad reum deferantur, ut habetur in *c. l. Præsenti; C. de his, qui ad Eccles. conf.* quia esset aperta coactio, quæ tanta esse posset, ut reus, vel se tradere vel exire, vel in Ecclesia mori cogeretur, *Covarr. cit. c. 20. n. 17. Coroll. 31. Suar. cit. c. 12. n. 4.* Potest tamen Judex obsidere Ecclesiam, eique custodiam apponere, ne reus libere aufugiat vel, ut si extra fines Ecclesiæ exierit, capi, & incarcerari possit; quia tunc nulla vis infertur existenti in loco sacro: sed

solum

ſolum iu loco non ſacro ponuntur cuſtodes, ut ſi reus ſponte exeat, ibi comprebendatur, ubi jure capi poteſt. *Suarez. citat. loc.* Si vero reus laciniam, ſive extremitatem veſtis extra Eccleſiam babeat, & illa reprehenſa extrahatur, & capiatur, violatur immunitas Eccleſiæ. *Covarr. c. l. num. 18. Coroll. 33. Suar. c. l. num. 4. in fine*, ubi rationem reddit, tum quia illa vis non infertur veſti, ſed perſonæ, quæ gaudet immonitate, cum ſit intra Eccleſiam; tum quia veſtis adhæret perſonæ, tanquam acceſſorium principali, ergo cum perſona gaudeat immunitate, conſequenter etiam veſtis, præſertim cum ſemper major pars veſtis ſit intra Eccleſiam. Idemque dicendum, ſi reus manum, vel pedem extra Eccleſiam poſuit, ita, ut caput, & alia præcipua membra corporis intra Eccleſiam maneant, ob rationes prædictas, *Suarez c. l.*

XLIX. Quintus effectus eſt, quod res, aut bona, quæ reus ad Eccleſiam fugiens ſecum detulit, non debeant per vim extrahi, aut ei auferri, ut colligitur ex *c. Sicut*; 6. ibi: *aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit*: *& c. Definivit*; 35. ibi; *vel damni ſeu ſpolii cauſ.* 17. *quæſt. 4.* privatio autem bonorum eſt damnum, ſeu ſpolium. *Suar. cit. c. 12. nu.* 3. Hoc autem intelligi debet de rebus, ſeu bonis, quæ ſine alicujus injuria reus ſecum defert, vel ibi retinet; nam ſi res alienas, vel alteri obligatas ſecum detulit ad Eccleſiam, eæ ipſi per vim auferri poſſunt, quia eas deferendo, vel retinendo, delinquit in Eccleſia, vel delictum continuat, ideoque quoad illas res immunitate non gaudet, quamvis ipſa perſona, ob eam cauſam, vi extrahi non debeat. Idque ſumitur ex *c. De raptoribus*; 3. *cauſ. 36. qu. 1.* ubi habetur, ut, ſi quis fœminam ſecum ad Eccleſiam rapuit, ea ipſi auferri debeat, quamvis ipſe per vim non ſit extrahendus. Similiter, ſi quis cum armis prohibitis fugiat ad Eccleſiam, illis ſpoliari poteſt; quia cum ſit Lege prohibitum talia arma habere, Eccleſia eum in hac re defendere non intendit. *Covarr. cit. 2. 20. nu. 18. Coroll.* 36. *Suar. cit. c. 12. nu.* 3. Cæterum reus fugiens ad Eccleſiam debet ſibi ipſi parare victum, & veſtitum, ſi propria bona habeat, ex quibus vivere poſſit. Si vero non habeat, tunc vel poteſt arte, aut labore manuum ſuarum victum ſibi quærere, ut inde ſe alat: vel non poteſt, & Eccleſia tenetur illi ſubminiſtrare neceſſaria alimenta tanquam pauperi, *Abb. in cit. c. Inter alia*; *num. 28. h. t. Azor cit. c. 9. qu. 13.*

§. IV.

Quale crimen committant, & quam pœnam incurrant Judices per vim extrahentes reos ex Eccleſiis?

L. Aſſertio 1. Judex ſæcularis, ſi abſque legitima Prælati Eccleſiaſtici licentia, reum invitum, præter caſus jure, ſeu conſuetudine exceptos, per vim extrahat e loco ſacro, ſeu immuni, vel alia ratione immunitatem Eccleſiaſticam violet: ſacrilegium committit: ut conſtat ex *c. Sacrilegium*; 4. *cauſ. 17. q. 4.* & tradit *S. Thom. 2. 2. qu. 59. art. 2. ad 3.* ubi ſpecialiter de hac violatione loquitur: & alii communiter. Ex quo infertur primo. Quod Prælati; & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ poſſent reſiſtere judici: per vim reum extrahere volenti, in caſu jure non permiſſo; quia licitum eſt vim vi repellere, & Eccleſiaſticam immunitatem tueri. *Suar. cit. l. 3. c. 13. num. 4.* Modus autem reſiſtendi, ac defendendi conſiſtit in eo, ut fores Eccleſiæ claudantur, & alia remedia externa adhibeantur, ad impediendam violentiam, ſine armis tamen, ſaltem quibus ipſi Clerici utantur; cum ipſis prohibitum ſit regulariter ſumere arma, ſine ſpeciali diſpenſatione, quæ hoc caſu non reperitur conceſſa, nec ordinarie eſt neceſſaria. Poſſunt tamen Prælati, & Rectores Eccleſiæ, in raro caſu magnæ neceſſitatis, adhibere auxilium Laicorum, ad defendendam Eccleſiam, ſi grave damnum Eccleſiæ timeretur. *Suar. c. l. nu.* 5.

LI. Infertur ſecundo. Judex ſæcularis obligatur, ad reſtituendum Eccleſiæ reum, quem vi, & contra immunitatem extraxit, ut aperte colligitur ex *c. Miror.* 8. *cauſ. 17. qu. 4.* ubi dicitur, *Eccleſia illaſum revoca, quem ut irreligioſiſſimus rapuiſti. Abb. in cit. c. Inter alia*; *h. t. nu.* 26. ubi ait, quod non ſufficit, ſi Judex velit cautionem præſtare de impunitate: ſed debet prius extractum reſtituere Eccleſiæ. *Silveſtr. V. Immunitas*; 3. *nu. 11. quæſt. 7. Suarez cit c. 13. nu. 6.* Ratio eſt, quia Eccleſiæ injuria eſt illata per violentam extractionem, quæ reſarciri debet. Quin imo Judex violenter extrahens aliquem ex Eccleſia, vel contra illegitime extractum ulterius procedens, obligatur ex juſtitia ad omnia damna eidem reo inde illata reſarcienda, ut docet *Suar. cit. c. 13. nu. 9. & 10. & n. 15.* quia cum Eccleſia ſit locus exemptus ab omni juriſdictione ſæculari, judex violentiam exercens in tali loco, extra territorium ſuum juriſdictionem exercet, & conſequenter actum injuſtum facit, ob defectum juriſdictionis in tali loco, *arg. c. 2. de conſt. in 6. & l. ult. ff. de juriſd.* & injuriam infert reo quem extrahit quia etſi exemptio directe, & immediate afficit locum, cui principaliter conceſſa eſt, indirecte tamen, & conſequenter redundat in perſonam, ut quatenus exiſtit in illo loco, etiam ſit exempta, licet alias ſit tali judici ſubdita. Nec refert, quod Canones ſolum dicant, eum, qui hoc facit, committere peccatum ſacrilegii, *cit. c. Miror*; *& c. Si quis*; 20. *& c. Quiſquis*; 21. *cit. cauſ. 17. quæſt.* 4. Quia tantum agunt he hoc peccato, quatenus ipſis contrarium eſt, ideoque ſemper de illo tanquam de ſacrilegio loquuntur, non tamen excludunt aliam malitiam injuſtitiæ, ſi ad priorem conſequatur, *Suar. c. l. numer.* 10.

Infertur tertio. Quod omnes actus judiciales, & totus proceſſus, poſt ejuſmodi violentam, & injuſtam extractionem Rei inſtitutus, ſit ipſo jure, & facto nullus; quia cum ipſum fundamentum talis judicii ſit nullum, videlicet captura, per quam quaſi poſſeſſio in reum acquiritur, quæ violenta, & injuſta fuit, conſequenter etiam omnes actus reliqui, ipſo jure, irriti ſunt cenſendi, *Suarez. c. l. n. 14. Laym. cit. c. 3. num. ult.*

LII. Aſſertio 2. Qui violenter extrahit reum ex Eccleſia, vel loco ſacro, in caſu jure non excepto, ſeu permiſſo, vel alias violat immunitatem, ſecundum Jus civile, incurrit crimen læſæ Majeſtatis, & ultimo ſupplicio eſt afficiendus, *l. 2. & l. Præſenti*; 6. *C. de his, qui ad Eccleſ. conf.* quæ tamen pœna non videtur eſſe in uſu: ſecundum Jus canonicum vero, debet excommunicari, nec ad communionem admitti, donec admonitus legitime ſatisfaciat, prout ſignificatur in *c. Quiſquis* 21. *§. Si quis domum*; *cauſ. 17. q. 4. Silveſt. c. l. quæſt.* 8. *Azor cit. c. 9. quæſt. 11. Suarez cit. c. 13. n. 7.* Ubi tamen addit, non eſſe abſolute excommunicandum: ſed ſub conditione, ſi Eccleſiæ non ſatisfaciat, nec reum reſtituat: quia ob delictum commiſſum non fertur excommunicatio, niſi ſub conditione pendente in futurum, ſi non paruerit, vel ſatisfecerit. Præterea de Jure Canonico imponitur etiam propter hoc delictum, pecuniaria pœna, & publica pœnitentia, *c. Si quis*; 20. *& c. ſeq. in fine, cit. cauſ. & quæſt. S. Thom. cit. quæſt. 99. art. 4. in corp.* & alii DD. citt. Porro extrahentes res ex Eccleſiis, & locis ſacris non incurrere excommunicationem Bullæ Gregorii XIV. tradit *Fagn. in cit. c. Inter alia*; *numer. 102. hoc tit.* quia illa loquitur de extrahentibus perſonas, ideoque non debet extendi ad extrahentes res.

SECTIO III.

De immunitate & exemptione rerum, ſeu bonorum ad Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas pertinentium a ſæcularibus oneribus, & tributis.

LIII. Pro explicatione eorum, quæ hoc loco dicentur, præmittendum primo, Bona Eccleſiaſtica ſunt triplicis generis. Ad primum genus ſpectant ipſæ materiales Eccleſiæ, ſeu Templa, iiſque adjuncta Cœmeteria: item veſtes, & vaſa ſacra, & alia conſecrata, vel benedicta, & ad Divinum cultum, tanquam ejus inſtrumenta deputata. Et de his nullum dubium eſt, quin libera eſſe debeant a tributis, vectigalibus, & quibuſcumque exactionibus, quę a poteſtate ſęculari imponuntur; tum quia ſunt res ſacræ, tum quia non ſunt res fructiferæ aliquorum proventuum temporalium, neque habent ullum temporalem uſum, ſeu commoditatem pretio æſtimabilem; ſed tantum uſum ſacrum, ad quem ſpecialiter ſunt deſtinatæ, ideoque ad uſus humanos, & profanos amplius applicari non poſſunt, juxta *c. Quæ ſemel*, 4. *cauſ. 19. q. 3. c. Ligna*, 38. *diſ. 1. de conſecr. Suar. lib. 4. de defenſ. Fidei Cathol. c. 19. nu.* 2.

Alia ſunt bona Eccleſiaſtica, quæ conſecrata, aut benedicta non ſunt, immobilia, ut fundi, prædia, domus: tum mobilia. Et hæc ſive dicatur cum *Navarro tract. de reditib. Eccleſ. monito* 40. illa non eſſe in humano dominio: ſed ſolam eorum diſpenſationem; ſeu adminiſtrationem Prælatis Eccleſiaſticis competere, dominium vero proprietatis eſſe proxime, & immediate penes DEUM, & Chriſtum: ſive dicatur, Eccleſiaſtica illa bona eſſe ſub humano dominio ipſius Eccleſiæ univerſalis, vel cujuſque particularis cum annexo onere, ſeu obligatione, illa expendendi, vel applicandi ad uſus pios, tamen hoc ipſo, quod a fundatoribus, vel aliis fidelibus ad DEI cultum oblata, & donata ſunt, & in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, & alimenta pauperum; & alias Templorum expenſas deſtinata ſunt, inter res ſacras computantur, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. in Corp.* adeoque exempta ſunt a poteſtate ſæculari, & conſequenter etiam a tributis ſæcularibus; cum talium bonorum adminiſtratio; diſpoſitio, & applicatio ad Eccleſiæ Prælatos, & non ad ſæculares Poteſtates pertinere poſſit. *Suar. cit. l. 4. c. 17. n. 6. & c. 18. n. 7. & 2. ſeqq. Laym l. 4. tr. 9. c. 6. n. 1.* Alia denique ſunt bona ſive immobilia, ſive mobilia Clericorum propria: & hæc rurſum duplicis generis ſunt, quędam enim Clerici acquirunt, ex ſpirituali titulo, ut ex reditibus decimarum, vel Beneficiorum ſuorum, quæ propter officium dantur, vel quæ non quidem ex jure, ſeu titulo Beneficii: ſed ſpiritualis operis acquiruntur, ut ex Miſſarum ſtipendiis, & funeralibus &c. Et hæc proprie Clericalia bona vocari poſſunt: quædam vero ſunt, quæ ex temporali titulo, ut ex hæreditate, arte, vel labore a Clericis acquiruntur, quæ patrimonialia bona appellari poſſunt, *Suar. cit. l. 4. c. 24. nu. 6.*

LIV. Præmittendum ſecundo. Quod ex communi, recepta doctrina Canoniſtarum, & Legiſtarum triplicia ſunt munera, ſeu onera, juxta *l. Munus* 18. *ff. de V. S.* quæ imponi poſſunt, & ſolent: vel perſonalia tantum, vel mere realia, prout videre eſt apud *Abb. in c. Non minus* 4. *nu. 12. & 35. h. t. Franc. in c. 5. n. 6. eod. in 6. Silveſt. V. Immunitas*; 3. *numer. 19. q. 3. Suar. cit. l. 4. c. 22. num. 1. & Laym. cit. c. 6. nu.* 3. Onera mere perſonalia ſunt, quæ perſonis tantum, uſque ſubditis, ſine ordine, ſeu reſpectu ad bona patrimonialia, imponuntur: cujuſmodi onus mere perſonale eſt v. g. capitatio civium, id eſt, certa exactio a ſingulis Capitibus, ſive perſonis, ſive reſpectu ad bona patrimonii, quæ imponuntur etiam illis ſubditis, quia nulla bona immobilia habent in territorio Principis imponentis. *l. unic. C. de Capit. Civium*, de quibus infra. Onera mere realia ſunt, quæ ſine habitudine, ſeu reſpectu ad perſonę qualitatem, ſunt impoſita ipſis rebus, ſeu bonis tantum, ſive bonis propter bona, eiſque jure perpetuo ſeruadum ſe inhærent, & inſeparabiliter ea comitantur, adeoque perpetua, & invariabilia ſunt, ita, ut tamdiu durent, quamdiu durant res ipſæ, quibus inhærent. Et tale onus mere reale imponi poteſt a quolibet, etiam privato domino, rei ſuę, v. g. domui, vel feudo per pactum, ſeu contractum cenſualem, feudalem, vel emphyteuticum; nam quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter l. *In re*; 21. *ff. Man-*

ff. Mandat. Onera mixta sunt, quæ personis subditis imponuntur: sed cum ordine, & respectu ad bona, quæ possident, personis pro modo facultatem, ita, ut immediate ipsis personis subditis, mediate vero, & consequenter etiam ipsis bonis illatum, sive personis propter res, seu bona imponantur, juxta *l. Rescripto*; 6. *§. fin. ff. de muner. & honor.* quæ ex infra dicendis magis patebunt.

LV. Præmittendum tertio. Nobis hic sermonem esse, solum de oneribus, sive tributis sæcularibus, quæ scilicet Imperatores, Reges, vel alii Principes, aut Magistratus temporales jure possunt, vel solent imponere: non autem de iis, quæ a S. Pontifice, vel ex ejus licentia, vel juris concessione, inferiores Prælati Ecclesiastici exigere possunt a suis subditis Ecclesiasticis; nam exemptio Clericorum non est a potestate Pontificia seu Ecclesiastica: sed a Civili, & sæculari, *Suar. c. l. 4. c. 18. n. 2.*

§. I.

An bona Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum sint immunia, & exempta a sæcularibus oneribus seu tributis mere realibus, ordinariis, ac perpetuis?

LVI. Assertio 1. Vel quæritur de illis bonis, quæ ad fundationem, aut dotationem Ecclesiæ pertinent, & de Cœmeterio, domibus, & hortis, aut fundis, juxta Ecclesiam positis, & hæc sunt exempta ab omnibus realibus tributis, & oneribus laicalibus, *arg. c. 1. de censib.* & ibi *Gl. in casu in fine, Innoc. ibid. V. Servitio, & Hostiens. V. eod. & Joan. Andr. nu. 8.* idque procedit, non tantum in tributis, & oneribus publicis, & regiis: sed multo magis etiam in privatis, & ab antiquo impositis, ut habetur in *c. Secundum 24. & c. seq. caus. 23. q. 8.* & tenet Rota apud *Fagnan. in c. Non minus. 4. nu. 8. h. t.* de quo plura sunt dicta supra *Tit. 39. nu. 43. & seq.* Vel quæritur de aliis bonis, quæ ad Ecclesiam ex aliis titulis vel caussis pervenerunt: & tunc, si bona illa, antequam ad Ecclesiam transierint, jam habuerunt impositum, & annexum reale onus perpetuum, & invariabile, ex vi dominii, & pacti præcedentis, v. g. contractus censualis, emphyteutici, vel feudalis. Hoc casu Ecclesia non habet privilegium exemptionis a tali onere, tributo, vel pensione: sed bona illa cum eodem onere ad Ecclesiam transeunt, quia res cum onere suo transit, *c. Ex litteris 5. de pignor.* & sumitur etiam ex *c. Tributum 22.* & ibi *Glos. V. De exterioribus. tit. caus. 23. q. 8.* Et ita docet etiam *Abb. in cit. c. Non minus; nu. 15. in fine h. t. Suar. cit. l. 4. c. 20. nu. 6. & seq. Laym. cit. c. 6. nu. 9. §. Dices.* & est certa, ac communis sententia. Ratio est, quia ob favorem Religionis, seu causæ piæ, non debet inverti ordo justitiæ, & alter privari jure suo, quod habet in talibus bonis, ex vi pacti, seu contractus primo acquisitum, nam cum illa onera sint imposita ipsis rebus, seu bonis, non personis, ideo ab omnibus etiam non subditis, & externis, sive Clericis, sive Laicis præstanda sunt.

Verum postquam bona jam acquisita sunt Ecclesiæ, certum est, non posse amplius hujusmodi onus reale ipsis de novo imponi a Sæcularibus, prout sumitur *ex citat. c. Non minus. h. tit. Abb. ibid. num. 16. Suar. c. l. num. 2.* & tenent communiter DD. Quamvis *Bartol. in l. Rescripto. §. fin. nu. 5. ff. de muneribus.* censeat, posse Principes sæculares efficere tributaria omnia prædia, sita in suo territorio, ita, ut cum postea ad Ecclesias pervenerint, sint obnoxia collectis postea imponendis. Sed hæc doctrina tanquam falsa, & quæ adversatur immunitati Ecclesiasticæ, communiter reprobatur, *Fagn. in cit. c. Non minus. num. 50. & 51. Barb. l. Jur. Eccles. cap. 39. §. 5. nu. 55. & seq.* Ratio est, quia indirecte permitteretur contra libertatem Ecclesiasticam, quod directe omnino prohibitum est, *c. Quæ in Ecclesiarum 7. de Constit. Auth. Cass. C. de SS. Eccles.* Nam licet eo tempore, quo totum territorium efficitur tributarium, prædia sint sub jurisdictione Laicorum, tamen hoc tempus non debet inspici: sed illud, quo ipsæ collectæ imponuntur; res enim non dicitur tributaria, nisi quando revera, & actu est debita solutio tributi, sive contributio, statis temporibus, nam tunc solum dicitur actus perfectus, & consummatus: hoc autem tempore bona sunt extra jurisdictionem sæcularem, & subjectum est inhabile, ad onera laicalia recipienda, quia bona jam pertinent ad Ecclesiam, adeoque sunt exempta ab impositione vectigalium, seu tributorum sæcularium, & res dicitur devenisse ad eum casum, a quo incipere posset.

LVII. Assertio 2. Bona Ecclesiastica sunt immunia, & exempta ab illis oneribus: seu tributis realibus, quæ in Principes sæculares imponunt prædiis, & fundis in suo territorio sitis, non ex vi proprii dominii, sed Lege ordinaria, ac perpetua, & potestate jurisdictionis supremæ, quam habent in tali territorio: nam quamvis talia bona, priusquam ad Ecclesias, & Ecclesiasticas personas pervenirent, essent subjecta tali oneri, vel tributo, non tamen cum eo onere ad Ecclesiam transeunt, *Abb. in c. ult. num. 12. de vita, & honest. Cleric. Gutier. lib. 1. pract. qq. q. 3. num. 16.* ubi ait, quando prædia antea erant affecta onere tributorum expresse, & specialiter ex conventione partium, tunc cum onere transeunt ad Clericos, vel Ecclesias; secus vero, si tantum sint affecta, vel obnoxia tributis ex generali Lege, obligatione, & hypotheca, qua sunt Regi, seu Principi tacite obligata pro tributis omnia prædia privatorum; quia tunc si talia bona perveniunt ad Clericum, vel Ecclesiam, non transeunt cum tali onere. Idem docet *Martha tract. de jurisd. p. 4. casu 11. num. 28. & seqq.* ubi ait, hanc opinionem esse veriorem, & tutiorem in conscientia, imo absolute veram, cum contraria opinio nullo nitatur certo fundamento, *Suar. cit. c. 20. nu. 12. Less. l. 2. c. 33. nu. 21. Laym. cit. c. 6. n. 4.* Ratio est, quia onus solvendi talia tributa, quæ ex Lege ordinaria, ac perpetua, sive ex potestate jurisdictionis a Principe exiguntur, & imponuntur, non est onus mere reale, quia non inhæret rei, ratione rei: sed ratione personæ, imponitur enim rei, seu bonis propter personas, quæ cum subjectæ sint jurisdictioni Principis Lege tributi obligari possunt: ergo si bona, ex quibus tributa hujusmodi a subditis solvebantur, postea ad alios possessores, ac dominos a jurisdictione Principis omnino exemptos transferatur, hinc ipso etiam ab illo onere, seu obligatione eximuntur, juxta Regulam communem, & certam, ac ab omnibus receptam, quam tradit *Abb. in c. qualiter 17. nu. 8. de Judic. Si persona est exempta, consequenter etiam res ejus, seu bona sunt exempta.* Item mutata persona, mutatur etiam status, seu conditio rei, ut ex communi docet *Martha cit. Casu 11. num. 29. & 38. & Casu 125. nu. 2. & 18.* ac proinde non est inconveniens, ut bona habeant unam naturam, seu conditionem apud unum possessorem, & diversam penes alterum.

Confirmatur, quia dispositio Legis, quando ad eum casum pervenit, in quo incipere non potuisset, desinit obligare, dummodo sit eadem ratio, cur non perseveret, quæ erat non incipiendi: atqui ab initio non potest imponi tale tributum bonis Ecclesiasticis: ergo nec potest iisdem bonis, postquam Ecclesiastica facta sunt, imponi, sive continuari impositio tributi, quæ in illis incipere non poterat. *Suarez cit. c. 20. num. 27.*

Quare illa regula, sive axioma, quod res transit cum onere suo, duntaxat locum habet, quando res non transfertur in illum statum, in quo talis oneris fiat incapax, alioqui enim a tali onere, facta hujusmodi mutatione, necessario eximitur: sicut enim servus, si sacris ordinibus initietur, ab onere servitutis eximitur: ita etiam in præsenti, si bona transeunt in dominium Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum, liberantur ab oneribus tributorum, quæ Lege publica, & ordinaria ex potestate jurisdictioni indicuntur: non tamen ab aliis oneribus mere realibus, quæ ex contractibus privatis oriuntur, *Suar. c. l. nu. 18.* Et hinc si onus talis tributi realis, etiam a Principe sit impositum bonis, non ex mera potestate jurisdictionis, sed quia Princeps etiam particularis dominus fuit alicujus fundi, vel prædii, quod alteri in Feudum, vel Emphyteusin dedit, vel etiam plenum dominium in alium transtulit, reservato sibi perpetuo censu, seu pensione annua, talis fundus etiam cum eo onere ad Ecclesiam transibit. An autem prædia olim sub proprio, & particulari dominio fuerint, constare potest ex antiquis Scripturis, vel per constantem famam, & traditionem, vel quia onus tributi in certa, & stabili quantitate semper Principi solutum fuit ex tali prædio. *Suar. cit. cap. 20. num. 9.*

LVIII. Assertio 3. illa onera, & tributa realia, quæ ipsis rebus, seu bonis patrimonialibus, & immobilibus Clericorum inhærent, ipsisque imposita sunt, ex vi alicujus pacti, seu contractus, priusquam in potestatem Clericorum venirent, transeunt etiam ad Clericos, aliasque personas Ecclesiasticas, quia res cum suo onere transit, adeoque etiam ab ipsis sunt solvenda, ut ex communi docet *Suar. cit. lib. 4. cap. 25. num. 1.* & patet ex supra dictis; nam cum his oneribus sint subjecta, & obnoxia bona Ecclesiarum titulo spirituali, ac jure Ecclesiastico ad Clericos pertinentia, multo magis erunt illis obnoxia bona patrimonialia Clericorum, quæ titulo mere temporali possident, & minus sunt privilegiata, ut ex infra dicendis patebit. Aliud est, si talia onera, seu tributa primum superveniant, & imponantur bonis, postquam illa propria Clericorum facta sunt, tunc enim ad illa præstanda non obligantur; cum par quoad hoc sit ratio etiam in bonis patrimonialibus Clericorum. *Suar. c. l.* & patet etiam ex supra dictis.

LIX. Assertio 4. Etiam bona patrimonialia Clericorum aliarumque personarum Ecclesiasticarum sunt immunia, & exempta ab illis oneribus, ac tributis realibus, quæ non ex vi pacti, sive ex conventione partium: sed ex vi solius jurisdictionis Lege publica, & ordinaria a Principibus sæcularibus imponuntur, ut docet *Suar. cit. c. 25. num. 3.* & alii DD. citt. Ratio enim supra allata etiam in his bonis locum habet, quia per mutationem personæ mutatur qualitas, sive conditio rei inhærentis ratione personæ, *arg. l. Locatio. 9. §. Fiscus. ff. de publ. & vectig. & l. Per curatorem. (alias Procuratorem.) 90. in fine ff. de acquir. hered.* Et talia propria tributa Regia, quæ dicuntur realia, & quasi inhærentia rebus immobilibus, non adhærent illis per se, & absolute spectatis, sed ratione personarum, sub quarum dominio existunt, ac proinde sunt quasi pignora, seu hypothecæ tacite obligatæ tributis Fisci, seu Principis, *Suar. cit. l. num. 4.* & patet ex dictis.

LX. Porro Regula illa, quam tradit *Glos. in c. Ecclesia. 10. V. Personis Ecclesiasticis. de Constit. & in c. ult. V. Suis facultatibus de vita & honest. Clericorum, & in c. Quanquam 4. V. Ipsarum de censib. in 6.* quod bona Ecclesiarum, & bona Clericorum propria gaudeant eodem jure, ac privilegio, procedit tantum in iis privilegiis, quæ principaliter personis competunt, sive statui Ecclesiastico, rebus vero, sive bonis, ipsorum solum accessorie. v. g. quod Clerici exempti sint, & immunes ab omnibus oneribus, & tributis, non tantum mere personalibus, sed etiam mixtis, a quibus res, seu bona sunt exempta, ratione personarum, & ideo res, seu bona Ecclesiarum, & bona propria Clericorum in privilegio exemptionis ab hujusmodi oneribus, ac tributis æquiparantur; quia Jura, & Canones generaliter, & indistincte de iis loquuntur. At vero quoad illa privilegia, quæ principaliter in favorem Bonorum Ecclesiasticorum sunt concessa, non gaudent eodem Jure, nec æquiparantur bona propria singulorum Clericorum, & bona Ecclesiarum: cujusmodi est beneficium restitutionis in integrum, si Ecclesia in contractu sit, quod non datur Clericis, si in bonis propriis lædantur: item, quod bona immobilia Ecclesiæ non præscribantur, nisi tempore 40. annorum, bona vero Clericorum tempore ordinario x. vel xx. annorum, *Abb. in cap. ult. num. 21. de vit. & honest. Cleric. Covarr. lib. 1. resol. cap. 4. num. 1. & 2.*

& alii

& alii communiter. Ratio est, quia bona pertinentia ad ipsas Ecclesias inter res sacras numerantur, ideoque eorum furtum, aut injusta ablatio sacrilegium censetur, ut docet S. *Thom. 2. 2. quæst. 99. artic. 3. & 4.* & alii communiter. At vero Bona propria, seu patrimonialia Clericorum, præsertim quæ temporali titulo sunt acquisita, non reputantur sacra, neque eorum furtum, vel invasio est vere, ac proprie sacrilegium, si vis personæ Clerici non infertur. *Suarez. cit. cap. 25. n. 5. Laym. cit. c. 6. n. 10.*

§. II.

An bona Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum sint immunia, & exempta ab oneribus, seu tributis, etiam novis, & extraordinariis?

LXI. Notandum primo. Tributa quædam imponuntur rebus immobilibus, ut fundis, vel prædiis, quæ quatenus sunt fructiferæ, sunt capaces alicujus pensionis, seu tributi: alia vero exiguntur ex rebus mobilibus, quæ quia per se non sunt fructiferæ, non sunt capaces tributorum, nisi quatenus exponuntur, & subsunt negotiationi, vel transportationi ab uno loco ad alium, cujusmodi tributa, gabellæ, vel vectigalia a vectando appellari solent. *Suar. lib. 4. de immunit. Eccles. c. 18. n. 3.*

Notandum quinto. Onera, seu tributa alia sunt ordinaria, perpetua, & invariabilia, quæ certam, ac determinatam præstationem habent, ut docet *Abbas in c. ult. n. 12. de vit. & honest. Cleric. & c. Non minus; 4. nu. 19. h. t.* Alia vero sunt onera, seu tributa nova, quæ ob causam supervenientem, vel aliam gravem necessitatem publicam a sæcularibus Principibus imponuntur, & alias collectæ, seu contributiones appellantur, nec certam, & singulis annis, vel statis temporibus recurrentem præstationem habent: sed variantur, & modo majores, modo minores imponuntur, vel exiguntur, prout major, vel minor est necessitas, adeoque non perpetua, & invariabilia onera, seu tributa sunt: sed temporalia, & variabilia, quæ cessante necessitate, ob quam sunt imposita, etiam ipsa cessare debent nec possunt sine injustitia ulterius exigi, & de his in præsenti potissimum agitur: His notatis.

LXII. Respondetur, bona, non solum Ecclesiarum, sed etiam Clericorum propria, & patrimonialia, tam mobilia: quam immobilia sunt immunia, & exempta ab omnibus tributis, non mere realibus: sed mixtis, & multo magis novis, & extraordinariis, & quibuscunque aliis collectis, exactionibus, gabellis, & vectigalibus, quæ Principes sæculares a subditis suis exigere, vel iis imponere solent, ratione bonorum, quæ possident. *Abb. in c. ult. de vit. & honest. Cleric. nu. 12. & in c. Non minus; 4. nu. 3. h. t. Suar. cit. lib. 4. cap. 18. num. 4. & c. 23. num. 2. & c. 24. num. 4. Less. lib. 2. c. 33. num. 18. Barbos. in cit. cap. Non minus; n. 6.* & alii, tam Theologi, quam Canonistæ communiter. Idque probatur primo, ex Jure Canonico; nam inprimis Concilium Generale Lateranense sub Alexandro III. *c.* 19. (quod refertur in *cap. Non minus; 4. h. t.*) graviter conqueritur, quod in diversis „ Mundi partibus, Rectores, seu Magistratus locorum tot „ onera imponunt Ecclesiis, ut Sacerdotes earum deterio„ris conditionis sub iis esse videantur, quam illi fue„rint sub Pharaone, qui Legis Divinæ notitiam non ha„bebat: imo Sacerdotes, & bona eorum in pristina liber„tate reliquit, & eis publico necessaria ministrabat. Isti „ vero onera sua fere universa imponunt Ecclesiis (& Ec„clesiasticis, & tot angariis eas affligunt, ut de illis dici „ possit, quod deplorat Hieremias (*Thren. 1. Princeps Pro„vinciarum*, id est, *Ecclesia facta est sub tributo.*) Imo et„iam jurisdictionem Prælatorum Ecclesiæ fere in totum „ sibi usurpant. Quare Concilium sub anathemate (sive „ excommunicatione) talia de cætero fieri prohibet: nisi „ Episcopus; & Clerus tantam necessitatem, vel utilita„tem conspexerint, ut absque ulla coactione, ad relevan„das communes necessitates, vel utilitates, ubi Laicorum „ non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existi„ment conferenda, de quo infra.

LXIII. Hoc Decretum postea repetitum fuit, & confirmatum in posteriore Concilio Lateranensi sub Innocentio III. celebrato *c.* 46. quod refertur in *c. Adversus; 7. h. tit.* „ quibusdam adjectis, ubi dicitur; Adversus Consules, & „ Rectores Civitatum, vel alios, qui Ecclesias, vel Eccle„siasticos viros Talliis, seu Collectis, & aliis exactionibus „ aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Con„cil. Lateran. providere (quod refertur in *c. Non minus; 4. h. t.*) præsumptionem hujusmodi sub anathematis (seu „ excommunicationis) pœna prohibuit, & transgressores, „ ac fautores eorum, excommunicationi (scilicet post ad„monitionem, *Gl. hic V. eod.*) subjacere, præcepit, donec „ competentem satisfactionem præstiterint. Verum, si quan„do Episcopus simul cum Clericis, tantam necessitatem, „ vel utilitatem perspexerit, ut absque ulla coactione, ad „ relevandas necessitates, vel utilitates communes, si qui„dem Laicorum non sufficiant facultates, per Ecclesias „ subsidia conferenda judicaverit: tum Laici debent id, „ quod datur illis a Clericis, humiliter, & cum gratiarum „ actione, recipere; propter imprudentiam tamen quorun„dam, Romanus Pontifex prius consulatur, cujus interest „ communibus utilitatibus providere. Hæc infra explica„buntur, sicut & reliqua, quæ habentur de pœnia in præ„dictis duobus, *cap. in fine.*

LXIV. Præterea in *c. Quia nonnulli; 1. h. t. in 6.* Impri„mis graviter conqueritur Alexander IV. contra dominos „ temporales, & eos, qui jurisdictionem temporalem, seu „ sæcularem in Civitatibus, Castris, & Villis exercent, „ vel qui nituntur, & student, ut illis collectas, & talli„as, & alia hujusmodi Ecclesiæ, prætextu bonorum, quæ „ acquisiverunt, tribuant, & persolvant, vel extra manum „ suam hujusmodi acquisita ponant. Ideo volens Papa su„per his omnibus solicite providere, totque temerariis au„sibus congruis remediis obviare, auctoritate Apostolica, „ præhabita cum Cardinalibus diligenti deliberatione, de„cernit, non licere quibuscunque, qui jurisdictionem tem„poralem, sive sæcularem obtineant, & exercent, tallias, „ vel collectas, seu exactiones quascunque Ecclesiis, vel „ personis Ecclesiasticis imponere, vel exigere ab eisdem „ pro domibus, prædiis, vel quibuscunque possessionibus ab „ eisdem Ecclesiis, vel persona Ecclesiasticis legitime ha„ctenus acquisitis vel in posterum acquirendis, etiam ipsæ „ Ecclesiæ, vel personæ, vel res hujusmodi, intra illorum „ districtum, seu territorium sint constitutæ. Nec etiam „ liceat illis ipsas Ecclesias, vel personas ad distrahendum „ vel alienandum, aut extra manum suam ponendum jam „ acquisita, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus com„pellere.

LXV. Hinc colligitur primo. Quod in *cit. c.* 1. prohibentur, & reprobantur, non solum illa tributa, seu collectæ, quæ ex bonis, quæ jam ante possidebantur ab Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, quando fuerunt impositæ, exiguntur: sed etiam ex illis bonis, quæ postea acquiruntur ab Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, etiamsi illa, cum antea essent sæcularia, hujusmodi tributis, & collectis essent subjecta; nam propterea Laici Domini, & Magistratus volebant Ecclesiam & Ecclesiasticas personas cogere, ut, vel tributa, & collectas solverent, vel bona dimitterent, ne privarentur tributis, & collectis talibus bonis annexis, ergo de his bonis est ibi sermo: & nihilominus statuitur, ut talia bona, eo ipso quod ad Ecclesiam, vel Ecclesiasticam personam transeunt, ab exactionibus talium tributorum, seu collectarum sint exempta, *Suar. cit. c. num.* 19. Deinde generaliter, & indistincte *in cit. c.* 1. prohibetur, quascunque collectas, vel contributiones imponere, vel exigere ex Ecclesiasticis bonis, ergo non solum est prohibitum, has imponere: sed etiam exigere, quæ jam imposita erant, priusquam Ecclesia illa bona acquireret, *Suar. c. l.* Neque refert, quod per talem exemptionem Princeps, vel alius Dominus sæcularis, qui jus collectandi habet in aliquo territorio, patiatur magnum detrimentum: & diminutionem in bonis suis, & reditibus, ex quibus nullas amplius collectas accipit, sicut antea acceperat. Nam respondetur, illud damnum; seu diminutio non fit in propriis bonis Principis, vel alterius Magistratus sæcularis: neque enim antea habebat proprium dominium, vel jus particulare æquivalens dominio in illis bonis, ratione cujus illi deberetur tributum sed solum ratione jurisdictionis, quam habebat in illa bona vel dominium proprietarium illorum, poterat tale tributum exigere: ex nulla autem obligatione justitiæ tenetur is, penes quem est dominium proprietatis, curare, ut bona sua maneant sub jurisdictione Principis, vel Magistratus sæcularis; cum de illis libere disponere possit, si non sint bona feudalia, vel emphyteutica: sed allodialia, præsertim donando illa DEO, vel Ecclesiæ, per quam donationem talia bona fiunt Ecclesiastica, & eximuntur a jurisdictione sæculari. Accedit, quod in eo casu obligatio solvendi tributum ex illis bonis, non tollitur privata voluntate donantis illa, vel alienantis: sed auctoritate Juris Divini, vel humani in Divino fundati. *Suar. cit. c. 20. n. 29. & 30.*

LXVI. Colligitur secundo. Non tantum Ecclesiæ, & bona illarum: sed etiam personæ Ecclesiasticæ, res ipsarum a collectis, vectigalibus, & quibusvis exactionibus sunt exemptæ, ut constat *ex cit. c. 1. h. t. in 6.* Ubi de omnibus Ecclesiasticarum personarum jam acquisitis, & in posterum acquirendis, generaliter, & indistincte dicitur, illa esse exempta, non distinguendo, inter bona Clericorum Ecclesiastica, vel patrimonialia, nec inter collectas, seu exactiones: ubi lex autem non distinguit, nec nos distinguere debemus, juxta commune illud pronunciatum: quod vel maxime procedit in novis exactionibus, seu collectis imponendis, ut notat, *Less. cit. c. 33. n. 10.*

Idem de vectigalibus non exigendis ab Ecclesiasticis personis statutum habetur in *c. Quamquam; 4. de censib. in 6. & Clement. præsenti; 3. eod.* de quibus supra *Tit. 39. nu. 47. & seqq.* & de quibuscunque exactionibus statuis *in Clement. Quoniam; un. h. t.*

LXVII. Præmittendum secundo. Hæc immunitas a collectis, & exactionibus, præsertim *novis*, ex Jure Civili; nam in *Auth. Item nulla; C. de Episc. & Cleric.* Imperator Fride„ricus generaliter statuit, ut nulla Communitas, vel per„sona publica, vel privata, collectas, vel exactiones, an„gariis, vel perangarias, Ecclesiis, vel aliis piis locis, aut „ Ecclesiasticis personis imponere, aut invadere Ecclesiastica „ bona præsumant, ex prædicta scilicet causa, quia non sol„verunt collectas, vel etiam ex alia, *Gl. ibid. V. præsumant.*

LXVIII. Probatur tertio ratione, quia imponere, seu exigere, tributa, quæ scilicet solvuntur Principi, vel Reipubl. a subditis, ad onera communia sustentanda, sive ordinaria, sive extraordinaria, antiqua, vel nova, est actus jurisdictionis, pertinens ad merum imperium, & competit solis summis Principibus, & Rebuspubl. quæ Superiorem non agnoscunt: aliis vero Inferioribus Principibus, vel Magistratibus, nonnisi ex concessione, vel privilegio Imperatoris, vel alterius Supremi Principis; cum alioqui sit Regale illi reservatum, vel ex legitima præscriptione, ut ex communi DD. sententia docet *Molin. tract. 3. de just. disp. 6. n. 3. Less. l. 2. de just. c. 33 n. 1. & n. 9. & seqq.* ideoque hujusmodi tributa non imponuntur, nisi auctoritate publica, & potestate jurisdictionis, sive jure subjectionis, adeoque subditis, juxta illud Apostoli ad *Rom. 13. Necessitate subditi estote, ideo enim, & tributa præstatis.* Ergo secundum Apostolum præstare, sive solvere tributum, (proprie dictum) est proprium subditorum, & signum, quod personæ, quæ solvunt, sint subditæ illis,

illis, quibus solvunt: atqui Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ, sive Sæculares, sive Regulares, non sunt subjectæ jurisdictioni Principum sæcularium: nec quoad personas suas: nec quoad bona in illorum territorio sit; quia quando personæ sunt exempta, etiam res & bona illarum sunt exemptæ, juxta regulam supra traditam ex Abbate, & ab omnibus receptam; bona enim sunt accessoria personis, accessorium autem sequitur suum principale, *Reg. Jur.* 43. *in* 6. Ergo sæculares Principes, vel Magistratus, non possunt Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, aut earum bonis imponere ulla tributa proprie dicta, collectas, vel exactiones, ob defectum omnis jurisdictionis in illas, & bona illarum: cessante enim potestate jurisdictionis, & consequenter etiam subjectione, non potest juste exigi tributum: quia cessante adæquata ratione debiti, cessat ipsum debitum; cum igitur Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ sint omnino exemptæ a jurisdictione sæculari, Jure Canonico, Civili: imo, & Divino, *c. Quamquam*; 4. *de Censib. in* 6. Ergo etiam bona illarum sunt exempta ab omnibus oneribus, & tributis quæ in sola jurisdictione, & subjectione fundantur *Suar. cit. c.* 20. *n.* 26. *& c.* 24. *n.* 7. Accedit, quod cum Domini sæculares a Clericis, aliisque personis Ecclesiasticis spiritualia accipiant, non est æquum, ut etiam temporalia ab illis exigant: sed potius tribuant, juxta illud Apostoli 1. *Cor.* 9. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus*, *Suar. cit. c.* 24. *n.* 8. Sed de his etiam supra aliquid dictum *Lib.* 1. *Tit.* 2. *sec.* 1. §. 9.

LXIX. Cæterum supra dicta confirmantur ex Bulla Urbani VIII. edita anno 1641. die 23. Septem. quæ incipit, Romanus Pontifex, in qua, in brevem summam eam redigendo, decernit, & declarat prædictus Papa. Primo. Quod impositiones, & exactiones quarumcumque contributionum, & collectarum, ac gabellarum, super Ecclesiarum, vel Monasteriorum, & locorum piorum bonis, vel fructibus, sint prorsus invalidæ, & illicitæ, ac indebitæ, etsi a sponte consentientibus sint datæ, ac solutæ, sine speciali facultate Sedis Apostolicæ. Secundo. Esse nullas, & illicitas, etiam non obstante, quod per tempus, quantumvis longissimum, & immemoriale, sint exactæ, aut solutæ. Tertio etiamsi sint solutæ, vel exactæ, sub prætextu Apostolici privilegii accepti. Quarto. Etiamsi sint exactæ, vel solutæ, cum tolerantia, facultate, ac permissione Prælatorum Ecclesiasticorum inferiorum Episcoporum, Abbatum, ac Præpositorum Generalium, Provincialium, Priorum, rectorum, &c. imo, & Legatorum, ac Nunciorum Sedis Apostolicæ. Quinto. Restituantur in integrum omnia præjudicialia in contrarium facta, & præcipitur, ut nunquam deinceps talia attententur. Sexto. Etiamsi ea sint attentata per Imperatores, & Reges, & quoscunque alios, sufficienti, ac legitima facultate Apostolica non munitos. Septimo. Etiamsi hujusmodi præjudicialia immunitati Ecclesiasticæ sint attentata, sub prætextu, quod Bullæ, seu Constitutiones Apostolicæ non fuerint publicatæ, vel usu receptæ, vel per alias Constitutiones Apostolicas revocatæ, prout habetur in *cit. Bulla*; §. 2. Denique in §. 13. & 14. adduntur clausulæ derogatoriæ, & adimitur omnibus Judicibus Ordinariis, & Delegatis, quacunque auctoritate præditis, aliter judicandi, declarandi, & interpretandi facultas.

Porro in hac Bulla Urbanus VIII. nullum omnino novum Jus, vel Legem condidit: sed antiquas Constitutiones Apostolicas Antecessorum SS. Pontificum, & Conciliorum Generalium supra allegatas, & alias similes Constitutiones, solum declaravit, innovavit, & confirmavit.

LXX. Prædictis obstare videntur aliqui textus, tum Juris Canonici: tum Juris Civilis; nam in *c. Si tributum*; 27. *caus.* 11. *quæst.* 2. ait S. *Ambrosius*, *Si tributum petat Imperator, non negamus, agri Ecclesiæ solvunt tributum*, & in *c. Tributum*; 22. *caus.* 23. *q.* 8. Urbanus Papa ait: *De exterioribus Ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est, pro pace, & quiete, qua nos tueri, & defensare debent, Imperatoribus persolvendum est.* Ad primum respond. cum *Suar. cit. lib.* 4. *c.* 21. *num.* 12. Ambrosium de facto locutum fuisse, non de jure, permittendo potius: quam factum illud approbando, idque propter vitanda scandala, vel majora pericula, quæ tunc Ecclesiæ imminebant. Ad secundum dicitur, Urbanum locorum fuisse more, & stilo sui temporis, quando Imperatores erant Ethnici, Ecclesia nondum privilegio immunitatis ab hujusmodi tributis publicis, quæ Imperatoribus solvebantur, gaudere poterat, *Suar. c. l. n.* 14. Neque obstat, quod dicitur in *c. Sunt nonnulli*; 22. *caus.* 23. *qu.* 8. *& in c.* 1. *de censib. in fine: Et si Presbyteri amplius aliquid habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant*; quia sermo est de antiquis, & privatis oneribus realibus, & per seniores intelliguntur antiqui domini temporales, a quibus res transierunt ad Ecclesiam, cum onere suo, ideoque illis ab Ecclesia persolvendum est tale debitum servitium, *Gl. ibid. V. Senioribus*; *Suar. c. l. n.* 15. Ad LL. vero Civiles, quæ in contrarium afferuntur, respondetur, illas esse abrogatas per novam Constitutionem Imper. Friderici, vel potius illas semper fuisse invalidas; tum quia erant privilegia prius Ecclesiis concessa ab anterioribus Imperatoribus, quæ revocari non poterant: vel quia disponebant in materia Ecclesiastica, adeoque extra limites potestatis suæ, & in Ecclesiæ præjudicium, quod per LL. Civiles fieri non potest. *Suar. cit. c.* 2. *num.* 27.

Denique prædictis etiam non obstat, quod allegata Decreta Conciliorum, & aliæ Constitutiones Canonicæ circa immunitatem Clericorum ab exactionibus sæcularium, in pluribus locis passim non observentur: sed per contrariam consuetudinem sint abrogata; nam per nullam consuetudinem, etiam temporis immemorialis, induci posse, & cohonestari, ut impositiones, vel exactiones hujusmodi tributorum a sæcularibus Principibus, vel Dominis factæ, sint validæ, ac licitæ, quippe, quæ a Generalibus, & Oecumenicis Conciliis, SS. Pontificibus: imo etiam ab Imperatoribus sunt damnatæ, & reprobatæ, ostensum est supra, *Lib.* 1. *Tit.* 4. *n.* 86.

LXXI. Ex hactenus dictis infertur, falsum omnino, & erroneum esse, quod nonnulli hodie, nullo juris textu, nec auctoritate DD. nixi, temere asserere audent, quod collectæ, contributiones, & exactiones, etiam illæ, quæ ob occurrentem gravem, & publicam necessitatem, v. g. belli, vel aliam similem a Principibus, & Magistratibus sæcularibus exiguntur, vel imponuntur, sint onera mere realia: & vel ex hoc ipso fundamento probare contendunt, quod etiam Clerici, sive Sæculares, sive Regulares ad illas solvendas Principibus sæcularibus sint obligati, eo quod hujusmodi onera; & tributa, non personis: sed rebus tantum, seu bonis imponantur, iisque inseparabiliter annexa sint. Verum hoc falsum esse, & nulla ratione subsistere posse, evidenter ex dictis demonstrari potest. Nam primo. Onera mere realia imponi possunt etiam a privatis, qui nulla jurisdictione sunt prædicti; quilibet enim dominus potest fundo suo per pactum censuale, feudale, vel emphyteuticum imponere onus reale perpetuum, quod ad quemlibet possessorem transit, ut jam alias dictum. Collectæ autem, & tributa, de quibus hic agimus; solum possunt imponi publica auctoritate, & potestate, non privati dominii, sed jurisdictionis. Secundo, onera mere realia non imponuntur personis: sed rebus, seu bonis tantum, sive bonis propter bona: ideoque etiam ad quemcunque possessorem, etiam non subditum, sive personam quocunque modo exemptam transeunt: hæ autem collectæ, & contributiones imponuntur immediate personis; quia jurisdictio ex essentiali suo conceptu, & formali ratione, respicit personas subditas, ut patet ex ipsius actibus, qui sunt præcipere, prohibere, punire, &c. qui non possunt exerceri, nisi in personas ratione præditas, easque subditas, sive subjectas: in bona vero, sive res non exercetur jurisdictio, nisi indirecte, & per accidens, quatenus sunt accessoria personis: ergo impositio collectarum per se primo, ac principaliter tendit in ipsas personas, quibus illæ indicuntur, quamvis ratione bonorum, quæ possident, adeoque collectæ non sunt onera mere realia: sed mixta, quia immediate, ac directe imponuntur personis, & ut sic sunt personalia: quia non possunt imponi, nisi personis subditis, ac proinde subjectionem personarum quibus imponuntur, necessario supponunt: partim vero sunt realia, quatenus imponuntur subditis, cum habitudine, sive respectu ad eorum bona, sive personis propter bona, ut sunt accessoria personis. Tertio onera mere realia sunt ordinaria perpetua, & invariabilia inseparabiliter annexa ipsis bonis, & certa, seu quæ certam præstationem habent, statis temporibus recurrentem: & hæc etiam ad Ecclesias, & Clericos transeunt, & ab ipsis præstanda sunt: collectæ vero, & contributiones, de quibus hic est sermo, sunt prorsus extraordinariæ, nec perpetuæ, & invariabiles: sed temporales, & variabiles, ac incertæ, quæ pro necessitatibus fortuito casu, occurrentibus, de novo imponuntur, ita, ut solvi debeat, plus, vel minus, secundum impositionem collectæ, & cessante necessitate, etiam ipsæ cessare debeant: & hæ ad Ecclesias, & Clericos non transeunt, nec illis imponi possunt, cum non sint onera annexa bonis: sed personis imponuntur propter res, seu bona, ut dictum, & expresse docet *Abb. in c. ult. n.* 52. *de vit. & hon. Cler.* & plures Canonistæ apud *Barb. l.* 2. *Jur. Eccl. c.* 39. §. 5. *n.* 57. Et hanc esse sententiam communem, & confirmatam a Rota Romana, testatur *Fag. in cit. c. Non minus p.* 6. *r.* ubi addit, quod hanc decisionem Rotæ tanquam magistralem, seu doctrinam universalem amplectitur S. Congregatio Cardinalium super controversiis jurisdictionalibus. Manet ergo probatum ac demonstratum, quod hujusmodi collectæ, contributiones, & exactiones extraordinariæ, & non perpetuæ: sed variabiles, & de novo impositæ bonis, eo tempore, quo jam sunt effecta Ecclesiæ, non sint onera mere realia, sed mixta, modo supra explicato.

§. III.

Quænam conditiones requirantur, ut Clerici, aliæve personæ Ecclesiasticæ, sive Sæculares, sive Regulares, teneantur: imo licite possint contribuere, & quando etiam nova, & extraordinaria collecta, seu contributiones illis imponi, vel ab iis exigi possint?

LXXII. Assertio 1. Plures conditiones requisitæ ad licitam contributionem Clericorum præscribuntur *in cit. c. Minus* 4. *&c. Adversus p. h. r.* Nam primo, requiritur, ut Episcopus, & Clerus simul deliberent, an, & quantum Laicis contribuendum sit, *cit. c. Non minus* ibi *Verum si quando forte Episcopus simul cum Clericis.* Quare nec Episcopus, etiam cum Capitulo suo Cathedrali, sine Clero suo Diœcesano, nec Clerus, sine Episcopo, hac in re quidpiam statuere potest, quia in iis, quæ concernunt totum Clerum, non sufficit, Episcopum habere consensum sui Capituli: sed necesse est, ut interveniat consensus totius, vel majoris partis Cleri, *arg. Clement.* 1. *de censib. Abb. in cit. c. Non minus n.* 5. *Quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet Regul. Jur.* 29. *in* 6. Putat tamen *Suar. lib.* 4. *de immunit. Eccles. c.* 36. *n.* 16. probabile esse, quod sufficiat, si Episcopus, & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis consentiant in contributione facienda; nam nomine Clericorum, etiam solent intelligi Canonici Capitulares Ecclesiæ Cathedralis, ut patet ex *c.* 1. & ibi *Gl. in casu de his, quæ fiunt a Præl. sine cons. &c.* Vel spectandam esse in hac re consuetudinem loci: si enim Episcopus habeat proprium Consilium suorum Officialium, & Clericorum, quia ad hoc munus sunt deputati, & cum illis graviora negotia expedire debeat, videtur sufficere, si cum illorum consilio Episcopus statuat, an contributio Clericis sit indicenda, nec ne?

Secundo requiritur, ut necessitas valde gravis, vel evidens utilitas

litas subsit, ut patet ex illis verbis: *Tantum necessitatem, & utilitatem perspexerint*. Et debent hujusmodi necessitas, vel utilitas esse communis, videlicet tam Laicorum: quam Clericorum, *cit. c. Non minus*, *& c. Adversus*; ibi *ad relevandas communes utilitates*, *vel necessitates*, de quo plura §. *sq.*

Tertio requiritur, ut Laicorum facultates, ad relevandas communes necessitates non sufficiant *cit. c. Non minus*; *& c. Adversus*, in illis verbis. *Ubi Laicorum non suppetunt facultates*. An autem id de solis facultatibus communibus Reipubl. an etiam de facultatibus singulorum Civium intelligendum sit, dubitari potest? *Suar. cit. c. 26. n. 5.* putat, ut Clerus consentire debeat ad contribuendum, satis esse, quod moraliter constet, communia bona Reipubl. non sufficere, & singulos Cives non posse, sine magno gravamine, solis suis sumptibus præsenti necessitati, vel utilitati publicæ subvenire, eamque relevare; quia alioqui ea esset nimis restrictio eum moraliter vix, aut rarissime possit accidere casus, in quo bona propria omnium, & singulorum Civium sublevandæ necessitati, vel utilitati non sufficiant & saltem valde difficile foret, hoc examinare, vel probare.

Quarto requiritur, ut contributiones ab Ecclesiasticis fiant sponte, & absque ulla exactione, vel coactione, *cit. cap. Non minus*: ibi: *absque ulla exactione & cap. Adversus*: ibi: *absque ulla coactione*, sæcularium scilicet; quia ab his Clerici compellendi non sunt, ut contribuant: sed per Judicem, seu Prælatum Ecclesiasticum: ideoque in *cit. c. Adversus*; additur, quod Laici debeant id, quod datur illis a Clericis, *humiliter, & cum gratiarum actione recipere*; quia quando Ecclesia, vel Clerici contribuunt pro necessitatibus Laicorum, illud faciunt ex gratia, & non ex debito, ita, ut ad id cogi non possint a Laicis, *Abb. hic* n. 5.

Quinto denique requiritur etiam, ut prius consulatur S. Pontifex, *cit. cap. Adversus*; Ex quo patet, quod non solum Laici nequeant, propria auctoritate, collectare Clericos, seu eos cogere ad contribuendum: sed nec ipsi Clerici possunt sponte, ac propria auctoritate, ex bonis Ecclesiasticis contribuere, nisi prius obtenta licentia Papæ, *Abb. in cit. c. Adversus*; n. 6. qui tamen in *cit. c. Non minus*; *nu.* 19. id limitat, quod in casu urgentis necessitatis, in quo specialiter vertitur periculum etiam ipsarum Ecclesiarum, aut Ecclesiasticorum bonorum, v. g. hostilis incursus, si recursus ad Papam prius haberi non possit; quia periculum est in mora etiam ipso inconsulto, Clerici contribuere possint Laicis: & sufficit tali casu, si Episcopus, & Clerici, præmissa deliberatione, consentiant; quia necessitas non habet legem. Idem docet *Silvest. V. Immunitas 1. n. 20. Suar. cit. c. 27. n. 18.* ubi addit, quod talis necessitas maxime possit contingere in exactione, quæ ad unum actum, vel ad breve tempus sit: nam si longiore tempore sit duratura, potest quidem ab initio contributio a Clericis fieri, consulto Romano Pontifice, qui tamen postea consulendus erit, si diutius sit continuanda.

Cæterum, si una, vel plures, ex prædictis conditionibus requisitis ad contributionem a Clericis faciendam Laicis, desint, Clerici licite, & illæsa conscientia, non possunt contribuere Laicis: quia omnes prædictæ conditiones copulative requiruntur, ut patet *ex cit. c. Non minus*; *& c. Adversus*; *h. t.* Neque vero Clerici huic privilegio exemptionis ab omnibus collectis, & exactionibus quibuscunque sæcularium renunciare possunt, quippe quod concessum est in favorem totius Ordinis, & Status Clericalis, *arg. c. Si diligenti 12. de foro compet.*

LXXIII. Illud hic addendum, si vera necessitas, vel utilitas communis Clericis, & Laicis, cum debitis circumstantiis, adsit, ob quam naturalis æquitas, & justitia postulat, ut etiam Clerici ad contribuendum cum Laicis concurrat, tunc etsi Laici nunquam possint per vim Clericos ad id cogere, ob defectum jurisdictionis in illos, possunt tamen ab illis petere, eosque requirere, ut sponte contribuant. Quod si Clerici in tali casu contribuere nolint, per Episcopum ad id cogendi sunt. Si vero Episcopus Clericos compellere ad contribuendum nolit, vel etiam ipse, quando teneretur, contributionem permittere nolit, ad Superiorem Prælatum recurrendum erit, videlicet ad Archiepiscopum, vel Papam non enim tali casu relictum est liberæ voluntati Episcopi, vel Clericorum, ut contribuant, nec ne: sed prudenti eorum arbitrio, & deliberationi, id est commissum, ideoque peccant, & injuste agunt, si subsistente vera causa necessitatis, aut utilitatis, contributionem non approbent, aut in illam non consentiant, *Suar. cit. c. 26. nu. 6.*

LXXIV. Assertio 2. Quamvis spectato Jure communi Canonico, & Civili, non possunt Principes, & Magistratus sæculares ordinarie, & regulariter ullas collectas, vel contributiones, seu exactiones quascunque Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, aut bonis illarum imponere, vel ab illis exigere, ut satis probatum est in superioribus: aliquando tamen iisdem imponi, & exigi possunt. Veluti primo. Si ex speciali privilegio, vel cum licentia expressa S. Pontificis, jus tale collectas, vel contributiones imponendi Clericis, competat Principi, vel Domino alieni sæculari, prout sumitur *ex c. Adversus*, *7. h. t.* Ubi requiritur, ut S. Pontifex prius consulatur: ergo cum consensu ipsius, ac licentia possunt collectæ hujusmodi imponi Clericis, vel ab illis exigi, *Barb. ibid.* n. 3. Secundo. Si bona, quæ Ecclesia, vel personæ Ecclesiasticæ possident, ab Imperatore, vel Rege ipsis data fuerint in Feudum: nam ratione Feudorum etiam Clerici sunt immediate subjecti Imperatori, vel alteri Domino Feudi, cum dominium directum horum jurium, & bonorum, penes Imperatorem, vel alium Dominum Feudi maneat, ut docet *Gail. lib. 1. observ. 30. & Laym. lib. 4. tract. 9. c. 5. n. 2.* Nam ut ait *Abb. in c. Dilectus*; *44. n. 4. de preb.* Si Ecclesia habeat Feudum a Laico, censetur, ut Laicis, non ut Ecclesia. Cum Ergo Clerici, quoad bona feudalia, non habeant privilegium fori; sed coram Judice sæculari, videlicet Domino Feudi conveniri possint, ac debeant, *cap. Extransmissa*: *6. & seq. de foro compet.* nil mirum, quod ratione jurium, & bonorum feudalium, etiam Imperatori, vel alteri Principi tanquam Domino Feudi contribuere debeant, ut docet *Pirhing. in praxi Episc. p. 2. c. 4. art. 8. n. 9.* Tertio. Si bona immobilia, etiam non feudalia, Ecclesiæ ab initio in prima fundatione a Principe aliquo sæculari donata fuerint, non libere: sed cum reservatione jurisdictionis, & sub ea conditione, & pacto, ut semper sub eodem foro maneant, sub quo antea existebant; nam talis conditio, seu pactum, cum secundum se, & ex objecto suo, non sit illicita, vel injusta, omnino servanda est, ut docet *Molin. tr. 7. de just. dis. 6. Laym. cit. c. 5. n. 5. arg. c. Verum*; *4. de condit. apposit.* Si ergo Fundator, v. g. Princeps aliquis sæcularis ab initio potuit sibi reservare jurisdictionem fori in bonis Ecclesiæ, sub certo modo, ac pacto donatis, consequenter etiam potuit sibi reservare jus imponendi, vel exigendi ratione talium bonorum, collectas, & contributiones sive antiquas, sive novas, ordinarias, vel extraordinarias: & hoc casu Clerici solvunt gabellas, & collectas, non vi subjectionis; sed vi pacti, seu conventionis factæ in prima fundatione.

LXXV. Cæterum hactenus dictis de exemptione Ecclesiarum, & Clericorum a collectis, seu contributionibus, & exactionibus addendum est quod plures dicunt, omnia tributa, quæ antequam ad Ecclesiam pervenirent, vel personam Ecclesiasticam, per donationem, contractum, vel alium justum titulum, jam erant obnoxia, seu gravata tributis realibus, sive ex dispositione privata, sive etiam ex publica dispositione, seu Decreto Principis, seu Magistratus sæcularis sint imposita, transire cum hoc onere ad Ecclesias, & Clericos, ut tenet *Silv. V. Immunitas*; *12. n. 19. qu. 5. dicto 3.* & alii, ut refert *Martha tract. de jurisd. par. 4. casu 11. n. 35. & 36.* Idque probant: quia nemo potest plus juris in alium transferre, quam ipse habet: cum ergo ista bona jam sint affecta, & subjecta tributis, seu collectis, tempore, quo erant sub dominio Laicorum, non poterunt transferri in Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, sine prædictis oneribus, seu tributis, quæ antea illis inhærebant. Ad quod fundamentum jam supra responsum est: fatentur tamen prædicti DD. non posse Ecclesiis, & Clericis imponi tributa, ac contributiones de novo, quæ antequam ad illas pervenirent, non erant impositæ bonis illis, & de his novis tributis explicant Canones, & Jura, quæ in contrarium adducuntur. Idemque dicendum esse multo magis de bonis patrimonialibus Clericorum; quæ sententia cum in pluribus locis usu observetur, saltem propter auctoritatem DD. est probabilis, ideoque in praxi, erroris damnari non potest.

§. IV.

An Clerici teneantur contribuere pro necessitatibus, vel utilitatibus publicis, & communibus Laicorum, & Clericorum?

Quæstio hic est de illis tributis, sive contributionibus, quæ exiguntur, & imponuntur propter communes necessitates, aut utilitates omnium Civium, sive incolarum, etiam Clericorum. Cujusmodi sunt tributa, quæ imponuntur civibus, ad reficiendas publicas vias, pontes, & fontes, ad muros Civitatis, vel ad comparandam annonam Civitatis, & similia, quæ ad communem usum, seu utilitatem Civium, etiam Clericorum sunt necessaria.

LXXVI. In hac quæstione ad hujusmodi tributa, seu contributiones solvendas obligari etiam Ecclesias, & Clericos, aliasque personas Ecclesiasticas, ratione bonorum, quæ possident, affirmant communiter Legistæ, & plures Canonistæ. Idque probatur ex *l. Ad instructiones*; *7. C. de SS. Ecclesiis*, ubi dicitur: *Ad instructiones itinerum, pontiumque, etiam Divinas domes & venerabiles Ecclesias (ergo multo magis Clericos) tam laudabili titulo libenter adscribimus*. Et in *l. ult. C. de quibus muner. præst. lib. 11.* additur murorum constructio, & frumenti aliarumque specierum comparatio, seu communis provisio: & in *l. Placet*; *5. C. de SS. Eccles.* conceditur immunitas Ecclesiis a collectis: sed eximiuntur communes necessitates, quæ Lex approbata est a Jure Canonico, in *c. Generaliter*; *40. §. Placet*; *caus. 16. q. 1.* Probatur secundo, quia hujusmodi exactiones non sunt tributa, quæ indicant subjectionem, vel in propria jurisdictione fundantur; quia non imponuntur, ut Regi, vel Principi Jure subjectionis solvantur: sed solum sunt contributiones, quæ pro communibus necessitatibus, & utilitatibus propriis omnium Civium fiunt: ergo cum Clerici sint etiam membra Reipubl. & fruantur his communibus commodis, naturalis ratio, & æquitas postulat, ut etiam concurrant ad hujusmodi onera ferenda, cum cæteris Civibus.

LXXVII. Verum contraria sententia, quod Clerici non possint a Laicis cogi: ad contribuendum etiam pro communibus necessitatibus, vel utilitatibus, nec debeant, vel possint licite pro illis contribuere, nisi servata forma, & modo præscripto, in *c. Non minus*; *4. & c. Adversus*, *7. h. t.* est verior & longe probabilior, quam tenet inprimis *Bartol. in c. l. Ad instructiones*; n. 3. ubi ait: Refectio viæ quandoque est onus reale; nam quilibet debet reficere viam ante domum suam. *l. fin. ff. de via publ. & itiner. refic.* & tunc pertinet ad Ecclesiam: quandoque est onus, quod imponitur personæ pro rebus, ut pro faciendo viam, vel pontem, & tunc non potest imponi Ecclesiis, *Auth. Item nullus*; *C. de Episc. & Cleric.* quia est onus mixtum. Eandem sententiam tenet, *Gl. in c. Generaliter*; *20. §. Juxta*; *V. Collationibus*; *caus. 16 q. 1. Hostiens. in summa hic n. 4. §. Ego puto*; *h. t. Joan. Andr. in cap. Non minus*; *4. n. 14. h. t.* & ibid. *Abb. n. 18. & p. 1. Consil. 3. Silv. V. Immunitas*, *1. n. 20. Molin. tr. 4. de just. dis. 672. n. 4. conclus. 2. Suar. cit. l. 4. c. 26. n. 12. & seqq. Less. cit. c. 33. nu. 25. &* est communior

munior hodie sententia Canonistarum, & Theologorum. Et probatur primo *ex cit. c. Non minus*; ubi prius dicitur: *sive expeditiones, seu alia qualibet sibi arbitrentur agenda*. Fossata autem; sicut & expeditiones plerumque ad custodiam Civitatis fieri solent, adeoque pertinent ad utilitates communes Clericis, & Laicis: & deinde adjungitur, *sive alia qualibet*, per quam particulam distributivam, saltem comprehenduntur omnia similia. Et in *c. Adversus*; 7. declaratur prædicta decisio de exactionibus, quæ ad relevandas communes necessitates, vel utilitates fiunt.

Præterea in *cap. 1. h. t. in 6.* absolute, & sine limitatione, prohibeantur exigi, & imponi collectæ, seu exactiones quæcunque ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis: & in *Clement. Quoniam unic. eod.* statuitur contra quosdam Laicos, „ exigentes, seu extorquentes ab Ecclesiis, Ecclesiasticisque „ personis, tallias, seu collectas, aut exactiones quascun„ que, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxi„ lium, vel favorem: nec non & circa præstandas subven„ tiones Laicis ab Ecclesiarum Prælatis, ac aliis viris Ec„ clesiasticis illud inviolabiliter observari, quod super his „ e Prædecessoribus Pontificibus in Lateranensi, & Gene„ ralibus Conciliis (nempe Alexander III. in Concilio La„ teranensi, & Innocentius III. in Concilio Generali, relatis in *c. Non minus, 4. & c. Adversus 7. h. t.*) salubiter est provisum. Nomine autem subventionum hic significari maxime solent hujusmodi contributiones ad publicas necessitates, vel utilitates Civium: *Suar. cit. c. 26. n. 11.* Denique in *cit. Auth. Item nullus, C. de Episc. & Cleric.* conceditur piis locis, & Ecclesiasticis personis immunitas etiam ab angariis, & perangariis, quæ pro communi utilitate exigi solent.

LXXVIII. Probatur secundo ratione; quia bona Ecclesiastice deputata sunt ad usum, & finem spiritualem, qui in bonum etiam ipsorum Laicorum redundat: Templa enim, & omnes sumptus illorum usibus Laicorum inserviunt, ideoque non est a ratione alienum, ut Laici ex solis suis bonis temporalibus contribuant ad publica opera civilia, etiamsi ea in Clericorum quoque utilitatem cedant. Idque etiam recte extenditur ad bona patrimonialia Clericorum, non solum quia bona sunt accessoria, ideoque merito participant exemptionem personæ, ne detur occasio Laicis, illo prætextu gravandi Clericos: verum etiam, quia, cum Clerici inserviant communi utilitati Laicorum, æquum est, ut etiam sint potiores commodis communibus Civitatis, tametsi ad illa ex temporalibus reditibus suis non contribuant. Nam etiam milites, & Magistratus ab hujusmodi oneribus, & tributis eximuntur; merito ergo etiam Sacerdotes, qui non minus ad Jus publicum, seu commune bonum pertinent quam sæculares Magistratus, *c. Jus publicum, 11. dist. 1. Suar. cit. c. 26. n. 12. & 13.* Accedit, quod S. Pontifex possit ob justam causam, Clerici imponere tributum aliquod, quin etiam Episcopus charitativum subsidium: si ergo etiam deberent contribuere ad necessitates, vel utilitates publicas Civium, deteriores essent ipsi Clerici conditionis, quam sæculares, quippe duplici onere gravarentur, quod æquitati non est consentaneum. *Laym. cit. c. 6. n. 2.*

LXXIX. Cæterum notanda hic est præterea distinctio, quam tradit, *Abb. in cit. c. Non minus; n. 20. h. t. Molin. cit. disp. 672. n. 4. conclus. 1. & 2.* Vel necessitas, utilitas communis Clericis cum Laicis, ob quod tributum imponitur, non respicit bona Ecclesiæ, & personas Ecclesiasticas, nisi remote, & in consequentiam, quatenus sunt partes Reipubl. & tunc non tenentur Ecclesiæ, & Clerici ad illam contribuere, ut dictum: quia alias nullum privilegium haberent, quoad tributa: Vel necessitas, aut utilitas communis directe, & æque principaliter respicit peculiaria aliqua prædia, ita, ut soli eorum domini, ob emolumentum, quod talibus prædiis inde resultat, debeant ad id contribuere: tunc si Ecclesiæ, aut Clerici habeant ibi aliqua prædia, quæ eodem modo emolumento illo perfruuntur, ac reliqua prædia, perinde debent Clerici ad id contribuere, ac Domini Laici cæterorum prædiorum. Ut si v. g. vermes depopulentur agros, & ad subveniendum huic malo, necesse sit contribuere: vel si propter inundationem aquarum agri fiant infrugiferi, & necesse sit, aperire fossam, qua aqua confluat, & alio derivetur: vel ad agros irrigendos: necesse sit facere aquæ ductum, & in aliis similibus casibus. Ratio est, quia bonum ob quod contribuitur, directe, ac proxime recipit bonum Ecclesiarum, vel Clericorum. Veruntamen etiam in his casibus Sæculares non possunt per seipsos compellere Clericos, ad contribuendum pro rata sua: sed per Superiorem eorum id efficere debent: quin imo, si bona, sive prædia ad multos Ecclesiasticos pertineant, requiritur, ut contributio fiat, cum consensu, non solum Laicorum: sed etiam Clericorum, habita deliberatione inter Episcopum & Clerum; quia quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. *Abb. c. l. & Molin. c. l. conclus. 3.* ubi addit, ad hujusmodi contributionem, quæ privatum commodum Ecclesiarum, & Clericorum respicit, non esse necessarium consensum S. Pontificis.

LXXX. Ad LL. in contrarium supra pro prima sententia allatas respondetur, illas, vel esse correctas per *cit. Auth. Item nulla*, vel semper irritas fuisse, præsertim, quæ de Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis expresse disponunt, ob defectum potestatis, & quia derogant immunitati Ecclesiasticæ: Neq; verum est, quod dicta *Lex placet, 5. C. de SS. Eccl.* inserta volumini Decreti a Gratiano, sit canonizata per Jus Canonicum, vel ab eo approbata; quia per hoc quod sit inserta Decreto Gratiani, non aliam habet auctoritatem, quam prius habebat: illæ enim LL. Civiles censentur tantum canonizatæ, quæ a Papa Canonibus inseruntur, *Gl. in c. Imprimis, 7. caus. 2. quæst. 1. V. Capituli*, & alibi dictum. Ad rationem vero in oppositum allatam respondetur, quamvis Clerici sint membra Reipubl. privilegiata tamen, seu exempta, & non omnia membra eundem actum habent, juxta Apostolum ad *Rom. 13.* Clerici quidem tenentur Patriam sublevare: sed in ministeriis spiritualibus, status sui propriis, ratione quorum exempti fuerint a tributis, & exactionibus sæcularibus. Et sicut Laici, quamvis & ipsi membra sint Corporis mystici Ecclesiæ non tamen tenentur præstare Episcopo Cathedraticum, vel charitativum subsidium, vel procurationem, vel similia onera subire, quæ ad Clericos spectant: ita vicissim, nec Clerici debent subire onera, quæ Sæcularibus incumbunt. Nec obstat, quod qui sentiunt commodum debent etiam sentire onus; quia id verum est, nisi aliunde graventur, propter quod æquum est, ut in alio subleventur sicut in proposito, Clerici gravantur aliis oneribus, & ministeriis spiritualibus, & Ecclesiasticis, ideoque æquum est, ut ab oneribus temporalium exactionum eximantur. *Fagnan. in cit. c. Non minus, n. 49. h. t.* Veruntamen, quia subinde graves necessitates, vel utilitates publicæ, & communes Laicis & Clericis occurrere possunt, ut decens, & naturali æquitati consentaneum sit, ut etiam ipsi contribuant: tunc & ipsi contribuere tenentur, quamvis non secundum voluntatem & exactionem Laicorum: sed servato modo, & conditionibus præscriptis e Jure Canonico, de quibus supra actum.

§. V.

De immunitate, & exemptione Clericorum, a tributis, aliisque oneribus mere personalibus.

LXXXI. Quæritur primo. An Clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ sint immunes, & exemptæ a tributis mere personalibus, quæ per capita, juxta personarum numerum, sine respectu ad bona, imponuntur, cujusmodi est census, seu tributum capitationis, juxta *Tit. Cod. de Capitat. Civium lib. 11.* Respond. affirmative, & expresse decisum habetur in utroque Jure; nam in multis Decretis Juris Canonici supra allatis fit specialis mentio de exemptione personarum Ecclesiasticarum a collectis, & exactionibus quibuscunque: & constat etiam *ex l. 2. C. de Episc. & Cleric.* Probatur, tum quia nemo potest personale tributum imponere, nisi personæ suæ jurisdictioni subjectæ: sed personæ Ecclesiasticæ non sunt subjectæ jurisdictioni Principium sæcularium, ergo hi non possunt illis imponere talia tributa. Tum quia non potest juste imponi tributum personæ, nisi vel ratione bonorum, quod est tributum, non mere personale: sed mixtum, de quo supra. Vel ratione propriarum actionum, quatenus persona per eas aliquid potest lucrari, & acquirere, ex quo solvatur tale tributum: at vero Clerici non sunt capaces tributi personalis, & temporalis; quia cum ratione Status sui, sint omnino dicati cultui Divino, & actiones suas dirigere debeant, non ad lucra temporalia: sed ad ministeria spiritualia, ideo ex vi Status sui, jure naturali, sunt exempti ab hujusmodi tributis personalibus. Et licet temporale aliquod stipendium propter talia ministeria recipiant; illud tamen non habet rationem lucri temporalis; sed tanquam congrua, ac debita sustentatio illis datur, quæ non debet diminui per impositionem tributi: præterquam, quod illud stipendium solvatur Clericis, ratione spiritualis Ministerii, cui est accessorie annexum, tanquam merces debita, adeoque etiam ab omni potestate sæculari est exemptum, sicut ipsa spiritualia Ministeria, *Suar. cit. lib. 4. de immunitate Eccles. c. 2. n. 3. & 4.*

LXXXII. Hinc infertur, quod Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ non debent etiam gravari angariis, ut constat *ex cit. c. Non minus, ibi: Tot angariis eas affligunt, & ex Auth. Item nulla C. de Episc. & Cleric.* Dicuntur autem angariæ, munera, seu obsequia personalia propriis sumptibus præstita: perangariæ vero servitia a persona præstita sumptibus alienis, secundum *Gl. in cit. c. Non minus. V. Angariis.* Alii vero communiter dicunt, quod angariæ consistant in operis personæ, adeoque sint munus purum, seu mere personale, perangariæ vero in operis personæ, & impendiis rerum, adeoque sint munus, seu onus mixtum. Et ab utrisque angariis, & perangariis, id est, servitutibus personarum, & rerum, Clerici omnes, cum eorum familia, sunt liberi, & immunes, *cit. Auth. Item nullus, & l. 2. & l. Presbyt. 6. C. de Episcop. & Cleric. Abb. in cit. c. Non minus n. 10. Silvest. V. immunitas 1. q. 4. n. 16.* Excipientur tamen illæ angariæ, & perangariæ, vel similes præstationes, quæ ab antiquo, ratione Feudi debentur, vel contractus censualis, *Laym. cit. c. 6. nu. 6.*

LXXXIII. Quæritur secundo. A quibus præterea oneribus personalibus Clerici sint exempti? Respondetur, munera, seu onera personalia, quædam sunt sordida, quæ consistunt in vilibus exercitiis, ut cloacæ purgandæ, calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, de quibus in *l. Maximarum 12. C. de excus. muner. lib. 10.* Et ab his sunt immunes Ecclesiæ, & omnes Clerici, ac familiæ eorum, etiam de Jure Civili, *l. Placet 5. Cod. de SS. Eccles. l. 1. Cod. de Episc. & Cleric.* Quædam vero onera personalia sunt, quæ nec honorem habent, nec utilitatem, sunt tamen honesta, nec sordida, ut est tutela pupillorum, vel cura minorum: & ad hæc etiam non tenentur Clerici, nec Monachi, sed immunitatem habent; quamvis Clerici etiam in Sacris constituti possint, si velint, suscipere tutelam legitimam proximorum consanguineorum: non autem dativam, vel testamentariam: Episcopi vero, & Monachi, nullam omnino tutelam suscipere possunt *l. Generaliter 52. juncta Authen. seq. Cod. de Episc. & Cleric.* & refertur in *cap. Generaliter 40. in princ. caus. 16. quæst. 1.* Veruntamen tutelam miserabilium personarum omnes Clerici, & Monachi possent subire; quia est opus pium *c. ult. junct. Gl. V. Tutelas dist. 86. Silv. V. Immunitas 2. qu. 4. n. 16. & 17.* Præterea non tenentur Clerici ire ad bellum, ut manu pugnent, etiam ob imminentem necessitatem; quia Clericatus reddit illos inhabiles ad pugnandum, *cap. Ex multa 9. §. fin. de voto Abb. in c. 2. n. 5. h. t.*

LXXXIV. Quæritur tertio. An Clerici teneantur ad custodiam murorum Civitatis? Respond. ordinarie, & regula-

giter

riter non tenentur, etiam contra Piratas maritimos, ut constat ex *c. Reprehensibile 29. caus. 23. q. 8.* ubi ratio redditur; quia militum Christi est, Christo servire, militum vero sæculi, sæculo: facit *cit. c. Non minus h. t.* ubi generaliter dicitur, Clericos esse immunes ab oneribus publicis; nam Clerici non debent avocari ab officiis Divinis. Excipitur, nisi adsit magna necessitas, defendendi Civitatem ab hostibus infidelibus, vel etiam fidelibus, ita, ut sine Clericorum ope non possint mœnia commode custodiri per solos Laicos, prout sumitur ex *c. Pervenit 2. h. t.* Ubi Gregorius Papa rescribit Archiepiscopo Tricensi, vel secundum aliam lectionem Trecensi, nullum per nostræ (id est, Romanæ) vel Eccle-„ siæ suæ (propriæ Archiepiscopi, cui scribit) nomen, „ aut alio modo excusari a murorum vigiliis patiatur: sed „ omnes ad hoc generaliter compellantur (nisi sint senes. *Gl. hic V. Omnes*) ut cunctis vigilantibus (vicissim, & successive, vel etiam simul, si tantum periculum immineat, ut omnes simul oporteret adesse, *Gl. fin. hic*) melius possit Civitas custodiri. Ratio est, quia in necessitate cessat privilegium. *Gl. hic in notat.* & periculum, quod omnibus imminet, ab omnibus debet præcaveri, & propulsari, & quilibet tenetur Patriam defendere, *Abb. hic n. 6.* Sensus igitur hujus cap. est, quod nullus, sive sit Ecclesiæ Romanæ, id est, ei subjectus, & ad illam pertinens, sive alterius Ecclesiæ: & sive sit Clericus, sive non: sed Laicus, debeat tempore necessitatis prætextu Ecclesiæ, eo quod sit ejus Rector, vel Beneficiatus, vel alias ad illam pertineat, a custodia Civitatis excusari, ut explicat *Abb. hic n. 3.* Ad quod tamen compellendi sunt Clerici per Judicem Ecclesiasticum, videlicet Episcopum: non per Sæcularem, ut addit *Abb. ibid.*

LXXXV. Quæritur quarto. An Clerici possint cogi, ut hospitium præbeant militibus in domibus suis? Resp. negative, prout habetur in *l. 1. C. de Episc. & Cleric.* Idque procedit etiam in domibus patrimonialibus Clericorum, juxta sententiam *S. Congr. Conc. super controv. jurisdict. apud Barbos. l. 1. Jur. Eccles. c. 39. §. 5. n. 70. & 71.*

§. VI.

Quinam gaudeant privilegio immunitatis, seu exemptionis ab oneribus, & tributis, impositis per Principes sæculares?

LXXXVI. Quæritur primo. An omnes Clerici, gaudeant hoc privilegio immunitatis? Resp. primo non solum omnes Ecclesiæ: & loca pia: sed etiam omnes Clerici sæculares, sive in Sacris, sive in minoribus Ordinibus sint constituti, etiam prima tonsura tantum initiati, liberi sunt, & immunes ab omnibus oneribus, & tributis Laicalibus, etiamsi omnes conditiones requisitas a *Conc. Trid. Sess. 23. c. 6. de reform.* non habeant; quia illæ a Conc. sunt requisitæ solum ad privilegium fori retinendum, ideoque id non est extendendum ad alia privilegia Clericalia, cum sit odiosum illis privari. *Mol. tom. 3. de just. disp. 671. n. 5. Barb. l. 3. Jur. Eccles. c. 39. nn. 15.* & alii apud ipsum. Quamvis aliqui contrarium teneant, nempe tales Clericos in Minoribus, si Beneficium non habeant, vel non incedant in habitu, & tonsura, & de mandato Episcopi alicui pio loco non inserviant, non esse immunes a gabellis, tributis, & aliis oneribus. *Suar. l. 4. de Immun. Eccl. c. 27. n. 4. Azor. p. 3. l. 5. c. 18. q. 6.* Quin imo etiam excommunicati, suspensi, interdicti, vel irregulares, aut etiam verbaliter degradati, hoc privilegio gaudent, qui Clericatum non amittunt. *Barb. c. l.* Excipiuntur Clerici conjugati, etiam cum unica, eaque Virgine, qui immunitate a tributis non gaudent, *C. unic. & ibid. Gl. V. In ceteris, de Cler. Conjug. in 6. Barb. c. l. n. 18.* Aliud est de Clericis Græcis, sive Ecclesiæ Orientalis, qui utuntur matrimonio cum unica, & Virgine contracto; ii enim quoad omnia sunt Clerici, adeoque & omnibus privilegiis Clericalibus gaudent, etiam uxores legitimæ eorum. *Barb. c. l. n. 19.*

Præterea hoc privilegium immunitatis a tributis, aliqui extendunt etiam ad familiam Clericorum, quæ in eorum domo commoratur, & ipsorum sumptibus alitur. Verum id ex Jure probari non potest; nam *l. 2. C. de Episc. & Cleric.* loquitur de mancipiis, seu servis, qui in Clericorum dominio sunt, & consequenter eodem modo a tributis eximuntur, quo reliqua Clericorum bona. *Barb. c. l. n. 22.*

LXXXVII. Resp. secundo. Omnes Regulares utriusque sexus, non solum Professi, & Conversi, sed etiam Novitii gaudent hoc privilegio immunitatis a tributis, sicut & privilegio Canonis, & fori; quia etiam Novitii recepti in Religione approbata, sunt pars illius Communitatis, quæ vere est Congregatio personarum Ecclesiasticarum, & sunt in via, ut perfecte, & indissolubiliter ei uniantur, ideoque gaudent hoc privilegio immunitatis, etiam quoad bona sua patrimonialia. *Mol. cit. disp. n. 1. 2. & 3. Barb. c. l. n. 23.* Idemque dicendum de Eremitis, & Ordinibus Militaribus. *Barb. c. l. n. 25. & 26.*

LXXXVIII. Quæritur secundo. Utrum Laici Coloni, & Emphyteutæ Ecclesiæ, aut Clericorum etiam gaudeant immunitate a gabellis, & tributis? Resp. primo. Vel sunt Coloni perpetui, seu adscriptitii Ecclesiæ; quia glebæ, id est, terræ colendæ in perpetuum sunt adscripti, & obligati, ita, ut recedere non possint: & hi gaudent immunitate Ecclesiis, & Clericis concessa, ut docet *Menoch. de arbitrar. Judic. casu 562. n. 21. Barb. cit. c. 39. §. 5. n. 30.* Et de his Rusticis, sive Colonis adscriptitiis habetur statutum, *in c. Indicatum est 3. junct. Gl. fin. h. t.* quod non debent, nec pos-„ sunt rura Ecclesiæ deserere, & colere possessiones priva-„ torum, ideoque nec debet permitti, id fieri. Vel sunt Coloni partiarii, qui colunt agros pro certa parte fructuum, & certum est, illos esse immunes, quoad illam partem fructuum, quam Ecclesiæ præstare tenentur, cum non censeantur fructus ipsius coloni: sed Ecclesiæ. *Menoch. c. l. num. 35.*

An autem Coloni Ecclesiæ etiam sint immunes a collectis, quoad eam partem fructuum, quæ ipsorum propria est? dubitatur. Et quamvis prius plures affirment, nempe esse immunes, prout videre est apud *Menoch. c. l. n. 4. & seqq.* Contrarium tamen est probabilius, ut tenet *Gl. in Clem. præsenti 3. V. Non negotiandi de censib. Menoch. c. l. n. 38. & seqq.* & alii communiter apud *Barb. cit. c. 39. §. 3. n. 33.* Tum quia nullibi reperitur privilegium concessum circa gabellas colonis, seu conductoribus agrorum, ad Ecclesias, vel Clericos pertinentium, & ipsi non sunt personæ Ecclesiasticæ, sed meri Laici, fructusque percepti ab ipsis pleno dominii jure ad eosdem spectant, nec gravatur hujusmodi tributis ipsa Ecclesia in suis prædiis, vel personis: sed fructus ipsorum Colonorum pro sua parte, seu portione. Quam posteriorem sententiam approbat etiam communis praxis, & consuetudo.

LXXXIX. Resp. secundo. Similiter probabilius, est, quod Emphyteuta Ecclesiæ teneatur ad solvendas collectas, ratione utilis dominii, quod est omnino separatum a dominio directo Ecclesiæ, & mere Laicum, ac profanum, adeoque subjectum oneribus sæcularibus; tum quia res in Emphyteusin concessa Laico, mutat conditionem, ob personam, in quam transit dominium utile, ideoque subjicitur tributis: tum quia Emphyteuta Ecclesiæ non gravatur duplici onere: sed uno tantum, quia solvit collectas, ratione utilis dominii, adeoque pro fructibus, seu reditibus, quos ipse percipit; alioqui ne quidem Emphyteuta a Laici posset gravari collectis, & pro pensione, seu canone tanto minus solvit. Et hanc sententiam tenet *Marscard. de arbitr. judic. casu 562. n. 22.* eamque praxis quoque confirmat.

§. VII.

De pœnis violantium immunitatem Ecclesiasticam, exigendo, vel imponendo Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis collectas vel alias exactiones.

XC. Plures sunt pœnæ statutæ Jure Canonico. Et in primis in *c. Non minus 4. §. Si autem h. t.* fertur pœna excommunicationis in collectantes Ecclesias, vel Clericos, quam, si „ postquam commoniti sunt, desistere noluerint, ipso jure, „ seu facto incurrunt, tam ipsi, quam fautores eorum: nec „ communioni fidelium restitui debent, nisi competentem „ fecerint satisfactionem. *Gl. fin. hic Abb. n. 7. & 9.*

„ Secundo *in c. Adversus 7. h. t.* prædictæ Constitutioni ad-„ jicitur, quod Constitutiones, & sententiæ, quæ a colle-„ ctantibus Ecclesias, & Clericos, ac compellentibus ad „ contribuendum, etiam pro necessitatibus communibus, „ sunt editæ, vel de ipsorum mandato promulgatæ, ipso „ jure sunt irritæ, nec ullo unquam tempore valituræ. Ra-„ tio est, quia ea, quæ fiunt a Judice, si ad ejus non spe-„ ctant officium, viribus non subsistunt, *Reg. jur. 26. in 6.* „ Veruntamen, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non „ debent, excommunicatus ob prædicta, etiam post offici-„ um depositum, nisi satisfecerit, manet excommunicatus: „ Imo, & successor in officio, nisi intra mensem satisfece-„ rit, Ecclesiastica censura irretitus manet, donec compe-„ tenter satisfecerit, cum succedat in onere, qui substitui-„ tur in honore: *cit. c. Adversus in fine.*

XCI. Notandum hic primo. Excommunicatus ab homine, vel a jure, ob delictum commissum, ratione Officii publici, ut in proposito, ob impositionem collectæ, Ecclesiis, aut Clericis factam, non desinit esse excommunicatus, finito officio: quin imo sicut, durante officio, poterat compelli, ad satisfaciendum, ita, & postea, eo finito, potest compelli, *Abb. in cit. c. Adversus n. 3. & num. 8.* Idque extenditur, quod talis teneatur satisfacere, durante, & finito officio, etiamsi commoditas proveniens ex delicto, non ipsi: sed universitati, vel domino cesserit, ita, ut si non possit inducere universitatem, vel dominum ad satisfaciendum, ipse de suo satisfacere teneatur; qui non debuisset ad id præstare auxilium, vel consilium, *Abb. c. l. n. 9.* & colligitur *ex cit. c. Adversus.*

Notandum secundo. Successor in Officio imponentium collectas, vel alia similia onera Clericis, tenetur ad satisfactionem, vel ex communibus bonis Communitatis, vel inducendo eos, ad satisfaciendum, quibus collectæ, sunt applicatæ; nam quantum ad hoc, merito succedit, in onere, qui succedit in honore, sive officio, & Magistratu, ut dicitur in *cit. c. Adversus.* At vero ex propriis bonis non tenetur talis Successor in officio satisfacere, seu restituere, cum ipse non deliquerit, nec aliquid ex collectis ab Ecclesia datis usurpaverit, adeoque, si intra mensem non possit satisfactionem præstare, non incurret excommunicationem; quia revera non deliquit. Veruntamen, si Successor in officio, etiam hæres foret in bonis Antecessoris, qui collectam imposuit, teneretur tunc ad satisfactionem præstandam Ecclesiæ, quæ damnum passa est in impositione collectæ, *Suar. disp. 21. de censur. sect. 2. num. 102. in fin. Barb. in cit. c. Adversus, num. 5. hoc tit.*

„ XCII. Tertio in *c. Clericis 3. h. tit. in 6.* statuitur pœna „ excommunicationis ipso facto incurrenda, non solum in „ Laicos, cujuscunque præeminentiæ, conditionis, & sta-„ tus fuerit, etiam Imperatores, & Reges, qui collectas, „ aut tallias, vel alia gravia onera Ecclesiis, vel perso-„ nis Ecclesiasticis Sæcularibus, aut Regularibus impo-„ suerint, exegerint, vel receperint: & in omnes, qui „ in prædictis scienter dederint auxilium, consilium, vel „ favorem: & sententia interdicti, si imponentes univer-„ sitates, vel Collegia fuerint: sed insuper etiam prohibe-„ tur, ne Prælati, & Ecclesiasticæ personæ Religiosæ, „ vel Sæculares, collectas, vel tallias, decimam, vicesi-„ mam, vel centesimam partem suorum, vel Ecclesiarum „ proventuum, seu bonorum, quocunque colore mutui sub-„ ventionis, subsidii, vel quovis alio solvant, vel promittant, „ aut consentiant, se soluturos, absque auctoritate Sedis

„ Apostolicæ: idque etiam sub pœna excommunicationis, ipso facto incurrendæ, a quibus excommunicationum, & interdicti sententiis nullus absolvi possit, præterquam in mortis articulu, absque speciali ejusdem Sedis licentia: non obstantibus quibuscunque privilegiis, sub quibuscunque modis, seu formis concessis, etiam Impetratoribus, & Regibus.

XCIII. Porro pœnæ decretæ *in cit. c. Clericis, h. tit. in 6.* postea revocatæ sunt *in Clement. Quoniam; unic. h. t. in prin.* „ quoad Clericos, solventes collectas Laicis, aut alia onera præstantes, & pro infectis haberi voluit, quia ex illa nonnulla scandala, magna pericula, & gravia incommoda sunt secuta, & ampliora timebantur in futurum. Sed Benedictus XI. *in Extravag. Quod olim unic. h. tit. inter communes*, prædictam Constitutionem decretalem Bonifacii VIII. *in cit. c. Clericis*, adhuc magis restrinxit ad exigentes tantum tributa, & collectas ab Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, & ad exigendum dantes auxilium, consilium, vel favorem, & statuit, ut quoad easdem pœnas in solventibus, aut recipientibus a sponte dantibus deinceps constitutio illa locum non habeat. De cætero tamen præcipitur, tam *in cit. Clement. unic.* quam *in Extravagan.* Decreta Conciliorum Generalium *in cap. Non minus, 4. & c. Adversus 7. hoc tit.* inviolabiliter observari. Etsi vero *Gloss. in cit. Clement. unic. V. Quoniam, & V. Pro infectis, & Franc. in cap. Clericis 3. eod. in 6.* putent eandem Decretalem Bonifacii per dictam Clement: omnino, & in totum revocatum esse, cum suis declarationibus; id tamen, fine sufficiente fundamento dicitur. Additur præterea *in citat.* „ *Extravag. unic. hoc tit.* & præcipitur Ecclesiarum Prælatis, & aliis Clericis, ut Concilium Lateranense (*in capit. Non minus 4. hoc tit.*) quod in hujusmodi obventionibus solum casum necessitatis, aut communis utilitatis excepit, ubi Laicorum ad id non suppetunt facultates: & Concilium Generale (*in c. Adversus 7. eod.*) ut hoc casu, Rom. Pontifex prius consulatur, diligenter observent: & ut solicite caveant, ne prædictorum Decretorum transgressores existant, quoquo modo, vel titulo, inconsulto Rom. Pontifice, aliquid Laicis concedendo, vel etiam promittendo: alioquin tanquam Canonum: & sollennium Conciliorum temerarii transgressores gravissime puniendi.

XCIV. Denique in Bulla Cœnæ Domini fertur etiam censuram excommunicationis in eos, qui collectas, decimas vel similia onera Ecclesiasticis personis, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, eorumque fructibus &c. absque Rom. Pontificis speciali, & expressa licentia, imponunt, aut sic imposita, etiam a sponte dantibus, concedentibus (hoc est, fine alia vi, aut coactione, præter exactionem, seu impositionem) recipiunt, de qua censura videri potest *Suarez dis. 21. de censur. sect. 2. nu. 99. & 100.* Item in eadem Bulla, censura excommunicationis etiam fertur in eos, qui in terris suis nova pedagia, seu gabellas, præterquam in casibus a jure, seu privilegio speciali Sedis Apostolicæ permissis, imponunt vel augent, de qua *Suar. c. l. n. 35. & seqq.*

§. VIII.

De aliis quibusdam pœnis Jure Canonico statutis, in violantes immunitatem Ecclesiasticam.

„ XCV. In *c. Quoniam 4. h. t. in 6.* censura excommunicationis, ipso facto, incurrenda fertur in eos Judices sæculares, ac Dominos temporales, aliosve, qui impetrantes litteras Apostolicas, vel ad Judices ordinarios Ecclesiasticos recurrentes, in causis, vel negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarum, aut rerum, de jure, vel antiqua consuetudine, (quæ dat jurisdictionem, *c. Cum contingat 13. de foro compet. Gl. hic V. De consuetudine*) ad forum Ecclesiasticum pertinent, impediunt, ne tales litteras impetrent, vel litigent coram Judice Ecclesiastico, ordinario, vel delegato: ideoque hujusmodi litigantes, vel litigare volentes super dictis causis Ecclesiasticis, per se, vel per alios, ad desistendum a lite, vel ad litigandum in foro sæculari, capiendo illos, vel res eorum, aut propinquos, vel aliis modis quibuscunque compellunt aut compelli faciunt, seu procurant. Quæ pœna excommunicationis extenditur etiam ad eos, quid a prædicta facienda, auxilium, consilium, vel favorem dant: a qua absolvi nullatenus possunt, nisi prius, tam Judici Ecclesiastico, cujus cognitio fuit impedita: quam parti, quæ turbata fuit, in prosecutione juris sui integre fuerit de injuria, damnis, expensis, & interesse satisfactum. Ex quo infert *Gl. hic V. Satisfactum*, quod non sufficiat cautio, sive per pignus, sive per fidejussores: sed requiritur plena satisfactio. Non est autem hæc excommunicatio reservata Papæ, ideoque post præstitam satisfactionem, poterit reus ab Ordinario absolvi, *Gl. fin. hic.*

Porro hæc excommunicatio inclusa est in censura XIII. & XIV. Bullæ Cœnæ, quæ est contra impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam, vel Ecclesiasticos Judices illa utentes, ut notat *Suar. dis. 23. de censur. Sec. 4. n. 4.* de quibus idem videri potest *dis. 21. Sec. 2. n. 74. & 2. seqq.* quare in Bulla Cœnæ est reservata Papæ.

„ XCVI. Præterea in *c. Eos qui 5. & ult. h. t. in 6.* decernitur: Eos, qui temporale dominium obtinent, si suis subditis prohibeant, ne Prælatis, aut Clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, vel panem coquant, aut alia obsequia exhibeant, ipso facto, esse excommunicatos, cum talia in derogationem Ecclesiasticæ libertatis præsumantur. Nam quamvis tales prohibitiones directe, & expresse non sint contra humanam societatem: vere tamen, & in effectu sunt, & fiunt in fraudem dictæ libertatis, quæ saltem indirecte tali modo impeditur, juxta *reg. jur. ult. in 6. Certum est, eum in Legem committere qui Legis verba complectens, contra Legis nititur voluntatem, Suar. cit. dis. 21. Sect. 2. nu. 93. in fine. Et Gl. hic in fine casus* generalem regulam tradit, quod prohibitio directa ad subditos, ex qua indirecte præjudicatur Clericis, quoad ipsorum libertatem, non tenet.

Porro hæc excommunicatio etiam lata est ex parte, *in Bulla Cœnæ Domini in censura; XV.* & Papæ est reservata ubi tamen solum excommunicantur, facientes, vel servantes statuta Ecclesiasticæ libertati contraria. At vero *in hoc cap. ult.* excommunicantur, non solum, qui Lege lata statuunt aliquid contra libertatem Ecclesiasticam: sed etiam, qui fine Lege, vel statuto, prædicta obsequia prohibent exhiberi Clericis, quamvis non incurrant censuram Bullæ Cœnæ Papæ reservatam, *Suar. cit. dis. 23. Sec. 4. n. 25.* Quomodo autem Principes Sæculares condentes Legem, vel Statutum prohibens, ne subditi eorum alienent bona immobilia in Ecclesias, ipso facto, incurrant excommunicationem, efficaciter probetur, ex hoc *c. ult.* ostensum est supra *Lib. 3. Tit. 2. Sect. 2. §. 2.*

XCVII. Denique in Canonico Generali Lateranensi sub Innocentio III. cap. 24. quod refertur *in c. Quia plerique 8. h. t.* „ statuitur, quod Prælati, qui procuratione, vel servitio impendendo Legato, vel alteri, plus extorquent a subditis, quam impendant, & sic in aliorum damnis lucra sectantur, sic extorta restituere debent, & tantundem pauperibus dare, sunt cogendi: Superior vero, apud quem quærela de hoc deposita fuit, si negligens fuerit in executione hujus Statuti, canonice puniri debet. Ratio est, quia nemo, cum damno alterius, lucrum quærere debet, *Gl. hic in notavit.* Non obstat, quod in *c. Procurationes 23. in censib.* statuitur, ut si quid, nomine procurationis, indebite acceptum sit, tantundem detur Ecclesiæ, a qua acceptum est: hic vero jubetur tantundem dari pauperibus: nam res Ecclesiarum, & Clericorum sunt pauperum; quia tempore necessitatis pauperibus sunt erogandæ, *c. ult. caus. 56. q. 2. junct. Gl. V. Quicquid.* Deinde ibi gravata fuit Ecclesia, hic vero gravati fuunt singuli Clerici in particolari, *Abb. in cit. c. Quia plerique; n. 7. §. Extra Gl. solvitur.*

TITULUS L.

Ne Clerici, vel Monachi.

SÆCULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

POstquam in Superioribus Titulis actum est de iis, quæ competunt Clericis, sive Sæcularibus, sive Regularibus ratione status sui: nunc tractatur de his, quæ ipsi sunt prohibita, & statum eorum dedecent. Porro negotium sæculare dupliciter accipitur, ut notat Abb. ad Rubr. hoc tit. Primo, large, seu late, ita, ut sæculare negocium dicatur quicquid agitur ex carnali concupiscentia, *non subjecta rectæ rationi*, quando scilicet sæculariter vivitur, id est, secundum Sæculum, seu Mundum, & carnem: non autem secundum DEUM, & Spiritum: & hæc prohibita sunt etiam Laicis, & multo magis Clericis. Secundo, accipi potest negotium sæculare magis stricte, pro eo negotio, quod pertinet ad Rempublicam mondanam, seu homines sæculares, & permissum quidem est Laicis: non autem Clericis, & de hujusmodi sæcularibus negotiis ait Apostolus 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans DEO implicat se negotiis sæcularibus* & in l. Placet 17. C. de Episcop. & Cleric. dicitur: *Nihil commune Clerici cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non sunt annexi, habeant.* Et de his negotiis in hoc Titulo agitur, qui extat etiam in Sexto.

§. I.

Quænam negotiatio Clericis Sæcularibus, & Regularibus sit permissa, vel prohibita?

I. NOtandum primo. Duplicem esse negotiationem, prout sumitur *ex c. Ejiciens, 11. di. 88.* Una est improprie dicta quando res empta, & per industriam, aut artem mutata, & melior reddita venditur, lucri faciendi causa: ut, si ex lana empta conficiantur panni, & vendantur: vel si ex hordeo fiat cerevisia, vel ex fero empto fiant gladia: vel si empti boves saginentur, vel empti educentur, ac postea vendantur. Altera est negotiatio proprie dicta, in qua res, seu merces emuntur, vel alio titulo oneroso acquiruntur ut vinum, frumentum &c. & non mutatæ carius venduntur, ad lucrum comparandum, quæ negotiatio etiam mercatura appellatur. *Molin. tract. de justit. dis. 339. n. 2.*

Notandum secondo. Non solum prior: sed etiam posterior, & proprie dicta negotiatio secundum se licita est, & moraliter bona, ac Reipubl. utilis, & necessaria, si debite fiat, & ad bonum finem ordinetur, *c. Fornicari 10. & c. Quoniam 12. dis. 88.* tum quia justum pretium rerum non consistit in indivisibili: sed latitudinem quandam habet, intra quam res minore pretio empta juste pluris postea vendi potest: tum quia rerum pretia, ob temporum, & locorum varietatem, rerum abundantiam, aut penuriam, multitudinem, aut paucitatem emptorum, & alias circumstantias mutantur, augentur, vel decrescunt. Veruntamen per accidens quia occasionem præbet mendaciis, & fraudibus, ac injustitiis, ob inordinatam quæstus cupiditatem, vel ex aliis circumstantiis, vitio negotiantium, sæpe potest reddi mala, & illicita, ut notavit *Molin. cit. dis. 339. n. 3. concl. 1. n. 4. & 5. & concl. 2. num. 6.*

II. Assertio 1. Negotiatio mere lucrativa, qua aliquid emitur principaliter ad hoc, ut immutatum carius vendatur, est prohibita Clericis, & Religiosis, quamvis actus non sit invalidus. *Molin. tract. 2. de justit. dis. 342. num. 2. conclus. 1. & Less. lib. 2. de justit. c. 21. n. 4.* & alii Theologi, & Canonistæ communiter. Idque statutum habetur in *c. Consequens 2. dis. 88.* ubi Gelasius Papa ait, *Clericis ab indignis quæstibus abstinendum, & ab omni cujuslibet negotiationis ingenio cessandum*

fundum &c. Idem patet ex *c. Negotiatorem 9. & c. Fornicari; 10. ead. dis.* ubi dicitur, *antequam Ecclesiasticus quis sit, licet ei negotiari, facto jam non licet, & c. ult. de vita, & honestate Clericorum.* Ac denique in *c. Secundum 6. in princ. h. t.* Papa Alexander III. sub interminatione, seu comminatione anathematis, id est, excommunicationis, prohibet, ne Monachi, vel Clerici, causa lucri, negotientur. Ratio prohibitionis est, tum quia non decet, Clericos, sive Sæculares, sive Regulares, lucris terrenis captandis inhiare: tum quia negotiatio exposita est multis periculis perjurii, fraudum, & injustitiæ: tum quia curis temporalibus implicat, & a rebus spiritualibus avocat: tum denique quia Clerici debent abstinere, non solum ab iis, quæ sunt secundum se mala: sed etiam ab iis, quæ habent speciem mali, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 77. art. 4. ad 3.*

III. Excipitur primo Nisi Clericus semel tantum, sive una, vel altera vice negotiaretur, tum enim non peccaret, saltem graviter; quia negotiator, seu mercator quis dicitur, non ab uno, vel altero actu: sed ab actibus frequentatis, sicut nec venator, vel piscator dicitur, nec aleator, qui semel tantum, vel iterum, sed qui sæpius talem actum exercet. *Vgol. de Offic. Episc. c. 23. §. 15. n. 3. & §. 16. n. 1. Barbos. in cit. c. secundum n. 2. h. t.*

Excipitur secundo. Si Clerici, vel Religiosi, propter necessitatem negotientur, quia alio medio vitam sustentare non possunt, tunc enim excusantur a culpa; quia necessitas non habet Legem, *Glos. in cit. c. Negotiatorem dis. 88. & cit. c. Secundum V. causa lucri, & ibid. Abb. n. 1. Navarr. lib. 3. Consil. 3. n. 2. de vita & honest. Cler.* & alii communiter.

Excipitur tertio. Plures DD. non esse prohibitum, saltem sub gravi peccato, Clericis, & Religiosis negotiationem, etiam proprie dictam, si non per se ipsos, sed per alios eam exerceant, qui totam industriam præstent, ut si tradant pecunias Laico, vel societatem ineant cum alio, uno, vel pluribus, ut illi soli negotientur; tum quia tunc cessat ratio prohibitionis, quia negotiatio per alium facta non ita distrahit animum, & peccata, quæ commiserit is, per quem fit negotiatio, non imputabuntur Clerico: modo pecuniam solum ad licitam tradiderit negotiationem, tum quia Jure Canonico videtur solum esse prohibitum, ne Clerici, per se ipsos negotientur, ut colligitur ex *Clement. 1. de vit. & honest. Cler. Molin. cit. dis. 342. n. 13. Less. c. l. num. 6. in fine Laym. lib. 3. tr. 4. c. 17. § ult. n. 40. in fine.* Qui tamen addunt, hunc negotiandi modum per alium, non esse decentem, seu convenientem statui Clericorum, ideoque id fieri non debere, nisi justa aliqua causa, videlicet necessitas rei familiaris excuset, vel consuetudo Regionis id permittat. Unde alii absolute negant, Clericos per alios negotiari posse; quia prohibitum est ipsis, ne lucri causa negotientur, quod habet locum, sive per se, sive per alios negotientur: *Quod enim quis facit per alium, perinde est, ac si faciat per seipsum, Reg. jur. 72. in 6. Vgol. cit. c. 13. §. 17. n. 1.*

IV. Assertio 2. Negotiatio etiam improprie dicta, quando aliquid emitur, ut mutatum postea vendatur, prohibita censeri debet Clericis, & Religiosis, tanquam minus decens eorum statui. *Molin. cit. dis. n. 6.* Veluti si Clericus uvas emat, ut vinum ex iis per famulos ad id conductos exprimat, & postea vendat: vel si lanam emat, ut per artifices ad id conductos, pannos ex illis conficiat, quos postea vendat: tales enim negotiationes proxime accedunt ad negotiationes proprie dictas, seu mercaturas, ideoque per epikiam quandam censendæ sunt, etiam esse prohibitæ. *Mol. c. l. ubi n. 7. & 8.* plura exempla affert.

V. Excipi debet, si Clerici pecora emant, eaque in suis prædiis nutriant, & postea vendant: vel si fœtus, lac, lanam talium animalium vendant, id enim licitum est. Vel si cerevisiam ex hordeo, vel tritico propriorum agrorum conficiant, vel ex propriis vineis vinum exprimant, & postea cerevisiam, vel vinum cum lucro vendant, hæc enim sunt Clericis, & Religiosis licita, cum sint fructus, vel quasi fructus propriorum fundorum: quamvis non deceat, ut in ipso Monasterio, vel domo propria forum frumentarium, vel tabernam erigant. Præterea licite etiam possunt Clerici materiam aliquam emere, ex eaque proprio labore manuum, arte factum aliquod conficere, & postea vendere, id enim non est negotiari. Sic enim olim Monachi retia, corbes, & storeas texebant, & postea vendebant, ut ex pecunia se sustentarent, & S. Paulus scenofactoriam exercebat, *Act. 18. Molin. cit. dis. n. 16. & 17. Less. c. l. n. 5. Laym. c. l. n. 40.*

„ VI. Assertio 3. Prohibitum est etiam, ne Monachi,
„ seu Religiosi a Clericis, vel Laicis, suo nomine, firmas
„ habeant (hoc est, alienas possessiones, seu prædia, aut
„ agros conducant, sive a Clericis, sive a Laicis) neque
„ Laici Ecclesias ad firmam (sive conductas) teneant, *cit.*
„ *c. secundum in fin. h. t.* Ratio est, quia conducere aliena præ-
„ dia, proprio nomine, suspicionem præbet cupiditatis, & avaritiæ, & quasi negotiatio est: tum quia Religiosi nihil proprium habere possunt: sed nomine Monasterii sui, ex causa necessitatis, si propria prædia non sufficiant, non prohibentur Religiosi conducere aliena, ut docet *Gl. hic V. Firmas & Abb. ibid. n. 2.*

Porro quamvis Clerici Sæculares possint conducere aliena prædia, quæ colunt, ad suam suorumque necessariam sustentationem, solvendo certam partem fructuum, vel pensionem pecuniariam ex illis: ideoque in secunda parte *cit. c. secundum*; nulla fit mentio de Clericis sæcularibus: non tamen possunt illa prædia conducere, eo animo, ut fructus vendant lucri causa, & ita quæstum faciant; quia id expresse prohibitum est in Concilio Carthagin. III. quod refertur in *c. 1. & c. Placuit 3. caus. 21. quæst. 3. & in cap. ult. dis. 96.* & ibi *Gl. V. Conductiones; Molin. cit. dis. 342. n. ult. Less. c. 21. num. 6.* Sed neque Laici Ecclesiam ad firmam, sive conductam, tenere possunt, ut habetur in *c. secundum in fine h. t.* Nam Ecclesia non potest obventiones, decimas; & similia locare Laicis, ne videantur habere administrationem Ecclesiæ, cum Laici nullam dispositionem de rebus Ecclesiasticis habere debeant, *Gl. fin. in cit. cap. secundum*, quamvis fructus temporales, & decimarum, Laicis locari, possint. *Abb. in cit. c. in fine*, ubi etiam addit, ob imminentem magnam necessitatem, posse Laico concedi Ecclesiam, non ut ipse eam regat: sed ut per alium eam regi procuret, *Fagn. ibid. n. ult.*

VII. Notandum hic præterea. Primo. Si Clericus emit res necessarias ad se, suamque familiam alendam, ver. gr. per totum annum, potest ea, quæ ex emptis supersunt, licite vendere, etiam carius, quam emerat, & cum lucro, pretio tunc currente, & sine periculo prohibitæ negotiationis; quia ad œconomicam gubernationem hoc spectat. *Mol. citat. dis. 342. n. 14. Vgol. cit. §. 16. n. 2. in 5. except.* apud quem plura de hoc videri possunt.

Notandum secundo. Licitum est Clericis, & Religiosis artificium aliquod exercere, ad victum, & vestitum sibi parandum, aut otium fugiendum: modo ideo non omittant, ea præstare, ad quæ ex Clericali officio tenentur, & dummodo artificium sit honestum, & non turpe, vile, aut sordidum, ut indecens statum Clericalem uti sumitur ex *Clem. 1. de vita, & honest. Cler.* Cujusmodi sunt opificia Coriarii, Lanionis, & alia hujusmodi: item conficere chartas lusorias, taxillos, & arma bellica &c. *Molin. cit. dis. num. 16. Vgolin. cit. cap. 13. §. 18. num. 5.* Idque constat ex *cap. Clericus 3. & c. seq. dis. 91.* & ex *c. 1. de celebr. Miss.* ubi permittitur Clericis, rurale opus exercere. Verumtamen solius lucri causa, non debent Clerici, vel Religiosi artificium exercere, cum id habeat speciem avaritiæ, *Abb. in cit. c. secundum 6. n. 3. h. t.*

§. II.

An omnibus Clericis interdicta sit negotiatio, & quam pœnam incurrant Clerici, & Religiosi, qui in casibus non permissis negotiantur?

VIII. Ad primam quæst. respond. Certum est, negotiationem esse prohibitam Clericis in sacris Ordinibus constitutis: imo etiam in minoribus, si competens Beneficium habeant: aliis vero non Beneficiatis non esse prohibitum, plures docent, *Abb. in c. 1. num. 12. in fine h. t. Vgolin. cit. c. 13. §. 16. num. 5. Less. cit. cap. 21. num. 4. arg. cap. 1. De postulando*; ubi Clerici in Minoribus prohibentur esse advocati, coram sæculari Judice, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur: ergo a contrario sensu, si stipendia hujusmodi, adeoque Beneficium non habeant, possunt esse Advocati. Verum oppositum probabilius est, quod docet *Anton. de Butrio*, apud *Fagnan. in c. 1. num. 83. & pluribus seqq. h. tit.* tum quia Canones generaliter, & indistincte prohibent negotiationem Clericis omnibus, sive sint Beneficiati, sive non: tum quia ratio prohibitionis etiam procedit in Clericis Minorum Ordinum, non Beneficiatis, quia scilicet nemo militans DEO implicat se negotiis sæcularibus: at etiam Clerici non Beneficiati: sed Clericali saltem tonsura initiati, sunt milites cœlestis militiæ, *c. Christianis 12. caus. 11. qu. 1.* & ibi *Gl. V. Cœlestem militem*; ergo etiam illis prohibita est negotiatio: modo congruam sustentationem habeant, sive ex Beneficio Ecclesiastico, sive ex bonis patrimonialibus. Nec obstat, quod in *c. 1. h. t.* negotiatio prohibeatur Ministris Altaris Domini; nam etiam Clerici inferiores sunt Ministri Altaris, licet non ita proximi, & immediati, sicut ii, qui in sacris sunt. Neque valet argumentum ab advocatione ad negotiationem, quia munus advocandi valde utile est Reipubl. Negotiatio vero non ad publicam utilitatem: sed privatum lucrum plerumque ordinatur, *Fagn. in cit. c. 1. n. 93. & 96. h. t.*

IX. Ad secundam quæst. respon. Clerici, & Religiosi, qui in casibus jure non permissis, negotiantur, inprimis debent excommunicari, juxta *c. secundum 6. h. t.* ubi prohibetur illis negotiatio, sub pœna excommunicationis, non latæ, sed ferendæ; quia sub comminatione fertur. Unde colligunt DD. negotiationem illis esse prohibitam, sub peccato mortali, quia major excommunicatio non debet inferri, nisi propter mortale crimen, & contumaciam, ut constat ex *c. Nemo 41. & c. seq. caus. 11. quæst. 3.* Est autem hic sermo de negotiatione proprie dicta, seu mercatura *Fagn. in cit. c. secundum n. 8.* Secundo multo magis possunt Clerici negotiatores suspendi ab officio, imo etiam deponi a gradu, & Ordine Clericali, ut constat ex *cap. 1. & seqq. caus. 14. qu. 4.* Tertio ex rebus, in quibus negotiantur, tenentur Clerici solvere vectigalia, & portitoria, sicut Laici: imo etiam ex aliis bonis propriis, si ter moniti ab Episcopo non abstineant, juxta *c. ult. de vita, & honest. Cler.* & dictum supra *Tit. 1. n. 17. & seqq.* Verum ad hoc, ut Clerici teneantur solvere hujusmodi onera, ac tributa, ex rebus, quas negotiando vendunt, vel permutant, non requiritur, ut præcedat trina monitio; quia nec Ecclesia, nec Principes sæculares intenderunt, illos eximere a solvendis vectigalibus ac tributis in negotiationibus, ipsis Jure Canonico prohibitis, & quæ ex natura rei eos non decet, adeoque nunquam fuerunt immunes ab hujusmodi tributis, neque eos Ecclesia in hac parte defendit, ut constat ex *Clemens. Præsenti 3. de censib. Molin. cit. dis. 342. n. 5.*

X. Quarto. Omnia acquisita Clericis Sæcularibus, vel Regularibus per negotiationem illicitam, tam ex rebus Ecclesiasticis, quam patrimonialibus, vel alias contra SS. Canones, (cujusmodi sunt, quæ Clerici perceperunt ex Beneficiis illegitime possessis, vel ex Officiis, aut actibus ipsis Jure Canonico prohibitis, vel etiam ex ludis illicitis) quæ post obitum ipsorum extant, vel quibus in vita sunt privati, ubique gentium, tanquam spolia pertinent ad Fiscum, seu Ca-

Cameram Apostolicam, etiamsi facultate testandi accepta, testari fuerint, juxta Constitutionem Pii V. anno 1560. Nonis Novembris editam, quæ incipit Decens; & habetur apud *Redoanum de spoliis* (*Clericorum quæst. 2. numer. 5. & Azor p. 2. lib. 8. cap. 2. quæst. 1.* Porro probabilius est, quod bona ex illicita negotiatione acquisita, priusquam personæ Ecclesiasticæ, vel earum successores, iis per sententiam Judicis condemnatoriam priventur, in foro conscientiæ possint retinere; tum quia hæc privatio est pęna delicti, scilicet negotiationis illicitæ, quæ in conscientia non debetur, nisi post condemnationem Judicis *c. Cum secum LL. 19. in fin. de hæretic.* Tum quia, quod acquisitum est hac ratione, non est acquisitum contra Leges justitiæ specialis, scilicet commutativæ, ex qua oritur obligatio restituendi, sed contra alias virtutes morales, quæ non obligant ad restitutionem. *Ugol. cit. c. 13. §. 57. nu. 3.* Licet contrarium teneat *Azor. cit. c. 2. q. 3.* Verum injuste acquisita, quæ restitui debent iis, quibus sunt adempta, non veniunt nomine spoliorum; quia Papa, seu Princeps non censetur tollere velle jus quæsitum alteri, imo nec potest sine causa, *Redoan. c. l. n. 93. & 101. Azor. c. l. q. 7.* In dubio vero, non debent præsumi acquisita esse a Clerico ex illegitima negotiatione; quia dolus non præsumitur, nisi probetur, *l. Merito 51. ff. Pro socio Azor. c. l. q. 11. Ugol. cit. §. 17. n. 5.* apud quos plura de his videri possunt.

§. III.

An Clerici licite possint tractare, & judicialiter cognoscere causas sanguinis?

XI. De hac re agitur imprimis in *c. Clericus 5. h. tit. in fine*, in quo dicitur, quod *Concilium Toletanum VI. can. 6.* (quod refertur etiam in *c. His, a quibus 30. caus. 23. quæst. ult.*) statuit, non licere Clericis in sacris Ordinibus constitutis judicium sanguinis agitare, sive exercere: & insuper prohibetur, ne per se, vel per alios, truncationes, seu mutilationes membrorum faciant, nec judicent, inferendas. Quod si quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco, id est, privari debet officio, seu dignitate, & beneficio, & per consequens deponi, ut explicat *Abb. hic n. 2.*

XII. Idem statutum habetur in *c. Sententiam 9. h. t. in princ.* quod est desumptum ex *Concilio generali Lateran. Can. 18.* ubi „ decernitur, ut nullus Clericus dictet, aut proferat sen„ tentiam sanguinis sed nec vindictam sanguinis exerceat, „ nec ubi exercetur, intersit. Si quis autem, occasione hu„ jus statuti, Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis dispen„ dium aliquod inferre præsumpserit, per censuram Eccle„ siasticam compescatur. Nec quisquam Clericus litteras „ dictet, aut scribat, pro vindicta sanguinis destinandas. „ Unde in Curiis Principum hæc solicitudo non Clericis: „ sed Laicis committatur.

XIII. Pro intellectu harum duarum Decretalium, notandum primo. Episcopi, seu Prælati, & alii Clerici, etiamsi jurisdictionem temporalem habeant, non possunt cognoscere causam sanguinis, nec ferre sententiam; condemnando aliquem ad mortem, vel mutilationem membrorum, nec præcipere aliis, ut mortem inferant, vel mutilent, sive membrum amputent, quod quis enim non potest suo nomine, sive per se, nec alieno nomine, sive per alium regulariter facere potest, *c. ult.* & ibi: *Gl. V. Non suo dist. 46. Gl. in cit. cap. His a quibus 30. V. Aut inferendas caus. 23. q. 8.* Sed neque Clerici possunt dictare, aut scribere sententiam mortis, vel mutilationis, nec dare consilium, vel præstare auxilium ad mortem, vel sanguinis effusionem; imo nec interesse talibus actibus, alioquin irregularitatem incurrunt, si ex tali facto mors, vel membri detruncatio, sive mutilatio sequatur, & deponi debent ab officio, & beneficio, ut constat ex *cit. c. Clericus*; & ibi *Gl. V. Aut judicent & cit. c. sententiam junct. Gl. V. Sanguinis h. t.* sicut enim isti non debent per se exercere, ita nec ad illa præstare auxilium, vel consilium. *Abb. in cit. cap. Sententiam n. 2. & 3. & n. 11.* idque Jure Ecclesiastico statutum fuit propter horrorem; quia Clerici a Christo electi sunt ad ministerium salutis, unitatis, & mansuetudinis, *c. Sæpe 29. caus. 23. q. ult.* Ideo judicium sanguinis eorum statum, & conditionem non decet, *Abb. in cit. c. Sententiam n. 2. h. t.* Porro si Clericus tantum intersit judicio sanguinis, sine ulla cooperatione, non fit ideo irregularis, ita ut deponi debeat quamvis alia ratione debeat puniri, quia intersunt contra præceptum SS. Canonum, *Gl. in cit. c. Sententiam V. Sanguinis in fine Abb. ibid. n. 6.*

Notandum secundo. Hæc Constitutio prohibitoria, & penalis locum habet, non solum in Clericis in Sacris, seu Majoribus Ordinibus constitutis; sed etiam in non Sacris, seu Minoribus, si Beneficiati sint, ut patet ex *citat. c. Sententiam*, ubi universaliter dicitur; *Nullus Clericus dictet &c.* quia generatim judicium sanguinis, & cooperatio ad illud omnes Clericos dedecet, idaoque etiam irregularitatem omnes incurrunt, & ab Officio, & Beneficio deponi debent; nam etiam Clericus in Minoribus deponendus est, ratione delicti, *c. Cum non ab homine 10. de Judic. Abb. in cit. c. Clericis n. 7. h. t.* ubi ait, verbum *in sacris* ibi positum, sumi debere late, pro omnibus Ecclesiasticis Ordinibus majoribus, vel minoribus, cum omnes sint sacri: & in *cit. c. Sententiam* generaliter dicitur, *nullus Clericus*, qui autem generaliter loquitur, neminem excludit, *Abb. ibid. n. 8.* Porro si Judex, vel alius Officialis vellet Clericum etiam in minoribus constitutum cogere, ut fit Minister justitiæ, vel ad dictandum sententiam sanguinis, vel ut ei intersit, compesci debet per censuram Ecclesiasticam, *cit. c. Sententiam Vers. Si quis autem h. t. Abb. ibid. n. 9.*

Notandum 3. Si Clericus in causa sanguinis recipiat, vel scribat dicta, seu depositiones testium, fit irregularis, si ex tali scriptura sequatur mors, vel membri mutilatio: quia dat auxilium: secus est, si non sequatur, tunc enim non fit Irregularis, licet aliter possit puniri; quia factum sibi prohibitum attentavit, *Abb. in cit. c. Sententiam n. 13.* Multo minus potest Clericus esse Advocatus in causa sanguinis, præsertim pro Actore contra Reum *Abb. in cit. c. Sententiam n. 15.* de quo dictum supra *Lib. 1. Tit. 37. de postulando n. 11.*

Notandum quarto. Potest Clericus cognoscere causam criminalem, vice Episcopi, in qua non imponitur pęna sanguinis: sed detrusionis, v. g. in arctum Monasterium, juxta *cap. Tua 6. de pæn. Abb. in cit. c. Si Clericus 5. n. 11. h. t.*

XIV. Præterea in *cap. Episcopus 3. & ult. h. t. in 6.* decerni„ tur, quod Episcopus, vel alius quicunque Prælatus, aut „ Clericus temporalem, seu sæcularem jurisdictionem ob„ tinens, si homicidium, aut aliud maleficium in territorio „ suæ jurisdictioni subjecto, ab aliquibus fuerit commissum „ (quod pęnam mortis, vel mutilationis membri mereatur) „ potest alicui Laico delegare, sive injungere, ut per hoc „ veritatem inquirat, & justitiæ debitum exequatur: nec „ ideo ipse Episcopus, vel alius Clericus irregularis censeri „ debet, etiamsi Judex delegatus, secundum justitiam, contra malefactores ad pęnam sanguinis processerit: nam li„ cet Clericis causas sanguinis agitare non liceat, possunt ta„ men eas, cum jurisdictionem temporalem obtinent, sine „ periculo incurrendæ irregularitatis, aliis delegare.

XV. Notandum hic primo. Episcopus, vel alius Clericus habens jurisdictionem temporalem, potest etiam specialiter alicui delegare causam sanguinis, ut ea cognita, justitiam administret, nec ideo incurrit irregularitatem, *Gl. hic V. Episcopus & V. Super hoc.* Idque procedit, sive tales Prælati, vel Clerici habeant jurisdictionem temporalem, ratione Ecclesiæ, sive ratione patrimonii. *Franc. hic n. 2.* Quod si in tali causa appelletur, ad ipsum Episcopum, vel Prælatum delegantem appellari debet, qui causam hanc iterum alii delegare debet; quia per se ipsum illam cognoscere non potest, *Gl. in cit. c. Clericus 5. V. Aut judicent in fine h. t. & in c. ult. V. Episcopus eod. in 6.* Consultum tamen est, ut Episcopus, vel alius Prælatus, habens jurisdictionem temporalem, non specialiter; sed generaliter committat alicui Laico potestatem cognoscendi causas sanguinis, & faciendi vindictam de omnibus malefactoribus. *Gl. in cit. c. Clericus, V. Aut judicent & ibid. Abb. n. 12.* & ibi *Gl. in cit. c. ult. V. Episcopus, eod. in 6.*

Notandum secundo. Est hic casus specialis, in quo quis potest per alium, quod non potest per se ipsum, *Gl. in cit. c. 3. & ult. in notat. & Gl. fin. h. t. in 6.* & licita sunt quædam in genere, quæ non licent in specie, si nimirum descensus ad specialia occasionem mali inducat. *arg. c. Si Sacerdos 2. junct. Gl. V. Nominatim de Offic. Jud. ordin. Gl. in cit. cap. Clericus V. Aut judicium h. t.* Porro etsi Judex delegatus ad causam sanguinis, contra justitiam processerit, id non imputabitur Episcopo, vel Prælato deleganti ad culpam, quia ia mandavit, justitiam fieri, *Gl. in cit. c. ult. V. Justitia mediante h. t. in 6.*

§. IV.

Quænam præterea Ministeria, aut Officia sæcularia prohibita sint Clericis?

XVI. Inprimis Clerici non possunt esse ministri Laicorum, sive negotiorum ipsorum gestores, nec eorum procuratores. „ Quod si Clerici, postquam ab Episcopo sua publice denun„ ciatum fuit, ne fiant Ministri Laicorum, nec in rebus „ eorum procuratores existant: id nihilominus facere præ„ sumpserint, & occasione talis administrationis, in re pe„ cuniaria deprehendantur in fraude, indignum est, eis ab „ Ecclesia subveniri, per quos constat in Ecclesia scandalum „ generari, prout statuitur in *c. Sacerdotibus 2. h. t.* Nam licet alias Ecclesia teneatur Clericos defendere contra oppressiones hujusmodi Laicorum: non tamen debet Ecclesia eis subvenire pecunia, vel alio auxilio, in fraude commissa ab eis in administratione Laicorum, quia tales Clerici fecerunt se indignos auxilio Ecclesiæ, contraveniendo ipsius prohibitioni, *Gl. hic V. Ab Ecclesia.* Non tamen propterea tales Clerici amittunt privilegium Clericale fori, ita, ut possint ratione fraudis in administratione Laicorum commissæ, a Judice sæculari capi, vel ad forum sæcolare trahi: eo quod publica denunciatio, seu monitio Episcopi habeat vim trinæ monitionis quia jura requirunt trinam monitionem ab Episcopo faciendam: ad privilegium fori Ecclesiastici amittendum, ideoque non sufficit unica, etiam peremptoria, *c. ult. junct. Gl. V. Tertio de vita, & honest. Cler. Abbas hic n. 7.*

XVII. Ubi præterea notandum, Clerici, etiam non Sacerdotes, non debent esse ministri Laicorum, nec famuli domestici eorum, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* quod intelligendum est de Clericis in Sacris constitutis, aut Beneficiatis, ut tradit *Abb. hic not. 5.* neque etiam possunt esse procuratores, in rebus Laicorum, *cit. c. 2.* nec quidem extra judicium, *Gl. ibid. in casu* Possunt tamen Clerici esse procuratores Laicorum in judicio coram Judice Ecclesiastico, saltem in causis Ecclesiasticis; quia id non prohibetur ullo jure: at vero coram Judice Sæculari esse non possunt, nisi ex charitate, vel amicitia vel ob causam pietatis, & ad unum, vel alterum negotium: non autem ad omnia negotia, seu causas, procuratores esse possunt, *c. ult. dist. 86. Abb. in cit. c. 2. n. 2. & 4. h. t.* plura de hoc dicta sunt supra *l. 1. tit. 38. §. 3. & 4.*

XVIII. Secundo *in c. Sed nec 4. h. tit.* (quod est desumptum ex Concil. Later. sub Alexandro III. *c. 12. §. Sed nec* „ *Procurationes.*) prohibetur Clericis, ne procurationes vil„ larum, aut jurisdictiones etiam sæculares, sub quibus„ dam Principibus, viris sæcularibus, quisquam eorum „ exercere præsumat, ita, ut sit Justitiarius eorum, (sci„ licet Principum, vel aliorum sæcularium, sive Officialis in „ Justitia exercenda, *Abb. hic n. 2.* (si quis autem contra hæc „ veni-

„ venire tentaverit (cum effectu, quia verba, præsertim Legis pœnalis, cum effectu intelligenda sunt, *c. Relatum 4. de Cleric. non resid. Hostiens. hic. Et Joan. Andr. V. eod.*) ab Ecclesiastico Ministerio, seu Officio deponendus est, quia nemo militans DEO sæcularibus negotiis se immiscere debet; juxta doctrinam Apostoli 2. *Timot.* 2. Quod si Religiosorum quispiam aliquid ex prædictis ausus fuerit attentare, strictius est puniendus; quia, ut ait *Gl. hic V. Districtius*, dignitas personæ aggravat peccatum, *c. Cum quidam 12. de jurejur.* & consequenter etiam pœnam. Ex quo infert *Abb. hic num.* 3. Quod in pari delicto gravius puniendus sit Religiosus, quam Clericus Sæcularis, si peccet ex contemptu, vel contra votum, vel publice, cum aliorum scandalo, alias secus.

XIX. Tertio. *In c. Clericis 5. §. Jubemus h. t.* præcipit Papa Alexander III. sub interminatione Anathematis, seu „ excommunicationis, ne quis Sacerdos Officium gerat Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis. Si quis autem contra hoc agere præsumpserit, & commonitus non destiterit, excommunicationi subjaceat.

Notandum hic primo Etsi *Abb. in cit. c. Clericis nu. 8. h. t.* putet, quod nomen Sacerdotis hic late accipiendum sit, pro Clerico constituto in Sacris: tamen probabilius est, censuram excommunicationis in posteriore parte cap. ferri in solos Sacerdotes, quia pœnæ non sunt extendendæ, *Suar. dis. 23. de censur. Sec. 3. num.* 21.

Notandum secundo. Vicecomes dicitur ille, cui dominus sæcularis committit executionem jurisdictionis suæ, in aliquibus Castris, vel Terris, ut docet *Durand. in specul. lib. 1. partic. c. 3. Tit. de Vicecomite* Præpositus vero hic dicitur Officialis Laicus, *c. Ex parte 23. in princ. junct. Gl. V. Præpositus de V. S.* Unde Sacerdotes, qui in Curiis Regum sunt Gubernatores temporales, vel Præsidentes Cancellariarum, incurrunt excommunicationem hujus Canonis, si fiat in tali officio, sine dispensatione Papæ: secus si jurisdictionem temporalem exerceant, ut propriam, ratione Dignitatis Ecclesiasticæ, cui est annexa, vel dominii temporalis ex se eis competentis, *Suar. c. l.*

Notandum tertio. Etsi Prælatus, vel alius Clericus possit esse Consiliarius Principis Sæcularis: si tamen ab eo quæratur consilium de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membrorum, ob delictum aliquod, tum consulere potest, ut reus absolvatur: non autem, ut condemnetur ad talem pœnam; modo in causa absolutionis non immineat periculum inferendæ pœnæ talionis actori; nam irregularitas contrahitur etiam ex consilio, *c. Si quis 8. dis. 50. junct. Gl. V. Consil.* quod si agatur solum de levi pœna corporali infligenda potest consilium dari citra periculum irregularitatis. *Hostiens. in cit. c. Clericis §. Jubemus & Abb. ibid. n. 9. & 10.*

Notandum quarto. Si in Canone dicatur, *Excommunicationi subjaceat*, significatur, excommunicationem, post præcedentem monitionem, infligi ipso jure seu facto, ut constat *ex c. Si quis suadente 29. caus. 17. q. 4.* ubi dicitur, *Anathematis vinculo subjaceat*, & tamen communiter intelligitur quod sit excommunicatio latæ sententiæ, *Gl. fin. in cit. c. Clericis h. t. Hostiens. & Abb. ibid. n.* 14. qui tamen id limitat, nisi verba futuri temporis, non executionem, sed ministerium hominis, sive exercitium actus denotent, ut *excommunicetur*, tum enim excommunicatio incurritur, non nisi per sententiam Judicis.

XX. Quarto *in c. Sententiam 9. §. Nullus quoque h. t.* pro„ hibetur, ne ullus Clericus ruptariis hoc est, qui præsunt machinis bellicis, quæ rumpunt muros, *Joan. Andr. hic V. eod.*) vel ballistariis, sive sagittariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur: nec Chirurgiæ artem (aut ullam ejus partem) Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ adustionem, vel incisionem inducit nec quisquam ritum cujuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, aut ferri candentis, salvis prohibitionibus de Monomachiis, id est, pugnis singularibus unius contra alterum, sive duellis antea promulgatis.

XXI. Notandum primo. Clericus sacris Ordinibus initiatus non debet constitui Dux, vel Capitaneus belli, sive sit bellum justum, sive injustum: licet enim Clericus possit interesse bello justo, & milites hortari ad pugnandum, *c. Si nescitaris 47. caus. 7. qu. 1. c. Igitur 7. & c. Ut pridem 17. caus. 23. qu. 8.* Non tamen potest esse Dux belli, ordinando acies, dirigendo tormenta bellica, vel similia faciendo, quia id non convenit mansuetudini, & lenitati Clericorum, nam Clerici non debent tractare arma corporalis, etiam contra hostes: sed eorum arma sunt lacrymæ, & orationes, *c. Porro 14. junct. Gl. V. Arma caus. 16. q. 3. c. Convenior 21. §. Quid ergo cit. caus. 23. q. 8. Abb. in cit. c. Sententiam nu. 16. h. t.*

Notandum secundo. Interdictum est Clericis in Sacris constitutis exercere artem Chirurgiæ, cum adustione, & incisione, *cit. c. Sententiam §. Nullus quoque h. t.* sicut & Religiosis, *in c. Tua nos 19. de homicid.* Ratio est, tum propter periculum erroris, quod tali Chirurgiæ inest, tum propter dubium curationis eventum: tum quia Clerici debent esse Medici animarum, non corporum *Abb. in cit. c. Sententiam n.* 21. Et quamvis de Clericis constitutis in minoribus, & habentibus sufficiens Beneficium, nullus extet textus, qui exercitium Chirurgiæ iis prohibeat: communiter tamen a DD. extenditur etiam ad illos; quia jura, quæ præcipiunt vel prohibent aliqua Clericis in Sacris constitutis, censentur etiam præcepta, vel interdicta Clericis in Minoribus habentibus Beneficium sufficiens ad victum, ut tradit *Navarr. in Comment. 4. de Regul. nu. 27. in fine Sanch. lib. 6. Mor. c. 15. n.* 15.

Notandum tertio. Prohibitum est, etiam Clericis in Sacris constitutis, & aliis quibuscunque Beneficium sufficiens habentibus, artem Medicinæ, seu Chirurgiæ exercere, etiam citra adustionem, & incisionem; nam quamvis nullo jure eis sit prohibitum exercitium harum artium, nisi cum incisione, vel adustione, censentur tamen eæ illis esse interdictæ, eo quod sint sæcularia negotia, & Clericalem statum dedeceant, *Abb. in c. Sententiam n.* 22. Veruntamen quia Chirurgia, quæ exercetur citra incisionem, vel adustionem, Clericis interdicitur, non propter mortis periculum: sed tantum, quia non decet statum eorum, ideo non sunt irregulares, etiamsi mors eorum, quos curant, absque culpa curantium Clericorum, sequatur. *Sanch. c. l. n.* 18.

Notandum quarto. Licite etiam exercetur Chirurgia, vel ars Medica a Clericis, causa pietatis, erga personas miserabiles, & conjunctas, citra ullum mortis periculum, vel causa necessitatis: si alius Chirurgus, vel Medicus non adsit, vel non idoneus, vel si Clericus sit pauper, nec habeat, unde se sustentet, vel si licentiam a Papa habeat, *Ugolin. de Offic. Episcop. cap. 13. §. 14. n. 1. Sanch. c. l. nu.* 19. Sed de his plura alibi, sicut & de purgatione facta per aquam, vel ferrum candens, quæ etiam prohibetur Clericis, *in citat. c. Sententiam; §. Nullus.*

„ XXII. Postremo *in c. Multa 1. h. t.* quod est desumptum ex Conc. Moguntino sub Carolo Magno *c.* 14. multa enumerantur sæcularia negotia, exempli causa, quibus jubentur Ministri Altaris Domini, seu Clerici, & Monachi, sive Religiosi abstinere. Veluti plus justo appetere, vel exigere: munera injuste accipere, vel etiam dare: pro aliquo sæculari quæstu, pretio aliquem conducere (scilicet ad peccandum) vel quæstu prohibito Clericis; *Gl. hic V. Conducere:* contentiones (quæ fiunt verbis) vel lites (*in judiciis*) vel rixas quæ fiunt factis, seu pugnis, *Gl. hic V. Rixas*; *in addit.* amare: in placitis sæcularibus disputare, vel advocare, nisi ob defensionem orphanorum, aut viduarum, conductores sæcularium rerum, aut procuratores esse (in negotiis sæcularibus) de quo supra: turpi verbo, vel facto esse joculatorem vel jocum sæcularem diligere, ornamentum inconveniens Ordini, & Dignitati Clericali quærere: in deliciis vivere velle: gulam & ebrietatem sequi: pondera injusta, vel mensuras habere: negotium injustum exercere, vel etiam justum: nisi id fiat propter necessitatem: habere canes, vel aves ad venandum: interesse quibuslibet causis superfluis, & his similia interdicuntur Clericis, & Religiosis, de quibus partim jam supra actum, partim aliis locis agitur, vel etiam infra adhuc agetur.

§. V.

De Officio Tabellionis, seu Notarii Clericis, & Religiosis interdicto.

Quia circa hoc Officium quædam peculiares quæstiones, & dubia occurrunt; ideo de illis seorsim hoc §. agemus.

XXIII. Quæritur primo. An, & ob quas causas Officium Tabellionis sit interdictum Clericis, & Monachis, aut Religiosis? Resp. De hoc ita rescribit Innocentius III. *in c. Sicut te 8. h. t.* Episcopo Esculeno: mandamus, quatenus „ Clericis in Sacris Ordinibus constitutis Tabellionatus Officium per Beneficiorum subtractionem appellatione postpositis, interdicas: & de Religiosis aperte colligitur *ex c. Ut Officium 11. §. Verum, de hæretic. in* 6. Nam de illis eadem ratio militat, ut mox patebit, & ex communi docet *Sanch. lib. 6. moral. c. 23. num.* 46. Ratio prohibitionis est, tum quia hoc Officium est genus quoddam negotiationis, etiam abstinendo a criminalibus, *Gl. hic V. Clerici in sacris*; tum quia est Officium vile, cum Tabellio appelletur servus publicus, *c. 2. de usur. in 6. & ibi Gl. 5. Servo publico; l. Non aliter 28. ff. de adopt.* ideoque etiam prohibetur Decurionibus, *l. Universos 15. C. de Decurion. lib.* 10. multo magis ergo prohiberi debet militibus DEI; tum denique quia est Officium sæculare, ab Officiis autem sæcularibus abstinere debent Ecclesiastici, *c. Reprehensibile 10. caus. 23. q. 8. & c. 1. h. t. Abbas in cit. c. Sicut n.* 5. Porro Tabellio promotus ad Clericatum non perdit, ipso jure, Officium Tabellionatus, ut colligitur ex *cit. cap. Sicut*, ubi dicitur, interdicendum esse hoc Officium Clericis, ergo per Clericatum supervenientem non perdiderunt hoc Officium, alias frustra ipsis interdiceretur. *Abb. ibid. nu.* 2. ubi addit, idem dicendum de Tabellionibus, qui Religionem profitentur: non enim hoc ipso amittunt Officium Notariatus, licet prohibeantur, illud de novo exercere.

XXIV. Quæritur secundo. Quibus Clericis interdictum sit Officium Tabellionatus? Resp. primo. Si Clerici sint in Sacris constituti, & habeant competens Beneficium Ecclesiasticum, certum est, quod non possint exercere hoc Officium, ut clare patet *ex cit. c. Sicut ibi: in Sacris Ordinibus constitutis*, & ibi: *per Beneficiorum subtractionem*, quia tunc Clericus non eget, & consequenter, nec negotiari, nec Officium Tabellionis ei exercere licet, in quo omnes conveniunt.

XXV. Resp. secundo. Etsi Clericus in Sacris sit constitutus, si tamen non habet competens Beneficium, probabilius est, quod possit exercere Officium Tabellionis; quia quamvis *cit. cap. Sicut* non loquatur expresse de Clericis Beneficiatis, dum tamen præcipit, eis interdici Officium Tabellionatus per subtractionem Beneficiorum, supponit, eos habere Beneficium, ergo a contrario sensu, si non sint Beneficiati, nec prohibitio, nec pœna ei adjecta in illis locum habere potest: quia Clerici, etiam in Minoribus constituti, si careant Beneficio competente, honestam negotiationem exercere non prohibentur, adeoq; nec Officium Tabellionis eis interdici debet, ut post *Hostiens.* docet *Jo. Andr. in cit. c. Sicut n. 4. & Abb. hic n.* 8. ubi addit, *contra Joan. Andr.* quod Clerico in Sacris, si habeat, unde vivat, non debeat dari optio, dimittendi Beneficium, vel Officium Notariatus: sed præcise cogendus sit, vivere clericaliter, quia est Sacris initiatus. Porro si Clericus in Sacris con-

constitutus habeat, unde commode vivere possit, ex bonis patrimonialibus, etiamsi non habeat competens Beneficium Ecclesiasticum, non licet ei negotiari, ac proinde nec officium Tabellionatus exercere, quod est genus quoddam negotiationis, ut notat *Fagnan. in cit. c. Sicut n. 25. h. t.* Nec obstat, quod Clericis non obtinentibus Beneficium, non possit interdici hoc Officium per subtractionem Beneficiorum, ut habetur in *cit. c. Sicut* quia poterit id illis interdici per alias pœnas, quæ a SS. Canonibus, & generalibus Conciliis contra Clericos negotiatores, sive sæcularia negotia exercentes, sunt decretæ, quas innovavit *Concilium Trident. Sess. 22. c. 1. de reform.*

XXVI. Respond. tertio. Etiam Clerici in minoribus Ordinibus constitutis, si competens Beneficium habeant, non possunt exercere Officium Notariis quia hoc Officium est publicum sæculare, & vile, & negotiationem sapit, ideoque omnibus Clericis indistincte censeri debet esse interdictum, dummodo non egeant; quia nemo militans DEO immiscere se debet sæcularibus negotiis, *c. 1. h. t. cap. Ecs 3. caus. 20. q. 3. c. Reprehensibile 19. caus. 23. q. 8. Hostiens. in tit. c. Sicut V. Ordinibus & Abb. n. 7.* Neque valet argumentum a contrario sensu desumptum *ex cit. c. Sicut* quod loquitur solum de Clericis in Sacris Ordinibus constitutis; quia ipsi solum in civitate illa (Esculanensi) Officium Tabellionatus exercebant ut patet *ex integra lectione illius cap.* Ex quo sequitur, quod quia ibi nulla est mentio facta de Clericis minorum Ordinum: sed de solis Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis. illi maneant sub dispositione juris antiqui, secundum quod nulli Clericorum licebat negotiari, sive sæcularia negotia exercere, nisi egeret: & argumentum a contrario sensu non procedit, quando ejus oppositum in jure reperitur expressum. *Fagn. in cit. c. Sicut nu. 27. & 2. seqq.* qui recte id extendit etiam ad illos Clericos in Minoribus, qui etsi Beneficium non habeant tamen congruam sustentationem ex patrimonio, *arg. c. Episcopus 4. de præb.* tunc enim etiam non possunt exercere Officium Notariatus; quia non egent, adeoque tum cessat ratio necessitatis, ob quam licet Clericis quibuslibet exercere honestam negotiationem. Idemque tenet *Reiffenst. tract. de spolius Cleric. q. 8. n. 53.*

XXVII. Quæritur tertio. In quibus causis, aut casibus Clerici possint exercere Officium Tabellionis? Resp. Inprimis favore Fidei concessum est, ut Religiosi, & Clerici sæculares possint hoc Officium exercere in causa hæresis, *c. Ut Officium 11. §. Ad conscribendas, de hæretic. in 6.* de quo ibi Secundo Potest Clericus, etiam in Sacris constitutus, & Beneficium Ecclesiasticum habens, esse Notarium Papæ, & in Curia Romana hoc Officium exercere propter tacitum S. Pontificis consensum, qui eum tunc habilem reddere censetur, ad tantæ Curiæ dignitatem. *Abb. in cit. c. Sicut n. 6. Covarr. pract. qq. cap. 19. num. 8. concl. 1.* Tertio. Secundum quosdam, Clericus etiam SS. Ordinibus initiatus, si non habeat competens Beneficium Ecclesiasticum, non prohibetur, etiam extra Curiam Romanam Officium Notariatus exercere coram Judice Ecclesiastico, & in causis spiritualibus, seu Ecclesiasticis. *Abb. in cit. c. Sicut num. 6. & Ugol. eo. c. 13. §. 7.* Veruntamen *Gl. fin. in cit. c. Sicut Covarr. c. l. conclus. 2.* & alii apud *Fagn. in c. c. Sicut nu. 58. & 61.* censent, quod Clericus in Sacris, etsi Beneficium Ecclesiasticum non habeat, non possit exercere Officium Tabellionis in publicis Tribunalibus Ecclesiasticis, v. g. in Consistorio Episcopi, nisi omnino egeat; tunc enim etiam in causis temporalibus, seu profanis, potest esse Notarius. Idque probatur, tum quia *in cit. c. Sicut*, simpliciter, & indistincte, sive sint causæ temporales, an Ecclesiasticæ, præcipitur, interdici Clericis hoc Officium: tum quia *in cit. c. Ut Officium §. Ad conscribendas*, exercitium Tabellionatus fuit concessum Clericis per modum specialis privilegii, & limitate in causa Fidei, ergo prius id erat eis interdictum jure communi, & in aliis causis spiritualibus extra causas Fidei, non est eis concessum. *Fagn. c. l. n. 61.* Quarto. Denique, si alicubi vigeat consuetudo, ut Clerici etiam in Sacris constituti, & Beneficium habentes, Officium Notariatus exercere possint, ut plures docent apud *Barb. in cit. c. Sicut nu. 9.* & tenet etiam *Laym. lib. 1. tract. 5. p. 5. c. 8. nu. 4.* quia officium Tabellionis in causis Ecclesiasticis absolute non dedecet Clericos, neque in specie iis prohibitum esse reperitur in iis causis, ideoque per contrariam consuetudinem induci potest.

XXVIII. Quæritur quarto. An valeant instrumenta a Clericis Notariis confecta? Respon. Certum est, quod antequam Clericis interdicatur Officium Tabellionatus, valeant instrumenta ab iis confecta, etiam in causis sæcularibus nam etsi illicite fiant, facta tamen tenent; quia fidem nihilominus facerent. *Hostiens. in cit. c. Sicut col. 2. §. E converso h. t. Joan. ibid. n. 3.* Postquam vero Clericis est interdictum, ne conficiant instrumenta, tum distinguendum est, vel enim publice, & per edictum solenniter promulgatum, illud est ipsis interdictum; & tunc non valent instrumenta postea ab ipsis confecta; quia gesta ratione publici Officii, post interdictum Superioris, non tenent, *c. Veritatis 8. c. fin. De dolo, & contum.* sicut etiam contractus initi cum prodigo, postquam ei per Judicem bonis est interdictum, non valent, *l. Is cui 6. ff. De V. O.* Nec obstat, si quis dicat, hanc prohibitionem esse omnibus factam *in dicta Decretali Sicut*, quia in illa nulla fit vere, & actu prohibitio: sed mandatur prohiberi per Superiorem; tum quia interdictum Judicis plus efficit, sive operatur, quam Legis: & priusquam interdictum a Judice fiat, Clerici videntur tolerari in Officio Tabellionatus, ideoque valere debent gesta, ratione publici Officii, licet si illud exerceant, puniendi sint ut docet *Bart. in l. Universi 25. n. 2. C. de Decurion. l. 10.* Vel interdictum a Superiore non fuit palam, & publice factum tunc tenet quidem interdictum, in præjudicium Clerici, cui factum est, ita, ut propterea Beneficio privari possit, juxta *cit. c. Sicut* gesta tamen valent, ratione publici Officii, saltem quoad partes ignorantes. *Abb. in cit. c. Sicut n. 10. & 12. Covarr. cit. c. 19. num. 8. concl. 4. §. Quod si Sacerdos*, ubi ait: hanc esse communem opinionem. Nec obstat quod conficiens instrumentum contra interdictum puniatur sola pœna subtractionis Beneficii, *cit. cap. Sicut*, ergo non debet alia pœna induci. Nam adjectio pœnæ actui a jure prohibito facta, non confirmat actum, contra prohibitionem attentatum, ut *ex Bartol. notat. Abb. in cit. c. Sicut n. 10.*

Porro Monachis, aut Religiosis ita interdictum est Officium Tabellionis, ut instrumentum novum ab iis confectum sine licentia Abbatis, seu Prælati, sit ipso jure nullum, ob defectum potestatis; quia in Religiosis major est prohibitio, quam in Clericis, ut colligitur *ex c. Sed nec 4. in fine h. tit. Covarr. cit. l. concl. 4. §. Monachus vero.* Quamvis Religiosus possit post Professionem complere, & signare instrumentum Notarii quod ante Professionem, vel ingressum in Religionem, ab eodem in ejus protocollo conscriptum fuerat, & coram ipso a contrahentibus in perfectam conventionem deductum; *Gl. in c. Ut Officium; 11. V. Præmissa; de hæret. in 6. Covarr. c. l.* Plura de Notariis dicta sunt supra *lib. 2. Tit. 22. §. 4.*

§. VI.

Quatenus studia, & sub qua pœna, sint Religiosis prohibita, Jure Canonico: & an eadem studia sint etiam prohibita Clericis sæcularibus?

XXIX. De priore quæstione agitur inprimis, *in c. Non magnopere 3. h. t.* quod est desumptum ex Concilio Turonensi, sub Alexandro III. ubi statuitur, ut nulli omnino, post votum Religionis, & post factam in aliquo loco Religioso Professionem ad Physicam (id est, Medicinam, ut colligitur ex verbis præcedentibus ibi: *sub prætextu languentium Fratrum consulendi corporis*) & Leges mundanas, id est. Juris Civilis legendas (vel audiendas) permittatur exire. Si vero exierint, & ad claustrum suum, infra duorum mensium spatium, non redierint, sicut excommunicati ab omnibus evitentur, & in nulla causa, si patrocinium præstare voluerint, audiantur: reversi autem in Choro, Capitulo, mensa, & cæteris omnibus, ultimum locum inter Fratres habeant, & spem omnis promotionis amittant, nisi misericordiam Sedis Apostolicæ fuerint consecuti, sive eum illis fuerit dispensatum. Ratio hujus statuti innuitur *in eod. c.* in Superioribus verbis, ne occasione scientiæ spirituales viri mundanis rursus actionibus involvantur.

XXX. Porro hæc Constitutio Concilii Turonensis postea declarata, & extensa fuit ab Honorio III. *in c. Super specula 10. & ult. h. t.* Ubi prædicti Regulares exeuntes ex claustris, ad audiendum Leges Civiles, vel Physicam, seu Medicinam, & non reversi intra duorum mensium spatium (a tempore scientiæ, seu publicationis hujus Constitutionis, numerandum, *Gl. hic V. Duorum mensium*) de cætero, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, districte præcipiendo, ut tam a Diœcesanis, & Capitulis ipsorum, in quorum Diœcesibus tales Regulares excommunicati student, aliis etiam supra dictis pœnis obnoxii denuncientur: scilicet quod in nulla causa patrocinium præstare debeant, nec promoveri possint, sine dispensatione Sedis Apostolicæ, *Gl. hic V. Prædictis pœnis.*

XXXI. Pro explicatione hujus utriusque Constitutionis, notandum primo. Quando dicitur *in cit. c. Non magnopere 3. h. t. Ut nulli post votum Religionis, & post factam in aliquo loco Religiosæ Professionem, permittantur exire*: per votum Religionis non intelligitur simplex promissio ingrediendi Religionem: sed vel Professio tacita, quæ olim fieri censebatur per assumptionem habitus Religiosi, animo mutandi vitam, post editum votum ingrediendi Religionem, juxta supra dicta *Tit. 31.* prout explicat *Joann. Andr. hic numero 4. & Abb. numero 12.* Vel intelligitur votum ipsum Professionis expressæ, per quod quis verus Religiosus efficitur, ita, ut posteriora verba, *post actam Professionem*, sint declaratoria priorum, scilicet *post votum Religionis. Suar. dis. 23. de Cens. sect. 3. numero 9.* ubi addit, per Professionem hic intelligi omniam veram incorporationem, per quam verus Religiosus quis fit, adeoque etiam sub hac Lege comprehendi Scholasticos approbatos Societatis; quia sunt veri Religiosi, eaque generaliter de omnibus Religiosis loquitur.

Notandum secundo. Tres Conditiones requiruntur ad hanc censuram excommunicationis, aliasque pœnas statutas *in cit. c. 3. & c. ult. h. t.* Prima est, ut Religiosi LL. Civiles, vel Physicam, seu Medicinam legant, vel audiant, vel saltem animo audiendi exeant, secundum probabilem sententiam, de qua infra. Secunda conditio est, ut ad hunc finem audiendi exeant ex Claustris suis, ut expresse habetur in utroque *cit. c.* Quare si non exeant, sed intra Claustra sua Jus Civile, vel Medicinam audiant, vel eis studeant, non incurrunt hanc censuram, aliasque pœnas statutas; quia Constitutio pœnalis non debet extendi ultra propriam significationem verborum: sed potius restringi; cum ergo hæc Constitutio loquatur de Religiosis exeuntibus a Monasterio, non debet intelligi de non exeuntibus, sed studentibus, vel audientibus intra Monasterium. *Innoc. in cap. ult. in princ. Abb. ibid. numer. 23.* Neque obstat, quod eadem ratio videatur esse in non exeuntibus; nam inprimis Religiosus, qui ex Claustro exit ex causa illicita, & Lege prohibita, & Monasterium deserit, magis delinquit, quam qui rem illicitam intra Claustra patrat; quia hic unum tantum, prior duo peccata committit, ideoque magis est puniendus. Deinde etsi ob identitatem rationis locum habeat Legis dispositio, non tamen ejus pœna, adeoque etiamsi ponatur, ac detur, Religiosos

ex

ex mente hujus Constitutionis prohiberi etiam intra Claustra audire Leges, & Medicinam: non tamen ideo incurrunt pœnam excommunicationis, *Abb. c. l.* Ex quo infertur etiamsi Religiosus, qui exit e Claustro, non ad audiendas has scientias: sed ad alios fines illicite exeat, & graviter peccet, vel etiam Apostata fiat; non tamen incurrit pœnas hic statutas. *Suar. c. l. n.* 10. Tertia conditio est; ut intra duos menses, ad Claustra non redeant: si enim ante elapsum hoc tempus redierint, non incurrent excommunicationem, aliasque pœnas, ut patet ex *cit. c.* 3. *& c. ult. h. t.*

XXXII. Notandum tertio. Si Religiosi exeant quidem ex Monasterio, ad audiendas has scientias: sed non extra Claustrum morentur, ac habitent, quia solum exeunt ad audiendum in loco publico alicujus Academiæ, ita tamen, ut quotidie redeant ad Claustrum, tum valde probabile est, illos non incurrere excommunicationem, & alias pœnas; quia verba illa textus, *si ad Claustrum suum intra duorum mensium spatium non redierint*, indicant, quod debeant exire, ad audiendum, ita, ut habitent extra Claustrum, & duobus mensibus extra illud versentur, quod non fit, si solum exeant ad audiendum, & quotidie ad Claustrum revertantur. Ratio est, quia in Legibus præsertim pœnalibus, non est recedendum a proprietate litteræ, seu textus: & pœna potius restringi, quam ampliari debet. Et ista interpretatio est communis recepta a DD. ut testatur *Suar. c. l. n.* 11. & 12. Quare dicendum est, mentem Papæ non fuisse, omnem modum vacandi his scientiis prohibere, sub excommunicatione: sed solum illum modum, qui posset præbere occasionem majoris evagationis, & distractionis in actionibus mundanis. *Suar. c. l. n.* 13.

Notandum quarto. Si Religiosus exeat e Claustro, animo audiendi Jus Civile, aut Medicinam, postea vero illas scientias non audiat, attamen ultra duos menses extra Claustrum maneat, verius est, eum incurrere excommunicationem, & alias pœnas statutas, *Abb. in citat. cap.* 3. *num.* 8. *Suarez citat. sec.* 3. *num.* 14. Ratio est, quia in hoc cap. non excommunicantur Religiosi audientes, sed exeuntes ad audiendum, & ante elapsos duos menses, non redeuntes, adeoque tales agunt contra verba, & mentem hujus Constitutionis, etiamsi re ipsa non audiverint, maxime, si non tantum exiverint, sed etiam per duos menses foris manserint, animo audiendi illas scientias prohibitas. Aliud est, si Religiosus, post exitum e Monasterio, mutavit propositum, audiendi scientias prohibitas, tum enim etsi foris manet, ultra duos menses, ut audiat scientias permissas, verb. grat. Jus Canonicum, aut Theologiam, vel etiam, ut libere vagetur, probabili est, non incurrere excommunicationem, aliasque pœnas; quia cessat ratio hujus Constitutionis, nempe ne viri spirituales mundanis actionibus rursus involvantur; quæ ratio cessat, si Religiosus, mutato proposito, non audiat disciplinas profanas ipsi prohibitas, etiamsi non redeat ad Monasterium; quia verba Legis, præsertim pœnalis, cum effectu intelligi debent, *lib.* 1. *§. Hac autem ff. Quod quisque juris &c. Abb. in cit. c. ult. num.* 9. *h. a. Suar. c. l. num.* 15. Quod si vero Religiosus egressus sit e Monasterio, ob alium finem, sive bonum, sive malum, postea vero mutata intentione, extra Claustrum maneat, principaliter ad eum finem, ut Jus Civile, vel Medicinam audiat, & intra duos menses non redeat, incurret excommunicationem, aliasque pœnas; quia licet primus egressus non fuerit destinatus ad hunc finem, tamen permanentia extra Monasterium fuit ad illum ordinata, & quidem principaliter, siquidem principalis ejus intentio fuit, manendi extra Monasterium, propter audiendas scientias prohibitas, hoc enim est, quod principaliter intendit prohibere hæc Constitutio; nam si exeat, vel foris maneat, principaliter ob aliam causam, non incurret hanc censuram, licet postea etiam studiis prohibitis det operam, *Suar. c. l. num.* 15.

XXXIII. Notandum 5. Nec quidem cum licentia suorum Prælatorum Regularium, possunt Religiosi exire e Monasterio, ad audiendum Leges, vel Medicinam; tum quia inferiores Papa non possunt dispensare in Legibus Canonicis, præsertim in Decretis Concilii Generalis, nisi specialiter id eis concessum sit: tum quia in dicta Constitutione dicitur, *Nulli omnino permittatur exire*, per quam vocem omnis omnino dispensatio videtur prohiberi. *Abb. in cit. c.* 3. *n.* 5. *Suar. c. l. num.* 13.

Notandum sexto. Certum est, quod etiam hodierno Jure non incurratur censura illa excommunicationis, aliæque pœnæ, nisi post elapsum tempus duorum mensium; quia in *cit. c.* 3. *h. t.* expresse habetur, quod tempus illud currat, non a tempore publicationis hujus Constitutionis, quippe quæ jam dudum fuit promulgata: sed a tempore exitus e Claustro, ut ex illis verbis: *Si vero exierint, & ad Claustrum suum, infra duorum mensium spatium non redierint*, idemque reperitur in *cap. ult. in princ. eod.* nec revocatur. Quare cum ibi dicitur, excommunicationem hanc ipso facto incurri, non debet intelligi, quod ipso facto incurratur post exitum e Claustro: sed post elapsum tempus bimestre, ut ex contextu satis patet: nam id solum est additum, ad declaranda verba prioris Canonis *in cap.* 3. *h. t.* ubi non exprimitur, an illa excommunicatio, ipso facto, incurratur, nec ne. Ex quo ulterius infertur, quod hoc tempus bimestre computandum sit a die exitus e Claustro, ad audiendum scientias prohibitas, ut patet ex verbis textus, *si exierint*: neque enim potest hoc tempus computari a tempore, quo cœperunt audire illas scientias, cum possit incurri hæc censura, etiam antequam quis incipiat audire prædictas scientias, ut constat ex supra dictis, *Abb. in cit. c. ult. n.* 8. *h. t. Suar. c. l. n.* 16.

XXXIV. De posteriore quæstione, an studia Legum Civilium, & Medicinæ sint prohibita, etiam Clericis secularibus, agitur *in cit. cap. Super specula ult. §. Quia vero h. t.* ubi Papa Honorius III. prædictum statutum Concilii Turonensis (*in cit. c. Non magnopere* 3. *h. t.*) extendit ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpositos Cantores, & alios Clericos personatus habentes, nec non Presbyteros: nisi infra præscriptum spatium (duorum mensium) a prædictis studiis destiterint, & mandavit illud, appellatione postposita, firmiter observari.

XXXV. Pro cujus explicatione, notandum primo. Prohibitum est sub pœna excommunicationis, & aliis expressis, *in c.* 3. *h. t.* Archidiaconis, Decanis, Plebanis, id est, qui sub se Capellas, seu Ecclesias minores habent, & aliis Clericis dignitates Ecclesiasticas, vel personatus habentibus, nec non omnibus Presbyteris, seu Sacerdotibus, audire Leges Civiles, vel Physicam, seu Medicinam. Ratio hujus prohibitionis est, ut liberius, & diligentius operam dent studio Theologiæ, quod Papa cupit ampliari, ut sit Fides Catholica circumcincta muro inexpugnabile bellatorum, ut dicitur in *cit. §. Quia vero*: hoc est, qui possint hæreticis auctoritate divinæ Scripturæ resistere, *Gl. hic V. Bellatorum*. Sub Theologia autem hoc loco comprehenditur etiam Jus Canonicum; quia scientia Canonica est pars Divinæ, *cap. Qualiter*; 24. *de accus. Abb. in cit. cap. ultim. numero* 7. *h. t.* & æque utilis est Ecclesiæ DEI, quam Theologia.

Porro ab hac prohibitione Constitutionis Honorii III. *in citat. §. Quia vero*; excipiuntur primo. Rectores Ecclesiarum Parochialium, ut constat ex *c. Statutum* 1. *h. tit. in* 6. ubi expresse habetur, prædictam Constitutionem Honorii prohibentem, audire Leges, vel Physicam, seu Medicinam, ad eos, qui Parochiales Ecclesias obtinent; ratione Ecclesiarum hujusmodi, non extendi, nisi eædem Ecclesiæ sint Plebaniæ sub se Capellas habentes, in quibus instituuntur Clerici, seu Vicarii perpetui, qui non possunt ab ipsis Capellanis, absque causa rationabili, amoveri: dummodo tamen tales Rectores Parochiarum, quæ non habent sub se Capellas, non sint Sacerdotes, tunc enim prohiberentur audire Leges, vel Medicinam, non ratione Ecclesiæ, sed ratione Ordinis, *Gl. ibid. V. Ratione*.

Excipiuntur secundo. Clerici inferiores, & Diaconi, vel Subdiaconi, multo magis in minoribus Ordinibus constituti, qui Dignitatem, vel Personatum non habent; hi enim Leges, & Medicinam audire possunt; nam ad illos *in cit. §. Quia vero*; nulla fit extensio *Suarez. citat. sec.* 3. *numero* 19. *Ugolin. de Offic. Episcop. capit.* 13. *except.* 2. Tertio. Excipiuntur ii Clerici seculares; qui non publice in Academiis; sed privatim student Juri Civili, ad melius intelligendos SS. Canones, *Abb. in citat. capit. ultim. numero ult.* quia verissimum est illud vulgare pronunciatum: *Leges* (Civiles) *sine Canone valent parum, Canones sine Lege nihil*: vel etiam, qui student principaliter ad ipsam Civilem scientiam acquirendam; quia Constitutio hæc pœnalis, non debet extendi ad eos, qui privatim student, sed non publice in scholis audiunt. Nec obstat, verbum *student* positum *in citat. capit. ultim.* quia intelligi debet de publice studentibus, adeoque de his, qui student in scholis audiendo, prout indicant illa verba, *in quorum Diœcesibus in hujusmodi student &c. Fagnan. in citat. capit. ultim. numero* 32. *&* 36. Quarto. Excipiuntur illi Clerici, qui a Papa licentiam obtinuerunt, audiendi Jus Civile, vel Medicinam; quam solus Papa dare potest. *Ugolin. citat. §.* 13. *in except. ult.*

Notandum secundo. Clerici Regulares habentes Dignitates, vel personatus, vel si sint Presbyteri, prohibentur audire Leges Civiles, & Medicinam, etiam in propriis domibus, ac proinde si per duos menses hujusmodi facultates audiant, censuram excommunicationis incurrunt, sive in propriis domibus, sive in quovis alio loco audiant, prout sumitur ex *cit. c.* 1. *h. t. in* 6. Ubi Bonifacius VIII. referens Constitutionem Honorii *in c. ult. h. t.* ait, quod Clericis Secularibus ibi expressis audire Leges, & Physicam interdixerit. Quare tempus duorum mensium in his Clericis secularibus computandum est ab eo tempore, quo incipiunt audire hujusmodi facultates, cum computatio aliunde incipere non possit, nec ab exitu e Claustro, qui in illis locum habere non potest, neque ab exitu ex propria domo, qui huc nihil facit, *Suar. c. l. num.* 19.

XXXVI. Notandum tertio. Quando *in cit. c. ult. h. t.* dicitur, ut *de cætero Religiosi* (idemque est de Clericis Secularibus, ad quos ibi facta est extensio) *ipso facto sententiam excommunicationis incurrunt*: per hæc verba non inducitur novum Jus: sed declarantur verba illa Constitutionis Turonensis *in c.* 3. *h. t. sic ut excommunicati ab omnibus evitentur*, quæ videbantur similitudinem importare, quasi non essent ipso jure excommunicati, unde diversæ oriebantur opiniones DD. Quæ controversia *in c. ult. h. t.* deciditur, nempe quod excommunicatio illa semper fuerit latæ sententiæ, licet hoc non fuerit manifestum, ideoque propter hujusmodi opiniones probabiles, & inde ortam ignorantiam probabilem, excusabantur ante hanc declarationem Religiosi audientes facultates ibi prohibitas a pœna excommunicationis, a qua post hanc declarationem, de cætero non excusantur, juxta ea, quæ tradit *Gl. in cap. un. V. De cætero; de post. Prælat. in* 6. *Fagn. in cit. c. ult. num.* 6. *&* 7.

Notandum quarto. Clerici seculares, vel etiam Religiosi, qui incurrunt censuram excommunicationis, eo quod studuerint scientiis, possunt ab illa absolvi, vel ab Episcopo proprio, cui sunt subjecti, vel ab Episcopo, in cujus Diœcesi student, & ubi deliquerunt, ac pro tempore versantur, saltem quod attinet ad Clericos seculares; cum Papa absolutionem ab hac censura sibi non reservavit, *Abb. in cit. c. ult. num.* 11.

XXXVII. Prædictis addendum primo. Clerici, tum Seculares, tum etiam Regulares possunt licite Jus Civile, vel Me-

Medicinam legere, sive docere, publice, & privatim, absque eo, quod incurrant excommunicationem, & alias pœnas statutas, ut docet *Innoc. & Abb. in cit. c. ult. n. 36. h. t. Suar. disp. 23. de censur. sec. 3. n. 18. contra Hostiens. & Joan. Andr.* Ratio est, quia licet *in c. 4. h. t.* feratur censura in Religiosos exeuntes ad legendum Jus Civile, & Physicam, seu Medicinam verbum autem legendi proprie, & in rigore significat docere, non audire vel studere, aut addiscere: attamen *in c. ult. h. t.* Papa Honorius III. exposuit, & declaravit, quomodo verbum legendi *in cit. c. 3.* intelligendum sit, nempe, ut non idem sit, quod docere: sed quod audire, sive legere, & studere ad addiscendam disciplinam ab alio, ac proinde in utroque *c. 3. & ult.* non est sermo de legentibus, hoc est, docentibus, nec etiam de illis, qui non studeant, ut addiscant: sed et alios doceant, hi enim non incurrunt pœnas ibi statutas: sed solum illi, qui exeunt ad audiendum, & addiscendem scientias prohibitas: alioquin sequeretur, Papam *in cap. ult. h. t.* falsum dixisse, nec fideliter, ac in sensu integro, & perfecto retulisse Constitutionem Concilii Turonensis, vel certe illius tenorem, ac sensum proprium ignorasse, quod nullo modo dici potest; cum Papa censeatur habere omnia jura in scrinio pectoris sui, *c. 1. de Constit. in 6.* Nec obstat, quod Religiosus, qui exivit e Claustro, incurrat hanc censuram, etiamsi non adeat scholas, ad addiscendas has scientias: sed privatim iis studeat; nam non ideo illam incurret, quod his scientiis det operam: sed quia exivit e Claustro, animo illas audiendi, & addiscendi, & post duos menses non rediit ad Claustrum, hoc enim supponendum est; alioquin non incurretur censura, etiamsi illis studeat, si non exivit ad audiendum, ut patet ex supra dictis, *Suar. c. l.* Neque etiam obstat, quod eadem, vel etiam major sit ratio prohibitionis in docentibus, quam in discentibus, ideoque etiam eadem sit juris dispositio in utrisque; nam argumentem a paritate rationis non habet locum in pœnalibus. Præterquam quod ratio disparitatis etiam assignari possit inter docentes, & audientes; tum quia hi moventur ad discendum malo zelo, ut rursus involvantur mundanis administrationibus in patrocinando, & aliis similibus, ut innuitur *in c. 3. h. t.* At vero, qui docent scientiam Legum Civilium, quam prius didicerunt, non involvuntur actionibus mundanis: sed potius communicant aliis scientiam per se bonam, & necessariam ad gubernationem Reipubl. *Fagn. in cit. c. ult. n. 41.* Tum quia rarissime contingit, ut Religiosi exeant a Monasterio, ad docendum has disciplinas, & ideo non fuit opus, id per specialem Legem prohibere, cum Leges solum condantur de his, quæ communiter, & frequenter accidunt, *Suar. c. l.* Porro illud certum est, hanc censuram non incurrere eos, qui hujusmodi Religiosos, vel Clericos docent has scientias, vel illos ad audiendum admittunt, cum prædicti Canones non loquantur de docentibus: sed solum de audientibus. *Suar. c. l. n. 20.*

XXXVIII. Addendum secundo, Clerici, & Monachi, seu Religiosi possunt promoveri ad gradum Doctoratus. Et quidem is, qui ante Clericatum Juri Civili operam dedit, potest post illius assumptionem, imo etiamsi Presbyter Beneficiatus fuerit factus, ad gradum Doctoratus in eodem Jure promoveri, etiam sine licentia sui Ordinarii, & absque periculo incurrendæ alicujus censuræ irregularitatis, vel alterius pœnæ: quamvis peccet, si sine sufficienti scientia Juris gradum suscipiat, ut docet *Navarr. lib. 3. Consil. 3. h. t. Emman. Rodriq. Tom. 2. qq. Reg. q. 75. art. 1.* ubi addit, id etiam Monachis permissum esse; illud vero certum, quod Religiosi ad gradum Doctoratus in Theologia, & jure Canonico, cum licentia suorum Prælatorum, promoveri possint.

§. VII.

De pœnis statutis in Monachos, seu Religiosos, qui habitum Religiosum dimittunt, vel ad studia, sine licentia, accedunt, vel sunt incorrigibiles.

XXIX. Quæritur primo. Quam pœnam incurrant Religiosi, qui habitum regularem dimittunt? Resp. de hoc ita statutum habetur in *c. Ut periculosa 2. h. t. in 6.* Ut periculo-
„ sa Religiosis evagandi occasio subtrahatur, distinctius in-
„ hibemus, ne de cætero aliquis, quamcunque Religionem
„ (dummodo approbatam, *Gl. hic V. Quamcunque*) tacite,
„ vel expresse Professus, in scholis, vel alibi temere habi-
„ tum Religionis suæ dimittat: alioquin sententiam excom-
„ municationis, ipso facto incurrat, prout postea ut in *eod.*
c. subjungitur.

XL. Porro ad hanc censuram incurrendam requiritur primo. Ut non tantum habitus Regularis deponatur: sed etiam, ut dimittatur, hoc est, non sufficit, ut exuatur solum habitus dormiendi, vel purgandi causa, vel ob alium finem, etiam malum; sed necesse est etiam, ut mutatio habitus fiat in alium, ad se occultandum, vel incedendum tali modo. Unde quando non totus habitus, sed aliqua ejus pars tantum dimittitur, si tamen per partem illam Religiosi habitus, quæ retinetur, satis adhuc cognosci possit Religiosus, non incurritur excommunicatio; quia tunc non est dimissio habitus simpliciter: sed solum ex parte, nec datur per hoc Religiosis occasio vagandi, quod illa Lex vitare intendit. *Suar. disp. 23. de Cens. sect. 4. n. 28.* Secundo requiritur, ut dimissio habitus sit temeraria, hoc est, ut absque justa causa fiat: nam si ex justa causa fiat, v. g. ad defensionem propriæ vitæ, vel famæ, vel proximi, vel ad vitandum grave scandalum, non potest dici temeraria dimissio, quia prudenter, & rationabiliter fit, *Suar. cit. sect. 4. n. 27. Sanch. lib. 6. mor. c. 8. n. 40. & 41.* Imo etiamsi dimittatur habitus ex ignorantia culpabili, eaque crassa, & supina, non debet censeri temeraria dimissio, dummodo non sit ignorantia omnino affectata, vel adeo crassa, ut censeri possit quasi scientia, & ingens temeritas; quia temerarie idem est, quod scienter, & ex præsumptione, ac veluti cum contemptu aliquo Legis quippiam fieri, ita ut velit quis dimittere habitum, non obstante Legis prohibitione. *Suar. c. l. n. 29. Sanch. c. l. n. 43.*

Tertio requiritur, secundum aliquos ad hanc censuram incurrendam, ut non tantum proprius habitus regularis sit dimissus; sed etiam, ut alius habitus assumatur; quia communiter, & moraliter loquendo, non datur occasio vagandi, dimisso proprio habitu, vel ejus notabili parte, nisi alius assumatur, quo quis tegatur. *Sanch. c. l. n. 51.* Contrarium tamen non improbabiliter tenet *Suar. c. l. n. 28.* quia textus *in cit. c. 2. h. t. in 6.* non exigit, ut alius habitus induatur; sed ut proprius dimittatur, vel ea pars, qua deposita non potest Religiosus cognosci, cujus Religionis sit, tunc enim datur sufficiens causa vagandi, quæ est causa prohibitionis ibi assignata.

XLI. Ex dictis colligitur primo. Religiosus, qui habitu Regulari retento fugit e Monasterio, sine Superioris licentia, etsi sit apostata, vel fugitivus, non tamen incurrit hanc excommunicationem, quippe quæ est lata, non in apostatas, & fugitivos: sed in eos, qui habitum temere dimittunt, etiam absque animo apostatandi, *Less. l. 2. de just. c. 41. num. 109. Sanch. cit. c. 8. n. 45. & 46. Barb. in cit. c. 2. n. 3. h. t. in 6.*

Colligitur secundo. Ad hanc excommunicationem incurrendam non requiri, ut in perpetuum deponatur habitus regularis: sed satis est, si deponatur ad tempus; nam *in cit. c. 2. h. t. in 6.* excommunicantur dimittentes habitum in scholis, quæ non solent esse perpetuæ *Sanch. c. l. n. 48.* non tamen incurrit, qui habitum ad tam breve tempus deponit, & alium assumit, ut moraliter loquendo, censeri possit, eum non dimisisse. *Azor. p. 2. Instit. l. 12. c. 13. q. 5. in casu 16. Sanch. c. l. n. 55.* Quare si Religiosus, ob apparentem aliquam causam, habitum Regularem dimittat ad breve tempus, etsi illa causa non sit honesta, nec excusans, non incurrit excommunicationem, ut si v. g. deponat, quo expeditius currat, vel ut ludat: vel se lavet in flumine, quia hujusmodi dimissio habitus non potest dici temeraria, cum causam saltem apparentem habeat. *Azor. c. l. 10. c. 17. q. 9.* Quin imo dicendum, etsi deponat ad breve tempus habitum, ex causa turpi, & illicita, v. g. ut fornicetur, vel clam furetur; quia quamvis graviter peccet deponendo, non tamen dimittit, ut liberius vagetur: sed deponit, voluntate paulo post reassumendi illum, nec habitus ad tam breve tempus dimissus censetur moraliter dimissus, adeoque nec temerarie. *Azor. c. l. §. Si roges Sanch. c. l. n. 56. & 57.*

Colligitur tertio. Qui habitum regularem dimittit, non statim incurrit hanc excommunicationem, sed quando eo pervenit, ut vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibet, cum hæc censura sit lata, ut vitetur occasio vagandi, nec incurrit, si mutata intentione, ante hunc eventum, reassumat habitum, *Sanch. c. l. n. 52. in fine*, & alii apud ipsum.

Colligitur quarto. Excommunicationem hanc incurrere eum Religiosum, qui habitum quidem retinet: sed ita occultat, sine justa causa, ut exterius nullo modo appareat; quia moraliter, ac in effectu idem est, ac si dimitteret, dum illum ita tegit, super induendo alium, ut nequeat cognosci, cujus Ordinis Religiosus sit, nec quod etiam præbetur occasio vagandi, quæ est causa finalis hujus pœnalis Legis: nam etiam in pœnalibus Legibus fieri potest extensio, si alias Lex posset facile eludi, tunc enim non est extensio, sed tacita inclusio, *Azor. cit. c. 17. q. 10. Suar. cit. sect. 4. n. 34. Sanch. c. l. num. 63.*

XLII. Colligitur quinto. Etsi valde probabile sit, non incurrere excommunicationem illum, qui deposito habitu suæ Religionis, assumit habitum alterius, ad illam transeundo, v. gr. ad laxiorem; quia non dimittit suæ Religionis habitum, et libere vagetur, quæ est ratio, ob quam censura hæc fertur, ut docet *Sanch. c. l. n. 68.* Contrarium tamen videtur probabilius, quia *in cit. c. 2. h. t. in 6.* dicitur, *Qui suæ Religionis habitum temere dimiserit*; ac eo tempore, quo priorem Religionem dimisit, ea vere erat, & postea etiam manet sua Religio, de jure, & ex obligatione, etsi non de facto, & irrationabiliter, ac illicite illum dimisit, adeoque temerarie: quamvis talis non sit apostata; quia non absolute, & omnino deficit a Religione, sed ad aliam se recipit, *Azor. cit. c. 17. q. 12. Suar. cit. sect. 4. n. 32.*

Colligitur sexto. Hanc censuram incurri, etiamsi Religiosus, obtenta licentia, discedat, sed habitum deponat, quia non requiritur actualis evagatio, sed sola habitus dimissio, quæ viam aperit vagationi, *Sanch. c. l. n. 60.* deinde satis est, ad hanc censuram incurrendam, si intra Monasterium habitum temere deponat; quia sola habitus dimissio requiritur *in cit. c. 2.* & verba illa, *in scholis, vel alibi*, sunt generalia, satisque est, quod ea dimissio præbeat facultatem etiam vagandi, *Sanch. c. l. n. 16.*

Colligitur septimo Religiosus Societatis Jesu, non incurrere hanc excommunicationem, etiamsi, habitu dimisso, induant secularem, etiam sine causa sufficiente; quia *text. in cit. c. 2.* loquitur de Professis, qui dimittunt habitum suæ Religionis, & sic in illo supponitur, Religionem illam habere peculiarem habitum, quo discernatur ab aliis; ac Societas Jesu non habet peculiarem, ac proprium habitum: sed utitur habitu communi Clericali, qui est usitatus in quavis Regione, seu Patria, juxta *Const. p. 6. c. 2. §. 15. Sanch. c. l. n. 70.*

XLIII. Quæritur secundo. Quam pœnam incurrant Religiosi accedentes ad studia, sine Prælati licentia? Resp. similiter *in cit. c. 2. h. t. in 6.* statuitur pœna excommunicationis in
„ quoscunque Professos, accedentes ad quævis studia litte-
„ rarum, nisi a suo Prælato, cum consilio sui Conventus,
„ vel majoris partis ejusdem, eis licentia primitus sit con-
„ cessa. Ubi additur, si quis autem horum violator extite-
„ rit, excommunicationis sententiam ipso facto, incurrat,
„ quæ verba non copulative, sed disjunctive intelligenda sunt, ita, ut alterutrum sufficiat violare, ad incurrendam excommunicationem, nempe, si Religiosus, vel temere habitum

bitum dimittat, vel ad ftudium fe conferat, fine licentia Prælati, etfi habitum non dimittat, ita, ut duplex fit excommunicatio, *Gl. V. Rurum Suar. cit. fect. 4. n. 26. Sanch. cit. c. 8. n. 39.*

XLIV. Circa quod notandum primo. Difpofitionem, & pœnam hujus textus non habere locum, quando Religiofus adit alium locum, ubi eft Studium, ut ibi habitet in Conventu fui Ordinis, caufa ftudendi intra clauftrum fuæ Religionis, fi in eo doceatur, vel ex eo aditurus fcholas, quæ funt extra Conventum; tum enim non exigitur licentia nifi proprii Prælati, inconfulto conventu, quamvia eo ftudendi etiam caufa, accedat: quia tunc non datur immediate licentia, eundi ad ftudium, fed ad alium Conventum, quamvis finis miffionis fit ftudium: fed folum hic fermo eft, quando Religiofus ad alium locum fe confert, ad habitandum, extra Clauftrum, propter ftudium, *Azor. cit. lib. 12. c. 13. q. 5 cafu 16 §. De altera excommunicatione Suar. cit. fect. 4. n. 35. Sanch. lib. 6. mor. c. 8. n. 75.* Eft autem hic fermo, non folum de ftudiis prohibitis Religiofis: fed etiam de aliis permiffis, ut Theologiæ, ac Juris Canonici, quia textus expreffe dicit, *ad quævis ftudia. Sanch. c. l. n. 73.*

Notandum fecundo. Decifio hujus cap. non habet locum in illis Religionibus, in quibus licentia proficifcendi ad habitandum, extra Clauftrum, non eft penes immediatum Prælatum Conventus: fed refervata Provinciali, vel Generali; quia de illis non loquitur *cit. c. 2.* fed tantum de proximo Superiore Conventus. Generalis vero, vel Provincialis non dicitur proprie habere Conventum, *Suar. c. l. n. 27.*

Notandum tertio. Dubium eft, an, ad hanc licentiam dandam requiratur tantum confilium, an vero etiam confenfus Conventus, vel majoris ejus partis? Prius affirmat *Suar. cit. fect. 4. n. 37.* quia de confilio tantum fit mentio, & jura quando volunt requirere confenfum, illud exprimunt: quando vero dicitur, cum confilio Conventus, vel majoris ejus partis, per eam disjunctionem fignificatur, non effe opus totum Conventum, ad confilium petendum convenire: fed folum majorem ejus partem, arbitrio Prælati. Verum *Sanch. cit. c. 8. n. 82.* putat totum Conventum effe convocandum, ad petendum confilium, & eam disjunctionem effe pofitam, majoris declarationis caufa, nempe ita cogendum effe totum Conventum, ut tamen non fit neceffarium totius Conventus beneplacitum: fed fufficiat majoris partis; nam valde extraordinarium eft in Religionibus, non totum Conventum, fed majorem tantum partem cogi. Addit idem *Sanch. c. l. n. 82.* per confilium ibi intelligi, & requiri confenfum majoris partis Conventus; quia quando confilium eft petendum ab aliquo tanquam Collega, & participe Officii, illud eft neceffario fequendum, adeoque tunc eft idem quod confenfus: at Conventus eft Collega, & particeps Officii Prælati in rebus arduis exequendis. Quare fenfus eft, ut una cum Prælato, confentiat etiam totus Conventus, vel major ejus pars: quia ficut Prælatus non poteft rem notabilem Monafterii alienare ad tempus modicum, fine confenfu Conventus, ita neque perfonam. Et hæc explicatio videtur probabilior.

XLV. Cæterum *in cit. c. 2. §. fin. h. t. in 6.* alia excommuni-
„ cationis fententia fertur in Doctores, five Magiftros, qui
„ Religiofos, habitu fuo dimiffo, Leges, vel Phyficam, feu
„ Medicinam audientes (fecus fi alias audiant, non prohi-
„ bitas) fcienter docere, aut in fcholis fuis præfumpferint
„ retinere, quam etiam ipfo facto incurrunt.

Ex quo patet, ad hanc cenfuram incurrendam requiri. Primo, ut Religiofus, habitu fuo dimiffo, his ftudiis vacet nam fi habitu retento, audiant has difciplinas, ea non incurritur a Magiftris docentibus: quamvis incurrant aliam excommunicationem latam *in c. Nuper 29. &c. Si concubinæ 55. de fent. excomm.* contra participantes cum excommunicato, in eodem crimine, quam tamen non incurrunt Magiftri, nifi poftquam Religiofus, audiendo fcientias prohibitas, excommunicationem incurrit; quia antea non proprie participant in crimine cum excommunicato, & nifi participent cum illo, poftquam nominatim denunciatus fuit. At vero excommunicationem latam *in cit. c. 2. §. fin. h. t. in 6.* non incurrunt Magiftri docentes five denunciati, five non: imo quamvis nullam excommunicationem incurrerint, excufante illos invincibili ignorantia, nam Magiftri non ignorantes incurrunt hanc excommunicationem, quippe quæ non pendet ab excommunicatione per Religiofos contracta. *Suar. dif. fect. 23. fect. 4. n. 41. in fine Sanch. cit. l. 6. c. 8. n. 90.*

Requiritur fecundo, Ut Magiftri fcienter Religiofos doceant, vel retineant; quia *in cit. c. 2. §. fin.* requiritur fcientia, & præfumptio, ac proinde, fi ex ignorantia, etiam culpabili, & craffa, modo non fit affectata, aut ita craffa, ut ingens temeritas dici poffit, non incurrent hanc cenfuram, *Suar. c. l. n. 39. Sanch. c. l. n. 100.* Nomine autem Doctoris, five Magiftri idem hic fignificatur, qui omnino actu docent. Quare fi non doceant, non incurrunt hanc cenfuram quamvis grado Doctoris fint infigniti, *Sanch. c. l. n. 96.* contra *Suar. c. l.* qui vult, quod nomen Doctoris propter gradum fit pofitum: nomen Magiftri vero propter Officium docendi.

XLVI. Requiritur tertio, Ut Magiftri doceant Religiofos five in fcholis, five extra illas, vel ut retineant in fcholis, quamvis non doceant; quia non utrumque copulative: fed alterutrum disjunctive exigitur, fcilicet docere, vel retinere in fcholis, *Sanch. c. l. numer. 93. Suar. c. l. numer. 40.* non tamen Magiftri incurrunt excommunicationem, quamvis fciant Religiofos in domo propinqua audire, *Sanch. c. l. n. 95.* Neque etiam incurrent cenfuram, fi non docentes retineant extra Scholas; quia *in cit. c. 2.* excommunicantur docentes, fine limitatione, at quoad retinentes exigitur, ut in fcholis fuis retineant, *Franc. in cit. c. 2. §. fin. n. ult. Sanch. c. l. n. 39. Suar. n. 40.* Retinere autem nihil aliud eft, quam pofitive concurrere rogando, vel confulendo, vel defendendo fua auctoritate, vel favore, aut violentia aliqua cogendo, ut in fcholis Religiofus permaneat: non autem tenetur ipfe Doctor, feu Magifter Religiofum per vim ex fcholis expellere, nifi fit Rector Univerfitatis, cui ex Officio incumbit expellere, vel aliunde fit Jurifdictione præditus: nec tenetur ideo intermittere Officium fuum docendi, fi non exeat: fed poteft eum tolerare, & permiffive fe habere. *Suar. c. l. n. 40. Sanch. c. l. n. 97. & 98.*

Denique hanc excommunicationem non incurrunt, qui Leges, vel Medicinam docent, aut in Scholis retinent Sacerdotes, vel Clericos feculares, cum *in cit. c. 2.* fermo fit de folis Religiofis, quia Lex pœnalis extendi non debet ad perfonas non expreffas. Nec obftat, quod Lex pœnalis loquens in uno ex cafibus jure antiquo æquiparatis, debeat extendi ad alterum, in quo eft eadem ratio; quia cum in jure æquiparantur duo extrema, fecundum certam qualitatem: aliud jus loquens poftea de altero ex illis extremis non extenditur ad alterum in cafo non æquiparato, *Franc. c. §. fin. not. 3. Sanch. c. l. n. 91.*

XLVII. Quæritur tertio. Quomodo puniendi fint Monachi, feu Religiofi incorrigibiles? Refp. de hoc ita ftatutum habetur *in c. Relatum 7. h. t.* Monachi, qui fæculariter vivunt,
„ & alios exemplo fuo corrumpunt, ad obfervantiam re-
„ gularem, appellatione remota, compelli debent. Quod fi
„ aufu temerario reftiterint, illis ejectis, Fratres alterius
„ Ordinis (fi non poteft Monafterium ex Religiofis ejufdem
„ Ordinis reformari) in illud inducendi funt. Ubi *Gl. V. Inducat.* addit novos Religiofos inducendos effe, ut, vel in perpetuum ibi maneant, fi priores Monachi in perpetuum fint expulfi: vel ad tempus folum, donec illi corrigantur, & revertantur.

Hinc colligitur primo. Quod Monafterium, feu Religiofi, fi regulariter non vivant, femper debent reformari ex Monachis, feu Religiofis ejufdem Profeffionis, fi fieri poffit. *Gl. hic in notatis*, de qua plura fupra *Tit. 36.*

Colligitur fecundo. Quod Regula Ordinis obliget fub præcepto, *arg. hujus c.* Ubi Religiofi compelluntur ad ejus obfervantiam. & quidem ad gravem culpam in iis, quæ ad tria vota fubftantialia pertinent, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 9.* imo etiam alia in regula contenta funt fub præcepto, & obligant faltem ad culpam venialem: fi verba regulæ fint præceptiva, vel æquipollentia præcepto, *S. Th. cit. art. 9. ad 1. Abb. in cit. c. Relatum n. 6. h. t.* In quibufdam tamen Religionibus Regula non obligat ad culpam, nec mortalem, nec venialem; fed folum ad pœnam taxatam fuftinendam. *S. Thom. c. l.*

Colligitur tertio. Epifcopus non poteft Religiofos e Monafterio expellere, & alios inducere, fi non delinquant, nec etiam arctiorem Regulam eis imponere poteft, *Gl. in cit. cap. Relatum V. Eis expellis.* fecus eft de Papa. *Abb. ibid. n. 8.*

INDEX

INDEX GENERALIS
SYNOPTICUS, ET METHODICUS. OMNIUM QUÆSTIONUM, QUÆ IN TITULIS LIBRI III. DECRETALIUM CONTINENTUR.

TITULUS I.
De vita, & honeſtate Clericorum.

§. I.

Qualis vitæ probitas, & converſatio requiratur in Clericis? Pag. 2.

ASSERTIO I. Clerici præſertim in Sacris conſtituti, continenter, & caſte vivere debent, *n.* 1. etiam in minoribus Ordinibus conſtituti. *n.* 2. Excipiuntur Orientales Sacerdotes, Diaconi, & Sub-Diaconi, qui uti uxoribus, quas ante ſuſceptum Sacerdotium, vel ſacrum Ordinem, duxerunt, *n. eod. not.* 3. Clericis, uti & aliis viris ſæcularibus, eſt prohibitus acceſſus ad Monaſteria Monialium. *n.* 3. Aſſ. 2. A crapula, & ebrietate omnes Clerici abſtinere debent, *n.* 4. Aſſ. 3. Clerici ab omni avaritia alieni ſint, oportet, *n.* 5. Hinc Judex Eccleſiaſticus non poteſt licite accipere ſportulas, hoc eſt, munera, ſive victualia ſint pecuniæ: imo nec Judex ſæcularis, *n.* 6. Nec Judex delegatus a Papa; præter modica eſculenta, & poculenta, *n.* 7. Ubi ponuntur aliquæ exceptiones: neque etiam Judex delegatus ab inferiore Judice Ordinario, *n.* 8. Poteſt per conſuetudinem induci, ut Judices ſæculares a partibus aliquid, loco ſalarii, exigere poſſint: non autem, ut Judices Eccleſiaſtici, qui Beneficia, ſi alia ſtipendio ſufficientia habent, munera, aut ſalaria a partibus exigant, *n.* 9. Aſſ. 4. Olim ſæculares Clerici in communi vivebant ſub uno Præpoſito, vel Decano, *n.* 10. Nunc non amplius, quamvis Epiſcopi, ex juſta cauſa, eos ad communem vivendi normam in communi reducere poſſint, *n.* 11. Laici inter Clericos in Choro ſtare non debent, vel ſedere, dum ſacra Officia celebrantur, *n.* 12. Parochus ſocium Clericum ſecum habere debet, *n.* 13. Muſicæ laſcivæ in Officiis Divinis, cantari non debent *n.* 24.

§. II.

De habitu, & veſtitu Clericorum.

Aſſertio I. Clerici in Sacris, & Beneficiarii, etſi in Minoribus tantum conſtituti, debent veſtem Ordini Clericali congruentem deferre, *n.* 15. Quales veſtes Clericis ſint prohibitæ, & ſub qua Pœna, *n.* 16. Licet certæ formæ, & colores veſtium Clericis ſint prohibitæ: nullus tamen in ſpecie proprius habitus eſt illis præſcriptus, *n.* 17. Clerici annulos aureos geſtare non debent, niſi ſint Epiſcopi, vel in Dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, *n.* 18. Quas pœnas incurrant Clerici non deferentes habitum Clericalem, & Tonſuram, & quando ab his pœnis excuſentur, *n.* 19. Clericus conjugatus etiam habitum Clericalem, & Tonſuram ferre debet, alias Canonis, & fori privilegio non gaudet, *n.* 20. Aſſ. 2. Clericus neque comam nutrire debet, neque barbam niſi alia ſit conſuetudo, *n.* 21. Alioquin etiam inviti a ſuis Archidiaconis tonderi poſſunt, *cit. n.* 21. Vel etiam excommunicati, ſi moniti non pareant, *n. eod.* Aſſ. 3. Clerici arma portare non debent, niſi ex juſta cauſa, *n.* 22. Si propter diverſos Religioſorum habitus ſcandalum in populo generetur poſſunt Religioſi illi in uno habitu exteriore ſe conformare, *n.* 23.

§. III.

De negotiis, & exercitiis, quæ Clericis ſunt prohibita.

Aſſertio I. Clerici Officia, commercia, ac negotia ſæcularia, maxime inhoneſta, exercere non debent, *n.* 24. Ludus alearum prohibitus eſt Clericis, & quis ludus eo nomine intelligatur, *n.* 25. Prohibentur etiam in Templis exhiberi Ludi Theatrales, & ſcenici, ſi inhoneſti, aut profani ſint: ſecus, ſi honeſti, aut ſpectacula pia, *n.* 26. Si Clerici tertio moniti a ſæcularibus negotiationibus non abſtineant, perdunt privilegium Clericale, quoad bona patrimonialia eorum, *n.* 28. Poſſunt tamen hoc privilegium recuperare, ſi ſe emendent, *n.* 29. Aſſ. 3. Si Clerici joculatoriam, ſeu hiſtrionicam artem per annum publice exerceant, ipſo jure, omni privilegio privantur: imo etiam infra annum, ſi tertio moniti non reſipiant, *n.* 30. Aſſ. 4. Si Clerici conjugati Laicorum, vel tabernariorum officium publice exerceant, & tertio moniti non deſiſtant, vel officium dimiſſum reaſſumant, ipſo jure privati ſunt omni privilegio Clericali. Non conjugati vero in rebus propriis, & ſi incedant in habitu Clericali, etiam in perſonis, amittunt privilegium Clericale, *n.* 31. & 32.

SERIES CAPITULORUM, QUÆ in hoc Titulo continentur, & explicantur.

TITULUS II.
De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

§. I.

An, & quatenus Clericis, cum Mulieribus cohabitare liceat, vel non?

Aſſertio 1. Mulieres cum Clericis habitare non debent: niſi ſint perſonæ valde conjunctæ, cujuſmodi ſunt, perſonæ conjunctæ in primo, aut ſecundo gradu conſanguinitatis, *n.* 1. Aſſ. 2. Omnes fœminæ extraneæ prohibentur cohabitare cum Clericis, in Sacris conſtitutis, de quibus ſuſpicio criminis eſſe poteſt, etiam valde conjunctæ, ſi periculum criminis ſubſit, *num.* 2. *&* 3. Aſſ. 3. Mulieres affines etiam in primo, & ſecundo gradu prohibentur cohabitare Clericis: excepto primo gradu affinitatis, v. gr. Noverca, aut uxor fratris defuncti, *n.* 4. Aſſ. 4. Epiſcopus, alii ſive Sacerdotes, & Clerici poſſunt licite cohabitare matri: aliiſque mulieribus in primo, & ſecundo gradu, intra eandem domum, cum pediſſequis: ſed in diſtinctis cubiculis, n. 5.

§. II.

De pœnis; quæ Jure Canonico ſunt ſtatutæ in Clericos converſantes cum fœminis ſuſpectis; vel in concubinarios.

Aſſertio I. Si Clericus in Sacris conſtitutus de crimine fornicationis cum fœmina ſit ſuſpectus, & tertio monitus, non deſiſtat converſari cum ea, eſt excommunicandus, & fœmina canonice punienda. *n.* 6. Aſſ. 2. Si Clerici concubinas, moniti, non dimittant, a Beneficiis ſuſpendi, ac tandem omnino deponi debent, *n.* 7. Si Clerici, ſive in Sacris, ſive in inferioribus Ordinibus conſtituti, concubinas non dimittunt, Eccleſiis, ſeu Beneficiis priventur, & ab Officiis ſuſpendantur, *n.* 8. Si concubinarius Presbyter ſuſpenſus ab Officio Litteras Apoſtolicas teſtantes de abſolutione impetret, eæ non valent, ſi facti ſeriem non contineant, *n.* 9. Aſſ. 3. Non debent Ordinarii cogere Clericos concubinarios ad jurandum, quod concubinas deſerere velint: ſed eos per ſuſpenſionem, aut interdictum cogere, ut eas a ſe amoveant, & ſi nolint, eos poteſt excommunicare, *n.* 10. *& ſeqq.* Aſſ. 4. Quomodo hodie ſecundum Concilium Trid. procedi debeat contra Concubinarios, & puniri, *n.* 12. *& ſeqq.*

§. III.

Quomodo procedendum ſit contra Clericos, qui publice concubinas habere dicuntur, ſed negant ſe Concubinarios eſſe?

Si crimen fornicationis ita ſit notorium, & publicum, ut adſint vehementia indicia criminis, tum talis Clericus puniri poteſt, ſine accuſatore, & teſtibus, aliave probatione. Si vero ſolum ſit publicum ex fama, tunc probatio per teſtes eſt neceſſaria, ad condemnandum reum: Quod ſi vero ſolum ſuſpectus ſit de crimine, cum ſcandalo tamen, indicenda eſt ei purgatio, *n.* 14. *& ſeq.*

§. IV.

An, & qualiter Sacerdos, aut Clericus concubinarius, ſeu fornicarius vitandus ſit in Miſſis, & aliis Officiis Divinis?

Aſſertio I. A notorio fornicario, aut concubinario non ſunt audiendæ Miſſæ, & Officia Divina, nec Sacramenta recipienda; ab occultis vero licite audiuntur, & recipiuntur, quamdiu ab Eccleſia tolerantur *n.* 16. Aſſ. 2. Clericus concubinarius, vel fornicarius non debet vitari in Officiis Divinis, niſi crimen ejus ſit notorium *n.* 17. Non quilibet notorie crimjnoſus Clericus eſt vitandus in Divinis Officiis ſed tantum notorius concubinarius, vel fornicarius, qui eſt vitandus quoad ſe, & quoad alios, *n.* 18. Hodie tamen juxta *Extrav. Concilii Conſtantienſ. Ad vitanda*, non tenentur fideles abſtinere a Sacerdotis Concubinarii etiam notorii Miſſa, eumque vitare in Divinis Officiis, quamvis poſſint, ſi velint, *n.* 19.

§. V.

Proponantur quæſtiones quædam circa crimen notorium, quid, & quotuplex, & an probari debeat?

Quid, & quotuplex ſit notorium? quid notorium juris, & quid

quid notorium facti? nn. 20. Notorium facti est triplex facti transeuntis, perseverantis, & interpolati, cui addunt aliqui notorium præsumptionis, n. 22. Quid sit occultum, prout opponitur notorio facti, n. 22. Quot testes requirantur, ad probandum notorium, n. 23.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 2. & 3.	*c. 6. n. 8.*
c. 2. n. 6.	*c. 7. p. 16.*
c. 3. n. 20. & seqq.	*c. 8. n. 14. & seq.*
c. 4. n. 7.	*c. 9. n. 2.*
c. 5. n. 9.	*c. 10. & ult. n. 17. & seq.*

TITULUS III.

De Clericis Conjugatis.

§. I.

An Clerici conjugati ad Ordines, vel Beneficia Ecclesiastica promoveri possint?

Assertio I. Non debent admitti, præterquam si quis perpetuam continentiam voverit, & unicam, eamque virginem uxorem duxerit, *n. 1. & 1.* Excipitur, nisi talis Clericus perpetuam continentiam voverit, *cit. n. 1.* Sed neque ad Ordines Minores talis Clericus promoveri potest, *n. 2.* Est etiam incapax cujuscumque administrationis Ecclesiasticæ, *cit. n. 2.* Ass. 2. Clerici conjugati non debent etiam admitti ad Dignitates Ecclesiasticas, & cogendi sunt, ut eas, quas obtinent, dimittant, *n. 3.*

§. II.

An Clerici matrimonium contrahere, eoque contracto, Beneficia retinere possint?

Assertio I. Clerici sacro Ordine initiati matrimonium contrahere non possunt: quod si de facto matrimonium contrahere præsumpserint, ad dimittendas uxores per suspensionem, & excommunicationem compelli possunt, *n. 4.* Ass. 2. Si Clerici in minoribus Ordinibus constituti de facto matrimonium contrahant, ad Beneficia Ecclesiastica per censuras Ecclesiasticas dimittenda, & uxores retinendas compelli possunt, & debent, *n. 5.* idque appellatione remota. Beneficia vero collata Clerico conjugato ab Episcopo, non debent per ipsum, sed per Superiorem ejus, videlicet Papam, vel Metropolitanum ipsi auferri, *n. 6.* Quod si vero Clerici conjugati in minoribus constituti priventur Beneficiis, quæ obtinent, id tamen quod Ecclesiis dederunt, ipsis restitui debet, *n. 7. 8. & 10.* Clerici Orientales, seu Græci in Minoribus Ordinibus constituti matrimonium contrahere, eoque uti possunt, etiam post Sacerdotium, *n. 9.* & filius Sacerdotis Græci ex legitimo matrimonio natus, ritu Latino ordinari potest, nisi consuetudo Regionis obsistat, *cit. n. 9.*

§. III.

Utrum Clericus, Matrimonium contrahendo, amittat beneficia obtenta, ipso jure, an vero solum per sententiam Judicis?

Assertio I. Si Clericus in minoribus constitutus matrimonium contrahat, ipso jure vacant ejus Beneficia, ante sententiam Judicis, *n. 11. & seqq.* Extenditur primo. Quod per matrimonium contractum per verba de præsenti, etiamsi non sic consummatum, Clericus in Minoribus constitutus perdat beneficium, *n. 13.* 2. Per matrimonium validum talis Clerici amittuntur insuper accessus, regressus, & alia Jura ad beneficium competentia, *cit. n. 13.* Tertio, per matrimonium contractum a tali Clerico amittuntur etiam pensiones Ecclesiasticæ, titulo Clericali alieni collatæ, *cit. n. 13.* Non autem amittuntur Beneficia Clerici in Minoribus constituti per sponsalia de futuro, *n. 14.* Deducuntur ex dictis quædam corollaria, *nn. 15.* Ass. 2. Si Clericus Beneficiatus, in Minoribus constitutus, matrimonium invalide contrahat, ob impedimentum aliquod, probabilius est quod Beneficia non vacent, ipso jure: sed ita contrahentem per sententiam Judicis Beneficio privandum esse, nisi cum ipso dispensetur, *n. 16.* Ex dictis deducuntur quædam corollaria, *n. 17.* Ass. 3. Probabilius est, si Clericus in Sacris Ordinibus constitutus matrimonium invalide contrahat, eum non privari Beneficiis, ipso jure, quamvis in pœnam privari posset a Judice, per sententiam, *n. 18.* Solvuntur objectiones, *n. 19.*

§. IV.

An Episcopus possit dispensare cum Clericis conjugatis in Minoribus, ut possint obtinere Beneficium, vel cum Clericis in Sacris constitutis, qui uxores de facto duxerunt, ut Officia Sacrorum Ordinum exercere possint?

Assertio I. Episcopus non potest dispensare cum Clerico conjugato, quamvis unicam, eamque Virginem duxerit, & Clericalem habitum, ac Tonsuram ferens, Ecclesiæ alicui servire velit, ut Ecclesiasticum Beneficium obtineat, curatum, vel simplex: sed solus Papa id potest, *n. 20.* Ass. 2. Potest Episcopus dispensare cum Sacerdotibus, & aliis Clericis in Sacris constitutis, qui matrimonium contrahere præsumpserint, ut post pœnitentiam, & vitam in continentia actam, Officiis suis restitui, eaque exercere possint, *n. 21.* Id vero intelligi debet de Sacerdotibus, aliisque Clericis in Sacris, qui cum una, eaque virgine matrimonium de facto contraxerunt, sue corrupta, vel si cum duabus contraxerunt, *n. 22.*

§. V.

An qua ratione Clerici in Minoribus Ordinibus constituti, & conjugati gaudeant privilegiis Clericalibus, vel contrahendo matrimonium, illa perdant?

Assertio I. Si in Minoribus constitutus matrimonium contrahat, tanquam Laicus censetur, ita ut privilegia Clericorum non participet. Et hinc Clericus uxoratus, etsi Tonsuram, & habitum Clericalem ferat, non gaudet privilegio Clericali, adeoque ad ferendam Tonsuram, & habitum compelli non potest, *num. 23.* Deducuntur duo corollaria, *n. 24.* Similiter si quis in minore ætate constitutus Tonsuram Clericalem accepit, & postea miles factus est, non est cogendus, deferre habitum Clericalem, *n. 25. & n. 26.* Ass. 3. Clericus conjugatus, qui cum unica, eaque conjuge contraxit, si Tonsuram, & habitum Clericalem ferat, gaudet privilegio, *can. Si quis suadente*, ac etiam fori, ut scilicet non possit trahi ad Judicem sæcularem, nec apud ipsum, sive criminaliter sive civiliter conveniri: alia vero privilegia, scilicet a solutione vectigalium, & aliorum tributorum, non habet talis Clericus: imo neque privilegia Canonis, & fori, si Tonsuram, & habitum Clericalem non gerat, *n. 27.* Quando Clericus conjugatus perdat privilegium fori, vel Canonis, propter bigamiam, *n. 28.* Quæ conditiones requirantur, ut Clericus conjugatus non amittat privilegia Clericalia, *n. 28.* An Clericus conjugatus, cum requisitis conditionibus, gaudeat privilegio fori, non tantum in causis criminalibus: sed etiam in civilibus, *n. 29.* An Clericus in Minoribus, qui matrimonium contraxit cum unica virgine, & si habitum Clericalem, & Tonsuram deponat, in perpetuum amittat privilegia Clericalia, etiam Canonis, & fori: an vero ea recuperet, si Tonsuram, & habitum reassumat? *n. 30. & 31.* An Clericus conjugatus, qui unam virginem duxit, & Tonsuram, ac habitum Clericalem ferens alicui Ecclesiæ servit, *juxta Decretum Conc. Trid.* amittat privilegium Canonis, & fori, si negotiationes sæculares exerceat? *n. 23.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 4. & 5.	*c. 7. n. 23. & seq.*
c. 2. n. 2.	*c. 8. n. 3.*
c. 3. n. 3.	*c. 9. n. 26.*
c. 4. n. 21. & 22.	*c. 10. & ult. n. 35.*
c. 5. n. 6.	*c. un. in 6. n. 27. & duob. seqq.*
c. 6. n. 9.	

TITULUS IV.

De Clericis non residentibus in Ecclesia, seu Præbenda.

SECTIO I.

De Beneficiis residentiam postulantibus, & causis ab illa excusantibus, ac pœnis non residentium?

§. I.

An omnia Beneficia personalem residentiam, sive assiduam Beneficiarii præsentiam requirant?

Duplex est obligatio residendi, una solum ad fructus lucrandos: altera ad præstandum servitium Ecclesiæ. Item duplex est residentia, una vera, & realis, si quis per seipsum exerceat Officium spirituale, propter quod datur Beneficium: altera ficta, quando absens a loco Beneficii pro præsente reputatur, vel per Vicarium deservit, *n. 2.* Ass. 1. Episcopi, iisque Superiores, item Abbates, Præpositi, Parochi, & alii, qui Beneficia obtinent, quibus cura animarum annexa est, obligantur personaliter residere. Idemque de iis qui Ecclesiasticam Dignitatem, Personatum, Administrationem, vel Officium obtinent, *nn. 3.* Ass. 2. Etiam Canonici, vel qui aliam præbendam habent in Ecclesiis Cathedralibus, ad residentiam personalem obligantur, *nn. 2.* Privilegium non residendi, concessum Canonicis, revocandum est, si Ecclesia patiatur defectum Ministrorum, *n. 5.* Secundum Concil. Trident. Canonici, & alii Clerici non possunt ultra tres menses a suis Ecclesiis abesse, quamvis id in multis Ecclesiis non sit receptum, *n. 6.* Ass. 3. De Jure communi, etiam omnia Beneficia simplicia ad personalem residentiam obligant *n. 7.* Idque extenditur etiam ad Beneficium modicum, ac tenue, *n. 8. & 9.* Ass. 4. Episcopi quoque, & Prælati, qui non in titulum: sed in commendam, vel administrationem Ecclesias obtinent, in iisdem residere debent, *n. 10.*

§. II.

Utrum Jure Divino, an humano solum Episcopi, aliique inferiores curati teneantur ad residentiam personalem?

Affirmativa sententia verior, & communior est, tam Theologorum, quam Canonistarum, quod Episcopi, Parochi, & omnes alii curam animarum habentes, ad personaliter residendum, etiam ex Jure Divino sint obligati, *nn. 11.* Idque procedit, si præsentia Pastoris ad salutem animarum sit necessaria: secus si saluti ovium, per alium æque idoneum provideri possit, tunc enim solum Jure humano obligantur, in quo Papa dispensare potest, *nn. 12.*

§. III.

An per consuetudinem induci possit, ut Prælati aliique Clerici non teneantur personaliter residere in Ecclesiis, vel Beneficiis curatis, vel non curatis?

Assertio I. Nulla consuetudine immemoriali introduci potest, ut in Beneficiis curatis Rector non per se ipsum, nec per Vicarium resideat, *nn. 13.* Ass. 2. potest tamen per consuetudinem, saltem immemorialem, ex justa causa induci, ut Parochi, aliique curati non teneantur per se ipsos, sed per Vicarium perpetuum, vel etiam temporalem residere, quidquid in contrarium dicant aliquid Dd. *nn. 14.* Ass. 3. In Dignitatibus non curatis, & Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, potest per consuetudinem

indu-

induci, ot oec per vicarium, non constituto alio, qui loco ipsius deserviat, nec per se ipsum Canonicus residear, dummodo non negligatur cultua Divinus, ob pauciratem Ministrorum, quamvis hujusmodi consuetudo sublata sit per Concil. Trid. *n.* 15. Valec tamen consuetudo, quæ in plerisque Ecclesiis viget, ut personalis residentia iu simplicibua Beneficiis non requiratur: sed etiam Clerici absentes fructus percipere possint, *n.* 16. Excipi debet, si consuetudo contra Jus commune inducta, ut simpliees Beneficiati residere nnn teneantur, incipiat cedere io detrimentum Ecclesiæ; quia idoneis Ministris caret, potest per Episcopum, cum consensu Capituli, talis consuetudo abrogari, *n.* 17.

§. IV.

An, ad breve & modicum tempus, Episcopi, vel Parochi ab Ecclesiis suis licite abesse possint?

Assert. I. Episcopi possunt, quot aunis, contioue, vel interrupte a suis Ecclesiis Cathedralibus, ad duos, vel ad summum, ad tres menses abesse, *nn.* 18. Ass. 3. Parochi aliique Curati singulis annis, tempore bimestri abesse possunt, non ultra, uisi ex gravi causa, juata Conc. Trid. *n.* 19. An, ad absentiam duorum mensium necesse sit, ut a Parochis licentia Episcopi impetretur, *n.* 18. Potest tamen Parochus, vel alius inferior curatos, sine licentia Episcopi, abesse ad modicom tempus, *num.* 21.

§. V.

De causis a continua residentia excusantibus,

Quatuor sunt hujusmodi justæ causæ, Christiana charitas, urgens uecessitas, debita obedientia, ac evidens Ecclesiæ otilitas, juxta Trid. Conc. *n.* 23. Ubi etiam declaratur prima causa. Declaratur secunda causa, *nn.* 23. Declaratur tertia causa, quod Beneficiarii, qui Romæ in servitio Papæ sunt, habeaotur pro præsentibus, *n.* 24. *& seq.* Ad tertiam causam pertinent, quod Canonici, qoi existunt io servitio Episcopi, pro præsentibua habentur, *n.* 26. Similiter Episcopus potest habere duoa Canonicos iu servitio suo, qui etiam absentes percipiunt fructua, non obstante Ecclesiæ statuto, & juramento, *n.* 27. *& seq.* Etism plures, quam duo Canonici existentes in obsequio Episcopi pro præsentibus habentur, & quando uon babeaotur, *nn.* 29. ao etiam Caoonici Ecclesiæ Collegiatæ possint absentes fructus, ob servitium Episcopi percipere, *n.* 30. an etiam Prælati Episcopis inferiores possint absentes fructus percipere sui Beneficii, *n. eod.* an etiam Legatus Papæ possit cum eodem privilegio Caoonicos Ecclesiæ, Cathedralia, vel Collegiatæ assumere, *n.* 31. Declaratur quarta causa absentiæ a contioua residentia, *n.* 33.

§. VI.

An, & qua ratione Clerici possint abesse a suis Ecclesiis, vel Beneficiis ob causam Studiorum?

Assertio I. Beneficiarii, etiam Curati, possuut quinque annis io Uoiversitate aliqua Theologiæ, vel Juri Caoouico studere, & quamdiu voluerint, docere, & interim fructos Beneficiorum in absentia integre percipere, *nn.* 34. Et possunt Episcopi cum obtinentibus Ecclesias Parochiales, causa studiorum, dispensare ad septeunium in quacunque facultate, etiam Grammatica, *n.* 35. requiritur tamen liccotia Episcopi petita, & obtenta, *n. eod.* ouæ facultas etiam locum haber in obtineotibus simplicia Beneficia, & quid secundom Jus Conc. Trid. *n.* 36. Ass. 2. Canonici, vel Beneficiati non gaudent dicto privilegio, si ad Villaa, vel Castella, in quibus nullum congruum est studiorum exercitium, se cooferant, *n.* 37. Non tamen, ut gaudeant dicto privilegio, requiritur, ut in celebri Universitate studeant, sed satis est, si io loco, etiam extra Civitatem; ubi competens est studiorum exercitium, student, *n.* 38.

§. VII.

De aliis quibusdam causis, de quibus dubitatur an excusent a residentia.

Quæritur primo. An justa causa sit non residendi, si Episcopus versetur in curia Romana, & Officium gerat, v. gr. Vicecancellatii; Resp. affirmative. Imo etiam abesse potest Episcopus, cum licentia Papæ, ot Officium gerat in Curia Regis, vel sæcularis Principis, *n.* 39. Cardinalis Episcopus tactos excusatur ab obligatione residendi, si ejus præsentia in Curia Romana sit necessaria: Excipiuntur Episcopatus Romæ vicini, *n.* 39. Alias vero etiam Cardinales ordioarie tenentur residere in Ecclesia sui Tituli, *n.* 40. Quær. 2. An sit sufficiens causa, si Parochus ultra duos menses, adeoque ad longum tempus absit, ut gerat v. g. Officium Vicarii Generalis, vel Visitatoris. Resp. ob gravem causam posse, *n.* 41.

§. VIII.

Quis possit dare facultatem non residendi, & ab Ecclesia, aut loco Beneficii discedendi,

Solus Papa potest licentiam dare, non residendi Episcopis, & iis, qui Dignitatem, vel beneficium curatum obtineot; ad longom tempus, autem etiam io perpetuum, non tamen potest sine causa, *n.* 43. Episcopi licentiam dare possunt Parochis, aliisque curatis, nou residendi ex justa causa ad breve tempus, *num. eod.* Si statutum Diœcesanum obliget ad personalem residentiam, Episcopus in eo dispensare potest: imo etiam Capitulum in simili statuto ab ipso condito, *num.* 43. Etiam inferiores Prælati habentes jurisdictionem ordinariam possunt Clericis sibi subjectis dare hanc facultatem ad tempus aliquod, *num. eod.*

§. IX.

Quomodo intelligendum sit juramentum præstitum de continua residentia?

Is, qui juravit, quod in Ecclesia sua residere velit, sed postea se absentet, ad jura Ecclesiæ suæ defendenda, est perjurus, sed pro residente haberi debet *n.* 44. *& seq.* solvitur objectio, *num.* 46.

§. X.

Quæ pœnæ Jure antiquo Canonico decretæ sint in Beneficiarios non residentes?

In primis si habenti unum beneficium curatum, vel dignitatem, alterum collatum fuit, & qui accepit, illud amittit, & qui contulit, conferendi potestate privatur, *n.* 47. Non est autem privatus ipso facto: sed privandus per sententiam Judicis, *n. eod.* Secundo Clerici præsentati ad Ecclesias, vel ad beneficia, si possint residere, & nolint, nou debent admitti, & admissi, sunt removendi, non obstante appellatione, uisi absint de licentia Superioris, ob studium, vel alias honestas causas, *n.* 48. Unde patet, quod ad hoc, ut beneficiatus abesse possit ab Ecclesia, vel beoeficio, duo requiruntur, licentia Prælati, & justa causa, *n.* 49. Tertio, Prælatus, vel alius Clericus, qui ab Ecclesia, vel beneficio residentiam postulante diu absuit, si citatus non redeat, puniendus est, *n.* 50. Hoc casu non requiritur trina citatio absentis, neque privatio per sententiam: sed ipso facto beneficium absenti auferri potest, *nn.* 51. Capitulum Prælatum illegitime absentem potest quidem monere, ut redeat, non tamen privare beneficio, *nn. eod.* Quarto, Archiepiscopus, vel Episcopus, qui propria auctoritate recessit ab Ecclesia sua, si admonitus non redeat, potest privari ea, *nn.* 52. *&* 53. Capitulum non potest citare Episcopum absentem, *cit. n.* 53. Tres sunt modi, quibus Clericus beneficio suo renunciare censetur. *n. eod.* Quinto, Clerici habeutes Ecclesias, vel præbendas, si sint sine justa causa, & necessaria absentes, & citati iotra certum tempus præfiaum non veniant, eis juste privari possunt, nisi justo impedimento sint detenti, *nn.* 54. Quod si absens Clericus personaliter citari non possit per Edictum trinæ citationis publicum debet expectari per tres menses: antequam privetur beoeficio, *n.* 58. Potest etiam contra Clericos non residentes, & fraudulenter se absentantes, procedi per censuram suspensionis, & excommunicationis, *n.* 59. *& seq.* Septimo, si Clerici obtineutes beneficia, quæ personalem residentiam requirunt, ad aliam Diœcesim transeant, absque licentia Ordinarii sui, & moniti non redeant, possunt iis privari: nisi rationabilem excusationem afferant, *nn.* 63. cum licentia tamen Ordinarii possunt transire, vel nisi transeant ad breve tempus *n.* 62.

§. XI.

De pœnis, quæ novo Jure Concilii Tridentini statuta sunt in Clericos illegitime absentes a suis Ecclesiis, vel Beneficiis.

Quæ pœnæ statutæ sint in Episcopos, iisque Superiores illegitime absentes a suis Ecclesiis: tum etiam in Parochos, aliosque Curatos inferiores, *in c.* 1. *Sess.* 6. *& Sess.* 23. *c.* 1 *de reform. n.* 63. circa quæ Decreta quædam sunt ootanda, *n.* 74. Quæ pœnæ decretæ io eos, qui Dignitates, Canonicatus, vel præbendaa obtinent in Ecclesiis Cathedralibus, vel Collegiatis, & sine legitima causa absunt. *n.* 75.

§. XII.

An, & qualiter liceat Episcopo a suo Episcopatu transire ad alium, vel Clerico ab una Diœcesi ad aliam.

Nullus Episcopus, de sua Ecclesia transire potest ad aliam, propria auctoritate, & sine licentia Papæ, alioquin utroque privabitur, *n.* 76. nec Clericus ea aliena Diœcesi veniens, absque commendatitiis litteris proprii Episcopi recipi debet, nisi mandatum Sedis Apostolicæ ab eo exhibeatur, *nn.* 77. Sed hæc alio pertinent.

SECTIO II.

De distributionibus quotidianis.

§. I.

Quæ sint: & dicantur distributiones quotidianæ?

Assertio I. Distributiones sunt duplicis generis, quædam non distinguuntur a præbendis: sed harum vice funguntur: quædam sunt separatæ, ac distinctæ a præbendis, *num.* 78. Appellatione fructuum beneficii ordinarie non comprehenduntur distributiones quotidianæ, *nn.* 79. Ass. 2. ex quibus bonis distributiones quotidianæ deduci debeant, declaravit *Concilium Trident. Sess.* 22. *c.* 3. *de reform. n.* 80.

§. II.

Quibus distributiones quotidianæ dari debeant, & ex quibus causis, etiam absentes illas percipere possint?

Assertio I. Jus percipiendi distributiones quotidianas competit Canonici Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum, ac etiam aliis Clericis beneficiariis earundem, qui in Ecclesiis suis non tantum resident; Sed etiam Divinis Officiis, quibus debent horis, intersunt, *num.* 81. Qui in loco, ubi est beneficium, assidue commoratur, habetur quidem pro residente: non tamen lucratur distributiones quotidianas, si statis horis Divinis Officiis non intersit, *num.* 82. Deducuntur corollaria, *nn.* 83. An valeat consuetudo, vel statutum, ut Canonici percipiant distributiones quotidianas, cum legitime absentes sunt, *n.* 84. Ass. 2. Sunt tamen plures casus excepti, seu causæ, ob quas distributiones quo-

quotidiana etiam absentibus dari possunt, veluti primo infirmitas, *n.* 86. Secundo corporalis necessitas, *nn.* 87. *& duob. seqq.* Tertio, evidens Ecclesiæ utilitas, *n.* 90. Aliæ exceptiones ponuntur, *n.* 91. solvuntur objectiones, *n.* 92. *& seq.* afferuntur aliæ exceptiones, *nn.* 94. & 95. qui præter casus Jure exceptos, non intersunt Divinis Officiis, dominium distributionum non acquirunt, nec illas faciunt: sed restituere tenentur, *nn.* 96. Et hæc etiam decreta sunt de distributionibus, quæ dantur in anniversariis defunctorum, *num.* 97.

§. III.

Aliæ quædam quæstiones circa distributiones quotidianas proponuntur & resolvuntur.

Quæritur 1. Pro quibus locis debeant assignari distributiones quotidianæ? *n.* 98. Quæritur 2. An ad hoc, ut Canonici quotidianas distributiones lucrentur, requiratur, ut non solum Divinis Officiis intersint, sed etiam ut ipsimet psallant? *n.* 99. Quæritur 3. An, qui in eadem Ecclesia duo beneficia habet, simplices tantum, an duplices distributiones recipere debeat, *n.* 100. Quær. 4. An distributiones quotidianæ, quas Canonici ob absentiam amittunt, aliis præsentibus accrescant, *n.* 101. Quær. 5. An Canonici absentes distributiones quotidianas, quas propter absentiam non lucrantur, tuta conscientia, accipere, & retinere possint, si eas ipsis reliqui præsentes remittant, quibus alias accrevissent.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS,	
c. 1. *n.* 96.	*ces*, *n.* 59. *& seq.*
c. 2. *n.* 40.	*c.* 12. *n.* 37. *& seq.*
c. 3. *n.* 3.	*c.* 13. *n.* 44. *& seq.*
c. 4. *n.* 48. *& seq.*	*c.* 14. *n.* 24. *& seq.*
c. 5. *n.* 77.	*c.* 15. *n.* 27. *&* 28.
c. 6. *n.* 8. *&* 9.	*c.* 16. *n.* 4. *&* 5.
c. 7. *n.* 26.	*c.* 17. *& ult*, *num.* 61. *&* 62.
c. 8. *n.* 50. *& seq.*	IN SEXTO.
c. 9. *n.* 52. *&* 53.	*c. unic. nn.* 81. *& tribus seqq.*
c. 10. *n.* 54. *&* 55.	*&* §. *Qui vero*, *& n.* 85. *&* 6. *seqq.*
c. 11. *in princ. nn.* 56. *& duob. seqq. &* §. *contra*,	

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

Aliud est Canonia, aliud Præbenda; quid sit Canonia, & quid Præbenda? accipitur vero hic Præbenda pro omni Beneficio Ecclesiastico, saltem inferiore, *n.* 1.

SECTIO I.

De Beneficiis, seu Præbendis in communi, & de necessaria sustentatione vitæ Clericorum.

§. I.

Quid sit Præbenda, seu Beneficium Ecclesiasticum?

Præbenda, seu Beneficium Ecclesiasticum est jus perpetuum percipiendi reditus ex bonis Ecclesiasticis, propter aliquod servitium spirituale, auctoritate Ecclesiæ constitutum. Tria autem sunt distinguenda in Beneficio Ecclesiastico: Primum est, ipsum officium, seu obligatio, ad obeundam spiritualem aliquam functionem: Secundum est, jus percipiendi reditus ex bonis Ecclesiasticis, ob tale Beneficium: Tertium, sunt ipsi fructus ex bonis Ecclesiasticis, *n.* 2. Explicatur definitio beneficii, *n.* 3. *& seqq. ad* 7. inclusive.

§. II.

De divisione, seu distinctione Beneficiorum?

Varie dividuntur Beneficia; nam primo alia sunt sæcularia, alia regularia, *n.* 8. Secundo dividuntur Beneficia, tum sæcularia, tum regularia, in duplicia, & simplicia: Inter duplicia quædam sunt majora, ut Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Episcopatus, *n.* 9. Alia sunt media, ut dignitates, Personatus & officia, *nn.* 10. quid sit Dignitas, quid Personatus, quid officium, *cit. n.* 10. Inter Beneficia duplicia numerantur etiam Beneficia curata, eaque sunt duplicis generis; vel enim curam animarum, sive jurisdictionem spiritualem annexam habent in foro externo, vel in foro interno conscientiæ tantum: alia vero sunt Beneficia duplicia, & curata minora, ut Parochia, *n.* 11. Quod vero ad Beneficia simplicia attinet, simplex Beneficium dicitur, quod nullam jurisdictionem, neque in foro externo, neque pœnitentiæ habent, nec administrationem; sed solum obligationem divina officia celebrandi, quale est Canonicatus, Commenda perpetua, Capellania &c. *n.* 12. Beneficia regularia quoque dividuntur in duplicia & simplicia, *n.* 13. Tertio dividuntur Beneficia in manualia, & non manualia: hæc sunt, quæ in Titulum conferuntur irrevocabiliter; manualia sunt, quæ in Titulum conferuntur revocabiliter, *nn.* 14. & 15. Quarto, alia Beneficia sunt collativa, alia electiva, alia patronata, quæ ad præsentationem Patroni conferuntur ab Episcopo, vel Prælato, *n.* 16.

§. III.

De sustentatione necessaria assignanda Clericis, & inprimis, an & qualis Titulus sustentationis requiratur, ad suscipiendos Ordines?

Quatuor tempora distingui debent, quibus diversimode providebatur Clericis de necessaria sustentatione, *n.* 17. Ass. 1. Non licet ulli Episcopo ordinare Clericos, nisi eis alimenta, & sustentationem vitæ provideat, vel det illis, unde vivere possint, *nn.* 18. imo etiam olim minores Ordines conferre licebat Clericis, sine titulo necessariæ sustentationis, sed hodierno jure tantum ad Ordines sacros titulus sustentationis requiritur, *n.* 19 Ass. 2. Si Episcopus alicui Ordinem sacrum conferat, ipsemet necessariam sustentationem ei ministrare debet, donec ei in aliqua Ecclesia competens stipendium assignet, vel nisi ipse Ordinatus habeat ex sua, vel paterna hæreditate, unde vivat, *n.* 20. Idque procedit etiam, si Episcopus aliquem in Subdiaconum ordinaverit, *n.* 21. Clerici licite vivunt de reditibus Ecclesiæ, etiamsi patrimonia habeant, *n. eod.* potest quis ordinari, sine titulo Ecclesiastico, si habeat de suo, unde honeste vivere possit, *cit. n.* 21. Imo non tantum Episcopus conferens alicui Ordinem sacrum, nemine præsentante: sed etiam ejus Successor compelli potest, ut sic Ordinato sine titulo necessaria subministret, donec illi provideatur de Beneficio, *n.* 22. *& n.* 23. quod si Ordinatus sine titulo fuit ab alio præsentatus, non tenetur Episcopus, ordinans illi providere de alimentis necessariis, sed qui præsentavit, *cit. n.* 23. Si Episcopus ordinavit aliquem ad titulum beneficii, alteri debitum, & illud postea evincatur ab eo, ad quem pertinebat, non tenetur, Episcopus providere de alio beneficio ipsi Ordinato, si eum ordinavit, nesciens beneficium alteri esse debitum, *n.* 24. Ordinati ad sacros Ordines sine titulo, non sunt suspensi ab executione Ordinum, *cit. n.* 24. Ass. 4. Clerici in Minoribus constituti, & non beneficiati, si habeant bona patrimonialia, ex quibus congrue ali possint, etiam ad Ordines sacros promoveri possunt, si aliud impedimentum non obstet, *n.* 25. sed patrimonium habentes, hodie ordinari non possunt, nisi eo modo, quo decernitur *a Conc. Trid. n.* 26. Ass. 5. Episcopus proprius loci si alteri Episcopo det generalem licentiam, ordinandi suos, & ille ordinet non habentem titulum, tenetur huic Ordinans ministrare necessaria vitæ, donec obtineat beneficium: si vero Episcopus proprius licentiam dedit, ordinandi alteri certas personas, nominatim expressas, & hic contulit sacrum Ordinem non habenti titulum, non Ordinans: sed Episcopus proprius tenetur Ordinatum alere, *n.* 27. *& seq.*

§. IV.

An Canonicis debeantur Præbendæ, seu Beneficium, tanquam congrua sustentatio?

Quamvis possit quis in Canonicum recipi, ita ut non habeat Præbendam, nec fructus beneficii statim percipiat, debet tamen ei conferri Præbenda Canonicalis, quamprimum poterit, *n.* 29. Recepto in Canonicum, cum stallo in Choro, assignari debet percipere distributiones quotidianas, *nn.* 30. Conciliantur inter se duo Capitula, *num.* 31. quæ observanda sint circa receptionem Canonici sine Præbenda, *nn.* 32. & 33.

§. V.

Qualis sustentatio necessaria assignari debeat Parochis, aliisque Beneficiatis curatis?

Quænam pertineant ad honestam & decentem vitæ sustentationem Clericis debitam, *nn.* 34. Ass. 1. Parochis debet ex reditibus suarum Ecclesiarum congrua, ac sufficiens sustentatio & portio assignari, unde vivant, non obstante quacunque consuetudine, *n.* 35. & 36. Eadem congrua sustentatio debetur Vicariis perpetuis, *n.* 37. Parochi tenentur personaliter residere, & non per Vicarios, *n.* 38. quænam notanda sint circa residentiam Parochorum, *n.* 39. Ass. 2. Non possunt Prælati Regulares Parochias dividere, nec reditus Capellarum ipsis incorporatarum auferre, aut minuere, ita ut per hoc portiones Parochis minuantur, aut portionem Capellanis ad vitæ necessariam sustentationem assignare; *num.* 40. & 41. Ass. 3. Quando Monachi Vicarios in Ecclesiis Monasteriis suis incorporatis Episcopo præsentant, is non debet illos admittere, nisi eis reditus sufficientes assignentur, ut jura Episcopalia solvere, & congruam sustentationem habere possint, & hospitalitatem exercere, *n.* 42. *& duob. seqq.* Idemque extenditur etiam ad Religiosos exemptos, *nn.* 45. & 46. Episcopus, aliusque Prælatus non potest ex Præbendis beneficiorum, vel aliis bonis Ecclesiasticis, quæ data sunt pro communi utilitate, ad proprios usus convertere, *nn.* 47. Appellationem fructuum Præbendæ, qui spectant sustentationem beneficiati, non continentur distributiones quotidianæ, *n.* 48. & 49.

SECTIO II.

De modis acquirendi Beneficia Ecclesiastica, & modo observando in eorum collatione.

§. I.

Quot, & quibus modis acquirantur Beneficia, tum in genere, tum in specie?

Assertio I. Beneficia acquiruntur; vel juste per canonicam institutionem rite sumptam: vel injuste: quando acquiruntur sine canonica institutione, *nn.* 50. Hinc ille injuste & non canonice obtinet Beneficium, qui jure consanguinitatis in illud succedit, *n.* 51. Non solum autem prohibita est successio in Beneficiis Ecclesiasticis, sive ab intestato, sive ex Testamento: sed etiam pactum, de succedendo alteri in Beneficio, post mortem ejus, & quidquid speciem, seu similitudinem talis successionis habet, *n.* 52. Ass. 2. Tribus modis in specie acquiruntur Beneficia Ecclesiastica, electione, ac postulatione: præsentatione, & collatione, eaque vel libera, quæ libere fieri solet; vel necessaria, quæ institutio dicitur, & fit præcedente præsentatione, vel nominatione, *num.* 53.

§. II.

§. II.

An, & quale jus per collationem alicui factam acquiratur in Beneficio, sive post, sive etiam ante acceptationem ejusdem?

Si Episcopus conferat Beneficium Titio absenti, licet non acquirat jus in Beneficio, priusquam illud acceptet: non tamen potest Episcopus illud alteri conferre, nisi Titius acceptare nolit, alioquin collatio est irrita. Sed si Episcopus collationem Beneficii Titio notificet, præfixo termino consentiendi, eo elapso, si Titius non consensit, poterit Episcopus illud alteri conferre. Verum priusquam Episcopus illud actu contulit, potest Titius, etiam post elapsum terminum, Beneficium acceptare; & tum Episcopus non potest amplius conferre, *num.* 54. Beneficiarius, post acceptationem Beneficii sibi collati, etiam ante apprehensionem possessionis acquisivit jus in re, & quasi dominium illius; *num.* 55. Nec potest Episcopus ante consensum, vel dissensum Titii illud conferre; quia ille habet jus ad Beneficium, scilicet jus ad rem, *num. eod.* Si is, cui collatum est Beneficium, intra terminum ei præfixum, non declaret voluntatem suam, poterit illud, eo elapso, conferri alteri, *nu.* 56. Potest Beneficium acceptari, non tantum ab eo, cui collatum est; sed etiam ab alio ejus nomine, *num. eod.* quando præterea jus in re non acquiratur alicui, donec rem, vel gratiam acceptarit, n. 57.

§. III.

Ad quid teneatur, qui scienter contulit alicui ignoranti Beneficium, quod conferre non poterat?

Qui confert alicui Beneficium, quod scit, se conferre non posse, tenetur, cum primum potest, aliud Beneficium vacans, vel proxime vacaturum, postquam vacaverit, eidem conferre, ita, ut si illud ei non conferat: sed alteri, collatio sit irrita, n. 58. & 59. solvitur objectio, *n. eod.*

§. IV.

Quomodo Beneficia conferri possint, & an etiam sub conditione, vel modo?

Assertio I. Beneficia Ecclesiastica debent conferri gratis, libere, non per vim, vel metum: non subreptitie, non clandestine, & occulte, vacans in perpetuum, vel saltem ad certum & determinatum tempus, *nu.* 60. non debet etiam collatio fieri disjunctive, v. g. confero Petro, vel Paulo, neque etiam unum Beneficium potest conferri simul, & conjunctim duobus, *n.* 61. Beneficium etsi sine scriptura valide conferri potest, eadem tamen necessaria est ad probationem, *n.* 62. Aff. 2. Non potest Beneficium conferri sub conditione de futuro: sed irrita est talis collatio, *n.* 63. neque etiam valet collatio Beneficii facta sub conditione de præsenti, vel de futuro, sed impertinente, v. gr. si pater tuus vivit, *n.* 64. Assert. 3. Collatio Beneficii facta sub modo, qui de jure inest, valida est, v. g. confero tibi Parochiam, ita tamen, ut intra annum obligatus sis, suscipere Sacerdotium, *n.* 65.

§. V.

An possit Beneficio novum onus imponi in collatione ejusdem?

Assertio I. Potest Episcopus, cum consensu Capituli Beneficio vacanti, ex justa causa, onus licitum, aut honestum imponere, ita, ut tale Beneficium cum eo onere ad quemvis possessorem transeat, *n.* 66. Et possunt Prælati etiam inferiores Episcopo tale onus imponere, cum consensu Episcopi, *n.* 67. quomodò intelligendum sit onus, quotidie celebrandi Missam, impositum sive personæ, sive loco, *cit. nu.* 57. Non valet Statutum Præpositi, vel Capituli, ut Beneficiarius renunciet Præbendæ suæ, sine consensu Episcopi, *cit. n.* 67. Aff. 2. Tale onus non potest imponi personæ, cui confertur Beneficium, per modum adjectæ conditionis, modi, vel pacti &c. *n.* 68. id tamen limitatur, *ibid.* Aff. 3. Si duo electi ad Dignitatem aliquam, vel Beneficium uterque simul compromittat in eundem Judicem, potest is pro bono pacis, uni assignare Dignitatem, vel Beneficium cum onere, ut ex proventibus ejusdem alteri parti solvat annuam pensionem, ita tamen, ut non sit onus reale impositum ipsi Beneficio: sed tantum personalem impositum personæ Beneficiarii, quod ad Successores non transit, *num.* 69. Idque declaratur, *n.* 70.

§. VI.

An ad collationem Beneficiorum, quorum provisio ad Capitulum spectat, sint etiam vocandi Capitulares absentes?

Assertio I. Quando Canonici in Ecclesia sunt recipiendi, vel Beneficia conferenda absentes Canonici, si id commode fieri potest, vocandi sunt, nisi contraria sit consuetudo: alioquin ubi talis consuetudo non est, omnia, quæ in eorum absentia facta sunt, si petant, revocanda sunt, *num.* 71. & 72. Aff. 2. Si receptio Canonici, vel collatio Canonicatus aut alterius Beneficii, non libera: sed necessaria sit, quia a Capitulo fieri debet ex mandato Superioris, tum non requiritur, ut vocentur absentes: sed sufficit, si duæ partes, vel major pars Capituli congregati Beneficium conferat, *num.* 73. ubi tamen distinguendum est, de quo *cit. nu.* 73. *in fine.*

SECTIO III.

Quibus Jus, seu potestas conferendi Beneficia Ecclesiastica competat?

§. I.

Quam potestatem habeat S. Pontifex in conferendis Beneficiis, & quibus modis ea conferre possit?

Assertio I. Papa est universalis Collator omnium Beneficiorum, qui potest omnia Beneficia conferre in toto Orbe terrarum, etiam non vacantia; quia est Supremus Dispensator omnium bonorum Ecclesiasticorum, *num.* 74. Assert. 2. Tribus modis potissimum potest Papa, ac solet conferre Beneficia Ecclesiastica. Primo, Jure præventionis, cum antequam ordinarius Collator conferat, ipse mandat, providere alicui de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, *nu.* 75. Quia licet Papa alicui concedat potestatem conferendi Beneficium, per hoc tamen ipse non se privat eadem potestate, *num.* 76. Ubi plures rationes afferuntur. Delegatio conferendi Beneficia per speciale mandatum Papæ revocatur, & tollitur, quamvis revocatio non pervenerit in notitiam ejus, a quo revocatum est mandatum, *num.* 77. Aff. 3. Secundus modus, quo Papa conferre potest Beneficia, est jus concursus, quia in Beneficiis conferendis concurrit cum aliis Inferioribus, ita, ut inter illos, & Papam præventioni sit locus, *num.* 78. Idque declaratur *nu.* 79. & 80. Unde receptus in Canonicum auctoritate Papæ, præferendus est in præbenda aliis receptis, etiam auctoritate Legati Apostolici; quod si Legatus habet speciale mandatum, recipiendi aliquem in Canonicum, tunc dicitur receptus auctoritate Apostolica, & præfertur etiam prius receptis, *n.* 82. & 83. Tertius modus, quo Papa conferre Beneficia potest, est Jus devolutionis, de quo infra.

§. II.

An, & qualem potestatem conferendi Beneficia habeant Episcopi, aliique inferiores Collatores?

Assertio I. De Jure communi, institutio & destitutio Beneficiorum in tota Diœcesi pertinet ad Episcopum, *nu.* 84. An, & quænam Beneficia conferre possit Episcopus, vel solus, vel cum Capitulo, & quæ Capitulum Jure communi, n. 85. Prælati inferiores Episcopo, qui jurisdictionem quasi Episcopalem habent, possunt conferre Beneficia, & in iis instituere, ac destituere: imo etiam alii Prælati ex consuetudine, vel privilegio Papæ, *n.* 86. Potest Episcopus electus, & confirmatus, etiam ante consecrationem conferre Beneficia, *n.* 87.

§. III.

Quoniam præterea Beneficia conferre possint, vel non possint?

Quæritur 1. An qui est in quasi possessione juris conferendi Beneficia, bona fide possit ea conferre, licet penes eum non sit proprietas, *n.* 88. Quær. 2. An sequester constitutus rei litigiosæ, cui annexum est jus conferendi Beneficia, lite pendente, ea conferre possit, *n.* 89. Quær. 3. An potestas conferendi Beneficia competere possit Laicis, n. 90.

SECTIO IV.

De iis, quibus Beneficia conferri possunt, & debent.

§. I.

An, qua ratione Beneficia Ecclesiastica nonnisi dignis, & idoneis sint conferenda; & de pœna illa conferentium indignis?

Ad Beneficia, prætermissis, indignis, solum idonei assumendi sunt, qui velint, & possint gratum servitium Deo impendere, alioquin, si Episcopus post primam, & secundam monitionem, Beneficia confert indignis, suspendi debet a Beneficiis conferendis, aliaque persona idonea ei substitui, quæ interim conferat. Idemque circa Capitula, quæ in hoc delinquunt, servandum est. Si vero ipse Metropolitanus in hoc delinquat, Superiori suo, scilicet Papæ, vel Patriarchæ denonciandus est, & ejus arbitrio relinquatur. Hanc autem sententiam suspensionis nemo relaxare potest, nisi Papa, & proprius Patriarcha, *n.* 91. & *n.* 92. Nunquam, per se loquendo, licitum est, indignis conferre Beneficia, si digni, & idonei haberi possint, *n.* 93. Si vero hi reperiri non possint in Regione aliqua, aliunde idonei advocandi sunt, etiam Regulares, si Sæculares haberi non possint, vel plures Parochiæ uni idoneo committantur; denique etiam necessitate exigente, digni quandoque assumi poterunt, ad majora mala impedienda, *n.* 94.

§. II.

An licitum sit, conferre Beneficia dignis, & idoneis, prætermissis dignioribus, vel dignissimis?

Assertio I. Illicitum est, & peccatum, conferre Beneficia curata minus digno, prætermisso notabiliter digniore, *nu.* 95. at vero, conferre Beneficia non curata, & simplicia minus digno, prætermisso digniore, non est peccatum, saltem grave, dummodo ei, qui vere dignus est conferatur, *n.* 96. Assert. 3. Conferens Beneficium, sive curatum, sive simplex, præterito digniore, vel etiam dignissimo, non tenetur ad restitutionem, neque digniori, neque Ecclesiæ: modo vere sit idoneus, *nu.* 97. Quænam præterea notanda sint, circa obligationem conferendi Beneficia dignioribus, *nu.* 98. De examine instituendo per concursum, *juxta Concil. Trident.* *num.* 99.

§. III.

Quanam qualitates, seu conditiones requirantur in iis, quibus Beneficia Ecclesiastica conferuntur?

Plores requiruntur, veluti primo, ut quis sit ex legitimo matrimonio natus. Secundo, Legitima, & conveniens ætas, *n.* 100. *&* 101. Tertio, Clericatus, item Ordo, sive major, sive minor, pro varietate Beneficiorum; nam Beneficiatus debet esse Clericus, saltem prima tonsura initiatus, *n.* 102. Unde si Papa mandet, alicui provideri de Beneficio etiam curato, & providendus non habet Ordinem requisitum, potest ei conferri etiam Beneficium curatum, ita tamen, ut provisus recipiat Ordines, quos Beneficium requirit, proximis a Jure statutis temporibus, *n.* 103. *&* *n.* 104. Quarto requiritur, ut promovendus ad Beneficium, nulla censura Ecclesiastica sit ligatus, non criminosus, aut infamis: item vitæ, ac morum honestas, seu probitas, scientia debita, & competens pro qualitate Beneficii: & Cœlibatus, sive ut non sit conjugatus, *n.* 105. Denique requiritur etiam ad obtinendum Beneficium intentio Status Ecclesiastici, quæ autem, & qualis sit necessaria, traditur *n.* 306. *& duob. seqq.*

§. IV.

De aliis duabus conditionibus, an ea necessario requirantur, vel requiri possint, ad obtinenda Beneficia?

Quæritur 1. An Beneficium alicui conferri non possit, nisi sit præsens? *n.* 109. *&* *n.* 110. Quær. 2. An per consuetudinem induci, vel per statutum decerni possit, ut soli Nobiles, & Illustres, exclusis ignobilibus, admittantur ad Dignitates, & Cannnicatus in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis? *n.* 111. *& duob. seqq.*

§. V.

An, & quando sæcularia Beneficia conferri possint Regularibus, & Regularia Sæcularibus?

Regula generalis est, quod Beneficia sæcularia sæcularibus, & regularia Regularibus sint conferenda, *n.* 114. Unde si Papa mandat alicui provideri de Beneficio consueto assignari Clericis sæcularibus, debet intelligi de eo Beneficio, quod Clerici sæculares pacifice, & continue possederunt, ita, ut compleverint legitimam præscriptionem. Si vero Papa mandat, ut Clerico sæculari provideatur de Priorato, non potest illi provideri de Prioratu solito gubernari per Regulares, si id in mandato exprimatur, *cit. n.* 114. *&* 115. Limitatur prædicta regula, *num.* 116. & pluribus seqq. usque ad 119. & inclusive. Referuntur plures conditiones requisitæ ut ex Beneficio sæculari fiat regulare, vel vice versa, ex regulari sæculare, *n.* 120. *& duob. seqq.* an Novitiis Religionum conferri possint Beneficia regularia, vel sæcularia, *n.* 123.

S E C T I O V.

De pluralitate Beneficiorum compatibilium, sæcularium, & regularium.

§. I.

An licitum sit, plura Beneficia simul obtinere, & retinere; ac qualia?

Habere simul plura Beneficia Ecclesiastica, non est intrinsece malum: sed quod speciem mali habet, ita tamen, ut concurrentibus circumstantiis, cohonestari possit. Beneficia alia sunt incompatibilia, alia compatibilia, & rursum alia simpliciter Incompatibilia, alia incompatibilia secundum quid, quæ simul retineri non possunt, sine dispensatione: quædam uniformia sub eodem tecto, *n.* 124. Ass. 1. Non potest quis ordinarie obtinere, & retinere duo, aut plura Beneficia, etiam simplicia, & quæ continuam residentiam non postulant, quando unum ad honestam sustentationem sufficit, *n.* 125. Multæ sunt causæ, ob quas prohibetur quis obtinere plura Beneficia, *n.* 126. Non potest per consuetudinem, aut per privilegium, nec dispensationem etiam S. Pontificis obtineri, ut Clericus, si unum, aut plura Beneficia sufficiant, aliud insuper recipiat, nisi adsit justa causa excusans, *n.* 127. Ass. 2. Nullus Clericus potest simul habere duas Dignitates, vel Personatus, etiam in diversis Ecclesiis, excepta dispensatione Papæ, ex justa causa, *nu.* 128. Habens plures Dignitates, una retenta, alias dimittere compellitur, *n.* 129. Assert. 3. Etiam plures Ecclesias Parochiales simul recipere non licet, neque duas Vicarias perpetuas, neque Rectoriam, & Vicariam, *n.* 130. Ass. 4. Nemo potest duo Beneficia, seu similia, etiam simplicia, in eadem Ecclesia simul obtinere, & retinere, *n.* 131. Ass. 5. Non potest quis simul habere duo Beneficia simplicia, etiam in diversis Ecclesiis, si ambo requirant personalem residentiam incompossibilem, *n.* 132. Ass. 6. Potest quis simul obtinere, & recipere duo Beneficia curata, unum per se, alterum accessorie, sine dispensatione, *n.* 133. Non tamen potest quis simul obtinere duos Canonicatus in eadem Ecclesia, unum per se, & alterum accessorie. Unde si quis Canonicatum, & præbendam habens, in una Ecclesia obtineat Dignitatem, cui est annexa præbenda, vacabit prima præbenda post pacificam possessionem secundæ, *n.* 134. Potest quis simul obtinere & retinere plura Beneficia sæcularia, quæ ratione residentiæ personalis sunt compatibilia, si unum ad congruam sustentationem vitæ non sufficiat, *n.* 135. Deducuntur plura corollaria circa Beneficia, quæ simul obtineri, & retineri possunt, vel non, *nn.* 136. *& tribus seqq.*

§. II.

An, & qua ratione per consuetudinem induci possit, ut quis simul plura Beneficia obtineat, & retineat, in eadem, vel diversis Ecclesiis?

Assertio I. Nulla consuetudine etiam immemoriali, ac jurata, introduci potest, ut Canonicus, cum præbenda canonicali, simul duas Dignitates, vel Personatus, aut duo Officia, aut unam Dignitatem, seu Personatum, & Officium simul obtineat in eadem Ecclesia, absque dispensatione Papæ, *n.* 140. Sed neque per consuetudinem etiam immemorialem induci potest, ut quis in eadem Ecclesia habeat duos simplices Canonicatus, sive Præbendas, *cit. n.* 140. Assert. 2. Non valet etiam consuetudo, simul obtinendi plura Beneficia curata, etiam in diversis Ecclesiis: probabile tamen est, per consuetudinem induci posse, ut non requiratur residentia personalis, etiam in Beneficiis curatis, sed per Vicarium ea administrari possint, *nu.* 141. Ass. 3. Potest per consuetudinem induci, ut quis simul habeat plura Beneficia, etiamsi de Jure communi personalem residentiam requirant, *n.* 142.

§. III.

An, si is, qui cum obtinet Beneficium, residentiam postulans, electus fuerit a Canonicis, aut aliis Clericis ad aliud Beneficium, quod similiter residentiam requirit, possit utrumque simul retinere?

Respondetur negative; quia Beneficiatus electus ad aliam Ecclesiam, vel Beneficium, non potest velle utramque, sed prima contentus esse debet; quia non est conveniens, ut quis habeat locum in duabus Ecclesiis, *n.* 143. *& seq.*

§. IV.

De incompatibilitate Beneficiorum, & vacatione unius per assecutionem alterius.

In hac re distinguenda sunt quatuor tempora. Primum tempus est ante Concil. Lateran. sub Alexandro III. quo si quis duas Ecclesias, vel alia Beneficia incompatibilia obtinet, unam, quam vult, retinere potest: alteram vero Ordinarius dare potest, & debet alteri idoneo non habenti aliam Ecclesiam, vel Beneficium, *n.* 145. Et hæc dispositio etiam hodie locum habere potest, *nu.* 146. Secondum tempus est Concil. Lateran. in quo decretum fuit, ut nullus plures Dignitates, vel Ecclesias Parochiales reciperet, alioquin privaretur Dignitate, vel Parochia posterius accepta, & conferens potestate conferendi pro illa vice, *num.* 147. Tertius tempus est Concilii Lateranensis sub Innocentio III. ubi statutum est primo. Si beneficium curatum habens, aliud simile recipiat, ipso jure privatus est primo, & si velit etiam illud retinere, privatur etiam altero. Secundo, is, ad quem spectat collatio, prius Beneficium curatum, post receptionem secundi, conferat, cui convenit: si autem differat conferre ultra sex menses, collatio ad alios devolvitur, & ipse de proventibus suis tantum cogetur solvere Ecclesiæ, quantum constat, fuisse receptum a tempore vacationis Beneficii. Tertio. Nemo in eadem Ecclesia habere præsumat plures Dignitates, vel personatus, etiamsi sint sine cura. Quarto, cum sublimibus, & litteratis personis, Papa potest dispensare, si ratio postulet, *nn.* 145. Declarantur prædicta, *num.* 149. *& duob. seqq.* Quartum tempus est, quo edita est Constitutio Joan. XXII. in qua statuitur, quomodo plura Beneficia recipere, & simul retinere licitum sit, vel non, quæ ponitur, & declaratur *n.* 152. *& 2. seqq.*

§. V.

Quanam præterea requirantur, ut primum Beneficium vacet per adeptionem secundi incompatibilis?

Assertio I. Ut prius Beneficium curatum Dignitas, Personatus, vel etiam Officium vacet per adoptionem alterius similis, requiritur 1. ut secondum Beneficium non tantum sit collatum, & acceptatum, sed etiam ut Beneficiatus possessionem pacificam secundi Beneficii sit adeptus, vel per eum steterit, quo minus adipisceretur, *num.* 155. Secundo requiritur, ut quis habeat possessionem, non tantum quoad Titulum, & exercitium curæ, vel Officii annexi Beneficio: sed etiam bonorum, & fructuum Beneficii, *n.* 156. *& seq.* Unde habens Beneficium curatum, si acquirat aliud curatum, cujus fructus alius ex causa percipit, non tenetur relinquere primum, *cit. n.* 156. Tertio requiritur, ut utrumque Beneficium sit collatum in perpetuum sive in titulum, sive in commendam, *n.* 158. Assert. 2. Plures sunt casus, in quibus primum Beneficium curatum, vel Dignitas, seu Personatus non vacat, etiam post pacificam adeptionem alterius similis, qui referuntur, *n.* 159. Ass. 3. Postquam aliquis curatum Beneficium obtinens, aliud consimile accepit, ejusque pacificam adeptus est possessionem, vel per ipsum stetit, quo minus illam consequeretur, tunc Episcopus, vel alius Collator potest primum Beneficium alteri conferre: non tamen potest eum, cui contulit, in corporalem possessionem illius inducere, non vocato prius primo curato, cui forte adhuc posset jus retinendi competere, *n.* 160. Ponuntur limitationes, *n.* 161.

§. VI.

Quanam præterea Beneficia vacant per adeptionem alterius?

Quæritur 1. An per promotionem alicujus ad Episcopatum amittantur, & vacent Beneficia promoti? *nu.* 162. Ponuntur exceptiones, *n.* 163. An per adeptionem Dignitatis v. gr. Abbatiæ, vacet Episcopatus, *num.* 164. An per adeptio-

ptionem Cardinalitiæ Dignitatis, vacet Canonicatus, & alia Beneficia? *cit. n.* 164. Quær. 2. An is, qui aliud Beneficium curatum per vim, vel injuste obtinet, prius habitum ipso jure amittat: item an is, qui Beneficium quodcunque ad quod jus habet, per vim, aut propria auctoritate occupat? *num.* 166. *&. seqq.* Quær. 3. An per adeptionem alterius Beneficii personalem residentiam requirentis, ipso jure vacet, & amittatur simile beneficium prius habitum? *n.* 169. *& seq.* Solvuntur objectiones, *n.* 171. Quær. 4. An, qui tertium, vel quartum beneficium incompatibile obtinet, amittat, ipso jure, duo, vel tria priora? Resp. qui plures Dignitates obtinens, aliam similem, vel beneficium curatum, sine legitima dispensatione acceptat, post pacificam possessionem ultimæ, ipso jure, omnes præcedentes vacant, sicut habens unam Dignitatem, illa vacat, alia simili pacifice possessa, *n.* 172. *& seqq.* Obtinens plures Dignitates, vel præbendas, sine dispensatione, ad beneficium eligi non potest. Item, si electus, ante confirmationem, vel post illam cassatam præsumat, administrationi se ingerere, fit ineligibilis, *n.* 174. *& seq.* Non omnis taciturnitas, seu patientia Superioris censenda est dispensatio, *n.* 176.

§. VII.

De pluralitate, & incompatibilitate Beneficiorum regularium.

Non solum in Ecclesiis Sæcularibus: sed etiam Regularibus sunt Prælaturæ, Dignitates, ac beneficia regularia Religiosorum, *n.* 177. Quær. 1. An Monachus, vel alius Religiosus simul obtinere possit, duo, aut plura beneficia Regularia? Resp. Religiosi non præsumant plura simul habere duos Prioratus, vel Ecclesias curatas, sine Sedis Apostolicæ auctoritate, etiamsi cura debeat exerceri per Presbyteros a se præsentatos, & ab Episcopo institutos; nisi unum beneficium ab alio dependeat, vel illi sit annexum. Quod si Religiosus habeat Prioratum, vel aliud curatum beneficium, & aliud simile recipiat, primum statim dimittere debet, quo ipso jure est privatus, alioquin removeri debet ab utroque, & efficitur ineligibilis, *n.* 178. Quær. 2. An Monachus, vel Religiosus possit obtinere duo, vel plura beneficia Regularia in diversis Monasteriis, vel Ecclesiis? Resp. prohibitum est, ne Prioratus, vel Ecclesiæ, vel Officia unius Monasterii, gubernari consueta per Monachos ejusdem, sine licentia Papæ, Monachis alterius Monasterii gubernanda committantur, & commissa revocari debent: qui secus fecerint, ea vice sunt privati committendi potestate, eaque ad Diœcesanum, si Monasteria non sint exempta, alioquin ad Papam devolvitur: ipsi vero Monachi, ipso jure ineligibiles fiunt, *num.* 179. *&* 180.

§. VIII.

Quis possit dispensare in pluralitate Beneficiorum, & quæ sint justæ causæ in ea dispensandi?

Assertio I. In beneficiis incompatibilibus, de Jure communi, ut sunt Dignitates, beneficia curata, vel Officia, solus Papa dispensare potest, ut quis plura simul obtineat in eadem, vel diversis Ecclesiis, *n.* 182. Solvuntur objectiones, *n.* 183. An dispensatio Papæ in pluralitate beneficiorum curatorum, non solum sit illicita, sed etiam invalida? *n.* 184. Ass. 2. Episcopi, aliique similes Prælati non possunt dispensare in prædictis beneficiis incompatibilibus, *n.* 185. Ass. 3. Potest Episcopus de Jure communi dispensare, ut quis simul obtineat duo beneficia simplicia, & an etiam post Concil. Trid. & in quibus præterea beneficiis simplicibus possit dispensare, vel non? *n.* 186. *& duob. seqq.* Ass. 4. An Legatus a Latere, & qualiter dispensare possit in pluralitate beneficiorum. Item Capitulum Cathedrale, & Vicarius Generalis Episcopi? *n.* 189. An Episcopus hodie dispensare possit in pluribus beneficiis curatis? *n.* 190. Si habenti duo beneficia incompatibilia de Jure communi, conferatur tertium, collatio est ipso jure nulla *cit. n.* 190. Ass. 5. Tres justæ causæ dispensandi in pluralitate beneficiorum dari solent, necessitas Ecclesiæ, magna utilitas ejusdem, & evidens prærogativa meritorum, *n.* 191. *&* 192.

§. IX.

Quomodo intelligi debeat, & explicari dispensatio facta super pluralitate Beneficiorum?

Assertio I. Si Clericus impetret dispensationem, ut plura beneficia simul habeat, & vel modicum reticeat in ea petenda, dispensatio est ipso jure nulla, & irrita, *nu.* 193. Multo magis qualitas curæ, si beneficium, quod quis jam habet, curatum sit, exprimi debet. Sed & pensione, si in titulum beneficii detur, fieri debet mentio. Item de beneficio injuste obtento, & possesso: denique etiam de valore beneficii, sive quantitatis redituum illius, *n.* 194. Ass. 2. Si dispensetur cum aliquo, ut possit simul retinere duo beneficia curata, canonice ipsi collata, intelligi debet de duobus primis curatis, sive de duobus, quæ post dispensationem factam, ipsi collata fuerunt, ita, ut si unum ex obtentis forte dimiserit, tertium recipere non possit: sed per receptionem tertii vacant duo priora, *n.* 195. Asser. 2. Si alicui de beneficio provideatur, ut possit illud habere, non obstante, quod jam aliud habeat, non est per hoc dispensatum, ut duo simul beneficia retinere possint: sed solum, quod impetratio beneficii secundi valeat, & non debeat judicari subreptitia *n.* 197. Ad quæ dispensatio extendatur, *n.* 196. *&* 198.

S E C T I O VI.

De Unione & divisione, sive sectione Beneficiorum Ecclesiasticorum.

§. II.

Quid & quotuplex sit unio Beneficiorum; & quot modis fieri possit?

Assertio I. Unio est duorum, vel plurium beneficiorum, aut Ecclesiarum ab Episcopo, vel alio Superiore facta annexio, *n.* 199. Assert. 2. Ea duplex est, perpetua, & temporalis, *n.* 200. Assert. 3. Tribus modis fieri potest. Primus est, si ex duobus fiat unum, & quis sit ejus effectus, *n.* 201. Secundus modus est, si una Ecclesia vel beneficium alteri, tanquam superiori, subjiciatur, eique accessorie perpetuo uniatur. Ex quo deducuntur plura corollaria, *n.* 202. Tertius modus unionis est, si duo beneficia, vel Ecclesiæ æque principaliter inter se uniantur, ita ut una alteri non subjiciatur, sub eodem tamen Episcopo, vel Rectore, *n.* 203. Deducuntur corollaria, *n. eod.*

§. II.

Quis potestatem habeat uniendi Beneficia, & ob quas causas ea fieri possit, ac debeat?

Assertio I. Potestas uniendi beneficia & Ecclesias quascunque per totum Orbem Christianum inprimis spectat ad Papam, *n.* 204. 2. Episcopus, ex justa causa potest unire Ecclesias & beneficia suæ Diœcesis, *n.* 205. Ponuntur duæ exceptiones ibidem quasnam in specie Ecclesias & beneficia Episcopus unire potest: & quando non potest, *n.* 206. Quinam præterea unire beneficia possunt, vel non? *n.* 207. Assert. 2. Causæ, ob quas fieri possunt uniones, vel beneficia uniri, sunt duæ, evidens necessitas, vel utilitas Ecclesiæ. Unde Episcopus propter paupertatem præbendarum Ecclesiæ Parochialis, ei unire potest Capellas, salva manente ipsorum Presbyterorum congrua portione, *n.* 208. *& seq.*

§. III.

Quæ forma, & solemnitas, sive quæ conditiones requirantur Jure communi ad unionem Beneficiorum, & quo pacto Jure novo Concilii Tridentini, Beneficia uniri possint.

Requiritur 1. Ut præcedat causæ cognitio 2. Ut vocentur ii, quorum interest. 3. Ut accedat consensus Capituli Cathedralis: imo etiam consensus Abbatis, vel alterius Prælati inferioris, ad quem Ecclesiæ, vel beneficii uniendi administratio, aut collatio pertinet, *n.* 210. *&* 211. 4. Requiritur, ut exprimatur verus annuus valor, secundum communem æstimationem beneficii uniendi ut *n.* 211. Quænam statuta sunt circa unionem beneficiorum, secundum Conc. Trid. *n.* 212. *& seqq.*

§. IV.

Quid Juris, seu potestatis habeat Prælatus, vel Monasterium, Ecclesia Cathedralis, vel Collegiata, cui Ecclesia Cathedralis aut aliud Beneficium est incorporatum, seu unitum?

Duobus modis potest fieri unio beneficiorum, vel quoad temporalia tantum, vel pleno jure, quoad spiritualia & temporalia simul, *n.* 215. Ass. 1. Si Monasterio, vel Capitulo incorporatio Parochiæ facta sit, quoad temporalia tantum, tum Monasterium, vel Capitulum nihil fere juris habet, circa personam Vicarii positi in parochia, sive circa curam populi. Quod si jus præsentandi habeat Monasterium, vel Capitulum, tum potest idoneos Vicarios præsentare Episcopo, ab eo instituendos: cui vel Prelato ejus, Vicarii instituti rationem administrationis in rebus temporalibus reddere debent, quamvis amoveri non possit, inconsulto Episcopo: Tales autem Vicarii præsentandi sunt, qui sint honestæ conversationis, & bonæ famæ, ac opinionis, vel testimonio publico commendati, *n.* 216. Asser. 2. Si Ecclesia Parochialis plenissimo jure sit incorporata Monasterio, ita ut etiam populus, quoad spiritualia, Monasterii sit subjectus, & Abbas Monasterii habeat quasi Episcopalem jurisdictionem in Ecclesia incorporata, excluso Episcopo, tum Monasterium, vel ejus Abbas Vicarios in Ecclesia unita instituere, ac destituere potest, *n.* 217. Ass. 3. Si Ecclesia Parochialis sit unita Monasterio plenarie, id est, quoad temporalia, & spiritualia, ita tamen ut populus non sit exemptus ab Episcopi jurisdictione, tunc Monasterium debet Episcopo præsentare Vicarium, ab eo instituendum in Parochia unita, *n.* 218. Alia præterea quædam circa uniones sunt observanda, *n.* 219. *&* 220. A quo, & ex quibus causis, possit dissolvi, seu revocari unio Ecclesiarum, vel beneficiorum, *n.* 221.

§. V.

De dismembratione Beneficiorum Ecclesiasticorum, & requisitis ad illam.

Quod sit discrimen inter dismembrationem & divisionem beneficii? *n.* 222. Asser. 1. Episcopus potest, ex justa causa, minuere, seu dismembrare reditus beneficiorum in Ecclesiis: imo & dividere, *n.* 223. Asser. 2. Si beneficium non vacet, tum vel dismembratio in causam instituitur, ad petitionem ipsius Rectoris, & præter justam, requiritur auctoritas Episcopi: si vero sit Ecclesia Collegiata, etiam consensus Collegii, seu Capituli: vel Episcopus instituit eam dismembrationem ex officio, & præter justam causam, requiritur etiam consensus Capituli Cathedralis. Si vero Ecclesia, vel beneficium vacat, defensor ei, cum dismembratur, dari debet, *n.* 224.

§. VI.

An, & quo pacto Beneficium Ecclesiasticum dividi possit, seu secari in duo vel plura?

Assertio I. Prohibita est divisio Beneficiorum, ita ut nec majorum, nec minorum Beneficiorum Præbendæ sint dividendæ, neque Dignitatum permutatio facienda, nempe sine justa causa, & absque auctoritate Superioris, *n.* 225. Beneficium quoad spirituale officium dividi non potest, bene tamen, quatenus est jus percipiendi temporales reditus, *n.* 226. Prohibitum est, ne duo simul recipiantur ad eandem præbendam, *n. eod.* Episcopus potest, ex rationabili causa, unam præbendam dividere in duas, dummodo quælibet portio sit sufficiens ad bone-

honestam sustentationem utriusque præbendati, alias tenetur redintegrare præbendam divisam, *n.* 227. *& seq.* Assert. 2. Regulariter una præbenda, etiam vacans, non est dividenda, ut alia integretur, sed ea integra conferri debet, *n.* 229. Asser. 3. Electio, seu receptio duorum ad unum Canonicatum, seu præbendam, non valet, etsi a Legato Papæ facta sit. Idque procedit in Ecclesia quæ determinatum numerum præbendarum habet, tunc enim duo ad unum Beneficium, seu eandem præbendam recipi non possunt: sed collatio, sive receptio est irrita, *n.* 230. *& seq.* Si Ecclesia aliqua non habeat determinatum numerum Canonicatuum, vel Præbendarum: tum mortuo uno Canonico, seu Præbendario, non extinguitur Præbenda, sed vacat: si vere novus Canonicus recipitur, tum novum Jus creatur, ipsique confertur. Secus, si Ecclesia habeat determinatum numerum Canonicorum, tum etiam mortuo, vacat ipsius Canonicatus, in quo alius succedit *n.* 232. Quod si in Ecclesia aliqua sit determinatus numerus Præbendarum, possunt ii, ad quos collatio spectat, augere numerum Canonicorum & Præbendarum, creando novum Jus spirituale *cit. n.* 232. Ubi duæ ponuntur exceptiones. Quænam requirantur ad divisionem Beneficii valide & licite instituendam, *n.* 233.

S E C T I O VII.

De Mandatis Apostolicis, sive Litteris Beneficialibus, quæ emanant a Sede Apostolica.

§. I.

Quodnam sit & dicatur Mandatum Apostolicum, & quot sint genera, seu species hujusmodi Mandatorum, seu Litterarum Beneficialium?

Asser. I. Mandatum Apostolicum hoc loco dicitur omne Rescriptum, quo Papa concedit alicui facultatem conferendi Beneficia, vel mandat, conferri Beneficium in aliqua Ecclesia, *n.* 234. Ass. 2. Mandata Apostolica, seu Litteræ Beneficiales sunt variæ, *n.* 235. Ass. 3. In Mandatis Apostolicis de providendo comprehenduntur omnia Beneficia, præter illa, quæ in jure nominatim excepta, *n.* 236.

§. II.

De quibusdam conditionibus, seu qualitatibus Beneficiorum, quæ necessario exprimi debent in Mandatis Apostolicis, seu Litteris Beneficialibus obtinendis.

Assertio I. In Mandato Apostolico de providendo necessario fieri debet mentio de Beneficio, etiam modico, prius obtento ab impetrante, sicut etiam, quod ei sine scandalo provideri non possit, *n.* 237. *& seq.* Ubi tamen distinguendum est, nam si Papa Clerico jam obtinenti Beneficium, aliud conferat, motu proprio, valida est collatio, etiam nulla facta mentione prioris Beneficii: secus si ad petitionem alterius collatum fuerit, *n.* 239. idque extenditur, quod quæcunque provisio alicui facta per Papam, motu proprio, qualiacunque sint Beneficia, non facta mentione de illis, sit valida, sive non subreptitia, *n.* 40. *& seq.* Asser. 2. Plura alia exprimenda sunt in impetratione Beneficii, de quibus, *n.* 242.

§. III.

Quomodo interpretari oporteat, late, an stricte, Mandatum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia, vel in quo mandatur, alicui conferri Beneficium, aut actu confertur?

Assertio I. Mandatum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia, stricte interpretari oportet, quatenus derogat Juri communi. Et hinc, si Papa alicui dat facultatem conferendi Beneficium personæ idoneæ, non potest is conferre jam aliud habenti, etiam simplex, sed sufficiens: nisi in facultate concessa expressum sit, ut provideret de Beneficio jam habenti aliud, tunc enim poterit illi conferre unum tantum, dummodo curatum non sit: si vero datur facultas conferendi Beneficium ei, qui jam plura habet, tunc conferri ei poterunt solum duo, non curata, alias collatio est irrita, *n.* 243. *& seq.* Solvuntur objectiones, *nu.* 245. Asser. 2. Litteræ a Papa impetratæ, super Beneficiis obtinendis, stricte interpretandæ sunt; quia sunt ambitiosæ. Unde si Papa mandet, alicui provideri usque ad certam summam, v. g. centum aureorum, id non de hac summa in pensione: sed in Beneficio debet intelligi, *n.* 246. Quod si Papa mandet alicui provideri de Beneficio in aliqua Ecclesia Civitatis non debet id intelligi de Ecclesia Cathedrali, *n.* 247. *& seq.* Porro rescripta Beneficialia stricte sunt interpretanda, nisi collatio Beneficii, motu proprio, sit facta, tunc enim latissime est interpretanda, secus si facta sit ad petitionem alterius, *n.* 249. Et hinc si plura Beneficia nulli de jure debita simul vacent, & Papa unum Beneficium in genere, motu proprio, alicui conferat, vel conferri mandet, intelligitur de pinguiori. Si autem sint Beneficia æqualia, provisus intra 20. dies eligere potest, quod vult: si vero Beneficium sit concessum, ad petitionem alterius, tunc intelligitur de Beneficio, quod est minoris valoris: & si sunt æqualia, is, ad quem alias spectat collatio, intra 20. dies eligat, qui si non eligat, electio devolvitur ad alium, nempe ejus Superiorem *n.* 250. *& seq.*

§. IV.

Quomodo præterea alia quædam Mandata Apostolica de providendo, sive Rescripta Beneficialia sint interpretanda, seu intelligenda?

Assert. I. Si Papa provideat, vel mandet alicui provideri de Beneficio in aliqua Ecclesia, non potest ei provideri de Rectoria, vel Dignitate electiva: sed tantum de simplici Beneficio, *num.* 252. *& seq.* Si Canonici habeant privilegium, vel speciale mandatum, a Papa confirmatum, de non augendo numero Canonicorum, v. g. ultra 40. & postea, vel semel aliquem, ultra constitutum numerum recipiant in Canonicum, tum etiam Pontifex ultra illum aliquem admittere potest, *n.* 254. *& seq.* Assert. 2. Quando Papa mandat alicui provideri in Ecclesia aliqua de dignitate, personatu, vel aliis Beneficiis quibuscunque, non potest provideri de Beneficio curato, nulla facta mentione de cura animarum, *num.* 256. Si Papa dignitatem habenti de alia provideri mandet, dispensando, ut simul utramque retineat, nulla tamen de cura animarum facta mentione, tum collatio est subreptitia, & invalida, quamvis in provisione appositum fuerit in litteris, ut cura, quæ uni, vel alteri ex dignitatibus incombit, non negligatur; *n.* 257. Similiter si Papa mandet aliquibus provideri de personatibus, vel dignitatibus, etiamsi curam animarum habeant, ad collationem, præsentationem, vel dispositionem, quocumque spectantibus, non extenditur ad dignitates electivas, *n.* 258. Item si Papa mandat alicui provideri de dignitate, pertinente ad collationem, vel aliam dispositionem quorumcunque, & inhibendo illis, ne interim ad collationem, vel provisionem procedatur, tum non potest impetranti provideri de dignitate electiva, de qua in litteris nulla facta fuit mentio, *n.* 259. *& seq.* Præterea si Papa mandat provideri alicui de Beneficio, spectante ad collationem alicujus, non potest mandatum extendi ad Beneficium spectans ad præsentationem, vel institutionem alicujus, *n.* 261, *& seq.* Denique si Papa mandet provideri alicui de Beneficio spectante ad collationem, vel præsentationem duorum vel plurium, non extenditur mandatum ad Beneficium spectans ad collationem, vel præsentationem unius tantum, nisi addatur clausula, *Communiter*, vel *divisim*? & hinc si mandatur, provideri de Beneficio spectante ad collationem unius tantum non extenditur ad collationem plurium, *nu.* 263. Assert. 3. Mandatum Papæ, ut alicui provideatur de Beneficio, pertinente ad collationem Capituli, non extenditur ad Beneficia, quæ aliquis Canonicus, & singularis potest conferre, *nu.* 264. *& seq.* Assert. 4. Cum mandatur alicui provideri de præbenda non Sacerdotali, non provideri potest de Sacerdotali, etiam volenti talem habere. Item si mandatur provideri de integra præbenda, non potest provideri de dimidia, etiam volenti: Vel si de præbenda certi valoris, non potest de præbenda minoris valoris, etiam eo volente, *num.* 266. *& seqq.* Asser. 5. Sub mandato generali providendi alicui de Beneficio, vel præbenda proxime vacatura, non comprehenditur Canonicatus, vel Præbenda Episcopalis, *n.* 268. *& seq.* Asser. 6. In Litteris Apostolicis, vel Legati ipsius datis non includuntur Xenodochia, Leproseria, Hospitalia, & similia loca, etiamsi habeant annexas Capellas, Jus decimarum, aut alia spiritualia jura, *nisi* hoc in Litteris Apostolicis exprimatur, *n.* 270. *& seq.* Asser. 7. Si de Beneficio ad cujuscunque Episcopi collationem pertinente, alicui conferendo Papa scribit, non poterit de eo, quod ob negligentiam Episcopi in conferendo, ad Capitulum est devolutum, provideri: devolutum tamen ad Episcopum, vel etiam Papam, ob negligentiam Capituli, vel cujuscunque alterius, poterit conferri, *n.* 270.

S E C T I O VIII.

De effectu & usu, seu executione, ac revocatione, seu extinctione Mandatorum Apostolicorum, seu Litterarum Beneficialium.

§. I.

Quo tempore Mandata Apostolica, seu Litteræ de conferendis Beneficiis vacantibus effectum suum consequantur: & quo tempore impetrans debeat esse capax Beneficii?

Triplex est tempus, de quo hic est quæstio, concessionis Beneficii, expeditionis Litterarum, & præsentationis ipsarum: deinde gratia alia est facta, alia facienda, *n.* 273. Ass. 1. Beneficia, aliæque gratiæ, statim ac concessæ sunt, sine ulla scriptura, jam sunt perfectæ, & vim habent: quamvis ad faciendam fidem in scripturam redigi debeant, *nu.* 274. Deinde secundum praxin & stylum Curiæ Romanæ omnes provisiones, & gratiæ Beneficiales requirunt, ut Litteræ sint super iis expeditæ, nec ante sunt validæ: idemque est dispensationibus Pontificiis, quæ in foro externo non suffragantur, antequam Litteræ sunt expeditæ: quamvis in foro conscientiæ valeant, etiam Litteris non expeditis. Item Litteræ concedentes jurisdictionem delegatam, non tantum expeditæ; sed etiam præsentatæ esse debent, ante inchoatum judicium, *n.* 275. Asser. 2. Etsi ordinarie Clericus debeat esse idoneus ad Beneficium, tempore impetrationis: aliquando tamen sufficit, si sit idoneus tempore, quo Beneficium vacans ei confertur. Unde si mandetur, alicui simpliciter provideri de præbenda, proxime vacatura, non potest ei conferri præbenda Sacerdotalis, quæ postea vacat, si nondum habeat ætatem requisitam ad Sacerdotium: sed aliam exspectare debet, potest tamen Sacerdotalis præbenda illi conferri, si tunc, cum vacat alia, sit in ætate ad Sacerdotium requisita, *n.* 276. *& a. seq.*

§. II.

Quis ex pluribus impetrantibus diversa Mandata Apostolica de providendo, in eadem Ecclesia, sit præferendus?

Assert. I. In obtinendis Beneficiis tempus Datæ, & non præsentationis Litterarum, vel receptionis inspiciendum est, & is præferendus est aliis, cui prius collatio facta est, etsi posterius Litteras præsentavit, *num.* 279. *& seqq.* Assert. 2. Si Papa alicui mandat, provideri de præbenda primo vacatura, & postea recipi in Canonicum: sed ipse negligat petere præbendam primo vacantem, gratia expirat, nec

 potest

potest secundam præbendam petere, quia non est Canonicus. E contra vero, si idem Clericus prius factus est Canonicus, auctoritate Apostolica, cum mandato, ut conferatur ei præbenda proxime vacatura, & is negligat eam petere, adhuc potest aliam petere, quia gratia non est extincta, & is ratione Canonicatus, præferendus est aliis, in assecutione Præbendæ (non tamen exspectantibus auctoritate Apostolica præbendas in illa Ecclesia) alias collatio alteri facta in illius præjudicium non valet, *n.* 281. *& seq.* Ass. 3. Si Papa conferat alicui Canonicatum, & mandat provideri de præbenda primo vacatura, & nulli alii de jure debita: Canonici vero, ad quos collatio præbendarum spectat, ignorantes mandatum, præbendam primo vacaturam alteri conferant, etiam ignoranti mandatum: collatio non tenet; quia Canonicus auctoritate Apostolica factus, habet Jus ad primam præbendam, quam juste potest petere, ideoque ea alteri conferri non potest, licet ignoranti mandatum, *nn.* 283. *& seq.* Aliud vero est dicendum, si Papa ipse non conferat Beneficium: sed mandet v. g. Capitulo, ut conferat alicui Canonicatum, vel Præbendam, quæ vacat, & Canonici alteri illam conferunt, tunc enim collatio non tenet: sed tenentur præsentatum recipere in Canonicum, & providere ei de redditibus, donec præbendam assequatur, *nn.* 285. *& seqq.* Ass. 4. Si Papa mandet provideri duobus de præbenda, primo, v. g. Titio de præbenda, postea secundo Cajo, de præbenda, & dignitate in eadem Ecclesia, tunc si præbenda, quæ vacat, est annexa dignitati, secundus est præferendus, eique danda est: secus si sola sit præbenda, *n.* 280. *& seq.* Ass. 5. Si Legatus a Latere mandet alicui provideri de Beneficio, ut de Canonicatu primum vacaturo: & deinde Papa mandat, ut illum recipiant, secundum Litteras sui Legati tunc censetur receptus auctoritate istius Papæ, & est præferendus aliis authoritate Legati, vel alia receptis, *nn.* 91. *& seq.* Similiter si Papa confirmat mandatum Legati a Latere, de provisione facienda alicui de Canonicatu vacaturo in certa Ecclesia, illud censetur esse mandatum Papæ & si Papa mandaret, ut aliis quoque providcatur de Beneficio in eadem Ecclesia, primus illis præferendus esset, in assecutione præbendæ, *n.* 293. *& seq.* Ass. 6. Si Titio detur Canonica, cum exspectatione præbendæ vacaturæ, in certa Ecclesia, & Laico eadem gratia concedatur, cum clausula, ut is omnibus aliis etiam prius receptis anteferretur: deinde vacat præbenda, & confertur ignoranter Cajo: interim revocatur a Papa gratia: hoc casu, nulli debet dari præbenda, non Titio, quia ipsi prælatus est Cajus; nec Cajo; quia gratia fuit revocata, *n.* 295. *& seq.*

§. III.

Quodnam Beneficium conferri debeat, si Mandatum Apostolicum de providendo plures collationes ad diversos spectantes alternative contineat?

Quando Papa mandat Episcopo, ut provideat alicui de Beneficio ad suam, vel alterius collationem pertinente, tum Episcopus debet ei, pro quo scribitur, providere de primo vacaturo. Si vero plura Beneficia simul vacent: tum spectandum est, quæ collatio in Litteris primo nominetur, & illi Beneficium est dandum, *nn.* 297.

§. IV.

De executione, & executoribus Mandatorum, seu Litterarum Apostolicarum Beneficialium.

Si Prælatus, vel Decanus Ecclesiæ Beneficium conferat ex donatione Laici, non facta de hoc mentione, collatio nihilominus tenet, & executioni mandari debet, *nn.* 298. *&* 300. Mandata, seu Litteræ Apostolicæ circa collationes Beneficiorum, aliæ sunt de providendo, aliæ vero executoriales. Item alia mandata de providendo dantur de Beneficiis vacaturis, alia de vacantibus, eaque vel in forma gratiosa, vel in forma *Dignum*, *nn.* 299. Quæritur primo, utrum executores deputati ad Beneficia, sint meri, an mixti executores? Resp. interdum sunt meri, interdum mixti, *n.* 301. *&* 2. *seqq.* Quæritur secundo, an executor deputatus ad Beneficia possit vices suas alteri committere, *num.* 304. *&* 305.

§. V.

Quando, & quibus modis Mandata de providendo, seu Litteræ Beneficiales tollantur, & expirent?

Quæritur primo, quando & quomodo hujusmodi Mandata, seu Litteræ Beneficiales tollantur per revocationem? Resp. per revocationem gratiæ non tollitur Jus acquisitum, sive jus in re; sed acquirendum, sive Jus ad rem, quod non est connexum cum Beneficio digniore acquisito, v. g. si alicui facta fuit gratia de acquirendo Canonicatum, præbendam, & dignitatem, & is acquisivit Canonicatum: sed non dignitatem: & interim revocatur gratia; tum si Canonicatus erat annexus dignitati, non revocatur gratia impetrata pro dignitate; si non erat annexus, amittitur. Idemque est de præbenda, *n.* 306. *& seq.* Qu. secundo, an Mandata, seu Litteræ Beneficiales de providendo extinguantur, morte mandantis, seu concedentis? Resp. gratia alicui concessa, ut conferat Beneficia Papæ reservata personis idoneis, si concedens moriatur, re integra, gratia non expirat, si personæ providendæ non erant expressæ, *n.* 308. *& seq.* Respondetur ad c. quid obstare videtur, *nn.* 310. Qu. tertio, an, & quomodo in Mandatis, seu Litteris Beneficialibus per gratiam specialem tollatur prior gratia generalis? Resp. Si Papa det alicui facultatem, v. g. conferendi Beneficia in genere, vel Beneficia devoluta ad Sedem Apostolicam, & deinde antequam Episcopus, sive Ordinarius conferat, Papa certæ personæ conferat, vel conferri mandet, tunc tenet collatio Papæ, non Episcopi; quia gratia posterior specialis derogat priori generali, etsi de hac specialis mentio non fiat; *num.* 311. *& seqq.* Quær. quarto, & mandatum de providendo alicui factum, ob causam paupertatis, si causa cesset, etiam ipsum mandatum cesset, & expiret? Respond. Si Papa mandat Episcopo, ut provideat de Beneficio Sacerdoti pauperi, & hic interim obtineat unum, non tenetur Episcopus providere; quia cessat causa mandati, *num.* 313. *& seq.* Secundo, si Papa Clerico pauperi contulit Beneficium, & Episcopo mandat, ut in possessionem eum mittat, tum si Clericus provisus, tempore collationis, fuit pauper, quia interea aliud Beneficium est consecutus, valet collatio prius facta, *num.* 315. Tertio, si Papa Clerico pauperi mandat provideri de Beneficio in forma gratiosa, isque interea Beneficium sufficiens consecutus sit, potest Executor, seu Commissarius mandatum exequi, & Beneficium illi conferre, dummodo hoc non sit incompatibile cum prius obtento, *num.* 316.

SECTIO IX.

De reservatione Beneficiorum.

§. I.

De reservatione Beneficiorum in communi, ejusque causis, & effectu.

Quærit. primo, quid & quotuplex sit reservatio Beneficiorum? Respond. 1. Est Beneficii Ecclesiastici vacaturi per habentem ad id potestatem ad se facta avocatio, sive quorum collationem Papa sibi vendicat, ut ab inferioribus collatoribus conferri non possint, *num.* 317. 2. Duplex est Beneficiorum reservatio, generalis, & specialis, *num.* 318. Quær. secundo, quæ sint causæ, ob quas reservari possunt, & solent Beneficia? Respond. tres afferuntur, *num.* 319. Quær. tertio, quis sit effectus reservationis Beneficiorum? Effectus est, quod Beneficium a Papa reservatum valide conferri non possit ab ordinario, quamvis ignorante reservationem a Papa factam. Unde si Ordinarius conferat Beneficium reservatum Papæ alicui, & si quis ignorans reservationem illud recipiat, si accepto secundo Beneficio, statim renunciat primo, postquam scivit illud esse reservatum, recuperat primum sine nova collatione. Si vero difficulter dimittit secundum; non potest reverti ad primum, *num.* 320. Traduntur alia quædam de reservatione Beneficiorum, *num.* 321. Reservatio Beneficiorum eum insuper effectum habet, ut liget manus Collatoris ordinarii, adeoque ut collatio ab ipso facta ne quidem titulum coloratum præbeat proviso, *num.* 322.

§. II.

Quænam Beneficia sunt Romano Pontifici reservata, spectato communi Jure Canonico?

Assertio I. Omnia Beneficia vacantia in Curia Romana sunt reservata S. Pontifici, ita ut nullus alius illa conferre possit, alioquin collatio est irrita, *num.* 323. Sunt tamen plures exceptiones, in quibus Beneficia, etiam vacantia in Curia, non sunt reservata, *num.* 324. *&* 325. Assert. 2. Si Papa non conferat Beneficia vacantia, intra mensem, a die vacationis numerandum, Episcopus per se, vel si in remoto loco versetur, per Vicarium Generalem in Diœcesi existentem, & speciale mandatum habentem, poterit post mensem illa conferre, *num.* 326. *&* 2. *seqq.* Prædicta Constitutio habet tantum locum in Beneficiis Papæ reservatis propter vacationem in Curia: non in reservatis Papæ alio modo, *numer.* 329. Nec in Beneficiis electivis, *numero* 330. An Collatores Ordinarii Beneficia vacantia in Curia per se ipsos tantum, vel per Vicarios Generales conferre possint? *num.* 331. An prædicta Constitutio sit revocata, *num.* 332. Assert. 3. Quod Beneficia vacantia apud Sedem Apostolicam sint conferenda per Papam, id habet locum, non solum si in loco, ubi est Papa: sed etiam si in locis Curiæ vicinis Legati, aut Nuntii Sedis Apostolicæ vel quivis alii ad Curiam venientes, vel ab ea recedentes, moriantur, *num.* 333. Imo etiam qui Sede Apostolica vacante, ex quavis causa ad locum Curiæ vicinum secedentes, ibi decedunt, dummodo ibidem domicilium non habeant. Idque extenditur etiam ad illos Curiales, qui, cum Curia recedit ab uno loco ad alium, eam sequentes in itinere moriuntur, vel in loco, unde Curia recedit, censentur enim eorum Beneficia vacare apud Curiam, adeoque reservata sunt Papæ, *cit. num.* 333. *&* 2. *seqq.* Assert. 4. Beneficia Parochialia seu curata, quæ Sede Apostolica in Curia vacante, per obitum Parochi vacant, non sunt reservata: sed provisio eorum spectat ad ordinarios collatores, *num.* 336. *& seq.* Neque huic speciali dispositioni de Ecclesiis Parochialibus est derogatum per *Extravag.* 1. *hoc tit. inter Communes*, *num.* 338.

§. III.

De Beneficiis reservatis Papæ per Extravagantes.

Quærit. primo, Quænam Beneficia reservantur Papæ in extravagantibus? De his agitur *num.* 339. *&* 5. *seqq.* Quærit. secundo, quidnam in aliis Extravagantibus Communibus, quæ continentur in hoc Titul. statutum sit, *n.* 345.

§. IV.

De Beneficiis reservatis Papæ per Regulas, Ordinationes, & Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ.

Quæ sint reservata per primam regulam Cancellariæ, *numer.* 346. Quæ per regulam secundam, *num.* 347. Quæ per tertiam, *numer.* 348. *& seq.* Quæ per regulam quartam, quintam & sextam, *num.* 350. Quæ per regulam septimam *num.* 355. *& seq.* Quæ per octavam regulam, quoad primam ejus partem dictæ regulæ, *num.* 356.

§. V.

De provisionibus, & reservationibus factis per Concordata Germaniæ.

Hæc Concordata inita sunt inter Papam Nicolaum V. per eiusdem Legatum de Latere, ex una Parte: & Fridericum III. Imperatorem, & Principes Germaniæ, Ecclesiasticos, & Sæculares, ex altera parte, anno 1448. die 19. Martii, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, n. 352. Quæ continentur in §. *Item placet nobis*, *num.* 358. *& seqq.* Item in §. *De cateris*; *num.* 361. & 2. *seqq.* & §. *Placet simpliciter*; *fin. num.* 364. *& seq.* Ubi de annatis solvendis agitur. An Pontifex possit derogare Concordatis Germaniæ, *n.* 366.

§. VI.

De Beneficiis reservatis ex Indulto Pontificio Romanorum Imperatori per preces primarias.

Proponitur summa hujus Indulti, quæ conceduntur in §. *Hinc est*; *n.* 376. *& seq.* Limitatur hoc indultum, *num.* 370. Proponuntur aliquæ quæstiones circa idem Indultum, *num.* 371. *& a seq.*

§. VII.

Continuatur eadem materia de Cæsareis precibus primariis.

Quæ conceduntur in §. *Quod quicunque*; *n.* 374. *& 3. seqq.* Proponuntur, & resolvuntur plura dubia occurrentia circa hoc Indultum, *n.* 378. *& 3. seqq.* Ad quæ Beneficia extendatur idem indultum; *n.* 382. Quæ Beneficia non comprehenduntur sub precibus Cæsareis, *n.* 383. & 2. *seqq.* Subjiciuntur in §. *Non obstantibus*; Clausulæ derogatoriæ eorum, quæ eidem Indulto obstare possent, *n.* 386.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 51.
c. 2. *n.* 28. *& seqq.*
c. 3. *n.* 47.
c. 4. *n.* 20. *&* 21.
c. 5. *n.* 125.
c. 6. *n.* 37. *& seqq.*
c. 7. *n.* 145. *& seq.*
c. 8. *n.* 125. *& seqq.*
c. 9. *n.* 29. *&* 31.
c. 10. *n.* 40. *& seq.*
c. 11. *n.* 66. *& seq.*
c. 12. *n.* 42. *& duob. seqq.*
c. 13. *n.* 128.
c. 14. *n.* 129.
c. 15. *n.* 143. *& seq.*
c. 16. *n.* 22. *& duobus seq.*
c. 17. *n.* 58. *& seq.*
c. 18. *n.* 174. *& duob. seq.*
c. 19. *n.* 30. *n.* 31. *&* 33.
c. 20. *n.* 61.
c. 21. *n.* 69. *& seq.*
c. 22. *n.* 254. *& seq.*
c. 23. *n.* 25. *& seq.*
c. 24. *n.* 109. *& seq.*
c. 25. *n.* 230. *& duob. seq.*
c. 26. *n.* 227. *& seq.*
c. 27. *n.* 285. *& seq.*
c. 28. *n.* 128. *& tribus seq. & num.* 191. *& seq.*
c. 29. *n.* 91. *& tribus seqq.*
c. 30. *in princ. n.* 35. *& seq. & §. Qui vero*; *num.* 37. *& duobus seqq.*
c. 31. *n.* 216.
c. 32. *n.* 48. *& seqq.*
c. 33. *n.* 208. *& seq.*
c. 34. *n.* 298. *& duob. seq.*
c. 35. *n.* 100. *& seq.*
c. 36. *n.* 219.
c. 37. *n.* 111. *& duobus seqq.*
c. 38. *& ult. n.* 152. *& seq.*

IN SEXTO.

c. 1. *n.* 41. *& seqq.*
c. 2. *n.* 313.
c. 3. *n.* 326. *& 4. seqq.*
c. 4. *n.*
c. 5. *n.* 114. *& seq.*
c. 6. *n.* 113. *& seq.*
c. 7. *n.* 279. *& seq.*
c. 8. *n.* 103. *& seq.*
c. 9. *n.* 291. *& seq*
c. 10. *n.* 297.
c. 11. *n.* 281. *& seq.*
c. 12. *n.* 81. *& duobus seqq.*
c. 13. *n.* 283. *& seq.*
c. 14. *n.* 75. *& duobus seq.*
c. 15. *n.* 289. *& seq.*
c. 16. *in princ. n.* 56. *§. Illis vero n.* 258. *& §. Cum autem n.* 26. *& seq. & §. fin. n.* 26.
c. 17. *n.* 54. *& tribus seq.*
c. 18. *n.* 265. *& tribus seq.*
c. 19. *n.* 243. *& seq.*
c. 20. *n.* 310. *& seq.*
c. 21. *in princ. num.* 193. *& §. Illud autem n.* 195. *& seq. §. Cum vero, n.* 167.
c. 22. *n.* 293. *& seqq.*
c. 23. *n.* 239. *&* 241.
c. 24. *n.* 250. *& seq.*
c. 25. *n.* 268. *& seq.*
c. 26. *n.* 256. *& seq.*
c. 27. *n.* 266.
c. 28. *n.* 160. *& seq.*
c. 29. *n.* 276. *&* 278.
c. 30. 313. *& seq.*
c. 31. *n.* 79. *& seq.*
c. 32. *n.* 179. *&* 180.
c. 33. *n.* 71. *& seq.*
c. 34. *n.* 333. *& duobus seqq.*
c. 35. *n.* 336. *& duobus seqq.*
c. 36. *n.* 308. *& seq.*
c. 37. *n.* 27. *&* 28.
c. 38. *n.* 411. *& seqq.*
c. 39. *n.* 306. *& seq.*
c. 40. *n.* 295. *& seq.*
c. 41. *& ult. n.* 264. *& seq.*

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *in princ. n.* 194. *& §. Ad hoc n.* 259. *& seq.*
Clem. 2. *n.* 270. *& seq.*
Clem. 3. *n.* 172.
Clem. 4. *n.* 240. *& seq.*
Clem. 5. *n.* 272.
Clem. 6. *& ult. n.* 134.

IN EXTRAVAG.

Extrav. unic. in princ. Joan. XXII. n. 126. *& n.* 152.
Extravag. 1. *Inter Communes n.* 339.
Extrav. 2. *n.* 345.
Extrav. 3. *n.* 340.
Extrav. 4. *n.* 341.
Extrav. 5. *eit. n.* 345.
Extrav. 6. *n. eod.*
Extrav. 7. *n. eod.*
Extrav. 8. *n. eod.*
Extrav. 9. *n. eod.*
Extrav. 10. *n.* 42.
Extrav. 11. *n. eod.*
Extrav. 12. *n. eod.*
Extrav. 13. *n.* 343.
Extrav. 14. *& ult. n.* 344.

TITULUS VI.

De clerico ægrotante vel debilitato.

§. I.

An Clericus, propter ægritudinem, vel mutilationem, amittat Beneficium suum, vel saltem fructus illius, & quando eidem possit, ut debeat dari Coadjutor?

Asser. I. Clericus infirmus & omnes fructus sui Beneficii percipere debet, quos sanus recipiebat, *n.* 1. Etiam distributiones quotidianas, dummodo infirmitas sit causa principalis, & proxima non serviendi Ecclesiæ, *n.* 2. Ass. 2. Sed neque Clericus, propter mutilationem amittit Beneficium, quod habet, sed & fructus ejus percipere potest, *n.* 3. Presbyter, cui medietas palmæ abscissa est, cum duobus digitis, non permittitur celebrare Missam; potest tamen alia officia Sacerdotalia facere, *n.* 3. Unde duæ sunt causæ; quæ inhabilem faciunt ad Officium Sacerdotale, vel in totum, vel ex parte, debilitas membrorum, & notabilis deformitas, quæ scandalum parit in populo, *n.* 4. Ass. 3. Si Rector Ecclesiæ adeo lepra infectus sit, ut sine scandalo altari servire nequeat, Coadjutor ei est dandus, *n.* 5. Si Rector Ecclesiæ est leprosus, & propter scandalum populi, ab officio administrationis removendus est; juxta facultates Ecclesiæ, necessaria ei subministranda sunt, *n.* 6. Num Parochus Propter lepram, vel infirmitatem aliam perpetuam, omnino removeri possit, & privari jure ac titulo Beneficii, an vero solum ab administratione *n.* 7. Quid faciendum sit, si reditus Ecclesiæ non sufficiant ad sustentationem utriusque Rectoris, & Coadjutoris. *n.* 8. Ass. 4. Si Episcopus propter morbum incurabilem, officium pastorale exercere non possit, dandus est ei Coadjutor, *n.* 9. *& seq.* Etiamsi nondum sit consecratus, *cit. n.* 10. Ass. 5. Etiam Prælati Episcopo inferiores non sunt removendi ab officio, propter morbum perpetuum, sed Coadjutor eis dandus est, *n.* 11. Imo etiam propter imperitiam dari possunt Parochis Coadjutores, *n.* 12.

§. II.

Quis dare possit Coadjutorem, & quomodo, ac qualiter dari debeat?

Coadjutores dare Episcopis eorumque Superioribus, spectat ad solum Papam. Conceditur tamen Episcopis, qui ob impedimentum aliquod perpetuum, officium suum exercere nequit, ut possit, cum consensu Capituli, unum, vel plures Coadjutores assumere, ad officium suum exequendum. Si vero Episcopus amens factus sit, Capitulum, vel duæ ejus partes, eligant duos idoneos Coadjutores: si vero Episcopus renuat Coadjutorem assumere, dicens, se eo non egere, Capitulum id notificet Papæ, *n.* 13. *& seq.* Aliis Prælatis Episcopo inferioribus Coadjutores dare potest Episcopus, si officio suo præesse nequeunt, *cit. n.* 14. *in fine.* Ass. 2. Coadjutor potest dari, vel ad temporalium rerum tantum administrationem, vel etiam ad spiritualia administranda. Debet esse in ea ætate, quæ requiritur ad Officii, & Beneficii administrationem: & debet esse Clericus, *n.* 15.

§. III.

Quæ sit potestas sive officium Coadjutoris, & quando expiret?

Assertio I. Officium Coadjutoris est, ut Episcopi, vel Rectoris, cui datus est, curam gerat, & Ecclesiæ, sive populi, *n.* 16. Coadjutori Episcopi, vel Prælati interdicta est alienatio bonorum Ecclesiæ, scilicet immobilium, & mobilium pretiosorum, exceptis bonis mobilibus quæ servando servari non possunt, *n.* 17. Item Coadjutor talis tenetur rationem reddere ipsi Episcopo, vel Capitulo, vel Successori Prælatu, si prius non reddidit, *cit. n.* 17. An Coadjutor Episcopi, vel Prælati possit conferre Beneficia, *n.* 18. Assert. 2. Officium Coadjutoris morte naturali, vel civili Episcopi, cui datus est, vel alterius Prælati, scilicet depositione, vel renunciatione illius finitur, *n.* 19. Prædicta procedunt in Coadjutore temporali; sive ad tempus vitæ illius, cui datus est: nam Coadjutorem perpetuum, sive cum futura successione, solus Papa dare potest, *n.* 20. Sicut autem Coadjutoria temporalis non est Beneficium, ita nec Coadjutoria perpetua, quia non tribuit titulum, sive Jus in re, sed ad rem solum, *n.* 21.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. *&* 2.
c. 2. *n.* 3. *&* 4.
c. 3. *n.* 5.
c. 4. *n.* 6.
c. 5. *n.* 9.
c. 6. *& ult. n.* 11.
c. unic. in princ. eod. in 6. *n.* 13. *& §. Præsenti n.* 14.

TITULUS VII.

De Institutionibus.

§. I.

Ad quos spectet Jus instituendi Clericos in Beneficiis Ecclesiasticis?

Institutio accipitur, vel late, prout includit etiam collationem: vel proprie, prout ab illa distinguitur, interdum etiam pro investitura, *n.* 1. Ass. 1. Jure Communi, Jus sive potestas instituendi Clericos a Patronis præsentatos pertinet ad Episcopos, non obstante contraria consuetudine, & tam ii, qui Ecclesiastica Beneficia, sine consensu Episcoporum, scienter occupata detinent, quam qui de cætero ea occupare præsumpserunt, excommunicandi sunt, nec absolvendi, nisi congrue satisfecerint, *n.* 2. & 3. Ass. 2. Officialis sive Vicarius Generalis Episcopi potest ex Officio suo Clericos præsentatos instituere, etsi speciale ad id mandatum non habeat, *n.* 4. Ass. 3. Etsi Capitulum, Sede vacante, non possit conferre Beneficia pertinentia ad collationem Episcopi tantum, potest tamen instituere, *n.* 5. Ass. 4. Etiam Prælati inferiores Episcopo possunt instituere in Beneficiis ex privilegio, præscriptione, vel consuetudine, *n.* 6. Is qui possidet Jus instituendi in Beneficiis, ad quem Jure Communi non spectat, pendente judicio proprietatis, in possessione defenditur, *n.* 7. *& seq.*

§. II.

De Instituendis in Ecclesiis, vel Beneficiis Ecclesiasticis.

Quær. primo, quinam, & quales instituendi sint in Beneficiis? Resp. 1. instituendi debent esse Clerici, unde Laici in Clericos non possunt institui: sed numerus explendus est ex Clericis intra debitum tempus, n. 10. Resp. 2. Non debent in Ecclesiis, vel Beneficiis institui Clerici unius originis, aut nationis: sed undecunque originem ducant, dummodo idonei sint, instituti debent, si aliquod Beneficium fundatum sit pro personis ex certa gente, civitate, vel familia oriundis, n. 11. Resp. 3. Præsentatus ad Parochiam, etsi in minoribus Ordinibus constitutus, non debet repelli, si intra tempus a Jure statutum, scilicet intra annum, ad Sacerdotium promoveri possit, & alias sit idoneus, n. 12. Quær. secundo, quot in Ecclesiis Clericorum, & Monasteriis instituendi sint? Resp. Tot, quot commode ali possunt, neque ad plures recipiendos cogi possunt, n. 13. Neque in Monasteriis plures recipi debent, quam ex redditibus eorum decenter sustentari possunt, n. 14. & 15. Quær. tertio, an is, ad quem spectat potestas instituendi, in ipsum instituere possit? Respond. Negative, quia inter dantem & accipientem debet esse distinctio personarum, n. 15. & seq. Unde infertur, & efficaciter probatur, quod Confessarius Papæ non possit ipsum absolvere potestate jurisdictionis delegata ab ipso Papa; quia absolveret seipsum, n. 18. Ad institutionem præsentati non est jure determinatum certum tempus, n. 19.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 14. & 15.
c. 2. n. 10.
c. 3. n. 2. & 3.
c. 4. n. 13.
c. 5. n. 11.
c. 6. n. 7. & duobus seqq.
c. 7. & ult. n. 16. & seq.

IN SEXTO.

c. 1. in 6. n. 5.
c. 2. eod. n. 12.

TITULUS VIII.

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

§. I.

Verum Beneficium non vacans possit conferri, vel promitti?

Beneficium non vacans conferri non potest alicui: sed institutio est ipso jure nulla, & qui passus est in tali Beneficio se institui, ab Ecclesiastica communione est removendus n. 2. & 3. Assertio 2. Ecclesiastica Beneficia, antequam vacent, etiam promitti non possunt, n. 4. & 5. Sed promissio non valet, n. 6. & 7. Idque extenditur primo, quod Beneficium vacans sit conferendum alteri, non obstante appellatione illius, cui promissa est, antequam vacaret, n. 8. Extenditur secundo, non potest Episcopus, vel alius collator delegare alicui facultatem conferendi Beneficia proximo vacatura, quamvis possit alteri delegare potestatem conferendi Beneficia, postquam vacant, n. 9. Ass. 3. Spectato Jure antiquo Canonico, valet promissio de conferendo alicui beneficium in genere, cum poterit, seu occasio se obtulerit, n. 16. & seq. Recepto in Canonicum tenetur Capitulum providere de beneficio, quam primum se facultas obtulerit, n. 12. Ass. 4. Jure novo Decretalium omnis promissio de beneficio conferendo, cum clausula, *quandopotero, vel occasio obvenerit*, vel per quam directe aut indirecte via aperitur ad beneficia vacatura, est prohibita, & irrita, n. 13. Præterea Dignitas, vel aliud beneficium revera non potest alteri conferri, nec debet ejus possessio illi, qui beneficium habet, prætextu exceptionis, quod illud abjuraverit, retardari, n. 14. & seq. Assertio 5. Non potest etiam Patronus promittere, se aliquem præsentaturum ad beneficium vacaturum, neque potestatem dare alteri, ut præsentet ad certum beneficium, cum vacabit, & si id faciat, præsentatio non valet, n. 16.

§. II.

Quinam sint generales modi, quibus Beneficia vacant, & qualis vacatio requiratur, ut impetrari vel conferri alii possunt?

Assertio 1. beneficia in genere tripliciter vacare dicuntur, vel de facto tantum, vel de jure tantum, & facta simul, n. 27. Assertio 2. beneficia vacantia de jure, & de facto, quoad possessionem impetrari, & conferri possunt, n. 28. beneficia vacantia de facto tantum nec impetrari, nec conferri aliis possunt; at vero vacantia de jure, sed non de facto, non possunt impetrari, nec conferri, nisi in rescripto provisionis mentio fiat possessionis coloratæ, alioquin collatio, & impetratio est subrepetitia, n. 19. & seqq. Assertio 3. Si habens beneficium in una Ecclesia, in eadem simile aliud obtineat, utrumque retinendo, vacat primum de jure, sed non de facto, n. 21. & seqq.

§. III.

Quibus modis in specie vacent Beneficia?

Beneficia Ecclesiastica vacant primo, per mortem naturalem beneficiaria, n. 23. Aliquando tamen beneficium non vacat per mortem naturalem beneficiarii; sed omnino extinguitur, n. 24. Secundo vacant beneficia ex dispositione juris statuentis, ipso facto beneficium vacare, aliisque conferri posse, de quibus n. 25. Tertio vacant beneficia per depositionem, seu privationem factam per sententiam Judicis, ob crimen, cui talis pœna inferenda jure decreta est, n. 26. Et quale sit discrimen inter privationem beneficii, ipso jure decretam, & eam, quæ per sententiam Judicis infertur n. 27. Regulariter expresso uno modo vacandi, v. g. per resignationem, non continetur alius, v. g. per obitum, n. 28.

§. IV.

Intra quod tempus conferri debeant beneficia vacantia?

Assertio 1. Beneficia vacantia conferri debent ab eo, ad quem spectat collatio, intra sex menses, n. 29. Assertio 2. Hoc tempus semestre ad conferendum beneficium non currit legitime impedito, quo minus conferat, neque etiam ignoranti vacationem, adeoque numerari debet, non a tempore, quo beneficium vacavit: sed a tempore, quo collator scivit beneficium vacare, non obstante confirmatione collationis facta a Sede Apostolica in forma communi n. 30. & 2. seqq.

§. V.

Ad quem devolvatur Jus conferendi beneficia vacantia, propter negligentiam, seu moram culpabilem Ordinarii Collatoris?

Assertio 1. Si Episcopus, quando ad eum collatio spectat, intra sex menses Beneficia conferre neque negligat, ea devolvitur ad Capitulum: & e contra ab hoc ad Episcopum, & denique ab Episcopo, & Capitulo, ad proximum Superiorem, nempe Metropolitanum defertur collatio, n. 33. & 3. seqq. Ass. 2. Quod dictum est, potestatem conferendi Beneficia vacantia, propter negligentiam non conferentium illa, intra sex menses, devolvi ad proximum Superiorem, id procedit tantum in Dignitatibus & iis Beneficiis minoribus non autem in Episcopalibus, & iis majoribus, n. 37. & seq. Assertio 3. Quando collatio Beneficiorum simul & communiter pertinet ad Episcopum, & Capitulum, cum propter negligentiam conferendi Beneficium intra sex menses, non devolvitur collatio ab Episcopo ad Capitulum, neque ab hoc ad illum: sed ad proximum eorum Superiorem, n. 39 & seq. Asser. 4. In Ecclesiis, in quibus non est certus numerus Canonicorum, nec præbendæ sunt divisæ, ob negligentiam conferendi post sex menses, non fit devolutio ad Superiorem sed illarum consuetudo observanda, n. 41. & seqq.

§. VI.

De variis gratiis exspectativis, sive mandatis de providendo Beneficio vacatura.

Assertio 1. Si Papa mandet, ut alicui detur præbenda primo vacatura, cum Canonicatu, assignato executore, qui Litteras Collatori præsentet, tum Beneficium illud ita affectum censetur, ut si vacet alteri conferatur, quam nominato a Papa, collatio sit irritanda, n. 43. & seq. Assertio 2. Quando mandatur alicui provideri de dignitate vacatura, quamvis voluerit acceptare, & postea vacet dignitas, pertinens ad collationem Ordinarii, quamvis alteri confert, ante acceptationem; neque per reservationem, inhibitionem, vel processum factum ab executore, impeditur Ordinarius conferre præbendam ante collationem vacantem, n. 45. Ass. 3. Obtinens Litteras Apostolicas super Dignitate, vel Beneficio primo vacaturo, secundum acceptare non potest, licet possit primum, vel ex causa secundum, aut ulterius. Reservationes vero, processus & decreta contra hoc facta non valent, n. 46. & 47. Ass. 4. Executor super provisione de Beneficio vacaturo per litteras generales a Papa datas, non potest in Litteris Ordinariis inhibere generaliter, nisi expresse id ipsi sit mandatum, ne conferat Beneficia, donec illi, pro quo scribitur, sit provisum: potest tamen specialiter inhibere, ne alteri primum, vel secundum, vel alterius Beneficium vacaturum conferatur, alioquin quicquid contra fuerit factum est irritum, n. 48. Asser. 5. Si mandatur Capitulo, ad quod spectat collatio, ut recipiat aliquem in Canonicum, & præbendam, quæ vacat, vel primo vacatura est, conferat Titio dato executore; qui, negligente Capitulo, Titio providcat: tunc per solam præsentationem litterarum factam Capitulo, etsi executor illam intimaverit Capitulo, Beneficium jam est affectum, ut, si vacet, Capitulum alteri conferre non possit, sed collatio est invalida; & si Capitulum intra certum tempus, Mandatum Apostolicum non impleat, ipse executor potest Beneficium, postquam vacat, Titio conferre, absque Capitulo, n. 49. & 50. Assert. 6. Soli Episcopo, seu collatori ordinario, vel huic & executori, vel soli executori, mandatur, provideri alicui de Beneficio, & præsentatur mandatum per talem præsentationem non aufertur Ordinario potestas conferendi, quia collatio facta tenet, licet Ordinarius si non obediat, sit puniendus: nisi in Mandato Apostolico decretum esset, ut quidquid contra illud fieret, irritum sit. Vel nisi executor, cum interpositione decreti, interdicat Ordinario, ne alteri conferat: vel nisi is, cui vi mandati, est providendum, jam esset receptus in Canonicum, & exspectaret præbendam, tunc enim Ordinarius non posset alteri conferre, sed collatio foret nulla, n. 51. & 52. Assert. 7. Si Papa antecessor det gratiam alicui, ad vacaturam præbendam, & successor similem secundo, ac deinde tertio, cum clausula, ut in affectatione præbendæ vacaturæ præferatur omnibus ab antecessore Papa provisis, non a se, tunc præbenda, quæ primo vacat, est danda secundo, quæ secundo vacat, tertio: & quæ tertio vacat, primo, n. 53. Asser. 8. Quando Papa revocat omnes gratias concessas ab Antecessoribus ad Beneficia vacatura, sub tali revocatione comprehenduntur ii, qui ultra præscriptum numeratum ad præbendas distinctas, sub expectatione tamen sunt recepti, si percipiebant distributiones quotidianas: si vero non exspectent distinctam præbendam, sed solum distributiones quotidianas, vel portionum augmentum, talis Constitutio revocatoria ad receptos ab Antecessoribus Papæ non extenditur, n. 54. & 55. Ad illos vero, qui ultra numerum Canonicorum sunt recepti, & non exspectant, nisi augmentum distributionum, seu portionum suarum, dicta Constitutio revocatoria non extenditur, num. 56. Includuntur etiam sub tali revocatione, qui habent jus, ad vacatu-

catum Præbendam, si nondum est deventum ad collationem, *cit. num.* 46. Assertio 9. Decretum conditionale non afficit potestatem Ordinarii, vel alterius collatoris, ante eventum conditionis: secus quando acceptationi Beneficii tempus adjicitur cum decreto: intelligitur autem illud acceptasse, qui Beneficium vacans petit vel recipit ab executore. Nota vero dicitur vacatio Beneficii exspectanti, si in loco Beneficii publice sciatur, *num.* 57. *& seq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 1. & 2.
c. 2. *in princ.* n. 4. & 5. §. *Cum vero* n. 29. & §. *Si autem* n. 33. & *tribus seq.*
c. 3. n. 8.
c. 4. *num.* 43. & 44.
c. 5. n. 30. & *duob. seqq.*
c. 6. *num.* 19. & 20.
c. 7. *num.* 14. & *seq.*
c. 8. *num.* 12.
c. 9. *num.* 21. & *seq.*
c. 10. *num.* 41. & *seq.*
c. 11. *num.* 9.
c. 12. *num.* 37. & *seq.*
c. 13. *num.* 6. & *seq.*
c. 14. *num.* 10. & 11.
c. 15. *num.* 39. & 40.
c. 16. & *ult. num.* 16.

IN SEXTO.

c. 1. *num.* 45.
c. 2. *num.* 13.
c. 3. *num.* 46. & 47.
c. 4. *num.* 48.
c. 5. *num.* 49. & 50.
c. 6. *num.* 51. & 52.
c. 7. *num.* 53.
c. 8. & *ult. in princ.* & §. *Si autem*, *num.* 54. & 55: & §. *In illis vero*, & §. *fin. num.* 56.
Clem. unic. num 57. *Extrav. Joann. XXII.* 1, *num.* 59. 2, *num.* 60.

TITULUS IX.

Ne Sede Vacante Aliquid innovetur.

§. I.

An, & qua ratione nihil sit innovandum, Sede vacante?

Assertio I. Generalis regula prohibitoria est, quod Sede Episcopali vacante, nihil sit innovandum, in præjudicium scilicet ipsius Sedis, nisi id jure expresse sit cautum, *num.* 2. & 3. Assertio 2. Si una Ecclesia unita sit alteri Ecclesiæ Cathedrali, non debet, Sede Episcopali vacante, fieri ejus dissolutio, *num.* 4. & 5. Solvitur objectio, *num.* 6. Assertio 3. Vacante Sede, judicium contra Ecclesiam institui non potest; quia defensorem non habet, nec testimonium contra illam recipi, *n.* 7. & 8.

§. II.

An Sede vacante possit Capitulum conferre Beneficia?

Assertio 1. Capitulum Cathedrale non potest, Sede vacante, conferre Beneficia vacantia, quorum libera collatio ad Episcopum tantum spectat, *num.* 9. Neque Capitulum, Sede vacante, succedit Episcopo in electione & præsentatione, quæ ad Episcopum spectat; nec potest conferre Beneficia, quorum collatio spectat ad Episcopum jure devolutionis, propter negligentiam inferioris collatoris, *numer.* 10. Succedit tamen Capitulum in provisionibus Beneficiorum, quæ fiunt per præsentationem instituti, & confirmationem electi, adeoque Beneficia patronata, & electiva conferre potest, *num.* 11. Assertio 2. Si collatio Beneficiorum pertinet ad Episcopum, & Capitulum communiter, mortuo Episcopo, vel deposito aut suspenso a collatione, Capitulum conferre potest: & vice versa, Episcopus conferre potest Beneficia, ad collationem Capituli pertinentis, si hoc sit suspensum a collatione, vel singuli Canonici sint excommunicati, *nu.* 15. & *seqq.* Assertio 3. Si collatio Beneficiorum spectet ad solum Episcopum, cum consilio tamen, seu consensu Capituli, non potest illa Capitulum conferre, nisi Episcopus sit in mora, petendi relaxationem suspensionis, *nu.* 14. Si vero ad aliquem pertineat collatio Beneficii cum consilio Episcopi, sine illo conferre poterit, si Episcopus mortuus sit, vel longe absens, *n.* 15. Vacante Sede imperiali, administratio Imperii devolvitur ad Papam, sed hoc usu receptum non est, *nu.* 16. Ad quos pertineant fructus Beneficiorum vacantium primi, secundi, vel reliquorum annorum, *num.* 17.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 4. & 5.
c. 2. n. 9. & *duobus seq.*
c. 3. & *ult.* n. 7. & 8.

IN SEXTO.

c. *un. eod. in* 6. n. 12. & 13. & §. *Si vero*; n. 14. & §. *Ubi vero*; *eod. c.* n. 15. *Extrav. un. Joan. XXII.* & *Extravag. un. Inter Communes*, *num.* 16.

TITULUS X.

De his, Quæ Fiunt a Prælatis, sine consensu Capituli.

§. I.

Ad quos actus Episcopi, vel alterius Prælati requiratur consensus Capituli, & qualis?

Assertio 1. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ, immobilis, vel mobilis pretiosæ, & quæ servando servari potest, requiritur, præter consensum Prælati, etiam consensus Capituli seu Conventus, *n.* 1. & *duob. seqq.* Ass. 2. Alienatio rei Ecclesiasticæ ab Episcopo facta, contradicente Capitulo, non tenet, nisi Capitulum eam ratificet, *n.* 4. Quando convalescat alienatio per supervenientem consensum Capituli? *nu.* 5. Ass. 3. Si Jus præsentandi ad Beneficium simul pertineat ad Prælatum, & Capitulum, tum debet Prælatus præsentare,

cum consensu majoris, & sanioris partis Capituli, alioquin præsentatio non valet, nec consequens institutio, nisi ex consuetudine, vel privilegio soli Prælato jus præsentandi competere probetur, *n.* 6. & *seqq.* Ass. 4. Episcopus non potest, sine consensu Capituli, unire in perpetuum Ecclesias aliis Ecclesiis, etiamsi habeat jus præsentandi in Ecclesiis concessis, *n.* 8. Ass. 5. Episcopus non potest, sine auctoritate Papæ, vel saltem sine consensu Capituli, conferre alicui Monasterio Ecclesias parochiales, vel reditus earum, etiamcum consensu Patroni, *nu.* 9. & *seqq.* Ass. 6. Potest Prælatus rem Ecclesiæ immobilem, v. g. feudum concedere alteri, vel locare ad tempus breve, sciente, & tacente Capitulo, adeoque sine expresso consensu Capituli, *n.* 11.

§. II.

Proponitur, & declaratur unus casus specialis, in quo alienationes Ecclesiasticæ fieri possunt a Prælato, absque consensu Capituli.

Si Laicus decimas, quas in feudum perpetuum a Prælato Ecclesiastico, ante Concilium Lateranense, accepit, dare velit alicui Ecclesiæ, vel Monasterio, a quo eas in feudum non recognovit, talis donatio tenet, etsi sine consensu Capituli facta sit, *n.* 12. & *seqq.*

§. III.

Quinam actus fieri debeant, cum consensu Capituli?

Ass. I. Episcopus, vel similis Prælatus non debet personas Ecclesiasticas instituere, nec destituere, aliaque negotia peragere sine consilio Capituli, alioquin quicquid actum est, ipso jure irritum censeri debet, *n.* 14. Ponuntur exceptiones *n.* 15. Aliquando tamen non sufficit, petere consilium Capituli: sed etiam consensus requiritur, *n.* 16. Ass. 2. Et generaliter Prælatus Ecclesiæ negotia Ecclesiæ suæ, saltem cum consilio Capituli sui tractare debet, *n.* 17. & *seq.* Item Capitula Ecclesiarum Cathedralium vocari debent ad Concilia Provincialia, & admitti etiam per Procuratores ad tractandum: non autem ad decidendum, *n.* 19. & *seq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *num.* 1. & *duobus seqq.*
c. 2. *num.* 15.
c. 3. *num.* 4.
c. 4. *num.* 14. & *seq.*
c. 5. *num.* 17. & *seq.*
c. 6. *num.* 6. & *seq.*
c. 7. *num.* 12. & *seq.*
c. 8. *num.* 8.
c. 9. *num.* 9. & *seq.*
c. 10. & *ult.* n. 19. & *seq.*

TITULUS XI.

De his, quæ fiunt a Majore parte Capituli.

Quinam comprehendantur appellatione Capituli Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, utrum etiam Episcopus, seu Prælatus? *num.* 1.

§. I.

An, & qua ratione gesta a majore parte Capituli valeant?

Assertio I. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ, vel alium actum capitularem non requiritur, ut totum Capitulum; sed ut pars major consentiat, *n.* 2. Ass. 2. Requiritur etiam ut non solum pars major numero, sed etiam pars major auctoritate, sive pars Sanior Capituli consentiat, *n.* 3. An, & quando pars minor numero Capituli possit se opponere majori, & an etiam unicus, *n.* 4. & 5. Quando pars minor Capituli possit appellare contra majorem numero, *cit. nu.* 4. & 5. Item, qui habet jus ad electionem Prælaturæ, si alicui electo reverentiam exhibeat, videtur ipso facto, renunciare juri suo, *cit. n.* 6. & 7.

§. II.

An major pars Capituli, seu Collegii possit aliquid decernere cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus spectantibus ad singulos de Collegio?

Episcopus, cum majore & saniore parte Capituli, seu collegii, etsi contradicente minore, potest statuere etiam de bonis, ac juribus spectantibus ad singulos de Collegio, cum præjudicio juris singulorum, si singuli jure illo non participant, ut jure proprio, ac singulari: sed ut jure ejusdem Collegii statuentis, *n.* 8. & 9.

§. III.

An possit ferri interdictum locale ab Episcopo, sine consensu Capituli, & an ad negotia a Capitulo tractanda debeant vocari Canonici absentes?

Ut interdictum locale ferri possit, præter delictum grave & publicum, requiritur etiam, ut cum auctoritate Episcopi, & consensu Capituli feratur, *n.* 10. & *seq.* Item spectato Jure communi, & ordinarie ad actus capitulares non sunt necessario vocandi Canonici absentes, exceptis certis casibus expressis, *num.* 12.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 2. & *tribus seqq.*
c. 2. n. 10. & *seq.*
c. 3. n. 6. & *seq.*
c. 4. & *ult. num.* 8. & *seq.*

TITULUS XII.

Ut Ecclesiastica Beneficia, sine Diminutione, conferantur.

§. I.

Quomodo Beneficia sine diminutione sint conferenda?

Regula generalis est, Beneficia Ecclesiastica sine diminu-

cione esse conferenda, n. 1. & 2. Occulta collatio Beneficii est quidem suspecta, non tamen est irrita: dummodo alias legitime probetur, *cit. n.* 2. An spectatu jure communi, Episcopus possit, ex justa causa, sibi ad tempus reservare integros fructos Beneficii vacantis? Affirmatur probabiliter, *nu.* 3. Idem tamen valde probabiliter negatur, esse licitum, sine licentia, vel privilegio Papæ, *num.* 4. Quando Beneficia Ecclesiastica diminui, vel etiam omnino extingui possint? *num.* 5. Quæ requiruntur, ut dignitas, vel Beneficia extingui possint? *nu.* 6.

§. II.

De pensionibus, per quas diminuuntur reditus Beneficiorum.

Quær. I. Quid sit pensio, & quomodo a Beneficio distinguatur? *n.* 7. Qu. 2. Quotuplex sit pensio? *n.* 8. Qu. 5. Quis possit pensionem imponere beneficiis? *n.* 9. & *duobus seqq.* Q. 4. Quinam pensiones obtinere possint, *nu.* 12. Qu. 3. In quibus Beneficiis pensiones constitui possint, & in qua quantitate, *nu.* 13. & *seq.* Qu. 6. An ad pensionem imponendam Beneficio, requiratur consensus Beneficiarii, vel Patroni, si Beneficium sit patronatum, *n.* 15. & *seq.* Debet autem in impetratione Beneficii, fieri mentio prioris pensionis constitutæ in Beneficio, *nu.* 17. Qu. 7. Quando fieri possit designatio, seu reservatio pensionis, *num.* 18. Qu. 8. An pensionarius obligatus sit, ad solvendum onera annexa Beneficio? *nu.* 19. Qu. 9. An obligatio Beneficiarii solvendi pensionem, transeat ad successorem ejus in Beneficio? *numer.* 20. Qu. 10. Quibus modis pensiones extinguantur? *n.* 21.

§. unic. in Antiquis.

TITULUS XIII.

De Rebus Ecclesiæ Alienandis, vel non.

SECTIO I.

De rerum Ecclesiasticarum alienatione, & rebus, quæ alienari possunt, vel non.

§. I.

Quænam alienatio rerum Ecclesiasticarum Jure Canonico sit prohibita, & quæ hic intelligantur nomine Ecclesiæ?

Nomine alienationis dupliciter accipitur, stricte, vel late, *n.* 1. Ass. 1. Nomine alienationis hic latissime accipitur, & sub illa continetur conditio, sive concessio sub conditione, donatio, venditio, permutatio, & emphyteusis perpetua, *nu.* 2. & 3. Ass. 2. Nomine Ecclesiæ hic continetur omnis locus pius, auctoritate Episcopi constitutus, *num.* 4. Hinc primo prohibita est constitutio hypothecæ specialis: non autem generalis, *nu.* 5. Secundo. Nomine alienationis comprehenditur etiam translatio bonorum, vel redituum unius Ecclesiæ particularis ad aliam, scilicet sine justa causa; & consensu Capituli, *num.* 6. Tertio. Nomine alienationis comprehenditur etiam unio perpetua unius Ecclesiæ, vel Beneficii cum alia, vel alio: potest tamen Episcopus, cum consensu capituli, unire unam Ecclesiam alteri, vel loco religioso, etiam non vocato Rectore, vel defensore illius Ecclesiæ, non tamen mensæ suæ, vel Capitulo, *nu.* 7. 8. & 9. Quarto. Nomine alienationis comprehenditur etiam transactio, *nu.* 10. Quinto Constitutio servitutis realis, vel personalis, *cit. num.* 5. Sexto. Cessio litis motæ super tali re, quam Prælatus solus, sine consensu Capituli, alienare non potest, *cit. nu.* 10. Prohibetur autem hic alienatio solum illa, quæ fit sine justa causa, & præter ejus formam, *num.* 11.

§. II.

Quænam res Ecclesiasticæ alienari non possint, nisi ex causa jure expressis, & servata juris forma, ac solemnitate?

Assertio I. Alienari inprimis prohibetur res immobiles, & res mobiles pretiosæ, quæ servando servari possunt: item bona mobilia, ex quibus utilitas, & fructus diuturnus percipi potest, ut est grex ovium, & alia hujusmodi, *nu.* 12. Ass. 2. Inter bona immobilia etiam numerantur census, seu reditus annui stabiles, qui ex re immobili ver. gr. agris proveniunt, ideoque sub prohibitionem alienationis veniunt item pecunia, quæ ad bona immobilia est destinata, vel ex venditione rei immobilis est comparata, *nu.* 13. Ass. 3. Actiones, & nomina debitorum proprie nec inter mobilia, nec immobilia numerantur; sed tertiam ac distinctam speciem bonorum constituunt, quæ tamen etiam alienari nequeunt, *num.* 14. Et hinc Episcopus, vel alius Prælatus non potest, sine juris solemnitatibus, alienare bona Ecclesiæ, quæ ad mensam ipsius pertinent, vel de quibus dubitatur, an pertineant, *num.* 15. & *seq.* Similiter Episcopus possessiones ad mensam suam, vel Capituli pertinentes alienare non debet, nisi ex causa, vel cum consensu Capituli, nec dare potest Clericis, vel Laicis, in quibus Monachi ministrare consueverunt, *num.* 17.

§. III.

Quæ res Ecclesiæ alienari possunt libere, & sine juris solemnitate, & quibus casibus prohibitæ sunt alienationes rerum Ecclesiasticarum, etiam servata forma, ac solemnitate juris?

Assertio I. Res mobiles Ecclesiæ, quæ servando servari non possunt, libere alienari possunt, *n.* 18. Ass. 2. Etiam res immobiles, seu possessiones, quæ Ecclesiæ non sunt utiles, Episcopus libere alienare, vel permutare potest, cum consensu Capituli, vel majoris ejus partis, qui tamen hoc casu, non ex necessitate, sed honestate solum requiritur, *n.* 19. Similiter terra stabilis Ecclesiæ a Prælato dari potest in emphyteusin ei, cujus labore facta est fertilis, & culta, vel hæredibus ejus, *nu.* 20. Ass. 3. Potest Prælatus, vel Rector Ecclesiæ, qui aliquid Ecclesiæ de suo contulit, vel acquisivit, aliquos ex familia ejusdem Ecclesiæ, id est, servos, & ancillas manumittere, *n.* 21. Si vero Episcopus nihil de suo dedit Ecclesiæ, nulli ex servis ejusdem libertatem dare potest, sed Successor tales manumissos in servitutem revocabit, *num.* 22. Ass. 4. Plures sunt casus, in quibus res Ecclesiasticæ ne quidem cum solemnitatibus jure requisitis, alienari possunt, *num.* 23.

SECTIO II.

De causis, & forma, seu solemnitate requisita ad rerum Ecclesiasticarum alienationem.

§. I.

Ob quas causas alienari licite possint res Ecclesiasticæ, etiam mobiles pretiosæ?

Duæ conditiones requiruntur ad alienationem rerum Ecclesiæ, justa causa, & debita forma, sive solemnitates jure requisitæ. Causæ numerantur communiter quatuor, ad quas aliæ possunt reduci: Prima est necessitas, ut, si debita Ecclesiæ aliter solvi non possint: Secunda est evidens Ecclesiæ utilitas, ut, si res aliqua Ecclesiæ alienetur, ut alia utilior comparetur, *n.* 24. Tertia est pietatis, ut pro redemptione captivorum, vel ad sublevandum pauperes: Quarta causa est incommoditas, si res alienata plus damni, quam commodi Ecclesiæ afferat, *nu.* 25.

§. II.

Quæ forma servanda sit, sive quæ juris solemnitates requirantur ad rei Ecclesiasticæ alienationem?

Assertio I. Ad alienationem rei Ecclesiasticæ requiritur primo. Ut præcedat tractatus Capitularis, alias non valet, *num.* 26. Ass. 2. Altera conditio, seu solemnitas requisita est consensus Capituli, seu Collegii, quoad majorem partem tunc præsentium, alioquin alienatio non tenet, *nu.* 29. & 30. Ass. 3. Tertia solemnitas requisita est, ut fiat subscriptio a Capitulo, seu Conventu, alias irrita est alienatio, saltem in casibus jure expressis, ut in donatione, venditione, & permutatione: nisi consuetudine aliud sit receptum, *nu.* 31. Quale instrumentum alienationis manu publici Notarii sit conficiendum? *num.* 32. Quarta solemnitas requisita, est auctoritas, sive consensus Superioris, de quo infra. An, & quomodo præsumi possit, solemnitates jure requisitas in alienatione rerum Ecclesiasticarum intervenisse? *n.* 33. & *seq.*

§. III.

An alienatio rei Ecclesiasticæ prohibita alienari, facta, sine legitima causa, & forma, sive solemnitate requisita, sit valida, etsi non licita?

Assertio I. Si causa alienandi rem Ecclesiasticam, nempe necessitatis, vel utilitatis non adsit, ipso jure irrita est alienatio, *num.* 35. Ass. 2. Alienatio rerum Ecclesiasticarum immobilium, & pretiosarum, quæ asservari possunt, fiat a Prælato, ex justa causa: sed sine tractu, & consensu Capituli, ac proinde sine debita forma, & solemnitate, est ipso jure Ecclesiastico irrita saltem in judicio, & foro externo: quamvis talis alienatio, quia, spectato jure naturali, injusta non est, valida est in foro conscientiæ, ita, ut res alienata licite retineri possit, donec per Judicis sententiam rescindatur talis alienatio, *nu.* 36. Alii tamen contrarium tenent, ad quorum argumenta respondetur, *num.* 37. Confirmatur dicta sententia, *num.* 38. & 39.

§. IV.

An Prælatus, sine consensu Capituli, aliisque juris solemnitatibus, valide renunciare possit hæreditati, vel Legato rei immobilis, aut mobilis pretiosæ, relicto Ecclesiæ?

Negativa sententia est valde probabilis, *nu.* 40. Affirmativa tamen communior, & probabilior, quia renunciatio hæreditatis, vel legati non est alienatio rei Ecclesiæ, *nu.* 41. Prælatus solus non potest Ecclesiæ suæ obesse agendo, & contrahendo: potest tamen solus obesse in non acquirendo, *n.* 42. In quibus Prælatus differt a tutore? *nu.* 43.

SECTIO III.

De consensu, vel auctoritate Prælati necessaria ad rerum Ecclesiasticarum administrationem.

§. I.

An, & quando superioris Prælati consensus, vel auctoritas requiratur, ad alienationem rerum Ecclesiasticarum?

Prælatus potest dupliciter auctoritatem suam, vel consensum præstare alienationi rei Ecclesiasticæ, & quæ sint inter utramque auctoritatem differentiæ? *nu.* 44. Ass. 1. Si bona alienanda spectant ad Ecclesiam sæcularem, inferiorem Cathedrali, & non exemptam, nec Collegiatam, tunc si Episcopus talis Ecclesiæ bona alienet, ut ipse sit auctor alienationis, requiritur etiam consensus Capituli Cathedralis. Secus est, si Episcopus non sit auctor talis alienationis sed Prælatus inferior, aut Rector Ecclesiæ bona illius alienet, tunc enim, si Collegiata sit, præter consensum Episcopi, requiritur consensus Capituli Ecclesiæ illius inferioris. Si denique Ecclesia inferior non Collegiata v. g. Parochialis bona alienet, sufficit consensus Episcopi, *n.* 45. Ass. 2. Si Prælatus Regularis non sit exemptus, præter consensum Conventus sui, requiritur etiam consensus Episcopi in alienationibus rerum Ecclesiasticarum: si vero sit exemptus, & immediate subjectus Papæ, requirere debet illius consensum. Vel, si

Præ-

Prælatus regularis exemptus Ordinis Generalem habeat, tunc illius consensus in alienationibus, rerum vel ea ejusdem concessione Provincialis consensus requiritur, *n.* 46. Allegatur novum Decretum Urbani VIII. circa alienationes rerum, seu bonorum immobilium, vel mobilium pretiosarum, spectantium ad Regulares, *n.* 47. Aff. 3. Si alienanda sit res Ecclesiæ inferioris, subjectæ Episcopo, præter consensum Prælati proprii, requiritur etiam consensus Episcopi, *n.* 48. in hoc autem casu Episcopus, in cujus Diœcesi posita est Ecclesia, cujus est res alienanda, consensum præstabit, *n.* 49. Aff. 4. Si bona alicujus Ecclesiæ inferioris v. gr. Prioratus, qui a Priore aliquo regitur, non habente proprium Conventum, & incorporatus est alicui Monasterio, tunc illius bona non possunt alienari, sine consensu Prælati superioris, & Conventus ejusdem, *n.* 50. Nullus Religiosus præsidens alicui Monasterio, Prioratui, vel Ecclesiæ, seu administrationi cuivis, potest concedere jura, reditus, & possessiones ejusdem alicui ad vitam, vel ad certum tempus, etiam recepta pecunia: nisi necessitas, aut utilitas hujusmodi locorum hoc exposcat, & Conventus sui, aut, si Conventum non habeat, Prælati proprii, & Superioris consensus accedat: alioquin pœnam suspensionis incurret, nec recipienti jus aliquod acquiritur. Quod tamen ad locationes, vel etiam reditoum, seu fructuum venditiones ad tempus modicum, non est extendendum, *n.* 51. & 52.

§. II.

An in alienationibus rerum Ecclesiasticarum, etiam intervenire debeat consensus, seu auctoritas Romani Pontificis?

Prohibita est jure novo omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienatio, omneque pactum, per quod eorum dominium transfertur, concessio, hypotheca, locatio, & conductio, ultra triennium, nec non infeudatio, & contractus emphyteoticus, præterquam in casibus a jure permissis: ac de rebus, & bonis in emphyteusin ab antiquo concedi solitis & de fructibus, ac bonis, quæ servando servari non possunt, idque sub certis pœnis jure expressis? *n.* 53. *& tribus seqq.* An Prælatus, qui juravit se non alienaturum bona Ecclesiæ, inconsulto Papa, nihilominus ex causa, & servata solennitate juris, valide, & licite ea alienet? Resp. negative, *n.* 57. Ponuntur exceptiones, *n.* 58. Præterea prohibitum etiam est, ne Prælati Ecclesias sibi commissas, earumque bona immobilia, vel jura, sine consensu Capituli sui, & expressa licentia Papæ, Laicis subjiciant: neq. recognoscant a Laicis, tanquam Superioribus, se ea tenere: neque liceat eos Patronos, aut Advocatos Ecclesiarum, aut bonorum earundem perpetuo, vel ad tempus longum constituere: contractus autem omnes sic celebrati, etiam juramento firmati, sunt irritandi, & quicquid ex eis secutum fuerit: alias vero Prælati sunt suspensi ab officio, & administratione: Clerici vero non denunciantes Superiori, quod contra hanc inhibitionem præsumptum est, per triennium sunt suspensi a Beneficio. At viri, qui compellunt Clericos ad talem subjectionem, sunt excommunicati: & qui aliquid accipiunt, nisi restituant, & resipiscant, ultra excommunicationem eorum Terræ interdicto supponuntur, *n.* 59. & 60.

§. III.

An ad alienationem rerum Ecclesiasticarum requiratur auctoritas, vel consensus Patroni, vel consensus Principis secularis loci, in quo ea sita sunt?

Assertio I. Etsi consensus Patroni quandoque requiri debeat: non tamen is potest impedire alienationem rei Ecclesiasticæ, si debito modo facta sit, *n.* 61. Ponuntur duæ exceptiones, *n.* 62. Aff. 2. Etsi non per statutum, potest tamen per consuetudinem diuturnam induci, cum licentia, & patientia Prælatorum Ecclesiasticorum, ut consensus Principis sæcularis in alienationibus rerum Ecclesiasticarum requirendus sit, *n.* 63.

SECTIO IV.

De revocatione alienationis rerum Ecclesiasticarum illegitime factæ, ac pœnis alienantium res Ecclesiæ ita alienatas.

§. I.

Quinam, & quomodo revocare possint alienationes rerum Ecclesiasticarum illegitime factas, & repetere res Ecclesiæ ita alienatas?

Assertio I. Alienationem rerum Ecclesiasticarum illegitime factam revocare potest imprimis ipse Prælatus, vel Rector alienans, *n.* 64. Item, qui alienanti prædium Ecclesiæ illegitime subscripsit, excommunicandus est, nisi alienans, & qui accepit, cito restituerit, & præter excommunicationem, instrumentum alienationis non valet, *n.* 61. & 65. Alienans illegitime res Ecclesiæ, tenetur alienationem revocare, etsi juravit, se non revocaturum: imo etsi Successor, vel Superior talem alienationem confirmavit, *n.* 66. Aff. 2. Præter illos, qui ex officio res Ecclesiasticas illegitime alienatas repetere debent, quilibet e Clero restitutionem illarum petere potest etiam Parochiani Laici, *n.* 67. & *tribus seqq.* Item non possunt Canonici locare prædia Ecclesiastica in perpetuum, & si locant, sunt revocanda, & locantes refundere debent pretium conductoribus, *n.* 71. & 72.

§. II.

An, & quando Ecclesiæ læsæ, ob alienationem rei Ecclesiasticæ, competat beneficium restitutionis in integrum, & quæ sint pœnæ illegitime alienantium res Ecclesiasticas, aut male recipientium?

Assertio I. Si Ecclesia in alienatione rei legitime facta enormiter læsa sit, petere potest restitutionem in integrum & restituenda sunt ei bona, reddito pretio ei, in quem alienatio facta est, cui etiam fructus percepti pro labore relinqui debent, *n.* 83. & *tribus seqq.* Aff. 2. Si alienatio rei Ecclesiasticæ contra Canones facta sit, tam alienator, quam is, in quem alienatio facta est, imo & qui ei subscripserunt, ipso facto, excommunicationem incurrunt, nisi intra terminis præfixum, contractum alienationis resciderint, *num.* 77. Item, qui petunt, & recipiunt res Ecclesiæ a Laicis, perdunt acceptas, & sunt excommunicandi, *n.* 78.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XIV.

De precariis.

§. I.

De contractibus in genere.

Quær. I. Quid sit contractus? *n.* 1. Q. 2. Quotuplex sit contractus? *n.* 2. Q. 3. Quot, & quibus modis perficiantur contractus? *n.* 3. Q. 4. Quæ obligationes oriuntur ex quasi contractu? *n.* 4.

§. II.

De contractu precarii.

Quær. I. Quid sit precarium, & quomodo a commodato differat? *n.* 5. Quænam ad præcarii substantiam spectant, & requiruntur? *n.* 6. & 7. Q. 2. Quando, & quomodo precarium finiatur? *n.* 8. & 9.

§. III.

De contractu precariæ, seu precariarum.

Quær. I. Quid sit precaria, sive præcariæ, & quomodo a precario distinguantur? *n.* 10. Si concessio precariæ, sive precariarum irrationabiliter facta sit, potest a successore revocari, etiamsi ab antecessore pœna adjecta sit tali contractui, *n.* 11. & 12. Q. 2. Quomodo contractus precariarum differat a contractu emphyteutico? *n.* 13. & *duobus seqq.*

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XV.

De commodato.

§. I.

Quid sit commodatum, & quomodo ab aliis contractibus distinguatur; item quæ res commodari possint, & quis commodare possit?

Assertio I. Commodatum est alicujus rei ad aliquem specialem, seu certum usum gratuito facta concessio *n.* 1. Aff. 2. Omnes res commodari possunt, mobiles, & immobiles, etiam jura & servitutes, ac reditus annui, exceptis iis, quæ usu ipso statim consumuntur, item res sacræ ad usus sacros, *n.* 2. Commodare potest dominus rei, vel qui administrationem ejus habet: non autem Religiosus, sine licentia Superioris, *cit. n.* 2.

§. II.

Ex qua culpa teneatur commodatarius, si res commodata apud ipsum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur præstare casum fortuitum.

Ex contractu potest quis teneri ex dolo, vel ex culpa: Quid sit dolus, & quomodo differat a culpa. Est autem culpa alia lata, alia levis, alia levissima: & quid sit casus fortuitus? *n.* 3. Aff. 1. Quando aliquid commodatum fuit in gratiam unius tantum, scilicet accipientis, tum ex levissima etiam culpa obligatur, *n.* 4. Aff. 2. Si contractus commodati instituatur in gratiam solius dantis, & non accipientis, tum commodatarius de dolo, & lata culpa tantum, quæ dolo æquiparatur, obligatur, *n.* 5. Aff. 3. Si Commodatum in utriusque gratiam, dantis, & accipientis ineatur, tunc commodatarius tenetur ex culpa lata, & levi: sed non de levissima, *n.* 6. Aff. 4. Si res commodata; casu fortuito, v. gr. incendio pereat, non tenetur eum præstare commodatarius, *n.* 7. Excipiuntur tres casus, nisi casus fortuitus acciderit culpa commodatarii, vel is pactum fecerit, de eo præstando, vel in mora restituendi fuerit, *n.* 8. & *duobus seq.* Non potest agi contra commodatarium, nisi post usum expletum, cujus causa res commodata fuit, *n.* 11.

TITULUS XVI.

De deposito.

§. I.

Quid sit depositum, & an depositarius uti possit re deposita,

Assertio I. Depositum est contractus, quo aliquid alicui custodiendum traditur, sine mercede, ut integrum restituatur, & quomodo a cæteris contractibus distinguatur? *n.* 1. Ass. 2. Depositarius non potest regulariter uti re deposita, alioquin furtum committit, exceptis tribus casibus, *n.* 2.

§. II.

An, & quando depositarius tenetur ad præstandum dolum, aut culpam, vel casum fortuitum, si res deposita apud ipsum periit; vel deterior facta est?

Assertio I. Depositarius tenetur de dolo, & lata culpa; & quando præsumatur dolus commissus a depositario: quod si dicat, rem depositam, casu fortuito, amissam esse, id probare debet, *n.* 3. Ass. 2. Depositarius tenetur tantum de damno ex culpa lata, seu crassa, *n.* 4. Exceptis duobus casibus, in quibus tenetur etiam de culpa saltem levi, nempe, si seipsum deposito obtulit, vel aliquid pro custodia accepit. Quibus addi potest casus tertius, si espresse conventum sit, ut etiam culpa levis præstetur, *n.* 5. Ass. 3. Depositarius non obligatur ad casum fortuitum, exceptis tribus casibus, si pactum, culpa, vel mora culpabilis præcessit casum fortuitum *num.* 6.

§. III.

An dominus semper possit pro libitu repetere rem depositam, & an in deposito locum habere possit compensatio?

Assertio I. Deponens potest statim depositum repetere, quandocunque voluerit, exceptis quibusdam casibus, in quibus deponens non statim illud reddere; sed restitutionem differre potest, *n.* 7. Ass. 2. Non potest depositarius velle rem depositam compensare cum alio debito deponentis, vel penes se retinere, donec illi satisfiat de alio debito, *num.* 8. Imo nec deductio, per quam pars depositi retinetur, locum habet, *n.* 9. Quamvis compensatio locum habeat in aliis contractibus, *cit. n.* 6. Probabilius est, etiam in commodato habere locum compensationem, *n.* 10. In foro tamen conscientiæ etiam depositarius uti potest compensatione, si aliter debitum suum consequi non possit, *n.* 11.

§. IV.

An, si res aliqua penes Clericum, aut Religiosum sit deposita, & dolo, vel lata culpa ejus sit perdita, Ecclesia, vel Monasterium obligetur ad resarciendum damnum?

Respond. Ecclesiam, vel Monasterium non obligari, nisi quatenus in rem, utilitatemque Ecclesiæ, vel Monasterii versum fuisse, probatum fuit. *n.* 12. Idque procedit, licet Clericus, vel Religiosus, cum consensu Prælati sui, vel etiam ipse Prælatus, sine consenso tamen Capituli, depositum acceperit, *num.* 13. *& duobus seqq.*

§. V.

An depositarius, commodatarius, vel conductor possit in periculo naufragii, hostilis incursus, vel incendii, præferre res suas, si utrasque periculo eripere non possit?

Assertio I. Res propriæ, vel alienæ, quæ pretiosiores sunt, tali casu, præ aliis, periculo liberari possunt, ac debent, *n.* 16. Assert. 2. Si res propriæ, vel alienæ sint æquales, tunc in periculo præferendæ sunt res propriæ, si alienæ acceptæ sint in utilitatem dantis tantum, vel utriusque: si vero in commodum accipientis tantum, præferendæ sunt res alienæ, in communi periculo, propriis æqualibus, *n.* 17. Porro, si depositarius, vel conductor, præferendo res alienas pretiosiores propriis, etsi minus pretiosis, earum jacturam passus est, compensationem damni petere potest: non item commodatarius, *n.* 18.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS. *c.* 1. *n.* 12. *& seq.* *c.* 2. *in princ. n.* 3. *& §. Sane, n.* 7. & 8.

TITULUS XVII.

De emptione, & venditione.

§. I.

Quid sit emptio, & venditio: & quæ ad substantiam illius requirantur?

Est contractus bonæ fidei, ultro, citroque obligatorius, in quo venditor cum emptore de re, sive merce, pro pretio paciscitur, idque declaratur, *n.* 1. in hoc contracto debet certum, ac determinatum pretium constitui, & quidem in pecunia numerata, alioquin invalidus est: quamvis non sit necessarium, ut pretium statim solvatur: sed ut fides de eo habeatur, *n.* 2. Item venditio debet institui de re certa. unde si erretur in substantia rei, vel corpore rei, ut si vendatur æs pro auro nulla est venditio, *cit. n.* 2.

§. II.

De emptione, & venditione rerum sacrarum?

Etsi venditio, & emptio solo consensu utriusque partis perficiatur: non tamen alienatio dici potest ante traditionem rei propriæ, *n.* 3. Si procurator Ecclesiæ tradidit, ac vendidit rem Ecclesiæ, non soluto pretio: sed fide solum de eo habita, dominium rei non transfertur in emptorem, donec pretium sit numeratum: Secus est, si Prælatus tali modo vendat, *cit. n.* 3. Assert. 1. Res sacræ, & consecratæ non possunt vendi ad usum profanum, *n.* 4. Assert. 2. Si res sacræ, sive consecratæ, quoad materiam illarum non possint ita separari a consecratione, ut inter res profanas numerentur, tunc neque ad usum sacrum vendi possunt, *n.* 5. Excipiuntur vasa sacra, quæ ob necessitatem redimendi captivos, vel simile pium opus exercendi, vendi possunt, etiam integra, si vendantur Ecclesiæ, vel conflata, si vendantur Laico, aut personæ privatæ: quamvis aliqui putent, neque Ecclesiis vendi posse vasa sacra integra, & non conflata, *n.* 6. An possit vendi Laicis sacer calix integer, & non confractus? *n.* 7. An calix consecratus possit vendi, non solum ratione materiæ: sed etiam artificii? *n.* 8. Item, an Templum, sive Ecclesia materialis vendi possit, *n.* 9. An possint Clerici, vel Religiosi suam Ecclesiam pro pecunia aliis tradere, ut alibi Ecclesiam ædificare possint, *n.* 10. An res benedictæ, ut chrisma, aut oleum, aqua, panis &c. possint vendi ratione materiæ? *n.* 11.

§. III.

An, & quatenus alia res, seu jura Ecclesiarum vendi possint, vel non?

Res, & bona, ac jura Ecclesiarum, quædam sunt mere spiritualia: quædam sunt temporalia secundum se: sed annexa rei spirituali, idque, vel consequenter, vel antecedenter, *n.* 12. Assert. 1. Res Ecclesiæ mere spirituales nullo modo vendi, aut emi possunt, *n.* 13. Assert. 2. Quando temporale est annexum consequenter rei spirituali, tanquam causæ suæ, ut fructus temporales Beneficii, tale jus vendi non potest, *n.* 14. Assert. 3. Quando temporale spirituali est annexum, antecedenter, & inseparabiliter, ut Ecclesia, Cœmeterium, seu locus sepulturæ, tunc absolute vendi possunt, non tamen possunt ob prohibitionem Ecclesiæ, *n.* 15. Assert. 4. Quando temporale est annexum spirituali antecedenter, & separabiliter, tunc temporale vendi potest, v. g. Castrum, cui annexum est jus patronatus, & accessorie etiam hoc venditur, *n.* 16. Assert. 5. Bona Ecclesiæ etsi vendi possint: non tamen debent, si sint immobilia, vel mobilia pretiosa, & permanentia, sine justa causa, & requisitis solennitatibus *n.* 17.

§. IV.

An externis, & peregrinis laicis carius liceat vendere merces, quam indigenis: & quæ sit pœna falsantium justas mensuras, ac pondera?

Merces, quæ ad vitæ sustentationem sunt necessariæ, justo pretio vendi debent, non tantum incolis: sed etiam extraneis, *n.* 18. *&* 19. Olim statutum fuit, ut, si quis mensuras, & pondera fraudare præsumpserit, 30. diebus in pane, & aqua pœniteat. Sed Canones pœnitentiales non sunt amplius in usu, *n.* 20.

§. V.

An venditio, vel emptio, ob læsionem ultra, vel infra dimidium justi pretii, sit invalida, vel saltem rescindi possit?

Assertio I. Si venditor rei sit læsus, ultra dimidium justi pretii, potest agere adversus emptorem, & petere supplementum justi pretii, vel ad restitutionem rei venditæ: sed est in arbitrio emptoris, vel rescindere contractum venditionis; vel supplere defectum justi pretii, prout ipse voluerit, *n.* 21. *& seq.* Hæc autem electio venditori non competit, *n.* 23. *& seq.* Ass. 2. Non solum venditor: sed etiam emptor, si supra dimidium justi pretii læsus fuit, restitui debet, ita, ut vel contractus rescindi, vel justum pretium suppleri debeat, pro arbitrio venditoris, qui læsus est, idque ex æquitate; licet jure expressum non sit; ne contractus ex una parte claudicet, &, ut inter contrahentes servetur æqualitas, *n.* 21. An dimidium justi pretii eodem modo sit computandum in emptore læso, quo computatur in venditore læso, ita, ut ex parte etiam emptoris contractus sit rescindendus, vel excessus pretii justi emptori sit restituendus prout venditor voluerit, *cit. n.* 25. Quænam prætorea notanda sint circa læsionem ultra dimidium justi pretii in venditione, & emptione, *n.* 26. & 27.

§. VI.

Quibus casibus cesset remedium rescindendæ venditionis, ob læsionem etiam ultra, vel infra dimidium; & an locum habeat etiam in aliis contractibus?

Assertio I. Tribus casibus cessat hoc remedium rescindendæ venditionis, ob læsionem, ultra: vel infra dimidium, *n.* 28. Ass. 2. etiam in aliis contractibus, onerosis tamen, & reciprocis, habet locum hoc remedium: non autem in lucrativis, & non reciprocis, *n.* 29.

§. VII.

An emptioni, & venditioni licite apponi possit pactum retrovendendi, vel redimendi?

Pactum hoc tribus modis apponi potest: vel in favorem venditoris, vel emptoris, vel utriusque *n.* 30. Ass. 1. Venditio cum pacto redimendi in gratiam solius venditoris inito, facta ei potestate, oblato pretio, redimendi rem venditam; quandocunque voluerit, vel intra certum tempus, est justa, & licita; modo in ea minuatur pretium rei venditæ, *n.* 31. & *seq.* Ass. 2. Venditio cum pacto redimendi in favorem emptoris tantum, ita, ut venditor redimere rem venditam teneatur, intra certum tempus, vel quandocunque placuerit, est licita: modo in ea augeatur pretium, ita, ut emptor eam pluris emat, quam ipsa per se valeat, *num.* 33. Ass. 3. In venditione facta, cum pacto retrovendendi, ita, ut tam venditor possit redimere rem; quam emptor revendere, eo tempore, quo uterque voluerit: res vendi debet minore pretio, quam per se valeat, & quam venderetur, si cum pacto solius emptoris venderetur, pluris tamen vendi debet, quam si venderetur, cum pacto redimendi solius

ven-

venditoris, n. 43. Porro vendens rem, cum pacto, quod post certum tempus possit recuperari modico pretio, præsumitur venditio usuraria; quia est simulata tantum venditio, & emptio, reipsa tamen contractus pignoratitius, & usurarius, & cogitur vendens rem restituere hæredibus, & punitur ut usurarius, n. 35. & 36. An, & qua ratione tale pactum de retrovendendo sit præsumptus contractus usurarius, & pignoratitius? num. 37. & 38. Emptio, & venditio annui census, cum pacto revendendi, seu redimendi, in totum, vel ex parte, ita tamen, ut non possit venditor cogi ad redimendum, non est usurarius; sed licitus, num. 39.

§. VIII.

De venditione rei donatæ propter nuptias a viro uxori, eadem consentiente, alteri facta.

Si vir res donatas uxori propter nuptias, illa consentiente, vendidit, quamvis tempore venditionis vir haberet alia bona, unde uxor sibi posset consulere, non poterit illa amplius molestare emptorem, qui rem possedit 30. annis, etiam soluto matrimonio, maxime, si pretium fuit conversum in communem usum utriusque conjugis, numer. 40. & seq.

§. IX.

An, & quando teneatur venditor emptori de evictione, & in quibus casibus non obligetur?

Assertio I. Venditor regulariter obligatus est emptori de evictione rei venditæ, n. 42. Sunt tamen tres præcipue casus, in quibus venditor non obligatur emptori de evictione, n. 43. Primus est, si emptor potest Judicium contra se institutum, id non denunciet venditori, ut se defendat, nu. 44. Secundus casus est, si contra emptorem sententia condemnatoria lata fuit, quia tempore sententiæ latæ contumaciter abfuit; tunc enim venditor non tenetur de evictione, n. 45. Tertius casus est, si per Judicis injuriam, vel imperitiam, aut errorem contra emptorem sententia lata sit, sive per injustam sententiam res empta evicta fuit, non tenetur venditor de evictione, n. 46. Sunt & plures alii casus, in quibus venditor non obligatur, ad præstandam evictionem emptori, qui enumerantur, n. 47.

§. X.

Ad quem pertineat periculum rei venditæ, ad venditorem, an ad emptorem?

Assertio I. Si res vendita pereat, vel deterior fiat post traditionem, id fit damno emptoris, etsi nondum pretium sit solutum, modo fides de eo sit habita, num. 48. Assert. 2. Si res vendita sit absolute & pure, eaque sit certa, & determinata, v. g. hic equus, tunc si res illa casu mere fortuito pereat, vel deterior fiat, etiam ante traditionem, id fit damno emptoris, ita, ut nihilominus totum pretium solvere debeat, si nondum solvit, nu. 49. Aliud est, si res sub conditione sit vendita, eaque pendente, pereat, tum enim id accidit damno venditoris. Quod, si res vendita sub conditione adhuc extet: sed deterior facta sit, sine culpa venditoris, & conditio postea impleatur, id damno emptoris accidit, num. 50. Sunt tamen plures casus, in quibus periculum rei venditæ etiam certæ, ac determinatæ, ante traditionem, pertinet ad venditorem, n. 51. Ass. 3. Si vendatur res determinata, sed sub disjunctione, v. gr. Stichus, vel Pamphilus, & unus eorum moriatur ante traditionem, venditori perit: si vero alter quoque superstes moriatur, emptori perit. Item res venditæ in genere damno venditoris pereunt, n. 52.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	
c. 1. n. 18. & seqq.	*c. 5. n. 53. & seqq.*
c. 2. n. 20.	*c. 6. n. 23.*
c. 3. n. 22. & seqq.	*c. 7. & ult. n. 43. & trib. seqq.*
c. 4. n. 40. & seq.	*Extrav. 1. & 2.*
	Inter Communes n. 39.

TITULUS XVIII.

De Locato & Conducto.

SECTIO I.

De contractu locationis, & conductionis.

§. I.

Quid sit locatio, & conductio?

Est contractus, quo persona, vel res aliqua alteri utenda, vel fruenda, pro certo pretio, sive mercede conceditur, & ab eodem accipitur, n. 2. Et declaratur, num. 3.

§. II.

An locator rei frugiferæ teneatur remittere de pensione, seu mercede constituta, ob sterilitatem, hostium incursum, vel alium casum fortuitum, sine culpa conductoris obvenientem?

Assertio I. Si damnum, casu fortuito, illatum modicum sit, nihil conductori de pensione remitti debet, n. 3. Ass. 2. Si sterilitas, vel alia clades extrinsecus illata, tanta sit, ut conductor uno anno, nihil ex re conducta percipiat, totam pensionem ei locator remittere debet: quod, si sterilitas tanta non sit, revera tamen magna, tunc remittenda est pensio, secundum proportionem damni illati: idemque est de conductoribus rerum Ecclesiasticarum, n. 4. Quænam sit sterilitas, vel clades magna, ob quam fieri debeat mercedis, seu pensionis remissio? n. 5. Quibus casibus non debet remitti merces, seu pensio, ob sterilitatem, n. 6. & 7. An sicut ob magnam sterilitatem pensio e conducta re, pro rata, remittenda est locatori; ita vicissim, ob magnam fertilitatem, pensio possit a locatore augeri? num. 8.

§. III.

An locator possit, ante, vel saltem post finitum tempus locationis, conductorem expellere ex fundo, vel domo conducta?

Non potest locator, durante tempore locationis, conductorem ex fundo, vel domo conducta expellere: potest tamen post illud tempus finitum, n. 9. Illud specialiter statutum est ne Magistri, & Scholares Bononienses, qui ante tempus locationis elapsum, hospitia conducunt aliorum Magistrorum, & Scholarium, sine consensu Inquilinorum, excommunicentur; quam tamen Constitutionem aliqui volunt, solum esse localem, quippe latam in favorem Magistrorum, & Studiosorum Bononiensium tantum, n. 10. & 11.

§. IV.

In quibus casibus locator possit inquilinum etiam invitum, ante tempus locationis finitum, expellere, & vicissim conductor, ex justa causa recedere?

Assertio I. Plures sunt hujusmodi casus, utroque jure, n. 12. Primus est, si locator domum locatam, propriis usibus esse necessariam, probet, n. 13. Secundus, si domus locata necessario reficienda sit, quæ tempore locationis non egebat refectione, n. 14. Tertius, si conductor in re conducta male versatus sit, nu. 15. Quartus, si conductor pensionem solvere omittat, n. 16. Ass. 2. Sicut locator conductorem etiam invitum ex prædictis causis potest expellere; ita & conductor, ante tempus locationis finitum, etiam invito locatore, ex justa causa, recedere potest, n. 17.

§. V.

De qua culpa teneatur, tam conductor, quam locator?

Assertio I. Si res conducta perit apud conductorem, vel deterior facta est, dolo, vel culpa lata, vel etiam levi ipsius, damnum hoc resarcire debet; non item, si casu fortuito, vel culpa levissima conductoris damnum evenit, nu. 18. Ponuntur exceptiones, cit. n. 18. An aliquando teneatur conductor etiam de culpa levissima? n. 19. Ass. 2. Similiter locator, si vitiosam rem locavit, tenetur ad damnum resarciendum, si dolo, vel lata, vel etiam levi culpa illatum sit: non item si casu, vel ex culpa levissima, n. 20.

§. VI.

De permissa, vel prohibita locatione, & conductione rerum Ecclesiasticarum.

Assertio I. Non potest Prælatus, aut Rector Ecclesiæ rem alienari prohibitam, sine justa causa, & juris solennitatibus, locare ad longum tempus breve, infra decennium, n. 21. Jure vero novo non potest ultra triennium. cit. nu. 21. Ass. 2. Locatio rei alienari prohibitæ, ultra triennium, vel ad longum tempus, non potest fieri ad sex, vel novem annos, vel etiam ad quatuor triennia, vel tria quinquennia, ita, ut finito uno triennio, aut quinquennio, renovata censenda sit locatio in aliud triennium, vel quinquennium; tunc enim locatio non valet, saltem quoad excessum, num. 22. Assert. 3. Licet Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiarius non possit jus decimarum alienare in alium Laicum, vel Clericum, sine justa causa, & solennitatibus requisitis: potest tamen ipsos fructus, sine præjudicio Ecclesiæ, & Successoris, alteri etiam Laico locare, num. 23.

§. VII.

An locationi facta per Prælatum, seu Rectorem Ecclesiæ, Successor ejus stare teneatur?

Assertio I. Si prælatus, seu Rector Ecclesiæ, Capitulo saltem non contradicente, fundum pertinentem ad ipsam Ecclesiam, non ad Rectorem, ipsius Ecclesiæ nomine, pro annua pensione locavit ad tempus breve, scilicet infra decennium, vel non ultra triennium, successor in dignitate, vel officio tali locationi stare, tenetur. Secus est, si locatio facta sit ad longum tempus, vel etiam ultra triennium, ubi Constitutio Paulina est recepta, nisi talis locatio facta sit, ex justa causa, & cum solennitate requisita, num. 24. & 25. Assert. 2. Potest Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, cujus reditus non ad Ecclesiam: sed ad mensam ipsius pertinent, nomine suo, rem Ecclesiæ locare etiam ultra decennium, ad totum tempus vitæ suæ, sine juris solennitatibus, cui tamen locationi non tenetur stare Successor, nu. 26. Assert. 3. Debet tamen talis locatio facta ad longum tempus, sive decennium censeri conditionalis, si tamdiu vivat, num. 27. Assert. 4. Non potest simplex Beneficiarius, non habens administrationem rerum Ecclesiæ: imo nec Parochus elocare fundum ad longum tempus, nisi ex causa justa, & cum consensu Episcopi; nec potest ultra dies vitæ suæ, num. 28. An, si coloni, eorumque majores prædia ad Parochiam spectantia per continuos 60. vel plures annos, tanquam emphyteutica, vel locata possederant, &, si nihil constet de consensu Episcopi, possint Parochi de novo investiti ea prædia vendicare; num. 29. Quid novo Jure Concilii Trident. circa locationes bonorum Ecclesiæ sit statutum? num. 30.

SECTIO II.

De Contractu emphyteutico.

§. I.

Quid sit emphyteusis, & quotuplex, &, an ad illum requiratur necessario scriptura?

Assertio I. Est contractus nominatus, quo res immobilis, cum translatione utilis dominii, retento directo, seu proprietate, alicui fruenda, & colenda conceditur, vel ad vitam ipsius, vel ad unam, vel ad plures generationes, sub certa pensione reali domino proprietatis solvenda, *nu.* 31. Quomodo emphyteusis ab aliis contractibus distinguatur, *n. eod.* Ass. 2. Emphyteusis est duplex, Ecclesiastica, & profana, seu sæcularis, *n.* 32. Ass. 3. Ad substantiam, & valorem contractus emphyteutici de jure communi requiritur scriptura, sive instrumentum scriptum, idque expressius habetur de emphyteusi Ecclesiastica, *n.* 33.

§. II.

An ad substantiam, ac valorem contractus emphyteutici requiratur, ut canon, seu pensio annua solvatur Domino, & quam pœnam incurrat Emphyteuta, si non solvat?

Assertio I. Emphyteuta in recognitionem dominii directi penes proprietarium remanentis, & in compensationem dominii utilis sibi concessi, debet solvere annuum canonem, seu pensionem, sive in fructibus, *n.* 34. Ass. 2. Si Emphyteuta canonem, tribus annis continuis, in emphyteusi laica, seu civili; vel duobus annis, si sit Ecclesiastica, Domino solvere negligat, rem emphyteuticam amittit, eaque redit ad Dominum, *n.* 35. Idque procedit primo, Etiamsi res emphyteutica sit magni valoris. Secundo, Emphyteuta amittit totam emphyteusin, si integram pensionem non solverit, etsi parte soluta. Tertio, si vel unus ex pluribus hæredibus partem pensionis, quam debet, non solverit. Quarto, non tantum per sententiam, sed etiam ipso jure perdit rem emphyteuticam, ob non solutum canonem. Quinto, potest a Domino expelli, etsi prius monitus non fuit. Sexto, huic pœnæ est locus, etiamsi una Ecclesia ab alia accepit emphyteusin, *nu.* 36. Quibus casibus emphyteuta non amittat rem emphyteuticam, ob non solutum canonem, *n.* 37. Præterea emphyteuta potest etiam privari suo jure, si fundus emphyteuticus notabiliter per ipsius dolum, latam, vel levem culpam, sit deterior factus, *n.* 38.

§. III.

De alienatione rei emphyteuticæ, & laudemio.

Quær. I. An, & qua ratione liceat Emphyteutæ fundum emphyteuticum alienare per venditionem juris emphyteutici, *n.* 39. *& seq.* Quando possit res emphyteutica vendi, sine consensu domini? *n.* 41. Quænam requirantur ad incurrendam pœnam caducitatis, propter alienationem rei emphyteuticæ factam, sine consensu domini? *n.* 42. Qu. 2. An, & quibus modis, præter venditionem, alienari possit emphyteusis, irrequisito domino? Resp. potest emphyteuta jus suum alteri donare, salvo tamen jure domini: legare, cum alia permutare. *n.* 43. Item oppignorare, quamvis in emphyteusi Ecclesiastica res Ecclesiæ speciali hypotheca obligari non possint; potest etiam emphyteuta, irrequisito domino, censum, usumfructum, vel aliam servitutem imponere rei emphyteuticæ: non tamen illam alteri subfeudare. Denique possunt etiam plures emphyteutæ rem inter se dividere, *n.* 44. Plures sunt casus, in quibus laudemium solvi non debet, *num. eod.*

§. IV.

An, & qua ratione Prælatus bona Ecclesiæ, cui præest, possit in emphyteusin dare?

Assertio I. Non potest Prælatus, de Jure communi bona Ecclesiæ, quæ pleno jure ad illam spectant, dare in emphyteusin perpetuam in plures generationes, sine justa causa, & requisitis juris solennitatibus, *n.* 45. Assert. 2. Si fundi antea in emphyteusin dati, per mortem emphyteutæ, sine hæredibus, vel ex alia causa, reversi fuerunt, quoad utile dominium, ad Ecclesiam: possunt illi simili modo a Prælato, sine consensu Capituli, & aliis solennibus, in emphyteusin concedi, dummodo eadem, quæ olim, causa concedendi in emphyteusin subsit, non obstante juramento de non alienando res Ecclesiæ, *n.* 46. Ass. 3. Si mutato rerum statu, causa primæ concessionis in emphyteusin cessavit, non potest Prælatus rem ad Ecclesiam reversam de novo in emphyteusin, concedere, *n.* 47. Porro concessio rei in emphyteusin, vel feudum dari solitæ debet fieri eodem modo, quo olim facta erat, alioquin irrita est concessio, nisi cum jure requisitis solennitatibus fiat, *n.* 48. Ass. 4. Si fundus emphyteuticus, postquam ad Ecclesiam est reversus, mensæ Episcopi, vel Prælati est applicatus, non potest postea, sine consensu Capituli, & aliis solennitatibus, simili modo concedi, vel alienari, *n.* 49. An Prælatus successor possit hujusmodi rem emphyteuticam ad Ecclesiam reversam iterum in emphyteusin concedere? *n.* 50.

Ass. 5. Si res immobilis Ecclesiæ de novo acquiratur, quoad dominium, quovis titulo, statim censetur esse incorporata Ecclesiæ, ut sine requisitis solennitatibus alienari non possit, *num.* 51.

§. V.

Ad quem transeat, ac spectet emphyteusis, si emphyteuta Religionem profiteatur?

Assertio I. Si Religiosus, ante Professionem nihil disposuit de emphyteusi, & profiteatur Religionem, quæ est incapax stabilium bonorum, tum in emphyteusi hæreditaria non succedit Religio, sed hæredes ab intestato. Si vero sit emphyteusis ex pacto, & providentia, succedunt ii, qui vocantur, secundum investituram, alias emphyteusis exspirat, & revertitur ad dominum proprietatis, *num.* 52. Ass. 2. Si emphyteuta profiteatur Religionem, quæ est capax bonorum immobilium, tunc in emphyteusi hæreditaria succedit Religio. Si sit ex pacto, & providentia, succedunt post mortem Professi, qui secundum investituram vocantur, vel in defectum horum, emphyteusis revertitur ad proprietarium, *num.* 53.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 19. *& seq.*
c. 2. *nu.* 23.
c. 3. *in princ. n.* 4. *&* 6. *& seq.*
§. Verum; num. 52. *&* 4. *seqq.*
c. 4. *& ul. num.* 35. *&* 3.

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

§. I.

Quid sit permutatio, & quomodo a venditione distinguatur?

Permutatio accipitur, vel generaliter, ac late pro omni reciproco, & oneroso contractu: vel specialiter, ac stricte, pro eo contractu, in quo una res, pro alia commutatur, prout res contra distinguitur a pretio, *num.* 5. Ass. 2. Permutatio specifice, ac stricte sumpta est contractus, in quo una res certa cum alia re certæ speciei commutatur, *n.* 2. Ass. 2. In quibus permutatio distinguatur a venditione, & emptione? *num.* 3.

§. II.

An, & quatenus prohibita sit, vel permissa rerum Ecclesiasticarum permutatio?

Assertio I. Res Ecclesiasticæ, immobiles, vel mobiles, quæ servari possunt, permutari non possunt, sine causa utilitatis, & requisitis juris solennitatibus, alioquin illegitime factæ, a successore revocandæ sunt: imo etiam ab eo, qui alienavit, *numer.* 4. *& seq.* Ass. 2. Potest res immobilis Ecclesiæ cum alia æqualis valoris commutari, si Princeps, ex justa causa id petat, modo cum consensu etiam Ecclesiæ fiat, *n.* 6. *&* 7. Asser. 3. Mancipia Ecclesiæ non possunt permutari cum aliis mancipiis, nisi quæ erant Ecclesiæ, fiant libera; alia vero, quæ pro iis permutantur, fient servi Ecclesiæ, *num.* 8. Item mancipia Ecclesiæ non debent iterum fieri servi sæcularium, servi tamen fugitivi Ecclesiæ possunt distrahi, *n.* 9. Ass. 4. Ecclesiæ, & Beneficia non tantum, si possideantur in titulum, sed etiam si jure proprietatis, seu incorporationis, possunt ex justa causa, & accedente Superioris auctoritate, aliisque juris solennitatibus, permutari per se, & quoad possessiones eis annexas, *n.* 10. *& duobus seqq.*

§. III.

De permutatione Beneficiorum, & conditionibus ad illam requisitis.

Permutatio Beneficii est mutua, seu reciproca duorum Beneficiorum resignatio inter permutantes facta, *num.* 13. Quær. 1. Quæ conditiones requirantur ad validam, & licitam commutationem Beneficiorum? Requiritur primo. Ut uterque permutans habeat jus in Beneficio permutato, *num.* 14. Requiritur 2. Ut uterque permutantium Beneficium suum resignet in manus Superioris Ordinarii, cui Beneficium est subjectum. Quod si resignatione ab uno facta, alter permutantium nolit, vel non possit vicissim suum Beneficium resignare, & permutationem complere, potest is, qui resignavit, suum Beneficium repetere, *n.* 15. Probabilius autem est, quod hoc casu resignans non possit, propria auctoritate, redire ad suum Beneficium, ad quod nova collatione Superioris est opus, *n.* 16. Requiritur 3. ut post permutationem Beneficiorum ex utraque parte factam & a Superiore admissam, fiat collatio Beneficiorum, & quidem non aliis, quam ipsis permutantibus, alioquin ea est irrita, *n.* 17. *& seq.* Requiritur 4. Ut permutatio fiat, auctoritate Superioris Ecclesiastici, *n.* 19. *&* 3. *seq.* Non tantum autem prohibita est permutatio Beneficiorum inter se, quoad titulos, sed etiam quoad præbendas annexas, si privata auctoritate fiat, *n.* 23. Si Clerici propria auctoritate, inter se permutent Beneficia, illis per sententiam Judicis sunt privandi, *n.* 24. Præterea requiritur etiam ad legitimam permutationem Beneficiorum, ut fiat ex justa causa ab Episcopo cognita: item ut fiat cum consensu eorum, qui jus eligendi, conferendi, vel præsentandi ad Beneficium commutatum habent, ac denique ut permutatio facta publicetur, *nu.* 25. Quær. 2. Cujus Superioris auctoritate Beneficia permutari debeant? Resp. non solum Papa: sed etiam Episcopus proprius loci, in quo Beneficium situm est, vel alius similis Prælatus Episcopali potestate præditus, permutationes Beneficiorum, ex causa necessitatis, vel utilitatis instituere potest, *n.* 26. An etiam Prælati Episcopo inferiores possint auctoritatem præstare permutationi Beneficiorum, & penes quos præterea sit hujusmodi potestas, vel non? *num.* 27.

§. IV.

§. IV.
Quænam Beneficia permutari possint cum aliis, vel non possint?

Assertio I. Ordinarie omnia Beneficia inter se libere permutari possunt in manibus Superioris, *n.* 28. idque extenditur. 1. Quod etiam Beneficia inæqualia licite inter se permutentur. 2. Etiam ante possessionem eorum obtentam, 3. etiam Beneficia manualia inter se, 4. Etiam Beneficium datum in commendam perpetuam: non item commendatum ad tempus, 5. Si pensio sit erecta in titulum Beneficii, potest cum hoc illa commutari, etiam in manibus Episcopi, *nu.* 29. Ass. 2. Quædam Beneficia Ecclesiastica cum aliis permutari non possunt, Veluti 1. Beneficia unita alicui Ecclesiæ, vel Monasterio, 2. Beneficia reservata S. Pontifici, 3. Beneficium litigiosum, 4. Beneficium cum alio jure spirituali, v. g. cum jure decimarum, *n.* 30. An, & qua ratione, quando Beneficia sunt inæqualia, licitum sit, inæqualitatem supplere, & compensare, data pecunia, vel alia pretio æstimabili, *num.* 31. *& tribus seqq.*

§. V.
An permutatio Beneficiorum fieri possit, non obstantibus gratiis exspectativis.

Gratiæ exspectativæ concessæ a Papa ad Beneficia, si quæ jam vacant, vel proxime vacatura sunt, non impediunt permutationem Beneficiorum, *num.* 35. *& seq.*

§. VI.
An res, sive jus spirituale possit permutari pro re temporali, & e converso. Item, an res spiritualis, pro re spirituali?

Assertio I. Jus spirituale v. g. percipiendi decimas Clericales non potest commutari pro re temporali, sive pretio æstimabili, *n.* 37. & 4. *seq.* Ass. 2. Res spiritualis, exceptis Beneficiis, potest permutari pro alia re spirituali: dummodo utraque sit res mere spiritualis, cui nihil pretio æstimabile sit annexum, *n.* 40.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 6. *& seq.*	*c.* 8. *n.* 13. *&* 26.
c. 2. *n.* 4. *& seq.*	*c.* 9. *& ult. n.* 37. *&* 4. *seqq.*
c. 3. *n.* 8.	*c. unic. in* 6. *numer.* 35. *& seqq.*
c. 4. *n.* 9.	*Clement. unic. numer.* 27. *& seq.*
c. 5. *n.* 19. *&* 5. *seqq.*	
c. 6. *n.* 20. *& duob. seqq.*	
c. 7. *n.* 24. *& seq.*	

TITULUS XX.
De Feudis.

§. I.
Quid, & quotuplex sit Feudum?

Assertio I. Feudum est benevola, & libera, ac perpetua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii, proprietate retenta, sub fidelitate, & exhibitione servitiorum, sive sub onere fidelitatis, & obsequii personalis exhibendi n. 2. Ubi etiam declaratur hæc descriptio. Quomodo differat Feudum a locatione, & emphyteusi, & quæ proprietates requirantur ad Feudum proprie dictum? *n.* 2. Ass. 2. Feudum dividitur in Feudum antiquum, & novum. 2. In Feudum hæreditarium, & gentilitium, & mixtum ex utroque. 3. In Feudum Ecclesiasticum, & Sæculare. 4. In Feudum masculinum, & fœmininum, *nu.* 3.

§. II.
Quænam res Ecclesiæ in Feudum dari possunt, vel non possunt?

Assertio I. Res sacræ, & spirituales, sicut alienari non possunt, ita nec in Feudum dari. Ass. 2. Res, seu bona Ecclesiæ, etsi profana, & temporalia, quæ spectant ad Ecclesiæ Fabricam, vel ad mensam Prælati, & ab ipsis de novo ex Ecclesiæ reditibus Ecclesiæ sunt acquisita, non possunt de novo in Feudum concedi, sine consensu Capituli, & auctoritate Superioris, aliisque solennitatibus, sicut nec sub infeudari, *n.* 5. Quamvis sine his possint res jam ante in feudum concedi solitæ, *num.* 6.

§. III.
In quibus casibus Feudum antiquum ad Ecclesiam reversum denuo in Feudum concedi potest, non obstante juramento, de non infeudando de novo res Ecclesiæ?

Episcopus non obstante juramento de non infeudando, inconsulto Papa, potest in tribus casibus novo vasallo Feudum concedere. Primo, si mortuo vasallo, sine hæredibus, Feudum revertatur ad Ecclesiam: Secundo, si vasallus Feudum alienet, potest Episcopus investire in eo ejus filium, vel consanguineum. Tertio, si Episcopus Feudum alienatum per se facile recuperare non possit, tunc poterit concedere alicui Laico, qui illud ab Ecclesia recognoscat, & per quem Ecclesia illud valeat recuperare, *n.* 7. 8. 10. & 11. Quibus casibus res infeudari solitæ, & ad Ecclesiam reversæ non possint, sine solennitatibus adhibitis, reinfeodari, *n.* 9. An Capitulum possit feuda, quæ sede Episcopali vacante, aperta sunt, sive ad Ecclesiam redierunt, reinfeudare sive de novo in Feudum concedere, *num.* 12.

§. IV.
An ob delictum Prælati, vel alterius Clerici Beneficiarii, cui secundum leges Feudorum, pœna privationis est decreta, Feudum amittat Ecclesia?

Assertio I. Si sit Feudum patrimoniale, seu privatum, tunc Prælatus, vel Clericus delinquens eo privari potest, ac debet, perinde, ut Laicus, *nu.* 13. Ass. 2. Si Prælatus, seu Rector Ecclesiæ Feudum Ecclesiasticum habeat, pertinens ad mensam solius Prælati, tum ob delictum hujus privatione dignum, Ecclesia non amittit Feudum absolute: vivente tamen Prælato, & quamdiu in administratione est, privatur fructibus: sed eodem mortuo, vel deposito, dominium utile, sive fructus revertuntur ad Successorem in Prælatura. Quod si Feudum pertineat ad solum Capitulum delictum Prælati ipsi non nocet: si vero pertineat communiter ad Prælatum, & Capitulum, tunc vel solus Prælatus deliquit, & fructus amittuntur tantum quoad partem, quæ Prælato competit. Vel etiam Capitulum fuit ejusdem delicti particeps: & tunc Ecclesia Feudum non amittit: sed tantum delinquentes, scilicet Prælatus, & Capitulares, dum vivunt, fructibus privantur: sed iis mortuis, vel amotis, Feudum, sive fructibus ejus, ad Ecclesiam, & Successores Prælatos, & Capitulares revertuntur, *n.* 14.

§. V.
De prohibita, & illicita, vel licita Feudi alienatione.

Ass. I. Vasallus, Feudum, sive novum, sive antiquum, non potest alienare, sine consensu domini, alioquin alienatio invalida est, si scienter facta sit, & ipse alienans Feudum perdit, *n.* 15. Ass. 2. Nomine alienationis, in materia feudali, comprehenditur, non tantum venditio: sed omnis contractus, & actus, per quem dominium, vel jus aliquod reale, sive in re constitutum, in alium transfertur, sine consensu domini, *n.* 16. Ex quo infertur, quænam alienationes in specie sint prohibitæ vasallo, sine consensu domini. Ass. 3. Potest tamen vasallus licite, & valide rem alienare, cum consensu domini, expresso, vel tacito, *n.* 17. Ass. 4. Potest vasallus in Feudo, quod habet, alium subinfeudare, etiam sine consensu domini: modo is sit ejusdem conditionis, & qualitatis, cujus est ipse vasallus sub infeudans, & ut fiat sub infeudatio iisdem pactis, & conditionibus, sub quibus ipse Feudum accepit, *n.* 18. Est autem sub infeudatio permissa, non tantum in Feudum sæculari: sed etiam Ecclesiastico, *n. eod.*

§. VI.
An, si dominus a vasallo accipiat Feudum in pignus, tenentur fructus computare in sortem, nec ne?

Si quis habens ab Ecclesia possessiones, seu bona in feudum, accepta mutua pecunia ab eadem, possessiones illas eidem Ecclesiæ oppignoret, non tenetur Episcopus ejusdem Ecclesiæ fructus illius pignoris computare in sortem, seu summam Capitalem, mutuo datam, dummodo vasallus interim liberetur a præstando servitio, quod alias Ecclesiæ deberet, *num.* 19. *& seq.*

§. VII.
An Clerici, Monachi, aliique regulares succedere possint in Feudis, vel ea acquirere?

Quær. 1. An Clerici succedere possint in Feudis, vel ea acquirere? Resp. Clericus in Feudo, de Jure communi feudali, regulariter non potest succedere, *n.* 21. Plures tamen sunt casus excepti, in quibus Clerici succedere possunt in Feudis, vel illa retinere, qui recensentur, *n.* 22. De Jure Canonico non solum Ecclesiis, & Monasteriis Feuda de novo concedi possunt: sed etiam Clerici, & Religiosi Feudorum sunt capaces, *n.* 23. Quær. 2. An Monasterium, seu Religio succedere possit in Feudum sui Professi? Resp. 1. Si Ordo, seu Religio sit incapax succedendi in communi, tunc non succedit in Feudum Monachi, seu Religiosi Professi; quia per Professionem amittitur Feudum, & vel ad agnatos, qui ad Feudum sunt vocati, devolvitur, vel ad dominum directum redit, *n.* 24. Resp. 2. Si Monasterium, vel Religio sit capax successionis in bona, tunc in Feudum Professi sui succedit, modo Feudum sit liberum a servitio, vel concessum sit cum onere talis servitii, quod Monasterium possit præstare, alias Feudum Professi ad proximos agnatos devolvitur, si Feudum sit antiquum, vel ad dominum redit, si nulli agnati sint superstites, *n.* 25. Limitatur vero, quod Feudum Monachi, seu Religiosi non transit ad Monasterium, ut perpetuo penes illud remaneat: sed solum utilitas Feudi spectet ad Monasterium, quamdiu Professus illius vivit: imo in pluribus casibus, nec quoad hanc commoditatem transit ad Monasterium, *n.* 26. Prædicta procedunt in Feudo ex pacto, & providentia, nam Feudum simpliciter hæreditarium, quod ad omnes hæredes transit, etiam in Monasterium, post mortem vasalli professi, transit in perpetuum, *n.* 27.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 19. *&* 20.	*c.* 2. *& fin. n.* 7. *&* 4. *seqq.*

TITULUS XXI.
De pignoribus, & aliis cautionibus.

§. I.
Quid sit pignus, & quomodo ab hypotheca differat, & quotuplex sit hypotheca?

Assertio I. Pignus late sumptum pro contractu, est obliga-

gatio rei sicitæ pro debitu facta ad securitatem scilicet creditoris, *n.* 1. Ass. 2. Pignus, & hypotheca proprie, & stricte loquendo, inter se distinguuntur: nam pignus proprie locum habet fere tantum in rebus mobilibus, quæ plerumque creditori traduntur: hypotheca vero consistit fere tantom in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur creditoribus: sed penes debitorem manent, obligatæ tamen creditori, quamvis quoad effectum pignus, & hypotheca non differant, *nn.* 2. Ass. 3. Pignus seu hypotheca conventionalis, alia est expressa, alia tacita, eaque, vel generalis, vel specialis, seu particularis, *num.* 3.

§. II.

De tacita hypotheca, quam habet uxor in bonis mariti pro dote recuperanda: & Ecclesia in bonis Prælati male administrantis.

Assertio I. Uxor pro securitate allatæ dotis, ejusque restitutione, habet tacitam hypothecam in omnibus bonis mariti, eamque privilegiatam, ut præferatur cæteris creditoribus anterioribus, habentibus priores hypothecas tacitas, & quidem non tantum in bonis dotalibus usuris: sed etiam in bonis paraphernalibus illius, quorum maritus administrationem habet, *n.* 4. & 8. Non potest uxor, propter delictum mariti, vel aliam obligationem ejusdem, conveniri in judiciu, nec dote privari, etiam ut satisfiat læso a marito, *n.* 5. Si res oppignorata, vel hypothecæ titulo obligata vendatur alicui tertio, dominium quidem transfertur in empturem, ita tamen, ut obligatio pignoris ad possessorem transeat, *nn.* 6. Creditu rem pignori obligatam a quovis possessore vendicare potest, *n.* 7. Sed & vice versa, maritus habet tacitam hypothecam in bonis uxoris pro dote promissa, sibi præstanda, *nn.* 9. Ass. 2. Omnia bona Prælati tacite obligata sunt, seu oppignurata Ecclesiæ, si male ea administret, *n.* 10.

§. III.

Quænam res oppignorari, seu in pignus dari non possunt?

Assertio I. Res illæ, quæ per se, & absolute vendi prohibentur, non possunt etiam oppignorari. Unde res Sacræ, & Religiosæ, nec per specialem, nec per generalem hypothecam obligari possunt, nisi ob gravem necessitatem, in qua etiam vendi possunt, *n.* 11. & *seq.* Ass. 2. Liber homo non potest oppignorari, sive pro debitis retineri, si non habeat, unde solvat, *n.* 13. Quando liber homo propter debitum, pignoris loco, detineri, vel etiam capi, & incarcerari possit? *n.* 14. Ass. 3. Etsi res aliena vendi potest, non tamen potest oppignorari, si quis nihil omnino juris, in illa habeat, *n.* 15.

§. IV.

An Prælatus, vel Rector Ecclesiæ res, seu bona ejusdem oppignorare possit?

Assertio I. Non potest Prælatus, vel Rector Ecclesiæ res alienari prohibitas per specialem hypothecam obligare, etsi possit per generalem, *n.* 16. Ass. 2. Prælatus, aut Rector Ecclesiæ non potest res ejusdem oppignorare, pro necessitate, aut utilitate propria: sed hæres illius compelli debet, ut res illas obligatas redimat, & Ecclesiæ restituat, *n.* 17.

§. V.

An, & quinam fructus pignoris in sortem sint computandi, & in quibus casibus computari non debeant?

Assertio I. Creditor fructus ex pignore perceptos in sortem computare debet, sive in partem solutionis debiti, ita, ut ob fructus ex re oppignorata perceptos a creditore, debiti quantitas diminuatur, imo penitus dissolvatur, si tantum ex fructibus percepit creditor, quantum ipsum debitum, & expensæ factæ in rem oppignoratam æstimantur, *nn.* 18. Ass. 2. Creditor debet computare in sortem fructus pignoris, non solum perceptos: sed etiam percipiendos, *nn.* 19. Creditor potest rem sibi oppignoratam alteri oppignorare, sicut & hæres illius, *n.* 20. Si pignus, sive res oppignorata pereat, vel deterios sit reddita dolo, lata culpa, vel levi creditoris, obligatur ad resarciendum damnum debitori, *n.* 22. Etsi creditor dominus pignoris non sit, potest tamen rem sibi oppignoratam, etiam invito debitore, vendere, si ipsi debitum, tempore constituto, non sit solutum, *n.* 23. Ass. 3. Tres sunt casus, in quibus fructus ex re oppignorata percepti, in sortem, seu summam Capitalem non sunt computandi, *n.* 24.

§. IV.

Utrum venditio rei, cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, recipiendo aliquid ultra sortem sit vera, & licita venditio: an vero potius sit contractus pignoris illicitus, & usurarius?

Emens rem cum pacto redimendi illam, ad arbitrium emptoris, recepto majore pretio in redemptione, quam fuerit in prima emptione, est simulata tantum venditio, & emptio, seipsa vero contractus pignoris, sive oppignoratio pro mutuo, adeoque mutuum usurarium, cum traditione pignoris, *n.* 25. & 26.

§. VII.

An pactum Legis commissoriæ adjectum contractui pignoris sit licitum?

Assertio I. Pactum legis commissoriæ, per quod inter partes conveniunt, ut si debitum v. g. ex mutuo, intra certum tempus, a debitore solutum non sit, pignus pro eo datum creditori cedat, vel postea nunquam repeti possit, est utroque Jure prohibitum, & ipso Jure irritum, *n.* 27. Cur tale pactum sit permissum in venditione, non autem in contractu pignoris, *n.* 28. Hoc pactum non valet, etiamsi ei juramentum debitori, accesserit, quod si intra tempus constitutum non solverit, super pignore creditorem non molestabit, *n.* 29. In quibus præterea casibus non valeat pactum Legis commissoriæ; *n.* 30. Hoc pactum, etsi illicitum sit quoad debitorem, non tamen quoad fidejussorem *n.* 31. Sunt tamen nonnulli casus, in quibus pactum Legis commissoriæ est licitum, *n.* 32. An hoc pactum si non incontinenti, sed ex intervallo adjiciatur? *num.* 33.

§. VIII.

De cautione usufructuarii.

Usufructuarius tenetur cavere, quod utatur rebus Immobilibus, salva earum substantia, & quod restituet pecuniam, & æstimationem rerum consumptarum, arbitrio boni viri, *num.* 34. Quænam notanda sunt circa usufructum? *n.* 35. & 36. Quær. 1. Qualem cautionem usufructuarius præstare debeat: & inprimis qualem in rebus immobilibus? *num.* 37. & qualem in pecunia, & in aliis rebus, quæ usu consumitur, *num.* 38. An, si usufructuarius non possit cautionem præstare per pignora, & fidejussores, admittenda sit cautio juratoria, *num.* 39. An, & qualem cautionem Testator, qui reliquit bona sua, quoad proprietatem uni, usufructum vero eorum alteri, possit remittere usufructuario? *num.* 40.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

TITULUS XXII.

De fidejussoribus.

§. I.

De fidejussione in genere, & conditionibus ad illam requisitis.

Assertio I. Fidejussio est contractus, in quo quis promittit se soluturum, quod alius debet, si debitor principalis non solverit, *num.* 1. Ass. 2. Fidejussio est obligatio accessoria alteri obligationi principali, quam supponit, & sine qua consistere non potest, *num.* 2. Ass. 3. In omnibus conventionibus, sive re, sive verbis, sive litteris, sive solo consensu contractis, adhiberi possunt fidejussores, & sive ex contractu, vel quasi, ex delicto, vel quasi orientur, *num.* 3. An, qui fidejuber pro Religioso, sine Superioris auctoritate, contrahente, ipse fidejussor obligetur? *num.* 4. Assert. 4. Non potest fidejussor extensive magis, sive plus obligari, quam debitor principalis, *num.* 5. Potest tamen magis intensive, sive intensius, & efficacius obligari, quam debitor principalis, *num.* 6. Si fidejussor in plus se obligavit, quam debitor principalis, obligatio fidejussoria est solum invalida quoad excessum, *n.* 7. Si fidejussor juramento se obligavit, ad plus solvendum, quam principalis debet, eo non obstante, non tenetur ad solvendum ultra debitum principale, quatenus fidejussor est, *n.* 8. Ass. 5. Si debitor principalis fuit obligatus ad pecuniam, & fidejussor obligatur ad solvendum aliam rem, quæ non est pecunia, obligatio est nulla: sed vice versa, si debitor obligetur ad rem, quæ non est pecunia, fidejussor vero ad pecuniam, valida est obligatio, *n.* 9. Ass. 6. Obligatio fidejussoria transit ad hæredes fidejussoris, *n.* 10.

§. II.

An Prælatus Ecclesiæ, vel alius Clericus, aut Religiosus fidejubere possit pro alio?

Quæritur 1. An Prælatus Ecclesiæ, fidejubere possit pro alio? Resp. Potest etiam sine consensu Capituli, modo id fiat ex justa causa, & non in magna quantitate, seu cum notabili detrimento Ecclesiæ. Si vero Prælatus cum consensu Capituli, pro alio fidejubeat, Ecclesia ex tali fidejussione obligatur, dummodo fidejussio non sit talis, ut necessarium sit, alienari bona immobilia Ecclesiæ, aut mobilia pretiosa, talis enim fidejussio est irrita, *n.* 11. Quær. 2. An Clericus possit fidejubere pro alio Resp. Clericus Beneficiarius potest fidejubere, quoad obligationem bonorum patrimonialium: imo etiam quoad reditus perceptos ex titulis Ecclesiasticis, quorum liberum dominium, & administrationem habet, ex causa rationabili fidejubere potest, præsertim pro Clerico, *n.* 12. Unde fidejubens, & solvens pro Clerico, debet a debitore principali indemnis servari, non solum quoad sortem: sed etiam quoad damna inde secuta, *cit. n.* 12. & *seq.* Resp. 2. Clericus fidejussionibus inserviens abjiciatur, sive deponatur, *n.* 13. Quær. 3. An Religiosus possit fidejubere? Resp. non potest, sine licentia Prælati sui, & consensu majoris partis Capituli, *n.* 15. Alioquin fidejussio Religiosi non tantum illicita, sed etiam irrita est. Neque Religiosus fidejubere potest, si ipsi peculium concessum sit ad certam causam, *n.* 16. Quod si in aliqua Religione consuetudo non sit, ut peragantur negotia cum Capitulo, potest solus Superior fidejubere, vel Religioso subdito facultatem dare fidejubendi pro alio, *n.* 17.

§. III.

Quibus casibus Fidejussor, etiam antequam solvat, agere potest adversus debitorem principalem, ut ipsum obligatione liberet?

Tres sunt hujusmodi casus. Primus est, si debitor in culpabili mora solvendi fuit. Secundus est, si debitor principalis cœpit dilapidare bona sua. Tertius est, si fidejussor pro debitore principali a Judice condemnatus fuit, *n.* 17. & 18. quibus aliæ exceptiones adduntur, *cit. n.* 18. Si debitor principalis in culpabili mora solvendi existat, & fidejussor de solvendo sæpius molestetur, potest is agere contra debitorem, & hic per censuras compelli debet, ut illum fidejussione liberet, *n.* 19. & 20. Porro duo beneficia, seu exceptiones competunt fidejussoribus, nempe Beneficium ordinis, sive excussionis, quod non teneatur fidejussor solvere, nisi prius constiterit, debitorem solvendo non esse. Alterum beneficium est divisionis, vi cujus, si plures pro eodem debito fidejusserunt, etsi singuli in solidum obligentur, excipere tamen possunt, & petere, ut quilibet ex fidejussoribus, nonnisi pro virili parte conveniatur, *n.* 21.

Sit-

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. num. 14. — *c. 3. num. 19. & seq.*
c. 2. num. 22. & seq. — *c. 4. num. 15. & seq.*
c. 5. & ult. num. 27.

TITULUS XXIII.
De Solutionibus.

§. I.
Quid sit mutuum? & de conditionibus requisitis ad substantiam, & valorem ejusdem.

Assertio I. Mutuum est contractus celebratus ab aliquo, datione vera, vel ficta rei consistentis in pondere, numero, & mensura, spe tantundem recipiendi in genere suo, *n. 1.* Ass. 2. Ad substantiam, & valorem mutui requiritur primo, ut dominium rei traditæ transferatur in accipientem, *n. 2.* Requiritur secundo, ut dentur res, quæ in quantitate, hoc est, in numero, pondere, & mensura consistunt; *n. 3.* Requiritur tertio, ut eadem res, non in specie, seu individuo; sed in genere, hoc est, ejusdem naturæ, qualitatis, & quantitatis reddatur, *num. 4.* Requiritur quarto, ad mutuum, ut sit gratuitum, *n. 5.* Si pecunia, vel alia res mutuo data, casu fortuito periit, & multo magis, si culpa etiam levissima debitoris, seu mutuatarii hic nihilominus reddere debet mutuum, nisi debitor ex mutuo obtulerit creditori, quod debet, isque sine causa justa, accipere recusaverit, *num. 6.*

§. II.
An Ecclesia, vel Prælatus, ejus nomine, possit mutuum dare; & quomodo Ecclesia obligetur ex mutuo ipsi dato?

Assertio I. Si Ecclesia, vel ejus Prælatus habeat reditus Ecclesiasticos abundantes, non prohibetur mutuum dare indigentibus pecunia, modo sors, sive summa capitalis assecuretur per pignora, vel fidejussores, *n. 7.* Alioquin prohibitum est Prælatis Ecclesiasticis, ne quis eorum Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis præsumat gravare, aliena debita, nomine Ecclesiæ, suscipiendo, nec Ecclesiæ ad solutionem talium debitorum tenentur, *n. 8.* Idque sub pœna suspensionis ab administratione spiritualium, & temporalium, *n. 9.* Ass. 2. Si Prælatus, nomine Ecclesiæ, pecunias mutuas accipiat, & in eo potestatem suam excedat, ita, ut ad debiti solutionem necesse sit, res Ecclesiæ immobiles, vel mobiles pretiosas obligari, tunc Ecclesia non obligatur plus solvere, quam probatum fuerit, in ejus utilitatem versum fuisse, *n. 10. & 11.* Ass. 3. Interdum potest Prælatus pecunias mutuas accipere, etsi non sit probatum, illas reipsa in utilitatem Ecclesiæ versa fuisse: sed solum exigitur, quod propter imminentem aliquam necessitatem Ecclesiæ, pecuniæ sint mutuo acceptæ, *n. 12. & 13.* Si tempore accepti mutui, jam apparebat, non posse pecuniam mutuo acceptam solvi, sine alienatione bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum, tunc probari debet, illam utilitatem Ecclesiæ versam fuisse, alias non, *n. 14.* Ass. 4. An, si mutuum nomine Ecclesiæ acceptum sit ab aliquo particulari Clerico, vel Monacho, etiam probari debet illud in utilitatem Ecclesiæ versum fuisse, vel non? *nu. 15.* Quando dicatur mutuo acceptum conversum in utilitatem Ecclesiæ, *n. 16* Est autem hoc speciale in mutuo dato Ecclesiæ, quia in aliis contractibus cum Ecclesia initis, si quis v. g. vendat rem Ecclesiæ, vel ab illa emat, non tenetur probare, rem venditam, vel pretium solutum in ejus utilitatem versum esse, *n. 16.*

§. III.
An Successor in Prælatura, aut Beneficio teneatur solvere debita ab antecessore suo contracta?

Assertio I. Successor tenetur ex bonis, & reditibus Ecclesiæ solvere debita, quæ ab antecessore facta fuerunt pro Ecclesiæ necessitate, vel utilitate, *n. 17.* Ass. 2. Successor solvere debet etiam illa debita, quæ pro necessaria, ac decenti sustentatione sui Antecessoris sunt contracta, *nu. 18.* Ass. 3. Si prælatus, vel alius Beneficiarius defunctus nullos Ecclesiasticos reditus reliquit, an debita ab ipsos contracta ex patrimonialibus bonis illius solvi debeant? *n. 19.* Ass. 4. Si Beneficiarius, nec reditus Ecclesiasticos, nec bona patrimonialia reliquit, tunc expensas necessarias factas ab Antecessore, Ecclesia, aut Successor in Beneficio solvere debet, *n. 20.* Ex quibus bonis, seu reditibus debita contracta solvi debeant, si Prælatus, vel alius Beneficiarius non habeat alia bona patrimonialia? *n. 21.*

§. IV.
De Beneficio, seu privilegio competentiæ, quod datur Clericis debitoribus, qui non sunt solvendo.

Quær. 1. Quale beneficium, sive privilegium competat Clericis, qui non sunt solvendo? Respond. Talis Clericus ob debita civilia non debet excommunicari, si propter inopiam solvere non possit, nec incarcerari, vel aliter molestari, neque ad cessionem bonorum compelli: neque conveniri potest a creditoribus suis, nisi in quantum facere potest, deductis alimentis, ne egeat: dummodo cautionem præstet, quod solvere velit, si ad meliorem fortunam pervenerit, *numer. 22.* Quando Clericus ob delictum civile, possit incarcerari, *n. 23.* Clericus debitor, qui solvendo non potest cogi ad cessionem bonorum, ut evitet carcerem, *n. 24.* Quær. 2. Quænam requirantur, ut Clericus debitor fruatur prædicto beneficio, seu privilegio? Resp. Requiritur 1. Ut sit Clericus, *n. 25.* An omnibus Clericis hæc competat, & quibus non? *n. eod.* 2. Requiritur, ut debitor, propter inopiam solvere nequeat, in totum, vel pro parte. 3. Ut de inopia constet, ideoque illam probare tenetur Clericus, *cit. n. 25.* 4. Requiritur, secundum aliquos, ut Clericus debitor non sit ad inopiam redactus propria culpa: sed hoc non obstat: non gaudet autem hoc privilegio, si Clericus non sit solvendo, ob dolum commissum, *n. 26.* 5. Requiritur, ut Clericus conveniatur ratione debiti in causa civili: secus est, si sit debitum ex delicto, tunc enim non potest frui hoc beneficio: sed capi, & incarcerari potest, *cit. n. 26.* Ubi etiam habetur, quod pœna pecuniaria in corporalem commutari possit. 6. Requiritur, ut Clericus conveniatur actione personali, nam conventus actione reali, non potest uti hoc privilegio, *n. 27.* 7. Requiritur, ut recognoscat debitum, id est, confiteatur: nam si pertinaciter illud negat, & postea de illo convincatur, non gaudet hoc privilegio, *cit. n. 27.* 8. Requiritur, ut Clericus debitor, qui non est solvendo, cautionem præstet de solvendo, si ad pinguiorem fortunam devenerit, sufficit autem cautio juratoria, *cit. nu. 27.* Quæritur 3. An Clericus dicto beneficio competentiæ possit renunciare? Respon. Non posse expresse: licet ipso facto possit renunciare, scilicet per actum contrarium, ut si pertinaciter neget debitum, vel nolit præstare cautionem, ideoque hoc privilegio privetur, *n. 28.* Renunciatio hujus privilegii non valet, etsi a Clerico debitore facta sit adjecto juramento, *n. 29.*

§. V.
De solutione indebiti.

Quid sit indebitum, & quot modis dicatur? *n. 30.* Qu. 2. An, & quando indebite solutum repeti potest? Resp. 1. Qui per errorem, existimans debitum esse, solvit id, quod nullo modo est debitum, nec naturaliter, nec civiliter, potest id repetere, sive per errorem juris, sive facti solverit, *nu. 31.* 2. Si quis solvit, quod jure naturali tantum est indebitum: sed civiliter debitum, solutum repetere potest, sive per errorem facti, sive juris solverit, *n. 32.* 3. Si quis solvit, quod jure civili est indebitum: sed jure naturali est debitum, tunc vel solvit per errorem facti, & solutum repetere potest: vel solvit per errorem juris, & repetere non potest. Is vero, qui exceptionem, non temporalem, sed perpetuam habet, eamque favorabilem, solutum per errorem potest repetere, *n. 33.* 4. Si quis sciens, se aliquid non debere, nihilominus solvat, non potest illud repetere, *n. 34.* Si quid debeatur sub conditione, contingenter futura, & ante eventum illius, per errorem sit solutum, id repeti potest, tanquam indebitum. Secus est, si quid deberetur sub conditione necessario futura, *n. 35.* Quær. 2. Quisnam probare debet, indebitum solutum esse? Resp. qui dicit se indebite solvisse, id probare debet: nisi adversarius neget, sibi solutionem factam esse, & convincatur de solutione ipsi facta: tunc enim ipsi incumbit probatio, quod debitum acceperit, *num. 36.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 2. n. 27. — *c. 3. n. 22. & duobus seq.*
c. 2. num. 8. & seq. — *c. 4. & ult. n. 36.*

TITULUS XXIV.
De Donationibus.

§. I.
Quid sit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia ejus divisione?

Assertio I. Donatio est rei licitæ, sive non prohibitæ donari nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, seu datio; *n. 1.* De jure novo, per donationem simplicem, seu nuda promissione factam & à donatario acceptatam, etiam ante rem traditam, acquiritur jus, & actio donatario, per quam donans cogi potest, ad rem donatam tradendam, quamvis ante traditionem rei, ejus dominium donatario non acquiratur, *n. 2.* Unde per donationem factam absenti, ante acceptationem ejusdem nullum jus acquiritur donatario, & qui donavit, revocare potest donationem, *cit. n. 2.* Ass. 3. Donatio generatim dividitur in donationem inter vivos, & causa mortis. Donatio inter vivos fit, vel sub conditione, aut modo, vel ad certum tempus, vel ob causam, *nu. 3.* Donatio mortis causa fit tribus modis, qui tamen ad duo revocari possunt, *n. 4.*

§. II.
Quæ donatio insinuationem exigit apud Judicem, & quæ non exigit?

Assertio I. Hodierno jure, si donatio excedat 500. solidos, insinuanda est apud Judicem, alioquin non valet, quoad excessum: per solidum autem intelligitur, ex generali consuetudine, aureus Ungaricus, seu Ducatus, *n. 5.* Ass. 2. Excipiuntur plures donationes ab obligatione faciendæ insinuationis. Veluti primo. Donatio, in quacunque quantitate facta Ecclesiæ, Monasterio, vel alii loco pio, vel ob causam piam, etiam sine insinuatione, est valida, Item donatio remuneratoria beneficiorum, vel obsequiorum, & quæ fit ob causam, v. g. ad studia, nuptias, &c. insinuationem non requirit. Præterea, si donationi facta ultra summa jure præscriptam, adjiciatur juramentum, de ea non revocanda, confirmatur donatio, etiam quoad excessum, & subsistit. Denique etiam donatio mortis causa facta ultra 500. solidos non requirit insinuationem, *n. 6.* Ass. 3. Si donator renunciet Legi exigenti insinuationem simpliciter, & sine juramento, talis renunciatio non est valida, *n. 7.*

§. III.
An, & qualem potestatem donandi habeant Episcopi, aliique Prælati, aut Rectores Ecclesiarum, & an etiam, & quatenus Religiosi?

Assertio I. Prælatus, sive Sæcularis, sive Regularis, ex rebus, & proventibus Ecclesiæ, Universitatis, seu Collegii, non potest facere donationes mere gratuitas, & liberales, quæ

quæ nullo titulo, aut causa sunt subnixæ: nisi meræ liberalitatis, saltem immodicas, & in quantitate notabili, & successor potest tales donationes revocare, *n.* 8. Ass. 2. Potest Episcopus, vel alius Prælatus, etiam sine consensu Capituli, & Juris solennitatibus, ex reditibus Ecclesiasticis facere donationes, ob causam pietatis, & misericordiæ, dummodo sint moderatæ: v. g. potest etiam Prælatus donationes moderatas facere, in compensationem meritorum erga Ecclesias, vel personas ejus, *n.* 10. Imo etiam res aliqua immobilis alicui, ob remunerationem beneficiorum, quæ Ecclesiæ præstita sunt, donari potest, seu in Feudum concedi, præmisso tractatu, & aliis juris solennitatibus: idque non tantum ob remunerationem beneficiorum præstitorum Ecclesiæ: sed etiam Episcopo, vel Prælato, intuitu ejusdem, *n.* 11. *&* 12. Ass. 3. Prælatus, etiam Regularis, potest ex rebus Ecclesiæ donationes moderatas facere, etiam mere liberales, cum consensu Capituli: imo etiam sine illo, si loci consuetudo id permittat, *n.* 13. Porro ex generali Ecclesiarum consuetudine receptum est, ut Prælatis liceat donationes moderatas, etiam mere liberales facere, spectatis facultatibus Ecclesiæ, aliisque circumstantiis, *nu.* 14. Quod si donatio mere liberalis ex reditibus Ecclesiæ a Prælato facta immodica sit, & in magna quantitate, sed cum consensu Capituli, probabilius est, esse validam, etsi illicita sit, *n.* 15. Ass. 4. Religiosi, qui extra Monasterium degunt, possunt de reditibus Ecclesiasticis eleemosynas, aliasque donationes honestas facere, sine consensu Prælati Ordinis. Illi vero Religiosi, qui Prælati non sunt, administrationem tamen habent bonorum Monasterii, possunt donationes facere, secundum facultatem ipsis a Superiore concessam, & quantum ordinis Statuta, vel consuetudo permittit. Denique alii Religiosi, qui nullam administrationem bonorum habent nullas donationes facere possunt, sine expressa, vel tacita Superioris licentia, *n.* 16.

§. IV.

De quibusdam donationibus, seu concessionibus Ecclesiarum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, vel quæ fieri possunt alienis Ecclesiis.

Episcopus non potest dare Ecclesiam non vacantem alicui in titulum, & si detur, collatio est nulla: possunt tamen ab Episcopo, vel ejus auctoritate, ipsæ Ecclesiæ, etiam antequam vacent, dari piis, & Religiosis locis in proprietatem, per unionem, seu incorporationem alteri Ecclesiæ, ita tamen, ut qui illas Ecclesiæ possident, sine illorum consensu, quamdiu vivunt, iis privari non debeant, *nu.* 17. & 18. Præterea Hospitalarii possunt, domum suam donando, subjicere alteri Ecclesiæ, vel loco Religioso, *nu.* 19. & 20. Ubi respondetur ad objectionem. Episcopus, si in Diœcesi sua Monasterium construere velit, & de rebus Ecclesiæ suæ illud dotare, non plus dare eidem potest, quam partem quinquagesimam: centesimam autem census Ecclesiæ suæ, si ex sæculari Ecclesia velit facere Monasterium, vel in ea sepulchrum sibi eligere, *n.* 21. Deducuntur hinc quædam corollaria, *num.* 22. & 23. Si Episcopus, cum consensu Patroni, Ecclesiam aliquam conferat Religiosis, tum Patronus censetur illi conferre, quod suum est, scilicet Jus patronatus: Episcopus vero donare voluisse, quod ex temporalibus proventibus in illa Ecclesia obtinet: ad quam donationem tamen requiritur consensus Capituli, *num.* 24. *& seq.*

§. V.

Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præsumi possit donatio.

Assertio I. Latissima est interpretatio facienda in donationibus, & ideo clausula onerosa post multas donationes apposita, ad proximam donationem tantum referenda est, *nu.* 26. *& seq.* Idque explicatur, *num.* 28. *& seq.* Excipi debet, nisi donatio, vel alia gratia cedat in præjudicium tertii, vel deroget Juri communi, tunc enim non late interpretari oportet, *num.* 30. Ass. 2. Regula generalis est, donationem non præsumi, quando alia interpretatio, vel conjectura fieri potest: sunt tamen plures casus, in quibus donatio præsumitur, *num.* 31.

§. VI.

An, & quando donatio inter vivos revocari possit ob ingratitudinem.

Assertio I. Donatio inter vivos semel rite perfecta, nudo pacto, seu consensu, etiam traditione nondum facta, regulariter revocari non potest: nisi in tribus casibus, *num.* 32. Ass. 2. Donatio inter vivos propter ingratitudinem donatarii erga donantem, in quatuor casibus revocari potest, *n.* 33. Primus casus est, si donatarius manus violentas in donatorem injiciat: Secundus est, si verbis injuriosis eum afficiat: Tertius est, si grave damnum ei inferat in bonis suis externis. Quartus est, si insidias vitæ ipsius struat, *num.* 34. An præter prædictas, etiam ob alias causas ingratitudinis majores, vel æquales, revocari possit donatio? *num.* 35. Porro donatio ob ingratitudinem non revocatur, ipso jure: sed revocanda est per sententiam Judicis, postquam repeti possunt etiam fructus rei donatæ, & omnia, quæ donata sunt, saltem quatenus adhuc sunt penes donatarium, *nu.* 36. Ass. 3. Sunt tamen quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non possunt. Veluti primo. Donatio remuneratoria meritorum, vel ob causam facta. Secundo donatio facta Ecclesiæ, Monasterio, vel alii pio loco, ob ingratitudinem Prælati, seu Administratoris, vel Capituli, vel etiam utriusque simul revocari non potest. Tertio, Dos, quæ data fuit a patre filiæ, vel etiam ab extraneo, non potest revocari ob ingratitudinem ipsius, vel mariti. Quarto. Collator Beneficii non potest revocare collationem, ob ingratitudinem Beneficiarii in ipsum commissam, *num.* 37. Ass. 4. Si Donator scivit ingratitudinem erga se commissam esse a donatario, & tacuit, ipso mortuo, ejus hæres, sive successor illam revocare non potest: quod tamen aliqui limitant, nisi donans ignoraverit, ingratitudinem in se a donatario commissam esse, vel morte præventus, aut impeditus revocare non potuit, cum vellet, tum enim jus revocandi transit ad hæredes donatoris, *num.* 38. Postremo renunciatio, sive pactum de non revocando donationem, ob ingratitudinem donatarii facta, non valet, & si talis donatio juramento sit firmata, adhuc revocari poterit, non obstante juramento, *num.* 39.

§. VII.

De aliis duabus causis revocandi donationem inter vivos, ob supervenientiam liberorum, & inofficiosam donationem.

Assertio I. Si quis liberos non habens, omnia bona, vel partem eorum donavit, & postea liberos, præter spem suscipiat, talis donatio revocari potest, *num.* 40. idque procedit, etiamsi pars tantum notabilis, etiam infra dimidium bonorum fuerit donata, donatio talis revocari potest, tametsi unus tantum filius inopinato sit natus, *nu.* 41. In quibus casibus donatio ob filios postea natos, revocari non potest. Primo. Si donator expresse juri illi revocandi renunciavit, *num.* 42. Secundo, donatio facta Ecclesiæ, vel ob aliam piam causam, non revocatur in totum: sed tantum usque ad legitimam partem filiis debitam *num.* 43. Tertio. Donatio remuneratoria, vel ob aliam causam facta, in favorem donantis, revocari potest ob supervenientiam liberorum, *num.* 44. Quarto. Tota donatio revocatur, si postea nascantur liberi legitimi, non autem illegitimi, *numer.* 45. Ass. 2. Revocatur præterea donatio inofficiosa pietatis paternæ in filios, *num.* 46. An etiam donatio inofficiosa facta extraneæ personæ? *nu.* 47. Sicut liberis descendentibus, ita etiam parentibus ascendentibus competit jus revocandi donationem factam a liberis usque ad legitimam portionem, ipsis debitam, *num.* 48. Revocatur autem ob supervenientiam liberorum solum donatio proprie dicta, per quam alienatur jus acquisitum; non autem illa, per quam remittitur jus nondum acquisitum, *num. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 13.
c. 2. *n.* 8.
c. 3. *n.* 23. *& seqq.*
c. 4. *n.* 27. *& seq.*
c. 5. *nu.* 21. *& seq.*
c. 6. *n.* 26. *& plurib. seqq.*
c. 7. *n.* 24. *& seqq.*
c. 8. *n.* 19. *&* 52.
c. 9. *n.* 21. *& duob. seqq.*
c. 10. *& ultim. numer.* 33. *& seq.*

TITULUS XXV.

De peculio Clericorum.

Quid sit peculium, & quotuplex? Peculium filiifam. est quadruplex, profectitium, adventitium, castrense, & quasi castrense, *num.* 1. Peculium Clericorum, seu Beneficiatorum sæcularium est triplex, patrimoniale, quasi castrense, & profectitium eorum bonorum, quæ specialiter assignata sunt Clericis, tanquam Beneficia, *num.* 2.

§. I.

An Clerici sint veri domini bonorum, ac redituum Ecclesiasticorum, quos ratione Beneficii percipiunt etiam superfluorum: an vero eorum administratores tantum?

Certum est primo. Quod Clerici sæculares sunt veri domini bonorum suorum patrimonialium, & de illis libere disponere possunt. Deinde Clerici habent etiam verum, & absolutum dominium bonorum, quasi patrimonialium, quæ in Clericatu acquisiverunt, sed non ex titulis, & Beneficiis Ecclesiasticis, de quibus etiam libere disponere possunt inter vivos, vel per ultimam voluntatem, *num.* 3 Ass. 1. Episcopi, Canonici, & Rectores Ecclesiarum, aliique Clerici Beneficiarii acquirunt dominium fructuum, quos ex bonis Ecclesiasticis percipiunt, ita, ut si Clericus Beneficiarius ex reditibus necessariis ad vitæ sustentationem sibi aliquid detrahat, possit de illo libere disponere; etiam ad causas profanas: *num.* 4. Ass. 2. Probabilius est, quod Clerici Beneficiarii sæculares non sunt meri dispensatores, seu administratores: sed acquirunt dominium redituum beneficialium, etiam superfluorum, restrictum tamen; quia obligationem annexam habent, eos expendendi in pios usus, *num.* 5.

§. II.

Utrum Clerici Beneficiarii ex lege justitiæ teneantur reditus superfluos Beneficiorum erogare in pios usus: an vero ex alia lege, vel præcepto, sine onere restitutionis?

Duplex est sententia, prima antiquorum omnium fere Canonistarum, & plurium Theologorum, Prælatos, aliosque Clericos Beneficiarios ex justitia obligari, reditus, quos ex bonis Ecclesiasticis, qui ultra congruam vitæ sustentationem supersunt, percipiunt, in pauperes, vel alias pias causas expendere debere, alioquin ad restitutionem faciendam, illos obligari, *num.* 6. Eaque probatur primo, *num.* 7. Probatur secundo, *num.* 8. Probatur tertio, *num.* 9. 10. & 11. Probatur quarto, *n.* 12. Probatur ultimo, *num.* 13. Altera sententia, & opposita est Theologorum recentium, qui tenent, tales Clericos peccare quidem mortaliter, si reditus hujusmodi superfluos in profanas causas expendant: non tamen obligari ad restitutionem, *num.* 14. Sed prior sententia est verior, & in praxi suadenda. Deducuntur quædam corollaria ex prima sententia, *num.* 15.

§. III.

§. III.

Ad quem pertineant bona acquisita a Clerico Beneficiario, & meliorationes factæ in rebus Ecclesiæ, num ad Ecclesiam: an vero ad ipsum Beneficiarium?

Assertio I. Si Prælatus, vel Rector Ecclesiæ, vel Beneficiarius, tempore accepti Beneficii, nullum patrimonium habuit, vel tenne, præsumendum est, bona postea ab ipso acquisita, ex reditibus Ecclesiasticis acquisita fuisse, adeoque ad Ecclesiam spectare, post mortem Beneficiatii, *num.* 15. Idque declaratur *n.* 17. *& seq.* Ass. 2. Quod Episcopus, vel alius Beneficiarius comparavit ex bonis, & reditibus Ecclesiasticis, vel intuitu Ecclesiæ acquisitis Ecclesiam pertinere censentur, & Ecclesiæ relinqui debent, *n.* 19. & 20. Assertio 3. Quæ Prælatus, seu Rector Ecclesiæ, etiam alieno nomine comparavit, ea acquiruntur Ecclesiæ, illique relinqui debent, *n.* 21. Idque specialiter statutum est in favorem Ecclesiæ, sicut & minoris, vel pupilli, vel militis Jure Civili, *num.* 22. Episcopus, vel Rector Ecclesiæ, de iis, quæ emit ex reditibus Ecclesiasticis, instrumentum emptionis conficiat, in quo contineatur, ea ad Ecclesiam pertinere, alioquin ab Ecclesiæ administratione amovendus est, *n.* 23. Ass. 4. Meliorationes, quæ Rector Ecclesiæ, vel alius Beneficiarius facit in terris ad Ecclesiam pertinentibus, ipse percipere potest, quamdiu vivit, etiamsi Beneficio cedat: post mortem vero non potest illas alteri relinquere in testamento, vel ab intestato: nisi Episcopus alicui eas assignet, pro servitiis Ecclesiæ præstitis, *num.* 24. *& seq.* In quibus Clericus Beneficiarius differat ab usufructuario? *num.* 26.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 16. *& seq.*
c. 2. *n.* 23.
c. 3. *n.* 29. *& seq.*
c. 4. *n.* 21. *& seq.*
c. 5. *& ultim. numer:* 25. *& seqq.*

TITULUS XXVI.

De Testamentis, & ultimis voluntatibus.

SECTIO I.

De definitione, ac divisione Testamenti, & solennitatibus ad illum requisitis.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Testamentum, & quæ solennitates requirantur ad illud, spectato Jure Communi Civili?

Assertio I. Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia, de eo, quod quis post mortem suam fieri vult, *n.* 1. Ubi etiam explicatur ea definitio. Ass. 2. Testamentum aliud est perfectum, sive solenne: aliud imperfectum, sive minus solenne: rursum aliud Testamentum scriptum, aliud nuncupativum, *n.* 2. Ass. 3. Quænam solennitates requirantur ad valorem Testamenti solennis in scriptis? *n.* 3. *&* 4. Ass. 4. Ad Testamentum nuncupativum pauciores solennitates requiruntur, de quibus *n.* 5. Et quænam sit differentia inter Testamentum solenne in scriptis, & nuncupativum? *n.* 6. Quomodo Codicillus differat a Testamento, *num.* 7.

§. II.

An solennitates Juris Civilis requirantur etiam ad Testamentum, spectato Jure Canonico?

Resp. non requiri: sed Testamentum factum coram duobus testibus, & Parocho, validum est de Jure Canonico, sive ad causas pias, sive profanas, *num.* 8. *&* 9. Testes requiruntur, non tantum ad probationem Testamenti: sed etiam de Jure Canonico, n. 10. Probabile est, quod spectato Jure Communi, Clerici etiam in Terris Imperii aliorumque Regnorum, possint condere Testamenta, secundum formam Juris Canonici, etiam ad causas profanas: in praxi tamen in Imperio Romano usu receptum est, ut in causis profanis, secundum formam Juris Civilis, Testamenta facere debeant, alioquin ea sunt invalida, *n.* 11. Valde probabile est, etiam secundum Jus Canonicum, in Testamento ad causas profanas, testes debere esse masculos, & rogatos, alioquin invalidum fore, *num.* 12.

§. III.

An, sicut Testamentum, sine solennitatibus Jure positivo requisitis, factum ad causam profanam, foro externo, est invalidum: ita etiam sit invalidum in foro conscientiæ?

Duplex est sententia. Prima affirmat, Testamenta minus solennia, condita ad causas profanas, esse valida in foro conscientiæ. Altera opposita ait, Testamenta hujusmodi in foro externo irrita esse etiam invalida in foro conscientiæ. Tertia est media, nempe Testamenta minus solennia non esse irrita, ipso Jure, in foro conscientiæ: posse tamen rescindi per sententiam Judicis, ad petitionem hæredis ab intestato, *n.* 13. Ass. 1. In hac re certum est, posse per Legem humanam, Ecclesiasticam, vel Civilem irritari testamenta imperfecta, ita ut etiam in foro conscientiæ sint irrita, n. 14. Ass. 2. Si hæres in Testamento minus solenni institutus hæreditatem, sine vi, vel fraude, est consecutus, non tenetur, in foro conscientiæ, illam hæredi ab intestato restituere, si ipsi certo constet de voluntate Testatoris, donec in judicio ab ipso repetatur: idemque est de Legatario, *n.* 15. Ass. 3. Si extraneus sit hæres institutus in Testamento minus solenni, & hæres institutus in Testamento tali petat hæreditatem: Judex autem illam adjudicet per sententiam hæredi ab intestato, hoc casu, non tenetur hæres ab intestato in foro conscientiæ, dare hæreditatem hæredi scripto in Testamento imperfecto: sed potius hic tenetur in conscientia restituere hæreditatem, post latam sententiam condemnatoriam Judicis, hæredi ab intestato. Idemque est de Legatario, *n.* 16. Resp. Ad fundamenta oppositæ sententiæ, *n.* 17. Deducuntur corollaria, *n.* 18.

§. IV.

An solennitates Juris Civilis requirantur in Testamentis ad pias causas?

Testamenta, aliæque ultimæ voluntates, ac legata ad pias causas facta, valida sunt in utroque foro externo, & conscientiæ, solumque requiritur, ut habeant id, quod jure naturali, & gentium exigitur: modo de voluntate defuncti constet, *n.* 19. Neque vero etiam de Jure Canonico necessarii sunt duo testes ad substantiam, & valorem Testamenti, vel Legati ad pias causas: sed solum probationis causa, si alia non adsit probatio, *n.* 20. In Testamento ad pias causas possunt esse testes non rogati: & fœminæ: & solo etiam nutu, vel alio signo externo, sine scriptura, vel voce, hæres instituí, vel Legata ad pias causas relinqui possunt, *n.* 21. Et solvenda sunt talia Legata, etiamsi hæreditas non fuerit adita: item valet Testamentum minus solenne ad pias causas, etiam quoad Legata profana in eo relicta & tametsi inchoatum sit Testamentum, & non perfectum, valet tamen quoad Legata pia, sunt autem hujusmodi Testamenta mixti fori, ita, ut in eo relicta a Judice Ecclesiastico, vel Sæculari peti possint, & statutum impediens liberam facultatem testandi ad pias causas, non valet, *nu.* 22. Præterea validum est Testamentum, vel Legatum ad pias causas, etsi in alterius arbitrium conferatur, & sic intelligi potest, quod dicitur in *c. Cum tibi* 13. *h. t.* Quamvis alia sit illius textus expositio, *n.* 23. *&* 25.

SECTIO II.

De iis, qui Testamenta facere possunt, vel non possunt.

§. I.

Quinam Jure Communi prohibentur Testamentum facere?

Omnes homines generatim loquendo, de bonis suis per ultimam voluntatem libere disponere possunt, nisi jure naturali positivo prohibeantur: & quinam in specie prohibeantur, sive jure naturali, sive positivo? n. 25.

§. II.

An, & de quibus Episcopi, aliique Prælati Ecclesiastici, & Beneficiarii testari possunt, vel non?

Assert. 1. Episcopus, vel alius Prælatus Ecclesiæ potest de bonis suis patrimonialibus, aut propriis, sive ante, sive post susceptum Episcopatum acquisitis, Testamentum facere: non autem de bonis Ecclesiæ, vel ejus intuitu acquisitis, *n.* 26. At vero Episcopus Religiosus non potest etiam de bonis patrimonialibus, aut propria industria acquisitis testari, quia ea acquiruntur Ecclesiæ suæ, *n.* 27. Ass. 2. Similiter, & alii Clerici testari possunt de bonis patrimonialibus, vel propria industria acquisitis: non tamen de bonis ex Ecclesiasticis Beneficiis, vel intuitu Ecclesiæ acquisitis: sed bona illa penes Ecclesiam remanere debent, *nu.* 28. Præterea Clerici Beneficiarii, etsi possint bona, seu reditus Ecclesiastico superfluos, in causas pias erogare, dum vivunt, attamen in ægritudine, vel periculo mortis constituti, si adhuc sui compotes sint, per modum eleemosynæ, donationes moderatas in pauperes, vel alios pios usus facere possunt, n. 29. *&* 30. Unde consultum est, ut Beneficiarii, quæ ad pias causas relinquere volunt, per donationem inter vivos id faciant, n. 31. Clerici de his, quæ ex paterna successione, vel donatione consanguineorum, vel alio titulo acceperunt, non intuitu Ecclesiæ, libere disponere possunt: tum inter vivos, tum per ultimam voluntatem, *n.* 32. Ass. 3. Possunt Clerici etiam ex reditibus Ecclesiasticis, qui ipsis tanquam justum stipendium debentur ad necessariam eorum sustentationem, tum per ultimam voluntatem disponere, quid per propriam parsimoniam ex illis sibi reservarunt. Idemque dicendum de Oblationibus fidelium, & distributionibus quotidianis, *nu.* 33. Ass. 4. Sunt tamen quidam casus, in quibus Prælati, aliique Clerici etiam de reditibus Ecclesiasticis superfluis Testamentum facere possunt, qui referuntur, *nu.* 34. Ass. 5. Quæ Beneficiarii intuitu Ecclesiæ, sive ex Ecclesiastico Titulo acquisiverunt: sive sint bona immobilia, sive mobilia, penes Ecclesiam, a qua sint profecta, remanere debent, ac proinde de iis testari non possunt: quæ vero Clericus ex hæreditate, labore, vel industria sua acquisivit, ea pro arbitrio decedentis distribuenda sunt, *n.* 35. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius administrationem habens, moriatur, bona illius intuitu Ecclesiæ acquisita, ad Successorem in Ecclesia devolvuntur, non ut ea sibi applicet: sed ut tanquam fidelis administrator ea dispenset. Si vero Beneficiarius administrationem non habens, sed simplicem præbendam, decedat, bona illius ad Capitulum devolvuntur, quippe cui cura, & administratio bonorum capitularium est commissa, *n.* 36. Beneficiarii ex bonis mobilibus per Ecclesiam acquisitis, possunt facere moderatas eleemosynas, & donationes remuneratorias, erga benemeritos de Ecclesia, vel etiam de ipso Beneficiario, vel inter vivos, vel etiam per ultimam voluntatem, si hoc consuetudine sit inductum, *n.* 37. Si Clericus, qui decessit, plura Beneficia in diversis Ecclesiis habuit, eorum bona ab Ecclesiis profecta, vel quasi patrimonialia, inter Ecclesias, vel successores in administratione dividenda sunt, secundum proportionem, ita, ut plus perveniat ad illam Ecclesiam, a qua Beneficiarius plus redituum accepit, *n.* 38.

§. III.

§. III.

An per consuetudinem saltem immemorialem, introduci possit, ut Beneficiarii de Ecclesiasticis reditibus superfluis, & quæ ex iis comparata sunt, libere, ac licite testari, seu per aliam ultimam voluntatem disponere possint, etiam ad usus profanos?

Duplex est sententia, affirmativa, & negativa, quæ est communior, & verior, *n.* 39. Ass. 1. Potest per consuetudinem induci, ut Beneficiarii, etiam Episcopi, aliique Prælati qui redituum Ecclesiasticorum ad Ecclesiam pertinentium tantum administrationem habent, testari possint ad pias causas, de hujusmodi reditibus remanentibus, & bonis mobilibus, ac modicis, *num.* 40. Ass. 2. Si Beneficiarii in aliqua Ecclesia, vel Diœcesi non habeant reditus abundantes, vel solum necessarios ad congruam sustentationem, potest per consuetudinem induci, ut libere de illis testandi facultatem habeant, etiam ad profanas causas, *num.* 41. Assert. 3. Non potest per ullam consuetudinem, etiam immemorialem induci, ut Episcopi, Prælati aliique inferiores Beneficiarii, qui abundantes ac superfluos reditus habent, pro libitu de iis testentur, vel per aliam ultimam voluntatem ad causas profanas disponant, *num.* 42. Et hinc neque S. Pontifex ordinarie, & universim potest concedere facultatem libere testandi Clericis Beneficiariis de superfluis reditibus Ecclesiasticis, ad usus profanos, ita, ut talis dispensatio sit invalida, *nu.* 43. Resp. ad Argomenta oppositæ sententiæ, n. 44.

§. IV.

An, & quatenus Religiosis sit prohibitum, vel permissum, testamentum facere, sive Professis, sive Novitiis?

Assertio I. Prælati Religiosorum Ordinum, aliique Religiosi professi non possunt Testamentum facere: sed ab ipsis factum, est irritum. Unde Abbatissæ testari non possunt, etsi Monachalem habitum nunquam induerint, *nu.* 45. *& seq.* Prælati, aliique Religiosi professi, nec ad pias causas testari possunt, nec Codicillum facere, nec donare mortis causa, *num.* 47. *&* 48. Non solum Professi Societatis, sed etiam Coadjutores formati, spirituales, vel temporales, Testamentum facere non possunt: bene vero qui post biennium Novitiatus tria vota simplicia ediderunt, cum licentia Superioris, *num.* 49. Ass. 2. Possunt de licentia S. Pontificis Religiosi Testamentum facere, *num.* 51. Quædam sunt notanda circa facultatem testandi a Papa concedi solitam Religiosis *num.* 51. An per consuetudinem induci possit, ut Religiosus professos in casibus, in quibus ex privilegio Papæ facultas testandi ei concessa fuit, Testamentum facere possit? *num.* 52. Ass. 3. Novitii Religionum possunt de suis bonis Testamentum facere, vel per aliam ultimam voluntatem de iis disponere, etiam tempore Novitiatus ante Professionem, sine licentia Superioris, *num.* 53. An ad Testamentum Novitii requirantur solennitates Juris Civilis? *nu.* 54. Et an Novitii possint Testamentum condere, ante duos menses proxime præcedentes Professionem, sine licentia Episcopi, vel Vicarii ejus Generalis? *num.* 55.

S E C T I O III.

De hæredum institutione, ac substitutione.

§. I.

Quinam hæredes possint institui in Testamento, & an etiam Ordines Religiosi, eorumque Professi?

Assertio I. Omnes homines hæredes institui possunt, etiam Communitates, & Collegia, nisi jure specialiter prohibeantur, *n.* 56. Ass. 2. Omnes Ordines Religiosi, qui capaces sunt possidendi bona immobilia in communi, eorumque Professi possunt hæredes institui, ita tamen, ut non sibi: sed Monasterio bona relicta acquirant, *num.* 57. An non solum Collegia, & Domus probationis: sed etiam Domus professæ Societatis Jesu possint hæredes institui? An, & qua ratione Domus Professæ, & Collegia, aut Domus Probationis Societatis possint institui in Testamento, vel succedere ab intestato: item ipsi Professi, aut Coadjutores formati: vel qui vota simplicia post biennium Novitiatus emiserunt? *nu.* 58. An Minoribus de Observantia, & Capucinis relinqui possit Legatum, vel etiam Domui Professæ Societatis? *num.* 59.

§. II.

De substitutionibus, quæ hæredibus, ut plurimum fiunt in Testamento.

Quæritur 1. Quid sit substitutio, & quotuplex? *num.* 60. Quær. 2. Quid sit vulgaris substitutio, & quis ejus effectus? *num.* 61. Quær. 3. Quid sit substitutio pupillaris, & quis illius effectus? *num.* 62. Qu. 4. Quid sit substitutio exemplaris, reciproca, & compendiosa? *num.* 63. & 64. Quid sit substitutio compendiosa? *num.* 65.

§. III.

An per substitutionem pupillarem excludatur mater a successione impuberis filii?

Per substitutionem pupillarem expressam excluditur mater impuberis filii, & omnes ascendentes per lineam maternam a successione illius, etiam quoad legitimam partem quam alioquin filius eis relinquere tenetur, *num.* 66. An per substitutionem expressam extranei substituti pupillariter filio impuberi, excludatur mater superstes: etiam a legitima ipsi in bonis pupilli debita? *num.* 67. An per substitutionem pupillarem tacitam, sive subintellectam in vulgari expressa, excludatur mater impuberis a substituto, *num.* 68. Si pater filio impuberi verbis directis substituat in Testamento, tunc si filius post pubertatem decedat, exspirat substitutio, & excluditur substitutus, ita ut, nec per modum fideicommissi valeat, *num.* 69. An substitutio compendiosa facta a Testatore verbis directis: censenda sit substitutio directa, si filius hæres non extiterit, vel directa pupillaris, si hæres extiterit: & ante pubertatem decesserit: an vero, si post pubertatem decesserit, valeat substitutio, non ut directa, sed ut fideicommissaria? *n.* 70. Denique, an si Testator filio impuberi substituit per verba communia, quæ directam, vel indirectam substitutionem significare possunt, neque illam restrinxit ad annos pupillares, & filius decessit post pubertatem, locum habeat successio fideicommissaria? *num.* 71.

§. IV.

De substitutione, quæ fit per Fideicommissum.

Quær. 1. Quid sit Fideicommissum, & quis illius effectus? Fideicommissum, in genere dicitur, quod alicui per intermediam personam relinquitur. Estque vel universale, in quo hæres jubetur hæreditatem alteri restituere. Vel particulare, in quo res particulares jubentur ab hærede alteri restitui, *num.* 72. Quær. 2. An & quatenus pater filium gravare possit, ut hæreditatem, post mortem, alteri restituat? Resp. 1. Si pater filium hæredem institutum jubeat, post mortem, restituere alteri hæreditatem, censetur illum fideicommisso onerasse, sub hac tacita conditione, si filius sine liberis mortuus fuerit, *num.* 73. Resp. 2. Si filius gravatus in Testamento patris, ut hæreditatem alteri restituat, si sine liberis decesserit, & in Religionem ingrediatur, & profiteatur, tum excluso substituto, Monasterium succedit in bonis Professi, *num.* 74. Idemque est, si gravatus fideicommisso fiat Clericus sæcularis, tunc enim etiam excluditur substitutus, *num.* 75. Ponuntur plures limitationes, *numer.* 76.

§. V.

De deductione, tum quartæ partis Trebellianicæ ex Fideicommissariis hæreditatibus: tum legitimæ.

Quær. 1. An, & qua ratione ex fideicommissis deducenda sit quarta Trebellianica? Resp. Si hæres per fideicommissum gravatus sit, hæreditatem alteri restituere, potest quartam partem Trebellianicam deducere, *num.* 77. Si hæres necessarius, sive ex descentibus, sive ex ascendentibus, sit gravatus, ut restituat hæreditatem alteri, legitimam portionem hæreditatis deducere potest, quæ pure, & absque omni conditione, & onere filiis relinqui debet, & quidem titulo institutionis, eaque debetur liberis jure naturæ, *nu.* 78. Quær. 2. An hæres necessarius gravatus hæreditatem alteri restituere, possit simul Legitimam, & Trebellianicam detrahere? Resp. Si filius, vel alius ex descendentibus gravatus sit, restituere hæreditatem alteri, sub conditione, potest legitimam, & quartam partem Trebellianicam deducere ex reliqua hæreditate, & in his potest etiam legata relinquere, hæredes instituere, & pœnam imponere, *num.* 79. Probabilius autem est, saltem spectato Jure Canonico, filium utramque portionem, & Legitimam, & Trebellianicam posse simul deducere, sive pure, & absolute: sive sub conditione sit gravatus, restituere hæreditatem, *num.* 80.

S E C T I O IV.

De Legatis, & Fideicommissis particularibus.

§. I.

Quid sit Legatum, & an res aliena legari possit?

Assertio I. Legatum sumptum non pro re legata: sed pro actu legandi, est donatio quædam in Testamento facta (vel melius) a defuncto relicta, & ab hærede præstanda. Quomodo differat Legatum a donatione inter vivos, vel causa mortis, & ab hæredis directa institutione? *num.* 81. Ubi tamen distinguendum est, an quis rem alienam ignorans legaverit: an vero sciens, esse rem alienam, *num.* 82. *& seq.* Utrum non solum de Jure Civili: sed etiam Canonico Legatum rei alienæ subsistat? *num.* 84. *& duob. seqq.* Legatum rei alienæ ad pias causas utroque jure valet, *ib. num.* 86. *in fin.*

§. II.

An Legata possint relinqui nudis verbis, sine scriptura, & hæredis institutione, & quomodo præstanda sint Legata incerta?

Assertio I. Legata non tantum ad piam causam: sed etiam ad profanam, nudis, & sine hæredis institutione in Testamento facta, aliave scriptura, nuncupative relinqui possunt, *num.* 87. Sunt autem Legata ad pias causas præstanda, etiamsi relicta sint in Testamento invalido, vel quod postea sit irritum, *num.* 38. Ass. 2. Si Legatum relictum sit loco, vel personæ incertæ, illud corruit, nisi sit Legatum pium, & cui in dubio Legatum pium applicari debet? *num.* 89.

§. III.

Quid sit Falcidia, quomodo deducenda, & quando detrahi non possit?

Assertio I. Si Testator leget, ultra tres partes omnium bonorum, potest hæres detrahere quartam partem hæreditatis ex Legatis, etiam a Fideicommissis particularibus, & donationibus mortis causa factis, *num.* 90. Assert. 2. In computanda hac quarta parte spectanda est quantitas hæreditatis, sive bonorum defuncti, secundum tempus mortis ejusdem, *num.* 91. Priusquam vero Falcidia detrahatur a Legatis, deducendum est æs alienum defuncti, & impensæ funeris, & quod in morbum est impensum, *num.* 92. Ass. 3. Plures sunt casus, in quibus Falcidia detrahi non potest, quæ referuntur, *num.* 93.

§. IV.

§. IV.

De portione Canonica debita Episcopo ex Legatis piis, & quomodo illa legata distribuenda sint?

Si relinquatur Episcopo aliquod Legatum in ultima voluntate, præsumitur relictum intuitu Ecclesiæ: non personæ, ideoque Episcopus, & Ecclesia Cathedralis potest Canonicam portionem petere, quæ communiter quidem est quarta pars, vel etiam tertia, secundum diversas locorum consuetudines. Ubi distinguendum est, an Legatum sit relictum Episcopo, & Ecclesiæ simul, vel hoc Episcopo, & illud Ecclesiæ separatim. In primo casu subdistinguendum est, an Episcopo sit relictum legatum ab extraneo, & præsumitur esse relictum intuitu Ecclesiæ, non personæ: ideoque Ecclesia Cathedralis potest ex tali Legato petere canonicam portionem: sicut & vice versa, si aliquid Ecclesiæ sit relictum ab extraneo, Episcopo etiam competit sua portio, nisi legans expresserit, quod velit illud Episcopi tantum esse, non Ecclesiæ. In Secundo vero casu, si Legatum relinquatur Episcopo a suo propinquo, præsumitur relictum esse, non intuitu Ecclesiæ: sed personæ, nisi contrarium probetur, & tunc Ecclesia nihil potest petere ex tali Legato, quamdiu Episcopus vivit. In tertio casu, si aliquid relinquatur Episcopo, & Ecclesiæ conjunctim, tunc quod relictum est, inter Episcopum, & Ecclesiam canonice dividendum est. In quarto casu, si separatim hoc Episcopo, istud Ecclesiæ est relictum, tunc reduci debent ad canonicam divisionem inter Episcopum, & Ecclesiam Cathedralem: nisi ambo velint esse contenti dispositione Testatoria, quod æquitati convenit, si nulla adest fraus, & neutra pars minime defraudetur debita portione. Si vero quippiam Episcopo, & aliqua Capellis, vel Monasteriis, vel aliis piis locis legantur: tunc quod relinquitur Episcopo, est præcipuum ipsius, una cum Ecclesia Cathedrali: de Legatis vero aliis Ecclesiis factis, Episcopus canonicam portionem percipiet. Denique, si quid Clericis, qui proprium habere possunt, nec habent Ecclesiæ Prælationem, vel administrationem, ut simplices Canonici, relictum sit, sive à propinquo, sive ab extraneo, illud censetur esse relictum intuitu personæ, & non Ecclesiæ: & de hoc, nec Episcopus, nec Ecclesia aliquid habebit; nisi contrarium probetur, & cessante omni fraude, *num.* 94. Prædicta declarantur *num.* 95. 96. Præterea, si quis legavit Episcopo propriam portionem canonicam, ita, ut illa sola esset contentus, & Episcopus acceptavit, non potest de aliis piis relictis accipere canonicam portionem; quia censetur aliis renunciasse. Si vero legatus portionem Episcopo absolute reliquit, tum nihilominus potest portionem sibi debitam ex aliis piis Legatis petere. Quod si vero in Testamento modicum quid in fraudem sit relictum Episcopo, pro funeralibus, adeoque para minor, quam de jure ipsi sit debitæ, & solita solvi, tunc nihilominus eandem petere potest ex aliis piis Legatis; quia dolus, & fraus nulli patrocinari debent, salvis tamen privilegiis, quibusdam Regularibus a Papa concessis, *num.* 97. & 98. Postremo sunt quædam Legata pia, ex quibus non solvitur canonica portio Episcopo, aut Ecclesiæ Parochiali, ut pro ornamentis, vel Fabrica Ecclesiæ, pro anniversariis &c. dummodo talia Legata in fraudem non fiant, *n.* 99. In quibus prætetea casibus portio Canonica Episcopo non debeatur? *n.* 100.

S E C T I O V.

De executione Testamenti, & aliarum ultimarum voluntatum.

§. I.

Quis possit, ac esse debeat executor Testamenti, vel alterius ultimæ voluntatis?

Executores alii sunt Testamentarii, qui ab ipso Testatore dantur, alii legitimi, qui a Lege, alii dativi, qui a Judice dantur. Aff. 1. Si nullus executor sit nominatus a Testatore, executio Testamenti pertinet ad hæredes Testatoris defuncti, etiam quoad Legata pia: eorum tamen, quæ pro pauperibus sunt relicta, executio ad Episcopum loci pertinet, *num.* 101. Aff. 2. Executores Testamenti possunt constitui a Testatore, unus, vel plures ex hæredibus, vel aliis extraneis, mares, vel feminæ. Item minor 25. annis potest esse executor Testamenti: modo XVII. annum excesserit: & non tantum Laici: sed etiam Clerici, imo & Religiosi, etiam ad causas profanas conditi, *nu.* 102. Aff. 3. Quando plures deputantur a Testatore executores simpliciter, & unus moritur, vel est in remotis locis, vel est alias impeditus, nec potest, aut non vult, alter potest libere exequi Testamentum: nisi Testator aliud expresserit, *n.* 103. & 104. Idque limitatur, *n.* 105.

§. II.

Quo pacto Religiosi possint esse executores Testamentorum?

Assertio I. Religiosi possunt esse executores Testamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, sive ad pias, sive ad profanas causas: sed nonnisi cum licentia sui Superioris, *nu.* 106. Religiosi vero, qui extra Claustra degunt, & alicui Ecclesiæ sæculari sunt addicti, etiam sine licentia Superioris hoc munus obire possunt, item Abbas, Prior, vel alius Superior Religionis potest munera executoris suscipere, absque Superioris sui, v. g. Provincialis, vel Generalis licentia *n.* 107. Aff. 2. Superior, qui licentiam dare potest exercendi munus executoris testamentarii, in Religionibus exemptis, est Prælatus Ordinis, & quidem immediatus: in Religionibus vero non exemptis, etiam Episcopus, *nu.* 108. Adduntur quædam circa munus exequendi Testamenta Religiosis concessa, *n.* 109. Aff. 3. Religiosi, etiam exempti, executores Testamentorum constituti, debent rationem reddere Ordinariis locorum ab ipsis, si circa id delinquerunt, puniendi, *n.* 110. *& seq.* An Fratres minores de observantia possint esse executores Testamentorum, saltem cum licentia suorum Superiorum? *n.* 112.

§. III.

Utrum executor designatus a Testatore compelli possit ad acceptandum, & exequendum, & per quem?

Assertio I. Is, cui a Testatore munus executionis ad pias, vel profanas causas demandatum est, non cogitur illud suscipere, postquam tamen suscepit, cogitur justa defuncti implere, *n.* 113. Aff. 2. Non tantum Judex sæcularis, si hæres, vel executor sit Laicus: sed etiam Judex Ecclesiasticus Diœcesanus loci potest, ac debet compellere hæredes, vel executores Testamentorum ad exequendas ultimas voluntates, sive Legata pia, *nu.* 114. Imo etiam profana, quamvis quoad hæc in pluribus Provinciis hoc usu non sit receptum, *n.* 115. Potest Episcopus etiam sæculares executores compellere ad exequendum ultimas voluntates, etiam ad causas profanas, *nu.* 116. Aff. 3. Episcopus potest compellere executorem, negligentem implere ultimam voluntatem, saltem ad executionem piorum Legatorum, etsi Testator id prohibuerit, *n.* 117. Idque magis declaratur, *n.* 118.

§. IV.

Quando, sive intra quod tempus, hæres, & executores ultimam voluntatem defuncti implere debeant.

Assertio I. Si Testator ipse determinavit tempus, in quo voluntas ejus executioni mandari debeat, tum intra illud ea implenda est, ita tamen, ut etiam prius executioni mandari possit, quod tempus currit a die scientiæ, & aditæ hæreditatis, *n.* 119. Aff. 2. Si a Testatore non fuit præscriptum tempus ad executionem, intra annum a die monitionis, executio fieri debet, alioquin eo elapso, devolvitur potestas exequendi ad Episcopum, *n.* 120. Quædam prætetea circa executionem Testamenti traduntur, *n.* 121. Et an tempus ab homine, vel a jure statutum ad executionem, sit continuum, ita, ut currat, etiam legitime impedito, & ignoranti: an vero sit utile? *nu.* 122. Aff. 3. Si a Testatore aliquid sit legatum ad certum pium usum, aut locum, sed ad illum applicari non possit, tum non ideo Legatum fit caducum sed debet ad alium locum, vel usum pium applicari, arbitrio Episcopi, & executorum, *n.* 123. Aliud dicendum est, si quid a Testatore relictum sit in privatum usum, & privatæ personæ, de quo *n.* 124. Aff. 4. Legata ad pias causas integre, & sine diminutione præstanda sunt, *n.* 125.

§. V.

Quam pœnam incurrat hæres, vel alius executor, si negligat exequi ultimam voluntatem Testatoris, intra tempus a Jure definitum.

Assertio I. Si hæres ultimam voluntatem defuncti, post Judicis admonitionem, intra annum, implere negligat, amittit totam hæreditatem, una cum fructibus, & cæteris emolumentis, *n.* 126. Excipiuntur hæredes necessarii, & liberi, qui, etsi sint negligentes in exequenda ultima voluntate, non privantur sua portione legitima, *num. eod.* Aff. 2. Si hæres, sine impedimento negligat exequi, & solvere Legata pia intra sex menses, a die insinuationis Testamenti numerandos, in pœnam Legata restituere debet, cum omnibus fructibus, & emolumentis, *n.* 127. Ubi de hoc plura. Aff. 4. Potest Episcopus, vel alius Judex, per censuras, vel alias pœnas arbitrarias compellere hæredes, & executores ad implendam voluntatem defuncti ad causas pias, vel etiam ad profanas, *num.* 129. Si hæres, vel executor propter negligentiam sit privatus potestate exequendi, cui applicanda sint emolumenta, quibus privatus est ipse hæres; vel executor? *num.* 130. Quomodo applicanda sint bona incerta, & injuste ablata, quæ alias pauperibus restituenda esse dicuntur, *num.* 131.

§. VI.

Utrum executores Testamentarii, propria auctoritate, ultimas voluntates defunctorum possint commutare, & an officium executoris, eo mortuo, transeat ad hæredem, vel Successorem Prælatum?

Assertio I. Executores non possunt a justa, & licita voluntate ultima Testatoris discedere, vel eam in aliud opus, etsi melius, commutare, nisi cum consensu S. Pontificis, vel Supremi Principis sæcularis, ex justa, & necessaria causa, *num.* 132. Imo etiam Episcopo videtur concessa aliqua facultas, ex causa legitima commutandi Legata, saltem per modum interpretationis factæ per epychiam, *num. eod.* Aff. 2. Officium executoris, eo mortuo, non transit ad hæredem: quamvis hæres executoris obligetur, ad damnum resarciendum, si quod male exequendo intulit, *num.* 133. Si executio Testamenti alicui commissa sit, nomine dignitatis, vel officii, ea transit ad Successorem in dignitate, vel officio, nisi ex circumstantiis colligi possit, quod hoc munus intuitu personæ alicui sit demandatum, *num.* 134. Denique executor Testamentarius inventarium bonorum hæreditariorum conficere, & rationem acceptorum, & expensarum reddere tenetur, *num. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. num. 26. & seq.
c. 2. num. 45. & seq.
c. 3. num. 120. & duob. seq.
c. 4 num. 87. & seq.
c. 5. num. 85. & seq.
c. 6. n. 126.
c. 7. num. 28.
c. 8. n. 29. & seq.
c. 9. num. 32.
c. 10. n. 8. & quatuor seqq:
c. 11. num. 19. & tribus seqq.
c. 12. n. 35. & tribus seqq.
c. 13. & 23. & seq.
c. 14. nn. 97. & seq.
c. 15. n. 94. & duobus seqq.
c. 16. n. 27. & seq.
c. 17. n. 124. & seq.
c. 18. nu. 79. & seq.
c. 19. n. 116.
c. 20. & ult. n. 99. & 110.

IN SEXTO.

c. 1. n. 66. & duobus seqq.
c. 2. in princ. n. 106. & seq. & §. Sane, n. 103. & seq.
Clement. unic. n. 110. & 111.

TITULUS XXVII.

De Successionibus ab Intestato.

Dupliciter hæreditas deferri ad alium potest, vel ex Testamenro, vel alia josts ultima voluutuee, ab iotestato, & quis dicatur iotestatus? n. 1.

SECTIO I.

De successione ab intestata in bonis Laicorum, & Clericorum, patrimonialibus, ac propriis.

§. I.

De computatione graduum in successionibus ab intestato, & modis, quibus succeditur ab intestata.

Qoomodo compotantur gradus cognationis, secundum Jus Civile, in ordine ad hæreditates, & quomodo, secundum Jus Ganonicum, in ordine ad matrimonium contrahendum: & quomodo computandi sunt gradus in linea tecta ascendentium, quomodo in linea collaterali, secuodum Jus Canonicum? nu. 2. Dupliciter succeditur in hæreditatibus ab Intestato, in capita, vel in stirpes, n. 3. Tres sunt Ordines succedentium ab intestato, descendentium, ascendentium, & collareralium. Clericis eodem modo succeditur io bonis patrimouialibus, quo Laicis in bonis eorum. n. 4.

§. II.

Quo Ordine succedant ab intestato descendentes, sive liberi suis parentibus?

Filii, & filiæ naturales, & legitimi simol succedunt patri, & matri ab iotestaro æqualiter, exclusis nepotibus, & aliis descendentibus, n. 5. An etiam filii legitimati per subseqnens matrimonium, vel alii legitimati: & an etiam, & cui succedant filii adoptivi? n. 6. Ass. 2. quando cum filiis primi grados concurrunt nepotes ex filiis, illi succedunt uvo cum filiis jure repræsentatiouis, non in capita: sed in stirpes, num. 7. Ass. 3. Quando quis decedit, omnibus filiis primi gradus præmortuis, sed relictis pluribus nepotibus ex diversis filiis diversi numeri: sed pari gradu, tales nepotes succedunt avo, uon in capita: sed in stirpes, n. 8. Idque procedit in pronepotibus, & ulterioribus descendentibos, quando soli sunt, & omnes in pari gradu: item sive illi ulteriores descendentes sint in gradu æquali, sive inæquali: ac deuique oon solum qoaudo unus ex descendentibus ulterioris, quam primi gradus, solum uno gradu est remotior: sed etiam qui ploribus gradibus distant, n. 9. Quinam filii etiam legitimi, & naturales non succedunt parentibus neriusque sexus? nu. 10. An, & quando succedunt filii ab inoestato nati extra matrimonium, sive patri, sivo matri, & an etiam spurii, & illegitimi ex adulterio, vel ulio damnato coucubitu nati? n. 11.

§. III.

Qua Ordine vicissim ascendentes, seu parentes succedant ab intestato suis liberis?

Assertio I. Pareutes liberis suis, si hi nullos descendentes post se relinquunt, ab intestato succedunt æqualiter, servata graduum prærogativa, ita, ot proximiores grado excludant remotiores, n. 12. Ass. 2. Si deficientibus descendentibus, plures ascendentes extent, tunc proximior gradu remotiorem excludit, num. 13. Ass. 3. Si ona cum patre, aor matre, adsint fratres, vel sorores ex utraque parto defuncto conjuncti, tonc hi, una cum illis succedont in capita, ita ut parenres, & fratres dofuncti accipiant æquales partes hæreditatis, n. 14. Succedunt autem fratres, & sorores germani, non solum si eoncortant cum patre, & matre: sed etiam illis mortuis, cum avo, & avia, & ulterioribus ascendentibus, & qoidem io capita: non autem fratres ex una tantum latere conjuncti, n. 15. Etiam filiis naturalibus, & illegitimis succeduot parentes eorum in casibus, io quibus possunt succedere, n. 16.

§. IV.

Quo Ordine ab intestato succedant defuncto fratres, & alii consanguinei collaterales?

Assertio I. Si deficiunt hæredes descendentes, & ascendentes, admittuntur ad hæreditatem defuncti ejus collaterales consanguinei. Et inprimis quidem fratres, & sorores ex eodem patre, & matre nati equaliter succedunt, exclusis fratribus, & sororibus consanguineis, & uterinis, n. 17. 2. Si adsint filii, & filiæ fratris utrinque conjuncti, etiam mortui, vel sororis, illi una cum fratribus, & sororibus utrioque defuncto conjunctis patruis, vel avunculis ipsorum succeduot in stirpes, n. 18. 3. Sicut fratres utrinque conjonctorum excludunt fratres ex uno tantum latere conjunctos defuncto, nu. 19. 4. Filii fratris ex utroque latere conjuncti defuncto, excludunt etiam patruum, vel avunculum adhuc superstitem defuncti, n. 20. 5. Si soli filii diversorum fratrum, vel sororum extent, & nullus frater defuncti, neque ex uno latere taotum, tunc filii, & filiæ utrinque conjunctorum, non io stirpes: sed in capita succedunt defuncto patruo, n. 21. Ass. 2. Si nulli legitimi liberi defuncti extent, tunc post fratres, & sorores utrinque conjunctos ab intestato succedunt fratres, & sorores ex uno tantum latere conjuncti, sive per patrem solum, sive per matrem, exclusis omnibus collateralibus aliis, n. 22. Ass. 3. Deficientibus fratribus, & sororibus utrinque, vel ex uno tantum latere conjunctis, succedunt reliqui cognati collaterales gradu propinquiores æqualiter, non in stirpes: sed in capita, si plures existant ejusdem gradus, n. 23. Denique hodie omnes cognati gradu propinquiores succedere possunt, usque ad decimum gradum, secundum computationem civilem: quamvis aliqui dicant, quod etiam ultra decimum gradum in infinitum succedere possint cognati n. eod. An, & qualiter conjuges sibi invicem succedaot? nu. 24. Et quando succedat Fiscus decedenti ab intestato? n. 25.

SECTIO II.

De successione Ecclesiæ ab intestato in bonis Clericorum?

§. I.

An, & quando Ecclesia succedere possit Clericis ab intestato decedentibus?

Assertio I. Si Clericus non habet consanguineos, & intestatus moriatur, Ecclesia, cui servivit, tempore mortis, succedit in bonis ejusdem patrimonialibus, n. 26. Si Clericus Beneficiatus non sit, & intestatus decedat, succedit in bonis ejus patrimonialibus Fiscus Ecclesiæ illius loci, eaque Episcopus distribuet ad pias causas, n. 27. Si servi Laicorum a dominis manumissi Sacerdotes fuerunt ordinati, & moriantur Intestati, Laici ipsis in bonis eorum non succedunt: sed peculium eorum io quatuor partes dividendum est, n. 28.

§. II.

An, & qua ratione Testamentum, vel alia dispositio ad pias causas valeat, ut donatio excludat successionem ab intestato?

Valet Testamentum ad pias causas conditum per verba eounciativa, etiam propter aliud prolata: tametsi per illud excludatur alia Ecclesia, prout communiter sumitur ex c. h. t. n. 30. & duob. & seqq.

§. III.

An, & qualiter succedat Monasterium, vel Ordo Religiosus in bonis sui Professi?

Assertio I. Si Religionem Professus de bonis suis nihil disposuit, ante Professionem, & Religio non sit capax successionis, tum omnia bona illius post Professionem devolvuntur ad hæredes ipsius ab intestato, n. 33. Ass. 2. Si Religiosus Professus, ante Professionem de bonis nihil disposuit, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem, tum post Professionem, Ordo, si sit successionis capax, succedit in omoia bona ejusdem, velut, ab intestato mortui, nu. 34. Si Professus Religionem habeat liberos, eis legitima portio relinqui debet, n. 35. Si Professus habeat solos ascendentes, v. g. patrem, vel matrem, illis etiam relinquere debet portionem legitimam, n. 36. Post Professionem patris, statim debetur filiis legitima portio, eamque mox filii petere possint, etiam ante mortem naturalem patris: qoamvis contraria sententia sit etiam probabilis, secundum quam Monasterium retinens bona Professi, tenetur necessaria alimenta præstare filiis patris Professi, n. 37. Similiter & pater habet statim jus exigendi legitimam portionem, ex filii Professi bonis, sibi debitam, n. eod. Potest pater disponere de bonis suis inter filios, ante, & post Professionem, non autem acquisita post illam, ea enim acquiruntur Monasterio, n. 38. Ass. 3. Monasterium in bonis sui Professi non succedit jure hæreditario, sed jure acquisitionis accessoriæ; nam eo ipso, quod Religiosus per Professionem se tradit Ordini, omnia illius bona acquiruntur ipsi Monasterio, tanquam accessoria personæ, n. 39.

§. IV.

Aliæ quadam quæstiones circa successionem Ordinis Religiosi in bonis sui Professi proponuntur, & resolvuntur.

Qu. 1. An hæreditas debita Religioso immediate acquiratur Monasterio, sine aditione Religiosi? Probabilius est, immediate acquiri ipsi Monasterio, n. 40. Quær. 2. An Monasterium succedat ei, qui tempore Novitiatus, intestatus decedit? Resp. negative n. 41. Quær. 3. An per consuetudinem vel statutum possit tolli jus succedendi, quod competit Monasteriis in bona professorum? Resp. posse per consuetudinem legitime præscriptam induci: non autem potest decerni per statutum municipale, vel provinciale, sed tale statutum est irritum, num. 42. & 43.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 26. & seq.
c. 2. num. 28. & seqq.
c. 3. & ultim. nu. 30. & duob. seqq.

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

§. I.

Quis sit locus Sepulturæ sacræ, & Ecclesiasticæ, & quo in loca possit quis, vel debeat sepeliri.

Assertio I. Hodie quilibet fideles Christiani in Ecclesiis licite sepeliri possunt, n. 1. Possunt etiam in Cœmeteriis fidelium corpora sepeliri, n. 2. Si quis habeat sepulchrum majorum suorum, extra Parochiam propriam, in illo sepeliri debet:

ubi

nisi alibi propriam, vel etiam in alieno loco sibi elegerit sepulturam: parochialis tamen Ecclesia habebit tertiam partem eorum, quæ defunctus reliquit Ecclesiæ, ubi sepelitur, *num.* 4. Ass. 3. Si quis sepulchrum majorum non habeat, vel in eo sepeliri non possit, sepeliendus est in propria Parochia, in qua domicilium habuit, Sacramenta percepit, & Divinis Officiis interfuit, *num.* 5. Similiter si quis egressus de sua Parochia recreationis, vel negotiationis causa, moriatur, non electa sepultura, sepeliendus est in sua Parochia: vel in ea potius Ecclesia, in qua majorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, si commode potest, *num.* 6. Ass. 4. Isti, qui alibi domicilium habent, & ad alium locum se conferunt, negotii causa, animo non in perpetuum, sed ad tempus non breve v. g. ad annum, vel majorem ejus partem ibi manendi, in Parochia illius loci sepeliendi sunt, in quo mortui sunt: nisi aliam sepulturam sibi eligant *num.* 7. Ass. 5. Peregrini, & advenæ, si moriantur in locis, per quæ transeunt, neque commode ad sepulturam majorum, vel ad propriam Parochiam corpora eorum deferri possint, sepeliendi sunt in Ecclesia Cathedrali, vel potius in Ecclesia Parochiali, in qua sunt defuncti, *nu.* 8. Et hinc 1. Prælati Ecclesiarum regulariter sepeliri debent in Ecclesia, in qua sunt Beneficiati. 2. Famuli domestici Ordinum Mendicantium possunt in eorum Ecclesiis, vel Cœmeteriis sepeliri, si intra septa Monasterii, vel Collegii moriantur, *num.* 9. 3. Uxor vidua in mariti sepulchro sepeliri debet, si nulla alia sepultura electa, decesserit, *nu.* 10. Mulier vero, quæ plures viros habuit, cum viro ultimo sepelienda est, dummodo post mortem mariti, vidua maneat, & honeste vivat, *num.* 11. Ubi sepeliri debeat uxor, si ante maritus moriatur? *n.* 12. Utrum, si uxor prius decessit, electa sibi sepultura, & postea maritus moriatur, non electa, debeat tumulari in sepulchro uxoris suæ, an vero majorum? *n.* 13.

§. II.

Quinam sibi, vel aliis sepulturas eligere possint vel non?

Assertio I. Omnes regulariter mares, & fœminæ, extra Parochiam suam, in aliena Ecclesia, vel Cœmeterio sibi sepulturam eligere possunt, modo sint puberes, & usum rationis habeant, *n.* 14. Extenditur 1. Quod etiam filius fam. si pubes sit, sine patris consensu, potest sibi eligere sepulturam, quamvis non possit sibi pro anima sua aliquid relinquere, sine patris assensu, nisi castrense, vel quasi peculium habeat, *nu.* 15. 2. Sicut vir liberam habet potestatem, eligendi sibi sepulturam, sic & uxor, *num.* 16. 3. Etiam in loco minus religioso, id est, in quo minus frequenter celebrantur Sacrificia, vel alia Divina Officia, potest quis sibi eligere sepulturam, *num.* 17. Non potest quis sepulturam eligere in loco minus Religioso, relicto sepulchro majorum suorum, irrationabiliter, & malitiose, *num.* 18. Ass. 2. Potest pater filios impuberes, qui sepulturam sibi eligere nequeunt, sepelire, in qua Ecclesia ipse voluerit, si consuetudo loci permittat; alioquin vero sepeliendi sunt cum majoribus suis, vel in Parochiali Ecclesia, *nu.* 19. Etiam mater, vel propinqui, si impubes ascendentes non habeant, possunt ipsi eligere sepulturam, si consuetudo id concedat, *num.* 20. Ass. 3. Religiosi sibi sepulturam eligere non possunt; sed in Monasteriis suis sepeliri debent, nisi adeo remoti sint, ut eo commode post mortem deportari non possint, tunc enim jus habent eligendi sibi sepulturam, *nu.* 21. Ubi etiam dicitur, cur uxor possit sibi eligere sepulturam, non autem Religiosus. An Religiosi extra claustra degentes sibi eligere possint sepulturam? *n.* 22. Ubi sepeliri debeat Religiosus, si extra Monasterium mortuus sit, nulla sepultura electa? *num.* 23. Ass. 4. Non tantum Episcopus sibi eligere potest sepulturam, extra Ecclesiam suam Cathedralem: sed etiam Prælatus Religiosi Ordinis, saltem si Superiorem in Ordine non habeat, *num.* 24. Ass. 5. Novitii Religionum possunt sibi eligere sepulturam, *num.* 25. Porro prohibetur omnibus Religiosis, & Clericis Sæcularibus, ne aliquos inducant ad vovendum, jurandum, vel promittendum, ut apud ipsorum Ecclesias sepulturam eligant, vel electam non mutent. Si secus fiat, electio est nulla, & mortuus sepeliri debet in illa Ecclesia, ubi de jure sepeliendus esset, si nulla sepultura electa, decessisset. Tales vero Religiosi, vel Clerici tenentur intra 10. dies restituere corpus sepultum, si petatur, & omnes proventus, qui occasione sepulturæ ad eos pervenerunt, alioquin Ecclesia, & Cœmeterium, in quo corpus sepultum fuit, ipso facto est interdictum, donec fiat integra restitutio, *num.* 26. Quando hæc Constitutio non habeat locum, neque obliget? *num.* 27. Si Titius commisit electionem sepulturæ suæ alteri, & hic non eligit, vivente Titio, an post mortem ejusdem possit eligere? *n.* 28.

§. III.

Quibus Ecclesiis jus sepulturæ competat, & quis possit jus sepulturæ concedere?

Assertio I. Jus sepeliendi de Jure communi competit solum Ecclesiis, curam animarum habentibus, seu Parochialibus, *num.* 29. Ex speciali tamen privilegio etiam Religiosis competere potest, *num.* 30. *& seq.* Ass. 2. Solus Papa potest concedere jus sepeliendi in tota Ecclesia, & Legatus de Latere intra suam Provinciam: Episcopus in sua Diœcesi, *nu.* 32. Tribus modis potest dari jus sepulturæ alicui, *nu.* 33. Item potest quis quoad usum habere sepulchrum proprium, vel commune toti familiæ. Quid sit, & dicatur sepulchrum familiare, & quod hæreditarium? *n.* 34.

§. IV.

An pro sepultura aliquid exigi, vel accipi possit?

Assertio I. Fundus, sive terra non sacra potest vendi, & quidem sine simonia, ut in sepulturas fidelium consecretur, aut benedicatur, *n.* 35. Ass. 2. Non potest terra jam consecrata, vel benedicta, vel publice destinata ad sepulturam fidelium, pro pretio vendi, vel emi, absque simonia, *num.* 36. Ass. 3. Jure Canonico interdictum est omnibus Christianis, terram mortuis vendere, sive pro pretio dare sepulturam, in Ecclesiis, vel Cœmeterio, vel ad illam non admittere, sine pecunia data, *n.* 37. An sit simonia juris positivi, dare, vel accipere pretium pro honorabiliore loco sepulturæ? *nu.* 38. Quomodo Jus sepulturæ transeat ad hæredes, etiam Laicos? *num.* 39. Ass. 4. Etsi Clerici obligati ad sepeliendum, non possint pretium pro ipso officio sepulturæ exigere, possunt tamen liberaliter oblatum accipere, ubi viget talis consuetudo, sicut etiam pro loco sepulturæ, *n.* 40.

§. V.

Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum sepeliunt, vel cadaver illius, qui alibi sibi sepulturam elegit, in sua Ecclesia condunt?

Assertio I. Alienum Parochianum sepelientes, quem sepeliri non debeant, tenentur restituere corpus, & quæ ratione illius receperunt, vel amicabiliter convenire, *nu.* 41. Ass. 2. Similiter, qui cadaver illius, qui alibi sepulturam eligit, violenter rapiunt, & in sua Ecclesia sepeliunt, tenentur illud restituere, & omnia, quæ ratione sepulturæ acceperunt, *n.* 42. & *seq.*

§. VI.

A quo, cui, & ex quibus rebus solvenda sit Canonica portio parochialis funeralium, & quando solvi non debeat?

Assertio I. Si quis extra Parochiam suam sepeliatur in sepulchro majorum suorum, vel alibi sepulturam eligit, de omnibus, quæ Ecclesiæ, in qua defunctus sepulturam eligit, obveniunt, ratione funeris, Canonica portio solvi debet Ecclesiæ parochiali, in qua defunctus alioquin sepeliri debuisset, *num.* 44. idque extenditur 1. Quod non tantum de Legatis piis: sed etiam de aliis oblationibus, & commodis, quæ ratione funeris obvenerunt Ecclesiæ, in qua defunctus est sepultus, debetur canonica portio Ecclesiæ parochiali, in qua defunctus percepit Sacramenta, *cit. num.* 44. 2. Etiam illæ Ecclesiæ, quæ ex privilegio jus habent, sepeliendi eos, qui apud ipsos sepulturam eligunt, debent ex relictis a defuncto pro anima sua, dare canonicam portionem Ecclesiæ Parochiali, *num.* 45. Non tamen vi talis privilegii, sepeliri possunt excommunicati, & interdicti, *nu.* 46. 3. Hæc portio canonica debet solvi Ecclesiæ Parochiali, etiamsi illæ Ecclesiæ, vel loca pia sint exemptæ, *n.* 47. 4. Etsi Parochianus Ecclesiæ inferioris sit sepultus in Ecclesia Cathedrali, solvi tamen debet dicta portio Ecclesiæ Parochiali, in qua Sacramenta percepit, vel Divina audivit, *nu.* 48. 5. Hæc canonica portio debetur Ecclesiæ Parochiali, si quis in ægritudine, ex qua decessit, ad Religionem se transtulit: secus, si transiit in sanitate, & sua bona ei obtulit *n.* 49. & 50. Etiam Ecclesiæ Cathedrali, si simul sit Parochialis, debetur quarta portio canonica ex mortuariis illius Ecclesiæ, in qua Parochianus sibi sepulturam elegit, *nu.* 51. Debetur autem in tali casu Canonica portio Capitulo Cathedrali, & non Episcopo: quamvis etiam ex relictis Ecclesiæ inferiori, in qua defunctus est sepultus, etiam Episcopo sua quarta portio solvi debeat, *nu.* 52. 7. Si quis Ecclesia, in qua majores ipsius soliti sunt sepeliri, dimissa, in alia Ecclesia, extra Parochiam suam, sepulturam sibi eligat, portio canonica, non Ecclesiæ relictæ: sed illi Ecclesiæ tantum dari debet, in qua defunctus Officia divina audivit, & Sacramenta percepit, *nu.* 53. Si quis vero duo habens domicilia in utroque habitet inæqualiter, & eligat sepulturam in tertia Ecclesia, tunc quarta funeralis est dividenda inter Ecclesias domiciliorum, *n.* 54. Quando præterea, si quis habeat plures Parochias, portio canonica inter illas sit dividenda, vel non? *nu.* 55. Ass. 2. Hæc portio canonica funeralium quandoque esse solet quarta pars, interdum tertia, aliquando dimidia: nam si Parochianus eligat sepulturam in Monasterio, Ecclesiæ Parochiali medietas eorum, quæ pro anima reliquit, dari debet, *n.* 56. In quo tamen spectanda est cujusvis loci consuetudo, ita, ut pro varietate locorum, vel dimidia pars piorum relictorum, vel tertia, vel quarta pars dari debeat, *n.* 57. & *seq.* Portio parochiali Ecclesiæ debita non abrogatur, nisi per consuetudinem præscriptam, 40. annis, cum titulo, vel tempore immemoriali, sine titulo, *n.* 59. An hæc quarta parochialis, etiam post Concilium Tridentinum, adhuc debeatur? *num.* 60. In quibus casibus non debet solvi canonica portio parochialis? *num.* 61.

§. VII.

Quibus sepultura Ecclesiastica sit concedenda, vel deneganda?

Assertio I. Omnes fideles, seu baptizati in loco sacro sunt sepeliendi, nisi Lege Canonica, vel consuetudine, ob crimen aliquod, sepultura aliqua priventur: unde etiam damnati ad mortem, propter crimina sua, si pœnitentes obierint, in loco sacro sepeliri possunt, nisi in pœnam priventur sepultura, *n.* 92. Ass. 2. Sepeliri non possunt inprimis Infideles, pagani, Judæi, hæretici, & infantes, qui ante baptismum susceptum moriuntur, *n.* 93. 2. Non est sepeliendus in loco sacro, qui seipsum occidit sponte, & voluntarie, *n.* 94. Potest tamen aliquando sepeliri in loco sacro, etiam qui sponte se occidit, vel qui repertus est mortuus, *n.* 65. 3. Publice, & notorie excommunicati in loco sacro sepeliri non debent, neque nominatim interdicti, *n.* 66. Imo etiam eorum corpora jam sepulta exhumanda, *n.* 67. Prohibentur etiam sepeliri in loco sacro solum excommunicati, denunciati & vitandi, post Concil. Constant. *n.* 98. Si corpus excommunicati denunciati, & vitandi sepeliatur in loco sacro, ille violatur, & reconciliari debet, & quando corpus ipsius exhumari debeat, vel non? *n.* 69. excommunicatus toleratus & non vitandus sepeliatur in loco sacro hic non violatur, neque solenniter reconciliari debet per Episcopum, nec corpora verb. grat. hæreticorum, non denunciatorum exhumari debent, *numer.* 70. & 71. Quid hic intelligatur

per locum, sacrum, in ordine ad hoc, ut si in eo sepelitur excommunicatus denunciatus, & vitandus, solemniter reconciliari debeat; *n.* 72. Licet excommunicatus moriatur, editis signis pœnitentiæ, si tamen ab excommunicatione non fuit absolutus, non debet sepeliri in loco sacro, priusquam fuerit absolutus, etiam post mortem, *n.* 73. Si quis ante mortem Ecclesiæ reconciliatus per Sacramenta Ecclesiæ, & ab excommunicatione fuit absolutus, is mortuus in sacro loco sepeliri debet, & hæredes ipsius ad satisfaciendum cogendi sunt, *n.* 74. An, & qualiter quilibet Sacerdos possit in periculo mortis constitutum absolvere? *n.* 75. An, & qualiter obligatio satisfaciendi transeat ad hæredes defuncti; *n.* 76. Ass. 3. Sunt præterea plures alii, qui in loco sacro sepeliri non possunt, *nu.* 77. Et an leprosi in eodem Cœmeterio cum aliis sepeliendi sint? *n. eod.*

§. VIII.

Quam pœnam incurrunt sepelientes eos, qui jure prohibentur sepeliri in loco sacro, vel qui prohibitis, & illicitis modis aliquem inducunt ad sepulturam in sui Ecclesiis.

Assertio I. Sepelientes scienter corpora defunctorum in Ecclesiis, vel Cœmeteriis, tempore interdicti, in casibus a jure non concessis, vel publice excommunicatos, aut nominatim interdictos, vel usurarios manifestos, ipso facto, sunt excommunicati, & non possunt absolvi, nisi prius arbitrio Ordinarii satisfaciant eis, quibus injuria fuit irrogata, non obstante quovis privilegio, *nu.* 78. *& seq.* Quinam hoc loco intelligantur per sepelientes? *n.* 80. Excommunicati privantur etiam omni pompa funeris: item si Regulares exempti sepeliunt excommunicatos, vel alios prohibitis in suis Ecclesiis, potest Episcopus loci exhumari facere corpora illorum, *cit. nu.* 80. An ligati minore excommunicatione possint sepeliri in loco sacro? *num. eod.* Quam pœnam incurrunt illi, qui alios inducunt, ut eligant sepulturam in eorum Ecclesiis? *nu.* 81. Quæ sit pœna exhumantium, & te frustra concidentium defunctorum? *n.* 82.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XXIX.

De Parochis, & alienis Parochianis.

§. I.

Quæ sit, & dicatur Parochia, & quæ requirantur ad constituendam Ecclesiam Parochialem, & in quibus illius jura consistant.

Assertio I. Proprie accipitur pro certa alicujus Diœcesis Ecclesia, quæ habet populum certis limitatibus distinctum, eaque committitur uni Presbytero, ut in ea Baptismum, & reliqua Sacramenta populo sibi subjecto ministret, *n.* 1. Ad constituendam Ecclesiam parochialem tria requiruntur. 1. Ut habeat Fontem Baptismalem. 2. cœmeterium, seu jus sepeliendi. 3. Curam fori pœnitentialis, sive potestatem ligandi, & solvendi in foro conscientiæ, & alia Sacramenta administrandi populi. Est autem ordinarie eadem Ecclesia parochialis, & baptismalis, interdum vero propria est Ecclesia baptismalis, in qua solus Baptismus administratur, *n.* 2. Assert. 2. In quibus consistat Jus Ecclesiæ Parochialis? *n.* 3. Parochi non debent Dominicis, & Festis diebus admittere ad Missam alienos Parochianos, qui contempto proprio Parocho, accedunt. An Parochiani in diebus Festis in propria Parochia teneantur audire Missam? *n.* 4. Ass. 3. Inter Jus parochiale numerari etiam debet Jus prædicandi, quod ratione Officii sui Parochis, præcipue incumbit, *n.* 5. Ubi etiam traditur, an, & quatenus Religiosi mendicantes prædicare possint in Ecclesiis Parochialibus? Quid circa prædicationem observare debeant Concionatores Regulares post Concil. Trid. *nu.* 6. Quid statutum sit circa Confessiones fidelium audiendas a Sacerdotibus Regularibus, *n.* 7.

§. II.

An fines Parochiarum præscribi possint?

Fines, seu limites Parochiarum, & quæ finibus cohærent, præscribi non possunt, *n.* 8. *&* 9. Nec quidem per præscriptionem centenariam, vel temporis immemorialis, *nu.* 10. Dummodo de finibus legitime constitutis constet, *n.* 11.

§. II.

Quomodo dividendus sit Episcopatus inter Episcopum lapsum in hæresim, sed reversum ad Fidem, & ex dispensatione receptum, & inter Episcopum substitutum?

Quando Episcopus, cum parte populi, fit hæreticus, & in ejus locum constituitur alius Catholicus, tunc si hæreticus, cum parte populi, revertantur ad Fidem, & ex dispensatione admittatur ad eundem Episcopatum, debet Diœcesis dividi in duas partes æquales inter priorem, & novum Episcopum, quoad Parochias, earumque fructus, & plebes, *num.* 12. *& duob. seqq.*

§. IV.

Explicantur alia duo Capitula, quæ adhuc restant explicanda.

Episcopus alterius subditum Diœcesanum, sine ejusdem licentia, ordinare non potest, adeoque nec judicare, *n.* 15. Si quis ex una Diœcesi domicilium transferat in aliam, prior Episcopus non habet in ipsum spiritualem jurisdictionem, nec etiam temporalia ab eo exigere potest; cum ei non administret spiritualia, sed posterior. Si tamen ille habeat prædia in priore Diœcesi, solvere debet decimas integras priori Episcopo: nisi illæ alteri sint debitæ, ex consuetudine, vel jure alio, *n.* 16. *& seq.*

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & oblationibus.

SECTIO I.

De definitione, ac divisione Decimarum, & obligatione eas solvendi.

§. I.

Quid, & quotuplices sint Decimæ?

Assertio I. Decimæ sunt pars decima omnium bonorum mobilium, sive fructuum juste quæsitorum, Ecclesiæ Ministris, quotannis, exsolvenda, *n.* 2. Ubi etiam alia descriptio affertur. Ass. 2. Triplicis generis Decimæ communiter assignari solent, prædiales, seu reales, quæ ex prædiis, seu bonis immobilibus solvuntur: personales, quæ ex lucro, hominis industria quæsito penduntur: & mixtæ, quæ partim reales, partim personales sunt, *n.* 4. Item Decimæ aliæ sunt majores, quæ ex frumento, vino, & similibus solvuntur: aliæ minores, quæ ex fructibus animalium, & aliis minutioribus penduntur. Denique aliæ Decimæ sunt Ecclesiasticæ, sive Clericales, aliæ profanæ, sive Laicales, *n.* 5.

§. II.

Quo Jure decimæ introductæ sint, & Ministris Ecclesiæ debeantur.

Assertio I. Decimæ materialiter, & secundum substantiam, spectatæ, quatenus sunt stipendium necessarium ad sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, jure naturali, ac Divino ipsis sunt debitæ, *n.* 6. Ass. 2. Decimæ formaliter, & secundum determinationem, seu certam quotam, nempe, ut sint pars decima fructuum, ex Jure positivo, eoque Divino, tempore Legis Mosaicæ, Levitis debebantur: at vero tempore Novi Testamenti, Decimæ solum debentur ex Jure positivo Canonico, seu Ecclesiastico, quamvis antiquissimo, *n.* 7. Quo sensu dicantur Decimæ deberi, vel esse præceptæ Jure Divino? *nu.* 8. Decimæ tam prædiales, quam personales sunt debitæ a fidelibus Ecclesiis Parochialibus: sed solum ex præcepto Juris Ecclesiastici, *n.* 9.

SECTIO II.

De rebus, ex quibus Decimæ sunt solvendæ, de modo, quo solvi debent.

§. I.

Ex quibus rebus Decimæ, sive prædiales, sive personales sunt solvendæ?

Assertio I. De Jure communi ex fructibus, seu proventibus rerum omnium immobilium, & se moventium, Decimæ sunt solvendæ. In specie autem ex quibus rebus Decimæ sunt pendendæ, expressum habetur in SS. Canonibus, *n.* 11. *&* 12. Sunt autem Decimæ solvendæ ex omnibus fructibus prædiorum, etiamsi sæpius in anno & diversis temporibus sint seminati, ac producti, *nu.* 13. Ass. 2. De Jure communi etiam Decimæ personales solvendæ sunt ex omnibus per actionem, & industriam hominis licite acquisitis, quamvis hodie per consuetudinem Decimæ personales ubique fere non amplius solvantur, *n.* 14. Aliis vero etiam ex præda in bello justo acquisita personales Decimæ sunt solvendæ, *n.* 15. Præterea Decimæ sunt solvendæ ex venatione, aucupio, & piscatione, *n.* 16. Et an hæ Decimæ inter personales, vel prædiales numerandæ sint? *num. eod.* Solvendæ autem sunt Decimæ ex omnibus rebus licite acquisitis: non autem ex acquirendis, quæ quis potuisset acquirere, *num.* 17.

§. II.

Utrum ex rebus illicite acquisitis debeantur Decimæ, & an ex acquisitis titulo lucrativo?

Assertio I. Decimæ prædiales etiam ex rebus injuste acquisitis solvendæ sunt, easque Ecclesia exigere potest *n.* 18. Verum Decimæ personales ex rebus injuste acquisitis, quarum dominium non acquiritur accipienti, vel quæ saltem restitui debent, non possunt exigi, vel accipi ab Ecclesia: ex rebus vero, quæ non injuste, saltem ex parte dantis, illicite tamen v. g. per

per fornicationem acquisitæ sunt, debentur Decimæ personales, & accipi possunt, per se loquendo, vel etiam exigi, si absit scandalum, quia delictum occultum, *num.* 19. Ass. 2. An etiam ex bonis acquisitis, titulo lucrativo, ut hæreditatis, legati, vel donationis inter vivos, vel causa mortis sint solvendæ Decimæ? Affirmant nonnulli, *num.* 20. Sed probabilius negatur, *num.* 21. An, & quando Decimæ solvi debeant ex rebus fructiferis, quæ obveniunt titulo lucrativo, cum suis fructibus? *num.* 23.

§. III.

An, & qua ratione Decimæ sint integre, & absque diminutione solvendæ?

Assertio I. Decimæ prædiales integre solvi debent ex integris fructibus, nulla deductione facta, *nu.* 25. *& seq.* Decimæ etiam solvendæ sunt integre, sine deductione seminis, & sumptuum, *num.* 25. Nec propter improbam vitam Clericorum iis sunt negandæ, *nu.* 26. Sed neque in solutione Decimarum deducenda sunt tributa, seu census, *nu.* 27. Ass. 2. Decimæ personales solvi debent: sed nonnisi deductis expensis necessariis, & lucro per negotiationem, vel aliam industriam deducto, *nu.* 28. *& seq.* Quando ex fructibus qui ex terra nascuntur, Decimæ sunt vendendæ, deductis expensis, & quando sine deductione expensarum? *n.* 30. Cur Decimæ prædiales, & mixtæ integre sint solvendæ; personales vero nonnisi deductis prius expensis? *cit. nu.* 30. Idque non tantum ex negotiatione: sed etiam quæ aliis actionibus hominis debentur, *num.* 31. Etiam in Decimis personalibus quæ ex negotiatione debentur, quando solvendæ sunt Decimæ, non possunt deduci Decimæ in restaurationem factæ, seu meliorationem rerum, ex quibus solvuntur Decimæ, *n.* 32.

SECTIO III.

De iis, qui obligantur solvere Decimas, & iis, qui per privilegium sunt exempti.

§. I.

Quinam in genere teneantur solvere Decimas?

Dupliciter potest quis obligari ad solvendas Decimas per se, ratione personæ, & per accidens ratione rei. Asser. 1. Omnes fideles baptizati, qui sunt subjecti Parocho, a quo Sacramenta recipere debent, per se, & ex debito personali obligantur ad Decimas solvendas, nisi a præstatione earum specialiter sint exempti, *num.* 34. Ass. Ad Decimas solvendas ex debito, seu obligatione reali, quis quis possidet rem Decimis obnoxiam, tenentur omnes, etiam Principes, nisi quis ex legitima præscriptione, aut speciali privilegio sit exemptus, *n.* 35. Et hinc 1. Hæretici tenentur ad solvendas Decimas, non tantum ratione prædiorum: sed etiam per se, ratione personæ suæ, *num.* 36. 2. Judæi, & alii Infideles non obligantur per se, ac directe ad solvendas Decimas, sunt tamen obligati, ad solvendas Decimas prædiales Ministris Ecclesiæ, ex iis prædiis, quæ possident, & Decimis sunt obnoxia, vel cogendi sunt, ad illa relinquenda, *numer.* 37. Judæi non tenentur solvere Decimas ex iis prædiis, quæ nunquam ante fuerunt possessa a Christianis. Item Judæi, aliique Infideles non baptizati, non tenentur pendere Decimas personales, *num.* 38.

§. II.

Quinam in specie obligentur solvere Decimas, vel non?

Quær. 1. Utrum Clerici teneantur solvere Decimas? Resp. S. Pontifex per se non tenetur, potest tamen per accidens obligari, ratione bonorum patrimonialium, quæ possidet, *num.* 39. Resp. 2. Episcopi, & Parochi, ratione personæ suæ, non obligantur ad Decimas solvendas: possunt tamen obligari, ratione prædiorum, quæ titulo temporali acquisiverunt, *nu.* 40. Resp. 3. Clerici, qui ex Officio non ministrant aliis Fidelibus Divina, ex Decimis aliisque fructibus, quos ex Beneficiis Ecclesiasticis percipiunt, non tenentur sibi invicem Decimas dare: etsi teneantur dare Decimas ex aliis redditibus, titulo temporali acquisitis Pastoribus suis a quibus Sacramenta recipiunt, *num.* 41. *& seq.* An, si prædium unius Parochiæ sit situm in alia Parochia, debeant ex illis solvi Decimæ illi Ecclesiæ, in cujus territorio prædium est situm? *nu.* 43. Quær. 2. An Religiosi teneantur ad præstandas Decimas? Resp. obligari ad Decimas prædictas solvendas Parocho, in cujus Parochia eorum prædia sunt sita, nisi per speciale privilegium sint exempti, vel contraria sit consuetudo, *n.* 44. Quær. 3. An pauperes teneantur ad Decimas? Resp. Qui sunt pauperes, vel valde tenues reditus habent, sufficientes tamen ad sustentationem, tenentur solvere Decimas. Qui vero in extrema, vel gravi necessitate sunt constituti, ita, ut non habeant necessaria, ad se, suosque honeste sustentandum, non tenentur solvere Decimas, saltem donec ad meliorem fortunam pervenerint, *num.* 45. *& seq.* Item Moniales, aliæque Regulares personæ, quæ sufficientes reditus non habent ad sustentationem, Decimas non tenentur solvere. Idemque est de Secularibus Clericis, *num.* 47. Quær. 4. Utrum Dominus prædii, an vero Colonus ad Decimas præstandas sit obligatus? *nu.* 48. Tam Dominus, seu locator prædii, cui certa pars fructuum penditur, quam Conductor, seu Colonus debet solvere Decimas de portione fructuum, quam quisque percipit, *num.* 49. *&* 50.

§. III.

An quis per privilegium possit eximi ab obligatione solvendi Decimas, & per quem?

Assertio I. Papa potest de potestate absoluta generaliter abrogare præceptum solvendi Decimas, quoad omnes Christianos, saltem valide: modo Ministris Ecclesiæ aliunde detur necessaria, & congrua sustentatio: licite tamen, & de facto, ac simpliciter id non potest. Verumtamen per speciale privilegium quibusdam in particulari concessum, ea obligatio solvendi Decimas remitti potest, & aliqui ab illa eximi possunt, *num.* 51. Ass. 2. Solus Papa potest privilegium exemptionis a Decimis concedere: non item Episcopi, & alii Prælati inferiores, *num.* 52.

§. IV.

Quænam privilegia exemptionis a Decimis sint concessa Religiosis, vel etiam Clericis Jure communi.

Assertio I. Jure communi Canonico Monachi, & Clerici Regulares in communi viventes sunt exempti a solvendis Decimis prædialibus ex iis prædiis, quæ propriis manibus, seu laboribus, aut sumptibus excolunt, *nu.* 53. Præterea Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii ex prædiis, quæ propriis manibus, vel sumptibus colunt, non tenentur solvere Decimas: cæteri vero Religiosi illas non solvunt tantum ex novalibus, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & ex nutrimentis animalium suorum, vel ex hortis suis: de aliis vero rebus omnibus illas solvere tenentur, *n.* 54. *&* 55. Ass. 2. Prædictum privilegium postea restrictum fuit ad prædia, quæ Religiosi Cistercienses, Templarii, & Hospitalarii, ante Concilium Lateranense, possederunt, ut ex illis Decimas dare non tenerentur. At vero quoad prædia, quæ dicti Religiosi, & omnes alii Regulares, qui iisdem privilegiis gaudent, post dictum Concilium acquirunt, etiamsi illa propriis manibus, ac sumptibus excolant, ex illis Decimas solvere debent illis, quibus dari solitæ sunt, priusquam ad Religiosos prædia illa pervenirent, *n.* 56. Duo requiruntur, ut Regulares privilegiati teneantur solvere Decimas prædiales, nempe, ut prædia fuerint acquisita post Concil. Lateranense, & ut ante acquisitionem fuerint Decimis obnoxia, *num.* 57. Privilegium concessum Religiosis, per quod immunes sint a solvendis Decimis ex Novalibus suis, quæ propriis laboribus, vel sumptibus colunt, non est revocatum per *cap. Nuper*; 34. *h. t. nu.* 58. Neque ei derogatur, nisi clausula illius derogatoria adjiciatur, *num.* 59. Deducuntur tria corollaria, *num.* 60. *& duob. seqq.* Si idem privilegium sit concessum pluribus, v. g. Regularium Ordinibus, & quoad aliquos revocetur, non ideo revocatum est etiam, quoad alios similiter privilegiatos, *num.* 63.

§. V.

De interpretatione privilegii exemptionis a solvendis Decimis.

Quær. 1. Quomodo intelligendum sit privilegium a Papa concessum Religiosis, ut ex prædiis, quæ propriis laboribus, vel sumptibus colunt, Decimas solvere non teneantur? Resp. 1. Hujusmodi privilegium non est intelligendum de prædiis conductitiis, nec ad illa extendendum, *n.* 64. *& duob. seqq.* Resp. 2. Privilegium habentes non solvendi Decimas ex agris, quos propriis manibus, vel sumptibus colunt, debent solvere Decimas ex prædiis, quæ aliis excolenda traduat, *num.* 67. Variis modis potest alicui tradi prædium, vel fructus ad excolendum, *num.* 68. Si privilegium immunitatis a solvendis Decimis sit concessum, intuitu personarum, tunc non transit ad colonos, *num.* 69. Qu. 2. An privilegium exemptionis a non solvendis Decimis prædialibus censeri debeat esse favorabile, an odiosum? Resp. 1. Tale privilegium etsi ex parte eorum, quibus datur, sit favorabile, absolute tamen est odiosum, ideoque stricte interpretandum, *nu.* 70. servata tamen verborum proprietate, & usitata significatione: unde hoc privilegium de non solvendis Decimis prædialibus censeri debeat esse favorabile, an aliis terris, quæ non sunt novalia, *nu.* 71. Resp. 2. Prædictum privilegium, de Decimis non solvendis, concessum ita intelligi debet, ne Ecclesia, cui Decimæ adimuntur, & Ministris ejus egeant: alioquin Episcopus providere debet, ut congrua portio Ecclesiæ assignetur, ad quam Decimæ antea pertinebant, & sufficiens ad alendos Ministros, & alia onera ferenda, *nu.* 72.

§. VI.

Quibus modis privilegium non solvendi Decimas amittatur?

Tres assignari solent. Primus est, si privilegium concessum, progressu temporis, cedat in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, *num.* 73. *& seq.* Secundus modus, quo amittitur privilegium non solvendi Decimas, est per non usum, seu potius contrarium usum, si per annos 30. vel 40. Decimæ solvuntur a privilegiatis, adeoque per viam tacitæ renunciationis, quamvis per expressam renunciationem amitti non possit, *num.* 75. Tertius modus, quo amittitur hujusmodi privilegium, est per conventionem, & compositionem partium factam post privilegium obtentum, *nu.* 79. Addi potest quartus modus amittendi hoc privilegium, per alienationem prædiorum, quæ ratione privilegii exempta erant ab onere Decimarum, *num.* 77.

SECTIO IV.

De personis, & Ecclesiis, quibus pendendæ sunt Decimæ, & tempore, & loco, quo sunt solvendæ.

§. I.

Quibus personis, & Ecclesiis Decimæ sunt solvendæ?

Assertio I. Olim in veteri Lege quatuor genera Decimarum in usu erant, de quibus *nu.* 78. Adhuc hodie in certis casibus integræ Decimæ sunt solvendæ Episcopo, ratione Parochiarum suæ Diœcesis, *num.* 79. Ass. 2. De Jure communi Parochis Decimæ ex fructibus Prædiorum, quæ intra fines cujusque sita sunt, integræ solvendæ sunt, *num.* 80. Ass. 3. Non solum Ecclesiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Capitulis, eorumque Præpositis, Decanis, & Canonicis, debentur Decimæ Ecclesiæ suæ: sed etiam omnibus aliis Clericis, qui ex quovis Beneficio Ecclesiastico fructus Decimarum vel aliquam earum partem percipiunt, Decimæ sunt solvendæ, *n.* 81. Debentur autem Decimæ prædictis Clericis Beneficiatis, qui ex officio ministrant in spiritualibus populo, etiamsi ipsi sint divites, *numer.* 82. Religiosis, ex vi status

sui, jure communi non debentur, interdum etiam Religiosis conferri possunt Decimæ, & ex quibus Titulis, *num.* 83. Asser. 4. Personales Decimæ debentur, de Jure communi, illi Parochiæ, in qua aliquis Sacramenta percipit, & Divina Officia audit. Prædiales autem Decimæ ordinarie debentur Parochiæ, intra cujus fines prædia sunt sita, nisi alicubi alia sit consuetudo, *num.* 84. Idque procedit, etiamsi is, ad quem prædia illa pertinent, & ex quibus fructus percipit, in alia Parochia habitet, & Sacramenta, aliaque Divina percipiat, *num.* 85. In qua re consuetudo legitime præscripta spectanda est, *num.* 89. Et si Decimæ, pertinentes ad Parochiam unius Diœcesis, non debeant ordinarie applicari Parochiæ alterius, absolute tamen eæ possunt *num.* 87. Ass. 4. Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus, & fœtibus pecorum proveniunt, solvendæ sunt Ecclesiæ Parochiali, intra cujus terminos pecora pascuntur, *num.* 88. *& seq.* Asser. 6. Decimæ personales de jure communi solvendæ sunt Ecclesiæ parochiali: etiamsi alia sit Ecclesia baptismalis, ad quam baptizandi deferri debent. Item Decimæ prædiales solvendæ sunt Ecclesiæ parochiali, etsi baptismalis non sit, *num.* 90. *&* 91. Nisi aliunde constet, speciali jure Decimas ad Ecclesiam baptismalem, vel antiquam Parochiam pertinere, *num.* 92.

§. II.

De tempore, & loco quo pendenda sunt Decimæ.

Assertio I. Decimæ prædiales, postquam fructus a solo separati sunt, & collecti, statim solvi debent, *numer.* 93. Decimæ personales commodissime solvuntur sub finem anni. Et quando solvendæ sunt Decimæ mixtæ? *ex. num.* 93. Ass. 2. Dominus prædii non tenetur suis expensis Decimas deferre ad Ecclesiam, vel Parochi domum: sed satis est, si Parochum moneat, ut Decimas collectas curet avehi, *num.* 94. Tenetur obligatus ad Decimas, si sit in culpabili mora solvendi, ideoque Decimæ fuerint ablatæ, vel perierint, Parocho damnum resarcire, *num.* 95. Non tamen potest Parochus per vim auferre Decimas, vel compellere, ad eas solvendas, *num.* 96. De speciali modo solvendi Decimas, quæ a Papa conceduntur, ad tempus tantum, *num.* 97.

SECTIO V.

De Decimis Novalium.

§. I.

Ad quem pertineant Decimæ Novalium, spectato Jure communi.

Quid sit novale, prout hic accipitur, & quæ ad privilegium, de non solvendis Decimis ex Novalibus requirantur, *num.* 98. *& seq.* Ass. 1. Decimæ Novalium de Jure communi, & seclusis privilegiis, ad Parochiam pertinent, intra cujus fines prædia de novo culta, sunt sita, detracta portione, seu quarta Episcopali, *num.* 100. Asser. 2. Si Novalia fiunt intra Diœcesim: sed non intra certam Parochiam, Decimæ ex illis perceptæ ad Episcopum pertinent, qui eas vel alteri Ecclesiæ assignare potest, vel ad proprios usus, *nu.* 101. & 102.

§. II.

An privilegium de non solvendis Decimis extendatur, etiam ad Novalia, vel non?

Asser. I. Privilegium generaliter, & absolute concessum de non solvendis Decimis ex propriis prædiis, extenditur, sive potius comprehendit etiam Novalia, post concessum privilegium, coli cœpta, *num.* 103. Ass. 2. Privilegium percipiendi Decimas, ex prædiis ad aliam Ecclesiam pertinentibus, non extenditur ad Decimas Novalium, quæ post concessionem privilegii fiunt in tali Ecclesia, vel intra fines illius: idque procedit, sive Laicis, sive etiam Religiosis, & aliis personis Ecclesiasticis tale privilegium sit concessum: nisi illarum quoque Decimarum expressa mentio fiat, *num.* 104. Respondetur ad objectionem, *nu.* 105. & 106. Ass. 3. Si privilegium percipiendi Decimas ex Novalibus concessum sit iis, qui antiquas Decimas in aliquo loco percipere solent, non debet illud extendi ad Decimas Novalium, quas alii tempore impetrati privilegii possidebant, tanquam sibi debitas: sed intelligi debet de iis tantum Novalibus, quæ in futurum post impetratum privilegium fiunt, nisi specialis mentio de Decimis Novalium in privilegio facta sit, *num.* 107. Asser. 4. Etsi impetrantes privilegium percipiendi Decimas Novalium, tempore impetrationis integras Decimas antiquas, vel ultra medietatem percipere sint soliti: impetratio tamen hæc Decimarum ex Novalibus de medietate tantum debet intelligi *num.* 108. Ass. 5. Si Religiosi etiam exempti in quibusdam Parochiis omnes antiquas, & majores Decimas, vel partem illarum, ex concessione Laicorum ipsis facta, percipiunt, non ideo etiam Decimas Novalium pro eadem, vel simili portione possunt percipere: nisi ob rationabilem causam illas petere possint, *num.* 109.

§. III.

An præscriptio Decimarum intra certum locum extendatur ad Decimas Novalium: & an, si fundus mutetur, ita, ut v. g. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad Decimas solvendas, sicut ante?

Assertio I. Qui præscripsit Decimas prædiales in aliena Parochia, non potest percipere Decimas Novalium postea factorum: nisi ostendatur, ex rationabili causa illas ad se pertinere, *num.* 110. *& seq.* Asser. 2. Si ad fundus Decimas obligatus mutetur, v. g. ex prato in agrum, tum ager novalis, sive denuo cultus, est obligatus ad Decimas Prædiales eidem solvendas, cui antea debebantur, *num.* 112. & *duob. seq.* Porro præscriptio non extenditur ad similia futura, nisi consuetudo aliqua universaliter sit præscripta, *numer.* 115.

SECTIO VI.

De variis modis, quibus acquiri potest jus decimandi in alia Ecclesia, aut Parochia, vel immunitas, ab obligatione solvendi Decimas.

§. I.

An, & qua ratione per consuetudinem acquiri possit jus decimandi in aliena Ecclesia, vel Parochia?

Assertio I. Potest per consuetudinem legitime præscriptam induci, ut Ecclesia aliqua, vel persona Ecclesiastica jus acquirat percipiendi Decimas ex prædiis, in alia Parochia sitis, quæ alioquin ad illam pertinerent, *numer.* 116. Ad quam præscriptionem requiruntur 40. anni cum titulo, vel tempus immemoriale sine titulo, & aliquando 30. anni sufficiunt, *n.* 117. Assert. 2. Qui præscripsit jus percipiendi Decimas in certo fundo, is censetur etiam præscripsisse jus percipiendi Decimas ex omnibus fructibus, qui in loco illo nascuntur, *num.* 118. Ponuntur duæ exceptiones, *num.* 119.

§. II.

An, & quomodo jus decimandi per transactionem, & quibus præterea modis acquiri possit personis Ecclesiasticis?

Assertio I. Potest Parochus ver. gr. cum alio Parocho super Decimis transigere, ita, ut jus decimandi per talem transactionem uni, vel alteri, vel utrique parti acquiratur, *num.* 120. Ass. 2. Per privilegium exemptionis a Decimis a Papa concessum, non derogatur speciali conventioni, seu transactioni, quæ inter partes prius inita est: nisi de ea in privilegio mentio fiat, *nu.* 121. & *seq.* Assert. 3. Super jure Decimarum potest in arbitros compromitti, *numer.* 123. Assertio 4. Jus decimarum unius Ecclesiæ potest permutari cum jure decimarum alterius Ecclesiæ, *num.* 124. Assertio 5. Jus decimarum quatenus est fundatum in spirituali titulo, ac jure, vendi, & locari non potest: bene tamen quoad utilitatem fructuum, *num.* 125.

§. III.

An, & qua ratione obligati ad præstandas Decimas, ab illis liberari possint per consuetudinem inductam, & legitime præscriptam, vel per transactionem?

Assertio I. Obligatio solvendi Decimas reales, vel personales per consuetudinem contrariam tolli potest, non tantum a Clericis: sed etiam Laicis, etiam in totum, ut nihil omnino Decimarum pendatur, modo Ministri Ecclesiæ aliunde congruam sustentationem habeant, *num.* 126. & *seq.* Deducuntur quædam corollaria, *num.* 128. Assert. 2. Immunitas a solvendis Decimis, a privatis personis Clericis, vel Laicis, præscribi potest 40. annis cum titulo, vel tempore immemoriali, *numer.* 129. Solvuntur objectiones, *num.* 130. Ass. 3. Ut tota aliqua Communitas se eximat ab obligatione solvendi Decimas, per consuetudinem contra Legem Decimarum inductam, ignorante Pontifice, & via præscriptionis, requiritur tempus 40. annorum sine titulo, *n.* 131. Idque quomodo intelligendum, declaratur, *nu.* 132. Ass. 4. Potest inter Clericos, vel Ecclesias fieri transactio, vel amicabilis compositio super Decimis, ita, ut illæ non integre solvantur: imo etiam omnino remitti possunt, ob justam causam, *nu.* 133. Porro per nullam potestatem sæcularem, etiam supremam, potest quis eximi ab obligatione solvendi Decimas, *num.* 134.

SECTIO VII.

De Decimis Laicalibus, sive possessis, aut detentis a Laicis.

§. I.

An, & qua ratione Laici, sive Sæculares sint capaces juris decimandi, seu percipiendi Decimas?

Assertio I. Jus Decimarum, quatenus spirituale est, Laicis concedi non potest, adeoque nec ipsæ Decimæ, prout sunt fructus Ecclesiastici, unde non possunt concedi jure hæreditario, *nu.* 135. Et hinc etiam Prælatus, qui Laico concedit Ecclesiasticas Decimas, deponendus est a statu suo *num.* 136. Nec per privilegium Papæ Laicus potest fieri capax juris decimandi, quatenus est fundatum in spirituali titulo, *nu.* 137. Conversi tamen Religiosorum Ordinum & Professi Ordinum militarium sunt capaces Decimarum, *num eod.* Ass. 2. Potest Laicis concedi jus Decimarum, quatenus hoc temporale quid est, abstractum a titulo, ac jure spirituali, & est præcise jus percipendi decimam partem fructuum, *num.* 138.

§. II.

An ab Episcopis aliisque Prælatis Ecclesiasticis Papa inferioribus Decimæ in Feudum dari possint Laicis, & an hi easdem in alium transferre possint?

Assertio I. Episcopi aliique prælati inferiores, jure antiquo, poterant reditus Decimarum Ecclesiæ suæ, ob justam causam, Laicis concedere in Feudum, etiam perpetuum, *num.* 139. Ass. 2. Post Concilium Lateranense sub Alexandro III. omnes concessiones Decimarum in Feudum perpetuum Laicis factæ, etiam quoad jus decimandi abstractum a spirituali titulo, sine auctoritate Papæ, illicitæ sunt, & irritæ, *n.* 40. Imo etiam omnis alia juris Decimarum alienatio facta Laicis a Prælatis Papa inferioribus, sine consensu S. Pontificis, est ipso jure irrita, *n.* 141. Si Decimæ Laico sunt legitima auctoritate concessæ, ea concessio ad Novalia non est extendenda, *n.* 142.

§. III.

An, & qua ratione Laici Decimas, quas obtinent, in alios transferre possint?

Assertio I. Si Laicus Decimas injuste possideat, non potest illas in Feudum concedere, nec alio quovis titulo, in alios transferre. 2. Si Laicus Decimas juste possideat, quia ante Concil.

cil. Lateran. eas obtinuit in Feudum, cum consensu Episcopi, vel post illud, sed cum consensu Papæ, tum potest illas, cum consensu Episcopi, in Feudum concedere, *nu.* 144. Aff. 3. Laicus, qui injuste Decimas possidet, si indaei non possit, ut illas propriæ Ecclesiæ restituat, potest Decimas illas transferre in Clericos, vel alterius Ecclesiæ dare, cum consensu Episcopi, *num.* 145. Porro Laici, quibus ante Concil. Lateran. Decimæ in Feudum perpetuum sunt concessæ, non possunt aliis Ecclesiis, vel Religiosis tales Decimas dare, neque hi illas a Laicis accipere, sine consensu Episcopi, *num.* 146. Possunt autem illas Decimas Religiosi recipere a Laicis, quæ ante dictum Concilium in Feudum perpetuo sunt concessæ, *num. eod.* Solvitur objectio, *num.* 147. Aff. 4. Laicus possidens Decimas, non potest eas oppignorare aliis, sive Laicis, sive Clericis, *num.* 148. Aff. 5. Potest per consuetudinem induci, ut Laici libere disponere possint de Decimis, sicut de bonis patrimonialibus, & non tantum in Feudum illas concedere: sed etiam vendere, permutare, donare &c. quia consuetudo immemorialis habet vim præsumpti privilegii, vel alterius legitimæ concessionis factæ, *nu.* 149. Concessio, vel donatio Ecclesiæ, aut Decimarum, aut alterius juris spiritualis non dat titulum, vel justam causam præscribendi, ita, ut nullo tempore talis donatio præscribi possit, *num.* 150. *& seq.*

SECTIO VIII.

De Jure, quod competit Ecclesiæ, vel Clericis in decimas, & qua actione illa exigi possint: Item de Judice in causa Decimarum, ac pœnis non solventium Decimas.

§. I.

Quale jus habeat Ecclesia, vel ejus Rectores in Decimis, seu fructibus Decimarum?

Decimæ sunt debitæ Ecclesiæ, ejusque Ministris ex justitia, quatenus solvi debent pro necessaria sustentatione eorum, *num.* 153. Aff. 1. Si fructus decimales nondum sint separati a reliquis fructibus, Ecclesia, vel ejus Rectores, aut Ministri non habent plenum, & proprie dictum dominium eorundem: habent tamen jus quoddam reale, sive quasi dominium, nempe utile eorundem, *num.* 154. Aff. 2. Postquam fructus decimales a reliquis fructibus sunt separati, eorum dominium directum, & utile spectat ad Ecclesiam, etiam ante actualem traditionem eorum, *num.* 155.

§. II.

Qua actione Ecclesia, vel ejus loco Parochus, aut Episcopus in judicio exigere possit Decimas sibi debitas?

Assertio I. Si sit lis de jure ipso decimandi, ad quem pertineat, instituti debet actio confessoria utilis, per quam petatur, declarari jura decimandi Ecclesiæ competere, *num.* 156. Assertio 2. Si agatur non de jure decimandi: sed de ipsis fructibus decimalibus, nondum separatis a fundo, tum Ecclesia agere potest ad separationem, & solutionem eorum, condictione ex Lege, seu Canone, quæ est actio personalis in rem scripta, *n.* 157. Et competit Ecclesiæ non tantum contra quemvis Decimarum possessorem: sed etiam contra illum, qui fructus decimales per dolum, vel culpam notabilem destruxit, ad æstimationem fructuum, *num.* 158. & *num. seq.* Dominus prædii tenetur tali modo vendere, vel locare prædium, ut Ecclesia Decimis ex illo debitis non defraudetur, *nu.* 160. An Prælatus, vel Parochus exigere possit Decimas prædiales, non solum a Domino, vel Colono prædii, qui illas debet: sed etiam ab eo, qui prædium emit, sive a novo possessore prædii petere possit Decimas, non solum futuri: sed etiam præteriti temporis, quas venditor prædii, sive antiquus possessor non solvit? *num.* 161.

§. III.

Quis sit Judex competens in causa decimarum, & quæ pœna Jure Communi statuta sint in eos, qui Decimas non solvunt, quas debent.

Assertio I. Si quæstio sit de jure, sive proprietate Decimarum, ad quem pertineat, tunc de ea cognoscere potest solus Judex Ecclesiasticus, etiamsi incidenter tantum veniat in judicium: aliud est, si sit quæstio meri facti, v. g. An quis solverit Decimas, tunc enim etiam Laicus de hoc cognoscere potest, *num.* 162. Idque procedit etiam in causis Decimarum, quæ in Feudum concessæ sunt Sæcularibus, vel si agatur de jure possidendi Decimas, *nu* 163. Debent autem causæ Decimarum tractari summarie, & sine strepitu judiciario, *nu.* 164. Aff. 2. pœnæ jure statutæ in non solventes Decimas, est excommunicatio, & privatio Ecclesiasticæ sepulturæ, *n.* 165. Quæ sint pœnæ jure statutæ in Religiosos, qui gravant, vel fraudant Ecclesias quoad Decimas eis debitas, *nu.* 166. Prohibetur etiam Religiosis mendicantibus, ne in suis sermonibus ad populum, vel in privatis, talia proponant, quæ auditores a Decimarum, aliarumve rerum Ecclesiis debitarum solutione retrahant: sed potius ad eas præstandas adhortentur, *nu.* 167. Quod Decretum postea extensum fuit ad omnes Religiosos, etiam non mendicantes, adjecta pœna excommunicationis ipso facto a transgressoribus incurrenda, *num.* 168.

SECTIO IX.

De Primitiis, & Oblationibus.

§. I.

De Primitiis.

Quæst. 1. Quid sint primitiæ, & quomodo a Decimis distinguantur? *nu.* 169. An, & quo jure teneantur fideles ad primitias solvendas: & an in certa quantitate? Inprimis nullum de his extat præceptum juris naturalis, *n.* 170. Olim in Vet. Testam. Primitiæ omnium fructuum debebant offerri ex præcepto Legis Divinæ scriptæ: non tamen definitum erat, in qua quantitate dari deberent, *nu.* 171. 3. In Lege nova Evangelica olim ex præcepto Juris Ecclesiastici solvi debebant primitiæ Sacerdotibus, & Ministris Ecclesiæ absque determinatione tamen certæ quantitatis, quæ obligatio hodie in plerisque locis est abolita, *num.* 172.

§. II.

De oblationibus.

Nomen Oblationis, tribus modis accipi potest, late pro omni oblatione DEO facta, vel prout a Decimis, & primitiis distinguitur. Vel strictius pro dono, quod ad Altare offertur. *num.* 173. Quomodo oblationes stricte sumptæ distinguantur a Decimis, & Primitiis? *cit. nu.* 173.

Quær. 1. An oblationes ex præcepto sint præstandæ a fidelibus? Resp. negative, quia nullum tale præceptum extat. Unde antiqui Canones, qui præcipere videntur, præstandas esse oblationes, intelligendæ sunt de oblationibus, quæ ex aliquo titulo debentur Ecclesiis, & Clericis, cujusmodi tituli sunt quatuor, *nu.* 174. Quær. 2. A quibus personis fieri, & accipi possint oblationes? Resp. Offerentes debent esse fideles baptizati, & non excommunicati, *n.* 175. Est etiam Jure Canonico specialiter prohibitum, oblationes facere quibusdam personis, quæ enumerantur, *num.* 176. & *seq.* Ex quibus rebus oblationes Ecclesiasticæ fieri, & accipi possint? Resp. non possunt ex iis, quæ ex injustitia sunt acquisitæ, sæ, vel quæ ex justitia, pietate, aut charitate aliis priore, aut potiore jure sunt debitæ, *num.* 178. Quær. 4. Quibus oblationes dari debeant? Resp. Oblationes factæ in Ecclesia, pertinent ad Sacerdotes, seu Ministros Ecclesiæ, qui Sacramenta administrant populo, *num.* 179. Ad quem spectent oblationes factæ alicui Capellæ in Ecclesia parochiali, vel alia existenti, vel quæ fiunt in Capella sita intra fines parochiæ. Item ad quos pertineant oblationes factæ, ad imaginem depictam in pariete alicujus hominis privati, & quæ fiunt in Ecclesia Cathedrali? *cit. n.* 179. An consuetudo, ut oblationes non acquirantur Ecclesiæ parochiali, vel parocho: sed alteri Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ, sit valida? *num. eod.* Etsi Religiosi sint capaces recipiendi oblationes Ecclesiasticas, & quidem tribus modis, de jure tamen communi nullum jus habent ad oblationes, nisi ex privilegio Papæ, vel consuetudine, *n.* 180. Denique Laici sæculares non sunt capaces, percipiendi oblationes Ecclesiasticas, *cit. num.* 180.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 78. *&* §. *At vero*; *nu.* 117.
c. 2. *num.* 41. *& seq.*
c. 3. *nu.* 121 *& seq.*
c. 4. *n.* 112. *& duob. seqq.*
c. 5. *nu.* 11.
c. 6. *nu.* 12.
c. 7. *nu.* 23. *& seq.*
c. 8. *n.* 64. *& duobus seqq.*
c. 9. *n.* 93. *& seq.*
c. 10. *n.* 45. *& seq.*
c. 11. *nu.* 67. *& duob. seqq.*
c. 12. *n.* 71.
c. 13. *num.* 100. *& duobus seqq.*
c. 14. *n.* 8. *& seq.*
c. 15. *n.* 135.
c. 16. *n.* 37. *& seq. seqq.*
c. 17. *num.* 136. *& duobus*
c. 18. *nu.* 85. *& seq.*
c. 19. *n.* 243. *& seq.*
c. 20. *n.* 86. *& trib. seqq.*
c. 21. *nu.* 13.
c. 22. *nu.* 14. *& duob. seqq.*
c. 23. *num.* 17.
c. 24. *nu.* 49. *& seq.*
c. 25. *num.* 134. *&* §. *fin. num.* 142.
c. 26. *n.* 105. *& seq.*
c. 27. *n.* 105. *& seq.*
c. 28. *num.* 28. *& quatuor seqq.*
c. 29. *n.* 232. *& seq.*
c. 30. *nu.* 118. *& seq.*
c. 31. *num.* 130. *& duob. seqq.*
c. 32. *n.* 160. *& seq.*
c. 33. *nu.* 27.
c. 34. *nu.* 56. *& seqq.*
c. 35. *& ult. nu.* 184.

IN SEXTO.

c. 1. *n.* 167.
cap. 2. *in princ. num.* 117. §. *Statuimus*; *num.* 108. §. *Ubi autem*; *numer.* 72. §. *Sane*, *num.* 146. §. *Diœcesani*; *num.* 44. *&* §. *Ceterum*, *num. eod. &* §. *ult. num.* 109.

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *n.* 166.
Clem. 2. *n.* 97.
In Extrav. communibus.
Extravag. unic. nu. 47.

TITULUS XXXI.

De Regularibus, & Transeuntibus ad Religionem.

SECTIO I.

De Essentia Status Religiosi in communi; ejusque proprietatibus, & institutione.

§. I.

Quid sit Status Religiosus, & quænam requirantur ad substantiam veræ, & propriæ Religionis?

Religio tripliciter accipitur, hoc loco vero sumitur stricte, pro Statu Religioso, qui est stabilis in communi vivendi modus fidelium, ad Christianæ charitatis perfectionem, tendentium, edita tribus votis substantialibus perpetuæ castitatis, paupertatis, & obedientiæ, *nu.* 1. & 2. Ad substantiam veræ Religionis 4. Conditiones requiruntur. 1. Ut serventur tria consilia Evangelica, paupertatis, perpetuæ castitatis, ac obedientiæ, sine quibus status Religiosus non potest consistere, *num.* 3. Paupertas autem Religiosa non requirit necessario, ut Religiosus reddatur omnino incapax dominii bonorum temporalium: sed ut iis uti non possit, vel de iis libere disponere, sine licentia Superioris, *nu.* 4. Ad castitatem Religionis perfectæ non sufficit castitas conjugalis: sed requiritur absoluta, *n.* 5. Secunda conditio est, ut hæc tria consilia Evangelica, voto perpetuam obligationem continente firmentur: & ut etiam ex parte voventis actualis sui traditio; ex parte vero Religionis, externa acceptatio a Prælato, seu Superiore Ordinis fiat, *nu.* 6. Tertia conditio est, ut tria prædicta vota emittantur in Religione, per Sedem Apostolicam approbata: *num.* 7. Quarta conditio est, ut emittens vota Religionis constituatur sub alicujus Superioris, seu Prælati Ecclesiastici jurisdictione, & potestate, qui possit Religiosos subditos suos corrigere, *num.* 8. & 9.

§. II.

An vota solemnia sint de essentia Religionis?

Resp. negative, sed satis est ad constituendam vere, & proprie dictam Religionem, vota simplicia emittere, *num.* 10. & *seq.* Solvuntur objectiones, *num.* 12. Idque declaratur *num.* 13. & *tribus seqq.* Deducuntur quædam corollaria, *numer.* 17.

§. III.

Utrum Status Religiosus fuerit institutus Jure Divino, an vero solum Jure positivo, & Ecclesiastico? & de diversitate Religiosorum Ordinum.

Assertio I. Status Religionis, secundum se, & quoad substantiam, ab ipso Christo in nova Lege fuit institutus, *num.* 18. Ass. 2. Status Religiosus, quoad peculiarem & determinatum modum vivendi, sive Regulam, non est ex institutione Christi; sed Ecclesiæ, quæ certas conditiones statuere potest, sine quibus vota acceptari non debent, tanquam Religiosa, eæque conditiones, pro temporum varietate, mutari possunt, *n.* 19. Ass. 3. Omnes Religiosi Ordines conveniunt in iis, quæ spectant ad essentiam Status Religiosi, quæ consistit in tribus votis, secundum Evangelica consilia editis, diversitas autem Religionum desumitur ex fine cujusque proprio, ac peculiari, & ex diversis mediis, quibus ad eundem finem tendunt, & ad ipsa vota observanda utuntur. Et hinc alia Religio est contemplativa, alia activa, alia mixta, *n.* 20. Item Religiones aliæ sunt Clericales, aliæ Monachales, aliæ Mendicantes, aliæ Militares, *n.* & 21. *seq.* An Religio Societatis Jesu sit Ordo mendicans, etiam prout complectitur Scholasticos in Collegiis degentes? *n.* 23. Quæ sunt Religiones Militares, vel Hospitalariæ? *n.* 24. Illæ etiam Religiones sunt diversæ, quæ diversas Regulas, & Constitutiones habent, quarum numerantur quatuor antiquæ, & præter illas, tres recentiores, *num.* 25.

S E C T I O I.

De ingressu Religionis, & Novitiatu.

§. I.

Quæ ætas in ingrediente Religionem, seu Novitiatum requiratur & in quo loco necessario debet peragi Novitiatus, sive Probatio, & an etiam suscepto habitu Regulari?

Assertio I. Ad inchoandum annum probationis requiritur pubertas completa, nempe, ut si mas sit, XIV. ætatis annum: si vero fœmina XII. compleverit, *n.* 26. Idque procedit etiam post Concil. Trid. *n.* 27. Excipiuntur Ordines militares, & Novitii Societatis Jesu; qui non possunt admitti ad probationem ante exactum 15. annum, sine dispensatione Præpositi Generalis, *n. eod.* Ass. 2. Annus probationis, regulariter debet peragi in Monasterio, seu domicilio Religionis; nisi Novitius extra Monasterium, seu Religionem cum licentia Superioris sui, versetur, etiam per majorem anni partem, *n.* 28. Ass. 3. Etsi secundum communiorem sententiam necessarium sit ad valorem Novitiatus, ut annus probationis, suscepto habitu Regulari, peragatur: probabilius tamen est, non requiri ad substantiam probationis susceptionem habitus Regularis: sed posse etiam in habitu sæculari peragi, nisi in aliqua Religione contraria sit consuetudo, & Novitiatus non inchoetur, nisi post susceptum habitum Regularem, *num.* 29.

§. II.

Utrum necessarium sit, ut Professionem præcedat annus probationis, isque integer, & quomodo sit computandus?

Assert. I. Etiam olim tempus probationis regulariter fuit unus annus, & interdum etiam biennium, vel triennium, *num.* 30. At vero Jure communi Decretalium Professio nec emitti, nec recipi debet infra annum probationis, facta tamen ante annum probationis elapsum ex utriusque partis Monasterii, & Novitii consensu, valet; quia utraque pars renunciare videtur anno probationis in favorem sui introductum, & interdum etiam licite ex justa causa fieri potest, *numer.* 31. & 32. Excipiuntur Religiosi Prædicatores, & Minores, quibus prohibitum fuit, etiam antiquis temporibus, intra annum probationis aliquem ad professionem admittere, quod postea extensum fuit etiam ad alios Ordines Mendicantium, *numer.* 33. & 34. Hodie vero post Concil. Trident. professio in quacunque Religione, ante exactum probationis annum, non solum illicita est: sed etiam invalida, *numer.* 35. Ass. 2. Annus probationis debet esse integer, & completus, ita, ut nec unus dies illi desit, alioquin professio subsequens non valet, *num.* Quomodo hic annus computandus sit in anno bissextili? *num. eod.* Sunt autem duæ notandæ regulæ in computatione annorum, quando annus, vel dies cœptus haberi debeat pro completo, vel non? *numer.* 37. & 38. Aliquando tamen annus probationis non debet esse completus, *num.* 39.

§. III.

Utrum annus probationis debeat esse continuus, sine interruptione, & an, si quis post finitum Novitiatum Religionem deserat, sed postea ad eam redeat, iterum probari debeat?

Assertio I. Ad legitimum Novitiatum, & validam Professionem subsequentem, necessario requiritur annus probationis continuus, & non interruptus, *num.* 40. & *seq.* An etiam modica, & tenuis mora temporis, qua quis ex Monasterio egreditur, animo deserendi Religionem sufficiat ad interrumpendum annum probationis, & de novo inchoari debeat, etsi redeat? *num.* 42. Ass. 2. Si quis post expletum annum probationis, Religionem deseruit, & postea iterum sit in Ordinem receptus, potest probabiliter admitti ad Professionem, sine nova probatione, & novitiatu: nisi res ex parte Novitii, & Religionis sint notabiliter mutatæ, *num.* 43. Ass. 3. Si Religiosus professus ad aliam diversi Ordinis, aut Regulæ Religionem, sive strictiorem, sive laxiorem transeat debet necessario integrum annum Probationis iterum subire, antequam Professionem in illa Religione faciat, alias illa est invalida, *nu.* 44. Ass. 4. Si Professio alicujus ex aliquo defectu, v. gr. ætatis, vel ex alia causa sit irrita, non est necessario repetendus Novitiatus, *num.* 45. Ass. 5. Novitius juste ejectus, si iterum admittatur, quia impedimentorum inhabilitatis fuit sublatum, iterum inchoare debet annum probationis: secus est, si injuste sit ejectus *num.* 46. Ass. 6. Si quis dum sanæ mentis fuit, ad probationem est admissus: sed postea infra annum in furorem incidit, si furor, cito transeat, non interrumpitur Novitiatus: si vero diu duret, v. g. ad duos menses Novitiatus non omnino cessat, nec denuo inchoandus: sed tempus amentiæ est supplendum, *num.* 47.

§. IV.

An, & qua ratione impuberes ingredi possint Religionem, & in illa recipi, vel a parentibus offerri?

Quær. 1. An impuberes possint Religionem ingredi, & ad illam admitti? Resp. posse ingredi, & habitum Regularem suscipere, quamvis proprie non sint Novitii, ante pubertatem completam: imo etiam infantes, ante usum rationis, possunt ad Religionem suscipi, & Religioso habitu indui: sed non nisi cum consensu parentum, *num.* 48. Quær. 2. An, & qua ratione possint parentes liberos impuberes Religioni offerre, seu tradere vel ingressos revocare, & quem effectum habeat hujusmodi oblatio? Resp. 1. Possunt offerre Religioni, non solum, ut in ea sub regulari disciplina educentur: sed etiam, ut suo tempore Professionem emittant, & quantum est ex parte parentum, in ea perpetuo permaneant, *n.* 49. Resp. 2. Si parentes consenserunt filii, vel filiæ impuberis ingressum in Religionem, non possunt eum, vel eam revocare: si vero non consenserunt, possunt revocare filium ingressum: ita tamen, ut intra annum filium repetere debeant, quo elapso, non possunt illum revocare, *nu.* 50. Si vero filius pubes factus per vim ad professionem coactus fuit, Professio est irrita, & si nec ipse filius, nec parentes infra annum reclamarunt apud Superiorem, is permanere in Religione cogitur, *nu.* 50. & *seq.* An, & qualiter impubes filius ingressus Religionem a parentibus revocari possit, vel non? *num.* 51. Quis sit effectus oblationis factæ a parentibus Religioni filii impuberis? *num.* 52. Quod si impubes sine parentum oblatione, Religionem ultro ingressus est, & habitum Regularem suscepit, libere recedere potest, ante Professionem editam, *num.* 53. Similiter filius impubes oblatus a parte Religioni, pubes factus, egredi potest, non autem ante pubertatem, *num.* 54. Quær. 3. An non solum pater, sed etiam mater, & tutores habeant potestatem offerendi filium impuberem Religioni? Resp. probabilius est, quod mater non possit, contradicente patre, filium, vel filiam impuberem offerre Religioni, nec ingressum, sine consensu parentum, revocare: quamvis si pater filium impuberem velit Religioni offerre, vel ingressum revocare matre contradicente, valida & licita sit ejus oblatio, & revocatio, *nu.* 55. Etiam tutores possunt pupillum offerre Religioni, vel sine suo consensu ingressum revocare, *num.* 56. Quær. 4. An impubes, etiam invitus, a parentibus offerri, seu tradi possit Religioni? *nu.* 57. Probabilius est, quod etsi pater filium impuberem invitum obtulit Religioni, adeoque coegit ingredi, is in ea permanere debet, donec pubes factus fuerit: non autem potest impubes ita cogi, vel offerri ad ingrediendum Religionem, ut sit obligatus ad profitendum, vel perpetuo in illa permanendum *num.* 58. Respondetur ad objectiones, *num.* 59. Quæ dicta sunt de oblationibus filii, vel filiæ impuberis, eorumque ingressu in Religionem, non sunt revocata: nec quidem quoad puellas impuberes per Concil. Trid. *num.* 60.

§. V.

De libertate ingrediendi Religionem, & egrediendi, quam habent Novitii.

Quær. 1. An liberi, invitis, & inconsultis parentibus, possint ingredi Religionem? Resp. posse, si parentes eos impedire velint, *num.* 61. Quær. 2. An Novitii intra annum probationis, libere a Religione egredi possint, & ad sæculum redire? Resp. posse, nisi quis Religionem intraverit, habitumque Novitiorum assumpserit animo DEO in perpetuo serviendi, tunc enim cogi potest, jure antiquo, ad Professionem faciendam in Religione, saltem laxiore, *num.* 62. Quod intelligi debet non de nudo, & simplici proposito sed promissione firmato, sive voto simplici DEO facto, perpetuo permanendi in Religione, *num.* 63. Sunt autem tres casus recepti, in quibus Novitius de Jure antiquo, etiam ante annum probationis expletum, e Religione egredi poterat, qui enumerantur, *nu.* 64. Si Novitius e Religione egrediatur, non tenetur solvere expensas, quas Monasterium in eo alendo fecit: nisi ad id per pactum se obligaverit, *n.* 65. & *seq.* Verum hodie post Concil. Trid. Professio facta, ante annum probationis finitum, est nulla, nullamque obligationem inducit, ad ullam Religionem intrandam, nec in genere, nec in specie, *num.* 57. Quær. 3. An illi, qui intra annum probationis, ad sæculum redeunt, licite possint ad Ordines, & Beneficia promoveri, & in illis ministrare? Resp. affirmative, *num.* 68.

§. VI.

De obligationibus, juribus, & privilegiis Novitiorum.

Quær. 1. An Novitii obligentur ad observanda statuta, & præcepta Superiorum Regularium? Resp. 1. Per se, ac directe, & sub culpa non obligantur, quamvis ex honestate, ac decentia debeant servare Religiosam disciplinam, dum sunt in Religione 2. Possunt tamen prælati Regulares illis certas leges facere, ad quas saltem sub pœna obligentur, 3.

Sub-

Subjiciuntur Novitii jurisdictioni spirituali Prælatorum Regularium, quoad forum externum, & conscientiæ, ratione cujus prælati illos punire ob delictum possunt, & præcipere etiam sub censuris, dum in Religione maneat, *n.* 69. Quær. 2. An Novitius, durante Novitiatu, possit retinere Beneficium Ecclesiasticum? Resp. posse retinere usque ad Professionem, nec interim illud alteri conferri posse, sine ipsius consensu, *n.* 70. Idque procedit, non solum in Beneficiis minoribus: sed etiam majoribus, & curatis, *n.* 71. Et quamvis professio, ex justa causa, ultra annum prorogetur, *n.* 72. Neque vacant Beneficia Novitiorum in Societate, durante biennio probationis, *n.* 73. Neque vacant Beneficia Novitiorum, ob professionem expressam, vel tacitam, factam intra annum probationis: cum ea sit invalida, *n.* 74. Novitius non est necessario vocandus ad electionem prælati, vacante prælatura, etsi excludi ab ea non possit, *n.* 75. Ex fructibus Beneficii, quod Novitius habet, assignanda est congrua portio ejus Vicario, *n.* 76. Quær. 3. An Novitii possint uti privilegiis sui Ordinis? Resp. affirmative, & in specie gaudent privilegio fori, & Canonis, ut, qui eos percutit, excommunicationem incurrat. Et privilegio immunitatis a solvendis gabellis, *n.* 77. Quær. 4. An Novitii e Religione dimitti possint, absque justa causa? Resp. negative, *n.* 78.

§. VII.

De dispositionibus, seu renunciationibus bonorum, quæ ante Professionem a Novitiis fieri solent.

Nomine renunciationis hic intelligitur dispositio de propriis bonis temporalibus, in favorem tertii facta irrevocabiliter, ita, ut retractari amplius non possit, etiam ante Professionem, *n.* 79. Ad quam cessionem faciendam, ante Professionem, non tenentur Novitii. Juxta Decretum Concilii Trident. nulla renunciatio bonorum, ante probationis annum facta etiam, jurata valet: nisi cum licentia Episcopi, vel ejus Vicarii, intra duos menses proximos ante Professionem nec alias effectum habet, nisi secuta Professione: & aliter facta, etiam cum expressa renunciatione hujus favoris, & cum juramento, irrita est, *cit. n.* 79.

Quær. 1. Quænam renunciationes irritæ sunt, non servata forma præscripta in dicto Decreto? Resp. 1. Si donatio, seu renunciatio bonorum facta sit, ante ingressum Religionis: sed non intuitu ingressus, sive sine animo illam ingrediendi, tunc talis renunciatio non est irrita: sed valida, etiam jure novo, *n.* 80. 2. Probabile est, renunciationes factas, ante ingressum Religionis, probationis causa, intuitu tamen talis ingressus, comprehendi sub Decreto Concilii, adeoque eas etiam juratas, esse irritas. Contrarium tamen, quod renunciationes factæ ab existentibus in sæculo, ante ingressum Religionis, sed intuitu illam ingrediendi; non comprehendantur sub dicto Decreto, adeoque validæ sint, est quoque valde probabile, *n.* 81. 3. Renunciatio facta a Novitio etiam post 16. annum ætatis, sed ante duos menses proxime præcedentes Professionem, & sine licentia Episcopi, vel ejus Vicarii, comprehenditur sub dicto Decreto, & invalida est, *n.* 72. 4. Etiam renunciatio bonorum facta a Novitio, sub conditione expressa, vel tacita secuturæ Professionis comprehenditur sub Decreto Concilii, adeoque sine forma in eo præscripta, facta, est irrita, *n.* 83. Ab hoc Decreto Concilii Tridentini excipiuntur Candidati, & Novitii Societatis Jesu, quorum renunciationes bonorum factæ conformiter Constitutionibus Societatis, sunt validæ, non obstante dicto Decreto, *n.* 84. Quær. 2. Quinam contractus, vel actus comprehenduntur nomine renunciationis in Decreto Concilii, ita, ut si fiant sine forma ibi præscripta, sint irriti? Resp. 1. Comprehenditur donatio inter vivos, ita, ut ea irrita sit facta sine forma in Decreto præscripta, *nn.* 85. Ubi adferuntur plures exceptiones. 2. Nomine prohibitæ renunciationis Novitii, ante duos menses, comprehenditur etiam datio mutui, si quid ex bonis Novitii detur Monasterio, sub titulo mutui, *n.* 86. 3. Sub nomine renunciationis comprehenduntur omnes contractus lucrativi: non tamen omnes onerosi, sed tantum illi, in quibus tantundem recipitur, quantum datum est, hi enim, sine forma præscripta in Decreto, initi a Novitiis, sunt irriti, *n.* 87. Quær. 3. Quæ solennitates requirantur ad renunciationes, vel donationes Novitiorum? Resp. duæ, ut sint validæ, prima est, ut fiant, cum licentia Episcopi, vel alterius Prælati exempti, vel ejus Vicarii Generalis, & quidem non solum petita, sed etiam obtenta, quam dare non possunt Prælati Regulares, etiam exempti: altera solennitas est, ut renunciationes fiant intra duos menses proximos ante Professionem, quamvis immediate ante illam fiant, *n.* 88. Quando fieri debeat renunciatio, si ex justa causa differatur Professio? *n.* 89.

§. VIII.

Aliæ nonnullæ quæstiones circa renunciationes bonorum, a Novitiis factas proponuntur, & resolvuntur?

Quær. 1. An Novitius possit renunciare hæreditati patris, vel matris adhuc viventis, sine consensu illorum, & in favorem Religionis? Resp. 1. Etsi talis renunciatio, si facta sit in favorem certæ personæ particularis, sine consensu ejus, de cujus hæreditate agitur, sit invalida, nisi juramento firmata sit: valida tamen est hujusmodi renunciatio facta in favorem Religiosi Conventus, vel alterius Communitatis etiam sine consensu ejus, de cujus hæreditate agitur, *n.* 90. Quando præterea, si Novitius renunciet hæreditati patris, vel alterius sibi obventuræ, & de ea disponat in favorem certæ personæ, vel causæ piæ, ea renunciatio valeat, vel non? *cit. n.* 90. Quær. 2. An renunciatio bonorum, vel donatio facta, secundum formam præscriptam in Concilio Trident. corruat, & effectum non habeat, si is moriatur, antequam Professionem emisit, vel si invalide sit professus? Resp. 1. Probabilius est, quod renunciatio bonorum facta a Novitio, etiam in favorem Monasterii, corruat, si morte præventus, Professionem non emisit: quamvis etiam oppositum sit probabile, quod si Novitius moriatur ante Professionem, renunciatio ab eo facta, habeat effectum, *nn.* 91. Respond. 2. Ut renunciatio vel donatio a Novitio facta, sit firma, & effectum habeat, non sufficit, ut Professio postea facta sit: sed requiritur, ut etiam sit valide emissa, *cit. nn.* 91. Quær. 3. An renunciatio bonorum facta a Novitio, secundum formam Conc. Trid. possit ab illo ante Professionem revocari, si velit permanere in Religione? Resp. non posse, *nn.* 92. Quær. 4. An renunciatio, seu donatio bonorum facta, intuitu ingrediendi Religionem, vel etiam post ingressum, a Novitio minore 25. annis, sine auctoritate Curatoris, & Decreto Judicis, sit valida? Resp. affirmative, etiamsi in favorem privatę personę facta sit *n.* 93.

SECTIO III.

De Professione Religiosa.

§. I.

Quid sit Professio Religiosa, & quotuplex.

Assertio I. Professio accipitur, vel generaliter, & late pro actu, quo quis assumit statum Religionis, sive Professio fiat per vota solennia irrevocabiliter, sive per vota simplicia, & revocabiliter. Et in hac generali acceptione Professio est contractus non mere humanus, seu Civilis: sed Religiosus, & Sacer, per quem homo voluntarie se tradit DEO in Religione approbata, editis tribus votis paupertatis, castitatis, & obedientiæ, & interveniente Prælati Regularis acceptatione, *n.* 94. Vel accipitur Professio stricte pro illa, quæ fit per vota solennia, omnino absolute, & irrevocabiliter ex utraque parte. Ass. 2. Professio Religionis, duplex est, una expressa, quæ fit verbo, vel scripto, vel utroque simul: altera tacita, quæ fit sine scriptura, & voce, exercendo unum, vel plures actus Professorum proprios, *n.* 95.

§. II.

Qua forma, seu modo Professio expressa fieri possit, vel debeat?

Assr. I. Professio Religionis expressa potest fieri, non tantum verbis: sed etiam scripto, aut nutibus, seu signis, *n.* 96. Et hinc ad valorem Professionis expressæ, nec scriptura, nec certa verborum forma requiritur: sed ea etiam signis traditionem personæ significantibus, & acceptationem Religionis, seu Prælati, ejus nomine, fieri potest, *nn.* 97. Etsi ad valorem Professionis non requiratur scriptura, per illam tamen fieri solet, ut de illa constet per propriam subscriptionem, vel subsignationem, imo juxta communem consuetudinem, vota Professionis etiam ex scripto legi solent, *n.* 98. Debet autem ea forma Professionis servari, quæ in Regula præscribitur, quæ in diversis Religionibus varia est, *cit. n.* 98. Est autem valida Professio Religionis, etiam non suscepto habitu Religioso, & Professorum proprio, *n.* 99. Unde, si Clerici sæculares fingunt, se nomine, & habitu Monachos, cum non sint, cogendi sunt, ut veri Monachi fiant, vel dimittant habitum Monachorum, *cit. n.* 99. Ass. 2. Professio expressa potest fieri per Procuratorem, nisi Ordinis Regula statuat contrarium, *n.* 100. Ass. 3. Fieri etiam potest, non tantum absolute: sed etiam sub conditione de præterito, vel de præsenti, aut de futuro, & impleta conditione, Professio erit valida: nisi conditio repugnet substantiæ status Religiosi, v. g. ut liceat retinere proprium, *n.* 101. Ad valorem Professionis non requiritur, ut fiat in Ecclesia, vel intra Monasterium: potest etiam fieri quocunque tempore, etiam in articulo mortis, *n.* 102.

§. III.

Quibus modis fieri possit Professio tacita Religionis.

Triplex est habitus Novitiorum, primus distinctus, ut quia alio habitu utuntur Novitii, alio Professi, iique, vel manifeste, vel occulte distinctus: secundus est habitus distinctus, seu communis, ut quia Professi, & Novitii gestant eundem habitum: tertius est habitus communissimus, quando etiam alii in communi viventes cum Professis, & Novitiis, vestitu utuntur, *nn.* 103. Quær. 1. Quibus modis Jure communi Decretalium fieri possit Professio tacita? Respond. Tres communiter modi assignantur. Primus est, si qui sciens, & sponte habitum proprium Professorum, & patenter distinctum habitu Novitiorum, suscepit, & per triduum gestavit, is tacite Professus censetur. Unde, qui ante 14. annum, habitum Professorum suscepit, vel etiam post illum: sed ante triduum, sine præcedente Professione, dimisit, non censetur tacite Professus: sed potest ducere uxorem, *nn.* 104. Is, qui ante 14. annum ætatis Religionem ingressus fuit, potest licite egredi, nisi in anno 15. Professionem expressam faciat, vel habitum Religionis suscipiat Professorum proprium, vel Professionem, ante pubertatem factam, ratificet, *num.* 105. Si quis olim ante annum probationis exactum, sponte suscepit habitum proprium Professorum, ac distinctum ab habitu Novitiorum, is tacitam Professionem emisit, & obligabatur ad Religionem in genere ingrediendam, saltem laxiorem, *num.* 106. Si annus probationis legitime sit transactus, non requiritur ad Professionem, ut habitus Professorum proprius per triduum gestetur: sed sufficit, si quis suscepit habitum patenter distinctum ab habitu Novitiorum, *num.* 107. Secundus modus tacitæ Professionis est, si quis, anno integro, habitum in Religione gestavit indistinctum ab habitu Professorum, talis, exacto anno, censetur tacite Professus, & per censuras cogendus est, ad servandam Regulam, *num.* 108. Similiter si quis ante annum 14. Religionem ingressus, & per annum totum 15. portavit habitum Novitiorum omnino indistinctum ab habitu Professorum, tacite Professus censetur: nisi talem habitum etiam gestent alii, qui communem cum iis vitam ducunt. Si

vero

vero major 14. annis habitum Religionis assumpsit, & per annum gestavit, omnino indistinctum, is præsumitur, Religionem tacite Professus, nn. 109. Ubi etiam habetur, qui sunt habitus distincti. Denique si quis pubes deferat habitum Noviriorum, non patenter distinctum ab habitu Professorum per annum, censetur tacite Professus; secus si habitus non sit patenter distinctus, n. 110. & seq. Tertius modus tacitæ Professionis est, si quis habitum Professionis gestet, & in eo actum Professorum proprium exerceat, v. g. in Capitulo suffragium ferat, is tacite Professus censetur, ita, ut, ad contrarium probandum non admittatur, n. 12. & seq. Quæ conditiones requirantur ad tacitam, seu præsumptam Professionem? n. 114. Quær. 2. An, & quibus modis Professio tacita fieri possit, post Conc. Trid. Resp. Professiones tacitæ non sunt sublatæ per dictum Concilium: dummodo fiant post annum Probationis integrum, & continuum, & completis 16. annis ætatis profitentis, n. 115.

§. IV.

De conditionibus requisitis ad legitimam Professionem.

Assertio I. Prima conditio requisita ad validam Professionem, expressam, vel tacitam, est legitima ætas, nempe pubertas, quæ est jure antiquo annus 14. in masculo, & 12. in fœmina: post Trid. vero requiritur 16. annus expletus in viris, & feminis, n. 116. Neq; in Professione malitia supplet ætatem. Quod si quis pubes factus Professionem edidit; sed ante annum ætatis 16. vel ante annum probationis exactum, sufficit, si eam tacite, sive facto ipso ratificet, nn. 117. In quibusdam Religionibus nemo admittitur ad Professionem, nisi 18. annum sit assecutus, n. 118. Ass. 2. Secunda conditio est, ut Professio libera voluntate sit emissa; nam ex gravi metu injuste incusso facta est irrita, saltem jure Ecclesiastico, n. 119. Solus metus reverentialis non reddit irritam Professionem, nisi aliæ circumstantiæ concurrant, n. 120. Cui incumbat onus probandi, si opponatur defectus, seu impedimentum irritans Professionem, n. eod. Professio ex errore, vel ignorantia, aut dolo facta circa substantialia Religionis, est etiam irrita, n. 121. An coactio per vim, vel metum, etiam irritum reddat ingressum in Religionem, probationis causa? ex. n. 121. Si furiosus, vel amens profiteatur, non valet Professio: nisi factus compos mentis, per novam professionem expressam, vel tacitam consentiat, n. 122. & seq. Tertia conditio est, ut Professio ab aliquo habente potestatem admittendi, expresse, vel tacite acceptetur, nomine ipsius Religionis: quamvis autem consensus Superioris metu gravi injuste extortus sit, non tamen ideo irrita est Professio, n. 124.

§. V.

De illis, qui prohibentur ingredi Religionem, vel in illa Professionem edere, propter obligationem, qua aliis sunt obstricti.

Ass. I. Episcopus consecratus, vel etiam electus, & confirmatus, etsi consecratus non sit, non potest transire ad Religionem, relicto Episcopatu, & in ea Professionem emittere, sine consensu Papæ, n. 125. Est autem probabilius, Professionem Episcopi, sine licentia Papæ factam, non solum esse prohibitam; sed etiam invalidam, non item Prælati Episcopo inferioris, n. 127. Ass. 2. Si parentes in extrema necessitate sint constituti, tenetur filius, etiam postquam Religionem ingressus est, & professus, egredi, & illis subvenire: non autem si gravi solum egestate laborent, n. 127. Obligatus est tamen Religiosus professus parentibus, etiam in gravi necessitate constitutis subvenire, quatenus salvo statu Regulari, potest, n. 128. Et quamvis Professio facta a filio, cujus parentes indigent, sit illicita: non tamen est invalida, n. eod. Multo vero magis parentes sunt obligati, ut non prius Religionem ingrediantur, nisi prius provideant filiis de necessaria sustentatione, cit. n. 128. Servus nec ingredi Religionem, nec in ea Professionem emittere potest, nisi cum consensu Domini, n. 129. Ass. 4. Is, qui debitis est obstrictus, prius debita solvere debet, quam Religionem ingrediatur, alioquin admitti non debet, & multo minus ad Professionem, n. 130. Idemque est de obligato ad ratiocinia reddenda, saltem publica, n. eod. Quænam præterea conditiones requirantur ad legitimam Professionem? n. 131.

§. VI.

Ad quos spectat potestas admittendi Novitios ad Professionem.

Ass. I. De Jure communi admissio ad Professionem spectat simul ad Abbatem, seu Prælatum immediatum Religionis, & ad conventum, ita, ut etiam consensus, saltem majoris partis Capituli, sit necessarius, alioquin admissio est invalida, n. 132. Ass. 2. Si susceptio ad Professionem ad solum Prælatum spectet, ex consuetudine, vel privilegio, tum vacante Prælatura, Conventus Monachos admittere non potest: Si autem ad utrumque simul spectet, tunc Conventus potest admittere, & multo magis, si potestas admittendi ad solum Conventum pertineat, nn. 133. Ass. 3. Non tantum Prælatus Regularis immediatus: sed etiam Superior, ac mediatus, ut Generalis Ordinis, aut Provincialis potest admittere ad Professionem Novitios: etiam contradicente Superiore immediato: dummodo id faciat cum consensu Capituli, nn. 134. Episcopus possit admittere ad Professionem Novitios. 2. An Abbatissa Moniales? 3. An Prælatus excommunicatos vitandos? 4. An Potestas admittendi ad Professionem possit alteri delegari? n. 135. Quædam præterea notanda sunt, circa admissionem ad Professionem, n. 136.

§. VII.

De effectibus, & prærogativis valida Professionis.

Quær. 1. Qui sint effectus Religiosæ Professionis? Resp. Primus est, quod solennis Professio dirimat, non tantum matrimonium postea contrahendum; sed etiam ante contractum, & nondum consummatum. Secundus est, si uterque conjux, vel etiam unus tantum ex illis Religionem ingredi velit, alter vero votum continentiæ edere, in sæculo manens, permittendum est divortium, ita, ut ad invicem quoad cohabitationem, & torum, separari possint. Quod si in facie Ecclesiæ contraxerunt matrimonium, non possunt, prætextu impedimenti dirimentis, ad invicem divertere, & transire ad Religionem, nisi prius ostenderint impedimentum, præterquam si notorium sit: quod si nihil contra impedimentum fuit probatum, tum vir potest Religionem ingredi, & Professionem emittere, uxor vero in proposito continentiæ permanere, nn. 137. & seq. Tertius effectus professionis est, quod simplex votum ingrediendi certam Religionem, & in ea profitendi, tollitur per posterius votum solenne, editum in quacunque Religione, etiam laxiore, n. 139. & seq. Quartus est, per Professionem filiusfam. liberatur patria potestate. Sextus, tollitur irregularitas proveniens ex defectu Natalium, quoad sacros Ordines suscipiendos: non autem quoad Prælaturas, sine dispensatione. Septimus, tollitur etiam inhabilitas ad actus legitimos, v. g. ad testimonium ferendum. Octavus effectus est plenissima omnium peccatorum remissio, quoad pœnam temporalem, n. 141. Quær. 2. An per solennem Professionem amittatur Nobilitas Professi? Resp. amitti; nisi quod usum bonorum temporalium, n. 142.

§. VIII.

De indissolubilitate Professionis Religiosæ.

Quær. 1. An, & quomodo Professio sit indissolubilis ex parte profitentis, & Religionis? Resp. 1. Vinculum Professionis, ex parte profitentis, sola voluntate ipsius dissolvi non potest. 2. Neque etiam ex parte Religionis quoad vinculum, ita, ut dimissus fiat omnino liber a votis. 3. Neq; mutuo consensu utriusque partis, scilicet Religionis, & Religiosi Professi, potest dissolvi vinculum Religionis, nn. 143. Quær. 2. An, & quando Professio, quoad vinculum possit dissolvi per potestatem S. Pontificis? Resp. Potest Papa per dispensationem relaxare vinculum professionis, ita, ut qui fuit Religiosus professus, non sit amplius Religiosus, nec votis obstrictus, n. 144. Quær. 3. An vinculum professionis dissolvatur per promotionem professi, ad Episcopatum? Resp. non dissolvi, ita, ut Episcopus omnibus tribus votis Religionis maneat obstrictus, n. 145. Quær. 4. An professus possit præscribere contra professionem a se editam, & sic ab illa se eximere? Resp. Nunquam posse, tametsi longo tempore in sæculo maneat, & bona, quæ antea habuit, tanquam propria retineat, n. 146. & seq.

§. IX.

An is, qui invalide professus est, teneatur ratificare Professionem, & quæ requirantur, ad ratificationem Professionis invalidæ?

Assertio I. Is, qui invalide professus est, etsi nequeat in foro externo probare impedimentum irritans professionem: non tamen tenetur illam ratificare, sive bona fide, sive mala sit professus, n. 148. Ass. 2. Ad ratificationem professionis invalidæ requiritur 1. Ut ratificans sciat, professionem a se factam irritam fuisse. 2. Requiritur novus consensus per quem professio invalide emissa ratificetur expresse, vel tacite. 3. Requiritur nova acceptatio Prælati Regularis conscii nullitatis prioris professionis, n. 149.

§. X.

De jure, seu facultate reclamandi adversus Professionem invalidam.

De hac re extat Decr. Conc. Trid. *Sess. 25. de Regul. c. 19.* Circa quod quæritur 1. An omnes regulares possint reclamare contra professionem invalidam? Resp. affirmative, etiam Scholastici Soc. Jesu, qui solennem professionem non emittunt: item Moniales & Ordines Militares, n. 150. Qu. 2. Quot, & quæ conditiones requirantur ad legitimam reclamationem contra professionem invalidam? Resp. tres. Prima est, ut ante reclamationem habitum non deponat, vel cum habitu non discedat, sine licentia Superioris. Secunda conditio est, ut causas nullitatis suæ professionis coram Superiore suo ordinario deducat, qui est immediatus Prælatus regularis, & Episcopus, vel ejus Vicarius Generalis. Tertia est, ut id fiat intra quinquennium, a die professionis numerandum, n. 152. Utrum tempus hoc quinquennii sit continuum, an vero utile, ita, ut non currat ignoranti, vel impedito? n. 153. Qu. 3. Ex quibus casibus potest regularis reclamare contra professionem a se emissam? Resp. Ex causis enumeratis, nn. 154. Quær. 4. An etiam Religio reclamare possit contra invalide professum? Resp. affirmative, id vero locum habet solum, si Professio fuerit nulla ob ignorantiam justam, & invincibilem Superiorum regularium, cit. n. 154.

SECTIO IV.

De facultate transeundi ex una Religione ad aliam.

§. I.

An Possit Professus, seu Religiosus ab una Religione transire ad aliam, quæ conditiones requirantur ad licitum transitum ad aliam Religionem?

Asser. I. Non licet Monacho, seu alii Religioso, e Monasterio, in quo professionem edidit, temere se transferre ad aliud Monasterium ejusdem, vel diversi Ordinis, sive Ordo ille sit laxior, sive æqualis, sive strictior, sine licentia Prælati sui, n. 155. Neque etiam Monachi, vel Conversi ad alia Monasteria transeuntes, sine licentia Prælatorum suorum, recipi debent, ad permanendum, vel ut diu ibi morentur: sed si admoniti non celeriter redierint, compelli debeant ad redeun-

deundum, n. 56. Ass. 6. Omnibus Religiosis licitum est, ab una religione transire ad aliam strictiorem, petita prius licentia, etsi non obtenta, & quamvis religio privilegium habeat, ut ejus regulares non possint transire ad alium Ordinem, etiam prætextu strictioris religionis, n. 157. Imo etiam tota religiosorum Communitas, sive Conventus transire potest ad Ordinem strictiorem, ejus habitum, & regulam assumendo: non tantum viri, sed etiam fœminæ, nu. 158. Ass. 3. Ad licitum tantum ab una religione ad alteram, requiritur 1. Ut transitus fiat ad religionem perfectiorem, aut strictiorem. Nomine autem perfectioris hic intelligitur, non quæ absolute, & in se perfectior est: sed quæ austerior, seu rigidior est, n. 159. 2. requiritur, ut non fiat ex temeritate, vel levitate, vel ex passione inordinata: sed ex charitate, seu zelo majoris boni, seu perfectionis consequendæ n. 160. 3. Ut talis transitus non fiat, cum detrimento Ordinis, in quo est professus, cit. n. 160. 4. Ut licentia transeundi sit petita a prælato, & quænam circa hanc licentiam sunt observanda, n. 161.

§. II.

Quinam Superior in specie licentiam dare possit transeundi ad aliam Religionem?

Assertio I. Si quis zelo melioris boni ad religionem strictiorem transire velit, potest illam licentiam dare, non solum prælatus, seu Superior Ordinis mediatus, videlicet provincialis, aut Generalis: sed etiam immediatus ipsius Conventus, seu Monasterii etiam, sine consensu ipsius Capituli, num. 162. Hanc licentiam transeundi ad religionem strictiorem Superiores immediati, ut Priores, & Quardiani pro se petere debent a provinciali, & hic a Generali ac denique iste a Papa; in quibusdam vero religionibus potestas dandi hanc licentiam, est reservata provinciali, aut Generali, n. 163. potest autem prælatus papa inferior dare licentiam transeundi ad religionem strictiorem, si quis ex bono zelo transire velit, non si temere, aut ex levitate, n. 164. Ass. 2. Si quis ad aliam religionem æqualem transire velit, tum si adsit legitima causa transeundi, in Ordinibus exemptis, Abbas, seu prælatus immediatus illam dare potest: vel si immediatus Superior sit subjectus alteri prælato regulari, v. g. prior, vel Quardianus, tum provincialis, vel Generalis illam dare potest, in Ordinibus vero non exemptis, Episcopus, cum consensu Prælati regularis. Requiritur tamen etiam consensus Capituli, seu Conventus, n. 165. Si vero nulla causa subsit, solus papa licentiam dare potest, transeundi ad religionem æqualem, cit. n. 165. Ass. 3. potest prælatus papa inferior, v. g. provincialis, vel saltem Generalis, in Ordinibus exemptis, vel Episcopus in non exemptis, ex justa causa, dare licentiam transeundi ad laxiorem religionem. Item Prælatus, exemptus, & soli Papæ subjectus, requiritur tamen consensus Capituli, n. 166. Ass. 4. Solus Papa potest dare licentiam transeundi ad religionem laxiorem, quamvis talis licentia non excuset in foro conscientiæ, n. 167. Quæ sunt causæ transeundi ad religionem æqualem & multo magis ad laxiorem, requiritur licentia non tantum petita, sed etiam obtenta, n. 168. Quomodo privilegium quibusdam concessum, ut ab eodem Ordine ad alium, etiam strictiorem, liceat transire, sit intelligendum? n. eod. Facultas a quocunque prælato concessa alicui, ex justa causa transeundi ad aliam, intelligi debet de religione strictiore, vel æque stricta: non autem de laxiore, cit. n. 168. Si una ex conditionibus jure requisitis ad legitimum transitum desit, professio non tantum illicita est: sed etiam invalida, nu. 169. Si religiosus temere transiens ad aliam religionem, cumque postea facti pœniteat: ac redeat, tenetur cum religio prior iterum recipere cit. n. 169.

§. III.

An, & quatenus permissum sit, vel prohibitum, ex certis Religionibus transire ad alias?

Quær. 1. An Canonicus regularis possit transire ad ordinem Monachalem, vel viceversa, Monachus ad Canonicos Regulares? Resp. 1. Potest Canonicus Regularis transire ad ordinem Monachorum, si in Monasterio, ad quod vult transire, strictior sit observantia, n. 170. Solvuntur objectiones, n. eod. Resp. 2. Non est vice versa permissum, ab Ordine Monachorum transire ad Ordinem Clericorum Regularium, n. 171. Qu. 2. An de Jure communi ex Ordine Mendicantium permissum sit, transire ad Ordinem Monachalem, seu non Mendicantem, vel ad alium Ordinem Mendicantem? Resp. 1. Nullus Religiosus Ordinum Mendicantium potest transire ad Ordinem Monachorum, vel non Mendicantium, sine dispensatione Papæ, sub pœna excommunicationis, & Professio in posteriore Ordine facta, est irrita, n. 172. Quæ tamen Constitutio in pluribus locis non est usu recepta, n. 173. Excipitur Ordo Carthusianorum, ad quem licitum est, transire ex quovis Ordine, etiam Mendicantium, cit. n. 173 Resp. 2. De Jure communi, ex uno Ordine Mendicantium licite fieri potest transitus ad alium Ordinem Mendicantium: modo is fiat ad Religionem Mendicantium perfectiorem, aut strictiorem, etiam quoad præsentem observationem: in qua re inspicienda sunt singularum Religionum Mendicantium privilegia, n. 174. Qu. 3. An Religiosus assumptus ad Clericatum, possit ad statum Fratrum Laicorum, sive Conversorum ejusdem Ordinis transire? Resp. ex justa causa posse, n. 174. Qu. 4. An Prælatus inferior possit Religiosum, Professus in uno Monasterio compellere, ut transeat ad aliud ejusdem Ordinis, intra, vel extra Provinciam? Resp. posse, si Religio, ejusque Monasteria, vel Collegia sint sub uno Capite totius Ordinis videlicet Generali: secus est, si non habeant unum Caput: sed singula subsint suis Abbatibus, vel Prioribus sub Episcopo, vel immediate sub Papa; tunc enim Regulares Professi cogi non possunt ad transeundum, n. 176.

§. IV.

Quænam Jure Canonico interdicta sunt Religiosis transeuntibus, etiam licite, ad alias Religiones.

Religiosi Mendicantes quilibet, qui ad non Mendicantium Ordines, etiam de licentia Papæ, hactenus transierunt, vel imposterum transibunt, non possunt habere vocem in Capitulo, etiamsi hæc ipsis ab aliis Capitularibus concedatur. Item ad Prioratus, Administrationes, vel Officia sic transeuntes non admittuntur, etiam tanquam Vicarii, nec pro se, nec pro aliis, curam animarum gerere possunt, & quicquid contra attentatum fuerit, est irritum, n. 177. Quinam hic comprehenduntur nomine Mendicantium? n. 178. Et quinam non comprehendantur? n. 179. Duplex est pœna lata contra Mendicantes, transeuntes ad non Mendicantes. Prima est privatio vocis in Capitulo, & quod sic transeuntes redduntur inhabiles ad Officia quæcunq; & ad animarum curam gerendam, num. 180.

§. V.

Aliæ quæstiones, circa translationes Religiosorum ab uno Ordine ad alium resolvuntur.

Quær. 1. An legitime translatus ab uno Ordine ad alium, ut sit Prælatus ipsius, debeat de novo in illo Professionem emittere? Resp. affirmative, n. 181. Qu. 2. An translatus ab una Religione ad aliam obligatus sit ad vota specialia in priore Religione emissa, v. g. an translatus a Religione Minimorum teneatur a carnibus abstinere? Resp. non teneri, n. 182. Qu. 3. Ad quod Monasterium pertineant bona Religiosi transeuntis ab una Religione ad aliam? Resp. si utrumque Monasterium, seu Ordo bonorum in communi sit capax, tum omnia bona, ratione Professi transeuntis, acquisita priori Monasterio, penes illud manent: acquisita vero, post Professionem emissam in posteriore Monasterio, penes illud manent, n. 183. Resp. 2. Si Religiosus ex Ordine bonorum incapace transeat ad Religionem bonorum capacem, vel vice versa, tum bona acquisita priori Monasterio capaci, vel si erat incapax, bona Professi hæredibus ab intestato acquisita, manent penes prius Monasterium capax, vel si erat Incapax, penes hæredes ab intestato, n. 184. Sed quid si Religiosus ab uno Monasterio transferatur ad aliud, non ut ibi profiteatur, sed pœnitentiam agat, cui acquirantur bona sic transeuntis? n. eod. Quamvis transitus ab una Religione ad aliam sit licitus, si serventur conditiones jure requisitæ: non tamen est laudabilis: nisi propter magnam utilitatem, vel necessitatem fiat, n. 185.

SECTIO V.

De Religiosis fugitivis, apostatis, & ejectis.

§. I.

In quo differant Religiosi fugitivi, apostatæ, & ejecti: & an Religio teneatur illos quærere, & revocare?

Assertio I. Religiosus fugitivus stricte, ac proprie dicitur ille, qui ab Ordine discedit ad tempus, sine licentia sui Prælati, ut libere vagetur, animo tamen redeundi ad Religionem. Apostata vero dicitur, qui ab Ordine recedit, animo deserendi Institutum in perpetuum, vel saltem longo tempore. Ejectus vero dicitur, qui non sponte recedit: sed ob culpam e Religione ejicitur, n. 186. Hinc is, qui Religione recedit, animo nunquam redeundi, est verus apostata, etiamsi habitum Regularem non deponat, vel illum tegat, n. 187. Sed etsi quis a suo Monasterio, sine licentia sui superioris, recedat, sub prætextu ad Superiores accedendi, inter fugitivos numeratur, nisi ab eisdem missus, aut vocatus fuerit. Excipitur, nisi fugiat e Monasterio, inscio Superiore, ut ab iniqua vexatione Superioris liberetur, idque probare possit, n. 187. Etsi Religiosi, qui ultra mare se conferunt, sine licentia sui Superioris, ubi pauci sunt fideles, respectu infidelium, non sunt veri apostatæ: sunt tamen ipso facto, excommunicati, nec ad prædicandum, nec Divina celebranda sunt admittendi, n. 188. Ass. 2. Prælati Religionum tenentur, fugitivos, apostatas, vel ejectos ex Ordine, singulis annis, inquirere, & revocare, eosque cogere, ut ad Ordinem revertantur, n. 189. Quæ cura primo, & principaliter pertinet ad proprios Prælatos Ordinum, etiam locales? n. 190. Prælati Regulares etiam potestatem habent, Religiosos fugitivos, & apostatas, ubique locorum, capiendi, & incarcerandi, n. eod. An, & quo pacto Regulares fugitivi, apostatæ, & ejecti requirendi, & revocandi sint? cit. n. 190. Quibus expensis alendi sint Religiosi fugitivi, aut ejecti? n. 191. Quod dictum est de inquirendis, & revocandis ejectis, intelligi debet non de Religiosis injuste, sed de juste ejectis per sententiam definitivam, n. 192. An hodie singulis annis, & quando Religiosi fugitivi, seu apostatæ, aut juste ejecti inquirendi, aut reducendi sunt? cit. n. 193.

§. II.

An Religio habeat potestatem, ejiciendi subditos Regulares, & ob quas causas: & an Religiosus ejectus nihilominus obligetur ad vota Religionis aliasque observantias Regulæ?

Assertio I. Potest Ordo Religiosus etiam Professos suos expellere e Religione, ob causam justam, & gravem, quæ potestas est penes Prælatum Monasterii, cum consensu majoris partis Conventus: & in Ordinibus, qui Generalem habent, penes ipsum, vel ex ejus commissione, penes Provincialem, cum consensu majoris partis Capituli Provincialis, n. 194. Quæ sint justæ causæ expellendi Professos e Religione? n. 195. Moniales vero etsi expelli possint, propter incorrigibilitatem: non est tamen consultum, nec consuetum ut ob crimen expellantur: sed ut in perpetuum carcerem detrudantur, vel ad aliud Monasterium transferantur, n. eod. Asser. 2. Religiosus Professus, per justam sententiam, in perpetuum ejectus e Religione, manet obligatus ad sub-

fobftantiaslia vota Religionis, *n.* 196. Cui acquiruntur bona jufte, vel injufte ejecti, cum Monafterio, an vero Ecclefiæ Diœcefanæ, ubi Beneficium habet, vel Romanæ? *cit. nn.* 196. Cui acquiruntur bona Religiofi fugitivi, vel apoftatæ? *n.* 197. Ejecti Religiofi profeffi, non funt omnino foluti, ac liberi a voto obedientiæ Regularis, quamvis magna ex parte ceffet ejus executio, *n.* 198. Aff. 3. Religiofus, feu Profeffus ejectus jufte per fententiam in perpetuum, præter tria vota fubftantialia Religionis, non obligatur ad alias obfervantias Regulæ, v. gr. jejunia, abftinentias, & vigilias Ordinis, ad Horas Canonicas, fi non fit in facris Ordinibus conftitutus, donec denuo recipiatur, *n.* 199. Hinc talis ejectus non tenetur, nec debet deferre habitum Religionis, fi illo fit fpoliatus: nec etiam obligatur, ad fervandum votum annexum Profeffioni, v. g. redimendi captivos, *n.* 200.

§. III.

An Profeffus ejectus per fententiam in perpetuum, teneatur redire ad Religionem fuam, vel ingredi aliam, & ad id compelli poffit?

Affertio I. Profeffus Regularis, ob crimen ejectus per fententiam in perpetuum, obligatus eft in confcientia, ut fe corrigat, & correctus petat iterum recipi in Ordinem, poteftque per Superiores cogi, ad redeundum, *n.* 201. Refpondetur ad objectiones, *n.* 202. An Religiofus ejectus, fi fit paratus corrigi, & plene emendatus fuerit, poffit Religionem cogere, ut iterum admittatur: & an ejectus per fententiam definitivam, fi ad Ordinem redeat, ut in eumdenuo admittatur, teneatur novam Profeffionem emittere: & an debeat reftitui in antiquum locum, in quo erat ante ejectionem, *cit. n.* 202. Aff. 2. Si Religiofus ejectus per juftam fententiam in fua Religione non admittatur, non tenetur aliam ingredi: fed poteft in fæculo manere, *n.* 204. Aff. 3. Poteft tamen talis ejectus ad aliam Religionem tranfire, etiam laxiorem: quamvis non petita licentia Prælati, a quo ejectus eft, *nn.* 205. Aff. 2. Poteft Profeffus ob juftam caufam ejici, ea conditione, ut aliam religionem ingrediatur: quam conditionem, fi ejectus acceptavit, tenetur ingredi, vel tenebitur ad priorem redire, *n.* 206. Prædicta procedunt, non folum in iis, qui jufte; & ob culpam fuam ejecti funt: fed etiam qui injufte, liberati enim funt ab obligatione Regularis obfervantiæ, dum extra Ordinem manent, *n.* 207. Quid hodie ftatutum fit, circa ejectiones Regularium? *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 119. *& duob. feq.*
c. 2. *n.* 50. *& duob. feqq.*
n. 3. *n.* 99.
c. 4. *n.* 512. *& feqq.*
c. 5. *n.* 155.
c. 6. *n.* 118.
c. 7. *n.* 156.
c. 8. *n.* 104.
c. 9. *n.* 106. *& feq.*
c. 10. *n.* 70.
c. 11. *n.* 53.
c. 12. *n.* 58. *&* 61.
c. 13. *n.* 93. *& feqq.*
c. 14. *n.* 54.
c. 15. *n.* 122. *& feqq.*
c. 16. *n.* 31. *& feq.*
c. 17. *n.* 146. *& feq.*
c. 18. *n.* 157. *& feq.*
c. 19. *n.* 537. *& feq.*
n. 20. *n.* 62. *& feqq.*
c. 21. *n.* 98.
c. 22. *n.* 108.
c. 23. *n.* 64. *& feqq.*
c. 24. *& ult. nn.* 189. *& quatuor feq.*

IN SEXTO.

c. 1. *in princip. num.* 105. *§. Quod fi; & §. Qui vero; & §. fin. eodem n.* 109.
c. 2. *n.* 33.
c. 3. *n.* 34.
c. 4. *n.* 70. *&* 6. *feq.*
c. 5. *n.* 539. *& feq.*
c. 6. *& ult. n.* 133.

IN CLEMENTINIS.

Clement. 1. *num.* 177. *& tribus feqq.*
Clem. 2. *n.* 110. *& feq.*
In Extrav. communibus.
Extravag. 1. *nn.* 572. *& duob. feqq.*
Extravag. 2. *n.* 188.

TITULUS XXXII.
De Converfione conjugatorum.

§. I.

Quæ conditiones requirantur, ut Conjux poft matrimonium confummatum, licite poffit Monafterium ingredi.

Non poteft conjux, poft matrimonium confummatum, Religionem ingredi, & in ea Profeffionem emittere, fine licentia alterius conjugis, & tunc, fi hic fit fenex & extra incontinentiæ periculum verfetur, in fæculo permittitur remanere, dummodo perpetuam continentiam voveat; fi autem conjux remanens fit juvenis, etiam ipfe Religionem ingredi debet, *n.* 1. *& tribus feq.* Ut Profeffio conjugati in Religione valide fiat, non eft neceffaria licentia Epifcopi, *n.* 5. Ad licitam Profeffionem conjugati non fufficit, fi alter conjux fit adhuc juvenis, & Religionem ingrediatur: fed requiritur, ut Profeffionem emittat, vel fi fenex fit, continentiam voveat, & quidem perpetuam: neque fufficit etiam, quod fit fenex: fed requiritur, ut non fit fufpectus de periculo incontinentiæ, *n.* 5. *&* 6. Non poteft uxor, quæ licentiam dedit viro ingrediendi Religionem, fi non fit fufpecta de incontinentia, cogi ad ingrediendam Religionem: fed fatis eft, fi perpetuum continentiæ votum edat coram Epifcopo, *n.* 7. Sed quid fi uxor incontinenter poftea vivat in fæculo, poterit ne cogi ad ingrediendum Religionem? *n.* 8. Quod fi conjux ingreffus Religionem, cum licentia conjugis, ante Profeffionem exeat, debet redire ad conjugem in fæculo, *n.* 9.

§. II.

An Profeffio emiffa a conjuge, cum licentia alterius conjugis manentis in fæculo, five cum voto Caftitatis, five etiam fine illo, fit valida?

Affertio I. Si conjux manens in fæculo emifit votum caftitatis, etiamfi fit juvenis, & fufpectus de incontinentia, modo cum ejus confenfu, alter conjux Religionem ingreffus, & profeffus fit, valida eft Profeffio, *n.* 10. Aff. 2. Etfi conjux manens in fæculo nullum votum caftitatis edidit, valida tamen eft Profeffio ingreffi Religionem, cum confenfu alterius conjugis: quamvis fit illicita, *n.* 11. *&* 12. Quando vir, qui cum licentia uxoris emifit Profeffionem, poffit revocari ab uxore, vel non, five voverit continentiam, five non? *n.* 13. *& duob. feq.*

§. III.

An Profeffio mariti, invita, vel ignorante uxore, & vice verfa uxoris, invito vel ignorante marito, poft confummatum matrimonium, fit valida, & ad quid obliget?

Affertio I. Quamvis Profeffio conjugis, fine confenfu alterius conjugis, & multo magis eo invito, & contradicente, poft confummatum matrimonium, non valeat, ideoque altero conjuge mortuo, Religionem ingredi non teneatur: non tamen conjux vovens poteft petere debitum conjugii, licet reddere teneatur, & poft mortem alterius conjugis, ad perpetuam continentiam obligetur, *n.* 16. Aff. 2. Si conjux non tantum fciente, & contradicente altero conjuge: fed etiam illo ignorante Profeffionem in Religione fecit, invalida eft Profeffio, ita, ut poft mortem illius ad Religionem redire non cogatur, *n.* 17. Prædicta declarantur, *n.* 18. *& tribus feq.* Si uterque conjux Religionem ingrediatur, & profiteatur, non obtenta mutua licentia, tum videtur invalida utriufque Profeffio, ita, ut neuter alterum revocare poffit, *n.* 21.

§. IV.

An Profeffio conjugati facta cum licentia alterius: fed per metum, aut dolum obtenta, fit valida: & an etiam, fi fit facta, altero conjuge fciente: fed tacente ac diffimulante teneat?

Affertio I. Si licentia Religionem profitendi ab altero conjuge, per metum gravem, & injuftum fit extorta profeffio poftea fecuta, eft invalida, & poteft is, propria auctoritate, iterum exire, *n.* 23. *& feqq.* Aff. 2. Si conjux cum licentia alterius conjugis, fed per dolum gravem, & injuftum impetrata, Religionem profeffus fuit, profeffio eft irrita, *n.* 24. *&* 25. Aff. 3. conjux, altero conjuge non expreffe confentiente; fed tacente, & diffimulante, Religionem profeffus fit, ea profeffio eft invalida: probabilius tamen eft, tali cafu profeffionem viri, per folam mortem uxoris, in vita non revocantis virum, non fieri validam: fed requiri, ut uxore mortua, vir per novum confenfum profeffionem invalide a fe emiffam ratificet: ad quod duo funt neceffaria: nempe ut profitens fciat priorem profeffionem, ob hunc defectum fuiffe invalidam: & ut fciat impedimentum matrimonii per mortem conjugis fublatum, *n.* 26. *&* 27.

§. V.

An votum fimplex continentiæ ab uno conjuge, cum licentia alterius, poft matrimonium confummatum, vel ab utroque confenfu communi emiffum, fit validum, & licitum, & ad quid obliget?

Affertio I. Si uxor perpetuam continentiam vovit, cum confenfu viri, ad tempus tantum ita ut ipfe perpetuam continentiam non voverit, tranfacto eo tempore, compelli debet, ad cohabitandum viro, & conjugii debitum reddendum, *n.* 28. *& feq.* Aff. 2. Si uterque conjux, mutuo confenfu perpetuam continentiam voveat, ad illam obfervandam ambo funt obligati, ita ut neuter votum revocare poffit, *n.* 30.

§. VI.

An fi conjuges, qui mutuo confenfu continentiam voverunt, uterque, vel alter Religionem profiteatur, poffit unus alterum repetere, feu revocare?

Conjuges poffunt, mutuo confenfu, continentiam vovere & renunciare fibi invicem omni juri conjugali, quod unus in alterum habet, falvo tamen manente fubftantiali vinculo matrimonii & facta folum feparatione, quoad torum, & cohabitationem. Nec poteft unus alterum repetere; imo etiam alter conjugum, fi adhuc fit juvenis & fufpectus de incontinentia compelli debet, ad ingrediendam Religionem, maxime, fi hoc promiferit, *n.* 31. *&* 32.

§. VII.

An, fi unus conjugum adulterium commifit, poffit alter conjux innocens licite tranfire ad Religionem, vel Ordines facros fufcipere, etiam adultero invito?

Affertio I. Si uxor recedens a marito fuo, alteri adhæreat, & adulteretur, poteft maritus innocens religionem ingredi, & in ea profeffionem emittere, invita adultera, ita ut ab hac revocari nunquam poffit. *n.* 33. Aff. Quando viro permiffum eft, tranfire ad religionem, invita adultera, tum etiam vir innocens, eadem invita, Sacros Ordines fufcipere poteft, nifi aliud obftet; quia vir eft bigamus, vel alias irregularis, *n.* 34. Requiritur tamen, ut fententia divortii præcefferit, vel adulterium publicum fit, & notorium, ut conjux innocens poffit deferere, propria auctoritate, adulteram, fine metu reftitutionis, *nn.* 33. Si conjux innocens ftatum non mutavit, non poteft adulter, fine ipfius licentia profiteri Religionem, five facrum Ordinem fufcipere, etiamfi inftitutum fit divortium, poteft tamen adulter, cum licentia innocentis, ingredi Religionem, vel Sacros Ordines fufcipere, etiam poft divortium, *cit. n.* 35. Etfi maritus, qui fe ab uxore adultera feparavit, non teneatur illam etiam emendatam recipere; laudabiliter tamen facit, fi recipiat, & ab Epifcopo de hoc monendus eft: fed ad id compelli

pelli

pelli non potest: quod si recipere adulteram nolit, ea in Monasterium includi debet, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, *n.* 36. Potest tamen, hoc casu, adulter Religionem ingredi, ac profiteri, vel etiam Ordines sacros recipere, neque postea ab innocente conjuge revocari potest, *numer.* 37.

§. VIII.

An propter adulterium spirituale, videlicet apostasiam a Fide, sive hæresin, in quam unus conjugum lapsus est, possit alter conjux, non tantum se ab illo separare: sed etiam, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri, vel Sacros Ordines suscipere?

Aff. I. Si unus conjugum Infidelis, aut Hæreticus notorie factus sit, potest alter in Fide persistens, etiam, propria auctoritate, se ab eo separare, si pertinax sit, aut resipiscere nolit: imo ad id obligatur, si ex cohabitatione periculum perversionis immineat, *nu.* 38. Aff. 2. Si conjux in infidelitatem, aut hæresim lapsus, per legitimam sententiam hæreticus est declaratus, idroque alter conjux fidelis, ab eo separatus sit, potest hic, etsi alter conjux ad Fidem Catholicam redeat, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri, *nu.* 39. Aff. 3. Si uxor hæretica per Ecclesiæ judicium condemnata sit, potest vir Catholicus, non tantum Religionem ingredi: sed etiam SS. Ordines suscipere, invita conjuge hæretica, *n.* 40. An, & quando teneatur conjux Catholicus conjugem hæreticam, sed resipiscentem & ab hæresi revertentem, recipere, & an ad id compelli debet, vel non? *n.* 41. An, ut conjux fidelis licite transire possit ad Religionem, requiratur, ut hæreticus reversus ad Fidem, etiam ad Religionem transeat, vel votum continentiæ edat in sæculo? *n.* 42. An si unus conjugum ob hæresim sit damnatus, alter vero conjux adulterium commiserit, delictum compensari possit cum delicto, ideoque adulter compellendus sit, ad recipiendum conjugem ad Fidem reversum? *n.* 43.

§. IX.

An, & quo jure dissolvatur matrimonium ratum per Professionem?

Aff. I. Matrimonium ratum, sive per verba de præsenti contractum: sed non consummatum dissolvitur, quoad vinculum, per solemnem Professionem in Religione approbata, etiam altero conjuge invito, *n.* 44. Aff. 2. Probabilius est: matrimonium ratum solvi per solemnem Professionem, jure solum Ecclesiastico: sed antiquissimo a temporibus Apostolorum introducto, *n.* 45. Hinc infertur 1. Quod per solemnem Professionem Religionis tantum, non vero per propositum, vel etiam votum simplex perpetuæ continentiæ dissolvatur matrimonium ratum, & non consummatum, *n.* 46. 2. Matrimonium, etsi dirimatur per solemnem Professionem trium, vel quatuor votorum Soc. Jesu: non tamen per vota Coadjutorum formatorum in eadem, quippe quæ publica sunt, sed non solemnia: & multo minus dirimitur matrimonium ratum præcedens per vota simplicia Scholasticorum, vel Coadjutorum temporalium non formatorum, *n.* 47. 3. Per Professionem Ordinum Militarium dirimitur quoque matrimonium ratum, & non consummatum, *n.* 48.

§. X.

Intra quod tempus, licitum sit sponsis de præsenti, ante matrimonium consummatum, ingredi Religionem?

Aff. unica: Sponsus, vel Sponsa per verba de præsenti, ante consummatum matrimonium, si velit ingredi Religionem, debet cautionem præstare, quod intra duos menses, vel intrabit Religionem, vel redibit ad conjugem, eique adhærebit, *n.* 49. Si post contractum matrimonium de præsenti unus conjugum alteri cohabitare, vel conjugii debitum reddere nolit, potest per excommunicationem ad id compelli, *n.* 50. Probabilius est, quod hoc tempus bimestre detur conjugi, ad deliberandum de Religionis ingressu, & non ad profitendum: sed annus integer ei concedi debet ad probationem, etiam secundum jus antiquum, quo durante, revocari non potest ab altero conjuge, *nu.* 51. Alii distinguuntur inter Ordines Mendicantium, & non Mendicantium. Sed hodie post Concil. Trid. in quacunque Religione, nulla est Professio, facta ante annum probationis expletum, cui amplius renunciari non potest, *cit. n.* 51. Quænam præterea circa hoc tempus notanda sunt? *n.* 52. etiam post transactum bimestre, vel tempus a Judice præscriptum ad consummandum matrimonium, potest uterque conjux, si matrimonium consummatum non sit, Religionem ingredi, *n.* 54.

§. XI.

An Sponsa de præsenti possit Religionem ingredi, si a Sponso sit carnaliter cognita per copulam violenter extortam?

Aff. I. Si Sponsa de præsenti a Sponso carnaliter sit cognita per vim ei illatam, post elapsum bimestre, vel aliud tempus arbitrarium, præscriptum conjugi, volenti ingredi Religionem, ad deliberandum de ingressu ejusdem, tum non potest postea ingredi Religionem, *n.* 55. Aff. 2. Probabilius est, quod Sponsa per vim oppressa, & carnaliter cognita a Sponso, ante elapsum tempus bimestre, vel aliud arbitrarium, vel si ipsa jam ingressa est Religionem, adhuc tamen intra annum probationis, possit ingredi Religionem, vel jam ingressa emittere Professionem, etiam invito Sponso, *n.* 56. Idemque est, si Sponsa de præsenti per gravem metum sit violata a Sponso, *n.* 57.

§. XII.

An, & qua ratione conjugatus possit, vel non possit Ordines suscipere, vel etiam ad Episcopatum assumi?

Aff. I. Conjugatus non potest ad Sacros Ordines promoveri, nisi uxor licentiam ei dederit, & continentiam voverit: imo neque ad minores Ordines promoveri potest, *n.* 58. Ut autem hic Ordines suscipere possit, præter licentiam uxoris, requiritur, ut illa in sæculo maneat, & perpetuam castitatem voveat, si senex sit, & extra periculum incontinentiæ: si vero sit juvenis, vel suspecta de continentia, etiam Religionem profiteri debet, *nu.* 59. Aff. 2. Per susceptionem Ordinis Sacri impeditur matrimonium contrahendum, & dirimitur etiam matrimonium contractum, post susceptionem Ordinis Sacri: non tamen dissolvitur matrimonium contractum per legitimum viri, & mulieris consensum, etiamsi per carnis copulam non fuerit consummatum, *nu.* 60. Si vir ad Ordines Sacros est promotus, sine licentia uxoris, potest illa revocare virum: non tamen potest, si vir Sacris Ordinibus sit initiatus, invita, & ignorante uxore, post mortem illius aliud matrimonium inire, *n.* 61. Nec potest, si vir eum uxoris spontanea licentia, Sacros Ordines suscepit, ab illa revocari ad consortium conjugale. Sed neque si eum licentia spontanea uxoris, Ordines Sacros suscepit, potest uxor, eo mortuo, valide aliud matrimonium inire; secus, si uxore contradicente, vel ignorante Sacrum Ordinem suscepit, tum enim ipsa potest, eo mortuo, aliud matrimonium inire, *n.* 62. Aff. 3. Conjugatus non potest ordinari Episcopus, nisi uxor ejus prius Professionem in Religione emittat, assumpto Sacro Velamine, *n.* 63.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

TITULUS XXXIII.

De Conversione infidelium.

Aff. I. Si viri infideles occidant maritos uxorum Fidelium, seu Christianorum, machinationibus, seu insidiis, tum viri illi non possunt illas mulieres in uxores postea ducere, etiamsi illi, qui maritos Christianarum mulierum occiderunt, postea opera dictarum mulierum ad Fidem conversi sint: secus est, si veri infideles in bello occiderunt Christianos maritos, & hi vicissim infideles viros; ita tamen, ut mulieres, sive uxores illorum non procuraverint necem maritorum, tum enim non prohibentur contrahere matrimonium cum infidelibus viris, qui maritos earum occiderunt, *n.* 1. Id vero non solum locum habet in maritis infidelibus: sed etiam fidelibus; nam si Christianus occidat maritum alicujus, non potest ducere in matrimonium ejus uxorem, si & ipsa morti mariti cooperata sit: secus si non sit cooperata, *n.* 2. Quænam requirantur ad incurrendum hoc impedimentum dirimens matrimonium? *n.* 3. & 4. Aff. 2. Si unus infidelium conjugum convertatur ad Fidem, altero remanente in infidelitate, communis proles assignanda est parenti converso, *n.* 5. Filii nati ex uno parente Christiano, sive matre, altero vero infideli, possunt baptizari volente parente Christiano, etsi alter infidelis reclamet, *n.* 6. Si unus parens fidelis est, alter vero infidelis, tunc infans, etsi triennio minor sit, tradi debet, educandus patri fideli, & quamvis sit major triennio, matri fideli, idque ob favorem Fidei, *n.* 7.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

TITULUS XXXIV.

De Voto, & Voti Redemptione.

§. I.

De voto in genere, & præcipua ejus divisione in solenne, & simplex.

Assertio I. Votum communiter definitur, promissio de opere meliore Deo deliberate facta, & quomodo differat a simplici proposito? *n.* 1. Unde, qui proponit in animo fieri Religiosus, & dicit, non morabor diu in sæculo, non censetur vovisse; *cit. n.* 1. Aff. 2. Votum solenne est, quod ab Ecclesia, ut tale acceptatur, & voventem inhabilem reddit in perpetuum, & immutabiliter, & de lege ordinaria, ad contrahendum matrimonium, & ad dominia rerum acquirenda, vel retinenda, qualia vota solennia tantum sunt duo, in ordine ad dirimendum matrimonium subsequens, nempe votum Religiosæ Professionis, & votum continentiæ, quod majoribus, seu Sacris Ordinibus est annexum. Reliqua vero vota omnia dicuntur simplicia, quæ ab Ecclesia non acceperunt vim, matrimonium subsequens dirimendi, nec reddunt inhabilem, ad dominium bonorum acquirendum, vel retinendum, *num.* 2. & 3. An, & quænam vota simplicia habent vim dirimendi matrimonium subsequens? *num.* 4. Votum solenne, & simplex non distinguuntur inter se essentialiter: sed tantum accidentaliter, seu extrinsece ex sola Ecclesiæ constitutione, *num.* 5. Item vota solennia sunt ex utraque parte, tam ex parte voventis, quam ex parte Religionis, vel Ecclesiæ acceptantis perpetua, & via ordinaria indissolubilia: at vero vota sim-

simplicia non acceptantur, ut solennia, & ea parte Religionis vel Ecclesiæ, via ordinatia dissolvi possunt n. 6.

§. II.

Utrum, & quando votum obliget, & impleri debeat: & an etiam interveniente impedimento?

Ass. I. Quamvis ab initio liberum sit, cuique vovere, vel non, post votum vero factum necessario implendum est, *n.* 7. Ass. 2. Votum absolute, & nullo præfixo certo tempore editum, statim obligat, & impleri debet cum commode potest, n. 8. Ass. 3. Ex justa tamen causa potest differri voti executio: & quænam sit justa causa differendi executionem voti, quod caret certo tempore, n. 6. Ass. 4. Si impedimentum occurat, per quod difficilis redditur voti executio, tum vel temporale est, & votum differri debet, donec commode executioni mandari possit: vel impedimentum est perpetuum, & votum redimendum est, seu commutandum, aut in eo dispensandum, n. 10. Ut in voto peregrinationis ad Terram sanctam, quod declaratur, n. 11.

§. III.

An, & qualiter hæres teneatur implere, & exequi vota defuncti, quæ ipse non implevit?

Assertio I. Vota personalia defuncti non tenetur hæres exequi: tenetur tamen realia, imo & mixta, id est, partim realia, partim personalia, si id quod est in voto reale sit separabile ab eo, quod est personale, & independenter ab eo promissum: sed nonnisi juxta vires hæreditatis aditæ & salva legitima liberis debita, quæ votis, aut legatis gravari non potest, n. 12. Ass. Si hæres jussa, seu vota realia defuncti ab eodem hærede acceptata monitus a Judice, intra annum, exequi intermittat, omni commodo hæreditario, quod a defuncto consequi posset, est privandus, n. 13. Idque declaratur, *n. 14. & quatuor seqq.*

§. IV.

An ille qui vovit ingredi Religionem, & postea non impleto voto, Episcopatum acceptat, possit licite, ante votum impletum, Episcopatum suscipere?

Is, qui vovit Religionem, & postea non impleto voto, Episcopatum suscipit transgressor est voti, & tenetur renunciare Episcopatui, & ad Religionem se transferre, ut votum impleat *n.* 18. Idque declaratur, *nn.* 16. & 20. Is qui vovit Religionem ingredi, & postea ad Episcopatum est assumptus obligatus est in conscientia, ad resignandum Episcopatum, si electus tantum est, & electionem de se factam acceptavit: & tunc libere potest renunciare Episcopatui, etiam sine consensu Papæ: si vero non tantum electus: sed etiam confirmatus fuit, tenetur licentiam transeundi ad Religionem petere a Papa, sine cujus dispensatione non potest ad Religionem transire, n. 21.

§. V.

Quis vota commutare, & in iis dispensare possit, & quæ vota, qualiter commutari possint?

Ass. I. Episcopus, vel alius Prælatus Episcopali jurisdictione præditus, potest vota redimere, seu commutare, vel in iis dispensare, ex justa causa, quin, & alii possunt dispensare in votis, vel ea commutare ex delegatione, vel privilegio Papæ, n. 22. An Archiepiscopus possit dispensare in votis suorum Suffraganeorum? Probabile est, posse, etsi non possit eum subditis eorundem, saltem extra tempus visitationis, *n.* 23. Ass. 2. Si opus, in quo commutatio fieri petitur, sit evidenter melius, Deoque gratius non requiritur Superioris auctoritas: sed ab ipso vovente id commutari potest, *n.* 24. Ass. 3. Omnia vota commutari possunt, etiam in opus evidenter æquale, sive æque bonum, saltem cum auctoritate Superioris: non autem propria auctoritate voventis: quamvis contrarium etiam sit probabile, *n.* 25. Quænam vota non possunt commutari in opus etiam evidenter melius? *nn.* 26. Ass. 4. Omnia vota edita, etiam reservata S. Pontifici, per Professionem solennem in Religione, ipso jure Ecclesiastico, naturali ac Divino in melius, Deoque gratius obsequium commutantur, & omnino extinguuntur, *n.* 27. Idque extenditur 1. Sive vota emissa sint adhuc in Sæculo, sive tempore Novitiatus. 2. Sive sint vota personalia, sive realia: dummodo non sint edita in favorem Ecclesiæ, vel etiam hominis privati. 3. Item vota emissa a transeunte ad Religionem strictiorem. 4. Etiam ad vota perpetua, *num.* 28. An hunc effectum etiam habeant vota simplicia Scholasticorum Societatis, emissa post biennium Novitiatus? *nn.* 29. Ass. 5. Vota quoque puerorum, seu impuberum commutatione, vel dispensatione indigent, *n.* 30. Votum ab impubere editum est validum, & obligat: modo usum rationis habeat, quamvis facile possit relaxari, *n.* 31.

§. VI.

An, & qua ratione commutari possit votum peregrinationis Jerosolymitanæ, & n quo relaxari debeat?

Quomodo commutetur votum profectionis ad Terram sanctam, *n.* 33. Non potest Episcopus vovere longam peregrinationem, nisi cum hac tacita conditione, si S. Pontifex licentiam dederit, ad quam petendam, vi voti sui, est obligatus, *n.* 34. Votum mixtum, sive partim personale, partim reale, quale est peregrinationis, recte commutatur in alia opera, personalia, vel realia, n. 35. Cessante causa finali, principali, & intrinseca, cessat etiam obligatio voti *nu. eod.* Quæ sit causa finalis principalis cujuscunque voti? *num.* 36. Commutatio, aut relaxatio voti peregrinationis in Terram sanctam, spectat, ad solum Papam, vel ad illos, quibus ea a Papa specialiter est commissa, *n.* 37. Prædictum votum non debet commutari, si vovens est habilis ad eundum, etsi inhabilis ad pugnandum, si suo consilio potest prodesse exercitui, vel secum ducere bellatores, *n.* 38. Viri, etiam sine consensu uxorum, edere possunt votum peregrinationis, in subsidium Terræ sanctæ, *n.* 39. Cum Clerici censeantur inhabiles ad pugnandum, ideo magis expedit, ut votum peregrinationis in Terram sanctam redimant, quam ut ad illud exequendum cogantur: nisi consilio, vel officio prædicationis prodesse, vel secum bellatores adducere possint, *n.* 40. Prælati Regulares olim tenebantur solvere vigesimam partem redituum in subsidium Terræ sanctæ, eamque secum adferre, si Ecclesiæ eorum ob absentiam graviter non læderentur, & ipsi erant utiles consilio, vel officio prædicationis: imo tenebantur implere, si votum hoc ediderunt, n. 41. Hodie vero, neque Prælati Sæculares, neque Regulares, possunt tale votum edere, sine licentia Papæ, vel Episcopi sui, *n.* 42.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XXXV.

De statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

§. I.

Quænam Jure communi Canonico statuta sunt circa Monachos, & Canonicos Regulares?

Inprimis Monachi, aliique Regulares Jure communi Canonico, seclusis exemptionis privilegiis, subjecti sunt Episcopis, ad quos correctio disciplinæ spectat. Unde Episcopus non debet gravare Monasteria, nisi causa disciplinæ, & correctionis; nec debet ea, quæ Monachis oblata sunt a fidelibus sibi vendicare, *n.* 1. Quamvis Monasteria Episcopo subjecta, sint exempta a Lege Diœcesana, non tamen a Lege jurisdictionis Episcopi, nisi speciale privilegium habeant: imo neque a Lege Diœcesana, si habeant Capellas sibi incorporatas, *n.* 2. Quænam præterea statuta sunt circa Monachos? *nn.* 3. Non potest aliquid accipi pro susceptione ad probationem, vel professionem: quamvis aliquid accipi, vel exigi possit pro sustentatione personæ, si Monasterium sit inops, & Regula Ordinis id permittat, vel consuetudo, *n.* 4. Monachi, & alii Religiosi non possunt habere peculium, sive proprium patrimonium, de quo disponere possint, sine dependentia a Superiore: possunt tamen habere peculium late sumptum, quoad administrationem, & usum facti dependentem a voluntate Superioris, & ab eo revocabilem, *nn.* 5. An concedi possint bona stabilia simplici Religioso a Superiore ad administrationem, seu usum, ab ipsius voluntate dependentem, & revocabilem, post Conc. Trid. *num.* 6. Monachi non debent soli, sine Sociis habitare in Parochialibus Ecclesiis, *n.* 7. Priores Conventuales, qui per electionem Capituli constituuntur, non possunt amoveri, sine justa causa, *n. eod.* Quid præterea statutum sit circa Monachos de vestibus eorum, item de proprietate, de silentio servando, de cibis, & abstinentia a carnibus, *nn.* 8. Quibus administrationes, & officia committenda sunt, & quales esse debeant, & an possint ad votum Prælati revocari? *n.* 9. Qualis debeat esse Prior claustralis. n. 10. An, & qua ratione Abbas possit dispensare, cum Monacho super habenda proprietate? *cit. n.* 10. Religiosus proprietarius, post mortem sepeliendus est extra Monasterium, imo etiam ex ipsa Ecclesia projici debet *cit. n.* 8. & 11.

§. II.

Quænam præterea Jure Canonico statuta sunt circa Monachos, & Canonicos Regulares, vel alios etiam Religiosos?

Cistercienses, qui declinaverunt a primæva institutione, debent ad illam redire: & qui illis adhæserunt, eorum modo, vivere tenentur, *n.* 12. *&* 13. Si disciplina collapsa sit in aliqua Religione, possunt Superiores reformationem instituere, *n.* 14. Privilegium concessum Religiosis, ob specialem rationem v. g. ob strictam vitam illorum, si ab eo vitæ instituto recedat, amittitur, *nn.* 15. Potest totus Conventus, aut Monasterium se transferre ad arctiorem Ordinem, saltem cum licentia Ordinarii, *n. eod.* Canonici Regulares in Ecclesiis Parochialibus, seu Curatis præfici possunt, *n.* 16. Olim poterant Monachi Parochiis, & animarum curæ præfici, si id Ecclesiæ necessitas, aut utilitas postularet: postea vero hoc immutatum fuit, quoad Monachos: non autem quoad Canonicos Regulares. Verum Jure novo nec Monachi, nec Canonici Regulares, nec alii Religiosi ad Ecclesias Parochiales, vel alias curatas sæculares, nisi Monasteriis sint unitæ, sine Papæ dispensatione assumi possunt, nec in perpetuum, nec ad tempus, *num.* 18. Interdicitur etiam Monachis nigris superfluus ornatus, cultus vestium, & excessus in cibis, & potibus, equis, & lectis, & præscribitur modus, ac forma habitum Monasticum deferendi 2. Præcipitur, ut singulis mensibus, saltem semel confiteantur, & in prima Dominica communicent. 3. Ut vulgari sermone Regula in Capitulo exponatur. 4. Prohibentur Monachis aucupia, & venationes, & ne eis intersint, nec aves, aut canes venaticos habeant intra Monasterium: & hæc habent locum etiam in Canonicis Regularibus, & aliis Religiosis, *n.* 19. Quam pœnam incurrunt Monachi nigri, non utentes habitu, & vestitu, juxta formam præscriptam? n. *eod.* Item quam pœnam Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui se conferunt ad Curias

Prin-

Principum, animo nocendi suis Prælatis, & Monasteriis? *cit. nu.* 19. Et Monachi, qui intra septa Monasterii, arma tenent, sine licentia Abbatum suorum? *n. eod.* Prohibetur etiam, ne Monachi singuli in suis Prioratibus habitare præsumant, *n.* 20. Prioratus Conventualis non est alicui conferendus, nisi 25. annum attigerit, & debent intra annum Presbyteri fieri, & expresse Religionem esse professi, *n. eod.* Denique statuitur, ut singuli Monachi, ad monitionem Abbatis, omnes Ordines suscipiant: nisi legitimam excusationem habeant, & in singulis Monasteriis constituatur Magister, qui eos in primitivis scientiis instruat, *cit. n.* 20.

§. III.

De Conciliis, sive Capitulis Provincialibus Regularium celebrandis, singulis trienniis, eorumque correctione, ac visitatione.

Inprimis statuitur, ut in singulis Provinciis Concilia, seu Capitula, quolibet triennio celebrentur, salvo jure Diœcesanorum, quoad correctiones, visitationes, & procurationes *n.* 21. Quomodo celebrari debeant hujusmodi Concilia triennalia, & quæ in illis observanda sint; *cit. n. & duobus seqq.* Et quid novissime circa hoc statutum sit a Concilio Tridentino? *n.* 24. Quænam decreta sunt circa visitationem, & correctionem in Capitulis Provincialibus, de his agitur, *n.* 25. & *duobus seqq.*

§. IV.

De receptione Monialium, & benedictione, seu consecratione illarum.

Quær. 1. Quid Jure Canonico statutum sit circa receptionem Monialium? Respond. in Monasteriis Ordinum non Mendicantium, non debent plures Moniales recipi, quam sine penuria possint sustentari, alias receptio irrita est *n.* 28. Quid circa hoc decretum sit a Concilio Tridentino? *n.* 29. Quær. secundo. Quid Jure Canonico statutum sit de benedictione, seu consecratione Monialium, & Abbatissarum? Resp. Abbatissæ, quæ solent benedici, intra annum a tempore confirmationis computandum, benedictionem suscipere debent: nisi causa rationabilis excuset, alioquin jure suo excidunt, & provisio per illos facienda est, ad quos de jure pertinet, videlicet ad Collegia, seu Capitula, *nu.* 30. Resp. 2. In benedictione, seu consecratione Monialium illis velum dari solet: quod multiplex est, primum est velum nigrum Professionis, quod datur omnibus Professis, sive virgines sint, sive viduæ: secundum est velum consecrationis, quod solis Virginibus imponitur, *n.* 31. Sunt & alia vela, quæ dantur Monialibus, quæ enumerantur, *cit. n.* 31.

§. V.

De Clausura Monialium.

Quær. 1. Quid Jure Canonico statutum sit circa clausuram Monialium, quoad egressum illarum ex Monasteriis? præcipitur Monialibus omnibus, sive expresse, sive tacite professæ, ne e Monasteriis egrediantur: nisi evidenter constet, eas labore tam gravi, & periculoso morbo, ut non possint cum aliis commorari? quam Constitutionem renovavit Concilium Tridentinum, *n.* 32. An comprehendantur sub hoc statuto etiam Moniales Conversæ, vel Novitiæ? *n.* 33. Quær. 2. Quænam sint justæ causæ, ob quas licentia concedi potest Monialibus, egrediendi ex claustro? Resp. Probabilius est, quod non tantum ob causam jure expressam, scilicet, si Monialis laboret morbo contagioso, seu periculoso aliis: sed etiam ob morbum sibi soli periculosum exire possit e claustro, *n.* 34. Præter causam infirmitatis jure expressam, alia causa exeundi e claustro, est magnum, seu periculosum incendium, *n.* 35. Sunt & aliæ justæ causæ, ob quas licet Monialibus exire e claustro, *cit. n.* 35. Præterea Abbatissæ, vel Priorissæ, quæ ratione Feudi obligantur præstare juramentum fidelitatis alicui Domino sæculari, si per Procuratorem id præstare nequeant, possunt cum honesto comitatu exire, modo præstito juramento, statim revertantur, *n.* 36. Episcopi vero, si opus sit, per censuras compellant Dominos sæculares, ut in suis Tribunalibus causæ Monialium tractentur per Procuratores *cit. n.* 36. Quær. 3. Ad quem pertinet, dare licentiam Monialibus exeundi e claustro? Resp. Episcopus, vel alius Ordinarius loci, qui in eo Episcopalem quasi jurisdictionem habet, potest eam dare, etsi Monasteria Monialium alioquin sint exempta, in Ecclesiis tamen exemptis, etiam necessaria est licentia Prælati Ordinis, *nn.* 37. Ordinarii locorum in subjectis Monasteriis propria: in exemptis, Apostolica auctoritate, clausulam procurare debent, neque ideo in aliis casibus jurisdictio illis est concessa, *nn.* 38. Quær. 4. Quæ pœnæ sint decretæ in Moniales, violantes clausuram, iisque cooperantes, vel faventes? Resp. duplex, nempe excommunicationis, & privationis Dignitatum & Officiorum obtentorum, & inhabilitas ad illa, & alia obtinenda, *n.* 39.

§. VI.

Quid Jure Canonico statutum sit circa clausuram Monialium, quoad ingressum aliarum personarum in earum Monasteria?

Nulli dari debet facultas ingrediendi Monialium Monasteria, nisi ex rationabili, & manifesta causa, & de speciali licentia Superioris, ad quem spectat: quod Decretum innovavit Concil. Trident. *n.* 4. Non prohibetur ingressus pueris, & puellis, qui necdum usum rationis habent. Quales mulieres sæculares, recipi possint in Monasteria, vel non possint ut ibi habitent? *n.* 41. Quis locus hic dicatur, & comprehendatur nomine clausuræ? *n.* 42. Qualis causa esse debeat, ob quam ingressus in Monasteria Monialium conceditur, & quibus personis dari possit? *cit. n.* 42. Quis hanc licentiam ingrediendi Monasteria Monialium concedere possit? *nu.* 43 Ea autem debet esse specialis, & in scriptis obtenta, *nu. eod.* An, non tantum ingressus, sed etiam accessus prohibitus sit ad Monasteria Monialium? *nu.* 44. Non ita vicissim graviter prohibitus est ingressus mulierum in Monasteria virorum, sicut prohibitus est ingressus virorum, in Monasteria Monialium, *n.* 45.

§. VII.

Quid Jure Canonico statutum sit circa visitationem Monialium?

Monialium Monasteria non exempta ab Episcopis, potestate ordinaria; exempta vero auctoritate Apostolica delegata: alia vero exempta, quæ subsunt Prælatis Ordinum exemptorum, per illos, singulis annis visitari debent, & reformari, *n.* 46. Similiter mulieres illæ, quæ vulgo Canonicæ sæculares dicuntur, non exemptæ, per locorum Ordinarios, propria, vel ordinaria: exemptæ vero Apostolica auctoritate delegata visitetur, *n.* 47. Quis numerus personarum præscriptus sit, quas Visitatores Monialium secum ducere possunt? *cit. n.* 47. Et quæ sit pœna eorum, qui Visitatores in officio suo impedire præsumunt? *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. *&* 2.
c. 2. *n.* 3. *& quatuor seqq.*
c. 3. *n.* 22. *& trib. seqq.*
c. 4. *n.* 11. *&* 34. *&* 40. *§. Sane* *&c. unic. in princ. n.* 32. 33.
n. 28. *§. verum & §. Porro n.* 36. *& §. ult. n.* 38.
c. 5. *n.* 16. *& duobus seqq.*
c. 6. *n.* 8. *& duob. seqq.*
c. 7. *n.* 21. *& duob. seqq.*
c. 8. *& ult. n.* 25. *& duob. seqq.*

IN SEXTO.

c. unic. in princ. n. 32. 33.

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *n.* 19. *&* 20.
Clement. 2. *n.* 40. *& seqq.*

TITULUS XXXVI.

De Religiosis Domibus, ut Episcopo sint subjectæ.

Quænam dicantur proprie Domus Religiosæ? *n.* 1.

§. I.

Cuinam, spectato Jure Communi, Ecclesiæ, & Monasteria, sint subjecta?

Assertio I. Omnes Ecclesiæ parochiales, eisque annexæ Capellæ, subjectæ sunt Episcopo, in cujus Diœcesi sunt sitæ. Unde, si Episcopus dicat aliquam Ecclesiam in spiritualibus, & temporalibus ad se pertinere, si probet illam esse in sua Diœcesi, eo ipso obtinet in spiritualibus: nisi constet, vel probetur illam esse exemptam: non autem in temporalibus, nisi probet etiam illa ad se pertinere, quod non potest probari per instrumentum, publicam rasuram habens, in loco suspecto, *n.* 2. & 3. Ass. 2. Sicut Ecclesiæ sæculares, ita & Ecclesiæ, ac Monasteria Religiosorum, Episcopo, in cujus Diœcesi sita sunt, subjecta sunt: nisi legitime probetur, illa per privilegium, vel præscriptionem ab ejus jurisdictione esse exempta, *n.* 4. Censuræ latæ post appellationem, contra appellantem, sunt ipso jure irritæ: item excommunicatio lata contra exemptum, est ipso jure nulla, licet ipse non appellaverit, *n.* 5. Ass. 3. Ecclesia sita in Diœcesi Episcopi, est eidem subjecta, & tenetur præstare omnia jura Episcopalia etiamsi ea a quibuscunque Religiosis possideatur jure incorporationis, & patronatus, *n.* 6. Potest Episcopus Ecclesiæ intra suam Diœcesim sitæ privilegium exemptionis ab omnibus juribus Episcopalibus, concedere, saltem si Papa ea certa scientia id confirmet. Item potest Episcopus, quando alicui exemptionem a juribus Episcopalibus, vel jurisdictionem Ecclesiasticam concedit, pensionem aliquam, sive censum annum sive reservare, in signum præteritæ subjectionis, & recognitionem beneficii accepti, *n.* 7. Notanda differentia inter contractum censualem, & emphyteusin, *n.* 8. Ass. 4. Si dubitetur de aliqua Ecclesia, in cujus Diœcesi sita sit, tum ea subjecta est illi Episcopo, qui antequam ibi illa ædificaretur, in incolas illius loci jura Episcopalia exercuit, vel Sacramenta contulit præsertim Baptismum, & Confirmationem, *n.* 9. Ex eo, quod constet, vel probetur, Episcopum in certo loco exercuisse jurisdictionem Episcopalem, conferendo v. g. duo Sacramenta Baptismi, & Confirmationis, acquisivit possessionem omnium jurium Episcopalium in eodem loco, *n.* 10. Utrum ex terminis, seu limitibus territorii temporalis possit determinari, quod Ecclesia pertineat ad hujus, vel illius Episcopi jurisdictionem spiritualem?

§. II.

Cui Episcopo sit subjecta Ecclesia, vel Monasterium unitum Ecclesiæ, vel Monasterio alterius Diœcesis?

Quando una Ecclesia, vel Monasterium unitur Ecclesiæ, vel Monasterio alterius Diœcesis, tunc manet subjectum Episcopo prioris Diœcesis, in quo Monasterium est situm: quia unio censetur facta, sine præjudicio illius, *n.* 1. Si Monasterium penitus sit desertum, quia omnes Religiosi mortui sunt, & accessorie uniatur Monasterio alterius Diœcesis, tunc Monasterio principali acquiruntur omnes res, jura, & actiones Monasterii uniti, ita ut Prælatus Monasterii majoris, seu principalis, sit etiam Prælatus minoris, seu uniti, in quo Priorem, seu Vicarium constituere debet, qui Prælato superiori est subjectus, & ad eundem Prælatum Superiorem spectat etiam confirmare Vicarium: non vero ad Episcopum, sive majoris Monasterii, sive minoris, *n.* 11. & 13. Fit tamen hoc casu Monasterium, vel Ecclesia, cui incorporatio, sive unio facta est, subjectum jurisdictioni Episcopi, in cujus Diœcesi Monasterium unitum situm est: sed respective tantum in iis, quæ pertinent ad illud Monasterium, *cit. n.* 13.

§. III.

An Ecclesiæ Regulares possint mutari in Sæculares, sive Monasteria in Collegia Clericorum Sæcularium.

Monasteria, quamdiu per Regulares regi, & ordinari possunt,

sunt, non debent ad Clericos Sæculares transferri: nisi in defectum Religionum, *n.* 14. Qualis ordo servandus sit in reformatione alicujus Monasterii? *n.* 15. An vicissim ob defectum Sæcularium, ex Ecclesia Sæculari fieri possit Monasterium, vel alia Ecclesia Regularis, *n. eod.*

§. IV.

De Xenodochiis, seu Hospitalibus, & similibus piis locis;

Quær. 1. An Hospitalia sint Beneficia, & in titulum conferri possint? Resp. non sunt Beneficia, etiamsi Capellas annexas habeant vel Decimas, aut alia jura spiritualia: nisi Hospitalia essent accessorie unita alicui Ecclesiæ, seu Beneficio, *nn.* 16. Unde non possunt etiam in titulum Beneficii conferri regulariter, *n. eod.* Quær. 2. Quinam possint constitui Rectores Hospitalium, & ad quid ratione officii sui obligentur? Respon. Religiosi non possunt esse Rectores Hospitalium, exceptis certis casibus: at vero Clerici Sæculares, imo etiam Laici possunt illis præfici, *n.* 17. Quænam ad Officium eorum, quibus administratio Hospitalium committitur: pertineant? *n.* 18. Quær. 3. An, & qua ratione Hospitalia, & alia loca pia subjiciantur curæ, & jurisdictioni Episcopi? Resp. Xenodochia, seu Hospitalia, quæ Episcopi auctoritate sunt erecta, & alia similia loca pia, & Religiosa subsunt jurisdictioni Episcopi, in cujus Diœcesi sita sunt, qui curare debet, ad eos fines, seu usus pios applicentur, ad quos a fidelibus sunt fundata, ac destinata: nisi ex privilegio, statuto, vel consuetudine legitime præscripta ad alios id pertinere probetur, *n.* 19. Alia sunt Hospitalia non Ecclesiastica, seu religiosa, sed profana, ac sæcularia, sine Episcopi auctoritate, erecta a Dominis sæcularibus, quæ eorum curæ, ac dispositioni subsunt, *n.* 20. Hospitale pium seu religiosum, quod Episcopi auctoritate est erectum, non potest in profanos usus converti: sicut potest Hospitale, privata solum auctoritate, constructum, ad alium etiam profanum usum converti, *n.* 21. Similiter utensilia Ecclesiæ constructæ, ac dirutæ, mappæ altaris &c. ad usum profanum amplius adhiberi non debent: neque Episcopia, aut Monasteria in habitacula sæcularium, vel domos privatas eorum converti possunt, *n.* 22. Item Ordinarii locorum, seu Diœcesani curare debent, ut Hospitalia secundum eorum fundationes reformentur, & quæ sunt indebite alienata, occupata, vel perdita ad debitum statum reducantur, ipsique Rectores Hospitalium, si negligentes sint, in suo officio, ad debitam administrationem compellere debent, *n.* 23. Qu. 4. Quænam Hospitalia, & alia pia loca visitationi Episcopi subsint, vel non? Resp. 1. Ex Decreto Concilii Trident. Episcopi, seu Diœcesani habent jus visitandi Hospitalia, Episcopi, seu Diœcesani auctoritate erecta, & omnia alia pia loca intra Diœcesim eorum sita, etiamsi sint exempta, & quænam ab Episcopo visitari non possunt? *nn.* 24. Hospitalia autem, & alia hujusmodi pia loca, sine auctoritate Episcopi ædificata, seu instituta, non subsunt visitationi Episcopi, *n.* 25. Excipiuntur quidam casus, in quibus ab ipso visitari possunt, *nn.* 26.

§. V.

De Institutione novorum Ordinum Religiosorum.

Quær. 1. An liceat novum Ordinem Religionum instituere, sine approbatione Ecclesiæ, vel S. Pontificis? Resp. post Concilium Lateranense sub Innocentio III. id non licet, *nn.* 27. & 28. Non tantum autem prohibitum est novum Religionem instituere, sine approbatione Sedis Apostolicæ: sed etiam sic instituta, & ejus Professio est ipso jure irrita, *n.* 29. & 31. Quænam in specie Religiones prohibeantur? *nn.* 30. & 31. Quær. 2. An sub prædicta prohibitione ac irritatione novorum Ordinum Religiosorum, comprehendantur omnes Congregationes virorum, ac mulierum, quæ in communi sub certa regula, aut habitu, sine Sedis Apostolicæ licentia, seu approbatione, devotionis, seu pietatis causa, vivunt, licet tria vota substantialia Religionis non ediderint, adeoque proprie Religiosi non sint? Resp. affirmative, *n.* 33. Quin etiam omnia pacta, seu promissiones, quæ in ordine ad talem Congregationem erigendam fiunt, sunt irritæ, ut votum castitatis, vel obedientiæ ab illis editum, *nn* 34. Non tamen est prohibitum, quo minus tum viri solitariam vitam separatim, & privatim agere possint, edito etiam voto castitatis, & obedientia promissa, v. gr. Episcopo, vel Confessario suo: tum etiam, ut mulieres possint, promissa continentia, vel etiam ea non promissa, seorsim, & in privatis ædibus, servato certo vivendi modo, ac ritu, DEO servire, & pœnitentiam agere, *n.* 35. Denique prohibitum est etiam, ne quis in diversis Monasteriis locum habere præsumat, ita ut sit Monachus, vel Professus in iisdem: neque etiam Abbas, seu Prælatus pluribus Monasteriis simul præesse potest, *num.* 36.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XXXVII.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.

§. I.

De Capellanis constitutis in Capellis, seu Parochiis, quæ Monasteriis sunt unitæ.

Quær. 1. An, quando Monasterium, vel Ecclesia Regularis habet curam animarum annexam, ei præfici possit Monachus, seu Regularis? Resp. Cura animarum in tali Ecclesia, per Capellanum sæcularem exerceri debet, ab Episcopo institutum, ad præsentationem Abbatis, & Conventus, *n.* 1. Verum hodierno jure, si Ecclesia parochialis Monasterio pleno jure sit unita, quoad spiritualia, & temporalia, non prohibentur Prælati Regulares ibi constituere Vicarium Regularem ab Episcopo approbandum, *n.* 2. & 3. Qu. 2. An, & in quibus Capellanus, seu Vicarius, sive Sæcularis, sive Regularis, qui in Capella Monasterio unita est constitutus, jurisdictioni Episcopi sit subjectus? Resp. Si Parochia plenissimo jure sit unita Monasterio, ita, ut etiam populus sit exemptus a jurisdictione Episcopi, & Monasterio sit subjectus in spiritualibus, tunc tota jurisdictio ad Prælatum pertinet, & Episcopus Diœcesanus nihil juris habet in tali loco. Si vero Capella solum sit unita Monasterio, pleno jure, quoad spiritualia, & temporalia; sed populus sit subjectus Episcopo in spiritualibus, tum si Capellanus, seu Vicarius sæcularis sit instituendus, præsentatio spectat ad Monasterium; examinatio vero, institutio, correctio, visitatio; imo & depositio ad Episcopum loci, *n.* 4. Neque contrarium potest per ullam consuetudinem introduci, vel statutum: bene tamen per privilegium, vel legitimam præscriptionem, *n. eod.* Veruntamen, si in tali Parochia sit positus Vicarius Religiosus, potest illum Prælatus Monasterii revocare: quamvis talis subjectus sit Episcopo in iis, quæ ad curam animarum, & parochianorum pertinent, *n.* 5. Presbyteri, qui e Monachis præsentantur ad curam populi, in eorum Ecclesiis, Episcopis, & ab ipsis instituuntur, cum debeant esse perpetui, non possunt a Monachis amoveri, nisi ex causa rationabili ab Ordinariis; non obstante quocunque contrario statuto, privilegio, vel longa consuetudine, *num.* 4.

§. II.

An, & qualiter una Ecclesia non Cathedralis possit sibi vendicare jus in alia Ecclesia?

Si Ecclesia una non Cathedralis petat, & vendicet sibi plura jura in alia Ecclesia, solum obtinebit quoad ea quæ probaverit, sibi deberi, via præscriptionum, aut alio legitimo modo: non quoad alia, *n.* 6. & 7. Ex eo, quod Ecclesia, præsertim Collegiata, seu Conventualis, sit posita intra fines alicujus Parochiæ, non recte infertur, illam esse eidem subjectam, *cit. num.* 7.

§. III.

De Monachis non ponendis solis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione.

Monachi non possunt singuli, & soli commorari in Prioratibus, etiamsi habeant rescriptum, seu privilegium Apostolicum: nisi in eo expresse derogetur Juri communi, vel Decreto Concilii Generalis contrario, *nn.* 9. & 10. Præterea Ordinarius loci debet compellere per censuram Ecclesiasticam, Abbates, vel Priores, ut vel Monachos revocent ad claustrum a Prioratibus, ponendo in eis Clericos sæculares, vel eis socios adjungant Monachos, cum quibus regulariter vivere possint, *n.* 11. & 12.

SERIES CAPITULORUM.

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

SECTIO I.

De definitione, ac divisione Juris Patronatus, & modis, quibus acquiri, & a quibus personis obtineri potest.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Jus patronatus, & utrum sit jus simpliciter spirituale, an vero potius temporale?

Assert. 1. Jus Patronatus est jus, seu potestas nominandi, sive præsentandi, Clericum promovendum ad Beneficium vacans, *n.* 1. Ubi etiam traditur alia ejus definitio. Ass. 2. Jus patronatus est duplex, Ecclesiasticum, & Civile, sive sæculare: prius est, quod Collegio, vel Personæ Ecclesiasticæ, ratione Dignitatis vel Beneficii Ecclesiastici, competit: posterius est, quod Universitati, seu Collegio non sacro, vel personæ privatæ, sive Laico, sive Clerico, ratione proprii patrimonii competit. Addi potest tertia species, scilicet Jus patronatus mixtum ex utroque, *n.* 3. An Patronus sæcularis, si transferatur in Ecclesiam, vel personam Ecclesiasticam, fiat Ecclesiasticus, & vice versa, si patronatus Ecclesiasticus transeat ad Laicum, fiat sæcularis? *n.* 4. Ass. 3. Jus patronatus, vel secundum se, & ex objecto suo est simpliciter, & intrinsece spirituale, vel potius est solum antecedenter annexum spirituali, *n.* 5.

§. II.

Quibus modis acquiratur Jus patronatus?

Assert. 1. Tribus potissimum, fundatione, constructione; & dotatione Ecclesiæ. Quis dicatur fundasse, quis construxisse, quis dotasse? *n.* 6. Idemque magis declaratur, *n.* 7. An per solam fundationem, sive soli assignationem acquiratur statim Jus patronatus? *n.* 8. An sub constructione comprehendatur, etiam reparatio, seu reædificatio? *num. eod.* Si dos, vel fundus alicujus Ecclesiæ omnino pereat Jus patronatus acquirit

rit ille, qui novam dotem, vel fundum assignat, *n.* 9. An Jus patronatus possit acquiri post consecrationem Ecclesiæ? *n.* 10. Ut Jus patronatus acquiratur Ecclesiæ, requiritur, ut cum Episcopi Diœcesani, sive Ordinarii auctoritate, & consenso, Ecclesia fuerit fundata, constructa, aut dotata, sufficit autem consensus tacitus, sive præsumptus illius, *nn.* 11. Ass. 2. Potest Jus patronatus etiam obtineri ex privilegio, concesso a S. Pontifice, *n.* 12. An, si quis in fundo alieno, inviro Domino, ædificet Ecclesiam, Jus patronatus acquiratur ædificanti: an vero Domino fundi, *nn.* 13. Item, an si Parochus, vel alius Clericus, ex reditibus Beneficii sui Ecclesiam, vel Capellam, ædificavit, acquirat Jus patronatus in illa, *n.* 14.

§. III.

Quinam sint capaces Juris patronatus, sive quibus competere potest, vel non?

Assertio I. Non tantum Clerici; sed etiam Laici sunt capaces Juris patronatus, iisque hoc Jus competit, ex concessione Ecclesiæ, & quidem ex gratia, non ex debito, *n.* 15. Ass. 2. Non solum mares, sed etiam fœminæ sunt capaces Juris patronatus *n.* 16. An, si Jus patronatus annexum sit bonis ab uxore marito in dotem datis, Jus præsentandi spectet ad uxorem, an vero ad maritum, saltem durante matrimonio? *n.* 17. Ass. 3. Non solum puberi: sed etiam impuberi competere potest Jus patronatus; *n.* 18. Item, si filiusfam. sit Patronus, præsentatio ad ipsum spectat, non ad patrem, *n. eod.* Ass. 4. Non tantum legitime nato: sed etiam spurio, & alii illegitimo competere potest Jus patronatus. *n.* 19. Ass. 5. Judæus, aut paganus, seu infidelis est incapax Juris patronatus, sicut hæreticus, *n.* 10. Ass. 6. Ligatus excommunicatione majore non amittit Jus patronatus, ejus tamen usu, ac exercitio privatur, donec fuerit absolutus, *nn.* 21. Quæ sit differentia inter excommunicatum vitandum, & non vitandum, quoad præsentationem, *n.* 22.

SECTIO II.

Quæ jura competant Patronis, & quam potestatem habeant, vel non habeant in Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

§. I.

An competat Patronis Jus, seu potestas libere disponendi de Ecclesiis, & juribus, ac bonis earum, quarum sunt Patroni?

Assertio I. Patroni Laici, vel etiam Ecclesiastici, non habent potestatem, bona Ecclesiarum, quarum sunt Patroni, administrandi, vel de illis libere disponendi, instituendo, vel destituendo Clericos in Ecclesiis patronatis, idque prohibitum est, sub pœna excommunicationis, *n.* 23. Idemque dicendum de Clerico, qui Ecclesiam a Laico, sine proprii Episcopi auctoritate, accepit, sive in illa institui, aut investiri se permisit; *n.* 24. Similiter, qui Ecclesiam, aut Beneficium obtinent a Laico, v. g. Patrono Ecclesiæ, sine auctoritate Episcopi, post monitionem, ab officio, & Beneficio sunt suspendendi, & si non destiterint, excommunicentur, *n.* 25. Item, qui Ecclesias spoliant bonis suis, excommunicandi, sunt *n.* 26. Ass. 2. Patroni non tantum instituere, aut deponere Clericos in Ecclesiis; vel Beneficiis patronatis non possunt etiamsi patroni Ecclesiastici sint: sed neque libere conferre possunt Ecclesias, vel Beneficia, in quibus jus patronatus habent, *n.* 27. *& tribus seqq.*

§. II.

An jus eligendi, vel præsentandi competat Patrono in Ecclesia Collegiata, seu conventuali, & quænam jura, præter jus præsentandi, eidem debeantur?

Assertio I. Is, qui Ecclesiam Collegiatam fundavit, construxit, vel dotavit, est quidem Patronus illius: non tamen jus eligendi Prælatum habet, ideoque non potest ferre suffragium in electione: præsertim si Laicus sit, nec illi interesse debet, neque illius assensus requiri, ante electionem, *n.* 31. Ass. 2. Sed neque jus præsentandi Prælatum in Ecclesia Collegiata Laicis est concessum: sed solum in Capella, seu Ecclesia non Collegiata, etsi Parochialis sit, *n.* 32. Per nullam consuetudinem, etiam immemorialem, potest Laicus, etsi Patronus sit Ecclesiæ, acquirere jus eligendi Prælatum in Ecclesia Collegiata, bene tamen per privilegium Papæ. Potest tamen per consuetudinem, aut pactum appositum in fundatione constitui, ut consensus vel saltem consilium Patroni, ante electionem, requiri debeat, vel ut interesse possit tractatui de electione, *n.* 33. *& seq.* Non potest Episcopus ordinarie Ecclesiam parochialem Patronatam commutare in Ecclesiam Collegiatam, invito Patrono: quod si ob causam necessariam id fiat, retinet Patronus jus præsentandi, non tantum ad Canonicatus, & Beneficia simplicia: sed etiam illius Ecclesiæ, *n.* 35. Assertio 3. Propter fundationem Ecclesiæ debetur Patrono honor Processionis, &, si ad inopiam vergat, ab Ecclesia ei modeste succurrendum est, *n.* 36. & 37. Habet etiam Patronus jus, vel potius onus, defendendi Ecclesiam, *n.* 38.

§. III.

An Patronus possit Jus patronatus alienare, vel pensionem aliquam exigere, vel aliud onus, seu gravamen imponere Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

Patronus non potest, propria auctoritate, sine consenso Ordinarii, alienare Jus patronatus, nec aliquid temporale ab Ecclesia patronata, vel ex Beneficio exigere, nec aliud onus ei imponere: nisi pensio in prima fundatione, cum consensu Episcopi, fuerit ipsi reservata, *nn.* 39. & 40. Quomodo tam ipsum Jus patronatus, vel advocatiæ, quam etiam fructus, seu reditus annui, vel Advocatus Ecclesiæ percipere potest, alienari possint, vel non? *n.* 41. Est autem prohibitum, sub pœna excommunicationis, ne Patroni, vel Advocati Ecclesiarum in recognitionem Juris patronatus, vel advocatiæ, aliquid ab ipsis exigant, neque tributa, vel onera eis imponant, *n.* 42. Patronus, sive Fundator Ecclesiæ, potest in ipsa fundatione honestam conditionem consensu apponere, cum Episcopi, etiam contra Jus commune, & cum derogatione Juris Episcopalis, *n.* 43.

SECTIO III.

De modis, quibus Jus patronatus in alium transferri potest.

Tales modi sunt quatuor. Successione, sive jure hæreditario, donatione, permutatione, & venditione.

§. I.

An, & qua ratione, Jus patronatus per successionem hæreditariam transferri possit?

Assertio I. Jus patronatus ad quosvis hæredes Patroni, cum universitate bonorum, quibus est annexum, transire potest, sive ex testamento, sive ab intestato, etiam ad hæredes extraneos, mares, vel fœminas, *n.* 44. Ass. 2. Si plures hæredes sint unius Ecclesiæ Patroni, jus Patronatus inter se dividere non possunt: sed illud in solidum ad quemlibet hæredem transit, ita, ut unus seorsim per se præsentare non possit, sed omnes simul, & communiter, *n.* 35. Quomodo Patroni inter se dividere possint jus præsentandi, *nn.* 46. Ass. 3. Si plures hæredes extent plurium Patronorum, tunc illi in jure præsentandi succedunt, non per capita, sed per stirpes, ita ut hæredes, etsi plures unius Patroni, unum tantum suffragium in præsentando habeant, *n.* 47. Idque declaratur, distinguendo, utrum jus præsentandi pertineat ad plures divisim, seu seorsim ad singulos, vel ad plures conjunctim, ut universos, *n.* 48 & 49. Quando Patroni dissentiunt, & diversi diversos præsentant, qui habet majora merita, & vota plura, præfertur: si hoc sine scandalo fieri non possit, Episcopus instituet Rectorem, prout melius judicaverit. Idemque est, si orta quæstione inter aliquos de Jure Patronatus, illa intra 4. menses non fuerit definita, *cit. n.* 48. Porro si Patroni, vel hæredes eorum inter se discordant in præsentando, ideoque Ecclesia careat Rectore, Episcopus indicere debet in Ecclesia cessationem a Divinis Officiis, *n.* 50. Imo etiam hoc casu Episcopus debet inde tollere Reliquias, & ostia Ecclesiæ claudere, donec idoneum Presbyterum constituant, *n.* 51.

§. II.

Ad quos præterea Jus patronatus per successionem transire possit?

Quær. 1. An jus patronatus Gentilium, sive reservatum illis, qui sunt de familia Fundatoris, jam extincta, transeat ad hæredes extraneos? Resp. 1. Si Fundator expresse voluit, ut Jus Patronatus tantum pertineat ad agnatos, sive eos, qui sunt de familia, tunc ad hæredes extraneos non transit: sed extincta familia, etiam Jus Patronatus extinguitur, & Ecclesia sit libera, *n.* 52. Si vero Jus patronatus sit concessum a Fundatore illis, qui sunt de familia, simpliciter, & absolute, & non tantum cum restrictione ad agnatos, tunc extincta familia, transit ad hæredes agnatorum, etiam extraneos, *n.* 53. Qu. 2. An Jus patronatus transeat ad Fideicommissarium universalem? Communis sententia negat, transire: opposita tamen sententia affirmativa est valde probabilis, *n.* 54. & 55. Quær. 3. An in divisione hæreditatis Judex possit uni ex cohæredibus adjudicare Jus patronatus? Probabilius est non posse, *n.* 56. Qu. 4. An bonis omnibus Patroni Fisco addictis, ob crimen, Jus patronatus quoque transeat ad Fiscum, etiam sæcularem, isque in eo succedat? Resp. Etsi Princeps secularis non potest per se, ac directe Patronum privare Jure Patronatus, ob delictum Patroni: si tamen bona confiscentur, ob delictum ejusdem, quibus annexum est Jus patronatus, etiam hoc accessorie, & indirecte transit ad Fiscum Ecclesiasticum, vel Secularem. Secus est, si Jus patronatus non sit annexum bonis: sed per se, ac singulariter persistat, tunc enim Jus patronatus manet penes delinquentem, donec per sententiam Judicis privetur eo, *n.* 57. Quær. 5. An Jus patronatus possit transferri ad alium, per legatum in testamento relictum? Resp. affirmative, etiam sine consensus ejusdem, *n.* 58. Qu. 6. An Jus patronatus possit etiam per hæreditariam successionem transire ad Monasterium, seu Religionem? Resp. affirmative, *n.* 59.

§. III.

An, & quo pacto Jus patronatus per donationem ad alios transferri, & an etiam Ecclesia concedi possit?

Assertio I. Si Patrono competat Jus patronatus, jure proprio, seu privato, sive Laicus sit, sive Clericus, potest libere & sine consensu Episcopi Diœcesani, Ecclesiæ, Monasterio, vel alii loco Religioso, aut etiam Clerico, nomine Ecclesiæ concedere. Non tamen per hoc præjudicatur juri Episcopi, *n.* 60. Ass. 2. Patronus Ecclesiæ non potest Jus patronatus per se, & singulariter concedere, seu donare Laico, vel etiam Clerico, ut personæ privatæ, sine consensu Episcopi, alioquin donatio est invalida, *n.* 61. Ass. 3. Potest Patronus Jus patronatus, quod in Ecclesia habet, non solum alteri: sed etiam eidem Ecclesiæ donare, modo Ecclesia habeat Jus Patronatus, quoad plura Beneficia sibi incorporata, *n.* 62. Ass. 4. Potest Patronus Compatrono suo, etiam privato, sine Episcopi consensu, Jus patronatus donare, seu remittere, *n.* 63. Ass. 5. Non potest Patronus Laicus, quantumvis Regia potestate præditus, Ecclesias patronatus alicui Clerico, Monasterio, vel Religioso loco, concedere, seu donare: nec in titulum, nec in proprietatem, sive per modum incorporationis, sine auctoritate Episcopi, *nn.* 64. In dubio vero præsumitur, quod Patronus voluerit donare Jus, quod in Ecclesia habet scilicet Jus patronatus, *n. eod.* Si Laicus concedat Ecclesiam non vacantem, inconsulto Episcopo, alicui loco Religioso, & post talem concessionem Ecclesia vacet, & Patronus laicus præsentet Clericum, eumque Episcopus instituat, hoc casu, secunda concessio, & institutio est valida: quia prima fuit nulla, quippe facta de Ecclesia non vacante, & quia laicus non potest dare alicui Ecclesiam, sine con-

sensu Episcopi Diœcesani, *n.* 65. Similiter, si Patronus laicus concedat Ecclesiam, in qua jus præsentandi habet, alicui, sine licentia Episcopi, deinde præsentet alium Episcopo, quem is instituit, valet ejus institutio: quia prima concessio est nulla, *n.* 66. Item Religiosi non possunt sibi vendicare, vel retinere Ecclesias concessas a Laicis, sine consensu Episcopi Diœcesani: nisi legitime præscripserint, vel postea Diœcesanus consenserit, *n.* 67. *& seq.* Patronus Laicus non potest, sine consensu Episcopi, dare alicui Religioso loco Ecclesias, Decimas, vel aliud spirituale; si quis vero Episcopus, ob improbitatem, vel avaritiam consentire nolit, Papæ denunciari debet, ut quod dandum est, cum ejus licentia detur, *n.* 99. *& seq.*

§. IV.

An, & quomodo Jus patronatus per venditionem transferri possit?

Assertio I. Jus patronatus non potest per se, & libere vendi, aut emi, sine vitio simoniæ, *n.* 71. Ass. 2. Potest jus patronatus vendi, vel potius per venditionem transferri per accidens, concomitanter, vendendo rem temporalem, in qua est Universitas, cui Jus patronatus accessorie est annexum, nisi hoc sit in venditione specialiter exceptum, *n.* 72. Quid intelligatur nomine Universitatis rei, cum qua transit Jus patronatus; *n.* 73. Transit autem hoc jus in quemcunque cum Universitate, cui adhæret, etiam sine consensu Episcopi, *n. eod.* Vendita universitate bonorum, non transit Jus patronatus in emptorem, si illud non cohæreat ipsis bonis, sed personæ venditoris, adeoque sit personale, primario personæ competens, *n.* 74. Venditio Universitatis, cum expressa mentione de Jure patronatus, non est vitiosa, nec simoniaca, neque in foro conscientiæ, neque in externo, *n.* 75. Contractus, per quem Jus patronatus accessorie transit ad alium, debet esse quædam alienatio, sive talis contractus, per quem transfertur dominium directum, vel saltem utile, & possessio, ut in locatione ad longum tempus, *n.* 76. An, si lis sit mota super Jure patronatus, ante factam præsentationem, sive super proprietate illius, talis præsentatio admitti debeat, vel non? *n.* 77. Patronus Ecclesiasticus potest exigere rationem a Beneficiario præsentato, non autem Patronus laicus: Item prior habet administrationem, & custodiam redituum temporalium, vacante Ecclesia, & Oeconomum constituere potest, non item posterior, *n.* 78.

§. V.

An, & qua ratione Jus patronatus permutari, vel in Feudum, & Emphyteusin, vel in pignus dari possit?

Assertio I. Jus patronatus cum alio simili Jure permutari potest cum consensu Episcopi: non autem cum re mere temporali, *n.* 79. Ass. 2. Si Jus patronatus successione, vel alio modo ad alium Patronum transfertur, non potest is statum Ecclesiæ, vel ejus Rectorem mutare, nec possunt, pro voluntate, Patronorum, Ecclesiæ mutari, *n.* 80. Ass. 3. Jus patronatus dari potest in Feudum, vel Emphyteusin, cum Universitate rei, cui inseparabiliter cohæret: ita tamen, ut Jus Episcopale in illa Ecclesia non minuatur, *n.* 81. Ass. 4. Si universitas bonorum, v. g. Civitas cum pertinentiis, cui Jus patronatus annexum est, creditori in pignus datur, Jus patronatus in eum non transit, ita, ut creditor suo jure, aut nomine præsentare non possit, *n.* 82. Ubi etiam additur quando Jus patronatus possit transire ad creditorem.

SECTIO IV.

De præsentatione, sive ipso actu præsentandi, ejusque circumstantiis.

§. I.

An præsentatio facta a possessore Juris patronatus, etsi Jus proprietatis non habeat, valida sit?

Assertio I. Præsentatio facta ab eo, qui tunc erat in quasi possessione Juris patronatus, tenet, & consequenter etiam subsequens institutio: etsi postea constet, quod verus Patronus non fuerit, *n.* 83. Ass. 2. Ut institutio facta ad præsentationem ejus, qui non est Patronus, valeat, adeoque etiam ipsa præsentatio, duo requiruntur, nempe, ut communiter reputetur Patronus, & ut sit in possessione præsentandi, adeoque solus error communis non sufficit, sine possessione, ut actus gestus a non possessore valeat: requiritur tamen etiam, ut sit in possessione, cum bona fide, *n.* 84. institutus ad præsentationem veri Patroni, licet non sit in possessione juris præsentandi, valide est institutus, nec amoveri potest, si nullus alius sit in possessione, *n.* 85. Sed quid, si alius sit in possessione juris præsentandi: sed mala fide, an præsentatus a Patrono admitti debet? *nu. eod.* Si quis per Judicis sententiam obtinuit Jus patronatus, sed mala fide, sciens, id sibi non competere, tunc cognito postea errore, etiam institutio subsequens rescindi debet, *n.* 86. Ubi tamen aliqui distinguunt, de quo *n. eod.* Possessio Juris patronatus acquiritur ex una præsentatione, *cit. n.* 86. Ass. 3. Si duo sint præsentati ad eandem Ecclesiam, unus ab eo, qui erat in possessione præsentandi: alter autem a vero Patrono, ad quem spectat proprietas hujus juris, qui ex illis erit præferendus & quid si possessor fuit in mala fide? *n.* 87. Quid circa hoc statutum sit Jure novo Concilii Tridentini. *n.* 88.

§. III.

An patronus possit præsentare se ipsum, vel filium suum, si sit idoneus: Item, si plures sint Patroni, an unus ex se ipsis: ac denique an semper dignus, vel dignior præsentari debeat?

Assertio I. Patronus Ecclesiæ, vel Beneficii vacantis, etiamsi Clericus sit, & idoneus, se ipsum ad illam præsentare non potest, *nu.* 89. Sed neque ad Beneficium simplex Patronus se ipsum præsentare potest: neque etiam per alium a se delegatum, vel per procuratorem a se constitutum, *n.* 90. Verum Episcopus, Ecclesia, vel Beneficio, in quo Patronus jus præsentandi habet, vacante sponte, & motu proprio, illud Patrono conferre potest, si idoneus sit, *nn.* 91. Ass. 2. Potest patronus filium, si idoneus sit, præsentare ad Ecclesiam, vel Beneficium, in quo ipse Jus patronatus habet, *n.* 92. Illud Jure Canonico est prohibitum, ne Clerici emant, vel alio titulo, etsi justo, acquirant Jus Patronatus, cum ea intentione, ut filii, vel nepotes eorum in Ecclesiis patronatis ab iisdem præsententur, alioquin eodem Jure patronatus sunt spoliandi, *n.* 93. Ass. 3. Si plures sint Patroni Clerici, vel unus Laicus, & alter Clericus, possunt unum ex se ipsis præsentare, *n.* 94. Ass. 4. Patronus semper debet ad Beneficium præsentare dignum, & idoneum, alias peccat: debet autem præsentandus dignus, & idoneus esse, tempore præsentationis: unde Laicus non potest ad Beneficium præsentari, saltem regulariter, *n.* 95. Probabile est, non esse peccatum, saltem grave, præsentare ad Canonicatus, & Beneficia simplicia, minus dignum, omisso digniore, *n. eod.* Quid circa hoc decretum sit a Concilio Tridentino? *cit. num.* 65.

§. III.

An Patronus licite possit in præsentando variare, sive mutare sententiam, alium præsentando, ante institutionem prius præsentati?

Assertio I. Patronus Laicus potest variare, id est, postquam unum idoneum præsentarit, ante institutionem illius in Ecclesia, vel Beneficio factam, alium idoneum præsentare, *n.* 96. Qui vero a Patrono Ecclesiastico prius est præsentatus, præfertur posterius præsentato, *num.* 97. Postquam præsentatus, sive primo, sive secundo loco institutus est ab Episcopo, plenum jus in Ecclesia, vel Beneficio consequitur: etiamsi possessionis traditio nondum sit facta, *nn.* 98. Duobus modis potest fieri præsentatio, vel simul præsentando plures, ut unum ex illis Episcopus instituat: vel duos, aut plures successive, unum post alterum: & tunc præsentans alterum, non censetur rejicere primum, *n.* 99. Patronis laicis, antequam instituat Episcopus, permissum censetur, semel tantum variare, & pro prima vice: quamvis aliqui putent, quod sæpius possint variare, & plures simul, ac successive, quot voluerint, præsentare possint. Sed prior sententia est communior, & probabilior, *n.* 99. Episcopus, præsentatos a Patronis, si idonei non sint, non potest, nec debet admittere, *n.* 100. Si ex duobus cumulative præsentatis ab eodem patrono, sive successive, unus sit dignior altero, Episcopus debet præferre eum, qui est dignior: nisi duo æque digni reputentur, tunc enim Episcopus potest instituere, quem voluerit, *cit. n.* 100. Ass. 2. Si præsentatus a patrono laico rejiciatur ab Episcopo, ideoque appellet ad Papam, & interim patronus alium præsentet, isque instituatur, hic præferendus, est prius præsentato, *n.* 101. Quando patronus Laicus variare, sive postquam unum præsentavit, alium præsentare non possit, *n.* 102. Ass. 3. Patronus Ecclesiasticus non potest variare, præsentando alterum, sed instituendus est, qui primo est præsentatus, si sit idoneus, *n.* 103. Est & aliud discrimen inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum, quod si prior præsentet indignum etiam scienter, non ideo pro ea vice, est privatus jure præsentandi: sed mandari ei debet, ut alium idoneum præsentet: At Patronus Ecclesiasticus, si scienter præsentet indignum, est privatus ipso jure, vel saltem privandus per sententiam Judicis jure præsentandi pro ea vice, & ad proximum Superiorem devolvitur libera collatio, *nu.* 104.

§. IV.

Intra quod tempus præsentatio fieri debeat Patrono, sive Laico, sive Ecclesiastico?

Assertio I. Patronus Laicus intra IV. menses præsentare debet: Ecclesiasticus vero intra sex menses, numerandos a die vacationis cognitæ: alioquin, si intra hoc tempus præsentatio non fiat, Ecclesia, vel Beneficium pro ea vice, libere conferri potest ab eo, ad quem jus instituendi pertinet, *n.* 105. Ass. 2. Hoc tempus quadrimestre, vel semestre non currit, adeoque non obest patrono ignoranti, vel legitime impedito: quamvis sit continuum, & currat etiam diebus feriatis, *n.* 106. Ass. 3. Patronus Ecclesiasticus habet tempus semestre ad præsentandum, etiamsi hoc jus a Laico acquisiverit, *n.* 107. Si Ecclesia, vel Persona Ecclesiastica, & Laicus sint Compatroni, simulque habeant jus præsentandi, tum etiam Laicus habet sex menses ad præsentandum, propter communionem cum Ecclesia, vel Clerico, *n.* 109. An Patronatus originem trahens a Laico, si transferatur in Ecclesiam, censeri debeat Jus patronatus Ecclesiasticum, & vice versa, si Jus patronatus spectans ad Ecclesiam, transeat in Laicum, censendum sit Sæculare, seu Laicum; *n.* 109. Solvitur objectio, *n.* 110.

§. V.

An post tempus ad præsentandum jure definitum, elapsum, lite adhuc pendente, Episcopus libere instituere possit, sine præsentatione Patroni.

Si inter Patronos lis orta sit de jure præsentandi, eaque intra 4. menses, si Patronatus sit Laicus, vel 6. si sit Ecclesiasticus, finita non fuerit, Episcopus liberam institutionem facere potest, interim tamen differri debet ordinatio Ecclesiæ, sive institutio Rectoris: sed non ultra tempus a jure definitum ad præsentandum, *n.* 111. & 112. Quod, si Patronus Ecclesiasticus, & Laicus litigent de Jure patronatus, debet, differri, institutio Rectoris per 6. menses, *nu.* 113. Si de Jure patronatus quæstio orta inter Patronos, intra 4. menses, si Patronatus sit Laicus, finita non fuerit, Episcopus de persona idonea providere debet, ita, tamen, ut imposterum nullum præjudicium fiat illi, qui Jus patronatus in judi-

judicio evicerit, *nu.* 114. Aliud est dicendum de electione Prælati, ob motam litem judiciariam de jure eligendi; ea enim non extenditur ultra tempus a jure præscriptum ad eligendum, nec ideo eligentes pro ea vice privantur potestate eligendi, neque libera provisio ad Episcopum devolvitur, ad quem pertinet, electum confirmare, *n.* 115. Quando, quod dictum est, si sit lis mota inter Patronos super jure præsentandi, nec finita intra tempus præscriptum, Episcopus possit libere providere, non habeat locum? *n.* 116.

SECTIO V.

De potestate Episcopi, & S. Pontificis circa Ecclesias, & Beneficia patronata, & de amissione Juris patronatus.

§. I.

An, si Episcopus instituat, sine consensu, vel præsentatione Patroni, valida sit institutio, & an possit fieri præsentatio ad Ecclesiam non vacantem?

Assertio I. Institutio Episcopi, sine præsentatione, & consensu Patroni, facta, regulariter, & ordinarie est ipso jure nulla, *n.* 117. *& seq.* Dummodo Patronus intra tempus ad præsentandum concessum reclamet, & contradicat, alioquin provisio Ordinarii, post elapsum prædictum tempus, firma erit, & convalidatur per supervenientem consensum Patroni, qui censentur tacite illam approbare, *n.* 119. Sunt tamen plures casus, in quibus institutio Rectoris, vel Beneficiarii ab Ordinario facta, sine consensu, & præsentatione Patroni, est valida, qui recensentur, *n.* 120. Ass. 2. Non tantum præsentatio: sed etiam promissio a Patrono facta, de præsentatione facienda, antequam Ecclesia vacat, aut Beneficium, illicita est, & irrita, sed ea non obstante, postquam vacat Ecclesia, & tempus ad præsentandum est elapsum, Episcopus institutionem facere potest, *n.* 121.

§. II.

An Episcopus possit Ecclesiam, vel Beneficium patronatum donare, vel unire alteri Ecclesiæ, vel Beneficio: & an Episcopo donari possit a Patronis Jus patronatus in Ecclesiis aliena, vel propria Diœcesis?

Assertio I. Non potest Episcopus Ecclesiam, vel Beneficium, quod est Juris patronatus, concedere, vel unire Ecclesiæ, vel Beneficio, sine consensu Patroni, sive Laici, *n.* 122. Concessio Ecclesiæ facta alteri Ecclesiæ, per Episcopum, & Patronum, valet, non obstante priore concessione facta per solum Patronum, *cit. n.* 122. Non potest Episcopus Ecclesiam incorporare, seu unire alteri Ecclesiæ, sine consensu Patroni, *nu.* 123. Si concessio, seu unio alicujus Ecclesiæ prius facta sit, sine consensu Patroni, & multo magis si a Patrono, sine auctoritate Episcopi, illa non obstante, valet posterior concessio, seu unio ejusdem Ecclesiæ, legitime facta, *n. eod.* Concessio, sive unio Ecclesiæ facta a Patrono alteri Ecclesiæ potest per subsequentem Episcopi consensum confirmari, ita ut ex eo tempore sit valida, *n.* 123. Ass. 2. Si Episcopus habeat jus præsentandi in aliena Ecclesia, & præsentet idoneum, is est admittendus, *num.* 124. Id vero dupliciter potest fieri, vel si donatur Episcopo a Patrono Jus patronatus in Ecclesia alterius Diœcesis: vel si ipsi donetur in Ecclesia suæ Diœcesis, *cit. n.* 124. Etsi Episcopus potest, extra Diœcesim suam, conferre Beneficia: non tamen præsentatos a Patronis instituere *n.* 125.

§. III.

An Episcopus præsentatum a Parocho ad Titulum suæ Ecclesiæ ordinandum, irrequisito Patrono, admittere, & instituere possit, ac debeat?

Si Parochus, vel alius Beneficiatus Clericum Episcopus præsentet ad Titulum sui Parochialis Beneficii, quod patronatum est, in Sacris ordinandum, & Patronus consensum non det, valida quidem, imo & licita est præsentatio adeoque ea ab Episcopo admitti potest, ac debet: nullum tamen Patrono præjudicium generatur, quin vacante Ecclesia parochiali, alium idoneum ad illam præsentare possit, *nn.* 126. *& seq.* Ubi id declaratur, quod procedat, non solum si Patronus non consentiat in præsentationem ordinati ad Titulum Parochiæ: sed etiam si consensum dedit.

§. IV.

Qualem præterea potestatem habeat Episcopus, vel non habeat, circa Ecclesias, & Beneficia patronata?

Si per Patronos Ecclesiasticos præsentatis ad Ecclesias, in quibus ipsi non consueverunt omnia onera supportare, intra terminum competentem non assignetur congrua portio, Diœcesanus eam assignare debebit, nisi onera sint per Patronos ferenda: Id vero non habet locum in Religiosis, & Clericis, qui habent jus præsentandi tantum; quia Rector non partem, sed omnes proventus habet: sed procedit solum in iis, qui habent jus præsentandi, una cum dominio redituum temporalium, *n.* 128. *& seq.* Ass. 2. Non potest Episcopus conditiones Beneficii in prima fundatione appositas, nec quidem cum consensu Patroni, saltem in totum, & in perpetuum mutare; quia ad solum Papam pertinet, Fundatorum dispositiones, ob justam causam, mutare, *nu.* 103. Probabile tamen est, quod Episcopus, ex justa causa, cum consensu Patroni, seu hæredis Fundatoris, interdum etiam possit pro una, aut altera vice, interpretando, vel dispensando, mutationem aliquam, quoad unam, vel alteram conditionem, in prima fundatione appositam, facere: non autem penitus eas tollere, aut immutare, *n.* 131. Idque declaratur exemplis *n.* 132.

§. V.

An S. Pontifex, circa Patroni consensum, possit Beneficia conferre, & an etiam Legatus Papæ possit Juri patronatus derogare?

Assertio I. Potest Papa cuivis Patronatui, Ecclesiastico, & Laico, ob justam causam, derogare, quamvis non censeatur id velle, nisi exprimat, facilius tamen derogari potest Patronatui Ecclesiastico, & ejus Beneficia reservari possunt Papæ, *n.* 133. Quomodo a Papa derogari possit Juri patronatus, quod Laico competit ex speciali privilegio, aut consuetudine: item ei, quod simul ad Clericum, & Laicum pertinet? *n.* 134. Ass. 3. Legatus Papæ a Latere potest sibi reservare Ecclesiam, vel Beneficium primo vacaturum, illudque, cum vacat, conferre certæ personæ, irrequisito Patrono Ecclesiastico: non autem irrequisito Laico, vel Clerico, cui jus præsentandi competit, ratione patrimonii, *n.* 135. Non potest Legatus etiam a Latere, derogare Juri patronatus mixto, quod est partim Sæculare, partim Ecclesiasticum: potest autem derogare Patronatui Laico, sive ex præscriptione solum, sive ex consuetudine, alicui competat, *n.* 136. An in dubio Patronatus mixtus totus Laicalis, an vero Ecclesiasticus censeri debeat? *n.* 137.

§. VI.

Quibus modis Jus Patronatus amittatur, vel extinguatur?

Variis modis Jus patronatus extinguitur, qui recensentus, *num.* 138.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *num.* 44. *&* *n.* 50.
c. 2. *num.* 52.
c. 3. *num.* 48. *& seq. & num.* 111.
c. 4. *num.* 23. *& seq.*
c. 5. *in princ. num.* 9. *& §. De cætero; nu.* 64.
c. 6. *n.* 93.
c. 7. *num.* 72. *& pluribus seqq.*
c. 8. *n.* 65. *& §. fin. num.* 117.
c. 9. *num.* 80.
c. 10. *n.* 66.
c. 11. *n.* 67. *& seq.*
c. 12. *n.* 111. *& seq.*
c. 13. *nu.* 81.
c. 14. *nu.* 118. *& seq.*
c. 15. *n.* 92.
c. 16. *n.* 71. *& seq.*
c. 17. *n.* 69. *& seq.*
c. 18. *nu.* 724.
c. 19. *n.* 83.
c. 20. *n.* 112. *& seq.*
c. 21. *n.* 25. *&* 26.
c. 22. *n.* 113.
c. 23. *num.* 39. *& quatuor seqq.*
c. 24. *num.* 97. *& pluribus seqq.*
c. 25. *num.* 31. *& pluribus seqq.*
c. 26. *n.* 99. *& seqq.*
c. 27. *num.* 114. *& duobus seqq.*
c. 28. *n.* 135. *& seq.*
c. 29. *n.* 101. *& seq.*
c. 30. *n.* 126. *& seq.*
c. 31. *n.* 27. *& trib. seqq.*

IN SEXTO.

c. unic. n. 60. *& duobus seqq. & §. Verum; nu.* 107. *& duob. seqq.*

IN CLEMENTINI.

Clement. 1. *num.* 128. *& seq.*
Clem. 2. *in princ. nu.* 47. *& §. §. fin. num.* 46.

TITULUS XXXIX.

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Census, prout hic accipitur, est onus reale impositum Ecclesiæ, vel pensio, aut reditus annuus, qui ex reditibus Ecclesiasticis ab Ecclesiis, Monasteriis, & aliis piis locis solvitur superioribus Prælatis, in recognitionem subjectionis, vel ex alia justa causa, *num.* 1.

§. I.

An ex præstatione annua census facta Episcopo ab Ecclesia, vel Monasterio recte colligatur, & probetur ejusdem subjectio: & quomodo census peti, & probari debeat?

Assertio I. Ex sola annua solutione census non probatur subjectio alicujus Ecclesiæ, vel Monasterii: nisi id expressum sit, vel ex aliis conjecturis, seu præsumptionibus appareat; cum alioquin etiam ex aliis causis solvi possit, *nu.* 2. Ass. 2. Qui petit censum tanquam sibi debitum solvi, debet exprimere causam, ob quam sibi debeatur, *n.* 3. Quomodo per præscriptionem probari debet solutio census? *n.* 4. Quomodo possessio annui census probari possit, aut debeat? *n.* 5. Quomodo quis obligari possit ad solvendum censum annum personalem? *n.* 6.

§. II.

An Monasteriis, vel aliis Ecclesiis novus census imponi possit, vel an etiam a Patronis Ecclesiis, vel Beneficiis patronatis?

Assertio I. Non possunt imponi novi census Monasteriis, neque etiam aliis Ecclesiis sæcularibus, *nu.* 7. *& seq.* Quod intelligi debet de censibus realibus & perpetuis, sine justa causa, & debitis solennitatibus: non autem de temporalibus: non autem de temporalibus *n.* 9. Ad imponendum censum de novo requiritur, etiam auctoritas Episcopi, sicut etiam ad augendum veterem, *n.* 10. Imo Jure novo, nec ultra triennium, *n.* 11. Neque etiam census antiquus Ecclesiis, vel bonis earum impositus debet augeri, *nu.* 12. Imo etiam Episcopus non potest Ecclesiæ de potestate Laici liberatæ novum censum imponere, *n.* 13. Ass. 2. Clerici, qui colludendo constituunt Ecclesiam censualem, sive novum censum ei imponunt sine consensu Episcopi, debent ab illa amoveri, *nu.* 14. *& seq.* Si quis juravit se novum censum Ecclesiæ impositum soluturum, is, qui recipit juramentum, cogi potest, ut illud juranti remittat, *n.* 16. *& seq.* Jus percipiendi censum potest etiam acquiri, per præscriptionem, & quo tempore, *n.* 16. Ass. 4. Sed neque Patroni, sive Laici, sive Clerici, novum censum possunt Ecclesiis, seu Beneficiis patronatis imponere, nec veterem augere, *n.* 19. Non valet etiam juramentum, quo quis promittit, se soluturum censum de novo impositum, vel veterem auctum, & quæ sit pœna eorum, qui novos census imponunt, vel veteres augent? *num.* 20.

§. III.

In qua moneta solvendi sunt census, seu pensiones, & alia debita pecuniaria?

Muneta dopliciter mutari potest, vel intrinsece, quoad bonitatem, seu valorem intrinsecum: vel solum mutatur extrinsece, quoad valorem, seu æstimatiunem extrinsecam, ut, si ducatus invariatus, quoad materiam, & pondus, valeat duos florenos, postea vero duos, cum dimidia, *nu.* 12. Ass. 1. Si mutetur bonitas, aut valor monetæ, intrinsece, in materia, aut pondere, solutio census, vel alterius debiti pecuniarii, fieri debet in moneta antiqua, quæ currebat, tempore census impositi, vel debiti contracti, si adhuc extet, alioquin nova, seu præsenti, quæ nunc currit, secundum æstimationem tamen monetæ antiquæ, sive in quantitate, quæ illi æquivaleat, *n.* 22. Idque extenditur 1. Ut procedat, sive munera mutata sit, quoad intrinsecam bonitatem materiæ, & deterior cusa sit, quam fuerat antiqua: sive nova sit intrinsece aucta, & melior facta, *nu.* 23. *& seq.* Extenditur 2. Solutio census fieri debet, secundum antiquam monetam, etsi creditur sæpius receperit solutionem in alia nova moneta, *n.* 25. Idemque dicendum est, si in aliis debitis similia mutatio facta sit, *num. eod.* Ponitur limitatio, *n.* 26. Ass. 2. Quomodo solutio fieri debeat, quando moneta manens eadem, quoad intrinsecam bonitatem materiæ, ac pondus, solum extrinsece augetur, vel mutatur, quoad, impositum valorem, seu æstimationem? *n.* 27. *& trib. seqq.* Ass. 3. Qualis solutio fieri debeat, si valor extrinsecus pecuniæ multum, & notabiliter augeatur, propter intrinsecam depravationem materiæ: & qualia, si modice tantum sit auctus? *n.* 31. Ass. 4. Qualis solutio fieri debeat, si propter intrinsecam monetarum depravationem valde enormem, extrinsecus valor bonarum monetarum augeatur, vel vice versa, propter depravatas monetas valor iis extrinsece impositus diminuatur, & per consequens etiam valor extrinsecus bonarum monetarum decrescat? *n.* 32. *& seq.* Ass. 5. Si in mutuo, vel alio contractu expresse conventum sit, ut certa species monetæ, & certo numero reddatur, tum superveniens mutatio monetæ, in commodum, vel in damnum creditoris cedit, cui in eadem specie tot numero corpora solvi debent, quot in pactum deducta sunt, *n.* 34. *& seq.*

§. IV.

Quomodo solvenda sunt ea, quæ ex voto debentur?

Qui soliti sunt vota solvere ad unam, & eandem mensuram, non possunt illam variare: qui vero ad varias, & diversas mensuras, possunt solvere, si volunt ad minorem illarum, & non sunt cogendi, ad majorem solvendam, *n.* 36. *& seq.* Solvuntur objectiones, *n.* 38. Si constet de consuetudine majoris partis totius Civitatis, illa servanda est, etsi minor pars aliud hactenus observarit, *n.* 39.

SECTIO II.

De Exactionibus.

§. I.

Quænam sint exactiones ordinariæ Episcopis, seu Prælatis Ecclesiasticis a subditis Clericis, vel Laicis præstandæ?

Assertio I. Inter exactiones ordinarias numeratur primo Canonica portio, quæ ex relictis, & proventibus Ecclesiis obvenientibus detrahitur & Prælatis debetur, eaque duplex est, Episcopalis, & Parochialis, *n.* 40. De quibus supra. Secunda exactio est Synodaticum, sive Cathedralicum; quia solvitur Episcopo in honorem Cathedræ Episcopalis ab Ecclesiis suæ Diœcesi, præterquam a Monasteriis, *cit. num.* 40. De quibus suo loco. Tertia exactio ordinaria est, quarta decimationem, quæ de jure communi debetur Episcopo, ex omnibus decimis suæ Diœcesis, *num. eod.* Prædictæ exactiones, seu tributa, & alia jura Episcopalia debent præstari Episcopo ab omnibus Ecclesiis, in cujus Diœcesi sunt sitæ, *n.* 41. *& seq.*

§. II.

An prædium, vel fundus Ecclesiæ in dotem assignatus, liber sit ab omni servitio, tributo, & onere?

Assertio I. Fundus Ecclesiæ assignatus in dotem debet esse immunis ab omni servitio, & tributo temporali: non autem ab Ecclesiastico, *nu.* 43. Ubi tamen distinguendum est inter censum, vel tributum de novo impositum, & antiquum; nam novum tributum temporale, & sæculare Ecclesiasticis bonis imponi non potest; aliud est, si bona Ecclesiæ in dotem data, ab antiquo fuerunt tributaria, de quo *n.* 44. Probabile tamen est, bona collata Ecclesiæ ad ejus necessariam dotationem, esse libera ab omni censu, tributo, & onere reali, temporali, sive sæculari, quamvis ab initio, antequam ad Ecclesiam pervenirent, tali oneri essent obnoxia, *num. eod.* Ass. 2. Ecclesia ex bonis, quæ ultra necessariam dotationem ei donata sunt, debet præstare debita servitia, & alia onera, scilicet mere realia, & perpetua ipsis rebus imposita, etiam dominis temporalibus, *n.* 45.

§. III.

Quis possit imponere collectas, & exactiones novas, & extraordinarias & quibus illæ imponi non possint?

Assertio I. Imperatores, Reges, & alii Principes in temporalibus Superiorem non recognoscentes tantum possunt exigere, & imponere novas collectas, contributiones, & vectigalia; quamvis peccent, si id faciant sine justa causa: alii vero inferiores Principes. & Magistratus id non possunt, nisi ex concessione, vel privilegio supremi Principis, vel ex antiqua consuetudine, cujus initii memoria non extat, tale jus acquisiverint, *n.* 46. Quid sint pedagia, & quidagia, *n.* 74. Et quæ sit pœna canonica decreta in eos, qui sine legitima auctoritate, & causa, imponant nova vectigalia, & gabellas? *num. eod.* Ass. 2. Vectigalia, & aliæ similes collectæ, & tributa, etsi alias licite, & juste imponi possint, ab Ecclesiasticis personis exigi non possunt *num.* 48. Debent autem Diœcesani locorum publicare sententias excommunicationis, & interdicti a jure prolatas in eos, qui vectigalia, & alia hujusmodi tributa exigunt, vel extorquent. Ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, pro earum rebus propriis, quas negotiationis causa non deferunt, vel deferri faciunt, *n.* 49. & 50. Ass. 3. Præter Clericos, & alias personas Ecclesiasticas non tenentur solvere collectas, seu tributa, & exactiones ordinarias; pauperes, & cæci, *n.* 55. *& seq.* Item cæci, aliique morbo corporali perpetuo laborantes, excusantur a muneribus, seu oneribus personalibus, quæ imponuntur personis, *cit. n.* 52.

§. IV.

An, & qua ratione Episcopi, aliique Prælati inferiores possint collectas extraordinarias subditis suis imponere, vel ab iis exigere?

Possunt Episcopi, pro multis necessitatibus, quæ obveniunt, si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum charitate, moderatum a Clericis subditis auxilium petere, *n.* 53. Qu. 1. Quinam possint exigere subsidium charitatis? Resp. Episcopi electi, & confirmati: etsi consecrati non sint, & qui similem Episcopali jurisdictionem habent, possunt illud exigere, & alii, qui recensentur, *n.* 54. Qu. 2. Ex quibus causis charitativum subsidium exigi possit? Resp. In genere loquendo, causa exigendi hoc subsidium debet esse manifesta, & rationabilis, cujusmodi est in specie pro debitorum solutione, quæ in utilitatem Ecclesiæ sunt contracta, & aliæ, quæ enumerantur, *n.* 55. Qu. 3. A quibus personis charitativum subsidium exigi possit? Resp. Ab Ecclesiis, & Clericis Beneficiatis Episcopo subjectis: non ab illis, qui Beneficium non habeat, neque a Laicis, *nu.* 56. Etiam Canonici Ecclesiæ Cathedralis obligantur, ad hoc subsidium præstandum: non autem Monasteria, & Ecclesiæ Regularium, etiam non exempta, nisi ratione Capellarum eis annexarum, *cit. n.* 56. Qu. 4. An Episcopus subsidium charitativum possit remittere, & an contra illud præscribi possit? Resp. Non posse remittere omnino, & in perpetuum, ac proinde, nec contra illud præscribi potest, saltem ordinario tempore: etsi probabiliter possit tempore immemoriali, *n.* 57. Denique Archidiaconi non debent collectas facere, per Archidiaconatus suos, & generatim collectores pecuniarum non debent gravare Ecclesias, alioquin privandi sunt officio suo, *n.* 58.

SECTIO III.

De Procurationibus.

§. I.

An, cur, & quomodo procurationes sint præstandæ visitantibus Ecclesias, & Clericos, & an etiam exigi, vel recipi possint in pecunia?

Assertio I. Procurationes solvi debent, ratione visitationis, *n.* 59. Ass. 2. Procurationes ab Ecclesiis solvendæ, tempore visitationis, debent esse moderatæ, habita ratione facultatum earundem, *nu.* 60. Ass. 3. Nomine procurationum præstari debent ab illis, qui visitantur, victualia, quæ ad victum scilicet pertinent, sufficientem pro ipso Visitatore, ejusque moderato comitatu, & pabulum pro equis, secundum consuetudinem Patriæ, seu Provinciæ, *n.* 61. Ass. 4. Olim ab iis, qui præstare debebant procurationes victualium, invitis, non poterant exigi in pecunia: bene tamen a volentibus recipi in pecunia: hodie tamen Visitatores pecuniam accipere non possunt, sed in victualibus tantum expensas moderatas, neque etiam qualecunque munus accipere possunt, alioquin in duplum restituere debent, *nu.* 62. An etiam esculenta, seu poculenta possit Visitator recipere? *nu.* 63. Item statutum est, non tantum de Archiepiscopis: sed etiam de omnibus aliis Visitatoribus, & quæ sint pœnæ exigentium pecuniam, vel recipientium munera? *num.* 64. Qualiter jure novo Visitatores loco victualium certam pecuniam possint recipere? *n.* 65. Quid de procurationibus statutum sit in Conc. Trid. *n.* 66.

§. II.

Quibus Prælatis, & quando, ac qua ratione præstare debeant procurationes?

Procurationes, quæ debentur ratione visitationis, Prælatis, absque manifesta, & necessaria causa ab iis exigi non debent, & non, nisi quando personaliter visitant, & servata moderatione: atque prædicationi, correctioni, ac reformationi vacare debent. Item Legati, & Nuntii Apostolici, pro illis diebus tantum quibus morantur in aliquo loco, procurationes accipere debent, & si quid contra hoc exactum fuerit, in duplum restituatur, *n.* 67. *& seq.* Ex privilegio Apostolico Visitatores per alios visitare possunt, & modus sumptibus procurationum præscriptus servandus est, pro cujuscunque Provinciæ varietate, & Visitatorum dignitate *n.* 69. Si Episcopus uno die visitet duas Parochias, quarum quælibet ad integram procurationem sufficit, non duas: sed unam tantum procurationem accipere potest, *n.* 70. Legatis, & Nuntiis Sedis Apostolicæ non principaliter ratione visitationis, datur procuratio: sed quia subeunt alia etiam munera, adeoque etiam si non visitent, *n. eod.*

§. III.

Quænam Ecclesiæ, vel loca Ecclesiastica, aut personæ, & quibus teneantur solvere procurationes, vel non teneantur?

Assertio I. Omnes Ecclesiæ sæculares, & regulares monasteria, & personæ: item Capellæ in Ecclesiis Collegiatis erectæ

ctæ & Oratoria publica Episcopi auctoritate instituta, solvere debent procurationes Episcopo Diœcesim personaliter visitanti, aut alteri Visitatori: nisi specialiter sint exempta, *n.* 71. Extenditur 1. quod etiam Archiepiscopo visitanti provinciam a Monasteriis non exemptis solvi debeant procurationes, *num.* 72. 2. Episcopus non tantum ab Ecclesiis Civitatis Episcopalis, quas visitat, procurationem potest exigere, & recipere *num.* 73. & *seq.* Omnes Ecclesiæ etiam Legatis, & Nuntiis Sedis Apostolicæ procurationes solvere tenentur: nisi per speciale privilegium sint exemptæ, nec valet præscriptio contra procurationes, *n.* 75. & *seq.* Religiosi subire tenentur onera, ut sunt procurationes Legatorum Sedis Apostolicæ, ac jura Episcopalia, quæ incumbebant Ecclesiis, per eos, ante Concilium Viennense acquisitis: nisi privilegio, seu exemptione, vel alia justa causa excusentur, quæ tamen privilegia, vel exemptiones non extenduntur ad Ecclesias, post Concilium Viennense acquirendas, *num.* 77. 3. Parochiani laici non tenentur solvere procurationes, *num.* 78. Ass. 2. Ecclesiæ seu loca, aut personæ Ecclesiasticæ, speciali privilegio Sedis Apostolicæ exemptæ a procuratione solvenda, vel generaliter ab omni jurisdictione, ac jure Episcopali, non tenentur procurationem Episcopo, vel Archiepiscopo solvere, *num.* 79. 2. Neque Hospitalia, & alia hujusmodi pia loca Episcopi auctoritate instituta: quamvis possint visitari ab Episcopo, *num. eod.* 3. Non debent procurationes solvi ab Oratoriis privatis, *num.* 80. Quæ sit differentia inter Ecclesiam, & Oratorium privatum; *num.* 81. Episcopus non debet ratione visitationis procurationem exigere a pauperibus Ecclesiis, vel Clericis, *num.* 81.

§. IV.

Alia quadam ad procurationes pertinentia proponuntur, explicantur.

Assertio I. Non potest Jus procurationis, ratione visitationis Jure communi debitæ, in totum, & in perpetuum remitti ab Episcopo, expresse, aut per pactum, *num.* 83. Sed neque in Generali remissione servitiorum sibi ab Ecclesiis inferiore debitorum, censeri debet, visitationem, & procurationem illi annexam esse remissam, *n.* 84. Quænam in generali remissione jurium, ab Episcopo facta censeantur excepta, nisi specialiter exprimantur? *n. eod.* Ass. 2. Si ab Ecclesia aliqua, cum consensu Patroni, in fundatione, procuratio, absque determinata quantitate, alteri Ecclesiæ solvenda, sit imposita, illa augeri non debet, nisi facultates Ecclesiæ notabiliter creverint, *n.* 85. Deducitur corollarium, *num.* 86. Ass. 3. Si in aliquo loco, aut Diœcesi, in procurationibus, aut aliis servitiis præstandis, certum quid non constitutum sit, attendenda est consuetudo vicinarum Ecclesiarum *nu.* 87. Ass. 4. Archiepiscopus, qui Jure Metropolitano, vel Legationis Apostolicæ visitat Provinciam suam, potest debitas procurationes exigere, juxta facultates Ecclesiarum, & illos, qui eas denegant, excommunicare, *n.* 88. & 89.

§. V.

De visitatione, ob quam debentur procurationes.

Quær. 1. Quinam jus, & potestatem habeant visitandi? Resp. Officium hoc pertinet ad eos, qui ordinariam jurisdictionem in Ecclesias, vel Clericos sibi subjectos habent, quales sunt Episcopi, iisque Superiores. Item Legati Apostolici, & Capitulum Cathedrale, Sede vacante, & Præfati Regulares, *num.* 90. An, & a quo visitari possint Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ exemptæ Regulares, & Sæculares; *num.* 91. & *seq.* A quo visitari debeant, ac possint Ecclesiæ, quæ nullius Diœcesi sunt, sæculares, vel regulares, sive curatæ sint, sive non, item personæ, quæ nullius Diœcesis sint, sæculares, vel regulares? *n.* 93. Quoties visitatio fiere possit, ac debeat? Semel in anno ordinarie, quamvis etiam, si opus fuerit, sæpius in anno; & an etiam Capitula Ecclesiarum Cathedralium? *num.* 94. 4. Quo ordine, & modo facienda sit visitatio ab Archiepiscopo, & Episcopo, *num.* 95. & 5. *seqq.* Quæ possint accipere Episcopi, si venerint ad Monasteria hospitalitatis, vel visitationis causa, *nu.* 101.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 2. *n.* 43. & *seq.*	*c.* 20. *nu.* 22. & *seq.*
c. 1. *n.* 2.	*c.* 21. *n.* 84.
c. 3. *n.* 7.	*c.* 22. *n.* 87.
c. 4. *n.* 51. & *seq.*	*c.* 23. *n.* 67. & 68.
c. 5. *n.* 3. & *triq. seqq.*	*c.* 24. *n.* 73. & *seq.*
c. 6. *in princ. n.* 60. §. *Prohibemus*, *n.* 53. & §. *fin. n.* 60.	*c.* 25. *n.* 88. & *seq.*
	c. 26. *n.* 23. & *seq.*
c. 7. *n.* 8. 6.	*c.* 27. & *ult. nu.* 80. & *seq.*
c. 8. *num.* 10. & *duob. seqq.*	IN SEXTO.
c. 9. *n.* 23.	*c.* 1. *in princ. n.* 95. & *trib. seqq.*
c. 10. *n.* 46. & *seq.*	§§. *num.* 96. & *seqq.*
c. 11. *n.* 14. & *seq.*	§. *ult. n.* 99.
c. 12. *n.* 58.	*c.* 2. *n.* 94.
c. 13. *n.* 16. & *seq.*	*c.* 3. *n.* 63.
c. 14. *n.* 72. & *seq.*	*c.* 4. *n.* 48.
c. 15. *n.* 19. & *seq.*	*c.* 5. & *ult. n.* 100.
c. 16. *num.* 83.	IN CLEMENTINIS.
c. 17. *n.* 75. & *seq.*	*Clem.* 1. *num.* 77.
c. 18. *num.* 36. & *duobus seqq.*	*Clem.* 2. *n.* 101.
	Clem. 3. *n.* & *ult. n.* 49. & *seq.*
c. 19. *num.* 41. & *seq.*	*Extrav. un. n.* 69.

TITULUS XL.

De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

§. I.

A quo, quando, & qualiter consecrari possint Ecclesiæ, & an requiratur ad consecrationem Ecclesiæ dotatio?

Assertio I. Solus Episcopus potest consecrare Ecclesias, & quidem proprius, non alienus: nisi cum licentia proprii, *nu.* 1. Ass. 2. Ecclesiæ consecrari possunt, quolibet die, non tantum diebus festivis: sed etiam profanis, *num.* 2. Ass. 3. Episcopus Ecclesiam consecrare non debet, nisi Missam celebret, idque ex præcepto: quamvis ad substantiam consecrationis id non requiratur, Ecclesia semel consecrata iterum non est consecranda *num.* 3. Ass. 4. Ecclesia non est consecranda, nisi prius de dote competente ei fuerit provisum, *nu.* 4. Sed neque Ecclesia fundanda est, vel ædificanda, nisi prius dos ei fuerit assignata, *nu.* 5. Et quidem competens, *num.* 6.

§. II.

In quibus casibus Ecclesia execretur, ita, ut nova consecratione indigeat?

Tres sunt casus, primus est, si nesciatur, vel dubitetur, an Ecclesia aliqua fuerit consecrata, nec ne, nec appareat aliquod judicium, ex quo probari possit, vel præsumi, illam esse consecratam, *num.* 7. Secundus est, si Ecclesia igne sit exusta, ita, ut parietes interiores fuerint combusti, vel devastati, aut abrasi, ex toto, vel ex majore parte, *nu.* 8. Tertius casus est, si totum Ecclesiæ ædificium, sive casu fortuito, sive consulto destruatur, non tantum quoad tectum: sed etiam quoad parietes, ita, ut ex toto, vel saltem ex majore parte sint destructi, tunc Ecclesia amisit consecrationem, & de novo est consecranda, *num.* 9. An, si parietes Ecclesiæ, non simul, & in totum; sed paulatim per partes minores, seu parvas destruantur, aut corruant, ita tamen, ut nunquam major pars simul destructa sit, Ecclesia denuo sit consecranda? *cit. nu.* 9.

§. III.

Quot, & quibus modis polluatur, sive violetur Ecclesia, ita, ut in ea divina Officia celebrare non liceat, priusquam reconcilietur; ac quomodo, & a quo Ecclesia polluta reconcilianda sit?

Assertio I. Ecclesia pluribus modis polluitur. Veluti 1. Per homicidium factum in Ecclesia, idque voluntarium, & injuriosum, vel saltem contra Religionem, ac reverentiam loco sacro debitam, commissum, ut, si mora inferatur eo per sententiam Judicis, *nu.* 10. 2. Polluitur Ecclesia, per vulnera ibi inflicta, citra mortem, sive per humani sanguinis effusionem, eamque copiosam, & voluntarie factam, *num.* 11. 3. Polluitur per adulterium, vel aliam illicitam copulam carnalem, & quamcunque voluntariam, & illicitam seminis effusionem, intra Ecclesiam factam: imo etiam per actum conjugalem, quia fit injuria, & irreverentia loco sacro: nisi necessitas exeuset, ut, si conjuges Ecclesiæ inclusi esse cogantur: debet autem fornicatio, vel seminis effusio esse publica, vel occulte facta, postea publice innotescere, *num.* 12. 4. Polluitur Ecclesia, si in illa sepeliatur fidelis excommunicatus, & quidem post Concilium Constantiense, nominatim excommunicatus vel notorius percussor Clerici, *num.* 13. 5. polluitur Ecclesia per sepulturam hominis infidelis, aut non baptizati, *nu.* 14. An Ecclesia consecrata, vel benedicta in Episcopo notorie excommunicato polluatur? *n.* 15. An violata Ecclesia, violentur etiam ædificia ei cohærentia, ut sacristia, vel turris, aut tectum Ecclesiæ? *nu.* 16. Si alia percussio, etsi enormis, fiat intra Ecclesiam, citra sanguinis effusionem, non polluitur Ecclesia, *num.* 17. Quibus casibus, polluitur Ecclesia, etiam non consecrata: modo ad Divinum cultum auctoritate Episcopi sit destinata? *n.* 18. Ass. 2. Ecclesia consecrata, si polluta fuit, reconciliari potest, ac debet per aspersionem aquæ consecratæ, cum vino, & cinere, & sale: si vero Ecclesia tantum sit benedicta ab Episcopo, potest reconciliari per aspersionem simplicis aquæ benedictæ, per simplicem Sacerdotem, *num.* 10. Asser. 3. Si Ecclesia consecrata polluta fuit, ea conciliari potest, ac debet aqua per Episcopum benedicta, & quidem ab Episcopo proprio, vel ejus mandato, per alium: per simplices vero Sacerdotes hujusmodi reconciliatio fieri non potest, etiam aqua per Episcopum benedicta, *nu.* 20. Consecratio Ecclesiarum non potest ab Episcopo committi Clericis inferioribus non Episcopis, *nu. eod.* Ass. 4. Si Ecclesia non consecrata, sed benedicta tantum, vel publice deputata ad cultum Divinum polluta fuit, ea reconciliari potest aqua non benedicta ab Episcopo, sive aqua lustrali benedicta per simplicem Sacerdotem, *nu.* 21.

§. IV.

De Consecratione, & execratione, sive violatione Altaris.

Duplex est Altare, immobile, quod lapideum esse debet, & mobile, seu portatile. Et quod sit discrimen inter utrumque? *num.* 22. Quæritur 1. Quando, sive in quibus casibus Altaria execrentur, sive consecrationem amittant, ita ut iterum consecrari debeant? Respond. Altare, sive mobile, sive immobile amittit consecrationem 1. Per fractionem notabilem lapidis, in quo continetur sigillum mensæ superioris, vel lapidis altaris portatilis, *nu.* 23. Altare fixum execratur, si lapis, seu mensa superior: cui est affixa, amoveatur, *nu.* 24. Proponuntur Capitula, in quibus agitur de execratione, seu violatione altarium, *num.* 25. 26. & 27. An, si violetur, vel spolietur sigillum altaris, hoc consecrationem amittat? *num.* 26. Quær. 2. An Ecclesia execrata, vel polluta, etiam Altare execretur, vel polluatur? Resp. Si Ecclesia consecrationem amittat, non ideo Altare etiam illam perdit, & e converso, at vero polluta Ecclesia, omnia Altaria fixa polluta censentur, & vice versa, *nu.* 28. Possunt in una Missa, & una eademque Ecclesia plura Altaria simul consecrari, *nu.* 29.

§. V.

De consecratione, pollutione, & reconciliatione Cœmeterii.

Quær. 1. Quomodo Cœmeterium consecretur, aut benedicatur? Resp. consecratur, vel benedicitur eodem modo, quo Ecclesia

clesia: & hac consecrata, etiam Cœmeterium ei conjunctum consecratum præsumitur *num.* 30. Quær. 2. Quibus modis cœmaterium polluitur, & reconciliatur? Resp. iisdem modis pollnitur, quibus Ecclesia, *num.* 31. Et eodem quoque modo reconciliatur, *nu.* 32. Quær. 3. An polluta Ecclesia, polluatur etiam Cœmeterium, & vice versa, Respon. Ecclesia polluta, censetur etiam pollutum cœmeterium illi contiguum, sed non remotum: contra vero polluto cœmeterio, non censetur polluta Ecclesia. Quod, si plura sint cœmeteria contigua, polluto uno, non est pollutum alterum illi contiguum, licet per portam de uno, ad alterum detur ingressus, *num.* 33. Quid, si porta intermedia polluatur, an etiam polluantur cœmeteria, vel quodnam ex illis? *nu.* 34.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.	*c.* 6. *cit. n.* 27.
c. 2. *n.* 25.	*c.* 7. *num.* 19. 31. *&* 32.
c. 2. *n.* 2.	*c* 8. *n.* 4. *& duob. seqq.*
c. 3. *n.* 27.	*c.* 9. *n.* 20.
c. 4. *num.* 10. *&* 21. *nu.* 19. & 27.	*c.* 10. *& ult. n.* 18. *&* 19.
	IN SEXTO.
c. 5. *n.* 29.	*c. unic. n.* 33.

TITULUS XLI.

De Celebratione Missarum, & Sacramento Eucharistiæ, & Divinis Officiis.

Cap. 2. prohibetur, ne Laici, singulis diebus, audiant Missam votivam, sed Missam de Feria, vel Festu occurrente, *nu.* 1. Cap. 3. Sufficit Sacerdoti, semel in die unam Missam celebrare, excepto die Nativitatis Domini, & ex causa necessitatis, *num.* 2. Cap. 4. In diebus profestis, non dicitur in Missa Hymnus Angelicus, nec Symbolum Apostolorum, nec Hymnus Ambrosianus in Laudibus, *nu.* 3. Cap. 5. Ablutio sumenda est, infuso vino: nisi alia Missa eo die sit legenda, *num.* 4. Cap. 6. Si quæ verba sunt in Canone Missæ, quæ ab Evangelistis dicta non sunt, credendum est, quod Apostoli a Christo acceperunt, & Successores eorum ab Apostolis, *n.* 6. In Sacramento Eucharistiæ hæc tria sunt distinguenda, forma visibilis, sive species panis, & vini, & Sacramentum, hoc est, signum rei sacræ, & non res: & virtus charitatis, & unitatis, quæ est res, & non Sacramentum, *nu.* 6. In Sacramento Eucharistiæ probabilius est, aquam cum vino in sanguinem converti, *nu.* 7. Qualiter Oratio secreta in Festo S. Leonis immutata est? *num. eod.* Cap. 7. Sacerdos, qui Hostiam non consecratam porrigit, gravius peccat, quam ille, qui in peccato mortali consecrat, *num.* 8. Cap. 8. Christus fuit verus DEUS, & homo, constans vero, & non phantastico corpore. Item ex latere Christi, non phlegma, sed vera aqua profluxit, *nu.* 9. Cap. 10. Eucharistia debet asservari in loco mundo, & obsignato. Et cum elevatur in Missa S. Hostia reverenter a populo adorari, & cum lumine deferri ad infirmos debet, transgressores vero graviter sunt puniendi, *nu.* 10. Cap. 11. Missæ duæ Conventuales celebrari debent in Ecclesiis Collegiatis: una pro defunctis, altera de festo, vel Feria currente, *num.* 11. Cap. 12. Episcopus tantum in die Cœnæ debet Missam celebrare, & Chrisma conficere, *num.* 12. Cap. 13. In Sacrificio Missæ, plus vini, quam aquæ est apponendum, *nu.* 13. Cap. 14. *& ult.* Sacerdos, qui sine igne, seu lumine, vel in pane fermentato, aut calice ligneo, Missam celebrato, ab Officio, & Beneficio est deponendus, *nu.* 14. Quæ preces in Missa pro necessitatibus Ecclesiæ sint dicendæ, *cit. nu.* 14.

§. II.

Proponuntur Capitula, quæ ad Divina Officia pertinent.

Cap. 1. Clericus Horas Canonicas dicere debet horis competentibus, etsi ex justa causa possit eas persolvere mane, usque ad Vesperas inclusive, *num.* 15. Cap. 9. Prælatis, & Clericis præcipitur in virtute obedientiæ, ut Officium nocturnum pariter, ac diurnum studiose, & devote celebrent, *nu.* 16. Clement. 1. Prælati, eorumque Superiores curare debent, ut in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, ac Regularibus, horis debitis, devote psallatur, & in aliis Ecclesiis, debite, ac devote Divinum Officium celebretur, *nu.* 17. Clement. 2. Clerici, etiam Religiosi, commensales, ac domestici Cardinalium, vel Episcoporum possunt in Divinis Officiis se ipsis conformare, *nu.* 18.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 15.	*c.* 10. *num.* 10.
c. 2. *n.* 1.	*c.* 11. *n.* 11.
c. 3. *n.* 2.	*c.* 12. *n.* 12.
c. 4. *n.* 3.	*c.* 13. *n.* 13.
c. 5. *n.* 4.	*c.* 14. *& ult. nu.* 14.
c. 6. *n.* 5. 6. & 7.	IN CLEMENTINIS.
c. 7. *n.* 8.	*In Clem.* 1. *num.* 17.
c. 8. *n.* 9.	*Clem.* 2. *n.* 18.
c. 9. *num.* 16.	*Extrav. un.* 2. *n.* 14.

TITULUS XLII.

De Baptismo, & Ejus Effectu.

§. I.

De forma Baptismi, & immersione, sive aspersione aquæ, & aliis quibusdam ad Baptismum pertinentibus.

Baptizatus non est parvulus, si non dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris, &c.* quamvis ter immergatur in aqua: pronomen tamen *Ego*, *& amen*, non requiritur ad essentiam, *num.* 1. Baptismus valide administratur, sive confertur, immersione corporis in aquam, eaque bina, vel una tantum: sive aspersione tantum aquæ: in qua re tamen in praxi observanda est consuetudo cujusque Diœcesis, *n.* 1. Conciliantur Canones, qui sibi invicem adversari videntur, circa formam verborum Baptismi, *num.* 2. An valeat Baptismus collatus in nomine S. Trinitatis, vel Christi, non expressis tribus Personis Divinis? *num. eod.* Cap. 2. Si probabiliter dubitetur, an quis fuerit baptizatus, is baptizandus est sub conditione, *num.* 3. Cap. 4. Nemo potest se ipsum baptizare, etiam instante mortis periculo; quia debet esse distinctio personarum inter baptizantem, & baptizatum, *nu.* 4. Cap. 5. Non valet Baptismus, si desit verbum, seu forma verborum vel aquæ elementum, *nu.* 6. Baptizati a Latinis non debent a Græcis rebaptizari, *num.* 7. In Clement. unic. Baptismus non debet conferri: nisi in Ecclesiis, in quibus sunt fontes ad hoc deputati: præterquam, si sint Regum, vel Principum liberi, vel necessitas non permittat, ut baptizandi deferantur ad Ecclesiam, *num.* 8.

§. II.

De effectu Baptismi.

Baptismus utiliter confertur parvulis, licet actu non credant, nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale: imo etiam fides, charitas aliæque virtutes iis infunduntur, quoad habitum, etsi non quoad actum, donec adulti fiant. Verum peccatum originale, quod contrahitur, sine consensu, remittitur etiam sine consensu parvulis, vi Sacramenti: secus est de actuali peccato, quod sicut committitur cum consensu, ita sine eo non relaxatur. Peccatum originale per Baptismum dimittitur parvulis, etsi consentire non possint: adultis vero amentibus, vel dormientibus, qui non consentiunt, in Baptismo non dimittitur peccatum actuale, imo nec originale. Qui terroribus, & suppliciis violenter trahitur ad Baptismum, & ne aliud damnum incurrat, illum suscipit, recipit Sacramentum, & cogendus est ad observantiam fidei Christianæ. Qui vero nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti. Item, si dormientes, vel amentes baptizentur, qui antequam dormirent, vel insanirent, contradicebant, non accipiunt characterem Sacramenti: si vero non contradicebant, sed sunt Catechumeni, baptizati in somno, vel amentia, recipiunt characterem Sacramenti, *num.* 9.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1.	*c.* 5. *n.* 6.
c. 2. *n.* 3.	*c.* 6. *& ult. n.* 7.
c. 3. *n.* 9.	IN CLEMENTINIS.
c. 4. *n.* 4. & *seq.*	*Clem. unic. n.* 8.

TITULUS XLIII.

De Clerico non Baptizato.

Cap. 1. Si Presbyter cognoscatur, quod non fuerit baptizatus, baptizari debet, & iterum ordinari, *num.* 1. Cap. 2. Is, qui non est baptizatus, salvari potest, si probabiliter credat, se esse baptizatum, *num.* 2. Peccatum originale non tantum dimittitur per Baptismum fluminis, sive aquæ: sed etiam per Baptismum sanguinis, cum quis pro Fide Christi occiditur, & in Baptismo flaminis, cum invisibiliter quis per Fidem Christi baptizatur, cum desiderio, seu voto, saltem implicito, suscipiendi Baptismum fluminis, quando reipsa ipsum suscipere non potest, *nu.* 3. In quo differat Baptismus flaminis a reliquis Baptismis? *cit. num.* 3. An, qui probabiliter credit, se esse baptizatum, cum tamen non sit, possit conficere Sacramentum Altaris, vel a peccatis absolvere, vel Ordines suscipere? *num. eod.* Cap. 3. Non baptizatus non potest ordinari, & si de facto ordinetur, non recipit characterem Ordinis: sicut probabiliter credatur, esse baptizatus, *num.* 4. Qui natus ex Christianis parentibus, & inter Christianos in fide educatus est, præsumitur certo quod baptizatus fuerit, donec contrarium evidentissime probetur, *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 2. *nu.* 2.
c. 1. *n.* 1.	*c.* 3. & *ult. n.* 4. *&* 5.

TITULUS XLIV.

De Custodia Eucaristiæ, Chrismatis, & aliorum Sacramentorum.

Cap. 1. Eucharistia, & Chrisma, debent fideliter sub clavibus custodiri, & contrafacientes sunt puniendi, *num.* 1. Cap. 2. Supellectilia propria Clericorum, vel Laicorum, in Ecclesiis admitti non debent, nisi ob urgentes necessitates. Item Oratoria, vasa sacra, Corporalia, & Pallæ Altaris, & vestimenta Ministrorum Ecclesiæ, munda, & nitida, conservari debent, *num.* 2.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1.	*c.* 2. *n.* 2.

TITULUS XLV.

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

§ I.

De veneratione, & Canonizatione Sanctorum.

Nemini licet, aliquem publice colere, ut Sanctum, etiamsi per

per eum miracula fierent, sine auctoritate Papæ. *num.* 2. & 2. Solus Papa potest aliquem in Sanctorum numerum referre, *num.* 3. Ad Canonizationem alicujus Sancti, tum sanctitas vitæ, tum miracula requiruntur, *num.* 4. Festa XII. Apostolorum, IV. Evangelistarum, & IV. Doctorum Ecclesiæ debent sub duplici Officio solemniter celebrari, *num.* 5. Item Festum Corporis Christi, singulis annis, Feria V. Post Octavam Pentecostes, certis cum Indulgentiis, *nu.* 6. Easdem Indulgentias lucrantur, qui Conceptionem Immaculatę Virginis, cum ejus Officio devote celebraverint, vel ei in eodem Festo, & per Octavam ejus interfuerint, *nu.* 7. Prędicatores, qui asserunt, B. Virginem fuisse in peccato originali conceptam, sunt ipso facto excommunicati, *num.* 8.

§. II.

De reliquiis Sanctorum, earumque veneratione.

Reliquię, extra capsam ostendi non debent, nec venales exponi. Inventas vero de novo nemo publice venerari pręsumat, nisi fuerint prius auctoritate Papę approbatę: nec Pręlati permittant eos, qui ad eorum Ecclesias, venerationis causa, accedunt, falsis documentis decipi, *nu.* 9. & 10. Nec de Jure communi, nec ex Decreto Concilii Tridentini potest Episcopus approbare Reliquias omnino novas, id est, Sancti ab antiquo non approbati, *num.* 11. Probabilius est, Episcopum, saltem cum consensu Capituli, & ex justa causa, posse transferre Corpora Sanctorum, ab una Ecclesia ad aliam, etiam sine licentia Papæ, *nu.* 12.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*Clem. unic. n.* 6.
c. 1. *n.* 1. & *trib. seqq.*	*Extrav.* 1. *inter communes,* *num.* 7.
c. 2. & *ult. nu.* 9. & *seq.*	
c. unic. in 6. *nu.* 5.	*Extravag.* 2. *n.* 8.

TITULUS XLVI.

De Observatione Jejuniorum.

Cap. 1. Si Festum aliquod inciderit in Feriam II. jejunari debet in Sabbatho præcedente, ratione Vigiliæ, occurrentes in Dominica. Item in Vigilia S. Matthię, est jejunandum, *num.* 1. Cap. 2. In Vigiliis omnium Apostolorum jejunandum est ex præcepto, præter Vigilias SS. Apostolorum Philippi, & Jacobi, & S. Joannis Evangelistę. Festum S. Bartholomæi, celebrari debet, secundum consuetudinem locorum, die 24. vel 25. Augusti, *num.* 2. Qui propter necessitatem carnes comedunt in Quadragesima, non peccant, nec puniendi sunt. Item circa comestionem carnium in die Sabbathi, consuetudo Regionis cujusque observanda est: sicut etiam, quando in Quadragesima, vel aliis jejuniis infirmi petunt, sibi indulgeri esum carnium, is debet illis concedi, si magna necessitas exigat, *cit. num.* 2. Cap. 3. & ult. Omnes, si Festum Nativitatis Domini incidat in Feriam VI. carnibus vesci possunt, exceptis illis, qui voto etiam simplici, vel vi Regulę, quam professi sunt, tenentur abstinere a carnibus: qui vero ob devotionem, etiam illo die, abstinere volunt, non sunt reprehendendi, *nu.* 3. Consuetudo Ecclesiæ universalis, etiam quoad relaxationem jejunii, seu abstinentiæ a carnibus, utique servanda est, & an etiam particulares consuetudines locorum, quoad jejunium, sint validæ? *num.* 4. Qui generaliter vovit, nunquam vesci carnibus, non potest eas comedere, etiam in Nativitate Domini, occurrente Feria VI. Secus est, si quis vovit specialiter, abstinere a carnibus, omnibus diebus Veneris totius anni, *n.* 5. Religiosus factus Episcopus, potest licite carnibus vesci in Festo Nativitatis Christi, occurrente die Veneris, non obstante Regula, & Statuto Ordinis, nec voto simplici de abstinentia a carnibus, *num.* 6.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. 1 *nu.* 1.	*c.* 3. & *ult. num.* 3. & *trib. seqq.*
c. 2. *n.* 2.	

TITULUS XLVII.

De Purificatione Post Partum.

Cap. unic. Mulier, post partum, potest statim ingredi Ecclesiam, sine peccato: si tamen ex reverentia aliquamdiu abstinere velit, non est ejus devotio improbanda, *num.* 1. Præcepta veteris Legis cæremonialia, quæ figurabant Christum venturum, & novam Legem futuram, non tantum non obligant, & mortua sunt: sed etiam sunt mortifera, ita, ut illicitum sit, ea observare tempore Legis novæ. Judicialia vero, mortua quidem sunt, quia non obligant, tempore novę Legis, non tamen sunt mortifera; quia adhuc possunt observari sine peccato, quale præceptum est tempus purificationis, post partum, *num.* 2.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. unic. num. 1.

TITULUS XLVIII.

De Ecclesiis Ædificandis, Vel Reparandis.

Quær. 1. A quo, & cujus auctoritate Ecclesiæ ędificari de novo possint? Resp. 1. Quilibet de novo Ecclesiam ædificare potest, interveniente Episcopi Diœcesani auctoritate, dummodo etiam alteri Ecclesiæ per hoc præjudicium non inferatur, *num.* 1. Resp. 2. Ad Ecclesiam novam ædificandam non requiritur expressus Episcopi consensus: sed sufficit tacitus, si Episcopus scivit, Ecclesiam construi, & non contradixit, *num.* 2. Episcopus in fundatione Ecclesię debet in loco, ubi Ecclesia est ædificanda, Crucem figere, & primum lapidem ponere, *num.* 3. Quær. 2. Ubi debeat ædificari Ecclesia? Respon. in loco congruo, eoque proprio, & non alieno, *num.* 4. Quær. 4. An, & ex quibus causis possit ædificari Ecclesia, nova, etiam intra limites alterius Ecclesiæ, seu Parochię? Respon. propter nimiam distantiam, vel aliam magnam difficultatem, aut incommodum adeundi Ecclesiam Parochialem, potest, intra fines illius, nova Ecclesia construi, idemque innovatur in Concil. Trident. *num.* 5. Ex justa causa potest nova Parochia, seu Capella, intra limites alterius Parochiæ ædificari, & quænam causa requiratur? *num.* 6. Quando potest appellari, vel non, si erigatur nova Parochia, intra fines alterius; *num.* 7. Alia causa legitima ędificandi Ecclesiam novam est, ob necessitatem leprosorum, sine gravi tamen præjudicio Ecclesię Parochialis, *num.* 8. Leprosi non debent cogi, solvere Decimas ex hortis, & nutrimentis animalium suorum, *num. eod.* Possunt ob indigentiam populi, novæ Ecclesiæ ædificari, intra fines aliarum Ecclesiarum, non obstante juramento de rebus Ecclesiæ non alienandis, *num.* 9.

§. II.

Quænam, præter legitimam causam, conditiones necessario requirantur, ad construendam novam Ecclesiam parochialem?

Requiritur 1. Ut in illo loco, ubi nova Parochia est extituenda, saltem 10. sint Parochiani *num.* 10. 2. Requiritur, ut erectio novæ Parochiæ fiat ab Episcopo, cum consilio Capituli, imo, & consensu, *num. eod.* 3. Ut citetur Rector Ecclesiæ matricis, imo etiam alii omnes, quorum interest, vocentur, *num.* 11. 4. Ut Ecclesiæ de novo constructæ competens dos assignetur, *num. eod.* 5. Ut in erectione novæ Parochiæ, jus præsentandi Sacerdotem in illa reservetur illis quibus jure debetur, *num.* 12. 6. Ut Ecclesiæ matrici in Ecclesiis de novo erecta, pro facultate loci, præter patronatum, competens honor servetur, *n.* 13. 7. Ut Episcopus erigat novam Ecclesiam per se, vel per suum Vicarium generalem, speciale ad id mandatum habentem, *num. eod.*

§. III.

Quinam, & ex quibus reditibus teneantur Ecclesias reparare?

Assertio I. Ecclesiæ vetustate, aut casu collapsæ, vel ruinosæ reparari debent ex reditibus Ecclesiæ, si certam portionem redituum habeat pro fabrica deputatam, nisi aliud habeat consuetudo? alioquin, si certi reditus, aut sufficientes assignati non sint pro fabrica, etiam Parochi cogi possunt, ad reparandam Ecclesiam, *num.* 14. Quin, & alii Clerici, qui Beneficium Ecclesiasticum habent, tenentur contribuere ad Ecclesias reparandas, & in defectum prædictorum, Parochiani, *num.* 15. Quæ dicta sunt de reparatione Ecclesiæ, etiam locum habent in reparatione ædium parochialium, *num.* 16. Hæc innovata sunt a Concil. Trid. *num.* 17. An etiam ii, qui percipiunt Decimas ex prędiis in aliena Parochia sitis, teneantur ad contribuendum pro reparatione illius Ecclesiæ, vel domus parochialis? *num.* 18. Ass. 2. Ad reparationem Ecclesiæ Cathedralis, seclusa consuetudine, solus Episcopus tenetur ex quarta redituum suorum, & si sit dives, etiam ultra quartam compelli potest: & quando Canonici etiam ad hoc teneantur, vel inferiores Clerici; *num.* 19. Ass. 3. Ad Ecclesias parochiales reficiendas non tenetur contribuere Patronus, *num.* 20.

§. IV.

De mutatione Ecclesiæ sæcularis in regularem, & destructione ejusdem.

Quær. 1. An Ecclesia sæcularis possit converti in regularem? Resp. posse, cum consensu Ordinarii, modo Clericis sæcularibus, dum superstites sunt, nullum prejudicium fiat, *num.* 21. Non potest, vice versa, Ecclesia Regularis, converti in sæcularem, nisi in defectum Regularium, *nu.* 22. Non possunt Clerici inferiores mutare statum Ecclesiæ suę, etiam in meliorem, *num. eod.* Non potest concedi privilegium Ecclesiæ primum construendæ: bene tamen potest concedi privilegium, ut incipiat valere, postquam fuerit constructa? potest item Ecclesiæ ædificandæ legatum relinqui, vel ea hæres institui, *num.* 23. Quær. 2. An Ecclesiæ destrui possint, & ad usus profanos converti? Resp. Non possunt, nisi auctoritate Episcopi, ex justa causa, quod si destruantur, lapides, & ligna non possunt applicari ad privatos usus Laicorum, *n.* 24. An, & quomodo, si destruatur Ecclesia, amittantur privilegia loco sacro concessa, vel non? *num.* 25.

SERIES CAPITULORUM.
IN ANTIQUIS.

c. 1. *nu.* 15.	*c.* 4. *nu.* 14.
c. 2. *n.* 8.	*c.* 5. *nu.* 21. & 22.
c. 3. *n.* 5. & 6. & *nu.* 12.	*c.* 6. & *ult. n.* 9.

TITULUS XLIX.

De Immunitate Ecclesiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.

Quid sit immunitas Ecclesiastica, eaque est triplex, localis, realis, & personalis, *num.* 1.

SECTIO I.

De Immunitate locali, quæ competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

§. I.

Quænam loca Ecclesiastica immunitate gaudeant?

Assertio I. Ecclesiæ, seu Templa, etiam non consecrata,

dummodo auctoritate Episcopi sint benedicta, vel ad publicum Sacrificii, & Sacramentorum usum, ac Officia Divina celebranda sint deputata, gaudent privilegio immunitatis, num. 2. Extenditur autem hoc privilegium immunitatis, ut habeat locum 1. Etiam in Ecclesia interdicta. 2. Etiam in Ecclesia polluta, & nondum reconciliata. 3. In omnibus locis, seu habitaculis, Ecclesiæ adhærentibus, ut sunt Sacristia, porticus, atrium, item turris, & tectum Ecclesiæ imo etiam extenditur hoc jus immunitatis ad quæcunque loca existentia in circuitu 40. passuum in Ecclesiis majoribus. 30. vero in minoribus. 4. Hoc privilegium competit etiam Ecclesiæ destructæ, sine Superioris auctoritate, dummodo subsit spes reparationis illius, nu. 3. Ass. 2. Hoc privilegio gaudent etiam Cœmeteria, item Oratoria privata, auctoritate tamen Episcopi ad Divinum cultum Deputata: Hospitalia auctoritate Episcopi constituta. Item Monasteria, ac domos Religiosorum, cum ambitu claustri, num. 4.

§. II.

An in Ecclesiis, & aliis locis Sacris, aut Religiosis, Judicia exercere sit contra immunitatem Ecclesiasticam?

Assertio I. Causæ criminales, in quibus agitur de sanguinis effusione, vel corporali pœna, in Ecclesiis, & aliis locis sacris, tractari non debent, num. 5. Neque etiam causæ civiles ad forum sæculare pertinentes in Ecclesia tractari possunt, ac debent, num. 6. Possunt autem Judicia, & causæ Ecclesiasticæ in Ecclesia tractari: quamvis magis deceat, ut extra Ecclesiam exerceantur, num. 7. An actor, vel reus, cui interdictus est Ecclesiæ ingressus, si causa judicialis tractetur in Ecclesia, repelli debet a judicio? n. 8. Judex autem sæcularis, neque in domibus Ecclesiarum judicare potest, num. 9. & seq. Licitum autem est, in Ecclesiis exercere actus quosdam extra judiciales, qui non sunt jurisdictionis contentiosæ, num. 15.

§. III.

Quinam præterea actus prohibiti sint in Ecclesiis, vel aliis locis Ecclesiasticis, propter reverentiam loci?

Assertio I. Prohibiti sunt in Ecclesiis, & similibus locis fieri contractus, & negotiationes, & plura alia, de quibus num. 12. & 13. Ass. 2. Sunt & alii præterea actus prohibiti fieri in Ecclesiis, ut ludi theatrales profani, & convivia, num. 14.

SECTIO II.

De Jure, sive immunitate Asyli, quod competit Ecclesiis, & aliis locis Ecclesiasticis.

§. I.

Quo Jure Asylum, sive jus hoc Immunitatis sit constitutum, & quinam Rei criminis fugientes ad Ecclesiam, gaudeant immunitate Asyli?

Assertio I. Hoc Jus, sive privilegium Asyli, introductum est, non jure naturali, ac Divino, sed humano solum, tum Canonico, tum Civili, num. 15. Unde reus criminis ad Ecclesiam confugiens, non est inde violenter extrahendus, nec damnandus ad mortem, vel pœnam corporalem, & quid faciendum, si servus fugiat ad Ecclesiam? nu. 16. Idem privilegium Asyli habet, qui fugiens ad Ecclesiam, sed quia clausa est, ingredi non potest, portam apprehendit: item qui fugit ad Sacerdotem portantem Christi Corpus, per plateas num. 17. Ass. 2. A prædicta Regula, nullum reum, propter ullum crimen, ad Ecclesiam confugientem posse inde violenter extrahi; Excipitur 1. Latro sive prædo publicus. 2. Nocturnus depopulator agrorum, qui segetes destruit, vel comburit, num. 18. & 19. Ex consuetudine tamen etiam simplices fures non gaudent immunitate Ecclesiæ, nu. eod. Excipitur 3. Si crimen grave in ipsa Ecclesia committatur, nu. 20. Porro licet in Jure Canonico expresse, & specifice solum statutum reperiatur, non gaudere immunitate Ecclesiastica eos, qui committunt homicidium, vel mutilationem in Ecclesia, vel Cœmeteriis, habet tamen id locum etiam in adulterio, raptu Virginum & aliis quibuscunque gravibus delictis commissis in locis sacris, num. 20. a. In quibuscunque gravibus criminibus, si illa in Ecclesia sint commissa, spe consequendæ immunitatis, vel sine illa, reus privatur privilegio immunitatis, nu. 22. 3. Etiam is, qui in una Ecclesia deliquit, & postea fugit ad aliam non gaudet hujus immunitate, nu. 23. 4. Nec is, qui prope Ecclesiam deliquit, spe immunitatis, si data opera, & ex proposito deliquit prope Ecclesiam num. 24. 5. Qui in Ecclesia existens occidit telo existentem extra Ecclesiam, vel mandat occidi, non gaudet immunitate: neque is, qui existens extra Ecclesiam occidit vel occidi mandat existentem in Ecclesia, n. 25. 6. Nec ille, qui existentem in Ecclesia, licet ipse extra sit, per vim, & falcem per vestes extrahit, n. 26. An, si fur rem ablatam deferat ad Ecclesiam gaudeat immunitate Asyli? nu. eod. Delinquens in portico, vel porta Ecclesiæ non privatur immunitate Asyli num. 27. Sunt & alia quædam crimina atrocia excepta, in quibus non habet locum immunitas Asyli etsi commissa sint, extra Ecclesiam, videlicet homicidium proditorium, crimen assassinii, hæresis, læsæ Majestatis nu. 28. Jure Civili vero non gaudent etiam Asylo homicidæ, raptores Virginum, & adulteri: etsi extra Ecclesiam hæc delicta commiserint: sed hoc correctum est per Jus Canonicum, nu. 29. An, si reus captus ex carcere, vel ex manibus Ministrorum justitiæ elapsus, fugiat ad Ecclesiam, gaudeat immunitate Asyli: num. 30.

§. II.

Utrum omnes homines, sive liberi, sive servi, Laici, vel Clerici, aut Religiosi, fideles, vel infideles gaudeant immunitate Asyli in casibus jure concessis, & an etiam debitor ex causa civili?

Assertio I. Non solum homines liberi, sed etiam servi, si fideles, & baptizati sint, gaudent immunitate Asyli, ita, ut si ad Ecclesiam fugiant, violenter extrahi non possint, n. 31. Ass. 2. Omnes fideles, etsi excommunicati, vel interdicti fuerint, gaudent hac immunitate, num. 32. An etiam Clerici, & Religiosi gaudeant immunitate Asyli, ita, ut ex Ecclesia extrahi non possint: Negativam sententiam tenent plures, ob rationes allatas, num. 33. Cum certis tamen limitationibus, num. 34. Altera sententia tenet oppositam, etiam Clericos, fugientes ad Ecclesiam, gaudere hac immunitate, ut extrahi non possint, ob rationes allatas, num. 35. Resp. ad argumenta primis sententiæ, nu. 36. & seq. Utraque sententia est probabilis, sed secunda probabilior, circa. num. 37. An infideles, nempe Judæi, & Pagani, seu gentiles, fugientes ad Ecclesiam gaudeant ejus immunitate? Affirmant plures, num. 38. Sed probabilius negatur: nisi ad Ecclesiam fugientes Baptismum sincere petant, nu. 56. Hæretici non gaudent immunitate Asyli, si propter crimen hæresis fugiant ad Ecclesiam, secus, si propter alia crimina, num. 40. Ass. 3. Rei, seu debitores, ex causa civili, fugientes ad Ecclesiam gaudent hac immunitate: nisi cum bonis suis fugiant ad Ecclesiam in fraudem creditorum, num. 41.

§. III.

Quinam sint effectus, seu commoda immunitatis, quæ habent Rei confugientes ad Ecclesiam, vel alium locum sacrum?

Primus, & præcipuus effectus est, quod reus e loco sacro extrahi non possit: quamvis si sponte, ac voluntarie exeat, sine vi, aut dolo Judicis, non violetur immunitas Ecclesiastica, num. 42. Potest tamen Judex sæcularis, in casibus a jure exceptis, in quibus non habet locum immunitas, reum confugientem ad Ecclesiam per vim extrahere, etiam sine licentia Episcopi, num. 43. At vero cum licentia Episcopi, vel aliorum Rectorum Ecclesiæ, potest etiam in casibus a jure non exceptis, in quibus locum habet privilegium immunitatis, Judex sæcularis reum etiam invitum extrahere: modo de impunitate Rei caveat, numer. 44. Quid secundum novam Constitutionem Gregorii XIV. de hac re statutum sit? num. 45. Secundus effectus est, quod reus non possit in Ecclesia capi, vel incarcerari, num. 46. Tertius effectus est, quod non possit reus, dum in Ecclesia existit, per Judicem ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem condemnari, saltem, si exeat reus, fide ei data a Judice, & jurata de impunitate illius, num. 47. Quartus est, quod non possit Magistratus sæcularis prohibere, quo minus victus, & vestitus & alia necessaria ad reum in Ecclesiam deferantur; quamvis custodiam extra Ecclesiam apponere possit, vel si exeat, capi, & incarcerari num. 48. Quintus effectus est, quod res, quas reus ad Ecclesiam fugiens secum detulit, non possint ei per vim auferri, dummodo non sint res alienæ, num. 49.

§. IV.

Quale crimen committant & quam pœnam incurrant Judices per vim extrahentes reos ex Ecclesiis?

Assertio I. Judex sæcularis, si sine licentia Prælati Ecclesiastici, reum invitum, & per vim extrahat ex Ecclesia, præter casus jure exceptos, Sacrilegium committit, & possunt Prælati, Judici vim adhibenti resistere, num. 50. & obligatur Judex, ad restituendum Ecclesiæ reum, vi extractum, num. 51. Ass. 2. Qualem pœnam incurrit, secundum Jus Civile, & Canonicum, qui violenter extrahit reum, in casu jure non excepto, vel alias violat immunitatem, n. 52.

SECTIO III.

De immunitate, & exemptione rerum, seu bonorum ad Ecclesias, & Ecclesiasticas personas pertinentium a sæcularibus oneribus, seu tributis.

Res Ecclesiasticæ sunt triplicis generis, quædam consecratæ, vel benedictæ, quæ ad Divinum cultum deputantur, & hæ sunt exemptæ ab oneribus sæcularibus. Aliæ non consecratæ, ut bona immobilia, vel mobilia, alia propria Clericorum, num. 53. Item triplicia sunt onera, personalia tantum, vel mere realia, vel mixta, id est, partim personalia partim realia, & quæ illa sint? num. 54. Est autem hic sermo non de oneribus, quæ imponuntur Clericis a Prælatis Ecclesiasticis: sed quæ a Principibus sæcularibus, num. 55.

§. I.

An bona Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum sint immunia, & exempta a sæcularibus oneribus, seu tributis mere realibus, ordinariis, ac perpetuis?

Assertio I. Bona, quæ ad fundationem, & dotationem Ecclesiæ pertinent, sunt exempta ab omnibus realibus tributis, & oneribus sæcularibus. Alia vero bona, quæ ad Ecclesiam ex aliis titulis, vel causis pervenerunt, si illa, antequam ad Ecclesiam transirent, jam habuerunt impositum onus reale perpetuum, & invariabile, ex vi dominii, aut pacti præcedentis, v. g. contractus censualis, feudalis, vel emphyteutici, non sunt immunia a tali onere: sed cum eodem ad Ecclesiam transeunt, num. 56. Verum postquam bona jam sunt acquisita Ecclesiæ, non potest amplius hujusmodi onus reale ipsis denuo imponi a Sæcularibus, num. eod. Ass. 2. Bona Ecclesiastica sunt exempta ab illis oneribus, seu tributis realibus, quæ Principes sæculares imponunt prædiis, & fundis in suo territorio sitis, non ex vi proprii dominii: sed lege ordinaria, ac perpetua, ex potestate jurisdictionis supremæ, quam habent in tali territorio, nam talia bona non transeunt cum eo onere ad Ecclesias, vel personas Ecclesiasticas, si postea ad eas perveniant, numer. 57. Assertio 3. Illa onera, & tributa realia, quæ sunt imposita bonis patrimonialibus Clericorum, ex vi alicujus pacti, vel contractus, transeunt etiam ad Clericos: si prius illis fuerint imposita, nam postea imponi non possunt, num. 58. Ass. 4. Etiam bona patrimonialia Clericorum sunt exempta ab illis oneribus, ac tributis realibus, quæ non ex vi pacti sed

sed ex vi jurisdictionis publicæ imponuntur a Principibus sæcularibus, n. 59. Quando procedat hæc Regula, quod bona Ecclesiarum, & bona Clericorum propria eodem jure, se privilegio gaudeant, & quando non? n. 60.

§. II.

An bona Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum sint immunia; & exempta ab omnibus oneribus, seu tributis etiam novis, & extraordinariis?

Quænam sint tributa ordinaria, perpetua, & invariabilia, & quæ nova, temporalia & variabilia, n. 61. Bona non solum Ecclesiarum, sed etiam Clericorum propria, & patrimonialia, tam mobilia, quam immobilia, sunt exempta ab omnibus tributis, non mero realibus: sed mixtis, & multo magis a novis, & extraordinariis, & quibuscunque aliis collectis, & exactionibus, n. 62. Idque probatur ex Jure Canonico, cit. n. 62. & duob. seqq. Non tantum prohibita sunt illa tributa, & contributiones, quæ ex bonis jam ante possessis ab Ecclesia, vel persona Ecclesiastica quando fuerunt imposita, exiguntur: sed etiam ex illis bonis, quæ postea acquiruntur ab Ecclesia vel persona Ecclesiastica, etiamsi illa, cum antea essent sæcularia, hujusmodi tributis, & collectis essent obnoxia, n. 65. & 66. Probatur hæc immunitas a tributis, & exactionibus etiam ex Jure Civili, n. 67. Et solida ratione, n. 68. Ac denique confirmantur dicta ex nova Bulla Urbani VIII. n. 69. Resp. ad aliquos textus Juris Canonici, & Civilis, qui adversari videntur, n. 70. Refutatur eorum error, qui asserunt, quod contributiones, & exactiones novæ, & extraordinariæ, quæ ob occurrentem gravem, vel publicam necessitatem imponuntur, vel exiguntur, sint onera mere realia, n. 71.

§. III.

Quænam conditiones requirantur, ut Clerici, aliæque personæ Ecclesiasticæ, Sæculares, sive Regulares teneantur, imo licite possint contribuere, & quando etiam nova, & extraordinaria contributiones illis imponi, vel ab iis exigi possint?

Assertio I. Plures sunt conditiones requisitæ ad licitam contributionem Clericorum: nam primo requiritur, ut Episcopus, & Clericus simul deliberent, an, & quantum laicis contribuendum sit. 2. Ut necessitas valde gravis, vel evidens utilitas subsit. 3. Ut Laicorum facultates ad relevandas communes necessitates non sufficiant. 4. Ut contributiones ab Ecclesiasticis fiant sponte, & absque ulla exactione, ac coactione. 5. Ut prius consulatur S. Pontifex, n. 72. Quando Clerici compelli possint ad contribuendum Laicis, & a quo, n. 73. Ass. 2. In quibusdam tamen casibus Principes, & Magistratus sæculares Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis collectas, & contributiones imponere, vel ab iis exigere possunt. Veluti 1. Ex speciali privilegio, vel cum licentia expressa S. Pontificis, tales collectæ, vel contributiones imponi possunt. 2. Si bona Ecclesiarum vel Clericorum ab Imperatore, vel Rege ipsis data fuerint in Feodum, quia Clerici, ratione Feudorum, sunt subjecti Domino Feudi. 3. Si bona ab initio in prima fundatione a Principe sæculari donata fuerint, reservata sibi in talibus bonis jurisdictione, & jure imponendi, & exigendi collectas, & contributiones quascunque n. 74. An tributa, quæ antequam ad personam Ecclesiasticam pervenirent, jam erant obnoxia, seu gravata tributis realibus, transeant cum hoc onere ad Ecclesias, & Clericos? n. 75.

§. IV.

An Clerici teneantur contribuere pro necessitatibus, vel utilitatibus publicis, & communibus Laicorum?

Proponitur sententia affirmativa, n. 76. Sed opposita negativa est probabilior, & communior, n. 77. Eaque probatur, tum ex Jure Canonico, tum etiam ratione, nn. 78. Quando Clerici propter necessitatem, vel utilitatem communem Clericis cum Laicis, debeant contribuere, vel non? num. 79. Resp. ad Leges, & argumenta allata pro prima sententia affirmativa? n. 80.

§. V.

De immunitate, & exemptione Clericorum de tributis, aliisque oneribus mere personalibus.

Quær. 1. An Clerici sint immunes a tributis, & oneribus mere personalibus, cujusmodi est census, seu tributum capitationis? Resp. affirmative, n. 81. hinc etiam Ecclesiæ, & Clerici non debent gravari angariis, & perangariis, n. 82. Quær. 2. A quibus præterea oneribus personalibus Clerici sint exempti? Resp. ab oneribus personalibus sordidis sunt immunes Clerici. Item a tutela pupillorum, vel cura Minorum, quamvis enim possint suscipere tutelam legitimam proximorum consanguineorum, non autem dativam, vel testamentariam. Item Episcopi, & Monachi nullam tutelam suscipere possunt; tutelam vero miserabilium personarum omnes Clerici, & Monachi suscipere possunt. Non tenentur Clerici ire ad bellum, ut manu pugnent, n. 83. Quær. 3. An Clerici teneantur ad custodiam murorum Civitatis? Resp. ordinarie, & regulariter non tenentur, nisi id exigat magna necessitas defendendi Civitatem ab hostibus, nn. 84. Quær. 4. An Clerici possint cogi, ut hospitium præbeant militibus in domibus suis? Resp. non possunt, n. 85.

§. VI.

Quinam gaudeant privilegio immunitatis, seu exemptionis ab oneribus, & tributis impositis per Principes sæculares?

Quær. 1. An omnes Clerici gaudeant hoc privilegio immunitatis? Resp. 1. non solum omnes Ecclesiæ, & loca pia, sed etiam omnes Clerici sæculares, etiam in minoribus Ordinibus constituti, imo, & prima Tonsura tantum initiati sunt immunes ab omnibus oneribus, & tributis laicalibus. Excipiunt aliqui Clericos in Minoribus, qui Beneficium non habent, vel non incedunt in habitu, & tonsura, vel alicui Ecclesiæ non deserviunt. Clerici vero etiam excommunicati, suspensi, interdicti, vel irregulares hoc privilegio gaudent. Non item Clerici conjugati, etiam cum unica, eaque Virgine, n. 86. Hoc privilegium aliqui extendunt etiam ad familiam Clericorum, sed sine fundamento, n. eod. Resp. 2. Omnes Regulares utriusque sexus, non solum Professi: sed etiam Novitii gaudent hoc privilegio immunitatis a tributis, & collectis. Idemque est de Eremitis, & Ordinibus Militaribus, n. 87. Quær. 2. An Laici, Coloni, & Emphyteutæ Ecclesiæ, aut Clericorum, etiam gaudeant immunitate a gabellis, & tributis? Resp. 1. Coloni perpetui, seu adscriptitii Ecclesiæ, id est, terræ colendæ in perpetuum adscripti, & obligati gaudent immunitate a gabellis & tributis Ecclesiis, & Clericis concessa: Coloni vero partiarii, qui colunt agros pro certa parte fructuum, sunt immunes quoad illam partem fructuum, quam Ecclesiæ præstare tenentur: non autem quoad eam partem fructuum, quæ ipsorum propria est, n. 88. Resp. 2. Similiter probabilius est, quod Emphyteuta Ecclesiæ teneatur ad solvendas collectas ratione utilis dominii, quod est omnino separatum a dominio directo Ecclesiæ, & mere laicum, ac profanum, n. 89.

§. VII.

De pœnis violantium immunitatem Ecclesiasticam, exigendo, vel imponendo Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, collectas, aut alias exactiones.

Plures sunt pœnæ statutæ Jure Canonico. Et inprimis pœna excommunicationis lata est in collectantes Ecclesias, vel Clericos, & fautores eorum. Secundo constitutiones, & sententiæ, quibus Laici imponunt collectas, vel onera Clericis, sunt ipso jure irritæ, & nullo unquam tempore valituræ. Item Rectores excommunicati ob prædicta, manent excommunicati, etiam post depositum officium? & qui succedit in officio, si intra mensem non satisfecerit, manet excommunicatus, n. 90. Idque extenditur, & declaratur, nu. 91. Tertio, omnes Ecclesiarum Prælati, qui Laicis imponentibus Tallias, & alia onera solvunt, vel promittunt, aut consentiunt se soluturos, quovis titulo, aut colore: vel etiam Laici, qui ista imponunt, vel recipiunt, vel recipi faciunt, & qui dant auxilium, vel consilium, aut favorem, eo ipso, excommunicationem incurrunt ipsi Papæ reservatam. Universitates vero Ecclesiastico interdicto supponuntur, quod sine speciali licentia Papæ tolli non potest, non obstantibus quibuscunque privilegiis, n. 92. Porro pœnæ prædictæ postea sunt revocatæ, quoad Clericos, solventes collectas Laicis, aut alia onera præstantes, & pro infectis haberi debent, & præcipitur, ut prædictæ pœnæ solum habeant locum in exigentibus collectas, & ad id dantibus auxilium, consilium, vel favorem, non vero in solventibus etiam sponte: deinde præcipitur, Concilium Lateranense, & alia Concilia generalia diligenter observari, n. 93. Denique in Bulla Cœnæ Domini, etiam excommunicatio fertur in collectantes Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, & qui nova pedagia, & gabellas in terris suis imponunt, n. 94.

§. VIII.

De aliis quibusdam pœnis Jure Canonico statutis in violantes immunitatem Ecclesiasticam.

Præterea excommunicati sunt, qui in causis Ecclesiasticis impediunt, ne quis Litteras Apostolicas impetret, vel litiget coram Judice Ecclesiastico, Ordinario, Delegato, sive indirecte, sive directe, per se, vel per alium, nec non dantes auxilium, consilium, vel favorem, donec Judici Ecclesiastico, & parti impeditæ satisfecerint, n. 95. Item Domini temporales prohibentes suis subditis, ne cum personis Ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia eis exhibeant, sunt excommunicati ipso jure, n. 96. Denique statuitur etiam, ut Prælati, qui pro procuratione, vel servitio impendendo Legato, vel alteri plus extorquent a subditis, quam impendant, extorta restituant, & tantundem dent pauperibus: Superior vero, apud quem de hoc querela fuit facta, si sit negligens in executione hujus statuti, canonice puniendus est, n. 97.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

IN SEXTO.

IN CLEMENTINIS.

TITULUS L.

Ne Clerici, vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

§. I.

Quænam negotia Clericis Sæcularibus, & Regularibus sint permissa, vel prohibita?

Duplex est negotiatio, una improprie dicta, altera proprie dicta, utraque per se est licita, & bona: per accidens tamen, quia occasionem præbet fraudibus, & injustitiis, sæpe est illicita, & mala, n. 1. Ass. 1. Negotiatio mere lucrativa, & proprie dicta, qua aliquid emittitur principaliter ad hoc

hoc, ut immutatum carius vendatur, est prohibita Clericis, & Religiosis, quamvis actus non sit invalidus? n. 2. Quando negotiatio sit licita Clericis, & an etiam si fiat per alium? n. 3. Ass. 2. Etiam negotiatio improprie dicta, quando aliquid emitur, ut mutatum, postea vendatur, prohibita censeri debet Clericis, & Religiosis, n. 4. Quando hujusmodi negotiatio sit licitu Clericis? n. 5. Ass. 3. Clerici, vel Monachi non solum sub pœna excommunicationis prohibentur, negotiari causa lucri: sed neque Monachi, nomine proprio possunt conducere possessiones a Clericis, vel Laicis, nec Laici tenere Ecclesias sub titulo conductionis, n. 6. Licitum est Clericis, & Religiosis honestum aliquod artificium exercere ad victum, & vestitum sibi parandum, aut otium fugiendum, n. 7.

§. II.

An omnibus Clericis interdicta sit negotiatio, & quam pœnam incurrant Clerici, & Religiosi, qui in casibus non permissis negotiantur?

Negotiatio imprimis est prohibita Clericis in Sacris Ordinibus constitutis, imo etiam in Minoribus, si competens Beneficium habeant: sicut etiam aliis non Beneficiatis secundum probabiliorem sententiam, n. 8. Clerici, & Religiosi, qui in casibus jure non permissis negotiantur, debent excommunicari 2. Possunt etiam suspendi ab Officio, imo, & deponi ab Ordine Clericali 3. Tenentur solvere vectigalia ex rebus, in quibus negotiantur: imo etiam ex aliis bonis propriis, si ter moniti, non abstineant, n. 9. 4. Omnia acquisita a Clericis per negotiationem illicitam, tanquam spolia pertinent ad Cameram Apostolicam, n. 10.

§. III.

An Clerici possint licite tractare, & judicialiter cognoscere causas sanguinis?

Clericis in Sacris constitutis non licet exercere judicium sanguinis, nec per se, nec per alios mutilare, alias privandi sunt Officio, & Beneficio, imo etiam per censuram Ecclesiasticam compescantur: nec quisquam Clericus litteras dictet, aut scribat pro vindicta sanguinis, n. 11. & 12. Idque procedit, non solum in Clericis in Sacris constitutis, sed etiam in non Sacris, seu Minoribus: Imo etiam talis Clericus fit irregularis, si mors, vel mutilatio ex tali scriptura sequatur, n. 13. Episcopus vel alius Clericus habens jurisdictionem temporalem, etsi non possit agitare causas sanguinis potest tamen eas, sine periculo incurrendæ irregularitatis, delegare aliis, n. 14. & 15.

§. IV.

Quænam præterea Officia aut Ministeria sæcularia prohibita sint Clericis?

Inprimis Clerici non debent esse Ministri, nec Procuratores Laicorum, quod si moniti contra fecerint, & deprehendantur in fraude, occasione negotiorum, illis Ecclesia subvenire non debet, n. 16. Idque intelligendum est de Clericis in Sacris constitutis, aut Beneficiatis, nn. 17. 2. Prohibetur Clericis, ne procurationes, aut jurisdictiones sæculares exercere præsumant, alioquin deponendi sunt ab Ecclesiastico Ministerio: si vero Religiosi fuerint, qui hæc attentarint, strictius puniendi sunt, n. 18. 3. Sacerdos non debet gerere Officium Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis, alioquin, si hoc agere præsumpserit, & monitus non destiterit, excommunicandus est, n. 19. 4. Prohibetur Clericis, ne exerceant artem Chirurgiæ, quæ adustionem, vel incisionem inducit: nec impendeant ritum consecrationis, aut benedictionis, purgationis aquæ ferventis, vel frigidæ, salvis prohibitionibus de duellis, n. 20. Clericus in Sacris non debet constitui Dux belli: neque Clerici exercere possunt artem Chirurgiæ, etiam circa adustionem, vel incisionem: nisi causa pietatis erga personas miserabiles id faciant, n. 21. Quibus præterea negotiis sæcularibus in specie prohibeantur Clerici, vel Monachi, se immiscere? n. 22.

§. V.

De Officio Tabellionis, seu Notarii Clericis, & Religiosis indirecto.

Quær. 1. An, & ob quas causas Officium Tabellionis sit interdictum Clericis, & Monachis, aut Religiosis? Resp. In sacris Ordinibus constitutus per Beneficiorum subtractiones compelli debet, ut ab Officio Tabellionatus desistat, appellatione remota, quia est genus quoddam negotiationis: non tamen amittitur, ipso jure, n. 23. Quær. 2. Quibus Clericis interdictum sit Officium Tabellionatus? Resp. 1. Clericis constitutis in Ordinibus Sacris, & qui Beneficium Ecclesiasticum habent, n. 24. 2. Etsi Clericus in Sacris sit constitutus, si tamen non habet competens Beneficium, potest exercere Officium Tabellionis. Si vero Clericus in Sacris constitutus, etsi Beneficium non habeat, bona tamen patrimonialia habet, non potest negotiari, adeoque nec exercere Officium Tabellionis, n. 25. 3. Clerici in Minoribus constituti, si competens Beneficium habeant, non possunt exercere Officium Notarii, sicut nec illi Clerici, in Minoribus, qui Beneficium non habent, congruam tamen sustentationem habent ex patrimonio, n. 26. Qu. 3. In quibus causis, aut casibus Clerici possunt exercere Officium Tabellionatus? Resp. in causa hæresis, favore Fidei, & aliis enumeratis, n. 27. Qu. 4. An valeant instrumenta a Clericis Notariis confecta? Resp. Valere etiam in causis sæcularibus confecta, antequam ipsis interdictum est hoc Officium, postquam vero Clericis Officium Tabellionatus publice est interdictum, non valent eorum gesta postea facta: si vero privatim solum sit interdictum, valent gesta eorum, saltem quoad partes ignorantes, nn. 28. An, & quando instrumentum factum a Religiosis, sit validum, vel non? *cit.* n. 28.

§. VI.

Quænam Studia, & sub qua pœna Religiosis sint prohibita: & an eadem studia sint etiam prohibita Clericis sæcularibus?

Religiosi professi ad audiendas, vel legendas Juris civilis Leges, vel Physicam, seu Medicinam exeuntes, nisi intra duos menses ad claustrum redierint, sunt vitandi tanquam excommunicati? & in nulla causa patrocinari possunt: & reversi habere debent ultimum locum in Choro, Capitulo, mensa, & cæteris, & sine dispensatione Papæ non debent promoveri, n. 29. Est autem excommunicatio hæc latæ sententiæ: & præcipitur insuper, ut tam a Diœcesanis, & Capitulis ipsorum, in quorum Diœcesibus tales Regulares excommunicati student, aliis etiam supradictis pœnis obnoxii denuncientur, n. 30. Tres conditiones requiruntur ad hanc excommunicationem, aliasque pœnas incurrendas. Prima est, ut Religiosi LL. Civiles, seu Medicinam audiant, vel eis studeant: secunda, ut ad hunc finem audiendi exeant e claustris suis: tertia, ut intra duos menses ad claustra non redeant, n. 31. Quando præterea tales Religiosi dictam pœnam excommunicationis incurrant, vel non, n. 32. *& seqq.* Extenditur prædicta Constitutio prohibitoria, sub pœna excommunicationis, etiam ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, & alios Clericos dignitates, vel personatus habentes, & omnes Sacerdotes audientes LL. Civiles, vel Medicinam, n. 34. & 35. Excipiuntur 1. Rectores Ecclesiarum parochialium, ad quos prædicta Constitutio non extenditur 2. Clerici inferiores ut Subdiaconi, & multo magis in minoribus Ordinibus constituti. 3. Clerici sæculares, qui privatim student Juri Civili. 4. Qui a Papa licentiam obtinuerunt, *cit.* n. 35. Absolvere ab hac excommunicatione potest etiam Episcopus, nn. 36. Possunt Clerici Sæculares, & Regulares licite Jus Civile vel Medicinam, publice & privatim docere, quas prius didicerunt, absque eo, quod incurrant excommunicationem, & alias pœnas, n. 37. Possunt Clerici, & Religiosi promoveri ad gradum Doctoratus: & Clerici quidem, qui prius studuerunt Juri Civili, etiam ad Doctoratum in eodem Jure: Religiosi vero ad Doctoratum in Theologia, & Jure Canonico, n. 38.

§. VII.

De pœnis statutis in Monachos, seu Religiosos, qui habitum Religiosum dimittunt: vel ad studia, sine licentia, accedunt, vel sunt incorrigibiles.

Quær. 1. Quam pœnam incurrant Religiosi, qui habitum Regularem temere dimittunt? Respond. sententiam excommunicationis, ipso facto, n. 39. Quænam conditiones requiruntur ad hanc censuram incurrendam? n. 40. Quando præterea ob dimissionem habitus Regularis, incurratur excommunicatio, vel non; n. 41. & 42. Quær. 2. Quam pœnam incurrant Religiosi accedentes ad studia, sine Prælati licentia Resp. pœnam excommunicationis, ipso facto, n. 43. Quando hæc pœna non habeat locum? n. 44. An ad hanc licentiam dandam, requiratur tantum consilium, an vero etiam consensus Conventus? *cit.* n. 44. Præterea alia sententia excommunicationis lata est in Doctores, sive Magistros, qui scienter docent Religiosos, qui habitu suo dimisso, Leges, vel Medicinam audiunt, aut in suis scholis retinere præsumunt, quam ipso facto incurrunt, nn. 45. Hinc colligitur, quæ ad hanc censuram incurrendam requirantur, *cit.* nn. 45. *& seqq.* Hæc Constitutio habet locum in solis Religiosis, *cit.* nn. 46. Qu. 3. Quomodo puniendi sint Monachi, seu Religiosi incorrigibiles? Resp. Monachi, qui sæculariter vivunt, ad Regularem observantiam compelli debent: Quod si sint incorrigibiles, Monachi alterius Ordinis (si Monasterium non potest ex ejusdem Ordinis Religiosis reformari) sunt inducendi n. 47. An, & qua ratione Ordinis Regula obliget sub præcepto? n. *eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

INDEX ALPHABETICUS
QUÆSTIONUM, QUÆ IN HOC TERTIO LIBRO DECRETALIUM CONTINENTUR.

Numerus prior indicat Titulum; posterior Tituli contextum.

A

B

C

DCCLI.

E

F

G

H

I

Pro-

S

T

Ad majorem DEI Gloriam.